ADAGIA QVAECVMQVE AD HANC DIEM EXIERVNT,

PAVLLI MANVTII STVDIO, ATQVE industria, doctissimorum Theologorum consilio, atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quae pium, et veritatis Catholicae studiosum lectorem poterant offendere:

Sublatis etiam falsis interpretationibus, & non nullis, quae nihil ad propositam rem pertinebant, longis manibusq. digressionibus.

Quem laborem, a Sacrosancti CONCILII TRIDENTINI Patribus Manutio mandatum,

GREGORIVS XIII. MOTV PROPRIO ita comprobauit, vt omnes Adagiorum libros, vna excepta editione Manutiana, prohibeat, atque condemnet.

Cum plurimis, ac locupletissimis INDICIBVS Græcis, & Latinis, quorum non nulli nusquam antehac impressi fuerunt.

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

FLORENTIAE.
APVD IVNTAS,
M D LXXV.

GREGORIO. XIII. PONT. MAX.

NIHIL in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarunt, & ego nuperrime, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Manutius, pater meus, Romam ueniſſet, tuaq. benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quae ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce tibi mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) praeclarum, ac prope ſingulare ueteris eloquentiae exemplum. Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuiq. viuo maleuoli quidã obtrectatores inuidebant, eum nunc e medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum quid ago? Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime: & ſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam praeſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me exiguum, cum id tamen uideã tot amicorum non inſulſorum hominum iudicio comprobari, non poſſum de meo peſsime exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui litteratos homines tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quae ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemq. auctoritatem tuam eo confers, ut ne quid praetermittatur eorum, quae Sanctiſsimi

mi

mi illi Patres ad Christianae Reip. vtilitatem pertinere censuerunt. Cumq. ab eodem Concilio eidem Patri meo demandatum fuisset munus perpurgādi librum de ueteribus vtriusque linguae Prouerbiis;ne,qui eorum studio tenerentur, vllam partem combiberent eius impietatis, quam eius libri scriptor scriptis suis plurimam adsperserat: fecisti, vt Pater meus emendationem susciperet: quam cum doctissimorum Theologorum ope, tuo iussu absoluisset, paullo post ipse moritur. Hic liber cum edendus in publicum esset, Tibi debitus, a Te proficiscens, quippe quem communicari omnibus iusseris, iure optimo a me S. T. inscribitur: A me, tamquam ab eius filio, cui Tu id mandaueras: S. Tuae, tamquam ei, quae bonum hoc omnibus impertierit. Laetentur igitur homines, talem nobis contigisse Pastorem, qui inter alias, quas multas habet, curas, praecipuam quoque illam habet, ut haereticorum libri, detractis omnibus, quae incautos lectores errore aliquo inuoluere poterant, publicentur. Quae Tibi debentur gratiae? quae habebuntur in omni tempore a studiosis hominibus, dum hoc volumen tractabunt? Verum Tu id non spectas: qui ipsum recte agere, non propter laudem, quae apud mortales consequitur, laudabile iudicas; sed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propositum fuit, vt recte agendo aetatem ageres. Quod cum semper feceris, ea es assecutus a Summo DEO, quae summa in terris sunt. Quod vt beneficium nobis idem DEVS diuturnum quoque concedat, (qui ex vita tua tot commoda, tot ornamenta sentimus) summis precibus obsecrare neque desinimus, neque vmquam desinemus.
Venetiis, Kal. Maij. CIↃ D L X X V.

SANCTITATIS TVAE

Humillimus seruus,

Aldus Manutius, Paulli F. Aldi N.

MOTVS PROPRIVS GREGORII XIII.

SVMMI PONT.

MOTV PROPRIO &c. Cum dilectus filius Paulus Manutius, dilecti filii Thomæ Manriquem nostri sacri Palatii Apostolici magistri cõsilio, atq; ope Adagia, necnõ Apophthegmata ab omnibus mendis, quæ pium & veritatis Catholicæ studiosum lectorem offendere poterant; expurgarit, seu expurgari curarit, sublatis etiam falsis interpretationibus, & nonnullis, quæ nihil ad propositã rem pertinebant longis, inanibusque exactionibus & digressionibus. Ipseque Paulus opera huiusmodi ad communem omnium studiosorum vtilitatem suis propriis impensis imprimere, seu imprimi facere intendat; Nos de eiusdem Pauli fide & integritate coufisi, eiusque indemnitati consulere cupientes. Nec non illius hunc laborem a sacrosancti Tridentini Concilii patribus sibi mandatum, ita comprobantes, ut omnes adagiorum, & apophthegmatũ libros, vna excepta ipsius Pauli editione prohibeamus, atque condemnemus, prout harum serie prohibemus & condemnamus Motu simili, vt eidem Paulo ne Adagia & Apophthegmata quæcunque ad hanc diem exierunt ipsius Pauli studio & industria prædicti fratris Thomæ consilio & ope ab omnibus mendis, vt prefertur expurgata & vindicata, sublatis etiam falsis interpretationibus & nonnullis vt supra digressionibus sic impressa & per eundẽ Paulum imprimenda per decem annos post eorundem operum, vel cuiuslibet ipsorum impressionem á quocunq; seu quibuscunq; sine ipsius Pauli licentia citra montes imprimant, seu in eorũ apothecis, uel alias venalia præterquam a dicto Paulo impressa aut imprimenda teneri possint, concedimus & indulgemus inhibentes omnibus & singulis Christi fidelibus citra montes existentibus præsentium bibliopolis & librorum impressoribus sub excommunicationis latæ sententiæ. In terris vero S. R. E. mediate vel immediate subiectis & quingentorum ducatorum auri Cameræ Apostolicæ applicand. & insuper amissionis librorum penis; totiens ipso facto & absq; alia declaratione incurrendum; quotiens contrauentum fuerit ne infra decẽnium ab impressione dictorum operum vel cuiuslibet ipsorum respectiue computandum dicta opera, vel quælibet ipsorum sic impressa, & per eundem Paulum imprimenda sine eiusdem Pauli expressa licentia dicto decennio durante imprimere, seu ab ipsis vel aliis præterquam a dicto Paulo impressa & imprimenda vendere, seu venalia habere, uel ea, vt supra, habere audeant. Mandantes vniuersis venerabilibus fratribus nostris Episcopis Archiepiscopis eorumque Vicariis generalibus in spiritualibus & in statu temporali S. R. E. etiam Legatis & Vicelegatis sedis Apostolicæ, ac ipsius status Gubernatoribus, ut quoties pro ipsins Pauli parte fuerint requisiti vel alter eorum requisitus fuerit, eidem Paulo efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa ad omnem dicti Pauli requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras ecclesiasticas etiam sæpius aggrauanda auctoritate Apostolica exequantur. inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Et insuper quia difficile admodum esset præsentem Motum proprium ad quemlibet locum deferri uolumus, & auctoritate Apostolica decernimus ipsius transumptis uel exẽptis etiam in ipsis operibus impressis plenam & eandem prorsus fidem ubique tam in iudicio quam extra haberi, quæ præsenti originali haberetur. Et cum absolutione a censuris ad effectum præsentium, & quod sola signatura sufficiat, & ne de præmissis aliquis ignorantiam prehẽdere possit quod præsens Motus proprius in acie Campi Floris, & in Valuis Cancellariæ Apostolicæ huius almæ Vrbis affigatur, & ibidem per affixionem & in ipsis operibus per tempora impressus. ad omnium, quos tanget notitiam deductam esse, ac si eisdem personaliter intimatum esset & foret expresse uolumus & mandamus, irritum & inane censendum quicquid secus contigerit, præmissis omnibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque &c.

Placet V.

Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, Pridie idus Augusti, Anno Primo.

EGo frater Eustachius Locatellus ordinis Predicatorum Episcopus Reggij attestor, quatenus precibus Reuerendi fratris Thomma Manrique, olim Magistri Sacri Palatij, Adagia Erasmi perlegi, & castigaui, & ea ab omnibus, quæ religionem Christianam, & pias lectoris aures offendere poterant, expurgaui, & sic castigata, & expurgata eidem Reuerendo Magistro Sacri Palatij ostendi; quæ demum ipso approbante Paullo Manutio excudenda tradita fuerunt iuxta ordinem Concilij Tridentini, in quorum fidem præsentes manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij. Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Ita est frater Eustachius Locatellus Episcopus, qui sup.

CVM a Reuerendo Fratre Thomma Manrique olim Magistro Sacri Palatij, Adagia Erasmi castigata, & ab omnibus, quæ Christianam religionem, & pias lectoris aures offendere poterant expurgata, Ego Paullus Manutius receperim, illa Philippo & Iacopo Iuntis Florentiam imprimenda transmisi: In quorum fidem præsentem attestationem manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij. Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Paullus Manutius.

VIDIMVS Adagia a Reuerendissimo D. D. Eustachio Locatello Reggij Episcopo, precibus Reuerendi D. Thommæ Manrique olim Magistri Sacri Palatij castigata & emendata, & quia ita esse agnouimus, ut formis excuderentur iuxta mandatum eiusdem Magistri Sacri Palatij, permissimus, Florentiæ die xv. Martij. M D LXXIII.

Ita est Franciscus de Pisis Generalis Inquisitor Dominij Florentini.

IOAN. GVADAGNII MONTERCHII CARMEN AD LECTOREM.

NESCIA mortalis mens, quæ fortuna secundet
Quæ ve aduersa premat, cur vno frangeris ictu?
Sustulit ista prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia lustrarunt prouerbia; reddidit ista,
His igitur doctus nullo discrimine pectus
Præscia quod munus fati sortisq. futuræ
Obiectat, comple; atq. humeris cape grande trophæum
Ipse volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat & præsens; quæ & consectabitur Aeuum?
Nam quod apud veteres complexa est attica Mine
Quidquid & in libris scalpsit saturnia Clio,
Instar apum hinc liceat liquentia sugere mella,
Nectareos succos, queis laus, & gloria surgit
Non cessit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phœbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necq. fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
Aeuo. Relliquias ueterum, monumenta diserta
Prelucens monstrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere secto
Totum collucet, prorsusq. tibi omnia lector
Portat opus Phœbo, Aonijs, Aeuoq. dicatum.

ADAGIA,

QVAECVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

QVID SIT PAROEMIA.

PAROEMIA, definitore Donato, est accommodatum rebus temporibusque prouerbium. Diomedes autem finit hunc ad modum, Paræmia est prouerbij uulgaris vsurpatio, rebus temporibusque accommodata, quum aliud significatur quàm dicitur. Apud Græcos scriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto, παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. *id est, Prouerbium est sermo ad vitæ rationem conducibilis, moderata quadam obscuritate multam in sese continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo,* Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφῶς. *id est, Prouerbium est sermo rem manifestam obscuritate tegens. Neque clam est, complureis alias, & apud Latinos & apud Græcos paræmiæ finitiones extare: verum eas omneis hic referre non arbitratus sum operepretium fore, cum quòd in hoc opere præcipue propositum sit, breuitatem illam, quam a docente requirit Horatius, vbique quoad licebit sequi: tum quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemque recidunt. maxime quod inter tam multas nulla reperitur quæ vim naturamque prouerbij sic complectatur vt nõ aliquid vel redundet, vel diminutum sit. Si quidem Donatus ac Diomedes (ut interim alia non excutiamus) in omni paræmia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriæ speciem fecerint. Deinde* γνωμικὸν, *id est sententiale quiddam, expectãt, quum addũt, Rebus temporibusq; accommodatum. Græcorum item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad vitam instituendam conducibilem, aut methaphoræ tectorium admiscent: quædam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud* ἀκινάτους *(id est neutiquam violandæ authoritatis) scriptores, prouerbij nomine citata, quæ nulla methaphora tegantur. Rursum non pauca quæ nihil omnino pertineant ad institutionem vitæ, & à sententiæ ratione prorsus* ἐκ διαμέτρου, *quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo suffecerint,* μηδὲν ἄγαν, *ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et,* τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, *hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele paræmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationem. Iam vero non omne prouerbium allegoria quapiã tegi, vel ex Fabio liquet cuius hæc verba sunt, libro Instit. 5. Cui confine est* παροιμίας *genus illud, quod est velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia paræmiarum esse genera quæ non sint allegoriæ confines. Quanquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partẽ aliqua metaphoræ specie fucatam esse. Tum optimas fatemur eas, quæ pariter & translationis pigmento delectent, & sententiæ prosint vtilitate. Verũ multo aliud est, commendare paræmiam, & quænam sit optima demonstrare: aliud, quid ea sit in genere, definire. Nobis (quod grammaticorum pace fiat) absoluta & ad nostrum hoc institutum accommodata paræmiæ finitio tradi posse videtur ad hunc modum, Paræmia est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Vt dictum, generis: celebre, differentia: scita quapiam nouitate insigne, proprij vicem obtineat. quandoquidem his tribus partibus perfectam constare definitionem, dialecticorum consensus est.*

Quid Parœmiæ proprium, & quatenus.

ITAQVE *peculiariter ad prouerbij rationem pertinẽt duo,* τὸ θρυλλούμενον καὶ κοινόν, *hoc est, vti celebratum sit, vulgoq; iactatum. Nam hinc etiam paræmia Græcis vocabulum, videlicet* ἀπὸ τοῦ οἴμου τὸ ὁδὸς, οἷονεὶ τρίμμα καὶ περιφερὲς, *quòd passim per ora hominum obãbulet: & adagij Latinis, quasi dicas circumagium, authore Varrone. Deinde scitum, ut aliqua ceu nota discernatur à sermone communi. Neque enim protinus, quod populari sermone tritum sit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegimus: sed quod antiquitate pariter & eruditione commendetur. id enim scitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox ostendemus: nunc quot modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi sermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud,* οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, *id est, neque tertij, neque quarti. Vel à sapientum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum instar celebrauit. quale est illud.* Δύσκολα τὰ καλά, *hoc est, ardua quæ pulchra. Vel è poeta quopiam maximè vetusto: vt Homericum illud,*

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*

Rem factam etiam stultus intelligit.

Item illud Pindaricum,

ποτὶ κέντρον λακτιζέμεν. *id est,*

Contra stimulum calcitrare. *Ex illud Sapphus,*

Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλισσα. *id est,*

commere

Neque mel mihi, neque apis.

SIQUIDEM dum lingua adhuc incorrupta maneret, poetarum versus in conuiuiis etiam canebantur. Vel è scena, hoc est, tragicorum & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ... rursum illud ex Aristophane ... Praecipue vero comoedia mutuo quodam commercio & usurpat pleraque iactata vulgo, & gignit, traditque vulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, ut ..., ex Danaidum fabula. ..., Orci galea, ex fabula Persei. Quaedam trahuntur ex apologis: è quibus illud, At non videmus manticae quod in tergo est. Aliquot ex euentu nascuntur: sicut hoc, ..., id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. Ex historiis aliquot mutuo sumpta sunt: quorum est illud, Romanus sedendo vincit. Quaedam profecta sunt ex apophthegmatis, hoc est, scitè breuiterque responsis: sicut illud,

Ὃς αὐτὸς αὑτῷ οὐκ ἔχει, ...

Qui semet ipse non habet, Samum petit.

Sunt quae ex verbo temere dicto sunt arrepta: velut, ..., id est, non est curae Hippoclidi. Denique mores, ingenium seu gentis, siue hominis alicuius, siue etiam animantis: postremo rei quoque vis quapiam insignis, ac vulgo nota, locum fecerunt adagio: cuiusmodi sunt, ..., id est, Syri contra Phoenices., ..., pro eo quod est, ficte recusare quod accipere cupias, et ..., id est, vulpes non capitur muneribus, & ..., Bis crambe mors: & ..., Clematis AEgyptia.

Quibus Ex Rebus accedat nouitas Paroemiae.

IAM quod de nouitate diximus, id neutiquam simplex est. Nam hanc nonnunquam ipsa res secum adfert, ut ... Crocodili lachrymae. Nonnunquam eam figura conciliat: quum per omneis fermè schematum species adagiorum varietur, quas singulatim persequi non est necesse. eas duntaxat attingamus quas frequentissime recipit. Metaphora penè semper adest: multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hęc quibusdã metaphorae species est. Exemplum prioris, Res omnis in vado est. Posterioris, ... Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, velut ..., id est, Nudior exuuio serpentis. Nonnunquam usque ad aenigma peruenit: quod, auctore Quintiliano, nihil aliud est quàm obscurior allegoria, quod genus, ..., id est, dimidium plus toto. Nonnunquam allusio venerem adiungit paroemiae, veluti, ..., id est, Sic ferito. & ..., id est, Duobus simul euntibus. &

Ὁ ... αὐτὸς ...

AEdibus in proprijs quae recta ve prava ve fiant.

Aliquoties ... id est verbi proprietas, prouerbij simulachrum addit, ut ..., id est, ingens malum. Fit interdum ut ipsum ..., hoc est ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis est, ..., id est, Bos in lingua. & ..., id est, Quocunque Mus in Pisa. Si quidem bos & animal significat & numi fima. Mus itẽ animantis est nomen, & item athletae cuiusdam vocabulum. Et Pisa nomen urbis, accessione literulae ... ctum, picem significat, ... Nonnunquam ipsa ... quendi nouitas paroemiam efficit, ut ..., id est, In vino veritas. Nam si dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item si dicas, Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagij faciem. Contrà, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoscit adagij speciem. Quanquã hęc ipsa nouitas, ut omnis alia, proficiscitur a figura. Decorat interim & antiquitas, ut ..., Sponde, sed praesto est iactura. Denique in paroemiis omneis ..., id est, ridiculi, formas inuenies. Sed haec minutim persequi, molestae cuiusdam diligentiae fortè videatur. Tametsi de figuris prouerbialibus paulo post aliquanto copiosius disseruri sumus.

Quomodo Paroemia Differat ab iis, quae videntur illi confinia.

SUNT autem quaedam affinia paroemiis, puta ..., quas nostri sententias appellant: ad haec ... qui à nostris apologi vocantur: tum ..., quae Latine, breuiter ac scite dicta, vertere licebit: praeterea ..., id est salse dicta. Denique quicquid allegoriam aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu personam, prae se gerit. Ea tametsi difficile non fit ab adagiorum genere secernere, si quis ad finitionem, tanquam ad gnomonem, & regulam, unumquodque norit applicare: tamen quo faciamus satis etiã imperitioribus, haud grauabimur rudius et pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare: ut planè constet quid in hoc opere simus sequuti. Primum inter sententiam & paroemiam eiusmodi ratio est ut utraque cum altera coniungi, utraque rursus ab altera queat seiungi, non aliter quàm album ab homine. Ut enim non statim album quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album esse quod sit homo: Ita non raro fit ut sententia paroemiam complectatur: at non statim quod paroemia fuerit, idem erit & sententia: neque contra, velut,

Auaro tã deest quod habet, quã quod nõ habet, &,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit:

non ut sententiae sunt, ita sunt & adagia. E diuerso: Ego in portu nauigo, ut est prouerbium, ita sententia non est. Rursum, ..., id est, ne puero gladium, pariter & paroemiae sententiaeq́, rationem complectitur, denique & allegoriae. Neque defuere tamen, potissimum apud Graecos, qui grauati non sunt operam in hoc genere sumere, ..., id est sententiarum collectionem, conscribentes. ... Aphthonius in Progymnasmatis, simpliciter ..., id est, fabulam. vocat. huic sunt, ut ait, varia ex inuentoribus cognomina, ... Quintilianus ... ait à Graecis appellatũ ..., ..., à Latinorum nonnullis apologationem, non satis in usum recepto nomine. Neque negat ..., paroemiae confinem esse, verum ita distingnit, ut ..., totus sit apologus: paroemia, veluti fabella breuior. Exempli loco posuit, Nõ nostrum onus, bos clitellas? Ad hunc quidem modum usurpauit Hesiodus,

Νῦν δ' ...

Ὣδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. id est,
AEnon principibus referam, norint licet ipsi.
Vocalem accipiter sic affatus philomelam est.
Vtitur eundem ad modum & Archilochus, & Callimachus. Etiam si Theocritus τὸν αἶνον pro paroemia videtur vsurpasse,
Αἶνος θην λέγεταί τις, ἴδ' ὡς καὶ ταῦρος ἀπ' ὕλας.

Iam verò apophthegmata non alio discrimine dissidēt à paroemiis, quàm sententia. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σ' ἐμὲ σώσει, simul & adagium est et apophthegma: ita illud Simonidis ad quēdam in conuiuio tacentē, εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς· εἰ δὲ σοφός, ἠλίθιον. id est, Si quidem stultus es, sapientem rem facis: si verò sapiens, stultam. Item illud, Decet Caesaris vxorem non solum crimine, verū etiam criminis suspicione vacare, apophthegma quidē est, at non item paroemia. Item, Soles duabus sedere sellis, simul & prouerbium & λοιδόρημα est. Contrà, Mater nunquam, pater persaepe. Item illud Turonij, Ad molas sum, σκῶμμα quidem est, at non item adagium. Quanquam sunt in hoc genere quaedam adeo commode dicta, vt facile possint in adagiorum ordinem asciscí: velut illud, μέχρι βωμῶν φίλος εἰμί, id est, Vsque ad aras sum amicus. Adest enim simul & breuitas & sententia & figura. Haec paulo verbosius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, nisi quod sub paroemiae cadit appellationem: nève quis per negligentiam praeteritū existimet quod prudenter consultoq́, tāquā ab argumētò alienū, praetermisimus.

Commendatio Prouerb. a dignitate

PORRO *autem ne quis hanc doctrinae partem, tāquam nimium humilem, & impendio facilem, peneq́ puerilem, fastidiat, atque aspernetur: paucis exponamus quantum haec, sicuti videntur, minutula, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis: deinde quantum adferant commoditatis, si quis in loco sciteq́ vtatur: postremò non vsque adeo cuiuslibet esse, rectè prouerbiis vti. Principio, cognitionem adagiorum non in postremis habitam apud summos viros, vel illud sat argumenti est, quòd primi nominis authores nō indigna duxerint de quibus diligenter voluminibus aliquot conscriberent. Quorum primus est Aristoteles, nimirum tantus philosophus ut vnus hic pro multis suffecerit. reliquit is, teste Laertio, de paroemiis volumen vnum. Chrysippus item ad Zenodotum duos de prouerbiis libros conscripsit. Scripsit eadem de re Cleantes. Quorum virorum si labores extarent, nobis non fuisset necesse tanto sudore quaedam ex minutis istis scriptoribus, & iisdem, vt indiligentibus, ita deprauatissimis etiam, expiscari. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, sed paucula, eaq́ fermè nuda. Inter paroemiographos subinde citatur tum ab aliis, tum ab Athenaeo in Dipnologia, Clearchus Solensis, Aristotelis auditor, & Aristides: deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhęique paroemias in compendium redegit. Citantur & Theophrasti prouerbia in commentariolis Demosthenis. Vnde liquet & illos hisce de rebus commentarios reliquisse. Neque nos fugit, id operis Zenobij nomine circunferri: verum quoniam inueniuntur quaedam apud Aristophanis interpretem, Zenodoti eius qui Didymum ac Tarrhaeum in compendium redegerit, nomine relata, quae ad verbum in huius commentariis leguntur, citra fraudem esse quòd is, quocūque fuerit nomine (quid enim refert?) in hoc opere, Zenodoti titulo adducetur. His praeter alios Milonem quendam paroemiographum allegat. Citatur & Daemon quispiam, cum ab aliis compluribus, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demosthenis est interpretatus: qui multos de prouerbiis libros videtur composuisse. nam citatur liber 40. Extāt & Diogeniani collectanea. Hesychij praefatio testatur ab ipso copiosius explicata prouerbia, quae nudius recensuisset Diogenianus. etiamsi opus ipsum pugnat cū suo prologo: quum is nomenclaturam authorum profiteatur, & prouerbiorum argumenta: hic ita nudus sit vt nihil esse possit magis. unde in coniecturam adducimur, opus hoc copiosius ab authore descriptum, post ab alio quopiam in compendium contractum. Suidas, qui & ipse in hoc numero ponendus est, Theaetetum quemdam adducit qui de prouerbiis conscripserit. Nec illud argumentum leue, quòd inter bonos authores ut quisque fuit eruditissimus eloquentissimusq́, ita quamplurimum adagiorum suis libris aspersit. Et vt à Graecis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicam diuino, παροιμιωδέστερον, ut sic dixerim? Aristoteles, serius alioqui philosophus, haudquaquā grauatur suis illis disputationibus paroemias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quem quidem sicut in caeteris, ita hac quoque in parte Theophrastus est aemulatus. Plutarchus grauis ac penè tetricus author, quàm multis vndique scatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quasdam paroemias & proponere & excutere: idque Aristotelis exemplo. Iam ut ad Latinos veniamus, omissis vtroque in genere grammaticis ac poëtis (nisi si quis in his M. Varronem existimat annumerādum, qui Menippeis illis suis prouerbiales indidit titulos: vt planè consentaneum sit illum argumenta fabularum non aliunde quàm à prouerbiis sumpsisse mutuo) Romani principes non existimarunt inferius esse maiestate imperiali, vt magnis de rebus consulti, prouerbio responderent, quod etiam nunc extat in Digestis, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Apud Graecos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω. id est, E fructu arborem indico. Pittacus philosophus consultorem suum ad pueros turbine ludētes misit, à quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiatq́, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Theognides autem.*

οὔθ' ὕων
Οὐδ' ὁ Ζεὺς πάντεσσ' ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. id est,
Non etenim cunctis placeat vel Iuppiter ipse,
Seu mittens pluuiam, seu cohibens pluuiam.

Quòd si quem mouet antiquitatis authoritas, nullum doctrinae genus antiquius fuisse uidetur quàm paroemiarum. In his ceu symbolis tota fermè priscorum philosophia continebatur. Quid aliud veterum illorum sapientum oracula quàm prouerbia? quibus tantum honoris habitum est olim, vt non ab homine profecta, sed coelitus delapsa viderentur. E coelo, inquit Iuuenalis, descendit, γνῶθι σεαυτόν. id est, nosce te ipsum. Proinde pro foribus templorum veluti digna diis inscribebantur: passimq́ columnis, ac marmoribus insculpta visebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd

 si minu-

si minutula quapiam res videtur adagium, meminerimus ista non mole sed pretio æstimari oportere. Quis enim sanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpusillas, quàm saxa quædam ingentia? & vt, authore Plinio, in minutissimis animantibus, velut araneolo culiceq́ue, maius est naturæ miraculum, quàm in elephanto, si quis modo propius contempletur: itidem in re literaria nonnunquam plurimum habent ingenij quæ minima sunt.

Ad quot res vtilis Parœmiarum cognitio.

RELIQVVM *est vt paucis ostendamus, non minus vtilitatis inesse prouerbiis quàm olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarum cognitio, cum ad alia permulta, tum potissimum ad quatuor: ad philosophiam, ad persuadendum, ad decus & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quosq; authores. Principio ne cui mirum videatur quòd prouerbia dixerimus ad philosophiæ scientiam pertinere, Aristoteles apud Synesium existimat nihil aliud esse parœmias, quàm reliquias priscæ illius philosophiæ, maximis rerum humanarum cladibus extinctæ, easque seruatas esse, partim ob compendium breuitatemq́ue, partim ob festiuitatem ac leporem: ideoq́ue non segniter nec oscitāter, sed pressius ac penitius inspiciendas. subesse enim velut igniculos quosdam vetustæ sapientiæ, quæ in peruestiganda veritate multò fuerit perspicacior, quàm posteriores philosophi fuerint. Plutarchus item (in commentario cui titulum fecit, Quo pacto sint audiendi poetæ) veterum adagia simillima putat sacrorum mysteriis, in quibus maximæ quæpiam res ac diuinæ minutulis & in specie penè ridiculis ceremoniis significari solent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrū quoddam eadem innuimus, quæ philosophiæ principes tot voluminibus tradiderunt. Neque enim aliud sibi velle parœmiam illam Hesiodiam, πλέον ἥμισυ παντός, quàm quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumentis conatur ostendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. id est, Satius esse iniuriā admittere, quàm iniuriam inferre.*

Ad persuadendum conducere Prouerbia.

QVOD *si cui satis non sit ipsum sapere, verum etiam aliis persuadere cupiat quàm non inutilis sit hæc prouerbiorum suppellex, vel Aristoteles ipse satis declarat, qui non semel in rhetorices præceptis, parœmias inter testimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, si quis suadere velit ne cum homine sene copulet aliquis necessitudinem, vtitur huius prouerbii testimonio, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Ne vnquam benefacias seni. Rursum si quis persuadeat ut liberos item interficiat qui parentem occiderit, huic vsui futurum est hoc prouerbium.*

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει, id est,
Stultus qui natos occiso patre relinquat.

Quantum autem adferant ad persuadendi facultatem momenti testimonia, cui non cognitum est? Neque mediocriter conducunt sententiæ. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus item in Institutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionem facit, tanquam non vna ratione ad bene dicendum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, ut parem cum illis viris obtinentes, quorum est vel præcipua. Rursum easdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas [illegible] κρίσεις appellant. Quorum & frequentissimus vsus, & ad persuadendum mouendumq́ue non mediocris vtilitas. Quin magis ipsa Fabij verba libet adscribere. Nec hæc quidem, inquit, uulgo dicta & recepta persuasione populari, sine vsu fuerint testimonia. Sunt enim quodammodo vel potentiora etiam, quòd non causis accommodata, sed liberis odio & gratia mentibus, ideo tantum dicta factaq́ue, quia aut honestissima aut verissima videbantur. Pauloq́ue inferius, Ea quoque quæ vulgo recepta sunt, hoc ipso quòd incertum authorem habent, velut omnium sunt. Quale est, Vbi amici, ibi opes. Et, Conscientia mille testes. Et apud Ciceronem, Pares cum paribus, vt est in ueteri prouerbio, facillimè congregantur. Neque enim durassent hæc in æternum, nisi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabij verba retulimus. Idem autem paulo post deorum oracula parœmiis subnectit, uelut his affinia cognataq́ue. Iam quid M. Tullius, nonne in actione pro L. Flacco, prouerbio fidem testibus abrogat? id est huiusmodi, ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id est, In Care periculum. Annon in eadem totius gentis Græcorum in ferendis testimonijs fidem, eleuauit hoc prouerbio? Da mihi testimonium mutuum. Quid quòd ipsi etiam philosophi passim suas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum si frequenter historiographi narrationis fidem ex adagio quopiam petunt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod colossis, quod marmoribus seruari non potuit, prouerbio seruatur incolume: vt & hāc obiter adagiorum laudem indicē quod τὸ εἰκός, id est probabilitas, ad persuadendum vel primas obtinet parteis, quid, quæso probabilius quàm quòd nemo non dicit? Quid verisimilius q̄ id quod tot ætatū tot nationū consensus & velut idem suffragium cōprobauit? Inest nimirū, inest in his parœmiis natiua quædam & genuina vis veritatis. Alioquin qui fieri potuit vt eandem plerunque sententiam in tot tam diuersos dimanasse populos, in centum videamus transfusam linguas: quæ ne tot quidem seculis, quibus nec pyramides obstiterunt, vel interierit, vel consenuerit? vt meritò dictum illud videatur, Veritate nihil esse robustius. Deinde fit nescimus quo pacto, vt sententia prouerbio quasi vibrata, feriat acrius auditoris animum, et aculeos quosdam cogitationum relinquat infixos. Nam longè minus tanges animum, si dixeris, Caduca & breuis est hominis vita: quàm si prouerbium cites, Homo bulla. Postremò quod de risu scribit Fabius, maximas difficultates causarum, quæ nullis argumentis dissolui queant ioco eludi: id vel maximè præstat parœmia.

Ad ornatum conducere Parœmiam.

Porrò quantum vel dignitatis vel veneris adiungat orationi tempestiuus prouerbiorum vsus, non pluribus explicandum. Primum enim quis non videt quātum maiestatis vel ex ipsa antiquitate concilient orationi? Tum si quod schema, quod amplitudinem ac sublimitatem apponat sermoni, rursum si quod ad gratiā dictionis facit: denique si qua ratio festiuitatis (quum parœmia plerunque per omneis figurarum species per omneis facetiarū formas varietur) nimirum quicquid

illa

illa solent adferre, conferet, ac genuinam quandam peculiaremq́; gratiam de suo insuper adiunget. Proinde si scitè & in loco intertexantur adagia, futurum est vt sermo totus et antiquitatis ceu stellulis quibusdam luceat, & figurarum arrideat coloribus, & sententiarum niteat gemmulis, & festiuitatis cupedijs blandiatur: denique nouitate excitet, breuitate delectet, authoritate persuadeat.

Ad intelligendos authores conducere paræmiam.

IAM vt non sit alius paræmiarum vsus, certe ad intelligendos optimos quosque (hoc est vetustissimos) authores, non vtiles modò sunt, uerumetiam necessaria. In quibus cùm pleraque sint deprauata, tum hæ vel deprauatissimæ sunt: propterea quòd ferè ænigmaticum quiddam habeant, ut etiam à mediocriter eruditis non intelligantur: tum quòd plerunque velut ex abrupto interseruntur, nonnunquam etiam mutilatim vt ἄνω ποταμῶν, id est sursum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, ut apud Ciceronem in Epistolis ad Atticum, Subueni quæso, dum est ἀρχή. id est principium. Indicat autem illud prouerbium.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν. id est,
Principio præstat quàm fini adhibere medelam.

Hæc itaque multum offundunt tenebrarum, si ignorentur. At rursum lucis plurimum adferunt si fuerint intellecta. Denique fit nonnunquam vt scriptor tacitè ad prouerbium alludat: quod si nos fugerit, etiamsi videbitur intellecta sententia, tamen magna voluptatis pars aberit, ignorata paræmia.
Quod genus est Horatianum illud.
-equus vt me portet, alat rex.
Et apud Vergilium,
-fatis nunquam concessa moueri,
Aparet Camarina procul
Subest enim in illo prouerbium, ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει, in hoc, μὴ κινεῖν τὴν καμάριναν.

Commendatio à difficultate.

QVOD si iuxta prouerbium, δύσκολα τὰ καλά, eaq́; vulgo ceu fastidiuntur, quæcunque facilia videntur: ne quisquam arbitretur vsque adeo procliue, vel intelligere vel sermoni paræmiã intexere. Siquidem ut non mediocris est artificij, gemmulam scitè includere anulo, et aurum purpuræ intexere: ita non est cuiusuis paræmiã apte decenterq́; orationi inserere. Quodq́; Fabius scribit de risu, nihil affectari periculosius, idem de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiusmodi, quemadmodum et in musica, nisi summum præstes artificem, ridiculus sis: & aut laudem eximiam, aut risum auferas oportet.

Quatenus vtendum adagiis.

PROINDE quatenus quibusq́; modis uti conueniat adagiis, indicabimus. Ac primo loco meminisse oportebit, vt quod eleganter Aristoteles in commentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vsurpandis adagiis obseruemus: nempe vt illis vtamur nõ tanquam cibis, sed veluti condimentis, id est, non ad satietatem, sed ad gratiam. Præterea ne quouis inseramus loco, quemadmodum enim ridiculum sit si quibusdam locis gemmam alligaris: itidem ad surdum si non suo loco adhibueris adagium. Quod verò Fabius libro institutionum 8. de sententiis vsurpandis præcepit, id totidem ferme verbis de paræmiis præcipi queat. Primum, ne, quemadmodum dictum est, nimis crebriter vtamur. Densitas enim earum obstat inuicem, quo minus eluceãt, quemadmodum nec pictura, in qua nihil circumlitum est, eminet, ideoq́; artifices etiam, quũ plura in vnam tabulam opera conserunt, spatiis distinguunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subsistit enim omnis paræmia, ideoq́; post eam vtique aliud est initium. Vnde soluta ferè oratio est, et è singulis non membris sed frustis collata, structura caret. Porrò vt adfert lumen clauus purpuræ in loco insertus, ita certè neminem deceat intertexta pluribus notis vestis. Accedit hoc quoque incommodi, quòd crebras captanti paræmias, nonnullas necesse est admiscere vel frigidas vel coactas. Non enim potest esse delectus, vbi de numero laboratur. Postremò gratiam amittit quicquid aut immodicum est aut intempestiuum. In epistolis tũ familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere: in oratione seria, sicuti parcius, ita & accuratius adhibendæ.

Varium prouerbium vsus.

HOC in loco non abs re futurum arbitramur, si paucis velut indicabimus quibus rationibus variari queat paræmiarum vsus, vt possis idem adagium alia atq; alia forma producere. Principio, nihil vetat interdũ quominus idem dictum ad complures sensus accommodes: vt illud τετρημένος πίθος, id est, pertusum dolium, vel ad obliuiosum, vel ad profusum, vel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratum traduci potest. Effluit enim quicquid infuderis in animum immemoris: apud prodigum nihil durat: auari cupiditas nunquam expletur: futilis & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquam per ironiam ad contrarias etiam sententias deflectitur: quod genus si de mẽdacissimo quopiam loquẽs, dicas, ὥσπερ τὰ ἐκ τρίποδος, id est, Audi è tripode dicta. Fit interim vt unius voculæ commutatione diuersis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, id est Hostium munera nõ munera: &, πενήτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. vt idem adagium ad hostes, ad pauperes, ad assentatores, ad poetas deflectatur. Nam hostium munera perniciem adferre creduntur. & siquid donant pauperes, aut adulatores, aut poetæ, captationes sunt verius quàm munera. Breuiter ad omnia in quæ quocunque modo hæc similitudo competit, accommodes licebit. Illa ratio fermè communis omnibus, quoties à persona ad rem aut contrà fit deflectio. Ad personam, hoc pacto, Prouerbium est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id est, ne Hercules quidẽ aduersus duos: ego verò Thersites magis quàm Hercules, qui possim vtrique respondere? Ad rem torquebitur hoc modo, prouerbio dictum est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. ego qui possim pariter & morbo & inopiæ tolerandæ par esse? Variatur & inuersione prouerbium, vt dictum est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, & tu vnus contra duos Hercules audes congredi? Item hoc pacto, Contra tritum

Græcis prouerbium, expectatis carbonibus thesaurum reperi. Et, Commutauimus, non χρύσεια χαλκείων, id est aurea æreis: sed planè χάλκεα χρυσείων, id est ærea aureis. Præterea nonnunquam explicatur adagium & confertur: nonnunquam simplex allegoria refertur. Aliquoties etiam mutilum proponitur, vt si quo respondente quod nihil ad rem pertineat, dicas, ἄμας ἀπῄτουν, id est falces postulabam. Et apud Ciceronem, τὰ ὑφ' διδόμενα, id est, quæ dantur. Interim satis est vnico verbo allusisse, vt apud Aristotelem, omnes eiusmodi inter ipsos κεραμεῖς, id est, figuli.

De Figuris Prouerbialibus.

RELIQVVM est ut ad parœmiarum catalogum accingamur, sed si prius figuras aliquot prouerbiales ostenderimus. Quædam enim dicta sunt specie non magnopere prouerbiali, quædam autem παροιμιώδει (id est prouerbiali) figura, ut facile possint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum; prouerbiorũ generi confinis est omnis sententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ sumuntur à rebus insignibus, & vulgo celebratis: vt à nauigatione, a bello. Quod genus sunt illa, secundis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauum, & exhaurire sentinam, &, tradere ventis vela, contrahere vela. Item illa, bellicum canere, &, vorsis gladijs pugnare; receptui canere; cominus atque eminus pugnare, conferre pedem, conserere manus, atque id genus alia sexcenta. Quæ si paulo longius traducantur, abeunt in parœmiæ formam. Item quæ ducuntur à rebus notis ac vehementer quotidiano sensui familiaribus: vt quoties corporis gestus ad animi rem transferuntur, cuiusmodi sunt, premere pollicem, pro fauere: corrugare frontem, pro moleste ferre: ringi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilarescere. Præterea quæ trahuntur à sensibus corporis, velut olfacere, pro resciscere: degustare, pro experiri. Prouerbij ferè faciem habent quoties quæ sunt artibus peculiaria vocabula, aliò detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id est, bis per omnia, à musicis: ἐκ διαμέτρου, id est, ex dimetiente, à mathematicis. item, sesquipedalia verba, incudi reddere, a fabris ærarijs: ad amussim, à fabris lapidariis: nullã lineã duxi, à pictoribus: extremum actum adiungere, à scenis. Interdum citra figuram tacita allusio prouerbiale quiddam adfert. Ea tum erit optima quoties ad authorem aut rem spectat magnopere celebrem, nulliq; incognitum, qualis est apud Græcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus est illud apud Plutarchum; ἐπεὶ μαρτυρεῖ τῷ Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est, Quandoquidem testes sunt Platoni multiq; boniq; adsunt. Allusum est enim ad morem sacrorum, in quibus sacerdos dicere consueuit, Τίς τῇδε; id est, quis hic? Deinde qui aderant, respondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est, Multiq; boniq; adsunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticum, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id est, Simul duobus euntibus. Et apud Lucianum, ἰατρῶν παῖδες, id est, medicorum filij, pro medicis ipsis. Accedunt ad prouerbij speciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ἐναντία, ὅμοια, id est, impossibilia, necessaria, absurda, contraria, similia.

Ἀδύνατα sunt eiusmodi,
Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν. id est,
Sed labor adsimilis metiri in littore fluctus.
Et apud Vergilium,
Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces.
Ἀναγκαῖα sunt huiusmodi,
Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit.
Et apud Senecam,
Lucida dum current annosi sidera mundi.
Ἀτόπων exemplum hoc erit,
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.
Contrariorum hoc,
Nunc virides etiam occultant spineta lacertos:
Me tamen urit amor. Item apud Theocritum
Ἠνίδε σιγῇ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται.
Ἁ δ' ἐμὰ οὐ σιγῇ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία. id est,
Ecce silet maris vnda, silent & flamina venti: et
Haud tamen intra nostra silent præcordia cura.
Similium,
Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam.
Et apud Theocritum,
Ἁ αἲξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει. id est,
Capra petit cytisum, sequitur lupus ipse capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè confines parœmiarũ generi, quæ constant uel eiusdem aut similis iteratione vocis, uel contrariarum contextu. Quod genus sunt; ἀπὸ δ' ὀλῶ κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. id est, Perdam te malum male. Mali corui malum ouum. Et, δεῖμα σοφῶν σοφὸς, id est, Alumnus sapiẽtis sapiens. Id quod est apud Græcos comicos pariter ac tragicos penè solenne. Et, Eueniunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginæ placet. Et, Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus sic habet, καὶ δίκαια καὶ ἄδικα, καὶ μιαρῶς. id est, Et iusta & iniusta. Probe & improbe, apud Aristophanem, ἑκόντι τε καὶ ἄκοντι, id est Volentibusq; & nolentibus, apud Platonem. Item, οὐδ' ἔπος οὐδ' ἔργον, id est, Nullum dictum, neque factum. Apud nostros item, Verum vbi fas versum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo sic vsus est Valerius Maximus, vt ad verum sensum non cohæreat, tantum exaggerat. Obtestantem, inquit, se, aduersus omne fas & nefas, quum in summo esset imperio, à te equite Romano fuisse trucidatum. Nam qui consistit vt facinus nefarium dicatur esse factum aduersus omne nefas? Quo iure, quaq; iniuria. Quiduis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi belliq;. Publicè, priuatim. Quod scis, nescis. Clamq; palamq;. Iocaq; & seria. Manibus pedibusq;. Noctesq; diesq;. Quæ prima aut vltima ponas. Neque magnum, neq; paruum. Iuuenesq; senesq;. Dijs hominibusq; plaudentibus. Ad hanc formam pertinent etiam hæc passim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. ἄνυμφος νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις πάρις. δῶρα ἄδωρα. μήτηρ ἀμήτωρ. ἀδμήτα δώρα. ἀειδὲς εἶδος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλουτος πλοῦτος. i. Virgo non virgo. Sponsa non sponsa. Nuptiæ non nuptiæ. Non ciuitas ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Nõ bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia.

Inopes

Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nonnunquam accidit et in dictione composita, vt μωρόσοφος, id est stulte sapiēs. & γλυκύπικρος, id est dulciter amarus. Sic etiam. Plutarcho teste, suum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabescant. Hac pertinet & illa ἐναντιώσεις αἰνιγματώδεις, id est, contrarietas ænigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. Καὶ ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνήρ, ὄρνιθα κοὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε κοὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου τε κοὐ ξύλου καθημένην καθημένην, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ βάλλει τι καὶ οὐ βάλλει. id est, Portans non porto, habens non habeo. Vir & non vir, auem & non auem, videnséque & non videns, in ligno & non ligno, sedentem & non sedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur et apud Athenæum ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius formæ sunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id est, elinguis loquax. τρωτὸς, ἄτρωτος, id est, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id est, hirsutus læuis, ἄγονος γόνος, id est, fœtus non fœtus. Cuiusmodi per multa proponit ac soluit Athenæus lib. 10. Neque respuit adagiorum ratio ænigmaticam obscuritatem, quanquam alias improbatam; imò veluti familiarem libenter amplectitur. Quod genus fuerit si quis parum sanè loquutum iubeat, Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut squillam è sepulchris vellere, quorum primum est apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraque, in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ symbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipuè peculiaris est adagiorum generi hyperbole, ut, Cœlum territat armis, &, Saxa clamore rumpit. & Risu diffluo. maximè si qua metaphoræ species admisceatur. Efficitur variis modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per similitudinem, vel per epitheton. Exempla sunt, Alter Aristarchus. Et, Nestor hic Phalaris. Et, Stentore clamosior. Velut leæna in machæra. Stentorea vox: Nestorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare à quibus genus hoc figurarum duci possit.

Sumitur enim interdum ab ipsa re, quoties hominē scelestum, scelus appellamus: dedecorosum, dedecus: pestilentem, pestem: lurconem, barathrum: tenebrionem, tenebras: contaminatum, labem: spurcum, cœnum: contemptum, quisquilias: impurum, sterquilinium: portentosum, portentum: molestum, bulcus: carcere dignum, carcerem. Quorum vnumquodque ferè potest & per comparationem efferri, ut χρυσοῦ χρυσότερα, id est auro magis aurea. &, ipsa nequitia nequior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipsa siti siticulosior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipsa infantior infantia. Ad hanc classem pertinent & illa, pater esuritionum. Et, omnis eloquentiæ fons, Et plus quàm infantissimus. Et, plus quàm perditus.

Huic proxima sunt quæ à rebus similibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo stupidior. Stipite tardior. Littore surdior. Iracundior Adria. Æquore surdior. Spongia bibacior. Harenis sitientior. Pumice siccior. Ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno instabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarius. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior. Ætna æstuantior. Beta insulsior. Trutina iustior. Spina distortior. Ampulla vacior. Pluma leuior. Vento instabilior. Morte odiosior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuso incontinentior. Laterna perlucentior. Clepsydra pestilentior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crambe recocta molestior. Clauo purior. Floralibus licentiosior.

Item ab animantibus. vt, Muliere loquacior. Passere salacior. Hirco libidinosior. Ceruo viuacior. Cornice annosior. Graculo magis obstreperus. Luscinia vocalior. Dipsade nocentior. Vipera virulentior. Vulpe fraudulentior. Echino asperior. Procello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Pisce sanior. Pisce magis mutus. Delphino lascinior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis versipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpiis improbior. Testudine tardior. Glire somniculosior. Sue indoctior. Asello stolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirundine bibacior. Cane rixosior. Vrso hispidior. Tipula leuior. Cuiusmodi quadam congerie & Lucianus, ὀργιλώτεροι μὲν τῶν κυνιδίων, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. Quum sint iracundiores catellis, timidiores leporibus, adulantiores simiis, libidinosiores asinis, rapaciores felibus, contentiosiores gallis gallinaceis. Item Plutarchus aduersus vsuram, ἀπιστότερος κολοιοῦ, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. id est, Quum minus fidei tibi habeatur quàm graculo, magis mutus sis quā perdix, abiectior seruiliorque cane.

Ducuntur à personis deorum. Diana intactior. Ipsis Charitibus humanior. Priapo salacior. Venere formosior. Mercurio facundior. Momo mordacior. Vertumno inconstantior. Proteo mutabilior. Empusa magis varius.

A personis fabulosis. Tantalo sitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreste insanior. Vlisse dolosior. Nestore facundior. Glauco stupidior. Iro pauperior. Penelope castior. Nireo formosior. Tithono viuacior. Erisichthone esurientior. Niobe fœcundior. Stentore clamosior. Tiresia cæcior. Busiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingeniosior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo stultior. Lynceo perspicacior. Excetra pertinacior.

A personis comœdiarum. Thrasone Terētiano gloriosior. Demea iurgiosior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo versutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A personis historiarum. Zoilo inuidentior. Catone seuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religiosior. Phocione iustior. Aristide incorruptior. Crœso ditior. Crasso nummatior. Codro pauperior. Æsopo luxuriosior. Herostrato ambitiosior. Fabio cunctantior. Socrate patientior. Milone robustior. Chrysippo acutior. Trachalo vocalior. Curione obliuiosior. Nostri

temporis Aristarcus. Christianorum Epicurus. Item, Præposterus Cato.

A gentibus, Pœno perfidior. Scytha asperior, Scythotauris inhospitalior. Cretensi mendacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Thessalo perfidior. Care vilior. Sybarita fastuosior. Milesius effœminatior. Arabis ditior. Pygmeo breuior. Arcade stolidior.

Ab officiis, Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite gloriosior. Areopagita tristior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

De Præmolliendа Parœmia.

IAM illud, tametsi minutulum humilius*q́;* videatur, tamen, posteaquam docendi munus suscepimus, non grauabimur propter imperitiores admonere: videlicet, vt in vsurpandis adagiis meminerimus quod in verbis nouatis aut durius translatis fieri Fabius iubet: id quod ait à Græcis elegantissimè præceptum esse, videlicet προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ: ita nos oportebit προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, hoc est, præcastigare, & velut occurrere parœmiæ: si quando vel obscurior vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, sicuti paulo superius ostensum est, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes vocum licentiosas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma vsque obscuras. Græci προεπιπλήττουσι bis ferme modis: κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασί. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιός φησι λόγος. ὥσπερ λέγεται. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες, καλῶς εἴρηται. id est, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici solet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, ut dicunt iocantes, rectè dictum est. Iisdem fermè orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt est in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum sermonem, quemadmodum vulgo dici consueuit, ut vetus verbum vsurpem, ut adagio dictum est, verè hoc dicunt.

PROVERBIVM.
Amicorum communia omnia.

TA τῶν φίλων, κοινὰ, id est, Amicorum communia sunt omnia. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorum esse virorum non secus quàm deorum. Deorum inquit, sunt omnia. Boni viri deorum sunt amici. Et amicorum inter se communia sunt omnia. Bonorum igitur virorum sunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreste,

κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id est,
Inter enim amicos cuncta sunt communia.

Idem in Phœnissis,

κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id est,
Communis omnis est amicorum dolor,

Idem in Andromacha,

Φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
Ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id est,
Nam verè amicis proprium prorsus nihil:
Sed inter ipsos cuncta sunt communia.

Terentius in Adelphis, Nam vetus quidem hoc verbum, Amicorum inter se communia esse omnia. Testatur & apud Menandrum fuisse in eadem fabula. M. Tullius lib. offi. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio est, Amicorum esse omnia communia. Citatur & ab Aristotele lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonstrare, felicissimum reipub. statum, rerum omnium communitate constare: πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. id est, Prima quidem igitur ciuitas est & reipublicæ status, ac leges optimæ, vbi quod iam olim dicitur, per omnem ciuitatem quàm maximè fieri potest obseruabitur. Dictum est autem vere, res amicorum communes esse. Idem ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirentur hæc verba, meum & non meum. Aristoteles lib. Polit. 2. temperat Platonis sententiã, volens possessionem ac proprietatem esse penes certos: cæterùm ob vsum, virtutem & societatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Candidum, cui semper in ore fuerit hoc adagium, quum alioqui nihil impertiret amicis.

Candide κοινὰ φίλων, sunt hæc tua Candide πάντα.
Quæ tu magniloquus nocte die*q́;* sonas.

Atque ita concludit epigramma,

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophrastus apud Plutarchum in commentariolo cui titulus, περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστί, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. i. Si res amicorum communes, maxime conuenit vt amicorum item amici sint communes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagium Pythagoræ tribuere, quum ait, Vnde enim illa Pythagorica vox, τὰ φίλων κοινὰ, καὶ φιλίαν ἰσότητα. id est, Res amicorum communes et amicitiam æqualitatem. Præterea Timæus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictum primùm a Pythagora profectum fuisse. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 1. cap. 9. testatur Pythagoram non solùm huius sententiæ parentem fuisse, verumetiam huiusmodi quandam vitæ ac facultatũ communionẽ induxisse.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipse.

HAEC quoque ad Pythagorã authorem referunt, quòd eandem complectãtur sententiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν. i. Amicitiam æqualitatem esse, & eandem animam. Et, Amicum, alterum ipsum. Neque enim quicquam non commune, vbi fortunarum æqualitas: neque dissensio, vbi idem animus: neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in vnum. Aristoteles magnorum Moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. id est, Quoties volumus vehementer amicum dicere, vna, inquimus, anima mea & huius. Idem eodem libro, ἐστὶ γὰρ ὥς φαμεν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. id est, Est enim, vt dicere solemus, amicus, alter ego. Plato libro De legibus sexto, citat tanquam vetus dictum, & cen prouerbio iactatum. παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς. id est, Nam vetus illud verbũ & verè & eleganter dictum est, æqualitatem amicitiæ authorem esse. Neque tamen id sentit Plato, iuuenibus ac senibus, doctis atque indoctis, stultis ac sapientibus, robustis ac debilibus omnia æqualia exhibenda

esse, sed cuique pro sua dignitate distribui oportere. Aequa, quemadmodum ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν. id est, Inaequalibus aequalia, erunt inaequalia. Et vt summum ius in summam iniuriam vertitur, ita summa aequalitas, summa fit inaequalitas. Quemadmodum festiuiter dixit Plinius, aequalitate in ferendis sententiis nihil inueniri posse inaequalius. Quanquam hoc quoque quidam ex Homero sumptum existimant, apud quem est illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. id est, AEque atque meum ipsius caput. Atque haec omnia Aristoteles lib. Moralium 9. prouerbii titulo citat.

PYTHAGORAE SYMBOLA.

SED quandoquidem in Pythagorae mentionem incidimus non grauabimur & reliqua illius symbola, priscis illis oraculorum instar celebrata, adscribere, quae quidem in praesentia licuit apud Graecos inuenire scriptores. Nam ea, tametsi prima (quod aiunt) fronte superstitiosa quaepiam ac deridicula videantur, tamen si quis allegoriam eruat, videbit nihil aliud esse, quam quaedam recte viuendi praecepta. Nihil enim opus est Tyrrhenorum imitari superstitionem, qui haec etiam citra ullam allegoriam obseruant, vt testatur in Symposiacis Plutarchus. Idem in vita Numae tradit quaedam huius generis symbola Numae conuenisse cum Pythagoricis.

Ne gustaris quibus nigra est cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id est, Ne gustes ex iis quibus est nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentariis De liberis instituendis, ne commercium habeas cum improbis, & iis qui sunt nigris ac infamibus moribus. Tryphon grammaticus inter aenigmatis exempla hoc quoque commemorans interpretatur hoc modo, ψεῦδος λέγειν μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται. id est, Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigrescit, & obscuratur. Quidam ad sepiam piscem referunt, qui atramento quod in cauda gestat, semet occulit. Quanquam Plinius libro 32. capite vltimo, Melanurum inter pisces recenset, quum de sepiis multa prioribus libris disseruerit, ut uideatur non idem esse piscis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum oculatam uertit, quem piscem nominat tantum loco quem modo indicauimus.

Stateram ne transgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id est, Stateram ne transilias, hoc est, ne quid facias praeter ius & aequum. Nam stateram olim aequitatis symbolum habuisse uulgo, uel Doricum illud prouerbium indicat, ζυγοῦ δικαιότερος. id est, trutina iustior. Ad eum modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenaeum libro Dipnosophistarum decimo.

Choenici ne insideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίζειν, id est, Choenici ne insideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de uictu ne fueris solicitus in diem crastinum. Est enim Choenix demensum, & cibus diurnus, ut apud Homerum Odysseas τ,

Οὐ γὰρ ἐγὼν ἀνίημι. ὅσ' ἂν ἐμᾶς γε
Χοίνικος ἅπτηται. id est,

Nanque operae immunem haud patiar quicunque meam unquam
Choenica contigerit.

Eodem pacto Laertius & Suidas exponunt. Porro seruis olim cibus diurnus choenice distribuebatur, vt illi uicissim operis pensum persoluerent: quam ob causam Apollo Pythius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quod seruos possiderent quadragies sexies mille. Author Athenaeus libro sexto. Plutarchus autem longe diuersum, puta, non indulgendum ocio, sed industria prospiciendum uictum, ne desit in posterum. Idem in Symposiacis huius symboli meminit, his quidem uerbis, μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἧς οὐκ εἴασεν καθέζεσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τῶν παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μεμνῆσθαι. hoc est, Vnde cum Pythagorica choenice, in qua uetuit desidere, docens nos, ut ex eo quod praesens est, semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei in hodierno meminerimus. Existimat autem idem maiores significare voluisse, quibus religiosum habitum est, mensas inanes tollere. Demetrius Byzantius apud Athenaeum interpretatur, non oportere spectare tantum quae praesentis diei sunt, quin crastinum semper esse expectandum, propemodum cum Plutarcho consentiens.

Ne cuiuis dexteram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, id est, Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc est, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, sed deligas quem diligas. Idem citatur atque exponitur a Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τῆς πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. id est, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiice.

Arctum anulum ne gestato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, id est, Arctum anulum ne gestato, hoc est, interprete diuo Hieronymo, Ne uixeris anxie. Et ne temere in seruitutem conuicias, aut in eiusmodi uitae institutum, vnde te non queas extricare. Siquidem quisquis anulum angustum gestat, is sibi quodammodo uincula iniicit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, id est, Ignem gladio ne fodito, hoc est, Ira percitum ne lacessas, quin magis concedere conuenit, & blandis uerbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenaeum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non esse conuitiis exagitandam, propterea quod flamma quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualescit. Neque dissentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro De legibus sexto sic vsurpauit, vt de iis dici solitum videatur, qui frustra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, ostendens id lusus genus quoddam fuisse, vt ignem gladio dissecarent. Ad eundem ferme sensum retulit diuus Basilius in epistola ad nepotes, vt idem sibi velint, Ignem gladio dissecare, et Cribro haurire aquam. Huc nimirum allusit Lucianus in secundo Verarum narrationum libro, cum ex insulis fortunatis dimitteretur, fingens se a Rhadamantho admonitum, vt si quando rediret in hunc nostrum orbem,

tria

tria quædam obseruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὀκτωκαιδεκαέτει συνοικεῖν. id est, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis uesceretur, ne se puero decimumoctauum annum egresso adiungeret. Siquidem horum meminisset, futurum ut aliquando ad eam insulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum insania coniunctam. Amor enim per se furor est, qui si erumpat in pugnas ac cædes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum, secundo, satyra 3.

-his adde cruorem,
Atque ignem gladio scrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id est, Cor ne edito, hoc est, ne curis tuum ipsius animum excrucies. Ad hunc modum enarat Demetrius Byzantius apud Athenæum. Aut ne sollicitudinibus uitam reddas breuiorem. Aristot. enim libro De partibus animalium tertio narrat, cor esse fontem omnium sensuum, uitæq; ac sanguinis. Aristophanes in Nebulis.

Ὅμως δὲ θυμὸν δακνὼν ἔφην. id est,
Animum tamen mordens meum, sic inquam.

Item Theognis.

Καὶ δάκνομαι ψυχὴν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. id est,
Et rodor mentem, sumq; animi ambiguus.

Videtur ex Homero sumptum, apud quē est Iliados ζ.

Ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Solus at ille quidem uacuis errabat in agris
Cor adedens curis, hominum uestigia uitans. Et Ω.
Σὸν ἔδεαι κραδίην. id est, tuum edis cor.

Item Odyssea κ.

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ' ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ' ὁμοῦ, καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Hic soles noctesq; duas consedimus, usque
Rodentes animum curis simul atque labore.

Idem Iliados α.

Σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id est,
Tu intus præcordia rodes.

A fabis abstineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, id est, A fabis abstineto. Huius ænigmatis uaria reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario De liberis educandis, ad hunc enarrat modū: Abstinendum à tractandis reipublicæ muneribus, propterea quòd antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas uice calculorum ferebantur. Quanquam idem in Problematis diuersam adfert causam: nempe quòd omnia legumina uentum & humorem impurum adferant corporibus, atque hanc ob causam ad Venerem incitent. In eadem sententia M. Tullius item fuisse uidetur, qui in lib. De diuinatione primo, scribit ad hunc modum. Iubet igitur Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiā Pythagoreis interdictum putatur, ne faba uescerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus trāquillitatem mentis quærentibus constat esse cōtrarius. Aristoxenus tamen apud A. Gellium libro quarto, capite undecimo, refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine sæpius usum quàm fabis, quòd is cibus & aluum sensim subduceret & leuigaret. Porrò Gellius de cyamo non esitato, causam erroris fuisse putat, quòd in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoricas sectatus ē, uersus hic inuenitur,

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. id est,
Ah miseri à cyamo, miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt pleriq;, κυάμον legumentum uulgo dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κυάμους, hoc in loco testiculos significare dicunt: eosq; more Pythagoræ operte atque symbolice κυάμους appellatos, quasi sint εἰς τὸ κυεῖν αἴτιοι, καὶ ἀπὸ τοῦ κυεῖν. id est, ad ferendum uterum efficaces, tanquam ferendi uteri, et genituræ humanæ uim præbeant. Idcirco Empedoclem uersu isto non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio uoluisse homines deducere. De causis interdictæ fabæ hæc ex Aristotele refert Laertius, φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις· ἀγόνατον γὰρ μόνον· ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν· κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id est, Ait autem Aristoteles in lib. de fabis, illum iussisse a fabis abstineri, uel quod pudendis essent similes, uel quòd inferorum portis. unum enim hoc legumen expers geniturā. vel quòd corrumpat, uel quod vniuersi naturæ simile, uel quòd ad oligarchiam pertineat. Nam fabis sortiuntur. Cum eo quod postremo loco attigit Aristoteles, conuenit quorundam sententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruisse à capessenda republica. nobis magis etiam arridet, quod addit is qui historias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt suffragia. Plutarchus apud eundem Gellium testatur, Aristotelem scriptū reliquisse, quòd Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχεσθαι, id est, vulua, corde, & marina urtica, atq; id genus quibusdam aliis abstinuerit. Theon grammaticus apud Plutarchum in Sympo siacis narrat, apud Aegyptios tantam esse fabarum religionem, ut eas neque serant neque comedant, imò nec aspicere fas sit, Herodoto teste. Quin & apud Romanos inter funesta habebantur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali Flamini liceret, quòd ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebantur sacrificiis: & in flore earum literæ luctus apparere uidentur, ut testatur Festus Pompeius. Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia, uel quòd animæ mortuorum sint in ea. Qua de causa & in parentalibus assumitur. Vnde & Plutarchus testatur, legumina potissimum ualere ad euocandos manes. Varro ob hoc Flaminem ea non uesci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur: Cæterum quòd Plutarchus in problematibus rerum priscarū inter cætera refert, ob id damnatas fabas quòd Lethes, & Erebi sint cognomines, quid sibi uelit, non satis intelligebamus, nisi quòd consultis Græcis codicibus comperimus tandem vel librarij uel interpretis errorem. Siquidem & Græca sic habent: πότερον οὖν Πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφοσιοῦνται διὰ τὰς λεγομένας αἰτίας, τὴν δὲ λάθυρον

... τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τῷ ἐρέβει καὶ τῇ λήθῃ, id est, An quòd Pythagorici fabas quidem abominabantur ob causas quæ feruntur, Lathyrum autem & ... ubum, quod nomen à Lethe et Erebo deductum habeant? Hactenus Plutarchi uerba retulimus. Lathyrus autem & Eribinthus ciceris genera sunt. Lethe Græcis obliuionem sonat. Erebus à caligine nomē habet, inauspicatæ uoces sapientiæ studiosis. Hic lapsus in hoc profuit, ut Latini codicis mendum ostenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, id est, Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne sermonem urbanum immittas in animum hominis improbi. Nā oratio cibus est animi: Is corrumpitur & putrescit, si in animum insyncerum inciderit. Hoc est, apud quod Gellium admonet Epictetus, etiam atque etiam uidēdum, in cuiusmodi animū immittamus sermonem. Etenim si in vas insyncerum immiserimus, in acetum aut lotium verti. Huc allusit Horatius,

Syncerum est nisi uas, quocunque infundis, acescit.

Ad finem ubi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id est, Ne reflectas ubi ad terminos perueneris, hoc est, interprete Plutarcho, Quū aderit fatalis dies, uideris\[q]ue uitæ finem adesse, æquo animo feras, neque turpi vitæ cupiditate examineris. In uita Numæ paulo secus refert, ἀποδημοῦντας εἰς ἀποδημίαν, μὴ ἐπιστρέφεσθαι. hoc est, qui peregrinationem ingressi sunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter, Post mortem hanc ne desideres uitam. Quemadmodum vulgo quosdam dicentes audimus Virgilianum illud,

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περιττὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id est, Superis quidem, imparibus sacrificandum, inferis uerò paribus. Sed refert tantum ut ænigma Pythagoricum non interpretatur. Cęterum in problematibus Romanarum antiquitatum, docet apud ueteres primum mensem diis cœlestibus habitum sacrum, sīn uero diis, inferis in quo & lustrationibus quibusdam uti mos erat, & mortuis parentabant. Quinetiam totius mensis tres dies principes et authores esse uoluerunt, Calēdarum, Nonarum, et Iduum, quos festos ac sacros habebant ueluti diis superis dicatos: qui hos sequerentur, hoc est, postridie Calendas, Nonas & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefastos ac religiosos indicabant. Sic & apud Grecos tertius crater sospitatori Ioui, secundus semideis ac dæmonibus tribuebatur. Principium autem omnis numeri est μονὰς, cui aduersatur δυὰς, inter pares numeros primus, nec finem habens, nec perfectus, cum ternio sit absolutus. Ac de numerorum quidem mysteriis multa reperias apud Platonem & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priscos Theologos. Quod ad explicandum huius symboli sensum attinet, arbitror illud significatum, Deum, quoniam mens est simplicissima & in seipso perfecta, dotibus animi potissimum delectari. Nam quę corporis sunt, composita sunt, ac propagatione in immensum multiplicantur, cum animus sit simplex, immortalis, & seipso contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Λεωφόρους μὴ βαδίζειν, id est, Per publicam uiam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit, Ne vulgi sequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, ut optima plurimis placuerint. Vnde quidam hoc sic efferunt, Viam regiam declinato, per semitas ingreditor.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert: Oneratis superimponendum opus, deponentibus non connitendum. Putat\[q]ue hunc esse sensum, Ad uirtutem incedētibus augenda præcepta, tradentes se ocio relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συναναιρεῖν, μὴ δὲ συγκαθαιρεῖν, id ē, Tollenti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum putauimus quòd in quibusdam impressis codicibus deprauatum est hoc symbolum.

Ollæ vestigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id est, Ollæ uestigium in cinere turbato. Plutarchus in Sympofiacis interpretatur, nullum euidens iracundię uestigium oportere relinqui: sed simulat\[q]ue deferbuerit atque resederit animi tumor, omnem pręteritorum malorum memoriam penitus tollendam esse.

Vnguium criniumque præsegmina ne commingito

Ἀπονυχίσματα καὶ κουρὰς μὴ ἐνουρεῖν, μηδ' ἐφίστασθαι, id est, Vnguium crinium\[q]ue præsegmina ne commingito, neq; insistito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperimus, Verum coniicimus sensum hunc esse, si quos habeamus affines, aut cognatos humiles & viles, eos tamen non esse usquequaque spernendos, & contumeliis insectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id est, Extra uiam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagoricа symbola à Diogene Laertio, tametsi superiori diuersum. Neque est quòd hanc miremur pugnantiam: quādoquidem, ut recte praceptum est, Loquendum ut plures, sapiendum ut pauci: ita sunt quędam, in quibus cum uulgo conuenire, dexteritatis est: sunt rursum, in quibus à uulgo quàm maxime dissidere uirum bonum oportet. Recte Flaccus,

Interdum & uulgus rectum uidet, est ubi peccet.

Quæ vncis sunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, id est, Quę sunt unguibus uncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidem arbitramur conuenire cum illo Aeschyli dicto, quod suo reddemus loco, Catulum leonis non esse alendum in rep. hoc est, non admittendos δημοβόρους, ut ait Homerus, βασιλῆας, reges populi deuoratores, aut factiosos, & prępotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt.

Aduersus

Aduersus solem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, id est, Aduersus solē ne loquitor, hoc est, Manifestis ne repugnes. Nam quod maximè constat, maximeq́; in confesso est, id sole clarius dicimus. Ergo contra solem loquitur, qui dicit.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id est, Ensem acutū auertas. Opinantur innui, à periculosis negocijs abstinendum. Nam fertur & aliud prouerbiū, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, subaudiendum, committas.

Aduersus solem ne meijto.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id est, Aduersus solē ne meiito. Commendatur uerecundia. Tametsi Plinius superstitiosam huius rei causam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipsius sunt. Auguria valetudinis ex urina traduntur. Si mane candida, deinde rufa sit, illo modo concoquere, hoc concoxisse significatur. Mala signa rubræ, pessima nigræ. Mala bullantis & crassæ: in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut viscera dolorem imminere. Eadem uiridis, morbum viscerum. Pallida, bilis. Rubens, sanguinis. Mala & in qua veluti surfures atque nubeculæ apparent. Dilu[t]a quoque alba, uitiosa est. Mortifera uero crassa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius rei causa contra solem lunamq́; nudari, aut vmbram cuiusquam ab ipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstantia reddi suadet, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic quem Plinius citat, & ex quo symbolum Pythagoræ sumptum apparet, est in opere cui titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι,

> Μηδ᾽ ἄντ᾽ ἠελίου τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
> Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ, μεμνημένος ἔς τ᾽ ἀνιόντα.
> Μήτ᾽ ἐν ὁδῷ, μήτ᾽ ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς,
> Μηδ᾽ ἀπογυμνωθείς, μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
> Ἑζόμενος δ᾽ ὅγε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς,
> Ἢ ὅγε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. Id est,
> Aduersus solem rectus ne meiito, uerum vt
> Occiderit, donec redeat facere ista memento
> Sed neque progrediens, lotium desperseris unquā,
> In ue uiis, extra ne uias, neque membra renudes
> Micturus, siquidem diuis nox sacra beatis.
> At qui uir fuerit prudensq́; piusq́;, recumbens,
> Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeas.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc est, Hirundines ne habeas sub eodem tecto. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem sequutus, interpretatur abstinendū à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Symposiacōn decade octaua. Nam haud æquum uideri, ut auem domesticam, & humani conuictus citra noxam amantem, perinde ut sanguinariam & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum: quū gallos, graculos, perdices, picas, cumq́; his alias complureis multo magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio: imò nihil pene minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum uidetur, quòd quidam Pythagoricum symbolum ad tragœdiam, quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. Nam hac ratione philomenam item eijci oportere, ut quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinem, quòd eodem malo uideatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis unguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maxime uocale, ac musis sacrum, uenatur: præterea humi uolans minutis animantibus insidiatur, deinde sola auium in tectis uersatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem utatur nostro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, postea quàm sub nostro tecto suos educauit pullos, abit, nulla relata gratia cōmunicati hospitij. Deniq; quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquā humano cōuictu mānsuescunt, neque tactū admittunt neq; cōsuetudinē neque ullius rei aut disciplinę communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura uidetur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidens semper, semperq́; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum paruumq́; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandū. Huiusmodi ferme Plutarchus eo quem ostendimus loco. Quibus illud vnum videtur addendum. Ciceronem, seu quisquis is fuit, in rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ uere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent.

Stragula semper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, id est, Stragula semper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegās &, inurbanum habetur, si quis stragula lecti non componat. Quid autem sibi uelit hoc symbolum, alijs diuinandum relinquimus. Tametsi suspicamur commendatam uerecundiam, etiam his in rebus quibus cogimur naturæ necessitati satisfacere.

In anulo Dei figuram ne gestato.

Ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, id est, In anulo Dei imaginem ne circum feras. Fortassis admonet, non passim admiscendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne absterseris.

Ἐλαίῳ τὸν θᾶκον μὴ ὀμόργνυσθαι, id est, Ne sedē absterseris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Forsan innuitur, non esse abutendum rebus optimis ad ea quibus neque digna uidentur, neque utiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι, id est, Coronam ne carpseris. Diuus Hieronymus aduersus Rufinum interpretatur, urbium leges obseruandas esse, non uiolandas, neque reprehendendas, quòd urbium turrita mœnia coronarum speciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, id est, Quæ deciderint ne tollas. Admonet, vt assuescamus moderatius cibum sumere.

Aristo-

Aristophanes in Heroibus, teste Laertio, superstitiosam huius symboli causam adfert. Heroũ enim esse quæ ceciderint è mensa, eoq́ nefas gustare. Alij sic efferunt μὴ ἢ γεύεσθαι ἅπ' ἂν ἐκπέσῃ τῆς τραπέζης καταπεσόν, *id est, Ne gustate, quæcunque in mensa deciderint.*

A' gallo candido abstineas.

Ἀλεκτρυόνα μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, *id est, Albo gallo ne manum admoliaris, quòd Mensi sacer sit, ut pote horarum nuncius.*

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ καταγνύειν, *id est, Panem ne frangito. Admonet non esse dirimendam amicitiam.*

Salem apponito.

Τοὺς ἅλας παρατίθεσθαι, *id est, Salem apponito: Admonet iustitiam et æquitatem omni adhibendam negocio. Sal enim quicquid occupauerit seruat, & ex rebus purissimis constat, aqua & mari.*

In via ne seces ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα *id est, In via ne seces ligna. Quidam exponunt, non esse discruciandam et abbreuiandam vitam curis & anxiis cogitationibus.*

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, *id est, Ne libaris diis ex vitibus nõ amputatis. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipsius uita, diuinans eo mansuetudinem commendari, quæ pars sit pietatis. Quod enim purgatum non est, agreste est: & farina conducit leniendis quæ dura sunt.*

Ne sacrificato sine farina.

Μὴ θύειν ἄνευ ἀλφίτων, *id est, Absque farina ne sacrificato. Hoc ænigma morum mansuetudinem commendat, vt dictum est.*

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενος, *id est, Adorandum circumactu corporis. Nimirum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti. Cælum autem Deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cæli circumactu cæterum addit & alias interpretationes: videlicet cum sacra spectent exortum solis, qui adorat vertens se circumacto corpore ad orientem, videtur semet ad Deum conuertere factoq́ circulo per utranque mundi partem uota facere. Subiicit & tertiam, quam videtur maxime probare, Corporis vertigine significari rotas Aegyptias sensit de hieroglyphicis, quibus illi significabant, nihil in rebus humanis esse stabile aut perpetuum.*

Adoraturi sedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, *id est, Adoraturi sedeant, significat uota certa concipere oportere, & in his quæ sunt optima perseuerare. Et hoc Plutarchus asscribit Numæ, addens id fuisse uelut augurium uota rata firmaq́ fore: Addit quibusdam hanc quietem videri distinctionem actionum, tãquam qui priori actioni finem imposuerint, sedentes apud Deos, initium alterius actionis ab iisdem auspicentur. Quidam arbitrantur alium subesse sensum, quòd oporteat eos qui sacris operantur, non obiter ac uelut aliud agentes hoc facere, sed vacuos ac totos rei diuinæ intentos. Unde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria seu sacra aggrediebatur, præcones clamabant, hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui sacra adirent, reuerenter & attente id facerent. Idem in Problematibus rerum priscarum refert, qui diis vota fecissent, in templis manere & quietem agere solitos, quòd actiones huius vitæ frequenter inuoluant hominem molestiis.*

Surgens è lecto, vestigium corporis confundito.

Ἀνιστάμενος ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα, *id est, Cum surrexeris, stragulas confundito. Videtur idem cum superiore de stragulis complicandis.*

A' piscibus abstineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, *id est, Pisces ne gustato. Quamobrem Pythagoras ab vrtica marina iusserit abstinere, fortassis illud in causa fuit, quòd is piscis Hecatæ sit sacer, propter mysterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum item piscium esum interdixerit, non æquè promptum fuerit expedire. Quanquam apud Plutarchum in Quæstionibus conuiualibus, quispiam huiusmodi causam adfert, Pisces quodammodo Pythagoricæ disciplinæ contubernales uideri, propter* ἐχεμυθίαν, *id est, silentium. ita vt etiam in prouerbium abierit,* ἀφωνότερος ἰχθύος, *id est, Magis mutus quàm piscis. Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuersam rationem allegat. Nam piscem maris indigenam & alumnum esse, elementi videlicet non solum alienissimi, verumetiam inimicissimi naturæ hominis. Neque enim Deos hinc ali, quemadmodum de stellis opinantur Stoici, quin parentem & seruatorem regionis Aegyptiorum Osiridem in hoc deiectum perisse. Proinde nec aqua maris ad potum utuntur, nec quicquam eorum quæ in eo gignuntur, alunturq́, purũ & ad hominis usum accomodatum existimant, vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communem. Quinimo aer hic, per quem reliqua omnia uiuunt aluntur q́, illis perniciem adfert, tanquam præter naturam, citraq́ usum & genitis & viuentibus. Neque mirum, inquit, si ab animantibus abstinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cum nostro spiritu ac sanguine misceantur, quando neque nautas alloqui dignantur Aegyptij, si quando fiant obuij, quippe qui ex mari victum sibi parent. Rursum Sylla eodem in loco causam aliam adducit: nempe Pythagoram ferè vesci solitum iis, quæ fuissent diis immolata, primitiis illis dicatis. Atqui nullus piscis idoneus ad sacrificium. Plutarchus ipse rationes superiores ita refellit, vt dicat, hoc ipso nomine magis oportere vesci piscibus, quòd peregrini generis esse uideantur. Immane enim planeq́ Cyclopicum esse, si quæ sunt eiusdem generis, mutuo laniatu pascantur. Nam quòd narrant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, pisces captos emisisse, non eos contempsit uelut hostes & alienigenas, sed tanquam amicis iam factis & captiuis pepercit, persoluto illo-*

rum nomine precio. Reddit autem duplicem causam, quare Pythagoræ non probaretur piscium esus, partim quòd res cum iniustitia coniuncta uideretur, persequi, occidere, uorare animal, quod ipsa natura nullo pacto lædat hominem, aut lædere possit. Deinde quòd non ad necessitatem, sed ad luxum, superuacaneamq́; gulæ uoluptatem pertineat piscium esus. Hinc esse quòd Homerus fecerit, non Græcos solum, cum circa Hellespontum militarent, à piscibus abstinentes, uerumetiam Phæacas ipsos, alioqui belluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obsonium apposuit, cum utrique insulares essent. Nam apud hos maiorem ferè uidemus tum immanitatem, tum luxum. Neque socij Vlyssis unquam aut hamo, aut retibus usi sunt, donec farina suppeteret. Verum omni commeatu absumpto, paulo prius quàm sacros Soli boues deuorarent, piscari cœperunt: non obsonij causa, sed ob famē depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchum & alia nonnulla de piscium abstinentia, sed hæc ad symboli interpretationem satis esse uisa sunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis sententia, teste Plutarcho in commentario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id est, Optimā uitæ rationem elige, eam iucundam reddet consuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo uir ille totius moralis philosophiæ summam complexus uidetur. Δεῖ φυγαδεύειν πάντῃ τρόπῳ καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διχοφροσύνην ἀπὸ τῆς οἰκίας, κοινῇ δὲ ἀπὸ πάντων τὴν ἀμετρίαν. id est, Fugare conuenit, ac modis omnibus resecare morbum à corpore, inscitiam ab animo, luxuriem à ventre, seditionem à ciuitate, discordiam à familia, in summa ab omni negocio intemperantiam.

Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα, id est, Fieri non potest, ut bene gerat imperium, qui non tulerit imperium. Manet hoc adagium, hodieq́; uulgo celebre, neminem recte dominum agere, qui non antè ministrum gesserit. Citat autem Aristoteles Politicorum libro 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα. i. Quapropter illud etiam recte dicitur, Neminem bene imperium gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit. Rursum eodem libro, τόν τε γὰρ μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. id est, Eum enim qui bene sit administraturus imperium, aiunt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, libro de Legibus 6. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. id est, Iam illud oportet unumquenque de mortalibus uniuersis cogitare, qui non seruierit, eum haudquaquam dominum fore laude dignum. Plutarchus in ducem imperitum, οὔτε γὰρ πίπτοντας ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντας, οὔτε ἀκοσμοῦντας κοσμεῖν, οὔτε τάττειν ἀτακτοῦντας, οὔτ' ἄρχειν μὴ ἀρχόμενον. id est, Neque enim lapsi partes sunt alios erigere, neque inscij docere, neq; incompositi componere, neque ordinare inordinati, neque imperare, qui imperium non sit passus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Agesilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. i. Venisse ad imperium non indoctum parere imperio. Seneca libro de ira. 2. Nemo regere potest, nisi qui et regi. Natum adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius uita refert Diogenes Laertius, ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. i. Imperium gere, sed ubi prius imperium ferre didiceris. Itaq; referri potest uel ad eos, qui prius alieno parendo imperio discunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperāt suis, quàm in alios exerceant imperium.

Adonidis horti.

Ἀδώνιδος κῆποι, id est, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur, paruumq́; frugiferis, et ad breuem præsentemq́; modo uoluptatem idoneis. Pausanias testatur, Adonidis hortos olim in delitiis fuisse, lactucis potissimum ac fœniculis frequentes, in quibus semina haud aliter atque in testa deponi consueuerint: eoq́; rem in prouerbium abiisse, contra futiles ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiusmodi sunt cantores, sophistæ, poetæ lasciui, cupediarii, atque id genus alij. Erant autem ij horti Veneri sacri, propter Adonidem eius amasium, primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuersum. Horum mentionem facit Plato in Phædro: ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν, χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους, ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἂν, ὅτε καὶ ποιοῖ. id est, Num agricola, qui sapiat, semina quæ curæ haberet, quæq́; cuperet aliquando fructum adferre, æstatis tempore, summo studio in Adonidis hortos mittet, gaudetq́; spectare eos intra dies octo iam pulchros effectos: an ea quidem per lusum, ac festi gratia faciat, si quando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario, cui titulus, περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ τοῦ θείου τιμωρουμένων, id est, de eo qui à numine sero punitur: ἀλλὰ μικρός τις, καὶ περίεργος ὁ θεός ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτοῖς, μηδὲ προσόμοιον ἁμωσγέπως ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς Ὅμηρός ἐστι, παραπλησίως ἀπομαραινομένων παντάπασι καὶ φθινόντων ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους, ἐπ' ὀστρακίοις τισὶ τιθεῖσαι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ, καὶ βίου ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας εὐθὺς ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως. id est, Imò morosior quispiam, & leuicularum rerum curiosus est Deus, qui quum nihil habeamus diuinum in nobis, neque quod ullo modo ad illius similitudinem accedat, quodq́; constet, ac stabile perpetuumq́; sit, quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, undequaque marcescamus, intereamusq́; breui, tantam nostri curam habeat: non aliter quàm mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies pauculos uernantes, in testulis quibusdam nutriunt, fouentq́; animas breui duraturas, in carne tenera, & solidam uitæ radicem non recipiente suppullulantes, ac mox ad quamuis occasionē interituras. Meminit et Theocritus Idyllio ☉.

> Πὰρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
> Ἀργυρέοις.
>
> Adsunt & teneri calathis candentibus horti,
> Seruati.

Effertur

Effertur parœmia etiam hoc modo, ἀκαρπότερος τῶν ἀδώνιδος κήπων. id est, Infructuosior Adonidis hortis. Non dissimili figura Isæus apud Philostratum iuueniles uoluptates appellat, τερπνὰς κήπους, quòd umbris ac somniis persimiles sint, nec expleant hominis animũ, sed irritent potius. Similiter Pollux sophista Athenodori dictionem appellabat Tãtali hortos, quòd inane nihil esset ac leuis, speciem præ se ferens, quasi esset aliquid, quum nihil esset.

Infixo aculeo fugere.

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, *id est, Iaculo immisso fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis dicto cõuitio, seu maleficio quopiam peracto, statim subducit sese, ne vel tueri cogatur quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis, Aristophani discedere paranti, ne cogeretur & ipse laudare Cupidinem, ac iocis quibusdam poeticis eludenti,* βαλών γε φάναι ὦ Ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε. *id est, Vt uidetur, inquit, Aristophanes, immisso in nos iaculo fugiturum te credis? Quin tu animum aduerte, atque ita loquere, tanquam rationem redditurus. Sanè si mihi uidebitur, fortassis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo De rep. libro, quanquam hoc loco mutet metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua discedentem refert,* ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἁθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. *id est, Hæc locutus Trasymachus, in animo habebat discedere, ceu balneator quispiam, offusis in aures copiosis ac multis verbis. Ac mox eodem in loco.* οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. *id est, uelut iniecto dicto paras discedere. Respexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De iis qui tarde puniuntur à numine:* ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' εἰ βαλὼν ἔπειτ' ἀπηλλάγη, καλῶς εἶχε περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. *id est, Quinetiam si discessit, inquit, immisso iaculo, non conuenit telum inhærens negligere. Allusit ad hanc paræmiam Aristoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ sententiam, qui dixisset, infinitum immotum esse, & in seipso conquescere, negat satis esse dixisse tantum, & aufugere, quum causam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non posset,* οὐ γὰρ, *inquit,* ἱκανόν, τὸ εἰπόντα ἀπαλλάχθαι. *Quadrabit igitur in eos, qui uelut oracula quædam pronunciant, aliis coniectandi materiam ministrantes, ut qui non interpretentur quamobrem ita senserint. Trãslatum uidetur ab apibus, aut uespis, quæ infixo aculeo, statim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phædone. Potest & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hostem, mox equis uersis se fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimum est huic, quod est apud Ciceronem libro de finibus bonorum quarto: Scrupulum, inquit, abeunti, sed uidebimus. Solet enim scrupulus esse molestus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco: Flacco uero quid profuit? qui ualuit tam diu dum huc prodiret. Mortuus est aculeo iam dimisso ac dicto testimonio.*

Dodonæum æs.

Δωδωναῖον χαλκεῖον, *id est, Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici consueuit improbæ atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuisse sublimes columnas, in altera positam peluim æream, in altera pensile pueri simulacbrum, flagellum æreum manu tollentis: quoties autem uentus uehementius flauerit, fieri ut scutica impulsa crebrius lebetem feriat, isq; percussus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis resonantem. Alij referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagij Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium allusisse uidetur, cum ait,*

> *Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas*
> *Pulsari.*

muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuersam adagij adfert interpretationem ex Damone. Ait enim oraculum Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis undiq; cinctum fuisse, ita ut inuicem sese contingerent. Itaque necessum erat fieri, vt vno quopiam pulsato, vicissim & omnes resonarent, sonitu per contactum ab aliis ad alios succedente. Durabatq; in longum tempus tinnitus ille, uidelicet in orbem redeunte sono. Putatq; paræmiam dictam in sordidos, & quantumuis pusilla de re querulos. Verum Aristoteles hoc commentum ut fictitium refellit, adferẽs aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de columnis duabus, & simulachro pueri. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας *indicat, in Olympia porticum quandam fuisse, ratione mathematica ita compositam, ut pro una uoce multas redderet, atque ob id* ἑπτάφωνον *appellatam. Cumq; hac confert homines impendiò loquaces, quos si uerbulo tangas, continuo referunt tantum uerborum, ut nullus omnino sit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro sexto, capite de loquacibus, his uerbis:* τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora, & puppis.

Πρῴρα καὶ πρύμνα, *id est, Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epistolarum ultimo, scribens ad Tyronem suum, paræmiam hanc refert his verbis: Mihi prora & puppis, ut Græcorum prouerbium est, fuit à me tuì dimittendi, ut rationes meas explicares. Prora itaque & puppi, summam consilij nostri significamus: propterea quòd à prora & puppi, tanquam à capite & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronuntiatum hoc pacto,* τὰ ἐκ πρῴρας, καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλωλε. *id est, A prora pariter, atque à puppi pereunt: siue, prora pariter ac puppis perit, hoc est, ad internecionem. Philostratus in Heroicis,* ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηί, καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ ἐκ πρῴρας φασὶ καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. *id est, Sed oportet Vlyssis in morem naui alligatum esse, alioqui & prora, quod dici solet, & puppis peris. Neque dissidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi:*

> Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
> Καὶ πύματος καὶ μέσσος. *id est,*
> *At hominum in numero decantetur Ptolemaus,*
> *Primus & ultimus, ac medius.*

Item Vergilianum illud,

A te principium, tibi desinet.

Huc pertinet, quod Demosthenes pronunciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον esse dixit, vniuersam eloquentiam intelligens. Plato De legibus lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. id est, Iam Deus quidem ipse, quemadmodum vetusto uerbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educandis: ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. id est, Quod una res, primum & medium, ac postremum hic caput est, proba institutio, legitimaq; eruditio. Aristoteles libro Rhetoricorum tertio refert ex Alcidamante quodam, qui philosophiam, legum uallum aut fossam appellarit, omne legum præsidium in philosophia situm innuens. At philosophus eam metaphoram tanquam duram ac frigidam damnat: quasi uero non durior sit illa superior, πρῷρα καὶ πρύμνα. Verum in oratione seria, fortassis uitiosa fuerint: in adagiis non item offendit duricies, vt quæ sæpenumero uel ænigmatum simillima sint, eaq; ferme laudatissima uideantur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde quoties summam totius negotij, & omne momentum præsidiumq; significabimus, proram & puppim, aut fossam & uallum dicemus. Quibusdam omnium rationum prora & puppis est pecunia. Aduersus Carthaginiensium vim Scipio fossa pariter & uallum erat, id est, præcipuum tutamentum.

Nihil ad Parmenonis suem.

Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id est, *Nihil ad Parmenonis suem. De æmulatione dictum, quæ longo interuallo abesset ab eo quod imitaretur. Plutarchus in Symposiacis, quintæ Decadis secundo problemate, quo pacto natum sit adagium narrat ad hanc fermè sententiã: Parmeno quispiam fuit ex hominum eorum genere, qui nostris etiam temporibus uarias animantium & hominum uoces ita scite imitantur ac repræsentant, ut audientibus tantum, non etiam uidentibus, ueræ, non imitatæ uoces uideantur. Neque desunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte uulgo vt iucundissimus, ita etiam celeberrimus fuisse perhibetur: quem cum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud: εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, hoc est, Recte quidem, uerum nihil ad Parmenonis suem, quidam prodiit, uerã suculã sub alis occultã gestans. Huius vocem cũ populus imitatitiã esse crederet, statimq;, sicut solet, reclamarẽt, τί ἂν αὕτη πρὸς τὴν Παρμένοντος. i. Quid hęc ad Parmenonis suẽ? vera sue deprõpta, ac propalam ostensa, refellit illorũ iudicium: utpote non ex vero, sed ex imaginatione profectũ. Meminit idem Parmenonis ac suis adumbratæ, in cõmentariis De audiendis poetis. Nec intempestiuiter utemur hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperã iudicat. Veluti si quis epigramma parum eruditum ac neotericum, supra modum admiraretur, persuasus antiquum esse. Rursum, si quod antiquum esset & eruditum, ceu nuperum damnaret. Tantum enim ualet hac imaginatio,*

vt eruditissimis etiam uiris in iudicando imponat.

Syncretismus.

Συγκρητισμὸς *Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret, vt qui modo uidebantur hostes accerrimi, repente in summam concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire solet, maxime si quãdo malum aliquod inciderit utrisque commune. Plutarchus in commentario, περὶ φιλαδελφίας, id est, de fraterna charitate, recenset, simulq; explicat parœmiam his uerbis,* Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μεμνῆσθαι ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι, μιμούμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ Κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἐξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτο ἦν ὃ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός. *id est, Præterea oportebit & illud meminisse, fratribus inter se dissidentibus, obseruareq; ut potissimum eo tempore consuetudinem habeas et conuictum cum illorum amicis. Rursum, inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud uidelicet Cretensiũ exemplum sequutus, qui frequenter cum factionibus & bellis intestinis inter sese pugnarent, inuadentibus aliunde hostibus, omissa contentione coniuncti sunt: atque is erat, quem illi syncretismum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius libro 9. quos aliàs bella re inter se solitos, periculi societas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc, quod aliàs ex Aristotele referemus:* συνάγει τοὺς αἰσχρούς τὰ κακά. *id est, Conciliant homines mala. Adagium recte accommodabitur & in illos, qui amicitiam ineunt: non quòd se se ex animo diligant, sed quòd alter alterius opis egeat: aut quo ueluti coniunctis copiis communem inimicũ pessundent. Refertur et ab Apostolio quodã Byzãtino, recẽtissimo apud Grecos puerbiorũ coacernatore.*

Qui circa salem & fabam.

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον. *i. Iuxta salẽ et fabã. In eos dicebatur, qui se simularent scire quod nescirent. Siquidẽ diuini responsuri, fabã & salẽ apponebant. Vnde qui inter sese de rebus arcanis cõmunicarẽt,* τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον *appellabant. Ad hunc quidẽ modũ scriptũ legitur in Diogeniano, reliquisq; Græcarũ parœmiarũ collectoribus. Verũ Plutarchus in Sympofiacorũ problematũ decade quarta, non fabã, sed cuminũ scribit, nisi fortè deprauatus ẽ codex:* Ἐπεὶ δὲ τοὺς ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν ἥδιόν ἐστι, τὸ δὲ ὄψον. *At illud fortasse uos fugit, quod aiũt, qui iuxta salem ac cuminũ, quòd illud quidẽ lautius, hoc suauius. Rursum eiusdem operis decade quinta:* Ἐζήτουν ὁ Φλῶρος ἐπιμελῶς ὑμῶν περὶ αὐτῆς, τίνες ἦσαν οἱ ἐπὶ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν τῇ παροιμίᾳ λεγόμενοι. *i. Quærebat Florus, cum apud ipsum cœnaremus, quinã essent, qui in prouerbio iuxta salem & cuminũ dicerentur. Apollophanes aũt grãmaticus sic eam quæstionem dissoluit, ut dicat adagium summã familiaritatẽ significare. Siquidem qui magnopere inter se familiares sunt, hi uel salem uel cuminũ unà cœnant, neq; requirunt apparatũ ullũ ciborũ. Vnde et illeiocus est Octauij Cæsaris ad quẽdã, à quo fuerat conuiuio per parco frugaliq; acceptus: Nesciebã me tibi esse tã familiarẽ. Huc ptinet etiã illud, quod suo loco referemus:*

rennes: ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. id est, Non oportet transgredi salem & mensam, hoc est, amicitiae ius quod his rebus conciliatur, non est uiolandum. Porrò salis nomine frugalem uictum innui, passim ex poetis licet cognoscere. Horatius. in Odis:

> *Viuitur paruo bene, cui paternum*
> *Splendet in mēsa tenui salinum.* Idem in Sermon.
> *Modò sit mihi mensa tripes, &*
> *Concha salis puri.*

Verum in diuinationibus uidetur magis religionis causa solitus apponi. Cur autem hic honos sali potissimùm sit habitus, quęritur apud Plutarchum in eo, quem modò citaui loco. Nam & Homerus salem diuinum appellat, & Plato scripsit salem rebus diuinis amicissimum, familiarissimumq́. Proinde Aegyptij honoris causa prorsum à sale abstinent, adeo ut ne panibus quidem uescantur sale conditis. Tametsi Plutarchus arbitratur Aegyptios hac gratia potius abstinuisse, si quando pure uiuere uellent, quòd praecipue libidinem irritare putetur, idq́; propter calorem. Praeterea non est ueri dissimile, illos abdicasse sibi salem, tanquam cōdimentum omnium suauissimum, ita ut non immerito, opsoniorum opsonium appellari possit. Nam sunt qui hac de causa salem gratiā nominarint, quòd circa hunc omnia uideantur insipida ingrataq́. Quanquàm illud maxime diuinum in se sal habere uidetur, quòd à corporibus uita destitutis putrefactionem ac tabem arcet, neque sinit prorsum interire, diu morti uelut resistens, animaq́; quoad licet, uice fungēs. Huius ut est officium animantia tueri, continereq́;, neque sinere compaginē dilabi: itidem sal, animae exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, et membrorum inter sese amicitiam conseruat. Hac eadem ratione fulguris ignem sacrum ac diuinum arbitrantur, quòd ictorum corpora multo tempore perdurent, neque putrescant. Habet & illud quasi diuinum sal, quòd uim quādam gignendi genuinam habere credatur, uel hoc argumento, quòd, sicuti paulo superius dictum est, seminalem uigorem expergefacit, acuitq́;. Proinde qui canibus alendis dant operam, salsis carnibus ac salsamentis eos pascunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immensa murium uis soleat enasci. Neque desunt qui dicant, mulieres etiam citra uirilem operam fieri grauidas, si salem lingant. Praeterea putant huc allusisse poetas, qui non sine causa finxerint Venerem genitura principem, è sale natam fuisse, quam etiam ἁλιγενῆ, id est, saligenam cognominant. Quin ijdem deos omneis marinos foecundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Deniq; nullum est animal, neque terrestre, neque uolatile, perinde foecundum, ut sunt omnia marina. Huiusmodi ferme de sale differuntur apud Plutarchum.

Duabus ancoris fultus.

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id est, Duabus nixus in portu sedet, subaudiendum ancoris. De firmis & immotis, & qui rem suam probe constabilierunt. Ductum à nauibus intra portum tutò manentibus, à prora simul & à puppi projectis ancoris. Meminit Aristides in Panath. Ab eadem metaphora ductum est, quod aduersus Ctesiphontem dixit Demosthenes: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, subaudiendum ἀγκύρας, id est, Haud eadem ancora nixus est, qua uulgus hominum.

Sine capite fabula.

Ἀκέφαλος μῦθος, id est, Sine capite sermo, dicitur imperfectus ac mutilus. Plato lib. de Legibus sexto: Οὔκουν δὴ ἑκών γε εἶναι μῦθον ἀκέφαλον ἂν καταλίποιμι, πλανώμενος γὰρ ἂν ἁπανταχῇ τοιοῦτος ὢν, ἄμορφος φαίνοιτο. id est, Nequaquam profectò, postea quàm dicendi parteis suscepi, sermonem absque capite libens reliquerim. Etenim si oberrans talis occurrat alicui, foedus uideretur. Rursus in Gorgia: Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. id est, At ne sermones quidem interim aiunt fas esse deserere, quin potius imponendum illis caput, ne sine capite obambulent. Fortaßis allusit ad id, quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenses festum quoddam nouis & absurdis ceremonijs agebatur, ostēso hominis simulacro sine capite. Hunc aiebant Homerioni patrem fuisse, qui constuprata per vim Nympha, sine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Inter sacrum & saxum.

TYNDARVS apud Plautum, alter è captiuis, cum iam proditis dolis esset deprehensus, nec haberet, quanam arte posset elabi: Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter sacrum saxumq́; sto, nec quid faciam scio. Apuleius Asini suo libro undecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait vetus prouerbium, inter sacrum & saxum positus cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriam adagij, videlicet alludens ad sacerdotium, cui erat initiādus, & paupertatem saxo duriorem, per quam non suppetebant sumptus. Sumptum apparet ex priscis foederis feriendi ceremonijs, in quibus Fecialis porcum saxo feriebat: hac interim pronuncians: Qui prior populus foedus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed undecunque fluxit adagium, satis liquet dici solitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

Inter malleum & incudem.

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ τῆς σφύρας, id est, Inter incudem & malleum. Huic non dißimile refertur ab Origene, his quidem uerbis: nam Graeca desideramus: Iam quoddam est apud nationes tritum vulgi sermone prouerbium, vt de his qui anxietatibus, & ingentibus malis premuntur, dicant, Inter malleum sunt & incudem.

In acie nouaculae.

NEC abhorret à superioribus illud, quod ab Homero sumptum, maximisq; celebratum autoribus, in adagionem abiit: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, id est, In nouaculae cuspide, siue acie, pro eo quod in summo discrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Nestor.

> Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς,
> Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. *id est,*
> *Nunc etenim cunctis sita res in cuspide ferri est,*
> *Viuant ne, an tristi exitio absumantur Achiui.*

Sophocles in Antigone:

> Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης

Sunt autem Tiresiæ uatis uerba, Creontem admonentis, ut sapiat in tanto constitutus periculo. Rursum in epigrammatibus.

Εὐρώπης ἀσίης τε δορυθρασέες βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή. *id est,*
Europæ atque Asiæ reges Mauorte potentes
Nunc uobis utrisque nouaclæ in acumine res est.

De Menelao ac Paride, singulari certamine decernentibus, uter Helena potiretur. Theocritus in Dioscuris:

Ἀνθρώποισι σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων. *id est,*
Certa salus hominum iam ferri in cuspide stantum.

Sumptum videtur à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis, qui ferrum manu contrectant: ut admonent in hûc authorem edita scholia.

Res in cardine.

H V I C *non omnino diuersum est illud, Res est in cardine, quod Seruius prouerbium esse admonuit, enarrans illud Maronis,*

Haud tanto cessabit cardine rerum.

Putatq; perinde ualere, quasi dicas, Res est in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei uertitur, dixit, pro eo quod est, ex hoc tota res pendet. Quintilianus libro duodecimo: Nam ut taceam de negligentibus, quorum nihil refert, ubi litium cardo uertatur. Idem libro quinto: Nam si fatetur, multis ex causis potuit cruenta esse uestis: si negat, hic causæ cardinẽ ponit, in quo si victus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Sumptum ab ostiis, quæ cardinibus sustinentur uoluunturq;.

Nouacula in cotem.

Ξυρὸς εἰς ἀκόνην, *id est, Nouacula in cotem. Dici solitum in hos, qui fortè in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neque nouacula potest incommodius cadere, quàm si in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianum:*

Et fragili quærens illidere dentem,
Infringet solido.

Rectè accommodabitur & in eum, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus est, à quo uicissim lædatur, cum illi nocere non possit. Siquidem nouacula, si in molle quippiam inciderit, dissecat: si in cotem, retunditur. Huc respexit Tarquinius, qui dixit sibi in animo esse, ut Actius Nauius augur nouacula cotem discinderet, significans in cotem nihil posse nouaculam, quanquam ab augure factum, quod ille fieri posse non credebat, refert Liuius libro primo.

Caliga Maximini.

C A L I G A *Maximini vulgo dictitatum est, in homines insulsos, & immodicæ proceritatis. Id adagij refert Iulius Capitolinus, in vita Maximini imperatoris. Nã cum esset, inquiens, Maximinus pedum, ut diximus, octo propè semis, calciamentum eius .i. campagium regium, quidam in luco, qui est inter Aquileiam & Arziam posuerunt, quod constat pede maius fuisse hominis vestigio atq; mensura. Vnde etiam vulgo tractum est, cum de longis atq; ineptis hominibus diceretur, Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius usurpabitur, si cum odio contemptúve dicatur, propterea quòd is Maximinus, unde natum esse constat, inuisissimus esset pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde sordido genere, postremo moribus barbaris ac feris. Quin etiam nunc homines insignitæ proceritatis vulgo male audiunt, tanquam socordes atq; inertes.*

Clematis Aegyptia.

H V I C *confine est, quod à Phalereo Demetrio refertur,* κλημάτις αἰγυπτία, *id est, Clematis Aegyptia. Id ait ioco dici solitum in eos, qui corpore præter modum procero atque atro colore essent: natum haud dubie ab eius herbæ specie, de qua meminit Dioscorides libro quarto. Plinius lib. 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum uocant, rostratis foliis, ad similitudem capitis penulatum iacens in aruis. Græci autem clematidem appellant. Sed cum clematidis multæ sint species, quas inibi recẽset Plinius, vna duntaxat prouerbio locum fecisse videtur, ea nimirum, quæ clematis Aegyptia cognomine dicitur. Dicitur autem quòd hanc maxime gignat Aegyptus, folio lauri longo tenuiq;, aduersus serpentes & priuatim aspides, ex aceto pota efficax, quæ eadem ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex autoritate Apollonij scribit, Zenonem gracili fuisse corpore, statu procero, atra cute. Deinde autorem citat Chrysippum, qui in secundo prouerbiorum suorum libro scripserit, ob eam causam, à quodam clematidem Aegyptiam fuisse dictum.*

Res ad triarios rediit.

R O M A N V M *extat adagium, elegans cum primis, & annotandum, Res ad triarios rediit. Eo licebit vti cum significabimus rem eo periculi redactam esse, vt extremo conatu, summisq; viribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia, quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquum esse uideatur, vnde subsidium sperare possis. Veluti si in disceptatione quapiam literaria, mediocribus ambigẽtibus, ad vnum aliquem summa doctrina virum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negocio, potentissimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos nõ nisi maxima quadam adacti necessitate soleamus interpellare. Deniq; si cum vulgaribus illis consiliis res explicari nequit, ad nouũ aliquod & egregie callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neq; in Antiphone, neq; in Phædria, neq; in Geta satis esse præsidij ad retundendam senis sæuitiam: Ad te, inquit, Phormio summa redit. Natum est adagium à ratione modoq; componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter, & explicatur à T. Liuio, primæ decadis li. 8. cuius uerba libuit subscribere: Postremo in plureis ordines acies distribuebatur. Ordo enim sexagenos, siue ut alij legunt, sexcenos milites, duos centuriones, vexillarium unum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim distantes inter se modicũ spatium. Manipulus leues uicenos milites, aliam turbam scutatorum habebat. Leues autem, qui hastam tm̃ gessaq; gererẽt, uocabantur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebantur scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia sub signis iam alij quindecim ordines locabantur,*

ex

ex quibus ordo vnusquisque tres partes habebat. Earum vnam quanque primumpilum uocabant. Tribus ex vexillis constabat. Vexillum centū octoginta tres, vt alij, sex homines erant. Primum vexillum triarios ducebat, ueteranum militem spectatæ uirtutis. Secundum rorarios minoris roboris ætate factisq;. Tertium accensos, minimæ fiduciæ manum. Eò & in postremā aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant. Si hastati profligare hostem non possent, pede presso eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, hastati sequebantur. Triarij sub uexillis considebant, sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas subrecta cuspide in terram fixas, ut haud secus quàm uallo septa inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud satis prospere esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios rediisse, cum laboratur, prouerbio increbruit. Triarij consurgentes, vbi in interualla ordinum suorum principes & hastatos recepissent, extemplò compressis ordinibus velut claudebant vias, vnoq; continente agmine, iam nulla spe post relicta, in hostem incidebant. Id erat formidolosissimum hosti, cum uelut uictos insecuti nouam repente aciem exurgentem auctam numero cernebant. Hactenus T. Liuius, cuius ex verbis satis liquere prouerbium, ut nostra interpretatione iam non sit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2. declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorum genere instructos, qui genu posito subsidebant: vt si primam aciem uinci contigisset, ab iis integrato prælio uictoria repararetur. Modestus in libello de uocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omnes à firmissimis et scutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi ut requieti et integri acrius inuaderēt hostes, post ultimas acies sedere consueuerunt, & si quid in primis ordinibus accidisset, de eorum uiribus reparationis spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in uita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quenq; militem in triarios allegi solitum, docens eum neruis robustissimis fuisse, hoc argumento, quòd triarium quoque uinceret.

Sacram ancoram soluere.

HVIC finitimum est illud, quod apud Græcos celebratur: ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, id est, Sacram soluere ancoram quoties ad extrema præsidia confugitur. Translatum à nautis, qui maximam ac ualidissimam ancoram sacram uocant, eamq; tum demum mittunt, cum extremo laborant discrimine. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἄκουσον δὲ ἱερὰν φασὶν ἄγκυραν, ἣν οὐδεμιᾷ μηχανῇ ἀπορρήξεις. id est, Audi iam sacram, ut aiunt, ancoram, quamq; nulla ui queas abrumpere. Sic enim appellat argumentum insolubile. Rursum Drapetis: Ἔδοξε οὖν σκεψαμένῳ τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν οἱ ναυτιλλόμενοί φασι, καθιέναι. id est, Visum est igitur re perpensa, extremam ancoram, quam nautæ sacram nominant, demittere. Rursum in Apologia: Μία μοι λοιπὴ ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄθραυστος. id est, Mihi fortassis una illa ancora adhuc superest integra: id est, Illud mihi adhuc superest, quò possim confugere. Euripides in Helena.

Ἄγκυρα δ' ἥ μου τὰς τύχας ὤχει μόνη. id est,

Mihi ab unica fortuna pendet ancora. hoc est, Vna duntaxat spes mihi superest. Aristides in Themistocle: Καὶ ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι. id est, Ac uelut à sacra ancora de illius voce pēdētes.

Mouebo talum à sacra linea.

IDEM pollere putat Diogenianus, κινῶ τὸν ἀφ' ἱερᾶς: id est, Sacra lineæ talum moueo. De iis, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux libro nono exponens, ait à ludo quopiam tesserarum natum esse adagium. Lusum autem fuisse huiusmodi, ut utriq; ludentium essent calculi quinque, totidem impositi lineis: unde & Sophocles dixerit, πεσσὰ πεντέγραμμα, id est, tesseræ quinque linearum. Inter eas lineas, vtrinque quinas, vnam fuisse mediam; quam sacram uocabant: unde qui talum mouisset, is sacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id uero non fiebat, nisi cum res posceret, vt ludens ad extrema cōfugeret auxilia. Vsurpat hoc adagium Plato lib. de Legibus quinto: καθάπερ πεττὸν ἀφ' ἱερᾶ, id est, Tanquam à sacra tessera. Plutarchus in libro qui inscribitur, an seni sit gerēda Resp. Τελευταῖον ὥσπερ τὸν ἀφ' ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν τὸ γῆρας. id est, Postremam nobis, tanquam à sacra linea senectam allegant, hoc est, veluti causam grauissimam. Idem commentario de comparatione terrestrium ac marinorum: Φέρε κινήσαντες τὸν ἀφ' ἱερᾶς, βραχέα περὶ θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν. id est, Age moto talo à sacra linea, paucis de diuinitate eorum & diuinatione dicamus. Rursum idem aduersus Colotam Epicureum: Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κωλώτης. id est Protinus igitur talum à sacra mouit Colotes, hoc est, statim id quod est grauissimum, aggressus est, ut impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in uita Martij Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata: ἄρας τὸν ἀφ' ἱερᾶς ἀφῆκε. id est, Sublatam à sacra linea tesseram misit. Desperatis enim rebus ad Deorum religionem confugiebat, supplicationibus missis sacrificis, æditnis, initiatoribus, auguribus, &c. Huc allusit & Theocritus in Bucoliastis.

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id est,

Atque à lineola lapidem mouet. de quo nobis & alias facta mentio.

Nudior leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος, id est, Nudior leberide, de uehementer tenuibus. Leberis enim serpentis exuuium significat, quo nihil esse potest inanius. Accidit autem hoc omnibus fere, quæ cortice integuntur, sed molliore: uelut stellioni, lacertæ, præcipue serpentibus, atque hæc ferme bis exuunt, uere, & autumno, præsertim uipera. Serpenti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita ut obcæcari uideatur iis, qui rem non intelligunt: atque una nocte & die, senectus tota exuitur à capite vsque ad caudam. Ex insectis reiuuenescunt silpha, et culex, eaq; quorum pennæ uaginis obteguntur, vt scarabei, item locustæ & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer, idq; sæpius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam γῆρας dicitur, cuius mira sentitur tum leuitas, tum siccitas, uniuerso humore in nouum fœtum consumpto, autor Aristoteles lib. de natura animantium octauo. Ait Suidas Leberidem hominem

fuisse supra modum pauperem: ita vt vulgari sermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnosophistis: ταυτὶ ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος. *id est: Ostendis teipsum inaniorem leberide.*

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

SI *dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinū nominatim prouerbij loco citat: Nihilq; super hoc audies, inquit, nisi illud è triuio, cū dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria.*

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ nō vult audiet.

Rursum in prologo Phormionis:

Benedictis si certasset, audisset bene.

Eodem allusit in prologo Andriæ:

Desinant maledicere, male facta ne noscant sua.

Obscurius etiam in prologo Eunuchi: Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimet esse, sic existimet, sciat responsum non dictum esse. Responsum enim vocat, conuicium conuicio redditum. Primus huius adagij pater Homerus fuisse videtur, apud quem hic uersus est in Iliadis Υ.

Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. *id est,*

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Item Hesiodus lib. cui titulus, Opera & dies,

Εἰ δὲ κακὸν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. i.

Fors male dicenti, dicentur plura vicissim.

Rursus in eodem:

-Εἰ δέ κεν ἄρξῃ,

Ἤ τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας

Δὶς τόσα τίνυσθαι μεμνημένος. *id est,*

-Si quod prior ipse,

Aut uerbum, aut factū, dicas ue geras ve molestū,

Ad te cum duplici rediturum fœnore noris.

Euripides in Alceslide:

-Εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς

Ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. *id est,*

-Si dixeris nobis male.

Mala inuicem per multa, nec falsa audies.

Lōge uenustius idē exulit Sophocles citāte Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ γλῶσσα ἰσχύειν μάτην,

Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. *id est,*

Etenim solet qui dicta temere iecerit,

Audire nolens uerba, quæ dixit uolens.

Refertur ex Sophocle:

Φιλεῖ δ' ἡ πολλὴ γλῶσσα ἰσχύειν μάτην,

Ἄκων ἀκούειν ἅς ἑκὼν εἴπῃ κακῶς. *id est,*

Qui multa temere uerba fudit, is solet

Audire nolens quæ uolens dixit male.

Quin etiam his nostris temporibus eiusmodi quiddam vulgo dictitant: Vt salutabis, ita et resalutaberis: hoc est, vt tua fuerit oratio, ita tibi respondebitur. Plautus Contumeliam si dices, audies. Cæcilius in Chrysio apud Gelliū: Audibis male, si male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud authores passim obuium: Ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. *id est, In frænis oris, & iniquæ uecordiæ finis seu uectigal calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata:* Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπηθήσεσθαι. *id est, non esse maledicendum iis quibus cum agimus; alioquin audituros, quæ molestiā adferant. Huc arbitramur asscribendum versiculum quem Quintilianus ut vulgo iactatum citat:*

Nec male respondit, male enim prior ille rogarat.

Sero sapiunt Phryges.

HOC *prouerbium ex vetustissima tragœdia Liuij Andronici mutuo sumptum est, quæ inscribitur, Equus Troianus: Sero sapiunt Phryges. Vsurpatur à Cicerone in epistolis familiaribus, in equo, inquit, Troiano scis esse sero sapiunt Phryges. Conuenit in eos, quos stulte factorum sero pœnitet. Si quidem Troiani tot iam acceptis cladibus, vix decimo demum anno de restituenda Helena consultare cœperunt: quam si statim initio reposcenti Menelao reddidissent, innumerabilibus sese calamitatibus subduxissent. Euripid. in Oreste:*

Ὀψὲ φρονεῖς εὖ, τότε δ' ἔλιπες αἰσχρῶς δόμους. *id est,*

At nunc profecto serius sapis bene,

Cum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam uerba sunt ad Helenam Electra. Refertur & à Festo Pompeio prouerbij titulo. Demades authore Plutarcho dicere solebat, Athenienses nunquàm decernere pacem, nisi pullis vestibus indutos, innuens eos bellandi cupidiores, quàm sat esset, nec nisi clade suorum admonitos de pace cogitare.

Piscator ictus sapiet.

EADEM *habet sententiam illud apud Græcos celebratissimū:* ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει *id est, Piscator percussus sapiet. Idq; ferunt ab huiusmodi quodam euentu natum: Cum piscator quispiam piscibus, quos intra rete tenebat, manū admouisset, atque à scorpio pisce feriretur, ictus, inquit sapiam. Itaque suo malo doctus, cauit in posterum. Plinius libro trigesimosecundo demonstrat id esse peculiare draconi, et scorpio pisci, vt lædant aculeis si manu tollatur. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.*

Factum stultus cognoscit.

IDEM *aliter effertur ab aliis* ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, *id est, Rem peractam stultus intellexit. Sumptum est autem ex Homero, qui pluribus locis hanc usurpauit sententiam. Vt in Iliados Ρ. & Υ.*

-Μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,

Πρίν τι κακὸν παθέειν· ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*

-Mihi obuius ire caueto, prius quàm

Noxa aliquid capias: nā factum nouit & excors.

Huc allusit Euripides in Bacchis:

Κακοῦ γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν. *id est,*

Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui sero, nec nisi sua pernicie doctus, cœpit uenereri Bacchum. Neque huic diuersum est, quod admonet senarius ille, inter Græcanicas sententias celebris.

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις. *id est,*

Tum indicant homines, vbi iam pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demosthenicum. Non emo tanti pœnitere. Vnde perquàm eleganter Fabius apud Titum Liuium, euentum, stultorum magistrum appellat: Nec euentus docet hoc, inquiens, qui stultorum magister est, sed ratio. Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiusmodi seram & infrugiferam prudentiam, miseram uocat: Terror, inquit, & metus & misera illa ex

periculis

periculis facta prudentia, monebat ut à repub. (erat autem omnino nulla respubl.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto stultus sapit.

PAVLO *diuersius extulit Hesiodus, eandem tamen sententiam, cum ait in libro, cui titulus, Opera & dies:*

Δίκη ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,
Εἰς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*
-Tandem sua pœna nocentem.
Consequitur, passusq́ sapit tum deniq́ stultus.

Ad quam sententiam uidetur alludere & Homerus in Iliados ἵνα γνώῃς ἀποτίνων, *id est, Vti tuo dãno cognoscas. Plato in Symposio:* ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὥσπερ νήπιον παθόντα γνῶναι. *id est, Quæ sane tibi quoq; dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed ex cognitis his, quæ nobis acciderunt, caueas: nec iuxta prouerbium ueluti stultus post acceptum malum sapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter is sapit, qui alieno periculo sapit. In eandem sententiam Tibullus Elegiarum lib. tertio:*

-Felix quicunque dolore
Alterius, disces posse carere tuo.

Huc alludunt & illæ sero sapientium uoces: Nunc scio quid sit amor. Nunc ego et illam scelestam, et me miserum esse sentio. Ah, uix tandem sensi stolidus. Videtur adagiũ ex illa uetustiss. fabula manasse, de duobus fratribus, Prometheo, atque Epimetheo, quæ quidẽ refertur apud Hesiodum, ad hanc ferme sentẽtiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatum è cœlo, ac mortalibus redditum: cupiensq́ illum simili retaliare dolo, Vulcano negocium dat, ut è luto puellæ simulachrum quanto maximo posset artificio fingat. Id simulatq; factum est, singulos Deos deasq́ monet, vt ei simulachro suas quisq; dotes adiungerent. Vnde & virgini Pandoræ nomen affictum apparet. Hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenij, linguæq́ dotibus cumulatam, Iupiter cum pyxide pulcherrima quidem illa, sed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recusato munere, fratrem admonet, ut si quid muneris sese absente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, persuasoq́ Epimetheo, pyxidem donat. Eam simul ac aperuisset, euolantibusq́ morbis sensisset Iouis ἄδωρα δῶρα, *sero nimirum sapere cœpit. Vbi Hesiodus palã ad adagionẽ illudens ait:*

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. *id est,*
Accepit: tactusq́ malo, tum deniq; sensit.

Idem significat in Theogonia: Hæc, inquit, peperit

Προμηθέα
Ποικίλον αἰολομήτην, ἁμαρτίνοόν τ' Ἐπιμηθέα.

Prometheum uafrum nominans, ac uarijs instructum consilijs, Epimetheum post erratum sapientem. Vnde & Pindarus in Pythiis, appellat illum ὀψίνοον, *quasi sero sapientem. Quod ipsa etiam indicant uocabula. Nam* προμηθὴς *Græcis eum significat, cui prius quàm rem aggrediatur, suppetit consilium:* ἐπιμηθὴς, *cui re peracta, tum demum consilium in mentem uenit.* προμηθεῖσθαι, *est consilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc uersiculum dictum in Cleonem, quòd sero, nec nisi confecto negocio saperet.*

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. *id est,*
Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Idem in calce eiusdem dialogi: ἐπεὶ τό γε μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως ἐστίν. *id est, Nam illud quidem post rem consulere. Epimethei est, non Promethei. Effertur etiam ad hũc modum parœmia:* παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. *id est, Post mala prudẽtior. Rursum hoc pacto:* ἐξ ὧν ἔπαθε, ἔμαθε. *id est, vt sententiã magis quàm verba reddam, Quæ nocent, docent. At multo consultius est alienis malis prudẽtiorem reddi, iuxta Græcam sententiam:*

Βλέπων πεπαίδευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. *id est,*
Aliena spectans, doctus euasi mala.

Circumfertur & illud nostrati vulgo iactatum, Mortaleis pudore & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali, propter vicinum malum.

LYSIMACHVS *apud Plautum in Mercatore. Nunc ego uerum esse illud uerbum experior, aliquid mali esse propter uicinum malum. Quibus ex Plauti uerbis satis liquet, hanc sententiam vulgari sermone fuisse celebratam. Eam Hesiodus eleganter expressit in opere, cui titulus, Opera & dies:*

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅστ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. *id est,*
Si qua domi inciderit tibi res, tunc ilico omissis
Adsunt uicini zonis. cinguntur at ipsi
Affines. noxa est, uicinus ut improbus ingens,
Contrà ita maxima commoditas, si cõmodus adsit.
Deest honor huic, bona quem uicina deficit, at nec
Intereat bos, ni uicinus ubi improbus adsit.

Neque tantum inter priuatos uicinos hæc sententia locum habet, uerumetiam experimentis obseruatum est, populos à uicinis subuersos. Quemadmodum Aetolis & Acarnanibus euenit, qui se mutuis cladibus euerterunt, inter se finitimi. Item Carthaginiensibus & Byontinis, quarum historiarum meminerunt Hesiodi interpretes. Huc uidetur leuiter allusisse Vergilius in Eclogis, cum ait;

Nec mala uicini pecoris contagia lædent. Et,
Mantua uæ miseræ nimium uicina Cremonæ.

Admonet autem parœmia, uti bonorum conuictum, et consuetudinem expetamus, à malis nos quàm maxime possimus abducamus: Proinde scitũ est illud Themistoclis apud Plutarchum: qui cum prædium quoddã venderet, hoc quoque præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. *id est, quòd vicinos etiam haberet bonos, quasi uicini commendatione futurum esset longe uendibilius. Neque multũ abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmen:*

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. i.
Sæpe mali malefacta uiri populus luit omnis.

Manus manum fricat.

SOCRATES *in Axiocho Platonis ait Prodico sophistæ hunc Epicharmi comici uersiculum semper in ore fuisse:*

Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβε τι. i.

Affricat

Affricat manum manus, da quiddam & aliquid accipe: videlicet hominis quaestum facere taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq; quae tum dicturus esset, didicisse affirmabat, at ne id quidem gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. Sic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem fermè mortalium inueniri, qui velit in quempiã beneficium collocare, à quo nõ speret aliquid emolumenti vicissim ad se rediturum, sed officium imitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idem adagium effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νίπτει, id est, Manum manus lauat. Idem pollet utraq; metaphora. Nam mutua commoditas est, quoties vel fricat, vel abluit manus manum. Circumfertur inter Graecanicas sententias huiusmodi distichon:

Ἄνερ δ' ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον. id est,
Vrbs seruat vrbem, seruat itidem vir virum.
Manus manum, digitumq́, digitus abluit.
Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Caes.

Gratia gratiam parit.

EANDEM *sententiam Sophocles simpliciter extulit in Oedipo Coloneo:*

Η χάρις χάριν φέρει. *id est, Gratiam adfert gratia.*
Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro:
Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. *id est,*
Beneficium semper beneficium parit.
Quod Hesiodus velut enarrans in primo Georg.
Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
Καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. *id est,*
Aequum vt ametur amans: qui accedit inugitor illi.
Da, tibi qui dederit, qui non dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, at non danti, non dedit vllus.
Quibus significatur beneficium imitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena.
Χάρις γὰρ ἄν τι χάριτος ἀντάξει. *id est,*
Beneficium beneficio respondeat.

Par pari referre. ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν.

TERENTIVS *in Eunucho paroemiam vsurpat, superiori non admodum dissimilem: Par pari referto. Qua monemur, vt tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideam, amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi: deniq; vt cuiq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phormionis: Quod ab ipso allatum est sibi id esse relatum putet. Non in concinne tum quoq; vsurpauerimus, si quando verba verbis, blandicias blandiciis, promissa promissis pensamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Aristoteles libro moralium nono. Dionysius citharoedum accersiuerat, vt sibi caneret in nuptiis: atq; cum eo his pactus est legibus, vt quo doctius meliusq́, caneret, hoc copiosiorem ferret mercedẽ. Annixus est omni artificio citharoedus vti q̃ scitissime caneret, sperãs amplissimum praemiũ. At postridie pactã mercedẽ reposcenti musico, qui cõduxerat, ait iã persoluisse sese, quod esset pollicitus, nẽpe par pari retulisse proq; voluptate reposuisse voluptatẽ, spẽ lucri significãs: quae quidẽ hoc maior fuerat, quo magis ex arte cãtasset. Verũ hoc loco negat philosophus par pari relatum: propterea, quòd alter id quod volebat accepit: alter eo quòd expetebat, frustratus est. Huc videtur respexisse Euripides, cum ait in Andromache:*

Σώφρων καθ' ἡμᾶς σώφρον' εὑρήσει τινά,
Θυμούμενος δ' ἡμῖν ἐν θυμουμένοις. *id est,*
Modestus in nos sentiet modestum item,
Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbium natum videri potest à compotationibus veterum Graecorum, apud quos aequalibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone secunda apud Athenaeum libro decimo:

Τίς ἐνέχεεν ἀκράτου ἀκριβῶς ἴσον ἴσῳ. *id est,*
Quis par scelestè miscuit vobis pari?
Item Cratinus in Pytine.
Τὸ δ' ἴσον ἴσῳ φέρειν ἐγὼ 'ντεινόμην. *id est,*
At par pari reddenti, ego respondero.

Item libro sexto Οὐ γὰρ τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τὸν ἰχθὺν πωλοῦντα. *id est, Non per eos qui Romae piscem vendunt, parem pari: sentiens singulos precio estimatos ut di. Erat haec vox ἴσον ἴσῳ, solemnis inter propinandum, vt ex eodem authore facile liquet. Ea significabant, aut pares esse cyathos, aut tantundem additum aquae, quantum inesset vini. Huius formae sunt illa: paria facere, pro pensare ex aequo: et parem calculum ponere. Plinius ad Flaccũ, Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parẽ calculum ponere, nec vrbis copiis ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempestatibus possum. M. Tullius libro de Oratore ad Brutum, Par pari retulit ad schema rhetoricum, quo membra orationis pari syllabarum numero sibi respondent. Nam inquit; Quum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quae similiter cadunt verba, verbis comparantur, quicquid ita concluditur, plerunq; fit vt numerose cadat.*

Eadem mensura.

QVOD *modo retulimus, videtur pariter & ad officii, & ad iniuriae relationem pertinere, verum ad beneficii pensationem magis referendum, quod ait Hesiodus*

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι.
Aut mẽsura eadẽ, aut melius quoq; si qua facultas
Quo docet officium remetiendum esse eadem mensura aut etiã copiosiore, si suppetat facultas: prorsumq́, has parte imitandos esse foecundos agros, qui sementem depositam multo cum foenore reddere consueuerunt. Citatur à Luciano prouerbii vice in Imaginibus: αὐτῷ μέτρῳ φασὶ καὶ λώϊον. *id est, Eadem mensura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epistolarum ad Atticum lib. 13. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, vt* αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, *si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus asscribit,* αἴ κε δύνηαι.

Crassa Minerua: Pingui Minerua: Crassiore Musa.

MINERVA, *iuxta poetarum fabulas, artibus atq; ingeniis praesidet. Vnde & illud fluxit, inuita Minerua. Praeterea illud, Pingui, seu crassa Minerua, quod quidem iam olim prouerbii vice celebratur. Columella lib. De re rustica duodecimo cap. 1. In hac autem, inquit, ruris disciplina non consideratur eiusmodi scrupulositas sed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumuis vilo*

continget

continget villico tempestatis futuræ præsagium. Idem in primi libri præfatione: Potest enim nec subtilissima, nec rursum, quod aiunt, pingui Minerua res agrestis administrari. Idem libro 10. Nec tamen Hipparci subtilitas, pinguioribus, vt aiunt rusticorum literis necessaria est. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod inconditius simpliciusq́, quasiq́, indoctius fit, non autem exquisita arte, nec exactissima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obscœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat:

-Crassa, inquit, Minerua mea est.

Et Horatius philosophum describens, non exactis illis Stoicorum rationibus atq; argutiis instructum, sed veluti citra artem, philosophiam moribus exprimentem, neq; tam disertum quàm simplicem ac syncerum,

Rusticus, inquit, abnormis sapiens crassaq́, Minerua.

Aulus Gellius lib. 14. cap. 1. Nequaquam tamen id censebat in tam breui exiguoq́, vitæ spatio, quantouis hominis ingenio comprehendi posse, & percipi, sed coniectari pauca quædam, & vt verbo ipsius utar, παχύτερον, id est, crassius, & pingui Minerua.

Crassiore Musa.

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id est, Crassiore Musa. Eandem parœmiā sic extulit Quintilianus, Institutionū oratoriarū libro 1. Libet propter quosdam imperitiores etiam crassiore, vt uocant, Musa, dubitationem huius utilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud scriptores non inidoneos, Pinguiore formula, pro eo quod est, planius atq; intelligibilius. Dictum est & Latinè loqui, pro eo quod est, aperte & simpliciter. M. Tullius in Verrem: Latinè me scitote, non accusatorie loqui. Idem in Philip. Sed vt solent ij qui planè et Latinè loquuntur. In Priapeiis.

Simplicius multo est, da pædicare, Latinè Dicere.

Rudius ac planius.

INELEGANTIVS *quidem est illud apud Græcos, sed idem tamen pollet: ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον εἰπεῖν. quod apud eundem refertur Gellium: Nosti enim, inquit, credo verbum illud uetus & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est Indoctius rudiusq́, quodammodo loquere, et apertius ac clarius fare. Sumptū apparet ex Aristophanis comœdia, cui titulus Βάτραχοι id est, Ranæ.*

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est,
Indoctius proloquitor, atq; clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obscuritatem taxat, Suidas & interpres admonent subesse prouerbiū quod hunc ad modum feratur.

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον id est,
Apertius mihi loquere, atq; indoctius.

Inde sumptum, quòd antiquitus illi σοφοί, quos uocant, soleant mysteria sapientiæ quibusdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere, videlicet ne prophana turba, ac nondum philosophiæ sacris initiata posset assequi. Sic plato numeris suis obscurauit suam philosophiam. Sic Aristoteles multa mathematicis collationibus reddidit obscuriora.

Sus Mineruam.

TRITISSIMVM *apud Latinos autores adagium, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id est, Sus Mineruam: subaudiendum docet, aut monet, dici solitum, quoties indoctus quispiā atq; insulsus eum docere conatur, à quo sit ipse magis docendus: aut, vt Festi Pompeij uerbis vtamur, cum quis id docet alterum, cuius ipse est inscius. Propterea quòd Minerua artium & ingeniorum, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porro sue nullum aliud animal magis brutum, magisq́, sordidum, vt quod stercoribus impense gaudeat, uel ob iecoris magnitudinem, quæ sedes est concupiscentiæ ac libidinis: vel ob narium crassitudinem, & olfactum hebetem, vnde fit ut non offendatur fœtore: tum adeo pronum, ciboq́, deditum, vt si fortè sursum aspicere cogatur, protinus stupore sileat ob insolentiam, vt tradit Alexander Aphrodiseus. Nec est aliud magis indocile, proinde non ad vsum aliquem quemadmodum pecudes nonnullæ, sed ad epulas duntaxat à natura donatum videtur. Cui rei testis est Plinius lib. 8. cap. 15. Animalium, inquit, hoc maxime brutum, animamq́, ei pro sale datam, non illepide existimabatur. Idem affirmat Varro lib. De re rustica secundo: Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum. Itaq; his animam datam pro sale, quæ seruaret carnem. Atq; hæc quidem uerba quid sibi uelint explicat M. Tullius lib. De finibus bonorum quinto: Et enim omnium rerum, inquit, quas & creat natura & tuetur, quæ aut sine animo sunt, aut non multo secus, earum summum bonum in corpore est, vt non inscite illud dictum videatur in suem, animum illi pecudi datū pro sale, ne putresceret. Sunt autem bestiæ, in quibus inest aliquid simile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus, sed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Vulgo insipidos istos, & quasi ventri atq; abdomini natos, sues appellare consueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illustriū grammaticorum, refert Palæmonem arrogantia tanta fuisse, ut M. Varronem porcum appellare, secum & natas & morituras literas. Præterea si quid indoctū atq; illiteratum significare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodum M. Tullius in Pisonem: Ex hara producta, non schola. Hinc igitur natum adagiū sus Mineruam. L. Cæsar apud Ciceronem lib. de Oratore secundo: Sic ego, inquit, Crasso audiente, primum loquar de facetiis, & docebo sus, vt aiunt, oratorem eū, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæstionibus primo: Nā et si non sus Mineruam, vt aiunt, tamen inepte quisquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum: Prætermitto Græcos, quorum tu iactas sciētiam, & dū peregrina sectaris, penè tui sermonis oblitus es, ne vetere prouerbio, Sus Mineruam docere videatur. Vsurpat idem verbis commutatis in epistola ad Marcellam, cuius initium, Mensuram charitas non habet. M. Varro, & Euemerus adagium ad fabulas retulerunt, id quod ex Pompeij verbis licet coniicere. Quam rem, inquit, in medio, quod, aiunt, positam, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm simpliciter referre. Celebratur à multis Demosthenis scomma, quō cum Demades vociferaretur in eum: Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id est, Demosthenes vult corrigere sus Mineruam: respondit: αὕτη μέντοι πέρυσιν ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα εἰλήφθη. id est, Atqui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehensa. Dictum allusit ad Mineruam virginem.*

Sus cum Minerua certamen suscepit.

CVM hoc aut idem, aut certe quàm maxime finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodæporis,

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισεν. id est,

Cum diua est ausus sus decertare Minerua.

Quoties indocti stolidiq́, et depugnare parati, non uerẽtur summos in omni doctrina uiros in certamen literarium prouocare. Theocriti enarrator sic efferri uulgo παροιμίαν scribit, Ὗς ἐν πρὸς Ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id est, Sus cũ sis, cum Minerua contendis. Scholiastes aliquis addit, eos ἐρίζειν dici, qui uerbis certant, ἐρίδαν, qui factis: quo magis ridiculum est, si sus indocilis certet cum Minerua disciplinarum præside.

Inuita Minerua.

LATINIS & illud est celebratissimum, Inuita Minerua, pro eo quod est refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cælo. Cicero in Officiis: Inuisa, ut aiunt, Minerua. Idem libro epistolarum familiarum duodecimo: Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi, non inuita Minerua. Rursum eiusdem operis libro 3. Idq́, quoniam tu ita uis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius,

Tu nihil inuita dices, facies ne Minerua.

Huc allusit Seneca, cum dixit, Male respondere coacta ingenia.

Abijt & taurus in syluam.

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, id est, Abijt & taurus in syluam. Pastorale prouerbium, allegoria subturpicula, significans diuortium, ac neglectum ueteris amicæ. Tametsi licebit in usum uerecũdiorem trahere hoc modo, si per iocum accommodabitur ad eos, qui pristinos amicos negligere uidentur, & a familiarium cõgerronumq́ grege desuescere. Aut in illos etiam, qui à solitis desciscunt studiis, diuersumq́ uitæ sequuntur institutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus est Theonycho, nominatim etiam prouerbii uice refert:

Αἶνός θήν λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

Fertur & hoc olim, in syluam secedere taurum.

Queritur autem amans, se iam pridem ab amica relictum, plurimumq́ iam esse temporis ostendit, quòd Cynisca, id est, Catella (nam id erat nomen puellæ) se Lyco quoddam oblectet, neque omnino curet ad pristinam redire consuetudinem: non magis quàm tauri, qui & ipsi nonnunquam à uaccarum armentis secedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut solitarij per nemora uagantur, nullo fœminarum desiderio tacti. Eum secessum, eumq́ uaccarum neglectum, quasiq́ diuortium, pastores peculiari uerbo uocant ἀτιμαγελεῖν, uoce nimirũ cõposita ἐκ τοῦ ἀτιμάζειν καὶ καταφρονεῖν, quod est despicere negligereq́, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τῆς ἀγέλης, quod armentum sonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν dicuntur tauri, cum segregati à uaccarum commercio, adeo non curant illas, ut non modo coitum non appetant, sed ne pascuis quidem iisdem uti uelint. Hunc animantis morem, simulq́ uocem ipsam ei tributam rei demonstrat Aristoteles lib. De natura animalium sexto, his uerbis, Οἱ δὲ ταῦροι ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνονται σύννομοι, καὶ μάχονται τοῖς ἄλλοις. τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων εἰσὶν, ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γὰρ οἱ ἐν τῇ Ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν, ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea uerba nos appendemus magis quàm annumerabimus, hoc modo: At taurus, cum tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cum uaccis pascuis uti, cumq́ reliquis tauris dimicat. Nam ante id temporis inter sese pascuntur, quod quidem appellant, ἀτιμαγελεῖν: Sanè qui sunt in Epiro prouincia tauri, sæpe numero trium mensium spatio non apparent. Porro fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque ante tempus coeundi non aggregantur ad communes cum fœminis pascuas. Illud admonitu dignum uisum est, in uersione Theodori Gazæ, pro Græca uoce ἀτιμαγελεῖν, quam Romana lingua nullo pacto reddere potest, scriptum esse coarmentari. Idq́ uerbi doctis etiam uiris non parum caliginis offudit, ita ut deprauatum apud Aristotelem locum existiment, commutataq́ lectione, longe diuersum sensum inducant, putentq́ Theodorum in transferendo non mediocriter hallucinatum. At nos tota re diligentius pensiculata, uidere uidemur Aristotelicorum uerborum sententiam citra ullius uocis commutationem adamussim quadrare: uidelicet taurum aggregari cum uaccis, et in iisdem uersari pascuis, appetente coitus tempore, eiq́ non conuenire cũ reliquis taurorum armentis, sed bellum cum aliis gerere: reliquis autem temporibus tauros cum tauris socialiter iisdem uti pastuis, neque fœminarum conuictum sequi, sed inter sese agere, quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris societatem, neglectis uaccarum armentis, uocari ἀτιμαγελεῖν. Quæso quid hic scrupuli, cur Aristotelicam lectionem mutandam existimemus? nisi si quid offendit mutatus numerus in ταῦρος & αὐτὸν, id quod Aristoteli præsertim eo in opere penè familiare deprehenditur? Dictionem autem illam coarmentari, non germanam, sed suppostitiam esse dubium non est, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. legendum esset uel dearmentari, uel ab armentari. Neque enim adduci possumus, ut credamus Theodorum hominem tam in omni doctrinæ genere absolutum, fuisse lapsum, præsertim in uoce, neque magnopere prodigiosa, nec insitata Græcis autoribus, utpote cuius uim uel ipsa statim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum autorem usq; adeo notum unlgatumq́ legatur, ἐν νομεῦσι, ἢ βουκόλοις, id est, in pastore, siue bubulcis,

Ἀλλ' ἅμα βόσκονται καὶ ἐν φύλλοισι πλανῶνται
Οὐδὲν ἀτιμαγελεῦντα. id est,

Atque hi pascuntur simul, inq́ comantibus herbis
Errant, & non ulla gregis diuortia quærunt.

Ad hæc Suidas ostendit, ταῦρον ἀτιμαγέλην appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id est, qui negligeret armentum. Huc uidetur nonnihil allusisse Vergilius in Sileno:

Ah uirgo infelix, tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas,
Aut aliq̃ in magno sequitũ grege. claudite nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite saltus.
Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris
Errabunda bouis uestigia: forsitan illum,

Aut

Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
Perducant aliqua stabula ad Gortynia vaccæ.
Cum enim ait,
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas:
taurum innuit ἀτιμαγέλην. Item cum ait: Errabunda bouis vestigia. Significat autem poeta taurum, quem adamabat Pasiphæ, aut prorsus ἀτιμαγελῶν, aut eatenus ἀτιμαγελῶν, vt suo armento neglecto, vaccas alias sequeretur. Porrò de pugna taurorũ inter ipsos coitus tempore meminit idem Maro libro Georg. tertio:
Nec mos bellantes vnà stabulare, sed alter
Victus abit, longeq́; ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam, plagasq́; superbi
Victoris, tum quos amisit inultus amores.
Et stabula aspectans regnis excessit auitis.
Nos quidem arbitramur hanc ipsam vocem, si deflectatur aliò, prouerbialem esse, quemadmodum sunt & illa κατ᾽ ἄκρας, & ἐπ᾽ ἀμφοτέροιν, ad eamq́; potissimum respexisse Theocritum, quum ait prouerbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν. Scholia quæ feruntur in Theocritum, habent ἔβα κεν ταῦρος pro καὶ coniunctione copulatiua, mutata κεν expletiua: addunt esse prouerbium de his dici solitum, qui abessent non reuersuri. Taurus enim si semel aufugerit in syluam, capi non potest. Vnde nõ inconcinne quis dixerit maritum diutius ab vxore secubantem, ἀτιμαγελεῖν: & eum qui familiares desierit inuisere, ἀτιμαγελεῖν: & qui diutius à Musis, ac librorum abstinuerit contubernio ἀτιμαγελεῖν. Itẽ qui à cõuictu hominũ abhorreat, secumq́; viuat, ἀτιμαγέλην licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrarit, se cesseritq́; non inepte dicetur ἀτιμαγελεῖν. Nec prorsus abhorret ab hac forma, quod est apud Aristophanem in Lysistrata:
Οἴκοι δ᾽ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id est,
Domi absq; tauro cælibem vitam exigam.
Sic enim significauit vitam cælibem fœminæ negligentis taurum, id est, maritum. Sic & Horatius:
-Pereat male quæ te
Lesbia quærenti taurum, monstrauit inertem.

Annus producit, non ager.

Ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, id est, Annus producit segetem, non aruum. Hemistichiũ prouerbiale quod refertur à Theophrasto, lib. De plantis octauo: Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις. ἐπικαίρων γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα. κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐκ ἀτόπως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν. id est, Ad incrementum autem alimentumq́; plurimum quidem cœli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim si imbres, serenitates, & hyemes accidant opportunæ, cuncta felicius atq; vberius proueniunt, etiam in salsuginosis, ac parum pinguibus agris. Unde non ab re est, quod prouerbio dicunt, Annum producere fructum, non aruum. Veruntamen non parui refert, quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duximus, in impressis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id est, non rectè: atq; hoc ipsum, vt nostra quidem est opinio, οὐκ καλῶς, partim quòd Theodorus Gaza verterit hoc loco non perperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur verum esse, plurimum habere momenti cœli conditionem, id quod etiã prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aeri, tamen nonnihil etiam discriminis situm esse in ipso soli ingenio. Proinde legendum suspicamur pro οὐ καλῶς, οὐκ ἀτόπως, id est, non temere. Quanquam videmus & illud οὐ καλῶς, vtcunque posse defendi. Nimirum ut Theophrastus improbet vulgare dictum, quod cœlo momentum omne tribuit, cum & à soli ratione magna pars pendeat. Nobis tamen superior lectio magis arridet, atq; huic nostræ sententiæ doctos calculum suum addituros existimamus. Repetit idem adagium libro de causis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem: sed multo maximum momentum habere aerem circumfusum, & cuiusmodi cœli uentorumq́; temperies contingat, tum ad quos flatus oppositus sit ager. Meminit & Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate secundo. Porrò si libebit vsum prouerbij dilatare, non inten pestiuiter accommodabitur in hanc sententiam, si quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momenti quàm genus: ac planè perparui referre, quibus maioribus sis natus, sed multo maxime quibus rationibus educatus, quibusq́; moribus sis institutus. Nam cœlum velut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagij videtur allusisse Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit:
-Οὔκουν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει.
Χρηστὴ δ᾽ ἁμαρτοῦσ᾽ ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπὸν, ἀνθρώποις δ᾽ ἀεὶ.
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακὸς,
Ὁ δ᾽ ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ᾽, ἀλλὰ χρηστός ἐστ᾽ ἀεί.
Ἆρ᾽ οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί,
Ἔχει γε μέντοι καὶ τὸ θρεφθῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id est,
-Non nouum ergo, si mala
Fauente cœlo terra fert segetem bonam:
Bona, destituta quibus opus fuerat, malum
Fructum edit. At mortalium quisquis malus,
Nil possit aliud esse quàm semper malus,
Frugi vsq; frugi. Sors nec ingenium viri
Aduersa vitiat, sed probus semper manet.
Vtrum id parentum, an educantium magis?
Rectè educari scilicet nonnullam habet
Doctrinam honesti.
Videtur Hecuba plusculum tribuere genituræ quàm institutioni, miraturq́; proinde non idem euenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat. Porrò quanto plus valeat institutio quàm genus, Lycurgus eleganter ostendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem grauiter feram est insecutus: alter generosis ortus parentibus, quòd institutus non esset, turpiter relicta fera, ad odorem panis ac cibi restitit.

In vado.

METAPHORA prouerbialis, In vado esse, pro eo q̃d est in tuto, citraq́; discrimen, sumpta à natantibus aut nauigantibus. Terentius: Omnis res in vado est. Plautus in Aulularia: Hæc propemodum iam esse in vado salutis res videtur. Vadum autem est aquæ fundus, in quo quisquis constiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare.

AFFINIS est huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id est, In portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea quòd qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, hi uentorum & æstus arbitrio nauigant. Contrà qui iam intra portum sunt, nihil habent negocij cũ vndis ac ventis. Vnde vulgatissima metaphora, hominem in cuius præsidio conquiescimus, portum appellamus. Et qui sese ad tranquillam tutamq́; aliquam vitæ rationem traducunt, in portum se recipere dicuntur. Terentius in Andria: Nunc huius periculo fit: Ego in portu nauigo. Maro paulo diuersius in Aeneidos libro septimo.

Nunc mihi parta quies, omnisq́; in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem.

DIVVS Hieronymus oppidò quàm elegans adagium vsurpauit, ad beatum Aurelium Augustinum scribẽs, eumq́; deterrere cupiens, ne iuuenis senem prouocet. Propterea quòd tardius quidem ad pugnam excitantur hi, qui iam sunt ætate quasi fessi: verum iidem grauius sæuiunt atque vrgent, si quando senilis illa virtus iritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quòd bos lassus fortius figat pedem. A veteri trituræ more ductum apparet cum circumactis à bubus super manipulos plaustris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Potest allusum videri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate præpollent. Senes in stataria pugna, ac viribus superiores sunt, id quòd & Verg. in Daretis & Entelli congressu declarat. Nec admodum hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis positum reperitur, ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendum, mouet pedem. Nam sensim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras via.

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἀφαμαρτάνειν, id est, Tota aberrare uia. Prouerbium est in eos, qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho: Tota erras via. Translatum à viatoribus, qui nonnunquam ita solent aberrare à via, vt non sine dispendio quidem, tamen quò tendebant, perueniant: nonnunquam sic aberrant, vt longe diuertant, & in diuersum tendant. Vnde & exorbitare dicitur, qui à vero aberrãt. Aristoteles in Ethicis: Haud tota aberrant via. Idẽ Naturaliũ lib. 1. scribit priscos illos philosophos naturalium causarũ scrutatores, exorbitasse, ac velut è via depulsos, prorsus aberrasse à vero. Sumptum est ex Aristophanis Pluto:

Ἦ τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν;
Via ne tota prorsus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant eos in via esse, qui recto consilio quippiam instituunt: extra viam, qui qua non oportet ratione rẽ aggrediũtur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ doctis vsitatissimæ: Depellere à via, reducere in viã, mostrare viã, facere uiã, sternere uiã, aperire viã, præcludere viã, intercludere uiã: Cicero in prima Philippica: Q̃d si putas, totã ignoras uiã gloriæ. Celebre habetur et illud apopthegma, Bene currũt, sed extra uiam. Καλῶς μὲν τρέχεις, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cœlo errare.

HVIC cõfine est, q̃d vsurpat Macrobius Saturnal. lib. 3. Nunquam ne, inquit, Prætextate tibi venit in mentem toto, vt aiunt, cælo errasse Vergilium? Sumptum videtur ex Aristophanis Ranis,

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκας οὐρανοῦ γ' ὅσον.

Ab Euripide dicitur in Aeschylum, qui plurimum errasset in his quæ dixerat. Metaphora ducta, vel à Phaethontis, aut Cereris fabula: vel à nauigantibus, qui cœli syderumq́; obseruatione cursum moderantur: proinde naucleri, cum vehementer aberrãt, in cæli parte longe diuersa Cynosuram imaginantur nonnunquam, totoq́; aberrant cursu. Nisi malumus cælũ pro regione accipere velut Horatius,

Cælum nõ animũ mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere.

QVI ipse sibi malorum est autor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu suaq́; opera, quasi suopte plaustro, malorum sarcinã adportet sibi. Plautus in Amphitryone: Ipse homo sibi à me malam rẽ arcessit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris onerariis. Nam id quoq; significat iumentum, autore Gellio lib. 20. cap. 1. aut certe ab animalibus tergo vectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo.

SVO gladio, suo ue telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento dolo ue capitur: deniq; in quem quocunq; modo, seu dictum, seu factum retorquetur, quod ab ipso profectum sit: veluti si quis exemplo Protagoræ antistrephon dilemma in eum, qui proposuerit, retorqueat: aut si quemadmodũ Phalaris, Perillum mali repertorem, suo inuento conficiat. Itaq; in Adelph. Terentij, Mitio senex fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi vtitur sententia: Hoc vnum affert vitij senecta, attentiores ad rem sumus quàm oportet. Eandem Demea paulo post in fratrem retorquens, Postremo, inquit, non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio bene & sapiẽter dixti dudũ. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio constringeretur adigereturq́; vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, sibi hunc iugulo gladio. Translata metaphora ab his, qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties cõfodiuntur. Plautus in Amphitryone, Atq; hunc telo suo sibi, malicia sua, à foribus pellere. Cicero pro Cecinna, Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut nostro defensio tua cõficiatur necesse est. Huic allusit Ouidius in epistolis Heroidum,

Remigiumq́; dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem

Eodem pertinent & illa Ciceronis: In tuum ipse mucronem incurras, necesse est. Rursum: Hic est defensionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua, necesse est. Neq; vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de secundo bello Punico: Sentiebat Annibal suis se artibus peti. Lucianus in Piscatoribus, ὡς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα ἔχων, ὡς φὴς, καθ' ἡμῶν ἐτόξευσας. *id est, Quæ quidem tela à nobis, vti fateris, sumpta, aduersus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Brasidam ducem educto è corpore telo, eodem confodisse eum qui miserat. Marius vnus è triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic est gladius, quem ipse fecisti: nam Marius ante imperiũ faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vsus. Hunc igitur uere suo gladio dixeris iugulatum.*

Incidit in foueam, quam fecit.

TRANSLATVM *vel ab his, qui foueis effossis, aut reliquis id genus decipulis, insidiantur feris: vel à bellis, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem captat.*

Suo ipsius laqueo captus est.

NOTA *metaphora, nempe mutuo sumpta ab his, qui instructis pedicis, auibus aut feris insidias tendunt.*

Hanc technam in teipsum struxisti.

EANDEM *sententiam aliter expressit Lucianus,* Ὥστ' εὕρημα κατὰ σαυτοῦ σεσοφισμένος. *id est, Itaq; commentum in tuum ipsius exitium reperisti. De hæredipeta, qui quum diuitem ex asse hæredem scripsisset, ac testamentum protulisset, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina subito oppressus est, ac sua reliquit illi cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit cũ dolus in alterum excogitatus, in caput autoris recidit, ita vt non raro consueuit accidere.*

Turdus ipse sibi malum cacat.

HIS *simillimũ est illud Græcorum adagium,* Κίχλα χέζει αὑτῇ κακόν. *id est, Turdus ipse sibi malum cacat. In eos dici solitum, qui sibiipsis ministrarent exitij causam. Siquidem viscum, autore Plinio, non prouenit, nisi maturatum in vētre, ac redditum per auiũ aluum, maxime palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneidos. Aristoteles item lib. De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primum* ἰξοβόρον *vocatum ait: aut, vt Athenæus,* ἰξοφάγον, *nimirum quòd visco vescatur. Quoniam autem visco capiuntur aues, ipsa sibi malũ cacant videlicet. Plautus paulo diuersius extulit: Ipsa, inquiens, sibi auis mortem creat. Quanquam non dubitemus affirmare, à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam semidocto, & Græcanici prouerbij ignaro deprauatum, supposita voce adulterina creat. Sophocles in Antigone:*

Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα,
Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων, *id est,*
Inutiles quicunq; liberos serit,
Quid aliud hunc, quàm sibi creare dixeris
Ipsi dolores, atq; risum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos, q potētes sibi generos asciscũt, à qbus postea p uim opprimãtur.

Ipse sibi mali fontem reperit.

Extat item apud eosdem senarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς ηὗρε τοῦ κακοῦ τὴν πυτίαν. *id est, Ipsus mali sibi reperit coagulum. Aut,* Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν. *id est, Ipse reperit mali fontē. Sic Aeschylus in Persis:*

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν ηὑρῆσθαι φίλοις. *id est,*
Nunc mali fons est repertus, vt videtur omnibus.

Versus est Trochaicus. Sunt enim & perniciosi fontes, quorum aqua gustata mortem, aut insaniam adferat, quos præstiterat non reperisse.

Capra gladium.

Eodem ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, *id est, Capra gladium, subaudi, reperit. In eos dicitur, qui ipsi reperiũt, quo pereāt. Ortũ est autem adagium ab huiusmodi quodam euentu. Olim cũ Corinthij Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent: huius Iunonis statuam aiunt à Medea positam fuisse: atq; hi, qui ad præbendam hostiam erant conducti, defosso sub terra cultro, oblitos sese assimularent, capra pedibus excalpens eum eruit, proditq́;, itaq́; mactata est. Quidam sic efferunt parœmiam,* αἲξ διδοῦσα τὴν μάχαιραν. *id est, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto,* ὄις τὴν μάχαιραν. *id est, Ouis cultrum.*

Cornix scorpium.

HIS *confine est & illud,* Κορώνη τὸν σκορπίον, *id est, Cornix scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda, vulnus accepit letale, perijtq́;. Extat super hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adscribere:*

Ἔκ ποτε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι ναίων,
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδ' ἕρποντα κόραξ.
Ὃν μάρψαι ὥρουσεν. ὁ δ' ἀΐξαντος ἐπ' ἔδαφος
Οὐ βραδὺς, ἀντιτορῷ πλῆξεν ἔτυψε βέλει
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ' ὡς ἔτυχεν ἐπ' ἄλλῳ,
Ἐκ τούτων τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. *id est,*
Scorpius è terra prorepserat, idq́; vidente
Coruo, qui cælo victitat in liquido.
Corripuit visum, fugitq́;: sed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atq; necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,
Inde sibi accivit ipsa necem misera.

Atq; id in rebus humanis frequenter usu uenire solet, vt qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius,

Græcia capta ferum victorem cepit,

Calidum prandium comedisti.

HVC *alludere videtur & Plautinum illud, Calidum hodie prandium prandidisti, id est, Fecisti quod tibi magno malo sit futurum. Ab his sumptum, qui se noxijs ac letiferis ingurgitant cibis, postea ventris tormina sensuri.*

Iritare crabrones.

Τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν, *id est, Iritare crabrones. Ad hāc sētētiam referendum est & illud, quod est apud Plautum*

in Amphitryone: Iritabis crabrones. Id dictum est à poeta in mulierũ ingenium, quibus iratis si repugnes, magis prouoces, neque sine tuo malo discedas. Est autem crabro insecti genus affine uespis pertinacissimum, aculeoq́; pestilentissimo. Siquidem refert Plinius Naturalis historiæ libro 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere sine febri esse. Additq́;, traditum à quibusdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Aristoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia quæ de crabronibus commemorat, illud quoque tradit, cum in apum genere quædam aculeis careant, ut fuci, & reges, uespæ quoque nonnullæ sine aculeis inueniantur, nulli crabrones reperiuntur non armati aculeo. Quanquàm de duce, num aculeatus sit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epist. Eandem sententiam sic idem extulit Plautus, mutata allegoria,

Bacchæ bacchanti si uelis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies. feriet sæpius.
Sin obsequaris, una te soluas plaga.

Nam mos erat, uti Bacchanalia celebrantes obuios thyrsis ferirent. Aristophanes in Lysistrata, nam hoc titulo inscriptam comperi:

Ἢν μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κἀρεθίζῃ.
Nisi si quis uti uesparium, fraudet me, stimuletq́;.

Allusit huc, qui scripsit epitaphium Archilochi poetæ maledici,

Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μή ποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. *id est,*
Ne fors crabrones, qui huic insedere sepulchro,
Irites, tacitum carpe uiator iter.

Xenophon lib. 4. indicat unde natum sit: nimirum ab his, qui student eximere uespas ab antris suis. ὁρῶ δ' ἔγωγ' ἔφη, καὶ τοὺς σφῆκας ἐξαιρεῖν βουλομένους, ἐὰν μὴ ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. *id est, Et ego, inquit, uideo etiam eos quicunque crabrones excipere uolunt, si quidem euolantes conentur venari, à multis feriri crabronibus.*

Leonem stimulas.

CONSIMILEM *vim habet, quod à Diogeniano refertur,* τὸν λέοντα νύττεις, *id est, Leonem pungis, seu vellicas. De his, qui potentem ac ferocem in suum ipsius exitium prouocant atq; extimulant. Notior est metaphora, quàm vt sit explicanda.*

Malum bene conditum ne moueris.

IDEM *pollet & illud,* μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, *id est, Ne moueris malum bene conditum, siue quiescens. In eos qui sua stultitia sibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore sepulta resuscitant renouantq́;. Prouerbium retulisse videtur Theognis hoc uersu,*

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον. *id est*
Nam persæpe malum præstat domi habere repostũ.
Huic simillimum est illud,
—Sopitos suscitas ignes.

Octipedem excitas.

CRATINVS *in Thrattis apud Suidam,* ὀκτάπουν ἀνεγείρεις. *i. Octipedem excitas, nimirũ scorpiũ: cui pedes sunt octo, ac plerũq; sub saxis abditus cubat quẽ nõ nisi tuo periculo suscites ꝓ venenũ, quod in cauda gestat.*

Mouere Camarinam.

Κινεῖν τὴν καμάριναν, *id est, Mouere Camarinam, est sibiipsi malum accersere. Lucianus de Apophrade.* ὁρᾷς ὅσῳ ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμάριναν ἐᾶν. *id est, Vides quanto satius tibi fuerit, Camarinam immotam sinere. Vnde natum sit adagium, Seruius grammaticus explicat, Vergilianum illum locum enarrans in tertio Aeneidos,*

—Et fatis nunquam concessa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus est iuxta oppidum eiusdem nominis, quæ cum olim siccata, pestilentiam creasset, consuluerunt oraculum an penitus eam desiccare præstaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo, & cessauit quidem pestilentia, sed per eam ingressis hostibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud insuper addens, quibusdam Camarinam esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat quatiatq́;, tetrum quendam odorem edere. Verum nobis superior sententia magis uidetur ad ueri similitudinem accedere. Meminit huius adagij Stephanus quoque uersu heroico, effertq́; ad hunc modum.

Μὴ κίνει καμάριναν· ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.
Ne moueas Camarinã. etenim nõ tangere præstat.

Ait autem Camarinam oppidum, & eiusdem nominis paludem esse in Sicilia. Meminit & Silius libro 14. Maronem imitatus,

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

Anagyrim commoues.

SVPERIORI *neutiquam dissimile uidetur illud apud Græcos celebratum,* ἀνάγυρον κινεῖς, *id est, Anagyrum commoues. In eos, qui sibiipsis malorum autores essent: quiq́; in suam ipsorum perniciem quempiam iritarent. Vnde ducta sit parœmia, uarie narratur ab autoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio libro Dioscorides, quem quidam anagyrum, quidam anagyrum appellent: nonnulli acopon, medicamentis quidem efficacem, uerum odore maiorem in modum graui, maxime si manu teratur: cuius fructus gustatus uehementem uomitum promouent. Vnde uel ab odoris molestia, quæ carpentem consequitur, adagium ductum uideri potest, quandoquidem & acopi uocabulum indidem apparet repertum: uel à concitandi uomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro uicesimoseptimo, cap. quarto. Sunt qui dicant Anagyrum locum esse in Attica, quæ ad tribum pertineat Erechtheidem, autore Stephano, ubi frutex quidam grauissimi odoris plurimus proueniat, vt Anagyrum pro frutice nõ secus accipiamus, quàm Anticyram pro elleboro. Rursum alij Anagyrum genium quendam existimant, qui propter uiolatum sacellum suum uicinos omnes funditus euerterit. Atque huius adagij mentionem fieri apud Aristophanem in Lysistrata. Et sanè apud Aristophanem locus sic habet:*

Πόθεν εἰσίν, ἀναγυρουντόθεν νὴ τὸν δία.
Ὁ γοῦν ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. *id est,*
Vnde aduenit? ab Anagyro. ergo per Iouem
Anagyrus esse motus apparet mihi.

Suidas huiusmodi ferme commemorat: Anagyrasion quendam genium fuisse, sic à loco quem diximus, cognominatum, qui senem uicinum, quod lucum suum incidisset, hunc ad modum ultus sit. Senis concubinæ insanum quendam amorem immisit in illius filium, quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, eum ultro apud patrem detulit, quòd sese de stupro non desineret interpellare. Pater persuasus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit. Deinde facti pœnitens, semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteum abiecit.

Capra contra sese cornua.

Ἡ αἲξ κατ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, *id est, Capra contra semetipsam cornua. Ad superiorum classem pertinet, ab apologo natum. Capra quaeoiam cum esset iaculo uulnerata, circumspectans unde nam id mali sibi euenisset, arcum contemplans caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modum,* κατ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα: *id est, In meam ipsius perniciem produxi cornua.*

Atlas cœlum.

Ἄτλας τὸν οὐρανόν, *id est, Atlas cœlum, subaudiendum,* ὑπεδέξατο, *id est, suscepit. Dici solitum de his, qui sese magnis & molestis inuoluunt negociis, ipsiq; sibi malum accersunt. Nam hic cœlum hospitio excepit. Deprehensus autem quòd illi struxisset insidias, præceps datus est in mare Atlanticũ. Porrò notior est, quàm ut hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & uertice sustinente.*

Deus ex improuiso apparens.

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, *id est, Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur, quibus in rebus perplexis præter spem exoritur aliquis qui salutem adferat, negociiq; difficultatem expediat. Sumptum est à consuetudine tragœdiarum, in quarum plerisq; machinis quibusdam Deus aliquis ostendebatur: idq; non in scena ipsa, sed è sublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius lib. de Natura Deorum primo, ut cum sic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non uidetis, ut tragici poetæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum: cuius operam profecto non desideraretis, si immensam & interminatam in omneis partes magnitudinem regionum uideretis. Nec dubium est, quin Tullius imitatus hic sit illud ex Platonis Cratylo,* Εἰ μὴ ἄρα δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοί, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. *id est, Nisi sanè quemadmodum tragœdiarum scriptores, sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, Deos sustollentes. Quem Platonis locum ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certe obscure uertit. nimirum hũc in modum: Nisi fortè, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibusdam machinamentis ad Deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegisse uidetur qui Lysandri uitam transtulit è Plutarcho. Quũ enim Lysander instituisset innouare remp. perpenderetq; negocium esse difficilius quàm ut uulgaribus consiliis posset expediri, fecit quod poetæ solent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione studuit quod constituerat efficere. Græca sic habent,* ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συντιθεὶς καὶ κατασκευάζων. *id est, Quemadmodum in tragœdia machinam tollens apud ciues, responsa uelut à Pythio reddita & oracula componebat apparabatq;. Idem subobscure, sed sanè quàm eleganter indicat Aristoteles libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *primo:* Ἀναξαγόρας τε γὰρ *inquiens,* μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν, καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε ἕλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. *Quæ quidem verba sic licebit uertere: Nam Anaxagoras mente perinde, quasi deo quopiam tragico, qui repente solet ostendi, utitur ad condendum mundum. Etenim cum hæret in explicanda causa, quare necessario sit, tum illam adducit. Porrò reliquis in rebus, quiduis potius causam facit eorum quæ fiunt, quàm mentem. Vnde in Græcorum tragœdiis illud penè solẽne est:* Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. *id est, Multæ formæ deorum, &c. cum inducto numine fabulam explicant: uelut in Oreste Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparens res turbatissimas subitò componit. Huius rei exemplum uidetur ab Homero ductum, qui quemadmodum Iliad. primo, Palladem inducit, ut ferocientem Achillem compesceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poet. uetat in comœdiis fieri, nisi rerum difficultas maior sit, quàm ut possit humana ope explicari: Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoq; tragicocomœdiam uocat. Lucianus in Philopseude:* Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισκεκυκλῆσθαί μοι τοῦτον ᾤμην ἀπὸ τῆς τύχης. *id est, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi perinde quasi deum quempiam repente apparentem, à fortuna fuisse adductum. Allusit eodem in libro De mercede seruientibus,* Οἰκεῖοι γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας εἰσίν, ἤ τινα ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τῶν κεραιῶν καθιζόμενον. *id est, Nam hi peculiariter ad huiusmodi tragœdiam pertinent. Aut alium Deum quempiam derepente exortum, atque in antennis considentem. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi,* θεὸς ἐγώ σοι πέφηνα μέγιστος. *id est, Equidem Deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis,* Ἑρμῆς, τὸ τῶν τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. *id est, Assistens iuxta tragœdorum prouerbium, Deus ex improuiso ostensus. Apud Athenæum libro 6. lurconem quendam querentem facit poeta nescio quis, quòd piscium uenditores uix ostensos pisces statim subducerent.*

> Καὶ θᾶττον ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνουμένους.
> Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντες, ὥσπερ οἱ θεοί. *id est,*
> *Et uenditos mox eximunt aspectui,*
> *Venduntq;, tanquam è machina ritu Deum.*

Proinde quoties salus ex insperato ostenditur, id Deo solet ascribi. Ita Plinius libro 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit casus, alias, ut uere dixerim, Deus. Idem libro uicesimoseptimo: Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima inuenit in uita Deus.

Homo homini Deus.

NON *admodum hinc abludit & illud,* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *i. Homo homini Deus, quod dici solet de*

eo, qui subitam atq; insperatam attulit salutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud existimabat esse Deum, quàm prodesse mortalibus. Vnde frugum, vini, legum autores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attulisset, eos pro diis habebat antiquitas: adeo, vt et belluas quasdam pro numinibus coluerit: velut apud Aegyptios ciconiam, quòd serpẽtes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus subuolant, obuiam profecta, arcere, conficereq́; credatur: Apud Romanos ansere, quod capitolinam arcem expergefactis clãgore custodibus, ab irruptione Gallorum seruarit. Quod indicant M. Tullius, cum libro de natura Deorum primo scribit: Concludã Belluas à Barbaris propter beneficium consecratas. Quin et authore Prodico Chio, corpora quadam inanima pro diis habita sunt, velut sol, luna, aqua, terra, q̃ ad vitam conducere viderentur, quodq́; horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride testatur Lucianus, per ventum & gladium, tanquam per Deos iurant, propterea quòd ille spirandi sit author, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel commoda, vel incommoda, solent oriri, & Dei proprium est uel seruare, uel benefacere: idcirco qui in graui periculo succurrit, qui ve ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei cui prodest Deus dicitur extitisse. Huic adstipulatur illa solennis apud Homerum atqu; Hesiodum clausula.

-Θεοὶ δωτῆρες ἐάων. *id est,*

Dij bonorum largitores.

Et quod ait Strabo libro decimo: Recte dictum est mortales tunc maxime Deos imitari, cum benefici sunt. Idẽ libro decimoseptimo tradit, Aegyptios quosdam duplicem facere Deum: immortalem, qui rerum omnium sit author, & mortalem ignoti nominis: tum à quibus beneficio sint affecti, eos ferme pro diis colunt. Præterea vulgo quoq;, qui in rebus perplexis ac desperatis, aut ancipiti periculo seruantur, à Deo quopiam aiunt sese seruatos. Horatius.

-Sic me seruauit Apollo.

Rursum in Odis, in bello per Mercurium, & iterum ab arboris ictu sese Fauni ope seruatum scribit. Eodem allusit Iuuenalis, cum ait,

Quadraginta tibi si quis Deus, aut similis diis
Et melior fatis donaret homuncio.

Item Vergilius in Tityro:

O Melibœe, Deus nobis hæc ocia fecit.
Nanq; erit ille mihi semper Deus: illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit causam, quare sit Cæsarem loco numinis habiturus, beneficium subtexens:

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere quæ vellem calamo permisit agresti.

Plinius Secundus, lib. Naturalis historiæ secundo, manifestius Græcam παροιμίαν *indicauit, sed tam impie sentiens de diis, quàm paulopost de animarum immortalitate, deq́; corporum resurrectione desipiẽter. Nam cum & multitudinem deorum irrisisset, & vni illi summo, quem aut mundum hunc, aut naturam esse putat, prorsus ademisset curam mortalium Deus est, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani, hac nunc cælesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis æui rector Vespesianus Augustus, fessis rebus subueniens. Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus adscribant. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ suprà syderum retuli, ex ominum nata sunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:*

Conueniens homini est hominem seruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus principem indoctum, negat Deos hoc nomine felices esse, quòd quàm diutissime viuant, sed quòd virtutis sint principes & authores, fieri potest, vt huius adagij sit vsus neq; improbus, neq; inconcinnus, si quis hoc modo dicat: Cum tantis malis premerer, vt nemo mortaliũ aut vellet aut posset opitulari, tu vnus mihi præter spẽ extitisti, tuoq́; beneficio me non seruasti modò periturũ alioqui, uerumetiã ornatiorem aliquanto fecisti quàm antea fuerim. Vt aut omnino nusquam, aut in nobis certe duobus, locum habeat vetus illud Græcorũ adagiũ, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *Aut hoc modo: Literis dẽbeo omnia, etiam vitam: sed ipsas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate suppeditas, alisq́; ocium meũ. Quid autem est quod Græci dicunt* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, *si hoc non est? Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, sit sane amicus, verum qui arte sua, singulariq́; cura atque industria vitam iamiam fugientem retinet ac restituit, id quod vtique facit medicus, quid aliud est, quàm quod Græci dictitãt,* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *Aut sic: Eum in locum res erat deducta, vt ne ipsa quidem salus posset auxiliari. Ibi tu mihi ueluti præsens quoddam numen extitisti, & mira celeritate depulsis incommodis, in pristinum locum restituisti, nec sperantem, nec expectantem, vt intelligerem illud non temere dictũ à Græcis,* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *Aut sic: In reliquis quidem rebus mihi semper amicissimus fuisti: in hac vero causa non amicissimus modo, verumetiam penè dixerim, quod Græci dicunt,* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, *id est, Homo homini lupus. Superiori quasi diuersum est, ac velut hinc effictum videtur quod vsurpauit Plautus in Asinaria, Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, sed perinde atque à lupo caueamus. Lupus est inquit, homo homini, non homo, qui qualis sit non noui.*

Coturnix Herculem.

Ὄρτυξ ἔσωσεν ἡρακλέα τὸν καρτερόν. *id est,*

Seruauit Herculem coturnix strenuum.

Senarius est Græcis, prouerbij vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. Cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his, à quibus minime sperarant. Adagionis orignem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in deliciis fuisse, cuius nidore cum viua incẽderetur ille mortuus sit in vitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoque libro nono scribens, Herculem Iouis et Asteriæ filium, in Libyam profiscientem à Typhone fuisse interemptũ reuocatum autem in vitam odore coturniciis, illi ab Io

lao

lao admotæ, & ob eam causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare.

Genius malus.

EI quod modo retulimus, *Homo homini Deus: contrariū videtur Genius malus, quem Græci dicunt κακὸν δαίμονα: quo nomine uocamus eos, quibus incommodorum nostrorum maximam partem acceptam ferimus, idq́, etiā hodie uulgato sermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauspicati, ut tanquam fatum quoddam malum, atq; in perniciem illorum nati, iure uideri possint. Porro prouerbium apparet à priscorum opinione profectum, qui singulis binos genios attribuūt, quos dæmones uocant: neque hominibus modo, uerumetiā locis atque ædibus, quorum alter perniciem nobis moliatur, alter iuuare studeat. cuius sententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De Animi tranquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius uita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, et in Asia nocte ferme intempesta ex more uigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, uidere uisus est personam quandam tragicam, & humana specie maiorem. Atque ille protinus, ut erat animo interrito, percontatus est, quis nam esset aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure: Tuus sum Brute genius malus, Philippis me uidebis. Eadem itaque imago rursus apparuit confligenti Philippis, quæ quidem illi pugna postrema fuit. Huic consimilem quādam fabulam idem refert de M. Antonio, atque Augusto: uidelicet hos, reliquis quidem in rebus amanter, summaq́, inter sese concordia agitasse: cæterum in ludis, quos ad æmulationem quādam edebant, Octauium semper superiorem esse solitum. Eam rem Antonium non mediocriter discruciasse. Fuisse autem in Antoniano comitatu magum quempiam Aegyptium. Is seu quòd uere nosset eius fatum, seu quòd ad gratiā Cleopatræ fingeret, eum admonuit ut à Cæsare se quantum posset seiungeret: quòd ipsius genius, alacer alioqui, genium illius reformidaret: quoq́, propius accessisset, hoc humilior deiectiorq́, uideretur. Testatur et Plato, Socrati peculiarem quendam fuisse genium, de quo scripsit Apuleius & Plutarchus. De genio sensisse uidetur Terentius, cum ait in Phormione: Mihi usu uenit hoc scio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Bonum genium explicat Nævius in Stalagmonis apud Donatum: A deo meo propicio meus homo est. Idem Persius. Diis iratis, genioq́, sinistro. Postremo prouerbiū resipiunt in genere omnia illa: Iratis Diis, Propitijs dijs. Terentius: Nescio, nisi Deos iratos fuisse mihi satis scio, qui auscultauerim ei. Horatius in Sermonibus:*

-Immeritusq́, laborat
Iratis natus paries Diis atque poetis. Idē rursum,
-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Idem in Odis,
Diuis orte bonis optime Romule
Custos gentis abes. Homerus Iliados ι.
θεός νύ τις ἐστὶ κοτήεις. id est,
Deus quispiam iratus est. Et Vergilius,
Diis equidem auspicibus reor, & Iunone secunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à Diis diligere Antipho: &, Dij nos respiciunt: &, Modo Iuppiter adsit: &, Si quem numina læua sinunt: &, Dexter adsit Apollo: atque id genus sexcenta passim apud poetas obuia. Erit autem uenustius, si ad speciem descenderis: ut, Hic scribit carmina Musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline, eam causam egit ineptissime, planeq́, irata Suadela. Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propicio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc ueteratore sum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum feliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule.

EIVSDEM *est generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur,*

Diues amico Hercule.

Et item apud Persium, --O si
Sub rastris crepet argēti mihi seria dextro Hercule

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq́, inde natū existimāt quod Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partem consecrassent. Proinde locupletes plerosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in problematis, huius cōsuetudinis aliā adfert causam putans quod ipse quondam Hercules, boues, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel quòd Romanos ab Hetruscis decimare solitos liberarit.

Diis hominibusque plaudentibus.

PROVERBIALIS *est & illa hyperbole, Diis hominibusq́, plaudentibus: pro eo quod est feliciter atque auspicatò. Cicero ad Q. fratrem: Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, diis hominibusq́, plaudentibus. Idem libro Epistolarum familiariū primo, Neque solum dixi, sed etiam sic facio, diis hominibusq́, approbantibus. Rursus ad Q. fratrē lib. 3. in diuersam sententiam vertit prouerbium: Nisi noster, inquit, Pompeius diis hominibusq́, inuitis negocium inuerterit. Quanquam hoc ipsum per se, Deos homines q́,, prouerbiale nimirum est ob figuram, atq; apud poetas penè solenne. Deum atq; hominum fidē. Diis atq; hominibus inuisus. Neq; Deos neq; homines metuit. Homerus,*

Ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοί τ' ἄνθρωποι. id est,
--Numina nescia mortis, *Mortalesq́, homines.*
Rursum.
--πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,
--Parens hominumq́, Deumq́,.

Bonis auibus. Malis auibus.

AD *hoc genus pertinet & illud, Bonis, aut malis auibus: cum rem feliciter, aut secus cedere significamus. Ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in Odis:*

Mala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium. Et rursum,
--Mala ducis aui domum,
Quā multo repetet Græcia milite. Atq; iterū alibi.
Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω.
-Μὴ δή μοι αὐτὴ ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id est,
Ne ue auis hic infausta mihi perrexeris esse.

 Verba

Verba sunt Priami ad vxorem dehortantem, ne solus in castra Achillis proficisceretur, Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa tristia, ita vt assolent mulieres, ominantem. Auersa aui dixit Latinus quispiam tragœdiarum scriptor, qui de Agamemnone contra auspicia soluente ita loquitur: Soluere imperat, secundo rumore auersáque aui. Refertur à M.Tullio libro De diuinatione primo. Ad hanc formam referenda sunt et illa: fausto omine, benè ominata, bonis auspiciis, inauspicatò, felicibus auguriis, atque id genus alia, quæ ab augurum arte sumpta, in communem sermonem abierunt.

Noctua volat.

EX *eadem superstitione manauit & illud Græcanicum,* γλαῦξ ἵπταται, *siue* ἵπτατο, *id est, Noctua volat, siue volauit. Nam priscis Atheniensibus noctua volatus, victoriæ symbolum existimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniesium bene fortunare. Qua de re copiosius aliquanto dicemus in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas. Inde, rebus felicius, atq; ex animi sententia succedentibus, dici cõsueuit, Noctua volat. Autores Zenodotus et Suidas. Non illepide dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, quod Atheniensium numisma noctuam haberet insculptam. Vnde & illud, Laurioticæ noctuæ, quod alibi recensetur. Plutarchus in vita Periclis tradit illi è superiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse ac malo insedisse: quod omẽ effecit, vt omnes irẽt in illius sententiam.*

Quarta luna nati.

Ἐν τετράδι γεγενημένοι, *id est, Quarta luna nati, dicuntur qui parum feliciter nati sunt, vt autor est Eustathius in librum Iliados secundum, propterea, quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita voluptatum omnium expers, ac laborũ plena fuit. Dici potest et in eos, qui laboribus sibi nequiquam frugiferis fatigantur, Herculis uidelicet exemplo, qui iuuandis aliis sudauit, sibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat se sibi videri Herculis sydere natum, quòd quo pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorirentur. Id quod Horatius eleganter transtulit ad Annibalem:*

Vt hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius.

CONTRA, *feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis.*

--Quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quòd læta, atq; auspicata Latini alba vocant: uel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, prętervolãs aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa ad gallinas vocetur. Tale vero laurетum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, et quicquid ibi gallinarũ erat interiit. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate, successuq; rerũ vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem,

—Nati infelicibus ouis.

Non abhorret huic quod scribit M.Tull. lib. epistol. familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequẽtius quàm solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi nolebant, atrũ aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd in affectatæ essent & apertæ, solitus est albas appellare. Quin & Græcis λευκόπρωτον εἰπεῖν *dicitur, qui clarius rem explicat.*

Laureum baculum gesto.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, *id est, Laureum porto baculũ. Suidas tradit, ita solere loqui eos, qui essent ab aliquibus insidiis appetiti, feliciterq; periculum effugissent. Propterea quòd laurus credita est aduersus venena remedium habere. Plinius lib. 15. demonstrat laurum lustrationibus adhiberi solitam. Videtur & aduersus fulmen huius vis tueri, quando quidem arborum vna nõ icitur fulmine. Id adeo verum credidit Cæsar Tiberius, ut unnquam non gestaret capite coronam laureã, vt in ipsius vita prodidit Suetonius.*

Grauiora Sambico patitur.

Δεινότερα Σαμβίκου πάσχει, *id est, Atrociora Sambico patitur. In eos, qui cruciatibus exquisitis torquentur, aut quibus insignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in problematis Græcanicis, atq; huiusmodi quandam adfert causam. Sambicus quispiam Eleus, vnà cũ sociis aliquot, nõ paucas apud Olympia æreas statuas concidit, vendiditq;. Deinde maiora etiam ausus, Dianæ præsidis templum diripuit. Est enim illius in Elide templum, quod Aristarcheum nominant. At ille mox comprehensus, dum socios prodere recusat, annum perpetuum exquisitis cruciatibus dilaceratus est, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.*

Fœnum habet in cornu.

IN *homines maledicos ac feroces dicitur, Fœnum habet in cornu. Horatius in sermonibus:*

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde translatum, vt Acroni placet, quòd antiquitus bubus cornipetis fœnum pro signo in cornu appẽderetur, quo sibi cauerent, qui forte occurrissent. Idq; ideo fieri solitum Plutarchus in problematis autumat, quòd copiosiore pabulo, non modo boues, sed & equi, & asini insolentiores, ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac præferocem: Tu, inquit, serues, quasi pullus pabuli copia. Huic adstipulatur illud Solonis dictũ apud Laertium,

Tu

Τὸν μὲν κόρον ὑπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου. hoc est, satietatem nasci ex opulentia, ex satietate ferociam. Dictum est autem aliquando, vt idē testatur Plutarchus, in M. Crassum, quòd in cornu fœnum haberet, propterea quòd haud quaquam impune lacesseretur, homo prædiues, ac potens, & simultatum persequentissimus. At postea Cæsar dictus est ei fœnum detraxisse: quòd omnibus illum, vt cornipetam taurum fugientibus, ac formidantibus, ipse primus ausus fuerit illi resistere. Vsurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epistola quadam, minitans his, à quibus forte esset lacessendus.

Cornutam bestiam petis.

CONSIMILEM *ferme sensum habet Plautinum illud, Cornutam bestiam petis, de eo qui lacessit eum, qui paratus sit retaliare iniuriam, quemq; non nisi tuo malo prouocet. Huc spectauit Horatius in Odis,*

Parata tollo cornua.

Dionysius Corinthi.

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, id est, Dionysius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua significamus aliquem è summa dignitate atq; imperio, ad priuatam humilemq; redactum fortunam: quemadmodum Dionysius Syracusarum tyrannus expulsus imperio, Corinthi pueros literas ac musicam mercede docuit. Cicero epistolarū ad Atticum lib. 9. De optimatibus sit sanè ita vt vis. Sed nosti illud, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quintilianus Institut. orat. lib. 8. Est in exemplis allegoria, si non prædicta ratione ponantur. Nam vt Dionysium Corinthi esse, quo Græci omnes vtuntur, ita plura similia possunt. Hic Cicero cum ait, Nosti illud, & Quintilianus, Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterq; vulgo iactatum fuisse significat. Cæterum vnde natum sit adagium, Plutarchus aperuit in libello, cui titulus, περὶ ἀδολεσχίας, id est, de futili loquacitate. Laudans enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud à Lacedæmonibus responsum regi Philippo, bellum minanti, ferocientiq;: Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quibus vbi rex rescripsisset, siquando in Laconicam duxisset exercitum, euersurum se Lacedæmonios, verbo duntaxat responderunt, αἴκα, id est, si. Plato ter nauigauit in Siciliam, non sine sinistri rumoris aspergine. Vnde Molon, qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat non esse mirum, si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat necessitas: Platonem solicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba.

TERENTIVS *in Eunucho, At enim isthæc in me cudetur faba: hoc est, Donato interprete, in me malum hoc recidet, in me hæc vindicabitur culpa. Translatum vel à faba, quæ cum siliquis exuitur ac batuitur, aut fustibus intertunditur, ita vt fit in areis more rusticorum, non ipsa perinde laborat, sed id demum in quo cuditur. Alij malunt ad male coctam fabam referre, quæ si quando non maduerit, sed dura permanserit, ab iratis heris supra coqui caput saxo non nunquam comminui consueuit, tanquam fabam vlciscentibus, non coquum, cum vniuersum interim malum ad coquum perueniat.*

Tute hoc intristi, omne tibi exedundum est.

NON *diuersum superiori Donatus admonuit, illud qđ apud eundem poetam legitur in Phormione, Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum. Verba sunt Phormionis parasiti, qui quoniam fuerat autor consilij de ducenda puella, æquum esse putat, vt suo periculo rem item expediat. Translatum putant ab alliato rusticorum mortario. Quæ quidem sententia, vel hodie quoq; vulgo nostrati in ore est. Et altera huic simillima: Colo quod aptasti, ipsi tibi nendum est: id est, tu incipiundi autor extitisti, nunc idem explices oportet.*

Faber cōpedes quas fecit, ipse gestet.

AVSONIVS *in Trochaicis suis Terentiano prouerbio confine quoddam subnectit, & poeta metaphoram altera quadam interpretatur metaphora.*

Tu molestus flagitator lege molesta carmina.
Tibi qđ intristi, exedūdū est: sic vetus verbū iubet,
Compedes, quas ipse fecit, ipsus vt gestet faber.

Competit in eos, qui sibiipsis autores sunt malorum. Videtur autem è Theognide poeta sumptum, qui ait:

Οὔτις ἀνὴρ φίλε Κύρνε πέδας χαλκεύεται αὐτῷ. id est,
Vincula nemo sibi cudit charissime Cyrne.

Huic simile quiddam, humilius quidem, sed tamen aptum vulgo dicitur: Flagellum ipse parauit, quo vapularet. Idq; sumptum à pueris aut seruis, qui coguntur aliquoties ipsi parare virgas, quibus vapulent.

Ipsi testudines edite, qui cepistis.

HIS *confine prouerbium refertur à Græcis scriptoribus.*

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἵπερ εἵλετε. id est,
Qui prendidistis, ijdem edite testudines.

In eos iacitur, qui posteaquam inconsulte quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negocio admisceant. Parœmiam ex huiusmodi quodam apologo natam existimāt. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedendis, Mercurium forte accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitq; vt ipsi suas testudines ederent, quas cepissent. Sunt autem, autore Plinio, in Carmania populi, qui testudinum carnibus victitent, vnde & nomen illis attributum, χελωνοφάγοι. Apud quos affirmant inueniri testudines tanta magnitudine, vt earum testis casas integant.

Aderit Temessæus genius.

STRABO *libro Geographiæ sexto refert Temessam ab Lao primam vrbem esse Brutiæ, ipsius ætate dictam Tempsam, quam ab Ausonijs conditam, Thoantis comites Aetoli deinde tenuerint, atque his expulsis Brutij, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc sacellum fuisse oleastris circumseptum Politæ cuidam ex Vlyssis comitibus sacrum. Hunc, quòd esset à Barbaris violatus, grauiter iras in eos exercuisse: adeo vt in prouerbium abierit, dicerentq; cauendum, ne Temessæus genius immineret: deinde Locrensibus Epizephyreis vrbe potitis, Eutymum quendam, vt inquit Aelianus, ex Italia illuc venisse pugilem inclytum,*

clytum, & insigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine gestauerit, qui Locris ostendi soleat. Hunc cum Polite congressum, ac victorem à certamine discessisse, atq; ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille consueuerat extorquere. Quin & cōpulisse illum, vt quod per vim abstulerat, redderet etiā cum fœnore. Atq; hinc prouerbium natum putant, vt qui sordidos & iniustos quæstus faciunt, adfore Temessæum genium. quo significabant aliquando dependenda cum fœnore, quæ præter ius & fraude, seu vi rapuissent. Pausanias in Eliacis paulo diuersius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyssis, ob virginē constupratam occisum fuisse, atq; ob id laruas eius, nisi quotannis oblata virgine placarentur, grassari solitas, ac perniciē adferre omni sexui atq; ætati. Atq; hunc quidem eius loci genium vulgo fuisse creditum, quem Euthymus pugil Temessam reuersus compescuerit, virgine quam deuouerant, liberata, atq; in matrimonium accepta. Apud Strabonem locus in codice Græco videtur non vacare menda. Sic enim legimus: ὥστε τοὺς περιοίκους δ' ἀπομολογεῖν αὐτῷ κατὰ τὸ λέγειν, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, μηδ' ὡς τὸν ἥρωα τὸν ἐν Τεμέσῃ λεγόντων ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. *Fortasse tolerabilior erit lectio, si tolles coniunctionem* δὲ, *& pro* λεγόντων *reponas* λεγόμενον. *Cæterum quum Strabo recenseat prouerbium priusquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici solitum, qui potentiorem se lacessunt. Etiamsi nihil vetat prouerbium ad varios vsus accommodari.*

Termeria mala.

Τερμέρια κακά, *id est, Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maxime, quoties mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipsius caput retaliantur. Huius adagij meminit Plutarchus in vita Thesei, qui cum Herculis exemplo terras obires, nocentes, quos superasset, eadem pœna solitus est afficere, quam illi per sæuitiam in alios exercuissent. Nam Hercules Damascum de rupe editissima præcipitem dedit. Busyridem parentauit. Antæum palæstra superatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit. Deniq; Termerum humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos, in quos sua malefacta retorquentur, prouerbio dicitur, Termerium malum. In hanc ferme sententiam Plutarchus in vita Thesei. Est autem supplicij genus, vel in primis fauorabile, cum pœna sceleri respondet, quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus. Et Perillo, quem Phalaris æneo impositum tauro, suo ipsius inuento perdidit. Illud perquam festiuum, quod in vita Gallieni imperatoris refertur. Cum quidam vitreas gemmas pro veris imperatrici vendidisset, atq; ea re deprehensa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iussit, tanquam leonibus obijciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iussit: Imposturam fecit, & passus est: atq; ita negociatorem dimisit. Sed de Termeriis malis Suida multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam esse in Caria cui nomen Termerio, quo tyranni quandoq; pro carcere soleant vti. Situm autem esse inter Melum & Halicarnassum. Ex hoc cum postea prædarentur latrones, neq; depelli possent, quòd esset locus admodum munitus, abiisse in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero fortitam vocabulū. Postremo Termeria mala dicta videri possunt, quasi extrema mala. Nam* τέρμα *Græce, finem significat, &* τερμερίαν ἡμέραν *extremum vitæ diē vocant. Porrò Latini, quod summum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema insania. Neq; secus Græci,* ἔσχατον κακὸν, *extremum malū pro maximo dicunt. Et* ἔσχατα τῶν ἐσχάτων, *extremorum extrema, quasi plus quam maxima.*

Neoptolemi vindicta.

Νεοπτολέμειος τίσις. *id est, Neoptolemica vindicta. Superiori simillimum est vbi quis eadem patitur, cuiusmodi patrarit in alios. Id Pausanias in Messeniacis refert, et exponit his uerbis:* Περιῆλθε μέντοι καὶ αὐτοὺς Λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ Νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. Νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ Ἀχιλλέως ἀποκτείναντι Πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκείου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖον τις καὶ ἔδρασε, Νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. *id est, Sanè persuasit Lacedæmonios progressu temporis Neoptolemea, sicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipsis palatij focis occiderat, vicissim euenit, vt & ipse apud Delphos ad Apollinis arā occideretur: atq; hinc ortū, vt vbi quis idē patitur, qđ in alios fecit, Neoptolemeā vindictā appellēt. Euripides in Oreste sub persona Apollinis de Neoptolemo.*

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. *id est,*
In fato enim illi est Delphico gladio mori.

Seruire scenæ.

M. Tullius seruire scenæ dixit, pro eo, quod est seruire tēpori, & rebus præsentibus sese accomodare. Translata ab histrionibus fabularum metaphora qui non suopte iudicio agunt, sed hoc vnum spectant, vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi, exsibilandiq;. Sic enim scribit ad Brutum: Tibi nunc populo et scenæ, vt dicitur, seruiendum est. Nam in te non solùs exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti sunt oculi. Quadrabit & in eos, qui negocium aliquod susceperunt illustre, vnde necesse sit, aut cum summa laude, aut summa cum infamia discedere, propter plurimorum expectationem. Porrò tempori seruiendum esse viro sapienti, monuit & Phocylides:

Καιρῷ λατρεύειν, μὴτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισιν. *id est,*
Temporibus semper cautus seruire memento,
Nec reflare uelis aduersum flamina venti.

Porrò metaphora hæc ducta est à nauigantibus, quos necesse est semel ingressos mare ventorum atq; æstus arbitrio ferri, frustra conaturos, si uelint aduersus ista pugnare.

Vti foro.

HVIC *affine est,* τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, *vti foro, pro eo quod est præsentem rerum statū boni consulere, & vtcunq; sese obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione: Scisti vti foro. Donatus vulgare prouerbium admonet esse, ductamq; metaphoram à mercatoribus, qui non ante locum commercii præscribunt*

quanti

quanti uendant, quę aduehunt sed secundum annonam fori, quam deprehenderint. consilium de non uendendis, aut vendendis mercibus sumunt. Seneca: Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. Idem epistola 72. Sub manu nasci dixit, pro ex tempore. Ergo consilium, inquit, sub die nasci debet, & hoc quoq; tardum est nimis: sub manu, quod aiunt, nascatur.

Polypi mentem óbtine.

EXTAT *apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum,* πολύποδος νόον ἴσχε, *id est, Polypi mentē obtine. Quo iubemur pro tempore, alios atq; alios mores, aliumq; atq; alium vultum sumere. Quod in Vlysse videtur Homerus laudare, qui eum* πολύτροπον *appellat, id est, moribus versatilibus. Adagium natum est à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius lib. 9. cap. 29. Præterea Lucianus in sermone Menelai ac Protei, scribitq́; colorem mutare maxime in metu. Nam persequentibus piscatoribus, petris affigit sese, & cuicunq; petræ adhæserit, eius colorem corpore imitatur, videlicet ne queat deprehendi. Quin vt refert Basilius magnus, pisces imagine falsa decepti, nonnunquam annatant, vltro sese prædoni offerentes. Porrò prouerbium sumptum est ex Theognide, cuius hoc distichon est de polypo: Citaturq́; à Plutarcho in libello* περὶ πολυφιλίας.

> Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
> Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. *id est,*
> *Mentem habeas vafri polypi, qui protinus illa*
> *Se quibus admorit, saxa colore refert.*

Clearchus in prouerbijs, teste Athenæo, citat hoc distichon, tacito autoris nomine.

> Πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον, ἀμφίλοχ᾽ ἥρως,
> Τοῖσιν ἐφαρμόζου ὧν κεν κατὰ δῆμον ἵκῃαι. *id est,*
> *Polypi ingenio mihi sis nate Amphiloche heros,*
> *Vt temet populo, quemcunq; accesseris, aptes.*

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. Vnde & versus ille prouerbialis celebratur,

> Ἄλλοτ᾽ ἀλλοῖον τελέθειν καὶ χώρᾳ ἕπεσθαι. *id est,*
> *Proq; loco nunc hunc fieri, nunc expedit illum.*

Qui nos admonet, vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res postulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἀλλοῖος γίνομαι, *dixit, pro eo quod est, in diuersam eo sententiam. Quod quidem notat & Aristophanes in Pluto, qui mouet viuendum esse* τρόποις ἐπιχωρίοις, *id est, moribus regionis ac vernaculis. Eodem pertinet & illud,* νόμος καὶ χώρα, *id est, Lex etiam ipsa regio. Quo significatum est, vnicuiq; regioni quædam peculiaria esse instituta, quæ hospites non damnare, sed pro virili nostra imitari atq; exprimere debeamus. Neq; quisquam existimet hoc adagio doceri fœdā adulationem, qua quidam omnibus omnia assentantur, aut vitiosam morum inæqualitatem, quam Horatius eleganter taxat in sermonibus, quamq́; historici notant in Catilina, atq; in Anedio Cassio imperatore. Nam in Alcibiade dubites vitio ne, an laudi danda sit: certe felicissima quædam & admiranda fuit morum & ingenij dexteritas, qui sic polypum agebat, vt Athenis, dicterijs & salibus luderet, equos aleret, comiter & eleganter viueret. Idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium gestabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi vero peruenisset ad Tisaphernem, delicijs, mollicie, fastuq́; iuxta gentis morem est vsus. Sed est quædam difficilis ac præfracta, morosaq́; simplicitas imperitorum, qua postulant, vt omnes vbiq; ipsorū duntaxat moribus viuant, & quicquid alijs placet, id damnant. Rursum est honesta quædam ratio, qua boni uiri nonnunquam alienis moribus obsecundant, ne vel odiosi sint, vel prodesse non possint, aut vt è magnis periculis semet, aut suos eximāt. Quemadmodum fecit Vlysses apud Polyphemum multa simulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adsimulata stoliditate. Quanquam nihil vetat in notandis vitijs vsum adagij latius trahere, nempe in homines versatili quodam ingenio natos, qui talem vbiq; personam induunt, quales sunt ij, cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter descripsit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis sit, harpaget, furibus furetur quod queat. Versipellem frugi conuenit esse hominem, pectus cui sapit: bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunque res sit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum,*

> Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τοὺς τρόπους. *id est,*
> *Vrbanus homo, qui moribus sit polypus.*

Plutarchus in caussis naturalibus citat ex Pindaro versus hos,

> Πόντιου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. *id est,*

Marinæ belluæ colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus consuetudinem habet. Atq; eodem in loco caussam reddit, cur id huic accidat pisci. Similem quandam metaphoram Aristoteles à chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim, si quis à fortuna pendeat, cum illa subinde mutetur, futurum, vt veluti chamæleon quispiā identidem varietur, nūc felix, nunc miser, uteunq; fors alio atque alio vultu respexerit, ita hunc quoq; vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro, vigesimooctauo, capite octauo, scribens hoc animal magnitudine ferme par esse crocodilo: cæterum spinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine distare. Nullum, inquit, animal pauidius existimatur: & ideo versicoloris esse demutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, scribit chamæleontem quemuis imitari colorem præterquàm candidum. Idem in Symphosiacis conatur caussam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem, quod & hominibus accidit in metu: uerumetiam sese ad saxi, quodcunque id fuerit, colorem accommodet. Sunt & aues quædam, quæ colorem pariter, & vocem mutent pro temporibus anni, vt autor est idem Plinius libro 10. cap. 29. & Aristoteles libro de natura animantium nono. In voce mutanda principatum obtinet luscinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari lusciniam iubet, seseq́; in omnem uocē vertere, si quo modo queat Vlyssi persuadere, ne perimatur.

Cothurno uersatilior.

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, *id est, Versatilior cothurno, dictum est in hominem parum constantem, lubricaq́; fide, qui ué incerta & ancipitis esset factionis, similitudine ducta*

ducta à calciamēto, quod Græci κόθορνον, Latini mutata literula cothurnū uocant, quo mos erat uti tragœdiarū actorib⁹. Erat autē τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc est, quadrangulum, & utrilibet conueniens pedi, quodq́; uel dextro, uel sinistro pedi poterat accommodari. Suidas addit eiusmodi fuisse, ut uiris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem testatur illud Maronis.

–Alte suras uincire cothurno.

Prouerbium autem duobus effertur modis, per comparationem, εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, & per denominationem, ut hominem ipsum, qui se diuersis applicat partibus, κόθορνον appellemus. Sic enim uocatus est Theramenes rhetor Atheniensis, Prodici Chij discipulus: propterea quòd quasi duabus sederet sellis, idem & populi, & triginta uirum partibus studens, et nunc huius, nunc illius factionis esse uideretur, uel potius utriusq;. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι. id est, Sed hic oportet maxime Theramenis cothurnum induentem, cum utrisq; uersari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, ὡς καὶ ἐγώ γ' ἂν ἠξίωσα μὲν, εἴπερ ἦν δυνατὸν, Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἄμφω νικηκότες ἐξίοιτε βαδίζοντες. id est, Itaque optarim sanè, si modo fieri possit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus est dictus, ut ambo ex æquo uictores discederetis. Idem in Pseudologista; Καὶ ὁ μὲν κόθορνόν τινα εἶπεν, εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοιούτοις ὑποδήμασιν. id est, Et alius ei cothurni nomen imposuit: nimirum mores hominis inconstantes & ancipites, id genus calciamentis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morum uafriciem cothurni cognomen fuisse vulgo tributum. Male audit hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallimur, subinde mutantē parteis, nouo uerbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem uetat, quo minus adagium in bonam trahatur partem, ut si quis hominem facilibus moribus, & quadam ingenij dexteritate, cum quouis hominum genere congruentem κόθορνον appellet, quam ob causam Homerus Vlyssem πολύτροπον dixit, quòd quamuis personam apte gereret, ducis, mendici, patris familias.

Magis uarius quàm hydra.

Ποικιλώτερος ὕδρας, id est, Magis uarius quàm hydra. De callidis ac dolosis, quòd hydra serpens sit uersicoloribus notulis distincta. Apte dicetur in uafros ac versipelles, aut etiam parum sibi constantes. Refertur senarius hic apud Athenæum libro Dipnosophiston tertio:

Ἐποιήσατ' αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ. *id est,*

Fecistis hunc pauonibus uarium magis.

His affine est, quod Mnaseæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eò quòd in carmine varius esset. Nā is piscis mire picturatus est, aureis rubentibusq́; lineis à ceruice ad caudā usque per argentea latera certis interuallis deductis, quum alioqui sit illaudati saporis.

Gygis anulus.

Γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anulus. Quadrat uel in homines inconstantibus moribus, uel in fortunatos, qui ueluti uirgula diuina, quicquid optant, id suo arbitrio consequuntur. Huius adagij mentionem facit Lucianus in Votis, ubi quispiam optat sibi complures anulos eiusmodi, quales habebat Gyges, alium quo diresceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem liceret uolare, quocunque lubitum esset. Nam priscorum superstitio plurimum tribuit anulorum efficacia, ita ut uenditarentur incantamentis uarie efficaces: alij contra morsus ferarum, alij aduersus calumniam, alij ad alia, uel depellenda incommoda, uel commoda concilianda iis qui gestarent. Vnde apud Aristophanem in Pluto, Dicæus Sycophantæ minanti iudicium:

Οὐδὲν προτιμῶ σου· φορῶ γὰρ πριάμενος

Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. *id est,*

Non facio te huius, quando gesto hunc anulum,

Pretio drachmæ mercatus ipsum ab Eudamo.

Et rursum in eadem fabula:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. *id est,*

Attamen ad ictum Sycophantæ non inest.

Subauditur remedium. De anulo loquitur, alludens ad ferarum morsus. Natum est autem prouerbium ex huiusmodi quadam fabula, quam non grauatus est referre Plato libro de repub. secundo. Neque nos item pigebit hoc loco recensere. Gyges quidam Lydi pater, pastor quispiam erat mercenarius, eius regis, qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Cum autem esset aliquando sæuissima tempestas coorta, imbrium maxima uis accidit fulgura denique, terræ etiam quassatio, ita ut in ea regione, in qua tum Gyges forte pascebat armenta, terra ingenti hiatu sese diduceret. Quod cum ille animaduertisset, solus (nam cæteri pastores territi diffugerant) in hiatum descendit, atque ibi tum alia quadam dictu mira conspexit, tum equum quendā æneum ingentem ac cauum. Inerat fenestra in equi latere, per eam uidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana specie. Huic nihil aderat uestium, aut gestaminum, præter aureum anulum digito impositum. Eum ubi sustulisset, regressus è specu, paucis post diebus ad pastorum cœtum redut, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menses singulos referendis, creandus erat. Hic cum apud alios assedisset, animaduertit, ut si quando fortè gemmam anulo inclusam introrsum uerteret, repente fieret ut à nemine conspiceretur, ac perinde quasi non adesset: ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rursum anuli palam extrorsum conuertit, moxq́; pastoribus conspicuus esse cœpit. Eius rei cum ille diligentius, & sæpius fecisset periculum, iamq́; sat exploratum haberet, hāc inesse uim anulo, ut uersa ad se gemma, inconspicuus esset, uersa ad alios, conspicuus, efficit ut pastorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & vxorem regiam stuprauit, & de rege trucidando, cum ea consilium iniit. Denique confecto illo, ipse, regina in matrimonium ducta, è pastore repēte factus est rex, idq́; anuli fatalis beneficio. Meminit eiusdem lib. de rep. x. Refert & M. Tullius libro de Officijs tertio. Porrò Herodotus libro primo rem multo aliter narrat, nec vllam anuli facit mentionē. Huic simillimum illud, ᾍδος κυνῆ, id est, Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina.

AD hoc non admodum dissidet virgula diuina, quoties quic-

quicquid optamus, id citra humanam operam, quasi diuinitus nobis significamus contingere. Propterea quòd antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis existimauit aliquam fatalem ac ceu magicam inesse virtutem. M. Cicero libro de Officiis primo: Quòd si nobis omnia, quæ ad uictum cultumq́ pertinent, virgula, vt aiunt, diuina, suppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum, Varro in Virgula diuina, vt appareat hunc fuisse titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirum & ipsi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum uideri potest potissimum ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antisthenes Cynicæ sectæ conditor, librum conscripserit, eã cum suo, ut coniicio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, quum Vlyssem è sene squalido repentè in iuuenem vertit, nitidumq́ facit ac formosulum, Odyssea N.

> Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
> *Sic effata virum virga demulsit Athena.*

Eundem rursus ex iuuene vertens in senẽ, Odyssea π.

> Ἀγχοῦ παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
> Ῥάβδῳ πεπληγυῖα πάλιν ποίησε γέροντα. *id est,*
> *Cominus assistens Ithacensem Pallas Vlyssem*
> *Restituit senio diuinæ uerbere virgæ.*

Rursum in eodem libro, cum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget:

> Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. *id est,*
> *Dixit, & aureola virga demulsit Athene.*

Eundem ad modum Mercurio quoque, ut incantatori virgam monstrificam tribuit, quam caduceum uocãt, Odissea ω.

> Ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
> Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
> Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *id est,*
> *Tùm manibus virgam capit aureolam, atq; decoram.*
> *Hac quibus est uisum, demulcet lumina somno,*
> *Atque aliis rursum dissoluit lumina somno.*

Eadem ferme repetit, Odyssea ε. & Iliados Ω.

> Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
> Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
> Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο,
> Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
> Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *id est,*
> *Mox ubi iam pedibus talaria subdidit aurea*
> *Pulchraq́, & ambrosiam spirantia, quæ simul illũ.*
> *Aera per liquidum, simul ampla per æquora uastæ*
> *Telluris, uenti flatu comitante, ferebant:*
> *Tum virgam capit, hac demulcet lumina somno*
> *Quorumcunq; velit, somnum quoq; pellit eadem.*

Hunc imitatus Maro, sic eiusdem caduceum describit Aeneidos quarto,

> *Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco*
> *Pallenteis, alias sub tristia tartara mittit.*
> *Dat somnos, adimitq́, & lumina morte resignat.*
> *Illa fretus, agit uẽtos, & turbida tranat Nubila.*

Neque Circe ad sua monstra peragenda uirga defuit in transformandis sociis Vlyssi Odys. K.

> Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
> Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. *id est,*
> *Compulit in numerum porcorum verbere virgæ*
> *Percussos, & erant illis capita ecce suilla.*

Rursum paulo inferius,

> Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. *id est,*
> *Circe ubi te feriet prælongæ uerbere virgæ.*

Aliquanto pòst, Vlysses solus epoto Circes poculo, non transformatus in pecudem,

> Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε
> Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. *id est,*
> *Verum vbi porrectũ poclum ebiberam, neq; uirga*
> *Ictum me demulsit.*

Deniq; cum ad gratiam Vlyssis, socios pristinæ restituit figuræ, uirgæ ministerium adhibuit. Fortassis huc pertinet, quòd regibus etiam uirga tribuebatur, quam sceptrum uocant. Vnde apud Homerum aliquoties, Σκηπτοῦχοι βασιλῆες, id est, Sceptrigeri reges. Eodem respicit, quod alibi retulimus, Laureum porto baculũ.

Stultus stulta loquitur.

Euripides in Bacchis, Μῶρα γὰρ μῶρος λέγει, id est, Nam stulta stulti oratio est. Totidem verbis propheta noster Esaias eam sententiam extulit. Seneca ad Lucilium: Apud Græcos, inquit, in prouerbium cessit: Talis hominibus suis oratio, qualis uita. Hoc cuiusmodi fuerit parum liquet, nisi quòd tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum:

> Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. *id est,*
> *Hominis figura oratione agnoscitur.*

Democritus philosophus apud Laertium orationem εἴδωλον τοῦ βίου, id est, vitæ simulacrum, quandamq́ue lui umbram esse dicebat. Quæ quidem sententia nihil dici poterat verius. Nam nullo in speculo melius, expressiusq́ relucet figura corporis, quàm in oratione pectoris imago repræsentatur. Neque secius homines ex sermone, quàm ærea uasa tinnitu dignoscuntur.

Oculis magis habenda fides, quàm auribus.

Ὠτίων πιστότεροι ὀφθαλμοί, id est, Oculis credẽdum potius quàm auribus. Quæ cernuntur, certiora sunt quàm quæ audiuntur. Item Horatius,

> *Nec retinent patulæ commissa fidelius aures.*
> *Idem in Arte poetica,*
> *Segnius irritant animos demissa per aurem,*
> *Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ*
> *Ipse sibi tradit spectator.*

Quanquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet quòd Plautus manus lenæ uocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent, quod viderent. Rursum, quòd historia quam gestarum rerum esse volunt, dicta sit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod est videre. Postremo figmentum illud Vergilianum de duabus apud inferos portis: Eburna; qua significant ea quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem: Et cornea, qua quæ conspiciuntur oculis, uolunt intelligi, ob pupularum nigrorem. In summa ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciendam certiores sunt oculi. Vnde & uulgo, si quis fabulam narret, parum uerisimilem, rogare consueuimus, num ea conspexerit. Quod si neget, uerum audisse modo, ridetur. Prouerbiũ refertur in epistola Iuliani ad Leontium: ὁ λόγος ποιεῖ ὁ θούριος, ὦτα ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. i. Sermo quidam Thurius dixit, aures hominibus minus esse fideles, quàm oculos. Thurium appellauit indicans Herodotum dicti autorem, uel ob impetum diuinum,

vel quòd is scriptor apud Thurios vixit & mortuus est. Sumptum est autem ex Clione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. *id est, Nam aures hominibus minus fideles sunt quàm oculi.*

Diomedis & Glauci permutatio.

Quae refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio, in prouerbium abijt, quoties inaequalem commutationem significamus, hoc est, deteriora pro melioribus reddita, χρύσεα χαλκείων, *id est, aurea pro aereis. Nam libro Iliados sexto, poeta Glaucum quempiam inducit, Hippolochi filium, Lyciorum ducem, iactantinsculum & ostentatorem magis, quàm pugnacem. Contrà Diomedem vafrum callidumq́. Hi duo congrediuntur* μονομαχήσοντες, *id est, singulari certamine inter se dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quis nam hominum aut deorum esset, longa oratione natalium suorum seriem exposuit, patriam Lyciã, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Graecus, hominis barbari stuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus quàm occidendum, respondit suis maioribus cum illius progenitoribus vetus hospitium ac necessitudinem intercessisse, muneraq́ hospitalia, quae xenia vocant, inter ipsos vltro citroq́ data. Iamq́ defixa humi lancea, coepit hortari, vt omissa pugna, maiorum suorum amicitiam inter ipsos renouarent, alterq́ alteri in Lycia, alter in Argo hospitem praestaret, simulatq́ incolumes in patriam redissent. Interim si quando forte fortuna occurrissent, armis inuicem abstinerent, inter se duntaxat religionem hospitij custodientes, in reliquos nihilominus iure belli vsuri. Tum ne id videamur, inquit, proditione magis, quàm hospitij obseruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum necessitudine deuinctos esse. Quibus dictis, vterq́ ex equo desilyt, datis dextris, ac fide pacta, veluti foedus quoddam hospitij sanxerunt, permutatis armis, sed admodum inaequalibus.*

> Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ, *inquit Homerus,* Κρονίδης φρένας
> ἐξέλετο Ζεύς,
> Ὃς πρὸς Τυδεΐδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
> Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. *id est,*
> *Iuppiter hic stupidum spoliauit pectore Glaucum,*
> *Qui cum Tytide mutarit protinus arma, &*
> *Aurea donarit, sibi reddenti aerea, centum*
> *Bubus emenda daret demens, pro vilibus, atq́*
> *Quae vix esse nouem dicas redimenda iuuencis.*

Vsurpatum est adagium passim à laudatissimis autoribus. Plato in Phaedro faciens Socratem Alcibiadi suo more respondentem, quòd lucri cupidus formam corporis, forma mentis meliore commutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. *id est, Et cum his quae uere aurea sunt, aereis commutare cogitas. Quanquam interpres pro aereis, vertit aurichalcum. Item Aristoteles quinto Moralium libro de iustitia, Qui vero dat sua, quemadmodum Diomedi arma sua dedit Glaucus, vt dicit Homerus,* χρύσεα χαλκείων, *& reliqua. Plutarchus aduersus Stoicos scribens, eleganter huc torquet, vt dicat, non admodum iniquam fuisse permutationem Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus usui sint pugnaturis, quàm aurea: sed qui corporis ualetudinem anteponit honesto, aut virtutem relinquit ob bonam corporis valetudinem, is vere permutat* χρύσεα χαλκείων. *Cicero in Epistolis ad Atticum libro sexto: Habes ad omnia non, ut postulasti,* χρύσεα χαλκείων, *sed paria paribus respondimus. Vtrúque prouerbium esse significat Cicero, Par pari, de aequali pensatione,* χρύσεα χαλκείων, *de inaequali commutatione. Plinius iunior in epistola ad Flaccum: Recipies epistolas steriles, & simpliciter ingratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrammatis.*

> *Tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti,*
> χρύσεα *donanti,* χάλκεα *qui dederas.*

A. Gellius Noctium Atticarum libro secundo, Caecilianam translationem, cum ipso Menandro, quem uerterat, componens atq. expendens, ostendensq́ quantum à Graecanica venustate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, non dispari magis pretio aestimata sunt. Fit huius adagij mentio etiam in prooemio Pandectarum iuris Caesarei, his quidem uerbis: Nostris temporibus talis legum inuenta est permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis uirtutis, Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutantes. Nam ille significat pro relictis inutilibus, ac fastidiendis uoluminibus, recepta tum meliora, tum breuiora, hoc est, permutationem factam uehementer inaequalem. Ergo conueniet uti, quoties officium aut munus longe impari munere pensatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, sed dispendio famae: magistratum assecutus est, sed iactura bonae mentis: lautam fortunam reperit, sed amisit animi tranquillitatem.

Multę regum aures atque oculi.

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί, *id est, Aures atq; oculi regum multi, quòd per exploratores obseruent, quid quisq; dicat faciat ue. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus, De mercede seruientibus, ac rursus, aduersus ineruditum. Eiusdem meminit & Aristoteles in tertio Politicorum. Hoc genus homines Graeci vocant* ὠτακουστάς, *quos primus Darius minor adhibuit, sibi diffisus. Dionysius Syracusanus addidit* προσαγωγίδας, *id est, exploratores, autore Plutarcho. Allegoria inde ducta est, quòd regibus quamplures vbique sunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur, complures auscultatores, quibus uelut auribus utuntur. Neq; desunt manus & pedes quamplurimi, fortassis ne ventres quidem. Vide cuiusmodi portentum sit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, ysq́ emissitijs, tot auribus, ijsq́ tam asininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot uentribus, ne reliqua parum honesta commemorem, instructum. Aristophanes in Acharnensibus, Pseudartabam, regis oculum appellat, quòd per eum cognosceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium uitae oculum uocat:*

> Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου. *id est,*
> *Erat relictus gnatus hic mihi unicus Vitae oculus.*

Propterea quòd unicum esset in uita oblectamentum. Nam oculo nihil charius. Vnde, quos adamamus, oculos uocamus.

Longæ regum manus.

QVOD ab Ouidio scriptum est:

An nescis longas regibus esse manus?

Etiam vulgo in ore est. A regibus cauendum, quòd eis prælonga sint brachia. Nimirum, quòd per suos, quibus brachiorum vice vtuntur, possint etiam procul dissitos affligere. Potest & ad tempus referri, quòd reges etiam si diutius dissimulent, soleant tamen aliquãdo pœnam sumere de iis quibus infensi fuerint, vel Homero teste, apud quem Iliados A. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ, *id est,*
Rex deus est, quoties succensuit inferiori.
Quanquã etenim in præsens feruẽtẽ cõcoquit irã,
Post odit tamen, vsque odium dũ expleuerit vltus.

Clauum clauo pellere.

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, *id est, Clauum clauo pellere.* καὶ πασσάλῳ τὸν πάσσαλον ἐξέκρουσας, *id est, paxillum paxillo pepulisti, id est, malum alio malo depulisti. Lucianus in Philopseude,* καὶ ἥλῳ φασὶν ἐκκρούεις τὸν ἧλον. *id est, Et clauo, quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apologia:* Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν κἄτα δόξω ἀκούειν, ἥλῳ φασὶν ἐκκρούων τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. *id est, Vereor ne si ad intentatũ crimen, etiam adulationis accusationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Aristoteles libro Politicorum quinto, capite penultimo scribit, tyrannis amicos esse viros improbos & adulatores. Nam hos demum illis vtiles esse, quippe malos ad mala.* καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά· ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. *id est, Clauus enim clauo, subaudi, truditur, vt habet prouerbium. Synesius ad Olimpium:* Ἀνθ᾽ ὧν ἐστιν ἡ ἐκκλησία ἀλλότριοι πονηροί, ἀπέλαυνε κατ᾽ αὐτῶν. πασσάλῳ γὰρ πάσσαλος ἐκκρούεται. *id est, Ecclesiam vexant externi improbi, illos inuade. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Rusticum monachum: Philosophi seculi, inquit, solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo pellere. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro quarto: Loci denique mutatione tanquam ægroti non conualescentes sæpe curandus est, etiam nouo quodam amore veterẽ amorem, tanquam clauum clauo eiiciendum putant. Iulius Pollux in nono libro scribit, adagium esse natũ à lusu quodam, qui* κινδαλισμὸς *vocetur, quo paxillũ argillosæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant. Citatque senarium hunc prouerbialem:*

Ἥλῳ τὸν ἧλον, πασσάλῳ τὸν πάσσαλον. *id est,*
Clauumque clauo, perticamque pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiã quoties rem vtcunque molestam, diuersa molestia profligamus: vt cum libidinum incitamenta, laboribus obruimus: curam amoris aliis maioribus curis domamus. Eusebius in Hieroclẽ, Δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ ὥς φασι δαίμονι. *id est, Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone mirũ ni alludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus.*

Nunquam periclum sine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus.

AD hanc sententiam alludit & illud: *Malo nodo malus est quærẽdus cuneus. Ità diuus Hieronymus ad Oceanum: Interim iuxta vulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirendus est. Eo licebit vti, quoties malum simili malitia retundimus. Sumptũ à sectoribus roborum, qui siquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari securim, verum cuneum quempiam durum magis quàm bonum inserunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum* σύμποσιακῶν ·

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. *id est,*
Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari.

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν, *id est, Malum malo medicari. Est malum aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Mastigophoro.*

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει. *id est,*
Bene ominata loquere, ne malum malo
Medicans, & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tecmessa, ne malo insaniæ addat alterum maius malum, spontaneam cędem sui. Et Herodotus in Thalia, μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. *id est, Ne malo medearis malo.*

Morbum morbo addere.

MORBVM *morbo addere, id est, conduplicare malũ. Euripides in Alceste:*

Μή μοι νόσον τὴν μὴ νέαν
Προσθῇς· ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι. *id est,*
Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbum: nam sat hoc premor malo.

Eiusdem figuræ est Homericum illud Iliados ε.

Μή πως τις καὶ ἕλκεϊ ἕλκος ἀρέσθαι. *id est,*
Vulneri vti nequis vulnus tibi forsitan addat.

Sophocles item:

Δευτέραν ἔπαισας ἐπὶ νόσῳ νόσον. *id est,*
Morbo quidem morbum addidisti tu alterum.

Non alienum est ab hac forma, quod est apud Homerum Iliados H. αἰνόθεν αἰνῶς, *quum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus:*

ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ᾽ ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. *id est,*
Dedecori res ista, profecto dedecus addit.

Ignem igni ne addas.

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, *id est, Ne incendium incendio addas. Vsurpatur à Platone. Sensus liquet. Ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam esse natũ, qui inualescente incendio conflagrarit, clamãs interim,* μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. *Plato libro De legibus secundo, vetat, ne pueri ad annum vsque duodeuigesimũ vinũ bibant, ne si vini calor accesserit ad feruorem ætatis, ignem igni suggerere videantur. Itẽ Plutarchus in Præceptis coniugalibus:* μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ μάνται, *id est,*

Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem cum alijs aliquot locis, tum in praeceptis De valetudine: ἵνα μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ τε ἐπὶ πλησμονῇ, καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. *id est, Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.*

Oleum camino addere.

AFFINEM *huic habet sententiam, Oleum camino addere, pro eo quod est, malo fomentum, ac uelut alimoniam suppeditare, quo magis ac magis augescat. Horatius in Satyris:*

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Id est, Adde maioris insaniae materiã. Vsurpat hoc diuus Hieronymus ad Eustochium: Vinum et adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flammę adiicimus?

Oleo incendium restinguere.

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, *id est, Oleo restinguis incendium, dici solitum, ubi quis ea admonet remedia, quae malum magis ac magis exacerbent. Veluti si quis animi tristitiam foedis uoluptatibus obruere conetur. Aut si quis offensum, iurgiis & conuiciis uelit placare. Quod si dicatur* ἀκρινῶς, *nihil differet à proximo. Huc respexit Lucianus in Timone, cum ait: Si quẽ aspexerit incẽdio conflagrantem, pice atque oleo se velle restinguere.*

Vlulas Athenas.

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *id est, Vlulas Athenas: subaudiendum, portas, aut mittis. Conueniet in stultos negociatores, qui merces eò comportant, ubi per se magis abũdant, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur, ut si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetae, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum, Sed rursus* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *qui hac ad te. Idem ad fratrem, Et tibi uersus quos rogas, hoc est, Athenas noctuam mittam. Aristophanes* ἐν ὄρνισι.

Τί φῄς; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id est,

Quid ais? quis, oro, uehit Athenas noctuam?

Vsurpat idem atque exponit Lucianus in Epistola ad Nigrinum. Porrò paroemia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Fertur autem uersari in Laureo Atticae loco, vbi auri metalla sunt: unde & Laureoticae noctuae uocantur. Hac auis Atheniensium populo quondam erat gratissima, ac Mineruae sacra habebatur, propter oculos caesios, quibus etiam in tenebris perspicit, qua uulgus auium non uidet. Vnde, & auspicata consiliis credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαὺξ ἵπταται, *id est, Noctua volat. Dictum est & illud de Minerua, quòd Atheniẽsium male consulta, in bonum exitum uerteret. Damon autem apud Aristophanis interpretẽ existimat, non ob id solum dici, noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nummis etiam tum aureis, tum argenteis Atheniensium noctua insculpi soleat, unà cum facie Mineruae. Porrò nummus is appellabatur* τετράδραχμον, *id est, quatuor drachmarũ, cũ antea soliti fuissent uti nomismatibus didrachmis, quorum insigne erat bos: unde etiam natum est prouerbium illud, Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eosdem fuisse triobolum, quod & hemidrachmum appellant. Nam drachma senos obolos continet. Trioboli nomisma, ex una parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuae. Proinde absurdum uidebatur noctuam Athenas deportare, cum illic passim omnia noctuis abundarent. De nomismate Atheniensi testatur & Plutarchus in vita Lysandri, cum de seruo meminit, qui domini sui furtum* ὑπὸ κεραμεικῷ: *indicans, ait: multas sub tegulis cubare noctuas: ostendens illic abditas pecunias, noctuis insignitas.*

Memorem mones, doctum doces, & similia.

IDENTIDEM *in Plautinis ac Terentianis comoediis occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Graecanicum illud,* λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, *id est, Loqueris ei qui ipse rem calleat.* καὶ εἰδότι λέγεις, *id est, Scienti narras. Plato in Hippia maiore,* εἰδότι μοι ἐρεῖς ὦ Σώκρατες, *id est, Haec scienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:*

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσιν δ' ὠνείδισας. id est,

Dixti nouum nil, sed probe scientibus

Haec opprobrasti.

Homerus cum alias aliquoties, tum Odysseae P.

Γιγνώσκω, φρονέω, τάδε δὴ νοέοντι κελεύεις. id est,

Et noui, & teneo, iam narras ista scienti.

Idem Iliados ♄. de Nestore admonente filium,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ, id est,

Dixit amico animo, licet haec per se sapienti.

M. Tullius libro Epist. ad Atticum nono: Mirandum enim in modum Cn. noster Syllani regni similitudinem concupiuit, εἰδότι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

ARISTOTELES *in libello De diuinatione quae fit ex insomniis, uersum huiusmodi prouerbialem citat:*

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

Quo significatum est oportere rem saepius tentare, neque defatigari protinus, si quando parum ex animi sententia ceciderit. Futurum enim, ut iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquando cadat. Aristotelis uerba sunt haec: ὥσπερ γὰρ καὶ λέγεται πολλὰ βάλλων, ἄλλοτ' ἄλλο βαλεῖς. *Agit autem de insomniis melancholicorum, in quibus non existimat esse diuinationem ullam, tametsi fit nonnunquam, ut quidam euentus somniis illorum respondeant: Sed non esse mirandum, quum uitio naturae plurima ac uaria somnient, aliquando existere* συμπτώματα, *id est, casus qui forte pariter sic eueniant, ut est ab illis somniatũ. Themistius hunc locum sic circumloquitur, interprete Barbaro, nam Graecus codex ad manum non erat. Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimãt, & praemium capiunt. Vetus adagium est, Si saepe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt qui putent, nec absurde, metaphoram à sagittariis, non ab aleatoribus esse ductam. Nam & hoc significat* βάλλειν. *Subesse uero argutiam in eo uerbo, quod in priore parte significat mittere sagittam, in posteriore ferire. Fit autem, ut qui crebrius iaculentur, vel fortuito aliquando scopum attingant. Tametsi M. Tullius libro De diuinatione secundo, de symptomatis agens,*

de

de quibus modo dictum est à nobis, ad utrunq; refert metaphoram. Quis est enim, inquit, qui totum diem iaculans non aliquando collimet? Totas noctes somniamus, neque ulla fere est qua non dormiamus, & miramur aliquando id quod somniamus euadere? Quid est tam incertum quàm talorum iactus? Tamē nemo est, quin sæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum ac tertium. Porrò Veneris iactū in hoc lusus genere fuisse quondam felicissimum, palā arguit apud Suetonium Octauius Augustus in epistola quadam ad Tiberium: Inter cœnam, inquit, lusimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quisque Canem aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat vniuersos qui Venerem iecerat. Hactenus Augustus. Quadrabit & in eos qui casu, non arte quippiam assequuntur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum consilium.

MALVM *consilium consultori pessimum.*

Senarius est prouerbialis in eos in quorum caput recidit, quod aliis perperam consuluerunt, Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλὴ, id est, Sacra quædam res est consilium. Atq; vt est libenter accipiendum quum res postulat, ita est religiose citraq; fraudem dādum, si quis egeat. Alioqui non defuturum est numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo qui rem sacram ac diuinam perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex historia quadam natū, eamq; ex annalibus Maximi, narrationibusq; Verrij Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio posita Horatij Coelitis viri fortissimi de Cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum; aruspices ex Hetruria acciti, inimico atq; hostili in populum Romanum animo, instituerāt eam rem contrariis religionibus procurare: atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locū perperam transponi, quem sol opposit u circum vndiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditiq; sunt: & cum de perfidia confessi essent, necati. Cōstitit q; eam statuam perinde; vt veræ rationes pòst compertæ monebant, in locum editum subducendam: atq; ita in area Vulcani sublimiore loco statuendam. Eaq; res bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quòd in Hetruscos aruspices animaduersum vindicatumq; fuerat, versus hic scite factus, cantatusq; à pueris, vrbe tota fertur:

Malum consilium, consultori pessimum est.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud dissimilem memorat de Papyrio Cursore: qui cum consul Aquiloniam obsideret, velletq; prælium committere cum hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur, ac consultus pullarius suaderet ut committeret, cum aues infausta nunciassent, re cognita pullarium in prima acie constituit. Is primo traiectus telo uiolatam religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primæ lib. 10. Nec dissimile est quod refert Socrates in historia tripartita. Eutropius Eunuchus, dum studet in quosdam qui ad templum confugerant animaduertere, persuasit imperatori ut ferretur lex, qua templi religio nulli prodesset nocenti. Lata lege factum est, vt Eutropius cum offendisset Cæsarem, confugeret sub altare, unde protractus capite plexus est, suo ipsius consilio perditus. Vergilius tacite notauit parœmiam in Aeneidos duodecimo libro, cum ait:

–Cadit ipse Tolumnius augur,
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.

M. Varro lib. de Re rust. 3. cap. 2. palam citat adagiū his uerbis: Opinor, inquam, non solum quod dicitur, Malum consilium consultori esse pessimum, sed etiam bonum consilium ei qui consulunt, & qui consulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra:

Βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἔχθιον κακῆς. *id est,*
Res nulla consilio nocentior malo.

noxam ad eum referens, cui consilium datur. Apparet autem senarium hunc Latinum, id quod & Gellius admonuit, de Græcis illis Hesiodi uersibus expressum esse, qui leguntur in opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι.

Οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. *id est,*
Ipse sibi nocet is, alium qui lædere quærit.
Consultum male, consultori pessima res est.

Plutarchus in commentario De audiendis poetis, existimat huius uersiculi eandem esse sententiam, quæ sit dogmatis Platonis in Gorgia: ubi Socrates dicit, peius iniuriam facere quàm iniuriam pati, & damnosius esse malo afficere quàm affici. Extat in hanc sententiam & Apologus Græcus non inuenustus, nec omnino indignus quem his commentariis adiungamus. Leonem ob senectam ægrotantem, & ea causa suo in lustro continentem sese, cætera quidem animantia officii gratia uisebant regem suum, excepta uulpe. Proinde lupus nactus oportunitatem, accusauit vulpem apud Leonem læsæ maiestatis, quæ pro nihilo haberet eum, penes quem rerum erat summa, nec ob contemptum ad visendum accessisset: atque intereà interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaque leo conspecta uulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum sese spatio, Et quis, inquit, omnium qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit quantum ego, quæ quoquo uersum circumcursitaui, tibiq; morbi remedium à medicis reperi? Cumq; leo protinus edixisset, ut remedium aperiret: Si uiuum, inquit, lupum excories, & illius pellem indutus, conualesces. Leo credulus, continuo lupum inuasit & interemit. Quo extincto, risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum:

Ὁ δ᾽ ἄλλῳ κακὰ τεύχων, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. *id est,*
Damna parans aliis, proprio paras epati damna.

Suum cuique pulchrum.

PROVERBIALIS *sententia, Suum cuique pulchrum in eos quibus sua, qualiacunque sunt, tamen studio quodam magis quàm iudicio placent. Est autem à cōi mortalium ingenio sumpta, quibus usq; insita est illa φιλαυτία, i. amor sui, ut neminem tam modestum, tam attentum, tam oculatum inuenias, quin in propriis æstimandis, quadam animi propensione corruptus cæcutiat atq; hallucinetur. Proinde uere scripsit Arist. lib. Rhet. 2. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι, οἷον ἔργα, λόγους· διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. id est,*

est, Quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuiq; iucunda esse necessum est, vt facta dictaq; : idcirco plerunq; etiam assentatoribus gaudent. Id tametsi omnibus in rebus generaliter verum est, vt sit, quemadmodum ait Horatius, Caecus amor sui : tamen in artifices, atq; ex his potissimum in poetas, ad hac in amantes praecipue quadrare videtur. Etenim rectissime scripsit Aristoteles quarto Moralium libro, Suo quenq; artificem opere impense delectari, non aliter quàm rebus quibusdam ex sese prognatis. Neq; secus adamant sua carmina poetae, quàm parentes liberos. Est enim artificis opus, quasi quidam ingenii foetus: de quo Socrates ait rectius indicare obstetricem quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuiq; sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnũ exemplum extat de Tarquinijs adulescentibus. Vnde & hodie vulgo scite dicunt, Nullum reperiri deformem amasium. Propterea quòd amanti vel non pulchra pulcherrima videantur. Quam sententiam elegãter extulit Theocritus in Ecloga sexta,

-Η γὰρ ἔρωτι,
Πολλάκις ὦ πολύφαμε τὰ μὴ καλά, καλὰ πέφανται. i.
-Etenim haud raro Polypheme,
Quae minime sũt pulchra, ea pulchra videnť amori.

Plato prouerbium extulit in Lyside, sed inuerse, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id est, Periculum est ne iuxta vetus adagium, amicum sit, quod pulchrum est. Quasi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd sit amicum, sed ideo oporteat esse amicum, quòd sit pulchrum. Huc pertinet & illud quod scribit M. Tullius libro De finibus quinto: Suo enim quisq; studio maxime ducitur. Et rursum in primo Officiorum: Quorum vterq; suo studio delectatus contempsit alterum: Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίας valere, vt suis quisq; liberis, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suae patriae paulo impensius faueat, nisi eo vsq; caecitatis nos rapiat, ut & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitijs, eaq; virtutum nomine donemus. Ac sibi quisq; sit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epistolis notans: Dum mala, inquit, delectent mea me, vel deniq; fallant. Atq; hoc loco Porphyrio indicat Horatium respicere vulgatam sententiam, quòd homines suis malis non solum non doleant, verumetiam delectentur: Eaq; de re Graecis adagium esse celebratum, verum id adagium vitio librariorum desideratur in scriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnae.

Nam Balbino stulto amanti, etiam polypus Agnae amicae, suaue quiddam olere videbatur. Est autem polypus vitiũ narium graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polyposos & hircosos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum in quibus exercitati sumus satis. Nemo unquam, neq; poeta, neq; orator fuit, qui quenquam meliorem se arbitraretur. Hoc ẽt malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioso & erudito, de quo etiam experti sumus? Nuper in edicto scripseram rogatu tuo. Meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cum ipsius precibus adductus penè scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud quod mihi placeret, non probari. Quare sinamus, quaeso, quẽq; sibi scribere. Suam cuiq; sponsam, mihi meam. Suum cuiq; amorẽ, mihi meum. Non scite. Hoc enim Attilius poeta durissimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos versiculos, Suam cuiq;, & caetera, ex Attiliana quapiam fabula sumptos esse. Idem Tullius libro Tusculanarum quaest. quinto: Musicorum vero perstudiosum accepimus, poetam etiam Tragicum, quàm bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto magis quàm in alijs suum cuiq; pulchrum est. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquinio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se res habet. Te tua, me delectant mea. Eandem sententiam Plautus in Sticho, diuersis verbis, sed nimis quàm eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginae placet. Sua cuiq; sponsa sponso. Huc referendum & Theocriticum illud:

Καὶ γάρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι. *id est,*
Nec mihi forma profecto mala est, si uera loquunť.

Id imitans Maro:

Nec sum adeo informis; nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Apertius allusit ad adagiũ Flaccus, in epistola quadã:

-Iouis auribus ista
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher.

Tibi pulcher dixit, pro tibi ipsi placens. Est autem hemistichium carminis heroicis.

Patriae fumus, igni alieno luculentior.

PROVERBII *faciem habet, atq; ad eandem pertinet sententiam, quod eleganter scripsit Lucianus in Encomio patriae:* καὶ ἔτι λαμπρότερος αὐτοῖς ὁ καπνὸς τῆς πατρίδος τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. *id est. Ac patriae fumus luculentior homini videtur quàm ignis alibi. Philostratus in Ariadne:* ὁ Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μέν, ἀλλὰ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν καπνοῦ, Ἀριάδνην δὲ οὔτε οἶδεν ἔτι, οὔτε ἔγνω ποτέ. *id est Teseus vero amat quidem, sed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neq; vidit adhuc: neq; etiamdũ cognouit. Apud Homerũ, terrae natalis fumũ Vlysses optat videre surgentem, vnde & ductum prouerbiũ. Sic enim legitur Odyssea A.*

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι
ἧς γαίης.

Exoptans oculis surgentem cernere fumum
Natalis terrae.

Viua uox.

VIVA *vox olim dicebatur, non scripta, sed ab ipso pronunciantis ore percepta, quasi uiuida, atq; efficax. Nã viua nonnunquam dicuntur quae natiua sunt, non factitia. vt Viuo de marmore, & Viuoq; sedilia saxo. Inest autem rebus natiuis aliquid gratiae genuinae, quã ars nulla queat imitatione consequi. Porrò scriptura vox quaepiam est, sed quasi factitia, ueraq; vocis vtcunq; imitatrix. Deest actus motusq;, hoc est, vita. Siquidem actio, vt autor Fabius, orationis quasi uita est. Rerum inuentio, ossium instar est: ordo neruos imitatur:*

imitatur: elocutio carnem, cutem coloremq́: memoria spiritus vice fungitur: quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. Nullum enim certius argumentum vitæ quàm motus. Unde & flumina viua dicuntur, & argentum uiuum. Contrà mortua quæ torpent, languentq́. Cicero libro Tusculanarum quæstionum secundo: Licet enim satis exemplorum ad imitandum ex lectione suppeditet, tamen uiua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipueq́ præceptoris. Idem ad Atticum libro 2. Vbi sunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς; *Quanto magis vidi ex tuis literis quàm ex illius sermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptum ac mutilum, hoc quidam suppletū de suo, ad hunc modum:* ζώσης φωνῆς μεῖζον ἐνεργεῖν. *Plinius Iunior in epistola quadam ad Nepotem: Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam licet acriora sit quæ legas, altius tamen in animo sedent quæ pronunciatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis adfigit. Seneca Epistola quinta: Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet nescio quid latentis energia viua vox, & in aures discipuli de doctoris ore transfusa, fortius sonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Aeschinis, de Demosthene,* τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἠκούσατε; *id est, Quid alis si ipsam audissetis belluam? Et illud: In scriptis Demosthenis, magnā Demosthenis partē abesse.*

Muti magistri.

QVOD *modo retulimus, vsurpauit & A. Gellius: atq; huic alterum quoddam diuersum adiecit: Quoniam, inquit, vocis vt dicitur, viuæ penuria erat, ex mutis, qđ aiunt, magistris cognoscerent. Mutos magistros, libros sentiens, qui loquuntur quidem nobis, vt apud Platonem ait Socrates, sed dubitanti non satis commode respondent. Nec illepidè profectò literæ, muti vocantur Præceptores. Propterea quòd mutorum est non voce, sed nutibus, signisq́ loqui. Identidem & libri, notulis quibusdam, & significantibus figuris nobiscum fabulātur. Quemadmodum enim voces, sensorum animi, uelut* εἴδωλα *quæpiam sunt, autore Aristotele, sic literarum figuræ, votum simulacra quædam rectè dicūtur. Neq; mirandum, si quidem* ἀρχέτυπον *illud pectoris exemplar efficacius repræsentat, ac transfundit affectus animi quàm alterum illud, quod non rē ipsam, sed imitationem imitatur. Neq; illud temere quæri solet à multis, vtrum sit ad eruditionem comparādam cō ducibilius,* πότερ᾽ ἂν χρήσαιτο τοῖς μαθοῦσιν ἀκούσματα *hoc est: plus ne conferat lectio, an auscultatio. Et habet res vtraq; sua quædam peculiaria commoda. Nā ex libris tum eruditiora ferme sunt quæ discūtur, tum plura. Tantū enim quisq; discit, quantū ingenij celeritate consequi, memoriæ fidelitate complecti potest. Ad de quòd hi præceptores nunquam grauantur operam suam nobis impertire. Atq; horum vt uberior, ita paratior copia. Accedit huc & ociū illud & cogitationis secretū. Licet pressius inspicere singula, licet retractare licet expendere. At è diuerso minore iactura, tum ingenij tum oculorum, tum valetudinis cōstāt, quæ à præceptore differente percipimus, maxime si is dicat, quē & miremur & amemus. Deinde insidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare consultum erit, alterum studij genus cum altero cō iungere, et vbi viuæ vocis erit copia, libentius auscultare quàm legere, si modo mediocri sit eruditione quem audis. Vbi non erit, libenter quasi non minus operæ precium facturus sis, ad libros confugere, sed optimos. Deniq; ea figura libri dicti sunt muti magistri. M. Tullius legem appellat mutum magistratum, magistratum legē loquentem: & quæ Plutarchus poesim appellat picturam loquentem: & picturam, mutam poesim.*

Frons occipitio prior.

PRISCIS *agricolis celebratum adagium, atq; instar ænigmatis iactatum: Frons occipitio prior. Quo significauit antiquitas rectius geri negocium, vbi præsens ac testis adest is cuius agitur negocium. Prior dictum est pro potior meliorq́. Alioqui quis ignorabat frontem priorem esse capitis partem, occipitium posteriorem? Tametsi hac amphibologia commendat nonnihil dicti gratiam, quod ob antiquitatem oraculi instar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re rustica, capite quarto: Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & sæpius uenies, fundus melior erit, minusq́ peccabitur, fructi plus capies: frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme sententiam, libro historiæ mundi decimo octauo, capite quinto: Eum tū, inquit, qui bene habitet, sæpius uentitare in agrum, frontemq́ Domini plus prodesse quàm occipitium non mentiuntur. Rursum eiusdem libri capite sexto: Et ideo maiores fertilissimum in agro oculum Domini esse dixerunt. Aristoteles Oeconomicorum lib. 1. videtur hanc sententiam ad Persam quempiam referre, subnectens alteram huic similem, quæ à Libe quodā sit profecta. Sed satius fuerit ipsius ascribere uerba, si quis forte desiderabit:* καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ τὸ τοῦ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμός, ἔφη. ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. *id est, Atq; illud Persæ Libysq́ responsum, rectè seruabitur. Nam alter interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum: respondit, oculus domini. Alter rogatus, quod stercus esset optimum domini vestigia, inquit. Vterq; significauit, domini præsentiam plurimū habere momenti ad rem bene gerendā. Item Columella putat rē malā esse, frequētē fundi locationē peiorē tū vrbanū colonū, qui ꝑ familiā mauult agrū quàm ꝑ se colere. Huc pertinet illud qđ refertur à Gellio, ꝙ cum quidam corpulentus ac nitidus, equum haberet macilētum ac strigosum, rogatus quid esset in causa: respondit mirum non debere videri, si equo suo esset habitior, quandoquidem ipse se pasceret, equum curaret seruus. Plutarchus in commentario De liberis educandis,* Καὶ ταῦτα δὲ εἴρηται ἐπὶ τοῦ ἱπποκόμου χαριέντως, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. *id est, Hinc & illud eleganter dictum ab equisone, nihil perinde saginare equum, vt regis oculum. Huius figuræ est quod Aeschylus in tragœdia, cui titulus Persæ, domini præsentiam oculum domus uocat:*

Ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. *id est,*

Nam domus oculum esse, domini indico præsentiam.

Eodem pertinet quod per quā venuste dixit T. Liuius. Non satis feliciter solere procedere quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho, cum ait: Ita vt sit, domini, vbi absunt: significans absen

tibus heris ministros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: nempe hæc omnia eò tendunt, vt quisq; suum negocium præsens curet, neq; magnopere fidat alienæ industriæ. Id nulli magis obseruandum quàm principi, si modo principis animum gerat, hoc est, si publicum commodum cordi habet.

Aequalis æqualem delectat.

Similitudo mater est beneuolentiæ, consuetudinisq́; & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter se libenter conuenire, senes cum senibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus esse necessitudinem cū diuitibus, atq; in vniuersum similia similibus gaudere. In hanc sententiam extant aliquot veterum prouerbia, quorum est illud: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. *id est, Aequalis æqualem delectat. Quod vsurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autem, inquit, cum paribus, vt est in vetere prouerbio, facilime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiscitur ab ætatis æqualitate, quam Græci vocant,* ὁμηλικίαν. *Ad quod alludens Homerus in Odyssea O.*

> Ἀτὰρ καὶ ὁμήλικές εἰμεν. *id est,*
> *Quinetiam sumus æquæui.*

Huc respexit Plato primo De repub. libro, apud quem Cephalus, qui se testatur iam peruenisse ἐπὶ γήρως οὐδόν, *id est, ad senectæ limen, ait,* πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταὐτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασώζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. *id est, Sæpenumero plerique conuenimus ferme æquales, antiquum illud seruantes prouerbium. Aristoteles secundo Rhetoricorum lib. recensens quæ quibus sint iucunda, scribit, in totum ea natura sese inuicem delectari, quæ genere sint coniuncta, aut similia, vt hominem homine, equum equo, adolescentem adolescente. Atq; huc tendere prouerbia vulgo iactata:* ἧλιξ ἥλικα τέρπει. *Item id genus alia quædam. Verba illius hæc sunt:* τὰ συγγενῆ δὲ καὶ τὰ ὅμοια ἡδέα ἀλλήλοις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον. καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. καὶ αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. *Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, vicinos & senes.*

> Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ἴσοι, οἵ τε κατ' αὐτὸν
> Οἴκου χώρης, οἵ τε παλαιότεροι. *id est,*
> *Omnes hi sese venerantur, amantq́; vicissim,*
> *Vicini, æquales viribus, atq́; senes.*

Nec alienum est ab hoc prouerbio, quod Empedocles ait apud Aristotelem libro De anima primo, animam esse quiddam ex omnibus elementis conflatum, imò ipsam horum quiduis esse, & vnumquodq; cognoscere, eò quòd habet affine quiddam cum singulis. Vnde & Plato in Timæo dicit, animam ex elementis constare. Empedoclis uersus sic habent:

> Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
> Αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
> Στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.
> ὀπώπαμεν δῖον καὶ ἀΐδηλον νείκεϊ λυγρῷ.

Quos versus quoniam initio desperabamus cōmodius verti posse, ab Argyrophylo versos subiecimus:

> *Terram nam terra, lympha cognoscimus æquam,*
> *Aetheraq́; æthere, sanè ignis dignoscitur igni,*
> *Sic & amore amor, ac tristi discordia lite.*

Quanquā in primo uersu suspicamur à librarijs undā versam in aquam. Pòst amicorum rogatu nostra addidimus qualiacunq;:

> *Terra quidem terra sentitur, lymphaq́; lympha,*
> *Aetherq́; æthere purus, at igni noxius ignis.*
> *Dulcis amore amor, atq; odio funesta simultas.*

Argyropylus explendi carminis gratia pro uno uerbo ὀπώπαμεν *duo reddidit, cognoscimus & dignoscitur, duo epitheta prætermisit,* δῖον καὶ ἀΐδηλον. *Deinde vocis repetitæ gratiam bis perdidit, in aquam & vndam, in discordia & lite. Sic & Sanè aduerbium de suo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, sed quod fuerat additurus poeta, si per metri leges licuisset, quandoquidem voci cōtrariæ addidit suū* νείκεϊ λυγρῷ. *Non hæc dicuntur, vt sugillemus virum de studijs optimis optime meritum, sed vt iudicio proficiant adolescentes, quibus hæc potissimum scribuntur. Philosophorum quispiam, Zenon, ni fallimur, apud Augustinū prodidit, animam ipsam esse numerum seipsam mouentem, atq; hanc ob causam rebus numerosis natura capi deliniriq́;: veluti musicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturæ sensu, cum prorsus nesciant quid sit musica. Aristoteles hoc ipso quem modo retulimus loco, definitionem hanc adducit, tacito autoris nomine.*

Simile gaudet simili.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, *id est, Simile gaudet simili. Aristoteles libro Moralium octauo:* τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου ἐφίεται. *id est, Simile appetit simile. Item libro 9.* τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. *id est, Simile simili amicum. Vnde est & illud:* ὁμοιότης φιλότητος μήτηρ. *id est, Similitudo mater amoris. Quare vbi absoluta similitudo, ibi vehementissimus amor, id quod indicat fabula Narcissi. Agathon in cōuiuio Platonis:* ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. *id est, Scite quidem veteri prouerbio fertur, simile simili semper hærere. Plutarchus in commentario, cui titulus, quo pacto sit amicus ab adulatore dignoscendus, refert huiusmodi senarios:*

> Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
> Παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
> Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
> Ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ. *id est,*
> *Seni senilis lingua iucundissima est,*
> *Puero q́; puer, & mulier apta fœmina.*
> *Aegrotus itidem ægroto, & in malis situs*
> *Exercito malis placet, atq; congruit.*

Diogenes Laertius ostendens quædam imitatum Platonem ex Epicharmi scriptis, adducit & illud, Quod canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & asina asino, & sus sui. Diximus alibi, Suum cuiq; reginæ placere regem. Plato libro de Legibus octauo: φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. *id est, Amicum quidem vocamus simile simili, quo ad virtutem, & æquale æquali. Quanquam adagium, rectè transferetur & ad illos quos similitudo cōciliat vitiorum. In quos est illud Catulli:*

> *Pulchre conuenit improbis cinædis.*
> *Item illud Martialis:*
> *Vxor pessima, pessimus maritus.*

Miror

Miror non bene conuenire vobis.
Illud item Iuuenalis:
Magna inter molles concordia.

Semper similem ducit deus ad similem.

POTEST autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odyssea P. Melanthius caprarius conspicatus Eumæum subulcum, ipsum Vlyssem secum adducentem, sed habitu specieq́ue pannosi, scomma iacit in vtrumq; quasi duo inter se similes bene conuenissent:
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. id est,
Nunc adeo malus ecce malum comitatur, vt vsq;
Ad similem deus adducit, similemq́ue, paremq́ue.
Aristoteles libro Moralium 8. prouerbij loco refert: Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον. id est, *Vnde similem aiunt ad similem.*

Semper graculus assidet graculo.

Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζάνει. id est,
Assidet vsq; graculus apud graculum.
Refertur à Diogeniano prouerbialis senarius: notaturq́ue ab Aristotele libro Rhetoricorum quem modo citauimus: vbi inter alia complura huius sententiæ pro uerbia, hoc quoq; commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, *id est, & graculus, inquit, ad graculum. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubiū quin ex poeta quopiam decerptus. Eleganter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola,* Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἵζανειν καὶ τὸ παροιμιακὸν. *id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Porrò graculorum consensus olim notos fuisse testatur M. Varro lib. de Re rustica 3. Vnde Plutarchus in lib. De Polyphilia,* οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν οὐδὲ κολοιώδης, *id est, non armentarium est, neq; graculorum. Quin huic aui nomen inditum, à* κολλᾶν, *quod est conglutino. M. Varro graculos quoq; Latinis inde dictos vult, quòd gregatim volent. Quintilianus non probat, asseuerans dictionem ab auium voce esse fictam.*

Cicada cicadæ chara, formicæ formica.

Cæterum quod Aristoteles in eo loco quem modo citauimus, addidit: & si qua sunt id genus alia, dubium nō est, quin senserit illa quæ sunt apud Theocritum Idyl lio nono,
Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id est,
Formicæ grata est formica, cicada cicadæ,
Accipiter placet accipitri,
Porrò nota est formicarum politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro.

AB hac forma velut excipiendi sunt qui in eadem arte versantur, propterea quòd inter hos artificij similitudo magis æmulationem conciliat quàm beneuolentiā. Quorum mutuam inter ipsos inuidiam Hesiodus in opere, cui titulus, Opera & dies compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum certationem, imò probans ac laudans. Proposuerat enim poeta duplex æmulationis genus, quorum alterum sit vtile pulchrumq́; mortalibus, alterum fœdum ac perniciosum. Hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opum honorumq́; certamina: illo vero tanquam exemplis propositis ad industriam & honestas artes expergefieri. Honestam igitur æmulationem his verbis describit:
–Ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενος σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' Ἔρις ἥδε βροτοῖσι,
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.
Quos versus longe elegantissimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur. Nam venustatem vix quisquā assequatur, nedum ego.
Semper vicinus vicino est æmulus, hunc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter. atquī
Concertatio conducit mortalibus ista.
Odit ita fabrum faber, figulo molestus
Est figulus: mendico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.
Vsurpantur cum aliàs frequenter apud diuersos autores, tum apud Aristotelem libro Moralium secundo. Rursum eiusdem operis libro 8. parœmiæ vice refertur, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id est, Omnes eiusmodi figulos inter sese aiunt esse. Figulos inuidos dixit, nimirum alludens ad Hesiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 3. ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ. id est, Vnde dictum est, & figulus figulo. Citat ibidem & hunc senarium,
Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id est,
Etenim inuidere didicit ipsa affinitas.
At est similitudo, quam in Symposiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc est, bellacem ac pugnacem, qualis est gallorum gallinaceorum: qualisq́; est inter sophistas, mendicos, poetas, cantores, & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuijs coniungi, ne quid oriatur rixæ. Est altera, quam ἡπιον? vocat, cuiusmodi est graculorum inter se. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aliptici. Atq; ob id rectè copulantur in accubitu. Adhæc amantes, nisi contingat eos eandem amare.

Cretensis Cretensem.

O Κρὴς τὸν Κρῆτα, Cretensis Cretensem subaudi, quod erit commodum sententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum adagium à Cretensium moribus, quos plurimis conuicijs incessiuit antiquitas.

Cretensis cum Aegineta.

EANDEM obtinet sententiam, Κρὴς πρὸς Αἰγινήτην, id est, Cretensis cum Aegineta, subaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter se fallacijs agunt. Nam Aeginetæ quoq; olim male audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant: οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι. id est, Neque tertij, neque quarti.

Vulpinari cum uulpe.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα, id est, Cum vulpe vulpinare

Nesciat his summam si quis abesse manum.
Nox pro eodem dixit, Vltimam limam.
Ablatum medius opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis ultima lima meis.
Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. Eadem figura dicimus, nihil deesse præter extremam manum. Exempla crebriora sunt apud scriptores, quàm ut hic referas repetere.

Supremum fabulæ actum addere.

IN *eandem formam referendum est illud, Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod est, extremum finem imponere, à poetis comœdiarum aut tragœdiarum scriptoribus ascitum, qui fabulas suas in actus quosdam distribuunt. Vnde illud Horatianum:*

Nec sit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu, plurimum artis addere, sicuti scribit M. Tullius ad Quintum fratrem: Illud te ad extremum & oro & hortor, ut tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte et conclusione muneris ac negocij tui diligētissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus perfectissimus atque ornatissimus esse uideatur. Idem ad Atticum libro 13. Etenim hæc decantata erat fabula, sed complere paginam nolui. Cicero in Catone transfert ad vitam peractam. Quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens: Renunciauerunt, inquit, Philemonem poetā, qui expectaretur, ut in theatro fictum argumentum finiret, iam domi ueram fabulam consummasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis ualere & plaudere. Ad hanc formam pertinet, quod apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris est, summum suere centonē optime.

Catastrophe fabulæ.

CVIVSLIBET *exitum rei, prouerbiali figura, catastrophen uocamus. Porrò inter figuras prouerbiales illud admonuimus, unicuiq; disciplinæ atque artificio sua quædam esse peculiaria uocabula, quæ quemadmodum in sacrorum cęremoniis ac magicis precaminibus fieri consueuit, penè superstitione quadam usurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, ferè prouerbij speciem obtinent: uelut ex militari disciplina, receptui canere, & locum deserere, & prima acies, & res ad triarios rediit. Ex musica, præludium pro præfatione, aut ingressu negocij. Summa & ima chorda, pro clamosa & graui uoce. Et eadem oberrare chorda, pro eo quod est, in eadem re peccare sæpius. Porrò fabula omnis, ut ostendit Donatus, in treis partes distribuit, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφήν. Protasis est primus ille tumultus iam quasi gliscens. Epitasis, turba feruidissima. Catastrophe subita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumq; negocij catastrophen appellat, cum aliàs, tum in commentario. De mercede seruientibus: ἐπὶ πᾶσι δὲ ἥτις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id est, Post omnia deniq; quæ illis catastrophe fabulæ contingit: hoc est, quis exitus seruitij. Et in Alexandro Pseudomante: τοιοῦτο τέλος τῆς Ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id est, Eiusmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in uita Peregrini: αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε ὦ καλὲ Κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rursus uideo te ò bone Cronie ridentem fabulæ catastrophen.*

A capite vsque ad calcem.

CVM *rem totam significamus, à capite usq; ad calcem dicimus. Cuius adagij triplex esse potest usus. Aut enim ad corpus referetur, aut ad animū, aut ad rē, qui duo posteriores plus obtinent uenustatis, nimirum quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ.*

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, ἰ. *A capite usq; pedes.*

Item Theocritus in Bucolisco:

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε συνεχὲς εἶδεν.

Id est,

Me à capite usque pedes lustrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Contempla Epidice ab unguiculo ad capillum summum. Horatius:

-Talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roscio Comœdo: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, clamitare calliditatem uidentur? Nonne ab imis unguibus usq; ad uerticem summum, si coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus constare uidetur? Ad rem, ut apud Aristophanem in Pluto:

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ. *id est,*

Audi ergo, quando totum ego negocium
A pedibus usque tibi ad caput percenseo.

Quanquam hic comicus ioci causa præpostere posuit pedes & caput. Ad animum hoc pacto poterit transferri: Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter, hominem quantus est à summo, vt aiunt, capillo ad imum usq; calcaneum depingam. Quanquam exemplum M. Tullij, quod modo retulimus, magis ad animum, quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, cum caput negocij vocamus, præcipuum autorē perinde vt & fontem dicimus. Terentius: Te esse huic rei caput. Item apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicida, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον, id est, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῶν στάσεων πηγήν, dixit, id est, seditionum fontem. Et ad calcem venire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce. Ab ipso exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atque id genus alia loquendi formulæ, quæ passim apud autores obuiæ sunt. Plutarchus aduersus Stoicos: ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio usque ad coronidem.

Cursu lampada trado.

CVRSV *lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod est, partes tuas quasi successione in alium atque alium transferre. Lucretius:*

Et quasi cursores uitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ successione propagantur, uita per uices ab aliis in alia transfusa. M. Varro lib. De re rustica 3. cap. 15. Sed ò Merula, Axius noster, ne dum hoc audit, physicam addiscat, quòd de fructu nihil dixi, nunc cursu lampada tibi trado. Quibus uerbis significat, se alteram sermonis partem Merulæ tradere, isq; indicendi uicem succedit. Lucretius uidetur

tur imitatus Platonem, qui lib. de Legibus 6. scribit, ciues oportere liberis generandis atque educandis operam dare, ut uitã, quam ipsi a maioribus accepissent, vicissim quasi tedam ardentem posteris tradant. Eodem pertinet Persianum illud:

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?

Aristophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν

Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. *id est,*

Iam nemo queat gestare facem,

Quòd non curant exerceri.

Taxat ignauiam atq; inertiam ciuium. Quo loco interpres addit in tribus certaminibus solere veteres gestare faces, id est, vt illi dicebant, λαμπαδουχεῖν, *in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus instituisse, hunc quidem ad modum, vt currentes facem ardẽtem gestarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defessus alij, ac deinceps alius alij, successione tradebant inuicem, historiã Prometheæ quasi simulacrum repræsentantes, quemadmodum ferulam, quæ cœlestem ignem exceperat, ne rursus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato lib. de Rep. primo: significans daduchias etiam in honorem Mineruæ solere celebrari. Pausanias autem in Atticis, ritum horum ludorũ describit copiosius. Meminit & Herodotus, sed obiter in Vrania, ostendens eum morem à Persis repertum, vt dispositis equis atque cursoribus, alius alij mandata uelut lampada traderent, quo celerius perferri possent. Autor rhetorices ad Herennium: Non enim quemadmodum in palæstra, qui tedas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quàm ille, qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille qui discedit. Propterea quòd defatigatus cursu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicitur, qui iam uel delassatus, uel emeritus, in alios munus gerendum ab se transfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & aliis alij uicissim suppetias ferunt.*

Principium dimidium totius.

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, *id est, Principium dimidium totius. Hoc adagio significatum est, maximam difficultatisq; partem in aggrediundo negocio sitam esse. Hemistichiũ est Hesiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Aristotele libro quinto Politicorum:* Ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. *Plato libro de Legibus sexto:* ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δ' ἐστίν τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. *id est, Nam in prouerbiis quidem initium totius facti dimidium dicitur. Atque illud nimirum recte cœpisse, omnes undiq; laudibus ferimus. At istud, ut mihi quidem uidetur, plus est, quàm dimidium. Neque quisquam hoc, vbi recte fit, satis pro merito laudarit. Suidas hoc ex Marino quodam refert:* ἦν γὰρ δὴ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, ἀλλ' αὐτὸ ὅλον τὸ πᾶν. *id est, Fuit autem nobis initium illud, non tantum initium, neque iuxta prouerbiũ dimidium totius, sed ipsum in solidum totum. Aristoteles item libro Moralium primo: Principium enim plus, quàm dimidium totius esse uidetur. Horatius in Epistolis:*

Dimidium facti, qui cœpit, habet. sapere aude.

Ausonius,

Incipe, dimidium facti est cœpisse. superfit

Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello, cui titulus, quo pacto sint audiẽdi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

Ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,

Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν. *id est,*

Negocij cuiusque si bene cœperis,

Et finem item bonum fore, probabile est.

Satius est initijs mederi, quàm fini.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν. *id est,*

Multo quàm finem, medicari initia præstat.

Refertur à Suida prouerbij loco. In eandem sententiam Theognis,

Ζητῶμεν δ' ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. *id est,*

Pharmaca nascenti sunt adhibenda malo.

Similiter Persius satyra 3.

Elleborum frustra, quum iam cutis ægra tumebit,

Poscentes uideas. uenienti occurrite morbo.

Atq; item Ouidius:

-Sero medicina paratur

Cum mala per longas inualuere moras.

Admonet adagium, minore negocio tolli malum statim initio, cum adhuc recens est, quàm postea quàm inueterauerit. Pueros à uitiis arcendos, dum adhuc tenera ac tractabilis ætas: sarciendas protinus offensas, ne in simultatem exolescant. Minima uitanda mala, ex quibus maiora solent pullulascere. Occasiones euitandas, quæ mali quippiam pariturę uideantur.

Serere ne dubites.

RVSTICANVM *adagium, sed non indignum, quod in hoc uolumen referatur: Serere ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiusmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino dispendij, plurimum emolumenti possit proficisci, si non in præsens, certe in posterum, si non nobis, at saltem posteris. Columel. lib. De re rustica 12. Quare vulgare illud de arborum positione, rusticis usurpatum: Serere ne dubites. Nam ædificatio nonnunquam exhaurit fructus: negociatio pendet à fortuna, neq; paucis male cessit. Eundem ad modum, ex aliis aliud atque aliud est vel incommodi vel periculi, sed ex arboribus conserendis plurimum capitur commoditatis, neque magno tamen impendio constat. Eandem sententiam Vergilius, addita figura sic extulit, libro Georgicon secundo:*

Et dubitamus adhuc serere, atq; impendere curam?

Talaria induere.

Extat apud M. Tullium prouerbialis allegoria, Talaria induere, pro eo quod est fugam adornare, quasiq; velle quopiam auolare. Sic enim scribit ad Atticum lib. 14. Nemo est istorum qui ocium non timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò frequenter adornat talaribus:

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. id est,
Mox vbi iam pedibus talaria subdidit aurea,
Pulchraq; & ambrosiam spirantia: quæ simul illum
Aera per liquidum, simul ampla per æquora vasta
Telluris, venti flatu dominante ferebant.

Quem Homeri locum Vergilius veluti interpretans, in quarto Aeneidos,
Et primum, inquit, pedibus talaria nectit
Aurea, quæ sublimem alis, siue æquora supra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaq; talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipsum auolare & reuolare, apud M. Tullium pro fugere & redire frequens est.

Tricæ: Apinæ.

Tricas et apinas vulgo res futiles ac nugatorias dicebāt. Martialis:
Quæcunq; lusi iuuenis, & puer quondam,
Apinasq; nostras. Idem alibi:
Sunt apinæ tricæq;, & si quid vilius istis.

Vnde & Tricari simili figura dicebant nugas agere. Cicero cum alias, tum ad Atticum lib. 15. Tricatur scilicet, ut homo talis. Et rursum: Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. Nam Tricam & Apinam oppida fuisse quondam Apuliæ, demonstrat Plinius lib. Naturalis hist. 3. cap. 11. referens Europæ situs: Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum Dardorumq;, & urbes duas, quæ in prouerbij ludicrum uertere, Apinam & Tricam. Stephanus ostendit Tricam urbem fuisse Thessaliæ, fortitam id nominis à Trica Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta et implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id est, à pilis, quibus inuoluuntur pulli gallinacei. Vnde dictum sic extricare & intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et tricinus quæstus, pro tardo seu sicco. Et Varro tricas Attellanas, nugas impeditissimas. Equidem non negauerim in uoce allusum ad pilos. Cæterum ab oppido dictum prouerbium, uero propius est. Plin. li. 7. cap. 48. ostendit olores laudari solitas breuitate crurū & uentris uestitu, quibus is nudus esset, eas apicas appellauit, ceu reijculas damnatasq;.

Corycæus auscultauit.

Κωρυκαῖος ἠκροάσατο, id est, Corycæus auscultauit. Vbi quis id quod agit, conatus dissimulare, tamen à curiosis deprehenditur. Vnde natum sic adagium, ex autoribus adscribemus. Corycus mons est Pamphyliæ præcelsus ac portuosus, atq; ob id piratarum insidijs opportunus, quos ab eo monte Corycæos uocabant. Hi nouam insidiandi rationem excogitarant. Siquidem dispersi per portus Coryci montis, miscebant sese negociatoribus, ut quisque forte appulerat, subauscultantes, & quid rerum portarent, & quò nauigare destinassent, deniq; quo tempore decreuissent soluere. Quę simulatq; cognouerant, renunciabant piratis, cum quibus societatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atq; ita per occasionem simul adorti, nauigantes spoliabant. Quæ res ubi mercatoribus esset comperta, pleraq; occultabant ac dissimulabant, insidiarum metu. Sed cum ne sic quidem laterent, subodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, τοῦτ' ἄρα κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id est, Hunc Corycæus auscultauit. De re vehementer dissimulata, deprehensa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium esse, cui subiecta sit urbs Atalea. Eius urbis ciues, ne vexarentur ipsi à prædonibus, qui sese in promontorij arcem receptabant, per alios portus dissipati subauscultabant, quònam appulissent et quò tenderent, eaq; prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert Corycæos cōnenas quospiam fuisse, qui condiderint oppidulum in Lydia sub cacumine Coryci in mare prospectantis, finitimos Myonesso. Hos solitos sese negociatoribus in portum appellentibus admiscere, quasi negociatores essent & ipsi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouissent Myonessijs renunciabant. Myonessij nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut precia quibus sese negociatores redimebant, quæ Græci λύτρα vocant, cum Corycæis partientes. At Stephanus tradit; Corycum montem esse altissimum, finitimum Teo Ioniæ oppido, cui subiectus sit eiusdem nominis portus. Quo loco meminit & de piratarum insidijs & prouerbio. De Lydiæ Coryco sentit & Strabo, cuius uerba subscribā ex libro 4. πρὶν δὲ ἐλθεῖν ἐπὶ ἐρυθρὰς, πρῶτον μὲν ἔραι πολίχνιόν ἐστι τηΐων, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ κασύστης, καὶ ἄλλος ἐρυθρᾶς λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ κωρύκου πάντα λῃστήριον ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, εὑρομένων τρόπον ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν, εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ' οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλοῦμεν, καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ' ἆρ' ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι' ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. Priusquam peruenitur Erythras, primum occurit oppidulum Erae Teium, deinde Corycus mons excelsus, atque huic subiectus portus Casystes, mox alius portus dictus Erythræ, deinde alij complures. Narrant autem Corycum prænauigantibus omnia plena latrocinijs esse quorundam quos Corycæos appellant. Hi nouum insidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. Siquidem dispersi per portus, negociatores qui fortè appulerant, adibant, subauscultabantq; quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuersos collecti adoriebantur ac spoliabant: vnde factum est, vt quemuis curiosum, auidum auscultādi quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbioq; dicamus, hunc Corycæus auscultauit, quoties aliquis sibi visus est egisse dixisseue clam, quum tamen non latuerit, propter eos qui subauscultant ac sciscitari student, quæ non oportet. Hactenus Strabo. In cuius uerbis non videtur abesse deprauatio: vna tolletur, si pro λῃστήρια legas λῃστῶν, altera si legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ καθημένων καὶ διαλεγομένων. sic enim legisse videtur interpres. Itaq; quum duæ sint ciuitates eiusdem nominis, ad vtranque referunt prouerbium autores, Stephanus ostendit & in Cilicia ci-

uitatem Corycum esse, quę portu saloq́; cingitur, ut ait Pomponius Mela, angusto tergore continenti adnexa, cui uicinus specus illa multorum literis nobilitata. Iam Cilices piratas fuisse accepimus. Hanc eandem arbitror esse cum ea quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas, quòd Pamphylia Cilicia sit contigua, atque olim bona Ciliciae pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & insulam fuisse eius nominis. Rursus Cratae promontorium esse Corycium, & eiusdem nominis portum Aethiopiae. Inducunt & comici Deum quempiam Corycaeum, exaudientem atque auscultantem quae gerantur, sicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Thesauro, apud Suidã: quod tribus verbis attigit & Hesychius, indicans Corycum Graecis sonare vas coriaceũ, aut nauim, aut lanceam. Vsurpat hoc adagium M. Tullius lib. ad Atticum decimo, epistola ultima: Itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes κωρυκαῖοι uidentur subauscultare quae loquor.

Fortes fortuna adiuuat.

CICERO *Tuscul. quaest. lib. 2. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, ut est in veteri prouerbio, sed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vsurpatur in Aeneide Maronis. Atque adeo passim ab omnibus. Ouidius Fastorum lib. 2.*

–Audentes forsq́; Deusq́; iuuat. Idem allusit:
–Audaces adiuuat ipsa Venus.

Rursum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium fortiter periclitandam esse fortunam. Nam his plerunque res prospere cedere. Propterea quòd id genus hominibus fortuna quasi faueat, infensa iis, qui nihil audent experiri, sed veluti cochleae perpetuo latent intra testas.

Currentem incitare.

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, *id est, Currentem incitare, est adhortari quempiam ad id, ad quod iam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus, uel praecludimus magis, offensam admonitionis. Cicero ad Cassium: Vt Caesarem in Italia viderem, sic enim arbitrabamur, eumq́; multis honestissimis uiris conseruatis, ad pacem currẽtem, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrem lib. 2. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris. Sed mehercle, currentem nunc quidem. Rursus ad Atticum: Quod me hortaris, vt eos dies consumam in philosophia explicanda: currentem tu quidem. Idẽ in Oratore: Facilius enim est, currentem, quod aiunt, incitare, quàm commouere languentem. Plinius ad Cannium: Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoque instigem. Ducta est metaphora ab his, qui cursu certant, quibus acclamatio solet addere uelocitatem. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum:* Θάῤῥει ὦ καλὲ, τοῦτο γάρ τοι τὸ τοῦ Ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς*, i. Bono es animo, quando quidem iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipse sua sponte properet. Extat autem Iliados ζ.*

Ἀτρεΐδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις. *id est,*
Quid me sponte mea properantem maxime Atrida
Extimulas? Eodem allusit Odyss. α.

Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην. *id est,*
Iãdudũ promptam, ac cupientẽ, his Pallada dictis
Excitat.

Itaque currentem incitamus, cum ad id uocamus aliquem, ad quod suapte cupiditate fertur, ac propendet. Quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorem quempiam certa quadam cantione, quae Palladis vocatur, Alexandri magni animum repente ad belli cupiditatem incitare solitum. Atq; incitabat ille quidem, sed sponte currentem, vt pote natura sanguinarium & belli sitientissimum. Alioqui Sardanapalum illum μαλθακόν*, id est, mollissimum, iisdem modis haud unquam commouisset. Terent. in Andria torsit in uilam partem, omissa metaphora: si hic non insanit satis sua sponte instiga. Huc pertinent illa M. Tull. familiaria, E cursu reuocare. In principio Topicorum, E cursu ipso reuocauit voluntas tua. Et In cursu esse, et Cursum interrumpere.*

Calcar addere currenti.

EANDEM *sententiam aliunde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epistola quadam ad Pompeium Saturninum: Flagitabas vt tibi aliquid ex meis scriptis mitterem, cum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti. Translatione sumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac studium nostrum auget acuitq́;. Ouidius:*

Non opus admisso subdere calcar equo.

Sunt autem ferme prouerbiales in totum illę metaphorae: Subdere calcar, subdere stimulos, quemadmodum & illa: Iniicere fraenum, compescere fraeno, reuocare fraeno. M. Tullius ad Atticum: Adscribit etiam & quasi calcar admonet. Idem ad eundem lib. 6. Sed alter, vt dixit Isocrates in Ephoro et Theopompo, fraenis eget, alter calcaribus. Plato li. de Legibus. 9. καὶ εἰς καιρὸν ὦ κλεινία, σχεδὸν τί μοι ὥσπερ φερόμενον ἀπεκρούσω τῆς ὁρμῆς*. id est, Opportune me Clinia, impetu currentem retudisti. Et illud Ciceronis: E medio cursu reuocant.*

In triuio sum.

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, *id est, In triuio sum consilij. In eos, qui dubitant, quiq́; incerti sunt animi, haesitantes quid potissimum eligant. Translatum ab iis, qui faciunt iter, & si quando triuium occurrerit, addubitant quã uiã oporteat ingredi. Nã uiã pro ratione consilij frequenter apud Graecos autores reperies, ut apud Euripidẽ in Hecuba,* τὰς ἐν βουλευμάτων*, id est, Triuium uia consiliorum. Theognis,* ἐν τριόδῳ ἕστηκα*, i. In triuio consisto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus septimo; vetans ne si qua res admiranda atque inusitata occurreris, protinus ad eã amplectendã accurramus, sed perinde quasi ad triuiũ aliquod venerimus, ignari uiae, cõsistamus, neq; ante pergamus, quã peruestigatũ sit quò quaeq; ducat uia,* καθάπερ*, inquit,* ἐν τριόδῳ γιγνόμενοι.

Bis ac ter, quod pulchrum est.

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν*, i. Iterum ac tertio, quod pulchrũ est, subaudi, dicendũ est. Vsurpatur à Platone cum aliis in locis,*

locis, tum in Philebo, ὃ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. id est, De quibus & ante meminimus. Cæterum bene uidetur prouerbio dictum, quod egregium sit, id iterum ac tertio in sermone repeti oportere. Idem in Gorgia: καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρίς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. *id est, Atqui pulchrum aiunt ea quæ pulchra sunt iterũ ac tertio tum dicere, tum considerare. Rursum lib. De legibus sexto:* λέγω δὲ κατάπερ εἶπον ἄρτι· δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. *id est, Dico autem quemadmodum modo dicebam. Nam nihil lædit, quod pulchrũ sit bis dicere. Lucianus in Dipsadibus citans eundem Platonem,* κόρος, *inquit,* οὐδεὶς τῶν καλῶν, *id est, Nulla satietas rerum honestarum. Omnino ea uis inest rebus egregiis, vt quo sæpius, ac pressius inspiciantur, hoc magis ac magis placeant, ut ait Horatius:*

– Quæ si propius stes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contrà, quæ fucata sunt aut uulgaria, nonnunquã initio arrident nouitate ipsa, mox repetita sordescunt. Quemadmodum Plinius lib. 15. cap. 14. meminit de syluestri quodam pomi genere, quod vnedonẽ uocant, propterea quòd vnum tantum edi possit. Est enim inbonorum, vt ait, atque hinc nominis ratio.

Fratrum inter se iræ sunt acerbißimæ.

S*I quando simultas inciderit inter fratres, ea solet esse atrocior quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abunde multa ex historicis exempla: Cain & Abel: Romuli & Remi: Iacob & Esau. Antonini Seueri imperatoris filij in Getam odium, vsque adeo sæuum ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrocissima potuerit saturari, quin & in omnes illius amicos sæuiret. Qua de re fertur adagiũ, idq; cõmemoratur ab Aristotele lib. Politicorum septimo,* παρ' ὧν γὰρ οἴονται τὴν εὐεργεσίαν ὀφείλεσθαι, πρὸς τῷ βλάβην, καὶ τοῦτ' ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν. *id est, A quibus, inquit, deberi beneficium, existimat, ab iisdem non solum fraudari beneficio, sed insuper lædi se putant. Vnde prouerbio dicitur, acerba enim bella fratrum. Et qui supra modum amant, iidem & supra modum oderunt. Hactenus Aristoteles. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi:*

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
Μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. *id est,*
Res dira uerbis inuicem altercarier,
Dictisq; fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

A*DAGIVM in fornice natum, uti uidetur, sed quod ad vsum verecundiorẽ cõmode torqueri possit, si quũ significabimus maiora peccaturũ adultum, qui puer uitiis minoribus assueuerit. Extat in fragmẽtis Arbitri Petronij, his quidẽ uerbis: Obstupui ego, et nec Gitonẽ verecundissimũ puerũ sufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellã eius ætatis esse, ut muliebris patiẽtiæ legẽ possit accipere. Itaq;, inquit, Quartilla, minor est quam ego fui, cum uirum passa sum? Iunonẽ meam iratam habeã, si me unquam meminerim uirginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam natum est prouerbium illud, vt posse dicatur taurum tollere, qui vitulum sustulerit. Non absurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadijs gestare solitus, eundem taurum factum, citra negocium gestasse legitur. Atq; ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis assuescunt.*

Viuorum oportet meminisse.

V*IVORVM meminisse oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de uita defunctis loquũtur, id quod vulgo putant ominosum, mortuos in ore habere, eosq; velut citatos in sermonem adducere. Vnde & M. Varro libro de lingua Latina tertio, putat lethum* ἀπὸ τῆς λήθης, *id est, obliuione dictum, quasi in obliuionem abire conueniat, qui uita excesserit: atq; in funeribus sic quondam à præcone dici solere: Ollus letho datus est. Refertur adagium à Cicerone libro quinto de Finibus bonorum & malorum. Vbi cum Piso, deinde Q. Cicero dixissent, se uehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquando viui uersati fuissent, & uterq; recensuisset, quorum memoria potissimum delectaretur, tum Pomponius Atticus quasi iocans, At ego, inquit, quem uos, vt deditum Epicuro, insectari soletis, sum multum equidem cum Phædro, quem unice diligo, vt scitis, in Epicuri hortis, quos modo prætoribamus, sed veteris prouerbij admonitu viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento: Dum uiuit, hominem noueris: dum mortuus est, quiescas. Thaletis dictum iure celebratur, oportet non minus absentium amicorum quàm præsentium memores esse.*

Cum laruis luctari.

C*VM laruis luctari, dicuntur ij, qui vita defunctos insectantur maledictis. Suidas Aristophanem citat, qui scripserit:*

Παῦε παῦ' ὦ Κῆρυξ Ἑρμῆ,
Νεκρῷ γὰρ ὄντι τῷ Κλέωνι λοιδορεῖ. *id est, Compesce cõpesce here Mercuri, mortuo enim Cleoni cõuiciatus est. Lucianus in Sectis:* Σκιαμαχοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας. *id est, Vmbraticam pugnam aduersus nos absentes pugnant. Sentit autem de mortuis & absentibus. Meminit huius Plinius in præfatione historiæ mundi, ad hunc modum, Nec plancus illepide, qui cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipso, aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset: Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, ut apud eruditos nihil impudentius uideretur. Aristoteles in rethoricis citat Platonem ex politia, qui scripserit eos, qui mortuos allatrarent, uideri similes catellis, qui lapides iactos morderẽt, ipsos qui læsissent non attingerẽt.*

Iugulare mortuos.

Huic simile uidetur iugulare mortuos, pro eo quod est, insectari defunctos, & pugnare cũ ijs, qui iã extincti sint,

Translatum à bellis, in quibus ignauum ac ridiculum sit, prostratos atque interfectos iugulare: rursus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos studiose insectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos, & omnium sententia reprobatos. Aristoph. ἐν γήρᾳ scripsit, τοὺς τεθνεῶτας ἀποκτείνειν, id est, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, si paulo longius detorqueatur. Vt si quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut disputet aduersus sententiam, omnium suffragiis iam olim reiectam: aut si quis vituperet rem, omnibus per se detestatam.

Cygnea cantio.

Κύκνειον ἆσμα, *id est, Cygnea cantilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere. De naturis animalium, prouerbij uice. Conuenit in eos, qui supremo uitæ tempore facunde disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, ut postrema quæque minime sint acerba, maximeq; mellita, uidelicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instāte morte mirandos quosdam cantus edere, tam omniū literis est celebratum, quàm nulli uel compertum, uel creditum. Nam Lucianus negat, se uel uidisse cygnos cum in Pado flumine nauigaret. Ælianus addit cygnos non canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis:*

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Neque desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum uicina morte cecinerunt. Idem in epitaphio Nepotiani: Vbi est ille ἐγκώμιος *noster, & cygneo canore uox dulcior? Meminit adagij & Athenæus lib. Dipnoso. 14. ex autore Chrysippo: referens quendam adeo impense delectatum fuisse dicteriis, vt cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se uelle mori, decantata cygnea cantione: sentiens, opinamur, dictum aliquod salsum, quod simul atque proloquutus esset, non cunctaretur emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur, Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum ueniebamus in curiam, vt vestigium illud ipsum, in quo ille postremū institisset, cōtueremur.*

Nestorea eloquentia.

Consimilem *ad modum Nestoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abijt, si quando senilem suauiloquentiam significamus. Nam huic Homerus, vt tria secula, ita plus quàm mellitam quandam facundiā affingit. Sic enim ait in Iliados α.* Τοῖσι δὲ Νέστωρ

Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς Πυλίων ἀγορητὴς:
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. i.
Post hos assurgit Pylius dux ille disertus
Nestor, cuius ab ore fluit vox melle liquēti Dulcior

Quem locum imitans Theocritus, autore Plutarcho scripsit in Bucolicis:

Οὕνεκ' οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.
Propterea, quòd in os illi prædulce camœna
Infudit nectar.

Huc spectat & Horatianum illud:

-Fidis enim manare poetica mella Te solum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica.

Inter *reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & festiuitas quasi vernacula ac peculiaris adest Atticis, adeo vt & in prouerbium abierit, Atticus lepos: Attica eloquentia, pro summa. Terentius in Eunucho: Dixin' in hoc Atticam esse eloquentiam? Cum insulsum atq; inuenustum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium, Iouinianum, vt opinamur, irridens: Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Musarum, vt dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Musarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum respicit, qui dixit, Musas ipsas, si Latine loqui voluissent, Plautino ore fuisse locuturas. Huc allusit & Lucianus in libello De mercede seruientibus:* κἂν ἰδιωτικῶς ποτε τύχωσιν, αὐτὸ τοῦτ' ἀττικὸν καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ. *id est, Quòd si quando quid etiam rustice dixerint, hoc ipsum mere Atticum, atque ab Hymetto profectum videri volunt. Est autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis. Vnde & mel Atticum, & Hymettia mella. Quæ præcipua fuisse testatur & Martialis in Xeniis:*

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Palladis à syluis nobile nectar, apis.

Mandrabuli more res succedit.

Ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, *id est, Res Mandrabuli ordine succedit, hoc est, in dies in peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam cum thesaurum reperisset, primum auream ouem posuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede seruientibus:* Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεί τι μέλλον βέλτιον ὑπολαμβάνεις νομίζεις. τὸ δὲ ἔμπαλιν ἢ σὺ ἤλπισας γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παροιμία φησὶν, ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ ἐς τοὐπίσω ἀναποδίζον. *id est, Tu tamen vtcunque gaudes, tibiq; ipsi imponis, semperq; credis meliora futura, quæ sequentur: atqui id contrà quàm speraras euenit, planeq; iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negotium procedit, dum in singulos, vt ita dixerim, dies fit minus ac deterius, atque in tergum retrocedit. Alciphron in epistola quadam:* Κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. *id est. Iuxtaq; prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res succedunt. Non intempestiuiter itaque dicitur in eos, qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas uenire studij causa: principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, postremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis sententiam adscribere, ex libro De legibus primo:* Τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. *i. Si quis ipse seipsum uincat, omnium victoriarū tum prima, tum optima est. Rursum ipsum seipso inferiorē esse, omnium & turpissimum est, et grauissimum. Vincit enim seipsum, qui proficit in melius at seipso inferiorem euadere, est deteriorem reddi.*

Matura

Mature fias senex.

MATVRE fias senex, si diu uelis esse senex. Latinorum prouerbium, quo monemur, ut integra adhuc aetate desistamus à laboribus iuuenilibus, ac ualetudinis curam agere incipiamus, si uelimus esse uiuaci ac diuturna senecta. Nam senectutis sors, ocium & quies. Vsurpatur à Catone maiore apud Ciceronem: Neq; enim, inquit, unquam assensus sum ueteri illi laudatoq; prouerbio, quod monet mature fieri senẽ, si diu senex esse uelis. Hoc quanquam Catoni non probatur, homini duro, quiq; sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de uitiis iuuentae sentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia uitae: quae nisi quis mature reliquerit, aut nunquam perueniet ad senectam, aut breuem habiturus est senectam.

Senis doctor.

Γέροντα διδάσκαλον, id est, Senis doctor. Citatur saepicule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non est prouerbialem esse, sicuti sunt alij plerîq;. Conuenit in eum, qui in re sera atque intempestiua frustra sumit operam. Siquidem vt est iuuenta docilis, atque in quemuis habitum sequax, ita senecta intractabilis, tarda atque obliuiosa. Proinde Theognis:

> *Μή με δίδασκ᾽, οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν.* id est,
> *Ne doceas, me aetas iam facit indocilem.*

Euripides in Bacchis:

> *Γέρων γέροντι παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγώ.* id est,
> *Senem senex & ipse te erudiuero.*

Atq; hic quidem versus inuentus est in Sophoclis Philocteta, quem celebrem ac prouerbialem fuisse testatur Gellius lib. Noctium decimotertio. Varro titulum suum sumpsisse videtur ex Euthydemo Platonis; vbi Socrates narrat Connum praeceptorẽ suum, à quo senex fidibus canere didicit, ludibrij causa à pueris vocatum fuisse γέροντα διδάσκαλον. Ad hãc sententiam pertinet, quod dixisse ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταυτὸν εἶναι, id est, Mortuo mederi, et senem admonere, idem esse. Quanquam inutilis est sententia, quae senes deterret à discendis iis, quae nescire turpe est.

Senis mutare linguam.

CVM ad omnem disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendam linguam, quae facultas maxime pueris à natura data est. Quapropter etiam vulgo compertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grandiores, aut non assequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, senis mutare linguam, de frustra atque intempestiue laborantibus. Diuus Hieronymus praeloquens in quatuor Euangelia, Pius, inquit, labor, sed periculosa praesumptio, iudicare de caeteris, ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam & canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo significatur adultam aetatem ad omnia minus esse tractabilem, quàm rudes illos ac teneros annos, id quod eleganti metaphora dictum est à Nasone:

> *Quae praebet latas arbor spatiantibus umbras,*
> *Quo posita est primum tempore virga fuit.*
> *Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,*
> *Nunc stat, in immensum viribus aucta suis.*

Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc aetas: tunc optimis assuescendum, cum ad quiduis cereum est ingenium. Nam posteaquam annis iam ceu diriguit animus, & uix dediscimus, quae perperam didicimus: & quae nescimus, non sine maximo negocio nobis inculcantur. Neq; haec diximus, vt adultiores à discendo deterreantur, cum nulla sit aetas ad discendum serum, sed vt pueros ad discendi studium acuamus. Ne hoc quidem praetermittendum, quanquam vulgo iactatũ: Senex psittacus negligit ferulam. Adagij sensus tametsi per se non est obscurus, tamen magis liquebit ex Apulei verbis, quae sunt in libro Floridorum secundo de psittaco: Quae rusticum nostrum sermonem cogitur aemulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magistri vt persentiscat. Haec ferula discenti est. Discit autem statim pullus vsq; ad duos aetatis suae annos, dũ facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. Senex autem captus, & indocibilis est & obliuiosus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius libro 10. cap. 42. mirum esse docilitatem huic aui, verum non nisi primis duobus vitae annis. His finitimum est, quod vulgo quidẽ, attamen haudquaquã ineleganter dicitur: Serũ esse, canes vetulos loris assuefacere.

Cascus Cascam ducit.

NEQVE longe hinc dissidet illud, quod Varro refert libro de lingua Latina tertio: Cascus cascam ducit: quoties similis similem delectat, vetulus uetulam, deformis deformem, improbus, improbam. Nam antiquitus cascum dicebatur, quod nos vetus appellamus: idq;, ut autor est idem Varro, lingua Sabinorum, quae in Oscam vsque linguam radices egerit, qua Casnar senex dicitur, eoq; Ennium, vt Oscae linguae peritum scripsisse:

> *Quam primum casci populi genuere Latini.*

Cascos Latinos priscos appellat. M. Tullius Tusculanarum quaestionum libro primo: Itaq; vnum illud erat insitum priscis illis, quos appellat cascos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam à Manilio quodã profectum, qui dixerit, non esse mirum, si cascum casca duxisset, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur esse iocus in anum vetulo nuptam, allusumq; ad vocem casci, perinde quasi deducatur à canendo. Refertur ibidem epigramma Papinij cuiusdam, quod scripsit in adulescentem nomine Cascam:

> *Ridiculum est cum te Cascam tua casca dicit.*

Opinor adulescentem duxisse vetulam, proinde absurdum videri, quoties casca, id est, vetula, maritum iuuenem uelut suo ipsius nomine Cascam vocaret. Fortasse prouerbij iocus ad priscum nuptiarum morem spectat, quem refert Plutarchus in Problematis. Qui deducebant sponsam in domum sponsi, iubebant his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Δὶς διὰ πασῶν.

Δὶς διὰ πασῶν, i. Bis per omnia. Hoc prouerbio discrimen ingens ac longissimum interuallum significabant. Vnde quae pugnantissima inter sese viderentur, totoq; dissidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter se discrepare dicebant. Lucianus in libro De conscribenda historia:

Καὶ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα. hoc est, Deniq; iuxta musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν internallo sese mutuo respiciunt. Idem in Apologia: Ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, ἐς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παρελθόντα δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα μηνύει τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντα τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. ἄλλον δὲ καὶ ἰδίᾳ κατὰ ἑκάτερον ἐπισκόπει. εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ, κἀνταῦθα καὶ τὸ ὑπὸ ἄλλῳ τετάχθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφωνίαν. id est, Quin illud mihi iam considera, quàm maximo hæc inter sese discrimine distare, uidelicet in opulenti cuiuspiam ædes adscriptum, seruire seruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus commemorat, & publice populi negocium gerentem, ac pro uirili remp. administrantem, hoc nomine ab imperatore salarium accipere. Age perpende hæc, & utrunque per se, priuatimq; contemplare Reperies nimirum iuxta illud musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν negotio discrimen inesse. Et has duas uitæ rationes tantum inter se conuenire, quantum affinitatis est plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum rosa, homini cum simia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & vtrobiq; contingit, ut alij subiectus pareas. Cæterum ipsius negocij non mediocris est dissonantia: Hactenus Lucianus. Adagium, vt is etiam indicauit, ex arte musica mutuo sumptum est. Nam Macrobius commentario in Somnium Scipionis secundo, quinque species harmoniarum commemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compositis harmoniis διὰ τεσσάρων, & διαπέντε, constituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum est, quòd absolutam reddat symphoniam, ut mihi uideatur huc etiam illud respicere prouerbium, quod alio loco commemorabimus, ἅπαντ᾽ ὀκτώ. Similiter Plutarchus, & quicunque ueterum, uel apud Græcos, uel apud Latinos de musicæ disciplina conscripserunt, Harmoniarum metam figunt in ea, quæ uocatur δὶς διὰ πασῶν. Boethius item libro De musica primo, tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat constitisse, hoc est, fidibus septem, quarum ima ὑπάτη dicebatur, summa νήτη. Deinde alias chordas adijcientibus aliis, ita creuit vocũ numerus, ut ad duplicatum heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus uidebatur, nisi quòd ipsa symphoniarum ratio μέσην illam, quæ in heptachordo locum nomini congruentem obtinuerat, & utroque ad extremam relata chordam, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, desiderare uideretur. Hac igitur adiecta, & in suum immissa locum, ad quindecim chordas peruentum est, quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit, vt μέση utroque relata, reddat harmoniam διὰ πασῶν: rursum extremarum utralibet ad μέσην relata, eandem constituat harmoniam. Porrò summa relata ad imam symphoniam reddat quam uocant δὶς διὰ πασῶν: propterea quòd hac, qua dixi, ratione, bis complectatur eam harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini constitit harmonica ratio, nec ulterius procedere licuit, tractum est in popularem sermonem, ut quæ longissimo discrimine inter se dissita essent, ea δὶς διὰ πασῶν distare dicerent, perinde quasi dicas adeo seiuncta, ut magis seiungi non queant. Cui simillimum illud, ἐκ διαμέτρου. id est, ex diametro.

Vbi timor, ibi & pudor.

Ἵνα δέος ἔνθα καὶ αἰδώς, id est, ubi timor, ibi & pudor. Prouerbialis sententia, quæ hodieq; uulgo manet, cui similis illa Terentiana: Omnes deteriores sumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fustis à malefactis temperat. Plato libro De legibus quinto: Ἡ δ᾽ ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐγέννησεν. id est, Audacia uero parit impudentiam, ἄδειαν autem uocant, cum abest metus. Item in Euthyphrone citat ex poeta quopiam. Est enim hemistichion carminis heroici.

Ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est,

Vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat esse Epicharmi.

Foras Cares, non amplius anthisteria.

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια, id est,

Cares foras, peracta enim anthisteria.

Dici consueuit, ubi quis semper eadem sibi sperat commoda, aut idem semper licitum fore credit, quod aliquando pro temporis ratione fuerit permissum. Veluti si quis semel expertus cuiuspiam liberalitatem, subinde redeat, aliquid muneris petens: aut cum pueri permissam sibi ad tempus feriandi ludendiq; facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum. Atheniensibus mensis quidam anthisterion appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc festa quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri consueuit apud Romanos, in quibus & seruis accumbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, cum iam ad solitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri Foras Cares, non iam amplius anthisteria. Cares autem seruos appellabant, quòd ea gens mercenariis operis quæstum factitaret, velut omnium serui quicunq; conduxissent. Sunt qui dicant, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuisse. Athenienses autem cum Anthisteriorum solennitatem agerent, solere Cares in ciuitatem atq; in domos receptos ad festi communionem admittere: deinceps peracto solennitatis tempore, si quos è Caribus offendissent in vrbe cessantes, per iocum dicebant,

Θύραζε κᾶρες οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id est,

Exite Cares acta enim anthisteria.

Sonat autem ea vox Græca perinde, quasi dicas Floralia Latine, quorum licentia multorum literis notissima est. Non diuersum est quod ait Seneca in ludicro in Claudium scripto, Non semper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus seruis quoque libertas erat.

Fures clamorem.

Οἱ φῶρες τὴν βοήν, id est, Fures clamorem, subaudiendũ, timent aut senserunt. Quadrabit in eos, qui sibi conscij, metuunt ne deprehendantur, aut qui peracto maleficio fugitant pauitantq;. Habet autem hoc cum omnis malefacti conscientia, tum præcipue furti, vt

hominem

hominem trepidum reddat ac lucifugam. Huc allusit Vergilius,

Et eum clamarem, quò nunc se proripit ille,
Tityre coge pecus, tu post carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum.

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. *id est,*
Vitant sinopi collitam restim rubra.

At dicetur, vbi quis properat officio suo fungi, nō ex animo, sed ne in mulctā incidat. Carmen sumptum ex Aristophane, cuius interpres, & item Suidas huiusmodi ferme commemorant. Atheniensium magistratus varijs modis conati sunt efficere, vt populus quā maxime frequens ad concionem ventitaret: obiectis enim repagulis quibusdam vias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi cessaretur: deniq; funem parabant rubro colore, quem μίλτον*, i. interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellant, oblitum. Hoc duo ministri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisq; funiculum effugere, propterea quòd quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus* φεύγειν τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον*. id est, fugere funiculum miniatum.*

Fortunatior Strobilis Carcini.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλων*, id est, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infelicem & improbum. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius filij dicti sunt Strobili ab Aristophane, quos &* γλυκυτεχνίτας *uocat, i. dulcicernicos. Iocus autem sumptus est à nominum allusione. Nam Græce Carcinus cancrum, Strobili cochleas significant. Vtrunq; genus distortum ac fœdum. Adagium recensetur apud Suidam & Zenodotum, extat apud Aristophanem in Pace.*

Festo die si quid prodegeris.

PLAVTVS *in Aulularia sub persona senis Euclionis: Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat, nisi pepereeris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in sumptibus solennibus ita profusi simus, vt non suppetat quo feramus quotidianos. Nam festi dies vel sacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel ferijs obseruandis celebrabantur: profesti ad rei priuatæ publicaq́; administrationē concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, esurituri senes, qui ue intempestiue profundunt, postea desideraturi.*

Feles Tartessia.

Γαλῆ ταρτησσία*, id est, Feles Tartessia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tartessij sunt in Iberia, apud quos feles maximæ nasci dicuntur. Fortasse non inepte dicitur & de rapacibus. Aristophanes in Vespis:*

Ὥσπερ μεγαλῆν κρέα κλέψασαν
Τηροῦσιν ἔχοντ' ὀβελίσκους. *id est,*
Nunc uti felem rapta carne,
Obseruant gestantem ueru.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν*, id est, rapaciores felibus: nimirum & ipse felium significat rapacitatem uulgo notam fuisse.*

Feli crocoton.

Γαλῇ κροκωτόν*, id est Feli crocoton, subaudiēdum, das, aut addis. Dici solitum, quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. Aut cum datur quippiam iis, qui munere non norunt vti: veluti si quis a musis alienissimo bellissimum donaret librum. Crocoton vestis genus est rotundæ ac fimbriatæ, qua diuites vtebātur matronæ. Apud Nonium in dictione Richa, refertur inter vestes delicatas & crocoton. Sic enim arbitramur legendum, mollicinam crocotam, chirodotam Richam. Ac teste Plutarcho, quidam Herculem pingebant* κροκωτοφόρον*, Omphale seruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quem alio loco narrauimus. Porrò uox hæc* γαλῆ*, felem'ne significet, an mustelam, an quem uulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, aliis iudicandum relinquimus.*

Mustelam habes.

Γαλῆν ἔχεις*, id est, Mustelam habes. In eum quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam fatis ac dijs iratis, ut aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumq́; esse iis, qui haberent, domiq́; alerent: vt nō admodum dissideat ab illis, equum habet Seianum, & aurum habet Tolosanū. Vnde nunc etiam apud quasdā gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si cum paratur uenatio, aliquis mustelam nominet, cuius etiam occursus vulgo nunc habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano.*

Fastuosus Maximus.

Κόμπος μάξιμος*, id est, Fastuosus Maximus, in eum dicebatur, qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis, & sibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inueni* κομπὸς μάξιμος*. Græcis* κόμπος *arrogantiam insolentiamq́; significat, vnde* κομπεῖν καὶ κομπάζειν*. Proinde & Euripides* γλώσσης τε κόμπου*, id est. Linguæq́; fastus. Recensetur & hoc in Diogeniani collectaneis.*

E multis paleis paulum fructus collegi.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνέλεξα*, id est, Ex multis paleis parum fructus collegi, id est, multo labore non multum emolumenti sum consecutus: aut è uerboso sermone paululum bonæ sententiæ percepi: ex ingenti volumine minimum doctrinæ retuli. Translatum ab excussoribus tritici.*

Oportet remum ducere qui didicit.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα*, id est, Oportet remum impellere eum, qui didicerit. Vnumquenq; decet eam artem exercere, quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo, cui titulus,* ὅτι δεῖ [illegible]*. Idem admonet Horatianum illud in Arte poetica,*

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusq́; pilæ disci ue, trochi'ue quiescit,
Ne spissæ risum tollant impune coronæ,
Qui nescit, versus tamen audet fingere.

Quin

Quin & hodiernis temporibus huiusmodi uulgo iacta tur adagium, Qui lusus non nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere.

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν, id est, *Ex ipso boue lora sumere dicuntur, qui quo lædant quempiam, id ab ipso quem lædunt accipiunt. Veluti si quis versibus incesseret eum, à quo carminis componendi rationem didicisset: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua satellitium ad opprimendam ciuitatem alat: aut si quis rethorices præsidiis rethoricem oppugnaret. Metaphora sumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boū tergoribus, quibus boues uinciunt. Plutarchus in commētario, cui titulus,* ὅτι οὐκ ἐστὶ ζῆν ἡδέως; τί ἂν λέγοι τις, ὥσπερ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. *id est. Quid igitur dixerit quispiam? Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in se continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tanquam ex ipso boue lora sumens, ita ex ipso corpore dolores.*

Ex uno omnia specta.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅρα, id est, *Ex uno omnia specta. Vergil. item:*

-Et crimine ab vno Disce omneis.

Admonet adagium ex vnius euentus experimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. Tametsi is ostendit in eos dictum qui perperam ex uno quopiā æstimant omnia. Legit enim non ὅρα, *sed* ὁρᾷ.

Ex aspectu nascitur amor.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. id est,

Amor ex videndo nascitur mortalibus.

Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potissimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex conuictu nascitur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi sedes. Et in his aiunt poetæ, Cupidinem excubantem sua iacula mittere. Maro velut indicauit adagiū, cum ait,

Vt vidi, ut perij, vt me malus abstulit error.

Rursum in Georgicis,

-Vritq; videndo Fœmina.

Item apud Terentium, Charea visa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante,

Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ.

Legimus philosophos quosdam, & inter hos Democritum, sibimet oculos ademisse, tanquam omnium malarum cupiditatum autores. Quapropter piorum hominum est meminisse, haudquaquam esse tutum videre, quod non licet concupiscere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E sublimi me derides.

Ἀφ' ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. id est. *E sublimi me derides. De eo qui cum fastu ridet quempiam ac despectim. Trāslatum ab iis, qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & despicere dictum à Latinis pro contemnere, quòd quisquis in eminenti loco est, is veluti tutior negligit eum, qui stat in humiliore loco.*

Extra lutum pedes habes.

Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχεις, id est, *Extra lutum pedes habes, hoc est, emersisti è periculo, aut extra periculum constitutus es. A viatoribus sumptum. Simile illi,* ἔξω βελῶν, *id est, extra iaculum. Et in luto dicuntur hæsitare, qui molestis inuoluuntur negociis, vnde se nequeāt explicare.*

Ex umbra in solem.

Ex umbra in solem educere, est rem prius abditam & ociosam, in publicum & in communem vitæ usum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, solis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem est, in umbra latitare. Venustius fiet, si ad animi rem torqueatur: veluti si quis dicat, philosophiam à Socrate ex umbra in solem esse productam. Exempla passim apud scriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto.

Φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ, id est, *Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pausaniam excubiis, custodiæq; præfectum interfecerunt, autore Theopompo. Vnde res in iocum vulgi videtur abiisse aduersus eos, qui pereūt ignauia sua, aut qui munus odiosum, ac plenum discriminis administrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum:* φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ, *i. Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. cum iis, qui Naupactum præsidio tuebantur, perpusillum salarij penderetur, atq; illi plurima quæ ad rem pertinebant, emerent, militari ioco iactatum est, ut apparet, in eos qui frustra sudarent, quos q; sua spes frustraretur. Naupactus autem Aetoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidæ primū nauim extruxerint.*

Deuotionis templum.

Ἀρᾶς ἱερόν, id est, *Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus vti consueuerīt. Erāt autem antiquitus etiam publicæ quædam detestationes, velut apud Athenienses, in eum, qui uiam non monstrasset erranti: Item deuotiones hostium, quarū meminit Macrobius, & Horatius in Odis,*

Diris agam uos, dira deprecatio

Nulla expiatur victima.

Hesychius indicat, templum execrationis fuisse Athenis, cuius meminerit Aristophanes in Horis, dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallimur, nobis dictum est de execrationibus tragicis, quas Diogenes philosophus iocabatur sibi occurrisse, quòd uiueret ἄοικος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος, ἄστατος, καὶ ἐφημέριος. *id est, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullā habēs certam sedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.*

Expertes inuidentiæ musarum fores.

Ἄφθονοι μουσῶν θύραι, id est, *Candidæ musarum ianuæ. De his dictitatum qui literaturam suam candide libēterq; impertiunt alijs, & ad docendum prompti, propensiq; sunt. Neq; male congruet etiam in dociles, iuxta id, quod alibi commemorauimus,* ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, *id est,*

id est, Apertæ musarum ianuæ.

Eurybatizare.

Εὐρυβατίζειν, *id est, Eurybatizare, est improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, insignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante,* ὑπὲρ τοὺς Κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον. *id est, Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Aristodemum, aut Sostratum. Neq; vero vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis versutia, morumq; improbitate. Nam & Ephesius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Crœso cum multa pecuniarum vi missus esset, vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt autor est Ephorus. Alii malunt ad Eurybatum referre, qui fuisse perhibetur alter è Cercopibus, vt diximus. Duris ad Eurybatum refert Vlyssis socium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Æginensem fuisse longe versutissimum, scelestissimumq;. Neq; vero desunt, qui dicant hoc nomine furem fuisse quempiã astutia singulari: is cum deprehensus, captusq; seruaretur, custodes in conuiuio animi causa iusserunt vt ostenderet, quibusnam modis consueuerit domos conscendere. Cumq; illum initio renuentem, scilicet tanquam inuitus facturus esset, rogarent instantius, ac vix tandem persuasissent: ille aptatis spongiis ac stimulis, ferreisq; retinaculis, quas* ἐγκεντρίδας *Græci vocant, parietem cœpit conscendere. Porrò suspectantibus illis, & artificii nouitatem admirantibus, Eurybatus prehenso lacunari, per tegulas aufugit, priusquã illi domum circumire potuerint. Atq; huic ad modum delusis custodibus, periculum euasit. Meminit huius & Eustathius in primum Iliados, admonens eam vocem ambigue pronunciari,* Εὐρύβατον καὶ Εὐρυβάτην, *dictum autem* παρὰ τὸ εὐρὺ βαίνειν, *quòd late grassaretur. Itaq; peculiariter conueniet in eum, qui deprehensus, antequapiam elabitur.*

Faciunt & sphaceli immunitatem.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, *id est, Faciunt & sphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de his, qui quouis prætextu quod volunt assequuntur. Natum aiunt ab euentu huiusmodi. Pisistratus tyrannus decimas exigebat ab Atheniensibus eorum quæ in agris prouenissent. Itaq; cum aliquando obambularet, videretq; senem quendam in saxis quibusdam, hoc est, loco petricoso laborantem, rogabat quosnam fructus inde colligeret. At is respondens, Dolores, inquit, & sphacelos, atq; horum decimas exigit Pisistratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Atheniensibus remisit. Ea res in vulgi sermonem abiit, etiam sphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus est, quod ex immodica defatigatione solet accidere. Quidam putant esse tormina articulorum, quidam ossium tabem. Theophrastus lib. De causis plantarum quinto, demonstrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo* σφακελισμὸς *appelletur. Adagium recensetur à Suida. Hesychius indicat, quemlibet dolorem grauem sphacelum dici.*

Et meum telum cuspidem habet acuminatum.

Ipsissimam prouerbii speciem habet, quod scriptum est apud Homerum Iliadis Y. sub Hectoris persona:

> Ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν, *id est,*
> *Telum quando meum quoq; cuspide acuta est.*

Recte vtemur, quoties fatebimur nos inferiores quidẽ esse, verum non deesse tamen, quo queamus nocere. Cui simile Vergilianum illud:

> *-Et nostro sequitur de vulnere sanguis.*
> *Item illud apud Ouidium:*
> *Et mihi sunt vires, & mea tela nocent.*

Ignaui uertitur color.

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, *id est, Ignaui vertitur color. Plutarchus in causis naturalibus, problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit,* Διὸ καὶ λέλεκται τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. *id est, Ignaui vertitur color. Nam id accidit in metu, vt vultus exalbescat, maxime timidis, videlicet sanguine ad vitalia refugiente. Plusculum accedit veneris, si ad animum transferatur: veluti si dicas, philosophum nihil omnino formidare eorum, quæ vulgus horret,* τοῦ μὲν γὰρ κακοῦ τρέπεται χρώς. *id est, Vertitur ignaui sanè color. Porrò prouerbium natum est ex Homerica Iliados N. Carmen sic habet:*

> Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
> Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμός,
> Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει,
> Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
> Κῆρας ὀϊομένῳ, πάταγος δέ τε γίγνετ' ὀδόντων.
> Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτε τι λίην
> Ταρβεῖ. *id est,*
> *Vertitur ignaui color, enariatq; subinde,*
> *Nec mens certa manet, verum huc illucq; vacillat,*
> *Ac migrans è corde pedes in vtrosq; residit.*
> *Palpitat & valide cor ei præcordia subter*
> *Fata putãti animo, occipiunt quoq; stridere dentes.*
> *Contrà forti, nec variat color, at neq; valde*
> *Horrescit.*

Ad consilium ne accesseris antè quàm uoceris.

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθῇς, *id est, Ad consilium ne accesseris, prius quàm voceris. Hæc sententia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuisse videtur, vel Plutarcho teste, cuius hæc verba sunt libro* συμποσιακῶν *primo:* Ἄτοπος μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, σύμβουλος γενόμενος μὴ παρακεκλημένος. *id est, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, siquidem consultor factus est non accersitus. Nisi quis malit hæc ad illam referre parœmiam:*

> Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι.

quod aliàs referemus.

Iucundissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare.

PLVTARCHVS *primo Sympostiacon libro, veluti vulgo iactatum citat,* Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. *id est, Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio, quæ fit iuxta mare, iucundissima est. Recte torquebitur ad eam sententiam, vt dicamus ita demum esse iucundissimum vnumquodq;, si diuersi generis admixtu temperatum adhibeatur: veluti*

luci si in lusibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studiis aliquid ludicrum admisceas. Simillimum est huic, quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario quem inscripsit, quomodo sint audiendi poetæ: Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id est, Ex carnibus, quæ carnes non sunt suauissimæ: item ex piscibus, qui non sunt pisces. Itidem philosophia admixta poematis, magis delectat: & poesis admixta philosophiæ, magis capit animum.

Cupidinum crumena porri folio uincta est.

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον, *id est, Porri folio amorum uincta est crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus, sed præstat ipsius verba subscribere:* Ὃ δ᾽ ἄν τις μάλιστα θαυμάσειε, φειδωλὸς ἀνὴρ καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνίησι καὶ μαλάσσεται, καὶ ἁπλοῦς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων, ὥστε τὸ τριβόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον, ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον, ἰσχύει δὲ καὶ ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾶν ὅμοιόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς καὶ διακεχυμένους. *i. Quodque vel maxime miretur aliquis, uir parcus & sordidus, simul ac in amorem inciderit, non aliter quàm igni impositum ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac suauior, ut non usquequaque deridiculum videatur illud, quod ioco populari dicitur, Cupidinum crumenas porri folio uinctas esse. Dictum est autem ob eam causam, quòd amor adsimilis sit ebrietati. Reddit enim calidos & hilares, & effusos. Plutarchus itaque sentire videtur, prouerbium alludere ad porri naturam, cuius uis est calefacere; ciere urinam, irritare Venerem, mouere menses, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioscorides lib. 2. Suidas ostendit hoc adagium dictum de iis, qui per amorem immoderatos faciunt sumptus, luxuque indulgent, quemadmodum solent in comœdiis amantes. Plutarchus in libello quem inscripsit* ἐρωτικὸν, *hoc quoque inter cæteras Cupidinis siue amoris laudes commemorat, quòd è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominem. Proinde Cupidinis loculi, porri folio uincti dicuntur, quòd facile soluantur, vel quòd admodum fragile sit porri folium, vel quòd huius genuina uis soluere corpus, ac mouere.*

Quem fortuna pinxerit.

Ὃν τύχη μέλανα γράψει, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκάναι, *id est, Quem fortuna nigrum scripserit, hunc non uniuersum æuum candidum reddere potest. hoc est, cui fortuna refragatur, huic quicquid tentauerit, infeliciter cedet. Allusum est ad nigros & albos calculos suffragiorum. Recensetur in collectaneis Apostolii.*

Qui mori nolit ante tempus.

Athenæus in sermonibus conuiualibus, de Sybaritis huiusmodi refert prouerbium: Ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον οὔτ᾽ ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. *hoc est, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet solem conspicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgo iactatum scribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac uelut in conualle sita fuerit, ut æstatis tempore mane pariter ac vesperi frigus immensum sentirent, meridie intolerandum ardorem. Cicero libro De finibus bonorum secundo, docet idem dictum in quosdam Asotos, cui genti nomen inditum est à luxu vitæ. Nam sub solis occasum erant ebrii, mane stertebant. Columella in proœmio rerum rusticarum, usurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies somno vel ludo consumunt. Mox deinde, inquit, ut apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus, noctesque libidinibus & ebrietatibus, dies ludo uel somno consumimus. Ac nos dicimus fortunatos, quòd nec orientem solem videmus, nec occidentem.*

Barbæ tenus sapientes.

Ἐκ πώγωνος σοφοί, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταί, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι, *id est, Barbæ tenus sapientes, & sophistæ, & philosophi. Sic appellabantur qui præter barbam & pallium nihil haberent philosophi. Vsurpatur aliquoties apud Plutarchum in Sympositacis. Huc allusit Horatius, cum ait:*

-Iussit sapientem pascere barbam.

Lucianus item subinde iocatur in philosophorum βαθὺν πώγωνα, *id est, profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait: Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis,*

Propendet mento nec tibi barba minor.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant.

Plutarchus quartæ decadis Symposiacæ, 1. problemate: Ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ἅμα τῷ Φίλωνι τὸν ἄρτον χρώμενον, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὦ Ἡράκλεις ἔφη, τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἦν τὸ λεγόμενον,

Ἐν δὲ λίθοισι μάχοντο, λίθον δ᾽ οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. *id est, Vbi vero videret ministrum puerum unà cum Philone, utentem pane, neque præterea quicquam requirentem: Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud, quod vulgo dici solet,*

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui præsenti commodo nõ fruuntur, vel ob ignauiam, vel ob peruersam de rebus opinionem, ut qui uel saxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduersarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro decimo, & aliud subiicit, uelut consimilis sententiæ,

Δίψῃ δ᾽ ἐξώλλυντο, ὕδωρ δ᾽ ὑπερῆχε γενείου. *id est,*
Deperire siti, superante ad labra liquore.

Pisci repositus.

Ἀποκείμενος ἰχθύς, *id est, Repositus piscis, in prouerbium abiisse videtur, aduersus eos, qui nihil seruant in posterum. Nam pisces olim in deliciis erant. Et prudentis est, è cibis semper aliquid habere sepositum, quo subitum excipiat hospitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores, aut Priamus, domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem sic efferendum adagium:* Τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐ δεῖ ἐς τὸ μέσον ἕλκειν. *id est, Piscem repositum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Symposiacis,* Ἐγὼ δὲ κελεύσω ἐκεῖνον δὲ εἴ πού τι στέρξει τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκόμενον εἰς μέσον μετὰ τῆς ἀνάγκης

πολυχρονίου χοίνικος. id est, At ego ridens: quin illum, inquam, de quo prouerbium fertur, repositum piscem, qui in medium non trahitur unà cum chœnice Phithagorica. Licebit accommodare ad sermonem, aut fabulam, per se non admodum uenustam, quæ tamen iteretur non sine tædio. Conueniet in parcum ac de crastino sollicitum.

Non est eiusdem, & multa, & opportuna dicere.

Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια, id est,

Seiuncta sunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius prouerbij vice celebratus, admonet vitandā multiloquentiam, quòd ferè labi necesse sit, quisquis multum loqui conetur.

Psaphonis aues.

Ψάφωνος ὄρνιθες, id est, Psaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, ut cum aliquis subornat, à quibus laudetur. eisq; velut dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrant in Libya fuisse quendam nomine Psaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quàm plurimas aues cepit vocales, & humani sermonis dociles: eas sonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id est, Magnus deus Psaphon: atq; ita doctas emisit in montes. At illæ quæ didicerant, canebant: ac reliquas item aues sonare hoc docebant. Porrò Libes cum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Psaphoni rem diuinam facere instituerunt, ipsumq; in deorum numerum retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apostolij reperitur.

Aut regem, aut fatuum nasci oportere.

ANNEVS Seneca, vir amœnissimi, vt Tacitus ait, ingenij, quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem scripsit in Claudium Cæsarē huiusmodi refert adagiū, in eo de quo modo diximus opusculo, Aut regem, aut fatuum nasci oportet. Sed præstat illud ipsius uerbis ascribere: Ego, inquit, scio me liberum factum, ex quo suum diem obijt ille, qui verum prouerbium fecerat, aut regem aut fatuum nasci oportere. Rursum in eodem libello: Occidit in una domo Crassum Magnum, Scriboniam, Bassioniam, Assarios, nobiles tamen. Crassum vera tam fatuum, vt etiam regnare posset. Iterū alio in loco obscurius quidem, sed tamen eodem allusit carmine,

Abrupit stolidæ regalia tempora uitæ.

Proinde primum omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus est, ut perspiciat, quid uere honestum, quid uere gloriosum, quid vere magnificum. Deinde instillandū turpitudinis odium, & amor honesti, quo uidelicet perspiciat, quid principem deceat, & nihil appetat, nisi quod sit bono ac salutari principe dignum. Vt honestum vbi sit uideat, & hoc vno metiatur omnia, nec unquam ab hoc aberret scopo. Atq; hanc vocant sapientiam, qua necesse est, vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanta dignitate, opibus, ornatu, potentiaq; antecedit. Eo spectat, quod Aegyptij simulacrum principis ita repræsentabant, vt oculum pingerent, cum sceptro. Nimirum quòd oculus in corpore, id verus princeps in re publica. Quod sol in cœlo, id princeps in populo. Sol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine, id princeps in ciuitate. Animus sapit, corpus obtemperat. Et imperat quidem animus corpori, sed corporis bono: nec sibi gerit regnum veluti tyrannus, sed ei cui præsidet. Deniq; dei moderantis uniuersa, salutaris princeps uiuam imaginem refert. Atq; eo magnificentior est princeps, quo propius ad archetypi sui formam accessit. Deus nihil non perspicit, nihil non sentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentissimus est, vt idem sit optimus. Omnibus bene facit, etiam indignis. Sed ea res si minus mutari potest, proximum tamen erat, diligenti institutione succurrere: & si non licet idoneum imperio deligere, enitendum est, vt idoneum imperio faciamus eum, quemcumque fortuna nobis dedit. Videmus qua sollicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamilias educat puerum, unius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura instituendus est is, qui vel magno omniū bono futurus sit bonus, aut magno omnium exitio malus, & de cuius unius nutu salus aut pernicies pendebit orbis? Hic nobis iam tum infantulis adhibendus erat artifex quispiam egregius. Non enim rectè fingitur princeps, nisi cum se nondum intelligit esse principem. Statim asciscendus formator, in quo deligendo conueniet & hoc esse diligentiores, quòd principem instituere licet. Hic in pectusculum adhuc vacuum ac sequax instillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honesta decretis: ostendat discrimen veri principis ac tyranni: subijciat oculis, quàm deo propinqua res est salutaris rex, quàm tetra bellua, quamq; abominanda tyrannus. Admoneat eum, qui sibi gerit imperium, non Reipub. prædonem esse, non principem: nihil interesse inter piratas & principes piratarum animo præditos, nisi quòd hi, quo sunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet, quàm multis hominum milibus, imò quàm uniuerso mundo prodesse queat, si is vnum sapientem ac bonum præstiterit virum. Ad hoc vt princeps sit aliquis, non satis esse natum fuisse, non satis esse vetustas imagines, non sceptrum, non diadema. Animus sapientia præcellens, animus pro publica incolumitate semper solicitus, & nihil spectans, nisi commune bonum, principem facit. Præmoneat, ne se uel applausibus stultæ plebeculæ, vel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulsu odij, amoris, iræ, aut vllius affectus instinctu. In creandis magistratibus, in condendis legibus, in cæteris munijs, vnicum tantum spectet scopum, nempe honestum, & publicam vtilitatem. Non satis esse, si ipse nemini faciat iniuriam, officialium quoq; suorum integritatē præstandam esse principi. Doceat, vt ad benemerendum de bonis sit propensissimus, ad irascendum facilis, ad puniendum non aliter accedat, quàm amicus medicus, membrum deploratum amputaturus, aut inusturus: ut omnia studiose vitet, unde perspiciat reipublicæ magnum malum fore. Hæc atq; huiusmodi decreta, sunt animo puerili, sapientum apophthegmatis & laudatorum principum exemplis infigenda: sed iam ad rem redeamus. Dictum est igitur: Aut fatuum, aut regem nasci oportere, quòd huiusmodi ferme fuerint

uint barbari reges apud ueteres.

Minutula pluuia imbrem parit.

Ψακάδες ὄμβρον τίκτουσαι, id est, Minutæ guttulæ imbrē parientes. Quoties res initio pusilla crescit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæhmis:

Nunc in te cadunt folia, pòst cadent arbores.

Quare in minutis uigilandum, ne paulatim incidamus in maxima incommoda, admonente prouerbiali senario:

Εἰ μὴ φυλάξαις μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα. id est,
Maiora perdes, parua ni seruaueris.

Est enim ψεκὰς tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ densiores.

Citra uinum temulentia.

Ἀοινομέθη, id est, Ebrietas absq; uino. Theophrastus, ut testatur in Symposiacis Plutarchus τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια ἐκάλει, id est, Tonstrinas ebrietatem absq; uino uocabat. Propterea quòd illic desidentes, sermonibus ita temulenti redderentur, ut non aliter effutirent quicquid esset in animo, quàm inter pocula solēt ebrij, uoces interdum per temulentiam effutientes per ingu lum, ut ait Plinius, redituras. Horatius insolentiam ebrietatem appellat: Fortunaq; dulci ebria. Vulgo panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamq; morum, quæ secundis rebus comes esse consueuit. Et est hæc quidem non paulo periculosior illa quā uinum adduxit. Siquidem uini æstus pauculis horis, aut etiam somno deferuescit: hæc multis in omnē usq; uitam durare consueuit.

Palmam ferre.

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his consimiles orationes, tametsi propter frequentem usum simplices esse uideantur, tamen prouerbiali schemate dictæ sunt. Neq; enim palma per se uictoriam significat, sed arborem ἐμπεδόφυλλον, id est, perpetuo uirentem frondibus, quam Græci φοίνικα uocant. Cur autem ab hac potissimum sumpta sit metaphora, illud arbitrantur in causa fuisse, quòd quemadmodum in conuiuialibus quæstionibus refert Plutarchus, hæc una fuerit communis omnium sacrorum certaminum corona, cum alioqui singuli ludi peculiares quasdam arbores aut herbas haberent, quibus uictores insigniebantur: ueluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea sunt qui putent hanc arborem initio Phœbo sacram fuisse ante laurum, & antiquissimū uictoriæ insigne fuisse palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potissimum delecta sit ad eū usum ab antiquis, A. Gellius causam reddit libro Noctium Atticarum tertio, capite sexto, scribens arbori palmæ peculiare quiddam inesse, quod cum ingenio fortium uirorum conueniat. Nam si super eius, inquit, lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter urgeas oneresq;, ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec infrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruaturq;: huiusq; tā stupēdæ rei citat autores, Aristotelem in 7. Problematū libro, & Plutarchū in octauo Symposiacorum. Et Plutarchi quidem uerba super hac re reperiuntur in eo quem Gellius citat libro: Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν πιέζῃς βαρύνων, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντιβαῖνον τῷ βιαζομένῳ. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνάς ἐστι, τοὺς μὲν γὰρ ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς πιέζουσι κάμπτοντες. οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται, id est, Nā palmæ lignum, si superimposito pōdere grauiter premas, haud deflectitur deorsum, uerum in contrarium curuatur: perinde quasi resistens oneri uim facienti. Hoc ipsum sanè accidit & in certaminibus athletarum. Etenim qui per imbecillitatem animiq; molliciem cedūt illis, uos premendo deflectunt. At qui fortiter in eo studio perdurant, hi non modo corporis robore, uerū et animi prudentia proueheuntur atq; augentur. Idem affirmat Plinius libro 16. capite 42. Pondus, inquiens, sustinere ualidæ, abies, larix, etiam in transuersum positæ. Robur, olea incuruantur ceduntq; ponderi, illæ renituntur: nec temere rumpuntur, priusq; carie quàm uiribus desitiunt. Et palma arborum ualida; in diuersum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idē affirmat Theophrastus libro de Plantis quinto. Hoc uirilis animi robur, cum palma genuina ui congruens, Vergilius scite descripsit, cum ait:

Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud:

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.
Non hydra secto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monstrumue summisere Colchi
Maius, Echioniæue Thebæ.
Merces profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude uictorem, geretq;
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis.

Λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, id est, Reliquum facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos, qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates uniuersas abliguriūt. Plutarchus in Symposiacis: Ἡμῖν μὲν ἐν τοῖς Βοιωτοῖς τὸ, λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, διὰ στόματός ἐστιν, ἐξ οὗ Μῆδοι τήν τε Φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας ἐπιδραμόντες καὶ φέροντες ἐπόρθησαν.i. Nobis quidē Bœotis illud in ore est: Relinque quippiā & Medis. Ex quo Medi & Phocidē ipsam, & extremos Bœotiæ terminos incursarunt, omnia uexantes miscēsesq; populationibus. Subijcit aliud, quod et uulgo hodie dictitāt: λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσι. i, Relinquito quippiā & hospitibus aduēturis. Adagiū ad uarios usus trahi potest, aut per ironiam, ut si dicas diuiti, indignis & sumptuosis hæredibus suas opes destināti relinquere, Relinque quippiam & Medis, hoc est, cōparce tu quod dissipent ij qui tibi male uolunt. aut immodice profuso, aut intemperantius garrulo, quemadmodū in Phormione Terentius: Parce sodes, ut possis cū illa.

Deorum manus.

Θεῶν χεῖρες, id est, Deorum manus. Olim per ironiam dice-

dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus & è longinquo petitis conficiuntur: quibus hodie tum medici, tum pharmacopolæ vulgo faciunt imposturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, simul & prouerbium refert, & Erasistratum citat, huiusmodi medicorum mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι συμμιγνύντας τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζεν. Ἐρασίστρατος διήλεγχε τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης, εἰς τὸ αὐτὸ συγκεραννύντας. καλὸν γὰρ ταῦτα ἐκπέμψαντας ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν. ἀλλὰ νὴ δία ἡ ποικίλων ἐξάγει καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν. id est, Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorum mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit absurditatem & curiositatem eorum, qui simul et metallica & herbaria, & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare, in vnum commiscuerint. At bene haberet, si his omissis in ptisana et cucurbita, et hydrelæo medendi artem finissent. Verum per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagij Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter et C. Plinij verba hoc loco subscribere, quibus medicorum mixturas taxat. Ea sunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus viuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere istas, in quibus sua cuiq; homini venalis promittitur vita. Statim compositiones & mixturæ inexplicabiles decantantur: Arabia atque India in remedio æstimantur. Hulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque cœnet. Nam si ex horto aut petatur herba, uel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines, tot sententiæ.

NIHIL vel hodie vulgo tritius est quàm hæc Terentiana sententia: Quot homines, tot sententiæ. Cui similis est apud eundem & illa: Suus cuiq; mos est. Persius item.

> Mille hominum species, & rerum discolor usus.
> Velle suum cuiq; est, nec uoto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quo dictum est, inueniri qui non recusent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentissimam addidit allegoriam.

> Tres mihi conuiuæ propè dissentire videntur,
> Poscentes vario multum diuersa palato.

Idem primam omnium Odam huius argumento sententiæ cõscripsit, aliis studiis alios duci, aliis alia cordi esse. Allusit facetissime Terẽtius in Phormione, cũ è tribus aduocatis primus ait, secundus negat, tertius deliberãdum censet. Eam sententiam Euripides in Phœnissis latius explicuit:

> Εἰ πᾶσι ταὐτὸ καλὸν ἔφυ, σοφόν θ' ἅμα,
> Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
> Νῦν δ' οὐδ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς
> Πλὴν ὀνομάσαι. τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. id est,
> Cunctis idem si pulchrum & egregium foret,
> Nulla esset anceps hominibus contentio.
> At nunc simile nil, nil idem mortalibus:
> Nisi verba forsan inter istos concinunt,
> At re tamen factisq; conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

> Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει. id est,
> Hic his, hic illis, & homo cordi est & deus.

Huc respexit Homerus in Odyssea ξ.

> Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id est,
> Nanq; aliis alia res arridentq; placentq;.

Eum ausculta, cui quatuor sunt aures.

INTER Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur ἀκούειν τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id est. Eum ausculta cui quatuor sunt aures. Huius adagionis, huiusmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuisse responsum Entimo Cretensi & Antiphemo Rhodiensi, vt eum obseruarent, cui quatuor essent aures. Is autem erat prædo quidã Phœnix, quem cauendum esse monebat oraculum. Porrò quòd quatuor aures habere dictus est, non satis liquet, verè ne habuerit, an per allegoriam sit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet dispositos. Verum illi cum dei responsum tanquam ridiculũ negligerent, in prædonem inciderunt atque ab eo sunt extincti: Itaque ex hoc euentu vulgo natam esse parœmiam existimant. Sed nobis magis arridet, quod idẽ ex Aristophane grammatico refert. Lacedæmonios Apollinis simulacrum ita solere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem: vel quòd, ut auctor est Sosibius, hac figura visus sit illis apud Amyclas pugnantibus: vel significantes, vt conicimus, viro prudenti res quàm plurimas tum audiendas esse, tum vsu vitæ periclitandas. Porrò creditum est antiquitus, nulla oracula fuisse certiora quàm Apollinis. Vnde iactatum etiam illud: τὰ ἐκ τριπόδων. Atque ita monet prouerbium, audiendos esse illos qui diuturno complurium rerum vsu præ cæteris sapiunt, ita vt ferè faciunt senes. Vnde & apud Homerum laudatur Nestoris oratio, tanquam omnium auditu dignissima, & in Odyssea secundo libro, Aegyptium heroa senem primo loco loquentem facit.

> Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. id est,
> Qui iam incuruus erat senio, sed plurima norat.

Eodem spectauit Euripides in Phœnissis, ad quem locum allusit Lucianus in Hercule Gallico,

> Ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
> Ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡμπειρία
> Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba sunt Iocastæ iam anus ad Eteoclem adulescentem filium. Ea nos sic uertimus:

> O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala
> Adsunt senectæ: nam per experientiam
> Vsuq; rerum dicere, haud nihil, rudi
> Potest iuuenta melius, ac prudentius.

Idem nunc vulgus nostratium effert, sub sordida quidem, sed tamen apta metaphora, cum aiunt: Prospectandum vetulo latrante cane: hoc est, nequaquam negligendum quoties senes periculum cauendum admonent. Canes enim uetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli.

Αἰεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id est,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.
Senarius est prouerbio celebratus, diciq́ solitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi sententia cederent. Apparet translatum à talorum iactu, vbi fortassis antiquitus obseruatum est, Iouis talos feliciores esse. Nam mos erat iactibus alearum, ominis causa Deorum, aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teste: Si sæpe iacies, aliquando Venerē iacies. Nisi malumus ad Iouis victoriam, Iunonisq́ victa fabulam referre. Sunt qui putent quadrare in eos, qui factis suis dignas pœnas dependerunt, quasi Ioue non sinente culpam inultam. Sed videtur non absurde dici posse & in viros fortunatos ac præpotentes, quorum etiam parum recte factis applauditur, attestante versu prouerbiali:
Ὡς εὐπετῶς πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι. id est,
Quàm facile semper res cadunt potentium.
Ab hac sententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœnissæ:
Ῥᾳδια δ' ἅπαντα τοῖς θεοῖς. id est,
Sunt cuncta diis procliuia.
Tum illud Homero frequens: Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται: *id est Cælestes omnia possunt.*

Thessalorum commentum.

Θετταλῶν σόφισμα, *id est, Thessalorum commentum, varias ad res accomodari scribit Suidas: tum ad eos qui in acie locum deserunt: tum ad illos qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad hos qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autem arbitrantur ex huiusmodi quapiam historia: Arato Thessalo cuidam oraculo responsum est caueret ne clanculum vinceretur ab iis qui maiore splendidioreq́ voto oraculum aduersus ipsum ambirent. Quod ille simulatq́ audiuit, votum nuncupat, se centum hominum capita Deo sacrificaturum. Deinde postea quàm ea quorum gratia venerat, ex animi sententia confecisset, votum ac sacrum persoluere sine fine cunctabatur, tanquam neq; pium satis, neq; dignū Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt postea quotannis hecatomben ei Deo polliceri sint soliti: neq; reddere tamen quod essent polliciti. Thessalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœnissis:*
Καὶ ταῦτ' ἐσιδὼν Ἐτεοκλῆς τὸ Θετταλὸν
Εἰσήγαγε σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id est,
At sentiens hoc Eteocles, mox Thessalam
Adhibuit artem, gentis ob commerciū. Idē alibi:
Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι Θετταλοί. id est,
Multus quidem aderat, lubrica tamen fide
Grex Thessalorum.
Idem declarat Demosthenes in Olynthiaca prima: Ἔτι τὰ τῶν Θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. *id est, Accedunt, inquit, ad hæc res Thessalorum, quæ profecto cunctis quoq; mortalibus natura, semperq́ infidæ fuerunt. A quibusdam sic refertur hoc adagium:* ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν Θετταλῶν ἄπιστα. *id est, Semper enim res Thessalorum infidæ. Aristophanis enarrator ab Iasone natum prouerbium existimat, quòd is Medeæ promissam fidē soluerit, qđ quidem illa illi exprobrat apud Ouidiū in Heroidū epistolis. Prouerbij meminit & is qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.*

Thessalorum alæ.

Θετταλικὰ πτερὰ, *id est, Alæ Thessalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebatur in vestes manicatas, quas Græci* χειριδωτοὺς *vocant: quòd hoc genere per luxum ac delicias vterentur Thessali. Apud Maronem hoc amictus genus tanquam parum virile, Troianis ab hostibus opprobratur.*
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
Et apud Plautum quidam cultu Punico, uelut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos alarum instar, vtrinq; propendentes atque extantes.

Thessala mulier.

Θετταλικὴ γυνὴ, *id est, Thessalica mulier. In veneficas, malarumq́ peritas artium dici solitum. Propterea ꝙ ea gens præter cæteras hoc nomine notata est, id quod ex Apuleiano Asino pluribusq́ scriptoribus aliis satis liquet. Vnde Horatius in Odis:*
Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Plautus in Amphitryone ueneficum appellat Thessalum. Et Strepsiades apud Aristophanem in Nubibus consulit Socratem, an adhibenda sit Thessala incantatrix, quæ lunam cœlo detrahat, quo minus in Neomenis cogatur æs alienum reddere. Eam superstitionem in Thessalos à Medea profectam existimant, quæ cum illac fugeret, per aerem vecta scriniolum veneficiis ac magicis herbis plenum deiecerit, eaq́ sparsa suppullulasse. Quin & Plinius libri trigesimi cap. 1. docet, magiam ad Thessalos vsq; propagatā, diu ab ea gente cognomē obtinuisse, adeo vt Menander quoque literarum subtilitatibus peritus, Thessalam cognominarit fabulam, cōplexam ambages fœminarum detrahentium lunam.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

A. Gellius scribit Publij Mimi sententias aliquot ad communem sermonem accommodatissimas vulgo circumferri solitas, è quibus hæc vna est, quouis philosophorum dogmate salubrior: Feras non culpes, quod vitari non potest. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia quæ nulla ratione possint neque declinari, neque propelli, saltem animi æquitate leniantur. Nec aliud, tametsi verbis aliis, docet Euripides in Phœnissis, cum ait:
Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. id est,
Toleranda fata numinum.
Idem in eiusdem tragœdiæ calce:
Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. i.
Quippe mortalem necesse est ferre fata numinum.
Homerus Odyssea lib. 9.
Νοῦσον γ' οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id est,
Nulli fas vitare malum ex Ioue rege profectum.
Huc pertinet & illud scitum Varronis dictum: Vxoris vitium aut tollendum esse, aut ferendum. Item adagium quod suo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρα λακτίζειν. *id est, Ne contra stimulum calcitres.*

Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes.

PROVERBIALIS allegoria, qua quippiam præposte re fieri significamus legitimasq́ rerum vices inuerti: quod genus sit, si puer senem admoneat, discipulus præceptorē docere conetur, seruus imperare domino. Sumptum est adagium ex Euripidis Medea:

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί.
Καὶ δίκα, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δ'
Οὐκ ἔτι πίστις ἄραρε.

Quibus verbis chorus indicat, pristinum rerum ordinem inuerti: viros iam dolis muliebribus vti neq; manere promissis: contrà mulieres audere virilia. Vsurpat hanc parœmiam Lucianus in Terpsione, vbi hæredipeta delusus Plutonem incusat, quòd ipse iuuenis adhuc morte præreptus esset, superstite sene quē captauerat, idq́ contra naturalem ordinem ἄνω γὰρ τῶν ποταμῶν τὰ τῆς, inquit. Rursus idem in Apologia libelli, πολὺ τοῦ ἐπὶ μισθῷ συνόντος. Πλεῖστον ὅσον διαφωνεῖ τοῦ σοῦ βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν, καὶ πάντα ἐς τοὔμπαλιν, καὶ παλινῳδίαν πρὸς τὸ χεῖρον τοῦτο αἰνίττειν, id est, Longe, inquit, lateq́ à scriptis tuis nūc dissidet vita. Iamq́ illud quod aiunt, accideret, vt sursum versus incedant flumina, cunctaq́ pariter inuerterentur, atq; in deterius recantarentur. Vsurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes, vbi perinde quasi dominus esset, non seruus, hero suo mandaret, ut quod erat iussus faceret: atq; ille prouerbio respondisset, ἄνω ποταμῶν ἱερῶν, At qui si medicum, inquit, ægrotus, esses ære tuo mercatus, vtrum illi monenti pareres, an istum ad modum responderes ἄνω ποταμῶν; Vsurpat & Aristoteles in Meteorologicis. Eodem allusit Vergilius in Aeneide, cum ait:

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet subesse prouerbiū de re neq; veri simili, neq; consistente. Flaccus in Odis sic extulit:

-Quis neget arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus: & Tyberim reuerti:
Cum tu coēmptos vndique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion.
Item Ouidius in Heroidum epistolis:

Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe retro propera, versæq́ recurrite lymphæ,
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.

Item Propertius:

Fluminaq́ ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad felicem inflectere parietem.

ARISTOPHANES in comœdia cui titulus; Ranæ, bellissimū vsurpat adagiū, qđ vtinā in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium propè mortalium vita:

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος
Μετακυλίνδειν αὐτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id est,
Nam viri est prudentis illud,
Atque cordati, catiq́,
Multum aqua cui nauigatum, vt
Semper ad felicius se
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ἐκκλίνειν. id est, In felicē parietem vergere. Aristophanis interpres translatum existimat ab his qui naui vehuntur: qui si quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum transcurrūt quod altius extat ab vndis. Dicetur & in hos qui cōmodi sui respectu semper ad potentiores ac fortunatiores amicos applicant sese: ac quemadmodum muscæ ad culinæ nidorem aduolant reuolantq́, ita fortunam potiorē in amicitia, non fidem sequuntur. Aut qui dū est anceps, exitus belli, quietem agunt: porrò simulatque iam inclinarit fortuna, vt appareat vtra pars sit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuisse Metius ille Vergilianus, et Polymnestor, qui victricia arma secutus, magis q̄ hospitij fidem, Polydorum obtruncat, et auro vi potitur. Huiusmodi genus hominum eleganter notat idem Aristophanes in Pluto. Siquidem hic Cremylus iam diues factus, queritur se se obtūdi huiusmodi salutatoribus, qui aurum olfecerant:

Βάλλ' ἐς κόρακας· ὡς χαλεπὸν οἱ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ' ὅταν εὖ πράττῃ τις ἦν. id est,
Malam in crucem vt res est molesta, vbi ilico
Ad res secundas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea,

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. id est,
Tenuem atque egenum cuncti amici deserunt.

Antiphanes in progonis, citante Athenæo lib. 6.

Μή μοι τότ' ἔλθοις ὅτ' ἂν ἐγὼ πράξω κακῶς. id est,
Ne tum mihi adsis, quando res cedunt male.

Interpres prouerbium subesse admonet, dici solitum in eos, qui tum amicorum consuetudinem deserunt, cum in periculis versantur. Cæterùm poetam verbis in contrarium versis ad parœmiam allusisse, quæ recte sic efferri consueuerit.

Μή μοι πότ' ἔλθοις ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. id est,
Ne tu mihi adsis, quando res sunt prosperæ.

Ad hoc facit et illud apud Euripidem in Oreste.

-Τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. id est,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorsum opus amicis, cum benigna sors fauet?
Siquidem ipsa per se sufficit Rhamnusia,
Volens secundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius allusit ad adagium in eadem tragœdia, nisi quòd sententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰρ γένος τοιοῦτον· ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες· ὅδε δ' αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεος ἔν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ. id est,
Nanq; id genus sunt vsque præcones, vti
Feliciorum partibus se accommodent,
Amentq́ demum hunc, qui sit inter principes,
Reiq́ qui temperat habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῆς κακῶν μὲν ὅς τις ἀτυχοῦντι φίλῳ,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς ἐλπίσιν δυστυχοῦσι, id est,
Cui res secunda, huic naviganti quilibet
Comes ire quaerit, non item infelicibus.
Huc pertinet, quod Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. prouerbium dictum, ostendit, χρόνος δηλώσει τὸν φιλοῦντα. *id est, Tempus indicare quis vere amet. Tempestas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.*

Amico amicus.

QVOD *est apud Terentium in Phormione: Solus est homo amico amicus: Donatus indicat esse paroemiam, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtiq; Phormio Graeca est:* Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. *id est, Solus nouit diligere amicos. Aristoph. apud Athenaeum.*

Ἀλλ' οὐ δέομαι
Τῶν ῥημάτων μοι, τῶν φίλων τῶν ὧν φίλος
Ἔργοισι χρηστός, οὐ λόγοις ὢν μόνον. id est,
At nil moror dicteria,
Amico amicus cum fiem, factis: neque
Verbis modo prodesse propositum mihi,
Sed re simul factisq;.

Ipsa figura prouerbium prae se fert, quemadmodum initio demonstrauimus. Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea:

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id est,
Beneuolam amicis, rursus asperam hostibus.
Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. i.
Par amor ambobus, mortales aureiolim
Viuebant, tum cum redamabat amatus amantem.
Aristoteles apud Laertium crebro solitus est dicere, ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος, *significans veram amicitiam interisse inter mortales.*

Muneribus vel dij capiuntur.

QVOD *scripsit Ouidius:*
Munera crede mihi capiunt hominesq; deosq;,
Placatur donis Iuppiter ipse datis.
Euripides in Medea, vulgi sermone fuisse celebratum ostendit, cum ait:
Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. id est,
Donis vel ipsos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Praepollet aurum prorsus ac praeponderat.
Celebratur & hic versiculus, quem etiam vsurpauit Plato libro tertio Politia,
Δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας. id est,
Cum diuis flectunt venerandos munera reges.
Vnde Seneca philosophi cuiusdam apophthegma referens ait: Omnium esse dulcissimum accipere.

Manum de tabula.

M. TVLLIVS *in epistola quadam: Heus tu manum de tabula. Magister adest citius quam putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, manum de tabula admonuisse, vt desisteret a scribendis dicteriis. Allusum autem apparet ad Apellis nobilissimi pictoris dictum: qui cum Protogenis opus immensi laboris ac curae supra modum anxia miraretur, ait omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora, sed vno se praestare, quod manum ille de tabula nesciret tollere, memorabili praecepto, nocere saepe nimiam diligentiam. Haec Plinius libro 35. cap. 10. Proinde si quando admonebimus, vt recedat aliquis ab opere negocioue, quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conueniet in quosdam scriptores plus satis accuratos, & morose cuiusdam diligentiae, qui sine fine premunt suas lucubrationes, semper aliquid addentes, adimentes, immutantes.*

Emere malo quàm rogare.

M. TVLLIVS *in Verrinis actionibus adagij vice citat, Emere malo quàm rogare. Quo significatum est, haudquaquam gratis accipi quod precibus emitur, imò nihil emi carius quàm quod roganti datur. Durum. n. illud verbum ingenuis animis Rogo, nec inter amicos vnquam expetendum, autore Seneca. Translatum à veterum consuetudine, qua vicinus à vicino supellectilem commodato rogabat, quam ipse fortè domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuisse ex Plauti tum Aulularia, tum Rudentibus licet cognoscere. L. Apuleius in Floridis: Neque enim leui mercede emit qui precatur: aut paruum precium accipit qui rogatur, adeo vt omnia vtensilia emere potius velis quàm rogare: Idem innuit, obscurius quidem, sed eleganter Graecis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco,* εὔχου τῷ γείτονι ἔχειν, ἐνὶ σοὶ δὲ μὴ χρῄζειν*. id est, Precare vicino vt habeat, magis autem olla. Significat autem, optandum quidem, vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum sumere, quod ipse domi non habes, verum multo satius esse, te ipsum domi possidere, quicquid postulat vita vsus.*

Manum non verterim. Digitum non porrexerim.

PROVERBIALIS *hyperbole, Manum nō verterim, pro eo quod est, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quàm manum vertere. Extat praeter alios apud Apuleium in Apologia magiae: Quid de me, inquit, Mezentius sentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto De finibus: Ne manum quidem versuros fuisse. Idem eius operis libro 3. Chrysippus quidem & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius causa porrigendum esse dicebant, quibus ego vehementer assentior. Agit illic de gloria siue bona fama, quae sit omnino contemnenda, si nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra,*
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?
De pollice verso diximus alibi. Quintilianus lib. 11. scribit, manuum gestus tantum habere momēti in pronunciatione, vt propemodū velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi propriè cōuenit ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digito, redeunte flexu simul explicatur atq; cōuertit. Interrogationi cōgruit ille, cū vertimus manū, vtcūq; cōposita ē. Quin et hodie manū vere-ctā inuertimus, quoties discrimē minimū significamus. In sermone quē modo citauimus ex Quintiliano, quod est

est pro omnibus uerbis, putamus rectius legi, pro oĩbus membris, vt intelligas, quicquid cæterarum corporis partium gestu significari potest, id solam præstare manum. Apud Plutarchũ in vita Timoleontis quidã missus ad Andromachum, post multa inhumaniter ac barbarice dicta, manum deniq; porrexit, ac modo supinã, mox pronã ostendit, minitans hoc gestu se subuersurũ illorum ciuitatẽ. At Andromachus ridens, nisi quòd manu similiter supinata, ac mox versa, iussit illũ quàm primum abire, nisi nellet talem reddi nauem ipsius.

Semper Leontini iuxta pocula.

Αἰεὶ Λεοντῖνοι περὶ τοὺς κρατῆρας; id est, Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos qui semper iisdem studiis sunt addicti. Leontini Siciliæ populi sunt, quos vbi Phalaris expugnasset, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium quod refertur à Diogeniano.

Cestreus ieiunat.

Κεστρεὺς νηστεύει, id est, Cestreus ieiunat. De famelicis et voracibus dici conuenit. Vnde & qui fame oscitant, κεστρεῖς dicuntur, & κεστρῖνοι, quod conuiciũ olim in Athenienses iactum tradit Hesychius. Alij malunt referre ad eos qui vitam innocuam agunt, & ab aliorum iniuriis abstinent. nec vllum emolumentum ex sua innocentia ferunt. Et enim Cestreus piscis genus quoddã, quod reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnũ ab aliorum carnibus abstinet, ideoq; non capitur esca, sed in limum abdit sese, atque ibi perdurat, & vt arbitrantur nonnulli, limo pascitur. Quin captus etiam non alitur escis, aut vllo animante, cum sit acutis dentibus. Quin ipse impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non sit edax, parum est osculentus. In metu vero caput occultat, arbitrans totum corpus iam esse tutum. Vnde & Aristophanes apud Athenæum:

> Ἆρ' ἔνδον ἐστὶν ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία; id est,
> Num intus virorum Cestreum colonia?

Alludit ad Cestrinam Chaoniæ partem.

> Et apud eundem Diphilus:
> Κεστρεὺς ἔσομαι νῆστις ἕνεκ' ἀσιτίας. id est,
> Cestreus futurus ob inediam grauissimam.

Rursum libro septimo refert ex Anaxandride:

> Τὰ πολλὰ δ' ἄσαρκος περιπατεῖ, κεστρεὺς ἐστὶ νῆστις. i.
> Incarnis obambulat fere, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnosophistarum septimo, qui quidem præter alia complura & illud adscribit, piscem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, vt congrum ipsum à morana. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes.

PLAVTVS in Truculento: Verum est verbum quod memoratur: vbi amici, ibidem opes. Citatur et à Fabio prouerbij vice, lib. Orator. institut. 5. Sensus est, potiores esse amicos quàm pecuniam, & ad vitæ præsidiũ plus habere momenti amicos citra pecuniam quàm absque amicis opes. Vnde & apud Scythas, autore Luciano is habebatur ditissimus, qui certissimos & optimos amicos possideret. Verum si quis ad huius seculi mores respiciat, adagium inuertendum existimabit: vbi opes, ibi amici. Quando quidem

> Vulgus amicitias vtilitate probat. Et,
> Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
> Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Terra uolat.

Ἡ γῆ πέταται, id est, Terra volat. De re vehementer absona, quæq; nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τῶν ἀδυνάτων. Iulianus in epistola quadam prouerbij nomine refert, mutato verbo, κούφη ἡ γῆ, κατὰ τὸν λόγον. id est, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitatem pertinet quæ retulimus alibi, Ζεὺς ἄπαις, i. Iupiter orbus. Et,

> Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Ilias malorum.

Ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. De calamitatibus maximis simul & plurimis. Propterea quòd in Iliade Homerica nullũ mali genus non recensetur. Vnde ex hac docti putãt tragœdiarum argumẽta fuisse sumpta, sicut ex Odyssea comœdiarum. Est autem opus uerbosum, vigintiquatuor uoluminibus uix absolutum. Vnde & quamuis orationem plus satis prolixam, Iliade longiorem uocant, vt Aeschines aduersus Demosthenem, ταῦτα δὲ εἰπὼν δίδωσιν ἀναγνῶναι ψήφισμα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον μὲν τῆς Ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. id est, His dictis decretum scribæ legẽdum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autẽ verbis ijs quæ dicere cõsueuit. Eustathius inuertit adagionem ad hunc modũ, καὶ παροιμία μέντοι κακῶν Ἰλιάδα φησίν, αὕτη δὲ καλῶν πάντως Ἰλιάς. id est, Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omniũ bonorum Ilias. Synesius in epistola quadam ad fratrem: καὶ ὅλως κακῶν Ἰλιὰς περιέστη τὴν πόλιν ἡμῶν. id est, In summa; malorum Ilias circumstetit vrbem nostram. Plutarchus in preceptis coniugalibus: οἱ δ' ἐκείνων Ἰλιάδα κακῶν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησαν, i. At illorũ nuptiæ Iliada malorum Græcis ac barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis et Helenæ, quod inæstimabilium malorum fuit causa. Vtitur & M. Tullius in epistolis ad Attic.: Tanta malorum impẽdet Ilias.

Lerna malorum.

Λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum, de malis item plurimis simul in vnum congestis & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat, libro Geographiæ octauo scribens, Lernam lacum fuisse quempiam, Argiuorum ac Mycenæorum agro communem, in quem cum passim ab omnibus purgamenta deportarentur, vulgo natum prouerbium, Λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum. In hoc loco poetæ fingunt hydram illam septem capitum constitisse, quam Hercules igni Græco confecerit. Eam aliis hydram Hesiodus scribit, ex Echidna et Typhaone prognatam; alitam à Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica, in quem cum omne sordium genus promiscue conjicerent, fœtidas inde ac pestilentes nebulas solitas exhalari. Quanquam rectius autumat, vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, Aegypti filios, quibus totidem filias suas collocarat, omnes eadem nocte

trucidasse, atque horum capita in eum locum fuisse cõgesta. Hinc ortum esse prouerbium. Neque uero negat fieri potuisse, vt contumeliæ causa in eundem locũ in quo capita composuerat, iusserit & purgamenta cõportari. Itaq; quoties hominem significamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere cõtaminatum, aut cœtum hominum pestilentium, quasiq́; sentinam & colluuiem facinorosorum, recte dicemus, λέρνην κακῶν, id est, Lernam malorum. Apud Hesychium Cratinus comicus theatrum quod ex varia mixtaq́; hominum colluuie constaret, λέρνην θεατῶν appellauit.

Thesaurus malorum.

Θησαυρὸς κακῶν, id est, Malorum thesaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

Οἴ μοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγεται
Κακῶν, id est,
Me miseram vt ingens panditur thesaurus, ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas sententias huiusmodi senarius:

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id est,
Thesaurus est mulier malorum, si mala est.

Vsurpauit adagium Plautus in Mercatore: Tu quidẽ thesaurum huc apportasti mali.

Aceruus bonorum.

Ἀγαθῶν σωρός, id est, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copiosis legimus, tã quam aceruatim congestas, neq; pondere, neq; numero, sed ipso cumulo infusas. Aristophanes in Pluto:

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἀδικοῦσιν. id est,
Nobis bonorum aceruus influit in domum
Sine fraude, nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula:

Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω. id est,
Vt agminatim cuncta tibi fero bona.

Rursum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit:

Δηλοῖς γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id est,
Venisse narras, qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori senilis, cui Carion seruus iocans ita respondet:

Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σορόν. id est,
Imò senilium feras qui ad nos malorum aceruum.

Allusit autem ad senectutem illorum iam capulo uicinam. Nam σορὸς per ο μικρὸν tumulum significat sepulchralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum atque aceruũ. Proinde consentaneum est, seruum eius vocis syllabã data opera perperam pronunciasse. Hæc atq; id genus alia tum fiunt venustiora, quemadmodum iam sæpius admonuimus, si paulo longius à simplici sensu detorqueantur. Veluti si quis dicat, in aliis oratoribus alias atq; alias eminere dicendi virtutes, in M. Tullio uno τὸν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id est Omnium bonorum aceruum esse. Resipiunt huius adagij naturam illa Ciceronis familiaria, Cumulare officijs, Cumulatissime satisfacere, Cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia.

Ἀγαθῶν μυρμηκία, id est, Bonorum myrmecia, de immensis opibus. Nã Myrmecia Græca significat cauernam, aut agmen formicarũ. Quãquam ab illis formicis sumptũ videri potest, de quibus meminit Plinius libro undecimo, capite tricesimoprimo: quas ait esse colore felium, magnitudine luporum Aegypti. Eas in septentrionali Indorum, qui Dardæ uocentur, regione aurum è cauernis egerere. Furtum hyberno tempore, Indi furantur æstiuo seruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis: quæ tamen odore sollicitatæ prouolant, neq; raro lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugientes. Atq; huc videtur respexisse diuus Basilius, cum scribit ad nepotes, quicquid vltra necessitatẽ vsus superesset, siue id esset Lydia gleba, siue formicarũ auriferarum opus, hoc magis esse contemnendũ, quo minus esset eo opus. Quanquam nihil prohibet, quo minus ad nostras formicas referatur, non solum propter innumerabilẽ agminũ multitudinẽ, verumetiã propter genuinam quandam animantis in accumulando penore industriam, ore trahentis quodcunque potest, atque addentis aceruo, quemadmodum scripsit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinamur, vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum testatur Cicero libro de Diuinatione primo: Midæ, inquiens, illi Phrygio cum puer esset, dormienti formicæ in os tritici grana cõgesserunt. Ditissimum fore prædictum est. Quod euenit. Huc allusit Theocritus in Encomio Ptolemæi,

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μενόντων. id est,
Nec secus, ac formicarum semper properantium
Diuitiæ sunt extructæ. Idem in Syracusanis,
Μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι. id est,
Formicæ numeroq́; modoq́; carentes.

turbam hominum frequentem significans. Huic affine generi est quod Plato libro De repub. nono, τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit. i. voluptatum examen: & Socrates apud Plutarchum Cheronensem, ἀρετῶν σμῆνος, id est, virtutum examen, pro turba numeroq́; immenso. Porrò locus quem adducit Plutarchus, est in Memnone Platonis. Confine est his quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, i. examen eruditionis. Itẽ quod apud Athenæum libro octauo, Alexis scripsit in Pãphila,

Παρέθηκα τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισφέρων
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id est,
Apposita mẽsa ẽ, plaustra deinceps intulit Bonorũ.

Dathus bonorum.

Δάτος ἀγαθῶν, i. Dathus bonorum, in eandem sententiam dici consueuit. Est autem Dathus Thassiorum colonia iuxta Strymonẽ, cũ alioquin opulenta ac florens, tum quòd habet etiam auri uenas, vt hinc in prouerbium abierit, Δάτος ἀγαθῶν, id est, Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbij præter alios meminit Suidas, apud quem legimus Δατὶς non Δάτος.

Thassus bonorum.

Θάσος ἀγαθῶν, id est, Thassus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thassus insula est iuxta Thraciam. Zenodotus huiusmodi quãdã fabulam refert: Callistratus orator demigrans Athenis, persuadere conatus est Atheniensibus, vt regionẽ quæ ex aduerso erat incolerent, multa splendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri venas haberet, et quòd glebam optimam. Deniq; in summa, inquit,

Thassus

Thassius bonorum est. hinc in vulgi sermonem abiisse, Θάσιος ἀγαθῶν, id est, Thassius bonorum, de iis qui splendida pollicentur.

Hostium munera non munera.

PRISCORVM *superstitio credidit, obseruanda vel maxime munera, à quibus quo animo mitterentur. Propterea quòd quæ darentur ab iis qui nobis male cuperent, exitio plerunq; fuisse constaret. Ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pādoram à Ioue Promethæo missa. Quemadmodum fuit & vestis, qua Medea nouam nuptam Iasonis donauit. Rursum vestis illa, quam Deianira misit Herculi. Prouerbiorum interpretes existimant hanc parœmiam ex historia natam, quæ refertur apud Homerum Iliados libro septimo. Narrat autem Hectorem & Aiacem inita amicitia, dona inter sese permutasse, atque Hectorem Aiaci donasse gladium, Aiacem Hectori dedisse balteum: deinde pariter ambobus suum munus exitio fuisse. Siquidem Aiax victus ab Vlysse, cognitisq; iis quæ per insaniam tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio sibi necem consciuit. Item Hector per occasionem balthei occisus est ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Mastigophoro, sed ita refertur, vt non ab Aiace natum, sed tanquam vetus iam tum ab eo videatur usurpari. Siquidem is posteaquam mori decreuisset, execratur eum gladium, quem quōdam ab inimicissimo dono acceperat, eumq; sibi fuisse inauspicatissimum ait, neque quicquam omnino postea feliciter apud Argiuos successisse. Deinde suspicionem hanc vulgato dicto confirmans ait,*

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id est,
Quin verum id est mortalium prouerbium,
Non esse dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoste, verum inauspicata ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcum huiusmodi,

Ἕκτορ αἴαντι ξίφος ὤπασσε, Ἕκτορι δ' αἴας
Ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Aiaci datus ensis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori, vtrique suum domum erat exitio.

Rursum ex alio quodam epigrammate,

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπεται δῶρα
Ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου. id est,
Atque ita ab hoste hosti veniunt letalia dona,
Quæ studij specie fata necemq; ferunt.

Huc spectat & illud quod apud Euripidem Medea recusans Iasonis xenia, tanquam perniciem allatura:

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, *inquit*, δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. id est,
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Seruius ostendit & Vergilium huc allusisse, cum ait in Aeneidos libro quarto, -Ensemq; recludit
Dardanium, non hos quæsitum munus in vsus.

De gladio loquitur ab Aenea relicto, quo Dido sese cōfodit, quem Aeneam hostem, & impium eadē vocat. Huc referendus prouerbialis ille senarius,

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποτ' ἡγοῦ φίλον. id est,
Ab hoste dicta ne unquam amica duxeris.

Et alter huic similis,

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην. id est,
Diffisus hosti, nil feres unquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos qui pauperes munusculis quibusdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim hoc est dare munus, sed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo, περὶ Εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς, probat, quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. id est,
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne stultus habear scilicet, si muneris
Titulo atque specie dona videar poscere.

Quadrabit & in eos qui per artes magicas dæmonum vtuntur obsequiis. Nam ea demum exeunt in perniciē vtentium: & in hæredipetas: postremo, qui quouis officio captant, non ex animo, sed aliud spectātes. Itaque mutatione voculæ nouabitur parœmia: nēpe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & πενήτων ἄδωρα δῶρα. *Denique* πονηρῶν ἄδωρα δῶρα, *quemadmodū admonuimus in operis initio.*

Dauus sum, non Oedipus.

OEDIPI *ingenium scite proponendis, simul & dissoluendis ænigmatum scyrpis nobilitatum est, propter dissoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, seruus dissimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, sum, non Oedipus. Id quod commutato nomine potest ad quemlibet accommodari: Paulus sum, non Oedipus: Antonius sum, non Oedipus. Quin ipsa per se figura prouerbialis est, potestq; ad eundem modum fingi ex quauis vel persona, vel re vulgo nobilitata. Vt qui possim hæc omnia meminisse? Petrus sum, non Lucullus. Qui possim tantis sufficere laboribus? Nicolaus sum, non Hercules. Qui potero rem tam duram persuadere? Ricardus sum, non Cicero. Sed Terentiano dicto simile est illud Euripidis in Hippolyto coronam gestante,*

Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id est,
Non sum augur, abdita scire vti queam palam.

Itidem in Hecuba,

Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σὴν ὁδὸν βουλευμάτων. id est,
Diuinus haud sum, nec nisi audiero, queam
Viam tuorum nosse cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos qui de industria loquuntur obscurius, & αἰνιγματωδῶς: *aut in hos qui vel ob imperitiam, vel superstitiosam incognitarum vocum affectationē, stylum obscurant, ac vate magis egent quàm lectore. Cuiusmodi fuisse Heraclitum tum Plato locis aliquot, tum Aristoteles Rhetoricæ artis lib. 3. testatur, additq; eam hominis obscuritatem ex ancipiti verborum compositione fuisse profectam, cum incertum esset, vtrò verbum aliquod esset referendum, ad superiora'ne, an ad sequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus esse dixit. Ad quod alludens Martialis, ita iocatur in Sextum obscuritatis affectatorem,*

Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris;
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitum cum suo vitio, Iouiniano diuus opprobrat Hieronymus. Quanquam Laertius scribit eū philosophum, si quando libeat, oratione luculentissima

uti, vt appareat ex industria affectatam obscuritatẽ, adeo vt discipulis etiam solitus sit præcipere σκότισον, id est, obscura.

Finem uitæ specta.

EXTAT *apud Herodotũ historia longe notissima, quẽadmodum Solon Crœso responderit, nemini competere nomen beati, nisi qui feliciter uitæ cursum peregisset. Quod referens Iuuenalis,*

–Quem vox, inquit, facunda Solonis
Respicere extrema iussit spatia vltima uitæ.

Hanc sententiam copiosius extulit Sophocles in Oedipo tyranno,

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. *id est,*

Itaque mortali supremus ille fatorum dies
Vsque respectandus, vt ne quem beatum iudicet,
Quin mali nihil uniuersum passus æuum exegerit.

Eadem paulo diuersius idem extulit in Trachinijs,

Λόγος μέν ἐστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνῃ τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. *id est,*

Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud posse quenquam quempiam cognoscere,
Bonus an malus sit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Consimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. *id est,*

Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo, supremum videris vitæ diem.

Idem in Troadibus.

–Τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. *id est,*

Ne quempiam horum, quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita excesserit feliciter.

Eadem repetit alijs verbis in Heraclidis,

–Τῇ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐφήμεροι τύχαι. *id est,*

–Cæterum hoc rerum statu
Mortalibus denuncias palàm omnibus,
Docetq́, ne qui prosperis successibus
Vti videtur, hunc beatum existiment
Prius, atq; demigrasse vita viderint.
Vsque adeo sunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Transformationibus sic extulit,

–Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est: diciq́, beatus
Ante obitum nemo supremaq́, funera debet.

Quin hodieq́, passim omnibus est in ore, ab exitu rem spectandam esse.

Posterioribus melioribus.

INTER *Græcanicas parœmias refertur,* δευτέρων ἀμεινόνων*, id est, Alteris melioribus. Quo significabant ea quæ prima experientia parum bene successerant, secunda nonnunquam commodius euenire, & prioris consilij erratum, posteriore consilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à sacris ortum, in quibus si prima uictima non fuisset litatum, iterabant sacrum, meliora sperantes, id quod satis indicat leno Plautinus, qui sæpius Veneri cæsa uictima litare non poterat. Plato lib. De legibus 4. videtur ad talorum iactum, aut lusum consimilem referre. Propterea quòd non raro fit, vt cui lusus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum atque iterari postulet, sperans fore vt iam felicius ludat. Ait enim,* Πάλιν δὴ οἷον φασὶν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνως ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν. *id est, Rursum igitur, quemadmodum ludentes dicere consueuerunt, secundis denuo melioribus repetamus. Quãquam & hoc loco* παίζοντες *referri potest nõ ad lusum aliquem, sed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adstipulatur, qui secundo De diuinatione libro sic ait: Quæ est autem inconstantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant secundis? Idem in Philippicis oratione duodecima, Posteriores enim cogitationes, vt aiunt, sapientiores esse solent. Idem ad Quintum fratrem, Ego vero nullas* δευτέρας φροντίδας *habere possum in Cæsaris rebus, hoc est, nullum idoneum reperio consilium, quo superioribus malis possim mederi. Huc respexit & Dauus ille Terentianus, cum ait,*

Hac non successit, alia aggrediamur uia.

Quin eodem allusisse videtur & Aristoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *libro, cùm ait,* Δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι. *Loquitur de his qui causarum naturalium admiratione prouocati accedunt ad philosophandum. Quos causis cognitis vult iam desinere mirari, & ad meliorã conuerti. Porrò prouerbium videri potest ex Euripidis ortũ tragœdia, cui titulus Hippolytus coronatus,*

–Κἀν βροτοῖς
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. *id est,*

Siquidem solet mortalibus prudentior
Posterior esse aliquando cogitatio.

Verba sunt nutricis ad Phædram quasi recantantis ac palinodiam canentis superioris orationis, posteaquam videt eam de moriendo cogitare. Respexit huc & in Supplicibus,

Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν εἴ τι μὴ καλῶς ἔχει,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα,
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. *id est,*

In ædibus si quid parum recte est, licet
Corrigere posterioribus sententijs,
At non item æuum.

Inde & metanœa dicta Græcis, quòd posterior cogitatio perspicit aliter agendum fuisse.

Actum est.

PROVERBIALITER *his uerbis etiam hodie desperationẽ significamus, Actum est. Græci* πέπρακται. *Euripides in Hippolyto coronato,*

Φεῦ φεῦ πέπρακται, βασιλὶς οὐκ ἔτ' ἐστὶ δή. *id est,*

Eheu peracta res, hera occidit palàm.

Terentius in Eunucho: Actum est, ilicet, peristi. Donatus existimat, actum est, sumptum à iure, ilicet à iudicio, peristi à supplicio. Nam hæc tria pariter verba, incremento quodam indicant desperationem. Quoniam autem fas non erat rescindere iudicum sententiã, & eadem de re bis iudicium adipiscier, vt ait Terentius,

tius, vulgo receptũ est, vt de negotiis desperatis actũ esse diceretur. Etiamsi postea repertum est, vt quidam per iudicem in integrum restitueretur. Aut certe ideo dictum est, actum est, quòd quicquid peractum est, hoc iam infectum esse non potest, iuxta prouerbiales sententias, quæ testantur, ne Deo quidem permissum esse, vt quod factum sit, efficiat infectum. Plautus, Nisi quid rei præsidium apparas, acta hæc res est. Certum est mori. Dicimus autem uel absolute, actum est, uel cum adiectione quapiam huiusmodi: Actum est de Repub. Actum est de tuis omnibus. Actum est de rebus humanis. Actum est de tua salute, ni vigilas.

Fumos vendere.

NIMIS *quàm elegans adagium extat apud Martialẽ, Fumos vendere, pro eo quod est principum beneuolentiam, simulato commendationis officio, per occasionem familiaritatis, precio vendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam esse videtur, verum euanescit ilico. Martialis carmen hoc est,*

> *Vendere nec vanos circum palatia fumos,*
> *Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.*

Vnde & præstigiosam rerum magnarum spem atque ostentationem, fumũ ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus contra Ruffinum: De tanta librorum sylua vnum surculum ac fruticẽ proferre non potes. Hi sunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Ruffinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarum literas quasi fumos obiiceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperite tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obscuritatem, sed inanem ac falsam ostentationem significari. Plutarchus De deo Socratis. τὴν δὲ τύφου ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσασα. *id est, Factum autem ceu fumum quendam philosophia in sophistas dispersit. Porrò genus hoc hominum, maximam auiarum regalium pestem, Helius Lampridius eleganter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali uita. Eius verba libuit subscribere: Zoticus, inquit, sub eo tantum valuit, vt ab omnibus officiorũ principibus sic haberetur, quasi domini maritus esset. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta venderet, fumis quàm maxime diuitias enormes sperans, cum aliis atque aliis polliceretur, omnes falleret. Egrediensq; ab illo singulos audiret: dicens, de te hoc locutus sum. Hoc de te audiui, hoc de te futurum est. Vt sunt homines huiusmodi, qui si admissi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non solum malorum, sed & bonorum principum vendunt. Et qui stultitia vel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infami rumigeratione pascuntur. Hactenus ille. Cæterum adagium fecit insignius, Thurini Verconij suppliciũ, quod quidem in vita Alexandri Seueri, idem Helius refert ad hunc modum: Solus, inquit, post meridiem, vel matutinis horis, idcirco nunquam aliquos videbat, quòd ementitos de se multa cognouerat, speciatim Verconiũ Thurinum, quem cum familiarem habuisset, ille omnia vel fingendo sic vendiderat, vt Alexandri quasi stulti hominis, & quem ille in potestate haberet, & cui multa persuaderet, infamaret imperium. Sicq; omnibus persuaserat, quòd ad nutũ suum omnia faceret. Deniq; hac illum arte deprehendit, vt quendam immitteret, qui à se quiddam publice peteret, ab illo autem occulto, quasi præsidium postularet, vt pro se Alexandro secreto suggereret. Quod cum factum esset, et Thurinus suffragium promisisset, dixissetq; se quædam imperatori dixisse, cum nihil dixisset, sed in eo pendere vt adhuc impetraret, euentum vendens. Cumq; iterum iussisset Alexander interpellari, & Thurinus quasi aliud agens, nutibus annuisset, neq; tamen interim quicquam dixisset: impetratum autem esset quod petebatur, Thurinus autem ab illo qui meruerat, fumi venditor ingentia præmia percepisset, accusari eum Alexander iussit: probatis per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus, quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit, & fumo apposita, quem è stipulis & lignis humidis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. At ne in vna tantum causa videretur crudelior fuisse, quæsiuit diligentissime antequam dãnaret, & inuenit Thurinum sæpe etiam in causis ab vtraque parte accepisse, quum euentus venderet, & ab omnibus qui aut præpositurras, aut prouincias acceperant. Atque inibi paulo pòst: Nec dedit alicui facultatem, vel fumorum vendendorum de se, vel sibi de aliis male loquendi, maxime occiso Thurino, qui illum quasi fatuum et vecordem sæpe vendiderat. Quid autem dixerit forum transitorium, ipse in eiusdem vita videtur explicare, quum alio quodam loco sic ait: Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iussit. per eam viam qua esset seruis suis ad suburbana imperatoria iter frequentissimum. Porrò genus illud supplicij, Auidius Cassius imperator, primus excogitasse legitur, vt stipitem prælongum poneret, pedum centum octoginta, id est, materiam, & à summo vsque ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incensisq; aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profectò supplicium, sed tamen factis tam pestilentibus dignũ. Vtinamq; nostri temporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui cum esset ethnicus, præterea Syrus genere, postremo vehementer adolescens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulæ pestibus vsque adeo erat infensus, vt vir alioqui moribus placidissimus his demum esset implacabilis.*

Ancora domus.

SIMILI *figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ gentisq; ancoram nominat.*

> Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρ' ἔτ' ἐμῶν. *id est,*
> *Qui iam solus generis superest ancora nostri.*

Porrò ancorã Græcis pro refugio prouerbialiter vsurpari solere alibi notauimus, cum sacram ancoram exponeremus. Deniq; quicquid illud est cui innitimur, cuiusq; fulcimur fiducia, ancoram vocant, sumpta à nauibus metaphora, quæ tum ancoris fultæ sunt, veluti defensæ à fluctibus quiescunt. Vnde & illud apud Aristidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες. *id est, Omnes Græci sibi videbantur in portu quodam esse, duabus nixi ancoris,*

coris, quasi gemino fulti præsidio. Quem locum & paulo superius adduximus.

Contra stimulum calces.

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, id est, Contra stimulos iactare calcem, est frustra repugnare iis quos vincere nequeas, aut eos prouocare qui lacessiti noceant. Aut reluctari fatis, & incommodum quod euitare non queas, impatienter ferendo, non solum non effugere, verumetiã conduplicare. Veluti si quis vxorem nactus rixosam assidue cum ea litiget, nihil profecturus, nisi quòd illã reddat rixosiorem. Terentius in Phormione, Namq; inscitia est aduersum stimulum calces. Donatus παροιμίαν esse admonet cũ eclipsi, deesse enim iactare, quod vnico verbo Græci dicunt, λακτίζειν. Plautus in Truculento: Si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Euripides in Bacchis,

Θύοιμ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id est,
Potius sacra illi fecerim, quàm calcibus
Stimulos ferire coner, iracundia
Citus in deum, mortalis ipse cum fiem.

Pindarus in Pythiis, ποτὶ κέντρον δέ τι λακτιζέμεν τελέθει. id est, Contra stimulum autem calcitrare est. Metaphora ducta est à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt: unde & βουκέντραι, dicuntur in prouerbio:

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id est,
Multi boũ stimulatores, pauci aũt terræ aratores.

Quòd si quando calcibus repugnent aduersus stimulũ, grauius etiam læduntur boues, tantum abest vt stimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας cuiusdam meminit Ctesiphontis pãcratiastæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere.

Εἰς τὸ οὖς λέγειν, id est, In aurem dicere, vel hodie vulgo dicti tant, pro eo quod est clãculum ac secretò committere. Translatum ab iis qui propius admoti, ad aurem insusurrant, quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties,

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίατο ἄλλοι. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire ualerent.
Horatius in Sermonibus, In aurem
Dicere nescio quid puero. Euripides in Ione,
Δεῦρ' ἴθ', ἵν' ἐς οὖς τοὺς λόγους εἴπω φίλον. id est,
Accede, in aurem vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς δὲ τινι τῶν συγκλητικῶν κοινολογούμενος. id est, Ad aurem cum Syracusanis quibusdã communicans.

Nec obolum habet, vnde restim emat.

PROVERBIALIS hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborant. Lucianus in Timone, Χθὲς μὴ δ' ὀβολόν, ὥστε πρίασθαι βρόχον ἐσχηκότες. id est, Qui pridie ne obolum quidem habebant, quo laqueum emerent. Pauperrimus autem sit oportet, qui tenuitatis tædio sese laqueo præfocare velit. Porrò plus quã pauperrimus videtur, cui ne nummulus quidem suppetit vt restim emat, qua se suspendat.

Hinnulus leonem.

PROVERBIALIS est allegoria, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, id est, Hinnulus leonem, subaudiendum cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione sententiæ, quoties præpostero rerum ordine, qui viribus multo est inferior, superat potentiorem. Lucianus de captatore testamenti, qui iuuenis à sene, captator à captato captus est: τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. id est, Hoc est illud quod prouerbio dicunt, Hinnulus leonẽ. Huc respexit quisquis fuit qui scripsit Megaram Herculis:

Ἦ ὅτι ἀλκαίη παῖς ἄπλετα φαίδιμος αἰεὶ
Ἀνδράσιν ὡς ἐλαφεῖς, λέων ὅσις ὑπὸ νεβρῷ. id est.
An quoniam immensis affligitur inclyta proles
A viro inerte, leonẽ vt si hinnulus vrgeat acrem?

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties fit vt longe inferior lacessat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditissimo.

Iungere vulpes.

DE re palàm absurda dicitur, Ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας, Vulpes iungere. Verg. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui,
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum.

Τράγον ἀμέλγειν, id est, Mulgere hircum: eundem habet sensum. Lucianus in vita Demonactis, inter huius festiuiter dicta commemorat & illud: cum conspiceret duos quosdam philosophos, vtrosque pariter indoctos, inter se disceptantes, & alterum quidem ridiculas quasdam quæstiones proponentem, alterum item alienã, néque quicquam ad rem facientia respondentem: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum supponere? Refertur à Diogeniano his verbis, Ποιμενικὸς ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθείς, id est, Verum stultior, qui mulget hircum, an qui cribrum supponit? cum vterque pariter absurde facit. Ab hoc sanè non abludit illud, Similes habent labra lactucas: &, Dignum patella cooperculum.

De asini vmbra.

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, id est, Super asini vmbra: pro eo quod est, de re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam: τὰ πάντ' ὄνος σκιά. id est, Cuncta asini vmbra: hoc est, nugæ, nihili res. Apud eundem Aristophanes in Dædalo. περὶ τοῦ ὅλου ὁ πόλεμος νῦν ὑμῖν ἐστί, περὶ ὄνου σκιᾶς. id est, Qua de re nunc inter vos bellum est? Nimirum de asini vmbra. Citatur ab eodem & Aristoteles, ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id est, asini vmbra, Archippi comœdiam opinor sentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id est, Omnes, vt ita dixerim, de asini vmbra depugnant philosophi. Aristophanes in Vespis, περὶ τοῦ μάχει νῷν; περὶ ὄνου σκιᾶς. id est, De quo pugna est nobis? de asini vmbra. Demosthenes in Philippica quadã, περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. id est, Cum omnibus in præsentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde sunt qui credant hoc adagij primum ab autore Demosthene natum fuisse, fabulam

huiusmodi referentes: cum aliquando Demosthenes quendam in causa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, sed dicenti obstreperent, ille pauli sper, inquit, aures mihi præbete, si quidem rem narrabo nouam ac lepidam, atque auditu iucundam. Ad quę verba cũ illi iam aures arrexissent, adulescens, inquit, quispiam asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viam autem cum æstus meridianus ingrauesceret, nec inueniret quonam vmbraculo solis ardorem defenderet, depositis clitellis, sub asino sedens, eius vmbra semet obtegebat. Cæterum id agaso non sinebat, hominem inde depellens, clamansq́, asinum esse locatum, non asini vmbram. Alter item ex aduerso tendebat, asseuerans etiam vmbram asini sibi conductam esse. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum producta est, ita vt etiam ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductam esse asini vmbram: illo pari contentione respõdente, vmbram etiam asini conductam esse. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demosthenes, vbi sensisset iudices diligenter auscultantes: repente cœpit à tribunalibus descendere. Porrò reuocatus à iudicibus, rogatusq́, vt reliquum fabulæ pergeret enarrare: De asini, inquit, vmbra libet audire, viri causam de vita periclitantis audire grauamini. Paulo aliter narrat Plutarchus in vita Demosthenis, his quidem verbis: Λέγεται δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ λέγειν, βραχὺ ἐθέλειν πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας ἔφη θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεως Μεγαράδε ὀνάριον. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιάν, εἶργον δὲ ἀλλήλους. ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν, καὶ ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπεχόντων, καὶ δεομένων περαίνειν τὸν λόγον, εἶθ᾽ ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς βούλεσθε ἀκούειν, λέγοντος δὲ ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθε, id est, Cum in concione dicenti obstreperent Athenienses, ait se breuiter illis velle narrare quiddam. At silentio facto, Adolescens, inquit, æstatis tempore asinũ mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiscens vteretur. Porrò meridie cum sol acriter æstuaret, vterq́ cupiebat sub vmbram asini succedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret asinum conductum esse, non vmbram. Rursus alter qui conduxerat, se plenum habere ius responderet: atque hæc locutus, discedere parabat. Retinentibus autem Atheniensibus, vtq́ reliquam fabulæ partem adderet orantibus: Ita'ne, inquit, de asini vmbra audire cupitis, de rebus seriis loquentem auscultare non vultis? Quidam aiunt, asinum Athenis non Megaram, sed Delphos fuisse conductum, quod idem apparet ex verbis Demosthenis, qui Delphicam vmbram nominat, in calce orationis De pace: Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ᾽ ἕνα οὑτωσὶ διακειμένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι: id est, An non igitur stultum ac vehementer miserum: singulos aduersus singulos ita commissos de rebus propriis, ac maxime necessariis, cum vniuersis de vmbra Delphica nunc depugnare? Apuleius in Asino, iocatur ex sese natum. Vsurpauit hoc adagiũ Menander in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait, Oratores imperitos impudenter ac periculose facere, quoties apud plebem imperitam & ipsam, non vmbram asini, rem videlicet leuem ac nullius momenti, sed turpia pro honestis laudant: Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ: Procopius in Epistola quapiã, Καὶ αὐτὸς δὲ, οἶμαι, περὶ τῆς τέχνης ὢ σοφώτατε πυκτικῆς φρονῶν συμμέτρως ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου περὶ σκιᾶς ἐγκαλεῖς: id est, Ipse et, opinor, doctissime, de arte pugnãtia cum sentias, deridendi sicut videtur gratia, de asini, quod aiunt, vmbra litem moues. Vsus est eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem scripsit aduersus Celsum. Sed iamdudum tempus vt ab asini vmbra digrediamur, ne quis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶς plus satis curiosos.

De lana caprina.

HVIC simillimum est illud Latinorum adagium, de lana caprina, quod à simili quopiam euentu natum apparet, contentiose decertantibus duobus, vtrum lanas haberet caper, an setas. Aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimiq́, momenti, cuiusmodi iocus fertur & de asini lana. Horatius in epistolis ad Lollium,

> *Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi*
> *Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,*
> *Vt puerum sæuo credas dictata magistro*
> *Reddere, vel partes mimum tractare secundas.*
> *Alter rixatur de lana sæpe caprina,*
> *Propugnat nugis armatus.*

Loquitur de morosis in amicitia, qui quantumlibet friuola de causa litem cum amico suscipiunt.

De fumo disceptare.

HVIC confine est illud quod apud Aristophanem legitur in Nubibus: Καὶ λεπτολογεῖν ἐδίδαξαν, ἢ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philosophos dictum, qui de fumo, hoc est, de rebus nihili nimium anxie disputant. Inest autem non parum comici salis in illis ipsis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, στενολεσχεῖν: quorum alterum significat de rebus tenuibus ac friuolis disceptare, alterum de meris nugamentis sollicitum & anxiũ torqueri. Quapropter etiam Socratis scholam φροντιστήριον appellat.

Talpa cæcior.

REFERTVR à Suida ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id est, Cæcior talpa: de iis qui supra modum cæcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iocundior fiet metaphora, si quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro scribit, ex quadrupedum genere, talpæ visum deesse, oculorum tamen inesse effigiem, si quis prætentam detrahat membranam. Atque hinc ortum adagium.

Cæcior leberide.

AD eandem sententiam pertinet illud, Τυφλότερος λεβηρίδος, id est, Cæcior leberide. Citatur ex Aristophane. Est autem leberis, quemadmodum ostendimus & alibi, pellis illa sicca, quam serpẽtes, cicadæ, & si quod aliud animantis genus exuunt, quoties sibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorum, ac membranula quædam tenuissima, quæ ser-

pentum

pentum oculi præteguntur. Sunt qui tradant hoc, quod notissimum est de serpentibus ac cicadis, etiã piscibus quibusdam accidere. Eam verò pellem Lycophron in iambico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ ὀλεῖται πορτιν φυγὼν σκίπας. id est,

Syphar interibit, tectum vt effusit maris.

Syphar autem συμβολικῶς *idq́ suo more senem appellat, uel* ꝙ *ætas ea cæcutiat, vel* ꝙ *iam effœta atque arida, succo, viribusq́ destituta sit. Sophron in Mimis,*

Τί μὰν ξύσιλος, τί δὲ σύφαρ ἀντ' ἀνδρός; id est,

Quid enim Xysilus, quid Syphar pro viro?

Xysilum appellans aridum & pruginosum senẽ, παρὰ τὸ ξῆν: *aut Syphar, quasi iam non hominem ipsum, sed pellẽ duntaxat exuccã atq; inanẽ. Qđ quidẽ & ipsum prouerbium resipit. Aiunt autem leberidem proprie significare membranam extremam, qua fœtus vaccarũ obtegitur, in qua & ipsa vestigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur,* τυφλότερος λεβηρίδος, *id est, Cæcior leberide:* γυμνότερος λεβηρίδος, *id est, Nudior leberide: &* κενότερος λεβηρίδος, *id est, Inanior leberide.*

Tiresia cæcior.

A NOTISSIMA *fabula sumptum,* τυφλότερος Τειρεσίου, *id est, Cæcior Tiresia. Iuuenalis,*

Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

Tiresiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum:

Intererit multum diues ne loquatur an Irus.

Hypsea cæcior.

*N*ON *dissimili figura dixit Horatius in Sermonibus,*

-Ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypsea cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.

Satis apparet parœmiam ab Hypsea muliere quapiam infami, notæq́ cæcitatis esse profectam.

Sine sacris hæreditas.

*V*BI *quæ commoditas de improuiso præter sumptum obiecta esset, ueteres sine sacris hæreditatem vocabant. Et omnino quicquid citra nostram operam aliũde obtigisset lucri, quasi prouerbialiter hæreditatem appellabant. Ergasilus parasitus apud Plautum in Captiuis duo: Sine sacris hæreditatem sum adeptus offertissimam. Et alibi: Annona est, sine sacris hæreditas. Nã hæredes alioqui vel pro salute laborantis, vel in parentalibus defuncti, sacra quædam suo sumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi: Mihi tales hęreditates non sępe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta: Hic Verres hæreditatem sibi venisse arbitratus est,* ꝙ *in eius regnum ac manus venerat iste. Andreas Alciatus Prætermissorum libro 1. mauult adagionis originem ad prisci iuris consuetudinem referri. Lex enim duodecim tabularum sic habebat: Sacra priuata perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero libro De legibus 2. ut omnis ad quem patris familias pecunia peruenitet, is teneretur sacra celebrare. Refertq́ Scæuolæ pontificis interpretationem, qua traditum est quinque modis astringi sacris hęreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebãtur communium sacrorum societate. Suauius autem esse solet, quod inopinato contingit boni, quemadmodum sine sacris hæreditas. Hæc aliaq́ doctissime sanè disseris Alciatus noster. Porrò in Plautino dicto allusum videtur ad Græcorum illud adagium:* ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. *id est, Non sacrificata sacra deuorare. Item ad Hesiodum illud:*

Ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν. id est,

Ante sacrum factum, cibum ab ollis tollere raptũ,
Atq; edere.

Inter cęsa & porrecta.

*E*LEGANS *in primis adagium extat apud M. Tullium in epistolis ad Atticum: Ea multa, inquit, imò omnia, quorum* κεφάλαιον, *ne quid inter cæsa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur significare cunctationem, & ancipitem hæsitationem, ac velut interuallum illud, inter omittendum quod cœptum est, et incipiendum quod nouari oportet. Sumptũ est autem è prisco auspiciorum ritu, in quibus inter cæsa & porrecta sacerdos ceremonias quasdam agebat, quemadmodum testatur M. Varro libro De lingua Latina secundo. Nam flamen Dialis, inquit, auspicatur vindemiam, & vt iussit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæsa & porrecta flamen prorsus vinum legit. Porrò quòd exta cæsa prorogationem temporis apud veteres significauerint, declarat Cicero libro De diuinatione secundo: Quid enim, inquiens, habet aruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?*

Pensum soluere.

*P*ENSVM *persoluere, est suas implere parteis, debitoq́ persungi officio. Translatum à lanificio muliebri, in quo singulis certum lanæ pondus in opus distribuebatur. Plautus in Persa, Pensum meum quod datum est, confeci. Idem in Bacchidibus, Ego pensum meum lepide accurabo. Et M. Tullius libro De oratore tertio: Nunc ad reliqua progrediar, meq́ ad meum munus pensumq́ reuocabo. Varro De re rustica: Nos nostrum pensum absoluimus. Hieronymus ad Rusticum: Et operis tui pensa persoluas. Verum quo longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venustius. Velut si ad sermonem, ad studium, ad officium, aut alias animi res referatur.*

Ne per somnium quidem.

Οὐδ' ὄναρ, *id est, Ne in somnio quidem. Græcis prouerbialiter dictum est, pro eo quod est, nulla ratione, nullo tempore. Alioqui nemo ferè tam omni felicitate destitutus, quin aliquando per quietem vel somniet lætiora quæpiã. Lucianus* οὐ πώποτε τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, οὐδ' ὄναρ λευκοῦ τοῦ πυροῦ ἐμπεπλησθείς. *id est, Ne per somnium quidem unquam albo panè satiatus. Idem vsurpauit in Gallo, quum ait, regibus ne per somnium quidem aliqua re iucunda frui licere:* ὡς οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέος ἐγγίγνεται. *Rursus* περὶ τοῦ ἀλεκτρυόνος, εἰ δ' οὕτως ἡδὺ καὶ σὺ ᾄδεις, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν, *id est, Porrò suauiter canentes, & eo modo quo tu prædicas, ne per somnium quidem audiuimus. Huc eleganter allusit Theocritus* ἐν βουκολίσκῳ, *apud quẽ Eunica puella ciuilis, rusticum, basium dare conantẽ, ab se repellit, dicens tantum abesse vt illi datura sit*

basium,

basium, vt hoc ne per somnium quidem oporteat sperare. Carmen sic habet.

> -Ἔρρ' ἀπ' ἐμεῖο.
> Βουκόλος ὤν μ' ἐθέλεις κύσαι, τάλαν; οὐ μεμάθηκα
> Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν.
> Μή τύ γε μευ κύσσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. i.
> *-Aufer te hinc procul, inq. malam rem,*
> *Tu mihi suauiolum dare vis homo rusticus? atqui*
> *O miser haud didici dare basia agrestibus vnquam.*
> *Sed magis vrbanis soleo oscula figere labris.*
> *Non mihi tu nitidum os labris fordẽtibus vnquam*
> *Contigeris, nec per somnium.*

Vtitur eodem & M. Tullius in Epistolis ad Atticum: πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ' ὄναρ *quisquam inueniri potest. Theocritus in Megara Herculis vxore,* τὸ δ' οὐδ' ὄναρ, οὐδ' ἐπ' ἄλλῳ. *id est, Quod alij ne per somnium quidem accidit. Galenus* περὶ φυσικῶν δυνάμεων *lib. 2.* καὶ ταῦτα ἄρ' ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ ἅπαξ κατ' ὄναρ ποτὲ ταῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. *id est, Atq. hæc oportebat non esse ignota Erasistrato, si modo vel in somnis vnquam illi cum Peripateticis incidisset consuetudo. Solent autem vel extremæ sortis homines aliquando magnifica quædam somniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per somnium opulentissimus, experrectus, cerdo quispiam erat Iro pene pauperior. Nam somniare sperandi genus est. Vnde & Virgilius in Bucolicis, spes inanes amantum somnia vocat:*

> *-An qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?*

Huc respexit & Flaccus in Satyris, cum ait,

> *Cum te seruitio longo curaq. leuaris,*
> *Et certum vigilans quarta sit partis Vlysses*
> *Audieris hæres.*

Itaq. ne per somnium quidem perinde valet, quasi dicas quod ne sperare quidem audeas. Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Stoicos, adagium extulit paulo diuersius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλον ἔστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. *id est, quorum ne somnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chrysostomus aduersus Iudæos concione tertia sic extulit,* οὐδ' ὡς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per somnium.

QVARVM *rerum ambiguam quandam ac tenuem, penéq. euanidam memoriam aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per somnium meminisse, per caliginem videre, prouerbio dicimus. Vt quæ puelli vidimus, senes quasi per somnium recordamur, vix tenuibus quibusdam simulacris rerum inhærentibus animo nostro, qualis est ferme vulgarium insomniorum memoria. Porro quod per mediam nebulam intuemur, eius confusam duntaxat imaginem, ac velut umbram incertam aspicimus. Cuiusmodi sunt quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiusmodi sermonis forma frequenter obuia sunt apud scriptores. Plautus in Pseudolo, Sunt quæ te volumus percontari, quæ quasi per nebulam nosmet scimus atq. audiuimus. Idem in Captiuis duobus, In memoriam regredior audisse me quasi per nebulam. M. Tullius libro De finibus quinto, In infirma ætate, imbecillaq. mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato De legibus libro 7.* ἃ δὲ λέγω, δυνατὸν πειρατέον οἷον διὰ δειγμάτων ἐξενεγκόντας εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. *id est, Ceterum quæ dico, conandum est, vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perspicua. Nam hæc videntur similia iis quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in libro legitur* κατ' ὄναρ, *id est, per somnum, siue in somnis.*

De asini prospectu.

Ὄνου παρακύψεως, *id est, De asini prospectu. Vetus adagiũ dici solitum in eos qui ridẽdo titulo quẽpiam calumniãtur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus qui fabulæ præbuit occasionẽ, varie narratur ab auctoribus. Quidam huiusmodi quædam memorant: Figulus quispiam varias auium formas finxerat, easq. in officina collocatas habebat. At asinus quidam, inobseruantius sequente agasone, inserto per officinæ fenestellam capite, pariter & aues & reliqua vasa deiecit, comminuitq. Is cuius erat officina, agasonem in ius vocat. Cumq. rogaretur ab omnibus, quanam de re litem moueret: de asini, inquit, prospectu. Alij aues non fictiles, sed veras fuisse volunt, quæ asino, sicuti dictum est, per fenestram immittente caput, disturbatæ perticam ruperunt, reliquaq. vasa subuerterunt. Reliqua fabulę vtcum. conueniunt. Lucianus in asino suo parœmiam hanc fingit ex se natam, quod dum asinus conaretur obliquato capite per fenestram prospicere quid ageretur, tum sese, tum dominos suos prodidit. Eamq. rem magno omnium risu exceptam, in adagionem abiisse,* ἐξ ὄνου παρακύψεως, *id est, ex asini prospectu. Porro iuxta Luciani sententiam magis quadrabit in eos qui stoliditate sua, dum inepte student dissimulare, ridicule produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono Metamorphoseos suæ libro, scribit ad hunc modum: Qua contentione & clamoso strepitu cognito, curiosus alioqui & inquieta procacitate præditus asinus, dum obliquata ceruice per quandam fenestrulam, quidnam sibi vellet tumultus ille prospicere gestio, vnus e commilitonibus, casu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam cunctos testatur in coram. Magnus deniq. continuo clamor exortus est. Et emersis protinus scalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt, iamq. omni sublata cũctatione, scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum, productumq. & oblatum magistratibus miserum hortulanum, pœnas scilicet pensurum, in publicum deducunt carcerem, summoq. risu de meo prospectu cauillari non desinũt. Vnde etiam de prospectu & vmbra asini, natum est frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.*

Suo ipsius indicio periit sorex.

CVI *confine est illud Terentianum ex Eunucho: Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perij. Verba sunt Parmenonis, qui delusus a Pythia prodiderat se seni. Donatus admonet esse prouerbiũ in eos, qui suapte voce produntur. Atq. hinc existimat ductam esse metaphorã, quod soricum proprium sit vel stridere clarius quã mures, vel strepere magis cũ obrodunt friuola, ad quã vocẽ multi se intẽdẽtes, quãuis p tenebras noctis transfigunt eos. Vsurpat hoc adagium diuus*

Aurelius Augustinus in primo de ordine libro erga suum Licentium, qui dum pulsata tabula, soricem strepitu absterret, ipse sese prodebat Augustino quod uigilaret. Allusit eodem Origenes homilia in Genesim tertia. Sed uidebor, inquit, ipse meis indicijs captus.

Induitis me leonis exuuium.

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντῆν, *id est, Induitis me leonis exuuiū. In eos dici solitum, qui suscipiunt negocium maius facultate, quiq. se magnificentius gerunt quam pro sua conditione. Quidam ab Hercule sumptum putant, cuius hic ornatus erat, ut leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, altera gestaret arcum, atque hoc ornatu descendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Aristophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis instar, leonis exuuio clauaq. instructum, ad inferos descendere parantem, ut Euripidem cum Aeschylo certantem audiret. ridetur autem ab Hercule, quod id gestaminis neutiquam illum deceret, ut pote mollem & effœminatum. Eodem pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodem ornatu se ab inferis redisse adsimulat. Nihil autem prohibet, quo minus prouerbium ad apologum illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piscatore: Apud Cumanos asinus quispiam pertæsus seruitutem, abrupto loro in syluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium corpori applicabat suo. Atque ita pro leone se gerebat, homines pariter ac feras uoce caudaq. territans. Nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu personatus hic asinus, pro leone immani habitus ac formidatus. Donec hospes quispiam Cumas profectus, qui sæpenumero uiderat & leonem & asinum, atq; ob id non erat difficile dignoscere, aurium prominentium indicio, neq. non alijs quibusdam coniecturis asinum esse deprehendit, ac probe fustigatum reduxit, dominoq. agnoscenti reddidit. Interim autem risum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis asinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodum exanimauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui sunt in Italia, sed qui sunt in Aeolide supra Lesbum. Nam & Lesbij & Cumani notati sunt stoliditatis, ut indicat Stephanus. Vsurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri sese magnitudine disputationis institutæ, postea quam semel leonis pellem esset indutus. Lucianus in Pseudologista:* οὐδὲ δεῖ τινος, τοῦ ἀποδύοντός σε τὴν λεοντῆν, ὡς φανερὸς γένοιο, κανθήλιος ὤν, εἰ μή τις ἄρα ἐξ ὑπερβορέων ἀρτίως ἥκει πρὸς ἡμᾶς, ἢ δὲ τοσοῦτος Κυμαῖος, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνων ἁπάντων ὑβριστότατόν σε ὄντα, μὴ περιμείνας ὀγκωμένου προσέτι ἀκούειν. *id, est, Nec opus est quopiam, qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palam fiat te Canthelium esse, nisi quis sane ab ipsis Hyperboreis hospes modo ad nos aduenerit, aut usque adeo Cumanus sit, ut qui uiderit, non protinus intelligat te asinorum omnium asinum ferocissimū esse, aut expectet, ut te præterea rudentē audiat. Eusebius Cæsariensis aduersus Hieroclē,* οἰχήσεται μὲν ἡμῖν ὁ φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπαμπεχόμενος δορᾷ. *id est, Abibit nobis quidem philosophus, ceterum asinus leonis intectus pelle. Demutauit nonnihil de prouerbio Lucianus in Philopseude, cum ait:* τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθει με, ὑπὸ τῇ λεοντῇ, γελοῖόν τινα πίθηκον περιστέλλων. *id est, Tantū temporis nō animaduerti eum sub leonis exuuio ridiculā quandam simiam tectā habere.*

Midas auriculas asini.

Μίδας ὄνου ὦτα, *id est, Midas auriculas asini. Refertur a Diogeniano. Natum a fabula notissima Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus, quod stolide Panem canentem sibi prætulisset, asininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluisset, tandem a tonsore animaduersum est, ac prolatum in uulgus. Porro adagium recte dicetur, uel in stolidos & crassis auribus, pinguiq. iudicio homines. Vel in tirannos, quibus cum aures sint asininarum instar longæ, procul etiam audiunt, uelut auscultatoribus dimissis, qui audita referant. Quos Plutarchus in libro De curiositate,* ὠτακουστὰς *appellat, &* προσαγωγίδας. *Eoq. Lucianus in libello cui titulus, Non esse facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter studium subauscultandi captandiq. quid alij rerum faciant:* ὁ δ' ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται, ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν τοῖς τοῦ Μίδου προσεοικότα. *id est, Ad dexteram uir quispiam sedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Aristophanes in Pluto:*

Μίδας μὲν οὖν ἂν ὦτ' ὄνου λάβητε. *id est.*

Midas quidem itaq. si asini aures sumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbij de auriculis asininis, eiusq. commenti uarias allegat causas. Quosdam auctores esse, Midam hunc ob contemptum aliquādo uituperatumq. Bacchi numen, in asinum fuisse conuersum. Alii narrant, cum aliquando præteriret asinos huius dei, atq; eos affecisset iniuria, iratum Bacchum, Midæ auriculas asininas addidisse. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuisse, & asinarum instar prominentes, atq. hinc fabulæ iocum ortum esse. Quanquam pluribus placet, hac allegoria significatum, Midam utpote tyrannum Corycæos ac subauscultatores dimittere solitum, per quos quæcunque per omnem regionem uel fierent, uel dicerentur, cognosceret, nimirum illis utens aurium uice. Proinde cum uulgus admiraretur, ab illo resciri etiam ea quæ clam ac procul fierent, occasionem fabulæ dederunt, ut Midas diceretur auriculas asini habere: uel quod nullum aliud animal acrius audiat quam asinus, excepto mure: uel quod aures habeat omnium longissimas. Persius:

Auriculas asini quis non habet?

Ferunt nonnulli primum a poeta scriptum fuisse,

Auriculas asini Mida rex habet.

Deinde metu Cæsaris scripturā mutasse, quis nō habet.

Hinc illæ lachrymæ.

Ex *Andria Terentiana per allusionem prouerbialiter usurpatū uidetur ab Horatio: Hinc illæ lachrymæ. Vsurpauit ad hunc modū M. Tullius in actione pro M. Cælio: Hinc illæ lachrymæ, nimirum & hæc causa est horū omnium scelerū atq. criminum. Dicetur autē de re ica causa aliquandiu dissimulata, quæ uere tandē deprehendatur. Sumuntur autē frequēter id genus allusiones a claris auctoribus, et in prouerbij uicē trāsferuntur, etiā si nulla figura prouerbialis adsit. Quod genus illud ex Homero*

mero sæpius iteratum in Epistolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι τρῶας, id est, Vereor Troianos.

Hæc Helena.

N O N *dissimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἡ πάνυ φιλοσ Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν. id est, Hæc ipsa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Allusit ad monomachiam, id est, singulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum describit Homerus Iliadis libro tertio.*

Ebur atramento candefacere.

E B V R *atramento candefacere, est genuinæ formæ, cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obscuretur magis quam illustretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen cerussam ad oblinendas malas postulanti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules. Propterea quod omne lenocinium rebus natura pulchris dehonestamentum adferat, non venustatem. Veluti si quis veritatem, qua nihil est pulchrius, rhetorum pigmentis conetur exornare. Porro quemadmodum cerussa ad candorem conciliandum adhiberi consueuit, itidem purpurissa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Mostellaria: Noua pictura interpolare uis opus lepidissimum.*

Syncerum uas incrustare.

E O D E M *ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in sermonum lib. 1. legitur, Satyra 3.*

At nos uirtutes ipsas inuertimus, atq;
Syncerum cupimus uas incrustare.

Hoc est, quæ per se recta sunt, ea nominibus alienis impositis deprauamus atque obtegimus. Quanquam potest & ad superiorem sententiam eleganter accommodari: hoc est, cum rebus per se decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obscuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum etiam autumnus pulcher est.

Τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν, *id est, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubescentem atq; exoletum Agathonem in conuiuio suauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id est, E culmo cognoscere. Vernis enim mensibus nihil non tenerum ac nitidum, cum omnia adhuc in flore aut in herba sunt. Cæterum autumni tempore postea quam iam in culmos aut caulem exereuerunt, horridiora uidentur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura sint egregia, netum quidem fastidienda uidentur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non ineleganter & in hos, qui belle portant ætatem.*

Magnorum fluminum nauigabiles fontes.

S I M I L I *metaphora uidetur dictũ & illud, quod refert ac notat Fabius in octauo Institutionũ libro: Magnorũ fluminum nauigabiles fontes sunt. Eam sententiam ait se iuuene decantatam fuisse. Significat autem præpotentium quantulacunque, plus pollere quam uniuersas tenuium opes. Ceterum notat Fabius hoc sententiarum genus, quod palam falsæ uideantur.*

Generosioris arboris statim planta cum fructu est.

S I M I L I M A M *huic eodẽ loco subijcit: Generosioris arboris statim planta cum fructu est. Quo quidem id innui uidetur, egregia beneq; nata ingenia, statim maturescere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc sententiæ genus. Nobis tamen uisum est in adagiorum catalogum has quoq; referre, quod uulgo celebres fuisse testatur, & impudentior hyperbole, sicut paulo superius dictum est, non reijcitur ab hoc genere.*

Cornicum oculos configere.

M. T V L L I V S *in oratione pro Muræna scribit ad hunc modum: Deinde etiam si quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id enunciatis uestris mysterijs, totum est contemptum & adiectum. Posset agi lege nec ne, pauci quondam sciebant. Fastos enim uulgo non habebant. Erant in magna potentia qui consulebantur, a quibus etiam dies tanquam a Chaldæis petebantur. Inuentus est scriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & singulis diebus ediscendos fastos populo proposuerit, & ab ipsis iureconsultis, eorum sapientiam compilarit. Itaq; irati illi quod sunt ueriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam cõposuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent. Idem in actione pro L. Flacco: Hic Hercule cornici oculum, ut dicitur: nam hunc Hermippum hominem eruditum, ciuem suum, cui debebat esse notissimus, percussit. Porro prouerbium natũ sit ex apologo quopiã, an ex euẽtu, an ex metaphora sumptum, non satis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde ualere uidetur, cornicum oculos configere, quasi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obscurare, efficereq; ut superiores nihil scisse, nihil uidisse uideantur. Effertur autem per ironiam. Nec admodum diuerse usurpauit Macrobius libro Saturnalium septimo: Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, ut recepta contraria disputatione, quidquid pro uario cibo dici potest, uelit communicare uobiscum: ut suis telis lingua uiolenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit admonere lectorem, ut etiam atque etiam consideret, num cornicum uiuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidem cornix antiquitus Concordiæ symbolum erat. Eiusdem uiuacitas etiam Græco prouerbio celebrata est. Vt is uideatur cornicum oculos uelle configere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis oculatissimisque uisum adimat, offundatq; tenebras: aut rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus uidelicet artifex, ut non solum scopum, aut auem, uerũ & ipsos oculos iaculo feriat:*

Gladiatorio animo.

PROVERBII *speciem habet quod legimus in Phormione Terentiana: Hem gladiatorio animo ad me affectant uiam. Quo significatur, ita tendi ad nocendum alteri, ut id cum proprio etiam periculo tentetur, animo pertinaci, paratoq; uel perdere, uel perire. Nam gladiatori composito ad certamen hæc pugnæ proposita sors est, aut occidere si occupauerit, aut occumbere si cessauerit. Aristoteles audaciam huiusmodi, cum propriæ salutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.*

Frusto panis.

FRUSTO *panis, pro re quantumlibet pusilla ac vili, nostris quoque temporibus uulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam M. Cœlio vilitatem opprobrans, non loquendi tantum, uerum etiam tacendi: Frusto, inquit, panis conduci potest, vel uti taceat, uel uti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole sumpta, vel a canibus, quos frusto panis inuitare solemus, vel à mendicis.*

Quem mater amictum dedit obseruare.

QVEM *mater amictum dedit obseruare, pro eo, quod est pueriliter ex alieno præscripto uiuere, legitur apud Quintilianum lib. 5. Nam quid, inquit, illa miserius lege, uelut præformatas infantibus literas prosequentium, & vt Græci dicere solent, quem mater amictum dedit, sollicite custodientium? Quibus ex Fabij verbis apparet, Græcis in prouerbio fuisse. Vsurpat autem & indicat adagium Lucianus in Nigrino: καὶ αὖθις ὁ παῖς ἔπεται ... τοῦ μητρὸς ... id est, Et unde hic pauo. Atqui fortassis materna vestis est. Dicuntur hæc scommata in eum, qui versi colore veste amictus aduenerat. Plutarchus in commentario de Fortuna Alexandri, ὁ ... παιδός, φυλάττοντα τὴν περιβολὴν, ἣν ὁ πατὴρ ... περιέβαλε, ... id est, More pusilli pueri seruantem amictum, quem illi patria consuetudo veluti nutrix addiderat. Quin hoc ipsum quo nihil iã tritius, Ex præscripto uiuere, prouerbiali metaphora dictũ apparet, tracta uidelicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῷ γραφεῖ, id est, in tabula graphiaria doctor exemplar præscribit, quod imitantes, literarum notulas consuescant effingere. Hoc imitationis genus velut addictum ac seruile ridet Horat.*

O imitatores seruum pecus, vt mihi sæpe
Risum, sæpe iocum, vestri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad bene dicẽdum inutilius, quam ita seruire præceptis artis, ut non ausis digitum latum ab illis discedere, si quando causæ ratio postulabit.

Quid distent æra lupinis.

PROVERBII *faciem habet, quod est apud Horatium in Epistol.*

Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.

Id est: nouit discrimen rerum uilium & preciosarum. Agit autem Horatius de iis, qui beneficia non ita conferunt in quosuis, uelut abijciant, sed ita collocãt, ut ex pendant & eius meritum ac dignitatem cui præstant, & precium muneris quod largiuntur. Porro lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me, toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede seruiẽtibus, eum rogat num usq; adeo defuerit lupini & aquæ fontanæ copia, ut in eam sese conijceret seruitutem.

Me mortuo terra misceatur incendio.

EXTAT *Græcus senarius παροιμιώδης apud Suetonium Tranquillum in vita Neronis:*

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. *id est,*
Me mortuo conflagret humus incendijs.

Quòd cum à quodam sermone communi diceretur: Nero respondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id est, Me uiuo, alludens ad urbis incendium, quod paulo post effecit. Meminit huius prouerbij M. Tullius libro De finibus bonorum tertio: Quoniamq; illa uox inhumana & scelerata dicitur eorum, qui negant se recusare, quo minus ipsis mortuis, terrarum omnium deflagratio consequatur, quod uulgari quodam uersu Græco pronunciare solent. Item Seneca lib. De clementia secundo, cum dicit, multas uoces magnas, sed detestabiles, in uitam humanã peruenisse, celebresq; uulgo fieri, ut illam, Oderint dum metuant. Cui, inquit, Græcus uersus similis est, qui se mortuo terram misceri ignibus iubet.

Mare cœlo miscere.

MARE *cœlo miscere. Prouerbialis hyperbole est, pro eo quod est, omnia perturbare, nihilq; non facere. T. Liuius: Quid est, quod cœlo terram, terræ cœlum misceant? Idem alibi: Quid tandem est, cur, cœlum ac terras misceant? Iuuenalis:*

-Clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo sum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurij: τί δ᾽ ἔδει ... ἐχρῆν τὸ τέλος, τὰ γὰρ τὴν γῆν τῷ οὐρανῷ ἀναμιγνύναι; id est: Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, quod dici solet, miscere cœlum? Vergilius in quinto, de Iunone omnia tentante:

-Maria omnia cœlo Miscuit.

Idem paulo diuersius in duodecimo,

-Non si tellurem effundat in undas,
Diluuio miscens, cœlum'ue in tartara soluat.

Aristophanes in Lysistrata, non dissimili figura dixit:

-Τὰ δ᾽ ὑπένερθ᾽ ὑπέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. *id est,*

-Quin & supera infera reddet
Iuppiter altifremus.

Plutarchus in uita Romuli sic usurpat, vt cœlum terræ misceãt, qui ex hominibus deos, ex dijs homines faciunt, & quæ sunt hominum fabulantur de dijs: ἀπογνῶναι μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς ἀνόσιον καὶ ἀγεννές, οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν ἀβέλτερον. id est, In totum abnegare diuinitatem uirtutis impium est & ingenerosum, cæterum cœlo miscere terram, stuporis est.

Miscebis sacra prophanis.

CONSIMILI *figura dixit Horatius:*

-Miscebis sacra prophanis.

Id est: Nihil nõ facies. Itẽ confundens fasq; nefasq;. Apud ueteres multũ erat discriminis inter res hominũ ac res deorũ, adeo ut Homerus etiã uocabula discernat, quibus

bus dij consueuerunt uti, à vocibus humanis. Et Pythagoras à quibusdam iusserit abstineri quòd numinibus essent consecrata. Vnde qui nihil habent pensi, quiq; nihil non audent, miscent sacra prophanis.

Omnium horarum homo.

QVI *serijs pariter ac iocis esset accommodatus, & qui cum assidue libeat conuiuere, eum ueteres omnium horarum hominem appellabant. Atq; ita uocatum Asinium Pollionem, auctor est Fabius. Apud Suetonium Tiberius duos quosdam combibones suos, iucundissimos, & omnium horarum amicos profiteri solet, etiam codicillis. Einsmodi amicum eleganter simul, & graphice depinxit Ennius, sub persona Gemini Seruilij. Carmen quanquàm extat apud Aulum Gellium Noctium Atticarum libro duodecimo, capite quarto, tamen non grauabimur adscribere:*

> *Hocce loquutus, vocat quicum bene sæpe libenter*
> *Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum*
> *Comiter impertit, magna cum lapsa diei*
> *Pars foret, è summis rebus, paruisq; gerundis*
> *Parte fuisset de paruis, summisq; gerundis*
> *Consilio, induforo, lato, sanctoq; senatu.*
> *Cuires audacter magnas, paruasq; iocumq;*
> *Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dicto*
> *Euomeret, si quid vellet, tutoq; locaret.*
> *Quocum multa volup, ac gaudia, clamq;, palamq;*
> *Ingenium, cui nulla malum sententia suadet,*
> *Vt faceret facinus leuis, haud malus, idem*
> *Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq;*
> *Contentus atq; beatus, scitus secunda loquens, in*
> *Tempore commodus, & uerborum uir paucorum.*
> *Multa tenens antiqua, sepulta, & sæpe vetustas*
> *Quæ facit, & mores, veteresq;, nouosq; tenentem.*
> *Multorum veterum leges, diuumq; hominumq;*
> *Prudentem, qui multa loqui ue, tacere ue possit.*

Talis & inter philosophos fuisse traditur Aristippus: qui Dionysij iussu cum cæteris nec in fœminea purpura saltare detrectauit, Platone recusante, addens vel in Bacchanalibus oportere pudicum esse. Hinc Horatius:

> *Omnis Aristippum decuit color.*

Contrà qui suis quibusdam sunt moribus, neque faciles ad cuius hominis conuictum, perpaucorum hominum homines dicuntur, ut apud Terentium. Apud Horatium autem communi sensu carere inquimus.

Veritatis simplex oratio.

REPERTVR *in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phœnissis Euripidis, ad hunc modum:*

> Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
> Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων,
> Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρὸν, ὁ δ' ἄδικος λόγος
> Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. *id est,*
> *Nam veritatis sueuit esse oratio*
> *Simplex, uafris nec est egens ambagibus*
> *Interpretum, siquidem ipsa per se congruit,*
> *At sermo iniquus, quia per se sit morbidus,*
> *Medicamenta exquisita deposcit sibi.*

Citatur à Seneca epistola 49. Nam ut ille ait tragicus: veritatis simplex oratio est. Prouerbium usurpabitur, uel in rhetores ac poetas, qui mendacia verborum lenocinijs fucare solent. Vel in blandiloquos, qui quòd non ex animo dicant, solent accuratius adornare sermonem, ac ueros affectus hoc diligentius imitari verbis, quo magis uacant affectibus:

> *Vt qui conducti plorant in funere, dicunt*
> *Ac faciunt prope plura dolentibus ex animo:*

Cum interim simplex illa rusticanaq; veritas, negligat id genus orationis fucos: Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην, id est, Ficus ficus, ligonem ligonem appellans. Vel in astrologos, qui vaticina sua verbis ambiguis efferunt, ne queat deprehendi, sitq; rima quæpiam per quam elabantur. Deniq; in eos qui perplexe loquuntur, dum verum dissimulant. Nam hoc indicio sæpenumero deprehenditur vanitas, velut in Eunucho Terentiana:

> *Pergin' scelesta mecum perplexe loqui?*
> *Scio, nescio, abijt, audiui, ego non adfui,*
> *Non tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?*

Tunica pallio propior est.

APVD *Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis: Tunica pallio propior est. Quo significatum ex amicis nos alijs atq; alijs magis esse deuinctos, neque parem omnium habendam esse rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli nostræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hospites, quintum cognati & affines, ut indicat Gellius libro quinto, capite 13. Praeterea quædam negocia propius alijs ad nos pertinere. Pallium extrema vestis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum, χλαῖναι καὶ χιτῶνες, simul nominantur.*

Genu sura propius.

Γόνυ κνήμας ἔγγιον, *id est, Genu sura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagium ex euentu quodam esse natum. Quum in prælio quidam conspiceret duos amicos, pariter de vita periclitantes, fratrem & consobrinum, neq; posset vtriq; simul ferre suppetias, omisso consobrino fratrem defendit, atque hanc interim sententiam pronunciauit, quæ postea transierit in prouerbium,* γόνυ κνάμας ἔγγιον. *Id refertur ab Aristotele lib. Moralium nono: Accedunt, inquiens, eodem & prouerbia vniuersa, ut anima vna, & amicorum communia sunt omnia, & amicitia est æqualitas, & tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui sibi viuat, neque quicquam velit impertiri amicis:*

> Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπω χεῖρας ἔχων πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
> Ἄργυρον, οὐδέ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
> Ἀλλ' εὐθὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνάμα,
> Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. *id est,*
> *Verum quisq; sinu dextram occulit, illud & unum*
> *Cogitat, vnde sibi congesta pecunia crescat,*
> *Nec cuiquam abstersa rubigine donet amico.*
> *Imo statim hoc, mihi sura genu longinquior, inquit:*
> *Ipsi malim aliquid detur mihi.*

Athenæus lib. 9. eo deflexisse videtur, vt dicat de ijs potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus suum illud effinxisse videtur: Tunica pallio propior. Confinis est huic adagio illa Hesiodi sententia:

Ἀλλ' οὐδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id est,
Sed nec germano quisquam est æquandus amicus.
Est enim inter hos, quos amamus, habendus ordo. Nihil autem vetat, quo minus ad rem torqueatur, quod genus, si quis dicat, maiorem habēdam esse vitæ quàm pecuniæ, corporis quàm vestis, animi quàm corporis rationem, recte adduxerit, γόνυ κνήμης ἔγγιον.

Omnes sibi melius esse malunt quàm alteri.

EANDEM ferme sententiam Terentius simpliciter extulit in Andria:
Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,
Omnes sibi esse melius malle, quam alteri.
Rursum in eadē fabula prouerbiū ad personā detorsit,
Heus proximus sum egomet mihi.
Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum septimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος. id est, Nonnullis enim videtur quemq; sibi potissimum amicum esse. Idem Plato lib. De legibus 5. Τὸ δὲ ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. id est, Hoc est autem quod aiunt, vnumquenq; natura sibi amicum esse, idq; recte fieri. Sed Terentianam sententiā Euripides extulit in Medea.
Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. id est,
Quòd quisq; semet plus amico diligit. Vel sic,
Quòd quisq; se plus atq; amicum diligit:
Rursum in Græcarum sententiarum collectaneis:
Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id est,
Nemo seipso diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι.

QVI sibi vehementer placent, quicq; suis ipsorum commodis impense student, aliorum rebus vel neglectis, vel ēt afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipsum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circumloquens Horatius: Cæcus, inquit, amor sui.
Id vitij Plato malorum omnium fontem autumat. Aristoteles 9. Moralium lib. satis indicat hāc φιλαυτία probrosam appellationem, ceu prouerbialem vulgo iactatam fuisse, cum ait, homines sui supra modum amantes à multitudine male audire, quippe qui fœdo infamiq; cognomine vocentur φίλαυτοι. Contra qui sibi displicēt putiduli vocantur. Martial.
Altera rancidula est, altera putidula est.
Est autē id vitium fere insitum, vt sua cuiq; magis probentur quam aliena, quod tamen eximie videtur fuisse in Afris. id qđ eleganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo, οὕτως ἄρα δυσανάτριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. Adeo de sectis contentio malum est, quod ægre excutitur, & cum primis ineluibile, deniq; quauis scabie insanabilius.

Extra telorum iactum.

Ἔξω βελῶν, id est, Extra telorum iactum, pro eo quod est in tuto, citraq; periculum. Translatum à bellis, vbi qui nolunt feriri iaculis, longius semouent sese, quàm vt possint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenso se continent: Vnde illud frequens apud historicos, Iam ad teli iactum peruenerant. Q. Curtius lib. 3. Iā in conspectu, sed extra teli iactum vtraq; acies erat. Idē lib. 4. Vt extra teli iactū essent. Ac rursum: Nondum ad teli iactum peruenerant. Quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν. Neq; vero tantum ij dicuntur ἔξω βελῶν esse, qui longius absunt quam vt iaculo contingi possint, verum etiam qui vtcunq; tuti sunt. Seneca lib. De beneficiis 7. simili tropo dixit extra ictum: Iniuriam Deo sacrilegus quidem non potest facere, quem extra ictum sua diuinitas posuit. Lucianus in Votis. ἐπευξάμην ἔξω βελῶν ἐποπτεύειν μαχομένους. Optat quispiam pœnas, vt è sublimi spectare possit dimicantes, ipse tutus à iaculis. Idem, καὶ ἔξω ἦν βελῶν. id est, Iamq; extra teli coniectū erat. Polyphemus de Vlysse, qui iam fugerat, vt eum Cyclops telo assequi non posset, Odyssea K. ad finem. Idem rursus, αἱ δὲ μοῦσαι διὰ τί ἄτρωτοι, καὶ ἔξω βελῶν εἰσίν, id est, Cur musas non feris, atque à tuis telis sunt tutæ? Allusit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν, ἐκ βελέων φασὶν, ἔκ τ' ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν ἐγνώκειν. id est, Quemadmodum Iupiter Hectorem, ita meipsum à iaculis eximens, vt aiunt. Atq; à cæde virum, atq; à sanguine, deq; tumultu, reliquum vitæ tempus domi sedere destinabam. Est autem apud Homerum Iliados Λ.
Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id est,
Extra tela, vti ne quis vulnus forsitan addat
Ad vulnus.
Contra, quem ob noxium periculo videri volemus, huc αὐτοῦ τοῦ βέλους μείναντες ὑπομείναντες. id est, Ne tantisper quidem manentes, vt intra teli iactum essent. Vergilius in 1·1.
Iamq; intra iactum teli progressus vterq;.

Post principia.

EANDEM ferme sententiam habet, Post principia. Sumptum item à bellis, in quibus tutissimus locus est post principia. Siquidem in prima acie stabant hastati, in secunda principes, robustior ætas: hos sequebantur scutati omnes, maxime insignes armis, post hos triarij & rorarij, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ, lib. 8. Itaq; nullus in acie locus tutior quam post principia. Terentius in Eunucho:
Tu hosce instrue, hic ego ero post principia,
Inde omnibus signū dabo. Erat autē hic locus timido nebuloni conueniēs, id quod ridens Gnatho, Illhuc, inquit, est sapere, vt hosce instruxit, ipsus sibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eum vsum verbo militari. Porrò Vegetius libro De re militari secundo testatur, principales in acie milites, proprie dici principia. Sic enim ait: Antiqua ordinatione legionis exposita, principalium militum, & vt proprio verbo vtar, principiorum nomina ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem. Ego vero, vt aiunt, post principia in castris. In prouerbio, Res ad triarios redijt, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id est, Procul à pedibus equinis. Etiam hodie vulgo dicitur, cum significant fugiendum esse periculum. Hac voce mouere consueuerūt, vt quisque sibi caueret in certaminibus equestribus, ἔξω τῶν ποδῶν ἵππων: id est, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbij vice vsurpauit.

Porro

Porro à Ioue atque fulmine.

Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ, id est, Procul à Ioue pariter atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet nõ esse agendum cum præpotentibus, qui nuen possint perdere si quando libeat, maxime cum regibus ac tyrannis. Habent enim fulmen, si quando commoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poetæ, & reges quidam hac effigie suos colossos fingi voluerunt, auctore Plutarcho. Citatur à Suida huiusmodi hemistichion:

Ἀλλ' ἐπὶ μείζονας ἄνδρας. id est,
Maiorem uitato virum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem parum esse tutum habere commercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos apposite dixeris illud Græcorum apophthegma: Μέγας ὁ κίνδυνος βούλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον. id est, Ingens periculum, velle quæ non decet, eum, qui possit quicquid uoluerit efficere. Huc pertinet quod Callisthenem admonuit Aristoteles, vt cum Alexandro aut raro loqueretur aut iucūda. Item quod refert Plutarchus in uita Solonis: is spretus est à Crœso, quòd de felicitate nimium libere respondisset, itaque cū Aesopus fabularum scriptor admoneret illum, ὅτι τοῖς βασιλεῦσιν ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν, id est, quòd cum regibus aut quam minime, aut quam iucundissime colloquendum esset: Solon retorsit dictum hunc in modum, μὰ Δία, ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα, id est, non per Iouem, imo potius aut quam minime, aut quam optime. Allusit ad prouerbiū Ouidius, hoc attactus fulmine,

Viue tibi, quantumq; potes prælustria uita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Septem conuiuium, nouem conuicium.

SEPTEM conuiuium, nouem conuicium. Elegans uel ob ipsam παρονομασίας sententia, qua significatū est, in conuiuium paucos adhibendos esse, alioqui fore tumultuosum atque insuaue. Quod significans Horatius.

-Locus est, inquit, & pluribus umbris,
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præscriberent, simul et moderatum conuiuarum numerum, & sumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celsium censet conuiuas intra Gratiarum & musarum numerum oportere consistere, ne aut plures sint septem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Musarum vsque numerum peruenire. Plinius libro vicesimooctauo, capite secundo scribit, Seruium Sulpitium commentū fuisse causam, cur ominosum esset mensam relinquere, quod illis temporibus nondum numerabantur conuiuina plures quinque. Cherephon apud Athenæum lib. 6. videtur admittere conuiuas vsque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum quibus datum erat negocium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Parasitus quum inuocatus venisset ad nuptias, & postremus accumberet, gynæconomi numeratis conuiuis, iusserunt illum abire, quod contra legem, super numerum triginta sequutus esset. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me sumentes initium. Hoc pacto non erat futurus supernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in vita L. Veri imperatoris: Et notissimum quidem, inquit, eius fertur tale conuiuium, in quo primū duodecimus accubuisse dicitur, cum sit notissimum dictum de numero conuiuarum, Septem conuiuium, nouem uero cōuicium. Conuicium autem dixit pro clamore, quasi cōuocium. Torqueri potest ad polyphiliam, aut ad turbam rationum in argumentando, aut exemplorum in suadendo: aut etiam ad polytechniam.

Quauis in re turba confusionem parit ac molestiam.

De gradu deijcere.

PROVERBIALIS allegoria De gradu deiicere: pro eo quod est animo consternari, ac velut à statu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorum libro primo: Fortis vero animi est & cōstantis, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu deiici, vt dicitur, sed præsentis animi vti consilio. Consimilis figuræ est, In gradum reponere, quasi in pristinum locum restituere. Quintilianus institutionum libro quarto, Aut si quid turbauerint, opportuna rursus eius à quo producti sunt, interrogatione velut in gradum reponantur. Ad eandem formam pertinent, Mouere loco, Deturbare gradu, Restituere in locum.

Post mala prudentior.

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id est, Post acerba prudētior. Vbi quis suo malo fit cautior, non aliter quam qui gustato veneno, non prius intelligunt esse venenum, quàm noxiam eius vim sentire cœperint. Finitimum est ei quod alibi dicetur:

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est,
At nouit rem factam deniq; stultus. Item ei,
Κλέων Προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id est,
Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Adagium recensetur in collectaneis Apostolij, quem equidem auctorem non adducerem in medium, nisi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodijt.

Ἐξ ᾠοῦ ἐξῆλθεν, id est, Ex ouo emersit. Aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis, quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis, Ledā Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodiere gemini, Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata.

Non est cuiuslibet Corinthum appellere.

ΟΥ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς. id est, Non est datum cuiuis Corinthum appellere. Vetustum iuxta ac venustum adagium de rebus arduis, & aditu periculosis, quasq; non sit cuiuslibet hominis affectare. Inde natum quod, ut refertur apud Suidam, nec facilis, nec satis tutus sit nautis in Corinthiacum portum appulsus. Nam Strabo libro Geographiæ octauo, aliò refert originem prouerbij, nempe ad luxum & meretrices Corinthiorum. Ostendit enim Corinthum quod in Isthmo esset, duosq; haberet portus, alterum aduersus Asiam, alterum Italiæ oppositum, negociatorum frequentia locupletissimam fuisse. In eadem templum fuisse Veneri sacrum, adeoq; locupletatum, ut plus mille puellas haberet, quas Corinthij Veneri consecra-

rant, vt in eius honorem prostarent. Itaque huius gratia frequens in vrbem multitudo vndique confluebat, vnde ciuitas maiorem in modum ditabatur: quin etiã negociatores, hospites ac nautæ, propter vrbis luxum deliciasq́, immoderatos sumptus facientes exhauriebantur. Atque hinc manasse vulgo prouerbium, Cuiuslibet non est Corinthum appellere. Horatius, & A. Gellius ad Laidem nobile scortum referunt adagium. Nam ille in Epistolis ad hunc modum scribit.

Principibus placuisse viris non ultima laus est,
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,
Sedit, qui timuit, ne non succederet.

Ad Aristippum videlicet alludens, quem Laidi consueuisse notum est, & ita consueuisse, vt gloriaretur se vnum habere Laidem, reliquos haberi à Laide. Hic, nẽpe Gellius lib. 4. cap. 8. ex Phocione Peripatetico huiusmodi refert historiam: Lais, inquit, Corinthia, ob elegantiam uenustatemq́, formæ grandem pecuniam demerebat. Conuentusq́, ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant, neque admittebatur, nisi qui dabat quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiã quantitatem. Hinc aiunt natũ esse illud frequẽs apud Græcos adagium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς.

Quod frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit, & vt sui copiam faceret petit. At Lais μυρίας δραχμὰς, id est, decem drachmarum milia poposcit. Tali petulantia mulieris, atque pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq́, Demosthenes auertitur & discedens, ego, inquit, pœnitere tanti non emo: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. id est, Non emo decem drachmarum millibus pœnitudinem. Alij malũt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarum rapacitatem etiam vetus comœdia taxauit. Aristophanes in Pluto;

Καὶ τάς γ᾽ ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐὰν δὲ πλούσιος,
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidem versiculos haud grauaremur Latinos facere, si quam sunt elegantes, tam essent etiam verecundi. Strabo meminit apophthegmatis cuiusdam meretricij, ex quo licebit earum auariciam coniicere. Nã cum matrona quædam cuipiam huius ordinis probro obiiceret inertiam, quod nihil ageret operis, nulloq́, lanificio exerceretur: Imò, inquit, ego illa qualiscunque sum, iam ternas telas exiguo temporis spatio pertexui. Nobis tamen non videtur absurdum, si parœmia referatur ad periculosam in Corinthum nauigationẽ, de qua meminit eodem in libro Strabo. Vt hinc postea deriuata sit ad alios vsus. Parasitus ille Comicus eleganter detorsit prouerbium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς. id est,
Adire mensam, haud hominis est cuiuslibet.

Citatur autem à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit & exponit hanc parœmiam & Eustathius, enarrans nauium catalogum, additq́, eam imitatam ex illo versu Sophocleo:

Οὐκ οἶδ᾽ ἐν πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. id est,
Non à modestis nauigatur hic viris.

Extat hic versus, cuius meminit Eustathius apud Sophoclem in Philocteta. Proinde duplex erit vsus adagij, vel cum significamus rem esse maiorem, quam pro viribus eius qui conatur aggredi, velut si quis parum felici natus ingenio, parumq́, viatico instructus, destinet sequi literas: vel quoties aliquis negotium parũ tutum aggredi parat, quod non temere soleat feliciter euenire, veluti si quis apud iudices δυσεξήνυτον litem instituat nunquam finiendam, aut principum aulis sese addicat, aut bellum suscipiat. Nihil enim fere horũ ita bene consueuit euenire, ut non pœniteat consilij.

Satis quercus.

Ἅλις δρυός, id est, Sat quercus. Vetus adagium in eos, qui relicto victu sordido, ad elegantiorem lautioremq́, digrediuntur. Inde profectum, quod prisci illi mortales rudes atq; inculti, simulatq; Ceres usum frumenti mõstrauit, glandibus victitare desierunt. Quanquam Plinius lib. 16. testatur, & sua ætate multas gentes glande victitasse: apud Hispanos etiam in delicijs habitam: adeo ut bellariorum uice secundis mensis inferretur. Huiusmodi nimirum tragemata conueniebant ijs, quibus dentifricij loco lotium esset. Nec inconcinne quadrabit in eos, qui relicta antiqua illa virtute, ad mores consiliaq́, sui seculi sese transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt uti. Hunc ad modum uidetur vsus Cicero, scribens ad Atticum libro 2. in epistola cuius initium, Multa me solicitant. Clodij contentiones, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim vel subire eas videor summa cum dignitate, uel declinare nulla cum molestia posse. Dices fortassis, ἅλις tanquam δρυός: Saluti, si me amas, consule.

Fenestram aperire, & similes metaphoræ.

APERIRE fenestram, pro eo quod est, occasionem, ac velut ansam ministrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Hui quantam fenestram ad nequitiam patefeceris. Verum hoc non nisi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam. Plinius Suetonio Tranquillo: Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Osiride: μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλεισιάδας ἀνοίγοντες. id est, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiusdem formæ & illud Ciceronis pro Planco: Quanquam quã nolui ianua in causam ingressus sum. Item illa, Aperire uiam, Præstruere uiam, Præcludere viam, Iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerso quidem sensu philosophus quidam Cynicus dictus est θυρεπανοίκτης, quod in omnium ædes irrumperet, reprehensurus si quid displiceret: sed tamen ea vox torqueri potest ad eos, qui cæteris viam aperiunt.

Ansam quærere, & consimiles metaphoræ.

ANSA est, qua quippiam prehenditur ac tenetur. Hinc ducta metaphora, varias adagiorum formas præbuit. Plautus in Persa: An non vides hunc ansam quærere? id est, captare occasionem rescindendæ irritandæq́, pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum est figura, apud quos frequens est, λαβὴν ζητεῖν. παρέχειν λαβήν. id est, ansam quærere, præbere ansam. Aristophanes in Lysistrata:

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖσδε κἂν σμικρὰν λαβὴν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρῶς χειρουργίας, id est,

Si qua

Si qua per nos uel pusilla data sit ansa fœminie,
Pinguis ipsæ nil relinquunt proinus chirurgia.

Plato libro De legibus tertio. καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν. *id est, Et ipse sermo nobis velut ansam præbet. Aristides in Pericle,* τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. *id est, Ansam præbere, vt inuidere uideatur. Idem adsimili figura dixit in Timone,* Οὐδὲ δίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. *id est, Neq; dat locum conuicio. Rursum Plato libro De legibus septimo, Vt contentionis ansas multis præbuerint. Rursum De republica libro octauo, indicat metaphoram sumptam à palæstritis, quorum hæc ars est, sic componere corpus, ut prehendi non possint:* πάλιν τοίνυν ὥσπερ παλαιστὴς τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. *id est, Rursus igitur tanquam palæstrita eandem ansam præbe. Eodem pertinet In easdem ansas incidere, & ansam arripere, ansam præterire, ansam negligere: & si qua sunt alia. Epictetus in Enchiridio suo scripsit, unicuiq; rei binas esse ansas, alteram qua teneri possit, alteram qua non possit. Arripiendum igitur unumquodq; ea qua possit teneri, id est, bona undique excerpenda, mala toleranda. Philosophus quidam adolescentes nullis mathematicis disciplinis instructos noluit admittere, quod diceret illis deesse ansam philosophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter scripsit, multas esse corporis partes, per quas sese insinuant uitia, virtuti uero unicam esse ansam, aures adolescentulorum si puræ fuerint, nullisq; assentatorum & corruptorum hominum sermonibus occupatæ.*

Cyclopis donum.

Κύκλωπος δωρεά, *id est, Cyclopis munus: pro eo quod est munus inutile. Cuiusmodi sunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui solent hoc ipsum magni beneficij loco imputare, quod aut minus, aut serius noceant. In hanc sententiam Cicero Philippica 2. Quod est aliud P. C. beneficium latronum, nisi ut commemorare possint ijs se vitam dedisse, quibus non ademerint? Lucianus* ἐν καταπλῷ; Οὐ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνου εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι. *id est, Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quod ita pollicetur, Ego Vtin postremum deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis, qui cum esset questus, quod non statim cum alijs in cymbã Charontis reciperetur, atque hoc ipsum Clothoparca, beneficij vice imputaret, quod interim tantillum moræ lucrifaceret ne descenderet ad inferos, ad hunc modum respondit. Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit, qui est in Odyssea lib. 9. ubi Cyclops Polyphemus delectatus dulci vino, quod illi donarat Vlysses, munus promittit, quo accepto ille sit magnopere gauisurus, ut denuo sibi ministret de sua lagœna. Dedit Vlysses spe muneris iterum atque iterum. Porrò ubi iam vino delinitum crederet mitius responsurum, reposcit Vlysses munus promissum. Cui Cyclops hunc in modum respondit.*

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
Τοὺς δ᾽ ἄλλους πρόσθεν. τὸ δέ τοι ξεινήιον ἔσται. *id est,*
Post socios mihi, postremusq; uorabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cæterum οὔτις *Græce, nullum significat: quod nomen finxerat Vlysses, quo Polyphemum posset deludere.*

Tuis te pingam coloribus.

Tvis *te pingam coloribus: id est, Talem te describam, qualis es. Translatum à pictoribus, qui nonnunquam faciem hominis ita ut est exprimunt, ac repræsentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. Aut etiam allusum est ad Aesopicam corniculam, quæ se coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum: Possem & ego te tuis coloribus pingere, & insanire contra insanientem. Ibidem rursum: Scire enim te iactas crimina, quæ tibi soli amicissimo sim confessus, & hæc in medium prolaturum, meisq; me coloribus esse pingendum. Plinius in præfatione historiæ mundi: Et ne in totum videar Græcos insectari, ex illis nos uelim intelligi, pingiq; coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epistolarum ad Quintum fratrem secundo, epistola ultima: Tuis coloribus, meo penicillo. Quanquam hoc paulo diuersius.*

Ornatus ex tuis virtutibus.

Hinc *non multum abludit illa ironia Terentiana, Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis: Si regnum possiderem, ornatus esses ex tuis uirtutibus: id est, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant ijs, quis facinus aliquod præclarum edidissent.*

Domi Milesia.

Οἴκοι τὰ Μιλήσια, *id est, Domi Milesia. In eos dici solitum, qui ibi domesticum luxum celebrant, vbi minime probatur. Nam domi liberum est unicuiq; suo more uiuere, Hospitis autem est, ut eorum apud quos diuersatur & cultum & mores tũ laudet, tum imitetur quoad potest, certe sua non iactet, aliena damnans. Id quod facere solent quidam homines imperiti, qui quocunque terrarum uenerint, omnium omnia uituperant: sua nimis importune laudibus tollunt, etiam uitia pro summis uirtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miscellaneis, additq; inde natum, quod olim Milesio cuidam hospiti, eum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modum responsum fuerit:* οἴκοι τὰ Μιλήσια, μὴ δ᾽ ἐνθάδε. *id est, Domi, non hic Milesia: huius sententiæ citans auctorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobij cuiusdam collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondum satis liquet, verum in his collectaneis huiusmodi quãdam inuenimus fabulam, quam eandem refert Suidas: Aristagoras quidam Milesius Lacedæmonem profectus, postulabat ut Ionibus à Persis bello vexatis suppetias ferrent. Is autem cum in concionem prodisset, insolita apud Lacedæmonios vestitus mundicie, alijsq; delicijs Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto submonuisse fertur,* οἴκοι τὰ Μιλήσια, *id est, domi Milesia. Porro Ephorus Lacedæmoniorum est magistratus, cuius munus est de cõtractibus cognoscere, ut auctor est Aristoteles tertio libro Politicorum: alioqui uox ipsa sonat; quasi dicas inspectorem. Cæterum Athenæus libro duodecimo, causam adagionis secus narrat, nempe Milesios luxũ Colophoniorum imitatos, morbum suum finitimis etiam regionibus tradidisse. Hoc nomine cum male audirent, sese admonebant, ut domi suis*

delicijs

delicijs uterentur, non etiam traducerent. Effertq. prouerbium ad hunc modum: οἴκοι τὰ μιλήσια κἀπιχώρια, καὶ μὴ ἐν μέσῳ. id est, Domi Milesia, ac vernacula, nō in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum seueritas multorum literis est celebrata, ita Milesiorum luxus in hominum sermonem abijt, adeo ut quicquid molle, parumq; uirile uelint intelligi, Milesium appellent. Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscœnis scatenti, titulum indidit, μιλησιακῶν. Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios uocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit, μῦθος poeticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico, quo asinum suum auspicari uoluit, demulcentes & prurientes narrationes suas, sermonem Milesium uocat. Iulius Capitolinus in uita Clodij Albini: Milesias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter scripta sunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici testantur ea, quæ paulo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro literato laudandum duxistis, cum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui, & ludicra literaria consenesceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem sui Apulei dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipse, itidem ut Apuleius Afer esset. Cæterum præcipua Milesiorum mollicies in vestitu, propterea quod apud illos texta essent omnium mollissima. Vnde & Tyrius Maximus Milesios εὐιματιστὰς uocat, nimirū a cultus elegantia. Vergilius in Georgicis, delicatissima uellera, Milesia nominat; Horatius item:

Alter mileti textam, cane peius & angue
Vitabit chlamidem:

vestem molliculam, parumq. seueram significans. Aristophanes in Ranis, Στρώμασι μιλησίοις ἐγκατεχρυμμένος. id est, Stragulis Milesijs inuolutus, Horum meminit & Theocritus, & complures alij scriptores. Sed ad intelligendum adagij sensum, iam plus satis. Allusit ad prouerbium Euripides in Helena:

Οὐκοῦν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ', οὐκ ἐνθάδε. id est,
Magnificus illic forte eras, non hic item.

Allusit & Antiphanes apud Athenæum libro quarto, his quidem uersibus,

Ἐν λακεδαίμονι
Γίγνου, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
Ἐστίν. βάδιζ' ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπόλαυε ζωμοῦ, καὶ φόρει τοὺς βύσταχας.
Μὴ καταφρόνει. μηδ' ἕτερ' ἐπιζήτει καλά. id est,
Quando agis apud Lacedæmonem
Viuas oportet moribus Laconicis.
Cœnatum eas in phiditia Laconica,
Nigro fruare iure quod tibi apponitur,
Gestesq; bystacas, caue contempseris
Quicquam, bonine aliud requiras insuper.

Mense Maio nubunt malæ.

ROMANORVM adagium extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis: aut in eos, qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio Mense nubere, siue quod eo Mense umbra Remi occisi a fratris Cerere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atq; Accæ Laurētiæ, mandasseq; ut manibus suis iusta persoluerentur. Vnde & Romulo auctore, festa Remuria dicta, posteritas mutata litera Lemuria, uelut a lemuribus appellare cœpit. Et umbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefasti. Ouidius in Fastis:

Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupsit, nec diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quasdam causas refert, quam ob rem hoc Mense abstineretur a nuptiis: vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarum utraq; dea nuptiis præsidet. Proinde propter auspicium deæ, aut maturantes paullum nubebant Aprile, aut pusillū prorogantes Iunio. uel propter funesta quædam piacula, quibus per id temporis utebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, cum antea Græcos consueuissent. Atque ob id Flaminiam Iunonis sacerdotem, quasi luctum illis diebus agere, nec ullo solemni cultu solitam uti. vel quod Maius a natu maioribus, Iunius a Iunioribus denominatus esse uideatur. Porro nuptiis grandior ætas ut intempestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Ἀλλ' ὦ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ἥ τ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. id est,
Verum senecta iubet ualere Cypridem,
Et ipsa rursum insensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti.

Τῷ λύκῳ τὴν ὄϊν, id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho, Scelesta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui uelut eunucho uirgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod contineat fœmineam reuerentiam, meretricium sensum. Concinne hoc utemur, quoties ei seruandum aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Etenim in concione dixerat se custodē futurum urbis, usque ad calendas Maias, ad urbem exercitum habiturum. O præclarum custodem, ouium, vt aiunt, lupum: custos ne urbis, an direptor & vexator esset Antonius? Vnde quadrare uidetur, quoties inimico negocium committitur, quiq. nobis pessime uelit: propterea quod lupus & agnus genuino quodam odio dissident. Id quod ostendit etiam Homerus in Iliados X.

Ὡς οὐκ ἐστὶ λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά.
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. id est,
Fœdus uti non tutum homini, sæuoq; leoni,
Vtq. ouibus prorsum concordia nulla lupisq;,
Sed semper cupiunt male, seq. odere uicissim.
Item Horatius in Odis:
Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Huc adscribendum illud, quod refert Suidas: Πρὶν καὶ λύκος ὄϊν ποιμανεῖν. id est, Prius etiam lupus ouem pascet: de re neutiquam uerisimili. Huic confine Plautinum illud in Milite: Bono cella suppromo credita. Sed propius accedit, quod est in Truculento: Nam

oues

ones illius haud longe absint a lupis.

Mustelæ seuum.

Γαλῆς στέαρ, *id est, Mustelæ pingue, subaudiendum, das, aut comittis. Cum ea dantur, quorum qui accipiunt, natura sunt appetentissimi. Gaudet enim hoc animal præcipue seuo. ueluti si quis laudaret laudis auidissimum: aut ad bibendum prouocaret, natura bibosum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus esset. Refertur adagium a Diogeniano.*

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, *id est, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus cessatum ab exercitio studij, artisq. suæ. Id refertur a Plinio libro trigesimoquinto, capite decimo, cuius uerba non grauabimur in hoc cōmentarium transcribere: Scitum est, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi uiuebat, quo cum Apelles adnauigasset, auidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogauitq. a quo quæsitum diceret: Ab hoc, inquit Appelles: arreptoq; penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogene, quæ gesta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse: Apellem uenisse. Nō enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisseq. abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adiiceretq. hunc esse quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed uinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes uictum se confessus, in portum deuolauit, hospitem quærens. Placuit sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipue miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domus Cæsaris in palatio, auide ante a nobis spectatam, spatiosiore amplitudine, nihil aliud continētem, quam lineas uisum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omniq. opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatā diē agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Ceterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus est a Protogene, respexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio, cum ait:*

Linea quæ veterem longe fateatur Apellem.

Neque natare, neque literas.

Μήτε νεῖν μήτε γράμματα, *id est, Neque natare, neque literas, subaudiendum, nouit. In eos dicitur, qui supra modum indocti sunt, nihilq. prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo statim discebant pueri Athenis. Atque adeo Romæ quoque, id quod satis declarat Suetonius in Augusto: Nepotes, inquiens, & literas, & natare, aliaq. rudimenta per se plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cætera magnopere docilis, natare tamen nescierit, uelut postremum, hoc nemo nesciret. Plato libro De legibus tertio:* Τοὺς δὲ ἐναντίως ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἄν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται: *Qui uero contra affecti, sapientes appellandi, etiam si neque literas, vt dicitur, neque natare sciant. Item Aristides in apologia communi quatuor oratorum,* Ἀλλ' ὡς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ὅτι γράμματα ὅτι νεῖν εἰδότας ἐλέγχειν ἀξιῶν. *id est, Sed quemadmodū dici consueuit, perinde coarguendum existimans, quasi qui neque literas, neque natare norit.*

Mordere frænum.

MORDERE *frænum D. Brutus libro Familiarium epistolarum undecimo, posuisse videtur pro eo quod est, vel leniter repugnare seruituti. Si frænum momorderis, peream, si te omnes quotquot sunt, conātem loqui ferre poterunt. hoc est, si utcunque significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt, quæ respondet Cicero: Si timidus, inquiens, essem, tamen ista epistola omnem mihi metum abstersisses: sed ut mones, frænum momordi. Etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuersum sensum usurpauit, nempe pro eo quod est, seruitutem accipere, frenumq. recipere:*

Fama tace, subijt leges, & fræna momordit.

Id est, Admisit uincula matrimonij. Quanquam an etiam in hunc sensum uerba Ciceronis accipi possint, doctis excutiendum relinquitur. Prouerbium sumptū videtur e fabula Aeschyli, quæ inscribitur Prometheus, in qua sic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς, δάκνων δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. *id est,*

Precibus nihil mitescis inflexus meis.
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas uincere.

Manibus pedibusque.

EXTREMVM *conatum significantes dicimus, Manibus pedibusque. Nam per manus declaratur industria conficiendi negocij, per pedes maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphile tibi pro seruitio debeo conari manibus pedibusq;. Vtitur hoc adagio semel atque iterum Aeschines in oratione contra Demosthenem. Homerus Iliados Υ.*

Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. *id est,*

Immo quicquid ego possum manibus pedibusq;.

Omnibus neruis.

EVNDEM *habet sensum, Omnibus neruis, id est, summa ui, summoq. studio. Nam robur, iuxta philosophos, in neruis situm. Vnde & neruos intendere, expedire neruos, & neruosa dicimus, quæ uegeta ualidaq;, minimeq; languida. Cicero ad Qu. fratrem: Sic contende omnibus neruis & facultatibus. Idem lib. 15. Epist. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione secunda: In quo omnes neruos ætatis, industriæq; meæ contenderem.*

Velis equisque.

SIMILEM *conatum significat, velis equisq;, ad fugiendum aut assequendum magis, quam ad efficiendum. M. Tullius ad Qu. fratrem libro secundo: sic ego, qui in*

isto

isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sape excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uelis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro velis, viris scriptum habetur. Idem Officiorum libro tertio: Quibus obsoletis floret Epicurus, eiusdem fere auctor adiutorq. sententia. Cum his equis velisq. vt dicitur, si honestum tueri ac retinere sententia est, decertandum est. In quibus exemplis usus est eadem metaphora paulo diuersius, vt qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugna genus equestre ac nauale.

Remis velisq.

HVIC *simillimum est, Remis uelisq. Inde translatum, quod cum nauis simul & remigio & velo impellitur, summus est nautarum conatus. Cicero lib. Tusc. quaest. 3. Tetra res est, misera, detestabilis, omni contentione, velis, vt ita dicam, remisq fugienda. Idem in prima Philippica: Tum uero tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neq. venti satisfacerent. Plautus in Asinaria: Remigio veloq. quantumcunque poteris festina & fuge. Quum remigio nauis impellitur, Graeci* δεύτερον πλοῦν*, id est, secundarium cursum appellant: quum velis fertur, dicitur* ἱστιοδρομεῖν*: quum secundis ventis,* οὐριοδρομεῖν*. Vertit in diuersum, hoc est, in significationem tarditatis, metaphoram Aristophanes, in* [illegible]*,*

νῦν μὴ γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ᾽ ἐλαύνομεν. id est,

Neque currimus nunc, nec alias impellimur.

Interpres exponit, Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Vergilius simpliciter extulit in Aeneidos tertio:

Lauam cuncta cohors remis ventisq. petiuit.

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legibus. 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν συνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. *id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersim, hoc est, ne respiciens quidem a tergo. Allusit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta ne respiceret. Et Vergilius:*

Transq. caput iace, ne respexeris.

Nauibus atque quadrigis.

PRO *summo studio, summaq. festinatione, Flaccus dixit, Nauibus atque quadrigis, in Epistolis:*

Strenua nos exercet inertia, nauibus atque

Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est.

Plutarchus aduersus usuram: Μὴ δὴ ἵππον ἀναμείνῃς τετρακόμαν, μηδὲ ὄχημα ζυγωτὸν, κερασφόρον καὶ κατάργυρον, ἃ τόκοι ταχεῖς καὶ καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ᾽ ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι, καὶ κανθηλίῳ χρώμενος φεῦγε πολέμιον, καὶ τύραννον δανειστήν. *id est, Ne vero tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quae celeres vsura assecuntur, & pratercurrunt: verum asino quopiam, quemcunq. forte nactus fueris, aut caballo fuge hostem, ac tyrannum foeneratorem.*

Citis quadrigis: Iouis quadrigis.

CITIS *quadrigis fugere, et Iouis quadrigis fugere, pro eo quod est quam ocyssime fugere, legitur apud Plautum, ab Homero translatum, qui diis quadrigas affingit, quibus quolubitum sit, repente rapiantur, ex Olympo in terras, rursus è terris in caelum. Ad quas allusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poema nostrum ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet persequi. Liuius prima decadis libro quinto, narrat Camillum captis Veiis, ita triumphantem ingressum vrbem, vt curru equis albis iuncto ueheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuisse, quam gratiorem, quod Solis ac Iouis currum aequiparasse moliretur.*

Equis albis praecedere.

VBI *quem aliis quapiam in re longe superiorem significabant, longoq. anteire interuallo, eum albis equis praecedere dicebant, uel quod antiquitus equi albi meliores haberentur, uel quod victores in triumpho albis equis uectari soleant, vel quod albi equi fortunatiores & auspicatiores esse credantur, vt ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, cum ait: Postquam ardua montium, & roscida cespitum, & glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum fesso. Neque enim temere addit, vel indigena, id est, Thessalico, vel albo: nam vtrunque pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Persio quodam.*

Durus homo, atque odio qui possit vincere regem.

Confidens, tumidusq adeo sermonis amari,

Sisennas, Barros vt equis praecurreret albis.

Erant autem Sisenna & Barrus homines quidam insignita maledicentia: etiam si Acron barros legit, vt sit epitheton. Neque dissimile huic Plautinum illud in Asinaria: Nam si huic occasioni tempus sese subterduxerit, nunquam adepol albis quadrigis indipiscet postea. Graeci simpliciter dicunt παριππεῦσαι*, pro longe antecellere, quod equestris cursus sit expeditior.*

Mordicus tenere.

MORDICVS *tenere, est summa pertinacia tueri, quod Graeci vocant* ὀδάξ*. M. Tullius Acad. quaest. lib. 1. Nam ab omnibus eiusmodi visis, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymum: Illi me plus mouent, qui eum posterius interpretarentur & verborum, locutionumq. Hebraearum viam atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: non solum inter se non consenserunt, sed etiam reliquerunt multa. In eundem sensum dixit Seneca lib. De beneficiis. 7. Vtraq. manu: Hac, inquit, Demetrius noster vtraq. manu tenere proficientem iubet, hac nusquam dimittere.*

Terra, mariq.

FACIEM *prouerbialem habet & illud, Terra, mariq. quoties extremum conatum, studiumq. significamus. Theognis:*

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης

Δίζεσθαι χαλεπῆς, Κύρνε, λύσιν πενίης. id est,

Paupertatis enim dura, terraq. mariq.

Quaerere Cyrne aliquod conuenit effugium.

Et Horatius.

Per

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS pene diuersum est, molli brachio, & leui brachio, cum indiligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticum lib. 2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita existimes. Idem ad eundem lib. 4. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR apud idoneos scriptores, Omni telorum genere oppugnare, pro eo quod est, modis omnibus insectari. Metaphora sumpta uideri potest ex illo uersiculo Homerico:

Ἔγχεΐ τ' ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν, id est,
Hastisq. gladiisq., & saxis grandibus urgent.

Cui finitimum est, Caesim ac punctim. Nam his duobus modis hostem impetimus.

Cominus atque eminus.

AD eandem formam pertinet ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν, id est, Cominus atque eminus. Translatum & hoc a bello, in quo nunc conserti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hostem torquent. Id si ad animi res transferatur, fiet uenustius. Cum hominibus habenda pax, ceterum cum uitiis cominus atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnant συστάδην μάχεσθαι dicuntur: qui hastis, ἐκ διεστῶτων μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, id est, Vnumquenq. moue lapidem, hoc est, omnia experire, nihilq. intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum esse pleriq. ferunt. Xerxes Graecos bello adortus, cum esset apud Salaminem superatus, ipse quidem inde se mouit, uerum Mardonium reliquit, qui suo nomine bellum prosequeretur. At cum hic quoque in Plateis parum prospere pugnasset, fugatusq. esset, fama uulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorij sui thesaurum ingentem humo defossũ reliquisse. Hac spe pellectus Polycrates Thebanus, eũ agrũ commercatus est. Verum ubi iam multum diuq. thesaurum quaesisset, neque quidquam proficeret. Delphicum oraculum consuluit, qua ratione posset eas pecunias inuenire. Apollo respondit his uerbis, πάντα λίθον κίνει, id est, Vnumquenq. moue lapidem. Id simul atque fecisset, multum auri uim reperisse ferunt. Sunt qui metaphoram sumptam existiment ab his, qui cancros uenantur in littore. Nam hi plerunque sub saxis latitant, quae mouent qui cancros quaerunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum: πάντα κινήσω πέτρον, id est, Omnem mouebo petram, hoc est, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis: πάντα κινῆσαι πέτρον, sentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epistola: Ego iugulum statim uideo, hunc premo. Premit certe quod elegit, sed in eligendo frequenter errat. Respondi posse fieri: ut genu esset, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere non possum, omnia pertento, omnia experior, πάντα δὲ νὴ λίθον κινῶ. id est, Omnem lapidem moueo. Diuus Basilius ad nepotes: Ad quod vt uiaticum paremus, omnis lapis, ut dici solet, mouendus est. Fortassis huc allusit & Theocriticum illud in Bucoliastis:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea lasciuiente atque omnia tentante, quo Polyphemum in se prouocaret, id quod alibi retulimus. Scholiastes admonet prouerbio dici, significans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, id est, omnem mouere funem. Addit metaphoram sumptam a ludo quopiã, in quo qui non potest alia ratione uincere concertatorem, mouet a linea lapidem, qui dicitur rex. Nã quod adfert de statua saxea, quam sua forma mouere possit Galatea, coactius est, mea quidem sententia.

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν. i. oẽm funẽ mouere. Aliũde ducta metaphora, sensũ eundẽ efficit. Aristophanes in Equitibus,

Νῦν δεῖ σε πάντα δὴ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum versuum hic est sensus,

Nunc te necesse est omnem rudentem expedire,
Et lemma ferre uehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pseudomante: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν ἀμύνασθαι βουλόμενος. id est, Atque omnem mouebam funem, hominem ulcisci cupiens. Apollonius in epistola ad Euphratem: πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id est, Negotiatorem aiunt omnem funem mouere oportere. Vsurpauit & Plato in dialogo cui titulus Sisyphus, σκοπῶμεν νὴ Δία, ὑπερφυῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον πάντα κάλων ἐξιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἱέντες. id est, Consideremus itaque per Iouem, exacte omnem quod aiunt rudentem laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de uocabulis rerum primo: ἐπλέομεν πάντα κινήσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλωσι. i. Nauigabamus omni moto rudente, et omnibus rudentibus. Ad eum modum significat difficilem nauigationem, in qua sint omnia tentanda.

Omnem iacere aleam.

OMNEM iacere aleam, est rem uniuersam periclitari, fortunaeq. arbitrio committere. Siquidem alea fortunae ludus est magis quam artis. Vnde prouerbiali figura, si quãdo ancipitẽ rei euentũ significamus, quasi nõ ab arbitrio iacientis, sed a fortuna pendentis, aleã iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, uitam hominum perinde dixit esse, quasi cum ludas tesseris, vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus, [illegible], Τολμήσω ἀναῤῥῖψαι τὸν κύβον. i. Audebo tesseram iacere. Euripides in Rheso:

Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πόνοις,
Τύχην προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. id est,
Par est labore digna ferre praemia,
Quicunque vitam sortis obiicit aleae.

Aristides in Pericle: ὡς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. i. Vna super omnibus alea iaciebatur, uita, pecuniis, fama, principatu. C. Caesar ad Rubiconẽ, qui fluuius Italiã a Gallia disterminat, paulisper secum haesitans, animoq. reputans, quã arduam rem moliretur, postea quã ostento est animus additus: Eamus, inquit, quo deorũ ostenta, quo inimicorũ iniquitas uocat, iacta esto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modum dixisse refert: πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. id est, Omnis iacta sit alea. Ad quod alludens Lucanus:

Cadat alea fati,
Alterutrum mersura caput.

Plutarchus in uita Coriolani, extremam aleam in eundẽ sensum usurpasse videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀναῤῥίπτει. *Velut extrema iacta alea. Itẽ Petronius Arbiter:*

Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius libro De diuinatione 2. Nõ perspicitis aleã quandam inesse hostijs deligendis, præsertim, cum res ipsa doceat. Cum enim tristissima exta sine capite fuerint, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, casum. Prouerbium desumptum videtur ex Menandro. Nam Athenæus libro 13. hæc citat illius carmina e comœdia quæ inscribitur Arrhephorus, siue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὰ τοῦτό σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν.
id est,

Siquidem sapis, ne coniugem unquam duxeris.
Duxi ipse, proinde suadeo ne duxeris.
Huic alter respondet;

Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνεῤῥίφθω κύβος. *id est,*
Decreta res est, esto iacta hæc alea.

Græci versus apud Athenæum nonnihil corrupti sunt scribarum inscitia. Sed nullo negotio possunt restitui. Sic enim scriptos primum arbitror:

Οὐ γαμεῖς, ἂν νοῦν ἔχῃς, καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὸ τοῦτον μὴ γαμεῖν
Νῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teste Plutarcho, similem esse dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quæ ceciderint, recte uti. Quid cadat, in fortunæ manu est: distribuere uero recte, quæ forte ceciderunt, id in nobis situm est. Quam collationem imitatus fuisse videtur Terentius in Adelphis.

Vela uentis permittere.

NEQVE *dissimili figura dixit Quintilianus in præfatione Institutionum oratoriarum, Permittamus uela ventis, & oram soluentibus bene precemur: hoc est, editionis ancipitem euentum utcunque cadet experiamur. Simillimum est illud apud Senecam in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem: hoc est, rem fortunæ arbitrio commisi. Theognis:*

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. i.
Quare nunc ferimur tendentes carbasa ventis.

Venuste Græcis πλησιστίοις φέρεσθαι *dicuntur, qui toto pectore summoq. conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone seniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quod largitione corrumperet. Scipio respondit, sibi non opus esse quæstore nimium diligenti, cum ipse* πλησιστίῳ*, id est, plenis velis ad bellum raperetur. Ouidius:*

Et quoniam magno feror æquore, plenaq. ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. *id est,*
Sub omni lapide scorpius dormit, aut ut metri quoq. ratio seruetur, est enim anapæsticus dimeter,

Est sub lapide scorpius omni.

Admonet adagium cauendũ esse, ne quis apud captiosos & calumniosos temere loquatur: quid quid enim attigerit, periculum esse ne mordeatur. Constat autẽ scorpios solere sub saxis cubitare, quæ si quis tollat incautius, fit vt illius vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes suffugiunt laborem. Aristophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν, ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντὶ
Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. *id est,*

Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide sub omni
Mordeat ne rhetor, obseruare.

Nicandri commentator, hunc senarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. *id est,*
Etenim sub omni lapide scorpius excubat.

Hoc est, nihil tutum, & omnia cauenda.

Asinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, *subaudi* ἀκροατής, *id est, Asinus lyræ auscultator. In eos, qui propter imperitiam nullo sunt iudicio, crassisq. auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro satyræ suæ cuidam indidit. Eiusdem apud Gellium extant hæc verba e satyra, cui titulus, Testamentum: Si quis mihi filius vnus, pluresue in decem mensibus gignuntur: si erunt* ὄνοι λύρας, *id est, asini ad lyram, exhæredes sunto.* ὄνους λύρας, *appellat indociles bonarum artium, atq. intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam. Quos ego cum possem meo iure contemnere, asino quippe lyra superflue canit, tamen ne nos superbiæ, vt facere soles, arguant. Et idem aduersus Vigilantium: Quanquam stulte faciam, magistro cunctorum magistros quærere, & ei modum imponere, qui loqui nescit, & tacere non potest. Verum est illud apud Græcos prouerbium,* ὄνος λύρας. *Lucianus de his qui mercede seruiunt:* Τί γὰρ κοινὸν φασὶ λύρᾳ καὶ ὄνῳ. *id est, Quid enim commercij, quod dici solet, asino cum lyra? Idem aduersus indoctum:* ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα. *id est, Sed asinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium:* ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, *id est, Asinus auriculas mouens. Rursum ad hunc modum:* ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *id est, Asino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quasi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicentibus. Est autem asino naturale, subinde mouere auriculas, veluti significanti se id intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad asinum non auscultantem lyram, sed ipsum canere conantem. Lucianus:* Καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ᾄδῃ καὶ ἁβρὸς εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων φασί. *id est, Maxime si quando canit, cupitq. festiuus ac lepidus videri, asinus, vt aiunt, ipse lyra canens. Idem in Pseudologista:* τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζειν πειρώμενον ὁρῶν. *id est, Iuxta hoc ipsum quod vulgo dici solet, asinum conspiciens cithara canere tentantem. Citatur & hic versiculus:*

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id est,*
Asinus lyram auscultauit & porcus tubam.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius sunt imperiti, & a quo natura abhorrent.

Festiuiter.

Festiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum. 8. Erat Cleon quispiam, cui nomen inditum boui: is cum scite caneret voce, ceterum lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canentem audisset: Olim, inquit, asinus ad lyram dictus est, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σάλπιγγος ὗς ἀκούει, *id est, Tubam sus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, uerum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: suem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiusmodi senarius:*

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id est,*
Asinus lyram, sus audijt stolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL *graculo cum fidibus, id est, Nihil stolidis & imperitis cum bonis litteris. Nam graculus auis est ineptæ molestæq. garrulitatis, atque obstrepera, adeo et a voce qua sonat, nomen inditum putent, auctore Quintil. 1. Instit. lib. Tum sui generis conuentus amat, quo mutuo garritu strepitus fiat odiosior. Porro cithara silentium postulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarum extrema lucubratione, sane quam eleganter hoc adagium torquet in quosdam pingniore ingenio homines, stolidaq. loquacitate præditos, prophanos,* ἀμούσους, *id est, a musarum sacris alienos.*

Nihil cum amaracino sui.

ATQVE *ei continenter simile quoddam subnectit: Nihil cum amaracino sui: hoc est, stolidis vel optima putent, displicentq. Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua a Cynara Cyprij regis eiusdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuersum fuisse, fabulis proditum est. Ceterum Seruius in primum Aeneidos, scribit Amaracum puerum fuisse regis unguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, maiorē confusione odorem creauit, vnde & optima vnguenta amaracina dici cœperint: hunc postea in herbam amaracum fuisse conuersum. Eadem dicitur & sansucum, & aliis atque aliis nominibus, vt auctor est Dioscorides in 3. lib. aitque gratissimi esse odoris, atque totam odoratam. Plinius libro 13. cap. 1. inter unguenta nobilia & amaracini facit mentionem, refertq. quondam in Coo fuisse laudatissimum, postea eodem in loco prælatum Melinum: deinde docet variis vnguentis admisceri sansucum, quemadmodum & Telino: quin etiam ex simplicis amaraci succo nobilissimum vnguentum confici. Idem libro 21. cap. 22. scribit in Cypro sansucum laudatissimum & odoratissimum nasci, eiusq. varia ostendit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum seu sansucinum nocetur. Cum igitur huiusmodi sit amaracinum, contra sue nihil immundius, nihil sordium amantius: quamobrem dixit Vergilius.*

Immundi meminere sues. *Præterea Flaccus:*
Vel amica luto sus. *Et,*
Lutulenta ruit sus,

nihil profecto minus conuenit rostro suillo, quam deliciæ unguentariæ; quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum est suillo generi, ita vt illis veneni instar sit, si quidem credimus Lucretio, cuius in sexto libro hi sunt versus:

Deniq. amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, nam setigeris subus acre venenū est.

Suem olim Aegyptij belluam vsque adeo spurcam ducebant, vt si quis vel transiens contigisset, continuo properaret ad flumen, se pariter ac vestem abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuisos haberi, vt nec in templa reciperentur, nec ad matrimonium aut affinitatet admittantur, auctor Herodotus li. 2. Ad hoc adagium allusisse videtur M. Tullius cum ait: Illi alabastrus vnguenti plena putet: id est, optima pro pessimis displicent. Simile quiddam dici posset de scarabeo, cui vnguentum pro stercore est, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici solere propemodum innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis componit: λέγουσι δὲ κανθάρους τὸ μύρον ἀποδιδράσκειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. *id est, Aiunt scarabeos vnguentum fugere, graueolentia sectari.*

Asinum sub fræno currere doces.

ASINVM *sub fræno currere doces, hoc est, doces indocilem. Nam equus ad cursum idoneus, asinus ad equestrem cursum inutilis. Horatius:*

Infelix operam perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentem currere fræno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de asino. Est autem diuersum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, *id est, Equum in campum.*

Alienam metis messem.

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος *id est, Alienam metis messem. Duplex est vsus huius adagii, quippe quod pariter & in eos conuenit, qui commoditatibus alienæ partis opera potiuntur: & in hos, qui negotium non suum parum diligenter curant. Ducta metaphora a vetusto more, quo vicini rustici in demetenda segete mutuam inter sese operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in suopte quisque negotio longe sit attentior quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Cassita, quem non pigeret referre, nisi promptum esset cuilibet apud A. Cellium legere. Potest & eo referri, quod aliquoties fit, vt eiectis iis, qui sementem fecerunt, alij in eorum locum succedant. citraq. laborem alienis fruantur sudoribus. Vnde Maronis illud:*

—En quis conseuimus agros?

Aristophanes in Equitibus: τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. *i. Alienam metens messem. Dictū est in Cleonē, qui in rē paratā, multisq. laboribus a Demosthene prius labefactā ueniens, Pylo capta, gloriam omnem victoriæ in se transtulit, Demosthenis præter inuidiam nihil relictū. Cui confine est illud Homeri ex Odysseæ lib. 1.*

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. *id est.*
Quandoquidem impune victum comedūt alienum.

Eādē sententiā Aristophanes in eadē fabula sic extulit:

Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπὸ τοὐργαστηρίου
Ἑτέρου ποιοῦντος τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id est,
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere.

PENELOPES *telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odysseæ secundo fingit Penelopen Vlyssis vxorem, procos iam vrgentes, hac conditione delusisse, vt tum se promitteret nupturam, vbi telam quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quã illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit.*
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπεὶ δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.
Vsurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quæst. lib. 2. Quid quod eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum superiora? Sentit autem de dialectica, quæ iisdẽ illis rationibus, quibus confirmauit aliquid, rursum soluit ac destruit, vt nihil iam actum videatur. Seneca De beneficiis quinto: Quid enim boni est, nodos opere se soluere, quos ipse vt solueres feceris? Aristides in defensione quatuor oratorum: καὶ τὸν ἱστὸν οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἐν προκοπῇ τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀποφέρονται μεγάλα φρονοῦντες. *id est, Et telam nescio quam retexentes. Quantum enim faciunt compendij in sapientia, tantum rursum dispendij dum arrogantes euadunt. Hoc quoniam aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirum & hoc esse prouerbium.*

Annosam arborem transplantare.

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, *id est, Vetulam arborem transplãtare. In eos dicitur, qui sero atque exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de iis, quæ frustra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, sed cum plantula adhuc est. Nam veteres negabant arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teste Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiarius pertinere, quæ omnium altissime radices agit: Vt &* ἀπὸ τῆς δρυὸς κεχήνων. *Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuisse. Quapropter & Ioui sacra arbor, & sylua Dodonæa querna fuit, vnde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter vsus est hoc adagio Seneca libro Epistolarum 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Aegialo diligentissimo patrefamilias (is enim nunc huius agri possessor est) quamuis vetus arbustum posse transferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.*

Harenam metiris.

Ἄμμον μετρεῖς, *id est, Harenæ modum quæris, siue metiris, hoc est, rem infiniti laboris atque inexplicabilem inceptas. Aut frustra conaris, quod nequeas efficere. Athenæus lib. sexto, Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit* ψαμμακόσια, *velut æquantia numerum harenarũ.* ὀνόμασι δὲ χρώμενος ψαμμακοσίοις, *id est, nominibus vtens harenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imiter. Plato in Theæteto:* Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. *id est, Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, harenæ.*

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, *id est, Vndas numeras. Eŭdem cum proximo sensum habet. Vergilius vtrunq. parœmiam eleganter attigit libro Georgicon secundo:*
Quem si scire velis, Libyci velit æquoris idem.
Discere quam multæ zephyro turbentur harenæ.
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionii veniant ad littora fluctus.
Theocritus in Charitibus:
Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀϊόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id est,
Nanq. perinde fiet quasi si numerare labores,
Quod venti e pelago trudãt ad littora fluctus.
Videri potest ab Aesopico quodam apologo natũ adagium, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore sedisse, conãtem singulas vndas pernumerare: cumq. vndas vndis trudentibus obrueretur, animoq. male angeretur, quod eas numero complecti non posset, adiens callida vulpes opportuno consilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas quæ præterierunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, *id est, Apud surdum crepitum edere, dicitur vbi quid frustra fit. Aut vbi peccatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuiciis incessitur is qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur a Diogeniano & a Suida.*

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀραχνίων ὑφαίνειν, *id est, Aranearum telas texere. Est in re friuola, nulliusq. frugis infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij vice a diuo Basilio in initio enarrationis. Hexameron Vnde et apud Diogenem Laertium in vita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis similes esse dicebat, quæ cum operosum quiddam atq. exactum præ se ferant, tamen nugatoriæ sint atque imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum a magnis auibus facile discinderentur, muscas duntaxat irretirent.*

Laterem lauas.

FERVNTVR *huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem significamus, veluti* πλίνθον πλύνεις, *id est, Laterem lauas, id quod vsurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam. Taceam? instigem. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:*
Καὶ ὕδατι νίζειν θολερῷ διαειδέα πλίνθον. id est,
Et nigram silicem lauisse liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI *simillimum est, quod refertur apud Aristophanem in co-*

in comœdia cui titulus Φάσμα, λίθον ἕψεις, *id est, Lapidẽ decoquis: pro eo quod est, inaniter laboras.* Ἀλλ' ὅταν ἀντιβολῶσιν, ὡδὶ τὸν αὐχέν' ἐγκλίνας, λίθον ἕψεις, λέγει. *id est, Quin vbi quis obsecrauerit, demisso sic capite, lapidem decoquas, inquit. Neque enim unquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq. precibus mollescentem.*

Aethiopem lauas: Aethiopem dealbas.

EANDEM *vim habent,* Αἰθίοπα σμήχεις, *id est, Aethiopem lauas. Et,* Αἰθίοπα λευκαίνεις, *id est, Aethiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum:* καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ *id est, Ac iuxta prouerbium, Aethiopem lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex vicini syderis uapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neque ulla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta verborum fucis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri potest ab Aesopica fabula. Nam quidam mercatus Aethiopem, & existimans eum colorem non natura, sed superioris domini negligentia accidisse, nihil non adhibuit corum, quibus vestes candefieri solent: adeoq. perpetuis lotionibus miserum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.*

Arare littus.

Αἰγιαλὸν ἀροῦν, *id est, Arare littus. Est sterilem operam sumere. Ausonius ad Theonem,*

Quid geris extremis positus telluris in oris
Cultor harenarum vates, cui littus arandum.

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris vsus erit, cum officium impenditur in eum, a quo nihil sis fructus aliquando percepturus: velutisi quis doceat, ὄνῳ λέγοι, *aut beneficium collocet in ingratum. Salsitas enim facit, vt littorales oræ ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est:* ἁλμυρὸν γειτόνημα, *id est, Salsuginosa uicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: Atque huiusce rei varias adfert causas Plutarchus in commentario De causis naturalibus, primo statim problemate.*

Harenæ mandas semina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, *id est, Harenæ mandas semina. Propterea quod steriles harenæ, maxime littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,*

Quid facis Oenone, quid harenæ semina mandas?
Non profecturis litora bubus aras.

Atqui in Brabantia sunt agricolæ tam industrij, qui sitientissimas harenas cogant & triticum ferre.

In aqua sementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, *id est, In aqua sementem iacis. Theognis,*

Ἴσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. *id est,*
Par vt qui æquoreis semina mandet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium conferunt in ingratos atque improbos homines: idq. perinde perire dicit, quasi sementem facias in undis marinis. Aristophanis interpres & hoc pacto effert prouerbium, κατὰ τῆς ἅλος σπείρεις, *id est, in mari sementem facis.*

In saxis seminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, *id est, In saxis sementem facis. Nam hoc terræ genus fere sterile est, vel quia non potest aratro proscindi, uel quia quod satum est non habet quo radices agat.*

Ignem dissecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, *id est, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus symbola. Aristides in communi defensione quatuor Rhetorum:* ἐλελήθεις δὲ ἄρα σαυτὸν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας; *id est, Non intelligebas autem teipsum omnibus illis prouerbiis obnoxium esse: quod ignem diuerberares, quod lapidem elixares, quod in saxis sementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionysium tyrannum nullum omnino fecerit operæ precium.*

In aqua scribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις, *id est, In aqua scribis, hoc est, nihil agis. Lucianus in Tyranno:* Παίζεις ὦ Χάρων· καθ' ὕδατος φασὶν ἤδη γράφεις, παρὰ Μικύλλου τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν, *id est, Vtrum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, scribis, qui quidem a Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro:* Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, *id est, Num hæc studiose in aqua scribet nigra, seminans calamo? Extat huiusmodi senarius inter sententias Græcas:*

Ἀνδρῶν πονηρῶν ὅρκον, εἰς ὕδωρ γράφε. *id est,*
Hominum improborum inscribe iusiurãdum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum libro decimo.

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. *id est,*
Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Item Catullus,

-Mulier cupido quod dicit amanti,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

In harena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, *id est, In harena ædificas. Non consistit, quod super harenam struxeris. Proinde recte vsurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.*

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, *id est, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo quod est, agricolationem exerces. Refertur a Zenodoto, dicitur in eos, qui e suis laboribus nihil fructus reportant.*

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, *id est, Ferrum fluitare doces. De iis, qui rem conantur, quæ repugnante natura nequaquam fieri possit.*

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ ἢ ἐπαφεῖν, *id est, Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuiosos non inconcinne dicetur. Plautus in Pseudolo: Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras. Id autem olim inter ἀδύνατα*

τετα habitum, vel illud est argumento, quod inter prodigia refertur, Tuciam virginem Vestalem, aquam cribro tulisse, anno ab urbe condita sexcentesimonono, teste Plinio lib. 26. cap. 2. Cuius meminit Dionysius Halicarnasseus lib. Romanarum antiquitatum secundo. Sumptum a fabula Danaidum puellarum, quas Plato scripsit apud inferos hoc pœnæ genus pendere, ut assidue aquam in dolium pertusum uasis item pertusis inferant. Alciphron in epistola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο εἰς δαναΐδων τὰς ἀμφορέας ἐγχέομεν πίθους. *id est: Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone:* Ὥσπερ ἐς κόφινον τετρημένον. *id est, Tanquã e cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum:* εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀντλεῖς. *id est, In dolium pertusum aquam hauris. Plautus in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.*

Apud fimum odorum uaporem spargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, *id est, In fimum aromatum odorem spargis. Nam perit omnis fragrantia, fimiq. fœtore uincitur. Et apud Suidam. Conueniet autem in hos, qui rẽ egregiam indignis adhibent, quod genus est illud, In lente unguentum.*

Oleum & operam perdidi.

EODEM *pertinet & illud, quod est apud Plautum in Pœnulo: tum pol ego & oleum & operam perdidi. id est, quicquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. Metaphora ducta est a gladiatorum ac palæstritarum certaminibus: in quibus certaturi, unguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epistolis: Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pompeius profitetur se & oleum & operam perdidisse. Quanquam potest & ad lucubrantium lucernas referri: sicuti Cicero fecisse uidetur, scribens ad Atticum lib. 13. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum et opera nostræ philologiæ perierit, sed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quod ad rem animi translatum sit. Ergo hic oleum pro sumptu positum est. Nam & sic effertur adagium. Plautus in Rudentibus, Et operam & sumptum perdunt. Eodem pertinet etiam illud, quod coruus ille salutator sonare didicerat, Opera & impensa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius libro Saturnalium 2. Eam quoniam haudquaquam indigna memoratu uidetur, non grauabor adscribere, idq. ipsius uerbis: Sublimis, inquit, Actiaca uictoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere, Aue Cæsar, uictor, imperator. Miratus Cæsar officiosam auẽ, uiginti millibus nummum emit. Socius opificis, ad quẽ nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauerat Cæsari illum habere & alium coruum, quem ut adferre cogeretur, rogauit. Allatus uerba, quæ didicerat, expressit: Aue uictor imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donatiuum cum contubernali. Salutatus similiter a psitaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoq. redemit. Exemplum sutorem pauperem solicitauit, ut coruum institueret ad parem salutationem, qui impẽdio exhaustus, sæpe ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa periit. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus respondit, satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, ut & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexere, Opera & impensa periit. Ad quod Cæsar risit, emiq. auem iussit, quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobij uerba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, uidetur huic adagio uelut alterum quoddam adagium subtexuisse: Oleum perdit & impensas, qui bouem mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipsum, bouem ad ceroma mittere, prouerbium sapit, pro eo quod est, docere indocilem: aut ad id muneris quempiam asciscere, ad quod obeũdum minime sit idoneus, uidelicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur unguentum, quo olim ungebantur athletæ, id ex oleo certisq. terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.*

Reti uentos uenaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, *id est, Reti uẽtos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea quæ nulla sit assequendi spes: Aut qui rem inanem inaniter captãt. Nam utre contineri uentus potest, reti nequaquam.*

Tranquillum æthera remigas.

Αἰθέρα νήνεμον ἐρέσσεις, *id est Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est quasi dicas, aerem diuerberas, remigantium more.*

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, *id est, Mortuum flagellas, in eos, qui obiurgant illos, qui nihil prorsus obiurgatione commoueantur: Aut qui uita defunctos insectantur ac lacerant.*

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, *id est, Ollam exornas, siue picturas. De iis, qui in re uehementer absurda frustra conãtur. Ineptus enim labor, ollæ uasi contempto, & culinariis usibus destinato, picturæ lenociniũ adhibere. Cui simillimum quiddam uulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.*

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, *id est, Ouum glutino compingis. Refertur a Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamẽ glutino sarcire & coagmentare conetur.*

Vtrem cædis.

Ἀσκὸν δέρεις, *id est, Vtrem cædis, aut utrem excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod allusisse uidetur Apuleius in Asino, cum meminit de tribus utribus a se percussis ac uulneratis. Sumptum uel a Bacchi sacris, uel ab iis, qui percussis utribus inanem mouent strepitum.*

Vtrem vellis.

HVIC *simillimum,* ἀσκὸν τίλλεις, *id est, Vtrem uellis. Vel quod non sentiat, uel quod pilis careat.*

Actum

Actum agere.

TERENTIVS in Phormione: *Ohe actum, aiunt, ne agas.* τὸ πραχθὲν μὴ πράξῃς. *A iudiciorum consuetudine sumptum, qua fas non est iterum agere causam, de qua iam sit pronunciatum. Plautus: Rem actam agis. id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis vestrum videri patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia indicat dici solitum de negotio, quod præpostere geritur. Sed cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis & colendis. Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur prouerbio.*

Cotem alis.

Ἀκόνην σιτίζεις, *id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimiq. cibi: qui nihilo tamen habitiores inde redduntur. Nam in Cotis macilentiam, hodieq. vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguem quã cotem, macilentum quempiam esse significantes. Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, vnde non sit reditura gratia: vt affine sit illi, quod alibi dicetur, Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.*

Hylam inclamas.

Ὕλαν κραυγάζεις, *id est, Hylam inclamas. De frustra vociferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiusmodi casu natum adagium. Hylas Theodamantis filius, cum esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cum esset in Mysia, forte aquatum egressus, in fonte periit: vnde & a Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc vestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quicquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retulisse, cum ait:*

> *His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictum*
> *Clamassent, vt littus Hyla, Hyla omne sonaret.*

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

> Τρὶς μὲν Ὕλαν ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμός·
> Τρὶς δ᾽ ἄρ᾽ ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δ᾽ ἵκετο φωνά. *i.*
> *Ter quanto potuisset Hylam clamore vocabat*
> *Mugitum intendens imo de gutture vocis.*
> *Ter puer audiit, ac tenuis vox perculit aures.*

Nihil obstat, quo minus ad sacrorum consuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam sunt instituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur. Id fuerit venustius atque concinnius, vbi quis rem absentem frustra desiderat, vel deplorans, vel optans. Vt si quis ad inopiam redactus, optaret sibi centum talenta, quæ quondam habuisset. Ad hanc parœmiam respexisse videtur Aristophanes in Pluto:

> Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς, *id est,*
> *Desideras absentem inaniter vocans.*

De Mercurio dictum, placentas illas deplorãte, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, *id est, Inaniter consumis aquam. In eos quadrabit, qui frustra suadent. A prisco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Aeschines contra Demosthenem, ostendit primam aquam infundi solere actoribus, alteram patronis, tertiam iudicibus, ad pœnam constituendam, nisi primis sententiis reus fuisset absolutus. Et Demosthenes Aeschinem prouocat, vt vel in sua aqua, si possit, dicat, quod decretum fuisset ipso vnquam auctore scriptum:* εἰπάτω καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. *Huc alludens Lucianus* ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, nõ ad aquæ, sed ad amphoræ vinariæ modum. Idem in bis accusato:* Ῥεῖ γάρ τοι τὸ ὕδωρ ἐκείνου. *id est, Nam illius sane in præsentia fluit aqua. Videtur id subindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam* πρὸς μικρὸν ὕδωρ, *id est, ad pusillum aquę docere posse quæ gesta sint. Idem in eodẽ:* Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον. *id est: Vrget enim aqua fluens, quod oratoris sit ad præscriptas clepsydras dicere. Apuleius in Asino aureo: Rursum præconis amplo boatu citatus accusator quidam senior exurgit, & ad dicendi spatium, vasculo quodam inuicem colli graciliter fistulato, ac per hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pene quinque. Nam viginti clepsydris, quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor. Quintilianus lib. 12. Et si quid ipse tibi sumas, probandum est, & laboratam congestamq. dierum ac noctiũ studio actionem, aqua deficit. M. Tullius in calce secundi libri Tusculanarum quæstionum, Cras ergo ad clepsydram, sic enim dicimus. Idem de Oratore libro 3. de Pericle loquens, At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat, sed vt accepimus Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerum scientia. Philetas apud Athenæũ lib. 2.* τοσαῦτα ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. *id est, Tantum, vt solent rhetores, ad aquam dixi. fuerat autem de aqua sermo. Hinc captata est allusionis gratia. Demades iocabatur in Demosthenem* ὑδροπότην, *quod ceteri quidem ad aquam dicerent, Demosthenes ad aquam scriberet. Philostratus in Adriano sophista* τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας *appellat sophistas qui aqua exercebantur. Porro prisci lineis & vmbris horas distinguebãt. P. Scipio Nasica primus reperit clepsydram, qua nubilo quoque die & noctibus, horæ distinguerentur. Nunc pro clepsydris clepsammis &* αὐτομάτοις *vtuntur horologiis.*

In aere piscari, Venari in mari.

EIVSDEM *generis sunt & illa, quæ Plautus vsurpat in Asinaria: In aere piscari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt simpliciter in eos, qui frustra moliuntur* τὰ ἀδύνατα, *aut qui præpostere ibi quærunt aliquid, vbi ne sperari quidem possit. Vt si quis in magistratibus vitam tranquillam, in voluptatibus beatam, in opibus felicem quærat. Itaque Libanus seruus ab hero suo Demæneto iussus, vt vxorem ipsius argento defraudaret, significans nulla ratione fieri posse, vt a muliere tenacissima quidquam auferretur: Iube, inquit,*

una me opera piscari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam e pumice postulas.

SVPERIORI *non admodum diuersum, quod apud eundem poetam legitur: Aquam e pumice postulare, pro eo quod est, frustra ab alio petere, cuius ipse a quo petas, maxime sit indigus. Nihil enim pumice lapide siccius, nihil siticulosius. Perinde ac si quis ab indoctissimo doceri postulet, ab inconsultissimo consilium expectet, ab egeno munus, ab inope præsidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus: Nam tu aquam e pumice nūc postulas, qui ipsus sitiat. Pumex, inquit idem, non æque est aridus, atque hic senex. Est autem Pumex lapis cauernosus, quo solent poliri codices: naturę adeo sicca, vt si in vrceum bullientem immiseris, feruorem extinguat non solum ad tempus, sed in totū. Nec aliud in causa putat esse Theophrastus, nisi qđ vehementissima siccitate spumam totam ad se trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri conspersо aceto, munire sese cōsueuerit, vt post septimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.*

Nudo uestimenta detrahere.

AD *hanc sententiam pertinet hoc quoque, quod ab eodem est vsurpatum poeta, Nudo uestimenta detrahere, pro eo quod est, ab eo sperare emolumentū, cui ne sit quidē quod auferri queat. Sic. n. idē Libanus in Asinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipso per fallaciam argentum abraderet; quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere vestimenta me iubes. Adducit & D. Chrysostomus prouerbium vulgo iactatum, quo dicebant, nec a centum viris vnum nudum spoliari posse. Apuleius Asin. lib. 1. scripsit, nudum nec a decem palæstritis posse spoliari.*

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, *id est, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem ac sterilem caperent. Anthericus, herba genus, quod meti non possit, sed velli manibus necesse est, velut & linum. Anthérices vocantur summa spicarum fastigia siue atheres. Herodotus Asphodeli caules antherices vocat, teste Suida: quos & tenaciores ait esse, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plinius libro 21. cap. 17. In Græcorum commentariis est promiscue positum Antherices & atherices.*

Ex harena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, *id est, Ex harena funiculum nectere. Est frustra conari, quod nulla ratione potest effici. Quid enim stultius, quam ex harena quæ nullo modo cohęrescit, funē uelle nectere? Prouerbiū vtrūq. nempe tum hoc, tum quod proxime retulimus, usurpat Aristides in communi defensione quatuor oratorum:* Καταδύντες δὲ εἰς τοὺς χηραμοὺς, ἐκεῖ τὴν θαυμαστὴν σοφίαν σκιᾷ τινι λόγου ἀναπλάττοντες, ὥσπερ ὁ Σοφοκλῆς, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, οὐκ οἶδα ἥντινα ἱστὸν ἀναλύοντες. *id est, Verum abdentes sese in secessus quosdam, illic admirandam illam comminiscūtur sapientiam, vmbra quadam attrahentes verba, quemadmodum abs te dictum est Sophocles, Anthericum metentes, ex harena nectentes funiculū, & haud scio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticum illud philosophorum studium nihil omnino fructus adferre. Columella in præfatione carminis De cultura hortorum: Nam etsi multa sunt eius quasi membra, de quibus aliquid possumus effari: tamen eadem tam exigua sunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili paruitate harenæ funis effici nō possit. Prouerbium peculiariter accommodabitur ad vsus huiusmodi: si quis conetur in concordiam redigere, moribus longe dissimilimos, & inter quos nibil omnino conuenit: aut si quis orationem ex argumentis dissonis cōtexat, quasi Chimeram quandam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex uariis animantium generibus ita collatis.*

Vt turpiter atrum
Desinat in piscem, mulier formosa superne.

Ab asino lanam.

CVI *finitimum est & illud,* ὄνου πόκας ζητεῖς, *id est, Asini lanas quæris. De iis, qui stulte quærunt ea quæ nusquam sunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum,* ὄνου πόκαι, *id est, Asini lanę. Aristophanes:*

Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας; *id est,*
Asini quis ad lanas? quis in lethes solum?

Per asini lanam, res vanas significans, et quæ nusquā sunt. Trimeter Gręcis constat si tollas alterum, τίς.

Asinum tondes.

EVNDEM *sensum habet,* τὸν ὄνον κείρεις, *id est, Asinum tondes. De his, qui rem absurdam atque inutilem aggrediuntur: propterea quod Asinum neque pectere possis propter villos, neque tondere cum lanam non habeat. Huius meminit Aristophanes in Ranis.*

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, *id est, Lupi alas quæris. De iis, qui quęrunt ea, quæ nusquam sunt. Aut vbi quis verbo duntaxat territat, alioqui re nunquam facturus quod minatur. Neque enim fieri potest, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recensetur a Suida.*

Quæ apud inferos.

EODEM *loco interpres admonet & huius adagij, tanquam eundem habentis sensum,* τὰ ἐν ᾅδου, *id est, Ea quæ apud inferos. Citatq. Aristarchum auctorem, idq. inde natum putat, quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem: asinum autem arrodentem ea quę ille iam torsisset, atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud,* τὰ ἐν ᾅδου, *generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur, nulli credita nisi pueris: unde cum inania somniisq. similia significabimus, apte dicemus,* τὰ ἐν ᾅδου. *Athenæus libro Dipnosophistarum quarto refert, Democritū scripsisse volumē, cui titulus fuerit,* τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, *prodigiosis, vt coniectandum est, refertum fabulis, & hinc potest videri ductum prouerbium.*

Contorquet piger funiculum.

HVIC *adeo simile est, vt idē videri possit, quod de ocno*

ono

ono, id est, pigro asino refert Pausanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratum: στρέφει ὄκνος τὴν θώμιγγα, id est, Torquet piger funiculum. Ipsius verba super hac re subscribam: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον. πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον. παρέστηκε θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργὸν φασὶν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. οἱ δὲ καὶ τοὺς ἴωνας, ὁπότε ἴδοιέν τινα πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὄνησιν φέροντι, ἐπὶ τούτῳ εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. id est, Post hos vir quidam est sedens, titulus indicat eum ὄκνον esse. Factus est autem ad hunc modum, vt ipse funiculum torqueat, astante asella, quæ quod tortum fuerit assidue abrodat. Hunc Ocnum aiunt hominem esse industrium, operiq. intentum, sed vxorem habere sumptuosam ac prodigam, vt, quicquid is suo labore corraserit, id mox absumatur ab illa. Cognitum est nobis, etiam ab Ionibus dici solere, si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentum picturæ sumptum ab occasione vocis ancipitē obtinentis significatum. Siquidem συνάγειν τὸν βίον, aiunt Græci pro comparare victum. Colligit autem qui rem auget, dissipat qui profundit. Atque hoc quidem argumentum apparet olim multorum artificum operibus fuisse celebratum. Siquidem Plinius in historia mundi inter Socratis egregij pictoris argumenta, commemorat & de asino spartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, spartum torquens, quod asellus arrodit. Fertur idem picturæ genus et Delphis fuisse, a Polygnoto Thasio dicatum. Quo quidem negant desidem & ignauum significatum, quemadmodum existimat Varro, immo laboriosum magis & industrium, sed cui sit vxor prodiga. Eoq. Pausanias ait, non marem asellum, sed fœminam in pictura fuisse. Idem argumentum, marmore cælatum, Romæ duobus visitari locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus testis est. Vsus est hoc adagio & Propertius.

> *Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,*
> *Aeternusq. tuam pascat aselle famem.*

Verum illud interim admirandum, cur Plinius eum scripserit appellatum ocnum, id est, pigrum, qui funem torqueret, ac non magis asellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum ocnon appellet qui torqueat, sed illi torqueri funem: vt asinum intelligas citius, quam torquentem. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοστρόφος ὄνῳ τινὶ παρίησιν ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. id est: Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet: cui adest, qui depascens absumit id quod tortum fuerit.

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, id est Littori loqueris. Refertur a Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos, qui frustra vel suadent, vel orant: perinde quasi surdo loquantur. Nam littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:

> *Surdior ille freto clamantem nomen Orestis,*
> *Traxit inornatis in sua tecta comis.*

Vento loqueris.

SVIDAS *addit & hoc, Ἀνέμῳ διαλέγῃ, id est Vento loqueris. Pro eo quod est, inaniter. Nam ventus omnia dissipat, cogitq. euanescere. Vnde & Auris discerpta mandata dixit Vergilius quæ abierant in obliuionem. Plautus in Mostell.*

> *Hic nescit quidem nisi fœmus fabulari vento.*

Consimili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν. id est, Cœlo ac terræ loqui.

Mortuo uerba facit.

Νεκρῷ λέγων μῦθον εἰς οὖς, id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius: Verba fiunt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod est apud Aeschilum in Agamemnone:

> *Εἰκῆ θανόντι ζῶσα πρὸς τύμβον μάτην.* id est,
> *Frustra ad sepulchrum luna ploro mortui.*

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM *vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id est, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis:*

> *Non canimus surdis respondent omnia syluæ.*
>
> Horatius:
>
> *Narrare putaret asello*
> *Fabellam surdo.*
>
> Terentius in Heautontimorumeno:
>
> *Ne ille haud scit, quā mihi nūc surdo narret fabulā.*

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quæ vereor ne vanis auribus cecinerint. Aeschylus in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις:

> *Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῇ λέγω,* id est,
> *An audisti, an non audisti? num surdo loquor?*
>
> Allusit huc Ouidius Amorum libro 3.
>
> *Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?*
> *Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?*

Ortum videtur a ridiculo casu: quo sæpe fit, vt hospes incidat in surdum, quem percontetur multa, ridētibus iis qui surdum nouerunt.

Frustra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, id est, Frustra canis. Πρὸς κενὸν ψάλλεις, id est, In vanum cantas. De iis, qui frustra suadent. A cantoribus ductum, qui cum ingrati sunt auditoribus, inaniter canunt, cum a nemine audiantur: aut qui canunt suo sumptu, nihil auferentes præmij. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde est illud in Euripidis Hecuba: Ἥξει τι μέλος, id est, Veniet aliqua cantilena. Et eandem cantilenam canis, & ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθεγγόμενος, id est, præter cantum sonans. Vsurpauit adagium hoc, ac simul exposuit Lycophron poeta:

> *Τοιγὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρᾶς κτύπον*
> *Ἄσιτα κἀδώρητα φορμίζων μέλη.* id est,
> *Itaque ciebis irritos fidium sonos*
> *Ieiuna & indonata pulsans carmina.*

Interpres addit prouerbium ad hunc etiam efferri modum: Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. id est: Frustra pulsas chordas.

to. In eos competit, qui sic implicantur negotio cuipiam, vt se nequeant extricare. A viatoribus translatum, qui simul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur. Rursum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo est infigendus. Eodem alludens Horatius,

Nequicquam, inquit, cœno cupiens euellere plantã.

Huic simile est, In eodem hæsitare vestigio. Quint. Curtius libro 4. Tertium diem metu exangues iam armis suis oneratos in eodem vestigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR *huic non dissimile prouerbium a M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, sed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurum parum secum in disputando constare, seq. ipsum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quasi fluctuare, neque in solido cõsistere. Id quod euenire solet iis, qui cum aberrent a uero, verborum fucis rem inuoluunt: Translatum apparet vel a fluitantibus, qui vado destituti, huc atque illuc iactantur: quoque magis se commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepsydra, de qua meminimus alibi, vt eum in aqua hærere dicamus, qui sese destillata iam aqua, tamen e caussa non potest expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non est actum. In hac caussa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum significet eam actionem integrã sibi relinqui, an caussam esse inextricabilem. Huc referendum illud, quod paulo superius ex Quintiliano citauimus: Et laboratam, congestamq. dierum ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in vado.*

Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

SVLPITIVS *Apollinaris grammaticus apud Aulũ Gellium in noctibus Atticis lib. 13. cap. 17. duo quadã adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorum amborum eadem sit sententia. Græcus est versiculus, inquit, hexameter* παρῳμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. *id est,*

Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neque quicquam tam esse uicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoq. non esse tutum venturis fidere, ut vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagij quidam ad huiusmodi fabulam referunt. Ancęus Neptuni & Astypaleæ Phœnicis filius, cũ uitẽ sereret, grauiterq. ministris instaret urgeretq.: quidã operis tædio cõmotus in herũ, negauit futurũ vt ex ea uite herus unquã vinũ gustaręt. Post vbi vitis prouenisset feliciter, atq. uuæ maturuissent, herus exultans ac gestiens, seruũ eũdẽ accersit, atq. ut sibi vinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, seruo quę dixisset, redegit in memoriam, quasi vanam exprobrans diuinationem. At ille sententiã hanc hero respondit: Inter calicem ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententiæ fauit euentus. Nam inter loquendum priusquam ille vinum hauriret, alter quidam minister ingressus, nunciat vineam ab apro quopiam immani vastari. Quibus auditis Ancæus deposito poculo, protinus in aprum fertur, a quo inter uenandum percussus interiit. Vsurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δ' ὁ τλήμων τῷ κακῷ μαθὼν ἴσως

Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ δὴ πεσερμάτων ποτῶν

Μέσου κυλίνδει μοῖρα πεμμότων βροτῶν. *id est,*

Miser est ego meo dicta cognoscens malo,

Vt plurima inter poculum ac labrum solet

Vertisse fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Aristotelem auctorem, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo vitem instituenti, uatem accersitum quempiam prædixisse, non futurum vnquam, vt ex ea vinum gustaret, & expresso in calice uino, vatem irrisisse tanquã [illegible]. *Reliqua conueniunt cum iis, quæ ex aliorum retulimus commentariis. Festus Pompeius ab augure quopiam vicino, qui forte præterierit, prædictum indicat. Lycophron autem alio detorsit nempe ad Agapenorem patrem, & Ancæum Actoris & Eurythemistidis filium, & ad aprum Calydonium. Dionysius apud Zenodotum, mauult parœmiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyssea 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iamq. bibere paranti, Vlysses iugulũ telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit atque interiit. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:*

Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.

Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,

Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,

Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ

Μέμβλετο, τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,

Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη

Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.

Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ.

Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή,

Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς

Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν

Αἵματος ἀνδρομέοιο. *id est,*

Telum hæc fatus, in Antinoum contorsit amarum.

At pulchram is pateram, iam iam tollebat, utrinq.

Auritam, atque auro nitidam, iam iamq. manu illã

Admotabat vti biberet: neque pectore cædem

Voluebat pauido: quis enim fore crederet vnquã,

Vnus vt in tanto conuiuarum agmine, quanquam

Viribus anteeat, mortem sibi nigraq. fata

Moliretur: at huic iugulum confixit Vlysses

Tollenti calicem, iaculum penetrauit acutum,

Et contra e ceruicibus exiit ærea cuspis.

Voluitur in latus ille, calix simul excidit icto

E manibus: mox inde cruor de naribus ingens

Emicat.

Nec alienum est hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari velut exprobranti vaticinij uanitatem, responsum est: Venisse Calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os & offam.

LATINVM *est huiusmodi, Inter os & offam. Quod a cibis sumendis sumptum est, quemadmodum Græcanicum illud a potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt testis est Valerius Max. Itaq. perinde valet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Por-*

ro prouerbium refertur apud Gelliũ ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis: Nunc ita aiunt, in segetibus et in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe audiui, inter os & offam multa interuenire posse. Verum inter offam atque herbam, ibi uero longum internallum est. Festus ita refert adagium, Inter manum & mentum.

Ita fugias ne præter casam.

EXTAT apud Terentium in Phormione cum primis venustum adagium, Ita fugias ne præter casam: quo quidem admonemur, ne sic aliquod uitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Nostrapte culpa facimus, inquit, vt malos expediat esse, dum dici nimium nos bonos studemus & benignos. Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt. Verba sunt Demiphonis senis semet accusantis, quod dum auari famam plus satis cupide studeret effugere, stulti reprehensionem incurrisset. Donatus adagij metaphoram hunc ad modũ enarrat, si modo commentum hoc Donati uidetur esse. Ita fugito, ne tuam casam prætermittas, quæ sit tibi tutissimum exceptaculum. Aut ita fugias, ne præter casam, vbi custodiri magis et prehendi fur & mulctari uerberibus potest. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis, ne ante casam trãseat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hãc veluti diuinationem, incerta ac uaria coniectantium quis ferret, nisi uideremus & iuris interpretibus & Græcorum adagiorum enarratoribus hunc eũdem esse morem? Prima interpretatio nobis magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prætercurrũt, vbi cõmode poterant quiescere. Quod vnica voce Græci παραφέρεσθαι vocant, id est, perperam præterire ac præteruehi, ab eo, quod amplectendum erat, aberrantem. Opinamur ad hoc adagium respexisse Lucianum in Nigrino, cum scribit, καὶ τὸ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ θύρας βιαζόμενοι. id est, Et hoc quod in tragœdiis & comœdiis dicitur, Iam & præter casam incitati.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi.

Τὴν χάρυβδιν ἐκφυγὼν, τῇ σκύλλῃ περιέπεσον.

Iambici sunt dimetri ἀκέφαλοι, quos casusne effuderit, an ars finxerit incertum. Horum hic est sensus: Euitata Carybdi in Scyllam incidi: hoc est, dũ uito grauius malum, in alterum diuersum incidi. Sumptum adagiũ ab Homerica fabula, quæ narrat Vlyssem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, sex e comitum suorum numero perdidisse. Quidam aiunt Scyllam Nisi Megarensium regis fuisse filiam, quæ propter aureum crinem ademptum patri, in monstrũ hoc marinum conuersa sit, vt meminit Pausanias in Corinthiacis. Cui videtur assentiri Vergilius in Bucolicis, cum ait,

Quid loquar, aut Scyllã Nisi, quã fama secuta est
Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Seruius indicat, Scyllam Phorci & Crateidis nymphæ filiam. Hanc cum amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, quod eum in Scyllam propensiorem esse uideret, fontem in quo nympha lauare consueuerat, magicis uenenis infecit. In quem cum illa descendisset, pubetenus in uarias mutata est formas. Nam id Circæ peculiare, in ferarum figuram homines uertere. Horrens itaque suam deformitatem, sese in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei ueritate, diuersa est scriptorum opinio. Sallustius putat esse saxum in mari prominens, quod procul uisentibus muliebrem formam imitetur: in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam a pube huiusmodi feris succinctam esse. In Græcorum commentariis inuenimus, triremem fuisse quandam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scylla, παρὰ τὸ σκυλεύειν, quod hac grassantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infestarent, reliquasq. naues quotquot præterissent, despoliarent: atque hinc natam fabulam. De Charybde uero narrant poetarum fabulæ, hanc fœminam fuisse uoracissimam, quæ quod Herculis boues rapuisset, a Ioue fulmine icta, in mare præcipitata est, & in huiusmodi uersa monstrum, quod adhuc pristinam seruat naturam. Absorbet enim uniuersa, quæq. absorbuerit, ea circa Tauromitanum egerit litus, ut Sallustius est auctor. Vnde tanquam prouerbio scortũ vorax, & auiditatis nunquam satiata, Charybdim appellat Horatius,

-Ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia esse, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Aeneidos lib. 3. transitum hunc inter duo pericula angustum eleganter describit,

Hæc loca, inquiẽs, ui quõdam vasta conuulsa ruina
(Tantum æui longinqua valet mutare vetustas)
Dissiluisse ferunt, cum protinus vtraq. tellus
Vna foret; uenit medio ui pontus, & undis
Hesperium Siculo latus abscidit, aruaq. & urbes
Littore diductas, angusto interluit æstu.
Dextrum Scylla latus, læuũ implacata Charybdis
Obsidet. Et idem alibi,
Inter vtranq. viam leti discrimine paruo,
Ni teneant cursus.

Homerus Odysseæ M. periculum vtrunq. multis verbis describit, facitq. Circen admonentem Vlyssem, vt ad Scyllam potius inflectat cursum, quam ad Charybdim, propterea quod præstet sex e sociis desiderari, quam pariter omnes interire, declarans nimirum plus discriminis esse in Charybdi quam in Scylla,

Μὴ σύγε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν,
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας. id est,

Absit vt illic tum fueris, cum faucibus vndas
Illa resorbuerit, neque enim e discrimine tanto
Ipse uel eripiat Neptunus, verum age Scyllæ
Vicinus scopulo celeri præteruehe cursu,
Quandoquidẽ comites sex multo perdere præstat,
Quã vt semel exitium quotquot sunt, auferas oẽs.

Adagio trifariam uti licebit, uel cum admonebimus, si quando in eas rerum angustias deuentum fuerit, vt citra dispendium discedi non queat, e duobus malis, id quod leuius est, eligamus, uidelicet Vlyssis exẽplo, &

plo, & magis in eam uergamus partem, ubi minus sit iactura. Quod genus, si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur, malit propior esse pecuniæ, quam uitæ periculo, propterea quod facultatum iactura utcunq. sarciri potest, uita semel amissa nunquam restituitur. Vel cum ostendemus negotium anceps & periculosum, in quo summa moderatione sit opus, ut in neutram pecces partem. Hic iam non habebitur ratio, utrum maius sit periculum: uerum hoc tantum intelligitur, ingens utrobiq. discrimen subesse. Prioris exemplum fuerit: Memento longe satius esse in dispendij Scyllam incidere, quam in ualetudinis Charybdim. Præstabilius est in rei pecuniariæ iacturam, uelut in Scyllam incurrere, quam in infamiæ Carybdim incidere. Posterioris hoc: Curandum ut ita populo studeas, ne principis offendas animum. Caute circumspecteq. rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim esse cursum. Tertius fuerit modus, si inuertas, hoc pacto: Dum parum eruditus uideri times, in arrogantis opinionem incurristi: hoc est plane quod dicitur, dum Scyllã uitas, in Charybdim incidisti. Celebratur apud Latinos hic uersiculus, quocunq. natus auctore, nam in præsentia non occurrit:

Incidit in Scyllam, cupiens uitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi.

Κάπνον καὶ φεύγων εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον, *id est, Dum uito fumum, flammam in ipsam decidi. Senarius est prouerbialis superiori sententiæ finitimus. Lucianus in Necyomantia,* ἐλελήθειν δ' ἐμαυτὸν ἐς τὸ αὐτὸ φασὶ τὸ πῦρ ἐκ τοῦ καπνοῦ διωκόμενος. *id est, Ignoraueram autem, quod iuxta prouerbium, ex fumo in ipsum ignem compellerer. Vtitur & Plato libro De repub. octauo, cum ait, populum, dum recusat ingenuis seruire, quasi uitato fumo in flammam incurrere, uidelicet, ut seruis etiã seruire cogatur. Huc allusit Horatius, cum ait in Sermonibus,*

-Nam frustra uitium uitaueris illud,
Si te alio prauum detorseris.

Et in Arte poetica:

In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Plutarchus, περὶ δυσωπίας, ἡ δὲ δυσωπία συμβέβηκεν ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον, καπνὸν φεύγουσαν, εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτήν. *id est, Inepta autem uerecundia illud haud dubie accidit, ut fumum fugiens infamiæ, in ignem conijciat sese, id est, in aliud maius.*

Latum unguem, ac similes hyperbolæ prouerbiales.

TRANSVERSVM *digitum, aut unguem discedere frequenter est apud Ciceronem, pro eo quod est, quam minimo spatio. Fit autem festiuior metaphora quoties his uerbis perfectam imitationem, ac plenum, undequaq. consensum significamus, ut Academicarum quæstionum libro 2. Ab hac regula mihi non licet trãsuersum, ut aiunt, unguem discedere. Ibidem, Vbi enim aut Xenocratem sequitur, cuius libri sunt de oratione loquendi, multi & multum probati, aut ipsum Aristotelem, quo profecto nihil est acutius, nihil politius? A Chrysippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contemptis, Chrysippum per omnia sequeretur. Rursus Academicarum quæst. libro 2. Quibus concessis digitum progredi non possunt. Idem ad Atticum: Mihi certissimum est, ab honestissima sententia digitum nunquam. Rursus ad eundem libro 13. Curandum est, atq. hoc in omni uita, sua quenq., a nostra conscientia transuersum unguem non oportere discedere. Idem in Epistolis familiaribus: Vrge igitur transuersum unguem, quod aiunt, a stylo. Sunt illa quidem minus figurata, sed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia, Si tu hercle ex istoc loco digitum transuersum, aut unguem latum excesseris. Et Cicero in Verrem, Digitum non discedebant. Idem ad Atticum libro 13. epistola prima, Pedem adhuc e villa egressi non sumus, ita magnos & assiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæstionum libro 2. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non concessis, digitum progredi non possunt. Metaphora partim sumpta uidetur ab ijs, qui tabulam, aut saxum, aut simile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquisite rei modus spectatur, nam reliqua cubitis metiri solemus. Minima mensurarum, latus digitus est. Partim a ingerum mensoribus, qui stadijs, passibus, & ut minima mensura, pedibus, soli spatium metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt, Culmum latum, simili figura pro eo quod est, ne tantulum quidem.*

Pedem ubi ponat non habet.

VNDE *& illa prouerbialis hyperbole ducta uidetur apud Ciceronem frequens, Pedem ubi ponat non habet, pro eo quod est, ne tantillum quidem agri possidet. Lib. Epist. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romam uenit: uult opinor, regnum aliquod emere a Cæsare. Nam quomodo nunc est, pedem ubi ponat in suo non habet. Idem Philippicarum secunda: Quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneres? Rursum libro 7. ad Atticum: Pedem in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. Item libro De finibus quarto, Quid enim sapientia? Pedem ubi poneret non habebat, sublatis officijs omnibus. Conueniet autem in hominem insigniter tenuem atq. inopem, cui ne uestigium quidem pedis sit in agrorum possessionibus. Apud eundem est iocus in fundum, quem possis mittere funda.*

Iterum eundem ad lapidem offendere.

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν ἐγκρούειν λίθον, *id est,*

Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans ac prouerbialis refertur a Zenodoto in collectaneis adagiorum. Cicero Epist. fam. libro 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, uulgari reprehensa prouerbio est. Ouidius libro Tristium secundo,

At nunc tanta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.

Vsurpatur ab Ausonio in epistola quadam, Etenim, inquit, poposcisti tu, ut tua epistola ad eundẽ lapidem bis offenderes. Ego autẽ quacunq. scriptura esset, semel erubescerem. Est autẽ bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadẽ in re peccare. Nam primus error, uel Græco adagio, ueniam meretur: iteranti culpam uenia dari nõ solet.

solet. Inter Graecanicas sententias celebratur & haec:

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. *id est,*

Sapientis haud est, bis in eodem labier.

Extat & Graecum epigramma, incertum cuius:

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλιν ἔρχεται εἰς γάμον ἄλλον,

Ναυαγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. *id est,*

Altera connubium experto cui ducitur uxor,

Hic fracta repetit aequora saeva rate.

Fertur et Publianus Mimus, nō alienus ab hac forma:

Improbe Neptunū accusat, qui iterū naufragiū facit.

At Scipio sapienti ne semel quidem errare permittit, ut dicat, οὐκ ᾤμην, *id est, non putaram.*

Eadem oberrare chorda.

HORATIVS *in Arte poetica sententiam haud dissimilem, dissimili metaphora extulit:*

-Et citharoedus, inquiens,

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

A cantoribus ducta translatio est, quibus uehementer foedum sit, in iisdem fidibus saepius peccare. In eos igitur concinne dicetur, qui uel in simili re crebrius peccant, uel culpam eandem iterum atq. iterum committunt. Primus enim lapsus uel casui datur, uel imprudentiae: iteratus stultitiae tribuitur, aut inscitiae.

Non tam ouum ouo simile.

EXTANT *apud auctores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretae similitudinis. Cicero Academ. quaest. lib. 2. Vides ne, ut in prouerbio sit, ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere quaestus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quae id gallina peperisset, dicere solebant. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internōscere. Idem prouerbium refertur & a Fabio Quintiliano. Vsurpatur et a Seneca in libello, quem in Claudium imperatorem lusit.*

Non tam lac lacti simile.

IDEM *pollet, & a Plauto usurpatur in Amphitryone: Neq. lacte lacti magis est simile, quam ille ego similis est mei. Dicitur a Sosia de Mercurio, qui huius assumpserat figuram. Idem in Milite: Tam simile, quam lacte lacti est.*

Non tam aqua similis aquae.

EANDEM *uim obtinet, quod usurpat Plautus in Menaechmis: Nec aqua aquae, ne lacte lacti, crede mihi, usquā similius, quam hic tui est, tuq. huius. Ad hanc formam & illud ex eadem scena: Tam consimilis est, quā potest speculum tuum. Rursum in Milite Nam e summo puteo similior nunquam potest aqua aquae sumi.*

Quam apes apum similes.

HIS *M. Tullius illud etiam adiūgit in Academicis quaestion. Vt similia sunt, & oua ouorū, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, usquequaq. similes inter sese. Simili forma dicunt, Quā ouis est oui similis.*

Acanthia cicada.

Ἀκάνθιος τέττιξ, *id est, Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut musices ignaros torqueri prouerbio solitum. Auctor est Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Aetoliae Acanthum cicadas alibi uocales mutas esse, atque hinc ortum adagium, cuius auctorem citat Simonidem. Plinius Naturalis historiae libro 11. capite vigesimo septimo, scribit in agro Rhegino cicadas omnes silere, ultra flumen in Locris canere. Idem testatur Pausanias libro rerum Eliacarum secundo. Strabo libro Geographiae sexto, refert Rheginum agrum a Locrensi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quae in Locrensi uersantur ripa, sonantius stridere, cum in Rhegino sint mutae. Huius rei hanc esse causam coniectat, quod Rheginorum regio, cum sit umbrosa atque opaca, cicadarum pelliculas humore torpefaciat. Easdem in agro Locrensi quod sit aprica, solis arefactas aestu, stridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginensium cicadarum, etiam fabulose celebrata uocalitas uicinarum. Nam idem Strabo Timaeum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrensem, & Rheginensem Aristonem, in canendi certamen uenisse, Aristonem Apollinem inuocasse Delphicum, ut sibi canenti fores auxilio, quod a Delphis Rheginenses olim essent profecti. Eunomus respondit, Rheginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada uocalissimum animal uoce careret. Vtrisq. certantibus, cum in Eunomi cithara, una inter canendum chorda frangeretur, cicada superuolans astitit, ac uocem aliqui defuturam, suo cantu suppleuit. Atque ita uictor declaratus, statuam citharoedi posuit, cum cicada citharae insidente. Huiusmodi ferme tradit Strabo.*

Eadem pensari trutina.

EADEM *pēsari trutina. i. eadē lege. Horatius in Sermō.*

-Hac lege in trutina ponetur eadem.

Idem in Epistolis,

-Romani pensantur eadem Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iureconsultorum regula, Patere legem quam ipse tuleris. Sine ut eo pacto tecum agatur, quo tu cum aliis egeris. Persius,

-Examenq. improbum in illa Castiges trutina.

Huic simillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, *id est, aequali trutina, sive lance. Plutarchus,* ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ὁ κακίας ὥσπερ μόλιβδον ὥσπερ ἀφαιρῶν *[Greek partly illegible]. id est, Sed aequa lance omnibus, addita malitia ceu plumbum rete detraxit.*

Zonam perdidit.

ZONAM *perdidit. Castrense prouerbium in* ἀχρημάτους, *id est, eos qui nihil habent nummorum, a Graeca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion a militum consuetudine, qui quidquid habent, in zona secum portant. Cuiusmodi sane hominem perquam uenuste describit Lucilius citante Nonio,*

Cui neq. iumentum est, nec seruus, nec comes ullus,

Bulgā, et qcquid habet nummorū, secū habet omne,

Cum bulga coenat, dormit, lauat; omnis in una

Spes hominis bulga, hac deuincta est caetera uita.

Nam bulgam appellat Lucilius folliculum, siue crumenam, & sacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius,

Suspensi

Suspensi laeuo tabulas, loculosq. lacerto.

Tametsi Festus Bulgam Gallicum uocabulum autumat. Consimili modo Gracchus loquitur apud Gellium: Cum Roma profectus sum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in Epistolis, Ibit eo quo uis, qui zonam perdidit. Plautus in Poenulo, Tu qui zonam non habes, qui in hanc uenistis urbem? aut quid quaeritis? In quibus Plauti uerbis duplex est allusio, & ad uestem Poenorum more discinctam, & ad pecuniam quae in zona gestatur, citra quam in urbe sumptuosa non sat commode uiuitur. Pescennius Niger apud Spartianum uetuit, ne milites zonam secum deferrent in bellum, sed si quid haberent pecuniae, publice commendarent, recepturi post praelium, simul & ipsis luxuriei materiam eripiens, & hosti praedam, si quid aduersi euenisset. Est apud Lampridium in Alexandro: Miles non timet, nisi uestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta

COCTA *numerabimus exta. Diomedes grammaticus, ubi prouerbium definit, hoc exempli uice subiecit. Cuius hunc adscribit esse sensum, ex euentu scientus. Huic confinis color ille comicus: Res indicabit. Nam ut ait Ouidius,*

Exitus acta probat.

Et apud Graecos, αὐτὸ δείξει, *id est, ipsa res indicabit.*

Multa nouit vulpes, uerum echinus unum magnum.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα· *id est,*

Ars multa uulpi, ast una echino maxima.

Zenodotus hunc senarium ex Archilocho citat. Dicitur in astutos, & uariis consitos dolis. Vel potius ubi significabimus, quosdam unica astutia plus efficere, quam alios diuersis technis. Nam uulpes multiiugis dolis se tuetur aduersus uenatores, & tamen haud raro capitur. Echinus, quem dicunt herinaceum esse, (nam hoc loco de terrestri, non de pisce fit mentio) unica duntaxat arte tutus est aduersus canum morsus. Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilae speciem, ut nulla ex parte morsu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiusmodi quidam uersus ex Ione Chio, tragico poeta, Quos eosdem ex eodem citat in Sermonibus conuiuialibus Athenaeus e tragoedia, cui titulus Phoenicia,

Ἀλλ' ἔν τε χέρσῳ τὰς λεόντων ᾔνεσα,
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. *id est,*

Leonis artes in solo sane probo,
At magis echini comprobo miseros dolos,
Qui simul odorem belluarum senserit,
Se contrahit spinis operto corpore,
Tutus iacens, morsuq., tactuq. omnium.

Refertur prouerbium, ac simul ad carmen alludit Plutarchus in cōmentario, cui titulus, πότερα τῶν ζῴων φρονιμότερα, χερσαῖα ἢ ἐνύδρια: *id est, utra animantia prudentiora terrestria, an marina. Eius uerba subscribam:* τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων μὲν ἡ περὶ αὑτοὺς ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίας πεποίηκε.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὥς φησιν ὁ Ἴων,
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται θιγεῖν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. *id est,*

Iam uero terrestrium echinorum in tuenda seruādaq. incolumitate sua, solertia prouerbio locum fecit:

Ars uaria uulpi, ast una echino maxima.
Siquidem cum illa aggreditur, quem admodū aiunt,
Flexibile spinis corpus obuoluens suis,
Tutus iacet, sic ut nec ore tangier
Vlla queas ratione, nec morderier.

Plutarchus, aut quisquis est eius operis auctor, uersibus intermiscuit sua quaedā uerba: Ne quis id errore nostro factum suspicetur. Sed omnium copiosissime huius animantis ingenium et astutiam describit Plinius libro octauo cap. 37. Praparāt, inquit, & herinacei cibos, ac uolutati supra iacentia poma, affixa spinis, unum nō amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationē aquilonis in austrum, condētes se in cubile, praesagiunt. Vbi uero sensere uenantē, cōtracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua raram & innocuā habent lanuginē, cōuoluuntur in formam pilae, ne quid comprehendi possit praeter aculeos. In desperatione uero urinā ex se reddunt tabificam tergori suo, spinisq. noxiā. Reliqua qui cupiet cognoscere, e loco quē indicauimus petat. Haec ad prouerbii sensū potissimū attinebāt. Celebre est & piscis echini ingeniū, qui saeuitiam maris praesagiens, correptis lapillis operit sese, ut mobilitatē stabiliat pondere, ne nimia uolutatione atterat spinas, quod aspicientes nautae, pluribus mox ancoris nauigia infranāt. Auctor Plinius lib. 9. cap. 31. Vulpē autem uersipellē esse, uariis instructam artibus, cum alii complures apologi, tū ille peculiariter indicat, qui refertur a Plutarcho in Moralibus: Cū aliquando pardus uulpē prae se contemneret, quod ipse pellē haberet omnigenis colorum maculis uariegatā, respondit uulpes sibi id decoris in animo esse, quod illi esset in cute. Neque uero paulo satius esse ingenio praeditum esse uafro, quā cute uersicolore. Graeci solertē, ac uariis armatū dolis, ποικιλόφρονα *uocant et* ποικιλομήτιν, *Latini uafrū et uersipellē. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio non multū abludens. Cum aliquando uulpes in colloquio, quod illi erat cum fele, iactaret sibi uarias esse technas, adeo ut uel peram haberet dolis refertam: feles autem responderet, sibi unicam duntaxat artem esse, cui fideret, si quid existeret discriminis: inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur: ibi feles in arborem altissimam subsiliit, cum uulpes interim a canum agmine cincta capitur. Innuit fabula, praestabilius esse nonnunquam unicum habere consilium, modo id sit uerum & efficax, quam plures dolos, consiliaq. friuola. Veluti si quis pauper multiiugis artibus sollicitaret animum puellae, diues autem unum hoc haberet, quod est apud Ouidium, quantum libet accipe, recte dixeris:*

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupressum.

Horatius in Arte poetica:

-Et fortasse cupressum
Scis simulare quid hoc, si fractis enatat expes

Naribus, are dato.

Acron prouerbium esse admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui prater cupressum nihil nouerat pingere. A quo cum naufragius quidam petisset, ut uultum suum exprimeret, ac naufragum suum depingeret, interrogauit ille num ex cupresso uelles aliquid adijci. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abijt. Cōcinne usurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id ubiq. intempestiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo est proxima.

APVD *Plautum extat in Curculione: Flamma fumo est proxima. Commonet adagium, periculum mature fugiendum esse, quiq. malum euitare cupiat, ei uitandam prius occasionem. Vt qui corrumpi nolit, ab improborum abstineat consuetudine: qui cum puella cubare nolit, ne det osculum. Nam & illud protinus addit poeta: Fumo comburi nihil potest, flamma potest. Fumus enim indicium est flamma mox erupturæ.*

Ad restim res redijt.

TERENTIVS *in Phormione: Opera tua ad restim mihi quidem res rediJt planissime. Hoc adagio summa rerum desperatio significatur. Nam in hac solent qui dam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis,*

Ferre potes dominam saluis tot restibus ullam?

Eodem pertinet etiā illud, Suspendio deligenda arbor.

Paupertas sapientiam sortita est.

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε, *id est, Paupertas sapientiam sortita est. Zenodotus citat ex Euripide. Alij tribuunt Aristoni. Ignaua est opulentia, uerum inopia multarũ artium repertrix est: id quod ipsa iactat apud Aristophanem in Pluto, artium omnium inuentionem sibi uendicans. Vergilius,*

-Labor omnia uincit

Improbus, et duris urgēs in rebus egestas. Ouidius,

Ingenium mala sæpe mouent. Persius,

Magister artis, ingeniiq. largitor Venter.

Circumfertur hic quoq. uersiculus apud Græcos:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. *id est,*

Magistra multorum improba existit fames.

Xenophon πενίαν *appellauit* σοφίαν αὐτοδίδακτον· ἃ γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. *hoc est, sapientiam, quæ citra doctorem contingit: etenim quod hæc persuadet oratione, ad hoc illa re ipsa compellit. Theoc. in piscator.*

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει

Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. *id est,*

Vnica paupertas Diophantes suscitat artes

Ipsa laborandi doctrix, studijq. magistra.

Huc spectat & illud, quod Iupiter aurei seculi tam paratam rerum copiam summouit:

Vt uarias usus meditando extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans,

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Potest & illuc referri prouerbium, quod uidemus accidere, ut penes Midas & improbos homines sit opulentia, doctiq. probiq. fere tenui sint fortuna. Qua quidem de re extant duo problemata, Aristotelis titulo: quorum altero rogat, qui fiat ut paupertas apud probos uiros plerumq. uersetur. Redditq. huiusce rei uarias causas, siue quod improbi per fas nefasq. malunt parare diuitias, quam cum paupertate contubernium diuitum habere: proinde fugit illos, quibus uideatur maximorum flagitiorum occasio futura, ad illos delectu, quos existimat sese recte modesteq. usuros. Siue, quod inops & uirium & consilij, quippe fæmina, plus auxilij sibi futurum sperat apud χρηστοὺς ἄνδρας, *ut habet prouerbium. Siue, quod cum ipsa sit mala, malos uitat, ne si* κακὸν ἐπὶ κακῷ, *id est, malum accesserit malo, tam fiat intolerabile atq. immedicabile. In altero rogat, quid in causa sit, ut opes a malis fere possideantur, non item a bonis. An quia cæca sunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen aut sophisticen sapiunt magis quam philosophum, præsertim serium, uix uidetur esse uerisimile, ab Aristotele fuisse profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitijs, id sumptum est potissimum ex Aristophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus est diuitiarum, rogatus, unde cæcitatis malum obtigisset, respondit ad hunc modum:*

Ὁ Ζεύς με ταῦτ᾽ ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.

Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ᾽ ὅτι

Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους

Μόνους βαδιοίμην, ὁ δέ μ᾽ ἐποίησεν τυφλόν

Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.

Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. *id est,*

Hoc me malo mulctauit ipse Iuppiter.

Rebus uidelicet inuidens mortalium.

Nam olim puer minabar id fore, ut ad probos,

Doctos, modestos, tantum adirem at Iuppiter

Oculos in hoc ademit, ut ne quempiam

Horum liceret iam mihi dignoscere.

Adeo bona ille frugis inuidet uiris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone consimilia quædam de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, uerumetiam claudum: cæcum quidem semper, at tum demum claudicantem, quoties ad bonos uiros mittitur, alias pedibus pernicissimis.

Ollæ amicitia.

Χύτρας φιλία, *Olla amicitia. In amicos istos uulgares qua drabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiusmodi Iuuenalis:*

Te putat ille suæ captum nidore culinæ,

Nec male coniectat.

Hos areana litteræ, mensæ amicos nominant. Plutarchus item in libello cui titulus, Quo pacto dignoscas adulatorem ab amico: id genus homines, αὐτολεκύθους καὶ τραπεζέας, *uulgo dici solitos narrat, quod uentriculi cibique causa diligant, non ex animo: quiq. tum præsto sunt, quoties audiunt,* κατὰ χειρὸς ὕδωρ. *Nam Aristophanes grammaticus apud Athenæum libro 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cænam, uocari* κατὰ χειρός, *a cæna,* νίψασθαι. *In eosdem, ni fallimur, dictum est illud a Menandro comico citante Athenæo:*

Οἱ δὲ κατὰ χειρὸς λαβόντες πολλάκις φίλοι τινές.

Manibus ut data est aqua, hærēt tūc amici maxime.

Effertur ad hunc modum parœmia, ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, *id est, Feruet olla, uiuit amicitia.*

Anti-

Antiquiora diphthera loqueris.

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, id est, *Antiquiora diphthera loqueris. In eos quadrat qui nugas narrant, aut de re bus nimium priscis & iampridem obsoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priscis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt diphtheram pellem fuisse eius capræ, quæ Iouem lactarit, in qua creditum est antiquitus, illum omnia scribere quæ fierent. Vnde quæ nec in historicorum litteris extarent, nec in hominum memoria seruarentur, ea uelut ex Iouis diphthera petita dicebantur. Quin subinde apud Aristophanē, ἀρχαῖα παλαιά, id est, prisca atque antiqua, pro nugamētis le ges, quod antiquitas fere fabulosissima sit opinamur: & ἀρχαϊκῶς, pro eo quod est deliranter ac stulte. Simili modo vocamus κρονικὰ uetera & obsoleta desitaque. Sic apud Athenæum libro 7. quispiam, Arria nus opinamur, ταῦτα ὅστις κρονικὰ ἐστιν ὦ ταῖρε. id est, Isthæc Saturnia sunt o amice cibaria. Poetæ fingunt Saturnum regno pulsum, & huius loco regnare Iouem.*

Auribus lupum teneo.

EXTAT *apud Terentium in Phormione: Antiphoni adolescenti uxor erat domi, quam nec eiicere poterat, vel quia non libebat, quod in eam deperiret, uel quod integrum non erat, cum esset iudicum sententiis addicta, neque rursum retinere quibat, propter patris uiolentiam. Et cum a patruele felix diceretur, vt qui domi possideret id quod amabat, Immo, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nam neq. quo modo amittam a me inuenio, neque vti retineam scio. Moxq. leno quasi referens parœmiam, ait sibi idem usu uenire in Phaedria, quem neq. retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quod esset improbe blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adscribit verbis: Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, ὅτ' ἔχειν οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι. id est, Auribus lupum teneo, neq. retinere, neque amittere possim. Suetonius in Tiberio: Cunctandi causa erat metus undiq. imminentium discriminum, vt sæpe lupum tenere se auribus diceret. Plutarchus in Præceptis ciuilibus: λύκον δ' ἀσιν τῶν ὤτων κρατεῖν. id est, Aiunt lupum non posse teneri auribus: cum homines hac parte maxime ducantur, nimirum persuasione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuoluuntur, quod neque relinquere sit integrum, neque tolerari possit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraq. Aut inde certe, quod ut lepus auribus quippe prælongis commodissime tenetur, ita lupus quod aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non potest, neq. rursum citra summum periculum e manibus dimitti, bellua tam mordax. Cæcilius apud. A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem sententiam, sed citrà metaphoram extulit: Nam hi sunt, inquit, amici pessimi, fronte hilaro, corde tristi, quos neq. ut apprehendas, neq. ut amittas scias. Huc allusit Theognis, etiamsi alienius:*

> Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος·
> Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. id est,
> *Pectora nostra, tui quā mire amor afficit, ut quem*
> *Non odisse queam, sed nec amare queam.*

Vnde uidetur illud effictum:

> *Nec tecum possum uiuere, nec sine te.*

Refertur & a M. Varrone pro exemplo adagionis: Auribus lupum teneo.

Necessarium malum.

HVIC *finitimum est illud, ἀναγκαῖον κακόν, id est, Necessarium malum: de iis quos neq. reiicere possis, quod quibusdam in rebus opus sit eorum opera: neq. commode ferre, quod uiri sint improbi. Natum uidetur ex Hybreæ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Cum haberet Euthydamus tyrannicū quiddam, multis alioqui nominibus utilis ciuitati, ita ut eum uitiis uirtutes paria facere uiderentur, Hybreas orator in oratione quadā sic de illo locutus est: Malum es, inquit, ciuitatis necessarium. Nam nec tecum viuere possumus, nec sine te. Alexander item Seuerus imperator, rationales, quos tollere decreuerat, posteaquam perpendisset eos citra Reip. incommodum tolli non posse, necessarium malum appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Ruffinus, furax quidem & impendio auarus, sed idem egregius imperator, a quo Fabricius Luscinus compilari maluit, quam sub hasta uæuire, quemadmodum refert Gellius lib. 4. & Cicero de Oratore lib. 2. Torqueri poterit & in uxores, cum quibus incommode uiuitur, sed absq. his Resp. omnino consistere non potest. Potest & ad rem accommodari. Velut si quis dicat pharmacon, rem quidem molestam, necessariam tamen. Euripides in Oreste:*

> Ἀνάγκη ἐστὶ τὸ κακὸν, ἀναγκαῖον δ' ὅμως. id est,
> *Molesta cum sit res, necessaria tamen.*

Non abhorret ab hac forma, quod Plinius scribit oraculo proditum fuisse, lib. 18. cap. 6. Quonam igitur, inquit, modo utilissime coluntur agri? Ex oraculo scilicet, malis bonis. Hoc uelut ænigmate significatum est, agros quam minimo potest impendio colendos esse.

Non absque Theseo.

Οὐκ ἄνευ Θησέως, id est, *Haud absq. Theseo: Cum significamus rem alieno auxilio confici: Aut cum significamus rerum omnium communionem ac societatem. Nam Zenodotus scribit, Theseum permultis uiris fortissimis, in certaminibus auxilio fuisse, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calidonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro sic habet: Oeneus Meleagri pater, cum de primitiis anni prouentus diis libans, Artemidem præterisset, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immisit, omnia populantem, ad quem conficiendum Oeneus præstantissimum quemq. exciuit, præmiis ad id propositis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, sed accersito ad auxilium Theseo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbii sensum attinet. De Pirithoo sic fertur: Pirithous Hippodamiæ procus, Centauros, quod essent sponsæ cognati, conuiuio accepit. Qui simul atq. mero incaluissent, sponsæ uim adferre cœperunt. Coorta pugna, Theseus Pirithoo auxilium ferens, complures centauros trucidauit. De Hercule sic narrant: Cum Eurystheus Herculi iniunxisset, vt Hippolytæ Amazonum regi na baltheum adimeret, atq. ille pacta facturus esset*

profectus, Iuno semper illi infesta, induta formam Amazonis, famam passim dissipauit, aduentare hospitem vel verius hostem, qui violata regina, baltheum, quē gestabat insigne regni, per vim eriperet. Quod vbi auditū esset, Amazones in Herculē parāt arma. Hercules ratus hęc nō errore, sed dolo geri, Hippolyta occisa baltheū abstulit. Deinde quo magis vlcisceretur Amazonas, bello eas adortus est, & oppressit, sed Thesei adiutus opera. Refertur hoc adagiū & a Plutarcho in eius vita, significatq. Theseū, sicuti dictum est, multis auxilio fuisse, tn̄ ex plerisq. certaminibus nullum retulisse præmiū: atq. huius rei citat auctorē Herodotum. Allusit ad prouerbium Aristides in oratione ad Thebanos de auxiliis: Καὶ ὅτε τοίνυν Ἡρακλῆς φίλος ἐδέησε, Θησεὺς αὐτὸν ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνέλαβε. *id est, Cumq. sane & ipsi Herculi opus esset amico, Theseus illum Athenas deductum refouet refocillatq.. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potissimum peractum, veluti si quis librum suo nomine publicet, in quo sit doctioris alicuius adiutus opera, concinne notabitur hoc adagio:* οὐκ ἄνευ Θησέως, *id est, Non Absque Theseo. Aut si quis dicat, nullam fortunam sibi iucundam esse posse* ἄνευ Θησέως.

Sphæra per præcipitium.

EIVSMODI *prouerbium refertur ab Eustathio in Iliados Homeri librum secundum,* σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, *id est, globus per decliue, subaudiendum uoluitur aut mittitur. Perinde est quasi dicas, currentem incitare. Nam sphæra vel suapte sponte facile per locum decliuem deuoluitur. Nec male quadrabit in eos, qui vitæ genus aliquod nacti sunt, ad quod videntur esse natura propensi, vt conueniat cum illo,* τὸν ἵππον εἰς πεδίον, *id est, equum in planiciem.*

Magis mutus quam pisces.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, *id est, Magis mutus ipsis piscibus. Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus atque infacundis. Conueniet et in hominem immodicæ taciturnitatis. Horatius in Odis:*

-O mutis quoq. piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum.

Pisces enim nullam edūt vocem, exceptis per paucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduersus indoctū: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. *id est, Immo vero magis es mutus quam pisces. Rursus in Gallo:* πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων. *id est, multo magis ero mutus quam pisces. Vnde Plutarchus in Symposiacis existimat Pythagoricos a piscibus abstinuisse quod hos quasi suæ disciplinæ domesticos agnoscerent, propter* ἐχεμυθίαν, *id est, silentium, quod inter animātium genera piscibus est proprium. Nam ceterorum sua quibusq. vox est. Aues permultæ canoræ sunt: quædam & humanum sermonem referunt. Atque adeo terrestrium quoq. manticora apud Aegyptios, si Plinio credimus. Solis piscibus nulla vox. Causam adfert Aristoteles, quod his neq. pulmo sit, neq arteria, neq. guttur. Etiam si sint nonnulli, qui sonitum quendam ac stridorem edunt: quorum de numero sunt delphinus, lyra, chromis, voca (quem hinc dictum apparet quod vocem edat, Mercurio sacrum, prodidit Athenæus lib. 7.) pecten. Verum eum sonum non naturalibus organis vocis edi putat: sed vel attritu branchiarum, vel ab interioribus, quæ sunt circa ventrem. Plutarchus existimat Græcis* ἰχθῦν *hinc appellari, quod vocem habeat cōpressam. Et Lucianus in Halcyone.* ἄφωνα γὰρ δὴ τά γε καθ' ὕδατος διαιτώμενα. *id est, Nam muta sane quæ in aquis degunt. Athenęus libro Dipnosophistarū octauo, citat auctorem Mnaseam Patrēsem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadię pisces esse uocales. Itē Philostephanum, qui scripserit in fluuio Aorno, qui Pheneum urbem interfluit, piscibus dictis pœcilis uocem esse ferme qualis est turdorum. Tametsi Aristoteles adimit omnibus piscibus uocē, excepto scaphro, & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piscem vocabant* ἔλλοπα, *quod uocem edere non posset:* ἴλλειν *siquidem est,* εἴργειν, *id est, cohiberi, &* ὄψ *uox. Vnde apud Theocritum* ἐλλοπιεύειν *pro piscari. Addit Athenæus, Pythagoricos a ceteris animantibus non prorsus abstinere, sed quibusdam ex his uesci, quædam etiā sacrificare, solos pisces non gustare, quasi sacros ob* ἐχεμυθίαν *quam Pythagoras docuit.*

Turture loquacior.

Τρυγόνος λαλίστερος, *id est, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici solitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantum, sed etiam postica corporis parte clamare fertur, ob id opinamur, quod uocem edens, etiā illā mouere uideatur. Citatur apud Zenodotum ex Plocio Menandri. Aelianus lib. 12. cap. 10. meminit huius prouerbij, deq. aue vtraq. corporis parte loquaci. Theocritus in Syracusanis, mulieres quasdam loquaculas, turtures appellat.*

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.

Rana Seriphia.

Βάτραχος ἐκ Σερίφου, *id est, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi dicendiq. prorsus imperitos dicebatur. Inde natum, quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta e libris Didymi, Tarrhæi, & aliorum. Totidē verbis Suidas. Et* βάτραχος σερίφιος, *id est, rana Seriphia. Proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Meminit huiusce rei Plinius lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere ranæ, illatis e continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiamnum in Seripho insula. Eædem alio translatæ canunt, quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarū sed germanam lectionem Hermolaus ex fide ueterum codicum restituit. Seriphus autem una est insularum, quas Græci* σποράδας *uocant. Non uidentur autem satis conuenire uerba Plinij cum Græcorum commentariis. Nam hic ait mutas esse in Seripho illi uegant uocem edere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho vocales in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuētirem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant* βάτραχος ἐκ σερίφου. *Ea uox abiit in prouerbium.*

Alij sementem faciunt, alij metent.

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσονται, id est, *Alij quidem sementem faciunt, alij vero metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt:* ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο, *id est, Alij laborarunt, alij perceperunt emolumentum. His simillimum est illud Fabij dictum apud Liuium lib. ab vrbe cōdita 10. Quā arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum id indignum esse dicere. Huc allusit Hesiodus, cum scribit in Theogonia de Fucis:*

> Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται. id est,
> *Atq. metunt ventrem in proprium sudorem alienū.*

Theognis item:

> Οἴτι γῆ αὖ προκαμὼν, ἄλλῳ κάματον μεταδοίης. id est
> *Ante tibi exhaustos alij ne trade labores.*

Consimili figura dictum est a Diocletiano nondum Cæsare: Ego apros occido, sed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc ferme sententiā: Cum Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus ad huc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cum Druiade quadam muliere familiarem consuetudinem haberet, illaq. parsimoniam hominis incusaret, ioco, non serio respondisse fertur, tum se fore liberalem, cum imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari Diocletiane, plane imperator eris, simul ac aprū occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, studiose sectari cœpit apros in venatu, haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euentus postea explicāuit. Nam Numerianus imperator, factione Arrij Apri soceri sui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Augustum consalutant. Ille itaq. pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu sua confodit, addens Maronianum illud:

> *Aeneæ magni dextra cadis.*

Ceterum interea dū adhuc priuatus ille multos apros confecisset, nec affulgeret vsquam imperij spes, dicere solitum ferunt: Ego quidem apros occido, verum alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis.

Ἀλλότρια βάλλεις, id est, *Aliena iacis. Quoties res parū ex animi sententia cadit. Translatum ab iis qui ludunt alea quibus iacientibus interdum ea cadunt, quæ minime sunt ad victoriam accommodata. Proinde si quando frustatur nos spes, recte dicemur,* ἀλλότρια βάλλειν. *Adagium refertur a Diogeniano.*

Aliam quercum excute.

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id est, *aliam quercum excute. In eos conuenit, qui sine fine petunt aliquid: aut qui continenter ab eodem mutuum postulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt nobis omissis, aliorum aures suis precibus sollicitent. Parœmiā hinc natam putant, quod olim mortales glandibus victitabāt, Cereris usu nondum reperto. Has qui quercubus excussis colligebant, mercede ad id conducti, balanistas, id est, glandium collectores, siue glandiarios appellabant. Qui si quando circūspicerent, si qua glandes etiamdum in arbore reliquæ essent, prætereuntes per iocum acclamabant, Aliam quercum excute. Eam vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Non inconcinne accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti potest capi. Aut mutandum amicum, qui iam vtilis esse desiit. Aut præceptorem mutandum, unde nihil est quod amplius discas.*

Nuces relinquere.

NVCES *relinquere, est omissis studijs ac nugis puerilibus ad grauiora magisq. seria conuerti. Persius:*

> *-Et nucibus facimus quæcunq. relictis,*
> *Cum sapimus patruos.*

Translata metaphora, uel a uetusta nuptiarum ceremonia, in quibus sponsus uxorem ducens nuces spargebat, ut pote iam pueritiæ renuncians. Ita Catullus in carmine nuptiali:

> *Da puer propere nuces.*
> *Concubinæ nuces da.*

Vergilius in Bucolicis æglog. 8.

> *Sparge marite nuces.*

Quanquam Plinius lib. 15. capite 22. causas alias adfert, quam ob rem nuces in nuptialibus ceremoniis cō sueuerint antiquitus adhiberi. Sed præstat ipsius referre uerba: Nuces, inquit, iuglandes, quanquam & ipsa nuptialium Fescen norum comites, multum pineis minores vniuersitate, eademq. portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis. Quæ causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis fœtu munito, quod est verisimilius, quā quia cadendo tripudium sonumue faciant. Festus item indicat, in nuptiis a pueris nuces spargi solitas, ut nouę nuptæ intranti domum noui mariti, faustum esset auspicium. Addit Seruius, pueros catamitos, cum a turpi seruitio recederent, solitos nuces spargere, significantes se postbac omnia puerilia spernere. Vel hinc igitur, vel certe a puerorum lusibus qui nucibus peraguntur, ductum prouerbium videri potest. Nam talis ac nucibus olim lusitasse pueros, vel Horatius testis, cum ait:

> *-Te talos Aule nucesq.*

Proinde ad hanc prouerbij formam pertinebunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam a nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abiicere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atq. id genus alia.

Bis pueri senes.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, *Bis pueri senes. Vna est ex illis prouerbialibus inscriptionibus satyrarū Varronis. Quadrabit in eos, qui prouectiore cum sint ætate, tamē puerilibus quibusdam studijs intempestiuiter atq. indecore detinentur. Aut in senes ætatis vitio desipiscentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri sumus, vt vulgo dicitur, sed semper: verum hoc interest, quod maiora non ludimus. Plato lib. De re pub. 1.* Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. *id est, Non solum igitur senex, vt videtur, bis erit puer, sed ipse etiam temulentus. Aristophanes in Nubibus:*

> Φαίης νομίζειν σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι,
> Ἐγὼ δέ γ' ἀντείποιμ' ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. i.
> *Pueri inquies tibi videri facinus illud esse.*
> *Respondero ipse contra, senes bis esse pupos.*

Sophocles in Peleo:

Πηλέα τὸν αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη
Γηροτροφῶ ὦ κἀναπαιδεύω πάλιν
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων ἀνήρ. id est,
Ego Peleum Aeaco satum, pueri in uicem,
Senem puella moderor atque tempero.
Nam iterum puer quisquis senescit, redditur.

Theopompus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ, id est, *Pueras bis esse senes, recte dicitur. Plato*, Αἰ' οἰκεν δὶς γέρων ἂν παῖς γίγνεσθαι. id est, *Similis uidetur bis seni puer senex. Antiphon*: Γηροτροφία προσέοικε παιδοτροφίᾳ, id est, *Senem nutrire, perinde est, quasi nutrices pueris. Lucianus in dialogo, cui titulus*, τὰ περὶ κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύοιμι, ὅτι αὖθις παῖδες οἱ γέροντες γίγνονται. id est, *Sic enim fiet, ut uerum uideatur adagium, quo dici solet, senes rursum repuerascere. Huc pertinet, quod libro De lingua Latina tertio scribit Varro, identidem in Atellanis, haberi pupum senem, quod Osci suapte lingua uocent casnar. Nam ueteres pupum, puerum uocabant. Neq. uero prouerbium ideo tantum esse dictum, quod senes ætatis culpa desipiscant: uerumetiam quod omnibus modis in senibus iam uelut exacta uita ad initium recurrere uideatur, quemadmodum scite dixit Aristoteles in problemate quodam, in quo quærit, quo nam pacta sint accipienda, quæ priora dicuntur, ac posteriora. Primum enim redit albor simul, & raritas capillitij, quorum utrunque pueris familiare: deinde balbuties, uelut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certe perpaucis, & eis uacillantibus instructa, quod & ipsum cum infantibus commune. Quinetiam senibus omne corpus ad puerilem decrescit modũ: consimilis uirium imbecillitas. Iam uero cibi quoq. consimiles utriq. cõgruunt ætati. Postremo morũ ineptia, leuitas animi, & hoc ipsum, nihil sapere, in senibus infantiam quandam referre uidetur. Auctor est enim in Politicis Aristoteles, post annos duodequinquaginta ingenij uigorẽ euanescere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,*

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶν νοῦν οὐκ ἔχον.
Vestram ubi senectam uideo mentis indigam.

Vnde fit, vt senes pueris mire delectentur, quasi similes iam ad similium amorem propensi.

Sexagenarios de ponte deijcere.

SEXAGENARIOS *de ponte deijcere, est natu maiores, perinde quasi deliros, & ad omne uitæ munus inutiles, in otium reijcere, atque ab omni functione negotiorum relegare. Inde natum, quod olim sexagenarijs ferendorum suffragiorum ius non erat, ætate uelut a publicis munijs dimissa. Vel quod olim iuuentus Romana, quo sola ferret suffragia, senes inualidos de pontibus præcipites dederit. Nam de ponte suffragia ferri iam cœperant, atque ea sententia magis probatur Sisinnio Capitoni apud Festum Pompeium, quam vulgata illa, qua putant post urbem a Gallis liberatã, ob cibatus inopiam sexagenarios in Tyberim de ponte deiici cœptos. Varro libro De uita patrum secundo, honestam causam religiosamq. patefacit: cum in quintum gradum peruenerant, atq. habebant quinquaginta annos, tum deniq. erant publicis negotijs liberi, atq. expediti, & otiosi. Ideo in prouerbium quidam putant uenisse, Sexagenarios de ponte deiici oportere, quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici popularitas intellexit. Macrobius Saturnaliorum libro 1. Adimere uis doctis uiris, in uerborum comitijs ius suffragandi, ac tanquam sexagenarios maiores de ponte deijcere? Ouidius in Fastis:*

Pars putat, ut iuuenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Vnde & depontani dicuntur senes, iam uelut emeriti, & a ciuilibus negotiis in otium remissi. Plato libro De legibus sexto, loquẽs de magistratu τῶν νομοφυλάκων, *id est, legibus seruandis præfectorum, non admittit ad eum magistratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec sinit in eo perseuerare maiorem septuaginta: ut, si quinquagenarius magistratum inierit, uiginti annos eum administret: sin sexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem uti prouerbio, uel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam utilis, & ab omni uitæ munere relegandæ: uel simpliciter in eos, qui propter ætatis imbecillitatem rude iam donati sunt, ac solitorũ munerum uacationem acceperunt.*

Crambe bis posita mors.

Δὶς κράμβη θάνατος, *id est, Crambe bis mors est. Plinius libro uicesimo, cap. nono, inter brassicæ species, tertio loco refert & cramben. Dioscorides libro secundo, crãbes tres species facit. Quarum prima, præterquam, quod alias ad multa remedia efficax est, etiam ebrietatis & crapulæ incommoda tollit, si crudam edas ante cœnam ex aceto, ut indicauit M. Cato. Aristoteles in causa putat esse, quod cum ipsa sit frigida, & succũ habeat dulcem, ac discutientem, fit ut uinosos humores in aluum detrahat, tenues humores in uesicam delabantur, ipsa in uentriculo remanens, corpus refrigeret. Atq. ita humoribus utrinque deductis, et refrigerato corpore, cessare crapulam. Inest autem peculiaris quædam uis crambæ, obsistendi uino, ut si in uinieto seratur, uinũ proueniat dilutius. Proinde apud Aegyptios, & Sybaritas solenne erat, ante omnia sumere cramben coctam: quibusdam mos erat ex amethystino uasculo crambes semen ante compotationem capere, quo citra periculum ebrietatis indulgere uino possent. Huiusmodi fere Athenæus libro primo: addens illud, priscis cramben, ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophrastus prodidit, uitem etiamnum uiuam raphani odorem fugere. Verum ut ad prouerbium redeamus, Suidas scribit illam antiquitus in conuiuijs adhiberi solere, uerum recoctam adeo nauseam adferre, ut Græcis in fastidij prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum, atq. iterum repetitam non sine molestia significabant, dicebant* δὶς κράμβη θάνατος, *id est, bis crambe mors: hoc est,* κράμβη δίεφθος, *crambe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur allusisse Iuuenalem, cum scribit in Satyra septima:*

Declamare doces, o ferrea pectora Vecti,
Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nam quæcunq. sedẽs modo legerat, hæc eadẽ stans
Proferet, atq. eadem cantabit uersibus isdem.
Occidit miseros crambe repetita magistros.

Crambem repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterum atq. iterum audiendam. Finitimum est illi,

est illi, quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς κόρινθος, id est, Iouis filius Corinthus. Contrarium illi, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id est, Bis & ter, quod est pulchrum. Quod enim per se praeclarum, id uel decies repetitum, ut inquit Horatius, placere solet. Quod ineptum, id primo gustu commendatione nouitatis utcunque toleratur: ceterum iteratum, haud iam ferendum, fastidium adfert. Et tamen erat priscis admodum celebris haec herba, adeo ut nec religione careret, & ob hoc μάγις uocata: per eandem iurare mos erat, praesertim apud Iones, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, ut hinc quoque fastidij prouerbium ortum uideri possit, auctor Athenaeus libro Dipnosophistarum nono.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

Μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, *id est, Ne Hercules quidem aduersus duos, hoc est. Nemo usque adeo uiribus excellit, ut unus pluribus par esse possit. Neq. indecorum est cedere multitudini. Erit autem suauior metaphora, si significabimus neminem quantumuis eruditum aduersus duos in disputando sufficere: aut eundem hominem pluribus negotijs sustinendis non esse simul parem: aut non posse resisti precibus duorum rem eandem petentium. Poterit & aliam in formam uerti prouerbium, ad hunc modum: Si negant uel Herculem aduersus duos esse parem, qui nam ego tam imbecillis aduersus duos Hercules stabo? Quanquam obiter huius usum prouerbij, in operis huius uestibulo paucis ostendimus. Plato libro De legibus undecimo:* ἀληθὲς μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπὸν καθάπερ ἔν τε ταῖς νόσοις, καὶ πολλοῖς τισιν ἄλλοις. *id est, Verum est illud, & iam olim prouerbio celebratum, arduum esse aduersum duo, eaq. contraria pugnare, quemadmodum in morbis, alijsq. compluribus. Significat nobis esse geminam pugnam, tum aduersus diuitias, tum aduersus egestatem. Idem in Phaedone usurpauit, ubi Socrati per iocum hortanti, ut Cebetem ac Symmiam confutet argumentatione, respondet Phaedon:* ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. *id est, At uero contra duos, ne Hercules quidem dicitur suffecisse. Eodem allusit Catullus in carmine nuptiali, cum ait:*

-Noli pugnare duobus.

Haec sententia tametsi non ijsdem uerbis, aliquoties legitur apud Homerum, ut in Odyss. υ.

Χαλεπὸν καὶ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. *id est,*
Difficile ac durum est, unum compescere multos.

Telemachus ita loquitur de se, ac procis. Item Iliados ε.

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστὴς,
Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. *id est,*
Haud stetit Aeneas alioqui strenuus armis,
Conspexit simulatq. duos consistere iunctos.

Occasionem adagij uarie narrant. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex insidijs, atque illum hominum multitudine territum, non ausum contra resistere, sed fuga saluti consuluisse, idq. in uulgi sermonem abijsse. Vero propius est, quod refert Suidas, Herculem constituto certamine Olympiaco, fretum uiribus suis primum ausum certare cum duobus, & utrosque confecisse. Hos aiunt fuisse Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade consimili modo congressum fuisse cum duobus quibusdam, atque ab his fuisse superatum. Quanquam sunt, qui hos existiment fuisse Leum & Pherandrum, sed qui uicerint Herculem, non qui uicti discesserint. At Plato in Euthydemo longe diuersam ab his historiam adducit, puta Herculem cum hydra pariter & cancro quodam immani, qui e mari emerserat, congressum, inferiorem discessisse, atq. ob id Iolai nepotis auxilium implorasse. In eo dialogo Socrates cum duobus fratribus sophistis, & ut sunt illi, contumeliosis disputans, quasi cum duobus monstris unus congressus, cum illi probro obijceret Dionysodorus quod fugeret, neque ad interrogata responderet, ad hunc modum respondit: Εἰκότως γὰρ ἂν ἐγὼ ... γὰρ εἰμι καὶ τῶν ἑτέρων ὑμῶν, ὅτι πολὺ δὴ μὴ οὐ διαφύγω, πολὺ γάρ τοι εἰμι φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι σοφιστρίᾳ οὔσῃ καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ, εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς, καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστί μοι δοκεῖν καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει, οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο, ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. *id est, Non iniuria inquam fugio. Nam cum alterutri sim impar, cur non fugiam ambos? Equidem Hercule multo sum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non ualuit & aduersum hydram sophisticam, cui propter sapientiam pro uno sermonis capite amputato multa repullulabant, & aduersum cancrum sophistam quendam e mari profectum, & nuper, ut arbitror, aduectum. A quo cum Hercules ad sinistram angeretur uerbisq. acriter morderetur, nepotis sui Iolai auxilium implorauit, qui abunde illi succurrit. Meus autem Iolaus Patroclus si uenerit, magis alteram certaminis partem sustineret. Mordaci uidelicet allegoria, Socrates e fratribus sophistis alterum hydram, alterum cancrum nominat, se Herculem, Ctesippum Iolaum.*

Vnus uir, nullus uir.

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, *id est, Vnus quidem uir, nullus est. Sensus est, nihil egregium praestari posse ab uno homine, omni auxilio destituto. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis* μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. *id est, Nam solitariae manus inualida pugna est. Item illud eiusdem:* εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. *id est, Vir unus haud uidet omnia. Poterit ad uarios usus deflecti prouerbium, uel ad insuauem uitam, si non adsit conuictor amicus: uel ad iudicium haud quaquam uni committendum: uel ad studium litterarum, quod citra socium, & eiusdem, ut aiunt aemulum Musae, plane friget: uel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagij mentionem facit Zenodotus.*

Asinus inter simias.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, *id est, Asinus inter simias. Vbi quis incidit in homines nasutos & contumeliosos, ipse stolidus, a quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium libro secundo. cap. 23. apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritum, de uxoris iniuria querentem inducit his uerbis:* ὄνος ἐν πιθήκοις τοῦτο τὸ λεγόμενον ἔστι δὴ τοῦτο. *id est, Asinus inter simias, uulgo quod aiunt, sane istud. Constat autem*

simiam

simiam animal esse petulantissimum, adeo ut non uereatur etiam leonem per lasciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie uulgo simile quiddam dicitur, Noctua inter cornices, ubi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit. Nihil autem uetat, quo minus generaliter usurpetur, ubi quis in negotium incidit uehementer molestum, aut in infortunium aliquod, unde se non queat extricare.

Asinus inter apes.

Ὄνος ἐν μελίτταις, id est, *Asinus inter apes. Consimilem habet cum proximo sensum. dici solitum, ubi quis infeliciter incidit in homines improbos atque importunos. Metaphora per se liquet. Quanquam adagium ab euentu quopiam natum uideri potest. Meminit Suidas.*

Asinus in unguento.

Ὄνος ἐν μύρῳ, id est, *Asinus in unguento. Cũ deliciæ adhibentur ijs, quos haudquaquam decent, neq. qui uel uti norunt illis, uel delectantur. Nam asinus culmos ac fœnum mauult quam aurum, uel unguentum, quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, si quando indoctus aliquis in optimos incidat auctores, quos ob inscitiam aut negligat, aut etiam deprauet. Siue cum amuso cuipiam cum eruditissimis uiris uiuere contigerit, quorum tamen consuetudine neque frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur a Diogeniano prouerbium.*

Neque cælum neque terram attingit.

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, id est, *Neque cælum neq. terram attingit. De re uehementer absurda atque aliena, quæq. nulla uicinitate pertineat, ad id de quo agitur. Lucianus in Pseudomante:* ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἐπέμψας, οὔτε γῆς φασιν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους, *id est, Octo mihi misit oracula, sed quæ neq. cælum, ut aiunt, neq. terram attingerent. Aristides in Cimone leuiter alludens ad prouerbium, indicat metaphoram sumptam ab ijs, qui in medio pendent aere, utrinq. liberi.*

Nihil ad uersum.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, id est, *Nihil ad carmen. De ijs qui longe discrepant ab iis, quæ proposita sunt. Translatum uidetur a scena, ubi histrio saltatu gestuq. carminis genus repræsentat. Et haud scimus an alius fuerit qui recitaret uersus, alius qui gesticularetur. Apparet enim unum aliquem fuisse recitatorem, cuius est illa uox in calce comœdiarum: Calliopus recensui. Nec alioqui appareat quorsũ pertineat, quod admonet Cicero ab histrione deligi fabulam, ad quam natura sit appositus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, queritur clamosas fabulas ad se deferri, minus laboriosas ad alios. Quod si saltatio parum respondisset ad numeros carminis, aiebant:* Οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Lucianus in Philopseude:* Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτά φασιν, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην. *id est, Ista nihil ad carmen, vt dici solet, neq. enim de ijs interrogabam. Qui in choreis non responderet ad numerum saltationis, eum* ἀρρύθμον *appellabant. isq.* ἀπρεπὴς ἔπεσι *dicebatur. Andreas Alciatus, hoc seculo non modo iuris Cæsarei, uerumetiã omnium studiorum decus, nec minus suspiciendus ob rarum quendam ingenij cãdorem, quam ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam, libro Dispunctionum suarum 2. consentit quidem nobis in sensu usuq. prouerbij, ceterum de origine nonnihil dissentit, mauultq. ab oraculis esse natum, quæ quondam carmine reddebantur, præsertim heroico; cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem* ἔπος *dicitur, quod ἔπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς. id est, quod res oraculis respondeant. Hanc enim etymologiam adfert Eustathius in principio Iliados Homerice: unde probabilius esse indicat Alciatus noster, quotiẽs euenirent quæ promissis aut proposito non quadrarent, dici solitum,* οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Vsus est eo Vlpianus in Pandectis lib. 11. Tit. de interrogatorijs actionibus cap. 12. Quod autem ait prætor, omnino non respondisse, posteriores sic acceperunt, ut omnino non respondisse uideatur qui ad interrogata non respondit, id est,* οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Suidas indicat uõ nunquam usurpari* οὐδὲν πρὸς ἔπος, *pro temere ac de nihilo, siue abs re. Adducit hos uersus ex poeta, nescio quo:*

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ,
Πρὶν ἐκμάθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ' ὅπως ἔχει; id est,
Adeo ne temere & inscienter efferam,
Prius atq. rem omnem ut sese habet cognouero?

Prior uersus Græcus constabit si legas, pro οὕτως, κ' οὕτως. *Vsurpauit idem Aristophanes in Concionatricibus, quem locum retulimus prouerbio, Extra cantionẽ.*

Nihil ad fides.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν, id est, *Nihil ad chordam. In eos quorum uita uehementer est inæqualis, quorumue mores ab oratione dissident. Lucianus De saltatione:* καὶ μηδὲν ὡς φασι πρὸς τὴν χορδήν, ἕτερα μὲν ὁ πούς, ἕτερα δὲ ὁ ῥυθμὸς λέγει. *id est, Nihil ad chordam, ut dici solet, nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretricijs:* καὶ ὅτι εὖ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πούς. *id est, Et quod pes probe responderet ad citharam. Plutarchus in cõmentario De uerecundia:* οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. *id est, Haudquaquam ob id, quod pes a lyra dissentiat, sicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cum amicis confligentes, extrema tum faciunt, tum patiuntur, sed quod circa leges atq. æquitatem peccetur. Locus autem, quem citat Plutarchus, est in libro De legibus septimo:* ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῆς χορδῆς ἱείσης, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος, τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά. *id est, Reddentes uoces cum lyræ sono concordes. Porro uocis discrepantiam diuersitatemq. quotiẽs alios modos edunt chordæ, alios is qui cantilenam composuit, & cetera. Videtur ad hoc prouerbium allusisse diuus Augustinus in Epistola quadam ad Licentium: Aut si ego canto, inquit, tu autem ad aliam uocem saltas, nec sic quidem me pœnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cãtatur.*

Formica camelus.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, id est, *Formica camelus. De uehementer ina-*

ter inæqualibus, & modo minimis, modo maximis, quod perinde sit, quasi repente camelus in formicam uertatur. Lucianus in prima epistola Saturnalium: ὡς δὲ σοὶ ἴχομεν, μύρμηξ ὁ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. *id est, Nam ut nunc uiuitur a nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales distributis, ut huic plurimum supersit, huic multum desit. Neq. intempestiue dicetur in eos, qui sibi non constant, in utranque partem immodici. Quod genus hominem describit Euripides in Troadibus.*

> Τίς δ' αὖ παρῆς ἄλλοτ' εἰς ἄλλας τρόπους;
> Μισεῖς δὲ λίαν, καὶ φιλεῖς ἐν ἀν τύχῃ. *id est,*
> *Quid ita modo hos, modo in hosce mores transilis?*
> *Odisti acerbe, amasq. nimium quemlibet.*

Os sublinere.

Os *sublinere, pro eo quod est dare uerba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud auctores. Nonius Marcellus tractum putat a ridiculo quodam lusus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus in Aulul. Fidei censebam maximam fidem esse. Ea subleuit os mihi pessime. Idem alibi: Os mihi probe sublitũ est. Idem in Epid. Ego si adlegassem aliquem, ad hoc negotium minus hominem quam doctum, minusq. ad rem callidum, os sublitum esset. M. Var. in mysteriis apud Nonium: Aes defraudasse cauponem, bonam luto obliuisse, cum portitores æra induxere. Sophocles in Antig.*

> Ὁρῶσι χ' οὗτοι, σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα. *id est,*
> *Vident & hi, sed os tibi sublinunt.*

Verg. itẽ in carmine Bucolico, pueros inducit per lusũ, Sileni faciem mori succo oblinentes. -Iamq. uidenti

> *Sanguineis frontem moris & tempora pingit,*
> *Ille dolum ridens, quo uincula nectitis inquit?*

Dare verba.

Dare *verba, passim obuium est apud omnes auctores, pro eo quod est fallere. Persius quarta Satyra:*

> *-Vt mauis, da uerba, et decipe neruos.* *Terentius:*
> *Cui uerba dare difficile est.* *Ouidius:*
> *-Verba dat omnis amans.*

Idem eleganter transtulit ad fallendas animi curas.

> *Detineo studijs animum, falloq. labores,*
> *Experior curis & dare uerba meis.*

Sed tum frequentiora, tum expositiora sunt exempla, quam ut operæpretium sit ea persequi. Tantum illud admonendum, nonnihil Veneris accessurum prouerbio, si longius a simplici detorqueatur oratione, uidelicet ad fraudem imposturamue, quæ uel citra verborũ fucos peragitur. Quod genus fuerit, si quis dicat mundum hunc dare uerba suis cultoribus, & alcimistisam, quam uocant artem, dare uerba sui studiosis, & eum sibimet ipsi dare uerba, qui sibi pollicetur haudquaquam speranda.

Addere manum.

Illvd *insuetatius quod est apud Plautum in Persa, Addere manum, pro eo quod est ludibrio habere. Trãslatum ab iis, qui manu ad aurem porrecta, motaq. quẽpiam irridẽt. Plautina uerba sunt hæc: Quid ais, crux, stimulorum tritor? Quomodo me hodie uersasti, ut me in tricas coniecisti? Quomodo de Persa manus mihi addita est? Item in Pœnulo: Quo pacto auara Veneri pulchre adij manum. Rursum in eadem scena: Ego faxo posthac Dij Deæq. ceteri contentiores magis erunt atq. auidi minus, cum scibunt, Veneri ut addiderit leno manum. Idem in Aulularia: Ita illis impuris omnibus adij manum. Iterum in Cassina: Satin lepide addita nobis manus merito? Quanquam uarie scriptum inuenitur, nunc adij, nunc addita. Videtur rectius legi, addidi, ut accipiamus sumptam metaphoram ab irridentium gestu, cuius meminit Persius:*

> *Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.*

Circumtondere comam.

Περικείρειν τὰς πλοκάμους, *id est, Circumtondere comam, Græcis in prouerbio est, pro eo quod est, ludibrio habere. Nam id lusus gratia fieri solet stupidis, ut eis nõ sentientibus cæsaries circumtondeatur. Lucian. in Misanth.* ἐκάθισο τὰς πλοκάμους περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν. *id est Sedebas cum tibi cæsaries ab illis circumtonderetur. Vsurpat idem in Pseudomante.*

Fucum facere.

Fvcvm *facere, pro eo quod est imposturam facere, & artificiosa dissimulatione deludere, frequens est apud bonos auctores. Terent. in Eunuch. Per alienas tegulas uenisse clanculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, supinum est, non participium. Quintus frater ad Ciceronem: Si eum, qui tibi promiserit, fucum, ut dicitur, facere uelle senseris, ut te id audisse & scire dissimules. Nam fucus herbæ genus, quam Græci* φῦκος *uocant, tingendis lanis vtile. Vnde simpliciter fucum pro colore reperire licet, & fucare pro colorare. Horatius in Odis: -Stercore fucatus crocodili. Maxime si colorem non natiuum aut genuinum, sed artificiosum, ac uelut adulterinum significemus, ut idem Horatius:*

> *-Nec amissos colores Lana refert medicata fuco.*

Proinde medicamentum illud, quo cuti superinducto muliercula uitia formæ dissimulant, quasiq. personam assumunt, fucum uocant. Plautus: Vitia corporis fuco occulũt. Vt autem fucus est color arte additus, ita persona facies est non uera, sed apposititia. Vnde eleganter dictum a Seneca: Vt personam malit quam faciem: id est, uideri malit quã esse. Lucretius item lib. tertio.

> *Nam uera uoces tum demum pectore ab imo*
> *Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.*

Cor. Tacit. in Dialogo De oratorib. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electissimus, qui faciem eloquentiæ non imaginem præstaret. Itaq. personatos dicimus, qui aliud præ se ferunt quam sint. Quin & offucias uocant inania quædam rerum simulacra, quæ ueluti præstigijs quibusdam, oculis intuentium imponũt. Græci simplici uerbo φυκιάζειν *uocant, &* φυκιστὴν, *huiusmodi imposturam,* φύκια, *fuci artificem. Qui scripsit etymologicum Græcum, auctor insincerus & impurus, uocem deductam existimat* παρὰ τὴν πλοκὴν, *quæ Græcis coma dicitur apposititia. Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco usurpauit Iulianus citante Vlpiano lib. Pand. 14. Tit. Ad senat. consul. Maced. cap. 9. Sed Iulianus, inquit, adijcit, si color quæsitus sit, ut filius familias qui mutuam*

pecuniam

pecuniam accepturus erat, fide iuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem quam ad defensionem commenti sunt, colorem appellant. Iuuenalis,

Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et haerente summo rhetore, uxor deprehensa impudentissimo colore se tuetur. —Conuenerat olim

Vt faceres tu quod uelles, nec non ego possem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & similes figurae.

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, *id est, Album calculum addere, pro approbare, subinde legimus apud doctos. Inde sumptu, quod antiquitus missis in urnam calculis, ita ferebantur a iudicibus sententiae, ut albis absoluerent, nigris damnarent. Qui si forte fortuna fuissent aequales, tamen liberabatur reus, eiusq. rei causam Aristoteles copiosissime reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouid. Metam. lib. 15.*

Mos erat antiquis, niueis atrisq. lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoq. sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem dimittitur ater in urnam.
Quae simul effudit numerandos uersa lapillos,
Omnibus e nigro color est mutatus in album.

Plin. iunior in epistola quadam: Nam quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipsum me, & contubernales, ab editione non abhorrere: si modo tu fortasse errori nostro album calculum adieceris. id est, si nostrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucia. in Apolog. [illegible Greek] *id est, Haud paruo aestimans, si mihi contingat, album abs te plenumq. suffragium auferre. Plato libro De legibus 2.* [illegible Greek] *id est, Haud posuerim hunc calculum. Huc adscribendum quod Alcibiades, nolens sese iudicium permittere sententiis, ait, ne matri quidem confidere uelle, sed etiam hanc in eiusmodi periculo suspectam habiturum, ne nigrum calculum pro albo subiiceret. Aristides in Pericle, simplici uerbo dixit,* ἐπιψηφίζειν, *pro comprobare, eamq. uocem tanquam Platonicam usurpat.*

Creta notare. Carbone notare.

Ad hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo quod est approbare, & Carbone notare, quod est damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere, quod atro mali. Vnde & felicia alba dicimus, infames nigros. M. Tullius in actione pro Cecinna de teste Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

—Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus:

Sani, an creta, an carbone notandi.

Quem imitatus Persius, ait in quinta Satyra:

Quaeq. sequenda forent, & quae uitanda uicissim,
Illa prius creta, mox haec carbone notasti.

Rursum Horatius in Odis:

Cressa neu careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Cressam notam appellat, qua ueteres dies fortunatos signare consueuerunt. Tametsi sunt qui hoc loco pro Cressa legunt Thressa, quod hic mos fuisse perhibetur Thracibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud, Vnione signare, quod saepius apud auctores est, pro eo quod est, inter felicia prosperaq. numerare. Ductum a ueterum superstitione, qui unumquemq. anni diem, missis totidem in urnam, aut ut apud Scythas, in pharetram, calculis, signabant, quem arbitrabantur prosperum abisse, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, unione: contra, quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius superstitionis meminit Plinius lib. 7. cap. 40. Vana, inquiens, mortalitas, & ad circumscribendam seipsam ingeniosa, computat more Thraciae gentis, quae calculos colore distinctos, pro experimento cuiusq. diei in urna condit, ac supremo die separatos dinumerat, atq. ita de unoquoq. pronuntiat. Quid quod iste calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? hactenus Plinius: Plutarchus in uita Periclis historiam refert ab his non abhorrentem, quam fortassis non ab re fuerit hic ipsius uerbis adscribere: [illegible Greek] *id est, Vniuersam multitudinem partitus in octo partes sortibus utebatur; & cui contigisset alba faba, huic caeteris pugnantibus permittebat in conuiuiis atq. otio agere: quapropter etiam aiunt eos, quibus res aliqua suauiter succedunt, eum diem album uocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc uiciniam pertinet, quod quae praecipua sunt, ea melioris notae esse dicimus, uelutcum M. Tull. alicui salutem dici iubet de nota meliore. Tristem notam dixit Liuius Decad. 1 lib. 4. Posthumius nulla tristi nota est insignitus. id est, nulla crudelitatis infamia aspersus.*

Calculum reducere.

Calculum reducere, est mutare factum, cuius te poeniteat. Aut uertere consilium rei non satis commode institutae. Nonius citat Ciceronem in Hortensio. Itaq. tibi concedo, quod in duodecim scrupis olim, ut calculum reducas, si te alicuius dati poeniteat. Translatum apparet, aut a ratiocinantibus, aut quod est uero propius, a ludo laterunculario. In summa, prouerbii speciem habent, quaecunq. a calculis finguntur metaphorae. Vt, ad calculos uocare, pro eo quod est, rationem inire & aestimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hoc quidem est nimis exigue, & exiliter ad calculos uocare amicitiam, ut par sit ratio datorum & acceptorum. Valerius Maximus lib. 4. capite de liberalitate: Si ad calculos reuocetur, paruum utpote septem iugeribus, & hoc in Pupinia additis redactum: sin animo praeroganti s, omni pecunia maius. Et ad calculos reuerti, est redire ad rationem, ac respectum, consiliumque. Cicero ad Atticum: Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non solum gloriosis consiliis utamur, sed etiam paulo salubrioribus. Et in epistolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod est proponere rationes. Et ponere, inquit, in utraq. parte calculos, id est, utrinq. rationes expendere. Et, Hic calculus accedat, id est, hoc momenti adiungatur. Neq.

quidquam

quidquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Θ præfigere.

THETA præfigere, pro damnare. Persius:

Et potis es uitio nigrum præfigere theta.

Ausonius in pædagogũ liguritorẽ, carmine Choliãbico.

Miselle doctor, ne tibi sit obscæno,
Tuumq. nomen theta sectilis signet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ litteræ referant, quod ea cordis humani transfixi speciem quodammodo repræsentet. Sed uero similius, quod scribit Asconius Pædianus, olim in iudiciis sortes, quæ mittebantur in urnam, triplicem notam habere solere. Ac Θ quidem damnationis fuisse symbolum, Τ absolutionis, Λ ampliationis, id est, quotiens significabant sibi parum adhuc liquere, ac denuo causam agi oportere.

Stellis signare, obelo notare.

Ἀστερίσκοις σημειοῦσθαι, ὁ ἀστερίσκοις παρασημειοῦσθαι, id est Stellis notare. Eustathius in 5. Odyssea librum, admonet dictum de his, qui longam ac desertam uiam peragunt, adeo vt necessum habeant regionum situm, stellarum obseruatione signare. Ductam autem esse metaphoram a nauigantibus, qui cum eousque prouecti sunt a terra, vt iam cælum undiq. & undiq. pontus, stellarum indicio cursum moderari solent, maxime Cynosura, et Halices, teste Arato ἐν φαινομένοις,

Οἱ τὴν μὲν Κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην Ἑλίκην. Ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες Ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα Φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη Ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός,
Ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων,
Μειοτέρῃ γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι,
Τῇ καὶ Σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adscribamus ex Germanici Cæsaris interpretatione:

Hic Iouis altrices Helice, Cynosuraq. fulgent.
Dat Graiis Helice cursus maioribus astris,
Phœnicas Cynosura regit: sed candida tota,
Et liquido splendore Helice, nitet haud prius ulla,
Cum sol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cælo septem quæ Cresia flammis.
Certior est Cynosura tamen sulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido se cardine uertit,
Sidoniamq. ratem nunquam spectata fefellit.

Et Arati imitatus Ouidius, lib. de Tristibus quarto.

Magna, minorq. feræ, quarũ regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraq. sicca rates.

Idem indicat Vergilius in quinto, de Palinuro loquẽs:

Talia dicta dabat, clauumq. affixus, & hærens,
Nunquam amittebat, oculosq. sub astra tenebat.

Idem alibi,

Cuncta notat tacito labentia sydera cælo.

Consimiliter Homerus cum alias, tum Odysseæ lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην.
Ἄρκτον θ' ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο. id est,
Ille quidem nauim arte regẽs, clauo assidet hærẽs,
Nec sinit illapso torpescere lumina somno,
Pleiadas, seroo. recondentem ora Booten
Suspectans, ursamq. alio cognomine plaustrum,
Quæ fixa usque loco se circumflectit eodem,
Et nunquam Oceani liquidis aspergitur undis.

Vnde ἀστερίσκοις σημειοῦσθαι τινὰ ὁρῶν videntur ii, qui notulis quibusdam & coniecturis arte deprehensis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt aut assequuntur: aut qui signis quibusdam multo ante colligunt quid sit euenturum. Postea deflexum est, vt stellas prænotare dicantur, qui quidpiam uelut animaduertendum insigniunt. Cui diuersum ὀβελίζειν, id est, veru prænotato quasi iugulare ac damnare. Translatum ab Aristarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit atque in libros digessit, uersus nothos, hoc est, adulterinos & subdititios, qui non uiderentur sapere venam illam Homericam, ὀβελίζων, id est, minutis verubus prænotatis damnans: contra, qui uiderentur insignes ac genuini, ἀστερίζων, id est, stellulis illustrans. Quin hoc ipsum Aristarchi cognomen in prouerbium abiit, quod is eum damnandi notulis probandiq. morem excogitarit. M. Tullius Attico: Totum hunc locum, quem in aristocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo, pingere, de flamma, de ferro, nosti illas ληκύθους, valde grauiter pertexuit. Atticum uocat suarum orationum Aristarchum, id est, censorem & emendatorem, quod illi mos fuerit, si quæ parum probasset in scriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare, Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, libro ad Atticum 16. Quæ mihi florentia uisa sunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. Idem ad Dolabellam: Profert alter, opinor, duobus uersiculis expensum. Alter Aristarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus sum. Item M. Varro de ling. Lat. Aristarchos appellat, criticos grammaticos, qui de libris iudicant Et Horat. Fiet Aristarchus. id est, castigator & expensor alieni scripti. Et D. Hieronym. subinde quempiam sui temporis Aristarchum uocat, quod arbitrio suo alia damnaret, alia probaret.

Notari ungui, & similia.

AD EANDEM formam pertinent hæc quoque, Notare ungui, quod soleat ungue signum apponi, ubi quid parum placet. Horatius dixit, Transuerso calamo signum adponere, pro eo, quod est, damnare. In eundem sensum, Censoria uirgula, legitur identidẽ apud diuum Hieronymum, pro castigandi notandiq. auctoritate. Itẽ apud Quintilianũ lib. Inst. 1. Quæ quidẽ ita sunt seuere usi veteres grãmatici, vt non uersus modo censoria quadã uirgula notare. A cẽsorib⁹ Romanis traductũ, quorum partes erant notare, si quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicassent, ac multam dicere. Eodẽ pertinent spongia, lima, cælũ, quæ in emendationis prouerbiũ abierunt Spõgia deletur, quod nõ placet. Lima detrahitur atq. expolitur, quod redundat, quodq. incultũ est. Cælo deformatur itẽ, ac fingitur id, qđ est rudius. Proinde in spõgiã incubuisse dixit Au-

K gustus

gustus. Aiacem suum, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et sculpturā orationis, cultum dicūt.

Stylum vertere.

STYLUM *uertere, est mutare quod scripseris. Horatius in Sermonibus:* *Sæpe stylum uertas.*
Antiquitus in tabellis ceratis scriptitabant stylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereū ducta litteras exarabant, altera latiore rursum obliterabant quod exarassent. Hieronymus aduersus Rufi. Quandiu nō renuebam laudationem tuam, sequebaris vt magistrum, fratrem & collegam uocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Postquam uero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti uiri præconio indicaui, uertis stylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferens & amarum. Hieronymus imitatus est Ciceronem, qui Verrinarum actionum 4. scribit in hunc modum: Timuit aliquando & commotus est, uertit stylū in tabulis suis, quo facto causam omnem euertit suam. Inuenitur & stylum infigere, & stylo appetere, pro eo quod est, scriptis insectari atq. inuehi.

Omne tulit punctum, Omnium calculis.

OMNE *tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo, quod est omnium sententia & comprobatione. Quorum prius translatum est a consuetudine comitiorum, ubi tabella circumferri consueuit, in qua puncto apposito significabant, cui candidatorū suffragarētur. Posterius a iudiciorum sortibus, de quibus paulo superius meminimus. Horatius:*

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Nam qui iucūda modo scribunt, iis duntaxat placent, qui uoluptatem appetunt. Contra qui utilia, ab iis tantum probantur, quibus utilitas quæritur. At qui uoluptatem cum utilitate coniunxit, is omnium suffragio laudabitur. Idem in Epistulis:

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo, quis?
Quis nisi Callimachus?

Itē in epigrāmate Choliābico, quod refert a Porphyr.

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis.
Suffragiorum puncta non tulit septem,

Aristides in Themistocle; ὁ κοινὸς ψῆφος ἑλλήνων, id est; qui est communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ consensus. Cicero libro Tusc, quæst. 2. Quæ flamma est, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis singulis colligebant? Agit autē de magistratibus, qui singulorum ciuium suffragiis mādabantur. Apuleius Asini sui lib. 6. Certe calculo cūctorum, utcunque mors ei fuerat destinata: id est, omnium suffragiis sententiisq.

Cumani sero sapiunt.

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι, *id est, Sero sapiunt Cumani. Id adagium refertur a Strabone Geographiæ lib. 13. putatq. eos vulgo male audisse, tanquam stupidos atque insulsos, ob hanc causam, quod ducentis annis portus uectigalia exegerint, hoc nomine, vt urbem ædificarēt, quæ dare tamē non desierunt, cū iam urbs esset extructa. Adiicit & aliā fabulā: Cumanos publica pecunia mutuo accepta, porticus construxisse; deinde cū pecuniā eā ad diē præscriptum non reddidissent, a deābulatione fuisse prohibitos. Aliquanto post cum ingēs esset pluuia, creditores ludibrij causa præconē misisse, qui publicarēt edictū, uti Cumani porticus subirent. Atq. ita uoce præconis admonitos subiisse: inde natū adagiū, sero sapere Cumanos, qui nō nisi moniti senserint defugiēdā esse pluuiā. Notat & Stephanus, Cumam ac Lesbū male uulgo audisse stupiditatis nomine. Prouerbiū aūt non sentit de Cuma Italiæ, sed Aeolidis, quæ eadē dicta fuisset Amazoniū et Phriconitis, aut, vt Herodotus lib. 1. Phriconis. Simillimum illi, Sero sapiunt Phryges. Nihil. n. vetat, quo minus dicatur et in illos qui non nisi suo malo docti parent recte monentibus.*

Mala attrahens ad sese, ut cæcias nubes.

Κακὰ ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὡς καικίας νέφος, *id est, Sic mala sibiipsi, ut cæcias nubem attrahens. Versus est senarius, prouerbio celebratus in eos, qui sibiipsis litium ac negotiorum materiam pariunt accersuntq. Ducta similitudine ab eius uenti natura, cui nomen cæcias, quem Plinius media inter aquilonem & exortum regione flare scribit, & vnum contra aliorum septentrionalium ventorum naturam, nubes non pellere, sed attrahere. Quin ipsius hæc sunt uerba: Ventorum, inquit, etiam frigidissimi sunt, quos a septentrione diximus spirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos compescunt, & imbres abigunt. Humidi auster & aphricus, & præcipue auster Italiæ. Narrant & in Ponto cæciam in se trahere nubes. Hactenus Plinius. Aristoteles libro De mundo putat cæciam circa ortus æstiuos flare, additq. hunc a nonnullis eundem haberi cum illo, quem alij* ἐχονίας *nominant, flatq. proximus argestæ. Quid autem in causa sit, ut hic ventus nubes non more reliquorum a se propellat, sed ad se uocet, Aristoteles in Meteorologis conatur ostendere. Vel quod alius, inquit, uentus reflet aduersus eodem tempore: vel quod hic e sublimi cæli parte spirans, puta orientali, non transuersus per terram feratur, sed recuruata linea, propter reflexum, unde exortus est, eo recurrit. Atque ita fit, vt nubes ad sese cogat. Vnde idem in libro. De mundo, cæciam inter eos uentos numerat, qui* ἀνακαμψίπνοι, *id est, resupinati flatus uocantur. In Problematis autem sectione 26. duas huiusce rei causas reddit. Alteram hanc esse putat, quod eodem tempore reflet alius uentus cæciæ contrarius. Altera non dissonat ab iis, quæ retulimus: nempe cæciam spirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea quæ uergit ad Orientem: hanc autem esse editiorem quam occiduam, colligit ex magnitudine & altitudine maris occidentalis. Itaq. fieri, vt cæcias occiduam regionem aduersus inuadens, nubes contrahat, easq. suo in se reflexu ad se trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in uita Sertorij, scribens hunc ducem, animaduersa cæciæ natura, qui tum forte flabat, Caracitanos, aut, vt Græci codices habent, Characitanos hostes ad deditionem coegisse ad hunc modum. E regione speluncarum, in quibus illi se continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incursatione equitum concitatis, cæcias tantum pulueris in fauces speluncarum deuexit, ut cum ferre non possent, sese Sertorio in manus darent. Refertur adagiū ab Aulo Gellio, lib. 2. ca. 22. idq. ex Aristotele. Refertur & a Theophrasto,*

lib.

lib. De natura ventorum. Sed ab hoc atq. item ab Aristotele refertur, vt videatur etiam in bonam partem dici posse. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν τὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καικίας νέφος. id est, Attrahens ad sese diuitias, vt cæcias nubes. Plutarchus in cōmentario, cui titulus, quo pacto quis possit ab inimicis iuuari: ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως αἱ φαῦλαι ἕξεις ἐφ' αὑτὰς ἕλκουσι τὰς λοιδορίας. i. Quemadmodum enim cæcias nubes, itidem improba vita, probra ad sese attrahit. Vsurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici posse videtur in vtramlibet partem. Vt, Hic ad sese eruditorum hominum gregem attrahit, perinde vt cæcias nubes. Hic vndiq. pecunias attrahit ad sese, quemadmodum cæcias nubes. Hunc omnes bona felicitates non aliter sequuntur, quam cæciasnubes. Nusquam absunt iurgia, ubicunq. hic adest, neq. enim secus ad sese lites attrahit, quam cæcias nubes. Consimiliter ad rē referri potest. Res est tumultuosa ambitio, quippe inuidiam, simultatem, profusionem atq. id genus alia incommoda, non aliter attrahit ad sese, quam cæcias nubes. Modestia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad sese, itidem vt cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre.

OLEVM *in auricula ferre. Est apud Martialem. Quo loco nō satisfacit interpres Domitius Chalderinus, vir alioqui probe doctus. Nam poeta taxare videtur hominē rigida supinaq. aure, id quod etiam Græci notant, ὦτ' ὀρθὸν, ἀντὶ τοῦ ὕπτιον τὸ οὖς ἔχων. i. Sublimem & supinam aurē habēs. Carmē Martialis est huiusmodi:*

Narratur quidam belle dixisse Marulle:
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porro vt in Problematibus scripsit Aristoteles, aures aqua infusa offenduntur, oleo non item. Quin si forte aqua in aurem inciderit, oleo infuso medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus instillare cōsueuerunt, quo minus aqua lædātur. Hinc itaque videtur natum adagium, nempe a gestu eorum, quibus est aliquid liquoris infusum, quod ne effluat, aurem supinant, quasi auersantes ac fastidientes audire. Neq. tamen negauerimus posse referri ad assentatores, qui velut oleum in aurem instillant, dum iucunda loquuntur magis quam salutaria. Cui diuersum est illud Persianum:

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Verū cui placet hic sensus posterior, in auriculā, accusandi casu legat oportet. Quod quoniam & prouerbij speciem præ se gerit, & vulgo iactatum Martialis indicat, non est prætereundum.

Quid si cælum ruat?

Τί εἰ ὁ οὐρανὸς ἐμπέσοι; *id est, Quid si cælum ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutissimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc vnde manarit, Aristoteles indicat libro τῶν μετὰ τὰ φυσικά quinto, scribēs priscis illis et rudibus mortalibus persuasum fuisse, cælum hoc, quod videbant imminere, Atlanticis humeris sustineri. Quod si ille se subduxisset, fore vt e sublimi in terram decideret. Idq. non solum poetarum figmentis fuisse proditū, verum etiam a physicis nōnullis adfirmatum. Plutarchus in libello De facie quæ apparet in orbe lunæ citat Phenacē quendam, qui metuerit ne luna decideret in terram, quiq. commiseratus sit vicem eorum, qui lunæ forent subiecti, cuiusmodi sunt Aethiopes ac Taprobani, si tātū pondus in eos rueret: idē veritus de terra cæloq., nisi colūnis Atlanticis fulcirentur. Theognis.*

Ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. *id est,*

Deinde meo uastus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere uiri.

Terentius, ὁ ἑαυτὸν τιμωρούμενος: Quid si redeo ad illos, qui aiunt, Quid si nunc cælum ruat? Allusit huc Horat. in Odis:

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram suam metuere.

Τὴν αὑτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι, *id est, Suam ipsius umbram metuere, dicuntur, qui pueriliter trepidant, ubi nihil omnino sit periculi. Translatum uel ab his, qui forte conspecta corporis sui umbra, subito expauescunt. Vel a melancholicis quibusdam, qui auctore Aristotele, propter oculorum imbecillos spiritus, in aere proximo uelutisuam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur sese suos uidere manes. Socrates in Phædone Platonis: Tu uero tuam, quemadmodum dici solet, metuens umbram. id est, tibiipsi diffisus. Q. ad Ciceronem de Consulatu petendo: Alter uero, quo, dij boni, splendore est. Primum nobilitate eadem, qua Catilina. Num maiore? Non: sed uirtute. Quamobrem, qui manium umbram suam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non uno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Symposiacorum problematum decade septima, τοῦ μὲν τῆς σκιᾶς ἀποκνήσαντος ὄνομα καὶ δυσχεράναντος, ἀληθῶς σκιὰν δόξει φοβεῖσθαι. id est, Qui umbræ nomen refugiat ac moleste ferat, is uere umbram uidebitur formidare. Agit autem de umbris ita vocatis, qui non ipsi vocati a conuiuatore, sed vocatum sequentes adeunt conuiuium.*

Vel muscas metuit prætervolitantes.

PROVERBIALIS *esse videtur hyperbole, quam refert Aristoteles septimo de rep. libr. καὶ δεδιὼς τὰς μὲν τὰς παραπετομένας μυίας, id est, Qui muscas, inquiens, & præteruolitantes metuet. id est, quāuis friuola de causa. Idem similem quandam commemorat in Moralium septimo, loquens de ijs, qui vsque adeo natura sunt timidi, ut etiam si sorex obstrepat, protinus expauescāt.*

Funem abrumpere nimium tendendo.

Ἀπορρήγνυται τεινόμενον τὸ καλώδιον, *id est, Abrumpetur tensus funiculus. In eos dici solitum, qui dū extrema experiuntur, alienant a se eos cum quibus agunt, & vniuersæ rei iacturam faciunt, dum plus satis attēti sunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam, quod amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempserit: periculum autem esse, ne præter modum exacerbatus atq. irritatus iuuenis amorem pariter & commodum alio conuertat. καὶ ὅρα, inquit, μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορραγῇ ἡμῖν πάνυ τεινόμενον τὸ καλώδιον. id est. Ac*

uide, ne iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimium tendimus funiculum. Pindarus apud Plutarchum [Greek] *id est, Atque intolerabilium curarum funiculum soluenti. Quanquam hoc ab adagio non nihil est diuersum, magisq. congruit cum illo, quod est apud Senecam in Epistolis ad Lucillium, de explicanda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, si nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erumpentem. Nec abhorret Mimus ille Publianus:*

Furor fit laesa saepius patientia.

Atque alter huic consimilis, eiusdem o, pinamur, etiã si Senecae nomine fertur:

Bonus animus laesus, grauius multo irascitur.

In matellam immeiere.

Εἰς τὴν ἀμίδα οὐρεῖν, *id est, In matellam immeiere. Cum sordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honestum adhibentur ij, qui non indigni uideantur, utpote ipsi sordidi atque inhonesti, quasiq. ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede seruientibus.* [Greek] *id est, Itaque ne hi quidquam indignum aut acerbum patiantur, neque illi eos contumeliis afficere uideantur, si, quod aiunt, in matellam immingant. Si quidem ad hunc usum quasi nascitur matella. Ex aduerso Martialis Bassum quendam ioco taxat, qui in aureum uas incacaret, cum uitro biberet.*

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro
Basse, bibis uitro, carius ergo cacas.

Risus Ionicus.

Γέλως ἰωνικός, *id est, Risus Ionicus. In molles & uoluptarios dicitur. Nam Ionum mollicies perinde ut Sybaritarum fastus in prouerbium abiit, quod alteri Graecorum, alteri Barbarorum essent luxuriosissimi Athenaeus libro Dipnosophistarum duodecimo de luxu Ionum locutus, ait extare paroemiã auream, quae mores eius gentis testificetur, hanc ut opinamur, intelligens. Idem libro 14. docet, saltationis genus olim fuisse lasciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium secundo, prodidit Ionas primos, unguenti coronarumq. in conuiuio dandarum, & secundae mensae consuetudinem haud paruae luxuriae iritamẽta reperisse. Maximus Tirius in dissertatione, cui titulus, quis sit philosophiae finis, Crotoniates, inquit, Olympicum oleastrum adamat, Spartiates armaturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Iones choros. Hinc Horatius in Odis:*

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura uirgo.

lasciuas saltationes, & parum decoras gesticulationes significans. Vnde & Apud Aristophanem ἰωνικῶς, *pro eo quod est,* ἁβρῶς, *id est, molliter ac delicate.*

Risus Megaricus.

Γέλως μεγαρικός, *id est, Risus Megaricus, in eos dicendum, qui parum tempestiue iocantur, quiq., quod uetat Quintilianus, malunt aliquotiẽs amicum quam dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, successione maiorum artificum obscuratae. Neque male quadrabit in senes, qui aetate aliena, lusus quosdam indecoros, ac uoluptates iuueniles turpiter consectantur. Nam Ionica comoedia uiguit ad tempus: Deinde in contemptum uenit, irrisa ab Atheniensibus. De risu intempestiuo celebratur & hic senarius:*

[Greek] *id est,*
Non in loco ridere pergraue est malum.

Risus Chius.

Γέλως χῖος, *id est, Risus Chius, de molli lasciuoq. lusu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit uetus comoedia. Adagium commemoratur a Diogeniano.*

Quidquid in buccam uenerit.

QVIDQVID *in buccam uenerit. Quotiẽs libere quospiam ac tuto loqui significamus, incircumspecte, & quidquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodũ apud fidos amiculos facere solemus, apud quos impune quiduis nugamur atq. effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14. Aut si nihil erit, quod in buccã uenerit scribes. Idem libro duodecimo; Quid cum coram sumus, & garrimus quid quid in buccam uenit? Recte torquebitur & in eos, qui temere atque inconsiderate loquuntur, perinde quasi sermo illis non in pectore nascatur, sed in faucibus.*

Quidquid in linguam uenerit.

HVIC *plane Germanum est illud, quod usurpat Lucianus in libello De ratione conscribendi historiam,* [Greek] *i. Comminiscentes affingentesq., quid quid uerbi temere in linguã, ut aiunt, uenerit. Plato diũ hoc libro De repub. octauo citat ex Aeschylo Tragico poeta. Vsurpauit & Athenaeus libro Dipnosophistarum quinto,* [Greek] *id est: Iuxta poetam qui dixit, quidquid temere in linguã uenerit. Hoc uelut interpretans Isocrates in oratione panathenaica,* [Greek] *id est: Similis uidebor iis qui temere & arrogãter ac futiliter quidquid in mentẽ uenerit loquuntur.*

Momo satisfacere, & similia.

Τῷ μώμῳ ἀρέσκειν, *id est, Momo satisfacere. Prouerbialis est hyperbole. Hesiodus in Theogonia et Momi cuiusdã meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitũ. Huic deo mos est, ipsum quidem nihil operis edere, sed aliorũ deorum opera curiosis oculis contemplari, & si quid est omissum, aut perperã factum, id summa cum libertate carpere. Nã* μῶμος *Graece reprehensionẽ sonat. Aristoteles De partibus animaliũ libro tertio, meminit huius, qui naturã incusarit, quod bobus cornua in capite ac nõ in armis potius addiderit, uidelicet quo uehemẽtius possint ferire. Ad quod allusisse uidetur Lucianus, cũ in secundo Verarũ narrationũ libro, scribit se uidisse boues quosdã, quibus cornua inessent, non in frõte quemadmodũ reliquis, sed sub oculis. Idq. ita ui sum esse Momo. Huius idẽ Lucianus cũ aliis compluribus locis meminit, tũ in Dialogo de haeresibus, huiusmo di quan-*

di quendam de eo fabulam refert. Mineruam, Neptunum, & Vulcanum de principatu artificij inter se contendisse. Et ut quisq. artis suæ præcipuum aliquod specimen ederet, Neptunum taurum quendam finxisse, Mineruam domum excogitasse, Vulcanum hominem composuisse. Momus delectus arbiter certaminis & artis expensor. Ille inspecto uniuscuiusque opere, præter alia quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potissimum in hominis opificio notauit, quod artifex non in pectore fenestras aut hostiola quædã addidisset, quo perspici posset quid in corde lateret, quod illi speciosum alioqui, multisq. recessibus sinuosum finxisset: Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philostratus in epistula quadam ad uxorem, de Momo scribit in hanc ferme sententiam: Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehenderet inuenisse, nisi quod sandalium illius calumniabatur, ut stridulum, nimisq. loquax, ac strepitu molestum. Quod si Venus citra sandalium incessisset, ita ut emersit a mari, tota nuda, nullam omnino ansam carpendi Momus inuenisset. Qui quidem deus tametsi non perinde gratus est atque ceteri, propterea quod pauci ueram reprehensionem libenter admittant, tamen haud scimus an ullus alius e maxima poeticorum deorum turba sit utilior. Quanquam nunc nostri Ioues excluso Momo solam Euterpen audiant, blanda salutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas suppeditat. Vel cum Plato de Repub. libro 6. scribit, philosophiæ studium esse eiusmodi, ut ne a Momo quidem possit reprehendi. Vel cum Venus Lucianica iam itura in iudicium, negat se dubitaturam, etiam si Momus ipse iudicaturus esset. Vel cum Cicero scribit ad Atticum, libro quinto, Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quam omnia, in quo laboras, ut etiam Ligurino Momo satisfaciam, moriar si quidquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbij speciem habebunt omnes id genus formulæ. Haud dubitem tecum uel Momo iudice decertare. Inculpatior est eius uiri uita, quam ut uel Momus ipse possit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem possit reprehendere. Nec Momum iudicem recusarim. Hæc uel Momo ipsi satisfaciant. Et si qua fingi possunt consimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoque.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ prouerbij faciem obtinent, ueluti Terentianum illud, Ipsa Salus si cupiat, seruare domum hanc non possit. de familia deplorata. Item de loco uehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipse expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci: Huius animũ ne Vertumnus quidem ipse uerterit. De fœmina supra modum uirosa: Huius fœminæ libidinem ne Priapus quidem ipse satiarit. De re neutiquam probabili: Istud ne Pitho quidem ipsa persuaserit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidem ipse, aut Angerona continere queat. In tanto rerum strepitu ne Somnus quidem ipse somnum ceperit. De homine præter modum suspicaci & diffidenti, Iste ne Fidei quidem ipsi fidem habeat. Hic uel Argum fallat, de uehementer astuto. Hic miserior est, quam ut ei uel ipsa inuidere possit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cœlo ac terræ loqui.

QVI frustra uociferantur, cælo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim solent, qui diffidunt hominum præsidiis, exclamare, o cælum, o terra. Theognetus apud Athenæũ libro tertio, ac rursus libro decimo quinto,

Ῥημάτια φωνῶν, γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖς,
Οἷς οὐδέν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. id est,
Terræ loquens cæloq. philosophatus es,
Sed hisce nulla est cura sermonis tui.

Confine est illi, quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere.

EST apud Quintilianum in Institutionibus, In portu impingere, pro eo quod est, statim in ipso operis ingressu peccare. Vsurpatur & a diuo Hieronymo in Apologia secunda aduersus Ruffinum: Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium: Egredientes de portu statim impegimus. Sumptum a nauigantibus, qui magno cum dedecore prius quam portu exierint, nauim illidunt. In diuersum sensum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuersiis: Nauim in portu mergis, de sene qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes qui negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem est apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, id est, In portu impingere. Nilus quidam Græcus auctor ita refert, μὴ ἐπαίρου, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται, id est, Ne efferaris animo, ne forte naufragium tibi fiat in portu.

In limine deficere, aut offendere.

HVIC proximum sit illud, In limine offendere, aut deficere. Translatum ab iis, qui domum egressuri, statim in limine pedem offendunt, prius quam quidquam cœperint agere. Vergilius:

–Cur indecores in limine primo Deficimus?

Id est, statim, ac uix dum inito bello. Duriuscule dixit Qu. Curtius libro sexto, In ipso limine uictoriæ stamus: pro eo quod est, proxima est uictoria. Huic contrarium est, quod in Epistulis ad Lucillium scribit Seneca: In summo deficit cliuo. Ducta translatione ab iis, qui conscenso propemodum monte, tum delassantur, cum proximi sunt cacumini.

Cantherius in porta.

CONFINE est superioribus: Cantherius in porta. Natum a Sulpitio Galba quodam, cui cum prouinciam exituro, cantherius in porta cecidisset: Rideo, inquit, te cãtheri in porta cum tam longum iter sis iturus, iam lassum esse te, cum uix dum sis ingressus. Quod dictum in prouerbium abiit. Refertur adagium a Festo Pompeio in dictione, ridiculus, atque is indicat conuenire, cum quis in principio rei uix inchoatæ deficit animo. Quid autem sit cantherius, dilucide exponit, nempe equus exectis testibus, ut hoc differat cantherius ab equo, quo maialis a uerre, capus a gallo, ueruex ab ariete.

Citra puluerem.

Ἀκονιτὶ, id est, Citra puluerem Græci dicunt contingere, quo quis facile, citraq. negotium potitur, translatum vel ab Aphe, id est, a pulueris contactu, quo se spargebat in palæstrico certamine congressurus: uel certe a puluere, quo non indecore sordidari scripsit Horatius eos, qui certant Olympia, quiue bellum gerũt. Plinius libro trigesimoquinto: Alcimachus Dioxippum, qui pancratio olympia citra pulueris tactum, quod uocant ἀκονιτὶ, vicit. Aulus Gellius libro quinto: Ouandi, inquit, causa est, cum deditione repente facta, sine puluere, ut dici solet, incruentaq. uictoria obuenit. Horatius in Epistolis:

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis, sine puluere, palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτὶ, id est, citra sudorem, & ἀναιμακτί, id est, citra sanguinem.

Deserta causa.

Ἐρήμη δίκη, id est, Deserta causa, cum nemo repugnat. Trã slatum a iudiciis, ubi nonnunquam altera pars cedens tradit causam aduersario. Itaque deserta causa uincere, est vincere nullo contra pugnante. Lucianus in Ioue tragœdo: Ὥστε τί ἄλλο ἢ ἐξ ἐρήμης κρατοῖεν ἂν δίξομεν; id est: Itaque quid aliud uidebimur fecisse, quam deserta causa uicisse? Idem in Toxaride: Καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμας ὑπὸ σοῦ ἁλῶναι. i. Totq. ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vsurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. id est: Deserta causa, nullo defendente accusantes. Iureconsulti composita voce ἐρημοδίκιον vocant. Ita Paulus, Pandect lib. 4. Tit. de minoribus, cap. & si sine dolo. Item & in Eremodiciis ei subuenitur. Constat autem omnis ætatis hominibus restitutionem Eremodicij præstari debere, si doceant se ex iusta causa abfuisse. Rursum libro 46. Titulo iudicatum solui. cap. cum quærebatur. Si interposita iudicatum solui stipulatione, quis reum non defenderet, postea ex Eremodicio sententiã esset passus, an ob rem iudicatam clausula committatur, &c. Rursum in codice libro tertio, Tit. de iudiciis. cap. properandum. Sin autem reus absuerit, & similis eius processerit requisitio, quemadmodum pro persona actoris ediximus, etiam absente reo Eremodicium contrahatur. Hæc Iustinianus. Et igitur ἐρημοδίκιον, cum altera parte absente fertur sententia.

Citra arationem, citraq. sementem.

QVAE citra nostram operam casu nobis eueniunt, ἄσπορα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Parasito: Ὅτι δὲ μόνος κατὰ τὴν σοφὴν Ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτὸν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα πάντα νέμεται. id est: Quod uidelicet vnus iuxta egregium illum Homerum, Nec manibus plãtat, nec arat, uerum citra sementem, citra arandi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didascalo: Σοὶ δὲ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. id est: Tibi porro citra seminandi arandiq. laborem proueniant omnia. id est, citra studium. Natum apparet adagium a fabula insularũ fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque uinea.

Sumptum est autem, opinamur, ex Homero, qui Odysseæ lib. 9. Cyclopum terram describit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶν φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι αἵ τε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. id est,

Venimus in terram, quam magnanimi Cyclopes
Et legum expertes habitant, hi numine freti
Diuum, nec manibus terra plantaria figunt,
Vomere nec segetem proscindunt, quin ea cuncta,
Nulla semente, & nullo nascuntur aratu
Ordea, frumentum, plenisq. onerata racemis
Vineta, & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit.

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id est, Dormienti rete capit. In eos, quibus citra conatum obtingunt ea quæ cupiunt. Natum ex euentu, quod aliquando acciderit, ut dormientibus piscatoribus pisces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum imperatorem Atheniensium referunt, cui quod multa feliciter obtingerẽt magis commoditate fortunæ, quam ipsius opera, εὐτυχοῦς id est, felicis cognomen inditum. In huius inuidiã pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem urbes, illo iuxta dormiente. Quos ille sic elusit, auctore Plutarcho, ut diceret: Si huiusmodi urbes capio dormiẽs, quid me facturum arbitramini si uigilaro? Huc allusit Terentius, cum ait in Adelphis: Quid? credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illam sine tua operã in cubiculum iri deductum domum? Non dissimili forma dictum est apud. T. Liuium libro ab urbe condita 7. Vnicum belli ducem, qui nihil agenti sibi de cælo deuolaturam in sinum uictoriam censet. M. Tullius in Verrem actione ultima, Sed non idem mihi licet quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie uulgo dicitur in id genus homines, Fortunatior est, quam sapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum:

–Ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,

–O ciuitas o ciuitas
Vt tu quidem es felix magis quam prouida.

Congruunt quæ dicuntur in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas.

Cum mula pepererit.

ADAGIVM peruetustum, Cum mula pepererit, quotiẽs significamus aliquid nunquam futurum, aut adeo raro solere accidere, ut improbum ac stultum uideatur sperare. Ortum uideri potest ex eo quod refert Herodotus in Thalia: Cum Babyloniorum urbs obsideretur a Dario, quidam Babylonius conuiciis insectans Darium, atque exercitum: Quid, inquit, istic desidetis Persæ? Quin potius abscedítis, tunc expugnaturi nos, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι, id est, cum mulæ pepererint: uidelicet ratus id nullo unquam tempore futurum, propterea quod natura steriles sunt mulæ. At paullo post euenit, ut Zopyro mula quapiam pareret, quo quidem ostento

ostento in spem capiendæ Babylonis erectus est, ac cepit. Huic simile quiddam refertur a Suetonio in vita Galbæ Cæsaris. Huius auo procuranti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ, responsum est. Atque ille irridens: Sane, inquit, cum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba, ut eum postea res nouas molientem, nihil æque confirmarit ac mulæ partus, cæterisq., vt obscœnum ostentum horrentibus, solus pro lætissimo acciperet, memor sacrificij dictiq. auiti. Plinius lib. 8. cap. 44. de mularum sterilitate scribit hunc in modum: Obseruatum est e duobus diuersis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentum esse similia. Eaq. ipsa quæ ita nata sunt, non gignere in omni animalium genere, idcirco mulas non parere. Huius rei causam adfert Alexander Aphrodiseus, quod semina natura & habitu diuersa, si commisceantur, tertium quiddam ab vtroque diuersum conficiunt, vimq. simplicium prorsus amittunt: uelut si misceas album nigro, abolitis vtrisq. coloribus redditur fuscus ab utroq. diuersus, quem Græci [illegible] appellant. Sed multo exactius de his Aristoteles lib. De generatione animalium secundo, cap. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum est in annalibus Romanorum mulas peperisse sæpe, uerum id prodigij loco habitum, vt eodem in loco, quem modo citauimus testatur Plinius. Theophrastus uulgo parere in Cappadocia tradit. Aristoteles libro De natura animalium 1. cap 6. tradit mulas coire ac gignere in Syria supra Phœnicem; sed esse id animal ibi sui generis, etiam si simile.

Ad Græcas calendas.

HVIC *affinem habet sensum, ad Græcas calendas, pro nunquam: propterea quod Græci non habent calendas more Latinorum, sed νουμηνίας, id est, nouilunia. Atq. ad lunæ recursus Græci soluebant usuras. Vnde Strepsides in Nubibus Aristophanis, optat sibi incantatricem quampiam, quæ carminibus suis efficiat, ne quando luna exoriatur: sic enim fore, vt nõ reddat usuras: quandoquidem trapezitæ ad lunas, mutuam dant pecuniam, & lunis usuræ crescunt. Huc itaque respexit Augustus, cum diceret ad Græcas calendas soluturos, quos nunquam reddituros mutuum significabat. De quo in ipsius uita scribit Tranquillus ad hunc modum: Quotidiano sermone quædã frequentius & notabiliter usurpasse eum litteræ ipsius αὐτόγραφοι ostentant, In quibus identidem, cum aliquos nunquam soluturos significare uult, ad calendas Græcas soluturos ait. Huic simile est, quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem existimant nunquam futurum.*

Acessæi luna.

Ἀκεσσαίου σελήνη, *id est, Acessæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam subinde causam comminiscuntur, quo negotium proferant: a nauta cuiusdam moribus ortum, cui Acessæo fuerit nomen. Is cum esset ignauus, ita prorogare consueuit nauigationem, ut se diceret lunam magis opportunam expectare. Nã Græci, præcipueq. ex his Lacedæmonij, quidquid essent rerum auspicaturi, superstitiose lunam obseruabant. Id quod tacite notat Euripides, cum in Iphigenia in Aulide respondet Agamemnon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, uidelicet de plena luna sentiens. Lucianus in libello de Astrologia, palam refert Lycurgum legem instituisse Lacedæmoniis, ne prælium inirent ante plenilunium In eam superstitionem iocatur Aristophanes: τῇ πανσελήνῳ. id est, plenilunio, sero aut nunquam futurum significans. Etenim cum Datis, et Artaphernes ductores regis Persarum, in Marathonem irrupissent, plenilunium obseruabant, vt tum exirent in prælium. Ergo prius quam illi uenirent, Athenienses bellum aggressi sunt. Historiæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quasi prouerbio de cunctantibus, & quauis occasione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id est, plenilunio. Adagium refertur Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.*

Vbi per Harma fulgurarit.

Ὁπόταν δι᾽ ἅρματος ἀστράψῃ, *id est, Vbi per Harma fulgurat. De iis, quæ nimis cunctanter ac sero, aut admodum raro fiunt: aut cum nimis anxie ac superstitiose captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo lib. geographiæ nono, unde natum sit adagium indicat, scribens ui cum quempiam esse desertum atque infrequentẽ apud Mycalessum Bœotiæ, seu Mycalessium Tanagræi iuris, quem Harma, id est, currum nominant. Rursum alterũ ab hoc diuersum, eiusdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ finitimis, atque ob hanc similitudinem nominis quoque communionem sortitum. Ceterum Harma Bœotiæ sic uocatum, quod Amphiarao excusso currus inanis in eum locum delatus sit, ubi nunc sacellum eius extat. Alij ferunt Adrasto fugiente, currum eius eo loco confractũ fuisse, ipsum Arionis opera seruatum: hinc natam parœmiam, ὁπόταν δι᾽ ἅρματος ἀστράψῃ, id est, Vbi per harma fulgurat, uidelicet Pythicis uatibus fulgur aliquod certum, quod ex eo loco ueniret, obseruantibus, eoq. uiso sacra Delphos mittentibus. Obseruabant autem ad menses tres, singulis mensibus tres dies, noctesq. totidem: idq. e Iouis fulguralis foco, qui est in muro inter Pythium & Olympium. Hæc ferme Strabo. Vsum adagij Plutarchus palam indicat in Symposiacis: Οἱ γὰρ, inquiens, σπανίως καὶ δι᾽ ἅρματος [illegible], id est, Etenim qui raro & per Harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi coguntur utcunq. accommodum, ac notum describere. Itaque de raris & incertis dici solitum uidetur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.*

Lydius lapis, siue Heraclius lapis.

Ἡρακλεία ἡ λίθος λυδία, *id est, Heraclius, siue Lydius lapis. In eos dicitur, qui uehementer acri exactoq. iudicio sunt. Refertur a Theophrasto libro De natura lapidum. Ait enim lapidem quendam esse, qui Lydius seu Heraclius dicatur, qui attritu aurum atque argentum cuiusmodi sit arguat. Hunc quidam Magnetem putant, uelut Herculanum, qui ferrum ad sese trahit: vnde nomen etiam additum σιδηρῖτιν: sed ex Theophra*

sti uerbis satis liquet βάσανον significari, quem Latini uocant indicem, in quem Battus ille pastor apud Ouidium transfiguratus est, manente nimirum etiam num in lapide prodendi studio. Nec Heraclium uocatum ab Hercule, sed ab Heraclea Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius lib. 33. cap. 8. his quidem uerbis: Auri argentiq. mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non solitus inueniri, nisi in flumine Tmolo, ut auctor est Theophrastus, nunc uero passim, quem alij Heracleum, alij Lydium uocant. Sunt autem modici, quaternas uncias longitudinis, binasq. latitudinis non excedentes. Iis coticulis periti, cum e uena lima rapuerint experimentum, protinus dicunt, quantum auri sit in ea, quantum argenti, uel æris, scrupulari differentia, mirabili ratione non fallẽte. Huc allusit Theocrit. in Aita:

> Λυδίῃ ἶσον ἔχειν πέτρῃ στόμα. id est,
> *Vt Lydo lapidi par os habeam.*

Nimirum quo in uariis osculis optime indicaret, cuius essent, sic enim ineptiunt amantes. Scholiastes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites quin de indice loquatur, sequitur,

> -Χρυσὸν ὁποῖον,
> Βασανίζουσι μὰ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυραμοιβοί, id est,
> *Cuius ab affectu explorat mensarius aurum*
> *Sit ne probum.*

Adagium accommodari potest uel ad personam, uel ad rem. Ad personam hoc pacto: Tu scriptorum meorum optimus index, planeq., quod dici solet, Ἡρακλεία λίθος. Item hoc modo: In pensitandis æstimandisq. ingeniis emunctissima naris, ac prorsum Lydius, ut aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto: Adolescẽtium ingenia libertas aperit, uiris commissum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis est.

Amussis alba.

Λευκὴ στάθμη*, id est, Alba amussi, hoc est, nullo delectu, ac citra discrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Nanq. illi omnes, & eorum maxime Græci, multa & uaria lectitantes, in quas res cunq. inciderant, alba, ut dicitur, linea sine cura discriminis, solam copiã sectati conuerrebant. Plutarchus in cõmentario, περὶ τῆς ἀδολεσχίας; Ἐστὶ μὲν οὖν ἀτεχνῶς, ἡ λευκὰ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδολέσχης. id est: Est igitur plane alba linea erga sermones garrulus, propterea quod nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expressius adagium a nonnullis,* Λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη*, id est, In albo lapide alba linea. Diciturq. uel in eos, qui nullo sunt indicio, uel in stupidos, uel in eos, qui incertis probant, aut significant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam:*

> Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι,
> Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id est,
> *Nihilo mihi plus indicat sermo tuus,*
> *Quam lapide in albo signat alba linea.*

Citatur a Nonio Marcello Lucilius lib. 30. sed corrupte, ut opinamur. Quod genus sunt pleraq. illius: Et amabat omnes. Nã discrimen non facit, neq. significat linea alba. Vsurpatur & a Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, ubi Socrates ait, se erga formosos adolescentes perinde esse, ut albam amussim in albo lapide, propterea quod neq; discerneret satis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo discrimen faciat, unde & rubricam uocauit Persius:

> *-Ac si oculo rubricam dirigat uno.*

Eadem per eadem.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν*, id est, Eadem per eadem. Refertur in collectaneis Diogeniani, de his, qui semper eadem inculcant, aut eadem assidue faciunt. Non dissimile illi, quod alio reddidimus loco,* ὁ Διὸς Κόρινθος*, id est Iouis Corinthus. Potest & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractant, ueluti si quis in auctorem indoctum indoctos scribat cõmentarios, aut in obscœnũ obscœnos.*

Ad amussim.

FREQVENS *est apud auctores, ad amussim, examussim, examussatim, amussatim, pro eo quod est exquisita diligentia, atq. exactissima cura. Gellius lib. 1. cap. 4. Ad hæc omnia scripta antiquiora tam curiose spectabat, aut uirtutes pensabat, aut uitia rimabatur, ut iudicium factum esse ad amussim diceres. Et Amussitata pro examinatis apud Nonium. Translatum a fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam Festus in dictione examussim testatur, amussim quibusdam esse non lineam, neq. regulam, sed ferramentum quo fabri in poliendo utantur. Persius de poeta absoluta carmina componente, quod modo citauimus,*

> *-Scit tendere uersum,*
> *Non secus, inquit, ac si oculo rubricam dirigat uno.*

Itẽ in carmine de uiro bono, quod Vergilio tribuunt:

> *Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis*
> *Partibus ut coeant, ne quid deliret amussis.*

Vsurpat idem Basilius ad nepotes, cum iubet unamquanq. disciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amussim dirigentes. Natum uideri potest apud Homerum Odysseæ ε. cũ loquitur de Vlysse nauem sibi fabricãtem:

> Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν. id est,
> *Expoliit multa arte superq. induxit amussim.*
> *Rursus Iliados ο.*
> Ἀλλ' ὥς τε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
> Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
> Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id est,
> *Materiam ueluti naualem exæquat amussis,*
> *Ducta fabri docti digitis, qui calleat artem.*
> *Quæcunq. est, teneatq. probe, monitrice Minerua.*

Est apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad unguem.

AD *unguem, eundem habet sensum. A marmorariis sumpta metaphora, qui superinducto ungui, commissuras explorant marmorum. Horatius:*

> *-Fonteius ad unguẽ Factus homo. id est, absolutus. Idẽ in Arte,*
> *-Carmen reprehendite, quod non*
> *Multa dies, & multa litura coercuit, atque*
> *Perfectum decies non castigauit ad unguem.*
> *Vergilius secundo Georgicon lib.*
> *-Nec secius omnis in unguem*
> *Arboribus positis secto uia limite quadret.*
> *Persius:*
> *-Vt per leue seueros*

Effundat

Effundat iunctura ungues.

Macrobius Saturnalium lib. 1. Nec quisquam alius tam futilis posset esse iudicii, qui Romani anni sic ad unguem, ut aiunt, emendatum ordinem non probaret. Ad consimilem modum Græci quod exactum sit, & impēsius accuratū, δι' ὄνυχος vocāt. Plutarchus de præceptis bonæ ualetudinis: Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα. i. Itaque uehementer exacta, quæ ad unguem obseruata dicitur uictus ratio. & ἐξονυχίζειν, pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. Quam uocem usurpat et Athenæus lib. 3. ἐξονυχίζου δὲ πάντα τὰ πρέποντα τοῖς ταῖς ἀκάνθαις διαλεγομένοις. id est, Porro ad unguem exploras omnia, quæ congruunt iis, qui cum spinis disputant.

Incudi reddere.

ELEGANTER *Horatius, incudi reddere dixit, pro eo quod est, refingere ac mutare, corrigereque*

Et male tornatos incudi reddere uersus.

Cōsimili forma dicunt recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat Rhodi rursus reformandum, ac uelut recoquendum dedit. Item Horatius: -Recoctus Scriba ex quinqueuiro.

Lesbia regula.

LESBIA *regula, dicitur quotiēs præpostere, non ad rationem factum, sed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur: aut quotiēs princeps se populi moribus accommodat, cum contra conueniat plebem ad principis arbitrium uitam instituere, si modo princeps ipse ad honesti regulam ac scopum respiciat. Huius adagii mentionem facit Aristoteles quinto Moralium libro* Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών, ὥσπερ καὶ τῆς λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. *id est, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Lesbiæ ædificationis regula: ad lapidis enim figuram transmouetur, neque manet regula.*

Indignus qui illi matellam porrigat.

HYPERBOLE *prouerbialis est, de vehementer inæqualibus, ac ne ulla quidem ex parte conferendis. Martialis:*

Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.

Nam sordidissimum obsequium est, micturienti matulam exhibere, quo qui sit indignus, is uidelicet nimium inferior videtur. Vnde diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, inter sordida captatorum ministeria hoc quoque commemorat: Ipsi, inquit, apponunt matulam, obsident lectum. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerum quendam Spartanum ab Antigono captum ac uenditum, paruisse quidem emptori in omnibus quæ non essent indecora ingenuis. Ceterū iussus adferre matulā detrectauit obsequium, addens non seruiam: Surgente domino, puer, senties, inquit, quem emeris, simulq. conscenso tecto sese præcipitem dedit. Extat & hodie uulgo tritissimus sermo, Indignus est, qui illi calceos detrahat. Quin etiā negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopæ dissolutæ. Scopas dissoluere.

HOMINES *nihili, nulliusq. prorsum consilii, Cicero scopas dissolutas nominat, scribens ad Atticum epistularum lib. 7. his quidem uerbis: Cæsarem uidi Minturnis ad 8. Calendas Frebruarias mane, cum absurdissimis mandatis, non ad homines, sed scopas dissolutas, vt id ipsum ille mihi videatur irridendi causa fecisse. Idem in oratore perfecto, agens contra eos qui numeros orationis contemnunt, scopas dissoluere dixit, pro eo quod est, rem prorsus inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciem uidentur habere qualemcunque, & ad uerrendum pauimentum sunt accommodatæ. Porro si dissolueris, nihil inutilius, nihil inelegantius. Tulliana uerba sunt hæc: Sed si quos magis delectant soluta, sequantur ea sane: modo si quis Phidiæ clypeū dissoluerit, collocationis uniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum uenustatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis desidero, ornamenta cōparent. Isti autem cum dissoluunt orationem, in qua nec res, nec verbum ullum est, nisi abiectum, non clypeum, sed vt in prouerbio est, etsi humilius dictum est, tamen consimile est, scopas, vt ita dicam, mihi uidentur dissoluere.*

Apertis tibiis.

APERTIS *tibiis, id est, clariore uoce. Translatum a tibicinibus, qui quædā obturatis tibiarū foraminibus, quasiq. pressiore sono canunt, quædam apertis tibiis, acriore sonitu. Quintilianus Institutionum lib. 11. Illa vero iam pene apertis, ut aiunt, tibiis, qui quocunq. inciderunt, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Venustior erit metaphora, si quis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam, id est, non clanculum obtrectare, sed palam insectari, lacerareq. conuiciis: aut apertis tibiis laudes cuiuspiā celebrare, id est, palam & magnifice. Forsassis ad hāc sententiam pertinet senarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epistularum ad Atticum lib. 2. ex poeta nescio quo: Cn. quidem, inquiens, noster, plane iam quid cogitet nescio:*

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. *id est,*
Neque enim minutis iam ille spirat tibiis.

Videtur innuere, Pompeium ingentia promittere per legem Agrariam, et rem maximam moliri. Athenæus lib. 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους appellat, ceteris minores, sonoq. minus claro, quod ipsum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibiis.

DION *libro 1. huiusmodi quoddam adagium refert,* τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. *i. Quorsū attinebat me longis tibiis canere? Idq. aiunt conuenire in eos, qui sumpsissent inanem operam, aut sumptum. Ductum ab Othone, qui post cæsum Galbam fecerat sacrum, in quo exta inauspicatos exitus portendebant. Itaque pœnitens sumptus & operæ frustra insumptæ, fertur ita dixisse:* τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; *quæ uerba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in sacris, longis tibiis cani solitum est, qui mos postea sublatus, auctore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita*

Othonis:

Othonis: Postridie quoque, inquit, in augurando tẽpestate orta, grauiter prolapsum, identidẽ obmurmurasse: τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; id est, Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidem loco demiramur quid commouerit quendam, non obscuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonij uerbis velut adulterinis, Dionis supponenda putaret: quasi uero nephas sit, auctoribus eandem sententiam diuersis explicare formis, aut quasi non elegantius etiam dixerit Suetonius quam Dion.

Vtinam mihi contingant ea, quæ sunt inter Corinthum & Sicyonem.

EVSTATHIVS *enarrans Iliados secundum lib. ait hunc uersum olim prouerbio fuisse celebratum:*

Εἴη μοι τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Sit mihi quod Sicyonem interiacet atq. Corinthum.

Id inde venit in adagium, quod urbs vtraq. esset opulẽtissima, agriq. longe feracissimi interiacerent. Aristophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum:

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι

Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Cornix cana lupusq. ubi eadem sede morantes

Quod spatium Sicyonem dirimit atque Corinthum.

Interpres adscribit Aesopo cõsulenti de parandis opibus, ita responsum fuisse:

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Si teneas quod agri Sicyonẽ, interq. Corinthũ est.

Refertur & a Zenodoto, atque item Athenæo libro Dipnosophistarum quinto, conueniet ubi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui quod adsequi non potest, id uotis tamẽ quasi somniat. Simili figura dictum est illud Theocriti in Ergatinis:

Αἴθε μοι εἴη ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. *i.*

Quæ Crœsum tenuisse ferunt, utinam illa mihi sint.

Deum esse, Deum facere.

HYPERBOLAE *sunt prouerbiales de singulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris sui lib 2. In quo tu mihi, inquit, Deus esse videris: id est, singularis ac summus. Terentius in Adelphis: Deum te facio: id est, summis laudibus effero. Inde natum, quod prisci mortales, si quem ob egregias, ac minime uulgares uirtutes suspiciebant, eum Deum, ac diis genitum aiebant. Id quod euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Augusto, cumq. his alijs compluribus. Cui quidem rei Aristoteles adstipulatur Moralium libro 7. Hanc, inquiens, uirtutem heroicam velut homine maiorem, & diuinitati proximam uocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit, ad hunc modum Iliados ω.*

Οὐδὲ ἐῴκει

Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. *id est.*

Nec iam hominis sane mortalis filius ille

Esse uidebatur, sed diuo semine natus.

Porro Laconibus, ut idem testatur, peculiaris hic erat mos, ut cum vehementer quempiam admirarentur, diuum uirum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone: καὶ οἱ Λάκωνες ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος φασὶν ἀνὴρ οὗτος. *id est, Et Lacones quoties laudant aliquem uirum bonum, diuinus, inquiunt, uir hic. Inde illa apud Homerum solennia:* θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδής, *id est, Deo similis, & diuina specie.* καὶ ἰσόθεος καὶ ζάθεος, *id est, Deo par, et admodum diuinus. Contra, insigni improbitate uiros, beluas appellamus, idq. etiam uulgo tritissimum est. Diuus Hieronymus ad Aurelium Augustinum scribens, per Ironiam torsit in quosdam, non contentos cõmuni hominum iudicio, sed noua quadam desiderãtes, Deos illos appellans. Quintilianus Institutionum lib. 1. hominem omnibus numeris consummatum, uulgo mortalem Deum dici solitum indicat. Nam sapientes, inquit, formantes eum, qui sit futurus consummatus vndiq. & vt dicunt mortalis quidam Deus, non modo cognitione cælestium vel mortalium putant instituendum, &c.*

Sæpe etiam est holitor ualde opportuna locutus.

AVLVS *Gellius in Noctibus suis lib. 2. cap. 6. testatur hũc uersiculum olim prouerbio fuisse celebratum:*

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. *i.*

Sæpe etiam est holitor ualde opportuna locutus.

Quo quidem admonemur, non esse fastidiendam salutarem sententiam propter auctoris humilitatem: nam fieri nonnunquam, ut aliquis infimæ sortis ac notæ vir, aut minime doctus, dicat quiddam haudquaquam aspernandum etiam summis uiris. Huic respõdet illud Cæcilianum apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, Sæpe est etiam sub pallio sordido sapientia. Neq; dissonat Plautinum illud in Captiui duo: Vt summa sæpe ingenia in occulto latent. Porro quod ad Græcum attinet adagiũ, lectorẽ admonendũ putauimus, hunc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc uiderimus Gellianis codicibus inueniri scriptum. Verum dum sursum ac deorsum in Græcis auctoribus oberramus, forte fortuna in collectaneis quibusdam, nullum quidem auctoris titulum præferentibus, sed eiusmodi tamen, ut aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta viderentur, huiusmodi carmen inuenimus citatũ ex Aeschyli tragœdia, cui titulus, Phryges:

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπε. *id est,*

Sæpe etiam stultus fuit opportuna locutus.

QVAE *sententia totidem verbis etiam vulgo nunc dicitur, a viro stulto nonnunquam sapiens dictum proficisci. Respondet autem ad illam, quam superius ex Euripide citauimus,*

—Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. *id est,*

Nam stulta stultus loquitur.

Etenim hoc tametsi vere dictum est, tamen fit nonnunquam, vt fatuus vel casu, vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere sæpenumero uidemus. Quid enim potuit vel ab homine falsissimo dici accommodatius, quam quod narrat Suetonius dictum a quodam, qui mente parum constabat, in Pompeium & Iulium Cæsarem: Salue rex, salue regina. Cum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæsarem rumor esset, Nicomedi regi vxoris vice fuisse.

Copiæ cornu.

Ἀμαλθείας κέρας, *id est, Copiæ cornu. Cum affatim omnia superesse significamus, copiæ cornu dicimus Translatũ a uetusta fabula, quæ uarie narratur apud auctores. Quidam*

Quidam ad hunc modum narrant: Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum a duabus nymphis, Adrastea & Ida, Melissei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea: eam capram Iupiter iã adultus in sydera retulit, uocaturq. a Græcis αἲξ οὐρανία, *id est, capra cælestis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, uidelicet officij præmium, hanc addiiciens facultatem, vt quidquid optassent, id illis ex eo cornu largiter suppullularet. Ouidius Fastorum lib. 5. paulo diuersius fabulam narrat hoc pacto,*

Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in syluis occuluisse Iouem.
Hic fuit hædorum mater formosa duorum,
Inter Dictæos conspicienda greges,
Cornibus aeriis, atque in sua terga recuruis,
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
Truncaq. dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc nymphe, cinxitq. decentibus herbis,
Et plenum pomis, ad Iouis ora tulit.
Ille ubi res cæli tenuit, solioq. paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat.
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoq. nomen habet.

Legimus & Herculem Aetolis donasse copiæ cornu, propter coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam antea sterilem, fertilissimam reddidit: cornu nimirum laborum duriciem significante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro suo indidit, ut testatur Aulus Gellius. Plinius item ostendit Græcos aliquot hanc inscriptionem nimis arrogantem suis commẽtariis imposuisse, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti, atque accipi possit. Lucianus de mercede seruientibus, Καὶ ἕξεις τὸ ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. *id est, Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Philostratus Dionem sophistam appellat* ἀμαλθείας κέρας, *uelut omni genere uirtutum expolitum. Plautinus quidam seruus, epistulam quandam copiæ cornu uocat, quod plurimum ex ea commodorum capi posset. Aulus Gellius lib. 14. cap. 6. Et simul dat mihi librum grãdi uolumine, doctrinis omnigenis, vt ipse dicebat, præscatentem. Accipio cupidus & lubens, tanquã si copiæ cornu nactus essem. Apud Athenæum Philoxenus secundam mensam uariis cupediis instructam, copiæ cornu uocat. Citatur a Suida carmen huiusmodi,*

Ἔνθ' ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. *Id est,*
Capræ ubi Amaltheæ præbet mihi pabula cornu.

Carmen est heroicum. Effertur adagium hoc quoq. pacto, αἲξ οὐρανία, *id est, capra cælestis. Comœdia uetus notat Polyagrum quendam uxorem ad quæstum prostituentem, quam celestem capram uocat, ob immensum quæstum, vt testatur Plutarchus in commentario de audiendis poetis,* Εὐδαίμων Πολύαγρος ὃς αἶγ' οὐρανίαν τροφὸν τρίφει. *id est, Fortunatus Polyager, id est, multorum agrorum possessor, cælestem capram opes adferentem alens. Idem alibi aduersus Stoicos,* ὁ δὲ τὴν Στωϊκὴν λαβὼν ἀμάλθειαν. *id est, At qui Stoicam acceperit Amaltheam, irridens paradoxa Stoicorum, qui suo sapienti tribuunt uniuersa, diuitias, libertatem, sanitatem, regnum. Horatius in Odis,*

-Beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum.

Ὀρνίθων γάλα, *id est, Gallinarum lac, eũdem habet sensum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum suppeditat. Aut de raris inuentu atque ob id preciosis: vt sit hyperbole significans nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam & magnificas inscriptiones: Cerion, inquit, inscripsere, quod uolebant intelligi fauum, alij* κέρας ἀμαλθείας, *quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum. Aristophanes in Vespis,*

Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. *id est,*
Non lac Hercle gallinaceum
Hacce pro uita capiam, quã mi adimis in præsentia.

Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus, ᾠά. *Rursum Aristophanes comicus in fabula, cui titulus,* ὄρνιθες,

-Δώσομεν ὑμῖν
Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν
Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,
Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων,
Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν
Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. *id est,*

Dabimus uobis ipsis, filiis, filiorum filiis, opulentiam bonæ ualetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuẽtam, risum, choros, festa, lac gallinarum, ut sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quod essent omnium rerũ ampliter feraces, illud vulgo iactatum esse, quod lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagiũ apud Menandrũ comicũ inueniri. Athenæus libro Dipnosophistarũ nono, ex mediæ comœdiæ scriptore quopiã Mnesimacho, senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον

Σπανιώτερον παρέστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς.

Id est, Et quod dicitur prouerbio,
Lac suppetit, res rara, gallinaceum, ac
Plumis reuulsis phasianus ad probe.

Rursum libro nono adducit ex Numenio,
Ἠδ' ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα. *id est,*
Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat, quibusdam lac gallinaceum esse, album oui.

Non omnibus dormio.

NON *omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inseruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatũ putant a maritis quibusdam nimis obsequentibus, qui vxores suas adulteris scientes prodũt, somnum interim inter pocula simulantes, vt adultero quod libet liceat. Quod genus obsequij notans Iuuenalis,*

-Doctus, inquit, spectare lacunar,
Doctus & ad calicem uigilanti stertere naso.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ἐρωτικῷ, *fabulam super hac re non illepidam narrat. Cum Galba quispiam conuiuio Mecœnatem accepisset, sentiretq. iam e nutibus hominem inflammatum in uxorem suã,*

sensim

sensim demisit caput, perinde quasi dormiret. At cum interea famulus quispiam ad mensam accedens, uinũ clam tolleret, ibi iã uigil & occulatus, Infelix, inquit, an nesciebas me soli Mecœnati dormire? Meminit huius adagij, & ad hunc quem dixi modum exponit Festus Pompeius, citans ex Lucilio, tractum ostendens a Cepio quodam, qui Pararencho dictus sit, quod simularet dormientem, quo impunitius eius uxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminisse Lucilium. Vsurpat & M. Tullius libro familiarium epistolarum septimo, Olim non omnibus dormio, sed ego mi Galle, non omnibus seruio. Videtur indicare Cicero alterũ, puta, non omnibus dormio, uetus fuisse, alterum nempe, non omnibus inseruio, nouum. Vtrunq. certe prouerbiale, sed prius illud pertinet ad concessionem iuris, hoc posterius ad obsequium impendendum. Idem Tullius epistularum ad Atticum lib. 13. Est bellũ aliquem odisse libenter, & quemadmodum dicitur non omnibus seruire. Qui quidem locus non uidetur carere mendo. Fortasse enim scriptum erat, & quemadmodum non omnibus dormire, ita non omnibus seruire. Quin & hac ipsa uox, seruire, non uacat metaphora, cum dicimus, seruire scenæ, seruire tempori, seruire uitiis, seruire ingenio uxoris, seruire populo, seruire commodis priuatis, pro eo quod est, nihil non facere quo satisfacias.

Sardi venales.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, *id est, Sardi uenales. In eo libello, cui titulus est, De uiris illustribus, quem alij Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt, utriusque reclamante stylo, huiusmodi quoddam adagium refertur, Sardi uenales, de negotio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili. Idq. hinc esse ortum tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero consulatu Sardiniam domuisset, tantum ex ea captiuorum adduxit, vt longa uenditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam adfert causam, nimirũ olim inoleuisse morem apud Romanos solennem, vt qui ludos ederent in Capitolio, Sardos uenales pronunciarent, prodiretq. puer quispiam, per ludibrium monili cinctus, quam bullam uocant. Eum morem hinc ortum putat, quod Veientes Hetruscorum populi, multũ temporis cum Romulo bellum gessissent, quodq. horum urbem postremam Romulus expugnasset. Etiam si T. Liuius lib. 1. narrat, uictos quidem a Romulo Veientes, sed tamen uictorem ab urbe munita abstinuisse. Vnde & regem ipsum, & cum hoc captiuos quam plurimos Romam deductos, venales pronunciauit. Porro cum Lydi ab initio fuerint Hetrusci, quemadmodum testatur & Herodotus lib. 1. Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, vt Hetruscos Sardorum nomine pronunciarit uenales. Refert eadem Plutarchus in uita Romuli, licet aliquanto diuersius. Debellatis Veiis captus est illorum dux, qui cum esset prouectæ ætatis, visus est rem imprudentius gessisse quam pro ætate. Vnde mos inoleuit, vt quoties Romani ob partam uictoriam immolarent victimam, senem purpura indutũ per forum in Capitolium inducerent, bullaq. ad collũ appensa, quod tum erat puerorum insigne, præco Sardianos venales pronunciaret. Hetruriæ caput Veij sunt, & Hetrusci Sardianorum coloni putantur. Vsus est hoc adagio M. Tullius libro Epistularum familiarium 7. ad Gallum: Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis & improbis: &, ni fallimur, patria quoque Sardis. Nam ita scribit paullo ante hunc locum: Id ego in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorem patria sua.*

Dasypus carnes desiderat.

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, *id est, Dasypus carnes desiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab aliis, quæ ipsis affatim sunt domi. Et enim Dasypus de genere leporum. Lepus autem, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 55. animal est innocuum, esculentum & fœcundum, omnium prædæ nascens. Solus præter dasypodem superfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis uestitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus est autẽ dasypus a pedibus hirsutis ac uillosis.*

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

SVNT *qui existiment cum proximo idem esse, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamentum quæris? Dictum est autem a milite glorioso in adolescentem Rhodium, qui scorto suo alludebat, ipse ea ætate, qua scorti uicibus fungi posset. Donatus allegoriam uariis modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quod lepus a posteriore parte, hoc est, a lumbis & clunibus pulpamentum de se præbeat, eaq. corporis parte lautissimus sit: vel quod eum canes, amatorum instar, sequantur: uel q̃ lepus a Physicis dicatur incerti sexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta frigidiora uidentur. Flauius Vopiscus in Numeriano imperatore, scribit adagium Terentianum, Liuij esse Andronici uetustissimi Romanorum comici.*

Vno fasce complecti.

VNO *fasce complecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo quod est, eadem opera, & coniunctim agere, nõ separatim. Vetebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos uno velut fasce complecteremur. Translatũ est ab iis, q̃ res multas simul colligant, quo commodius gestari queãt. Id Græci dicunt* συλλήβδην, *id est, comprehensum.*

Salem & mensam ne prætereas.

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, *id est, Salem & mẽsam ne prætereas. Ne negligas amiculorum consuetudinem aut ne violes amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter sese conuiuia actitabant. Quemadmodum testatur etiam Diogenes Laertius in uita Pythagoræ. Et adstipulatur Theocritus in Hyla:*

> Οἱ μίαν ἀμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν. *id est.*
> *Qui ad mensam semper eandem*
> *Cœnabant ambo fidi nimirum ut amici.*

Loquens de Hercule a Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mensę facit mentionem:

> Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί, *id est,*
> *Mensa receptus sæpe communi mihi.*

Inde est, quod, vt docet apud eundem Laertium Alexander in commentariis Pythagoricis, Pythagoras

vetabat

vetabat frangi panem, videlicet ne dissecaretur, quod amicos copularet. Idem censuit salem potissimum in mensa apponendum, quod aequitatis ac iustitiae nos admoneat, ut quod & seruet, tueaturq. quidquid occupa rit, & ex liquidissimis rebus aqua mariq. fiat. Origenes aduersus Celsum lib. 2. Parium quempiam Iambographum adducit, qui Lycomantem insectatus sit, quod salem ac mensam esset praetergressus. Certe apud Macedones patrio ritu foedus, quod sanctissimum vellent haberi, sic inibant, ut panē gladio diuisum uterq. libaret. Auctor Q. Curtius libro octauo.

Baceli similis.

Ιαῦλος βακήλου, ἢ βάκηλος εἶ, *id est, Bacelo similis, & Bacelus es. In cinaedos ac parum viros dictum, aut in magnos quidem corpore, sed animo stupidos. Tractum a forma moribusq. Baceli cuiusdam. Ait Suidas Bacelum proprie significare eum, qui sit exectus, eoque in molles dici, quod hoc morbo potissimum labores illud hominū genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quempiam taxat apud Athenaeum lib. 4.*

Οὐχ ὁρᾷς ἐγχυλίσιν
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, οὐδ᾽ αἰσχύνεται; id est,
An Bacelum non vides,
Manibus suis sic saltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Augusti, scribens eā peculiari vocabulo, Bacelum pro stulto assidue solitum dicere, quanquam in vulgatis codicibus Bacelus scriptum est. Hermolaus existimat & apud Quintilianū recte pro Bagoa, Bacelum legi posse. Verba Fabii sunt haec, At vero statuarum artifices, pictoresq. clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo fingendoue effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, ut Bagoam, aut Megabyzum aliquē in exemplum operis assumerent sibi. Verum non videtur, cur Fabiana scriptura mutanda sit, cum βαγώας barbara lingua significet eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendam inducit, qui vultu corporisq. figura eunuchum prae se ferret. Quin & Ouidius de Amoribus, seruum puellae custodem Bagoum appellat,

Quem penes est dominam seruandi cura Bagoe.

Batalus.

Βάταλος εἶ, *id est, Batalus es. Olim in effeminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demostheni puero inditum fuisse, & ab inimicis probro obiectum. Porro cognominis huius idem varias adfert rationes: vel quod Batalus quispiam fuerit tibicen, mollis & effeminatus, qui muliebribus sandaliis primum omnium in scenam prodierit, ac musicā, ut ita dixerimus, euirarit: vel quod poeta quidā obscoeno nomen fuerit Batalo: vel quod apud Atticos Batalus appellata sit ea pars corporis, quae verecunde nominari non potest. Meminit huius rei Libanius. Idem nempe Demosthenes iam prouecta aetate simili contumelia dictus est Argas: siue quod hoc nomine fuerit quispiam malarum auctor legum: siue quod, ut existimat Suidas, serpentis genus sit Argas. Dicunt item Graeci βαταλίζειν, pro eo quod est, turpiter atque effeminate viuere.*

Bene plaustrum perculit.

RVSTICORVM prouerbium est, *Bene plaustrū perculit. Apparet dici solitum in eos, qui quempiam impellunt, quo suapte sponte iam propendebat. Translatum a paluštris onustis, quae quo exonerentur, solent euerti. Fit autem id commodius in eam partem, in quam propter solum decliuius inclinant. Donatus indicauit hoc adagium exponens in Eunucho haec Parmenonis verba, Perculeris iam tu me? Ab hac sententia non abhorret Plautinum illud in Curculione, Qui monet, quasi adiuuat. Verba sunt lenonis, qui libentius sit mutaturus fidem, admonitus a trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expressit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis:*

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. id est,
Rerum malarum facilis est persuasio.
Pleriq. ad deteriora procliues sunt.

In Care periculum.

Ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον, *id est, In Care periculum, subaudi, facito, hoc est, in homine, aut re viliore, fac periculosam experientiam, in qua si parum feliciter cesserit, non multum sit dispendij capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est, ut auctor est Mela Pomponius, incertae originis, ut quos alij* αὐτόχθονας, *id est, indigenas, nonnulli Pelasgos, alij Curetes existimens, gens usque adeo armorum pugnaeq. amans, ut aliena etiam bella mercede conducti soliti sint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemaei,*

Φιλοπτόλεμοι τε κᾶρες *dixit,* id est,
Bellandiq. auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, ostēdit Cares barbaro fer uiliq. fuisse ingenio, & ad quduis malorum ferēdum paratos, mercede proposita. Id quod indicat & Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ. *id est, Quod si seruus est & Car. Strabo lib. Geographiae 14. narrat Cares tota quondam errasse Graecia, passimque stipēdiis meruisse. Ceterum in rebus bellicis usqueadeo praecelluisse, ut passim apud poetas arma bellica Carica nominentur, quemadmodum Anacreon Caricam lo ricam, Alcaeus Caricam cristam dixit, ad quam alludit Aristophanes in Auibus. Suidas scribit, Cares primos mortalium mercede militasse, ut qui vitam suam vilē haberent. Hos igitur, qui conduxerant primos in acie collocare consueuerāt, ut primos hostium impetus suo exciperent periculo, aut ubi fortuna belli difficillima videretur, illic obiiciebantur. Persae sua lingua* κάρδακας *appellabant, qui rapto viuebant. Carū laudem bis tēporibus aemulari videntur Eluetij, gens bello nata, simplex alioqui, ac minime malum hominum genus, planeq. dignū, ut quidem sentimus, quod has quoq. nota vacaret, & in litteris, & in ceteris honestis studiis egregie valiturum, si relictis bellis huc animum appellerent. Vsurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in se potius fieri periculum trās formationis, velut in homuncione Care, quē si perdas, non admodum grauis sit iactura.* Εἰ δ᾽ ὑμῖν οἱ νέοι φοβοῦνται, ὥσπερ ἐν καρὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμί, παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ ὥσπερ τῇ μηδείᾳ τῇ κόλχῳ ἀπολλύτω μέ, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω, εἰ δ᾽, τι-

βούλεται τοῦτο ποιείτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. id est, *Quod si timetis vos iuuenes, in me tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipse quandoquidē senex sum, paratus sum subire periculum, meq. ipsum trado huic Dionysodoro, quasi Medeæ Colchicæ. perdat me, & si velit in lebete coquat me. Sin minus, quidquid voluerit, id faciat, tantum vt me reddat probum. Idem in Lachete huc respexit, cum ait, Cogitandum esse iis, qui primum docere incipiunt, & artis suæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiam mercenarium, sed ciuium liberos in discrimē adduci. Et hunc imitatus Aristides in oratione Panathenaica,* ἐν δὲ τῷ Καρί, καὶ οὐκ ἐν τοῖς αὐτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. *id est, In Care vero, non in suis ipsorum corporibus facientes periculum. Vsus est eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tota Caria? nōne hoc vestra voce vulgatum est, Si quid cum periculo experiri velis, in Caria potissimum esse faciendum? Quem quidem locum apparet esse vitiatum, & in Care legendum esse, non in Caria. Huic diuersum est illud, Aureo piscari hamo: quod alibi reddemus.*

In dolio figularem artem discere.

ITEM illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, *id est, In dolio figulariam artem discere. De iis, qui protinus maximis in rebus artificii sui capiunt experimētum, cum paullatim a minutis ad summa proficisci cōueniat. Neque enim figulus statim a dolio, id est, vase maximo artem auspicatur, sed a pusillis quibusdam vasculis, in quibus non sit graue dispendium, si quid secus accidat. In hanc ferme sententiam vsurpat Plato in Lachete:* Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. *id est, Considerare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, sed in filiis simul atq. amicorum liberis, ac plane contingat, quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliā sententiam torquet prouerbium, vt admoneat unumquemq. artificem in suis negotiis exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus, nauclerum in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquā absurdum sit, figulum in aurigatione versari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atq. ita huc pertinebit illa sententia,*

Quam quisq. nouit artem, in hac se exerceat.

Et Horatianum illud in Epistolis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanū ægro
Non audet nisi qui didicit dare. quod medicorum est
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq. poemata passim.

Sic propemodū vsurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐμμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνόητον. *id est, Itaq. alios velle docere, prius quam ipsi satis edocti sint, & in dolio, quod aiunt, figlinam, in aliorum animis meditari pietatem, mihi quidem videtur hominum insigniter desipientium.*

Ne sutor vltra crepidam.

HVIC finitimum est illud, *Ne sutor vltra crepidam, id est, Ne quis de his iudicare conetur, quæ sint ab ipsius arte, professioneq. aliena. Quod quidem adagium natum est ab Apelle nobilissimo pictore. De quo Plinius libr. 35. cap. 10. scribit in hunc modum: Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quæ notarentur auscultabat, vulgum diligentiorem iudicem quam se præferēs: feruntq. a sutore esse reprehensus, quod in crepidis vna intus pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbe ob emendationem pristinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatum prospexisse, denunciātem, ne supra crepidam sutor iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Huic simillimum est, quod refert Athenæus, Stratonicus citharœdus fabro secum de musica contendenti, Non sentis, inquit, te vltra malleum loqui? Eodem pertinet, quod huius nepos in epistulis scripsit, de artificio non recte iudicare quenquam, nisi & ipsum artificem. Quodq. primo Moralium libro dixit Aristoteles, earum rerum vnumquenq. iudicem esse idoneum, quarum sit eruditus. Et quod idem scripsit libro secundo Naturalium, excum disputare de coloribus. Quæ verba iam inter nostri temporis scholasticos in prouerbiū abierunt, quotiēs quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandem sententiam referendum, quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, felices futuras artes, si soli artifices de iis iudicarent.*

Dij facientes adiuuant.

VARRO libro De re rustica primo: *Et quoniā, vt aiunt, dij facientes adiuuant, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non cessantibus, sed industriis, & pro sua virili conantibus auxilio esse solere. Huc est referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in prouerbium abiit:*

Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuum tibi suggeret.

Id M. Tull. vsurpauit lib. Epist. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda. Sed tamen. Ἄλλα μὲν αὐτός,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Partim ipse inuenies, partim fors suggeret ipsa.

Cum Minerua manum quoq. moue.

HVIC finitimum est, σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, *id est, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis industriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres, quæ lanificiū exercent, fauente quidem atq. inuocata Minerua: sed nihilo segnius interim operi insistent. Sunt qui putent ab agasone quopiam natum, cuius asinus cum luto infixus hæreret, deberetq. illi succurrere, otiosus Herculem implorabat. Huic respondisse deum, vti interim manūs admoneret asino laboranti, atq. ita demum numē adfuturum. Alij diuersam huic fabulam adferunt, puta quendam cum esset decertaturus, Mineruā consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est, fore. Verum cum ille ingressus in theatrum, in certamine*

tamine manibus staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Ad hoc adagium pertinet elegantissimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Aristoteles, libro Moralium Eudemiorum quinto:

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. id est,
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur a Suida senarius hic in eandem sententiam:

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. id est,
Fac interim aliquid ipse, dein deos voca.

Nostro Marte.

QVOTIENS *nullis auxilijs adiuti, nostropte ingenio, proprijsq. viribus rē peragimus, nostro Marte peragere dicimur. Aut etiam cum nostro periculo res geritur. M. Tul. libro Officiorum 3. Hanc igitur partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, Marte nostro. Hactenus ille. Idem Philippica 2. de Deiotaro loquens: Rex enim ipse sua sponte, nullis commentariis Cæsaris, simul atque audiuit eius interitum, suo Marte res suas recuperauit. Cod lib. 2. titulo. Ne liceat potentioribus, cap. 1. Bene admodum cōstituit Claudius consultissimus princeps, parens noster, vt iactura causæ afficerentur hi, qui sibi potentiorum patrocinium aduocassent, vt hoc proposito metu, iudiciariæ lites potius suo Marte decurrerent, quam potentiorum donorum opibus niterentur. Rursus libro 3. titulo De iudiciis, cap. 11. Illo proculdubio obseruando, vt si neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum licentia detur iudici. Translatum videtur ab imperatoribus, qui suis ipsorum auspiciis & copiis bellum sustinent: siquidem Plautus etiam Meis copiis, dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio pene diuersum est illud quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως, id est, Non absq. Theseo.*

Nequidquam sapit, qui sibi non sapit.

SENTENTIA *vel hodie vulgo frequentissime iactata, Frustra sapere, qui sibi non sapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ πολλοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id est, Idem itidem et plerisq. videtur, quod oportet eum qui sapiat, ipsum sibi maxime sapientem esse. Vsurpat & Cicero in epistula quadam ad Trebatium, ostendens ex tragœdia Medea sumptam: Et quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud semper memento.*

Qui sibi ipse sapiēs prodesse nequit, nequidquā sapit.

Est aūt versus trochaicus. Idem Epistularū familiarium lib. 13. ad Cæsarē imperatorem: Itaq. ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Euripidis:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem versum senex Præcilius laudat egregie. Idem lib. de Diuinatione 1. citat ex Ennio in astrologos, Qui sibi ipsimet non sapiunt, alteri monstrant viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt. Citatur a Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id est,
Sapientem eum odi, qui sibi ipse non sapit.

Eundem Alexander torsit in Calisthenem, qui se moribus eorum quibuscum viuebat non accommodaret, sed præ se ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur sibi placere. Eaq. libertas optimo viro attulit exitium, cum Anaxarchus philosophus omnium adulatorum abiectissimus, haberetur in precio. Huius generis est illud apud Suetonium:

Aspice felicem sibi, non tibi Romule Syllam.

Cantherium in fossa.

CANTHERIVM *in fossa: rusticum prouerbium, sed tamen e re militari natum. Hoc licebit vti quotiens quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquam valeat. Aut vbi res vehementer erit impedita, periculosaue. Refertur a T. Liuio, decadis tertiæ lib. 3. Narrat autē cum Fabius Capuam obsideret secundo bello Punico, Iubellium Tauream inter equites Campanos nobilissimum, e Romanorū exercitu quemuis ad singulare certamen euocasse, ausumq. prodire Claudium Asellium. Deinde vbi diutius vterq. alterum libero campo elusisset, Campanus in cauam viam descendere iussit, alio qui equorum, non equitum fore certamen. Eo cum Romanus, re quam verbis ferocior, extemplo descendisset, rursum elusit Taurea sermone qui postea in rusticum versus est prouerbium: Minime scis, inquiens, cantherium in fossa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagij sensus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autem cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem. Etenim quemadmodum plurimum valet equus in planicie, ita minime valet in fossa.*

Tantali talenta.

Τάλαντα Ταντάλου, *id est, Tantali talenta. De immensis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos simile quiddam pati, cuiusmodi solent inter congestas opes tenaces isti diuites. Horatius,*

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Ostendit, allegoriā figmenti ad diuites sordidos pertinere. Vsurpatur adagiū a Platone in Euthyphrone. Suidas ait esse & apud Epicharmū, & apud Anacreontē. Effertur & ad hunc modum, cum venusta quadam vocū allusione: τάλαντα Ταντάλου ταλαντίζεται, id est, Tātali talenta talentizat: hoc est, librat & accumulat. Porro Tantalū prædiuitem fuisse testatur vel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, libro De exilio.

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν. id est,
Idem dierum duodecim sero iugera.

Idē alibi ingētes diuitias, πλοῦτον Ταντάλειον appellat: i. opes tantalicas. Antiphanes apud Athenæum lib. 6.

Οἷόν ποτ' εἶχε καὶ Θρίβων ὁ Ταντάλου,
Μαλακῶς ταλάντοις ἐκταλαντωθεὶς ἀνήρ. id est,
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus est ipsis talentis Tantali.

Pelopis talenta.

CONSIMILI *figura Theocritus in Idyllio 8. dixit Pelopis talenta:*

Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων. id est,

Non Pelopis mihi sint agriq. auriq. talenta,
Nec ventos celeres antevolasse pede.

Porro talentum apud Atticos, maxima pecuniæ summa erat. Talentum minus valebat libras sexaginta, talentum magnū octoginta. Unde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum. Immo malum.
Et Aristophanes:
-ΑΛΛ' ἐγώ γ' Ὀπούντιος
Οὐκ ἂν γενοίμην εἰ ταλάντῳ χρυσίῳ. *id est,*
-At ego sane Opuntius
Nolim esse, si quis det talentum mi aureum.

Id est, Nolim esse luscus vel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ.

Μίδα πλοῦτος, καὶ Μίδα πλουσιώτερος, *id est, Midæ opes, & Mida locupletior: in prouerbium abierunt, propter immensas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Polly:*

Vince Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui iuxta poetarum figmenta, concessum a dijs est, ut propter Bacchum hospitio acceptum, quod vellet optaret, accepturus quidquid optasset. Optauit ut quidquid corpore contigisset, protinus in aurum verteretur. Historicorum litteris proditum est, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congessisse: respondisse augures, omnium mortalium illum ditissimum futurum, atque ita euenisse. Huic Plinius primum attribuit locum inter insigniter diuites, lib. 33.

Non omnino temere est, quod vulgo dictitant.

APVD Aristotelem usurpatur prouerbij vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abijt nobilis illa Hesiodi sententia οὔ τι πάμπαν ἀπόλλυται, *quemadmodum ait Aristides in defensione Periclis, quæ dicit, non usquequaq. irritum esse solere, quidquid rumore populi iactatum fuerit. Ea est in operis volumine secundo, cui titulus, Opera & dies:*

Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίξωσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή. *id est,*

Rumores hominum cures vitare molestos.
Fama malum est, oritur, surgitq. facillima: verum
Difficile hanc perferre, graue est sedare coortam.
Nam non ulla quidem prorsum perit irrita fama,
Per populos quæcūq. volat, quia numē & ipsa est.

Potest bifariam accipi sententia: nimirum aut non plane falsum videri, quod plurimis est in ore, quodq. populi consensus approbat: aut non prorsus aboleri posse rumorem etiam falsum, qui iam in vulgus dimanarit. Proinde admonet, ut solicite caueamus, ne vel falso per temeritatem in fabulam vulgi venire contingat. Quod autem famam deam dixit, cum Homero sensit, qui compluribus locis ὄσσαν *suam inducit. sic enim deam ipsam appellat. Et hunc æmulatus Vergilius in quarto Aeneidos.*

Hæc passim dea fœda virum diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitā.

CVM nulla huius poetæ sententia non cesserit in prouerbium, tamen eas libentius recensebimus, quæ, propter ænigmatis inuolucrum, propius accedunt ad speciem prouerbialem: quod genus est illa ex eodem quem modo citauimus libro.

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *id est,*
Neve domū fabricās, linquas mutilāq; rudemq;,
Ne fors insideat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. Quibusdam videri, monere poetam uti quisq. domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum nō habeat, quo depellat frigoris molestiam. Hyemē enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Porro cum semper alias, tum maxime mensibus hybernis οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, *id est, Est grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio est. Alij putant significatum, ædificium semel institutum, non oportere semiperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: & qui præterierint obloquantur, carpantq. leuitatem tuam, qui quod cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulam & obstreperam: ut hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit,* κρώζειν. *At ipsi Proculo magis probatur, ut* ἀκολούθως *accipiamus, unicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, ut nihil omnino desideretur, & ubique connitendum ad perfectionem. Id quo longius auocabitur a simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne litterarum studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quod a bene cœptis destiterit, Hesiodum hoc obijciens:*

Μηδὲ δόμον ποιῶν, ἀνεπίξεστον καταλείπειν.
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Ne a chytropode cibum nondum sacrificatum rapias.

AENIGMATICVM est & illud, quod eo loco continenter sequitur:

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. *id est,*
Neve a chytropode sublatam protinus escam
Ante sacrum, neq. lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligiosum fuisse, cibū e patella edere. Scribit enim ad hūc modum libro de Finibus secundo: Atqui reperiemus Asotos, primū ita non religiosos, ut edant de patella: deinde ita mortem non timentes, ut illud in ore habeant ex Hymnide:

Mihi sex menses satis sunt vitæ, septimū orco spondeo. Est autem versus trochaicus. Suetonius in Vitellio prodit, eum illum adeo non profundæ modo, verumetiam intempestiuæ fuisse gulæ, ut ne in sacrificio quidem unquam, aut ullo itinere temperarit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farra e foco pene rapta manderet, circaq. uiarū popinas fumantia obsonia, vel pridiana atq. semesa. Quantū ad simplicē attinet sensum, docet, ne ritu pecudū ad cibū capiendū irruamus, sed ita demū edamus, si prius inde primitias dijs immolauerimus. Antiquitus enim, ut auctor est in Symposiacis Plutarchus, inter res sacras habebatur et mēsa quotidiana, proinde cibū sumpturi, dijs consecrabant

crabant τὰς ἀπαρχὰς, hoc est, primitias: ac deinde nõ indecore neque tumultuanter, sed religione quadam ad conuiuium accedebant lotis manibus, non aliter, quam ad sacrum epulum. Qui mos & hodie durat apud benemoratos Christianos. Sed prouerbialius fiet, si intelligamus, non esse spoliandos, nec inhumanius expilandos ministros aut seruos nostros, uerum & illis aliquam pecuniæ portionem relinquendam, quo uiuant. Fortassis quadrauerit & in hos, qui præpropera auiditate commodum auferre student, prius quam oporteat: & quodammodo messem facere, prius quam maturuit seges: ueluti si quis legatum aut promissum statim e uestigio flagitet, cum ciuilius sit in dies aliquot silere: aut si quis modo nactus imperiũ, protinus incipiat populum exactionibus spoliare: aut si quis sponsam puellam non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum ceremoniis properet amplecti. Sumptum est a ritu sacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, ἀπὸ τηγάνου, id est, a patella frixoria. Libro sexto refert hunc senariũ ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ' ἴσως ἀφύας ὀψωνεῖν. id est,
Se nesci apuis dixit e sartagine.

Quidam pro lopade τήγανον dixere, quod Iones ἤγανον. Hinc composita ἀποτηγανίζειν. Ita Phrynichus apud Athenæum libro sexto: ἡδὺ δ' ἀποτηγανίζειν ἄνευ συμβόλων. id est, Iucundum est a sartagine tollere sine symbolis, id est, si nihil sit soluendum, & si id liceat immuni. Rursus alias apud hunc ipsum ex Archestrato: ἀφαρπάζουσα ὀβελίσκων. id est, Rapiens a ueru. De muliere quæ sacra nondum immolata deuorare dicta sit. Apud eundem libro sexto Anaxandrides:

Τῶν ζωγράφων μὲν ἔργα καλὰ χειρουργία,
Ἐν τοῖς πίναξι κρεμάμενα θαυμάζεται.
Αὕτη δὲ σιμωθεῖσ' ἐκ λοπάδος ἁρπάζεται
Ἀπὸ τοῦ τηγάνου τ' εὐθέως ἀφανίζεται. id est,
Pictoris opera pulchra, tabula pensili
Spectantur, ac spectata sunt miraculo, at
Rapiuntur hæc e lopade pulchre, ac protinus
Redduntur ipsa euanida e sartagine,

In genere poterit accommodari ad quemuis, qui negotium irreuerenter, & illotis, ut aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior.

PLVTARCHVS in Problematibus Græcanicis prouerbium quoddam refert ad hunc modum, Ἀπὸ τίνος εἴρηται τὸ παροιμιῶδες, αὕτη κρείσσων; Δίων ὁ ταραντῖνος στρατηγῶν, ἄλλως δὲ ὢν ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀποχειροτονησάντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνεῖπε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἀνατείνας τὴν δεξιὰν, ἀλλ' αὕτη, κρείσσων ἔφη. οὕτως γὰρ ὁ θεόφραστος ἱστόρηκε. προσιστόρηκε δὲ καὶ ὁ ἀπολλόδωρος ἐν τῷ ῥυτίνῳ, τῷ κήρυκος, αὗται πλείους εἰπόντος, ἀλλ' αὗται φάναι βελτίους. καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροτονίαν. Horũ uerborũ hic ferme sẽsus, Vnde fluxit illud, qđ puerbij uice dicit̃, Hæc uictrix? Dinon Tarentinus, ductor exercitus, vir adprime fortis, reiq. bellicæ sane quam peritus, cum in concione dixisset sententiam, eaq. ciuium suffragiis esset reiecta: deinde præco pronunciaret sententiam, quæ uinceret, sublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modum retulit Theophrastus. Ceterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cum præco respondisset, at hæ sententiæ numero plures sunt, Dinonẽ protinus subiecisse, sed hæ meliores. Atque ita pauciorum sententiã fuisse promulgatam. Quibus ex verbis coniicere licet, ita vulgo dici solere, si quando significaretur consiliũ aliquod esse præstantius & conducibilius, etiamsi pluribus secus uideretur: Aut ubi qui numero pauciores essent, facultate præponderarent. Quod genus fuerit, ut res exẽplis demonstretur, Maxima pars hominum voluptate lucrisq. felicitatem metitur, perpauci uirtutem amplectuntur. Caue ne quid te moueat multitudinis exemplum, αὕτη γὰρ κρείσσων. Item nemo pene est in toto principis famulitio, qui tibi non bene uelit: sed vnus tibi refragatur, qui tantum ubiq. valet, vt in ipsum fere principem agat tyrannum: Quare si res e suffragiis penderet, uiceras. Sed αὕτη κρείσσων. Porphyrion leuiter, ceu digito prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis,

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquam deprauate, sicut opinamur, legitur in multis exemplaribus κρείσσων νίκα. Castigate legetur, ni fallimur, κρειττόνων νίκα. hoc est, præstantiorum victoria. Nam Oda concionalis est, ac fugam decerni iubet, cõmunibus omnium suffragiis. Quod si fieri nõ queat, ut id quod est optimum, multitudini probetur, saltem vincat ea sententia quæ sit potior, etiamsi paucioribus suffulta suffragiis. Ad id faciunt, quæ Plato scripsit lib. De leg. 1. pulcherrimum esse uictoriæ genus, cum turba cedit potioribus: & in decernendo magis spectatur pondus suffragiorũ, quã numerus. Verba Platonis ex eo quẽ diximus libro, sunt hæc: Ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ ἂν ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, τοὐναντίον δὲ, ὅπου τοὐναντίον. id est, Quibuscunq. siquidẽ in ciuitatibus meliores qui sunt, ij uincũt multitudinẽ ac deteriores: ibi respublica seipsa superior, recte dicet̃, et huius victoriæ nomine meritissimo laudabit̃: secus aũt ubi secus accidit. Eodẽ respexit Plinius, cũ queriť in epistulis, numerari sentẽtias, nõ expẽdi. Huc pertinet Liuianũ etiã illud: Maior pars vicit meliorem. Indicat idem Homerus Iliados lib. 1.

Ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id est,
Quando superant iam deteriora.

Neq. vero prætereũdũ hoc loco, quod de Zenone philosopho memorat Diogenes Laertius. Zenon cum uideret Theophrastum magnifieri, laudariq. quod plures haberet auditores, ad hunc respondit modũ: Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος. i. Maior quidem est illius chorus, at meus melius consonans. Itaq. locus fuerit adagio, siue cum negabimus spectandum, quam multis placeamus, sed quam bonis: siue cum suadebimus, id sequi oportere, non quod plurimis placeat, sed quod per se sit optimum factu, etiam si paucissimorum calculis approbetur. Siue cum dicemus, unius aut alterius studium pluris æstimandum, qui uel opibus, uel gratia, uel auctoritate præpolleat, quã multitudinis beneuolentiam, quæ numero tantũ superior sit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodũ apud Plautum quispiam contẽnere se dicit minutos illos deos, modo Iouẽ vnum sibi propitium habeat. Nec absurde trahetur in vsum, quotiẽs una vis plus potest reliquis omnibus, ut

si quis dicat. Hæc causa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur a legibus, verum altera κυρία. Sic enim uolo, sic iubeo. Nam omnia cedant necesse est, quotiēs rex huiusmodi promit oraculum, quale profert apud Homerū Agamemnon.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. id est,

Ipse equidem eripiam, si tradere forte grauentur.

De cuiusmodi Lucianus in captiuo, οἷς τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τεθείμενοι. id est, Qui ius in manu reponunt, quiq. ius in manu posuerunt. Pyrrhum e liberis quidā adolescens admodum, interrogabat cuinam esset relicturus regnum. Is respondit, ὃς ἄν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. Quicunque vestrum acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius uita non arbitratur multum abesse ab illa tragica execratione.

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς. id est,

Fratres acuto diuidant ferro domus

Vices habendæ.

In hos igitur qui ui rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius est in armis, et quibus leges inter arma silent, per ironiā recte torquebitur, ὧν τὸ κράτος, ἐκείνων καὶ ἡ κυρία. Nam Græcis κύριος non solum dominum significat, verum etiam eum, qui præualet auctoritate. Et Suidas indicat concionē illis κυρίαν dici, in qua soliti sint creari magistratus. Aristophanes in Acharnensibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐκύρουν τὰ ψηφίσματα, id est, uincebant suffragia. Nonnunquam ad rem refertur, ut apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi,

Οὐμὸς, οὐχ ὁ τῶνδε μῦθος κυριώτερος λέγειν. id est,

Plus ualere nostra debet, quam huius hic oratio.

Significat enim seruus, quanquam esset conditione inferior Menelao, tamen hoc se potiorem esse, quod iustiorem haberet causam. Non abhorret hinc quod M. Tullius dixit in Pisonem: Sed omitto vt sit factus vterq. nostrum. Sit sane fors domina campi.

Delius natator.

Δηλίου κολυμβητοῦ, *Delius natator. Olim uulgo dicebatur admodum natandi peritus, quiq. posset in summa natare aqua. Natum adagium aut certe factum illustrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtulisset Heracliti, cui cognomen additum σκοτεινοῦ, propter affectatam scriptorum obscuritatem rogaretq. cuiusmodi uideretur, respondisse fertur hoc pacto, Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα, πλὴν Δηλίου δεῖταί τινος κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id est, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ea quæ non intellexi, quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, alludens simul & ad prouerbium, & ad Heracliti sensus nimium abstrusos ac profundos: ut nisi natator insigniter peritus contigisset, periculum esset, ne lector in eo libro suffocaretur mergereturq. Laertius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.*

Dicendo dicere discunt.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν περιγίνεται, *id est, Dicendo consequimur vt dicamus. Syrianus Hermogenis interpres, Euagoram sophistam taxat, qui dicendi facultatem nō putarit ratione, sed usu duntaxat constare, fieriq. vt dicendo consequeremur dicendo facultatem.* Ἀξιοῦν γὰρ δὴ, *inquit,* κατὰ τὴν τετριμμένην παροιμίαν, ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν περιγίνεσθαι. *id est, Existimantis iuxta uulgare prouerbium, dicendi facultatem dicendo contingere. Vsurpauit & M. Tullius lib. 1. De oratore: In quo, inquit, fallit eos, quod audierunt, dicendo homines vt dicant efficere solere. Verum etiam illud dicitur, peruerse dicere homines peruerse dicendo facilime consequi. Plinius lib. Epist. 6. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerent agendo consecutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiusuis rei peritiam, quam potissimum usus suppeditat, optimus rerū omnium magister. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus: fabricando fabricam disces, canendo musicam, militando militarem artem, scribendo disces scribere.*

Multi boniq.

Πολλοὶ κἀγαθοί, *Multi boniq. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum a ritu sacrorum, in quibus sacrificus rē diuinam facturus dicebat, τίς τῇδε; id est, Quis hic? Dein qui aderant, respondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id est, Multi & boni. Atque hæc partim ominis causa dicebantur: oportebat enim in sacris εὐφημεῖν, hoc est, bene ominata dicere: partim, vt si quis esset sibi conscius admissi piaculi, discederet a mysteriis. Plutarchus in Symposiacis,* Ἐπεὶ μάρτυρές εἰσι τῷ Πλάτωνι πολλοί τε κἀγαθοὶ παρόντες. *id est, Quandoquidem Platoni testes adsunt multiq. boniq. Sed de hoc ante meminimus. Quo quidem allusit & Aristides in Pericle,* Ἀλλ' ὥσπερ εἷς ἐκ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀφθόνως αὐτῷ καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε. *id est, Verum uelut unus e numero honestorum ac bonorum, citra inuidiam, ac purum illi reddidit testimonium. Quin etiam Homericū illud iam prouerbij uice receptum est,* Ἠΰς τε μέγας τε. *Magnusq. bonusq. Est subinde & apud Aristophanē. Prouerbium igitur locum habuerit, quotiēs aut testes, aut iudices, aut conuictores significamus idoneos, ac neutiquam reiiciendos.*

Heroum filij noxæ.

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, *id est, Virorum heroum filij noxæ. Veteribus illud obseruatum fuit, præstantium uirorum filios multum a progenitorū moribus abfuisse. Unde & Demosthenes dixit,* Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένον, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς. *id est, A viris egregiis, perinde quasi fato quodam id accidat, improbos proficisci filios. Quæ quidem Demosthenis sententia refertur ab Aristide in Cimone. Interpres, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbium citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: ex sapientissimis patribus stultissimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hanc sententiam ad omnes mortales retulit.*

Ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως

Εὕροις ἂν ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός. id est

Vnum forsan inter plurimos

Inueneris, qui patre non sit nequior.

Adstipulatur huic sententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odysseæ E.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,

Οἱ

Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τι πατρὸς ἀρείους. id est,
Aequat rara patrem soboles, sed plurimi ab illis
Degenerant, pauci superant probitate parentem.
Declamat hoc argumentũ Aelius Spartianus in Seuero Caesare, multis exemplis declarans: ita fere usuuenisse, ut uiri, seu uirtute, seu litteris, seu fortunae indulgentia insignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, ut magis ex usu rerum humanarum fuerit, illos absq. liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

EVRIPIDES hanc sententiam prouerbio celebrem fuisse testatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Heus heus, ut illud dictant recte, probum
Patre ab improbo non posse nasci filium.

Adstipulatur huic dicto prouerbium illud: κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id est,
Non etenim ex squillis rosa nascitur.

Atque id genus alia, quae suis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit.

ARISTIDES in Themistocle: Θεμιστοκλέα δὲ τὰ δεύτερα καὶ τὰ πρότερα μείζονα ἐξεδέχετο καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ συνέβαινε, τὸ μὲν γὰρ ἔλειπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῆς τρικυμίας νικῶν. Themistoclem posteriora semper maiora prioribus excipiebant, atque illud, quod prouerbio dicitur, illi accidit: Nam haec illum reliquit unda, illa uero excepit, donec per tricymias uictor euasisset. Videtur autem uersus fuisse prouerbialis, quem Aristides ad usum suae sententiae nonnihil detorserit. Legitur integre ad hunc modum.

Τὸ μὲν μ' ἔλειπε κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανε. id est,
Haec me reliquit unda, at illa corripit.

Sumpta metaphora a periculose nauigantibus, qui semper post unius impulsum fluctus, alium expectant, succedentibus inuicem procellis. Atque etiam numerãt undarum insultus, periclitantes nautae. Nam decimã quanq. maxime formidant, quam ueteres decumanã appellabant. Graeci grauissimas illas procellas, τρικυμίας uocant. Nec inconcinne deflectetur ad incursus malorum, cum, ut fere fit, calamitas calamitati succedit, iuxta prouerbialem illum uersiculum:

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Duobus pedibus fugere.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφυγεῖν, id est, Duobus pedibus confugere Aristides in oratione Panathenaica: καὶ μὴν αὐτό γε τὸ πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ὁτουοῦν βοηθείας δεομένους καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης ἀμείνων, τὸ πρεσβεῖον ὅτι ἦν ἐξ ἀρχῆς. id est, Atqui primũ illud ipsũ, quod quibuscũq. opus esset auxilio, ad hãc confugerent ciuitatẽ, plane tãquã duobus pedibus, neq. ullam aliam reliquarũ ciuitatũ respicerent, magnũ & euidens argumentũ est, ac monimentum columna praestantius, eam protinus ab initio praecelluisse. Is qui scholiis quibusdam haud quaquam cõtemnendis, hunc auctorem illustrauit, admonet prouerbium ductum ab iis, qui festinant cursu, ut non dissimile uideatur illi, ἀμφοτέραις χερσίν, id est, Ambabus manibus, quo prouerbio sedulitatem celeritatemq. peragendi negotii significamus. Vel a nauigantibus, perinde quasi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculũ nauis pedem appellant, quod eo nauis cum huc atque illuc uertitur, uelut ingredi uideatur. Itaq. cõsimile fuerit illi, quod alibi diximus, τοῖν δυοῖν ἐρετμοῖν. Vt alterutrũ sensum accipiamus, aut summo studio, summaq. celeritate illos ad urbem confugere solitos, aut tutissimum illic omnium receptaculum fuisse. Quanquam Aristophanes ὡς ἴσων, ad celeritatis significationem retulit, cum ait:

Ἀνεπτόμεσθ' ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. id est,
E patria utroq. deuolauimus pede.

Interpres admonet a nauibus sumptum, secundo uento currentibus: sensum autem esse hunc, summa ui, summoq. conatu.

Quis aberret a ianua?

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; id est, Quis aberret a ianua? Dici solitum, ubi quis penitus aberret a uero, totoq. fallitur iudicio. Vsurpatur τῷ μετὰ τὰ φυσικά, lib. 2. ipso statim in fronte: & in omnibus quidem exemplaribus, quae uidere contigit, θύρας per υ scriptum reperitur. Praeterea ianuam uertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philosophus cuiquam aspernandus. Ad haec Auerrhois, hunc enarrans locum, palam declarat sese de ianua sensisse. Deniq. in commentariis Alexandri Aphrodisei, consimili modo θύρας inuenitur. Quod si quo modo fas esset, a tot exemplaribus, a tantis auctoribus dissentire, nobis quidem magis probabilis lectio uideatur, si θήρας legatur per η, non per υ. Quod autem θύρας irrepsit, mirandum non est. Primum, quod perfacilis erat lapsus unius litterulae deprauatione. Deinde metaphorae ratio magis obuia, magisq. ad manum sita, fieri potuit, ut doctis etiam philosophis imposuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit, ut communis illa similitudo de domus ingressu, deq. primis cognitionis principiis. Postremo de codicum inter se consensu nequaquam mirandum uidebitur iis, qui sunt uel mediocriter in pensitandis conferendisq. codicibus exercitati. Fit enim saepenumero, ut unius archetypi mendum, modo ueri fucum aliquẽ prae se ferat, in uniuersam deinde ueluti posteritatem librorum propagetur,

Καὶ παῖδες παίδων οἵ κεν μετόπισθε γένωνται.

Neque uero haec dicuntur, quod hac de re, si quis forte diuersum sentiat, digladiari uelimus, uel quod hoc sit ab nostro instituto alienum, uel quod nõ ignoremus, quam lubrica, plenaq. discriminis res sit, in tantis auctoribus quidquam immutare. Tantum coniecturas, quibus adducimur, in medium adferemus. Quae si cui uidebuntur idoneae, nostrae subscribet opinioni: sin minus, ueterem sententiam hoc iam obtinebit libentius, quod etiam in dubium uocata uicerit. Primum igitur omniũ nobis scrupulum haud mediocrem iniecit uetustissimus simul & emendatissimus codex orationum Aristidis rhetoris, in quo non solum θήρας inuenitur scriptum, uerum etiam indicatam fabulam, antiquissimam,

ma, pariter & auctorem, unde prouerbium hoc Aristotelicum, ni fallimur, demanarit. Igitur Aristidis in oratione, cui titulus, Pericles, verba sunt hæc: Οὐκοῦν πρὶν τινὰ τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν, ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ ταὐτὸν πέπονθας τῷ Πινδάρου Πηλεῖ, ὃς τοῦ θηρὸς διαμαρτών, καὶ τὸν Εὐρυτίωνα φίλτατον ὄντα αὐτῷ προσδιεχρήσατο. id est, Itaque prius quam aduersariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis uenatu nactus adducis. Atque idem accidit tibi, quod apud Pindarum Peleo, qui aberrans a fera quam petebat, Eurytionem, quem sibi charissimum habebat, interemit. Adstipulantur hoc loco scholia, quæ extãt in hunc auctorem: nullo quidem certo titulo, ueruntamen, sicuti res indicat hominis nec indiligentis, nec indocti. Proinde non grauabimur & huius adscribere uerba, si quis forte fortuna requisiturus. ἐμέμνηται, inquit, ἐν ὕμνοις Πίνδαρος, ὅτι τὸν Εὐρυτίωνα τὸν τοῦ Ἴρου τοῦ Ἄκτορος παῖδα, ἕνα ὄντα τῶν ἀργοναυτῶν, συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε Πηλεύς. φίλος δὲ ἦν αὐτῷ, ἐπειδὴ συγγενὴς τούτῳ ἦν. Πηλεὺς γὰρ πρὸ Θέτιδος, θυγατέρα Ἄκτορος τὴν Πολυμήλην ἔσχε γυναῖκα, ὁ δὲ Ἄκτωρ πατὴρ Ἴρου, ὃς παῖδα ἔσχε τὸν Εὐρυτίωνα. id est, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodum Eurytionem Iri, cui pater Actor, filium, ex argonautis vnum, secum uenantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem uocat, quod huic esset affinis. Nam Peleus ante Thetidem, Polymelum habuerat uxorem Actoris filiam. Porro Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non dissimile ueri uidetur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, sicuti fere facit, auctoris nomine vsurpauit Aristoteles, vt intelligamus illum τοῦ θηρὸς ἁμαρτεῖν, qui non solum feram ea parte non ferit, quam destinarat, uerum toto aberrat captu, ne attingens quidem quod appetebat. Iam uero neque postulamus, vt quisquam hæc probet: nisi videbuntur cum Aristotelis sententia uel ad amussim, vt aiunt, congruere. Differit enim eo loco philosophus de rerũ naturalium cognitione, quæ sit eadem et facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quod ea nemini non aliqua ex parte contigit: difficultatis, quod exacte nulli. Neminem autẽ fuisse, qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio ueluti fulcit, τίς ἄν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι, Tanquam singulorum exactam tenere scientiam, perinde sit, quasi si quamcunque partem destinaris, eam citra errorem ferias. Rursum ubiq. labi, sit velut a toto corpore aberrare, & in aliud longe diuersum ceu telum deflecti coniecturam. Verum quo curioso etiam lectori, ac δυσπείστῳ fiat satis, ipsius Aristotelis, ex eo quem diximus libro, uerba subscribentur, Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δέ, τὸ μήτ᾽ ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν· ἀλλ᾽ ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ᾽ ἕνα μὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ᾽ ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id est, Veritatis consideratio partim difficilis est, partim facilis. Huius rei illud argumentum est, quod neq. quisquam illam sit assecutus pro rei dignitate, neque rursum omnino frustratus sit aliquis: sed cum unusquisq. aliquid de natura disserat, fit vt vnusquisq. per se nihil, aut paullum adferat ad illam momenti: verum ex omnibus in vnum collectis aliqua magnitudo consletur. Itaque si res ad eum videtur habere modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit ostium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Ceterum habere totum, partem autem non posse, difficultatem illius declarat. In his philosophi uerbis non apparet quis locus sit ianuæ. Verum illa similitudo principiorum & ostij, præbuit, ni fallimur, erroris ansam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θύρας Aristoteles sentit eum, qui nulla ex parte consequitur quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν, vocat, quasi confusim, ac generatim habere: cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν, facit, velut exacte tenere, & non solum feram utcunque, sed hanc aut illam belluæ partem, quam maxime uelis, attingere. Tametsi in hunc locum interpres tam multos adfert sensus, vt nullum idoneum percepisse uideatur. Idem admonet etiam lectionem aliam aliis placere. Quod quotiens fit, protinus suboritur suspicio, mendum aliquod subesse. Alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id est, Simplex ueritatis oratio, quẽadmodum uere dixit Euripides. Iam uero telum illud restat potissimum, Alexander Aphrodiseus, qui prærterquam, quod tota eius oratio nostræ sententiæ palam suffragatur, nominatim etiam admonet, prouerbij metaphoram a sagittariis esse ductam quorum nemo solet a lato aberrare scopo, nimirum cuiusmodi est toto bellua, cum ab exili scopo nonnunquam aberrent. Sed præstiterit & huius uerba eatenus subscribere, quatenus ad prouerbij pertinent explanationem: Δοκεῖ δέ μοι διὰ τοῦ μὲν τοὺς πολλούς τι ἐπιχειρεῖν λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῆς παντὸς διαμαρτάνειν, δείκνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι τὴν πραγματείαν. διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ᾽ ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ παρέργως ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ὀρέγεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρή, ὅτι ἡμῖν ἐστι κατὰ φύσιν, μὴ παρέργως δέ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. προτρέπει δ᾽ αὖ ἡμᾶς δι᾽ ὧν εἴρηκε, καὶ ἐπὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντῃ, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντῃ χαλεπῆς. τὸ τ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ὅτι τὸ πάντας τοὺς ὑγιές τι περὶ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι, ἔδειξε τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος τῇ, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ἣ λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν εὐκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσεύρετον ἐχόντων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν εἰς σκοπὸν τοξευόντων. οὗτοι γὰρ ἂν μὲν στενὸς ᾖ καὶ μικρὸς ὁ σκοπός, οὐ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν. εἰ δὲ ἀπλατὴς εἴη, οὐ χαλεπὸν τὸ τούτου τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ πάντες τυγχάνουσι ῥᾳδίως τούτου. id est, Videtur autem mihi quod permulti tentant de ea differere, neque quisquã illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demõstrare, tractationem hanc nobis naturalem esse. At rursum quod nemo pro dignitate, plene q. de illa sit locutus, ex hoc & amplitudinem illius & difficultatem argui posse. Simulq. illud admonere, non oportere obiter, aut indiligenter uestigationem illius peragere: immo sectandam quidem esse, propterea quod ad eam natura propensi uideamur: at rursum non oscitanter, eo quod sit difficilis. Atque his uerbis adhortatur nos, vt eam neque contẽnamus, tanquam omnino facilem, neque rursum per desperationem ab ea deterreamur, tãquam admodum difficili. Itaque si perinde uidetur habere,

bere, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit ianuam? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunq; de ea sunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demonstras. Nempe illo, quis non attingat ostium? Quod quidem vsurpari consueuit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil insit vel difficile vel arduum. Sumptum est autem a sagittariis, ad scopum propositum iaculantibus. Siquidē vt, si scopus fuerit minutus, facile fit vt fallant, neq. feriant: sin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri verba retulimus, e quibus satis abunde liquet, ἔρεξε legendum, non ἔθεξε. Quanquam totum hoc quidquid est, eruditorum iudicio relinquimus. Etenim si quis erit, cui ianua illa impendio placebit, habiturus est, quo suffragium suum non omnino absurde tueri possit. Haud enim scimus an & antiquitus fieri soleat, quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres, qui scopum sustinent, a lateribus atq. item a tergo muris defendantur, superne imminente tecto, vt ingressus ille, qui patet, ianuæ speciem habere videatur. Porro vehementer imperitus sit oportet, qui non solum non attingat scopum aut aggerem, verum etiam ab ipso aberret ingressu, quem difficile non sit vel cuiuis attingere. Nobis tamen vero propius videtur, vt ad Pindaricam fabulam referatur adagium: Sed super hoc, quemadmodum diximus docti pronunciabunt. Nos commentatoris officio functi, sat habuimus, quod apud auctores inuenerimus, quodq. nobis videatur, id expendendū in medium proponere. Affine videtur huic prouerbio, quod apud Platonem legitur in Phædro: Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτανε. id est, Lysias prorsum aberrauit. Allusit huc leuiter Lucianus in Timone, cum ait: Iouis fulmen, quod in Anaxagoram philosophum torserat, fallente manu, ab ipso quidem aberrasse, ceterum in Castoris ac Pollucis templum fuisse detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, & Tota aberrare via, quæ retulimus alias.

Salsuginosa vicinia.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, *id est, Salsuginosa vicinia. De sterili, agresti, atque inhumana vicinia dicebatur. Aristides in Themistocle:* ἔστω τὸ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασι, *id est, Sit salsa, vt aiunt, vicinia. Interpres adscripsit adagium ex Alcmane Lyrico poeta sumptum. Plato lib. De legibus 4.* μάλα γλυκὺ ὄντως, ἁλμυρὸν δὲ καὶ πονηρὸν γειτόνημα. *id est, Haud sane vere, salsuginosa, malaque vicinia. Transferri potest vel ad negotium multi quidem laboris, at parum frugiferum: vel ad vicinos molestos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunque solent ad culturam inhabiles esse. Proinde Vergilius etiam terram salsam, vt minime feracem dānat. Ad hæc videmus homines & ipsos littorales fere ceteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immanissimo contrahant elemento.*

Ad fractam canis.

Πρὸς ἐῤῥωγυῖαν ᾄδεις, *id est, Ad fractam canis, subaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas ostendit dici solitum de iis, qui frustra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua si qua chorda rupta sit, ad eam frustra vocem accommodes, cum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem supplente, diximus alibi. Quanquam non inscite accommodabitur, vbi non respondetur officijs alicuius, aut vbi quis suadet obstinato, aut orat inexorabilem.*

Vtre territas.

Ἀγγῷ ἢ ἀσκῷ μορμολύττεσθαι, *id est, Vtre terrere, siue terreri. Dici solitum, quotiēs inanem formidinem aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab ijs, qui vasorum inanium strepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidolosos, vel potius qui vasorum huiusmodi sonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Aristophanes. Extat apud Diogenianum, atq. huic finitimum putat,* ἀγγῷ φαυλίζειν. *Hesychius vnica dictione pronūciat,* ἀγγοφλαυρίζειν *pro inani metu. Putat idem valere,* σκιᾷ μορμύσσεσθαι, *id est, vmbra territas.*

Leonem larua terres.

Μορμολυκίοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, *id est, Laruis terres Leonem. Apud eundem refertur. Conueniet de minis inanibus, ac terriculis deridendis. Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale tamq. sæuum animal rotarum orbes circumacti, currusq. inanes, & gallinaceorum cristæ cantusque etiam magis terrent, sed maxime ignes. Adagium vsurpat Seneca lib. 2.*

Principatus Scyrius.

Ἀρχὴ Σκυρία, *id est, Imperium Scyriū. De frigido tenuiq. regno. Scyrus insula, quam olim incoluere Pelasgi & Cares, petricosa & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre prouerbium ad Theseum, qui cum inuasisset ditionem Lycomedis, atq. huius vxorem sollicitasset ad stuprum, præcipitatus sit: vnde videtur sæuum imperium dictum principatus Scyrius. Legimus & de saxis Scyronijs, quod an ad hoc prouerbiū pertineat nescimus. Iuxta priorē interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur: auctor Zenodotus.*

Post Lesbium cantorem.

Μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, *id est, Post Lesbium cantorem. Hoc adagio significabant aliquem non primas, sed secundas tenere partes. Finitimū illi,* Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν. *id est, Nihil ad Parmenonis suem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occasione, quemadmodum narrat Suidas: Cum Lacedæmoniorum res seditionibus tumultuarentur, consultum oraculum iussit, vti Lesbium cantorē accerserent. Accersitus itaq. Terpander Lesbius, nimirum Antissæus, & ad Lacedæmonios missus. Is canendo sic illorum animos deliniuit, vt seditionem omnem sedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum est, vt Lacedæmonij Lesbijs cantoribus primas in arte musica partes tribuerent, & si quem alium canentem audissent, protinus dicerent,* μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, *id est, Post Lesbium musicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagij Plutarchus in cōmentario, quem inscripsit* περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. *Nihil autem vetuerit, quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, velut si*

quis

quis affirmans quærendam eruditionem, sed post paratam pecuniam, dicat, μετὰ λίθων ἀδεῖν.

Callippides.

Καλλιππίδης *olim prouerbio dicebatur, qui in moliendis negotiis, cum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quemadmodum ait Terentius, qui sedulo mouens sese, nihil promoueret. M. Tullius ad Atticum, lib. 13. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quam hæc cœpi* φιλολογώτερα, *Varro mihi denunciauerat magnam sane & grauem* προσφώνησιν. *Biennium præteriit, cum ille* Καλλιππίδης *assiduo cursu nullum cubitum processerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui cum magnas quasdam spes ostenderet, re nihil vnquam absolueret. Suetonius Tranquillus in Tiberio: Ad extremum vota pro itu ac reditu suo suscipi passus est, vt vulgo iam per iocum Callippides vocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, prouerbio Græco notatum est. Hactenus Tranquillus. Parum autem liquet, vtrũ omnis prouerbij ratio sita sit in Callippidis cognomine, quod a pulchritudine equorum est dictum: an aliud quoddã fuerit prouerbium, quod in Callippidem sit dictum: quemadmodum ex Suetonij verbis coniectura sumi posse videtur. Deinde quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatem notarit adagium, non satis perspicuum est, nisi quod haud dissimile veri videtur accipiẽdum esse, de Callippide tragœdiarum histrione: cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidem verbis:* Ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλλιππίδου, τοῦ τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτοῦ, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχοντος ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπουδαζομένου ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπαντήσαντος αὐτῷ, καὶ προσειπόντος, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπεριπατοῦντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με, ὦ βασιλεῦ; οὐδ᾽ ἀκούσας δὲ τίς εἰμι; ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐ τύ ἐσσι Καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. *Quorum verborum hæc ferme sententia est: Quarum rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipse ne cognoscere quidem videbatur. Euenit aliquando, vt Callippides tragœdiarum histrio, multi nominis atq. opinionis inter Græcos, & ab omnibus in precio habitus, primum illi fieret obuius, ac salutaret: deinde arroganter inter reliquos regis assectatores admisceret sese ostentaretq., ratus futurũ vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem cum diceret etiam, Non agnoscis me rex, nec qui sim audisti? Agesilaus contemplatus hominem: An non tu es, inquit, Callippides ille dicelicta? Nam sic appellant Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus.* Δείκηλον *autem apud Græcos simulacrum, ac repræsentationem, imitamenq. significat, vt auctor est Eudemus. Vnde Lacedæmonij mimi vocabulum duxisse videntur, quod ipsum etiam* ἀπὸ τᾶς μιμάσιος, *hoc est, ab imitatione dictum est nobis. Licet igitur conijcere, Callippidem hunc, aut quisquis is fuit, ita gesticulationibus uti solere, vt cum mira agilitate moueri videretur, a loco tamen non discederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Aristophanes, indicans eam vocem* ἀπὸ τῶν ἵππων *esse deductam.*

Balneator.

Βαλανεύς, *id est, Balneator, siue balnei caupo. Id nominis vulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus satis curiosum. Propterea quod huiusmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neque suis negotiis distinetur, aliena curare consueuit. Quemadmodum ille Damasippus Horatianus.*

-Aliena negotia curans,
Excussus propriis.

Cuiusmodi sunt & tonsores. Vnde idem Horatius:

-Opinor,
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Plato libro De Republica 1. videtur vsurpare in verbosos. Quanquam germana inter se vitia sunt, curiositas & garrulitas, teste vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est.

Meminit adagij Diogenianus.

Bacchæ more.

Βάκχης τρόπον, *id est, Bacchę more. De tetricis ac taciturnis dictitari solitum, quod essent huiusmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Auctor idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem:*

Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.

A lasso rixa quæritur.

SENECA *de ira libro tertio, prouerbium huiusmodi refert, A lasso rixa quæritur. Aut, lassus rixam quærit. Quod in quem sensum antiquitus fuerit vsurpatum, non satis liquet. Quod si coniecturas sequi licet, apparet dictum in quosdam morosiores, & ad rixandum procliuiores: non quod offendantur, sed quod alioquĩ animo male affecti sunt, vt sunt difficiles ac submorosi, quibus fortuna aduersa est. Sed ipsius Senecæ verba subscribentur, ex quibus prouerbij sensus hic colligi poterit. Ideo quibus stomachus suspectus est, processuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio: siue quia calorem inedia compellit & nocet sanguini, cursumque eius uenis laborantibus sistit: siue quia corpus attenuatum & infirmum, incumbit animo. Certo ob eandem causam iracundiores sunt, valitudine aut ætate fessi. Fames quoq. & sitis, ex eisdem causis vitanda est. Exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est, A lasso rixam quæri. Aeque autem & ab esuriente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit. Nam vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspitionem tactus condolescunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo vt quosdam salutatio, epistula, oratio, & interrogatio ad litem euocent. Nusquam sine querela ægra tanguntur. Hactenus Seneca. Huc pertinet quod scribit Plin. lib. 22. cap. 24. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam & in siti.*

Gladiator in harena consilium capit.

GLADIATOR *in harena consilium capit. Admonet e re nata mutandum aliquando consilium, & tempori, quod aiunt, seruiendum. Refertur & hoc ab Annæo Seneca lib. epistularum ad Lucillium 3. Iam intelligis, inquit,*

inquit, educendum esse te ex istis occupationibus speciosis & malis. Sed quomodo consequi possis, quaeris. Quaedam non nisi a praesente monstrantur. Non potest medicus per epistulas, cibi aut balnei tempus eligere. Vena tangenda est. Vetus prouerbium est, Gladiatorẽ in harena capere consilium. Aliquid aduersarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis, intuentem monet. Quid fieri soleat, quid oporteat, in vniuersum & mandari potest & scribi. Tale consilium, non tantum absentibus, sed etiam posteris datur. Illud autem quando fieri debeat, aut quemadmodum, ex longinquo nemo suadebit. Cum rebus ipsis deliberandum est. Hactenus ille. Caesar Commentario belli Gallici 5. Quod plerumque his accidere consueuit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur. Dicimus & e re nata consilium capere.

Inelegantior Libethriis.

Ἀμουσότερος Λειβηθρίων, *id est, Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominẽ admodum idiotam, & ab omni Musarum commercio prorsus alienũ. A gentis huius agresti imperitia sumptum est prouerbium. Tradunt enim Libethrios, musices ac poetices, breuiter omnium elegantiorum disciplinarum stolidissimos contemptores fuisse, adeo, vt apud hos quidam occisum Orpheum existiment, quorum de numero Zenodotus est, qui Libethrios gentem Persicae scribit fuisse. Seruius Libethrum fontem quempiam esse credidit, vnde Vergil. in Meliboeo Musas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4. mentionem facit Libethrae fontis: quẽ constituit in Magnesia, quae Thessaliae regioni adiungitur. Solinus Libethrum vocat genere masculino. Strabo item libro Geographiae 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, consecrata est Musis aedes, fonsq. Caballinus, & Libethridum spelunca nympharum. Quia ex re suspicari licet, eos qui & Heliconẽ & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eisdem Musis consecrarunt, Thraces extitisse. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca haec Macedones nunc possident.*

Domesticum thesaurum calumniari.

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, *id est, Domesticum thesaurũ calumniaris, siue traducis, hoc est, tua ipsius carpis lacerasq. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineta propria caedere. Aristides rhetor in Pericle:* Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλομεν, ὃν αὐτοὶ κατορύττομεν. *id est, Domesticum thesaurum insimulabimus, siquidem istis obtrectabimus. Nullus autem sanae mentis, quae domi recondita habet, traducit ac reprehendit: sed suis quisq. fauet, alienis inuidet. Conueniet & in illos, qui sua ipsorum arcana non celant.*

Qualis vir, talis oratio.

ANNEVS *Seneca in epistulis, quas scripsit ad Lucillium lib. 2. Apud Graecos, inquit, in prouerbium cessit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Graecum id prouerbium extat apud Aristidem, in secunda Rhetorices aduersus Platonem defensione:* Οὐκ ἀπᾴδει δ᾽ ἡ παροιμία τῶν λεγόντων, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτος ὁ λόγος, καὶ πάλιν τὸ ἔμπαλιν αὐτοῦ. *id est, Non dissonat autem ab iis adagium, quo dicunt, cuiusmodi sunt mores, eiusmodi & orationem esse. Ac rursum: Qualis sit oratio, tales item esse mores. Ad eandem facit sententiam, quod inter Solonis apophthegmata commemorat Diogenes Laertius:* τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. *id est, Orationem factorum esse simulacrũ. Persius 5. Satyra, sententiam hanc allegoria texit: cum ait,*

> *—Pulsu dignoscere cautus,*
> *Quid solidum crepet, & pictae tectoria linguae.*

Nimirum innuens, haud aliter animũ hominis ex oratione spectari, quam vasa dignoscuntur crepitu, quem reddunt digito pulsata. Idem in Satyra 3.

> *—Sonat vitium percussa, maligne*
> *Respondet, viridi non cocta fidelia limo.*

Idq. prouerbij non solum locum habet, cum improbũ, aut probum virum arguit oratio, verumetiam cum ex stylo perpendimus ingenium cuiusq., omnemq. mentis habitum ex ipsa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, stylus turgidus: abiecti, humilis: exanguis, asperi, scaber: amarulenti, tristis ac maledicus: deliciis affluentis, picturatus ac dissolutus. Breuiter omne vitae simulacrum, omnis animi vis, in oratione perinde ut in speculo repraesentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibusdam vestigiis deprehenduntur. Itaque Seneca Maecenatis delicias ac mollitiem ex ipsa hominis dictione colligi scribit. Huc pertinet, quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem vt eũ videat, nimirum hominem ex oratione aestimaturus. Idem in Gorgia negat se nosse Archelaum Perdiccae filium, quod nunquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo praedicant se nosse hominem quem viderint tantum, cum animus hominis non perspiciatur, nisi ex oratione.

Ἡ τραυλὴ [illegible]

Ἡ τραυλὴ οὐ πιστεύει, *id est, Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis sua mala conatur dissimulare, quae prae se fert, etiam cum dissimulat. Veluti si quis neget se blaesum esse, idq. ipsum non possit, nisi blaese dicere. Dictum est enim* πεπίστευκα *pro* πεπίστευκα. *Propterea, quod qui lingua vitio laborant, in litteris duabus, sigma & rho potissimum laborant. Refertur a Suida. Notatus est & Alcibiadis labdacismus, qui pro ρ litteram λ solitus sit pronunciare, non lingua vitio, sicut arbitramur, sed magis ob delicias. Apud Aristophanem in Vespis, vbi quispiam pro* Θέωρος, Θέωλος, *proque* κόρακος, κόλακος, *dixisset,* ὁρᾷς Θέωλον; τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, *alter subiicit:*

> Ὀρθῶς γε τοῦτ᾽ Ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. *id est,*
> *Recte Alcibiades haec quidem ebalbutiit.*

Nostris ipsorum alis capimur.

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα, *id est, Nostris ipsorum pennis capimur. Aristoph. in Auibus:*

> Κατὰ τὸν μῦθον τὸν Αἰσχύλου,
> Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς. *id est,*
> *Atque hic quidem coniecimus iuxta Aeschylum,*
> *Haec non ab aliis, immo pennis propriis.*

Aeschylus autem, ut admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat Λιβυστικὸν, *quod ex apologo Libyco dictum sit. Fertur autem apologus huiusmodi, aquilam ictam sagitta, cum inspexisset iaculum ad imaginem pennarum effictum, imitationemq. dixisse:*

> Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς
> ἁλισκόμεσθα.

Ἀλισκόμεσθα. id est,

Hæc non ab aliis, immo pennis propriis
Capimur.

Vsus est hoc Athenæus libro 11. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτοῦ πτεροῖς κατὰ τὸν Αἰσχύλον ἁλίσκῃ. *id est, Idq. non ab aliis, sed tuis ipsius alis caperis, vt egregius ille dixit Aeschylus. Conuenit in eos, qui ipsi præbent occasionem sui mali, vt Chremes Terentianus* ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ*, cum seruum hortatur, vt technam aliquam in Menedemum intendat, a quo mox ipse deluditur dolis.*

Bonæ fortunæ: siue, Boni genij.

Ἀγαθοῦ δαίμονος*, id est, Boni genij, vel bonæ fortunæ, subaudi, nomine, sermo est bene ominantis in re quapiã aggredienda, quemadmodum et illud Persianum: Hoc bene sit. Itaque festiuius erit cum ad iocum trahetur de eo, qui rem incœptat, leuem quidem illam, sed perinde laborans quasi esset maxima. Velut si sordidus quispiam tandem vini cadum relineret, aut caseum diu seruatum aliquando proponeret.* ἀγαθοῦ δαίμονος *Zenodotus & item Aristophanis interpres ostendit, prouerbium hinc esse natum, quod olim peracto conuiuio sublataq. mensa meracum inferri consueuit. Isq. calix* ἀγαθοῦ δαίμονος*, id est, boni genij appellatur. Huius commenti auctorem citat Theopompũ interpres Aristophanis in Vespis. Nec diuersum est quod adfert ex Apollodoro, cui sententiæ suffragari videtur Aristophanes in Equitibus,*

Μὰ Δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Non per Iouem, verum boni genij merum.
Item in Vespis:
Μηδέποτε πίομ' ἄκρατον μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ne merũ vnquam bibere detur premiũ genij boni.
Idem in eodem:
Καὶ σπεῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ac boni libato genij nomine.
Paullo diuersius in Pace:
Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Nam boni genij licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquam Athenæus lib. Dipnosophist. 11. palam demonstrat, a lotione qua cœnati vtebantur, calicem inferri solere, qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος*. Qui sane mos hodieq. durat Germanis. Id poculum ostendit dictum* μετανιπτρον*, quod a lotis manibus adferretur, qui mos & hodie diligenter seruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade.*

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρον ἐντραγεῖν.
Boni dei metaniptron deuorare.
Rursus idem:
Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρον.

Hunc calicem quisquis accepisset, præbibebat alteri cuipiam, vt idem auctor indicat. Erat autem mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominem ominis causa præfarentur, eumq. gignendi causa proferebãt. Quemadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus, sponsæ Herculis nomine propinat. Item Horatius.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Aliis magis placet hinc ductum adagium, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος *sit appellatus, eaq. voce ominari soleant, ob Bacchum, ceu vernaculum ac domesticum deum. Quinetiam mensis cuiusq. diem a primo proximum,* ἀγαθοῦ δαίμονος *appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos sacellum fuisse* ἀγαθοῦ δαίμονος*. Deniq. est & insula quadam huius nominis in mari Indico, quemadmodum ostendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæstiuncularum decade tertia, demonstrat antiquitus fuisse morem vt non gustarent vinum, nisi prius libassent alicui deo, quo potus illius ceu pharmaci, sibi innoxius esset & salutaris. Atq. Athenis quidẽ vndecimo mensis die immolabant vini primitias, eumq. diem pithœgiam appellabant. At apud Bœotos septimo mensis ineuntis die, sacris peractis bono dæmoni, gustabant ab exorto Zephyro, quod is ventus præcipue suscitet moueatq. vinum, adeo, vt quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Mensis autem is vocabatur* προστατήριος*. Aristides in Themistocle videtur ad hoc allusisse prouerbium, cum ait:* Ἀλλὰ καθέστηκε Χάριτι ἀγαθοῦ δαίμονος*. id est, Verum constitit, Gratia boni genij vice. Quanquam hoc magis referendum ad id, quod alibi diximus, Bonus genius & malus genius.*

Ad aquam malus.

Ἐφ' ὕδωρ κακός*, id est, Ad aquam malus. In infimæ sortis homines olim dicebatur, ac sordidissimis quæstibus addictos, propterea quod antiquitus infames habebantur: multoq. omnium contemptissimi, qui litigantibus aquam subministrare consueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepsydrarum mensuram in iudiciis dicere solitos. Infundebatur & certantibus per clepsydras aqua. Eam aquam tenues quidam, ac nullius frugis homines infundebant, dispensabantq. Porro qui hoc ministerio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi, non aliter quam Romanis legibus notantur scenici, & aliorum publicorum certaminum ministeria quædam. Est aliud huic confine.* Ἄπαγ' ἐς ὕδωρ*, id est, aufer in aquam, id est, in malam rem.*

Phocensium execratio.

Φωκέων ἀρὰ*, id est, Phocensium execratio. De iureiurando multis vinculis astricto. Nam olim in fœderibus quo minus violarentur, adhibebant, non solum promissa, dextras, & sacrificium, verum execrationes in caput eius, quicunque non staret pactis, id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi versus in Iphigenia Aulidensi:*

Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum versuum sententiam nos olim sic vertimus:

Vt coirent iureiurando proci,
Atque inter ipsos iungerent dextras, ad hæc
Adolenda diuum ponerent aris sacra:
Ac semetipsi astringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem, vt ad id redeamus, ab huiusmodi profectum est casu. Phocenses Ioniæ populus, olim cõmuni populi consilio patrium solum reliquerunt, adacti deuotionibus, atq. execrationibus quibusdam, ne quisquam vsquam de repetẽda patria cogitaret. Itaq.

iuxta

iuxta Dianæ oraculum Aristarcha duce, Galliã Narbonensem adierunt, ibique ciuitatem florentissimam Massiliam condiderunt. Cuius historiæ mentionem faciunt, Herodotus libro primo, Strabo quarto. Meminit & Horatius libro Epodon:

Forte quid expediat communiter, aut melior pars
 Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum
 Velut profugit execrata ciuitas,
Agros atq. lares patrios, habitandaq. phana,
 Apris reliquit & rapacibus lupis.

Deinde qui fuerit eiusmodi ritus execrationis aperit.

Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
 Vadis leuata, ne redire sit nephas.
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
 Padus Matina lauerit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
 Nouaq. monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigres subsidere ceruis,
 Adulteretur & columba miluio,
Credula nec flauos timeant armenta leones,
 Ametq. salsa leuis hircus æquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
 Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus φωκαίαν vrbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum φωκαιεύς, iuxta Herodotum, καὶ φωκαΐνος, & alteram eiusdem nominis in Mycala Cariæ. Est autem & φωκίς Bœotiæ regio, iuxta Parnassum, a quo denominatiuum φωκεὺς καὶ φωκικοί. Hoc idcirco visum est admonere, quod quidam affinitate nominum labi videntur. Siquidem a Phocæis siue Phocensibus Ioniæ dictum est hoc prouerbium, a Phocicis Bœotiæ natũ est, quod alibi referemus, Phocensium, seu Phocidẽtium desperatio. Prouerbium refertur a Zenodoto.

Sybaritica oratio.

Συβαριτικοὶ λόγοι, id est, Sybaritici sermones. Hesychius narrat Αἴσωπόν quẽpiam, Sybaritã opinamur, summo studio incubuisse, vt orationis quoq. genus haberet lautum & opiparũ, hinc iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuiis, dictum est in prouerbio, Sybaritica mensa. Sic & Asiaticum dicendi genus venit in prouerbium. Fit enim fere, vt quàlis vita, talis sit oratio. Congruet & in orationem arrogantem atq. ampullosam. Nam & fastus nomine notati sunt, Sybaritæ per plateas.

A linea incipere.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id est, A linea incipere dicuntur, qui ab ipso rei exordio sumunt initium. Aristides sophista in Themistocle: Αὕτη πρώτη Θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις, ἐντεῦθεν ἄρξ. τὴν αἴδρυ ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος. id est, Hoc primum Themistoclis specimen, ac probatio. Hinc virum spectato, a linea exorsus. Is qui in hunc auctorem addidit scholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, id est, A lare exorsus: sed magis videtur cognatum illis, quæ diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primum emittebantur equi, quod ipsum & oppidum vocatur, auctore Festo. Sumpta est autem metaphora ab his, qui cursu certant in stadiis. Nam iis linea quadam ducitur, ad quam ex æquo stent, donec currendi signum accipiant, vt ostendit Aristophanis interpres in eo quem mox citabimus loco. Tertullianus libro aduersum Marcionem primo: Age igitur ad lineas rursus & ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod est, ab integro.

A carceribus.

Ἀπὸ βαλβίδων, id est, A repagulis, siue carceribus. Eandem habet sententiam cum eo quod proxime retulimus. Aristophanes in Vespis:

Καὶ μὴν εὐθύς γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω. id est,
Atqui protinus a carceribus, de fonte rei referabo.

Id est, ἀπ' ἀρχῆς εὐθέως. Interpres ostendit, vt modo diximus metaphoram mutuo sumptam a stadiis, in quibus carceres erant repagula quædam, vnde cursus initium erat; quæ Græci βαλβῖδας seu ἀφετηρίας appellant: iuxta has linea tendebatur, cui insistebant cursuri. Vnde frequẽtes illæ apud Latinos etiam scriptores formulæ, a carceribus ad metam, a meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo.

Νέα χελιδών, id est, Noua hirundo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Aristophanis, fallente, sicut opinamur, memoria. Nam extat apud hunc poetam in Equitibus, his versibus:

Ἐξηπάτησα τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων ταυτί,
Σκέψασθε παῖδες οὐχ ὁρᾶτ', ὥρα, νέα χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεψα. id est,
Etenim coquos ego fefelli, fatus hæc ad illos:
Spectate pueri, nõ videtis ver, noua ecce hirundo:
Illi tuentur, interim autem sustuli ipse carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initiũ veris, propterea quod id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius:

-Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici solere, quotiens verba darentur alicui. Sumptum a ioco puerili. Nam hi data opera, nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostendunt aliis: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt surripiunt. Theognis apud Athenæum libro 8. declarat Rhodiis solenne fuisse, quot annis publicis votis inuitare hirundinem sub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabãt, acclamantes in hunc modum: ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id est, Veni veni hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent.

Iouis & regis cerebrum.

Διὸς ἐγκέφαλος, i. Iouis cerebrũ: καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος, i. Regis cerebrũ. De cibo vehementer opiparo ac suaui. Aut de molliter delicateque viuentibus, Clearchus apud Zenodotum scribit, opiparas epulas apud Persas, Iouis ac regis cerebrum appellari. Athenæus lib. 12. docet, Sardanapalum iis, qui voluptatem aliquam essent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere solitum, cibum opinamur, exquisitum. Idem lib. 14. Iouis cerebrum inter secundæ mensæ delicias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius:

Quid scarũ præterij, cerebrũ Iouis pæne supremi.

Nestoris ad patriam hic capitur, magnusq. bonusq. Ephippus apud Athenæū, Διὸς ἐγκέφαλον id est, Iouis cerebrum inter secunda mēsæ lautitias commemorat. Idem cibum prælatum νέκταρος ἄνθος vocat, id est, nectaris florem. Atq. alibi vinum, τ' ἀφροδίτας γάλα, id est, Veneris lac, ab Aristophane nominatum docet. Rursum alio in loco suaues cibos, τ' ἑλένης ἑψήματα, id est, Helenæ cibos dictos indicat.

Non mouenda moues.

Ἀκίνητα κινεῖς, *id est, Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur ἀδύνατον aliquid, aut qui res sacras violant, aut qui pacta mutant, siue qui conuiciis incessunt eos, quibus ob auctoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quod fas non sit mouere neq. aras, neq. sepulchra, neq. sacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Plutarchus in cōmentario De dæmonio Socratis, scribit hanc vocē editam cuidam euocanti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idē ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ vsurpat in eum, qui receptā de diis opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hospitis, limites agrorum moueat, ne quis item vrbis, aut regionis pomeria moueat, malitq. quisq. saxum ingēs mouere, quam exiguum lapidem, fœdere iureq. iurando fixum.* νομίσας, *inquit,* τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθὲς τοῦτ' εἶναι. *id est, Existimans hoc esse vere quod dicitur, nō mouenda mouere. Idem lib. De legibus 11.* ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. *id est, Inter multa illud recte sane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiusdem operis libro tertio. Et in epigrammate quodam ita legitur:*

> Ἀκίνητον ἅπτεται οὐδ' ἀΐδης. *id est,*
> *Immota haud tangit ne Libitina quidem.*

Sophocles in Antigone:

> Ὄρσεις μέ τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. *id est,*
> *Coegeris me non mouenda proloqui.*

Idem in Oedipo Coloneo:

> Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τ' ἀκίνητ' ἔπη. *id est,*
> *Neq. enim suaue est verba in aures eloqui,*
> *Quæ sit nephas mouere.*

Plutarchus in libello De auscultando: ἐπιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους *id est, Cupiditas chordas mouēs non mouendas. Idem* περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

> Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. *id est,*
> *Fides mouens minime mouendas mentium.*

Eleganter huc allusit oraculum quod extat in Eratone Herodoti:

> Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. *id est,*
> *Et Delum, quamuis sit adhuc immota, mouebo.*

Simul enim respexit ad fabulam, siue mauis historiā, Delon antea fluitantem, postea fixam in gratiā Apollinis. Vnde Maro:

> *Immotamq. coli dedit & contemnere ventos.*

Neq. mel, neq. apes.

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας, *id est, Neq. mel, neq. apes. In eo dici solitum, qui recusant incommodum ferre, quod sit cum commodo quopiam coniunctum. Veluti si quis, apes, quod sint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidem, quod optat fruetur. Res enim mortalium ita tēperauerunt superi, vt semper incommoditas comes sit commoditatum. Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum adfert parœmiæ, citatque ex Sappho poetria Lesbia:*

> Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλισσα. *id est,*
> *Neq. mihi mel, neq. apis.*

Celebratur Mimus ad hanc faciens sententiam:

> *Feras quod lædit, vt quod prodest, perferas.*

Eodem pertinet illud Plautinum: Fortiter malum qui patitur, post potitur bonum. Idem obscurius quidem, sed tamen elegāter innuit Homerus, vt opinamur, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, radicis nigræ symbolo laboris molestiam significans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis absolutæ præmium.

Tussis pro crepitu.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, *Tussis pro crepitu. Dici solitum, quotiens aliquis perplexus, aliud pro alio simulat. Veluti si quis in adulteræ domo deprehensus, fingeret se quippiam mercatum venisse. Translatum ab iis qui crepitum clara tussi dissimulant, quod genus homines etiam hoc tēpore non raro magno cum risu deprehenduntur.*

Cornicibus viuacior.

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβίωκε, *i. Cornicibus viuacior. De vehemēter annosis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigiosa viuacitate sumpta, de qua ita scribit Plutarchus in commentario, qui inscribitur* Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, *citans Hesiodum, sub persona Naidis, ætates animalium varias sic complectentem.*

> Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
> Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος.
> Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται. αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
> Ἐννέα τοὺς κόρακας, δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας,
> Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. *id est,*
> *Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix,*
> *Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus,*
> *Ceruinam ætatem coruus ter præterit ater,*
> *Coruinos annos nouies agit Indica phœnix.*
> *Atqui crispicomæ, soboles Iouis alma tonantis,*
> *Egredimur decies phœnicia secula nymphæ.*

Hos versus Hesiodios interpretatus videtur quidam quisquis fuit. extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices, estq. huiusmodi:

> *Ter binos, deciesq. nouem superexit in annos*
> *Iusta senescentum quos implet vita virorum.*
> *Hos nouies superat viuendo garrula cornix,*
> *Et quater egreditur cornicis secula ceruus,*
> *Alipedem ceruum ter vincit coruus, at illum*
> *Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales.*
> *Quem vos perpetuo decies præuertitis æuo*
> *Nymphæ Hamadryades, quarū longissima vita est.*
> *Hi cohibent fines viuacia fata animantum,*
> *Cetera secreti nouit deus arbiter æui.*

Eandem hanc Hesiodi sententiam oppido quam commode, breuiterq. reddit Plinius: Hesiodus, inquiens, cornici nouem nostras attribuit ætates: quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiam si nonnullis ex floribus hæc fabulosa videntur. Inter quos Aristoteles arbitratur homine nullum aliud animal esse viuacius, excepto vno elephanto. Martialis:

> *Et cornicibus omnibus superstes.*

De

De anu nimium viuace. *Item Horatius in Odis:*

-Seruatura diu, parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Eodem pertinet quod philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistula quadam: Εἰκὸς ἐν ἡμῖν φύεσθαι ἐς κορώνης ἔτη βασιλεύσειν, τὸν δικαιότατον. *id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum esse.*

Titoni senecta.

Τιθωνοῦ γῆρας, *id est, Tithoni senecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cœlum sublatum fuisse, atq. illius succo perfusum, ad tãtam peruenisse senectutem, vt tandem optauerit, vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo:* καὶ ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. *id est, Atque vltra Tithonum viuebat senex. Huius Tithoni personam inducit Aristo Chius in libro de senectute, propter viuacitatis miraculum, vt testatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modum,* ὑπεργηράσκεις Τιθωνοῦ βαθύτερον. *id est, Senescas Tithono profundius.*

Nestorea senecta.

IτIDEM *certe apud Latinos Nestoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odysseæ tertio:*

Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. *id est,*
Illum iam exegisse hominum tria secula fama est.

Idem affirmat in primo Iliados. *Et Iuuenalis:*

-Atq. suos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbij faciem habebit, quidquid ab is sumetur, qui insigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quem Hesiodus scribit, nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior: & Tiresia viuacior, quem tragœdia fingit sex ætates hominum vixisse. Et Seribus viuacior, quos Græcis historiis proditum est, trecentos annos viuere. Quod genus exempla si quis desideret, legat Lucianũ de Macrobiis, id est, longæuis, & Plinij 7. libri caput quadragesimum octauum.

Vltra pensum viuit.

LEPIDVM *est quod ait Lucianus in Philopseude:* ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ. *id est, Iam enim vltra fusum viuit: hoc est, viuit vltra fatalem diem. Allusum ad Parcarum fusos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & Philosophi metam vitæ fatalẽ, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas sit.*

Facile cum valemus, recta consilia ægrotis damus.

IN *Andria Terentiana ab adolescente non admodũ cordato, cordatissima simul & elegãtissima sententia profertur, Facile cum valemus recta consilia ægrotis damus. Tu si hic sis, aliter sentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philosophi. Nam is, vt auctor est Laertius, interrogatus quidnam esset difficilimum, respondit* γνῶναι σεαυτόν, *id est, nosse seipsum: quid facilimum, respondit* ἄλλῳ ὑποθέσθαι, *id est, alteri consilium dare. Comicus autem translationis gratiam admiscuit. Euripides in Alceslide:*

Μὴ νῦν ὑπέρβαλλ', ἀλλ' ἐν μετρίῳ ἄλγει. *id est,*
Ne nimius hic dolor esto, sed modice feras.

Verba sunt Herculis Admetum consolantis super vxoris morte. At ille,

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. *id est,*
Facilius est monere, quam fisum in malis
Animo imperare.

Fertur & huic similis sententia prouerbialis,

Ἅπαντές ἐσμεν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες, οὐ γινώσκομεν. *id est,*
In admonendo sapimus omnes, verum vbi
Peccamus ipsi, non videmus propria.

Ducta est sentẽtia a communibus hominum moribus. Omnes enim ægrotantibus recte præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quod salutis causa non obtemperent bene monẽtibus. Ipsi posteaquam in morbum inciderint, non succurrũt illa præclara monita, sed aliis item monitoribus & obiurgatoribus est opus. Porro cupiditas omnis animi morbus est, quo velut excæcatus, aut nõ perspicit, aut si perspicit, sequi non vult ea quæ sunt ad salutem necessaria. Nã Phædria Terentianus prudens & sciens in flammam manum mittit, & viuus, vidensq. perit. Item Horatius fugienda sequitur, fugiens quę profore credit. Perspicit auarus aliquando, quam prodigiosa res sit ambitio. Contra, ambitiosus auari morbum peruidet, & vterque alteri in alieno malo recte consulit, neuter in suo sapit.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, *id est, Quæ supra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens a curiosa vestigatione rerum cælestium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbij vice a Lactantio libro 3. capite 20. Ex his, inquit, vnum eligam, quod ab omnibus sit probatum, celebre. Hoc prouerbium Socrates habuit: Quod supra nos, nihil ad nos. Vertere licebit & in contrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi significamus res leuiusculas, quam vt nobis curæ esse debeant.*

Notum lippis ac tonsoribus.

QVAE *iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonsoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quod olim in tonstrinarum consessibus omnes rumores narrari consueuerunt. Quod indicat Aristophanes in Pluto:*

Καίτοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. *id est,*
Hercle profecto sermo erat videlicet,
In officinis desidentium frequens
Tonsoriis, hominem repente diuitem
Factum esse.

Et apud Terentium Antipho, in tonstrina de puella cognoscit. Item Horatius de tonstrina:

-Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautę.

Idem in Sermonibus,

-Opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Vbi prouerbium explicuit, significãs rẽ vulgo iactatã. Nam lippi in tonsorum officinis desident, expetentes remedium oculorum. De tonsorum garrulitate

 complura

complura lectu digna recenset Plutarchus in libello, quem scripsit De futili loquacitate. Quorum unum illud referre non pigebit. Cum aliquando, inquit, in tonstrina sermo esset de Dionysio, dicereturq. tyrannidē illius adamantinam esse et inexpugnabilem, ridens tōsor, Haccine, inquit, loqui vos de Dionysio, in cuius iugulo ego subinde teneo nouaculam? Quod dictum simulatq. Dionysius rescisset, tonsorem in crucem sustulit, atq. ita quod ait Plinius, voces per iugulum redière in auctorem. Vt autem tonsorum genus vsqueadeo loquax sit, id existimat esse in causa, quod in eorum officinas loquacissimi quiq. conueniant, desideantq., quorum assiduo conuictu garrulitatis morbo inficiūtur & ipsi. Quas ob res Theophrastus, vt idem testis est Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια*, id est, sine vino cōpotationes appellauit, quod illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili infamia laborant balneatores, quod illic quoq. desideant otiosi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum est, vt veteres ærarias officinas* λέσχας *dixerint, vt indicauit Ioannes grammaticus, quod hybernis frigoribus hac sese turba tenuiū teporis gratia conferre consueuerit, ibiq. desidēs otiosis fabulis tēpus fallere. Hæc loca velut ignauis apta Hesiodus iubet vitare agricolam,*

> Πὰρ δ᾽ ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην,
> Ὥρῃ χειμερίῃ. *id est,*
> *Mensibus hybernis valeat ferraria sedes,*
> *Ac nuga tepida.*

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

OPPIDO *quam eleganter extulit Horatius:*

> *Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.*

Vitium illud significans humanis ingeniis insitum, vt semper alienam sortem magis mirentur, suam contēnant ac fastidiant, optent inexperta, experta damnēt. Siquidem ephippia vocantur, quas vulgo sellas equestres appellant, additas in hoc, vt commodius sedeat eques: Veteres bubus arabant, non equis. Videtur esse sumpta allegoria ex apologo quopiam. Citra metaphoram dixit Terentius: Nostri nosmet pœnitet.

Fertilior seges est alieno in aruo.

OVIDIVS *mutauit metaphoram, eundem explicans sensum:*

> *Fertilior seges est alieno semper in aruo.*
> *Vicinumq. pecus grandius vber habet.*
> *Persius satyra sexta:*
> *-Securus & angulus ille*
> *Vicini, quia pinguior.*

In eandem sententiam celebratur & Mimus, vnus, ex illis Publij ab Aulo Gellio laudatis:

> *Aliena nobis, nostra plus aliis placent.*
> *Et Horatius:*
> *Qui fit Mecœnas, vt nemo quam sibi sortem,*
> *Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa*
> *Contentus viuat, laudet diuersa sequentes?*

Fecem bibat, qui uinum bibit.

HAVD *dubium quin prouerbialiter dixerit Aristophanes in Pluto, fecem epotandam eidem, qui vinum prius ebiberit: id est, qui fruitus sit optimis, eundem boni consulere debere deteriora:*

> Ὅμως δ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἐξέπιες
> Συνεκποτέα σοί ἐστι καὶ τὴν τρύγα. *id est,*
> *At vbi haud grauatus bibere vinum es, fex item*
> *Tibi nunc eidem est ebibenda scilicet.*

Verba Chremyli de muliere, quæ quondā vernans ac florens ætate placuerat, tū anus fastidiebatur a iuuene.

Crœso, Crasso ditior.

APVD *Græcos opulentia Crœsi Lydorum regis in prouerbiū abiit, præsertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Crassi, cui cognomentum etiam diuitis additum est. Hic negabat diuitē esse, nisi qui reditu annuo legionem tueri posset. In agris suis sestertiū vicies mille possedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Plinium lib. 33. cap. 10. & item 3. qui immoditas opes possederunt, atq. in his est Aristoteles, cuius heredes in auctione septuaginta patinas venum produxisse leguntur. Verum non itidem in vulgi cessere sermonem. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Festiuior erit adagij figura, si numerum etiam commutemus, vt dicus Hieronymus: Crœsos licet spires, & Darios, littera marsupium non sequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatissimis opibus, non sine specie prouerbiali, quemadmodum & Persicos apparatus, pro nimis exquisitis ac sumptuosis.*

Pactoli opes.

Τὸν Πακτωλοῦ πλοῦτον*, id est, Pactoli diuitias, pro summis opibus alicubi dixit Philostratus. Est autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis scatens harenis, vnde &* χρυσορρόας*, a poetis cognominatus. Cuiusmodi narratur & Tagus in Hiberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq. vllum esse aurum absolutius, quam id quod in fluuiis reperitur, vtpote cursu ipso tritu q. perpolitum. Horatius in Epodis:*

> *Sis pecore & multa diues tellure licebit,*
> *Tibiq. Pactolus fluat.* *Iuuenalis:*
> *-Tanti tibi non sit opaci*
> *Omnis harena Tagi, quodq. in mare voluitur aurū.*

Has hyperbolas in varios vsus accommodare licebit. Veluti si quis dicat, Hos tantos sumptus sustinere nemo queat, ne si Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipse possit explere. Nihil mediocre sperabat, sed totos Pactolos ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id est, diuitias effertissimas.

Iro, Codro pauperior.

CONTRA, *Iri & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius:*

> *Irus erit subito, qui modo Crœsus erat.*
> *De Codro Iuuenalis:*
> *Tota domus Codri rheda componitur vna.*

De Iro mentionem facit Homerus Odysseæ Σ. Scribitque cum publicum fuisse mendicum apud Ithacenses, corpore specieq. prægrandi, a matre dictum Arnæum, a iuuenibus Irum fuisse nominatum, quod iret nuncius, quo iussus esset. Cū hoc commissus Vlysses, cū haberetur & ipse pro mendico, eiicit hominē. Quin & Hecale paupertate nobilis est, cuius meminit Plautus in Cistellaria:

Cistellaria: Si quidem eris vt volo, nunquam Hecale fies. Meminit & Ouidius:

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ ceperit Irum.
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingressu satis ostendimus.

Mysorum postremus.

Μυσῶν ἔσχατος, *id est, Mysorum extremus. Strabo Geographiæ libro 12. refert Mysorum populum vsqueadeo contemptum fuisse, vt prouerbio locum fecerit. Id vsurpat M. Tullius in oratiõe pro Lucio Flacco. Quid, inquit, porro in Græco sermone tam tritum atq. celebratum est, quam si quis despicatui ducitur, vt Mysorum vltimus esse dicatur? Idem ad Quintum fratrem: Nisi me forte Paconij nescio cuius hominis, ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygis potius querelis moueri putas. nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaq. despectum & infimam humilitatẽ hoc adagio significabimus.*

Mysorum vltimus nauigat.

Ἔσχατος Μυσῶν πλεῖν, *id est, Mysorum postremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui frustra laboraret. Origo prouerbij, sicuti fit in plerisq., non vno narratur modo. Quidam tradunt olim Græcis pestilentia laborantibus, oraculo responsum esse, vt ad vltimum Mysorum nauigarent. Ac primum quidẽ ambigebant, quid sibi vellet oraculum. Tandem diu circumacti repererunt Aeolidem in extremis Mysorum esse sitam, atq. eo demigrandum esse monuisse numen. Alij scribunt Telepho, post interemptos auunculos, consulenti Pythium, quo gentium sibi demigrandum foret: nam antiquitus mos erat homicidis solum vertere: responsum, vti ad extremam Mysorum regionem sese conferret: venisseque in Teuthraniam, quæ Mysiæ extrema pars, atque eius loci principatum obtinuisse. Sunt qui dicant, hunc non ob cædem auunculorum fugisse, sed vti matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum, vbi dura quæpiam imperarentur, factuq. difficilia.*

Tangere ulcus.

Κινεῖν τὸ ἕλκος, *id est, Mouere seu tangere ulcus, est mouere dolorem, eiusq. rei facere mentionem, quæ nos magnopere vrat. Terentius: Quid minus necesse fuit, quam hoc vlcus tangere? Quo loco Donatus admonet subesse prouerbium. Octauius Augustus, vt auctor est Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem vitam, morte ipsa grauius tulit, nec eas aliter appellare consueuit, quam tres vomicas, aut tria carcinomata sua, nimirum quod earum non sine magno dolore suo recordaretur. Hanc Metaphoram M. Tullius oppidò quam eleganter expressit in Clodium, qui populum iam iam exasperatum, concionibus insuper seditiosis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc vlcere tanquam vnguis existeres. Plutarchus de adulatione: Κρυφαίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος, id est, Arcani sermonis cum mouisset vlcus.*

Odorari, ac similes aliquot metaphoræ.

TRANSLATIONES *quæ ducuntur a corporis sensibus, quoniam velut ad manum sunt, & quasi de proximo sumuntur, omnes ferme prouerbiales sunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initio. Velut odorari pro resciscere, & sagaciter deprehensum, atq. animaduersum cognoscere. Odor pro suspicione ac rumore. Cicero: Est nonnullus odor dictaturæ. Olfacere apud Terentium in Adelphis pro deprehendere. Subolere apud eundẽ, pro suspectum esse. Obolere pro molestũ esse, aut esse in suspicione. Vnde & nasuti dicuntur, & emunctæ naris, & mucosis naribus. Deniq. nasus ipse in prouerbium abiit pro iudicio. Horatius:*

— Non quia nullus Illis nasus erat.

Et putent quæ displicent. Huc pertinent & illa, Olet mendacium. Redolent Atticismum. Olent lucernam. Itidem gustum rei vocamus, veluti primam illam experientiam & degustationem, quasiq. specimen. Cicero ad Atticum: Hominem degustes. Idem ad eundem. Et Latinus ille tuus Atticismus ex interuallo regustandus. Vnde & saliuam primam dicimus primum illum gustum, quem pueri tãquam a nutricibus imbibimus. Et palato satisfacere dicitur, quod animo placet. Et deuorare dicimur, cum rẽ alioqui acerbam, veluti citra sensum perferimus, translatione sumpta ab his, qui amara catapotia, tanquam inuito palato solent absorbere. Vnde aliquotiẽs apud Ciceronem & Fabium, Deuorare tædium, absorbere molestiam. Assaia sunt illa, Sapiunt arrogantiam. Resipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro vincere molestiam. Nauseare, cum tædio audire. Euomere, dicere quod dolor non sinebat reticere. Et expuere miseriam ex animo. Consputare, pro lacessere maledictis. Despuere, pro contẽnere. Stomachari, pro indignari. A visu item multæ ducuntur metaphoræ, vt oculis ferre, pro vehementer amare, eaq. habere. In oculis esse. Obseruari oculis, pro eo quod est recordari, & in memoria cogitationeq. esse. Respicere, curam agere, & rationem habere. Prospicere, in posterum consulere. Despicere, fastidire. Suspicere, mirari. Conniuere pro data opera dissimulare. Cæcutire, hallucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius persequi, nec huius est instituti, et infiniti fuerit operis. Quare quanquam istiusmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiusque conquirere, non est sententia.

Mihi istic nec seritur, nec metitur.

PLAVTVS *in Epidico, sane quam elegans adagium vsurpauit: Mihi, inquiẽs, istic nec seritur, nec metitur: id est, ista res nihil ad me ptinet, vt quæ neq. meo fiat periculo, neq. emolumento. Metaphora notissima est. Etenim qui sementem facit, is suo impendio suoq. periculo facit: qui metit, cõpendium accipit, & in tuto est. Diuersum est huic quod est apud Plautum in Mercatore: Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.*

Ab ipso lare.

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου, *id est, A lare incipe, hoc est, a domesticis ac familiaribus initium sumito. Recte dicetur in magistratus, & alienæ vitæ censores, quorum officium est, vt in primis suos, suorumq. vitam corrigant. Nã ἑστίαν Græci vocant, quem nos Larem ac Vestam vocamus. Aristophanes in Vespis,*

— Οὐκ ἂν δ' ἔτ'
Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά. id est,

Non, verum vt aliquem exorsus a lare obteram. Ductum a vetusto ritu sacrorum, in quibus primitia laribus immolabantur. Aristocritus citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cum deuictis Titanibus Iupiter imperio potitus esset, Vestæ permisit optionem, vt quidquid vellet eligeret e regni partibus. Illa primum virginitatem poposcit: deinde sacrorum omniũ, quæ diis immolarent homines, primitias. Inde abiisse in consuetudinem, vt in omni sacro primæ partes lari tribuerentur. Vsus est hoc adagio Plato in Euthyphrone: Βουλοίμην ἄν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σε. *id est, Equidẽ cupiam, verum vereor ne res in diuersum exeat. Nã mihi quidem lædendæ Reipublic. ab ipso lare facere videtur initium, cum te tentat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia:* Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. *id est, Primum igitur velut a lare exorsi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario,* Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. *Vsurpat & in libello, quem scripsit aduersus Herodotum. Aristides in Pericle:* Ὁ δ' ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆς αὑτοῦ, τὸ σύμμετρον εἵλετο, πρὸ τοῦ πλείονος. *id est, At ille a suo ipsius exorsus lare, maluit æqualitatem sequi, quam reliquos antecellere. Interpres admonet dici solitum de iis, qui ab ipso statim initio, vel boni sunt, vel mali. Quasi dicas, ab ipsis incunabulis, quod Lar statim nascentes excipiat.*

Propria vineta cædere.

HVIC *affine est illud Horatianum:*

Vt vineta egomet cædam mea.

Id est, vt a me ipso incipiam, & poetas ipse poeta carpam ac lacerem. Translatum videri potest vel ab amputantibus vineam, vel ab iis, qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epistolis,

Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

Aedibus in nostris quæ praua, aut recta geruntur.

AVLVS *Gellius scribit hunc Homericum versiculum, qui est Odyssea δ. prouerbij vice semper in ore fuisse:*

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. *i.*
Aedibus in nostris quæ praua, aut recta geruntur.

Quod alij tribuunt Socrati, Diocles ascribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans a studio rerum naturalium ac supernaturalium, item a disciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philosophiæ, quod hæc tractet ea quæ proprie ad nos pertinent. Plutarchus in commentario De seruanda bona valetudine, prouerbij vice vsurpauit: Εἰ μᾶλλον αὐτῷ οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ὀρέγεσθαι μεταποιούμενον, ἐξετάζειν καὶ μανθάνειν βουλόμενον,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. *id est, Si magis officij sui putat esse, vt in geometriæ, dialecticæ, musicæq. studio versari videatur, quam vt inquirat, cupiatq. cognoscere,*

Aedibus in propriis quæ praua aut recta gerãtur.

Quo versu monemur, vt ea potissimum, quæ ad nosipsos pertinent curemus, externa atq. aliena ne inquiramus. Quo vitio festiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obseruator curiosissimus, & taxator acerrimus, cum ipse vxorem haberet adulteram, filiam viro maturam, deberetq. etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo diximus, semper in ore cõsueuit esse, grãmaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto studio Vlyssis mala inquirerent, sua ignorarent. Huc referri potest & illud apud Homerum pæne solenne: Habetur enim Iliados ζ. Odyss. α, φ, & ψ.

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. *id est,*
Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus, πολυπραγμοσύνην *definit,* φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, *id est, Curiositatem, studium aliena mala cognoscẽdi. Atq. id hominum genus lamiis similes ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egressuræ reponunt. Atq. ita fit, vt domi cæcutiant, foris sint oculatissima. In huiusmodi præpostere oculatos eleganter torseris illud Sophoclis de senibus dictum:*

Πόρρωθεν λεύσσει, ἐγγύθεν δ' οὐδὲν τυφλός. *id est,*
Procul videns, sed cominus videns nihil.

Nam id senibus accidit, vt propius admota non cernant, longius semota videant, atque huius rei causam reddit Plutarchus Conuiuialium quæstionum prima decade.

Tecum habita.

PROXIMVM *Homerico carmini videtur & illud eiusdem Persij:*

Tecũ habita, vt noris quam sit tibi curta supellex.

Id est, domi tuæ viuito, vt intelligas, quam tenuis sit tua fortuna. Translatum ab iis, qui in principum familiis agunt, & vt vulgo fit, ex alienis opibus perinde quasi suis intumescunt, quibus si domi viuendum sit, vix salinum habeant quod apponant. Tecum igitur habita, id est, tuapte supellectile te metire, ac tuis ipsius malis bonisue te ipsum expende. Haud scimus an huc pertineat quod scribit M. Tullius in Catone maiore, Secum vt dicitur viuere.

Messe tenus propria viue.

IDEM *diuersa explicuit metaphora Persius satyra 6.*

Messe tenus propria viue.

Id est, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui sumptus annuis agrorũ prouentibus metiuntur. Neque enim res consistere potest, cum quæstum superat sumptus, quemadmodum ait Plautus. Ostentatorem diuitiarum eleganti verbo Alexis apud Athenæum lib. 6. πλουτοχωλαζών *dixit, eodem verbo declarans fastum cum paupertate coniunctum.*

Tuo te pede metire.

AD *eandem sententiam pertinet illud Horatianum:*

Metiri se quenq. suo modulo, ac pede, verum est.

Lucianus in libello, cui titulus, Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων: Ἀλλὰ διακρίνας καὶ παραμετρήσας τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερα. *id est, Verum diiudices dimetiarisq. propria vtrunque mensura. Nimirum hoc est quod dixit Horatius, suo modulo,* οἰκείῳ μέτρῳ, *& tanquam interpres sui adiecit, ac pede. Pindarus item:*

Χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. *id est,*

Oportet

Oportet autem iuxta suā quenq. conditionem viuiscu iusq. rei spectare modū. Et Aristophanes in Auibus,

Οὐ καὶ αὐτὸς τὸ σαυτοῦ μέτρον ἀπιὼν ἀλλαχῆ. id est,

Non ipse te remetieris hinc loci
Alio profectus.

Monet adagium, ne quis se dilatet vltra conditionem suam, neue seipsum ex assentatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verum propriis ac veris dotibus, animiq. virtutibus æstimet. Translatum ab iis, qui corporis humani modum, pedum numero æstimant. Porro iusta cuiusq. hominis mensura, septē ipsius pedibus constat, si quid pictoribus & statuariis credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Non videmus manticæ, quod in tergo est.

CATVLLVS *in Scazonte:*

Sed non videmus manticæ, quod in tergo est.

Id est, Non videmus nostra ipsorum vitia, cum aliena curiosis oculis perspiciamus. Prouerbium natum est ex Apologo quopiam Aesopico, qui fertur huiusmodi apud Stobæum: Αἰσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν. τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν, καὶ τὴν μὲν τῶν ἔμπροσθεν ἀλλοτρίων κακῶν γέμειν, τὴν δ' ὄπισθεν τῶν ἰδίων. *Quorum verborum hæc ferme sententia, Finxit Aesopus singulos mortales binas habere manticas, hoc est, peras, alteram ante pectus, alteram a scapulis tergoq. propendentē. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in posteriorem nostra. Persius:*

Vt nemo in sese tentat descendere nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Horatius:

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus: Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostra opera non videntes, aliorum, iuxta Persium, manticam consideremus.

Festucam ex alterius oculo eiicere.

HANC *humani ingenij cæcam φιλαυτίαν poetarum litteræ notarunt. Horatius.*

Cum tua, inquiens, peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?
Idem alibi:

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius æquum est.

Quod ipsum prouerbii speciem euidentem ante se gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine.

INTRA *tuam pelliculam te contine. Porphyrion prouerbium esse admonet, quo vetamur obliti sortis nostræ, maiora conari, quam pro nostra facultate: Idq. inde sumptum putat, quod olim ductores in pellibus, hoc est, pelliceis tentoriis dormitarent. Sed videtur rectius referri ad asinum illum Cumanum, quem Apologi fabulantur adaptasse sibi leonis exuuium, atq. ita sese ad tempus pro leone gessisse: Verum eam rem illi magno fuisse malo cum agnitus, & magno omnium risu, aliena appositiiaq. exutus pelle, fustibus ad necem cæderetur. Neque absurde quis ad Cleonē Atheniensem referat, qui ex Byrsopola, hoc est, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fauente victoriam reportauit, capta Pylo, suam ipsius ciuitatem furto spoliauit, atque ad eum modum ad summas opes enectus est: tandem per alium eiectus maleq. acceptus, pœnas dedit, quod non in propria pelle quiesset. Hic inducitur in Aristophanis comœdia, cui titulus Equites, neque non aliis locis subinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur allusisse Plautus, cum militem gloriosum & iactabūdum fugit elephantino corio circumtectum, non suo, siue quod stolidum significaret, siue quod maiora, quam pro facultate loquentem. Horatius:*

Et merito, quoniam in propria non pelle quiessem.

Martialis in sutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad summas euectus diuitias, vt venti erant, ita velum in altum sustulit: deinde ad pristinam rursus inopiam largitionibus suis redactus est, vt nihil iam esset nisi cerdo:

Lusisti, inquit, satis est: sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epistulis: Sapientem vndique submouent, & intra cutem suam cogunt. Id citra metaphoram sic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisq. manere suam.

Allusit huc & Lucianus in Imaginibus, μὴ ἐπὶ μένοντας ἐν τῷ δέρματι. *id est, Non iam manens in his quæ adsunt: de his qui fortuna successibus elati, suæ conditionis non satis meminerunt. Deniq. non absurdum videtur, si prouerbium referatur ad Marsiæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor suæ conditionis, ausus est cum Apolline certare, sua pelle exutus est.*

Pennas nido maiores extendere.

EST *apud Horatium in Epistulis, non dubium quin prouerbialis metaphora, Pennas nido maiores extendere, pro eo quod est, rem, fortunamq., quam mediocrem aut tenuem a maioribus acceperis, auctiorem reddere. Quod quidem, si virtute fiat, summa laus est, tantum absit vt vitio dandum existimemus.*

Me, inquit, libertino natum patre, & in tenui re,
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.

Translatum ab auium pullis, qui sic grandescunt, subnascentibus plumis, vt materno nido capi non possint.

In tuum ipsius sinum inspue.

HAC *nostra tempestate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in suum ipsius sinum inspuere, tanquam admonentes, vt domesticorum malorum recordatione desinat arrogantius insectari vitam alienam. Idem antiquis fieri solere, colligi vtcunque potest ex verbis Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. scribit hunc in modum: Veniā quoq. a deis, spei alicuius audacioris petimus, in sinum spuendo. Idem in eodem capite scribit ex auctoritate Salpæ, torporem sedari quocunque membro instupen-*

te, si quis in sinum exspuat. Quorũ vtrunq. non prorsus abhorret a nostro vulgato prouerbio. Siquidẽ qui carpit aliena, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi nihil simile a quoquam opprobrari posse, cum nemo sit, qui non aliquo vitio teneatur. Et qui proprij mali, quasi sui ipsius sensu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro De beneficiis septimo: Fortasse vitium de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede seruientibus, καὶ ὅτι οὐκ ἐς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον ἤρξω κατηγορεῖν. *id est, Quodq. non prius in tuum ipsius sinum inspueris, quam accusare cœperis. Idem in Votis,* ὑπερμαζᾷς γε ὦ Ἀδείμαντε, καὶ ἐς τὸν κόλπον οὐ πτύεις, οὐδ' οἶσθα ὅστις ὢν ταῦτ' αἰτεῖς. *Iocatur quispiam in amicum, quod tanquam oblitus sui, opes immensas imaginaretur, neque in sinum spueret, vt agnosceret, quisnam esset. Idem indicat Theocritus Ecloga sexta. Nam Polyphemus cum paullo arrogantius suam formam extulisset:*

> Ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
> Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme sententia est. Ne quid me lædat inuidia, neue noceat fascinatio, ter in meum inspui sinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiastes addit eum morem sua etiamnum ætate durasse mulierculis, vt abominantes inuidiam in sinum expuant. Refert & Callimachi versum,

> Δαίμον, τί κόλποισιν ἐπιπτύει γυναῖκες. *id est,*
> *O fortuna, sinum mulier cur conspuit omnis.*

Huc fortasse pertinet, quod ait Lucianus in Necyomantia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. *id est, Postea quam ter mihi despuisset in faciem. Nec alienum hinc est, quod in secunda Satyra scripsit Persius:*

> *–Frontemq. atq. vda labella*
> *Infami digito, & lustralibus ante saliuis Expiat.*

E simili superstitione profectum est, quod indicat Athenæus libro primo, priscos ad depellenda mala solitos ter abstergeri. Refert versiculum hunc Cyrenæi,

> Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδοῦσιν ἄμεινον. *id est,*
> *Ter vero abstersis, melius bona numina donant.*

Nosce teipsum.

AD eam sententiam pertinent tria illa, inter omnia sapientum apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodum in Charmide testatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inscripta, veluti digna deo viserentur. Quorum primum est γνῶθι σεαυτόν, *Nosce teipsum. In quo modestiæ mediocritatisq. commendatio est, ne nobis vel maiora, vel ẽt indigna sequamur. Nam hinc omnis vitæ pestis oritur, quod sibi quisque blanditur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum sibi philautia vitio præter meritum tribuit. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 3. Et illud* γνῶθι σεαυτόν, *noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verumetiam vt bona nostra norimus. Fertur hic quoque senarius inter sententias prouerbiales:*

> Τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. *id est,*
> *Vbiq. confert, vt teipsum noueris.*

Citatur a Nonio Marcello Satyra quædam Varronis hoc titulo, γνῶθι σεαυτόν. *Ouidius de Arte amandi:*

> *–Fama celebrata per orbem*
> *Littera cognosci quæ sibi quenq. iubet.*

Iuuenalis:

> *–E cælo descendit* γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc sententiam ad Pythagoram auctorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν. *id est, Nondum possum meipsum iuxta Delphicam inscriptionem cognoscere. Sunt qui ex Homero tanquam Oceano, hanc quoque mutuo sumptam existiment, apud quem Hector, cum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt se præstantiorem declinauit. Sic enim ait poeta:*

> Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο. *id est,*
> *Congressum Aiacis fugit Thelamone creati.*

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hũc Antisthenes Phemonoæ ascribit, ceterum Chilonem vsurpasse. Thales autem rogatus: Τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. Τί εὔκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. *id est, Quid est difficile? respondit, seipsum nosse. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis somnium commentario tradit, cuidam Delphicum oraculum consulenti, quo nã itinere posset ad felicitatem peruenire, responsum ad hunc modum: Si teipsum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœso, vt auctor est Xenophõ in Pædia Cyri. Citatur a Gnomologis Græcis hic ex Antiphane senarius:*

> Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. *id est,*
> *Præclare, si mortalis es, mortalia fac cogites.*

Eandem sententiam sic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει. *id est, Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quando cœpisset philosophari; postea quã, inquit, cœpi nosse meipsum. Socrates quod Apollinis oraculo solus esset sapiens indicatus, cum Græcia tot haberet sophos, sic interpretatur, quod ceteros profitentes se scire quod nesciebant, hoc nomine vinceret, quod sciret se nihil scire, & hoc vnum se scire profitebatur. Ceterum hanc Socratis modestiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat se ne id quidem scire, quod nihil sciret. Apud Menandrum Comicum quispiam corrigit hoc omnibus laudatissimum dictum:*

> Κατὰ πολλ' ἄρ' ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον
> Τὸ γνῶθι σαυτόν, χρησιμώτερον γὰρ ἦν
> Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. *id est,*
> *Multis modis dictum videtur perperam,*
> *Cognosce teipsum, magis enim in rem fuerat hoc,*
> *Cognosce ceteros.*

Ne quid nimis.

ALTERVM diuersis verbis eandem ferme sententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, *id est, Ne quid nimis: quam quidem tanquam vulgo celebratam, Terentius in Andria etiam Sosiæ libertini personæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adscribit. Aristoteles tertio Rhetoricorum libro ad Biantem auctorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait, vbiq. nimia vehementia peccare: nam & amare nimium, pariter & odisse nimium. Senes non item, sed vt ipsius Aristotelis vtar verbis,* κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. *id est, Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquam osuri, & oderunt tanquam amaturi. Sunt qui Thaleti tribuant*

buant. Sunt qui Soloni, teste Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque desunt, qui ad Homerum veluti fontem referant: cuius hi versus sunt in Odyssea O.

Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. *id est,*

Mihi nequaquam is placet hospes,
Qui valde preterq. modum simul odit, amatq.
Sed puto rectius esse vt sint mediocria cuncta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει. *id est,*
Ne nimis aut laudes Tytida, aut vituperes me.

Ad Hesiodum quidem referre malimus. Cuius illud est in opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι:

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *id est,*
Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Euripides cum aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:

Οὕτω τὸ λίαν ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. *id est,*
Sic equidem minus approbo, quidquid
Est vehemens, quam quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἴνεσαν περισσῶς. *id est, Sapientes hoc verbum, ne quid nimis, prater modum laudarunt. Sophocles in Electra:*

Μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο, μήτ' ἐπιλάθου. *id est,*
Ne nimium, praterq. modum te torqueat ille
Quem odisti, sed nec neglexeris immemor hostem.

Plautus in Pœnulo: Modus omnibus in rebus soror est optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. *id est,*
Cunctarum rerum saties contingit, amorisq.
Et somni, & blanda cithara, choreaq. decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis,

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια.

Id est, Satietatem habet & mel & iucundi flores venerei. Plinius lib. 11. Perniciosissimum autem & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi deniq. fines,
Quos vltra, citraq. nequit consistere rectum.

Rursus idem:

Virtus est medium vitiorum vtrinq. redactum.

Phocilides:

Πάντων μέτρον ἄριστον. *i. Omnium modus optimus.*

Et Alpheus in Epigrammate.

Τὸ μηδὲν ἄγαν ἄγαν με τέρπει. *id est,*
Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Qnintilianus scripsit modum in pronunciatione regnare, quemadmodum in ceteris omnibus. Deniq. Plutarchus in Camillo docet, pietatem esse mediam inter cōtemptum numinum & superstitionem, ἡ δὲ εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον. *id est, Pietas autem, & quod aiunt, ne quid nimis, optimum est. Nihil autem est rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, preter amorem dei, quod aliis verbis fatetur & Aristoteles, pro deo supponens sapientiam. Huc pertinet quod ex poeta quopiam refert Athenaeus libro primo de laudibus vinis*

Παύει δ' ἐκ κραδίας πάσας ἀνθρώπων ἀνίας
Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. *id est,*
At qui omnes hominum pellit de pectore curas.
Si modice biberis, sin absq. modo, nociturum est.

Sponde, noxa præsto est.

Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, *id est, Sponde, sed noxa præsto est. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem sententiam pertinere. Nam qui pro altero fideiubet, id pollicetur, quod non sit in ipso situm præstare, nempe fidem alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo a mortalibus adiecta credit. Plin. lib. 7. cap. 32. cuncta pariter adscribit Chiloni, sed ita vt oraculorum vice fuerint habita. Rursus, inquiens, mortales oraculorum societatem dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis consecrando aureis litteris, quæ sunt hæc: Nosse se quenque. Et nihil nimium cupere. Comitemq. æris alieni, atque litis esse miseriam. Explicuit Plinius, quid sit spondere. Fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & sæpe fit, vt fideiussor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus & apud iudices, de sistendo reo, atq. illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerū auctorem referunt. Cuius hoc est carmen Odyss. θ.*

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Chersias apud Plutarchum in conuiuio Platonis, refert ad fabulam Homericam de Ate, quæ quod adsuerit Iouis sponsioni, de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata est in terram. Citantur, ac laudantur hæc tria apophthegmata a Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum.

Οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, *id est, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in sententiam accipi potest: Aut nouit discrimen recti, prauiq.: aut nouit id, quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius est albi nigriq. discrimen, quam vt quisquam non videat. Aristophanes in Equitibus:*

Νῦν Ἀριγνώτου γὰρ οὐδείς ἐστιν ὅστις οὐκ ἐπίσταται,
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν ἴδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. *id est,*
Nunc Arignotum lyristen nullus est qui nesciat,
Qui album nouerit, rectosue nouerit modos,

Interpres ostendit, exponitque prouerbium. Videtur esse tractum a priscis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album & nigrum, teste Pompeio.

Albus an ater sis, nescio.

ALBVS an ater sis, nescio. Solet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica secunda: Me nemo nisi amicus fecit hæredem, vt cum illo cōmodo, si quod erat, animi quidam dolor ingeretur. Te is, quem nunquam vidisti, L. Rubrius Cassinas fecit hæredem. Et quidem vide quam te amarit is, qui albus, aterue fueris ignorans, fratris filium præteriit. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum institutionum lib. Negat, inquit, se magnifacere aliquis poetarum, vtrum Cæsar sit albus, an ater homo: Catullum, digito indicans, cuius in Cæsarem hoc extat carmen:

Nil nimium studeo Cæsar tibi velle placere,
Nec scire vtrum sis albus, an ater homo.

Apuleius in apologia Magiæ: Etiam libenter te nuper vsque,

vsque, albus an ater esses, ignorabam, adhuc hercle nō satis noui. Diuus Hieronymus aduersus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondio supputabat? Consecutus es, quod volebas. Nobilis es factus in scelere. Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem vrbe tecum consistam, qua balbutis & erubescis, albus, vt aiunt, an ater sis nescio. Horatius in extrema epistula:

-Vultu mutabilis albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo, quod est bonus & malus, & Horatium album, aut ad liberalem, aut latum reddidisse, atrum ad sordidum & aerumnosum. Huc festiuiter allusit Mateon apud Athenaeum libro quarto de Sepia loquens,

Ἡ μόνα ἰχθύς ἐοῦσα, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. *id est,*

Quae cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu ne deprehendatur.

Non nouit natos.

SIMILIMA *huic figura est, natum non noui, pro eo quod est, prorsus ac modis omnibus ignoro. M. Tull. lib. Familiarium epistularum nono ad Papyrium: Nā mihi scio iam a regibus vltimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agunt, quod se mea sententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Similimum est illi, quod est apud Aristophanem in Vespis:* ὃς ἐμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει. *id est, Qui me ne viuum quidem nouisset: id est, nullam omnino mei rationem habuisset. Item Theocritus in Pharmaceutrias*

Οὐδ' εἰ τεθνάκαμες ἢ ζοοὶ εἰμές. *id est,*

Non enim illud vtrum sim viua, an mortua nouit.

In eandem sentētiam vsurpauit Plautus in Euclione: Non magis me respicias, quam si natus nunquam siem.

Odi memorem compotorem.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν, *id est, Odi memorem cōmpotorem. In eos qui quae inter amicos & inter pocula dicūtur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat. Martialis*

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille.

Iocatur enim poeta in Procillum quempiam, qui inter pocula iussus postridie coenatum venire, venit serio, perinde quasi quae inter vina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbij meminit Plutarchus in Symposiacorum primo statim problemate, vbi quaerit, num conueniat in conuiuiis philosophari. Putat autem dictum aduersus eos, qui praeter modum instant et in vrgent conuiuiis, ad bibendum impellentes, exigentesq. praescriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi sic effugere, vt interiectis sermonibus conuiuas in obliuionem auocent. Deinde si quis forte memor exigat, mentiuntur iam ebibisse sese. Dores autem in Sicilia ἐπιστάμας, *id est, conuiuiorum, seu mensurarum praefectos, Mnamonas appellant, quos Latini Modiperatores vocāt, teste Nonio, quod bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos, qui modum in conuiuio praescriptum, nimium exacte requirant. Aliis magis videtur, vt prouerbium admoneat* ἀμνηστίαν, *hoc est, obliuionem omnium, quae in conuiuiis uel fiunt vel dicuntur, Id n. testatum esse & maiorum fabulis, qui Baccho simul & ferulam & obliuionem consecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminisse, si quid in cōuiuio peccatum sit, aut certe leuem admodum ac puerilem reprehensionem sufficere. Nam ferula pueros caedi solitos, vel Iuuenalis indicat:*

Et nos ergo manum ferulae subduximus.

Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat, Lacedaemoniis hunc fuisse morem, vt si quem amicum aut hospitem in domum acciperent, ostensis foribus dicerent, μήτ' ἂν ἐξέρχεται λόγος. *id est, Hac non egreditur sermo. Damnat autem hāc consuetudinem, propterea quod sentiat, in conuiuiis sermonibus vtendum nō ineptis, sed eruditis ac frugiferis, quos efferri sit honestū & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi, ex cuius institutione qui nātu maximus erat, stabat ad ostium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, ostensis foribus,* διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. *id est, Per hasce nullus sermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuij commoditates cōmemorat:*

-Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Graecorum senarius:

- Τῷ μὲν γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω. *id est,*
Inscribo vino si qua iurat foemina.

Innuens irrita esse solere quaecunque in compotationibus effutiuntur. Alluditur autem ad prouerbium, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφω, *id est, In aqua scribo, de re euanida. Huc adscribendum, quod quemadmodū in Symposiacis testatur Plutarchus, veteres Bacchum obliuionis filium finxerant, idq. per iocum inuertit apud hunc quispiam, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuisse quam filium, quod vinum praesertim immodicum, vel ante senectā adimat homini memoriā.*

Duabus sedere sellis.

DVABVS *sedere sellis, est incertarum esse partium, & ancipiti fide, ambabus satisfacere velle. Quo verbo nouo composito,* ἀλλοπρόσαλλον *Homerus appellat Martem, id est, nunc his, nunc illis partibus fauentem. Macrobius in Saturnalibus cōmis: Laberius mimus in senatum a Caesare lectus, cum a Cicerone ad consessum non reciperetur, dicente, Reciperem te nisi anguste sederemus: nimis mordaciter respondit, Atqui solebas duabus sellis sedere: obijciens tanto viro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, nisi anguste sederemus, scomma erat in Caesarem, qui in senatum passim tam multos admittebat, vt eos quattuordecim gradus capere non possent. Hactenus Macrobius. Est autem omniū consensu turpissimum, cum vtraq. parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi, qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhaesissent.*

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

HVIC *finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia, pro eo quod est, eadem re duplicem inire gratiam, eademq. opera duos pariter demereri. Curius ad Ciceronem: Sed amice magne, noli hanc epistulam Attico ostendere. Sine eum errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem*

dem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico & Ciceroni videri summus, ac de se vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractum videtur ab his, qui parietibus opus albarium superinducunt. Legitur & huiusmodi Græcum adagium apud Suidã, δύο τοίχους ἀλείφεις, *id est, Duos linis parietes.*

Vnica filia duos parare generos.

H I S *simile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignum videlicet, quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos, vbi quis idem beneficium duobus simul pollicetur, aut pro eodem officio, quod alteri præstiterit, a duobus gratiam reposcit.*

Nescis quid serus vesper vehat.

N E S C I S *quid serus vesper vehat.*
Ex Menippeis Varronis satyris citatur hic titulus, tũ ab A. Gellio, tum a Macrobio, neq. dubitandum quin prouerbialis, sicut sunt & alij pleriq.. Quo salubriter admonemur, ne præsentium successuum prosperitate sublati, futuri curam abiiciamus. Neque vlla de re securi simus, prius quam exitum viderimus. Idem hodie quoq. vulgo dicunt, diem nondum ad vesperam decurrisse, cum significant diuersum exitum posse accidere. Apparet Maronem ad parœmiam allusisse, cum ait primo Georg. libro:
Deniq. quid serus vesper vehat.
Agens de prognosticis occasus. Potest referri & ad illam Solonis sententiam: ὅρα τέλος μακροῦ βίου. *id est, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In secundis rebus nihil in quenquam superbe ac violẽter consulere decet, nec præsenti credere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit. Huc allusit Philippus rex apud eundem Decad. 4. lib. 9. cum Thessalis respõdens minacem clausulam adiecit, nõdum omnium dierum solem occidisse.*
Πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. *id est,*
Plures thyrsigeros, paucos est cernere Bacchos.
Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo significatum est, compluribus mortalium adesse virtutis insignia, aut etiam famã, qui tamen vera virtute vacent. Non enim omnes poetæ, qui se eo titulo circumferunt. Non omnes generosi, qui torquem gestant auream. Neque πωγωνοτροφία, *aut* τριβωνοφορία, *quemadmodum loquitur Plutarchus, philosophum facit, hoc est, gestata barba, aut gestatum pallium. Translatum a ceremoniis Bacchanalium, in quibus thyrsos, id est, hastas quasdam viteas quatiebant afflati furore. Vsurpatur a Platone in Dialogo, cui titulus Phædon. Allusit huc eleganter Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Colotam:* Εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ Αἰγιεύς, οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τῶν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλ' ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος. *id est, Quidam amicus Aristodemus Aegiensis: nam hominem nosti, Academicorum non thyrsigerum, sed ardẽtissimum mysten Platonis.* ναρθηκοφόρον *appellat, nomine & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum est & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vsque porrecta: video barbam & pallium, philosophum non video.*

Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi.

M. V A R R O *libro De re rustica secundo, eandem sententiam extulit diuersa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharam sunt citharœdi. Huc adscribendum videtur, quod lepide scripsit Seneca, quendam personam malle, quam faciem. Faciem vocat, vbi quis talis videtur qualis est: personam, cum præ se fert aliquis quod non est. Potest & ad auaros torqueri, si neges eos diuites, qui possident opes, sed qui recte norint vti. Vti non est citharœdus, quisquis tenet citharam, sed qui cithara recte nouerit vti.*

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. *id est,*
Plures thriobolos, paucos est cernere vates.
Simile carmen est superiori, eodem modo Græcis celebratũ. Philochorus apud Zenodotũ auctor est, olim tres nymphas Apollinis nutrices, Parnassum incoluisse, quæ Thriæ dicerentur, vnde postea receptum sit, vt calculi sortesque diuinorum Thriæ vocarentur. Vnde thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt qui affirment rationem diuinandi per sortes a Minerua fuisse repertam, quæ cum magis floreret, quam oracula Delphica, mendax & vana reddita est, idq. opera Iouis, Apollini gratum facere cupiẽtis. Deinde vbi rursum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixisse,
Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues stimulent, pauci aratores.

C O N S I M I L E M *habet sententiam & hic versus,*
Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. *id est,*
Qui taurum stimulent multi, sed rarus arator.
Multi præ se ferunt quod non sunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt ante dictum est: eos extimulabant prælonga arundine, aut hastili cuspide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, *id est, Simia purpurata. In varios vsus potest adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusq. cognoscitur: vel in hos quibus dignitas indecora additur: vel quotiens rei per se fœdæ, ascititia peregrinaq. ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam simia vestita purpurea veste? Atq. id tamen non raro fieri videmus apud istos qui simias habent in deliciis, vt quam maxime possunt, ad humanum morem ornent ac vestiãt, aliquotiens & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proq. homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Et Ammianus lib. 14. Antigonum quendam amictu tenus philosophum appellat. De barbæ tenus sapientibus antea nobis dictum est.*

Simia simia est, etiã si aurea gestet insignia.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, *id est, Simia simia*

mia fuerit, etiamsi aurea gestet insignia. Superiori respondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium a Luciano in oratione contra ineruditum. Natum videtur a simiis illis Aegyptiis saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum: Rex quidā Aegyptius simias aliquot instituit, vt saltandi rationem perdiscerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaque saltandi protinus edoctæ saltare cœperunt, insignibus indutæ purpuris, ac personatæ. Multoq. iam tempore maiorē in modum placebat spectaculum, donec e spectatoribus facetus quispiam, nuces, quas clanculum in sinu gestabat, in medium abiecit. Ibi simiæ, simul atq. nuces vidissent, oblitæ choreæ, id esse cœperunt quod ante fuerant, ac repente e saltatricibus in simias redierunt. Contritisq. personis, dilaceratis vestibus, pro nucibus inter se depugnabant, non sine maximo spectatorum risu. Narratur apologus non absimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pedissequarum ordinem asciuerat, ac satis apte ἐγυναίκιζε: donec mure e cauo quopiam in medium procurrente, declarauit sese nihil aliud esse quam felem.

Asinus apud Cumanos.

Ὄνος παρὰ κυμαίοις, id est, Asinus apud Cumanos. Competit in eos, qui cum sint inepti ridiculiq., tamen apud ignotos ipsa nouitate habentur in precio. Aut in eos quibus honos aliquis præter meritum additus a fortuna, tumorem & insolentiam, ita vt fere fit, conciliat, id quod eleganter notat Demosthenes Olynthiacarum orationum prima: τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id est, Felicitas enim & rerum successus, qui contigerit immerenti, stultis vesaniæ causam præbere solet. Cui congruit illud ex Aeschylo citatum:

Ἦ βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. id est,
Graue pondus amens, rebus vtens prosperis.

Narrauimus alibi fabulā de asino fugitiuo, qui apud Cumanos se gessit pro leone.

Ira omnium tardissime senescit.

Ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκει, id est, Ira postremum senescit. Huic diuersum illud Aristotelis apophthegma, qui, auctore Laertio, rogatus quæ res quam ocyssime consenesceret, respondit beneficium. M. Tullius vtrunq. cōplexus: Cui placet, inquit, obliuiscitur, cui dolet, meminit. Nam vulgo mortales iniuria tenacissime meminisse solent, benefactorum quam facillime obliuisci. Græcum adagium videtur ex Sophocle sumptum, cuius in Oedipo Coloneo hæc sunt verba:

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν, θανόντων δ' οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. id est,
Senecta nulla obtingit iracundiæ
Nisi mors, sepultos nullus attingit dolor.

Hoc idem innuit Homerus lepidissimo sane figmento de Litis & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas ac turbas soleat immittere rebus mortalium, atq. ipsam quidem acribus oculis ac præuelocibus esse pedibus. Ceterum post eam multo interuallo consequi Litas deas, quæ quod Ate turbauerit, sarcire moliantur. Has & Prabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirum innuens, offensas esse citas, reconciliationes esse tardas, propterea quod iniuriæ diu meminisse solent homines. Carmen ipsum Homeri subscribamus ex Iliadis libro nono,

Καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι,
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ δ' ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum versuum non indolem neq. gratiam, sed sententiam vtcunq. reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiam genuit Saturnius ingens,
Rugosas, pedibus claudis, ac lumine læsas,
Quæ Ates a tergo veniunt, medeantur vt illi.
Ipsa Ate, pedibusq. valens, & robore præstans,
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omnes
Occupat, & terras prior aduenit illa per omnes,
Mortales lædens: verum hæ post terga sequuntur
Sarturæ quidquid commouerit illa malorum.
At vero natas Ioue qui veneretur, & audit,
Se simul ac adiere, huic commoda plurima grata
Conciliant, huiusq. vicissim vota receptant.
Reiicit at si quis præfracte & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasq. suo det deniq. damno.

Eiusdem Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iuppiter imputans huic deæ, quod a Iunone deceptus esset, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicēs ne vnquam rediret in cælitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta.

CAPTATORES testamentorum & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quod senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui propriū, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi sagacitatis addidit, auctore Plinio, vt biduo, aut triduo præuolet illuc, vbi cadauera sint futura: eoq., vt refert vere Magnus ille Basilius, ingenti agmine solet comitari castra militum. Hoc minus nocens, quam sint homines isti diuitum funeribus imminentes, quod neq. fruges attingit, neq. vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut insectatur: tantum cadauera, vel eorum quæ sponte interierint, vel ab aliis relicta sunt, depascitur. In quibus tamen abstinet a sui generis, id est, auium cadaueribus. Quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, ne quid interim adferamus ex Aegyptiorum opinione, qui dicunt vultures omnes esse fœminas, nec aliter ex euro concipere, quam e zephyro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum est, hanc auem innocentissimam apud homines tā male audire. Proinde qui diuites audent aut accusare, aut veneno tollere e medio, milui vocantur: qui vero duntaxat obsequiis & adulationibus aucupantur, vt misceantur testamento, vultures prouerbio dicuntur.

Seneca

Seneca libro Epistul. 15. epistula 96. Si vultur es, cadauer expecta. Martialis libro sexto,

Admisit pater vnicum Silanus.
Cessas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nephas, malaeq. Parcae,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in collectaneis meminit huius adagij, sed alia figura, ἅπερ γῦπες, id est, vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob haereditatis, vel alterius alicuius emolumenti spem insidiantur cuipiam.

Coruum delusit hiantem.

HAVD dissimili figura dictum est ab Horatio in eum, qui captatorem suum arte frustratus fuerat,

-Coruum delusit hiantem.

Nam haec quoq. auis cadaueribus imminet.

-Plerunq., inquit, recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Nasica socero, spe testamenti per dolum ostentata, moriens, nihil praeter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Graecorum, λύκος ἔχανε, id est, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, lupum delusit hiantem, & κόραξ ἔχανεν, id est, Coruus inhiabat.

Cornicari.

QVIN & Graeci prouerbio κρώζειν, dicunt, pro eo quod est, inhiare praedae, aut inepte garrire. Aristophan. in Pluto:

Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος
Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id est,

Quid crocites scio, nempe si quidquam rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partem feras.

Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Sunt autem verba Chremyli senis, qui ait se non ignorare, quid sibi vellet Blepsidemus, sursum ac deorsum vertens orationē, dū studet furti confessionem elicere, nimirum vt conscius in praedae partem veniret. Persius satyra 5.

Nescio quid tecum graue cornicaris inepte.

Vsus est & diuus Hieronymus in epistula ad Rusticū monachum.

In vino veritas.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas, passim apud auctores vsurpatum adagium, significans ebrietatem animi fucum tollere, & quidquid in pectore conditum est, in apertum proferre. Plinius lib. 14. cap. 22. scripsit, vinum vsqueadeo mentis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras voces contineant: vulgoq. inquit, veritas attributa vino est. Celebratur & Persae cuiusdam apophthegma, qui negauit tormentis opus esse ad exquirendum verum, vino enim rectius elici: quod approbans Horatius in Odis,

Tu lene, inquit, tormentum ingenio admoues
Plerunq. duro, tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyaeo.

Idem in arte poetica:

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Rursum alibi:

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenaeum li. 2. paroemia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, id est, Vinum & veritas. Quod largius poti non tantum effutiant sua arcana, verumetiam audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati, per vinum quiddam insolentius elocuto, φθόνος μὲν οὐδεὶς ὦ Μιθριδάτα, ἐπεὶ δέ φασιν Ἕλληνες, οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι. id est, Nulla quidem inuidia est o Mithridates, ceterum quando Graeci dicunt, vinum & veritatem esse, &c. Celebratur a Graecis haec quoq. sententia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ μεθύοντος. id est, Quod in corde sobrij, id in lingua ebrij. Theognis,

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
Γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. id est.

Aurum aut argentum fabris dignoscitur igni,
Vinum hominis prodens arguit ingenium.

Athenaeus hunc senarium citat ex Euripide:

Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. id est,
Forma aere lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus:

Οἶνός σε πλείων πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οὐ τοὺς μεθύοντας φασὶ τἀληθῆ λέγειν. id est,

Vis multa vini, multa te cogit loqui,
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10. refert Anacharsidis dictum, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται. id est, quod falsae opiniones accidunt temulentis: ac mox narrat quiddam haud infestiuum. Quidam è conuiuis dixerat Anacharsidi, Vxorem duxisti admodum deformem. At ille, Prorsus, inquit, idem mihi videtur, sed heus puer, porrige poculum meracius, vt illam faciam formosam. Non soli igitur amanti, verū etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, quemadmodum inquit Theocritus. Atqui verum qui potest dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non semper respondet mendacio, verum interdum simulationi. Potest autē fieri, vt ex animo loquatur, qui tamen falsum dicat, & verum dicat, qui non vere loquatur. Postremo prouerbium non sentit de insana temulentia, quae facit, vt quae fixa sunt videantur ambulare, & quae simplicia videantur multiplicia: sed de moderata, quae dysopiam ac fucum excutit. Alcibiades in Symposio Platonis: τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἄν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων, καὶ μετὰ παίδων, ἦν ἀληθής. i. Quae vero nunc sequuntur, non prius audietis, quam prouerbium illud recenseamus: Vinum & cum pueritia, & sine pueritia, veridicum est. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia quod de vino, prouerbio iactatum fuisse. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, non audiri verum, nisi a tribus hominum generibus, pueris, ebrijs, & insanis. Huc adscribendum arbitramur versiculum illum prouerbialem:

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. id est,
Verum solet prolapsa lingua dicere.

Nam verum esse creditur, quod exciderit imprudenti, quando quidē id demum vacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur & omnia certioris fidei.

Saepe Neoptolemi pro nomine nomen Orestis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Deniq. M.Tullius in Topicis, inter ea quæ faciunt fidem, commemorat pueritiam, somnum, imprudẽtiam, vinolentiam, insaniam.

Bos in lingua.

Βοῦς ἐπὶ γλώττης. *id est, Bos in lingua. In eos, qui non audent libere quod sentiant dicere. Translatum, uel a robore animantis, quasi linguam opprimens, non sinat eam eloqui. Vel hinc quod Atheniensium nomisma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius rex, ouium ac boum effigie primus signauit as, au ctore Plinio, lib. 18. cap. 3. Idem testatur Plutarchus in Problematibus rerum priscarũ, quod priscis omnis fere possessio erat in gregibus & armentis. Vnde & a pecoribus dictã pecuniã uolunt. Itaq. qui mulctæ pendendę metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouẽ in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro, prouerbium hoc exponens, his ferme consentanea commemorat, addens ipsum numisma bouem uulgo uocari solere. Proinde in Deliacis spectaculis, si cui munus dandum erat, præconem pronunciare solitum, Tot boues illi dabuntur. Bouem autem ualuisse duabus drachmis Atticis, unde fuisse qui crederent hoc numisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniẽsium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem,* περὶ τῶ ἀποτίνειν δεκάβοιον. *id est, De pendendis decem bubus, id est, nummis decem. Neque defuisse, qui senserint, Homerum quoque de numismate locutum, non de animante, cum ait:*

Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, ostẽdens illam fuisse commutationem rerum citra nummos. Qui scripsit scholia in Homerum libro secundo, tradit bouem apud priscos in honore fuisse, cum multis de causis, tum præcipue quod Apollini sacrum sit animal. Itaque in altera parte numismatis insculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, *id est, Bos in lingua incedit, admonens id dici solitum, vbi quis pecuniæ causa taceret. Theognis:*

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. *id est, In lingua mihi bos.*

Philostratus in uita Apollonij: γλώττης τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων ἐκράτει, βοῦν ἐπ' αὐτῇ σιωπῆς εὑρὼν δόγμα. *i. Linguam primus hominum coercuit, bouem in illa silẽtij inueniens decretũ. De Pythagora loquitur, silentij auctore. Itẽ in Scopeliano sophista:* καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ πεπεδημένοι τὴν γλῶτταν τινὲς καὶ βοῦν σιωπῆς ἐπ' αὐτὴν βεβλημένοι. *id est, Neq. mirandum est, si quidam linguam habentes vinctam, boue silentij eam occupante. Extat apud Aeschylum in Agamemnone.*

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττης μέγας
Βέβηκε. *id est,*
Taceo cetera, linguã occupauit bos quidẽ Ingens.

Argentanginam patitur.

Ἀργυράγχην πάσχει, *id est, Argentanginam patitur. Superiori finitimũ est, natũ ex historia, quam refert Aulus Gellius in Noctibus Atticis, atq. itẽ Plutarchus in vita Demosthenis. Ea est huiusmodi. Cum aduersus Milesiorum legatos, qui auxilij petẽdi causa Athenas venerant, acriter in concione dixisset Demosthenes, ob sisteretq., quominus impetraturi postulata uiderẽtur, causa in diem posterum reiecta, legati Demosthenem ipsum adierunt, magnaq. pecuniæ summa, ne contra se diceret, redemerunt. Postridie, cum res denuo foret agenda, Demosthenes multa lana collo circũuoluto in concionem prodiit, fingens sese* συνάγχην. *id est, anginam pati: eamq. rem impedimento esse, quo minus ex more diceret. Tum e populo quispiam, cui simulatio subolebat, exclamabat, eum non* συνάγχην, *sed* ἀργυράγχην *pati. Est autem synanche morbi genus, quem vulgus medicorum deprauate squinantiam appellat. Hũc Aretæus Cappadox libro 1. commemorat inter morbos acutos, ostẽdens bifariã appellari, uel* κυνάγχην, *quod id mali canib⁹ sit familiare, uel* συνάγχην; *quod spiritum coartet ac præfocet.*

Equus me portat, alit rex.

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. *id est,*
Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atque addunt hinc natum. Iuuenis quidam sub rege Philippo stipendia faciebat. Is cum admoneretur vt missionem peteret, seseq. a militia abdicaret, negauit se facturum, his quidem uerbis.

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. *id est,*
Equus me portat, rex me alit.

significans se commodissime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia pasceretur. Huc allusit Horatius, cũ in Epistulis sub Aristippi persona sic ait:

-Rectius hoc, &
Splẽdidius multo est, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbij, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet e tragœdia quapiam ascitum. Est enim carmen anapæsticum dimetrum.

Etiam chorcorus inter olera.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, *id est, Etiam corchorus inter olera. Dici solitum in homines nullius precij, qui tamen in numero aliquo studeant haberi. Nam* κόρχορος, *oleris genus est uilissimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenset. Idem alibi commemorat inter herbas sponte nascentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbam esse, conuolutis foliis, ad similitudinem mori, multis remediis utilem. Meminit prouerbij Theophrastus, lib. De plantis 7. cap. 7. Corchorum referens inter olera, quæ vel cocta uel cruda possint edi, uerum ob amaritudinem prouerbio esse infamem. Suidas & Hesychius auctores sunt, nonnullis piscem existimari corchorum, contẽptissimum, nulliusq. precij, qualis sit hippurus. Aristophanes in Vespis:* κᾆθ' ἥψομεν τοῦ κορχόρου. *id est, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.*

Graculus inter musas.

CVI nõ dissimile uidetur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. *i. Graculus inter musas. Indoctus inter doctissimos: infantissimus inter eloquẽtissimos. Recte dicetur & in homines ostẽtatione falsa doctrinæ sese iactãtes, & uiris eruditis impudenter obstrepentes. Est enim Graculus auis minime canora, sed tamẽ odiose garrula atq. obstrepera.*

ra. Confine est his quod in Bucolicis ait Vergilius:

Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poetarum litteris est decantatum, vt nihil sit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire cantum. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Aelianus addit, eos non canere, nisi flante Fauonio. Vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, *id est, Cygnea cantio. Contra, anseres molesto quodam stridore obganniunt. Proinde cum indoctus inter eruditos garris, in tempore vsurpabitur adagium, Anser inter olores.*

In lente unguentum.

Τὴν ἐν φακῇ μῦθον, *id est, In lenticula fabulam, subaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit uilis cuiuspiam & nihili hominis, aliis de viris egregiis uerba facientibus. Ad hunc quidem modum legitur in omnibus vulgatis exemplaribus, apud A. Gellium lib. 13. cap. 27. Verum placet Hermolai castigationi subscribere, qui locum hūc ita restituit, vt legat,* τὸ ἐν φακῇ μύρον, *In lente unguentum. Quadrat autem in hominem, aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tēpore adhibeatur iis, quibus minime congruit. Veluti si philosophum iuuenum lasciuientium conuiuio misceas: aut inter pocula de rebus grauibus incipias disputare. Quēadmodum uidelicet lenticulæ uili legumini inepte quis admiscuerit unguentum. Siquidem auctore Dioscoride, & oculorum aciem hebetat, stomacho grauis, intestinis noxia, neruis, pulmoni, & capiti inimica, gignit turbulenta insomnia. Dicetur etiam vbi plura inter se dissimilia confundētur. Verba Frontonis apud Gellium sunt hæc: Videte tamen, ne existimetis semper, atque in omni loco, mortales multos, pro multis hominibus esse dicendum: ne plane fiat Græcum illud de Varronis satyra prouerbium,* τὸ ἐν φακῇ μύρον. *id est, In lente vnguentum. Idem vsurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo: Legati, inquit, cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq. operam ne ea cum Eluetiis se iungerent. Legati sunt, Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus,* τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. *Lentulus Clodiani filius. Tametsi hic quoque locus eodem mendo laborat quo Gellianus ille. Citatur aliud adagium ab Aristotele, in lib. De sensu & sensili.* ἀληθὲς γὰρ ὅπερ Στράττις ἐπέσκωπτεν Εὐριπίδην, ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. *id est, Nam uerum est, quod ait Stratis Euripidem taxans, ubi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo sane loco, quæ portenta habeant nostri vulgati codices, nihil attinet hic cōmemorare. Citat et Athenæus lib. Dipnosoph. 4.*

Παραινέσαι σοφόν τι βούλομαι ὑμῖν,

Ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ 'πιχεῖν μύρον. *id est,*

Vos admonere callidum quiddam uolo,

Vbi lens coquitur, unguenta nequa infundite.

Ex Phœnissis Stratidis Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya: ἥκει δ' Ἰθακήσιος τὸ ἐν τῇ φακῇ μύρον ὑμῖν, θαρσεῖτε ψυχαί. *id est, Ithacensis Vlysses in lente unguētum adest, aude animæ. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recensuerit prouerbij titulo,* τὸ ἐν φακῇ μύρον. *addens extare apud Varronem, compluresq. Latinorum vsos eo prouerbio, quibus incognitum tamen sit, vnde Varro desumpserit eum iambicum. Huc nobis uidetur Aristophanes allusisse, cum ait* ἐν ἥρωσι,

Κἀπὶ τοῖν φακοῖν ἐρπυλλὸν ἐπιθήσεις

Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. *id est,*

Præterea feres serpyllum sursum,

Et vnguentum infundes.

Porro unguentum intelligimus oleū odoratū, ac velut unguentarium. Alioqui plebeium oleum admiscere lenti, nihil prodigiosum. Athenæus libro 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὀψοποιεῖ πολυτελῶς φακῆν. *id est,*

Conditum opipare uile malumq. obsonium.

Est autem apud scriptores hoc legumen cum primis celebre, quēadmodum bulbus, cepe, & allium, nonnulli et encomiū lentis scripsere. Quædā per se pulchra sunt, quæ tamen sibi non congruunt. Elegantis igitur est, scire quid cui conueniat. Diocles philosophus habitus est ὀψοφάγος. *Hic cuidam interroganti, uter piscis esset melior, congrus an labrax, nobis dictus lupus: alter, inquit, elixus, alter assus. Sic Flaccus de poeta: Bello malus, utilis urbi Quotiēs munus delegatur minus accommodo, apte dixeris,* ἐν φακῇ μύρον. *Adiicietur & hoc: apud auctores dictionē hāc cōperimus uarie scriptā, nūc acute,* φακῆ, *nūc circūflexe,* φακῆ, *quod cū tā crebro occurrat, uix inscitia casuue factū uideri pot. Vnde coniicimus* φακῆν *dictā ex contractione pro* φακέαν. *Nā* φακέαν *legimus apud Athenæū. Idē* λεκιθίων *dictā admonet, pro* λεκιθίνων. *Hac igitur quibus placet origo, malūt dicere* φακῆ: *quibus magis placet forma cōmunis, origine neglecta scripserunt* φακὸς *&* φακῆς.

Anulus aureus in naribus suis.

VBI *res quæpiam per se præclara illic adhibetur, vbi minime addecet. Vt si stulto contingāt opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia uiro improbo, magistratus imperito. His n. rebus non modo non ornantur, uerū etiam magis ridiculi fiunt. Olim aūt anulis quibusdam aureis in auriculas insertis, ornari sese credebāt, maxime barbari. Inseritur & suillis naribus anulus areus, quo minus noceant agris rostri suffossione, quæ peculiaris est huic animanti, quapropter & agricolationem monstrasse creditur. Quod si anulum aureum rostro suillo inseras, res sit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri uersiculus ab hac sententia non admodum abhorrens:*

Μισῶ πονηρόν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. *id est,*

Odi improbum, qui uerba proloquitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in Noctibus A. Gellius: cū quispiā improbatæ famæ uir sententiā dixisset Reip. conducibilē, iusserunt eandē ab alio quopiā integro, bonoq. uiro pronunciari, atq. illius nomine decerni, quod absurdum existimarent, a malo uiro bonū cōsiliū, aut bonā sententiam proficisci. His adiungendum est illud Antiphonis apud Athenæum libro 6.

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυρᾶς πίνακ' ἔχων. *id est,*

Putrem Silurum quadra habens argentea.

Quidā Silurū existimant eum esse, quē nunc uulgo Sturionem dicimus, piscem multo omniū laudatissimum.

In eburna uagina plumbeus gladius.

HVIC *cōfine est illud,* ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος, *id est, In eburna uagina plūbeus gladius, nath*

ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam cum adolescens quispiam, insigni forma, fœdum quiddam atque obscœnum dixisset: Ex eburna, inquit, uagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo.

Ἅπαντα ὀκτώ, *id est, Omnia octo. Cum nihil deesse significamus, aut cum multa inter se similia uidentur. Parœmiam hinc natam existimant: Stesichorus poeta in oppido Catana splendide sepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis constructo, octo gradibus, angulis octo. Atque hinc prouerbium increbruisse* ἅπαντα ὀκτώ. *Meminit huius et Iulius Pollux in nono, agens de lusu taxillorum, quem ait numeris constare, in quibus sit unus qui Stesichorius appelletur, nimirum octo, idq. cognominis sumptum esse ab eius monumento. Sunt qui dicant eum, qui Corinthios in unam ciuitatem coegit, ciues uniuersos in octo tribus distribuisse, atq. hinc ortum uulgi sermonẽ. Neque desunt qui scribant, idq. Euandro, vt citant, autore, octo deos esse, qui rerum imperent summa, ignem, aquam, terram, cælum, lunam, solem, mithram, noctẽ. Mithram autem Persæ, eundem cum sole existimant. Rursum alij dicũt octo fuisse certaminũ species in Olympiis, atq. inde ductum adagium, Omnia octo. Quod si nobis quoq. conceditur in ænigmate diuinare, non absurde natum uideri potest a fabula, quã narrat Plutarchus in cõmentario de Dæmonio Socratis. Deliis ac ceteris Græcis oraculo responsũ fuisse apud Aegyptios, ita demũ malorum finẽ fore, si aram, quæ in Delo erat duplassent. Qui cum non intellexissent, quid sibi vellet oraculum, ridicule duplatis singulis aræ lateribus, imprudentes solidum octuplum effecerunt, ob inscitiam proportionis, quæ longitudine duplum reddit. Ceterũ hac in re consultus Plato, geometriæ cum primis peritus, respondit deum Græcis imperitiam exprobrasse, monere, vt geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum imperatorem, cui morem hunc fuisse scribit Aelius Lampridius, vt simul ad cœnam uocaret octo caluos, octo luscos, octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obesos.*

Omnia idem puluis.

Πάντα μία κόνις, *id est, Omnia idem puluis. De indiscreta similitudine. Lucianus* ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασί. *id est, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis. Confine illi, quod alio demonstrabimus loco, Eiusdem farinæ. Siquidem antiqui farinam pollinem uocabant.*

Currus boues trahit.

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει *id est, Currus bouem ducit, de re quæ præpostere geritur. Veluti si uxor præscribat marito, si discipulus reprehendat præceptorẽ, si populus imperet principi, si ratio pareat affectui. Lucianus in Terpsione* Νῦν δὴ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. *id est, Nunc id euenit, quod uulgo dici solet: Plaustrum sępenumero bouem ipsum aufert. Translata metaphora a plaustris per decliue retro labentibus, unaq. secum bouem auferentibus.*

Ab equis ad asinos.

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, *id est, Ab equis ad asinos. Vbi quis a studiis honestioribus ad parum honesta deflectit, ueluti si quis e philosopho cantor, e mercatore caupo, ex œconomo coquus, e fabro fieret histrio. Quadrabit itẽ, vbi quis e conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius sophista in epist. quapiam:* Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν. *id est, Iuxta prouerbium, ab equis ad asinos transiuimus.*

Ab asinis ad boues transcendere.

HVIC *diuersum est illud Plautinum, Ab asinis ad boues transcendere, pro eo quod est, ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia, Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitẽ, factiosum, me item esse hominem pauperum pauperrimum. Nunc si filiam locassem meam tibi, in mentem uenit, te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecum coniunctus siem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto, tu me bos haud magis respicias, natus quam si nunquam siem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeam stabile stabulum, si quid diuortij fuat. Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnum periculum est, me ab asinis ad boues transcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo sumpta, qui nobis in præsentia non succurrit.*

Ab asino delapsus.

Ἀπ' ὄνου καταπεσών, *id est, Ab asino delapsus. In eos dicitur, qui inconsulte quippiam agunt, & imperite: aut in eos, qui a præsentibus commodis, quibus ob inscitiam vti nesciunt, excidunt. Est autem in Græcis verbis faceta allusio ad finitimam orationem, mutato accentu,* ἀπὸ νοῦ. *id est, a mente delapsus, tanquam uecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato libro De legibus 3.* Δεῖ καί μοι φαίνεται δεῖν ἐπέχειν τὸν λόγον ἑκάστοτε καθάπερ ἵππον, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. *id est, Mihi sane uidetur sermo velut equus undiquaq. restringendus, ne tanquam os habens effræne, impetu abreptus, iuxta prouerbiũ, ab asino tanquã a mente excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rursum Aristophanes in Nubibus:*

Κακὸν ἔοικας, ὡς ἔχεις, πεπονθέναι.
Ἵππους γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου καταπεσών. *id est,*
Mali, vt uidetur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miser excidi.
Quid hoc ita, vt delapsus asino blatteras?

Primus uersus dicitur a Strepsiade Danistã irridẽte, quod pecuniã filio suo mutuo datam repetat. Alter est Danistæ, iuuenẽ tacita illusione notãtis, qui studio alendorũ equorũ pecuniam eam absumpserat. Tertius rursum Strepsiadis, dicẽtis illũ delirare, perinde quasi nõ ab equis, sed ab asino decidisset, hoc est, ἀπὸ νοῦ. *i. a mẽte. Quandoquidem & Latinis mẽte delapsi dicuntur, qui mente exciderunt. Suetonius in Augusto: Rectorẽ quoq. soliturn apponere, ætate paruis, aut mẽte lapsis.*

Quidam

Quidam huic quoque prouerbio huiusmodi affinxerunt fabulam. Duo quidam, cum in desertis locis asinum quempiam forte fortuna nacti essent, contendere inter sese coeperunt, vter eum uti suum domum abduceret: nam vtriq. pariter a fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus, asinus sese subduxit, ac neuter eo potitus est. Atque hinc prouerbium natum autumant. Sed magis placet in adagio captatam fuisse allusionem, de qua diximus, maxime quod uideamus grammaticis id studio fuisse, vt omnibus adagijs fabulam aliquam, aut historiam, uel commentitiam adijcerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapsos, ita Vlpianus titulo de magistratibus conueniendis, facultatibus lapsos dixit, qui redacti essent ad inopiam.

Telluris onus.

Γῆς ἄχθος, id est, Terrae onus. De homine uehementer inutili, qui nihil aliud quam terram suo pondere grauet. Refertur inter adagia Graecanica, natum ex Homero, apud quem Achilles Iliados Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens otium, & quod non ineat praelium cum reliquis copiis:

Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
Nauibus assideo telluris inutile pondus.

Rursum in Odyssea Υ.

Οὐ μέν τοι τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης, id est,
Quem tandem nobis erronem adducis edacem,
Enectumq. fame, viniq. & panis egenum,
Artibus edoctum nullis, neque uiribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theateto, οἴονται γὰρ ἀκούειν, ὅτι οὐ λῆροί εἰσι γῆς ἄλλως ἄχθη. i. Existimant. n. se non haberi pro nugis et inutilibus terrae oneribus. Nec illepidum, nec prorsus, ni fallimur, ἀπροσδιόνυσον est, quod memorat Athenaeus libro 8. Stratonicus quidam citharoedus Corinthi peregrinabatur. Hunc cum anicula quadam fixis oculis intueretur, idq. diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos uis mater, aut quid me sic continenter intueris? Demiror, inquit illa, si matris vterus te decem menses ferre potuit, cum ciuitas angatur, unum duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium, quod Timocreontis Rhodij poetae, ceterum uoracis ac vibacis sepulchro inscriptum indicat Athenaeus lib. 10.

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κάκ' εἰπὼν
Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος. id est,
Multum edi, multumq. bibi, mala plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen.

Ἀράβιος αὐλητὴς, id est, Arabius tibicen, aut ἀράβιος ἄγγελος, id est, Arabius nuncius. In eos dici solitum, qui a semel coeptis nunquam desistunt. Quod uitij Flaccus cantoribus peculiare esse scripsit, vt iussi cantare, nunquam adducantur vt incipiant: si iniussi coeperint nunquam desinant. Citatur ex Menandro: ἀράβιον ἄρ' ἐγὼ κεκίνηκα αὐλὸν, Arabiam ego hercle tibiam excitaui. Meminit adagij Iul. Pollux, cap. de loquacibus, ad hunc modum: ἀράβιος αὐλὸς. id est, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐξεγείρατο ἀράβιον. id est, Citharoedum excitauit Arabium. Celebratur Graecis & hic versiculus de tibicine Arabio:

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται. id est,
Drachma canit, sed quatuor compescitur.

Quod paullulo precio prouocaretur ad canendum, non nisi magna mercede desisteret. Adagium hinc natum existimant, quod olim tibiis canendi artem non discebant ingenui, tanquam sordidam, sed hanc sola mancipia exercebant, quae plerunq. ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis vsq. adeo placere coepit, vt indoctus haberetur, quisquis huius esset rudis, donec Alcibiades tibias abiiceret, oris deformitate conspecta ad speculum. Conueniet & in eos qui laborant morbo, quem Graeci uocant ἀπεραντολογίαν, id est, qui dicendi finem facere nesciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id est,
Quicunq. gaudet continenter proloqui,
Is se grauem esse, quotquot adsint non videt.

Artem quaeuis alit terra.

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, id est, artem quaeuis alit regio. Prouerbialis sententia, qua significatum est, certissimum uiaticum esse eruditionem aut artificium aliquod. Nam haec neq. eripi possunt a latronibus, & quocunque terrarum abeas, te comitantur, nihil adferentia sarcinae. Suetonius scribit, aliquando Neroni praedictum a mathematicis, fore vt imperio destitueretur: unde uocem illam Neronis celeberrimam extitisse, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore uenia meditaretur citharoedicam artem, principi gratam, priuato necessariam. Itaque cum intelligeret sibi pereundum, illud identidem dictitabat, qualis artifex pereo, velut indignum esset, qui tantus esset musicus, vt ubiuis gentium uiuere posset, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim assentimur hoc loco interpretum sententia, qui locum apud Suetonium hunc secus enarrant. Idem nullo conuicio magis offensus est, quam quod quidam illum malum citharoedum appellasset. Idem euenit Dionysio Syracusano tyranno, qui imperio exutus Corinthi ludum aperuit, ac pueros litteras & musicam docuit. Apparet autem senarium esse, quem citat Suetonius, sed paucarum syllabarum commutatione deprauatum: fortassis sic restituetur:

Τὸ τεχνίον γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Graecorum sententias huiusmodi senarius, ab hoc prouerbio non admodum dissidens:

Λιμὴν δ' ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. id est,
Ars ipsa inopiae portus est mortalibus.

Hoc est, Vnicum confugium in egestate ars est. Vnde qui sapiunt, etiam si suppetat abunde res familiaris, tamen liberos suos opificium aliquod discere cogunt, quo si contingat, vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeantur, sit quo sibi victum parent. At nunc plerique, quibus domi nihil est, in diuitum familias confe-nescunt: vnde si pellantur, aut mendicandum sit, aut tollendum quod non posuerunt, contra Platonis legem. Qui scripsit Cornu copiae Latinum, citat simillimum huic prouerbium, Sua cuiq. ars pro uiatico est. Honestissimum sane uiaticum, modo ars sit honesta.

Non eras in hoc albo.

NON ERAS in hoc albo, hoc est, Non eras in hoc nume-

numero. Translatum ab albata tabula, in qua quondã scribebantur nomina iudicum. Plinius in præfatione historiarum mundi: Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo: id est, non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & album prætoris, in quo leges & formulæ describebantur. Pandectarum lib. 1. tit. de Edendo, ex Vlpiano eum quoque edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstret quid dictaturus sit. Atque hoc sane loco, aduersarium non declarat eum quicum lis est, sed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quem sensum M. Tullius usus est in oratione pro Roscio, idq. non semel. Andreas Alciatus existimat legendum, Aduersaria, non aduersarium, libro Dispunctionum tertio. Item secundo eiusdem operis lib. tit. 1. multa fit mentio de albo. Quintilianus lib. Institutionum 11. Quorum alij se ad album & rubricas trãstulerunt. uidelicet leguleios & formularios irridẽs, qui non ex libris Iurisprudentium, sed ex albo prætoris iuris scientiam discerent. T. Liuius Decadis primæ lib. 9. Ciuile ius repositum in penetralibus pontificum euulgauit, fastosq. circa forum in albo proposuit, vt quando lege agi posset sciretur. Apuleius Metamorphoseos lib. 6. meminit albi. Siquidem Iouem adlocuturum deos, ita facit exordiri: Dei conscripti musarũ albo. Quibus in verbis subesse videtur obscura quidẽ, sed faceta allusio scriptoris, ad deos a poetis cõfictos: quasi ij demum in deorum numero sint, quos illic Musæ, quibus afflati scribunt poetæ, constituerint.

Oleo tranquillior.

Oleo tranquillior, Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracundos, leniq. ingenio præditos, a liquoris natura sumpta, quo nihil magis tacitum magisq. lene. Plautus in Pœnulo: Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. Est autem vsque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium sæuissimam tranquillet, atque ob id vrinantes aiunt oleũ ore spargere, quod mitiget elementi naturam asperã, lucemq. deportet. Auctor est Plinius lib. 2. Idem confirmat Plutarchus, & cur ita fiat, rationem reddit in libello De causis naturalibus. Rursus in cõuiuialium quæstiunculàrum Decade sexta, causam adserens, cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν, id est, humidum, siue liquidum, ostendit oleo nihil inesse asperum, sed undiq. lene esse, & ob id maxime reddere imagines more speculorum. Præterea nec motum aut percussum strepit, quemadmodum humores reliqui, nec luctatur cum igni, sed tacite pascit. Deniq. non est alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inungitur corpori, aut serius siccescat, aut æque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de scientia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquilla ad disciplinas & disputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id est, At hic adeo leniter ac circumspecte, simulq. expedite ingreditur ad disciplinas quæstionesq., multa cum mansuetudine, olei in morem, citra strepitum fluentis, vt admireris tantus cum sit, hæc ad eũ modum agere.

Auricula infima mollior.

Hvic simillimum, quod M. Tullius vsurpat in epistulis ad Q. fratrem lib 2. Tu, inquiens, quemadmodum me censes oportere esse in Rep. & in nostris inimicitiis, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Ammianus lib. 19. In aliis nimium seuerus, in hoc titulo, ima, quod aiunt, auricula mollior. Translata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non est aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq. vt quę nec osse rigeat, neque cartilagine durescat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior.

Ἀπίου πρᾳότερος, id est, Apio mitior. Simili figura dictum est a Theocrito,

Καὶ τὸ μὰν ἀπίω πραΰτερος. id est,
Et iam certe apio mansuetior.

Est autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

Eivsdem est generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id est, Spongia mollior. Sic enim assentator quispiam loquitur apud comicum quempiam, citante Plutarcho in commentario De discrimine adulatoris & amici,

Ἐμὲ Νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξον,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα, μαστίγιαν ὅλον,
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον. id est,
Nicomache me isti militi opponas uelim,
Nisi pepona loris, quantus est, effecero,
Nisi spongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, pepone mollior. Theopõpus apud Athenæum lib. 2. Μαλακώτερά μοι πέπονος καὶ σικύα μοι γέγονε. id est, Molliora mihi pepone & cucumere facta sunt. Ad hanc formam pertinet, quod idem citat ex Epicharmo, Πραΰτερος ἐγὼν μαλάχας. id est, Mitior equidem malua, quod ea herba uim habeat leniendi Idem Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fustibus sum mollior magis, quam ullus cinædus. Nam prisci saltatores & pantomimos cinædos uocabant, quod cum gesticulatione canerent. Similiter Catullus,

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Felicibus sunt & trimestres liberi.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est,
Felicibus sunt & trimestres liberi.

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi uertuntur, quiq. sibi nihil non licere putant, adeo vt quod in homine plebeio perinde ut summum scelus damnatur, in illis uirtutis titulo celebretur. Vnde nata sit parœmia, Suetonius Tranquillus declarat, Claudij Cæsaris uitã his uerbis exordiens: Patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia cum Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertiũ peperit, fuitq. suspicio ex uitrico per adulterij consuetudinẽ procreatum. Statim certe vulgatus est uersus:

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est,
Potentibus sunt mensium & partus trium.

Nam mense septimo, decimo, & undecimo, legitimi sunt

sunt partus: quarto & octauo, neque uitales fere, & per quam rari: mense tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plinius lib. 7. cap. 5.

Aurem uellere.

AVREM *uellere, ueteres dicebant admonere: a prisco ritu sumpta figura, quo in ius ducturi quempiam aurē uellicabant, antestantes eum, quē quasi testem meminisse uolebāt. Inde Horatianum illud in Sermonibus:*

-Et licet antestari, ego vero
Oppono auriculam.

Siquidem vt frons antiquitus erat sacra Genio, ueluti scribit in Maronis Silenum Seruius, vt digiti Mineruæ, genua Misericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην *uocant. Vergilius in Sileno,*

Cum canerem reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit pastorem, Tityre pingues
Pascere oportet oues, diductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis,

-Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit uilia cura.

Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem transtulit. Quanquam potest paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, sed uerba mea redimam, & aurem mihi peruellam, damno castigabo promittētis temeritatem. Rursus libro 2. Loquar mecum & mihi aurem peruellam: hoc est, ero mihiipsi monitor, ne similiter peccem. Vtitur in hunc modum & aliis aliquot locis, vt in epistula quadam, Sit ergo aliquis custos, & aures subinde peruellat, abigatq. rumores & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS *hyperbole,* ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, *id est, Hic alter Hercules. De uiro præstrenuo ac laborū tolerantissimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentij Varronis, mirum ni prouerbiali. Aristoteles libro Moraliū Eudemiorum 7.* ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησίν, ἄλλος Ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. *id est, Nam amicus cupit esse, sicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarchus scribit id cognominis uulgo Theseo attributum, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in uitis philosophorum ostendit & Cleanthem philosophū alterum Herculem uulgo dictum fuisse, quod esset omnium laborum patientissimus, adeo vt noctu hauriendo e puteo aquam uictum diurnum pararet, unde &* φρεάντλης *dictus pro Cleanthe, & nihilo tamen segnius egregiam operam interdiu nauaret philosophię. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam adfert, unde hoc sit natum adagium. Ait enim Briareum, qui et ipse Hercules dictus est, profectum Delphos sublatis inde thesauris aliquot ac monumentis, ex iis quæ eo in loco seruabantur, iuxta veterem quandam consuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, sese contulisse, atque itidem illis, quę illic erant, fuisse potitum. Deinde Tyrium Herculem uenisse Delphos, vt oraculum consuleret, demumq. respondisse.* οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, *id est, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiisse. Nec desunt qui huius dicti originē referant ad Titormum quendam bubsequam, qui multis exemplis Milonem superarit. Is se profitens superatum, sublatis in cælum manibus dixit,* ὦ Ζεῦ, μὴ τοῦτον Ἡρακλῆν ἄλλον ἡμῖν ἔσπειρας, *O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuisti? Huc pertinet illud Theocriti in Pastoribus,*

Φαντί νιν Ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν. *id est,*
Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.
Subiicitq. pastor,
Κἠμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. *id est,*
Me quoq. Pollucem mater precellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul a tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. scribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter ubertatem doctrinæ altioris assignat, quia is deus et apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et sane ita Menippea Varronis affirmat, quæ inscribitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, *quia cum de Hercule multa loqueretur, eundem esse cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Ruticello cuidam pro digiosis uiribus, Herculis nomen attributum. Is mulū suum tollebat, ut scribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quod pestilentiam ab Illyriis uenientem prædixisset, dimissis ad auxiliandum circa urbes discipulis, Græcia ob meritum eosdem decreuit honores quos Herculi, nam & is* ἰσόθεος *habitus est. Auctor idem Plinius eodem libro. Quin nomen hoc Herculis uidetur vulgari sermone ad omnes uiros egregie fortes transferri solere, non aliter quam Catonis ad graues & sapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additq. hoc nomine honoratos fuisse omnes, qui fortiter quippiam egissent. Testatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuisse commune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur insigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Siccius Dentatus, ob ingentem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quod centum & uiginti præliis cum hoste pugnasset, nec ullam haberet cicatricem auersam. Auctor A. Gellius lib. 2. cap. 11. Deniq. rationem aut argumentum Achilleum uocant, quod sit insuperabile et insolubile.*

Bipedum nequissimus.

BIPEDVM *nequissimus, de homine uehementer improbato, quiq. uel pecudes nequitia superet. Dictum est in Regulum quendam oratorem, quem Plinius in epistulis subinde suis pingit coloribus ubi & adagiū hoc refertur: sed ante hunc Cicero torserat in Clodium in oratione pro domo sua: Hoc tu proscriptore, hoc consiliario, hoc ministro, omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo Remp. perdidisti. Consimili figura Alexander imperator apud Aelium Lampridium: Nuper certe patres meministis, cum ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus, Antonini nomen præferret: Heliogabalum significans, imperatorum unum omnium effœminatissimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum possis dicere. Addit autem in hoc sermone nominis generalitas gratiam quandam & nouam* ἔμφασιν, *quemadmodum & nullum animal, pro nullo homine uulgo dicimus.*

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος, id est, Adamantinus, pro eo quod est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit: de qua Plinius lib. 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamãtes deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrum utrinque dissulset, incudesq. etiam ipsa dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulq. ignium uictrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen indomitauis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quidquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Hesiodus,

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμόν. id est,
Durus at his animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide,

Καί μ' ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμάντινός ἐστι. i.
Me quoque respiciet, neque enim est adamantina forsan. Eodem pertinet quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis uinculis irretientem Venerem & Martem: quod Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas uocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δὴ δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα εἰς ᾅδου ἰέναι. id est, Oportet nimirũ adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ᾤετο δεδεμένην ἀπολιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρε. id est, Ex hoc autem progressa ac paullatim serpens circa adolescentem remissio, adamantina illa vincula, quibus senior Dionysius dixerat se relictum astrictam monarchiam, soluit ac perdidit. Horatius in Odis:

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi;

-Si figit adamantinos,
Summis uerticibus dura necessitas.
Clauos.

Itidem Augustinus aduersus Manicheum: Sed cum ostendere cœpero certas necessariasq. rationes, quæ illas propositiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ consequuntur. Deniq. scriptoribus aliquot propter infatigatam studij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In consimilem sensum usurpat Pindarus in Isthmiis encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortissimum, qualis est Naxiacos inter reliquas.

Φαίης κέ νιν ἄνδρ' ἐν ἀθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοθήγων ἀκόναν. id est,

Diceres sane eum uirum inter athletas esse Naxiam in ceteris saxis, ferriq. domitricem cotem. Plinius lib. 36. cap. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in precio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascerentur. Est autem Naxus una Cycladum haud procul a Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid secutus incertum. Plinius ponit Naxũ oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraq. sunt, compluribus locis esse commune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta sit ναξία. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicandum & prodendum quod fallebat, quã ad robur, quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Unde considerandum an in Plinio pro Cypro legendum sit Creta, aut Naxo.

Ferreus aheneus.

SIMILI figura, ferrea atque ahenea dicuntur, quæ solida firmaq. significamus. Vergilius,

Non mihi si centum linguæ sint, oraq. centum,
Ferrea uox.

Quo quidem in loco videtur expressisse illud Homericum ex secundo Iliados libro,

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id est,
Non mihi si sint ora decem, totidem quoq. linguæ,
Vox infracta, animusq. mihi simul æreus adsit.

Horatius in prima epistula,

-Hic murus aheneus esto.
De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. id est,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clausa est.

Idem Odyssea E. -Οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id est,
-Neque enim mihi scilicet ipsi,
Ferreus est animus sub pectore, sed miserescens.

Et Iliados 4. Σιδήρειον μένος τὰ πυρός. id est, Ferream incendij uim dixit.

-Ἐν δὲ πυρὸς μένος αἰεὶ σιδήρειον. id est,
Ferrea uero ignis venit in præcordia uirtus.

Paullo diuersius est, quod Cicero Attilium ferreum scriptorem uocat, pro duro atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quæ parum sunt artificiosa: contra mollia, quæ summa arte perfecta. Verba M. Tullij lib. De finib. 1. sunt hæc: Electram tamen male conuersam Attilij mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum scriptorem.

Cornea fibra.

NEQVE dissimili figura dixit Persius,

-Neque enim mihi cornea fibra.

Nam cornua & durissima sunt, & sensu carent, quẽadmodum & vngues. Quanquã potest & a corno arbore corneum dici, cuius lignum durissimum esse constat. Persii carmen in prima satyra sic habet,

Non ego cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quãdo hæc rara auis est, si quid tamẽ aptius, exit,
Laudari metuam, neq. enim mihi cornea fibra est.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, silicem, ferrum, cornu in pectore gestare dicuntur.

Aiacis risus.

Αἰάντειος γέλως, id est, Aiacinus risus. In eos, qui temere ac vecorditer rident: Id quod apposite dicetur in homines mortiferis uoluptatibus gaudentes, breui perituros: aut q malefactis gaudẽt, mox pœnas daturi. Cuiusmodi risum elegãter describit Homerus in Odyss. Y.

Μνηστῆρσι

Μνηστῆρσι δὲ παλλὰς ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id est.
Deinde procis risum commonit diua Mineruu
Haud compescendum, mentemq. excussit, at illi
Protinus attoniti malis risere alienis.
Mandunt interea tabentes sanguine carnes.
Lumina complentur lachrymis, mẽs anxia mæret.

Adagium natum est ex historia Aiacis. Is adeo grauiter tulisse legitur Vlyssem sibi prælatum in capessenda successione armorum Achillis, vt præ dolore in insaniam uersus sit: itaq. gladio districto in gregem pecorum insiliit, existimans sese Græcorum copias cædere. Tum duos quosdam maximos sues a trabe suspensos flagris cecidit, arbitrans hos esse Agamẽnonem atque Vlyssem, quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimum erat iratus. His igitur suibus plurimo cum risu insultauit, addens conuicia quæcunq. suggerebat splendida bilis. Deinde postea quam resipuisset, partim pudore, partim metu, sibi mortẽ consciuit. Nec intempestiuiter torquebitur in eos, quibus risus oboritur nulla de causa, quem vulgo dicunt, aut insaniæ, aut stultitiæ argumentum esse. Attestatur & senarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id est,
Ridet fatuus, vt nulla risus causa sit.

Canis uindictam.

Κυνὸς δίκην, id est, Canis uindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia uicus quispiam est, qui Thracum dicitur, propterea quod olim a Thracibus sit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberrasset, Thraces de more suo mactatum sacrificarunt, ac deuorarunt. Quod ubi comperisset Archelaus, talentum eis mulctam dicit. Verum cum illi soluendo non essent, Euripidem subornarunt, qui regẽ exoraret vt sibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Postea uero cum Euripides in sylua quadam solus esset, & Archelaus a uenatu reuerteretur, canes Euripidẽ cinctum discerpserunt, deuorarūtq. Existimatum est autem, eos canes ex eo prognatos fuisse cane, quem Thraces sacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis uindictam, subaudiendũ passus est, aut aliud commodius. Valerius Maximus libro 9. capite de morte non vulgari, refert. Euripidem cum ab Archelao rege Macedonũ cœnæ adhibitus fuisset, domum a conuiuio repetentem, a canibus fuisse discerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immissos fuisse, confirmat A. Gellius Noctium Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuisse Arridæum Macedonem, & Cratenam Thessalum poetam, quos Euripidis gloria urebat. Hi finxerunt eum a regiis canibus dilaceratum fuisse. Sunt qui narrent, eum non a canibus, sed a mulieribus fuisse dilaniatum, cum intempesta nocte Craterum adolescentem peteret, Archelai amasium. Testatur enim & Gellius Euripidem μισογύνῃ, id est, mulierum osorem fuisse. Sed quod ad superiorem attinet opinionem, fabulam non usquequaque dissimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terrestrium animantium & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens canem reperit, corpus hominis interfecti seruantem: cumq. cognouisset eum tertium iam diem impastum manere, nec a cadauere diuelli, iussit extinctum sepeliri, canem secum adducendum curauit. Paucis post diebus militum delectus est actus, omnesq. regem sedentem prætenibant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores præterevntes conspicatus est: in hos protinus iratus, cũ clamore irruit, ac sæpius allatrauit, subinde respectãs Pyrrhum, adeo vt non solum ipsi Pyrrho, sed & omnibus qui aderant, suspicio nasceretur. Proinde cum & alia nonnulla coniectura, ita vt fit, accederent aliũde, duo comprehensi sunt, & facinus confessi, supplicio sunt affecti. Addit & Hesiodi interfectores, ab ipsius cane proditos, supplicium dedisse. Subiicit his, quod sua memoria dicit accidisse. Quidam irrupit in Aesculapii templum, sublatis aureis & argenteis aliquot monumentis, clam & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis templi custos, cui nome Capparus, nam indignus qui periret αἰνίγματι, cum uideret neminem æditorũ sua voce commoueri, fugientem sacrilegum est insecutus, ac primum quidem saxis petitus, haud tamẽ discedebat. Exorto die non accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rursum iuxta dormientem cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur: quod si qui uiatores fuissent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat ac sæuiebat. Hæc cum ab aliis alii dedicissent, simulq. & canis & hominis figuram cognouissent, sacrilegum apprehenderunt, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam ac gestiente, quod maleficium esset uenatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusq. rei cura sacerdotibus mandatu. Verum vt ad prouerbium redeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quotiens auctor illati mali dissimulatur. Veluti cum ueneno tollitur inimicus, & spargitur in vulgum rumor, illum febri perisse: aut cum princeps immissis in ædes alicuius satellitibus omnia diripit, & fama dissipatur, a latronibus fuisse spoliatas: aut cum tyrannus subuertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magistratus, tanquã illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodq. nemini possis imputare, id canis accidisse morsu.

In tuo regno.

QVOD cuiusq. priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,

Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id nisi in tuo regno essemus, non tulissemus. id est, in tua uilla. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ villa tũ erat Crassi. Quinetiam vulgo iactatur adagium, Sua quenq. domi regem esse: quod tamen ab ipsa usque antiquitate manasse uidetur. Quandoquidem apud Homerum Odyssea A. uersiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. id est,
Aedibus in nostris ego regem gessero sane.

In

ut est colore sanguineo, nã hinc etiam uocabulum, ita si teratur sanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigiosa uis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo,

-Ὡς ἡ μαγνῆτις λίθος
Τὰς δόξας ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν. id est,
-Sic uti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq. rursum ac demouet.

Confine est illi, quod alibi diximus,

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὡς ὁ καικίας νέφος. id est,
Ad se attrahens ut Caecias nubes trahit.

In syluam ligna ferre.

IN *syluam ligna ferre, est aliquem iis rebus augere uelle, quibus ipse maxime abundet. Horatius in Sermonibus,*

Atq. ego cum Graecos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum insomnia uera,
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Graecorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus, In mare deferre aquam: quorum utrunque nos epigrammate quodã coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Sylua ligna, uago mari addere undas.

Vtrunq. congruit cum eo, quod alio retulimus loco, Vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, *id est, Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus uehementer prudentem: aut cum conamur exponere, quae per se sunt clarissima: aut sermone celebrare, quae sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare solet, non mutuo accipere. Refertur in iis collectaneis, quae Plutarchi titulo, circumferuntur. Et simile quiddam apud Fabium de iis qui per se clara conantur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inserre.*

Fontes ipsi sitiunt.

FONTES *ipsi sitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petunt ab aliis quod ipsis affatim abundet domi. Cicer. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Significat fratrẽ magis abundare uersibus, quos tamen a se petat, perinde quasi carminum indigens. Idem ad Attic. lib. 12. Non ad* ὀνόματα κρηνῶν, *sed ad* ἀγριῶν *eum uenisse ut scribis, in tantis praesertim angustiis.*

Ipsa olera olla legit.

IPSA *olera olla legit, In eos quadrabit, qui suum ipsorum uitium in aliud quippiam reiiciunt: aut qui sic ad scelus aliquod quasi facti, ut non possint non peccare. Catullus in Caesarem:*

Mentula moechatur, moechatur mentula certe.
Hoc est quod dicunt, ipsa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata est: uel quod absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera quae non coquet, nisi si quis immiserit. Non igitur olla in causa est, sed qui iniicit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, Ipsum ferrum uirum attrahit. Id a nobis alio dictum est loco, in prouerbio Tollenda mali occasio. Item Ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀρά, *id est, Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Graeca colligunt adagia, citant ex Aeschylo huiusmodi fabulam: Eteocles & Polynices, de more patri ex unoquoq. sacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudẽtiam atque incogitantiam, coxam, hoc est, posteriorem partem misissent, ille existimans id non obliuione, neque imprudentia, sed contumeliae causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alij narrant, Oedipum, simul atque cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre consuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quae res ubi eius loci incolis cognita est, Oedipum expulerunt urbe. Ille in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate nõ defenderent, execrationibus deuouit. Quae quidem neutiquam irrita fuerunt: nam iuuenes mutua caede extincti sunt: Mater sibi mortem consciuit: Oedipus ipse fulmine ictus interiit. Cuiusmodi autem fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi* τὰς τραγικὰς ἀράς, *i. Tragicas execrationes occurrisse. Esse .n. sine domo sine ciuitate, priuatũ patria, pauperem, palantem, uitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum ignarum etiãnum de quo Phoebus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc est, in se precantem. Euripes in Phoenissis,*

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas preces precatur liberis.

Verba Iocastae de Oedipo. Idem in Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polynici, ut fraterna manu occideretur, uicissimq. occideret,

-Τάσδ' ἀρὰς συλλαβὼν ἄπι,
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. *& reliqua quae sequũtur. i.*

Haec te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quae imprecor, vt ne ue natali solo
Potiare bello, ne ue ad Argos postea
Redire liceat, immo fraterna manu
Perimaris, ac uicissim eum dedas neci
Qui te expulit, fratrem. Ista uobis imprecor,
Testorq. patrij triste numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras uocat in Odis,

Diris agam vos, dira deprecatio
Nulla expiatur uictima.

Huiusmodi autem parẽtum in liberos deuotiones esse formidandas, Homerus quoq. testatur Iliados 1. Cum Phoenix narrat se paternis execrationibus obnoxium fuisse, idq. contigisse quod illi fuerant imprecata. Carmen Homeri sic habet,

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id est,

Orat

Orat ne in genibus proles aliquando sederet
Ex me nata suis, diiq. audiuere precantem.

Efficimus pro nostris opibus mœnia.

EFFICIMVS *pro nostris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq. facultatibus homines, qui tamen ipsi quoque pro rei modulo uiuunt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, scaphiis, & cantharis batrochis bibunt. Nos nostro Samiolo poterio, tamen uiuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieq., Pusillæ auiculæ pusillos nidulos construunt.*

Omnium rerum uicissitudo est.

TERENTIVS *in Eunucho, Omnium rerum uicissitudo est. Quæ sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuũ, nihil stabile, sed omnia uelut æstuario quodam fluxu refluxuq. decedere atque accedere. Atque his vicibus, ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, uoluptas, eruditio: deniq. quidquid est, aut commodorum aut incommodorum. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter describit.*

-Μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ πικρὰ γίγνεται, καὖθις φίλα.

Quorum carminum sententiam vtcunq. reddemus.
-Solis deis
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cuncta tempus impotens.
Terræ per hoc uis atque robur interit,
Simulq. nostri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantia
Haud unquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his statim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac tristitia, &
Ingrata dudum grata fiunt inuicem.
Homerus item Iliados Z.
Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *id est,*
Nunc his nunc illis contingit uincere.
Item Iliados Σ.
Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα *id est,*
Communis Mars, inq. vicem perimit perimentem.

Neque uero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poetæ figmẽtum de duobus doliis, ex quibus Iuppiter uarie miscet res mortalium. Carmẽ extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧ μέν κ' ἀμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. i.

Dolia namq. Iouis duo stant in limine, plena
Muneribꝰ quę is donat, in hoc mala sũt, bona in illo.
Hinc miscens dispensat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens ac tristia, nunc bona rursũ.

Tractum videtur adagium ab Aesopi responso. Is enim rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iuppiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ, *id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,*

Τὰ θνητὰ τοιαῦτ' οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει. *id est,*
Eiusmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret statu.
Euripides in Ieetidibus,
Ὁ γὰρ θεὸς πάνθ' ἀναστρέφει πάλιν. *id est,*
Fortuna cuncta uersat in contrarium.
Theognis in sententiis,
Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. *id est,*
Nunc etenim huic librã inclinat, nũc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideas.

In quibꝰ uersibꝰ Theognis, ut illud obiter indicemus, allusit ad locum Homericum in Iliados θ. vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorum ac Græcorum fata. Fertur in eandem sententiam huiusmodi versiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *id est,*
Varias uices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, *id est, Circulus res mortalium, vt subaudias, sunt, quod circumaguntur, & velut in orbem recurrãt, fortuna uersante rotam. Item Pindarus in Therone,*

-Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι.
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucũda ac tristia, æstus in morem, vicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, *id est, Victoriam alternatim nunc his nunc illis obtingentem.*

Iucunda uicissitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ, *id est, Iucunda rerum omnium vicissitudo. Sententia prouerbialis, cum ab aliis passim auctoribus vsurpata, tum uero ab Aristotele I. Rhetoricarum præceptionum lib.* Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδὺ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν. τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Varietas quoque, uicissitudoq. iucunda. Fit enim iuxta naturam transmutatio. Quod autem semper idem stati perpetuiq. habitus, parit satietatem. Vnde illud dictum est, Vicissitudo rerum omnium iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moralium Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste,* Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Mutatio iucunda rerum est omnium. Eodem allusit Vergilius in Bucolicis,*

Alternis dicetis, amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus,

Nil iucundum, nisi quod commendat uarietas.
Item alter huic consimilis,
Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, vt nihil esse possit tam suaue, quod non abeat in nauseam, si paullo diutius utare, nihil tam egregium, quod idem diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates commendat rarior usus.

Varietas autem tantam in omni re uim habet, vt cõmendatione

mendatione nouitatis interdum & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari.

INVITIS *canibus uenari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod a nolentibus extorquetur. Neque eorum officio utendum, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminãs, ne se, suãq. sororem inuitas viris collocet: Stultitia est, inquit, pater, venatum ducere inuitas canes. Additq. sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.*

Inuitos boues plaustro inducere.

SIMILE *dictum etiam hodie perseuerat vulgo celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:*

Μή μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶν ὑπ' ἄμαξαν ἔλαυνε. id est,
Inuitum ne me scutica, stimulisq. subactum
Vi studeas unquam ducendo inducere plaustro.

Velocem tardus assequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id est, *Assequitur celerem tardus. In eum competet, qui uiribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagium ex Odyssea Θ. vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet uxorem Venerem, quod furtim cum Marte congrederetur, nec uires suppeterent, quibus adulterum deprehenderet, ad artes atque ingenium confugit. Lectum suũ adamantinis atque inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi fecisset, foras abire se simulat. Deinde cum in arctissimis essent cõplexibus, Mars & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterij testes. Quo loco Homerus:*

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. id est,
Nonnunquam assequitur tardus, celeremq. citũq.
Sic uti nunc Vulcanus, vt est vestigia tardus,
Mauortem capit, qui pernicissimus vnus
Cunctorum quicunq. tenent supera astra deorum.
Et quãquã est claudus pede, rẽ tamẽ arte peregit.
Proinde etiam debet pœnas deprensus adulter.

Eodem pertinet apologus de vulpe & coruo, prædam eandem cursu petentibus, quam vulpes celeritate impar, ingenio sibi uindicauit. Item de cancro cursu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, uolatu certãte cum aquila. Accidit huiusmodi quiddam & in piscibus, vt qui tardissimi sint, arte capiant uelocissimos. Quorum de numero est Raia, quæ abdens sese locis harenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosq. ad os usque pertrahit. Item torpedo abscondit sese in harena, limo ue: ac pisces forte incidentes torpore afficit, atque ita depascitur. Qua quidem arte uenatur etiam hominem. Occultat sese & pastinaca, Græcis trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atque ita fit, vt cum sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiantur mugilem habentes in aluo. Auctor est Aristoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono testatur, mugilibus præcipuam esse uelocitatem, vt aliorum piscium uim timentes, transuersa nauigia superiaclent. Theognis adagium retulit ad hunc modum.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. i.
Callidus ac tardus celerem insectando prehendit.

Aquilam testudo uincit.

AB *hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in uita Menedemi philosophi, ex Achæi poetæ satyra, cui titulus Omphale,*

Ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ. id est,
Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui a testudine.

Hos senarios ait vsurpare solitũ Menedemũ in eos, qui secũ in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam, aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, & quod uiribus nõ potest, assiduitate cõficit.

Intẽpestiua beneuolẽtia nihil simultate differt.

SENARIVS *est Græcis prouerbio uice celebratus,*

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id est,
Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc uersu Hippolytum respondisse Phædræ nouercæ, dicenti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui dum officiosi student esse, non habita temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis & intempestiuis laudibus conciliant homini inuidiam: aut qui pecuniã suppeditant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis,

Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id est,
Cum nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.

Huc respexit Horatius in epistulis.

Nil moror officium, quod me grauat.

Rursum alibi.

Sedulitas autem, quem stulte diligit, urget.

Itidem Seneca libro de beneficiis 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorum munera, & hostium uota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Quid autem turpius, quam quod euenit frequentissime, vt nihil intersit inter odium & beneficium? In his Senecæ verbis, pro uota, quod nos ex uetustis exemplaribus reposuimus, vulgati codices habebant acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac usu uenit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paullo longius deflectatur: veluti si dicas, nullos æque nocere bonis litteris, atque hos qui sedulo quidẽ at parum feliciter tractant eas. Aut neminem magis officere famæ, quam ineptum præconem. Aut secundam fortunam nocentiorem esse aduersa.

Nosce tempus.

Γνῶθι καιρόν. i. *Noueris tẽpus. Celebratur in primis inter septẽ sapiẽtũ apophthegmata: ac, vt alia pleraq. pluribus auctoribus adscribitur a nullo nõ usurpatũ Hesiodus,*

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.
Huc allusit Theocritus in Idillio:
Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Verum alia æstiuo, atq. hyberno tempore fiunt.
Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quidquid intempestiuum sit. Adeo cunctis in negotijs plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obseruatio. Idem admonent Græcorum sententiæ,
Θεμέλιοι τὸ μικρὸν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data.
Rursus alia,
Καλὸν τὸ καιροῦ πανταχοῦ εἰδέναι μέτρον. id est,
Res bella cuncti nosse temporis modum.
Præterea Pindarus in Pythiis,
Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id est,
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.
Item illud Horatij,
Dulce est desipere in loco.
Tantam uim habet opportunitas, vt ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex uoluptate molestiam, ex beneficio maleficium facias, & contra, breuiterq. rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo conficiendoq. negotio præcipuum habet momentum: vt non sine causa veteres uideantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Græcos mas est hic deus, appellaturq. καιρός. Eius simulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotæ pennatis insistens pedibus, vertigine quam citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabra, vt illa facile prehendi queat, hac nequaquã. Vnde dictum est, occasionem arripere. Ad quod eruditè simul & eleganter allusit quisquis is fuit, qui uersiculum hunc conscripsit,
Fronte capillata, post hæc Occasio calua.
Sed libet & Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiramur. Est autem huiusmodi,
Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ᾽ ἐπ᾽ ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ᾽ ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ᾽ ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τ᾽ ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν
Οὔτις ἔθ᾽ ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοίον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν ὑμῶν ὑμίν
Ξεῖνε καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίαν.
Quos versus nos ita uertimus, non quo cum archetypo Græco certaremus, sed crassiore, sicuti solemus, Minerua, planeq. ex tempore: videlicet vt intelligi duntaxat possint ab his qui Græce nesciunt.
Quæ patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictum est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. cur age pinnis
Insistis? uoluorq. ac rotor assidue.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam,
Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.
Quid dextra sibi vale inserta nouacula? signũ hoc
Quod quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? illud,
Quisque vti me, quotiens offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis præterij pedibus,
Is quanquam uolet inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac vertero terga uiro.
Hac itaq. idq. tua me finxit imagine causa
Hospes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamq. domus hic prima in fronte locauit.
Scilicet vt cunctos & moneam & doceam.
Non ab re fuerit & Ausonianum epigramma subscribere: quod, vt admonet Politianus, e Græco uidetur effictum, quanquam cum alijs nonnullis diuersum, tũ illo potissimum nomine, quod hic additur pœnitentia comes. Carmen sic habet,
Cuius opus? Phidiæ, qui signum Pallados, eius
Quiq. Iouem fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea, quæ rara, & paucis Occasio nota.
Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quę
Fortunare soles, trado ego cum uolui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo, sed heus tu
Occipiti caluo es? ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quæ sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quæ facti, non factiq. exigo pœnas.
Nempe ut pœniteat, sic Metanœa uocor.
Tu modo dic quid agat tecum? si quando uolaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego præterij.
Tu quoq. dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζει, id est, Lucernam olet. De re meditata, multoq. studio elucubrata. Inde ductum quod studiosi ad lucernã vigilantes soleãt elaborare, si quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demosthenẽ, illius ἐνθυμήματα τοῦ λύχνου ὄζειν, id est, Enthymemata lucernã olere, quod omnia de scripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei quam vini consumpserit. Erat.n. abstemius, et ὑδροπότης: atque extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis & Cleanthis lucerna.

ARISTOPHANIS & Cleanthis lucerna, propter insignem studij diligentiam in prouerbium abiit. Vt is ad Aristophanis aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio exquisitaq. cura singula pensitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod nõ solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui præterire, qui poetarum modo verba, vt significant, expediunt. Videtur autem adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quæ post illius mortem magno ære redempta est. Ceterum quod ait Iuuenalis,
Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?
magis pertinet ad inuestigationem, quam ad lucubrationem.

De

De plaustro loqui

LIBERTAS veteris comœdiæ eousque progressa est, ut non solum ciuium primates, uerum etiam deos nominatim taxaret, id quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aesculapium, reliquosq. deos omnes contumeliose tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quoniam aũt apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebãtur a iuuenibus, ore fæce collito ne possent agnosci, qui magna licentia in obuium quenque dicteria iaciebant, inde natum adagium, ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id est, Tanquã e plaustro loqui, de his qui palam ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis dicens, Οὐ μὴ σκώψῃς, μηδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι, id est, Non me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones isti. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem, quæ posterioribus etiam seculis durauit apud Athenienses. Nam in festo, quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum conciandum accommodatis, quæ sedentes in plaustris pronunciabant, inuicem sibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleusinia sacra, quæ Magna uocantur, referunt: in quibus mulieres curru uehebantur, atque interim dum ueherentur, ex more mutuis conuiciis sese lacessebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς δημοσίᾳ πάντας ἀθλίους ὄντας, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται, καὶ μαρτυρεῖ ἐξελέγχων, ὅστις ἐστὶν ... i. Vt nulli deorũ parcit, uerũ e Plaustro libere loquitur, Corripiẽs simul insontẽ, pariterq. nocẽtẽ. Obiicit et Demosthenes Aeschini, quod in se ueluti de plaustro dicẽda & non dicenda protulisset. Vnde hoc ipsum, ueteris comœdiæ licentia, prouerbij quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad Rusticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec ueteris comœdiæ licentia certas personas eligam atque perstringam. Allusit huc Aristophanes in Equitibus,

> Οἴμοι σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id est,
> Heu mihi nihil tu loqueris e plaustrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ uocantur plaustrorum fabri.

Plaustra conuiciis onusta.

EODEM allusit Lucianus, cum ait in Eunucho καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν ἐκπονίζουσαν ἀλλήλων id est, Et solida plaustra conuiciis onusta inter se effundebant. Loquitur de duobus philosophis inter sese contumeliose altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuiciorum, quantum plaustro possit uehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbij naturam pertinet, cũ dicemus, plaustra promissis onusta, & naues pollicitis onustas, pro maximis amplissimisq. promissis. Nam et ἁμαξιαῖα, id est, plaustralia Græci uocant magnifica, fastuosaq., a plaustris ducto nomine. Alexis apud Athenæum libro nono, detorsis in bonã partem, περιῆγε τὴν τράπεζαν, εἶτα ἐπεισῆγον ἀγαθῶν ἁμάξας. i. Apposita mensa est, ac dein circumtulit rerũ bonarum plaustra.

Tollat te, qui non nouit.

TOLLAT te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos esse nobis significabimus, neque posthac posse ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui non nouit. Refertur a Quintiliano libro sexto: Simile est, inquit, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportune aptata, ut de homine in aquam lapso, ut alleuaretur roganti; Tollat te, qui non nouit. Hæc Fabij uerba alioqui subobscura, uelut interpretatur Horatius in Epistulis, agens de scurra Plano, qui sponte sua sæpe cadens, tanquam crure fracto, miserandis uocibus prætereuntes implorabat, ut humo tolleretur. Peregrinus autẽ quispiam ac doli ignarus, si quando alleuaturus accessisset, a scurra ludibrio habebatur. Verum ubi iam illius simulatio plerisque innotuisset, isq. aliquando crure vere fracto tolli precaretur: nemo subuenit, omnibus Planum solitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Aristotelem dixisse ferũt, qui rogatus quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, ut nec vera dicentibus habeatur fides. Versus Horatij sunt hi:

> Nec semel irrisus triuiis attollere curat.
> Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
> Lachryma, per sanctum dicat iuratus Osirim
> Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
> Quære peregrinum, uicinia rauca reclamat.

Porro uocem hanc Planus, A. Gellius libro 16. cap. 7. commemorat inter verba inusitata, quibus usus sit Mimus Laberius, aitq. significare sycophantam. Quanquam eodem nomine usus est M. Tullius, eodem significatu, in oratione quã dixit pro Cluentio. Est aũt dictio Græca πλάνος, significatq. tũ erronẽ tũ impostorẽ. Potest & hoc pacto efferri adagium, quære hospitem, aut quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos a quibus aliquando sumus delusi, eaq. experientia facti cautiores, minusq. creduli. Simile est illud Iuuenalis,

> Circuit & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, id est, Non iterum vulpes, subaudi, decipitur.

Oppedere, & oppedere contra tonitrua.

OPPEDERE prouerbialiter, pro reclamare et cõtẽnere reperimus vsurpatũ. Horatius in Sermonibus, Vin tu curtis Iudæis oppedere? Aristophanes in Pluto,

> Καὶ τῇ πενίᾳ ἀντιπαπορδεῖν.
> Rursum in eadem alibi,
> Καὶ τῇ πενίᾳ καταπαρδεῖν. id est,
> At paupertati oppedere tristi.

Quod iam diuites facti paupertatẽ negligere possent.

> Idem in Nubibus.
> Καὶ βούλομαι ἀντιπαπορδεῖν πρὸς τὰς βροντάς. I.
> Voloq. ipsum oppedere contra cæli tonitru.

Verba sunt Strepsiadis adorãtis nubes, & cõtẽnentis tonitrua Iouis Interpres addit natum ex artificio quodã in scena repræsentari solito, lapillis ex amphora in vas quoddã æneũ præcipitatis, atq. ita tonitrui strepitũ imitãtibus, ut hoc sit uelut obstrepere tonitruis. Nos opinamur allusum ad ueterũ poppyssandi consuetudinem. Antiquitus enim cũ fulguraret, poppysmatibus obstrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Aristophanes in Vespis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσιν. i. Quod si fulguraro, poppysant. Vnde quidã per iocum, ueluti perperã imitantes aliorũ poppysmata, crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in

eiusdem nominis tragœdis, Iouis tonitrum contemnēs, loquitur hoc pacto,

Εἶτ᾽ ἐκπιὼν μὰ λακτικὴν ἀμφορέα, πέπλον
Κρούω, Διὸς βροντᾶσιν εἰς ἴσον κτυπῶν. id est,
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio; Iouis ex pari tonitribus obstrepens.

In antro Trophonij vaticinatus est.

Ἐς Τροφωνίου μεμάντευται, id est, In Trophonij antro uaticinatus est. De homine vehementer tristi, tetricoq. propterea quod olim creditum est eum, qui in Trophonij specum descendisset, postea nunquam ridere. Aristophanes in Nubibus,

Ὡς δέδοικ᾽ ἐγὼ
Εἴσω καταβαίνων ὥσπερ ἐς Τροφωνίου. id est,
Vt uidelicet horrui
Haud oliter, ac subiens specum Trophonii.

Porro historia de Trophonio uarie narratur a Græcis. Quidam aiunt hunc Trophonium in secandis saxis summum artificem fuisse, fanumq. subterraneum extruxisse in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonij vulgo cognominatum est, nimirum ab artifice. Dein qui sciscitarentur oracula, in adieu specus sedere solitos, nudos: atque inde flatu quodam abripi sub terram. Gestare autem secum placentas quasdam, quas lemuribus & serpentibus occurrentibus obycerent. Deinde percepto oraculo, rursus per alium hiatum in summā terram restitui. Aly narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ est Arcadiæ pars, rex erat: is uxorē duxit Epicasten, cuius filius erat Trophonius. Ii eius tempestatis mortales omnes artificio superabant, ac Delphicum templum extruendum receperant, atque in Helide ærarium quoddam condiderant Augeæ, ubi aurum suum reconderet: qui postea soluta lapidis cuiusdam commissura, quam in hoc ipsum reliquerant, nocdu ingressi, pecuniam furari consueuerunt, socio Gercyone Agamedis germano, atque Epicastæ filio. Quæ res cum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, ut Dædalus Minoem fugiens ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas, ut arte quapiam fures hos inuestigaret. At Dædalus laqueos quosdam summo artificio constituit, quibus Agamedes captus est. Id conspiciens Trophonius, non esse effugium, capite Agamedis amputato ne posset agnosci quis esset, una cum Gercyone Orchomenon aufugit. Hos cum Augeas, auctore Dædalo persequeretur, & illinc aufugerunt: alter nempe Gercyon Athenas, vt testatur Callimachus, in Arcadiam, alter uero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato sibi domicilio subterraneo per omnem uitam perseuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum est, illic certa reddi oracula, ac Trophonio perinde vt deo sacrificari cœptum. Quidam aiunt Agamedem & Trophonium Dædali opera suffuratos aufugisse, & Trophonio fugienti terram hiatu diductam, uiuumq. absorbuisse circa Lebadiam. Aliquot post annis, cum Bœoti pestilentia laborarent, consultū oraculum respondit, Trophonij manibus honorem habendum esse. At illi cum essent ignari, ubi nam terrarum illius esset monumentum, apum indicio repererūt. Nam ubi eas conspicerent, e cauo quodam subscatentes, coniectarunt eum esse locum. Quare visum est aliquem in id antrum demittere, qui rem exploraret.

Quidam igitur ingressus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæsus euasit. Vnde & mos inoleuit, vt antrum Throphonij subituri placentas aliquot secum deferant. Prius quam autem subirent, certis diebus ceremoniis præscriptis lustrabantur, pure interim agentes: deinde stola sacra ornati descendebant, hastas manu gestantes, vt aiunt nonnulli, quo uim serpentium depellerent. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo tradit, Trophonium et Agamedem exædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum laboris sui mercedem petisse, nihil quidem certi, sed quod esset optimum homini: quibus Apollo se id daturum ostendit, post diem ab illo tertium, qui ut illuxit, mortui sunt reperti. Recentiores ita tradunt, Trophonium virum quempiam fuisse supra modum gloriæ famelicum, Empedocliq. simillimum, extructoq. sibi subterraneo domicilio oracula reddidisse. deinde ubi ille fame interiisset, genium quēdam in id immigrasse, atque oracula reddere perrexisse: post super stitione mortalium plures in id antrum demisisse sese, ac dies complures fuisse commoratos. Plutarchus in commentario de dæmonio Socratis, narrat Timarchum quendam in Trophonij specum ingressum, posteaquam illinc redisset, prodigiosa dictu narrasse sibi uisa. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonij. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamento nugatur apud Philostratum Apollonius, uir nostro iudicio dignus, qui non alia de re philosophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium superstitionum insectator: per cuius antrum & Menippus se iocatur ab inferis rediisse. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione,

Τί δ᾽ εἰπέ μοι ἐκ Τροφωνίου φέρεις, id est,
Quod ex Trophonij refers oraculum?
Item in eadem,
Σηκὸς δ᾽ εἰσεῖδες Τροφωνίου. id est,
Templa ædis Trophonij.

Quæ nos de Trophonij antro retulimus, partim ex Aristophanis interprete, partim ex Zenodoto sumus mutuati.

Excubiarum causa canens.

Φρουρᾶς ᾄδων, id est, Excubiarum gratia canens, Dicebatur olim in hominem vigilantem ac diligentem, inde ductum, quod qui excubias agunt, canere consueuerunt, velut uigiliarū tædium cantu solentur, vel ne interim obdormiscāt. Sic ait Strepsiades in Nubibus Aristophanis, male acceptus in schola Socratis,

Φροῦδα τὰ χρήματα, φρούδη χροιά,
Φρούδη ψυχή, φρούδη δ᾽ ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
Φρουρᾶς ᾄδων ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι. id est,
Cassi nummiq, cassusq. color.
Cassa est anima, cassæ soleæ.
Hisq. malis accedit & illud,
Dum canto uigil, pene interij.

Effertur autem bifariam, parœmia, φρουρὰς ᾄδων, καὶ φρουρᾶς ᾄδων. Alluditur ad hanc vocem φροῦδος, quæ significat cassum & inanem.

Sale emptum mancipium.

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id est, Sale emptum mancipium. In barba-

barbarum quempiam ac vilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea salem importantes, mancipia reportabant a barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia sale commutare. Vnde comicus quidam,

Θρᾷξ ὠνητὸς εἶ πρὸς ἅλας ἠγορασμένος. id est,

Generosus es Thrax sale redemptus scilicet. Huiusmodi ferme referuntur a Zenodoto.

Salis onus unde uenerat, illuc abiit.

Ἅλας δὲ φέρων ὅθεν ἦλθεν ἐκεῖ ᾤχετο. id est,

Sal abiit illuc, unde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. Aut in eos quibus male parta male dispereunt. Natum adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onustam sale uehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ sentina uehementer adaucta, & salem uniuersum soluit ac corrupit, & nauem ipsam demersit: itaq. quod ex aqua marina natum fuerat, ná hinc concrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem uehens dormis.

FERTVR *& his uerbis adagium ex eodem euentu natum,* ἅλας ἄγων καθεύδεις*, id est, Salem portans dormis. Quadrabit in eum qui in re periculosa socorditer atque in diligenter agit, propterea quod sal influxu sentinæ facile corrumpitur.*

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET *superiori sententiæ, quod est in secunda Ciceronis Philippica: Sed ut est, inquit, apud poetã nescio quem, Male parta, male dilabuntur. Quod autẽ de auctore dubitat Tullius, est apud Plautum in Pœnulo, Male partum, male disperit. Festus Pompeius ex Neuio citat: Male parta, male dilabuntur.*

Qui se nõ habet, Samum habere postulat.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id est,

Qui semet ipse non habet, Samum cupit.

In eos conueniet qui impudenter quippiam postulant. Aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum exhibitoria quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses vrbe uictori tradita postularunt, vt Samum duntaxat sibi relinqueret. Atque is respondit ad hunc modum, Cũ vestri non sitis, alios habere postulatis. Atque hinc ducta parœmia,

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id est,

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Dion sophista in libello περὶ τῆς ἀπιστίας*, eleganter accõmodat in aliũ sensum,* ὁ αὐτὸς αὑτῷ οὐ φίλος, πῶς ἄλλῳ φίλος*. i. Qui sibiipsi non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos, qui imperium affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.*

Occultæ musices nullus respectus.

OCCVLTAE *musices nullus respectus. Græcis quondã celebratum adagium: cuius sensus est, quãuis egregias ingenij dotes, si non proferas, perinde esse quasi non habeas. Quo uidetur allusisse Persius, cum ait.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Hoc nostrum refertur a Suetonio in uita Neronis imperatoris, quem scribit imperatoriæ dignitatis oblitũ, vsque adeo musices studiosum fuisse, vt non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, uel cõseruandæ, uel augendæ uocis gratia factitarent, verũetiam in scenam prodire concupiuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullum esse respectum. Vsurpat idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13. cap. ultimo, Nosti, inquit, magister verbum illud scilicet uetus: egregiam musicam quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur a Luciano in Harmonide, οὐδὲ γὰρ τῆς ἀφανοῦς μουσικῆς ὄφελός ἐστι [illegible]*, id est, Nulla enim utilitas occultæ, quemadmodũ prouerbio dicunt, & abstrusæ musices. Allusit huc haud dubie Ouidius, cum ait,*

Tu licet & Thamyrã superes, atque Orphea cãtu.

Non erit ignota gratia magna lyra.

Sunt autem nonnulli mortales, qui uel natiuo quodam ingenij vitio, vel data etiam opera quæ sciunt dissimulant, & aliis grauantur impertire. His illud nonnunquam euenire solet, vt pro indoctis negligantur. His adscribendum quod Græci τυφλὸν πλοῦτον *appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes & abstrusas. Ad hunc modum vocat Plutarchus cõpluribus locis, atq. item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in uita Lycurgi testatur vulgo apud Lacedæmonios fuisse iactatum, quod illic Plutus seruaretur inhonoratus non aliter quam imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempublicã, vt diuitiæ nec usui cuiquam esse possent, nec ornamento.*

Ficulnus.

LIGNVM *ficulnũ vt fragile, atq. ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locum fecit. Nam* σύκινον ἄνδρα*, id est, virum ficulnũ appellant mollem atq. inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:* Μή τις ἐπελθὼν τις

Αἴπῃ σύκινοι ἄνδρες ἀπώλοντ' ἐνθάδε μισθοί. id est,

Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,

Atque hæc deperiit merces.

Scholiastes admonet prouerbium ductum a ligno ficus, inutili, fragili & inualido, unde dictum & ficulnum præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in Fucis quidam interrogat, τίνος ξύλου*; id est, Cuius ligni tu? Respondetur* συκίνου*, id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum existere acerrimum ac molestissimum. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, si quem nãctus esset suæ sortis virum ficulnum, vlturum iniuriam,*

Εἰ δ' ἔλαβον σύζυγον λάβοιμι τινὰ καὶ σύκινον. id est,

Si quempiam nancisciar eiusdem iugi

Virum atque ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula,

Καὶ σύκινον ἢ ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν,

Ἐγὼ ποιήσω, τήμερον δοῦναι δίκην. id est,

Ficulnum ego hercle, ac præpotentem istum deum

Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillũ ac nullarũ uiriũ. Huc allusit Horatius, cum Priapum ita loquẽtẽ facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paullo post, -Pepedi

Diffissa nate ficus.

Ficulnã mentẽ dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον*,* σύκινον

Χολὴν μὲν ἔχων καὶ συκίνην γνώμην. id est,
Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem respexit Alexander Pseudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius precij philosophum significans. Et συκίνη ἐπικουρία. id est, ficulnum auxilium, pro inualido atque inutili. Aristophanes in Lysistrata,

Ὁ συκίνη ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id est,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulna machæra, pro calũnia. Et συκίνη ναῦς, id est, Ficulna nauis, pro uili, minimiq. precij nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βακχεῖα dicunt, viteum effingũt: alterum quem μειλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μείλιχα vocant. Existimant autem Bacchum non uini tantum, sed & ficuum auctorem. Sic ferme Athenæus libro tertio. Diuersa figura dixit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες. id est, aurei quondam uiri. Item præsidium sacrum, & anchora sacra, & robur adamantinum.

Lupi illum priores uiderunt.

LVPI illum priores uiderunt. In raucum dicitur, & cui uox repente sit adempta. Festiuius dicetur in eos qui metu alicuius obticescunt, alioqui feroces. Vergilius in Ecloga, cui titulus Mœris:

-Vox quoque Mœrim
Iam fugit ipsa, lupi Mœrim uidere priores.

Seruius admonet, physicos auctores esse, inesse eam vim lupis, vt si quem hominem priores uiderint ei uocem adimant. Neque desunt philosophi, qui huiusce rei causam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De republica 1. rem ad allegoriam vertit, dicens Thrasymacum sibi vocẽ ademptur ũ fuisse, ni forte fortuna prior conspexisset. Καὶ ἐγὼ, inquit, ἀκούσας ἐξεπλάγην καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Ξ.

Οὐ φθεγξῇ, λύκον εἶδες. id est,
Edere non poteris vocem, lupus est tibi visus.

Illud interim obseruatione dignum. Theocritum uertisse sententiam, cum negat eum proloqui posse, non qia a lupo sit visus, sed qui lupum uiderit. Sed allusit duntaxat ad prouerbium Theocritus, cum significaret riualem conspectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunq. in somnio uidentur.

Ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id est, Quæcunq per somnium vides. De uotis immodicis dicitur. Nam quidquid optaris, id somniare contingit quibuslibet: sicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem se ac præpotentem somniat. Apud Theocritum piscator somniat aureum piscem. Et infimæ sortis homines, nonnunquam reginarum coniugium somniant. Pastor quidam apud Theocritum in Ecloga nona,

--Ἔχω δ' ἅπαντ' ὅσ' ἐν ὕπνῳ
Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id est,
Possideo quæcunque solent sub nocte uideri
In somnis, vim magnã ouium, multasq. capellas.

Interpres admonet proferri hunc in modum, ὅσα ἐν ὀνείρῳ φέρειν. id est, Ferre quidquid in somnio videtur. Citat & versum Homericum,

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψεύδοντες ὄνειροι. id est,
Nec mihi si tantum dederis quam multa sopitis
Somnia uana ferunt.

Est autem apud hunc poetam Iliados 1. sed paullo aliter:

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est.
Nec mihi si tantũ dederis, quãtũ extat harenæ ac Pulueris.

Videtur huc allusisse M. Tullius in Sallustium: Vnde tu qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam somnio beatus, hortos preciosissimos, villam Tiburti & Cæsaris reliquas possessiones paraueris.

Bona Porsenæ.

BONA Porsenæ dicebantur, quæ velut ab hostibus erepta paruo veneunt. Eam appellationem Liuius ab urbe condita 2. scribit ad suam usque ætatem durasse: putatq. inde natam quod in bello soleant bona Porsenæ venire Romæ, eaq. consuetudo una cum titulo perseuerarit & in pace, quod alioqui is mos hostiliter bona vendendi non congruat tam pacatæ regis profectioni: quod si minus probatur, existimat eam consuetudinem amitiori principio fuisse natam. Illud arbitratur vero proximum, quod Porsena discedens ab Ianiculo ex fœderis lege, castra opulenta, conuecto ex propinquis ac fertilibus Etruriæ aruis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obsidione. Ea deinde ne populo immisso diriperentur, hostiliter venisse, bonaq. Porsenæ appellata, gratiam muneris magis significante titulo, quam auctionem fortunæ regiæ. Fortasse non inepte dicetur in res quæ dono cuiuspiam, aut fortunæ commoditate citra nostram operam, contingunt. Nã Liuius non indicat usum adagij.

Leonina societas.

LEONINA societas est, cum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aristo, Cassiũ respondisse, societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, & hanc societatem leoninam solitum appellare. Ceterum Cassianam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Aesopi Græci apologo natam apparet, qui talis circumfertur. Leo, asinus & vulpes societatem inierant, vt quod uenatu cepissent, id in commune partirentur. Prædam vbi erãt nãcti, leo iubet vt asinus partiatur. Ille, vt est stolidus, in tres æquas portiones distribuit. Qua gratia mox indignatus leo, quod ceteris æquaretur, asinum adortus dilaniat. Restabat vulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam ferme prædam leoni attribuit, sibi uix paucula quædam seruans. Leo comprobata distributione rogat, quisnam illam artem partiendi docuisset. Et vulpes, Calamitas, inquit, asini.

Ex tripode.

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id est, Ex tripode dicta. Dici solitum de iis quæ vehementer vera atque indubitata videri volumus. Effertur uarie adagium, ὡς ἐκ τρίποδος, id est, Tanquam ex tripode dicta: ταῦτα ἐκ τρίποδος, id est, Hæc ex tripode dicta, id est, certissima perinde, quasi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epistu-

la

la quadam ad Brutum: Hac ex oraculo Apollinis Pythy edita tibi puta. Trāslatum a tripode, vel Delphica, uel Pythia. Nam hac duo oracula quondam summam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo libro Geographiæ nono, fuisse quondam celebratissimum, idq. liquere thesauris ingētibus inibi constructis, in quos sacræ conferrentur pecuniæ, tū operibus præstantissimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis, deniq. innumerabilibus oraculis, quæ mādata litteris extarent. Tripodem ita describit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundam & curuam esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atque hinc auram reddi, sacro efflante numine. Excelsum autem ostio imminere tripodem, quem simul atque Pythia uates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Nō Apollinis magis verum atque hoc responsum est. Plato lib. De legibus duodecimo: Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illa quoque figura prouerbium resipiunt: Quidquid dixerit, oraculū videri vult. Quidquid dixerit, legem esse uult. Stoicorum δόγματα, id est, decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta uatem dixisse: id est, existima uerum fore quod dixi. Ipse Plinius alibi, Vtināq falsum hoc, & non a uate dictum, quam plurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoscendo adulatore ab amico: Εἶτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν οἴεται φέρειν, οὐ γνώμην ἀπιέναι. id est, Cum is audito quidquid dictum fuerit ita discedit, vt existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Ceterum ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo Dipnosophistarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuisse tripodem, atque ob id qui uera dicerent, vulgo de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetem tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterum Bacchi, in quo uinum miscebatur, quod ebrij uera loquantur, quemadmodum dictum est in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto: Ἀπεφαίνετο γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. id est, Pronunciabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento renum, id esse vrinam.

Folium Sibyllæ.

FOLIVM *Sybillæ apud Latinos eādem uim obtinet. Iuuenalis,*

Credite me uobis folium recitare Sibyllæ.

Id est, rem indubitatam. Aristophanes in Pace,

Οὐ μὰ Δί' οὐ ταύτην, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα, *id est,*

Haud equidē agnosco, neq. enim canit ista Sibylla.

Ductum adagium a Cumana Sibylla, cuius oracula cū primis celebrantur. Huic autem mos erat, vt testatur M. Varro, in palmarum foliis oracula scribere. Quod secutus Vergilius in tertio Aeneidos,

Insanam uatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, foliisq. notas & nomina mandat.
Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in sexto,

- Foliis ne tantum carmina manda,
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis.

Frater viro adsit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, *id est, Frater uiro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea quod in rebus periculosis vix unquam frater solet fratri deesse. Apud Platonem secundo De republica libro, Adimantus Glauconis aduersus Socratem disputantis partes excipiens, Nondum, inquit, Socrates satis hac de re dissertū. Cur ita? Nempe quia id nondum est dictum, quod maxime dictum oportuit. Tū Socrates,* τὸ τοῦ λεγομένου, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη *id est, Igitur frater adesto uiro, vt habet prouerbium: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, ubi Socrates Prodicum aduocās, vt Simonidem eiusdem ciuitatis hominem a Protagora calumnia tueatur: Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamandrum ab Achille obsessum Simoentem aduocasse,*

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. *id est,*

Frater amice, hominis pariter compescere uires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ. similiter Hector iam impar Achilli, Deiphobum fratrē inuocat, vti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, qua deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. *i.*

Deiphobum fratrem intento clamore uocabat.

A quo cum destitueretur, dum fatalem adesse intellexit. Plutarchus in vita Cæsaris refert, Castam Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum implorasse, idq. uerbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῇ τὴν Ἄβυδον, *id est, Ne temere Abydum, subaudiendum, nauiges. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti si quis admoneat, ne se facile coniiciat aliquis in aulam principis, quod ea res nō omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese, quod fere non contingat abire sine malo: aut ne poetarum attingat litteras, quod animos complurium soleant corrumpere. Athenæus lib. 12. narrat Alcibiadem posteaquā a tutoribus accepisset suas facultates, Abydū Hellesponti nauigasse, atque illic luxu deliciisq. fuisse corruptum, vt non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gens, quod calumniatrix esset, vt intelligas ea gratia non esse tutum illic versari. Meminit adagij Stephanus & Suidas. Stephanus sic effert adagium,* μὴ δὴ εἰκῇ τὴν Ἄβυδον πατεῖν, *id est, Si ne temere quidem Abydum calcare, id est, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat vsurpari de temerariis, addens hoc iaci solitum in eos qui Abydum insulæ Mileti incolebant.*

Vna hirundo non facit uer.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, *id est, Vnica hirundo non efficit*

ver, hoc est, vnus dies non sat est ad parandam uirtutem aut eruditionem. Aut non vnum aliquod benefactum, benedictumue sufficit ad hoc, vt uiri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim uirtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Quod si permulta conueniant, tum deniq. probabilis fuerit coniectura. Siquidem fieri potest, vt una quapiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura, quæ veris est nuncia, nam hyeme deuolat. Vnde Horatius,

-Zephyris & hirundine prima.

de primo uere sentiens. Aristoteles libro Moralium primo, τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo feliceme nec unus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus,

Δεῖσθαι δ' ἔοικας οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est,
Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat allusion ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine uidetur illud Sophocleum in Antigona,

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Namque unius quæ sit viri, haud est ciuitas.

Etenim quemadmodum una hirundo non facit uer, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec unus nummus diuitem.

Da mihi mutuum testimonium.

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, id est, Da mihi mutuum testimonium, hoc est, Da mihi tuum testimonium, recepturus itidem meum, si quando desiderabis. In eos recte iaciendum, qui se mutua talione laudant ac prædicant: aut qui mutuo studio sibi inuicem suffragantur: aut qui ad gratiam testificantur, neglecta religione. M. Tull. pro L. Flacco, repudians eleuansq. Græcorum testiũ fidem, Verumtamẽ, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo uel litteras, do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde si qua sibi alia sumũt non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit, totiusq. huiusce rei quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud est, Da mihi testimonium mutuum? Non Gallorum, non Hispanorum putatur. Totum istud Græcorum est, vt etiam qui Græce nesciunt, hoc quibus uerbis a Græcis dici soleat, sciant. Quibus ex verbis M. Tullij satis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuisse tritissimum.

Mutuum muli scabunt.

Mvtvvm muli scabunt. Vbi improbi atque illaudati se uicissim mirantur ac prædicant. Translatum a mulis, qui sicuti reliqua iumenta, sese inuicem dentibus scabere solent. Citatur hic titulus, Mutuum muli scabunt, a Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Ausonius in altera præfatione monosyllaborum: Sed ut quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli scabunt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Symmachus in epistula quadã, Mutuũ, inquit, scabere mulos, cui prouerbio ne uidear esse consimis, præconium uirtutum tuarum, presso dente restringo. Non videtur autem adagium recte accipi posse, nisi malam in partem: veluti si indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus uicissim laudaret. Cuiusmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui se mutuum scabebant, ac mutuo officio alterum alter vicissim efferebant laudibus.

Frater, inquit, erat Romæ, consulti rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi,

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem se recitantes audiebant, ac laudabant,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus?

Tradunt operas mutuas.

Hvic confine est Terentianum illud ex Phormione, Tradunt operas mutuas. De adulescentibus, qui se vicissim in peccatis defenderent. Translatum videtur ab agricolis uicinis, qui mutuam inter sese operam cõmodare solent. Aut ab artificibus, qui mutua nonnunquam vtuntur opera: maxime fabri ærarij.

Senes mutuum fricant.

Hvc pertinet & iocus ille in prouerbium uersus, de senibus mutuo se fricantibus. Narrat autem fabulam Aelius Spartianus in Adriani imperatoris uita. Is Adrianus in balneo ueteranum quempiam, seruuli penuria, sese marmoribus affricantem conspicatus, eum, & seruulis aliquot & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter cessisse videntes, cœperunt & ipsi complures sub oculis imperatoris sese marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatẽ. At ille euocatis senibus, iussit vt aliũs alium uicissim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in vulgi fabulam cessit. Celebratur & Scipionis Aemiliani apophthegma, Iumenta quod manibus carent, alieno egere frictu. Quo significatum est, eos, qui res egregias gerere non possunt, egere præcone, quo famam sibi comparent.

Fricantem refrica.

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. i. Scalpentem uicissim scalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par est, de merente bene, bene mereri, & officium officio pensare. Suidas ab asinis metaphoram translatam existimat inuicem morsicantibus, & in vtranq. partem dici posse, qui se mutuis officiis adiuuant, aut qui se mutuis contumeliis afficiunt. In quam sententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, sed falso,

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Aristides in communi defensione quattuor oratorum, Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δίδωσι. Περικλέα δὲ καὶ τοῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις ἀναξίως φαῖεν οἱ Ὁμηρίδαι. id est, Scalpentem inuicem scalpere, etiam asinis uidelicet tribuit prouerbiũ. Porro Periclem cum leonibus magis, quam cum asinis esse conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id est, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato:

Διὰ παντὸς δὲ ἰέναι ... τὸ ἐπιχάρμειον.

Α δ᾽ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι, καὶ λάβοις τι. id est,
Semper illi mos erat in animo uoluere illud Epicharmi dictum,

Abluit manū manus, da aliquid, & aliquid accipe. Et melius trochaicus tetrameter Graecus constabit, si προλάβοις τι legas, λάμβανε τι. Quod idem alio loco citauimus, sed aliter, mendosum exemplar secuti, cum Graecus Plato nondum esset ad manum, quem consulere possemus. Cuius rei usum est commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam struat, quod temere Platonis scripturam inuerterimus. Quātum autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an νίψει, quandoquidem ut manus manui mutuū praestat officiū lauando, itidem et scalpēdo.

Aequalem uxorem quaere.

ΤΗΝ κατὰ σαυτὸν ἔλα, id est, Aequalem tibi uxorē ducito. Adagium admonet, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi ferme connubia inauspicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parentes admonet ut eiusmodi liberis suis uxores despondeant, quae non sint multo uel ditiores, uel potentiores. Prudenter. n. dici prouerbio, Tua sortis uxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atque a nonnullis Pittaco adscribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id est, Vxorem ducito ex aequalibus. Nam si duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in uitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit utra sibi e duabus ducenda esset uxor. Nam duae offerebantur: altera par opibus ac genere: altera utroque superior. At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit, uti pergeret ad triuia ciuitatis quo pueri lusus causa conuenirent, eos consuleret, & quod illi dedissent consilij, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt, Aequalem uxorem esse ducendam. Itaque adolescens altera praeterita, duxit aequalem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hac autem sententia hoc impensius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororem, cuius imperium fastidiaq. molestissime legitur tulisse: ut hoc dictum non in tempore, sed suo malo uideatur reperisse. Extat autem epigramma, tametsi illic ἐλᾶ, non δίου legitur, mendose opinamur: id est huiusmodi,

> Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνείρετο Πιττακὸν οὕτω,
> Τὸν Μιτυληναῖον παῖδα τὸν Ὑρράδιος.
> Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ μία μὲν δὴ,
> Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ᾽ ἐμέ,
> Η δ᾽ ἑτέρη, προβέβηκε. τί λώϊον, εἰ δ᾽ ἄγε μοι σὺ
> Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
> Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας
> Ἠνίδ᾽ ἐκεῖνοι σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος
> Οἱ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
> Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ
> Κείνων ἔρχεο φησὶ μετ᾽ ἴχνια. χ᾽ ὁ μὲν ἐπέστη
> Πλησίον, οἱ δ᾽ ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
> Ταῦτ᾽ ἀΐων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
> Δράξασθαι, παίδων κληδόνι συνθέμενος
> Τὴν δ᾽ ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην,

> Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos uersus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adscribere,

> Hospes Attarnites rogitauit Pittacon olim,
> Sic Mitylenaeon, Hyrradioq. satum,
> Magne senex, gemina cupiunt mihi nubere, quarū
> Et genere atque opibus conuenit una mihi:
> Altera praecellit, quid praestat consule, dicq.
> Vtra ex his potius sit capienda mihi?
> Hic baculum tollens, sic tela senilia, dixit,
> Consilium pueri, quod petis, expedient,
> Qui celer in gyrum iactatus uerbere turbo
> Assiduo, latis uertitur in triuiis.
> I, sequere illorum monitus. sic fatur, at ille
> Stitatur, referunt, tu tibi sume parem.
> Quae postquam audiuit, monitis puerilibus harens,
> A magnis hospes abstinuit thalamis.
> Atque parem paruas laetus traduxit in aedes,
> Sic Dion aequalem si sapis ipse cape.

Est autem allegoria a turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quisq. pro suis uiribus turbinem sibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad suum sexum transtulit prouerbium:

> Quam male inaequales ueniunt ad aratra iuuenci,
> Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
> Non honor est, sed onus species laesura ferentes:
> Si qua uoles apte nubere, nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾶν, id est, Sapientis est uxorem sibi parem congruamq. ducere. Huc adscribendū putauimus carmen illud ex Thesmophoriazusis Aristophanis titulo inscripta,

> Δέσποινα γὰρ γυνὴ γέροντι νυμφίῳ, id est,
> Regina siquidem mulier est sponso seni.

Idem admonet uersus ille Euripideus in Rheso,

> Οὐκ ἐξ ἀμεινόνων μ᾽ ἔθηκε γαμεῖν θέλω. id est,
> Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neq. uero solum id spectari conueniet, ut par sit uxor generis claritate, aut modo rei familiaris, uerum ut aetas non admodum discrepet, ut forma, ut uitae genus. Potest & longius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis conficiendo par & idoneus. Item ad uitae genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qui metu non auderent hiscere, ij quondam negabantur my facere audere. Refertur adagium a Varrone, libro De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare uerbum deductum a my literae uocabulo, quasi μῦζειν, propterea quod muti non amplius sonare queant, quam my. est enim ea littera maxime omnium mutā, praesertim in fine, mire os contrahens & occludens. Verba Varronis sunt haec: A quo idem dicit, quod minimum est, neque, ut aiunt, μῦ facere audent. Videtur esse carmen Ennianum. Nam hunc paullo superius citauerat. Dicit, quod minimum est, neque, ut aiunt, my facere audent. Est autem Graecis μύζω, tum sugo, tum naribus uocem reddo. Aristophanes, ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

> Τί μύζεις; πάντα πεπράξεται καλῶς.

Cum

Cum enim Mnesilochus dixisset, μῦ μῦ, id est, mu mu, Euripides respondet:

Quid mussitas? peracta sunt cuncta optime.

Et apud Latinos mutire ac mussare, est tacite ferre, et quasi vocem absorbere. Terentius:

Mussitanda iniuria adulescentium. Vergilius,

Mussat rex ipse Latinus.

Apud Aristophanem in Equitibus, duo priuatim apud se questuri quaedam de uitiis ciuitatis, senarium hunc concinunt:

μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ.

Ex quo licet coniicere hanc esse uocem loqui formidantium.

Ne gry quidem.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται, *id est, Ne gry quidem loquitur, hyperbole item prouerbialis apud Graecos, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam significat, aut sordes unguium rem videlicet uilissimam, aut vocem suillam, quam edere solent ij, qui grauantur sermone respondere, aut numisma minutissimum. Aristophanes in Pluto:*

Καί μι περιβαλεῖ τα,

Καὶ τοῦτ' ἀποκρινόμενος τῷ παράπαν, οὐδὲ γρῦ. *id est,*

Meq. ui subigit simul.

Atque interim rogatus, hac quid sibi uelint,

Prorsum nihil respondet, ac ne gry quidem.

Hinc & uerbum deductum γρύζειν. *Idem in eadem fabula,*

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε

Grunnire uero audetis etiam perditi?

Philostratus in uita Apollonij, Οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπέσχε γρύξαι, *id est, Haud quaquam locutus est, neque adduci potuit vt vel bisceret. Huius vocis usus admodum frequens est apud Aristophanem.*

Pili non facio.

Est *Latinis haec familiaris hyperbole: Non facio pili. Ne pilo quidem melior, cum minimum quiddam momenti significant. Catullus: Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem: Ego enim ne pilo quidē minus te amabo. Idem: Interea da Cappadocia, ne pilum quidem. Tametsi in vulgatis exemplaribus pileum hoc loco scriptum est. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non est in ore. Pili uilitas etiam Graecis in prouerbio fuit. Vnde* ἄξιος τριχὸς, *id est, dignus pilo, in hominem nihili. Quo durior erit trāslatio, hoc uenustior: Nā, Pili nō facio, pter hyperbolen nihil pene habet figurae. At ne pilo quidē doctior Ne pilo quidē iniucundior: Ne pilo quidē honoratior, atq. id genus orationes, quoniam paullo longius recedunt a simplici sermone, plusculum accipiunt gratiae.*

Nauci non facio.

Navci *esse, et nauci facere, pro eo quod est, nihili esse, & nihili facere, saepicule apud Plautum reperietur. Quid autem nauci significet, seruus quidam Plautinus, cum ea voce esset usus, tamen scire se negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit. Grammatici quidam, inter quos Pompeius Festus, aiunt nauci significare nucis putamen, aut oleae nucleum, aut eam membranulam, quae uisitur in medio nucis, iuglandis intersita: deniq. rei cuiuslibet putamen, quod Graeci* κέλυφος*, nauci uocatum existimant. Quidam a uoce Graeca deducunt* νάκη, *quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliae de nauci sententiae, quas qui uolet cognoscere, legat Festum in dictione Nacca. Nacci nō habeo, dixit Ennius apud M. Tullium libro de Diuinatione 1. Non habeo deniq. nauci Marsum augurem.*

Flocci non facio, aut Flocci facio.

Eadem *ratione dictum est: Flocci facere, & ne Flocci quidem facere, pro eo quod est, ne tantuli quidem facere. Est autem floccus, particula lanae, quae inutilis a vellere diuellitur atque euolat, aut certe simile quiddam nullius momenti. Exempla passim apud auctores obuia sunt, vt non uideatur operaepretium hoc inculcare loco.*

Huius non facio.

Ad *hanc formam pertinet illud Terentianum, ex Adelphis: Huius quidquam non faciam. Donatus admonet esse* δεικτικῶς *demonstrantis aut floccum, aut stipulā, aut summum digitum, aut huiusmodi quidpiam. Athenaeus libro duodecimo prodidit, Sardanapali statuam ipsius monumento impositam, hoc gestu digitorum, ut significaret res humanas omnes prorsus esse contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas.*

Vitiosa nuce non emam.

Apvd *Plautum est in Milite: Vitam tuam uitiosa nuce non emam, pro eo quod est, ne minimo quidem. Et vulgo dicimus, cassa nuce non emerim, & putamine nucis non emerim. Aristophanes in Pace:*

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἂν ἰσχάδος μιᾶς, *id est,*

Non emerim nec unica quidem nuce.

Consimile his, quod legitur apud eundem Plautum, citante Festo: Non ego istud verbum empsitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latinos nihili rem significare solitos, quemadmodum & Graeci dicunt, ΣΙΠΟΙΟ. *Rursum Butubata, qua uoce usus est, Neuius, pro nugatoriis, auctore Festo.*

Ne teruncium quidem insumpsit.

Est *aliquotiēs apud Ciceronē hyperbole teruncij, quod apparet esse genus minutissimi numismatis, ad Atticum. Atque etiam spero, toto anno imperij nostri, teruncium sumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiui duo: Neque ridiculos iam terunci faciunt: quemadmodum Graeci dicunt* ἀντ᾽ ὀβολοῦ, *pro re vilissima. Varro teruncium a tribus unciis dictum putat.*

Homo trioboli.

Itidem *Plautus in Poenulo hominem trioboli dixit, pro nequissimo, planeq. nullius precij. A nummo minutissimo. Cōsimili figura dixit Aristophan. in Vespis, pro uilibus versibus,* τριχοινίκων ἐπῶν. *Gregorius in epistulis de uili contemptoq. dixit,* μᾶλλον ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, *id est, Immo potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.*

Homo tressis.

Consimili *modo Persius tressem agasonem appellat,*

pellat, contemptissimum homuncionem. Idem:

Et Centum Græcos curto centusse licetur.

Id est, minimo. Tressem autem dixit noue, quasi tribus assibus æstimandum. Assis autem erat ærei nummuli genus. Persianum carmē sic habet in quinta Satyra:

Heu steriles ueri, quibus una Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est, non tressis agaso.

Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio supputabat? Iustinianus in præfatione Pandectarum, noluit adolescentes legum studiosos, veteri non minus ridiculo quam friuolo cognomine, nuncupari dupondios, sed Iustinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχός. id est, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius. Aristophanes in Ranis:

Εἰ πώποτ᾽ ἦλθον δεῦρ᾽, ἐθέλω τεθνηκέναι,
ἢ 'κλεψα τῶν σῶν ἄξιόν τι καὶ τριχός. id est,
Si quando ueni huc, emori sane uolo, aut
Si quid tuorum sustuli, dignum pilo.

Adagium commemoratur a Diogeniano.

Nec vno dignus.

Ἄξιος οὐδὲ μονάδος, καὶ ἄξιος μονάδος, id est, Ne vno quidē dignus, & uno dignus, de uilissimo. Translata metaphora a iactu talorum, in quo μονάς, id est, unionis numerus infimus erat. Deinum ubiq. in rationibus numerorum minimum quiddam est unio, ac ne numerus quidem, ut autumant philosophi. Ex aduerso, quem multi precij significant, hunc πολλοῦ τινος ἄξιον, id est, multa re dignum, trita figura Græci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id est, quauis re dignum, & e diuerso ὀλίγου ἄξιον, id est, paullo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem est ac plebeium, unius duntaxat hominis vice supputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est,
Vnus homo medicus multis æquandus honore est.

Ad quod respexit Plato lib. De legibus quinto: Ὁ μὲν γὰρ εἷς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. id est, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis æstimādus est. Ad hanc formam pertinent & illa rethorum figura, cum aiunt, vnum aliquem sibi pro theatro esse, & vnius cuiuspiam iudicium pluris se facere, quam infinitæ multitudinis.

Dignus obelisco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id est, Dignus obelisco, dignus quouis honore. Summis enim uiris eiusmodi columnæ ac pyramides erigebantur, magnificis inscriptæ titulis, aut ingentes colossi, sic enim stupidi principes olim fingi gaudebant. Tametsi prouerbium ancipitem habet sententiam, propterea quod Aristarchus obeliscis iugulare sit solitus, quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aureus in Olympia stato.

Qvem summo præmio dignum Græci significant, ei dicere solent: Aureus in Olympia statuere. Lucianus in Pseudologista, χρυσοῦς φασὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθείς, id est, Aureus, ut aiunt, in Olympia stato. Quod is honos id ætatis præcipuus haberetur, loco tam celebri, statuam inter illustres uiros habere. Huc allusit Vergilius, cum ait:

Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto.

Plato in Phædro, Ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν. id est, Polliceor me statuam auream tibi æqualem Delphis collocaturum. Ibidē paullo post, Παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ στάθητι, id est, Inter statuarum Cypselidarum monimenta, in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis χρυσήλατος, legit, aut certe somniauit, vt qui uerterit auream. Porro reges Corinthi dicuntur Cypselidæ a Cypselo qui pulsis Bacchidis e Corintho, ibidem imperio est potitus, summasq. coegit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo, τὸ Ὀλυμπίασιν ἀνάθημα Κυψέλου, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Allusit huc & Philostratus in Apollonij uita, καὶ στεφανώσουσί σε Ὀλύμπια, id est, & coronabunt te in Olympia. Nō dissimili figura dixit Persius, satyra II.

Præcipui sunto, sitq. illis aurea barba.

Quibusdam enim signis aurea barba consueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντός, Id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophista. καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντός, id est: Aliis videntur nulla re digni, aliis rursus quantauis. Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis pretij. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος, id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modum venerando: inde sumptum, quod olim apud Argiuos ex more patrij incorrupti puriq. clypeos quosdam gestantes, pompas agebant. Isq. honos erat illi ætati, prisco quodam instituto decretus.

Dignū propter quod uadimoniū deseratur.

Vbi rem maximi momenti uolemus significare, quæq. vel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia uadimonium deseratur. Nam qui vadati sunt, nō nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius secundus in præfatione Naturalis historiæ: Inscriptiones, inquit, propter quas uadimonium deseri possit, hoc est, quarum gratia omnia sint postbabenda, vel maxime seria. Seneca De beneficiis lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem uis maior excusat. Hæc Senecæ uerba declarant, uehementer urgens esse oportere, quod excuset uadimonij promissi desertorem. Horatius:

Et casu iam respondere uadato Debebat.

Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quam a nugis discedere. Consimilis est forma quasi pro aris focisq. dimicare, cū de re chara seriaq. certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, libro Pand. sexto, titulo de rei uendicatione, Laribus sepulchrisq. auitis carere. Finge, inquit, pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus sepulchrisq. auitis carendum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his

rebus

rebus quæ possis, dum ita ne deterior sit fundus, quam si initio non foret ædificatum.

In vtramuis dormire aurem.

IN *vtramuis dormire aurem, est animo otioso, securo, uacuoq. esse. Terentius in Heauton. Ademptum tibi iã faxo omnem metum, in aurem vtramuis otiose vt dormias. Vtitur eo & Basilius in epistula quadam, sed malam in partem, ita vt supinam securitatem intelligi uelit. Menander in Plotio apud Gellium,*

Ἐπ' ἀμφοτέρα δ' ἐπικλιθεῖσα μέλλει καθευδήσειν. i.
In aurem vtranque quandoquidẽ dotata est, cubes.

Sic enim uertit nescio quis.

In dexteram aurem.

EODEM *sensu dixit Plinius in dexteram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei dormias, non impune cessatur, id est, nihil est quod sis securus. Sic enim admonent medici, vt in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dexteram incumbamus. Cum experrecti redormire cupimus in sinistram. Porro qui leni somno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergefiat.*

Porrectis dormire pedibus.

HVIC *affine est illud,* ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, *id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede seruientibus,* καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῆς εὐχῆς· ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, *id est, Iamq. tandem quod optari solet obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius,* ἀνεκβάδην ἀναπαύομαι, *id est, Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otium. Et supinitatem, negligentiam, incogitantiamq. significamus.*

Naso suspendere.

NASO *suspendere, est nasre ac subdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet a suæ ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud veteres auctores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinij subscribamus: Et altior homini tan tũ quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere, nasus. Horatius in Sermonibus:*

-Naso suspendis adunco. Idem alibi:
-Balatro suspendens omnia naso.

Persius de Horatio, qui uafre tecteq. rideat,

Callidus exterso populũ suspẽdere naso. Idẽ alibi:
Disce, sed ira cadat naso, rugosaq. sanna.
Vnde nasuti vocãt, qui docte norint alios irridere.

Martialis,

Non cuicunq. datum est, habere nasum. Idem,
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Idem rursum,

Nasutus sis usq. licet, sis deniq. nasus. Persius,
-Rides ait & nimis uncis
Naribus indulges.

Græci simplici efferunt uerbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, *id est, irridere, uicissim irridere,* ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, *id est, naso. Cassius ad Ciceronem, libro Epistolarum familiarium decimoquinto. Quosq. vbi ridiculo aut scommatico dicterio laseris, velint rustice gladio,* ἀντιμυκτηρίσαι, *id est, uicissim naso suspendere.*

Dignus quicum in tenebris mices.

QVI *certissima esset fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio: Hoc nonne est turpe, dubitare philosophos, quæ ne rustici quidem dubitant, a quibus natũ est, id quod tritum est vetustate prouerbium. Cum enim fidem alicuius, bonitatemq. laudant, dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem De finibus libro secundo, Cur iustitia laudatur, an uerum est tritum vetustate prouerbium, qui cum in tenebris mices? Est autem micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, ut repente porrectis digitis, certantium vterq. numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit, libro de Diuinatione secundo: Quid est enim sors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit diuus Augustin. lib. de Trinitate octauo, capite quinto: Nam id, inquit, vbi uolumus facile habemus, vt alia omittam, uel micando digitis tribus. Porro qui cum micas in tenebris, ei liberum est, si uelit fallere. Proinde dignus qui cum in tenebris mices dicitur, qui sit usque adeo certa fide, ut nec si tuto possit, uelit quempiam mendacio fallere. Habent Græci simile quiddam: Dignus hic est, cui uel iniurato fidem habeas:* Ὅδ' ἐστὶν ἀνὴρ ᾧ πιστεύσαις κἂν μὴ ὀμνύντι. *i. Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuersum, Ne iurato quidem illi crediderim.*

Ex Iouis tabulis testis.

Ἐκ τῆς διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, *id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teste. Lucianus in libello De mercede seruientibus,* Εἴ τίς σε μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν εἴποι, τοῦτο ἐκεῖνο ἐκ τῆς διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, *id est, Si quis te adulterum, aut pæderastem dixerit, is prot inus, iuxta id quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Allusum est, ad diphtheram, in qua Iuppiter omnia mortalium acta describere fingitur a poetis.*

Atticus testis.

Ἀττικὸς μάρτυς, *id est, Atticus testis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatissimo atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem vanum, non inconcinne dixerit.*

Attica fides.

Ἀττικὴ πίστις, *id est, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis, minimeq. periuris, inde natum quod apud Atticos templum esset Fidei deæ constructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit his quidem uerbis: Si quis hoc rebellandi tempus quo Athenæ a Sylla captæ sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri uetustatisq. ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, vt semper & in omni re quidquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarẽt. Quintil. lib. 12. cap. de genere dicendi, scribit hunc in modum, Quos ego existimo, si quod in his finibus vberius*

uius inuenerint solum, fertilioremue segetem, negatu ros Atticam esse, quod plusquã acceperit seminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides nõ admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, si cum fœnore reddant quod creditum est.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, *id est, Græca fide, reperitur pro certa item fide. Fortassis idem cum proximo: nisi malimus per Ironiam accipere. Ausonius ad Paulum:*

Nobiscum inuenies κατὰ τὴν Ἀττικήν, *si libet uti*
Non Pœna, sed Græca fide.

Idem de Philone uillico suo:

Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit ubi non verbis, neque stipulationib⁹, sed præsente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Cliereta lena in Asinaria: Diem, aquam, solem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cetera quæ uolumus uti, Græca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν, *id est, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc sane nomine ea natio pessime audit olim.*

Punica fides.

POENORVM *perfidia in prouerbium abiit. quod ea gens peculiariter periurij uanitatisq. notata sit, quemadmodum abunde testatur T. Liuius. Cuius hæc verba sunt libro secundo de bello Punico: Quæ Punica religione seruata est fides ab Hannibale. Idem belli Punici secundi lib. primo: Has tantas uiri virtutes ingentia uitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, nihil ueri, nihil sancti, nullius dei metus nullum iusiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyriis Pœnorum auxilio destitutis. Rursum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicam præstiterunt: et quod modo citauimus ex ausonio, Pœna fide. Salustius in Iugurthino: Comperio Bocchũ magis Punica fide quam ob ea quæ prædicabat, simul Romanos & Numidam spe pacis detinuisse. Plautus: Nemo me Pœnus Punior, alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi semper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas scit, sed dissimulat sciens se scire, Pœnus plane est, quid verbis opust.*

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

QVI *coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic prosunt, illic lædunt, falsam beneficij spem ostentant, vt nullis occasionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem ostentare. Translatum ab his, qui canes ostentato pane pelliciunt: deinde accedentibus saxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.*

Nũc petit cũ pollicetur, aurũ inhiat, vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expostulare volui, quam lacessitus publice defendere, vt animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter allusit, scribens ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epistula ad Eusebium episcopum Cæsariensem. ὥσπερ ἄν τις τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλήν, τῇ δὲ παίειν τὴν παρειάν, *id est, Perinde quasi quis eiusdem uiri altera manu scabat caput, altera malam feriat.*

Ex eodem ore calidum, & frigidum efflare.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, *id est, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundem modo laudant, modo vituperant, ex eodem ore calidum ac frigidum spirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Auiani fabulatoris. Satyrus quidam cum vehementer algeret, hyberno gelu supra modum sæuiente, a rustico quodam inductus est in hospitium. Admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret is respondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde ubi extructo foco, apposita mensa, in pultem feruidam rursum inflaret, magis etiam admiratus, sciscitatus est, quid hoc sibi uellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus surgens a mẽsa: Quid ego audio, inquit. Tun' eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neque enim mihi ratio est, cum eiusmodi homine commune habere hospitium. At huiusce rei, quam Satyrus admirabatur, causam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione trigesimaquartã, problemate septimo, idq. ideo fieri putat, quod qui vehementius efflat, is non mouet uniuersum aerem, sed ore contractiore paullulum uenti expirat, ut calor ab ore profectus, a reliquo aere, quem ob impetum plurimum mouet, continuo euanescat, atque in frigus abeat. Id quod secus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adscribi poterit, quod refert secundo libro Plinius, plus quam prodigiosum, fontem esse quendam in Dodona, qui cum sit frigidissimus, & faces si quis ardentes immergat, extinguat: si extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & uituperare, eleuare atque attollere: Item in Iureconsultos, qui causam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum sensum detorsit Plutarchus, quod Circe eadem virga mentem adimit, ac reddit; pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic senarius prouerbialis,*

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ, *id est,*
Laudare eundem, carpereq. uiri est mali.

Athenæus libro quarto docet esse fistulæ genus, a Græcis dicitur μάγαδιν, *siue* παλαιομάγαδιν, *hic quod idem & grauem & acutam uocem reddit. Vnde uersum adducit ex Alexandride:*

Μάγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν, *id est,*
Grande ac pusillum Magade proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, *sonare simul duas voces, grauẽ & acutã* διὰ πασῶν, *vt vocant musici. Aristot. sectionis decimanona, problemate iuxta Græcos codices decimoctauo, iuxta Theodori uersionẽ vicesimo*

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος, id est, Adamantinus, pro eo quod est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit: de qua Plinius lib. 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamãtes deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrum utrinque dissultet, incudesq. etiam ipsa dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulq. ignium uictrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen indomita uis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quidquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Hesiodus,

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχων κρατερόφρονα θυμόν. id est,
Durus at his animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide,

Καί κ' ἔμ' ἴσως ποτίδοι, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐστί. i.
Me quoque respiciet, neque enim est adamantina forsan. Eodem pertinet quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis uinculis irretientem Venerem & Martem: quod Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas uocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δὴ δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. id est, Oportet nimirũ adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ᾤετο δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέλυσεν. id est, Ex hoc autem progressa ac paullatim serpens circa adolescentem remissio, adamantina illa vincula, quibus senior Dionysius dixerat se relicturum astrictam monarchiam, soluit ac perdidit. Horatius in Odis:

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi:

-Si figit adamantinos.
Summis uerticibus dura necessitas.
Clauos.

Itidem Augustinus aduersus Manichæum: Sed cum ostendere cœpero certas necessariasq. rationes, quæ illas propositiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexa consequuntur. Deniq. scriptoribus aliquot propter infatigatam studij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In consimilem sensum usurpat Pindarus in Isthmiis encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortissimum, qualis est Naxiacos inter reliquas.

Φαίης κέ νιν ἄνδρ' ἐν ἀεθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id est,

Diceres sane eum uirum inter athletas esse Naxiam in ceteris saxis, ferriq. domitricem cotem. Plinius lib. 36. cap. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in precio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascerentur. Est autem Naxus una Cycladum haud procul a Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid secutus incertum. Plinius ponit Naxũ oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraq. sunt, compluribus locis esse commune. Addit Creticam cotem appellatam Noxiam, quæ eadem dicta sit ναξία. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicandum & prodendum quod fallebat, quã ad robur, quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Vnde considerandum an in Plinio pro Cypro legendum sit Creta, aut Naxo.

Ferreus aheneus.

SIMILI figura, ferrea atque aheneo dicuntur, quæ solida firmaq. significamus. Vergilius,

Non mihi si centum linguæ sint, oraq. centum,
Ferrea uox.

Quo quidem in loco videtur expressisse illud Homericum ex secundo Iliados libro,

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id est,
Non mihi si sint ora decem, totidem quoq. linguæ,
Vox infracta, animusq. mihi simul æreus adsit.

Horatius in prima epistula,

-Hic murus aheneus esto.
De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. id est,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clausa est.

Idem Odyssea E. -Οὐδέ μοι αὐτῇ.

Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id est,
-Neque enim mihi scilicet ipsi,
Ferreus est animus sub pectore, sed miserescens.

Et Iliados Ψ. Σιδήρεον μένος τὸ πυρὸς id est, Ferream incendij uim dixit.

-Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id est,
Ferrea uero ignis venit in præcordia uirtus.

Paullo diuersius est, quod Cicero Atilium ferreum scriptorem uocat, pro duro atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quæ parum sunt artificiosa: contra mollia, quæ summa arte perfecta. Verba M. Tullij lib. De finib. 1. sunt hæc: Electram tamen male conuersam Atilij mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum scriptorem.

Cornea fibra.

NEQVE dissimili figura dixit Persius,

-Neque enim mihi cornea fibra.

Nam cornua & durissima sunt, & sensu carent, quẽadmodum & vngues. Quanquã potest & a corno arbore corneum dici, cuius lignum durissimum esse constat. Persii carmen in prima satyra sic habet,

Non ego cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quãdo hæc rara auis est, si quid tamẽ aptius, exit,
Laudari metuam, neq. enim mihi cornea fibra est.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, silicem, ferrum, cornu in pectore gestare dicuntur.

Aiacis risus.

Αἰάντειος γέλως, id est, Aiacinus risus. In eos, qui temere ac vecorditer ridens: Id quod apposite dicetur in homines mortiferis uoluptatibus gaudentes, breui perituros: aut q malefactis gaudẽt, mox pœnas daturi. Cuiusmodi risum elegãter describit Homerus in Odyss. Υ.

Μνηστῆρσι

Μνηστῆρσι δὲ παλλὰς ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ᾽ ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ᾽ ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ᾽ ὠίετο θυμός. id est.
Deinde procis risum commouit diua Minerua
Haud compescendum, mentemq. excussit, at illi
Protinus attoniti malis risere alienis.
Mandunt interea tabentes sanguine carnes.
Lumina complentur lachrymis, mẽs anxia mœret.

Adagium natum est ex historia Aiacis. Is adeo grauiter tulisse legitur Vlyssem sibi prælatum in capessenda successione armorum Achillis, vt præ dolore in insaniam uersus sit: itaq. gladio districto in gregem pecorum insiliit, existimans sese Græcorum copias cædere. Tum duos quosdam maximos sues a trabe suspensos flagris cecidit, arbitrans hos esse Agamẽnonem atque Vlyssem, quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimum erat iratus. His igitur suibus plurimo cum risu insultauit, addens conuicia quæcunq. suggerebat splendida bilis. Deinde postea quam resipuisset, partim pudore, partim metu, sibi mortẽ consciuit. Nec intempestiuiter torquebitur in eos, quibus risus oboritur nulla de causa, quem vulgo dicunt, aut insaniæ, aut stultitiæ argumentum esse. Attestatur & senarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ᾽ ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id est,
Ridet fatuus, vt nulla risus causa sit.

Canis uindictam.

Κυνὸς δίκην, *id est, Canis uindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia uicus quispiam est, qui Thracum dicitur, propterea quod olim a Thracibus sit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberrasset, Thraces de more suo mactatum sacrificarunt, ac deuorarunt. Quod ubi comperisset Archelaus, talentum eis mulctam dicit. Verum cum illi soluendo non essent, Euripidem subornarunt, qui regẽ exoraret vt sibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Postea uero cum Euripides in sylua quadam solus esset, & Archelaus a uenatu reuerteretur, canes Euripidẽ cinctum discerpserunt, deuorarunt q. Existimatum est autem, eos canes ex eo prognatos fuisse cane, quem Thraces sacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis uindictam, subaudiendũ passus est, aut aliud commodius. Valerius Maximus libro 9. capite de morte non vulgari, refert. Euripidem cum ab Archelao rege Macedonũ cœna adhibitus fuisset, domum a conuiuio repetentem, a canibus fuisse discerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immissos fuisse, confirmat A. Gellius Noctium Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuisse Arrideum Macedonem, & Cratenam Thessalum poetam, quos Euripidis gloria urebat. Hi finxerunt eum a regiis canibus dilaceratum fuisse. Sunt qui narrent, eum non a canibus, sed a mulieribus fuisse dilaniatum, cum intempesta nocte Craterum adolescentem peteret, Archelai amasium. Testatur enim & Gellius Euripidem* μισογύνην, *id est, mulierum osorem fuisse. Sed quod ad superiorem attinet opinionem, fabulam non usquequaque dissimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terrestrium animantium & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens canem reperit, corpus hominis interfecti seruantem: cumq. cognouisset eum tertium iam diem impastum manere, nec a cadauere diuelli, iussit extinctum sepeliri, canem secum adducendum curauit. Paucis post diebus militum delectus est actus, omnesq. regem sedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conspicatus est: in hos protinus iratus, cũ clamore irruit, ac sæpius allatrauit, subinde respectãs Pyrrhum, adeo vt non solum ipsi Pyrrho, sed & omnibus qui aderant, suspicio nasceretur. Proinde eum & alia nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliũde, duo comprehensi sunt, & facinus confessi, supplicio sunt affecti. Addit & Hesiodi interfectores, ab ipsius cane proditos, supplicium dedisse. Subiicit his, quod sua memoria dicit accidisse. Quidam irrupit in Aesculapii templum, sublatis aureis & argenteis aliquot monumentis, clam & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis templi custos, cui nome Capparus, nam indignus qui periret* αἰσθόμενος, *cum uideret neminem adituorũ sua voce commoueri, fugientem sacrilegum est insecutus, ac primum quidem saxis petitus, haud tamẽ discedebat. Exorto die non accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rursum iuxta dormientem cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur: quod si qui uiatores fuissent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat ac sæuiebat. Hæc cum ab aliis alii dedicissent, simulq. & canis & hominis figuram cognouissent, sacrilegum apprehenderunt, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam ac gestiente, quod maleficum esset uenatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusq. rei cura sacerdotibus mandata. Verum vt ad prouerbium redeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quotiens auctor illati mali dissimulatur. Veluti cum ueneno tollitur inimicus, & spargitur in vulgum rumor, illum febri perisse: aut cum princeps immissis in ædes alicuius satellitibus omnia diripit, & fama dissipatur, a latronibus fuisse spoliatas: aut cum tyrannus subuertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magistratus, tanquã illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodq. nemini possis imputare, id canis accidisse morsu.*

In tuo regno.

QVOD *cuiusq. priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,*
Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.
Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id nisi in tuo regno essemus, non tulissemus. id est, in tua uilla. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ villa tũ erat Crassi. Quin etiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenq domi regem esse: quod tamen ab ipsa usque antiquitate manasse uidetur. Quandoquidem apud Homerum Odysseæ A. uersiculus hic extat,
Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ᾽ ἡμετέροιο. id est,
Aedibus in nostris ego regem gessero sane.

In

vt est colore sanguineo, nã hinc etiam uocabulum, ita si teratur, sanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigiosa uis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo,

–Ὥς τε μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν. id est,
–Sic uti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq. rursum ac demouet.

Confine est illi, quod alibi diximus,

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς τε καικίας νέφος. id est,
Ad se attrahens ut Cæcias nubes trahit.

In syluam ligna ferre.

IN *syluam ligna ferre, est aliquem iis rebus augere uelle, quibus ipse maxime abundet. Horatius in Sermonibus,*

Atq. ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum insomnia uera,
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Græcorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus, In mare deferre aquam: quorum utrunque nos epigrammate quodã coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Syluæ ligna, uago mari addere undas.

Vtrunq. congruit cum eo, quod alio retulimus loco, vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, *id est, Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus uehementer prudentem: aut cum conamur exponere, quæ per se sunt clarissima: aut sermone celebrare, quæ sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare solet, non mutuo accipere. Refertur in ijs collectaneis, quæ Plutarchi titulo, circumferuntur. Et simile quiddam apud Fabium de iis qui per se clara conantur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre.*

Fontes ipsi sitiunt.

FONTES *ipsi sitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petunt ab aliis quod ipsis affatim abundet domi. Cicer. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Significat fratrẽ magis abundare uersibus, quos tamen a se petat, perinde quasi carminum indigens. Idem ad Attic. lib. 12. Non ad* ἀργύρου κρήνην, *sed ad* ἔρανον *eum uenisse vt scribis, in tantis præsertim angustiis.*

Ipsa olera olla legit.

IPSA *olera olla legit, In eos quadrabit, qui suum ipsorum uitium in aliud quippiam reiiciunt: aut qui sic ad scelus aliquod quasi facti, ut non possint non peccare. Catullus in Cæsarem:*

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe.
Hoc est quod dicunt, ipsa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata est: uel quod absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera quæ non coquet, nisi si quis immiserit. Non igitur olla in causa est, sed qui iniicit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, Ipsum ferrum uirum attrahit. Id a nobis alio dictum est loco, in prouerbio Tollenda mali occasio. Item Ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀρὰ, *id est, Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Aeschylo huiusmodi fabulam: Eteocles & Polynices, de more patri ex unoquoq. sacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudẽtiam atque incogitantiam, coxam, hoc est, posteriorem partem misissent, ille existimans id non obliuione, neque imprudentia, sed contumeliæ causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alij narrant, Oedipum, simul atque cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre consuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quæ res ubi eius loci incolis cognita est, Oedipum expulerunt urbe. Ille in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate nõ defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutua cæde extincti sunt: Mater sibi mortem consciuit: Oedipus ipse fulmine ictus interiit. Cuiusmodi autem fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi* τὰς τραγικὰς ἀρὰς, *i. Tragicas execrationes occurrisse. Esse .n. sine domo sine ciuitate, priuatũ patria, pauperem, palantem, uitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum ignarum etiãnum de quo Phœbus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc est, in se precantem. Euripes in Phœnissis,*

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas preces precatur liberis.

Verba Iocastæ de Oedipo. Idem in Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polynici, vt fraterna manu occideretur, uicissimq. occideret,

–Τὰς δὲ συλλαβὼν ἀρὰς
Ἅς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. *& reliqua quę sequũtur. i.*
Hæc te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, vti ne ue natali solo
Potiare bello, ne ue ad Argos postea
Redire liceat, immo fraterna manu
Perimaris, ac vicissim eum dedas neci
Qui te expulit, fratrem. Ista vobis imprecor,
Testorq. patrij triste numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis,

Diris agam vos, dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiusmodi autem parẽtum in liberos deuotiones esse formidandas, Homerus quoq. testatur Iliados ι. Cum Phœnix narrat se paternis execrationibus obnoxium fuisse, idq. contigisse quod illi fuerant imprecata. Carmen Homeri sic habet,

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id est,

Orat

Orat ne in genibus proles aliquando sederet
Ex me nata suis, diiq. audiuere precantem.

Efficimus pro nostris opibus mœnia.

EFFICIMVS *pro nostris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq. facultatibus homines, qui tamen ipsi quoque pro rei modulo uiuunt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, scaphiis, & cantharis batrochis bibunt. Nos nostro Samiolo poterio, tamen uiuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieq., Pusilla auicula pusillos nidulos construunt.*

Omnium rerum uicissitudo est.

TERENTIVS *in Eunucho, Omnium rerum uicissitudo est. Quæ sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuũ, nihil stabile, sed omnia uelut æstuario quodam fluxu refluxuq. decedere atque accedere. Atque his vicibus, ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, uoluptas, eruditio: deniq. quidquid est, aut commodorum aut incommodorum. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter describit.*

-Μόνοις δ' οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάντ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνῄσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ πικρὰ γίγνεται, καὖθις φίλα.

Quorum carminum sententiam vtcunq. reddemus.

-Solis deis
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cuncta tempus impotens.
Terra per hoc uis atque robur interit,
Simulq. nostri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantis
Haud unquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his statim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac tristitia, &
Ingrata dudum grata fiunt inuicem.

Homerus item Iliados Z.

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *id est,*
Nunc his nunc illis contingit uincere.

Item Iliados Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα *id est,*
Communis Mars, inq. vicem perimit perimentem.

Neque uero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poetæ figmẽtum de duobus doliis, ex quibus Iuppiter uarie miscet res mortalium. Carmẽ extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧ μέν κ' ἀμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. i.

Dolia nanq. Iouis duo stant in limine, plena
Muneribꝰ quę is donat, in hoc mala sũt, bona in illo.
Hinc miscens dispensat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens ac tristia, nunc bona rursũ.

Tractum videtur adagium ab Aesopi responso. Is enim rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iuppiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν, *id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,*

Τὰ θνητὰ τοιαῦτ' ἐστὶν οὐ ταὐτῷ μένει. *id est,*
Eiusmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret statu.

Euripides in Icetidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάντ' ἀναστρέφει πάλιν. *id est,*
Fortuna cuncta uersat in contrarium.

Theognis in sententiis,

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. *id est,*
Nunc etenim huic librã inclinat, nũc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideas.

In quibꝰ uersibꝰ Theognis, ut illud obiter indicemus, allusit ad locum Homericum in Iliados θ. vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorum ac Græcorum fata. Fertur in eandem sententiam huiusmodi versiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *id est,*
Varias uices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπεια, *id est, Circulus res mortalium, vt subaudias, sunt, quod circumagantur, & velut in orbem recurrãt, fortuna uersante rotam. Item Pindarus in Therone,*

-Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι.
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucũda ac tristia, æstus in morem, vicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, *id est, Victoriam alternatim nunc his nunc illis obtingentem.*

Iucunda uicissitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκὺ, *id est, Iucunda rerum omnium vicissitudo. Sententia prouerbialis, cum ab aliis passim auctoribus vsurpata, tum uero ab Aristotele 1. Rhetoricarum præceptionum lib.* Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδὺ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν. τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Varietas quoque, uicissitudoq. iucunda. Fit enim iuxta naturam transmutatio. Quod autem semper idem stati perpetuiq. habitus, paris satietatem. Vnde illud dictum est, Vicissitudo rerum omnium iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moralium Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste,* Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Mutatio iucunda rerum est omnium. Eodem allusit Vergilius in Bucolicis,*

Alternis dicetis, amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus,

Nil iucundum, nisi quod commendat uarietas.

Item alter huic consimilis,

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, vt nihil esse possit tam suaue, quod non abeat in nauseam, si paullo diutius utare, nihil tam egregium, quod idem diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates commendat rarior usus.

Varietas autem tantam in omni re uim habet, vt cõ-

mendatione

mendatione nouitatis interdum & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari.

INVITIS *canibus uenari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod a nolentibus extorquetur. Neque eorum officio utendum, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminãs, ne se, suãq. sororem inuitas viris collocet: Stultitia est, inquit, pater, venatum ducere inuitas canes. Additq. sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.*

Inuitos boues plaustro inducere.

SIMILE *dictum etiam hodie perseuerat vulgo celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:*

> Μή μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶν ὑπ' ἄμαξαν ἔλαυνε. id est,
> *Inuitum ne me scutica, stimulisq. subactum*
> *Vistudeas unquam ducendo inducere plaustro.*

Velocem tardus assequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id est, *Assequitur celerem tardus. In eum competet, qui uiribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagium ex Odyssea Θ. vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet uxorem Venerem, quod furtim cum Marte congrederetur, nec uires suppeterent, quibus adulterum deprehẽderet, ad artes atque ingenium confugit. Lectum suũ adamantinis atque inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi fecisset, foras abire se simulat. Deinde cum in arctissimis essent cõplexibus, Mars & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterij testes. Quo loco Homerus:*

> Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
> Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
> Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
> Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφείλει. id est,
> *Nonnunquam assequitur tardus, celeremq. citũq.*
> *Sic uti nunc Vulcanus, vt est vestigia tardus,*
> *Mauortem capit, qui pernicissimus vnus*
> *Cunctorum quicunq. tenent supera astra deorum.*
> *Et quãquã est claudus pede, rẽ tamẽ arte peregit.*
> *Proinde etiam debet pœnas deprensus adulter.*

Eodem pertinet apologus de vulpe & coruo, prædam eandem cursu petentibus, quam vulpes celeritate impar, ingenio sibi uindicauit. Item de cancro cursu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, uolatu certãte cum aquila. Accidit huiusmodi quiddam & in piscibus, vt qui tardissimi sint, arte capiant uelocissimos. Quorum de numero est Raia, quæ abdens sese locis harenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosq. ad os usque pertrahit. Item torpedo abscondit sese in harena, limo ue: ac pisces forte incidentes torpore afficit, atque ita depascitur. Qua quidem arte uenatur etiam hominem. Occultat sese & pastinaca, Græcis trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atque ita fit, vt cum sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiantur mugilem habentes in aluo. Auctor est Aristoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono testatur, mugilibus præcipuam esse uelocitatem, vt aliorum piscium non timentes, ita suersa nauigia superiactent. Theognis adagium retulit ad hunc modum.

> Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. i.
> *Callidus ac tardus celerem insectando prehendit.*

Aquilam testudo vincit.

AB *hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in uita Menedemi philosophi, ex Achæi poetæ satyra, cui titulus Omphale,*

> Ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς
> Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς βραχεῖ χρόνῳ. id est,
> *Capta est profecto celer ab imbecillibus,*
> *Et aquila tempore in breui a testudine.*

Hos senarios ait vsurpare solitũ Menedemũ in eos, qui secũ in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi pot per ironiam, aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, & quod uiribus nõ potest, assiduitate cõficit.

Intẽpestiua beneuolẽtia nihil simultate differt.

SENARIVS *est Græcis prouerbij uice celebratus,*

> Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id est,
> *Par odio importuna beneuolentia.*

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc uersu Hippolytum respondisse Phædræ nouercæ, dicenti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui dum officiosi student esse, non habita temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis & intempestiuis laudibus conciliant homini inuidiam: aut qui pecuniã suppeditant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis,

> Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id est,
> *Cum nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.*

Huc respexit Horatius in epistulis.

> *Nil moror officium, quod me grauat.*
> *Rursum alibi.*
> *Sedulitas autem, quem stulte diligit, urget.*

Ad idem Seneca libro de beneficiis 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorum munera, & hostium uota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Quid autem turpius, quam quod euenit frequentissime, vt nihil intersit inter odium & beneficium? In his Senecæ verbis, pro uota, quod nos ex uetustis exemplaribus reposuimus, vulgati codices habebant acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac usu uenit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paullo longius deflectatur: veluti si dicas, nullos æque nocere bonis litteris, atque hos qui sedulo quidẽ at parum feliciter tractant eas. Aut neminem magis officere famæ, quam ineptum præconem. Aut secundam fortunam nocentiorem esse aduersa.

Nosce tempus.

Γνῶθι καιρόν. i. *Noueris tẽpus. Celebratur in primis inter septẽ sapiẽtũ apophthegmata: ac, vt alia pleraq. pluribus auctoribus adscribitur a nullo nõ usurpatũ. Hesiodus,*

O Μέτρα

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.
Huc allusit Theocritus in Idillio:
Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Verum alia aestiuo, atq. hyberno tempore fiunt.
Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quidquid intempestiuum sit. Adeo cunctis in negotijs plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obseruatio. Idem admonent Graecorum sententiae,
Μέγιστον τὸ μικρὸν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data.
Rursus alia,
Καλὸν τὸ καιροῦ πανταχοῦ εἰδέναι μέτρον. id est,
Res bella cunctis nosse temporis modum.
Praeterea Pindarus in Pythijs,
Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id est,
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.
Item illud Horatij,
Dulce est desipere in loco.
Tantam uim habet opportunitas, vt ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex uoluptate molestiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra, breuiterq. rerum omnium naturam permutet. Haec in aggrediundo conficiendoq. negotio praecipuum habet momentum: vt non sine causa veteres uideantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Graecos mas est hic deus, appellaturq. καιρός. Eius simulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotae pennatis insistens pedibus, vertigine quam citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabra, vt illa facile prehendi queat, haec nequaquam. Vnde dictum est, occasionem arripere. Ad quod erudite simul & eleganter allusit quisquis is fuit, qui uersiculum hunc conscripsit,
Fronte capillata, post haec Occasio calua.
Sed libet & Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiramur. Est autem huiusmodi,
Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος. οὔνομα δὲ τίς,
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ δία. τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοὔνεχ' ὁ τεχνίτης με διέπλασεν; εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.
Quos versus nos ita uertimus, non quo cum archetypo Graeco certaremus, sed crassiore, sicuti solemus, Minerua, planeq. ex tempore: videlicet vt intelligi duntaxat possint ab his qui Graece nesciunt.
Quae patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictum est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. cur age pinnis
Insistis? uoluorq. ac rotor assidue.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam,
Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.
Quid dextra sibi vult inserta nouacula? signum hoc
Quod quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
Quisque vti me, quotiens offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis praeterij pedibus,
Is quanquam uolet inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac vertero terga uiro.
Hac itaq. idq. tua me finxit imagine causa
Hospes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamq. domus hic prima in fronte locauit.
Scilicet vt cunctos & moneam & doceam.
Non ab re fuerit & Ausonianum epigramma subscribere: quod, vt admonet Politianus, e Graeco uidetur effictum, quanquam cum alijs nonnullis diuersum, tum illo potissimum nomine, quod hic additur poenitentia comes. Carmen sic habet,
Cuius opus? Phidiae, qui signum Pallados, eius
Quiq. Iouem fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea, quae rara, & paucis Occasio nota.
Quid rotulae insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quae
Fortunare solet, trado ego cum uolui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo, sed heus tu
Occipiti caluo es? ne tenear fugiens.
Quae tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quae sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quae facti, non factiq. exigo poenas,
Nempe vt poeniteat, sic Metanoea uocor.
Tu modo dic quid agat tecum? si quando uolaui,
Haec manet, hanc retinent quos ego praeterij.
Tu quoq. dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζειν, id est, Lucernam olet. De re meditata, multoq. studio elucubrata. Inde ductum quod studiosi ad lucernam vigilantes soleant elaborare, si quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demosthenem, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ὄζειν, id est, Enthymemata lucernam olere, quod omnia de scripto diceret, ac praemeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei quam vini consumpserit. Erat. n. abstemius, et ὑδροπότης: atque extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis & Cleanthis lucerna.

ARISTOPHANIS & Cleanthis lucerna, propter insignem studij diligentiam in prouerbium abiit. Vt is ad Aristophanis aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio exquisitaq. cura singula pensitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod nō solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui praeterire, qui poetarum modo verba, vt significant, expediunt. Videtur autem adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quae post illius mortem magno aere redempta est. Caeterum quod ait Iuuenalis,
Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
magis pertinet ad inuestigationem, quam ad lucubrationem.

De

De plaustro loqui

LIBERTAS veteris comœdiæ eousque progressa est, vt non solum ciuium primates, uerum etiam deos nominatim taxaret, id quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aesculapium, reliquosq. deos omnes contumeliose tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quoniam aūt apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebātur a iuuenibus, ore fece collito ne possent agnosci, qui magna licentia in obuium quenque dicteria iaciebant, inde natum adagium, ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id est, Tanquā e plaustro loqui, de his qui palam ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis dicens, Οὐ μὴ σκώψῃς, μηδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. id est, Non me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones isti. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem, quæ posterioribus etiam seculis durauit apud Athenienses. Nam in festo, quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum concitandum accommodatis, quæ sedentes in plaustris pronunciabant, inuicem sibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleusinia sacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quibus mulieres curru uehebantur, atque interim dum ueherentur, ex more mutuis conuiciis sese lacessebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς ἀφειδῶς ἦδη τῶν θεῶν, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται, καὶ μὴ φείδεται ὅστ' αἴτιος, ὅτι καὶ ἄλλ. i. Vt nulli deorū parcit, uerū e Plaustro libere loquitur, Corripiēs simul insontē, pariterq. nocētē. Obiicit et Demosthenes Aeschini, quod in se ueluti de plaustro dicēda & non dicenda protulisset. Vnde hoc ipsum, veteris commœdiæ licentia, prouerbij quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad Rusticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas personas eligam atque perstringam. Allusit huc Aristophanes in Equitibus,

> Ὤμοι σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id est,
> Heu mihi nihil tu loqueris e plaustrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ uocantur plaustrorum fabri.

Plaustra conuiciis onusta.

EODEM allusit Lucianus, cum ait in Eunucho, καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων id est, Et solida plaustra conuiciis onusta inter se effundebant. Loquitur de duobus philosophis inter sese contumeliose altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuiciorum, quantum plaustro possit uehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbij naturam pertinet, cū dicemus, plaustra promissis onusta, & naues pollicitis onustas, pro maximis amplissimisq. promissis. Nam et ἁμαξιαῖα, id est, plaustralia Græci vocant magnifica, fastuosaq., a plaustris ducto nomine. Alexis apud Athenæum libro nono, detorsit in bonā partem, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα περιφέρων ἀγαθῶν ἁμάξας. .i. Apposita mensa est, ac dein circumtulit rerū bonarum plaustra.

Tollat te, qui non nouit.

TOLLAT te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos esse nobis significabimus, neque posthac posse ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui non nouit. Refertur a Quintiliano libro sexto: Simile est, inquit, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportune aptata, vt de homine in aquam lapso, ut alleuaretur roganti; Tollat te, qui non nouit. Hæc Fabij uerba alioqui subobscura, uelut interpretatur Horatius in Epistulis, agens de scurra Plano, qui sponte sua sæpe cadens, tanquam crure fracto, miserandis uocibus prætereuntes implorabat, vt humo tolleretur. Peregrinus autē quispiam ac doli ignarus, si quando alleuaturus accessisset, a scurra ludibrio habebatur. Verum ubi iam illius simulatio plerisque innotuisset, isq. aliquando crure vere fracto tolli precaretur: nemo subuenit, omnibus Planum solitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Aristotelem dixisse ferūt, qui rogatus quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Versus Horatij sunt hi:

> Nec semel irrisus triuiis attollere curat.
> Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
> Lachryma, per sanctum dicat iuratus Osirim
> Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
> Quære peregrinum, uicinia rauca reclamat.

Porro uocem hanc Planus, A. Gellius libro 16. cap. 7. commemorat inter verba inusitata, quibus usus sit Mimus Laberius, aitq. significare sycophantam. Quanquam eodem nomine usus est M. Tullius, eodem significatu, in oratione quā dixit pro Cluentio. Est aūt dictio Græca πλάνος, significatq. tū errorē tū impostorē. Potest & hoc pacto efferri adagium, quære hospitem, aut quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos a quibus aliquando sumus delusi, eisq. experientia facti cautiores, minusq. creduli. Simile est illud Iuuenalis,

> Circuit & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, id est, Non iterum vulpes, subaudi, decipitur.

Oppedere, & oppedere contra tonitrua.

OPPEDERE prouerbialiter, pro reclamare et cōtēnere reperimus vsurpatū. Horatius in Sermonibus, Vin tu curtis Iudæis oppedere? Aristophanes in Pluto,

> Καὶ τῇ πενίᾳ ἀντιπαρδεῖν.
> Rursum in eadem alibi,
> Καὶ τῇ πενίᾳ καταπαρδεῖν. id est,
> At paupertati oppedere tristi.

Quod iam diuites facti paupertatē negligere possent.
Idem in Nubibus.

> Καὶ βούλομαι ἀντιπαπαρδεῖν πρὸς τὰς βροντάς.
> Voloq. ipsum oppedere contra cæli tonitru.

Verba sunt Strepsiadis adorātis nubes, & cōtēnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodā in scena repræsentari solito, lapillis ex amphora in vas quoddā æneū præcipitatis, atq. ita tonitrui strepitū imitātibus, ut hoc sit uelut obstrepere tonitruis. Nos opinamur allusum ad ueterū poppyssandi consuetudinem. Antiquitus enim cū fulguraret, poppysmatibus obstrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Aristophanes in Vespis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσι. i. Quod si fulguraro, poppysant. Vnde quidā per iocum, uelut perperā imitantes aliorū poppysmata, crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in

barbarum quempiam ac vilem homuncionem olim dicebant. Nam negotiatores olim in mediterranea salem importantes, mancipia reportabant a barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia sale commutare. Vnde comicus quidam,

Θρᾷξ εὐγενὴς ἐν χοινικίοις ἠγορασμένος. *id est,*
Generosus es Thrax sale redemptus scilicet.

Huiusmodi ferme referuntur a Zenodoto.

Salis onus unde uenerat, illuc abiit.

Ἁλῶν δὲ φόρτος οὗτος ἦλθεν αὖθ' ὅθεν. *id est,*
Sal abiit illuc, unde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. Aut in eos quibus male parta male dispereunt. Natum adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onustam sale uehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ sentina uehementer adaucta, & salem uniuersum soluit ac corrupit, & nauem ipsam demersit: itaq. quod ex aqua marina natum fuerat, nã hinc concrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem uehens dormis.

FERTVR *& his uerbis adagium ex eodem euentu natum,* ἅλας ἄγων νυστάζεις, *id est, Salem portans dormis. Quadrabit in eum qu. in re periculosa socorditer atque in diligenter agit, propterea quod sal influxu sentinæ facile corrumpitur.*

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET *superiori sententiæ, quod est in secunda Ciceronis Philippica: Sed ut est, inquit, apud poetã nescio quem, Male parta, male dilabuntur. Quod autẽ de auctore dubitat Tullius, est apud Plautum in Pœnulo, Male partum, male disperit. Festus Pompeius ex Neuio citat: Male parta, male dilabuntur.*

Qui se nõ habet, Samum habere postulat.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. *id est,*
Qui semet ipse non habet, Samum cupit.

In eos conueniet qui impudenter quippiam postulant. Aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex historia quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses vrbe uictori tradita postularunt, vt Samum duntaxat sibi relinqueret. Atque is respondit ad hunc modum, Cũ vestri non sitis, alios habere postulatis. Atque hinc ducta parœmia,

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. *id est,*
Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Dion sophista in libello περὶ τῶν ἀπίστων, *eleganter accõmodat in aliũ sensum,* ὃς αὐτὸς αὑτῷ οὐ φίλος, πῶς ἄλλου φίλος. *i. Qui sibiipsi non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos, qui imperium affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.*

Occultæ musices nullus respectus.

OCCVLTAE *musices nullus respectus. Græcis quondã celebratum adagium: cuius sensus st, quãuis egregias ingenij dotes, si non proferas, perinde esse quasi non habeas. Quo uidetur allusisse Persius, cum ait.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Hoc nostrum refertur a Suetonio in uita Neronis imperatoris, quem scribit imperatoria dignitatis oblitũ, vsque adeo musices studiosum fuisse, vt non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, uel cõseruandæ, uel augendæ uocis gratia factitarent, verũ etiam in scenam prodire concupiuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullum esse respectum. Vsurpat idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13. cap. ultimo, Nesti, inquit, magister verbum illud scilicet uetus: egregiam musicam quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur a Luciano in Harmonide, Οὐδ' ὄφελος ... ἀφανοῦς μουσικῆς, *id est. Nulla enim utilitas occultæ, quemadmodũ prouerbio dicunt, & abstrusæ musices. Allusit huc haud dubie Ouidius, cum ait,*

Tu licet & Thamyrã superes, atque Orphea cãtu,
Non erit ignota gratia magna lyræ.

Sunt autem nonnulli mortales, qui uel natiuo quodam ingenij vitio, vel data etiam opera quæ sciunt dissimulant, & aliis grauantur impertire. His illud nonnunquam euenire solet, vt pro indoctis negligantur. Hic adscribendum quod Græci τυφλὸν πλοῦτον *appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes & abstrusas. Ad hunc modum vocat Plutarchus cõpluribus locis, atq. item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in uita Lycurgi testatur vulgo apud Lacedæmonios fuisse iactatum, quod illic Plutus seruaretur inhonoratus non aliter quam imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempublicã, vt diuitiæ nec usui cuiquam esse possint, nec ornamento.*

Ficulnus.

LIGNVM *ficulnũ vt fragile, atq. ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locum fecit. Nam* σύκινον ἄνδρα, *id est, virum ficulnũ appellant mollem atq. inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:* – Μὴ παριών τις
Εἴπῃ σύκινοι ἄνδρες. χ' οὗτος ὁ μισθός. *id est,*
Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,
Atque hæc deperijt merces.

Scholiastes admonet prouerbium ductum a ligno ficus, inutili, fragili & inualido, unde dictum & ficulnum præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in Fucis quidam interrogat, τίνος ξύλου σύ; *id est, Cuius ligni tu? Respondetur* συκίνου, *id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum existere acerrimum ac molestissimum. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, si quem nãctus esset suæ sortis virum ficulnum, vlturum iniuriam,*

Εἰ δ' οὖν ζυγὸν λάβοιτο τινὰ, καὶ σύκινον. *id est,*
Si quempiam nanciscar eiusdem iugi
Virum atque ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula,

Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν,
Ἐγὼ ποιήσω τήμερον δοῦναι δίκην. *id est,*
Ficulnum ego hercle, ac præpotentem istum deum
Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillũ ac nullarũ uiriũ. Huc allusit Horatius, cum Priapum ita loquẽtẽ facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paullo post, –Pepedi
Diffissa nate ficus.

Ficulnã mentẽ dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον,

la quadam ad Brutum: Hac ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Trāslatum a tripode, vel Delphica, uel Pythia. Nam hac duo oracula quondam summam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo libro Geographiæ nono, fuisse quondam celebratissimum, idq. liquere thesauris ingẽtibus inibi constructis, in quos sacræ conferrentur pecuniæ, tũ operibus præstantissimorum artificum: deinde ludis Pythijs illic celebratis, deniq. innumerabilibus oraculis, quæ mãdata litteris extarent. Tripodem ita describit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundam & curuam esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atque hinc auram reddi, sacro efflante numine. Excelsum autem ostio imminere tripodem, quem simul atque Pythia uates insciderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Nõ Apollinis magis verum atque hoc responsum est. Plato lib. De legibus duodecimo: Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illa quoque figura prouerbium resipiunt: Quidquid dixerit, oraculũ v. deri vult. Quidquid dixerit, legem esse uult. Stoicorum δόγματα, id est, decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta uatem dixisse: id est, existima uerum fore quod dixi. Ipse Plinius alibi, Utinãq falsum hoc, & non a uate dictum, quam plurimi indicent. Et Plutarchus in commentario De dignoscendo adulatore ab amico: Εἶτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν ἀκηκοέναι φάσκων, οἰγνώμην ἀπιών. id est, Cum is audito quidquid dictum fuerit ita discedit, vt existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Ceterum ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo Dipnosophistarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuisse tripodem, atque ob id qui uera dicerent, vulgo de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetem tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterum Bacchi, in quo uinum miscebatur, quod ebrij uera loquantur, quemadmodum dictum est in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus libro de ... primo, velut ex adyto: ... id est, Pronunciabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento renum, id esse vrinam.

Folium Sibyllæ.

FOLIVM Sybillæ apud Latinos eãdem uim obtinet. Iuuenalis,

Credite me uobis folium recitare Sibyllæ.

Id est, rem indubitatam. Aristophanes in Pace,

Οὐ μὴν χρὴ τοῦτο, ... id est,

Haud equidẽ agnosco, ueq. enim canit ista Sibylla.

Ductum adagium a Cumana Sibylla, cuius oracula cũ primis celebrantur. Huic autem mos erat, vt testatur M. Varro, in palmarum folijs oracula scribere. Quod secutus Vergilius in tertio Aeneidos,

Insanam uatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, folijsq. notas & nomina mandat.
Quæcunque in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.
Item in sexto,
– Folijs ne tantum carmina manda,
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis.

Frater viro adsit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id est, Frater uiro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea quod in rebus periculosis vix unquam frater solet fratri deesse. Apud Platonem secundo De republica libro, Adimantus Glauconis aduersus Socratem disputantis partes excipiens, Nondum, inquit, Socrates satis hac de re dissertũ. Cur ita? Nempe quia id nondum est dictum, quod maxime dictum oportuit. Tũ Socr. tes, ... ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id est, Igitur frater adesto uiro, vt habet prouerbium: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, ubi Socrates Prodicum aduocãs, vt Simonidem eiusdem ciuitatis hominem a Protagoræ calumnia tueatur: Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamandrum ab Achille obsessum Simoentem aduocasse,

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id est,

Frater amice, hominis pariter compescere uires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ. similiter Hector iam impar Achilli, Deiphobum fratrẽ inuocat, vti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, ac deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. i.

Deiphobum fratrem intento clamore uocabat.

A quo cum destitueretur, dum fatalem adesse intellexit. Plutarchus in vita Cæsaris refert, Cascam Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum implorasse, idq. uerbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῆ τὴν Ἄβυδον, id est, Ne temere Abydum, subaudiendum, nauiget. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti si quis admoneat, ne se facile coniiciat aliquis in aulam principis, quod ea res nõ omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese, quod fere non contingat abire sine malo: aut ne poetarum attingat litteras, quod animos complurium soleant corrumpere. Athenæus lib. 12. narrat Alcibiadem posteaquã a tutoribus acceptisset suas facultates, Abydũ Hellesponti nauigasse, atque illic luxu delicijsq. fuisse corruptum, vt non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gens, quod calumniatrix esset, vt intelligas ea gratia non esse tutum illic versari. Meminit adagij Stephanus & Suidas. Stephanus sic effert adagium, ... id est, Ne temere quidem Abydum calcare, id est, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat vsurpari de temerarijs, addens hoc iaci solitum in eos qui Abydum insulæ Mileti incolebant.

Vna hirundo non facit uer.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id est, Vnica hirundo non efficit

Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβε τι. id est,
Semper illi mos erat in animo uoluere illud Epicharmi dictum,

Abluit manū manus, da aliquid, & aliquid accipe.
Et melius trochaicus tetrameter Græcus constabit, si pro λάβε τι legas, λάμβανέ τι. Quod idem alio loco citauimus, sed aliter, mendosum exemplar secuti, cum Græcus Plato nondum esset ad manum, quem consulere possemus. Cuius rei usum est commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam struat, quod temere Platonis scripturam inuerterimus. Quātum autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an νίψει, quandoquidem vt manus manui mutuū præstat officiū lauando, itidem et scalpēdo.

Aequalem vxorem quære.

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id est, Aequalem tibi uxorē ducito. Adagium admonet, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi ferme connubia inauspicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parentes admonet vt eiusmodi liberis suis vxores despondeant, quæ non sint multo vel ditiores, uel potentiores. Prudenter.u. dici prouerbio, Tuæ sortis vxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atque a nonnullis Pittaco adscribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id est, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam si duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in vitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit vtra sibi e duabus ducenda esset uxor. Nam duæ offerebantur: altera par opibus ac genere: altera vtroque superior. At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit, vti pergeret ad triuia ciuitatis quo pueri lusus causa conuenirent, eos consuleret, & quod illi dedissent consilij, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt, Aequalem vxorem esse ducendam. Itaque adolescens altera præterita, duxit æqualem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impensius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororem, cuius imperium fastidiaq. molestissime legitur tulisse: vt hoc dictum non in tempore, sed suo malo uideatur reperisse. Extat autem epigramma, tametsi illic ἴων, non δίων legitur, mendose opinamur: id est huiusmodi,

> Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνείρετο Πιττακὸν οὕτω,
> Τὸν Μυτιληναῖον παῖδα τὸν Ὑῤῥάδιον.
> Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ μία μὲν δὴ,
> Νύμφα, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμὲ,
> Ἡ δ' ἑτέρα, προβέβηκε. τί λώιον; εἰ δ' ἄγε μοι σὺ
> Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
> Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας
> Ἠνίδε κεῖνοί σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
> Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
> Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
> Κείνων ἔρχεο φησὶ μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν ἐπέστη
> Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
> Ταῦτ' ἀίων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
> Δράξασθαι, παίδων κληδόνι συνθέμενος.
> Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην,
> Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos versus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adscribere,

> *Hospes Attarnites rogitauit Pittacon olim,*
> *Sic Mitylenæon, Hyrradioq. satum,*
> *Magne senex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarū*
> *Et genere atque opibus conuenit una mihi:*
> *Altera præcellit, quid præstat consule, dicq.*
> *Vtra ex his potius sit capienda mihi?*
> *Hic baculum tollens, sic tela senilia, dixit,*
> *Consilium pueri, quod petis, expedient,*
> *Quis celer in gyrum iactatus uerbere turbo*
> *Assiduo, latis uertitur in triuiis.*
> *I, sequere illorum monitus. sic fatur, at ille*
> *Scitatur, referunt, tu tibi sume parem.*
> *Quæ postquam audiuit, monitis puerilibus karens,*
> *A magnis hospes abstinuit thalamis.*
> *Atque parem paruas lætus traduxit in ædes,*
> *Sic Dion æqualem si sapis ipse cape.*

Est autem allegoria a turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quisq. pro suis uiribus turbinem sibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad suum sexum transtulit prouerbium:

> *Quam male inæquales ueniunt ad aratra iuuenci,*
> *Tam iuueni magno coniuge nupta minor.*
> *Non honor est, sed onus species læsura ferentes:*
> *Si qua uoles apte nubere, nube pari.*

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλαν σοφόν. id est, Sapientis est vxorem sibi parem congruamq. ducere. Hac adscribendū putauimus carmen illud ex Thesmophoriazusis Aristophanis titulo inscripta,

> Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id est,
> *Regina siquidem mulier est sponso seni.*

Idem admonet uersus ille Euripideus in Rheso,

> Οὐκ ἐξ ἑμαυτοῦ μείζον γαμεῖν θέλω. id est,
> *Nolim ex potentioribus me coniugem.*

Neq. uero solum id spectari conueniet, vt par sit uxor generis claritate, aut modo rei familiaris, uerum vt ætas non admodum discrepet, vt forma, ut uitæ genus. Potest & longius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis conficiendo par & idoneus. Item ad uitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qui metu non auderent hiscere, ij quondam negabantur my facere audere. Refertur adagium a Varrone, libro De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare uerbum deductum a my litteræ vocabulo, quasi μύζειν, propterea quod muti non amplius sonare queant, quam my. Est enim ea littera maxime omnium muta, præsertim in fine, mire os contrahens & occludens. Verba Varronis sunt hæc: A quo idem dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, μῦ facere audent. Videtur esse carmen Ennianum. Nam hunc paullo superius citauerat. Dicit, quod minimum est, neque, ut aiunt, my facere audent. Est autem Græcis μύζω, tum sugo, tum naribus uocem reddo. Aristophanes, ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

> Τί μύζεις; πάντα πέπρακται καλῶς.

Cum

pellat, contemptissimum homuncionem. Idem:
Et Centum Graecos curto centusse licetur.
Id est, minimo. Tressem autem dixit uoue, quasi tribus assibus aestimandum. Assis autem erat arei nummuli genus. Persianum carmē sic habet in quinta Satyra:
Heu steriles ueri, quibus, una Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est, non tressis agaso.
Consine Hieronymianum illud: Quis te dupondio suputabat? Iustinianus in praefatione Pandectarum, noluit adolescentes legum studiosos, ueteri non minus ridiculo quam friuolo cognomine, nuncupari dupondios, sed Iustinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχὸς, id est, Pilo digni, dicuntur Graecis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius. Aristophanes in Ranis:
Εἰ πώποτ' ἐλθὼν δεῦρ' ἐβούλομαι ...
... τῶν σῶν ἄξιον τι καὶ τριχὸς. id est,
Si quando ueni huc, emori sane nolo, aut
Si quid tuorum sustuli, dignum pilo.
Adagium commemoratur a Diogeniano.

Nec vno dignus.

Ἄξιοι δ' οὐδὲ μιᾶς, καὶ ἀξιοῖτε, id est, Ne vno quidē dignus, & uno dignus, de uilissimo. Translata metaphora a iactu talorum, in quo μονὰς, id est, unionis numerus infimus erat. Deinum ubiq. in rationibus numerorum minimum quiddam est unio, ac ne numerus quidem, ut autumant philosophi. Ex aduerso, quem multi precij significant, hunc πολλοῦ τινὸς ἄξιον, id est, multa re dignum, trita figura Graeci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id est, quauis re dignum, & e diuerso ὀλίγου ἄξιον, id est, paullo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem est ac plebeium, unius duntaxat hominis uice supputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:
Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est,
Vnus homo medicus multis aequandus honore est.
Ad quod respexis Plato lib. De legibus quinto: Ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἐστιν. id est, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis aestimādus est. Ad hanc formam pertinent & illa rhetorum figurae, cum aiunt, unum aliquem sibi pro theatro esse, & vnius cuiuspiam iudicium pluris se facere, quam infinitae multitudinis.

Dignus obelisco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id est, Dignus obelisco, dignus quouis honore. Summis enim uiris eiusmodi columnae ac pyramides erigebantur, magnificis inscriptae titulis, aut ingentes colossi, sic enim stupidi principes olim fingi gaudebant. Tametsi prouerbium ancipitem habet sententiam, propterea quod Aristarchus obeliscis iugulare sit solitus, quae parum probaret. Meminit huius praeter alios Suidas.

Aureus in Olympia stato.

QVEM summo praemio dignum Graeci significant, ei dicere solent: Aureus in Olympia statuere. Lucianus in Pseudologista, χρυσοῦς φασὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθείς, id est, Aureus, ut aiunt, in Olympia stato. Quod is honos id aetatis praecipuus haberetur, loco tam celebri, statuam inter illustres uiros habere. Huc allusit Vergilius, cum ait:
Si foetura gregem suppleuerit, aureus esto.
Plato in Phaedro, Ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν. id est, Polliceor me statuam auream tibi aequalem Delphis collocaturum. Ibidē paullo post, Παρὰ τὸ τῶν Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθείς, id est, Inter statuarum Cypselidarum monimenta, in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis χρυσῆ ... legit, aut certe somniauit, vt qui uerterit auream. Porro reges Corinthi dicuntur Cypselidae a Cypselo qui pulsis Baecchidis e Corintho, ibidem imperio est potitus, summasq. coegit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo, τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνάθημα χρυσοῦν, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Allusit huc & Philostratus in Apollonij uita, καὶ σφυρήλατον ἐν Ὀλυμπίᾳ, id est, & coronabunt te in Olympia. Nō dissimili figura dixit Persius, satyra II.
Praecipui sunto, sitq. illis aurea barba.
Quibusdam enim signis aurea barba consueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντὸς, Id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Graecorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophista. καὶ τοῖς μὲν ὁ μηδενὸς εἶναι τοῦ μηδενὸς τιμίου, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντὸς, id est: Aliis videntur nulla re digni, aliis rursus quantauis. Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis pretij. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος, id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modum venerando: inde sumptum, quod olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti puriq. clypeos quosdam gestantes, pompas agebant. Itq. bonos erat illi aetati, prisco quodam instituto decretus.

Dignū propter quod uadimoniū deseratur.

VBI rem maximi momenti uolemus significare, quaq. vel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia uadimonium deseratur. Nam qui vadati sunt, nō nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius secundus in praefatione Naturalis historiae; Inscriptiones, inquit, propter quas uadimonium deseri possit, hoc est, quarum gratia omnia sint posthabenda, vel maxime feria. Seneca De beneficiis lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem uis maior excusat. Hac Seneca uerba declarant, uehementer urgens esse oportere, quod excuset. uadimonij promissi desertorem. Horatius:
Et casu iam respondere uadato Debebat.
Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quam a uugis discedere. Consimilis est forma quasi pro aris focisq. dimicare, cū de re chara seriaq. certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, libro Pand. sexto, titulo de rei uendicatione, Laribus sepulchrisq. auitis carero. Finge, inquit, pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus sepulchrisq. auitis carendum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his rebus

rebus qua possis, dum ita ne deterior sit fundus, quam si initio non foret ædificatum.

In vtramuis dormire aurem.

In *vtramuis dormire aurem, est animo otioso, securo, ac cuoq. esse. Terentius in Heauton. Ademptum tibi iã faxo omnem metum, in aurem vtramuis otiose vt dormias. Vtitur eo & Basilius in epistula quadam, sed malam in partem, ita vt supinam securitatem intelligi uelit. Menander in Plotio apud Gellium,*

[Greek text illegible]

In aurem vtranque quandoquidẽ dotata est, cubet. Sic enim uertit nescio quis.

In dexteram aurem.

Eodem *sensu dixit Plinius in dexteram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei dormias, nou impune cessatur, id est, nihil est quod sis securus. Sic enim admonent medici, vt in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dexteram incumbamus. Cum experrecti redormire cupimus in sinistram. Porro qui leui somno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergefiat.*

Porrectis dormire pedibus.

Huic *affine est illud,* [Greek], *id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede seruientibus,* [Greek], *id est, Iamq. tandem quod optari solet obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius,* [Greek], *id est, Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otium. Et supinitatem, negligentiam, incogitantiamq. significamus.*

Naso suspendere.

Naso *suspendere, est uafre ac subdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet a sue ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud veteres auctores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinij subscribamus: Et altior hominitan & quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere, nasus. Horatius in Sermonibus:*

-Naso suspendis adunco. Idem alibi:
-Balatro suspendens omnia naso.

Persius de Horatio, qui uafre tecteq. rideat,

Callidus excerso populũ suspẽdere naso. Idẽ alibi:
Disce, sed ira cadat naso, rugosaq. sanna.
Vnde nasuti vocãt, qui docte norint alios irridere.

Martialis,

Non cuicumq. datum est, habere nasum. Idem,
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Idem rursum,

Nasutus sis usq. licet, sis deniq. nasus. Persius,
-Rides ait & nimis uncis
Naribus indulges.

Græci simplici efferunt uerbo, [Greek], [Greek], *id est, irridere, uicissim irridere,* [Greek], *id est, naso. Cassius ad Ciceronem, libro Epistolarum familiarium decimoquinto. Quosq. vbi ridiculo aut scommatico dicterio læseris, velint rustice gladio,* [Greek], *id est, uicissim naso suspendere.*

Dignus quicum in tenebris mices.

Qui *certissima esset fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio: Hoc nonne est turpe, dubitare philosophos, quæ ne rustici quidem dubitant, a quibus natũ est, id quod tritum est vetustate prouerbium. Cum enim fidem alicuius, bonitatemq. laudant, dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem De finibus libro secundo, Cur iustitia laudatur, an verum est tritum vetustate prouerbium, qui cum in tenebris mices? Est autem micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, ut repente porrectis digitis, certantium vterq. numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit, libro de Diuinatione secundo: Quid est enim fors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit diuus Augustin. lib. de Trinitate octauo, capite quinto: Nam id, inquit, vbi nolumus facile habemus, vt alia omittam, uel micando digitis tribus. Porro qui cum micas in tenebris, ei liberum est, si uelit fallere. Proinde dignus qui cum in tenebris mices dicitur, qui sit usque adeo certa fide, ut nec si tuto possit, uelit quempiam mendacio fallere. Habent Græci simile quiddam: Dignus hic est, cui uel iniurato fidem habeas:* [Greek]. *Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuersum, Ne iurato quidem illi crediderim.*

Ex Iouis tabulis testis.

[Greek], *id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teste. Lucianus in libello De mercede seruientibus,* [Greek], *id est, Si quis te adulterum, aut pæderastem dixerit, is prot nus, iuxta id quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Allusum est, ad diphtheram, in qua Iuppiter omnia mortalium acta describere fingitur a poetis.*

Atticus testis.

[Greek], *id est, Atticus testis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatissimo atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem vanum, non inconcinne dixerit.*

Attica fides.

[Greek], *id est, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis, minimeq. periuris, inde natum quod apud Atticos templum esset Fidei deæ constructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit bis quidem uerbis: Si quis hoc rebellandi tempus quo Athenæ a Sylla captæ sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri uetustatisq. ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, vt semper & in omni re quidquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarẽt. Quintil. lib. 12. cap. de genere dicendi, scribit hunc in modum, Quos ego existimo, si quod in his finibus vberius*

rius inuenerint solum, fertilioremue segetem, negatu ros Atticam esse, quod plusquã acceperit seminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides nõ admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, si cum fœnore reddant quod creditum est.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, *id est, Græca fide, reperitur pro certa item fide. Fortassis idem cum proximo: nisi malumus per ironiam accipere. Ausonius ad Paulum:*

Nobiscum inuenies κατ' ἐμὴν, *si libet uti*
Non Pœna, sed Græca fide.

Idem de Philone uillico suo:

Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit ubi non verbis, neque stipulationib⁹, sed præsente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in Asinaria: Diem, aquam, solem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cetera quæ volumus uti, Græca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν, *id est, Græcia nequaquam nouit fidem Hoc sane nomine ea natio pessime audiit olim.*

Punica fides.

POENORVM *perfidia in prouerbium abiit, quod ea gens peculiariter periurij uanitatisq. notata sit, quemadmodum abunde testatur T. Liuius. Cuius hæc verba sunt libro secundo de bello Punico: Qua Punica relligione seruata est fides ab Hannibale. Idem belli Punici secundi lib. primo: Has tantas uiri virtutes ingentia uitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil ueri, nihil sancti, nullius dei metus nullum iusiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyriis Pœnorum auxilio destitutis. Rursum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicam præstiterunt: et quod modo citauimus ex Ausonio, Pœna fide. Salustius in Iugurthino: Comperio Bocchũ magis Punica fide quam ob ea quæ prædicabat, simul Romanos & Numidam spe pacis detinuisse. Plautus: Nemo me Pœnus Punior, alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi semper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas scit, sed dissimulat sciens se sciro, Pœnus plane est, quid verbis opust?*

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

QVI *coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic prosunt, illic lædunt, falsum beneficij spem ostentant, vt nactis occasionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem ostentare. Translatum ab his, qui canes ostentato pane pelliciunt: deinde accedentibus saxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.*

Nūc petit cū pollicetur, aurū inhiat, vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expostulare volui, quam lacessitus publice desæuire, vt animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter adlusit, scribens ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epistula ad Eusebium episcopum Cæsariensem. ὥσπερ ἂν εἴ τις [illegible] τῇ μὲν τῶν χειρῶν κατακτᾷ [illegible] τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ παίοι τὴν παρειὰν, *id est, Perinde quasi quis eiusdem uiri altera manu stabat caput, altera malam feriat.*

Ex eodem ore calidum, & frigidum efflare.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, *id est, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundem modo laudant, modo vituperant, ex eodem ore calidum ac frigidum spirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Auiani fabulatoris. Satyrus quidam cum vehementer algeret, hyberno gelu supra modum sæuiente, a rustico quodam inductus est in hospitium. Admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret. is respondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde vbi extructo foco, apposita mensa, in pultem feruidam rursum inflaret, magis etiam admiratus, sciscitatus est, quid hoc sibi vellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus surgens a mẽsa: Quid ego audio, inquit. Tun' eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neque enim mihi ratio est, cum eiusmodi homine commune habere hospitium. At huiusce rei, quam Satyrus admirabatur, causam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione trigesimaquarta, problemate septimo, idq. ideo fieri putat, quod qui vehementius efflat, is non mouet uniuersum aerem, sed ore contractiore paullulum uenti expires, ut calor ab ore profectus, a reliquo aere, quem ob impetum plurimum mouet, continuo euanescat, atque in frigus abeat. Id quod secus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adscribi poterit, quod refert secundo libro Plinius, plus quam prodigiosum, fontem esse quendam in Dodona, qui cum sit frigidissimus, & faces si quis ardentes immergat, extinguat: si extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & uituperare, eleuare atque attollere. Item in Iureconsultos, qui causam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum sensum detorsit Plutarchus, quod Circe eadem uirga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic senarius prouerbialis,*

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ, *id est,*
Laudare eundem, carpereq. uiri est mali.

Athenæus libro quarto docet esse fistulæ genus, a Græcis dicitur μάγαδις, *siue* παλαιομάγαδις, *quod idem & grauem & acutam uocem reddit. Vnde uersum adducit ex Alexandride,*

Μάγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν, *id est,*
Grande ac pusillum Magadẽ proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, *sonare simul duas voces, graue & acutã* διὰ πασῶν, *vt vocant musici. Arist. sectionis decimanone, problemate iuxta Græcos codices decimooctauo, iuxta Theodori uersionẽ xvii. mi-*

ut eo uerbo μαγαδίζειν, quaerens cur haec sola harmonia quam diximus sonetur magade. Rursus in problemate trigesimonono iuxta Graecos codices, διὰ τί ἡ διὰ πασῶν συμφωνία, id est, Magadissant in concentum diapason.

Oculatę manus.

OCVLATAS manus dixit Plautus, quae promissa uelint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus uideant exhibita, aures non habere, qui ne audiant pollicitationes. Ita lena quaedam in Asinaria adulescenti montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoneretur promissis: Semper, inquit, oculatae nostrae sunt manus, credunt quod uident. In eadem erat sententia leno ille Terentianus Sannio: Nunquam, inquit, ego adeo astutus fui, quin quidquid possem, mallem auferre in praesentia potius. Huc Adlusit Chaerea in Eunucho: Fac nunc promissa ut appareant.

Caeca dies, & oculata dies.

PLAVTVS item caecam diem & oculatam, pro die qua non numeratur praesens pecunia & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pseudolo: Eme die caeca hercle oleum id uendito oculata die, iam Hercule uel ducentae fieri possunt praesentes minae. Hoc est, eme non praesente pecunia, sed in diem pacta, reuende pecunia praesente. Vocant & Iurisconsulti caecam diem, & caeca testimonia, quae scripto perhibentur absentibus. Nam caeca sunt non tantum quae non uident, sed quae non uidentur & absunt.

Lentiscum mandere.

Σχῖνον διατρώγειν, id est, Lentiscum mandere, uel arrodere, Graeco prouerbio dicuntur ij, qui nimio comendi corporis studio superfluunt: Nam ex lentisco dentifricia fieri consueuit. Is est puluisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiscalpia ex lentisco, hoc est, cuspides quaedam purgandis dentibus accommodae. Martialis in Apophoretis,

> Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
> Defuerit, dentes penna leuare potest.

Quin & Dioscorides libro primo indicat, lentisci succum ex aqua decoctę figere uacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factas si affricentur, utiles esse dentibus abstergendis. Huiusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶκται, id est, Lentisci arrosores appellantur. Nam dentium cura, olim ut delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum est, quod dentifricium parasset. Recte transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo scalpit caput.

MOLLES atque effoeminati uno digito caput scalpere dicuntur, nimirum soliciti ne comam studiose compositam perturbent: Id primum dictum putant a Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum uiros translatum. Iuuenalis satyra nona:

> Qui digito scalpunt uno caput.

Molles & impudicos ex gestu notans. Porro gestum tum antiquitus impudicitiae habitum argumentum, testatur in epistolis Seneca: Rerum, inquiens, omnium si obseruentur, indicia sunt. Et argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum, & incessus ostendit, & manus mota, & unum interdum responsum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum risus, insanum uultus, habitusq. demonstrat.

Summo digito caput scalpere.

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id est Summo digito caput scalpere. Idem est cum proximo. Lucianus in Rhetorum praeceptore, deliciis effoeminatum hominem describit his uerbis, Ἐν τούτῳ δὴ πάνσοφόν τινα, καὶ πάγκαλον ἄνδρα, διασεσυρμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρων ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον, id est, Inter haec autem uirum quendam egregie sapientem, atque insigni forma, lubrico incessu, fracta ceruice, muliebri aspectu, uoce mellita, olentem unguenta, caput summo digito scalpentem.

Phryx plagis emendatur.

PHRYX plagis emendatur. In barbaros seruiliq. ingenio homines dicitur, qui non pudore, neq monitis, sed uerberibus redduntur meliores. Cum contra generosus animus, ut ait Seneca, rectius ducatur quam trahatur. Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia uestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrum igitur nostrum, an uestrum est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam uersu trochaico,

> Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id est,
> Verberatus Phryx melior & obsequens erit magis.

Ostendit Athenaeus, e Phrygia mitti solere mancipia laudatissima,

> Ἀνδράποδ᾽ ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ᾽ Ἀρκαδίας ἐπικούρους.
> Mancipia ex Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares.

Nihil sacri es.

Οὐδὲν ἱερὸν ἐπιεχεις, id est, Nihil es sacri. Sermo contemnentis prouerbialiter. Siquidem Graeci quidquid praeclarum ac uehementer conducibile uideri uellent, id sacrum appellabant, ut ἱερὸν ἡ βουλή Sacra res consilium; & ἱερὰ πόλις, id est, Sacram ciuitatem dixit Aristides, tanquam omnium tutatricem, & quod alio citauimus loco, ἱερὰ ἄγκυρα, id est, Sacram ancoram. Plutarchus in uita Pelopidae, Sacri praesidij mentionem facit. Theocritus in Hodoeporis,

> Ἀλλ᾽ ἴθι ... [illegible]
> ... [illegible]
> Haedum igitur, si uis, age iam deponito, quanquam
> Nil sacri est.

Verba sunt contemnentis pignus. Qui prouerbij tradunt originem, aiunt Herculem conspecta Adonidis imagine contempsisse his uerbis, οὐδὲν ἱερόν, id est, Nil es sacri. Seu quod existimaret, ijs duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti: siue quod fures, qui in eius templum aufugissent, non essent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorum deorum sacellis. Nunc accommodatur ad quamuis rem despicatui

ſpicatui habitam: Ab hac interpretatione non diſcrepant quæ refert Theocriti ſcholiaſtes, huius commenti auctorem citans Cleandrum.

Nihil ſanum.

SVMMAM *morum corruptionem, & nullum honeſti reſpectum his verbis Græci ſignificant,* οὐδὲν ὑγιὲς, *id eſt, Nihil ſanum. Exempla paſſim in comœdiis tragœdiisq. Græcorum ſunt obuia. Ariſtophanes in Pluto,*

> Πευσόμενος εἰ χρὴ μεταβάλοντα τοὺς τρόπους,
> Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν,
> Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν. id eſt,
> *Scitatum an expediret, vt in contrarium*
> *Verſo inſtituto priſtinisq. moribus,*
> *Iniquus eſſet, ſubdolus, ſani nihil,*
> *Ratus iſta vitæ commodis conducere.*

Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores:

> Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
> Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
> Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν,
> Ἑλικτὰ, κοὐδὲν ὑγιές. id eſt,
> *Heus omnium mortalium inuiſiſſimi,*
> *Spartam incolentes, fraudulenti conſili,*
> *Mendaciorum principes, & opifices*
> *Techi malorum, tortiles, ſani nihil.*

Ariſtophanes, ἐν θεσμοφοριαζούσαις*, ſi modo non fallit titulus: de fœminis,*

> Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
> Τὰς οὐδὲν ὑγιὲς, τὰς μέγ' ἀνδράσιν κακόν.
> *Vini bibaces, proditrices, garrulas,*
> *Nihilq. ſanum, maximum viris malum.*

Vbi plane prouerbialiter dixit οὐδὲν ὑγιὲς*, pro perditiſſimis. M. Tullius ad Atticum libro decimoquinto: Quid quæris?* οὐδὲν ὑγιές*. Id uelut interpretans in epiſtula quæ præceſſit ab hac tertia: Quid quæris? nihil ſynceri.*

Dionis gry.

Τὸ Δίωνος γρῦ, *id eſt: Dionis gry. Recte dicetur, aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne reſponſo quidem dignum habemus: aut cum rem nihili ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion Alexandrinus natione, præcipuam in philoſophia laudē eſt conſecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topſius. Itaq. cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris inceſſeret, fanda atq. infanda in eum euomēs, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente, ipſe ne verbo quidē reſpondit maledictis, videlicet philoſophiæ dogmatum memor. Ceterum vbi iam intra ædium ſuarum veſtibulum eſſet, nam conuiciator eo vſque fuerat proſecutus, nihil iracundiæ præ ſe ferens, hoc tantum reſpondit,* οὐδὲ γρῦ*, id eſt: Ne gry quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abiit.*

Cæcus cæco dux.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγεῖ, *i. Cæcus cæco dux. Vti licebit quotiēs indoctus indoctū docere, inconſultus imprudenti conſilium dare conabitur. Alluſit ad prouerbiū M. Tullius lib. De finibus ultimo: C. autem Druſi domum compleri conſultoribus ſolitam accepimus, cum quorum res eſſet, ipſi non uidebant, cæcum adhibebant ducē. Hæc Cicero. Druſus enim Iure conſultiſſimus, aliis proſpiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret. Cui confine eſt Horatianum illud: Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Scæuam:*

> *Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.*

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat, quaſi dicas: Sus Mineruam. Præpoſtere enim res geritur, cum cæcus videntibus iter cōmoſtrare conatur. Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachabatur in herum quod ipſe videns, Plutum oculis captum ſequeretur,

> Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
> Τοὐναντίον δρῶν, ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
> Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
> Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσαναγκάζεται. id eſt,
> *Luminibus ut qui captum & orbum homunculum*
> *Sequatur a tergo, hoc agens præpoſtere.*
> *Nam qui videmus, ducimus cæcos: at hic*
> *Sequitur, ſimulq. cogit eadem facere me.*

Cæca ſpeculatio.

Ἀλαοσκοπιή, *id eſt cæca ſpeculatio, compoſita Græcis eſt dictio,* ἀπὸ τοῦ λάειν. *qd eſt videre, inde* ἀλαὸς *cæcus, &* σκοπεῖν*, id eſt inſpicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionem admonet, quotiens aut conniuent, quibus datum eſt negotium, aut ipſi nihil vident, quibus obſeruandi partes ſunt delegatæ. Tranſlatum ab iis, qui e ſpeculis ſublimibus diligenter circumſpectant undiq. & quod viderint, aliis renunciant. Homerus aliquotiens hoc habet,* Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε *quod etymologus citat ex Methodio. Pro eo quod eſt, haud quaquam cæcutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet, quotiens ſignificabimus aliquem rem ſagaciter odoratum, ac deprehēdiſſe.*

Sine cortice nabis.

SINE *cortice nare dicuntur, qui iam per ætatem non egent cuſtode morum, aut qui eo doctrina proceſſerunt, vt iam præceptorum operam non habeant opus: Horatius:*

> *Simul ac durauerit ætas*
> *Membra, animumq. tuum, nabis ſine cortice.*

Id eſt, Citra cuſtodem ac pædagogum ipſe te reges ac moderaberis. Acron prouerbiū admonet: putatq. metaphorā mutuo ſumptam a iuuenibus, qui cum primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus uentri ſubligatis natant: deinde exercitatiores citra huiuſmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcyrpea induitur ratis. Qui laborent minus, facilius ut nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis φελλὸς *ſiue* φελλὸς*, nā uarie ſcribunt, quod Latini uertunt ſuber. ſic enim uertit Theod orus. Cortex eſt arboris ſemper fluitans. & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus: indicat enim ancoræ locum, vt a nautis caueatur, & piſcantiū tragulis, ſuſtinet enim ſummos retium funes: vtilis et calceorū ob tumentis, poſtremo & fœminarū calceatui menſibus hybernis, unde ioco prouerbiali apud Græcos*

cortices arborum dicuntur. Meminit Plinius libro 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationibus narrat φελλόποδας, *unde Græci* φελλοῦν *dicunt supernatare. Et* φελλεῖς *loca quæ paullulo terræ tegunt saxa.*

Vt possumus, quando ut uolumus non licet.

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. *id est,*
Non vti libet, sed vti licet sic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac necessitati seruiendum esse. Terentiana Misis in Andria rogata, quam Athenis vitam agerent, verecunde semi meretricium quæstum confitens: vt quimus aiunt, quando vt volumus non licet. Cæcilius in Plotio apud Donatum. Viuas vt possis, quando non quis vt velis. Item Plato in Hippia maiore: Τοιαῦτα μέντοι τὰ ἐμὰ, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷα βούλεταί τις, φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι, ἀλλ' οἷα δύναται. *id est, Eiusmodi sunt Hippia res nostræ, non quales quis optaret, sicuti prouerbio dicitur usquequaq., sed quales esse possunt. Adlusit eodem et in Cratylo.* ὅπως ἂν δυνώμεθα προειπόντες, *id est, Præfati, vtcunq. potuerimus. Sic enim modestiæ gratia præfantur, qui negotium aliquod suscipiunt. Huc pertinent & illæ Græcorum sententiæ:*

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. *id est,*
Omnes cupimus, at non licet ditescere. *Et,*
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. *id est,*
Bene viuere omnes uolumus, at non possumus.

Nemini sua fortuna satisfacit, & aliud votis destinat, Vsus erit, vbi significabimus nostra nobis parum placere, verum facultatem deesse, non animum: videlicet fortunam esse parum commodam, aut vitam nō satis integram, aut epistulam non satis eruditam.

Atheniensium inconsulta temeritas.

Ἡ Ἀθηναίων δυσβουλία, *id est, Atheniensium inconsulta temeritas. Quadrat in eos, quibus male consulta uertunt bene. Nam id olim vulgo tributum est Atheniensibus, quod ipsi quidem socorditer consultarent, parumq. prospicerent, verum Minerua ciuitatis præses, illorum male instituta, bene vertere consueuit. Simile est huic, quod hodieq. vulgo dicunt: Est fortunatior quam prudentior, de quopiam non suapte industria, sed fortunæ commoditate successu rerum utente. Eupolis apud Suidam & Athenæum libro decimo in Atheniensium mores:*

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς ἔχομεν. ὦ πόλις πόλις,
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. *id est,*
Quos ante hac nec præfici conuiuio
Quisquam tulisset, nunc uidemus scilicet
Belli duces. o ciuitas, o ciuitas
Fortuna vt es feliciore quam sapis.

Porro Atheniensium incogitantiam notat & Aristophanes hoc versu in Nubibus:

Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. *id est,*
Laua consilia ferunt huic adesse ciuitati.

Quo loco interpres adscribit fabulam huiusmodi, Cum Neptunus a Minerua victus, non posset, Attica regione potiri, iratus immisit illis δυσβουλίαν, *id est, laua stultaq. consilia: hoc deinde vitium Atheniensibus* ἐπιχώριον, *hoc est, uernaculum fuisse, Idq. Mineruam non mutasse, ceterum quod illi male statuissent, illa in bonos exitus vertebat: Adlusit huc idem Aristophanes in Vespis,*

Γλαὺξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. *i.*
Vlula nostras ante pugnam peruolarat copias.

Eodem leniter adlusisse videtur Demosthenes, cum ait in Olynthiaca prima, in ipsa statim fronte: Ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμετέρας τύχης, ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. *id est, Sed & nostræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem ut dicant ea quæ ad rem pertinent. Verum hoc uitiu manifestius exprobrat illis in alia quadam oratione dicens, alios homines solere consultare prius ac deinde rem aggredi: contra Athenienses post rem factam tum consultare. Theognis:*

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. *id est,*
Multis læua quidem mens est, sed numina dextra,
Quis bene uertit & id quod temere instituunt.

Aristophanes in Concionatricibus:

Λόγος τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
Ὅσ' ἂν ἀνόητ' ἢ μῶρα βουλευσώμεθα
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. *id est,*
Est sermo quidam ductus a maioribus
Fatua licet statuamus ac uecordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit uitio, si tollatur coniunctio καὶ, *quanquam æditio Aldina habebat. Et apud Liuium subinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus,* εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, *id est, Dormienti rete tollit.*

Vbi non sis qui fueris, non est cur uelis viuere.

CICERO *in epistula quadam libro 7. Familiarium, sententiam huiusmodi veteris prouerbij citat. Vetus est, inquiens, Vbi non sis qui fueris, non esse cur velis viuere. Sumptum est a communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerandum putant, quam vt inter eos neglecti, aut etiam notati uiuant, apud quos aliquando cum splendore atque auctoritate sint uersati. Adeo vt exilium ubiuis præoptent potius, aut etiā e vita decedere, quam mutatæ fortunæ pudorē perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentē, vt dicat, sibi pudorem in causa esse, quo minus obtueatur Polymnestorem. Pudere enim in tam calamitoso rerum statu, conspici ab eo, cui aliquando visa sit florens. Idem in Alceslide,*

Τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον φίλοι
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι; *id est,*
Post hac amici, cur mihi sit uiuere
Cordi, male audienti, & affecto male.

Ad eādē facit sētētiā, quod apud Sophoclē ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. *id est,*
Est turpe, uitam prorogare longius
Quisquis malis nil explicat sese suis.

Item paullo post in eadem tragœdia,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. *id est,*
Verum aut decore uiuere ingenuum uirum
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoque senarius,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. id est,
Fortuna quibus inuidit aspera uiuere,
Hos indecorum ac turpe uelle uiuere.
Sed propius ad Ciceronis sententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, sibi non esse causam cur optaret viuere, quod omnibus ornamentis pristinæ fortunæ iam esset spoliata.
Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων, τοῦτό μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
Βασιλεῦσι νύμφη. id est,
Quæ nanq. vitæ caussa iam superest mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygum.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Dein spes in amplas educabar, regibus Desponsa.
Et reliqua quæ sequuntur. Sunt enim longiora quam vt hic putemus esse percensenda.

Premere pollicem, conuertere pollicem.

ANTIQVITVS *in pollice fauoris erat studiiq. significatio. Qui faueret, pollicem premebat: qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui gestus in prouerbium abierat, ut iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: conuertere, qui male vult. Plin. libro 27. cap. 2. Pollices cum fauemus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuue.*
-Conuerso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.
Horatius vtroq. pollice dixit, pro summo fauore,
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor vtroq. tuum laudabit pollice ludum.
Porphyrion enarrat hunc ad modum: Vtroq. pollice, id est, vtraq manu, ἀμφιδεξίως. Synecdoche a parte totum. An qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo. Acrõ hoc pacto, vtroq. pollice ἀμφιδεξίως, manu vtraq. sublataq. pariter ac sæpius mota. Hic enim gestus valde laudantium est. Sane vtrunque, sicut ex iis coniici licet, prouerbij origo fugit.

Faciem perfricare, frontis perfrictæ.

FRONS *habita est antiquitus pudori sacra. Et facies item, id quod & prouerbio testatum est, quo dicunt, pudorem esse in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuisse dicuntur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abstерso manu a uultu pudore. Translatum apparet a gestu quorundam, qui dicturi facturiue quippiam apud ignotos, manu faciẽ perfricant, id quod rusticani cuiusdam pudoris indicium est, quem conetis peruincere. Hunc gestum Quintilianus notat inter vitia pronunciationis libro undecimo: Vitiosa enim, inquiens, sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciẽ, & quasi improbam facere. Plutarchus scribit hunc gestum peculiarem fuisse M.Tullio, vt dicturus, laua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipse Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuisse sese. Fabius libro 9. citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui prætor fieres, quam Catonem. Significat id esse dictu uehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ historiarum: Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris.*

M.Tullius Tuscul. quæst. lib. 3. in eũdem sensum dixit, perfricare os: Quid tergiuersamur Epicure? nec fatemur eã nos dicere voluptatẽ, quam tu idem cũ os perfricuisti, soles dicere? Seneca lib. 5. epistula 40. Perfrices frontem oportet, & ipse te non audias. Huc pertinent etiam illa, quod effrontes appellamus inuerecundos. Et, qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit,
-Clament perisse pudorem
Cuncti pæne patres. Id Persius imitatus
-Exclames, inquit, Melicerta perisse
Frontem de rebus.
Item illa: Quo ore obiurgabis filium? Et Os impudens, Os durum, Os ferreum, cum impudentiam indicamus. Ouidius:
Non tibi plus cordis, sed minus oris adest.
Non plus audes aut sapis, sed minus pudet. M. Tullius in Verrem, Os hominis insignemq. impudẽtiam cognoscite. Idẽ in Philippica quinta, Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Posthumo, Quod habent os, quam audaciam. Rursus in Oratore: Quod tantũ os est illius patroni, qui ad eas causas sine ulla scientia iuris audet accedere. In Philippica undecima, Audisset furentis introitum Dolobellæ, vocem impuram, atque os illud infame. Martialis lib. 9.
Santonica medicata dedit mihi pocula uirga,
Os hominis, mulsum me rogat Hippocrates.
Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπα appellat, id est, canino aspectu. & apud eundem:
Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id est,
Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam significans cum timiditate coniunctam. Deniq. haud scimus an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnosophistis adducitur e Cyrenæo poeta:
Τρὶς δ' ἀπομαξάμενοι τοὶ δ' ἐδέχοντ' ἀμείνω. id est,
Porro ter abstersis diui donant meliora.
Subindicat, impudentius id postulare, vt quæ sint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere.

FRONTEM *explicare cum hilarescimus, contrahere cum ringimur, hoc est, vbi quid molestũ est, dicimur. Plinius in libro undecimo: Frons & aliis, sed homini tantũ tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Terentius: Exporge frontem. Horatius in Odis,*
Sollicitam explicuere frontem. Idem alibi,
Deme supercilio nubem.
EXPORRECTA *frõte, hilariter. Porrectiore frõte mecũ loquaris oportet, apud Plaut. Obducta frõte, corrugata frõte, cõtracta frõte, caperata frõte. Plaut. Caperat frõs seueritudine. Quod quidẽ a caprinis cornib⁹ translatũ volũt. Et nubila frõs, serena frõs, explicita frõs.*

Attollere supercilium, ponere supercilium.

PLINIVS: *Supercilia, inquit, homini, et pariter et alterne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastus. Supbia alibi cõceptaculũ, sed hic sedem habet: in corde nascitur, huc subit, hic pẽdet. Nihil altius simul abruptiusq. inuenit in corpore ubi solitaria esset. Hactenus ille. Inde pūerbio attolli supciliũ dicimus, arrogãtiã significãtes: adduci supercilium fastidiũ indicantes. Citat & Suidas, σιμαποῦ τῆς*

τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, id est, Contractis superciliis, inflatisque buccis. Quod Graeci unico uerbo dicunt κατωφρυῶσι. Lucianus a persona ad rem transtulit, sermonem arrogantem ac superciliosum appellãs κατωφρυωμένους λόγους. Porro dicitur supercilium, cum a fastu receditur. Et fastosos homines superciliosos nominamus. Denique simpliciter ipsum supercilium pro fastu atque arrogantia ponitur. Philosophorum supercilium quis ferat? Porro quod Plinius ait, superciliis annuere nos, atque renuere, Homerum secutus est, apud quem uersus hic aliquotiens legitur,

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id est,
Sic ait, atque superciliis pater annuit atris.
Id aemulatus Maro:
Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Bibe elleborum.

ARISTOPHANES in *Vespis*, πῖθ᾽ ἐλλέβορον, id est, Bibe elleborum. Quo dicto significat insanire quempiam. πῖθι vero dixit, non πίε, quod, ut admonet interpres, hoc ad simplicem potum referunt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem ostendit & verbum hinc esse fictum, ἐλλεβοριᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν, pro insanire. Quiq. parũ animo constant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id est, Elleboro opus habere dicuntur. Atque iidẽ apud Latinos etiam auctores elleborum edere, & elleboro sese purgare prouerbio iubentur: propterea quod antiquitus plurimus usus fuerit huius herbae adleuanda mentis et capitis uitia. Plinius lib. Nat. historiae 25. cap. 5. ellebori duo facit genera, sicut & Dioscorides libro quarto: Candidum, quod Italia ueratrum album appellat: & nigrum, quod alii vocant entomon, etiam si in Dioscoride atemon legimus. Alii polyrrhizon, plerique Melampodion vocant, ab inuentore Melampode uate, uel eiusdem nominis pastore, quod is animaduertisset eo purgari capras: deinde dato earum lacte sanauit Praetidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinium secutus ait, coloris discerniculum non in semine, neque in virgultis sed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoq. stomachum & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur: vtriusq. periculosa sumptio, sed albi ut praestantior, ita periculosior. Quod ipsum tamen adeo vulgatum esse coepit, ut pleriq. studiorum gratia, ad peruidenda acrius quae commentabantur, saepius sumptitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, candido elleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia usque animi redundaret, & instantiam, uigorema. mentis labefaceret. Nigri uero religiosum & usum fuisse testatur Plinius. Siquidem hoc & domos suffiebant, purgabantq., aspergentes & sese, & pecora. Tum solenni cum precatione colligebatur & superstitiosius, ut meminit etiam Theophrastus. Primum enim gladio circumscribebatur: deinde qui succisurus erat, exortum solis spectabat, precabaturq. ut id sibi liceret diis cõcedentibus facere. Obseruabat & aquilae uolatum, quae si propius aduolasset, moriturum eo anno qui succiderat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumq. genus, tum candidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduersus melancholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen uarie effertur. Plaut. in Menaechmis.
Non potest haec res trium iugerum elleboro obtinerier.
Demosthenes Aeschinẽ in actione monet, ut sese purget elleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali, ἐλλεβορᾷς ὦ Τάνταλε, καὶ σὲ ἀληθῶς ποτοῦ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου ἐλλεβόρου νὴ Δία, id est, Desipis Tantale, & ut vere dicam, elleboro poto tibi est opus, eoq. sane meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in secundo Verarum narrationum libro, ita pronunciat, ut Aiax traditum ab Hippocrate elleborum bibat, prius quam in heroum consortium recipiatur. alludens ad eius insaniam. Ibidem legitur non licuisse Chrysippo in beatorum insulam immigrare, nisi quartum iam sumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, quod ter in uita bibisse memoratur, ut testatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius,

Expulit elleboro morbum, bilemq. meraco.

Ouidius in epist. Ponticis lib. 4.

I bibe dixissem purgantes pectora succos,
Quidquid et in tota nascitur Anticyra. Persius:
Anticyras melior sorbere meracas.

Insanum significans: Ausonius ad Theonem:

Elleborumq. bibas Samii Lucomonis acumen.

Nauiget Anticyras.

Πλεύσειεν εἰς Ἀντικύρας, id est, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagii quasi faciem, cum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus uerbis Stoicum insanum significat, quiq. mentis morbo laboraret, essetq. sapientis indignus nomine, cum nemo sapiens nisi sanus. Dictum est autem eadem figura, qua Graeci dicunt πλεύσειεν εἰς Μασσαλίαν, id est, Nauiges Massyliam. Strabo lib. Geographiae nono, duas Anticyras commonstrat, & in altera, quae sit post Crissam oppidum, elleborum nasci, in altera eiusdem nominis, quae sit ad sinum Maliacum & Oetam montem, optime temperari. Atque in eam quam plurimis e regionibus adnauigari sanitatis gratia. Pausanias in ult. lib. scripsit, supra Anticyram montes esse magnopere petricosos, in his copiose prouenire elleborum, nigro purgari aluum, albo uomitum cieri, ac superiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem elleboro dato liberarit insania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiseris.

Tres Anticyras dixit pro uniuerso elleboro, significãs deploratam & immedicabilem insaniam. Simili figura quos indicant esse parum integrae mentis, & hodie iubent deportari Ghelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonsoris eget, aut curatore est opus. Horatius:

Nec tonsore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella lib. primo, capite tertio scribit, Catonem dicere solitum, eum qui agrum incoleret, nec salubri caelo, nec fertilem, velut commotae mentis ad agnatos ac gentiles esse deducendum. Varro libro De re rustica 1 cap. 2. Qui salubrem locum negligit, mente captus est, atque ad agnatos & gentiles deducendus. Cic. libro 2. De inuentione: Si furiosus existet, agnatorum

agnatorum gentiliumq. in eo pecuniaq. eius potestas esto. Nam duodecim tabulæ furiosis ius adimunt administrandi res suas, & ad gentiles agnatosq. trāsferunt, quemadmodum legimus libro Institutionum primo, titulo de Curatoribus, & Pandectarum libro vigesimoseptimo, titulo ultimo de curatore furiosi. Rursum eiusdem operis libro primo, titulo decimo octauo, de Officio præsidis. Et apud Ciceronem lib. 3. Tusculanarum quæst. Qui ita sit affectus, eum dominum esse rerum suarum, uetant x 11. tabulæ. Verba x 11. tabularum sunt hæc: Prodigo & furioso bonorum suorum administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto.

Strychnum bibit.

Στρύχνον πίνει, id est, Strychnum bibit, in insanos item competit, a Strychni herba natura, quæ uel gustata, statim insaniam parit. Dioscorides in quarto, quattuor strychni genera facit. E quibus postremum μανικὸν uocat, id est, insanum. Plin. lib. 21. cap. 31. cum duo strychni genera salutaria demonstrasset: Tertio, inquit, folia sunt ocymi, minime diligenter demonstranda. Remedia enim non uenena tractamus, quippe insaniam facit, paruo quoq succo. Quanquam & Græci auctores in iocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uarias imaginesq cōspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere: quidquid uero adiiciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est uenenum, quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycniō appellauere ab eo, quod hoc cuspides in prælus tingerentur, passim nascēte. Dioscorides scribit, Strychni radicem cum vino potam, mensura < visa quadā, ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo sumptam, stuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam: remedio esse, si mulsum ac largiter biberis ac reuomueris. Unde magis uidetur congruere in φιλαύτους, & sibi placentes, & ut, Flaccus inquit, sibi pulchros. Nam Theophrastus tradit, qui Strychnum ederint, sibi videri pulcherrimos. Cuiusmodi multos homines videmus qui sibi nulla in re displicere possunt, perinde quasi strychno victitent. Est diuersum insaniæ genus, quo quidam sibi displicent in omnibus sed alterū vulgatius est, & immedicabilius.

Ede nasturtium.

Ἔσθιε κάρδαμον, id est, Ede nasturtium. In socordem, ignauum, hebetem, stupidum, olim dicebatur, propterea quod huic efficaciam inesse credant, erucæ cōtrariam: vim enim uigoremq. animi suscitare, Venerem coercere, cum illa e diuerso Venerem acuat, uim mentis hebetet, unde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον quasi cor domans. Plinius libro 19. cap. 8. Nasturtium, inquit, nomen accepit a narium tormento. Et inde uigoris significatio, prouerbio id uocabulū vsurpauit, veluti torporem excitantis. Græcis a corde nomen habet. Dioscorides tradit, nasturtio vim esse similem erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Ceterum quod ait, nasturtio stimulari Venerem, dissentit a Plinio. Aristophanes cō ἐνθουσιάζουσιν, ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. τί καρδαμίζεις, id est, Edi heri nasturtia. Quid nasturtiaris? Idem in Vespis:

Ὀξυθύμων καὶ δικαίων καὶ βλεπόντων κάρδαμα. i.

Acrium ac iustorū, et oculis qui exhibēt nasturtia.

Porcum immola.

NEQUE prætereūdū existimamus, quod Plautus in Menæchmis, porcum syncerum & sacrum immolare iubet eum, quem mente captum significat. Adolescens, quibus hic precus porci ueneunt sacres, synceri, nummum unum en a me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem insanum esse te certo scio. Opinamur quod veterum usu, qui cuiuspiam irati numinis intemperiis ageretur, hoc piaculo se soleat purgare. Idem paullo post in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non sanus satis Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi. Iube si sapias porculum afferri tibi. Horatius in sermonibus:

-Immolet æquis Hic porcum laribus.

Loquitur de eo, qui iā ab insania resipuisse videretur.

Multa Syrorum olera.

Πολλὰ Σύρων λάχανα, id est, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eā exercentes, aut in eos qui rebus vilibus abundant. Fortassis recte dicetur & in eos, qui in rebus non multæ frugis, nimium insumunt operæ, quippe non in agris exercendis, sed in hortis colendis occupati, quæ plus adferant uoluptatis quam emolumenti. Prouerbium refertur a Plinio libro vigesimo, capite quinto, ubi cō memoratis uariis remediis, herbæ Staphylini, quam eandem & pastinacam erraticam vocant, hæc subnectit: Syria in hortis operosissima. inde quoque prouerbium est Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimam staphylino herbam serit, quam alij gigidion vocant. Hactenus Plinius. Ut autem existimemus parœmiam in maleficos quadrare posse, illa nos coniectura commouet, quod paullo ante Orpheum citauerat auctorē, staphylino amatorium inesse. Neque Syrorum mores vulgo nota caruisse, uel adagium illud testatur: Σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας, id est, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miseretur nostri Cælius Rhodiginus, qui tam insigniter torqueamur, neque quidquam tamen ipse subleuat.

Melle litus gladius.

MELLE litus gladius. In perniciosam adulationem dici solitum. Plin. lib. 21. tradit; Heraclea in Ponto, ab eisdem apibus aliquando mella reddi perniciosissimū habentia uenenum. Quæ qui ederint, abiiciunt se humi, refrigerium quærentes. Nam sudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in causa est. Ea est herba alba, quam ægolethron appellant. Allusum est autem ad morem barbaricum, qui solēt tela uenenis tingere, quo vulnus esset immedicabile: præsentissimum malū erat oleum incendiarium, quod illitum telo, sicubi hæsisset in corpore, tenaciter cremabat, incendium aqua iniecta iritabatur, solo puluere insperso consopiri poterat. Auctor Marcellinus libro 23.

Letale mulsum.

Θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letale mulsum. Eandem cum superiori habet sententiam. Diogenes, formosa

scorta, ἐκ χοίρου μελίκρατον, id est, Letiferũ mulsum, appellare consueuit, tametsi nihil vetabit, & in assentationem, in fœdas voluptates torquere, breuiter, quidquid ita iucundum est, vt idem sit perniciosum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatã, auriumq. pruritum, μελιτίνην ἀγχόνην, id est, Melleam præfocationem appellabat, quod assentatione quidem delectaret, ceterum mendacio strangularet admittentem. Ad hanc formam attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19. Lacte gypsum male misceri: præsens enim venenum habet gypsum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis.

Λίνον λίνῳ συνάπτειν, id est, Linum lino connectis. Huius adagii duplicem apud Græcos interpretes sensum inuenimus: Quorũ alter est: Infirmis infirma copulas, friuola friuolis: alter, eadem non eisdem rationibus facis vt dicis. Ctesippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidẽ linum, vti prouerbio dicitur, lino connectis, si pater tuus, pater est omnium. Est autem ironia in sophistam, qui friuolis argutiis id sibi collegisse videbatur. Aristoteles in tertio libro, τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, disputans de infinito, vbi Parmenidis sententiã præfert sententiæ Melissi. Melissus enim ipsum infinitum totum dixerat. At Parmenides totum dixit esse finitum, a medio æque distans. Fieri enim, inquit, non potest, vt infinitum cum toto atq. vniuerso, perinde atq. cum lino linũ nectatur. Ipsa philosophi verba subscribamus, si quis forte requiret: διὸ βέλτιον οἰητέον Παρμενίδην Μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἄπειρον ὅλον φησίν. ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μέσσοθεν ἰσοπαλές. οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν, τῷ ἅπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus item in discutiendis quæstionibus, quæ exoriuntur ex dictis Platonis, quodam in loco sic vtitur, vt videatur conuenire in eum, qui copulet inter se pugnantia, ostendens quemadmodum Plato de Homero diuersa pugnãtiaq. dixerit: ἢ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστί, τὸ ταῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειν, id est, An non enim linum lino connectere est, ista inter se copulare? Huic affine est quod apud Athenæũ li. 6. ex Thebano poeta, Pindaro ni fallimur citatur: ποτικολλῶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ. id est, Adglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de parasitis: is qui hoc dicit, sermonem suscipit de adulatoribus superiori congruentem.

Senesco semper multã addiscens.

Γηράσκω δ᾽ αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id est,

Discenti assidue multa, senecta venit.

Hic pẽtameter ex elegiis Solonis in prouerbium abiit, significat autem vsu vitæ multaq. rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cum ea, quæ citatur apud Gellium, sententia:

Vsus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur a Platone lib. de Repub. 7. Rursum in Dialogo De philosophia, quærens quispiam num philosophia sit πολυμαθία. Quid aliud, inquit, est philosophari, quam id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Discenti assidue multa, senecta venit.

At nobis quidem videtur semper aliquid discendum ei, qui in Philosophum sit euasurus, siue iunior sit, siue senior, vt quã plurima discat in vita. Citat & in Lachete, Seneca in epistola quadam ad Lucillium: Tam diu discendum est, quam diu nescias: & si prouerbio credimus, quam diu viuas. Citatur semel atq. iterũ apud M. Tullium in Catone maiore. Quinetiam Terẽtianus ille Demea Solonis sententiam retulit, cum ait: Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet noui, Aliquid moneat, vt illa, quę credas scire, nescias: & quæ tibi putaris prima, in experiendo repudies. Alludit huc cuiuscunq. est versiculus ille, neq. inscitus, neq. inelegãs Senecę nomine celebratus. E Publianis autem mimis vnum esse suspicamur, hac adducti coniectura, quod in hoc numero quosdã reperimus, qui nominatim ab Aulo Gellio sub Publii titulo referuntur. Senarius autem hic est:

Discipulus est prioris posterior dies.

Vita doliaris.

Ζωὴ πίθου, id est, Vita dolii, prouerbio dicitur vita frugalis, parca, & ab omni strepitu atq. ambitione semota. Breuiter talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egisse legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret, dolio de palo suspenso pro domicilio libenter vtens, crudis herbis & aqua simplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice solitus vti, idq. a puero quodam didicisse se prædicabat, quem forte ad eum modum aquam haurientem viderat. Porro vt in dolio habitaret, inde sibi dicebat in mentem venisse, quod cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium indicasset, vnde proreperet ad solem, & vbi se conderet a ventis atq. æstu. Poterit torqueri & in eos, qui nimium sordide, nimisq. dure, atq. immunde viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum libro secundo: ἀνιπτόποδες χαμαιευνάδες, ἀεροκοῖται, id est, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem libro quarto de Pythagoricis, ex Antiphane.

Δεῖ ὑπομεῖναι μικρὸν, ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥῖγος, σιωπὴν, στυγνότητ᾽, ἀλουσίαν. id est,
Inedia, sordes sunt ferendæ paullulum,
Silentium, tristitia, frigoris rigor,
Simul ferendum, corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum, ea gens est Sarmatiæ, appellatio, vt Hamaxobii dicantur qui dure sordideq. viuant. Nomen hinc inditum genti, quod iis plaustra ædium vice sint.

In diem viuere. Ex tempore viuere.

In diem viuere, est præsentibus rebus contentum viuere atq. ex parato, minime sollicitum de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημερινὸς βίος. Et καθημερεύειν, qui ad eũ viuunt modum. Theocritus in Idyllio. N.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ᾽ αὔριον οὐκ ἐσορῶμες.
Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

Aristophanes in Equitibus:

Κἀγὼ σε χορτάσω, καὶ βίον καθ᾽ ἡμέραν. id est,
Ego affatim tibi suppeditauero ordeum &
Victum diurnum. Homerus Odyss. Φ.
Νήπιοι ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. id est,

Agrestes,

Agrestes, stolidi, tantumq. diurna sciêtes. Persius:
Atque ex tempore viuis.
id est, citra solicitudinem futurorum. Vnde & Ex tempore dicere, id est, citra præmeditationem. M. Tull. Philippica 5. simili forma dixit, In horam viuere: Quę non faciebat Hannibal, qui multa ad vsum reseruabat, hac ij, qui in horam viuerent, non modo de fortunis & de bonis ciuium, sed ne quidem de vtilitate sua cogitauerunt. Nec abludit ab hac specie, quod scribit Horatius in Arte poetica: Et mutatur in horas, hoc est subinde.

Vita macerata.

βίος μεμαλαγμένος, *id est, Vita macerata, seu permollita. De molliter uiuentibus, quibus ex facili omnia suppetunt. Refertur a Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Translatū arbitramur a leguminibus, aut salsamentis maceratis, iamq. ad esum accommodatioribus, aut a tritico iam molito pisto, ac subacto, Cui diuersum est,* βίος ἀκανθώδης, *id est, Vita spinosa.*

Ipsa dies quandoq. parens, quandoq. nouerca.

VERSVS *est Hesiodi in libro De obseruatione dierum auspicatorum atque inauspicatorum, qui deinde in prouerbium abiit, longo hominum usu probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philosophus, is est huiusmodi:*

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. *id est,*
Ipsa dies quandoque parens, quandoq. nouerca est:

Eo uersu significatum est, non omni die bene esse posse, sed isto bene, atque alio male. Inde translatum, quod matres bene uolunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare se dicit, vtrum natura sæpius nouerca sit, an mater, ut quæ tot uenena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

DIVERSA *metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto:*

χὡ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *id est,*
Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere lucet:

Id est, Aliquando res aduersæ sunt, aliquando secundæ, quemadmodum cælum nunc serenum est & placidum, nunc turbidum ac tempestuosum. Huic affinis est allegoria Pindarica, e Pythiis hymnis: Non semper eosdem flare uentos, sed nunc hos, nunc alios.

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. *id est,*
Alias alij flatus, sublimiter uolantium uentorum.

Idem in Isthmiis hymno 4. Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει, *id est, sed alias alius uentus omnes adflans agit.*

Plus aloes quam mellis habet.

PLVS *aloes quam mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans ac si dicas, plus molestiæ quam uoluptatis. Nam aloe frutex quidam est, odore graui, gustu amarissimo, cuius meminit Dioscorides, lib. 3. Plautus in Amphitryone, Ita cuiq. comparatum est in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror comes consequatur. Quin incommodi plus maliq. adsit, boni si obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quam mellis habere. Et Iuuenalis de vxore:*

Plus aloes, quam mellis habet.

Apuleius citra metaphoram sic extulit in Floridis: Sed verum verbum est profecto, quod aiunt, nihil quicquam tam prospere diuinitus hominibus datum, quin & tamen admixtum sit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac tristium lætorumq. mixturam Homerus Iliados vltimo lib. perquam eleganter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ scribit in Iouis limine sita esse, quorū alterum sit plenum tristibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans.

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. *id est,*
Nunc lætis vitam miscet, nunc tristibus idem.

Quemadmodum & superius indicauimus. Verum admodum maligne temperat Iuppiter Homericus, nimio plus admiscens malorum, quam bonorum, vt si suam quisq. fortunam ad calculos uocet, minima sit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi sententia euenerunt. Id quod eleganter dictum est a Pindaro in Pythiis hymnis: ἓν γὰρ παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. *id est, Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales. Plinius lib. 27. sententiam inuertit, cum ait, nihil esse tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam sit adiunctum. Quandoquidem compertum est, etiam aconito, quo non aliud uenenum nocentius, inesse remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho:*

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. *id est,*
Bona separare non licet malis, sed est
Mixtura quædam.

Naues onustæ conuiciis.

ADSIMILI *figura dixit Homerus Iliados Υ. conuicia, quorum onus, nauis centiremis non queat portare, cuiusmodi Lucianus dixerat,* ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, *vt ante dictum est. Carmen Homeri sic habet:*

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. *i.*
Probrorum superest ambobus copia summa,
Quorū onus haud portet cētum ratis incita remis.

Affine & illi, quod alio dicetur loco,

ἃς οὐδ' ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. *id est,*
Quos tollere nec centum queant Aegyptij.

Hermippus apud Athenæum lib. 1. describens, quid a quaque regione soleat importari, versiculum hunc ioco admiscet;

Καὶ παρὰ Περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. *i.*
Atq; a Perdicca ratibus mendacia multis.

Notans, Lyciorum mores. Nam Perdicia para est ac portus Lyciæ. Lycias sortes notat & Vergilius Aeneidos quarto veluti vanas.

Tollere cornua.

TOLLERE *cornua, pro eo quod est, animo efferri, nunc quoq; vulgo tritissimum est. Horatius de Baccho:*

Et addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate:

Tunc

Tunc ueniunt risus, tunc pauper cornua sumit.
Translatum a pecoribus, quæ cornibus oppositis minantur. Horatius in Epodis:

Nanque in malos acerrimus,
Parata tollo cornua.

Tollere cristas.

Tollere cristas. Diuersa metaphora, sensus idem. Iuuenalis:

Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. *Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ erectiores alacritatis, atque animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sane hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas,* ἣ περ ἁμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, *id est, quæ nobis cristas detraxit. Videlicet reddita pace. Contra, Submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem ultro ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib 7. cap. 30. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Posidonii professione sapientiæ clari domum, fores percuti de more a lictore uetuit, & fasces lictorios ianua submisit, is cui se oriens occidensq. submiserat. M. Tullius in Bruto, cum enim in maximis causis uersatus esses, & cum tibi ætas nostra iam cederet, fascesq. submitteret. Et apud T. Liuium in secundo ab urbe condita: Publicola submissis fascibus in concionem ascendit.*

Animus in pedes decidit.

Qvi *uehementer consternantur atque expauescunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie uulgo audimus: Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod est, uehementer eram exanimatus. Homerus Iliados Θ.*

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. i.
Pauor ingruit ingens
Omnibus, inq. pedes animus mox decidit imos.

Vespa cicadæ obstrepens.

Σφὰξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον. id est,
Scilicet obstrepitans argutæ uespa cicadæ.
Apud Theocritum est in Hodæporis. Nam his uerbis contemnit quidam pastor pastorem, a quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum superiore. Aut qui negotium facessit longe se præstantioribus, Quod genus est illud: Catulus leonem adlatrans.

Pica cum luscinia certat.
Epopa cum cygnis.

Consimilem *habent sententiã, quæ leguntur apud eundem in eadem Ecloga:*

Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. id est,
Haud fas est Lacõ, philomenã, ut prouocet unquã
Pica, nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.

Pilos pro lana.

Τρίχας ἀντ' ἐρίων, *id est, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poetam in Hodæporis, de re uehementer inæquali, aut de negotio supra modum absurdo.*

Τίς τρίχας ἀντ' ἐρίων ἐποκίξατο, τίς δὲ τρυγᾶσαι
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακᾶς κυνὸς ἤθελ' ἀμέλγειν.
Quis vice lanarum setas detondeat unquam?
Quis capra pro primipara uilem uelit amens
Emulgere canem?

Capra pilos habet potius quam lanam, ouis lanigera est. Hæc dicuntur in pastorem, qui certaturus hædum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas.

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, *id est Tibiam tubæ comparas. Refertur a Diogeniano: Conuenit in res supra modum impares, propterea quod exilem uocem edat fistula, tuba prægrandem.*

Cicadæ apem comparas.

Τέττιγα τῇ μελίττῃ συγκρίνεις, *id est, Cicadæ comparas apem. Nam cicada cum maior, tum canora, cum apis sit non modo minuto corpusculo, verum etiam pene muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium utrunq. attingit:* πολὺ τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς φωνῆς, ὁπόσον σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας, *id est, Inuenies tanto uoce superiorem, quanto tuba superat tibias, apes cicadæ.*

Testudinem pegaso comparas.

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις: *id est, Testudinem pegaso comparas. De rebus nequaquam inter sese conferendis. Pegasus equus erat uolucer, si fabulis credimus: testudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot dissimilitudinis formulas congessit:*

Sic canibus catulos, similes sic matribus hædos
Noram, sic paruis componere magna solebam.
Verum hæc tantũ alias inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.

Aliter catuli longe olent, aliter sues.

Apvd *Plautum legitur in Epidico sordidior quidem metaphora, sed tamen ad rem significandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter sues. Quo dicto significatum est, non ueste dignosci hominem ab homine, uerũ inesse natiuum quiddam, genuinum ac proprium in unoquoq. quod in ipso uultu oculisq. eluceat, quo liberum a seruo, generosum a rustico, probum ab improbo facile discernas. Atque hic est hominis ueluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, si quis modo sit sagaci nare. Huc allusit Martialis lib. 6.*

Cum bene se tutam per fraudes mille putauit.
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiusdam apud Fabium: Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cum a quondam esset dictum deformi specie, retorsit aduersarius, adfirmans recte dictum, eum non esse liberum, cui non sit facies liberalis.

Vt sementem feceris, ita & metes.

Elegantissima *metaphora dixit Cicero: Vt sementem feceris, ita & metes, id est, reportabis præmium tuis factis dignum. Plautus in Epidico: Sed ut uerbum est, pro benefactis cum malum messem metas, id est,*

est, cum pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic messem facturus est? Haud sane bonam.

Huc respicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμεῖς δ' ἔχεθ' ἅπερ τῆς δυσβουλίας. id est,
Habeatis at vos instituto congrua.

Deniq. illud pene solenne est apud Græcos poetas, κακῶς κακόν. Aristophanes in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι
Πλὴν γραμμάτων, καὶ ταῦτα μέντοι κακῶς κακά. id est,
Neque musicam doctus scio,
Sed litteras tantum, atque eas malas male.

Illud item frequens, ἀπό σ' ὀλῶ κακῶς κακόν, id est, Te malum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum est in huius operis vestibulo. Rursum Euripides in Hecuba:

Τὸν μὲν κακὸν
Κακόν τι πράσσειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id est,
Bonis bene euenire, sed malis male.

Idem in eadem fabula:

Ἀλλ' ἐστὶ τοι μὰ καλὰ
Ῥέζειν ἑτοῖμος, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. id est,
Quin vbi quæ non decent
Haud veritus es patrare, fer quæ non libent.

Perquam festiuum est, quod de Diogene refert Laertius, Super cœnam quidam illi obiiciebant ossa, veluti cani, quod Cynicus esset. eam contumeliam ille sic pensauit. Accessit propius, & iuxta illos stans mingebat vicissim illis canem agens. Sed propius huc pertinet, quod idem refert in Zenone, qui seruum in furto deprehensum cædebat. Seruus interim clamabat, in fatis fuisse vt furaretur. At Zeno, Illud etiam vt cæderêris. Seruus quoniam audierat herum disputantem de necessitate fatorum, eam prætexuit suo commisso: sed scite retorsit philosophus.

Carica musa.

Καρικὴ μοῦσα, id est, Carica musa. καρικὰ αὐλήματα, id est, Carica cantiones. De lugubri, aut rustica, atque indocta, seu molesta cantione dici solitum. Quadrabit in poetam aut oratorem indoctum. Antiquitus de tristi stridulaq. & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, vt tradit Athenæus libro Dipnosophiston IIII. Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti solêt magnitudine palmi, lugubre quiddam & stridulum sonantibus. Eas autem tibias Phœnicum lingua, gringas vocari, quod iis in Adonidis luctu soleant vti. Porro Adonidem γίγγραν, id est, Gringen appellant. Hinc eisdem verbum γιγγραίνω. His confinia tradit Iulius Pollux li. 4. nisi quod ibi γίγγρας inuenimus scriptu. Caricam musicam notat Aristoph. in Ranis:

Σκολιῶν Μελήτου καὶ καρικῶν αὐλημάτων. id est,
Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,
Modosq. tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιά, id est, obliqua vocabant: vel a tibiarum specie, vel ab obliquo in cõuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio: Ad Myrtum canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλοὺς δ' ἔχουσά τις κορίσκη καρικὸν μέλος
Μελίζεται. id est,
Calamos habens puella, Caricum melos
Modulabitur.

Plato quoq. philosophus libro De legibus septimo, mẽtionem facit Carica musæ, quam interpretatur θρηνῳδὸν ᾠδήν, id est, Lugubrem cantionem. Hesychius indicat inde ductum quod ad pompas funebres conduci soleant e Caria fœminæ, quæ lamentantium personam agerent. Itaq. orationem indoctam & inamœnam recte dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum libro quarto:

Πηκτὶς δὲ μούσης γαυριῶσα βάρβαρα. id est,
Pectis camœna iactitans se barbara.

Pectis autem organi genus est, duabus chordis instructum. Idem Athenæus dubitat an Caria sit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fistulas siue calamos γίγγρας appellant, vocabulo, vt videtur, a stridore soni effi cto. Cum his consentiunt quæ Plato scribit lib. De legib. quem modo citabamus septimo: καὶ ὅταν τ' ἄρα δεῖ τοιούτων ἀκροατὰς γίγνεσθαι τοὺς πολίτας θρηνῳδιῶν, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραὶ, ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότε ἄν που δέον εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας. & cetera, id est, Et si quando oportet ciues istiusmodi lugubrium auditores fieri, cum dies fuerint non puri, sed nefasti, tum magis conueniet venire choros aliquos musicos aliunde conductos, quemadmodum hi qui ad funera conduci solent, Carica quadam musa, deducunt vita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus 2. Iliados lib.

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id est,
Nastes ducebat Cares queis barbara vox est.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν, siue καρβάζειν aut καρβανίζειν dicuntur, quibus barbarus est & agrestis sermo. Et M. Tullius apud Quintil. in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronunciationem. Strabo libro Geographiæ XIIII. ostendit Cares occasione frequenter fuisse mixtos Græcis, & tamen barbare crasseq. sonuisse linguam Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc uitium Strabo παχυστομεῖν: κακοστομεῖν & βαρβαροστομεῖν uocat. De Cantionibus Carum & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & saltationis genus tumultuosum ac militare, unde nonnunquam saucij discedebant, nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux libro quarto, καρικὴν appellat.

Attica musa.

CVI diuersum, Ἀττικὴ μοῦσα, id est, Attica musa, pro uenusta, lepidaq. oratione. Nam inter dicendi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis scribit id cognominis vulgo tributum fuisse Xenophonti, vt Attica musa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venustatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit venustius, præsertim si accedat ironia, veluti, si inelegantem aliquem, & ab omnibus litteris & gratiis alienissimum, Atticam musam voces. Nam amusi uocantur omnes huiusmodi.

Eadem

Eodem bibere poculo.

EODEM bibere poculo, est iisdem affici incommodis, malisq. communibus obnoxium esse. Plautus in Casina: Vt senex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Translatum vel a bibendi certaminibus, vel ab iis, qui metuunt venena. Idem hodieq. nostrati vulgo tritissimum manet. Etenim si quando minantur, se parem gratiam relaturos, aiunt se de eodem porrecturos poculo. Taxat Martialis quendam, qui conuiuis vinum dilutum & acerbum apponebat, cum ipse de exquisitissimo biberet, qui mos & hodie plerisq. diuitibus, atque hinc prouerbium natum uideri potest. Fit autem interdum vt qui imprudentes poculum acerbum gustarint, studeant & alios illicere, vt ex eodem bibant.

Οὐκ ἐκ ταὐτοῦ μετ᾽ αὐτῶν πίνει ποτηρίου, id est,
Ille nobiscum haud eodem potat unquam poculo.
Taxat fellatorem.

In planiciem equum.

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον, id est, In planiciem equum. Quotiens quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoq. vel maxime gaudet. Equus in campo, tanquam in sua est harena. Apud Lucianum in Captiuo, cum ipse iudices postularet, Plato respondet, τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id est, Hoc ipsum, quod dici solet: equum in planiciem, videlicet hominem Rhetoricum significans, & in agendis causis exercitatum. Plato in Theaeteto, ἱππέας εἰς πεδίον προκαλῇ, Σωκράτη εἰς λόγους, id est Equites in planiciem prouocas, Socratem ad disputandum. Tametsi quidam codices ἵππον habent hoc loco, non ἱππέας. Synesius in epistula quadam: Ἐπ᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο προκαλοῦμαι, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου παρακαλεῖν οἰόμενος, id est, ad hoc ipsum certe prouoco, equum in planiciem, iuxta id quod dicitur adhortari me putans. Translatum videtur a militia. Nam quotiens res est pediti cum equite, pedes fugit campestria, sectaturq. loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix.

ACANTHIDEM superat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga 6.

Ast ille credibile est, si uincat acanthida cornix.
Vocalem superet si turpis aedona bubo.

Acanthis enim uocalis est auis, & in primis canora. Cornix obstrepera quidem, sed minime canora. Acanthidem Theodorus nunc spinum uertit, nunc ligurinum, quin & aedona Graece dixit. Sic autem pronunciandum, vt ae faciant duas syllabas. Nam Graecis ἀηδὼν luscinium significat. Plinius Graeca uoce dixit acanthidem, quasi dicas spinulam, eo quod in spinis uiuat, eoq. asinos habet inuisos, quod hoc animal spinae florem deuoret. Est autem auium minima, tantae faecunditatis, vt pariat duodena. Auctor Plinius libro decimo, capitibus sexagesimotertio, & septuagesimoquarto.

Prius testudo leporem praeuerterit.

Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, id est, Prius testudo leporem cursu praeuerterit. De re neutiquam verisimili. Testudine nihil tardius. Vnde & testudineum incessum dicimus, & apud Ciceronem in libris de Diuinatione, quispiam testudinem tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autem celeritate praecellit. Meminit huius adagii Diogenianus. Huius generis sunt illa apud Theocritum in Thyrside:

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ᾽ ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ᾽ ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id est,
Nunc uiolas proferte rubi, producite spinae,
Iuniperusq. comet narcissi flore decentes,
Omnia uertantur, portet pyra mitia pinus
Postquam obit Daphnis, trahat & iam ceruus molossos,
Montibus in summis philomenae noctuae cantet.

Cancros lepori comparas.

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id est, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota est. Simillimum est illi, quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capiet: de absurdis, quae fieri nullo modo possunt.

Terrae filius.

OLIM homines obscuro ignotoq. genere prognati, terrae filii dicebantur, propterea quod terra sit omnium communis parens. Vel quod iuxta quorundam etiam historias, primitus mortales e terra nascebantur. Tertullianus in apologetico aduersus gentes: Nam & terrae filius vulgus vocat, quorum genus incertum est. Apud Athenaeum libro decimo legitur γηγενὴς ἄνθρωπος, id est, e terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum libro primo, & huic terrae filio, nescio cui, committere epistulam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiarium epistularum septimo: Cn. Octauius tuus familiaris summo genere natus, terrae filius. Persius:

Tradito est mihi Manius haeres,
Progenies terrae, quare ex me quis mihi quartus
Sit pater, aut propio, dicam tamen: adde etiam unum,
Vnum etiam, terrae est iam filius. Iuuenalis:
Vnde fit ut malim fraterculus esse gigantum.

Ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes e terra progenitos poetae fabulantur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percontatur:

Γῆς ἄρ᾽ ἐκπέφυκα μητρός; id est,
Num satus tellure matre? Atque ille respondet:
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα. id est,
Non parit natos solum.

Apud Pausaniam, Strabonem, atque alios id genus auctores, legimus populos quosdam αὐτόχθονας appellatos, qui non alio referunt originem suam, quemadmodum plerique faciunt, verum ex ipso solo natos uideri velint, quorum de numero sunt Athenienses. Qui sibi nobilitatem virtute peperissent, nullis maiorum imaginibus illustres, noui homines dicebantur. Porro ignoti, & subito apparentes, incertum qua regione profecti, Caeli filii vocabantur, quasi e caelo demissi. Neq. dissimili ratione διοπετεῖς, id est, de caelo lapsi dicebantur. Iuuenalis:

Tertius e caelo cecidit Cato.

Quan-

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua, quam scripsit aduersus Herodotum, de naui quadam, unde subito vox est audita Adimanto τὴν δὲ κέλης οὐκ ... id est, Nauis autē illa erat, vt videtur, e cælo delapsa. Atque hic sermonis color sumptus est e tragœdiis, in quibus machinis quibusdam iis repente ostendebantur personæ populo, vt e cælo venisse videri uellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obscuris nati suis virtutibus innotuissent, quod M. Tullius ab inimicis probro obiectum, ipse gloriæ sibi vertit.

Ex quercubus ac saxis nati.

HVIC finitimum est illud Homericum: E quercu, et saxis prognatus, quod quadrabit, vel in hominem obscuro genere, vel in eum, qui sit agresti atque effero ingenio, moribusq. immanibus. Inde ductum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorum uice vi ... stitarent homines, atque hinc e quercubus nati fingebantur. Inde illud:

-Et duro robore natos.

Præterea creditum est, ex saxis a Deucalione Pyrrhaq. proiectis, mortalium genus absumptū diluuio, instauratum fuisse. Homerus in Odyß. T.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.

Nam neque fatidica quercu satus es, neque saxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate:

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσ' οὐδ' ἀπὸ πέτρης φασίν. id est,

Neque te quod aiunt quercus aut lapis edidit.

Adlusit ad id festiuiter Plato libro de Republica 8. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, id est, An existimas e quercu quacunq. aut rupe respublicas nasci, ac non potius ex moribus eorū, qui in republica versantur? In crudeles & immites conuenit illud Theocriticum in Aepolo de Cupidine:

-ἦ ῥα λεαίνας

μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ νιν ἔτραφε μάτηρ. id est,

-Scilicet ille leanæ

Vbera suxit, & in nemore hūc genitrix fera pauit.

Deorum cibus.

Θεῶν τροφή, id est, Deorum cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare atque ambrosia victitare, nec ob id vnquam senescere. Tranquillus in Nerone: Parricidia, inquit, & cædes a Claudio exorsus est. Cuius necis etsi non auctor, at conscius fuit: Neque dissimulanit, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quasi deorum cibum, prouerbio Græco collaudare sit solitus. Horatius in epistulis

-O noctes, cœnaq. deum.

Aristophanes in Ranis ἐκ μακάρων εὐωχίαν, Regum aulica conuiuia significans.

Tertius Cato.

TERTIVS Cato prouerbialis est ironia. In viros impendio tetricos, atque aliena uita censores. Nam duo tum Catonum, senioris, cui nomen Censorio, & minoris, cui nomen Vticensi, grauitas pariter atq. integritas, vulgo celebratissima quondam fuit, Adeo vt e cælo demissi dicerentur, vt bellum cum vitiis gererent. Iuuenalis:

-Habeas iam Roma pudorem,

Tertius e cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus.

HVIC per omnia simillimum est illud Horatianum in Sermonibus: Sapientū octauus. In eū, qui sibi multū tribuat in sapientia. Numerantur. n. apud Græcos septem sapientes, eorūq. apophthegmata oraculorum uice celebrantur, etiā si de nominibus magna inter scriptores varietas est. De numero certe constat inter omnes: unde per ironiam sapientum octauum dicebant, dignum qui septem illis adderetur. Horatius:

Hæc mihi Stertinius sapientum octauus.

Item Ausonius.

Sapiensq. supra Græciæ septem viros

Octauus accessit sophos.

Bis dat, qui cito dat.

MEMINIMVS autem apud Senecam alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem libro De beneficiis secundo, Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit. Quæ sententia monet, haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus est, sed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca fertur & hoc distichon, nomine titulog. Luciani:

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ,

Πᾶσα χάρις κενή, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις.

Id carmen Latine non potest commode verti, propterea quod lepos & argutia epigrammatis sita sit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium significat, aliquando gratiam, qua commendatur aliquid, aliquando deam ipsam. Citatur similis apud Auson. sententia Græca:

Ἁ χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

Est autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum est. Eam ille sic vertit,

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia nanq.

Cum fieri properat, gratia grata magis.

Rursumq. aliter vertit idem.

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum

Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rheso contemnit ac damnat auxilium sero delatum amicis:

Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν. id est,

Odi equidem amicis serius succurrere.

Extat & Mimus nō inuenustus in hāc eandē sententiā:

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Item alter huic adsimilis,

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes.

ID quod est apud Marcum Tullium, Honos alit artes, videtur esse sumptum ex Aristophanis Pluto:

Οὐ γὰρ ἔστι μισθὸς οὐδ' ἡ τέχνη. id est,

Neq. præmium vllum est, ars nec ipsa item uiget.

Colligit. n. nō esse cōsentaneū, Athenis ullos esse bonos medicos, cū medicis nulla sint pmia. Diogenianus aūt hoc intra adagia cōmemorat. Hūc adlusit Mart. cū ait,

Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones,
Vergiliumq. tibi vel tua rura dabunt.

Et Aristoteles scribit honorem esse præmium virtutis. Ac priscorum leges, non solum comminabantur pœnã maleficis, sed & præmiis & honoribus inuitabant ad recte agendum. Pindarus in Isthmiis, hymno nono, tanquam vulgo celebrem sententiam citat, ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι, *id est, Est autem dictum quoddam inter hominẽ celebre, Bonum peractum non esse in terra occultandum silentio. In hoc autem prædicanda sunt recte facta virorum illustrium, vt ceteris præluceant ad capessendam virtutem.*

Multis ictibus deiicitur quercus.

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στερὰ δαμάζεται.

Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani collectaneis, de re factu quidem ardua, quæ tamen assidua industria peruincatur. Huic non dissimile videtur Hesiodium illud,

Εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Si paullum paullo adiicies, faciesq. ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur & ingens.

Id quod non tantum ad lucri naturam pertinet, quod ex minutissimis sæpe maximum conflatur, verum etiã ad industriam assiduam quæ si vehemens non sit, tamẽ si perpetua atque indefatigata fuerit, res difficillimas quoque facile conficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil adferre momenti videtur ad deiiciendum molem querni roboris, verum ea crebris ictibus facile prosternitur.

Caudæ pilos equinæ paullatim vellere.

CAVDAE *pilos equinæ paullatim vellit, qui quod viribus atque impetu fieri nequit, id tempore atque assiduitate conficit. Horatius in Epistulis,*

Vtor permisso, caudæq. pilos vt equinæ
Paullatim vello, demo vnum, demo etiam vnum,
Dum cadat elusus ratione ruentis aceruũ,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis.

Natum e facto quodam ducis Sertorii, cuius rei meminit Plutarchus in eius Vita. Hic enim cum suis copiis, ex barbara turba conflatis, rationibus persuadere non posset, in re militari plus habere momenti consilium, quam vires temerarias, postea quam illi parum feliciter pugnassent, duos proponit equos, alterum macilentum atque inualidum, alterum vegetum, cauda pilosa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis viribus. Contra, vegeto illi pusillum & imbecillum admonet homuncionem. Hic singulos pilos paullatim vellens, breui spacio totam depilauit caudam. Iuuenis e diuerso caudam omnem simul manibus vtrisque comprehensam, vi atque impetu conatur reuellere. Qui cum frustra sudaret, risui fuit circunstantibus. Sub hæc adsurgens Sertorius, cuius consilio iussuq. hæc fuerant acta, Videtis, inquit, commilitones, quãto plus possit ingenium, quam vires.

Virum improbum vel mus mordeat.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,

Scelerosum mordeat & mus.

Hemistichium heroicum. Quo significatum est, quacunque ratione vindictam non deesse malis, sed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Cõpetit et in eos, qui de re quantumuis friuola rixã mouent, seq. læsos queruntur, & offensos simulant, ne quid dent. Refertur adagium inter Græca epigrammata:

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκνει ἄνδρα πονηρόν. i.

Vulgo aiunt, uel murem etiam mordere scelestum.

At is quisquis est, nam incertus auctor, inuertit prouerbium dicens, Bonos viros uel a mure morderi, malis ne draconem quidem audere dentes admoliri: hoc est, insontibus passim noceri, propterea quod ij impune lædi posse uideantur, utpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem.

Κἂν αἲξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,

Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in collectaneis Diogeniani. Sensus nihil discrepat a proximo. Nam capra minime alioqui mordax est, nisi quod improbis omnia sunt infesta. Suidas indicat ortographiã: cum enim ad corpus refertur, hoc est, cũ significat hominem afflictũ ac miserũ, vult primam acui, πόνηρος *unde &* πονηροὶ *dicuntur, quibus res sunt aduersæ: & Aristophanes in Pluto,*

Πονηρά γ' εἶπας ἡμῖν βοηθήματα. id est,

Auxilia nobis misera sane prædicas.

Cum ad animum, ultimã acui. πονηρὸς, *id est, improbus, &* πονηρῶς *improbe. Nam cum dicimus* πονηρὰ κέρματα, καὶ πονηρὸν ψῦχος, *quod hominis est, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus sceleratũ, & fallaces diuitias dicimus.*

Litem mouebit, si uel asinus canem momorderit.

CELEBRATVR *Græcis et hic senarius prouerbialis.*

Δίκην ὀφλήσει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. id est,

Litem mouebit, si vel asinus mordeat canem.

Quadrabit in eos, qui de re quantumuis exigua litem suscitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconsultos actio ex lege, si quadrupes dammum dederit. Refertur a Zenodoto & Suida, quãquam apud vtrunq. scriptum est, μακροὶ *pro* μικροὶ, *quorum hoc nobis videtur sensus exposcere.*

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id est,

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixosos & litium auidos dici solitus, quibus lis ex lite, alia ex alia nascitur: negotiũ seritur ex negotio, iniuria propagat iniuriã. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem.

Ὁ καλὸς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλὸς ἕπεσθαι, i. *Qui bonũ ducem præstat, is bonũ reddit comitẽ. In principe situm est, vt sit bene morata ciuitas. Prudens & incorruptus magistratus, & probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene institutam. Doctus ac diligens præceptor eruditum reddit discipulum. Frugi maritus vxorem in suos trahit mores. Vnde quisquis præfectus est negotio, debet in primis operam dare, vt ipse suo fungatur officio, prius quam ab aliis officiũ exigat.*

exigat. Sumpta est metaphora a militia, in qua fere qualiscunque fuerit dux, eiusmodi solet esse miles. Refertur in Graecorum collectaneis, sed ἀκέφαλον. Extat autem apud Plutarchum auctorem minime vulgarem in vita Lycurgi, ὡς ἡ εὐπειθαρχία μάθημα μέν ἐστι ἀρχομένων, ἐμποιεῖ δ' ὁ καλὸς ἡγεμὼν τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est, vt populus dicto sit audiens, hoc discit a principe. Nã qui bonũ praebet ducem, is facit, vt alij bene sequãtur.

Amyclas perdidit silentium.

Τὰς Ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id est, Amyclas perdidit silentium. Quibusdam eruditis, in quibus est auctor operis haud quaquam aspernandi, quod inscribitur copia cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum sententia magnopere dissidemus. Consentaneum enim est, rem vulgari ioco fuisse iactatam. Innuit autem adagium Vergil. Aeneid. lib. decimo, cum ait:

-Fuluumq. Camertem,
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidũ, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euentum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modum. Cum apud Amycleos subinde nunciaretur hostium aduentus, idq. falsa, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur, lata lege cautum est, ne quis vnquam hostis nunciaret aduentum. At qui post euenit, vt vere iam aduenirent hostes. Quod cum nemo nunciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiso capta est. Qui casus, vt apparet, populari ioco dedit occasionem, vt dicerent, Amyclas silẽtio periisse, si cui sua taciturnitas fuisset incommodo. Citat idem Lucilium: Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo periisse. Accipienda sunt autem hoc loco Amyclae, non vt sit vna e centum illis vrbibus Laconiae, quam Lacedaemonis filius condidit, sed oppidum quoddam situm inter Caietam & Tarracinam, conditum ab iis Laconibus, qui comites Castoris & Pollucis fuerunt, eiq. nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius existimat Laconas Pythagoricae disciplinae fuisse sequaces. Quoniam autem interdixisse creditus est Pythagoras σαρκοφαγίας, hoc commento, quod diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuisse ne quod animal occideretur, quemadmodum attestatur & Iuuenalis: A cunctis animalibus abstinuit, qui tanquam homine: nefas esse ducebant serpentes, qui ex vicinis paludibus nascebantur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teste etiam Plinio. Potest igitur & hinc ortum videri vulgare dictum, Amyclas silentio periisse, quod Pythagorici dogmatis obseruatio perniciem illis attulerit, quorum primum est, ἐχεμυθία, id est, silentium, quod in quinquennium indicebat iis, qui sua philosophia vellent initiari, sicuti declarat Aulus Gellius. Porro quod ait Seruius, Lacones Pythagoricae fuisse factionis, non recordamur apud alium auctorem legisse, nisi quod Plutarchus in Symposiacis tradit, Tyrrhenos huius philosophi decretis vsq. adeo fuisse addictos, vt etiam ea quae ille symbolis illis praecepit, ridicula superstitione soliti sint obseruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiusdem instituti sectatores. Meminit de Amyclarum silentio Sillius Italicus:

-Quasq. euertere silentia Amyclae.

Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio carminis de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliae bibliotheca repertum.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit silentium.

Prouerbium ad varios vsus accommodare licebit, velut si vbi quis pecuniam creditam perdidisset, quod non appellasset debitorem, aut iure praescriptionis, vt vocant, excidisset a possessione, Amyclarum silentium appellet: aut si quis audacius agens causam suam, iussusq. tacere, respondeat, τὰς Ἀμύκλας σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile silentium Graeci vocant δυσωπίαν, atque huic diuersum vitium ἀδολεσχίαν. De vtroque extant Plutarchi praecepta.

Timidior es prospiciente.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, id est, Formidolosior es eo qui respectat. Dicitur in hominem supra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiusmodi fabula. Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat se prae metu in specum quendam: deinde cum aliquando prospectaret, & Herculem forte fortuna praetereuntem vidisset, immodico metu exanimatus est, ac protinus diriguit in saxum versus, quod adhuc visitur specie uiri, velut a specu prospicientis. Vnde τὴν παρακύπτουσαν, saxum illud vocant. Suidas auctor, meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox sequentis.

Timidior Pisandro.

Δειλότερος Πεισάνδρου, id est, Timidior Pisandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidolosos. Aiunt autem Pisandrum fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeo vt anxius esset, ne suam ipsius animam alicubi videret, quae se viuum reliquisset. Idem videtur esse cum illo Ciceronis, Vmbram suam metuere.

Diomedea necessitas.

Διομήδειος ἀνάγκη, id est, Diomedea necessitas. De iis, qui ui adacti, non sponte quid faciunt. Vsurpatur a Platone libro de Repub. 6. Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id est, Diomedea, vt dicitur, necessitas est, facere omnia quaecunq isti praelarint. Quidam originem adagij referunt ad Thracium illum Diomedem, qui solitus fertur hospites suos compellere, vt cum filiabus suis deformissimis rem haberent: quo facto, eosdem interimebat. Vnde fabula spargit, Diomedis equas homines pabuli uice esitare solitas, videlicet filias a viris agitatas, equas appellans. Et sane in hunc sensum interpretatur Aristophanes enarrator in Concionatricibus, vbi versus hic habetur,

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοὔστι; Διομήδεια.

Quaerit adulescens, num qua sit necessitas sibi sectari anũ. Respondet illa esse, & quidẽ Diomedeam. Alij referunt ad Diomedẽ ducem Graecorum, huiusmodi commentũ adferentes: cũ Diomedes & Vlysses communi opera sublato Palladio, redirent noctu, Vlysses quo facti gloriam in se vnum trãsferret, destinabat occidere

Diomedem præcedentem, ac Palladium secum portantem, Itaq. cum ensem in caput illius a tergo uibrasset, Diomedes, animaduersa ad lumen lunæ gladij umbra subtraxit se plagæ, correptumq. Vlyssem, vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato subinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea necessitas. Huiusmodi fere Suidas ac Zenodotus.

Ad pristina præsepia.

Εἰς τὰς ἀρχαίας φάτνας, *id est, Ad pristina præsepia. In eos dicebatur, qui e uita quapiam lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis, qui restituuntur in pristinam fortunam unde exciderant: aut qui ad solitum contubernium sese recipiunt. Translatum ab animantibus, quibus nota familiariaq. præsepia gratissima solent esse. Vsurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.*

Alia vita, alia diæta.

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα, *id est, Alia uita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit, qui commutata in melius fortuna pariter & vitæ rationem moresq. commutant. Translatum ab iis, qui lautius incipiunt viuere, ubi res lautior obtigit. Huc allusit Aristophanes in Pluto, cum ait,*

> Ἐπειδὴ πλουτεῖ, δ' οὐκ ἔτι φακῇ ἥδεται.
> Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ πενίας πάντ' ἂν ἤσθιεν. *id est,*
> *Dein diuitem factum, nihil iam lens iuuat.*
> *At pauper antehac deuorabat quælibet.*

De iuuene iam anum amicam fastidiente, postea quam desiisset egere. Allusit huc Horatius,

> *Non eadem est ætas, non mens.*

Per medium anulum traharis oportet.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, *id est, Per anulum trahendus es. In eum quadrabit, qui sit vehementer extenuato graciliq. corpore, seu morbo, seu cura seu, studio seu qua alia re. Aristophanes in Pluto:*

> Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἔμ' ἂν διελκύσαις. *id est,*
> *Itaque profecto per anulum me traxeris.*

Verba sunt anus uolentis se uideri usque adeo maceratam atq. exhaustam dolore, ut per anulum trahi posset. Opinamur aũt adagium esse sumptum a lusu, quo ouum aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicũ erat, aliquid per anulum traiicere. Nam cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, instillabatur contra comitiales, ceterosq. infantium morbos, veluti testatur idem libro vigesimooctauo, capite decimo.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχεύει, *id est, Anus bacchatur. In eos dici solitum, qui præter ætatem indecore lasciuiunt. Nam Bacchanalium licentia iuuenculis vtcunq. permittitur, aniculis certe fœdissima est. Quandoquidem insaniæ species est, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus lusibus indulgere.*

Anus hircissans.

Γραῦς καπρῶσα, *id est, Anus hircissans. De anu adhuc intempestiuus libidine prurienti, & vt ait Plautus, catulitute. Aristophanes in Pluto.*

> Ἀλλ' ἀγνοεῖς
> Γραὸς καπρώσης τρώγειν τὰ λέμματα. *id est,*
> *Verum noueras*
> *Anus caprissantis vorare vistica.*

De iuuene, cui anus libidinosa omnia suppeditabat, quo vicissim ab illo voluptatem auferret. Nota est hircorum libido, odorq. qui & subantes consequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς κλαίειν τάφον, *id est, Ad nouercæ tumulum lachrymari, est simulare gestu dolorem, cum re gaudeas. Neque enim consentaneum est, priuignum moleste ferre nouercæ mortem, nihilo secius tamen officij causa nonnunquam ad tumulum illachrymat. Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinne dicetur, in quos extat Publianus ille mimus; cum primis elegans,*

> *Hæredis fletus, sub persona risus est.*

Celerius elephanti pariunt.

S V N T *quibus hoc quoque inter adagia videtur adnumerandum, quod scriptum est apud Plinium Secundum in præfatione historiæ mundi. Nam de grammaticis, inquit, semper expectaui parturiri aduersus libellos meos, quos de grammatica edidi: & subinde abortus facere iam decem annis, cum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaq cunctationem immodicã, & quorũdã nimis lenta molimina, his verbis licebit significare. Porro de elephantorum partu Plautus in Sticho, Auditur sæpe hoc vulgo dicier, solere elephantum grauidam perpetuo decem esse annos. Huic adstipulatur Plinius libro octauo, Decẽ annis gestare vtero, uulgus existimat. Etiamsi Aristoteles biennio parere putat, nec sæpius quam semel singulos gignere. Theophrastus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animoq. destinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam. Quando tandem paries, obsecro, quod tot iam annos parturis, ut nec elephanti diutius?*

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, *id est, A mortuo tributum exigere, dicebantur, qui per fas nefasq. diuitias undecunq. congerunt. Citat Aristoteles libro Rhetoricorum secundo, καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id est, Vel a defuncto vectigal aufert, ostendens dici solitum in eos, qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur e rebus minutis ac sordidis, veluti Vespasianus e lotio: aut e turpibus, uelut e lenocinio, quæstuq. corporis: aut cum a quibus libet extorquetur, ab amicis, a tenuibus, a mendicis, postremo vel a mortuis. Probro datũ est Romanis principibus quod suffossis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia sustulerunt, ipso etiã vocabulo rei turpitudinẽ exprobrante. Nã ad eum sublata modum, νεκροκορίνθια dicta sunt. Attici φόρον vocant emolumentũ, siue vectigal, quod ex re quapiã fertur, & pecuniarũ. Qui prædas huiusmodi colligunt, φορολόγους appellãt, inuisum omnibus hominũ genus, & optimo iure inuisum. Deductũ est aũt φόρος a uerbo φέρειν, quod est ferre, a quo Latinis quoq. dictum fœnus, qua uoce veteres nõ*

vtebantur, nisi de prouentu terræ, quæ veluti gratissima debitrix, pro singulis granis aliquoties cêtena reddidit. Siquidem præter naturam est, quemadmodum in Politicis scripsit Aristoteles, vt pecunia pecuniam pariat. Opinamur hoc prouerbium, aut idê aut certe vehementer cognatum esse illi, quod alibi retulimus:

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,

Ipsis farinas poscit à statuis quoque.

Per iocum enim pro vectigali farinas posuit, quod ad cibum referantur omnia, & defunctis signa ponebantur, memoriæ causa. Proinde qui vectigal hinc quoq. corradit, is à mortuis extorquere videtur. Apud veteres autem magna fuit sepulturæ religio, & sepulchrorum immunitas.

Larus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, *id est, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. Aiunt Cepphum, siue Cemphum auiculam esse stupido ingenio, unde & in prouerbium stoliditatis abiit, quam nonnulli larum appellant: alij, quorum est Theodorus Gaza, fulicam vertunt: eam viuere spuma marina, plumis ac pennis esse copiosis, corpore pusillo: cum parturit, vociferari. Hinc natum prouerbium, Larus parturit, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus. Hæc ferme scribit interpres Aristophanis, in comœdiam Pacem. Hesychius tradit, esse auem leuissimam circa mare versantem, quæ facile vento moueatur, eoq. hominem inconstantem ac leuem, cepphon dici. Plinius libro octauo, capit. decimonono, meminit cêphi quadrupedis, quod Pompeius ex Aegypto deportatum Romanis ostenderit, cuius pedes posteriores humanis pedibus, priores manibus erant similes. Id negat postea Romæ visum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.*

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν. id est,

Mons parturibat, deinde murem prodidit.

Senarius prouerbialis, dici solitus in homines gloriosos & ostentatores, qui magnificis promissis, tum vultus vestitusq. auctoritate miram de se mouent expectationem: verum vbi ad rem ventum est, meras nugas adferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodum oporteat historias conscribere: dicit enim sic reclamaria vulgo in Cupidinem, Herculis aut Titanis personam assumentem, ὠδῖνεν ὄρος. *Athenæus in Dipnosophistis libro decimoquarto, refert, quod Tachus rex Aegyptiorum huiusmodi scommate tetigerit Agesilaum Lacedæmoniorum regem, cum ad eum venisset, suppetias illi laturus in bello:* ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, *id est, Parturijt mons, Iuppiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Agesilaus pusillo corpore. Porro dicto offensus respondit* φανήσομαί σοί ποτε καὶ λέων, *id est, Atqui aliquâdo tibi videbor leo. Post euenit, vt exorta seditione apud Aegyptios, cû Agesilaus non adesset regi, coactus sit ad Persas fugere. Porro Græcis videtur esse carmê anapæsticum. Vtitur & Horatius in Arte poetica,*

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Porphyrion ex Aesopi apologo quopiam natum existimat, is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudes atq. agrestes homines viderent in monte terram intumescere moueriq., concurrunt vndiq. ad tam horrendum spectaculum, expectâtes vt terra nouum aliquod ac magnum portentum ederet, monte nimirum parturiente, foreq. vt titanes rursum erumperent, bellum cum diis redintegraturi. Tandem vbi multum diuq. suspensis attonitisq. animis expectassent, mus prorepsit e terra, moxq. risus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, *id est, Aureos polliceri montes. Prouerbialis hyperbole de iis, qui immensa promittunt, spesq. amplissimas ostentant. A Persarum arrogantia ducta, qui propter auri venas, montes aureos iactabât. Plautus in Sticho: Neq. ille sibi mereat Persarû môtes, qui esse aurei perhibêtur. Atq. idê in Milite, in eandem sententiam dixit argenti montes: Tum argêti montes, non massas habet. Terentius in Phormione, Is senem per epistulam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidem loco illud obiter admonendû, quod vulgus interpretum arbitramur latere, modo non dictum pro eo quod est apud Græcos* μονονουχί, *id est, tantum non, id perinde valet quasi dicas, propemodum. Nam tantum non Græcanico more reperies, tum apud Liuium, tum apud Suetonium, neque semel apud Valerium Maximum. Apuleius in prima actione Apologiæ suæ: Qui si est auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec montibus auri satiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinum, Vt cum montes auri pollicitus fueris, ne scorteum quidem nummum de thesauris tuis proferas. Aristophanes* Ἀχαρνεῦσι,

Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id est,

Menses & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit pro desedit, lascinia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino rege prædiuite loquens, ex monte fecit mare. ait, Ὅστις ἔχει χρυσοῦ πόντον, *id est, mare possidens auri. Paullo diuersius dixit Sallustius in Catilinario, Maria montesq. polliceri cœpit. Ad eundem modû Persius.*

Magnos promittere montes.

Vt hyperbole magnitudinis sit non in aureis, sed simpliciter in ipsis montibus.

Ambabus manibus haurire.

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις, *id est, Haurire ambabus, subaudi, manibus. De iis dici consueuit, qui summo conatu quippiam agunt. Itidem Aristophanes in Equitibus,*

Κἀμφοῖν χεροῖν μισθοφορεῖς τὰ τῶν δημοσίων. id est,

Vtraq. manu bona dispergens publica fugis.

Huic confine est illud Homericum ex Iliados H,

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,

Noui equidem clipeum. dextra, læuaq. mouere.

Inuenitur et illud [illegible]*, i. Ambabus manibus largiens. i. affatim & prodige, aut etiam perbenigne. Plato in Sophista,* καὶ τὸ λεγόμενον [illegible], *id est, Et quod dici soles,*

quaquam altera prendendum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere uidetur, quod scriptum est apud Aristidem in Cimone, qui citat hunc locum ex hymno poetæ cuiuspiam: μέγα δ' ἔστενεν Ἀσία ... id est, Grauiter autem gemuit Asia, ab illis percussa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud quod est apud eudem in oratione Panathenaica, ὁ δὲ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ ... id est, At ille vtraq. aderat manu, ducens usq. ad Atticã Græcos simul ac barbaros. Quãquã hoc loco potest etiam citra figuram dictum accipi, ut intelligamus uel de terrestribus pariter ac maritimis copiis, uel de barbaris ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, ut apud Vergilium,

-Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum est alias, quod Græci dicunt ἐμπλέᾳ χειρί, quasi dicas, diuite manu, unde & Cererẽ ἐμπλεῖαν cognominãt, quemadmodũ nos almam, quod affatim alat, & ἐμπλειόδωρος, quod copiose nutriat.

Aquilam noctuæ comparas.

Αἰετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, id est, Aquilam noctuæ cõparas. Martialis in Scazonte,

Aquilasq. similes facere noctuis quæris.

Aquila visus acerrimi, adeo, vt ἀσκαρδαμυκτεῖ, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. Et sunt qui tradant hanc auem hoc experimento probare, degeneres ne sint pulli, an genuini. Contra noctua, solis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.

Congregare cum leonibus uulpes.

CONGREGARE cum leonibus vulpes, est res impares dissimilesq. permiscere. Martialis:

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit. Quanquã utrũq. coniunxit Pindarus, indicans uirum fortem leonem oportere præstare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in consiliis. Sic enim in Isthmiis scribit, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θηρῶν ἐριβρεμετᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, id est, animo similis frementibus leonibus inferendis laboribus, consilio uero vulpes.

Aquila in nubibus.

Αἰετὸς ἐν νεφέλαις. id est, Aquila in nubibus, pleriq. interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de iis, qui longe reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus.

Ὦ Φοῖβ' Ἄπολλον.
Ως ἥδομαι τῷ ... id est,
Gaudeo isto hoc nomine,
Quod aquila fiam in nubibus uidelicet.

Verba sunt populi Atheniensis promittentis sibi futurum, vt orbi uniuerso imperet. Et paullo inferius in eadem comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεαι ... id est,
Quippe aquila es, terraq. omnĩ dominaris in orbẽ.

Dicuntur & hæc de populo Atheniensi, nisi forte placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, αἰετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεαι, id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, alludere poetam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo præ dicabatur futurum, ut Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, se uocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, uidelicet quod illũ immenso uinceret interuallo,

Ἀετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς,
ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθε μεταμαιόμενος
δαφοινὸν ἄγραν ποσί·
κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter uolucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam: Loquaces autem graculi humi pascuntur.

Volantia sectari.

HVIC affine est, quod usurpat Aristoteles tertio τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro, τὰ πετόμενα διώκειν, id est, Volantia sectari. loquitur autem de vehementer obscuris, & quæ difficillimum sit peruestigare. Cui non dissimile est illud,

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim coruos sequeris testaq. lutoq?

De iis, qui nullum certum vitę scopum sibi proponunt, sed ex tempore uiuunt, ad quamuis occasionem mutabiles.

Ibyci grues.

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, id est, Ibyci grues. Græcis in prouerbiũ abierunt, quod dici consueuit, quotiens sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant iis, quos leserunt. Id ex huiusmodi quodam euẽtu natum memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidisset iam occidendus, grues forte superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tempore, cum iidem latrones in foro sederent, rursumq grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, id est, Adsunt Ibyci ultores: eũ sermonem assidentes in suspicionem rapuerunt, maxime desiderato iam pridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, haesitanter atque inconstanter responderunt, subiecti tormentis facinus confessi sunt. Atq. ita uelut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, et potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi ferme Plutarchus in commentario De garrulitate. Meminit huius adagij Ausonius in monosyllabis:

Ibycus vt periit, uindex fuit altiuolans grus.

Extat super hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adscribere.

Ἴβυκε ληισταί σε κατέκτανον ...
Βαίνοντ' ἐκ νήσου ...
Πολλὰ δ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος, αἵ σοι ἔπηλθον
Μάρτυρες, ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.
Οὐδὲ μάτην ἰαχοῦσαν ἐπεὶ ποινῆς Ἐρινύς
Τῶνδε διὰ κλαγγὴν τίσατο σὸν φόνον
Σισυφίην κατὰ γαῖαν. ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ληιστῶν, τί θεῶν οὐ πεφόβησθε χόλον;
Οὐδὲ γὰρ ὁ προρέξας κτάνεν Αἴγισθος ἀοιδόν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν Εὐμενίδων.

Quon-

Quondam ad desertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi testes
Aduenere necis cum morerere tuæ.
Attamen haud frustra, siquidem clangore volucrũ
Sisyphio cædem est Eumenis ulta solo.
Latronum genus heu cupidum lucri, atq. rapinæ,
Cur uos nequaquam terruit ira deum?
Quando nec Aegisthus, vatem qui occiderat olim,
Atrarum occursus fugerat Eumenidum,
Meminit huius poetæ Mar. Tullius libro Tusculanarum quæstionum 4. cuius poema maxime lasciuum fuisse testatur.

Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt.

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, *id est, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Dictum olim in incredulos, quique non nisi magno malo docti credunt. Refertur a Strabone lib. Geographiæ sexto, Post Locros, inquit, Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt, ad quas decem Locrorum milia, vna cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centies ac tricies mille, Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum est in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id est, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Addidere pleriq. quo die certamen initũ est, iis qui in Olympiis erant, eum belli euentum nunciatum fuisse: tanta celeritate nunciatæ pugnæ ueritas comperta est. Meminit huius pugnæ Iustinus lib. 20. tametsi de numero occisorum a Strabone dissentit. Meminit & Eustathius in Bœotiã Homeri, additq. dici solitum de rebus, uerissimis quidem illis, at non creditis. Postremo meminit & M. Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam est vulgare prouerbium, qui quæ affirmant, certiora esse dicunt, quam illa quæ apud Sagram.*

Rudem accipere, Rude donare.

RVDEM *accipere, pro dimitti a munere. Rude donare, pro dimittere, crebriter apud idoneos auctores obuia sunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quibus permissum erat a gladiatorio munere cessare, rude donati dicebantur. Ea cessatio dabatur virga, quam rudem appellabant, unde hoc modo dimissi rudiarij vocantur. Proinde quicunque a munere quouis in otium restituitur, uel ob ætatẽ, uel ob imbecillitatẽ, rudẽ accepisse dicentur. Horatius in prima epistula,*

Spectatum satis & donatum iam rude, quæris
Mecœnas, iterum me antiquo includere ludo.
Item Iuuenalis,
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia. *Ouidius,*
Sic igitur tarda uires adimente senecta,
Me quoque donari iam rude tempus erat.

M. Tullius Philippicarum secundo, Tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? Lepidior erit metaphora, si longule traducatur: uelut si quis adhortetur quempiam ut a studiorum laboribus abstineat, sibiq. rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eũ aulicæ uitæ rudiarium appellemus. Huic ferme contrarium uidetur, quod ait Fabius, acutæ eloquentiæ candidatus: quanquã equidem hoc loco legendũ esset, auitæ, pro acutæ: & bonarũ literarũ candidatus. Nã candidati proprie dicuntur, qui magistratum ambiũt. Quod si transferatur alio, trãsibit in prouerbij speciẽ.

Mali corui malum ouum.

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, *id est, Mali corui malum ouum. Apte vsurpabitur, quotiens a malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata uir illaudatus: deniq. facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quidquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, & hinc ductum adagium. alij malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adulescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedem persolueret, vbi iam artem perdidicisset. Dein ubi iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset, persuadere dicendo. Age, inquit, si persuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici causam; sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam uitiosum & ἀντιστρέφον, in discipulum retorsit ad hunc modum, Immo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto; sin minus, dabis, quia sententiis iudicum damnatus. Quod commentum tam uafrum, tãq. callidum ubi iudices audissent, admirati uersutiã adulescentis, succlamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent hoc succlamatum a corona circumstantiũ, cum alter alteri litem intenderet. Huiusmodi ferme legitur in Prolegomenis in Hermogenis rhet. Ex hac fabula, ni fallimur, efficta est ea, quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis libro quinto, capite decimo, de Protagora sophista, et huius discipulo Euathlo: quæ tametsi longiuscula est, & in promptu sita, tamẽ quod omnium lepidissima uideatur, non pigebit adscribere. Gellius igitur ostenso uitioso dilemmate, quod Antistrephon uocant, propterea quod totidem uerbis possit in aduersarium retorqueri: Quale est, inquit, prouulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum vsum esse ferunt aduersus Euathlum discipulum suum. Lis namque inter eos, & controuersia super pacta mercede hæc fuit. Euathlus adulescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq. orandi cupiens fuit, is in disciplinam Protagoræ sese dedit, daturumq. promisit mercedem, grandem pecuniam, quãtam Protagoras petiuerat: dimidiumq. eius dedit iam tunc statim prius quam disceret, pepigitq. vt reliquum dimidium daret, quo primum die causam apud iudices orasset & uicisset. Postea cum diutule auditor assectatorq. Protagoræ fuisset, & in studio quidem facundiæ abunde promouisset, causas tamen non reciperet, tempusq. iam longum transcurreret, & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret, capit consilium Protagoras, ut tum existimabat, astutum, petere instituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo contestatur. Et cum ad iudices coniiciendæ consistendæq. cau-*

ſa gratia veniſſet, tū Protagoras ſic exorſus eſt: Diſce, inquit, ſtultiſſime adoleſcens, vtroq. id modo fore, vti reddas quod peto, ſiue contra te pronunciatū erit, ſiue pro te. Nam ſi contra te lis data erit, merces mihi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin vero ſecundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu uiceris. Ad ea reſpondit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam, ſi verba ipſe non facerem, atq. alio patrono vterer. Sed maius mihi in iſta victoria proludium eſt, cum te non cauſa tantum, ſed etiam in argumento vinco. Diſce igitur tu quoque magiſter ſapientiſſime, vtroq. modo fieri, vti non reddam quod petis, ſiue contra me pronunciatum fuerit, ſiue pro me. Nā ſi iudices pro mea cauſa ſenſerint, nihil tibi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non uicero. Tum iudices dubioſum hoc inexplicabileq. eſſe, quod vtrinque dicebatur rati, ne ſententia ſua vtramcunq. in partem dicta eſſet, ipſa ſeſe reſcinderet, rem iniudicatam reliquerunt, cauſam in diem longiſſimum diſtulerunt. Hactenus Gellius: Quid autem? an non optimo iure iudices hoc ſaltem ſententiæ vice pronunciare debuerunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν? Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorū libris, non dicamus copioſius: neque enim poteſt copioſius referri, quam a Gellio denarrata eſt, ſed tamē floridentius, &, vt ita dixerimus, picturatius. Meminit Euathli Ariſtophanes in Fucis, atque item in Acharnenſibus.

Ab impiis egreſſa eſt iniquitas.

SIGNIFICAT ab impiis ſemper mali quippiam exoriri a bonis nihil malorum proficiſci.
Idem propemodum dicitur apud Græcos verſu prouerbiali:

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. id eſt,
Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium malum.

Λήμνιον κακόν, id eſt, Lemnium malum, de malis immenſis ac miſerandis. Hiſtoria, unde natum adagium, varie narratur, neque magni refert eam anxie perſequi. Herodotus in Eratone, & prouerbij & hiſtoriæ meminit, in hanc ferme ſententiam: Pelaſgi ex Attica per vim expulſi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cum pœnas de Atticis ſumere cuperent, probeq. cognitos haberent dies feſtos, ac ceremonias illorum, collocatis inſidiis, vxores Athenienſium abduxerunt, cum Mineruæ ſacra facerent in Braurone: hisq. in Lemnum nauigio adſportatis, concubinarum vice ſunt abuſi. Cæterum mulieres cum plurimos liberos parerent, omnes & Atticis moribus inſtituerunt, & Attice loqui docuerunt: ita factum eſt, ut nec miſcere coniugia cū puellis Pelaſgicis vellent, & ſi quando Pelaſgus quēpiam pulſare conaretur, omnes conglobati Attici, huic ſuppetias ferrent. Breuiter adeo inualeſcebat pubes Attica, vt pleriſque in rebus priores tenere viderentur, quare viſum eſt Pelaſgis, vt filios ex Atticis mulieribus ſuſceptos trucidarent. Idq. perfecerunt, occiſis vna & matribus: deinde ſterilitate, orbitate, peſtilentia, reliquisq. plurimis adacti malis, Delphicum oraculum conſuluerunt, qua via calamitatibus leuari poſſent. Hinc igitur ait per omnem Græciam increbuiſſe prouerbium, ut ingentia, miſerandaq. mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum adagium putat, partim illinc, quod aliquando Lemnia mulieres graueolentia maritorum offenſæ, eos vniuerſos ſuſtulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba,

Καὶ λήμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. id eſt,
Maresq. Lemno ſuſtulere fœminæ
Funditus. Item Seneca in Agamemnone:
Et ſcelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuiſti.

Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, id eſt, Cicadam ala corripuiſti. Dicitur in eos, qui quempiam prouocant minime ex vſu ſuo. Lucianus in Pſeudologiſta, ſcribit Archilochū poetam iambographum, & ad male dicendum egregie inſtructum, ad hunc modum reſpondiſſe cuidam, a quo fuerat conuicio prouocatus, Τὸν τέττιγα πτεροῦ συνείληφας. Eſt autem huius inſecti mira quædam & prodigioſa loquacitas, maxime efferueſcente ſole. Plinius negat iis vocem eſſe, ſed ſtridorem cum tractu: eumq. ſonum emittit non alis, quemadmodum muſcæ, apes, culices, nam iis ſtridor ſimul cum uolatu deſinit, at cicadæ ſi preſſeris alas, vehementius etiam perſtrepit: ſed in pectore ſubeſſe ait duos ſpecus, attrituq. membranæ, mobili accedente ſpiritu, per hos e viſceribus ſonum edi. Ergo quemadmodum ſi cicadam natura garrulam ala prehendas, clarius obſtrepit, ita ſi poetico homini præbeas occaſionem ſimultatis, non modo non tacebit, ſed clarius obſtrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuiſſe, ne quis hominem poetam ſibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile vatum, dixit.

Tenedia bipennis.

Τενέδιος πέλεκυς, id eſt, Tenedia ſecuris. Conueniet autem in eos, qui nimium ſeuere iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuerſias, & litium ambiguitates. Inde tranſlatum, quod olim rex Tenedi ſecurim geſtans, lites audire conſueuit, cauſaq. iudicata, protinus eum qui feciſſet iniuriam, ſecuri percutere: aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriuſque corpus ſecuri conciderentur, eiuſq. legis exemplum etiā in filium edidit. proinde in numiſmate iuſſiſſe inſculpi, altera ex parte ſecurim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. Cuius rei meminit & Stephanus in vrbium catalogo. Plutarchus in commentario de Pythiis oraculis, oſtendit ſecurim typum atque inſigne fuiſſe Tenediorum, idq. propter cancros qui ſunt apud illos in loco qui dicitur Aſterium. Verba Plutarchi, ſi quis forte requiret, ſunt hæc: [illegible] Lucianus in Philopſeude: [illegible], id eſt, Ruſtici enim hoc eſt illud, quod vulgo dici conſueuit, ſecurim quandam mihi veniſſe ad incidenda mendacia. Videtur adluſum ad Alexandri Magni factum, qui nodum inſolubilem in Midæ plauſtro enſe diſſecuit, quemadmodū

oſtendimus

ostendimus alibi. Meminit & Pausanias in Phocicis, sed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem securim inter anathemata fuisse, monumentum Periclyti, cuius pater Euthymachus Tenedius, qua de re vetusta ferretur fabula. Cycnũ filium fuisse Neptuni, ac regnasse in Colonis. Porro Colonæ erant in terra Troiana, cõtra insulã cui nomen Leucophrys. Porro cum Cycnus haberet filiam nomine Hemitheã, ac filium nomine Tennen ex Proclea, ea fuerat Clytij filia, soror Caletoris, quem Homerus in Iliados ο tradit interfectum ab Aiace, quod is Caletor in Protesilai nauium ignem iniecisset. Hæc igitur cum esset defuncta huic successit Philonome Cragasi filia: quæ cum adamaret Tennen, ac reiecta fuisset, mentitur apud maritum, quod ipsa nolens ab eo fuerit de stupro sollicitata. Cycnus vxoris mendacio persuasus, Tennen, vna cum sorore cistæ inclusum abiicit in mare. Ceterum incolumes adpulsi sunt in insulam Leucophryn, cui post a Tenne nomen versum sit Tenedos. Cycnus tandẽ vbi comperisset se deceptum, nauigat ad filium, simul & agniturus errorem suum, & veniam deprecaturus. Cũ autem adpulisset Cycnus, & nauim ab arbore quapiã aut saxo religasset, Tennes præ iracundia securi funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de iis, qui pertinaciter negarent aliquid: Hic est qui Tenedia securi hoc aut illud inciderre posset. Huic non dissimilis historia refertur in prouerbio: Tenedius homo.

Thēsaurus carbones erant.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνε. id est, Carbones thēsaurus erant. In eos competit, qui spe sua frustrantur, quiq. magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euentu quopiam natum videtur, quo quispiam thesauri spe fodiens, carbones defossos inuenit. Eaq. res in risum, vulgiq. sermonem abiit. Nam antiquitus carbones in terra defodi solent, ad indicandos agrorum terminos, propterea quod, vt testatur in opere De ciuitate Dei diuus Augustin⁹, nulla res magis durabilior, magisq. ppetua, quã carbones sub terra defossi. Lucianus in Zeuxide: Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν, id est, Verum iuxta prouerbium, thēsaurus noster carbones erant. Rursum in Philopseude: Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνεν, id est, Proinde iuxta id quod dici solet: tu nobis qui thēsaurus credebaris, carbones extitisti. Idem in Timone de auro inuento: Δέδια γοῦν, μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος. id est, Vereor itaq., ne expergefactus carbones reperiam. Rursum in Votis: Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἦσαν. id est, Ac thēsaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epistula quadam: Οὐ πάντες μοι κόνις οἱ θησαυροὶ γενήσονται, id est, Non omnes thēsauri mihi cinis erunt?

Satius est reccurrere, quam currere male.

Πάλιν δραμεῖται μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς id est,

Satius recurrere, atque vt curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic est sensus: Præstat mutare consilium in melius, quam in male institutis pergere. Lucianus asinus sententiam hanc secum uoluebat, non admodum asininam: Ἐπῄει τὸ ἀπὸ τοῦ λόγου,

Πάλιν δραμεῖται μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. id est,

Visum est tandem, iuxta vulgi sermonem:
Potius recurrere, atque currere perperam.

Quin & hoc seculo vulgo dictitant, nõ prorsus aberrare cum, qui medio e cursu recurrat: significantes probandos eos, qui mature resipiscunt ab stultitia.

Solus currens uicit.

Μόνος θέων κρατεῖ, id est, Solus currens uicit. De iis qui vincunt nemine contra certante. Translatum a stadiis. Nihil autem est negotij vincere, si nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos, qui sibi placent, quasi pulchre causam suam probarint, cum nullus adsit, qui contra disputet. Lucianus in imaginibus: Ῥᾷστον δὲ εἶναι τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον θέοντα κρατεῖν. id est, Haud est difficile, iuxta prouerbium, cum solus curras, vincere. Adsinc illi, quod alias recensuimus. ἐρήμην νικᾶν, id est, Desertam causam vincere. Nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id est, Citra puluerem vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id est, Citra sudorem vincere, quorum alibi meminimus.

Leonem ex vnguibus æstimare.

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id est, Ex vnguibus æstimare leonem, est ex vna quapiam coniectura negotium uniuersum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conicere. Natum videtur adagium a Phidia statuario, qui, sicut narrat Lucianus in Hæresibus, inspecto leonis duntaxat ungui, quantus esset totus leo perpendit, totumq. ex indicio unguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis, videtur ad Alcæum referre. Sic enim scribit: Οὐ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες. id est, Non Alcæi more leonem ex unguibus depingentes, hoc est, ex re minima, maxima colligentes. Philostratus in uita Apollonij: Ὅτι ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id est, Qualem ex ungui iam esse uideo. Basilius magnus ad maximum Philosophum: εἰκόνας ὄντως τῆς ψυχῆς εἶναι οἱ λόγοι. ἐπιγνώσκομέν σε διὰ τοῦ γράμματος, ὥσπερ φασὶν ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα, id est, animi imago re vera est oratio: Proinde cognouimus te ex litteris, non aliter quã leonem, vt aiunt, ex unguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, sicuti docet Vitruuius libro tertio, vt ex mẽbro uel minimo, toti⁹ corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis mẽsuram, ex Pisano stadio, quod Hercules suis pedibus fuerat metatus, raticionatus est. Sic ex vnius arteriæ pulsu, medici de tota hominis valetudine indicant, sic ex vnica epistula doctrinam omnem æstimamus: ex vnico responso, totã hominis sapientiam perpendimus.

Cauda de vulpe testatur.

Ἡ κέρκος τῆς ἀλώπεκος μαρτυρεῖ; id est, Cauda de vulpe testificatur. In eos dici solitum, qui pusilla in re cuiusmodi sint declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore maior ac pilosior, vt non sit facile celare. Alioqui canis uideri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiusmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggressu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

E fimbria de texto iudico.

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id est, E fimbria textum omne cognosco, hoc est, ex vno aliquo pusillo reli-

quorum

quorum facimus coniecturam. Translatum a negotiatoribus, qui inspecta texti margine, facile de vniuerso cuiusmodi sit indicant.

De gustu cognosco.

Ἐκ γεύματος γινώσκω, *id est, Ex degustatione iudico, hoc est, ex minima experientia. Ductum item a negotiatoribus, qui gustato duntaxat uino aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Est enim cuiusque arboris fœtui suus quidam sapor & indoles, & forma quoque peculiaris: quæ quotiẽs mutarẽtur in diuersum, pro ostẽto habitum fuit, vt eleganter Theophrastus in historia plantarum libro secundo, capite quarto. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, gustum tibi reliqua promitto. Seneca: Et gustum tibi dare uolui. Et degustationem huiusmodi experientiam uocamus. Haud alienum fuerit huc adscribere, quod Irenæus refert puerbiũ nomine, vt discas mare falsum esse, nihil opus totum ebibere. Siquidem e paucis guttis deprehendere licet, quale sit vniuersum mare.*

Aethiopem ex vultu iudico.

Τὸν αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, *id est, Aethiopem ex ipso vultu cognosco. Præfert quisq. aliquo signo, cuiusmodi sit moribus. Præ se fert enim Aethiops, nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore patriam suam. Nam vestem mutare potest Aethiops, faciem non potest.*

De fructu arborem cognosco.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται, *id est, E fœtu cognosco arborem: e factis hominem iudico. Nam simulatio nec diuturna potest esse, nec fieri potest, quin alicunde cedens naturæ, prodat animi morbum.*

In tenebris saltare.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, *id est, In tenebris saltare. Est rem gerere clanculum, nullo teste, nulloq. iudice. Translatum ab iis, qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat diiudicare, recte ne, an secus moueãt pedes. Lucianus in Sectis,* Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχοίμεθα, *id est, In tenebris, vt aiunt, saltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici posse etiam in illos qui temere, nulloq. indicio, nulla certa ratione rem agunt. Sentit enim Lucianus, nos philosophia destitutos, tanquam in tenebris saltaturos, ut quidquid in manus venerit, id esse credamus quod quærebatur. Apparet huc tacite adlusisse Platonem libro de Republica octauo.* Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα. *id est, Ne tenebrose differamus, prius definiamus. Nam qui confuse disputat, velut in tenebris saltat.*

Areopagita.

Ἀρεοπαγίτης, *id est, Areopagita. De tristi seueroq. dicebatur, aut etiam de iudice vehementer incorrupto. Inuenitur &* Σκυθρωπότερος ἀρεοπαγίτου, *id est, Tristior Areopagita. Athenis summa erat Areopagitarum auctoritas: hi erant iudices, qui de capitalibus causis pronunciabant, tanta integritate, vt noctu atque in tenebris, non interdiu, neque luci causas cognoscerent, quo non dicentes, sed duntaxat quæ dicerentur spectarent. Id ita esse testatur Lucianus in Sectis. Adlusit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro 1. Senatus* ἄρειος πάγος, *nihil constantius, nil seuerius, nil fortius. Idem eiusdem operis libro quarto: Ex quo intellectum tres* τοὺς ἀρεοπαγίτας, *ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.*

Atticus aspectus.

Ἀττικὸν βλέπος, *id est, Atticus aspectus, perinde est quasi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui vultu ipso præ se ferebant impudentiam, dicendiq. confidentiam. Nam hoc vitio notati sunt Atticorum mores. Aristophanes in Nubibus:*

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστὶν ἀττικὸν βλέπος. *id est,*

Ac vultu in ipso aspectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepsiades de filio socratica e schola redeunte, quem ex ipsa fronte coniicit, malam causam agere posse, quod nescimus quid Atticæ astutiæ simul atque impudentiæ præferret. Quin & Achilles, apud Homerum Agamemnonem appellat κυνώπην, *ob impudentiam. tales &* κυνοβλῶπας *dici admonet Hesychius.*

Lari sacrificant.

Ἑστίᾳ θύουσιν, *id est, Lari sacrificant. In tenaces dicetur, qui de suis nemini quidquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appositis epulis mittunt amicis, neque quidquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex iis quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obsecranti, vt aliquid sibi de sacrificio quod intus agebatur impertiant:* ἀλλ' *inquit,* οὐκ ἐκφορά, *id est, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus spargere bellaria:*

Ἔνδον, παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος,

Οὐδὲν ἐκφέρειν πρέπει δ' ἐστὶν ἀλλ' εἰσφέρειν. *id est,*

Intus profecto, vt moris est, apud Larem,

Nã nefas efferre quidquã, inferre sed decet magis. Apud Romanos, auctore Plutarcho, nefas erat mensam prorsus inanem tolli: uel quod innuerent semper aliquid reseruãdum in tempus posterum: vel vt adsuescerent temperare cupiditati, a præsentibus abstinentes: vel vt hoc pacto seruorum animos sibi conciliarẽt, cum quibus mensam aliquo pacto communem habere viderentur: vel quod religiosum haberetur in sacris quidquam vacuum conspici. Porro mensa sacra quædã res est. Cato libro De re rustica monet, vt villica certis diebus Lari sacrificet pro copia addita foco corona. Huic diuersum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *id est, Hecatæ sacrum facere. Siquidem in huius deæ sacris, ij qui cœnam inferebant, ipsi nihil inde gustabant, neque quidquam auferebant præter tumultũ & fumum, vt inquit in Sympostacis Plutarchus. Idẽ fieri consueuit, si quid inferebatur reliquis diis, quos* ἀποτροπαίους *appellant. Torquebitur in eos, qui aliis consulunt, non sibi: aliis parant opes, ipsi non fruuntur.*

Proteruiam fecit.

ERAT *hoc religiosum in nonnullis etiam aliis hostiis, ne quid ex sacris epulis relinqueretur: aut si quid reliquum esset, id igni absumeretur. Porro id genus sacrificij, Romani proteruiam appellant. Vnde celebra-*

tur

tur illud Catonis festiuiter dictum in Albidium quendã, qui patrimonium vniuersum luxu absumpserat, vnis exceptis adibus, qua incendio conflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit: propterea quod ea qua comesse non potuerit, quasi combussisset. Auctor Macrobius libro Saturnalium secundo. Ad hoc facit quod apud Athenæum libro octauo, Theocritus Chius Dioclit Gurgiti, qui deuorato pisce calido, dixit se cælum exussisse: Vnum, inquit, illud tibi superest, vt mare ebibas, atque ita tres res omnium maximas confeceris, terram mare, cælum. At quotiēs sumptus superat quæstum, nec morbus decedit iam in naturam versus, quid superest, nisi vt ad malas artes vertant sese, quo luxui semper gliscenti suppeditet pecunia? Si legum seueritas coherceret talium iuuenum intemperãtiam, non essent tam multi quibus supplicia uel infligere cogerentur, uel condonare. Per aleam enim, chartas, scorta, compotationes, & otium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas & sycophantas. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hostibus parta. His rudimentis exercitati, nullum horrent facinus. Apud veteres erant leges sumptuariæ, atqua adeo Corinthi, quæ ciuitas erat ceteris corruptior, tamen lex erat opposita, sumptuosius quam pro rei familiaris modo viuentibus. Eam apud Athenæum libro sexto Diphilus refert hisce versibus:

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] id est,
> Hoc lege cautum est hic apud Corinthios,
> Si quempiam obsonare semper splendide
> Viderimus, hunc rogamus, vnde viuat, &
> Quid faciat operis: si facultates habet,
> Vt reditus harum soluere expensas queat,
> Perpetimur illum perfrui bonis suis.
> Sin forte sumptus superat ea quæ possidet,
> Prohibemus huic ne faciat hoc in posterum.
> Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
> Sin sumptuose viuit is qui nil habet,
> Tradunt eum tortoribus. Proh Hercules.
> Nec enim licet vitam absq. malo vllo degere
> Talem scias, sed est necesse aut noctibus
> Abigere prædam, aut fodere muros adium,
> Aut hac patrantum iungier commercio,
> Aut in foro agere sycophantam, aut perfidum
> Præbere testem. Nos genus hoc mortalium
> Eiicimus hac ex vrbe, velut purgamina.

Hic funis nihil attraxit.

[illegible] id est, Funis quidem iste piscium attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo significabant operam frustra sumptam, neque ex sententia euenisse, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piscantibus, qui sæpe hamum retrahũt inanem. Natum uidetur ex fabula Aristophanis, cui titulus, [illegible], vbi legitur hic Senarius. Ad adagium adlusit idem in Vespis: [illegible], id est, Atqui non attraxit. De eo qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus.

ADSIMILI metaphora dixit Ouidius in Amoribus,

> Casus vbiq. valet, semper tibi pendeat hamus,
> Quo minime credis gurgite piscis erit.

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occasio, Simile illi, Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus est, aut iniqui hæres.

DIVVS Hieronymus ad Hedibiam scribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata sententia nobis videtur esse verissima: Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Quod si verum est illud Hesiodium, non omnino temere esse, quidquid vulgo dicũt mortales, prouerbium hoc haud obscitanter expendendum est iis, qui suis opibus stulti se iactant. Neq. enim fere parantur ingentes opes sine fraude. Et aut ipse possessor eas per fas nefasq. congessit, aut certe successit ei, qui has ea parauit uia. Plato libro de Legibus V. [illegible] id est; Ita verum est, quod vulgo dicimus, admodum diuites non esse bonos. Circumfertur apud Græcos & hic versiculus ex Menandri comœdiis:

> [illegible] id est,
> Nunquam uir æquus, diues euasit cito.

Huc respexit ille, qui Sillæ iactanti sese, dixisse legitur: Quomodo vir bonus esse potes, qui tantas possideas opes, cum a patre nihil tibi sit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Herculanus nodus.

[illegible] id est, Herculeus nodus, pro vinculo arctissimo atque indissolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium: Vnus tibi nodus, sed Herculeus restat. Sic enim vocat syllogismum, qui uix dissolui posset. Quod in eos quadrabit, qui sunt arctissima necessitudine copulati. Idq. vnde sit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri vita. Scribit enim Alexandrum Magnum, subacto oppido Gordio, Midæ regia, visere uoluisse plaustrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, vt quisquis eius nodos explicuisset, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander ense dissecuit. Aristobulus scribit eum facillime dissoluisse; nempe adempto clauo, quo temoni iugum annectitur. Adlusit huc Auson. scribens Paulino suo, Nã tu Alexandri Macedonis pertinaciã supergressus es, qui fatalis iugi lora cum soluere non posset, abscidit, & Pythiæ specu quod nefas erat patere, penetrauit. Rursus ad eundem in carmine,

Ocyus

Ocyus illa iugi fatalis soluere lora
Pellæum potuisse ducem reor, abdita opertis
Principiis, & vtroq. caput celantia nodo.

Nodum autem eum, quem ostendit Hercules, religiosum ac sacrum apud priscos fuisse satis liquet ex iis Plinii verbis, quæ sunt in historia mundi, libro 28. ca. 6. Ac vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Festus Pompeius ostendit antiquitus fuisse morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem uir omnis gratia soluebat in lecto, vt & ipse felix esset in liberis suscipiendis: nam Hercules septuaginta liberos reliquit. Athenæus libro 11. tradit Heracleotas Bœotiæ gentem hoc insigni a ceteris distingui, ὅτι [illegible] ἅμμα, id est, quod super aures gestent vinculū, quod Herculanum dicitur. In consimilem sensum Marcus Tullius vsurpant, Trabali clauo, actione in Verrem 7. Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit. Meminit & Horatius clauorum Trabalium.

Fuere quondam strennui Milesij.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id est,
Fuere quondam strennui Milesij.

Hoc senario notabant eos, qui a pristina fortuna deflexissent, aut a maiorum moribus degenerassent. Breuiter in omnes quadrabit, qui desierint esse quod erant, facti deteriores. In senem, in pauperem factum e diuite: in priuatum, qui quandoq. regnarit: in obscurum qui aliquando floruerit. Origo prouerbij varie narratur a Græcis. Quidam aiunt Milesios olim belli gloria præter ceteros floruisse, adeo, vt quoscunq bello lacesserent, eos superarent. Proinde Polycrate Samiorum tyrannus, bellum quoddam gesturus, cum in animo haberet Milesios socios ad eam rem accersere, oraculum super eo negotio consuluit. Deus respondit: Quondam fuere strennui Milesij. Alij diuersam adferunt fabulam. Cum Cares bellum aduersus quosdam molirentur, statuissentq. eius gentis auxiliis vti, quæ tum esset inter finitimos pollentissima; quidam Milesios accersendos censuerunt, alij cum Persis res componendas. Itaque consultus hac de re Apollo, respondit modo dictum senarium. Dissipato per omnē Asiam oraculo, Milesij propemodum omnes in prælio cum Persis collocato, cæsi sunt. Itaque oraculum cum risu in prouerbium abiit. Rursum alij scribunt: Cares cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur, vt fortissimos auxilio aduocarent, in Branchidas fuisse profectos; atque eius loci deum consuluisse, num Milesiorum auxiliis oporteret uti, atque eum respondisse: Quondam fortes fuisse Milesios: significantem videlicet, eos iam imbelles esse, & deliciis effœminatos. Verum hoc commentum ex ipsa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidem hunc senarium legimus apud Anacreontē, qui floruit ætate Cyri Persarum regis a quo Darius fuerit tertius. Angelus itaq. Politianus maluit ad Milesiorum mores in molliciem versos referre: quemadmodum facit & Athenæus lib. Dipnos. 12. Vsurpat hoc adagiū semel atque iterum Aristophanes in Pluto:

Καὶ πρός γ' ἐπὶ τούτοις ἀπεμήνυσεν, ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id est,
Ac præter hæc renunciauit hoc quoque,
Fuisse quondam strennuos Milesios.

Dicitur autem sub persona adulescentis, qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhaustā fastidit. Adlusit eodem in Vespis, iocans in senes,

Ὦ πάλαι ποτ' ὄντες ἡμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Ἄλκιμοι δ' ἐν μάχαις,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι.
Πρὶν ποτ' ἦν πρὶν ταῦτα,
Οἴχεται, κύκνου τε πολιώτεραι δή. id est,

O qui quondam fortes fuistis in choreis, fortes in pugnis: & secundum hoc deniq. tantum viri pugnacissimi: prima olim fuerunt, prius ista: nunc uero perierunt, cygno magis cani iam. Aristophanes in Ranis notat μιλήσια τρώματα id est, stragulas Milesias, vt delicias effœminatorum. Vsurpatur & a Synesio in epistula quadam ad Philosophon mulierem significans se se a pristina felicitate reductum ad calamitatem.

Fuimus Troes.

Ἦμεν Τρῶες, id est, Fuimus Troes. *Hic loquendi color in Græcanicis tragœdiis adeo passim obuius est, vt tanquam in adagium abierit, vbi periisse quempiam significans. Euripides in Hecuba:* Κἀγώ ποτ' ἦν, *id est, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:*

Ἀπωλόμην δύστηνος, οὐδέν εἰμ' ἔτι.
Miseranda perij, nulla sum posthac ego.

Id imitatus Vergilius secundo Aeneidos libro:

-Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Rursum alibi:
Et campos vbi Troia fuit, extinctam significans.

Tandem sententiam diuersa metaphora extulit Ouid. lib. De tristibus.

Nos quoq. floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaq. de stipula nostra, breuisq. fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus, ἑαυτὸν τιμωρούμενος. *Immo habui Chreme, tanquam perisse significans. Item illud ex Rudentibus Plauti: Miserum istuc verbum, & pessimum est habuisse. Præterea nobilis illa uox M. Tullij de coniuratis supplicio affectis: Vixerunt, cum occisos significaret. Hanc sermonis figuram ex antiquissima illa Lacedæmonij chori cantilena putant increbuisse. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiam possit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum collectaneis. Constabat autem is chorus triplici serie atque orbe, senum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio,*

Ἄμμες πόκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι. id est,
Nos fuimus olim strennui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat:

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες, id est,
Præstantiores nos futuri olim sumus.

Postremo iuuenum hæc erat.

Ἄμμες δέ γ' εἰμέν, αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο. id est,
At nos sumus, uel experire, si velis.

Hunc chorum, quem τριχορίαν *vocant, instituit apud*

Lace-

Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatum discrimen. Nam pueritia ingressus est vita, virilis ætas progressus, senecta exitus.

Pyraustæ interitus.

Πυραύστου μόρος, *id est, Pyraustæ interitus. In eos dicebatur, qui sibiipsis exitium accersunt. Ait enim Zenodotus, Pyraustam insectum esse, quod lucernis aduolet, atque ita extinctis alis concidat, pereatq. Citat autem hunc ex Aeschylo senarium:*

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. *id est,*

Magnopere stultum metuo pyraustæ exitium.

Tradit eadem de Pyrausta Aelianus De natura animantium libro 12. citans eundem ex Aeschylo locũ. Meminit de Pyrausta & Plinius lib. 11. cap. 36. Gignit, inquiens, aliqua & contrarium natura elementum, si quidem in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni maioris muscæ magnitudine, uolat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, a quibusdam Pyrausta, aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus. Quamdiu est in igne, viuit: cum euasit longiore paullo uolatu, tunc emoritur. Cuiusmodi ferme tradidit Aristoteles tertio libro De animalibus e niue vetustiore vermem nasci, qui niue exemptus non uiuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quod si placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos, qui ὠκύμοροι sunt, id est, qui celeriter intereunt. Nec inuenuste deflecteretur in eos, qui nusquam viuere possunt, nisi in propria patria: si contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Post festum venisti.

Κατόπιν ἑορτῆς ἥκεις, *id est, Post festum venisti. Refertur a Diogeniano. Dicitur in eos qui negocio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quod serius, iam re peracta, accesserint. Socrates in Gorgia Platonis:* Ἀλλ' ἢ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, *id est, Num, inquit, post festum, quemadmodum dici cõsueuit venimus ac serius? Legitur & hoc pacto:* Παναθήναια κατόπιν, *id est, Post Panathenæa. Item* Πυθίων ὕστερον ἥκεις, *id est, Post Pythia venisti.*

Merx vltronea putet.

*M*ERCES *vltroneæ putent, id est, ingrata sunt, quæ vltro non petentibus offeruntur. Translatum videtur a negotiatoribus, qui merces a venditore vltro oblatas, suspectas habere solent, quasi studeant eas extrudere. Adagium refertur a diuo Hieronymo in quæstionibus Hebraicis: Tritum, inquit, prouerbium est, vltroneas putere merces. Vnde & nos de industria dicenda reticemus, ut auidius velis audire, quæ tacita sunt. Vsurpat idem in epistula ad Demetriadem virginem. Ab hac sententia non abludit illud Ouidianum:*

Quod venit ex facili, faciles segnesq. tenemus.

Quod spe, quodq. metu torsit, habere iuuat.

Quin vulgo etiam nunc in ore est, vltro delatum obsequium plerunque ingratum esse. Cui tamen refragatur Mimus ille non insulsus.

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Illotis pedibus ingredi.

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, *id est, Illotis pedibus ingredi. Est confidenter atque imperite rem egregiam aggredi, tãquam profane & irreuerenter. Translatum a sacrorum ceremoniis, in quibus omnia pura lotaq. iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis uita:* Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἧκεν, *i. Haudquaquam illotis, vt aiunt, pedibus ad ista venerat. hoc est, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum præceptore notat eos, qui* ἀνίπτοις ποσίν, *id est, nullis bonis disciplinis instructi, ad rhetoricum munus accedunt. Aeneas sophista in epistula quadã:* Οἱ μὲν πολλοὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἀνίπτοις ποσὶν ἐπεμβαίνουσι τοῖς ἱεροῖς, *id est, Pleriq. quidem illotis, quod aiunt, pedibus irrumpunt ad sacra. A. Gellius in Noctibus, Illotis quod aiunt, pedibus & verbis, reprehendis doctissimi hominis orationem. Macrobius Saturnal. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt. De litteratoribus loquitur, qui reconditam illã in Vergiliano poemate doctrinam, negligunt. Huiusmodi Galenus libro De virtute simplicium remediorum 7.* ἀμυήτους *vocat* καὶ βεβήλους. καὶ οὐδὲν, *inquit,* ἴσως θαυμαστόν, εἰ καὶ μυστηρίων βίβλους τολμῶσιν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι ἔγραψαν οἱ γράψαντες τὰς βίβλους, οὔτ' ἐγὼ ταῦτα τοῖς μή πω πάλαι τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις, *id est, Ac fortassis haud quaquam mirum est, si et mysteriorum libros quidam sacris non initiati sunt ausi legere. At eos libros nec illi qui scripserunt prophanis, nec ego hæc scribo iis, qui nondum in primis rudimentis sunt exercitati. In genere sermonem omnem parum verecundum, nimisq. procacem ac petulantem, illotum prouerbio vocant.*

Illotis manibus.

Ἀνίπτοις χερσίν, *id est, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo quod est, irreuerenter atque imparate. Translatum item a sacrorum puritate. Hesiodus in operis & diebus vetat, ne quis mane Ioui libet vinum* χερσὶν ἀνίπτοις, *id est manibus illotis.*

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον

Χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. *id est,*

Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens

Illotis manibus, neque diuum præterea ulli.

Ac ne vel amnem quispiam ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἄνιπτος, *idem vetat, id est, manibus illotis. Vnde* χέρνιβος *apud Homerum crebra mentio. Ea uox perinde sonat, quasi dicat manuum lotionem, a qua rem diuinam antiquitus auspicabantur, atque etiam conuiuiũ vtpote rem sacram. Gregorius cognomento theologus in apologia De fuga sua in Pontum, coniungit vtrumq.:* ἀνίπτοις χερσὶν ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπιπηδῶσιν, *id est, illotis, vt dici solet, manibus, ac prophanis pedibus, semet rebus sacratissimis ingerunt. Caius lib. pandect. 1. Titulo de Origene iuris: Si in foro, inquit, causas dicentibus nefas, vt ita dixerim, videtur esse, nulla præfatione facta iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit, omissis initiis, atque origine non repetita, atque illotis, vt ita dixerim, manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrumq. prouerbium recte vsurpabitur in eos, qui vel audacius, vel parum instructi rebus his, quibus oportuit, negotium inuadunt: veluti si quis principis*

m.inus capessat, nulla neque virtute, neque sapientia, neque rerum vsu praditus.

Aquilæ senecta.

Αἰετοῦ γῆρας, *id est, Aquila senecta. In senes dicebatur bibaces magis quam edaces. Nam Plinius lib. 10. cap. 3. refert, aquilas neque senio, neque agritudine oppetere, sed fame: in tantum superiore accrescẽte rostro, vt aperiri non queat. Eoq. aquilam tantum in senecta bibere, aut de prada sanguinem sugere. cum nulla fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, prater timnunculum, & miluum: quanquam hi quoque perquam raro bibant. Auctor Aristoteles libro De natura animalium octauo. Sed idem libro nono narrans de aquila rostro eadem ferme qua Plinius: addit huic rei datam fabulam, qua significat hoc ideo accidere aquila, quod olim, cum homo esset, hospiti fecit iniuriam. Terentius in Heautontimorumeno: Visa vero est, quod dici solet, Aquila senectus. Verba sunt Syri adulãtis hero, quod pridie strennue bibisset in conuiuio. Est autem veluti peculiaris senibus bibacitas. Siue quod natura frigus atatis, vini calore pensare desiderat: siue quod vini hilaritas minuit senectutis molestiam. Vnde Plato, quoque cum iuuenibus in totum interdixerit vsum uinu, viris moderatum permiserit, senibus largiores cõpotationes cõcedit. Tum cur senectus sit uinosior, caussam reddit etiam Alexander Aphrodiseus in problemate quarto ab vltimo, quod atas ingrauescens minuat calorem, vinum autem humectet simul & calefaciat. Vnde & vulgo lac senũ dicitur. Fertur & prisci Catonis sape mero caluisse virt⁹, vt inqt Flaccus.*

Aquilæ senecta, Corydi iuuenta.

Αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, *id est, Aquila senecta, Corydi iuuenta. De uiuida uiridiq. senecta, qua præstantior sit aliquorum iuuenta. Nam anus aquila præstat Corydo anicula, etiam atate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:*

Πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ὢν
Κρείσσων. *id est,*

Multis enim iuuenibus antestat senex:
Cui mens adest generosa.

Camelus vel scabiosa complurium asinorum gestat onera.

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, *id est, Camelus etiam scabiosa, complurium asinorum tollit onera. De iis, qui usque adeo pracellunt quosdam, vt etiam senes, aut alioquin agroti, prastantiores tamen sint illis integris. Aut de his, qui rebus parum prosperis, tamen plus valent ob pristina fortuna reliquias, quam alij rebus integris. Vsus est Synesius.*

Palinodiam canere.

Παλινῳδεῖν, *id est, Palinodiam canere, est diuersum ab his, qua prius dixeris, dicere, atq. in contrarium vertere sententiam. Translatum est a Sthesichori Lyrici poeta facto: cuius meminit Plato in Phadro. Is cum Helenam carmine uituperasset, oculis orbatus est. Intelligens autem Achille, sicut scribit Pausanias in Laconicis, Helena iussu nunciãte, cacitatis sua caussam, protinus palinodiam cecinit: Helenamq. prius vituperatam laudauit, itaq. visum recepit. Hunc Socrate iocatur sese velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quam orbetur oculis. Sonat autem Grace* παλινῳδία, *quasi dicas recãtationem. Quo quidem verbo Flaccus vsus est in Odis, promittens palinodiã amica quam contumelioso carmine prouocarat:*

—Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumq. reddas.

M. Tull. ad Atticum: Exspecta palinodiam diuinam. Vsurpauit hoc adagium nominatim prouerbij vice Ioãnes Chrysostomus. Item Plato in epistola ad Dionysium tertia.

Vertere vela. Funem reducere.

VERTERE *vela, est in diuersum mutare sententiam, vitaq. institutum. Horatius in Odis:*

—Nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos.

Translata metaphora a nauigantibus, qui cursus errorem versis velis corrigunt. Hanc Persius in quinta Satyra nonnihil nouans: Funem reducere dixit, pro eo quod est, institutum mutare in diuersum:

Qua dederam supra, repeto, funemq. reduco.

Venia primum experienti.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, *id est, Venia primum experienti. Refertur a Diogeniano. Ignoscendum his, qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt versari, si quid per imperitiam peccarint. Chrysostomus sententiam extulit in homilia quadam* καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πταίοντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, *id est, & ei qui lapsus est in initio, veniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc,* Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, *id est, Venia primum delinquenti. Pindarus in Hymnis,* τὰς δὶς ἀμπλακίας *φωνήεντας dixit, quod iteratũ facinus, non oporteat impunitum esse. Alibi retulimus* δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. *Celsus libro pandect. 1. Tit. de legibus & senat. Nam ad ea potius debet aptari ius, qua & frequenter fiunt & facile, quam ad ea qua per raro eueniunt: quia qua semel aut bis, vt ait Theophrastus, accidũt, contemnunt legislatores. Theophrasti Graca sic habent:* τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσιν οἱ νομοθέται.

Euripus homo.

Εὔριπος ἄνθρωπος, *id est, Euripus homo. In inconstantes, ac moribus inaqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortuna vices: qua res mortalium, velut astu quodam sursum ac deorsum iactat: vt recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dij nos, quasi pilas homines habent. A maris Euripi prodigiosa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Est autem Euripus maris pars inter Aulidem Bœotia portum, & Eubœam insulam: cuius meminit Strabo lib. 9. Pli. lib. 2. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura est, velut Taurominitani Euripi sapius, & in Eubœa septies die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuersione, vt quemadmodum auctor est Pomponius Mela, ventos ac etiam plena ventis nauigia secum portet. Neq. dũ huius tam stupenda rei caussa satis idonea peruestigata est a scriptoribus. Etiamsi T. Liuius, secũdi belli Punici*

nici lib. 8. a ventis quibusdam illic flantibus, ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetaeo:

Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemq. rursus flectit, & totidem refert,
Dum lassum Titan mergit Oceano iubar.

Boetius item.

Exaestuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Plantio: Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tã varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos aestus habet ratio comitiorum? Obiicit Aeschines Demostheni, quod subinde commutata factione, Euripum ipsum inconstantia sua uicisset. Vnde Graeci Euripiston, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in Epistula quadam ad Sophronium equitum magistrum, [illegible] ἐστιν, id est, Vides quae sit conditio rerum nostrarum, vtq. rota quadam negotiorum humanorum cursus circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque prosperitas, neque aduersitas vt aiunt, nobis constat, sed quam ocyssime in diuersum mutatur ac transilit, vt auris ac literis aqua inscriptis fidere liceat citius, quam humanae felicitati. His verbis pulchre depingit Euripum humanae conditionis. Inuenitur & τύχη εὔτροπος, id est, Fortuna uolubilis. Nihil enim hac instabilius: & εὔριπος διάνοια, quod cogitatio nunc huc nunc illuc feratur.

Endymionis somnum dormis.

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, id est, Endymionis somnum dormis. In eos quadrabit, ipse sese immodico somno saginant, aut qui diuturnis in otio versantur, nec vllis se negotiis exercent, sed mollem feriatamq. agunt vitam. Natum a fabula notissima Endymionis, is erat puer adprime formosus, ac Lunae adamatus. Cui quidem illa a patre Ioue precibus impetrauit, vt quidquid optasset, id ferret. Optauit Endymion vt perpetuum dormiret somnum, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, id est, Immortalis perseuerans, & expers senij. Vsus est hoc adagio Aristoteles 10. Moralium libro, colligens neque otium conuenire diis, neque rursus ullam aliam actionem illis dignam videri, praeter contemplationem. Porro cum constet inter omnes, illos viuere, consentaneum est eosdem & agere quippiam: Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, ut aiunt dormire somnum. Cicero libro de Finib. 5. differens id maxime nobis insitum a natura, vt agamus aliquid: Itaque, inquit, ne si iucundissimis quidem nos somniis vsuros putemus, Endymionis somnum nobis nolimus dari, idq. si accidat, mortis instar putemus. Idem Tusculan. quaest. libro 1. Quanquam qui leuiorem faciunt somni simillimam volunt esse. Quasi uero quisquam ita nonaginta annos uelit viuere, vt cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id uelint, non modo ipse. Endymion vero, si fabulam audire volumus, quando in Latmio obdormiuit, qui est mos Cariae: nondum est experrectus.

Vltra Epimenidem dormis.

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κεκοίμησαι, id est, Vltra Epimenidis somnum dormiuisti. In eos dicetur, qui perpetuum agunt otium. Historia de Epimenide Cretensi extat in Noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laertium. Is ambulando fessus, in specum quendam subierat, illic obdormiuit: nec experrectus est a somno ante exactos annos 57. Meminit huius Plinius lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidem fabulositate quam equidem et in Gnosio Epimenide simili modo accipio: puerum aestu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis: rerum faciem, mutationemq. mirantem, velut postero experrectum die: hinc pari numero dierum, senio ingruente, vt tamen in septimum & quinquagesimum atq. centesimum vitae duraret annum. Lucianus in Timone: Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κεκοίμησαι, Nam ipsum etiam Epimenidem somno vicisti.

Matura satio saepe decipit, sera semper mala est.

COLVMELLA de re rustica scribit hunc in modum: Sed cum omnia in agricultura strennue facienda sint, tum maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbium, Maturam sationem saepe decipere solere, seram nunquam, quin mala sit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negotio maturandum esse, neq. paullo satius esse, occupare tempus legitimum, quam serius aggredi. Veluti si quis admoneat, vt puer tenera adhuc aetate praeceptoribus committatur erudiendus. Consultius enim assuescere, quam prouectioribus annis tum demum incipere.

Fames Melia.

Λιμὸς Μηλιαῖος, id est, Fames Meliaca. De fame extrema, deq. rebus difficillimis. Est enim Melus oppidum Thessaliae, quod Nicias Atheniensium dux obsedit, expugnauitq., non tam machinis bellicis, quam fame. Haec ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ Μηλίῳ fame Melia. Meminit huius historiae Thucydides in quinto. Prouerbium est apud Aristophanem in Auibus:

Τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ Μηλίῳ. id est,
Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames.

SAGVNTINA fames, consimili ratione in prouerbium venit. Historiae meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Est autem Saguntum Hispaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberum, societate, foedereq. coniunctum cum Romanis. id longa Poenorum obsidione fameq: eo redactum est, vt ciues extructo in foro igni, quidquid erat preciosarum rerũ in eũ coniicerent: ac postremo, seq., suosq. liberos eodẽ praecipitarent, ne venirent in hostium manus. Ausonius: Iam iam peresam, Iam Saguntina fame Lucaniacum liberet. Graeci vehementem & intolerandã famẽ, quaeq. λειποθυμίας inducat, βούλιμον appellant. & βουλιμιᾶν dicuntur, qui animo deficiunt, praesertim ob inediam. Aristoteles sectione 8. problemate 4. quaerit cur in frigore & hybernis mensibus homines magis βουλιμιῶσι,

nam hoc verbo vtitur: et quã Aristoteles vocat [illegible], *Theodorus vertit famem caninam. Mos erat olim apud Græcos, famen virgis ex ædibus eiicere, dicentes,* [illegible], *id est, Foras famen, intro diuitias & sanitatem.*

Famis campus.

[illegible], *id est, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame pressas. Est autem locus quispiam hoc nomine. Addunt, cum aliquando illic summa fame laboraretur, apud Athenienses oraculum admonuisse, vt famem, loco designato, certis piaculis placarent: illi designarunt campum, qui est post ærarium. Atque hunc eum locum, famis campum appellant.*

Elephantum ex musca facis.

[illegible], *id est, Elephantum ex musca facis, id est, res exiguas verbis attollis atq. amplificas. Lucianus in Muscæ encomio:* [illegible], *id est, Multa adhuc commemorare possem, sed finẽ dicẽdi faciã, ne videar et ipse iuxta tritũ prouerbiũ ex musca elephantũ facere. Sũpsiũ videri potest ex Homero, qui inter prælia deorum & heroum, muscæ improbitatem describit, cum hac inuictũ & acrem bellatorem conferens Menelaũ Iliad. Quin & D. Augustinus libro contra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muscam conferre ac præferre soli, velut animal inanimi.*

Elephantus non capit murem.

[illegible], *id est, Elephantus non capit murem. Generosus & excelsus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus non insectatur minutulos istos litteratorũ simios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium.*

Aquila thripas aspiciens.

[illegible], *id est, Aquila thripas aspiciens. De magnis, qui pusilla negligunt. Est enim aniculã quæpiã minutissima, quam aquila cum videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vt pote prædã unguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenitur in commentariis Græcorum, uerum haud scimus an mendose: nam thripas vermiculi genus est.*

De pilo pendet. De filo pendet.

[illegible], *id est, De pilo pendet. De re vehementer periculosa. Videtur natum ab historia illa Dionysij tyranni, propter gladium de pilo in caput impendẽtem. Ad quod adlusit Persius Satyra tertia:*

Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter ceruices terruit.

Citatur hic versiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium lib. 3.

Hac noctu filo pendebit Etruria tota.

Id est, versabitur in summo discrimine. Hoc dicto non est aliud hodie vulgo tritius. Synesius in epistula quadam [illegible], *id est, Aiunt vitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicum, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Nam cum quispiam Lampen Æginitan efferret, tanquam longe ditissimum, propterea quod multa possideret nauigia, Lacon quidam,* [illegible], *id est, Nihil, inquit, moror felicitatem de funiculis pẽdentem. Nimirum innuens, nauticas opes incertas esse, ac fortunæ ludibriis obnoxias.*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

EST versus prouerbialis apud Horatium in Epistulis, *dicendus in eos, qui ad insaniam usque impudentes, nõ verentur & confessa negare, & manifesto falsa pro certis affirmare: deniq. quiduis dicere, ne victi in disputando videantur. Quã em Plato inducit sophistam Euthydemum, qui canem aiebat suum patrem esse, & eundem patrem omnium, & omnes omnia scire, atque id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, asseuerabat. Carmen Horatianum est huiusmodi,*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Nimirum inter sanos conuenit, & nucem corticẽ habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operam, quisquis cum id genus hominibus disceptat, qui dicunt lucem tenebras, & tenebras lucem. Simile est quod adfert Galen. De virtute simplicium remediorum lib. 2. quosdam Anaxagoram autorem citasse, qui pronunciasset niuem non esse albã. Verba Galeni sic habent. [illegible]. *Atque istorum nonnulli, etiam Anaxagoram testem adducunt, qui de niue pronunciarit, quod non sit alba.*

Iupiter orbus.

[illegible], *id est, Iuppiter orbus. Vbi quis palam falsa asseuerat. Constat enim Ioui quamplurimos esse liberos, utpote deo lõge mulierosissimo salacissimoq.: qui nõ una tantum corporis parte gignat, sed e femore Bacchum, e cerebro Palladem produxerit.*

In mari aquam quæris.

[illegible], *id est, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quasi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti si quis in moribus scelestissimi hominis vnum aut alterum admissum vestiget, cum tota uita sit contaminata: aut si quis in scriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, cum nihil occurrat nõ reprehendendũ. Martialis, si meminimus: per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:*

-Nunc tu
Insanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas.

[illegible], *id est, Fluuius cum mari certas, vbi minimi cum maximis certamen suscipiunt. Est autem locus quispiam, ut auctor est Suidas in Leonide, cui nomen* [illegible], *id est, fluuij. Huius incolæ* [illegible], *quasi fluuiales dicuntur. Hi notati sunt, quod quamplurimos in suam ciuitatem adscriberent, quos ea non satis commode caperet. Atque hinc prouerbij iocus, quod cum fluuius esset, id est, locus non admodum amplus, mare videretur æmulari, cum omnes undecunq. in sese reciperet.*

Balbus.

Balbus balbum rectius intelligit.

BALBVS *balbum rectius intelligit, id est, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum est, vt qui balbutit, hoc est, parum expedite loquitur, melius intelligat sermonem illius, qui & ipse consimili modo balbutiat, quam qui integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota sunt, & placent. D. Hieronymus hoc adagio cuiusdam stultitiam tangit. Et idcirco, inquit, se eruditum putat, quia Iouinianum solus intelligit. Est quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoscere. Hac ille. Porro Iouiniani stylum, vt portentuosum & vehementer obscurum, idem Hieronymus miris salibus deridet in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.*

Herbam dare.

HERBAM *dare, pro eo quod est, victorem agnoscere, ac se victum fateri, passim obuium est apud doctos. Inde sumptum, quod vt est autor Festus Pompeius, id erat pastoralis uitæ indicium, propterea quod antiquitus cursu, vt alio quopiam certamine superati, herbam ex eodem statim loco decerptam, aduersario porrigebãt, victoriæ agnitæ symbolum. Plinius libro 22. cap. 4. loquens de corona obsidionali graminea: Dabatur, inquit, viridi e gramine, decepto inde, vbi obsessos seruasset aliquis. Namq. summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere uictos, hoc est, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nũc durare apud Germanos scio. Idem lib. 8. cap. 5. de elephãte: Mirus nanq pudor est, victusq. nocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Festiuius autem erit adagium, si ad litterariam victoriam transferatur.*

Vt canis e Nilo.

QVI *leuiter ac velut obiter artem quãpiam, aut autorẽ degustant, hi ceu canis e Nilo degustare dicentur. Id adagij natũ est ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium libro secundo. Id est huiusmodi: Post fugam Mutinensem, quærentibus quid ageret Antonius, quidam familiaris eius respondit: Quod canis in Aegypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus constat canes raptu Crocodilorum exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos non nisi currentes lambitare, ne deprehendantur.*

Hastam abiicere.

HASTAM *abiicere, dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod est, causa diffidere & contentionẽ relinquere: Trãslatũ a militia. Desperat. n. quisquis arma in bello abiicit: et aut fugã spectat, aut mortẽ expectat. Græci simplici uocabulo ῥιψάσπιδας uocãt timidos & in bello fugitiuos, nimirũ ab clipei iactu. Id cognominis Demosthenes in ꝑlio quodã emeruit: tã ignauus in bello, quam in concionibus inuictus, Cleonymus apud Aristophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probrosissimum esse.*

Harena cedere.

CONFINE *est his, Harena cedere, pro desistere a certamine, & victoriam vltro concedere. Translatum a pugna gladiatoria. Sic & Horatius,*

> *Iam Scythæ laxo meditantur arcu*
> *Cedere campis.*

In harenam descendere.

IN *harenam descendere, pro eo quod est, certamen inire. A gladiatoria item harena translatum, de qua Flaccus,*

> *Ne populum extrema toties exoret harena.*

Quæ si ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniã passim obuia sunt, non arbitrati sumus, uel immorandum nobis, uel remorãdum lectorem. Meam harenam dixit Plinius in epistulis, pro mea functione. Ita enim scribit Fabato, Itaque Betico Prisco, quantum plurimum potuero præstabo, præsertim in harena mea, hoc est apud centumuiros.

Austrum perculi.

AVSTRVM *perculi, id est, Operam lusi: est apud Plautũ in Epidico. Aer enim verberantis ictum, cedẽs eludit. Sumptum videri potest vel ab his, qui exercentur ad artem gladiatoriam, ensem per aera ventilantes. Vel ab historia, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vento bellum gessit.*

Ne vmbeam quidem eius nouit.

SIMILIMVM *est huic illud, quod vsurpat Marcus Tullius in epistula ad Atticum libro octauo, O hominem amentem & miserum, qui ne vmbram quidem* τοῦ καλοῦ *viderit. Plutarchus* περὶ πολυφιλίας *: Menandrum citat, qui beatum dixerit eum, qui vel* σκιᾶς φίλου*, id est, amici vmbram habeat. Et apud Athenæũ, parasitus quispiam, panes rancidos & atros in conuiuium illatos,* ἀρτοσκιὰς *appellauit: quasi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris ruditer repræsentabat. Et nota est specus Platonica, in qua qui desident, rerum vmbris oblectantur.*

Prima facie, Prima fronte notus.

SAPIVNT *& hæc quoq. prouerbium, maxime cum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, prima fronte, pro eo quod est, primo obitu, & priusquam pressius ac diligentius cõsideres. Fallit enim plerumq. primus ille aspectus, neq. raro cal gant oculi pudore quodam. Deinde iterum atq. iterum contemplati perspicimus quædam, quæ nos antea fefellerant, & primum illud oculorum iudicium quasi recantamus. Huius adagij frequens est vsus apud scriptores Latinos, nominatim apud Quintilianum lib. 12. Papinianus lib. 12. tit. de Condictione sine causa, Cessare condictio prima facie videtur. Item lib. 16. tit. ad Senatuscon. Velleianum, Cum prima facie quidem alienam, re vera autem suã obligationem suscipiat, & alijs item aliquot locis. Celsus lib. 22. tit. de Probationibus, capite quingenta: Prima fronte æquius videtur, vt petitor probet quod intendit &c.*

Intus & in cute.

INTVS *& in cute notus, est modis omnibus cognitus:*

perinde quasi dicas, foris atq. intus notus. Persius:

Ad populũ phaleras, ego te intus & in cute noui.

Id est, aliis fucum facito, mihi plane notus es, neque potes imposturam facere. Et summam cutem primam illam rei quasi frontem, ac speciem vocamus. Ausonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius species apparet, summam cutem primi operis intuenti. Et Horatius:

Introrsum turpis: speciosus pelle decora.

A limine salutare.

HVIC *pæne diuersum est: A limine salutare. Plurimum uenustatis optinebit et hoc, si ad res incorporeas deflectatur. Veluti si quis dicatur theologiam a limine duntaxat salutasse: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, sed rudimenta modo degustarit. Seneca epistula quadragesima nona: Nec ego nego prospicienda ista sed prospicienda tantum; & a limine salutanda. Agit de dialecticorum argutiis, quas abunde satis existimat leuiter attigisse. Translatum a vulgaribus istis amicis, qui non admittuntur in penetralia, sed procul atque a limine salutant, ac deinde discedunt.*

Primoribus labiis degustare.

PRIMORIBVS *labiis degustare, est breuiter quippiã attingere. Ductum ab iis, qui cibum aut potum tenuiter degustant, nihil inde in stomachum transmittẽtes. Cicero pro Cælio, Squidem multos & uidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis degustassent genus hoc vitæ. Idem de natura deorum lib. 2. Is cum dixit fore sempiternum, hic censes primis, vt dicitur, labiis degustasse physiologiam? id est, naturæ rationem. Quintilianus libro duodecimo. Sed hoc transeo, de quo neminem qui litteras uel primis, vt aiunt, labiis degustarit, dubitaturum puto. Procopius sophista in epistula quadam,* πάλιν δὲ ταύτῃ ἐμεμφόμην, εἰ πρὸς ὅτι νόστιμον πρᾶγμα τοῦ ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν, εἶτα τῆς ἡδονῆς ἀφαιρήσοι, *id est, Rursum in hanc stomachabar, si cum tãtam rem summo, vt aiũt, digito degustandam præbuisset, deinde voluptate spoliaret. Quibus in uerbis illud noue dictum, quod digito gustum tribuit, nisi hoc sensit, qui leuiter degustãt, eos rem degustandam, summo digito admonere lingua.*

Summis labiis.

SVMMIS *labiis Græci paullo diuersius vsurpant, nempe cum quis verbis duntaxat simulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucianus in apologia,* καὶ ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφῶν, *id est, Ac summis labiis philosophum agens. Item in Dialogis amatoriis,* ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχοντι, *id est, Summis in labiis iusiurandum habentibus. De amatoribus loquitur, qui venereum iurant iusiurandum, non ex animo. Seneca lib. 1. cap. 10. Non a summis labiis ista uenerunt, habent hæ uoces fundamentum. Ad eundem modum diuus Hieronymus in epistula ad Rusticum monachũ, Vt non leui, inquit, citatoq. sermone, &, vt ita loquar, summis labiis hospites inuitemus.*

Extremis digitis attingere.

HVIC *germanum est, extremis attingere digitis, pro eo quod est leuiter attingere, quod modo ita demum adagium videbitur, si metaphora accesserit. M. Tullius in eo loco, quẽ modo citauimus, Squidẽ multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis gustassent genus hoc vitæ & extremis, vt dicitur, digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem bonam, vt dicitur, recepisse. Græci sic efferunt,* τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, *id est, Summo contingere digito. Ita Basilius in epistulis:* ἤδη καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπολαυσάμενος πέρυσιν, *id est, Noui & ipse, tametsi summo digito, mel dulcissimum vestratis ecclesiæ gustauimus anno superiore. Translatum videri potest a luctantibus. Nam Græci vocant* ἀκροχειρίζεσθαι, *colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congressum, sed summis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita,* Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, *id est, Neque summis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram vsurpauit in Iphigenia Aulidensi:*

Οὐχ ἅψεται σῆς σώματος Ἀγαμέμνων κόρης,
Οὐδ' εἰς ἄκρον χέρα.

Haud filiam continget Agamemnon tuam,
Non uel manu primore.

Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντός, *id est, Dimidium plus toto, ænigma prouerbiale, quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur a Platone lib. De legibus 3.* ἆρα οὖν ἠγνοήκασι τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο τὸ ἄμεινον ὂν χείρονος, *id est, Nõne quod ignorauerint Hesiodum rectissime dicentem, dimidium sæpenumero plus esse quam totum: videlicet cum totũ accipere noxiũ fuerit, dimidiũ aũt moderatũ, ibi immoderatũ immoderato plus esse duxit, vtpote quod sit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Hesiodi interpretes: nimirum in toto significatam esse* τὴν πλεονεξίαν, *in dimidio* τὴν ἰσότητα. *Siquidem qui dimidio contentus est, is in medio consistit: contra, quisquis ad totum vsque progreditur, is mediocritatem prætergressus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiusdem adagij & lib. de Rep. 5. Rursus lib. De legibus 6. declarans in ciuitate præcipuum esse, vt eximiis uiris committantur magistratus.* Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἐστί γε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, *id est, principium enim, totius negotij dimidium dicitur in prouerbiis, ac bene cœpisse ab omnibus vbiq. laudi datur. Ceterum hoc mihi sane plusquam dimidium videtur. Plato adludit ad vocis amphibologiam, nam* ἀρχὴ *Græcis & principium rei, & magistratum sonat. Pittacus apud Laertium vbi se sponte abdicasset magistratu, agri sibi a Mitylenæis relicti dimidium resecuit, auctore Sosicrate, dicens, dimidiũ præstabilius esse toto. Idẽ pecuniã a Crœso missã recusauit, respõdẽs, sibi dimidio plus esse quã uellet. Carmẽ extat apud Hesiodũ libro 1. operis, cui titulus* ἔργα καὶ ἡμέραι. *Scribit enim ad fratrem Persam*

sam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι,
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos versus utcunq. vertimus ad hunc modum:

Iamq. patris nobis erat herciscunda facultas,
At tu ultra sortem rapiebas plurima, reges
Donivoros tibi concilians, qui soluere litem hanc
Affectant. verum stulti nescire videntur
Dimidium quam sit toto praestantius, & quam
Magna sit utilitas malvae, asphodeliq. virentis.

Quid autem sit asphodelus, videtur olim parum inter eruditos constitisse. Quandoquidē Gellius lib. 18. hāc quaestionem in studiosorum conuiuiis propositam fuisse praedicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit albucum. Quod autem ad huius adagij pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, asphodelum herbam esse plebeiam ac vilē: atq. has victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetia apud Theocritum Idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas commemoratur:

Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Proinde Poeta, regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum fastibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in conuiuio septem sapientum, locum hunc Hesiodium putat ad frugalitatis admonitionem esse referendum. Suidas ex euentu natam paroemiam existimat, huiusmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri testamento mandauit, & filij quem pupillum relinquebat tutelam, & facultatum illius procurationem. At is cum esset eiusmodi, cuiusmodi vulgo sunt homines: nimirum ut plus apud eum valeret lucrum, quam pietas: pueri res occupare conatur, idq. dum molitur, etiam sua perdidit. Deinde postulāti, ut sui ratio haberetur, quo posset in locum meliorem restitui, responsum est ad hunc modum:

Νήπιος οὐκ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. *id est,*
Dimidium, quam sit toto praestantius, istud
Haud nouit stultus.

Suidas citat ex Marino quodam: γέγονε δὲ ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντός, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν, *id est, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantum, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, sed ipsum totum uniuersum. Regum igitur est, dimidium totius, totum auferre, tyrannicum. Itaque prouerbium trifariam licebit usurpare: primum cum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil est in rebus humanis, nec honestum, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatē autem opportunitate metimur, quemadmodum Hesiodum imitatus ait Pindarus:*

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, *i.*
Adest unicuiq. rei modus, ad eum cognoscendum optima oportunitas. Etenim pro loco quod alias nimium est, alias erit parum. Idem in Nemeis hymno ultimo:

Κέρδεος δὲ χρὴ μέτρον θηρευέμεν,
Ἀπροσίτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. *id est,*
In lucris autem oportet modum sectari,
Nam immensarum rerum cupiditates vehementiores habent insanias.

Alter utendi ratio fuerit, cum aequalitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiae tum parentem, tum altricem: contra inaequalitatē, discordiarum bellorumq. matrem, id quod eleganter extulit Euripides in Phoenissis:

Κεῖνο κάλλιον τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις
Πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις
Συνδεῖ, τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἶθ' ἥλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς. *id est,*

Illud nate fueris pulchrius,
Aequalitatem amplecti, amicos haec enim
Glutinat amicis semper, urbes urbibus,
Sociosq. socijs nectit. etenim aequalitas
Cum legibus respondet atq. concinit.
At quod minus sit, cum hoc quod est plus, praelium
Usq. habet, & hinc discordiarum exordia.
Siquidem modos cunctorum, & aequilibria
Aequalitas mortalibus praescripsit, &
Praefinijt numeros, & atrae noctis, ac
Lucis diurnae fecit haec discrimina,
Ut annuum aequis vicibus exigant simul
Orbem, nec altera alteri unquam inuiderit
Superata, deinde noxq. solq. seruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia utendi ratio, si quando deterrebimus ab inferenda iniuria, suadebimusq. satius esse, iuxta Platonis sententiam iniuriam in sese admittere, quam inferre alteri. Nam id sibi velle prouerbium hoc, demonstrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc pertinet quod de Dario refert Plutarchus. Cum enim Praefectos prouinciarum ad sese accersitos percontatus esset, num grauia essent tributa, atq. illi respondissent, esse mediocria, iussit de singulis dimidium pendi, indicans esse satius dimidium accipere cū beneuolētia prouincialium, quā totum cum odio suorum. Nostra sententia nō semper aspernandum illud comici Syri consilium: Potiusquam venias in periculum, serues ne an perdas totum, dimidium, siue ut legunt alij, dimiduum facito.

Serpentis oculus.

Ὄφιος ὄμμα, *id est, Serpentis oculus. De his dicī consueuit, qui acribus et intentis intuerentur oculis. Ab animante sumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perspicaces. Unde Flaccus:*

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Ne moueto lineam.

Μὴ κίνει γραμμήν, *id est, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponens eum locum* Οὔτω δ' [illegible], ποτὶ γραμμὰ [illegible], *Loquitur autem de Antaeo, qui inueni-*

bus desponsam filiam extrema statuerit linea, vt qui primus ad eam cursu peruenisset, is vxorem abduceret domum. Recenset huiusmodi prouerbium: Μὴ κίνει γραμμὴν, id est, Ne moueris lineam. Idq. translatum existimat a more veterum, qui metam ducta linea signabant, in qua præmium propositum erat, quod auferret victor. Ducebatur autem & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus: vnde cursus erat initium. Igitur vtraq. linea prouerbij ministrauit occasionem ἀπὸ γραμμῆς, id est, ab ipso initio, & Μὴ κινεῖν γραμμὴν, id est, Ne moueas metam. Significat autem non esse mutandas leges, neque prætereundos fines rerũ præscriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud ἐν βουκολιασταῖς:

> Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id est,
> *Atq. e lineola lapidem mouet.*

Adludit ad flumen Galateæ, saxum aliquod ab extrema ripa secum auferens. Est & sacra linea in tesserarum lusu: de qua dictum est alias.

Eandem tundere incudem.

EANDEM *incudem assidue tundere, est indefatigabili assiduitate in operis alicuius studio perseuerare. Metaphora ducta a fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atque ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo labore vincentibus. Marcus Tullius libro De oratore secundo: Ego autem si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, iis potius tradam assiduis, vno opere eandem incudem, die noctuq. tundentibus. Conueniet in grammatistas ac litteratores, quibus sine fine eadem sunt inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.*

Cicada vocalior.

Τέττιγος φωνάτερος, *id est, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impendio garrulum aut admodum musicum, propterea quod hoc insectum rore duntaxat viuens: cantu potissimum delectetur. Et quosdam ita musicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in cicadas a diis mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phædro. Et Theocritus in Daphnide:*

> Τέττιγος ἐπεὶ τύγα φέρτερον ᾄδεις. id est,
> *Quippe canis melius quacunq. cicada.*

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

> Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
> Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος, οἵθ' Ἑκαδήμου
> Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id est,
> *Cunctos anteibat latissimus ille, suauis*
> *Orator, cuius non cedunt scripta cicadis,*
> *Quæ super arboribus resident lucis in opacis,*
> *Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.*

Est autẽ adlusio, quam latinus interpres nõ potest reddere, in πλατύστατος ad Platonem, & in Ἑκαδήμου ad illius Academiam. Adlusum item ad carmen Homeri Iliados γ. de senibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, i. Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum libro sexto, parasitus quispiam seipsum depingens, λαλῶν, inquit, τέττιξ, i. garrulitate cicada sum. Et apud eundem libro vndecimo, Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id est, Cicada stridet, quod tamen illic videtur boni ominis causa dici.

Ἀντιπελαργεῖν.

Ἀντιπελαργεῖν *apud Græcos est mutuam officij vicem rependere, maxime nutricandi, fouendiq. eos, a quibus aliquando fueris enutritus, aut institutus: vt si liberi parentes ætate fessos vicissim alant foueantq.: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptum, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciãtur. Ad id respexisse videtur Homerus Iliados Δ cum ait:*

> Οὐδὲ τοκεῦσι.
> Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν. i.
> *Nec nutricandi officium genitoribus vnquam*
> *Persoluit charis, breue at illi contigit æuum.*

Eodem adlusit Euripides in Oreste:

> Καὶ μὴν τίνοιγ' ἂν τῷ πόσει γ' ἂν τροφάς. id est,
> *Atqui rependet mortua alturæ vicem.*

Hanc itaq. legem, quam pleriq. etiam mortales negligunt, sola ciconia inter omnia animantiũ genera exprimit. Siquidem reliqua tantisper amant, agnoscuntq. parentes, dum egent illorum ad nutricationẽ opera: Vna ciconia parentes senecta defectos, vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. Quorum posterius laudatur in Aenea, cui inde Pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuã complures dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt auctor est Suidas, antiquitus in regũ summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentia cohibere. Nam hippopotamus animal efferum est ac violentum: atq. adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho in commentario, cui titulus: Vtra animantia sint prudentiora, terrestria, an aquatilia. Laborant infamia impietatis & vipera, quod perfracta matris aluo nascãtur. Item scorpiones & aranei, qui post incubatus officium a suis fœtibus interimuntur. Testis Arist. lib. De natura animal. v. De ciconiarũ pietate Plin. li. 10. cap. 23. testatur his verbis, Ciconiæ nidos eosdem repetũt: Genitricum senectam inuicem educant. Quin & diuus Basilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem adlusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cum pollicetur sibi cure futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. Canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuo foueat. De ciconiarũ pietate meminit & Aristophanes in Auibus:

> Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος
> Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν.
> Ἐπὰν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
> Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων,
> Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est,
> *Nobis quidem auibus peruetusta lex viget,*
> *Ciconiarum inscripta tabulis, vt simul*
> *Ciconia parens educauerit suos*
> *Ciconiadas, & iam volucres euaserint,*
> *Pulli vicissim nutriant patrem suum,*

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venustius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate,

Κόντη

Καὶ τὴν ἀμοιβὴν
Εἶτ' οὐ τὸν γηροβοσκὸν ἀντιπελαργήσομεν. id est,
Si nos Latini olim Græcorũ litteris educati, nunc Græciam velut anum atq. effœtam; vicissim suas doceamus litteras. Porro huiusmodi officium, quod liberi vicissim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicũt, γηροβοσκεῖν, seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν; Extat in hãc sententiam huiusmodi senarius:
Ἱκανῶς βιώσῃ γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. id est,
Viuax eris, senes parentes confouens.

In quadrum redigere.

In quadrum redigere dixit M. Tullius in eodem libro, pro eo quod est, in ordinem aptamq. structuram concinnare. Sumptum ab iis, qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, vt vndequaq. cõgruant inter sese: proinde quod conuenit, quadrare dicimus. Vergilius Georgicon libro tertio:
Indulge ordinibus, nec secius omnis in vnguem
Arboribus positis, secto via limite quadret.

De fece haurire.

M. TVLLIVS in catalogo illustrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit, de fece haurire, pro eo quod est, sordida quæpiam ac plebeia, nimisq. humilia persequi. Vsurpat hoc prouerbium Atticus eo quo diximus libro in Ciceronẽ, qui tẽpus tereret in cõmemorandis oratoribus quibusdam obscuris, ac nullius pene nominis. Mutuo sumpton a sordidis istis, qui vinũ una cum ipsa fece hauriunt, nec quid omnino reliquum faciant in dolio, vnde & plebis infimam fecem dicimus.

In laqueum inducere.

In laqueum inducere, & In casses inducere, est arte sic concludere quempiam, vt iam nullum sit effugiũ. Qui mos fuit Socrati Platonico, suis illis rogatiunculis eo depellere sophistas, vt negarent, quæ prius affirmauerant: quæ negauerant, affirmarent: deniq. nihil non dicerent. Quintilianus libro Institutionum quinto: Turbatur enim, & a patronis diuersæ partis in laqueum inducuntur. Græci qui iam capti teneantur, ἐμβρόχους vocant. Ouidius:
Decidis in casses præda petita meos.
Euripides in Hyppolyto coronato:
Κρημαστοῖς ἐν βρόχοις ἀρτωμένη. id est,
Pensilibus irretita cassibus.
Ibidem paullo post:
Ἀνάγκας τ' αἰσχρᾶς ἐξ ἀνιᾶν βρόχων. id est,
Heram e tenacibus expedire cassibus.

Bœotica sus.

Ἡ Βοιωτία ὗς, i. Bœotica sus. Vetustissimum adagium, olim in stolidum & indoctum hominem iaci solitum, vsurpatur a Pindaro in Olympiacis:
Ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλα-
θέσι λόγοις φεύγομεν Βοιωτίαν ὗν.
Admonet Æneam Chorodidascalum, ita curet canendum hymnum, vt vetus illud probrum veris rationibus liceat effugere, quod in amusos dici consueuerit, Βοιωτία ὗς. Interpres originem prouerbij refert ad hũc modum. Qui priscis temporibus Bœotiam regionẽ incolebant, Ὕαντες appellabantur, gens barbara & agrestis: proinde quidam deprauata voce, pro Ὕαντας, Ὕας, id est, sues appellabant. Idq. scomma cœpit in prouerbium, vt primũ in Bœotos diceretur: ab his in quosuis indoctos, inconditos, moribusq. rusticanis homines torqueretur, Βοιωτία ὗς. Interpres citat eundem Pindarum ex Dithyrambis:
Ἦν ὅτε σύας τὸ Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον. id est,
Erat cum Bœoticam gentem sues vocarent.
Citat & ex Cratino: Ἀλλ' οὗτοί γ' εἰσὶ συβοιωτοὶ πεζοὶ γένος ἀνδρῶν, id est, Isti sunt Sybœoticum pedestre genus virorum, dictione ridicula composita ex sue & bœue. In cõmentariis Græcorum inuenitur, Βοιώτιος νοῦς, id est, Bœoticus animus, pro stupido brutoq. Plutarchus in commentario περὶ τῆς σαρκοφαγίας indicat Atticos stupidi, bardi, insulsi, deniq. & suis cognomen indidisse Bœotis, potissimum ob edacitatem. Cui adstipulatur Athenæus libro decimo referens hos uersus ex Eubulo:
Πίνειν μὲν ἄνδρες καὶ φαγεῖν μὲν ἀνδρικοί,
Καὶ καρτερεῖν, τοὺς δ' Ἀθηναίους λέγειν
Καὶ μικρὰ φαγεῖν, τοὺς δὲ Θηβαίους μεγάλα. id est,
Sumus ad bibendum atq. ad vorandum strenui,
In his valemus. Athenienses dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani solent.
In Græcis versibus apparet καὶ scriptum pro ἢ aut τῶν, & μὲν prius pro γὰρ & ται pro σι. Idem Eubulus in Europa:
Κτίζε δ' οὗτος τὴν πόλιν
Ἀνδρῶν κρατίστων ἡμέραν δι' ἡμέρας. id est,
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare strenuis.
Rursus ex Eubuli altera fabula:
Οὕτως σφόδρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους Βοιώτιος. id est,
Vsq. adeo mores obtinet Bœoticos.
Idem approbat multis multorum auctorũ testimoniis. Sunt autem inter se cognata vitia πολυφαγία, & stoliditas. Atq. hinc Herculem Thebanum edacem faciũt, sed eundem a litteris alienissimum, adeo ut præceptorẽ suum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rursum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ἀνεκινεῖτο τὸ κατὰ Βοιωτῶν ἀρχαῖον εἰς μισολογίας ὄνειδος, id est, Refricare vetus illud aduersus Bœotios de litterarum odio probrum. Quanquam ipse Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quã stupidus. Deniq. quoniam constat vel ob Romanum imperium latissime propagatum, vel ob commercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britãnicæq. linguæ fuisse mixtas, suspicamur a Græcis ad nos dimanasse, quod hominem stupidum ac nullo mẽtis acumine præditum vulgo dicimus bot, pro bœoto. proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarum syllabarum in vnam syllabam contrahere.

Cribro diuinare.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id est, Cribro diuinare, est coniectura sagaci rem deprehendere. Aut stulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pseudomante, κοσκίνῳ τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος, id est, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:
Εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τἀλαθέα κοσκινόμαντις. id est,
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.
Porro genus hoc diuinandi suspenso cribro, in hodiernum

num vsq. tempus durat apud quosdam superstitiosos. Apud veteres vaticinia peragebantur, cribro, lauro, & tripode.

Hydram secas.

Ὕδραν τέμνεις, i. *Hydram secas. Est apud Platonē lib. De repub. 4.* ἀγνοοῦντες, *inquit,* ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι, *id est, Ignari se reuera tanquam hydram secare. Est autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum a fabula hydræ Lerneæ, quam alij centum fuisse capitum aiunt, alij octo, e quibus vnum erat immortale. Cum hoc monstro multum diuq. conflictatus est Hercules, propterea quod vno reciso capite, plura renascerentur. Plutarch. in cōmentario De fortuna Alexandri,* ὕδραν τέμνων ἀεὶ τισὶ πολέμοις ἀναβλαστάνουσαν, *id est, Hydram secans semper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui uno bello cōfecto, subinde aliud atq. aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorū multitudine identidem post acceptam cladem copias instaurantium dixit, Pyrrhum sibi videri aduersus Lerneam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis:*

> *Non hydra secto corpore firmior*
> *Vinci dolentem creuit in Herculem.*

Accommodari poterit ad eos, qui litibus inuoluuntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & sæpenumero pro vna enecta tres subnascuntur. Seneca quodam in loco scribit, negotia sordida, quæ nos auocant a studio sapientiæ, abrumpi posse, explicari non posse, quod negotium ex negotio seratur, & occupationi occupatio, velut vnda succedat undæ.

Ne ramenta quidem. Ne festuca quidem.

Ne ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis, cū alias aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus: Nūquam Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quasi dicas stupa ditior, ita vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Aristophanes in Lysistrata:

> Ἀπιοῦσα μηδὲ ἐνθάδ᾽ ἐνοῦσα μηδὲ κάρφος. *id est,*
> *Nihil hic cum reliquerit, mouerit ne festucā quidē.*

Idem in Vespis:

> Ὕπνου δ᾽ ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. *id est,*
> *Noctu haud videt somni ne Paspalam quidem.*

Interpres ait, πασπάλην *significare minutissimum quidpiam. Quibusdam ea vox magnetē lapidem declarat. Subnectit eodem in loco consimilem figuram:*

> Ἢν δ᾽ οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. *id est,*
> *Quod si vel achnen flexerit somno caput.*

ἄχνη *uero significat minutissimum ac leuissimum illud, quod e spicis excussis euolat. Qua voce vsus est & Homerus Iliados ε.*

> Ὡς δ᾽ ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ᾽ ἀλωάς. *id est,*
> *Vt vento tenues sacra area iactitat achnas.*

Hebraicarū periti litterarū affirmāt quā vocem Hieronymus uertit puluerē, secutus septuaginta, qui trāstulerūt χνοῦν, *idē Hebræis sonare qd̄ Græcis* ἄχνη.

Sacrum sine fumo.

Ἀκαπνος θυσία, *id est, Sacrificium absq. fumo, de nimium tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti obsonij apponitur. Translatum a pauperculorum sacris, molas, thusculum, lac, aut corollas offerentium, cum dij nidorem illum exspectēt, vna cum fumo subuolātem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus,* Βραχύς μοι ὁ δαίμων ὦ Λουκιανέ, καὶ ταῖς ἀκάπνοις ὥσπερ τῶν θυσιῶν ἄκρως ἐχθρὸς, *id est, Sane perquā edax deus est Luciane, quiq. fumi expertibus sacris haud quaquam gaudeat. In eū sensum vsus est & Athenæus,* ἀκάπνα γὰρ αἰεὶ θύομεν, *id est, Nam poetæ semper sacra sine fumo sacrificamus.*

Non est curæ Hippoclidi.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *id est, Non est Hippoclidi curæ. Siue vt carmē reddam, Nō curat Hippoclides. Est enim versus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio significabant se quippiam negligere, neq. magnopere laborare. Natum autem est ex historia quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca cōferam, hic Hippoclides erat Tisandri filius, qui cum multis aliis iuuenibus Clisthenis Sicyonij filiā ambiebat. Verum cum Clisthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam saltationem edidisset, sublatis in altum pedibus, pater offensus inhonesto iuuenis lusu, ait,* Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπωρχήσαό γε μὴν τὸν γάμον, *i. Fili Tisandri, a nuptijs ista saltatione excidisti. At ille protinus respondit,* Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *i. Haud curat Hippoclides. Ea vox, vt testatur Herodotus, in prouerbium abijt. Id dictum in ipsum retorquet Herodotum Plutarch. in libello, quē aduersus eum scripsit,* Δοκεῖ μοι καθάπερ Ἱπποκλείδης ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐξορχήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *id est, Videtur mihi velut Hippoclides cruribus manuum vice in mensa gesticulans postquam a veritate desultauit dicere, nō est curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia,* Ἀρκέσει ἂν εἴπω μοι τὸ, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *i. Mihi suffecerit illud quod dicitur, haud curat Hippoclides. Idem in Hercule,* Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, *id est, Neq. laborabit Hippoclides. Mentionē huius adagij facit & Eustathius in Iliados Homericæ primum librum scribens. Adlusit huc Aristophanes in Vespis, sæpius repentes illud,* ὀλίγον μοι μέλει, *i. Leuiter mihi curæ est.*

Canis in præsepi.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, *id est, Canis in præsepi. In eos dicitur, qui nec ipsi fruuntur re quapiam, neq. reliquos itē sinunt vti: veluti si quis egregios codices inclusos diligenter adseruet, quos nec ipse unquam euoluat, nec alijs euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præsepi nec ipse vescitur hordeo, & equum vetat vesci. Lucianus aduersus indoctū,* Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, *i. Verum haud aliter facis, quam canis ille in stabulo cubans, qui cum ipse non edat hordeum, tamen haud sinit equum qui posset edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio,* οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, *sed tacito auctoris nomine,* τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα, καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον ἄγεις οὐδέν, *id est, Ad præsepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc est, adfers quæ ad rem nihil attinent, ex his uero quæ pertinebant ad causam propositā nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus lib. 6. de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordistæ: abominantur aurum,*

nec

nec important in suam regionem, nihilo secius tamen alios non desinunt eospoliare. Aiunt eam gentem esse reliquias Galatarum, qui sub duce Brenno spoliarunt oraculũ Delphicum, quos insecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum passi sint malorum, quod tamen aliis inuidẽt.

Captantes capti sumus.

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα, *i. Captantes capti sumus. Cum res prapostere euenit, vt ipsi circumueniamur ab iis, quibus conabamur imponere. Id quod non raro solet vsu venire, vt in eas incidamus pedicas, quas aliis struxeramus. Sape fit, vt qui simulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipse vere incipiat amare. Et qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius: & qui finitimum molitur imperio depellere, ipse suum amittat imperium. Sic & Horatius.*

Gracia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem allusisse Plato, cum ita scribit in Theateto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἁλισκόμενος, *i. Mihi videtur o Socrates maxime capi ratio qua captabat. Sophocles in Oedipo Coloneo,*

Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, καὶ σ' εἷλε θηρῶνθ' ἡ τύχη. *i.*

Scito quod tenens teneris, teq captantem, inuicem Fortuna cepit. Plautus in Epidico, Iam cantor ipse captus est. Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ ἑάλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς. *i. Et cepi miser, & simul ab illa captus sum. Translatum aut a bello, aut piscatione, seu venato.*

In uenatu periit.

FESTIVIVS *dixit Lucianus in Toxaride,* Αὐτή τε ἀπώλετο ὑπὸ τῆς ἄγρας, *id est, Et ipsa venatu perijt, hoc est, dum adulescentem venatur, studetq. irretire, & ipsa sese perdidit. Quinetiam illa ipsa: venari laudem, aucupari famã, prouerbiales sunt metaphora, velut, Expiscari, pro sciscitari atq. exquirere.*

In laqueos lupus.

Εἰς πάγας ὁ λύκος, *id est, In laqueos lupus. Cum improbus quispiam tandem in extremum adducitur discrimen. Etenim cum lupus animal sit insidiosissimum, applauditur ab omnibus, si quando contingat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes,* εἰς πάγας ὁ λύκος. *Refertur a Zenodoto.*

Annosa vulpes haud capitur laqueo.

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ, *id est. Vulpes anus laqueis capi haud vllis potest. Senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa atate multaq. rerum experientia callidior est, quam vt arte dolisq. capi queat.*

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, *id est, Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagij Cratinum citat auctorem. De callidis ac versutis, quos haud facile sit obiecto munusculo, aut assentatiuncula, pollicitis ve fallere. Larus enim, & alia quadam aues esca capiuntur, vulpes non item. Verbum autem* δωροδοκεῖν, *sumptum est a concionibus aut iudiciis, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt sententiam.*

Atticus in portum.

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, *id est, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem ostentare solent, vbi tutum est atq. vbi nihil opus. A nautis Atticis sumptum, qui portum ingressuri ostentandi sui gratia magnifice sese gerebant, in ipsa re, hoc est, in pralio nauali, non perinde strenui.*

Capra Scyria.

Αἲξ σκυρία, *id est, Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbij Chrysippum citat, tum auctorẽ, tum interpretem. Cõuenit in eos qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis uitiis contaminant atq. obscurant, qui ue recte instituta non recte finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, mulctrum quod lacte impleuerat, ipsa rursus euertit, atq. hoc modo beneficium quod dederat, eadem perdidit. Alij putant dici in eos vnde plurimum emolumenti capitur, propterea quod eius regionis capra maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenaus Dipnosophistarum lib. primo, citans hoc Pindari carmen,*

Σκυρίαι δ' ἐς ἄμελξιν γλάκτος αἶγες ἐξοχώταται. *i.*

Scyria vero ad emulgẽdũ lac capra prastãtissima.

Suspendio deligenda arbor.

IN *re vehementer indigna, neq. vllo pacto toleranda, veteres arborem suspendio deligendam esse dicebant. Inde natum, quod olim in Theophrastum philosophum pracipuum meretricula quadam nomine Leontium ausa sit scribere. Plinius Secundus in prafatione Historiarum natura: Ceu vero nesciam aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam fœminam, & prouerbium inde natum, suspendio arborem eligendã. Hactenus Plinius. Finitimum huic est illud apud Euripidem in Alcestide,*

Ἄξια καὶ σφαγᾶς τάδε
Καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίῳ πελάσσαι. *id est,*

Heus ista cade digna sunt,
Vel potius, vt laqueo gulam
Prasocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea prada illa est, Proin tu te in laqueum duas. Iuuenalis,

Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam.

Et apud Plautum, qui vita tedio tenebatur, optat nũmum quo restim emat. Nec enim sontes sibi deligunt arborem, sed aguntur in crucem. Ceterum qui cogitãt de consciscenda nece, solent alij aliud suspendij genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mẽtis, sed certo destinatoq. consilio.

Mineruæ felem.

Ἀθηνᾷ τὴν αἴλουρον, *id est, Mineruę felem, subaudiendum, cõparas. Cum multo inferiora cum prestantioribus comparãtur, quod leuicula quapiam in re cõueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele commune, prater glaucorem oculorum? Nam is oculorum color Mineruę tribuitur, qui & noctuis adest & felibus. Vnde apud Homerum etiam epitheton,* γλαυκῶπις Ἀθήνη. *Est & hoc felibus commune cum noctuis, quod & noctu cernunt, & pariter insidiantur muribus. Refertur*

apud

apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat discrimen orthographiæ, quo ἱλάρχης progente, est enim Scythiæ a paludibus dicta, scribitur ρι. pro animāte, per diphthongum, ειλαρχης, quasi dicas Torquicaudam, aut Trahicaudam, quod tamen apud auctores negligitur,

Animam debet.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, *id est, Animam debet. Donatus prouerbium esse admonet, de eo qui immodico ære alieno teneatur, vt plus quam omnes facultates debeat, ac denique seipsum debeat. Terentius in Phormione, Quid si animam debet. Erat enim antiquitus lex, vt qui soluendo non esset, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id est, opera, quod ære non posset. Extat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat dissecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec esset soluendæ rei.*

Summum ius, summa iniuria.

SVMMVM *ius, summa iniuria, hoc est, Tum maxime disceditur ab æquitate, cum maxime superstitiose hæretur legum litteris. Id enim summum ius appellant, cum de verbis iuris contenditur, neque spectatur quid senserit is qui scripsit. Nam voces ac litteræ, quasi legum summa cutis est. Eam ineptiam quorundam superstitiosorum iuris interpretum, copiose simul & eleganter illudit M. Tull. in actione pro Murena. Terentius, Verum illud Chreme dicunt, ius summum, sæpe summa malitia est. M. Tul. Officio lib. 1. Ex quo illud, summum ius, summa iniuria, factum est iam tritum sermone prouerbium. Columella primo rei rusticæ libro, Nec sane est vindicandum nobis, quidquid licet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. Citatur & Celsus adolescens libro Pandect. 45. titulo De verborum obligatione, Cap. Si seruum Stichum: qui scripserit quæstionem esse de bono & æquo, in uno genere plerunque sub auctoritate iuris scientiæ periculose erratur. Itidem Paullus lib. 50. titulo, De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, summo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, sed summo, quod aiunt, animo inhærere.*

Ne ignifer quidem reliquus est factus.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, *id est, Ne ignifer quidem superfuit, vbi significamus, omnes ad vnum interiisse adeo, vt ne ei quidem sit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nam priscis mos erat vt vates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem gestans. Ab hoc belli vim abstinebant vtrinque, quod nefas ducerent, in virum sacrum ferrum stringere. Proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagii Eustathius Iliados μ. enarrans hos Homeri versus,*

> Οὐκ ἔτ' ἔγωγ' οἴω οὐδ' ἄγγελον ἂψ ἀπονέεσθαι
> Αὐτῶν ποτὶ ἄστυ, id est,
> *Haud equidem fore credo, vti sit rediturus ad vrbem*
> *Hinc posthac aliquis vel nuntius.*

Admonet hoc quoque figuram habere prouerbialem, οὐδὲ ἄγγελος ὑπελείφθη, id est, Ne nuntius quidem relictus est, quoties significamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit qui rem gestam renunciaret. Nam is vel dedita opera relinqui solet ab hoste.

Thracium commentum.

Θρᾴκιον παρεύρεσις, *id est, Thracium commentum, siue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos, qui pacta eludunt callido vafroque aliquo commento. Porro vnde in prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro auctore. Thraces pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis, nihilo segnius incursiones agebant nocturno tempore. Hos cum propulsassent Bœotii, atque expostularent, quod violassent inducias, responderunt Thraces, se nihil præter pacta fecisse: pactos enim esse de diebus, noctibus incursasse. His ferme similia refert Zenodotus, nempe Thraces constitutis decem dierum induciis, noctu impressionem fecisse in Bœotios, iam negligentius agentes induciarum fiducia, atque ex his nonnullos trucidasse, aliquot viuos abduxisse: deinde expostulantibus de violatis pactis Bœotiis, respondisse, dies, non noctes, pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit, Θρᾴκια παρεύρεσις, id est, Thracium inuentum. Est enim proprie παρεύρεσις, excogitata cauillatio, qua pactum eludimus; quas Plautus sutelas vocat. Et Terentius, Ne quid suo assuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem subuertunt.*

Romanus sedendo vincit.

ROMANVS *sedendo vincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli atque otiosi, tamen quæ volunt efficiunt, aut qui non viribus, sed arte rem gerunt. Marcus Varro lib. De re rustica primo, capite secundo, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum iste venit. Ex historia Fabii cunctatoris natum arbitramur, qui Hannibalem iuueniliter exultantem sua patientia fregit, de quo extat versus ille Ennianus:*

> *Vnus qui nobis cunctando restituit rem.*

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vsurpatus est diuinitus a Marone lib. 6. Quanquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert simile quiddam de Sulpicio consule. Quibus, inquit, si vndique circumuentus copiis foret, sedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere.

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, *id est, Scopum attingere. Est voti compotem fieri, aut coniectura rem ipsam assequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἰκάζειν, i. Itaque coniectura haud procul abest a scopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Non attingere scopum. & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Aberrare a scopo, atque id genus aliæ figuræ omnes prouerbium sapiunt. Hoc adagio festiuiter vsus est Diogenes in puerum saxa in crucem iaculantem. Euge, inquit, continges tandem aliquando scopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα Μοισᾶν, id est, Proxime iaculans ad scopum musarum. Idem hymno sexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν, ἄντα σκοποῦ τυχεῖν, id est, Spero quod magna pollicitus*

pollicitus scopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc est, extra scopum iaculari, vbi quis loquitur aliena ab eo quod agitur. Vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo.

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, *id est, Simia non capitur laqueo. In callidos tergiuersatores dici solitum, qui coargui non queunt. Id olim dictum est in Heraclidē, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionysio, quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, vt ibi conspecto carmine agnosceret suum errorem. Hic quoque tergiuersanti, nec lapsum agnoscenti, dicentiq. casu fieri posse, vt in diuersis poetis versus consentiant, scripsit quispiam, simiam haud capi laqueo. Auctor Diogenes Laertius. Carmen Græcum sic habet,*

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. *id est,*
Laqueo vetustus simius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem serius.

Largitio non habet fundum.

M. TVLLIVS lib. Offic. 2. Omnino, inquit, meminisse debemus, id quod a nostris hominibus sæpissime vsurpatū, iam in prouerbij consuetudinem venit, largitionē fundum non habere. Quo dicto significabant, stulta liberalitate quantas libet opes exhauriri, uel effluere potius. Translatum videtur a pertuso dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent, Græci vocant ἀπύθμενα. Unde Parthenius apud Athenæum libro 11. ἀπύθμενον φιάλην dixit.

Inexplebile dolium.

Ἄπληστος πίθος, *id est, Inexplebile dolium. Varius est huius adagionis vsus. Quadrat enim primum in τοὺς ὀψοφάγους, id est Ingluuiones, edacesq. congruētius autem in istos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus sitiunt, quemadmodum olim dictum est de Parthis. Sic enim Festus sensisse videtur; nam locus mutilus est, qui dolium pertusum dixerit, cum vētrem significaret, quanquam natura quoque vēter inexplebilis est, quod quidquid per os infuderis, id aliis uiis excernitur. Quadrabit & in obliuiosum, cui si quid eruditionis infundas, protinus effluit, quiq. prius obliuiscatur, quam perdidicerit, eiusmodi Strepsiadem facit Aristophanes in Nebulis,*

Ὅς τις σκαλαθυρμάτι' ἄττα μικρὰ μανθάνων,
Ταῦτ' ἐπιλέλησαι πρὶν μαθεῖν. *id est,*
Huiusmodi minutulas qui argutias
Prius atque didicit dedidiceris immemor.

Sic propemodum usus est Plautus in Pseudulo, In pertusum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modum profusos, quemadmodum indicauit Aristoteles lib. Oeconomicorū primo, καὶ γὰρ τὸν κτώμενον δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι. τὸ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἐστὶ, ὁ λεγόμενος πίθος ὁ τετρημμένος. *id est, Siquidem oportet eiusmodi esse, qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parasse, propterea quod hoc sit cribro haurire, quodq. prouerbio dicunt, pertusum dolium. Cōgruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil est satis, uerum quo magis impleantur opibus, hoc magis inanes esse videntur. Quod eleganter illo Solonis carmine testatum est apud Plutarchum in libello* περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται, *id est,*
Non est fixus opum finis mortalibus ullus.

Zenodotus & tartarum ipsum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot millibus defunctorum nunquam expleatur. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quæ male item profundant in alios. Vsurpatur & de frustra laborantibus, quemadmodum alio demonstratum est loco, velut apud Catullum,

Dolia virgineis idem ille repleueris vrnis.

Adagium natum a notissima fabula puellarum Danaidum, quæ ob sponsos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, vt situlis perstillantibus aquam hauriant, atque in dolium item pertusum infundant, graui nimirum, sed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horat. in Odis,

Et inane lymphæ
Dolium fundo percuntis imo.
Item Tibullus,
Et Danai proles Veneris quæ numina læsit,
In caua lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Aristoteles lib. Politicorum 6. Rursus Lucianus in Hermotimo, Ἐπιρρεῖ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν, ὁ ἐν Δαναΐδων πίθος, *id est, Affluit enim dum exhauritur negotium laborq. & contra fit atque in Danaidum dolio. Vsurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis, tum in Gorgia.*

Cum adsit ursus, vestigia quæris.

Ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, *id est, Vrsi præsentis vestigia quæris. De iis dicitur, qui timiditate præsens negotium declinant, atque ad alias nugas dilabūtur. Translatum a formidolosis uenatoribus, qui se dissimulant sensisse ursum, & vestigia persequi fingunt, quo absint a periculo. Hoc genus homines Plato de Republic. lib. 5. scripsit similes esse* τοῖς κυνιδίοις, ὅτι τοὺς λίθους δάκνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενα, *id est, Catulis, qui lapides mordent, cum eos qui iecerint non ausint attingere. Ab hoc non est alienum quod scribit Plutarchus in vita Luculli. Nam illum cum hortaretur Archelaus, vt relicto hoste in Pontum traiiceret, sic enim fore, ut protinus omnium rerum potiretur.* Οὐκ ἔφη δὲ δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενὰ αὐτῶν φωλεὰ βαδίζειν, *id est, Negauit se timidiorem esse venatoribus, vt præteritis feris, ad inania illarum lustra nellet ire.*

Boni ad bonorum conuiuia vltrō accedūnt.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι. *id est,*
Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

Hexameter pūerbialis, tū usurpādus, vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omnes pbos intercedit, ad sui similē accedit, nō expectatis vulgaribus istis inuitatiūculis. Quidā natū putant ab Hercule, qui cū Ceti Trachenij domū inuocatus inuiseret, hunc versiculum primus dixerit. Fertur et trimeter Iambicus in eandem sententiam.

Ἄκλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. *id est,*

Conuiua amico amicus vltro etiam venit.

Tacite notauit adagium Homerus in secundo Iliados,

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. id est,

Illi vocalis Menelaus venerat vltro.

Scholiastes indicat, hoc verbo fuisse significatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidolosum arguit, & βοὴ apud Græcos interdum bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuersa sententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chrysogenes,

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι. id est,

Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem ferme significat Plato in Symposio, ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. *id est, Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro ueniunt. Sentire videtur Plato, Homerum fecisse Menelaum deteriorem ad præstantioris accessisse conuiuium, quod Agamemnon bello ualuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenæo lib. quarto. Tametsi non hanc opinamur Homeri mentem fuisse, cum virtutis addat elogium,*

Βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, id est,

Voce bonus Menelaus.

Et cum aliquot locis illum fortissime rem gerentem inducat, alicubi etiam φίλον *cognomento honestet. Apud Athenæum lib. 1. ex Cratino, quidam qui inuocatus ad conuiuium accesserat, ita loquitur,* ἀγαθοὶ δ' αὖ πρὸς ἀγαθῶν ἄνδρων ἑστιατορίας ἵασιν, ὥστε γὰρ τὰ τῶν φίλων. *id est, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam res amicorum communes.*

In puteo cum canibus pugnare.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, *id est, In puteo cum canibus pugnare. Dici solitum, vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoso & contentioso, a quo se nequeas extricare. Effertur etiam hoc pacto,* ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, *voce composita.*

Mihipsi balneum ministrabo.

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, *id est, Ipse mihi balneator ero, ubi quis suis ipsius inseruit commodis. Aut ubi quis non expectato alieno officio, ipse suum agit negotium. Aristophanes in Pace,*

Ἀλλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ, κἂν ἐμαυτῷ βαλανεύσω. id est,

Balneum & ipse mihi, si hæc vobis grata, pararo.

Interpres admonet translatū a balneis, in quibus cessante balneatore, ipsi qui lauant, aquā hauriunt, neq. infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri posse, qui glandes in ignē iniectas coquunt. Fortassis haud absurde referetur ad gladium excussores. Nam Græcis βαλανεὺς, *balnearium cauponem significat,* βάλανος *glandem atque hinc anceps prouerbij interpretatio,*

Vir fugiens haud moratur lyræ strepitum.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον. id est,

Hunc qui fugit strepitus lyræ haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos, qui in rebus periculosis ac seriis, properandi studio negligunt leuiora. Nā qui fugit in bello, non putat sibi liberū ac vacuum, vt cātū aliquem auscultet. Idq. ad complures res accommodari pot. Veluti si dicas non esse rebus friuolis ac nugatoriis nugandū, cū hæc vita tot periculis sit obnoxia. In hanc sententiā eleganter Seneca in epistola quadā ad Luciliū. Transcurramus, inquit, solertissimas nugas, & ad illa, quæ nobis aliquā opem sunt latura, properemus. Nemo qui obstetricem parturienti filiæ sollicitus accersit, edictum, & ludoris ordinem perlegit. Nemo qui ad incendiū domus suæ currit, tabulā latrunculariam perspicit, vt sciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercle undiq. tibi omnia nunciantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obsidium patriæ, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motusq. terrarum, & quidquid aliud timeri potest. Inter ista districtus, rebus nihil aliud quam animum oblectantibus uacas. Plutarchus in libello quē scripsit de ει *Delphico.*

Οὐ νεβλα κεκλημένω, ἄχαρις φίλα. id est,

Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Caninum prandium.

Caninum *prandium prouerbio dicebatur abstemiū, & in quo nullum vinum biberetur: propterea quod peculiari natura proprietate, canes a uino abhorrent. Id adagij refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarū decimotertio, capite vltimo, his quidē verbis. Eius autē loci in quo id prouerbiū est, verba hæc sunt, nimirū ex M. Varronis Satyrarū libro, qui* περὶ ἐδεσμάτων *inscribitur, id est, Aquā rigens inscribitur. Non vides apud Mnesteū scribi, tria genera esse vini, nigrum, album, mediū, quod vocant,* κιῤῥὸν, *i. giluum, nouum, vetus, medium. Et efficere nigrum, uirus: album, urinam, medium,* πέψιν, *i. cō coctionē. Nouū refrigerare, uetus calefacere, medium vero esse prandiū caninum. Quid significet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie, quæsiuimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Cum igitur medium vinum appellasset, quod neque nouum, neque vetus esset, & plerunque homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouum esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significauit, neq. noui, neque veteris quod medium esset. idcirco pro vino non habendum, quiā neque refrigeraret, neque calefaceret. Hactenus Gellius Plutarchus in Symposiacis scribit, Theophrastum ioco vocare solitum,* κουρεῖα *συμπόσια* τὰ κουρεῖα, *quemadmodum alias admonuimus.*

Vir fugiens, & denuo pugnabit.

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται,

Qui fugerit, rursum ille præliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum, siquid parum feliciter successerit. Nam victos posse vincere. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην *vocat, id est, uicissim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ. Alexander sic loquitur Hector.*

νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,

Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados y.

Νῦν μὲν γὰρ μεγάλης ἐπέκυρσεν ἐπ' ἀέθλου,

Κεῖνο δ' αὖτις ἐγώ... id est,

Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus.
Illum ego sed posthac pugna superaro vicissim.

Demostheni probro datum est ab inimicis, quod in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienses apud Cheroneam vicit, clipeo abiecto fugisset, eaq. gratia ῥίψασπις ignominioso cognomine vocatus. Verum id probri Demosthenes, homo non admodum verecundus, prouerbiali, notissimoq. versiculo legitur eludere solitus,

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine est illud Daui Terentiani, Hac non successit, alia aggrediundum est via. Vsurpat adagium Tertullianus in libro De fuga in persecutione. Sed omissis, inquit, quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum versiculum secularis sententiæ sibi adhibens: Qui fugiebat, rursum præliabitur, vt & rursus forsitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit victus est?

Ex stipula cognoscere.

Ἐκ τῆς καλάμης γνώσκειν, *id est, Ex stipula indicare, dicimus, quoties e vestigiis quibusdam in senecta reliquis, coniecturam facimus, cuiusmodi quis fuerit in adolescentia, translata metaphora ab segetibus. Homerus in ξ. Odyssea,*

Ἀλλ᾽ ἔμπης καλάμην γε σ᾽ ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν. *id est,*

Attamen inspecta stipula te suspicor illud
Cognoscere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pseudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Aristoteles in Rhetoricis καλάμην, senectā interpretat. Ὅταν γὰρ inquit ὁ γῆρας εἴπῃ καλάμην ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους, ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότος, id est, Etenim cum senectam dixit culmum, senem ostendit, ac repræsentauit. Nam vtriq. defloruerunt. Aristophanes in Vespis non dissimili figura vsus est,

Ἀλλ᾽ ἔτι γ᾽ ἀντὶ τῶν
Δεῖ τῶνδε γ᾽ ἀκμὴν νεανικωτέραν ἔχειν. *id est,*

Verum e reliquiis robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiusmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito.

Αὐτῷ πήχει, *id est, Eodem cubito, hoc est, eadem regula, eadem mensura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias, tum in libello De ratione conscribenda historia,* καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβές, *id est, In summa cubitus vnus, atque exacta regula. Aristophanes in Ranis,*

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται.
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. *id est,*

In lance enim librabitur poetica,
Promentq. regulas, cubitosq. carminum.

Non dissimili figura dixit Cornelius Tacitus libro De oratoribus in præfatione, cum ait, se quæ a præstantissimis viris acceperat, iisdē numeris, iisdēq. rationibus persequi velle. Plin. Epist. lib 8. dixit, pari libra. Illud fortasse παρεγκύκλημα, at non inutile fuerit admonere, plerasq. metaphoras a mensuris ductas esse prouerbiales, vt pensiculare rem, pensitare factum, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotium, ex pēdere caussam, renumerare beneficium, æquilibrium officij, retaliare conuicium, atque id genus alias.

Ne altero quidem pede.

Μηδ᾽ τῷ ἑτέρῳ ποδί, *id est, Ne altero quidem pedem di scedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis,* Οἱ δὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προβεβήκασιν, *id est, Qui ex Aethiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quæ retul..mus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguē, quibus vel consensus opinionū, vel studij assiduitas significatur, velut illo, nocte dieq.: quod aliter extulit T. Liuius belli Maced. 1. Alij in castris sine stationibus per somnum uinumq. diem noctibus æquabant.*

Ex Diametro opposita. Diametro distant.

Ἐκ διαμέτρου, *id est, Ex Diametro. De uehementer inter se pugnātibus olim dicebatur, sumpta Metaphora a Geometris, apud quos perfectissima oppositio ex diametro est. Lucianus in Tyranno,* ἐκ διαμέτρου γὰρ ἡμῖν φασίν, *id est, Nostra enim & illorum vita, ex diametro, quemadmodum aiunt, inter se distant. Athanasius in libro quodam de synodo Nicæna,* ὡς κατὰ διάμετρον ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῇ Σαβελλίου γνώμῃ, *id est, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduersantur Sabelij sententiæ. Basilius in epistola quadam ad Athanasiū,* κατὰ διάμετρον *dixit. Diametrus enim est recta linea, figuram, qua longissime patet, ex æquo secans: velut diametrus orbis est, quæ sic a summo ad summum tenditur circulum, ut per centrum eat, desinitore Macrobio in Somnium Scipionis libro secundo. Nec ab hoc dissentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, id est, a dimetiendo. Nominis caussam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione 15. problem. 2. Cognomen est illi, quod alio recensuimus loco,* δὶς διὰ πασῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur.

Ἄκουε τ᾽ ἀπὸ καρδίας, *id est, Audi quæ dicuntur ex animo. Nam seria, quæq. citra dissimulationem dicuntur, ex animo dici dicuntur, eaq. ex corde proficisci vulgus ait. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Οὐκοῦν ἀκούετε ἤδη, τὸ γε ἀπὸ καρδίας φασίν, *id est, Itaque audite iā nimirum ex animo dicenda, sicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & simulantium oratio in faucibus nascitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inscripsit, quo pacto quis possit assentatorem ab amico dignoscere, refert hos senarios,*

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχός, ὅστις ἄσμενος
Πτωχῷ μετ᾽ αὐτοῦ ἐστὶν ἐν τοῖσι ἐμοῖ
Φίλον μετ᾽ αἰδοῦς τ᾽ ἀπὸ καρδίας φίλι. *id est,*

Mendicus vtinam sit mihi, vel si libet
Mendicum & infra, qui mihi volens bene
Timore posito, possit ex animo loqui.

Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare. item illud, persequi corde, animo, & viribus, vtrunq. est in Captiui duo. Contrarium est huic, A summis labris, pro eo quod est, non ex animo. Seneca in Epistol. ad Lucilium, Non a summis labris ista veniunt.

Aut bibat aut abeat.

AVT bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tempori locoq. nos accommodemus, aut ab hominum consuetudine nos subducamus. Quemadmodũ Cato fecisse legitur, qui cum non posset sumere vultum Floralium licentiæ conuenientem, discessit e theatro. Natum est a priscis illis Græcorum simposijs, hoc est, compotationibus, in quibus mos erat, talis sortiri quẽpiam, qui conuiuio quasi præsideret, ac decreta conuiualia præscriberet, quæ νόμους, id est, leges appellabãt. De hisce legibus Valerius Valentinus iocoso carmine conscripsit, cui titulum fecit Tapulla, teste Festo Pompeio. Porro præfectum βασιλέα, hoc est, regem nominabant. Plutarchus συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modiperatorem a Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem, ne quis aut plus satis biberet, aut parũ. Athenæus libro 10. ex Eupolidis auctoritate docet huic præfectos rei οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius consuetudinis meminit & Horatius in Odis,

> *Nec regna vini sortiere talis.*

Ex legibus iocosis hęc una fertur, aut bibat, aut abeat. Commemoratum a Cicerone, libro Tusculanarum quæstionum 5. Mihi quidem, inquit, in vita seruanda videtur illa lex, quę in Græcorum conuiuiis obtinet. Aut bibat, inquit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis voluptate potandi, ne sobrius in violentiam vinolentorũ incidat, aut discedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, de fugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidã sic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id est, aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quam ea quam Empedocli in conuiuio præscripsit cõuiuij pręfectus, vt aut biberet, aut vinum in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt postridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & symposiarcham reum peregerit, damnandosq. curarit. Refert Diogenes Laertius.

Domi habet, domi nascitur.

AD eandem pertinet metaphoram: Domi habere. Nam id domi dicimus habere, quod in nobis situm est, nec necesse est ab aliis mutuo sumere. Translatum apparet ab ea consuetudine foris rogandæ supellectilis, quã domi desideres. Terentius in Adelphis, Phy, domi habet, vnde discat. M. Tullius ad Varronẽ, Sed quid ego nunc hæc ad te, cui domi talia nascuntur? Idem Academicarum quæstionum libro secundo, Desine quæso cõmunibus locis, domi nobis ista nascuntur, id est, hæc oratorum sunt propria. Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus istis felicitatem venaris? domi habes, vnde beatus esse queas. Regum est domi consilium habere, non ab aliena pendere sententia.

Confringere tesseram.

APVD Plautum in Cistellaria confregisse tesseram dicitur qui sibi reditum in domum aliquam præclusit. Siquidem cum amans dixisset se iureiurando astrictũ, vt lenæ filiam duceret, orans ne se periurum fieri pateretur, illa respondens, Abi, inquit, quærere, vbi tuo iurando satis sit subsidij. Hic apud nos iam Alcesimarche, confregisti tesseram. Est autem tessera symbolum hospitale, quo prolato cognoscebantur hospites, siquando redissent.

Frigidam aquam suffundere.

FRIGIDAM aquam suffundere, Plautus in Cistellaria videtur vsurpasse pro eo quod est, instigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos suos in meretricum odium quod possunt inflammantibus. Ita nostro ordini palam blandiuntur, clam si occasio vsquam est, aquam frigidam subdole suffundunt. Viris cum suis prædicant nos solere, suas pellices esse aiunt. Translatum apparet ab iis, qui certaminibus equestribus aquam equis aspergebant, quo refocillati currerent acrius, atque hoc pacto ad cursum instigabant. Cuius ministerij meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæsarei libro tertio, titulo de iis, qui infamia notan. ex Vlpia. his quidem verbis: Et generaliter ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neque Thymelici, neque Xystici, nec agitatores, nec qui aquam equis spargunt, cæteraq. eorum ministeria, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignominiosi habeantur. Hactenus Vlpia. Id fiebat, opinamur, in Olympicis, aut similibus certaminibus, nonnunquam et ob hanc caussam, ne rotæ agitatione feruescentes, flammam conciperent. Nisi si cui magis probatur, vt traductum putetur ab iis, qui ioci ludibrij ue caussa, clanculum aquam infundunt in conuiuij locum: aut ab his qui ludibrij caussa, aqua conspergunt aliquem, qui balneatorum iocus est. Vnde & Iulius Pollux libro septimo docet πλύνειν interdum vsurpari pro conuiciari. Sic Aristophanes in Pluto, πλύνειν με ποιεῖν ἐν τοσούτοις ἀνθρώποις. Queritur quispiam quod contumeliæ caussa conspersus sit aqua multis præsentibus. Sed probabilius est translatum ab officinis ærariis, ubi fabri subinde frigidam in ignem aspergunt, quo ignis sit vehementior.

In senem ne quod collocaris beneficium.

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χάριν ποιεῖν, id est, Ne quid vnquam beneficij collocaris in senem. Refertur nominatim prouerbij vice, ab Aristotele, lib. Rhetoricorum 2. ὥστε τις συμβουλεύων μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτύριον ἡ παροιμία, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Qui consulit, ne quis cum sene ineat amicitiam, huic testimonij loco est prouerbium, ne quando bene merearis de sene. Dicitur hodieq. vulgo, Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium, propterea quod alter non refert, alter non meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ κύνα τινός, μηδὲ λάλον κωπηλάτην, id est, Ne quid beneficij colloces, neque in senes, neque in mulierem, neque in puerum, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem: propterea quod perire uideatur, quod in eiusmodi genus hominum insumitur. Seneca de beneficiis tertio: Sic fit, ut præceptores eorumq. beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus: sic fit, vt in adolescentiam nostram collata pereant, quia ipsa nunquam retractatur.

Stultus

Stultus, qui patre cæso liberis pepercit.

SVPERIORI protinus illud subtexuit, & quidē prouerbij nomine, ὡς τοὺς υἱοὺς κτείνειν δεῖ καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

Et qui suadeat occidere liberos, quorum patrem occiderit, huic attestatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiso liberos relinquat. Refert idem postea inter sententias: Fatuus qui occiso patre liberis pepercit. Est autem uersus prouerbialis:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει. id est,
Est fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vsus est & Herodotus in Clione, ὁμοίως γάρ μοι νῦν φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id est, Nam mihi nunc perinde fecisse videor, ac si quis occiso patre, liberis illius parcat. Hoc adagium usurpasse scribitur Philippus Macedo, cum liberos etiam e medio tolleret, quorum parentes occiderat. Fertur uox militum, qui Maximinum Imperatorem trucidarunt una cum filio, ex pessimo genere, ne catulum quidem esse relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odysseæ γ.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρός. id est,
Vt bene habet cæso prolem superesse parenti.

Χρηστολόγος.

Χρηστολόγοι dicebantur, atque hodie quoque vulgo dicuntur, qui probe loquuntur, & improbe faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem, quēadmodum in huius vita testatur Iulius Capitolinus.

Figuli opes.

Κεράμεος πλοῦτος, id est, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, fragilibus, ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vasa facile comminuuntur quolibet casu. Refertur adagium a Diogeniano.

Lepus dormiens.

Λαγὼς καθεύδων, id est, Lepus dormiens. Quadrat in eum, q quod nō facit, id facere sese assimulat, aut qđ facit, id se facere dissimulat. Qualē quidā arbitrantur fuisse Vlyssis somnū, cū a Phæacibus in Ithacam insulam exponeretur, auctore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alij permulti tradunt auctores, tum Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾶν appellant. Neque perperam dicetur & in timidos. Adagium a multis auctoribus refertur.

Sero Iupiter diphtheram inspexit.

Ὀψὲ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, id est, Inspexit, etsi sero, pellem Iupiter. Senarius prouerbialis in eos, qui sero quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in sua diphthera, hoc est, pelle caprina scribere: ac multa quidem pro tempore dissimulare, verum aliquando de improbis pœnas sumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu dissimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus est, aut docet litteras.

Ἢ τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id est,
Aut periit, aut profecto litteras docet.

Senarius prouerbialis, quo significabant olim, cuipiam omnino male esse, tametsi parum liqueret, quid rerum ageret. Is autem hac occasione venit in uulgi sermonem, auctore Zenodoto. Athenienses duce Nicia parum feliciter aliquando pugnauerunt aduersus Siculos, permultis occisis, plerisq. captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorū filios litteras docere coacti sunt. Proinde pauci qui fuga elapsi redierant Athenas, rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modo memorato versiculo respondebant, Aut periit, aut docet litteras.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere.

Ἢ δεῖ χελώνης κρεῶν φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. id est,
Testudinis carnem aut edas, aut non edas.

Trimeter prouerbialis, in eos, qui negotium susceptum frigide ducunt, neque explicantes, neque relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus libro octauo, declarans hunc primum præcepisse de gastrologia editis regulis per quas liqueret a quibus esset abstinēdum, quibus contra vescendum: inter quas erat et hac de testudine ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modice edatur, ventris tormina facere: rursum si copiose, lenire. Cuiusmodi quiddam & de lactucis refert Plin. Perinde quasi dicas: aut bellandū est, aut non bellandum: aut studendum, aut non studendū. Nam pleraq. res sunt, quas si facias acriter, plurimū conducunt: sin ignauiter, officiunt. Velut ea quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus est musica, poeticaq. Sunt rursus quædam, quæ degustasse sit satis. Quo de genere putauit esse philosophiæ studium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur.

MACROBIVS Saturnalium libro tertio, Vetus verbum est, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreātur. Nam sicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, nisi morbis laboraretur: ita legibus ferendis nihil opus esset, nisi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis instituendæ dedisset occasionem. Auctor Aristoteles lib. Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 15. Vsu probatum est, leges egregias exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθείς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι, εἶπεν, id est, Rogatus quam ob causam non tulisset legem in parricidas, respondit, quod non sperasset futurum parricidam.

Bos alienus subinde foras prospectat.

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, i. Bos alienus subinde foras pspectat. De iis, qui apud alienos nō satis ex animi sentētia tractātur, eoq. sæpius suos desiderāt. Vnicuiq. domi, ac velut in suis præsepibus iucundissima vita, peregre permulta sunt quæ lædant plurima desunt. Adlusisse videtur ad hoc puerbiū Plutarchus in Sym

postacis decadeoctaua, problemate secundo. ὅπως δὲ ἑαυτῶν μὴ καταφρονήσητε, μηδ' ἔξω βλέποντες ταπεινώσητε, id est, Verum ne ipsos contemnatis, ne ac foras prospiciatis, i. Ne aliunde petatis, quod ab ipsis Platonis interpretibus sumi potest. Proinde recte dicetur, ἔξω βλέπων, qui non contentus suis aliunde pendet. Vsurpat, & in libello, περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας.

Septimus bos.

Ἕβδομος βοῦς, id est, Septimus bos. Olim in stupidos brutosq. dicebatur, vnde celebratus senarius,

> τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id est,
> Venustum adagium septimum narrat bouem.

Id hinc ortum esse tradunt, quod antiquitus post sextã lunam bouis imaginem e farina pinsere consueuerint, qui septimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quod cum apud veteres sex animantium genera mactari dijs soleant, ouis, sus, capra, bos, gallina, anser: pauperes non habentes viuum animal quod immolarent, bouis simulachrum e farina fingere consueuerunt. is quoniam sensu vitaq. careret, in stoliditatis abyt prouerbium. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, & Acheus in Iride, qui prouerbium hoc vsurpauerint, tametsi versus illorum non refert.

Indus elephantus haud curat culicem.

In epistulis, quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiusmodi quoddam adagium, κώνωπος ἐλέφας Ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id est, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictum est autem ob singularem duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantũ abest vt culicis morsu possit offendi. Adhiberi poterit, quotiẽs significabimus excelsis animis leues et vulgares iniurias esse negligendas.

Lutum luto purgare.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρειν, id est, Lutũ luto purgari, dicitur, vbi res sordida sordibus tollitur, hoc est, cum sordes nõ tolluntur, sed aut mutantur, aut augentur etiã. Apollonius in epistola quadam, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνος ἐφρόνησε ... μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, Loquitur de sacerdotibus, qui deorum aras sanguine polluerent, eamq. expiationem esse ducerent. Huc pertinet Diogenis dictũ. Is ingressus balneum sordidum, qui hic, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conspurcari corpora potius quam purgari. Idem accidit Alexandrinis qui in vrbibus alunt vim ibidum in hunc vsum, quod serpentes ac macellorum sordes deuorent, verũ suis immundicijs omnia rursus conspurcant.

Cyclopica vita.

Κυκλώπειος βίος, i. Cyclopica vita, pro vita vehementer efferа ac barbara, quæ neque legibus, neq. disciplina ciuili constet, neq. religione deorum gubernetur. Qualẽ describit Homerus Odyssea libro nono sub persona Polyphemi:

> Νήπιός εἰς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
> Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
> Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
> Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
> Desipis, aut certe longinquis hospes ab oris
> Hic ades, vt qui me iubeas cura ve moneri,
> Siue timore Deum, neq. enim cyclopica turba
> Curamus summum ve Iouem diuos ve beatos.

Eodem in libro:

> Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵ τινές εἰσιν,
> Ἤ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
> Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής, id est,
> Quod genus hoc hominum experiar iã, sint ne feroces,
> Agrestes, æquiq. rudes, an & hospitij ius
> Obseruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit:

> Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω, ξένε,
> Οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. id est,
> Atqui hospes ego fulmen Iouis non horreo,
> Neq. me Iouem præstantiorem habeo Deum.

Strabo lib. Geographiæ 11. scribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quod Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ studiosi, & ad omnem vitæ cultum inertes & rudes.

Similes habent labra lactucas.

Similes habent labra lactucas. Vbi similia similibus contingunt, veluti præceptori parum docto discipulus indocilis: improbo populo magistratus improbus: contumelioso patrono contumeliosus actor: vxori morosæ maritus morosus: breuiter quotiẽs mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab asino carduos pascente. Est autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum sit dissimilis carduo, præsertim syluestri. Itaq. quemadmodum carduus spinosus est, atq. maiorem in modum asperis foliis & caule, deniq. ipso etiam flore, itidem & asini labris nihil durius ac petricosius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porro carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis a nonnullis apponi solere, testis est Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item libro decimonono, de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia, quæ in precio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicenda. Certum est quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamq. præcipue, sestertium sena millia e paruis bis reddere, quoniam portenta quoq. terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes consciæ. Vsurpat, simulq. interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, scribens ad Chromatium in hunc modum: Secundum illud quoq. de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus ducat in foueam, & talis sit rector, quales illi qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Crassus auus eius Crassi, qui pugnans aduersus Parthos interiit, cuius signa postea retulit Augustus. Numeratur is inter eos, qui nũquam in vita risisse feruntur, eaque gratia ἀγέλαστοι, i. irrisibiles cognominati. Marcus Tullius in actionibus, Crassum Licinium, auctore Lucilio, semel duntaxat in vita risisse testatur. Plinius libro Naturalis historiæ septimo, capite decimonono: Ferunt, inquit, Crassum auum Crassi in Parthis interempti, nũquam risisse, ob id Agelastum vocatũ, sicuti nec flesse multos. Diuus Hieronymus contra Rufinum: Ego certe vt homini seuerissimo

uerissimo risum moueam, vt imiteris aliquando Crassum, quem semel in vita risisse scribit Lucilius. Meminit & Macrobius lib. Saturnalium secundo.

Dignum patella operculum.

HVIC *simillimum est illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epistola ad Chromatium: Dignum patella operculum. In mea enim, inquit, patria rusticitas vernacula: Deus venter est, & in diem viuitur, & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patella iuxta tritum populi sermone prouerbium, dignum operculũ. Idem aduersus Rufinum: Quod librum Eusebij pro Pãphili verteres, quod tuum quasi operculum venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, differens de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrẽs ab hoc prouerbio,* [illegible]*: id est, Verum inquiet, vbi quis ollam illã pulchram, de qua modo loquebamur, igni admouerit, pulchris fabis plenam, decet illam auream toryne, aut ficulnea? Quod Græce dictum est,* τορύνη*, Platonis interpres vertit tudeculam. Etymologus indicat,* τορύνην *vocem esse Atticis peculiarem, quæ illis significat* [illegible]*. Suidas ait instrumentum esse, quo mouetur olla.*

Si iuxta claudum habites, subclaudicare disces.

PLVTARCHVS *in libello De liberis educandis,* [illegible]*, id est, Si iuxta claudum habitaris, disces subclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:*

> [illegible]. *id est,*
> *Claudo vel vni si propinquus manseris,*
> *Disces & ipse claudicare protinus.*

Huc pertinet illud Hesiodium, nobis alibi dictum: πῆμα κακὸς γείτων*, &c. Ea vero rerum humanarum est infelicitas, quod facilius transiliunt vitia quam bona. Et tamen verum est quod addit Hesiodus,* [illegible]*, Ita Pindarus in Nemeis hymno septimo,* [illegible]*. id est, Si vir viro eget, quid dicemus vicinum esse vicino, animo constanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquam videmus nec lectionem, nec interpretationem huius loci constare Græcis. Quidam enim pro* [illegible] *legunt* [illegible]*, referuntq. ad commodorũ aut incommodorum cõmunicationem, quam homo capit ab homine, maxime a vicino, Et legendum videtur* [illegible]*, vt respondeat participio* [illegible]*. Interpres adducit & illud ex Hesiodo.*

> [illegible]. *id est,*
> *Vicini incincti, cincti venere propinqui.*

Notũ est illud Themistoclis, qui proscripto agro iussit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quod bonũ haberet vicinum. Prouerbium admonet, perniciosam improborum hominum consuetudinẽ, propterea quod cum corporis, tum maxime animi vitia contagio serpunt in vicinum. Naso:

> *Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi.*
> *Multaq. corporibus transitione nocent.*

Id Aristoteles existimat potissimum vsu venire in morbis oculorum, quod ea corporis pars maxime sit mobilis. Item in scabie, quod in summa sit cute, et humore glutinoso, ad vicinum permanat. Postremo in omnibus morbis, qui e spiritu corrupto nascuntur, vt pestis, quod spiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Deniq. est occultus quidam naturæ consensus, qui fit vt oscitare incipias qui viderit oscitantem, & micturiat qui meiẽtem conspexerit, auctor est Alexander Aphrodiseus. Et balbutire discit, quisquis assidue cum balbo viuit. Morum autem scabiem affricat conuictor conuictori. Aristoteles Sectione 6. problem. 4. quæri quare lippitudo, tabes, et scabies contagio migrent ad alios, nec idem accidat in omnibus morbis. Plutarchus in commentario De ratione dignoscendi verum amicum ab adulatore, scribit tantam habere vim assiduam consuetudinem, vt imprudentes etiam imitemur vitia eorum, quibuscum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares eius gibbum imitabantur: Aristotelis amici, balbutiem eiusdem exprimebant: Alexandri Macedonis regis familiares ceruicis inflexum, & vocis in dicendo asperitatem effingebant. Plato De legibus 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: [illegible]*. id est, Verum probabile, an potius necessarium hoc ipsum esse, quod cum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, nõ odit, sed gaudet magis approbans, quanquam veluti per iocum reprehẽdit, somnians suam ipsius malitiam, tunc profecto necesse est, vt similis euadat gaudens vtrisq. gaudeat.*

Corrumpunt mores bonos colloquia praua.

EODEM *pertinet ille Menandrius senarius.*

> φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. *id est,*
> *Mores bonos conuictus inficit improbus.*

Consimilem huic sententiam refert Aristoteles nono Moralium libro. Celebratur & hic senarius a Græcis.

> [illegible]. *id est,*
> *Malus ipse fies, si malis conuixeris.*

Quanquam autem alienum ab hoc instituto videtur huiusmodi conquirere, tamen illud adscribemus ex Seneca De ira libro 3. si non magnopere pertinens ad prouerbii declarationem, certe ad vitam instituendam inprimis conducibile: Sumuntur inquit, a conuersantibus mores. Et vt quædam in contactis corpore vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit. Ebriosus conuictores in amorem vini traxit. Impudicorum cœtus fortemq. & si liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus suum trãstulit. Eadem e diuerso ratio virtutum est, vt omne quod secum habent, mitigẽt. Nec tam valetudini profuit vtilis regio, & salubrius cælum, quam animis parum firmis, in turba meliorum versari. Quæ res quantum possit, intelliges, si videris, feras quoq. conuictu nostro mansuescere, nulliq. immani bestiæ vim suam permanere, si hominis contubernium diu passa est. Hucusq. Senecæ verba reddidimus. Porro cum omnis contubernij conflictatio, plurimum habet momenti ad corrigenda deprauandaq.

mortalium ingenia, tum praecipue valet oratio; quae quidē ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinam quandam & occultam vim, atq. ut Graece dicamus melius, ἐνέργειαν secum adfert, eamq. in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, praesentaneum venenum, si pestilens fuerit: remedium efficax, si salutaris. Iam vero quod de colloquio dictū est, idem oportet & de studiis accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis conterimus litteris, gentiles euadunt. Qui praeter obscenos auctores nil euoluunt, moribus obscenis. Etenim lectio colloquium quoddam esse videtur.

Annus clibanum.

Ἀννοκρίβανον, id est, Annus clibanum. In eos olim dicebatur, qui nouae quippiam rei reperissent. Nam Annus quidam Aegyptius clibanorum vsum, in quibus panes coquerent, fertur excogitasse. Siquidem prisci pulte polentaq. victitabant, cocti panis vsum nescientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius libro 18. cap. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artoptesiam vocat. Seneca in epistola quadam ad Lucilium ostendit, antiquitus panem manuum tractatione subactum, feruenti cinere testaq. percoqui solere: deinde paullatim repertos furnos & alia genera, quorum feruor seruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagij tum Suidas, tum Aristophanis interpres ἐν Ἀχαρνεῦσι. Quanquam exemplaria pleraq. κρίβανον habent, in vno duntaxat locu κλίβανον scriptum reperitur, quod quidem magis arridet, vt vocabulum sit proprium.

Magistratus virum indicat.

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι, id est, Imperia demonstrant virum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mitylenaei putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum de numero Sophocles est, vt ferunt. Aristoteles quinto Moralium libro, Biantis nomine citauit. Item Theophrastus in prouerbijs, quanquam ea non extant, Bianti adscribit. Hoc adijciendū putauim⁹, ne quis cauilletur, sententiā esse, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis ostendit fuisse prouerbio celebratum dictum, loquens hunc in modum: ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὴ ἔχειν ὑπόθεσιν. id est, Quod autem videtur ac dicitur, maxime mores hominis ostendere, atq. explorare, nimirum potestas ac magistratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demostheni quidem non adfuit. Sophocles in Antigone:

> Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
> Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
> Ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ. id est,
> Fieri haud potest, cuiuspiam vt peruoueris
> Animum atq. mentem sine sensum, ni prius
> Imperia nactus gesserit ciuilia.

Sensus est, in vita priuata vix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verum si committas imperium, vt quod libeat, idem liceat, tum demum apparere quo sit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per contumeliam magistratum quempiā sordidum & contemptum mandassent, non contempsit, sed ea cura gessit, vt muneri prius contemptissimo dignitas & auctoritas accederet, dicens: οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ὁ ἀνήρ. Nō solum magistratus virum ostendit, sed magistratum vir. Meminit Plutarchus in praeceptis ciuilibus.

Idem Accij, quod Titij.

EXTABAT olim adagium apud M. Varronem in satyra; cui titulus, Testamentum; refertur q. apud A. Gelliū in Noctibus Atticis, Idem Accij quod Titij. Quod si quis, inquit, vndecimo mense κατ' ἀριστοτέλην natus est, Accio idem quod Titio ius esto. Nimirum significans eodem sibi iure futurum, filium decimo mense natum, quo eum qui natus sit vndecimo. Sumptum videtur a Iurisconsultorum consuetudine, Titij & Accij vocabulum pro quibuslibet duobus subinde vsurpantium.

Caput sine lingua.

AD hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,

> Caput sine lingua pedaria est sententia.

Competit in eos, qui in consultationibus aut disceptationibus ipsi quidem nihil habent quod dicant, verum aliorum sententiis annuunt. Nam pedarij senatores dicebantur ij, qui in senatu quidem sedebant, verum sē tentiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebant. Vnde referente Festo Pompeio in dictione Pedarius, a Lucilio dicti sunt Agipedes, quod pedum discessione dicerent sententiam. Refertur a Gellio Noctium Atticarum libro 3. capite 18. Habet & Crocodilus caput sine lingua, sed dentibus armatum.

Corpus sine pectore.

PROVERBIALI figura dixit Horatius in Epistulis ad Albium:

> Nōn tu corpus eras sine pectore, dij tibi formam,
> Dij tibi diuitias dederant, artemq. fruendi.

Item Ouidius in Heroinis:

> Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes
> Posse satis forma Tyndari nosse tua?

Perinde vera dictum est corpus sine pectore, quasi dicas, sine mente. Nam sapientiam & ingenium in pectore atq. in corde constituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis tardum ac stolidum significans:

> Cum laua in parte mamillae
> Nil salit Arcadico iuueni.

Cerite cera dignus.

OLIM notari dignos atq. improbos & nequam homines, Cerite cera dignos, prouerbio vocabant, nimirum Ceritem ceram insignem ignominiam appellantes. Horatius:

> Quid deceat, quid non obliti, Cerite Cera
> Digni, remigium vitiosum Ithacensis Vlyssis.

Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagij. Romani Ceritibus bello subactis eam dixere cōditionem, ne suffragij ius haberent, ne leges vllas aut ederent, aut haberent. Eamq. ignominiam in adagium abijsse. Meminit de tabulis Ceritibus & Aulus Gellius lib. 16. capite 13. Primos autem municipes, inquit,

quit, sine suffragij iure Cerites esse factos accipimus. Concessumq. illis, vt ciuitatis Romanæ honorẽ quidẽ caperent, sed negotijs tamen atq. oneribus uacarent, pro sacris bello Gallico receptis custoditisq. Hinc tabulæ Cerites appellatę versa vice, in quas censores referri iubebant, quos nota caussa suffragiis priuabant. Consine videtur illi, quod alibi diximus, Sutorium atramentum.

Dij laneos habent pedes.

MACROBIVS *libro Saturnalium primo, capite 8. scribit in hunc modum: Cur autem Saturnus ipse in cõpedibus, visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. Verũ Apollodori lectio suggerit: Saturnũ Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solui ad diem sibi festum, id est mense hoc decembri. Atq. inde prouerbium dictum, Deos laneos pedes habere: significari vero decimo mense semen in vtero animatũ in vitam grandescere, quod donec erumpat in lucem, mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronosolone, Saturnum in cõpedibus fingi solere significat. Atq. huius figmenti rationem reddit in libro de Astrologia, nempe quod orbis Saturni longissime a nobis semotus sit, ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate sumpta occasione. Deinde quod motus sit omnium tardissimi, vt quasi stare videatur, compedibus alligatum finxerunt. Plutarchus in problematis scribit, Tyriis fuisse morem, vt deorum statuis vincula iniicerent. Aenigma prouerbij indicat, deos ad scelerum vltionem lẽte quidem procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonstrans quod scribit Horatius libro Odarum tertio, oda secunda,*

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo:

affine esse prouerbio, quod dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior.

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, *id est, Zenone temperãtior. Testatur & Laertius in Zenonis vita philosophum hunc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vsqueadeo patiẽtem ac parcum fuisse, vt erudis duntaxat vesceretur, ac pallio prætenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem, qui post panem obsonij loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet, ac discipulos esuriem doceret. Hinc & in vulgi sermonem abiit, Zenone temperantior. Philemonis versus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philosophi, sunt huiusmodi.*

Εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχάς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. *id est,*

Post panis esum, cariceumq. obsonium
Aquam bibens perdurat inde simplicem.
Nouum enim philosophiæ celebrat hic genus.
Docet esurire, ac discipulos ita illicit.

Quanquam sunt qui versus hos Posidippo tribuant, nõ Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Sylosontis chlamys.

Συλοσῶντος χλαμύς, *i. Sylosontis chlamys. Refertur a Diogeniano, dici solitum in hos, qui se cultu vestituq iactitant ac venditant. Videtur haud absurde dici posse & in eos, quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore redit. Historiæ, quæ prouerbij dederit occasionem, meminit Herodotus in Thalia, quãquã apud hunc* χλανὶς *legitur, non* χλαμύς. χλανὶς *autem vestis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Historia sic habet: Syloson quidam cum sensisset Darium Hystaspis filium, cum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam sua admodum bella impensius fuisse delectatum, eam vltro dono misit. Cuius tam tempestiuæ liberalitatis memor Darius, cum iam rebus esset præfectus, totam & vrbem & insulam Samiorum Sylosonti in manus tradidit, vnius uestis munus tam opulento regno compensans. Mentionem facit huius rei Valerius quoq. Maximus, libro Memorabilium quinto, titulo de gratitudine. Porro quod alij chlamydẽ, seu chlanidem vocant, hic amiculum appellat, id est pallij genus.*

Opera Sylosontis ampla regio.

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. *id est,*

Per Sylosontem regio facta est amplior.

Senarius in prouerbium versus, quem refert Strabo libro Geographiæ 14. Nam Syloson munificentia Darij, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidẽ, cum acerbius exerceret imperium, ita vt fere solent ij, qui ab humili fortuna repente ad res amplas proue huntur, & ob hanc caussam insula desereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum:

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. *id est,*

Spatiosa regio est Sylosontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magistratum, aut in principem malum, cuius vitio deseratur ab incolis regio. Venustius reddetur longiore deflexu, veluti si in hominem [illegible]*, qui domum aliquam cõpilarit dicatur: aut in profusum ac prodigum, cuius luxu loculi facti sunt inanes.*

Phalaridis imperium.

Φαλάριδος ἀρχή, *id est, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercent imperium, aut potestatem sibi delegatam. Ortum adagium a Phalaride Agrigẽtinorum tyranno, quem sua crudelitas nobilitauit. Inter multa autem crudelitatis exẽpla celebratur in primis æneus ille taurus Perilli, siue Perilai, nam sic appellat Lucianus, inuentum, quo subiecto igni mortales viui sic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitum ederẽt morientes. Eum taurum, exusto primum in eodem artifice, Delphos misisse legitur, vt Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monumentum futurum, simul & artis exquisitissimę, & inuenti crudelissimi, & pœnæ merito in auctorẽ retortæ. Verũ Delphi munus, ut a tyranno missum, repudiarunt. Hæc ferme leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus* φαλαρισμὸν, *pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum lib. 7. Nã istum quidem, cuius* φαλαρισμὸν *times, omnia teterrime facturum puto. Idem in actione contra Pisonem: Quoniam, inquit, Phalarim grammaticum habemus: id est, qui perperam scripta etiam capite punit.*

Complurium thriorum ego strepitum audiui.

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφον ἀκήκοα. id est,

Thriorum ego strepitum audij complurium.

Senarius est prouerbialis, quo minas & inanem clamorem nos contemnere significamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana saeuas & gloriosas Thrasonis minas pro nihilo ducit, magnum nebulonem appellás. Aristophanes in Vespis:

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκήκοα, ἤδη θρίων τὸν ψόφον. id est,

Thria noui quid strepant, vt saepius qui audiuerim.

Porro thria a Graecis dicuntur ficulna folia, quae cum incenduntur, minacem quendam edunt strepitum, & formidãdum iis quibus, ante non sit auditus, alioqnin inanem & contemnendum. Nisi mauis legere θριῶν, *sic enim Graeci vocant calculos, quos in vrnam mittunt sortilegae, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiusmodi diuinatrices aliquãdo e sortibus dira praedicere, quo stultos ac credulos territent, cum saepenumero nihil eueniat eorum quae minantur.*

Ne inter apia quidem sunt.

Οὐδ' ἐν σελίνῳ εἰσί. *id est, Ne in apio quidem sunt, pro eo quod est, ne ingressum quidem aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab iis, qui hortos ingrediũtur. Nam antiquitus extremus ille hortorũ ambitus, apio conserebatur, quem qui nondum praeterissent, velut in horti limine adhuc esse videbantur. Aristophanes in Vespis.*

Οὐκ ὤν γ' οὐδ' ἐν σελίνῳ π' οὐστίν, οὐκ ἐν πηγάνῳ.

In apio nõdum est vel ipso, sed nec in rutis adhuc. Hoc est, nec initium habet eorum, quae sunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert sententiã, volens adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui praepararent infantes, statim vt essent nati, in apio collocare consueuerunt. Itaq. perinde dictum videtur, Ne in apio quidem: quasi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autem comicus addidit risus caussa, quod apiũ prelocutus fuerat. Porro morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductũ, post interfectum Nemeae leonem, quod & Pindarus indicare videtur alicubi. Nã in Nemeis hymno quarto dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου τὸν ἐν ἄλσει [illegible] σελινοῦσι. *Vbi in certamine tumultuosi floruit Corinthiacis apiis. Significat quendam in certamine Neptuni Isthmico coronatum fuisse a Corinthiis.*

Podex lotionem vincit.

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνεται, *id est, Podex lationẽ vincit. Callistratus apud Aristophanis interpretem adagiũ hoc retulit ad eos, qui sese in malum aliquod adigunt, propterea quod ea corporis pars, etiam si lauetur, semet rursum inquinat, ita vt ipsa sit in caussa, quo minus lauari possit. Quadrabit etiam vbi quid frustra fieri significabimus, veluti si quis nocentem e carcere redimat, atq. ille mox iterato commisso semet eodem praecipitet. Aut si quos reconcilies, mox in pristinam relapsuros simultatẽ, aut castiget incorrigibile ingeniũ, quod genus est mulierum. Conueniet & in illos, qui suo ipsius vincunt malo: Veluti si quis morum intractabilitate obtineat, ne posthac obiurgetur a praeceptore. Putant adagium videri sumptum ab iis potissimum, qui cita sunt aluo, quos Nonius foriolos appellat. Aristophanes in Vespis:* Πρωκτὸς λουτροῦ περιγιγνόμενος. *id est, Podex peruincens loturam. Itidem & morbus dicitur vincere artem, curam ve medici, cum est immedicabilis. Ex veterum monumentis deprehendes, fuisse morem publicum, vt post exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quae tamen subinde erat repetenda. Martialis inter Issae Catellae laudes commemorat, quod post depositum ventris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam seruitutis impatientem, ligno, cui spongia erat addita tergendo podici, in gul.m adacto sibi consciuisse necẽ.*

Conscientia mille testes.

QVINTILIANVS *Oratoriarum institutionum libro 5. hãc sententiam vt prouerbialem citat, Conscientia mille testes. Sensus interprete non eget. Quis enim nescit, conscientiam rem esse vnam omnium efficacissimam: adeo vt nulla tormenta melius prodant maleficium, quam conscientia, nullus carnifex seuerius puniat, quam haec? Vnde & illud:*

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu.

Extat & Graecanica sententia, συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. *id est, Conscientia verberat animum. Iuuenalis item:*

-Et surdo verbere caedit.

Hanc sensere poetae, cum de diris & vltricibus furijs fabulantur.

Mysorum praeda.

Μυσῶν λεία, *id est, Mysorum praeda. In eos olim dicebatur, qui impune a quibuslibet laeduntur ac diripiuntur. Ortum adagium a Mysis, quos aiunt quondam finitimorum incursationibus male vexatos fuisse, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Aristoteles libro Rhetoricorum primo, tractans de locis coniecturalibus,* καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἠδικημένους, καὶ μὴ ἐπεξεληλυθότας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν Μυσῶν λείαν. *id est, Eos item, inquit, qui a compluribus affecti iniuria, non curant de vlciscendo. Nam vt trito dicitur prouerbio, Mysorum hi praeda sunt. Hoc est, passim ab omnibus incessuntur, propterea quod veterem ferendo iniuriam, inuitant nouam. Vsus est Demosthenes aduersus Aeschinem. Quo quidẽ in loco scioli deprauarunt pro Mysorum, miserorum, in translatione Leonardi Arretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.*

Vltra septa transilire.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, *id est, Septa transilire. Congruit vel in eos, qui rem quampiam nouam & incredibilem designant, longeq. supra vulgarium hominum facultatem. Vel in hos, qui a re proposita digrediuntur. Vel in illos, qui praescriptos sibi terminos, & potestatis mandatae modum transeunt. Natum adagium a Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibusdam placet, Crotoniata. qui tum saltu, tum disco mirum in modum valuisse legitur. Haec ferme Suidas. Extat & inscriptio statuae illius huiusmodi:*

Πέντ' ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε Φάϋλλος,
Δίσκευσεν δ' ἑκατὸν, πέντ' ἀπολειπομένων. *id est,*

Quinq.

Quinque supra quinquaginta pedes saltij Phayllus. Discũ autem iacit centum exceptis quinq;. Meminit huius adagij Plato in Cratilo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. id est, Et vltra septa psallire. Refert & Iulius Pollux libro De rerum vocabulis tertio. Lucianus in Somnio ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ὑπερπηδᾷ, id est, Vltra septa iam transilit. De somnio cuius finis cum sit somnus, iam etiam vigilanti duraret. Cicero de oratore lib. 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiã. Idem in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumscripsi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenses, fossis cancellis, aut aliis id genus septis erat circũscriptus.

Psyrice facta.

PSYRA, insula quæpiam est, haud procul a Chio, cuius meminit et Homerus lib. Odyssee 3. Psyriam appellans:

Ἢ καθύπερθε χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης
Νήσου ἔπι ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστερ' ἔχοντες. id est.

Certe supra Chium redibamus asperam, iuxta insulam Psyram, ipsam Chium a sinistris habentes. Strabo Psyra pronunciat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ historiæ 5. Ea insula quoniam esset, & perpusilla & ignobilis, in contemptus ac vilitatis prouerbium abijt, vt quæ sordide, parumq. magnifice fierent, Psyrice facta dicerẽtur. Hæc ferme Stephanus. idem citat Cratinum:

Ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. id est,
In Psyra Bacchum ducentes.

Eundem rursus in Nemesa:

Ψύρα τὴν σπάρτην ἄγων, id est,
In Psyra spartam ducis.

Bos Cyprius.

Κύπριος βοῦς, id est, Cyprius bos, in brutum ac stolidum iaci solitum, propterea q[illegible] Cyprij boues magis bruti ferantur quippe qui ster[illegible]core humano pascantur. Referuntur a Suida ac Diogeniano. Interpres Aristophanis in Plutum, scribit Bœotios boues σκατοφάγους fuisse, id est, oletum edentes. Hoc autem nomine Aristophanes medicos appellat, quod in curandis ægrotis sordida quædam tractent, lotium aut ventris excrementa contemplantes. Sed de Cyprijs bubus consentit Plinius libro 28. capite vltimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non pastus caussa, sed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio boui merendam.

FESTVS Pompeius versum hunc Sotadicum citat ex Ennio:

Cyprio boui merendam.

Ostenditq. conuenire, quoties conuiua sordidus & insipidus sordido atq. insipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem, quam nos modo commemorauimus. Festiuius erit, si ad res animi deflectatur, vt si quis apud spurcos spurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum.

EQVVM habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitosum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria sumpta est ab equo quodam fatali, cui a Cn. Seio domino nomen inditum est Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuisse creditus est. Fuit insigni quidem specie, verũ eiusmodi quodã fato, vt quisquis eius equi possessor esset, is cum omni domo ad internicionem vsq. deperiret. Id quod Cn. Seius ipse capitis damnatus, ac miserando affectus supplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: post hunc Cassius ab hostibus occisus: deinceps Antonius detestabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Bassius Argis se vidisse refert, haud credibili pulchritudine, vigoreq. & colore exuperantissimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copiosius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite 9. Fieri potest, vt hæc de equo superstitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odyssea 8. meminit Homerus, qui fatalẽ interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro,

Scandit, inquit, fatalis machina muros.

E diuerso quædam fataliter esse felicia, credidit veterũ superstitio. Nam auctor est Trebellius Pollio in libro de triginta tyrannis, vulgo persuasum fuisse, res iis feliciter cedere, qui Alexandri magni imaginem, auro argento ve expressam gestitarent. Nec hodie desunt, qui gladios in bello fortunatos, & huiusmodi quasdam nugas pollicentur principibus. At magis mirandũ, esse qui illiusmodi impostoribus credant.

Aurum habet Tolossanum.

HVIC simillimum est illud, Aurum habet Tolossanum. In eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouoq. ac miserando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodẽ loco, quem modo citauimus, ad hunc modum: Eadem sententia est illius quoq. veteris prouerbij, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Tolossanum. Nam cum oppidum Tolossanum in terra Gallia, Q. Cepio cõsul diripuisset; multumq. auri in eius oppidi templis fuisset, quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero, cruciabiliq. exitu perijt. In plerisq. codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, sed mendose, cum Strabo & Iustinus Tolossam ponant in Gallia. Meminit auri Tolossani M. Tullius lib. De natura deorum tertio: Cognosce, inquit, alias quæstiones auri Tolossani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Tolossanam Delphicæ pecuniæ partem fuisse. Brennus enim Transus natione, Tectosagis auxiliantibus Delphos incursauerat, deinde quemadmodũ refert Iustinus lib. 22. cum Tectosagi se in antiquam patriam Tolossam recepissent, pestilentia laborare cœperunt, a qua nõ prius sunt liberati, quam aruspicum responsis moniti, aurũ, argentumq. sacrilegio quæsitum, in Tolossensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cepio Romanus consul abstulit. Quod quidem sacrilegium exitium attulit tum ipsi Cepioni, tum illius copijs. Erant autem auri põdo 110. milia: argenti pondo quinquies decies centum milia. Scribit enim Strabo, Tolossanos ex priuatis fortunis auxisse sacram pecuniam, vt magis deum sibi reconciliarent. Narrantur & alia quædam hoc loco a Strabone de auro Tolossano ex Posidonio: verum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, satis habuimus locũ indicasse.

Polypi caput.

Πουλύποδος κεφαλὴ, id est, Polypi caput. In hominem uarium, & in quo pariter & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Sallustius. Cõpetit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, sed quæ eadem nonnullis incõmodis noceat. Allegoria ducta est ab eius piscis capite, quod sicuti testatur Plutarchus in libello, cui titulus, quomodo sint adolescentibus audiendi poetæ, esu quidem suauissimum & esculentum, ceterum somnia paris tristia ac prodigiosa. Vnde huius esum interdicebant iis, qui cuperent ex insomnijs præscire futura, quemadmodum & fabarum, vt testis est idem Plutarchus in Symposiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua sicuti sunt permulta cognitu, tum iucunda, tum frugifera, ita sunt nonnulla, nisi caueas, pestilentia. Porro ex huiusmodi rebus id quod inest commoditatis, conueniet excerpere, quod noxium vitare. Iuxta Simonidis doctrinam apiculas imitari, quæ præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolant, vnde possint aliquid ad mellificium idoneum excerpere, nec aliud colligũt, quam quod sit vsui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν. i.
In polypi capite inest quidem malũ, inest & bonũ.

Itidem Theognis in sententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸς καὶ κακός ἐσ..id est, Bonum ac malum es.

Posset ad hãc formam torqueri fabula de hasta Achillis quæ vulneris auxilium tulit, eadem quæ vulnus inflixerat.

Aestate penulam deteris.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id est, Aestate penulam deteris. Refertur a Zenodoto, Diogeniano, Suida. Recte dicetur in eum, qui res necessarias temere, nec in tempore profundit, aliquando futuras vsui si seruentur. Id quod vulgo factitant adolescentes, qui facultates patrias stulte prodigunt in iuuenta, quibus sustinenda fuerat imbecillitas senectæ. Neq. male quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus frustra consumunt, quas in obeundis negotiis seriis postea sunt desideraturi. Nam χλαῖνα summa vestis est, quæ pro tempore sumitur ad ventos, pluuiam, frigus ve depellendum, quasi Latine dicas penulam. Iuuenalis:

–Et multo stillaret penula nimbo.

Quanquam & Latini lænæ vocabulo vtuntur, pro eo quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus vestis militaris, quæ sit omnium extima, veluti chlamys, pallium, & penula. Apud Diogenem Laertium tale quiddam obiicit Philemon comicus in Cratetem, quod æstate gereret pallium crassum, hyeme laceram tunicam, videlicet quo disceret temperantiam ac tolerantiam.

Festina lente.

Σπεῦδε βραδέως, id est, Festina lente. Prouerbium hoc nõ inuenustam ænigmatis speciem præ se fert, propterea quod constat ex verbis inter sese pugnantibus. Ideoq. referendum est ad eam formam, quã in operis huius initio demõstrauimus, nimirũ eorũ, quæ per ὀξύμωρον, id est, contrarietatem efferuntur. Quod genus est illud, δυσδαίμων εὐδαιμονία, id est, infelix felicitas. Nec absurde coniectasse videatur, si quis effictum existimet ex eo, quod est apud Aristophanem in Equitibus, σπεῦδε ταχέως, id est, Propera propere, vt allusor quisquis is fuit, τὴν ὀξύτητα εἰς βραδυτῆτα commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atq. ad hanc allusionis facetiam, non mediocrem gratiam adiungit tam commoda, tamq. absoluta breuitas, quæ & ipsa velut in gemmis, itidem & in adagiis, peculiariter decere videtur, & ad pretij miraculũ facere. Etenim si vim ac sententiam æstimes, quam hæc tam circuncisa vocum breuitas in se complectitur, quam sit fœcunda, quam grauis, quam salutaris, quam ad omnem vitæ rationem late patens, profecto facile discesseris in hanc sententiam, vt in tanto prouerbiorum numero nõ arbitreris ullum aliud esse perinde dignũ, quod omnibus incidatur columnis: quod pro templorum omnium foribus describatur, & quidem aureis notis: quod in principaliũ aularum ualuis depingatur: quod primatium inscalpatur anulis: quod regiis in sceptris exprimatur: deniq. quod omnibus vbiq. monimentis repræsentetur, propagetur, celebretur, vt quod tantopere expediat semper cuiusq obuersari animo, quo nusquã non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum vsui, præcipue tamen principibus, & iis, quib us, vt verbis dicamus Homericis,

ᾯ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id est,
Commissi populi, ac tam multa negotia curæ.

Quandoquidem a plebeiæ sortis hominibus, si quid forte sit vel prætermissum socordia, vel admissum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptũ est, faciliore remedio sarcitur. At vero principis vel vnica cessatio, semel ue præcipitatũ consiliũ, deũ immortalẽ, quas tẽpestates nõnunquã excitat, quantas rerum humanarum ruinas secum trahit? Rursum si adsit τὸ σπεύδειν βραδέως, hoc est, maturitas quædam ac moderatio simul ex vigilantia lenitudineq. temperata. vt neq. per temeritatem quidquam faciat pœnitendum, neq. per socordiam quidquã prætereat, quod ad Reipub. commodum pertinere videatur, quid esse potest hoc imperio felicius, firmius, stabiliusq.? quanquam hæc felicitas haudquaquam ipsis imperij terminis circũscribitur, quin vndiq. longe lateq. ad finitimos populos dimanat, nec vsquam æque locum habet Hesiodium illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ...

Proinde existimemus, prouerbiũ hoc, si quod aliud, optimo iure, βασιλικόν, i. regium appellari debere, non tãtum ob eam quam modo diximus caussam, verumetiã quod duobus his vitijs ingenia principum fere peculiariter videantur esse confinia. Homerus Agamemnoni vitiosam quandam animi molliciem, hoc est, τὸ βραδέως affinxisse videtur: vt eius nullum egregium facinus adferatur, aut animosum, nisi cum ob ereptam Chryseidem stomachatur, & Achillem sua spoliat Bryseide: Rursum Achilli parum moderatos impetus, hoc est, τὸ σπεύδειν, attribuit: nisi si cui tum σπεύδειν βραδέως videtur, cum in consilio districto gladio regem impetiturus, a Pallade coercetur, admonitus vt interá conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipsum erat impotentis animi,

mi, in frequenti principum consessu, tot probris, tam manifestis conuicijs in eum debacchari, penes quē rerum erat summa. Achillem imitatus videtur Alexander ille magnus, ac plane vicit: quippe quem eousq. præcipitem egerit impetus animi, vt in amicissimos ēt ferrum destrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus est æmulatus, sed ita æmulatus, vt longo præcesserit interuallo. Perpaucos autem reperias, qui prouerbiū hoc secuti, tempestiuam celeritatem cum prudenti tarditate recte miscuerint: nisi quod pro multis vnus sufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additū Cunctatori: qui cum sibi laudem peperit immortalem, tum Romano imperio cunctando restituit rem, aliorum ducū inauspicata celeritate iam ad extrema redactā. Itaq. non sine caussa est factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως in tantum adriserit duobus imperatoribus Romanis, omnium facile laudatissimis, Octauio Augusto, & Tito Vespasiano, quorum vtriq. singularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadā lenitate, facilitateq. coniuncta: vt cum amabili morum popularitate, omnium animos sibi deuinxissent, nihilo secius tamen pari diligētia, si quando res virum postularet, celeriter res maximas cōfecerint. Octauius igitur hoc dicto tā impense delectatus est, quemadmodum in Noctibus Atticis lib. 10. cap. 11. narrat Aul. Gellius, & hunc secutus Macrobius Satur. lib. 6. vt non in sermonibus modo cottotidianis crebrius vsurparet, verū etiam epistulis suis frequenter insereret, admonēs his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur simul & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis existimat vnico verbo dici, matura. Nam maturari, quod neque præpropere fiat, neq. serius quam oporteat, sed ipso in tēpore. In hunc sensum vsurpasse Maronem, cum ait Aeneidos libr. 1. Maturate fugam. Quāquam omnino vox hæc apud auctores significat idem quod festinare, sed ita festinare, ne tempus legitimum anteuertas. Siquidem festinata recte dixeris etiam præpropera, maturata non dixeris. Neq. dissident ab his quæ Suetonius tradit in huius vita: Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quam festinationem, temeritatemq. conuenire arbitrabatur. Crebro itaq. illa iactabat. Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Est autem versus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam decerptus, cui Cæsar de suo subiecit στρατηγός. Cuius hæc est sententia, Festina lente. Nam qui tuto citraq. lapsum rem gerit, melior est, quam audax & confidens. Tutiora sunt enim, quæ lentis consilijs prouidentur, quā quæ calidis consiliis properantur. Iam vero dictum idem Tito Vespasiano placuisse, ex antiquissimis illius numismatis facile colligitur: quorum vnum Aldus Manutius, vir de omni antiquitate præclare meritus, spectandum exhibuit argenteum, veteris planeq. Romanæ scalpturæ, quod sibi dono missum aiebat a Petro Bēbo patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis litterariæ antiquitatis diligentissimo peruestigatore. Numismatis character erat huiusmodi: altera ex parte faciem Titi Vespasiani cum inscriptione præfert, ex altera ancoram, cuius medium ceu temonem Delphin obuolutus complectitur. Id autem symboli nihil aliud sibi velle, quam illud Augusti Cæsaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio sunt monimenta litterarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ scalpturæ, quarū priscis seculis multus fuit vsus, potissimum apud Aegyptios: qui nefas esse ducebant, sapientiæ mysteria litteris communibus vulgo prophano prodere, sed si quid cognitu dignum indicassent, id animantium rerumq. variarum expressis figuris ita repræsentabant, vt non cuiuis statim promptum esset coniicere: verum si cui singularum rerum proprietates, si peculiaris cuiusq. animantis vis ac natura cognita, penitusq. perspecta fuisset, is demum collatis eorum symbolorum coniecturis, ænigma sententiæ deprehendebat. Veluti cum Aegyptii Osirim suum, quem eundem solem esse putant, significare volunt, inscalpunt sceptrum, inq. eo speciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum esse, regaliq. potestate sublimem, cuncta despicere, quia solem, Iouis oculum appellat antiquitas. Huiusmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annum hoc modo demōstrabant. Effingebant serpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret insertā, innuentes annum semper iisdem vicibus temporum reciprocantibus in sese recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτὸς vocabulum attributum anno, atq. huc respexisse Maronem, cum ait:

Atq. in se sua per vestigia voluitur annus.

Etiam si Horus Aegyptius, cuius extant duo super huiusmodi symbolis libri, serpentis scalptura non annum, sed æuum repræsentari tradit: annum autem tum Isidis, tum Phœnicis imagine. Scripsit his de rebus Plutarchus in commentario de Osiride, & Chæremon apud Græcos testimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta sunt ea, quæ nos nuper conspeximus huius generis monumenta: in quibus etiam hæc inerat pictura: Primo loco circulus: deinde ancora, quam mediam Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus vt indicabat interpretamentum adscriptum, quoniam nullo finitur termino, sempiternum innuit tempus. Ancora, quoniam nauim remoratur & alligat, sistitq. tarditatem indicat. Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatē exprimit: quæ si scite connectas, efficient huiusmodi sententiam: ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id est, Semper festina lente. Porro hoc scripturæ genus non solum dignitatis plurimum habet, verumetiam voluptatis non parum, si quis modo rerum, proprietates penitus perspectas habuerit: id quod partim contingit solerti contemplatione rerum caussarumq. naturalium, partim liberalium cognitione disciplinarum. Veluti si quis ex Aristotelicis libris, quos de naturali auditu inscripsit, probe teneret analogiam quandam esse, & similitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus: nam horum trium vnumquodq. pariter in eodem existunt. Siquidem vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim sic appellare, quod in motu minimum est, atq. indiuisibile) Neq. enim de vocibus laborandum, si de re conueniat. Iam igitur si in recta linea magnitudinem consideres, duo puncta reperies, quorum alterum sit initium duntaxat, alterum finis tantū, hoc est, vnde quasi fluit longitudo, & in quod desinit. In ea-

dem si motum constituas, duos itē reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum in quem desinit. Horum ea ratio est, vt qui initium est, tantū eius motus initium sit: qui finis, tantummodo finis. Motum tēpus necessario comitatur. Est enim huius veluti regula, cuius naturam si separatim contemplare, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rursum autem, si in eadē linea consideraris, puncta magnitudinis, impetus motus, momenta temporis, quæ media intercedunt inter initium et finem, vides horum vniuscuiusque velut ancipitem esse naturam. Etenim ad initium relata, fines sūt: ad finem, initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi simul & finitus motus, & tempus finitimum sit oportet. Finita est autem ea magnitudo, in quam tale competit initium, vt idem finis esse non possit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principij, id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari seu sphærica. Nam vt in hac nullum certum est pūctum, quod proprie dici queat initium, nullum item quod ita sit finis vt tantum eam recipiat appellationē, ita nec momentum huiusmodi vllum est, nec impetus. Vnde cōsequitur, vt ibi neq. finita sit magnitudo, neq. motus finitus, neq. finitum tempus. Rursum vbi quodlibet magnitudinis punctum, simul & initium & finis esse potest, ibi magnitudinem infinitam esse necesse est. Ad eandem rationem, vbi quilibet impetus vel principiū motus esse potest, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demum vbi quoduis momentum, simul vel initium temporis esse potest, vel finis, ibi tempus infinitum oportet esse. Sed infinitum tempus, æternum vocamus, quod quidem æterno respondet motui. Motus æternus magnitudinē item æternam requirit. Hæc non possunt competere, nisi in sphæricam, aut circularem magnitudinem. Vnde philosophi quidam æternitatem mundi collegerunt, quod animaduerterent cæli vniuersi, syderumq. & sphæricam esse figurā, & motum item esse sphæricū. Porro non solum in huiusmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, verum etiam motus huic adhærens, circulus est quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non respuit appellationem circuli, quemadmodū testatur etiam Aristoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως *libro. Hæc igitur atq. id genus alia qui ex philosophorum disciplinis perdidicerit, is facile coniectabit, quam ob rem Aegyptij circulo sempiternum tempus exprimere voluerint. Iam vero Delphini vim, naturamq. paucis inspiciamus. Tradunt auctores hunc incredibili velocitate, & admirabili impetu reliquum animātium genus longo interuallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis piscium secundo, Delphinos nō cum quibuslibet auibus, sed cum aquilis confert:*

> Ὅσσον γὰρ κούφοισι μετ' οἰωνοῖσιν ἀνάσσει
> Αἰετός, ἢ θήρεσσι μετ' ὠμηστῇσι λέοντες,
> Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἐν ἑρπυστῆρσι δράκοντες,
> Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. *id est,*
> *Quippe citas quantum inter aues, insignis honore*
> *Regali, reliquas aquila præuertitur omnes,*
> *Inq. feris leo crudinoris, seuiq. dracones*
> *Serpētū in genere exsuperāt, tantū impete Delphin*
> *Eximius vincit regnantes æquore pisces.*

Confert & iaculo,

> -Διὰ γὰρ βέλος ὣς θαλάσσης
> Ἵπτανται. *id est,*
> *-Nanq. per æquora lata sagittæ*
> *More volant.*

Deniq. confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellæ ventorum.

> Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διατρέχουσιν λαίλαπι. *id est,*
> *-Altas aliquando per vndas*
> *Turbinis in morem discurrit.*

Plinius libro historiæ mundi nono, cap. octauo, Aristotelis secutus sententiam, haudquaq. ab his discrepantia refert, videlicet Delphinum omnium animalium pernicissimum esse: neq. id solum inter maritimi generis, verumetiā volucri quauis ocyorem, quouis acriorem telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potissimum argumento colligi, quod cum os habeat longo dissitum internallo a rostro, nempe medio pæne ventre, quæ res in consectandis piscibus non mediocrem illi moram adferat necesse est, neq. enim nisi resupinus atq. conuersus corripit, tamen vix vllus est piscium, qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturæ dotem, sed veluti laudis, animiue caussa certat aliquotiens cum nauigijs, plenis velis euntibus. Est enim præcipue φιλάνθρωπος *Delphin, quin &* παιδεραστὴν *aiunt nonnulli, & ob id capitalis est hostis Crocodili, quo non aliud animal infensius homini. Itaq. non pauescit hominem vt alienum, verū obuiam nauigijs venit: adludit exsultans, certat etiam & quamuis plena præterit vela. Quin etiam in mugilum venatu apud stagnum Laternam magnifice declarat, quantum valeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum deniq. bene velit homini. Iam vero quid dicetur de impetu vix credibili? Siquidem vbi fame concitatus, fugientem in vada ima persecutus piscem, diutius spiritum continuit, non aliter quam arcu emissus ad respirandum emicat, tantaq. vi exilit, vti plerunq. vento turgentia vela nauium saltu transuolet. Quod igitur symbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum & indomitum animi impetum, quam Delphini? Porro ad significandam tarditatem, cunctationemq., non male quadrabat* ἐχενηίς *piscis, quem Latini Remoram vocant: verum quoniam huius figura parum cognobilis videbatur (nam præterquam quod admodum pusillus est, nec vlla insigni nota discernitur) magis ad id placuit ancoræ symbolum, quæ siquando periculose nauigatur ob ventos nimium secundos, ibi cursum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaque dictum hoc* σπεῦδε βραδέως, *ex ipsis vsq. æ priscæ philosophiæ mysterijs profectū apparet, vnde adscitum est a duobus omnium laudatissimis imperatoribus, ita vt alteri adagionis esset loco, alteri insignium vice, vtriusq. moribus ingenioq. mire quadrans. Nunc vero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hæredem, deuenit,*

> *Haud equidem sine mente reor, sine numine diuū.*

Nam huius eadem, quæ quondam Tito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia, non notissima modo, verumetiam gratissima quibuscunque vbiuis terrarum bonæ litteræ vel notæ sunt vel caræ. Neque vero symbolum hoc tum illustrius fuisse crediderimus, cū insculptum imperatorio numismati, negotiatorum manibus terendum circumferretur, quam

nunc,

nunc, cum vbiq. gentium, vel vltra Christiani imperij terminos, vna cum omnigenis vtriusque linguę voluminibus propagatur, adgnoscitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra: præsertim iis, qui ad veram atque antiquã aspirant eruditionem, ad quam restituendam vir is quasi natus, et ab ipsis, vt ita dixerimus, fatis factus, scalptusq. videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, vsque adeo nullum refugit laborem, vt litteraria supellex & integra, & syncera, puraq. bonis ingeniis restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, res ipsa nimirum indicat. Quod si pulcherrimis planeq. regiis Aldi nostri votis deus aliquis bonis literis amicus adspirauerit, & si quem numina læua sinant, intra paucos annos illud futurum pollicemur studiosis, vt quidquid est bonorum auctorum in quattuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Caldaica, tum autẽ in omni genere disciplinarum, id vnius huius opera, & plenum habeant & emendatum, nullamq. iam litterariæ supellectilis partem quisquam desideret. Cuius rei si cui libebit, velut ex degustatione coniecturam facere, Plinianas epistulas, quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem, cum vulgatis exemplaribus conferat, quodq. ibi deprehenderit, idem in aliis exspectet auctoribus. Herculanum mehercule facinus, ac regio quodam animo dignum, rem iam diuinã, quæ funditus collapsam, orbi restituere, latentia peruestigare, eruere retrusa, reuocare extincta, sarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgarium istorũ excussorum vitio, quibus vnius etiam aureoli lucellum antiquius est, quam vel vniuersa res litteraria. Adde iis, quod quantumlibet exaggeres eorũ laudem, qui respublicas sua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe prophana, tum angustis circũscripta spatiis versantur. At qui litteras collapsas vindicat, nam id pene difficilius quam genuisse, primum rem sacram molitur & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, sed omnium vbique gentiũ, omnium seculorum negotium agit. Postremo quondã principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. Quanquam huius bibliotheca domesticis & angustis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia septa sint quam ipsius orbis. In hanc digressiunculam non abs re expatiati sumus, nempe quo studiosi hoc impensius his insignius et faueant, & delectentur, postea quam cognouerint a tam inclytis auctoribus fluxisse: præterea quid sibi velint, intellexerint. Deniq. cum meminerint quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, si quis modo deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. Sed digressionum iam modus esto, nunc ad adagionis enarrationem nostra sese referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primum si quando admonebimus, diutius deliberandum, prius quam aggrediare negotium: postea quam statueris, tum velociter peragẽdum, vt ad consultandi moram pertineat ancora, ad conficiendi celeritatem Delphinus. Huc pertinet Sallustianũ illud: Antequam incipias, consulto: vbi consuleris, mature facto opus est. Quam sententiam Aristoteles recenset sexto Moralium libro, tãquam vulgo iactatam: Aiũt, inquiens, de quibus iam deliberaris ea celeriter esse peragenda, cunctanter autem consultandum. Cuius auctorem Biantem fuisse testatur Laertius, qui solitus sit admonere: βραδέως ἐγχείρει τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἕλῃς, βεβαίως τηρῶν διαμένε. id est, Cunctanter aggrediendum negotium, verum in suscepto constanter perseuerandum. Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinamur: Diu apparandũ est bellum, vt vincas celerius. Item ille: Deliberare vtilia, mora tutissima est. Adde iis prouerbium illud: ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium. Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno:

φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς. id est,

Periculosa est præpropera prudentia.

Addendum his illud Platonis, quod alibi citauimus: Qui plus satis festinat initio, serius ad finem peruenit. Paullo diuersius est, sed tamen ad hanc referendũ formam, quod ait Quintilianus: Precox illud ingeniorum genus non temere peruenire ad frugem. Et quod vulgo dicunt, qui pueri adhuc, & velut ante tempus sapiunt, eos in senectute stultos euadere. Quod Actius approbare videtur, qui apud Gellium ait, sibi iniuuenilibus ingeniis itidem vt in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum maturescere. Porro maturitas tempestiuam adfert suauitatem, reliqua ante tempus putrescere. Alter vsurpandi modus fuerit, cũ admonebimus adfectus animi, rationis velut habenis reprimendos esse. Siquidem Plato animum hominis in tres partitus partes, rationem, iracundiam, concupiscentiam, in hoc philosophiæ summam sitam esse putat, si affectus pareant rationi, non aliter quam regi, cui quidem ob id ipsum sedem in cerebro, velut in arce datam existimat. Peripatetici, quorum signifer Aristoteles, affectus qui sunt animorũ impetus quidã, ceu stimulos quosdã a natura datos existimant, quibus ad virtutis vsum exciuemur, quamquã reclamãtibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris quos ad Neronẽ scripsit, de ira. Putant enim affectus huiusmodi nõ modo nihil cõducere ad virtutẽ, verum etiã officere: quãquã ne isti quidẽ infitias eunt, in animo sapiẽtis illius, quem imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere solitos rationi, quos funditus extirpare non queas: Verum ij, ne consequatur adsensio, protinus a ratione reijciuntur. Hoc innuit Homerus, cum Iliados primo, Pallas a tergo adstat Achilli, iamq. manum admouentem gladio, coercet. Igitur violentos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem sapientiam. Seneca scripsit, nulli rei prodesse moram, nisi iracundiæ. Immo quidquid impense cupimus, aut odimus, ibi salutaris est mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorũ narrat Athenedorum philosophum, cum ob senium impetrasset ab Octauio Augusto veniam redeundi domum, admonuisse illum, vt ne quid iratus diceret, faceret ve, prius quam viginti quattuor Græcorum litteras apud se nominatim recensuisset. Quo audito respondit, sibi illo adhuc opus esse, quo disceret & tacendi artem, atq. hoc prætextu totum annum hominem apud se detinuit. Huc spectat etiam Terentianum illud: Vide ne nimium calidum hoc sit modo. Sunt autem quædam ingenia, quibus calcaribus est opus: sunt quibus fræno. Proinde recte veteres illi a Delphino ancoram complecti voluerunt, quod opor-

teat alterum altero temperari, & vtrunque cum altero coniungi, quo videlicet eiusmodi quidam animi habitus existat, qualem Plato constari putat ex musica, gymnasticaq. si pariter exerceantur. Tertia vitādi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negotio vitādam præcipitem celeritatem, quod nity quibusdā ingeniis peculiariter insitum est, vt illis in omni re quantulacunq. mora longa videatur. Huiusmodi festinationis comites esse solent, error, & pœnitentia, iuxta versiculum illum apud Græcos celebrem:

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. id est,
Multis malorum est caussa præcipitantia.

His occinendum nobile illud Catonis dictum: Sat cito, si sat bene. cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, scribens ad Pammachium in hæc verba: Scitum est illud quoq. Catonis: Sat cito, si sat bene: quod nos quondam adulescentuli, cum a perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, risimus. Meminisse te puto erroris mutui, cum omne Athæneum scholasticorum vocibus consonabat: Sat cito si sat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præpropere famā affectant, maluntq. paratam ac magnam, quam solidam & perpetuam. Solent enim præcocia subito flaccescere. Quod autem paullatim adcrescit durabile est. Horatius.

Crescit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis hymno 8. Αὔξεται δ' ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀίσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα, i. Augescit autē virtus, veluti cū arbor virēti rore surgit, sapiētes inter viros sublata iustosq, ad liquidum æthera. In summa, quicunque vel socordia peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octauij Cæsaris, σπεῦδε βραδέως, simul symbolum illud olim Titi Vespasiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt Delphini atq. ancoræ meminerint.

Placide bos.

Ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendum, incedit, aut simile quidpiam. Congruet in illos, qui placide ac paullatim, citraq. tumultum, sed tamen adsiduitate rē conficiunt. Equorum laus est velocitas. Boues non valent celeritate, sed viribus & adsiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna stataria, vel leonibus formidandum animal, & ad exhauriendos ingentes labores adpositum. Eodem pertinet illud: Bos lassus fortius figit pedem. In sacris precibus, tradit Plutarchus in commentario de Osiride & Iside mulieres Helęas publicis ac solennibus votis ad hunc modum solitas Bacchum inuocare, vt accederet βοέῳ ποδί, id est, Bubulo pede, siue quod huic animanti, cum sit viribus immensis præditum, deinde tanta corporis mole, tamē peculiare videatur molliter, quasiq. pedetentim ingredi, nulloq. strepitu: vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, cum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede.

HVIC simillimum est, quod indicauit, quisquis is fuit, certe haud quaquam indiligens scriptor, qui Rhetoricam Aristotelis exposuit, ἀψόφῳ ποδί, id est, Tacito pede, seu lento pede, cum eautim ac pedetentim ad rē accedimus. Apud Latinos aliquando secius vsurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, vt apud Ouidiū:

Tempora labuntur, tacitisq. senescimus annis.

Id imitatus Columella in carmine:

-Tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloq. sono conuertitur annus.

Cumini sector.

IMPENDIO parcus ac sordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id est, Cumini sector dicebatur. Testis & Aristoteles lib. Moraliū quarto: Τοιοῦτοι δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id est. Ex hoc genere est Cumini sector, & quisquis eiusmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K.

Κάλλιστ' ἄρα μυρμαλεῶν φιλάργυρε τὸν φακὸν ἕψειν
Μὴ 'ντάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. id est,
Lenticulam coquere, pastor tibi prestat auare,
Ne fodias digitos, cupiens secuisse cuminum.

Scholiastes non dissimulat vulgo sic dici solitos, homines præter modum frugales ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo:

-Ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι
Κυμινοπρίστας ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id est,
Ceterum noui probe,
Cymino pristæ olim esse iam mores tibi.

Est autem cuminum per se quidem exilis herba, tum præcipue genus Aethiopicum, quod Hippocrates, auctore Plinio, regium appellat, quod olim serebatur a male precantibus, auctore Plutarcho, atq. ita felicius prouenire creditum est. Quo magis quadrat in hos huiusmodi cōuicium, qui ob parsimoniā male audiunt. Idem Plutarchus conuiuialium quęstionum decade secunda, significat hominem vehementer parcum, cuminum appellari solere. Siquidem loquens de iis dicterys, quæ citra dolorem dici possunt, Velut, inquit, si quis hominem splendidum ac benignum, cimbicon appellet, aut cuminum. Est autem κιμβεία Græcis apicula, seu parsimonia, Suida interprete. Hesychius legit cimbion, addens dici solitum in parcos: κύμβιον autē dici fundū ollæ fictilis. Aristoteles libro quē modo citauimus, ait, homines perparcos κίμβικας vulgo dici solitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinamur qđ per domū obambulent semper murmurantes. Nam βέμβηξ trochus est quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio sordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quasi minutissima quæque ad stateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Eustatius autem indicat eosdem & χρυσοκίμβικας & κυμινοκίμβικας dici, putatq. vocem dictā ab auro adulterino. Hesychius addit eosdem vocari καρδαμογλύφους, quod aliquid desculpant e nasturtio ob parsimoniam. Nec desunt qui eosdem κνῖπας & κνίπας siue κνῖφας (nā vtrunque scriptū reperimus) vocant. est autem cnips animalculum culici non dissimile.

Ficos diuidere.

HVIC adfine est quod refert Martialis lib. Epigram. 5. συκαμερίζειν, id est, Ficos diuidere: vnde licebit & cognomen fingere συκοπρίστα. Martialis carmen est huiusmodi.

Qua-

Quadringenta secat, qui dicit σῦκα μέριζε.
Sordidum ac parcum significans, etiamsi ditissimum. Captatus autē est iocus ex vocis amphibologia sectoris.

Myconius caluus.

Μυκώνιος φαλακρός, *id est, Myconius caluus. Strabo lib. Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici solitos, quod in ea insula vitiū hoc quasi gentilitium sit, atque omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Est autem Myconus vna Cycladum insularum. Quamquam Herodotus in quarto scribit, in Scythia quoq. gentē esse ab ipso natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citatq. Lucilij testimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentium, qui a nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod cum Apollodorus caluū dixerit, ipse crispum mutauerit: putatq. poetam non inscitia, sed faceitus etiam per ironiam dixisse crispum, quam si caluum dixisset. Quod quidem etiam ipsum prouerbium resipit de raris iuuentu: veluti si quis Scytham dicat eruditum, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagiū, si caluos homines, raroq. capillicio simpliciter Myconios appellemus, perinde vt si quis fastuosum Sybaritam nominet, negotiatorem phœnicem. Notati sunt olim & alio nomine Myconij, quod ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad conuiuium venirent, Myconij more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athenæum in primi libri fragmentis,* ὡς ἄκλητον ἐπεισήκοντα εἰς τὸ συμπόσιον μυκονίων δίκην, *velut qui inuocatus ingereret se ad conuiuia Myconiorum more.*

Cum aqua fauces strangulet.

ARISTOTELES *Moralium libro septimo, citat huiusmodi quoddam adagium,* ὁ δὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμέν, ὅταν τὸ ὕδωρ τὴν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν: *id est, Intemperans autem obnoxius est prouerbio, quo dicimus, Cum aqua fauces strangulet, quid iā opus est bibere? Refert idem in eundem vsum lib. Moralium Eudemiorum sexto, disputans de eo, qui prudēs intemperantiæ vitio noxia sequitur, haud quaquā ignorans, quid sit optimum: hunc autem longe insanabiliorē esse eo, qui falsus opinione non expetenda expetit. Vsurpauit & Galenus alicubi:* ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιῤῥοφήσομεν; *id est, Cum aqua præfocat, quid insuper sorbebimus? Fortassis Galenus scripserat,* τί ἔτι ἐῤῥοφήσομεν. *Quadrat in eos, qui in absurdissima sententia pertinaciter manent, vel manifesta negantes, quibuscum frustra disceptes. Constat enim faucibus siti arentibus aquam esse remedio, ac soluere præfocationem. Confine illi, quod alibi diximus:*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Dimidio uitæ nihil differunt felices ab infelicibus.

ARISTOTELES *Moralium libro primo:* ὁ δ᾽ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλοι καθ᾽ ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐθὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *id est, Porro probus atq. improbus nequaquam in somno dignoscuntur. Vnde natum est vt dicant, felices nihil a reliquis distare dimidio vitæ. Idem refert libro Eudemiorum 2. reddens hanc caussam, quod dormientes nihil agant. Ex actionibus autem nascitur felicitas, aut infelicitas hominis. Proinde non inscite dixit Ariston apud Plutarchum in commentario de contentione ignis & aquæ:* Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου, ὥσπερ ὕπνος τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦτο. *id est, cum exiguum vitæ tempus datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato lib. De legibus septimo.* καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. *id est, Nullus n. dormiens alicuius est precij, nihilo magis quam is, qui viuus non est. Prouerbium consolatur parum fortunatos. Somnus enim adimit nobis nostri sensum, vnde fit, vt neque miseris molesta sit sua calamitas, neq. fortunatis iucunda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philosophos, sita est in actu rationis per habitum virtutis: somnus autem quies est animi, bonis pariter ac malis communis.*

In eadem es naui.

M. *Tullius Epistolarum familiarium libro secundo ad Curionem: Et si vbicunque es, vt scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamen quod abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod est, in communi periculo. Siquidem ad eos qui eodem vehuntur nauigio, periculū naufragij communiter pertinet: neque magnopere refert, in prora sint, an in puppi, an carina, cum nihilo magis absint a discrimine. Idē alibi: Hoc miror enim, queror q. quenquam hominem ita pessundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipse nauiget: hoc est, vt rempub. euertat, cum qua sit etiā ipsi pereundum. Aristophanes in Vespis:*

Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τοῦ σκάφους ὅλου, *id est,*
De ciuitate est, naue de tota puta.

Est autem familiare poetis a nauibus ad rempublicā similitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum.

COLVMELLA *de Re rustica libro sexto, parœmiam huiusmodi refert: Quin etiam, inquit, compluribus interpositis annis oliuetum putandum est. Nam veteris prouerbij meminisse conuenit: Eum qui aret oliuetum rogare fructum, qui stercoret exorare, qui cædat cogere. Adlusit huc Vergilius primo Georgicon.*

Exercetq. frequens tellurem, atq. imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi significabimus fieri non posse, quin voto potiatur is, qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quasi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Adlusio fit ad eos, qui a principibus improbo studio officioq. sic impetrant, vt non precibus, sed ui videantur impetrasse.

Difficilia quæ pulchra.

Δύσκολα τὰ καλά, *id est, Ardua quæ pulchra. Extat apud Platonem in Hippia maiore in calce dialogi.* τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει, τὸ χαλεπὰ τὰ καλά, δοκῶ μοι εἰδέναι. *id est, Nam quod ait prouerbium, difficilia esse quæ pulchra sunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium,*

παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν. id est, *Vetus prouerbium est, difficilia esse quę sunt egregia.* Citatur alicubi a Luciano. Item a Plutarcho in libello De liberis instituendis, prouerbij nomine. Quidam prodiderunt Pittacum, vbi semet abdicasset imperio, dixisse, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, i. Difficile bonum esse. Porro Solonem Pittaci molliciem atque ignauiam taxantem, dixisse, χαλεπὰ τὰ καλά, id est, Difficilia quæ honesta: & vtriusque dictum in prouerbium abijsse. Vsurpauit Plato li. de Rep. 4. ἴσως γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμενον ἄλλο τι, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id est, Fortassis enim verum est o Socrates quod dici solet, difficilia esse quę pulchra sunt. Vsus est eodem libro Politiæ 2. πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. id est, Omnes enim vno ore canunt, Honestam quidem rem esse temperantium ac iustitiam, sed difficilem tamen ac laboriosam. Vtitur eiusdem operis libro sexto ac septimo, & alijs compluribus locis. Sunt qui hinc arbitrentur natam parœmiam: Periander Corinthius, initio populariter ac moderate gerebat imperiũ, postea versis moribus, tyrannice agere cœpit. Id simul atq. cognitum esset Pittaco Mitylenæo, diffisum de sui ipsius animi constãtia, magistratum deposuisse, relictoq. imperio in exilium abysse. Percontantibus deinde quibusdam, qua gratia fugisset imperium, respondisse, quod admodum esset arduum, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solonẽ addidisse suum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc spectat illud quoque, quod meminit Plutarchus in commentario, περὶ δυσωπίας, Platonem, cum Heliconem quendam Dionysio datis litteris commendasset, scribens illum virum probum ac modestũ, adscripsisse in calce epistolæ, γράφω δὲ ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζώου φύσει εὐμεταβόλου. id est, Hæc autem tibi scribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec absurde quis referat ad celeberrimam illam Hesiodi sententiam:

> τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδόν ἐστιν ἑλέσθαι
> Ῥηιδίως, λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
> Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
> Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν
> Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
> Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. id est,
> *Omnino vitium facile est contingere cuiuis.*
> *Est via ad id breuis, & vicina in sede moratur,*
> *Contra virtutem sudoribus vndiq. diui*
> *Præsepsere, & longus ad hanc perq. ardua callis,*
> *Asper & est primũ: sed vbi alta cacumina victor*
> *Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.*

Neq. quidquam est tritius eo, quod dixit Aristoteles lib. Moralium Nicomarchiorum secundo: περὶ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετή. id est, Et ars & virtus circa id versatur, quod est difficilius. Eodem pertinet, Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni. Itẽ de duplici via apud inferos, quarum altera ducit ad campos Elysios, altera ad malam rem. Diximus alibi de Litis & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius esse bene facere quam male, farcire concordiã, quam rumpere. Eam sententiam Pindarus extulit in Pythijs hymno quinto: ῥᾴδιον μὲν πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖτις ἕσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξαπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. Facile est ciuitatem commouere, etiam malis. Cæterũ in locum pristinum ilico reponere difficile sane est, ni deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quod in seditione etiam Androclides abiectissimus belli ducem agat. Et nos hac ætate vidimus, per quos quanti tumultus excitati sint. Celebratur elegans Lacedæmonij dictum, apud quem cum quidam laudibus veherent Philippum, quod ciuitatem opulentissimam euertisset: Atqui, inquit, non posset talem condere.

Colophonia ferocitas.

Κολοφώνια ὕβρις, id est, *Colophonia ferocitas.* In insolentes, qui ferociter despiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos, quibus sua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia superbiaq. eius gentis. Refertur a Diogeniano in adagiorum collectaneis. Theognis:

> Ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα. id est,
> *Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.*

De gentis huius ferocia nonnihil dictum est nobis in prouerbio, Colophonium suffragium.

Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.

VVLGO apud nostrates circumfertur adagium, haud fidendum esse cuipiam, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. Significant autem hominis ingenium non posse perspici, nisi diuturno conuictu, longoq. commercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectum esse. Quandoquidem Aristoteles lib. Moraliũ octauo, simile quiddam refert his quidem verbis: Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id est, Præterea autem spacio temporis & consuetudine opus est. Siquidem iuxta prouerbium fieri non potest, vt nos mutuo pernoscamus antequam salis, quem dicunt, modium pariter absumpserimus. Idem Moralium Eudemiorum lib. septimo: Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. id est, Quapropter in prouerbium abijt salis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemistichium, ni fallimur.

> Οὐκ ἄνευ χρόνου φίλος. id est,
> *Non est amicus absque temporis mora.*

Addit ex Theognide.

> Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὔτε γυναικὸς
> Πρὶν πειρηθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id est,
> *Haud nosse ingenium ne viri licet aut muliebre,*
> *Vt nec iumenti, ni experiare prius.*

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας, his quidem verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δ' ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῷ κρίνειν πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδ' ἀναμένειν τὸν θρυλούμενον τῶν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγόναμεν τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδ' ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. i. Alienos. n. quemadmodum ait Theophrastus, non oportet amantẽ iudicare, sed amare postea quã iudicaris. Siquidẽ vbi natura ipsa dux est ad beneuolentiã præcedẽs iudicium, neque expectans illũ vulgo celebratum salis modium, quippe quæ amicitiæ seminarium inseuerit, ibi non oportet acerbos & exquisitos

tos esse delictorum expensores. Meminit huius paroemiæ & M.Tullius in sermone de amicitia: Verum illud est quod vulgo dicitur, Multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletũ sit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. id est,
Mora temporis probum arguit tantum virum,
At improbum vel vnico agnoscas die.

Huc pertinet etiam ille senarius prouerbialis:
Ἤθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. id est,
Nota morum & index tempus est mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:
Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. id est,
Sobrius sis, ac memineris nemini confidere.

Versus integer refertur apud Cic. lib. epist. ad Attic. primo: Atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, vt crebro mihi vafer ille Siculus insusurret Epicharmi cantilenam illam suam,
Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν.
Sic enim carmen Trochaicum e vestigiis codicum restituimus, ne quis temere deprauet. Nam quod νᾶφε *dixit pro* νῆφε, *&* μέμνασο *pro* μέμνησο, *dialecti proprietas est. Cicero in libello de petitione consulatus, Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Item illud Euripidis in Helena:*
–Σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. id est,
–Prudente diffidentia
Haud alia res vtilior est mortalibus.

Inuenimus citatum mutilatim ad hunc modum:
Ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. id est,
Modium salis postquam ederis.

Quo quidem licebit vti, si dicas: Vide quid agas, qui tua arcana credas isti, nondum ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. *Aut sic: Tum demum isti fidas* ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. *Est autem iambicus dimeter, ex poeta quopiam sumptus.*

Leporem non edit.

ANTIQVITVS *superstitiose creditum est, esu leporina pulpæ conciliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 5. quę misso lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem,*
Formosus septem Marce diebus eris.
Id poeta in ipsam torquens, quæ deformis esset,
Si me non fallis, inquit, si verum lux mea dicis,
Edisti nunquam Gellia tu leporem.
Plinius lib. 28. cap. 9. scribit leporem in cibis sumptũ gratiam corporis in septem dies conseruare. Lampridius scribit poetam quendam in Alexandrum Seuerum, quod quotidie vesceretur leporina, ita lusisse,
Pulchrum quod vides esse nostrum regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.
Primum carmen vitiatum est. Hos versus cum quidã ex amicis ad Alexandrum detulisset, respondisse fertur in hanc sententiam.
Pulchrum quod putas esse vestrum regem
Vulgari miserande de fabella,
Si verum putas esse, non irascor.
Tantum tu comedas velim lepusclos,
Vt fias animi malis repulsis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.
Si vides lector parum obseruatas metri leges, memineris Imperatorem scripsisse, cuius est præscribere leges, non parere. Est autem & piscis lepus appellatus qui venenum habet immedicabile, si quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominem auctore Plinio: lenta tabe consumit. Malum hac deprehenditur nota, quod piscem olent, qui ederint. Huic homo vicissim pestilens est, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos sustulit Domitianus, eodem Titium fratrem sustulisse creditur, vt auctor est Philostratus in Apollonij vita. Proinde in hos qui contabescunt, nec vlla medicorum ope possunt restitui, dici poterit: Edit leporem marinum.

Plena manu.

PLENA *manu, pro eo quod est, ampliter, copiose, prolixe, minimeq. maligne. Translatum ab iis, qui non minutim & parce, sed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quam plena manu, quam ornate nostras laudes in astra sustulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idem in ludicro quod scripsit in Claudium Cæsarem: At Lachesis, quæ & ipsa homini formosissimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.*

Sine riuale diligere.

SINE *riuale diligere dicuntur, qui stulte mirantur, quod nemo alius concupiscat. Veluti simia catulos suos & miratur, & amplectitur: & indocti poetæ suas nugas soli diligunt. Sumpta est allegoria ab amantibus, quibus est amica deformis, & quam alius nemo velit. Extat adagium in Epistulis Ausonianis. M.Tullius ad Atticum lib sexto. Huius nebulonis oratione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum nõ habebis. Item libro ad Qu. fratrem tertio: O dij, quam ineptus, quam se ipse amans, sine riuali. Horatius in Arte poetica:*
Nullum vltra verbum aut operam sumebat inanẽ,
Quin sine riuali teq. & tua solus amares.

Barbarus ex triuio.

βάρβαρος ἐκ τριόδου, *id est, Barbarus ex triuio. In hominẽ dicebatur extremæ humilitatis, ac prorsũ nullius precij, perinde quasi dicas, extremum ac vilem seruulum alicunde e triuiis emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum, a quo fuerat Prometheus appellatus,* Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρόν. *id est, Qualis pene barbarus quispiam e triuio. Quanquã quidam hoc loco legunt non barbarus, sed* βόρβορος ἐκ τριόδου, *id est, Cœnum e triuio, quæ lectio sola probanda est, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato libro de Repub. septimo,* καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι. *id est, Ac re uera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demersa tenebris ignorantiæ.*

Rara auis.

RARA *auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Persius.*

Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est.

Iuuenalis:

Rara auis in terris, nigroq. simillima cycno.

Idem,

Coruo quoque rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & insolitatis, quæ nonnunquam casu in nostram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud sæpius iteratum apud Aristophanem:

Τίς ὄρνις οὑτοσί, *id est,*
Quæ est hæc auis? *De hospite & ignoto.*

Compreſsis manibus.

COMPRESSIS *sedere manibus, dicitur in otiosos, & nihil aliud quam sua fata deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita lib. 7. Cur veteranus dux fortissimus bello, compressis, quod aiunt, manibus sedeas.*

Ioca ſeriaq.

QVOTIES *omnia nostra cum aliquo communicamus, cum eo ioca seriaq. conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum secundo: At quicum ioca seriaq. vt dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi ferme figuras omnes quæ constant ex contrariis, prouerbiales existimat. Quod genus sunt: Fanda infanda: quo iure quaq. iniuria: facta atque infecta: digna atq. indigna: fasq. nefasq.: clamq. palamq.: terraq. mariq.: noctesq. diesq.: iuuenesq. senesq.: neque in minimo neq. in maximo: neq. deos neq. homines veretur: vocatus atq. inuocatus: re salua & perdita: atq. alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.*

Ea tela texitur.

PROVERBIALIS *allegoria, Ea tela texitur, pro eo quod est eiusmodi negotium in manibus est, & res inceptantur tales. Translatio sumpta a textoribus telam instituentibus. M. Tullius in extremo de Oratore lib. Quanquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritati ostenditur, vt eorum ciuium, quos nostri patres non tulerunt, similes habere cupiamus. Plautus dixit exordiri telam, pro incipere negotium: Exorsa est hæc tela non omnino pessime mihi. Affine est illi quod alibi dicemus, exordiri telam.*

Multas amicitias ſilentium diremit.

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, *id est, Multas amicitias silentium diremit. Admonet adagium, assiduo conuictu, ac frequentibus alloquijs necessitudines ali, intermissione & absentia dissolui. Meminit huius Aristoteles libro Moralium octauo:* Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται, πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. i. *Quod si diuturna fuerit absentia, videtur & necessitudinis obliuionem adferre: vnde dictum est illud, multas amicitias silentium diremit. Versus vt refertur in collectaneis, diminutus est vna syllaba. Ab Aristotele citatur integer Heroicus:*

Plurium amicitias soluere silentia rupta.

Apud Athenæum libro quinto, citatur ex Anonymo poeta uersus hi:

Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
Δηρόν, ἀνάμνησις δὲ πέλει χαρίεσσα αὕτη. *id est,*
Non diu amicorum mensis decet abstinuisse,
Quippe animi memoris res hæc renouatio bella est.

Figuratius, atque ob id ipsum elegantius est illud Alphij fœneratoris dictum apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. Ille nomina, iureconsultorum more, debitores vocat, et interpellare, subinde creditum reposcere. Vox autem Græca, ἀπροσηγορία, *non ita commode reddi latine potest: neque enim simpliciter significat silentium, sed illud silentium, cum quis non appellat ac salutat amicū.*

Eiuſdem muſæ æmulus.

EIVSDEM *artis aut disciplinæ studiosi, eiusdem musæ æmuli dicuntur. Vsurpatur apud A. Gellium prouerbij vice. Græci* ὁμοτέχνους *appellant eiusdem artis opifices.*

Lolio uictitant.

AENIGMATE *prouerbiali lolio victitare dicuntur lusciosi & caecutientes, quos Græci, teste Nonio, Myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iam? Quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, haud lusciosus. Lolium autem Plinius inter frugum pestes commemorat, vna cum carduis ac tribulis. Vergilius in Bucolicis:*

Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Item Georgicon libro 1.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq. horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq. tribuliq. interq. nitentia culta
Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Inest autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis caliginem inducat, id quod indicat Ouidius libro Fastorum primo, cum ait:

Et careant lolijs oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus prouerbialis.

Intus canere. Aſpendius citharœdus.

QVI *priuati commodi impendio studiosi essent, ac fere quidquid rerum agerent, id omne ad domesticam referrent vtilitatem, ij prouerbio intus canere, ijdē apud Græcos* Ἀσπένδιοι κιθαρισταί, *id est, Aspendij citharistæ dicebantur. M. Tull. in Verrem actione 3. Atq. etiam Aspendium citharistam, de quo sæpe audistis, id quod est Græcis in prouerbio, quem omnia intus canere dicebant, sustulit, & in intimis ædibus suis posuit, vt etiam illum ipsum artificio suo superasse videatur. Facetissime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit: hoc est, plus quā intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam: Atq. hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, sed sibi intus canit. Nam ostendit Tullius in ea oratione, legem, tametsi popularis videretur, haud tamen populi, sed decemuirum vtilitati repertam. Porro de Aspendio citharœdo Asconius Pedianus ad hanc ferme sententiam enarrat: Vulgares citharœdi cum canunt, vtriusq. manus funguntur officio, ita vt dextra*

plectrum

plectrum teneant id quod foris canere appellant: sinistra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem visum est, quod Aspendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraque vteretur manu, sed omnia, id est, totam cantionem intus, & sinistra tantum manu complecteretur: atque ita tacita leniq. modulatione sinistra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum duntaxat, aut proxime assistentem perueniret. Hinc fluxisse prouerbium, ut furaces homines Aspendij citharistæ Græcis vulgo dicerentur, quod vt hic carminis, ita illi furtorum essent occultatores. Fatetur Asconius adagionē etiam in illos apte dici, qui multum intestinis suis commodis consulunt praeter honestatem. Neq. discrepat interpretamentum, quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum collectaneis. Porro Aspendus Pamphyliæ ciuitas est, auctore Stephano: vnde aspendij dicebantur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluisse videntur. Ad hoc prouerbium apparet adlusisse Plinium libro vigesimooctauo, capite quinto, cum ait, Verum id remedijs cecinit, non epulis.

Equi senecta.

Ἵππου γῆρας, *id est, Equi senecta. Prouerbium in eos dici solitum, qui præclaris rebus gestis in iuuenta, postea quam consenuerint, ad sordidas curas semet abijciunt. Allegoria sumpta a generosis equis, qui senio facti segnes, in pistrinum, aut carrum, aut aliud id genus opus detruduntur. olim in precio habiti, dum viribus integris essent. Plutarchus in libello, cui titulus, An seni sit administranda Respub.* Οὐ παντάπασιν δὲ φανεῖται τοῦτο τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπάγεσθαι μηδενὸς ἀναγκάζοντος: *id est, At non plane videbitur equi senectam, quemadmodum vulgo vocant, accersere, nemine compellente? Cum hoc conuenit Ennianum illud, quod refertur a Cicerone in Catone Maiore:*

Sicut fortis equus spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum.

PLATO *in Theateto:* Ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι: *id est, Si istud tibi amicum Theodore, nec mihi est inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc est, si tibi res placet mihi non displicet. Captata est autem in figura uocum pugnantia: deinde* τὸ ἀμφίβολον φίλου καὶ ἐχθροῦ, *quorum vtrumque e personis ad res detorquetur: quanquam ad personas relata sunt vsitatiora. Vsus erit quotiens aliena obsequimur uoluntati.*

Rana Gyrina sapientior.

PLATO *in Theateto:* Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. *id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur. At ille nihilo magis antecellebat prudentia, quam rana Gyrina. Sumptum est adagium ab informi partu ranarum, quem Græci* γυρίνους *vocant, a figura corporis in gyrū orbiculati, quod fit vt mira celeritate se quo velint voluant, versentq.: quemadmodum testatur quisquis is fuit, qui scripsit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorū & Hesychius. Suidas etiam Aristophanis adducit testimonium:*

Οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. *id est,*
Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrent, quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51. Rana, inquit, superuenientis prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores. Mirumq. semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente, & rursus vernis aquis renascuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinij verba recensuimus. Meminit & Aratus, αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. *id est, Inde gyrinorum clamant per stagna parentes. Porro cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis inesse oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal esse, nisi mouerentur.*

In puteo constrictus.

PLATO *in Theateto,* Τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχεθείς. *id est, Cur enim vtaris inexplicabili quæstione, in puteo, quemadmodū aiunt, constrictus? Quadrabit in eos, qui in angustias eas redacti sunt, vt extricare sese nullo modo possint. Non admodum abludit ab illo:* ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, *id est, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Canterium in fossa.*

In easdem ansas venisti.

PLATO *in Phædro:* Περὶ τούτου μὲν, ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. *id est, Quantum ad istam rem pertinet, amice, in easdem ansas venisti. id est, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Aristides in communi quattuor oratorum defensione:* Ὡς ἥκοντο πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν, *id est, Itaque Callicli erat in easdem ansas recidendū. Quadrat in eum qui sic irretitus est, vt quocunque se vertat, teneatur: nec explicare sese possit. Huic simillimum est, quod scribit Lucianus in Hermotimo:* Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. *id est, Nam arbitratus effugisse te in eandē nassam incidisti. Item illud quod alibi dicetur,* κύκλον περιιόντα.

Qui possim ab hoc epulo abesse?

PLATO *in Phædro:* Πῶς γὰρ δὴ ἔμελλον τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι; *id est, Qui possim ab hoc epulo abstinere? De re vehementer suaui atque expetenda, quod genus est festum aliquod conuiuium. Adlusum est, ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracunde tulisse, quod cum reliqui dij adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum epulum, sola fuisset præterita, solaq. domi sederit, secum stomachans, quod nihil ex illo nidore sentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De sacrificiis.*

Dulcis cubitus.

Γλυκὺς ἀγκών, *id est, Dulcis cubitus. Abominantis est sermo, aut cum, aliud dicimus, aliud sentientes. Plato in Phædro:* Γλυκὺς ἀγκών, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν,

κῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων. id est, Num Phædre fugerat te, quod dulcis cubitus a longo illo, qui in Nilo est, cubito dictus esset. Quin etiam præter cubitum illud fugit te, quod qui rerum ciuilium sunt peritissimi, conscribendarum orationum, ac posteris relinquẽdarum sunt cupientissimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars est, in qua nauigantes plurimum & sudant et periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ' εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών. id est, Dulcis cubitus, quasi deprecantes eius loci discrimina. Id autem perinde valet, quasi dicas: εὔφημα φώνει. id est, Bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt qui e Comico Platone natum existiment. is in fabula, cui titulus, Phaon, senem facit amantem tibicinam, atque hæc loquentem: Ὦ χρυσοῦν ἀγάλμα, ὦ τοῖς ἐμοῖς τρυφεροῖς τρόποις ὁ γλυκὺς ἀγκών. id est, O aureum amiculum: o meis deliciosis moribus gratus cubitus. Suidas scribit Anconem Carthaginiensibus uocari domicilium obscurum ac profundum, in quod conijci solent, si quibus indignaretur tyrannus. Præterea summa montium iuga, Ancones vocari. Deniqui præter alia gurgitem ac tumorem fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercussionem, Anconem dici: a cubiti figura, ni fallimur, ducta similitudine: quod quibusdam locis ripa excurrat, promineatq. specie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum est vocabulum, vt Anconi Picentinorum ciuitati teste Stephano. Item Ouid. libro Transform. vltimo: -Et spissi littoris Aacon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticon lib. quarto:

Quid memorẽ quas Iris aquas, quas torqueat Ancõ.

Vnde nõ absurde, κατ' ἀντίφρασιν quis acceperit, sicut places Zenodoto. Nam alij putant per exclamationem dictum. Athenæus libro Dipnosophistarum 12. ostendit Anconem locum quempiam fuisse Sardis, voluptatum ministerijs paratum: in quo popinæ, scorta, atque alia id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blandimenta voluptatum, sed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratem apud Samios mulieres aliquot voluptatũ architectrices instituisse, ad exemplum Anconis ducis Sardorum, eumq. locũ Laura dictum fuisse, siue Samiorum flores. Idem addit Omphalen eius gentis reginam, per uim virgines dominorum cum eorum seruis inclusisse ad stuprum, ne sola haberetur impudica. Lydos autem eum locum, in quo fœminæ constuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixisse, sceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocem autem dictam putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα, dici locum ossibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id est, ab adducenda manu, velut ἄγνυσθαι, id est, frangendo: siue ab ἄγχειν, id est, a præfocando. Hesychius adijcit & murorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter quidquid in cubiti speciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum sunt & citharæ Ancones.

Bos ad præsepe.

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id est, Bos ad præsepe. In emeritos dici cõsueuit, quiq. iam ob ætatem otio, vitaq. molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum, Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id est, Bos in stabulo. Congruit & in eos, qui nullis honestis negotiis exercentur, sed turpi otio atque abdomini seruiunt. Philostratus in Cassandra, Ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναιξὶ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id est, Verum inter adulescentulos ac mulieres, bos ad præsepe. De Agamẽnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur itẽ ad hunc modum, Βοῦς ἐπ' αὐλίῳ γέρων. id est, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ. id est, Bos in stabulo desides. De iis qui molliter et in otio viuunt. Athenæus lib. 8. refert quiddam non illepidũ, nec alienum ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, cum Stratonicum excepisset conuiuio, inter pocula ostentabat illi artem. Cum autem esset splendidum ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo frustraretur, non habens alterum quicum sermocinaretur, confregit poculum, ac poposcit maius, multosq. cyathos cum accepisset, soliq. calicem ostendisset, affatim bibens obdormiit, cetera fortunæ committens. cum autem forte comessabundi quidam superuenissent cantori, ex notis, Stratonicus ilico factus est sobrius. Ii cum audissent, quod semper multum vini bibens fuisset inebriatus, compendio respondit, Insidiator enim & sceleratus ille cantor, tanquam bouem ad præsepe, data cœna, occidit. Quod in Athenæi verbis legimus ψαλίμοις, opinamur legendum σφαλίμοις. Congruet & in illos, qui in suum aluntur exitium, quemadmodum ij qui se uoluptatibus mundi explent, orco quid aliud quam victimæ nutriuntur, veluti bos ad præsepe?

Ne genu quidem flexo.

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id est, Ne genu quidem flexo. Philostratus in Antæo: ἀλλ' οὐδὲ γόνυ φασὶ κάμψαντα ἀποδῦναι πρὸς τὸν Ἀνταῖον. id est, Ac ne genu quidem curuato aduersus Antæum exuitur. Idem in Herode: Ἐνταῦθα ἔφη γόνυ κάμψωμεν. id est, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum est autem ὑπερβολικῶς, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Etenim qui iam incipit ad quietem cõponere sese, primum genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψαντα, quasi dicas, citra respirationem, sine omni intermissione. Sumptũ apparet ex Aeschyli Prometheo, vbi Vulcanus sic loquitur,

> Ἀνθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν
> Ὀρθοστάδην ἄυπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id est,
> Ideo petram seruabis hanc inamabilem,
> Insomnis astans, nec genu unquam flexeris.

Nisi mauis esse mutuatum ex Homerica Iliados ν. ubi de Hectore sic loquitur Menelaus.

> Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, ὅς κε φύγῃσι
> Δηΐου ἐκ πολέμοιο, id est,
> Ille lubens genua flectet, puto, si modo tristi
> Fugerit e bello.

Quo properas, num ad Ephebum?

PHILOSTRATVS in vita Appollonij: Ὅτι Κίλικες λόγος, ποῖ τρέχεις; ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; ἐπ' ἐκείνῳ τι ᾔδετο, καὶ περιμάχητον τιμὴν εἶχε. id est, Ac Cilicibus celebratum dictum, quo curris, num ad Ephebum? de illo quoque ferebatur, adagijq. vim obtinebat. Parum liquet, quid sibi voluerit Cilicum illud adagium, nisi forte sumptum est ab Apollinis oraculo, ad quod vndiq. festinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perspicuum est.

Καὶ παιδὶ δῆλον, id est, Et puero perspicuum. De re supra modum

modum perspicua, confessaq. Vtitur & Plato quodam in loco, quem ante commonstrauimus: & Philostratus in vita Appollonij. Est in epistolis Basilij, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. id est, Hoc & puero notum. Finitimũ illi, quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, id est, Vel caeco perspicuum.

Ne in Melampygum incidas.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις. id est, Ne in Melampygum incidas, in lasciuos & iniuriosos homines quadrat. Est autem comminantis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de eis sumat. Vtitur hoc adagio Philostratus in Apollonij vita, libro 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἂν τῷ μελαμπύγου τυχεῖν. id est, Et hoc fortassis erat in Melampygum incidere. Aristophanes in Lysistrata:

Καὶ μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id est,

Et Myronides enim erat hirsutus illinc, Melãpygusq. hostibus omnibus. Melampygum dixit quasi uindicem, vltoremq. Porro Melampygus Grçcis significat eum, qui nigro sit podice: quo quidem cognomento notatus est Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulsam, neque candidam, quemadmodum effœminati solent, sed nigris pilis hirsutam ac syluosã haberet. Nam Graeci quemadmodum molles & imbelles, fractosq. deliciis πυγάργους καὶ λευκοπύγους appellant, itidẽ e diuerso fortes ac strẽnuos μελαμπύγους vocare consueuerunt, vt auctor est Lycophronis interpres. Idem ostendit paraemiam ad hunc quoque modũ efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας, id est, Nondũ in Melampygum incidisti. Prouerbium ex huiusmodi quadam historia natum existimant, quam partim ex Suida, partim ex Gregorij Nazianzeni enarrationibus adscribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorum passim in omnes debacchãtes, vnde & ex morum atrocitate nomina repererunt. Nã alter Passalus dictus est, alter Achemon: siue, vt alicubi legitur, Achmon. Hos mater nomine Semonis, ubi videret atrocia facinora passim patrantes, iussit cauere, ne quando in Melampygum inciderent. Euenit deinde, vt Hercules aliquando sub arbore quadã dormiret, armis in eandem reclinatis. Accesserunt Cercopes siue Perperi fratres, vtrunq. enim scriptum inuenitur, & Herculem dormientem ipsius armis aggredi tentarunt. Ille protinus sensit insidias, & correptos ac vinctos de claua a tergo suspendit leporum ritu, atque ad eum modum gestabat. Illi pendentes capitibus deorsum demissis, cum Herculis posticum nigris pilis horridum atque hispidum viderent, materni moniti memores, super hac re inter sese confabulantur. Quod simul ac audisset Hercules, hoc cognomine delectatus, & in risum effusus, eos vinculis solutos dimisit. Notat hanc historiam Plutarchus in libello De discrimine amici & adulatoris, cum ait Herculem Cercopibus fuisse delectatum. Meminit & Herodotus in 7. de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopum sede. Quo sane loco lapsus est insigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut nesciret, aut certo non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica anygmata: Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id est, Non gustanda quae nigra sunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, abstinendum a conuictu mortalium atrorum & improborum: quanquam hoc a prouerbio diuersum.

Noctuinum ouum.

Γλαυκὸς ᾠόν, id est, Noctuinum ouum. Refertur a Nicolao Perotto in Copiae cornu, prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemium, & a uino abhorrentem hoc adagio significabant. Philostratus enim in uita Apollonij, libro 3. de ouo noctuae rem oppido quam prodigiosam refert. Itaque satius est ipsius referre verba: Τῆς γλαυκὸς, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν οὗ νεοττεύει, καὶ τὰ ᾠὰ ἀποσπάσαντα διδόναι μασᾶσθαι τῷ βρέφει, συμμέτρως ἑψήσαντας. εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων βρέφος ὂν πρὶν γεύσασθαι οἴνου, μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. id est. Obseruandum vbi loci niduletur noctua: deinde oua subducere oportebit, eaq. mediocriter cocta infanti maudenda dare. Quod si quid ex his ederit, prius quam degustarit vinum, inseretur illi vini odium, adeo vt in omnem vitam quam maxime sobrius sit futurus. Aelianus libro de naturis animantium primo, fabulam refert paullo magis etiam quam haec est, anilem. Eam quoque praestiterit ipsius auctoris recensere uerbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ᾠὰ νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσπταῖσαι μόνον ἀνεμιαῖα ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά. Ὀνήσιον δὲ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ἐκεῖνό ἐστι. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. id est, Ciconiae noctuas oua sua perdere solitas arcent miro ingenio. Nam hae contactu reddunt ea subuentanea, steriliaq. Remedium igitur aduersus haec illud adhibent. Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuae postea quam contigerint torpescunt, ita vt iam nocere non queant. Hactenus Aelianus. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit vel in hominem nihili, nulliusq. frugis, iuxta fabulamentum Aeliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum sententiam.

Amazonum cantilena.

Ἀμαζόνων ᾆσμα, id est, Amazonum cantilena, in delicatos ac lasciuos & parum viros. Philostratus in Apollonij vita, libro 4. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα. id est, Adulescens de numero mollium vsque adeo lasciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem sibi uelit Amazonum cantio, nondum satis compertum est apud idoneos auctores. Nisi si cui placet, vt accipiamus, Amazones ludibrij caussa in molles uiros cãtilenas solere celebrare. Quod si fas sit mutare scripturam, nequaquam displiceat, vt pro ἀμαζόνων μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus praegrande, quo cibi inferuntur in conuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulae lautiores tibicine praecedente inferrentur: vt accipenser. Horatius in extrema Satyra.

Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis.

Verum hoc interim esto somnium, donec ab eruditis certius aliquid proferetur. Quod sane desperandum

non

non est, in dies in lucem emergentibus nouis auctoribus.

Tantali horti.

Ταντάλου κῆποι, *id est, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat: aut de iis, quæ videantur aliquid esse, cum nihil sint. Philostratus in vita Apollonij, libro 4.* Τοὺς Ταντάλου φασὶ κήπους εἴδετε ὡς ὄντας οὐκ ὄντας. *id est, Tantali hortos videtis, inquit, esse, cum non sint. Nota est fabula de Tantalo apud inferos ad aquam stante, deq. pomis in caput imminentibus, cum sitiens interim atque esuriens neutra possit contingere. De his nõnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.*

Res sacra consultor.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, *id est, Consultor res sacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Sensus est adagionis, plurimum vtilitatis adferre bene consulentem: aut religiose pureq. dandum consilium iis, quibus est opus. Plato in Theage:* Ἀλλὰ μὴν δὴ ὦ Δημόδοκε καὶ λέγεταί γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. *id est, Quin illud etiam dicitur Demodoce, consultorẽ rẽ esse sacram. Idem in epistula ad Perdiccam,* δίκαιος δ' εἰμὶ καὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. *id est, Aequum est autem, vt & hospitale & sacrum vt dicitur consilium impertiam. Suidas indicat dictum ubi deliberatur de rebus periculosis, vt simile videatur illi, Sacram ancoram iacere. Effertur & ad hunc modum:* ἱερὸν ὁ σύμβουλος. *id est, Res sacra consilium. Extat inter Græcas sententias hic senarius.*

> Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία. *id est,*
> *Res est profecto sacra consultatio.*

Ante mysteria discedere.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, *id est, Ante mysteria discedere, est re non dum absoluta subducere sese. Sumpta metaphora a sacris, in quibus prophani iubebantur abire, cum iam essent peragenda mysteria, initiati manebant, nec fas erat nisi peractis ritibus abire. Plato in Menone:* Εἰ μὴ ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείνας τε καὶ μυηθείης. *id est, Nisi quemadmodum heri dicebas, tibi fuerat ante mysteria discedendum: verum si & permaneas, & mysteriorũ particeps fias, & cetera quæ sequuntur.*

Ex vno multa facere.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖν, *id est, Ex vno multa facere, prouerbio dicebantur, qui rem quampiam minutim secabant. Quadrabit in eos, qui idem aliis atque aliis modis variant: vt non iam vnum, sed plura uideantur. Plato in Menone:* Καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. *id est, Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos, qui rem quampiam undecunque comminuunt. Narratur apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui suis vnius carnes tam uario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus admiratus, rogaret, unde nã media bruma suppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confessus est, eas omnes ciborum species ex vno sue domestico confectas fuisse. Neque secus isti faciunt, inquit, qui commemorandis variis & horrendis nominibus nos territant, cum hæc omnia una gens sit.*

Iouis Corinthus.

Ὁ Διὸς Κόρινθος, *id est, Iouis filius Corinthus. In eos dici solitum, qui semper eadem aut dicunt aut faciunt. Pindarus, in Nemeis hymno 7.* ταὐτὰ δὲ τρὶς τετράκι τ' ἀμπολεῖν ἀπορίᾳ τελέθει, τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος. *Negat se velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde quasi pueris nugas narraret* Διὸς Κόρινθος. *Nam* μαψυλάκας *eum significat, qui frustra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulam adfert, ad prouerbium non multum pertinentem, tamen adscribetur. Aletes, inquit, consuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorũ imperio potiri posset. Responsum est, tum illum potiturum, cum quispiam illi glebam daret, aut ruder, idq. die multarum coronarũ: nam id addit. Itaq. Corinthum profectus panem ab rustico quopiam petiit, is glebam porrexit. Sensit ille iam perfectum oraculum, animumq. ad capessendum imperium adiecit. Parentabatur eo die manibus, eãq. ob caussam, cum pleraq. ciuitas in monumẽtis abesset, accedens, reperit Creontis filias iam paciscentes de imperio. Harum natu minima persuadet, si uelit adiutare, se simul atque principatum esset consecutus, illam ducturum vxorem. illa imperij cupiditate prodit ciuitatem, ac portis apertis Aletem admittit. Is itaque victor, Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigisset: Deinde subtexit aliam fabulam, eum aliorum interpretamento fere conuenientem. Ea est huiusmodi: Olim Megarenses Corinthiis erant uectigales. Ceterum cum illorum imperium insolentius grauatim ferrent ac defectionem pararent, missus est legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarensem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac uociferans intonuit* Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς Κόρινθος. *id est, Non feret Iouis filius Corinthus: id vbi sæpius iteraret, concitatus populus, succlamare cœpit, feri feri Iouis Corinthum, simulq. legatum expulerũt. Erat autem Corinthus hic Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametsi Pausanias in Corinthiacis negat se apud auctores serios reperisse, Corinthum Iouis fuisse filium: sed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vsurpat adagium Plutarchus in commentario, quẽ inscripsit aduersus Stoicos:* Πολὺς ἐστὶν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφικνούμενος, τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς ἔασον. *i, Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne mordere videaris, omitte. Aristophanes in Ranis.*

> -Τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα
> Ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι; *id est,*
> *-Quid aliud hæc erat res,*
> *Nisi Iouis Corinthus in ipsis stragulis?*

Verba sunt ministri, Bacchi ταυτολογίας *notantis, qui dixerat,*

> Αἴρους' ἂν αὖθις αὖ γε παῖ τὰ στρώματα. *id est,*
> *Hæc rursus iterum, tolle minister stromata.*

Idem in Concionatricibus:

> Ὅτι δὴ σκοπουμένοισιν ἡμῖν ἐφάνη
> Ὁ Διὸς Κόρινθος. *id est,*
> *Vbi denuo considerantibus, Iouis*
> *Apparuit Corinthus.*

Philo-

Philostratus in Antipatro Sophista. Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς Κόρινθον ἡγουμένων τὸν Ἀντίπατρον. *id est, Impellentibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum existimantibus Antipatrum. Quanquam hic Iouis Corinthum vsurpasse videtur pro homine magnopere felici. Vsurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo:* Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται. *id est, Sed prorsus id quod dici solet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus,* δὶς κράμβη. *i. Bis crambe. Neq. solum vti licebit, cum eadē iterum atq. iterū dicuntur: verū etiā cum in eodem negotio nimium adsidue persistitur. Velnti si quis cibū semper eundem adponat: aut si quis semper studiis litterariis incumbat, aut adsidue venetur, vt hinc iam oboriatur ex adsiduitate satietas, recte dicemus,* ὁ Διὸς Κόρινθος. *Molestū est enim, quidquid perpetuū, uel Pindaro teste in Nemeis,* Ἀλλὰ γὰρ ἀνάπαυσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ· κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' Ἀφροδίσια. *id est, Verum enim vero intermissio in omni negotio iucunda. Accipiunt autem satietatē & cantilena & amœni flosculi Venerei. In nōnullis exemplaribus pro* μέλι *scriptum erat* μῖν. *Sic in epigrammate:*

> Πᾶν τὸ περισσὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς
> Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. *id est,*
> *Insuaue est, quidquid nimium est. Nā dicitur olim,*
> *Mel quoq., si immodica est copia, bilis erit.*

Illud admonitu non inutile est, prouerbium bifariam accipi posse. Nam & hoc ostendit interpres Pindari, vel cum eadem iterantur sæpius, vel cum ij, qui initio magnifice loquuntur, minanturq. ferociter, postea timide fugiunt: id quod euenit legatis Corinthiorum, qui cum sæpius illud intonuissent in concione: Δικαίως στενάξει ὁ Διὸς Κόρινθος, εἰ μὴ λάβοιτο δίκας παρ' ὑμῶν. *id est, Merito suspirabit Iouis Corinthus, nisi pœnas sumpserit de vobis: postea cum ad manus esset uentum, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accommodari posse, tum ad rem, tum ad personam. Ad rem hoc pacto: Iam millies audiui, non possum diutius ferre* τὸν Διὸς Κόρινθον. *Ad personas: vt si quis hominem eadem semper inculcantem* τὸν Διὸς Κόρινθον *appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.*

Testulæ transmutatio.

Ὀστράκου περιστροφή, *id est, Testulæ conuersio. De rebus repente in diuersum commutatis. Lucianus in Apologia,* περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων: Εἶτα πάντων ἐκλαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν τὸ περιφανὲς καὶ περίβλεπτον ἐμβαλεῖς: *id est, Deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt, transmutata, uolens ipse semet in seruitutem vsque adeo manifestariam & insignem coniecit. Incertum vtrum sumpta sit metaphora a ludi genere quodam, quem ostracinda Græci uocant. Hunc innuit Plato in amatoriis, nempe in Phædro:* Φυγὰς δὲ, *inquit,* γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων. *id est, Tandem profugus fit ab his: & dum necessario priuatus est is qui prius erat amator, testula in diuersum uersa, fuga se proripit immutatus. At ille cogitur insequi, indignās, deosq. obtestans. An ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur: in hoc repertum, vt per id ciues, qui uel opibus immodicis, vel nobilitate, uel gloria, uel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob caussam, nisi quod molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgo tributum. Ferebatur autem ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, testulæ uiritim in comitiis dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, litteris inscriptis indicabat: hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumseptum, deportabant. Porro magistratus, quibus hoc datum erat negotij, primū vniuersos recensebant: qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuscuiusque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur: ita tamen, vt illi liberum interim esset fructus suos accipere. Erat itaque ostracismus non improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. Antiquatus est autem hic ostracismus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atque humili. Huiusmodi ferme referuntur a Plutarcho in vita Aristidis. Ab hoc igitur ostracismo, quoniam magna vulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præstantissimi cuiusq. ciuis fortunam commutabat, non absurde uideri potest ductum adagium. De lusu ostracorum Iulius Pollux in hunc fere modum tradit. Pueri ducta in medio linea, duas in partes sese distribuebant: quarum altera intra ostracum, altera extra dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineam testam, vtrius partis superior extitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhærebāt, reliquis in fugā conuersis. Ceterum e fugientibus qui cōprehensus esset, is cōsidebat, asinus dictus, testaq. proiecta dicebat, nox dies. Nā interior testæ pars pice sublita erat quæ nocti respondebat. Hoc aūt lusus genus appellabatur* ὀστράκου περιστροφή *i. Testæ conuersio. Plato lib. de Repub. 7. videtur ad lusus genus referre, cū ita loquitur,* Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἰοῦσα ἐπάνοδος. *id est, Isthuc sane, vt videtur, non fuerit testæ conuersio, sed mentis circumductio, ex nocturno quodam die ad eius quod vere est ascensum euntis. Agit de philosophia, quæ a falsis bonorum simulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.*

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

EXTREMAE, *decrepitæq. senectæ homines, etiam hodie vulgo dicuntur alterum pedem in sepulchro habere. Nec hinc abhorrent, quæ scribit Lucianus in Apologia:* Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ Αἰακῷ γεγονότα, καὶ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. *id est, Qui iam sit Aeaco ipsi vicinus, quiq. iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis,* Καὶ τὸν ἕτερον πόδα φασὶν ἐν τῇ σορῷ ἔχων. *i. Et alterum pedem, vt aiunt, in tumulo habens. Pōponius lib. Pandectarum 40. titulo de fideicommiss. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his verbis: Ego discendi cupiditate, quam solam viuendi rationem optimam, in octauum & septuagesimū annum ætatis duxi, memor sum*

huius sententiæ, quam dixisse fertur Iulianus, Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere quædã uellem. Haud scimus an huc pertineat quod Lucianus scribit in Votis: ὃς καὶ ἄλλον τὸν ἕτερον πόδα ἔχει. *id est, Qui quidem iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum institutione, notat, senes vulgato conuicio uocari solere.* κρονολήρους καὶ τυμβογέροντας. *Quod iam ætate desiperẽt, & fossæ confines essent, magisq. bustuariæ laruæ, quã homines. Plautus Acherontium senem dixit. Terentius Silicerniũ Et capularem dixit nescio quis. Græci* τυμβογέροντας *uocant, auctoribus Hesychio & Suida, ac* πεμπέλους, *extremæ ætatis homines, illos quod tumulo sint proximi, hoc quod breui mittendi sint ad inferos,* παρὰ τὸ πέμπειν. *quod est mittere, &* ἕλος *palus quod qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem transmitti ad inferos.*

Cauam Arabiam serere.

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν, *id est, Cauam Arabiam serere. Pro frustra sudare, aut in re perdifficili, nec admodum frugifera operam sumere. Lucianus in Apologia:* Ὡς τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν. *id est, Vt cauam Arabiam serere aggrediatur. Significat autem palustrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam sementi. Plutarchus* περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τῶν μὲν γὰρ περὶ τὰς ἀσίας ἐγκαταφόρων ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσι. τῶν δὲ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι. *id est, Aiunt enim sterilem esse sationem humilium Asiæ regionum, at loquaculorum ipsa oratio inutilis est atq. infrugifera.*

Lynceo perspicacior.

LYNCEI *perspicacitas in prouerbium abiit. Plinius natural. histor. lib 2. cap. 17. Nouissimam, inquit, lunã, primamq. eadem die vel nocte, nullo alio in signo, quã in ariete conspici: id quod paucis mortalium cõtingit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt qui tradunt, Lynceum primum reperisse fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgo natam fabulam, quod ea quoque uideret, quæ sub terra forent. Testis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epistula quadam. Aristophanes in Pluto:*

> Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ λυγκέως. *id est,*
> *Faxo vt videas vel Lynceo ipso acutius.*

Lucianus in Hermotimo. Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου. *id est, Tu vero nobis ipso etiam Lynceo perspicacior es: qui, sicuti videtur, per pectus ipsum, quæ sunt intus cernis. Idem in Icaromenippo:* Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεύς τις ἐξαίφνης γενόμενος ἅπαντα διαγινώσκεις, *id ẽ, Qui nũc repente quasi Lynceus quidam effectus, cuncta discernis? Horatius in prima epistula ad Mecœnatẽ:*

> *Non possis oculo quantum contendere Lynceus,*
> *Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.*

Marcus Tullius M. Varroni: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Appollonius in Argonauticis scribit hunc Lynceum usque adeo fuisse perspicacem, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetraret, quæq. apud inferos fierent, peruideret.

> Λυγκεὺς δὲ καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
> Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον
> Ῥηϊδίως καὶ νέρθεν ὑπὸ χθονὸς αὐγάζεσθαι. *id est,*
> *At miro visus pollebat acumine Lynceus,*
> *Si modo vera est fama, virum quæ prædicat illum,*
> *Perfacile inspexisse sub altis condita terris.*

Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Stoicos, testatur, famam fuisse de Lynceo, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret. Pausanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao vita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Castorem & Pollucem sub quercus trũco latitantem, & horum alterum iaculo vulnerasse. Pindari interpres citat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum & Didymum.

Quod in animo sobrij, id est in lingua ebrij.

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, *id est, Quod in corde sobrij, id est in lingua ebrij. Prouerbialis sententia, quam refert in collectaneis Diogenianus. Vsurpat Plutarchus, idq. prouerbij nomine in libello, cui titulus* περὶ ἀδολεσχίας. *Nec prætereundum illud Herodoticum:* Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπεα. *id est, Subsidente vino, supernatant verba. Nam sobrios aut metus aut pudor cohibet, quo minus effutiant ea quæ satius putarint suppressisse. At vinũ & pudorem discutit, & timorem abigit. Vnde fit, vt temulenti sæpenumero non contineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis,* θρασεῖα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. *id est, Audax iuxta craterem vox fit: siue quod vinum adfert confidentiam, siue quod in conuiuio tutũ est magnifice loqui, siue quod qui vicit merito citraq. periculum laudatur.*

Virgultea scaphula Aegæum transmittere.

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν αἰγαῖον διαπλεῦσαι, *id est, Virgulto Aegæum transmittere. In eos dicitur, qui rem supra modum arduam leui opera conficere tentant. Lucianus in Sectis,* Ἐπὶ ῥιπὸς ὡς ἡ παροιμία φησὶ τὸν αἰγαῖον ἢ ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας. *id est, Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Aegæum aut Ionium mare transmittere cupientes. Citatur hic senarius a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Pace,*

> Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. *id est,*
> *Caussa lucelli nauiget & in uimine.*

Taxat Simonidem, tanquam lucri cupidiorem, quod ad quæstum scriptitarit carmina. Porro ῥὶψ *uimen est flexibile, aut ramus salignus* παρὰ τὸ ῥίπτω, *videlicet quod inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic,*

> Σὺν τῷ θεῷ πλέων, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. *id est,*
> *Quisquis secundo nauigarit numine,*
> *Is vel saligno nauigarit uimine.*

Extat & hic inter sententias prouerbiales, citatus item ab Aristophanis interprete:

> Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. *id est,*
> *Deo fauente nauiges uel uimine.*

Phœnice uiuacior.

LVCIANVS *in Sectis,* Ἦν μὴ φοίνικος ἔτι βιῴης, *id est,*

Ni

Ni phœnicis annos uixeris. De phœnicis uiuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locũ. Phœnice rarior: quale est illud, Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicem esse nisi unicam, siqua fides scriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in statu sumus.

LVCIANVS *in Sectis*, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμέν. i. *Ac iuxta prouerbium cum multum laborauerimus, itidem vt antea sumus. De frustra laborantibus. Quod euenit iis, qui post diuturnum studium nihilo reperiuntur eruditiores, post longam negotiationem nihilo ditiores.*

Aquam in mortario tundere.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πτίσσειν, *id est, Aquam pistillo tundere. Lucianus in Sectis*: Ὥσπερ εἴ τις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πτίσσοι. *id est, Tanquam si quis aquam in mortarium infusam ferreo pistillo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: siquidem aquam si quis vel ætatem contundat, nihil aliud erit quam aqua. Lucianus in eodem opere*: Οὐκ εἰδὼς, ὅτι κἂν ἀποθλάσῃ φασὶ τοὺς ὤμους πτίσσων ὕδωρ, ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. *id est, Ignarus, quod etiamsi humeros, vt aiunt, uerberando decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modum*: Ἀνατρέψεις τοὺς ὤμους ὕδωρ πτίσσων, ὅμως ὕδωρ μένει. *id est, Versas scapulas aquam pinseas, aqua tamen æque aqua manet. Quantumuis doceas* ὄνον λύρας, *quantumlibet admoneas stupidum, sui similis esse pergit.*

Gnomon & regula.

QVOD *est in re quapiam præcipuum, & ad quod unũ reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonem prouerbio uocabant. Lucianus in Harmonide*: Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, γνώμων φασὶ καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. *id est, Quod est caput omnis uirtutis, gnomon, vt aiunt, & recta regula. Idem in Scytha*: Οὗτός σοι ὁ Ἑλληνικὸς κανών. *id est, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis*: Τοῦτον κανόνα καὶ στάθμην ἀκριβῆ τῶν τοιούτων: *id est, Hanc regulam & amussim certissimã rerum eiusmodi. Porro ad regulam exæquant fabri structuram. Iidem vtuntur & gnomonibus. Constat autem gnomon e duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens dissecto quadrangulo constituit.*

Ne in tonstrinis quidem.

LVCIANVS *in libello, cui titulus, quomodo conscribenda sit historia*, Οἷα τὸ λεγόμενον οὐδὲ τὰ ἐπὶ κουρείου τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας. *id est, Qui nec in tonstrinis, quod dici solet, talia fabulantes audierit. Quod in tonsorum officinis fere otiosi desideant, & suam quisq. fabulam adferat in mediũ, unde Flaccus,*

> *—Gaudent vbi uertice raro*
> *Garrula securi narrare pericula nauta,*
> *Item alibi, —Opinor*
> *Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.*

Cuius alibi meminimus.

In foribus urceum.

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, *id est, In foribus aqualem: Nam hoc verbo usus est Plautus. Aristoteles libro Rhetoricorum primo*, τὸ δὲ τέλος ἀγαθὸν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται. καὶ δίκαιον εὔχεσθαι Πρίαμον, καὶ αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. *Id est, Finis autem bonus: unde illa dicta sunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu mansisse. Iam uero prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quispiam, nam librum ἀνώνυμον suppeditarat uir eruditissimus Baptista Egnatius, ait significari rem contemptam ac vilem. Negliguntur enim quæ passim sunt obuia, quæq. facile quibuslibet contingunt. Itaque urceum in foribus positum nemo studet tollere, proclive enim. Verum vniones in scriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus* περὶ πολυφιλίας, *ait, rubum vltro hærentem negligi ac præteriri, vineam oleasq. expeti, recensens hanc sententiam*, Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. *id est, Non est tollendum quod admodum facile consequi licet. Item in Epistulis Seneca, Multi aperta transeunt, condita & abstrusa rimantur. Furem signata solicitant. Vile videtur, quid quid patet, aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitissimus quisq., in secreta irrumpere cupit. Porro prouerbium imperfectum ac mutilum videtur. Quandoquidem Aristoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per se satis nota. Apparet esse hemistichium iambici trimetri a comico quopiam mutuo sumptum.*

Haudquaquam difficile Atheniensem Athenis laudare.

ARISTOTELES *libro Rhetoricorũ primo*. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. i. *Quemadmodũ enim dixit Socrates, haud difficile est, Athenienses Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere de prœmiis agens, Haudquaquam esse difficile, Athenienses laudare apud Athenienses, verum apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, idq. in adagionis locum cessit. Dictum est autem, & propter encomia, orationesq. panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis, qui fortiter oppetiissent in bello, in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Atheniensis, pronis auribus audiebantur, propterea quod suis quisque laudibus fauet.*

Exigua res est ipsa iustitia.

ARISTOTELES *libro Rhetorices primo*, Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρόν εἶναι *id est, Vnde etiam aiunt, ipsam iustitiam, exiguum quiddam esse. Quo prouerbio significabant, non multum adferre momenti, si probus sis, nisi talis etiam habearis; & opinionem longe plus ualere, quam rem ipsam. At quanto melius Aeschylus in tragœdia, cui titulus*, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, *de Amphiarao.*

> Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
> Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος. *id est,*
>
> *Neque enim videri, at esse vir cupit optimus,*
> *Mentis profundæ segete perfruens bona.*

Rectius Socrates admonens, ut talis quisque sit, qualis haberi velit. Modestius Euripides in Oreste probans opinionem, vbi res ipsa non adest, tanquam optimo proximam,

> Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν καὶ ἀληθείας ἀνδρί. *id est,*

Res ipsa ut absit, optima est opinio.
Itidem Terentius in Adelphis: Si tibi istbuc re ipsa non dolet, at simulare certe est hominis.

Occasione duntaxat opus improbitati.

ARISTOTELES libro Rhetor. 2. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ πεπονθότων κακῶς, ἢ μελλόντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. *id est, Aut aduersus quos occasionem habent, siue progenitorum nomine, siue suo ipsorum, siue amicorum, siue eorum, a quibus beneficio fuerunt adfecti, aut cura habui ipsi, vel maiores ipsorum, uel eorum pro quibus soliciti sunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occasione dūtaxat opus est malitiæ. Quadrabit in noctē di cupidos, q ne temere lęsisse uideātur, caussas praetexūt. Celebratur hic mimus Publij, in hanc sententiam:*

Malefacere qui vult, nusquam nō caussam inuenit.

Circumfertur & hodie vulgo apud nostrates adagium non vsquequaq. spernēdū, Facile fuistē inueneris, qui cupit cædere canē. Eodē spectat Terentianū illud, Fingit caussas, ne des sedulo. Item illud Martialis,

Irasci tantum felices nostis amici,
Non quia sic merui, sed iuuat hoc facere.

Fortassis huc adlusit & Euripides, cum sic ait in Iphigenia Aulidensi,

Ἐκ βραχέων προφάσεως ἴδη μένη,
Ἐφ᾽ ἧς σ᾽ ἐγὼ καὶ παῖδας ἀπολείψομαι,
Δέξομαι δέ σ᾽, ὥν σε δέξασθαι χρεών. *id est,*

Occasione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipsa quiq. mihi superstint liberi,
Te rursus accipiamus istbunc ad modum,
Quo te accipi par est,

Citant & hunc senarium ex Menandro,

Μικρὰ πρόφασίς ἐστι τοῦ πρᾶξαι κακῶς. *id est,*
Ad praue agendum parua satis occasio est.

Vel a mortuo tributum auferre.

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, *id est, Etiam a mortuo tollis. In hominem undecumq. per fas nefasq. lucrum captātem. Aristoteles lib. Rhetor. 3. tractans de iis, quæ pudenda habeantur,* τοιοῦτον, ἢ πένητας, οἷον καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδείας γάρ. *id est, Veluti si quis exigat a pauperibus, siue defunctis: vnde etiam illud ortum est adagium, Etiam a defuncto tollere: propterea quod id a turpi lucri cupiditate proficiscitur. Finitimum est illi.*

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. *id est,*
Ipsis vel a statuis farinas postulat.

Natum a tyrannis, qui & a sepulchris, aut defunctorum statuis, vectigal colligunt. Legitur in epistola quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. *id est, Adi & statuas quæ in foro sunt, atq. ab his cibum poscito.*

Pudor in oculis.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ὁ αἰδώς, *id est, In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo sunt. Aspectus enim vel incutit, vel renouat ēt pudorem. Vnde fit ut pueri cū pudescunt, oculos tegant. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore, ob pudorē oculos tegit, nimirū huc adludens: Hinc & poeta Cupidinē, quod sit improbissimus, cæcum fingunt. Eodē pertinet illud Ciceronis, Epistulā non erubescere. Videmus etiam eos, qui oculis capti sunt, a uerecundia plurimū abesse. Huc spectauit Ouidius, cum ait, noctem vtpote cæcam pudore vacare.*

Nox, inqt, et amor, vinūq. nihil moderabile suadēt.
Illa pudore vacat, Liber amorq. metu.

Refertur adagiū ab Aristotele, lib. Rhetoric. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἐν φανερῷ, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. *i. Et ea quæ sunt oculis exposita, quęq. in propatulo sunt. Vnde et illud prouerbio dictū, Pudorē in oculis esse. Citatur & apud Athenaeū lib. 13. Idē in Problematis caussam inquirēs, quāobrē pudefactis rubescant aures, iratis oculi, huius adagij testimonium citat.* Ἢ ὅτι, *inquit,* ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς κατὰ [illegible] ... ἐν ὀφθαλμοῖς [illegible] *i. An propterea, quod pudor in oculis frigus quoddā adducit una cū metu, atq. ob id merito calor destituit oculos. Is vero demigrās inde fertur ad locū sui maxime capacē. Est aūt huiusmodi summa pars auriū, nā reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor fusū ditur: idq. potissimū apparet in oculis, propter albicantē illorum colorem. Refertur hic uersus ex Euripide.*

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖσι γίνεται τέκνον, *id est,*
Mea gnata in oculis nascitur hominum pudor.

Aristophanis Vespis,

Ἀλλ᾽ οὐ τούτοις γ᾽ ἔνεστιν
Οὐδ᾽ ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. *i.*
Ceterum istis haud inest,
Calciamenti uetusti, nec uel in oculis pudor.

Huc referri potest & illud, quod Aristoteles lib. Rhetoricorum primo ex Sapphone citat,

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα, *id est,*
Non esset tibi pudor in oculis.

Hinc & illę figurę: quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epistulis ad Atticum, Nec enim conquisitores, φαινοπροσώπων *audent. Quin & hodie vulgo dicunt, Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, Menelaus iubet Agamemnonem, vt sese aspiciat, videlicet, quo facti pudeat.*

Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν᾽ ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. *i.*
Aspice in nos recta, vt hoc copiā loquēdi exordiū.
Isq. respondet,

Μῶν τρέσας, οὐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον Ἀτρέως γεγώς;
Num uerebor lumina in te tollere, Atreo satus?

Fortassis huc adscribēdum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνώπα *vocat, ob impudentiam, uelut oculis caninis & inuerecundis.*

Conciliant homines mala.

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, *i. Cōciliant homines mala. Sētētia prouerbialis, qua declaras id, quod vulgo fit, ex hostibus nōnunquā amicos fieri, propter malū aliquod incidens vtrisq. commune. Aristoteles lib. Rhetoric. 1.* Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὰ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. *i. Nihil enim vetat, quo minus idē cōducat ambobus aduersariis. Vnde dicitur illud,*

lud, Conciliari homines malis, quotiẽs idem vtrisq. noxium fuerit De syncretismo diximus alibi. Quin huc quoque potest deflecti prouerbium, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum similitudo conglutinat necessitudinem, verum etiam ex malis communibus sæpenumero mutua nascitur beneuolentia. Amant fere inter se, qui simul fecere naufragium, qui militarunt una, qui simul capti fuerunt ab hoste, denique qui corporis aut animi morbis iisdem laborant.

Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντας, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντας, *id est, Sic amandum tanquam sis osurus, sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hanc Biantis sententiam Aristoteles in libris Rhetoricorũ satis indicat in prouerbiũ abiisse, cum ita scribit,* ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισήσοντας, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντας. *id est, Non est amandum quasi sis osurus, quemadmodum aiunt, sed ita exercendum odium, tanquam sis aliquãdo amaturus. Ac paullo inferius,* δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα. *id est, Oportet amare non quemadmodum aiunt, sed tanquam semper amaturum. Cõmonstrat enim illic philosophus, quo pacto refellendæ corrigendæq. sint sententiæ vulgo receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in sermone De amicitia scribit, Scipioni usqueadeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, ut negaret vllam uocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, quam eius qui dixisset, ita amare oportere, vt si aliquando esset osurus: nec vero se adduci posse, vt hoc, quemadmodum putaretur, a Biante dictum esse crederet, qui sapiens habitus esset vnus e septem: sed impuri cuiusdam, aut ambitiosi, aut omnia ad suam potentiam reuocantis esse sententiam. Quo nam enim modo, inquit, quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putabit inimicum esse posse? quin etiam necesse erit cupere & optare, ut quam sæpissime peccet amicus, quo plures det sibi tanquam ansas ad reprehendendum. Rursum autem recte factis, commodisq. amicorum necesse erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuscunq. est, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius præcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt ne quando amare inciperemus eum, quem aliquando odisse possemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Aristotele paullo superius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorum septimo hic senarius:*

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. *id est,*
Non est amicus hic, qui amare desinit.

Qui emolumenti caussa amat, potius eo quod concupiscebat, amare desiit. At bonorum amicitia, quoniam virtuti nititur, immortalis est. Extat autem hic uersus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagium refert, ἔφασκε φιλεῖν ὡς μισήσοντας, τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. *id est, Iubebat amare tanquam osuros, plurimos enim esse malos. Huc adscribẽdus Mimus ille Publianus, qui est apud Aulum Gellium.*

Ita amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes.

Et alius eiusdem, sed Senecæ titulo,

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Mastigophoro,

Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Ὅτ' ἐχθρὸς ἡμῖν, ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ
Βροτῶν ἄπιστός ἐσθ' ἑταιρείας λιμήν. *id est,*

At ipse didici nuper, ut si quando sim
Inimicus vlli, hunc oderim hactenus, velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia sic exerceam, ut qui non siet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus est tutus parum.

Atticus aduena.

Ἀττικὸς πάροικος, *id est, Atticus aduena. In uiolentos & feroces uicinos dicebatur. Durys apud Zenodotum ait ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos e sedibus suis exigere consueuerint. Craterus inde manasse putat, quod Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Aristotele lib. Rhetoricorum 3.* ἔτι, *inquit,* ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι εἰσίν, οἷον μαρτύρια, Ἀττικὸς πάροικος. *id est, Ad hæc nonnulla prouerbia sunt & sententiæ, tanquam testimonia, vt Atticus aduena. Proinde proprie quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod adsciti sunt, vt superiores eiiciant.*

Purpura iuxta purpuram diiudicanda.

Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, *id est, Purpura ad purpuram diiudicãda est. Certissimũ iudiciũ ex collatione nascitur. Unde emptores mercaturi purpurã, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti, quotiens negabimus infantiam, aut inscitiam indoctorum plene deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorum scriptis conferantur. Etenim si vel Sallustiũ conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alioqui per se disertissimus. Refertur adagium a Phœbammone sophista in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in oratione Panathenaica,* Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεικνύντες. *i. Sed quemadmodũ purpurã & aurum consideramus, ac probamus, purpurã cum purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus* ἀπροσδιόνυσον *fore, si de conferenda purpura locũ huc adscripserimus ex Aureliano Flauij Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini palliũ breue purpureũ, lanestre: ad quod cũ matronæ atq. ipse Aurelianus iungeret purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur cetera, diuini cõparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sũptũ, Aureliano dedisse perhibetur, scribẽs: Sume purpuram qualis apud nos est. Nam postea diligentissime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus missis diligentissimis confectoribus, requisiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere, si curetur. Adlusit huc Quintilianus libro 12. capite De generibus dicendi, agens de dictione quæ, quod mediocris est, per se habet admirationẽ, sed admotis iis quæ sunt eximia, desinit es-*

ſe admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile eſt, ſed euaneſcunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at ſi contuleris, etiam lacerna conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait.

Saturniæ lemæ.

Κρονικαὶ λῆμαι, id eſt, Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac ſtupidos dicitur: præſertim in eos, qui ætatis vitio deſipiſcunt. Eſt enim lema humor in oculis concretus, unde lippitudo naſcitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λάω, id eſt, uideo & μὴ negatiua particula: quod eiuſmodi lacrymæ craſſæ oculos occupantes uiſui officiant. Ariſtophanes in Pluto,

> Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω: id eſt,
>
> Saturninis animis vere, lippitis ſenſibus ambo.

Gnomas dixit pro lemas, vnde λημῶ Græcis lippio, cæcutioq. ſignificat. Porro Saturnia dicuntur quaſi ſeniles ac veteres: propterea quod κρόνος, id eſt, Saturnus podagroſus, ac ſenex a poetis fingitur, & temporum deus: quaſi χρόνος. καὶ χαῖα uero, id eſt, priſca & antiqua Græci nonnunquam ſtulta nocant. Plato in Euthydemo, ἔχων φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. id eſt, Nugaris, ac ſtultior es quam decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα. & κρόνους nugas, ac deliramenta. Timotheus apud Athenæum lib. 3. Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύων, τὸ παλαιὸν δ' ἦν κρόνος ἄρχων. id eſt, Iuuenis regnat Iupiter. Olim autem principatum tenebat Saturnus. Ariſtophanes in Veſpis:

> Καὶ τοὺς τραγῳδούς φησιν ἀποδείξειν κρόνους
> Τὸν νοῦν. id eſt,
>
> Seſe tragœdos mente Saturnos ait
> Mox redditurum. Idem in Nebulis,
>
> Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε.
> Id eſt,
>
> Et quomodo o ſtulte, & Saturnalia olẽs, et lunaris.

Dionyſodorus in Euthydemo Platonis, Socratem Saturnum vocat, bardum ac ſtupidum ſentiens, οὕτως, inquit, εἶ κρόνος. id eſt, Adeo es Saturnus. Adluſit huc Lucianus in Timone, λημᾷς καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γινόμενα. id eſt, Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrãtur. Atque inibi paullo inferius, καὶ κατ' ὀλίγον κρόνον σε ὦ θεῶν γενναιότατε ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς. id eſt, Et paullatim Saturnum te o deorum præclariſſime reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate deſipientes oſtendit vulgo κρονολήρους appellatos fuiſſe, id eſt, Saturni more delirantes, videlicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo feruntur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in inſula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, ſaxa complexum aurea. Ceterum hunc ſomnum illi accidere ex vinculis in eum uſu arte confectis a Ioue. Aues autem quæ in ſcopuli cacumine verſantur, adſerre illi ambroſiam, vniuerſamq. inſulam mira fragrantia compleri, e rupe, velut e fonte ſcatente: adeſſe dæmones, qui Saturnum obſeruent & inſeruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuiſſe, cum diis atque hominibus imperaret: multaq. de futuris rerum euentibus ex ſe prædicere. Sed maxima, maximisq. de rebus ſic efferunt, vt Saturni ſomnia videantur. Nam quidquid cogitarit Iupiter in animo, id ſomniare Saturnum. Huiuſmodi quædã nugamenta da Saturno commemorantur in hoc libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquitur, nunquid ad hoc adagiũ pertineat, quod Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lacrymam appellant, vt teſtatur idem auctor, commentario de Iſide & Oſiride. Siquidem eſt aqua marina non ſalſa ſolum & amara, ſed craſſior item & impurior reliquis.

Cucurbitas lippis:

Κολοκύνταις λημᾷν, id eſt, Lippire cucurbitas. Ad ſuperiorẽ adagij formã pertinet. Ariſtophanes in Nubibus.

> Νῦν γέ τοι ἤδη καθορᾷς αὐτάς, εἰ μὴ λημᾷς κολοκύνταις.
> Id eſt,
>
> At nunc ipſas plane cernis niſi fors lippis Colocyntis.

κολοκύντας Græci vocant quas nos cucurbitas. Verba ſunt Socratis oſtendentis nubes. hoc eſt, niſi plane nihil vides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ ſunt cucurbitæ.

Ollas lippire.

Χύτραις λημᾶν, Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proxima ſimillima. Lucianus aduerſus ineruditum, & multos coementem libros, χύτραις, inquit, λημῶντες. id eſt, Ollas lippientes. Lacrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium vtrunq. quotiẽs ad animum refertur, fit elegantius & iucundius: veluti ſi quis hominem craſſi iudicij, ac uehementer cæcutientis, & turpiter errantis dicat lippire non lemis, ſed ollis.

Odium agreſte.

Μῖσος ἀγροῖκον, id eſt, Odium agreſte, Atrox odium veteres ſic appellabant, propterea quod ruſtici plerunque μισάνθρωποι ſunt, et acerbius atque implacabilius oderunt. Lucianus contra indoctum, Μῖσος δὲ ἄγριον φασὶ περὶ πάντων ἔχεις ὑπὸ τῆς βδελυρίας. id eſt, Laboras autem agreſti, ſicuti dicitur, omnium odio, propter inſolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem, humanitatemq. Et apud Iureconſultos ciuilis actio diſcernitur a criminali. Deniq. Græci quidquid barbarum, immane, aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον nocant.

Megarenſes neque tertij, neq. quarti.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι, id eſt, Megarenſes neque tertij, neque quarti. Dicebatur olim in homines ſupra modũ ignauos & contemptos, nulloq. honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanus Mneas & Ion, Aeginenſibus, alij Megarenſibus redditum exiſtimant. Narrat itaque Mneas, cum Aeginenſes in Achaia debellaſſent Aetolos, ac decimam pentecontorum cepiſſent ea eſt nauis remigum quinquaginta, hanc Apollini Pythio victoriæ monumentum dedicarunt. Rogabantq. deũ, quinam eſſent Græcorum præſtantiſſimi, arbitrantes futurum, ut ob eam victoriam ipſis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum reſpondit,

> Ἵπποι θεσσαλικαί, λακεδαιμονίαι τε γυναῖκες,
> Ἄνδρες δ' οἱ πίνοντες ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
> Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
> Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου

Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' Αἰγιεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. i.
Thessala equus praestat reliquis, mulierq. Lacaena.
Porro viri potant qui pulchra fluenta Arethusae.
Hos quoq. praeterea, mediae gens incola vincit
Tirynthi, Arcadiaq. bidentibus inclita albis,
Argiui stimuli bellorum, armisq. potentes.
At vos Aegini, neq. tertius accipit ordo,
Nec quartus, neq. bissenus, neq. deniq. vestri
Vlla vsquã ratio est, nusquã numerus ve, locus ve.

Qui scripsit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paullo diuersius, nimirum ad hunc modum,

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαί τε γυναῖκες
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶνδ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι, καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο,
Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenses retulit prouerbium:

-Τὰς δὲ ταλαίνας
Νύμφας ὡς Μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός] *id est,*
Sed veluti Megarensibus accidit olim,
Nymphae infelicis, non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellae amore,
Ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὐδ' ἀριθματοί,
Δύστανοι Μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ. *id est,*
Nostri nec ratio est, numero neq. ponitur vllo,
Extremae sortis veluti quondam Megarenses.

Est & inter amantes ordo, cum hic primus est apud amicam, ille secundus, alius tertius aut quartus. Quẽadmodum & in testamentis est primus, secundus et tertius haeres. Effertur etiam hac forma prouerbium, τῆς Μεγαρέων ἄξιοι μερίδος, *id est, Megarensium parte, seu loco digni. Huc spectat & Homericum illud Iliados β.*

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Nusquam in consiliis, nusquã numeratur in armis,

Refertur ex Euripide:
Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. *id est,*
Formidolosi nullum habent in praelio
Numerum, sed absunt, licet ibi adsint maxime.

Hanc figuram et Latini videntur exprimere. M.Tull. Neminem esse puto, qui modo in aliquo numero sit. hoc est, qui sit alicuius momenti, alicuius precij. Idem Philip. 3. Bomabalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Symposiacis, Τῶν δ' ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ Μεγαρέων οὐδεὶς λόγος. *id est, Atqui meorum ciuium, veluti Megarensium nulla ratio. Idem alias in eodem opere,* Τῶν δὲ Δημοκριτείων εἰδώλων, ὥσπερ Αἰγιέων ἢ Μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς οὐδὲ λόγος. i. *Atqui Democriticarum, inquit, imaginũ, perinde ut Megarensium aut Aeginensium, nullus numerus, neq. respectus. Arbitramur enim & Aristophanem huc leuiter adlusisse cum scribit in Acharnẽsibus,*

Ὡς χρὴ Μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν ἀγορᾷ
Μήτ' ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. *id est,*
Megarensibus nefas manere esset neq.
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neq. continente.

Siquidem excludens Megarenses quattuor locis, nimirum ad illud respexit, οὔτε τέταρτοι. *Quanquã in versibus opinamur, non abesse mendum, videlicet in* μήτ' ἐν γῇ, *nisi forte quarto loco sibi permittit spondeum, quemadmodum permittit anapaestum. Nobis subolet huc & M.Tullium adlusisse, cum in Bruto suo sic loquitur, Duobus igitur summis Crasso & Antonio, L.Philippus proxime accedebat, sed longo interuallo, tamẽ proximus. Itaq. eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neq. secundum tamen neq. tertium dixerim. Nec enim in quadrigis eum secundum numerauerim, aut tertium, qui vix e carceribus exierit, cũ palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum absit a primo, vix vt eodem curriculo esse videatur. Simili forma M.Tull. in Academicis lib. 2. dixit quintae classis Democritum: Quis, inquit, hunc philosophũ non anteponat Cleãthi, Chrysippo, reliquisq. inferioris aetatis, qui mihi cum illo comparati, quintae classis videntur? id est, postremi ordinis. E diuerso primae classis dicuntur, qui ceteris praeferuntur, & nulla classe, qui prorsus contempti. Translatum a classibus, in quas Seruius Tullius rex diuisit populum Romanum pro census modo. Florus epitome 49. dixit vltimae sortis hominem vehementer obscurum. Andriscus, inquit vltimae sortis homo, Persei regis se filium ferens, &c. Item epitome 19. C.Glauciam dixit, vltimae sortis hominem. Hoc fiet lepidius si transferatur ad animi res, veluti si dicas, vltimae sortis ingenium: aut orationem cum aliorum scriptis vix conferendã, extremae classis orationem. Ad hanc pertinet formã, cum dicunt hominem primae notae, postremae notae. & M. Tullius, salutem appellat de meliore nota, salutationem adcuratam. Ad personam accommodauit Catullus,*

-Et quisquis de meliore nota.

Id translatum videtur a negotiatoribus, qui vino aut panno notam adsignant indicantem mercis precium.

Lepus pro carnibus.

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, *id est, Lepus de carnibus, subaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam sui vtilitatẽ in discrimen vocantur. Nam leporem nõ insectamur, quod noceat, sed quod pulpamentum habeat. Est enim animal & esculentum & timidum, atq. inerme, vt natura hominum escis leporem genuisse videatur. Rheginenses autem vulgo lepores dicti sunt, vtpote pauidi ac formidolosi. Effertur etiam ad hunc modum adagium,* ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει, *id est, Lepus pro carnibus currit. De iis, qui magno suo periculo, aut capitis etiam discrimine, atq. ob id acriter decertant. Trãslata metaphora a venatu, in quo lepus quoniam intelligit sese ad necẽ peti, pernicissimo cursu fugit, adeo, vt non raro deficiat, medioq. in cursu exanimetur. Qua de re Plutarchus in commentario De terrestriũ & marinorum animantium prudentia, narrat quiddã haud quaquam indignum quod hoc inseratur loco:* Οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσι, ἐσθίουσι διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα μετ' ἀλλήλων, ...

δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος, ἀναλώσας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες, οὐχ ἅπτονται τῶν κρεῶν, ἀλλ' ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν, χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλοτιμίας ἀγωνιζόμενοι. id est, Porro canes cum leporem insequuntur, si quidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare atq; alacres sanguine sese contaminant, oblinuntq. Quod si lepus desperans de sese, quemadmodum accidit sæpenumero, quidquid habet halitus, id omne quã intentissimo cursu consumpserit, atq. ita defecerit, canes exanimem repertum omnino non attingunt, verũ consistunt mouentes caudam, perinde, quasi non carnium gratia decertarint, sed magis de victoria contenderint. Charon apud Aristophanem in Ranis:

Δοῦλον οὐκ ἄγω
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. id est,
Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adscribit hoc loco Aristophanis interpres, apud Arginusam, seruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, sed pro vita dimicare solere. Idem in Vespis.

Ποιήσω δ' ἀκνίζειν Τὴν καρδίαν
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον Δραμεῖν. id est,

Effecero, vt cor mordeas, cursumq. curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula,

Ἦ λαγὼν ἢ λάμπαδα μᾶλλον ἔδραμες; id est,

Leporem cucurristi, an ne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo, quem scripsit aduersus Epicurum. Παπαὶ ἦν δ' ἐγὼ γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῦ ἀνδρὸς ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν δραμεῖσθαι. id est, Papæ, inquam ridens, in ventrem ipsum viris insultum facturus videris, & ad cursum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in summum discrimen adducturum, quod aduersus voluptatis assertores proposuisset, nec iucunde viui posse secundum Epicurũ. Allusum est ad priscas historias, quæ referunt aliquoties bellum natũ inter populos ob direptas e sacrificiis carnes. Ita Pindarus in Nemeis,

Ἵνα κρεῶν νιν ὕπερ μάχας ἔλασεν. id est,
Vbi pro carnibus pugnas gessit.

Carpathius leporem.

Ὁ Καρπάθιος τὸν λαγών, id est, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui sibi rem noxiam arcesserent. Hinc deductum adagium, quod cum in Carpathiorum insula lepores non essent, illi curarunt importandos alicunde. Verum vbi eius animantis magna vis increuisset, vt est mira fecunditas, fruges insulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœmiam Iulius Pollux, quinto de rerum vocabulis libro. Addit nec in Ithacensium insula nasci lepores, nec in Sicilia fuisse, priusquam Anaxilas Rheginensis eos importasset, vnde victor in Olympiacis, Rheginensium numismati currum insculpsit & leporem. Refert item & interpretatur Aristoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν.

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiscere seu mutire. Sunt qui putent γρύζειν esse vocem suillam edere, deductũ ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunij Corocottæ porcelli, cuius meminit diuus Hieronymus. Aristophanes in Pluto,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε; id est,
Audetis & mutire sceleratissimi?
Idem in eadem fabula,
Ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρύξῃς. id est,
Immo pereas, ne ve quid hiscas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis, Quid gannis? Et in Phormione, Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, quod animal.

PROVERBIALIS videtur & illa figura, Nullum animal, & quod animal. Aristoph. in Pluto,

Πενία γάρ ἐστιν ὦ πόνηρ', ἧς οὐδαμοῦ
Οὐδὲν πέφυκε ζῷον ἐξωλέστερον. id est,
Inopia nanq. est heu miser, qua scilicet
Haud aliud vsquam est animal exitialius
Idem ἐν Νεφέλαις,
Τοῦτο δ' ἔσθ' ὁ τόκος τί θηρίον; id est,
Vsura at ipsa quæso, quæ nam bellua est?

M. Tullius ad Atticum, Terentij vestigium nullum agnoui, Metagenes certe perijt. Fecit iter per possessionem, in qua animal reliquum nullum est. Nec abludit ab hac figura Plinianum illud, Regulus bipedum nequissimus.

Ne musca quidem.

HVIC affinis est & illa prouerbialis hyperbole, Ne musca quidem, qua maximam hominum solitudinem significamus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi musca nulla fœmina est in ædibus. Huc adlusit Vibius Crispus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia.

Quemadmodum scripsit Iuuenalis, cũ rogatus ecquis esset cum Cæsare in conclaui, respondit, Ne muscam quidem intus esse. Ancipiti ioco Domitiani consuetudinem notans, cui mos erat cottidie sibi secretum horariũ captare, nec interim aliud fere agebat, nisi quod muscas captas stylo configeret.

Communis Mercurius.

Κοινὸς ὁ Ἑρμῆς, id est, Communis Mercurius. Lucianus in Votis, Οὐκοῦν τὸ τραχηλότατον τοῦτο, κοινὸς Ἑρμῆς φασί, καὶ ἐς μέσον κατάθες φέρων τὸν πλοῦτον. id est, Itaque quod passim in ore est omnibus, cõmunis, vt aiunt, Mercurius, opesq. in medium allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι· ἀλλ' ἀμουσίᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ τὸν κοινὸν Ἑρμῆν ἐμπολαῖον καὶ ἔμμισθον γεγονέναι. id est, Sed imperitia et inelegantia communem Mercurium, cauponatorem et quæstuosum factum esse. Quidã hinc natam parœmiam arbitrantur quod Mercurius, vt est furtorum auctor ac repertor, primus ostendit, quæ furto parta sint, ea in medium communiter oportere deponere. Alij malunt huc referre, quod Mercurius sit orationis auctor, per quam inter homines omne commercij genus constat: vnde & medius inter superos atq. inferos a poetis fingitur, pariter superis deorum gratus & imis quod sermo animi interpres, summos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Extat super

hac

hac re fabella non illepida Aristidis in 2. lib. quem aduersus Platonem conscripsit, in defensionem Rhetorices. Eam hoc magis libuit adscribere, quod is auctor haudquaquam adhuc vulgo notus est. Νῦν γὰρ αὖ ἀνθρώπων γιγνομένων καὶ τῶν ἄλλων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ ταραχή. οὔτε γὰρ αὐτοῖς σφίσιν ἀρκεῖν, ὅτι χρῷντο. οὐδὲ γὰρ ἦν οὐδὲν τὸ συνάγον, ἀλλ' οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦγον. οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις εἶχον αὐταρκεῖν, πᾶσι γὰρ πάντων ἀπελείποντο, ἄλλοι ἄλλων. τάχει μὲν τῷ πάντων ἀπτέρων, ὅπερ οὖν ὁ ποιητὴς ἔφη τοὺς πυγμαίους πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων συνέβαινε τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων, κατ' ἰσχὺν αὖ πόρρω καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων ὅσων, ὥστ' ἀπώλλυντο σιγῇ. καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ σώματος, οὐ μόνον τῶν κεράτων ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀπελείποντο, οὐδὲν αὐτῶν ὑπάρχειν αὐταρκές. φθειρομένου δὲ οὕτως τοῦ γένους καὶ κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντος, κατιδὼν ὁ Προμηθεὺς ἀεί πως ὢν φιλάνθρωπος ἀνέρχεται πρεσβεύων ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πεμφθείς, οὐδὲ γὰρ πρέσβεις ἦν πω που εἰδέναι, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ Ζεὺς τόν τε Προμηθέα ἀγασθεὶς δίκαια λέγοντος, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὸν ἐλαφρῶς λογισάμενος τὸ πρᾶγμα, τὸν αὑτοῦ παῖδα Ἑρμῆν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν Προμηθεὺς καθάπερ ἐπίσης ἅπασι τὰς τε αἰσθήσεις καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευεν, ὥσπερ θεωρικὸν διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γενναιοτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτους τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκ θεῶν ἐδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ἐν κύκλῳ, κοινωνίας δὲ εὗρον ἀρχὴν. καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησίασαν, τὸ μὲν πρῶτον ὑπαίθριοι, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη λόγῳ νικήσαντες, πόλεις τε κατεσκευάσαντο καὶ διῃρέθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἰς τε συντάξεις κοινωνιῶν, καὶ τοὺς πολέμων ἡγεμόνας νόμους ἔθεντο, καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείαν ἐνείμαντο, καὶ θεοῖς χαριστήρια ἀνάγειν πρῶτας ἀπαρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, αἷς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγος αἱρεῖ, ὅ τε καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν ἐν τούτοις. οὕτως ἄνθρωπος ὀρθὸς μέγας ἐξ ἀδυνάτου καὶ σαθροῦ κατ' ἀρχάς. καὶ πρόσθεν καταφρονούμενος, ὁ ὕστερον πρᾶγμα, κύριος ἐστιν ἐξ ἐκείνου τοῖς ἐν τῇ γῇ τοῦτο ὅ τι βούλεται χρῆσθαι, πρόβλημα ποιησάμενος οὐκ ἄλλο φυλακτήριον τὸν λόγον. καὶ ὁ μὲν δὴ μῦθος οὕτως ἔχέτω τὴν τελευτήν. *Quæ si quis Latine malit, sensum vtcunq. reddemus. In initio cum recens essent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioq. super terram, propterea quod non possent inuicem vti sese. Nec. n. vlla res intercedebat, quæ illos conciliaret: verum qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neq. satis erant idonei, vt reliquis animātibus resisterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaq. in re ab aliis vincebantur. Veluti ab vniuerso genere volucrum celeritate. Vnde factum est, vt quod ait Homerus Pygmæis accidere a gruibus, id tum temporis passim a robustioribus auibus paterentur mortales. Rursum quantum ad vires attinebat, longe superabantur, & a leonibus, & ab apris, & aliis item compluribus. Atq. hunc in modum silentio peribant. Iam vero quo ad munitionem ornatumq. corporis, non cornuis modo, verumetiam cochleis cedebant, neque cuiquam ex ipso suppetebat, quod ad tuendam vitam erat opus. Itaq. cum ad eum modum interiret hominum genus, ac paullatim dilaberetur, Prometheus, vt semper est hominum studiosus, orator ascendit in cælum, mortalium nomine: non ille quidem missus ab eis, neq. enim dum id temporis legatos vllos erat cernere, sed ipse vltroneus abijt. At Iupiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iusta postulare videretur: partim negotio apud sese considerato, filium suum Mercurium iubet ad homines descendere, Rhetoricen secum adducentem. Edixit autem vt eam mortalibus impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, sensus, reliquaq. corporis membra, perinde quasi theatralem pecuniam dispertiens, vt omnes ex æquo Rhetorices essent participes, non aliter, quam oculorum, manuum ac pedū: sed vt præstantissimos quosq., ingenioq. generosissimo & indole pollentissima præditos diligeret, atq. iis demum munus hoc impertiret, vt pariter & suam ipsorum & aliorum incolumitatem tueri possent. Porro postea quam Rhetorica iam ad mortales peruenisset, cum negotium, quod habebāt cum belluis molestissimum, licebat effugere, tum uero desierunt undequaq. inter sese simultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digressiq. de montibus, alij in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem sub dio viuentes: post autem vbi verbis inter se communicassent, & ciuitatem condiderunt, ac distributi sunt: non quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis ac belli duces, sanctisq. legibus, tum principes, tum Reipub. statum instituerunt. Dijs munera cœperunt offerre, primitias auspicantes ab oratione. Quibus nūc quoq. vel maxime gaudere deos consentaneum est, Quandoquidem hac contigit, vt primum esse deos cognosceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt qui initio debilis fuerat atq. inualidus, postea in altum tolleretur: quiq. antea pro nihilo habitus, ac despectus erat, deinceps factus est omniū quæ sunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius esset, non alio propugnaculo sibi parato quam oratione. Atq. hic nobis sit fabulæ finis. Hactenus Aristides. Extat si satis cōmeminimus, fabella non dissimilis apud Platonem in Pratagora.*

Ale luporum catulos.

THEOCRITVS *in Hodœporis.*

Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγωντι.

Pasce canes qui te lanient catulosq. luporum.

Prouerbium est, teste interprete, in eos, qui læduntur ab iis, de quibus bene meriti sint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, κακοὺς ποιῶν εὖ, θρέψαι λύκους. *Malis faciens bene, nutri lupos. Nam plerunq. solet id vsu venire illis, qui catulos luporū enutriunt. Extat super hac re non inelegans Epigramma, quanquam incerto auctore, de oue lupi catulum alente suis vberibus:*

> Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα,
> Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
> Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
> Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. *id est,*
> *Lacto lupum vberibus proprijs nō sponte, sed horsum*
> *Me demens adigit pastor, vt id faciam*

In

In me rursus erit fera postquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officijs.

De canibus autem sumptum est ex Actaonis fabula, a suis ipsius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quod nam sit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re rustica, tractans de canibus alendis. Diligenter, inquit, vt habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad quaerendum cibum ducit, si non dabitur, & a pecore abducet, si non praebebitur. Nisi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquum, vel etiam vt aperiant de Actaeone, atq. in dominum adferant dentes. Idem in Phaebo, citante Nonio. Crede mihi, plures dominos comedere serui, quam canes. Quasi id Actaeon occupasset, & ipse prius suos comedisset, &c. Huc vsq. Varronis relata. Ceterum legimus & leones & dracones nutricijs suis gratiam officij retulisse. Verum nulla est fera tam ingrata, quae sit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris.

Ἐκ πίθου ἀντλεῖν. *i. E dolio haurire, dicebatur olim qui abundaret rebus optatis. Est enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neq. facile sentitur detrimentum, videlicet in tanta copia. Theocritus* ἐν ἐργατίναις,

Ἐκ πίθω ἀντλεῖς δῆλον, ἐγὼ δ' ἔχω οὐδ' ἅλις ὄξος. *i.*
Dolia plena fluunt tibi, sed mihi vix sat aceti est.

Scholiastes admonet prouerbium dici solitum de ijs, quibus adesset benigna rerum copia. Diuitum est habere dolia, pauperes vappam bibunt e lagenis. Nã uini vis quo copiosior est, hoc suauior esse consueuit: vbi paullum est liquoris, celerius vappescit. Admonet & Hesiodus, dimidiato dolio parcendum esse, quod sera sit in fundo parsimonia. Huic simillimum est, quod subinde occurrit apud Chrysostomum, ἐκ πηγῶν, *id est, e fontibus, quotiẽs vberem paratamq. rerum copiam significat M. Tullius in Bruto, dicit eos e dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibunt: quod vinum expressum primum dolijs excipitur, vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vasa. Ipsius verba praestat adscribere: Vt si quis, inquit, phalerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis consulibus natum velit, nec rursus ita vetere, vt Opimium aut Anicium consulem quaerat. Atqui ea nota sunt optima. Credo, sed nimia vetustas non habet eam quam quaerimus suauitatem, nec est iam sane tolerabilis. Num igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? Minime, sed quandam sequatur aetatem. Sic ego istis censuerim, & nouam quasi de musto & lacu feruidã orationem fugiendam, nec illam praeclaram Thucydidis nimis veterem tanquam Anicianam notam persequendam. Hactenus M. Tullius. Nec est alienũ ab hac forma, quod Athenaeus lib. 11. ex Hipponacte citat,* ἐκ πέλλης πίνειν, *id est, e mulctro bibere. Scazontes Hipponactei sic habent,*

Ἐκ πελλίδος πίνοντες, οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν κατέαξε. *id est,*
Mulctro bibentes, nam calix eis deerat,
Quippe hunc minister forte fregerat lapsus.

Vna cum ipso canistro.

Αὐτῷ κανῷ, *id est, Vna cum ipso canistro. Quadrat in eos qui rem intemperãter profundunt, deuorantq. & obliguriunt. Mos enim erat antiquis, vt testatur Didymus, vt coena canistris inferrentur. Citatur apud Zenodotum, Plato,*

Ἀνήρπακας ἅπαξ ἅπαντ' αὐτῷ κανῷ. *id est,*
Ipso canistro cuncta rapuisti simul.

Prius locusta bouem pariet.

PRIVS *locusta bouem pariet,* πρὶν τε ἀττελαβὸς βοῦν τέκῃ. *M. Varro de lingua Latina libro 3. refert ex Ennio versum hunc.*

Atq. prius pariet locusta lucam.

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras, quae apud quercum.

Τὸ παρὰ δρῦν σκότος, *id est, Per tenebras, quae apud quercum: de ingenti ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Aristotelẽ citat auctorem, in politia Samiorũ, Trienensium plurimos a Milesiis occisos fuisse iuxta locum, cui nomen quercus. Vnde receptum, vt Prienensium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quae circa quercum essent, iurarent. Huius historiae simul & adagij meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme sententiam: Cum bellũ esset inter Prienenses et Samios, initio mediocribus damnis inuicem sese afficiebant: deinde iusto praelio commisso, mille Samij a Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesijs, primos quosq. ciuium, ac nobiliss imos simul uno praelio amiserunt. Quo tempore Bias ille sapiens Samum a Prienensibus orator missus, egregiam laudem adeptus est. Post eam itaq. calamitatem atrocem ac miserandam, Prienensium foeminae per tenebras, quae circa quercum erant, obtestari ac deierare coeperunt, quod liberos, parentes, maritos, carissima quaeq. pignora eo loco perdidissent.*

Concupiuit assam farinam.

Ἤρατο ὀπτοῦ ἀλεύρου, *id est, Concupiuit assam farinam. In eum dicebatur, qui domesticam tenuitatem pertaesus, apud alios lautiorem vitam quaesisset. Dictum est autẽ in Platonem qui relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionysium nauigauit, quo fortunam suam redderet lautiorem, quemadmodum interpretantur aemuli. Nã hanc profectionem probro illi datam fuisse, testatur ẽt Aristides in oratione, qua tuetur oratores quattuor, aduersus Platonis calumniam. Et Diogenes, auctore Laertio, cum animaduertisset Platonẽ in opiparo quodam conuiuio, a reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitiosam abstinentiam:* Τί ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις, *i. Quid homo sapiens, cum ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc adpositis non frueris? Ad quod ita Platonem respondisse narrat:* Νὴ τοὺς θεοὺς Διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγενόμην. *id est, Per deos Diogenes, illic plerumq. oleis, atq. id genus cibis vtebar. Ad quod rursum Diogenes,* τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς Συρακούσας; τότε Ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας; *i. Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Nam*

id

id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniscis:

Ἦρατο μὲν καὶ τῆνος ἐμὶν δοκῶ, ὀπτῶ ἀλεύρω. id est,

Nam puto & hic assa correptus amore farinæ.

Porro farinam assam nouam & lautiorem victus rationem vocat, propterea quod priscos illos pulte duntaxat victitasse legimus, videlicet clibano coquẽdi panis vsu nondum reperto. Vnde & Annus ille Aegyptius qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbij iocum abijt, tanquam qui rem nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus. De delicijs coquendi panis, multa recenset Plinius lib. 18. cap. 11.

Batti Silphium.

Βάττου σίλφιον, *id est, Batti Silphium, Græci nouum & rarum quempiam honorem prouerbio vocant. Aristophanes in Pluto,*

-Οὐδ' εἰ δοίης γέ μοι

Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον. id est,

-Nec si mihi donaueris,

Ipsumq. Plutum, ipsumq. Batti Silphium.

Negat se sycophanta quieturum, etiam si præmiũ quã summis magnum detur. Idem in Equitibus,

-Τὸν καυλὸν οἶσθ' ἐκεῖνον

Τοῦ σιλφίου τ' ἄξιον γενόμενον: οἶδα μέντοι. id est,

-Nosti ne stipitem illum

Qui dignus habitus Silphio est? notus quidem est mihi ille.

Interpres diuersam originem adagionis adscribit. Battus a Thera iuxta Cretam insula, profectus, oraculo monitus Apollinis, vel, vt alij tradunt, domestica pulsus seditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficij memores summum honorem habere studerent, donarunt illi Silphium herbam apud illos omniũ pulcherrimam: simulq. numisma ferientes, in cuius altera parte regia facies erat insculpta, altera Silphium, quo fuerat a ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in Republica Cyreneorum. Sed fusius narrat Herodotus in Melpone, addens, apud Libyas regem Battũ appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, significante fore regem. Sunt qui dicunt imaginem fuisse datã: sunt rursum, qui anulum, in quo ciuitas erat expressa, regi Silphium deferens. Porro Silphiũ inter herbas primã gloriã obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & succus pretiosissimus sit. Vnde Ampeliotæ, ea gens quædam est Africæ, Delphis Silphij caulem consecratum suspenderunt, vt auctor est Alexandrides. Hæc ferme adfert in Plutum, nec dissident quæ Suidas memorat. At idem in Equites scribit, silphiũ fruticem esse inamœni odoris, rursus iuxta alios amœni, & ad medicamenta vtilem, cuius vsum primus inuenisse creditur Aristæus Apollinis & Cyrenæ filius, qui & mellis inuenisse traditur. Illud quid sibi velit, nescimus: Aristophanis interpres ait, in altera nomismatis parte insculptam βασιλείαν, *id est, regnum seu regiã si transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonẽ. sic enim habet,* καὶ τοῦ νομίσματος, ἐπὶ μὲν ἑκτέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δ' ἑκτέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. *i. Nomismatis altera parte Ammonem, in altera silphium expresserant. Ammonẽ, vt arbitramur, sentiens Iouem regnorum largitorem, si quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythijs:* Χθονὸς οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας. *id est, Respondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidam putant Silphium laserpitij genus esse.*

Ne malorum memineris.

Μὴ μνησικακήσῃς, *id est, Ne malorum memoriam refrices. Thrasybulus, vbi ciuitatem Atheniensium triginta tyrannorum sæuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret. Quam malorum obliuionem Athenienses* ἀμνηστίαν *vocant. auctor Valerius Maximus libro 4 Rerum memorabiliũ, titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tullius in prima Philippica, his quidem verbis: In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Atheniensiumq. reuocaui vetus exemplum. Græcum etiam verbum vsurpaui, quod tum in sedandis discordijs vsurpauerat ciuitas illa, atq. omnem memoriam discordiarum, obliuione sempiterna delendam censui. Aristophanes in Pluto:*

Μὴ μνησικακήσῃς, εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες. id est,

Mala ne acta refricet, Phyla si capta est tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commentum adscribit. Thrasybulus occupato loco quodam cui nomẽ Phyla, triginta tyrannos sustulit: post vbi arrogãtius quiddam dixisset, audisse μὴ μνησικακήσῃς, *id est, Ne malorum memoriam renoces, idq. dictum in prouerbium abisse. Probus Aemilius refert, post exactos tyrannos Thrasybulum hanc tulisse legem, ne quis de præteritis actis accusaretur aut mulctaretur. ea lex dicta est obliuionis. Idem socios volentes contra legem sæuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmij loco data est corona ex duabus virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens contentus fuit. Admonet adagium, non esse refricandam cõmemoratione præteritorum malorum memoriam. Sũt autem apud Aristophanem verba Mercurij ad Carionem seruum. Plato lib. De legibus 4.* Φράσω δή, οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν. *id est, Dicam certe, non autem quod velim præteritorum malorum memoriam vobis refricare. Sumptum videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic versus, nempe Iliados Z.Θ.T.*

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. i.

Verum hæc acta quidem, mœsti licet ire sinamus.

Hunc tanquam prouerbialem subinde vsurpat Tullius ad Atticum scribens. Eodem spectat & illud eiusdẽ Odysseæ Θ.

-ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται

Δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id est,

-Si dictum est verbum durius vllum,

Id procul abripiant venti per inane procellæ.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας: δεῖ δὲ ἀμνηστίας τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. *id est, Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic vsus prouerbij, si iuxta vulpinum illud consilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria semet affligat, quandoquidem quod factum est, infectum fieri non potest: Lucianus in Caucaso:* Εἰ δὲ τὸ ἀΐδιον τοῦτο φυλάττειν τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν καὶ ἐφ' ὅλον τινα μνήμην διαφυλάττειν, ἄπαγε, οὔτε θεοῖς πρέπον οὔτε ἄλλως βασιλικόν. *id est, Ceterum in posterum diem reponere odium & malorum*

Athenienses victoriam reportarunt, cum alijs quam plurimis interfectis, tum Eurystheo ipso, ab Hylo, siue Iolao Herculis filio perempto, cuius caput amputatū ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Ceterum Athenienses Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes, dicebant, βάλλ' εἰς μακαρίαν, *id est, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium. Primum de his ferebatur, qui sese per virtutem in periculum sponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœptum. Pausanias refert, Macariam esse paludem in Marathone, in qua magna vis Persarum perierit ignoratione viarum in ipsam prolapsa, qua ex re natū videri potest prouerbium. Huc allusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. qui iratus discipulo Macedoni, quod nihil recta faceret,* ἐς μακεδονίαν, *inquit, ex Macaria faciens Macedoniam, simul alludens ad illud prouerbium, Domi non hic Milesia.*

Alabanda fortunatissima.

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, *id est, Alabanda Carū fortunatissima. Stephanus in commentario de vrbibus, tradit Alabandam Cariæ ciuitatem esse conditam a Care, a cuius filio nomen sortita sit. Siquidem is postquam in equestri prælio strēnue nauasset operam, Alabandus est dictus. Cares enim sua lingua Ala vocant equum, Banda victoriam. Eamq. vocem ait Romanis etiam in vsu fuisse. vt bandam victoriam dicerent. Equidem opinamur hinc Germanis durare vocem eam, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Banderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica sibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odysseam Homeri commentarijs, solœcismi genus esse, quod Alabandiacum vocetur: veluti si quis* μὴ *pro* οὐ *ponat, aut apud nos non pro ne, aut quod pro vt. Quādo quidem Homerus quoq. Caras* βαρβαροφώνους *appellat. Iuuenalis in tertia Satyra. Alabandam recenset inter vrbes barbaricis delicijs ac luxu perditas:*

Hic alta Sicyone, ast hic Amidone relicta.
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabādis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentissimam ac florentissimam fuisse, vt prouerbio quoq. locū fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, vbi volemus intelligi fortunam amplā, & vitæ genus voluptarium, quanquam a litteris & virtutis studio alienum. Veluti si dicat aulicus aut negotiator quispiam: Alij se in litteris macerent, alij cū paupertate philosophentur, ἀλάβανδα καρῶν εὐτυχεστάτη. *Itaq. confine fuerit illi, quod alio dictum est loco,* εὐδαίμων ὁ κορίνθιος, *id est, Felix Corinthus. Poterit & per irrisionem vsurpari, veluti si ioceris in quēpiam parum egregium, qui tamen in gente vehementer barbara crassaq. præcellere videatur,* ἀλάβανδα καρῶν, *&c.*

Rubo arefacto præfractior.

Ἀγναμπτότατος βάτος αὖος, *id est, Rigidissimus rubus aridus. Aut* ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, *id est, Rigidior arido rubo. Prouerbialis est cōparatio, in difficilem atq. inexorabilem, ac præfractum, & fuorum, vt vulgo vocant, morum hominem. Quod genus homines Græci vocant* αὐθέκαστοι, *id est, Suo quodam instituto viuentes, expertesq. sensus communis. Refertur adagium a Suida simul & a Zenodoto. Ductum admonet a rubo, qui simulatq. exaruit, rumpi potest, inflecti nequaquā. Vnde & in senes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.*

Tristis scytale.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, *id est, Tristis scytale. De re tristi seriaq. dicebatur, aut de nuntio, qui dolorem adferret. Meminit huius Aristophanes in Lysistrata. Refertur a Diogeniano. Quin Aristophanes grammaticus librum conscripsit* περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, *citaturq. ab Athenæo libro Dipnosophistarum tertio. Plutarchus in conuiuio septem sapientum,* τὴν τῶν αἰτιῶν ἐπίταξιν, ἣν οὗτος ἄλλο, πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείποι. *Aethiopis mādatū istud. quid aliud appelles quam scytalen tristem? M. Tullius ad Atticum: Habes scytalam Laconicam. Quod quidem videtur non absurde, vel ad epistolam perbreuem, vel ad obscurā & arcanis de rebus conscriptam, vel ad solicitam ac tristia nuntiantem ac mandantem accommodari posse. Quid sit autem Scytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Sed ipsius verba præstiterit adscribere: Lacedæmonij autem, inquit, veteres, cum dissimulare & occultare litteras, publice ad imperatores suos missas volebant, ne si ab hostibus exceptæ forent, consilia sua noscerentur, epistolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblongi pari crassamento, eiusdemq. longitudinis, derasi atq. ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur. Alterum domi magistratus cum iure, atq. cum signo habebant. Quando vsus venerat litterarum secretiorum, circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis longum autem quantum rei satis erat complicabant, volumine rotundo, ac simplici, ita vt oræ adiunctæ vndiq. & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Litteras deinde in eo loro per transuersas iuncturarum oras, versibus ab imo ad summum proficiscentibus, inscribebant. Id lorum litteris ita perscriptis reuolutum ex surculo, imperatori commentiillius conscio mittebant. Reuolutio autem lori litteras truncas atq. mutilas reddebat, membraq. earum & apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manibus hostium inciderat, nihil quidquam coniectari ex eo loro quibat. Sed vbi ille, ad quem erat missum acceperat, surculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde vt debere fieri sciebat, circumplicabat, atq. littera per ambitum eundem surculi coalescentes, rursum coibant, integramq. & incorruptam epistolam et facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ Lacedæmonij* σκυτάλην, *id est, loricatum surculum appellāt. Hactenus A. Gellius. Meminit huiusce rei Plutarchus in Lysandro: cui Pharnabazus rex supposititia scytala imposuit. Suidas eadem ferme refert, quæ Gellius de scytala. Strab. Geographiæ lib. 1. hyperbolam hanc quoq. commemorat, Ager angustior est, quam scytala Laconica.*

Hirundinum musea.

Χελιδόνων μουσεῖα, *id est, Hirundinum musea. Aristophanes in Ranis,*

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα,
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id est,
Sunt ista folia, & stulta blateramina,
Musea hirundinum, artis ac subuersio.

Interpres admonet, prouerbiũ esse in impendio loquaces, & obstreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre, quam voluptatis. Est enim hæc auis minime canora sed molesto quodam stridore. Unde apud Pythagoricos loquacitatis symbolũ esse meruit, cum vetant ne quis hirundinem sub eodẽ habeat tecto. Apte dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis quam eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Lusciniæ nugis insidentes.

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id est, *Lusciniæ nugis insidentes. Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodice suo studio delectentur. Quod genus sunt poetæ potissimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam transtulit, Metuo, inquit, ne lusciniolæ defuerit cantio. Quamquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro* λόχμαις *dictum sit* λέσχαις. *Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, vt narrat Plin lib. 10. cap. 29. diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermissionem canit, densante se frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tãta vox in tam paruo corpusculo, tam pertinax spiritus, deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longũ, nũc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato, interdum & secum ipsa murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac nequis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus & non idem omnibus sed sui cuiq. Certant inter se, palamq. animosa contentio est. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente quam cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusq. quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusq. reticent. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Hæc & alia nonnulla de lusciniarum cantu refert Plinius, quo diximus loco.*

Asinus portans mysteria.

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id est, *Asinus portans mysteria. In eũ dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam versabatur. Veluti, si quis ignarus litterarum, bibliothecæ præfectus esset. Aristophanes in Ranis,*
Νὴ τὸν Δί' ἐγὼ γοῦν ὄνος ἄγω μυστήρια.
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id est,
Ita per Iouem sum asinus vehens mysteria.
Verum ista non iam sustinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagiũ, quod olim quibus ad peragenda sacra Eleusinia opus erat, asino imposita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorũ opera alijs duntaxat est vsui, cum ad ipsos præter molestiam nihil interim redeat. Veluti si quis cibos alius gestet, quibus ipsi non liceat vesci. Huc adlusisse videtur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem deam circumferẽtem. Suidas adscribit Dæmonem ad lapidem molarem referre quem Græci ὄνον *appellãt, propterea quod in sacris, molis frumentarijs coronas imponere cõsueuerint. Itaq. torquebitur eleganter in eos, quibus immerentibus honos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulum, pileum & anulus, aliaq. id genus insignia tribuuntur.*

Iterum tranquillitatem video.

Αὖθις αὖ γαλῆν ὁρῶ, id est, *rursum denuo tranquillitatem aspicio. Aristophanis interpres prouerbium esse scribit, quo nos significamus e malis emergere, fortuna in melius commutata. A nauigãtibus ducta metaphora, quibus conquiescente procella, grata solet esse trãquillitas. Aristophanes in Ranis,*
Ἔξεστι δ' ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν ὁρῶ. id est,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab vndis, rursus iterum conspicor.

Hegelochus erat histrio quispiam tragœdiarũ, ne quẽ vox ignota remoretur. Notat autem obiter Aristophanes Euripidis ταυτὸ λέγειν, *apud quem hic versus est in Oreste,*
Αὖθις αὖ γαλῆν ὁρῶ.

Quam eandem irrisit etiam Stratis. Quamquam videtur & adlusio subesse in Græcanicis uerbis γαλῆν ὁρῶ, *id est, felem video, &* γαλήν' ὁρῶ, *id est, tranquilla video. Atqui uicissim Euripides apud eũ comicũ Aeschylum taxat, qui bis idem dixerit, in hisce versibus,*
Δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησι, καὶ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει κάρδοπον. id est,
Sapiens bis idem est nobis locutus Aeschylus.
Ad terram enim, inquit, venio & accedo. velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat suo:
Mactram aut canistrum, si libet, mihi commoda.
Pindarus in Isthmijs,
Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος.
Id est,
Sed nunc Neptunus mihi tranquillitatem præbuit ex tempestate.

Septennis cum sit, nondum edidit dentes.

Ἑπτέτης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσε, id est, *Cum sit septem natus annos, nondum tamen dentes produxit. Aristophanis interpres admonet prouerbio dici solere. Quadrare videtur in eum, qui natu grandis, tamen adhuc quasi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc auctoritatis, aut honoris sit assecutus. Metaphora mutuo sumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis septimum, omnes dentes soleant enasci. Aristophanes in Ranis,*
Σκώψωμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτερας. id est,
Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Vbi poeta captans iocãdi occasionẽ, pro ὀδόντας, φράτερας

neque, mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quē piam, qui morem Atheniensiū neglexerat, apud quos hospes septem annos in ea versatus ciuitate, in ciuium numerum adscriptus, iam velut in cognationē ac ius illorum adsciscebatur.

De pulchro ligno vel strangulare.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου καὶ ἀπάγξασθαι, *id est, De pulchro ligno et strangulari conuenit. Admonet paroemia, calamitatē tolerabiliorem esse, si cum honestate fuerit coniuncta, & dedecore vacauerit. Aristophanes in Ranis ad prouerbium alludens,*

> ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου
> Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. *id est,*
> *– Digno si quid e ligno rei*
> *Perferetis ferre cordatis videbimini viris.*

Quasi minus miserum sit suspendium, si ex arbore pendeat insigni. Circumfertur huic simillimum prouerbium etiam hodie apud nostrates: Si demergēdus sim, in aqua pura me demergam: hoc est, si pereundum est, honesta morte perire satius. Potest referri & ad eos, qui vincuntur quidem, sed a victore tam insigni, vt honestius et optabilius videatur sic vinci, quā alios quosdam vicisse. Vnde est Vergilianum illud:

> *Aeneae magni dextra cadis.*

Et apud Ouidium, Aiax pudendum sibi putat cū Vlysse vel certasse, etiam si victor discesserit:

> *– Mecum, inquit, certasse feretur.*

Item apud Homerum Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles,

> Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος,
> Τῷ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε,
> Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. *id est,*
> *O si me necet, huc qui egit fortissimus Hector,*
> *Tum grauis grauī victus virtute perirem.*
> *Nunc me fata volunt obscura morte perire.*

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non dissimili sensu dixit καλὸν πῆμα, *id est, pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis sibi parauit exitiū.*

Non Chius, sed Cius.

DIDYMVS *prouerbium subesse putat in his Aristophanis verbis,* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος: *id est, Nō Chius, sed Cius, propter vulgato scommate notatam gentis inconstantiam ac volubilitatem, pro temporis ratione commutantis institutum, ac idem ad fortunae commoditatem accōmodātis. Aristophanis carmina e Ranis sunt haec, in Theramenem:*

> Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος. *id est,*
> *Euolauit e malis, haud Chius, sed Cius.*

Quāquam hoc loco Aristarchus Cous legit, non Cius. Theramenes enim Cous fuisse dicitur. Fortassis allusū ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi discipulus. Huius mentionem facit et Lucianus in Amoribus, ὥστε ἔγωγε καὶ αὐτὸς εὐξαίμην ἄν, εἰ δυνατὸν ἦν, Θηραμένους κόθορνος γενέσθαι. *id est, Itaque & ipse quoque, si fieri possit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Nisi forte allusum est ad vocum affinitatē, cum res longe discrepet. Nam Chij male audiebant ob mores effeminatos, cum Cij nec tibicinas, nec meretrices reciperēt in ciuitatē, vt indicat Athenaeus lib. 13. Itaque qui paulo ante nugator, mox veluti alius sumat vultum tetricum, in hunc recte dicetur:* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος. *Aristarchus qui legit Cous, videtur ad taxillorum lusum spectasse, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat sex, Chius vnum duntaxat: Itaque Cous felicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenen nunquam infeliciter cōsuluisse. Eupolis qui legit Cius, putat Theramenem adscitum in Ciorum ciuitatem, cum natus esset. Cous Didymus tamen effert prouerbium* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῷος, *vt mutatio nominis indicet hominis versatile ingenium ac tempori seruiens, semper ad potiorem partem sese accommodantis. Huiusmodi ferme referuntur in Commentariis eius fabulae. Porro de cothurno diximus alibi.*

Extra oleas.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαῶν φέρεται. *id est, Extra oleas fertur, vbi quis terminos praescriptos transgreditur, aut aliena, nec ad rem pertinentia facit, dicit ve. Aristophanes in Ranis:*

> Μὴ σ' ὁ θυμὸς ἁρπάσας
> Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν. *id est,*
> *Ira ne te concitum rapiat extra oliuas.*

Interpres adagium hinc natum ait: Stadia in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per seriem positis, vtrinque sepiebantur, quas praeterire non licebat: proinde qui praeteriisset oleas, extra stadium currere videbatur.

Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς, *id est, Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus. In temulentum & lurconem apte torquebitur, quique obligurito re redactus sit ad inopiam. Aristophanes in Equitibus:*

> Ὥσπερ Κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλώς.

Id est, Quemadmodum Connas coronam quidem gestans aridam, verum siti perditus. Taxat autem Cratinum comicum tanquam ebriosum ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianū,

> Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. *i.*
> *Vir Delphus cum portet serta, siti exanimatur.*

Natum est a moribus Connae cuiusdam. Is primū erat tibicen vinosus, atque in conuiuijs assidue coronatus potabat. Nam priscis mos erat in compotationibus coronas gestare. Deinde e tibicine factus est Olympionices, atque in Olympijs saepe victor coronam tulit, vnde Cratinus eum πολυστέφανον *vocat. Alioqui pauperrimus, neque tantillo ditior factus fuit victorijs. Nihil enim habuisse fertur, praeter oleastrum.*

Aphya in ignem.

Ἀφύη εἰς πῦρ, *id est, Aphya ad ignem. Prouerbium in ea, quae celeriter intereunt, aut absumuntur, siue quae facile ac statim conficiuntur. Nam Aphya piscis genus candidum, molle ac tenerum, quod admotum igni protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot aphyas dictas indicat Athenaeus lib. 13. quod essent candidae, graciles, & oculis praegrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur & illud apud Graecos,* ἀφύων τιμὴ ἔλαιον, *id est, Aphyarum honor oleum: ac protinus vt contigerunt oleum feruens, iam decocta sunt, adeo vt ilico cū*

oleo stridãt, statimq. percoctæ tollantur e patella. Hũc piscem Suidas scribit etiam ἀφρὸν, id est, spumam appellari, propter candorem, & ἐγγραυλιν, complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibusdam & ἀφρίτιν dici, nimirum a spuma, & ob id Veneri sacrum, quod eam poetarum fabulæ gignant e spuma maris. Idem eorum quæ supra diximus Clearchum adducit auctorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, ἡ ἀφύη πῦρ εἶδεν, id est, Aphya vidit ignem. Quasi vidisse modo sufficiat ad decoctionem. Itaq. si puella iã nubilis statim sponso viso incalescat, conueniet ἡ ἀφύη πῦρ εἶδεν. Nõ dissimile ei quod alibi recensuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equum in planiciem.

Boliti pœnam.

Βολίτου δίκην, id est, Boliti pœnam: dicunt, vbi quis de re friuola nihiliq plectitur. Bolitus autem Græcis significat stercus quoduis, sed proprie bubulum. Porro Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiam iis, qui bubulum stercus furto sustulissent. Huc adlusit Aristophanes in Equitibus,

> Τοῖς βολίτοις ὀλεῖ σε. id est,
> Bubulis stercoribus victus.

Hesychius putat Græcis idem βόλβιτον & βόλιτον, nisi quod prius illud Ionum sit peculiare, idem indicat etymologus. Sic autem appellari bouis excrementa, quod liquidiora sint quam ceterorum animantium: citat autem & Hipponactem, qui βολίτου κατηγυρίην dixerit fœminam opinamur extreme contemptã. Et βολίτινον velut e bubulo stercore conflatũ. Cynulcus apud Athenæum lib. 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id est, Sed e bubulo stercore conflatum habens alterum crus. In Phrysiorum agris videre est domos bolitinis parietibus, in aliis bubulum stercus ad ignis materiam siccari. Quin & hodie nostrates, quẽ insigniter cõtemnũt, βόλιτον appellant.

Haud unquam arcet ostium.

Οὐδέποτ' ἴσχει ἡ θύρα. id est, Haud vnquam arcet ostium. Interpres Aristophanis parœmiã admonet esse de iis, qui impendio sunt hospitales, quorum fores semper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia, cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur vel ad credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus, vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo.

Ἀεί τις ἐν Κύδωνος, id est, Sẽper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quispiam erat, adeo insignis hospitalitate, vt eitam prouerbio locũ fecerit. Refertur a Suida pariter & a Zenodoto, neq.non ab Aristophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quotiens simpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen plu sculum bebebunt Veneris, si ad animum deflectantur: veluti si quis admoneat pium hominem, ne sinat animum suum quibuslibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi.

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id est, Summis vnguis. Metaphora pro uerbialis in eos qui audins auscultant. Nam u solent semet in summos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων, id est, Summis ingrediens pedum vnguibus, in fastuosos. Refertur adagium ab Aristophanis interprete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatq. huc adlusisse poetam, cum ait,

> Εὐθὺς διὰ τοὺς φαύλους ἀκροῖν τῶν ὀνύχων ἐφέστατε. id est,
> Simis natib' mox resideris, animos addẽte corona.

Id est, Efferimini, vobisq. placetis.

Haud impune uindemiam facies.

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id est, Haud impune vindemiam facies. In eos competet, qui nullo seruante, impune decerpunt vuas. Aristophanes in Vespis: Ἀλλ' οὐκ ἐρήμας αὐτὸ οὕτω ῥαδίως τρυγήσετε. id est. At ne existimetis nos adeo facile atq. impune vindemiam facturos. Nã ἐρήμας Græci fieri dicunt, quod fit nullo prohibẽte, nulloq. obsistente. Cõfine est illi, quod alio referemus loco:

> Γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
> Est dulce pomum, verum vbi custos abest.

Solent enim vitibus & pomariis adhiberi custodes, præsertim autumno, cum iam maturi fœtus furem inuitant. Itidem dicunt, ἐρήμην κατηγορεῖν, καὶ ἐρήμην δίκην γράφειν, & ἐρήμην νικᾶν, & ἐρήμην κρίνειν ἀκατακρίνειν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens est in tergoribus.

Ὁ νοῦς ἦν ἐν τοῖς σκύτεσιν, i. Animus est in tergoribus; de solicitis dictitari solitum, quiq. malum aliquod imminens timere videntur. Aristophanes in comœdia, cui titulus Pax,

> Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
> Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. id est,
> Peccauimus quidem ista, sed veniam dabis,
> Tum nanq. noster animus in coriis erat.

Metaphora sumpta est, vel a loris, quibus cæduntur serui. Nam hæc e bubulis tergoribus secantur. Vnde Plautinum ænigma: Vbi viuos homines mortui incursant boues: vel a clipeis, qui bubulo corio solent obduci. Proinde congruet vel in eos, qui flagra metuũt: vel in hos, quos belli impendentis metus habet solicitos. Non dissimile Terentianum illud ex Eunucho: Iamdudum animus est in patinis. Item illud Aristophanicũ in Vespis de homine litium auido,

> Ὁ νοῦς δὲ πέτεται νύκτωρ περὶ τὴν κλεψύδραν. id est,
> At volat animos nocte circa clepsydram.

Breuiter quacũq. in re sumus intẽti, in ea dicimur esse.

Σκύτη βλέπει.

Σκύτη βλέπει, id est, Vt verbo verbum reddatur. Tergora tuetur. Confine proximo, quo significabant quempiam præ se ferentem vultu, quod mali quippiam instare suspicaretur, idq. coniecturis aliquibus colligeret: veluti si quis conspectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quod his integantur clipei. Citatur Adagiũ ex Eupolidis fabula, cui titulus Chrysogenes:

> Ἀτεχνῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον σκύτη βλέπει. id est,
> Plane quod aiunt obtuetur tergora.

Fortasse nec illud absurdum fuerit, hinc natum prouerbium dicere, quod in clipeis barbaricæ quæpiã & horrendæ facies depingi, sculpi ve solẽt barbarorũ, aut Cyclopũ, aut beluarũ etiã, vt eam ob caussam qui truculẽto essent vultu, σκύτη βλέπειν dicerẽtur. Athenæus lib. tre-

tredecimo: Ὃς οὐδὲν σε βελτίω ποιήσας τοὺς δὲ ... σκύτη βλέπειν. *id est, Qui nihilo te fecit emendatiorem, tantumq. docuit toruum obtueri. Sentit enim, discipulum a philosopho nil aliud didicisse, quam supercilium & vultus truculentiam. Quamquam hoc adagium in sua duntaxat lingua gratiam habere potest. Aristophanes in Vespis,*

Ἐγὼ τὸ τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. *id est,*
Ego hoc quidem saxo die, te tergora obtueri.

Cochleare crescet.

Δαὶδ' αὔξει. *id est, Cochleare crescet. Chrysippus apud Zenodotum & Aristophanis interpretem ait, hanc pa roemiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam, Nam cochleare & pusillum est & contortum: Aristophanes in Equitibus,*

Σκεύη δύο χρηστὰ, ... καὶ τορύνη. *id est,*
Duo vtilia vasa, cochleare & toryna,
Est autem toryna, qua mouetur olla.

Connæ calculus.

Κόννου ψῆφος, *id est, Connæ calculus, in hominem, aut rem nihili, nulliusq. momenti. Prouerbium manauit a Conna quopiam citharœdo, siue, vt quidam volunt, tyristâ ex eorum numero, qui citra vocem organo canebant. Sunt qui dicant, Connam fuisse quendam extremæ sortis hominem, qui deuorato patrimonio pauperrimus factus. Callistratus apud Aristophanis interpretem ad hunc modum effert parœmiam, κόννου θρῖον, id est, Connæ ficulneum folium, quod eo lusitare sit solitus Aristophanes in Fucis,*

Σὲ μὲν ἡγοῦνται Κόννου ψῆφον. *id est,*
Te quidem Connæ suffragium existimant: hoc est, nihili ducunt.

Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, *id est, Idem arbustum non alit duos erithacos, Zenodotus auctor est, hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Sed videtur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem Erithacus, auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc Syluiam, nunc rubeculam interpretatur. Thomas magister ait a quibusdam ἐρίθακον vocari, ab aliis ἐριθακὸν, a plerisq. ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc adlusit adagium in Vespis,*

Οὐ γὰρ οἷόν τ' ...
Τρέφειν ποτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. *id est,*
Non enim fieri potest
Fures vt vnquam saltus alat vnus duos.

Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander Magnus: Mundum non capere duos soles.

Pedibus ingredior, natare enim non didici.

Πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. *id est,*
Ambulo pedes, nandi imperitus scilicet.

Prouerbialis senarius, in eum qui maiorum rerũ imperitus minutioribus negotiis sese exercet. Aut qui propter imperitiam priuatus & humilis viuit: aut qui sese necessario confert ad aliud genus, quandoquidẽ ad illud aut illud nequaquam est idoneus: veluti si quis negotiator fiat, ad litteras indocilis. Refertur huic adsimilis versus:

Πεζῇ βαδίζω, οὐκ ἐπίσταμαι σκάπτειν, *id est,*
Fodere imperitus pedibus ambulo meis.

Apud Aristophanem in Auibus sycophanta similiter excusat suam professionem: τί γὰρ πάθω, σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι, *id est, Quid quæso facerem, quando fodere nescio.* σκάπτειν ἀδύναμαι. *Fossionem enim pro quauis opera mercennaria posuit. Aristophanes in Vespis,*

Σύγγνωθι, κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. *id est,*
Ignosce, aeq. enim canere doctus est cheli.

Nimirum adludens ad vulgatum adagium, perinde quasi dicat: Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Item in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. *id est,*
Ne musicam quidem scio.

Vna domus non alit duos canes.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τοὺς δύο κύνας, *id est, Eadem domus nõ bene canes alit duos. Prouerbio iactatus senarius in eos, inter quos parũ cõuenit propter idẽ lucrũ, quod communiter expetunt. Sic idem munus, non fert duos ambitiosos, quorũ vterq. conetur tenere primas. Refertur ab Aristophanis interprete.*

Vallus vitem decepit.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, *id est, Vallus vitem decepit. Vbi quispiam ab eo fallitur aut læditur a quo pẽdebat, cuiusq. fidei nitebatur. Traducta a Vallis, quibus alligatæ fulciuntur vites. Fit autem interdum, vt illi radicibus actis, ramis ac frondibus suis vitem strã gulent, aut prostrati palmitem secum trahant. Aristophanes in Vespis,*

Εἶτά μ' ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον; *id est,*
Ita ne circumuenit ipse vincam palus suum?

Trepidat in morem galli cuiuspiam.

Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ, *id est, Trepidat tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & commotum aut etiã pauitantem: opportune dicetur.* πτήσσειν *enim Græcis fugitare significat, atq. expauescere, peculiariter autẽ de auibus dicitur. Aristophanes in Vespis,*

Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ, *id est,*
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Atheniẽsis tragœdiarũ scriptor, quẽ Atheniẽses mille drachmis mulctarunt, quod Milesiorũ exscidiũ tragœdia complexus esset. Quod quidem non adscripturi eramus inter adagia, nisi cõmentarius Aristophanis hoc nominatim pro uerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cũ antea fuisset ferox & insolens ex Socratis familiaritate, cuius singularem integritatem suspiciebat, cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat autẽ hunc senarium e poeta quopiam.

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὥς, κλίνας τὸ πτερόν.
Pauidus refugit, more gallinacei,
Cum victus alas ille summittit suas.

Meminit huius et in vita Pelopidæ. Certamẽ autẽ gallorũ apud veteres solenniter ac publicitus exhibebatur. Ceterũ, quamquã animal natura pugnax est, tamẽ gallus vbi se sentit imparem in conflictu, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus.

Non magis parcemus quam lupis,

Οὐ φεισόμεσθα μᾶλλον ἢ λύκων, *id est, Haud magis parcemus ac lupis. Aristophanis interpres prouerbialem figuram esse admonet, inde natam, quod antiquitus lex ad artificiendos lupos etiã præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemisset huic talentum: qui adultum occidisset, duo talenta dabantur, Vnde et Apollinẽ,* λύκιον καὶ λυκοκτόνον *cognominarũt. Aristoph. in Auibus*

> Φεισόμεσθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων; *id est,*
> *Quid enim hic magis parcemus, atq. ipsis lupis?*

Nisi si qua vidit auis.

Πλὴν εἴ τις ὄρνις, *id est, Nisi si qua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Aristophanes in Auibus:*

> Οὐδεὶς οἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴ τις ἄρ᾽ ὄρνις. i.
> *Nemo meum vidit thesaurũ, nisi forsan si qua auis vsquam.*

Suidas etiã hunc versiculum citat ex Aristophane,

> Οὐδείς με ὁρᾷ πλὴν ὁ παραπέτομενος ὄρνις,
> *Nemo me contuetur, nisi prætervolans auis.*

Perdicis crura.

Πέρδικος σκέλη *i. Perdicis tibia. Perdix campo quispiam erat claudus, ab Aristophane locis aliquot notatus, vnde & in prouerbium abiit. Cuius mẽtionẽ fecit Aristophanes grãmaticus in prouerbiis orationis solutæ. Dicebatur in crura gracilia distortaq. Refertur a Suida,* περδίκειος πούς, *i. Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athenæum in 1. libri fragmentis.*

> Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ περδίκειον σκέλος.
> Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντα τις δότω, *id est,*
> *Infunde bibere, & crura perdicis mihi.*
> *Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.*

Verũ haud videtur hoc ad prouerbiũ admodũ facere.

Tolle calcar.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, *id est, Tolle calcar vltoriũ. Extat adagium in Aristophanis Auibus:*

> -Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχει.
> *-Tolle calcar si pugnas.*

In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuo sumpta metaphora a gallis pugnã inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum; quanquam auctore Aristotele libro De animalibus secundo, cap. 12. natura calcar addidit ex auium genere iis, quæ ob corporis molem sint ad uolatum minus idoneæ. Cuiusmodi sunt galli. Id confirmat Plinius libro decimo: Et regnum, inquit, in quacunq. sunt domo exercent: dimicatione paritur hoc quoq. inter ipsos, velut ideo tela adnata cruribus suis intelligentes: nec finis, sæpe commorientibus.

Minus habet mentis, quam Dithyramborum poetæ,

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα, *id est,*

> *Minus sapis scriptoribus Dithyrambicis.*

In stupidos ac furiosos torquetur. Adagium annotatur ab Aristophanis interprete in Auibus. Sumptum a poetis Dithyrambicis, qui Baccho afflati furebant, vnde & Horatius,

> *Aut insanit homo, aut versus facit.*

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Seu, inquit, per audaces noua dithyrambos verba deuoluit, numerisq. fertur lege solutis. Philostratus in Sophistis immoderatam in dicendo vehementiam ac grãditatem aliquotiẽs appellat τὸ διθυραμβῶδες, *eosq. dicit* ἐκβακχεύειν καὶ ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa scutica.

Κερκυραία μάστιξ, *id est, Cercyræum flagrum. De re supervacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea, quibus ornatus additur neutiquã decorus aut congruus. Cercyræis quoniam crebris seditionibus agitabantur, mos erat gestare flagra ingentia, ansis eburneis exornata. Quidam aiunt, ea duplicia fuisse. Itaq. in prouerbium abierunt. Auctor interpres Aristophanis in Aues. Lycurgus rhetor cum ob immodicam linguæ libertatem e cõcione eijceretur, exclamauit,* ὦ Κερκυραία μάστιξ ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, *id est, o Cercyræa scutica, quam multa vales talenta. Notans populum inutilem, magno tamen alendum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.*

Larus.

Κέπφος λάρος, *id est, Cepphus larus. In garrulum ac vecordem dicebatur, præcipue qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obijcitur spuma primũ longiore interuallo. Deinde propius propiusq. Postremo manibus gestãtes exhibent. Larus itaq. cibi auiditate captus cõprehenditur. Aristoph. vtitur in Pluto, Interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem Larum vocat, quod furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede seruientibus* σαυτῷ δὲ παρακελεύου θαρρεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ δόξειε, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον παραχανὼν τὸ δέλεαρ, *id est, Sumpta vero fiducia, venationem aggredere, si videtur, Lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus lib. Dipnosophistarum 10. indicat autem hanc Herculi attributam a priscis, quod & ille fuerit* ἀδηφάγος, *atq. itidem,* βουφάγος *esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus, id quod omnium libri testantur, quicunq. vel apud Græcos, vel apud Latinos scripserunt de hoc genere. Proinde congruet & in obsonatores, quod Larus auis piscium sit appetens,*

Cepphus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, *id est, Larus parturit. Dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, deinde nihil promissis dignum præstarent. Est enim Larus auis, multa plumarum copia circũtecta, ceterum carnibus exiguus: pariens autem vociferatur. Recensetur adagium ab Aristophanis interprete, in comœdia cui titulus, Pax. Confine est illi:*

> *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

Canis festinans cæcos parit catulos.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, *i. Canis festinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui nimio festinãdi studio rem parum absolutã edunt, vt si quis operis parũ elimati*

nati præcipites editio nem. Hinc natum, quod canis quia celerius pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos edit. Aristoteles libro De generatione animalium quarto demonstrat, id potissimum euenire in animantibus, quæ multifidis sunt pedibus, et numerosum alunt fœtum, vt vulpes, vrsa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos, quædā etiam informes adhuc adunt. In causa putat quod cum corporis humor non sufficiat alendo tam numeroso fœtui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro quem conscripsit de semine, ... id est, Canes uero etiam prouerbio iactatum est, ob festinationem cæca parere: quamquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici quam cæcos, cum talpæ proprie cæcæ dicantur. Animantia quæ fœtus adunt cæcos, ... uocantur Græcis, quasi Latina dicas cæcipara. Adludit ad paræmium Aristophanes in Pace:

Η ...... τίκτει.

Cæca paris properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant quid sit Acalanthis: alij putant nomen insignis canis, deductum ...... id est, quod placide currat. Sunt rursus qui suspicentur auem esse. ...... autem tintinabulum est, quo in ædibus magnatum, & hoc in collegiis, cō uocantur familiares ad officium. Alij suspicantur dictum ...... id est, à blandiendo, quod notis blandiens canis, allatrat hospites. Sic diuinant Aristophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

In canis podicem inspicere.

Aristophanes ......

Τ...... id est,

Canis quidem hunc inspicere iussi podicem.

Interpres admonet vulgo dici solere in cæcutientes, adscribens & hunc trochaicum:

Ε...... id est,

In canis despicere podicem, triūmq. vulpium. Adlusit eodem & in Acharnensibus. ...... i. Obscænius est, quā vt vertere libeat. Has profecto nugas pigeret adscribere, ni pro positum esset operi suscepto per omnia satisfacere, ...

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci.

THEOCRITVS *in Syracusiis, tentando atque experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali significans,*

Ε...... inquit, ...

Κ...... id est,

Tentando ad Troiam uenere Pelasgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vsus.

Deum sequere.

PLVTARCHVS *in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter septem Græciæ sapientum oracula celebratur, ..., id est, Sequere deum. Putat hunc esse sensum: Obtempera rationi. Quasi cuiq. debeat oraculum esse, quidquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Vergil. dixit,*

--An cuiq. deus sua dira cupido.

Cui uersus ille Græcis celebratus adstipulatur,

Ο ...... id est,

Inest enim suus cuiq. animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum,

Ο ...... id est,

Nam noster animus numen est...

Et consimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticensis. Sumptum videtur ex Homerica Iliadis libro 1. vbi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Ο...... id est,

Qui diis paruerit, proni huius vota recepitant. Apud eundem est hoc hemistichium non uno loco positum, ..., id est, Quin & diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ... id est, Sine igitur ô Crito & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio commemorat inter præcepta ueterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata. Quaq. sunt inquit, vetera præcepta sapientum, qui iubent tempori parere, et sequi deum, & se noscere, & nihil nimis.

Lingua quo vadis?

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ, ... id est, Lingua quo vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo subuersura. *Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Doces linguam plurimum vtilitatis adferre mortalibus, & eandem rursum plurimam adferre perniciem, tametsi membrum corporis sit perquam exiguū. Bias, referente Plutarcho in libello De audiendo, rursum in alio De loquacitate, Amasidi Aegyptiorū tyranno iubenti, vt sibi quod esset in victima, quo in ad illum miserat, carnibus & optimum & pessimum mitteret, linguam rejectam misit, innuens huius vsum esse præcipuum, siue prodesse cupias, siue nocere.*

Ollas ostentare.

Χύτρας ἐπιδεικνύναι, *id est, Ollas ostentare, est rem per se ridiculam ac sordidam, perinde vt maximam efferre. Plutarchus in libello De auscultando, taxans sophistas, quibus mos erat ......, id est, infames materias verborum fucis exornare, cum uomitum, febrim, Busiridem, atque id genus alia laudant, ... inquit, χύτρας ἐπιδεικνύουσι, id est, Ac per Iouem ollas ostentantes. Non quod prorsus improbandū sit, si quis vel exercendi vel laxandi ingenij gratia, ludat nonnumquam in huiusmodi argumentis, modo iocus sic eruditus, & cum voluptate misceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere verum, quid uetat? Immo fit, vt citra offensam & gratius irrepat in animos mortalium veritas huiusmodi lenociniis commendata: adeo, vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Aesopi fabellas tetricis illis et e calo delapsis Stoicorum dogmatis anteponere. Lusit & ipse Plutarchus in Gryllo, festiniter sane, sed ita tamē, vt philosophum iocari, non scurram, possis, agnoscere. Ergo prouerbium afsine fuerit illi, quod alibi dictum est, ..., id est, Ollam narregas.*

Puer glaciem.

Ο...... *id est, Puer glaciem. Dicebatur in eos, qui cum retinere quippiam non possint, nolunt tamen amittere. Velut si quis magistratum recuset depone-*

re, cui gerendo sit impar, aut a munere nolit absolui, quod tueri tamen non possit. Competet & in eos, qui sponte nolint a se amouere, quod tamen aliquanto post sit elapsurũ. Vt cum opes vrgnemus, premimusq. mox nihilominus nos relicturas. Aut cum rem noxiam urguemus, nec volumus amittere quod ladit. Refertur a Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum uidetur e Sophocle, qui amorem cõparat pueris, qui glaciem conspectam arripiunt manibus ac delectantur, sed ea mox liquescente, nec facile possunt abiicere lubricam massam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti potest ob voluptatem adiunctam; nec retineri ob molestias admixtas uoluptatibus maiores.

Vnum ad vnum.

Εἷς πρὸς ἕνα φασὶν, inquit Lucianus, id est, Vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialem esse significans, cum exactius singula singulis componantur. Theocritus in Pastore:

> Ἐμὶν δὲ τὺ βουκολιάσδευ
> ἓν ποθ' ἕν. id est, si libet ad uerbum reddi,
> Tu vero mihi pascito boues
> Vnum ad unum.

Sic enim quidam eruditi legũt, Plato libro De legibus quinto, [illegible] ἕνα πρὸς ἕνα [illegible]. Reddetur & hoc ad verbum. Oportet autem omnem, unũ ad vnum, ad hoc festinare, hoc est, pro se quenq. Idem in libro sexto, [illegible]. Vtitur & libro primo plane prouerbiali figura, ἓν πρὸς ἕν. Rursum libro quarto, [illegible]. Translatum videri potest a prælio quotiens acriter res geritur, singulis aduersus singulos dimicantibus. Nisi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando unũ legatum ad Demetrium regem misisse. Cumq. stomacharetur tyrannus, vociferareturq., unum, inquiens, ad me Lacedæmonii legatum nihil attonitum respondisse, unum ad unum. Nec absurde dixeris, a mathematicis mutuo sumptum, quorum est hæc loquendi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν. id est, Vnum ad vnum, sic enim proportionem constare dicunt, quam vocant, parilitatis siue æqualitatis.

In nocte consilium.

Ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium. Admonet adagiũ non esse præcipitandũ consilium, neque statim ad primos animi impetus quidpiam agendum. Nox autem propter solitudinem ac silentium, uel maxime ad considerandum, consultandũq. de rebus grauibus est idonea. Præterea sæpenumero fit, ut somnus sedata cupiditate pristinam sententiam uertat. Vnde etiam vulgo dicitur ab idiotis nostratib⁹, super hac re indormiẽ, vbi significant se per otium deliberaturos. Porro præceps consilium inauspicatum esse solere, & vulgato sermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate,

> Οὐ γάρ τι βουλῆς ταὐτὸ καὶ δρόμου τέλος. id est,
> Cursus enim haud est finis idem & consilij.

Siquidem in cursu vincit, qui celerrimus fit: in consultando cuntatio tutior est, periculosa celeritas. Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate nono, citat Platonem, qui scripserit, apud Lacedæmonios ni fallimur, fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, id est, Nocturnũ conuentum, grauissimorum, ad quem difficillimæ causæ reiiciebantur. Addit, apud veteres noctem εὐφρόνην fuisse vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, a bene sapiendo.

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.

> Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. id est,
> Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. P. -tum est dictum a naturali hominum consuetudine, qua fit, vt ei corporis parti quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempestiuiter vtemur, cum significabimus quempiam ea tractare, deq. iis libenter verba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum:

> Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει. id est,
> Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Adlusisse videtur ad prouerbium Cicero Epist. ad Attic. lib. 2. Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus sæpius manum adferã. Item Plautus in Persa: Quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abstinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, ubi quid siue dolet siue delectat, ibi quisque linguam habet. Sic laudibus arguitur vinj uinosus Homerus, & Pindarus taxatur ut φιλοχρήματος, quod multus in laudando auro. Nam hoc pacto statim auspicatur Olympia, ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. id est, Optima quidem aqua, ceterum aurum, velut ardens ignis eminet noctu, magnificas supra opes. Rursum in Isthmiis hymno 5. [illegible] χρυσὸν [illegible] ἄνθρωποι, id est, Et multipotens indicarunt aurum homines eximium in ceteris.

Plus apud Campanos unguenti, quam apud ceteros olei fit.

Plinius naturalis historiæ libro 18. cap. 11. In Campania tamen, inquit, laudatissimus campus est. Montibus subiacẽt nimbosis, totis quidem 40. mil. past. planicie. Gratia terræ eius, vt protinus soli natura dicatur, pulnerea summa, inferior bibula, & pumicis fistulans uice. Montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque transmittit, Nec diluit, aut madere voluit propter facilitatem culturæ. Eadẽ acceptum humorem nullis fontibus reddit, sed temperat, & concoquens, intra se uice succi continet. Seritur toto anno, panico semel, bis farre. Et tamen uere segetes quæ interquieuere fundunt rosam, odoratiorem satiua. Adeo terra non cessat parere. Vnde vulgo dictũ Plus apud Campanos unguenti, quam apud ceteros olei fieri. Quantum autem vniuersas terras campus circũcãpanus antecedit, tantum ipsum pars eius quæ Laboriæ vocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Si cui placebit adagium ad allegoriam trahere, poterit accommodari, uel in regionem, vel in hominem adeo ceteris antecellentem, vt apud hunc maior sit exquisitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Ne uia quidem eadem cum illo vult ingredi.

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id est, Ne uia quidem eadẽ ingredi

ingredi dicuntur, qui extremo dissident odio, adeo vt non solum mensa, tectoue communi non sustineant vti, sed ne uia quidem communi uelint ambulare. Vnde et vulgata dicunt ironia: vsque adeo illum amat, ut si forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat uiam. Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας. μὴ δὲ ἀδελφῷ μετὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀξιοῦσι βαδίζειν, id est, Cum fratre uero ne uia quidem eadem sibi putans ingrediendum esse. Huic congruit prouerbialis ille uersiculus:

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ᾽ ὁδοῦ κοινωνὸς ἔσῃ. id est,
Viro scelesto ne via fueris comes.

Extra cantionem.

Παρὰ τὸ μέλος, id est, Extra cantũ agi, dicive dicunt, quod ad rem non pertinet. Etiam si prouerbio in alienã trãsfuso linguam perit genuina illa gratia. Siquidẽ παρὰ μέλος perinde sonat, quasi dicas, parum modulate, parum concinne, parum apte, parum decore. Nam quod in musica est, μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ᾽ ὧν αἰδεσθείη ἄν τις παρὰ μέλος τι φθέγξασθαι, id est, Et apud quos vereretur aliquis præter cãtum quippiam dicere, id est, quod a re esset alienius. Imitatus est hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus 3. scribit ad hunc modum: παρὰ μέλος ἐμοὶ γὰρ λόγος οὗτος ἔοικεν εἰρῆσθαι, id est, Præter cantilenam mihi dictus fuisse uideris. Et in Critia: Παρὰ μέλος δὲ ἄν τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπωμεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι, id est, Quod si quid extra cantionem imprudentes de ipsis sumus locuti, congruam pœnam exiget. Aristoph. in Concionatricibus, eleganter vnico verbo dixit, παραχορδίζειν, pro eo quod est absona, nec ad rem facientia loqui,

— προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδιεῖς ὧν σε δεῖ λέγειν. id est,
— Attente canens
Vt ne quid alienum loquare & absonum
Ab his tibi quæ sunt probanda.

Aristoteles lib. Rhetoricorum 3. notat a poetis quibusdam dictum, ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem dissonam, nec fidibus respondentem. Apte torquebitur in eos, qui secus viuunt quam docent. Finitimũ est huic, quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad uerbum seu nihil ad carmen. Quo quidem Aristoph. in Ecclesiazusis, usus est, pro temere.

Οὐ γὰρ τὸ γ᾽ ἐμὸν ἱδρῶτι καὶ φειδωλίᾳ
Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ. id est,
Neque enim meo sudore quod parauerim
Meaq. parsimonia, temere ac nihil
Ad rem profudero.

οὐδὲν πρὸς ἔπος, Scholia exponunt, ἀντὶ τοῦ εἰκῆ μάτην, id est, temere & absque caussa. Posterior versus Græcus non constat suis pedibus. Restituetur si legamus, οὐδὲν πρὸς ἔπος καὶ οὕτως ἐκβαλῶ. Quod carmen quidẽ duximus satius, uel alieniore citare loco, quã eo studiosum fraudare lectorem. Natum vt videtur ab apophthegmate Themistoclis, qui Simonidi poetæ petenti quiddam a se parum æquum, respondit ad hunc modum: Neque tu bonus esses poeta, si præter cantum caneres, neque ego bonus princeps, si præter leges iudicem. Sumptum est ab antiquis cantoribus, qui notam ad lyram accommodabant. Aut certe a concentu vocalium musicorum, vbi si quis dissonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἔξαγώνια, uocat, quæ ad caussam non pertinent. M. Tullius, ἀπὸ παρέργου, quæ aliena a re proposita.

Ignis, mare, mulier, tria mala.

CIRCVMFERTVR apud Græcos & hic trimeter prouerbialis:

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία. id est,
Ignis, fretumq. & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculosissimum est. Vnde & Aeschylus in Persis:

Ἄμαχον κῦμα θαλάσσης. id est,
Maris haud vincitur unda.

His autem simillimum quiddam esse mulierem sentit parœmia. Porro mulierem omnem esse malam, perquam uenuste significauit Lacon quidam, qui cum vxorem duxisset perpusillam, dicebat e malis, quod minimum esset, eligendum. Fatetur & apud Euripidem Medea, fœminarum genus esse malum.

Ἀλλ᾽ ἐσμὲν οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακόν
γυναῖκες. id est,
Sumus quidem quales sumus nos fœminæ,
Neque enim mala ausim dicere.

Euripides apud Planudem in uita Aesopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri:

Δεινὴ μὲν ἀλκὴ κυμάτων θαλασσίων,
Δειναὶ δὲ ποταμῶν καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί.
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ᾽ ἄλλα μυρία,
Ἀλλ᾽ οὐδὲν οὕτω δεινόν, ὡς γυνὴ κακόν. id est,
Furore multo sæuit iratum mare,
Promtq. fluuij, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum & noxium, ut mulier mala.

Falces postulabam.

Ἀμας ἀπῄτουν, id est, Falces postulabam. In eos, qui respondent id quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario, περὶ ἀδολεσχίας, admonet, vt qui velit accurate respondere, mentem rogantis diligenter perdiscat, ne illud fiat, quod puerbio dici consueuit, ἀμας ἀπῄτουν. Est autem senarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum:

Ἀμας ἀπῄτουν, οἱ δ᾽ ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quod agricolæ cuipiam a vicino falcem commodato petenti, negauerit ille sibi ligonem esse domi. Theocriti scholiastes in Pastoribus annotauit, Atticis ἄμην dici quod communis Græcorum lingua vocat δίκελλαν siue σκαπάνην, id est, ligonem. quod si σκάφη, idem significat quod σκαπάνη, ridiculum erit in responso. perinde ac si quis petenti gladiũ, neget se habere ensem. Sunt qui sentiant σκάφας esse poculi genus, aut vasis caui.

Alba auis.

Λευκὸς ὄρνις id est, Alba auis, pro re noua atque auspicata dixit M. Tullius in Epist. familiaribus libro septimo. Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius, quam solebat, quod quasi albam auem videntur, bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Quadrabit & in rem admodum

dam raram & insitatam, quod aues perpauca sint hoc colore. Ita Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In alieno choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι, id est, In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negotiis alienis, & aliorum sibi uendicare partes. Plutarchus in commentario, quem inscripsit: Quo pacto seipsum aliquis citra inuidiam laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περίεργον ἡ παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι, id est, Eum quidem qui alieno choro pedem imponit, curiosum ac ridiculum esse, prouerbium declarat. Idem in Symposiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς εἶπον, id est, Ego vero tametsi pedē in alienum inferens chorum dicebam, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionē non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora perquam elegans, neq. discrepans a specie prouerbiali, qua vsus est Aristides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι, τοῦ χοροῦ ποτέρου; i. Porro Miltiadem, qui est apud Marathonē, qua chori parte collocabimus? Interpres addit metaphorā sumptam a choris Dionysiacis. Certe constat mutuo sumptum a choreis ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese, derideatur, atque exsibiletur ilico. Plato in Euthydemo Τὴν δὲ σοφίαν ἐν τῷ χορῷ ποῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις; id est, Hanc sapientiā in quo choro statuemus, inter bona, aut quid censes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, id est, Ne grandia loquaris, refertur a Diogeniano, admonet temperandum esse a magniloquentia, iactantiaq., qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quarto, epistola octaua:

Μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. id est,
Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Aristophanes in Ranis:

Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε, id est,
Miran de vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem per arrogantiam semet anteponentem Aeschylo. Sophocles in Aiace flagellifero:

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ; id est,
Ne magna loquere, non uides quo insis malo?

Theocritus in Cyclope:

Μηδὲν μέγα μυθεῦ, id est,
Ne quid sublime loquaris. Theognis:

Μή ποτε, Κύρν', ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδεὶς
Ἀνθρώπων ὅτι νὺξ χἠμέρη ἀνδρὶ τελεῖ. id est,
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris unquam.
Nescis quid nam homini noxue diesue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id est, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemesim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Isthmiis hymno quarto: Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τά τε καὶ τὰ νέμει, id est, Attamen gloriationem obnubila silentio. Iupiter hac et illa partitur. Est enim vnica placandæ inuidiæ ratio, si quod accidit boni, ad auctorem deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo, [illegible], id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec ulla re citius saturatur, quam audiendis laudibus alienis. Idem eiusdē operis hymno quinto: αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc adlusisse videtur Vergilius, libro decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod est, insolentem atque elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno:

Φρονεῖ γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id est,
Sentire enim altum vt fœmina.

Extat & senarius prouerbialis:

Ὅταν εὐτυχῇς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,
Ne quid tume, cum res secundæ maxime.

Et μέγα πνεῖν, id est, Magnum spirare. Eurip. in Bacch.

Κἂν πνέῃς ἄγαν μέγα, id est,
Quamuis magnum spirans uenias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas & sesquipedalia verba uocat in Arte poetica:

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba.

Terentius in militem gloriosum, & magnifica verba. Legimus & τραγικὸν λέγειν, id est loqui tragice, & ἐκτραγῳδεῖν, pro eo quod est, magnificis verbis efferre. Horatius in Epist.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet.

Tametsi non fugit, poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia.

Μελέτη πάντα δύναται, id est, Cura omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere: Significat autem, nihil esse tam arduum, quod diligentia curaq. non efficiatur. Verg. in Georg.

-Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Extat apud Græcos prouerbialis sententia: θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσι, id est, Dij bona laboribus uēdunt. Huc adlusit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id est,
Citra laborem nil bene est.

Fertur & uersus Menandri,

Πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτατοι. id est,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui ualent prudentia.

Simplicius Antiphanes,

Ταῖς ἐπιμελείαις πάντα δοῦλα γίγνεται. id est,
Domat atque subigit cuncta diligentia.

Quāquam autem in præsentia non est, neque propositi, neque operis huius, quidquid ad huiusmodi sententias facit, in vnū conuertere, tamē haud grauabimur, quādoquidem casus obtulit, adscribere verba Senecæ ex libro de ira II. Atque nihil est, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. Nulliq. sunt

tam

tam feri, fiúq. iuris affectus, vt non disciplina perdomentur. Quodcunq. imperauit animus obtinuit. Quidam nunquam ridere consueti sunt. Vino quidam, alij Venere, quidā omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno vigiliam indefatigabilē extendit. Didicerunt tenuissimis & aduersis funibus currere, & ingentia uixq. humanis tolerāda viribus, onera portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine ulla respirādi uice perpeti maria. Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditq. nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τί πρῶτον ἢ τί ὕστατον; id est, Quid primum aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quotiens aut rerum copiam tantam significamus, vt hasitemus unde potissimum exordiamur: aut cum perplexi dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus De mercede seruientibus, ὦ τί σοι πρῶτον φίλε ... τί ὕστατον φασὶ καταλέξω, τῶν ... πάσχειν ... τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας, id est, Quid nam tibi primum amice, aut quid postremum, vt dici solet commemorem, ex his quæ & pati & facere coguntur ij qui mercede seruiunt? Porro Lucianus desumpsit ex Odysseæ libro nono, in quo Vlysses ad hunc loquitur modum:

Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω, i.
Quid primū, quid mox, & quæ tandē vltima dicā?
Iuuenalis:
Quo te circumagis, quæ prima aut ultima ponas.
Eiusdem characteris est illud Euripidis in Iunone insaniente:
Ὦ μοι τίν' ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν' ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι. id est,
Quem vestrum obe quem pectori admoneam meo
Primum, ultimum ue.

Dente Theonino rodi.

Theonino dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerātur. Sumptum a Theone poeta quodam rabiosæ loquacitatis, petulantissimæq. maledicentiæ, unde & Ausonius in carmine Hendecasyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem Theonem appellat.

Nec post hac metues, vbiq. dictum:
Hic est ille Theon poeta falsus,
Bonorum mala carminum Lauerna.
Horatius in Epistolis.
Dente Theonino qui circumroditur.

Neque dissimili figura est vsus in epistola ad Iulium Florum:

-Hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus.

Acron admonet, Bionem philosophum fuisse, qui mordacissimis dialogis lacerauit poetas, sic, vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Aristophanis comici patrem fuisse. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio est, sed ut inuidum intelligas magis, quam oblatratorem. Horatius hoc vitium, alibi succum loliginis vocat, & salem nigrum, quod cum morsu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

Hipponacteum præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali schemate, in Epistolis familiaribus de Tigellio quodam ita scribens: Eumq. addictum iam tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, auctore Dionysio Halicarnasseo, trimetrum Archilochium de industria in Scazontem infregit, cum inimicos lacerare vellet, quo uidelicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, quod ab his deformi specie pictus esset, versibus iambicis insectatus legitur. Erat autem Hipponacti notabilis in uultu fœditas, quamob rem quidam imaginem eius proposuere in ridentium circulis, quorum aliquot suis carminibus creditur ad laqueum compulisse. Negat id esse verum Plinius libro tricesimosexto, capite quinto.

Archilochia edicta.

Adagionis faciē habet & illud, quod Cicero scribit ad Atticum, libro secundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita sunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, transire nequeamus. Archilochia edicta, cōtumeliosa vocat ac virulenta. Archilochi poeta mordacitas vulgo celebratissima fuit. Is Lycamben socerum, a quo fuerat repudiatus, huiusq. filiam adeo virulentis versibus insectatus est, vt vterque se laqueo præfocauerit.

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, id est, Archilochi patria. Diogenianus testatur hoc dici solere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuisse feruntur Siculi.

Genuino mordere.

Qui clanculum obtrectant laceranto. quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Persius:

-Et genuinum fregit in illis,

Lucilium sentiens poetam Satyricum. Item diuus Hieronymus: Possim respondere, si uelim, possim genuinum læsus infigere. Dentes autem genuini sunt omniū reconditissimi ac propemodum operti gengiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum vigesimum: multis & octogesimo, vt auctor est Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo. Et ob id haud ab re, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Potest non absurde referri & ad uiperæ denticulos illos, quibus eam venenum infundere putant. Plinius codē, quod modo citauimus capite. Nam hi quoque sunt viperis sub gena fistulosi. Potest & ad canes referri, qui postremis dentibus ossa duriora circumrodunt. Omnis autem obtrectatio morsus dicitur. Vnde Aristophanes iocatur, in anulo non inesse remedium aduersus sycophantæ morsum. Diogenes apud Laertium rogatus, cuius nam animantis morsus esset perniciosissimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris, ex cicuribus adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis succum appellat.

Aureo piscari hamo.

Aureo piscari hamo dicuntur, qui mediocris commodi

di cupiditate periculum adeunt, vt maximarum rerũ faciant iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæsaris a Suetonio. Fit enim nonnunquam, vt piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porro metaphora pleraq. a piscatione ducta prouerbij vice sunt vsurpata. Sicut expiscari apud Terentium, pro eo quod est diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum apud Plautum. Semper tibi pẽdeat hamus, apud Nasonem. Quod si quis pugnet, Augusti dictum non esse prouerbium, certe prouerbiale est nec indignum quod in hunc ordinem adlegatur. Potest fieri, vt quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidem auctore Suetonio, Nero Cæsar reti aurato, funibus purpura coccoq. nexis piscari solitus est. Proinde quoties sic ambimus quippiam, vt si potiamur optatis, mediocre sit emolumẽtum, sin fallat spes, damnum ingens, apte dicemur aureo piscari hamo. Id quod frequenter vsu venit iis, qui scrutantur abditas terræ venas, sed frequentius qui vulgo dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto, venuste dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις κα[...] τὰ φανερὰ δι' ἄδηλα [...], ἃ μὲν ἤλπισαν οὐκ ἔλαβον, ἃ δὲ εἶχον ἀπέβαλον, *id est. Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant non ceperunt, quæ vero habebant abiecerunt.*

Sapientia vino obumbratur.

PLINIVS *historiæ mundi libro vigesimotertio, capite primo: Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, vigoremq. animi impedit, ad procinctum tendentibus, somno accommodatam, ac securitatibus: iamq. dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoque in prouerbiũ cessit: Sapientiam vino obũbrari. Hactenus Plinius. Porro quod Plinius citat, est Odyssea quarto.*

Homines frugi omnia recte faciunt.

M. TVLLIVS *libro Tusculanar. quæst. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus, quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam illud tam peruulgatum esset, vt iam prouerbij locum obtineret: Homines frugi, omnia recte facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quosdam improbos homines certis in rebus nonnunquam esse vsui, ac præclare se gerere: verum vbiq. ac perpetuo præstare virum integrum atque inculpatum, id eius demum esse videtur, qui natura vereq. sit probus. Adludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:*

Ἀνθρώποις δ' ἀεί.
Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. *id est,*
Ceterum in mortalibus
Quisquis malus, nil aliud ille quam malus,
Frugi vsque frugi est, non enim ingenium grauis
Fortuna uitiat, sed probus semper manet.
Item Iphigenia in Aulide:
Τὸ δ' ὀρθῶς,
Ἐσθλὸν σαφὲς ἀεί,
At qui probus,
Is palam est semper probus.
Aristoteles libro Moralium septimo: Τὸ μὲν ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεί, καὶ οὐ μεταβάλλει τὸ ἦθος· ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. *id est, Siquidem quod bonum idem simplex, cõtra quod malum, id uarium est. Et qui bonus, is semper sui similis, neque unquam commutat mores. At quisquis improbus & stultus, haud quaquam idem esse uidetur mane & vesperi.*

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIVS *in Andria: Fallacia alia aliam trudit. Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptũ a consuetudine conantium fallere, ac dolos dolis consarcinantium ne deprehendantur. Vnde consutis dolis dixit Plautus. Et sutelas appellat huiusmodi technas. Et* δόλους ὑφαίνειν *apud Homerum, id est, dolos texere.*

Sera in fundo parsimonia.

PROVERBIALIS *sententia apud Senecam in prima epistola: Sera in fundo parsimonia, digna profecto, quæ omni scrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inscribatur. Admonet in tempore parcendum rebus necessarijs, neque imitandum profusorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, posteaquam viderint minimum superesse. Erit elegantior sententia, si traducatur ad res animi: veluti si quis admoneat iuuenes, ne sinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod plerisque solet euenire, vt iam natu grãdes animum ad res honestas applicent: & cum perpusillum uitæ supersit, tum tempori parcere incipiant. Seram enim in fundo parsimoniam esse. Prouerbium sumptum apparet ex Hesiodo, cuius hi sunt versus in opere, cui titulus, Opera & dies:*

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. *id est,*
Plena vbi dolia sunt, aut iam prope inania vini
Tum satiare, sed in medio fac parcior esto.
Absurdum siquidem & graue in imo parcere fundo.
Adlusit huc Persius Satyra 1.
Donec deceptus & expes,
Nequidquam fundo suspiret nummus in imo.
Plutarchus in Symposiacis Decadis septimæ, problemate tertio indicat poetam admonuisse, tum esse bibendum vinum, cum est optimum. Vinum autem in medio saluberrimũ optimũq. esse potu: quemadmodum summa pars olei potissimum laudatur, mellis infima. Primũ, quod vini uis calor est, is autem videtur maxime colligi circa medium, proinde id optimum esse seruare. Deinde vini pars inferior vicina fecis corrumpitur, summa pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicum esse vino vel illud satis arguit, quod dolio pleno vinum minus uappescit, quam semipleno. Tum quod terra defossa, vt aer attingere non possit, quam diutissime vigorem suum conseruant. Theocritus item in Charitibus:

Κεινὰς ἐν πυθμένι χηλούς. *id est,*
Vacua fundo capsa. scrinium inane significans.

Sybaritica mensa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, *id est, Sybaritica mensa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum a gentis eius moribus. Est enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt*

ni, vt testis est Herodotus libro quinto. Stephanus indicat postea Thurion appellatum. vnde Sybarita dicti, gens in architectura voluptatum operosissima: Suida teste, luxu deliciisq. adeo notabilis, vt quidquid effœminatum, quidquid molle, quidquid accurata atque ambitiosa luxuria paratum esset, id vulgo Sybariticū diceretur. Vnde Ouidius in libro Tristium secundo, scribens ad Augustum:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiusdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum, & obscœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in vita Moysi, Sybariticas nequitias vocat lasciua poemata. Maximus Tyrius in dissertione tertia de voluptatibus, Sybariticas saltationes cōmemorat. Aristoteles libro Moralium Eudemiorū primo, Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idem refert, Sybaritas instituisse, vt equi ad tibiæ cantum saltare condiscerent. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Adstipulatur & Quintilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarchus in conuiuio septē sapientum, tradit apud Sybaritas hunc fuisse morem, vt mulieres ab vsque anno priore ad conuiuium vocarentur, quo se per otium auro vestibusq. possent exornare. Hæc atque huiusmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum capite 15. Ceterum conuiuium Sybariticum depingit, ac missus Sybaritici meminit Aelius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditissimi, adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridij verba hæc sunt: Semper, inquit, sane aut inter flores sedit, aut inter odores preciosos. Amabat sibi precia maiora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexin in conuiuio hanc esse asserens. Sexcentorum Struthionum capita vna cena multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus vterentur, & ipse & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur: & cùm alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamē per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturq. ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo & garo, quem quo anno Sybaritæ reppererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat et Athenæus in Dipnosophistis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud: Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatem quæ sine strepitu non potest exerceri, veluti fabrorum ærariorum aut lignariorum ac similium, ne quid sit quod dormientibus obstrepat. Ob eandē caussam gallum gallinaceum fas non est in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic, si cui vacat legere. Aristophanes ἐν εἰρήνῃ συβαρίζειν dixit, pro eo quod est, opipare, ac genialiter viuere.

Ἤδη δ' ἐξέσται τοῖς ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν, id est,

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς ἀλκινόου τράπεζαν, id est, Non ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορὰ, *id est, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porro quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:*

Εὐδαίμων Συβαρίτα πανευδαίμων, σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίῃσι διάξεις τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων,
Εὖτ' ἂν δὲ πρότερον [illegible]
Τηνίκα σοι πόλεμός τε κακὸς καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. id est,

Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis venerabere numina diuum.
At simul atque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumq. tibi atq. domestica turba.

Euenit deinde, vt Sybarita quispiam seruum loris cæderet in agro, qui cum ad numinis aram confugisset, nihilominus persequente domino cædebatur. Quod vbi vidit sibi nihil profuisse numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris herilis confugit, atque ibi demum religione commotus herus, destitit a cædendo. Itaque iuxta dei responsum, a Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ. Aelius Lampridius in vita Heliogabali, scribit eos eodem anno periisse, quo missum ex oleo & garo reperissent, quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Ceterum de Sybaritarum luxu, deq. calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo, si cui hæc non satisfaciūt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum subuertuntur.

Sybaritæ per plateas.

Συβαρῖται διὰ πλατειῶν, *id est, Sybaritæ per plateas. Contra fastuosius ingredientes per viam, seseq. velut ostentantes. Sumptum adagium a fastu luxuq. Sybaritarum. Aphricanus in oratione qua Cestis inscribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ fastu præturgidi. Venustius erit, si paullo longius detorqueatur: veluti si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stilo phaleratiore dicas,* συβαρῖται διὰ πλατειῶν. *Cognatum est illi, quod alio dictum est loco,* [illegible] γίνεται. *Refertur adagium a Suida atque Zenodoto.*

Syracusana mensa.

Συρακουσία τράπεζα, *id est, Syracusana mensa, prælauta atque opipara dicebatur. Syracusani enim vt erant olim opibus florentissimi, ita voluptatibus ac deliciis addictissimi.*

addictissimi. Lucianus in dialogo Simili at Polystrati: καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν Σικελίᾳ, id est, Ac mensæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo διαβόητοι δ' εἰσὶν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ Σικελῶν τράπεζαι, id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mensæ. Addit ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere apud se mare quoque dulce esse, quod gaudeant eduliis quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mensæ Diogenes in epistola quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Denique Strabo libro sexto & hæc aliaq. plura commemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert: παχὺς, ἀναλελιμμένος βολίτῳ σικελικῷ, id est, Pinguis & abdomine Siculo stercoratus siue saginatus: quod miror cur quare Latinus interpres inertendum putarit, delibutus, cum βόλιτος significet stercus bubulum, vtilissimum agrorum letamen. Plato in epistola quadam ad propinquos Dionis, negat sibi felicem illam vitam in Siculis Italicisq. mensis ac reliquis voluptatibus sitam unquam placuisse. De Syracusanorum luxu meminit & Aristoteles in Policia eius gentis, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem cæcutientibus ac vitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus apud Athenæum, amicos illius & compotores in conuiuiis adsimulare solitos, non videre sese vel cibos vel calices appositos, videlicet ad eum modum adulantes regi cæcutienti: Vnde διονυσοκόλακες sunt appellati. Apud eundem Aristophanes ἐν Δαιταλεῦσιν,

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἔμαθον ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,

Ἀλλ' μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ' ᾄδειν κακῶς, συρακοσίαν τράπεζαν, συβαρίτιδάς τ' εὐωχίας, *id est, Atqui hæc quidem me duce non didicistis, verum bibere potius, deinde male canere, Syracusanorum mensam Sybariticaq. conuiuia. Item Plato de Repub. tertio, Συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, id est, Syracusanam amice mensam, & Siculam in obsoniis varietatem non videris approbare. Athenæus libro decimoquarto citat Cratinum, qui prælautam culinam ac bene fumantē ac suauiter olentem describens, ita loquitur,*

Οἰκεῖ τις ἐν ἄντρῳ τῷ χάσματι

Λιβανωτοπώλης, ἢ μάγειρος σικελικὸς. *id est,*

Habitare mi hoc videtur aliquis in specu,

Qui tura odora uendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi præstantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam & Italicam sic imitantur, vt propemodum superent, huiusq. prouerbij gloriam plane perdiderunt. Quamquam Athenæus in Dipnosophistis, inter opiparas mensas etiam Italicas recenset. At his sane temporibus priscam illam frugalitatis laudem sibi uendicarunt: quemadmodum & Græci ad pristinam illam temulentiæ gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus Foroliuiensis poeta, non solum laureatus, verumetiam regius, atque etiam si diis placet, Regineus, vetus congerro meus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Parrisiorum Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimento Parrisiensi inscripsit, adagionem in Anglos deriuauit: Mensa, inquiens, Britanna placet.

Spithama vitæ.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου *id est, Spithama uitæ, hoc est, modus vitæ perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta a rerum mensoribus, apud quos Spithama seu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme longissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque pusillum homunculum palmum aut pugillum hominis appellant idiotæ nostrates. Translatum a fabris, qui quattuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palæstam. interdum diducta manu a summo pollicis, usque ad summum digiti medij, quam uocant σπιθαμήν. Refertur adagium a Diogeniano.*

Noua Hymettia, falerna vetera.

MACROBIVS *libro Saturnalium septimo, Cur Disarij: mel & vinum diuersis ætatibus habentur optima? Mel quod recentissimum: vinum, quod vetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulsum quod probe temperes, miscendum est nouo Hymettio, falerno vetulo. Quod adagium non uidetur vbi nobis possit usui esse, sed tamen adscripsimus, ne nihil omnino de popinis mutuati uideremur. Nisi forte placeat eo torqueri, vt dicamus, e diuersis rebus quædam optime constari.*

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit.

AELIVS *Lampridius in vita Alexandri Seueri. Idem inquit, addebat sententiam de furibus notam, & Græce quidem, quæ Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quæ Græce talis est,*

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. *id est,*

Qui multa tollit, pauca dat, seruabitur.

Admonet adagium, id quod nostris quoque temporibus vulgo factitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis prædis iniiciendam manum, vt supersit quo iudicem, si forte sit opus, corrumpant atque exoculent. Ceterum qui parua tollunt, deprehensi pendent, vtpote quibus nihil sit quod impertiant præfectis.

In simpulo.

MAR. TVLLIVS *libro De legibus tertio agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferendorum per tabellam suffragiorum: Et auus quidem noster, inquit, singulari virtute in hoc municipio quo ad vixit, restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororem, auiam nostram habebat, ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simpulo, vt dicitur, Gratidius, quod post filius eius Marius in Aegæo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant, quod in re minuta atq. humili fieret. Est.n. simpulum, auctore Festo, vas paruum, non dissimile cyatho, unde mulieres diuinis rebus deditæ, simpulatrices uocentur. M. Varro scribit, vas esse minutim fundens, in cuius locū successerit Epichysis, unde veteres res minutas, nullius q. pretij simpularias appellabāt. Plinius libro 35. capite 12. In sacris*

quidem

quidem etiam inter has opes non myrrhinis crystallinisue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro cum apud Nonium Marcellum ait, deos ipsos uili simpulo inuitari. Item Apuleius, In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus Simpulo & Catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

-Aut quis
Sympuuium ridere Numæ, nigrumq. Catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse, quam filicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum libro 11 tradit, ad ipsius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere solitos ex fictilibus, uelut Argiuos in publicis conuiuiis, ac Lacedæmonios in festis, aut epiniciis, aut nuptiis virginum. Proinde non absurdum videtur, si quis existimet sumptam allegoriam a puerorum lusu, quo solent per fistulam angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam & aqua strepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, id est, Proteo mutabilior, in uafrum & versipellem competit. Lucianus in sacrificiis, Iouem ποικιλώτερον αὐτοῦ Πρωτέως appellas, quod se subinde in alias atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id est, Sed prorsus Protei in morem, in omnem speciem verteris, sursum ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt sententiam,

Quo teneam uultus mutantem Protea nodo?

Item alibi,

Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Protea uocat terginersantem, & quem Græci vocant δυσάλωτον, id est, Deprehensu difficilem. Porro fabulam Protei notiorem arbitramur, quã vt hic sit recensenda. Extat apud Homerum Odyssea 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno inconstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese variat, vnde & nomen reperit apud Latinos. Horatius,

-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quemadmodum amans Pomonam deam, alias subinde formas adsumpserit. Et ἐμπούσης ποικιλώτερος, id est, Empusa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De saltationibus, Ἴδοις τ' ἂν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὀξέως διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν Πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ τὴν Ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id est, Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in aliam transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteum. Quin & Empusa exemplum conferre oportet, quæ sese in innumerabiles uertit formas. Meminit huius Aristoph. in Ranis,

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δί' ὄθηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τότε μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν ἐστί. id est,

At maximam profecto video beluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta subito vertitur,
Modo bos, modo autem mula, rursum fœmina
Pulcherrima. Age vbi est? recta ad illam iã feror.
At rursus haud est mulier, immo iam canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit. Empusam spectrum quoddam esse quod ab Hecate soleat emitti videndum miseris & calamitosis. Id subinde consueuit aliis atque aliis formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitum iis, qui parentant manibus. Sunt qui hanc ipsam Hecaten affirment esse; narrant autem vno videri pede, unde & nomen inditum putant ἐμποδίζουσαν. Demosthenes ait Aeschinis matrem, cui ipse Leucothoa nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod quæstus gratia quiduis & faceret & pateretur.

Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id est, Amicus magis necessarius quam ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem aut potentem quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodum enim citra ignem & aquam non constat hominum vita; ita nec sine consuetudine atque opera familiarium, quos ob id ipsum Latini necessarios vocant, vt amicitiam necessitudinem. Innuit adagium duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem, & vsum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque vtilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius,

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum,

Εἰς ὄμματ' ἰδεῖν φωτὸς εὐμενοῦς γλυκύ. id est,
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagium a Plutarcho, commentario quem inscripsit, Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico, Καθὸ δὴ καὶ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aqua magis necessarium esse. Extat & apud Aristotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodieq. vulgus indoctum habet in ore, quod est uerissimum: Tolerabilius viui sine pecuniis, quam sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id est, Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur, qui sumpta inaniter opera, spe sua frustrantur. Aiunt enim lupo morem esse, vt si quando sitiat nec tuto se possit demittere, circum puteum oberret, frustra inhians aquæ, quam non possit contingere. Sunt qui parœmiam inde ductam existiment, quod aliquando veniat usu, vt lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui postea quam se in puteum, quempiam altiorẽ metu demiserit, obãbulat ille, veluti q. saltãtiũ in modũ in orbẽ circũagitur, p̃da cupiditate, qua tamẽ potiri nõ queat.

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quomodo possit adulator ab amico dignosci, ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὑτούς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. id est, Qua qui vtuntur, seipsos quoque in perniciem adducunt, re vera saltationem illam circum puteum saltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti & virulenta, qua fit, vt nec illis quidquam vtilitatis adferamus, in quos dicimus, & nobis ipsis maximum malum conciliemus. Refertur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, *id est, Lydius currus. Hoc scommate notabantur, qui in certamine quopiam longe ceteris essent inferiores. &* παρὰ Λύδιον ἅρμα θεῖν. *id est, Iuxta Lydium currum curris. Plutarchus in libello quem inscribit, De dignoscendo assentatore ab amico,* Τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ Δία παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἑφθόν, *id est, Ceterum superiorem metuit ac veretur. non hercle ad currum Lydium pedes ingrediens, sed ad aurum purum. Refertur adagium a Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referunt, qui suo curru uicerit Oenomaum socerum, in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic vsurpans, vt dicat se tanto esse inferiorem eximiis Basilij virtutibus, quantum pedes abest a Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt diximus, modum paroemia,* παρὰ Λύδιον ἅρμα θεῖν. *id est, Præter Lydium currum currere, aut iuxta Lydium currum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru uelocissimo, quod quidem certamen nimis inique comparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in uita Niciæ e Pindaro allegat,* Οὐ γὰρ μὰ Δία, *inquit,* παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὥς φησι Πίνδαρος, *id est, Nō enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedēs, ut inquit Pindarus. Herodotus libro primo tradit, olim Lydios præ ceteris equitatu ualuisse, nec aliter fere nisi ex equis pugnare.*

Cinclus.

Κίγκλοι, *id est, Cincli, rustico prouerbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neque domus esset, neque quidquam quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque sillula fuerit, neque domus, neque arca. Cinclus enim auis quædam est imbecillis, atque inualida, ita vt non possit ipsa sibi propriū nidum parare, proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici uerterint in adagionem, vt mendicos & errones Cinclos vocent. Auctor Aelianus libro De naturis animantium duodecimo. Quod genus homines Græci* ἀνεστίους *vocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit Cinclum auem esse maritimam, gracilem, nulloq. ferme corpore, cui peculiare sit clunium pennas subinde mouere, unde & nomen additum* σεισοπυγίς, *nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit usus in Thaide,*

Πτωχότερος ἦν Λεβηρίδος καὶ κιγκλου. *id est,*
Mendicior Leberide atque Cinclo.

Hinc κιγκλίζειν *dici, pro eo quod est, commoueri, & obstrepere.*

Quæ sub alis fiunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, *id est, Facta subalaria, Prouerbiali figura dixisse videtur Plutarchus in commētario quod inscribitur, Quo pacto sit dignoscendus adulator ab amico: Erit inquiēs,* καὶ σπουδὰς ἀναπόδραστος ἀπολειπόμενος, σὺ, τῶν ὑπὸ μάλης πράξεων ἀπαραίτητος ἐστι, *id est, Ad laborem & res honestas segnis, in his rebus quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad uoluptaris ministeria prompto: videlicet ad scortum cum fide adducendum, ad comparanda opsonia, ad instruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi sub alis sedem datā esse, quod hæ corporis partes titillationē præcipue sentiant, siue ob cutis tenuitatem, siue quod insolitus nobis earum contactus partium: siue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio. Aristoteles sectione 35. Problemate 2. indicat, sub alis potissimum, ac sub pedum vestigiis fieri titillationem, coniectans in caussa esse, vel quod ibi cutis sit mollior, uel quod contactus sit insolens, quod idem usu venit in auribus. Quid autem aliud est adulatio, quam aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi & Mercurij, philosophum quempiam omnibus exuens vitiis:* σὺ ἔτι τι φέρεις ὑπὸ μάλης ἔχεις, τί ὦ φίλτατε. κολακείαν ὦ Ἑρμῆ, πάνυ σοι χρησιμωτάτην ἐν τῷ βίῳ. *id est, Vnum quiddam adhuc sub alis gestat, quod est omnium grauissimum. Quid nā Menippe? Adulationem Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita: nisi si quis malit* ὑπὸ μάλης, *ita dictum, ut alibi Lucianus dixit,* ὑπὸ κόλπον, *sub sinu, significans eum Veneris vsum, qui non vacat turpitudine. Nam oscula, quæq. supra sinum fiunt, vtcunq. cum honestate possunt cohærere. ceterum infra sinum* οὐδὲν ὑγιές.

Simul sorbere & flare difficile.

TRANIO *seruus apud Plautum in Mostellaria, obiurgatus est ab hero, quod non maturius redisset: cum ille se alibi fuisse diceret, nec simul apud herum esse potuisse, & illud quod iussus fuerat, peragere: Si noles, inquit, verbum hoc cogitare, simul flare sorbereq., haud factu facile est. Commode vtemur hoc adagio, si quando significabimus, negotia quæpiam id genus esse, vt pariter ab iisdem tractari non queant. Veluti si quis conetur simul & litteris & voluptatibus vacare: simul amoribus & parsimoniæ indulgere: simul vxori studiysq. satisfacere: Quemadmodum fieri non potest, vt quis eodem in tempore sorbeat, hausto spiritu, & flet, emisso halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrum:* Οὐ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι, καὶ κόλακι. *id est, Non potes me simul & adulatore vti, et amico. Ad hæc senarius ille, qui falso Senecæ inscribitur:*

Amare & sapere, uix deo conceditur.

Quodq. ait Terentium imitatus Horatius,

Nihilo

Nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoq.

Mar. Tullius Philippica 11. Duas tamen res magnas præsertim, non modo agere uno tempore, sed ne cogitãdo quidem explicare quisquam potest.

Manum admonenti fortuna est imploranda.

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν, *id est, Manum admonenti fortuna inuocanda est. Admonet adagium, ita fidendũ esse diuino auxilio, vt nihilo segnius, quantum in nobis est, etiam ipsi nostra adnitamur industria: alioqui non audituros superos inertium ac desidiosorum uota.*

Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert apud eam gentem deos deasq. omnes hastatos fingi solere: Venerem etiam ipsam armis indutam, tanquam ne illi quidem otium agant, sed bellicis studiis exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium,

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν: *id est,*
Manum admonenti sunt uocanda numina.

Aeschylus apud Stobæum,

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. *id est,*
Huic qui laborat, numen adesse assolet.

In eandem sententiam Pindarus in nemeis, [illegible] *id est, Ad summum uirtutis apicem peruenerunt, qui gustarunt labores, non autem sine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum industria, vt diuinam opem negligamus: nec ita rursum pendendum ab illa, vt nostrum prætermittamus officium. Allusisse uidetur huc Aeschylus in Persis,*

Ἐγὼ δέ που
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ᾽ ηὔχουν ἐκτελευτήσειν θεούς,
Ἀλλ᾽ ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὠ θεὸς συνάπτεται, *id est,*
Plurimo iam tempore a deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
Vbi vigilas ipse, dij quoque admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. *id est,*
Adesse gaudet sed laboranti deus.

Nonnulli, quorum est Suidas, adagionis originem ad apologum referunt. Rusticus quidam cum plaustrum hæreret in lama, otiosus inuocabat Herculem. At ille adstans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac stimula boues, itaq. deum inuoca.

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

M. TVLLIVS *Tusculanarum quæstionum libro primo: Sed hic quidem quamuis eruditus sit, sicut est, hæc magistro concedat Aristoteli, canere ipse doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,*

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat,

Hactenus Cicero. Est autem senarius iambicus, admonens, vt quarum rerum simus periti, in his duntaxat disputandis tractandisq. versemur: quarum vero simus rudes, eas doctioribus concedamus, neque professionem alienam nobis uindicemus, neque in messem alienam mittamus falcem, neue sutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, sed in sensum non nihil diuersum a Ciceroniano, nempe suo quemq. vitæ instituto studioq. impense delectari, quod in eo se laudem aliquam assecuturum cõfidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis, Qua in re clarus quisque est, ad eam properat, & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipse se exuperet: contra, in qua stupidior ac nihili sit, inde effugit, eamq. contẽnit. Porro versus quem Latine refert M. Tullius, est apud Aristophanem in fabula, cui titulus, σφῆκες: *is est eiusmodi,*

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *id est,*
Quam quisque nouit artem, in hac se exercitet.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vsurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. Quũ musico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipso disputanti respõdit, ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *Quanquam in aditione Aldina legitur* ᾄδοι *pro* ἔρδοι. *Ad hoc prouerbium allusit Horatius ita scribens:*

Nauem agere, ignarus nauis, timet: abrotanũ ægro
Nõ audet nisi qui didicit dare. Quod medicorũ est,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq. poemata passim.

Idem in epistola ad Villicum,

Quam scit uterq. lubens censebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in commentario quem scripsit, περὶ τῆς εὐθυμίας, ἵππος ἐν ἅρματι, ἐν δ᾽ ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ᾽ ἰθύτατα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα χρὴ τλακάρδιον ἐξευρεῖν. *id est, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyssime præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat unumquemq. adhibendum ad id quo valet. Athenæus libro 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentiosius disputaret de citharistica,* ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, *id est, Aliud est, inquit, rex sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium libro trigesimoquinto, cap. decimo, Apelles Alexandro Magno in officina multa imperite differenti de pictura, comiter suasit silentium, admonens illum rideri a pueris qui colores terebant.*

Dedi malum & accepi.

DEDI MALVM *& accepi. Beticum adagium est, quo licebit vti, quoties eiusmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo sit redditum & par pari relatum, veluti si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recensetur & explicatur a Plinio iuniore in Epistolis. Cæcilius, inquit, Classicus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea parte non minus violenter quam sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Classicus: inde dictum Beticorum (vt plerumq. dolor etiam venustos facit) non illepidum ferebatur: Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos suos cõmittũt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quã tradiderat. Rursum in eos qui lacessunt illos, unde grauius*

læduntur, quod vsu venire tradunt iis qui in Aegypto venantur onagros. Nam animal lacessitum frequenter calcitrando lapides missos retorquet in iaculantes tanto impetu, vt pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus displodant. Vnde et instrumento bellico nomen inditum, auctor Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis, quam imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id est,

Reprendet aliquis citius, atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consueuit, qui primus umbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hunc modum, μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Apte dicetur de re quapiam artis absolutæ, atque inimitabili. Porro res egregias multo procliuius est carpere, quam æmulari. Ceterum est elegans προσονομασία in duabus uocibus Græcanicis μωμήσεται, & μιμήσεται, quæ cum sono minime dissent, tamen res declarãt longe diuersissimas. Huc allusit Plin. libro 37. cap. 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam,

> Μωμεῦνταί δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί.
> Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. id est,
> Carpunt me plures docti indoctiq. imitari
> Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adesse.

Ἐπὶ τὰς θύρας, id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iamq. in proximo est. Plutarchus, Πυρετοῦ ἐπὶ θύραις ὄντος, id est, Cum febris in foribus adest.

Alia Lacon, alia asinus illius portat.

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δ' ὁ Λάκωνος ὄνος φέρει, id est, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdam & ad hunc modum parœmia, ἄλλα μὲν Λεύκων λέγει, ἄλλα δ' ὁ Λεύκωνος ὄνος φέρει, id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur quorum oratio dissentiret a factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiam nomine Leucon, solitus est utres melle plenos floreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quidnam portaret, ordeum se portare respondebat, videlicet quo minus pecunia persolueret. Sed cum euenisset aliquando, vt lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum vbi interim cognouissent, mel in vtribus esse, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui se debito uectigali fraudasset. Atq. illud ridentes addiderunt, alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nonnullis codicibus, dicit, nõ additur, atque ita nostra sententia dictum festiuius redditur. Ea uox postea uersa est in adagionem. Refertur a Zenodoto, & a Diogeniano.

Corpore effugere.

Corpore effugere, est periculum iam imminens, ac pene premens, arte quadam declinare. Translatum a gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallẽtibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima, Quot ego tuas petitiones ita coniectas, vt vitari posse non viderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquẽ discrimine quam minimo a periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiã obiectu defenduntur: verum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ij demum in extremo periculo uersari videntur. Pane diuersa figura dixit Catullus,

> Contra nos tela ista tua euitamus amictu.

id est, Facile depellimus, non secus quam muscarum insultus.

De alieno ludis corio.

De alieno corio ludere, prouerbio dicuntur, qui securius agunt, sed alieno periculo: Sumpta allegoria uel a coriariis, vel ab Apologo quopiam, uel a seruis, qui si quid peccatum sit, tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo lib. 7. Quod si quo modo ceteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum exitium mihi parabis? Reuera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quod cum prius illius culpa fuisset in discrimen adductus in fuga, nunc denuo comittat, vt sit rursum fugiendum, idq. suo potissimum periculo. Allusum est autem ad asini corium, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum: De meo tergo degitur corium, id est, res meo fit periculo. Neque dissimile quod refert Festus, pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus: Cicero patri de corio Cestij satisfecit. Nã is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium, hic cum forte accumberet in eodem conuiuio cum Cicerone M. Tullij filio, qui tum Asiam obtinebat, & submonente quopiam e famulis, cognitũ esset eum esse Cestium, cuius iudicio nihil sciret M. Tullius, ilico sublatus e conuiuio, iussus est flagris cædi. Circumfertur apud nostratium vulgus non absimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant unumquenque minus esse parcum in alieno quam in suo. Tertullianus in libello De pallio, secus aliquanto vsurpauit. Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum est, de suo corio ludere. Sentit Chamæleontem pro suo arbitrio vertere colorem cutis.

In herba esse.

Vbi spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse vt consequaris, in herba esse dicimus. Sumpta metaphora a segetibus, teneris adhuc & herbescentibus, de quibus nihil adhuc certi sibi possit agricola polliceri, propterea quod plurimi casus solent incidere, qui non sinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demessam segetem in horrea conuexit tum demum vtcunq. tutum est bene sperare. Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem,

> Sed nimiũ properas, et adhuc tua messis in herba est,
> Hæc mora sit uoto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

> Emole, quid metuis? occa, et seges altera in herba est.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod est, momentaneum, moxq: periturum,

rum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plausu qui datur poetis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum aut alterum diem, velut in herba vel flore praecepta ad nullam certam & solidam peruenit frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

PROVERBIVM *resipit haec quoq. figura, In alieno foro litigare, pro eo quod est, in re noua, cuiq. nondum assueueris versari. Habent enim diuersas litium formulas, variasq. tractandarum caussarum rationes, quarum qui rudis sit, is tanquam hospes in peregrina regione multa desideret necesse est. Martialis in praefatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quod ciuitatis aures quibus assueueram, quaero, & videor mihi in alieno foro litigare.*

In seditione vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ Ἀνδροκλείδης πολέμαρχος. id est,
Seditione orta dux est etiam Androclides.
Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem sortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur a Suida, Diogeniano, atq. item a Plutarcho in vita Niciae, & apud eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας. *Effertur etiam ad hunc modum,*
Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. id est,
Rebus turbatis vel pessimus est in honore.
Citat idem in comparatione Lysandri & Syllae, nisi quod illic Aldina aeditio mendose habet, πάγκαλος *pro* πάγκακος. *Rursum effertur hoc pacto,*
Ἐν γὰρ δυσχερίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. id est,
Fert rebus desperatis & cancer honorem.
Ad hanc sententiam pertinet & illud, Graecis prouerbij vice celebratum,
Καιρῷ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἴσχυσε μέγα. id est,
Mendicus etiam plurimum in loco potest.

Inter indoctos etiam Corydus sonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, *id est, Inter amusos et Corydus sonat. Quadrabit in quosdam, qui apud idiotas audent sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues, id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato,*
Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. id est,
Apud eruditos qui nihil valent, apud
Plebem imperitam praeminent facundia.
Corydus vilissimum auiculae genus, minimeq. canorum, strepit tamen vtcunq. inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendum arbitramur, quod, vt refert Athenaeus lib. 6. non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Pternocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: cum enim incidisset sermo quod turdi magno emerentur, praesente Corydo, de quo rumor erat obscoeni obsequij. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse aestimatum. Parasitis autem solent indi nomina contemptus. Quamquam hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum autem minime canorum esse testatur & Graecum epigramma, licet ἄδηλον,
Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος περικαλλέας ᾄδειν,
Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδόσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἔφη λιγυρώτερος εἶναι,
Ἶσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. id est,
Si corydus cygnum queat aequiparare canendo,
Noctua concertet si philomela tibi,
Coccyx si iactet se voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quaeuis terra patria.

Πᾶσα γῆ πατρίς. id est, *Quaeuis terra patria. Hemistichium est oraculi, quondam redditi Meleo Pelasgo, de victoria consulenti, cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidensis. Admonet adagium, virum sapientem ac bonum, vbicunq. gentium vixerit, felicem esse. Vnde & Socrates interrogatus, cuiatis esset,* κοσμικὸν, *id est, mundanum se esse respondit. Idem innuit Aristophanes in Pluto, cum ait,*
Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. id est,
Illic enim patria est, vbi tibi sit bene.
Dicuntur haec a Mercurio, cupiente uel caelo relicto, in Chremyli iam diuitis adsciscí familiam. Vsqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, vbicunq. feliciter ageret: illic exilium, vbi parum commode viueret. Fertur hic quoq. versiculus prouerbialis,
Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id est,
Solum omne patria prospere quicunq. agit.
Cicero Tusculanarum quaestionum libro quinto, significat esse dictum Teucri ex tragoedia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest: patria est, vbicunque est bene.

Odium Vatinianum.

ODIVM *Vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrime M. Tullius inuectus est, in tantum odium populi Romani peruenerat, iam detectis illius flagitijs, vt in prouerbium cesserit, odium Vatinianum. Catullus, — Munere isto*
Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

CONSIMILI *figura legimus, odium nouercale, propterea quod nouercis omnibus innatum sit fatale quoddam & irreconciliabile odium in priuignos, id quod eleganter indicat epigramma Graecum, quod haud grauabimur adscribere. Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore.*
Στάλαν μητρυιῆς μικρὰν λίθον ἔστεφε κοῦρος,
Ὡς βίον ἠλλάχθαι, καὶ τρόπον ἐλπόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.
Quorum carminum elegantiam cum haud nesciremus nos non assecuturos, tamen quo possent intelligi, vtcunque vertimus.
Exiguo lapidi puer addit serta nouercae,

Mutasse vt vitam, sic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hac illapsa; nouerca
Priuigni examinem vel tumulum fugite.
Euripides in Alceßide:
Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Hostis nouerca est ante natis liberis,
Nihiloq. mitior nocente vipera.

Perdidisti vinum infusa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.
Vini liquorem perdidisti infusa aqua.
Verba sunt Polyphemi ex tragœdia Aristij, cui titulus Cyclops, teste Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyssem vinum aqua temperatem. Antiquitus merum bibebant, non sine noxa, donec Staphilus Sirheni filius, ostendisset vinum aqua diluere. Nã huius hoc inuentum, teste Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædam recte faciunt: deinde quamuis leui de caussa, benefacta malefactis subuertunt. Vlpianus apud Athenæum in eum, qui ἐκπίζειν *dixerat pro* πωμάζειν, *idq. barbare,* Σὺ δ' ἡμῖν ἐκ γῆς συβοτικὸν ὄνομα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. *id est, Tu vero nobis ex terra subulca vocabulum mercatus, perdidisti vinum infusa aqua. Cyclops enim vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) sic existimat vinum aqua corrumpi, cum e diuerso sapientũ iudicio reddatur melius ac salubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchum temulentum deum Nymphis sobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, id est huiusmodi,*
Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατο κοῦρος
Νίψαν, ὑπὸ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. *id est,*
Bacchus vt e flammis puer exiluisset, in vndis
Tinxerunt Nymphæ sordidum adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis est Bacchus gratus; at ignẽ
Ardentem capies, hunc nisi miscueris.
Quãquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quod in posterũ diem grauius dolet caput qui biberit, quã si merum bibisset. Aristoteles id esse putat in caussa, quod vinum per se crassius, accessione aquæ factum subtilius, citius penetrat angusta capitis foramina, meri noxam, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem transmittens, præterea concoctu difficilius est.

Abiecit hastam. Rhipsaspis.

HASTAM *abijcere dicitur vtiq. prouerbiali figura, qui caussæ suæ diffisus, abijcit animum, ac desinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides ne tu illum tristem demissum? Iacet, diffidit, abiecit hastam. Græcis itẽ prouerbiali conuicio dicuntur* ῥιψάσπιδες, *ignaui ac timidi, quiq. in acie locum deserunt, ac clipeum abijciunt, quo probro notatus est Demosthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Καὶ ὅλως ἔοικεν ἀπορρίψειν τὴν ἀσπίδα, *id est, Ac plane videtur scutum abiecturus. Usq. adeo vero probrosum habebatur antiquitus clipeum abijcere, vt Lacedæmonij Archilochum e finibus suis iusserint excedere, quod scripsisset, satius esse clipeum abijcere, quã interire, teste Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi distichon refertur ab Aristophane in fabula, cui titulus,* εἰρήνη, *estq. huiusmodi,*
Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων, *id est,*
Scuto aliquis gaudet Saiorũ, ego quod bene pulchrũ
Deserui nolens inter opaca rubi.
Interpres admonet, Saios esse Thraciæ populos, aduersus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clipeo. Cuius exemplum postea secutus est Demosthenes, ad dicendum quam pugnãdum instructior. Notatur apud Aristophanẽ et Cleonymus hoc nomine, vt in Vespis, Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. *id est, Abiecit clipeum. Quin & Isocrates in oratione quam scripsit de Pace, declarat infames olim habitos qui vel ordinem deseruissent, vel clipeum abiecissent. Idem indicat Aeschines aduersus Timarchum, quod qui nõ fuisset in bello, aut qui hastam abiecisset, ei non licebat in contione quidquam agere. Postremo Aristoteles libro Moralium 5. inter ea quæ lex vetat, commemorat* τὸ μὴ λείπειν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥιπτεῖν τὰ ὅπλα, *id est, non deserere ordinem, non fugere, non abijcere arma. Et aliquanto post, agens de iniustis, qui tamen* πλεονέκται *dici non possint, quod nihil capiant inde lucri, exempli loco ponit* τοὺς ῥίψαντας τὰς ἀσπίδας διὰ δειλίαν, *id est, qui ob metum & ignauiam clipeos abiecerint. Tale quiddam, opinamur, subindicat Horatius in Lyricis, cum ait,*
Tecum Philippos & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula.
Qu. Curtius lib. 3. Tum ceteri dissipantur metu, & quà cuiq. patebat ad fugam via, erumpunt, arma iacientes quæ paullo ante ad tutelã corporum sumpserant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Est aliquoties apud Iul. Cæsarem, abiectis armis. Sed quo longius receditur a simplici sermone, hoc maior est adagij gratia: velut si quis eum qui non reluctatur turpia suggerenti dæmoni, sed statim obsequitur, appellet Rhipsaspidem. Huius prouerbij facta nobis est antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id est, Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quod cantores hoc modo spectantes, vt delectent ac placeant, pleraq. canũt in laudem auditorum falsa. Nihil enim veritate grauius; nihil assentatione suauius. Aristoteles libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *primo,* ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id est, Sed iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poetæ. Est aũt, nisi nos fallit memoria, hemistichium Homericum, de citharœdis solitis in conuiuio canere. At hoc dictum quosdam vsque adeo monet, vt prorsus ab omnibus omnium poetarum scriptis abstineant, non minima portione eruditionis.*

Accissare.

Ἀκκίζειν, *id est, Accissare, Græco prouerbio dicebatur, qui cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recusabant: qui mos hodie quoq. multis durat. Scribit Acco mulierem fuisse quampiam notæ stultitiæ, quæ solita sit ad speculum cum imagine sua, perinde atq; cum alia muliere confabulari, vt hinc vulgo, quã stultius aut ineptius aliquid agerent, accissare dicerentur,*

& Accus

& Accus nomine compellarentur. Apparet illud & moribus huius mulieris adfuisse, vt recusaret, quæ tamen cupiebat, unde & Accismus ficta huiusmodi recusatio dicatur. M. Tull. ad Atticum lib. Epistolarum secundo, Hoc opinor, certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu, id est, quid dissimulamus? Lucianus in libello De mercede seruientibus, Ὁ δ' ἀκκιζόμενος, ἄπαγε, παρ' ἐμοῦ δ' ἐγώ; id est, At ille accisans: Aufer, inquit, ego ne abs te? Idem in Amoribus. Ῥαδίως δὲ περιελὼν ἀκκισμόν, id est, Omni sublato accismo, id est, tergiuersatione. Rursus in eodem sermone, Πολὺς δὲ παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἀκκισμός, id est, Multus autem viris adest accismus. Item Philemo apud Athenæum lib. 13. Οὐκ ἔστ' οὐδεὶς ἀκκισμός, οὐδὲ λῆρος, id est, Nec vllus est Accismus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuisse, per quas fœmina deterrent pueros a peccando. Vsurpat hanc vocem & Plato in Gorgia, ἀλλ' ἀκκίζῃ ὦ Καλλίκλεις.

Scytha accisans asinum.

Ἀκκιζόμενος Σκύθης τὸν ὄνον, id est, Accisans Scytha asinum. Aduersus eos qui verbis auersantur, quod re cupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam conspecto asini cadauere, Scytha cuidā, qui forte aderat, dixit, En quod cenes. Ille primum aspernatus atq. abominatus, postea tamen apparauit, cenauitq. Ita ferme Suidas & Zenodotus. Hesychius secus effert, Σκύθης ὄνου δαῖτα, id est, Scytha asininum conuiuium, vt subaudias, repperit, si tamen hic locus apud Hesychium mendo vacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis ὄνου dictum est pro vtili, sic tamen vt adlusum sit ad asinum.

Aut quinq. bibe, aut tres, aut ne quattuor.

ATHENEVS libro decimo de bibacitate disputans, scribit adagium huiusmodi vulgo fuisse celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, id est, Aut quinq. bibe, aut tria, aut ne quattuor. Præscribit modum diluēdi vini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis, vt quinq vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei testem citat Ionem poetam, qui scripserit, vatem quendam Palamedi prædixisse Græcos nauigaturos, qui tres Cyathos ad vnum biberent. Item Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε καὶ δύο, id est, Salue quinq; & duobus. Præterea Amypsiā, ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν εἰμι πέντε καὶ δύο, id est, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verū hac de re copiosius aliquāto Plutarchus, τῶν συμποσιακῶν, Decade tertia, testans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuisse, ἢ πέντε πίνειν ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, ne quis temere Plauti verba commutet, nā apud hūc quoq. referuntur. Atq. in hanc rem iocatur Ariston, quemadmodum in musica Hemiolij proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam quæ vocatur Diatessaron, symphoniam esse præter ceteras hebetem et obscurā, & epitrito constare. Itidem & in bibendi harmonijs tres esse symphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diatessarō. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constitui, si tres aquæ Cyathi duobus vini cyathis admisceātur. Quod si duobus admisceas duos, dupli proportionem existere: Diatessaron harmoniā fore, si vni vini cyatho tres aquæ cyathos addideris. atq. hic esse epitritū, quæ proportio pertineat ad tres magistratus in Prytaneo sapientes ac sobrios, aut ad dialecticos, cum adductis superciliis de suis anxiis argutiis disputant. Iam si duos vni admisceas, tonum nasci maxime turbulentum, & vt appellat ipse, ἀκρατοχόρδων, Chordas mouentem non mouendas mentium. Propterea quod per hunc nec omnino sobrios esse liceet, nec stultitiam mero immergere. Quod si duo tribus addideris, harmoniam existere omnium maxime musicam, vt quæ somnos inuitet, tranquillitatem ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrices, Iten & Adrastiam, Iunoni vnam, nempe Euboeam: Apollini duas, Alethiam & Corythalam: Baccho vero plures, quod hunc deum oporteat, pluribus nympharum mensuris mansuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluēdum. Meminit huius adagij Plautus in Sticho, seruos compotantes inducens: Sed interim Stratege noster, cur hic cessat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti sunt tibi in manu. Cantio est Græca,

Καὶ πέντε πίνειν, καὶ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα.

Quāquam hic Plauti locus non caret suspicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio, ne quattuor biberet, ad veterum superstitionem pertinet, quæ creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus dierum obseruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem libro 28. cap. 6. scribit ad hunc modum: Numerum quoq. quaternarium Democritus condito volumine, & quare quaterni cyathi, sextarij ve non essent potandi. Huc nimirum adlusit Horatius libro Odarum tertio:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ, tribus aut nouem,
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere gratia,
Nudis iuncta sororibus.
Item Ausonius,
Ter bibe, vel toties ternos, sic mystica lex est.

Id est, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem, ad numerum Musarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλατταν, id est, Siculus mare, subaudi prospectat. De his qui denuo solicitantur ad subeundum periculum. Natum aiunt a Siculo quodam, qui cum ficos naui portans naufragium fecisset, ac deinde sedens in littore, mare placidum ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur, Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, id est, Noui quid velis, ficos vis. Recensetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum collectoribus.

Ficum

Ficum cupit.

Σῦκον αἰτεῖ, id est, Ficum petit. In eum dicebatur, qui cō moditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quod olim Athenienses agricolis blandiri soleant, vt ab illis ficos pracoquos acciperent, bene omi nantes ac precantes, vt in annum sequentem fici feliciter prouenirent. Rustici vero postea quam senserunt ciuium blandiloquentiam eo spectare, vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodissime adulantem, ficos petere dicerent. Aristophanes in Vespis,

Σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id est,
Tu vero nunc ficos a me petis.

Longum valere iussit.

Μακρὰν χαίρειν φράσας ταῖς ἐνθάδε τιμαῖς, id est, Honoribus qui hic sunt, longum valere iussis. Ea figura quoties ad rem, non ad hominem refertur, haud dubie prouerbialis est. Rem igitur a qua nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longum valere iubere. Sumpta metaphora ab iis qui discedunt diutius absuturi, seu nunquam redituri. Est sapiusule apud Lucianum, & itē apud alios. M. Tullius in epist. ad Attic. lib. 8. At ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit se Brundusium. Incertum vtrum de philosopho quopiam loquatur, qui cum solitus esset multa praeclara de honesto loqui, quod in ipso situm esset postea veluti renuncians philosophiae, sibi consuluerit: an de Pompeio, qui Caesarem fugit in Graeciam, incolumitatis rationem habens potius quam dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem.

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id est,
Veneri tua multum valere renuncio.

Vsurpat Lucianus in Ioue Tragœdo. Idem in Apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbium his quidem verbis, τὸ γοῦν μακρὰ χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντίζειν δηλοῖ, id est, Hoc dictum lōgum valere, declarat nobis non amplius curae futurū. M. Tull. Epistolarū familiarium libro 15. pro μακρὰ χαίρειν dixit, nuntium remittere: Virtuti, inquit, nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis. Eadem forma dicimur repudiare, aut renunciare, aut nuntium mittere iis qua spreta relinquimus, metaphora sumpta a solemni more diuortij. Quo qui diuertebat, dicere solet, tua tibi habe. Sic enim Gaius libro vicesimoquarto, titulo secundo de diuortiis & repudiis, capite diuortium. In repudiis autem, id est, in renunciationibus cōprobata sunt hac verba, Tuas res tibi habeto: itē hac verba, tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In sponsalibus autem, inquit, discutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere, in qua re hac verba probata sunt: Conditione tua non vtar. Ita Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc alludens Cicero in Antonium, Frugi factus est, inquit, illam suas res sibi habere iussit. Apud iureconsultos frequens est nuntium mittere, quod fit pariter in matrimoniis atq. in sponsalibus, licet diuersa verborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti si quis dicitur ab aulica vita alio ve studio recedere, de eo sic loquamur, Aulam suas sibi res habere iussit, philologia suas res sibi habere iussit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat.

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id est,
Ficusq. ficus, ac ligonem nominans
Ligonem.

Senarius e comœdiis Aristophanis in adagionem traductus. Quadrat in eum, qui simplici & rusticana vtēs veritate, rem vt est narrat, nullis verborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt enim apud Rhetores figura quadam, quibus fit, vt turpia honeste, aspera molliter, superba modeste, mordacia blande dicatur. At qui crassiore sunt Minerua, rudius ac planius eloquuntur, suo quidque nomine signantes. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ γὰρ ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων, id est, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, rusticanus sum, & ligonem ligonem appello. Rursum in praceptis historia conscribenda, vult scriptorem liberum & incorruptum esse, qui rē, vt est gesta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoq. modum, Τὰ σῦκα σῦκα λέγων, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον, i. Ficus ficus voco, panarium panarium. Aristophanes in Nebulis,

Οὐκ ἀποδοίην οὐδ' ὀβολὸν οὐδενί,
Ὅστις καλεῖ κάρδοπον τὴν καρδόπην. id est,
Ego nec obolum cuipiam persoluerim,
Qui cardopum, tantum vocarit cardopam.

Cardopus arca panaria. Ceterum poeta facit Socratē nugantem, qui contendat, non esse dicēdum κάρδοπον, quemadmodum dicebas Cleonymus, sed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit, τὴν σωστράταν.

Domesticus testis.

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς, id est, Domesticus testis. Vbi quis ipse sese laudat, quasi domi testem habeat, non aliunde adductum. Huic autem testium generi quā minima fides haberi solet, ac legibus ceu suspecti reiiciūtur. Paulus Pandectarum lib. 2. titulo de testibus, capite penultimo: Testes quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit. Rursum Codic. lib. 4. eodem titulo: Etiā iure ciuili domestici testimonij fides improbatur. Lucian⁹ in Ioue tragœdo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς φασίν, id est, Euge, domo adductus testis, vt dici solet. Huc allusisse videtur Seneca ad Lucillium, cum scribit in hunc modum, Exspecta me pusillum, & de domo fiet remuneratio: nisi quis malit illic dono legere. Sunt Graci scriptores, qui dicant hoc adagium conuenire in eos qui prius inficiati, postea verum cōfitentur: veluti adacti cōscientia, qua pectoris testis est. Sic Plutarch. τὸν οἴκοθεν κριτὴν vocat, animi iudicium, quod non corrumpitur. Nec hinc multū abhorret quod est apud M. Tullium De oratore libro 2. Tertium vero illud, clamare contra quam deceat & quam possit, hominis est, vt tu Catule de quodam clamatore dixisti, stultitia sua quā plurimos testes domestico praconio colligentis. Domesticum praconium appellauit, quod ipse suam stultitiā traduceret. Idem in eius libri principio: Quos tum vt pueri refutare domesticis testibus, patre & C. Aculeone propinquo nostro & L. Cicerone patruo solebamus. Hic simpliciter domesticos testes appellas, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domesticū esse potest quam sua cuiq. conscientia. Idem M. Tullius Cicero libro Epist. famil. 2. ad Calium, cuius initiū,

Raras

ratas tuas. Mea vero officia ei non defuisse tu es testis, quoniam οἰκεῖος ὁ μάρτυς vt opinor accidit Phlyniæ. Nam ita legendum suspicamur: tametsi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικὸς μάρτυς, vel si forte pro κωμικὸς magis placet, οἰκιακός. Idem in oratione pro L. Flacco, Neq. in toto Acmonensium testimonio, siue hic confictum est vt apparet, siue missum domo est, vt dicitur, commouebor. Terentius, Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium.

BOEOTII apud antiquos male audierunt vulgo, stoliditatis nomine, quemadmodum superius ostensum est. Vnde quidquid insulsum esset ac stultum, id Bœoticum dicebãt. Lucianus in Ioue tragœdo, ἀγροικόν τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς βοιωτιόν, id est, Istud quod dixisti prorsus agreste est, & vehementer Bœoticum. Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς, id est, Bœoticum ingenium, pro stupido ac stolido. Horatius in Epistolis:

Bœotum in crasso iurares aere natum.

Plutarchus ipse Bœotus cum aliis aliquot locis, tum in commentario de carnium esu, scribit ab Atticis notatos Bœotos, tanquã brutos & stupidos, ac pingues, idq. propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quod ea gens magis studuit exercendis corporibus, quam animis excolendis. Vnde teste Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui scripserit Athenienses rei nauticæ fuisse studiosos. Thessalos equestris, Bœotos corporis exercitamentis, Cyrenæos curribus valuisse, Lacedæmonios circa leges fuisse diligentes.

Bœotica cantilena.

Βοιώτιος νόμος, id est, Bœotica cantio dicebatur, si quibus rerum initia tranquilla, ac prospera fuissent, posteriora turbulenta ac tristia. Vnde Sophocles scripsit,

Ὅτ᾽ ἄν τις ᾄδῃ τὸ Βοιώτιον νόμον. id est,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natum ex historia, nam Bœoti primum liberam ac pacatam agebant vitam, deinde mortuo Laio in varias calamitates inciderunt, vt illorum cantilena a læto initio in luctũ desiisse videatur. Citatur a Zenodoto. Aristophanes in Acharnensibus vsurpare videtur pro cãtione rudi atq. indocta,

Δεξίθεος εἰσῆλθ᾽ ᾀσόμενος βοιώτιον. id est,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum:

Bœotica ænigmata.

Βοιώτια αἰνίγματα, id est, Bœotica ænigmata, dicebantur, oblique atq. obscure dicta, quæq. perdifficile percipi possent. Sumptum a fabula Sphingis monstri Thebani. Ea proposuit Oedipo ænigma huiusmodi, Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους, id est, Quadrupes, bipes, ac rursum tripes. Id Oedipus interpretatus est hominem esse, qui puer manibus quoq. pedum vice nititur: deinde cõfirmato gradu duobus pedibus se sustinet, donec ætas decrepita baculum, ceu tertium pedem addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum,

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή,
Καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ᾽ ἐπὶ γαῖαν
Ἕρπετα κινεῖται, ἀνά τ᾽ αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ᾽ ὁπόταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ. id est,
Est bipes in terris & quadrupes, haud eadẽ vox
Et tripes. immutat speciem hoc ex omnibus vnum
Quæcunq. in terris reptant, volat æthera circum,
Perq. mare: ast vbi iam pedibus cõpluribus auctũ
Accelerat gressum, vietis tum maxima membris
Segnities ac torpor adest, minimumq. vigoris.

Hesiodus itaq. in secundo Georgicon libro, vetulum ac senio iam incuruum, tripedem hominem appellat.

Τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id est,
Tunc iam tripedi mortali similes.

Bouem in faucibus portat.

Βοῦν ἐν γνάθοις φέρει. id est,
In faucibus portat bouem.

In edacem olim dicebatur, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natũ vti coniicimus, vel a Theagene athleta Thasio, vel a Milone Crotoniata, quorum alter bouem solidum solus comedit, teste etiam Græco epigrammate, tum auctore Posidippo apud Athenæum: alter vt narrat apud eũdem Theodorus Hieropolites, in Olympiis taurum quadrimum humeris sustulit, ac stadii spatio gestauit, eumq. eodem die solus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare.

Βοιωτοῖς μαντεῦσαι, id est, Bœotis vaticinare. Abominantis est sermo, perinde ac dicimus, hostibus ista vaticinare.

-Capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hostium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri, &
Aequoris nigri. Et,
Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Aptius autem dicetur in eum qui tristia vaticinatur, si quando precabimur, vt ea in ipsius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum scribit, Heraclidem allegãs auctorem. Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu consulerent oraculum, vates quę tum Dodonæ respõsitabat, ait eos fore victores, si quid impie patrassent. Itaq. consultorum quidam arreptam Myrtilam, nam id mulieris fatidicæ nomen, in lebetem aqua calida feruentem, qui forte inibi aderat, iniicit. Sunt qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli successu sciscitantibus, respondisse futurum, vt quamplurimos vincerent, si prius quempiam e ducibus immolassent. At illos Bombum ipsum interemptum immolasse, atq. hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit.

Ἄρνα προβάλλει, id est, Arietem obiicit. In rixæ pugnæq. cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum suscepturi fœcialem mittebant, qui arietem adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pacto ciuitatem & agros illorum hostibus compascuos fore. Auctor Diogenianus.

Argenti fontes.

Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, i. Argẽti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ii qui stolide quidẽ atq. indocte, sed arroganter tamẽ & cõfidẽter loquerẽtur, opibus videlicet suis freti. Vulgus.n. diuitũ dulci, vt ait Horatius,

fortuna

fortuna ebrium, hoc quoq. putat suis diuitijs deberi, ut quidquid dixerint, id pro tinus uelut eruditũ omnes suspiciant & approbent. Quod notans Flaccus,

Mea, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille nentiquam inuenustus,

Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum,

Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς, καθάπερ ἰατρὸς κακός,
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. *id est,*
Opes enim nos sicuti medicus malus,
Ubi receperint reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente:

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. *Id est,*
Cæcæ diuitiæ, atq. eos qui se intuẽtur, cæcos reddũt.

Rursum illud einsdem,

Ὑπερήφανόν τι γίγνεται λίαν τρυφή,
Ὅταν πλοῦτος ἐξαίφνης τὴν κεκτημένην
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐχ ὃ οἱ τὸ πρότερον ἦν, *id est,*
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes quã possidet, mores repens
Mutat in alienos pristinis contrarios.

Diximus alias, fœnum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmiis hymno tertio, εἴτις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, *id est, Si quis vir fortunatus fuit, vel in gloriosis certaminibus, vel in opulentia obtinet, vt aiunt, magnificam saturitatem, dignus qui laudibus ciuium admisceatur. Quadrabit in eos quoq. quorum oratio propter opũ fiduciam plus satis libera atq. audax videbitur. Nam quemadmodum paupertas timiditatẽ adfert, itidem opulentia* παῤῥησίαν*, id est, loquendi confidentiam adducere solet.*

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. *Prouerbialis est figura in hominẽ exulem, erronem, & incertis vagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus:*

Κἀν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. *id est,*
Terram ante terram persequi. Item alibi,
Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς ταρβούμενος. *id est,*
Solum at ego fugiens præ solo trepidus metu.

Lucianus in Pseudomãte, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι*, i. Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos solum vertere dicuntur, qui exilij caussa migrant alio. Alciphron in epistolis,* Ἀναστᾶσα ὅποι ποτὲ γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον*, id est, Demigrans quo libet fugiam potius terram terra commutans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non possum, itaq.* γῆν πρὸ γῆς *cogito: significat se de fugiendo cogitare.*

Ne ad aures quidem scalpendas otium est.

PROVERBIALIS *est hyperbole, cum ne minimum quidem otij superesse significamus, dicimus nec tantillum vacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in bis accusato,* Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς, φασί, σχολὴν ἄγων*, id est, Ac ne tantisper otiosus, vt aurem, sicut aiunt, scalpere vacet.*

Citius in naui cadens à ligno exciderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου*, id est, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantam vbiq. copiam significamus, vt quocunq. te vertas, occurrat quod quæris. Etenim cum nauis ipsa vndiq. sit lignea, nõ potest non in lignũ incidere, quisquis in ea cadit. Lucianus in bis accusato,* Ὥς τι κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ὅποι ἀπίδοι, ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορήσει φιλοσόφου*, id est, Itaq. iuxta prouerbium citius fiet, vt in naui lapsus, non incidat in lignum, quam ut quocunq. aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorum turbam tantam, ut omnia vbiq. plena videantur, nec liceat effugere.*

Episcythizare.

Ἐπισκυθίζειν. *Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod est, uinum merum intemperantius bibere. Et Achæus in Aethone Satyrico* ἐπεσκύθισεν*, siue ut in quibusdam exemplaribus legitur,* σκυθιστὶ πιεῖν *dixit, pro eo quod est* ἀκρατοποτεῖν*, hoc est, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnosophistarum, ex Herodoto et Chamæleonte auctoribus refert Cleomenem regẽ Spartanum cum Scythis agentem consuetudinem, & illorũ* ἀκρατοποσίαν*, id est, meripotationem imitantem in insaniam uersum fuisse, quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum lib. 6. cui titulũ fecit Erato, addens hinc natum apud eosdem Spartanos uulgare dictum, ut si quãdo uelint* ζωρότερον πιεῖν*, hoc est, intemperantius bibere, dicant,* ἐπισκύθισον*, hoc est, nimium infundito aquæ, pro eo quod dicendũ erat,* ἐπίχεον*, id est, infunde aquam. Apud eundẽ libro undecimo, Hieronymus Rhodius docet,* σκυθίζειν *dictum pro μεθύειν, & Athenæus dubitat num a Scythis Scyphus, id est poculi genus, habeat nomen, ut σκύφος dictum sit quasi σκύθος. Nam uocem sic immutatam ostẽdit apud auctores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios cum sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, uice Thimbronis eo legasse Dercyllidam, quod is nihil haberet synceritatis Laconicæ, sed ingenium subdolum ac ferum, existimantes huic non posse dari uerba, quem ob id σκύφον appellarunt Lacedæmonij, quasi σκύθον. Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπόται uocantur, id est, meribibi: unde plerumq. conuiuia illorum sanguinolenta sunt & tumultuosa. Apud eundem Anacreon,* ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν *appellat, quod Callimachus uerbo cõposito dixit* ζωροποτεῖν*: quẽadmodum elegãter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles,*

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ δίψῃ βίᾳ. *id est,*
Cogi ad bibendum non minus graue est malum,
Quam si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem & immodicum usum.

Vinum caret clauo.

ATHENAEVS *eodẽ libro de potationibus disserẽs, huiusmodi prouerbium elegãter uulgo dici solere scribit,* τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια*, i. Vinũ non habere clauum, propterea*

ptere a quod ebrietas nihil consulte, neq. moderate, vel dicit, vel facit. Obruitur enim ratio, quæ claui vice sobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud:

Nox & amor, vinumq. nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber Amorq. metu.

Non illepidum est quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse vetitum, ne χοάς ... inferrent in conuiuium: id apparet fuisse vasculi genus, quo vinum e cratere ministri effunderent in Cyathum: id factum est, ne supra modum bibentes, & animi & corporis viribus destituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri procheidas, sed nihilo secius tātū illos bibere ... i. pro eo quod nō inferūtur procheides, ipsi efferūtur, postea quā nō ampli⁹ possunt exire saltātes. Itaq. vinolētia nullis minus ignoscenda est quā qui Reipublicæ clauum moderātur, hoc est, regibus & magistratibus. Nec vinum nec somnus cōuenit assidentibus clauo: sed interdū nulli magis indulgēt vino somnoq.

Vinum senem etiam vel nolentem, saltare compellit.

AC rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit.

Οἶνος ἀνώγει γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. id est,
Vina senem, vt nolit, cogunt ducere choreas.

Admonet nihil esse tam ineptum, neq. tam alienū, ad quod non incitet ebrietas. Subijcit & aliud carmen nō dissimilis sententiæ,

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνας ἀναβάλλει. id est,
Insanire facit sanos quoq. copia vini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore:

Λόγος ἔστ' ἀρχαῖος οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id est,
Recte vetusto dicitur prouerbio,
Quod vina senibus persuadent o pater,
Vti velint nolint, choreas ducere.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaq. vt videtur, non solum senex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius:

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præministras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id est, Ranis vinum infundis. In eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: veluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæū in Coriāno, Ἐρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. obiurgat enim pincernā, quod quattuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet coniicere, prouerbiū in hos quoq. conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem.

FORTASSIS simpliciter dictum est ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini proguati Castor & Pollux. Id ouū Pausanias in Laconicis refert, ostendi apud Lacedæmonios suspensum teniis a testudine templi. Verum si quis hoc dictū deflectat ad eosdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore: aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æque fuerit prouerbiale: veluti si dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles libro De generatione animalium quinto, ostendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si vitelli membrana dirimantur. Iidem si cohæreant & confundantur, fœtum edi monstrosum.

De curru delapsus.

Ἐξ ἁμάξης, i. De curru delapsus. In hodiernum quoq. vulgo durat adagium, in eum qui oblitus propositi alio se transfert: aut qui in sententia labascit, vt de curru delapsu dicatur, quemadmodū ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis,

Ἐξ ἁμαξῶν φρενῶν. id est,
Anim⁹ a curru decidēs, hoc est, aberrans ab instituto.

Natum apparet a fabula Phaethontis, quem ferunt curru excussum. Siquidem animus velut auriga corporis est, & corpus ceu vehiculum. Est & apud Platonem de animabus e cælo delapsis, quod curribus suis essent excussæ.

Numerus.

HOMINES nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicūtur, etiam idiotis horum temporum. Aristophanes in Nebulis, — Ουτος λέγω

Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως νενασμένοι ἀμφορεῖς.

Horatius,

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Translatum videri potest a calculis, ad nihil aliud vtilibus nisi ad numerum. Anacharsis, Plutarcho teste, taxauit Athenienses, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quanquam magis arridet, vt ita numerus dicatur, quemadmodū dicunt ὁ πολὺς ὄχλος ἀριθμός, i. vnus e plebe. Ita Flaccus, At sū mi paullo infirmior, vnus multorum, etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca lib. 1. Epistola 10. Iste homo non est vnus e populo. Insignes nominantur. Qui nihil habent insigne, turba sunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus sumus. Et Vergilius, Cadit & sine nomine vulgus.

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, i. Sūmis uti uelis, Prouerbiali metaphora dicitur, qui maximo conatu adnituntur, atq. incumbunt: aut qui omnem captant occasionē. Mutuo sumptum a nautis, quibus mos est velum in altum tollere, quo currant celerius. Aristophanes in Ranis,

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις. id est,
Vtens supremis carbasis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, Δίδου φωνάν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου, id est, Da vocem, sursum autem tende vela ad summum antennæ iugũ. Vt cuiq. res sunt secundæ aut aduersæ, ita velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis.

Ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. *id est,*

Summa cape, & medio potieris.

Hemistichium carminis Heroici: vbi quid obscurius & perplexius dictum significabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio consueuerunt vti. Zenodotus hinc natum tradit: Æginetis patria pulsis, de quærenda sede consulentibus oraculum, responsum est hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atq. illos cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluisse. Potest & in hanc accommodari sententiam, vt admoneamur ad res summas & egregias eniti, sic enim futurum, vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo destinandum, vt saltem modicis potiamur.

Iniquum petendum, vt æquum feras.

Hvic *affine quod recẽset Quintilianus Institutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino sine ratione est, quod vulgo dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductum videri potest, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant quã pro dignitate, quo precium saltem æquum accipiant. Non fugit hæc sententia Syrum illum Terentianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem astu tractans, postulat vt puellam Aeschino dimidio precij tradat, atq. hac arte efficit, vt leno sortem solidam percupide & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgo verbum huiusmodi, Qui annititur vt auream quadrigam sibi comparet, vnam certe rotam assequetur. Equidem arbitramur huc adlusisse Senecã libro De beneficiis septimo, Quæ, inquit, ideo petimus ultra modum, vt ad verum suum redeant. Cum dicimus, meminisse non debet, hoc volumus intelligi, prædicare non debet nec iactare, nec grauis esse. Pulchre Seneca depinxit naturam hyperboles.*

Ad ambas vsque aures.

Μέχρι τ' ἀμφωτίδων, *id est, Vsq. ad aures ambas impleri dicuntur, qui supra modum ingurgitant sese. Sumpta metaphora a vasculis, ad ansas vsque impletis. Extat apud Suidam.*

Seruilis capillus.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐπιδεικνύμενοι, *id est, Seruilem capillũ præ se ferre dicuntur, qui agrestibus, & inelegantibus sunt moribus. Inde ductũ, quod Athenis serui manumittendi capitis pilos deradebant. Plato scribit in Alcibiade, quosdam seruiles pilos in animo gestare, indoctos & stupidos significans. Citantur apud Suidã hæc ex auctore quodam, πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν δὲ οὐ τὰ πάθη κατεσταλμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα φερόντων ἐπιδεικνυμένων, id est, Multis collectis viris, neq. compositis affectibus, sed qui seruilẽ, vt aiunt, capillum adhuc præ se ferrent. Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, rem prodigiosam tradit, homines quosdam hirsuto corde nasci. Pliniana verba sunt hæc, Hirto corde gigni quosdam homines produnt, nec alios fortiores esse industria, sicut Aristomenẽ Messeniũ, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipse conuulneratus & captus, semel per cauernã latomiarũ euasit, angustos vulpium aditus secutus: iterum captus sopitis custodibus somno, ad ignẽ aduolutus lora cũ corpore exussit. Tertio capto, Lacedæmonij corpus dissecuere caussa vidẽdi, hirsutũq. cor repertũ est.*

Amyris insanit.

Ἀμύρις μαίνεται. *i. Insanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua recte vtemur, vbi quis sub insaniæ prætextu rebus suis consulit. Aut ubi quis solus periculum prospiciens, in tempore sibi cauet, creditus interim vulgo desipere: deinde rerum euentus docet illum unum sapuisse. Vt hæc sit uox uelut opprobrãtis socordiam iis qui sibi non prospexerint mature: neq. sapere cœperint, nisi accepto uulnere. Zenodotus ab historia natum ait huiusmodi: cum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos emandarunt, qui de rerum suarum successu sciscitaretur oraculum. Responsum est, euertendam Sybaritarum fortunam, ubi plus honoris habere cœpissent hominibus quam diis. Euenit deinde ut seruus a domino uapulans, nequidquam ad deorum aras cõfugisset, post ad heri monumentum confugiens, liberaretur a plagis, ut alibi dictum est. Quod simul atque conspexisset Amyris, collectis rebus suis, in Peloponesum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominẽ uelut insanum ridentibus. Postea idem ob fictam insaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Eustathio in secundo Iliados libro: citatur autem ex Pausaniæ rhetorico dictionario. Addit quosdam Thamyrim hunc appellare, quosdam Amyrim, abiectothita. Solet autem more hominum euenire, ut uati tum demum habeatur fides ac laudetur, posteaquam ipsis iam premimur malis. Proinde Cassandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho:*

> Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
> Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι. *id est,*
> *Sapiensq. dicor, his malum qui sentiunt.*
> *Porro antequam illud sentiant, insanio.*

Sophocles, Laudiceni.

Qvi *ad ostentationem dicebant aut recitabant, uulgato conuicio Sophocles & Laudiceni dicebantur: adagiũ natum, ut apparet, ætate Plinij minoris, cuius uerba paullo altius repetemus, quo planius prouerbij sententiã intelligere liceat. Nã in epistola quadam adolescentium quorundam ridiculam in agendis caussis arrogantiam & ambitionem taxans, sic ait, At hercule ante memoriã meã, ita maiores natu solent dicere, ne nobilissimis quidem adolescentibus locus erat, nisi aliquo consulari producente. Tãta ueneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ claustris omnia patent omnibus, nec inducuntur, sed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus similes, conducti & redempti mancipes. Conuenitur a conductis & redemptis in media basilica, ubi tam palã sportulæ, quã in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede transitur. Inde iam non inurbane, Σοφοκλεῖς ἀπὸ τοῦ σοφῶς καὶ καλεῖσθαι, uocãtur. Iisdẽ Latinũ nomẽ impositũ est, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroq. uerbo notãtur, qui facundi dici malebãt & uideri quã esse.*

esse. Sophocles enim Graece dicitur ἀπὸ τοῦ σοφὸς καὶ κλέος. At illi dedita opera, perperã interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id est, ab eo quod sapientes vocarentur. In hoc igitur est adlusio festiua ad poetæ tragici nomen, in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen adluditur.

Quot seruos habemus, totidem habemus hostes.

MACROBIVS *in cenis Saturnalibus, Vnde putas arrogantissimum illud manasse prouerbiũ quod iactatur, Totidem nobis hostes esse quot seruos? Non habemus illos hostes, sed facimus. Meminit & Seneca epistola quadragesimaseptima, cuius verba sublegisse videtur Macrobius, vt est omnium auctorũ vere fucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, ne ve ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colũt. Admonet idem Plato libro de Legibus sexto, propterea quod seruorum animus nequaquam integer sit, sed mentis dimidium iis ademerit Iupiter, Homero teste, quos seruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis est alumnus. Odit vero quisquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium insitum videtur seruis in dominos. Verba Platonis sunt hæc, Οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, ὃ δεῖ γὰρ οὐδὲν πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν φησίν,*

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. *id est,*

Nihil enim integrum, neq. sanum habet animus seruilis. Nam nihil oportet credere his, hominem qui sapiat. Siquidem poeta doctissimus ait.

Dimidio mentis depriuat Iupiter illos,
Seruilis quoscunq. viros sors ceperit vnquam.

Ad hunc modum referuntur a Platone. Ceterum aliter habentur apud Homerũ Odysseæ ϱ. nimirum hunc in modum,

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Asinius Capito apud Festum Pompeium, nam is quoque prouerbij facit mentionem, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum, propterea quod verisimilius, sit, sic esse dictũ initio. Quot hostes, tot serui. Quod capti victi que ad seruitutem adducebantur: vnde etiam dicta mancipia.

Vocatus atq. non vocatus deus aderit.

ORACVLVM *olim Lacedamoniis redditum abijt in prouerbium, Κεκλημένος τε κἄκλητος θεὸς παρέσται, id est, Vocatus & inuocatus deus aderit. Vsus erit, vbi quid significabimus etiam non accersitum, neq. curatum, tamẽ euenturum, velimus nolimus, puta senectã, mortẽ, malefactorũ pœnã. Horatius huc adlusit in Odis,*

Nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus, hic superbum
Tantalum, atq. Tantali
Genus coercet, hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atq. non vocatus audit.

Fortassis respexit huc & Teren. in Eunucho, vt vocato mihi atq. inuocato sit locus semper.

Influit quod exhauritur.

Ἐπιῤῥεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, *id est, Adfluit quod exhauritur. Vbi quis frustra sumit opera in re quapiam. Lucianus in Sectis,* Ἐπιῤῥεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἀμπελον ἂν τὸ Δαναΐδων πίθον, *id est, influit, iuxta prouerbium, negotium dum exhauritur, ac diuersum quiddam accidit atq. in Danaidum dolio; De philosophiæ studio loquitur, in quo quantumlibet operæ sumpseris, nunquam tamen deest quod te laboribus exerceat, & labor laborem serit & iuxta Sophoclem,*

Πόνῳ πόνος πόνον φέρει. *id est,*
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recenset huiusmodi,

Ἄλλην μὲν ἐξηντλήκαμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. *id est,*
Exhausimus quidem illam, at influit altera.

Sumptum a nautis, naui pertusa frustra sentinam exhaurientibus, tantum humoris accipientibus fissuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc paræmiã adlusisse Plato libro De legibus septimo, Τί οὖν πολὺ αὔξη ὅτ' ἂν ἐπιῤῥεῖ, *id est, Quid igitur multum augmentum cum affluat. Quem sane locũ adducit Athenæus libro Dipnosophistõ quinto,* Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν Πλάτωνα ἐπιῤῥεῖ δὲ ὄχλος μοι τοιούτων γοργόνων, *i. Siquidem iuxta ipsum iam Platonem affluit mihi turba talium Gorgonum. Seneca libro De ira secundo, Nunquid ille cuius nauigium, multã vndiq. laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipsisq. nauigio irascitur? Occurrit potius & aliã excludit vim, deinde aliã egerit, manifesta foramina præcludit, latentibus & ex occulto sentinam ducentibus, labore continuo resistit: nec ideo intermittit, quia quantum exhaustum est subnascitur. Apud Athenæum libro quarto, cum in conuiuio post lentem rursus aliter cocta lens apponeretur quidam adludens ad prouerbium ait,*

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλήκαμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ, *id est,*
Exhauseramus lentem, ac influit altera.

Non dissidet ab illo, τὰ πρῶτα τῆς φακῆς.

Tibicinis vitam viuis.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, *id est, Tibicinis uitam viuis. In eum iactebatur, qui laute quidem, sed alieno viueret sumptu. Tibicines. n. quoniam in sacris olim adhibebantur, adesse solent & in cenis illis pontificalibus, id que immunes. De hoc hominũ genere, ni fallimur, sentit Aristoteles, quærens in problematis, quamobrem οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται, id est, Artifices Bacchanales, vix unquam bonæ frugis esse consueuerint. Reddit aũt triplicem rationem. Siue quod necessariis artibus magnã vitæ partem occupati, non dent operam philosophiæ præceptis. Siue quod assidue in deliciis ac uoluptatibus vitã agũt. Siue quod egestas etiam ipsa ad vitia propellit. Problema refertur a Gellio, lib. Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur secesserant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Posteaquam perpelli nequibant, inquit, consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die festo alij alios, per speciem celebrandarum cantu epularum inuitant: & vino, cuius auidum ferme genus est, oneratos sopiunt, atq. in plaustra somno victos coniiciunt ac Romam deportant. Nec prius sensere, quam plaustris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur a Dio-*

geniano et Suida. Musice viuere dixit Plautus, pro eo quod est, voluptuariam & otiosam agere vitam. Huc respexit Terentius, Vide otium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus:

Οὕτω τί τ' ἀλλότριον ἐσθίειν, ἐστὶ γλυκύ, id est,

Vsque adeo dulce est deuorare, non tua.

Et illud apud eundem Theopompi,

Εὐριπίδου τἄριστα κἀκεῖνος λέγων,

Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.

Sane eleganter dixit hoc Euripides,

Felicem eum esse, aliena qui vsq. cenitet.

Scytharum oratio.

SCYTHARVM *feritas, apud Græcos in prouerbium cessit, vt quidquid agreste, quidquid barbarum ac sæuum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Est apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonij & Drosæ,* τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις. *id est, Reliqua quidem Scytharum oratio. sentit in calce litterarum fuisse quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ se ferre humanitatis. Quidam inde natum existimant quod Scythæ Dario regi nihil aliud responderint, quam* κλαίειν*, id est, vt ploraret: quæ quidem ipsa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus, quos contemnimus. Aelianus in epistolis,* Ἔστω σοὶ τοίνυν, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀπόρρησις, αὕτη, ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, *id est. Itaq. Scytharum, sicuti vocant, responsum hoc tibi sit, Ego insanio & sapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in vitis philosophorum putat hoc prouerbium natum esse ab Anacharsidis asperitate. Nam is Scytha natus inter celebres Philosophos habitus est Athenis. Sed vero proximum est quod refert Athenæus libro duodecimo. Scythas olim opibus ac delicijs florentes in tantam venisse ferociam, vt quoscunq. populos adissent summas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora subulis pingerent, deniq. cunctis sub illorum dominatu lacrymosa fuerit seruitus, vt in posteros deriuatum sit prouerbiũ,* ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, *i. Scythica iussio sine præscriptio, &* ἀποσκυθίσαι *dicatur ferro cæsariẽ amputare, quod præter Athenæũ indicat & Stephanus. deniq.* σκυθρωπὸς *&* σκυθρωπάζειν *pro torno, tristi, austero ac truculento, ab eius gẽtis moribus dictũ videtur, &* σκυζᾶσθαι *irasci, quod ea gens sit supra modum iracũda.*

Accipit & glebam erro.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id est,

Accipit & glebam erro.

Hemistichiũ carminis heroici, dici solitum in eos, qui nihil grauantur aut aspernantur: sed quidquid datur, quantũlibet pusillum, id boni consulunt. Neq. intempestiue dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunq. libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergant. Originem adagionis ad huiusmodi casum referunt. Aletes quidam Corintho pulsus, adhortante oraculo tentauit, si posset in patriam redire. Atq. interim rustico cuipiam factus obuius, cibum mẽdicauit. Ille, ludibrij caussa, glebam ex agro sublatam porrexit. Aletes eam tanquam felix omen accipiens, effatus est:

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit et in Corinthiacis Pausanias. Plutarchus in Problematibus haud omnino dissimilem historiam recenset, vnde prouerbium ortũ videri queat. Emanes, inquit, post sedes iam sæpius aliũde alio transmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum descenderunt, quem id temporis Inachienses & Achei obtinebant. Oraculum autem proditum erat, si in agrum eos recepissent, futurum, vt veteres incolæ pellerentur: noui vero si quid a volẽtibus accepissent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Emanes vir solers & cautus, sumpta pera, mendici habitu ad Inachienses accessit. Ibi cum per risum & contumeliã rex mendicanti cibum, cespitem dedisset, in perã coniecit, ac velut eo contentus, statim e conspectu se subduxit: nec præterea quidquam rogauit. Seniores tũ rei nouitate, tum oraculi recordatione submoniti, regẽ adito censent hominem neutiquam esse negligendum, nec e manibus omittendum. Quod ubi sensisset ille, fuga sibi consuluit, votaq. protinus Hecatombe, et Apolline inuocato, furtim abijt. Postea congressi prælio, Emanes pulsis Achæis & Inachiensibus, illorũ agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaq. competet in illos quoq., qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, vt voti sui compotes aliquando fiant.

Stentore clamosior.

PROVERBIALIS *hyperbole. Stẽtore clamosior. Iuuenalis,*

Vt Stentora vincere possit.

Sũpta a fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eiq. ferream, hoc est, inuictam attribuit vocẽ,

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.

Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. *id est,*

Stentoris in specie validi, cui ferrea vox, qui

Quinquaginta alios æquans clamore, sonoq.

Greci μεγαλοφώνους *appellant.*

Optimum aliena insania frui.

OPTIMVM *aliena insania frui. Plinius Secundus Naturalis historiæ lib. 18. cap. quinto, nominatim prouerbij loco citat, Eodem, inquiens, pertinet, quod agricolã vendacem oportere esse dixit, fundum in adolescentia conserendum sine cunctatione, ædificandum non nisi consito agro, tunc quoq. cunctanter. Optimum est, ut vulgo dixere, aliena insania frui: sed ita ut villarum tutela non sit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem verbis refertur a Plinio iuniore in epistolis de Reguli stultitia loquente, hominis ridicule ambitiosi, sed tamẽ ad excitanda studia non inidonei. Admonet adagium, ut ex aliorum erratis ipsi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum desipientia nobis sapiendi præbeat occasionem. Vulgo iactatus versus est in eandem sententiam:*

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epistola quadam, bellum esse scripsit, ex aliorum erratis suam viam in melius instituere. Plautus item, Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Extat et huiusmodi quidam mimus Publianus, vti coniicimus,

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere. Potest et in hunc accipi sensum, ut is dicatur aliena frui insania, qui alienis fruitur malis, ipse in tuto consistens.

stes. Nulla.n voluptas minoris cōstat, neq. ulla solet esse iucundior. Sumptū videri potest prouerbium ex Sophoclis tragœdia, cui titulus, Aiax flagellifer. Apud quem Aiace per insaniam gloriante, quod hostes sustulisset, cum sauisset in pecudes, Pallas Vlyssem ad hoc spectaculum inuitat his verbis,

> Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id est,
> Ridere de hoste risus est suauissimus.

Ingens telum necessitas.

INGENS telum necessitas. De re ineuitabili. Liuius primæ decadis libro quarto, Necessitate quæ vltimum ac maximum telum est, superiores estis. M. Tullius lib. de amicitia, Nec vero negligenda est fama, nec mediocre telum ad res gerendas existimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius auunculus. Est aliquoties apud Liuium, Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maxime parabant, vt pro consilio, rationeq. ac via gerendi negotij capi videatur, fortassis sumpta metaphora a venantibus, qui telo appetunt, quod capere volunt. Vnde & certa dicentur tela, consilia quæ nunquam fallunt.

Aduersum necessitatem ne dij quidem resistunt.

Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id est, Necessitati ne dij quidem resistunt. Hæc sententia Simonidi tribuitur: sumpta est ex Homero. Refertur duobus locis a Platone, libris de legibus septimo & quinto, ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον τὴν παροιμίαν εἰπὼν εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, id est, Sed apparet eum qui primum admiscuit deum prouerbio, hęc spectasse cum dicis, quod ne deus quidem vnquam visus est cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν, id est, Multa uero & acerba diis acciderūt, vt dicitur, ob necessitatis regnum. Item lib. De legibus quinto scribit, τὴν ἀνάγκην δ᾽ οὐδὲ θεὸς βιάζεσθαι, id est, Ne deos quidem cogere posse necessitatē. T. Liuius, Pareatur necessitati, quam ne dij quidem superant. Palladius, Necessitas ferijs caret. Euripides in Helena,

> Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμός, σοφῶν δ᾽ ἔπος,
> Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id est,
> Nanq. illud est sapientium dictum, haud meum.
> Nihil necessitate dira fortius.

Extat apud Græcos versus prouerbialis,

> Ὑπὸ τ᾽ ἀνάγκης πάντα δουλοῦται κακά. id est,
> In seruitutem cuncta agit necessitas,

Euripides in Hecuba,

> Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. id est,
> Rigida nanque necessitas.

Horatius,

> Si figit adamantinos
> Summis verticibus dira necessitas Clauos.

Poetæ Necessitatem deam faciunt, Parcarum matrē, quæ & ipsæ ineluctabiles atq. inexorabiles vocantur. Hanc necessitatem philosophi fatum appellant, quæ est æterna rerum series, necessario cohærentium: cui veluti cedens Iupiter apud Maronem,

> Fata, inquit, viam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam,

> Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas a sepulchro velles.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id est, Squillas a sepulchro vellere iubebantur, qui parum sanæ mentis esse viderentur. Has enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Bucolicis,

> Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σάματος αὐτίκα τίλλοις, i.
> I, squillas ab anus quam primum velle sepulchro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi superatus sit, adeo iracunde ferre, vt periculum sit, ne vertatur in insaniam. Et alter simile quiddam refert,

> Ἔνθεν τὰν κυκλάμινον ὀρυξεῖς εἰς τὸν Ἅλεντα. id est,
> Hinc abiens fluuio infodias Cyclaminon Halenti.

Dioscorides lib. 2. demonstrat, Cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendō è capite phlegmati. Atq. inter cetera eius remedia hoc quoq. commemorat, succum illius melli admixtum inferi naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem dissectam reponi, asseruariq. non secus ac squillæ. Deniq. contusam & in pastillos redactam, valere aduersus ueneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores.

IVCVNDI acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorum & malorum secundo: Quid si etiam iucūda memoria præteritorum malorum, vt prouerbia nonnulla veriora sint, quam vestra dogmata: uulgo enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipsa hominum natura sumptum adagiū: est.n. hoc insitum omnibus, vt iucunda cuiq. sit anteactorum malorum aut periculorum secura recordatio, cōmemoratioq. præsertim insigniū fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta nō sint, veluti bellorum, naufragiorum, atq. id genus discriminum. Vnde dictum est ab Horatio:

> —Gaudent vbi vertice raso
> Garrula securi narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortum ab Homero ceu fonte, a diuersis deinde scriptoribus varie est vsurpatum. Exstat autem apud hunc Odysseæ libro decimoquinto:

> Νῶϊ δ᾽ ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε
> Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι
> Μνωομένω, μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ.
> Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ᾽ ἐπαληθῇ. id est,
> At nos in scamnis vescentes atq. bibentes
> Tristibus inter nos recreemus pectora fatis,
> Commemorando. etenim fit, vti post gaudeat actis
> Aspera quisquis multa tulit per multa vagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbium ab Aristotele, Rhetoricorum libro 1. vbi commemorat, quæ cuiq. natura vel iucunda sint, vel molesta. Vergilius Homerum æmulatus:

> Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca:

> Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.

Circumfertur Græcis & huiusmodi trimeter prouerbialis.

> Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων, id est,
> Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero uidetur indicare sumptum ex Euripide, Nec male, inquit, Euripides. concludam si potero Latine. Græcum enim hunc uersum nostis omnes,

Suauis est laborum præteritorum memoria.
Constat versus, si pro suauis legas suaue, nisi malis priscorum more elidere s, aut quod est commodissimum, omittere verbum est, nisi mauis subijcere post laborum.

Aulœdus sit, qui citharœdus esse non possit.

M. TVLLIVS in oratione pro Murena, comparationem faciens iureconsultorum & oratorum, Itaq. mihi pleriq. videntur, inquit, initio hoc multo maluisse, post cum id assequi non potuissent, isthuc potissimum sunt delapsi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri nō potuerint: sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire. Hactenus Cicero. Recte dicetur in eos, qui malūt in multo inferiore ordine alicuius haberi momēti, quā inter excellentes negligi. Quēadmodum Iulius Cæsar maluit in frigido oppidulo primus esse, quam Romæ secundus. Nec male quadrabit in eos, qui desperatione meliorum ad humiliora sese conferunt.

Colophonem addidit.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε *id est, Colophonem addidit. Dici consueuit, cum summa manus rei cuipiam imponitur: aut cum accedit id, sine quo negotium confici non potest. Originē adagionis indicat Strabo lib. Geographiæ suæ 14. scribens Colophonios olim cum naualibus copijs abundasse, tum equestribus vsqueadeo præcelluisse, vt vbicunq. gentium bellum gereretur quod confici non posset, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atq. inde vulgo natum prouerbium,* κολοφῶνα ἐπέθηκε. *id est, Colophonem addidit. Refertur a Diogeniano prouerbium. Indicauit & Festus Pompeius, scribens colophonem dici solere, cum aliquid finitum significaretur, tametsi locū eū arbitramur non vacare mendo. In eum sensum vsus est Plato De legibus 2.* Ἐπὶ τούτων δὴ μέθης χρείᾳ τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, *i. Itaq. de vsu temulentiæ primum colophonem imponamus, etiamsi apud Platonem legimus* χορείαν, *præcessit enim de chorea mentio. Ac mox,* οὕτως ὦ ξένοι ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ἐσχατός τι εἰρήσθω. *Hic nobis hospites, si vobis idē videtur, Colophō sermoni de vino habito dictus esto. Idem in epistola ad Dionysium tertia,* τὸν κολοφῶνα ὦ θαυμάσιε ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις, νεανικώτατα ἐπέθηκας. *id est, Colophonem vir præclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem imposuisti. Rursus in Theæteto,* καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειράν. *i. Et ad hæc adigo Colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenā significasse solem, cuius motu seruantur omnia, protinus interitura, si steterit. Præcipuum igitur argumentum quo probet quiete corrumpi vniuersa, motu seruari, appellat Colophonem. Item Aristides in Themistocle:* καὶ ὁ μὲν δὴ κολοφὼν τοῦ λόγου, *id est, Atque hic orationis summa. Plutarchus in libello De musica, tametsi stilus prope clamitat illius non esse:* Τούτους τὰς [illegible] κολοφῶνα τ' περὶ τῆς μουσικῆς λόγου πεποίημαι, *id est, Hos versus bone præceptor Colophonem eorum, quæ de musica disputata sunt, feci. Idem in libello De prudentia animantiū dixit,* κορυφὴν

ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται, *id est, Vt aūt ratio sibi fastigium imponens finem faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga sua,* ἥκω γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου *i. Iam enim venio ad ipsum sermonis Colophonem. Sunt qui admoneant, prouerbiū vsurpari de extremis malis. Hesychius admonet, Colophonem interdum dici graculum, quod, vt opinamur, summis ædiū fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta cornicem Hesiodiam, ut homines sibi componant nidos, neq. enim semper fore æstatem. Latinis item dictum est, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore: Apex autem senectutis est auctoritas. Reliqua pete a prouerbio quod alibi retulimus, Colophoniū suffragium. Coronidem addere diximus alibi.*

Nullum otium seruis.

Οὐ σχολὴ δούλοις, *id est, Nō otium seruis. Refertur ab Aristotele lib. Politicorum septimo. Sumptum a seruorū conditione, quibus heri nullum concedunt otium: immo paullo plus etiam imponunt operæ, quam illi præstare possint: vt quam sunt in dimenso parci, tam sint in operarum pensis liberales. Dicetur in eos, quibus propter obnoxiam ministeriis sordidioribus conditionem, non vacat honestis disciplinis operam dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quod iis ingenui incumberent: vtpote quibus & otium & res suppetebat. Accommodabitur haud quaquam inscite & in improbos, quorum ingenium ita vitiis occupatur, vt non possint egregias artes perdiscere. Nihil enim occupatius seruitute. Nulla autem seruitus grauior, quam si quis vitiis seruiat. Maxime cū is plurimos habeat dominos, eosq. plurimum inter se dissidentes: & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim si quando segnities iubet in medios dormire dies, auaritia contra iubet, prima luce adesse in portu: cum tenacitas indicit parsimoniā, amor iubet profundere. Solus itaq. sapiens & liber est, & in otio viuit.*

Titanas imploras.

Τιτᾶνας καλεῖς, *id est, Titanas inuocas. Vbi quis suis diffisus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum a gigantum fabula, in qua Iupiter suo timens Olympo, Titanas in auxilium arcessiuit. Id quod prouerbiali quoq. metaphora Latini veteres quiritari dicebant, auctore Nonio Marcello. Tractum a more Romanorū, qui vi oppressi Quirites inuocabant. Sic.n. appellant ciues Romanos. Refertur adagium a Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, si longius a simplici figura recedat.*

Homo bulla.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, *id est, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil esse fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Est enim bulla tumor ille inanis, qui visitur in aquis momento temporis enascens simul & euanescens. M. Terentius Varro in præfatione, quam scripsit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, esse properandum, quod si, vt dicitur, homo est bulla, eo magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me, vt sarcinas colligam, antequam proficiscar e vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiusmodi similes facit: quarum aliæ simul atq. natæ sunt, protinus euanescūt, aliæ paullo diutius*

tius durant, omnes breuissimis quibusdam interuallis, alia succedunt aliis. Neque quidquam profecto potuit excogitari, quod melius repraesentaret, quam nihil sit haec vita nostra. Primum quanto discrimine prodimus in lucem, deinde quam destituta, quantis obnoxia periculis infantia. Quam fugax adolescentia, quam praeceps iuuenta. Aristoteles in libris Politicis, itemq. Rhetoric. libr. 3. vigorem humani corporis tradit iam euanescere anno ferme 35. animi unde quinquagesimo. Hippocrates extremam hominis aetatem terminat quadragesimonono. Iam si pueritiam & senectam deducas de ratione aeui, quaeso quantulum est hoc, quod relinquetur? Et hoc ipsum tantis circumscriptum angustiis, sexcenta morborum genera quotidie infestant: nec pauciores impetunt casus: ruinae, venena, naufragia, bellum, terraemotus, lapsus, fulmen, & quid non? Alius acini granum glutiens praefocatus est. Est quem potus cum lacte pilus strangularit. Neque defuit, cui stiria gelu durata delapsa tecto, subitum attulerit exitium. Et hoc est animal illud quod tantos molitur tumultus, cuiusq. cupiditatibus orbis hic angustus est. hoc loco Plinij verba adscribere libet ex lib. 7. vitae fragilem breuitatem scite depingentis. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturae, quidquid datur nobis. Malignum vero & breue, in ijs etiam quibus largissime contingit, vniuersum vtiq. aeui tempus intuentibus. Quid quod aestimatione nocturnae quietis dimidio quisque spacio vitae suae viuit: pars aequa morti similis exigitur, aut poena, nisi contingit quies. nec reputantur infantiae anni, qui sensu carent: nec senectae in poenam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus tot curae, toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votum. Natura vero nihil hominibus breuitate vitae praestitit melius. Hebescunt sensus, membra torquentur, praemoriuntur visus, auditus, incessus: dentes etiam ac ciborum instrumenta. Et tamen vitae hoc tempus adnumeratur. Ad bullarum similitudinem accedit nobilis illa Homeri coparatio de caducis arborum foliis. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados sexto,

> Οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν,
> Φύλλα τὰ μέν τ᾽ ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ᾽ ὕλη
> Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ᾽ ἐπιγίγνεται ὥρη. *id est,*
> *Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.*
> *Quorum haec vetus humi fundit, rursum illa virescens*
> *Profert sylua, simul veris iam afflauerit aura.*

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatum fuisse, testatur Diogenes Laertius. Rursus Homerus Iliados Φ.

> Οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
> Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
> Ἄλλοτε δ᾽ αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. *id est,*
> *Frondibus arboreis similes, nunc vbere foetu*
> *Exuperant, laetiq. satis vescuntur agrorum,*
> *Nunc rursum intereunt, euanescuntq. caduci.*

Idem alio rursum loco quopiam:

> Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. *id est,*
> *Nil homine enutrit tellus infirmius alma.*

Menander apud Plutarchum in libello consolatorio ad Apollonium:

> Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ.
> Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος, καὶ πάλιν
> Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
> Καὶ μάλα δικαίως, ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
> Φύσει μεγίσταις αὐτὸ χρῆται πράγμασιν. *id est,*
> *Caput atque summa orationis haec, homo es,*
> *Quo non aliud est animal vsquam, quod modo*
> *Surgat, modo cadat, citius atque crebrius,*
> *Ac iure sane, quippe debilissimum*
> *Cum sit, negotia administrat maxima.*

Euripides apud eundem:

> Ὁ δ᾽ ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ᾽ ἐφήμερος.
> Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν
> Τὰ δ᾽ ἦρ᾽ ἄνω. *id est,*
> *Nec stabilis est felicitas,*
> *Sed in diem durans, & vnicus dies*
> *Et haec ab alto traxit, haec & sustulit*
> *Ab imo in altum.*

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam taxasse legitur, qui non ἡμέρα μία, *id est, vnum diem, sed* στιγμὴν χρόνου, *id est, temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam similitudinem: vt qui hominem non frondes, sed vmbrae somnium vocarit. Locus est in Pythiis hymno 8.* Ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ᾽ οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. *Diurni, Quid autem aliquis? Quid autem nullus? Vmbrae somnium homo. Nihil inanius vmbra. Videtur enim esse, cum nihil sit. At hac quoque repperit quiddam inanius, nimirum vmbrae somnium. Vt nemo possit dicere, hic est, aliquis: neque rursum hic est nullus, quod tam subita sit rerum humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid esse, mox sit nullus: & qui videtur periisse, mox sit aliquis. Aeschylus apud Stobaeum, vmbrae fumi similem facit hominis vitam:*

> Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ᾽ ἐφήμερα φρονεῖ,
> Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. *id est,*
> *Caduca molitur genus mortalium,*
> *Neque certa res est vlla, nec tuta, haud magis*
> *Atque vmbra fumi.*

Sophocles item in Aiace:

> Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. *id est,*
> *Nil aliud ac vmbra atque flatus est, homo.*

Pindarus in Nemeis hymno vndecimo, εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ᾽ ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος, *id est, Si quis autem opes possidens, forma praecellat ceteris, & in certaminibus fortiter se gerens ostendit robur, meminerit quod membra circumfert mortalia, quod finem omnium terram aditurus est, Hanc sententiam inscribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & insignibus principum, potius quam illa gloriosa, Qui volet, & Adhuc longius, aliaq. huius generis. Nil autem venustius illa comparatione, rosarum repente nascentium, senescentium, & intereuntium, cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis, quod etiam si Vergilianam uenam non admodum resipit, tamen ita scatet gratiis, leporibusq. vt ab auctore non solum eruditissimo, verum etiam felicissimo, quisquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet, quod poetae fingunt, mortales omnes a Parcarum filis pendere, quibus insectis protinus decidant. Atque alios quidem a candidis, alios a pullis suspendit filis. Rursum alios in sublime sublatos pendere,*

alios terra uicinos. Omnium tamen hanc eandem esse sortem, vt simul atque inexorabilis Atropos pollice filum secuerit, illico decidat is qui pendebat. Nec ullum esse discrimen, nisi quod maiore tumultu decidit is qui pendebat altius. Rides, & hos lusus esse, iocosq. poeticos existimas? Lusus quidem, sed saeuus ille, nimiumq. procax fatorum lusus: quem vtinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent, in quos conuenit Homeri illud:

Ἐν τοίῃ αἴχθει ἀέξεται,

Ac non etiam uiros caelesti praeditos ingenio, tum antē principes optimos ante diem e medio tollerent. A quibus non solum non abstinent hanc ludendi licentiam: verumetiam hos quasi dedita opera videntur insidiari, nimirum ambitiosa quadam inuidētia, vt hoc ipsum sibi licere declarent, palamq. faciant, omnem mortalem, quicunque is fuerit, ex aequo bullam esse. Quanta rei litterariae iactura nuper mors immatura terris eripuit Paullum Canalem, patricium Venetum, iuuenem quidem illum vix dum annos natum viginti quinque, sed, deum immortalem, quam felici ingenio, quā acri iudicio, quam vbere facundia, quanta linguarum, quanta disciplinarum omnium scientia praeditum? Nihil sua referre putauit inexorabile fatum, quod tantū adferret dispendium bonis litteris, quibus ille iam succurrere non instrennue coeperat: quod tam graue desiderium excitaret litterarum cultoribus, quod tantos fructus, tantas studiosorum spes repente inciderет.

Tanquam in speculo. Tanquam in tabula.

HYPERBOLAE *prouerbiales sunt & hae,* καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ, *id est, Tanquam in speculo, tanquam in tabula. De rē uehementer euidente, perspicuaq. Terentius in Adelphis: Deniq. inspicere tanquam in speculum vitas omnium iubeo. Plato libro De legibus 10.* ὡς ἐν κατόπτροις, *id est, Tanquam in speculis. Propterea quod inter multa, quae rerum referunt imagines; velut aqua, aes politum, gemmae quaedam, nihil aeque perspicue reddit simulachra, vt vitrū plumbo sublitum. Nam vitrum quidem vt rarum ac pellucidum maxime capax est imaginum, verum acceptas non perinde continet ob pellucentiam: proinde sublitum plumbum, ob nigrorem aliquem naturaeq. dēsitatem, sistit impressam imaginem, neque dilabi sinit. Euanescunt enim simulachra, non secus atque candelae lumen in sole, quoties excipiuntur in corpore nimiū tenui perspicuoq. velut in aere, pura aqua, crystallo vitroq. non obscurato corporis alicuius oppositu. Rursum in nimium densis & obscuris non haerent, velut in silice, ligno ue. Proinde natura solertissima rerum omnium architectrix, oculum animantium ad speculorum imaginem finxisse videtur, quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit a tergo, quo sublato, protinus tollatur & uidendi facultas. Vnde scite dictum est illud, vt speculum oculus est artis, ita oculū esse naturae speculum. Illud miraculo dignum, speculum non modo clarissime repraesentare simulachra rerum omnium, quaecunq. obiecta sint, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipsas paene dixerimus euidentius quā sint, hoc vno discrimine, quod aduersa refert. Cuius caussa haec est, quod species quae a corpore solido per aerem manat ad speculi superficiem, simplex pura q. est, vnde fit, vt non alia sit auersa, quam aduersa. Quibus de rebus acutissime multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus in quaestionibus suis. Iam ars picturae a rudibus initiis profecta, eo subtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, sed etiam auibus imposuerit, effeceritq., vt veras res esse crederent, quae coloribus erant fucata.*

Salsitudo non inest illi.

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, *id est, Salsitas non inest illi. In infacetos & fatuos ac stupidos. Sal enim primum, maximeq. commune condimentorum videtur. Plinius libro trigesimoprimo indicat, metaphoram esse sumptam ab vsu salis, quod in omnibus cibis sit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, uita humana sine sale nequit degere, adeo necessarium elementum est, vt transierit intellectus ad voluptates animi quoq. Nam ita sales appellantur, omnisq. vitae lepos & summa hilaritas, laborumq. requies, non alio magis vocabulo constat. Atque hinc insulsa oratio, quae nihil habeat leporis, & insulsus homo moribus inelegantibus. Contra salsum dicterium, quod acrimonia quadā mordeat. Et sales vocant festiuiter & argute dicta, non sine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult sales nostros dentatos esse. Quintilianus Institutionū libro sexto, capite de risu: Salsum, inquit, in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura nō vtiq. hoc est, quāquam & ridicula oporteat esse salsa. Nā & Cicero, omne, quod salsum, ait esse Atticorum, non quia sint maxime ad risū cōpositi. Et Catullus cū dicit,*

Nulla in tam magno est corpore mica salis,

non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit, quod non erit insulsum, velut quoddā simplex orationis condimentum, quod sentitur latente iudicio, & uelut palatum excitat, quod & a taedio defendit orationem. Sane tamen, vt ille in cibis paullo liberalius aspersus, si tamen non sit immodicus, adfert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi sitim. Hactenus ille. Porro Catulli carmen, quod Fabius citat, sic habet:

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,
Recta est, haec & ego singula confiteor,
Totum illud formosa nego, nam nulla uenustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Quo quidem in loco stultissime carpit Fabium Catullianus interpres, quasi poetae verba parum perpenderit, cum ipse dormitans Fabij verba parum perpenderit. Negat enim Fabius salsum vocari, quidquid ridiculū sit, etiam si vulgo sic vsurparent indocti. Adlusit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet salem, qui in te est, fatuum militem & insipidum intelligi volens. Cui postea simili ironia, Atticam tribuit eloquētiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus esse voluisti. Quam id, dij boni, non decebat, in quo est tua culpa nulla: aliquid enim salis ab vxore mima trahere potuisti. Salem dixit festiuitatem. Refertur a Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore.

HVIC *germanum est Plautinum illud in Bacchidibus:*

Nunc

Nunc experiar, sit ne acetum, tibi cor acre in pectore.
Legitur & alias apud hunc ipsum: Ecquid habet acetum in pectore? pro eo quod est: Num sapit? Nū quid habet astutiæ? Nam ut salsa, itidem & acida, palatū iuuant, acuuntq. & iritant stomachum. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit:

At Græcus postquam est Italo perfusus aceto
Persius exclamat.

Et hoc ipsum, Aceto perfundere, prouerbij speciem habet, sicut & illud ex Sermonibus Horatianis:

At idem quod sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Solus sapit.

NARRAT *Diogenes Laertius, Chrysippum philosophum vsqueadeo sibi placuisse, vt consultus a quodam, cui potissimum filium suū philosophiæ præceptis instituendum traderet, sibi committendum respōderit. Nam si quem, inquit, alium me præstantiorem arbitrarer, ipse apud hunc philosophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgo iactatum fuisse, quod solus saperet, reliqui vero vmbræ ferrentur. Est autē apud Homerum Odysseæ K. de uate Tiresia, cui vni Proserpina dederit, ut etiam vita defunctus saperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quam vmbras:*

Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. *id est,*

Huic etiam extincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vsurpatur & a Platone, tanquam prouerbij loco. Vnde licet coniicere, carmen hoc Homeri vnum fuisse ex iis, quæ plurima Macrobius scribit, adagiorum instar solere celebrari. Sic & Cato senior de Scipione Iuniore pronunciauit, vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rursum in Apophthegmatis Romanorū,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. *id est,*

Ille sapit solus, volitant alij velut vmbræ.

Apte dicitur de iis, qui tanto interuallo reliquos omnes post se relinquunt, vt illi nihil nisi vmbræ præ his esse videantur, planeq. quemadmodum Græci dicunt, λῆροι καὶ φλυαρίαι, *id est, Nugæ deliriaque.*

Canem excoriatam excoriare.

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, *id est, Canem excoriare excoriatam. Suidas ait dici solere de iis qui iterum ea patiuntur, quibus aliquando fuerunt afflicti. Aristophanes in Lysistrata, nam hanc quoque nomine huius inscriptam inuenimus,*

Τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην, *id est,*
Iuxta Pherecratem detrahere cutem cani,
Detracta cui iam est.

Diogenianus ait conuenire in eos, qui frustra sumunt operam. Sunt qui putent magis conuenire, cum quis affligit afflictum. Confine est illi, quod alibi diximus ἀσκὸν δέρειν, *id est, Vtrem excorias. Quod vsurpat Aristophanes in Nebulis.*

Perq. enses, perq. ignem oportet irrumpere.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ πυρὸς χρὴ ἰέναι. *id est,*
Perq. ignem eundum est, & per enses impetu.

Cum significamus quiduis periculi subeundum. Aristophanes in comœdia, cui titulus Lysistrata,

Κἄν με χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἕλκειν βαδίζειν. *id est,*

Etsi per ignem siet opus
Transire cupio.

Et Terentius ait parasitum non grauaturum, vel e flāma cibum petere. Calliæ adulatores taxauit comœdia, ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, *id est, Quod non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos, quo minus uentitarent ad cenam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De discrimine adulatoris & amici. Horatius item:*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes,
Impiger extremos currit mercator ad Indos.

M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro secundo, Quæ flamma est, per quam non excurrerint, qui hæc olim punctis singulis colligebant, id est, Quid non vel fecerunt, vel perpessi sunt?

Non impetam lingua.

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, *id est, Non incessam lingua. Figuræ nouitas in prouerbium abiisse videtur, auctore Diogeniano. Aristophanes in Lysistrata,*

Ἐρῶ τ' Ἀθηναίους δ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. *id est,*
At lingua Athenas neutiquam incessam mea.

Hesychius citat Aeschylum in Heraclidis. Græcis ἐπιγλωττᾶσθαι *est lingua conuiciis incessere, quasi dicas, inlinguare, quemadmodum a vola dicimus inuolare. Proprie vero pertinet ad male ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali boniue. Vtile semper a maledictis temperandum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter ceteras virtutes laudat & linguam a maledictis temperantem.* Ὀρφανίζει μὲν κακὰν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός, *id est, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc sententiam carmen Hesiodi,*

Μηδὲ κακὸν ἐριζέμεναι ἐσθλῶν κατὰ ... *id est,*
Haud solitum focus certare bonisue, malisue.

Vti licebit, cum significabimus nos de re quapiam periculosa nolle verba facere, veluti de rebus principū aut potentium, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. *Verbum inde ductū quod qui temere loquuntur,* ... *inde lo qui dicuntur, sicut alibi monstrauimus.*

Harena sine calce.

VT *auctor est, Suetonius, Caligulæ Cæsari usqueadeo placebat ardor ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem sine calce arenam sit solitus appellare, tanquam dissolutam ac neruis carentem & ordine, quæ quodammodo compages est totius sermonis suo quidq. loco disponens. Quanquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio nimium aberrauit a scopo. Seneca fertur impetu quodam, minime seruiens ordini. Hoc inter egregias uirtutes habet uesi. Male cohæret arena, ni calcem admiscens. Confine illi quod alio dictum est loco, Scopæ dissolutæ.*

Lupus hiat.

Λύκος ἔχανεν, *id est, Lupus hiat; dicebatur si quis re multum sperata, multumq. appetita, frustratus discederet.*

ret. Aiunt enim lupum præda inhiantem rictu late diducto accurrere, qua si frustretur, obambulare biantem. Aristophanes in Lysistrata,

Οἷς πιστὸν οὐδέν, εἰ μή περ λύκῳ κεχηνότι. id est,
Queis nihil fidum ac tutum est, inhianti nisi lupo.

Item Lucianus in Gallo, εἰσῄειν οὖν, μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρόν, id est, Ingrediebar itaque, cum parum abfuisset vt lupus bians discederem. Dionysius Sophista in epistola quapiam: ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διὰ κενῆς; id est, Num insciens in prouerbium incidi, factusq. sum lupus frustra bians? Apud Athenæum libro decimo quarto, citantur hæc ex Eubulo,

Ἔπειγ' ἔπειγε, μήπου ὡς λύκος χανὼν
Καὶ τὴν δ' ἁμαρτὼν ὕστερον συχνὸν δραμῇς. id est,
Properatu propera, more ne lupino bians.
Frustratus his, in posterum curras diu.

Porcellus Acarnanius.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id est, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem, atq. in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖος μοι, φασὶ Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id est, Lenis mihi, ut aiūt Chæreas, & porcellus Acarnanius. Adlusum, ad porcellum quem inducit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν, symbolum eorum membrorum, quibus obscenæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, id est, Ars Megarensis dicitur, cum dolo & astu res agitur, non syncera fide. Olim enim Megarenses vulgo male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti, quod aliud sentire soleant, aliud loqui, vt indicat Aristophanis interpres. Citatur apud Suidam hic senarius,

Ἀλλ' ἔστι γάρ μοι Μεγαρικὴ τις μηχανή. id est,
Sed enim ars adest mihi quæpiam Megarensium.

Est aūt apud Aristoph. in fabula cui titulus, Ἀχαρνῆς. Celebrantur Megarensium vascula fictilia: vide num huc spectet prouerbium: deinde constat Euclidem Socraticum fuisse Megarensem, qui suscepit scholam Megaricam. Hic fuit insignis machinarum artifex. Fieri potest vt hinc natum sit adagium. Ad hæc est ciuitas eiusdem nominis in Thessalia pontica, & de Thessalico commēto dictum est alias. Sphinges Megaricas post referemus.

Seruus seruo præstat, dominus domino.

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id est,
Seruoq. seruus potior est, herusq. hero.

Senarius prouerbialis, admonens in eodem hominum genere non statim omnes æquales esse, verum hominū habendā esse rationē, non tantū cōditionis. Veluti generosus antecellit suopte genere plebeiū. Verum est non mediocre discrimen inter generosum, et generosū; itidē inter plebeium & plebeium, adeo vt quosdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Aristoteles libro Politicorum primo, τὰ μὲν οἱ τιμιώτερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id est,
Quædam ministeria honoratiora, quædam autem magis necessaria. Et iuxta prouerbium,
Heroq. herus, seruoq. seruus est prior.

Dedali opera.

Δαιδάλεια ποιήματα, id est, Dædalea opera dicuntur, quæ nouo artificio fabricata sunt & admirando. Hinc natum, quod cum veteres illi plastæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus insolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdam additis effecit, vt huc atque illuc mouerentur, adeo scite, vt spectantibus uiuere atque ingredi viderentur. Vnde ferunt quædam Dædali signa uinciri pedibus, ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone, his quidem verbis: ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις; ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. τί οὖν δή; τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον· οὐ γὰρ παραμένει. δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον. id est, Quoniam non animaduertisti Dædali signa. Fortassis ne sunt quidem apud nos. Quorsum isthuc dicis? Quoniam illa quoque ni reuincta fuerint, discedunt atque aufugiunt. Sin vincta sint, consistunt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus solutum possideas, haud quaquam magno æstimandum, perinde quasi seruum possideas fugitiuum. Neq. enim apud te manet. Sin autem vinctum, id magno æstimandum sit. Idem in Hippia maiore sic refert, quasi de priscis & obsoletis dici soleat, εἰ ἄρα νῦν ὁ Βίας ἀναβιοὺς, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν, εἰ νῦν γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο, οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομ' ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. id est, Si sane nunc o Hippia Bias reuiuiscat, risum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporis statuarij de Dædalo narrant, si nunc uiuens talia proferat opera, qualia erant illa, vnde famam ac nomen adeptus est, deridiculum fore. Meminit & Aristoteles libro Polit. 1. de seruis loquēs, quos ait nihil aliud esse quam instrumenta viua. Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, id est, Etenim si fieri posset, vt vnumquodq. instrumentum vel iussum, uel per se præsentiens, suum opus perageret, quemadmodum aiunt Dædali statuas facere, & Vulcani tripodes, quos poeta scribit vltro in diuinum certamen prodiisse, itidem & pectines per se texerent, & plectra citharas canerent, haud quaquam opus haberent, neque architecti ministris, neque domini seruis. Locus quem citat Aristoteles, est apud Homerum Iliados 6. Meminit idem de anima libro primo refellens opinionem Democriti, censentis animam ita mouere corpus, vt ipsa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre, quale sit apud Philippum comœdiarum scriptorem. Is enim scripsit a Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuisse, quæ moueretur argento viuo infuso. ὢν inquit, ὁ Ἀριστοφάνους παραπλησίως λέγων Φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην Ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vsus poterit accommodari.

modari. Vel vbi res inusitata arte confectas significabimus. Nam Homerus artificiosa Dædala vocat:

Ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id est,
Qui manibus norat fabricari Dædala cuncta.
Item Pindarus in Olympiacis:
Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
ἐξαπατῶντι μῦθοι.

Et arte conficta mendaciis variis fallunt fabulæ. Et Vergil. Dædalam Circem vocat, quod nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, *& obsoniorum peritos* ὀψοδαιδάλους *appellant Græci. Vel cum inconstantiam & instabilitatem cuiuspiam significabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non consistentia, Dædaleis operibus similia videri dicit. Euthyphron autem respondet, Socratem sibi pro Dædalo esse, quippe qui rationes suas non sinat consistere, rursus coarguens & euertens quod paullo ante visus sit approbare.*

Furemq. fur cognoscit, & lupum lupus.

Ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον.
Furemq. fur cognouit, & lupum lupus.

Aristoteles septimo libro Moralium Eudemiorum hunc quoque senarium citat inter adagia similitudinis. Amāt enim vulgo se mutuo, qui similibus vitiis laborāt, præcipue fures. Et lupi latronum instar collecti grassantur. Videmus in quibusdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem nasci. Contra aduersus alios odium ob naturæ dissimilitudinem. Ad hanc similitudinem, & dissimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerum caussas, adeo vt interrogatus de cane semper eidem lateri incubante quamobrē id faceret, respōderit, ὅτι ἔχει τι ὅμοιον ὁ κύων, *id est, quoniam habet canis aliquid cum illo latere simile. Id obiter narrat Aristoteles libro Magnorum moralium 2. inter prouerbia similitudinis, irridēs Democritum. Quid enim simile habet later cum cane? Nec tamen a Democrito multum absunt medici quidam, qui ad omnem percunctationem obiiciunt nobis occultam quandam rerum proprietatem.*

Terra amat imbrem.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id est,
Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis desiderat ea quæ sibi nouit esse accommoda conducibiliaq. Citat hoc hemistichium, velut prouerbiale Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, ostendens non solum similitudinem conciliatricem esse amicitiæ, velut inter fures, graculos, & lupos, verum etiam dissimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ caussam existere, contra similitudinem odii. Nam terra cum suapte natura sit sicca, amat imbrem, & figulus odit figulum, indoctus amat litteratum, mulier virum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehensum poetam, qui scripsit carmen,

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id est,
Lis vtinam sublata, deos hominesq. relinquat.

Athenæus libro 13. carmen ex Euripide citat,

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον. id est,
Tellus quidē imbrē amat, solum cum est aridum.

Aristoteles libro Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide sententiam, sed perturbato metro,

Εὐριπίδης μὲν φάσκων,
Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν ἐς γαῖαν. id est, Euripides cum ait,
Requirere imbrem terram, vbi siti aruit,
Diuum vicissim cælum vbi iam nubibus
Impletur, optat in solum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorundam opinionem, qui dicebant secus quam haberent prouerbia, dissimile a dissimili, contrarium a contrario appeti. Terra enim frigida & sicca appetit imbrem, qui iuxta aeris naturam vnde venit, est calidus & humidus, ac imber vicissim appetit terram.

Herculana balnea.

Ἡράκλεια λουτρά, *id est, Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Aristophanes in Nebulis:*

Ποῦ ψυχρὰ πώποτ' εἶδες Ἡράκλεια λουτρά.
Vbi nā frigida unquam vidisti Herculana balnea.

Interpres adscribit, Ibycum auctorem esse, Vulcanum muneris vice submisisse Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta testatur idem Athenæus libro 12. Porro Aristot. in Problematis sectionis 24. probl. vltimo, ostendit huiusmodi balnea apud veteres habita sacra, propterea quod ex sulphure ac fulmine, rebus natura sacris proueniant. Pisandrus autem tradit, Mineruam Herculi fesso calidum balneum suppeditasse. Vnde fit verisimile, prouerbium recte dici posse, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis ministerium paullo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, *id est, Senilia balnea calida vocat, eaq. senibus exhiberi iubet. Siquidē veteres frigida lauabant, calida balnea ualetudinariis duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoque, & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam vitæ partem in hypocaustis transigunt, pyraustarum instar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorum,* θερμὰ Νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, *id est, Calida Nympharum balnea frequentas: siue quod in ea ciuitate locus esset, cui nomē calida balnea: siue quod ipse more Herculis post multa certamina exhausta iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato submisisse feruntur. Porro corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda. 4.* οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, ὅσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, *id est, ne calida quidem aqua æque mollit ac refocillat membra, quantū laudatio citharæ aptata.*

Aut ter sex, aut tres tesseræ.

Ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, *id est, Aut ter sex, aut tres tesseræ. Siquando significabimus nos extrema periclitari velle, et aut plane vincere, aut prorsum vinci, hoc adagio tempestiuiter vtemur. Sumptum est a vetusto tesserarū lusu, in quo qui nouē iecisset, is modis omnibus superabat: qui tres, is longissime aberat a victoria. Nā antiquiores tribus tesseris vti consueuerant, nō quēadmodum nunc duabus. Tesseram autem etiam iactū*

ipsum

ipsum appellant qui nonnunquam plenus est, interdũ inanis. Itaque iactus ter trium felicissimus erat, triũm inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono. Porro tesseras easdem esse cum iis quos Graeci κύβους *appellant, testis est A. Gellius libro 1. cap. 20.* κύβος *enim, inquiens, est figura ex omni latere quadrata. Quadrantales sunt, inquit M. Varro, tesserae, quibus in alueolo luditur, ex quo ipsae appellatae* κύβοι. *Zenodotus paroemiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. Est enim clausula carminis trochaici. Suidas & Aeschylum adducit ex Agamemnone,*

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας, *id est,*
Nam res herorum saxo ut optime cadant
Ter sex ubi phryctoria iaciam mea.

Usurpatũ est a Platone lib. De legib. ultimo. Τί ἂν δὴ ποιοῖμεν ἡμεῖς τῶν τοιούτων ὄντων; τὸ λεγόμενον ὦ φίλοι ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ ὑπερκινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ φασιν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, ταῦτα ποιητέον. *Id est, Itaque cũ hoc in loco res fuerint, quid faciendum censes hospes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici visum est nobis par esse, uti rem in publicum & in commune conferamus, velimusq. de universa Repub. supremum subire discrimen, nihilq. non facere, ita ut vel ter sex vel tres talos iaciamus.*

Quanta mus apud Pisam.

Ὅσα μῦς ἐν πίσῃ, *id est, Quanta mus apud Pisam, subaudi tulit, aut simile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiuntur, sed non sine summo negotio, neque citra magnum incommodum suum. Suidas natum ait ab Athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Pisam semel duntaxat victor discessit, idq. plurimis acceptis plagis. Plutarchus Symposiacon commentario quinto, docet apud Pisam* μονομαχίαν, *id est, singularia certamina celebrari solere, in quibus etiam ad caedem usque affligebantur ii qui succubuissent.*

Mus picem gustans.

Μῦς ἄρτι πίσσης γεύεται, *id est, Mus nunc picem gustãs. Quidam aiunt dici solere in eos qui cum antea fuerint audaculi et confidentes, postea periculo degustato, plane timidi videntur. Nondum satis liquet, utrum a mure in pice deprehenso sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro in pice deprehenso, atque ita poenas dante: an a pugile illo Tarentino de quo dictum est, ut in* πίσῃ *sit adlusio ad nomen urbis, apud quam celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio ξ.*

Νῦν δὴ τοί, ὡς μῦς φαντὶ Θυώνιχε γεύμεθα πίσσας.
Nunc tandem sicuti mus, ut aiunt, Theonyche gustauimus picem. Porro sive ad animal referas, sive ad pugilem nomine murem, eadem ferme manet adagii significatio, videlicet experientiam male cessisse. Siquidem mus imperitus, si quando in picem inciderit, aut perit, aut vix eluctatur, ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, simulatq. certamẽ Olympiacum expertus est, sensitq. quanti constiterit ea victoria, deinceps abstinuit. Huc spectat illud Horatianum:

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Itidem iuvenes bellorum imperiti, facile bellum suscipiunt. Senes experti quantum malorum agmen secum trahat bellum, reformidant. Quare non intempestive dicetur in eũ, quem poenitet experimenti, aut qui rem parum feliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illis alibi dictis, Sero sapiunt Phryges, & Cumani sero sapiunt, & Piscator ictus sapiet. Est autẽ haec una praecipua pestis vitae mortalium, quod non perinde discimus cavere malum, atque admisso mederi. Queritur hoc Plato libro De legibus decimo, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δὲ ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα, *id est, Non huc incumbimus pleriq. ne committamus iniusta, sed ut postea quam fecerimus medeamur. Atqui iuxta Plautum, nimio satius est non admittere malum, quam admisso mederi.*

Delphicus gladius.

Δελφικὸν ξίφος, *id est, Delphicus gladius. De re dicebatur ad diversos usus accommodabili. Quemadmodũ iisdẽ vasculis, & poculorum vice in conviviis, & clipeorum vice in bellis utebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, ut eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. Meminit huius gladii, cum Euripides in tragoediis, tum Aristoteles Politicorum libro 1. differens naturam non gignere singula ad plures usus, sed unumquodque ad suum peculiarem propriumq. finem,* οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον οἱ χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. *id est, Neque enim naturale tale quippiam facit, quemadmodum aerarii fabri gladium Delphicum quasi per inopiam, sed unumquodq. ad singula. Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium 4. tractans de linguis insectorum quae pluribus funguntur officiis, simul & tentantes cibum & attrahentes, & spiculi vice adversus iniurias defendentes, id quod negat facere naturam, nisi coactam inopia, ut idem instrumentum ad usus dissimiles accommodet, quandoquidem ad defendendum magis appositum videatur, quod sit acutissimum: ad gustandum, quod sit fungosum. Ubi enim, inquit, licet duobus uti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere solet, quale per inopiam ars excusoria obeliscolychnium ex veru lucernaq. componit. Attamen si id fieri non potest, eodem ad plura opera abutitur. Unde videtur* ἡδίω καὶ εὐχάριν *iucundius quadraturum proverbio, quam Delphicum gladium, nisi forte hic ipse Delphicus est gladius. Item Euripides in Oreste,*

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. *id est,*
Fatale enim illi est, ense Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam eãdem vestem, aut aliam rem quampiã ad varios usus accommodant: aut in vitiosum prooemium, & diversis caussis applicabile. Licebit & in serium sensum accommodare proverbium, ut si quis eruditionem Delphicũ appellet gladium, quod in omni aetate, omni vitae conditione sit usui. Nam litterae iuvenibus sunt necessaria, senibus iucunda: pauperibus opes suppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus adversis solatio sunt, in secũdis gloriae: claro natis genere splẽ-

dorem

dorem augent, obscuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias consulto.

ANTEQVAM *incipias, consulto, vbi consulueris, mature facto opus est. Hanc sententiam Salustianam Aristoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudemi 5. & Nicomachiorum 6.* καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, *id est, Et aiunt quidem mature facienda quæ decreta sint, cęterum lente cunctanterq. deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti auctorem facit Biantem. In hanc sententiam copiosius diximus in prouerbio,* σπεῦδε βραδέως. *Laudatur hoc nomine Datames apud Aemylium Probum, quod vbi cogitasset, facere audebat cogitata, soli tus cogitare priusquam conari.*

Margites.

MARGITEN *pro stupido dixit Lucianus in Hermotimo,* Ἀλλ' οἴει Μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, *id est, Sed existimas te cum Margite quopiã loqui. Hunc ita describit Homerus, citante Aristotele libro Moralium Nicomachion 6.*

> Τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα
> Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. *id est,*
> *Hunc neque fossorem voluerunt numina diuum*
> *Esse, nec agricolam, nec in vlla præterea re*
> *Scitum aut egregium.*

Suidas docet Margiten fuisse quempiam ob insignem stultitiam celebrem, qui non potuerit numerare suprà quinque: sponsam ductam non ausus est attingere, veritus ne se apud matrem incusaret. Cum iam esset factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem patre nata esset. Quamquam hæc alij tribuunt Melitidi, alij Corœbo, de quibus suo dicetur locó. Satis apparet vocem esse fictam a μὴ *&* ἔργον, *quod ad nullam actionẽ esset vtilis. Erat autem Margites titulus operis, quod à quibusdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Aristophanis in Auibus. Conuenit cum illo Hesiodio, Nulla in parte vtilis; qui nec ipse sapit, nec aliis obtemperet: & nullo in numero.*

Quod factum est, infectum fieri non potest.

NIHIL *hac sententia vulgatius. Quod factum est, infectum fieri non potest. Extat apud Terentium in Phormione. Aristot. libro Moralium Eudemiorum quinto,* τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, *id est, Fieri non potest, vt quod factum est sit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,*

> Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
> Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. *id est,*
> *Etenim illud vnum ipsi negatum est & deo, vt*
> *Infecta reddat, facta quæ fuerint semel.*

Vsurpatur in epistolis Ciceronis ad Atticum non semel versus ille Homericus, ex Iliados σ.

> Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
> *Ista molesta licet antecta valere finamus.*

Nec insitum Phocylidis carmen,

> Μηδὲ παρελθούσας κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ.
> Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. *i.*
> *Neue malis iam præteritis animum excruciaris.*
> *Quod semel est factũ fieri infectũ haud queat unq̃.*

Eandem sententiam habet Pindarus Olympiorum hymno secundo.

> τῶν δὲ πεπραγμένων
> ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
> ἀποίητον οὐδ' ἂν
> χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
> δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. *id est,*

Eorum quæ facta sunt, siue iure, siue præter ius, nihil vt sit infectum, nec tempus quidem efficere possit opere perfecto.

Mendacem memorem esse oportet.

QVINTILIANVS *institutionum oratoriarum libro quarto sententiam hanc prouerbij vice citat: Mendacem memorem esse oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ secunda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici: mendacem memorem esse oportere. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbij: Mendaces memores esse oportere. Satis liquet adagij sensus, nempe perdifficile esse, vt qui mentitur, semper sibi constet, nisi sit summa memoria. Est autem fictarum rerum memoria non paullo difficilior quàm verarum. Proinde plerunque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuersa a superioribus loquuntur: Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, sic Psyches Apuleianæ commentum a sororibus sentitur.*

Malus cum malo colliquescit voluptate.

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. *id est,*

> *Etenim improbo vir est voluptati improbus.*

Refertur ab Aristotele inter similitudinis adagia, libro Moralium Eudemiorum septimo Malus malo iucundus ob vitiorum commercium & societatem. Iuuenalis item,

> *Magna inter molles concordia.*

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Aeschines aduersus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem sententiam.

> Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
> Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
> Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. *id est,*
> *At cum malis quicunque gaudet viuere,*
> *Nunquam rogaui, noui eum, quod talis est,*
> *Cuiusmodi sunt, queis amat conuiuere.*

Amicitia stabilium, felicitas temperantium.

ARISTOTELES *lib. Moraliũ Eudemiorũ 7. sententiã hanc velut e medio sumptã refert, Amicitiam esse stabiliũ, & felicitatẽ eorũ qui sua sorte contenti sunt.* Ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων. *Amicitia virtute, non pecuniis aut forma cõciliãda ẽ. Etenim si rebus caducis cõcilietur, caduca sit & ipsa necesse est. Nihil aũt in rebus humanis stabile præter vnã virtutẽ, quę sola fortunæ ludibriis obnoxia nõ est. Deinde felicitas hominis nõ est in facultatibus sita, quæ cupiditatẽ animi nõ explent, sed irritant, verũ in hoc, vt suã quisq. fortunã boni consulat. Aristot. lib. Rhet. 2. pro exẽplo sententiæ simplicis ac dilucidæ si quis inspiciat, ponit hunc versiculum.*

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Haud quisquam amator est, ni amarit iugiter.
Huic adstipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ desinere potuit, nunquam uera fuit.

Leonis catulum ne alas.

AESCHYLI sententia prouerbialis refertur apud Aristophanem in Ranis,

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. id est,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi,
Quod si quis alitur, obsequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Maximus lib. 7. capite de sapienter dictis. Admonet ænigma, non esse fauendã potentiam, quæ leges possit opprimere: quod si forte talis quispiam extiterit, non esse e Repub. decertare cum illo, quem nequeas nisi magno Reip. malo deuincere: Tyrannus aut ferendus est, aut non recipiendus.

Qui bene coniiciet hunc vatem.

MAR. TVLLIVS in opere De diuinatione libro secundo scribit Græcum versiculum vulgo iactatum extare in hanc sententiam, Qui bene coniiciet, vatem hunc perhibebo optimum. Citat autem eum versiculum Plutarchus in libello De responsis Pythiæ, ὁ μὴ εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία, id est, bene coniectans, quem optimum uatem appellauit prouerbium. Quamquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer. Attamen colligi potest carmen huiusmodi fuisse,

Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum 7. Ate, inquit, exspecto futura μάντις γ' ἄριστος. Huc adlusit Theocritus in Piscatoribus, si modo Theocriti sunt illa,

-οὐ τὸς ἄριστος
Ἔστιν ὀνειροκρίτας ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νόος. id est,
-Nemo
Somnia coniectat melius, quam mente magistra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præscientiam non e sortibus aut auguriis petendam esse, sed a prudentia. Siquidem qui prudentia sit præditus, is ex præteritorum, præsentiumq. coniecturis facile prospiciet quid sit euenturum. Proinde non iniuria scripsit Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ μόνων. id est, prudentium atque sapientium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum.

Pannus lacer.

HOMINEM iam fastiditum & reiectum, ῥάκος πολύσχιστον appellant Græci, id est, pannum vndiq. lacerũ. Sumpta metaphora a veste longo vsu detrita, atque ob id reiecta, cum noua fuerit in precio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti vestibus: dum vsui sunt ac vigent, amplectuntur, curant, ostentant: simul atq. vel ætate defecti sunt, vel alioqui vtiles esse desierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus, Ἄχρι δ' ἂν τὸ τοῦ λόγου τοῦτο ῥάκος πολυσχιδὲς ἀπεργασάμενος, ἐξώσῃ, id est, Donec vbi te iam iuxta id quod dici solet, pannum vndiq. lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede seruientibus, similitudinem adfert de nouis calceis, qui tantisper in precio sunt, dum noui nitent, iidem vbi luto sorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquo, atque ibi nullo curante, situ cimicibusq. opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina primum dicebat esse sumptuosos, & ob id Reip. graues, ubi vicissent ob fastum esse detrimento ciuitati, postremo eum senuissent, iam prorsus esse inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat versiculum Euripidis,

Τρίβωνες ἐκλυτοῖσιν ἔχθιστοι κόροις. id est,
Filis solutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuisti.

ἈΔΕῈΣ ΔΈΔΟΙΚΑΣ, id est, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Vergilius,

Omnia tuta timens.

Inest autem in ipsa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθετον. Velut in his quoque, Ἄδωρα δῶρα, ἄγαμος γάμος, πόλεμος ἀπόλεμος, νύμφη ἄνυμφος, νᾶες ἄναες, atque id genus aliis, de quibus iam non semel admonuimus. Græci dicunt μορμολύκειον, nam μορμολύκειον Græcis persona est, larua aut malo genio similis, qua pueros territant quidam. Basilius Athanasio, ὄντως γὰρ ἂν ἦν παῖς ἐγὼ τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια δεδοικώς, id est, Sane vehementer essem puer, si talibus terriculamentis expauescerem. Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides.

Multis parasangis præcurrere.

ΠΟΛΛΟΙ͂Σ παρασάγγαις ὑπερτρέχειν, id est, Multis parasangis præcurrere, dicitur qui longo interuallo præcedit, multisq. partibus superior est. Et apud Athenæum libro Dipnosophistarum tertio, Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερτρέχοντες τὸν Σικελιώτην Διονύσιον, id est, Multis parasangis superantes Siculum illum Dionysium. Id quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venustius. Parasangam autem Persæ triginta stadiorum spacium vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus: qua voce vsus est Lucianus in Icaromenippo, quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Putre salsamentum amat origanum.

CLEARCHVS apud Athenæum libro tertio,

Σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. id est,
Putrida salsamenta amant origanum.

Origanum autem herba est acri succo, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patresfamilias carnibus iam obolentibus addunt acetum origani loco, ne sentiatur putris odor. Apte dicetur de re per se parum honesta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honestamentis egente. Qui mos etiam hodie sordidis, ut piscibus subputribus, ne quid offendat edentes putor, acida admisceant. Veritas per se placet, honesta per se decent. Falsa fucis, turpia phaleris indigent, hoc est, putre salsamentum origano.

Voracior

Voracior purpura.

ATHENAEVS libro tertio Dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbium, λιχνότεραι τῶν πορφυρῶν, id est, Edaciora purpuris, idq. ductum existimat, vel a tincta purpura, quae omnia quibus admota fuerit velut ad sese rapit, suoq. colore res vicinas inficit additq. lucem: vel ab animante ipso, quod quidquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrunq. propemodum licet e Plinij verbis colligere. Siquidem libro nono cap. 36. de colore scribit in hunc modum, Sed purpurae florem illum tingendis expetitum vestibus, in mediis habent faucibus, liquoris hic est minimi in candida vena. Vnde preciosus bibitur nigrantis rosae colore sublucens, reliquum corpus sterile. Ac paullo post: Hinc, aut, vt alij legunt, huic fasces securesq. Romanae uiã faciunt. Idemq. pro maiestate in pueritia est: distinguit ab equite curiam, Diis aduocatur placandis, omnemq. vestem illuminat in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & purpurae sit insania. De uoracitate mox haec subiicit: Lingua purpurae longitudine digitali, qua pascitur deuorando reliqua conchylia. Tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suum compendiũ vertunt. Tale quiddam cogitasse videntur poetae, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Tarichus assus est simul atque Viderit ignem.

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id est,

Tarichus assus mox vt ignem viderit.

Athenaeus libro 3. prouerbij loco citat. Est autem Tarichus piscis salsus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adsunt carnes. idem est cum illo, ἀφύη εἰς τὸ πῦρ. Quod ante iam exposuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc versum ceu prouerbialem.

Οὐκ ἂν πέσοι τάριχος, οἷς οὐκ ἄξιος. id est,

Tarichus haud laturus est, queis dignus est,

Non sunt amici, amici qui degunt procul.

Τῆλε φίλοι ναίοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι. id est,

Haud est amicus, amicus absit si procul.

Hanc paroemiã recenset Athenaeus libro Dipnosoph. 4. eamq. omnium μισανθρωποτάτην, id est, inhumanissimam uocat, videlicet quod absentium amicorum memoriam obliterare videatur. Est omnino ex amicis, qui adsint, uberior amicitiae fructus, propter officia mutua, consuetudinemq. quotidianam. Praeterea vulgo fit, vt simul atque e conspectu necessariorum seiuncti sumus, obrepat obliuio quaedam familiarium, vt id iam omnibus in ore sit, qui semotus sit ab oculis, eundem ab animo quoque semotum esse. Arist. libro Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum seiunctionem non dirimere quidem amicitiam, sed tamen officia interrumpere. Et quoniam vulgus amicitias vtilitate probat, sublatis officiis velut alumnis amicitiae, emoritur & amicitia. Proinde Hesiodus, uicinos potissimum ad conuiuium vocandos esse monet,

Καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.

Terentianus item Chremes in propinqua amicitiae parte ponit vicinitatem.

Nec abludit hinc Propertius libro tertio,

Quantum oculis animo tam procul ibit amor.

Quamquam non apparet, quamobrem Athenaeo uideatur adagium hoc vsque adeo ab humanitate alienum. Quandoquidem, vt opinamur, non tam docet quid nobis faciundum sit, quam admonet, quid vulgo factitetur. Quotum autem quenque reperias amicum tam certum, qui si absit, nõ sui dissimilis esse incipiat? Proinde prouerbio hoc veluti Delphico gladio vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut non esse fidendum amicis, qui longo locorum internallo seiuncti sunt: aut non esse colendos amicos longinque dissitos, vnde non queas multum sentire commoditatis, sed hos potius quibus praesens praesentibus fruare.

Persaepe sacra haud sacrificata deuorat.

Ἄθυτα δ' ἱρὰ πολλάκις κατεσθίει. id est,

Persaepe sacra haud immolata deuorat.

Senarius est apud Athenaeum libro 4. Simonidis in mulierem quandam male moratam, & auidam in cõuiuiis. Conueniet dicetur in eos qui ventris impulsu statim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis. Neque intẽpestiuiter dicetur in eos qui non exspectata iuris ratione hereditatem inuadunt, et aliena per uim occupant. Ductum a uictimis, quas fas non erat contingere, nisi mysteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis praelibari diis, & mensam rem sacram existimauit antiquitas, teste Plutarcho: unde fit, vt his etiam tẽporibus nefas putent, ἀνίπτοις χερσὶν, id est, Illotis manibus accedere.

Chius dominum emit.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id est, Chius dominum mercatus est. In eos quadrabit, qui sibiipsi malum accersunt. Vsus est hoc adagio Eupolis in amicis, Athenaeo teste, libro Dipnosoph. sexto. Natum ait inde, quod cum Chij primi seruis mercenariis instituissent uti, postea subacti a Mithridate Cappadoce, propriis seruis uincti sunt traditi, ut in Colchorum regionem deportarentur, idque illis aliquando euenturum oraculum praedixerat. Huius historiae auctores citat Nicolaum Peripateticum, & Posidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vsam famulis ἑρκίταις, quemadmodum Lacedaemonij vtebantur, quos vocabant εἵλωτας, id est, captiuos. Sicyonij quos dicebant, κορυνηφόρους, id est, clauigeros, a claua. Itali Pelasgis. Cretes quos appellant ἀφαμιώτας. Est autem Χῖος clarissima Ionum insula, habens eiusdem nominis ciuitatem. Possessiuum circumflexe scribitur Χῖος.

Anima & vita.

Ζωὴ καὶ ψυχή, id est, Anima & vita, de re supra modum suaui. Prouerbium natum in cubilibus, atq. inde de-

ductum in communem sermonem. Videtur autem peculiare fuisse mulieribus. Iuuenalis,

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, modo sub lodice relictis
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib. 10. in Laliam.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, lasciuum congeris usque.
Proh pudor Hersilia ciuis & Aegeria.

Huc respexit Iuuenalis cum ait,

Concumbunt Grace.

Hesiodus pecuniam, animam mortalibus esse dicit.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,
Pecunia enim anima est miseris mortalibus.

Et Aristoteles pecunias velut alteram hominis animam esse scripsit. Nihil autem est vita, neque iucundius, neque carius.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

VERGILIVS in Pharmaceutria,

Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum a poeta. Nam quod quisque sperat, facile credit. Et tarde, quæ credita lædunt, credimus, vt ait Ouidius. Metus autem & spes, ut eleganter, & vere scripsit Lucianus in Pseudomante, diuinationem & auguria repererunt. Qui impense cupiunt, suis votis undecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rursum qui misere metuunt, quauis ex re solatium formidinis aucupantur. Non vsquequaq. discrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit uerisimile. Atqui ipsis commentum placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud,

Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών: id est,
Somnia cuncta canum panes, ego somnio piscem.

Qui suis votis blandiuntur, ij Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id est, sibi ipsis sua interpretari somnia: quod omnia rapiunt in alimentum spei suæ.

Polypi.

POLYPI prouerbio dicebantur olim, vel stupidi stolidiq., vel rapaces, & vncis unguibus homines. Siquidem ob eam caussam Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, nisi quod non cedat, auctore Athenæo. Adscribitur autem rapacitas tenacitasq., quod quidquid brachiorũ flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia: Ego istos noui polypos, qui vbi quidquid tetigerint, tenent. Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum uertunt omnibus assentantes. Quos eleganter notat Phocylides,

Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου. i.
Pectore neue aliud celes, aliudq. loquare,
Proq. loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χρόα. id est,
Odi colore subinde uario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, vt qui sapit, bonus sit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quendam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. i. Mollis erga bonos, asper vero insidiator erga molestos aduersarios. Non abludit hinc quod ibidem habetur hymno tertio, Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος· ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id est, Inter pueros teneros puer, inter viros autē vir. Tertia inter seniores pars, quodq. vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus sese attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo, Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id est, Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum sumere tempori congruentem. Rursum eiusdem operis hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶν νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id est, Nam ille inter pueros iuuenis, in conciliis vero senex. Idem eiusdem operis hymno secundo, φίλον εἴη φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. id est, Amicum contingat. Ceterum aduersus inimicum tamquam inimicus, lupi more incurram, siue insidiabor.

Nullus malus magnus piscis.

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id est,
Nullus malus magnus piscis.

AENIGMA prouerbiale dici solitum in homines prægrandi quidem corpore, ceterum ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbiis apud Athenæum libro 8. hinc ortum scripsit. Stratonicus citharædus cum Porpin vidisset Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verum arte non perinde magnum, percunctantibus quibusdam quisnam is esset, hunc ad modum respondit, οὐδείς, κακός, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto significans illum, nullum, id est, nullius esse precij, malum & improbum, magnum corpore, denique piscem, quia mutus esset & infacundus, ac male canorus. Theophrastus De risu, fatetur dictum quidem esse a Stratonico, sed non in Porpin, uerum in Simylam histrionem, μέγας, οὐδείς, σαπρός, ἰχθύς, id est, Nullus, magnus, putris, piscis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenustam. Aristoteles in eodem mox loco apud Athenæum super hoc adagio fabulam huiusmodi refert, in Repub. Naxiorum. Apud Naxios, locupletes quidem pleriq. vrbem habitabant, ceteri vero sparsi per vicos agebant. In quodam itaque vico, cui nomen Lestada, Telegoras habitabat prædiues, ac nobilis, multaq. apud plebem auctoritatis, cui cum alij complures honores habebantur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur, adeo vt qui vendebant, si quis minoris liceretur quam vellent, dicere soliti sint, se malle dono dare Telegoræ, quam tanti vendere. Quidam igitur adolescentes cum piscem ingentem licitarentur, ac piscator ex more diceret, se malle Telegoræ dono mittere, quam tanti vendere, moleste ferentes eadem audire toties, simulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piscem. Quem cum ille libenter accepisset, illi ipsum adorti sunt, tum filias iam nubiles constuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxij, abreptis armis inuadere conati sunt adolescētes: tantaq. hinc orta seditio, vt Lygdamis huius tumultus præfectus, post arrepta tyrannide patriā oppresserit. Hactenus Aristot. At hæc non videmus quid ad prouerbium faciant, nisi duo faciamus

cianus prouerbia, quorum hoc posterius sic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quam tanti vendam. Nam Athenæus indicat Aristotelem de prouerbio disseruisse. Videtur esse senarius, sed inuerso dictionum ordine perturbatus. Constabit si legas, ἥδιον μικροὺς ἰχθῦς κακούς.

E squilla non nascitur rosa.

PROVERBIALI *figura dixit Theognis,*

> Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
> Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. *id est,*
> *Nõ etenim e squilla rosa nascitur, aut hyacinthus.*
> *Sed neque ab ancilla filius ingenuus.*

Admonet adagium, e probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

> *Neque imbellem feroces*
> *Progenerant, aquilæ columbam.*

Venustius erit, si ad indocti doctoris indoctum discipulum referatur, ad improbi nutricij improbum alumnũ. Pertinet adagium ad illam classem, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui, malum ouum. Et,

> Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. *id est,*
> *Prolem probam haud pater progignet improbus.*

Est autem Squilla herbæ genus non dissimilis aloe, de qua multa Plinius aduersis locis.

Non omnia possumus omnes.

NON *omnia possumus omnes, apud Vergilium in Pharmaceutria. Prouerbialis sententia, qua uix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quẽ Iliados N. Polydamas sic alloquitur Hectorem,*

> Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
> Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
> Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
> Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεύς
> Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. *id est,*
> *Haudquaquam poteris sortirier omnia solus.*
> *Namque aliis diui bello pollere dederunt,*
> *Huic saltandi artem, voce huic citharaq. canendi,*
> *Rursum alij inseuit sagax in pectore magnus*
> *Iupiter ingenium, at multis est vtilis ille.*

Item Odissea θ.

> Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
> Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
> Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
> Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. *id est,*
> *Non ita cælestes tribuunt sua dona quibusuis,*
> *Seu formam, siue ingenium, viresue loquendi.*
> *Est etenim informis species cui contigit, atqui*
> *Linguæ dote deus pensat dispendia formæ.*

Euripides in Rheso,

> Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
> Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας.
> *Vt cuncta norit, nemini mortalium*
> *Datum est, at alia dos adest alij uiro.*

Eodem pertinet quod scribit Theognis,

> Παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
> Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *id est,*
> *Sunt pauci, quibus iisdem et virtus suppetit et res.*
> *Felix cui simul hæc sunt data sorte deum.*

Titus Liuius libro 22. Non omnia eidem dij dederũt. Vincere scis Hannibal, victoria uti nescis. Videtur Liuius retulisse illud ex Iliados Ψ.

> –Οὐδ' ἄρα πῶς ἔτι,
> Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. *id est,*
> *–Haud illud contigit vnquam, vt*
> *Omnibus in factis callens appareat idem.*

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis,

> Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. *id est,*
> *Artes aliis aliæ.*

Interpres ostendit, illud Atticis prouerbij loco dictum fuisse,

> Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. *id est,*
> *Aliæ aliorum inuentiones.*

Idem alibi.

> Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τὰ,
> τὰ δ' ἄλλοι.
> Τυχεῖν δ' ἕν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *id est,*

Natura differimus, uitam sortientes, hic hanc, illam alij. Porro fieri non potest, vt omnis felicitas vni cõtingat. Idem Olympiorum hymno primo,

> ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. *id est,*
> *In alijs alij magni sunt.*

Idem expressius Encomio octauo:

> ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοισιν ἔβαν
> ἀγαθά. πολλαὶ δ' ὁδοὶ
> σὺν θεοῖς εὐπραγίας. *id est,*

Alia ad alium venerunt bona, sed diis fauẽtibus multæ uiæ felicitatis. Rursus eiusdem tituli hymno nono:

> ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
> ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
> μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
> μελέτα.

Sunt enim aliæ via aliis efficaciores, sed non omnes nos alet vnum studium.

Multæ manus onus leuius reddunt.

VVLGO *circumfertur adagium, multis manibus onus reddi leuius. Quo significant etiam difficilia facile cõfici, si quis non ipse solus negotium aggrediatur, sed in plures adiutores & auxiliares partiatur. Sumptum est a tollendis oneribus. Videtur autem ea sententia ab ipsa vsque antiquitate in nostram ætatem demanasse. Legimus enim apud Hesiodum in opere cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι,*

> Πλείων δὲ πλεόνων μελέτη. *id est,*
> *Plus potest & plurium industria.*

Item Homerus Iliados M.

> Ἀλλ' ἐπαμυνέτε· πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. *id est,*
> *Adsitis comites, multorum industria nanq.*
> *Plus pollet, quam paucorum.*

Ad hoc respexit Euripides in Phœnissis,

> Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάντ' ὁρᾷ. *id est,*
> *Vir vnus autem nemo cuncta dispicit.*

Rursum in Heraclidis,

> Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. *id est,*
> *Inualida pugna est vnica tantum manus.*

Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ id est, Vnus uir, nullus uir.

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

TERENTIVS *in Eunucho, Verbum hercle hoc verum est, sine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur*

hæc sub persona Chremetis adolescentis rustici, qui sobrius oderat meretrices, post idem potus non abhorret. Cibus enim & potus irritamenta sunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit continenter in figura persistens. Nam illud ipsum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus a picatione vasorum mutuo sumptam autumat, quod frigida pix non adhæreat. Frigida profecto nimiumq. affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dictum sit, si modo illius est interpretamentum. Ardent amantes, & frigent quæ languent. Horatius,

Non enim posthac alia calebo Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianam sententiam crassiore Minerua explicans, Distento ventre destenduntur ea, quæ ventri adhærent: significans libidinem esse gastrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem. Euripides,

Οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν Κύπρις. id est,
Absente vino, nulla tunc adest Venus.

In Græcorum collectaneis ita legitur,

Νεκρὸν ἀφροδίτη [illegible] δίχα καὶ [illegible]. id est,
Mortua res Venus sine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum sexto, refert eandem sententiam his fere verbis,

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι· πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά. id est,
Nam ventri inani non inest formarum amor.
Amara Venus est dira quos premit fames.

Ac mox subiicit carmen Euripides, quod ille mutuatus sit ab Achæo Satyrico:

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, [illegible] id est,
Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Athenæus libro Dipnosophist. 1. distichon adducit eandem complectens sententiam:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις, οὐ δὲ τοῖς κακῶς
Πράττουσιν ἐν βροτοῖσιν ἀφροδίτη πάρα. id est,
Saturis Venus adest, ceterum infelicibus
Miserisq. nulla adest Venus mortalibus.

Apud hunc ipsum libro 10. Aristophanes vinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem,

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id est,
Vinum bibenti suaue, lac Cypria dea.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto auctore:

Ἔρωτα παύει λιμὸς, εἰ δὲ μὴ, χρόνος,
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἡ βρόχος. id est,
Fames amorem sedat, id si sit minus,
Tempus medetur, sin nec ista extinguere
Flammam queant, tum restat vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, cum Veneri ebriam cœnam affingit, cum interim esuriat Psyche. Quamquam Aristoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitum. Nam diluit vim seminalem, atque ob eam caussam Alexandrum Magnum in Venerem parum fuisse strenuum, quod esset vinosus. Idq. Theophrastum dixisse narrat Athenæus.

Nauiges in Massiliam.

Πλεύσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν. Scribit Athenæus lib. duodecimo, Massilienses vsque adeo deliciis effeminatos olim fuisse, vt prouerbio dici consueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν, id est, Nauiges in Massiliam. Non explicat quidem ille prouerbii sensum, sed facile conicitur in molles, & moribus cultuq. parum virili torqueri debere. Plautus in Casina, Vbi tu es, qui colere mores Massilienses postulas? Tametsi, quod ait Plautus, nobis potius referendum videtur ad seueritatem vitæ, quemadmodum Plutarchus in vita Agesilai docet, Spartanam disciplinam appellatam, seueram minimeq. deliciis indulgentem. Nam non alia gens laudatior quam Massiliensium, si Ciceroni credimus, siq. vera memorat Valerius Maximus libro 2. capite De institutis, multa commemorans de disciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in scenam admiserit, ne per impudicas fabularum argumenta ciuium mores inficerentur, nec eos qui religionis prætextu vitam inertem & otiosam sectarentur, intra portas receperit. Aliaq. id genus de Massiliensium seueritate referuntur apud auctores, vt appareat Athenæum non de Gallica Massilia, sed de Libyca loqui, cuius meminit Vergilius quarto Æneidos libro.

Hic mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Massylos maleficiis olim infames fuisse, quemadmodum & Thessalos. Ceterum quoniam apud Athenæum Massalia est, non Massilia, fieri potest vt nec sit Massilia quæ est Galliæ Narbonensis, nec Massilia Maurorum, sed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundant Græci scriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuisse ciuitatem Ligusticæ, Phocensium coloniam, auctore Hecatæo: Timæum vero illud addere, cum nauclerus adnauigasset, viso piscatori proiecto in terram fune, dixisse; alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Massalia. μάσσαι enim Aeolibus est, quod alii dicunt δῆσαι, ἁλιεὺς piscator: ex μάσσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Massilia.

Nauiges Trœzenem.

Πλεύσειας Τροιζῆνα, id est, Nauiges Trœzenem. Eustachius enarrans secundum Homerici Iliados librum ait dici solitum in eos qui cum mento imberbi essent, tamen appositiciis pilis barbam virilem mentirentur. Addit inde natum, quod Trœzenis portus quispiam vulgo celebratus sit nomine Barba. Est autem alter Trœzen in Massilia.

Attica bellaria.

Τραγήματ' Ἀττικά, id est, Bellaria Attica: De lautitiis & cupediis. Transferri potest ad rem quamcunque maiorem in modum suauem ac iucundam. Plato Politiæ suæ libro 3. ψέγεις καὶ Ἀττικῶν τραγημάτων τὰς δοκούσας εὐπαθείας. id est, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.

Nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam.

Οὐδεὶς βοῦν ἔθυσεν εὐεργέτης ἀλλ' ἢ Πυρρίας, id est, Nemo bouem immolauit bene merito, nisi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam vtebantur, si quando quis extitisset homo insigniter gratus, qui beneficium acceptum ampliter repensaret. Plutarchus in Quæstionibus Græcanicis, vnde sit natum adagium enarrat ad hunc modum.

Nauis

Nauis quędam piratica appulit ad insulam Ithacensē, in qua forte fortuna senex quidam erat vna cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacensis, ut opinamur, negotiator, senem dato precio redemit a piratis, nō ob id quod eo sibi foret opus, sed partim quod misertum esset senilis fortunæ, partim hominis oratione persuasus. Emit autem vna cum sene cados illos picarios, idq. auctore sene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret senex; quod non ob lucri cupiditatem, sed ob beneuolentiam sese liberum fecisset, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtā, abditam esse. Qua reperta, cum Pyrrhias derepente diues esset redditus, cum magnifice collaudauit senis erga se gratitudinem, tum eidem bouem immolauit officij præmium. Atq. hinc re iam peruulgata natum prouerbium, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale sacrum & magnificum, opiparumq. conuiuium βουθοίνας appellabant.

Fumi umbra.

Καπνοῦ σκιά, *id est, Fumi umbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas prō re quamlibet vili. Sophocles in Antigone,*

> Τἆλλ᾽ ἐγὼ καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. id est,
> *Reliqua fumi umbra non emerim.*

Cum omnis umbra res quędam est inanis, tum vero fumi vmbram pæne dixeris umbram umbræ. Extat & hoc apud Aristophanem. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum sepulchrum.

Ἔμψυχος νεκρός, *id est, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone,*

> Οὐ τίθημ᾽ ἐγὼ
> Ζῆν τοῦτον, ἀλλ᾽ ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. id est,
> *Hunc ego viuere*
> *Haud arbitror, viuum at cadauer iudico.*

Refertur apud Athenæum libro duodecimo. Euripides in Aeolo apud Stobæum,

> Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
> Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
> Καὶ σχῆμ᾽, ὀνείρων δ᾽ ἕρπομεν μιμήματα.
> Νοῦς δ᾽ οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ᾽ εὖ φρονεῖν. id est,
> *Heus heus, uetustum vt recte habet prouerbium,*
> *Nil aliud atq. turba nos senes sumus,*
> *Vmbræq. uerum serpimus imitamina*
> *Insomniorum, ceterum mens haud inest.*
> *Quamquam uidemur sapere nobis adprobe.*

In eos dicetur qui sic viuunt, vt nihil dignū vita agāt. Lucianus senem decrepitum ἔμψυχόν τινα τάφον, *id est, Viuum quoddam sepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiusdam Laberij apud Gellium,*

> *Similis sepulchris nil nisi nomen retineo.*

Ex fronte perspicere.

Ex fronte perspicere dicimus, quod statim & velut ipso protinus occursu percipimus. Sumptum ab Physiognomicis, qui se profitentur ex oris lineamentis, reliquaq. corporis specie, ingenium hominis posse deprehendere. M. Tullius ad Antonium, Non enim solum ex oratione, sed etiā ex vultu, & oculis, & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Id adagiū etiam hodie vulgo tritissimum est. Cicero ad Q. fratrē de petitione consulatus, frōtem appellat animi ianuā: Cura, inquit, vt aditus ad te diurni atq. nocturni pateant, neq. foribus solum ædium tuarum, sed etiam vultu & fronte, quæ est animi ianua. Quæ si significat uoluntatem abditam esse ac retrusam, parum refert patere ostium. Hæc Cicero. Vnde & uera fronte fieri dicuntur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Adlusit huc Aristophanes in Equitibus.

> Ἐπεὶ δ᾽ ἀλλ᾽ ὑμῖν τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
> Ἢν τοῖς ἔπεσι χαίρωσι καὶ τοῖς πράγμασιν. id est,
> *Nobis vt ipsis frontibus faciant palam*
> *An nostra dicta ac facta læti comprobent.*

Spem precio emere.

Est lucrum incertum, & in euentu situm, certo affectare damno. Terentius in Adelphis, Ego spem precio non emo. Hanc sententiam leno refert illi, Pecuniā in loco negligere, maximum interdum est lucrum. Quadrabit potissimum in eos, qui spe rerum adducti maximarum, principum fauorem muneribus obsequijsque captant. Certe ætatis ac temporis impendio, quo non alius sumptus carior. Nam quid aliud quam spem precio emunt? Figura mutuo sumpta videtur a quodā emptionis genere, in quo consueuit alea rei, nō res emi. Velutisi quis retium iactum emat in piscādo, aut missilium prædā in venatu, aut si quid aliud eiusmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis lib. 18. titulo de contrahenda emptione: veluti cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis, siue cum emitur captus piscium aut auium, aut etiam missilium, quam illi vocant aleam: in partu tamen non tenetur emptor, si nihil natū fuerit, nisi forte hoc per ipsum actū est ne quid nasceretur: in alea tenetur, quoniam spes empta est: tantum in missilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat.

Proverbialis *hyperbole apud Vergilium in Aeneide,*

> *Et cælum territat armis.*

Conuenit in minaces & feroces, Thrasonesq. magniloquos. Sumpta videtur a bello Giganteo: quæ fabula notior quam ut hic sit repetenda. Confine huic illud Synesij in epistola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐξαράττειν ἐπιχειρεῖ. *id est, Capite cælum perumpere conatur.*

Subere leuior.

Φελλοῦ κουφότερος, *id est, Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconstantes & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernosum, quod in aqua non sidit, verumetiam retibus & natantibus adligatur, ne possint sidere. Horatius in Odis,*

> *Quamquam sydere pulchrior*
> *Ille est, tu leuior cortice, & improbo*
> *Iracundior Adria.*

Strabo libro primo, inter hyperbolas prouerbiales hāc quoq. commemorat, Subere leuior vmbra. Quāquam hic locus apud Strabonem non caret suspicione mendositatis.

dositatis. Græca sic habent, Καὶ καθὰ περί τινες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς καὶ τὸ κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιᾶς, δειλότερον δὲ λαγῶς Φρυγός, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς λακωνικῆς. Hæc ita vertit Gregorius Typhernas siue Guarinus: Et sicut nonnulli super excessibus excessus sunt, vt illud, leuiorem subere vmbram: & illud formidolosiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quam epistola Laconica: primum vmbram esse leuiorem subere non est insignis hyperbole, immo nulla potius est, vt iam demus Græce recte dici κουφότερον σκιᾶς. Vnde hic pro σκιᾶς legendum arbitramur σκιᾶς, vt sic dicta sit suberis vmbra, quemadmodum dicimus vmbræ somnium. Item δειλότερον λαγῶ Φρύγα, id est, timidiorem lepore Phrygem, quomodo legisse videtur interpres. Nec absurdum si intelligamus Phrygium leporem, veluti ceteris pauidiorem, quod ea gens imbellis habebatur & effeminata delicijs. Pindarus in Pythijs hymno secundo metaphoram flexit ad laudem hominis, qui quamquam pressus calumnijs malorum, non deijcit tamen animum, sed se suapte natura recipit in apertum, unde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id est, suber quod tingi nequeat. Huc respexit Horatius Epistolarum lib. 1. de Vlysse loquens,

> *Dum sibi dum socys reditum parat, aspera multa*
> *Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.*

Cubito emungere.

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, *id est, Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem sordidi quæstus & conditionis abiectæ. A salsamentarijs ducta, quibus mos est narium mucum cubito abstergere, nimirum manibus muria & salsugine oppletis. Bion philosophus apud Suidam ex Laertio,* ἐμοῦ ὁ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. *id est, Meus pater erat libertinus, cubito emungens. Celebratur scomma M. Tullij tortum in quendam salsamentarij filium, cuius tacito auctoris nomine meminit qui scripsit rhetoricen ad Herennium, in schematis specie, quæ dicitur significatio per consequentiam, Vt, inquit, Si salsamentarij filio dicas: quiesce tu, cuius pater se cubito emungere solebat.*

Hiberæ næniæ.

HIBERAS *nænias diuus Hieron. nugas appellat, in præfatione quam præposuit Moysi Pētateucho: Quod multi ignorantes, inquit, apochyphorum delyramenta sectantur, & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Idem in duodecim quæstionibus: Et Hiberas nænias Aegyptiaq. portenta sectari. Hiberas nænias dicit propter prodigiosas maleficiorum fabulas vulgo iactatas. Nam Hiberos maleficiorum infamia laborasse, testis est in Odis Horatius. Nisi quis maulit ad flumen auriferum Tagum referre. Quamquam ipse diuus Hieronymus in epistola aduersus Vigilantium, satis indicat de portentis ac monstris intelligendum, scribens ad hunc modum: Et quis ad radices Pyrenæi habitas, vicinusq. es Hiberiæ, Basilidis antiquissimi hæretici, & imperitæ scientiæ incredibilia portenta persequeris. Athenæus in secundo tradit Hiberos, cum essent opulentissimi, tamen ob parsimoniam semper ὑδροποτεῖν solitos, & μονοσιτεῖν, hoc est, aquam bibere, & solos cibum capere. Ceterum vestitu fuisse sumptuosissimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μικρολογία deprauatum est μακρολογία.*

Siculæ nugæ, Gerræ. Persolæ nugæ.

S ICVLAE *nugæ prouerbio dicuntur res leuiculæ. Ausonius in epistola ad Symmachum, Cogitans, inquit, nō illud Catullianum,*

> *Cui dono lepidum, nouum libellum,*
> *sed amargoteron & verius,*
> *Cui dono illepidum, & rudem libellum,*

non diu quæsiui. Tu enim occurristi, quem ego, si mihi potestas sit, ex omnibus vnum semper eligerem. Misi itaq. ad te friuola gerris Siculis vaniora. Porro Siculorum dicacitas nota est veterum litteris, Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar properare Plautus dictus est Horatio. Plautus autē in nugis ac iocis et immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras Græci crates vimineas appellant. Ea vox postea vulgo pro nugamētis rebusq. friuolis vsurpata est auctore Festo Pompeio, hac quidem occasione: Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro Gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium cessit, Vnde & familiares, quiq. inter se nugas omnes cōmunicant, congerrones vocantur. Suidas neutro genere γέῤῥα refert, vt Persicam vocem, quæ quidem tum arma declaret, tum quoduis defensaculum. Etymologicon Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrē gerron appellari, γέῤῥα nanq. dici, commutatione litteræ, quasi δέῤῥα. Δέῤῥις autem apud Græcos pellem significat, & gerra proprie defensacula sunt pellicea. Plautus in Pœnulo: Scitum per tēpus hoc iam est uerbum, si uerbum uetus. Nam tuæ blanditiæ mihi sunt, quod dici solet, gerræ germanæ. Aedepol liræ, liræ. germanas dixit, non germanicas, absit, sed meras ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat liræ, Græci dicunt λῆρον sine ἀπομνήματι. Vocē dictam putāt a λείω, & ῥέω, quod dictum fallens memoriam excidit. Quēadmodum & φλύαρον & φλυαρίαν dictam a φλύω, & ῥέω, quod superfluat exundētq. verbis garruli. Apud hunc ipsum Plautum & Persolas nugas legimus, opinamur ob montes aureos, qui apud Persas esse perhibentur.

Qui semel scurra, nunquam paterfamilias.

QVI *semel scurra, nunquam paterfamilias. Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuisse prouerbium. Sensus est autem, eum quem semel depuduerit, quiq. contempta fama scurram agere cœperit, vix vnquam ad bonam frugem redire. Scurra gaudet alieno cibo, paterfamilias parat vnde domi uiuat. M. Tullius in actione pro Publio Quintio: Memini, vetus est, de scurra multo facilius diuitem quam patremfamilias fieri posse. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonā mentem dat nemini.*

Aegroto dum anima est, spes est.

AEGROTO *dum anima est, spes est. Sententia prouerbialis, admonens ne in afflictissimis quidem rebus abijciendam esse spem. M. Tullius ad Atticum, Vt ægroto dum anima est, spes esse dicitur, sic ego quoad Pompeius*

peius in Italia fuit, sperare non destiti. Sumptum videtur adagium ex Theocriti Batto:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos versus non ineleganter vertit Philelphus,

Fidere Batte decet, melius cras forsan habebis,
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter aethere fulget.

Item Euripides in Troadibus,

Οὐ ταὐτὸν ὦ παῖ τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδέν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. id est,
Non est idem mi gnate viuere ac mori,
Siquidem hoc nihil, spes sunt in illo scilicet.

Eodem pertinet fabula de Pandora pyxide, in cuius summo labro sola spes haeserit, reliquis omnibus morbis euolantibus.

Ad uiuum resecare.

M. TVLLIVS lib. De amicitia, ad viuum resecare, dixit pro eo quod est, rem exactius quã sat est, ac morosius excutere. Sed hoc, inquit, primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Neq. id ad viuum reseco, ut illi qui haec subtilius disserunt. Mutuo sumpta metaphora a tonsoribus capillos aut ungues resecantibus. Nam ij saepenumero molesti sunt, dum nimium diligentes esse student. Idem in libris De finibus, dixit Pressius agere, pro exactius & accuratius. Plautus in Bacchidibus sub persona Chrysali: Tondebo auro vsq. ad viuam cutem. Et hoc ipsum tondere pro deludere Graecis in prouerbio est.

Hostimentum est opera pro pecunia.

HOSTIMENTVM est opera pro pecunia. Hoc adagiũ admonet, nihil gratuitum esse debere, sed officium beneficio pensandum. Hostimentum autem, auctore Pompeio Festo, beneficij pensatio est, a prisco verbo hostire & redostire, quod est paria referre. Ab eodem hostem dici putat Nonius, quod ex aequa caussa pugnam suscipiat. Sic lena apud Plautum in Asinaria adolescenti respondet sua exprobranti beneficia: Hostimentũ est opera pro pecunia. Hoc est: Neuter habet quod imputet alteri. Tu mulierem amabas, missa est: Ego pecuniam, dedisti. T. Liuius: Nunquam nec opera sine emolumento, nec emolumentum feruis sine impensa opera est. At in amicorum officijs alia ratio est, nec. n. liberatur a debenda gratia qui gratiam retulit, nec per mutatione officiorum fit, ut neuter alteri quidquam debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & scalpentem scalpe.

Vtranque paginam facit.

PLINIVS Historiae mundi libro secundo, capite 7. de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium, sola vtrãque paginam facit. Prouerbij faciem habet illud, vtranq. paginam facit, sumpta metaphora a codicillis rationabilibus, duas habentibus paginas, alteram quę indicat quid sit datum, alteram quę quid acceptum sit, ostendit. Itaq. in rebus humanis fortuna vtranq. facit paginam, i. siue quid obtigit boni, ea laudatur, quasi dederit: siue mali quid accidit, eadem incessitur, ceu malorum auctor.

Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων, i. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non solum uerecundiam adhibendam esse, uerum etiam delectum. Sunt. n. quaedam quae neutiquam decorum sit accipere. Est item locus, est tempus quo pulchrum sit recusare munus oblatum. Sunt quidam a quibus inhonestum sit admittere donum. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos ab Menelao oblatos recusarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandectis lib. 1. titulo de officio procõsulis, ex epistola diui Seueri & Antonini imperatorũ. Verba ipsa subscribamus. Quantũ, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentiamus. Graecum prouerbium est, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Nam inhumanum a nemine accipere: sed passim, uilissimum est: & omnia, auarissimum. Hactenus illi. Graeca uerba in omnibus exemplaribus desiderabantur, Ea politianus ex archetypis restituit, ne quid hunc interim debita fraudemus laude. Adlusit huc Theocritus in Thionycho,

-Αἰτεύμενος οὐκ ἀρνεῖται.
Οἷα χρὴ βασιλῆα· αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. id est,
-Non solet ille negare rogatus.
Principe digna, nec est de re quacunque rogandũ.

Tempus omnia reuelat.

TERTVLLIANVS, quem diuus Cyprianus praeceptorem suum appellare consueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quod omnia tempus reuelat, testibus etiam uestris prouerbijs atq. sententijs. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 12. cap. item 12. citat in hanc sententiam hos Sophoclis uersus,

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. id est,
Ob ista, ne quid occulas, si quidem intuens
Cuncta, audiensq. cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero,

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. id est,
Cuncta pariter immensus ordo temporum
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Eodem in loco Gellius admonet, quendã ueterum poetarum Veritatem temporis filiam uocasse, quod licet aliquando lateat, tamen temporis progressu in lucem emergat. Fertur in eandem sententiam hic quoque senarius prouerbialis,

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. id est,
At ueritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adsimilis,

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id est,
Omnia sub auras tempus aperiens refert.

Idem opinamur sensisse Thaletem, cum ait, ὁ χρόνος σοφώτατον τῶν ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. Hoc est. Tempus omnium esse sapientissimum, ut quod cuncta reperiat, eruatq. Nec aliud Pindarũ in Olympiacis, cum ait,

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. id est.
Posteri dies sapientissimi testes.

Idem alibi tempus omnium parentem appellat, quod nihil

nihil non fiat progressu temporis:

> Ἀπόιητον δ᾽ οὐδ᾽ ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,
>
> *Ne tempus quidem rerum omniũ pater, possit quod factum est infectum reddere.*

Habet eandem sententiam Pindarus cum aliquot locis, tum Olymp. 10.

> ὅτ᾽ ἐξελέγχων μόνος
> ἀλάθειαν ἐτήτυμον
> χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
> κατέφρασεν. id est,

Et solum tempus quod veritatẽ certam prodit, quodq. latebat in obscuro progrediens enarrauit. Huc allusisse videtur Vergilius in sexto,

> *Subigitq. fateri*
> *Quæ quis apud superos furto lætatus inani*
> *Distulit in seram commissa piacula mortem.*

Neq. discrepat euangelicum dictum apud Matt. cap. 10. οὐδὲν ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. *id est, nihil opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non scietur. Plutarchus in Problematis caussam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri cõsueuerit. Atq. id significatum arbitratur, quod veritas plerunq. tecta ignorataq. fit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor ac deus fingitur. Nã* χρόνος *Saturnus,* χρόνος *tempus. Nec aliud sensit T. Liuius, cũ ait lib. 22. A veritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extingui nunquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est veritatem enim dies aperit.*

Alpha penulatorum.

MARTIALIS *epigrammatum libro secundo,*

> *Quem non lacernis Publius meus vincit,*
> *Non ipse Codrus, Alpha penulatorum.*

Alpha vocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem alias iocatur in quendam offensum, quod eum dixisset Alpha, monetq. vt huius iniuriæ talionem faciat, seq. vicissim Beta, si velit, appellet. Translatum a notulis litterarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos & antesignanos appellant, metaphora sumpta a militia. Quãobrem autem alpha inter litteras primum obtineat locum, Plutarchus non inscite caussas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων Decade nona. Protogenes grãmaticus e suo ludo caussam adducit, primum vocales iure præferri consonantibus, quod citra illarum adminiculum sonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, quod vtriusque generis uim cõplectantur. Ceterum inter ancipites recte primum locum alpha tribui, quod in conficiendis syllabis, iota et ypsilon sequatur alpha, velut in αὐτοῖς, αὐτή. *Alpha nũquam sequatur illas duas, vt eandem efficiant syllabam, sed resilit & proprium tuetur principatum. At Ammonius mox diuersam allegat caussam, Cadmum ob id alpha principem inter litteras locum tribuisse, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primũ locum attribuendum putarit, non secundum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus,*

> Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ᾽ ἀροτῆρα,
> *Primũ ædes, deinde vxorem, inde bouẽ agricolãtẽ.*

Nũ his præsidiis putas opus esse, si quis cupiat famẽ ac paupertatem effugere. Rursum Plutarchus addit hanc caussam se a Lamprio suo didicisse auo. Primam vocem naturalem et articulatam reddi per alpha, propterea quod spiritus qui est in ore, potissimum formatur ac fingitur motu labiorum, quibus diductis, primũ hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotij, ut neque linguæ requirat auxilium, sed ea subiacente per spatium efferatur. Vnde & pueri nascentes, primum hanc edunt vocem. Disputatur & apud Platonem de alpha inter litteras principatu. Quin & illa prouerbium sapiunt, Primas tenere, Primas deferre siue tribuere: & Non posteriores ferre: quæ metaphoræ sunt a partibus histrionum in fabula: & apud Græcos πρωτεύειν: τὰ πρῶτα λέγειν: καὶ τὰ πρωτεῖα φέρειν. *Quod a fabularũ actoribus sumptum apparet, inter quos primas agunt, qui maximam fabulæ partem sustinent, secundas ac tertias qui illis sunt inferiores. Quanquam & in caussarum actionibus sunt* πρωτολογίαι, δευτερολογίαι *&* τριτολογίαι, *quemadmodum sunt* πρωταγωνισταί, δευταγωνισταί *&* τριταγωνισταί, *quæ si commode transferuntur speciem habent prouerbij.*

Saliuam imbibere.

DIVUS *Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis.n. inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, & a saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem? Eleganter profecto, prouerbialiq. figura dixit, et a saliua, quam semel imbibit, id est, ab illo gustu quo puer imbutus est. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inferunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit. Proinde modis omnibus curandum, vt optimus assuescamus. Idem solet accidere plerisque nostrum, vt quidquid dissideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus displiceat. Aiunt & canes eos amare, quorũ saliuam gustarint. Verum malim ad superiorem metaphoram referri. Huc spectare videtur & Persianum illud,*

> *Inq. luto fixum possis transcendere nummum,*
> *Nec glutto sorbere saliuam Mercurialem.*

Quanquam magis referendum esset ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus, quos ioci caussa quidam saliua oblinebant, vt ludibrio essent qui tollerent, cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in 6. Satyra,

> *Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam.*

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta.

HVIC *non dissimile est Horatianum illud,*

> *Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem*
> *Testa diu.*

Proinde recte monet Fabius, vt statim optima discantur, propterea quod nihil hæret tenacius, quã id quod rudibus annis percepimus. Et Aristoteles libro Moralium Nicomachiorum secundo, οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. *Itaque non parui refert, hoc an illo pacto protinus a pueris consuescamus, immo plurimũ interest,*

interest, vel potius omne in eo momentum est situm. Et Vergilianum illud ἐπιφώνημα, in Georgicis,

-Adeo in teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare.

Αὐγέου βουστασία, *id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pseudomante,* καὶ τὴν αὐγέου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι *id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea virili conabor submouere. Ostendit autem huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, Deq. bubus & fimo nonnihil meminit. in Græcis epigrammatis recensetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæsaris vsurpat hoc prouerbium: In quos inquit, si incidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiamsi prouerbium omissum erat in exemplari, quod primum secutus est Frobenius: id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florentissima Louaniensium Academia. Neque enim æquum arbitramur imputari vniuersitati, quod paucorum seniculorum conspiratione, tam odiose repugnatũ sit hic bonis litteris ac linguis. Gregorius Theologus ad Basilium Magnum,* πῶς, *inquit,* παρέλθω τοὺς ἀφύτους κήπους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν αὐγέου κόπρον ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαιρομένην, *id est, Quomodo præteream hortos illos incultos & holeribus vacuos, atque Augiæ stercus ex ædibus repurgatum? Sentit vitam luxu perditam in melius correctam.*

Periculosum est canem intestina gustasse.

χαλεπὸν χορίω κύνα γεῦσαι, *id est,*

Intestina canem semel adgustasse periclum est.

Prouerbiali allegoria dictũ est a Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facile temperare a peccando, qui semel illecebram illam, velut auctoramentum vitiorum degustarit. Quemadmodum qui semel scortum attigerit, qui semel periurio siue furto rem auxerit, qui semel aulicam vitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, οὐδὲ κύων παύσαιτ' ἂν ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, *id est, Neque canis desiturus est, qui semel corio edere didicerit. Theocriti Scholiastes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri,* χαλεπὸν ἐκ μαθοῦσα κύων σκυτοτρωγεῖν, *id est, Periculosa res est canis quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus simili figura dixit,*

-Quæ si semel vno
De sene gustaris, tecum partita lucellum,
Vt canis a corio nunquam absterrebitur vncto.

Canis circum intestina.

Κύων παρ' ἐντέροις, *id est, Canis iuxta intestina. Dicebatur, vbi quis res eas quarum esset cupientissimus, propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina deuoraturi, nisi fustem timerent. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles & insuaues: intestina enim non facile deglutiri a canibus, ac deuorata reuomi plerunque.*

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, *id est Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est fere aulicorum vita. Diogenes in epistola quadam scriptum reliquit, Aristippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posset auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti est, inquit, compedes suas, quamuis aureas, amare. Loquitur de vxore formosa. Horatius item de amica formosa,*

-Tenetq. grata
Compede vinctum.

Herculana scabies.

Ἡράκλεια ψώρα, *id est, Herculana scabies: de scabie iucunda, facileq. sanabili, interprete Suida, aut quæ desideret Herculana, id est, calida balnea. Narrãt. n. Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladem ac nymphas crebro balnea seruentia suppeditasse. Vsum huius adagij nõ indicat neque Zenodotus, neque Suidas. opinamur autem dici posse vel in eos qui multo studio alioue labore valetudinem offenderunt, vt quibus aliquo laxamento sit opus: vel in eos qui blandis, adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam scabie pruriũt.*

Herculanus morbus.

Ἡράκλεια νόσος, *id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum eum existimat esse, quem alij sacrum, alij comitialem appellant. Est autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest, propterea quod diuinitus immitti creditur, eoq. cognomẽ additũ est sacro. Apuleius in prima defensione, diuinũ appellatũ putat, quod diuinam, id est, rationalem animi partem violet. Nasci quoties caro in humorem crassum & spumidum, inimico igni conliquescit. Signa esse, graue caput, ceruicem torpentem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehẽdi potissimum incenso lapide gagate, & rotæ figularis circũactu. In hunc aiunt Herculem incidisse, vel propter immensos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiã sacrum morbum vocauit, vel quod id mali summos plerunque viros consequi soleat, vel quod sola mors remedium adferat. Herodotus in Thalia refert Cambysen huic obnoxium morbo, quosdam sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculẽ item liberos suos interimentem inducũt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quod vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope superabilis. Quamquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem vere huic morbo obnoxium fuisse, atque omnes adeo, qui vel ingenio, vel studio philosophiæ, vel in administranda repub. vel in alijs artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuisse. Sane non videmus quamobrẽ hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrum, aut Herculanum morbum appellemus, tumorem animi, aut aliud aliquod vitium insanabile, quod genus est in senibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum collectaneis prouerbij titulo recensetur.*

Io

Io Pæan.

IO Pæan, acclamatio prouerbialis, qua cõsueuimus vti re grauiter et feliciter peracta, cui non dissimile videtur illud Homericum, βάλλ' οὕτως, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbijs libro citat, ἰὴ παιὰν ἰὴ παιών, id est, Ie paon ie pæan. Nam vtroque modo scriptum reperitur. Natum hinc existimant: cum Latona ex Chalcide EubϾ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta specum, in quo Pytho latitare dictus est, præteriret. Vbi vero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filij auxilium inclamauit his verbis, ἵε παῖ, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, misso telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa est, vt diceretur ἰὴ παιών. Idq. cum ter iterari consueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen Hexametrũ Heroicũ, & Iambicum trimetrum. Etenim, si pronũties primis productis syllabis,

Ἰὴ παιών, ἰὴ παιών, ἰὴ παιών,

hexametrum erit meris constans spondeis. Sin primis correptis iambicum erit trimetrũ puris iambis absolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat in Pythicis ludis quinq. fuisse cantus species. πεῖρα, repræsentari Apollinem certaminis dispicientem locum, κατακελευσμόν prouocantem Pythonem, ἰαμβικόν pugnãtem, σπονδεῖον vincentem, καταχόρευσιν, ouantem. Hinc vulgo prouerbij vice receptum est, vt re feliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιάν. Latini videntur α, in ω mega commutasse. Ouidius in opere de Arte amãdi,

Dicite Io pæan, & Io bis dicite pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe. Horat. in Odis,

Non semel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

PLINIVS libro septimo, cap. De præstantia gentium, Si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest. Quippe vt alia non sint, certe ne lacessat fortuna metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quod nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq. falsum hoc, & non a vate dictum quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinij uerbis conijcere licet, eam vocem Neminem omnibus horis sapere, velut oraculo proditam, in vulgi sermonem abisse. Sensus vel citra interpretẽ liquet: nempe neminem esse qui non aliqua parte uitæ desipiat ac peccet. Porro stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe si quod incidit infortunium, id stultitiæ solet imputari. Eodem pertinet, quod paullo post eodem in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. Extat apud Aristophanem in Ranis & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse.

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Haud viuit vllus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus,

Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν. id est,
Siquidem vniuersis rebus in mortalium
Nil continenter & vndecunque prosperum est.

Ad eundem modum Horatius,

Nihil est ab omni
Parte beatum. Simonides apud Stobæum,
Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις οὐδ' ἀκήριος. id est,
Nemo vacat prorsum malo, neque crimine.

Sui cuique mores fingunt fortunam.

CORNELIVS Nepos in vita Pomponij Attici, Itaque hic fecit, vt vere dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Et paullo post in eodem opere, Supra significauimus suos cuique mores plerunque cõciliare fortunã. E medio videtur sumpta sentẽtia. Nã plerumque videmus mala malis euenire, digna dignis, idq. vulgo dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis, ter mala. Attestatur & versiculus prouerbialis,

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. id est,
Viro bono fortuna suppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
Nobis enim animus est deus.

Et apud eũdem Heraclitus, ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων, id est, Mores hominis deus siue fortuna. Eodẽ pertinet quod Alcman scripsit, fortunam esse sororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Recte institutionis, persuasionis et prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipse sibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ, libro primo de M. Porcio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta uis animi ingenijq. fuit, vt quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuiq, prudẽtia deus. Fulgentius in commẽtarijs Vergilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. Opinamur idẽ esse quod adducit M. Tull. paradoxo 5. Tametsi locus is habetur mendosus, emendãdus tamen ad hunc modum, Cui quidem etiam quæ vim habet maximã fortuna ipsa cedit, & sicut sapiens poeta dixit, Suis cuiq. moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuiq. suis moribus.

Insana laurus adest.

PLINIVS libro decimosexto, capite quadragesimoquinto, Iuxta quorundam distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci est Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus a supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abijciatur. Hactenus Plinius. Nobis non visum est absurdum hoc adagijs adnumerare, quãdoquidem res vsqueadeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarũ auctorem, vt sunt nonnulli, qui quocunque se vertunt, iurgia suscitant.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος Ἀλκίνου, i. Apologus Alcinoi, de longis & anilibus fabulamentis. Refertur a Diogeniano, & Iulio Polluce libro sexto. Sumptum ex Homeri Odyssea, ubi

Vlysses in conuiuio Alcinoi Phæacum regis, prodigio sas ac deridiculas fabulas, & portentuosa mendacia commemoras de Lotophagis, Læstrigonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phæacum inscitia barbarieq. Plato de Republica libro decimo, Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου τὸ γένος Παμφύλου. *id est, Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi viri Eris Armenii genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cum Læstrygonum Cyclopumq. figmento facile certare possit. Scribit enim cum hic inter multos cecidisses in prælio, decimoq. post die cadauera eorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum atq. incorruptum adhuc apparuisse: domumq. deportatum, vt iustis ceremoniis sepeliretur, die duodecimo, cum esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ diebus illis decem apud inferos tum iens, tum rediens conspicatus esset.*

Canina facundia.

SALVSTIVS *apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facundia exercebatur. Quod quidem Appij dictum apud eruditos scriptores in adagionem cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ studium exercerent: a rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem r, littera quæ in rixando prima est, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicum, vt caninam exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sumptum a genere philosophorum, quos* κυνικοὺς *appellant, siue ob sordidam vitam, siue quod obuios quosque mordent, cum mendicato viuant, more canum.*

Iliensis tragœdos conduxit.

Ἰλιεῖς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο, *id est, Iliensis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde sua audiat probra, veluti si Troiani accersant histrionem, qui ipsis calamitates, quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus in Pseudologista,* Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν Ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. *id est, Postequam enim iuxta prouerbium, Iliensis cum sis, tragœdos conduxisti. Idem alibi,* τὸ γοῦν τῶν Ἰλιέων ἐπεπόνθειμεν, τραγῳδούς τινας τούτους ἡμᾶς κεκλήκαμεν, ἀσόμενους τὰς Φρυγῶν συμφοράς. *id est, Itaque plane idem nobis accidit quod Iliensibus, vt qui istum ceu tragœdum quempiam aduersus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.*

Tribus minis insumptis, duodecim imputas.

IRONIA *prouerbialis apud Aristophanem in Pluto,*

> Καὶ μὴν φίλος γ' εἶ μοι, φανερὰ τοῦτ' ἐστὶ τὸ
> Τρεῖς μνᾶς δαπανήσας γ' ἀπολογίζει δώδεκα. *id est,*
> *At certe amicus vt videtur per deos,*
> *Vti pro minis tribus imputes duodecim.*

Quadrabit in eos, qui non nisi compendii sui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorum expectant. Vulgo item aiunt, Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi salit.

Ἅλλεται ὀφθαλμός μου ὁ δεξιός. *id est,*

> *Salit mihi oculus dexter.*

Vbi spes est visuros nos lætum quippiam & vehementer exoptandum. Ductum a muliercularum superstitione, quæ ex membri pruritu diuinare solent, quid sit euenturum. Vnde illa apud Plautum non semel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? Theocritus in Amaryllide,

> Ἅλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. ἆρά γ' ἰδησῶ
> Αὐτάν. *id est,*
> *En oculus dexter salit mi. illam ne videbo?*

Est etiam apud Plautum, Supercilium salit. Hodieq. per iocum aiunt sibi dextram tinnisse aurem, significantes alicubi sermonem de se absentibus factum cum laude. Idq. Plinius testatur, vulgo quandoq. creditum fuisse, vt qui laudaretur absens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, sinistra. Lucianus in Dialogis meretriciis, οὐκ ὦτα περιήχει ὑμῖν, ὦ Παρμένων; αἰεὶ γάρ μου ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων. *id est, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera assidue cum lacrymis vestri meminerat.*

Nebulæ in pariete.

AVSONIVS *in epistola quadam ad Gregorium filium nebulas in pariete dixit, pro re nihili, somniiq. simillima. An nunquam, inquit, vidisti nebulam pictam in pariete? Carminis, quod ei subscribitur epistolæ, lemma significat friuolum ac uanum. Nam nebula res est inanior quam vt coloribus exprimi queat.*

Ne sis patruus mihi. Sapere patruos.

PATRVORVM *in nepotes, ceu peculiaris genuinaq. seueritas, prouerbio locum dedit. Horatius in Odis,*

> *Metuentis patruæ verbera linguæ.*

Patruam linguam vocat seueram & obiurgatricem. M. Tullius aduersus Herennium, Fuit in hac caussa quidam patruus, censor, magister. Obiurgauit M. Cælium sic, vt neminem vnquam parens. Horatius,

> *Siue ego praue,*
> *Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.*

Id est, ne me castiges. Ad hanc formam pertinet illud Persianum,

> *Cum sapimus patruos.*

Id est, Postquam abiectis puerilibus nugamentis, seueros mores induimus. Idem Horatium æmulatus, vt solet, dixit, Ne sis mihi tutor: id est, ne mihi præscribas atque imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, *id est, Saxum voluere dicuntur, qui inexhausto quopiam atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc saxum voluo. Donatus admonet prouerbium fuisse in eos, qui inextricabili sudore, sed inutili affligerentur, tractumq. putat a notissima Sisyphi fabula saxum apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Apte vero stolidum militem saxum vocat. Cui ipse fuerit Sisyphus, vafer & callidus.*

Capere prouinciam. Tradere prouinciam.

TRADERE *prouinciam, figura prouerbiali dicuntur qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, suscipiuntue prouinciam, qui rei curandæ onus in se recipiunt. Metaphora sumpta est a consuetudine Romanorum, apud quos qui magistratum gerebant, prouincias alias alij sortiebantur. Exépla passim apud auctores obuia sunt. Terentius in seipsum excruciante, Videlicet ille Cliniæ seruus, tardiusculus est. Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepisti duram. Plautus in Cistellaria, Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.*

Corinthus & collibus surgit, & vallibus deprimitur.

STRABO *libro Geographiæ octauo scribit, Corinthios opibus, & artibus egregijs præcelluisse, ceterum regionem illorum non admodum fuisse feracem, quod inæqualis esset & aspera, ac petricosa. Eamque ob caussam senarium hunc prouerbio iactatum fuisse.*

Χόρινθος ὀφρύεταί τε καὶ κοιλαίνεται. *id est,*
Alibi tumet Corinthus, alibi caua est.

Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri. Huiusmodi autem terra genus non perinde sementi idoneum est, atque campestris. Id adagium ubi nam possit esse vsui non satis videmus, nisi si quis detorqueat ad hominem intractabilem, aspero ingenio, & sibiipsi inæqualem parumq. secum constantem. Cœlius Rhodiginus etiam atque etiam contendit adhibendum esse prouerbium, vbi significabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt est fere rerum humanarum conditio. Quem libentius sequeremur auctorem, si quod cótendit & asseuerat, vel vnius auctoritate probasset.

Crotone salubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, *id est, Crotone salubrius. De re nequaquam noxia, sed undequaq. salutifera. Zenodotus ab animante sumptam parœmiam existimat. Est enim Croton muscæ genus: Theodorus Redinum uertit, Hermolaus mauult Ricinum dici Latine, placidum & innoxiú, neq. suctu, neq. alia quapiá re molestú. Strabo libro Geographiæ sexto, tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe saluberrimus olim fuerit indicatus, uel hoc argumento, quod breui temporis spatio quam plurimos produxerit, tum athletas, tum philosophos, hoc est, corporibus pariter atque animo præstantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philosophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myscellum & Architam pariter Delphos adiisse, vt de vrbe condenda cósulerent oraculum: & alterutrú pollicente deo, Architam opes delegisse, Myscellum loci salubritatem: illum itaque Syracusas condidisse, hunc Crotonem: quarum vrbium altera cessit in prouerbium opulentiæ, altera salubritatis. Adlusit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate.*

Οὐκ ἀλόγως σοὶ Διζυθίοις δύναμίν τινα θείαν
Εἶναι ἔφην, χθὲς γὰρ Διζύθιον σοὶ χρονίῳ
Ἠπιάλῳ κάμνοντι τεταρταίῳ προσενέγκας,
Καὶ γέγονας ταχέως ἐκ κρότωνος ὑγιής. *id est,*

Diuinum quiddam, vimq. admirabilem inesse
Dizythijs certe diximus haud temere.
Nanq. here quē febris longa et quartana tenebat,
Iam delassatum conficiens misere,
Dizython admoui, neque erat mora lóga, Crotone
Hoc ubi fecissem, sanior ille fuit.

Suida mauult ad animalis similitudinem referri, quod vndiq. sui simile sit, nec vllam habeat incisionem. Ná ὑγιὴς *interdum integrum dicitur, vt integer vitæ, integer mentis, pro quo Græci* ὑγιὴς. *Est autem insecti genus, canibus ac bubus infestum. Suspicamur esse cuius sine nomine meminit Plinius libro undecimo, capite trigesimoquarto. Semper habet caput infixum sanguini, cumq. cibi exitum non habeat, nimia satietate dehiscit: Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquádo, in quibus omnia, in ouibus & capris hoc solum. Verum pro insecto Stephanus indicat vltimam oportere acui,* κροτών. *Hesychius addit Crotoné dici genus gummi Aegyptij, cuius varias medicinas indicat Plinius libro vigesimoquarto, capite vndecimo. Quidam aiunt, & Sesamidem dici Crotonem, fortassis eandem quam Plinius lib. vigesimoquinto, capite quinto appellat Sesamoides, quod ait elleboro admisceri solitum, quo tutius sumeretur; id est, ni fallimur, ellebori genus, quod Italia veratrú appellat. Quoniam hæc herba non solum corpus morbis alias immedicabilibus liberat, verú, & animum purgat ab insania, non admodum dissimile veri videtur, hinc dictum prouerbium, Crotone salubrior. Sesami meminit & Dioscorides, Sesamæ Pli. lib. 15. cap 7. meminit Sesami, quod sit arboris genus, vnde confici solet oleú, quá alij vocant Cyci, voce, vt videtur, Aegyptia, alii Crotonem, alij Rhibim, alii Sisamum syluestre. Ibidé indicat et ex castaneis et ex oriza fieri simile genus olei. Rursum lib. 22. cap. 25. meminit sesamę, cuius in remediis varios vsus indicat. Ceterum quid sit dizytum in epigrammate, nondum compertum est, nisi quod Plinius libro eodem circa finem, ostendit zythum esse potionem apud Aegyptios repertam, ex frugibus: hinc* διζυθον *dictum videtur quasi dicas duplicem ceruisiam. Hac sibi medentur & hodie bibuli quidam.*

Crotoniatarum postremus, reliquorum primus est.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, *.i. Crotoniatarum postremus, primus reliquorum Græcorú. Strabo libro Geographiæ sua sexto, prouerbiú hoc ait ortum ob insignem Crotoniatarum præstantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, septé viri, qui reliquos virtute præcesserát, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, litteris omnium celebratus, qui septies continenter vicit Olympia. Hunc si constitisset, nullus e vestigio poterat educere. Manum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vitæ interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, vbi genus aliquod tanto internallo præcedere dicemus, vt qui in hoc sit vel infimus, in illo possit primus videri: veluti si quis dicat, in re militari uel ignauissimum Græcorum præstantiorem esse fortissimo Troianorú. Aut qui sit apud Italos infantissimus, apud*

*Gallos eloquentissimum videri posse. Aut qui citharœdus sit deterrim*⁹*, eũ aulœdorũ principẽ haberi posse.*

Ne decima quidem Syracusanorum pars.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν Συρακουσίων ἔχει, *id est, Ne decimã quidem partem opum Syracusanarum possidet. Strabo libro Geographiæ sexto:* Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλούτου, ὥστε καὶ αὐτοὺς εἰς παροιμίαν διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκγένοιτο αὐτοῖς ἡ Συρακουσίων δεκάτη. *id est, Syracusas eo diuitiarũ peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ac splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarũ opum partem adsequi possent. significabant autem aliorum opes, quantũuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil Veneris accesserit prouerbio, si paullo longius detorqueatur, vt si quis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omnes post se relinquere, dicat, opulentam quidem & vberem esse Quintiliani dictionem, verum hanc vix esse* τὴν Συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

STRABO *libro Geographiæ octauo tradit Corinthiorũ vrbem in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam versus, alterum Italiam. Verum quod freti instar esset, nõ sine discrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflãtes inde vẽtos. Vnde & prouerbium celebratum fuisse.*

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. *id est,*
Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

Est autem Malea promontorium Laconiæ, a Maleo argiuorum rege dictum, quod per quinque passuum milia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Aeneidos, in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam adlusisse, cum ait,

-Maleæq. sequacibus vndis.

Item Statius septimo Thebaidos libro,

-Et raucæ circumsonat vnda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlij Vopisci,

-Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odyssea nono, periculosam circa Maleam nauigationem fuisse, sic Vlyssem loquentem inducens.

Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων. *id est,*
Forsitan & patrias rediissem sospes in oras,
Sed me dum Maleã præteruehor, vndaq. fluctusq.
Et Boreas illinc pulsum admonere Cytheris.

Adlusit huc Ouidius in Heroinis,

Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti videntur, qui sese temere periculis obiiciunt. Quandoquidem vna hæc præcipua caussa vulgus a subeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempestiuiter vti hac parœmia, si quando discrimen negotii suscipiendi volemus ostendere, aut non esse suscipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia sub vnam Myconum.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον, *id est, Omnia sub vnam Myconũ. Strabo Geographiæ sua libro decimo:* Μύκονος δ' ἐστὶν ὑφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν Γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' Ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάντα ὑπὸ μίαν Μύκονον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει. *id est, Est autem Myconus, in qua fabulis proditum est, positos esse gigantes postremos ab Hercule confectos, vnde ductum est illud prouerbium, Omnia sub vnam Myconum, in eos qui res natura diuersas eodem titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vsus adagij quam ratio, tametsi coniicere licet, quoniam summa gigantũ & reliquia sub Mycono conderentur, sub ea gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum sub aliis item montibus siti fuerint, Itaq. qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iurisconsultorum litteras tradat, in eum non inconcinne dicetur, Omnia sub eãdem Myconum. Aut ubi diuersa gesta, ab eo quod postremo loco factum sit, æstimentur. Est autem Myconus ex Cycladibus vna, teste Stephano, qui prouerbij quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuersam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occasionem. Heleus, inquit, filiis suis Hegetori & Hippocli mandarat, vt insulas illas in mari sparsas subigerent. Deinde vbi Hegetor multas esset aggressus Hippocles vnam modo Myconum, velletq. nihilominus reliquarum etiam omnium ex æquo particeps esse, cõsuluerunt super hac re oraculum, quã nam insula Hippocli cederent: Respondit deus,* μία Μύκονος, *id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo* συμποσιακῶν *libro:* μίαν Μύκονον ἀποφαίνειν τὸ συμπόσιον. *id est, Vnam Myconum faciens conuiuium, significans indistinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indistretis dictum apparet.*

Lerij mali.

Λέριοι κακοί, *id est, Lerij mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis vitio sunt improbi. Leriorum enim populus ob insignem morum improbitatem in prouerbium abiit, auctore Strabone libro Geographiæ 10. Citatq. Phocylidis, nescio cuius verba hæc,* Λέριοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ, πάντες, πλὴν Πατροκλέους, καὶ Πατροκλέης Λέριος. *id est, Lerij mali, non vt hic malus sit, ille nequaquam, verum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est vna ex Sporadibus contra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cũ aliis aliquot locis, tum lib. 5. cap. 31. Quod hic dictum est in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet,*

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
Πάντες πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος. *id est,*
Hoc quoq. Demodoci, Chius malus, haud quidẽ hic,
hic non.
Omnes absq. Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonẽ Græcũ scriptura mendosa est, cũ Προκλέους legẽdũ sit, nõ Πατροκλέους. Interpres usus est codice castigatiore, quin ipsa carminis ratio reiicit, Πατροκλέους. Si addas, καὶ τόδε Δημοδόκου, *plenum erit distichon. Id reddetur venustius, si ab homine ad rem deflexeris: vt si dicas, omnes prognostæ vani, imo excepto Venantio, & tamen prognostes est Venantius.*

Impij sunt milites omnes, vno excepto Langio, & tamen miles est Langius. Graecorum prouerbium imitatus est Ausonius in Siluium quendam cognomento bonum, natione Brittonem, quae natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Ad Phasim vsque nauigauit.

AVCTORE *Strabone libro Geographiae vndecimo, Phasis est Euxini finus, & extremae nauigationis meta, nebtesle prouerbio,*

Ἐς Φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id est,
Ad Phasim vbi supremus cursus nauibus.

Per Phasim Cholchidem significauit, non flumen Phasim, neque vrbem eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Φᾶσιν δ' ἐς κολχῶν τε καὶ ἄξενον ἵκετο φᾶσιν. id est,
Et Colchos pedes, & te accessit inospite Phasis.

Pindarus consimili figura in Isthmiis hymno B. ἀλλὰ ποτὶ μὲν φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων Νείλου πρὸς ἀκταῖς *id est, Sed transibat ad Phasim quidem me sibus aestiuis, hyeme vero nauigans ad Nili ripas, id est, a Colchide in Aegyptum. Strabo enim putat Phasianos ab Aegyptiis oriundos, argumentum sumes ex vsu lineorum, quorum tanta sit vis apud Phasianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole, quo modo dixit & Iuuenalis,*

Omnibus in terris quae sunt a Gadibus vsque
Auroram & Gangem.
Et Horatius in Odis,
Extremum Tanaim si biberes Lyce.
Et Vergilius in Bucolicis,
At nos hinc alij sitientes ibimus Afros
Pars Scythiam & rapidū Cretae veniemus Oaxē.

Sumptum videtur ab Iasonis fabula. Neque dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis vsque columnas dicatur nauigasse, aut vsque ad Britannos, quos autores extra mundi terminos ponunt, quod Oceano separentur. Horatius in Odis, libro tertio,

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Idem eadem oda,
Visam Britannos hospitibus feros.
Idem rursum,
Et vltimos orbis Britannos.

Mysorum ac Phrygum termini discreti sunt.

STRABO *libro Geographiae duodecimo, regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquaeq. suis finibus sit circunscripta. Verum eos fines ad amussim diiudicare, id neutiquam facile. Porro de Phrygiis ac Mysis prouerbium quoque vulgo iactatum fuisse versibus trimetris.*

Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δ' ὁρίζειν χαλεπόν. id est,
Sunt separati Mysorum termini,
Phrygumq. sed finire perquam est arduum.

Huius rei caussam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliūde alio depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius libro 5. Mysiā in Phrygia collocat. Plutarchus ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν ἀπ' ἀρχῆς μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. *id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum ac medicorū professionem, non aliter ac Mysorum ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diem passim id genus de finibus gentium rixa, longa serie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter sese dissidentibus, velut si quis sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat,* χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν. *Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilq. commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles,*

Χωρὶς τ' ἐμὰ κἀγαμέμνονος. id est,
Separata sunt mea res a bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER *multas Chilonis sententias, haec praecipue placuit eruditis, autore Laertio,* ἐν ταῖς ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκ' ἔλεγχον. *id est, In saxeis coticulis aurum exploratur, euidens praebens speciem. In auro vero proborum pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobaeus carmen hoc citat ex Antiphane:*

Χρήματα δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπου. id est,
Opes vt index, hominis ingenium arguunt.

Allusit huc Aristides in Themistocle, [Greek illegible] *id est, Hinc virum specta, a linea facto initio. Neque mihi, quod dicitur, aurum, sed ipsum admouens indicem cōsidera.*

Caue Thoracem.

Φύλαξαι τὸν θώρακα, *id est, Caue Thoracem. Strabo libro Geographiae decimoquarto scribit, fluuium esse nomine Lethaeum, vicinum Lybibus Hesperiis: huic imminere montem cui nomen Thorax, in quo fama est Daphitam grammaticum eruci suffixum fuisse, quod maledico carmine reges incessiuisset: vnde dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent,* φύλαξαι τὸν θώρακα, *id est, Caue a Thorace. Hoc velut aenigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, franandam esse linguam, ne vocem petulanter emisse, per ingulū aliquando redeat. Stephanus tantum indicat Thoracem esse ciuitatem Aetoliae, & item Magnesiae: de prouerbio silet.*

Magna ciuitas, magna solitudo.

STRABO *Geographiae lib. 16. Seleuciā ad Tigrim, ait Babylone maiorē fuisse, sed pleraq. sui parte desertā, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadia ciuitate dixit comicus quispiam:*

Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. id est,
Est magna solitudo, magna ciuitas.

Allusum est ad nomē vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiā, amplū quidē & spatiosum, sed parum excultum. Aut in librum ingentē quidē, in illum, verum impolitum & illimatum.

Ad

Ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis.

STRABO libro Geographiæ nono scribit, Scolon vicum esse quempiam Asopiæ sub monte Cytherone, sedem inamœnam, incultam, infrugiferam, asperam. Atq. hinc vulgo prouerbium manasse.

Εἰς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἰέναι, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι, id est,
Nec per te Scolon ipse, nec vlli alij comes ito.

Refert eadem totidem verbis Eustathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum, σκῶλος enim Græcis spinæ genus est. Quo prouerbio conueniet vti, si quando significabimus modis omnibus abstinendum a conuictu cuiuspiam, aut a loco vbi nihil sit sperandum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aquæ pluuiæ, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici solitum in eos qui sibi malum accerserent. Hinc esse natam parœmiam quod Oenoe vicus quidam sit Atticæ, quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, suis finibus inclaserunt. Deinde ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidisse. Strabo Geographiæ lib. 8. duas Oenoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe charadram. Effertur adagium ad hunc quoq. modum, Οἰναῖοι τὴν χαράδραν, id est, Oenei charadram, vbi quippiam accersitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum auctore. Stephanus indicat Oenoen esse vnam duarum ciuitatum quas habet Icaris. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præsentem nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum cani solitos. Deinde poetas mutata consuetudine, Aiaces, Centauros, atq. id genus fabulas cœpisse describere, Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchũ. Quo conuicio moniti, deinceps satyros inducere cœperunt, ne dei prorsus obliti viderentur. Strabo Geographiæ sua lib. 8. scribit euersa funditus a Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoq. nobilia, quibus ea ciuitas præter ceteras abundabat, ludibrijs insultasse. Citatq. testem Polybium, qui prædicet præsentem vidisse sese, tabulas quasdam abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum vna fuit ab Aristide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc inquit, quidam aiunt manasse, quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchũ. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conscripsisse, quæ cum indigna deo videretur, quosdam e spectatoribus acclamasse, Nihil ad Bacchum: eamq. vocem in prouerbium abijsse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta cõsuesse tractare, eaq. demum actitari solita. Deinde paulatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas & historias scriptitasse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur adclamasse, Nihil ad Bacchũ. Eiusq. ferme sententiæ suffragatorẽ citat Chamæleontem. Huic opinioni astruit Plutarchus in primo libro Symposiacon, ostendens ab Aeschylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad historias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem Bacchum summa arte finxisse. Itaq. cũ apud Corinthios pictorum inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchũ pictũ proferrent, quorum nullus ad Parrhasij Bacchum accederet, succlamasse populũ, Nihil ad Bacchũ. Apud eundem, quidã cum Corœbum, Vlyssem illum vafrum & versipellem vocasset, audijt, Canem adducis ad præsepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroq. prouerbio significatum est, nimis inæqualem esse cõparationem Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho, ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὸν Διόνυσον, [illegible] id est, Sed dixerit quispiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rem propositam pertinet hæc de Baccho fabula? Itaq. videtur adagium quadraturum, vel de re ab instituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Symposiacarum quæstionum prima, de iis agens, qui anxios syllogismos, velut eum quem κυριεύοντα vocant, in poculis proponere solent, τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον; Idem inibi, [illegible] i. Mistã aũt propediem & reliqua, si quidem hæc videbuntur non vsquequaq. inscita, neq. nihil ad Bacchum pertinent. i. Noue quidem, sed tamen oppido quam eleganter dixit, [illegible] tacite alludens ad prouerbium. Significat autem, [illegible] non aspernanda, & ad rem pertinentia. Idem in eiusdem operis lib. 4. [illegible] i. Arbitror aũt nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchũ pertinere. Athenæus lib. 2. [illegible] i. Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens. tertio, [illegible] dixit, modos nõ respõdẽtes ad tibiã. Ac mox [illegible] hoc est, symbala non congruentia ad numeros saltationis. Sic n. vocat sermones intempestiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem [illegible] vocat. De huius forma prouerbij dictũ est nobis alias, Nihil ad versum. Pindarus in Nemeis, [illegible] dixit pro eo quod erat secus quã cõuenit loqui, [illegible]. M. Tullius lib. ad Atticũ 16. Sed nihil tã [illegible] mihi primo videbatur, quã ad has litteras, quibus ego a te consiliũ petierã, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro [illegible] legunt [illegible] hoc est, inopinatũ, inexspectatũ. Prouerbij speciem habet quod est apud eundem Ciceronẽ in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans subijcit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie sermonis huius colore, quoties significamus nos a digressione ad id reuerti quod institueramus.

Farcire centones.

PERIPHANES *in Epidico Plautina, militi iam pugnas suas militari more paranti narrare, Quin tu, inquit, alium quæras, cui centones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis & consarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines gloriosi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finē, neque modum. Centones autem dicuntur vestes e variis panniculis, ac diuersis etiam interdum coloribus consarcinatæ. Iuuenalis:*

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum similitudinem centonem vocant carminis genus, ex diuersis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atque illinc accersitis, contextum, quasiq. cōsutum. Græci κέντρωνα *appellant, addita littera, quam abiiciunt Latini. Extant adhuc* ὁμηροκέντρωνες, *quorum meminit & diuus Hieronymus, & Vergiliocentones Probæ mulieris, & Centon nuptialis Ausonii, qui legem etiam eius carminis tradit.*

Quod dedi, datum nollem.

LENA *Milenis in Cistellaria Plautina, Inter nouam rē, inquit, verbum vsurpabo vetus. Quod dedi, non datū vellem, quod reliquum est, non dabo. Significat se pœnitere, quod puellæ fecerit copiam, de cetero non facturam. Vsus adagii fiet venustior, si paullo longius a simplici figura detorqueatur, veluti si quis indicans se superioris opera quam in poetices studium insumpserit, pœnitere, nec esse consilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem, quod reliquum est, non dabo.*

Crocodili lacrymæ.

Κροκοδείλου δάκρυα, *id est, Crocodili lacrymæ. De iis qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuiue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant Crocodilum conspecto procul homine, lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Huiusmodi propemodum erant lacrymæ Bassiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lacrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. Alii narrant hāc esse Crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os haustu impleat aqua, quā effundit in semita qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq. valentes aufugere, corripiat, correptosq. deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque.*

Bona etiam offa post panem.

Ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ᾽ ἄρτον. *id est,*

Et post panes bona maza est.

Hemistichion carminis heroici. Zenodotus ait de iis solere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam est pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo rustici vice panis vti consueuerunt. Siquidem ὁ πῖον ἄλφιτον, *in deliciis olim fuisse alias demonstrauimus ex Theocrito. Prouerbii speciem habet quod est apud Athenæum libro sexto licet huic dissimile,* πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, *id est, Maza, siue offa esurienti homini carior & auro & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vsu, non opinione æstimandam. Ex his quæ prodidit Athenæus de apparatu cōuiuiorum, liquet mazam prius apponi solere, deinde panem. Verum consumpto pane probatur & maza. Vt possumus, quando vt volumus non licet. Xenophō libro sexto* παιδείας, *facit quendam consolantem milites, qui defecti pane maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victitant dicuntur* ἀλφιτοσιτεῖν, *quemadmodum qui pane,* ἀρτοσιτεῖν.

Si non adsunt carnes, taricho contentos esse oportet.

Αἱμάτων παρόντων κρεῶν στεῤκτέον τῷ ταρίχῳ. *id est,*

Probanda salsamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον *accipi pro pisce, sed vili putriq., qui idem sit Aphya. Fortassis hic pro iure accipiendum tarichus. Nam quibus deest obsonium, solēt pane in ius immerso vesci. In Aphyas & Tarichos creber iocus est in comœdiis. Sensus hic est, vbi non est copia meliorum, boni consulere oportet quæcunque contingunt. Refertur a Diogeniano.*

Agathonia cantio.

Ἀγαθώνιος αὔλησις, *id est, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quam frugifera. Agathon tibicen quispiam erat, cantilenarum suauitate maiorē in modum aures deliniens. Nec huius mores dissimiles musicæ fuisse perhibētur. Laborauit enim infamia mollicici. Auctor & Suidas & Zenodotus. Haud scimus an hic sit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Aristophanes in Thesmophoriis, carminum molliciem deridet.*

Edax currus.

Ἀδδηφάγον ἅρμα, *id est, Edax currus, in glutones et voraces dicebatur, propterea quod currus multum absumit vnguinis siue ceromatis, siue quod sumptuosa res sit, equos & currus alere, vnde & comicus Aristophanes in Nebulis iocatur in Strepsiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiscus indicat Aureliano in deliciis fuisse Phagonem quendam, qui vno die ad mēsam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum, biberit autem in fundibulo apposito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnosophistis, apud quem libro 5. Socrates cum quendam vidisset in conuiuio sese intemperantius ingurgitantem opsonio, O vos qui adestis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opsonio, opsonio vt pane. Venustius reddetur, si deflexeris ad animi vitium, veluti si dicas, huius aut illius principis amicitiā immodica pecunia parari, ac retineri aliq. Aut cupiditates inexplebiles esse, cum naturæ vsus per pauca postulet.*

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, *id est, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole significans nihil non fieri, quo flectatur aliquis, sic*

enim

enim antiquitus loquebantur: Haud flectes illum, vt si sanguine quidem fleueris. Itidem αἱματῆσιν, id est, Sanguine gemere, Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem, Trāslatum videtur a prodigiis, quibus interdum statuæ sanguineis guttis lacrymare vidētur.

Pardi mortem adsimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, id est, Pardi mortem simulat. Dicebatur ubi quis astu perniciem alicui moliretur, veluti cum Brutus stupidum ac dementem ageret, vt in posterum imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologum referunt. In Maurusia simiarum ingens copia. Pardalis autem animal est natura simiis infestissimum, quas tamen viribus assequi non potest, nimirum illis in summas arbores subuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit se supinam sub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit sese. Gaudēt eo spectaculo simiæ considentes in arbore. Deinde vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt exploraturam, num vere mortuus sit hostis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullū vitæ videt argumentum, Pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante, demum audet etiam conscēdere. Quod simul atq. reliquæ simiæ conspexerint, iam deposito omni metu descendunt, & Pardalim omnia ferentem circūsultant: postremo conculcant, insultantes ludibrij causa, donec Pardalis sentiens illas iam saltando defatigatas, derepente reuiuiscens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatq. ac deuorat. Hanc fabulam, ne quid fuci fiat lectori, non reperimus apud idoneum auctorem, sed in Græcis collectaneis cuiusdam Apostolij Byzantij, cuius testimonium quodā in loco Politianus etiā refert, alioquin auctoris non admodū grauis.

Mandare laqueum.

MANDARE laqueum dicimur iis, quos vsqueadeo negligi a nobis significamus, vt si vel suspendant sese, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:

> -Cum fortunæ ipse minaci
> Mandaret laqueum, mediumq. ostenderet unguē.

Confine illi cum iubemus, οἰμώζειν, id est, plorare quempiam, & μακρὰ οἰμώζειν, id est, clare plorare, καὶ κλάειν καὶ μακρὰ χαίρειν, id est, flere & longum valere.

Medium ostendere digitum.

MEDIO item digito porrecto, supremum contemptū significabant. Martialis libro secundo.

> -Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat:

> Ostendit digitum, sed impudicum.

Persius infamem:

> Infami digito & lustralibus ante saliuis.

Huc pertinet, quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus hospitibus, quibusdam Demosthenem videre cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, parum virum innuens & effeminatum. Ac paullo post eodem in loco, satis indicat porrectione digiti medij quippiam obscenum significari, cum ait, insanos haberi, qui medium porrigant digitum, qui indicem, non item. Itaq. eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus:

> Mandaret laqueum, mediūq. ostenderet unguem.

Elegantius fiet vtrūq., si longius detorqueatur. Vt philosophicis præceptis laqueū mandes, tu tuo uiuito more. Et theologorū decretis negotiatores mediū vnguē ostendunt, id est, plane contemnunt ridentque.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν, id est, Barbā vellere. Est illud quoq. sumptū a gestu, barbā vellere, quo summum contemptum ac ludibrium significamus. Horatius Sermonum lib. 1.

> -Barbam tibi vellunt
> Lasciui pueri.

Persius:

> Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
> Iupiter.

Idem alias:

> Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionysius Siculus, non dubitauit Aesculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἠνέχου τοὺς πλοκάμους περικειρόμενος. id est, Desidebas dum tibi circumtonderetur cæsaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox est in prostratum, quod alias attigimus.

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, id est, Malis petere dicuntur, qui muneribus assequi studeut quod optant, aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Ducta est allegoria a fabula Atalantæ, quam Hippomenes cursu superauit, sed arte proiectis inter currendum malis aureis in quibus sublegendis dum puella subinde remoratur, præcessit ac vicit iuuenis. Refertur adagium a Diogeniano. Plutarchus in Symposiacis indicat olim fuisse morem, vt in eos qui semper vincerent, mala, rosas, nonnulli etiā mala punica iacerent. Vt hinc quoque videri possit ortum adagium, ac dictitatum de iis qui magnopere mirantur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum cum ab Alexandro post cenam malis peteretur surrexisse, dixisseq. hunc senarium ex Oreste Euripidis,

> Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. id est,
> Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Potest & simplicius accipi, malis petere, cum quis ad amandum lacessitur ac prouocatur: sic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

> Malo me Galatea petit lasciua puella. Et,
> Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Et,
> Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inscriptū in gremium mittit. Aristophanes in Nebulis, Μήλῳ βεβλημένος ὑπὸ πόρνης. id est, A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolū, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idq. Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,

> Ἤρατο δ' οὐτι ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
> Ἀλλ' ὀρθαῖς μανίαις. id est,
> Non malis, non ille rosis, non ille Cicinis,
> Sed furiis mage pestiferis adamabat.

Idem in Hodæporis,

> Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuscula malis constabant, vnde Horatius in Epistolis:

> Frustis & pomis viduas venentur auaras,
> Excipiantq. senes, quos in viuaria mittant.

Mare prius vitem tulerit.

Τὴν θάλασσαν πρότερον οἴσει ἄμπελον, id est, Mare prius vitem feret. De iis quæ nullo pacto fieri possunt. Nam salsitudo vitibus inimicissima. Hinc Homerus & Hesiodus identidem pontum vocant ἀτρύγετον, quod illic nulla colligatur vindemia. Salsa terra fere sterilis est frugibus, sed vitibus inimicissima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, lachanizare.

LACHANIZARE vulgo dicebant pro languere, teste Suetonio in vita Octauii Cæsaris, pro quo Augustus nouauit betizare. Quadrabit & in insulsos & insipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendens Sicula beta.

Item Martialis,

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,

O quam sæpe petet vina piperq. coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictū apud Laertium: Cum adolescentes quidā eum canem vocarent, seq. cauturos dicerent ne ab illo morderentur, bono animo esse iussit: canem enim haudquaquam vesci betis; molliciem illorum notans. Bliteos appellant stupidos, Est βλίτον, herbæ genus, cui nomen etiam a stupore saporis inditum putant, quasi βλάξ, quæ vox bardum & stupidum significat. Aristophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt stupide ministras. Plautus in Truculento: Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino, ad rem suam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat insulsum & vecordem. Apud Menandrum quoq. mariti vxoribus ex blito conuiciū faciunt, bliteas eas nominantes. Aristophanes in Nebulis, καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. i. Teq. vocant bardum ac stultum. Fieri potest vt Gallica quoq. vox hinc manarit, qua nunc vulgo contemptissimos, extremaq. nota homines compellant Bliteros, addita litterula.

Promus magis quam condus.

SANE quam elegans & prouerbialis Ausonii dimeter iambicus, Promusq. quam condus magis: in quendam profusiorem, qui parta prodigere nosset, quærere aut quæsita seruare non nosset. Sumpta metaphora a rei familiaris dispensatoribus, maximeq. penuariis, quos Græci ταμίας vocant, quorum partes sunt ad vsum familiæ promere, id est, proferre quadam, alia condere, hoc est, seponere. Iam qui tantum promit, is ad inopiā velis equisq. properat. Plautus in Truculento, parcæ promos appellat, sordidos ac tenaces, & qui sumptum libenter effugiunt.

Nodum in scyrpo quæris.

NODVM in scyrpo quæris, in anxium dicebatur, nimisq. diligentem, aut meticulosum, qui illic scrupulum moueret, ubi nihil esset addubitandū. Hoc adagiū refertur apud Plautum in Menæchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Festus ex Ennio citat,

Quæris & in scyrpo, soliti quod dicere, nodum:

nominatim prouerbii titulo referens Donatus iunci species est scyrpus, leuis atque enodis. Quanquam apud Gellium scyrpi dicuntur capciuncula, argutiæq. Nisi forte quis malit legere in scrupo, quod hi lapilli leues sint ac rotundi.

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

HORATIVS in Arte poetica, prouerbiali schemate dixit,

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

Indocti poetæ stultitiam taxans, qui multa non suo loco, neq. tempestiuiter describit, perinde quasi pictor Delphinum piscem, iuxta Callimachi dictum in nemoribus pingeret, rursus aprum in vndis. Confine illi, ἐν φακῇ μύρον, id est, In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit.

Καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capit. De re, nequaquā verisimili, dictuq. absurda. Velut si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum.

Ne caprea contra leonem.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, i. Ne caprea aduersus leonem, hoc est, ne longe inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim syluestris est capreolus. Refertur a Diogeniano. Suidas integrum refert senarium,

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. id est,

Ne cum leone caprea pugnam sumpsero.

Homerus Odysseæ Θ.

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. id est,

Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere.

PELLEM caninam rodere, prouerbiali metaphora dixisse videtur Martialis, pro eo, quod est, hominem maledicum & improbum conuiciis insectari. Sic enim scribit in obtrectatorem quendam & oblatratorem,

Non deerunt tamen hac in vrbe forsan,

Vnus vel duo, tres ve, quatuor ve,

Pellem rodere qui velint caninam.

Echino asperior.

Ἐχίνου τραχύτερος, id est, Echino asperior. In hominem intractabilem & insuauibus moribus dictum. Metaphora sumpta ab animante, cuius duplex est genus: terrestre, spinis obsitum: & maritimum, pinnata vndiq. testudine, ac spinis obductum, quibus se pedum vice voluit, auctore Plinio. Martialis,

Cortice deposito mollis echinus erit.

Aristoteles lib. De generatione animātium quinto, tradit Echinum ipsum quidem pusillum esse, ceterum spinas habere, & longas & acutas. Athenæus Dipnosophistō libro 3. fabellam haud infestiuam refert e Demetrio Scepsio: Laconem quempiam vocatum ad cenam, appositis Echinis, cū ignoraret quo pacto soleāt edi, nec obseruaret quomodo ceteri conuiuæ his vescerentur, corripuisse quendam, et in os coniecisse una cū ipsa testa: porro cum inter dentes strideret Echinus, & hominis os cibo misere cruciaretur, o sceleratū, inquit, edulium, neq. nunc te omittam tibi mitis, nec te posthac unquam sumpsero.

Echinus partum differt.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, i. Echinus partum differt. De iis dici suetum, qui prorogarent quippiā suo malo veluti

lusi qui creditam pecuniam comperendinant, tamẽ aliquando reddendam vel maiore cum fœnore. Aiunt Echinum terrestrem stimulata aluo remorari partũ, deinde iam asperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere. Auctor Suidas. Plinius libro nono cap. 25 tradit, piscem qui dicitur echineis, fluxum grauidarum sistere, & vsque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quamquam hoc ἄπειρον δοκεῖ.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν δὲ δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθωσι, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου, *id est, Prius echini duo inierint amicitiam, alter e mari, aler e terra. De iis, qui moribus ac studijs sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit aliquando inter eos necessitudinem coituram. Venustius erit ad rem deflexum. Nam est echinus marinus, de quo multa Plinius & Aristoteles. Est & terrestris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque spinosus est, vnde & vocabulum inditum. Refertur a Suida.*

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

PROVERBII *speciem habet illud etiam Horatianum in Arte poet.*

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quadrabit in homines nimium sedulos, & quibusuis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui cum semel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati desistant, nec rationem vllam habent alieni fastidij, sed suo tãtum animo negotij modum metiuntur, haudquaquam memores vetustissimi sermonis, admonentis vt tum a lusu desistamus, cum adhuc est iucundus, ne voluptatem odij molestia consecuta contaminet. Nemo nescit, hirudinem, vbi semel hæserit corpori, nulla ratione posse reuelli, donec suctu sanguinis expleta decidat. Quidam appellant sanguisugam, Græci βδέλλας siue βδέλλιν, linguam habet bisulcam ac fistulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius libro 11. cap. 34 atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non sit, quod semper infixo sanguini capite viuat, donec nimia satietate dehiscat & ipsi immoriens alimento, cum cibi non sit exitus.

Mea est pila.

MEA *est pila, id est, uici, et uoti sum compos: aut res mihi in manu est, apud Plautum in Truculento. Sumptum a notissimo pilæ ludo, cum multis insequentibus, vnus aliquis præstantior occupat. Consimili figura dixit in Cassina: Sed si nunc vult hera facere officium suum, nostra omnis lis est: id est, vicimus. Traducta metaphora a iudiciis.*

Ab ouo vsque ad mala.

AB *ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod est, ab initio conuiuij vsque ad finem: Si collibuisset, inquit, ab ouo*

Vsque ad mala, citaret, io Bacche modo summa

Voce, modo hac resonat quæ chordis quattuor ima.

Antiquitus enim cenam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, Ab ouo usque ad mala, id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quam oportet, notantur illo versu Horatiano,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui a primis initiis repetunt, ἐκ τῆς ῥίζης, *id est, a radicibus, & a stirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittunt, ordine narrant, & a capite usque ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis* ἄνωθεν *dicitur &* ἀρχῆθεν.

Virtutem & sapientiam vincunt testudines.

IVLIVS *Pollux libro nono de rerum vocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse,*

Τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν νικῶσι χελῶναι. *id est,*

Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Est autem velut ænigma, innuens pecuniam longe plus posse, quam aut virtutem aut sapientiam. Antiquitus enim Peloponesiorum nomisma χελώνη, *id est, testudo dicebatur, propter insculptam in eo testudinis figurã. testem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula, cui titulus, Captiui,* ὀβολὸν *dixerit* καλὴ χελώνη, *id est, obol: a pulchra testudinis. Consimili figura dictum & illud, Multas noctuas sub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ suis retulimus locis.*

Sacra hæc non aliter constant.

SACRA *hæc non aliter constant. Hoc adagio licebit vti, si quando fatebimur culpam, sed quæ rei loco ne conueniat: ueluti si quis in balneis agat impudentius: aut rusticius in naui: aut in compotationibus ebriorũ intemperantius: aut inter mulierculas ineptius: aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius nuptialis Centonis excusans licentiam, Etenim fabula est, inquit, de nuptiis, & velit nolit, sacra hæc aliter non cõstãt. Sumptum a sacris, quæ certis quibusdam ceremoniis peraguntur: de quibus si quid demutes, piaculum admissum putetur. Plutarchus in comment. De audiẽdis poetis:* Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδ' ἀψευδῆ ποίησιν. *i. Sacra enim absque choris ac tibiis nouimus. Non nouimus autem absque fabula ac mendacio poesim.*

Sequitur ver hyemem.

SEQVITVR *ver hyemem. Hoc adagio rerum vices significamus, necessario sibi succedentium: ut si quis suadens in rebus afflictis animum fulciendum spe meliorum, dicat, Sequetur ver hyemem, id est, tristibus succedent lætiora. Ita Pindarus Isthmiorum hymno quarto,* νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλα μηνῶν ζόφον χθὼν ἅτε φοινικέοισιν ἄνθησεν ῥόδοις. *id est, Nunc vero rursum post hybernam multiplicium mensium caliginem, terra veluti purpureis floret rosis. Ausonius in præfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio: Vt in vetere verbo est, Sequitur uer hyemem. Iam similium nugarum subtexto nequitiam.*

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, *id est, Venereum iusiurandum non punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum*

irritum esse: neque ad deos quidquam pertinere, tanquam iocosum. Et auctore Nasone.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre notos.
Et Horatius,
Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphae. Tibullus,
–Periuria ridet amantum
Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiũ a Platone in Conuiuio, ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοὶ ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι, οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. id est, Quodq. omnium maximum est, vt sane dicitur vulgo, uni etiã iuranti a dijs parata est venia, si quae iurauit non praestiterit. Venereũ enim iusiurandum negant esse, Adeo tum dij, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deesse vocula, ἐμποίνιμον. ὃ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanium vltima, καλῶς ἀρχαῖον τὸ τῶν ἐρώντων παλαιὸν παροιμία, κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται. id est, Pulchre nouis amantium affectum prouerbium etiam si peierare voluerint, veniam illis a diis pollicetur. Plato in Philebo apud Athenaeum lib. 12. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν λογισμὸν κεκτημένων, id est. Ceterum quemadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quae sane videntur esse praecipuae, periurium quoque venia donatur a dijs, perinde quasi voluptates puerorum instar sint, qui nondum rationis sunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho.

Ὤμοσε, ἀλλὰ λέγουσι ἀληθέα τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων, id est.
Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures non penetrare deum.

Prior versus non caret mẽdo. Deflecti potest ad quoduis promissum, cuius fides praestanda non videatur.

Tamquam meum nomen, Tamquam digitos.

PROVERBIALES hyperbolae sunt. Tamquã meũ nomen, & tamquam meos digitos teneo, si quando promptam, certamq. memoriam significare volumus. Martialis:

Totis diebus Afer haec mihi narras.
Et teneo melius ista, quam meum nomen.
Iuuenalis.
Tamquam vngues digitosq. suos.

Nihil magis meminimus quam proprij nominis vnde & vita defunctos olim suo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigiosae obliuiscẽtia hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Extat ea de re libellus Bedae. Quin hodieq. numerandi imperitum & obliuiosum per iocum rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in comẽtario, cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisq. in metu tamquam remedio futuris vti. ipsius verba subscribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμανθάνοντες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. id est, Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisq. contra pauores vtuntur, tamquam ad depellenda mala remedium habeant, paullatim singulos recensentes. Quae vero sint digitorum apud Graecos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Calius Calcagninus, vt indicat Aleander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idaeorum, de quibus nonnihil attingemus in prouerbio, Celmis in ferro, licet in Plutarcho, ἰδίων legatur, non ἰδαίων.

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id est, Bonorum glomi: de opibus extructis & affatim accumulatis. Sumpta metaphora a glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis est obuoluta, quod idem πῆνον vocant. Prouerbij meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos esse frequentissimum. Videtur autem adlusum ad vocem in Agathide, & Agathis: perinde vt Thucidides in Euripidis epigrammate Athenas τῆς Ἑλλάδος Ἑλλάδα, vocat. id est, Graeciae Graeciam. Etiamsi lib. 5. tribuit hanc sententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id est, postrema postremorum: item κακὰ κακῶν, id est, mala malorum, dicunt Graeci: quam quidem figurã Latini non agnoscunt.

Rem acu tetigisti.

EST apud Plautum in Rudente, Rem acu tetigisti, pro eo quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrans. Metaphora sumpta videri potest a lusu quopiam, in quo diuinator, id quod alius notasset, summa acu tangebat, aut lineã, aut calculũ, aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas, ipsissimum punctum attingere. Nam minutissima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus.

PVRGATIS auribus, pro attentis & vacuis, prouerbium resipit. Plautus in Milite.

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
Horatius in Epistolis.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem.
Persius quinta Satyra.
Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectae auditum hebetãt, exemptae reddunt acriorem.

Purior clauo.

Ἁγνότερος πηδαλίου, id est, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaq. integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, vt nihil sordium possit haerere. Adagium refertur a Suida.

De calcaria in carbonariam.

QVOTIES fit vt a re proposita ad aliud quippiã longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur: siue cum ex vno malum in aliud diuersum incidimus. Tertullianus libro de carne Christi. Igitur, inquit, de calcaria, quod dici solet, in carbonariam, a Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo,

igitur

igitur Posthumio primum, qui nescio quo pacto, mihi videtur prætorius cãdidatus in consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλου ἡμέρα, id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptum a Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.

Monstrum alere.

MONSTRVM alitur, vbi quid occulti vitij latere significamus: haud scim⁹ an inde sumpta metaphora, quod monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidẽ Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatus gener, rursum ad adfinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse vitij in puella quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Non curat numerum lupus.

PROVERBIVM sapit Vergilianũ illud in Bucolicis:

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Rectè dicetur in hominem impudenter furacem. Extat hodieq. vulgo iactatum adagium, Lupus non veretur etiã numeratas oues deuorare. Porro fures paullo timidiores consueuerunt a rebus numeratis abstinere manum suam, videlicet ne hoc indicio deprehendãtur. Huic affinis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neque clausum, neq. obsignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, id est, Spartam quam nactus es, orna, siue administra. Admonet adagium, vt quamcunque prouinciam erimus forte nacti, ei nos accommodemus, proq. huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticum lib. 4. epistola 6. Reliquum est: Σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει. Non mehercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idẽ ad eundem libro 1. Eam caussam quam mihi dicis obtigisse Σπάρταν, non modo nunquam deseram, sed etiã si ab illa deserar, in mea pristina sententia permanebo. Quod a Cicerone refertur carmen est anapæsticum, e tragœdia quapiam, Spartam nactus es, hanc orna. Theocriti Scholiastes indicat adlusum ad hoc prouerbium in Hodœporis,

Αὐτεῖ μοι πάταγος, καὶ αὐτεῖ βουκολιάσδευ.
Τὰν γᾶν πατέεις, ἔχεις τὰς δρύας. id est,
Mecum istbic certa, simul istbic pascito tauros.
Et terram calcans propriam, ne desere quercus.

Prouerbium igitur ad varios vsus licebit accommodare: vel cum admonebimus, vt suam quisq. personam quam suscepit, cum decoro tueatur. Maritus es, cura quæ mariti sunt officia. Aulicus es, aulicum age. Iudex es, ne iam amicum aut inimicum, sed indicẽ agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, vt priuatum te gere. Sic propemodum vsus est Aristophanes: Nam huic inscribitur comœdia, cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν, id est,
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunq. ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus vnumquenq. sua sorte contentum esse oportere, quæcunq. contigit. Quemadmodũ enim peritus gubernator in omni tempestate bonum præstat nauclerum: ita vir sapiens in omni fortuna sapienter se gerit. Est ampla res familiaris, sapienter administra. Non est, vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio, vtere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, admonens vt suam quisque sortem boni consulat, Σπάρτην, inquit, ἔλαχες, ταύτην κόσμει. id est, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum a Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id est,
Spartam nactus es, hanc ce guberna,
Sors est proprie nostra Mycenæ.

Videntur verba esse Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nunc vulgus hominum magis incumbit augendæ rei, quam bene administrandæ. Contra quam rectè monet Socrates in Theæteto Platonis, κρεῖττον γὰρ τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. id est, Nam satius est, pusillum bene, quam multum non vt oportet peragere. Hanc igitur sententiam passim in principum aulis insculpi oportuit, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Principis munus est, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacẽ, excludere quam minimo suorum exitio maleficia, dare operam vt sanctos & integros habeat magistratus. Nihil principi pulchrius, quam vt hoc quidquid est regni, quod fortuna dedit sua sapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulum, imitare Epaminondam: fac vt frigidum illud oppidulum tua opera mulso reddas celebrius ac locupletius. Contigit fera & intractabilis natio: da operam, vt eam paullatim cicurem & legibus obtemperantẽ reddas. Quasdam nationes ingenium ac linguæ sonus discreuit, vt Germanos & Hispanos: quosdam ipsa natura diduxit, vt insulares mari, Italos mari simul & Alpium molibus. Nonnullis casus suos terminos dedit. Si quisque quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum ubiq. florebunt omnia.

Contigit & malis venatio.

Δίδοται καὶ κακοῖσιν ἄγρα, i. Contigit & ignauis e venatu præda, vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodq. fortunæ magis, quam illius industriæ sit acceptum ferendum. Allegoria sumpta a venatu, in quo vel præcipue dominatur fortuna. Virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini contingit ni labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluunt cessantibus nonnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus: ceterum quæ vere bona sunt, nostra industria parentur oportet, inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum esset, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piscatoribus,

Ὡς καὶ τὰν ἄγραν τὠνείρατα πάντα μερίζευ. id est,
Sic vti venatum partiri insomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus nisi selectis amicis,

amicis, ita omnia narramus quibuslibet. Prouerbium refertur a Suida, & Zenodoto. Si pro ἤδειμι legas εἴδειν, siue ἤδειν, erit initium carminis trochaici. Non probabile est e poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem.

PROVERBIALI *figura dixit Horatius, Ire per extentum funẽ: pro eo quod est, rem factu per quam difficilem præstare, neque vel tantillum aberrare. Sumptum a funambulis, vt Acroni placet, qui nõ sine summa arte, summoq. vsu, per funem protensum ingrediuntur. Quæ res sicuti coniicere licet, priscis ingenti miraculo fuit. Hodie nihil vulgatius. Horatij carmen hoc est,*

Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, *id est, Lucernam accendis in meridie, id est, facis non suo tempore. Aut explicas quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum videri potest a ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatusq. quid nam sibi vellet, respondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id est, Hominem quæro, quemadmodum testatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri solere per superstitionem, siquando denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atque humeros suspensa manu cruentat, cum aliqua genibus per viam repens ululat, laurumq. linteatus senex & medio lucernam die præferens, conclamant iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.*

Soli lumen inferre.

QVINTILIANVS *Institut. orat. libro 5. titulo, de vsu argumentorum, simillima huic figuræ dixit, cum soli lumen inferre, qui rem per se euidentissimam conatur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id est, Soli mutuare lumen.*

Zoili.

ZOILI *audax quidem, sed parum felix, mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarũ laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martialis,*

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus sophista quispiam fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quod Homerum poetarum omnium principem ausus est libris aliquot in eum scriptis incessere: vnde ὁμηρομάστιγος cognomen meruit, quod ipsum etiam abiit in prouerbium: sic enim appellari cœpti nobilium autorum castigatores, vel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Vergiliomastiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Aegyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium a rege sperãs. Verum cum nihil mitteretur, penuria coactus, misit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait se mirari, cum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia pasceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occasionem supplicio affectus est. Quamquam de mortis genere diuersa tradunt autores.

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, *id est, Bona Cillicon, subaudiendum facit, aut habet. Conuenit vbi quis malefactis ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicõ quidam, natione Milesius: qui prodita Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde ditatus est. Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam esset facturus, respondit, πάντ' ἀγαθά, id est, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum, πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔφη Κιλλικῶν, id est, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Autores Suidas & Zenodotus. Adludit huc & Aristophanes ἐν εἰρήνῃ,*

Οὐδὲν κακόν, ἀλλ' ὅπερ ὁ Κιλλικῶν. *id est,*
Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cillicontis exitium. Prodita á Cillicõte insula Theagenes quidã Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt quod superesset amputaret. At ille porrecta machæra manum hominis abscidit, ista, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio.

PLVMBIO *iugulare gladio, est futili leuiq. argumẽto conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum: Cũ illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus libro aduersus Iulianum 3. Et tamen, inquit, dialecticorum quasi iaculis oneratus acutis in certamẽ procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes in oratione cõtra Aristogitonem prima, οὐ γὰρ μαγείρου μάχαιρα ἄλλο τι ἢ χρήσιμος... id est, Neque enim coquo machæra vllius est vsus quæ non secat.*

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, *id est, Leonem radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro de Republica primo, negans se vsqueadeo dementem esse, vt leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini præferoci illudere. οὐ γὰρ ἂν μαινοίμην, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tondentur, velluntur q.; leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium adlusisse videtur Martialis Epigrammatum libro decimo, cum ait.*

Quare si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quasi tutum esset & ignauum, leonem iam non sentientem vellere. Per leonem autem innuit pudendã muliebria, iam emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, ad Periclem a Platone taxatum refert, ὥστ' οὐκ ἦν μὲν λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειροῦμεν, ... id est, itaq. vide, ne leonem radere conemur, non Thrasymachum calumniari

niari volentes, sed Periclem taxare, præsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem.

Ne mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer: Suffenus erat poeta longe ineptissimus, in aliorum uitia dicax, ad sua cæcus. Itaq. prouerbium receptum, vt qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate,

Idem infaceto est infacetior rure,
Simul poemata attigit, neque idem umquam
Aeque est beatus, ac poema cum scribit,
Tam gaudet in se, tamq. se ipse miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Possis.

Suffeni simillimum Meuium facit Horatius, suis ignoscentem vitiis, aliena mordacissime insectantem.

-Egomet mi ignosco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, id est, Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam & immaturam, ἀπὸ τοῦ ὠμῶς φαγεῖν, id est, quod crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos, qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum a furacitate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos, qui ob immodicã & præproperam auiditatem, quo pusillum lucelli faciant sibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare posse in eos qui bellissima quæque sibi decerpũt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo sumptum. Refertur & a Suida.

Anus simia sero quidem.

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν μετὰ χρόνον, δ' ἁλίσκεται, id est, Anus simia sero quidẽ capitur, sed tamẽ aliquãdo capitur. Vbi versutus aliquis, qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisq. veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem, sed inhonestis consiliis. Nullum enim tam instructum dolis, vt perpetuo fallat, sed tandem casus aliquis in apertum profert dissimulatam malitiam.

Parni scaphula.

Τὸ Πάρνου σκαφίδιον, id est, Parni scaphula. Conuenit in eos, qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum a Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam, populo molestissimus fuisse legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius caussa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ὁ Διὸς Κόρινθος.

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, Ne puero gladium subaudiendum, commiseris. Allegoria prouerbialis, admonens non esse mandandam potestatem vel adolescentibus, uel imperitis ac stultis: qua tum in suam, tum aliorum perniciem sint abusuri. Ne iuueni commiseris administrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magistratum mandaris stultis. Ne puero gladium. Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι καὶ γυναῖκας κτητέον παιδαγωγεῖν, citante Stobæo: nam is liber nondum emersit in lucem: Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δὲ φαίην ἄν, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδ' ἀνδρὶ ἀπαιδεύτῳ ἐξουσίαν. id est, Ne puero gladium, ait prouerbium. Significat pecuniam pestiferam adolescentibus, uiro inscitiam. Idem in Problematis Sympostacis, Εἰ δὲ μή, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. id est, Sin minus, dare oportet, veluti pueris non valentibus conquiescere: non hastam aut ensem, sed crepitaculum aut sphæram. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum 5. in philosophum, cui commissum esset imperium.

Lindij sacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est Lindij sacrum, subaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauspicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab historia cuius meminit etiam Lactãtius in Institutionibus Christianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit: & mactatis illis conuiuium sibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eum maledicta congereret, voluptati pariter, & risui fuit: ita vt Herculem dixisse ferant, nullum vnquam conuiuiũ sibi iucundius accidisse. Sed haud ab re fuerit Lactantij verba subscribere. Apud Lindum, inquit, quod est oppidum Rhodi, Herculis sacra sunt: quorum a ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non εὐφημίᾳ, vt Græci vocant, sed maledictis, & execratione celebrantur. Eaq. pro violatis habet, si quando inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hæc ratio redditur, si tamen vlla esse in rebus vanissimis potest. Hercules cum eo delatus esset, famemq. pateretur, aratorem quendam aspexit operantem, ab eoq. petere cœpit, vt sibi vnum bouem venderet: Enimuero ille negauit fieri posse, quia spes sua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules solita violentia vsus, quia vnum accipere non potuit, vtrumq. sustulit. At ille infelix, cum boues suos mactari videret, iniuriam suam maledictis vltus est, quod homini eleganti, & vrbano gratissimum fuit. Nam dum comitibus suis epulas apparat, dumq. alienos boues deuorat, illum sibi amarissime conuitiantẽ eum risu & cachinnis audiebat. Sed postquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis deferri placuit a ciuibus, ei ara posita est, quã de facto βουζύγον, id est bouis iugum nominarunt: ad quam duo iuncti boues immolarentur, sicut illi quos abstulerat aratori, eumq. ipsum sibi constituit sacerdotem, ac præcepit iisdem maledictis semper in celebrandis sacrificiis vteretur. quod negaret se vnquam epulatum iucundius. Hucusque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuisse morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda, sacra conuitia quædam iactarentur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus stelieuticis. Adagium ad multos vsus accommodari potest, vel ad rixosum conuiuium, seu disputationem, vel ad rem quampiam, malis ominibus institutam.

Magarensium lacrymæ.

Μεγαρέων δάκρυα, id est, Megarensium lacrymæ, dicebãtur vel ficta, nec ex vero dolore pfecta, vel vi adacta. Diogenianus ad huiusmodi refert historiã. Bacchius quidam

dam Corinthius, Clytij Megarensium regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adolescentes Corinthum misit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lacrymis vtique fictis:

Vt qui conducti plorant in funere dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis,

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Suidas aliam adfert caussam. Apud Megarenses enim permultam allij copiam esse, huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitas. Proinde apud Aristophanem, qui lacrymatur, allium olfacere per iocũ dicitur. Igitur si ad simulatum dolorem accommodes, prouerbiũ adfine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulũ.

Ventus neque manere finit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id est, Ventus neque manere finit, neque nauigare. Philoctetes apud Aeschylum,

Ἔνθ᾽ οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ, id est,
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimum est illi, Lupum auribus teneo. Vsus erit, vbi quis in eas rerum angustias inciderit, vt nec relinquere negotium sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora a sæuissima uentorum tempestate, cum nautis & periculosissima est nauigatio, neque tutum tamen ancoram iacere. Q. Curtius libro 8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisq. auribus stupens agmen, nec considere audebat. Refertur a Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ᾽ οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id est, At non iterum vulpes laqueis, subaudiendum, capitur. Qui sapit, ὁ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούων λίθον. id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi collectancis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id est, Vulpes, quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura inest astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmiis hymno quarto, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ᾽ ἀλώπηξ. i. virũ fortem ob robur leoni, ob prudẽtiam vulpi comparat. Confine est illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere, quod vsurpauit Gregorius Theologus in epistola quadam ad Bosphorium, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν. id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id est, Abydena illatio, siue irruptio. Dici solitum, vbi quis obstrepit, aut cõuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu molestiam adfert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxũ in fabula, cui titulus suppositititius. Atque hinc esse natum, quod olim Abydenis mos fuerit, si quem ciuem, aut hospitem acciperent conuiuio, praeterea in sacris ac solennibus epulis, vt post vnguentum & coronas, infantes a nutricibus inducerentur, circumferrenturq. suauiandi. Vagientibus autem et clamantibus pueris, garrientibus item & obstrepentibus nutriculis, conuiuium tumultuosum & iniucundum reddebatur. Ergo cum amicis aliquot suauiter colloquẽtibus interueniet rabula quispiam & immodice loquax, qui consabulationem sua loquacitate sit inamœnam redditurus, recte dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametsi in quibusdã codicibus, ἐπιβόημα legimus .i. acclamatio: verum, vt opinamur, mendose: quandoquidem Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. mentionem facit huius adagij, demonstrans complurium auctorum testimoniis, ἐπιφορήματα dici bellaria, siue secundas mensas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Hesychius legit ἐπιξένημα, indicans & hoc dici in eos qui hospites calumniabantur. Ceterum quod in nonnullis codicibus scriptum visitur ἀβυδηνῶν pro ἀβυδηνὸν, minimũ interest ad sensum.

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nempe inexplebilem esse mendicitatem. Nam quo plura dederis iis qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest vel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis: vel in diuites, quibus nihil est satis. Aptissime congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisq. id genus affectibus addicti sunt. Nam iis illud euenit, vt quo intemperantius explent sese, hoc magis magisq. sitiant, esuriãtq.

Laconicæ lunæ.

Λακωνικαὶ σελῆναι, id est, Laconicas lunas, subaudiendũ, caussaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas caussabantur, atque hoc prætextu suffugiebant, quod, vt testatur Lucianus, legem tulisset Lycurgus, ne prælium inirent, nisi plenilunio. In ceteris item negotiis auspicandis, lunæ rationes superstitiosius obseruabant: atque hinc occasio prouerbij. Ad hoc adlusit M. Tullius in epistola quadam ad Atticum, cuius initium est, Dionysius vir optimus, lib. 7. Ego quoniã iiij. Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum venire, molestus familiæ. Veniam iij. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σεληνὶς quem in diem incurras, nescio: sed prorsus commoueri te incommodo valetudinis tuæ nolo. Quamquam haud clam est, hoc loco in vulgatis codicibus λυνὶς scriptum esse, non σεληνίς. Nonnulli λῆνις mutauerant: uerum sensus huc vocat, vt σεληνίς, id est, lunula legamus. Cum enim significasset, quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, velut superstitiosior, adiecit de Attico, tua lunula in quem incidat diem, nescio, ludens & in illius superstitionem: sed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod alias retulimus, At tessei luna.

Lucerna pinguior, & lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος ληκύθου, i. Pinguior lucerna, pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui cum sint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores,

res, quemadmodum lucerna plurimum absumit olei, neque tamen fit vnquam saginatior. Fortassis non absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur a Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρεὶ δ' μάζαν ἔδοντες, id est, Ad mensuram bibentes aquam, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit hunc versiculum oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi sermonem abisse, qui ob immoderatum luxum a Crotoniatis subuersi sunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari vel in eos qui ex summis deliciis, opibusq. rediguntur ad extremam inopiam: vel in eos qui præpostere sunt sordidi, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis negligentes, cuiusmodi plerosque videas mortales. Est autem versus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc viderimus codicibus depruuatc legitur. Restituetur autem hoc pacto,

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρεὶ μάζαν ἔδοντες.

Consimilis formæ est illud Theocriti in Bucoliastis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id est, Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.

In toga saltantis personam inducere.

SALTANTIS personam in toga inducere, est quippiã facere neutiquam decorum: veluti si senex ineptiat. Aut si quis seriis misceat ludicra. Martialis in præfatione secundi libri, Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personã. Toga ciuium erat Romanorum, & honoris gratia sumebatur ab iis qui iam excessissent e pueritia, deposita prætexta, ipso cultu virilem animum ac mores profitentibus, vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti. Quin & pacis tempore gestabatur, quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis subinde iubet, depositis togis sagum sumere. Et idem, Cedant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio,

Transtulit arma togæ, sed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἅβρωνος βίος, id est, Abronis vita. De molliter ac deliciose viuentibus. Sumptum a moribus Abronis cuiuspiã notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius & Aesopus luxu nobilitati sunt. Græci quidquid delicatum ac molle, ἁβρὸν & ἁβρὰ appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lauti victus & opipare victitans. Refertur a Zenodoto.

Inest & formicæ & serpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id est, Formicæ inest sua bilis, & Serpho sua.

Admonet adagium, non esse contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere lacessendum: quandoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillũ, quod irritatum non excandescat ira. Quadrabit & in homunculos nullis praditos viribus: tamen vindictam molientes, ira, vt solet, animos suppeditante. Serphus minutum animal non dissimile formicæ. Brasidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & a mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullum est animal tam pusillum, neque tam inualidum, quod lacessitum, non cupiat vlcisci sese.

Locrense pactum.

Λοκρῶν σύνθημα, id est, Locrensium pactum. De fœdifragis dictum, cuiusmodi quondam habiti Locrenses, quod fœdere prodito, quod cum Peloponnesiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibusdam placet, quod Siculos eluserint, non præstita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iisdem ferme verbis ab Eustathio in Bœotiam Homeri.

Cassioticus nodus.

Κασσιωτικὸν ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. De moribus vafris ac versutis dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdem nominis ciuitas in Aegypto vicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quod alio diximus loco, ἡράκλειον ἅμμα, id est, Herculeus nodus, quo arctissimam atque indissolubilem amicitiam significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus & femina, qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo superne partes sic ad osculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudæ coeunt vtrinque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre est in nomismatibus antiquis. E quibus opinamur symbolum suum mutuatus est Ioãnes Frobenius, typographorum huius ætatis diligẽtissimus: nisi quod extra circulum, quem serpentes faciunt capitibus inter se coeuntes, addita est columba sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt Aegyptii, innuẽtes fœdera non oportere vnquam dissolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quanquam Galli, & haud scimus an etiam Aegyptii, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam, adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, κασσιωτικὰ παστία, id est, Cassiotica pallia, nisi forte pro ἱμάτια, scriptum erat μάστιγα, id est, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ὀψαρτυτικὸς, id est, Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium musicæ artis dictum, quasi eiusdem sit hominis aures delectare cantu, & palatũ cupediis. Archidamus Zeusippi filius, cũ quidam sibi commendaretur hoc nomine, quod bonus esset cantor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim.

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, throcaicum hunc prouerbialem refert,

Πρὸς σπάρτον τὸν λίθον, μή τι πρὸς λίθον σπάρτον. i. Lapis amussi est applicandus, non amussis ad petrã. Admonet, vitã ad leges esse corrigendã, non contra leges ad mores nostros trahẽdas esse: ut id faciam⁹ quod

honestum

nihil non fiat progressu temporis:

Ἄπρακτον δ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν
ἔργων τέλος. id est,

Ne tempus quidem rerum omnium pater, possit quod
factum est infectum reddere.

Habet eandem sententiam Pindarus cum aliquot locis, tum Olymp. 10.

ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
κατέφρασεν. id est,

Et solum tempus quod veritatē certam prodit, quodq. latebat in obscuro progrediens enarrauit. Huc allusisse videtur Vergilius in sexto,

Subigitq. fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Neq. discrepat euangelicum dictum apud Matt. cap. 10. οὐδέν ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. *id est, nihil opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non scietur. Plutarchus in Problematis caussam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri cōsueuerit. Atq. id significatum arbitratur, quod veritas plerunq. tecta ignorataq. sit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor ac deus fingitur. Nā* Κρόνος *Saturnus,* χρόνος *tempus. Nec aliud sensit T. Liuius, cū ait lib. 22. A veritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extingui nunquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est, veritatem enim dies aperit.*

Alpha penulatorum.

MARTIALIS *epigrammatum libro secundo,*

Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipse Codrus, Alpha penulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem alias iocatur in quendam offensum, quod eum dixisset Alpha, monetq. vt huius iniuriæ talionem faciat, seq. vicissim Beta, si velit, appellet. Translatum a notulis litterarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos & antesignanos appellant, metaphora sumpta a militia. Quāobrem autem alpha inter litteras primum obtineat locum, Plutarchus non inscite caussas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων *Decade nona. Protogenes grāmaticus e suo ludo caussam adducit, primum vocales iure præferri consonantibus, quod citra illarum adminiculum sonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, quod vtriusque generis uim cōplectantur. Ceterum inter ancipites recte primum locum alpha tribui, quod in conficiendis syllabis, iota et ypsilon sequatur alpha, velut in* αἰεὶ αὔω. *Alpha nūquam sequatur illas duas, vt eandem efficiant syllabam, sed resilit & proprium tuetur principatum. At Ammonius mox diuersam allegat caussam, Cadmum ob id alpha principem inter litteras locum tribuisse, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primū locum attribuendum putarit, non secundum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus,*

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα,
Primū ædes, deinde vxorem, inde bouē agricolātē.

Nā his præsidiis putat opus esse, si quis cupiat famē ac paupertatem effugere. Rursum Plutarchus addit hanc caussam se a Lampria suo didicisse auo. Primam vocem naturalem et articulatam reddi per alpha, propterea quod spiritus qui est in ore, potissimum formatur ac fingitur motu labiorum, quibus diductis, primū hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotij, ut neque linguæ requirat auxilium, sed ea subiacente per spatium efferatur. Vnde & pueri nascentes, primum hanc edunt vocem. Disputatur & apud Platonem de alpha inter litteras principatu. Quin & illa prouerbium sapiunt, Primas tenere, Primas deferre siue tribuere: & Non posteriores feram: quæ metaphora sunt a partibus histrionum in fabulis: & apud Græcos πρωτεύειν: τὰ πρῶτα λαμβάνειν: καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. *Quod a fabularū actoribus sumptum apparet, inter quos primas agunt qui maximam fabulæ partem sustinent, secundas ac tertias qui illis sunt inferiores. Quanquam & in caussarum actionibus sunt* πρωτολογία, δευτερολογία *&* τριτολογία, *quemadmodum sunt* πρωταγωνισταί, δευτεραγωνισταί *&* τριταγωνισταί, *quæ si commode transferuntur speciem habent prouerbij.*

Saliuam imbibere.

DIVVS *Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis n. inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus uolumen assumpserit, & a saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem? Eleganter profecto, prouerbialiq. figura dixit, et a saliua, quam semel imbibit, id est, ab illo gustu quo puer imbutus est. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inferunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit. Proinde modis omnibus curandum, vt optimis assuescamus. Idem solet accidere plerisque nostrum, vt quidquid dissideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus displiceat. Aiunt & canes eos amare, quorū saliuam gustarint. Verum malim ad superiorem metaphoram referri. Huc spectare videtur & Persianum illud,*

Inq. luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Quanquam magis referendum esset ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus, quos ioci caussa quidam saliua oblinebant, vt ludibrio essent qui tollerent, cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in 6. Satyra,

Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam.

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta.

HVIC *non dissimile est Horatianum illud,*

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Proinde recte monet Fabius, vt statim optima discantur, propterea quod nihil hæret tenacius, quā id quod rudibus annis perceperimus. Et Aristoteles libro Moralium Nicomachiorum secundo, οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. *Itaque non parui refert, hoc an illo pacto protinus a pueris consuefiamus, immo plurimū interest.*

interest, vel potius omne in eo momentum est situm. Et Vergilianum illud ἐπιφώνημα, in Georgicis,

Adeo in teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare.

Αὐγέου βουστασία, *id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pseudomante,* καὶ τὴν Αὐγέου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. *id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea virili conabor submouere. Ostendit autem huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, Deq. bubus & fimo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recensetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæsaris vsurpat hoc prouerbium: In quos inquit, si incidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augię purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiamsi prouerbium omissum erat in exemplari, quod primum secutus est Frobenius: id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florentissima Louaniensium Academia. Neque enim æquum arbitramur imputari vniuersitati, quod paucorum seniculorum conspiratione, tam odiose repugnatū sit hic bonis literis ac linguis. Gregorius Theologus ad Basilium Magnum,* πῶς, *inquit,* παρέλθω τοὺς ἀκάρπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν αὐγέου κόπρον ἐκ τοῦ οἰκίου ἐκκαθαιρομένην, *id est, Quomodo prætereaam hortos illos incultos & holeribus vacuos, atque Augiæ stercus ex ædibus repurgatum? Sentis vitam luxu perditam in melius correctam.*

Periculosum est canem intestina gustasse.

Χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι, *id est,*

Intestina canem semel adgustasse periclum est.

Prouerbiali allegoria dictū est a Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facile temperare a peccando, qui semel illecebram illam, velut auctoramentum vitiorum degustarit. Quemadmodum qui semel scortum attigerit, qui semel periurio siue furto rē auxerit, qui semel aulicam vitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, οὐ δὴ κύων παύσαιτ' ἂν ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, *id est, Neque canis desiturus est, qui semel coriū edere didicerit. Theocriti Scholiastes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri,* χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν, *id est, Periculosa res est canis quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus simili figura dixit,*

Quæ si semel vno
De sene gustaris, tecum partita lucellum,
Vt canis a corio nunquam absterrebitur vncto.

Canis circum intestina.

Κύων παρ' ἐντέροις, *id est, Canis iuxta intestina. Dicebatur, vbi quis res eas quarum esset cupientissimus, propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina deuoraturi, nisi fustem timerent. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles & insuaues: intestina enim non facile degluti ri a canibus, ac deuorata reuomi plerunque.*

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, *id est Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est fere aulicorum vita. Diogenes in epistola quadam scriptum reliquit, Aristippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posset auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti est, inquit, compedes suas, quamuis aureas, amare. Loquitur de vxore formosa. Horatius item de amica formosa,*

Tenetq. grata
Compede vinctum.

Herculana scabies.

Ἡράκλειος ψώρα, *id est, Herculana scabies: de scabie iucunda, facileq. sanabili, interprete Suida, aut qua desideret Herculana, id est, calida balnea. Narrāt.n. Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladem ac nymphas crebro balnea seruentia suppeditasse. Vsum huius adagij nō indicat neque Zenodotus, neque Suidas. opinamur autem dici posse uel in eos qui multo studio aliove labore ualetudinem offenderunt, vt quibus aliquo laxamento sit opus: vel in eos qui blandis, adulationibus deliniti, uelut iucunda quadam scabie pruriūt.*

Herculanus morbus.

Ἡράκλειος νόσος, *id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum eum existimat esse, quem alij sacrum, alij comitialem appellant. Est autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest; propterea quod diuinitus immitti creditur, eoq. cognomē additū est sacro. Apuleius in prima defensione, diuinū appellatū putat, quod diuinam, id est, rationalem animi partem violet. Nasci quoties caro in humorem crassum & spumidum, inimico igni conliquescit. Signa esse, graue caput, ceruicem torpentem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehēdi potissimum incenso lapide gagate, & rota figularis circūactu. In hunc aiunt Herculem incidisse, vel propter immensos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiā sacrum morbum vocauit, vel quod id mali summos plerunque viros consequi soleat, vel quod sola mors remedium adferat. Herodotus in Thalia refert Cambysen huic obnoxium morbo, quosdam sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculē item liberos suos interimentem inducūt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quod vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope superabilis. Quamquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem vere huic morbo obnoxium fuisse, atque omnes adeo, qui vel ingenio, vel studio philosophiæ, vel in administranda repub. vel in alijs artibus excelluerunt, atra bili obnoxios fuisse. Sane non videmus quamobrē hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrum, aut Herculanum morbum appellemus, tumorem animi, aut aliud aliquod vitium insanabile, quod genus est in senibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum collectaneis prouerbij titulo recensetur.*

Io Pæan.

IO Pæan, acclamatio prouerbialis, qua cõsueuimus vti re grauiter et feliciter peracta, cui non dissimile videtur illud Homericum, ἀλλ' οὕτως, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbijs libro citat, ἰὴ παιὼν ἰὴ παιάν, id est, Ie paon ie pæan. Nam vtroque modo scriptum reperitur. Natum hinc existimant: cum Latona ex Chalcide EubϾ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta specum, in quo Pytho latitare dictus est, præteriret. Vbi vero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filij auxilium inclamauit his verbis, ἵει παῖ, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, misso telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa est, vt diceretur ἰὴ παιάν. Idq. cum ter iterari consueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen Hexametrũ Heroicũ, & Iambicum trimetrum. Etenim, si prouũties primis productis syllabis,

Ἰὴ παιών, ἰὴ παιὰν ἰὴ παιάν,

hexametrum erit meris constans spondeis. Sin primis correptis iambicum erit trimetrũ puris iambis absolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat in Pythicis ludis quinq. fuisse cantus species. πεῖρα, repræsentari Apollinem certaminis dispicientem locum, κατακελευσμόν prouocantem Pythonem, ἰαμβικόν pugnãtem, σπονδεῖον vincentem, καταχόρευσιν, ouantem. Hinc vulgo prouerbij vice receptum est, vt re feliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιάν. Latini videntur η, in ω mega commutasse. Ouidius in opere de Arte amãdi,

> Dicite Io pæan, & Io bis dicite pæan,
> Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe. Horat. in Odis,

> Non semel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

PLINIVS libro septimo, cap. De præstantia gentium, Si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest. Quippe vt alia non sint, certe ne lacessat fortuna metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quod nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq. falsum hoc, & non a vate dictum quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinij verbis coniicere licet, eam vocem Neminem omnibus horis sapere, velut oraculo proditam, in vulgi sermonem abiisse. Sensus vel citra interpretẽ liquet: nempe neminem esse qui non aliqua parte vitæ desipiat ac peccet. Porro stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe si quod incidit infortunium, id stultitiæ solet imputari. Eodem pertinet, quod paullo post eodem in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. Extat apud Aristophanem in Ranis & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse,

> Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
> Haud viuit vllus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus,

> Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
> Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν. id est,
> Siquidem vniuersis rebus in mortalium
> Nil continenter & vndecunque prosperum est.

Ad eundem modum Horatius,

> Nihil est ab omni
> Parte beatum.

Simonides apud Stobæum,

> Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις οὐδ' ἀκήριος. id est,
> Nemo vacat prorsum malo, neque crimine.

Sui cuique mores fingunt fortunam.

CORNELIVS Nepos in vita Pomponij Attici, Itaque hic fecit, vt vere dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Et paullo post in eodem opere, Supra significauimus suos cuique mores plerunque cõciliare fortunã. E medio videtur sumpta sentẽtia. Nã plerunque videmus mala malis euenire, digna dignis, idq. vulgo dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς τρία κακά, id est, Malis, ter mala. Attestatur & versiculus prouerbialis,

> Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρί τ' ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. id est,
> Viro bono fortuna suppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

> Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
> Nobis enim animus est deus.

Et apud eũdem Heraclitus, ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων, id est, Mores hominis deus siue fortuna. Eodẽ pertinet quod Alcman scripsit, fortunam esse sororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Rectæ institutionis, persuasionis et prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipse sibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ, libro primo de M. Porcio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta vis animi ingenijq. fuit, vt quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus videretur. Pacatus in Panegyrico sua, inquit, cuiq. prudẽtia deus. Fulgentius in commẽtarijs Vergilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. Opinamur idẽ esse quod adducit M. Tull. paradoxo 5. Tametsi locus is habetur mendosus, emendãdus tamen ad hunc modum, Cui quidem etiam quæ vim habet maximã fortuna ipsa cedit, & sicut sapiens poeta dixit, Suis cuiq. moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuiq. suis moribus.

Insana laurus adest.

PLINIVS libro decimosexto, capite quadragesimoquinto, Iuxta quorundam distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci est Bebrico rege interfecto clarus. Eius tumulus a supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abijciatur. Hactenus Plinius. Nobis non visum est absurdum hoc adagijs adnumerare, quãdoquidem res vsqueadeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarũ auctorem, vt sunt nonnulli, qui quocunque se vertunt, iurgia suscitant.

Apologus Alcinoi.

Ἀλκίνου ἀπόλογος, i. Apologus Alcinoi, de longis & anilibus fabulamentis. Refertur a Diogeniano, & Iulio Polluce libro sexto. Sumptum ex Homeri Odyssea, vbi Vlysses

Vlysses in conuiuio Alcinoi Phaeacum regis, prodigiosas ac deridiculas fabulas, & portentuosa mendacia commemorat de Lotophagis, Laestrigonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phaeacum inscitia barbarieq. Plato de Republica libro decimo, Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου τὸ γένος Παμφύλου. *id est, Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi viri Eris Armenii genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quae cum Laestrygonum Cyclopumq. figmento facile certare possit. Scribit enim cum hic inter multos cecidisset in praelio, decimoq. post die cadauera caesorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum atq. incorruptum adhuc apparuisse: domumq. deportatum, vt iustis ceremoniis sepeliretur, die duodecimo, cum esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quaedam narrasse, quae diebus illis decem apud inferos tum iens, tum rediens conspicatus esset.*

Canina facundia.

SALVSTIVS *apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facūdia exercebatur. Quod quidem Appii dictum apud eruditos scriptores in adagionem cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiae studium exercerent: a rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem ρ, litera quae in rixando prima est, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicū, vt caninā exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sumptum a genere philosophorū, quos* κυνικοὺς *appellant, siue ob sordidam vitam, siue quod obuios quosque mordent, cum mendicato viuant, more canum.*

Iliensis tragoedos conduxit.

Ἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο, *id est, Iliensis tragoedos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde sua audiat probra, velut si Troiani accersant histrionē, qui ipsis calamitates, quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus in Pseudologista,* ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν Ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. *id est, Posteaquam enim iuxta prouerbium, Iliensis cum sis, tragoedos conduxisti. Idem alibi,* τὸ γοῦν τῶν Ἰλιέων ἀτυχοῦν πεπόνθαμεν, τραγῳδόν τινα τοῦτον, ὃς ἡμᾶς κινήσεται, ἐπάσεται τὰς Φρυγῶν συμφοράς. *id est, Itaque plane idem nobis accidit quod Iliensibus, vt qui istum cen tragoedum quempiam aduersus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.*

Tribus minis insumptis, duodecim imputat.

IRONIA *prouerbialis apud Aristophanem in Pluto,*

> Καὶ μὴν φίλος γ' εἶ, νὴ τοὺς θεούς,
> Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γ' λογίζεσθαι δώδεκα. *id est,*
> *At certe amicus vt videtur per deos,*
> *Vti pro minis tribus imputes duodecim.*

Quadrabit in eos, qui non nisi compendii sui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorum expectant. Vulgo item aiunt, Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi salit.

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. *id est,*

> *Salit mihi oculus dexter.*

Vbi spes est visuros nos laetum quippiam & vehementer exoptandum. Ductum a muliercularum superstitione, quae ex membri pruritu diuinare solent, quid sit euenturum. Vnde illa apud Plautum non semel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an mala? Theocritus in Amaryllide,

> Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός, ἆρά γ' ἰδησῶ
> Αὐτάν. *id est,*
> *En oculus dexter salit mi. illam ne videbo?*

Est etiam apud Plautum, Supercilium salit. Hodieq. per iocum aiunt sibi dextram tinnisse aurem, significātes alicubi sermonem de se absentibus factum cum laude. Idq. Plinius testatur, vulgo quandoq. creditum fuisse, vt qui laudaretur absens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, sinistra. Lucianus in Dialogis meretriciis, οὐκ ὦ Παρμένων ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν, ὅτι ἡμῖν ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων. *id est, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera assidue cū lacrymis vestri meminerat.*

Nebulae in pariete.

AVSONIVS *in epistola quadam ad Gregorium filiū nebulas in pariete dixit, pro re nihili, somniūq. simillima. An nunquam, inquit, vidisti nebulam pictam in pariete? Carminis, quod ei subscribitur epistolae, lemma significat friuolum ac uanum. Nam nebula res est inanior quam vt coloribus exprimi queat.*

Ne sis patruus mihi. Sapere patruos.

PATRVORVM *in nepotes, ceu peculiaris genuinaq. seueritas, prouerbio locum dedit. Horatius in Odis,*

> *Metuentis patruae verbera linguae.*

Patruam linguam vocat seueram & obiurgatricem. M. Tullius aduersus Herennium, Fuit in hac caussa quidam patruus, censor, magister. Obiurgauit M. Caelium sic, vt neminem vnquam parens. Horatius,

> *—Siue ego praue,*
> *Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.*

Id est, ne me castiges. Ad hanc formam pertinet illud Persianum,

> *Cum sapimus patruos.*

Id est, Postquam abiectis puerilibus nugamentis, seueros mores induimus. Idem Horatium aemulatus, vt solet, dixit, Ne sis mihi tutor: id est, ne mihi praescribas atque imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, *id est, Saxum voluere dicuntur, qui inexhausto quopiam atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc saxum voluo. Donatus admonet prouerbiū fuisse in eos, qui inextricabili sudore, sed inutili affligerentur, tractumq. putat a notissima Sisyphi fabula saxum apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Apte vero stolidum militem saxum vocat. Cui ipse fuerit Sisyphus, vafer & callidus.*

Capere prouinciam. Tradere prouinciam.

TRADERE *prouinciam, figura prouerbiali dicuntur qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, suscipiuntue prouinciam, qui rei curandæ onus in se recipiunt. Metaphora sumpta est a consuetudine Romanorum, apud quos qui magistratum gerebant, prouincias alias alij sortiebantur. Exẽpla passim apud autores obuia sunt. Terentius in seipsum excruciante, Videlicet ille Cliniæ seruus, tardiusculus est. Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepisti duram. Plautus in Cistellaria, Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.*

Corinthus & collibus surgit, & vallibus deprimitur.

STRABO *libro Geographiæ octauo scribit, Corinthios opibus, & artibus egregijs praecelluisse, ceterum regionem illorum non admodum fuisse feracem, quod inæqualis esset & aspera, ac petricosa. Eamque ob caussam senarium hunc prouerbio iactatum fuisse.*

> Κόρινθος ὀφρυᾶταί τε καὶ κοιλαίνεται. id est,
> *Alibi tumet Corinthus, alibi caua est.*

Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri. Huiusmodi autem terræ genus non perinde sementi idoneum est, atque campestris. Id adagium ubi nam possit esse vsui non satis videmus, nisi si quis detorqueat ad hominem intractabilem, aspero ingenio, & sibiipsi inæqualem parumq. secum constantem. Cælius Rhodiginus etiam atque etiam contendit adhibendum esse prouerbium, vbi significabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt est fere rerum humanarum conditio. Quem libentius sequeremur auctorem, si quod cõtendit & asseuerat, vel vnius auctoritate probasset.

Crotone salubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, *id est, Crotone salubrius. De re nequaquam noxia, sed undequaq. salutifera. Zenodotus ab animante sumptam paræmiam existimat. Est enim Croton muscæ genus: Theodorus Redinum vertit, Hermolaus mauult Ricinum dici Latine, placidum & innoxiũ, neq. suctu, neq. alia quapiã re molestũ. Strabo libro Geographiæ sexto, tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe saluberrimus olim fuerit indicatus, uel hoc argumento, quod breui temporis spatio quam plurimos produxerit, tum athletas, tum philosophos, hoc est, corporibus pariter atque animo præstantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philosophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myscellum & Architam pariter Delphos adiisse, vt de vrbe condenda cõsulerent oraculum: & alterutrũ pollicente deo, Architam opes delegisse, Myscellum loci salubritatem: illum itaque Syracusas condidisse, hunc Crotonem: quarum vrbium altera cessit in prouerbium opulentiæ, altera salubritatis. Adlusit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate.*

> Οὐκ ἀλόγως σοι Δίζυθε δύναμιν τινα θείαν
> Εἶναι ἔφην, χθὲς γὰρ Δίζυθον σοὶ χρησάμην
> Ἠπιάλου κάμνοντι τεταρταίῳ πυρετῷ,
> Καὶ γέγονεν ταχέως ὡς Κρότων ὑγιής. id est,
> *Diuinum quiddam, vimq. admirabilem inesse*
> *Dizythijs certe diximus haud temere.*
> *Nanq. here quẽ febris longa et quartana tenebat,*
> *Iam delassatum conficiens misere,*
> *Dizython admoui, neque erat mora lõga, Crotone*
> *Hoc ubi fecissem, sanior ille fuit.*

Suida mauult ad animalis similitudinem referri, quod vndiq. sui simile sit, nec vllam habeat incisionem. Nã ὑγιὴς interdum integrum dicitur, vt integer vitæ, integer mentis, pro quo Græci ὑγιὴς. Est autem insecti genus, canibus ac bubus infestum. Suspicamur esse cuius sine nomine meminit Plinius libro undecimo, capite trigesimoquarto. Semper habet caput infixum sanguini, cumq. cibi exitum non habeat, nimia satietate dehiscit: Numquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquãdo, in quibus omnia, in ouibus & capris hoc solum. Verum pro insecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτὼν. Hesychius addit Crotonẽ dici genus gummi Aegyptij, cuius varias medicinas indicat Plinius libro vigesimoquarto, capite vndecimo. Quidam aiunt, & Sesamidem dici Crotonem, fortassis eandem quam Plinius lib. vigesimoquinto, capite quinto appellat Sesamoides, quod ait elleboro admisceri solitum, quo tutius sumeretur; id est, ni fallimur, ellebori genus, quod Italia veratrũ appellat. Quoniam hæc herba non solum corpus morbis alias immedicabilibus liberat, verũ, & animum purgat ab insania, non admodum dissimile veri videtur, hinc ductum prouerbium, Crotone salubrior. Sesami meminit & Dioscorides, Sesamæ Pli. lib. 15. cap 7. meminit Sesami, quod sit arboris genus, vnde confici solet oleũ, quã alij vocant Cyci, voce, vt videtur, Aegyptia, alii Crotonem, alij Rhibim, alii Sisamum syluestre. Ibidẽ indicat et ex castaneis et ex oriza fieri simile genus olei. Rursum lib. 22. cap. 25. meminit sesamę, cuius in remediis varios vsus indicat. Ceterum quid sit dizytum in epigrammate, nondum compertum est, nisi quod Plinius libro eodem circa finem, ostendit zythum esse potionem apud Aegyptios repertam, ex frugibus: hinc δίζυθον dictum videtur quasi dicas duplicem ceruisiam. Hac sibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum postremus, reliquorum primus est.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, *i. Crotoniatarum postremus, primus reliquorum Græcorũ. Strabo libro Geographiæ sua sexto, prouerbiũ hoc ait ortum ob insignem Crotoniatarum præstantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, septẽ viri, qui reliquos virtute praecesserãt, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius generis præcipuum decus Milo, litteris omnium celebratus, qui septies continenter vicit Olympia. Hunc si constitisset, nullus e vestigio poterat educere. Manum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vitæ interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, vbi genus aliquod tanto internallo præcedere dicemus, vt qui in hoc sit vel infimus, in illo possit primus videri: veluti si quis dicat, in re militari vel ignauissimum Græcorum præstantiorem esse fortissimo Troianorũ. Aut qui sit apud Italos infantissimus, apud*

Gallos

Gallos eloquentissimum videri posse. Aut qui citharœdus sit deterrim⁹, eũ aulæ doruũ principẽ haberi posse.

Ne decima quidem Syracusanorum pars.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν Συρακουσίων ἔχει, *id est, Ne decimã quidem partem opum Syracusanarum possidet. Strabo libro Geographiæ sexto:* Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλούτου, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκγένοιτο αὐτοῖς ἡ τῶν Συρακουσίων δεκάτη. *id est, Syracusas eo diuitiarũ peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ne splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarũ opum partem adsequi possent. significabant autem aliorum opes, quantũuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil Veneris accesserit prouerbio, si paullo longius detorqueatur, vt si quis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omnes post se relinquere, dicat, opulentam quidem & vberem esse Quintiliani dictionem, verum hanc nix esse* τὴν Συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

STRABO *libro Geographiæ octauo tradit Corinthiorũ vrbem in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam versus, alterum Italiam. Verum quod freti instar esset, nõ sine discrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflãtes inde vẽtos. Vnde & prouerbium celebratum fuisse.*

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. *id est,*
Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

Est autem Malea promontorium Laconiæ, a Maleo argiuorum rege dictum, quod per quinque passuum milia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Aeneidos, in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam adlusisse, cum ait,

–Maleæq. sequacibus vndis.

Item Statius septimo Thebaidos libro,

–Et raucæ circumsonat vnda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlij Vopisci,

–Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odyssea nono, periculosam circa Maleam nauigationem fuisse, sic Vlyssem loquentem inducens.

Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων. *id est,*

Forsitan & patrias rediissem sospes in oras,
Sed me dum Maleã prætereuehor, vndaq. fluctusq.
Et Boreas illinc pulsum admouere Cytheris.

Adlusit huc Ouidius in Heroinis,

Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti videntur, qui sese temere periculis obiiciunt. Quandoquidem vna hac præcipua caussa vulgus a subeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempestiuiter vti hac parœmia, si quando discrimen negotii suscipiendi volemus ostendere, aut non esse suscipiendam, aut negligendam vitam.

Omnia sub vnam Myconum.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον, *id est, Omnia sub vnam Myconũ. Strabo Geographiæ suæ libro decimo:* Μύκονος δ' ἐστὶν ὑφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν Γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' Ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει. *id est, Est autem Myconus, in qua fabulis proditum est, positos esse gigantes postremos ab Hercule confectos, vnde ductum est illud prouerbium, Omnia sub vnam Myconum, in eos qui res natura diuersas eodem titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vsus adagij quam ratio, tametsi coniicere licet, quoniam summa gigantũ & reliquiæ sub Mycono conderentur, sub ea gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum sub aliis item montibus siti fuerint, Itaq. qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iurisconsultorum litteras tradat, in eum non inconcinne dicetur, Omnia sub eãdem Myconum. Aut ubi diuersa gesta, ab eo quod postremo loco factum sit, æstimentur. Est autem Myconus ex Cycladibus vna, teste Stephano, qui prouerbij quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuersam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occasionem. Heleus, inquit, filiis suis Hegetori & Hippocli mandarat, vt insulas illas in mari sparsas subigerent. Deinde vbi Hegetor multas esset aggressus Hippocles vnam modo Myconum, velletq. nihilominus reliquarum etiam omnium ex æquo particeps esse, consuluerunt super hac re oraculum, quanam insula Hippocli cederent: Respondit deus,* μία Μύκονος, *id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro:* μίαν Μύκονον ἀπειργάσω τὸ συμπόσιον. *id est, Vnam Myconum facient conuiuium, significans indistinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiscretis dictum apparet.*

Lerij mali.

Λέριοι κακοί, *id est, Lerij mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis vitia sunt improbi. Leriorum enim populus ob insignem morum improbitatem in prouerbium abiit, auctore Strabone libro Geographiæ 10. Citatq. Phocylidis, nescio cuius verba hæc,* Λέριοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν ὃς δ' οὔ, πάντες, πλὴν Πατροκλέους, καὶ Πατροκλέης Λέριος. *id est, Lerij mali, non vt hic malus sit, illo nequaquam, verum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est vna ex Sporadibus contra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cũ aliis aliquot locis, tum lib. 5. cap. 31. Quod hic dictum est in Lerios, Græci epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet,*

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν ὃς δ' οὔ,
Πάντες, πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος. *id est,*

Hoc quoq. Demodoci, Chius malus, haud quidẽ hic, hic non.
Omnes absq. Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonẽ Græcũ scriptura mendosa est, cũ Προκλέους legẽdũ sit, nõ Πατροκλέους. Interpres vsus est codice castigatiore, quin ipsa carminis ratio reiicit, Πατροκλέους. Si addas, καὶ τόδε Δημοδόκου, *plenum erit distichon. Id reddetur venustius, si ab homine ad rem deflexeris: vt si dicas, omnes prognosta vani, imo excepto Venantio, & tamen prognostes est Venantius.*

Impij fiunt milites omnes, vno excepto Langio, & tamen miles est Langius. Græcorum prouerbium imitatus est Ausonius in Siluium quendam cognomento bonum, natione Brittonem, quæ natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Ad Phasim vsque nauigauit.

AVCTORE *Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phasis est Euxini sinus, & extrema nauigationis meta, vel isto prouerbio,*

Εἰς Φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id est,
Ad Phasim vbi supremus cursus nauibus.

Per Phasim Cholchidem significauit, non flumen Phasim, neque vrbem eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Ἵξε δ' ἐς Κόλχους τε καὶ ἄξεινον ἵκετο Φᾶσιν. id est,
Et Colchos pedes, & te accessit inospite Phasis.

Pindarus consimili figura in Isthmiis hymno B. ἀλλ' ἐπέρα ποτὶ μὲν Φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων Νείλου πρὸς ἀκτάς *id est, Sed transibat ad Phasim quidem mensibus æstiuis, hyeme vero nauigans ad Nili ripas, id est, a Colchide in Aegyptum. Strabo enim putat Phasianos ab Aegyptiis oriundos, argumentum sumens ex vsu lineorum, quorum tanta sit vis apud Phasianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole, quo modo dixit & Iuuenalis,*

Omnibus in terris quæ sunt a Gadibus vsque
Auroram & Gangem.
Et Horatius in Odis,
Extremum Tanaim si biberes Lyce.
Et Vergilius in Bucolicis,
At nos hinc alij sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam & rapidũ Cretæ veniemus Oaxẽ.

Sumptum videtur ab Iasonis fabula. Neque dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis vsque columnas dicatur nauigasse, aut vsque ad Britannos, quos auctores extra mundi terminos ponunt, quod Oceano separentur. Horatius in Odis, libro tertio,

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Idem eadem oda,
Visam Britannos hospitibus feros.
Idem rursum,
Et vltimos orbis Britannos.

Mysorum ac Phrygum termini discreti sunt.

STRABO *libro Geographiæ duodecimo, regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæq. suis finibus sit circunscripta. Verum eos fines ad amussim diiudicare, id neutiquam facile. Porro de Phrygiis ac Mysis prouerbium quoque vulgo iactatum fuisse versibus trimetris.*

Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν. id est,
Sunt separati Mysiorum termini,
Phrygumq. sed finire perquam est arduum.

Huius rei caussam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliunde alio depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius libro 5. Mysiã in Phrygia collocat. Plutarchus ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν ὥσπερ τινὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. *id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum ac medicorũ professionem, non aliter ac Mysorum ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diem passim id genus de finibus gentium rixæ, longa serie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter sese dissidentibus, veluti si quis sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat,* χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν. *Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilq. commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles,*

Χωρὶς τ' ἐμὰ κἀγαμέμνονος. id est,
Separata sunt meæ res a bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER *multas Chilonis sententias, hæc præcipue placuit eruditis, auctore Laertio,* ἐν ταῖς ἀκοναῖς λίθοις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. *id est, In saxeis coticulis aurum exploratur, euidens præbens speciem. In auro vero proborum pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:*

Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπων. id est,
Opes vt index, hominis ingenium arguunt.

Adlusit huc Aristides in Themistocle, Ἐντεῦθεν ἄρξαι τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καὶ μή μοι λέγε τὸ χρυσίον, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. *id est, Hinc virum specta, a linea facto initio. Neque mihi, quod dicitur, aurum, sed ipsum admouens indicem cõsidera.*

Caue Thoracem.

Φύλαττε τὸν θώρακα; *id est, Caue Thoracem. Strabo libro Geographiæ decimoquarto scribit, fluuium esse nomine Lethæum, vicinum Lybibus Hesperiis: huic imminere montem cui nomen Thorax, in quo fama est Daphitam grammaticum cruci suffixum fuisse, quod maledico carmine reges incessiuisset: vnde dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent,* φύλαττε τὸν θώρακα, *id est; Caue a Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, frænandam esse linguam, ne voces petulanter emissæ, per iugulũ aliquando redeãt. Stephanus tantum indicat Thoracem esse ciuitatem Aetoliæ, & item Magnesiæ: de prouerbio silet.*

Magna ciuitas, magna solitudo.

STRABO *Geographiæ lib. 16. Seleuciã ad Tigrim ait Babylone maiorẽ fuisse, sed pleraq. sui parte desertã, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quispiam:*

Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. id est,
Est magna solitudo, magna ciuitas.

Adlusum est ad nomẽ vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiã, amplũ quidẽ & spatiosum, sed parum excultum. Aut in librum ingentẽ quidem illum, verum impolitum & illimatum.

Ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis.

STRABO libro Geographiæ nono scribit, Scolon vicum esse quempiam Asopiæ sub monte Cithærone, sedem inamœnam, incultam, infrugiferam, asperam. Atq. hinc vulgo prouerbium manasse.

Εἰς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. id est,

Nec per te Scolon ipse, nec vlli alij comes ito.

Refert eadem totidem verbis Eustathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum, σκῶλος enim Grecis spinæ genus est. Quo prouerbio conueniet vti, si quando significabimus modis omnibus abstinendum a conuictu cuiuspiam, aut a loco vbi nihil sit sperandum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici solitum in eos qui sibi malum accerserent. Hinc esse natam parœmiam quod Oenoe vicus quidam sit Atticæ, quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, suis finibus inclaserunt. Deinde ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidisse. Strabo Geographiæ lib. 8. duas Oenoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe charadram. Effertur adagium ad hunc quoq. modum, Οἰναῖοι τὴν χαράδραν, id est, Oenei charadram, vbi quippiam accersitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum auctore. Stephanus indicat Oenoen esse vnam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præsentem nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum cani solitos. Deinde poetas mutata consuetudine, Aiaces, Centauros, atq. id genus fabulas cœpisse describere. Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchũ. Quo conuicio moniti deinceps satyros inducere cœperunt, ne dei prorsus obliti viderentur. Strabo Geographiæ sua lib. 8. scribit euersa funditus a Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoq. nobilia, quibus ea ciuitas præter ceteras abundabat, ludibrijs insultasse. Citatq. testem Polybium, qui prædicet præsentem vidisse sese, tabulas quasdam abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum vna fuit ab Arist. de depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc inquit, quidam aiunt manasse, quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchũ. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conscripsisse, quæ cum indigna deo videretur, quosdam e spectatoribus acclamasse, Nihil ad Bacchum: eamq. vocem in prouerbium abijsse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta cõsuesse tractare, eaq. demum actitari solita. Deinde paullatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas & historias scriptitasse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur adclamasse, Nihil ad Bacchũ. Eiusq. ferme sententiæ suffragatorẽ citat Chamaleontem. Huic opinioni astruit Plutarchus in primo libro Symposiacon, ostendens ab Aeschylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad historias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem Bacchum summa arte finxisse. Itaq. cũ apud Corinthios pictorum inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchũ pictũ proferrent, quorum nullus ad Parrhasij Bacchum accederet, succlamasse populũ, Nihil ad Bacchũ. Apud eundem, quidã cum Corœbum, Vlyssem illum vafrum & versipellem vocasses, audijt, Canem adducis ad præsepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroq. prouerbio significatum est, nimis inæqualem esse cõparationem Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho, ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὸν Διόνυσον, [illegible] id est, Sed dixerit quispiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rem propositam pertinet hæc de Baccho fabula? Itaq. videtur adagium quadraturum, vel de re ab instituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Symposiacarum quæstionum prima, de iis agens, qui anxios syllogismos, velut eum quem κυριεύοντα vocant, in poculis proponere solent, τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον; Idem inibi, [illegible] id est, Mittã aũt propediem & reliqua, si quidem hæc videbuntur non vsquequaq. inscita, neq. nihil ad Bacchum pertinentia. Nonne quidem, sed tamen oppido quam eleganter dixit, ἀπροσδιόνυσα, tacite alludens ad prouerbium. Significat autem, [illegible], non aspernanda, & ad rem pertinentia. Idem in eiusdem operis lib. 4. [illegible] id est, Arbitror aũt nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchũ pertinere. Athenæus lib. 2. [illegible] id est, Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens. tertio, [illegible] dixit, modos nõ respõdẽtes ad tibiã. Ac mox [illegible], hoc est, cymbala non congruentia ad numeros saltationis. Sic n. vocat sermones intempestiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem [illegible] vocat. De huius forma prouerbijs dictũ est nobis alias, Nihil ad versum. Pindarus in Nemeis, [illegible] dixit pro eo quod erat secus quã cõuenit loqui, [illegible]. M. Tullius lib. ad Attic. 16. Sed nihil tã ἀπροσδιόνυσον mihi primo videbatur, quã ad has litteras, quibus ego a te consiliũ petierã, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον hoc est, inopinatũ, inexspectatũ. Prouerbij speciem habet quod est apud eundem Ciceronẽ in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans subijcit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie sermonis huius colore, quoties significamus nos a digressione ad id reuerti quod institueramus.

Farcire centones.

PERIPHANES in Epidico Plautina, militi iam pugnas suas militari more paranti narrare, Quin tu, inquit, alium quaeras, cui centones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis & consarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines gloriosi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finē, neque modum. Centones autem dicuntur vestes e variis panniculis, ac diuersis etiam interdum coloribus consarcinatae. Iuuenalis:

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum similitudinem centonem vocant carminis genus, ex diuersis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atque illinc accersitis, contextum, quasiq. cōsutum. Graeci κέντρωνας appellant, addita littera, quam abiiciunt Latini. Extant adhuc ὁμηροκέντρωνες, quorum meminit & diuus Hieronymus, & Vergiliocentones Probae mulieris, & Centon nuptialis Ausonii, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem.

LENA Milenis in Cistellaria Plautina, Inter nouam rē, inquit, verbum vsurpabo vetus. Quod dedi, non datū vellem, quod reliquum est, non dabo. Significat se poenitere, quod puellae fecerit copiam, de cetero non facturam. Vsus adagii fiet venustior, si paullo longius a simplici figura detorqueatur, veluti si quis indicans se superioris operae quam in poetices studium insumpserit, poenitere, nec esse consilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem, quod reliquum est, non dabo.

Crocodili lacrymae.

Κροκοδείλου δάκρυα, id est, Crocodili lacrymae. De iis qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuiue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant Crocodilum conspecto procul homine, lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Huiusmodi propemodum erant lacrymae Bassiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lacrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getae fratris, quem occiderat. Alii narrant hāc esse Crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quā effundit in semita qua nouit aut alia quaepiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq. valentes aufugere, corripiat, correptosq. deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque.

Bona etiam offa post panem.

Ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ᾽ ἄρτον. id est,

Et post panes bona maza est.

Hemistichion carminis heroici. Zenodotus ait de iis solere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam est pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo rustici vice panis vti consueuerunt. Siquidem ἄλφιτον, in deliciis olim fuisse alias demonstrauimus ex Theocrito. Prouerbii speciem habet quod est apud Athenaeum libro sexto licet huic dissimile, πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος, id est, Maza, siue offa esurienti homini carior & auro & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vsu, non opinione aestimandam. Ex his quae prodidit Athenaeus de apparatu cōuiuiorum, liquet mazam prius apponi solere, deinde panem. Verum consumpto pane probatur & maza. Vt possumus, quando vt volumus non licet. Xenophō libro sexto παιδείας, facit quendam consolantem milites, qui defecti pane maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victitant dicuntur ἀλφιτοσιτεῖν, quemadmodum qui pane, ἀρτοσιτεῖν.

Si non adsunt carnes, taricho contentos esse oportet.

Ἀν μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τὸ τάριχος. id est,

Probanda salsamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro pisce, sed vili putriq., qui idem sit Aphya. Fortassis hic pro iure accipiendum taricinus. Nam quibus deest obsonium, solēt pane in ius immerso vesci. In Aphyas & Tarichos creber iocus est in comoediis. Sensus hic est, vbi non est copia meliorum, boni consulere oportet quaecunque contingunt. Refertur a Diogeniano.

Agathonia cantio.

Ἀγαθώνιος αὔλησις, id est, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quam frugifera. Agathon tibicen quispiam erat, cantilenarum suauitate maiorē in modum aures deliniens. Nec huius mores dissimiles musicae fuisse perhibētur. Laborauit enim infamia molliciei. Auctor & Suidas & Zenodotus. Haud scimus an hic sit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Aristophanes in Thesmophoriis, carminum molliciem deridet.

Edax currus.

Ἀδδηφάγον ἅρμα, id est, Edax currus, in glutones et voraces dicebatur, propterea quod currus multum absumit vnguinis siue ceromatis, siue quod sumptuosa res sit, equos & currus alere, vnde & comicus Aristophanes in Nebulis iocatur in Strepsiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiam redegerat, multo aere alieno contracto. Flauius Vopiscus indicat Aureliano in deliciis fuisse Phagonem quendam, qui vno die ad mēsam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum, biberit autem in fundibulo apposito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenaeus in Dipnosophistis, apud quem libro 5. Socrates cum quendam vidisset in conuiuio sese intemperantius ingurgitantem opsonio, O vos qui adestis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opsonio, opsonio vt pane. Venustius reddetur, si deflexeris ad animi vitium, veluti si dicas, huius aut illius principis amicitiā immodica pecunia parari, ac retineri alsq. Aut cupiditates inexplebiles esse, cum natura vsus perpauca postulet.

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, id est, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole significans nihil non fieri, quo flectatur aliquis, sic enim

enim antiquitus loquebantur: Haud flectes illum, ne si sanguine quidem fleueris. Itidem αἱματεσίνειν, *id est, Sanguine gemere, Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem, Trãslatum videtur a prodigiis, quibus interdum statua sanguineis guttis lacrymare vidẽtur.*

Pardi mortem adsimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, *id est, Pardi mortem simulat. Dicebatur ubi quis astu perniciem alicui moliretur, veluti cum Brutus stupidum ac dementem ageret, vt in posterum imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologum referunt. In Maurusia simiarum ingens copia. Pardalis autem animal est natura simiis infestissimum, quas tamen viribus assequi non potest, nimirum illis in summas arbores subuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit se supinam sub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit sese. Gaudẽt eo spectaculo simiæ considentes in arbore. Deinde vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt, exploraturam, num vere mortuus sit hostis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullũ vitæ videt argumentum, Pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante, demum audet etiam conscẽdere. Quod simul atq. reliquæ simiæ conspexerint, iam deposito omni metu descendunt, & Pardalim omnia ferentem circũsultant: postremo conculcant, insultantes ludibrij caussa, donec Pardalis sentiens illas iam saltando defatigatas, derepente reuiuiscens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatq. ac deuorat. Hanc fabulam, ne quid fuci fiat lectori, non reperimus apud idoneum auctorem, sed in Græcis collectaneis cuiusdam Apostolij Byzantij, cuius testimonium quodã in loco Politianus etiã refert, alioquin auctoris non admodũ grauis.*

Mandare laqueum.

MANDARE *laqueum dicimur iis, quos vsqueadeo negligi a nobis significamus, vt si vel suspendant sese, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:*

-Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq. ostenderet unguẽ.

Confine illi cum iubemus, οἰμώζειν, *id est, plorare quempiam, &* μακρὰ οἰμώζειν, *id est, clare plorare,* καὶ κλαίειν καὶ μακρὰ χαίρειν, *id est, flere & longum valere.*

Medium ostendere digitum.

MEDIO *item digito porrecto, supremum contemptũ significabant. Martialis libro secundo.*

-Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat:

Ostendit digitum, sed impudicum.

Persius infamem:

Infami digito & lustralibus ante saliuis.

Huc pertinet, quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus hospitibus, quibusdam Demosthenem videre cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, parum virum innuens & effeminatum. Ac paullo post eodem in loco, satis indicat porrectione digiti medij quippiam obscenum significari, cum ait, insanos haberi, qui medium porrigant digitum, qui indicem, non item. Itaq. eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediũq. ostenderet unguem.

Elegantius fiet vtrũq., si longius detorqueatur. Vt philosophicis præceptis laqueũ mandes, tu tuo viuito more. Et theologorũ decretis negotiatores mediũ vnguẽ ostendunt, id est, plane contemnunt ridentque.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν, *i. Barbã vellere. Est illud quoq. sumptũ a gestu, barbã vellere, quo summum contemptum ac ludibrium significamus. Horatius Sermonum lib. 1.*

-Barbam tibi vellunt
Lasciui pueri. Persius:
Idcirco stolidam præbes tibi vellere barbam
Iupiter. Idem alias:
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionysius Siculus, non dubitauit Aesculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκάθησο τὰς πλοκάμους περικειρόμενος. *id est, Desidebas dum tibi circumtonderetur cæsaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox est in prostratum, quod alias attigimus.*

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, *id est, Malis petere dicuntur, qui muneribus assequi student quod optant, aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Ducta est allegoria a fabula Atalantæ, quam Hippomenes cursu superauit, sed arte proiectis inter currendum malis aureis in quibus sublegendis dum puella subinde remoratur, præcessit ac vicit iuuenis. Refertur adagium a Diogeniano. Plutarchus in Symposiacis indicat olim fuisse morem, vt in eos qui semper vincerent, mala, rosas, nonnulli etiã mala punica iacerent. Ut hinc quoque videri possit ortum adagium, ac dictitatum de iis qui magnopere mirantur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum cum ab Alexandro post cenam malis peteretur surrexisse, dixisseq. hunc senarium ex Oreste Euripidis,*

Βαλλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. *id est,*
Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Potest & simplicius accipi malis petere, cum quis ad amandum lacessitur ac prouocatur: sic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

Malo me Galatea petit lasciua puella. Et,
Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Et,
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inscriptũ in gremium misit. Aristophanes in Nebulis, Μήλῳ βεβλημένος ὑπὸ πόρνης. *id est, A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolũ, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idq. Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,*

Ἤρατο δ' οὔτι ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀρθαῖς μανίαις. *id est,*
Non malis, non ille rosis, non ille Cicinis,
Sed furiis mage pestiferis adamabat.

Idem in Hodæporis,

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuscula malis constabant, vnde Horatius in Epistolis:

Frustis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantq. senes, quos in diuaria mittant.

luci qui creditam pecuniam comperendinant, tamē aliquando reddendam vel maiore cum fœnore. Aiunt Echinum terrestrem stimulata aluo remorari partū, deinde iam asperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere. Auctor Suidas. Plinius libro nono cap. 25 tradit, piscem qui dicitur echineis, fluxum grauidarum sistere, & vsque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quamquam hoc ἄπορον διωνου.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν ἂν δύο ἐχῖνοι ἐς φιλίαν ἔλθωσιν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ᾽ ἐκ χέρσου, id est, Prius echini duo inierint amicitiam, alter e mari, aler e terra. De iis, qui moribus ac studijs sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit aliquando inter eos necessitudinem coituram. Venustius erit ad rem deflexum. Nam est echinus marinus, de quo multa Plinius & Aristoteles. Est & terrestris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque spinosus est, vnde & vocabulum inditum. Refertur a Suida.

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

PROVERBII speciem habet illud etiam Horatianum in Arte poet.

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quadrabit in homines nimium sedulos, & quibusuis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui cum semel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati desistant, nec rationem vllam habent alieni fastidij, sed suo tātum animo negotij modum metiuntur, haudquaquam memores vetustissimi sermonis, admonentis vt tum a lusu desistamus, cum adhuc est iucundus, ne voluptatem odij molestia consecuta contaminet. Nemo nescit, hirudinem, vbi semel hæserit corpori, nulla ratione posse reuelli, donec suctu sanguinis expleta decidat. Quidam appellant sanguisugam, Græci βδέλλαν siue βδέλλιον, linguam habet bisulcam ac fistulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius libro 11. cap. 34 atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non sit, quod semper infixo sanguini capite vitiat donec nimia satietate dehiscat & ipsi immoriens alimento, cum cibi non sit exitus.

Mea est pila.

MEA est pila, id est, uici, et uoti sum compos: aut res mihi in manu est, apud Plautum in Truculento. Sumptum a notissimo pilæ ludo, cum multis insequentibus, vnus aliquis præstantior occupat. Consimili figura dixit in Casina: Sed si nunc vult hera facere officium suum, nostra omnis lis est: id est, vicimus. Traducta metaphora a iudicijs.

Ab ouo vsque ad mala.

AB ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod est, ab initio conuiuij vsque ad finem: -Si collibuisset, inquit, ab ouo

Vsque ad mala, citaret, io Bacche modo summa
Voce, modo hac resonat quæ chordis quattuor ima.

Antiquitus enim cenam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, Ab ouo usque ad mala, id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quam oportet, notantur illo versu Horatiano,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui a primis initiis repetunt, ἐκ τῶν ῥιζῶν, id est, a radicibus, & a stirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittunt, ordine narrant, & a capite usque ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis ἐκ ποδῶν dicitur & ἀρχῆθεν.

Virtutem & sapientiam vincunt testudines.

IVLIVS Pollux libro nono de rerum vocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse,

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. id est,
Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Est autem velut ænigma, innuens pecuniam longe plus posse, quam aut virtutem aut sapientiam. Antiquitus enim Peloponesiorum nomisma χελώνη, id est, testudo dicebatur, propter insculptam in eo testudinis figurā. testem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula, cui titulus, Captiui, ἱλώτων dixerit καλὴ χελώνη, id est, obolū pulchræ testudinis. Consimili figura dictum & illud, Multas noctuas sub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ suis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter constant.

SACRA hæc non aliter constant. Hoc adagio licebit vti, si quando fatebimur culpam, sed quæ rei loco ne conueniat: ueluti si quis in balneis agat impudentius: aut rusticius in naui: aut in compotationibus ebriorū intemperantius: aut inter mulierculas ineptius: aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius nuptialis Centonis excusans licentiam, Etenim fabula est, inquit, de nuptiis, & velit nolit, sacra hæc aliter non cōstāt. Sumptum a sacris, quæ certis quibusdam ceremoniis peraguntur: de quibus si quid detrahes, piaculum admissum putetur. Plutarchus in comment. De audiēdis poetis: Θυσίας μὲν ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δ᾽ ἄμυθον οὐδ᾽ ἀψευδῆ ποίησιν. i. Sacra enim absque choris ac tibiis nouimus. Non nouimus autem absque fabula ac mendacio poesim.

Sequitur ver hyemem.

SEQVITVR ver hyemem. Hoc adagio rerum vices significamus, necessario sibi succedentium: ut si quis suadens in rebus afflictis animum fulciendum spe meliorum, dicat, Sequetur ver hyemem, id est, tristibus succedent lætiora. Ita Pindarus Isthmiorum hymno quarto, νῦν δ᾽ αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλα μηνῶν ζόφον χθὼν ἅτε φοινικέοισιν ἄνθησεν ῥόδοις. id est, Nunc vero rursum post hybernam multiplicium mensium caliginem, terra veluti purpureis floret rosis. Ausonius in præfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio: Vt in vetere verbo est, Sequitur uer hyemem. Iam similium nugarum subtexto nequitiam.

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id est, Venereum iusiurandum non punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum

irritum esse: neque ad deos quidquam pertinere, tanquam iocosum. Et auctore Nasone.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre notos.

Et Horatius,

Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphae. Tibullus,
-Periuria ridet amantum
Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiū a Platone in Conuiuio, ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον, οὔ φασιν εἶναι, οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. *id est, Quodq. omnium maximum est, vt sane dicitur vulgo, vni etiā iuranti a dis parata est venia, si quae iurauit non praestiterit. Venereum enim iusiurandum negant esse, Adeo tum dij, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deesse vocula,* ἐμποιήμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. *Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanium vltima,* καλῶς ἄρα οὖν τὸ τῶν ἐρώντων πάθος ἡ παροιμία, κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται. *id est, Pulchre nouit amantium affectum prouerbium etiam si peierare voluerint, veniam illis a dis pollicetur. Plato in Philebo apud Athenaeum lib. 12.* ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τἀφροδίσια, αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων. *id est. Ceterum quemadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quae sane videntur esse praecipuae, periurium quoque venia donatur a dijs, perinde quasi voluptates puerorum instar sint, qui nondum rationis sunt cōpotes. Refertur & illud ex Callimacho.*

Ὤμοσε, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων, *id est.*

Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures non penetrare deum.

Prior versus non caret mēdo. Deflecti potest ad quodvis promissum, cuius fides praestanda non videatur.

Tamquam meum nomen, Tamquam digitos.

PROVERBIALES *hyperbolae sunt. Tamquā meū nomen, & tamquam meos digitos teneo, si quando promptam, certamq. memoriam significare volumus. Martialis:*

Totis diebus Afer haec mihi narras.
Et teneo melius ista, quam meum nomen.

Iuuenalis.

Tamquam vngues digitosq. suos.

Nihil magis meminimus quam proprij nominis vnde & vita defunctos olim suo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigiosa obliuiscētia hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Extat ea de re libellus Bedae. Quin hodieq. numerandi imperitum & obliuiosum per iocum rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in comētario, cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisq. in metu tamquam remedio futuris vti. ipsius verba subscribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμανθά-νοντες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. *id est, Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisq. contra pauores vtuntur, tamquam ad depellenda mala remedium habeant, paullatim singulos recensentes. Quae vero sint digitorum apud Graecos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Calius Calcagninus, vt indicat Aleander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idaeorum, de quibus nonnihil attingemus in prouerbio, Celmis in ferro, licet in Plutarcho, ἰδίων legatur, non ἰδαίων.*

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, *id est, Bonorum glomi: de opibus extructis & affatim accumulatis. Sumpta metaphora a glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis est obuoluta, quod idem* πήνιον *vocant. Prouerbij meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos esse frequentissimum. Videtur autem adlusum ad vocem in Agathide, & Agathis: perinde vt Thucidides in Euripidis epigrammate Athenas* τὴν Ἑλλάδος Ἑλλάδα, *vocat: id est, Graecae Graciam. Etiamsi lib. 5. tribuit hanc sententiam Pindaro. Et quemadmodum* ἔσχατα ἐσχάτων, *id est, postrema postremorum: item* κακὰ κακῶν, *id est, mala malorum, dicunt Graeci: quam quidem figurā Latini non agnoscunt.*

Rem acu tetigisti.

EST *apud Plautum in Rudente, Rem acu tetigisti, pro eo quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrans. Metaphora sumpta videri potest a lusu quopiam, in quo diuinator, id quod alius notasset, summa acu tangebat, aut lineā, aut calculū, aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas, ipsissimum punctum attingere. Nam minutissima puncta denotantur acu.*

Purgatis auribus.

PVRGATIS *auribus, pro attentis & vacuis, prouerbium resipit. Plautus in Milite.*

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in Epistolis.

Est mihi purgatam crebro qui personet aurem.

Persius quinta Satyra.

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectae auditum hebetāt, exemptae reddunt acriorem.

Purior clauo.

Ἁγνότερος πηδαλίου, *id est, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaq. integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, vt nihil sordium possit haerere. Adagium refertur a Suida.*

De calcaria in carbonariam.

QVOTIES *fit vt a re proposita ad aliud quippiā longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur: siue cum ex vno malum in aliud diuersum incidimus. Tertullianus libro de carne Christi. Igitur, inquit, de calcaria, quod dici solet, in carbonariam, a Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo,*

igitur

igitur Posthumio primum, qui nescio quo pacto, mihi videtur pratorius cādidatus in consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλου ἡμέρα, *id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptum a Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.*

Monstrum alere.

MONSTRVM *alitur, vbi quid occulti vitij latere significamus: haud scim' an inde sumpta metaphora, quod monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidē Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatus gener, rursum ad adfinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse vitij in puella quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.*

Non curat numerum lupus.

PROVERBIVM *sapit Vergilianū illud in Bucolicis:*

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Extat hodieq. vulgo iactatum adagium, Lupus non veretur etiā numeratas oues deuorare. Porro fures paullo timidiores consueuerunt a rebus numeratis abstinere manum metu, videlicet ne hoc indicio deprehendātur. Huic affinis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neque clausum, neq. obsignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ἣν ἔλαχες Σπάρταν κόσμει, *id est, Spartam quam nactus es, orna, siue administra. Admonet adagium, vt quamcumque prouinciam erimus forte nacti, ei nos accommodemus, proq. huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticum lib. 4. epistola 6. Reliquum est:* Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *Non mehercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idē ad eundem libro 1. Eam caussam quam mihi dicis obtigisse* Σπάρταν, *non modo nunquam deseram, sed etiā si ab illa deserar, in mea pristina sententia permanebo. Quod a Cicerone refertur carmen est anapæsticum, e tragædia quapiam, Spartam nactus es, hanc orna. Theocriti Scholiastes indicat adlusum ad hoc prouerbium in Hodæporis,*

Αὐτός μοι ποτὶ ψηφὶν, καὶ αὐτὸς βουκολιάσδευ,
Τὰν ποστᾶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. *id est,*
Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.
Et terram calcans propriam, ne desere quercus.

Prouerbium igitur ad varios vsus licebit accommodare: vel cum admonebimus, vt suam quisq. personam quam suscepit, cum decoro tueatur. Maritus es, cura qua mariti sunt officia. Aulicus es, aulicum agē. Iudex es, ne iam amicum aut inimicum, sed iudicē agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, vt priuatum te gere. Sic propemodum vsus est Aristophanes: Nam huic inscribitur comædia, cui titulus Θεσμοφοριαζούσαις:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν, *id est,*
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunq. ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus vnumquenq. sua sorte contentum esse oportere, quæcunq. contigit. Quemadmodū enim peritus gubernator in omni tempestate bonum præstat nauclerum: ita vir sapiens in omni fortuna sapienter se gerit. Est ampla res familiaris, sapienter administra. Non est, vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio, utere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ εὐθυμίας, *admonens vt suam quisque sortem boni consulat,* Σπάρταν, *inquit,* ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *id est, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum a Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,*

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. *id est,*
Spartam nactus es, hanc guberna,
Sors est proprie nostra Mycenæ.

Videntur verba esse Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. *id est, Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nunc vulgus hominum magis incumbit augendæ rei, quam bene administrandæ. Contra quam recte monet Socrates in Theæteto Platonis,* κρεῖττον γὰρ τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. *id est, Nam satius est, pusillum bene, quam multum non vt oportet peragere. Hanc igitur sententiam passim in principum aulis insculpi oportuit,* Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *Principis munus est, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacē, excludere quam minimo suorum exitio maleficia, dare operam vt sanctos & integros habeat magistratus. Nihil principi pulchrius, quam vt hoc quidquid est regni, quod fortuna dedit sua sapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulum, imitare Epaminondam: fac vt frigidum illud oppidulum tua opera mideo reddas celebrius ac locupletius. Contigit fera & intractabilis natio: da operam, vt eam paullatim cicurem & legibus obtemperantē reddas. Quasdam nationes ingenium ac linguæ sonus discreuit, vt Germanos & Hispanos: quosdam ipsa natura diduxit, vt insulares mari, Italos mari simul & Alpium molibus. Nonnullis casus suos terminos dedit. Si quisque quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum ubiq. florebunt omnia.*

Contigit & malis venatio.

Δίδοται καὶ κακοῖσιν ἄγρα, *i. Contigit & ignauis e venatu præda, vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodq. fortuna magis, quam illius industriæ sit acceptum ferendum. Allegoria sumpta a venatu, in quo vel præcipue dominatur fortuna. Virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini contingit ni labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluunt cessantibus nonnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus: ceterum quæ vere bona sunt, nostra industria parentur oportet, inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum esset, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piscatoribus,*

Ὡς καὶ τὴν ἄγραν τὠνείρατα πάντα μερίζευ. *id est,*
Sic vti venatum partiri insomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus nisi selectis amicis,

amicis, ita omnia narramus quibuslibet. Prouerbium refertur a Suida, & Zenodoto. Si pro Κόνωνι legas Θί-ζωνι, siue Κόνων, erit initium carminis trochaici. Non probabile est e poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem.

PROVERBIALI figura dixit Horatius, Ire per extentum funē: pro eo quod est, rem factu per quam difficilem præstare, neque vel tantillum aberrare. Sumptum a funambulis, vt Acroni placet, qui nō sine summa arte, summoq. vsu, per funem protensum ingrediuntur. Quæ res sicuti coniicere licet, priscis ingenī miraculo fuit. Hodie nihil vulgatius. Horatij carmen hoc est,

> Ille per extentum funem mihi posse videtur
> Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id est, Lucernam accendis in meridie, id est, facis non suo tempore. Aut explicas quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum videri potest a ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatusq. quid nam sibi vellet, respondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id est, Hominem quæro, quemadmodum testatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri solere per superstitionem, siquando denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atque humeros suspensa manu cruentat, cum aliqua genibus per uiam repens ululat, laurumq. linteatus senex & medio lucernam die præferens, conclamant iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.

Soli lumen inferre.

QVINTILIANVS Institut. orat. libro 5. titulo, de vsu argumentorum, simillima huic figuræ dixit, eum soli lumen inferre, qui rem per se euidentissimam conatur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id est, Soli mutuare lumen.

Zoili.

ZOILI audax quidem, sed parum felix, mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarū laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martialis,

> Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus sophista quispiam fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quod Homerum poetarum omnium principem ausus est libris aliquot in eum scriptis incessere: vnde Ὁμηρομάστιγος cognomen meruit, quod ipsum etiam abiit in prouerbium: sic enim appellari cœpti nobilium auctorum castigatores, vel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Vergiliomastiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Aegyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium a rege sperās. Verum cum nihil mitteretur, penuria coactus, misit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait se mirari, cum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia pasceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occasionem supplicio affectus est. Quamquam de mortis genere diuersa tradunt auctores.

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, id est, Bona Cillicon, subaudiendum facit, aut habet. Conuenit ubi quis malefactis ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicō quidam, natione Milesius: qui prodita Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde ditatus est. Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam esset facturus, respondit, πάντ᾽ ἀγαθά, id est, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum, πάντ᾽ ἀγαθὰ ὡς ἔχει Κιλλικῶν, id est, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Auctores Suidas & Zenodotus. Adludit huc & Aristophanes ἐν Εἰρήνῃ,

> Οὐδὲν πονηρόν, ἀλλ᾽ ὅπερ καὶ Κιλλικῶν. id est,
> Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cilliconis exitium. Prodita a Cillicone insula Theagenes quidā Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt quod superesset amputaret. At ille porrecta machæra manum hominis abscidit, ista, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio.

PLVMBEO iugulare gladio, est futili leuiq. argumentō conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum: Cū illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus libro aduersus Iulianum 3. Et tamen, inquit, dialecticorum quasi iaculis oneratus acutis in certamē procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes in oratione cōtra Aristogitonem prima, οὐκ ἔστι γὰρ μαγειρικὴ μάχαιρα ἧς οὐδεὶς ἂν ... τι ... id est, Neque enim coquo machæra vllus est vsus quæ non secat.

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, id est, Leonem radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro de Republica primo, negans se vsqueadeo dementem esse, vt leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini præferoci illudere. οἴει γάρ με οὕτω μαίνεσθαι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tondentur, velluntur q., leo nullo modo tractari vult: Ad hoc adagium adlusisse videtur Martialis Epigrammatum libro decimo, cum ait.

> Quare si pudor est, Ligella, noli
> Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quasi tutum esset & ignauum, leonem iam non sentientem vellere, Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iam emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, ad Periclem a Platone taxatum refert, Ὅρα δὲ μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν, ὃ Θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ μηδὲν περιττὸν, καὶ ταῦτα δοκεῖν. id est, itaq. vide, ne leonem radere conemur, non Thrasymachum calumniari

niari volentes, sed Periclem taxare, præsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem.

Ne mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer: Suffenus erat poeta longe ineptissimus, in aliorum uitia dicax, ad sua cæcus. Itaq. prouerbium receptum, vt qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate,

Idem infaceto est infacetior rure,
Simul poemata attigit, neque idem umquam
Aeque est beatus, ac poema cum scribit,
Tam gaudet in se, tamq. se ipse miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Possis.

Suffeni simillimum Meuium facit Horatius, suis ignoscentem vitiis, aliena mordacissime insectantem.

Egomet mi ignosco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, id est, Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam & immaturam, ἀπὸ τοῦ ὠμὰς φαγεῖν, id est, quod crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos, qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum a furacitate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos, qui ob immodicã & præproperam auiditatem, quo pusillum lucelli faciant sibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare posse in eos qui bellissima quaque sibi decerpsit: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo sumptum. Refertur & a Suida.

Anus simia sero quidem.

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ᾽ ἁλίσκεται, i. Anus simia sero quidẽ capitur, sed tamẽ aliquãdo capitur. Vbi versutus aliquis, qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisq. veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem, sed inhonestis consiliis. Nullum enim tam instructum dolis, vt perpetuo fallat, sed tandem casus aliquis in apertum profert dissimulatam malitiam.

Parni scaphula.

Τὸ Πάρνου σκαφίδιον, id est, Parni scaphula. Conuenit in eos, qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum a Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam, populo molestissimus fuisse legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius caussa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ὁ Διὸς Κόρινθος.

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, Ne puero gladium. subaudiendum, commiseris. Allegoria prouerbialis, admonens non esse mandandam potestatem vel adolescentibus, vel imperitis ac stultis: qua tum in suam, tum aliorum perniciem sint abusuri. Ne iuueni commiseris administrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magistratum mandaris stultis. Ne puero gladium. Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι καὶ γυναῖκας παιδευτέον, citante Stobæo: nam is liber nondum emersit in lucem: Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δέ φημι, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδὲ ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν. id est, Ne puero gladium, ait prouerbium. Significat pecuniam pestiferam adolescentibus, uiro inscitiam. Idem in Problematis Symposiacis, Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. id est, Sin minus, dare oportet, veluti pueris non valentibus conquiescere: non hastam aut ensem, sed crepitaculum aut sphæram. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum 5. in philosophum, cui commissum esset imperium.

Lindij sacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est, Lindij sacrum, subaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauspicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab historia cuius meminit etiam Lactãtius in Institutionibus Christianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit: & mactatis illis conuiuium sibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eum maledicta congereret, voluptati pariter, & risui fit: ita vt Herculem dixisse ferant, nullum vnquam conuiuiũ sibi iucundius accidisse. Sed haud ab re fuerit Lactantij verba subscribere. Apud Lindũ, inquit, quod est oppidum Rhodi, Herculis sacra sunt: quorum a ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non εὐφημίαις, vt Græci vocant, sed maledictis, & execratione celebrantur. Eaq. pro violatis habet, si quando inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hæc ratio redditur, si tamen vlla esse in rebus vanissimis potest. Hercules cum eo delatus esset, famemq. pateretur, aratorem quendam aspexit operantem, ab eoq. petere cœpit, vt sibi vnum bouem venderet: Enimuero ille negauit fieri posse, quia spes sua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules solita violentia vsus, quia vnum accipere non potuit, vtrumq. sustulit. At ille infelix, cum boues suos mactari videret, iniuriam suam maledictis vltus est, quod homini eleganti, & vrbano gratissimum fuit. Nam dum comitibus suis epulas apparat, dumq. alienos boues deuorat, illum sibi amarissime conuitiantẽ cum risu & cachinnis audiebat. Sed postquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis deferri placuit a ciuibus, ei ara posita est, quã de facto βουζύγον, id est bouis iugum nominarunt: ad quam duo iuncti boues immolarentur, sicut illi quos abstulerat aratori, eumq. ipsum sibi constituit sacerdotem, ac præcepit iisdem maledictis semper in celebrandis sacrificiis vteretur. quod negaret se vnquam epulatum iucundius. Hucusque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuisse morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda, sacra conuitia quædam iacularentur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus stelieuticis. Adagium ad multos vsus accommodari potest, vel ad rixosum conuiuium, seu disputationem, vel ad rem quampiam, malis ominibus institutam.

Magarensium lacrymæ,

Μεγαρέων δάκρυα, id est, Megarensium lacrymæ, dicebãtur vel fictæ, nec ex vero dolore pfectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiusmodi refert historiã. Bacchius quidam

dam Corinthius, Clytij Megarensium regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adolescentes Corinthum misit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lacrymis vtique fictis:

Vt qui conducti plorant in funere dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis,

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Suidas aliam adfert caussam. Apud Megarēses enim permultam allij copiam esse, huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitis. Proinde apud Aristophanem, qui lacrymatur, allium olfacere per iocū dicitur. Igitur si ad simulatum dolorem accommodes, prouerbiis adfine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulū.

Ventus neque manere finit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, *id est, Ventus neque manere finit, neque nauigare. Philoctetes apud Aeschylum,*

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. *id est,*
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimum est illi, Lupum auribus teneo. Vsus erit, vbi quis in eas rerum angustias inciderit, vt nec relinquere negotium sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora a sæuissima uentorum tempestate, cum nautis & periculosissima est nauigatio, neque tutum tamen ancoram iacere. Q. Curtius libro 8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisq. auribus stupens agmen, nec considere audebat. Refertur a Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, *id est, At non iterum vulpes laqueis, subaudiendum, capitur. Qui sapit,* οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον. *id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum,* ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. *id est, Vulpes, quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura inest astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmiis hymno quarto,* Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. *i. virū fortem ob robur leoni, ob prudētiam vulpi comparat. Confine est illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere, quod vsurpauit Gregorius Theologus in epistola quadam ad Bosphorium,* δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀσόφοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν. *id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.*

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, *id est, Abydena illatio, siue irruptio: Dici solitum, vbi quis obstrepit, aut cōuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu molestiam adfert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxū in fabula, cui titulus suppositititius. Atque hinc esse natum, quod olim Abydenis mos fuerit, si quem ciuem, aut hospitem acciperent conuiuio, præterea in sacris ac solēnibus epulis, vt post vnguentum & coronas, infantes a nutricibus inducerentur, circumferrenturq. suauiandi. Vagientibus autem et clamantibus pueris, garrientibus item & obstrepentibus nutriculis, conuiuium tumultuosum & iniucundum reddebatur. Ergo cum amicis aliquot suauiter colloquētibus interueniet rabula quispiam & immodice loquax, qui confabulationem sua loquacitate sit inamœnam redditurus, recte dicemus,* ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. *Tametsi in quibusdā codicibus,* ἐπιφώνημα *legimus. i. acclamatio: verum, vt opinamur, mendose: quandoquidem Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. mentionem facit huius adagij, demonstrans complurium auctorum testimoniis,* ἐπιφορήματα *dici bellaria, siue secundas mensas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus* ἐπιφόρημα. *Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Hesychius legit* ἐπιφώνημα, *indicans & hoc dici in eos qui hospites calumniabantur. Ceterum quod in nonnullis codicibus scriptum visitur* ἀβυδηνῶν *pro* ἀβυδηνὸν, *minimū interest ad sensum.*

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, *id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nempe inexplebilem esse mendicitatem. Nam quo plura dederis iis qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest vel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis: vel in diuites, quibus nihil est satis: Aptissime congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisq. id genus affectibus addicti sunt. Nam iis illud euenit, vt quo intemperantius explent sese, hoc magis magisq. sitiant, esuriātq.*

Laconicæ lunæ.

Λακωνικὰς σελήνας, *id est, Laconicas lunas, subaudiendū, caussaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas caussabantur, atque hoc prætextu suffugiebant, quod, vt testatur Lucianus, legem tulisset Lycurgus, ne prælium inirent, nisi plenilunio. In ceteris item negotiis auspicandis, lunæ rationes superstitiosius obseruabant: atque hinc occasio prouerbij. Ad hoc adlusit M. Tullius in epistola quadam ad Atticum, cuius initium est, Dionysius vir optimus, lib. 7. Ego quoniā iiij. Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum venire, molestus familiæ. Veniam iij. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua* σιλλωὶς *quem in diem incurrat, nescio: sed prorsus commoueri te incommodo valetudinis tuæ nolo. Quanquam haud clam est, hoc loco in vulgatis codicibus* λωὶς *scriptum esse, non* σιλλωὶς. *Nonnulli* λῷστις *mutauerant: uerum sensus huc vocat, vt* σιλλωὶς, *id est, lunula legamus. Cum enim significasset, quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, velut superstitiosior, adiecit de Attico, tua lunula in quem incidat diem, nescio, ludens & in illius superstitionem: sed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod alias recēsuimus, Accessei luna.*

Lucerna pinguior, & lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος ληκύθου, *i. Pinguior lucerna, pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui cum sint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores.*

res, quemadmodum lucerna plurimum absumit olei, neque tamen fit vnquam saginatior. Forsassis non absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur a Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μᾶζαν ἔδοντες, id est, *Ad mensuram bibentes aquam, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit hunc versiculum oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi sermonem abisse, qui ob immoderatum luxum a Crotoniatis subuersi sunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari vel in eos qui ex summis deliciis, opibusq. rediguntur ad extremam inopiam: vel in eos qui præpostere sunt sordidi, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis negligentes, cuiusmodi plerosque videas mortales. Est autem versus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc viderimus codicibus deprauate legitur.* Restituetur autem hoc pacto,

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ μᾶζαν ἔδοντες.

Consimilis formæ est illud Theocriti in Bucoliastis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id est,
Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.

In toga saltantis personam inducere.

SALTANTIS *personam in toga inducere, est quippiã facere nentiquam decorum: veluti si senex ineptiat. Aut si quis seriis misceat ludicra. Martialis in præfatione secundi libri, Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personã. Toga ciuium erat Romanorum, & honoris gratia sumebatur ab iis qui iam excessissent e pueritia, deposita prætexta, ipso cultu virilem animum ac mores profitentibus, vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti. Quin & pacis tempore gestabatur, quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis subinde iubet, depositis togis saga sumere. Et idem, Cedant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio,*

Traulit arma togæ, sed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἅβρωνος βίος, id est, *Abronis vita. De molliter ac deliciose viuentibus. Sumptum a moribus Abronis cuiuspiã notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius & Aesopus luxu nobilitati sunt. Græci quidquid delicatum ac molle,* ἁβρὸν & πεντάβρον *appellant: vnde* ἁβροδίαιτος, *lauti victus & opipare victitans. Refertur a Zenodoto.*

Inest & formicæ & serpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id est,
Formicæ inest sua bilis, & Serpho sua.

Admonet adagium, non esse contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere lacessendum: quandoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillũ, quod irritatum non excandescat ira. Quadrabit & in homũculos nullis præditos viribus: tamen vindictam molĩtes, ira, vt solet, animos suppeditante. Serphus minutulum animal non dissimile formicæ. Brasidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & a mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullum est animal tam pusillum, neque tam inualidum, quod lacessitum, non cupiat vlcisci sese.

Locrense pactum.

Λοκρῶν σύνθημα, id est, *Locrensium pactum. De fœdifragis dictum, cuiusmodi quondam habiti Locrenses, quod fœdere prodito, quod cum Peloponnesiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibusdam placet, quod Siculos cluserint, non præstita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iisdem ferme verbis ab Eustathio in Bœotiam Homeri.*

Cassioticus nodus.

Κασσιωτικὸν ἅμμα, id est, *Cassioticus nodus. De moribus vafris ac versutis dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdem nominis ciuitas in Aegypto vicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quod alio diximus loco,* Ἡράκλειον ἅμμα, id est, *Herculeus nodus, quo arctissimam atque indissolubilem amicitiam significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus & femina, qui medio corporum complexu nodum efficiũt Herculanum. Ab eo superne partes sic ad osculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudæ coeunt vtrinque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre est in nomismatibus antiquis. E quibus opinamur symbolum suum mutuatus est Ioãnes Frobenius, typographorum huius ætatis diligẽtissimus: nisi quod extra circulum, quem serpentes faciunt capitibus inter se coeuntes, addita est columba sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt Aegyptii, innuẽtes fœdera non oportere vnquam dissolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quanquam Galli, & haud scimus an etiam Aegyptii, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam, adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto,* Κασσιώτικα ἱμάτια, *id est, Cassiotica pallia, nisi forte pro* ἱμάτια, *scriptum erat* ἱμάντια, *id est, lora.*

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ὀψαρτυτικός, id est, *Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium musicæ artis dictum, quasi eiusdem sit hominis aures delectare cantu, & palatũ cupediis. Archidamus Zeusippi filius, cũ quidam sibi commendaretur hoc nomine, quod bonus esset cantore. At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.*

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim.

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, throcaicum hunc prouerbialem refert,

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθεσθαι, μή τι πρὸς πέτρον στάθμην. i.
Lapis amussi est applicandus, non amussis ad petrã. Admonet, vitã ad leges esse corrigendã, non contra leges ad mores nostros trahẽdas esse: ut id faciamus quod

honestum sit: non id rectum existimemus, quod facimus. De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere sese.

PROVERBIALI *schemate dictum a Persio, Satyra prima,*

-Examenq. improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsiueris extra.

Id est, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Respondet illi quod idem alibi dixit, Tecum habita. Nam domi habemus quæ proprie nostra sunt, nec aliunde petenda. Qui non est contentus recti conscientia, sed famam spectat, ἔξω βλέπειν, *id est, foras prospicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inscribitur. Quemadmodum quis intelligere possit se profecisse,* δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἀνηρτημένος. *id est, Palam est illum adhuc foras prospicere, & opinione famaq. duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus,*

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. *id est,*
Extraneus bos sæpe prospectat foras.

Nimirum domi multa desiderans. Porro sapiens omnia sua bona secum portat in seipso, totus instar mundi teres atque rotundus.

Aliorum medicus, ipse ulceribus scates.

PLUTARCHUS *In commentario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit, hunc senarium ex tragœdia quapiam allegat.*

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. *id est*
Aliis medens, at ipsus ulceribus scatens.

In eos torquendus est, qui errata castigant incessuntq. aliena, intereatibus uitiis ipsi madentes. Illud vulgo tritissimum: Medice, tibi ipsi medicus esto. Gregorius in Apologia de fuga sua, ἵνα τὸ παροιμιακὸν φύγωμεν, ἄλλους ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. *id est, Aut prouerbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipsi scatentes vlceribus. Non dissimilem sententiam refert M. Tullius Philip. 12. Etenim qui multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodem esse oportere. Xenophon in conuiuio simile quiddam indicat vulgo iactatum in diuinatores,* οἱ μάντεις λέγονται δήπου, ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. *id est, Aiunt sane diuinos aliis quidem prædicere futura, sibi ipsis vero non prospicere quod instat.*

Tragice loqui.

Τραγικώτερον λαλεῖν, *id est, Tragice loqui. Est verbis vti magnificentioribus. Est enim tragicorum character sublimis, amatq. tragœdia ampullas & sesquipedalia verba. Menander apud Plutarchum in consolatorio commentario ad Apollonium,* Εἰ δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινὸν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. *id est, Quod si iisdem legibus, quibus & nos hausisti communem aerem, vt tibi Tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epistola quadam,* Ἀλλ' οὐκ ἦν ὅμοιον πράττειν σε τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς. *i. Non licebat, cum ageres tragice, festũ agere comici. Idem in epistola ad Basilium,* ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀρετή, τραγῳδήσω γὰρ μικρόν. *id est, O terra & sol, aer & virtus: quãquã suspicamur pro* ἀρετὴ *scriptũ fuisse* αἰθήρ, *quẽadmodũ ex* ἀήρ *feceras* αὐλὰς. *Nã qui primus has epistolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Est subinde apud Lucianum* ἐπιτραγῳδεῖν, *pro eo quod est magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorẽ reddere: &* φορτικῶς λαλεῖν, *pro grandius & fastosius dicere.*

Tragicum tueri.

Τραγῳδικὸν βλέπειν, *id est, Tragicum tueri. Non dissimili figura dixit Aristophanes in Pluto* πτωχείαν, *id est, paupertatem describens,*

Βλέπειν γ' ἐμοὶ μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. *id est,*
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in fastuosos, uel in tristes ac luctuosos.

Lingua iurauit.

ILLUD *e tragœdia cessit in prouerbium,* ἡ γλῶσσ' ὀμώμοκε, *id est, Lingua iurauit. Vbi quis non præstat fidem promissi: aut vbi non ex animo pollicetur. Est apud Euripidem in Hippolyto coronato:*

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *id est,*
Iurata lingua est, animus iniuratus est.

Hunc versiculum incesserunt Comicorum conuicia. Aristophanes in Bacchis,

Ἢ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ' ἱερῶν.
Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. *id est,*
Aut mentem quæ nolit per sacra iurare,
Linguam autem iuratam, seorsum ab animo.

Item in Ranis taxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ' ὀμώμοκ', Αἰσχύλον δ' αἱρήσομαι. *id est,*
Iurata lingua est, Aeschylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Isthmiis, encomio quinto, laudans quendam cordata veraciq. linguæ dicit,

Γλῶσσα δ' οὐκ ἔξω φρενῶν. *id est,*
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictum citatur a Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἐστίν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γὰρ γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. *i. Si respõderis esse, eueniet nobis quiddã Euripideum, lingua nobis erit irredarguta, cæterum mens non erit irredarguta.*

Heri & nudiustertius.

Χθὲς καὶ πρώην, *id est, Heri & nudiustertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actum significans. Plutarchus in commentario De contentione ignis & aquæ,* ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς φασὶ καὶ πρώην, ὑπὸ Προμηθέως, πυρὸς οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. *id est, Atqui ignis vsus heri, ac modo, quod aiunt, sub Prometheo, ignis vita, non citra aquam erat. Est subinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede seruientibus. Item Plato De legibus libro 3.* καὶ δ' ἄλλα ἄλλοις παμπόλλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. *id est, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudistertius acciderãt. Alibi legim⁹, nec tamen occurrit locus,* ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ θεοὺς θείς. *id est, qui heri, & nudistertius sibi deos instituit. Plato in Alcibiade secundo,* Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι χθιζά τε καὶ πρωΐζα γεγενημένα. *id est, Arbitror autem tibi non inauditum esse, quædam & heri, & nudistertius esse facta.*

Non

Non pluet post noctem, qua sus agrestis pepererit.

PLVTARCHVS in commentario De caussis naturalibus, versum hunc ceu prouerbio iactatum citat,

Μηκέτι νὺξ πεδίῳ, ὗς ὅτε τέκνα ἀγροτέρα τέκῃ σῦς. id est,
Non iam nocte pluet, sus qua enitetur agrestis.

Sues cicures sæpius pariunt ac diuersis temporibus, feræ non nisi semel, idq. iisdem ferme diebus, nimirum ineunte æstate. Vnde negant fore pluuiam, posteaquã sus agrestis pepererit, nimirum exactis iam mensibus pluuiis. Per iocum vsurpari poterit, si dicamus, res fore tranquilliores, posteaquam morosus acrixosus quispiam animo suo morem gessit.

Cum diis pugnare.

Θεομαχεῖν, id est, Cum diis pugnare dicuntur, qui vel naturæ repugnant, vel aduersus necessitatem reluctantur. Sumptum a gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cũ diis, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis

Κοὐ θεομαχήσω, σῶν λόγων πεισθεὶς ὕπο. id est,
Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales,

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. id est,
Pugnare cum diis, cumq. fortuna graue est,

Celebratur & illud Homericum,

Οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φῶτε μάχεσθαι. id est,
Haud pugnare põt hominum cum numine quisquã.

Id imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est,
Non conuenit cum deo contendere.

Dorica musa.

Δωριστὶ μοῦσα, id est, Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliam musicam discere potuerit quam Doricã, videlicet adludens ad notissimas harmoniarum species, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem verbo perperam deprauato, δωροδοκιστὶ pro δωριστὶ, ἅπερ, inquiens, οὐ δύναται μαθεῖν, ἢν μὴ δωροδοκιστί. id est, Iste discere haud potest, præterquam δωροδοκιστί. Est autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas sentẽtiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, id est, Fabas edere. Nam antiquitus fabis suffragia ferebantur. Itaq. συμβολικῶς, fabas edebant, qui quæstum ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is, quisquis fuit, qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quamquam exortus est nuper qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quod insit animantis initium: κύαμον autem dictum, quasi κύον. quem audiendũ putaremus, si uel vnum auctorculum veterem, vel argumentũ aliquod grauius adlegasset. Hesiodus item principes corrupte iudicantes, δωροφάγους appellat, id est, donuoros.

Ne supra pedem calceus.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, id est, Ne vltra pedem calceus, id est, ne maiora uiribus suscipias. Aut ne magnificentius te geras, quam pro tua conditione. Lucianus in Imaginibus, μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. id est, Neque maior pede sit calceus. Rursum in proxime sequenti dialogo, ταῦτά σοι ἐνομίσθη ἀμετρα, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. id est, Hæc tibi visa sunt immodica. & quam pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. id est, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne e quouis ligno Mercurius fiat.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου Ἑρμῆς ἂν γένοιτο, id est, Non e quouis ligno Mercurius fingi posset, id est, Non omnium ingenia sunt accommodata disciplinis. Quidam enim, vt ait Fabius, rus ablegandi sunt. Sumpta est allegoria a fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias conuenire copiose demõstrat Theophrastus libro De plantis quinto. Item Plinius libro 16. Quidam superstitiosius exquirũt materiam, vnde numen exsculpant. Et quamquam Priapus ille deus facilis & crassus, haud grauatur ficulnus esse, nõ tamẽ idem liceat in Mercurio deo tam ingenioso, totq. prædito artibus. Tametsi magis adridet, vt ad magicum Mercurij simulachrum referatur, quem non ex quauis materia, sed certo ligno scalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vsum. Vnde id quoque inter reliqua magici criminis argumenta obiectũ fuerat Apuleio, quod Mercurij sigillum scalpendum curasset ligno buxi, quemadmodum ostendit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimum deligebatur, vel quod hominis pallorem præ se ferat, vel quod materies sit omnium maxime æterna. Nam & aduersus ignem quoque ferri rigorem obtinet, auctore Plinio. Apuleius in apologia Magiæ prima prouerbium refert ad auctorem Pythagoram: Non enim, inquit, ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exscalpi. Finitimum est huic quod est apud Athenæum libro 5. Incertum autem vtrum Democharis an Cratetis dictum, Ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδ' ἐκ Σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπτον. id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque e Socrate probum militem. Est autem thymbra oleris genus aut fruticis non dissimile thymo aut satureiæ. Cuius meminit Plinius libro 19. cap. 8. condimentis aptum, unde & θυμβρεπάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos quibus res sunt asperæ. Rursus Athenæus in eodem libro, ἀλλ' οὔτ' ἐκ θύμβρας, ὥς φησι Δημοχάρης, λόγχη, οὔτ' ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. id est, Sed neque e thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lãcea, neque ex huiusmodi sermonibus vir bonus fit.

Non sum ex istis heroibus.

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων. i. Nõ sum de numero istorum heroũ. i. nõ sum ex eorũ numero, qui propensiores sunt ad lædendũ quã benemerẽdũ. A genijs sumptũ, qui lacessiti sæpe perniciẽ adferunt, perraro iuuãt. Vnde qui se cõmodũ nõ noxã allaturos esse pollicebãtur, hoc utebãtur adagio. Zenodotus Menãdrũ citat ex Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me.

Οἶδα Σίμωνα καὶ Σίμων ἐμέ. i. Noui Simonẽ, & me Simõ. De iis dicebatur qui pares essent. Zenodotus et Suidas scribit duos fuisse ductores, nota vtrũq. improbitatis, Simonẽ & Niconem. Simonem autem, quod uitiis antecelleret, alterius famã obscurasse. Vnde puerbio, Si-

monem vnum nominant. Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos Telchines, mali genij, siue homines fascinatores, & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinium, aitq. nomen fuisse, qui e Rhodo Rheam sint comitati in Cretam. τελχῖνας aiut dictos volunt παρὰ τὸ θέλγω, quod est obscurare siue demulcere, quod homines illectos circumueniat. Hinc et τελχίνιον siue τελχινῶδες, dicunt, quidquid insigniter est improbum: & τελχινικῶς, pro contentiose ac pernicaciter agere. Addit etymologus, omnes Cretenses τελχῖνας dici: & ipsam Cretam dictam τελχινίαν. Adagium vsurpat Chrysostomus in Babyla, ὦ δεξιὰ τελχῖνος. id est, O dextram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

Ne nimium callidum hoc sit modo.

TERENTIVS *in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demonstrat, quamquam anceps est lectio. Potest enim vtrunque legi, & calidum & callidum, vt prius illud ad festinatum consilium, alterum ad nimis astutum referatur. Siquidem vtraque parum feliciter euenire solent, vel quæ nimium calent, id est, quæ præcipitantius instituuntur, vel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et sicut auctore, apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, verum etiam infelix plerumque est, ita versutia nonnunquam ad summum discrimen adducit. Qui callidum legunt, respicere videntur ad id quod paullo superius dixerat Chærea. Qui calidum legunt per vnicum l, & nostra quidem sententia rectius, Græcam figuram agnoscunt. Quoniam θερμὸν, illi tum scelestum, tum præceps & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica de senibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco restituant oculos,*

Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. id est,
Calidum o facinus & impium & nefarium.

Interpres exponit, θερμὸν παράδοξον, τολμηρὸν, ἀκίνητον, id est, inauditum, audax & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone,

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,
In frigidis tibi mens calet negotiis.

Obiurgatur Antigone, quod nimium auide cuperet sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade quinta, significat ζωρότερον quibusdam significare τὸ θερμὸν, vt Achilles apud Homerum, iubens Patroclum miscere ζωρότερον, exegerit celeritatem ministerij. Quemadmodum nos quoque, inquit, sæpenumero iubemus ministris θερμότερον ἁπτέσθαι τῆς διακονίας, i. Calidius ac celerius adire ministerium.

Ne gladium tollas mulier.

Μὴ μάχαιραν αἴρε θῆλυ. id est,
Ne macharam tolle mulier.

Hemistichium est carminis trochaici. Ne suscipias negotij molem, cum nequeas auxiliari. Virorum enim est Ἀμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ, vt inquit Homerus. Potest & in hunc trahi sensum, ne spem ostendas, quam præstare non possis. Ne mineris, aut ne lacessas inimicũ, cum lacessitum non queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quod Antonium concionibus suis irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere, hoc est, gladium tolleret mulier.

Nec sibi, nec alijs vtilis.

QVI *prorsus inutiles sunt, & fruges consumere nati, schemate prouerbiali, nec sibi, nec aliis vtiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, contemnuntur ij qui nec sibi, nec aliis prosunt, vt dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Sumptum est ex nobili illo carmine Hesiodi, ex opere quod inscribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, quod subinde citat Aristoteles:*

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ
Φρασσάμενος, τά τ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. id est,
Omnia qui per se sapiat, longe optimus ille est,
Multo ante expendens quæ nam sint optima factu.
Is tamen & frugi est, qui paret recta monenti.
At qui nec per se sapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, vir vndique inutilis hic est.

Horum carminum sententiam T. Liuius sane quam eleganter & commode reddidit. Sæpe ergo, inquit, audiui milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat quid in rem sit. Secundum eum qui bene monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eũ extremi ingenij esse. Huius generis haud paucos videas mortales, qui cũ ipsi ob mentis inopiam nequeãt dispicere, quid facto sit opus, dictu tamen mirum, quã sint præfracti, quamq. non admittant alienum consilium, videlicet asinum illum Horatianum referentes, qui cum nec viam nosset, nec duci pareret, in rupem præceps datus est. Hesiodi carmen Zenon, teste Diogene, sic inuertit.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ. id est,
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
Rursus at ille bonus, qui per sese omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene saperet. Huic enim intelligentiam duntaxat adesse, illi vero etiam vsum & exercitationem.

Neque compluitur, neque sole aduritur.

Οὐδ' ὕεται, οὐδ' ἡλιοῦται, i. Neque compluitur, neque sole aduritur. De eo dici solitum, qui procul ab omni incõmoditate semotus, vitam ageret. Cui contrarium illud Horatianum, -Sudauit & alsit.
Et pulueris & solis, & cælestis aquæ patiens latus,
Negotiatores, milites, athletæ, nautæ, atq. id genus homines soli ferendo, & imbribus tolerãdis adsuefcãs oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abest. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilem quadrabit, Aristophanes in Ranis Bacchi mollitiem notans.

Καὶ μὴν θερμὸν, μήτ' ἄγαν ψυχρὸν φράσαι. id est,
Nec æstuosam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur a Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis est.

Τῶν πιθήκων ὁ καλλιστὸς αἰσχρός ἐστι, id est, Simiarum pulcherrima

pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipso genere sunt vitiosa, neque prorsus conferenda cum vel extremis eorum quæ sunt in honestorum ordine: veluti si quis dicat, lenonem integerrimum esse periurum, aut honestissimum histrionem infamem, aut optimum Meuij carmen malum esse. Citatur a Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur.

Quærens obsonium, vestem perdidi.

Ζητῶν ὄψον θοἰμάτιον ἀπώλεσα, *id est, Obsonium dũ quæro vestem perdidi. Vbi res pessime cadit, aut cum pusilla quadam captantes, maiora perdimus. Refertur a Suida, & ab aliis, nec indicant vnde sit natum. Quamquam obscurum non est, ab euentu profectum esse, quo fur quispiam, dum studet cibum tollere, comprehensus vix pallio quoque reiecto, effugit. Adlusit ad hoc prouerbium Aristophanes,*

Διὰ ταῦτά σοι καὶ θοἰμάτιον ἀπώλετο. id est,

Ob hæc tibi vestis quoque perijt insuper.

Citius elephantum sub ala celes.

LVCIANVS *in indoctum,* θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κίναιδον. *i. Citius quinque elephantos sub ala tegas, quam vnum cinædum. De iis qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Est autem figura prouerbialis in hyperbole, cui cognatũ illud apud M. Tullium ex Ennio, libro de Oratore 2. Flammam a sapiente facilius in ore ardente opprimi, quam vt bona dicta teneat.*

Felix Corinthus, at ego sim Teneates.

Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ᾽ εἴην Τενεάτης. id est,

Fortunata Corinthus, at ipse siem Teneates.

Tena vicus quidam haud procul a Corintho, nemorosus & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia insignis fuit. Strabo libro octauo scribit, hunc versum oraculo proditum fuisse cuidam Asiano, consulenti num præstaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, sicut alia pleraque, in vulgi sermonem abiisse, atque adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorum. Tempestiuum fuerit hoc vti, quoties in contentione duorũ, non inficiabimur alterum per se præstantius, uerum alterum magis arridere placereq. animo nostro. Veluti si quis dicat, equidem fateor iuris scientiam, & ad rẽ & ad famam comparandam magis idoneam quam sit poetica, verum,

Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, ἐγὼ δ᾽ εἴην Τενεάτης.

Sit illud melius aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, a quibusdam pro Τενεάτης *perperam legi* Τεγεάτης. *Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ.*

Asinus in paleas.

Ὄνος εἰς ἄχυρα, *id est, Asinus in paleas, subaudiẽdum incidit. Dici solitum, vbi cuipiam fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquid, quo vel præcipue gaudeat, veluti si quem ostreorum auidum incideas affatim vescentem illis, non importune dixeris,* ὄνος εἰς ἄχυρα, *id est, Asinus in paleas. In fragmentis secundi libri Dipnosophistarum citatur hic senarius ex Philemonis Comœdiis,*

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id est,

Iam vadis asinus in paleas tragematum.

Iucundius erit si longius transferas, puta, si quis cupiẽter legat poetam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc vsum, vbi quis inscitia rem cõtaminat, veluti si barbarus & illitteratus bonum auctorem malis commentariis inquinet. Gaudet enim asinus volutatione, & omnia confundit hac lascinia. Quod indicat Apuleius quoque, cum horti areolas omnes volutationibus corporis a se turbatas scribit. Adagium ab euẽtu natum esse nemo non videt.

Alia voce psitacus, alia coturnix loquitur.

PROVERBIALI *schemate dixit Martialis in clanculariũ quendam poetam, qui corniculã Aesopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent.*

-Credis hoc Prisce,

Voce vt loquatur psitacus coturnicis.

Conueniet in musicos aut poetas longe dispari stylo, lõgeq. dissimili facultate. Psitacus inter aues proxime voces humanas exprimit. Coturnices pugnaces magis quam loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio psitaci,

Ecce coturnices inter sua prælia uiuunt.

Caluus comatus.

CALVVS *comatus apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali.*

Caluo turpius est nihil comato.

Rursus idem,

Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eũ qui veris bonis nudus, adscititijs se vẽditat. Veluti si quis indoctus aliena pro suis ederet: aut si quis dissimulet esse se quod est, ueluti si senex affecto galericulo, aut tinctis capillis affectet videri iuuenis: si deformis, adhibito fuco velit haberi formosa.

Primum Aegina pueros optimos alit.

Τὰ πρῶτ᾽ ἀρίστους παῖδας Αἴγιν᾽ ἐκτρέφει. id est,

Aegina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam quæ melioribus initijs cœpta, paullatim ad deterius delabitur, vt pleraq. mortalium faciunt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quod hi virtute præcelluerint, cum essent Aeginetæ. Concinit his Strabo lib. 8. ostendens ex hac insula profectum Aeacum cum sua posteritate. Nam Stephanus insulæ nomen inditum putat ab Aegina Aeaci matre. Eandem aliquando maris imperiũ tenuisse quæ ne cum Atheniensibus quidem in Nauali ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, cum Persæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Est autem Cycladum nobilissima, quæ diu dicta fuit Oenone, vt indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam & industriam frugalitatemq. dicti sunt Aeginetæ Myrmidones: cum enim haberent terram superne lapidosam, inferne frumentis idoneam, fodientes in cauernis habitare usi sunt formicarum more, & adportãdis lapidibus quodammodo eius animantis industriam repræsentare. Deinde labente morum integritate, male cœperunt audire Aeginetæ, id quod prouerbiis aliquot testa-

tum est, quorum est illud, Aeginenses neq. tertii neq. quarti, vt dictum est in prouerbio de Megarensibus. Non dissimile illi, Quondam fuerunt strenui Milesii.

Irrisibilis lapis.

Ἀγέλαστος πέτρα, id est, Irrisibile saxum. De re vehementer acerba tristiq.. Ostendebatur olim saxum quoddã in Attica, in quo ferebatur consedisse Ceres, cum relicto cælo, succensis facibus, Proserpinam a Plutone raptam quæreret. Porro cum Eleusinem peruenisset, ibi tristis in saxo quodam insedit, quod ob eam ipsam caussam ἀγέλαστον appellabant. Auctor Zenodotus. Quadrabit in seueros ac tetricos, quosq. vocant ἀγελάστους, quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Aristides. Neq. perperam accõmodabitur ad rem magnopere molestam.

Agamemnonis hostia.

Ἀγαμέμνονος θυσία, id est, Agamemnonis victima. Quondam in duros & persuasu difficiles dicebatur. Inde natum, quod Agamemnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixq. multo negotio comprehensus, reductus est. tantum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes & adacti quippiam agunt. Olim in sacris spectabatur, vt hostia lenis ac volens adstaret. Quod si refracto fune profugisset, infaustum omen habebatur Nobis videtur et huc posse referri, quod Agamemnon in Aulide filiam Iphigeniam sacrificauit, sed admodum inuitus. Recensetur a Zenodoto.

Mactata hostia lenior.

MACTATA hostia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in Odis,

Mactata veniet lenior hostia.

De spontaneis ac mansuetis. Sumptum est a sacrificiis, in quibus explorabatur hostia ducto per frontem cultro, idq. mactare vocabant. Unde qui spectata sunt virtute, eos mactos virtute vocant.

Exiguum malum, ingens bonum.

Μικρὸν κακὸν μέγ' ἀγαθόν, id est, Pusillum malum, ingens bonum. Admonet adagium, ex paululo incommodi, laboreq. exiguo, summa maximaq. commoda colligi. Refertur a Diogeniano. Nõ discrepat hinc Ausonii sententia, quam commemorat Aul. Gellius lib. 16. ca. 1. ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. i. Si quid feceris honestum cũ labore, labor abit, honestum manet. Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eãdem sententiam Cato, minus quidem modulate, minusq. rotunde, sed tamen fideliter extulit ad hunc modum: Cogitate cum animis vestris, si quid per laborem recte feceritis, labor ille a vobis cito recedet; benefactum a vobis, dũ viuetis, non abscedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit.

Attici Eleusinia.

Ἀττικοὶ Ἐλευσίνια, id est, Attici Eleusinia, subaudiendum καθ' ἑαυτούς, id est, inter sese. Duris apud Zenodotum, ait parœmiam vsurpari solitam, si quando cõuenissent inter sese aliqui secreto de re quapiam arcana tractantes. Ducta metaphora a mysteriis sacrorum Eleusiniorum, quæ in honorem Cereris agebãtur apud Eleusim, summa religione, mysticisq. ceremoniis, a quibus arcebantur prophani. Capitale autem erat ex his mysteriis quidquam in vulgus efferre: cuiusmodi videntur fuisse apud Romanos sacra Bonæ deæ, quam eandem C. Bassus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu & in operto fiebant, & exclusis maribus.

Hermionis vice.

Ἀνθ' Ἑρμιόνης, id est, Hermionis vice, addendum ex vsu sententiæ verbum, quod eam expleat, puta fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud simile quippiam. Valet autem perinde quasi dicas, loco asyli tibi fuero, vel instar aræ, quæ tutum reddat. Est Hermione templum in Peloponeso sacrum Cereri ac Proserpinæ, ad quod qui confugerint, tuti sunt propter loci religionem. Zenodotus Aristophanem citat in Babyloniis, qui huius adagii fecerit mentionem. Effertur bifariam ea vox, Ἑρμιών, καὶ Ἑρμιόνη, vt ἀπὸ τοῦ καλύμνα καλύμνη. auctor Stephanus.

Antronius asinus.

Ἀντρώνιος ὄνος, id est, Antronius asinus olim dicebatur, qui deformi prægrandiq. mole corporis esset, ceterũ ingenio stupido bardoq.. Antron autem ciuitas erat Thessaliæ, nomen inde sortita, quod cauernis & speculus abundaret. Illic aiunt asinos insigni magnitudine quondam fuisse, vnde prouerbium increbruit. Auctores Stephanus & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiastes in Iliados β. Extat & hodie iocus vulgaris in homines magno corpore, quasi ii parum sapiant. Quasiq. natura sic paria facere gaudeat, vt quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio Traditur a nonnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui substernuntur, ob segnitiem & quietem ὄνους vocant Græci. Lapidem autem vocamus stupidum & amentem.

Ventorum stationes.

Ἀνέμων στάσεις, id est, Ventorum stationes. De rebus multo vsu obseruatis, perspectisq.. Apparet parœmiam integre sic esse pronunciandam, τὰς ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id est, Ventorum stationes norunt indigenæ. Sunt enim plerisq. regionibus sui quidam venti, quorum naturam optime norunt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis est Atheniẽsibus Scyron, paullum ab Argeste deflexus, reliquæ Græciæ ignotus: Narbonensi Galliæ Circius, a turbine et vertigine sic appellatus: siue Certius, vt vocat Cato, ventus apud illos clarissimus, nec vlli violentia inferior. Idem non modo in reliquis cæli partibus ignotus, sed ne Viennam quidem eiusdem prouinciæ vrbem attingens. At Auster in Aegyptum non penetrat, vt auctor est apud Plinium Fabianus. Iapyx Apulis est familiaris, & Atabulus Apuliæ certis montibus notus ac pestilens, vnde et vocabulum inditum. Sunt & alii permulti cuiusq. regionis indigenæ, vt apud Gellium testatur Fauorinus. Ad hæc est nonnullis alia aliis regionibus vis ac natura.

Nam

Nam vt testatur in Problematis Aristoteles, Hellespontius, qui idem Scyron vocatur, Atticæ terræ, insulisq. vicinis imbrem adfert: Aquilo Hellesponto ac Cyrenæ, Auster Lesbo. Atq. hic cum apud alios sit tepidus et pluuius, Africæ frigidus est ac serenus, vbi rursus Aquilo pluuius, auctore Plinio. Etesiæ, quæ & statis anni temporibus oriuntur, & certis horis diei spirant & conquiescunt, in Hispania & Asia flant ab oriente, in Ponto ab aquilone, in reliquis mundi partibus a meridie. Suidas hæc verba refert, incertum vnde sumpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις καταμανθάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν hoc est, Indigenæ enim, non solum ventorum stationes, iuxta prouerbium, verum etiã indigenarum hominum mores pulcherrime norunt. Licebit in hunc vsum trahere, vt dicas, sua cuiq. gentis ingenium esse cognitum, suos cuiq. familiares esse notissimos, suam cuiq. vxorem maxime esse cognitam, suã cuiq. notam artem, in qua sit quam diutissime versatus.

Venticampus.

Ἀνέμων πεδίον, id est, Venti campus. In hominem instabilẽ, leuem, et inconstantem dicebatur. Refertur a Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atq. illuc diuagantur, nullo coerciti obstaculo. Et Homerus subinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicuntur, quæ solida non sunt, sed subuentanea. Denuq. instabiles ventosos dicimus. Horatius,

Romæ Tibur amo ventosus Tibure Romam.

Idem.

Non ego ventosæ venor suffragia plebis.

Postremo domum vndiq. perflabilem, non illepide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2. varias rerum humanarum vices eleganter expressit,

Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ
Πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alij, nunc alij fluxus, & cum tranquillitate & cum laboribus in homines venere. Hoc translatum videri potest & ab æstuariis maris reciprocationibus. Ceterum in Encomio septimo sententiam eandem extulit metaphora sumpta a ventis, qui non semper spirant idem.

Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου
Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι διαΐσσουσιν αὖραι.

In vna parte temporis nunc hæ, nunc aliæ discurrunt auræ. Rursus hymno 12. idem effert metaphora sumpta a tesseris:

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,
Ἔμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ' ἀνιαραῖς
Ἀντικύρσαντες ζάλαις,
Ἐσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abiiciunt cornua.

Οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν, i. Vbi cerui cornua abiiciunt. Hoc adagio significabant velut ἀδύνατον, quempiã in negotio difficili versari. Siquidem cerui cornua deposituri secedunt in loca aspera atq. inaccessa. Conueniet & in eos qui a communi hominum cõsuetu subducunt sese, Timonem illum Atheniensem ob idipsum μισάνθρωπον appellatum, imitantes. Quadrabit item vbi locum vehementer abditum abstrusumq. significabimus. Postremo quod innuemus nusquam inueniri, illic esse dicemus, vbi cerui cornua abiiciunt, vt quemadmodum ad Græcas calẽdas de tempore, itidem hoc de loco dicatur. Velut si quis dicat ad hunc modum, Vbi gestum est illud præclarum facinus, quod iactas? Illic opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius libro 8. capite 32. de ceruis cornua mutantibus scribit in hunc modum: Cornua mares habent, soliq. animalium omnibus annis, stato veris tempore amittunt. Ideo sub ipsum diem quam maxime inuia petunt. Latent amissis, veluti inermes, sed & ipsi bono suo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum. Idq. mirabilius fatendum est, cum & in viuariis mutent omnibus annis: defodi ab iis putant. Hactenus ille. Meminit huiusce prouerbij & Aristoteles libro De natura animantiũ 9. cuius verba non pigebit adscribere: ἔτι δὲ ὁ ἄῤῥην ὅταν γένηται πίων, γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὀπώρας οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ' ἐκτοπίζει ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ δυσεξευρέτοις, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. ὥσπερ γὰρ τὰ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας, οὐδεὶς πω ἑώρακεν, ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸ, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν. id est, Præterea mas posteaquam pinguerit, pinguescit autem admodum, idq. autumno, nequaquam sese conspiciendum præbet. Verum secedit e medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile capi possit. Adhæc abiiciunt & cornua locis asperis inuentuq. difficillimis. Vnde prouerbium etiam natum est, Vbi cerui abiiciunt cornua. Nã vt iam armis suis exuti, cauent ne conspiciantur. Aiũt sinistrum cornu a nemine adhuc visum esse. Abdere enim illud ceruos, tanquam remedium aliquod in se habeat. Quanquam Plutarchus in commentario De Pythiis oraculis oratione prosa redditis, ostendit hoc oraculum editum fuisse de Procle tyranno, vt illi fugere ac migrare liceret eo vbi cerui cornua abiiciunt, significante deo vt defoderetur, & e medio prorsus tolleretur. Idem meminit adagij Symposiacon decade 7. problemate 2.

Verberare lapidem.

PLANESIVM meretrix apud Plautum amatorem admonens, ne seruum, qui iam ad plagas obduruerat occalueratq. pulset, manui potius quam illi nociturus. Noli, inquit, amabo verberare lapidem, ne ledas manum. Apte dicetur, vbi quis obiurgat incastigabilem, aut doceat indocilem, aut inanem operã sumit in re quacunq.

Vorare hamum.

NEQVE minus elegans illud in Curculione, Meus est, hamum vorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epistolam qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, κατάπινε τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatium in Epistolis.

Occultum visus decurrere piscis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem sententiã simili extulit

extulit metaphora, Nunc ab trāsenna hic turdus lumbricum petit. Alterum a piscantibus, alterum ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodam ad hanc paroemiam sic adlusimus,

Non stulti vsq. adeo sumus futuri, vt
Gustatum toties voremus hamum,
Vnco plus semel ære sauciati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi uaticinatus est.

Αφθὰς σοι ἐμαντεύσατο, *id est, Vulcanus tibi vaticinatus est. Refertur a Suida, dictum est vbi quis crederet se rem habere certam, uelut ex oraculo auditam. Φθὰς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, unde litterulæ accessione ἀφθὰς, uelut* ...

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, *id est, Cantilenam eandem canis. De eo qui molestus est sæpius eadem inculcans. Nihil n. odiosius, quam quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. et, Mirabar si quid adferres noui. Familiare poetis est, uitium, cantilenam appellare. Euripides in Ione.*

Τίς ἄρα μοῦσα χ' οἱ φόβοι τίνες πέρι; *id est,*
Quæ cantio hæc, quibus ue de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τίς μοῦσα γοερὰ γοεραῖς. *id est,*
Aliqua accedet cantio tristis tristibus.

Sumptum est a cantoribus, qui si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde uariant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole.

APVD *Quintilianum legitur, ut eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in sole, pro eo quod est, in re clarissima cæcutire: idq. solet accidere uitiosis oculis, qui nihil uident in luce quam maxime perspicua, uidelicet sensum debilem obruente ui splendoris. Idem euenit noctuis & lusciosis. Nam iis lumen pro tenebris est. Nō inuenuste torquebitur in istos, qui uelut obscurum causantur, quidquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est uel Ciceronis oratio. Noctē enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, cum se per spinas ingredi quereretur, uidelicet ingenij uitiū in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem quā se prædicant offendi in bonis auctoribus, in oculis secum adferunt, non in libris reperiunt.*

Bos aduersus seipsum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιᾷ, *id est, Bos aduersus seipsum puluerem mouet, siue festinat. Vbi quis ad suum ipsius malū uolens lubensq. ducitur. Nam boues ut sunt mansueti, facile se præbent uinciendos, neq. grauatim obtemperant iugo.* κονιᾶν *enim Græcis significat festinandi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos qui prudentes ac scientes semet in præuisum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui sibi patitur iniici uincula, quibus ad cędem ducatur. Refertur a Zenodoto.*

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, *id est, Tragicus rex, dici potest, uel fastuosus turgidus, vel qui nomine duntaxat rex sit, ceterum viribus parum polleat, quemadmodum Gallico prouerbio chartaceum regē appellant* τὸν αὐτοκράτορα, *ceu titulo regem verius quam opibus aut ditione. Dionysius Pheraum, quod decem menses potitus imperio mox vita decesserit,* τραγικὸν βασιλέα *dixit. Nam in tragœdiis tantisper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum deposita persona, qui paullo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, treſsis homuncio discedit domum.*

Contra retiarum ferula.

MARTIALIS *in epistolari quadam præfatione, Denią. videas, an te delectet contra retiarium ferula: id est, an id faciendum tibi putes, quod nemo non damnet atq. exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet subesse prouerbium, dici solitum in eos, qui infirmo prę sidio contra maxime instructum pugnarent. Quamquā idem paullo post alio dilabitur, nempe huc, gladiatores olim si minus placuissent, ferula cæsos eyci solere. Huic finitimum est illud Gellianum libro Noctium primo, capite 2. An non contra istum baculum moueas? heus homo, quid mecum tibi? Itaq. ferulam aut baculum mouere contra quempiam, est refragari & insolentius repellere sententiam. Est autem ferula ligni genus, quo quōdam pueri cædebantur, atq. item milites, si quid contra disciplinam facere uideretur. Opinamur idem factitare solere in ludis gladiatoriis huiusmodi certaminibus præfectos.*

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. *id est,*
Et femina dux est, femina aque miles est,

Senarius est prouerbialis, quoties totū negotium ignauis commissum est, cumq. & hi qui præsunt, & hi qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Athenæū lib. 3. citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. *Natura feminam in hoc finxit, non vt imperet, sed vt pareat, vel Græco versiculo teste,*

Γυναικὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. *id est,*
Natura non dedit imperare feminis,

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita uir & mulier, ac iuxta Moysen, demiurgus ille feminā viro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierum genus ab administranda Repub. si qua modo reperiatur idonea. Tacite videtur huc adlusisse Aeschines contra Timarchum, κατιδὼν γὰρ οἰκίαν πλουσίαν καὶ οὐκ οἰκονομουμένην, ἡγεμόνα μὲν ἧς γυνὴ μεγαλόφρων καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. *id est, Cum vidisset domum opulentam, maleq. gubernatam, cuius dux erat mulier superba et excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur, veluti si quis auctorem ac præcipuum peripatetica philosophię ducem appellet Tartaretum. Ita Vergilius,*

-Tanti dux femina facti.

Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τοῦ λόγου πατέρα, *quod ab ipso profecta esset sententia.*

Trutina iustius.

Δικαιότερον τρυτάνης, *i. Iustius trutina. Doricū prouerbium*

de

de ijs qui insigni incorruptaq. sunt aequitate. Dores n. τὰν τρυτάναν, id est, Trutinam, πηχυαῖον vocant. Est autem id librae genus, quo vel minutissimum pōderis momentum sentitur dignosciturque. Latini quoq. exactā aequalitatem aequilibrium appellant. Vnde & aequa lāce fieri dicitur, quod pari iure fit citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata. Quod & in persona mulieris aequa lance seruari, aequitatis suggerit ratio. Itē Iustinianus Cod. 5. titulo de naturalibus liberis. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omnes liberos siue ante dotalia instrumenta edita sunt, siue postea, vna eademq. lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicharchus in Epigrammate:

Γέγονε δ' ὀρθότερος κανόνος. id est,
Rectior est factus regula quam vlla fiet.

Sterilior Agrippo.

Ἀκαρπότερος ἀγρίππου, id est, Sterilior Agrippo. Laconicū adagium est, de iis qui extremae sunt paupertatis, neq. quidquam facultatum possident. Quadrat & in ignauos, nulliusq. industriae homines: Lacones oleam syluestrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iouis suffragium.

Διὸς ψῆφος, i. Iouis suffragium dicebatur sacrum & inuiolatum. Vnde sententiam eius cuius sit velut refragabilis auctoritas, Iouis suffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronunciat, suamq. opinionem pro lege atq. oraculo postulat accipi, subiicietur διὸς ψῆφος. Aiunt enim locū, in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerunt, vtrius nomine auspicijsq. ciuitas Atheniensium institueretur, Iouis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochijs,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου θᾶκοι πεσσοί τε κεχλωνται. id est,
Magni vbi dicuntur tali, sedesq. Tonantis.

Nam & talis olim ferebantur suffragia, nimirum a sortientibus.

In neruum ire.

In neruum ire, Donatus, aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianae, demonstrat esse prouerbiū, pro eo quod est decipere. Sumpta a sagittariis metaphora, quibus illud euenit interdum, vt dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut sibi neruum aliquem fatigent, vt cōsine sit illi, de quo dictū est alias, ἀποῤῥῆξαι τὸ καλῴδιον πρὶν τεινόμενον. Dictum est autem, in neruū ibit, pro eo quod est, in vincula ibit. Antiquitus enim qui soluendo non essent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera cōpensarent creditam summā. Veretur enim adolescens amās, vbi eum in locum traheretur Phormio, vt aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare, ni faciat vinciendus, & iuxta leges corpore luiturus, quod aere non posset, sibi magis consulturum illum, vt vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro coniicere in neruum, & eximere e neruo, pro eo quod ob aes alienum vinctos abducere. Sed verba Terentij subscribemus: At enim non ducet, noui. Ceterum cum argentum repetent, nostra caussa scilicet in neruum potius ibit.

Ipse semet canit.

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id est, Ipse suimet tibicen est, hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabant. Proinde qui recte gestis sibi satis magnam gloriam comparat, quorsum huic necessum est conducere buccinatorem laudū suarum? Adagium in vtramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui suis egregie gestis sat illustris est. Aut, Nihil opus huius vitam insectari, satis per se foedam atq. infamē. Conueniet & in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum e pugna se proripuerint. Plato in Theaeteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id est, Videmur mihi ignaui galli in morē, cum ante victoriam a sermone resilierimus canere.

Ipse dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit. Quoties tantam esse cuiuspiā auctoritatem significamus, vt ea vel citra rationē ad quiduis credendum sufficiat. Adagium autem a Pythagora natum, qui quo plus venerationis & auctoritatis sibi suisq. conciliaret, in dissertationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit: perinde quasi nō sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea uox deinde in vulgarem abiit sermonem. Huiusmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictū a Pythagora Zacynthio manasse. Quanquam M. Tullius libro De natura deorum primo, secus rem narrat. Nō enim, inquit, tam auctores in disputando quam rationis momenta quaerenda sunt, Quin etiam obest plerūq. iis qui discere volunt, auctoritas eorum qui se docere profitētur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. Nec uero probatur id quod de Pythagoricis accepim⁹, quos ferunt, si quid adfirmarent in disputando, cum ex his quaereretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio praeiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas. Quintilianus in Institutionibus, Nam & iudices, inquit, audiunt praesumentem partes suas, nec hoc oratori contingere inter aduersarios, quod Pythagorae inter discipulos contigit, potest, Ipse dixit. Sed istud magis, minus ve vitiosum est, pro personis dicentium. Adlusit hor sum & Aristophanes, ἐν νεφέλαις,

Φέρε τίς γὰρ οὗτος, οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ·
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ' οὗτος ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. id est,
Dic age quis est iste crematrhrae insidens homo?
Ipse est. quis ipse? Socrates. quis Socrates?
Abi ipsus ipsum voce magna mihi voca.
Quin ipse magis accerse, non mi est otium.

Quod autem dixit, ἐπὶ τῆς κρεμάθρας, vt hoc obiter indicem, risus caussa nouatum est, cum Socratem intelligi vellet, animo suspenso nubes suspicientem. Nam crematrhra uasculum est pensile, in quo obsoniorum, reliquiae consueuerunt reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, veluti si quis Aristotelem ceu oraculum citanti dicat, αὐτὸς ἔφα, rationem dicti flagitans, neq. cōtentus simplici

plici scriptoris auctoritate. Conueniet etiam, quoties sententia vel inuidiam, vel defensionem a nobis ad ipsum auctorem reiicimus. Iuuenalis,

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in uerba magistri.

Illud admonendū videtur, αὐτὸς ἔφα, in hac parœmia perinde ualere, quasi dicas, dominus dixit, ut Pythagoras ab Aegyptiorum uatibus uideatur didicisse figuram hanc prophetis familiarem. Aristophanes in Ranis,

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι αὐτὸς εἰσέρχομαι. id est,

Dic saltatricibus meipsum aduenire.

Hoc est, herum, quod is quodammodo & famulis missis aduenire uideatur. Huc pertinent quæ nobis antea dicta sunt prouerbio, Infixo aculeo. Sic Augustinus alicubi recensens opinionem Manichæi, Hæc, inquit, Manichæus dixit, atque abiit: notans illum, quod sat haberet dixisse, cum docendum esset quod dixerat. Galenus itē libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo: ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι πλατεῖ διαπηδήσας ἀπιὼν καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῶς ταῖς ἀντιλογίαις ἀπορῆσαι δυναμένους. id est, Hæc & his similia locutus, repente ore nihil cunctāte quasi labi non posset, verbis apertis absoluit sermonem, moxq. proripiens sese abiit, nobis ita relictis, quasi nihil omnino reperire possemus, quod vel probabiliter contradiceremus.

Teipsum non alens, canes alis.

Αὑτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις, id est, Cum temetipsum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui cum per inopiā sibi quæ sunt ad vitam necessaria, suppeditare non posset, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduersus istos, quibus cum ob rei familiaris angustiam vix suppetat quo vitam sustineant, tamen per ambitionem conantur fastu vestium, reliquoq. strepitu potentes, et opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes, qui quæ ad voluptatem aut splendorem pertinent, curant, neglectis his quæ magis sunt necessaria. Porro necessariis prima debetur cura, dignitati posterior: veluti si quis in eruditione comparanda laboret, vitæ securus de qua periclitetur.

Terræ intestina.

Γῆς ἔντερα, id est, Terræ intestina. Dicebantur vilia, nullinsq. precij. Saxa vero terræ viscera dicuntur. Refertur a Diogeniano. Terræ enim intestina sunt saxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi,

Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,

Telluris inutile pondus.

Tenedius tibicen.

Τενέδιος αὐλητής, i. Tenedius tibicen, dicebatur testis falsus & calumniator, hinc natum, quod Philonome tibicinem suum subornauit, qui testaretur apud Cygnū, ipsam a Tenne de stupro fuisse interpellatam, ac vi etiā tentatam. Hæc ferme Stephanus in catalogo vrbium, De Tenedo sæpe iam dictum est alibi.

Cyrbes malorum.

Κύρβεις κακῶν, id est, Cyrbes malorum. De vehemēter improbis, & omni facinorum genere cōtaminatis. Apud Athenienses tabulæ quędam erāt quadræ, in quibus leges descriptæ proponebantur, præterea variæ delinquentium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non dissimile est illi quod alibi retulimus, Ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum lib. 9. dixit Antiphanes opinamur,

Καὶ ταῦτα μέν μοι τῶν κακῶν παροψίδες. id est,

Et hic malorum mihi catinus extitit.

Solent enim in eodem disco varia eduliorum genera apponi, sed quæ voluptatem adferant. Quo gratior est tropus, deflectens in contrarium, quasi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem persoluit.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, id est, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat vbi quis pro benefactis maleficium reponit. Allegoria sumpta est ab eo, quod aries cornibus impetat, aut vas in quo pabulum apponitur, ipsosq. quorum opera nutritus est, aut etiā nutritur, cornibus incessit. Effertur & ad hunc modū prouerbium, κριοῦ διακονία, id est, Arietis ministerium, pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria penset. Huic adfine quod est apud Aristophanē in Vespis, ὁ χάραξ τὴν ἄμπελον, id est, Vallus vitem.

A Dorio ad Phrygium.

Ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον, id est, a Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui a vita temperatiore ad luxum sese conuertisset, aut qui a fortuna mediocri se contulisset ad maiorem vitæ strepitum. Sumpta metaphora a notissimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius, quemadmodum indicat Suidas, referens hæc verba ex incerto auctore: τὴν δὲ τροφὴν εἵλοντο μετρίαν, καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κακοπραγοῦσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικὴν, τὴν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην. i. Victū aūt sortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq. sordidum ac molestum ob inopiam, neq. ob diuitias dissolutum, sed medium quendā ac modulatum, vere ad Dorium fortunæ modum attemperatum. Refert & alium locum suppresso auctoris nomine, ni fallimur: ἡ δὲ φασὶ ἦμεν στρογγύλον λογάριον αὐτὰς δὲ τὰς γνώμας τοῦ πράγματος εἰς μέσον τιθεμένας μόνον, τῆς δὲ γλώττης τὸν τόνον ἐπὶ τῆς διαλέξεως εἰς ἐπιστροφὴν μεθαρμόσαιμι, ἀπὸ δωρίου φασὶν ἐπὶ φρύγιον. Quæ tametsi difficile est apte vertere, si nescias quid pręcedat aut sequatur, tamē apponamus diuinationē nostrā, donec locus occurrerit. Non videbor hominū rotunde loquentiū uerbula, sed ipsos sensus in medium adferens, tantum non ipsius linguæ tonū a disputatione ad attentionem adaptauero. Quāquā apud Suidam legitur μέσον ὄν. Ex his uerbis apparet Dorium modum fuisse delicatiorem, Phrygium seueriorem: Apuleius Floridorum lib. 1. palam indicat, Doricam musicam a Phrygia longe diuersissimam fuisse, quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum inflāmabat. Apulei uerba sic habent: Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis uoculæ melleus modulator, et idē omnimodis peritus modificator, seu tu uelles Aeoliū simplex, seu Asiū uariū, seu Lydiū querulū, seu Phrygiū religiosum,

giosam, seu Dorium bellicosum Hactenus Apuleius, cui si credimus, non potest esse temperatus modus Dorius, qui ad bellum accendit, nisi forte ituris in praliū moderatius canebant tibia, quod illic plus valeat sibi præsens animus, quā furore percitus. Verū an in Apuleij verbis, pro Acoliō legēdū sit Aetolicū siue Aetholiū, & pro Asium, Iassiū siue Iastiū ab Iade siue ἰασὶ, vt Ionicum intelligas modum, doctis expendendum relinquitur. Quamquam his non satis congruunt quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον. τῆς λυδίου τὸ βακχικὸν, τῆς δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν. i. Vniuscuiusq. harmonia seruare proprietatē, Phrygia diuinū impetū, Quod Apuleius uertit religiosū, Lidia bacchanalem furorem, siue licentiā, Dorica seueritatē, Ionicæ iucunditatem, Quod Apuleius videtur transtulisse varium. Contra Dion in commentariis de regno refert, Alexandrum magnum ad bellum accendi solere Timotheo musico Dorium incinente. Athenæus libro 14. Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ σφοδρόν. id est, seueritatem, maiestatem, ac vehementiam, vt quæ neq. dissoluta sit, neq. hilaris, sed tristis, minimeq. uaria. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De musica, ostendit hanc artem admouendos affectus præcipuam habere uim, proq. ratione modorum, alios atq. alios animi motus vel excitare uel sedare. Addit Pythagoram incentione modi Phygij incitatum adolescentem patria barbarum, quippe Taurominitanum, vino temulentum, ira furentem, cum iam ædibus amicæ, quæ riualem admiserat, ignem admouere tentaret, tibicina iussa spōdeos succinere, ad sobriam mentem reuocasse. Boethius refert iuuenem Phrygio modo fuisse incitatū, ac mutato modo ad se redisse, nec exprimit in quem modū sit mutatus Phrygius. M. Tullius quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait spondeorum incentione fuisse sedatum adolescentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adolescens ad expugnandam domum Phrygio fuit accensus, apparet modos hos non multum inter se discrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, i. furorem, sed sacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera. vnum quod poetis immittant Musæ, alterū quod vatibus immittit Apollo, tertium quod amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus & Mars furorem suum. Itaq. iuuenis ille triplici furore correptus insaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios autem ad prælium acuere alias docuimus, vnde illud πυῤῥίχην βλέπων, de trucibus & commotis. Pyrrhichio autem contrarius est spondeus. Quod ni Boethius dixisset mutatum modum, probabile esse poterat eundem modum Phrygium, & incitare Pyrrhichiis & sedare spondeis. Et haud scimus an Boethius cum ait immutatum modum, sentiat non mutatas harmonias, sed vocū celeritatem. Videtur locus prouerbio, cū ad diuersa trāsitur, veluti si quis de rhetorū præceptis sermonem exorsus ad Theologicā materiam digrediatur. Veteres, vt arbitramur, de generibus harmoniarū diuersa tradiderunt, quod ipsa mutatis gentium moribus pariter sint immutata. Briscorū.n. Asianorū laudata est seueritas, priusquam luxu effeminarētur. Idem vsu venit Laconibus, in quibus sunt Dores. Hinc illa mixturarum nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modum putat eundē esse cum Aeolio, cui tribuit tumorem ac fastū, & submolle quiddā. Quidā musices studiosi affirmant difficillimum esse transitum a Dorio ad Phrygium. Ostendimus & alias, Phrygium melos, [illegible] appellatū, & in funebribus næniis adhiberi solitum. Quod si Dorius cantus Phrygio diuersus est, vtpote qui ad belli cupiditatē inflāmet, consentaneū est illū Tyrrhichiis cōstitisse, quādoquidem Spondeo contrarius est Pyrrhichius. Verū de his harmoniarum generibus permulta Plato in libris de rep. Rursus in Lachete docet hanc esse vere Doricā cantionē, & Græcam harmoniā nō Phrygiā, neq. Ionicam, neq. Lydiam, si vita concordet cum oratione bona Nōnulla Plutarchus, in libro de musica. Nos quātum ad percipiendum adagij sensum sat est, attigimus.

A carcere.

Ἀπὸ βαλβίδος, id est, A carcere, siue repagulo, i. ab ipso rei principio. Sumptum a certaminibus equestribus, vbi cursus initium est a carceribus, id est, repagulis, finis meta. Itaq. cum exorsum negotij significamus, ab ipsis carceribus dicimus: cum finem, ad metam vsque. Veluti si quis dicat fœdum esse, si quis artifex ab ipso statim carcere peccet: aut neminem tam ignauum, qui non ἀπὸ βαλβίδος strenuus esse videatur. Extat apud Aristophanem. Cōsine quod alibi positum est, ἀπὸ γραμμῆς, id est, A linea.

A cœlo ad terram.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, i. A cœlo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quasi dicas, quacunq. de re, ab extremo initio vsq. ad supremum finem. Sic apud Plautum in Persa licitatori roganti, num ex puella quadam scitari liceret, venditor quantum vellet percontari permittens, A cœlo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, non oderis.

PORPHYRION in Horatium, hunc versum prouerbialem admonet fuisse,

Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas sententias repertum restituimus. Est enim huiusmodi,

Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædam vitia dissimulanda, sic vt intelligantur quidem, sed tamen tolerentur, ne seuerior & oculatior in obseruandis amici malis subuertas amicitiam. Atq. id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famā, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici vitia, est hominis parum deligentis quos diligat: odisse, parum ciuilis. Noscenda sunt vt aut corrigas, aut certe minuas: at non sic, vt ob ea videaris amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil vitiorū in amico ferre possit.

Bithus contra Bacchium.

BITHVS & Bacchius nobile par gladiatorū fuit, quorum mētionē Suetoni' quoq. fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi cōtēdunt inter sese, ita vt neuter alteri uelit cōcedere, nō intempesti-

 uiter

viter dicemus, Bacchium cũ Bitho commissum. Horatius in Sermonibus,

-Vti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili Persiiq., parem inter ipsos improbitatem & maledicentiam significans. Quidquid insigniter improbũ est, & ad omnem contentionem paratum, gladiatoriũ appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis ad me adfectãt viam. Marcus Tullius in Philippicis Antonij fratrem aliquoties Mirmillonem appellat. vt in Philippica sexta: Etiã ne ab hoc Mirmillone Asiatico, senatus mandata, legatorum verba audientur?

Esernius cum Pacidiano.

SIMILE *fuerit illud ex Lucilio, Esernius cum Pacidiano compositus. Erant & hi gladiatores per omnia pares, longeq. omnium nobilissimi. M. Tullius in libro De optimo oratorum genere: A me autem, quo maximis minima conferam, gladiatorum par nobilissimum inducitur. Aeschines tamquam Eserinus, vt ait Lucilius, non spurcus homo, sed doctus & acer, cum Pacidiano hoc componitur, optimus longe post homines natos.*

Bis septem plagis Polypus contusus.

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πιλούμενος. *id est,*

Plagis adactus Polypus quattuor decem.

Dici solitum, vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus suppliciis corriguntur. Aiunt Polypum piscem captum diu multumq. tundi cædiq. solere, quo mitior fiat, & ad esum accommodatior. Auctor Zenodotus.

Mopso Nisa datur.

SCHEMA *prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria, Mopso Nisa datur: cum præter omnium spem res præclara contingit cuipiam prorsus indigno, vt nihil iam non posse sperari vel a quouis appareat.*

Mopso Nisa datur. quid non speremus amantes?

Est autem emphasis in nominibus. Nam Mopsum dicens, intelligis infimum, abiectissimumq. pastorem. Nisam puellam insigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,

Οὐκ ἔστ᾽ ἄελπτον οὐδέν. *id est,*

Nihil est, quod haud sperare liceat.

In eandem sententiam Linus apud Stobæum:

Ἔλπεσθαι χρὴ πάντ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἔστ᾽ οὐδὲν ἄελπτον·
Ῥᾴδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. *id est,*

Speres cuncta, nihil quod non contingere possit.
Omnia sunt magnis factu procliuia diuis.

Quid nisi victis dolor.

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; *id est, Quid aliud quam victis dolor? Vsurpandum vbi palam fit in contumeliã quippiam. Sumptum a dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis, desperantibus auxilium, vt e Romanis finibus abduceret Gallorum exercitum. Sed ipsius Plutarchi verba libitum est subscribere:* Εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθόντες εἰς λόγους Βρέννῳ καὶ Σουλπικίῳ τῷ χιλιάρχῳ, ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν, ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ Κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων, κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπήν, ἠγανάκτουν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος οἷον ἐφυβρίζων καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. Πυνθανομένου δὲ τοῦ Σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο, εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονεν, *id est, Itaq. cum placuisset, vti principes in colloquium venirent Brennus, & Sulpitius Romanorum ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi simul atq. accepissent aurum, ex vrbe atq ex agris discederent. Super his cum iusiurandum intercessisset, iamq. aurum esset adductum, Galliq. pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent, detorquerentq. lancem, Romanorũ aduersus illos coorta est indignatio. At vero Brennus tãquam per ludibrium & irridendi caussa ensem vna cũ baltheo exutum lancibus adposuit. Porro Sulpitio roganti, quid hoc esset rei, Quid enim aliud, inquit, nisi victis dolor? Atq. id dictum iam in prouerbium abijt. Cuius meminit Festus Pompeius, illud addens: Cũ Camillus Brennum insidijs circumuentum conciderct, & ille quereretur contra fœdus fieri, retorsit in eum suã vocem, Væ victis. Sic etenim Festus effert prouerbiũ. Vnde palam est, dolorem, non opprobrium in Plutarcho vertendum fuisse. Lapus interpres aut lapsus est, aut vsus est exemplari, in quo scriptum erat. pro* ὀδύνη *ὄνειδος. Huc adlusisse videtur Plautus Ballio: Væ victis, cum victus vel iniquis conditionibus parere cogitur. Et, ni fallimur, Vergilius in Mœride,*

Nunc victi tristes, quoniam fors omnia versat,
Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hædos.

Nonius Marcellus in dictione cestus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias.

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοι. *id est,*

Aquam bibens probum & vtile paries nihil.

Huius auctorem ferunt Demetrium Halicarnasseum: cuius sensus est, a poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquã, hoc est, si pauperes fuerint, & tenui victu. Horatius,

Nulla placere diu, neq. viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Item Iuuenalis,

Quod si Vergilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. *Idem,*
-Satur est cum dicit Horatius, Ohe.

Demetrii Halicarnassei distichon huiusmodi citatur a Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ,
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοι.

Quãquã apud Athenæũ secus refertur versus prior,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. *id est,*

Sane magnus equus lepido sunt vina poetæ.

Iidem

Iidem versus referuntur ab Athenæo, secundo Dipnosophistarum libro, ex epigrammate quodam, quod quidam scripserat in Cratinum, qui frequenter in comœdiis taxatur vt vinosus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Martialis,

Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetę.

Aristoteles libro De naturis animantium octauo, Psittacum loquaciorem fieri putat, si vinum biberit.

Digna canis pabulo.

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, *id est, Digna canis pabulo. Ferme perinde valet ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Et Vix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe victu dignus esse videatur. Refertur a Suida. Quadrabit in hominem nõ vsquequaq. reiiciendum, atq. inutilem: aut in hominem assentatorem.*

Canis digna sede.

Ἀξία ἡ κύων ἕδρας, *i. Canis digna sede. Cũ nouus honos obtigit cuipiam immerenti. Sumptum videtur a Meliteis canibus, quibus nonnullę mulierculę maiorem habent honorem quam ipsis maritis. Nisi mauis referre ad Anubim Aegyptiorum deum. Porro constat, canibus a dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiã monumenta statuerint. Refertur a Diogeniano.*

Si vinum postulet, pugnos illi dato.

Ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. *id est,*

Si vina poscat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus exspectatis, diuersa accipiuntur. Sumptus est hic senarius e tragœdia quapiam, de Cyclope & Vlysse. Est autem notissima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlysses Polyphemo Cyclopi vinum petenti subinde porrigit, quo simul atq. iam temulentus sopitusq. iaceret, palo prę usto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram a pueris ductam, qui petentes non petenda, nõ nunquam colaphos recipiunt. Terentius in Phormione: Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipsas vocat, itidem vt Gręci κονδύλους. *Adagium refertur a Suida.*

Pro perca scorpium.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, *id est, Pro perca scorpium. Vbi quis optima captans, pessima capit. Nam perca piscis est uel maxime laudatus, cuius identidẽ meminit Athenęus, gulonum delicias recensens. Scorpius letalis est, quãquam est & piscis huius nominis, contempti saporis, de quo magis sentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron,*

Ὁ δ' ἀντὶ πιππὼ σκορπίον λαιμῷ σπάσας. *id est,*

At scorpium ille glutiens pipus vice.

Est enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui.

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα τίσαν Ἀχαιοί. *id est,*

Pro meritis male tractarũt Agamemnona Graij.

Quidam ad hunc efferunt modum:

Ἀντ' εὐεργεσίης Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. *id est,*

Pro benefactis uinxerunt Agamemnona Graij.

Dicebatur in ingratos, qui pro summo beneficio summum remetiuntur maleficium. Agamemnon enim tot exhaustis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Gracia, domum reuersus, veste inexplicabili inuolutus, interfectus est a Clytemnestra, auxiliante Aegistho adultero. Annotatum est, hoc fere accidere viris de repub. bene meritis, vt pro benefactis pessimã gratiã tulerint a populo. Pindarus in Pythiis hymno quarto, φαντὶ δ' ἔμμεν τοῦτ' ἀνιαρότατον, καλὰ γιγνώσκοντ' ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα. *id est, Aiunt autẽ hoc esse molestissimum, qui norit honesta necessitate foris habere pedem: hoc est, non frui bonis, cum ipse bene meritus sit de alijs, sed pro bene factis male audire.*

Cane Tellenis cantilenas.

Ἄιδε τὰ Τελλήνος, *id est, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibusq.: quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendam fuisse, poetam item carminum ineptissimorũ. Alij tradunt, hunc iocos quosdam versibus lepidissimis descripsisse, non sine multo sale scommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Messenius apud Zenodotum. Item Plutarchus in Apophthegmatis.*

Azanæa mala.

Ἀζάνια κακά, *id est, Azanęa mala. Dici solitum, vbi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum sumeret laboris. Aut vbi res esset cuipiam cum homine difficili, moroso, intractabili, tenaci. Tradunt Azanea regionẽ quampiam esse Arcadiæ, sterilem & cultura inhabilem: in qua coloni multo sudore parum fructus referunt. Hac ferme traduntur a Gręcarum parœmiarum collectoribus. Ceterũ Stephanus de nominibus urbiũ, veluti fontem aperit nobis huius adagij. Siquidem is complures refert Azanias: unã quę sit Arcadię pars: in hac fontem quempiam esse, cuius aquam qui gustarit, hunc vsqueadeo a vino abhorrere, vt nec odorem ferat. Alteram Massilię, tertiam Phrygię, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiusmodi quandã narrat fabulam. Cum illic frequentes essent villę rusticorum, orta ob sterilitatem agrorum fame, collecti pastores rem diuinam fecerunt, fertilitatem a diis petentes. Ceterum cum dij non audirent illorum vota, perduraretq. agrorum sterilitas, Euphorbus e pastoribus quidam nouum sacrificij genus excogitauit. Immolauit enim* ἀζὸν καὶ ἴξον, *quod Phrygum lingua sonat, vulpem & Echinum. Hac hostia placatis diis, agros feraces esse cœpisse. quod vbi finitimis pastoribus esset cognitum, Euphorbo sacerdotium & imperium detulerunt: post loci nomen commutatum est, proq. Azania* ἰξεωνίγειον *vocatum, quod perinde sonat Phrygio sermone, quasi Grace dicas,* ἐχινολώπεκα, *Latine, Echinouulpem. Huiusmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam parœmiam.*

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis.

Αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώμασι παίζει. *id est,*

Nondum enixa capra, at iã ludit in ędibus hœdus.

Qui postrema perfectaq. iam aggrediuntur, præteritis iis quæ præcessisse oportuit. Aut qui gloriatur iã adsecutos sese, cuius ne fundamẽta quidem sunt iacta. Aut qui rem agunt præpostere. Prius est enim peperisse, quam vt hædus ludat in tectis. Refertur a Zenodoto.

Reperit deus nocentem.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, *i. Reperit deus nocentem. Cum tãdẽ vltio contingit improbis, quasi diuinitus immissa. Theocritus in Idyllio decimo,*

> Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπεθύμεις. *id est,*
> *Inuenit deus impium, habes qua olim cupiebas.*

Theocriti Scholiastes indicat, prouerbium & alia forma solitum efferri, εὗρε θεὸς αἴτιον, *Simile est Homericum illud Iliados* Δ.

> Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
> Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. *id est,*
> *Quãquam etenim non punit Iupiter ilico sontem,*
> *At faciet tandem, & luerint sua crimina magno.*

Huc pertinet illud Sophocleum,

> Ὅτ' ἂν δέ τις θεῶν
> Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. *id est,*
> *Vbi quis deorum læserit,*
> *Nemo queat suffugere quamlibet potens.*

Adstipulatur autem senarius ille prouerbialis,

> Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. *id est,*
> *Plagam deorum nullus hominum suffugit.*

Pindarus item in Pythiis,

> Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ' αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
> Δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν' ἔκαμψε βροτῶν. *id est,*

Deus & alatam aquilam adsequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorum quempiam depressit mortalium.

Adstipulatur huic sententiæ & in Olympiis,

> Εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. *Id est,*
> *Quod si deum homo quispiam sperat falsurum se, cum agit aliquid, errat.*

Ignauis semper feriæ sunt.

QVI vacant otio, feriari dicuntur, & otiosi feriati, & otium feria, quæ metaphora tamquam in prouerbium recepta sunt. Theocritus in Bucolicis,

> Ἀεὶ ἀεργοῖσιν ἑορτή. *id est,*
> *Semper feria inertibus.*

Nam feriis etiam ethnici a prophanis negotiis abstinebant. Qui fugiunt laborem, optant dies festos, quo liceat otiari, uentriq. & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt lusu reficerent lassitudinem. Admiscuerunt autem religionem, quo moderatiores essent lusus. Sed vt ad prouerbium reuertamur, apte accommodabitur in eos qui nũquam non caussantur aliquid, quo sint in otio, veluti quibus insuaues sunt litteræ, nũc excusant valetudinem, nunc occupationes rei domesticæ: nõ nũquam obstat rigor hyemis, alias æstatis feruor, interdum autumni periculosum cælum. Demum auocat a libris, veris amœnitas, mox fugitura. Prãsi negãt esse rẽ habendã cum libris, antequã cõcoxerit stomachus. Impransis obstrepit fames, quo minus libeat. Luci dicunt ignauum esse, domi desidere. Ceterum ad lucernã vigilare, oculis inimicum. Si suppetit res domestica, quorsum opus, inquiunt, litteris? Si deest, negãt pauperẽ posse philosophari. Iuuenis negat, æui florẽ curis senilibus absumẽdũ. Prouectior ait, valetudini parcẽdũ.

Catulæ dominas imitantes.

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, *i. Dominas imitãtes catellæ. Vbi serui dominorum ferociam repræsentant, aut discipuli præceptoris resipiunt arrogantiam, aut ministri principum fastum. Breuiter quoties ij qui subsunt, eorum exprimunt mores, sub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis,*

> *Maxima quæq. domus seruis est plena superbis.*

Videas autem & Melitæas, opulentarum mulierum delicias, fastum, lasciuiam totamq. ferme morum imaginem reddere. Vsurpatur hoc adagium a Platone, libro de repub. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν οἷαίπερ αἱ δέσποιναι, γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδούς, ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται. *i. Palã.n.tum catella, iuxta prouerbiũ, tales quales sunt dominæ. Tum & equi & asini tales reddũtur, qui adsuefacti fuerint admodum libere, fastuoseq. per uias ingredi: semper incursantes in obuium ni cedat.*

Tantali pœnæ.

Ταντάλου τιμωρίαι, *i. Tantali supplicia. De iis dicendum, quibus adsunt quidem bona, verum his frui negatum est. A fabula Tantali sumptum, quem poetę fingunt; apud inferos adsistere flumini sitiẽtem, quod si quãdo admonuerit se potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tũ capiti imminere arborẽ pomis onustam, sed eam subito porrigenti manum alio subducere sese, atq. ita miserum pręsente copia, inopia discruciari. Id olim in diuites parcos & sordidos dici vulgo solęre, testis est Horatius in Sermonibus,*

> *Tantalus a labris sitiens fugientia captat*
> *Pocula. quid rides? mutato nomine de te*
> *Fabula narratur: congestis undiq. saccis*
> *Indormis inhians, & tamquam parcere sacris*
> *Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.*

Idem in Odis,

> *Magnas inter opes inops.*

Gregorius Nazianzenus in epistola ad Basilium elegãter detorquet ad huius mundi delicias, quę nũquam explent animum, Ταντάλειον, *inquit,* τὰς καὶ καταράτους διψῶντας ἐν ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἄτροφον Πανδαισίαν. *i. Tantalij & execrabiles sitientes in aquis, miserandam illam & nihil alimonię conferentem Pandasiam.* Πανδαισίας *autem Gręci vocant cõuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.*

Viro seni maxillæ baculus.

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία. *id est,*

> *Maxilla senibus scipionis est vice.*

Dici solitũ de iis qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter & copiosiore victu coguntur vti, quo quod senecta deterit, vtcunq. farciãt cibo. Manet & in hodiernũ senile verbum. Ego me dentibus meis fulcio. Est autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, senes dentibus. Etenim quod decessit natiuo corporis succo,

eo, id cibi ac potus adminiculo farciendum. Videmus illud euenire vulgo, posteaquam destituit senes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba pro farina.

Μὴ λόγους ἀντ᾽ ἀλφίτων. id est,

Ne verba pro farinis.

Aduersus eos iaciebatur, qui beneficium verbis, non re dabant. Qui fere magnatum mos est, vti suos splendidis promissis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconsultus, peculium re, non verbis augendum esse. Quadrabit item in eos, qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui consolantur oratione, cum auxilio sit opus. Veteres quidquid ad victum pertineret, ἄλφιτα *vocabant. Apparet e comœdia quapiam sumptum, est enim hemistichium carminis Iambici trimetri. De prouerbio Aristophanico,* οὐδὲν πρὸς τὰ ἄλφιτα, *dictum est alias.*

Ancoras tollere.

NONNVLLAM *prouerbij faciem habet, quod est apud M. Varronem in opere De re rustica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod est, moliri discessum, quod genus & illud, Talaria nectere. Hæc sunt huius verba: Interea redit ad nos Pauo. Et si vultis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis sortitio fit tribuum, hoc est, si vultis omissa disputatione hinc abire. Quamquam hic alluditur ad ambiguam tabularum significationẽ, quæ tum nauticæ sunt, tum forenses, quibus suffragia ferebantur. Huic simile Quintilianicum illud: Oram soluere. Nam ita pleriq. legunt.*

Vino vendibili suspensa hedera nihil opus.

VINO *vendibili suspensa hedera nihil opus, id est, Vera virtus non eget alienis præconiis. Aut res præclaræ per se placent, neq. desiderant exoticam commendationem. Sumptum apparet a cauponum more, qui vinariis tabernis signum hederaceum solent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo: Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere, proba merx facile emptorem reperit. Horatius,*

-Vbi largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces,

Canere ad myrtum.

Ἄδειν πρὸς μυῤῥίνην, *id est. Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus litterarum & infacundus, quiq. non posset apud eruditos loqui. Hinc sumpta metaphora, quod apud veteres mos esset, vt in conuiuijs singuli suam cantionem canerent: quod si quis citharã accipere recusasset, vtpote musices ignarus, is per iocũ accepto ramo laureo seu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porro priscis hunc canendi fuisse morem testatur & Fabius, lib. Institut. 1. Vnde, inquiens, etiã ille mos, vt in conuiuiis post cenam circumferretur lyra: cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset, vt verbis Ciceronis vtar, habitus est indoctior. Sed veterum quoq. Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Sympoſiacon libro scribit, olim fuisse morem, vt in conuiuio primum voce communi deum canerent* παιωνίζοντες, *vt ait: deinde myrteum ramum vnicuiq. tradi solere, quem* αἴσακον *vocatum existimat, quod is qui eum accepisset, caneret. Post lyra circumlata, qui peritus artis fuisset, eã accipiebat, canebatq. sonum chordarum ad vocẽ attemperans. Recusantibus autem musices imperitis,* σκολιὸν *carmen dicebatur, quod non esset vulgare, neq. cuiuis facile. Alij dicunt myrtum non solere ordine circumduci, sed a sponda ad spondam transferri, vt posteaquã cecinisset is qui in prima sponda primus sedebat, ei traderet, qui in secundo lecto primus accumberet, hic rursum tertij lecti primo. Deinde rursum primi lecti secundus, secundo loco in secunda accumbenti sponda traderet, eumq. ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.*

Admeti nænia.

Ἀδμήτου μέλος, *id est, Admeti nænia. De tristi lugubriq. cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miserabilem. Accipitur enim cantilenæ genus, quod* σκόλιον *vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum est autem obliquum, vel a tibiarum figuris, uel quod in conuiuiis, quemadmodum modo diximus, obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canendi uices. Quidam huiusmodi cantiones faciles & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet esse, quæ inter pocula canuntur & ex tempore. Verum de iis, deq. superiore prouerbio, qui uolet copiosius edoceri, legat Aristophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiusmodi fabulam referunt: Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armenta pauisse fingitur Apollo, mercede conductus, cũ ex Olympo depulsus, humana specie exsularet apud mortales. Exilij caussam hanc adferunt: Aesculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat: deinde sanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, a Pallade accepto, per hunc plurimos restituit sanitati. Porro sanguine qui e sinistris defluxerat uenis, ad perniciem hominum utebatur, qui e dextris, ad salutem. Quin fabulis uulgatum est, illum etiam uita defunctos quosdam in uitã reuocasse. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cũ id uideretur præstare quod deorum est proprium, Iupiter illum fulmine percussit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indigne ferens Iupiter, Apollinem destinarat e cælo ad inferos præcipitem dare, sed Latona interuentus, precesq. mitiorẽ pœnam impetrarunt. Itaq. cælo interdictũ est, iussusq. solum uertere, damnatus ut annum apud hominẽ mortalem mercede seruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta sicuti dictum est, pascebat & ut erat artifex, effecit ut omnes uaccæ gemellos parerent. Cumq. apud Admetum perquam humaniter esset habitus, ut patrono gratiam officii referret, a parcis impetrauit, ut cum in illarum fusis Admeti fatalis dies uolueretur, liceret hac lege mortem effugere, si quem alium reperisset, qui uolens illius uice mortẽ oppetere uellet, suiq. capitis dispẽdio illius uitam redimere. Ergo cum adesset dies ille fatalis, neq. quisquam inueniretur, qui mortis uicarius esse uellet, patre etiã ac matre recusantibus, una Alcestis uxor mariti uitam sua cariorem habuit. Qua defuncta stridulæ quædam & lugubres næniæ decantabantur adsidue apud*

Admetum, donec mota Proserpina, remisit Alcestidē. Aut, ut quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad superos reduxit. Meminit περὶ τῆς μέλους & Euripides in Alcestide,

Διπλαῖ δ' ἦν μελῳδίαι. id est,
At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Aristophanes in Vespis,

ᾄδει λαβόμενος τῆς δεξιᾶς
Ἀδμήτου λόγον, ὦ 'ταῖρε, μαθὼν τοὺς ἀγαθοὺς φίλει
Τούτῳ τί λέξεις σκόλιον; id est,
Canit Cleonis apprehensa dextra
Verbum Admeti doctus, amice diligito probos,
Huic quid obliquum loqueris?

Miscet Iambicis anapæstica. Interpres citat hos versiculos ex fabula Ciconijs.

Ὁ μὲν ᾖδεν Ἀδμήτου λόγον πρὸς μυρρίνην,
Ὁ δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν Ἁρμοδίου μέλος. id est,
Atq. is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtum, vt alter adegit Harmodij melos
Vt caneret.

Congerit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lacrymosum.

Ἀδάκρυς πόλεμος, *id est, Bellum lacrymis carens, vbi victoria contigit citra cædem & sanguinem. Aut vbi quis e periculoso quopiam negotio sic extricauit sese, vt nullo suo malo discesserit: siue cum rixosi uerbis inter se digladiantur, nec est quidquam periculi, ne veniatur ad manus, Aut vbi certamen agitur eiusmodi, vt neutri parti quidquam accidat incommodi, uelut in conflictatione litteraria, in qua uictus discedit eruditior, victor amicior. Natum aiunt e uetusto quodam oraculo Dondonæo, quo responsum Lacedæmoniis aduersus Arcadas pugnaturis:* ἀδάκρυν πόλεμον ἔσεσθαι, *id est, Bellum sine lacrymis futurum. Deinde contigisse illis uictoriam nemine prorsus interfecto. Nos item incruentam victoriam uocamus, cum nulla cæde contingit uictoria: & apud Græcos,* ἀναιμωτὶ νικᾶν, *id est, Citra sanguinem uincere. Plutarchus in commentario de fortuna Romanorum,* ἀδάκρυν νίκην *appellat eam quam Paullus Aemilius de Persa reportauit. Effertur prouerbium etiam ad hunc modum,* ἀναίμακτον ἵστησι τρόπαιον, *id est. Incruentum statuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque:* δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος ποιεῖσθαι, *Oportere victorias citra sanguinem fieri Auctor Laertius. Nec abhorret hinc illud quod in Græcorum cōmentariis reperitur:* πόλεμός τις ἀσίδηρος κατὰ τὴν Ἑλλάδα κεκίνηται. *id est, Bellum quoddam absque ferro motum est in Grecia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Atq. hęc tū magis erunt prouerbialia, si longius trāsferantur: vtputa, ad litem forensem, contentionem, aut aliud id genus certamen.*

Flet uictus, uictor interiit.

Κλαίει ὁ νικήσας, ὁ δὲ νικηθεὶς ἀπόλωλε, id est,
Qui uicit, periit, plorant qui succubuere.

Quoties vtraq. pars magno suo malo discedit: ita ut plerunq. in bellis solet accidere. Item in litibus forensibus, in contentionibus. Nam Hesiodus duas facit Eridas, quarum altera pestifera sit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis aggere qui vicerit, discedit improbior, victus fit infelicior. In posteriore qui superior euaserit, discedit clarior: qui superatus fuerit, discedit seipso melior. Tradunt hoc natum a Sibylla Erythręa uaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronęam commissa. Nam illic Athenienses cum Thebanis uicti perierunt: Philippus victor protinus a Pausania sublatus est. Meminit huius Georgius Gemistus in Hellanicis. Quāquā idē olim usu uenit Troianis & Græcis, post insanissimū bellū, pro mala muliercula tot annos gestū. Nā Troia funditus euersa est, Gręci uictores aut in reditu perierūt, aut domi reperere perniciē.

Timidi numquam statuerunt trophæum.

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀθυμοῦντές πω ἄνδρες, οὐκ ἂν
Τρόπαιον ἔστησαν, id est,
At enim trophæum nobile haud unquam uiri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vsurpatur a Platone in Critia: Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. *Apte dicetur in eos, qui per animi socordiam inertiāq. nihil egregium, nihil arduum audent aggredi: aut qui periculi metu a magnis abstinent negotiis, cū insignis gloria non nisi magnis periculis contingat. Neq. triumphum egit quisquam qui non sit ausus Martis euentū experiri. Profertur & illud in timidios e Sophocle:* πάντα γάρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ. *id est, Formidoloso strepunt omnia.*

Vna cum ipsis manipulis.

Αὐταῖς ἀμάλλαις, *id est, Cū ipsis manipulis. Cū omnia funditus pereunt, hoc est, cum ne gluma quidem sit reliquum. Prouerbium a rusticis natum uidetur. Refertur a Suida.*

Ne Aesopum quidem triuisti.

Οὐδὲ τὸν Αἴσωπον πεπάτηκας, *id est, Ne Aesopum quidē triuisti. De uehementer stupidis & imperitis. Refertur a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Auibus:*

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων,
Οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας. id est,
Indoctus enim es, neq. sat solers,
Neq. triuisti saltem Aesopum.

Nam antiquitus Aesopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legisset, nihil scire uidebatur. Erat autem natione Phryx, seruus Xanthi, liber factus est ab Idmone cæco. Plato comœdiarum scriptor, fingit illum reuixisse. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, αἰσώπειοι *dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybaritica, siue Sybaritides diminutiue.*

Vulpes bouem agit.

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, *id est, Vulpes bouem ducit. Cum res absurde geritur. Nihil enim uulpi cum agricolatione: veluti si quis poeta de rebus sacris concionetur, aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, sed alio spectans, fingit sese quippiam uelle facere. Extat & hoc apud Suidam.*

Non

Non ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum.

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος, id eſt,

Aduerſus ictum ſycophantæ non ineſt.

Subaudiendum φάρμακον, *id eſt, remedium, dictum eſt in calumniam, cuius morſus non ſolum pernicioſiſſimus eſt, verum etiam ineuitabilis, quod clancularius plerũque. Olim remedia quædam anulis ineſſe creditum eſt: veluti aduerſus ſerpentium morſus, aut morbum aliquem, aut faſcinationem. Eſt apud Ariſtophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum, in quo remedium eſſet aduerſus omne malorum genus, reſpondetur,*

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος

Quod imitatus videtur apud Athenæum libro 3. Ariſtophanes.

Εἶτ' ἄρα
Στρέφομαι περὶ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλόν,
Παρὰ Φερτάτου δακτύλιός ἐστί μοι δραχμῆς. id eſt,

Quod ſi mihi aluum torſerit,
Aut vmbilicum, eſt anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide.

Ἀπαιδευτότερος Φιλωνίδου, *id eſt, Indoctior Philonide. Hic Meliteñſis erat prægrandi corpore, ceterum inſulſus & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanem, vt mulieroſus, & in paraſitos proſuſus.*

Apage hoſpitem in tempeſtate.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, *id eſt, Apage hoſpitem in tempeſtate. Dici ſolitum vbi quis importunius adueniret. Nam moleſtiam adferunt hoſpites, ſi quando in rebus aduerſis & afflictis ſuperueniunt. Quando familiares magis adeſſe conuenit ægrimoniæ lenitores. Si peregrini ſuperueniant, ad calamitatis moleſtiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Recte accommodabitur, ſi quando petitur quippiam a principe negotiis parum lætis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddam dixit Euripides in Alceſtide:*

Ἆρ' οὐ ξένον
Στυγεῖν δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον, id eſt,

An non mihi iure optimo
Inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit?

Verba ſerui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rurſus in eadem fabula,

Ἀνιαροῖς ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος. id eſt,

Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.

Dentem dente rodere.

Dentem *dente rodere dicitur, qui carpit eum qui neque lædi queat, neque ſentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditum quempiam. Martialis lib. 13. in obtrectatorem quendam:*

Quid dentem dente iuuabit.
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis.

Simile illi, noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare.

Iovem *lapidem iurare, dicuntur qui ſancte, & religioſe deierant. M. Tullius Epiſtolarum familiariũ 7. ad Trebatium: Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, cum ſcias iratum eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptum a priſco feriendi fœderis ritu, quod a patre patrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur. Quemadmodum deſcribit T. Liuius, & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium varie poterit vſurpari. Ego tibi ſuper hac re non dubitem, vel Iouem lapidem iurare. id eſt, quantumuis ſancte. Huic iniurato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil iſtiuſmodi cogitatum fuiſſe, id eſt, magnopere aſſeuerabat. A. Gellius in Noctibus vſurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Vergilium hoc nunquã ſcripſiſſe. Apuleius in ſermone De deo Socratis; Quid igitur iurabo per Iouem lapidem Romano vetuſtiſſimo ritu? Veteres per caput illius quem cariſſimum habebant iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem & anſerem, Zeno Citienſis per capparim, plerique per braſſicam,* ναὶ μὰ τὴν κράμβην, *quod multis exemplis e veterum poematibus repetitis docet Athenæus libro nono, eo quod huic diuinatoria quædã vis inſit, eoq. & ſacram habitam tradit.*

Cimmeriæ tenebræ.

Mvltam *obſcuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Inſtitutionũ diuinarum lib. 4. O cæcum pectus, o mentem Cimmeriis, ut aiunt, tenebris atriorẽ. Et hunc velut æmulatus diuus Hieron. vt Lactantianæ admirator eloquẽtiæ, Rogo, inquit, quæ tanta eſt cæcitas, & Cimmeriis, ſicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium a Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ primo, ſcribit in hunc modum:*

Καὶ μὴν καὶ τὸν Κιμμερικὸν Βόσπορον οἶδε, τοὺς Κιμμερίους εἰδώς, οὐ δήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν Κιμμερίων εἰδώς, αὐτοὺς δ' ἀγνοῶν, οἳ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις Ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν τὴν ἐκ Βοσπόρου πᾶσαν, αἰνίττεται γοῦν καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, καὶ φησιν,

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id eſt

Quin Boſphorum quoq. Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neq. enim videlicet cũ Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipſos ignorauit qui temporibus illius, vel paullo ante illius ætatem a Boſphoro ad Ioniam vſque terram omnem percurſarint. Itaq. quo nam in climate ſita ſit illorum regio, velut innuit, cum eam caliginoſam facit, &, vt ipſius vtamur verbis, vmbris ac nebulis tectã, ſiquidẽ

Igneus illos
Haud vmquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis
Ingruit aſſidue.

Porro locus quem Strabo citauit, quanquam verbis aliquot diuarians a poeta, eſt apud Homerum Odyſſeæ 11.

Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,
Ast ille Oceani peruenit summa profundi.
Illic sunt populiq. & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca assidue caligine tecta.
Illos haud vnquam radijs sol aspicit ardens,
Nec quando astriferum curru petit arduus axem,
Nec rursum ad terras magno deuectus olympo,
Sed nox incumbit miseris mortalibus atra.

Cimmeriorum mentionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarum quæstionum 4. Et Cimmeriis quidem, quibus aspectum solis, siue deus aliquis, siue natura ademerat, siue eius loci quem incolebant situs, ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. Isti autem, quos tu probas, & cetera. Et in hac regione Naso poeta Somno deo regiam ædificauit, libro Transformationum vndecimo.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni,
Quo nunquam radiis Oriens, mediusue, cadensue,
Phœbus adire potest; nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq. crepuscula lucis.

Apud Græcos constanter per duplex m scriptum inuenitur, tametsi refragatur etymologia, quam adfert Eustathius, autumans κιμμερίους *dictos, quasi* ἐν τῷ ἀέρι κειμένους. *Sed vero propius est,* κιμμερίους *vocatos. quasi* χειμερίους, *quamquam hic quoq. m simplex.*

Frustra Herculi.

Εἰκῆ τῷ Ἡρακλεῖ. *Frustra Herculi, subaudi calumniam struxeris. De his dici consueuit, qui sic omnia sua negotia gerunt, vt nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum, probatumq. aut in præpotentem, quem insimulare tutum non sit. M. Cato censorinus plus quadragies in ius vocatus fuisse memoratur, semper iudicum absolutus sententiis. Hunc Cæsar in Anticatonibus insimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde scribit esse, quasi si quis Herculem insimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putent congruere, cum aliquis omnia facit impune, nec a quoquam accusatur. Quemadmodum Hercules impune res alienas consueuit abigere.*

Ne in neruum erumpat.

TERENTIVS *in Phormione. Verum hoc sæpe Phormio vereor, ne ista fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam inconsideratamq. audaciam, quæ plerumq. infelix esse solet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres a sagittariis sumptam metaphoram existimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodice, rumpunt nonnunquam, idq. non sine suo periculo.*

Adrastia Nemesis Rhamnusia Nemesis.

Ἀδράστεια νέμεσις, id est. *Adastria nemesis, subaudiendum, adest; aut aderit, aut eiusmodi quippiam. Licebit vti vel in eos quibus ob insolentiam arrogantiamq. fortunæ cōmutationē minamur. vel qui a rebus florentibus ad calamitosam fortunam redacti sunt. Hanc quidam Nemesim deam esse putant, insolentiæ, & arrogantiæ vindicem, quæq. spes immoderatas, & vetet, & puniat,* ἀδράστεια *dicta* ἀπὸ τοῦ α' στερητικοῦ μορίου καὶ δρᾶναι, *quod nemo nocens meritam pœnam vsquam effugerit: etiam si quando serius assequitur. Lucianus in meretriciis dialogis,* Ἔστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. *id est, Est dea quæpiam Adrastia, videtque ista. Euripides in Rheso.*

Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς,
Εἴργοι στομάτων φθόνον. id est,
Adrastia Iouis filia, arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula.

Σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω. id est,
Volente vero dixerim hoc Adastria.

Idem testantur etiam Epigrammata.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id est
Innuit hoc Nemesis cubito frænoq., gerendis
Sit modus in rebus, dictaq. frænum habeant.

Item aliud,

Ἡ Νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος οὕνεκα; λέξεις.
Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id est,
Contineo Nemesis cubitum. Quæ causa requires?
Nam cunctis iubeo rebus adesse modum.

Strabo lib. Geographiæ 13. Adrastiam dictam tradit non ab aufugiendo, sed ab Adrasto rege, qui primus huic templum constituerit, idq. Antimachi poetæ versibus confirmat,

Ἔστι δέ τις Νέμεσις μεγάλη θεός, ἣ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχε. βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος
Ἄδρηστος ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσήποιο.
Ἔνθα τετίμηταί τε καὶ ἀδρήστεια καλεῖται. id est,
Est quedā Nemesis dea magna, cui ola quadā hæc
Sunt data sorte deū. Ast huic primus condidit aram
Adrastus iuxta Aesopi sacrata fluenta.
Atq. inibi coliturq. tenetq. Adrastia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius libro 5. capite 32. his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit. Adrastiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro 14. Hæc & huiusmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumq, præmiatrix aliquando operatur Adrastia, atq. vtinā semper, quam vocabulo duplici etiam Nemesim appellamus, Hanc aiunt ex opinione veterum lunæ superpositam, generali potentia præsidere fatis, omnia terrena despectantem, vt reginam & arbitram rerum omnium, quæ præcipue fastui infensa, nunc erectas mentium ceruices opprimit, & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pennas, celeritatis symbolum; dedit gubernaculum & rotam, significans illam per omnia discurrentem singula moderari. Idem libro 22. Ideo intollerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurem quod dicitur vellēs, monēs vt castigatius viueret, &c. Zenodotus originem adagionis ad huiusmodi fabulam refert, quā quidē non admodum sane lubentes, adscribemus tamē, ne lectorem auidum hac fraudasse videamur. Eteocles & Polynices post interitum Oedipi patris

tris, de regno Thebanorum hac lege pacti sunt, vt imperium alternis annis administrarent. At Eteocles, nam huic forte primus obtigerat annus, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. Itaq. Polynices repulsus, in Adrasti ditionem Argos profugit, noctuq. appulit. Hic cum forte Tydeum esset nactus, qui ob cædem perpetratam e Calydone profugerat, cum eodem prælium conseruit, inter quos clamore tumultuq. coorto, interuenit Adrastus, & pugnantes diremit. Atq. ibi simul recordatus oraculi cuiusdã, quo monitus fuerat, vt apro & leoni filias suas in matrimonium collocaret, vtrumque sibi generum adsciuit. Habebant enim in clipeis, alter apri, alter leonis figuram: Pollicitusq. est se vtrumq. restituturum in patriam. Cumq. primum Polynicis nomine Thebas fuisset adortus cæsis Argiuorum optimatibus, Adrastus solus effugit. Interfectorum cadauera cũ Thebani insepulta abycerent, neq. sepultura dignarentur, liberi cæsorum ad aram Misericordiæ confugientes parentũ cadauera reposcebant. Atheniensibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor, semet in rogum abyciens, vna cum viri cadauere combusta est. Post id tẽporis filÿ Argiuorum, qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam, suis partam auspicijs: sed stipendiary pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id est Nemesis ad pedes adest. Galenus deniq. libro De vsu partium humani corporis sexto μεμνῆσθαι καὶ φάναι τὴν ἀδράστειαν οὐδεὶς ἐκφεύξεται. id est, Meminisse ac declarare quod Adrastia legem nullus effugiet. Ac paullo inferius, ἀλλ' ἐπ... τὸν τῆς ἀδραστείας νόμον. id est, Haud cogitans opinor Adrastiæ legem. Minitatur medicis, qui falsa pro veris docent. Eadem appellatur Rhamnusia, a Rhamnunte Atticæ loco cognominata, vbi quemadmodum ostendit Zenodotus, huic deæ statua est, solido lapide, decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris specie, quamobrem et malum arborẽ dextra tenebat, vt auctor est Eudemus. Hoc adagium quamquam separauit Zenodotus, tamen visum est cum superiore coniungere, cũ nihil intersit præter commutatam cognominis vocem. Plinius lib. 28. capite 2. Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Abj Græcam Nemesim inuocantes, cuius ob id Romæ simulacrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non sit.

Risus syncrusius.

Γέλως συγκρούσιος. *Risum effusiorem, Græci συγκρούσιον vocant, quod hominem quatiat, quem eundem quidam existimant Sardonium esse. Putant autem, & recte putant, hunc risum graui viro vehementer indecorũ esse, propterea quod videatur ab animo impotente proficisci. Siquidem vt turpe est viro graui muliebri more eiulare, si quid doleat, ita gaudio immoderato in cachinnũ effundi parum decorum est. Simili figura Philostratus in Sophistis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id est, late diductoq. ore ridere.*

Rosam, quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. *id est, Ne quære rursum præteritam semel rosam. Ne te maceres desiderio rerũ, quæ reuocari restituiq. non queunt, velut exacta iuuenta, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil est gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem sensum dixit in Odis Horatius.*

Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur.

Habent enim rosæ suum tempus, sed perbreue. At exquisitius delicati, etiam alieno tempore rosam quærũt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἔξωρου voluptates sectantur: velut si nucibus ludat vir, aut amet, potitetue senex.

Rosam cum anemona confers.

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, *id est, Rosam cum anemona confers, vbi quis vehementer imparia inter se componit. Rosa priscis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos specie quidem rosam imitatur, cæterum nulla odoris gratia. Passim nascitur in agris, cum olim rosæ summus sit habitus honos.*

Rhodij sacrificium.

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, *id est, Rhodienses sacrificium, vbi res iurgijs & verbis male ominatis peragitur. Refertur a Diogeniano. Idem est cum eo quod paullo superius retulimus, Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est, Lindij sacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo est, teste Stephano, a qua dẽductum videri possit Londinum apud Britannos, quam vrbem Stephanus Lindonium vocat, citatq. Martianum auctorem. Siquidem vtraq. insula est, Rhodus et Britannia, ac vetus eius gentis lingua, qua nunc Vualica dicitur, satis indicat, eam aut profectam a Græcia, aut certe mixtam fuisse. Ne mores quidem admodum dissident a Græcanicis.*

Rhodiorum oraculum.

Ῥοδίων χρησμός, *id est, Rhodiensium oraculũ. Vbi quis dẽ re minuta nimium crebro, nimiumq. diligenter sciscitatur. Etenim Rhodienses Lindiæ Mineruæ sacrificãtes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabãt, atque inibi perpetuo manebant. Cumq. illis mos non esset matulam in sacrificium inferre; ac super hac re deum consuluissent, atq. vt inferrent, respondisset, illi rursus ambigere cœperunt, vtrum aream, an testaceã inferre deberent: ac denuo super hoc adeuntibus oraculum, indignatus deus, neutram respondit. Refertur a Diogeniano.*

Rusticanum oratorem ne contempseris.

Ἀγροῖκον μὴ καταφρόνει ῥήτορα, *id est, Rusticanum ne contempseris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiam, infantiamue fastidiamus. Neque spectemus a quo, quoue pacto dicatur, sed quid. Qui valent eloquentia, non perinde curandum est, quid minentur, aut polliceantur. At penes quos rusticana veritas est, si quid vel inculte dixerint haud quaquam oportebit negli-*

negligere. Siquidem huiusmodi plus solent efficere quã loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, *id est, Rus ciuitas. Vbi quis in urbe neglectis legibus, vi proq. sua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex aequo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum,* Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. *id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem in qua legum non magnus habetur respectus. Huc adlusit Seneca in ludicro libello, quem lusit in Claudium imperatorem. Vos mera mapalia fecistis, volo seruetis disciplinam curiæ.*

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθινος Διόνυσος, *id est, Cicernus Bacchus. De re vehemẽter contempta. Sumptum adagium a potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuersis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. cap 16. Idem libro 22. cap. 25. meminit de Zyto Aegyptiorum, Celia Hispanorum, Ceruisia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertũ est in his regionibus, quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri potest, & illud quod alibi retulimus adagium,* οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, *id est, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam gustata ceruisia. Porro contemptã fastiditamq. fuisse ceruisiam ijs, qui eatenus assueuerant vino, vel Epigramma testatur, quod Iuliano imperatori tribuunt. Id est huiusmodi,*

Τίς πόθεν εἶς Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον
Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε· σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε Κελτοὶ
Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ Βρόμον, οὐ Βρόμιον. *id est,*

Bacche quis? vnde venis? verũ tibi deiero Bacchũ
Te haud noui, tantum est cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age num te
E spicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, sed Cerealem,
Et frumẽtigenam, nec Bromiũ, immo Bromum.

Est autem Bromos hordei genus quoddam: sed a Theophrasto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur quæ pæne syluestria sunt & immitia. Plinius potissimum visum eius generis putat, quod illius spuma cutem feminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, inquit, præstat ad vini transire mentionem.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura.

Μὴ τὰ μαλακὰ μώσσου, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, *id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur a Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Musis, et ita refertur, tãquam vulgo iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac morose petunt, quæ volũt, offensis ijs a quibus petiũt, accipiũt ea quæ nolũt. Aut in eos qui diis præter modum captant voluptatẽ, incidunt in molestiam.*

Ne Execestides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' Ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν ὀρθὴν ὁδόν, *id est, Ne Execestides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo atq. inexplicabili. Execestides quidam vulgo male audijt, quod immodicus esset in peregrinationibus, vt omnes vias quam maxime cognitas haberet, Idem taxatur ab Aristophane in Auibus.*

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κὰρ ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. *id est,*
Quod si seruus est & Car quẽadmodũ Execestides.

Rursum in eiusdem fabulæ initio.

Οὐδ' ἂν μὰ Δί' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. *id est,*
Non per Iouem hinc vel ipse viam Execestides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptũ de his qui tota aberrassent via, aut qui difficili inexplicabiliq. negotio distringerentur.

Hermonium officium.

Ἑρμώνειος χάρις, *id est, Hermonium beneficium. Quoties aliquis studet officij caussa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, sed quod non liceat secus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulam: Gens quædam Pelasgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus transmisit in Brauronem, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atq. ex ea mulieres raptas abduxerunt. Post vbi pestilentia laborarent, oraculo iussi sunt Atheniensibus satisfacere, atq. ita futurum, vt pestilentia liberarentur. Atheniẽses rogati quo pacto placari vellent, denuntiarunt vt Lemno decederent. Hanc conditionem cum audissent Pelasgi, per iocum responderũt id facturos sese, si quis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lẽnum transmitteret. Euenit deinde vt cum Darius in Thracia agens, omnia vndiq. subigeret, Miltiades dux Atheniensium e Cherroneso soluens, Lemnum aggrederetur, Pelasgis denuntians se Borea vniusq. diei cursu adesse domo profectum, nam Cherronesum tenebat, atq. illic habitabat. Itaq. Hermon Pelasgorum princeps Lemno cessit. Idq. cum Darij metu compulsus faceret, adsimulabat tamen se volentem cedere, quo gratum faceret Atheniensibus. Huiusmodi ferme cõperimus in Græcarũ collectaneis. Aemilius Probus in Miltiade aliquanto diuersam rem narrat. Cum Athenienses decreuissent coloniã mittere in Chersonesum, quæ tum a Thracibus tenebatur, consultus Apollo quem sibi ducem sumerent ad expellendos Thraces, iussit vt Miltiadem adsciscerent. Is Lemnũ aggressus, postulauit, vt se sponte dederent Atheniensibus. Lemnij per iocum responderunt, se id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiscens vento Aquilone venisset Lemnũ. Nam hic ventus aduersus est Athenis proficiscẽtibus Lemnum Miltiades ne illic tempus tereret, Chersonesum profectus est. Ea capta, rebusq. illic ex animi sententia ordinatis, redijt Lemnum & ex pacto postulauit insulam. Nam se vento Borea domo profectum venisse; quod in Chersoneso domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaq. qui Lemnum tenebãt, cessere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negãs liberi hominis officium esse, cum nihil mereatur, postulare id sibi gratiæ apponi.*

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, *id est, Ex arena funem nectis. In stulte frustraq. conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohærẽãt*

Appo-

Apposite dicetur in orationem, aut syllogismum male cohaerentem. Vt adfine sit illis, Arena sine calce, & Dissolutae scopae. In hanc fere sententiã vsurpauit Irenaeus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In summa quadrabit in quiduis ἀδύνατον καὶ ἄτοπον, vt pertineat, & ad illam formam, Laterem lauas & Aethiopem dealbas.

Halcedonia sunt apud forum.

QVOD dixit in Cassina Plautus, Halcedonia sunt circa forum, prouerbii speciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & silentium. Idem in Poenulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis, quam mare est olim, cum ibi halcedo pullos educat suos. Extat etiam in Graecorũ commentarijs huiusmodi prouerbium, ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις, id est. Halcyonios agis dies, de tranquillã & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auib.

Ἀλκυονίδας τ' ἄγεθ' ἡμέρας ἀεί. id est.

Atq. halcyonios duxit adsidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quae Graecis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor est M. Varro libro De lingua Latina tertio, ne quis Plautinũ verbum deprauatum esse putet. Fabula de Ceyce, & Halcyone est apud Ouidium. De aue sic refert Plinius lib. 10. cap. 32. Halcyon paullo amplior est passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & cãdidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Eae fetificant bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent nisi mari tranquillo maxime Siculo. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Hi dies & nautis sunt noti. Nam in his tempestatem non metuunt. Nidificant autẽ medio in mari. Nidi pilae figura, paullũ eminenti, ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine, ex spinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt spuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidum dierum testatur in dialogo, cui titulus ἀλκυών. Vergilius inter prognostica futurae tempestatis hoc quoq. refert.

Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt.
Dilectae Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio septimo:

Χ' ἁλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Ἁλκυόνες γλαυκαῖς νηρηίσι ταὶ τὰ μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφιλάθεν, ὅσοις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. id est,

Halcionesq. vndas sternunt, pelagusq. notumq.
Atq. eurum extremam motantem flatibus algam.
Halcyones quas inter aues Nereides omnes
Vnice amant glaucae, quaecunq. ex aequore pastum
Venantur.

Empedoclis simultas.

Ἐμπεδόκλεος ἔχθρα, id est, Empedoclis simultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuisse moribus, vt adsidue simultatem cũ aliquibus susciperet, eãq. pertinacissime exerceret. Quadrabit etiam, vbi quis leui de caussa ex amico fit inimicus. Refertur a Diogeniano. Suidas ex Lysia citat haec verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συγκεκρᾶσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν Ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. i. Ego sane putabam nos eiusmodi necessitudine copulatos esse, vt ne Empedoclis quidem simultas nobis possit obstare. Referendum ad illud quod alio dictum est loco, Odium Vatinianum, & Odium nouercale.

Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS in Truculento, Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem, hoc est, Longe maior est habẽda fides referentibus ea quae viderint oculis, quam ijs qui narrant ab aliis audita. Idẽ innuunt poetae, duas apud inferos insomniorum fingẽtes portas, alteram eburnam, per quam falsa insomnia veniant ad superos, alteram corneam, per quam vera. Vergilius Aeneidos sexto Homerum imitatus ex Odissea τ.

Sunt geminae somni portae, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad caelum hac mittunt insomnia manes,
His vbi tum natum Anchises, vnaq. Sibyllam
Prosequitur dictis, portaq. emittit eburna,

Seruius interpretatur per corneam portam, oculos intelligendos, quod colore sint corneo: per eburneam dẽtes, nimirum osseos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa sint quae conspicimus oculis. Per eburnam falsas, quod vana plerumq. soleant esse quae fama percipiuntur. Itaq. Aeneas per eburnam portam demissus, significat pro falsis habenda, quaecunq. de inferis narrarit poeta. Adagij meminit, & Apuleius lib. 1. Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris est auritus testis, quam oculati decem. Nam cum conspexisset adolescentem decorum, sed diutiue tacentem: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Sensit itaque Socrates aurium iudicium certius esse quam oculorum, quod oculis non nisi corporis formã contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iustinianus Institutionum lib. 3. de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, cum res subijcitur oculis. Vnde caecam diem appellant, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam, cũ praesente pecunia res agitur.

Vulpi esurienti somnus obrepit.

Πεινώσῃ ἀλώπεκι ὕπνος ἐπέρχεται, id est, Esurienti vulpi somnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nã non nullis pauperibus somnus loco pastus, testante versiculo illo prouerbij instar celebrato,

Ὕπνος δ' ὃς πάντων τὴν κακίστην δαμᾷ. id est,
Somnus domat famem malorum pessimam.

Pauperem autem vulpẽ appellat, quod callida sit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id est, Paupertas sapientiam sortita est. Neq. perperam dicetur, & in illos qui dissimulant, conniuentq. ad quaedam, vt per occasionem aliquid commodi ferant. Siquidem vulpes vrgẽte fame somnum adsimulat, vt adlectas aues rapiat, deuoretque. Fit autem hoc physica quadam ratione, vt famem ac sitim extinguat somnus. Adagium recensuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, id est, Ad Deorum aures peruenit. Vbi

facinus

facinus aliquod clanculum patratum, resciscitur ab iis qui possint vel remunerari recte factum, vel punire secus admissum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ recte, secusue gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum cõuocato, de pœna statuit. Est illud etiam nunc solemne in principũ, & pontificũ litteris, Ad nostras aures peruenit. Paulo diuersius pastor ille Vergilianus,

Et quoties, & quæ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam venti diuum referatis ad aures.

De rebus egregiis, quasq. deorum auribus dignas iudices. Itidem Horatius,

Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Aegyptij.

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, *id est,*

Nectunt stupendas machinas Aegyptij.

De versutis, & vt ait Plaut. consutis dolis dictitatum. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorũ inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophantas ac delatores qui vera falsis permiscendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paulo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabantur olim Aegyptiorũ opera ex variis lignorum frustulis miro quodam artificio cõnexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagiũ hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, κασσιωτικὸν ἅμμα, *id est, Cassioticus nodus. Cassium enim in Aegypto est, quemadmodum paulo superius ostendimus.*

Acesei & Heliconis opera.

Ἀκεσέως καὶ ἑλικῶνος ἔργα, *id est, Acesei & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta viderentur, sic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices, Acesæus natione Patarensis, & Helicon Carystius. Hi primi contexuisse dicuntur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Atheniensium colebatur.*

Acesias medicatus est.

Ἀκεσίας ἰάσατο. *id est, Acesias medicatus est, dici solitũ de re quæ semper vergeret in deterius, quoq. magis accuraretur, hoc peius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus & stupidus, qui dum cuidam pedũ dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes,*

Ἀκεσίας, *inquit,* τὸν πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumuis cures, tamen per se semper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonij putei,

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα. *id est, Agamemnonij putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem, & passim in omni Græcia puteos effodisse, ne per æstum aquarum inopia laborari posset. Auctor Zenodotus.*

De fera comedisti.

Ἀγρίας δ᾽ ἔφαγες, *id est, De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam vulgo creditum carnem ferinam comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, oscitabundos & negligentes.*

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγὴ, *id est, Ruris fons, De nimiũ laboriosis, & perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemũ Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cui quæ numquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum verbum* πηγὴ *hyperbolen habet copiæ, non tantum apud Græcos, verumetiam apud Latinos.*

Aesopicus sanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, *id est, Aesopicus sanguis. Delphi Aesopum quendam nihil commeritum interemerũt, eamq. ob caussam iratum numẽ dira illis vaticinabatur. Sunt qui putent hunc Aesopum esse, cuius nomine feruntur apologi. Traduntq. huiusmodi quædam super illius interitu, tametsi fabulis quam vero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in se conuitiis & contumeliosis apologis concitasset, Delphi sacra phiala in huius peram clanculum imposita, Phocidem consecuti, comprehensum sacrilegij damnarunt, obtestantemq. ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta pestilentia, consultum oraculum, admonuit vt Aesopi manes placarentur, itaq. Delphi monumentum Aesopo constituerunt. Ceterum Græciæ principes, & eruditi, simulatq. cognouissent indignam Aesopi mortem, Aesopicum sanguinẽ vlti sunt, sublatis iis qui fuerãt mortis auctores. Vnde dici solitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læsam innocentiam irati superi, pœnam immittere viderentur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commentario, cui titulus* περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. *Nempe Aesopum multam auri vim accepisse a Crœso, vti Delphis splendide sacrificaret, & Delphorum singulis quattuor minas distribueret. Verum cũ incidisset illi nescio quid dissidij cum Delphis, sacrum quidem fecit, ceterum pecuniam quam acceperat distribuendam, Sardis misit, Delphos indignos indicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegij condemnatum præcipitarunt e rupe, quam Hyampeiam vocant. Eo facto deus indicauit terræ sterilitatem, & morborum prodigiosorum vim instare. Proinde territi Delphi, in publicis Græciæ conuẽtibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se vellet sumere. Tandẽ tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum qui Aesopum Sami emerãt: huic cum pœnas quasdam dedissent, malis leuati sunt. Indicat eodem in loco Plutarchus dici solere, quoties sero pœna datur.*

Manum ferulæ subduximus.

Ἐτ: *nos manum ferulæ subduximus, id est, nos quoq. litteras didicimus, & præceptorum opera sumus vsi. Nã antiquitus litteratores discipulorum manus ferula cædebant. Est autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius libro 13. capite 22. Græcis* νάρθηξ *dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq. sacer, vt vino titubantes fulcias, nec oneres tamen. Est enim ligno durissimo fo-*

ris,

rie, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignẽ cæleſtem poetæ fingunt Prometheum deportaſſe in terras. Poſtremo hinc fiunt ſceptra pædagogorũ, vt Martialis appellat, quo terreant magis quam lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem,
Ferulæq. minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ ſubduxiſſe dicuntur, qui deſierũt in ludo litterario verſari, neq. iam pueri docendi, ſed vtcunq. docti ſunt. Iuuenalis in prima ſatyra,

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ.

Hieronymus, ſubduximus accipere videtur, pro eo quod eſt ſubiecimus, ſuppoſuimus. Sic enim ſcribit ad Domnionem. Et nos didicimus litteras, & nos ſæpe manum ferulæ ſubduximus. Niſi forte manum ferulæ ſubducere pueri dicuntur, cum metu plagæ ſubtrahunt manum. Eſt ſimilis apud Græcos ſermonis color. Citatur apud Athenæum libro decimotertio Timocles.

-Δεῖ δ' ἔτι
Ἀγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπιζόμενον, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶ καὶ δύνῃ id eſt.
Opus eſſe ad huc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto ſuauis eſt.

Aetnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, *id eſt, Aetnæus ſcarabeus. De magnis, & fœdis. Ariſtoph. in Pace,*

Οὐκ οὐδ' ἐπὶ μεγάλου Αἰτναίου μείζων κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quaſi prægrandem, vel quod in Aetna varij maximiq. ſcarabei ſint: vel Aetnæus dixit, tamquam inſtar Aetnæ montis maximus. Porro ſcarabeus inſecti genus, quod e ſtercore vt naſcitur, ita paſcitur. Fabulis quoq. ante proditum eſt, Aetnam vnum e Gigantibus præcipuum complexam fuiſſe, ac ſeruaſſe, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνα πιέζει αὐτόν *id eſt, nec ignis cæleſtis illum attigit, nec Aetna illum premit. Auctor Diogenianus.*

Extra chorum ſaltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, *id eſt, Extra chorum ſaltare dicitur, qui dicit aut facit a re quam propoſuit alienũ aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisq. numeris aſtricti mouentur, vt liberum non ſit, quo libet euagari. Quod ſi quis diſcrepet a lege chori, ridiculus habeatur.*

Exordiri telam.

PLERAEQVE *metaphoræ quæ dicuntur a textrina, prouerbii faciem præ ſe ferunt. Plautus in Bacchidibus: Exorſa hæc tela eſt non male omnino mihi. Idem in Pſeudolo, Neque nunc quid faciam ſcio, Neq. exordiri vnde occipias, habeas, Neq. ad detexundam telam certos terminos. M. Tullius libro De oratore dixit, pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorſus es. Rem enim quam arte conſilioque inſtituimus, exordiri dicimur. Et reteximus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam detexam ab exordio, id eſt, ab initio vitæ explicabo qualis ſis. Cognatum illi quod alio commemorauimus loco, Ea tela texitur.* σήμερα ...*, Pollux citat ex Græcis auctoribus.*

In caducum parietem inclinare.

PROVERBIALI *figura, in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusq. rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificijs. Hadrianus Imperator de Commodo adoptato, & imperij ſucceſſioni deſtinato, dictitare conſueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies ſeſtertium, quod populo & militibus pro adoptione Cõmodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod eſſet valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis eſſe videretur. Item qui ſenis præſidio nititur, qui forma ſuperbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præſidia collocat, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Huic proximum eſt illud Maronis,*

In ſe omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti.

AD *eandem formã pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuiſſe videtur, Arundineo inniti baculo, de eo qui ſpes ſuas figit in his qui non ſolum non poſſunt eſſe præſidio, verum etiam noceant deſtinato. Siquidem arundineus ſcipio, non modo non ſuſtinet innitentem, verumetiam manum penetrat, ac vulnerat.*

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, *id eſt, Bombylius homo, dicitur verboſus, multique ſtrepitus, ceterum inutilis. Bombilius Græcis, apis aut veſpæ genus, a ſonitu, ſicuti videtur, appellatum, ingens, ſed ad mellificium inutile, fauos ſibi nectit e luto. Eſt & ingens apis, ac muſca, quam a ſtrepitu ſic dixerunt. Heſychius addit* βομβυλίδας, *Græcis dici bullas, quas naſci videmus ex aqua, quæ mox euaneſcunt. Itẽ bombylion dici poculi genus, quod paullatim extillante potu ſonitum reddit in modum animantis, de quo dictum eſt, quamquam & huic a bombo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem, pro bombylio,* βομβαύλιον *dixit, addita littera α,* παρὰ τὸ αὐλοῖς βομβεῖν. *Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiuſdam Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæſitãtiam linguæ ſtuporemq. cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Heſychius ait, Græcis* βαμβαλύζειν *eſſe labijs tremere. Nam id accidere ſolet hoc vitio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quamquam autem hæc vox varijs modis deſcribitur, tamen eadem eſt origo, nimirũ a ſono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.*

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, *id eſt. Buthus oberrat. De leuibus ac ſtolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiusdã athletæ, qui vicerat in Pythijs ludis. Huius meminit Cratinus,* ἐν Χείρωσι, *teſte Zenodoto. Meminit & Heſichius, indicãs & Ariſt. alicubi de huius victoria meminiſſe. Fieri poteſt vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod ſolidos boues vorare ſoleat. Nam cognominatus eſt, &*

Hercules βουθοίνας, quod aliquando esuriens quendam e bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici posse in edaces, hoc est, βουφάγους.

Bunas iudex est.

Βούνας, δικάζει id est, Bunas iudicat, In nonnullis codicibus scriptum est βουλίας, non βούνας, sed deprauate. Vbi lis in longum profertur, nec vnquã explicatur. Parœmia nata a Buna quodam Atheniensi. Cum esset controuersia inter Calidonios & Eleos, vtriq. rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem, vt a manibus temperarent, donec ille de negotio pronuntiasset. Quod vbi sensisset Bunas, de industria audiebat quidẽ vtramq. partẽ, ceterum perfictas occasiones rem in longum distulit, nec vnquam de litẽ voluit pronuntiare. Auctor Mnaseas apud Zenodotum.

Bos sub iugum.

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν, id est, Bos sub iugum, vbi quis adsidue laborat, aut vbi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductũ a bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotij, ad quod administrandum parum sit idoneus, sed eum qui sit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur non item canis, aut ceruus. Proinde confine fuerit illi quod alio positum est loco, bos clitellas. Recenset Zenodotus.

Tenui filo.

TENVI filo, pro stilo subtiliori, minusq. grandiloqua oratione. Nam Rhetores tres faciunt orationis χαρακτῆρας, grandem, tenuem, & mediocrem, sumpta metaphora a nentibus, aut certe a textoribus. Horatius,

-Tenui deducta poemata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, Crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. Marcus Tullius lib. De oratore secundo dixit, vberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canale.

REM eandem alia reddunt metaphora, cum aiunt, Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenij, translatione ducta, vel a fontibus, quorum alij angustiore vena manant, alij tanta, vt flumen ingens efficiant: vel a metallis quorum etiam venæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimum his est, quod ait Quintilianus lib. 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt. Vos Albani tumuli atque luci.

Ὑπερμαζᾶν.

Μᾶζα Græcis genus est cibi e simila tritici, quod, vt apparet, in delicijs erat, vnde vulgari ioco dicebant, ὑπερμαζᾶν, pro opipare, splendideq. viuere, siue ob egregias mazas, siue quod aliquid his etiam lautius sumerent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse veterum, pro qua recentiores dixerint κριθιᾶν, a iumentis ductum quibus hordeum placentæ sunt. Illud mirum cum hoc verbum proferat ex Aeschylo & Sophocle, cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores cœpit vsitatius esse quam ὑπερμαζᾶν. Euplous ad Thalasserotẽ, ὑπερμαζᾷς ἢ μέμηνας, ἀκούω γάρ σε λυδέρας γυναικὸς ἐρᾶν, id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nam audio te captum amore mulieris maledicæ. Cõsimili forma dicebant ματτυάζειν, a Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenset inter secundæ mẽsæ delicias.

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλει, id est, Ne propius quidem ferire dicuntur, qui procul absunt a scopo, multoque interuallo aberrant a re proposita. Sumptum est ab imperitis sagittarijs, cuiusmodi cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum consedit: rogatus quid sibi vellet, ne me feriat, inquit: innuens quiduis illum tacturum potius quam scopum. Ergo qui nimium aberrant a signo, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebantur, perinde valet quasi dicas, οὐδὲν ὅμοιον, id est, Nihil simile ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus, Vsurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono, καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει, id est, Hæc quidem sane omnia ad tyrannum collata, malitia miseriaque ciuitatis haud quaquam accedunt ad scopum, vt prouerbio dici solet. Suidas admonet, e linguæ proprietate dictum pro uerbium, velut, & illud quod proxime sequitur. Huc adlusisse videtur Lucianus in Dialogo quem inscripsit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ εἶναι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδ' ἐγγύς, id est, Neq. enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade, οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδ' ἐγγύς, id est, Multum abest, vt hæc ita se habeãt. Adagium hoc referẽdum in gregem illorum, quæ commemorauimus alibi, τ' οὐρανοῦ ἁμαρτάνειν, & toto errare cælo, & tota errare via.

Diolygium malum.

Διολύγιον κακόν, id est, Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ καὶ διολύγιος φλυαρία, id est, Haud longa quidem ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damascio, καὶ ταῦτα οὐκ ἂν διολύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐ κατὰ γραῶν ὕθλον λεγόμενα, ἀλλὰ πέρα τῶν μεγίστων φλυαριῶν. id est, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, sed vltra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait, μέγα διολύγιον ὀλολύξαντες, id est, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vocis originem bifariam indicant. διολύγιον quasi δίχα ἴον, qđ clamor nusquã nõ penetret; & διολύγιον, quasi διολλύον, i. perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi, & Pythia & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια, id est, Hæc tibi, et Pythia & Delia. Quoties supremũ aliquod op⁹ significam⁹. Perinde quasi dicas hæc summa omnium quæ gesturus es in vita.

vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is posteaquam Rheneam insulam cepisset, eamq. consecrasset Apollini, constituit apud Delii ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum, [Greek] futurũ innuẽs, vt propediem excederet e vita, idq. euenit. Itaque res in prouerbium versa. Ceterum si scribas [Greek], vertes eadem, si [Greek] vertes hac. Neque enim ad sensum magni refert.

Claue findere ligna, & securi fores aperire.

[Greek], id est, Claui ligna findere securi vero fores aperire conaris, cum res præpostere geritur, veluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficiis sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur a Plutarcho, libello cui titulus, [Greek].

Bellerophontes litteras.

[Greek], id est, Bellerophontes litteras. Subaudiendum verbum aliquod accommodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locum erit huic prouerbio, cum quis litteras velut commendatitias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ: Vulgo litteras Vriæ vocant. Neque dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerophonteis litteris huiusmodi fabulam commemorant Græci, Bellerophontes propter occisum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtiq. regis hospitio est vsus. Interim Antea regis vxor, adolescentis amore correpta, cœpit illius animũ ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recusasset, videlicet hospitij religione permotus, illa prior occupans, versoq. in odium amore muliebri, Bellerophontem apud maritũ occulte defert, tamquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animũ in pniciẽ iuuenis instigabat, semp ad aurẽ occinẽs illud Homericũ.

[Greek]

Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem. Prœtus itaq. vere regio ingenio, & vt Homeri vtamur verbo [Greek]; velut officij caussa Bellerophõtẽ ad Iobaten hospitem mittit, additis litteris velut in illius commẽdationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret e medio. Bellerophon, vt est minime suspicax innocẽtia, litteras acceptas reddit, vt fuerãt obsignatæ. Quas vbi pleg issẽt Iobatas quo Prœto gereret morẽ, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic ferme malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periculosas vires, gloriamq. parandam inflãmat. Ac primum persuadet, vt cum Chimæra congrediatur. Id erat monstrum triforme.

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hanc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit confecitque. Post alijs atq. aliis periculis obiecit iuuenem, a quibus omnibus cum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euẽtu coniectans innocentiam, litteras Prœti ostendit, generũ adsciuit, ac moriens eidem imperij successionem tradidit. Itaq. quisquis imprudens aut nuntiat, aut facit quippiam quo se prodit, in eũ recte dicetur, [Greek], aut quicumq. sub officij prætextu læditur. Adagium recensetur a Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace, nullus homo dicis, hæ tabellæ te arguũt. Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Alia Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer, sine. Effertur adagium in hunc etiã modum, [Greek], id est, Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in Apologia, [Greek], id est, Qui Bellerophontes librum aduersus teipsum scripseris. Simili commento rex Pharnabazus imposuit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius vita.

Cœno puram aquam turbans, numquam inuenies potum.

[Greek], id est, Si lympidam perrexeris.

Cœno aquã spurcãre, nusquã quod bibas inueneris. Carmen est Trochaicum, quod nos Hemistichio & carmine eiusdem generis expressimus. Dici solitum, vbi quis ea quæ sunt per se pulcherrima, contaminat admixtis iis quæ sunt turpissima. Veluti si quis poeticæ admisceat obscœnitatem, suo vtique vitio. Nam ars per se syncera; aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Conueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis est, idq. ipsorum culpa, quod animi vitio, quæ per se molesta non sunt, molestiam adferre videantur. Quod si adsit mens a stultis affectibus immunis, quidquid acciderit, voluptati futurum est.

Charetis pollicitationes.

[Greek], id est, Charetis pollicitationes. Dici solitum, vbi quis facile, ac benigne promittit, iuxta illud Nasõnis,

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Natum adagium a Charete quodam Atheniensium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præstabat item quod receperat. Narrant, & de Vespasiano filio. Cum admoneretur ne tam facilis esset ad pollicendum, quod longe plura promitteret quam præstare posset, respondit, non oportere quemquam ab imperatoris conspectu tristem discedere. Adagium refertur a Suida, nec dubitamus quin sumpt um sit ex Aristophane.

Cescon habitas.

[Greek], id est, Cescum habitas. In stupidum, & bardum dicebatur. Cescos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam stultitiamq. vulgo male audiebãt. Iuxta Cescũ vrbẽ fluuius erat cui nomẽ [Greek]. Quãquã Suidas, qui et ipse huius meminit, Cescũ ponit in Cilicia, nõ in Pãphilia. Vnde et vulgari sermone iactatũ est, [Greek], idest, Cescus ciuitas mẽtis inops. Quadrabit et in cœtum, aut concilia hominũ stultorum. Conuenit cum eo quod alias ostendimus Bœotica sus. Adagiũ recenset Zenodotus.

Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κίσσαρις, *& pro* κίσσαρι δ' ἂν ἔχοι *legendum esse* κίσσαρι εἰκώς.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀποπληροῦν, *id est. Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusq; partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbẽ absoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora sumpta videtur a mathematicis, apud quos circularis figura perfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapiente,*

Mundi instar habens teres atq. rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Consine illud, παντὶ ῥυθμῷ. *id est, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientiæ necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod a musicis ductum videtur.*

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, *id est, Calidam veruti partem. Subaudiendum adripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagij meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab ijs qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt quæ calet, deinde offensi reijciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vsque quaq. dissimile huic* ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει, *id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.*

Titanicus aspectus.

Τιτανῶδες βλέπειν, *id est. Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant ac tetricum: ac cuiusmodi fuisse feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone,* Εἶτ' ἐπισπασάμενος τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, *id est, Itaq. promissa barba, reductisq. superciliis, secum murmurãs nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idem in Icaromenippo,* ἰδὼν μάλα φοβερὸν δριμύ τε καὶ τιτανῶδές μοι ἐνιδών. *id est, At Iupiter admodum terribiliter, acriterq. & Titanico me intuens vultu.*

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *id est, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus veluti per ænigma dici cœptũ,* Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem perfidiãq. satis arguit interẽptus a Polymnestore Polydorus, hospitij iure violato. Et Euripides in Hecuba.*

Τάχ' ἂν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. *id est,*
Iugulare forsitan hospitem vobis leue est,
Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunissare.

Θυννίζειν, *Græci transferunt pro stimulare pungereque, vel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pungi soleat vel quod ipse piscis adurat, pungatque contactu. Plinius lib. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculum esse per quam exiguum, araneæ magnitudine, scorpionis effigie: id se Delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem exscedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoque infestat dolore, vt in naues sæpenumero exsiliãt. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter ventrem pinnam affixam esse, quæ vocetur æthera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præsertim cum æstro concitus agitur, id quod illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte quam Delphini. Atque huius rei testem adducit Aristotelem. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῆ παχύ, *idest apaga Thunnicum enthymema Neptune; & supra modum pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idem verbũ adludens,* Εἴ τ' ἀμὰ οὕτως ὑμῖν ἀπηλείψεται. *id est, Si mea nobis ita expuncta sint. Adagium recensetur a Diogeniano.*

Citius vsura currit quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος ἠέπερ Ἡράκλειτος τρέχει, *id est, Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum a mutua pecunia quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diem vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atq. excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum est,* Ἡρακλείτω *&* τρέχει *pro* Ἡρακλείτου τρέχει. *Videtur carmẽ fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.*

Celerius quam Butes.

Θᾶττον ἢ Βούτης, *id est, Celerius quam Butes. Hoc adagio significabant aliquid quam primum absolui, compendioq. explicari. Quemadmodũ solent ij qui paucis verbis, & iis truncè pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum. Athenis inter picturas Stoe porticus depictus erat Butes quidam, atq. ita pictus, vt summa capitis pars cũ oculis dumtaxat videretur, uidelicet vt spectator imaginaretur reliquũ corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.*

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, *id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiã sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur autẽ non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de ijs qui rẽ quãpiã obscenã aggressuri, fugitãt arbitros, abduntq.*

abduntq. sese, propter Lydos mollicie notatos. Vnde et Plaut. Lydum volsum appellat. Adlusit ad prouerbiũ, atq. vtinam aperuisset etiam Plutarchus in cõmentario quem scripsit aduersus Colotem. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ᾽ αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, ἐμπλέκειν τὸν Ἐπίκουρον, id est, At mihi videtur quẽadmodũ Lydus aduersus seipsum, non vnam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotium non erat. Hesychius meminit prouerbii, sed nihil addens prter hæc verba, Ἐπὶ τῶν μάχαις καθ᾽ αὑτῶν, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatã in alijs libris scripturam, legendumq. non ἀνοίγει, sed ἐνήχησε, id est, monuit siue tentauit. Fures enim imperiti dum non sine strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius. ἐνηχεῖν enim Græcis, auctore Suida, polysemõ est. Sonat enim. σαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem præcipua furũ ars, vt sine ingrediantur, siue egrediantur, absque sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intẽpestiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tãtum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragentes, vnde λυδίζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu delicijsq. multa commemorat Athenæus libro 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum a coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel conuiuii, propter spiritus circa stomachum, & concoctionẽ occupatos.

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, id est, Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum, videlicet intempestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Zenodotus vtrumque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quẽuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, id est, Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiam exercerent neque tractarent arma, sed veste ad terram vsq. demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eum modum veluti in feminas transformati, ad rebelliones fierẽt inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniũ caupones & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa quæ refert Suidas, λυδίζειν seu λυδίζω, pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur a Suida.

Lydorum carycæ.

Λυδῶν καρύκας, id est, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & varijs conditum cupedys. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multiugis lautitiis, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum a Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modũ, Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφος, id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum strepitus, subaudiendum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimium blanda, nec rursũ aspera nimiũ, de quo plura dicẽtur alias.

Lupinum potum.

Λύκειον ποτόν, id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue a luce quam aperis, siue a lupis interfectis. Auctores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam esse circumflectendam. Nam λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam a Pisistrato, quidam a Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt canis e Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliquã tametsi pusilla rediret. Aut in eos qui largitionib^9 essent corrupti, aliosue corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi caussæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat, lupina specie. Apud hanc statuam Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq. in dies singulos triobolus sedebatur. Auctore Zenodoto, quãquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.

Ὡς ἱερὸν ὅποι πέρ ἐκκομίσαιο τοῦ Λύκου, id est,
Si qua simulacrum efferre possies Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimũ, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulctæ portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται, id est,
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eũ dicebatur qui præter verba nihil adferret. Quẽadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilũ filium rogat, num vnam duntaxat sententiam secum e Lemno reportasset. Aut in eos qui verba vendunt pecunia; quod in poetas aduocatos, siomi venditores, atq. in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, ut sunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicẽtes, Hermodorum

rum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas, λόγους appellant: Adlusit haud dubie huc M. Tullius libro Epist. ad Atticu 13. Dic mihi placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. Porro licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamē si addas ἐμπορεύεται cōstabit Græcus senarius Hinc & λογέμποροι dictus, qui præter verba nihil adfert.

Pomarius Hercules.

Μήλιος ἡρακλῆς, id est, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomen quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaq. potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici quidam Herculi bouem essent immolaturi, isque rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurium vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcumque sunt imitati, idque ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hunc modum. Solemne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumque iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cum ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset vt transiri non posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedum addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare, Creditum est Herculem hac victima magnopere delectatum; proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id est, Hercules malorum vocaretur.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odissea ρ. Citatur a Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Hesiodum item,

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. id est,

Verū homini pudor haud quaquam conducit egeno.

Is versus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint facienda: velut inutilis pudore est qui deterret a discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi, Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem adlusit Euripides in Iphigenia in Aulide.

Ὅμως δ' ἔνεστι δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. id est,

Veruntamen pudere oportet eatenus,

Quo ad licet.

Homerus Iliados Ω scribit verecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimū,

Οὐ δέ οἱ αἰδὼς

Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. id est,

Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,

Vel multum prodest homini.

Et videre est nō nullos hoc inutili pudore præditos qui corporis incommoda celare malunt, quam amicorum ope tolli; quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbum & inopiam dissimulanti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis,

COMMEMORANTVR & hi versus in Græcanicorum adagiorum collectaneis.

Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,

Ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. id est,

Ventrē mi obiectas quo probū haud pulchrius vllū

Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.

Sane vbi prouerbiū sit non videmus, nisi in hoc, καλὸν τοὔνειδος, quod apud Græcos prouerbij vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi,

Καλόν μοι τοὔνειδος ὠνείδισας. id est,

Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excis atosq. pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id est, Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo exstimulatur ad studium, aut negotium aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristatele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse pomeridianis illis suis περιπάτοις dicendi artem docere, dicens illud, Αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ἰσοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν, id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit e tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a caussis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ, versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hospes in Syria fuit, pedē porta non plus extulit quam domo sua, admiraretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quam silere, ne apud homines illitteratos parum eruditi, parumque diserti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud ἀπαιδεύτοις ῥήτορος, μηδέποτε σιωπᾶν, id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus.

Δῶρον δέ τι θυμὸς ἄριστος id est,

Verum in muneribus res præstantissima mens est.

Gra-

Grecis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorum muneribus non esse spectandum rei missę precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, a rustico libenter accipit. Et quidam monet exiguum munus a tenui missum amico, perinde vt maximum boni cõsalere. Plinius in prefatione diuersa extulit metaphora. Verum & dis lacte rustici, multaq. gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium a Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen,

QVI eo impudentię vel cecitatis potius deuenerunt, *vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestũ ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primũ obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quę vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,*

—Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quę sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id est,

Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dũ nulli paretur, sed pro sua quisq. libidine rẽ gerit. Hanc Greci vocant ἀναρχίαν, *malum pene tyrannide peius, qua nihil potest esse peius. Par autẽ malum est* πολυαρχία *cum eo quod dicitur* ἀναρχία. *Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abijt,*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. id est,

Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nam his verbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Aemilius Probus. Natum adagium a Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκός, *id est, Mus albus, apud Suidam,* μῦς κακός, *i. mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicę dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, prȩsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatem auctorum testimoniis docet, lib. 12. cap. 10. Atq. inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiosę libidinis.* μυωνίαν *appellasse, citatq. prouerbiũ,* μῦς λευκός, *ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulę, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis,*

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI *nimirum schemate dictum a Iuuenale in vetulam, iam ipsam quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuam, sed quę verborum nequitiis puellam etiam dum ageret.*

Facies tua computat annos.

Hoc est, frontis rugę, numerum annorum tuorum prę ferunt, quamquam libido nondum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorũ suorum claritatem, et primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit, ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀπὸ δέρματος γε φαίνῃ, ὅτι ἐκ πολλῶν ἤδη εἶ γεγυμνασμένος, *id est, Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle prę te fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem, certa laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam qui affectabat etiã num videri puer,*

In te, inquit, reclamat sed tua barba, vir es.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, *id est, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu per quam raris. Natum adagiũ a fabula Phœnicis auis, de qua scribit. Plinius lib. 10. ca. 2. Et ante omnes nobilem Arabia Phœnicem, nescitur an fabulose, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquila narratur magnitudine, auri fulgore circa colla cetera purpureus, cęruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputq. plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quędam de Phœnice prodigiosa, quę quoniam ad prouerbiũ sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum lib. 15. sub persona Pythagorę,*

Vna est quę reparet seq. ipsa reseminet ales.
Assyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo viuit amomi.
Hęc vbicunq. suę compleuit sęcula vitę,
Ilicis in ramis tremulęq. cacumine palmę,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq. cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitq. in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ętas vires oneriq. ferendo est,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altę,
Fertq. pius, cunasq. suas, patriumq. sepulchrum.
Perq. leues auras Hyperionis ęde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis ęde reponit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neq. fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, *i. Nõ queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominẽ dicebatur vehemẽter illaudatum. Antiquis mos erat, prȩsertim Atticis, in cenis funeralibus, quas Greci* περίδειπνα *vocãt, encomiis, epicediis & epitaphijs laudare vita defunctũ, et si parũ meruisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius,*

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

Vnde fit, ut viuos nõ nũquam merita laude fraudemus, mortuis etiã immeritã tribuamus. Festus Põpeius docet, antiquitus solere cõduci mulieres quę in funere uõ

sine laudibus lamentarentur vita defunctum, aliis q. lamentandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ: citatq. Nenii testimonium. Hæc quidē me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuu collaudat. Fortassis hinc ductum est, quod antiquitus mos fuisse videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonē Alcibiades Socratis encomium refert; & apud Plutarchum, Alexandrum Magnum laudat Calisthenes. Eiusmodi vera laudes non admodum speciosæ videbantur, vt inter pocula decantatæ. Nec absurdum arbitramur, si quis ad priscorum consuetudinē referat parœmiam, qua fieri solet, vt in conuiuiis citharœdus, aut deorum, aut insignium uirorum facta cātaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Vergilium item.

—Cithara crinitus Iopas
Personat aurata.

Tametsi hæ quoq. laudes plerunq. ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur a Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere.

QVID *sit Pedibus in sententiam discedere, & quid Pedaris sententia satis explicuit Aulus Gellius lib. 13. cap. 18. Id si transferatur ad quamlibet alienæ sententiæ comprobationem, prouerbij formam accipiet. Veluti si quis dicat, Non est viri prudentis, quidquid vxori libuerit, protinus in illius sententiam pedibus discedere. Aut par est, vt affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contra. Ego vero in tuam sententiā manibus pedibusq., ac toto corpore discedo. Translatū est a veteri consuetudine quæ seruari cōsueuit, quoties ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi sententiam meam vobis peregero, tū quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti trāsibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur consilio. Et aliquanto post, Quibus hæc salutaria uidentur agite dum in dextram partem pedibus transite. Omnes trāsierūt, vadentemq. per intermissa custodiis loca Decium secuti sunt. M. Tullius Philippica 11. Dixit tamen si quis eorum qui post se rogati essent, grauiorem sententiam dixisset, in eam se iturum. Idem in epistola ad Lentulum: Perspiciebant. n. in Hortensii sententiam multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio adsentirentur. Ibidem, Frequentes ierunt in alia omnia. Idē Planco, Frequens eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Hæc ratio ferendorum suffragiorū discessio dicebatur. Plinius nepos epistol. lib. 2. Adriano, Sed cū fieret discessio, qui sellis curulibus adstiterāt, in Cornuti sententiam ire cœperunt. Tam illi qui se collegæ adnumerari patiebantur, in diuersum transierūt. Qui sententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. Cum omnes laudibus modo prosequentes virum in sententiam eius pedibus irent, tētata paullisper intercessio est. Idem ab vrbe cōdita 5. In quam sententiam cum pedibus iretur, ceteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. non nihil nouauit sermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit sententia hæc, pariterq. & eruditum vulgus & rude in eam cursu vadit. Vehementer ac præcipitāter adsentiri dixit cursu uadere in sententiā; & sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione sententiam alienam comprobari solere. Sic enim scribit: Deinde aliis manus porrigētibus, aliis pedibus in sententiam euntibus, plerisq. verbo consentientibus, conditum est senatusconsultum. Tale quiddam sensit & Sallustius in bello Catilinario, cum ait, Sillanū postea permotum C. Cæsaris oratione, pedibus in sententiam Tiberii Neronis iturum se dixisse, ceteros verbo, alios varie Cæsari adsensisse. Quintilianus dixit, Manibus pedibusq. in sententiam discedere. Porro qui vultu quoq. ac gestu significant se adsentiri, toto corpore in sententiam discedere dicantur. Suffragiorū genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocāt* χειροτονεῖν *&* χειροτονία, *quam vocem vsurpant & sacræ litteræ. Vt 2. Corinth. 8.* [illegible]. *Quin etiā subscribere sententiæ, subscribere iudicio, subscribere voluntati, suffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ, quoties lōgule trahuntur ab oratione simplici, in prouerbij speciem paullatim abeunt.*

Sustine & abstine.

EPICTETVS *Cynicæ sectæ philosophus vniuersa philosophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineāt felicitatem, quæq tot voluminibus vix explicant ceteri, duobus verbis absolute cōplexus est, quæ iam olim prouerbij uice celebrātur a doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inscribantur, omnibus anulis insculpantur. Ea sunt huiusmodi* ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *id est, Sustine aut abstine. Quorum altero monemur, vt aduersa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.*

[illegible]
[illegible] id est,
Bona quisquis adfert, vir bonus vocabitur,
Bonus erit & ille, qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen usq. recurrit.

CVM *videamus a Græcis quædā velut obtorto, quod aiūt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur verebimur eiusmodi recensere, quæ præter adagii figuram, ita venuste dicta sunt, vt venustius dici non possint? Quod genus est illud Horatij in Epistolis,*

Naturam expellas furca, tamen vsq. recurret.

Sensus est, haud facile dediscī, quæ nobis natura penitus indidit atq. insenit. Quod si quando visit, vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis caussa personam alienā sumamus, facile per occasionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore, sed formidine fustis, ij simulatq. tollitur fustis, recurrunt ad mores pristinos. Et Terentius, Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit. Ducta est metaphora a ramis, qui adposita furca torquentur alio, quā natura posuerat: qua sublata rursum vergunt eodem quo prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem sententiam aliter extulit. [illegible]*, id est, Nam ingenium natiuumq. indolem, nec astuta vulpes, neq. præualidi leones mutare queunt. Quantumuis. n. cicures leonem, semper redit ad genuinam feritatem,*

neq.

neq. vulpes vmquam obliniscitur fraudolētia natiua, quantum uis mansuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἀμήχανον δὲ κρύπτειν τὸ συγγενὲς ἦθος, id est, Difficile est occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,

Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Nauis annosa haud quaquam nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλεύσεται, i. Nauis antiqua nō nauigabit per mare, Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas sustinendaq. pericula parum sunt idonei, ac primum ipsi pereunt oppressi negotiorum magnitudine, & in discrimen adducuntur quorum res agitur. Nota est allegoria. Refertur adagium a Diogeniano.

Ni pater esses.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater esses, Hoc vulgo dici consueuit, quoties honoris, aut metus caussa conuitium reticebant, & conijciendum relinquebant. Plene sic effertur,

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ' εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. id est,
Ni esses pater, te sapere dicerem haud bene.

Est autem versus hic in Antigone Sophoclis. Sunt.n. Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quod sponsam filij pararet occidere. Itaq. quoties senis, aut potentis, aut alioqui venerandi sententiam nobis haud quaquam probari significabimus, cū tamen honoris caussa nolimus refragari, veluti si quis opinionem Aristotelicam apud Peripateticos tecte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hac habet sententia grauissimum auctorem. Fortassis enim fas non est ab Aristotele dissentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, hoc est, nisi auctoritati deferrem, habeo quo refellā. Quod si mutilum efferas, plusculum etiam habebit gratiæ. Refertur a Diogeniano.

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, id est, Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus, aut vilior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim rustici magnificentius loqui, largiusq. polliceri, spe prouentus vberioris. Refertur a Suida. Non admodum dissidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.

Megaricæ sphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες, id est, Megaricæ sphinges, ita scorta quædam vulgus olim appellabat, siue quod vulgo molles sphictæ παρὰ τὸ σφίγγειν dicuntur apud Græcos, siue quod apud Megarenses nutrix sphinx appelletur, siue quod Megarensium mores improbi fictiq., & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis, risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat,

Μηδ' αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλεμμένον. id est,
Sed ne Megaricos rursus infractos iocos.

Suidas refert & hunc versiculum, sed tacito, ut solet, auctoris nomine.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν Μεγαρική τις μηχανή. id est,
Nobis adest Megarica quædam machina.

Risum seu iocum Megaricum, intelligit molliciem Megarensium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελός, id est, Mellis medulla. De re maiorem in modum suaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellas, ob singularem suauiloquentiam. Nam quod optimum est, id natura videtur intime recondidisse. Vnde & illa passim obuia, In medullis, & medullitus amare, non dissident a simulacro prouerbiali. Huius est formæ, τὸ ἐλάφου μυελός.

Meliores nancisci aues.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, id est, Meliores nancisci aues dicuntur, quibus post res aduersas succedūt prosperiora. Nā vt apud Latinos auis & ales interdum non animal, sed omen ipsum & augurium significat, itidem apud Græcos οἰωνὸς & ὄρνις, cum sæpe non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Eustathius in primum Odysseæ librum. Horatius in Odis,

Mala ducis aui domum. Idem alibi,
Mæonii carminis alite. Homerus Iliados Ω.
Μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὴ πέλευ. id est.
Hisce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.
Rursum eiusdem operis M.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id est,
Optimum id augurium est, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac superstitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis auium occursus obseruaret, neq. desuerunt qui eam velut artem profiterentur. Atq. hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pene explosa est apud Christianos huius professionis superstitio, sed ita vt in eius locum successerit malum prope pestilentius, atq. adeo conduplicatum, nempe horum qui ex astris futura pronuntiant.

Aliud genus remi.

Ἄλλος γένος κώπης, i. Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quispiam res nouas et antea non uisas induceret. Aut vbi quis versis moribus pristinis, nouum et inusitatum vitæ genus institueret. Hinc ortum aiunt, quod Hercules cū ad boues Erithræas nauigaret, leonis exuuio carbasi vice, claua mali loco, pro rudētibus pharetræ loris, pro remo arcu, deniq. pro nauigio lebete sit vsus. Quod inusitatum profecto nauigandi genus cum vidissent accolæ, acclamabant, ἄλλος γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamosior lauro ardente.

Μεῖζον βοᾷ τῆς δάφνης χλωρᾶς καιομένης, id est, Magis vociferatur quam laurus viridis incensa, propterea quod Laurus adhuc virens in ignem coniecta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi consueuit, tāquam amantium querimonias repræsentās.

Daphnis me malus urit, ego hāc in Daphnide laurū

Refertur a Diogeniano.

Nunc leguminum messis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, id est, Nunc leguminum messis, id est, nunc tempestiuum, hoc aut aliud agere veluti si quis admo-

admoueat iuuenem nunc adesse tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ἐπείγει χῶρος. *Sumptum a rusticis, qui tum maxime vigilant, nec sinunt illud tempus per otium perire. Recensetur a Diogeniano & Suida.*

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, *id est, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus supplicium meritis dignum contigisset, perinde quasi dijs & iucundum & honestũ sit, vt scelerati dent pœnas. Contra probrosum si viris improbis res secundæ sint, videlicet iuxta sententiam illam prouerbialem,*

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. *id est,*
Probrum est deo, si res malis sint prosperæ.

Ouium nullus vsus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, *id est, Ouium nulla vtilitas, si pastor absit. Admonet adagium* ἀνεπιστασίαν *rem esse omnium perniciosissimam. Nihil recte faciunt ministri, nisi absit herus. Inutiles discipuli, quoties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto,*

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος, ὁ ποιμὴν ἀπῇ, *id est,*
Namq. vsus ouium nullus, vbi pastor deest,

De huius animantis stultitia, quamq. sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quæ alias ex Aristotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ selis.

Κίνδυνος ἐν πρῴρᾳ σελίς. *id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputq. negotij esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciunt. Selis autem sella est, quæ in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.*

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν τέχνην, *id est, Iaculare in eum qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut saxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.*

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, *id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidã erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq. insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum.*

Parit puella, etiam si male adsit viro.

Τίκτει κόρη ἡ καὶ κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, *id est, Parit puella, cum male etiam adfuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex sententia, etiam si negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ætatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non itẽ anus, immo bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Contra si discipulus sit* ἀνάγωγος, *præceptor etiam optimus, oleum perdit & operam.*

Pasetis semiobolus.

Τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον, *id est, Pasetis semiobolus. De re noua stupendaq., & præstigiis simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq. minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem et asinum esse & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit* ἐπιφωνεῖν, τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον. *Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dant munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum & magiæ peritia primũ nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructum partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumq. rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.*

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, *id est, Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum delicijs affectant videri iuuenculi. Aut cum ob amorem cæcus cæcam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos quod cuique vehementer carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoq. in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum* δημίδιον, *id est, popellum, eoq. mox audit,* ὡς ἀπὸ μικρῶν εὐνοίκως αὐτῷ θωπευμάτιον γέγονας, *id est, vt e pusillis blandiciolis beneuolus illi factus es; parua vocat blanda, atq. is uicissim audit,* καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροισι τούτου θωπεύμασιν εἷλες, *quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.*

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα. *id est, Phaselitarum sacrificium, tãquam vile, citraq. sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptũ hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsi dijs sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiusq. rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi, Sine fumo sacrum.*

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον Βάβυς αὐλεῖ, *id est, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci consueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autẽ ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui non veritus est ipsum Apollinem ad canendi*

nendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspēsus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq. perdere, intercessit Pallas, admonēs hunc vsq. adeo inseliciter & indocte tibiis canere, vt omnino neglīgēdus esse videretur, κακίων, inquiens, Βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babym adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed sua potius inscitia indicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de praeceptore indocto, si quis de discipulo percunctāti, hoc pacto respondeat, κάκιον Βάβυς αὐλεῖ. Neq. uero repugnamus, si quis hoc loco κακίων, accipiat pro miserius, vt sit sentētia, Babym infeliciorem esse, cum indocte canēs omnibus est ridiculus, quam si tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14. ostendens dici solitum de iis qui in dies deterius canerent. Quanquam hic locus apud hunc auctorem deprauatus est in vulgatis exēplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quod paullo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν Βάβυος χορὸν, id est, Babys chorum, pro indocta parumq. modulata cātione, & fabulam adscriptam huiusmodi. Mæandro fluuio duo fuere filii, quorum Babys solitus est unica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorū haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoq. præ se contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq. Babyi similis pœna pararetur, Palladis interuētu exēptus est supplicio. Verum suspicamur scripturam esse deprauatam, ac legendum esse, τὸ Βάβυος χορὸν, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus.

Ἀγορὰ κερκώπων, id est, Cœtus Cercopum, de cōciliabulo, conuentuq. versutorum & improborum hominum dicebatur, Narrant enim, Cercopes quosdam in Ephreso fuisse, notæ fraudolētiæ viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent, id quod euenit. Nā post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidam aiunt, quosdā ob imposturas & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios atq. Athenienses, vt idem sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, Δίου κῶας. Torquet hoc conuitium Aeschines in Demosthenē, ὅτι μὲν ἄν ποτε ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον· νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τούτου λαβὼν τῆς πάσης κακοηθείας μεμάθηκα, id est, Aliquando fuisse cercopem, aut quod dicitur papalema, aut palimbolū antehac nesciebam. Nunc vero nactus hūc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba papalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet a πάλλω, quod est, moueo, & παι syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum παλῶ. & παιπαλᾶν est circumspicere ac scrutari, nihilq. non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrumq., sortitio & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, papalematis scommate notari videntur, simul adlusum suspicamur ad voces. Nā παῖς puerum sonat, & παλεύω venor, siue inretia duco. Idē exponit multis verbis quid sit παλίμβολον, nimirum hominem qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνήρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quam viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimum, & in venatu pedibus sibi quærit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli et ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum premiis, et cor ceruinum, quod ad congressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiā, vt quod viribus tueri non potest id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo videlicet tutior sit a beluis propter hominum frequentiam. Deinde postea quā peperit inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinnulum ducens in stabula monstrat, ac consuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicitur, vel qui lasciniūt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq. & obstrepunt, vt vox deflexa sit a Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quod sibi cum Omphale cubāti, petulantius obturbarent, amicæ iussu victos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgo dici solitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi caussa referendam tamen. Narrant enim anū quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne ruga situsq. corporis offenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen, quę quidem uerba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abiisse, quod iisdem vtantur in tragœdiis, exituri e vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in sui nominis fabula, Alcestis & Electra, aliaq. complures. Tametsi Plutarchus Conuiuialiū quæstiuncularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum a quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poteris ad varios vsus accōmodari parœmia. Sine cum nos significamus licētius agere velle. Nox aūt tegit omne dedecus, et quoniā iuxta Nasonē, pudore vacat,

vacat, accommoda videtur inhonestis ac flagitiosis actionibus, quas eo Lucianus νυκτοφιλεῖς appellat. Huc adlusit Aristophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentem deiicere alnum, ita loquentem facit:

ἆ πανταχοῦ νυκτὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν καλόν. *id est,*

An vero vbiq. est hoc honestum noctibus.

Siue cum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quaq. non possit nisi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum significabimus nobis perisse rem longe carissimam. Siquidem diuus Ambrosius in homiliis quas conscripsit in Euangelium Lucæ, refert ad huiusmodi fabulam. Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum uxore rem haberet: si faceret, prorsus cæcitatem imminere. Verum is libidinis impatiens, non potuit sibi temperare, quin vxorem amplecteretur. Itaq. cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem venisset medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens se voluptatem eam perbreuem oculorum dispendio emisse. Similis est apud Martialem fabula de Phryge quodam lusco bibone, cui cum interdictum esset a medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil visurum, protinus admotis poculis,

Vale bis, oculo, inquit. exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hospes quisquis profuturus est.

Ξένος ἴτω ὅστις ὀνήσει. *id est,*

Veniat qui proderit hospes.

Theopompus, citante Zenodoto, scribit hoc adagiū ex Philippi regis apophthegmate profectum esse. Nam is vbi Thessalorum ciuitatem subuertisset, & hospites quos inibi reperit diuendidisset, per iocum dicebat,

Ξένος ἴτω ὅστις ὠνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiam sumptum. Est enim hemistichium carminis heroici. Admonet adagium, eorum demum aduentum esse gratum, qui commodi quippiam adferunt. Ouidius,

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε παρνοίτης, *id est, Reperit obolum Parnætes. Accommodari poterit ad illos qui nouum aliquod excogitarunt præmium, quo illectent. Natum aiunt a Callistrato Atheniensium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnætes. Is enim instituit, vt in iudiciis & concionibus nūmuli quidam distribuerētur. Quam rem Comicorum insectatio, vertit in prouerbium.*

Apertæ musarum ianuæ.

Ἀνεῴγασιν Μουσῶν θύραι, *id est, Apertę Musarum ianuæ. Hoc adagio conueniet vti, quoties aliquem facili, prōptoq. ingenio significamus, & in percipiendis optimis disciplinis celerem, quasi Musis fauentibus, & haud grauatim suppeditantibus. E diuerso, qui tardiores sunt, clausis Musarum ianuis discere dici poterūt. Aut si quando dicemus, non oportere celare doctrinam Musarum munus, sed candide, citraq. inuidiam impertire, tamquam lumen de lumine suppeditantes. Refertur a Zenodoto.*

Martis campus.

Ἄρεος πεδίον, *id est, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Pisandro citat. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quiq. rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, sed pugnis. Non ex iure manu consertum, sed improbis clamoribus. Et quibus ius est in armis, quos Hesiodus eleganter composita voce χειροδίκας vocat. Ceterum in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.*

Argenteis hastis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, *id est, Argenteis hastis pugnare dicuntur, qui, cum negotium alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autem tam arduum, quod pecunia non explicetur. Quemadmodum elegāter dictum est a M. Tullio actione in Verrem 2. Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythij, qui Philippo regi consulenti, quo pacto posset victoria potiri, responderit ad hunc modum,*

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. *id est,*

Argenteis pugna telis, atq. omnia vinces.

Videlicet iuuenes, vt quosdam largitionibus ad proditionem sollicitaret, atq. ita consecuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, *id est, Archytæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulum & obstreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris lusitantibus daretur, ne quid interim ex vasis domesticis contingerent. Quemadmodum docet Arist. 8. lib. Politicor. Suidas indicat Archytam fuisse Pythagoricum Empedoclis præceptorem. Quāquam huius nominis referuntur aliquot, tamen consentaneum est hunc Tarentinum philosophum eius organi fuisse opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluisse. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quā quam Diogenes Laertius in huius vita testatur, huius nominis & architectum fuisse quendam, qui librum quoq. conscripserit de machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuētū hoc Archytæ philosopho. Sed vtriuscunq. fuit inuentum, cōsentaneum est huiusmodi quoddam organum fuisse, quod suapte sponte sonaret. Vnde non absurde torquebitur in eos, qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀπεραντομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas, blaterones & linguaces: In quos Eupolis scite,*

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. *id est,*

Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inscite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. *id est,*

Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum silendi habebat impotentiam.

Habebatur simile quiddam & apud Romanos, Citeriā appel-

appellabant. Erat ea effigies quædam arguta & loquax quæ ridiculi gratia in pompa vehi solita sit. Vnde M.Cato in M.Cæcilium, Quid ergo dicerē amplius, quem ego deniq. credo in pompa vectitatum iri, ludis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbij speciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquacior. & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cum multis Citerijs certare possit.

Aratro iacularis.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, *id est, Aratro iaculari dicitur, qui quippiam inircūspectè faciunt, haud prospicientes quid sit in posterum euenturum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius vsum paullo post sit desideraturus. Recensetur a Diogeniano. Translatum videri potest a bellitemporibus, quibus vomerēs, marræ & sarculæ, reliquaq. agricolationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario* περὶ τῆς ἀδολεσχίας *vsurpat, veluti de re vehementer absurda,* ... *id est, Neq. enim is qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, est infortunatus.*

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς θνήσκων τὴν χεῖρα ἐκτείνει, *id est, Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Atheniem. in muneribus captandis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Vnde & apud Aristoph. frequens iocus in* τὰς δωροδοκίας. *Autor Diogenianus.*

Argi collis.

Ἄργου λόφος, *id est, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis esset implicitus. Potest accommodari, vel ad locum, vel ad negotium variis obnoxium calamitatibus. Natum aiunt a colle quodam, cui cognomen Argi, frequētibus homicidijs ac latrociniis infami.*

Asinus esuriens fustem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, *id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui ventris, compendij ue gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristot. in lib. Moralium tertio,* ... *id est, Nam isto pacto & asini cum esuriunt essent fortes, quod licet verberentur, non discedunt tamen a pabulo. Negans fortem esse censendum, qui quouis pacto tolleres incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt, nullis verberibus a pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sane quam eleganter describit asininam patientiam Iliados λ.*

> Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
> Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
> Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
> Τύπτουσι ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
> Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
> *Vt cum per segetes ignauus transit asellus*
> *Inuitis pueris, cui multus tergora circum*
> *Iam crepuit fustis, neq. segnius ille profundam*
> *Ingreditur segetem. pueri sed fustibus illum*
> *Cædentes studio, tandem ac puerilibus arvo*
> *Viribus eyciunt, vbi pastu expleuerit aluum.*

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, *id est, Aut florem, aut cucurbitā. Id perinde valet quasi dicas, aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut damnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem* κρίνον *appellant. Incertum autem vtrum mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spē significabant, per cucurbitam vitalem. Diphilus apud Zenodotū,* ... *id est, Ipse tibi senex intra septem dies exhibere volo cucurbitam, aut crinum, id est, possum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic nō dissimile est illud quod apud Homerum Odysseæ φ. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti:*

> Ζώει γ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. *id est,*
> *Is superest, aut interiit. Nam vera loquendum est,*
> *Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias,*
> *O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.*

Nudæ gratiæ.

Αἱ χάριτες γυμναί, *id est, Gratiæ nudæ. Admonet adagiū, vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda simpliciaq. omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id est gratias, humanitatis & beneuolentiæ præsides. Horat. in Odis:*

> *Gratia cum nymphis, geminisq. sororibus audet*
> *Ducere nuda choros. Idem alibi,*
> *Et solutis gratiæ zonis.*

Sunt qui parœmiam ad ingratos referant, quod ab ijs gratiæ veluti dispolientur, dum semper auferunt beneficij quippiam, nihil rependunt. Itaque conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, *id est, Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici consueuit, vt de quibus est in Epigrammatis Martialis libro octauo,*

> *Vxor pessima, pessimus maritus,*
> *Miror non bene conuenire vobis.*

Ductum prouerbium a Crobylo lenone quodam omniū sceleratissimo. Is duo scorta domi alebat, quorum lenocinijs quam plurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eosdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tamquam pares improbitate cum hoc copulari deberent, vel quod iugum, id est, par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μύλος πάντ' ἀκούων, *i. Mylus omnia auscultans. Dici solitū, vbi quis se dissimularet audire, fingeretq. surditatē, cum omnia tamen auribus curiosis captaret, auscultaretq. Tractū videtur a mola, vnde exploratores obseruare soleant quæ fierent, nam μύλοι molam sonat Græcis, aut Myli curiosi cuiuspiā moribus. Zenodotus testis,*

est, Cratinũ hoc vsũ adagio in Cleobulinis. Hesychius indicat Mylõ fuisse poetã quempiam Comicum, præterea piscis esse nomen, nullũ opinamur sentiens. Ad hæc μύλλον Græcis significare, curuum, obliquum ac distortum. Scribit enim duplici λλ. De carcini Strobilis dictum est alias. Habent autem principes quidam & hoc sycophantarum genus, qui se fingunt surdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienses, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες, i. Nos decem Rhodienses, decem naues. In eos torquendum qui nimium suis tribuunt viribus. Natum videtur a dicto Thrasonis cuiuspiam, qui decem homines, decem nauibus opposuerit. Nisi malumus ad Homericum illud referre.

Τληπόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων. id est,
Tlepolemusq. Heraclides, magnusq. bonusq.
Ter ternas naues Rhodiis præstantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus cursus.

Κάμπιος δρόμος, id est, Obliquus cursus. Quoties res arte ac dissimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq. ambagibus quibusdam pergimus ad id quod assequi conamur. Sũptum adagium a genere quodam cursus, qui κάμπιος dictus est, propterea quod anfractibus certis ac flexibus peragеretur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimũ valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiusmodi cursus genus describit Vergilius libro 5.

Olli discurrere pares, atq. agmina terni
Diductis soluere choris, rursusq. vocati
Conuertere vias, infestaq. tela tulere.
Inde alios ineunt cursus, aliosq. recursus.
Ac paullo post,
Vt quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq.
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprehensus & irremeabilis error.

Potest a nauigantibus traductum videri, cum reflantibus ventis, transuersim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet.

THEOGNIS in sententiis,

Οὐδὲ γὰρ ὁ ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει οὔτ' ἀνέχων. id est,
Neq. Iupiter ipse,
Siue pluat, seu non, vnicuiq. placet.

Hodieq. vulgo dicunt, neminem inueniri qui satisfaciat omnibus. Nam aliis alia probantur. Et,

Tres mihi conuiuæ, prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. id est,

Inter homines nihil erit æque iucundum, videlicet quod alios alia delectant, & suum cuiq. pulchrum est.

Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.

Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἂν πείσῃς.

Haud etenim persuaseris vmquam,
Nec si etiam persuaseris istud, prouerbiali schemate dictum ab Aristophane. Est autem hyperbolæ genus, qua significamus tamquam ἀδυνατώτατόν τι. Perinde quasi dicas, non credam etiam si videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias.

Οἶδεν πυλαία ταῦτα καὶ τυττυγίας. id est,
Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.

Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæsitas. Tyttygias plagiarius quispiam fuit, qui seruos & res alienas, quas furto sustulerat, in Pylæa, is est Arcadiæ locus, venditare consueuit, atq. hoc quæstu diues euasit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem pascit.

Πολυκράτης μητέρα τρέφει, id est, Polycrates matrẽ pascit, Hoc adagium ex historia petunt, narrantes Polycratẽ Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiissent, recensuisse, easq. locupletioribus ciuibus nutriendas tradidisse, vnamquamq. his commendantẽ verbis, σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι, id est, Hanc tibi do matrem. Vsum prouerbij non adscribit Zenodotus, proinde liberum est vnicuiq. coniicere, cui sententiæ rectissime possit accommodari. Putamus non incommode posse vsurpari, quoties aliquis in commendandis amicis est benignior, officiosiorque. Aut vbi quis alieno sumptu de quopiã bene mereri studet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipse præter officiosa quædam verba nihil insumat.

Teipsam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id est, Laudas te ipsam. Hemistichium iambicum, quod accinitur, vbi quis sese laudat, suiq. tibicinem agit. Plene sic effertur.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ ἀστυδάμας γύναι. id est,
Laudas teipsam mulier Astydamæ in modum.

Astydamas histrio quispiam fuit Morsimi filius. Huic statua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum sese grauiter ac scite gessisset. Itaq. titulum ipse conscripsit, in quo suas laudes complectebatur, eumq. in concionem attulit, vt adprobatus adderetur statuæ. Verum suffragiis populi decretum, ne molestus ille titulus inscriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, post in prouerbium abiit. Ita nunc quoq. non insacete vulgus dictitat, malignos esse vicinos illi, qui ipse laudator sui fuerit. Recensetur a Zenodoto. Titulus quem Astydamas statuæ suæ inscripsit, extat etiam nunc apud Suidam,

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἐμοί,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν.
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ', οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos versus eleganter Latinos reddidit. Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus olim professor in Aca-

dcmia

deinis Louaniensi, iuuenis vtriusq. linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq. scribēdi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, subscribere visum est.

Vixissent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguæ suauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamen haberem,
Nunc adimunt in quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadam ad Basiliū, ἐπῄνεσα γὰρ ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας, id est, Laudaui me ipsum vt Astydamas.

Syrbenæ chorus.

Συρβηνῶν χορός, id est, Syrbenæ chorus. De choreis incompositis ac tumultuosis olim dictitatum. Nā σύρβα quidam vocem existimant, qua subulci erga sues vtantur, vnde & σύρβα pro tumultu abutuntur. Ceterum Hesychius interpretatur, σύρβα, μετὰ θορύβου. Idem mox addit σύρβα Græcis sonare thecam fistularem, vnde συρβηνεὺς dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus lib. 15. Ἐπεὶ θορύβου κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηνίων χορός; id est, Cū conuiuium esset plenum tumultus. Quis, inquit, iste Syrbenæorum chorus? Sic enim constanter refert hanc vocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima: & aliquanto post ex Clearcho docet, quis sit συρβηναίων χορός, videlicet in quo quisq. quod sibi visum fuerit canat, nec auscultet quid præscribat is, qui choro præsidet, quiq. docet quemadmodum oportet canere. Ducta videtur metaphora a dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicetur in homines inter se discordes & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.

Hesiodi senecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, id est, Hesiodia senecta. Lōgæua, viuaxq. sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi,

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait, eum bis pubuisse, significat, extremā senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porro quod bis sepultum, adludit ad historiam, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapientum. Cum ob suspicionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, Delphinorum agmen illud exceptum, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrū ex more peragerent, & recens Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis auctores vestigarunt: eos comprehensos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepelierunt. Sed occultant sepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodū Homeri natiuitatē permultæ vrbes sibi vendicant, ita Nemeos simul & Orchomenios Hesiodi sepulcrū sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus cum in mare proiectus esset. Proinde videto lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum sit ἀντιάσας, quod paternū admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.

Lotum gustauit.

Λωτὸν ἔφαγες, id est, Lotum gustasti, de ijs dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hærerent, velut obliti reditus. Neq. inconcinne dixeris in eos, qui simulatq. semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sumptum a fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odysseæ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti,

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπόν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id est,

Verum illis lotum degustandam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suauem fructum, neq. nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autem Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioscorides lib. 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiam genti terræq. dederit, nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrastus lib. De Plantis 4. cap. 9. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiusdam recētioris: quod quoniam videbatur haud illepidum adscripsimus.

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi rictu, vbi res quæpiam præter spem recipitur, quæ iam plane periisse videbatur, veluti cum pecunia erepta a prædonibus, aut rapaci tyranno, aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hædus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur a Diogeniano. Natum videtur ab Aesopica fabella, quę narrat gruem, cum stipulata mercedem os, quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam a lupo fuisse, cum is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quod ex ore lupi caput incolume retulisset.

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id est,

At quisquis probus, is multū lacrymabilis est uir.

De ijs dicebatur, qui facile commouerentur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymare dicuntur, qui miserescunt. Ouidius,

-Quibus possint illacrymasse feræ.

Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilem appellat:

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Aneæ duriciem incusans,

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Nū lacrymas victus dedit, aut miseratꝰ amātē est?

Potest & ad Heraclitū referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitū. Contra duros et inexorabiles, ada-

 mantinos,

mantinos, ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit et huc detorquere, quod boni fere cum paupertate rem habent, multaq. coguntur perpeti. Adagium recensetur a Zenodoto.

Bocchyris.

Βόκχυρις *seu* Βόκχωρις, *nam vtrumq. reperitur. Plutar. in vita Demetrij, Bocchorem vocat, indicans exactum iudicium,* Βοκχόρεως κρίσιν *appellari solere. Rex quidã fuit Aegyptiorum, adeo nota & incorrupta in iudicandis litibus iustitia; vt vulgo si quem magnopere iustum & integrum significare vellet, Bocchyrim appellaret: perinde quasi Rhadamanthum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitiosa taciturnitate testatur, fabulam de hoc iactatam fuisse, quod cum esset natura grauis & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, quæ capiti circumuoluta, superne hominem inumbraret, vt ostento territus recte indicaret. Adagium refertur a Suida. Dici potest & de iis, qui non temere de re quapiam pronunciant. Negant enim hunc regem solere sententiam ferre, nisi de caussa iam comperta, & certis argumentis deprehensa; & tamen huius Bocchyris iudicium quoddam reprehensum fuit a meretrice Lamia. Adolescens quidã in Aegypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, vt adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eo viso liberatus est ab amore, desiitq. scorto molestus esse. Illa vbi factum rescijt, appellat adolescentem, petit pactam mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Bocchorem. Is caussa cognita, pronunciat, vt adolescens tantum pecuniæ adferret in vasculo, quantum illa postulasset, eamq. præsente ac inspectante Theonide, huc illucq. manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbra, quasi recte somnium vmbra pensaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehendit Lamia meretrix. Per somnium, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrij.*

Camelus saltat.

VBI *quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, sicut aiunt, Minerua, camelum saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus ac tetricus, affectet elegans ac festiuus videri, naturæ genioq. suo vim faciens. D. Hieronymus prouerbij nomine citat, torquetq. in Heluidium. Risimus inquit, in te prouerbium Camelum vidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui cum a Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi vellet.*

Canis in vincula.

Κύων ἐπὶ δεσμά, *id est, Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis seipsum in seruitutem, aut in malũ aliquod inijceret. A canibus sumptum vltro se præbentibus vinciẽdos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici,* βοῦς ἐπὶ δεσμά, *id est, Bos in vincula.*

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς Κῷον, *i. Chius ad Cou. De cõparatione vehemẽter inæquali dicebatur. Nã in ludo talorũ iactus, qui Chius dicebatur, vnioni respondebat, Cous senioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canem vocamus, & quem illi Coum siue* ἑξίτην*, nos senionem. Porro quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Vnde Persius,*

Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, damnosa canicula quantum
Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis,

Senio nec nostrum cum cane quassat ebur.

Quod si verum est, adagium conueniet non solum in collationem rerum inæqualium, veram etiam pugnantium. Velut si quis conferat plebeium cum rege, Chius est ad Coum: si quis adolescentem cum sene, contrarietas est, non solum inæqualitas. Adagij meminerunt Zenodotus, Hesychius & Suidas, nisi quod Suidas pro Κῷος *habet* Κῷον*, pro* ἐξ ἔσω*. Id vtrum scribæ culpa commissum sit, an interior talis pars & exterior intelligenda sit, doctis excutiendũ reliquimus. Fit autem interim adlusio ad gentes, quarũ vtriusq. mores nõ caruerunt nota, sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi,* Κρῆτες πρὸς Κρῆτα*.*

Optimum condimentum fames.

OPTIMVM *condimentum fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Atheniensium, qui variis cupediis & operosis condituris conarentur efficere, vt cibus saperet palato, cum id optime præstet fames, condimentum vt optimum, ita & vilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet hodieq. vulgo tritum prouerbium, famem efficere, vt crudæ etiam fabæ saccarũ sapiant. Antiphanes apud Stobæum,*

Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. *id est,*
Præter seipsam cetera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibisset & cadaueribus inquinatam, negauit, se unquam bibisse iucundius, nimirum numquam sitiens biberat. Eandem sententiam sic apud Athenæum lib. 4. effert Xenophõ, ἡδὺ μὲν μᾶζαν καὶ κάρδαμον φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, *id est, Dulce est mazam & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam e fluuio haustam bibere. Ibidem refert quiddam non infestiuum de Socrate, qui frequenter ad multam vesperam ambulare cõsueuit ante ædes suas: percontantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, cõparo in cenã. De Dionysio, cui fastidienti nigrũ ius quod in phiditiis adponebatur, coquus respõdit, nõ esse mirũ, cũ deessent cõdimenta, de palæstra, cursuq. ante cenã sentiẽs, alias nobis dictũ est. Aut natũ a Socrate prouerbiũ, aut ab illo vsurpatũ quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorũ 2. Diceret id quod Socratẽ, qui voluptatẽ nullo loco numerat, audio dicẽtẽ, cibi condimẽtũ esse famẽ, potionis sitim. Licebit non nihil gratiæ addere prouerbio, si lõgius deflectatur: velut ad litterarũ studiũ, quod eo dulcius est, quo vehementius sitiuntur litteræ. Et voluptates cõmẽdat rarior vsus.*

Phani ostium.

Φανῶ θύρα, *i. Phani ostium. Id accinebatur, vbi quis frustra seruasset aliquid, veluti si cuius vxorẽ adulterio*

vitiari

vitiari contingeret, quam tamen ille multa zelotypia seruasset. Natum aiunt a Phano quodam vsurario: vel vt alij dicunt, caco, qui cum cellæ pennariæ ostium ita obstruxisset, vt citra strepitum non quiret aperiri, tamen a ministro apertum est, sublatumq. penu. Alij narrant, huic Phano vxorem fuisse parum spectatæ fidei, quam quod is haberet adulteri suspectam, atrij fores sic occlusit, vt non nisi cum stridore sonituq. possent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, vicini per iocum dicebant, ὁ Φάνου θύρα. Eaq. vox postea cessit in vulgi sermonem. Haud scimus an sit idem cum eo, quod refert Eustathius in Odyssea lib. vlt. φανοῦ θύρα, A Phania quodam, qui finxerit sibi multam opum vim domi reconditam esse.

Viro Lydo negotium non erat.

Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελάσας ἐπρίατο, *i. Viro Lydo negotium non erat, at ipse foras profectus, parauit. Dici solitum, vbi quis impatiens otij, ipse sibi negotium ac turbam arcessit. Adlusisse videtur huc Plutarchus, aduersus Colotem,* Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον. *i. Mihi vero videtur quemadmodũ Lydus ille, in seipsũ aperire nõ vnam ianuam sed maximis ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurum. Sumptũ a Crœso Lydorum rege, qui antea felix, rebusq. florentissimis vtens, Cyrum in se prouocauit: a quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.*

Ne vmquam viri senis.

Ἀνδρὸς γέροντος μὴ ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾷ, *id est,*

Tu ne viri vmquam inspicito podicem senis.

Id est, ne requiras illud a quoquam, quod ab eo præstari non possit. Velutisi quis a philosopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, a sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior est, quam vt libeat interpretari: simul autẽ apertior quam vt opus sit. Refertur a Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit.

Ἀμαία τὴν Ἀζησίαν μετῆλθεν, *id est, Amæa ad Azesiam accessit. Dici consueuit de re diu multumq. quæsita, desiderataq. Didymus auctor est, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proserpinam, Azesiam. Nota fabula de Proserpina a Plutone abducta ad campos Elysios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur a Plutarcho in Alexandrinensium prouerbiorum collectaneis.*

Tamquam heros in clipeo excipere.

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρως σ' ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, *id est, Imo tãquam heros in clipeo te volo hospitio accipere. Dici solitũ, vbi quis suis ipsius artibus aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conatur. Inde ductum, quod antiquitus heroes assidue in armis agentes, velut in clipeo diuersabantur: & si quid opus fuisset amicis, quod armis præstari poterat, id prompte præstabant, vtpote sola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem, Euander Aeneam villosi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clipei.*

Iouis sandalium.

Τὸ Διὸς σάνδαλον, *id est, Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatẽ: veluti si quis insolens sit ac ferox, quod regius sit coquus, aut imperatoris satelles, aut pontificius tonsor, adposite dicetur,* τοῦ Διὸς σάνδαλον. *Nihil autem vetat, quo minus & ad rem accommodetur: vt si quis equum regium, aut vestem miretur, quemadmodũ vulgus facere cõsueuit nõ ob aliud, nisi quod regis sit. Suidas ex Eupolide citat.*

Lux adfulsit.

VBI *melior rerum spes ostendi cœperit, lucem adfulsisse dicunt. Euripides in Oreste,*

Ἥκει φάος ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς. *id est,*

Meisq. venit lumen, ac tuis malis.

De Menelao dictum, e cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabant. M. Tull. in Antonianarum prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno quod pertuleramus, sed etiam regni timore sublato. Porro lumen fausti ominis apud veteres fuisse, testis est & M. Varro libro De lingua Latina 2. Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiusmodi religionem Græci quoq. cum lumen infertur, solent dicere, φῶς ἀγαθόν. *Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretantur. Vnde inuisam abrumpere lucem. Et tædet cæli conuexa tueri.*

Euripides in Iphigenia in Aulide.

Τὸ φῶς τὸ δ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. *id est,*

Lucem tueri est hominibus dulcissimum.

Et apud Græcos βλέπειν *simpliciter dicuntur, qui viuunt. Aegyptij vitam lucerna symbolo repræsentabant, quod nihil aliud existimarent esse vitam, quam ignem humore velut olei liquore nutritum.*

Lupus aquilam fugit.

Λύκος αἰετὸν φεύγει, *id est, Lupus aquilam fugit, vbi periculũ imminens euitari non potest. Aquilam enim, alata cum sit, frustra lupus fugit. Refertur a Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originẽ prouerbij. Numquam enim audiuimus aquilas molestas esse lupis.*

Lupus ante clamorem festinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, *id est, Lupus ante clamorem festinat, vbi quis admissi conscius, vltro timet prius quã accusetur. Siquidem lupus simul atq. prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto rusticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.*

Lupo agnum eripere postulant.

LENO *quispiam in Pœnulo Plautina, Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. Vbi quis frustra conatur prædam recipere, cui semel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur sperare futurum, vt lupus agnum semel abreptum amittat. Confine. quod alibi diximus,* ἐκ λύκου στόματος, *id est, E lupi ore.*

Viam qui nescit ad mare. &c.

PLAVTVS *in Pœnulo, Viam qui nescit, qua deue-*

niat

Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κίονες, & pro κίονες δὲ ἴσχον legendum esse κίονες οἰκῶν.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀπολῦσαι, *id est, Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusq; partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbẽ absoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora sumpta videtur a mathematicis, apud quos circularis figura perfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapiente,*

Mundi instar habens teres atq; rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Confine illud, παντὶ ἀριθμῷ. *id est, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientiæ necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod a musicis ductum videtur.*

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, *id est, Calidam veruti partem. Subaudiendum adripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ais huius adagij meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab ijs qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt quæ calet, deinde offensi reijciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vsque quaq. dissimile huic* ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει, *id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.*

Titanicus aspectus.

Τιτανικὸν βλέπειν, *id est, Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant ac tetricum: ac eiusmodi fuisse feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone,* Εκπλαγεὶς χωρὶ τὸ πάγκαλον, καὶ τὰς ὀφρῦς συναγαγὼν, καὶ βρενθυόμενος τι πρὸς αὐτὸν ἔοικε τιτανικὸν βλέπειν, *id est, Itaq. promissa barba, reductisq. superciliis, secum murmurãs nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idem in Icaromenippo,* ὁ Ζεὺς μάλα φοβερόν δριμύ τε καὶ τιτανικὸν ἐς ἐμὲ ἰδών. *id est, At Iupiter admodum terribiliter, acriterq. & Titanico me intuens vultu.*

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *id est, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus veluti per ænigma dici cœptũ,* Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem perfidiáq. satis arguit interẽptus a Polymnestore Polydorus, hospitij iure violato. Et Euripides in Hecuba.*

Τάχ᾽ ἂν πρὸ ἀμῖν ἐλαφρὸν ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δ᾽ γ᾽ αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. *id est,*
Iugulare forsitan hospitem vobis leue est,

Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunissare.

Θυννίζειν, *Græci transferunt pro stimulare pungereque, vel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pungi soleat vel quod ipse piscis aduratur pungatque contactu. Plinius lib. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculum esse per quam exiguum, aranei magnitudine, scorpionis effigie id se Delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem excedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoque infestat dolore, vt in naues sæpenumero exsiliãt. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter ventrem pinnam affixam esse, quæ vocetur athera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præsertim cum œstro concitus agitur, id quod illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte quam Delphini. Atque huius rei testem adducit Aristotelem. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Ἄπαγε, θυννώδες τὸ ἐνθύμημα ὃ εἴρηκας, καὶ περιττῶς παχύ, *idest apaga Thunnicum enthymema Neptune; & supra modum pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idem verbũ adludens, Εἰ τὰ ἐμὰ οὕτως ὑμῖν ἀποτεθύννισται. id est, Si mea nobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur a Diogeniano.*

Citius vsura currit quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος τρέχει ἢ ὁ Ἡράκλειτος τρέχει, *id est, Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum a mutua pecunia quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diem vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atq. excellenti. Iuxta Doricam dialectõn dictum est,* ἀρχαικῶς ἢ *&* τρέχει *pro* ἡρακλείτου τρέχει. *Videtur carmẽ fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.*

Celerius quam Butes.

Θᾶττον ὁ Βούτης, *id est, Celerius quam Butes. Hoc adagio significabant aliquid quam primum absolui, compendioq. explicari. Quemadmodũ solent ij qui paucis verbis, & iis truncæ pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum Athenis inter picturas Stoe porticus depictus erat Butes quidam, atq. ita pictus, vt summa capitis pars ei oculis duntaxat videretur, videlicet vt spectator imaginaretur reliquũ corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.*

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισεν, *id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiã sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur aũt non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de ijs qui rẽ quãpiã obscenã aggressuri, fugitãt arbitros, abduntq.*

abduntq. sese, propter Lydos molliciei notatos. Vnde et Plaut. Lydum volsum appellat. Adlusit ad prouerbiū, atq. vtinam aperuisset etiam Plutarchus in cōmentario quem scripsit aduersus Colotam. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, id est, At mihi videtur, quē admodū Lydus aduersus seipsum, non vnam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotium non erat. Hesychius meminit prouerbii, sed nihil addens prę ter haec verba, Ἐπὶ τῶν μωρῶς κλεπτόντων, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatā in alijs libris scripturam, legendumq. non ἐκλινε, sed ἐμόχλισε, id est, mouit siue tentauit. Fures enim imperiti dum non sine strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius. μοχλίζειν enim Græcis, auctore Suida, polysemō est. Sonat enim. σαλεύειν, μοχλοῦν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem præcipua furis ars, vt siue ingrediantur, siue egrediantur, absque sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intēpestiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tā tum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragentes, vnde λυδίζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu delicijsq. multa commemorat Athenæus libro 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum a coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel conuiuij, propter spiritus circa stomachum, & concoctionē occupatos.

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, id est, Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum, videlicet intempestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Zenodotus vtrunque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quāuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, id est, Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiam exercerent neque tractarent arma, sed veste ad terram vsq. demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eum modum veluti in feminas transformati, ad rebellionem fierēt inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniū caupones & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa quæ refert Suidas, λυδιάζειν seu λυδίζειν, pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur a Suida.

Lydorum carycæ.

Λυδῶν καρύκας, id est, Lydorum caryceas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & varijs conditum cupedijs. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multiiugis lautitijs, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum a Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modū, Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφος, id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum strepitus, subaudiendum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimium blanda, nec rursū aspera nimiū, de quo plura dicētur alias.

Lupinum potum.

Λυκεῖον ποτόν, id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue a luce quam aperit, siue a lupis interfectis. Auctores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam esse circumflectendam. Nam λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam a Pisistrato, quidam a Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt canis e Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliqua, tametsi pusilla rediret. Aut in eos qui largitionibus essent corrupti, aliosue corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi caussæ agebantur, Lycus quidam genius scalpeus stabat, lupina specie. Apud hanc statuam Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq. in dies singulos triobolus secabatur. Auctore Zenodoto, quāquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.

> Εἴ πως ἐκκομίσαιο τὸ τοῦ Λύκου, id est,
> Si qua simulacrum efferre possies Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimū, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

> Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id est,
> Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eū dicebatur qui præter verba nihil adferret. Quēadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilū filium rogat, num vnam dumtaxat sententiam secum e Lemno reportasset. Aut in eos qui verba vendunt pecunia; quod in poetas aduocatos, sumi venditores, atq. in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, ut sunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicētes, Hermodo-

rum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas, λόγους *appellant: Adlusit haud dubie huc M. Tullius libro Epist. ad Attic. 13. Dic mihi placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo* λόγοισιν ἑρμόδωρος. *Porro licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamē si addas* ἐμπορεύεται *cōstabit Græcus senarius Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.*

Pomarius Hercules.

Μήλιος ἡρακλῆς, *id est, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomen quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaq. potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici quidam Herculi bouem essent immolaturi, isque rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcumque sunt imitati, idque ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hunc modum. Solenne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumque iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cum ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset vt transiri non posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedum addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare, Creditum est Herculem hac victima magnopere delectatum; proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt* ἡρακλῆς μήλων, *id est, Hercules malorum vocaretur.*

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odissea ρ. Citatur a Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Hesiodum item,

> Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. *id est,*
> *Verū homini pudor haud quaquam conducit egeno.*

Is versus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint facienda: velut inutilis pudore est qui deterret a discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi, Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem adlusit Euripides in Iphigenia in Aulide.

> Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. *id est,*
> *Veruntamen pudere oportet eatenus,*
> *Quo ad licet.*

Homerus Iliados Ω scribit verecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimū,

> Οὐδέ οἱ αἰδὼς
> Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. *id est,*
> *Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,*
> *Vel multum prodest homini.*

Et videre est nō nullos hoc inutili pudore præditos qui corporis incommoda celare malunt, quam amicorum ope tolli; quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbum & inopiam dissimulanti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis,

COMMEMORANTUR *& hi versus in Græcanicorum adagiorum collectaneis.*

> Γαστέρα μοι προφέρεις, κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
> Ἣ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρη, κενὴ δὲ βαρεῖα. *id est,*
> *Ventrē mi obiectas quo probū haud pulchrius vllū*
> *Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.*

Sane vbi prouerbiū sit non videmus, nisi in hoc, καλὸν ὄνειδος, *quod apud Græcos prouerbij vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi,*

> Καλόν μοι τ' ὄνειδος ἐξωνείδισας. *id est,*
> *Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.*

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excis atosq. pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, *id est, Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo exstimulatur ad studium, aut negotium aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse pomeridianis illis suis* περιπάτοις *dicendi artem docere, dicens illud,* Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος ἰσοκράτους, *id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit e tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a caussis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ, versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hostes in Syria fuit, pedē porta non plus extulit quam domo sua, admiraretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero* αἰσχρὸν σιωπᾶν. *Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quam silere, ne apud homines illitteratos parum eruditi, parumque diserti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud* ἀναιδὴς ἔστω ἄμεινον, μηδέποτε σιωπᾶν, *id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.*

Munerum animus optimus.

Ξεινίων δὲ τε θυμὸς ἄριστος *id est,*

Verum in muneribus res præstantissima mens est.

Gra-

Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, a rustico libenter accipit. Et quidam monet exiguum munus a tenui missum amico, perinde vt maximum boni cõsulere. Plinius in præfatione diuersa extulit metaphora. Verum & dijs lacte rustici, multaq. gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium a Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen,

QVI eo impudentiæ vel cæcitatis potius deuenerunt, *vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestũ ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primũ obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quæ vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,*

–Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. *id est,*

Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dũ nulli paretur, sed pro sua quisq. libidine rẽ gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, *malum pene tyrannide peius, quæ nihil potest esse peius. Par autẽ malum est* πολυαρχία *cum eo quod dicitur* ἀναρχία. *Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abijt,*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. *id est,*
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nam his verbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Aemilius Probus. Natum adagium a Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκὸς, *id est, Mus albus, apud Suidam,* μῦς κακὸς, *i. mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, præsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatem auctorum testimoniis docet, lib. 12. cap. 10. Atq. inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiosę libidinis.* μυωνίαν *appellasse, citatq. prouerbiũ,* μῦς λευκὸς, *ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulę, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis,*

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI *nimirum schemate dictum a Iuuenale in vetulam, iam* ἔξωρον *quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuam, sed quæ verborum nequitiis puellam etiam dum ageret.*

Facies tua computat annos.

Hoc est, frontis ruga, numerum annorum tuorum præ fert, quamquam libido nondum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorũ suorum claritatem, et primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit, ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀπ' αὐτοῦ δέρματος καὶ φαίνῃ, ὅτι ἐκ πολλῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος, *id est, Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle præ te fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam qui affectabat etiã num videri puer,*

In te, inquit, reclamat sed tua barba, vir es.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, *id est, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu per quam raris. Natum adagiũ a fabula Phœnicis auis, de qua scribit. Plinius lib. 10. ca. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicem, nescitur an fabulose, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla cetera purpureus, cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputq. plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quędam de Phœnice prodigiosa, quę quoniam ad prouerbii sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum lib. 15. sub persona Pythagorę,*

Vna est quę reparet seq. ipsa reseminet ales.
Assyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo viuit amomi.
Hęc vbicunq. suę compleuit sæcula vitę,
Ilicis in ramis tremulęq. cacumine palmę,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq. cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitq. in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires oneriq. ferendo est,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altę,
Fertq. pius, cunasq. suas, patriumq. sepulchrum.
Perq. leues auras Hyperionis ęde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis ęde reponit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neq. fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, *i. Nõ queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominẽ dicebatur vehemẽter illaudatum. Antiquis mos erat, præsertim Atticis, in cenis funeralibus, quas Græci* περίδειπνα *vocãt, encomiis, epicediis & epitaphijs laudare vita defunctũ, et si parũ meruisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius,*

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

Vnde fit, ut viuos nõ nũquam merita laude fraudemus, mortuis etiã immeritã tribuamus. Festus Põpeius docet, antiquitus solere cõduci mulieres quę in funere nõ

sine laudibus lamentarentur vita defunctum, aliisq. lamentandi modum præirent, unde & præfica dictæ sunt, quasi præfectæ: citatq. Nenij testimonium. Hæc quidē me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuū collaudat. Fortassis hinc ductum est, quod antiquitus mos fuisse videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonē Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchum, Alexandrum Magnum laudat Calisthenes. Eiusmodi veræ laudes non admodum speciosæ videbantur, vt inter pocula decantata. Nec absurdum arbitramur, si quis ad priscorum consuetudinē referat parœmiam, qua fieri solet, vt in conuiuiis citharœdus, aut deorum, aut insignium uirorum facta cātaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Vergilium item.

-Cithara crinitus Iopas
Personat aurata.

Tametsi hæ quoq. laudes plerunq. ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur a Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere.

QVID *sit Pedibus in sententiam discedere, & quid Pedaria sententia satis explicuit Aulus Gellius lib. 13. cap. 18. Id si transferatur ad quamlibet alienæ sententiæ comprobationem, prouerbij formam accipiet. Veluti si quis dicat, Non est viri prudentis, quidquid vxori libuerit, protinus in illius sententiam pedibus discedere. Aut par est, vt affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contra. Ego vero in tuam sententiā manibus pedibusq., ac toto corpore discedo. Translatū est a veteri consuetudine quæ seruari cōsueuit, quoties ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi sententiam meam vobis peregero, tū quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti trāsibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur consilio. Et aliquanto post, Quibus hæc salutaria uidentur agite dum in dextram partem pedibus transite. Omnes trāsierūt, vadentemq. per intermissa custodiis loca Decium secuti sunt. M. Tullius Philippica 11. Dixit tamen si quis eorum qui post se rogati essent, grauiorem sententiam dixisset, in eam se iturum. Idem in epistola ad Lentulum: Perspiciebant.n. in Hortensii sententiam multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio adsentirentur. Ibidem, Frequentes ierunt in alia omnia. Idē Planco, Frequens eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Hac ratio ferendorum suffragiorū discessio dicebatur. Plinius nepos epistol. lib. 2. Adriano, Sed cū fieret discessio, qui sellis curulibus adstiterāt, in Cornuti sententiam ire cœperunt. Tum illi qui se collegæ adnumerari patiebantur, in diuersum transierūt. Qui sententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. Cum omnes laudibus modo prosequentes virum in sententiam eius pedibus irent, tētata paulisper intercessio est. Idem ab vrbe cōdita 5. In quam sententiam cum pedibus iretur, ceteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. non nihil nouauit sermonis formam; Sedere, inquiens, cœpit sententia hæc, pariterq. & eruditum vulgus & rude in eam cursu vadit. Vehementer ac præcipitāter adsentiri dixit cursu vadere in sententiā; & sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione sententiam alienam comprobari solere. Sic enim scribit: Deinde aliis manus porrigētibus, aliis pedibus in sententiam euntibus, plerisq. verbo consentientibus, conditum est senatusconsultum. Tale quiddam sensit & Sallustius in bello Catilinario, cum ait, Sillanū postea permotum C. Cæsaris oratione, pedibus in sententiam Tiberii Neronis iturum se dixisse, ceteros verbo, alios varie Cæsari adsensisse. Quintilianus dixit, Manibus pedibusq. in sententiam discedere. Porro qui vultu quoq. ac gestu significant se adsentiri, toto corpore in sententiam discedere dicuntur. Suffragiorū genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocāt χειροτονεῖν & χειροτονίαν, quam vocem vsurpant & sacræ litteræ. Vt 2. Corinth. 8. χειροτονηθείς. Quinetiā subscribere sententiæ, subscribere iudicio, subscribere voluntati, suffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ, quoties lōgiuscule trahuntur ab oratione simplici, in prouerbij speciem paullatim abeunt.*

Sustine & abstine.

EPICTETVS *Cynicæ sectæ philosophus vniuersa philosophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineāt felicitatem, quæq. tot voluminibus vix explicant ceteri, duobus verbis absolute cōplexus est, quæ iam olim prouerbij uice celebrātur a doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inscribantur, omnibus anulis inscalpantur. Ea sunt huiusmodi ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id est, Sustine aut abstine. Quorum altero monemur, vt aduersa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.*

[illegible]
[illegible] id est,

Bona quisquis adfert, vir bonus vocabitur,
Bonus erit & ille, qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen usq. recurrit.

CVM *videamus a Græcis quadā velut obtorto, quod aiūt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur verebimur eiusmodi recensere, quæ præter adagij figuram, ita venuste dicta sunt, vt venustius dici non possint? Quod genus est illud Horatij in Epistolis,*

Naturam expellas furca, tamen vsq. recurret.

Sensus est, haud facile dediscī, quæ nobis natura penitus indidit atq. inseuit. Quod si quando visū, vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis caussa personam alienā sumamus, facile per occasionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore, sed formidine fustis, ij simulatq. tollitur fustis, recurrunt ad mores pristinos. Et Terentius, Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit. Ducta est metaphora a ramis, qui adposita furca torquentur alio, quā natura posuerat: qua sublata rursum vergunt eodem quo prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem sententiam aliter extulit. τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, id est, Natiuū ingenium natiuamq. indolem, nec astuta vulpes, neq. prævalidi leones mutare quiuerint. Quamtumuis.n. cicures leonem, semper redit ad genuinam feritatem, neq.

neq. vulpes vnquam obliuiscitur fraudolētiæ natiuæ, quantumuis mansuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἀμήχανον δὲ κρύπτειν τὸ συγγενὲς ἦθος, *id est, Difficile est occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,*

Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Nauis annosa haud quaquam nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλεύσεται, *i. Nauis antiqua nō nauigabit per mare. Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas sustinendaq. pericula parum sunt idonei, ac primum ipsi pereunt oppressi negotiorum magnitudine, & in discrimen adducuntur quorum res agitur. Nota est allegoria. Refertur adagium a Diogeniano.*

Ni pater esses.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, *Ni pater esses, Hoc vulgo dici consueuit, quoties honoris, aut metus caussa conuitium reticebant, & coniiciendum relinquebant. Plene sic effertur,*

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. *id est,*
Ni esses pater, te sapere dicerem haud bene.

Est autem versus hic in Antigone Sophoclis. Sunt.n. Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quod sponsam filij pararet occidere. Itaq. quoties senis, aut potentis, aut alioqui venerandi sententiam nobis haud quaquam probari significabimus, cui tamen honoris caussa nolimus refragari, veluti si quis opinionem Aristotelicam apud Peripateticos tecte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hæc habet sententia grauissimum auctorem. Fortassis enim fas non est ab Aristotele dissentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, *hoc est, nisi auctoritati deferrem, habeo quo refellā. Quod si mutilum efferas, plusculum etiam habebit gratiæ. Refertur a Diogeniano.*

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, *id est, Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus, aut vilior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim rustici magnificentius loqui, largiusq. polliceri, spe prouentus vberioris. Refertur a Suida. Non admodum dissidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.*

Megaricæ sphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες, *id est, Megaricæ sphinges, ita scorta quædam vulgus olim appellabat, siue quod vulgo molles sphicta παρὰ τὸ σφίγγειν dicuntur apud Græcos, siue quod apud Megarenses nutrix sphinx appelletur, siue quod Megarensium mores improbi fictiq., & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis, risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat,*

Μηδ' αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλεμμένον. *id est,*
Sed ne Megaricos rursus infractos iocos.

Suidas refert & hunc versiculum, sed tacito, ut solet, auctoris nomine.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν Μεγαρική τις μηχανή. *id est,*
Nobis adest Megarica quædam machina.

Risum seu iocum Megaricum, intelligit molliciem Megarensium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελός, *id est, Mellis medulla. De re maiorem in modum suaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob singularem suauiloquentiam. Nam quod optimum est, id natura videtur intime recondidisse. Vnde & illa passim obuia, In medullis, & medullitus amare, non dissident a simulacro prouerbiali. Huius est forma,* τὸ ἐν μυελοῖς.

Meliores nancisci aues.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, *id est, Meliores nancisci aues dicuntur, quibus post res aduersas succedūt prosperiora. Nā vt apud Latinos auis & ales interdum non animal, sed omen ipsum & augurium significat, itidem apud Græcos* οἰωνὸς *&* ὄρνις, *cum* σφῶς *non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Eustathius in primum Odysseæ librum. Horatius in Odis,*

Mala ducis aui domum. *Idem alibi,*
Mæonii carminis alite. *Homerus Iliados Ω.*
Μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὴ πέλευ. *id est.*
Hisce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.
Rursum eiusdem operis M.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. *id est,*
Optimum id augurium est, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac superstitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis animum occursus obseruaret, neq. defuerunt qui eam velut artem profiterentur. Atq. hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pæne explosa est apud Christianos huius professionis superstitio, sed ita vt in eius locum successerit malum prope pestilentius, atq. adeo conduplicatum, nempe horum qui ex astris futura pronuntiant.

Aliud genus remi.

Ἄλλο γένος κώπης, *i. Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quispiam res nouas et antea non visas induceret. Aut vbi quis versis moribus pristinis, nouum et inusitatum vitæ genus institueret. Hinc ortum aiunt, quod Herculesq́ cū ad boues Erithræas nauigaret, leonis exuuio carbasi vice, claua mali loco, pro cudētibus pharetra loris, pro remo arcu, deniq. pro nauigio lebete sit vsus. Quod inusitatum profecto nauigandi genus cum vidissent accolæ, acclamabant,* ἄλλο γένος κώπης. *Refertur in Plutarchi collectaneis.*

Clamosior lauro ardente.

Μεῖζον βοᾷ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, *id est, Magis vociferatur quam laurus viridis incensa, propterea quod Laurus adhuc virens in ignem coniecta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi consueuit, tāquam amantium querimonias repræsentās.*

Daphnis me malus vrit, ego hāc in Daphnide laurū

Refertur a Diogeniano.

Nunc leguminum messis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, *id est, Nunc leguminum messis, id est, nunc tempestiuum, hoc aut aliud agere veluti si quis admo-*

admoneat iuuenem nunc adesse tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ἐγρήγορσις ἀματιε. Sumptum a rusticis, qui tum maxime vigilant, nec sinunt illud tempus per otium perire. Recensetur a Diogeniano & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, *id est, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus supplicium meritis dignum contigisset, perinde quasi dijs & iucundum & honestū sit, vt scelerati dent pœnas. Contra probrosum si viris improbis res secundæ sint, videlicet iuxta sententiam illam prouerbialem,*

Θεοῖς δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. *id est,*
Probrum est deo, si res malis sint prosperæ.

Ouium nullus vsus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος, ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, *id est, Ouium nulla vtilitas, si pastor absit. Admonet adagium ἀνεποχίαν rem esse omnium perniciosissimam. Nihil recte faciunt ministri, nisi absit herus. Inutiles discipuli, quoties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto,*

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ, *id est,*
Namq. vsus ouium nullus, vbi pastor deest,

De huius animantis stultitia, quamq. sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quæ alias ex Aristotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ felis.

Κίνδυνος ἐκ πρώρας σελίς. *id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputq. negotij esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciunt. Selis autem sella est, quæ in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.*

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, *id est, Iaculare in eum qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut saxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.*

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, *id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidā erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq. insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum.*

Parit puella, etiam si male adsit viro.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, *id est, Parit puella, cum male etiam adfuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex sententia, etiam si negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ætatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non itē anus, immo bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Contra si discipulus sit ἀνωλέκρανος, præceptor etiam optimus, oleum perdit & operam.*

Pasetis semiobolus.

Τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον, *id est, Pasetis semiobolus. De re noua stupendaq., & præstigiis simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq. minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem et asinum esse & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit ἐπιφωνεῖν, τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον. Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dant munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum & magiæ peritia primū nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructum partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumq. rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.*

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, *id est, Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum delicijs affectant videri iuuenculi. Aut cum ob amorem cæcus cæcam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos quod cuique vehementer carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoq. in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id est, popellum, eoq. mox audit, ὡς ἀπὸ μικρῶν εὐνοϊκῶς θωπευματίων ἠπίασας, id est, vt e pusillis blandiciolis beneuolus illi factus es; parua vocat blanda, atq. is uicissim audit, καὶ σὺ γ' αὐτὸν πολὺ μικροτέροις τούτων ἀλλάσμασιν εἷλες, quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.*

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα. *id est, Phaselitarum sacrificium, tāquam vile, citraq. sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptū hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsi diis sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiusq. rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi, Sine fumo sacrum.*

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον Βάβυς αὐλεῖ, *id est, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci consueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autē ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui non ueritus est ipsum Apollinem ad canendi*

nendi

nendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspẽsus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq. perdere, intereessit Pallas, admonẽs hunc vsq. adeo infeliciter & indocte tibiis canere, vt omnino neglig̃edus esse videretur, κάκιον, inquiens, Βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed sua potius inscitia indicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de praeceptore indocto, si quis de discipulo percunctãti, hoc pacto respondeat, τί κακίων Βάβυς αὐλεῖ. Neq. uero repugnamus, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius, vt sit sentẽtia, Babym infeliciorem esse, quum indocte canẽs omnibus est ridiculus, quam si tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14. ostendens dici solitum de iis qui in dies deterius canerent. Quamquam hic locus apud hunc auctorem deprauatus est in vulgatis exẽplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ Κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quod paullo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν Βάβυος χορόν, id est, Babys chorum, pro indocta parumq. modulata cãtione, & fabulam adscriptam huiusmodi. Mæandro fluuio duo fuere filii, quorum Babys solitus est unica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorũ haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoq. præ se contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq. Babyi similis pœna pararetur, Palladis interuẽtu exẽptus est supplicio. Verum suspicamur scripturam esse deprauatam, ac legendum esse, τὸ Βάβυος χορεῖν, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus.

Ἀγορὰ κερκώπων, id est, Cœtus Cercopum, de cõciliabulo, conuentuq. versutorum & improborum hominum dicebatur, Narrant enim, Cercopes quosdam in Ephesofuisse, notæ fraudolẽtiæ viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent, id quod euenit. Nã post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidam aiunt, quosdã ob imposturas & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios atq. Athenienses, vt idem sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δίκη. Torquet hoc conuitium Aeschines in Demosthenẽ, ὅτι μὲν γὰρ ἦν ποτε ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον. νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τούτων λαβὼν τὸν πάσης κακοηθείας μεμάθηκα, id est, Aliquando fuisse cercopem, aut quod dicitur papalema, aut palimbolũ antehac nesciebam. Nunc vero nactus hũc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba papalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet a πάλλω, quod est, moueo, & παι syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum παλῶ & παιπαλῶ est circumspicere ac scrutari, nihilq. non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrumq., sortitio & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, papalematis scommate notari videntur, simul adlusum suspicamur ad voces. Nã παῖς puerum sonat, & παλάω venor, siue in retia duco. Idẽ exponit multis verbis quid sit παλίμβολον, nimirum hominem qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνήρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quam viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimum, & in venatu pedibus sibi quærit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli et ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum premiis, et cor ceruinum, quod ad congressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiã, vt quod viribus tueri non potest id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo videlicet tutior sit a beluis propter hominum frequentiam. Deinde postea quã peperit inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in stabula monstrat, ac consuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicitur, vel qui lasciniũt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq. & obstrepunt, vt vox deflexa sit a Cercopibus illis Lydis, quos Hercules, quod sibi cum Omphale cubãti, petulantius obturbarent, amicæ iussu uictos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgo dici solitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi caussa referendam tamen. Narrant enim anũ quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne ruga situsq. corporis offenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen, quę quidem uerba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abiisse, quod iisdem vtantur in tragœdiis, exituri e vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis. Iphigenia in sui nominis fabula, Alcestis & Electra, aliaq. complures. Tametsi Plutarchus Conuiuialiũ quæstiuncularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum a quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vsus accõmodari parœmia. Sine cum nos significamus lictius agere velle. Nox alit tegit omne dedecus, et quoniã iuxta Nasonẽ, pudore

vacat,

vacat, accommoda videtur inhonestis ac flagitiosis actionibus, quas eo Lucianus νυκτερινὰς appellat. Huc adlusit Aristophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentem deiicere aluum, ita loquentem facit:

ὁ πανταχοῦ μὲν νυκτερισιν σοὶ καλῶς. id est,

An vero vbiq. est hoc honestum noctibus.

Siue cum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quaq. non possit nisi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum significabimus nobis perisse rem longe carissimam. Siquidem diuus Ambrosius in homiliis quas conscripsit in Euangelium Lucæ, refert ad huiusmodi fabulam. Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum uxore rem haberet: si faceret, prorsus cæcitatem imminere. Verum is libidinis impatiens, non potuit sibi temperare, quin vxorem amplecteretur. Itaq. cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem venisset medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens se voluptatem eam perbreuem oculorum dispendio emisse. Similis est apud Martialem fabula de Phryge quodam lusco bibone, cui cum interdictum esset a medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil visurum, protinus admotis poculis,

Valebis, oculo, inquit. exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hospes quisquis profuturus est.

Ξένος ἴτω ὅστις ὀνήσει. id est,

Veniat qui proderit hospes.

Theopompus, citante Zenodoto, scribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum esse. Nam is vbi Thessalorum ciuitatem subuertisset, & hospites quos inibi reperit diuendidisset, per iocum dicebat,

Ξένος ἴτω ὅστις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiam sumptum. Est enim hemistichium carminis heroici. Admonet adagium, eorum demum aduentum esse gratum, qui commodi quippiam adferunt. Ouidius,

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε Παρνοίτης, id est, Reperit obolum Parnætes. Accommodari poterit ad illos qui nouum aliquod excogitarunt præmium, quo illectent. Natum aiunt a Callistrato Atheniensium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnætes. Is enim instituit, vt in iudiciis & concionibus nummuli quidam distribuerentur. Quam rem Comicorum insectatio, vertit in prouerbium.

Apertæ musarum ianuæ.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id est, Apertę Musarum ianuæ. Hoc adagio conueniet vti, quoties aliquem facili, promptoq. ingenio significamus, & in percipiendis optimis disciplinis celerem, quasi Musis fauentibus, & haud grauatim suppeditantibus. E diuerso, qui tardiores sunt, clausis Musarum ianuis discere dici poterunt. Aut si quando dicemus, non oportere celare doctrinam Musarum munus, sed candide, citraq. inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine suppeditantes. Refertur a Zenodoto.

Martis campus.

Ἄρεως πεδίον, id est, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Pisandro citat. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quiq. rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, sed pugnis. Non ex iure manu consertum, sed improbis clamoribus. Et quibus ius est in armis, quos Hesiodus eleganter composita voce χειροδίκας vocat. Ceterum in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis hastis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id est, Argenteis hastis pugnare dicuntur, qui, cum negotium alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autem tam arduum, quod pecunia non explicetur. Quemadmodum elegãter dictum est a M. Tullio actione in Verrem 2. Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, qui Philippo regi consulenti, quo pacto posset victoria potiri, responderit ad hunc modum,

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. id est,

Argenteis pugna telis, atq. omnia vinces.

Videlicet innuens, vt quosdam largitionibus ad proditionem sollicitaret, atq. ita consecuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, id est, Archytæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulum & obstreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris lusitantibus daretur, ne quid interim ex vasis domesticis contingerent. Quemadmodum docet Arist. 8. lib. Politicor. Suidas indicat Archytam fuisse Pythagoricum Empedoclis præceptorem. Quanquam huius nominis referuntur aliquot, tamen consentaneum est hunc Tarentinum philosophum eius organi fuisse opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluisse. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quanquam Diogenes Laertius in huius vita testatur, huius nominis & architectum fuisse quendam, qui librum quoq. conscripserit de machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuentum hoc Archytæ philosopho. Sed vtriuscunq. fuit inuentum, cõsentaneum est huiusmodi quoddam organum fuisse, quod suapte sponte sonaret. Vnde non absurde torquebitur in eos, qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas, blaterones & linguaces: In quos Eupolis scite,

Λαλεῖν ἄριστος, καὶ δυνατώτατος λέγειν. id est,

Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inscite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. id est,

Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum silendi habebat impotentiam.

Habebatur simile quiddam & apud Romanos, Citeriã appel-

appellabant. Erat ea effigies quædam arguta & loquax quæ ridiculi gratia in pompa vehi solita sit. Vnde M. Cato in M. Cecilium, Quid ergo dicerẽ amplius, quem ego deniq. credo in pompa vectitatum iri, ludiis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbij speciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquacior. & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cum multis Citerijs certare possit.

Aratro iaculari.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, id est, Aratro iaculari dicitur, qui quippiam incircũspecte faciunt, haud prospicientes quid sit in posterum eventurum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius vsum paullo post sit desideraturus. Recensetur a Diogeniano. Translatum videri potest a belli temporibus, quibus vomere, marræ & sarcula, reliquaq. agriculationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario περὶ τῆς δεισιδαιμονίας vsurpat, veluti de re vehementer absurda, οὐδὲ γὰρ ὁ τῷ ἀρότρῳ ἀκοντίζειν βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστι, id est, Neq. enim is qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, est infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἀποθνήσκων, id est, Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Athenien. in muneribus captandis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Unde & apud Aristoph. frequens iocus in τὰς δωροδοκοῦντας. Auctor Diogenianus.

Argi collis.

Ἄργου λόφος, id est, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis esset implicitus. Potest accommodari, vel ad locum, vel ad negotium variis obnoxium calamitatibus. Natum aiunt a colle quodam, cui cognomen Argi, frequẽtibus homicidijs ac latrociniis infami.

Asinus esuriens fustem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui ventris, compendij ue gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristot. in lib. Moralium tertio, οὕτω γὰρ καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες, τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, id est, Nam isto pacto & asini cum esuriunt essent fortes, quod licet verberentur, non discedunt tamen a pabulo. Negans fortem esse censendum, qui quouis pacto tolleret incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt, nullis verberibus a pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sane quam eleganter describit asininam patientiam Iliados λ.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσι ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
Vt cum per segetes ignauus transit asellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fustis, neq. segnius ille profundam
Ingreditur segetem. pueri sed fustibus illum
Cædentes studio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eijciunt, vbi pastu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, id est, Aut florem, aut cucurbitã. Id perinde valet quasi dicas, aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut damnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem κρίνον appellant. Incertum autem vtrum mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spẽ significabant, per cucurbitam vitalem. Diphilus apud Zenodotũ, σὺ ἡμέραις αὐτὸς ἐν ἑπτά σοι γέρων θέλω παρασχεῖν κολοκύντην ἢ κρίνον, id est, Ipse tibi senex intra septem dies exhibere volo cucurbitam, aut crinum, id est, possum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic nõ dissimile est illud quod apud Homerum Odyssea δ. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti:

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id est,
Is superest, aut interijt. Nam vera loquendum est,

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias,

O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.

Nudæ gratiæ.

Αἱ χάριτες γυμναί, id est, Gratiæ nudæ. Admonet adagiũ, vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda simpliciaq. omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id est gratias, humanitatis & beneuolentiæ præsides. Horat. in Odis:

Gratia cum nymphis, geminisq. sororibus audet
Ducere nuda choros. Idem alibi,
Et solutis gratiæ zonis.

Sunt qui parœmiam ad ingratos referant, quod ab ijs gratiæ veluti dispolientur, dum semper auferunt beneficij quippiam, nihil rependunt. Itaque conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, id est, Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici consueuit, vt de quibus est in Epigrammatis Martialis libro octauo,

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbium a Crobylo lenone quodam omniũ scelestissimo. Is duo scorta domi alebat, quorum lenocinijs quam plurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eosdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tanquam pares improbitate cum hoc copulari deberent, vel quod iugum, id est, par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μύλλος πάντ' ἀκούων, i. Mylus omnia auscultans. Dici solitũ, ubi quis se dissimularet audire, fingeretq. surditatẽ, cum omnia tamen auribus curiosis captaret, auscultaretq. Tractũ videtur a mola, vnde exploratores obseruare soleant quæ fierent, nam μύλος molam sonat Græcis, aut Myli curiosi cuiuspiã moribus. Zenodotus testis,

 est,

est, Cratinũ hoc vsũ adagio in Cleobulinis. Hesychius indicat Mylō fuisse poetā quempiam Comicum, prætereapiscis esse nomen, mullũ opinamur sentiens. Ad hæc μύλλον Græcis significare, curuum, obliquum ac distortum. Scribit enim duplici λλ. De carcini Strobilis dictum est alias. Habent autem principes quidam & hoc sycophantarum genus, qui se fingunt surdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienses, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι δέκα νῆες, i. *Nos decem Rhodienses, decem naues. In eos torquendum qui nimium suis tribuunt viribus. Natum videtur a dicto Thrasonis cuiuspiam, qui decem homines, decem nauibus opposuerit. Nisi malumus ad Homericum illud referre,*

> Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
> Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων. *id est,*
> *Tlepolemusq. Heraclides, magnusq. bonusq.*
> *Ter ternas naues Rhodiis præstantibus aptas*
> *E Rhodo egit.*

Obliquus cursus.

Κάμπιος δρόμος, *id est, Obliquus cursus. Quoties res arte ac dissimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq. ambagibus quibusdam pergimus ad id quod assequi conamur. Sūptum adagium a genere quodam cursus, qui* κάμπιος *dictus est, propterea quod anfractibus certis ac flexibus perageretur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimũ valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiusmodi cursus genus describit Vergilius libro 5.*

> *Olli discurrere pares, atq. agmina terni*
> *Diductis soluere choris, rursusq. vocati*
> *Conuertere vias, infestaq. tela tulere.*
> *Inde alios ineunt cursus, aliosq. recursus.*
> *Ac paullo post,*
> *Vt quondam Creta fertur labyrinthus in alta*
> *Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq.*
> *Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi*
> *Falleret indeprehensus & irremeabilis error.*

Potest a nauigantibus traductum videri, cum reflantibus ventis, transuersim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet.

THEOGNIS *in sententiis,*

> Οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
> Οὔθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει οὔτ' ἀνέχων. *id est,*
> *Neq. Iupiter ipse,*
> *Siue pluat, seu non, vnicuiq. placet.*

Hodieq. vulgo dicunt, neminem inueniri qui satisfaciat omnibus. Nam aliis alia probantur. Et,

> *Tres mihi conuiuæ, prope dissentire videntur,*
> *Poscentes vario multum diuersa palato.*

Pindarus in Olympiorum 8.

> Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. *id est,*

Inter homines nihil erit æque iucundum, videlicet quod alios alia delectant, & suum cuiq. pulchrum est.

Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.

Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἂν πείσῃς.

> *Haud etenim persuaseris vnquam,*

Nec si etiam persuaseris istud, prouerbiali schemate dictum ab Aristophane. Est autem hyperbolæ genus, qua significamus tamquam ἀδύνατον πιστεῦσαι. Perinde quasi dicas, non credam etiam si videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias.

Οἶδεν Πυλαία ταῦτα καὶ Τιττυγίας. *id est,*

> *Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.*

Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæsitas. Tyttygias plagiarius quispiam fuit, qui seruos & res alienas, quas furto sustulerat, in Pylea, is est Arcadiæ locus, venditare consueuit, atq. hoc quæstu diues euasit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem pascit.

Πολυκράτης μητέρα τρέφει, *id est, Polycrates matrē pascit. Hoc adagium ex historia petunt, narrantes Polycratē Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiissent, recensuisse, easq. locupletioribus ciuibus nutriendas tradidisse, vnamquamq. his commendantē verbis,* σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι, *id est, Hanc tibi do matrem. Vsum prouerbij non adscribit Zenodotus, proinde liberum est vnicuiq. coniicere, cui sententiæ rectissime possit accommodari. Putamus non incommode posse vsurpari, quoties aliquis in commendandis amicis est benignior, officiosiorque. Aut vbi quis alieno sumptu de quopiā bene mereri studet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipse pręter officiosa quædam verba nihil insumat.*

Teipsam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, *id est, Laudas te ipsam. Hemistichium iambicum, quod accipitur, vbi quis sese laudat, suiq. tibicinem agit. Plene sic effertur,*

> Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. *id est,*
> *Laudas teipsam mulier Astydamæ in modum.*

Astydamas histrio quispiam fuit Morsimi filius. Huic statua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum sese grauiter ac scite gessisset. Itaq. titulum ipse conscripsit, in quo suas laudes complectebatur, eumq. in concionem attulit, vt adprobatus adderetur statuæ. Verum suffragijs populi decretum, ne molestus ille titulus inscriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, post in prouerbium abijt. Ita nunc quoq. non infacete vulgus dictitat, malignos esse vicinos illi, qui ipse laudator sui fuerit. Recensetur a Zenodoto. Titulus quem Astydamas statuæ suæ inscripsit, extat etiam num apud Suidam,

> Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
> Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν,
> Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος.
> Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ', οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos versus eleganter Latinos reddidit. Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus olim professor in Academia

demia Louaniensi, iuuenis vtriusq. linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq. scribēdi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, subscribere visum est.

Vixissent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguæ suauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamen haberem,
Nunc adimunt in quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadam ad Basiliũ, ἐπῄνεσα τὸν ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας, id est, Laudaui me ipsum vt Astydamas.

Syrbenæ chorus.

Συρβηνῶν χορός, id est, Syrbenæ chorus. De choreis incompositis ac tumultuosis olim dictitatum. Nā σύρβα quidam vocem existimant, qua subulci erga sues vtantur, vnde & σύρβη pro tumultu abutuntur. Ceterum Hesychius interpretatur, σύρβη, μετὰ θορύβου. Idem mox addit σύρβη Græcis sonare thecam fistularem, vnde συρβηνεὺς dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus lib. 15. Ἐπεὶ τίς οὗτος κατέχει τὸ συμπόσιον, ἔοικε τοῖς οὖσιν ὁ συρβηνέων χορός; id est, Cū conuiuium esset plenum tumultus. Quis, inquit, iste Syrbenæorum chorus? Sic enim constanter refert hanc vocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima: & aliquanto, post ex Clearcho docet, quis sit συρβηνέων χορός, videlicet in quo quisq. quod sibi visum fuerit canat, nec auscultet quid præscribat is, qui choro præsidet, quiq. docet quemadmodum oporteat canere. Ducta videtur metaphora a dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicetur in homines inter se discordes & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.

Hesiodi senecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, id est, Hesiodia senecta. Lōgæua, viuaxq. sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi,

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait, eum bis pubuisse, significat, extremā senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porro quod bis sepultum, alludit ad historiam, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapientum. Cum ob suspicionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, Delphinorum agmen illud exceptum, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrū ex more peragerent, & recens Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis auctores vestigarunt: eos comprehensos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepelierunt. Sed occultant sepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodū Homeri natiuitatē permultæ vrbes sibi vendicant, ita Nemeos simul & Orchomenios Hesiodi sepulcrū sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus cum in mare proiectus esset. Proinde videto lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum sit ἀντιάσας, quod paternū admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.

Lotum gustauit.

Λωτὸν ἔφαγες, id est, Lotum gustasti, de iis dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hærerent, velut obliti reditus. Neq. inconcinne dixeris in eos, qui simulatq. semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sumptum a fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odysseæ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti,

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπόν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id est,

Verum illis lotum degustandam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suauem fructum, neq. nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autem Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioscorides lib. 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiam genti terræq. dederit, nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsi palato, de qua permulta Theophrastus lib. De Plantis 4. cap. 9. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiusdam recētioris: quod quoniam videbatur haud illepidum adscripsimus.

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi rictu, vbi res quapiam præter spem recipitur, quæ iam plane periisse videbatur, veluti cum pecunia erepta a prædonibus, aut rapaci tyranno, aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hædus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur a Diogeniano. Natum videtur ab Aesopica fabella, quę narrat gruem, cum stipulata mercedem os, quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam a lupo fuisse, cum is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quod ex ore lupi caput incolume retulisset.

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id est,

At quisquis probus, is multū lacrymabilis est uir.

De iis dicebatur, qui facile commouerentur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymare dicuntur, qui misereseunt. Ouidius,

-Quibus possint illacrymasse feræ.

Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilem appellat:

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Aneæ duriciem incusans,

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Nū lacrymas victus dedit, aut miseratꝰ amātē est?

Potest & ad Heraclitū referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitū. Contra duros et inexorabiles, ada

mantinos,

mantinos, ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit et huc detorquere, quod boni fere cum paupertate rem habent, multaq. coguntur perpeti. Adagium recensetur a Zenodoto.

Bocchyris.

Βόκχυρις seu Βόκχορις, nam vtrunq. reperitur. Plutar. in vita Demetrij, Bocchorem vocat, indicans exactum iudicium, Βοκχόρεως κρίσιν appellari solere. Rex quidã fuit Aegyptiorum, adeo nota & incorrupta in indicandis litibus iustitia; vt vulgo si quem magnopere iustum & integrum significare vellet, Bocchyrim appellaret: perinde quasi Rhadamanthum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitiosa taciturnitate testatur, fabulam de hoc iactatam fuisse, quod cum esset natura grauis & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, quæ capiti circũuoluta, superne hominem inumbraret, vt ostento territus recte indicaret. Adagium refertur a Suida. Dici potest & de iis, qui non temere de re quapiam pronunciant. Negant enim hunc regem solere sententiam ferre, nisi de caussa iam comperta, & certis argumentis deprehensa; & tamen huius Bocchyris iudicium quoddam reprehensum fuit a meretrice Lamia. Adolescens quidã in Aegypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, vt adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eo viso liberatus est ab amore, desitq. scorto molestus esse. Illa vbi factum rescinit, appellat adolescentem, petit pactam mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Bocchorem. Is caussa cognita, pronunciat, vt adolescens tantum pecuniæ adferret in vasculo, quantum illa postulasset, eamq. præsente ac inspectante Theonide, huc illucq. manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbræ, quasi recte somnium vmbra pensaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehendit Lamia meretrix. Per somnium, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrij.

Camelus saltat.

VBI quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, sicut aiunt, Minerua, camelum saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus ac tetricus, affectet elegans ac festiuus videri, naturæ genioq. suo vim faciens. D. Hieronymus prouerbij nomine citat, torquetq. in Heluidium. Risimus inquit, in te prouerbium Camelum vidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui cum a Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi vellet.

Canis in vincula.

Κύων ἐν δεσμά, id est, Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis seipsum in seruitutem, aut in malũ aliquod iniiceret. A canibus sumptum vltro se præbentibus vinciẽdos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici, βοῦς ἐν δεσμά, id est, Bos in vincula.

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς Κῷον, i. Chius ad Coũ. De cõparatione vehemẽter inæquali dicebatur. Nã in ludo talorũ iactus, qui Chius dicebatur, vnioni respondebat, Cous senioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canem vocamus, & quem illi Coum siue ἑξίτην, nos senionem. Porro quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Unde Persius,

> Quid dexter senio ferret
> Scire erat in votis, damnosa canicula quantum
> Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis,

> Senio nec nostrum cum cane quassas ebur.

Quod si verum est, adagium conueniet non solum in collationem rerum inæqualium, verum etiam pugnantium. Velut si quis conferat plebeium cum rege, Chius est ad Coum: si quis adolescentem cum sene, contrarietas est, non solum inæqualitas. Adagij meminerunt Zenodotus, Hesychius & Suidas, nisi quod Suidas pro οἱ habet ἔσω, pro ἔξω ἔσω. Id vtrum scribæ culpa commissum sit, an interior talis pars & exterior intelligenda sit, doctis excutiendũ relinquimus. Fit autem interim adlusio ad gentes, quarũ vtriusq. mores nõ caruerunt nota, sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi, Κρὴς πρὸς Κρῆτα.

Optimum condimentum fames.

OPTIMVM condimentum fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Atheniensium, qui variis cupediis & operosis condituris conarentur efficere, vt cibus saperet palato, cum id optime præstet fames, condimentum vt optimum, ita & vilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet hodieq. vulgo tritum prouerbium, famem efficere, vt crudæ etiam fabæ saccarũ sapiant. Antiphanes apud Stobæum,

> Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. id est,
> Præter seipsam cetera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibisset & cadaueribus inquinatam, negauit, se umquam bibisse iucundius, nimirum numquam sitiens biberat. Eandem sententiam sic apud Athenæum lib. 4. effert Xenophõ, ἡδὺ μὲν μάζαν καὶ κάρδαμον φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id est, Dulce est mazam & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam e fluuio haustam bibere. Ibidem refert quiddam non infestiuum de Socrate, qui frequenter ad multam vesperam ambulare cõsueuit ante ædes suas: percontantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, cõparo in cenã. De Dionysio, cui fastidiẽti nigrũ ius quod in phiditiis adponebatur, coquus respõdit, nõ esse mirũ; cũ deessent cõdimenta, de palæstra, cursuq. ante cenã sentiẽs, alias nobis dictũ est. Aut natũ a Socrate prouerbiũ, aut ab illo usurpatũ quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorũ 2. Diceret id quod Socratẽ, qui voluptatẽ nullo loco numerat, audio dicẽtẽ, cibi condimẽtũ esse famẽ, potionis sitim. Licebit non nihil gratiæ addere prouerbio, si lõgius deflectatur: velut ad litterarũ studiũ, quod eo dulcius est, quo vehementius sitiitur litteræ. Et voluptates cõmẽdat rarior usus.

Phani ostium.

Φανοῦ θύρα, i. Phani ostium. Id accinebatur, vbi quis frustra seruasset aliquid, veluti si cuius vxorẽ adulterio vitiari

vitiari contingeret, quam tamen ille multa Zelotypia seruasset. Natum aiunt a Phano quodam vsurario: vel vt alij dicunt, caco, qui cum cellæ penuariæ ostium ita obstruxisset, vt citra strepitum non quiret aperiri, tamen a ministro apertum est, sublatumq. penu. Alij narrant, huic Phano vxorem fuisse parum spectatæ fidei, quam quod is haberet adulteru suspectam, atrij fores sic occlusit, vt non nisi cum stridore sonituq. possent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, vicini per iocum dicebant, ὁ φάνα θύρα. *Eaq. vox postea cessit in vulgi sermonem. Haud scimus an sit idem cum eo, quod refert Eustachius in Odyssea lib. vi.* φανὸς τὰ θύρα, *A Phania quodam, qui finxerit sibi multam opum vim domi reconditam esse.*

Viro Lydo negotium non erat.

Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, *i. Viro Lydo negotium non erat, at ipse foras profectus, parauit. Dici solitum, vbi quis impatient otij, ipse sibi negotium ac turbam arcessit. Adlusisse videtur huc Plutarchus, aduersus Colotem,* Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὐτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον. *i. Mihi vero videtur quemadmodũ Lydus ille, in seipsũ aperire nõ vnam ianuam sed maximis ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurum. Sumptũ a Crœso Lydorum rege, qui antea felix, rebusq. florentissimis vtens, Cyrum in se prouocauit: a quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.*

Ne vmquam viri senis.

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν, id est,

Tu ne viri vmquam inspicito podicem senis.

Id est, ne requiras illud a quoquam, quod ab eo præstari non possit. Velutisi quis a philosopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, a sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior est, quam vt libeat interpretari: simul autẽ apertior quam vt opus sit. Refertur a Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit.

Ἀμαία τὴν Ἀζησίαν μετῆλθεν, *id est, Amæa ad Azesiam accessit. Dici consueuit de re diu multumq. quæsita, desiderataq. Didymus auctor est, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proserpinam, Azesiam. Nota fabula de Proserpina a Plutone abducta ad campos Elysios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur a Plutarcho in Alexandrinensium prouerbiorum collectaneis.*

Tamquam heros in clipeo excipere.

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρως σε ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, *id est, Imo tãquam heros in clipeo te volo hospitio accipere. Dici solitũ, vbi quis suis ipsius artibus aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conatur. Inde ductum, quod antiquitus heroes assidue in armis agentes, velut in clipeo diuersabantur: & si quid opus fuisset amicis, quod armis præstari poterat, id prompte præstabant, vtpote sola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem, Euander Aeneam villosi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clipei.*

Iouis sandalium.

Τὸ Διὸς σάνδαλον, *id est Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatẽ: velutisi quis insolens sit ac ferox, quod regius sit coquus, aut imperatoris satelles, aut pontificius tonsor, adposite dicetur,* τοῦ Διὸς σάνδαλον. *Nihil autem vetat, quo minus & ad rem accommodetur: vt si quis equum regium, aut vestem miretur, quemadmodũ vulgus facere cõsueuit nõ ob aliud, nisi quod regis sit. Suidas ex Eupolide citat.*

Lux adfulsit.

Vbi *melior rerum spes ostendi cœperit, lucem adfulsisse dicunt. Euripides in Oreste,*

Ἥκει φῶς ἐμοῖς τε καὶ σοῖς κακοῖς. id est,

Meisq. venit lumen, ac tuis malis.

De Menelao dictum, e cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabant. M. Tull. in Antonianarum prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno quod pertuleramus, sed etiam regni timore sublato. Porro lumen fausti ominis apud veteres fuisse, testis est & M. Varro libro De lingua Latina 2. Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiusmodi religionem Græci quoq. cum lumen infertur, solent dicere, φῶς ἀγαθόν. *Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretantur. Vnde inuisam abrumpere lucem. Et tædet cæli conuexa tueri.*

Euripides in Iphigenia in Aulide.

Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. id est,

Lucem tueri est hominibus dulcissimum.

Et apud Græcos βλέπειν *simpliciter dicuntur, qui viuunt. Aegyptij vitam lucernæ symbolo repræsentabant, quod nihil aliud existimarent esse vitam, quam ignem humore velut olei liquore nutritum.*

Lupus aquilam fugit.

Λύκος αἰετὸν φεύγει, *id est, Lupus aquilam fugit, vbi periculũ imminens euitari non potest. Aquilam enim, alata cum sit, frustra lupus fugit. Refertur a Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originẽ prouerbij. Numquam enim audiuimus aquilas molestas esse lupis.*

Lupus ante clamorem festinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, *id est, Lupus ante clamorem festinat, vbi quis admissi conscius, vltro timet prius quã accusetur. Siquidem lupus simul atq. prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto rusticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.*

Lupo agnum eripere postulant.

Leno *quispiam in Pœnulo Plautina, Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. Vbi quis frustra conatur prædam recipere, cui semel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur sperare futurum, vt lupus agnum semel abreptum amittat. Confine. quod alibi diximus,* ἐκ λύκου στόματος, *id est, E lupi ore.*

Viam qui nescit ad mare. &c.

Plavtvs *in Pœnulo, Viam qui nescit, qua deue-*

nlat ad mare, cum oportet amnem quærere comitem sibi, id est, qui rem commode conficere nequit, is quanis ratione conficiat necesse est. Potest & in hunc accommodari sensum, qui per se non sapit, aliis obtemperet qui plus sapere videantur. Potest item in hunc, Qui recte viuendi rationem ignorat, eos sibi proponat, quorum vita laudata est. Fluuius etiam si longis ambagibus, tamen aliquando tamen ad mare deducit, quandoquidē illuc infunditur. Huic confine est, qui viæ ignarus est, virgiferum adhibet. Cato Censorius in eos, qui subinde ambirent magistratum, non inscite dicere solet, eos καθάπερ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων ζητεῖν περιϊέναι μὴ πλανηθῶσι, *id est, Non aliter quam viæ ignaros semper velle cum virgiferis incedere ne errarent. Magistratus enim ex more lictor aut aliquis virgam gestans præcedebat.*

Volens nolente animo.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, *id est, Volens inuito sane animo. Hemistichium Homericū Iliados libro quarto. Dicendū, vbi quis fingit se nolle quod cupit: aut contra. Terentius non dissimili figura dixit in Andria, Tu voluntate coactus es tua. Non nunquam de ambigente, animiq. incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba,*

Ὁ δ' αὖ θέλων τε καὶ θέλων. id est,

At is volensq. & non volens.

Est etiam in arcanis prouerbiis Hebræorum, Pigrum velle & non velle.

Vulturis vmbra.

Γυπὸς σκιά, *id est, Vulturis vmbra. De nullius precij homine dicebatur. Refertur a Diogeniano. Sed magis quadrare videtur in heredipetas, aut alioqui rapaces, inhiantesq. prædæ. Respondet illi, Si vultur es, cadauer exspecta.*

Præsens abest.

Παρὼν ἀποδημεῖ, *id est, Præsens peregrinatur. In eum dicendum, qui non animaduertit ea quæ dicuntur, cogitatione aliis in rebus occupata. Vnde quos iubemus attentos esse, iis sic loqui solemus: hic estote, & hoc agite, & adeste animis. Hodieq. vulgo dicunt, cogitatione peregrinantem, domi non esse, sed foris. Terentius in Eunucho, Cū isto milite præsens, absens vt sies, id est, corpore quidem præsens, ceterum animo semota. Contra qui amant, absentes, præsentes fiunt: veluti de Didone Vergilius in quarto,*

Absens, absentem, auditq., videtq..

Theodoritus Cyrenenses Therapeutices lib. 1. ex Heraclito Ephesio adducit, Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖσιν ἐοίκασι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι, *id est, Stolidi cum audierint, surdis sunt adsimiles. Testatur prouerbium illos præsentes abesse. Item Aristophanes in Equitibus,*

Πρὸς τὸν λέγοντ' ἀεὶ

Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,

Tu semper inhias ad loquentes, ceterum

Animus peregre est, mensq. tua præsens abest.

Vna lauabor.

Παραλοῦμαι, *i. Vna lauabor. Dici consueuit, vbi quis insinuat se in societatē alterius, aut vbi quis admittit aliquē in societatē: vti qui pauperior est, sumptum effugiat. Suidas ait olim fuisse morem vt diuites vna cum pauperibus lauarent: vt quibus propria supellex strigilum, spongiarum, guttorum, atq. id genus rerum non esset, diuitum vterentur supellectile. Citat idem Aristophanem ex Anagyro,* ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τὰς σπόγγους ἐᾶν. *id est, Verū oportet omnes vna lauare, ac spongias omittere. Tamquam hoc commoditatis laturi sint tenues, si cum diuitibus balneum ingrediantur, vt spongiis suis parcat. Unde nobis videtur, non inconcinne dici posse, vbi quis leniculam aliquam commoditatem, quam citra suum incommodum præstat, perinde vt ingens beneficium imputat. Quidam codex habet,* παραδύομαι, *velut vna mergor.*

Pinus in morem.

Πεύκης τρόπον, *i. Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicitusq. perit, ita vt nullo pacto restitui possit, piceæ ritu perditus dicitur. Nam piceam succisam negant suppullulascere. Meminit huius prouerbij Staphylus, citante Diogeniano, meminit & Suidas.*

Procridis telum.

Πρόκριδος ἄκοντες, *i. Procridis iacula. De iis, qui veluti certis telis, quidquid animo destinant, assequuntur. Sumptum a notissima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationum septimo, de Cephalo, qui certo iaculo emisso, Procridem vxorem interemit, ratus feram esse. Huic diuersum est illud Horatianum,*

Non semper feriet, quodcunq. minabitur arcus.

Id est, non semper assequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμέρου κύνες, *id est, Promeri canes. Dici solitum, vbi quis nouo casu pœnas daret iis, quos aliquādo læsisset. Promerus regius quidam minister fuit. Is Euripidem tragicum poetam, supra modum exosum habebat, delatus ab eodem aliquando, nescio quo nomine apud regem. Quare postea canes quosdam feros in poetam soluit, a quibus ille deuoratus interiit. Proinde quoties potens quispiam offensus, aliquos subornat; submittitq. qui tibi negotiū facessant, tēpestiue dixeris,* Προμέρου κύνας. *Conuenit cum illo, quod alio dictum est loco,* κυνὸς δίκην, *id est, Canis vindictā. Recensetur a Diogeniano.*

Magistratum gerens, audi & iuste & iniuste.

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. id est,

Princeps iniqua & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiā si hic trimeter est iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reip. muneribus versatur, patientissimis sit auribus, æquoq. animo & bene & male audire consuescat: neq. facile populi vel laudibus vel conuitiis a recto dimoueatur. Congruit huic illud Sophocleum in Antigone,

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,

Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id est,

Sed quem instituerit ciuitas, & parua eum

Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Potest & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixisse legitur, in ciuitate libera linguas item liberas esse oportere. Neq. vero mirū aut magnū, si principes permittant populo quæ velint dicere,

cum

cum ipsis liberum sit quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare cõsueuit, quod alius probat alius damnat. Maiore autem animo oportet esse principem, quam vt huiusmodi voces captandas aut obseruandas existimet: tantum id spectet, quod ex vsu sit reipublicæ. Huc Alexandri dictũ pertinet, cui cum quidam renunciasset, esse qui de ipso male loqueretur, Regium est, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐν πυέλῳ, id est, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim qui fulguris imitatione quadam e vasculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullam habet, pueros modo territat. Habentur & hodie specula quædam, quæ vibrata ad solem fulgur imitantur: verum id fulmen non est, quod montes ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenset Diogenianus. Ad quam allusit Augustinus, in libro De quinque hæresibus, Non nos hostium turba, non bellantium reuocet forma, non quasi vitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σῖτον, id est, Atqui e puris paleis trituram frumenti facis, id est, Operam sterilem & infrugiferam sumpsisti. Natum a rusticis adagium, cũ male enatis segetibus, præter culmos, & paleas nihil adferunt in horrea. Recensetur a Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, id est, Atrei oculi. De toruo truculentoque aspectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyestæ fratri filios ipsius epulandos apposuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion.

Ἄφωνος Ἱππαρχίων, id est, Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmutescit, cum maxime vox illius exspectatur: id quod non raro consueuit quibusdam in cœtu dicturis euenire, vt subito velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod aiunt accidisse Theophrasto, homini in circulis alioquin eloquentissimo. In huiusmodi casu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos præcipuos fuisse citharœdos, Hipparchionẽ & Rufinum. Cum autem in solemnibus ludis, qui decimo quoq. anno apud Iuliopolitas agebantur, essent inter se decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri strepitu turbatus, obticuerit, eaq. res in vulgi iocum abijt. Auctor Zenodotus.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil.

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν. id est,
Vna fames auri Spartam capiet, subigetq.
Præterea nihil.

De iis qui sola pecunia possint expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo responsum est Alchameni & Theopompo Spartæ regibus, tum demũ vincendos esse Lacedæmonios, cum aurum & argentum in precio cœperint habere. Respondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam esse, quin capi posset, modo asino pateret accessus onusto auro. Respondet & Danaes fabulæ, a qua nulla custodia, auri insultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in secundo libro Officiorũ, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem solidam dormire noctem.

INTER pleraq. Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorum vice celebrata fuisse testatur Macrobius; illud vel præcipue adnumerarimus, quod est in Iliados libro secundo.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id est,
Haud dignum duce id est, noctẽ dormire per omnẽ.

Admonet parœmia, vigilantiam ac solicitudinem maxime conuenire principibus; vt qui tantã negotiorum sarcinam sustineãt humeris. Vnde & Vergilius Aeneam suum aliis dormientibus aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitque cogitabundum, sobrium, & de futuris agitantem animo.

At pius Aeneas per noctem plurima voluens.
Et rursum
Aenea potes hoc sub casu ducere somnos?
Atq. iterum.
Vigilasne deum gens
Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidem cum Thebani ciues festis quibusdam diebus solutius compotationibus indulgerent, licentiusq. voluptatibus fruerentur, ille solus vigil, ac sobrius arma lustrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, respondit se νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. id est, sobrium esse se, ac vigilare, quo reliquis liceret temulentos esse ac dormire; quemadmodũ refert Plutarchus in libello Aduersus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero, dicuntur ad Agamẽnonem sub persona somnij, Nestoris speciem imitantis. Integrum carmen sic habet,

Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id est,
Belligeri Atridæ proles dormis ne Agamemnon?
Perpetuam noctẽ dormire haud principe dignũ est,
Cui populi commissi, & tanta negotia curæ.

Eundem ceteris dormientibus solum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id est,
At reliqui Danaum proceres noctẽ vsq. per omnẽ.
Dormibant, placido correpti membra sopore,
At non Atridem pastorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, versantem pectore multa.

Consimilem ad modum Iouem vigilantem facit Iliados β.

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id est,
Tum reliquos omnes, diuosq., virosq. tenebat
Pernox somnus. at insomnis Saturnius unus,
Pectore sollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu, nimirum regi Persarum hûc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingressus, his verbis illum expergefaceret, ἄνασσε ὦ βασιλεῦ καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν ὁ μεσορομάσδης ἐβούλετο. i. Surge rex, ac negotia cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit. Quod si quis princeps eruditus sit ac prudens, huic nihil opus fuerit huiusmodi cubiculario monitore: sed ipsa ratio semper in pectore tale quiddam insonabit: φρόντιζε, & ὧν χρὴ πολιτικῶν. Plato septimo De legibus libro, multis modis vigilantiam commendat, maxime in principe. Eius verba sunt: Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. id est, Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis sunt formidabiles ciuibus, pariter & hostibus. Ac paullo superius eodẽ in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος. id est, Nullus enim dormiens alicuius est rei. Dormiũt autem qui oscitanter agunt, quibus interdum succedit, sed raro. Proin recte Pindarus Olymp. 10. Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες. Gaudium citra laborem pauci quidam assecuti sunt.

Capram portare non possum, & imponitis bouem.

PLVTARCHVS in commentario, cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.
Ἐπεὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ γελοῖον,
Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπίθετέ μοι βοῦν. id est,
Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius, imponi sibi postulat. Veluti si quis impatientia paupertatis, nam ad id accommodat Plutarchus, vsuris inuoluat sese, quod onus vix diuitibus sit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est,
Non enim equos vnquã mihi subduxere bouesue.

Prouerbiali figura videtur olim vsurpatũ, pro eo quod est, Numquam me læserunt, aut adfecerunt iniuria: Cũ negamus nobis esse caussam, cur illum aut illum odisse debeamus. Plutarchus in commentario de uitanda vsura: Καὶ ταῦτα μή με νομίσητε λέγειν πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est, Neque vero me existimetis hæc dicere, quod bellum mihi sit cum vsurariis.
Nũquã etenim vel equos mihi subduxere bouesue.
id est, numquam quidquam mei abstulerunt. Id quo longius traducetur a simplici sermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptum est autem ex Iliados Homericæ libro primo: vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat sibi caussam esse, quamobrem cũ Troianis bellum suscipiat, nisi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ τι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id est,
Haud ego Troiugenũ huc accessi nomine, quo cum
His bellum gererem, neque enim sum læsus ab istis.
Nũquã etenim vel equos mihi subduxere bouesue.
Nec Phthies umquam segetumq. virumq. feracis
Sunt populati agros.

Dictum est autem ex antiqui seculi ritu, quo cum vita mortalium adhuc esset pastoralis, prima belli caussa erant abacta pecora: quemadmodum eleganter indicat Homerus Iliad. sexto depingens Achillis clipeũ:

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύω σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' οὔτι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ sequuntur: Quos versus ne quis omnino contemptos queratur, ita vertimus:
De hinc procul his speculatores populi vnus et alter
Obseruant, si fors videant ouiumue bouumue
Agmina, at hæc cõfestim adsunt, quæ pone sequuntur
Pastores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex composito, mox
Adcurrunt, armenta boum, niueosq. bidentum
Concidere greges, cæsis pastoribus ipsis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. id est, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid sit ære alieno obstrictum esse. Qui non sit expertus, is Plutarchi commentarium euoluat De vitandis vsuris, quamq. sit miserum debere facile cognoscet. Quid enim calamitosius quam toties erubescere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, dissimulare: nunc supplicem agere, nunc flagitari: palam appellari, vitari digito: breuiter numquam tui iuris esse? Nam hæc, cumq. his multa alia incommoda secum adfert æs alienum. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum huiusmodi, titulo Automedontis.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας. τὸ τρίτον, ὅς τις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. id est,
Qui nulli debet, fortunatissimus ille est.
Proximus huic cœlebs. tertius orbus erit.
Quod si quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata feret:
Euenïat si fors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus sapies, Epicurum quærere frustra,
Quæ sit inane sinas, quæq. sient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι: scribit Persis duo fuisse peccata: primum debere,

dere, proximum mentiri. Nam ea indicabant cohærere, quod qui sunt obærati, sæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, est apud Herodotum libro primo.

Ad digituli crepitum.

Qvi arrogantius fastuosiusq. iubent quippiam, digituli crepitu significare dicuntur. Diuus Hieron. in epist. ad Rusticum monachum vsurpauit, in superciliosum quendam & fastidientem, qui dicturus, digituli crepitu silentium imperabat: deinde simili fastu singulas voces, per interualla promebat: vt singultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic gestus fuisse dominorum, seruis humilius aliquod ministerium iniungentium. Martialis libro tertio in Zoilum:

Digiti crepantis signa nouit Eunuchus.

Item in Distichis,

Cum poscor crepitu digitorum & verna moratur
O quoties pellex culcitra facta mea est.

M. Tullius libro Officiorum tertio: Itaq. si vir bonus habeat hanc vim, vt si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, nesi exploratum quidem habeat id omnino neminem vnquam suspicaturum. Simile est illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epistolis. Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negotio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obsequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Ὗν ἐγείρει, id est, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agrestis prouocatus, recta petit eum, a quo prouocatus est. Sic enim narrant venandi periti, si quis suem lancea protensa prouocaris, etiam si iam ille sequebatur alium quempiam, illico vertere cursum, & in prouocatorem tendere, ne cuspide quidem vitata.

Seruatori tertius.

Τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, id est, Tertium seruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuisionem, deq. quattuor virtutum generibus, vsurpauit adagium hoc, his quidem verbis, Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασί, id est, His dissolutis, animiq. partibus iuxta suam rationem distinctis, tertium seruatori, quod aiunt. Sentit autem Proculus, absolutis duobus restare tertium, videlicet, quo pacto quattuor virtutes ad tres illas animi partes possint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide, πάλιν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. id est, Rursum igitur, inquam, tertium sospitatori velut ab initio cōsideremus. Eodem adlusisse videtur, licet tectius, libro De legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id est, Porro tertius nobis seruator videns principatum adhuc frementem & animosum ceu psallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Sentit Lacedæmoniorum remp. tribus modis fuisse temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nā initio ex vna tantum phas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ opposita vigintiocto seniorum auctoritas, quæ in grauissimis negotiis regiæ par habebatur. Postremo quinque Ephororum magistratus, cui rex parere cogebatur. Hæc autem omnia putat numinis prouidētia fuisse procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq. dicit, tertius seruator. Sumptū est adagium ex Isthmiorum hymno sexto Pindari, apud quem de tertio Iouis sospitatoris calice legimus ad hunc modū: Εἴη δὲ τρίτον

Σωτῆρι πορσαίνοντας Ὀλυμπίῳ, Αἴγιναν κάτα σπένδειν
μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. subaudi κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mens est: Optat Pindarus vt aliquando vincat Olympia. Aegenensis, quo contingat tertium miscere calicem sospitatori Ioui, non sine laudibus, tum ipsius victoriæ, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut simpliciter eum qui sumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν. id est, Calicem cantionum, quemadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδῶν, id est,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres ostendit antiquitus fuisse morem, vt in conuiuiis primus calix misceretur Ioui Olympio: secundus heroibus, tertius Ioui seruatori. Testem huius rei citat Sophoclem ἐν ναυπλίῳ.

Ζεὺς παυσίλυπος καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id est,
Curarum ademptor Iuppiterq. & tertij
Libatio scyphi sospitatoris Iouis.

Citat & Aeschylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ἥρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν κρατῶ
Ἥρωσι νέμω, εἶτα τρίτον Διὸς τοῦ σωτῆρος εὐκταίαν
λίβα. id est,

Libationes primum quidem Iouis tempestiuarum nuptiarum, Iunonisq. Deinde secundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis sospitatoris optabilem stillam. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος appellatum: quod hucusq. potatio citra ebrietatem, animiq. noxam consisteret. Vltra quem si quis progressus esset, iam ad libidinem, intemperantiamq. res vergere videretur: iuxta illud apud Apuleium Asclepiadis dictum, existimantis primum craterem pertinere ad sitim, secundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartum ad insaniam. Hunc autem eundem, διὰ σωτῆρος calicem appellant τέλειον, siue quod in hunc desineret bibendi modus: siue quod hic numerus inter omnes obsolutissimus esse putatur, vt cui adsit & initium, & medium, & finis: eoq. rebus diuinis potissimum accommodatur, & a Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione constantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quod primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam semideis. Primum enim heroibus medius locus competebat: vel quod iuxta Platonis sententiam mediæ conditionis essent inter summos illos deos, οἱ ὀλύμπια ἔχουσι, vt inquit Homerus, quos Plato mentes autumat esse nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortiq. obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametsi non eiusmodi, qualia sunt nostra, verum aerea: cuius opinionis se fuisse testatur & diuus Aurelius Augustinus, in libello

libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarum fabulas semidei compositæ mediæq. sunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Castor & Pollux ex Leda & Ioue. Porro Iouem intelligunt mentem illam summam omnia simul complectentem, vt idem & initium & finis sit omnium: eamq. ob caussam ab hoc auspicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis sospitatoris non semel Aristophanes in Pluto, velut hoc loco:

Τὸν οὖν Δία τὸν σωτῆρα χαίρειν μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐᾶσαι ἐνθάδ' αὐτοῦ καταμένειν. id est,
Mihi itaq. visum sospitatorem Iouem ut
Valere sinam, atque hoc permaneam posthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuisse τοῦ Διὸς σωτῆρος, quem eundem quidam ἐλευθέριον appellant. Διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenæus in Dipnosophistis, libro secundo, addens olim fuisse morem, vt cibis appositis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis esset boni dei. Deinde cum suo quisq. arbitrio diluisset, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum, vinum tuto citraq. noxam bibi. At idem libro vndecimo propemodum docet & post cenam a lotis manibus inferri solere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo qui dictus est ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem, qui scripserit in Sapphone:

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
Μεστὴν Διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Archiloche sumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit vti, cum significabimus nos ad id quod in negotio postremum, ac præcipuum est accedere. Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympium ac sospitatorem. Plutarchus conuiuialium quæstionum, decade quinta, de tribus his calicibus loquitur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ οἶνον τε, τοῖσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κεκραμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. id est, Neque enim cum deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis, maxime cum têplis & aris vota facim⁹. Sed tribus crateribus mixtis, aliis de primo libamus, aliis de secũdo, aliis ex ultimo. Nã inuidia stat extra chorũ diuinũ. Meminit huius rei & decade septima, demonstrans, cum vni sacrificabatur deo, omnibus simul vota fieri, sed non nominatim.

Hyperi vertigo.

Ὑπέρου περιτροπή, id est, Pistilli circumuolutio. Vbi quis semper idem agitat, neque quidquam tamen explicat. Plato Comicus, opinamur, in Adonide, apud Zenodotum,

Εἶτ' οὐχ ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. id est,
Dehinc mihi vertigo pistilli haud erit.

Plutarchus aduersus Stoicos significans illorum rationes eodem reuolui: πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφῖκται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῆς ἐάσον. id est, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne ridere uidearis, omitte. Vnde videtur solere dici, cum eadem sæpius iterantur nõ sine tædio. Dialectici peti principium aiunt, quoties eodem reuoluitur argumentatio. Hesychius interpretatur de his qui semper eadem aiunt, neque quidquam interim proficiunt. Huic ita finitimum est, vt idem videri possit, quod Plato recenset in Theæteto: ἡ μὲν σκυτάλη, ἢ ὑπέρου, ἢ ὅ, τι δὴ λέγεται περιτροπή. id est, Scytale quidem, aut pistilli, aut si cuius alterius dicitur circumuolutio: cum sermo in idem reuoluitur, quemadmodum illic Theætetus iubet assentiri rectæ opinioni, eum qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres vertit, scuticam, cũ Plato loquatur de loro quod surculo circũuoluitur.

Sus sub fustem.

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, id est, Sus sub fustem. Vbi quis sese in præsens discrimen ac perniciem præcipitat, Nam sues apud quosdam fuste mactari mos est. Refertur a Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non posſis, asinum agas.

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id est, Si nequeas bouem, asinum agito, id est, si non potes vt vis, vtcunq. potes facito. Si fortuna splendidior non contingit, eam sortem quæ contingit boni consulas: si quod optas non licet, id quod est proximum, amplectere. Auctore Suida.

Siren amicum nuntiat, apis hospitem.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα. id est,
Hospitem apis, verum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi suæ quisq. spei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam Siren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis significat, verum insecti genus, api non dissimile. Auctore Suida. Quamquam apud Hesychium σειρὴ legitur non σειρήν.

Etiam si lupi meminisses.

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης, id est, Etiam si lupi mentionem fecisses, subaudiendum interuenisset. Quoties præter expectationem interuenit is, de quo fuerat mentio: cognatum ei, quod alibi recensuimus: Lupus in fabula. Id frequenter accidit in Comœdiis ac Tragœdiis, arte vtriusq. scriptoris, vt de quo fiũt verba mox interueniat. Accommodari poterit ad rem, veluti si apud auctorem protinus vel casu occurrat, id de quo vertebatur sermo, adagium refert Zenodotus. Plato in Phædro, λέγεται γοῦν ὦ Φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. id est, Aiunt igitur o Phædre iustum esse etiam quod de lupo dicitur narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, id est, Similior ficu. Per iocũ dicebatur, de vehementer inter se similibus. Ducta metaphora a ficorum inter ipsas similitudine. Plutar. aduersus Stoicos: Θαυμαστὸν καὶ παράδοξον εἰ μήτε φάττα φάττῃ μήτε μέλιττα μελίττῃ, μήτε πυρὸς πυρῷ, ἢ σύκῳ τὸ τοῦ λόγου, σῦκον, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id est, Mirum & inopinabile, si neque palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod est in prouerbio, ficus, semper adsimilis fuisset. Confine est iis quæ retulimus alibi: Non tam ouum ouo simile, & Non

lac

lac lacti magis est simile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δὸς καὶ λάμβανε, id est, Simul & da & accipe. Vbi res est, cum homine parum certa fide, cui non sit tutum quidquam credere, nisi statim receperis quod fueris stipulatus. Torquebitur ad eum qui non collocat officium aut munus suum, nisi iam certus de mutuo: nec spem emit precio, quemadmodum ait leno Terentianus. Aristoteles hanc paroemiam venustius extulit libro Moralium Nicomachiorum octauo, taxans amicos, quos mutua conciliat vtilitas: & perinde, vt in forensibus commerciis non dant beneficium, sed vendunt. ὧν ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον. id est, Altera quidem omnino sordida & cauponaria compensatio de manu in manum: altera magis ingenua ad tempus. Adlusit philosophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari:

Φοῖνιξ γὰρ εἰμι κυρίως,
τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω. id est,
Phoenix enim sum proprie,
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phoenices notantur nimio cauponandi studio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis, hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phoenicum commutationem appellat cum datur aliquid, & vicissim accipitur.

Semper me tales hostes insequantur.

Αἰεὶ ποτοί με πόλεμοι διώκοιεν, id est,
Me bella semper insequantur talia.

Vbi quospiam libenter odimus, ac simultatem illorum côtemnimus. Est enim hominum genus, quos periculosius sit demeruisse, vt ait Seneca, quam offendisse: & quos magis expediat inimicos habere quam amicos. Et quibusdam displicuisse, laudabile est. Et sunt cum quibus amicitia copulatum esse dedecori sit, simulate dissidere pulchrum. Potest accommodari et in eos qui desciscunt ab amicitia, sed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Αἰεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id est,
Me semper hostes insequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος. id est, Anus hoedus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuisse, quae dicta sit Eripha, quod in virginitate consenuisset: perinde quasi eadē & anus esset per aetatem, & puella, quod adhuc innupta. Sunt qui tradant locustam agrestem, a non nullis Mantin appellatam, in Sicilia γραῦν ἔριφον appellari. Aiunt autem quodcunq. animal aspexisset, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem veneficam & fascinatricem quadrare videtur. Quod genus apud Horatium Canidia.

Anus saltat.

Γραῦς χορεύει. id est, Anus saltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: velut, si senex ludat nucibus aut princeps exemplo Neronis musicetur. Confine est illi quod supra retulimus: Camelus saltat. Horatius in anum intempestiuae libidinis,

Te lanae prope nobilem
Tonsae Luceriam, non citharae decent,
Nec flos purpureus rosae,
Nec poti vetulam faece tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicē quandam, cum eum indecoris conuiciis palam incesseret, nihil aliud responsi tulisse quam versiculum illum ex Archilocho,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ᾽ ἠλείφεο. id est,
Vnguento anus cum sis caueto mungier,

Quid autem secutus Lapus vertit, Haud unguenti, vetula cum sis oblita es, non satis coniectamus, nisi for te pro ἠλείφεο legit, ἐλείπεο aut ἐλήθεο.

Anus subsultans multum excitat pulueris.

Γραῦς ἀνασειομένη πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id est,
Anus subsultans, multum puluerem excitat.

In eos dici solitum, qui ob rerum experientiam, multū negotiorum adgrederentur. Videtur carmen heroicū syllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundam habebis fossam.

Γραῦς ὥσπερ ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις. id est, Anus velut equus, alte biantem habebis ac nigrum specum sepulta. De iis, qui penitus abiiciuntur, tamquam prorsus inutiles. Equi postea, quam consenuerint, in altos terrarum specus aliquo praecipitātur. Ita mulier olim amata, simul atque defloruit forma, fastiditur ab omnibus. Qualis est apud Horatium Lyce simile illi: Equi senectus.

Aphyarum honos.

Ἀφύων τιμή. id est, Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quispiam honos contingit. Nam Aphya pisciculus est vilis: cui coquendo nihil adhibetur praeter oleum quo frigitur. Vnde iactatum illud: ἀφύαι τιμὴ τὸ ἔλαιον, id est, Aphyae honos oleum.

Cur non suspendis te?

Τί οὐκ ἀπήγξω, ὅπως Θήβησιν ἥρως γένῃ; id est, Quin te suspendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios summus honos habebatur iis, qui sibi mor. em cōsciuissent, praesertim pro salute patriae: vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Deciis, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticensi, Bruto, & aliis plerisq. apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis, qui sibi vim attulissent. Vnde per ironiam dictum putant, vt Thebis semideus fias. Dici posse videtur in eos, qui fama ducti cupiditate, semet periculis grauibus obiiciunt. Refertur a Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit?

Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει; id est, Quid tibi Apollo cecinit cithara? hoc est, quid tibi respondit? Adlusum est autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetae. Vsus est hoc adagio Aeschylus in Aiace Locrensi. Refertur a Zenodoto. Conueniet, vbi quis a principe redeuntem percunctabitur, quid responsi tulerit, Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει.

Quid non fies, profectus Arbelas?

Τί δ᾽ οὐ γένοιο, ἐλθὼν εἰς Ἄρβηλα; id est, Quid non fies, Arbelas profectus? De eo dici solitum, qui peregre proficiscens

scens ingentia sibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inscitia, barbarieq. Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, auctore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, vt stupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid esse possit. Quamquam est huius nominis ciuitas in Perside, cuius meminit Strabo libro 16. Et Quinto Curtio est oppidũ Mesopotamiæ Darij copiarum internicione nobile.

Bonus e pharetra dies.

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. id est, Bonus e pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Translatum a Scytharũ consuetudine: quibus, vt narrat Philarchus, mos erat, vt vesperi prius quam dormirent, calculum in pharetram immitterent candidum, si forte is dies citra molestiam abiisset: atrum, si secus. Demum vbi quis vita decederet, eius pharetram proferebant: in quasi plures candidos calculos reperissent, felicem pronunciabant: contra, si plures nigros. Atque hinc vitæ summam æstimabant: vnde prouerbio receptum est, vt dicerent bonum diem e pharetra esse, si quid ex animi sententia accidisset.

Res Cannacæ.

Τὰ Καννάκου. id est, Res aut mala Cãnacæ. Bifariam hac vtebantur parœmia, vel de rebus ob vetustatem admirandis, vel de lamentis & comploratiónibus miseris ac lacrymosis. Cannacas quispiam Phrygũ rex, quemadmodum narrat Hermogenes in Phrygiis, qui cum prævidisset euenturum diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lacrymis supplicabat diis, vt id malum auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ἵνα τὰ Καννάκου κλαύσω. id est, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referuntur a Zenodoto. Plinius libro tricesimo sexto, Cannacum inter statuarios nobiles recenset. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagij, nisi quod Annacum appellat, non Cannacum, aut Cannacam: et de fabula nonnihil enarrat. Ait enim Annacum quendam vixisse super annos trecentos. Itaque vndiq. consulta oracula, quo vsq. victurus esset. Responsum autem, mortuo Annaco perituta vniuersa: quo defuncto, successisse diluuium Deucalionis. Ceterum audito responso magnopere luxisse Phryges, atque hinc de graui luctu ortum prouerbiũ τὰ ἐπὶ Ἀννακοῦ κλαίειν.

Qui modus equitum.

Τίς τρόπος ἵππων, id est, Qui modus equorum? Vbi quis nouam ac peregrinam induceret consuetudinem: veluti si quis Italus Gallicis vestibus vteretur. Dictum videtur de hospitibus nouo quadrigarũ genere inuectis. Metagenes in Thuriopersis apud Suidam: Τίς τρόπος ἵππων; ὡς δ' ὀρχοῦνται τὸν βαρβαρικὸν τρόπον οὗτοι, id est, Quis equorum modus? Vt autem saltant hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo, quod paullo superius recensuimus: ἄλλο γένος κώπης. id est, Aliud genus remi.

Chironium vulnus.

Χειρώνειον ἕλκος. id est, Chironium vulnus, immedicabile malum appellabant: Chiron in bello aduersus Centauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede: vnde & periit. Hinc natam parœmiam auctor Zenodotus. Vergilius autem noster, nam huic carmen inscribitur, Chironiam manum medicam vocat:

> Viuit pectore sub dolente vulnus,
> Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui sub obtentu tradendæ musices putabatur Periclem instituisse ad tyrannidem, taxat his versibus,

> Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον αὐτὸ τοῦτό μοι,
> Ὡς φασὶν ὦ Χείρων ἐξέθρεψας Περικλέα. id est,
> Primum quidem illud obsecro dicas mihi
> Tu quippe Chiron educasse diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lapus, Tu enim vt aiunt, pessime Periclem educasti. Quin & in editione Aldina geminum vitium est. Primum enim versus perperam distinctus est, deinde vt pro ὦ Χείρων, legamus ὁ Χείρων, id est, tu ille Chiron metri cogit ratio. Per tropum siquidem appellat Damonem Chironem, quod id fuerit Pericli, quod Chiron fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, sed ad Centauricam, ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, visum est studiosis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua.

Χαρώνειος θύρα, id est, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, siue de re magnopere tristi. Sic enim antiquitus appellabatur vna e carceris ianuis, per quam damnati iudicum sententiis ad supplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Hesychius & Suidas: Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Aristophanes in Pluto, ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι, id est, Dat symbolum Charon: significans illi imminere mortem.

Maschalam tollere.

Μασχάλην αἴρειν, id est, Maschalam tollere dicebatur, qui auidius biberet Sumptum a gestu bibonum, inter ebibendum cyathos, gulam ac mentum intendentium, & altius erigentium cubitos, ne quid resideat in cyatho liquoris. Idem appellant κωθωνίζειν, ἀπὸ τοῦ κώθωνος, quod est poculi genus. Hesychius indicat μασχάλην esse partem proræ, quæ contineat τὸν ἀρτέμονα, siue Antemonẽ. Antemonem autem volunt esse veli genus. Sunt qui dicant μασχάλην esse canistrum e palma contextum, quod virga palmea maschale dicatur, non ũnquam & pro fune poni. Alij contendunt maschalam esse machinam, qua sarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur e nauibus. Hinc iocus in eos qui poculum tollunt in altum. Hesychius adfert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam auctoris,

> Ὡς ἄνω τὴν μασχάλην αἴρωμεν ἐμπεπτωκότες. id est,
> Sursum in altum vt irruentes erigamus maschalã.

Fortassis huc adlusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo qui notans singulas Græciæ ciuitates, Βυζάντιον εἶπεν μασχάλην τῆς Ἑλλάδος, id est, Byzantium dixit Græciæ maschalam, quod illic opinamur strenue potaretur, siue quod esset emporium Græciæ. Est enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Constantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam adlusio, quod sunt pocula nauigij specie, veluti cymbia, σκάφια, τριήρης, & alia non nulla. Refertur a Zenodoto. Meminit

& Iulius

& Iulius Pollux libro 7.cap. 3.his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μασχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ἐν πότοις μέθης, id est De ebriis vero dicebant maschalam tollere, tamquam is mos sit temulentis. Adducit & Homerici carminis testimonium,

Χεῖρας ἀνίσχοντες γέλῳ ἔκθανον,
Sublatis manibus risu emori.

Ex his videtur non a tollendo poculo, sed a gestu gaudentium fuisse dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra sublata lætitiam indicent animi.

Magis ipse Phryx.

Μᾶλλον ὁ Φρύξ, id est, Magis ipse Phryx. Equidē coniicim⁹ dictiatum, quoties ea magis probarentur, non quæ veriora sint, sed quæ adulantius dicta. Narrant Crœsum Lydorum regem aliquando percunctatum septem illos sapientes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerent. At cum varie responderetur, aliis dicentibus feras indomitas sibi videri felicissimas quod pro tuenda libertate mortem oppeterent: aliis ciconias, quod citra legem, suapte natura ius piumq. seruarent: Solone vero negante, quemquam appellandum felicem, prius quam ex vita decesserit, assistens Phrygius ille fabulator Aesopus: Tanto, inquit rex ceteros antecellis, quanto mare præstat fluuiis. Id vbi rex audisset, respondisse fertur, μᾶλλον ὁ Φρύξ. Ea vox in prouerbium cessit: equidem haud scimus an ita legendū sit: μᾶλλον ὁ Φρύξ. vt sit libenter agnoscentis eam laudem, & cum esset maxima, tamen aliquid etiam adiungi desiderantis: vnde cum quis aperte nobis adulatur, succinere licebit, μᾶλλον ὁ Φρύξ. Referunt Suidas & Zenodotus.

Magis sibi placet, quam Peleus in machæra.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, id est, Magis sibi placet, quam Peleus sua machæra. In eum competit, qui præter modum re quapiam insolens est, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium a Vulcano fabrefactum, a diis dono datum fuisse Peleo, virtutis illius ac prudentiæ symbolum. Quo quidem ille vtens & in prælus & venatibus, consequebatur quidquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generosus es ex crumena.

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id est, Generosus es ex crumena. In eū iaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi voluisset, alioquin obscurus & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquæ solum, iuxta Aristotelem, verum etiam vndecunq. & quandocūq. partæ. Solet autem hoc genus ferocius insolescere, quam qui maiorum imaginibus clari sunt.

Liberorum amantior quam Gello.

Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα, id est, Puerorum amātior Gello. Dici solitū vel in eos, qui morte præmatura periissent, vel in eos, qui mira quidem caritate filios prosequerentur, sed eosdem indulgentia deliciisq. corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiam fuisse, quæ puella adhuc vita decesserit. Huius spectrum oberrare Lesbiis creditum est, ac pueros impetere. Vnde puerorū mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum.

Βῶλος ἀρούρα, id est, Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credens sese non nihil iuuare. Proinde legendum suspicamur, βῶλος ἀρούραις, aut ἀρούρᾳ, vt subaudias, προστίθεται aut μίγνυται, aut einsmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti, si gleba aruo adiungatur, quod perinde sit, ac si quis aquam e lacu haustam infundat mari.

Glauci ars.

Γλαύκου τέχνη, id est, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex est vsus. Conuenit enim vel in opus celeriter absolutum, vel in id quod est arte summa, summaq. cura elaboratum. Quidam ortum existimant a Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alii a Libyco quodā, qui quattuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter se respondentia, vt primi spissitudo Epitriti rationem haberet ad secundum, ad tertium Hemioli, ad quartum dupli. Ea pulsata musicam quandam harmoniam reddebant. Auctor Zenodotus.

Noctuæ Lauriotice,

Γλαῦκες Λαυριωτικαί, id est, Noctuæ lauriotica, hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabāt. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens. Porro nomismatis aureis noctuarum figura insculpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam solere insculpi. Aristophanes in Auibus:

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυριωτικαί,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. id est,
Noctuæ vos non relinquent Lauriotica, sed hæ
Aedibus aderunt in ipsis, inq. loculis nidulos
Sibi parabunt.

Claucus poto melle resurrexit.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, id est: Glaucus poto melle reuixit. Dici solitum, quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quasi rediuiuus apparet iis, quibus persuasum fuerat eum vita defunctum esse. Satis constat ab euentu natum. Nēpe Glaucum quempiam præter omnium exspectationem, gustato mellito pharmaco reualuisse. Eamq. rem in iocum popularem versam fuisse. Quidam enarrant in hunc modum: Glaucus quidam poto melle, ob bilem pane exanimatus est. Ad hunc multis adcurrentibus medicis, polyidos herba, quam Draconem vocant, eum restituit.

Generosior Codro.

Εὐγενέστερος Κόδρου, i. Generosior Codro. Per Ironiam recte dicetur in istos, qui maiorum fumosis imaginibus, & nataliū antiquitate gloriantur. Codrus Melanthi filius fuit. Melanthus a Neleo sextus. A quo Neleo prognatus & Nestor. Hic igit̄ Melāthus, Messene patria pulsus venit Athenas: atq. ibi cū Xātho Bœoto, qui tum Athenis

Athenis imperabat, singulari certamine congressus, victor discessit, & Atheniensium imperium occupauit. Cui successit filius Codrus, singulari in patriã pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum esset aduersus Dores, proditumq. esset oraculo, victoriã penes Atheniensem populum futuram, si rex illorum ab hostibus fuisset occisus, Codrus patriæ gloriam sua incolumitate cariorem habens, ignota specie hostẽ prouocauit, & interemptus est. Reliquit autẽ filios duos, Mentorem, qui patri defuncto successit in imperium, et Neleum, cuius auspicijs colonia in Asiã demigrauit, Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea victoria.

Καδμεία νίκη, *id est, Cadmea victoria. Huius adagij varium adducunt & sensum & originem. Sunt qui putẽt inutilem victoriam, Cadmeã uocatam, propterea, quod Eteocles & Polynices Thebani, cum de regni vicibus disceptarent, singulari certamine congressi, vtriq. perierint. Cuiusmodi victoriæ meminit Herodotus lib. 1. de Phocensibus agens. Vel quod Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adrasto militantes, sed suo malo. Posteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel quod Oedipus soluto Sphingis ænigmate, victoriam quidem a monstro magnificam reportauit, uerum post imprudens suam ipsius matrem duxit vxorem. Idq. simulatq. rescivit, oculos sibimet eruit. Itaq. illius quoq. victoriæ parum felix exitus fuit. Sunt qui huc referant, Cum Cadmus litteras a Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linum, quod is quoq. litteras suas proferret interemit. Deinde ciues Cadmũ exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linum superasse. Plutarchus subscribit primæ sententiæ. Nam ad hunc modum scribit in commentario* περὶ φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ Θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην προσηγόρευσαν, *id est, Non enim aliam prisci Cadmeam victoriã, quam eam quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpissimam atq. miserrimam appellarunt. Idem,* περὶ παίδων ἀγωγῆς, *ostendit Cadmeam appellari victoriam, quoties præstat vinci quam vincere. Vsurpauit hoc adagium Plato lib. De legibus primo,* παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δὲ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε καδμεία, νίκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται, *id est, Proinde eruditio etiam victoriã adfert: contra victoria non numquam imperitiam: eo quod complures ob victorias bello partas insolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiam repleti sunt. At eruditio numquam fuit Cadmea, victoriæ vero multæ profecto hominibus tales & fuerũt, & futuræ sunt. Aristides in Pericle,* Ὥς τινα τὴν καδμείαν νίκην ἐγχειρῶν νικήσειν, *id est, Itaq. Cadmeam victoriam reportaturum sese existimabat. Quo quidem loco scholium adscriptum præter alia illud admonet ab ijs, quæ retulimus, nõnihil diuersum. Thebanos cæsis Argiuis, qui cum Polynice pugnarant, negasse sepulturam. Qua inhumanitate exasperati Athenienses, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & consimilem ad modum vetuerunt, ne cadauera cæsorum darentur sepulturæ. Nec prorsus dissonant ab his, nec prorsus congruunt quæ scribit Pausanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme sententiam: Commisso apud Ismenum prælio in congressu victi sunt Thebani, & compulsi in fugam intra mœnia sese receperunt, tanquam Peloponesij oppugnationis essent ignari. Porro cum illi magis ira quam arte irruerent, non pauci a Thebanis e muro iaculis sunt interempti. Postremo vicerunt et alios, in palãtes turbatosq. facta impressione, ita vt totus exercitus excepto Adrasto interiret. Neq. paruo ea victoria constitit Thebanis,* καὶ ἀπ' ἐκείνου, *inquit,* τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατοῦσιν αὐτῶν, καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, *id est, Ex eo victoriam coniunctam cum exitio eorum qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunq. natum est adagium, Cadmeam victoriam appellabant infelicem, etiam ipsis victoribus. Cuiusmodi fuit & Græcorum, quorum nulli non magno constitit capta Troia. Et medici Cadmeam uictoriam vocant, cũ ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, succumbente natura.*

Pecuniæ vir.

Χρήματα ἀνήρ, *id est, Pecuniæ vir. Hoc est, tanti quisq. sit, quantum possidet. Horatius:*

Nil satis est, inquit, quia tanti quantũ habeas, sis.

Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autem in Isthmiis hymno secundo, his quidem verbis,

Νῦν δ' ἐφίητι τὸ τὠργείου φυλάξαι
Ῥῆμα τᾶς ἀλαθείας ἄγχιστα βαῖνον
Χρήματα, χρήματ' ἀνήρ.
Ὃς φᾶ κτεάνων θ' ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων.

Nunc subit illud Argiui seruare dictũ, ad veritatẽ proxime accedẽs, Pecuniæ pecuniæ vir. Sic ait possessionibus simul destitutus & amicis. Interpres Pindari testatur Chrysippum auctorem in prouerbijs, qui scripserit esse Aristodemi Spartani. Idem interpres versum quem paullo ante recensuimus ex Alcæo refert hunc in modũ, χρήματ' ἀνήρ, πτωχὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος. *Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedæmonios esse percelebre. Alcæi idem testantis hæc verba citantur apud Suidam.* Ὡς γὰρ δή ποτ' Ἀριστόδαμόν φασιν ἐν Σπάρτᾳ οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπεῖν, χρήματ' ἀνήρ, πτωχὸς δ' οὐδέποτ' ἐσθλός, *id est, Sic enim olim aiunt Aristodamum apud Spartanos verbum non inscitum dixisse, pecuniæ vir, pauper autem numquam probus. Quidam ad septem illos sophos referre malunt. Ad hanc sententiam pertinent illi versus e comœdia quapiam.*

Τ' ἀργύριον ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδ' ἐκτήσατο,
Οὗτος μεταξὺ ζῶσι τεθνεὼς περιπατεῖ. *id est,*

Argentum & anima & sanguis est mortalibus.
Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuus circumambulat.

Secundus versus Græcis constabit, si tollas δὲ, *aut si legas* μὴ 'χει *pro* μὴ ἔχει. *Tertius constabit, si pro* τεθνεὼς *legas* τεθνηκώς. *Celebratur & hic senarius, non alienus ab hac sententia:*

Βίος βίου δεόμενος οὐκ ἔστιν βίος. *id est,*
Vita haud vocanda est vita victus indiga.

Proinde

Proinde quemadmodū apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita significat, & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam sustinemus.

Diues factus iam desiit gaudere lente.

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ᾽ ἥδεται φακῇ, id est,
Lenticula diuiti placere desiit.

Lens legumen pauperum ac tenuium cibus est. Quæ fastiditur, simulatq. lautior fortuna cōtigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionem euectis, fastidio sunt ea, quæ prius inopes, boni consulebant. Sumptum est adagium ex Aristophanis Pluto. Dicitur enim illic in adolescentem, qui cum pauper haberet consuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam fastidire. Non dissimile illi quod alibi recensuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis.

Φαλακρὸν τίλλεις, *id est, Caluum vellis. Vbi inanem operam sumit, aut vbi quis auferre conatur, quo vacat is, a quo petitur. Veluti si quis a paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto litteraturam. Simillimum est illi Plautino: Aquam e pumice postulas. Rursum illi, Nudo vestimenta detrahere. Quin hodie quoque vulgus vbi significat nihil esse quod adimatur, volam manus ostendens, iubet inde velli quippiam, quod ea corporis pars nemini non sit calua.*

Somnus absit ab oculis.

Ὕπνος δ᾽ ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. id est,
Oculis abesto leniens animum sopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ summam diligentiā curāq. desideret. Quod genus, si quis philosophiæ capessat studium. Sumptus est autem hic senarius ex Aristophanis Nebulis, apud quem dicitur sub persona Socratis adhortantis Strepsiadem, ut philosophiæ daturus operam, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium.

Φώκου ἔρανος, *id est, Phoci præmium, siue conuiuium. Dictitari fuetum, vbi quis suo malo conuiuas acciperet. Tametsi nihil vetat quo minus longius etiam traducatur: nempe ad quosuis, qui læduntur ab iis, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuisse iam nuptiis maturam. Is Procos, nam erant complures, conuocare solitus præmia statuebat, & conditionibus subinde nouis propositis nuptias prorogabat. Quamobrem indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt. Auctor Zenodotus. Etiam si Plutarchus in Amatoriis narrationibus fabulam hanc diuerse narrat. Eustathius in primum Odyssea, tres conuiuiorum species facit, εἰλαπίνην, quod ad splendorem ac magnificentiam sit apparatum. γάμον. quod ipsum etiam sumptuosius esse consueuit. ἔρανον, id quod plurimi conueniunt, sed suo quisq. cibo sumptuq. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Hesiodo, propterea quod cum plurimum habeat iucunditatis, minimum habeat sumptus. Nam temperantius & editur & bibitur, vbi quisque de suo edit ac bibit. Hesiodi carmen est huiusmodi,*

Ἐκ κοινοῦ πλείστη χάρις, δαπάνη τ᾽ ὀλιγίστη.

Porro qui splendidiores affectarent videri, ij etiam ἔρανον tum de suo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres conuiuiorum formas simul complectitur:

-Τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίνη ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ᾽ ἐστίν.

Antiquior quam chaos & Saturnia tempora.

Χάεος ἀρχαιότερος, *id est, Antiquior quam chaos. De re nimium prisca & obsoleta. Ibycus, ποτᾶται δ᾽ ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, id est, Volat in alieno chao. Ac rursum, ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ὑμῶν λῆρον καταχεῖ τε χάεος ἀρχαιότερον καὶ Κρονίων ἀπόζοντα, id est, Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infundit antiquiores quam chaos, ac Saturni tempora redolentes. Adludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum, ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auspicatur.*

Tamquam Argiuum clipeum abstulerit, ita gloriatur.

Ὡς τὴν ἐξ Ἄργους ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, *id est, Superbit tamquam Argiuum clipeum detraxerit. In fastuosos, & magnificentius sese gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos sacrum quendam esse clipeum, clauis adfixum, vt facile detrahi non possit. Alij dicunt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenum viribus antecellentium, ἀσπίδα, id est, clipeum appellari. Auctor Zenodotus.*

Tamquam conchylium discerpere.

Ὥσπερ κογχύλην διαιρεῖν, *id est, Tamquam concham dilacerare. De imbecillis & viribus lōge inferioribus dicebatur. Nam illisa solo rumpuntur conchæ quo cibus eximatur, aut inciso neruo quo se contrahunt ac diducunt aperiuntur. Refertur apud Suidam.*

Mutus magis quam scapha.

Συσσιμώτερος σκάφης, *id est, Magis elinguis, quam scapha. De iis dici consueuit, qui propter humilitatem conditionis apud præstantiores non audent hiscere. Natum hinc aiunt quod olim inquilini, & hospites alienæ Reipub. ludis popularibus, in pompa incedebant, nauim gestantes: vnde quoties hospitem, non ciuem significabant, σκάφην ἢ σκαφηφόρον, appellare consueuerunt. Proinde vulgo sic minitabātur, ποιήσω σε συσσιμώτερον σκάφης, id est, Reddam tibi os occlusius scapha. Etenim iis qui in Repub. viuunt non sua, multa sunt mussitanda, Nam vti non conuenit in aliena ciuitate curiosum esse, ita nec tutum est liberioris esse linguæ. Huius interpretamenti Suidas auctorem citat Theophrastum in opere De legibus. Equidem in plerisq. codicibus, συντομώτερος scriptum reperimus, non συσσιμώτερος. Quæ lectio si cui magis adridebit, non reluctabimur, nempe vt metu contractum & humilem accipias.*

Nudus tamquam ex matre.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός, *id est, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehemēter paupere. Nudissimi.n. nascimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum vestibus, quod non item in ceteris animantibus accidit. Hoc dictum*

& hodie vulgo nostrati est in ore, tam nudus quam natus erat. Huic simile quod alibi referetur, Tamquam e naufragio.

Est Pylus ante Pylum.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus, περὶ τῶν μὴ δεῖν κινδυνεύειν, testatur hunc versum apud Messentios prouerbio fuisse celebratum,

Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Est Pylus ante Pylum, siquidē est Pyl⁹ altera sane.

Dictum apparet, vbi quid alteri praefertur velut antiquius & praestantius. Aut ubi aliquis iactat sese, qua si vel solus sit, vel summus, cum reperiantur & alij, qui possint cum eo decertare. Pylus enim Messeniorum ciuitas, Nestore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit,

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Vsura usura prior, vsura altera sane est.

In eos accommodari potest, quibus alia vsura ex alia nascitur. Vnde natum sit adagium Eustathius interpretans Homeri Boeotiam indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conscripserunt, tres fuisse Pylos. Vnam Messeniae, alteram Triphyliae, tertiam Arcadiae. Triphyliacam obtinuisse Nestorem. Idem geographum testem adducit, Strabonem opinamur, qui tres item Pylos constituerit in Peloponneso. Tractat autem hac de re Strabo libro Geographiae octauo, demonstrans, fuisse multas huius nominis vrbes, quarū vnaquaeq. sibi vindicauerit Nestorem, ob viri celebritatem. Quamquam idem post autumat Nestoris patriam fuisse, ex vtraque parte Alphei. Adlusit ad adagium Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ πύλοιο πύλον, ὅν σοι φράζω
Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ πύλοιο; id est,
Hoc age dic Pyl⁹ ante Pylū ē, quā tu mihi narras,
Est Pylus ante Pylū, sit i quid vult ante Pylū istuc?

Interpres adscribit versiculum, quem paullo ante citauimus e Plutarcho, proditum oraculo fuisse.

Iecit Achilles duas tesseras & quattuor.

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέτταρα. id est,
Duas Achilles, quattuorq. tesseras Iecit,

Hunc versum Suidas ex Euripide citat. Quid autem sibi velit adagium, nullus explicat. Nisi quod coniectare licet dictum fuisse, de iis, qui omni re vincerent, propterea quod is tesserarum iactus felix esset. Interpres Aristophanis in Ranis Aristarcum citat, qui scripserit hunc senarium Euripidis nomine circumferri solitum sed falso, cum sit Aeschyli. Apud Aristophanē vsurpat Bacchus in Aeschylum, victorem Euripidis, vnde apparet in faustis acclamationibus huius esse vsum prouerbij.

E tardigradis asinis equus prodiit.

Ἐκ βραδυπόδων ὄνων ἵππος ὑφέρπων, id est, E tardigradis asinis equus emersit. Cum clarus euadit quispiam obscuro genere natus, aut quoties ab indocto praeceptore proficiscitur discipulus eruditus. Potest & per Ironiam proferri, & per negationem, vt numquam ex asinis nascitur equus. Et, ex tibi ex asinis equum, id est, ex infimis parentibus arrogantem & ferocē. Huic contrarium est quod alibi retulimus, heroum filij noxae, cum ex egregiis viris prognati, nō respondet maiorum virtutibus, quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xantippum fuisse stupidos, Cliniam euasisse furiosum. Denique nullum illius opera factū sapientem, cum Zenonis consuetudine multi sapientes euaserint. Idem tractat in Menone, commemorans & Aristidem, qui filium habuit Lysimachum nullius rei, praeterea Thucydidem, cui duo fuerint filij, Melesias & Stephanus. Neuter respondit virtuti paternae. His addi poterat Marc. Tullius, qui filium reliquit illaudatum & a patriis virtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior.

Ἐπειοῦ δειλότερος, id est, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, nota timiditatis homine. Datum est hoc cognominis Cratino comico, per adlusionem fortassis, quod cum Oenoidis tribus princeps esset, in eo munere timidius se gereret.

Ephesiae litterae.

Ἐφέσια γράμματα. id est, Ephesiae litterae. Dictum videtur de iis, qui mira felicitate, tamquam diuina virgula, quidquid optarent, assequerentur. Aiunt enim Ephesiis notulas quasdam, & voces magicas fuisse quibus vtentes in omni negotio victores euaderent. Auctor Diogenianus. Eustathius in Odyssea Φ. tradit his litteris vsum Croesum in rogo. Fuisse autem verba quadam, obscura, aenigmatibus simillima, neutiquam cohaerentia, descripta in pedibus, zona, & corona Dianae Suidas addit huiusmodi fabulam, in Olympiis Milesium quempiam cum Ephesio palaestra commissum nihil potuisse in conflictu, quod is Ephesius in talo Ephesias haberet litteras. Quod simulac animaduersum esset, ademptis litteris, Ephesium qui iam triginta defatigarat, succubuisse. Hesychius indicat fuisse priscas quasdam voces pro sacris habitas, quibus impostores deinde multas addiderint. Priscas putat has fuisse, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι, lumen, αἴξ, ipse, δαμναμενεὺς, sol, αἴσιον, verum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenaeum libro duodecimo. Commemoratis enim philosophi cuiusdam deliciis ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖς φορῶν Ἐφέσια γράμματα καλά, id est, Ad haec, in consutilibus pelliculis gestans Ephesias litteras pulchras. Nec desunt hodie, qui huiusmodi confictis vocibus imponant stultis. Illud satis apparet librariorum incuria commissum, quod cum Hesychius inter magicas voces recenseat τετράξ, non meminit tamen interpretans singulas.

Eodem in ludo docti.

EODEM IN ludo docti dicebantur, similibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeo vulgo manet, vt nihil sit tritius. Terentius in Hecyra, Iu eodem omnes mihi videntur ludo docta, ad malitiam. Solent enim ferme, qui communibus vsi sunt praeceptoribus, ingenio, moribusq. conuenire,

Quod

Quod autem Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipsas similibus esse moribus, idem Græcus attestatur senarius,

Γυνὴ γυναικὸς οὐδὲν διαφέρει. id est,

A femina nil femina vnquam discrepat.

Innuit autem prouerbium nullam in ueniri bonam mulierem.

Tamquam in phiditiis.

Ὥσπερ ἐν φιδιτίοις, id est, *Velut in phiditiis, vbi quid par eius, nimiumq. frugaliter actum significabimus. Lacedæmonij publica loca habebant, in quibus cibum caperent. In his accipiebant hospites ac legatos suos, sed apparatu perparco. Vnde & Græca vox ducta vide tur a* φείδεσθαι, *id est, parcendo. Quamquam sunt qui malunt* φιδίτια *dicta quasi* φιλίτια, *quod eiusmodi cōuiuiis coiretur sodalitas. Vtranq. vocis etymologiam recenset Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur* ι, *e diphthongo, in posteriore* λ *vertitur in* δ. *Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quasi* ἐδίτια, *a sumendo cibo, quæ Græci præsertim Athenienses vocant* συσσίτια, *Cretenses* ἀνδρεῖα, *quemadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus instituit, ad excludendum luxum ac temulentiã. M. Tullius meminit Phiditiorum libro Tusculanarum quæstionum quinto, Quid inquit, victum Lacedæmoniorum in phiditiis, nonne videmus? Vbi cum tyrannus cenauisset Dionysius, negauit se iure il lo nigro, quod cenæ caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, Minime mirum, inquit: condimenta enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quãquam hæc fabula secus narratur apud Plutarchum in Coronide, quam adiectam videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi institutis. Erant apud Lacedæmonios & alia conuiuiorum species, quorum vnum erat* κοπίς, *quod certis ciborum generibus instruebatur, alterum* αἶκλον *aliquanto splendidius. Omnium frugalissimum erat, quod agebatur in phiditiis. Multa super his Athenæus libro quarto, si cui licebit cognoscere. Accommodari poterit & ad orationem, vt si quis neget se contentum simplici sermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, sed desiderare splendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.*

Equo senescenti minora cicela admoue.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείω κύκλα ἐπίβαλλε, id est, *Equo senescenti minora cicela admoue. Admonet adagium, vbi vires per ætatem satiscunt, respirationem ac refocillationem quandam a laboribus dandam, & decrescente robore minuendos labores, augendam remissionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus senescentibus, leniùs* τροχίσκιον *admouebant. Est autem* τρόχισκιον *ceu rotula quadam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi consueuit. Zenodotus ostendit prouerbium extitisse apud Cratetem comicum in Samiis. Videtur carmen heroicum, si tantum legas,* κύκλ' ἐπίβαλλε. *Nam* κύκλα *non dum reperim' apud vllũ auctorem, præterquam apud Zenodotum. Trisippi meminit Hesychius. Videtur autem animal aliquid esse, non dissimile Trisippo.*

Eretriensium Rho.

Ἐρετριέων ῥῶ, id est, *Eretriensium Rho. Vbi quis crebrius & asperius eam litteram sonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Piccardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdacismus impendio placebat. Ridetur Arrius a Catullo, quod*

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, & hinsidias Arrius insidias.
Ac tum mirifice credebat se esse locutum,
Cum quantum poterat, dixerat hinsidias.

Adagium refertur a Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα οὖν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐπὶ τῷ αὐτῷ φαμὲν σκληρότης, Ἐρετριεῖς δὲ σκληροτήρ, *id est, Scis quod nos pro eodē dicimus sclerotes, id est, duritiea, pro quo Eretrienses scleroter; ex quo liquet Eretrienses adamasse hanc litteram* ρ, *quam loco* σ *supposuerint, cũ contra Athenienses, eam verterint in* σ, *vt* θάρσος *pro* θάρρος. *Quoniã ea littera dicitur impetus ac vehementiæ significationem habere, videtur & in homines præcipites ac uiolentos congruere prouerbium.*

Oestro percitus.

Οἴστρῳ παραπληχθείς, id est, *Oestro percitus, id est, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Oestrum enim insecti genus, horrendo strepitu, vnde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini, asilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorē egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œstro conciti dicuntur. Est apud Platonem, tametsi locus in præsentia nō succurrit, opinamur in Phædro. Vnde & οἰστρῆν ex dictione composita, pro insano, & οἰστρᾶν & οἰστρηλατεῖν, pro insanire.*

In magnis & voluisse sat est.

In magnis & voluisse sat est. *Tibullianæ hac sententia, nihil celebratius. Eam Angelus Politianus non inscite uertit Græce,*

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum libro 4. Maiore scilicet voluntate quam facultate. Eoq. propensius fortasse laudandus est, quod omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. Item M. Varro apud Gellium lib. 1. capite decimooctauo, In quo non modo Lalij ingenium nō reprehendo, sed industriam laudo. Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur. Conuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametsi rei susceptæ magnitudini nō facit satis, tamen hoc ipso nomine laudem promeretur, quod rē pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo.

Ἐν ὅλμῳ εὐνάσω, id est, *In holmo cubabo. Dicebatur ab iis, qui se quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur. Nam* ὅλμον *quidam uatem interpretantur. Alij tripodes Appollinis holmos appellatos fuisse. Tradit autem Aristophanes grammaticus, citante Zenodoto, eos qui holmis indormissent, repente diuinandi spiritum concipere. Addit Apollinem ob id* ὑπόλμιον *cognominatum a Sophocle. Quamquam apud Hesychium* ὅλμος *pro mortario ponitur. Apud Athenæum libro 11. poculi genus est cornu adsimile, vt per iocum torqueri possit & in bibones.*

Eadem cera

Ἓν κηρίον, id est, Idem fauus, dicebantur qui vno ore idem adfirmarent, aut qui inter se conspirassent. Ductum a fauorum cellulis inter se connexis. Siue quod cera tenax, sibiq. hærens. Siue quod olim in ceratis tabellis scribebant, vnde & Horatius, Cera laudatur eadem, siuè quod olim imagines e cera fingebantur, varia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum, sed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non dissimile illi quod alio diximus loco, Idem puluis, & Eadem farina.

In quinq. iudicum genibus situm est.

Ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται, id est, In quinque situm genibus iudicum, id est, in alieno arbitrio res est posita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negotium, vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt testis est apud Zenodotum Epicharmus. Quanquam & apud Platonem quinque iudicum fit mentio, cum alias, tum in libro de Legibus undecimo, Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, id est, Vt iudicium sit penes quinque nata minimos ex nomophylacibus. Adlusū est aūt ad illud Homero frequens,

Καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id est,
In genibus sunt hæc sita diuum.

Cum significamus non esse nostræ facultatis, præstare rei exitum, verum hunc superis & fortunæ in manu esse. Pindarus in Olympiis,

Νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. id est,
Nunc spes quidem mihi, at in deo situs exitus.

Fames & mora bilem in nasum conciunt.

SOSIA Plautinus in Amphitryone: Vetus adagiū est, inquit, fames & mora bilem in nasum conciunt, id est, latrante stomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in nasum conciunt, conuenit cum illo quod ait Theocritus in Thyrside,

-Ἔστι δὲ πικρὸς,
Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. id est,
-Est enim acerbus,
Atque illi semper sedet in nare asperabilis.

Ducta est metaphora ab animantibus iram narium flatu significantibus. Vnde fabula de tauris ignem spirantibus. Quin hominibus etiam non nullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius,

-Ne sordida mappa Corruget nares.
Item Persius in quinta Satyra,
- Sed ira cadat naso, rugosaq. sanna.

Potest id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis pusilla, longissima videtur, attestante Mimo,

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Huc respicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Generosior Sparta.

Ἐλευθεριώτερος σπάρτης, id est, Generosior Sparta. Dicebatur excellenti animo, minimeq. timidus aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generosa, & ingenium omnis impatiens seruitutis, ac velut imperio natum, vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita iubentibus, abunde munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdissimum autem existimabant quemquam e pugna redire, nisi victorem: id quod epigrammate quoque testatum est. Nec tyrannidem in suam Rempub. admittebant, sed æqua libertate parebant legibus. Deniq. nihil humilioris operæ exercebant, sed agriculturam & artes sedentarias per Helotas, id erat seruorum genus, peragebant.

Locrensis bos.

Λοκρικὸς βοῦς, id est, Locrensis bos. De re vili, aut de munere leuiculo dici potest. Cum aliquando Locrenses publicum sacrum facturi bouem desiderarent, composito ex minutis lignis bouis simulacro, diis rem diuinam fecerunt. Atque hinc vulgus adagionem arripuit.

Ficulnus gladius.

Συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulnus gladius. De friuola caussa dici potest, quæq. minimo negotio queat refelli. Dictus est autem, ficulnus gladius sycophanta, quod idē & mollis sit, & calumniator. Meminit & Hesychius.

Ficum Mercurio.

Σῦκον ἐφ' Ἑρμῇ, id est, Ficum Mercurio. De prompto & quibuslibet exposito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, sicubi ficus repertus fuisset, eum veluti Mercurio sacrum suspendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicūq. libitū fuisset, uel quod is deus furibus fauere creditus est, vel iuxta parœmiā illam, κοινὸς Ἑρμῆς, Communis Mercurius. Huc opinamur adlusisse Persium, cum ait:

In q. luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Vt indicatum est alibi.

Vt fici oculis incumbunt.

Ὥσπερ τὰ σῦκα ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id est, Quemadmodum fici oculis innati. De iis dicebatur, qui pertinaciter vrgerent, premerentq. negotium aliquod. Sumpta similitudine a ficis, hoc est, vitio quod oculis adnascitur, nec facile potest auelli oculo incolumi. Aristophanes in Ranis,

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id est,
Vt ficus oculis imminens, sic ille erat.

Accommodabitur haudquaquam inepte & in hos, qui cum graues sint et intolerabiles, tamen auelli nō queūt nisi magno malo. Opinamur autem ficos hic dici, rigidum tumorem innascentem genis oculorum: ea res cū molestissima sit, tamen non sine periculo tollitur, quod oculo immineat parti uexationis & tractatus impatientissimæ. Adagij mentionem facit Suidas.

Cum hasta, cum scuto.

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, id est, Cum hasta, cum scuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Aristophanes ἐν ἱππεῦσι,

Σὺν δορὶ σὺν ἀσπίδι.
Cum hasta, cumq. scuto.
Item in Vespis
Εὔζωνος ἀμφὶ δορὶ ξὺν ἀσπίδι. id est,

Expedita

Expedita excursione, cumq. scuto & lancea.
Sumpta metaphora a milite armis omnibus instructo. Ad similem vsum recte torquebitur Homericũ illud,
Ἐγχεΐ τ' ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισι. id est,
Hastaq. & gladio, saxisq. ingentibus instant.
Quoties res omni vi geritur.

Viri senis astaphis caluaria.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id est,
Viri senis velut vua passa cranium.
Admonet adagium inualidum & flaccidum esse senile corpus, exhausto succo, carnibusq. adesis. Lucianus in Tyranno de senibus, ἐπεὶ ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη εἰσί, *id est, Quando quidem iam omnes vuæ passæ sunt. Rugosæ enim & flaccidæ sunt vuæ passæ, propter succum sole decoctum. Vnde veteres & vuas passas vocabant senes passos, ob rugositatem. Lucilius citante Nonio,*
Rugosi passiq. senes eadem omnia quærunt.

Post folia cadunt arbores.

POST *folia cadent in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias si quis ferat, sequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur, verum aliquando fit, vt ipsæ arbores putres in caput subiecti decidant. Plautus in Menæchmis, Folia nunc cadunt. Nunc si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.*

Ante tubam trepidas.

ANTE *tubam trepidas, id est, animo consternaris, priusquam appareat periculum. Ab ignauis militibus sumptum, qui pauitant, priusquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidam pauor solet militum animos incessere. Vergilius,*
Cur ante tubam tremor occupat artus?
Qui sermo si paullo longius detorqueatur, in prouerbij speciem abibit.

Ameles angulus.

Ἀμελὴς γωνία, *id est, Ameles angulus, id est, neglectus angulus, dicebatur, qui supinus & oscitabundus desideret, nihil bonarum rerum tentans. Aiunt in Libya locum esse, qui* ἀμελὴς γωνία, *hoc est, securus angulus vulgo dictus sit, ob id fortasse quod neglectus & incultus iaceret. Comperimus scriptũ &* ἀμελοῦς γωνία, *id est, negligentis angulus. Recensent Zenodotus & Hesychius.*

Vltra res Callicratis.

Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους, *id est, Super fortunas Callicratis. De immensis opibus dicebatur. Aiunt Carystium quẽpiam fuisse, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præstiterit. Vnde si quem magnopere locupletem intelligi volebant, eum vel Carystij Callicratis facultates vincere dicebant. Aristoteles autem in Atheniensium Repub. citante Suida, tradit Callicratem quendam e iudicum ordine fuisse, qui iudiciarias exactiones supra modum auxerit, atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.*

Vulcanium vinculum.

Ἡφαίστειος δεσμὸς, *id est, Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus esset illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. Sumpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem sic irretiuit, vt quo magis se conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odyssea octaua,*
Βῆ δ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνια κεῖτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
Ille domum petiit, qua stat ferraria fornax
Secum imo interea penitus mala pectore voluens,
At trunco imposita prægrandi incude, secabat
Vincula nulli vel rumpenda, vel effugienda,
In quibus impliciti simul astrictiq. manerent.
At postquam insidias Marti indignatus, & artes
Absoluisset, adit conclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vincula fulcris
Obligat & summo suspendit plurima tecto,
Mire tenuia, sic telas vt araneolorum,
Sic vti nec possint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum.
Adagium refertur a Suida.

Vtinam domi sim.

Οἴκοι γενοίμην, *id est, Vtinam domi sim. Dici solitum, vbi quis optat e malis, quibus implicitus est, emergere. Translatum videtur ab iis qui in tempestate periclitantur. Nam nunc etiam ita vulgo loquuntur, qui periculose nauigant,* οἴκοι γενοίμην, *Refertur a Suida.*

Vtinam male quemadmodum inuenisti, eiicias.

Εἴθ' φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν οὐσίαν.
Vtinã ita vt male reperisti ius, & eiicias male.
Hoc est, vtinam quemadmodum male tibi peperisti famam, aut facultates, ita & male perdas. Iuxta Plautinum illud, Male partum, male disperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbialem citat ex Aristophane, apud quem extat in Equitibus, diciturq. inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro deus subiicit bona.

Αὐτόματα ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά, *id est, Vltro deus subiicit bona. Quoties res citra nostram operam feliciter cadunt, quasi deo quopiam accurante. Stobæus senarium hunc adducit ex Plutis Cratini,*
Αὐτόματα τούτοις ὁ θεὸς ἀνίει τἀγαθά.
Vltro dona istis ipse suppeditat deus.
De dormientis reti dictum est alias.

Vlysseum commentum.

Ὀδυσσέως μηχανὴ, *id est, Vlysseum inuentum, callidum, astutum & vafrũ dicebatur. Vlyssem Homerus vbiq. versutum facit ac dissimulantem, simulãtemque. Vnde eundem statim initio Odysseæ,* πολύτροπον *appellat. Vergilius item,*
Scelerumq. inuentor Vlysses.

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlysseum commentum. Lysandrum Lacedæmonij missa scytala domum reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsum iniuriis. Pharnabazus cum Cretensi quod aiunt Cretissans, conscripsit epistolam ex Lysandri sententia, quam illi legendam tradidit, sed clam scripserat aliam ex sui animi sententia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dinosci non quirent altera ab alteris, eamq. tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commonstrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI *figura dictum est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quando cœna contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cœnatica, coguntурq. οἴκοι vivere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuij spem durant. Sumpta metaphora a cochleis quæ per æstum intra testam contractæ, vtcunq. succo suo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,*

Cum res, inquit, prolatæ sunt, cum rus homines eunt
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Itidem parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. *id est,*
Viri siti in malis amici sunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant. Aduolant vbi res secundæ, deuolant ingruente rerum tempestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo vsurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἀνέλυσε. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τοὺς πρόσθεν διαφόρους τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηκε, *id est, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haud quaquam esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verum etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hanc sententiam extat & huiusmodi senarius:*

Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. *id est,*
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis,

Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. *id est,*
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc sententiam palam allusit Cicero libro Familiar. epistolar. nono. Nam & si non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia, Horatius,

Vilis amicorum est annona, bonis vbi quid deest.

Passim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci.

Pindarus item in eandem sententiam,

Οἴχεται τιμὰ φίλων τητωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. *id est,*
Perit honos homini amicis orbato.
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἃς ἔφυγεν Εὐκράτης, *id est, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui semper aliquam inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium subterfugiat. Aristophanes in Equitibus,*

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ ἐκφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς
Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφευγεν εὐθὺ τῶν κυρηβίων. *id est,*
Caueto ne te effugerit, nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cum molitor esset, tamen rempublicam administrat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiam, peregrinum & erronem, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quando fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, καῖε πῦρ, *id est, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cum reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.*

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, *id est, Venter non habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius ille prouerbij vice Græcis celebratus,*

Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἀντειπεῖν ἔπος. *id est,*
Contra famem etenim nulla contradictio est.

Celebratur a Plutarcho Gellioq. dictum illud Catonis, ex oratione quadam qua dissuasit legem Agrariã. Eã sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non sit amicum. Seneca libro 3. epist. 21. Venter, inquit, præcepta non audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur si modo das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL *cum puluisculo dicimus, quoties omnia sic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab iis qui frumentum ab area conuerrunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus Conuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutum.*

Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota erugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quo iubentur etiam puluerem excutere apostoli, id est, ne minimum quidẽ ab eis auferre secum.

Valere

Valere pancratice.

PLAVTVS in Bacchidibus, *Valere pancratice dixit, pro eo quod est firma esse valetudine. Nam in Pancratiastis robur corporis potissimum spectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item: Pugilem esse aiunt. De puella robustiore & habitiore. Graci* βασιλικῶς *pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.*

Fœdum est & mansisse diu, uacuumq. rediisse.

VERSVS *hic Homericus ex secundo Iliados libro, non dubium quin adnumerandus sit inter eos quos Macrobius scribit improuerbium abiisse,*

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. *id est,*
Turpe est & mansisse diu, vacuumq. rediisse.

Conueniet, vbi quis longam de se concitauit exspectationem, cui postea non respondeat. Veluti si quis studij caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinam absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longaeuus, nihil praclari gesserit in vita, quo se uixisse testetur. M. Tullius prouerbij vice vsurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola cui initium. Nūc quidem profecto.

Tragulam iniicere.

PLAVTVS in Epidico, *Tragulam in te iniicere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem, Nescio quam fabricam facit. Sic autem habet versus tetrameter, trochaicus:*

Tragulam in te iniicere adornat, nescio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Casina, Ego Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui iniicere tragulam in nostrum senem. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria, Pilum iniecisti mihi. pilum enim hasta genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM *litterarum homo, per ironiam dici potest, in eum qui generosus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, pranomen, nomen & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q.V. M. Hinc vulgi iocus de triū litterarum homine. Plaut. in Aulularia iocum alio detorsit, nempe in seruum furacem. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.*

Trium dierum commeatum.

TRIVM *dierum commeatus, eum instare paupertas extrema significatur. Translatione ducta a militum commeatu. Et apud Aristophanem cum alias tum in Acharnensibus,*

Καί μ' ἐπισιτίζου σιτί' ἡμερῶν τριῶν. *id est,*
Mihiq. vt referuem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici solere, vt sibi tridui non minus, commeatum pararent. Meminit & in Equitibus.

Ἐγὼ παρέξω σιτία
Ἡμερῶν τριῶν. *id est,*

Prabebo & istum quod sat est in triduum. Proinde tridui cōmeatum dicemus minimas facultates, qua vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS *in nugis agit, qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsurpat idem Fabius libro sexto cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiā deflectatur prouerbium recipit, Vnde et Gracis* ἐκτραγῳδεῖν. & τραγικῶς λέγειν *pro grauiter siue acerbe.*

Transuersum agere.

TRANSVERSVS *agi dicitur, qui ui & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro saturnalium secundo, cursum fortuna transuersum vocat. Hunc enim C. Casaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur queritur prater animi sui sententiam eo Casaris auctoritate fuisse compulsum.*

Necessitas, inquit, cuius cursus trāsuersum impetū
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detrusit pæne extremis sensibus, &c.

Ita qui pracepi ira feruntur, trāsuersi rapi dicūtur. Dictum apparet a nauigantibus, qui secundo vēto recto cursu feruntur, flatu aduerso, transuersim aguntur.

Trasybulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φατ' εἶναι ὅμοιον, *id est, Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, qua nimio interuallo inter se differunt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, quod reipublica studiosissimus fuerit. Sumptum est e Pluto Aristophanis.*

Tributis potiora.

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, *id est, Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex maleficiis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur a Suida & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenem. Inde natum opinantur, quod qui principum nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petunt vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo,* κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, *id est, Lucrum autem gratissimum, si quis ex volentis adibus ferat.*

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, *id est, Tragica simia. Prouerbiali conditio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq. polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem,*

cionem, vix hominem, sed simulacrum hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ strepitum & personam additam. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinem tragicam simiam appellat, quod cum esset nequissimus, splendidis verbis probum ciuē ageret. Cuius prouerbij meminit Philostratus in Aristide. Diuus Hieronymus in epistolis ostendit hoc scōma iaci solere vulgo in Christianos, sed ab impiis, ethnicisq. Conuenit & in eos, qui barba pallioq. philosophos se profitentur, cum cetera cultui non respondeāt. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτ' ἰσιακοὺς λινοστολίαι; *id est, neque enim alere barbam, aut gestare vile palliū philosophum facit, neque lineis vestiri Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes.*

Tineas pascere.

TINEAS *pascere dicuntur, quæ neglecta situ pereunt. Ductum a vestibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horatius in Epistolis,*

> *Contrectatus vbi manibus sordescere vulgi*
> *Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,*
> *Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.*

Titio ad ignem.

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, *i. Titio ad ignem, vbiquis applicatur ad eas res ad quas natura propēsus est. Vt si mulierosus ad puellarum conuictum, sanguinis auidus ad militiā, lucri sitiens ad mercaturam* Δαλὸν *enim Græci vocant lignum feminstulatum. Non admodum abludit ab illo,* εἰς ἀμίδα οὐρεῖν, *id est, in metulam inmeiere. Refertur a Suida & Zenodoto.*

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικός, *id est, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculisq. caecutientibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, vnde quidam dixere lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebant ad visum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plures species facit, deq. oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo,* σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, *id est, Qui allium triuit simul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus,*

> Τὰ δὲ μ' ἐχρῆν ὀπῷ
> Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ἐκ' ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα
> τοῦ λακωνικοῦ
> Σαυτοῦ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. *id est,*
> *Simul cum opi liquore tereres allia*
> *Tithymallon insuper adderes Laconicon,*
> *Et obungeres tibi palpebras sub vesperam.*

Vox dicta videtur a mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ scribitur, licet Suidas scribat per geminum. Nec indicat interim vsum prouerbij. Si competit in lippos, dicendum est, tithymallo opus habet, aut tithymallum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, vt cum succus eius colligitur, cauendum sit contingat oculos, & quoties sumitur in stomachum, deuorare necesse est obuolutum, ne fauces radat. Hinc succo medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. capite 8. Cornelius Celsus in quinto indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδιανικόν, *id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocū autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo, siue vt Hesychius scribit, Sardon insula ingens adposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ laudatissimæq. fiebant. Itidem & Tyrium muricem vtrumq. Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in pace.*

> οὗτος ἐπαινεῖ βάμμα σαρδιανικόν. *id est,*
> *Quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci.*
> *Idem in Acharnensibus:*
> Ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδιανικόν. *id est,*
> *Ne te linam colore Sardiniaco.*

Quam curat testudo muscam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, *id est, Quam curat testudo muscas. Suidas ex auctore quodam refert hæc verba:* τῆς δὲ Ἀγαμέμνων τῆς Θερσίτου παρρησίας ἔλαττον ἐμέλετο, ἢ χελώνῃ μυιῶν, ἢ τῶν πετομένων, *id est, Agamemnon autē minoris faciebat Thersitæ maledicentiam, quam testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam, qua munita est. Confine illi quod alibi memorauimus, Nō curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas.*

Stultior Morycho.

Μωρότερος εἶ Μορύχου, *id est, Stultior es Morycho. Siculū prouerbium, in eos qui ridicule stulteue quippiam facerent. Sed videntur peculiariter obnoxij huic adagio, qui domesticorum negotiorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchū Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho, idq. inde datū quod in vindemiis, huius dei facies musto, ficisq. virentibus oblini consueuerit, quod vtriusq. arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt testis est Athenæus libro Dipnosophistarum secundo:* παρὰ τὸ μορύξαι τὸ μολῦναι, *id est, a moryxa, quod est contaminare: unde & Homer.* μεμορυγμένος, *dixerit, pro* μεμολυσμένος, *Bacchus autem vbiq. ridiculus, ac parum cordatus inducitur a poetis: vtpote deus cemulentus, velut in Ranis Aristophanis, ideoq. in huius sacris ludrica quadam, tanquam in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum contumeliæ caussa,* εὐήθεια. *Apud Siculos huius simulacrum, non in templo, sed extra phanum sub dio positum erat iuxta ingressum, siue vestibulum, confectum e lapide, cui nomen Psella, arte Simmij cuiusdam Eupalami. Proinde, vulgari ioco iactatum est de illo,* μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τἄνδον ἀφείς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, *id est, Stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagiū citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quanquam alienissimum est ab ingenio moribusque nostris,*

nostris, vestigandis, aut insectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis quam insectandi caussa proferamus cuiusdam nō infimi nominis, inscitiā ne dicamus, an discordiā. Principio prouerbiū hoc e vulgatissimis Zenobij collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis, minimeq. vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidē ἐς τὰ ἔξω ἀφῆκε, ἔσω δ᾽ οἴκων κάθηται, *reddidit ad hunc modum: Qui relinquens habitationē interiorem, extra positam quærebat. Rursum quod habetur in iisdem collectaneis,* μώρυχος δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι ἐν τῷ τρυγᾶν, ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, *expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi* ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, *id est, ab inquināndo videlicet propriam faciem; inquinare namq. solet eam hac ehus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idē conseruator etymologiam nominis reddens scripsit,* μωρύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, *sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis.* μωρύξαι, *inquit, porro idē est quod* μολῦναι, *hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quā to est,* πάντες μωρύχου μωρότεροι, *quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habent,* παρέστη ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐπὶ πρὸς τῇ εἰσόδῳ ἐν ὑπαίθρῳ. *Ea sic extulit transmarina Venus: Præterea dicitur a simplicitate Bacchi, cuius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot veneres in vno eoq. perbreui capite prodidit hic venustus. Primum Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarū, peregrinas sectatur domos, deinde cum saxeus sit, fit enim de statua mentio, tamē ipse sibi faciem racemis & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc cum idē significent,* μωρύξαι *&* μολῦναι, *vtrumque declarat, ineptire, & desipere, verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaque percalluerint. Deniq. quod est omnium venustissimum, e vestibulo, siquidē auctore Polluce,* εἴσοδος *templi vocatur, quod &* προπύλαιον *dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, e mutis saxis eloquentissimum poetā. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas, cum innumera sint in huius cōmentariis, pari flore reddita Græca,* ἐπ᾽ ἰσχάσι, *quod aiunt,* ὅτι γὰρ ἀλίμενα, *quæ vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suauis, atq. adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requirat in aliis ipse communi carens, & vt videtur, marinæ, quam transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, vt omissis iocis ad institutū negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Aristophanes in Vespis,* ζῆν βίον γεννικὸν ὥσπερ μόρυχος, *id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quēpiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus ac molliciei nota. Citatq. hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus:*

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς
φίλη μορύχῳ. *id est,*

Carissima ac desiderato iam diu
Optata ades, fece sublitis choris
Grata & Morycho.

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι εἶπε. *id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis quæ alibi retulimus: Assis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito, qui frequēs illi mos, auctoris nomine,* τὴν παρρησίαν τὴν σὴν οἶμαι τεττάρων εἶναι ὀβολῶν τὸ λεγόμενον, *id est, Tuam maledicentiam existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare uocant Latini, quod vilissimum videri volunt.*

Tenuem nectis.

Λεπτὴν πλέκεις, *id est, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerumq. tenuibus in rebus labor. Dicitur &* λεπτὴ ἐλπίς, *id est, Spes tenuis, pro exigua, &* λεπτὴ φροντίς, *id est, Tenuis cura, pro subtili & curiosa. &* λεπτὰ ξαίνειν, *id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quiq. vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora a textoribus.*

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρά, *id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum videtur, nam coniectandum est, vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurum vsui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulcrum balnea quædam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:*

Tarquinij corpus bona femina lauit, & vnxit.

Fit & nostra tempestate, vt defunctorum monumentis pie aquam inspergant consecratam,

Ter.

N*e illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortassis quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur, vt quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, vnde in magorum mysteriis adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:*

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore,
Licia circumdo, terq. hæc altaria circum
Effigiem duco; numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine,

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε, πότνια, φωνῶ. *i.*
Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica verba.

Item in Ceremoniis funebribus:

-Et supremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit.

Σιγᾶτ᾽ ἀχαιοί, σῖγα πᾶς λαός,
Σῖγα σιώπα. *id est,*
Silete Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate silentioque.

Aristophanes in Ranis,

Τούτου ἀπαυδῶ, καὖθις ἀπαυδῶ, καὖθις μάλ᾽ ἀπαυδῶ. *id est,*
Istis recuso, iterumq. recuso, rursum valde recuso.

Passimq. legitur non solum apud poetas, verum etiam oratores, τρὶς μιαρός, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, *id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini*

duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:
O terq. quaterq. beati. Ouidius:
Omnia bis dices vera fuisse mea.
Est illud etiam nunc vulgo familiare, vt si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, cum constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρὶς non sonet hic numerum, sed vehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro de repub. 10. καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τρίτα ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, id est, Et cum videant illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse a veris. Agit de iis qui e poetis sumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione e comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod inuersis litteris, tre sonant pro ter.

Theagenis pecuniæ.

Θεαγένους χρήματα, τὰ Αἰσχίνου *id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodum Aeschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cum essent, tamen diuites haberi volebant. Hoc morbo notat est vterq. & Theagenes, et Aeschynes. Vnde cognomē his additum* σίλλος, *a Sello quopiā inepte ambitioso, qui cum re esset per quam tenui, tamen affectabat videri locuples, vnde qui hoc morbo laborabant,* σελλίζειν *dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco,* φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:*

ἵνα καὶ τὰ Θεαγένους, τὰ πολλὰ χρήματα
τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. *id est,*
Vbi sunt Theagenis plurima pecuniæ,
Et Aeschynis quidem vniuersa.

Tantali lapis.

Ταντάλου λίθος, *id est, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur,* ἐπειδὴ τὸν ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπετρεψάμεθα, *id est. Quandoquidem Tantali saxum capiti impendēs excussimus. Plato apud Stobæum,* οὐδ' εἴ τινι λιθ... ... ταντάλου λίθον ἐπαιωρούμενον τις ἔχοι, *id est, Ne si Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum a fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iam iam casurum videatur. Athenæus libro Dipnosophistarū sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus impetrasset optionem petendi quidquid vellet, a Ioue postulauit, vt ad eum modum ingiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisq optatis satisfecit. Ceterum ne frui posset adpositis, saxum ingens iam iam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non libeat quidquam attingere. Vergilius Aeneidos suæ libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert,*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq.
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq. ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mēsas,
Exsurgitq. facem attollens, atq. intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmiis hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψε ἄμμι θεός, *id est, Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Interpres citat ex Euripide,*

κορυφᾶς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται. *id est,*
Saxum pauescens uertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epistola quadam ad Basilium fratrem, vitam solicitam ac periculis expositā, ταντάλου ζωὴν *appellat.*

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος τοῦ Τορωναίου λιμένος, *id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita vt ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quamquam alij Toronē ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toronæi, a quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdū vocatur, magno fragore resonans, vt ob strepitū undarū præterea nihil exaudire liceat.*

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης, *id est, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab aliis dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere.*

Effeminatorum etiam oratio / Effeminata.

Ἔστιν οἱ ἀνάλκιδες ἄνανδροι λόγοι. *id est,*
Inertibus viris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur a Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi: Qualis vir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ἠλιθιώτερος τοῦ Πραξίλλης Ἀδώνιδος, *id est, Stultior Praxillæ Adonide, In vehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniam poetriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud superos pulcherrimum reliquerit, respondere solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer insulsum videretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.*

Simonidis cantilenæ.

Σιμωνίδου μέλη, *id est, Simonidis cantilenæ. De vafris ac subdolis*

subdolis dictum est. Hunc tradunt primum astutiam & quaestum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum praemiorum, quae ubi post tempus aliquantum aperuisset, gratiarum arculam semper offendebat inanem, praemiorum, semper plenam. Hoc commento significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello, περὶ τ πολυπραγμοσύνης. *Vnde Aristophanes apud Suidam,* ἄεισον Σιμωνίδου μέλος, *id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:*

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ κέλευσα
ᾆσαι Σιμωνίδου μέλος. *id est,*
Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret Simonideam cantionem.

Ad duo scrinia adlusit Theocritus in Charitibus:

Ὀκνηραὶ δὲ πάλιν κενεᾶς ἐν πυθμένι χηλοῦ. *id est,*
Rursus at ignaua vacuo intra scrinia fundo.

Si tibi machaera est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS *in Bacchidibus: Si tibi est machaera, & nobis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machaera & vrbina vtrumque teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba minas referentis, & militis saeuitiam saeuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. &, Malo nodo malus quaerendus cuneus.*

Semper agricola in nouum annum diues.

Αἰεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. *id est,*
Agricola semper diues annum in proximum.

De iis dictitatum qui spe futuri compendii diuites sunt, ac sibimet exspectatione rerum amplarum blandiuntur. Ductum a colonis, qui semper proximae aestatis vberiorem prouentum sibi pollicentur, eaque spe iam sumptus non nullos audent facere.

Semper virgines furiae.

Αἰεὶ παρθένοι αἱ Ἐρινύες. *id est, Semper virgines furiae. Prouerbium obscurius deterret a peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus poenas sumant de iis qui commeruerunt, atque hac gratia dictae virgines. Suidas e Sophocle citat.*

Senex bos non lugetur.

Γέρων βοῦς ἀπόλωλε τοῖς δόμοισιν, *id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie siquando nunciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem immaturam complorant ii quoque ad quos nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute. Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet,*

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. *id est,*
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris
Maerorem potius adferat & gemitus.

Ennius contra:

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit.

Sed vterque recte sensit. Solon vult mori carus ac desiderandus suis, Ennius non putat lugendam mortem quam consequitur immortalitas. Refertur & hic versus in Menandro,

Βαρὺ ἐστι χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. *id est,*
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero venisti, sed in colonum ito.

Ὀψ' ἦλθες, ἀλλ' ἄγ' εἰς κολωνὸν ἴθι. *id est,*
Serus ades, ast colonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirent, aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus est terra editior, in speciem tumuli seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta templum Vulcani, qui a foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖος. Hinc colonetae dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quaerebant. Huiusmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Πρὸς πόδα, *id est, Iuxta pedem. Quod adpositum & vehementer accommodatum est, id* πρὸς πόδα, *dicebatur. Sumpta metaphora a calciamentis probe ad pedis mensuram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli Aemilii apophthegma, nouum calceum ostendentis. Vos, inquit, uidetis bellum, ac nouum esse calceum; verum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum sentio, significans Papyriam vxorem, non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platonem citat, poetam opinamur,*

Ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς πόδα. *id est,*
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτή, *id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris, siue de vehementer clamosis & obstreperis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciae Neptuno sacrum, quod adsiduis fluctibus tunditur. Est & aliud eiusdem nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.*

Seruilior Messena.

Δουλότερος Μεσσήνης. *id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedaemonii Messenios, quod iterum atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosque durius etiam quam reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur a Pausania in Messenicis, & a Iustino libro epitomatum tertio.*

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *id est, Seruus cum sis, comam habes: De eo qui praeter decorum quippiam faceret. Veluti si quis humili conditione patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedaemonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem a Suida, ceterum extat apud Aristophanem in Auibus,*

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, *id est,*
At deinde seruus cum sies, portas comam?

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις, id est, Seruorum ciuitas. De cœtu cõuictuq; hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, vt au ctor est apud Suidam Ephorus in 5. Apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapidē importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἱεροδούλων, quod seruis dicata sit, in qua vnum duntaxat ingenium viuere tradunt. Est rursum in Creta, δουλόπολις χιλιανδρος, id est, Mille viris habitata, vt auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur velut in sentinam, infames ac moribus improbatis, vt sycophantas, falsos testes, prauaricatores, & id genus alios ad numerum duum milliũ, vt auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Aegypto regio quædam δουλόπολις appellata, teste Olympiaco. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit, dici solitum de raris inuentu, efferrq. ad hunc modum οὐκ ἔστι δούλων πόλις, id est, Non est seruorum ciuitas. Non dissimile quod Plinius narrat de gente Essenorum in Syria, ad quos fugitant vsquequaq. nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine vlla femina viuit, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo, conuenarũm turba renascitur, longe frequentantibus quos vita fessos ad mores eorum, fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorum flores. Vbi quis extremã voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omniq. genere voluptatum affatim explebant sese. Quibus deliciis effeminati, postea subacti sunt a Persis, & in seruitutem acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse nimirum a floribus. Eandem παρθενίαν fuisse vocatã, videlicet a virginibus. Refertur adagium in collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus libro 12. ex Clearcho, demonstrans locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quæ veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, deniq. hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Φορτηδὸν ὠνεῖ, id est, Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis. Quemadmodum fit non nũquam in auctionibus, cum non expenditur singillatim vniuscuiusq. rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim φόρτος virgulta dicuntur, & φορτία appellant fasciculum, seu sarcinam e diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sæpenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circũueniatur. Adagium refertur a Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὴ δάμαλις, id est, Regia bucula. De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum e miraculo rei gestæ. Aetate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

-Scropha fœcundior alba.

Pura a nuptiis.

Ἀγνὴ γάμων, id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra nuptias sui copiam faceret. Horatius,

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ῥηγίνων δειλότερος, id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysii tyranni taxauit Rheginenses vt ignauos in rebus bellicis, animiq. pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Ἁρπαγὴ τῶν Κινύρου, id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is quoad viuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum, ceterum moriens, populo diripiendas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quo minus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
Vna e deis Mors nulla captat munera.
Item Horatius,
Pallida mors æquo pulsat pede pauperũ tabernas,
Regumq turreis. Item alibi:
Non si trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.
Item Pindarus in Nemeis,
Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδα, πέσε δ' ἀδόκητον
καὶ δοκέοντα. id est,
Fluctus enim orci communiter accidit, obruitq. tum opinantem, tum inopinum, hoc est, & iuuenem & senem, aut pariter & nobilem & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖσι Ῥαδαμάνθυος. id est,
Rectis Rhadamanthi decretis,
Item alibi demonstrans vnum Rhadamanthũ nec assentari cupiã, nec quidquã ad gratiã facere. ὁ δὲ ἀδὼ φρενῶν οὐ τέρπεται, ἔτι ἀπατάων ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, ἀλλ'

ἃ δ᾽ ἀπὸ τῶν ... id est, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicij fortitus est inculpatum, neq. imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato libro, de legibus duodecimo.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, id est Rhadamanthi iusiurandum, dicebatur quod verissimum quidem esset, ceterum nullũ deum adsciscere. Socrates per canem & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quod non crederet vllos esse deos, siue quod non arbitraretur esse boni viri, deos suorum negotiorum testes arcesere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait, ... id est, Perinde quasi dicas Rhadamanthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaq. praecelluerit, vt etiã vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, iudex esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τετρακτὺν appellant.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν.

Nõ per eũ quo animae ẽ datus ille quaternio nostrae. Existimant enim hunc numerum vsq. adeo ad animae perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerẽtur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem sacrum animae fontem vocat. Graeci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis,

Graecis nan dum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Litore loquacior, In rabulam & obstreperum dicebatur. Nam rhachia Graecis litus appellatur, praesertim scopulis ac rupibus asperũ, quod adsiduis tunditur fluctibus, non sine fragore, unde & Graeca vox ducta videtur ῥαχία quasi τραχεία. Nam ea vox ad omne quod asperum ac spinosum est, deflectitur.

Praesentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id est, Quod adest, boni consule, ... id est, Quod adest aequi boniq. facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed quaecumq. contigit sors, eã velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuiq. fortuna placeat. Plato in Gorgia, ... id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagiũ, quod adest, boni consulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylaea,

Ἀνδρῶν σοφῶν χρὴ τὸ παρὸν πρᾶγμ᾽ εὖ ποιεῖν
εἰς δύναμιν τίθεσθαι. id est,
Sapientium est virorum, vti quod adest boni,
Tanquam bonum sit, consulant pro viribus.

Adfine illi, quod alibi retulimus, Σπάρτην ἔλαχες, ταύτην κόσμει, id est, Spartam es nactus, eam dispone.

Quod quidem carmen citat Stobaeus ex Euripidis tragoedia, cui titulus, Τήλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS Gellius explicans vim μετὰ ... ait hunc senarium antiquissimum prouerbij vice celebratum fuisse,

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isque omnium pessimus deterrimusq. est.

Admonet paroemia, fere neminem esse tam deplorati ingenij, qui non aliquando dicat faciatue quod laudem promereatur. Refertur iisdem ferme verbis a Macrobio libro Saturnalium 6. ex quo nobis, usi summus deprehendisse manifestum errorem scripturae in Gelliano libro per eruditum quempiam admissum. Is enim non intelligens hos esse uersus: Sed enim qui in omni tempore & c. suspicatus est Graecum versiculum omissum a librarijs, in eius locum suppossuit hoc carmen,

Ῥωμαϊκοῖς ...

eum versus de quo sentit Gellius, sit Latinus quem mox subiicit: Sed enim qui in omni & c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum pene suffuratus est in suos commentarios. Porro Graecus versiculus nihil facit ad explicandam ... vocis illaudatus, sed obiter admixtus est, quasi probandum esset quod dixerat, neminem esse tã effoetis moribus, quin faciat dicatue non nunquam aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus effoetis deprauatum est in efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus, sed effoetos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autem tres senarij sententiam absoluentes, nisi quod alicubi videntur vitiati a scribis,

Sed enim qui in omni re atq. in omni tempore.

Hic primus pulchre constat: Constabit & alter si legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudatus est.

Nam dictiunculam Vir etiam aurium sensus in hoc uersu videtur requirere. Constabit & tertius si legas:

Isq. omnium est deterrimusq. ac pessimus.

Locus est apud Gellium libro secundo cap. 6. si quis volet conferre.

Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

QVI commodũ appetit, ne fugiat laborẽ. Qui quaerit voluptatẽ, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiã Plautus figura fane quã prouerbiali extulit. Qui e nuce, inquiẽs, nucleũ esse vult, frangit nucẽ. Qui quaerit animi pabulũ in arcanis litteris, scrutetur sub allegoriae inuolucro conditum mysterium. Sic enim vsurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tum dura est tum amara, intus suauissimum cõdit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, sed florem lacteum. Hanc ita describit Odyssea decimo:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ᾽ ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Atra quidem radix suberat, sed lacteolus flos,
Moly vocant superi, mortalibus ardua res est
Euulsisse viris, cælestes omnia possunt.

Accommodari potest cum ad omnem disciplinam, tum peculiariter ad grămaticam, quæ cum sit pueris amara, senibus iucunda est. Quadrauerit & in virtutis studium, cuius initium acerbum, progressus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, nisi infelices filij.

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί; id est,

Quis patrem laudet, nisi proles laudis inanis?
Carmen vulgo iactatum de his qui maiorum suorum facinora iactitant, nimirum nihil habĕtes, quod de se ipsis vere prædicent, cuiusmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis Sat. 8.

-Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sicut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoque torqueri sententiam: Improbi filij sic laudant parentes, dum illos ceu bonos desiderat populus, quod hos longe deteriores ferre non possit. Id quod non numquam solet in principibus vsu venire, uidelicet, vt quem viuum oderant, mortuum probent ac requirant, filij comparatione bonum. Refert & explicat hoc adagium Plutarchus in vita Arati. Παροιμίας τινὸς παλαιᾶς ὦ Πολύκρατες δύσιν μὴ ἑκοῦσι τὸ σοφώτατον αὐτὸ φιλόσοφος χρύσιππος, οὐχ' ὡς ἔχει πρότερον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι, λαγτιθέμενος,

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί.

Διονυσόδωρος δὲ ὁ τροιζήνιος ἐξελέγχων αὐτὸν, αὖθις ἀποδίδωσι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν.

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί,

Καί φησι τοὺς ἀφ' αὑτῶν ἀξίους ὄντας, ὑποδυομένους δ' προγόνων τινῶν ἀρεταῖς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις, ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομίζεσθαι, *id est, Adagiū quoddam vetus o Polycrates, Chrysippus philosophus, infamiam illius vt mihi videtur veritus, non vt habet, sed vt ipsi visum est melius, proposuit:*

Quis patrem laudaris nisi felices filij?

Ceterum Dionysodorus Trœzenius redarguens illum verum prouerbium denuo exponit. Id habet ad hunc modum,

Quis patrem laudet, nisi proles indiga laudis?

Aitq. eos qui si suis ipsorum meritis æstimentur, nullius sint precij, ceterum insinuantes sese maiorum suorum quibusdam virtutibus, atque illorum laudibus sese immodice venditantes, hoc prouerbio ad silentium adigi. Hactenus Plutarchus. Vsurpauit in eundem sensum M. Tullius in Epistolis ad Atticum.

Nam iam illi non sunt, at qui sunt mali.

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσίν, οἱ δ' ὄντες κακοί, id est,

Partim haud quidem iam sunt, at ij qui sunt mali.
Dici solitum, vbi quis requirit ea, quæ quondam quidem extiterunt, verum temporum culpa perierunt. Est autem Aristophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur descendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud superos enim neminem reperiri nisi malum.

Qui apud inferos sunt terniones.

Τοὺς ἐν ᾅδου τριακάδας. *id est, Qui sunt apud inferos terniones. Hoc adagio videbantur ij, qui res abditas & abstrusas, curiosa quadam diligentia vestigarent. Non absurde torquebitur in eum, qui Homericas fabulas omnes inanibus allegoriis, interpretari conetur, aut Platonicorum & Pythagoreorum numeros explicare labores. Aiunt terniones apud inferos honoratos esse, vt Hecatæ sacros, cui quidem ob id ipsum Trigla piscis sacrificatur, & simulacrum eiusdem in triuiis constitui mos erat. Ad quod respiciens Vergilius,*

Tergeminăq. Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neque quantum luscinix dormiunt.

Οὐδ' ὅσον αἱ ἀηδόνες ὑπνώσσουσιν. *id est, Nec quantum lusciniæ dormiunt. In eos conuenit, qui somni parcissimi sunt. Lusciniæ minimum dormire feruntur, vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem sane magis arbitramur dictum, quod lusciniæ vernis mensibus, per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant.*

Cuiusmodi portĕto me inuoluit fortuna.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν. id est,

Monstro cui fortuna me implicauit.
Trimeter est Catalecticus. Dici conueniet, vbi negotiũ incidit cum homine moroso, difficiliq., cum quo non queas viuere, nec a quo te possis extricare. Carmen sumptum ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quem Vlysses inclusus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν.

Refertur a Zenodoto.

Fixis oculis intueri.

Ἀτενίζειν. *id est, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe pro eo quod est, attentius accuratiusq. considerare. Fixius intueri, pressius inspicere. Sumptum est ab amantibus, qui stupentibus, nec vsquam dimotis oculis inspiciunt id quod delectantur: Adagium recensetur a Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo,* βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς πρὸς πᾶν ἀτενὴς, καὶ ἀπαθὴς τὸ λεγόμενον. *id est, Grauis enim auditor ac molestus, qui ad singula stupet, & defixis est oculis, vt dicitur. Marc. Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam caussam quam maxime intentis, vt aiunt, oculis acerrime contemplemini.*

Puluerem oculis offundere.

PVLVEREM *ob oculos offundere dicitur, qui de industria rem obscurat, & aduersario iudicium eripit. Traductum videtur a militia. Sæpe fit enim vt hostis data opera puluerem cieat in hostem. Hac arte Sertorius Romanus Caracitanos, vt Græcus habet Characitanos, quosdam vicit, auctore Plutarcho, cuius rei mentionem fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epistolis. Mar. Tullius gloriatur se in actione quadam iudicibus tenebras offudisse. Est apud Plautum in Milite, simile quiddam de glaucomate oculis oberto,*

Tsecat

Psecas aut ros.

Ψακὰς ἢ δρόσος id est, *Psecas aut ros. In crebrius expuentes dictitabatur. ψακὰς enim aspersio illa, ac velut irroratio vocatur, quoties minutissimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori simillima. Primitus autem per lusum dictum est in Antimachum Lyricum poetã, quod subinde exspuens eos, quibus cum loquebatur, conspergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tulisse legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atque ita factum, vt multo quam prius pauciores accederent ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperent. Vnde huiusmodi delinimenta, ψακὰς appellata videntur. Vocantur enim Pseades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conspergunt. Adagium refertur a Diogeniano. Marc. Tullius in epistolis ad Atticum, consputare dixit, pro conuitiis lenioribus aspergere, nimirum ad hoc adludens adagium.*

Hæsitantia cantoris tussis.

Ἀπορία ψάλτου βήξ. id est, *Hæsitantia cãtoris tussis. Suidas adagium neotericum esse monet. Dictum videtur, quoties non suppetit quod dicamus, idq. velut aliud agentes dissimulamus, velut apud Platonem Aristophanes, ne diceret in conuiuio, singultum fingit. Sumptũ apparet a cantoribus, qui cum hærent in cantione, tussim simulant, vt hac videatur interrupta cantilena, nõ inscitia. Confine putamus illi, quod alias dictum est, Tussis pro crepitu.*

Extritum ingenium.

Παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων. id est, *Mentem habens euanidam. παρεξηυλημένον perinde sonat quasi dicas extibiatam. Ducta siquidem est metaphora a tibiarum linguis, quæ postea quam exciderint, inutilis est tibia.*

Panagæa Diana.

Ἡ πανταγία Ἄρτεμις. i. *Panagæa Diana, dicebatur olim, peregrinationem impensius amans, errabundus, instabilis, nulla certa sede consistens. Siquidem Diana uagari dicitur apud poetas, et per nemora montesq. oberrare. Quin domicilium etiam subinde mutat, nunc apud superos agens, nunc apud inferos. Ne specie quidem semper eadem, sed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.*

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIAS *speciem præ se gerit illud Horatianum in Sermonibus:*

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuersis laborantes vitiis, vel in eundem sui dissimilem, nempe modo loquaciorem quam sat sit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone seueriorẽ, non nunquam profusum, non nunquam sordidum. Siquidem vt vitio dandum, si quis hircum oleat, ita æque vituperandum, si quis oleat vnguenta. Nam pastilli, pilulæ sunt unguentariæ. Alterum spurci est, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, *siue vt alias legitur* ὀχεῖ, id est, *Optime claudus virum agit. Dici solitum, vbi quispiam suã sortem, uel parum egregiam, anteponit alienæ tametsi præstantiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. Tradunt morem Amazonibus fuisse quondam, vt pueros masculos detorta tibia coxaue claudos efficerent. Porro cum bellum esset illis aduersus Scythas, atque illi eas conarentur illicere ut ad sese desciscerent, dicentes futurum vt posthac non cum claudis ac mutilis, sed cum integris viris rem haberent, Antianira Amazonum dux respondit ad hunc modum:* ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. *Vsurpauit Athenæus libro 13.* ὀρθῶς γὰρ ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. id est: *Vere enim claudus optime virum agit. Theocritus* σιλοίφαν *appellat virum coitus auidum, Hesychius* φίληθον *dicit. Animaduersum est etiam illud nostris temporibus, plerumq. qui tibiis sunt mutilis, aut quopiam mẽbro trunci, eos ad vsum Veneris reliquis magis idoneos esse, nimirum paria faciente natura. De claudo quare sit salacior ceteris, caussam reddit Aristoteles in problematibus sectionis 10. proble. 26. quod in hoc parum alimenti deorsum delabatur, ob crurum vitium, plus autem superiora petat, & in semen vertatur.*

Ogygia mala.

Ὠγύγια κακά, id est, *Ogygia mala. Recte dicentur, vel ingentia, vel antiqua. Nam vtrumq. Græce significat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium primum Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias suas in varias calamitates incidit. Quo respiciunt qui Ogygia mala, pro atrocissimis interpretantur. Huiusmodi ferme Suidas, nisi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetusta dicantur. Ceterum qui Ogygia vetera dicunt, illud sequuntur, quod olim Bœotiorum ac Thebana regio, Ogygia dicta sit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, sicuti testatur Stephanus. Est & insula peruetusta dicta Ogygia, in quam Vlysses naufragus emersisse fingitur ab Homero. Vnde vox iam obsoleta velut in locum prouerbialem abiit. Nec in figura sita est huius prouerbij ratio, sed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Consimili ratione, nec sine prouerbij specie, Græci priscos ac peruetustos,* ὠγυγίους *et* ὠγυγίας *appellãt, a prisco quopiam deo, & multis iam sæculis obsoleto. Huiusmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus.*

Omnia Chnaumata.

Πάντα χναύματα. id est, *Omnia chnaumata, dicebãt olim quoties omne negotium significabant.* χναύματα *enim Græci placentarum, atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoq. reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt simili figura. Refertur adagium a Zenodoto.*

Sic est ad pugnæ partes re peracta veniendum.

PLATO *in Gorgia,* πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὦ Σώκρατες οὕτω μεταλαγχάνειν. i. *Ab belli pugnaq. munia Socrates sic aiũt accedere oportere. Ioc⁹ erat prouerbia-*

lis,

lis, vbi quis negotio peracto, tum demum adueniret. Quemadmodum ignaui milites solent, qui conflictu peracto, sublatoq. metu, tum demq. solent adesse, uel ad colligendam prædam, vel ad epinicia, id est, epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μιτκλεχχέ vm, tarditatem significat, ac feram muneris functionē. Socrates autem respondens, parœmiam explicat simili parœmia, κατὰ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν; id est: Num post festum, quod aiunt, venimus, feroq. adsumus? Sumptū videtur a Rheso Thracum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem venisset, nimirum deci mo demum anno:

Σύμμαχος μὲν ἐλθὼν ὕστερον δὲ πρὸς τραπέζας. id est,
Socius haud quidem aduenis, sed hospes ad mensam.
isq. respondet.

Ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id est,
Sero quidem, ast in tempore aduenio tamen;
Nam tu quidem iam prælians decennium,
Nihil explicas.

Adlusit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inscripsisset ædibus suis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, post bellum auxilium. Significans sero vocari Herculem depulsorem malorum, cum iam malus hospes immigrasset in eas ædes.

Obsequium amicos, ueritas odium parit.

OBSEQVIVM amicos, veritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentium in Andria, non admonens quid oporteat fieri, sed ostendens quid vulgo fiat. Vulgaris enim amicitia constat obsequiis. Nam inuicem conniuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.

At inter veros amicos, nihil est veritate iucūdius, modo absit asperitas agrestis & inconcinna, grauisque. Porro qui vulgo plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecūdet, caueatq. iuxta Persiū: Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari uero sententiam hanc poetæ, satis indicat cum ait: Namq. hoc tēpore, id est, his corruptis moribus. Eandem sententiā in Adelphis idem aliter extulit. Vt homo est inquiēs, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed nescio quomodo verum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obsequium amicos, veritas odium parit. Molesta veritas est, siquidem ex ea nascitur odium quod est venenum amicitiæ. Sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri sinit. Maxima autem culpa in eo est, qui & ueritatem aspernatur, & in fraudem obsequio impeditur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, ἔστι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit simplicem veritatem non semper vt est proferendam, quod damnosa sit: sed sapientis esse, non umquam celare suam sententiam, in tempore prolaturus, cum fructus spes ostenditur. Apud Athenæum libro 5. citatur hic trimeter ex Agathone,

Εἰ μὲν φράσω σοι τἀληθές, οὐχ ἥξω φρενῶν,
Εἰ δ' εὐφρανῶ τί σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω. id est,
Si uera dicam, tibi voluptati haud ero.
Si sim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuiis vlnis.

OBVIIS vlnis, est apud Quintil. pro eo quod est, auide, sitienterq. Translatum ab iis qui porrectis vlnis properant in complexum eorum, quorum magno desiderio tenebantur, quosq. cupidissime conspiciunt. Legimus & obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiscipulum quondam, & sodalem & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Basilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id est, Ambabus manibus, eodem sensu scripsit. Hæc si ad rem animi dectorqueantur, figuram prouerbialem habebunt, vt, Ego tuas litteras obuiis vlnis excipiam.

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, id est, Lethes campus. Dicetur vel de vehementer obliuiosis, vel de rebus commenticiis ac friuolis, quæ nusquam sint. Aristophanes, τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, id est, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas esse credit, quæ de inferis tradunt poetæ. Et, vt Iuuenalis inquit,

Stygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia sapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. id est,
Facilia cuncta sunt viris sapientibus:
Nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod sapiēs non æquo animo facileq. ferat, ratione cuncta leniēte. Si addas verbum, constabit senarius. Ἐστὶ δ' ἅπαντα. Refertur a Zenodoto.

Omnia esculenta obsessis.

Ἅπαντα γὰρ τοῖς βρωτὰ πολιορκουμένοις. id est,
Cincta ab hoste vesca sunt & qualibet.
Senarius prouerbialis, cum vrget necessitas, nihil non facimus. Et vehementer famelicis nullus non suauis est cibus. Natum ab vrbium obsidionibus, in quibus non nunquam & canes & feles, herbarum radices, non nunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia similia.

Ἅπανθ' ὅμοια καὶ ἡ Ῥοδῶπις ἡ καλή. id est,
Similia cuncta. Rhodopis ipsa etiam decens.
Eadem est conditio mortalium formosi pariter, ac deformes senescunt ac moriuntur. Rhodopis nomen est puella cuiuspiam forma celebris, cui nomen a roseo aspectu videtur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus libro 2. non nulla Plinius libro 36. cap. 12. cum Græcum carmen habeat Ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuerit,

-Dum Rhodopes vda terit inguina barba.
Refertur a Suida prouerbij loco.

Totus Echinus asper.

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id est, Totus Echinus asper. In morosos

sos & iniucundis moribus quadrat. Echinus piscis, & itẽ Erinacius undiq. spinis obseptus est, vt nusquã impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus, cum quibus nulla ratione possis agere citra litem. Aristophanes in Pace,

Οὐδέποτ᾽ ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. *id est,*
Ex scabro in leuem nunquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. *id est, Habet hoc improbitas, vt si quis illaudatus, recte faciat dicatue, tamen nescio quo pacto non adsit decorũ illud: Contra veram virtutem decus quoddam comitatur, vt quidquid vir bonus agat, id decorum esse videatur. Tametsi potest & hic accipi sensus, cuncta formosos viros decent, quod formæ gratia commendat & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit venustius si huc deflectas, vt dicas in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint fecerintq. gratiosi apud principes: adeo vt quod huic capitale sit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur a Diogeniano.*

Omitte vatem.

Ἔασε τὸν μάντιν, *id est, Omitte vatem. Vti conueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius sit, & immunis habendus a vulgari sorte. Veluti si quis poetæ, theologo, sacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, ut augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, vtpote virum sacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vsurpari.*

Oderint dum metuant.

ODERINT *dum metuant. Tyrannica uox, sumpta e tragœdia, & a nemine scriptorum non vsurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi sermonem processisse, satis indicat Seneca libro de Clemẽtia 2. scribens multas voces, magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresq. vulgo fieri, vt illam: Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, versiculus similis est, qui mortuo terram misceri ignibus iubet. Idem libro De ira primo: Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem, qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano scias seculo scriptam. Licebit adagium etiam per iocum vsurpare: veluti si quis eruditione superior, de clanculariis hostibus: qui tamen ob metum hiscere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatij,*

Populus me sibilat, at mihi plaudo.
Ipse domi, simulac nummos contemplor in arca.
Item illud Iuuenalis,
-Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet uicinia pago.

Odit cane peius & angue.

PROVERBIALI *figura dictum est & illud ab Horatio,*

Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamidem.

Sentit autem, vt opinamur, de cane rabiente. Quod si longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus est, litteras, quas amauit aliquando, nunc quod aiunt, vitat cane peius & angue. Vel, Hic se totum adulatoribus permittit, amicos a quibus verum audiat vitat, cane peius & angue Idem Horatius in Odis,

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.
Plautus in Mercatore,
Nempe ruri vxor est tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ἠλιθιώτερος Κοροίβου, *id est, stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole in stupidos & vecordes. Corœbi stultitia vulgi fabula celebrata est, qui maris undas numerare sit conatus, cum non potuerit ultra quinque prosequi supputationem. Meminit huius Eustathius in decimum Odyssea, & Lucianus in amoribus. Quamquam apud alios* κορύβου *legimus per y. Adduntq. quidã Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuisse filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiusdam:*

-Iuuenisq. Corœbus
Venerat insano Cassandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibusq. ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione, Hunc, inquit, Corœbum stultum inducit Euphorion, quem & Vergilius sequitur, dans ei,

-Dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Cum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa feniculus.

Στυππεῖον γέρων, *id est, Stupa siue stipulaceus feniculus. De viribus effœto sene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum a ligno, quod iam exaurit, exuccumq. redditum est & marcidum, in stipulæ morem. Stupa dicitur quod e lino excutitur siccum & inutile.*

Phormionis thori.

Στιβάδες Φορμίωνος, *id est, Thori Phormionis. De stratis sordidis ac frugalibus, minimeq. delicatis, qualia sunt cubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborum congestis frondibus, ac ramis humi substratis. Refertur a Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut coniicim⁹, patiẽtiæ. Poterit & longius deflecti ad quamuis tractationem duriusculam. Extat in Pace Aristophanis,*

Εἰ γὰρ μοι γένοιτ᾽ ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ,
Πολλὰ γὰρ ἀνεσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε Φορμίων.

Id est, Vtinam mihi contingat videre hunc diem. Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoq. prosa vertimus.

Stultitia est Iouem putare esse.

Τῆς μωρίας, τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί. *id est, Inscita est,*

natum tot annos credere, esse vllum Iouem. In eum accommodari potest, qui grandis natu dicit, aut sentit absurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Non conuenit enim in natu grandes pueriles superstitio. Recensetur a Suida. Carmen est Aristophanis in Nubibus,

Ἰδοὺ γ' ἰδοὺ Δί' Ὀλύμπιον, τῆς μωρίας
Τὸ Δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί. id est,

Ecce ecce Olympium Iouem, dementia est
Natum tot annos credere esse vllum Iouem.

Tuum tibi narro somnium.

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, *id est, Tuum somnium tibi narro, id est, Narro tibi quod ipse me rectius nosti. Apud Suidam hæc referuntur ex auctore quopiam,* Εἰ δὲ ἐγὼ σοι ταῦτ' γράφω, τί ἄλλο ἢ τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. *id est, Quod si te tibi ipsi notum reddere coner, tum mihi acciderit id, quod prouerbio dicitur, ut tuum tibi somnium narrem. Plato libro De Repub. 8.* Τὸ ἐμὸν ἐμοὶ λέγεις ὄναρ, *id est, Meum quidem, inquit, mihi narras somnium. Traductum videtur ab his, qui* ὀνειροκρίται, *id est, somniorum interpretes consulunt. A quibus non nulli hoc quoque requirunt, vt quid somniarint coniiciant, quasi parum sit si interpretentur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes a medicis exspectant, vt viso duntaxat lotio diuinent & sexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, vbi & unde acciderit, quid sentiant: ac propemodum etiã quid in febri somniarint.*

Sponsi vita.

Νυμφίου βίος, *id est, Sponsi vita, pro molli ac delicata. Confine illi, quod alibi relatum est, Musica vita. Suidas senarium hunc adducit, qui extat apud Aristophanem in Auibus.*

Ὑμᾶς μὲν οὖν ζῆν νυμφίων βίον. id est,

Sponsi quidem profecto vitam viuitis,

Propterea quod proci frondibus & sertis coronari soleant, & delicatius nitidiusq. coli, uel quod molles videantur, nuptiis inhiantes. Apud Athenæum libro octauo Stratonic° citharœdus Rhodios λευκοὺς μνηστῆρας καὶ προσέχειν πόλιν, id est, Albos Cyreneos & procorũ ciuitatem appellat Nisi malumus ad Homericos illos Penelopes sponsos referre, quibus nihil cordi erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, discum, parasitos, atque id genus alias voluptates. Vnde Horatius Homines luxui deditos, sponsos Penelopes appellat.

Et fama fuit & eras.

Ἦ μὲν κλεινὸς ἦν καὶ ἦσθα. id est,

Et dicebaris, erasq.

Hemistichion prouerbiale, quoties facta respondent opinioni. Suidas meminit e poeta quopiam. Est enim fragmentum carminis Heroici.

Innocuus alium aspiciam, meum habentem malum.

Ἐξαίτιος ἀθῷος τἀμὰ τὸν κακὰ ἄλλον ἰδέσθαι. id est,

Indemnis spectabo alium mala nostra ferentem.

Hoc est, ex aliorum malis ipse rebus meis consulam. ἐξαίτιος *autem dixit, quasi* ἔξω τῆς ἄτης, *id est, extra noxam situs & illæsus. Simillimum illi Plautino,*

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Simul & dictum & factum.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον. *id est, Simul dictum, simul & factum. Vbi quis citra moram id re præstat, quod verbis pollicetur. Latini, Cum dicto, dicunt, pro eo quod est, statim postea quam dixeris. Et Vergilius,*

Et dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quem est hoc carmen,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δ' ἔργον. id est,

Mox simul ac dictũ est verbũ, res ipsa peracta est. Idem Græcis dicitur vnica voce, αὐτοβοεί, *quod a militari clamore translatum videtur, quo non numquam funditur hostis priusquam ad manus fuerit ventum. Sic vsus Thucydides. Theopompus usus est, pro* κατὰ κράτος, *id est, vi ac virtute non ex insidiis. Quisquis enim insidias molitur hosti, silet: qui fidit viribus suis cum clamore irruit in hostem. Quidam putat dictum a bubus, vt deductum videatur ab arantibus, qui cum pollicentur se eodem die, id est,* αὐτῇ μιᾷ *aliquid operis absoluturos, dicere solent* αὐτοβοεί, *hoc est, priusquam disiungam boues. Transfertur ad cuiuslibet actionis celeritatem, ut perinde valeat atq.* παραχρῆμα, *αὐτίκα.*

Obiicere canibus agnos.

Προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας, *id est, Obiicere canibus oues, dicebatur qui imbellem & litium imperitum, calumniatoribus & exercitatis exponeret, quod id animal omnium maxime sit imbelle. Refertur a Diogeniano. Hemistichium est heroicum, ex oraculo quopiam, vt coniicimus, decerptum.*

Nullius indigens deus.

Ἀπροσδεὴς ὁ θεός. *id est, Nullius egens deus. Admonet parœmia, nullum esse mortalium tam absolutum, in quo non aliquid desideretur: vnum esse deum, vndequaq. perfectum. Dici potest & in diuites, aut plurimis prææditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tãquam dei cuiuspiam similes, vt quibus omnia suppetant, quæcumque videntur ad perfectam felicitatem pertinere.*

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

PLAVTVS *in Captiui duo. Nucleum amisi, reliquit pignori putamina. Verba sunt Hegionis, vbi resciuisset sibi impositum esse, & herum amissum pro seruo, seruum pro domino retentum. Is enim ex quo fructus exspectabatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per se liquet.*

Nudo mandas excubias.

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάσσεις. *id est, Nudo custodiam mãdas. Quoties negotiũ quippiam mandatur ei, cui deest præstandi facultas, obeundæq. prouincia propter inopiam neutiquam idoneus est. Neque enim nudus commode potest excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnam est idoneus inermis. Refertur a Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit prouerbialius. Iniungit vt aliquid in hunc poetã scribamus,*

verum

verum iuxta vetus prouerbium, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim est quo meum interim otium alam. Hesychius non nihil dissidet ab his, quæ a Suida Zenodotoq. traduntur: licet is locus apud hunc deprauatus habeatur in editione Aldina. Ceterum coniicimus sensum hunc esse, prouerbiũ dici solere, vbi quid mandatur his, quibus nihil opus est. Propterea quod vel iniussi cogantur id facere, nisi fallimur, ob id quod nudis nihil est quod egeat asseruatore.

Nunc contingat seruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. id est, *Nunc contingat seruari, Cum significamus nos satis cauturos in posterum, si modo liceat præsens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Post hac incolumem sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiã. Aquila testudinem unguibus rapuerat, eam parabat e sublimi deiicere, quo testa rupta carnibus vesci posset: In hoc itaq. discrimine testudo optabat, vt in præsens incolumis esse posset, de reliquo sibi curæ futurũ, ne quando in simile periculum incideret,* νῦν γένοιτο σωθῆναι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ μελήσει. *id est, Nunc liceat incolumem esse, de reliquo mihi ipsi curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Testudini quondam incessisse volandi desiderium. Aquilam orasse vt se doceret. Cumq. illa negasset fieri posse, quod natura refragaretur, illa nihilominus instabat. Itaque paruit Aquila, ac Testudinem in sublime vectam demisit vt volatum experiretur. Ea cum timeret infelicem euentum, optauit vt id temporis contingeret incolumẽ esse,* νῦν σωθείην. *Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert,* νῦν σωθείην, ἵν' ἐμοὶ δίδαγμα τοῦτο τὰ χρόνια λοιπά. *id est, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quam alij morphnon, non nulli plancum et anatariam, Homerus percnõ vocauit: lingua caret, eoq. muta, sed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium est, testudines raptas frangere e sublimi iaciendo. Atque hac sorte ait Aeschylum poetam interiisse, cum prædictum esset, eum ruina periturum: isq. quo caueret, cum diem sub dio perseuerasset. Nam aquila decepta splendore capitis caluitio renidentis ad solem, dum saxum esse putat, testudinem illisit, vt fracta carnibus vesceretur. Auctor Valerius Maximus, libro nono cap. 12.*

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πέπλευκα, ὅτε νεναυάγηκα. id est, *Nunc bene nauigaui, postea quam naufragium feci. Quoties id, quod videtur incommodum, fortuna præter spem vertit in bonum. Zenon Citiensis, qui relictis prioribus præceptoribus, Cratetis auditor esse cœpit, naufragio eiectus dixisse legitur,* εὖ γε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. *id est, Bene facit fortuna, cum nos ad philosophiam admonet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbij.*

Nunc in regionem veni.

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον. id est, *Nunc in regionem veni. Ab iis dictitari solitum, qui tandem sua sponte illuc quo oportuit, perueniunt cum diu non quiuerunt. Fit enim plerunq., vt res diu quæsita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam sic efferunt,* Νῦν εἰς χώραν ἦλθες. *id est, Nunc in regionem venisti, vbi quis eo venit, quo se venturum negarat.*

Nunc illa aduenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id est,

Nunc id quod aiunt, Datidis adest cantio.

Dicebatur vbi quid lætum ac festiuum accidisset. Datis quispiam erat Persarum satrapes, excellens in rei bellicæ gloria. Is Græce loqui conatus, consueuit dicere, ἥδομαι, καὶ εὐφραίνομαι, καὶ χαιρόμαι. *id est, Delector, gaudeo, lætor. Ea cum sæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abijt. Auctor Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Pace,*

> Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
> Ὃ δεφόμενός ποτ' ᾖδε τῆς μεσημβρίας,
> Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαιρόμαι. id est,
> *Adest, vt aiunt, cantilena Datidis,*
> *Quod mastrupans is cecinit in meridie,*
> *Vt lætor, vt delector, vtq. gaudeo.*

Interpres addit, Datismum usurpari pro barbarismo, eo quod χαιρόμαι *dixerit pro* χαίρω *secutus vocum cõsonantiam, quemadmodum apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam* χαιρόμαι *Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut adfine subiunxerit:*

> Ἀμαθῶς αὐτὴ εἶπε, εἰ δ' ἀχαριστοῦντο σχῆμα.

Ex quo coniectura sumi potest, hoc prouerbium natum ex inscitia linguæ, quæ non raro præbet huiusmodi risus materiam, dum Germani gestiunt loqui Gallice, aut Galli Germanice. Idem accidit in surdastris.

Non statuar leæna in machæra.

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id est,

Non ego leæna statuar in tyrocnestide.

Prouerbium meretricium, cum negat scortũ sui copiã facturum sese. Nam in capulis militarium gladiorum elephantes ac leones imponi solent. At hi procumbentes insculpuntur, siue ne lædant manum vtẽtis gladio, siue ne defringantur facile, si in pedes erecti fingerentur. Tyrocnestis vox militaris videtur ensem significans. Potest adagium & ad verecundiorem vsum detorqueri, vt si quis negans se per omnia morem gesturum, inseruiturumq. pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. *Adagium recenset Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata.*

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. *Ne contra bouem opta. Admonet adagium, non esse vitam instituendam iuxta votum animi, neq. quiduis sperandum a superis, sed vt ea duntaxat sibi quisq. promittat, quæ possit industria consequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde sumpta metaphora parum liquet, nisi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra suum laborem proueniat seges.*

Non

Non nostrum onus, bos clitellas?

QVINTILIANVS *Institutionum oratoriarum libro quinto, paræmia, quam ait esse ceu breuem apologum, hoc adfert exemplum. Non nostrum onus, bos clitellas? Satis constat ex apologo sumptum: verum quis sit is apologus, equidē nondū reperimus. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quinto in epistola cuius initium est, Laodiceam veni pridie Kalendas sextiles, videtur ad hoc adagium adludere, & nobis velut ansam coniectandi præbere. Inde, inquit, ire ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis signis, si possem de seruo tuo decidere. Clitellæ boui sunt impositæ. Illa ne? Nō est nostrum onus, sed feremus: Quibus ex verbis, odorari licet, non nostrum onus, bos clitellas, prouerbium fuisse recusantis munus aliquod veluti parum accommodatum sibi. Neque enim boum est, clitellis tergo impositis onera gestare sed potius asinorum ac mulorum. Prouerbium vsurpauit & Ammianus libro decimo sexto.*

Nota res mala, optima.

PLAVTINVM *illud in Trinummo prouerbiali schemate dictum videtur: Nota res mala optima est. Dictum est autem sub persona senis, suadere conātis amico, ne vxorem tametsi malam repudiaret, aliam ducturus: propterea, quod plerumque fit, vt qui commutat, primum pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, postremo insuetum pro familiari. Tantum enim valet adsuetudo, vt mala quibus adsueuerim⁹, optima videantur. Contra quæ sint optima, propter insolentiā pessima videantur. Adagium itaq. deterret, ne temere nouandis rebus studeamus, vitemusq. vitium illud, haud scimus an maximum, quod Græci φιλοκαινίαν appellant, id est, nouarum rerum appetentiam, cui comes alterum veluti Germanum, quod ἀψικορίαν vocāt, quod mox fastidiuntur paullo ante adamata. Conuenit cum Plautina sententia, quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius suadens Campanis, ne senatores mutare vellent, populum iam redoctum dicere compulit, Notissimum quodq. malum maxime tolerabile esse. Huc pertinet & Ouidianum illud,*

Quod male fers, adsuesce, feres bene. multa uetustas Lenit.

Eodem pertinet & mimus ille, nescio cuius,

Mulier tum demum est bona, cum aperte est mala.

Cognitum enim malū, aut vitamus, aut nos ad id accōmodantes ferimus. Item ille, Consueta vitia ferimus, non reprehendimus. Aristot. lib. Moralium Nicomachiorum septimo, ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν, ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασιν. id est, Semper enim animal laborat ut audiat, videatq. quemadmodū testantur & naturales sermones, dum fatentur quidē esse molestum, sed iam adsueuimus vt aiunt.

Inueni, non quod pueri in faba.

STROPHYLVS *seruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenā a sene defossam, furto sustulerat, eāq. rem gestiens indicare hero, reperi, inquit. Et rogatus quid reperisset, non quod pueri clamitant, inquit, in faba se reperisse: prouerbiali nimirum figura magnum quiddam reperisse se significans. Est enim Midas vermiculus quidam, qui fabis innascitur: hunc si quando nacti sint pueri, gestiunt atque exclamant, perinde quasi magnum quiddam inuenerint.*

Midas in tesseris consultor optimus.

Μίδας ὁ κύβων εὐβουλότατος. id est,

Midas qui in tesseris consultor optimus.

Prouerbium a tesserarum ludo natum. Est enim Midas, iactus vocabulum. Refertur a Suida prouerbij nomine. Perpendat diligens & eruditus lector, num εὐβολώτατος legi oporteat, vt versus sit iambicus trimeter,

Μίδας γὰρ ὁ κύβων εὐβολώτατος. id est,

In tesseris iactus Midas prosperrimus.

Accommodari poterit adagium ad rem, quæ forte fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedes.

Ἂν μὴ καθάρῃς καὶ ἀλέσῃς, οὐ μὴ φάγῃς. id est,

Nisi & repurges & molas, haud vmquam edes.

Id est, non continget tibi victus, nisi tuam item industriam adiunxeris. Ceres cum ostenderet usum frumenti Triptolemo, ita dixisse fertur. Videtur esse senarius e poeta quopiam vsurpatus, sed deprauatus. constabit si legas κἀλέσῃς. Potest transferri longius, non proderit tibi ingenij felicitas, nisi exercueris. Inutilis erit principum fauor, nisi te gesseris vt oportet. Nihil conducet, quod doctum præceptorem nactus es, ni vigilaueris. Refertur a Diogeniano.

Nihil differs a Chærephonte.

Οὐδὲν διέφερες Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id est,

Nihil ore quidquam a Chærephonte discrepas.

In macilentum pallidumq. dicebatur. Chærephon enim tragœdiarum scriptor fuit. Is Heraclidarum res prosecutus est. Quoniam autem nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus confectusq. vulgari ioco taxatus est. Quin etiam noctua cognomē additum. Aristophanes in Nebulis,

Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id est,

Nihil figura a Chærephonte differes.

Adlusit idem in Pluto,

Οὐδὲν διοίσεις οὐ τριχὸς

Τῶν Ἡρακλειδῶν, ἀλλ' ὄντως τῶν Παμφίλου. id est,

Ne tantulum quidem

Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas supplices Atheniensibus, ad quos metu Eurysthei confugerant. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs.

Ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν, *id est, Ab Elephante differs nihil. In magnos & stupidos dicebatur: etiam si primā ingenij laudem Plinius tribuit Elephantis sed inter bruta, Verum corporis moles, & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur a Diogeniano. Videtur huc adludere Palestrio Plautinus, qui herū suum Elephāti corio circumtectum ait, nec plus habere sapientiæ quam lapidem.*

Ne intra vestibulum quidem.

Οὐδ' ἐς τὰς ἕδρας, *id est, Ne intra vestibulum quidem. In tumidos,*

tumidos, feroces & insolentes dici solitum, qui procul omnes a sese submouent. Lex erat Athenis, vt homicidio contaminati extra septa sacrorum consisterent. Siquidem prima magnatum atria solent patere quibuslibet. Ad hunc morē adagium videtur adludere.

Neque cum malis, neque sine malis.

ARISTOPHANES *apud Suidam in Lysistrata,*

Κἄστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς κοὐ κακῶς εἰρημένον
Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανωλέθρων. *id est,*
Istud haud male, immo recte proditū est prouerbiū,
Nec simul cum pestibus, nec rursus absq. pestibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode sane viuitur: sed nec citra has constat familia. Simile illi, quod est in Epigrammatis,

Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖον κακόν. *Citantur eodem loco versus & hi,*

Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. *id est,*
Malum quidem vxor, attamen ciues, sine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum est illud Catonis, quod cum vxoribus incommode viuitur, at sine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Stesichori nosti.

Οὐδὲ τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, *id est, Ne tria quidem Stesichori nosti. De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraq. Stesichori poemata Epodica sunt, quæ tribus constat,* στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. *Strophe est prima series variis metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadem ferme genera recursus. Epodus est diuersi carminis accentio. His & alij tragici poetæ non nunquam vtuntur, potissimum in choris.*

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, *id est, Nephalia ligna. Dici posse videtur in abstemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienses, nephalia ligna vocabantur, quæ neque vitea essent, neque ficulna, neque myrtea. Nephalia sonat, quasi dicas sobria.*

Nephalium sacrum.

Νηφάλιος θυσία, *id est, Nephalium sacrificium. De conuiuio abstemio non inepte dicetur: aut de conuiuio vehementer frugali, sobrioq. Apud Athenienses hoc genus sacrificij exhibebatur Mnemosynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, sed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro 6. cap. 3. addens* νηφάλιον *idem esse quod* νηφάλια θύειν. *Hoc sacrificij genus* ἄοινον *dicebant, quemadmodū cetera in quibus vinum adhibebatur,* οἰνόσπονδα *vocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2. negat, apud veteres fuisse morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in sacrificia. Cum enim sacrificia deorum gratia peragerentur, vnde & θοίνας & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quod deorum gratia vino vterentur, θαλίας quod deorum gratia vescerentur, conueniebantq.:* μέθας *vero, quod vt indicauit Aristoteles,* μετὰ τὸ θύειν, *id est, post sacrificium vino vterentur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapsos,* ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαι καὶ σφάκελος καὶ ζαμία. *id est, ex sacrificio epulum, ex epulis facta est potatio, ex potatione comessatio, ex comessatione facta est subatio, siue ludus, ex subatione seu ludo lis, ex condēnatione compedes sphacelus & mulcta. Quamquam hic locus non caret suspicione mendæ. Videtur enim deesse particula,* ἐκ δίκας καταδίκα. *Non dissidet ab illo quod alio posuimus loco, Caninum prandium.*

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

HORATIVS *Satyra tertia:*

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Mira admonuit allegoria, animum honestis excolendum disciplinis, alioqui futurum, vt inutili sylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuisa agricolis, quæ totos agros occupare solet, nec facile repurgatur, vbi semel occupauerit.

Nauphracton tueri.

Ναύφρακτον βλέπειν. *Nauphracton Græce, classis est ad bellum instructa. Solent autem in triremibus magna quædam inesse foramina oculorum instar, per quæ remos inserunt. Vnde velut ænigmatice dictum, classis more intueris: de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aspicerent. Aristophanes* ἐν Ἀχαρνεῦσι:

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. *id est,*
Homo per deos, quiddam obtuere classicum.

Fortassis et hinc prouerbij iocus est natus, quod Athenienses aliquoties feliciter nauali pugna rem gesserint: velut apud Arthemisium & Salaminem, vnde sublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πρᾶγματ' ἐξ ἀπραξίας. *id est,*
Ex otio negotium.

Hemistichium iambicum vsurpandum, vbi res præter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatem & otium sperabamus. Nam & illud multis vsu venit, vt dum sectantes otium, fugiunt honestam industriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat unde sit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, *id est, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus si quis de voce incognita diceret, aut piscem significat aut cucurbitam. Nec inuenuste dicetur in eos, qui cultu, moribusq. diuersam personā præ se ferunt. Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem. Fragmentum est senarij ex Auibus Aristophanis* πλοῖον ἢ κυνῆ. *id est, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq. vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hæ sic erant instructa, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentq. Ceterum summo malo galerum, seu petasum instar Mercurij præferrent. Nam Peloponēses*

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlysseum commentum. Lysandrum Lacedæmonij missa scytala domum reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsum iniuriis. Pharnabazus cum Cretensi quod aiunt Cretissans, conscripsit epistolam ex Lysandri sententia, quam illi legendam tradidit, sed clam scripserat aliam ex sui animi sententia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dinosci non quirent altera ab alteris, eamq. tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commonstrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI *figura dictum est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quando cœna contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cœnatica, coguntur q. οἴκοι τῷ ὕδατι vinere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuij spem durant. Sumpta metaphora a cochleis quæ per æstum intra testam contractæ, vtcunq. succo suo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,*

Cum res, inquit, prolatæ sunt, cū rus homines eunt
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Itidem parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. id est,
Viri siti in malis amici sunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant. Aduolant vbi res secundæ, deuolant ingruente rerum tempestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo vsurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἀνέστρεψεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐν τοῖς ἀτυχήμασι φίλους προσιόντας, *id est, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haud quaquam esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verum etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hanc sententiam extat & huiusmodi senarius:*

Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id est,
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis,

Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id est,
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc sententiam palam allusit Cicero libro Familiar. epistolar. nono. Nam & si non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia. Horatius,

Vilis amicorum est annona, bonis vbi quid deest.

Passim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem sententiam,

Οἴχεται τιμὰ φίλων τητωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id est,
Perit honos homini amicis orbato.
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδα τὰς ὁδοὺς ἀφ' ὧν ἔφευγεν Εὐκράτης, *id est, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui semper aliquam inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium subterfugiat. Aristophanes in Equitibus,*

Εὐλαβοῦ νῦν μὴ 'κφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδούς
Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφευγεν εὐθὺ τῶν κυρηβίων. id est,
Caueto ne te effugerit, nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cum molitor esset, tamen rēpublicam administrat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiam, peregrinum & erronem, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quando fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, καῖε πῦρ, *id est, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cum reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.*

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, *id est, Venter non habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius ille prouerbij vice Græcis celebratus,*

Λιμοῦ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. id est,
Contra famem etenim nulla contradictio est.

Celebratur a Plutarcho Gellioq. dictum illud Catonis, ex oratione quadam qua dissuasit legem Agrariā. Eā sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non sit amicum. Seneca libro 3. epist. 21. Venter, inquit præcepta non audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL *cum puluisculo dicimus, quoties omnia sic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab iis qui frumentum ab area conuerrunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus Conuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutum.*

Nunc si depositum non inficiatur amicus,
Si reddat veterem cum tota erugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quo iubentur etiam puluerem excutere apostoli, id est, ne minimum quidē ab eis auferre secum.

Valere pancratice.

PLAVTVS in Bacchidibus, *Valere pancratice dixit, pro eo quod est firma esse valetudine. Nam in Pancratiistis robur corporis potissimum spectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item: Pugilem esse aiunt. De puella robustiore & habitiore. Graci* ἀθλητικῶς *pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.*

Fœdum est & mansisse diu, uacuumq. redisse.

VERSVS hic Homericus ex secundo Iliados libro, non dubium quin adnumerandus sit inter eos quos Macrobius scribit improuerbium abiisse,

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. id est,
Turpe est & mansisse diu, vacuumq. redisse.

Conueniet, vbi quis longam de se concitauit exspectationem, cui postea non respondeat Veluti si quis studii caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinam absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longaeuus, nihil praeclari gesserit in vita, quo se uixisse testetur. M. Tullius prouerbij vice vsurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola cui initium. Nuc quidem profecto.

Tragulam iniicere.

PLAVTVS in Epidico, *Tragulam in te iniicere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem, Nescio quam fabricam facit. Sic autem habet versus tetrameter trochaicus:*

Tragulam in te iniicere adornat, nescio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Cassina, Ega Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui iniicere tragulam in nostrum senem. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria, Pilum iniecisti mihi. pilum enim hasta genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM *litterarum homo, per ironiam dici potest, in eum qui generosus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, praenomen, nomen & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q.V.M. Hinc vulgi iocus de triū litterarum homine. Plaut. in Aulularia iocum alio detorsit, nempe in seruum furacem. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.*

Trium dierum commeatum.

TRIVM *dierum commeatus, cum instare paupertas extrema significatur. Translatione ducta a militum commeatu. Et apud Aristophanem cum alias tum in Acharnensibus,*

Καί μ᾽ ἀπιτηρεῖν οὐτὶ ἡμερῶν τριῶν. id est,
Mihiq. vt referuem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici solere, vt sibi tridui non minus, commeatum pararent. Meminit & in Equitibus,

Ἐγὼ παρὼ [illegible]
Ἡμερῶν τριῶν. id est,

Praebebo & istum quod sat est in triduum. Proinde tridui cōmeatum dicemus minimas facultates, quae vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS in nugis agit, qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsurpat idem Fabius libro sexto cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiā deflectatur prouerbium resipit, Vnde et Graecis ἐκτραγῳδεῖν. & τραγικῶς λέγειν pro grauiter siue acerbe.

Transuersum agere.

TRANSVERSVS agi dicitur, qui ui & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro saturnalium secunda, cursum fortunae transuersum vocat. Hunc enim C. Caesaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur queritur praeter animi sui sententiam eo Caesaris auctoritate fuisse compulsum.

Necessitas, inquit, cuius cursus trāsuersum impetū
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detrusit paene extremis sensibus, &c.

Ita qui praeceps ira fertur, trāsuersus rapi dicitur. Dictum apparet a nauigantibus, qui secundo vēto recto cursu feruntur, flatu aduerso, transuersim aguntur.

Trasybulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ᾽ εἶναι ἴμεμν, *id est, Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, quae nimio internallo inter se differunt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, quod reipublicae studiosissimus fuerit. Sumptum est e Pluto Aristophanis.*

Tributis potiora.

Τὰ τ῀ φόρων κρείττω, *id est, Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex malefactis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur a Suida & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenem. Inde natum opinamur, quod qui principum nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petunt vt ab inuitis rapiant, ut dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo, κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, id est, Lucrum illud gratissimum, si quis ex volentis aedibus ferat.*

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, *id est, Tragica simia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq. polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem,*

nostris, vestigandis, aut insectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis quam insectandi caussa proferamus cuiusdam nõ infimi nominis, inscitiã ne dicamus an discordiã, Principio prouerbiũ hoc e vulgatissimis Zenobij collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis, minimeq. vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidẽ ἐκ τῶν ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τ' οἴκησιν κάθηται, *reddidis ad hunc modum: Qui relinquens habitationẽ interiorem, extra positam quærebat. Rursum quod habetur in ijsdem collectaneis,* μόρυχος δὲ διὰ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι ἐν τῷ τρυγᾶν, ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, *expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi* ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, *id est, ab inquinãdo videlicet propriam faciem; inquinare namq. solet eam bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idẽ coaceruator etymologiam nominis reddens scripsit,* μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, *sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis.* μορύξαι, *inquit, porro idẽ est quod* μολῦναι, *hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quãto est,* πάντως μορύχου μωρότερον, *quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habent,* περίσιν ἔξω τοῦ ναοῦ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐστι παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. *Ea sic extulit transmarina Venus: Præterea dicitur a simplicitate Bacchi, cuius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot veneres in vno eoq. perbreui capite prodidit hic venustus. Primum Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarũ, peregrinas sectatur domos, deinde cum saxeus sit, fit enim de statua mentio, tamẽ ipse sibi faciem racemis & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc cum idẽ significent,* μορύξαι *&* μολῦναι, *vtrunque declarat, ineptire, & desipere, verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaque percalluerint. Deniq. quod est omnium venustissimum, e vestibulo, siquidẽ auctore Polluce,* εἴσοδος *templi vocatur, quod &* περιπύλαιον *dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, e mutis saxis eloquentissimum poetã. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas, cum innumera sint in huius cõmentarijs, pari flore reddita Græca,* ἐκ τῆς ἁμάξης, *quod aiunt,* οἷα γὰρ ἀείδομεν, *quæ vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suanis, atq. adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requirat in alijs ipse communi carens, & vt videtur, marinæ, quam transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, vt omissis iocis ad institutũ negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Aristophanes in Vespis,* ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ Μόρυχος, *id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quẽpiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus ac molliciei nota. Citatq. hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus:*

> ὦ φιλτάτη σύ, καὶ ποθεινὴ ποθουμένη,
> ἥκεις, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς
> φίλη Μορύχῳ. *id est,*
> *Carissima ac desiderato iam diu*
> *Optata adeis, fece sublitis choris*
> *Grata & Morycho.*

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι εἶπε. *id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis quæ alibi retulimus: Assis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito, qui frequẽs illi mos, auctoris nomine,* τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν ἐγὼ τεττάρων εἶναι ὀβολῶν τὸ λεγόμενον, *id est, Tuam maledicentiam existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare vocant Latini, quod vilissimum videri volunt.*

Tenuem nectis.

Λεπτὴν ὑφαίνεις, *id est, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerumq. tenuibus in rebus labor. Dicitur &* λεπτὴ ἐλπὶς, *id est, Spes tenuis, pro exigua, &* λεπτὴ φροντὶς, *id est, Tenuis cura, pro subtili & curiosa. &* λεπτὰ ξαίνεις, *id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quiq. vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora a textoribus.*

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρά, *id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum videtur, nam coniectandum est, vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurum vsui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulcrum balnea quadam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:*

> *Tarquinij corpus bona femina lauit, & vnxit.*

Fit & nostra tempestate, vt defunctorum monumentis pie aquam inspergant consecratam,

Ter.

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortassis quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur, vt quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, vnde in magorum mysterijs adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:

> *Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore,*
> *Licia circundo, terq. hæc altaria circum*
> *Effigiem duco; numero deus impare gaudet.*

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine.

> Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε, πότνια, φωνῶ. *i.*
> *Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica verba.*

Item in Ceremonijs funebribus:

> *-Et supremum ter voce ciemus.*

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit.

> Σιγᾶτ' Ἀχαιοί, σῖγα πᾶς λαός,
> Σῖγα σιώπα. *id est,*
> *Silete Achiui, populus omnis sit silens*
> *Taciturnitate silentioque.*

Aristophanes in Ranis,

> Τούτου σ' ἀπαυδῶ, καὖθις αὖ ἀπαυδῶ, καὖθις μάλ' ἀπαυδῶ. *id est,*
> *Istis recusa, iterumq. recuso, rursum valde recuso.*

Passimq. legitur non solum apud poetas, verum etiam oratores, τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, *id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini*

dum-

duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:

O terq. quaterq. beati. Ouidius:
Omnia bis dices vera fuisse mea.

Est illud etiam nunc vulgo familiare, vt si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, cum constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρὶς *non souet hic numerum, sed vehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro de repub. 10.* καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, *id est, Et cum videnti illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse a veris. Agit de iis qui e poetis sumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione e comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod inuersis litteris, tre sonant pro ter.*

Theagenis pecuniæ.

Θεαγένους χρήματα, τὰ τ' Αἰσχίνου *id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodum Aeschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cũ essent, tñ diuites haberi volebãt. Hoc morbo notat' est vterq., & Theagenes, et Aeschynes. Vnde cognomẽ his additum* σελλοὶ, *a Sello quopiã inepte ambitioso, qui cum re esset per quam tenui, tamen affectabat videri locuples, vnde qui hoc morbo laborabant,* σελλίζειν *dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco,* Φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:*

ἵνα καὶ τὰ Θεογένους τὰ πολλὰ χρήματα
Τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. *id est,*
Vbi sunt Theagenis plurima pecuniæ,
Et Aeschynis quidem vniuersa.

Tantali lapis.

Ταντάλου λίθος, *id est, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur,* ἐπειδὴ τὸν Ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπετιναξάμεθα, *id est. Quandoquidem Tantali saxum capiti impendẽs excussimus. Plato apud Stobæum,* οὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον Ταντάλου λίθον ὑπερτεταμένον τις ἔχοι, *id est, Ne si Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum a fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iam iam casurum videatur. Athenæus libro Dipnosophistarũ sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus impetrasset optionem petendi quidquid vellet, a Ioue postulauit, vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisq optatis satisfecit. Ceterum ne frui posset adpositis, saxum ingens iam iam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non liberat quidquam attingere. Vergilius Aeneidos sua libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert,*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq.
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq. ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mẽsas,
Exsurgitq. facem attollens, atq. intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmiis hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε Ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός, *id est, Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Intepres citat ex Euripide,*

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
Ἀέρι ποτᾶται. *id est,*
Saxum pauescens uertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epistola quadam ad Basilium fratrem, vitam solicitam ac periculis expositã, Ταντάλου ζωὴν *appellat.*

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος Τορωναίου λιμένος, *id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita vt ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quanquam alij Toronẽ ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toroniai, a quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdũ vocatur, magno fragore resonans, vt ob strepitũ undarũ præterea nihil exaudire liceat.*

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης. *id est, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab aliis dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere.*

Effeminatorum etiam oratio / Effeminata.

Ἐκλύτοις δειλοῖς ἄνανδρος λόγος. *id est,*
Inertibus viris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur a Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi: Qualis vir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ἠλιθιώτερος Πραξίλλης Ἀδώνιδος. *id est, Stultior Praxillæ Adonide, In vehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniam poetriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud superos, pulcherrimum reliquerit, respondere solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer insulsum videretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.*

Simonidis cantilenæ.

Σιμωνίδου μέλος, *id est, Simonidis cantilena. De vafris ac*

subdolis

subdolis dictum est. Hunc tradunt primum astutiam & quæstum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum, quæ cũ post tempus aliquãtum aperuisset, gratiarum arculam semper offendebat inanem, præmiorum, semper plenam. Hoc commento significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello, περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. *Vnde Aristophanes apud Suidam,* ᾆσαι Σιμωνίδου μέλος, *id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:*

> Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ 'κέλευσα
> ᾆσαι Σιμωνίδου μέλος. *id est,*
> *Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret*
> *Simonideam cantionem.*

Ad duo scrinia adlusit Theocritus in Charitibus:

> Ὀκνηραὶ δὲ πάλιν κενεᾶς ἐν πυθμένι χηλῶ. *id est,*
> *Rursus at ignauæ vacuo intra scrinia fundo.*

Si tibi machæra est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS *in Bacchidibus: Si tibi est machæra, & nobis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrumq. teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba minas referentis, & militis sæuitiam sæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgẽtius pro vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.*

Semper agricola in nouum annum diues.

Αἰεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. *id est,*

> *Agricola semper diues annum in proximum.*

De iis dictitatum qui spe futuri compendij diuites sunt, ac sibimet exspectatione rerum amplarũ blandiũtur. Ductum a colonis, qui semper proximæ æstatis vberiorem prouentum sibi pollicentur, eaq. spe iam sumptus non nullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Αἰεὶ παρθένοι Ἐρινύες. *id est, Semper virgines furiæ. Prouerbium obscurius deterret a peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus pœnas sumãt de iis qui commeruerunt, atque hac gratia dictæ virgines. Suidas e Sophocle citat.*

Senex bos non lugetur.

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμων, *id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie si quãdo nunciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ij quoque ad quos nihil attinet. Talẽ mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute. Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet,*

> Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
> Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. *id est,*
> *Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris*
> *Mœrorem potius adferat & gemitus.*

Ennius contra:

> *Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu*
> *Faxit.*

Sed vterq. recte sensit. Solon vult mori carus ac desiderandus suis, Ennius non putat lugendam mortem quam cõsequitur immortalitas. Refertur & hic versus in Menandro,

> Βαρὺ ἐστι χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. *id est,*
> *Molesta res est, in domo manens senex.*

Sero venisti, sed in colonum ito.

Ὀψ' ἦλθες· ἀλλά γ' εἰς κολωνὸν ἴθι. *id est,*

> *Serus ades, ast colonon hinc te conferas.*

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirent, aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus est terra aditior, in speciem tumuli seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta templum Vulcani, qui a foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖος. *Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quærebant. Huiusmodi ferme Suidas.*

Ad pedem.

Παρὰ πόδα, *id est, Iuxta pedem. Quod adpositum & vehementer accommodatum est, id* περὶ πόδα, *dicebatur. Sumpta metaphora a calciamentis probe ad pedis mẽsuram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli Aemilij apophthegma, nouum calceum ostendentis, Vos, inquit, uidetis bellum, ac nouum esse calceum; verum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum sentio, significans Papyriam vxorem, non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platonem citat, poetam opinamur,*

> Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. *id est,*
> *Vt hoc meo negotium quadrat pedi.*

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτή, *id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris, siue de vehementer clamosis & obstreperis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno sacrum, quod adsiduis fluctibus tũditur. Est & aliud eiusdẽ nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.*

Seruilior Messena.

Δουλότερα Μεσσήνης. *id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonij Messenios, quod iterum atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosq. durius etiam quã reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur a Pausania in Messenicis, & a Iustino libro epitomatum tertio.*

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *id est, Seruus cum sis, comã habes: De eo qui præter decorum quippiam faceret. Veluti si quis humili cõditione patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem a Suida, ceterum extat apud Aristophanem in Auibus,*

> Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, *id est,*
> *Ac deinde seruus cum sies, portas comam?*

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις, id est, Seruorum ciuitas. De cœtu cõuictuq; hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, vt auctor est apud Suidam Ephorus in 5. Apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapidẽ importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἱεροδούλων, quod seruis dicata sit, in qua vnum duntaxat ingenium viuere tradunt. Est rursum in Creta, δουλόπολις χιλίανδρος, id est, Mille viris habitata, vt auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur velut in sentinam, infames ac moribus improbatis, vt sycophantas, falsos testes, præuaricatores, & id genus alios ad numerum duum miliũ, vt auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Aegypto regio quædam δουλόπολις appellata, teste Olympianico. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit, dici solitum de raris inuentu, efferriq. ad hunc modum οὐκ ἔστι δούλων πόλις, id est, Non est seruorum ciuitas. Non dissimile quod Plinius narrat de gente Hessenorum in Syria, ad quos fugitant vsqueq uaq. nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine vlla femina viuit, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo, conuenarum turba renascitur, longe frequentantibus quos vita fessos ad mores eorum, fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorum flores. Vbi quis extremã voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omniq. genere voluptatum affatim explebant sese. Quibus deliciis effeminati, postea subacti sunt a Persis, & in seruitutem acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse nimirum a floribus. Eandem παρθενίαν fuisse vocatã, videlicet a virginibus. Refertur adagium in collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus libro 12. ex Clearcho, demonstrans locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quæ veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, deniq. hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Ῥωπικὸν ὤνιον, id est, Summaria indicatura. De rebus vilibus magno tamen emptis. Quemadmodum fit non nũquam in auctionibus, cum non expenditur singillatim vniuscuiusq. rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur, & ῥῶπον appellant fasciculum, seu sarcinam e diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sæpenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circũueniatur. Adagium refertur a Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὸν βοίδιον, id est, Regia bucula. De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum e miraculo rei gestæ. Aetate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

> -Scropha fœcundior alba.

Pura a nuptiis.

Ἀγνὴ γάμων, id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra nuptias sui copiam faceret. Horatius,

> Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
> Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ῥηγίνων δειλότερος, id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysij tyranni taxauit Rheginenses vt ignauos in rebus bellicis, animiq. pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Ἁρπαγὴ τῶν Κιννάρου, id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is quoad viuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum, ceterum moriens, populo diripiendas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quo minus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanem in Ranis:

> Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
> Vna e deis Mors nulla captat munera.
> Item Horatius,
> Pallida mors æquo pulsat pede pauperũ tabernas,
> Regumq turreis. Item alibi:
> Non si trecentis quotquot eunt dies,
> Amice places illacrymabilem
> Plutona tauris.
> Item Pindarus in Nemeis,
> Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
> Κῦμ' Ἀΐδα, πέσε δ' ἀδόκητον
> καὶ δοκέοντα. id est,

Fluctus enim orci communiter accidit, obruitq. tum opinantem, tum inopinum, hoc est, & iuuenem & senem, aut pariter & nobilem & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

> Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος. id est,
> Rectis Rhadamanthi decretis,

Item alibi demonstrans vnum Rhadamanthũ nec assentari cupiã, nec quidquã ad gratiã facere. ὁ δ' ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ'

ἢ δ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν. id est, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicij sortitus est inculpatum, neq. imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato libro, de legibus duodecimo.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, *id est Rhadamanthi iusiurandum, dicebatur quod verissimum quidem esset, ceterum nullũ deum adscisceret. Socrates per canem & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quod non crederet vllos esse deos, siue quod non arbitraretur esse boni viri, deos suorum negotiorum testes arcessere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait,* ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι τὸν Ῥαδάμανθυν ἰδίως τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ὃν τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν δοκεῖ. *id est, Perinde quasi dicas Rhadamanthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaq. praecellueris, vt etiã vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, iudex esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τετρακτὺν appellant.*

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. i.
Nõ p eũ a quo animæ ẽ datus ille quaternio nostræ.

Existimant enim hunc numerum vsq. adeo ad animæ perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerẽtur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem sacrum animæ fontem vocat. Graci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis,

-Gracis non dum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, *id est, Litore loquacior, In rabulam & obstreperum dicebatur. Nam rhachia Gracis litus appellatur, præsertim scopulis ac rupibus asperũ, quod adsiduis tunditur fluctibus, non sine fragore, vnde & Græca vox ducta videtur* ῥαχία *quasi* τραχία. *Nam ea vox ad omne quod asperum ac spinosum est, deflectitur.*

Præsentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *id est, Quod adest, boni consule,* καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. *id est, Quod adest æqui boniq. facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed quæcunq. contigit sors, eã velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuiq. fortuna placeat. Plato in Gorgia,* ἀλλ' ἀνάγκη, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. *id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagiũ, quod adest, boni consulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylæa,*

Ἀνδρῶν σοφῶν χρὴ τὸ παρὸν πρᾶγμ' ὡς κάλλιστ'
εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. *id est,*
Sapientum est virorum, vti quod adest boni,
Tamquam bonum sit, consulant pro viribus.

Adfine illi, quod alibi retulimus, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, *id est, Spartam es nactus, eam dispone.*

Quod quidem carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus, Τήλεφος, *id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.*

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS *Gellius explicans vim* [illegible] *ait hunc senarium antiquissimum prouerbij vice celebratum fuisse,*

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isque omnium pessimus deterrimusq. est.

Admonet paræmia, fere neminem esse tam deplorati ingenij, qui non aliquando dicat faciatue quod laudem promereatur. Refertur iisdem ferme verbis a Macrobio libro Saturnalium 6. ex quo nobis, nisi fallimus, deprehendisse manifestum errorem scripturæ in Gelliano libro per ineruditum quempiam admissum. Is enim non intelligens hos esse versus: Sed enim qui in omni tempore &c. suspicatus est Græcum versiculum omissum a librariis, in eius locum supposuit hoc carmen,

[illegible]

cum versus de quo sentit Gellius, sit Latinus quem mox subiicit: Sed enim qui in omni &c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum pæne suffuratus est in suos commentarios. Porro Græcus versiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis illaudatus, sed obiter admixtus est, quasi probandum esset quod dixerat, neminem esse tã efflictis moribus, quin faciat dicatue non numquam aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus efflictis deprauatum est in efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus, sed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autem tres senarij sententiam absoluentes, nisi quod alicubi videntur vitiati a scribis,

Sed enim qui in omni re atq. in omni tempore.

Hic primus pulchre constat: Constabit & alter si legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudatus est.

Nam dictiunculam Vir etiam aurium sensus in hoc versu videtur requirere. Constabit & tertius si legas:

Isq. omnium est deterrimusq. ac pessimus.

Locus est apud Gellium libro secundo cap. 6. si quis volet conferre.

Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

QVI *commodũ appetit, ne fugiat laborẽ. Qui quæris voluptatẽ, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiã Plautus figura sane quã prouerbiali extulit. Qui e nuce, inquiẽs, nucleũ esse vult, frangit nucẽ. Qui quærit animi pabulũ in arcanis litteris, scrutetur sub allegoria inuolucro conditum mysterium. Sic enim vsurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tam dura est tum amara, intus suauissimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, sed florem lacteum. Hanc ita describit Odyssea decimo:*

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. i.

Psecas aut ros.

Ψεκὰς ἢ δρόσος, id est, *Psecas aut ros. In crebrius expuentes dictitabatur. ψεκὰς enim aspersio illa, ac velut irroratio vocatur, quoties minutissimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori simillima. Primitus autem per lusum dictum est in Antimachum Lyricum poetã, quod subinde exspuens eos, quibus cum loquebatur, conspergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tulisse legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atque ita factum, vt multo quam prius pauciores accederent ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperent. Vnde huiusmodi delinimenta, ψεκάς appellata videntur. Vocantur enim Psecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conspergunt. Adagium refertur a Diogeniano. Marc. Tullius in epistolis ad Atticum, consputare dixit, pro conuitiis lenioribus aspergere, nimirum ad hoc alludens adagium.*

Hæsitantia cantoris tussis.

Ἀπορία ψάλτου βήξ, id est, *Hæsitantia cãtoris tussis. Suidas adagium neotricum esse monet. Dictum videtur, quoties non suppetit quod dicamus, idq. velut aliud agentes dissimulamus, velut apud Platonem Aristophanes, ne diceret in conuiuio, singultum fingit. Sumptũ apparet a cantoribus, qui cum hærent in cantione, tussim simulant, vt hæc videatur interrupta cantilena, nõ inscitia. Confine putamus illi, quod alias dictum est: Tussis pro crepitu.*

Extritum ingenium.

Παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων, id est, *Mentem habens euanidam. παρεξηυλημένον perinde sonat quasi dicas extibiatam. Ducta siquidem est metaphora a tibiarum linguis, quæ postea quam exciderint, inutilis est tibia.*

Panagæa Diana.

Ἡ Παναγαία Ἄρτεμις, i. *Panagæa Diana, dicebatur olim, peregrinationem impensius amans, errabundus, instabilis, nulla certa sede consistens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas, et per nemora montesq. oberrare. Quin domicilium etiam subinde mutat, nunc apud superos agens, nunc apud inferos. Ne specie quidem semper eadem, sed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.*

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIAE *speciem præ se gerit illud Horatianum in Sermonibus:*

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuersis laborantes vitiis, vel in eundem sui dissimilem, nempe modo loquaciorem quam sat sit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone seueriorẽ, non nunquam profusum, non nunquam sordidum. Siquidem vt vitio dandum, si quis hircum oleat, ita atque vituperandum, si quis oleat vnguenta. Nam pastilli, pilulæ sunt vnguentariæ. Alterum spurci est, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, *siue vt alias legitur* ὀχεῖ, id est, *Optime claudus virum agit. Dici solitum, vbi quispiam suã sortem vel parum egregiam, anteponit alienæ tametsi præstantiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. Tradunt morem Amazonibus fuisse quondam, vt pueros masculos detorta tibia coxaue claudos efficerent. Porro cum bellum esset illis aduersus Scythas, atque illi eas conarentur illicere ut ad sese descicerent, dicentes futurum vt posthac non cum claudis ac mutilis, sed cum integris viris rem haberent, Antianira Amazonum dux respondit ad hunc modum:* ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. *Vsurpauit Athenæus libro 13.* οὕτως γὰρ ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, id est: *Vere enim claudus optime virum agit. Theocritus* φιλοιφὴν *appellat virum coitus auidum, Hesychius* φίλοιφον *dicit. Animaduersum est etiam illud nostris temporibus, plerumq. qui tibiis sunt mutilis, aut quopiam mẽbro trunci, eos ad vsum Veneris reliquis magis idoneos esse, nimirum paria faciente natura. De claudo quare sit salacior ceteris, caussam reddit Aristoteles in problematibus sectionis 10. proble. 16. quod in hoc parum alimenti deorsum delabatur, ob crurum vitium, plus autem superiora petat, & in semen vertatur.*

Ogygia mala.

Ὠγύγια κακά, id est, *Ogygia mala. Recte dicentur, vel ingentia, vel antiqua. Nam vtrunq. Græce significat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium primum Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias suas in varias calamitates incidit. Quo respiciunt qui Ogygia mala, pro atrocissimis interpretantur. Huiusmodi ferme Suidas, nisi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetusta dicantur. Ceterum qui Ogygia vetera dicunt, illud sequuntur, quod olim Bœotiorum ac Thebana regio, Ogygia dicta sit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, sicuti testatur Stephanus. Est & insula peruetusta dicta Ogygia, in quam Vlysses naufragus emersisse fingitur ab Homero. Vnde vox iam obsoleta velut in locum prouerbialem abiit. Nec in figura sita est huius prouerbij ratio, sed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Consimili ratione, nec sine prouerbij specie, Græci priscos ac peruetustos,* ὠγυγίδας *et* ὠγυγίας *appellãt, a prisco quopiam deo, & multis iam sæculis obsoleto. Huiusmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus.*

Omnia Chnaumata.

Πάντα χνάυματα, id est, *Omnia chnaumata, dicebãt olim quoties omne negotium significabant.* χνάυματα *enim Græci placentarum, atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoq. reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt simili figura. Refertur adagium a Zenodoto.*

Sic est ad pugnæ partes re peracta veniendum.

PLATO *in Gorgia,* πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὦ σώκρατες οὕτω μεταλαγχάνειν, i. *Ab belli pugnaq. munia Socrates sic aiũt accedere oportere. Ioco erat prouerbia-*

lis, vbi quis negotio peracto, tum demum adueniret. Quemadmodum ignaui milites solent, qui conflictu peracto, sublatoq. metu, tum deniq. solent adesse, uel ad colligendam prædam, vel ad epinicia, id est, epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μεταλαγχάνειν, tarditatem significat, ac seram muneris functionē. Socrates autem respondens, paræmiam explicat simili paræmia, ἀλλ' ἦ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν; id est: Num post festum, quod aiunt, venimus, seroq. adsumus? Sumptū videtur a Rheso Thracum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem venisset, nimirum decimo demum anno:

Σύμμαχος μὲν οὔ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν. id est,
Socius haud quidem aduenis, sed hospes ad mensam.
isq. respondet.

Ἀλλ' ὕστερος μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id est,
Sero quidem, ast in tempore aduenio tamen;
Nam tu quidem iam prælians decennium,
Nihil explicas.

Adlusit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inscripsisset ædibus suis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, post bellum auxilium. Significans sero vocari Herculem depulsorem malorum, cum iam malus hospes immigrasset in eas ædes.

Obsequium amicos, ueritas odium parit.

Obseqvivm amicos, veritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentium in Andria, non admonens quid oporteat fieri, sed ostendens quid vulgo fiat. Vulgaris enim amicitia constat obsequiis. Nam inuicem conniuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.

At inter veros amicos, nihil est veritate iucūdius, modo absit asperitas agrestis & inconcinna, grauisque. Porro qui vulgo plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecūdet, caueatq. iuxta Persiū: Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari uero sententiam hanc poetæ, satis indicat cum ait: Namq. hoc tēpore, id est, his corruptis moribus. Eandem sententiā in Adelphis idem alter extulit. Vt homo est inquiēs, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed nescio quomodo verum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obsequium amicos, veritas odium parit. Molesta veritas est, siquidem ex ea nascitur odium quod est venenum amicitiæ. Sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri sinit. Maxima autem culpa in eo est, qui & ueritatem aspernatur, & in fraudem obseqhio impeditur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit simplicem veritatem non semper vt est proferendam, quod damnosa sit: sed sapientis esse, non nunquam celare suam sententiam, in tempore prolaturus, cum fructus spes ostenditur. Apud Athenæum libro 5. citatur hic trimeter ex Agathone,

Εἰ μὲν φράσω τἀληθές, οὐχί σ' εὐφρανῶ,
Εἰ δ' εὐφρανῶ τί σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω, id est,
Si uera dicam, tibi voluptati haud ero.
Si sim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuiis vlnis.

Obviis vlnis, est apud Quintil. pro eo quod est, auide, sitienterq. Translatum ab iis qui porrectis vlnis properant in complexum eorum, quorum magno desiderio tenebantur, quosq. cupidissime conspiciunt. Legimus & obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiscipulum quondam, & sodalem & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Basilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσίν, id est, Ambabus manibus, eodem sensu scripsit. Hæc si ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas literas obuiis vlnis excipiam.

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, id est, Lethes campus. Dicetur vel de vehementer obliuiosis, vel de rebus commenticiis ac friuolis, quæ nusquam sint. Aristophanes, τίς εἰς τὸ Λήθης πεδίον, id est, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas esse credit, quæ de inferis tradunt poetæ. Et, vt Iuuenalis inquit,

Stygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia sapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. id est,
Facilia cuncta sunt viris sapientibus:
Nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod sapiēs non æquo animo facileq. ferat, ratione cuncta leniēte. Si addas verbum, conflabit senarium. Ἐστι δ' ἰαμβικόν. Refertur a Zenodoto.

Omnia esculenta obsessis.

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id est,
Cinctis ab hoste vesca sunt & qualibet.
Senarius prouerbialis, cum vrget necessitas, nihil non facimus. Et vehementer famelicis nullus non suauis est cibus. Natum ab vrbium obsidionibus, in quibus non numquam & canes & feles, herbarum radices, non numquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia similia.

Ἅπαντ' ὅμοια καὶ ἡ Ῥοδῶπις ἡ καλή. id est,
Similia cuncta. Rhodopis ipsa etiam decens.
Eadem est conditio mortalium, formosi pariter, ac deformes senescunt ac moriuntur. Rhodopis nomen est puellæ cuiuspiam forma celebris, cui nomen a roseo aspectu videtur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus libro 2. non nulla Plinius libro 36. cap. 12. cum Græcum carmen habeat Ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuerit,

-Dum Rhodopes vda terit inguina barba.

Refertur a Suida prouerbij loco.

Totus Echinus asper.

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id est, Totus Echinus asper. In morosos

sos & iniucundis moribus quadrat. Echinus piscis, & itē Erinacius undiq. spinis obseptus est, ut nusquā impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus, cum quibus nulla ratione possis agere citra litem. Aristophanes in Pace,

Οὐκ ἄν ποτ' θείης λεῖον τὸν τρηχὺν ἐχῖνον. *id est,*

Ex scabro in leuem numquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. *id est, Habet hoc improbitas, ut si quis illaudatus, recte faciat dicatue, tamen nescio quo pacto non adsit decorū illud: Contra veram virtutem decus quoddam comitatur, ut quidquid vir bonus agat, id decorum esse videatur. Tametsi potest & hic accipi sensus, cuncta formosos viros decent, quod forma gratia commendas & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit venustius si huc deflectas, ut dicas in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint fecerintq. gratiosi apud principes: adeo ut quod huic capitale sit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur a Diogeniano.*

Omitte vatem.

Πάρες τὸν μάντιν, *id est, Omitte vatem. Vtī conueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius sit, & immunis habendus a vulgari sorte. Veluti si quis poetæ, theologo, sacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, ut augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, utpote virum sacrum. Poterit adagium etiam per ironiam usurpari.*

Oderint dum metuant.

ODERINT *dum metuant. Tyrannica uox, sumpta e tragœdia, & a nemine scriptorum non usurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi sermonem processisse, satis indicat Seneca libro de Clemētia 2. scribens multas voces, magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresq. vulgo fieri, ut illam: Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, versiculus similis est, qui mortuo terram misceri ignibus iubet. Idem libro De ira primo: Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem, qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano scias sæculo scriptam. Licebit adagium etiam per iocum usurpare: veluti si quis eruditione superior, de clanculariis hostibus: qui tamen ob metum hiscere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatij,*

Populus me sibilat, at mihi plaudo.
Ipse domi simulac nummos contemplor in area.
Item illud Iuuenalis,
-Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet uicinia pago.

Odit cane peius & angue.

PROVERBIALI *figura dictum est & illud ab Horatio,*

Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamidem.

Sentit autem, ut opinamur, de cane rabiente. Quod si longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, ut, Hic totus lucris addictus est, litteras, quas amauit aliquando, nunc quod aiunt, vitat cane peius & angue. Vel, Hic se totum adulatoribus permittit, amicos a quibus verum audiat vitat, cane peius & angue Idem Horatius in Odis,

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.
Plautus in Mercatore,
Nempe ruri vxor est tua, quam dudum dixeras
Te odisse aque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ἠλιθιώτερος Κοροίβου, *id est, stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole in stupidos & vecordes. Corœbi stultitia vulgi fabula celebrata est, qui maris vndas numerare sit conatus, cum non potuerit ultra quinque prosequi supputationem. Meminit huius Eustathius in decimum Odysseæ, & Lucianus in amoribus. Quamquam apud alios κοροίβου legimus per y. Additq. quidā Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuisse filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiusdam:*

-Iuuenisq. Corœbus
Venerat insano Cassandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibusq. ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione, Hunc, inquit, Corœbum stultum inducit Euphorion, quem & Vergilius sequitur, dans ei,

-Dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Cum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa feniculus.

Στυππεῖον γερόντιον, *id est, Stupa siue stipulaceus feniculus. De viribus effœto sene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum a ligno, quod iam exaurit, exuccumq. redditum est & marcidum, in stipula morem. Stupa dicitur quod e lino excutitur siccum & inutile.*

Phormionis thori.

Στιβάδες Φορμίωνος, *id est, Thori Phormionis. De stratis sordidis ac frugalibus, minimeq. delicatis, qualia sunt cubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborum congestis frondibus, ac ramis humi substratis. Refertur a Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut coniicim⁹, patiētia. Poterit & longius deflecti ad quamuis tractationem durinsculam. Extat in Pace Aristophanis,*

Εἰ γάρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ,
Πολλὰ γὰρ ἀνεσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε Φορμίων.

Id est, Vtinam mihi contingat videre hunc diem. Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoq. prosa vertimus.

Stultitia est Iouem putare esse.

Τῆς μωρίας, τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί. *id est, Inscita est,*

verum iuxta vetus prouerbium, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim est quo meum interim otium alam. Hesychius non nihil dissidet ab his, quæ a Suida Zenodotoq. traduntur: licet is locus apud hunc deprauatus habeatur in editione Aldina. Ceterum coniicimus sensum hunc esse, prouerbiū dici solere, vbi quid mandatur his, quibus nihil opus est. Propterea quod vel iniussi cogantur id facere, nisi fallimur, ob id quod nudis nihil est quod egeat asseruatore.

Nunc contingat seruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. id est, Nunc contingat seruari, Cum significamus nos satis cauturos in posterum, si modo liceat præsens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Post hac incolumen sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiā. Aquila testudinem unguibus rapuerat: eam parabat e sublimi deiicere, quo testa rupta carnibus vesci posset: In hoc itaq. discrimine testudo optabat, vt in præsens incolumis esse posset, de reliquo sibi curæ futurū, ne quando in simile periculum incideret, νῦν γένοιτο σωθῆναι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῇ μελήσει. id est, Nunc liceat incolumem esse, de reliquo mihi ipsi curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Testudini quondam incessisse volandi desiderium. Aquilam orasse vt se doceret. Cumq. illa negasset fieri posse, quod naturæ refragaretur, illa nihilominus instabat. Itaque paruit Aquila, ac Testudinem in sublime vectam demisit vt volatum experiretur. Ea cum timeret infelicem euentum, optauit vt id temporis contingeret incolumē esse, νῦν σωθείην. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἐμοὶ δίδαγμα τοῦτο τὸν χρόνον λοιπὸν ᾖ. id est, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quam alij morphnon, non nulli plancum et anatariam, Homerus percnō vocauit: lingua caret, eoq. muta, sed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium est, testudines raptas frangere e sublimi iaciendo. Atque hac sorte ait Aeschylum poetam interiisse, cum prædictum esset, eum ruina periturum: isq. quo caueret, eum diem sub dio perseuerasset. Nam aquila decepta splendore capitis caluitio renidentis ad solem, dum saxum esse putat, testudinem illisit, vt fracta carnibus vesceretur. Auctor Valerius Maximus, libro nono cap. 12.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πεπλεύκα ὅτε νεναυάγηκα. id est, Nunc bene nauigaui, postea quam naufragium feci. Quoties id, quod videtur incommodum, fortuna præter spem vertit in bonum. Zenon Citticensis, qui relictis prioribus præceptoribus, Cratetis auditor esse cœpit, naufragio eiectus dixisse legitur, εὖ ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. id est, Bene facit fortuna, cum nos ad philosophiam admonet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbij.

Nunc in regionem veni.

Νῦν εἰς χώραν ἥκω. id est, Nunc in regionem veni. Ab his dictitari solitum, qui tandem sua sponte illuc quo oportuit, perueniunt cum diu non quiuerint. Fit enim plerunq., vt res diu quæsita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam sic efferunt, Νῦν εἰς χώραν ἥκεις. id est, Nunc in regionem venisti, vbi quis eo venit, quo se venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id est,
Nunc id quod aiunt, Datidis adest cantio.

Dicebatur vbi quid lætum ac festiuum accidisset. Datis quispiam erat Persarum satrapes, excellens in rei bellicæ gloria. Is Græce loqui conatus, consueuit dicere, ἥδομαι, καὶ εὐφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. id est, Delector, gaudeo, lætor. Ea cum sæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abijt. Auctor Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Pace,

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
Ὃ δεφόμενός ποτ' ᾖδεν ἐν μεσημβρίᾳ,
Ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι, id est,
Adest, vt aiunt, cantilena Datidis,
Quod mastrupans is cecinit in meridie,
Vt lætor, vt delector, vtq. gaudeo.

Interpres addit, Datismum usurpari pro barbarismo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω secutus vocum cōsonantiam, quemadmodum apud nos ridetur, qui dixeris corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut ad fine subiunxerit:

Ἀμας ἀπήτει, αἱ δ' ἀπεκρίναντο σκάφας.

Ex quo coniectura sumi potest, hoc prouerbium natum ex inscitia linguæ, quæ non raro præbet huiusmodi risus materiam, dum Germani gestiunt loqui Gallice, aut Galli Germanice. Idem accidit in surdastris.

Non statuar leæna in machæra.

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id est,
Non ego leæna statuar in tyrocnestide.

Prouerbium meretricium, cum negat scortū sui copiā facturum sese. Nam in capulis militarium gladiorum elephantes ac leones imponi solent. At hi procumbentes insculpuntur, siue ne lædant manum vibrantis gladio, siue ne defringantur facile, si in pedes erecti fingerentur. Tyrocnestis vox militaris videtur ensem significans. Potest adagium & ad verecundiorem vsum detorqueri, vt si quis negans se per omnia morem gesturum, inseruiturumq. pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium recenset Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata.

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοῦς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagium, non esse vitam instituendam iuxta votum animi, neq. quiduis sperandum a superis, sed vt ea duntaxat sibi quisq. promittat, quæ possit industria consequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde sumpta metaphora parum liquet, nisi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra suum laborem proueniat seges.

tumidos, feroces & insolentes dici solitum, qui procul omnes a sese submouent. Lex erat Athenis, vt homicidio contaminati extra septa sacrorum consisterent. Siquidem prima magnatum atria solent patere quibuslibet. Ad hunc morẽ adagium videtur alludere.

Neque cum malis, neque sine malis.

ARISTOPHANES *apud Suidam in Lysistrata,*

> Κἄστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς κοὐ κακῶς εἰρημένον
> Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανωλέθρων. *id est,*
> *Istud haud male, immo recte proditũ est prouerbiũ,*
> *Nec simul cum pestibus, nec rursus absq. pestibus.*

De vxoribus dictum, cum quibus incommode sane viuitur: sed nec citra has constat familia. Simile illi, quod est in Epigrammatis,

> *Nec tecum possum viuere, nec sine te.*

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖον κακόν. *Citantur eodem loco versus & hi,*

> Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως, ὦ δημόται
> Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. *id est,*
> *Malum quidem vxor, attamen ciues, sine hoc*
> *Nulli licet parare familiam malo.*

Notum est illud Catonis, quod cum vxoribus incommode viuitur, at sine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Stesichori nosti.

Οὐδὲ τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, *id est, Ne tria quidem Stesichori nosti. De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraq. Stesichori poemata Epodica sunt, quæ tribus constat, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. Strophe est prima series variis metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadem ferme genera recursus. Epodus est diuersi carminis accentio. His & alij tragici poetæ non numquam vtuntur, potissimum in choris.*

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, *id est, Nephalia ligna. Dici posse videtur in abstemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienses, nephalia ligna vocabantur, quæ neque vitea essent, neque ficulna, neque myrtea. Nephalia sonat, quasi dicas sobria.*

Nephalium sacrum.

Νηφάλιος θυσία. *id est, Nephalium sacrificium. De conuiuio abstemio non inepte dicetur: aut de conuiuio vehementer frugali, sobrioq. Apud Athenienses hoc genus sacrificij exhibebatur Mnemosynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, sed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro 6. cap. 3. addens* νηφάλια *idem esse quod* νηφάλια θύη. *Hoc sacrificij genus* ἄοινον *dicebant, quemadmodũ cetera in quibus vinum adhibebatur,* οἰνόσπονδα *vocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2. negat, apud veteres fuisse morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in sacrificia. Cum enim sacrificia deorum gratia peragerentur, vnde &* θοίνας *&* θαλίας, *ac* μέθας *appellabant,* θοίνας *quod deorum gratia vino vterentur,* θαλίας *quod deorum gratia vescerentur, conuenirentq.:* μέθας *vero, quod vt indicauit Aristoteles,* μετὰ τὸ θύειν, *id est, post sacrificium vino vterentur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapsos,* ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο· ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο ὑανία, ἐκ δ' ὑανίας δίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαι καὶ σφάκελος καὶ ζαμία. *id est, ex sacrificio epulum, ex epulis facta est potatio, ex potatione comessatio, ex comessatione facta est subatio, siue ludus, ex subatione seu ludo lis, ex condẽnatione compedes sphacelus & mulcta. Quamquam hic locus non caret suspicione mendæ. Videtur enim deesse particula,* ἐκ δίκας καταδίκα. *Non dissidet ab illo quod alio posuimus loco, Caninum prandium.*

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

HORATIVS *Satyra tertia:*

> *Neglectis vrenda filix innascitur agris.*

Mira admonuit allegoria, animum honestis excolendum disciplinis, alioqui futurum, vt inutili sylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuisa agricolis, quæ totos agros occupare solet, nec facile repurgatur, vbi semel occupauerit.

Nauphracton tueri.

Ναύφρακτον βλέπειν. *Nauphracton Græce, classis est ad bellum instructa. Solent autem in triremibus magna quædam inesse foramina oculorum instar, per quæ remos inserunt. Vnde velut ænigmatice dictum, classis more intueris: de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aspicerent. Aristophanes* ἐν Ἀχαρνεῦσι:

> Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. *id est,*
> *Homo per deos, quiddam obtuere classicum.*

Fortassis et hinc prouerbij iocus est natus, quod Athenienses aliquoties feliciter nauali pugna rem gesserint: velut apud Arthemisium & Salaminem, vnde sublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πράγματ' ἐξ ἀπραξίας. *id est,*

> *Ex otio negotium.*

Hemistichium iambicum vsurpandum, vbi res præter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatem & otium sperabamus. Nam & illud multis vsu venit, vt dum sectantes otium, fugiunt honestam industriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat unde sit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, *id est, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus si quis de voce incognita diceret, aut piscem significat aut cucurbitam. Nec inuenuste dicetur in eos, qui cultu, moribusq. diuersam personã præ se ferunt. Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem. Fragmentum est senarij ex Auibus Aristophanis* πλοῖον ἢ κυνῆ. *id est, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq. vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hæ sic erant instructæ, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentq. Ceterum summo malo galerum, seu petasum instar Mercurij præferrent. Nam Peloponnenses*

ses πῖλεον, id est, galerum, appellant κυνῆν, ἀπὸ κυνὸς a cane, quod hoc genus pilei primum e pellibus canum fieri consueuit. Hinc iocus militaris videtur fuisse natus in elatos & fastuosos, supercilioq. arroganti. Itidem Festus Pompeius indicat quasdam naues onerarias appellatas Corbitas, quod in summo malo pro signo Corbem haberent. Quæ bello erant paratæ, galeam habebant: at quæ ad celeritatem, petasum Mercurij signum gestabant.

Mazam pinsuit a me pistam.

Μᾶζαν γε μεμαχὼς τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. *i. A me ante pistam mazam iste pinsuit. De his dici solitum, qui sibi alienæ industriæ laudem uindicant, & magnã gloriam alieno labore partam, verbis in se transmouent, vt Terentianus ait Gnato. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis instar confectum. Parœmia refertur & ad hunc modum,* Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, *id est, Subrepta maza quam pinsueram, vbi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum est autem ex Equitibus Aristophanis, quo loco carmen huiusmodi est,*

> -Καὶ πρώην γ' ἐμοῦ
> Μᾶζαν μεμαχότος ἐν Πύλῳ λακωνικὴν,
> Πανουργότατά πως περιδραμὼν ὑφαρπάσας
> Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
> Ἡμᾶς δ' ἀπελαύνει, *id est,*
> *Cumq. ipse pridem pinsuerim mazam in Pylo*
> *Laconicam, iste adcurrit astutissime*
> *Raptamq. mox adposuit, quam ego pinsui.*
> *At submouet nos.*

Demosthenes qui bello Peloponnesiaco dux fuit Atheniensium: is collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obsidione in rerum omnium desperationem adduxit. Cui successit Cleon e Coriario imperator, qui alieno labore partam gloriam in se transtulit, paucis post diebus Pylo capta. Queritur igitur in hac fabula Nicias ac Demosthenes, de laude sibi prærepta per Cleonem Aristophanis historia narratur adeo non modo uarie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatum est vnde peti possit.

Nauson Naucrati.

Ναύσων ναυκράτει, *id est, Nauson Naucrati. Quoties aliqui similia inuicem respondent. Veluti si quis herus salutatus herum resalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem vicissim compellet. Nauson enim et Naucrates vtrumq. a naue dicitur: Perinde quasi dicas, nauta nautæ. Hesychius indicat vocem hanc confictam a Cratino Nauson, a seruandis nauibus, &* ναυκράτης*, a* ναῦς *&* κρατεῖν*, sermonis color sumptus est ab epistolis vt indicat Suidas, perinde quasi dicas, Pompeius Pompilio salutem, aut iuuenis iuuenem appello. Huius formæ sunt & illa* ἀγαθὸν ἀγαθῷ*, &* λαλοῦντος λαλοῦντι*. Tale quiddam innuit, ni fallimur, Aristophanes in Equitibus,* εἶθ' ναυκράτης γε τὰς ναῦς ἔχοντας *ut subaudiatur* ἄρχει*. Arbitrantur alij in prouerbio* ναύσωνα *esse non hominis nomen sed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Aegypti ciuitas est.*

Tolle tolle mazam, quam ocyssime scarabeo.

Αἶρ' αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. *id est,*

> *Mazam sine mora pone pone cantharo.*

Hoc versiculo Aristophanes exorditur εἰρήνην*, quem eruditi prouerbij loco referunt. Id vsurpare licebit, quoties sordidus cibus immundo conuiuæ adponitur. Quidam ministris panes furfuraceos adponunt, furfur autem tritici purgamentum est. Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit: Hinc enim vt nascuntur, ita & aluntur canthari: quos Latini scarabeos vocant. Aperit id cum addit,* Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὄνου πεπλασμένην. *id est, Mazam alteram da, e stercore asini conditam. Porro maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum est illi, quod alio posuimus loco, Cyprio boui merendam.*

Non est meum negotium, multum valeat.

Οὐκ ἐστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. *id est,*

> *Multum valeat, haud est meum negotium.*

Quoties negabimus nos laborare de re, quæ nihil ad nos pertineat. Refertur a Diogeniano, Non dissimile illi,

> *Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.*

Item illud quod est apud Aristophanem in Equitibus, Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. *id est, Alienam metens messem, quidam ad eandem accommodant sententiam, etiamsi comicus sentit de eo, qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod scribit. Pindarus in Nemeis hymno primo,* Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς, εὐθὺς δ' ἀπήμων κραδία κήδεος ἀμφ' ἀλλότριον. *id est, Quod enim proprium est premit vnum quemq. pariter. Ceterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.*

Abominandus scarabeus.

Μύσω κανθαρίς. *id est, Abominanda cantharis. De contemptissimo vilissimoq. homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi sunt letali veneno. Quanquam hoc loco magis conuenit vt sit diminutiuum a canthara scarabeo: quasi dicas scarabeolus. Apud Suidam legitur μυσὶ κανθαρίς, i. muribus cantharis, quod quid sibi velit nescimus, suspicamurr mendum in scripto esse. Si legamus, μύσω sonat abominanda, si μυσὸν sonat Mysiam Cantharidem. Mysos autem olim fuisse contemptui, docuimus alias, hoc commentum maxime probatur.*

Molestum sapientem apud stultos loqui.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. *id est,*

> *Dicere multa graue est sapientem apud insipientes.*

Nihil intractabilius homine stulto, qui quidquid recte dicitur, in diuersam partem rapit. Proinde apud huiusmodi aut silendum est viro cordato, aut ratio moribus illorum accommodanda. Recẽsetur a Diogeniano. Sed extat idem inter sententias Theognidis.

Modio demetiar.

Μεδίμνῳ ἀπομετρήσω. *id est, Modio demetiar. Prouerbialis hyperbole,*

hyperbole, ingens & cumulatum sperantis emolumentum. In magna siquidem rerum exuberantia, non heminis, neque congiis, sed modio metimur. Integre sic reddit Suidas,

> Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. i.
> *Modio paternam metiar pecuniam.*

Tametsi sunt qui negent idem esse Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non inest Centauris.

Νοῦς οὐκ ἔνεστι Κενταύροισιν. *id est, Mens non inest Centauris. In vecordes & stultos dicebatur, & qui conarentur quod effici non posset. Nota est Centaurorum fabula. Adagium a Diogeniano refertur. Isq. conuenire putat in contentiosos, & alieni appetentes: propterea quod Centauris exitum attulerit rerum alienarum appetentia. Haud scimus an huc respexerit Plato poeta apud Athenæum libro decimo,*

> Ὑμῖν γὰρ οὐδεὶς, καθάπερ ἡ παροιμία,
> Ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἔνεστιν, ὡς δοκεῖ. *id est,*
> *Mens nulla vobis sicut habet prouerbium,*
> *Cauponi inest mens, vt quidem visum est mihi.*

Loquitur de mulieribus vinosis. Aristophanes in Equitibus. νοῦς οὐκ ἔνεστι ταῖς κόμαις. *id est, mens non inest comis. Comas dixit pro Centauris, alludens interim ad studium alendi equos, qui iubas habent.*

Melle temetipsum perungis.

Ἐν μέλιτι σαυτὸν κατεπλάττεις. *id est, In melle teipsum obuoluis, oblinisq., hoc est, molliter suauiterq. vitã agis, quasi parum sit vesci melle, nisi totus sis melleus. Extat apud Diogenianum.*

Mercurius infans.

Ἑρμῆς ἀμύθητος. *id est, Mercurius infans, elinguis, sive indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit se rudẽ eius artis, cuius est callentissimus. Mercurius enim eloquẽtiæ disciplinarumq. parens est. Non dissimulandum arbitramur, in vulgatis exemplaribus haberi,* Ἑρμῆς ἀμύητος. *id est, Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne nobis quidem admodum displicet. Quis enim mysteriorũ peritior, quã Mercurius interpres deorum, superis & inferis ex æquo communis: deniq.* μυσταγωγὸς *ipse, hoc est, mysteriis præfectus? Respondet illi quod est apud Aristidem in Pericle,* ὁ Κρὴς τὸν πόντον. *id est, Cretensis mare.*

Mendicorum loculi semper inanes.

Πτωχῶν οὐλακοὶ ἀεὶ κενοί. *id est, Mendicantium sacculi semper inanes. De petacibus dictum & insatiabilibus: cognatum ei, quod alio redditum est loco,* πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. *id est, Mendici pera non impletur. Vtrumque refert Suidas, quamquam* οὐλακας *pro peris non inuenitur, sed* οὐλάδας *inuenitur pro vasis farinariis, tametsi & ventres interdum eo verbo significantur ob molliciem.*

Meliacum nauigium.

Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον. *id est, Meliacum nauigium. In futilem & rimarum, ut ait Terentius, plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatum videtur. Parœmiam ad historiam quampiam referunt. Ea sic habet: Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detrectantes nauigationem, varia caussarentur, & alij dicerent vxores suas aduersa valetudine teneri, alij naues suas perstillare, atque his prætextibus domi manerent, ille indignatus, imprecatus est illis, vt numquam haberent naues integras, & semper sub vxorum imperio viuerent. Vnde quadraturum videtur, vbi quis caussas fingit, quo suffugiat officium. Est autem Melia Cariæ ciuitas, auctore Stephano. Suidas indicat & arboris genus esse Meliam, proferens exemplum ex Auibus Aristophanis,*

> Ἑζόμενος μελίας ἐπὶ φυλλοκόμου. *id est,*
> *In Melia residens frondosa.*

Et fortassis huius arboris materia inutilis est ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera sit fabula de populo Meliaco, certe adlusum est ad arborem.

Melanione castior.

Μελανίωνος σωφρονέστερος. *id est, Melanione castior. Dicebatur, qui magnopere a mulierum congressibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in solitudinem demigrasse: perq. auia mõtium & nemorum, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras insectari solitum, nec vmquam demum reuocari potuisse. Meminit adagii Aristophanes in Lysistrata. Quãquam hæc inter editas nondum habetur: nos scriptã legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto castior: nã & huic simile venandi studium, simile odium feminarum.*

Matris vt capra dicitur.

Τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλεῖται, *id est, Matris vt capra dicitur. In spurios dictum videtur, quorum pater incertus est, eaq. gratia a matre denominantur. Ductum ab hædis, qui in caprilibus a matre dignoscuntur: nam a patribus haudquaquam possis. Potest & in iocum verti prouerbium, velut si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrem scire,* τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλοῦμαι. *id est, Matris velut capra vocor. Manet etiam hodie vulgi iocus, quo dicunt, sapientem esse filium qui patrem suum norit. Hoc ab Homero manasse videtur, apud quem Odyssea primo, Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, respondet ad hunc modum,*

> Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
> Οὐκ οἶδ', οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. *id est,*
> *Esse quidem illius mater me ait, ast ego sane*
> *Nescio, nemo suum patrem vmquã nouerit ipse.*

Quasi locum in balneis.

PROVERBII *speciem habet, quod est apud Tertullianum libro aduersus Marcionem tertio, Sed quia prior eis venit, et prior virtutum documenta signauit, iccirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq. præripuit. Conueniet vti, vbi non ex merito datur locus, sed ex vetustate. Apud priscos vnusquisque ex annorum numero æstimabatur. Iuuenalis,*

> *Atque uni cedit Homero*
> *Propter mille annos.*

Et Horatius stomachatur in eos qui redeunt, ad fastos, & virtutẽ æstimant annis. Non abhorret ab hoc quod

hodie vulgo iactatur apud nostrates, sumptum ex lege molitiora, Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno sculpere.

Τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν. *id est, Milij grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam moliuntur. Milij enim minutius est, quam vt inde quidquam desculpi possit. Suidas ad hunc modum effert parœmiam,* Γελοιότερον ἀποφαίνεις τοὺς κέγχρους ἀποτορνεύειν ἐπιχειρούντων, *id est, Magis ridicule facis, quam ij qui milij granula torno polire conantur.*

Magnetum mala.

Μαγνήτων κακά. *id est, Magnetum mala. De malis ingentibus dictum videtur, aut iis quæ in auctores suos recidunt. Cum Termeriis enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis, quæ citra auctoris nomen referuntur apud Suidam,* καὶ τὰ μαγνήτων κακὰ, καὶ τὰ τερμέρια, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς ἐκφθέγξομαι τὴν τραγῳδίαν. *id est, Nec si Magnetum mala, nec si Termerium, nec si totam in summa tragœdiam eloquar. Quamquam in Suida legendum sit* τὰ τερμέρια. *id est, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum est. Sumptum apparet ab historia, quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ feruntur incidisse, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ libro decimoquarto, Magnetas commemorat olim opibus florentes, a Treribus gente Cimmerica funditus fuisse sublatos: anno deinde proximo a Milesiis locum fuisse occupatum, subdindicans prouerbium ex Archilocho sumptum esse, qui meminerit de Magnetum malis.*

Complura masculi canis cubilia.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. *id est,*
Sunt canis infinita cubicula masculi.

Hemistichium heroicum prouerbiale. Recte dicitur in hominem mulierosum, peculiater eum, qui non contentus certo thoro, passim per aliena cubilia uolutari gaudeat.

Multa in bellis inania.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *id est, Multa belli inania. De inani suspicione, aut pauore sine caussa oborto, quem Græci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manasse putãt, quod huiusmodi panici terrores plerũq. solent in bellis accidere. Vel quod Lacedæmonij fundis quibusdam & neruis crepitantibus vti consueuerint ad terrorem incutiendum hosti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum passa esset temporibus Persei Macedonum regis, vulgo rumor increbuit, regis interitum significari. Eaq. res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones consternauit. Deinde subnectens adagium,* Οὕτως, *inquit,* ἀληθές ἐστι τὸ παροιμιαζόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *id est, Itaque verum est, quod vulgo circũfertur, Multa esse inania belli. M. Tullius. Epistolarum ad Atticum libro 5. Interim scis esse quędam* κενὰ, *dici item* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, *timore aduentus nostri. Plutarchus in commentario,* περὶ τοῦ ἀκούειν, ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι. *id est, Vt enim belli, sic & auditionis multa inania sunt. Respexit huc Q. Curtius libro 3. Fama bella stare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rursum libro 5. Ac fama maximum vtiq. in bello monumentum. Item libro 8. Fama enim bella constat, & sæpe etiam quod falso creditum est, viri vicem obtinuit. Sed apertius lib. 7. Ea res, sicuti pleraq. belli vana & inania, barbaros ad deditionem traxit.*

Militauit cum Erasinade.

Ἐστρατεύσατο μετ' Ἐρασινίδου. *id est, Militauit cum Erasinade. Vulgo per iocum dicebatur de his, quibus res undequaque male procederent. Erasinades dux quidam Arginusam obsederat. Infeliciter autem pugnatum est, ad internicionem extinctis cum aliis quotquot resistebant, inter quos erant Thrasyllus & Pericles, tum ipso duce. Huius Erasinadæ malis & illud accessit, quod accusatus est, quod pecunias Hellesponticas furatus esset. Huiusmodi ferme Suidas.*

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἂν ἀποθάνῃ. *id est,*
Ne fidem habeas, nec emorienti feminæ.

Hyperbole prouerbialis. Vsqueadeo non est fidendum mulieri, vt etiam si morientẽ uideas, putes fingere. De nouerca quæ sepulta quoque priuignum interemit, illapsa in pueri caput pyramide, meminimus alias. Refertur a Diogeniano.

Mulierum exitia.

Γυναικῶν ὄλεθρος. *id est, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miserabiliter pereunt. Mulieres enim omniũ fere calamitatum auctores fuisse viris dicuntur. Testis Pandora Hesiodia, testis bellum Troianum, testis Hercules a Deianira extinctus, testis Danaidum fabula, testis Lemniarum mulierum historia testis Cleopatra. Quamquam hoc magis conueniebat stultitiæ virorum adscribere, qui tantum indulgeant mulierculis, vt velut amentes amore, in quoduis malum sequãtur: cum par fuerit, vt illis moderantibus, mulier natura stultitior, simul & imbecillior, minus desiperet. Quod enim animus est corpori, id virum oportebat esse mulieri. Verum quemadmodum vulgus sua vitia corpori imputat, cum ab animo proficiscantur, & stulti principes in sauissimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipsi sunt auctores: ita viri reiiciunt in feminas si quid ipsi delirauerint.*

Multa noris oportet, quibus deum fallas.

Πολλὰ εἰδέναι δεῖ τὸν θεὸν ἐξαπατῶντα. *id est,*
Multa scienda, deo quibus ipsi imponere possis.

Vbi quis fucum facere conatur ei, cui difficile sit dare verba, propter astutiam singularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens, ψευδέων δ' οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς. *id est, Mendaciis non vtitur. Fallit autem illum non deus, non homo, nec factis neque consiliis.*

Multi

Multi Mannij Ariciæ.

MANNIVS apud Festum Pompeium, Dianæ Aricinæ lucum, qui & ipse Aricinus dictus est, consecrasse legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatissimo, quã plurimi extiterunt viri item clarissimi, eodem nomine, vt hinc natum prouerbium, Multos Ariciæ Mannios esse. Sed longe dissentit Asinius Capito, existimans prouerbium conuenire in deformes; verum hic locus apud Festum ita mendis corruptus est, vt nihil certi possit elici, præter hæc quæ retulimus.

Murus aheneus.

MVRVS aheneus apud Horatium in Epistolis, vsurpatur pro certo & immutabili animi decreto, schemate nimirum prouerbiali,

-Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Vegetius grauem armaturam murum ferreum exercitus appellat, veluti solidum & inexpugnabile munimentum. Adsimili figura Pindarus Olympiacon secundo, Hectorem appellat ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα. id est, inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, si teipsum amas.

Πολλοί σε μισήσουσιν αὐτὸν ἂν σαυτὸν φιλῇς. id est,
Multi oderint, si temetipse diligas.

Deterret a fastu prouerbium & a Philautia. Multis enim displiceat oportet, qui sibi nimium placet. Contra modestia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas fastiditas a Narcisso hoc dixisse quod modo retulimus. Concinit huic senarius ille,

Αἴας φιλῶν ἑαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον. id est,
Nemo erit amicus, ipse si te ames nimis.

Nulli minus sunt adpositi ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quam qui sese uehementer amant.

Malorum panegyris.

Κακῶν πανήγυρις. id est, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem sibi succedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur solemnis ille populi conuentus, ad ludos festos celebrandos, uoce hinc composita, quod festis diebus uniuersi conuenirent. Pisides apud Suidam,

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἠδυστύχει. id est,
Omnes simul malorum vt in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium.

Homerus Iliados τ.

Ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id est,
Tristia perpetuo ut mihi tristibus excipiuntur.

Hipponax apud Athenæum libro 15.

Ἀμφοῖν οἱ μὲν νῦν κίθι κακῶν κατὰ ἐπεφοβήσω,

Claudicat carmen, sed recta incedet, si tollas μὲν uel νῦν, & pro κίθι legas κῶθι. Ausonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quod molestia molestiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene.

Ἀσεβέστερος Ἱππομένους. id est, Magis impius quam Hippomenes. Hic Atheniensium princeps filiam a ciue quopiam vitiatam, una cum equo feroci conclusit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit, deinde periit ipse quoque pabuli uidelicet inopia: post hæc pater domum est demolitus, loco nomen inditum, equi et puellæ. Recenset adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo,

Χειροβόρῳ τι δεσμῷ, id est, Maniuoro vinculo. Sic quispiã appellauit manicas vestium Ponticarum, quod manus offendant, atterantq. Idem obiicitur Troianis, apud Vergilium,

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Recenset Zenodotus.

Malum Hercules.

Μᾶλον Ἡρακλῆς. id est, Malum Hercules. Dici conueniet, vbi quis munuscula, quantumuis pusilla boni consulit. Apollodorus apud Zenodotum in libris De diis prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco, hoc est, depulsori malorum, peculiare quoddam victimæ genus immolari solere. Cum enim euenisset aliquando, vt bos, quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto subditisq. ceu crurum vice quattuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandã repræsentarunt, atque id ridiculum simulacrum vice bouis immolarunt Herculi, quæ quidem res in vulgi fabulam abiit. Idem est cum eo, quod ante retulimus, μήλειος Ἡρακλῆς. id est, Pomaceus Hercules, nisi quod vnius voculæ commutatione nonnihil immutatus est & vsus prouerbij: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni consulente.

Manum habere sub pallio.

MANVM habere sub pallio dicuntur, qui languẽt otio. Quintilianus lib. 12. dãnat eos qui nũquam commouẽtur inter agendum semperq. manum, quod aiunt, habent sub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues & lucidos & significantes, sed quadã eloquentiæ frugalitate contentos, ac semper manũ intra palliũ continentes. Hactenus Fabius. Sũptũ est a gestu rhetorũ. Nam qui languent, manum occultant sub pallio, qui cõmoti sunt, proferũt: & agitatione manus brachiiq. pronunciabantur ea quæ contentionis plusculum haberent. Subindicat hoc & Aeschines in oratione contra Timarchum, de sobrietate priscorũ rhetorum loquẽs, ὃ δὲ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. i. Itaq. quod nunc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur ac verebantur id facere. Addit Salamine spectari statuam Solonis manum intra pallium habentis.

In sinu manum habere.

IN sinu manum habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus,

Νεικείουσι δ' ὑπὸ κερδέων
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἀργύριον. id est,
-Lucriq. cupidine victus

Inq. sinu vnusquisq. manus habet, illud & vnum
Spectat, qua ratione sibi aucta pecunia crescat.

Porro quod ait Scaeuola libro Pandect. 22. Titulo de probationibus, In sinu meo habui, pro eo quod est, in potestate mea clã habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictum est, in sinu gaudere. Verba Caij sunt haec, Titio centum do, lego, quae mihi pertulit, quae ideo ei non caui, quod omnem fortunam & substantiam, si quam a matre susceperat, in sinu meo habui sine vlla cautione.

Praemansum in os inserere.

M. TVLLIVS *in Oratore suo, libro 2. prouerbij vice vsurpat, praemansum in os inserere, pro eo quod est, rem in docendo nimis enucleate, nimisq. frustulatim tradere. Quod facere quidam assolent, qui velut ingenijs auditorum diffidant ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutissimas nugas. Sumpta est figura a nutricibus, quae pueris adhuc edentulis cibum praemansum in os inserunt. Verba Tullij sunt haec, Ego autem si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam, adsiduis uno opere eandem incudẽ die noctuq. tundentibus, qui omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inserant. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro quarto capit. 1. etiam si locus hic deprauatus est. Sic enim habent codices vulgati, Nam hoc quidem peruulgatum est, diffinitionem omnem ex genere & differentia consistere. Sed si item praemandere, quod aiunt, postulas, faciam sane id quoque honoris tui gratia legendum videtur, Sed si idem me tibi praemandere, quod aiunt, postulas. Praemandere dixit, pro eo quod est, plus quam crasse explicare rem alioqui non difficilem, nisi si quis plane sit puer. Hoc adagij manet etiam hodie, cum aiunt, An non sat tibi datam occasionem esse. Num postulas, vt tibi prę mandatur etiam? Non dissimile est huic quod idem Cicero scripsit ad Atticum. Sed haec hactenus, ne videar τὰ μικρὰ συνάζειν. etsi nunc quidem maxima mihi sunt haec. Et Graeci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod est, circa minutula quempiam anxium esse.*

Mali thripes, mali ipes.

Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δ᾽ ἶπες. *id est, Mala quidem thripes mala rursum ipes. De duplici malo dici solitum, vt nõ magni referas, vtrum elegeris. Thris enim Graecis vermiculus est, qui lignis innascitur, materiasq. vitiat. Ips item cornibus & vitibus infestus. Extat apud eundem Diogenianum.*

Mali bibunt improbitatis faecem.

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ἀμίχλην. *id est,*
Mali bibunt iniquitatis turbidum.
Graecus versiculus videtur inuersione dictionum deprauatus, quod non raro nobis deprehensum est. Constabit hoc pacto:
Πίνουσ᾽ ἀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί, *siue* οἱ κακοὶ πονηρίας. *Dici solitum, vbi poena maleficis digna meritis contigisset. Translatum apparet ab iis, qui vino limpido epoto, tandem ad faecem vsque perueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptam dolor supplicij cõsequitur.*

Lydio more.

Λυδίῳ νόμῳ, *id est, Lydia lege, siue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & auguriis diuinationibusq. seruit. Hac enim superstitione Lydi laborasse feruntur. Adlusit ad harmoniae genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Hesychius, putans idem esse* λυδίῳ νόμῳ, *ac si dicas* μυσῷ νόμῳ, *quod Lydi profecti sunt a Mysis, & ipsi diuinationibus deditissimi. Addit aliam caussam, quod Lydi flammeis muliebribus soleant ornare capita, vnde quadrare videtur in effeminatos. Atqui si nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuisse leguntur, ita* Λύδιος νόμος *idem erit, cum eo qui apud Suidam dicitur* ἁρμάτειος νόμος, *siue* ἁρμάτειον μέλος, *ita dictum quod primum inuentum sit de Hectore, qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.*

Lydi mali, post hos Aegyptij &c.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ᾽ Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι. *id est,*
Lydi improbi, post hos secundi Aegyptij,
Tertiiq. Cares perditissimi omnium.
Tempestiuiter vtemur, si quando mali cum malis conferentur, & collatus cum sceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Athenaeum Antiphanes cum ἰχθυοπώλας *fecisset omnium sceleratissimos, tamen excepit mensarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.*

Lutum sanguine maceratum.

THEODORVS *Gadareus Tiberij Caesaris in arte rhetorica praeceptor, perspiciens in eo adhuc adolescente saeuitiam quandam cum ingenij stupore coniunctam, inter obiurgandum illum, subinde vocare solet,* πηλὸν αἵματι συμπεφυραμένον, *id est, Lutum sanguine maceratum, luto tarditatem innuens, sanguine crudelitatem. Auctor Suetonius. Non omnino dissimile, quod scurra quispiã Athenis iecit in Syllã,* συκάμινόν ἐσθ᾽ ὁ Σύλλας, ἀλφίτῳ πεπασμένον, *id est, Morum est Sylla, farina variegatum. Quod enim Plutarchus dixit* συκάμινον, *interpres vertit morum. Notauit autem formam Syllae in cuius facie alioqui candida, sublucebat rubor nõ perpetuus, sed veluti maculis inspersis.*

Liberae caprae ab aratro.

Ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρων,
Immunes caprae ab aratris.
Hemistichiũ heroici carminis prouerbiale, dictũ olim ab iis qui se ab onere quopiam, aut molestia liberatos gloriẽtur. Veluti si quis parasitus iactet facilitatẽ suã, quod ad reipub. munia non vocetur, cum ad nullam honestam functionem sit adpositus. Zenodotus auctor.

Lis litem serit.

Ἔρις δ᾽ ἔριν ἀντιφυτεύει. *id est,*
At lis seritur de lite vicissim.
Hemistichium est heroicum. Resecanda iniuria est, nõ retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, si vicissim contumelia contumelia reddatur? Carmen extat inter praecepta Phocylidis,

Ῥαδίω μὲν γὰρ ἔοικε, δίκη δ' ἄρα αὐτῇ ἐπὶ ταύτην.

Germanum illi, quod alio commemorauimus loco,

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. *id est,*

Litem parit lis, noxa item noxam serit.

Lignum tortum haud umquam rectum.

Ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. *id est,*

Numquam rectum tortile lignum.

Hemistichium Heroici carminis & hoc. Distorta, praua q. ingenia, vix vmquam ad bonam frugem traducuntur. Qui semel inueterauit in vitiis, raro fit ut ad bonam mentem redeat. Effertur ad hunc modum, τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθόν, *id est, Lignum prauum numquam rectum. Vsurpauit Galenus libro De pulsuum differentia quarto,* ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δ' ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τῆς κωμικῆς, ὡς ὅτι στρεβλὸν δὲ ὀρθὸν ξύλον, ὅτι γεράνδρυον μεταφυτεύειν μοχθεῖται, *id est, Illis quidem nihil respondentes: ceterum apud nos ipsos dicentes illud e comœdia, quod nec tortum lignum fit rectum, nec arbor annosa si transferatur, emittit stolones. Hic pro* ἡμᾶς, *excusum erat* ὑμᾶς, *pro* γεράνδρυον, γεράνδρυον. *Id admonuisse referebat, ne quis hanc scripturam corrumperet. Posterius hoc prouerbium ante recensuimus. Horatius metaphoram vnde ducta sit, ostendit.*

Naturam, inquiens, expellas furca, tamen vsq. recurrit.

Indicat enim ductam esse ab iis, qui furca admota conantur arboris distortæ vitium emendare. Confirmat hoc & sententia prouerbialis,

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. *id est,*

Ingenia praua vertere haud procliue sit.

Lesbiis digna.

Λεσβίων ἄξια, *id est, Lesbiis digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, quod Lesbij ob vanitatem vulgo male audirent. Fortassis non male quadrarit & in sordidos atque impuros. Nam hæc etiam nota quondam illis inusta est. Vnde* λεσβιάζειν *dictum, pro eo quod est, polluere & conspurcare. Aristophanes,*

Μιαρεῖς καὶ λεσβιεῖς τοὺς ξυμπότας. *id est,*

Spurcabit, ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu.

Λημνίᾳ χειρὶ, *id est, Lemnia manu, dictum est pro eo quod est, nefaria, impia, crudeli. Natum ab historia prouerbium, quam alias retulimus in Lemnio malo.*

Lepus apparens, infortunatum fecit iter.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους, *id est,*

Inauspicatum iter obuius facit lepus.

Vulgo creditum etiam his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, iter ingressis. Torqueri potest ad interuentum cuiuspiam, qui videatur incommodum aliquod adlaturus. Meminit Suidas.

Lingua bellare.

Γλώττῃ πολεμίζειν, *id est, Lingua bellare dicuntur, qui magnifice conuitiantur, ac minantur hosti, sed cum tutum est. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incusat Iliados H.*

Ὤ μοι ἀπειλητῆρες Ἀχαιΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί. *id est,*

Heu Graiæ neque iam Graij, tantumq. minaces.

Adlusit huc & Vergilius in Aeneide:

– An tibi Mauors

Ventosa in lingua, pedibusq. fugacibus istis

Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in consiliis, alioquin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit:

O vere Phrygiæ, neque enim Phryges.

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerum, Iliados υ,

Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,

Ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. *id est,*

Sane ego vel diuis possim contendere lingua,

Verum hasta durum, multo quia viribus illi

Præcellunt.

Porro vera fortitudo neque maledica est, neq. minax. id quod innuit Homerus Iliad. libro 5.

Τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,

Ἀλλὰ περάσκε ἀλλὰ ἐπι... *id est,*

Huic nihil omnino respondit belliger Hector,

Quin mage comminus insilit,

Et eiusdem operis libro tertio fingit Græcos tacitos in prælium ire.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,

Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. *id est,*

Ast ibant taciti, vim spirantes Danaidæ,

Atque animo prompti auxilium sibi ferre vicissim.

Et Aristophanes in Nebulis,

Φράζειν βολβοβολεῖν καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζειν, *id est,*

Poscens consultans, & lingua prælia miscens.

De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cond. 7. In castris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo festiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Hesychius indicat, γλωσσοκωπίδας *dictos, qui pro armis lingua vterentur. Hoc nomine signari possent et qui aspidis venenum in lingua circumferunt. Heraclitus ad Hermodorum,* ἐν ταῖς γλώτταις ἔχετε τὰ ὅπλα ἀφελόντες χρήματα. *id est, In linguis habetis arma, posteaquam abstulistis pecunias. Causidicorum ac rhetorum est,* γλώτταις πολεμίζειν οὐ μάχεσθαι. *id est, Linguis bellare atque pugnare.*

Larus hians.

Λάρος κεχηνὼς, *id est, Larus hians. Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret prædæ. Est enim Larus auis auida, voraxq., quam eandem Græci* κέπφον *appellant. Aristophanes in Equitibus:*

Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορεῖ.

Quæ Latine quidem commode reddi non possunt. Cleonem enim ob rapacitatem Larum vocat, quod quemadmodum auis in scopulis obuersatur, siquid piscium possit venari, ita ille versaretur in Republica negotiis administrandis, suum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiuialium tertio,

Στὰς δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, παράσιτος δ' οἱ ἦεν ἑταῖρος

Χαιρεφόων, πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. *id est,*

At vero adueniens in limine stabat

Chærephoon parasitus ei vicinus, aui non

Dissimilis vulgo dicta est Larus, esurienti.
Apud eundem libro 8. refertur hic trimeter,

Ὀψοφάγους φασὶ τοὺς λάρους εἶναι σύρους. id est,
Esse vti laros opsoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit Gauiam, cuius mentionem facit Plinius, inter maritimas Halcyonē & Mergum, libro decimo, capite trigesimosecundo.

Late viuens.

Λάθε βιώσας, id est, Falle viuens. Admonet adagium, in humili fortuna vitam esse feliciorem iis qui obscure viuunt, & a publicis negotiis ita semoti, vt cum vita decessissent, nemo illos uixisse sentiret. Nam λάθε βιώσας, ad verbum commode non potest reddi, verū hanc habet sententiam, quasi dicas, nemo te sentiat in vita fuisse. De hoc adagio recte dictum sit nec ne Plutarchus commentarium conscripsit, si modo non fallit inscriptio. Adlusit ad id Horatius,

Nec vixit male, qui natus moriensq. fefellit,

Id est, quem nemo sensit, nec prodeuntem in hanc vitam, nec excedentē e vita. Adlusit huc, ni fallimur, Ouidius in libris Tristium,

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Recensetur apud Suidam prouerbij nomine.

Labyrinthus.

Λαβύρινθος, id est, Labyrinthum olim vocabāt orationem, aut rem quampiam uehementer impeditam & inextricabilem. Veluti si quis philosophiæ studium Labyrinthum vocet, quod semel ingressis nullus vmquam sit exitus. Aut voluptatis studium Labyrinthum vocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficillimus. Sūptum a Labyrintho Dædali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, sinuosum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo seruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τοῦ μὴ θύραν λαβεῖν, id est, quod ostium non habeat, indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui sermonis nullum inueniunt exitum, si semel garrire cœperint. Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium Cæsariensem, torquet in versipellem, ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους οὐ μόνον τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἑτέρῳ φωρᾶσαι πάνυ ταχέως, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id est, Quoniam cum eo viro loquor, qui non solum non amet mendacium, sed et qui in alio possit quā ocyssime deprehendere, etiam si vel maxime callidis variisq. labyrinthis inuoluatur. Huic non dissimilis erat Mæander. Id erat pictura, genus ortum ab exēplo labyrinthorum cuiusmodi videmus & hodie in nonnullis pauimentis. Vtitur Prudentius in carmine, cuius initium, Cultor Dei,

O tortuose serpens
Qui mille per Mæandros,
Frondesq. flexuosas
Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, quod flexuosus erret.

Labore laboriosus.

Πόνῳ πονηρὸς, id est, Labore laboriosus. Ipsa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur a Suida prouerbij titulo, Hac forma Theophilus apud Athenæū lib. 13. dixit de insigniter formosa & procera, κάλλει καλὴν, μεγέθει μεγάλην, τέχνῃ σοφήν, Quasi dicas, forma formosam, magnitudine magnam, arte artificem, siue sapientia sapientem. Extat autem apud Aristophanē in Lysistrata. Subest autem & iocus ab amphilogiam vocis. πονηρὸς enim Græcis vt laboriosum ac miserum ita significat & malum astutumque.

Laciadæ.

Λακιάδαι, id est, Laciadæ, vulgatum conuitium in mœchos. Populus quispiam est Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem vtebantur in adulteros deprehensos ludibrij caussa. Refertur apud Suidam.

Laborem serere.

Πόνον σπείρειν, id est, Laborem serere, vulgo dicebantur, qui frustra laborarent, quasi nihil fructus e labore reportaturi, præter laborem ipsum. Auctor Diogenianus.

Labrax Milesius.

Λάβραξ μιλήσιος, id est, Labrax Milesius. In stolidum & auidum dicebatur. Labrax enim piscis genus lato oris rictu, vnde escam totam vna cum ære faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Aristoteles hunc adnumerat inter eos qui præda laniatuq. viuunt. Lingua est ossea, & adfixa, cor triangulum. Aristophanes apud Athenæum libro 7. labracem piscium sapiētissimū appellat,

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum Asiæ ciuitatem prægrandes, & item plurimi Labraces esse dicuntur propter stagnum influens in mare. Gaudet enim hic piscis aqua dulci. Aristophanes in Equitibus,

Ἀλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους
Κολοκυκήσεις. id est,
Haud cum lupos voraueris Milesios,
Facies tumultum.

Nam quidam hunc piscem esse putant, qui Latine Lupus dicitur.

Lauares peliam.

Λούσεις τὸν πελίαν; id est, Laues Peliam. Dictum apparet, vbi quis salutem pollicitus adfert exitium. Aut vbi quis prodesse conatus, ingens addit malum, Ductum a notissima Peliæ fabula, quem dum filiæ a Medea persuasæ student ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impositum occiderunt. Fortassis non intempestiuiter dicetur, vbi quis falsa spe ductus inanem sumit operam. Veluti si quis arte, quam vocant Alcimicam fretus, sibi promittat futurum, vt e stanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via.

Αὖθις αὖ πυθώδ' ὁδός. id est,
Iterum atque iterum Pythum versus via.

Dictum de iis, qui molesti sunt eadem de re iterū atq. iterum percunctando. Quemadmodum solent ignari viæ, quencumque obuium habuerint, de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollini sacra, quæ visebatur a plerisq. Apparet e comœdia sumptum. Est enim hemistichium

mistichium iambicum: verum ex qua non indicat Diogenianus, & nobis non succurrit. Finitimum illi, ὁ Διὸς Κόρινθος, id est, Iouis Corinthus.

Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit.

PLVTARCHVS *septimo libro τῶν συμποσιακῶν, hūc senarium veluti prouerbialiter citat.*

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. *id est,*

Carne ipse Delphis immolata vescitur.

Ostendit dici solitum de iis, qui vocatis conuiuis ipsi cibos adpositos deuorant, vt illis spectare tātum liceat, non vesci. In Delphicis enim sacris, is qui immolarat victimam, ea vescebatur. Contra fiebat his sacris, quę Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum, qui offerebat, præter fumum & tumultum. Quamquam & in diuersum sensum accipi potest, vt intelligamus Delphicum sacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimam dedit: ita fit aliquoties, vt edax conuiua, seu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cenā omnem deuoret, esuriente qui vocauit. Adagium torqueri potest etiam ad illos, qui beneficio, quod alij dedisse videntur, ipsi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν,

Ἰσθμιάζειν *olim dicebantur, qui parum commode, parumq. salubriter viuerent, propterea quod Isthmiorum ludorum tempus morbis esset obnoxium, ob ingentem hominum conuentum. Meminit Suidas & Hesychius. Fortasse non absurde dicetur in hos, qui frustra conantur, propter Isthmi professionem a multis infeliciter tētatam. Qua de re dictum est nobis alibi copiosius.*

Hyperberetæa.

ὑπερβερεταῖα *id est, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum serotina, quæq. vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mensis. ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quasi apud Latinos dicas decembria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas existimat eum esse mensem apud Macedones, quem nos octobrem vocamus, quod tum sera sit æstas, & quæ tum proueniunt, post legitimum tempus prouenire videantur.*

Vlyssis remigium.

HOMINES *nequam & voluptatibus addictos Horatius in epistolis Vlyssis remigium appellauit, prouerbiali nimirum figura,*

Remigium vitiosum Ithacensis Vlyssi.

Vt qui nec a Circes poculis temperarint, nec a Lotophagis auelli potuerint, nec a Solis bubus abstinuerint. Vnde Homerus Odyssea primo,

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο

Νήπιοι.

Ipsorum siquidem vecordia perdidit illos

Amentes.

Non dissimili figura dixit, sponsos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacē appellat, nitidum & bene curata cute,

Vt possim pinguis Phæaxq. reuerti.

De Phæacibus Homerus Odyssea libro 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε

Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. *id est,*

Nos vero semper capiunt, citharaq. choriq.

Et variæ vestes, & balnea calda, thoriq.

Idem de procis Penelopes, Odyssea libro primo:

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,

Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. *id est,*

Istos solicitant hæc, concentus, citharaq.

Et facile, vt qui aliena sient impune vorantes.

Zaleuci lex.

Ζαλεύκου νόμος, *id est, Zaleuci lex. De edicto mandatoq. plus satis rigido parumq. humano dicebatur. Zeleucus quidam Locrensibus iis, qui vocantur Epizephyrij, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuisse leges apud Athenienses, vere Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non dissimile illis, Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit historiæ Valerius Maximus libro 7. cap. 5. Etenim cum filius Zaleuci secundum ius ab eo constitutum ob crimen adulterij vtroq. oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnam adolescenti remitteret repugnauit aliquandiu, postremo populi victus precibus suo prius, deinde filij oculo eruto, salua lege, supplicij modum temperauit.*

Zopyri talenta.

Ζωπύρου τάλαντα, *id est, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoq. æstimandis. Hic Zopyrus Darij regis amicus erat, qui sibi nares & aures conscidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt iis argumentis Babyloniis fidem faceret, se Dario male velle, a quo tam inhumaniter esset acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingressus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixisse ferunt, se vnum Zopyrum integrum malle, quam centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantum optauit sibi Zopyrorum, quantum ibi granorum inesset, vt narrat Herodotus libro tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenset Zenodotus.*

Vna scutica omnes impellit.

Μιᾷ μάστιγι πάντας ἐλαύνει. *id est,*

Vna scutica incitat omnes.

Hemistichium Heroicum de negotio dictum, quod facile fieret, videlicet a promptis omnibus, ac suapte spōte currentibus. Fortassis apte dicetur & in hos, quos eadem caussa impellit, puta eadem spes lucri, studium commune, idem amor aut odium. Sumptum ab aurigis. Auctor Suidas. Vsurpat Plutarchus in vita Lycurgi scribens vrbem Lacedæmoniorum ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσαν τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης, id est, Scytala ac sago imperantem Græciæ spontaneæ volentique.

Tamquam Chalcidica nobis peperit vxor.

Ὥσπερ χαλκιδικὰ τέτοκεν ἡμῖν γυνὴ, *id est, Tamquam Chalcidica peperit nobis vxor. De ea dicebatur, quæ liberos quam plurimos peperisset. Tradunt heroinā quāpiam fuisse nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea viro coniū-*

Eta centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum est in Euboicis annalibus, & attestatur Aristus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Eubœæ ciuitatem referunt, quod e Chalcidensium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarum vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vsurpare licebit, vbi significabimus, multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non insidiabitur.

Ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει, *id est, Hæc Medus non obseruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt auctor est apud Zenodotum Dicæarchus, Græci desperatis rebus facultates suas absumpserunt, ne multum reliquum fieret, quod hostis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obseruabit. Eaq. vox in adagium abiit, vbi quis largius impenderet sua, ne venirent in aliorum manus. Velutisi quis pecunias suas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter absumpturis subduceat, recte dixerit,* ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει. *Aut si ciuis opulentus pecunias extruendis ædificiis absumat,*

In Orci culum incidas.

Ἄδε πρωκτῷ περιπέσοις, *id est, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremum exitum imprecantis. Recensetur a Diogeniano, cognatis illis,* βάλλ' ἐς κόρακας. βάλλ' ἐς μακαρίαν.

Inuitus Iupiter nouit.

Ἄκων μὲν ὁ ζεὺς ἔγνω, *id est, Inuitus quidem Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, sed inuitus. In quibusdam codicibus legitur,* ἄκων μὲν ὡς ζεὺς ἔγνω, *id est, Inuitus tamquam Iupiter cognouit. At videtur & recte quadraturum, vbi serius pœnas dant nocentes, vt adfine sit ei quod alibi referimus,* ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. *Etenim qui sero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.*

Excubias agere, aut ditari.

Φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν, *id est, Excubias oportet agere, aut diuitem esse. De iis dicebatur, qui ampliter facerent sumptus de alieno. Nam vt diuites, quibus ampla res domi est, large profundunt, ita milites non parcunt opibus alienis, sed prodigunt gnauiter, & scelere parta perdunt sceleratius. Athenienses excubiis agendis insulares magno stipendio conducere solebant. Non dissimile illi,*

> Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει, *id est,*
> *Equus me portat, alit rex.*

Intra septimam.

Ἐντὸς ἑβδόμης, *id est, Intra septimam, Subaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante septimum diem mensis, exercitum educerent. Recte fortassis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus mature, suoq. tempore negotium adgrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Hesychius, nec præterea quidquam adscribunt. Videndum num adlusum sit ad id, quod alio retulimus loco,* ἕβδομος βοῦς. *id est, septimus bos: &,*

> Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὰ περιμεῖα. *id est,*
> *Et septimum venustus adagio bouem.*

Quod pueris sextum mensem egressis farinaceus bos fingi consueuerit, qui lunæ primum apparentis cornua repræsentaret.

In cotyla gestaris.

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ. *id est, In Cotyla portaris. Suspicamur dictum de iis, qui arbitrio alieno, quo libitum esset, huc atque illuc ducerentur. Aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum est adagium a genere lusus puerilis, qui dictus est,* ἐν κοτύλῃ. *Huius meminit Iulius Pollux libro 9. de rerum vocabulis. Erat autem huiusmodi, Vnus quispiam reductas in tergum manus coniungebat, stringebatq. Rursum alter impositis in eas genibus tollebatur, suis interim manibus oculos gestantis obtegens. Et ad hunc gestatus modum,* ἐν κοτύλῃ *portari dicebatur, quod manuum complexu gestaretur. Nam* κοτύλη *Græcis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem significat. Hunc lusum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari, velut* ἱππάδα *&* κυβηστίνδα.

In apes irruisti.

Εἰς μελίσσας ἐνήλλου, *id est, In apes insilisti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur, quemadmodum euenire solet iis, qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circumuolantibus & impetentibus vndiq. illis, & fugientem etiam insequentibus, haud facile discedit sine vulnere quisquis inciderit. Solent autem iuuenes comessabundi in conuiuium æqualium irruere, quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui se proripit in conuiuium filii. Abiit, commessatorem haud sane commodum præsertim Ctesiphoni.*

Orci galea.

Ἄϊδος κυνῆ, *id est, Orci galea; dictitari solitum in eos, qui semet arte quapiam occultarent. Parœmiam ad huiusmodi fabulam referunt. Acrisio de masculis liberis tollendis oraculum consulenti responsum est, e Danae filia ipsius nasciturum filium, a quo occidendus esset: itaque territus æreum thalamum subterraneum parauit, in quo filiam inclusam adseruabat, ne cum viro quopiam rem habere posset. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum transformauit sese, atq. ita per impluuium in Danaes gremium illapsus, eam grauidam fecit. Natus est Perseus. Quod simulatq. rescisset pater, ipsam matrem vna cum infante, scrinio inclusam, in mare præcipitem dedit. Porro scrinio forte fortuna ad Seriphum insulam delato, Dictys sublatum ad se Perseum aluit: Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare cœpit. Verum Perseo iam adulto, non potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perseo, ait se velle certamen edicere super Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptiis. Perseus autem existimans si cum Gorgonis capite pugnaret, neminem posse obsistere, præter alia postulauit equos, ductuq. Mercurii ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedem, Enyo & Dino. Has aiunt statim natas anus fuisse, tum vnicum duntaxat oculum fuisse tribus, vnicum item dentem, his vicissim inter se tres vtebantur. Hæc cum Perseus abstulisset, reposcentibus illis, ait redditurum sese, si*

se, si viam commõstrassent, quæ ad nymphas duceret. Erant his nymphis alata talaria, & cibisis quæpiam, quam arculam seu peram putant fuisse. Habebant & Plutonis galeam, quam qui gestaret, is quoscunque voluisset uidebat, ipse nemini conspicuus. His igitur instructus Perseus, uolucer iam ob talaria, sicuti diximus, ad Gorgonas tres sorores, Euryale, Stheno, Medusa. Erant his capita, draconum squamis obsita, præterea dentes maximi, suum instar, ad hæc manus & alæ, quibus per aera ferebantur. Aderat insuper ea vis, vt obtuentes sese, in saxa uerterent. Porro sola Medusa e tribus mortalis erat. Hanc igitur impetit Perseus. Et oculis defixis in clipeum æreum, per quẽ tamen ipsam Gorgonis imaginem aspiciebat, manum porrigens, quam Pallas in Medusam dirigebat, caput Medusæ desecuit. Aduolantes reliquæ duæ sorores, Perseum quidem insequebantur, verum cum illum ob galeam Plutonis videre nõ quirent, retro abiere. Itaq. Perseus reuersus in Seriphum, Polydecten aggressus est, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiam concurrentibus, Perseus Gorgonis ostenso capite, quotquot obtuerentur, in saxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum instituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeam Mercurio, cũq. hac peram ac talaria, ille rursum nymphis restituit. Reliquum fabulæ, quam longius prosequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagij nihil attinet, omittimus. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens semper honesta propter se sequi oportere, etiam si quis Gygis anulum, uel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eandem esse huius prouerbij sententiam, & illius, γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anulus. Vtrunque enim a simili fabula natum est. Proinde recte accommodabitur & ad eos, qui rara quadam felicitate quidquid volunt efficiunt. Cuius generis est etiam illud, virgula diuina. Vsus est & Origenes libro primo aduersus Celsum hæreticum, declarans magis conuenisse, vt Christus, in Aegyptũ fugiens, subduceret sese Herodis insaniæ, quam si sub Plutonis casside latitans eundem fefellisset. Adagium manasse videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas sese Orci galea tegit, ne videretur a Marte,

> Τὸν μὲν Ἄρης ἐξενάριξε μιαιφόνος, αὐτὰρ Ἀθήνη
> Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης. *id est,*
> *Ille quidem cecidit iugulatus marte cruento.*
> *At se Orci texit galea Tritonia Pallas,*
> *Ne Mars hanc virtute insignis cernere posset.*

Admonet interpres, prouerbio dici, ἐνδῦναι Ἄϊδος κυνέην, id est, induere Orci galeã, de homine qui occultis insidiis nocere molitur. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι,

> κἄθ' ἐκ' ἐμοῦ γ' ἕλκυσαι πρὶν ἡμῶν,
> σκοτοδασυπυκνότριχά τιν' Ἄϊδος κυνῆν,
> εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου. *id est,*
> *Meaq. caussa sumito ab Hieronymo,*
> *Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,*
> *Dein explicato dolos & artes Sisyphi.*

In fermento iacere.

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, *id est, In fermento iacere, dicebantur, qui animo essent ægro, quiq. iracundia turgerẽt. Plautus in Mercatore, Uxor tua in fermento iacet, pro eo quod est, intumescit ira. Idem in Cassina, Nũc in fermẽto tota est. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem.*

In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat.

CHRYSALVS *seruus in Bacchidibus Plauti, senem irridens, quem argento defraudabat, O stulte, inquit, nescis nunc venire te. Atqui in eo adstas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit, vbi quis præsens, videns, audiensq., tamen deluditur. Nam uendi etiam hodie vulgo dicuntur, quibus fit impostura. Quod autem meminit lapidis, id traductum est a lapide quodam editiore, quem Romæ fuisse complurium auctorum testimonio constat, vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant. Vnde M. Tullius vilissimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum est alibi.*

Inus dolores.

Ἰνοῦς ἄχη, *id est, Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam, præterea filiam Eurycleam, Athamas autem versus in insaniã, reliquos liberos arcu percussit, occiditq. Ino vna cum Melicerta sese in mare abiecit: Et hanc quidem Megaras vndis adpulsam Megarenses multo cũ honore exceperunt, iusta persoluentes Leucothoe nomine commutato: illum vero Corinthum delatum, Corinthij sepelierunt, & in eius honorem Isthmios ludos instituerunt: nomine item commutato vocantes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerandum, & exanimantẽ, ut ita dixerimus, dolorẽ significantes dicerent,* Ἰνοῦς ἄχη. *Nam Achos proprie dolor dicitur apud Græcos, qui prorsus obstupefacit, suiq. sensum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hęc retulimus, fabulã, quæ parœmiæ dedit occasionem, narrat ad hunc modum. Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos sustulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta secundam duxit vxorem Ino. Ea veluti nouerca tendens insidias Nepheles liberis, persuasit indigenis mulieribus, ut semina in terram iacienda prius frigerent, id est, adurerent in sartagine. Ceterum vbi res male euenisset, neque quidquam is annus produxisset, Athamas in hac rerum angustia Delphos misit, qui consulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuersi dicerent, respondisse deum, ita demum penuriam annonæ depellendam, si Hellen & Phrixum occidissent. Itaq. persuasus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dij misertí, aurei velleris ariete vectos illos per aera sustulerunt. Et Helle quidem cum sese in arietis tergo non satis teneret, delapsa est in mare, quod ab ipsa Hellespontícum appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus est. Athamas ira deorum in rabiem versus, Inus liberos aggressus est, quemadmodum modo demonstrauimus.*

In omni fabula & Dædali execratio.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μύσος, *id est, In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in auctores atrocium facino-*

facinorum, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mentio, sed non sine detestatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Pasiphae regina Cretæ, tauri amore capta, Dædalum exorauit, vt sibi vaccā ligneam ad proximam veræ vaccæ simulationem effingeret. In hac inclusa mulier, e tauro concepit, ac Minotaurum monstrum abominandum peperit. Minos autem certis de caussis iratus, Atheniensibus indixit, vt quotannis septem virgines, & totidem adolescentulos mitterent Minotauro obiiciendos. Horum omnium quoniam Dædalus caussam dedisse videretur, in eum vulgo dira imprecabantur, vnde res in prouerbium abiit.

In parte vel ignem prædetur aliquis.

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ πῦρ συλλέξαιτο. id est,

Prædetur aliquis per vices ignem quoque.

Suidas admonet dictum de iis, qui parum aqua referunt in commune. Cum enim res communis commissa fuerit manibus vnius aut paucorū, maxima pars penes eos hæret, qui diuidunt. Quid.n.nō prædetur qui p datur ignē? qui sic est natura cōmunis, vt ipse nihilominus possideas, posteaquam & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia, verum vbi ventum est ad partitionem, quisque studet quod potest rapere. Nescimus an scribæ vitio pro συλλέξαιτο deprauatum συλλάβοιτο, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil sapiendo iucundissima vita.

SOPHOCLES in Aiace mastigophoro, sub persona Aiacis, qui iam ab insania resipuerat,

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.

Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ, κάρτ᾽ ἀνώδυνον κακόν. id est,

Suauissima hic est vita, si sapias nihil.

Nam sapere nil, doloris expers est malum.

Hanc sententiam docti citant prouerbii loco. Consentaneum est autem, vulgo iactatum fuisse, vel eius argumento fabulæ, quam Horatius narrat de quodam Argiuo, qui felicius existimaret insanire, quam sapere & tingi

-Pol me cecidistis amici,

Non seruastis, ait, cui sic extorta voluptas,

Et demptus per vim mentis gratissimus error.

Huic concinit illud Ecclesiastæ dictum, In multa sapientia, multa indignatio. Et, Qui addit scientiam, adiiciet & laborem. Heraclides Ponticus apud Athenæū auctor est, Trasylaum Axonensem Pythodori filium hoc insaniæ genere correptum fuisse, vt existimaret naues omnes quæ in Piræum appellerent suas esse, eas appellentes summa cum voluptate recipiebat. Solutentes dimittebat, ac prosequebatur, in summa felix erat, perinde quasi tantarum rerum dominus. Si quid perisset, nō requirebat: si quid esset incolume, vehemēter gaudebat, aliis iactitans suam fortunam, donec Crito frater e Sicilia reuersus correptum hominem tradiret medico. Ceterum is ad se reuersus, negauit vnquā suauius vixisse sese, quam cum eo mētis errore teneretur. Siquidem cum tantum adesset voluptatum, nihil vnquam sensisse molestiæ,

Ignem palma.

Πῦρ παλάμῃ, id est, ignem palma, dici solitum, siquando protinus aliquid intellectum esset a quopiam, vt si scōmate dicto, statim sentiat aliquis in se dictum. Sumptū videtur ab iis, per lusum ignem admouent manibus alienis, qui subito sensu excitati resilire solent, risumq. mouere spectantibus.

Sub cultro liquit.

SUB cultro linqui dicitur, qui in præsentaneo periculo deseritur. Sumpta metaphora a victima, quæ iam iam ferienda sub cultro esse dicitur. Confine illis, Inter sacrum & saxum, Inter malleum & incudem. Horatius in Sermon.

-Fugit improbus, ac me

Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Aristophanicum illud, ἐπ᾽ ἐχίνῳ,

Ἐπὶ ἐχῖνον ἑτοῖμος τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, id est,

Sū paratus verba facere, caput epixeno admouēs.

Est autem in illum, truncus, in quo coqui secant carnes. Est in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπίξηνον. Conuenit in eos qui periculo capitis parati sunt adfirmare quidpiam.

Fores habet tritas, vt pastorum casæ.

Τὰς θύρας ἔχει πετριμμένας ὥσπερ αἱ ποίμναι, id est, Ostium habet tritum, vt sunt casæ pastorum. Ironia prouerbialis in homines inhospitales, aditu difficiles, sibi viuētes, semper occlusis foribus, quod pastores procul ab hominum commercio semotos vix vnquam quisquam interuisat. Meminit Diogenianus.

Apio opus est.

Τοῦ σελίνου δεῖται, id est, Apio est opus. Ita loquebantur, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nam olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Symposiacis, καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμέν. id est, Et qui periculose ægrotant, iis dicimus apio opus esse. Idem prouerbij meminit & caussam addit in vita Timoleonis. Subest autem adagio iocus, alludens ad coronas victorum, quæ ex apio fiebant, præsertim in ludis Isthmiis, teste Diphilo apud Athenæum libro sexto,

Περὶ τοῦ σελίνου μαχοῦμ᾽ ὥσπερ Ἰσθμίοις. id est,

Super apio certamus vt solet Isthmiis.

Ialemo frigidior.

Ἰαλέμου ψυχρότερος, id est, Ialemo frigidior. De cantione, oratione, argumento, ioco aut eiusmodi re quapiam supra modum frigida, recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon, lugentis vocem fuisse. Nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus Ialemō accipit, pro eiulatione & luctu, ἰὼ ἰάλεμοι, καὶ πενθεα, δακρύων τ᾽ ἐκ δακρύων καταλείβεται Ἡμετέροισι δόμοισι, id est, Qui eiulatus, quiq. luctus, lacrymaq. super lacrymas distillantur in nostris ædibus. Et Aristophanes apud Athenæum, grammaticus opinamur, in dictionibus Atticis, ὑμέναιος, inquit, ἐν γάμοις, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, id est, In nuptijs Hymenæus, in luctu Ialemus.

Ialemus. Alij tradunt Ialemum Calliopes fuisse filiũ, infelicem, nulliusq. precij hominem, præsertim in cantu supra modum frigidum, vnde ἰαλέμου ᾠδή, id est, Ialemi cantilenam, pro frigida dicunt ac miserabili. Martialis item iocans in oratorem quendam frigidum ait, illum vnum idoneum esse, Qui Thermas refrigeret. Neronianas. Hesychius indicat & hoc pacto efferri prouerbium ἰαλέμου οἰκτρότερος, id est, Ialemo miserabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici, quod nullius sit precij, quemadmodum Latini nænias appellant, cum ea vox proprie sonet lugubres cantiones.

Humi hauris.

Χαμαὶ ἀντλεῖς, *id est, Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur. Nihil est enim quod e solo haurias, hoc est, ab imo putei fundo, si is siccus sit. Apparet dici posse quoties exhausta copia, non multum superest quod haurias. Zenodotus meminit.*

Humi serpere.

HVMI *serpit oratio, quæ pressior humiliorq. est, quam oportet, semper quasi iacens, numquam adsurgens. Horatius,*

> *-Nec sermones ego mallem*
> *Repentes per humum, quam res cõponere gestas.*
> *Idem in Arte poetica,*
> *Serpit humi tutus nimium, timidusq. procellæ.*

Quod quidem aut a nauigantibus translatum est, aut ab iis, qui procumbentes in terram ita reptant, ne erectos turbo ventorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, ostendens non esse cuiuslibet de rebus diuinis disserere, οὐ παντός, οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα εὔωνον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, *id est, Non est cuiusuis nec adeo vilis res, atque humi gradientium. Quamquam nihil vetat, & hic res aut actiones intelligi vulgares humilesq. Simillimum est huic, aut fortassis idem quod habet Pindarus in Olympiis,* οὔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψεαι, *Haud quaquam sermones humi repantes attingas. Item in Pythiis,* χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν, *id est, Humile vero verbum non effutiuit. Sumpsisse metaphoram videtur ab auibus haud procul a terra subuolantibus, quod idem Pindarus tribuit graculis.* κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. *Vt huic respondeat, Aquila in nubibus.*

Holerum adpositiones.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, *id est, Holerum additamenta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus adpositis in mensa vili nimirum cibo, vel auctariis holerum, quæ nonnumquam emptores sordidi ac tenues requirunt. Auctor Diogenianus.*

Fictilis homo.

Κεράμεος ἄνθρωπος, *id est. Homo fictilis, id est, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum a vasis testaceis, quæ facile comminuuntur. Finitimum illi, Homo bulla. In quibusdam codicibus legitur,* κεραμεοῦς ἄνθρωπος. *In nonnullis,* κέραμος ἄνθρωπος. *Quorum postremum nobis magis arridet. Cerameus enim figulum sonat, ceramos vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contra quod eximium videri volumus aureum dicimus. Inde illud poetis frequens,* χρυσῆ ἀφροδίτη *id est, Aurea Venus. &* τὰς δικαιοσύνας χρυσοῦν πρόσωπον, *&* χρύσεον ὄμμα τᾶς δίκας, *id est, Iustitiæ vultus aureus, & iustitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallimur, refert Athenæus libro 12. Itidem hodie quoque aurea verba, gemmeos mores dicimus, M. Tull. Academicarũ quæstionum libro secundo, de libello loquens, quem Crantor scripsit de luctu: Est enim, inquit, non magnus, verum aureolus, & vt Tuberoni præcepit Panætius, ad verbum ediscendus libellus. Quidquid autem vile,* κεραμεοῦν *siue* κεράμειον, *dicunt Græci. Ita Paullus homines appellat vasa fictilia,* ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν. *M. Tullius actione in Verrem sexta: tum illos cœpisse prætori dicere, putasse se id quod audissent alicuius precij scyphos esse Pamphili, Luteum negotium esse, non dignum quod in suo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, contemptum nulliusq. precij, interdum ipsum Lutum.*

Hipparchorum tabula.

Ἱππάρχων πίναξ, *id est, Hipparchorum tabula. Dici conueniet, quoties haud impune futurum significamus, si quid peccetur. A Syracusanis natum adagium. Apud hos enim mos erat, vt Hipparchi, hoc est, equitum præfecti in tabellis describerent militum nomina, qui ordinem deseruissent. Meminit Zenodotus. Hesychius indicat, apud Lacedæmonios Hipparchum dici, qui iuuenibus præfectus esset. Is in tabula notabat eos, qui quidpiam indecore fecissent.*

Heteromolia caussa.

Ἑτερομόλιος δίκη, *id est Caussa Heteromolia, dicitur apud Græcos, quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præsente qui contradicat,* ἀπὸ τοῦ μὴ ἑτέρου μολεῖν, *id est. Quod alter duntaxat accedat. Simillimum illi,* ἐρήμη δίκη, *id est, Deserta caussa. Vsurpabitur non ineleganter, vbi quis damnat absentem, recte* ἑτερομόλιον δίκην *quis dixerit. Apud Hesychium sic effertur* ἑτερόμολος δίκη,

Harmodij cantilena.

Ἁρμοδίου μέλος, *id est, Harmodij cantio: De lugubribus ac tristibus dicebatur. Simillimum illi,* Ἀδμήτου μέλος, *id est, Admeti melos. Aristophanes cum aliis aliquot locis, tum in fabula, cui titulus,* Ἀχαρνεῖς.

> Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται. *id est,*
> *Nec vmquam apud me carmen Harmodiũ canet.*

Interpres indicat, cantilenæ genus fuisse, quod in compotis cani consueuerit in Harmodium & Aristogitonẽ quod hi Pisistratidarum tyrannidem sustulissent. Eius carminis hoc erat initium, φίλτατ' ἁρμόδι', οὔτι που τέθνηκας, *id est, carissime Harmodi haud quaquam mortuus es. Refertur a Suida ac Diogeniano.*

Haud canit paternas cantiones.

Οὐ πατρῷα αὐλεῖ μέλη, *id est, Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum, qui a paternis moribus degeneraret. Solẽt liberi maiorũ suorũ cãtiunculis, quas admodũ pueri didicerunt, delectari. Terẽtius in Adelphis, Pol Aeschine, haud paternum istuc dedisti.*

Non

Gnauus senex & iuuenibus compluribus
Præstat. *Aristophanes alicubi,*
Ἐγὼ τὸ μὲν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον, ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν, *id est,*
Meam senectam præferendam existimo
Complurium comis adolescentium.

Nudior paxillo.

Γυμνότερος πασσάλου, id est, *Nudior paxillo: De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.*

Herculei labores.

Ἡράκλειοι πόνοι, *id est, Herculei labores, bifariam accipiuntur partim plurimi atque ingentes, quique vires desiderent Herculanas, quemadmodum vsurpauit Catullus,*
Sed te inquit, quærere iam Herculis labos sit.
Item Propertius,
Deinde vbi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis. *Ac rursum alibi,*
Non labor Alcidæ.
M.Tull. lib.de Finib.2. At cum de omnibus gentibus optime merere, cum opem indigentibus salutemq. ferres, vel Herculis perpeti ærumnas. Sic enim maiores nostri labores non fugiendos tristissimo verbo ærimas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui sunt eiusmodi, vt aliis quidem maximis adferant commoditates, ceterum auctori suo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidiæ. Idq. ita fato quodam accidisse putant, quod οἱ τῇ τετράδι γεννώμενοι, id est, quarta natus luna credatur, sicut alio dictum est loco. Homerus poetico more caussam in Ateudeam & Iunonem reiicit, quæ infesta Herculi, tamquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atque etiam enumerantur a poetis Herculani labores: quorum omnium longe difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi, qui iã omnia deuicerat. Cuius symbolo veteres inuidiam exprimere voluisse, satis indicat Horatius in Epistolis, cum ait,
-Diram qui contudit hydram
Notaq. fatali portenta labore subegit,
Comperit inuidiam supremo fine domandam.
Consueuit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorum facinorum esse comes, eximiamq. virtutem non aliter quam vmbra corpus assequi, vt apposite dixerit Iosephus in opere De Iudæa capta, ἀμήχανον δ' ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν, *id est, Nulla ratione fieri potest, vt in recte factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, nisi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omniũ optimam res omnium pessima comitatur. Proinde Pindarus videtur non sine caussa scripsisse,*
Τὸν δ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα.
Grauiter & indigne ferens, nimirum quod est indignissimum, præclara facta inuidiæ præmio pensari. Neque vero parum concinne veteres illi videntur inuidentiæ symbolum Excetræ tribuisse, primum palustri malo, quod quemadmodum tradunt etiam naturalium caussarum vestigatores, magis huic morbo sint obnoxij, qui humili abiectoq. animo præditi sunt, sunt autem quibus sanguis inest frigidior, Eamq. ob caussam & apud Nasonem,
-Inuidiæ domus est in vallibus imis
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis & ignaui plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Neque vero cum simplici portento res, sed centum armato capitibus, quorum si quis vnum aliquod execuerit, in eius locum protinus duo suppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura est, vt si contra lucteris, magis ac magis irrites: si quando coneris splendore virtutis opprimere, tum insurgat acrior, & intumescat. Hic si recidas, illic maior aboritur. Carptim extingui non potest, vix tandem obruitur. Verum id perpaucis contigit, ac vix etiam ipsi Herculi. Quamquam enim liuor velut ignis, alta petit, est tamen omnino aliquid vsque adeo perfectum & illustre, vt eo non possit attingere. Quo loci peruenisse sese gloriatur Horatius, cum ait,
Inuidiaq. maior. *Ac rursum alibi,*
Et iam dente minus mordeor inuido.
Iam uero quid aliud est, quod obtrectatores isti elancularij solent in eos euomere, qui pulcherrimis sudoribus orbi prodesse conantes, præclarum aliquid moliuntur, quam merum virus, ac venenum plusquam letale. Quandoquidem generosis & excelsis animis sua fama quã impetunt isti, non paullo carior antiquiorq. solet esse, quam ipsa vita.

Effugi malum, inueni bonum.

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. *id est,*
Euasi mala, sum nactus meliora.
Hemistichium prouerbiale, dici solitum, si quando fortuna lautior cupiam contigisset. Natum aiunt a ceremoniis nuptialibus. Nam Athenis mos erat, vt in nuptiis puer quispiã induceretur vndique spineis frondibus, & quernis glandibus opertus, coronatusq. cuneas gestans panibus impletas. Dicebat autem hæc:
Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.
Ea vox bene ominabatur sponso sponsæq. tamquam ad meliorem vsque fortunam profecturis. Malum enim vocabat spinas & glandes, panes bonum, propterea quod steriles spinæ, iuxta prouerbium, quod alio posuimus loco, ἐκ τῶν ἀκανθῶν. *Et glandibus victitabant agrestes illi prisci, iuxta illud,* ἄλις δρυός. *Reperto frumentorum usu, glandium esus fastidiri cœptus. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte significat id dici solere ab iis qui initiabantur, cum peractis iniuriis, quibus agitabantur ante mysteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Aeschyni obiicit, quod noctu ministrans initiandis, absterso luto iussit eos dicere:*
Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.
Aristophanes in Pluto,
ὅπου πλουτῶν ἐστ' οὐκ ἥδεται φακῇ *id est,*
Vbi diues est, haud lente gaudet amplius.
De iuuene qui nactus Plutum fastidiit anum, cui pauper morem gesserat. Diuersum est huic quod Iulius Pollux lib.6. refert ex Eupolide:
Οἴνου παρόντος, ὄξος ἠράσθη πιεῖν. *id est,*
Præsente vino bibere acetum maluit.

Adagium a Zenodoto refertur.

Aegypti nuptiæ.

Αἰγύπτου γάμος, id est, *Aegypti nuptiæ, inauspicata & infelices dicebantur. Sumptum e notissima fabula Aegypti, qui filios quinquaginta, totidem fratris filiabus maritos dedit. At hi præter vnum omnes a sponsis iugulati sunt. Torqueri poterit in simulatam amicitiã, aut in munus honoris gratia datum in speciem, cum re uera quæratur pernicies ei cui datur. Ita non numquã ex adfinitatibus aut fœderibus principum atrocia nascuntur exitia.*

Aedilitatem gerit sine populi suffragio.

PLAVTVS in Sticho: *Sine populi suffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperiosior est in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad Parasitum respicit in domo non sua mandantem & imperantem, non aliter ac sua, His confine est quod habetur apud Ciceronem libro tertio De legibus. Sed quæro quid hac re sit turpius, quam sine prouocatione senator, legatus sine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipse a se.*

Pax redimenda.

DIVVS *Augustinus. Homilia 10. narrat apud Pœnos huiusmodi vetus prouerbium fuisse celebre: Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite, qui nusquam sustinent de suo iure concedere. Magnum interdum est lucrum, iactura rei molestiam & inquietudinem exclusisse.*

E duobus tria vides.

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, id est, *E duobus tria vides. Iocus prouerbialis in eos, qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:*

Et solẽ geminum, & duplices se ostendere Thebas.
Item illud Iuuenalis:
-Et geminis consurgere mensa lucernis.

In antiquis quibusdam exemplaribus inuenitur scriptum hoc pacto, ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, *id est, In duobus tria vides, idq. dici solitum, vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venustius fiet, si ad animi iudicium deflectatur.*

Edentulus vescentium dentibus inuidet.

DIVVS *Hieronymus epistolam illam eruditissimam, quam ad Magnum oratorẽ inscripsit, huiusmodi clausit prouerbio. Cui quæso, vt suadeas, ne vescentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearum talpa contemnat, hoc est, ne quod ipsi non contigit, aliis inuideat. Sic enim est ferme hominum quorundam ingenium, vt quisq. laudet quantum se sperat assequi posse: si quid vltra vires suas esse senserint, id negant disci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in se se desperent, in aliis probent. idq. non alia in re magis quam in litterarum studiis. Hieronymus videtur Græcam illam reddidisse sententiam.*

Αὐτὸς πενόμενος τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει. id est,
Ne pauper ipse iis inuide, qui possident.

Iisdem vescentes cepis.

Ταὐτὸν θύμον φαγόντες, id est, *Qui idem ederunt thymum. Prouerbiali figura dictum ab Aristophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter sese amicos.* θύμον *enim vilissimum herbæ genus, quo tenues & agrestes, vtcumq. vitam sustinent: quidam cepam agrestem esse putant, etiamsi dissentiant Plinius & Dioscorides. Suidas admonet agrestis ac uilis herbæ genus esse, cuius esu Comicus paupertatem vescentiũ voluerit intelligi. Quemadmodum Hesiodus per maluam & asphodelum tenues significauit. Huic adfine quod scriptum est apud Iuuenalem:*

-Quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Solidos e clibano boues.

ARISTOPHANES *in Acharnensibus:*

Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς.
Καὶ τίς εἶδε πώποτε βοῦς κριβανίτας, id est,
Deinde nobis præbuit
E clibano totos boues, & quis rogo
Conspexit vmquam clibano coctos boues?

Amiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quẽdam querentem de frugalitate Græcorum, qui paullulum carnium apponerent, cum maiores soleant totos boues, ceruos & arietes assos apponere. Qum & regi Persarum coquum, totum camelum assum, atque etiam num calidum apposuisse. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Persas diebus natalicijs fuisse morem, vt diuites bouem, asinum, equum & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerum copia, siue de lauticiis adsatim subministratis. Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κριβανίτην, *id est, clibanarium vocabant, eaq. res vsque adeo visa est noua, vt etiam prouerbio locum fecerit: deinde carnes & pisces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum vice missitabantur amicis.*

Drachmæ grando.

Δραχμὴ χαλαζῶσα, i. *Drachma grandinans. De lucro, quod tãquam cælitus emissum obtigit. Nã olim theatrale præmium erat drachma, quæ velut grandinis in morem in populum spargebatur. Id a Diophanto tradunt institutum. Vnde si quando grando accidisset, per iocum aiebant,* δραχμὴ χαλαζῶσα. *Missilium mos nec hodie totus extinctus est. Auctor Zenodotus. Meminit & Hesychius.*

Duodecima artium.

Δωδεκαμήχανος, id est, *Duodecim artium, appellabant callidum, versutum, versipellẽ, vafrũ, ac variis instructum dolis. Narrant scortum quoddam fuisse nomine Cyrenẽ, cui cognomẽtũ inditũ* δωδεκαμήχανος, *propterea quod in peragẽda Venere duodecim figuris vsa fuisse dicatur. Imitatũ est aũt ex Hypsipyle Euripidis tragœdia, in qua* δωδεκαμήχανον ἄστρον, *scripsit, citante Suida.*

Suida. Refertur & in Ranis Aristoph. tametsi interpres pro ἀσκῷ legi ſe videtur ἄστρῳ, vt intelligamus de membro pudendo muliebri. Aristophanes ſic habet, τολμᾷς τἀμὰ μέλη ψέγειν ... *id eſt, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrerenes poemata fingis.*

Vnde ſenſus ambiguus eſt, poteſt enim accipi vel de eo qui duabus ſederit ſellis, vel cui nomen ſit diſſyllabū. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma:

Μισῶ τ' ἄνδρα τ' διπλόον τεχνίτε,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. *id eſt,*

Equidem virum odi duplicem, ſermonibus
Probis amicum, ceterum hoſtem moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerum, Odyſſeæ Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζεσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. *id eſt,*
Qui bene eum dicant, retro mala mente volutant.

Rurſum, Odyſſeæ P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. i.
Qui bene eū loquerētur, atrocia mente premebant.

Iterum eiuſdem operis Σ.

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. *id eſt,*

Pectora blandis
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri verſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem,

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλησιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. *id eſt,*

Nam decet ingenue quod ſentis voce profari.
Haud ſecus atque Orci portas hominē execror illū
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Domi manere oportet belle fortunatum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. *id eſt,*
Domi manendum eſt, cunctā cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatum, is ſi velit felicem agere vitā, domi viuat. Nuſquā enim viuitur cōmodius, nuſquam liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menander,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
Ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα. *id eſt,*

Domi manere oportet, vt liber fiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt.

Poteſt in hunc quoq. detorqueri ſenſum. Qui ſibi bene conſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloriam, ſed ſit ſuarum virtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere.

Δι' αἰχμᾶς δραμεῖν, *id eſt, Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculoſa uerſarentur.* αἰχμὰ *.n. haſtam, ſiue haſtæ cuſpidem vocant. Tranſlatum videtur vel a circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur. Vel a militari conſuetudine, qua fieri ſolet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum haſtas, hinc atque hinc intentatas, ire cogeretur. Nec abſurdum, ſi de Thracia ſaltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum eſt.*

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. *id eſt,*
Non eadem loquitur ſuccula, quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit, quæ nihil ad rem pertineant. Nobis ſubeſſe prouerbium videtur, tametſi nondum ſatis liquet vnde natum ſit. Alludit ad illud Lucillius in epigrammate, quod quoniam eſt argutum & elegans, non pigebit ſubſcribere.

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα,
Ὧν χάριν εἴληφας μισθάριον Μενεκλῆς.
Οὔτε δέ μοι κοινόν τι πρὸς Ὀθρυάδαν γεγένηται,
Οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τὰς ἀπὸ Θερμοπυλῶν.
Ἀλλὰ πρὸς Εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί μοι νῦν
Ξέρξης δὲ μοι ἔρξῃ ... καὶ Λακεδαιμόνιοι,
Ῥῆσαι κἀμοῦ μνήσθητι νόμου, χ' ἐρῶ, ὅ μέγα κεκράξω,
Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. *id eſt,*

Succula, bos, & capra mihi periere Menecles,
Ac merces horum nomine penſa tibi eſt,
Nec mihi cū Othryade quicquā eſtue fuitue negoti
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed cōtra Eutychidē nobis lis, proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonij?
Ob pactum et de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit ſus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento conuenit & illud quod eſt apud Martialem lib. 6.

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis eſt mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abeſſe furto.
Hoc iudex ſibi poſtulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq. bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, mariosq. Mutiosque,
Magna voce ſonas, manuq. tota.
Iam dic poſthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipſum tota manu, prouerbij ſpeciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu rotata geſticulari. Vtrumque igitur in eum recte dicetur, qui ἔξαγώνια καὶ ἀπροσδιόνυσα, *hoc eſt, extra cauſſam quæ ſunt, & ad rem nihil attinent, dicit. Aliud ſus, aliud loquitur Menecles: &, dic de tribus capellis.*

Haud annuncias bellum.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις. *id eſt, Non annuncias bellum. Dici ſolitum, vbi quis rem oppido lætam annunciat, quod bellum res ſit omnium calamitoſiſſima: & tamen ad huius rumorem hodie pleriq. mortales hilare ſcunt, nimirum ſceleratiſſimum illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianusq; in epiſtola ad Baſilium.* ἡ μὲν παροιμία φησίν, οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν, *id eſt, Prouerbio dicunt, haud bellum annuncias. Ego vero illud addiderim ex comœdia: O aureorū nuntius verborū. Conduplicauit prouerbiū Iulianus, quādoquidē & hoc prouerbiale,* χρυσὸν ἀγγέλλειν ἐπῶν. *Sumptū eſt autē ex Ariſtophanis Pluto. Verba ſunt ſenū chorū explentiū ad Carionem, qui Pluti annunciarat aduentum. Vſurpauit & Plato in Phædro,* οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις, *id eſt, Haud ſane bellum annuncias.*

nuncias. Ac rursum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythiis hymno quarto, τῶν δ' Ὁμήρου καὶ τόδε συνθέμενος ῥῆμα πόρσυν', ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν, *id est, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre: Versus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete:*

> Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. i.
> *Hoc quoq. praeclarū est, vbi nuntius optima nouit.*

Extat autem Iliados O.

Machinas post bellum adferre.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. i. *Machinas post bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, sero adhiberent apparatum. Brutus in Epistola quadam ad Lycios,* αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, *id est, Vestrae machinae post bellum, vti prouerbio dicitur, adductae sunt. Adludit ad illud Platonis, quod alio reddidim⁹ loco,* οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν, *id est, Ad istum modum oportet ad bellum accedere. De Melitide dicetur suo loco, quem aiūt in Troiam venisse, quo Priamo ferret suppetias, ciuitate iam capta.*

Leuissima res oratio.

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, *id est, Leuissima res oratio. Synesius in epistola quadam ad Theophilum,* προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν, ἀτυχεῖ ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κουφοτάτου πράγματος, βαρυτάτην τιμωρίαν ἐξέτισε, *id est, Homo praecipiti lingua cum incidisset in virum manu magis praecipiti, iuxta id quod dici solet, rei leuissimae nempe sermonis, grauissimas poenas dedit. Porro quod Synesius adducit, propemodum videtur esse apud Platonem lib. De legibus 4.* ὅτι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία, *id est, Propterea quod leuium ac volatilium verborum grauissima sit poena. Refertur & apud Plutarchum in libello* περὶ ἀοργησίας, *ex auctore Platone. Apud Homerum passim obuium est illud,*

> Ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. *id est,*
> *Verba volucria dixit.*

Verba alata cognominat, quod facile euolent, ac reuolare nesciant. Proinde Horatius,

> *Et semel emissum volat irreuocabile verbum.*

Eam sententiam citat ex Menandro,

> Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
> ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. *id est,*
> *Nec durus illi emissus e manu lapis*
> *Neque sermo lingua, facile compesci valet.*

Alibi indicauimus ἀπτέρους λόγους *dici Graece, id est verba sine pennis, quae premit apud se qui audiuit, nec sinit ad alios euolare.*

Non omnia eueniunt quae in animo statueris.

Homerus Iliados Σ.

> Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. *id est,*
> *Iupiter haud quidquid animo conceperis, illud*
> *Perficit exemplo.*

Pindarus in Olympiis,

> Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *id est,*

Multa mortalibus praeter animi sententiam eueniunt, quod ipsum citauimus & alibi. Recte vtemur, quoties significabimus, non euenire protinus quidquid spe votisq. conceperimus.

Murem ostendit pro leone.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, *id est, Murem pro leone ostendit, prouerbiali schemate dictum, pro eo quod est, ingētia pollicitus & fortia, longe diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadam ad Anastasium,* ἐνεκράγεν ἐπ' αὐτῷ δίς τε καὶ τρὶς καὶ τοῖς ἐξ ἁμάξης λοιδορησάμενος, καὶ πάντα ἐπανατεινάμενος ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ παρ' ἐμοῦ, πάντα ἂν ἐτιμησάμην, ἀπέδειξε τὸ κάθαρμα μῦν ἀντὶ λέοντος, *id est, Cum inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, conuitiis insectatus, nihilq. non in eum esset uociferatus, cum eiusmodi uel a meipso dicta fuisse, maximi fecerim, deinde murē pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet a bestiariis, qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonem immanem & insolitae magnitudinis emissuri, mox murem emittunt in caueam.*

Inuicem & inuidus vicinorum oculus.

ALCIPPVS in epistola quadam ad Eucymonem, δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς φησὶν ἡ παροιμία, *id est, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictum est prouerbio. Extat autem apud Aristotelem libro Rhetoricorum 2. Vicinus inuidet vicino, iuxta Hesiodi sententiam. Nec inuidemus iis a quibus longo absumus interuallo, sed quos propemodum speramus adsequi. Vnde Flaccus,*

> *-Inuidia, quia maior.* *Et alibi,*
> *Et iam dente minus mordeor inuido.*

Bona terrae.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, *id est, Terra bona. De bonis & immensis & omnigenis, quasi dicas, quidquid terra progignit, omnium rerum parens. Menander in epistola ad Glyceram,* βασιλικῶς ἐπαγγελλόμενος τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, *id est, Regaliter pollicens, iuxta illud quod vulgo dicitur, terrae bona. Finitimum illi, Montes auri pollicens.*

Palumbem pro columba.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, *i. Palumbem pro colūba, subaudi verbum ad sententiam acōmodatum. In epistola Mormiae cuiusdam ad Chremetem:* αὐλητρίδα δὲ λυτρωσάμενος ἣν ἔτυχε δή, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπεισήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης, *id est, Redemptam tibicinam quam forte anabat, sponsaeq. stola amictam mihi induxit columbae loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theateto,* λαβόντα φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, *i. si velut accipiat palumbē pro columba. Error est in re, nō in ipsa sciētia. Palūbes aūt colūbis sunt adsimiles. Cōueniet, vbi quod deterius est, & adulterinū pro eo quod est praestātius ac legitimum supponitur,*

Cilix haud facile verum dicit.

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει, *i. Cilix haud facile uerū dicit. Dionysius in Epistola ad Rufum scholasticum,* λόγος ἐστὶ παλαιὸς

παλαιὸς, μὴ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τοὺς Κίλικας, i. *Vetus verbum est, Cilices haud facile verum dicere. Quamquam* ἀληθεύειν *aliquoties est re præstare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentem non quæ vera sint, sed quæ vtilia. Natum adagium a moribus eius gentis, quo nomine nunc vulgo notant Vltratraiectinos.*

Culicem elephanti conferre.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν, *id est, Culicem elephanti conferre dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanius ad Casilum,* τὸ δὲ ἐμὸν τοιοῦτον, οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, *id est, Ego vero perinde sum, quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Vergilianum illud,*

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos
Noram, sic paruis componere magna solebam. &
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam.

DVM *clauum rectum teneam, id est, dum meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum prosperum artifici, modo is præstiterit quod artis est, Quintilianus libro 2. Institutionum, prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator, inquiens, vult salua naue in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetq. notum illud,*

Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemistichium e poeta quopiam sumptum. Nonnulli citant ex Ennio,

Dum clauum rectum teneam nauimq. gubernem.

Huc adlusit Marc. Tullius libro Epistol. famil. 12. Vna nauis est iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam, vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Sed quicumque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Itidem Pindarus Pythiorum hymno 1. νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν, *id est, Guberna iusto clauo exercitum.*

Incus maxima non metuit strepitus.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. *id est,*

Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelsus animus non commouetur minis, aut fortunæ sæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum ærariorum, quæ tametsi hinc atque inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haud quaquam loco commouentur. Vergilius huiusmodi constantem animum querno robori similem facit, Idem de animo inexorabili,

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Extat apud Græcos distichon integrum huiusmodi,

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἐχέφρων πάσας ἀνέχεται βίας. *id est,*
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Constans nec animus quamlibet uiolentiam.

Veneri suem immolauit.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκε, *id est, Veneri suem immolauit. Dici solitum, vbi quis munus offert minime gratum. Inuisus enim Veneri sus propter Adonidem illius amasiū apri dente peremptum. Aut contra, cum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, sed quia nocuit.*

Non licet bis in bello peccare.

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔστι δὶς ἐν πολέμῳ, *id est, In bello bis errare non licet, in rebus periculosis non tutum est labi. Nam si semel erretur, actum est de capite. nec est secundo errori locus. Vel quod in bello, quia cuncta tumultu peraguntur, non detur spacium reuocandi restituendiq. si quid perperam sit institutum. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados Γ.*

Ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. *id est,*

At uero exigua est interspiratio belli.

Proinde in his rebus, in quibus si semel erratum fuerit, non est quod in posterū sarcias, cautim ac circumspecte agendum, admonente vel Mimo illo non infestiuo:

Deliberandū est diu, quidquid statuendū est semel.

Huc pertinet quod a Catone citat Vegetius. In aliis rebus si quid erratum est, potest postmodum corrigi, præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum statim pœna sequatur errorem. Aut enim confestim pereunt qui ignaue imperiteq. pugnauerunt, aut in fugam versi, victoribus vltra pares esse non audent. Adagium videtur natum ex apophthegmate: cum Lamachus quendam manipuli ducem increpasset, quod perperam quiddam egisset, isq. responderet, se non iterum commissurum quod commiserat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quod primus error sæpe vitam adimat.

Panidis suffragium.

Πανίδου ψῆφος, *id est, Panidis suffragium. In eos torquebatur, qui stulte atque inerudite iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuisse, qui Hesiodum Homero prætulerit: perinde quasi dicas, Midæ suffragium, quod is quoque Panis agrestem cantionem anteposuerit Apollinis musicæ. In genere conueniet in iudicia vulgi, cui fere semper pessima pro optimis placuerunt. Huius suffragiis Menandrum aliquoties superauit Philemon. Euripides cum quinque & septuaginta tragœdias scripserit, in solis quinque vicit. Plinius ætate sua de recitatoribus scribit: Si quando trāsibis, inquit, per basilicam, & voles scire quomodo quisq. dicat, nihil est quod tribunal ascendas, nihil quod præbeas aurem: facilis diuinatio, scito eum pessime dicere, qui laudabitur maxime. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult esse sapienti fixum decretumq., ne quid opinione vulgi cōmoueatur, immo suspectum habeat, quidquid senserit vulgo vehementer adridere. Scitum est illud Antisthenis apud Diogenem Laertium, cui cum dixisset quispiā Multi te laudant, Quid, inquit, mali feci? Huic simillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti cum populus Atheniensis præter morē alacribus studiis adsentiretur, conuersus ad amicos, Quid hoc, inquit, est rei? Numquid imprudens perperam?*

Pattæcione calumniosior.

Παταικίωνος συκοφαντικώτερος, *i. Pattaciōe calūniosior. Ab euentu natum. Nam Pattacion quispiam infamis calumniator, cui cum mos esset bonis viris calumnias*

 struere,

struere, atque hoc tam fœdo quæstu parare rem, tandē deprehensus conuictusq. pœnas dedit capite. Huic præcipuum studium fuit, probati nominis iuuenibus negotium facessere. Idem popularibus comitiis lapidatus est, quod fur esset, & ædium perfossor. Talis fuit apud Athenienses Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede standum.

Ὅλῳ ποδί, *id est, Omni siue toto pede, pro eo quod est, summa vi, summoq. nisu. Refertur a Suida. Quintilianus Instit. orator. lib. 12 Itaque in his actionibus, omni, vt agricolæ dicunt, pede standum est. Videri poterat traductum ab iis, qui in acie cōstāter partes suas tuentur, neque locum deserunt: aut a palæstritis, quorum artis est, scite pedem figere: nisi Quintilianus ab agricolis profectum esse testaretur.*

Callum ducere.

PROVERBIALES *metaphoræ sunt, Callum ducere, & occallescere, siquidem ad animum detorquentur. Quintilianus libro 12. Et ingenio adhuc alendo callū inducere. Sæpicule legimus apud M. Tullium, occalluisse aures, cum assuetudo sensum mali adimit.*

Extra organum.

QVINTILIANVS *libro 11. Et his diuersa vox, & pæne extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum est, & extra vulgarem mensuram. Veluti si quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum est ab organo musico, quod intra vigesimam vocem consistit. Conueniet item in vehementer clamosum.*

Toto organo.

QVINTILIANVS *libro 11. Est enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, sed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtiq. habens omnes in se qui desiderantur, sonos, intentionesq., & toto, vt aiunt, organo instructa. Hactenus ille. Proinde toto organo instructa recte dixeris, quæ numeris omnibus constant, & vndique quadrant. Sumptum & hoc a musicorum instrumentis.*

Vltra linum.

Ὑπὲρ τὸ λίνον, *id est, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto:* Οὐδὲν γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τῶν νόμων τῶν μοιρῶν οὐδ' ὑπὲρ τὸ λίνον, *id est, Neque enim quidquam ita fieri poterit, præter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod est, extra decretum fatale. Adlusum est autem ad fila trium Parcarum. Confine illi quod alias retulimus:* ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, *id est, Vltra fusum.*

Omnia secunda, saltat senex.

OMNIA *secunda, saltat senex Iocus prouerbialis, quo conueniet vti, quoties res prius in periculum adducta, præter exspectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis versiculum ex tertio Aeneidos libro,*

> *Lustramurq. Ioui, votiisq. incendimus aras:*

adagium refert explicatq. his verbis: Sciendum sane moris fuisse, ut piaculo commisso, ludi celebrarentur. Nam cum iracundia matris deum Romani laborarēt, & eam nec sacrificiis nec ludis placare possent, quidā senex statis ludis Circensibus saltauit, quæ sola fuit caussa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia secunda, saltat senex. Idem Seruius explicans locum eiusdem poetæ in Aeneidos 8.

> *Vt celsas videre rateis, atque inter opacum*
> *Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,*
> *Terrentur visu subito, cunctiq. relictis*
> *Consurgunt mensis, audax quos rumpere Pallas*
> *Sacra vetat.*

Cum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenses Apollini celebrarentur, & Hannibal nunciatus esset circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. Reuersi postea cum piaculum formidarent, inuenerunt saltantem in circo senem quendam, qui cum interrogatus, dixisset se non interrupisse saltationem, ductum est hoc prouerbium, Salua res saltante sene. Verrius apud Festum Pompeium huiusmodi fabulam adsert: C. Sulpitio, & C. Fuluio consulib. M. Calpurnio Pisone prætore vrbis faciente ludos, subito nunciato hostium aduentu, e foro ad arma concursum est. Sed postquam victores redissent in theatrum, ne ludi intermissi religionem adserrent, & instaurari oportere dicerent, inuentum est ibi. C. Pomponium libertinum hominem grandem natu, ad tibicinem saltasse. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. Volumnium arbitrarentur appellatum fuisse, qui ad tibicinem saltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni nos fallit memoria. Huic finitimum est illud quod alio diximus loco, γλαῦξ ἔπτατο, *id est, Noctua volauit. Aristophanes in Vespis,*

> Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸ στρατὸν διέπτατο. *id est,*
> *Nostra enim ante præliū ulula peruolauit agmina.*

Significat victoriam non virtute militum, sed Mineruæ dexteritate contigisse.

Gladium dedisti, qui se occideret.

ADAGII *formam habet, quod scripsit Plautus in Trinummo. Gladium dedisti, qui se occideret, id est, ministrasti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti si quis amanti adolescenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magistratum: aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam. Dedit & Aeneas Didoni gladium quo se occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta sunt in prouerbio,* ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum.

Ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῦν, *id est, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum est pro eo quod est, alienum agere negotium, aut cum alienis uxoribus habere rem. Theognis in sententiis,*

> Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα τε μάργον,
> Ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. *id est,*
> *Est inuisa mihi mulier vaga, inersq. maritus,*
> *Alterius fundum quisquis arare cupit.*

Plautus item de marito adultero, Fundum alienum arat, suum incultum deserit. Huic similis color est apud iureconsultos, Alienos irrigare agros, tuis sitientibus.

tibus.C.de seruit. & aqua.cap.prases. Durum est & crudelitati proximum, ex tuis pradiis aqua agmen ortum, sitientibus agris tuis, ad aliorum vsum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quæ procul absunt, irrigat.

Ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζων, τὰ δ' ἐγγὺς καταλείπων, *id est, Fluuius quæ longe dissita sunt, irrigat, quæ proxima sunt, præteris. De his dici conuenit, qui bene merentur de externis & nihil ad se pertinentibus, suos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quod vbi fluuius oritur, minor esse solet, minusq. argilla secum trahens: & quo longius recessit a fonte, hoc est copiosior uberiorque.*

Magno flumini riuulum inducis.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, *id est, Magno flumini canalem inducis, id est, maximis rebus pusillum & inutile momentum addis. Commemoratur a Suida. Finitimum est illis, Syluæ addere ligna, mari aquam, soli lucernam.*

Ne patris nomen quidem dicere posit.

SYNESIVS *in epistola quapiam aduersus Andronicum:* ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρός φασι, *id est, Homo qui aui nomen dicere non possit, immo ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in uehementer obscuros & spurios, incertoq. patre natos. Quod genus est & illud Iuuenalis.*

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.

Unde Plutarchus existimat spurios dictos nothos, quod duabus his litteris prænotari soleant, s.p. hisq. significari, sine patre.

Ne si bos quidem vocem edat.

ALCIPHRON *in epistola Glyceræ ad Menandrum,* Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πιστεύσαιμι, οὐδ' εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο αὐτὸ, *id est, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne si bos quidem fuerit elocuta. Hinc dictum est, quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidisse. Legimus, nisi fallimur, apud Platonem non dissimili figura dictum, etiam si quercus eloqueretur. Nam olim e quercubus Dodonæis reddebantur oracula.*

Aegæum nauigat.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, *id est, Aegæum nauigat, vt subaudias* κόλπον*: Aelianus in epistola quapiam:* Γεωργίας καὶ γεωργῶν ἀπολειπόμενος ὁ γείτων Λάχης ἐπέβη νεὼς, καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον φασὶ, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐν κύμασι τρίβων, καὶ λάρῳ βιοτεύει, καὶ ἀνέμοις μάχεται ἐναντίοις, *id est, Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis vsu, nauem conscendit, atque Aegæum, vt aiunt, nauigat, reliquaq. metitur maria, & in fluctibus agens, lari vitam viuit cumq. variis ventis dimicat. Persius item in quinta Satyra,*

Ocyus ad nauem, nihil obstat quin trabe vasta
Aegæum rapias.

Arbitramur hoc mare ceteris esse periculosius ob frequentes scopulos. Hinc est illa M. Tully metaphora, in Diuinatione: Intelligo quam scopuloso difficiliq. loco verser. Nec infrequens est apud Hieronymum, E scopulosis locis enauigauit oratio, quoties sentit expeditam quæstionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri studium nihil omnino periculi recusantem.

Liberi poetæ & pictores.

LVCIANVS *in Dialogo quem inscripsit* ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Καίτοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, *id est, Atqui vetus hoc dictum est, liberos esse poetas ac pictores. Idem in Demosthenis Encomio,* τὸ μὲν δὴ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, *id est, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum esse poetis et pictoribus impune, quidquid velint fingere.* εὐθύνη *Græcis est caussa siue accusatio Magistratuum itaque de quo cogebatur rationem reddere qui susceperat,* ὑπεύθυνον *appellabant, Liberum autem & de quo non exigebatur ratio* ἀνεύθυνον. *Indicat hoc Aeschinis oratio aduersus Ctesiphontem. Diphilus apud Athenæum libro 6. de poetis,*

οἷς ἐξουσία
ἐστὶ λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. id est,

-Quibus licet,
Et facere solis quidlibet atque dicere.

Ad quod adlusit Horatius, cum ait,

-Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Nam poetæ numine aguntur, eoq. illis frustra præscribas. Seneca libro. De vita beata 1. Siue Platoni, inquit, credimus, frustra poeticas fores compos sui pepulit, siue Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Est autem plurimum cognationis inter poeticen & picturam. Hinc est quod Simonides, auctore Plutarcho, τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν, *id est, Picturam tacitam poesim appellauit: poesim autem loquentem picturam. Proinde Horatius,*

Vt pictura poesis erit.

Torqueri potest in eos, qui pertinaci & obstinato sunt ingenio, quosq. necesse sit suis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per transennam inspicere.

PER *transennam inspicere, Prouerbiali nimirum figura dictum est, pro eo quod est, non propius neque singillatim, sed procul & summatim inspicere. Translatum a negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiam vitrum pellucidum opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas nisi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo: Si in aliquam domum plenam ornamentorum, vel in villam venisses: si ea seposita, vt dicis, essent: tuq. valde spectandi cupidus esses, non dubitares rogare dominum, vt proferri iuberet: præsertim si esset familiaris: similiter nunc petas a Crasso, vt eam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus, proferat, & suo quidque in loco collocet.*

Ne de lite pronuncies.

M. TVLLIVS libro epistolarum ad Atticum 7. Obsecro μήτε δίκην, præsertim in te, a quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab aliis multis, tum a Luciano libello De calumnia,

Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id est,
Ne iudex fueris, partes ni audineris ambas.

Nonnulli tribuunt Hesiodo, sed falso. Vnde Tullius ψευδεπίγραφον appellat, cum sit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, nisi re vltro citroq. diligenter cognita. Citatur & apud Aristophanem in Vespis:

Ἦ που σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις.
Sapiens fuit is, quisquis dixit,
Prius ac partem audieris vtramque,
Ne iudicem agas.

Eandem sententiam sic extulit Euripides in Heraclidis:

Τίς ἂν δίκην κρίνειε, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς; id est,
De lite quinam iudices, aut qui queas
Pernosse rem, prius atque partem audineris
Vtramque?

Adlusit huc Seneca in Medea,

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Aequum licet statuerit, haud aequus fuit.

Fertur inter Græcanicas sententias & hic senarius:

Ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα. id est,
Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus.

M. TVLLIVS Epistolarum ad Attic. lib. 9. Vna fuissemus, consilium certe non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Idem Epistolarum familiar. libro 9. ad M. Varronem: Volebam prope alicubi esses. Si quid bona salutis. σύν τε δύ' ἐρχομένω. Adposite citatur apud Platonem in Protagora, docens opinionem reddi firmiorem, si fuerit ab altero comprobata. Locus est apud Homerum Iliad. K. vbi Diomedes iturus exploratum, quid agant Troiani, comitem postulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen sic habet,

Ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τε οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id est,
At mihi si qui alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritq. simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dein hic prior illo,
Si quid opus facto videt. At qui solus & vnus,
Quamuis perspiciat, tamen est mens segnior illi, &
Consilium tenue.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferam huic Homerico subesse figmento, videlicet periculosis in rebus adhibenda duo consilium & opem. Vlysses quoniam prudentissimus fingitur, consilij symbolum habet: Diomedes, vtpote iuuenis viribus antecellens, auxilij sustinet imaginem. Apulei ex eo loco verba sunt hæc: Itidem cum rebus creperis & adflictis speculatores deligendi sunt, qui nocte intempesta, castra hostium penetrent, nonne Vlysses cum Diomede deliguntur: veluti consilium et auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu serendum, non thylaco.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id est, Manu sementem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corrinæ ad Pindarum poetam, vt auctor est Plutarchus in commentario quem inscripsit, πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Modus in omni re seruandus, & pedetentim ab aliis ad alia transeundum. Ab agricolis ductum est: qui cum serunt, non semel effundunt ipso vase, sed manu rara spargunt semina, vt vniuerso aruo occupãdo sufficiãt. Ad eundem modum ita dispensanda est benignitas, vt multis suppeditare possis. Ita moderandus est labor in litteris, vt ad alia quoque vitæ munia suppetat animi vigor.

Gallos quid execas?

Γάλλους τί τέμνεις; id est, Gallos quid execas? Quid actũ agis? Nam Galli Cybelis sacerdotes sua sponte sunt exectis testibus. Quid spolias nudum? Cur affligis afflictum? Quamquam id ad quamuis inanem operã significandam conueniet. Quemadmodum illa, Laterem lauas, Actum agis.

Quanto asinis præstantiores muli.

THEOGNIDIS illud ipsissimam prouerbij faciem habet,

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. id est,
Noris vti quanto muli asinos superent.

Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum 7. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi versus sunt Iliados κ.

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. id est,
Verum vbi tantum aberat, quãtũ pars vltima sulci
Mularum. Siquidem hæ bubus longe potiores
Ducere per pinguem segetem compactile aratrum.
Rursum Odysseæ θ.
Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων.
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο. id est,
Hos cursu anteibat Clytoneus splendidus omnes
Quantum mularum sulcus præcedit in aruo
Tãtum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Aratrum igitur quod a mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad sulci finem, cum arator inuertit aratrum, quam quod trahebatur a bubus. Hesiodus item mulos ταλαεργοὺς vocat.

Ne quid suo suat capiti.

TERENTIVS in Phormione prouerbiali figura dixit, Ne quid suo suat capiti, pro eo quod est, ne quid mali illi conciliet. Expressum est ad illud Homericum Iliad. 6.

Οὐκ ὤφελον Τρώεσσι κατεσσυμένοισι κακὰ ῥέζειν,
An fuere inuisa non debebam mala Troiæ?

Idem Odyssea γ.

Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. id est,
*Annum illis nonum mala iam suimus, tentantes
Fraudibus omnigenis.*

Rursum Odyssea π.

Τίπτε δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις, id est,
Cur tu Telemacho mortem suis, exitiumque?

Vestis virum facit.

Εἵματα ἀνήρ, id est, *Vestis vir. Id hodie quoque vulgo tritissimum est. Aiunt enim ad hunc modum. Vestitus virum reddit, qui habet, induat. Idem affirmat Quintilianus libro Instit 8. Et cultus, inquiens, concessus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco versu testatum est, auctoritatem. Hunc autem versum, quem citat Fabius, opinamur esse illum apud Homerum Odyssea ξ.*

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή. id est,
Quippe homini ex istis surgit bona fama decusq.

Paullo inferius in eodem libro quantum momenti cultus vestium adferat, ad conciliandam homini formam dignitatemq., satis indicat, cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit:

Πρόσθεν μὲν γάρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι. id est,
*Ante videbatur specie fœdissimus esse,
Nunc diuis similis, magnus quos pascit Olympus.*

Nã ante nudus, iam vestes nitidas indueras Vlysses, ac protinus alius esse visus est.

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης
Κάλλει καὶ χάρισι στίλβων. id est,
*Deinde procul, veniens ad litora pontica sedit
Fulgescens forma, atque leporibus.*

Teneri calidis balneis.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, i. *Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluentes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuisse, vel Homerus testis est Odyssea θ, inter voluptuaria vitæ delicias ea commemorans,*

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,
*At semper cordi nobis, epulæq. choriq.,
Cantusq. & variæ vestes, & balnea calda,
Concubitusque.*

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id est, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc adlusit Persius, cum ait,

Elixaq. nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδάνιπτρον, id est, *Dextrum pedem in calceum, sinistrum in peluim. Subaudi verbum ad sententiam accommodum mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, aitq. dici solere in eos qui se norunt commode ad rei præsentis conditionem applicare, proq. loco, tempore, negotiis, aliam atq. aliã sustinere personam: Est autem carmen hexametrum heroicum,*

Dextrum in calceolo, læuum vero in podoniptro.

Podoniptrum vas, in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditum a Græcis.

Dædali alæ.

Δαιδάλου πτερὰ, id est, *Dædali alæ: Dici solitum, vbi quis alioqui non satis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius, aut auxilij accessionem adiungeret. Aut cum quis vrgente necessitate, ad noua confugit consilia. Nota fabula, quæ prouerbij ministrauit occasionẽ nempe de Dædalo, qui nouo commento adsutis alis elapsus est e manibus Minois.*

Date mihi peluim.

Δότε μοι λεκάνην, id est, *Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer molestum esset, ita vt ferri iam diutius non posset, peluim sibi porrigi iubebant, quasi præ bile nauseaq, & fastidio rerum vomituri: veluti si quis orationem supra modum indoctam non ferens, aut sophisticis næniis offensus dicat, δότε μοι λεκάνην, id est, Porrigite mihi peluim. Refertur a Suida. Extat autem apud Aristophanem ἐν εἰρήνῃ. Et Plutarchus in Politicis citat e Platone comico.*

Dares Entellum prouocas.

DARES *Entellum prouocas, & prouerbij speciem habet, & apud eruditos videtur in ius prouerbij cessisse. Sic enim Hieronymus ad Augustinum, Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, si quando quispiam iuuenili temeritate lacesset aliquem, non perinde promptum ad suscipiendum certamen, uerum intolerandum, si semel inierit. Qui senum ferme mos, vt libenter suffugiant negotia, suscepta pertinaciter gerant. Sumptum est ex 5. Aeneidos libro, vbi Dares quispiam uiribus fretus, & ferox iuuenta, vltro prosiliens in medium, quemuis ad certamen prouocat: adsurgente nemine, deterritisq. reliquis, iam perinde quasi victor, præmium flagitat ab Aenea. At Entellus senex, & iam pridem ab huiusmodi genere certaminum feriatus, instigante partim Aceste, partim veterum victoriarum memoria, tandem surgit cestibus dimicaturus. Is diu suo consistens loco, iuuenem insolentius circumsilientem tulit, donec frustrato ictu lapsus, pudore sic recanduit, vt Daretem iam longe imparem plane confecturus fuerit, nisi eum Aeneas intercedens eripuisset.*

Ad cynosarges.

Ἐς Κυνόσαργες, id est, *Ad Cynosarges, prouerbialis conuitio dicebatur, quemadmodum ἐς μακαρίας, καὶ ἐς κόρακας. Erat autẽ Cynosarges locus in Attica quispiam, in quo nothi, spuriiq. exercebantur, cui nomẽ inditum, ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ id est, A cane albo, seu veloci. Nam Græcis ea vox ἀργὸς, vtrumq. significat. Qui colligit historias ex orationibus stelieuticis Gregorij Nazianzeni, tradit Cynosarges dictũ ἀπὸ τοῦ κυνὸς καὶ σαρκὸς, commutato α in γ. Nominis caussam hanc adscribunt. Cum olim Diomus quidam Atheniensis, auctore Stephano,*

phano, nam Suidas Didymum ponit. sacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut, vt alij dicunt, velox aquila, victimæ partem abreptam in locum quendam deposuit. Quo prodigio territus, cum deum consuluisset, responsum est, vt eo in loco Herculi sacellum extrueret, in quem victima deportata fuisset. Nam sic Herculi placere. Porro, quoniam Hercules nothus fuit, vtpote ex adultera natus, & tamen virtute sua diis æquum honorem adsecutus: idcirco visum est, vt ibi qui spurij fuissent, & neque patris neque matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his quod scribit Plutarchus in libello quem inscripsit ἐρωτικόν, Εἰ δὲ ἄρα καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον ὥσπερ εἰς Κυνόσαργες συντελοῦντα τὴν γυναικωνῖτιν, μᾶλλον δὲ ὥσπερ αἰετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὀρεινόν, ὃν Ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπε, *id est, Quod si igitur hunc quoque morbum oportet vocare amorem femineum ac nothum, veluti in Cynosarges coniicientem nos in muliebre conclaue, magis autem, sicut aquilam quandam dicunt gnesion, id est, ingenuã germanamq. ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde uel contumelia caussa dicebatur,* εἰς κυνόσαργες, *velut in spurium, vel imprecando, quasi dicas, in malam crucem. Postea consentaneum est hoc quoq. loco garrire cœpisse philosophos & sophistas. Nam Suidas testatur tria fuisse gymnasia, Lyceum, Cynosarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Temistoclis vita quẽ aiũt fuisse nothum. Erat autem extra portas Atheniensiũ Herculis gymnasium, quo spurij adolescentes sese cõferebant exercitij gratia, quod & ipse deus nothus ac matre mortali natus esset. Huc Temistocles adhuc adolescens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adolescentes, quo paullatim tolleret nothorum & legitimorum discrimen.*

Cythnicæ calamitates.

Κύθνιαι συμφοραί, *id est, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Aristotelem auctorem citat, Cythnios vsqueadeo diuexatos afflictosq. fuisse ab Amphitryone, vt in prouerbiũ abierint,* Κύθνιαι συμφοραί, *pro maximis cladibus, & immensis calamitatibus. Est autem Cythnus ex insulis Cycladibus vna, contra Dryopidem sita, teste Stephano.*

Cythonymi probrum.

Κυθωνύμου αἶσχος, *id est, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehementer infamem, fœdiq. nominis, cuiusq. nomen iure supprimi debeat: vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox a celando nomine dicta. Et hodie dictitant vulgo, tegendam ollam, quoties innuunt fœdius esse facinus, quam vt auctoris facienda sit mentio. Auctor Zenodotus.*

Cyziceni stateres.

Κυζικηνοὶ στατῆρες, *id est, Cyziceni stateres. De re scite scalpta. Hoc enim subindicant* [illegible]*. Nam hi nummi olim celebres erant, quod eleganter scalpti viderentur. Repræsentabant altera parte Cybelen deorum matrem, facie muliebri, altera leonis imaginem at magis videtur fore locus prouerbio, cum hominem significamus inæqualem, ac sui dissimilem: aut qui longe aliud agat quam præ se ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen ostendebant effeminatam, ex altero leonem. Stater is valebat 28. drachmas Atticas, vnde & de re magni precij videtur posse dici. Cyzicus autem erat ciuitas Propontidis. Quidam eiusdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. prouerbij præter alios meminit Suidas.*

Cyrnia terra.

Κυρνία γῆ, *id est, Cyrnia tellus, dicebatur regio latrociniis infamis, cuiusmodi ferunt olim fuisse Cyrnum. Est autem Cyrnus insula quædam ad boream opposita Iapygiæ mellificio nobilis, auctore Stephano, verum ob latrocinia fuit inaccessa nauigantibus. Plinius autumat hanc esse Corsicam, In Ligustico, inquit, mari est Corsica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit. Prouerbium non inepte detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobij per Aldũ editis reperitur,* Κυρνία ἄτη, *id est, Cyrnia noxa.*

Cinyræ opes.

Κινύρα πλοῦτος, *id est, Cinyræ opes. De immensis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes, Nam huius regionem opulentissimam fuisse, Naso satis indicat Metamorphoseos libro decimo.*

> *Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,*
> *Quæ tantum genuere nefas, sit diues Amomo,*
> *Cinnamaq., costumq. suum, sudataq. ligno*
> *Thura ferat, floresq. alios Panchaica tellus,*
> *Dum ferat & myrrham.*

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis, σὺν θεῷ γάρ τοι φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ Κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἔν ποτε Κύπρῳ, *id est, Deo fauente, felicitas hominibus stabilior, quæ sane et Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbij meminit & Plato lib. De legibus secundo,* Ἐὰν δ' ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τε ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, *id est, Quod si ditior quidẽ fuerit quam Cinyra aut Mida, sit autem iniustus, & miser est, & moleste viuit. Suida in dictione* καταγηράσαις *refert hunc ad modum,* καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον, ἢ τοῦ Κινύρα πλουσιώτερον, καὶ τοῦ Σαρδαναπάλου τρυφηλότερον, ἵνα σε τὸ τῆς παροιμίας ἀπαρτισθῇ δὶς παῖδες οἱ γέροντες, *id est, Consenescas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo deliciosius, vt in te compleatur prouerbium, Bis pueri senes.*

Minus de istis laboro quam de ranis palustribus.

Μέλει μοι τῶν τοιούτων ἔλαττον, ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, *id est, Nihilo maior mihi rerum istarum cura, quam ranarum in limo versantium. Prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assidue obganniant, oblatrentq. prætereuntibus, & odiosam illam cantionem iterent sine fine,* βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, *tamen nemo commouetur.*

Cucurbita sanior.

Κολοκύντης ὑγιέστερος, *id est, Cucurbita salubrior. Suidas & Zenodo-*

& Zenodotus pro adagio referunt. Athenæus libro 3. citat hunc versiculum ex Epicharmo,

Τυγχάνει τ' ἐν ἐστὶ κολοκύντας πολύ. id est,

Eratq. longe sanius cucurbita.

Versus Græcus constabit si legas ἐστὶ. Nam vt nos adduximus, habetur in Athenæo edito per Aldum. Vnde sit natum, non indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, vel quod cucurbita non facile læditur ae ris vitio, propter crustum quo tegitur, id quod ea variis remediis efficax esse perhibetur, quemadmodum indicat Dioscorides libro 2. Item Plinius lib. 20. cap. 3. Nec vna tantum species ad remedia valet, & satiua quam Græci κολοκύνθην appellant: valet inanis intus syluestris, quam Græci somphou, vt ait Plinius, dicunt. valet & satiua minor κολοκυντίς quasi dicas cucurbitulam. Nobis videtur non absurde ductum hinc prouerbium, quod cucurbita undiq. turgeat integra, nec rimis hians, nec uermiculis obnoxia. Est autē integritas & obesitas corporis sanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias recensuimus, ὑγιέστερος κρότωνος, id est, Crotone salubrior.

Cum deo quisq. & gaudet & flet.

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ καὶ ὀδύρεται. id est,

Deo volente, quisq. ridet atque flet.

Admonet adagium rerum humanarum celerem esse commutationem, neque in nobis situm, vt res perpetuo secundæ sint, verum vtcunq. fortunæ libitū fuerit, ita vel secundis rebus attollimur, vel aduersis affligimur. Extat hic versiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem sibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidensi,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,

Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.

Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,

Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id est,

Non te seuit ad omnia læta

Agamemnon Atreus.

Gaudere atque dolere necesse est.

Mortalis enim es. Sin tu nolis,

Tamen eueniet, sic diis placitum.

Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine. Contra, sine deo, quod absque deorum fauore. Pindarus in Pythiis hymno quinto, ἄνευ θεοῦ, id est, Non sine dis. Idem eiusdem operis hymno nono,

Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις ὁδοί τε βραχεῖαι. id est,

Velox actio iam diis accelerantibus breuesq. viæ.

Rursus hymno decimo,

Θεῶν τελεσάντων,

Οὐδέν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id est,

Cū dij peregerint, nihil videtur esse incredibile.

Et Vergilius,

Haud equidem, sine mente reor, sine numine diuū.

Ita quod præter spem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Aristoph. in Equitibus,

Ἀλλ' οὗτοι προσέρχεται

Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id est,

Sed ipse in concionem prodit huc

Tanquam deo volente.

M. TVLLIVS in Verrem actione quinta, Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius libro 3. Oda 4. Non sine dis animosus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id est, musis fauentibus, σὺν τοῖς θεοῖς, id est, diis bene iuuantibus. Festiuum est quod de Stratonico refert Athenæus libro 8. Is cum esset parum insignis citharœdus, haberetq. in ludo suo nouem Musarum imagines, & Apollinis vnā, discipulos duos, rogatus a quopiam quot haberet discipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα, ludens amphibologia. σὺν θεοῖς accipi potest, annumeratis diis fauentibus. Porro veteres præcipuum numen tribuebāt fortunæ, cui tributiur quidquid feliciter aut secus euenit: de qua Demosthenes in oratione ad Philippi epistolam, μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ παρὰ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, id est, Magnum enim momentum, immo verius totū est ipsa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Aeschines in Apologia, περὶ παραπρεσβείας. ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία, id est, in fortunæ manu sunt omnia.

Cum Coryco luctari.

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, id est, Aduersus Corycum luctari dicebatur qui sumeret inanem operam. Opinamur Corycum palæstriten fuisse quempiam inuictum. Nisi malumus Corycum esse manticam coriaceam, vt adagium adfine sit illi, Vtrem vellis. Verum hoc sensu Hesychius scribit per ω et υ. Suidas scribit per ο & ι. Porro talis pugnata est Apuleio in Thessalia.*

Curetum os.

Κουρήτων στόμα, id est, Curetum os. Dici solitum, si quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quod Curetes Cybeles comites furore quodam sacro perciti, diuinare viderentur. Refertur a Zenodoto. Meminit & Hesychius.*

Melius nobis est quam heri.

PROVERBIALEM *habere figuram videtur illud Aristophanis in Pluto,*

Ὦ Βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id est,

O Blepsideme melius atque heri mihi est.

Cum significamus fortunam in melius cōmutatam. Itē illud Theocriticum, quod alio citauimus loco,

Τάχ' αὔριον ἐσσετ' ἄμεινον. id est,

Melius cras forsan habebit.

Nam heri & cras, pro præterito futuroq. tempore posita sunt.

Cretenses sacrum.

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν, id est, Cretenses sacrum, subaudi faciunt, aut simile quidpiam. Adagium Zenodotus ad huiusmodi refert fabulam. Tempestate iactatus Agamemnon, delatus est in Cretam, ingressusq. Polyrrhenen (nam id est Cretæ insulæ oppidum, ab ouium copia sic appellatum, auctore Stephano) rem diuinam fecit. Interea vero captiui conscensis nauibus aufugerunt. Quæ res cum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum sacrificium, & iam incensam uictimam reliquisse, curriculoq. ad maris litus properasse, perturbatum maiorem in modum, animoq. consternatum. Ibi vix vnam reperisse nauem reliquā quæ deuectus est, multum imprecatus malorum eius insulæ cultoribus. Vnde si qua res per tumultum, ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν, id est, Cretense sacrum vocabant.*

vocabant. Nobis videtur quadraturum, vbi quis non fruitur his quæ parauit. Quemadmodum vsu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenses.

Simul & misertum est, & interiit gratia.

Ἅμ' ἠλέησε καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. *id est,*

Simul & misertum est interiitq. gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici solitus in ingratum, qui simul atque leuatus est malis, desinit meminisse beneficiorum eius, cuius opera restitutus est: iuxta illud, Si dolet, meminit: si placet obliuiscitur: cum contra admoneat prouerbium,

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. *id est,*

Memineris accepti, dati obliuiscere.

Idem docet in Moralibus Seneca,

Beneficij accepti meminisse oportere, dati obliuisci. At nunc ita est ingenium vulgi, vt fragilis sit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautum, Si quid iuues, pluma leuior gratia: si quid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem sententiam hi quoque versus,

Αἰεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φύσει. *id est,*

Seruatus vsque ingratus est, & immemor. Et,

Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. *id est,*

Post munus ilico consenescit gratia.

Morsus aspidis.

Δῆγμα ἀσπίδος, *id est, Morsus aspidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apostolio Byzantio, non admodum memorabili auctore, nisi nos meliorum inopia cõpelleret. Quamquam húc nec Politianus grauatus est quodam in loco citare testem. Circumfertur Græcus versiculus, adagio concinens,*

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. *id est,*

Telum aspidis profecto mulier improba.

Aelianus primo De naturis animalium libro, tradit aduersus viperarum, omniumq. serpentium morsus remedium inueniri, aspide vna excepta, præcipue si de rana gustarit, vt ait libro proximo. Solius huius ictum omni cura potentiorem esse. Nec ab vllo vinci, præterquam a muliere, quæ vel aspectu contactuq. solo necet, quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis,

Ἀσπίδα φοινήεσσαν ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. *id est,*

Aspida crudelem, cuius super omnia morsus
Immedicabilis est.

Plinius prodidit, aspidem numquam vagari sine compare, quod si contigerit alteram interimi, protinus alteram persequitur percussorem, in mediis quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum serpente intra quattuor horas emori. Nihil autem vetat, quo minus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiorem, quod clanculum citraq. dolorem infundat venenum hæc serpens, neque post morsum appareat vulnus in corpore: tantum somnus letalis obrepit, quemadmodum describit Nicander, atque hinc existimant quidam morsum illius ἀμυδρότατον ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. *id est,*

Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbij Theocriti Scholiastes, sed pro πεσούσης *scriptum est* πεσόντος, *mendose. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, & quisque quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplum huius adagionis est apud Iuuenalem de Seiano.*

Nihil est ab omni parte beatum.

QVID scripsit in Odis Horatius,

-Nihil est ab omni
Parte beatum,

Prouerbialem habet sententiam, quam Græci sic efferunt,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *id est,*

Felix per omnia nullus est mortalium.

Hunc senarium citat Aristoteles lib. Rhet. 2. inter exempla sententiarum. Est aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenæum adducit hunc versum,

Ἀμώμητον δ' οὐδὲν ἔφυ τοῖς θνητοῖς. *id est,*

Nil vsquam est hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum, περὶ εὐθυμίας

Ἆρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος. *id est,*

Num quapiam intercedit his cognatio,
Vitæ ac dolori.

Ad hanc sententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innasci cristam. Theseus priusquam veniret in Atticam, instituit sacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerentur, quædam contra, quæ mœrore luctuque. Ceterũ cum adpulisset in Atticam, quoniam multos reperit squalidos ac mœstos ob mortem regis Aegei, qui desperato filii reditu, præ dolore semet e saxo præcipitem dedit: multos contra lætitia gestientes ob filij reditum, institutum est, vt in ὠσχοφορίᾳ, (id est, nomen festo a gestandis ramis) non nuntius ipse, sed caduceum coronaretur, deinde qui sacris interfuerunt emitterent has voces, ἰὼ ἀΐ id est, eia, heu, quarum prior gratulationis est, & in bellicis pæanibus canĩ solet, quod liquet ex Aristophanis Pace, vbi crebro repetuntur illa, ὦ ἰὴ μάλα ὦ ἰὴ, ἰοὺ altera luctus est. Vnde & ἀιαῖ dictus Græcis & αἰάζω. Hæc videlicet est imago vitæ mortalium. Historia refertur a Plutarcho in vita Thesei. Pindarus in Isthmiis hymno 3. ad tempus torquet sententiam, αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλοτ' ἄλλ' ἐξάλλαξεν, ἄτρωτοί γε μὰν παῖδες θεῶν *id est, Seculum autem voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc sese flectit. Ceterum dij extra telorum iactũ sunt. Nam interpres admonet hic* παῖδες θεῶν *esse dictum pro* θεοί. *Simile quiddam habet in Pythiis hymno 7.* φαντί γε μὰν οὕτως ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι, *id est, Aiunt sane sic viro stabilem florere felicitatem, si hæc et hæc ferat, hoc est, si ferat tũ prospera, tum aduersa. Perpetua felicitas minitatur subitum exitium: quod temperatum est, solet esse diuturnius. Interpres in hanc sententiam adduxit versum Homericum,*

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.

Vnice

Vnice amās dederat cui musa bonumq. malumque. Extat aūt hoc carmen Odyssea θ. *De Demodoco. Rursum Pindarus hymno* 5. [Greek] *id est, Laborum autem exors nullus est nec erit. Ac mox* [Greek], *id est, hac fortiens, vide licet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui est in Pythiis hymno* 3. [Greek] *id est, Ad vnum bonum duo simul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odyssea* ω.

[Greek] *id est,*
Dolia namq. Iouis duo sunt in limine posita.

Huc pertinent & illa de quibus nobis alias dictū est, vbi mel, ibi fel: ubi vber, ibi tuber, & huius generis alia. Nec alienum arbitramur ab hac sententia, quod prisci Romani duas diuas coluerunt, Angeroniam atque Valupiam, alteram ab angoribus dictam, alteram a voluptate. & Angeroniæ quidem pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt, significantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicē mixtas esse. Addunt Angeroniæ simulacrum in ara Volupiæ fuisse collocatum, quod dolor comes sit voluptati, & voluptas dolori, hac figura, vt os habeat obligatum atq. signatum, hoc ænigmate significantes, eos qui dolores & anxietates animi dissimulant, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Huiusmodi ferme Macrobius libro in Somnium Scipionis primo. Desinam si Aeschyli versum adscripsero, quem Iulius Pollux libro sexto capite 11. *testatur extare apud Aristophanem:*

[Greek] *id est,*
Et dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim poni grana gratam quandam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata est vita mortalium.

Felicium multi cognati.

[Greek] *id est,*
Cognatus vnus quilibet felicium.

Id hodieq. vulgo dicunt, locupletum plurimos esse cognatos. Huc adlusit Terentius in Phormione, At si talentum rem reliquisset decem, primus esses, memoriter progeniem vestram vsque ab auo atque atauo proferens. Pindarus in nemeis hymno 10. *sic extulit* [Greek], *id est, Perit bonos, viro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus asperis fidi. Plato in epigrammate,*

[Greek]
[Greek] *id est,*
An tandem expertus nosti verbum vetus illud,
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adest,

Amantium iræ.

[Greek], *id est Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquā duratura. Terentius in Andria, Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et iuxta Græcam sententiam,*

[Greek] *id est,*
Pusillo amantum durat ira tempore.

Atque huiusmodi dissidiola quæ non nunquam incidunt inter amicos, modo absit amaritudo, quasi renouant amicitiam excusso diuturnæ consuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & Mimus ille Publianus,

Discordia fit carior concordia.

Primum recte valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ.

PLATO *libro de legibus secundo,* [Greek], *i. Aiunt enim optimum, ac potissimum esse bonam valetudinē, proximum formam, tertium diuitias. Meminit huius adagij aliis quoque locis. Stobeus citat hæc ex Sclerio quodam,* [Greek], *id est, Bona valetudine esse optimum est homini mortali. Proximum specie honesta præditum esse. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modum,* [Greek], *id est, Primum locum obtinet bona valetudo, secundum forma, tertiū robur, quartum opes, haud cæcæ, sed acutum cernētes. Hic ordo votorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teste Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas sententias huiusmodi senarius:*

[Greek] *id est,*
Quam bene valere, melius in vita nihil.
Item alter huic similis,
[Greek] *id est,*
Recte valere & sapere, duo vitæ bona.
Quo spectat etiam illud Iuuenalis,
Vt sit mens sana in corpore sano.
Et Horatius.
Valeat possessor oportet.

Aristo Sicyonius pæana scripsit in laudem sanitatis, vt refert Athenæus libro 15.

[Greek]
[Greek]
[Greek] *id est,*

Sanitas antiquissima dearum, Tecum viuam quod reliquum est vitæ, Tu vero mihi propitia cōuictrix esto. Ac mox, [Greek], *id est, Tecum diua sanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver. Absque te vero nemo felix. Aristoteles libro Rhetoricorum secundo, exemplum sententiæ, quæ non egeat epilogo, hoc est addita ratione, quod sic omnibus persuasum sit, refert,* [Greek], *id est, homini bene valere optimum est, vt mihi quidem videtur, videtur esse senarius, sed corruptus. Aristoteles Moralium ad Eudemiū lib.* 1. *narrat aliquem in vestibulo templi, quod est in Delo Apollinis, hanc scripsisse sententiam, Sidem nō adesse omnia, bonitatem, honestatem, ac iucunditatem: ac quod iustissimum esset, fecisse honestissimum, optimum autem bene valere, omnium vero iucundissimum, potiri quod quis amat. Philosophus vero felicitatem cum sit optima & pulcherrima, tamen eandem indicat esse iucundissimā. Hæc enim diuidit vulgus, cū re vera sint*

coniunctissima. Locus erit prouerbio, quoties significabimus aliud alio prius esse, & iis quæ potiora sunt, maiorem curam deberi.

Fœnum esse. Ambrosia alendus.

FOENVM *esse, & Ambrosia alendus. Vtrumq. prouerbiali figura dixit M. Tullius, alterum in indoctos ac brutos homines, alterum in egregios, vt intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos. Nam fœno victitant boues. Ambrosia cibus est apud Homerū, deorū* καὶ σῖτον. *Cicero lib. de Oratore 2. Sic ego, Crasso audiente, primum loquar de facetiis, & docebo sus, vti aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Rursum idem eodem libro: Iocabatur, inquit, Catulus, præsertim cum ita dicat ipse, vt ambrosia alendus esse videatur. Horatius, prælautas opiparasq. cenas, deum cenas vocat,*

O noctes cenæq. deum:

Nectar & Ambrosiam indicans. Nam hæc illis tantum a poetis tribuuntur, si quādo domi cibum capiūt; alioqui si contingat aliquo ad optimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, *id est, Spes pascunt exules. Vbi quis excussus a pristina fortuna semper id agit vt restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri videmus, vt nullus ita sit exul, quin & velit, & speret futurum, vt aliquando postliminio redeat in patriam. Eodem animo se fuisse testatur Ouidius apud Tomitanos exulans. Ne Iudæos quidem hodie spes destituit. Euripides prouerbialem sententiam fuisse significat. Citatur autem a Plutarcho, libello quem De exilio cōscripsit,*

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος,
καλοῖς βλέπουσι γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. *id est,*
Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculisq. spectant blandulis, cessant tamen.

Ἱππομανεῖν.

Ἱππομανεῖν, *dicebantur prouerbiali conuitio feminæ virosæ ac libidine præter modum prurientes. Aristoteles libro De animalibus 6.* αἱ μὲν οὖν ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν. ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπιφέρουσιν, ἀπὸ μόνου τῶν ζῴων τὴν ἐπὶ τῶν ἀκολάστων περὶ τὸ ἀφροδισιάζειν, *id est, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab vno animante ductum est vocabulum, quod in mulieres conuitio dicitur, circa Venerem intēperantes.*

Ouium mores.

Προβάτων βίος, *id est, Ouium mores. In stupidos ac stolidos iaci solitum Aristoph. in Pluto,*

ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις. *id est,*
Mihi immo vitam prædicas ouiculæ.

Aristoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici consueuerit, indicat: διαφέρει κατά τε δειλίαν καὶ πρᾳότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄνοιαν. τό τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται, εὔηθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν. καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται θύραζε, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμὴν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δὲ ἀκολουθοῦσιν, *id est, Differunt autem & timiditate mansuetudineq. & ferocia placiditateq. intelligentia ac stoliditate. Nam & ouium ingenium quemadmodum aiunt, simplex ac stultum. Siquidem est omnium quadrupedum inertissimum. Prorepit in deserta, nulla de caussa, ac sæpenumero hybernis mensibus foras e septis digreditur. Cumq. a niuibus occupatum fuerit, ni pastor compulerit, discedere non vult, sed relictum cessansq. perit, nisi pastores mares adduxerint. Nam ita demum consequuntur. Proinde Aristophanes taxans vecordiam populi Atheniensis, oues illos vocat in Vespis,*

Ἐκκλησιάζειν πρόβατα συγκαθήμενα. *id est,*
In concione pecus ouillum considet.

Nec hoc prætereundum loco, quod Diogenes Cynicus opulentum quendam, ceterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, *id est, Ouem aureo vellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in senes stultos. Huc respiciens Origenes enarrans Leuiticū, ouis immolationem interpretatur affectuum stultorum & irrationabilium correctionem.*

Muris interitus.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, *id est, Iuxta muris interitum. Aelianus lib. De naturis animaliū 12. cap. 10. tradit murē minime viuacem esse, sed sua sponte defluentibus intestinis ocyus emori, atque hinc natum prouerbium,* κατὰ μυὸς ὄλεθρον, *id est, Iuxta muris interitum. Addit hoc vsum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in* μικροβίους, *id est, Breuis æui, quos* μινυνθαδίους *appellat Homerus. Aut in eos qui paullatim extabescunt. Verisimile est enim, mures sic emori quemadmodum nascuntur in Aegypto: vt aliqua pars sit viuus mus, altera nihil nisi limus.*

Ante lentem augere ollam.

Πρὸ τῆς φακῆς αὐξάνειν τὴν λοπάδα, *id est, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod est, spes ingentes in animo concipere priusquam res ipsa teneatur. Aut polliceri quod ipse non dum habeat, aut præpropere sibi placere, quasi iam possideat ea quæ procul etiam dum absunt vt teneantur. Veluti si quis vitæ strepitum augeat spe magistratus, quem incertum est an sit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum,* μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς, *id est, Ne ante denticulā augens ollam, aut patinam, in seditionem nos mittas. Citatur & a Plutarcho commentario De præceptis bonæ valetudinis, eiusdem Cratetis nomine, his quidē verbis,* ὁ μὲν οὖν Κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρῄνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων ἐς στάσιν ἄμμε βάλῃς. αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξειν ἀεὶ, μηδὲ πάντως ὑπερβαίνειν τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸ θρῖον καὶ τὸν ἰχθῦν, εἰς στάσιν ἐν πλησμονῇ τὸ σῶμα καὶ ταραχὰς ἐμβάλλειν καὶ διαρροίας. *i. Crates igitur cū existimaret in ciuitatibus seditiōes ac tyrānides potissimū e deliciis ac luxu nasci, p ioců admonuit, ne p lēticula sēper augēs patinam,*

nam, in seditionem nos conijcias. Sed seipsum adhortetur quisque, ne semper præ lente augens patinam, neue modis omnibus, præterito nasturtio & olea, ad farcimen & piscem desciscens, ex repletione corpori seditionem concitet, ac tumultum & diarrhœas. Crates eo detorsit dictum, vt apparet, poetæ cuiuspiam, vt pertineat ad homines impendio sumptuosos. Adlusit autẽ ad morem plebis, quæ solita sit excitare seditiones, si conspiciat optimates sibi præponi. Nã lopade adponebantur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen est vilissimum ac plebeiũ.

Pudebat recusare, & non audebant suscipere.

M. TVLLIVS in Epistolis ad Atticum versum hunc Homericum, ceu prouerbialem non semel vsurpauit,

> Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
> Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Quo licebit vti, quoties incidit eiusmodi negotium, vt aliud suadeat honestas, aliud vtilitas: & decorosum sit non suscipere prouinciam, rursum periculosum suscipere. Potest accommodari etiam ad illos, qui rogati neque negare audent ob pudorem, neque præstare tamen volunt quod rogantur, ob diuersum animi vitium. Est autem hic versus apud Homerum Iliados H. Vbi Hector quemlibet e Græcorum ducibus ad singulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus surgit Menelaus,

> Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
> Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
> Sic ait interea tenuere silentia cuncti.
> Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Sphæram inter sese reddere.

PLVTARCHVS in libello De cognoscendo profectu, μάλιστα δὴ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ἀφίεται, καὶ παυόμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἀντιδιδόντες πρὸς ἀλλήλους, τῷ λυπεῖν καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον, ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες, i. Maxime si quæstionũ ambitio contẽtioq. remittitur, sicq. desinimus argumẽta, ceu lora sphærasq. sic vicissim inter nos reddere, vt magis gaudeam⁹ ferire aut deijcere, quã discere aut docere. Est apud Plat. in Euthydemo, ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστόχαζετο τοῦ μειρακίου, id est, Dionysodorus tanquam sphærã exceptum sermonem rursus iaculabatur in adolescentem. Meminit de lusus genere Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 9. Seneca quod Græci de sphæra tradunt, ad pilæ lusum refert, ostendens eam commoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, qua est inter mittentem pilam & excipientem. Volo inquit, Chrysippi nostri vti similitudine de pilæ lusu, quam cadere non est dubium, aut mittentis studio aut accipientis. Tunc cursum suum seruat, vbi inter manus vtriusque apte ab vtroque & iactata & excepta versatur. Necesse est autem lusor bonus, aliter illam collusori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficij ratio est, nisi vtrique personæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus: vtcumq. enim venit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide nec tam excusse sed languidius, & in ipsam dirigentis manum remisse occurremus. Idem faciendum est in beneficiis &c. In eodem libro aliquãto post, Sicut in lusu est aliquid, pilam scite ac diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit quam acceperat. Non dissimilis est, quem hodie pila vocant, cuius meminit Horatius.

> Namq. pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, sphæræ lusum olim dictum φαινίνδα ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῶν ..., quæ verba quid sibi velint, non satis intelligimus, magis arbitramur dictum, ἀπὸ τε φαίνομαι, quod sphæra missa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanes,

> Σφαῖραν λαβὼν
> Τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἅμα,
> Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν,
> Κλαγκταῖσι φωναῖς. id est,
> Sumpta pila
> Gaudebat huic dedisse, at hunc fugit simul.
> Excussit hunc, at erigebat alterum
> Tubæ in modum sonante voce.

Quadrabit adagium in eos qui se vicissim dicteriis incessunt. Confine, sicut opinamur, illi Persiano,

> Cadimus, inq. vicem præbemus crura sagittis.

Iuxta Senecæ sententiam, quadrabit etiam in eos qui sibi mutuo adsentantur & colludunt in disputatione.

Animo ægrotanti medicus est oratio.

CELEBRATVR hic versus apud Græcos prouerbij vice, citaturq. a Plutarcho ad Apollonium:

> Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est
> Aegroto animo medicus est oratio.

Sumptum adparet ex Aeschyli Prometheo,

> Οὔκουν Προμηθεῦ τοῦτο γιγνώσκεις, ὅτι
> Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est,
> Non hoc quidem te præterit Promethee,
> Morbo quod iræ medicus est oratio.

Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud est quã furor breuis. Huc adlusit Horatius in epistolis,

> Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
> Possis, & magnam morbi depellere partem.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. His philosophia medetur pharmacis verborũ, id est, monitis salubribus. Et apud Terentium arguit sese Menedemus, qui non vt decuit tractarit ægrotum animum adolescentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atq. alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendũ, interim acrius iurgandum, nonnunquam dissimulandum, & imprudenti pharmacon admonendum. Feruntur in eandem sententiam & hi senarij,

> Λόγος γὰρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος. id est,
> Dolori enim medetur vna oratio. Et,
> Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. id est,
> Sermone flexisti optimo me pharmaco. Et,
> Ὁ λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν πάθους. id est,
> Animo laboranti medicus oratio est.

Isocrates in oratione De pace, eleganter vsurpauit hãc sentẽtiã, ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παν-

τὰ δὲ καὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ παρρησίᾳ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐπιπλήσσων. ἔπειθ᾽ ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τὰς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ᾽ ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας, id est, Vos autem illud in primis scire oportet quod aduersus corporis morbos multa variaq. remedia a medicis reperta sunt, animis vero ægrotantibus, ac prauis cupiditatibus oppletis, non est aliud remedium quam oratio quæ non vereatur errantes increpare. Deinde deridiculum esse, cum medicorum vsturas ac sectiones perferamus, vt a grauioribus cruciatibus liberemur orationem reiicere priusquam liqueat an huiusmodi vim habeat, vt vtilitatem adferat audiētibus. Verum vt amica, salubris, & in tempore adhibita oratio, remedium est efficax ac præsentaneum, ita sermo inimicus, aut pestilens, aut non in tempore dictus, letale venenum est.

Si quid mali, in Pyrrham.

Εἴ τι κακὸν, εἰς Πύῤῥαν. id est, Si quid mali, in Pyrrham, subaudiendum recidat, aut abeat, aut eiusmodi quidpiam. Ad hunc modum malum, si quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hostium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis scriptoribus familiaris, hostibus nostris hoc eueniat. Ouidius:

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Idem tertio De arte amandi,

Hostibus eueniat tam fœdi caussa pudoris.

Idem libro tertio Fastorum,

Eueniat nostris hostibus ille color.

Idem libro secundo Elegiarum,

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Hostibus eueniat vita seuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum,

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Rursum Vergilius libro tertio, Georg.

Dij meliora piis, erroremq. hostibus illum.

Idem in 4 Aen. de Mezentio,

–Dij capiti illius generiq. reseruent.

Propertius:

–Hostibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis:

Hostium vxores, pueriq. cæcos
Sentiant motus orientis austri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in sene seipsum excruciante. Au obsecro te, istuc inimicis sies. Idē in Eunucho, Vtinam sic sint qui mihi male volunt. Originem prouerbij tradunt huiusmodi. Quondam Pyrrhæos, quotquot erant finitimi, graui odio persequebantur: vnde si quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabantur ut in Pyrrhæos auerteretur dicentes, εἰς τὴν Πυῤῥαίων id est, In Pyrrhæorum regionem. Est autem Pyrrha, Lesbi insulæ ciuitas, auctore Stephano. Est & altera inter Prienen & Miletum. Nescimus an librariis sit imputandum, quod Plutarchus in Conuiuio sapientum pro Pyrrhā refert Prienen. Verba Plutarchi sic habent, καὶ ὁ θάλης γελάσας, εἴ τι κακὸν ἔστιν εἶπεν εἰς Πριήνην πάλιν, λύσει γὰρ αὐτὸς ὡς ἔλυσε τὸ πρῶτον. id est, Ac Thales ridens, siquid, inquit, mali, rursus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum soluit prius. Nobis videtur loci nomen data opera mutatum, quod Bias esset Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata est in Prienen.

In tuum ipsius malum lunam deduces.

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις. id est, Aduersus teipsum lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamētis quibusdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius,

Carmina vel cælo possunt deducere lunam.

Et Horatius in Odis,

Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare sydera.

Et rursum in Sermonibus,

–Lunamq. rubentem
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.

Item Iuuenalis,

Vna laboranti poterit succurrere lunę.

Creditum est olim, huiusmodi sagas oculis ac pedibus priuari solere. Aglaonice quæpiam, cum per Astrologiæ cognitionem defectus præsciret, iactabat se lunam e cælo detracturam in terram. Atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio, Lunam detrahere. Prouerbium igitur hinc sumptum, dicebatur de iis qui suis ipsorum artibus sibi malum accerserent. Quod genus, si quis callidis rationibus effecisset, vt accerseretur aliquis, deinde eueniret, vt ab eo quem accersendum curasset, subuerteretur.

Coruus aquat.

Κόραξ ὑδρεύει. id est, Coruus aquat. Dici solitum, vbi quis non citra negotium, citraq. ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo cum sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante. Quod Plinius vt rem gestam memorat libro decimo capite 44. sed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam, quam Fastorum libro secundo narrat Ouidius ad hunc modum.

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras.
I mea dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam,
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi,
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq. satur, nigris longum capit unguibus hydrū.
Ad dominumq. redit, fictaq. verba refert.
Hic mihi caussa moræ. viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumq. meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginius, et Aelianus De natura animan-

animantiũ libro primo, Proinde prouerbium magis vi detur conuenire in cessatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius.

Συνῆλθεν Ἀττάβας τῷ Νουμηνίῳ. *id est,*
Coniunctus est suo Attabas Numenio.

Quidam legunt Attagas. Dici solitum quoties impro bus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, cum ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius.

Mali commatis.

Πονηροῦ κόμματος. *id est, mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & reiculus quispiam. Sumpta metaphora a reprobatis nomismatis. Aristoph. in Pluto:*

Ἐοικέναι τί μοι πονηροῦ κόμματος. *id est,*
Videtur esse non probati commatis.

In sycophantam dictum, iam ad paupertatem famemq. redactum, posteaquam Plutus oculos receperat. Interpres ostendit, comma genus esse vilissimi nomismatis. Sonat autem perinde quasi dicas, malæ monetæ. Rursum in eadem fabula, -Γνώσεται
Οἳ δ' ἦσαν ἐκείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος. *id est,*
-Nouerit
Illius esse hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis, τῷ κακίστῳ κόμματι. *Idem in Concionatricibus,*

Κἀμοὶ κακὸν νόμισμα τὸ κόμμ' ἐστί τ' ἐμοῦ, *id est,*
At istud hercule comma mihi fiat malum.

Reddit caussam, quod cum abisset in forum empturus farinas, iamq. peram supposuisset, præco clamauit, ne quis reciperet æreos nummos, sed argento venderentur omnia. Ad hanc formam pertinent etiam illæ, ceu prouerbiales metaphoræ, κίβδηλος ἀλέξιππος, & κιβδηλεύειν, *pro eo quod est, imposturã facere, &* κιβδηλία, *pro impostura, quæ voces reperiuntur cum alias frequẽtius, tum Platonis libro De legibus 11. si quis forte certius desiderabit testimonium. Proinde qui moribus sunt improbatis, eos* κιβδήλους *vocant, quasi dicas adulterinæ monetæ. Appositius autem ad oris figuram, morum & indolis indicem refertur. Siquidem quemadmodum nummus inspecta imagine dignoscitur illico, probatusne sit an adulterinus, itidem ex ipsa statim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euripide teste, cuius hæc sunt in Ione:*

Γνοίη δ' ἄν τις ὡς τὰ πολλά γ' εὐγενῆ πέρι,
Τὸ σχῆμ' ἰδὼν τίς ἐστι εὐγενής. *id est,*
Plerumq. species ipsa, simul aspexeris
Hominem arguit, generosus is sit, an secus.

Beneuolus trucidator.

Εὔνους σφάκτης. *id est, Beneuolus occisor. Conuenit in hos qui cum summam adferant perniciem, tamen beneuolentiæ speciem admiscent. Tractum aiunt ab Oreste, qui trucidata matre Clytæmnestra, parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum regem referunt, qui posteaquam Semelen e medio sustulisset, ossa tamen illius summo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, vt adagium ad Ptolemæum Philopatoris filiũ referatur: is matrem Berenicen in Palatio ipsius vinculis constrictam, Sosibio tradidit adseruandam, vbi illa non ferens eam filij contumeliam, sumpto veneno interiit. At ille perturbatus insomniis, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc sepulcrum appellatur. In hoc vna cum matre maiores omnes suos composuit, & inter hos Alexandrum Magnum. Nec hoc contentus officio vir pius, templum eidem constituit in Aegialis, cui nomen indidit, Berenices seruatricis. Hæc ferme Zenodotus. Confine est illud quod alibi recensuimus, Intempestiua beneuolentia nihil a simultate differt. Ita Flaccus,*

Nil moror officium quod me grauat.

Nec parũ scite dixit Ennius apud Ciceronẽ lib. Offic. 2.

Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior.

Κορύθου αἰσχίων. *id est, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stultum ac vecordem, ad hoc forma infelicissima fœdissimaq. cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus est iocus in hominem bardum, ac perinde deformẽ. Refertur adagium a Zenodoto.*

Contra torrentem niti.

CONTRA *torrentem niti dicuntur, qui frustra certant cum iis, quos vincere non queant. Sumptum a natantibus, qui solent secũdo natare flumine, maxime si torrens fuerit. Quod si contra nitantur, nihil promouerint. Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epistola quadam ad diuum Hieronymum. Et laudatur a Iuuenale Crispi prudentia, qui Domitiani violentiæ cõcesserit, et ingenio alioqui insanabili obsecũdarit.*

Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem. *Item Ouidius:*
Stultus ab obliquo qui cum discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas.

Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem, Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει. *id est, non esse cogendum fluminis impetum, docet etiam prouerbium.*

Vsque ad aras amicus.

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. *id est, Vsque ad aram sum amicus. Tametsi non est huius instituti qualibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, et specie vsque adeo prouerbiali, præterea sic a magnis celebratũ auctoribus, vt merito videatur in hunc ordinem cooptandum. Responsum est autem a Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, vt in caussa quadam sua gratia falsum deieraret,* δεῖ με συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν *id est, Oportet me commodare amicis, sed vsque ad aras, ita refert Gellius. Cõmodius refert Plutarchus in libello,* περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. *Vsq. ad arã sũ amicus. Admonet prouerbiũ, non nũquã, quo consulamus amicorum cõmodis, eorũq. voluntati morẽ geramus, fas videri paullulũ a recto deflectere, verũ eatenus, ne propter hominẽ amicũ numinis reuerentiam violemus. Olim iurantes aram manu contingebãt. Porro quatenus*

& quousque sit ab honesto deflectendum amici caussa, copiose, docteq. disputat Aulus Gellius libro noctium Atticarum primo, capite tertio.

Codali chœnix.

Κοδάλου χοῖνιξ. id est, Codali chœnix, siue demensum. De magnis mensuris dicebatur, auctore Suida. Neque praeterea quidquam super hac re mihi repertum est adhuc apud auctores. Coniectare licet, ortum a seruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit alius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis quae titulo Hesychij circumferuntur, reperimus Condalum piscẽ aut eundem, aut certe adfinem Cestreo, quem Gaza vertit Mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbij κανδάλα χοῖνιξ, subindicans fuisse quempiam aedilem qui maioribus mensuris solitus sit uti.

Concha dignus.

Κόγχης ἄξιος, id est, Concha dignus. Rem nullius precij concham dicunt Graeci, quemadmodum Latini nauci aut floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusque rei significabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga.

Κοντῷ πλεῖν. id est, Conto nauigare, dicebantur, qui sic rebus vterentur, quemadmodum vti conueniebat, aut qui vitae genus suo accommodatum ingenio sequerentur. Neque enim contus ad vllum alium vsum accommodatus, quam ad nauigationem. Itidem non ad quãuis vitam quiuis idoneus est. Vtaris licebit, si quẽ admonere voles, vt quaque re vtatur ad id in quod inuẽta sit, vt quorsum seruas nummos tuos, non in hoc natos vt spectentur, sed quo vitae subsidio sint: conto nauigandum est. Refertur a Suida.

Cydi pœnam debet,

Κύδου δίκην ὀφείλει id est, Cydi pœnam debet. κῦδος prima producta, gloriam significat: eadem correpta, τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν. id est, Maledictum & conuitiũ. Vnde & verbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod est conuitiari. Proinde cum quis ob rem friuolam veluti verbũ aliquod temere dictum deferretur vexareturq. eum prouerbio dicebant κύδου δίκην ἐκτετικέναι, καὶ κύδου δίκην ὀφείλειν, hoc est, conuitij pœnam dependisse, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur iis, qui petulantius in quempiam aliquid dixissent.

Cnips in loco.

Ο κνὶψ ἐν χώρᾳ. id est. Cnips in regione. Dictum in eos, qui subinde sedem mutarent, et aliunde alio demigrarent. Cui vitio sese obnoxium fuisse confitetur Horatius. Est autẽ σκνὶψ, siue κνὶψ, nã vtrumq. reperimus, vermiculus innascens materiis. Is eroso ligno, semper locum mutare nititur: Quidam efferunt prouerbium hoc modo, κνὶψ ἐκ χώρας id est, Cnips e regione, vt subaudias demigrat. Plinius libro decimosexto, capite quadragesimoprimo, inter pestes materiarum teredinem commemorat, vermem grauissimo ad portionem capite, sic appellatum, quod dentibus terodat, sed proprie vocari teredinem, quae in mari materiam infestet. Addit huius generis Cerasten vocari, qui simul atque tantum eroserit, vt circũagat sese, generat alium. Haec an huic prouerbio cõgruant dubitamus, nã Graeci tradũt κνῖπας esse animalculum volucre & ξυλοφάγον, non dissimile culici. Id si uerum est, non videm⁹ qui consistat, quod ab Aristotele proditum est, auem δρυοκολάπτην, quem Latini, ni fallimur, picum Martium appellant, ob id rostro fodere arbores, vt κνῖπας in ligno latẽtes euocet. Suidas ait a κνιπὸς, qui est genitiuus casus huius nominatiui κνίψ, fingi nominatiuum κνιπὸς, eamq. vocem significare, parcum, tenuiq. victu uiuentem, nimirum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arrosu pascitur, cibo non admodum lauto. Proinde cõsentaneum videtur, adagium dici posse in sordidos, duro parcoq. victu vtentes.

Cyclobori vox.

Κυκλοβόρου φωνή. id est, Cyclobori vox. De clamosis & vehementer obstreperis dicebatur, aut quibus vox esset vitiosa raucaq. Cycloborus fluuius quidam Atticae, non perpetuus sed torrens, ingenti strepitu defluens, vnde ductum prouerbium. Aristophanes in Equitibus.

> Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. id est,
> Clamosus, auidus, voce Cyclobori obstrepens.

Thasium infundis.

Θάσιον ἐνέχεις. id est, Thasium miscuisti. Dici solitum videtur, vbi quis vinum non aqua, sed alio quopiam efficaciore vino dilueret. Nam Thasia vina laudatissima quondam fuisse, testatur & Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito concessum est, olus & vinum ex nobilitate soli commendare, vinum Thasium, olus Phliasium. Et Plinius capite septimo naturalis historiae libro 14. inter transmarina vina Thasium Chiumq. in summa gloria fuisse scribit. Est autem Thasus insula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thasus bonorum. In ea insula narrant fuisse Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum est ex Aristophanis Pluto, quo loco versus hic est,

> Εἰ Θάσιον ἐνέχεις, εἰκότως νὴ Δία. id est,
> Merito profecto, si Thasion infuderas.

Anus quaedam queritur adolescentem amatorem pridem ita sibi solitum adulari, vt diceret illam suauissime olere. Ad id per iocum respondens Chremylus, negat esse mirum, si ita visum fuis adolescenti, cum illi uinum Thasium odoratissimum proponere sis solita. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐνέχεας. id est, infundebas, pro miscebas.

Κλειτοριάζειν.

Κλειτοριάζειν vulgato conuitio dicebantur ij, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut, vt ait Diogenianus, mulieres immodice libidinosae. Vnde natum sit prouerbium, non satis liquet, nisi quod Hesychius docet κλειτορὶς Graecis sonare naturae muliebris vicinam partẽ, vnde receptum vt κλειτοριάζειν appellarent libidinosam contrectationem, attestante & Suida.

Claudiana tonitrua.

FESTVS Pompeius innuere videtur, Claudiana tonitrua in vulgi sermonem abiisse, scribens ideo vocata Claudiana tonitrua, quod Claudius Pulcher instituerit, vt ludis post scenam factis, lapidum coniectus ita fieret,

fieret, ut veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nã antea leues admodum & paruos sonitus fieri solitos, cum claui & lapides in labrum aeneum coniicerentur. Quadrabit adagium, si modo videbitur in adagiorum gregem recipiendum, in homines immodice clamosos, & odiose obstreperos. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonaeum aes.

Claudi more tenere pilam.

M. TVLLIVS *aduersus Pisonem scribit in hunc modum: Graecus primum distinguere illa atque diuidere, quemadmodũ dicerentur, iste claudus, quomodo aiũt, pilam retinere, quod acceperas testificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quidquid a praeceptoribus acceperint, siue id doctum, sit siue indoctum, nullo delectu, nulloq. iudicio tenere solent, ac se qui. Sumpta metaphora a claudo diffidente suis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Nisi si cui magis referendum videtur ad lusum pilae, quam claudus ita demum accipit, si cõmode illi mittas. Alio qui pedibus tardus non potest vtcumq. missam accipere. Seneca libro De beneficiis septimo: Quid si me remittere pilam manco iubeas? hoc est, dare beneficiũ illi, qui non sit idoneus ad accipiendum. Plautus in Aulularia: Tum autem interdius, quasi claudus sutor domi sedet totos dies. Generatim conueniet in omnes, qui de alieno pendenti iudicio, alienoq. innituntur auctoritati, quemadmodum isti, quibus satis est dixisse, αὐτὸς ἔφα.*

Loripedem rectus derideat.

ET *sane quam elegans est, & plurimum habet figurae prouerbialis illud apud Iuuenalem,*

Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.

Quo conueniet vti, quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui sit ipse obnoxius, aut aliena castigat vitia, a quibus ipse non sit immunis, perinde quasi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliam obiiciat. Oportet eum quam maxime vacare culpa, qui in alium paratus est dicere: & stultissimum est, in alium iacere, quod in ipsum possit retorqueri.

Quis enim tulerit Gracchos de seditione querẽtes?
Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantij, cui cum maledicus quispiam opprobrasset vitium oculorum, ipse gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuitium in me iecisti, cum ipse Nemesim in dorso portes.

Clisthenen video.

Κλεισθένην ὁρῶ. *id est, Clisthenen video. Clisthenes hic male audiit, & comicorum conuitiis laceratus est, quod parum vir haberetur, seseq. cultu indecoro velut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Assyrium imitatus. Aristophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,*

Ὁρᾷς σεαυτόν, οὐ μὰ Δί', ἀλλὰ Κλεισθένην. *id est,*

Teipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos, qui leui, derasaq. sunt cute. Nam hic mos Clistheni, barba derasa semper esse, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hunc modum, Κλεισθένης ἀκρατέστερος. id est, Clisthene intemperantior, de cinaedo & deliciis effeminato, contrarium illi, Σωφρονέστερος. id est, Zenone temperantior.

Coturnissare.

Κιχλίζειν, *prouerbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis vescerentur, aut qui riderent lasciue parumq. decore. Proinde & κιχλισμὸν, risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in ligurritores & cupediis addictos, vel in lasciuius ludentes. Sturni nihil non imnitantur, & turdus a Plinio recensetur inter aues, quae sermonem humanum imitãtur. Nam auctores vocem hanc varie transferunt.*

Cilicium exitium.

Κιλίκιος ὄλεθρος. *id est, Cilicium exitium. De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticam quã exercebant, & assiduas hostium depraedationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores, κιλικίους appellabant. Meminit praeter alios Hesychius. Similis formae est, quod apud Iureconsultos legimus Isauricũ pro crudeli immaniq. latrone.*

Cilicij imperatores.

Κιλίκων στρατηγοί. *id est, Cilicij duces. Dicebantur homines hirsuti, & pilis obsiti. Vnde & saga pilis contexta Cilicia vocantur. Auctor Diogenianus. Simpliciter autem κίλικες dicebantur, robusti, sordidi & magni, vnde & κιλικίζειν dicuntur, qui praui sunt moribus & κιλίκιοι ψῆφοι barbarica suffragia, quod illi fortibus in galeam missis soleant decernere. Memorantur κιλικιῶται, qui cum essent serui, heris eiectis occuparunt regionem. κιλίκιοι τράγοι alias recensuimus.*

Ciuitates ludimus.

Πόλεις παίζομεν. *id est, Ciuitates ludimus. Lusus genus quoddam est, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, id est, vrbes vocabant. Neoterici χώρας, hoc est, regiones appellare coeperunt. Vsurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirũ locus est, ni fallimur, quem Iulius Pollux citat libro de rerum vocabulis nono, [illegible] id est, Pandioniam ciuitatem regis, supra modum adulatricis. Nosti quam dicimus, & canem & ciuitatẽ quã ludunt. Genus autem lusus describit his verbis: [illegible] id est, Qui vero complurium calculorum dicitur lusus, laterunculus est regiones in se continens, in lineis sitas. Et laterunculus quidem ipse ciuitas appellatur. Ceterum vnusquisque calculus canis. Porro cum calculi sint duobus distincti coloribus, lusus haec ars est, vt comprehensis duobus calculis unicoloribus, eum qui diuersi coloris est, tollas e medio. Adlusit ad hoc prouerbium Plato lib. De Republica 4. [illegible] id est, Nam illarũ unaquaeq. plurimae sunt ciuitates, non ciuitas quẽad modũ dicere solent ludẽtes. Refert Zenodotus, quãquã idem adagij sensum non indicat. Quare cuiq. quod vero proximũ videatur, coniectandam relinquitur quadratu-*

draturum videtur, quoties suum quisque commodum quacunque sectatur via, & æmulo, competitoriq. modis omnibus tendit insidias. Ab hoc lusu manasse videtur, qui nunc vulgo scacarius dicitur.

Cissamis Cous.

Κίσσαμις κῷος. *id est, Cissamis Cous, Hunc aiunt pecuariis gregibus supra modum diuitem. Verum anguillā quot annis apparere solitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Et cum insomnis apparens hominem commonuisset, vt sepeliret sese, & ille negligeret, euenit vt tum ipse tum vniuersum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoque prouerbium, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet adfine, quod alibi dictum est, Aderit Temessæus genius.*

Carcini poemata.

Καρκίνου ποιήματα. *id est, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obscurius & instar ænigmatis dicta. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere, in quem iocatur Aristophanes in comœdia, cui titulus,* εἰρήνη

Εὐδαιμονέστερος φανεὶς τῶν καρκίνου στροβίλων. *id est,*
Qui visus est felicior uel Carcini strobilis.

Is finxit Orestem ab Ilio coactum, vt matricidium cōfiteretur, per ænigmata respondentem, auctore Suida qui testatur prouerbium a Menandro vsurpatum in falso Hercule. Stratonicus apud Athenæum libro 8. cum audisset quendam imperite canentem, rogauit cuius esset cantio: cum is respondisset Carcini, πολύ γε μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου. *id est, Multo sane magis, inquit, quam hominis. Nam* καρκίνος *Græcis & cancrum animal significat. Itaque iocus ex ambiguo captatus est.*

Carica victima.

Καρικὸν θῦμα. *id est, Caricum sacrum. De macilenta hostia, minimeq. esculenta dicebatur. Hinc ductum, quod Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibum appositum, insipidum, & quem nemo velit attingere. Solent sordidi quidā, data opera, cibos putres, & ingratos palato, suis apponere, partim quod minoris emantur, partim quo minus absumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit,* τὸ καρικὸν θῦμα παρατιθέναι. *id est, Caricum sacrum apponere.*

Callicyriis plures.

Καλλικυρίων πλείους. *id est, Plures Callicyriis. De maxima quidem illa, sed surdida hominum turba dicebatur. Callicyrij dicebantur exulum serui, qui Syracusis agricolationem exercebant, auctore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum est, vt si quos admodum numerosos significare vellent,* καλλικυρίους *appellarent. Aristoteles in Republica Syracusanorum, ostendit eam seruorum turbam ex omnigenis populis in vnum confluxisse. Erant autem eodem loco Callicyrij apud Lacedæmonios captiui, apud Thessalos penestæ, qui vocantur apud Cretenses Elarota, apud Aegyptios Hebræi. Solitum est adagium hoc potissimum vsurpari, si quando significabant inet uendam multitudinem, qua nime ro freta, non unmquam opprimit dominos. Nam & hi serui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur a Suida.*

Cera tractabilior.

Κηροῦ εὐπλαστότερος. *id est, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq. & in quemuis habitum sequaci. Horatius.*

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.
Persius quinta Satyra,
Artificemq. tuo ducit sub pollice vultum.

Rursum Horatius,

-Argilla quiduis imitabitur vda.

Est autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata mollescat. Et hinc variæ rerum formæ solent effingi. Erat & picturæ genus e ceris coloratis, quemadmodū e tessellis lapidum ac lignorum. Quamquā rudis ætas similior est argillæ quam ceræ: primo quidem fingi potest dum tenera est, verum vbi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam speciem, sed quemadmodum dixit Plato libro de Repub. 4. κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. *id est, Periculum est, ne ad quæcumque se quis appulerit a pueritia, talia sint & quæ sequuntur.*

Occisionis ala.

Φόνου πτερόν. *id est, Interfectionis ala, de subito interitu dici solitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repente mortem adferunt. Quamquam magis probat Zenodotus, ut accipiamus* φόνου πτερὸν *dictum* περιφραστικῶς. *id est, per circuitionem, pro morte, quasi sit & ipsa alata.*

Celmis in ferro.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. *id est, Celmis in ferro. Dici consueuit de iis, qui præter modū suis fiderent uiribus, tāquā inexpugnabiles inuictiq. ceteris. Celmis, vt scribit Zenodotus, vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorum Rheam uiolasset stupro, deinde a reliquis fratribus reiectus est. Ab hoc ferrum solidissimum cudi solebat. Ait huius historiæ mentionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonij de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos versus auctore Phronide,*

-ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί' ἔναιον
Κέλμις, δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος ἄκμων
Εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρειής ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἔς τε πῦρ ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν. *id est,*

-Illic habitabant
Montigenæ Phryges Idæi gens arte celebris
Celmis, Damnameneusq. ingens, Acmōq. superbus
Montanæ docti cultores Adrasteæ.
A quibus ars Vulcania primis esse reperta
Dicitur, & nigrum numeroso in monte repertum
In varios vsus monstrarunt cudere ferrum,
Impositumq. igni miro splendescere cultu.

Cestum habent Veneris.

Τὸν κεστὸν ἔχειν *habere dicuntur, qui nouis modis quālibet*

libet in amorem sui pelliciunt. Sumptum est autem ex Homerica Iliados Ξ quo loco Iuno concubitura cum suo Ioue, Venerem adit, atque ab ea cingulum gratiarum & amorum conciliatorem commodato petit. Hunc poeta describit ad hunc modum,

Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον. ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ.
Ποικίλον ᾧ ἔνι πάντα, τετεύχαται. οὐδέ σέ φημι
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ,τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. id est,

Sic ait, & soluit pectore textile lorum
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat desiderium, huic amor, huic muliebris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregie sapientē
Furtiuis adimit dolis, fallitq. capitq.
Quod manibus simul imposuit, sic ore locuta est:
Hanc cape nunc, sinuiq. tuo succingito zonam
Contextam varie, per quam quæcumq. parabis
Polliceor, nil tu frustra tentaueris vnquam.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio,

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. id est,
Tecum vna & cestus periit.

Est igitur cestus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martē sibi conciliare. Meminit huius & Martialis,

Collo necte puer meros amores,
Cestum de Veneris sinu calentem.

Idem alibi,

Sume Citheriaco medicatum nectare ceston,
Vssit amatorem balteus iste Iouem.

Rursum alibi,

A te Iuno petat ceston & ipsa Venus.

Duplex erit huius vsus adagii, siue cum dicemus cuipiam cestum esse Veneris, quod neminem non inflammat amore sui: siue cum dicemus iam opus esse Veneris cesto, aut ne illum quidem profuturum ei, cui per ætatem vires ac forma defluxerit, quiq. iam ἐξωρος esse factus videatur. Nam florens ætas suapte sponte suscitat amores, senectus aut muneribus aut pharmacis sibi concilìet oportet, quanquam nec his rationibus efficere potest vt ametur.

Pontificalis cœna.

OLIM cœnas sumptuosas opiparasq., pontificales appellabant. Ad quod adludens Horatius in Odis,

Absumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinguet pauimentum superbum
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari solitas. Macrobius libro Saturnalium tertio vetustissimam quandam pontificis cœnam describit, summo apparatu, & omnigenis lauticiis affatim instructam. Plautus in Menæchmis consimili figura Cereales cœnas dixit. Cerealeis inquiens, cœnas dat, ita mensam extruxit. Tātas patinarias struices concinnat. Standum est in lecto, si quid de summo petas. Legimus & adipales cœnas, & adiposas, & adiiciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copiosaque.

Cepas edere, aut olfacere.

Κρόμμυα ἐσθίειν. id est, Cepas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lacrymari viderentur. Natū a Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi sibi per nuncium missum denuncianti, vt quam primum ad se veniret. respondit ad hunc modum, ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. id est, Ego iubeo Alyattam cepas edere, hoc est, κλαίειν καὶ οἰμώζειν, id est, Flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum est hinc prouerbium, quod ceparum odor, vt est acris, consueuerit lacrymas oculis excutere. Aristophanes, κρομμύων δ' ἄτερ ἐκ ἰδὼ, innuens illū vel citra cepas fleturum. Quoniam autem idem efficit sinapi, nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine,

Seq. lacessenti fletum factura sinapis.
Mox & cepæ meminit:
Atque oleris pulli radix, lacrymosa cepa.

Simili figura neque diuersa sententia dicti sunt κρομμυοξυρεγμιῶντες, id est, Cepas odorari qui flerent. Aristophanes in Ranis,

Τί δαὶ τὸ κλάειν; κρομμύων ὀσφραίνομαι. id est,
Quid quæso lacrymas? cepe odoror scilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius lib. 20 cap. 5. tradidit eas & delacrymationi, & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cum his quæ diximus, siquidem educendo purgant. Xenophon in Symposio dixit κρομμύων ὄζειν. id est, olere cepe, quod in sordidos & illotos congruit. Huic adfine est, σκοροδίζειν, pro molestia adficere, siue ad lacrymas adigere: Aristophanes in Equitibus sub persona populi Atheniensis, φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας. id est, dū ais te diligere me, alliasti me. Quamquam ea vox a Comico risus gratia conficta est.

Scarabeo nigrior.

Κανθάρου μελάντερος. id est, Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuscos. Nam scarabeus animal insigni & fœdo nigrore est, de quo inferius plura dicentur.

Chalcidissare.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδιάζειν, dicebantur, qui rapaciores, & plus satis ad rem attenti viderentur. Calcidenses in insula Eubœa populi, comœdiæ veteris conuitiis notati sunt, quod auariores essent. Hesychius indicat eā gentem male audisse ob fœdos puerorum amores, & hinc natum prouerbii conuitium in simili morbo obnoxios.

Phicidissare.

Φικιδίζειν. id est, Phicidissare, dicebantur vulgo, puerorum obscœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui litteræ ρ immodice & ad fastidium vsque consueuerint vti. Siquidem ea gens litteram σ solita est in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienses, attestante prouerbio, Ἐρετριέων ῥῶ. id est, Eretriensium rho. Hodie iocus est vulgi in Piccardos: cum Luteciana fœmina ob lingua delicias, ρ vertant in σ. Masia sonantes pro Maria.

Cantharo astutior.

Κανθάρε πανουργότερος. id est, Cãtharo astutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponem fuisse quempiam, nomine Cãtharum, quem ob maleficia & imposturas ac proditiones, capitis affecerint supplicio, proinde vulgo receptum, vt in versutos ac impostores diceretur. At vero propius videtur, si referatur ad animantis naturam, & ad apologum Aesopicum, quo narratur, quemadmodum scarabeus tanto aquila inferior viribus, tamen ingenio superauit auium omnium reginam.

Canis tamquam Delum nauigans.

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. id est, Canis tamquam in Delum nauigans. In supinum, otiosum, securum, ac voluptariam agentem vitam dicebatur. Nam Athenis facilis, ac tuta in Delum nauigatio. Vnde fiebat, vt qui illuc soluerent, inter nauigandum securi, nihilq. periculi metuentes canerent. Mos autem erat Atheniẽsibus, vt quotannis nauim solemni apparatu religionis caussa, Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone. Vnde consentaneum est, qui hac vectabantur, hymnos quosdam in Apollinis laudem solitos decantare.

Caunius amor.

Καύνιος ἔρως. id est, Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea desideraret, quæ neque fas esset concupiscere, neque liceret assequi. Biblis Caunum fratrem impotenter adamauit, a quo cum esset repulsa, sibimet necem consciuit. Ouidius,

Biblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.

Adagium refertur a Diogeniano, præterea ab Eustathio in Dionysium.

Scarabæi vmbræ.

Κανθάρου σκιαί. id est, Scarabæi vmbræ. Dictum est de inani metu, quod hoc insectum sub noctem repente aduolans horribili bombo, non numquam terrere soleat parum attentum. Recensetur a Diogeniano.

Papyri fructus non postulat magnam spicam.

Βύβλος δ' ἀκαρπὸς ἐν αὐτῷ μῆκος στάχυς: id est,
Byblus virens haud postulat spicam grauem.

Etiamsi Græcus senarius vitiatus est in αὐτῷ. Apud Aeschylum in Supplicibus ita legitur,

Βύβλος δ' ἀκαρπὸς δ' ἀρκεῖ τῷ στάχυν μῆκος. id est,
Fructus papyri haud sustinet spicam grauem.

Dici solitum de iis, qui suis ipsorum bonis frui non possent, propterea quod Byblus ob culmos inualidos, spicam granis onustam ferre non potest. Proinde prodit quidem spicas, sed inanes. Byblus autem iunci species, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine αὐτῷ deprauatum pro ἀρκεῖ, quod indicat vel ipsa metri ratio.

Budoro more.

Βουδόρῳ νόμῳ. Aut vt alibi reperimus, Βουδίνων νόμῳ. id est Budororum more, seu lege, Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis, qui digni sint, vt bonis rutu excorientur. Diogenianus exponit de admirandis. Βούδωρον, auctore Stephano, promontorium est oppositum Salamini. Βουδεῖα Magnesia ciuitas, quam Homerus Βούδειον appellauit. Βουδῖνοι populi sunt Scythiæ, sic appellati, quod a bubus vehantur, vtpote ἁμαξόβιοι. id est, Plaustris adium vice vtentes: Vnde videtur bifariam adlusum ad etymologiam παρὰ τὸ, βοῦς δέρειν, καὶ τὸ βοῦς δέρειν. id est, Ad boum excoriationem, & boum donationem. Strabo libro 10. commostrat Euboiæ flumen Budorum. Idem indicat montem Salaminis prospectãtem in Atticam. Rursum Plinius lib. 4. cap. 12. inter Gelonos & Agathyrsos refert Budinos. Ceterũ quid hæc ad prouerbiũ faciant nõ videmus. Hesychius indicat Βουδόρον esse μοχλὸν quo boues excorientur. Locus erit prouerbio, si quis dicat eum improbo non argiẽtis, aut legibus sed Βουδόρῳ νόμῳ, agendum, quemadmodum apud Terentium audis Sanio. Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atque ibi vsque ad necem operiere loris.

Bœotica auris.

Βοιώτιον οὖς. id est, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorum stoliditas compluribus prouerbiis locum fecit. Simillimum illi, Auris Batana. Diogenianus meminit adagij. Sunt qui scribant, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum The baidos, cum vidisset attentum neminem, elauso codice dixisse, ὑμεῖς καλεῖσθε Βοιωτοί, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε. id est, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum: videlicet adludens ad etymologiam nominis. βοῦς enim bos, & ὦτα aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur compositum. Quin Homerus Iliad. 5. Bœotorum gentem pinguem appellat.

-Παρὰ δ' οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. id est.
Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum crassissima gens est.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epistola ad Octauium Augustum,

-Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona voca res,
Bœotum in crasso iurares aere natum.

Quo loco demiramur, neminem interpretum quæsisse quid sibi velit, quod Horatius pinguitudinem ingenij Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem, cum apud Latinos auctores nullum sit huius rei testimonium. Cognatum huic est, quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quæ rusticana parumq. modulata potest intelligi, vt crassis auribus crasſa conueniat harmonia. Quãquam Eustathius in Iliad. β. de cantione non nihil variantem narrat historiam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictam a boue. Nam cum Europa Phœnicis filia a Ioue rapta esset a Sidone, Cadmus rapta frater a patre missus est ad inuestigandum sororem. Eam vbi nusquam inuenit, profectus est Delphos consulturus oraculum. Deus respondit, ne solicitus aut curiosus esset de Europa, sed sequeretur ducem bouem, ibiq. cõderet ciuitatem, vbicumq. bos defatigata procumberet. Hoc responso accepto per Phocensium regionem

fecit iter. Dein cum incidisset in vaccam iuxta Pelagonis pascua, hanc eunte secutus est. Ea cum vniuersam Bœotiam peragrasset, fessa procubuit, quo loco nunc est Thebanorum ciuitas. Cadmus cum eam iuuencam vellet immolare Palladi, misit aliquot e suis comitibus qui e fonte Aretiade haurirent aquam ad sacrificium. At draco eius fontis custos quem Marti sacrum esse creditum est, nam & fons ipse a Marte nomen habet, excitus strepitu complures ex his qui missi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes seuit, vnde extiterunt illi terrigenæ fratres. Eam ob rem indignatus Mars, cum pararet Cadmum interficere, vetitus est a Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priusquam sponsam attingeret, seruiret apud illum seruitutẽ annuam. Tum vt nuptiis epithalamium canerent Musæ, ac deorum quisque nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Eustathius. Equidem arbitramur hanc fuisse primam originem adagij, vtcumq. postea detortum est ad alios vsus. Constat autem Thebanos olim musices fuisse studiosissimos. Argumento est illud quod refertur de Alcibiade, qui mirantibus quod negligeret musices studium, lyrã hoc lemmate damnabat, quod hominis vocem imitaretur plectrum, quod habitum formamq. liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & quod sic immutaret os hominis, vt vix a familiarissimis agnosceretur, & quod homini propriam adimeret vocem, loquẽdiq. facultatem eriperet. Mox adiecit, cantent igitur Thebani, qui loqui nesciunt.

Botrus oppositus botro maturescit.

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται, id est, Botrus iuxta botrũ maturescit. Huius prouerbij varius esse potest vsus. Vel vbi pares in negotio quopiam videri volunt aliqui, & tantundem adferre momenti, vt nullus alteri debeat concedere. Vel cum significabimus mutuis officiis opus esse, vt sis simillimum illi, quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίζει. Vel si quando dicemus, talem quẽq. euadere, cum qualibus habet consuetudinem. Habet enim hoc assiduitas, vt vicinis vitia faciat communia. Quemadmodum testificatur senarius ille quem enarrator Pindari citat ex Aristarcho, id est,

Χωλῷ παροικῶν κἂν ὑποσκάζειν μάθοις.

Claudo propinquus si vel vni vixeris,
Disces & ipse claudus ingredi breui.

Hoc quamquam alio loco nobis citatum est, nimirum in adagio, Si iuxta claudum, tamen quoniam scripturã offendimus nonnihil a priore diuersam, libuit per occasionem denuo referre. Translatum est adagium ab vuis, quæ mutuo oppositu maturitatem inter se vicissim & dant & accipiunt. Quo respicit illud Iuuenalis,

Vuaq. conspecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recensetur a Suida.

Boues messis tempus exspectantes.

Βόες ἄμητον ἐπιτηρῶντες, id est, Boues messem obseruãtes. Dici solitum, vbi quis ingentium emolumentorum spe laborem sumeret. Quidam sic efferunt, Βοῦς εἰς ἄμητον, id est, Bos in messem. Subaudiendum respicit, aut eiusmodi quippiam. Inde ductum, quod boues messis tempore, maiore laborant fructu, propterea quod inter trituram pascuntur interim, & pabulum largius apponitur. Contra cum vere aut hyeme proscindunt aruum, hoc molestior est arandi labor, quod nullo præsente fructu leniatur.

Bos Homolottorum.

Βοῦς ὁμολοττῶν, id est, Bos Homolottorum, dicebatur in plurima distractus ac veluti dissectus negotia. Poteris & ad rem referri, vt si quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conscindere & concerpere magis, quam diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id est, Bos in aceruo. De splendide ampliterque viuentibus, quiq. in vbere rerum affluentia, prolixius faciunt sumptum. Aut quemadmodum ait Suidas de iis, qui in media rerum copia constituti, non fruuntur præsentibus bonis frui. Translatum arbitratur a bubus trituram exercentibus, quibus quod os obligatum habeant, nam id faciunt quidam, non licet vesci tritico, quod excitunt, vt simile sit illi: Tantalus inter vndas sitiens. Simile quiddam refert Iulius Pollux libro septimo, de seruis in pistrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellant παυσικάπην siue καρδόπιον, quod arceret a deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut insanire.

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾶν. id est,

Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici solitum de iis, qui semper quasi stupent frigentq. & nec gaudere possunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdia vehementissimis constant affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur esse quiddam insaniæ simillimum. Proinde Lucianus in commentario, cui titulus πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν, narrat Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eam septimo post die transisse in insaniã, ita vt omnes ingenti voce versus quosdam ex Archelai Andromeda pronunciarent. Quãquam Plato poetis omnibus sacrum quendam tribuit furorem. Et Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tum meliora fecerit poemata, cum mente esset alienatus. Eodem spectat illud Horatianum,

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco:

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem senarium Athenæus citat ex Terpsione doctore Archestrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem a remo.

Ἄπαγε τὴν μόθωνα ἀπὸ κώπης, id est, Aufer mothonem a remo.

remo. Admonet adagium non obstrependum, nec obturbandum importunius iis, qui rebus alioqui seriis sunt occupati, veluti, si quis reipub. curis sollicito, musicam adferat, aut de capite periclitanti, versus amatorios recitet. Mothon enim saltationis genus fœda, seruilis ac tumultuosa. Lacedæmonij vernas, hoc est, seruos domi natos, μόθωνας appellant: aut eos qui ingenuorum filios instituunt, quos Athenienses vocant οἱ κότρεφας. Vnde & in viles ac sordidos homines cõuitium esse cœpit. Alij putant Mothonem hominem fuisse quempiam saltatorem & ebriosum. Sunt qui credant Atticos Mothones vocatos, quod hos domitos ad seruilia ministeria compulissent. Ad hunc modũ Græci grammatici de Mothone nugantur. Iulius Pollux libro quarto, tradit Mothonem genus esse saltationis molestum ac nauticum. Atque hinc sane videtur ortum prouerbium, vt accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod est, a remo profectum.

Aurum Colophonium.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος, id est: Aurum Colophonium. Zenodotus ostendit dici solitum de auro probatissimo, quod apud Colophonios aurum optimum soleat fieri. Citatq. auctores Aristophanem in Cocalo, & Herodotum, qui spectatissimum aurum, & purum putum, vt veteres dicebant, κολοφώνιον, dixerint. Venustius fiet, si longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquisitum & eximium.

Asini mortes.

Ὄνου θανάτους, id est: Asini mortes, subaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarent absurda, ridiculaq. dictu, cuiusmodi fuerit, si quis longa narratione persequatur asini pericula, quemadmodum Vlyssis descripsit Homerus. Apuleius in Metamorphosi sua, plane ὄνου θανάτους commemorat. Adagium refertur a Suida.

Asinus compluitur.

Ὄνος ὕεται, id est, Asinus compluitur. Cephisodorus apud Suidam in Amazonibus,

Σκώπτεις μ', ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι,

Rides, at asini more ego verbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos qui maledictis nihil omnino commouerentur. Quemadmodum asinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fustem sentiat.

Aspersisti aquam.

ASPERSISSE aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum, ac metum ademerit. Mutuo sumptũ ab iis, qui in deliquio quam Græci λειποθυμίαν appellant, aspersa in faciem aqua ad sui sensum reuocantur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aspersisti aquam. Idem in Truculento: Aspersisti aquam, iam redit animus. Quod Terentius simpliciter: Reddidisti animum.

Arcadiam me postulas.

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id est, Arcadiam me postulas. Diogenianus prouerbij duplicem ostendit vsum. Conuenire enim vel in magna, vel in vilia petentem. Vnde sit natum non indicat: qui huic scriptori fere mos. Ceterum Herodotus lib. 1 satis docet natum ex oraculo,

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω. i.

Arcadiã me oras, magnũ petis, haud dabo q̃dquã.

Notat hoc prouerbium Cicero in epistola ad Atticum libro quarto, Quod mihi mandas de quodam regendo, Ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id est, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos, qui aliis non sibi laborant. Plato Pisandro scribit illum Arcadas imitari, quod comœdias a se conscriptas aliis edendas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductum, quod Arcades olim inter Græcos bellicosissimi, suis auspiciis, suoq. titulo numquam hostem vllum superarunt, verum aliis suppetias ferentes persæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non sibi.

A quinque scopulis desilire in fluctus.

Ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν ἐς κῦμα, id est, A quinque desilire rupibus in vndam. Hoc vsurpari solet ab iis, qui iam impatientes præsentium malorum minantur semet in quoduis potius malum præcipitaturos, quam vt perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alias retulimus: Suspendio deligendam arborem. Ad hoc alludit pastor ille Vergilianus:

Præceps aerij specula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit.

Ὕδωρ παραρρεῖ, id est, Perfluit aqua, siue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici solitum de eo, qui nihil negotij recusaret, & quidlibet quod mandatum esset, effecturum sese polliceretur, quippe vsque adeo promptus ad quiduis suscipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius est adfluere ac defluere.

Aquila non captat muscas.

Αἰετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, id est, Aquila non aucupatur muscas. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus, res humiles despicit: Aut egregie docti non numquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotiis, ad pusilla quædam conniuẽt. Effertur & citra negationem adagium, αἰετὸς μυίας θηρᾷ, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est, quod habet Gregorius theologus in Epistola ad Eudoxium rhetorem, μὴ ἀνέχου ἀριστεύειν ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετός, id est, non sustineres tenere primas inter graculos aquila.

Ἀνηρίνασαι.

Ἀνηρίνασαι, id est, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referant ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti sunt boni. Adagium vsurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddũt Suidas & Zenodotus. Aiũt mariscis, qui caprifici fœtus est, innasci vermiculum, quem Græci ψῆνα vocant, horum vim colligunt rustici, deq. fici ramis suspendunt, ne videlicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nam vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo maturescunt fici. Theophrastus libro De plantis 2. culices hos ficarios

rios nasci putat e granis mariscarum, quod simulatq. euolarint illi, nulla grana insint. Euolare penna fere; aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificadi ratione inibi, si cui libeat cognoscere. Idem similia ferme libro de caussis plātarum 2. cap. 12. Plinius etiam libro decimoquinto, cap. decimonono. Et Aristoteles libro De natura animalium quinto. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀκήριτον appellabant, atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, a quo nihil bona frugis esset exspectandum. Vox composita est, ἐκ τοῦ ἀς στερητικοῦ μορίου & ἐρινοῦ, quasi dicas, incaprificatus.

Repariazare.

Ἀντιπαριάζειν, id est, Repariassarist. De iis dicebatur, quos pœniteret instituti, quiq. a conuentis discederent, ab historia natum. Parij cum aliquando a Thebanis bello premerentur, petierunt vt a bello desisterent, se ciuitatem in potestatem illorum tradituros. Hac lege cum desitissent Thebani, & Pariis interea spes auxilij fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq. cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbū ἀντιπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorum exemplo. Prouerbij meminit & Stephanus in dictione πάρος referens ex auctore Ephoro, nisi quod in historia variat. Cum enim Miltiades vehementer vrgeret Parios iamq. tractari cœptum esset de delenda vrbe, sylua quædam circa Myconum vltro cœpit ardere. Parij suspicantes quod Datis regiæ classis præfectus excitato igni signum ipsis dedisset, rescissis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adstipulatur Aemilius in vita Miltiadis. Est autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari e fossa aquam.

Θαλάττῃ ἐκ τῆς τάφρου ὕδωρ, id est, Mari e lacu aquam, subaudiendum, infundis. Simile illi, βῶλος ἀρούρης, id est, Gleba aruum. Ouidius in elegiis amatoriis:

In freta collectas alta, quid addis aquas?

Cognatum illi quod alibi recensuimus: In syluam vehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxiæa.

Ἀμαξιαῖα. Prouerbiali verbo dicebantur ampla, magnificaq. perinde sonat, quasi Latine dicas, plaustralia, id est, tanta, vt iustum plaustri onus videri possint. Vnde ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit, sesquipedalia verba. Quod genus sunt illa apud Aristoph. in Vespis:

Ὀφρυόεντα κομποφακελορρήμονα τραγίζων.

Apud Plautum item in Curculione militis nomē Therapontigonoplatagidorus, quo se trapezita ait sæpenumero quattuor totas expleuisse ceras, dum scribit in suis rationibus. Extat iocus cuiusdam in Hermetem quempiam huiuscemodi sesquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes
Consuetudinibus sollicitudinibus.

Athenæus libro decimo, referens olim taxatam fuisse Thessalorum edacitatem, cœnas illorum vocat ἁμαξιαίας, siue καππανικάς, adfert carmen Aristophanis οἱ πηλωταί, ...

Τί ἐρῇς τὰ Λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ Θετταλῶν,
Et rursus,
Τὰ Θετταλῶν δὲ πολὺ καππανικώτερα, id est,
Ad Lyda quid seu Thessalica conuiuia?
Thessalica sunt multo magis plaustralia.

Porro Thessali vehicula dicūt καππάνας. Item libro 7. tradidit apud Sicyonios congros capi permultos ἀμαξιαίους. hoc est, tantæ magnitudinis vt iusto pondere baiulum onerent, non nullos etiam ἁμαξιαίους, hoc est, iustum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta sunt ingentia, vel a talento quod apud illos habebatur maius ceteris: vel a sarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quæ Hesychius testatur Græcis dici αἰγιναῖα, Sic enim scriptum est, antepenultima acuta. Eas sarcinas qui commercantur appellari αἰγινοπῶλας. Addit & nomisma quoddam argenteum ingens dici Græcis αἰγιναῖον.

Muscum demetere.

Ἀμνία θερίζειν, id est, Muscum demetere: dici solitum, vbi quis tener adhuc & intempestiuus durius tractaretur aut tolleretur emolumentum prius quam opportunū esset. Translatum ab iis, qui statim vt ager obduci cœperit herba, demetunt, nec sinunt adolescere gramen. μνία enim muscus, & additione litteræ ἀμνία sicut ἀσταχὺς pro σταχύς.

Extis pluit.

Ἀλλᾶσιν ὕει, id est, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiam hac tempestate durat apud idiotas. Siquidem ἀλλᾶς Græcis exti genus est, ex quo frustulatim conciso farta conficiuntur, quod cibi genus in Comicum iocum abiisse videtur, vnde viles & contempti ἀλλᾶς ὠνητοί vocantur adagio. Confinis illi δραχμῆς χαλαζῶσαι, id est, Drachma grandinans.

Aliis lingua, aliis dentes.

Ἄλλοισι γλῶσσ' ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. id est,
His lingua, at illis sunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici consueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuiis: vt aliis garrientibus, & fabulis potius quam cibis intentis, alij interim taciti, strenue quod adpositum est, deuorent. Venustius erit si longiuscule detorqueatur, veluti si quis minetur se facto nociturum ei, qui verbis duntaxat læserit. Poetis est lingua, qua inuehantur: at principibus sunt molares quibus eos conficiant.

Improbi consilium, in extremum incidit malum.

Ἀπέσπασε κακὸν βουλὴ περὶ ὑστάτην ἄτην.

Incidit extremam in noxam mens improba tandē. Heroicus prouerbialis in eum, qui postea quam diu peccauit impune, tandem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium scelerum semel dependat.

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

Ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται, i. Aliud noctua sonat, aliud cornix sonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accōmodari pōt uel ad eos, qui decertāt cū longe præstantioribus, vel ad illos, inter quos ob morum, inge-

niq. pugnantiam, minime conuenit. Siue cum est alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem etiã si non videas, tamen e cantu liceat dignoscere, ita stilus diuersus prodit τῆς ἀπαγγελίας.

Reperire rimam.

PROVERBIALI *figura dixit Plautus in Curculione: Aliquam reperietis rimam, in caussatores ac tergiuersatores, qui nulla in caussa tot fidei vinculis adstringi possunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:*

-Centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus aut muribus captis.

Album panem pinso tibi.

Λευκὴν μᾶζαν φυρῶ σοι, *id est, Album panem pinso siue tempero tibi. Dici solitum, vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Est enim maza panis genus. Porro Græcis album panem in deliciis fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim in libello de mercede seruientibus.* οὐδ᾽ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμπλησθείς, *id est, Ne per somnum quidem vmquam albo pane saturatus. Et D. Hieronymus in epistola ad Nepotianum, similam inter delicias ponit. Quid prodest, inquit, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesq ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, similã, mel, pistacea. Ac ne fuisse quidem Romæ pistores ad Persicum vsque bellum, annis ab vrbe condita, super quinzentos octoginta: testis est Plinius libro 18. cap. 11. vbi rationes aliquot arte conditi panis ostẽdit. Porro quod primum e triticea farina redditur, candidius est: rursum quod ex ordeacea postremum, id magis est album, vt indicat in problematis Aristoteles sectionis 21. prob. 3. & 7. eiusque rei caussam reddit. Græci panes elegantiores* λευκοὺς *appellabãt, sordidiores* φαιοὺς, *id est, fuscos seu nigros. Sic Alexis apud Athenæum libro tertio.*

λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τοὺς δὲ φαιοὺς τοὺς ἴσους, *id est,*
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure hesterno, panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui cum placenta vesceretur, percontanti quid comederet, respondit se panem edere bene confectum. Hoc adiicere visum, vt intelligamus, olim miras fuisse delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libro quarto, describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος, *id est, albiores niue.*

Candidum linum lucri caussa ducis.

Λευκόλινον κατὰ κέρδος ἄγεις, *id est, Candidulum linum ob lucrum ducis vxorem, In eum quadrat, qui dotis caussa ducit uel deformẽ vel anũ. Porro linũ vocat vxorẽ, uel quod apud ueteres solæ mulieres lineis uterẽtur: vel quod viro adligetur matrimonio, et libera esse desinat. Nam linon Græci non numquam vsurpant pro vinculo.* λευκώλενος *autem Iunonis epithetum apud Homerum, ab albis vlneis. Refertur a Diogeniano.*

In capras syluestres.

Κατ᾽ αἶγας ἀγρίας, *id est, In capras feras. Abominantis est, sermo, & malum deprecantis, inq. syluestres capras auertentis, confine illi, quod alibi dictum* εἰς πύῤῥαν, *id est, in Pyrrham. Item illi:*

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Vsus est adagione Athenæus libro Dipnosophistarum secundo: Μυρτίλος δὲ ἔφασκεν, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, Ἡγήσανδρον τὸν Δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μεμνῆσθαι τῆς λέξεως, *id est, Nam Myrtilus asseuerabat, velut ad capras syluestres nos relegans quærentes, Hegesandrum Delphũ in commentariis suis, eius dictionis meminisse. Ad capras syluestres posuit pro eo, quod difficillimum esset inuentu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex auctore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbiũ adlusit Apuleius in asino, fingens Psychen a Venere mitti ad Arietes agrestes.*

Adsint dij beati.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. *id est,*
Felices adsint superi.

Sermo est bene ominantis in re quapiam aggredienda. Sic enim præfari solent rhapsodi, hoc est, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinem, vt dexter adesset carmine inuocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε, *id est, At multum salue rex. Quin & testamentum conditurі præfabãtur ominis caussa,* τοῦτο καλῶς εἴη, *id est, Hoc bene sit. Item apud Romanos dicturus in concione simili precatione vtebatur, vt felix ac faustum esset Reipublicæ, quod dicturus esset. Refertur apud Zenodotum.*

In Aphannis.

Εἰς Ἀφάννας, *id ẽ, In Aphannis. Stephanus tradit Aphãnas locum quempiam esse Siciliæ, vehementer obscurum & ignobilem, vnde & nomen adductũ apparet. Hinc natum prouerbium,* ἢ εἰς Ἀφάννας, *id est, Aut in Aphannis, de incertis, & quæ nusquam sunt. Zenodotus ait natum ex huiusmodi casu. Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant vt sibi victoriam aduersus Crotoniatas concederet, idq. Crotoniatis ipsis præsentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocum respondit ad hunc modum: Istam quidem consequemini in Aphannis. Sybarita credens id a deo responsum, admiratus est, quid sibi vellet hoc verbi Aphannæ. Prouerbium ait quadrare in eos, qui se putant inuictos, & nulli tolerandos esse. Verum Stephani nobis magis probatur interpretatio.*

Ad id quod erat opus.

Εἰς τὸ δέον, *id est, In id quod opus erat, subaudiendum, insumpsi, aut simile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrant hunc datis pecuniis impetrasse ab Astyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellũ parabat, vt ex Attica discederet. Deinde cum esset populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderetq. palam titulum insumptæ pecuniæ proloqui, tecte significauit,* εἰς τὸ δέον, *inquiens,* ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ δέον, *id est, in vsus necessarios tantum talentorum insumpsi. Hæc ferme referuntur a Zenodoto. Notauit adagium & Aristophanes in Nebulis:*

ὅπω

ὥσπερ περικλῆς εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id est,
Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.
Quo loco interpres varias adfert historias, vnde prouerbium ortum putent, quæ si quis requiret, vnde petere possit, ostendimus. Eleganter torquebitur per iocu in eos, qui sic administrarunt pecuniam alienam, vt non possint idoneam rationem reddere.

Adactum iusiurandum.

Ἐπακτὸς ὅρκος, *id est, Adactum iusiurandum dicebatur, vel quod non vernaculum esset, sed peregrinum, & aliunde adscitum, vt indicat Zenodotus: vt si quis Græcus Scythico more iuret,* νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ τὸν ἄνεμον, *id est, Per ventum & acinacem. Nam per suos deos vnaquæq. gens iurare consueuit: vel quod non sponte neum, sed adactum ui: vel quod sponte susceptum nemine cogente, si Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iusiurandi genera, vnum quod* ἑκούσιον *vocant, alterum quod* ἀκούσιον, *tertium quod* ἐπακτόν. *Hesychius contra* ἐφ' ᾧ ἑτέρους ἄγει, καὶ οὐκ αὐτὸς, *id est, Ad quod alius adigit non spontaneum. Hoc inter adagia non recensuissemus, nisi Zenodotus prior in hoc albo posuisset.*

Scabrosior leberide.

Καρφαλεώτερος λεβηρίδος, *id est, Asperior leberide. De vehementer asperis & insuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud vel serpentum, vel piscium exuentium senectam, quod & γῆρας vocatur: id autem asperrimum esse constat, nimirum ob summam siccitatem. Refertur a Suida.*

Procul auribus nuntius veniat.

Ἀπ' ὤτων ἄγγελος ἔλθοι. id est,
Procul absit nuntius aure.
Sermo deprecantis nuntium male auspicatum. Suidas ex Callimacho citat. Hom. item Iliad. 7.
Αἲ γὰρ δὴ μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο. id est,
Ista velim mihi sint procul auribus.

A Puro pura defluit aqua.

THEOGNIS *in sententiis Elegiacis,*
Εἰμὶ καθαρὰς πλάτανος, κρήνης ψυχρᾶς ἀπὸ τῆς καθαρῆς
Αἰεὶ λαμπρὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρας, id est,
Rursum aqua de summo mihi vertice defluet vsque
Limpida, si innocuum forte lauare pares.
Hoc distichon, quoniam subesse prouerbiu videbatur, adscripsimus. Quadrabit in hominem vsquequaque inculpatum & innocentem, quem etiam si quis aliquã do vocet in crimen, tamen non solum fama illius non contaminatur, verumetiam illustrior redditur. Nec sine caussa laudi tribuunt illud Catoni Censorio, quod toties accusatus & vocatus in ius, sæpe quater & quadragies, semper iudicum sententiis fuerit absolutus.

A lupi venatu.

Ἀπὸ λύκου θήρας, *id est, A lupi venatu. Dici solitum, vbi quis protinus re infecta discedit. Aut de negotio molesto, & agresti. Neque enim tutum est lupum insequi, neque is facile capitur, cum reliquarum ferarum venatus non vulgarem adferant voluptatem. Meminit Suidas.*

A subeunte portum naui.

Ἀπὸ κατακλυομένης, *id est, A subeunte, subaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quæstum plurimum valere. Et in negotiatorem illud in primis competere,* ὕπνος ἀπείη, *id est, Somnus abesto. Sumptum a mercatorum diligentia, qui merces statim emunt ab ipsis nautis in portum appellentibus. Tum enim & minoris emuntur, & maiori distrahuntur, lucro. Trahi poterit ad eam sententiam, vt si quis dicat statim arripiendam oblatam occasionem lucri. Aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Nam sumus plerique tum ad gratificandum benigniores. Persius in quinta Satyra metaphoram variauit, cum ait:*
Tolle recens primus piper e sitiente camelo.
Id est, ilico cum adhuc de via sitit camelus, qui merces attulit. Prouerbij meminit Suidas.

A bis septem vndis.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, *id est, A bis septem vndis. In eos cõpetit, qui a noxia quapiam purgati sunt, propterea quod antiquitus mos esset, homicidio pollutos vestes suas bis septem inundationibus, immersionibusq. lauare. Testis Suidas.*

Exigit & a statuis farinas.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Sane cibum & signis ab ipsis exigit.
In eum dicendum, qui nullius misertus, vndecumque quod potest auellit, vel ab ipsis mortuorum statuis. Simillimum illi, ἐκ νεκροῦ φόρον, *id est, Et a mortuo tributum colligis.*

Athos celat latera Lemniæ bouis.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ λημνίας βοός, id est,
Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.
Vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriam cuiuspiã obscurat, aut alioquin obsistit. Tradunt in Lemno bouis fuisse simulacrum ingẽs, candido factum lapide. Id Athos mons tametsi longo dissitus interuallo, tamen ob summam celsitudinem, obscurat vmbra sua. Est autem Athos Thraciæ mons ingens, adeo vt vmbram iaciat ad stadia trecenta, teste Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticon libro primo:
Ἠῶθι νισσομένοισιν Ἄθω ἀνέτελλε κολώνη,
Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι Λῆμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιον κεν ἐύστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι Μυρίνης, id est,
Solis ad exortum vada salsa secantibus alto
Vertice sese ostendit Athos, mons Thracius, is quã
Dissitus a sacra tanto discrimine Lemno,
Quantum alata die valeat transmittere nauis,
Hanc tamen aeria contingit verticis vmbra.
Quin lõginquã etiam contingit ad vsq. Myrinen.
Prouerbij meminit & Plutarchus in Moralibus, cum alias tum in commentario, quem inscripsit De facie apparente in orbe lunæ, testans vmbram porrigi per septingenta ferme stadia. Theocriti Scholiastes versiculum hunc citat ex Sophocle.
Ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἁλός. id est,
Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Præsentem mulge, quid fugientem insequeris?

Τὰν παρεῖσαν ἄμελγε. τί τὸν φεύγοντα διώκεις, id est,
Præsentem mulgeto, quid insequeris fugientem?
Heroicus prouerbialis admonens præsens lucrum nõ omittendum spe commodorum, quæ non item ad manum videntur esse. Sumptum ex Cyclope Theocriti, Scholiastes citat consimilis sententiæ versum Hesiodium:
Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει, id est,
Stultus qui non prõpta sequẽs, iã prõpta relinquit.
Existimat eundem habere sensum quod alibi nobis dictum est, [illegible].

Quid ad Mercurium?

Τί πρὸς τὸν Ἑρμῆν, id est, *Quid ad Mercurium? Idem cum illo* ἄλλα πρὸς ἔπος, *& nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis auctor. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo quod agebatur.*

Quid Achiuos a turre iudicatis?

Τί τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id est,
Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?
Dici conueniet, quoties quis pronunciat de re non satis accurate considerata. Aristides in Themistocle: τί ταῦτα τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν; *id est, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, arcessitam Helenam percunctatur quinam essent, quos procul in Græcorum exercitu conspiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum:*
Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι,
Καλὸν δ' οὕτως ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρὸν, βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε. id est,
Ille quis ẽ cedo, Graius homo, magnusq. bonusq.?
Sunt alij hunc fateor superantes vertice plures.
Verũ æque pulchrũ memini me cernere numquam
Nec reuerendum æque. regem præferre uidetur.
Nec inconcinne torquebitur ad eos, qui in tuto constituti, de iis iudicant, qui in periculo versantur. Quemadmodum faciunt ij, qui in turre, aut vallo sedentes, otiosi spectant, iudicantq. prœliantes, ac in multis animi robur aut cõsilium desiderant, quod ipsi nequaquã præstaturi forent, si in eodem discrimine versarentur. Aristides in Themistocle: οὐ μὴν οὐχ ὅμοιον ἐν μέσῳ τῷ πελάγει λέγοντα περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ, λέγειν καὶ τὴν εὐτυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνύντα, καὶ καθήμενον ἔξω τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τῷ τείχει, *id est, Atqui non parui refert, si quis medio in mari, de iis loquatur, qui in naui sunt, animiq. præsentiam demonstret, sedensque procul a procella inter parietes.*

Quid vsus cepis putridi?

Τίς χρεία τεθριμμένου κρομμύου, id est, *Quis vsus putrefacti cepis? De rebus aut etiam hominibus, reiculis, & quorũ nullus vsquã est vsus. Etenim cũ cepe sit herba, per se vilissima, simul atq cõputruit, nihil esse põt abiectius. Cognatum illi Plautino, vitiosa nuce non emam.*

Philoxeni non.

Τὸ Φιλοξένου οὔ, id est, *Philoxeni non. Dicendum, vbi quis obstinate vel inficiatur, vel recusat: aut vbi quis alteri nescit concedere, neque quidquam ad gratiam loqui. Philoxenus poeta, quemadmodum alibi diximus, vsque adeo non potuit carmina Dionysij probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.*

Meos corymbos necto.

Τὰς ἐμὰς κορύμβας πλέκω, id est, *Meos necto cincinnos. Vbi quis respondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modum,* χαῖρε Ὑψιπύλη, τὰς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, οὐ σοὶ λέγω πρὸς τοῦτο, ὁ ἐμὸς ἀνήρ ἐστιν ἐνταῦθα, *id est, Salue Hypsipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor ista de re. Maritus meus hic est? Ex aliquo comœdiæ loco sumptum apparet, in qua persona quæpiam per dissimulationem, diuersa responderit. Quod genus est & illud apud Terentium in Phormion. cum Phædria rogatus, vbi nam esset Antipho, respondens iterat salutationem, deinde, ait illum recte valere. Est consimilis locus & apud Plautum in Mercat. Iam machæra est in manu. Nã si eo te introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua. Nam locus longior est, quam vt citra tædium possit recenseri. Confine ei quod alibi recensuimus* ἄμμον ἀνάττων.

Compendiaria res improbitas.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, id est, *Compendiaria res improbitas, virtus longa. Qui semel addixit animum vitiis, is quiduis flagitij facile patrabit. At singulæ virtutes magno sudore parandæ. Fitq. quadam naturæ corruptione, vt quæ turpia sunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus, quæ honesta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apophthegmatis tribuit hoc dictum Cleomeni. Cum prædo quispiam in agrum Lacedæmoniorum fecisset incursionem, atque vbi captus esset dixisset, Ideo hæc se fecisse, quod non esset quo aleret militem, proinde ad eos vertisse sese, quibus superesset nec impartirentur, Cleomenes* σύντομος, ἔφα, ἁ πονηρία.

Vmbra pro corpore.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, id est, *Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnum quiddam videbitur assecutus, cum nihil tandem auferat præter titulum, aut spes meras. Mutuo sumptum ab Aesopica fabula de cane, qui dũ vmbram carnium, quod ea maior appareret captat, veras amisit carnes. Eam quidem iãbico carmine Gabrias quidam, vtcumq. complexus est hoc pacto:*
Φέρων γε ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἑαυτοῦ, εἶδεν εἰς ὕδωρ σκιάν.
Χασὼν δὲ λευκὴν τοῦ κάτω λαβεῖν κρέας,
Ἀπώλεσεν καὶ τὸ, οὗπερ ἐκράτει, id est,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne conspicit alteras,
Et hians deorsum vt easce carnes prenderet,
Amisit has quoque, quas tenebat antea.

Sinopissas.

Σινωπίζειν, id est, *Sinopissas, id est, lasciuis. A Sinope scorto quodam nobili, celebrataq. lasciuia, cui nomẽ hinc inditum videtur, quod noxiis esset oculis. Athenæus libro 13. docet Aeginensem. Fuit & Sinope Aesopi filia, cui nihil carius fuit virginitate.*

Vitiat lapidem longum tempus.

Σήψει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. id est,

Saxa etiam longum faciet putrescere tempus.

Nihil in rerum natura saxo durabilius. At id quoq. temporum diuturnitas absumit. Quod poetæ nimirum innuunt, cum fingunt Saturnum temporis deum, saxum Iouis loco suppositum deuorasse. Ouidius libro De ponto 4.

Gutta cauat lapidem, consumitur anulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis.

Σιληνοὶ Ἀλκιβιάδου, *id est, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbium abiisse videntur, certe in collectaneis Græcorum prouerbij vice referuntur, quo licebit vti, vel de re quæ cum in speciem, & prima, quod aiũt fronte vilis ac ridicula videatur, tamẽ interius ac propius contemplanti, sit admirabilis: vel de homine, qui habitu vultuq. longe minus præ se ferat, quam in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaspiam fuisse sectiles, & ita factas, vt diduci & explicari possent, & quæ clausæ ridiculam ac monstrosam tibicinis speciem habebant, apertæ subito numen ostendebant, vt artem scalptoris gratiorem iocosus faceret error. Porro statuarum argumentum sumptum est a ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinumq. poeticorum morione. Quandoquidem habent & illi principum nostratium exemplo suos* προσωπεῖα. *Proinde apud Athenæum libro quinto adolescens Critobulus irridens Socratem senem ac deformem, dicebat illum* πολὺ τῶν σιληνῶν αἴσχιον, *id est, multo Silenis deformiorem: locus autem est apud Xenophontem in conuiuio. Socrates,* οὐ γὰρ δὴ καλλίων ἂν τούτου κομπάζεις, *Vt istud iactas quasi sis formosior. Critobolus.* νὴ δία ἀπάντων τῶν σιληνῶν ἐν τοῖς σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην *id est, Ita per Iouem, aut omnium Silenorum qui sunt inter Satyros turpissimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in conuiuio, Socratis Encomium dicturus, cũ Silenis eiusmodi similẽ facit, quod is multo alius esset propius intuenti, quam summo habitu specieq. videretur. Quem si de summa, quod dici solet, cute quis æstimasset, non emisset asse. Facies erat rusticana, taurinus aspectus, nares simæ muccoq. plenæ. Sannionem quempiam bardum ac stupidum dixisses. Cultus neglectus, sermo simplex ac plebeius, & humilis, vt qui semper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nam hinc fere sumebat illas suas* ἐπαγωγάς, *quibus vrgebat in disputando. Fortuna tenuis, vxor qualem ne vilissimus quidem carbonarius ferre posset. Videbatur mirari formas adolescentulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi, cum eum ab his affectibus* διὰ παντὸς *abesse compererit etiam Alcibiades. Denique iocus ille perpetuus non nullam habebat morionis speciem. Cum ea tempestate, ad insaniam vsque ferueret inter stultos, profitendi sapientiã ambitio, nec vnus esset Gorgias, qui se nihil nescire iactitaret, & ardelionibus huiusmodi nusquam nõ referta essent omnia, solus hic hoc vnum scire dictitabat, quod nihil sciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia, adeo vt quodam die quiddam apud populum adorsus agere, cum risu sit explosus. Atqui si Silenum hunc tam ridiculum explicuisses, videlicet numen inuenisses potius quam hominem, animum ingentem, sublimem, ac vere philosophicum, omnium rerum pro quibus ceteri mortales currunt, nauigant, sudant, litigant, belligerantur, contemptorem, iniuriis omnibus superiorem, & in quem nullum omnino ius haberet fortuna, & vsque adeo nihil timentem, vt mortem quoque nullis non formidatam contempserit, in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu, quo vinum solet, vtq. iam moriens etiam in Phædonem suum iocaretur, admonens, vt voto se liberans Aesculapio gallum persolueret, perinde quasi sumpto pharmaco, iam sanitatis beneficiũ sentiret, cum exiret e corpore, vnde omnes animi morbi scatent ac pullulant. Proinde non iniuria cum id tempestatis plena sophis essent omnia, solus hic morio, sapiens oraculo pronunciatus est, & plus iudicatus est scire, qui nihil sciebat, quam hi qui nihil nescire se prædicabant, immo ob idipsum iudicatus est plus ceteris scire, quod vnus omnium nihil sciret. Huiusmodi Silenus fuit Antisthenes, baculo suo, pera, palliоq. maximorum regum fortunas antecellens. Huiusmodi Silenus fuit Diogenes, vulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinum quiddam animaduerterat Alexander Magnus, principum vt videbatur, omnium* κορυφαῖος *& alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum se diceret, vt ni Alexander esset, Diogenes esset: cum hoc magis optare debuerit Diogenis animum, quod Alexander esset. Huiusmodi Silenus fuit Epictetus, seruus, pauper, claudus, vt indicat illius epitaphium, sed idem, quod est felicissimũ, carus superis, id quod sola vitæ præstat integritas cum sapientia coniuncta. Hæc nimirum est natura rerum vere honestarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt, adduntq. quod contemptissimum, id prima specie præ se gerunt, ac thesaurum seu vili cortice dissimulant nec prophanis ostendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longe diuersa ratio, summa specie blandiuntur, quodq. pulcherrimum habent, statim obuiis ostentant: sin penitus introspicias, nihil minus sunt, quam quod titulo specieq. præ se ferebant. Adeo quidquid in omni rerum genere præclarum est, id minus in conspicuo est. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis: ipsa se late moles ostentat. At semen, in quo vis est omnium, quam est res minutula, quam abdita, quã non lenocinans aspectui, quã nõ ostẽtatrix sui? Aurum & gemmas in altissimas terræ latebras abdidit natura. In elementis quæ vocant, quo quidq. præstantius est, hoc longius a sensibus est remotum, veluti aer & ignis. In animantium genere quod est optimum & efficacissimum, id in intimis abditum habent. In homine quod est maxime diuinum & immortale, id solum cerni nõ põt. In quouis rerũ genere, materia pars vilior, maxime patet sensibus, forma vis et beneficiũ, vtilitate sentitur, & tamẽ ipsa procul abest a sensibus. Rursum in corporis physici temperatura, cũ phlegma & sanguis sensibus sit familiaris & pateat, id quod plurimum confert ad vitam, minime patet, nẽpe spiritus. Demũ in vniuerso, quę maxime sunt ea non videntur, veluti substantia, quas separatas vocant. Et quod in his summũ est, id a sensibus quam maxime sepositum est, nempe deus, adeo vt nec intelligi, nec cogitari possit, cum his fons sit vnicus omnium.*

Sarone magis nauticus.

Σάρωνος ναυτικώτερος, i. Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuisse deum quempiam nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas plerosq. videmus esse. Aut in negotiatorem per omnia maria uolitantem Meminit & Saronis, & ab hoc cognominati maris Aristides in Themistocle, Οὐδ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν Γλαῦκόν φασι τὸν Ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν Σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. id est, Nec vti per omne tempus in mari habitent, quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuersum, quod ait in Ranis Aristophanes,

> —Πῶς δύναμαι
> ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
> ὢν εἶτ' ἐλαύνειν; id est,
> —Quo nam modo
> Potero imperitus, & a mari alienissimus,
> Salaminis expers, atque nauim agere rudis?

Asidua stilla saxum excauat.

Ῥανὶς ἐνδελεχὴς κοιλαίνει πέτραν, id est, Stillicidiũ perpetuum saxum excauat. Admonet, nihil esse tam durũ, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod non efficiat assiduitas. Quandoquidem stilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis saxum etiam durissimum exhauriat, quod vix ferro possis euincere. Plinius tradit, inueniri silices, formicarum pedibus attritas, idq. grauissimum exemplum esse putat, quantam vim habeat assiduitas. Menander apud Stobæum,

> —Ῥᾷον γὰρ
> Ταῖς ἐνδελεχείαις καταπονεῖται πράγματα. id est,
> —Nam vinci solent
> Assiduitate qualibet negotia.

Ouidius.

> Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
> Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κρίσεων libro tertio, eandem sententiam refert, carmine Heroico, οὕτω δ' ὀρθῶς κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι

> Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. Id est,
> Ita nimirum & illud recte dictum videtur,
> Stillula mollis aquæ lapidem assiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homerida, quod cum poculum plenum ceteri vix tollerẽt a mensa, solus Nestor facile nulloq. negotio sustulerit, cum esset admodum senex, & viribus multis inferior, verum hoc illi dabat vsus et exercitatio. Nam Homerus facit Nestorem φιλοπότην. Homeri carmẽ sic habet,

> Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
> Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. id est,
> Vix alij poclum poterant sustollere mensa
> Plenũ, at grandæuus Nestor facile abstulit illud.

Quæ sententia non solum accommodari potest ad assiduitatem, sed huc quoque, quod ea facile facimus, quæ libenter facimus.

Salaminia nauis.

Σαλαμινία ναῦς, id est, Salaminia nauis, de præuelocibus dictitatum est. Celebratur enim vel in primis nauale bellum aduersus Xerxem gestum apud Salaminem, siue quod ex triremibus, altera Salaminia vocari consueuit, altera πάραλος. Aristophanes in Auibus, ἱερὰ ναῦς χωρεῖ, πάραλος ἢ σαλαμινία. Vnde & Bacchus eo, quem modo citauimus loco, ἀσαλαμίνιον appellat sese, quod bellicarum rerum ac remi ducendi esset ignarus. Adlusit autem poeta, sicut opinamur, ad prouerbiũ quod alibi retulimus, Διδάσκειν ἐλαύνειν τὸν εἰδότα, id est, Oportet ducere remum eum qui norit. Plutarchus in vita Periclis nauim robustam & in qua velut in triariis vltimum sit præsidium, Salaminiam appellat, Οὐδ' αὖ περιὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ τὴν σαλαμινίαν τριήρη, ὥς φησι Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. id est, Nec semper obambulans in turba, sed ueluti Salaminiam triremem, vt inquit Critolaus, sese ad maiorem rerum vsum præbens. Scholia quæ feruntur in Aristophanem tradunt Athenis duas fuisse naues vsui publico destinatas, e quibus Salaminia subueheret ad iudicium euocans, Paralus aueheret. Nam Theoris eos vehebat, qui voti aut religionis ergo Delphos aut alio quopiam proficiscerentur.

Pyrrhandri commentum.

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, id est, Pyrrhandri commentum, de callido inuento. Hic Phyrrhander sycophanta quispiã fuit, insignite versutus, notæq. malitiæ. Aristophanes in Equitibus,

> Καινὸν δὴ ὂν ναὶ τοῦτο Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id est,
> Ac per Iouẽ fuit quidẽ Pyrrhandrica ista techna.

Ἄζηλος πλοῦτος.

Ἄζηλος πλοῦτος, vocabatur, cum quis suas dotes ignoraret. Veluti si qua formosa cum sit, putida esset tamen, sibiq. displiceret. Aut si quis facundus, infæcundus sibi videretur. Porro felicitatis non minima pars est, vt quisq. sua norit bona. Proinde Maro,

> O fortunatos nimium, bona si sua norint
> Agricolas.

Est finitimum illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος, id est, Cæca diuitiæ. Nam ζηλοῦν aliquoties idem est, quod admirari ac felicem ducere. Vnde περίζηλον vocant conspicuum & illustre. Cui diuersum est ἄζηλον, quod nemo miratur. Quis autem miratur quod est abditum ac retrusum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophrastũ huius dicti auctorem: laudat enim Lycurgum, qui suis institutis effecisset, vt apud Spartanos diuitiæ nec essent obnoxiæ furibus ac prædonibus, quod ille vocat ἄζηλον, nec admirabiles, quod appellat ἄζηλον, nec omnino pro diuitiis haberentur, quod ille vocans ἄπλουτον πλοῦτον, quasi dicas opes inopes. Verũ ipsa Plutarchi verba subscribam, vel in hoc, quo perspicuũ fiat, quãta gratiæ parte fraudetur, qui malit auctores in aliam linguam versos legere, quam sua lingua loquentes audire. Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄζηλον, ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus extitisse dictum illud celebre, Plutum ex omnibus ciuitatibus quæ sub sole sunt, in

vna

vna Sparta seruari τυφλὸν, id est, cęcum ac repositum, non aliter quam tabulam anima carentem & immobilem. Ex hisce verbis simul & illud colligitur, idem pollere τυφλὸς. ὁ πλοῦτος καὶ ἄζηλος ὁ πλοῦτος. Cæcum.n. dicitur, non solum quod non videt, verumetiam quidquid luce caret. Quamquam autem festiniter prouerbium detortum est ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos, qui suas opes sibi possidēt, easq. recondunt aut defodiunt etiam. Aristophanes in Cōcionatricibus ἀφανῆ πλοῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non possunt. Nullus vsus est picturæ repositæ, nihilo maior diuitiarum abstrusarum. Nam in vsum paratæ sunt opes. Sic Flaccus in Odis,

Nullus argento color est, auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo, Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων. id est, Non desidero multas in ædibus opes habere abstrusas, sed his quæ adsunt bene frui, ac bene audire, amicis suppeditans.

Dicas tria excuria.

Εἴπῃς τὰ τρία παρὰ τῇ αὐλῇ, id est, dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum sententiis fuissent ad capitale supplicium condemnati, prius quam ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino ciboq. expleti, tria quædam quæcumq. libitum esset dicerent. Quæ simul atque dixissent, promulgata damnatione producebantur ad supplicium. αὐλὴν enim olim vocabant eū locum, quo damnati ducebantur, quem neoterici ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur, παρὰ αὐλῇ, dã di casu, id est, Iuxta curiam, siue iuxta septum. Vsus adagij apud neminem adhuc reperitur. Est dici solitū, vbi quis petulantius loqueretur, sed magno suo malo, aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur a Zenodoto.

Pyraustæ gaudes gaudium.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id est, Gaudium pyrausta gaudes. De momentaria, fluxaq. voluptate. Ostendimus alicubi pyraustam ad lucernas aduolantem, ambustis alis perire, vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id est, Pyraustæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερυγίζειν.

Πτερυγίζειν dicitur, qui conatur et gestit quippiam efficere. Sumptum a pullis auium, cum adhuc inuolucres sunt alas mouentibus. Lucianus vsurpat pro indecore & scurriliter gesticulari, libello De mercede seruiētibus. Aristophanes in Pluto,

Καὶ σὺ μὲν λέγειν οὔπω δυνατὸς ὢν περὶ τούτων
Ἀλλ' ὑποκορίζῃ, καὶ πτερυγίζεις, id est,
Tu mihi non dum fari potis es super hac re,
Sed nugaris gesticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro sexto, inducit parasitum hunc in modum loquentem,

Γέγηθα καὶ χαίρω τε καὶ πτερύσσομαι. id est,
Lætorq. gaudeoq. & alas verbero.

Ante barbam doces senes.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, id est, Ante barbā doces senes. Cum imberbis maiorem natu docet. Est autem figura prouerbialis, quod ait Persius, Ante pilos:

-Et rerum prudentia velox
Ante pilos venit, dicenda, tacendaq. calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam, seu præcocem appellant, vulgo non admodum fausti ominis habitā, ostendit Apuleius in secunda Apologia, scribens hunc senarium nobilem & celebrem fuisse, poetæ cuiusdam, neque enim nominat.

Odi puerculos præcoci sapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem solere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, sic laudat quēpiam, κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετός. id est, Præstantiorem quam pro ætate mentem, alit linguamq. audacia vero perinde inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit.

Πόλεμος Κόνωνι μελήσει. id est,

-Curabit prælia Conon.

Hemistichium est heroici carminis, nec satis liquet vnde sumptum. Porro Conon dux Atheniensium fuit multum in belli negotiis exercitatus. Primum nauali prælio superatus a Lysandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis, eundem terrestri prælio vicit, & Atheniensium libertatem restituit. Proinde conueniet ad hunc modum respondere, curanti negotium, quod ad se nihil attineat. Item Hector Andromachæ suæ Iliados 2.

Πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id est,
-Viris curæ sunt bella futura.
Et Turnus apud Vergilium,
Arma viri bellumq gerant, queis bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua.

Πρὸ τοῦ σε ᾤμην κέρατ' ἔχειν, id est, Antehac credebam tibi esse cornua. De his, qui prius habiti fortes ac strenui, postea cum res virum postulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutam bestiam vocat hominem paratum se defendere: Cornutam bestiam petis. Et Horatius,

Parata tollo cornua.

Apud eūdem scurra iocatur in scurram accepto cornu tio minitantem capite moto, cum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, si cornu tibi nō esset exectum, cum sic mutilus miniteris? Deinde Dialectici cornutum appellant syllogismum, dilemma velut inexpugnabile.

Priusquam mactaris, excorias.

Πρὶν ἢ σφάχθαι δέρεις, id est, Prius quam mactaris, excorias. Dicendum, vbi quid præpostere fieri videtur. Videri potest ex Homero sumptum, apud quem sæpe excoriatur taurus prius quam occiditur. Figura quam Grammatici ὕστερον πρότερον appellant. Finitimum illi quod alibi retulimus, Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad consilij præposteri significationem pertinere. Sic enim scribit in Dialogo de Amicitia, Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur veteri prouerbio.

Prius quam assa sit farina.

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλευρα, *id est, Prius quam coxeris farinam, subaudiendum, inspergis, aut simile quidpiam. Eustathius in Odissea π. refert vtrumq., tum hoc, tum illud proximum. Solitum autem est, assis carnibus apud quosdam inspergere farinam.*

Plures adorant solem orientem, quam occidentem.

Πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα, *id est, Plures adorant solem orientem, quam occidentē. Iuueni magis adhaeretur quam seni. Plutarchus scribit, Pompeium hoc adagio minatum Cinnae. Sensit autem Pompeius, se solem esse orientem, nimirum iuuenem in dies magis fama crescentem: illum occidentem, vtpote affecta iam aetate, & cuius dignitas gloriaq. iā consenesceret. Ceterum quod Pompeius erat Cinnae, hoc Caius Caesar post fuit Pompeio. Simile quiddam Athenaeus libro tertio ex poeta quopiam,* οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά, καινὰ γὰρ ἀμὰ κρείσσω, νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. *id est, Non cano vetera. Noua si quae sunt, eadem & meliora sunt, Iupiter qui iuuenis est regnat. Mos erat antiquis adorare solem, quem deum existimant, & a Persis praecipue colebatur, nomine Mithra. Itē apud Aegyptios Osiridis, apud Graecos Apollinis, apud alios aliis atque aliis nominibus. Hunc orientem salutabant religionis caussa. Quem morem tradit Socrati fuisse Plato. Ferunt & ab elephantis adorari solem in exortu. Salutabatur & occidens, sed a paucioribus. Habet & cuiusque hominis aetas suam vesperā; quae simul atque aduenit, iuuentae gratia vertitur in taedium. Ita senex quidam apud Alexidem.*

> Ἤδη γὰρ ὁ βίος ἡμῖν ἑσπέραν ἄγει. *id est,*
> *Mea quippe seram vita ducit vesperam.*

Sub occasum autem solis incumbunt vmbrae, vnde Euripides,

> Τί δ' ἄλλο, φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ. *id est,*
> *Quid aliud atque vox & vmbra vir senex?*

Auro loquente, nihil pollet quaeuis oratio.

> Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος,
> Πείθειν γὰρ οἶδε καὶ τὸ φωνεῖν μὴ λέγων. *id est,*
> *Auro loquente, ratio quaeuis irrita est,*
> *Suadere siquidem nouit, & loquens nihil.*

Prouerbium indicat munera vbique longe plurimum valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes praecipuam habere vim ad persuadendum, pecuniam indicans.

Pellenaea tunica.

Πελληναῖος χιτών, *id est, Pellenaea vestis. De prisco cultu. Pellene peruetusta Achaia ciuitas, Protei patria, in qua diuersa vestimentorum formae fieri consueuerūt, attestante Suida. Iulius libro De rerum vocabulis septimo, prodidit lenas pellenicas olim nobiles fuisse, adeo vt in Iunoniis ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica praemij vice daretur. Adstipulatur Strabo libro Geograph. 8. Diuersum igitur videtur illi, quod alibi diximus, Munus Leuidensa. Lepidius erit, si per ironiam adhibeatur. Veluti si cui p̄ laboriosis ac diutinis officiis vile munusculum missum sit, dicamus,* πελληναίων χιτώνων *contigisse. Romae quoque vestes xeniorum loco missitari solitas indicat Iuuenalis.*

Aquilam cornix prouocat.

Αἰετὸν κορώνη ἐρεθίζει, *id est, Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus esse iritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque laedere, maximis viris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi de vatibus,*

> Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον δὲ χρήσιμον παρέχει. *id est,*
> *At nihil habet nec vtile, nec inutile.*

Lupus pilum mutat, non mentem.

Ὁ λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, *id est, Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Canescunt enim lupi, velut & equi more hominum per aetatem.*

Laqueus laqueum caepit.

Αὐτὴ ἡ πάγη ἰοῦσα λέληθεν πάγην, *id est, Laqueū laqueus, ita vt videtur, caeperit. Vbi malus malum obseruat. Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidū, quod interdum vsu venit, vt dum duo sibi vicissim insidias tendunt, vterq. deprehendat alterum.*

Ipsum ostij limen tetigisti.

> Αὐτὸν κίχηκας τὸν βατῆρα τῆς θύρας, *id est,*
> *Ipsum attigisti limen ostij pede.*

Dici solitum, quoties ad rem ipsam peruenitur. Aristophanes in Ranis,

> Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος. *id est,*
> *Sed noueris venisse te ipsas ad fores.*

Gallus insilit.

Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, *id est, Gallus insilit. Vbi quis semel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quo magis laedat calcaribus suis, in hunc vsum a natura adfixis.*

Nunc ipsa viuit sapientia.

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, *id est, Nunc ipsa viuit sapientia. Applaudentis & adgratulantis est sermo, si quid aliquādo videtur scite & arte dictum, factumue. Festiuius erit, si per ironiam efferatur in eos, qui res egregias stultissime tractant.*

Nunc ipsa floret musa.

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, *id est, Nunc ipsa floret musa. Superiori simillimum. Vbi quid erudite, facunde, venuste dictum aut scriptum uidebitur, quasi musis bene fortunantibus. Et hoc venustius fiet per ironiam, vbi quis sibi videtur mirifice dicere, cum dicat insulsissime.*

Onus nauis.

Ἄχθος νεώς, *id est, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet,* καὶ τὸ τοῦ ἄχθος νεώς. *Confine illi,*

> Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. *id est,*
> *Telluris*

-Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum, eundemq. molestum. Naues enim longæ plus oneris ferunt quam currus. De Hamaxiæis alibi dictum est.

Marinam auditionem fluuiali abluit sermone.

Ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύζεται ποτίμῳ λόγῳ, *id est, Salsuginosum sermonem potabili diluit oratione: vbi quod erat audire molestum, id diuersa oratione velut edulcatur. Quod erat gustus, id traductum est ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio tristis aut contumeliosa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui sermo placidus ac benignus. Vsurpat adagiũ Plato in Phædro,* Ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, *id est, Cupio sermonem velut amarum potabili sermone diluere. Item Athenæus Dipnosophistarum libro tertio,* ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ Κύνουλκος ᾔτει δέκοκτον, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι νάμασιν, *id est, His dictis Cynulcus poscit decoctam, dicens amaros sermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vsus est voce Romana cum Græce loqueretur: siquidem Vlpiano indignanti, quod voce insolenti ac barbara vteretur respondit, se in vrbe Roma vsum esse vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic sic loquebantur, poposcit frigidam, poposcit calidam aut decoctam, subaudientes aquam.*

Arcadicum germen.

Ἀρκάδιον βλάστημα, *id est, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici solitum. Iuuenalis,*

-Quod læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob stuporem ingenij. De quorum immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi musicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales disciplinas, quarum cultu mansuescunt hominum ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu disciplinarum, in summam morum immanitatem efferati sunt. Lucianus in libello De Astrologia, tradit Arcades ob eam caussam stupidos habitos, quod ceteris omnibus amplectentibus astrologiã, soli cõtempserint, seseq. fecerint antiquiores ipsa luna. Vnde & προσέληνοι dicti. Iidem epigrammatum iocis notati sunt, vt βαλανηφάγοι, *id est, glandibus victitantes. Nam is priscorum hominum cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma sic habet,*

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν, *id est,*
Multi in Arcadia sunt, queis alimonia glandes.

Aristophanes in Auibus variis titulis irridet eos qui iactant antiquitatem suam,

Καὶ τοῦ Διὸς αὐτοῦ
Ἀρχαιότεροι, πρό τε Κρόνου καὶ Τιτάνων γενέσθαι.
Id est,
At antiquiores & Crono, & Titanibus fuistis.

Hic rhodus, hic saltus.

Αὐτοῦ Ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, *id est, Hic Rhodus, hic saltus. Vulgo iactatum de his, qui sese de negotio quopiam iactarent insolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Aesopicos. Adolescenti cuidam iactanti sese, quod dum Rhodi esset, admirabiles fecisset saltus, quidam ex auditoribus interpellato sermone,* ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, *inquit,* ἰδοὺ τὸ πήδημα, *id est, Ecce Rhodus, ecce saltus. Conueniet igitur, vbi quis iubetur re præstare, quod alibi se fecisse iactat. Ouidius,*

-Sua narret Vlysses
Quæ sine teste gerit.

Arbitramur huic adfine, quod dictum est apud Theocritum in Hodæporis,

Αὐτεῖ μοι ποτέρισδε, καὶ αὐτόθι βουκολιάσδευ, *id est,*
Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.

Quidam cum tutum est, gloriosa loquuntur: ubi præsto periculum, tergiuersantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci cum iubent protinus numerari præsentem pecuniam, αὐτοῦ καταβαλοῦ. *id est, Hoc ipso loco depone. Apud Athenæum libro sexto,* ἔπειτα γ' ἂν παρέχῃ χρυσίον αὐτοῦ καταβάλλῃς, *id est, Deinde si pecuniam præsentem numeraris. Quamquam in excusis codicibus habetur,* αὐτῷ, *sed mẽdose, ni fallimur.*

Archidamicum bellum.

Ἀρχιδάμειος πόλεμος, *id est, Archidamicum bellum. De bello sæuo crudeliq. dicebatur, epitheto sumpto ab Archidamo duce Lacedæmoniorum, qui maximis copiis impressionẽm fecerit in Atticam, eamq. decem annis diuexarit. Grauissimam autem noxam inflixit Acharnensibus, succisis omnibus arboribus, vt testatur & Synesius in Encomio Caluicij. Proinde cum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicũ dicebatur. Meminit adagionis & Demosthenicarum dictionum interpres, indicans extitisse apud Lysiam. Archidami sæuitiam memorat & Pausanias in Laconicis.*

Mortuum vnguento perungis.

Νεκρὸν μυρίζεις, *id est, Mortuum vnguento perungis. De sumptu superuacaneo, siue cum sero quid adhibetur. Moris erat apud priscos, maxime Aegyptios, defunctorum cadauera ne putrescerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud principes durat.*

Mortuus iacet pedens.

Νεκρὸς κεῖται πέρδων, *id est, Mortuus iacet pedens. Dici solitum, si quando pauper simularet opulentiam. Apud vnum Apostolium Byzantinum reperitur.*

Rudentes & remos cum armis commutauit.

Νᾶας καὶ κώπας ἀνθ' ὅπλων ἠλλάξαντο, *id est,*
Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Conueniet vbi quis artem, aut quæstum solitum relinquit, gloriæ cupiditate commotus, velut si quis e nauta fieret miles, e negotiatore sacerdos. σχοῖνοι *funes nautici sunt,* κῶπαι, *ligna vnde remi parantur.*

Niobes mala.

Νιόβης κακά, *id est, Niobes dolores. De maximis & acerbissimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habebat sex, totidem puellas. Eo successu insolens contempsit Latonam, quæ non nisi duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, post occisos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in saxum cõuersam fuisse, illud innuentes, immodico dolore diriguisse. Id saxum*

xum quod fabulæ dedit occasionem, in Sipylo Phrygia conspici tradit Homeri Scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Ouidius Matamorph. libro 6. fabulã elegantissime narrans, de saxo sic loquitur,

Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta est, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiã nunc marmora manãt.

qui funditus pereunt, Græcis πανοικὶ ἀπώλοντο dicuntur, veluti cum pestilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vsque ad cutem.

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, *id est, Ad cutem vsque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exacte videretur agere cum aliquo. Sumptum a tonsoribus, qui quosdam per pectinem radunt. relictis pilorum quasi stirpibus, quosdam citra pectinem ad viuã vsque cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum strictim ne dicam attonsurum esse, an per pectinem nescio: verum si frugi est, vsque admutilabit probe. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tamquam ad cutem rasuro. Cognatum illi, ad viuum resecare.*

Signum bonum, aut malum.

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ καὶ φαῦλος, *id est, Signum bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur e sternutamentis: id autem ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occursum, ex quo signum aliquod euentus captabant, symbolũ appellabant. Ceterũ hic loquendi color antiquis olim familiaris erat, testibus Homero & Platone, item apud Horatium Tiresia.*

-Quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos insequens lepores, neutrum capit.

Ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, *id est, Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. Huius prouerbij sensus est, Qui simul duplex captat commodũ, vtroque frustratur. Effertur in Græcorum collectaneis, & citra figuram,* Ἀμφοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχες, *id est, Ambo concupiscens, neutrum adsecutus es.*

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet.

Ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι καὶ λαχάνοις, *id est, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiscet. Cui rei cuiuspiam largior adest copia, ea profusius vtatur licebit. De pusillo parcius insumendum. Vt, cui multum suppetit facultatum, huic licet opipare viuere. Nam piper oleribus admiscere soleri testatur & Martialis,*

Vt sapiant fatua fabrorum prandia beta,
O quam sæpe petet vina piperq. coquus:

Non nihil suspicamur & hoc Apostolium a vulgi fece hausisse. Tametsi vtitur Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum. Huic simile quod alibi retulimus, Putre salsamentum amat origanum.

Domus amica, domus optima.

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id est,

-Est grata domus, domus optima semper.

Nusquam commodius, nusquam liberius, nusquã lautius homini viuere contingit, quam domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi: Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissentq. reliqua, præter vnã testudinem (nam hæc peracto conuiuio, tum demum aduenit) Iupiter admirans percunctatus est, quidnam illi fuisset in mora. Atque illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. *Iratus ille, iussit vt quocumq. iret, domum suam secum circumferret. Vnde per iocum affectata obscuritate sic describitur apud Ciceronem, libro De diuinatione secundo,*

Terra tardigradam, domiportam, sanguine cassam.

Nam terra pro terrigenam, legendũ opinamur. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. libro quarto tit. de in ius vocando. Pleriq. putauerunt nullum de domo sua in ius vocari licere, quia domus tutissimum cuiq. refugium ac receptaculum sit: eumq. qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus libro 50. Tit. de regulis iuris. Ad apologum adlusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolabellam: Hæc loca venusta sunt, abdita certe, & si quid scribere velis, ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. *Itaque me referunt pedes in Tusculanum. cui respondet illud, alibi a nobis positum,*

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. *Id est,*
Domi manendum est, fata cui sunt prospera.

Nam huic demum,

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui sit vxor rixosa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer est. Ceterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra, quodq. semper amat desidere domi, οἰκουροὺς *appellat, quasi dicas, custodes domus. Et in libello* περὶ εὐθυμίας, *non probat hanc* οἰκουρίαν καὶ ἀπραξίαν. *Idem in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam Heleorũ Venerem ita finxisse, vt testudinem calcaret, tacite significans, vxoribus domi manendum esse, silendumq. Idem narrat, Aegyptiis hunc fuisse morem, vt nuptæ sandaliis non vterentur, ne videlicet domo vmquam prodirent. Huc adscribẽdum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi vindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat,* κινδυνεύσειν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνοντες, *id est, Periculum ipsis fore, quemadmodũ testudinibus, si longius a Peloponeso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico libro sexto, vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulæ censerem Achais esse, auctor essem S.P.Q.R. vt eam vos habere sineret: ceterum sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse, vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmũ habere: haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndiq. maris quod intra Peloponesum est, termino, ea & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectẽdi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint & exposita ad omnes ictus esse.*

Asini caput ne laues nitro.

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, *id est, Asini caput ne laues nitro.*

nitro. Ne multum sumptus operæ ue impendas in rē vilem ac sordidam. Finitimum illi, τὴν χύτραν ποικίλλειν, id est, Ollam variegare.

Asini mandibula.

Ὄνου γνάθος, id est, Asini mandibula. Conuenit in edaces, alioqui stolidos & ignauos. Cuiusmodi pingit Horatius:

Nos numerus sumus & fruges consumere nati.

Hesychius citat ex Eupolide, dictumq; in homines edaces. Addit & loci nomen esse.

In occipitio oculos gerit.

Ὄπισθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει, id est, In occipitio oculos habet. De versutis & circunspectis, quosq. neutiquā procliue sit fallere. Quod genus hominum Persius Ianos appellat.

Et Homerus a principe requirit, vt oculatus sit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id est, A fronte & a tergo. Plautus in Aulularia. Quæ in occipitio quoque habet oculos.

Lutum nisi tundatur, non fit urceus.

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῇ κέραμος οὐ γίνεται, id est, Lutum ni tundatur, non fit testa. Citra laborem nullus euadit in virum absolutum. Et hoc, ni fallimur, Apostolius hausit a vulgi fece: homo non perinde ingenio elegans atq. palato: quemadmodum accepimus ab his, qui eum domestica consuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi.

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατᾶν, id est, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi posse quam iureiurando, quod nemo tam improbus esse credatur, qui id velit violare. Lysandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma, auctore Plutarcho.

Aues quæris.

Ὀρνιθοθηρεῖς, id est Aues quæris. Rem vagam, & captu difficilem sequeris. Persius,

An passim sequeris coruos, testaq. lutoque?

Item Aristoteles. τὰ πετόμενα διώκειν. id est, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone, τί δὲ πετόμενόν τινα διώκεις, id est, Quid autem volantem quempiam insectaris?

Mons cum monte non miscetur.

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, id est, Mons cum monte non miscetur. Non conuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiam si Plinius tradit, duos montes concurrisse, crepitu maximo assultantes recedentesq. magna hominum turba spectante, idq. luce.

Qui canem alit externum.

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνος μένει, id est, Qui canem alit peregrinum, huic præter funiculum nihil sit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicta fune quo adligatur, pristinum dominum repetit.

Cum Nibas coccyssauerit.

Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ, id est, Cum Nibas coccyssauerit. Simillimum illi, Ad Græcas Kalendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli numquam vocem edant. Quemadmodum & cicadæ mutæ sunt alicubi. Porro quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit, addito collo circulo e sarmentis, si qua fides Plinio, qui hoc retulit libro 29. cap. 4. Hesychius addit, Nibades dici capras cristatas, vt ab iis exspectetur τὸ κοκκύζειν, quod est, gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni.

Πυρὶ δ' οὐ σβέννυται πῦρ, id est, Igni non extinguitur ignis. Malum malo non tollitur: ira non sedatur iracundia, sed ferocitas sedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio vincitur. μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit.

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνατο, id est, Ne terra quidem profuit, id est, ne minimo quidem: perinde quasi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terra quidem hospitio dignatus est: ut apud Maronem,

-Hospitio prohibemur arenæ?
Bella cient, primaq. vetant consistere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obsonium.

Χαλεπὸς ὠνητὴς χρηστὸν οὐ πρίατ' ὄψον, id est,

Difficlis emptor haud bona emit obsonia.

Qui nimium vili studet emere, semper merces vitiosas emit. Nam haud conueniunt, paruo emere, & rem egregie bonam emere. Conueniet in hos, qui paullulo labore conantur egregias assequi litteras, quæ non contingunt, nisi maximis ac diuturnis vigiliis. Ni fallimur, subnotauit hoc prouerbium Iulius Pollux libro, De rerum vocabulis sexto, cum negat vocem δυσώνης vsurpatam ab auctoribus: sed tantum reperiri in prouerbio.

Non potes Thetidem simul & Galateam amare.

Οὐ δύνασαι φιλεῖν Θέτιν καὶ Γαλάτειαν ἐρᾶν, id est, Non potes simul & Thetidem & Galateam amare, id est, non potes, idem diuersa sequi, velut litteras & pecuniam, voluptatē & gloriā, mundū & CHRISTVM. Nam Galateæ fluuio male conuenit cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam ac Doridem. Suspicamur & hoc e vulgi fece haustum.

Lucrum malum, æquale dispendio.

CELEBRATVM Hesiodium dictum,

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι. id est,
Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc sententiam cum mortales omnes, tum præcipue negotiatores, non scriniis, sed pectori inscriberent suo, decernerentq. non esse lucrū, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quidquam vtile esse, quod non idem sit honestum. Verum his magis arridet illud Ennianum,

Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Sophocles Hesiodiam sententiam latius extulit,

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας

Ατο-

Μὴ πανταχόθεν κέρδος ἀεὶ θηρώμενος. id est,
Non vndecumq. lucra gaude quærere,
Plerosque siquidem turpibus de quæstibus
Auferre damnum, non salutem videris.

Feruntur in eandem sententiam aliquot senarij prouerbiales,

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει, id est,
Dispendio vsque est fraude quæsitum lucrum. Et,
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται. id est,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Isthmiis Pindari, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id est, Quod præter iustum est dulce, exitum habet amarissimum.

Thericlei amicus.

Θηρικλέους φίλος, id est, Thericlei amicus. Dictum in bibosos. Thericles primus excogitauit poculum, vt citatur auctor Eubulus. Dictum est autem inuentum inuentoris vocabulo. Siquidem Græci vitreum poculum θηρίκλειον vocant, auctore Suida. Fertur apud eundem & illud Θηρικλέους τέκνον κύλιξ, id est, Thericlis filius calix. Huius dicti auctorem citat Athenæus Theopompum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὄργανον appellat. Sed plura super hac re prodidit Athenæus libro 11. ostendens Thericlem Corinthium quempiam ætate Aristophanis Comici fuisse figulum, qui noua arte primus e terebintho tornatile poculum finxerit, quod a fictilibus non potuerit dignosci. Cuius rei meminit Theophrastus in libris de plantis: poculum erat satis profundũ, auriculis breuibus, ut ad ilia gestari posset, ad vteri effigiem imitatum, quemadmodum refert idem Athenæus, & incertum vtrum poculo nomen sit inditum ab homine, an homini a poculo. Alij malunt Thericleum dictum, διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id est, quod ferarum pelles illi fuerint insculptæ. Pamphilus Alexandrinus mauult hinc dictum, quod Bacchus hoc poculo libans feras exturbare soleat. Sed nominis controuersiam relinquamus. Illud constat, eiusmodi poculi genus postea dictum Thericleum, insuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata, quæ Callimachus χρυσόκλειστα dixit. Immo quidquid nouo artificio reperisset aliquis, Thericleum appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tamquam de re singulari ac preciosa.

Theagenis hecateum.

Θεαγένους ἑκάτειον, id est, Theagenis hecateum In superstitiosos ac ridicule meticulosos dictum est. Hic Theagenes legitur vsque adeo fuisse superstitiosus, vt domi haberet Hecates simulacrum, nec vsquam pedem moueret, nisi illo consulto. Vnde & καπνὸς, id est, fumus est cognominatus, quod magnifice polliceretur, cum esset pauper. Qua de re meminimus alibi.

Fiducia pecunias amisi.

IACTATVR & hodie, vereq. dicitur fiducia plerosque mortalium falli. Videtur autem ex antiquorum relictum prouerbiis: quandoquidem apud Theognidem legitur hic versiculus,

Πίστει χρήματ' ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ' ἐσάωσα. id est,
Fiso res periit, diffiso salua remansit.

Proinde non pessime monet Epicharmus, νᾶφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. id est, sobrius esto, & memineris diffidere. Quamquam nulli fidere, inhumanum est: omnibus fidere, stultum. Hoc honestius, illud tutius. Propter quod vt idem ait Theognis,

Παῦροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. id est,
Paucis e multis fidus adest animus.

Aliud stans, aliud sedens.

NVLLVS inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud Sallustianum in Ciceronem, Aliud stans, aliud sedens loquitur. Quo licebit vti, cum summam inconstãtiam animi significamus, quasi tantillum momentum atque interuallum commutet hominis sententiam. Homerus Iliados N. huiusmodi versiculo notat hominis inconstantis ingenium,

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id est,
Verum claudicat, inq. pedes vtrosque vacillat.

Eandem sententiam sic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio, ὃς δὲ διδάκτ' ἔχει, ψεφεννὸς ἀνὴρ ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί, μυριᾶν δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται. id est, Qui vero tenet ea quæ didicit, obscurus homo alias aliter atque aliter affectus, numquam certo ingressus est pede, sed innumerabiliũ virtutum imperfecto intellectu gustum capit. Prafert autem Pindarus naturam institutioni: quod qui natura bonus semper sui similis est: qui vero nititur eruditione, cum multa tenet, nec firmus nec absolutus est vlla in re.

Lingua amicus.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, id est, Lingua amicus; qui verbis ostendit, non re præstat beneficium, Aut qui non amat ex animo, sed beneuolentiam oratione præ se fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odysseæ Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id est,
Qui recte dicunt, a tergo praua volutant.

Theognis in sententiis,

Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
Χρήμασι δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδ' ὁτιοῦν. id est,
Sic facito, vt lingua cunctis videaris amicus,
At factis cuiquam te caue miscueris.

Contra Sophocles in Antigone,

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. id est,
Non diligo hanc, verbotenus quæ diligat.

At idem Theognis paullo post, damnat huiusmodi genus amicorum,

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ.
Nec me diligito verbis, cum mens alibi sit.

Rursum alibi,

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. id est,
Ne lingua mihi quis sit amicus, sed mage facto.

Simillimum est huic quod alibi refert idem, μέχρι προσηγορίας, id est, vsque ad salutationem.

Πρᾶγμα μὲν ἔσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
Καὶ χίλιοι οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. id est,
Res perdifficilis quidem amicus, sunt quia multi
Atque adeo cuncti pæne, salute tenus.

Saturni

Saturni podex.

Κρόνου πυγή, *id est, Saturni culus: de carnibus vetulis, iamq. marcis & sensu vacantibus. Quidquid enim putreiam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamē explicat. Suidas & Hesychius admonent, ita dictam carnem ob vetustatem stupidam ac sensus expertē, a Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animū translatum non nihil habebit gratiæ.*

Qui vitat molam, vitat farinam.

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει, id est,

Qui fugit molam, fugit farinam. Aut,

Deuitat quicunque molam, fugit ille farinam.

Nam omisso articulo, videtur hemistichium carminis heroici. Qui refugit industriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui malorum stridoribus offenduntur, cum sine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non possunt, cum optent liberos. Dicunt et hodie vulgo, qui quærit oua, gallinarum cacalismū, vt vulgo vocant, Latini glocire dicunt, ferat oportet. Finitimum illi οὔτε μέλι οὔτε μέλισσαι, *id est, Neque mel, neque apes.*

Ἀγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίτω.

Ἀγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίτω. *Admonet iniquum non admittendum. Geometriam enim æquabilitatem accipiunt, vt apud Aristidem in Themistocle,* ὅπου δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος καὶ γεωμετρίας, *id est, Vbi opus est, & æquabilitate, & geometria. Idem in Pericle,* εἰ δὲ ἡ γεωμετρία καλὸν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης. *id est, Si honesta est geometria, & quæ cum illa coniuncta est æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticem ceu popularem ac turbulētam eiecit e Lacedæmone: geometriam induxit, tamquam modestæ oligarchiæ, & legitimo regno conuenientem, teste Plutarcho. Sed mea quidem sententia, magis valebit perinde prouerbiū, quasi dicas,* ἀνίπτοις ποσὶν, *id est, Illotis pedibus, hoc est, temere & imparatis. Nam hæ erant apud veteres prima philosophiæ rudimenta, musica, & Geometria. Quibus disciplinis si qui non essent initiati, non admittebantur in scholam Platonis, cuius hanc ferunt fuisse inscriptionem,* ἀγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίτω. *Loquitur ad hunc modū & Taurus philosophus apud Gellium: Nunc autem istis, qui repente pedibus illotis ad philosophos diuertunt, non est hoc satis, quod sunt omnino* ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, *id est, Speculatiuæ, Musicæ, Geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob inuentum vnum problema, sacrificasse diis. Id erat huiusmodi, Datis duabus figuris adiicere tertiam ab his diuersam, quæ alteri sit æqualis, alteri similis. Tum Philo qui geometriam* ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν *appellarit omnium disciplinarum, quod hæc rerum intelligibilium imagines, veriq. vestigia, tamquam in politissimo speculo demonstret, mentemq. purgatam paullatim abducat a sensu. Plato quoque dixisse creditur, deum ipsum* γεωμετρεῖν, *siue quod geometrica speculatio animum a rebus corporis abducat ad ea, quæ semper eodem sunt modo. Deus autem ab omni materia purissimus est. Siue quod in Timæo principia mundi diuisit in tria, deum, materiam, & ideam. Materia quiddam est omnium quæ substernuntur; maxime confusum & incompositum. Idea exemplarium pulcherrimum, deus caussarum optima. Cum igitur ita condiderit mundum, ac semper ita seruet, vt materia sit æqualis, ideæ similis, videtur explicare Pythagoricum illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque & alia id genus multa, Plutarchus Symposiacæ decadis octauæ problemate secundo. Plato videtur æmulatus solēnem morem tale quidpiam inscribendi foribus. Spado quidam effeminatus, cum ostio domus inscripsisset,* μηδὲν εἰσίτω κακόν, *Diogenes, At herus, inquit, domus, qua tandem ingreditur? Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus,* ἄθρει δὴ, *inquit,* περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. *id est, Obserua iam circunspiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus est Pythagorā, qui sic præfatur,*

Ἀείσω συνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id est,

Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Cuius alibi meminimus.

Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.

Ὄφις ἂν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, *id est, Serpens nisi serpentem edat, non futurus est draco. Potentes aliorum damnis crescunt, & optimatum fortunæ non in tantum augerentur, nisi essent quos exsugerent. Quemadmodum inter pisces & beluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quamquam nobis quidem & hoc dictum fecem vulgi videtur olere.*

Certamen non accipit excusationes.

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις, *id est, Certamen non admittit excusationes. Plato libro De legibus sexto,* ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαι φασιν. *id est, Verum aiunt certamen non admittere caussationes. Et,* ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει. *id est, Certamen non exspectat occasionem. Cum agitur periculo, non conuenit tergiuersari. Aut si mauis, In præsentaneo periculo non oportet occasionem exspectare quemadmodum aliis in rebus. Veluti si quis in morbo capitali medicum opperiatur insignem, aut procul arcessendum. Huc pertinet quod legimus apud Quintum Curtium libro septimo: Sed necessitas ante rationem est, maxime in libello, quod raro permittis tempora legere.*

Phallus deo.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, *id est, Phallus deo. Dici solitum, vbi parū quidem honesta, sed tamen apta tribuuntur, quasi dicas,* οὐρεῖν εἰς ἀμίδα, *id est, In matellam immeiere. Plutarchus in commentario,* περὶ τῆς φιλοπλουτίας, *ostendit hanc fuisse priscorum in ludis solēnibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id est fabæ genus: post aliquis hircum trahebat: deinde nucum sportulam gestabat alius: postremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obsceni membri virilis. Cur autem in mysteriis fuerit receptum, caussam reddit Plutarchus in libro De Iside & Osiride. Columella in carmine ipsum Priapum Ithyphallum vocat,*

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pompeius ostendit, Ithyphallum dici membrum viri pudendum. Vnde & hodie Itali si quem contemnũt hoc nomine notant. Non nulla de Phallis Herodotus libro secundo. Dictum est alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio, Erebinthius Bacchus.

Obturbas frustra uelut vnda.

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως, *id est,*
Turbas me vt vnda inaniter.

Id est, Incassum mihi molestus es. Fragmentum carminis est ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem assidue verberante. Quo pertinet illud Maronis,
Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Optimum obsonium labor senectuti.

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, *id est, Optimum obsonium senectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo seni suppetat commodius viuendi facultas. Diogenes rogatus, quid esse miserrimum censeret, respondit senectutem inopẽ. Adagium autem videtur mutilum. Nos opinamur,* πόνει, *id est, labora legendum, vt intelligas, senectutis imbecillitatem exquisitioribus cibis esse fulciendã, quæ quo suppetant seni, paranda res est in iuuenta.*

Omne æs alienum cepe, & mulcta allium.

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυον, καὶ τὸ τίμημα σκόροδον, *id est, Vniuersum æs alienum cepe, & mulcta allium. Subaudiendum* εἴη. *Cum quis obstrictus multo ære alieno, optat vt paruo dependere possit quidquid debet. Non nihil veremur ne & hoc Apostolius hauserit, non ex auctoribus priscis, sed e suis combibonibus.*

Oportet omnibus corydalis.

Πάσαις κορυδαλλίσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, *id est, Omnibus galeritis oportet cristam inesse. Citatur ex Simonide, & vsurpatur aliquoties a Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perinde secundum hominis naturam sit non carere vitio, vt galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribamus,* ὅπου δὲ χρὴ ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλλίσι λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην. *id est, Quoniã autem oportet, vt videtur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides, verum etiam omni democritia sycophantam. Meminit Corydi Aristophanes in Auibus, affingens ex Aesopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuisse omnium antiquissima, videlicet ante natam quam esset terra, cumq. pater illius morbo perisset, nec esset sepulcro locus, in capite sepelisse patrem, vnde & crista tumuli loco est. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidam turbinato capite deformato, fuisse nomen Corydo. Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, vix esse quẽquam, qui prorsus omni vitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre.*

Toto deuorato boue, in cauda defecit.

Πάντα ἐκτραγὼν τὸν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμεν, *id est, Toto deuorato boue, in cauda defecit, hoc est, reliquo negotio peracto, in extremo fine delassatus est. Videtur esse senarius, sed deprauatus. Sapit tamen vulgi fecem & hoc.*

Iuxta fluuium puteum fodit.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύσσει, *id est, Ad flumen puteum fodit. De stultam & inanem sumente operam. Finitimum illi In syluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.*

Mutabilior Metra Erisichthonis.

Μεταβλητότερος Μήτρας τῆς Ἐρυσίχθονος, *id est, Mutabilior Metra Erisichthonis. In eum congruit, qui secum non constat, sed subinde aliam atque aliam personam sumit. Extat in priscorum fabulis Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari solere. Res autem sic habet. Erisichthon quidam Thessalus absumptis facultatibus, ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præstanti forma, nomine Metra. Quam vbi prostituisset, adolescentes qui commeabãt ad illam, varia munera deferabant, alius equos, alius boues, aut verueces. Nam id temporis non dum auri, argenti, gemmarum ue erat vsus. Porro Thessali per iocum dicebant, Metram Erisichthonis verti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atque hinc prouerbium. Fabulam Erisichthonis tractat Ouidius libro Metamorphoseon 8.*

Catella Melitæa.

Μελιταῖον κυνίδιον, *id est, Melitæa catella. Quadrat in eum qui habetur in deliciis, ac lautius in otio alitur ad voluptatem, non ad vsum Triplex enim canum genus. Quidam habentur ad vsum uenandi, quos appellant* ἰχνευτάς. *quasi dicas vestigatores. Quidam ædium custodiæ præficiuntur, qui dicuntur,* οἰκουροί, *id est custodes domus. Quidam animi caussa nutriuntur, & ad lusum duntaxat muliercularum, hos* μελιταίους, *siue* μελιταίας *appellant. De quibus est illud Platonis,* τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποίνας, *id est, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracusiis, pro fectura duo mandat famulæ, vt infantem vagientem placaret, & catellum reuocaret intro. Lucianus falsissime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem sedenti uehiculo domina catellam committit, obtestans illum per ea quæ sunt in uita dulcissima, vt diligenter curet. Est in familiis diuitũ huiusmodi ministrorũ genus, quos illi non ad ministerium, sed animi caussa domi habent.*

Ne cinerem vitans, in prunas incidas.

Μὴ φεύγων φλόγα, εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, *id est,*
Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas.

Ne sic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longe maius incurras. Videtur heroicus deprauatus, constabit, si pro πέσῃς *legas* καταπέσῃς.

Syrus cum non sis, ne syrissa.

Μὴ ὢν Σύρος μὴ σύριζε, *i. Cum non sis Syrus, ne syrissa.*

Ne

Ne sumas personam parum decorum, ne velis alius videri quam sis. Aut cum sis natus ingenuus, ne moribus agas seruum & barbarum. Nam Syri male audiebant ob morum molliciem, Est autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, *quod significat, & syrissare, & fistula canere.*

Ne moue festucam.

Μὴ κάρφος κίνει, *id est, Ne moue festucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis strepitus impatiens est. Quosdã videas vsque adeo morosos, vt quidquid agas offendantur, etiam si stipulam duntaxat moueas.*

Cum paruula est, bona videtur spina.

Μικρὸς ὢν ἄκανθα ἁπαλὰ φαίνεται, *id est, Cum pusilla est spina, bona videtur. Pueritia semper amabilis. Quemadmodum spina quoque innoxia est, atque adeo vesca etiam, donec ætate durescat. Sentit de asparagis. Sic est rerum humanarum conditio, vt omnia suapte sponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo,*

Πολιός τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος, ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. *id est,*
Est canus artifex o Iupiter, dies:
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moschus canens Bœoticum.

Μόσχος ᾄδων Βοιώτιον, *id est, Moschus canens Bœoticum. Moschus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra respirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem uocat cantionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, sed tamen inepte loquutes.*

Filum contentionis tunc erat.

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν, *id est, Filum contentionis tum erat. Dici solitum in pertinaces, cum vterq. peruicax est, neuterq. concedit alteri. Est aliquoties in epistolis Hieronymianis, funiculum contentiosum ducere: nec apud aliũ legisse meminimus, præterquã apud Tertullianum in principio libri Aduersus Iudæos. Apparet natum a ludo, quo duobus hinc atque hinc funem tenentibus, vterq. conatur alterum ad se trahere. Hinc & illud ductum arbitramur, quod alibi retulimus: Ne rumpamus, dum nimium tendimus funiculum.*

Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem.

Μήτε τυφλὸν ὁδηγόν, μήτε ἄνουν σύμβουλον, *id est, Neq. cæcum ducem, neque amentem consultorem. Subaudiendum adhibeas. Disce, sed a doctis. Consilium pete, sed a consultis. Contra Horatius:*

Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, *id est, Mus non potens subire antrum, gestabat cucurbitam. In eũ congruit, qui cum ipse sibi consulere non possit, aliis conatur opitulari. Aut qui conatur maiora viribus suis. Videtur ab apologo natum, sed anili, ni fallimur.*

Nouos parans amicos, ne obliuiscere veterum.

Νέους φίλους ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου, *id est, Nouos parans amicos, optime, veterum ne obliuiscere. Torqueri potest & ad mutua studia, ad quæ conuenit non numquam respicere, etiam posteaquam diuersæ te addixeris disciplinæ. Veluti si moneas, qui se ad iuris studium contulerit, ve obiter recurret ad bonas litteras. Vsurpatur ab Hermolao Barbaro in epistola quadam ad Picum Mirandulanum.*

Etiam dormiens somniat.

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, *id est, Somniat etiam dormiens, hodie quoque vulgo dicitur, quoties significant aliquẽ toto pectore rei cuipiam addictum, deditumq. Siquidem iis euenire solet, vt quæ interdiu voluerint animo, noctu somnient. Aristophanes in Nebulis,*

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. *id est,*
Et dormiens equestre studium somniat.

De iuuene dictum est, qui studio alendorum equorum rem patriam omnẽ absumpserat. Item paullo superius, ὀνειροπολεῖ ἵππους, *id est, Equosq. somniat. Dicet aliquis, quid miri si quis dormiens somniet? Sed* ὀνειροπολεῖν *non tam est somniare, quam somnia interpretari, & hinc spẽ concipere aut facere. Porro curã illã iuuenis somnium vult videri poeta. Ita bis somniat eadem & vigilans & dormiens, Plautus cõtra, Vigilãs somnias dixit. Terentius: Num ille somniat ea, quæ uigilans voluit? Et apud Horatium Europa sic loquitur.*

-Vigilans ne ploro
Turpe commissum, an vitiis carentem
Ludit imago Vana?

Chordæ vice.

Ὡσπερεὶ χορδῆς, *id est, Tamquam chordæ loco. Cõueniet, vbi quod alicubi diminutum videbatur, suppletũ alium de significabimus. Plutarchus in Sympostacis prouerbij vice videtur vsurpasse:* καὶ ταῦτα μὲν, *inquiens,* ὥσπερεὶ χορδῆς κείσθω, πρὸς τὰ ὑπὸ σοῦ φιλοσοφηθέντα. *id est, Atque hæc quidem chordæ uice addita sint iis, quę abs te sunt erudite disserta. Sumptum est a Locrensi fabula, quam exposuimus in prouerbio.* ἀκανθίας τέττιξ, *id est, Acanthia cicada.*

In caput præcipitari.

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, *id est, In caput impelli, hoc est præcipitem dari, dicebant eum, qui per summam contumeliam expelleretur, uel potius qui funditus perderetur. Est in Luciani libello De mercede seruientibus. Vsurpauit non absimili figura Terentius: Auctores erant, vt illam præcipitem darem. i. ut exturbarẽ ædibus. Plutarchus in Stoicorũ contrarietatibus,* ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν εἰς Παντικάπαιον ὠθεῖ, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν. *i. Chrysippus sapientẽ fenoris gratia præcipitem dat in Pãticapæum, et Scytharum solitudinem. Pãticapæum urbs Scythiæ ad Bosphorum, auctore Stephano, arbitramur idẽ esse quod ait Seneca libro de beneficiis sexto, Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Notauit nõ nihil adagij formam Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino rege Assyriorum agens,*

qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius sic habent,

[illegible]

Κρέας, καὶ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ἀλέν. id est,
Sed erat edendo, poculumq. miscendo
Præstans, reliqua autem cuncta abegit in saxa.
Id est, prorsus contempsit.

Ἀσπονδος πόλεμος.

M. TVLLIVS Epistolarum ad Atticum libro nono, Huius igitur belli ego particeps & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas ostendit, ἀσπόνδους λέγεσθαι dici eos, qui in concordiā redigi non possunt. Sonat ferme, quasi dicas inconfœderabiles, vt docendi caussa sic loquamur. Conuenit in simultatem ac dissidium amarulentum. Vsus est eo prouerbio diuus Chrysostomus homilia in Mattheū quadragesimaseptima. Item diuus Basilius in epistola quadam ad Athanasium, [illegible] id est, Quod si rogentur quæ caussa sit huius nec indicti, & sine sacris suscepti belli, narrant cantica quadam esse & speciem melodiæ, quæ apud nos obtinuit. Aeschines in oratione, [illegible] id est, Ex quibus non pax fieret e bello, sed ex pace bellū non indictum, hoc est, vehemens & atrox. Idem in eadem, [illegible] id est, Quod si bellorum caussa quidem erunt oratorum, dona vero ducum, efficietis vt bella & sacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui sacrificat, ipsa mora fit lenior: & hoc consilio probabile est huiusmodi moras repertas, velut in iure citationem triplicem, litis contestationem, in matrimonio libellum repudij, & solemnia verba, Tua tibi habe: quo dum hæc aguntur, resīdat impetus ille impotens.

Ab Etcobutadis ducit genus.

Ἐξ Ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος, id est, Ab Etcobutadis ducit genus. Dici solitum de iis qui maioribus illustribus & antiqua nobilitate sunt oriundi, videlicet a Buto quopiam, qui sacerdotes Athenis instituit. Et ab huius posteris postea summi magistratus creabantur. Venustius erit, si per Ironiam sumatur in hominem obscurum, aut notabilitatis & imaginum ostentatorem.

Ergini cani.

Ἐργίνου πολιαί, id est, Ergini canicies. De canicie præpropera, id est, quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Cum autē Hypsipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis proposuisset, Erginus adolescens præter ætatis rationem iam canus, accessit inter reliquos decertaturus. Irrisus est autem a mulieribus Lemniacis, ob intempestiuam capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc insignior, quod superatis omnibus athletis pulcherrimam victoriam reportarit. Festiuius autem fiet, si per ironiam dicetur in senes iam canos, qui tamen iuuenes etiam dum haberi velint, caussantes eam caniciem non ex annis, sed a curis, aut aliunde præmaturam accidisse. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio, moribusq. senem agunt. Et quibus rerum prudentia velox, Ante pilos venit, ut inquit Persius. Nulla vero res citius adcelerat senium quam animi cura, amor, odium, inuidentia, metus ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita,

Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. id est,
Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.
Scholiastes adducit consimilem versum ex Odyssea T.
Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,
Rebus in aduersis venit accelerata senectus.
Pindarus item in Olympiis,
Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. id est,
Nascuntur & in iuuenibus viris cani, frequenter & præter ætatis conuenientis tempus. Desiderantibus omne tempus longum est.
-Sic piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.
Et hodie prædicant nautæ in præsenti naufragij periculo de repente oboriri caniciem.

Σκιμαλίζειν.

Σκιμαλίζεσθαι τῷ δακτύλῳ. Hoc gestu contumeliam, despectumq. supremum significabant. Est enim Græcis, σκιμαλίζειν, medium digitū ostendere, contractis ceteris, ignominiæ caussa, aut strepitu digitorum significare cōtemptum. Vnde et apud Iuuenalem, quod alibi retulimus,
Manderet laqueum, mediumq. ostenderet vnguē.
Suidas citat ex Aristophane senarium hunc. Extat autem in Pace.
Ὁ δὲ στρατηγὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,
Καὶ τὸν δορυξὸν ὡς σκιμαλίζει, id est,
An non vides, vt gestiat falcis faber,
Medioq. monstret vngue lancearium?
Quid autem proprie significet σκιμαλίζειν, qui scire cupiet, e Suida discat. Elegatius magisq. prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiā, quod plane contemnitur detorquebitur.

Extrema extremorum mala.

Ἔσχατα ἐσχάτων κακὰ διαπέπρακται, id est, Extrema extremorum mala acciderunt. In ipso schemate sita est prouerbij ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formam pertinere videtur, quod apud Athenæum lib. 15. scripsit Hipponax, κακῶν κακά, id est, Malorum mala pro summis malis. Item quod quidam Atticam, Ἑλλάδος Ἑλλάδα, id est, Græciæ Græciā dixit, quasi dicas Græciæ florem. Quod genus sunt & illa, [illegible]. Hunc sermonis typum Græci videntur ab Hebræis mutuo sumpsisse, qui vehementiam & [illegible] eiusdem dictionis congeminatione significant.

Cucurrit quispiam ne pluuiæ madesceret, & in foueam præfocatus est.

Ἔτρεχέ τις μὴ βρεχθῇ, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, i. Cucurrit quispiā, ne cōspergeretur aqua, & in foueā præfocatus est. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum

mum incurrit. Videtur a uulgo sumptum ab Apostolo, cuiusmodi multa scientes prætermisimus.

Heterognathus es.

Ἑτερόγναθος εἶ, *id est, Heterognathus es. In edacem dici consueuit, quod ob voracitatem alternatim, vtraque mandibula cibum commanderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quod nunc in hanc nunc in illam mandibulam cibum transferat. Hesychius tamen interpretatur de duris ac male morigeris, translatum putans ab equis.*

Vrbanus nihil æqui cogitat.

Οὐδὲν πολίτης δίκαιον οὐδ᾽ ἀστεῖος, id est,
Vrbanus æqui nil boniue cogitat.

Admonet rusticam vitam innocentiorem esse, vt quæ sola cum solis habeat commercia terris. Contra qui degunt in urbibus, propter contagia negotiorum & hominũ astutiores euadere, unde & astuti, παρὰ τὸ ἄστυ dicti putantur. Potest & huc adcommodari parœmia, quod eximiæ morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ fere comes esse solet astutia. Contra qui moribus sunt subagrestibus iis plerumq. est fides certior, animusq. syncerior. Versus est Senarius, sed deprauatus. Et Terentianus Demea ait, In astu aliud ex alio venire malum.

Patroclo sordidior.

Πατροκλέους φειδωλότερος, *i. Patroclo parcior. In diuitem quidem, sed oppido quã sordidũ ac parcũ. Hic. n. Patroclus posteaquã ad summas opes euectus est, aut ut alij dicunt; ex quo natus est, nũquã est vsus balneo, parsimoniæ caussa. Taxatur ab Aristophane in Pluto,*

Ἐκ τοῦ Πατροκλέους ἔρχομαι. id est,
Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim squalidum dixerat, & situs plenũ. Prouerbij meminit etiam Eudemus.

Omnis herus seruo monosyllabus.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, *id est, Omnis herus seruo monosyllabum. Heris & potentibus breuissimo tãtum verbulo est opus, vt vel adnuant, uel renuant ναί, οὔ. Sic uolo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas. Seruis autem & impotentioribus, multis opus est verbis vt exorent, aut persuadeant. Effertur integre ad hunc modum,* πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον, τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν. *id est, Omnis dominus seruo monosyllabum. At supplicare longum. Adnotatum est a doctis, monosyllaba & dissyllaba nomina conuenire seruis: cuiusmodi sunt* μῦς, *quo nomine fuit seruus Epicuro. Ceterum Athenæus lib. 5 citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticus appellat* μονοσυλλάβους, Γωνιοβόμβυκας, μονοσυλλάβους. *Quod in angulis latitent bombicum more, quodq. de minutiis vocularum tractent. De Lysimacho dixit Demosthenes, ni fallimur, regnum ipsius nihil differre a scena comica, quod impendio delectaretur ridicule dictis, eoq. ab hoc oẽs discedere dissyllabos, hoc est, histriones. Notauit. n. Bithen & Parim, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus lib. 14. Rursus nomina magnatũ faciunt polysyllaba, qualia sunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonosor, & apud Plautũ Polypyrgopolinices, & Megalodorus.*

Penicissare.

Πηνικίζειν, καὶ φυκοῦν, *perinde valet quasi dicas, fucum facere, quod idem dicitur* φυκίζειν. *Nam* πηνίκη, *Græcis comam non genuinam sed adposititiam significat, quam quidam galericum vocant. Hinc* πηνικισμένα τρίχωμα, *dolt.*

Cicadis pleni.

Τεττίγων ἀνάμεστοι, *id est, Cicadis operti. In gloriosos ac stultos olim dicebatur, aut obsoletis, ac iam desitis vtentes. Atiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde &* τεττιγοφόροι *dicti sunt, hoc indicio significantes,* αὐτόχθονας *esse sese, id est, indigenas, quemadmodum & cicade non aliunde commigrant, sicut pleraq. alia, sed inibi nascuntur ubi viuunt. Aristophanes in Nebulis,*

Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ Κηκείδου, καὶ Βουφονίων. id est,
Prisca hæc sane atque obsita canis, necnon repleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Cecides peruetustus quispiam fuit dithyramborum scriptor. Buphonia item, festum priscum & iam olim ob vetustatem desitum. Quæ sane omnia prouerbiali schemate sunt dicta.

Quid de pusillis magna prœmia?

Τί μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, *id est, Quid de minutis rebus magna texis prœmia? Vbi quis in re non magni momenti, verbosa vtitur prælocutione. Nã Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus vterentur, rem modo exponerent,* ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, *id est, Absque prœmiis & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod adlusit etiam Terentius, Etiam prœmium incaptat. Et Horatius,*

Quorsum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc adludens Aelius Spartianus in Aelio Vero, Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse quam fabula, de ipso iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filium refert, qui cum alter quispiam vteretur oratione plus satis prolixa, Τί, inquit, μοι μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ ὁ λόγος, ᾧ χρῇ σύ. id est, Quid mihi de paruis magna facis prœmia? Nam quanta res fuerit, tanto sit & oratio, qua vteris.

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi.

Τότ᾽ ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, *id est, Tum canent cygni, cum tacuerint graculi. Hoc est, tum loquentur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. Aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Usurpauit adagium Gregorius Theologus, in epistolis,* πέπαυσο καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἢ σοι παροιμίαν ἐρῶ μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. *id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium, vt verissimum, ita breuissimum,*

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Vergilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Meuius, qui viuis illis obstrepebant, tanto loquaciores, quanto indoctiores.

Malis ter mala.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, *id est, Malis ter mala, hoc est, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagines aues cum primum e Lydia in Aegyptum essent deportatæ atque in syluas dimissæ, coturnicis vocem edidisse: deinde euenit, vt desiccato Nili fluminis alueo, pestilentia regionem Aegyptiorum infestaret, magnamq. hominum vim absumeret. Inter hæc Attagines vocē edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hæc verba,* τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, *id est, Malis ter mala. Atque huius quidem fabulæ auctorem citat Athenæus libro nono, Socratem in opere De finibus, sic efferens adagium,* τρὶς τοῖς κακέργοις κακά. *Circumfertur inter Græcas sententias & hic versus,*

> Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ δῶσι θεοί. *id est,*
> *Viro bono bona largiuntur cælites.*

Referuntur & hi senarij ex poeta quopiam, in commētariis De audiendis poetis,

> Εἰ μαρμαίρει γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
> Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ κομίζεσθαι βροτοῖς. *id est,*
> *Consilia si quis destinarit improba,*
> *Huic necesse est, præmium ferre improbum.*

Canis peccatum sus dependit.

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀποτίνει, *id est, Canis malum sus depēdit. Quoties pro iis quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quo nam euentu natum sit, non liquet, nec admodum refert. Sapit enim vulgus.*

Intersecta musica.

Ἐκκέκοπται ἡ μουσική, *id est, Interrupta est musica. Veteres in conuiuiis eruditis confabulationibus vti consueuerunt. Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleste ferentes interrumpi sermones suos, dicebant,* ἐκκέκοπται ἡ μουσική. *Quæ vox in prouerbium traducta est, quoties aliquis interueniens sermonem institutum interpellaret. Simile quiddam legitur apud Platonem, licet in præsentia locus non occurrat.*

Chamæleonte mutabilior.

Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, *id est, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia, quæ colorem mutant. Huius figuram diligenter describit Aristoteles libro De naturis animantium 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit,* τῆς δὲ χρόας ἡ μεταβολὴ, ἐμφυσωμένου αὐτοῦ γίνεται· ἴσχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόῤῥω τῆς τῶν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ αἱ παρδάλεις, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος. ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστὶ καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χρόα τοιαύτη ἐστί. *id est, Mutatur autem illi color, cum inflatur. Fitq. is nunc niger, non dissimilis Crocodilorum, nunc pallidus, cuiusmodi lacertarum, nunc rursum nigris variegatus maculis, qualis est pardorum. Accidit autem huiusmodi mutatio coloris per omne corpus siquidē & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum segnis, qualis est ferme testudinum. Pallescit moriens. Exanimato color idem durat. Hactenus Aristoteles. His ferme consentanea tradidit Plinius libro 8. cap. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quēcunq. proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem versipellem, siue inconstantem, ac pro tempore sese vertentem in omnem habitum. Plato in Ione,* ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω. *id est, sed prorsus Protei in morem temet in omnem vertis speciem, dum sursum ac deorsum volueris. Aristoteles Moralium Nicomachiorum primo Chamæleontis vocem vsurpat ad exprimendum inconstantiæ vitium.*

Suus cuique crepitus bene olet.

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδῦμα, μάλα γλυκὺ ἡγεῖται, *id est, Vnusquisque suum ipsius crepitum malo suauiorem existimat. Hoc est, nemo est cui sua mala non videantur vel optima. Aristoteles Moralium Nicomachiorum nono,* τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τὴν ἴσην τιμὴν ἔχει τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς βουλομένοις λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *id est, Pleraq. enim non eodem pretio æstimantur ab his qui habent, & ab his qui cupiunt accipere. Nam sua cuiq. & quæ dat, videntur esse multi pretij. Hic locus magis congruebat prouerbio, suum cuiq. pulchrum, sed ea pagina iam exierat manus nostras. Prouerbium de crepitu suspicamur ab Apostolio e vulgi fece haustum. Nondum enim quemquam reperimus, cui suus crepitus bene oleret. Illud verū est, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu quam a suis.*

E poculo perforato bibere.

Ἐκ τετρημμένης κύλικος πίνειν, *id est, E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles sunt parumq. feliciter continent arcana sibi credita. Sapit & hoc vulgus.*

In pulicis morsu deum inuocat.

Ἐν ψύλλου δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, *id est, In pulicis morsu deum inuocat, in eos dictum, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab Apologo qui fertur inter Aesopicos. Quidam offensus dolore pulicis pedem mordentis subsedit, & Herculem* ἀλεξίκακον, *implorauit. Mox desiliente pulice, male precatus est Herculi, qui cum in tantillo periculo vocatus non tulisset opem, non videri verisimile, eum in grauioribus adfuturum. Simile est quod refert Aristoteles Moralium Nicomachiorum 7. de vehementer timidis,* ὡς δεδιὼς πάντα κἂν ψοφῇ μῦς. *Veluti qui metuit omnia, si vel mus obstrepat. Hanc timiditatem appellat* θηριώδη, *hoc est, ferinam.*

Κίβδηλος, id est, adulterinus.

QVOD *simplex non est, neque syncerum, id vulgato verbo Græci* κίβδηλον *vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ se ferant, aliud tegant.* παρὰ τὸ κεύθειν τὸ δόλον.

κας, vel quod Athenienses ob summum in Chios odium, si cui male vellent, huius nomen nomismati solent insculpere, addita littera, iisq. in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς Χίους κιβδηλοῦν. Sed proprie nummum subaratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν insynceritatem seu corruptelam, velut Aristophanes,

Βαλὼν ἀφεῖλες τοῦ βίου κιβδηλίαν. id est,
Corruptionem vitæ ademis plurimam,

Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellant, quod aliquid morbi uitii ue subesse videatur. Quemadmodum in nummis quoque calor nõ numquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiã insynceram et fictam, aut in hominem blando vultu, sed animo virulento. Veluti Pisides citante Suida.

Πραγμάτων πάντων δύο
Κίβδηλος ἐστὶν ὡς ἅπαξ εἰπεῖν, ὁ λόγος. id est,
Rerum duarum prorsus vnus auctor est,
Vulgo vt loquuntur, quisquis insyncerus est.

Aut in orationem insynceram, vt Plato libro De legibus 5. Τὰς δὲ αὖ τιμὰς διασκεπτέον, τίνες ἀληθινοὶ καὶ ὅσαι κίβδηλοι. id est, Rursum honores oportet considerare, qui nam ex his veri sint, qui adulterini. Rursum eodem in libro ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλος μηδέποτε φανεῖ τῳ, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, id est, Vt neque ipse adulterinus aliquando cuiquam appareat, sed simplex & verax semper. Hoc igitur a nummis traductum, si ad diuersas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio, κακοῦ κόμματος.

Nemo malus hoc sciet.

Οὐδεὶς κακὸς γνώσεται τάδε, id est, Nullus malus hoc sciet, quoties rem egregiam & cognitu dignã significamus. Plato De legibus libro 5. ὅσον γὰρ οὖν τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν τυγχάνει πάσαις ταῖς πεπολιτευμέναις πόλεσιν, τάξιν ἅμα καὶ κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς ἂν κακὸς ὢν γνοίη ποτέ, ἀλλ' ὁ ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἤθεσι γενόμενος. id est, Quantum enim bonum sit, quod nunc præcipitur, omnibus rebus publicis, si modo paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vmquam iners & malus cognoscet, quẽadmodum veteri prouerbio dicitur, verum & peritus, & moribus æquis præditus. Huic confine est, quod idem posuit in Lachete: οὐ πᾶσα ὗς ἂν γνοίη. id est, Non sus quiuis hoc norit. Natum apparet a mysteriis deorum, quæ non nisi ab initiatis, ac puris cognosci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea.

PLATO lib. De legibus sexto, περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ συμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον ἢ γήινα. id est, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta cõsenserim, vt mœnia videlicet humi deposita, dormire sinamus, neque huius rei gratia rursum velimus excitare. Recte quidem & poeticum dictum super his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea esse oportere quã terrea. Prouerbio iactatum fuisse videtur, & habet veluti ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, sed in viris armatis, quorum consensus murorum inexpugnabilium vice, ciuitatem optime tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitramur & Horatium huc leuiter adlusisse, cum ait,

-Hic murus aheneus esto.

Nemo nos insequitur.

PLATO libro De legibus decimo, ὡς οὐδὲν τῷ παρόντι δεῖ περὶ βραχυλογίας μᾶλλον ἢ μήκους. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τῶν λεγομένων ἐπείγων διώκει. id est, Nam in præsentia nihil est cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos insequitur, qui festinare cõpellat, quemadmodum vulgo dicunt. Hoc parœmia etiam hodie tritum manet, cum significant liberum esse, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. id est,
Hominum vniuersa proluit pelagus mala.

Refertur ab Eustathio in primũ Iliad. Homerica. Extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum est ab euentu huiusmodi. Refert Diogenes Laertius. Euripidem Platoni comitẽ fuisse peregrinationis cum Aegyptum adiret: vbi cum morbo suo corriperetur, comitiali, ni fallimur, sacerdotes Aegyptij mersione marina sanarunt hominem. Hinc postea versiculum hunc composuisse:

Κλύζει θάλασσα πάντα τ' ἀνθρώπων κακά,
Tamquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morsos a cane rabido, si nouies mergantur in mare, putant a rabie liberari.

Canere de Telamone.

Ἄδειν τὸ Τελαμῶνος, id est, Canere cantionem Telamonis. De querulo sermone dictum prouerbium, quod Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periisse apud Troiam, præsertim hoc genere mortis. Eustathius enarrans carmen illud Homericum quod est in Catalogo nauium,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγε δυοκαίδεκα νῆας,
commemorat hanc parœmiam, καὶ τὸ ᾄδειν Τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθέν, ἀπό τινος μέλους ὃ ἦν ἀρχή, παῖ Τελαμῶνος Αἶαν αἰχμητά. id est, Et quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab aliquo cantu, cuius initium, Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum est illud, quod alibi retulimus, Ἀδμήτου μέλος καὶ Ἁρμοδίου μέλος, id est, Admeti cantilena, & Harmodij cantilena.

Argiua calumnia.

Ἀργεία φωρά, id est, Argiua insectatio, de calumniosis & delatoribus dici solitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tamquam sycophantas & litium auidos. Testis Eustathius in Catalogum nauium adagium ex Pausania citans. Testis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus.

EVSTATHIVS enarrans septimum Iliados librum, huiusmodi

huiusmodi refert paroemiam, θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν πόνῳ κακός, id est, Audax ante negotium plerumq. ignauus. Citat idem ex Epicharmo, κακὸς θαρσεῖν μάλ᾽ αὐτόθεν, ἀπιὼν δὲ φεύγει, id est, Ignauus statim admodum de se confidit, post autem fugit. Videmus hoc vsu venire vulgo, vt qui sunt audacissimi, & magniloquentissimi, prius quam appareat periculum, vbi res virum postulat, ibi sint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν.

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum e fabula Persei & Gorgus. γοργὸν dictum putant παρὰ τῆς ὀργῆς, quod irati acribus oculis obtueantur. Item Homerus Iliad. θ. de Hectore.

> Γοργοῦς ὄμματ᾽ ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ Ἄρηος. id est,
> Gorgonius oculis, quales & Martis atrocis.

μουσικὸν βλέπειν alias commemorauimus.

Tolle digitum.

Ἆρον δάκτυλον, id est, Tolle digitum. Victum te fatere. Nam hoc signo qui in conflictu succubuisset, τὴν ἧτταν agnoscebat. Persius in Satyra quinta:

> Nil tibi concessit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi, quod alio dictum est loco, Dare herbam. Huc, ni fallimur, respexit diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, cum ait: En tollo manum, cedo, vicisti. Athenaeus libro sexto, ex Antiphane refert hos versus, in tragicos poetas,

> Ὅταν μηδὲν δύνωντ᾽ εἰπεῖν ἔτι,
> Κομιδῇ δ᾽ ἀπειρήκωσιν ἐν τοῖς δράμασιν,
> Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. id est,
> Vbi nil habent quod dicere queant amplius,
> Sed prorsus haerent explicanda in fabula,
> Repente tollunt machinam digiti vice.

Paullo aliter vsus videtur M. Tullius libro in Verrem 6: Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic videtur esse gestus comprobantis, aut se profitentis emptorem, siue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebantur suffragia, & in auctionibus eodem, qui volebat, declarat se emptorem aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre.

> Βλέπων γὰρ εἰς ἐμὲ δόξεις μ᾽ Ἄρη ὁρᾶν. id est,
> Martem videre me, videberis palam.

De his qui se strenue pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Est alicubi, apud Aristophanem. Nam locus non dum occurrit.

Bos in ciuitate.

Βοῦς ἐν πόλει, id est, Bos est in ciuitate. Dicitur ubi quis ad nouos honores euehitur. Lysias bouis imaginem aeream in arce collocauit Athenis. Ea res in vulgi iocum cessit. Nam in agris boum vsus est, non in vrbibus. Quadrabit & in eos, qui praeter meritum euehuntur ad summos honores.

Brasidas quidem vir bonus.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ Λακεδαίμων πολλὰς ἔχει κρέσσονας, id est, Brasidas vir bonus quidem ille, sed Lacedamon multos habet praestantiores. Aduersus eos qui se non modo primos, verum etiam solos existimant. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Finitimum illi, Multi Manij Ariciae.

Hedera post anthisteria.

Κιττὸς μετ᾽ ἀνθεστήρια, id est, Hedera post Anthisteria. Cum sero quidpiam adhibetur. Nam hinc habent nomen quod eo mense plurima e terra efflorescant. Apparet in iis ludis morem fuisse coronari hedera. De Anthisteriis, id est, floralibus festis diximus in prouerbio, θύραζε κᾶρες, id est, Cares foras. Videntur illa fuisse quae Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho sacra erat, vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo quod alibi retulimus μετὰ τὴν ἑορτὴν, id est, Post festum.

Ex Academia venis.

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, id est, Ex Academia venis. De seuero & Composito seu docto. Sumptum a Platonis schola. Quanquam & per Ironiam torqueri poterit in fastuosum, & vultu tetrico philosophum agentem. Quin Athenaeus libro 12. significat dictum in nitidos, & cultu insigni, quod his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philosophum elegantius cultum vbi depinxisset, apud hunc ipsum, τί μακρὰ δεῖ λέγειν, ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ, id est, Sed quid necesse est plura dicere? Ipsam videre videor mihi Academiam.

Senem erigere.

> Γέροντα δ᾽ ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι. id est,
> Erigere durum est, qui cadat iuuenis, senem.

Haud facile dediscuntur a senibus, vitia, quae pueri didicerint, & in omnem inhaeserint vitam. Et tamen in senecta quoque conandum, vt vitiis careamus, quantumuis inhaeserint.

Terra defossum habes.

Γῇ κρύψας ἔχεις, id est, Terra defossum habes. In eum qui non impertit, neque profert suas dotes. Sumptum ab auaris, thesaurum humo defodientibus. Quod apud Plautum facit Euclio. Itidem Horatius in Epodis:

> -Haud parauero,
> Quod aut auarus vt Chremes terra premam,
> Discinctus aut perdam vt nepos.

Senescit bos.

> Γηρᾷ ὁ βοῦς, δ᾽ ἔργα πολλὰ τῷ βοΐ. id est,
> Bos consenescit, at opera multa sunt bouis.

Cum ob aetatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter ministris vtitur, quam equis & canibus, aut paullo etiam inhumanius dum vsui sint, alliciunt: vbi senuerint, reiiciunt. Vnde consultum est, vt unusquisque sibi paret, quo senectutem suam commodius foueat, alatq., ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum a nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quid nam esset in hac vita calamitosissimum, respondit, γέρων ἄπορος, id est, Senex egens.

Sus

Sus acina dependes.

Ἀντ' ἰσχάδων χοῖρε γίγαρτ' ἀποκρεμῇ, id est,

Acinos sus improba pendes.

Lues quod admisisti, reddes quod abstulisti, non sine fœnore. Quadrabit, vbi pusillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet a rustico quopiam, qui verbis hisce comminatus sit sui pascenti racemos.

Dum cessat boreas.

ARISTOTELES *in Problematis sectione 26. problemate 57 iuxta Theodori supputationem, testatur hunc versiculum prouerbio celebrem fuisse.*

Ἀρχομένου νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. id est,

Surgit vbi notus exoriens, boreasq. residit.

Quo significabant tempus oportunum prospera nauigationi. Subauditur enim δεῖ πλεῖν, siue εὖ πλεῖν, propterea quod auster minus vehementer oritur: desinit autem perquam vehemens, diuersum accidit in Aquilone. Atque huius rei philosophus caussam admodum probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad septemtrionem potius quam ad meridiem vergimus, & aquilo flat a septemtrionibus, auster a meridie. Hinc fit, vt ille statim vehementior proxima inuadat loca, deinde vehementiam suam ad longius remosos transferat, propinquis ortui mitior. Hic e diuerso, ad meridiem positos, primum vrgeat: post vbi praeteriit, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium nec id sine gratia, si quando significabimus tempus adesse commodum & aptum gerendae rei, ut cum illo congruat, quod alibi positum est: Cum pluit, molendum.

In uulnerabilis vt Cæneus.

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὥσπερ ὁ Καινεύς, *id est, Innulneribus es ut Cæneus. De his, qui lædi non possunt. Est in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo violari potuisse. Ceterum iuxta fidem historiæ, Cæneum Thessalum quempiam aiunt fuisse rei bellicæ cum primis peritum, adeo vt cum multis prœliis interfuisset, numquam vulnus acceperit. Denique cum Lapithis auxilium ferret aduersus Centauros, deprehensus solus, ab hostium multitudine obrutus est, citraq. corporis vulnus extinctus. Itaq. Lapithæ, cadauere integro reperto, sparserunt rumorem, Cæneum in omni vita inuulnerabilem fuisse. Venustius enunciabitur per comparationem.*

Sale perunctus hic adiuuabitur.

Ἁλσὶ δριμυτάτοις οὗτος ὠφελήσεται, id est,

Acri sale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur, qui vel ætate, uel vino delirarent. Quidam ab vtribus translatum existimant, qui sale loti redduntur meliores, quod salis acrimonia, coriorum crassitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat sale & oleo perungere. id aduersus ebrietatem existimabatur. Quidam a vasis testaceis ductum malunt, quæ sale imbuuntur, quo fidelius contineant liquorem infusum. Sumptum est autem prouerbium ex Aristophanis Nebulis.

Atqui non est apud aram consultandum.

Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ πρὸς τὸν βωμὸν τῆς ἐννοίας, *id est, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Consultandum antequam incipias, in ipso negotio sera consultatio. Sumptum a sacrificiis, qui pro ritu sacrorum omnia præparant, prius quam accedant ad aram. Nam in ipsis sacris periculosum existimabatur, si quid parum rite dictum ac factum fuisset a sacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tullius in oratione De responsis Aruspicum: An si ludus constitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima si terram non tenuit, aut thensam, aut lorum omisit, aut si ædilis verbo aut nutu aberrauit, ludi sunt non rite facti.*

Mars haud concutit sua ipsius arma.

Ἄρης τὰ αὐτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, *id est, Mars sua ipsius arma non iactat. Commode ferimus quibus assueuimus, quæq. nobis quadrant, etiam si sint grauissima. Iactamus enim, quod incommode ferimus. Unde Iuuenalis.*

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Ita studiorum labor qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obscurus.

Ἀργὸς τῆς σμάραγδος, ἐν φωτὶ σκοτεινός, *id est, Insignis smaragdus, in luce quidem obscurus. In eos iaci solitum, qui præpostero ibi semet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis specimen. Plinius inter smaragdorum varietates commemorat, qui dicti sint cæci, quod colore sint obscuriore. Id uitij magis in sole deprehenditur, cum ingens color ille suauiter virens, nec sole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. Quemadmodum idem docet Plinius libro 37. capite sexto.*

Martis pullus.

Ἄρεως νεοττόν, *id est, Martis pullum, vocant ad bella magnopere propensum. Aristophanes in Auibus,*

Ἄρεως νεοττέ, ὦ νεοττὲ δέσποτα. id est,

Pullus Gradiui, o pulle rector atque here.

Sentit autem de gallo, qui quod omnium auium sit pugnacissimus bellacissimusq., vnde & crista & calcaribus armatus est, Marti sacer est. Vel quod is olim fuerit adolescens Marti in deliciis habitus, qui consueuerit obseruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisset, Marsq. turpiter esset deprehensus, iratus gallum adolescentem in auem commutauit, manentibus etiam num pristinæ naturæ uestigiis. Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbij meminit, & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλήρη, *id est, Vtrem mergis vento plenum. Competit in eum, qui frustra conatur, vt qui castigat inemendabilem, quod inflatus uter, quantumuis immergas, rursum emicet. Natum uidetur ex oraculo Sibyllæ, quod illa edidit de ciuitate Atheniensi.*

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. id est,

Vter tingeris, sed mergere nemo ualebit.

Durus

Durus alloquiis.

Ἄτηκτος κἀνέκαμπτος προσηγορήμασιν, id est, *Immobilis sine inflexilis alloquio. Ductum a cera, qua tractando mollescit.* ἄτηκτον *autem dicitur, quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.*

Profectus ad apaturia.

Ἀπῆλθ' εἰς Ἀπατούρι' ἐπανῆλθ' ἐς θαργηλιῶνα, id est, *Profectus ad apaturia, rediit Maio. Dici solitum in eos, qui licentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis festum erat, quod Apaturia vocabant, id triduo peragebatur. Primum diem appellabant* δόρπιαν, *propterea quod sub noctem conuenientes* φράτορες *conuiuium agerent. Secundum appellabant* ἀνάῤῥυσιν, *quod in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio, ac Mineruæ. Tertium* κουρεῶτιν, *quod iuuenes & puellæ in gentem transcriberentur. Meminit Suidas copiosius de hoc festo: verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.*

Ego tibi de alliis loquor, tu respondes de cepis.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυα ἀποκρίνῃ, id est, *Ego tibi loquor de alliis, tu respondes de cepis. Simillimum illi,* ἀμὰς ἀπῄτουν, *cum aliud respondetur quam rogaris, vel contra, cum inepte respondetur inepte sciscitanti. Confinia sunt inter sese cepæ & allia.*

Aurificem te futurum credebas.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, id est, *Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Atheniensium, in Hymetto monte magna auri fragmenta videri, quæ a formicis illis pugnacibus seruarentur. Itaq. quidam creduli sumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui cum re infecta, frustraq. sumpto labore redirent in vrbem, irrisi sunt a ceteris ciuibus, illud obiectantibus,* σὺ δ' ᾤου χρυσοχοήσειν. *i. Tu credebas te futurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus.*

Ἡμᾶς ποτ' ἄνδρας Κεκροπίδας ἐπείσαμεν,
Λαβόντας εἰς Ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα,
Καὶ σὺ ἀπὸ μύρμηκας ἀμερῶν τριῶν
Ὡς χρυσοπήκτα ψήγματα πεφηνότας. id est,
Quondam viris nos Ceropidis persuasimus,
Sumptis vt armis montem Hymettum incurrerent,
Contraq. formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fusilis
Apparuissent.

In penultimo versu aut mendum est, aut defectus: fortasse pro σὺ *legendum* σῖτον. *Itaq. certe constabit versus,*

Καὶ σῖτον ἀπὸ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonem libro De republica 5. Τί δαί, ἦ δ' ὃς ὁ Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας οἴει τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους. *id est, Quid autem erat tunc Thrasymachus, si auri fusor, ad eos qui nunc hic sunt, aduenisset, ac non potius rationes auditurus. Aeschines,* ἀποδράντος μὲν τούτου δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμάνθανες, ἀλλ' οὐ τὸ προκείμενον αὐτῷ πράττειν ἀπείχου. *id est, Cum hinc se subduxeris, perspicuum est quod aurum fundere didicit, potius quam id facere pati ne, quod ipsi propositum erat. Paræmia conueniet, vbi quis ingentes spes animo concepit, sed discedit frustratus. Quod fere solet accidere iis, qui suo sumptu mittunt, qui terras peruestigent incognitas, aut qui fornaces alcimisticas omnia sua profundunt.*

Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta.

Χωρὶς τὰ Μέῤῥας καὶ Σιλωὰμ ῥεύματα. id est,
Seiuncta sunt Merrhæ, ac Siloam flumina.
De longo interuallo dissitis inter sese. Veluti si quis dicat, inter amicum & adulatorem plurimum interesse. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν, *id est, Separata sunt possessiones Mysorum & Phrygum. Apparet neotricum esse prouerbium.*

Ψευδόπυρα.

Ψευδόπυρα ἐστὶ τὰ σά. *De minis, ac terriculis inanibus: aut cum ostenditur arte periculum, cum re nullum sit periculum. Translatum a militari astutia, qua fit, vt ad territandos hostes noctu diuersis locis ignes incendant, vt ingens exercitus esse credatur. Eos ignes adsimulatos,* ψευδόπυρα *vocant. Non habebit prouerbii gratiam, nisi transferas ad eos qui fumis verborum territare student aliquem, aut in fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.*

Psyra Bacchum.

Ψύρα τὸν Διόνυσον, id est, *Psyra Bacchum, Stephanus & Suidas citant e Cratino,* ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες. *id est, In Psyra Bacchum ducentes. Rursum ἐν ... ,* ψύρᾳ τὴν σπάρτην ἄγεις. *id est, Et in Psyra Spartam ducis. Annotatum est & ab Hermolao Barbaro. Dictatum adagium, vbi vinum appositum in conuiuio nemo gustat: aut de sordido apparatu. Psyra pusilla quæpiam insula est haud procul a Chio, in qua vinum non prouenit. Meminit & Strabo libro 14. Hanc Homerus Odyssea γ.* ψυρίην *appellat. In Græcorum commentariis reperitur scriptum aliquoties* ψυρᾶ *finali circumflexo, sed mendose, ni fallimur.*

Caput vacuum cerebro.

Ὦ οἵα κεφαλή, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, id est, *O quale caput & cerebrum non habet. De his qui corporis specie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex Apologo, qui circumfertur inter Aesopicos. Vulgo quoque vecordibus & insipidis aiunt cerebro vacuum esse caput.*

Crudelis Bacchus.

Ὠμηστὴς Διόνυσος, id est, *Crudelis Bacchus. Baccho quondam viuos homines sacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit: siue quod temulentia reddat feroces & immites.*

Hoc calceamentum consuit Histiæus, Aristagoras induit.

Τοῦτο ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲν Ἱστιαῖος, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρας, id est, *Hoc calciamentum. Histiæus quidem consuit, ceterum Aristogoras induit. Diogenianus admonet dici solitum in eos, qui callide sua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum est ex huiusmodi historia. Histiæus quispiam patria Samius, Dario amicus, ab*

eodem in Persidem missus est, illic diutius commoranti incessit patriæ reuisendæ desiderium. Verum cum a rege commeatum impetrare non posset, scribis ad Aristagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionẽ sollicitaret, videlicet vt hac occasione dimitteretur. Excogitauit autem nouum litterarum transmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarum libro decimoseptimo, capite nono. Seruo cuidam spectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tamquam medendi caussa deradit, caputq. eius leue litterarum formis cõpingit. His litteris quæ voluerat scripsit. Hominem postea quo ad capillus adolescet, domi continet. Renatis pilis, ad Aristagoram mittit. Et cum ad eum veneris, inquit, mandasse me dicito, vt caput tuum, sicut nuper egomet feci, deradat. Seruus vt imperatum erat, ad Aristagoram venit, mandatum domini adfert. Is non esse frustra ratus, capite deraso litteras legit, ac mente Histiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius posteaquam hæc cognouisset, desciuisset Iones, Histiæum in consilium adhibet, quem potissimum in Asiam mittere oporteat ad res componendas. Is persuadet vt sese mittat, vtpote idoneum ad farciendã defectionem Ionum. Itaque posteaquam in Asiam deuenisset, iamq. in suspicionem venisset Sardium præfecto, tamquam auctor huius motus fuisset, hoc audiuit ab eodem, οὕτω τοι ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ ἀρισταγόρας. id est, Sic hæ res habent Histiæe. Tu quidẽ calceum hunc consuisti, ceterum Aristagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & sexto libro, in hunc modum efferens quemadmodũ retulimus. Significabat autem eius consilij primum fontem & auctorem fuisse Histiæum, administratorem Aristagoram. Ea vox deinde, ut fit, vulgo cognita commenti nouitate, in populi fabulam abiit. Videtur magis conuenire, quoties in astutis & improbis consiliis alteri alter auxilio est, mutuaq. opera sese iuuant. Nam dare consilium, est tamquam calceum consuere: uti consilio & exequi, est velut induere calciamentum.

Quæ non posuisti ne tollas.

A μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, id est, Quæ non deposuisti, ne sustollas. Citatur a Platone lib. De legibus vndecimo, tamquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, sentiens, opinamur, de terminis agrorũ nõ mouendis, quos maiores fixissent. Conuenit in furaces, & in eos, qui repetunt quod non crediderunt: item qui sibi postulant acceptum ferri, quod non præstiterunt.

Bulbos quærit.

Βολβοὺς ζητεῖ, id est, Bulbos quæris. Iocus prouerbialis in eos, qui iuxta Persium,

> Obstipo capite desigunt lumina terræ.

Plutarchus in Sympósiacis, καὶ γὰρ ὁ γελοῖος οὗτος, καὶ παροιμιώδης ἐστὶ, βολβὸς οὐ μικρότητι διαφεύγει τὸν κεραυνὸν, ἀλλ' ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης. id est, Etenim ridiculus iste, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus, haud ideo fulmen effugit, quod pusillus sit, sed quod vim habeat contrariam fulmini, quemadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porro risus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, sumptus est, ex Aristophanis Nebulis, vbi Strepsiades Socratis ingrediens scholam, admiratur discipulos Socratis prono capite terram spectantes, Respondentiq. cuipiam:

> Ζητοῦσιν ἆρα τὰ κατὰ γῆς βολβοὺς ἄρα
> Ζητοῦσι, μή νυν τουτογὶ φροντίζετε,
> Ἐγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί. id est,
> Quærũt habet quæ terra Strapsiades. Bulbos scilicet
> Quærunt, rei sed cura ne quid istius
> Vos angat, ego enim noui vbi sint magni & boni.

Quod si quis malit referre ad id, quod est apud eundẽ poetam in Pluto, ταὐτὸν ἐμοὶ φαγὼν θύμον, id est, Qui easdem mecum cepas edistis, equidem haud magnopere repugnarim. Significat autem tenues amicos, quiq., vt ait Terentius, paupertatem vna tulerunt grauẽ. Persius item Satyra quarta, de sordido & impendio tenaci, parcoque.

> Hoc bene sit, tunicatum cum sale mordens
> Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Aristophanem in Concionatricibus & alius de bulbo iocus huiusmodi, καταφαγὼν βολβῶν χύτραν. id est, Qui deuorauit bulborum ollã. Verba sunt aniculæ ad iuuenem detrectantem coitũ, quod vnus duabus par esse non posset, καλῶς inquit, ἐὰν σὺ καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos iritare Venerem, testatur & Martialis:

> Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Et Columella in carmine:

> Iam Megaris veniant genitalia semina bulbi.

Sunt autẽ multæ bulbi species, sed omnes, inquit Dioscorides libro secundo, habent acrimoniam, & calore Venerem stimulant, quemadmodum eruca: de qua Columella,

> Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, κρόμμυα ἐσθίειν, id est, Cepas edere: & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cepas odorari, quæ suo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere.

SENECA in libello De moribus, Quid enim stultius est, quam quod dici solet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in senes auaros. Laborat.n. ea ætas plerumq. hoc vitio: vt quo minus superest vitæ, hoc magis sit de victu sollicita. Contra iuuentus huius studij vel maxime negligens est. M. Tullius in Catone Maiore, Auaritia vero senilis quid sibi velit, non intelligo. Potest enim quidquam esse absurdius, quam quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?

Omissa hypera, pedem insequeris.

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, id est, Omissa hypera, pedem sectatur. Conuenit, vbi quis omissis his quæ magis ad rem attinebant, leuicula quapiam curat. Hyperæ nautici funes sunt, quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam claui partẽ. Verum hyperarum maximus vsus in nauigando. Suidas adagium citat ex Hyperide. Item qui scripsit scholia in Demosthenem, ex libro περὶ ταριχείας primo.

Beccesèlenus.

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur stupidus ac delirus, syderatus, aut admodum senex. Beccus Phrygum antiquissima

quissima lingua panem significat: auctore Herodoto libro secundo σελήνη lunam. Vnde Arcades, qui volũt mortalium omnium antiquissimi videri, προσέληνοι dicuntur, tamquam antiquiores ipsa luna. Quod notat Apollonius libro Argonauticon quarto,

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Psammichus autem rex, hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquissimos fuisse, quod pueri qui nullam vocem hominis audierant, Becchum sonarent. Suidas hoc loco iocans, negat mirum videri debere, si caprarum vocem imitati sunt, qui fuerunt a capra nutriti. Nam id asserit Herodotus. Utitur Plutarchus libro primo. De vitis philosophorum, καὶ γὰρ πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπὼν, ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου, κατὰ τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητάς. id est, Etenim Plato vocalis cum ait, deus condidit mundum ad suam ipsius imaginem, olet delirationem Beccesélenam, quemadmodum loquuntur veteris comœdiæ scriptores. Sumptum est prouerbium ex Aristophanis Nebulis,

Καὶ πῶς ὦ μῶρε σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id est,
Et quo pacto stolide tu, & Saturnia olens, & Beccеselene.

Quo loco complura super hac dictione referuntur ab interprete, si quis forte requirit.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id ostentat.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδας περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐπιδείκνυσι, id est, Imperitus subligaculum siue brachas indutus passim eas ostendit. In eum congruit, qui propter insolentiam, etiam ineptissimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quidquid peregrinum ac nouum est, videtur elegans. Eruditi quidam putant Anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, siue feminalia, quæ tegebãt mediam corporis partem vna cum feminibus. Brachæ igitur Barbaricæ vestis genus erat, sed præcipue Gallorum quorundam. Vnde & Gallia Brachata dicta est. Anaxyridem vero & Persis in vsu fuisse declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ patritios iuuenes si quando peregrinantur, gaudere Gallicis subuculis, absque veste superiore, quod idẽ domi non faciunt. Quadrabit & in eos, qui sibi videntur aliquid, quod Gallice loquantur inter Germanos, aut qui vocibus obsoletis, obscuris aut peregrinis venditant sese. Subolet hoc ab Apostolio additum ex huius ætatis adagiis.

Mineruæ suffragium.

Ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος, id est, Mineruæ suffragium. De exacto iudicio: contrarium illi, ὗς ἔκρινε, id est, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet, si per ironiam efferatur in stupidum, & nullius iudicij hominem.

Per parietem loqui.

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quod obstante pariete neuter alterum audit, siue quod ad eum modum colloquuntur amantes: vt testatur Ouidius de Pyramo & Thysbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur.

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔρξει καὶ κάματος ἀπόλλυται, id est, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus adfert remedium, & maxime iracundiæ. Inuenitur etiã hoc interpretamentum, vt sit sensus: Extincto famelico, fames item pereat necessum est.

Statuam faucibus colas.

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id est, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum absurda, quæq. fieri nullo pacto possit. Veluti si quis hominem præpotentem & inuictum frustra conetur opprimere. Nec enim liquescit statua.

Amens longus.

Ἀνοῦς ὁ μακρός, id est, Amens qui longus, hoc est, quod vulgo dictitant, prælongis mentem deesse, pusillis nimium adesse animorum. Sumptum videtur ex Sophocle, apud quem hi versus sunt in Aiace flagellifero,

- Οὐ γὰρ οἱ παχεῖς
Οὐδ᾽ εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
Ἀλλ᾽ οἱ φρονοῦντες εὖ. id est,
- Non enim hi
Qui porriguntur mole vasta corporis,
Latoq. tergo, niti oportere maxime,
Verum mage illis, qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme sententia fuisse Homerus. Tydeum fingens corpore pusillo, ceterum strenuum. Sic enim ait Iliados E.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. i.
Strenuus in pugna Tydeus, sed corpore paruus.
Idem habetur in obsceno carmine:
Vtilior Tydeus, qui, si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.
Et apud Statium:
Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus.

Ἀντιόπης θρῆνος, id est, Antiopæ luctus. Dici consueuit, vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nyctei filia fuisse narratur. Ea cum esset a ciue quodam vitiata, pater grauius irascens, ad fratrẽ Lycum mittit, vt de ea supplicium sumeret. At ille, quod vterum ferre videret, misertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quæ simul atque sensit virum suum Lycum Antiopæ captũ amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus adligat, suspensis a cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitij genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopæ cõcursum est, cum a vicinis rusticis, tum ab Amphione Zethoq. qui matrem agnitam eripiunt, a Dirce pœnas sumunt.

Fuge procul a viro maiore.

Ἀλεῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id est,
Qui te fortior est, hunc tu vitare memento.

Caue a commertio potentium: habe commertium cum æqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut seruũ facit & turpẽ: aut si nescias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo suauior, ita tutior etiã vita est. Pindarus in Nemeis ὁλίοι ἀκέτα, χαλεπαὶ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων. id est, Caue certamẽ congredi cum

cum hominibus potentioribus. Congruit cum eo quod alibi dictum est, Procul a Ioue & fulmine, & illo Longa regum manus. Herodotus in Vrania, καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆός ἐστι καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. id est, Etenim potentia regis supra hominem est, & manus prælonga.

Absque baculo ne ingreditor.

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε, id est, Absque ligno ne ingrediare. Inermis ne sis: uerum semper ad manum sit, quo depellas si quis forte quæras lædere. Natum aiunt a Cleomene quodam Atheniensium duce. Is cum esset in insaniam versus, quod omnibus haberetur exosus, baculum gestans, obambulare consueuit, quo propulsaret impetentes.

Anus cothonissat.

Γρᾶες κωθωνιζόμεναι, id est, Anus cothonizantes. De vetulis indecore lasciuientibus. κώθων enim temulentum significat: inde fictum verbum κωθωνίζειν. Athenæus libro vndecimo variis auctoribus cothonem esse ostendit poculi genus, vnde dicatur κωθωνίζεσθαι, pro inebriari, & κωθωνισμὸς ipsa temulentia. Et Hesychius admonet, Græcis hominem temulentum appellari cothonem, quemadmodum Latini lagœnam vocant aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci,

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

De anu saltante dictum est alias.

Nudo capite.

Γυμνῇ κεφαλῇ, id est, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiui duo: Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quam in tribu aperto capite sontes condemnant reos. Neque refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam sensus idem vtriusque lectionis. Vsus est hoc prouerbij titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euangelium, & diuus Chrysostomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus vituperationem amoris.

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

MERETVR omnino Plautinus ille senarius ex Captiuis duobus vt inter adagia recenseatur,

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Fortiter ferendo vincitur malum, quod euitari non potest. Eandem sententiam paullo secus explicat in Pseudolo,

Bonus animus in re mala dimidium est mali.

Mulieris oculus.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσι βέλος. id est,
Mulieris oculus spiculum iuuenibus est.

Et Vergilius:
Vritq. videndo
Femina. Idem:
Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Illud alias recensuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id est, Ex aspectu nascitur amor.

Decempes vmbra.

Δεκάπους σκιά ἐστι, id est, Decempes vmbra est, id est, cenandi tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo: Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσων ποδῶν τὸ στοιχεῖον εἴη. id est, Adsidue obseruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cenam, designabant ad quam vmbram solarij vellent adesse conuiuas. Itidē qui vocabantur ne venirent ante tempus, rogabant, ad quotam lineam esset ueniendum. Porro vmbra decē pedum erat gratissima parasitis, cenæ spem faciens, quemadmodum & fumus largior exiliens e culina. Huius adagij vsum nullum videmus, nisi si quis significare volens hominem vehementer edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedem. Aut nihil agere quempiam nisi obseruare vmbram decempedē. quomodo vtitur Aristophanes in Concionatricibus,

Σοὶ δὲ μελήσει
Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον
Λιπαρῷ χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. id est,

Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta sit vmbra decempes,
Ad lautam adcurrere cenam.

Ammianus lib. 23. tradit, apud Persas nullam horā præscriptam sumendi cibum præterquam regibus, sed suum cuiq. ventrem solarium esse: & apud Plautum, si satis cōmeminimus, parasitus quispiā destomachatur in eos qui horologiorum vsum commenti sunt, cum venter sit optimum horologium. Adagium refertur a Suida.

Diagoras Melius.

Διαγόρας ὁ Μήλιος, id est, Diagoras Melius. In sceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit, & Atheniensium sacrorum mysteria vsque adeo cōtempsit, vt complures auerterit a religione, deterrueritq. ne iam vellent initiari. Praterea arcana illa mysteria, quæ nefas est prophanis edere, ille impius in vulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas ob res ab Atheniensibus proscriptus est, eamq. proscriptionem palam in ærea columna posuerunt, addito præmij loco talento, si quis hominem occidisset: si quis viuum adduxisset, duobus. Meminit huius Aristoph. in Auibus,

Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν Μήλιον,
Λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τε τῶν τυράννων τίς τινα
Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ. id est,

Si quis e vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum, siq. quis quē e mortuis
Interemerit tyrannis.

Sedecim pedibus superauit,

HAVDQVAQVAM alienum est a prouerbiali figura, quod in Pericle scripsit Aristides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo sedecim præterisse pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποσὶν ἄγει τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ πειθώ τις ἐπικάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσι, πάντα δὲ εἶναι φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖνον. id est, Dicens illum sedecim pedibus uicisse rhetores dicendo, atque in vnius illius labiis insedisse suadelam

quandam. Cetera vero omnia nugas præ hoc fuisse. Itaque sedecim pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora a stadiis cursorum. Locus autem hic de Pericle est apud Eupolim comicum, in comœdia cui titulus, Δῆμοι,

> Κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν,
> Ὁπότε παρέλθοι δ' ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομῆς
> Ἑκκαίδεκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
> Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δὲ αὐτοῦ τῷ τάχει,
> Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν. *id est,*
> *Hic inter homines plurimum vnus polluit*
> *Dicendo, quoties præteribat, vti bonus*
> *Agilisq. cursor, sedecim spatio pedum*
> *Linquebat a se ceteros iam rhetores.*
> *Sermone celer erat, celeritati aderat huic*
> *Suadela quædam illius insidens labris.*

Hos versus & Aristoph adducit in Acharnensibus
ex Demis Eupolis adiunctis his duobus,

> Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
> Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις. *id est,*
> *Adeo mouebat, atque solus rhetorum,*
> *Aculeum in animis liquit audientium.*

M. Tullius in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris scripsit Eupolis sessitauisse. Huius immodicam
eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia,

> Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης ὁ ὀλύμπιος
> Ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. *id est,*
> *Pericles at indignatus hinc Olympius*
> *Tonat, coruscat, miscet omnem Græciam.*

Porro quod ad suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit. Ab huius prouerbij forma non discrepat illud Aristophanis, ἐκ τῶν νεφελῶν,

> Τῶν Ἑλλήνων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστον. i.
> *Vt Graiorum dicar gentem stadiis præcedere cẽtũ.*

Lepidius etiã erit, si pro pedibus parasangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur musco.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ, *id est,*
Musco lapis volutus haud obducitur.
Qui non potest eodem in loco consistere, raro fit vt ditescat. Id totidem pæne verbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabij, Planta quæ sæpius transfertur, non coalescit.

Lityersam cantionem canis.

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδεις, *id est, Lityersam cantionem canis. Lityerses nothus erat Midæ regis. Hic cum ageret in Celænis, exceptos eos qui aduenissent, compellebat vt secum meterent, deinde præfectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem instituit, vt in honorem Midæ thericos, id est, æstiuus aut messorius hymnus caneretur, vnde ductum prouerbium, ut qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityersam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio,*

> Ἄδοντα Λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου τινός.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 4. capite περὶ ᾀσμάτων ἐθνικῶν. *Sed hoc nouat, Lityersam loris cædere solitum, quos metendo vicisset, sed cum aliquando incidisset in messorem se robustiorẽ, ab eo trucidatum fuisse. Quosdam autẽ auctores esse, Herculis manu periisse. Proinde cantionem eam ad patris desiderium leniendum fuisse repertam. Lityersæ meminit & Theocritus.*

Lydum in planiciem prouocas.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, *id est, Lydum in campum prouocas. In eum competit, qui lacessit iamdudum ad id propensum, ac promptum. Notati sunt Lydi, quod ad bellum capessendum æquo propensiores essent. Herodotus libro primo, docet Lydos equitatu valuisse. Proinde Crœsus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei quod alibi recensuimus,* τὸν ἵππον εἰς πεδίον.

Sublata lucerna nihil interest inter mulieres.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή, *id est, Lucerna sublata nihil discriminis inter mulieres. Sentit Adagium, nullam mulierem non esse impudicam, si detur facultas sine teste peccandi. Recenset Apostolius, & vsurpatur a Plutarcho in Præceptis connubialibus.*

Lysistrati diuitias habes.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, *id est, Lysistrati diuitiis diues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lysistrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.*

Exspecta bos aliquando herbam.

Μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην, *id est, Exspecta bos olim herbam. Dicendum ubi quid sero contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbam enatam. Finitimum illi,*

> *-Et adhuc tua messis in herba est.*

Exspecta anus.

Μένε γραῦ, ἐμὸν τὸν παῖδα φιλήσοντα, *id est, Exspecta anus meum filium, te suauiaturum. Nam priusquam adolescat puer, illa decesserit. Confine superiori, cum sera spes ostenditur.*

Magnus versator in re pusilla.

Μέγας κυλιστὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι, *id est,*
Versator ingens in negotio leui.
Nam addita coniunctiuncula constabit versus. Quadrat in eos qui arte parum honesta sibi diuitias parant. Natum ab Eudamida apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Cum musicus quidam feliciter videretur cecinisse, quispiam ex iis qui aderãt rogabat Eudamidam, quid de eo sentiret: respondit, μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι, *id est, Magnus delinitor in re parua, quod existimaret operosam esse scientiam, sed nihil adferentem vtilitatis. Recensetur a paræmiographis. Refertur & a Plutarcho in Laconicis, nisi quod illic legitur,* κηλητής, *quod oratorum sit delinere ac mouere affectus. Huic non dissimile est quod Musonius ait apud Aul. Gellium, libro quinto capite primo, in eos qui modulatu vocum ac lenociniis verborum excitant inanem applausum auditorum: Scito, inquit, illic non philosophum loqui, sed tibicinem canere.*

Surdaster cum surdastro litigabat.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id est, *Surdaster cum surdastro litigabat. Iudex autem erat vtroque surdior, cùm res agitur inter vndequaq. ridiculos ac stultos. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum Nicarchi,*

> Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
> Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος,
> Ὧν ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
> Μηνῶν πέντ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀληλεκέναι.
> Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει, ἐς τί μάχεσθε,
> Μήτηρ ἐσθ' ὑμῶν, ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adolescens, scite vertit hunc in modum,

> *Lis agitur, surdusq. reus, surdus fuit actor,*
> *Ipse tamen index, surdus vtroq. magis.*
> *Pro ædibus hic petit æs, quinto iam mense peracto.*
> *Ille refert, tota nocte mihi acta mola est.*
> *Aspicit hos iudex, & quid contenditis? inquit,*
> *An non vtrique est mater? vtrique alite.*

Docui te vrinandi artem.

Ἐδίδαξά σε κολυμβᾶν, καὶ σύ με βαπτίζειν ζητεῖς, id est, *Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat, qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipsius vertunt perniciem, a quo acceperunt. Sapit æscem.*

Pro eleganti medico malus poeta.

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id est, *Pro venusto medico malus poeta dici cupis. In eũ dici solitum, qui non contentus artis suæ professione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde sit exercitatus, nec parẽ proinde gloriam reportaturus. Periander quispiam non incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices studium deflexit, & ineptos quosdam versiculos scribere cœpit. Hinc vulgaris iocus increbruit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Agesilai filio.*

A remo ad tribunal.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, id est, *A remo ad tribunal. Dici solitum, vbi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honesti muneris administrationem. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, statim ad agendas caussas irruperit,* ἀπὸ τῆς κώπης ἀτέχνως τὸ τοῦ λόγου χειρίζων ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσαντος, *id est, Qui illotis, vt aiunt, manibus a remo ad tribunal irruit.*

In cælum expuis.

Εἰς οὐρανὸν πτύεις, id est *In cælum expuis, id est, facis quod in tuum ipsius recidat caput. Aut obloqueris his qui facile possint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primum videtur cælites ipsos adficere contumelia: deinde fit sæpius, vt sputum in ipsius faciem recidat. Confine illi:* πρὸς κέντρα λακτίζειν, *id est, Aduersus stimulum calcitrare.*

Vnus deus, & plures amici.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι, id est, *Vnus deus, & plures amici, Prouerbium admonet quamplurimos esse parandos amicos, quod hi secundum deum plurimum opitulari possint. Quamquam Hesiodo non probatur πολυφιλία, neque rursum ἀξενία.*

Si caseum haberem, non desiderarem obsonium.

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id est, *Si caseum haberem, non egerem obsonio. Dicendum, vbi quis minimis vilissimisq. contentus est. Refertur apud Plutarc. in Laconicis, cum Lacon quispiam cauponi dedisset parandum obsonium, atque is peteret caseum & oleum quibus illud condiret, Non opus, inquit Lacon, fuisset mihi obsonio, si caseum habuissem. Si quis pro caseo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabimus: videtur enim butyrum magis congruere oleo.*

In antrum haud legitimum, stimulum impingis.

Εἰς τρημαλιὰν οὐχ ὁσίαν τὸ κέντρον ὠθεῖς, id est, *In foramen haud licitum, stimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui sororem Arsinoen exemplo Iouis vxorem duxerat, quo quidem dicto offensus rex, capitis supplicium sumpsit de eo qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello De liberis educandis.*

Quamquam non dixeris, tamen apparet e pelle.

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id est, *Etiam si non dicas, pelle præ te fers. Res ipsa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Nisi fingeres, nõ sic diceres. Videtur ex apologo natum.*

Decipula murem cæpit.

Εἷλεν ἡ παγὶς τὸν μῦν, id est, *Laqueus murem cæpit. De recte meritoq. deprehensis, & malo dignis. Quasi dicas, lupus in foueam incidit, aut aper in casses.*

Iisdem e litteris comœdia ac tragœdia componitur.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων, *id est, Ex iisdem litteris comœdia tragœdiaq. componitur. Conuenit in eos qui eadem de re norunt diuersa fingere. Aut qui eadem opera diuersa possunt.*

A fronte præcipitium, a tergo lupi.

Ἔμπροσθεν κρημνός, ὄπισθεν λύκοι, id est, *A fronte præcipitium, a tergo lupi. Cum aliquis hinc atque hinc duobus maximis premitur malis, vt in vtrumque inciderit, pereundum sit.*

Oscitante vno, deinde oscitat & alter.

Ἐπὶ χάσκοντος μεταχάσκει ἕτερος, i. *Cum oscitat vnus, statim oscitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, statim prouocatur aliquis ad simile facinus. Fit autem hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oscitantem, cogatur & ipse oscitare. Cuius rei caussam etiam reddere conantur philosophi. Simili modo transeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud*

Platone in Charmide, καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταὐτὸν τοῦτο συμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. id est, Hæc vbi audiuit Critias, meq. uidisset hæsitantem, quemadmodum ij qui ex aduerso vident oscitantes, eodem affectu corripiuntur, itidem & ille mihi visus est mea dubitatione cogi, vt & ipse a dubitatione corriperetur. Oscitantiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile fit illorum similis. Omnes enim procliues sumus a labore ad libidinem, vt ait Comicus. Torpedo piscis suo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone, δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. id est, Videris mihi simillimus esse isti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoq. semper eum qui accedit ac tangit, torpidum reddit. Et tu videris mihi quoque tale quiddam fecisse ut torpeam.

Inter cæcos regnat strabus.

Ἐν τοῖς τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, id est, In regione cæcorũ rex est luscus. Inter indoctos, qui semidoctus est, doctissimus habetur. Inter mendicos, qui paullulũ habet nummorum, Crœsus est. Sapit vulgi fecem.

In area latitas.

Ἐν ἅλῳ δραπετεύειν, id est, In area occultaris. De eo qui in eo versatur negotio, vt non possit non esse conspicuus. Aut qui sic latitat, vt a nemine tamen non conspiciatur. Nam in area nulla latebra.

Cum licet fugere, ne quære litem.

Ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην, id est, Cum fugiendi potestas est, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natum. Is cum e Sicilia citaretur ab Atheniensibus, vt criminibus responderet, abdidit sese, negans litigandũ esse, si quo modo liceret effugere. Subiicientibus aliis, Nõ igitur cõfidis patriæ de te iudicaturæ. Immo, inquit, ne matri quidem crediderim. Metuerem enim ne foris imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis sententiæ subscriberet, quisquis litium expertus est. Græcis vnico verbo dicuntur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant.

In tergore bouis desedit.

Ἐπὶ βύρσης ἐκαθίζετο, id est, In tergore bouis desedit, id est, supplex implorat auxilia. Natum adagium a consuetudine vernacula Scythis, quemadmodum testatur Lucianus in Taxaride. Nam apud hos si quis forte læsus esset, neque suppeteret vlciscendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergore humi strato sedebat, manibus in tergum reductis, Idq. maximum supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicumq. vellet opitulari, & carniũ portione gustata, dextroq. pede tergori imposito, pollicebatur pro uiribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur.

Hospites indigenam.

Ἔπηλυς τὸν οἰκεῖον, id est, Aduena inquilinum, subaudiendum, ἐξέβαλε, id est, eiecit. Vsus fuerit, cũ alienæ professionis quispiam alium in propria vincit arte. Quod genus, si theologus in arte grammatica superet grammatices professorem. Aut si arrogatus, aut adoptiuus, filium eiiceret e familia, aut miles ascititius eiiceret colonos.

Risus Sardonius.

Σαρδόνιος γέλως, id est, Sardonius risus. De risu ficto, aut amarulento, aut insano denique. Et sensus & origo prouerbij adeo varie tractatur ab auctoribus, vt vereamur, ne risus hic Sardonius non citra risum legatur, tamen ascingemur referre quædam. Zenodotus in collectaneis suis Aeschylum citat, qui huiusmodi ferme tradiderit in opere De parœmiis, Gentem esse quãdam Carthaginensium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet, ei morem esse, senes, septuagesimum prætergressos annum Saturno sacrificare, ridẽtes interim, ac mutuo sese complexantes. Nam turpe ducebant, in funere aut eiulatum edere, aut lacrymas profundere. Hinc adsimulatum risum Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardonis consuetudinem fuisse, vt filij parentes iam grandæuos iuxta fossam, aut præcipitium, in quo sepeliendi forent, collocarent, atque inde fustibus cædentes, in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, existimantes eam mortem felicem atque egregiam, quod liberorum impietate interirent. Sunt qui dicant, in Sardorum insula herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomen sit, Apiastro similem. Eam sapore quidem esse dulcem, verum gustatam, ora hominum in rictus dolore contrahere, vt veluti ridẽtes emoriantur. Hoc sensisse videtur Solinus, cumq. hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locũ,

Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de risu Sardonio. Seruium secutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui degustato Sardorum graminum succo feruntur in morte ridere, imitabamur læta mœrentes. Neque rursum desunt, qui Sardonium risum cognominatum autumant, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, quod dentes aperiat atque renudet, cuiusmodi risus esse solet eorum qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille parasiti Plautini conquerentis, quod suis dictis nullo pacto iuuenes arrisissent, ac non saltem canes fuissent imitati, vt dentes ostenderent. Et Apuleius, Restrictis forte si labellis riseris. Id genus risum descripsit Homerus Iliados O. de Iunone loquens,

> —Ἡ δ' ἐγέλασσε
> Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
> Ἰάνθη. id est,
> Illa quidem labiis ridebat, nubila porro
> Frons minime renitebat.

Ad id facit quod scribit Aristophanes in Pace,

> Ἠγριωμένους ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότας. id est,
> Inuicem in se exasperatis osq. diducentibus.

A canibus

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium est, nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiã inesse, si quando parant mordere: unde vulgo nunc risum huiusmodi, risum equinum vocant. Rursum alij perhibent, apud Sardinios fuisse receptũ, vt ex captiuis pulcherrimos quosque, ac natu maximos, qui septuagesimum excessissent annum Saturno mactarent, ridentes in morte, propterea quod id forte ac virile videretur. Citatur auctor Clearchus, Carthagine solemnem fuisse morem, ut in magnis votis puerum Saturni manibus imponerent. Huius statua fingebatur area, manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea succendebatur, puer itaque ignis vapore contractus ac tortus, ridentis speciem exhibebat. Denique & Simonidem allegat Zenodotus, nouæ fabulæ auctorem. Ait enim Talum quempiam æreum virum priusquam in Cretam perueniret, in Sardiniam accessisse, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui cum morientes ringerentur, risus imaginem quandam exhibentes, prouerbio locum fecerunt. Addunt non nulli, cum e Sardiniis in Cretam trasmittere vetaretur: illum in ignem desiluisse, quandoquidem ærei corporis erat, deinde Saturnios pectori suo admotos necare solitum, Emoriebantur autem velut in amplexu, ac ridentibus adsimiles, nimirum rictu incendij vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc a Vulcano ex ære fuisse fabrefactum, Minoiq. dono missum ad Cretensis insulæ tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eaq. a summa ceruice, ad imos vsque talos porrecta. Ter in singulos dies insulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem a Colchide cum Iasone redeuntem vetuit in portum Cretẽsem appellere. Sed a Medea deceptus periit, vt non nulli dicunt, dato veneno, quod insaniam immitteret: vt alius placet, cum illa pollicita se illum immortalem reddituram, clauum qui summæ venæ erat additus, eduxit, atq. ita sanguine totoq. corporis humore defluente periit. Rursum alij tradunt interisse percussum arcu a Paante circa talum. Dioscor. lib. 6. inter venena prodidit herbæ speciem esse quandam, quam quidam ranunculum appellant Latine, Græci batrachion: eam a regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniam dicunt: quæ pota siue comesa mentem adimat, labiisq. contractis risus speciem præbeat. Atque inde in hominum vitam sinistri ominis venisse de risu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25. circa finem Strabo libro Geographiæ 11. scribit in Cambysena, quæ flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam nasci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo desiderio suorum. Quidam addunt de Tarcotella, cuius morsum interitus cum risu sequatur. Quin & Aristoteles De partibus animalium lib. 3. ait, ictu etiã traiecta præcordia, in præliis risum attulisse litteris proditum esse, idq. accidere calore quem moueat vulnus. Mortuus est & Zeuxis pictor ridendo, dum sine fine ridet anum a se pictam, & Chrysippus conspiciens asinum vescentem ficis. M. Tullius Epist. famil. lib. 7. ad Fabium Gallum, Videris, inquit, mihi vereri, ne si istum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδάνιον: significans futurum, vt si Cæsar rerum potiretur, multis ac ridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere displicerent. Lucianus in Asino, σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον. id est, Sardonice ridentes aiebant. Risum innuit contumeliosum & subsannantem. Idem alibi, ὁ Δᾶμις δὲ τὸ σαρδόνιον ἐπιγελάσας ἐπιμᾶλλον παρώξυνε. id est, Damis autem Sardonio arridens risu, magis etiam irritauit. In eodem sensu videtur vsurpatum & a Platone lib. De repub. 1. cum scribit Thrasymachum, quem amarulentum & arrogantem vbiq. facit, Sardonice risisse, Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδάνιον καὶ εἶπεν. id est, His ille auditis edito cachinno, valde Sardonice risit, ac dixit Homerus item aliquot locis huius risus mentionem facit in Odyssea Υ. narrans quemadmodum e procis quispiam, puta Ctesippus Vlyssem in ædibus suis habitu specieq. mendici sedentem, arrepto e sportula bouis pede petisset, atque ille capite commodum deflexo declinasset ictum,

> — μείδησε δὲ, *inquit*, θυμῷ
> Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Eustathius interpres admonet eum ridere risum Sardonium, qui diductis modo labris rideat, cæterũ intus aut ira, aut molestia discruciatur. Veteres.n. risum Sardonium vocasse, quoties aliquis dessectum non solum ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, a diducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud sese perniciem alicui destinãt, quemadmodum Vlysses mox sublaturus e medio procos, idq. iam tum in animo statuens, risit risum quendam subamarulentum. Consimilẽ risum risit apud Hesiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatũ. Carmen adscripsimus, quod quidẽ est in 1. libro operũ, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι:

> Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
> Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς
> Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
> Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι,
> Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἅπαντες
> Τέρπωνται κατὰ θυμὸν, κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
> Ὣς ἔφατ' ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
> *Hunc animo infensus, qui nubila colligit, inquit,*
> *Proles Iapeti multo technisq. dolisque*
> *Inter mortales vnus doctissimus omnes,*
> *Imposuisse mihi gaudes, ignemq. tulisse.*
> *Nempe ingẽs atroxq. malũ, & tibi, postq. futuris,*
> *Quis ego pro rapto igne malũ dabo, quo simul oẽs*
> *Gaudebunt, propriumq. malum fouisse libebit.*
> *Sic fatus, risitq. parens hominumq. deumque.*

Risum hunc fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies a fatis destinata. Cuiusmodi fuit & ille procorum, quem describit Homerus eodem libro, quem paullo ante citauimus, alioq. retulimus loco,

> — Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
> Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα,
> Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν,
> Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
> Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠίετο θυμός. *id est,*
> *Diua procis mouit validum Tritonia risum*
> *Haud compescendum, ac animum stupefecit, at illi*
> *Iam malis sine mente quidem risere alienis,*
> *Carnis frusta & cruda & sanguinolenta vorantes.*
> *Interea lacrymis implentur lumina, fletum*
> *Sensit & ipse animus.*

Opinamur & Sardoniũ risũ accipiẽdũ, quẽ Homerus Iliados H. tribuit Aiaci singulare certamen ineunti,

Τοῖος ἄρ' αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι. id est,
Sic ingens Aiax surgebat murus Achiuum
Terribili ridens vultu.

In vetustissimis quibusdam in Hesiodum commentariis epigramma reperitur, quo prouerbium de risu Sardonio non ineleganter explicatur, id est, huiusmodi:

Σαρδὼ τίς ἐστι νῆσος ἰβηροτρόφος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδὲς σαρδόνιον κεκλημένον.
Βεβρωμένον δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ γελοίων ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος ὀξὺς καὶ γελάσιμος μόρος,
Ἄλλοι δέ φασι σαρδονίους τοὺς βαρβάρους
Γερῶντας αὐτῶν τοὺς γενάρχας ἐσχάτους
Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀποκρήμνους τόπους,
Κτείνειν τε τούτους σὺν ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἐκεῖσε ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους
Γελῶντας εἰκῇ παιδιαῖς τὰς γεννήτορας.
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνικὰς παρανοίας,
Καὶ τὰς κυκλήσεις καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos nostro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo,

Quaedam insula est vocata Sardo Hiberia,
In qua herba perniciosa surgit e solo,
Cui Sardana nomen, apiastri praeferens
Figuram at ea comesa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atque risus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata risum. Ceterum sunt qui ferant
Gentem esse quandam Sardanorum barbaram
Aetate qui fessos parentes in loca
Praerupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxisq. fustibusq. dent miserrimos
Ex arduis subinde praecipitent petris.
At inter isthaec impiis rident iocis,
Luduntq. temere parricidis lusibus.
Aliis magis probatur haec sententia,
Ridere eos qui sic necantur, quippe qui
Spectent suorum pignorum vesaniam,
Citasq. rerum & aestuarias vices.

Pausanias in Phocaicis tradit, Sardoam insulam serpentes gignere innoxios. Praeterea eam a venenis herbarum prorsus immunem esse, nisi quod vnã alit exitialẽ, apij specie, quae iuxta fontes quidẽ proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eã qui ederint, ait ridẽtes emori. Atq. hinc Homerũ, & post Homerũ alios adagiũ induxisse, vt dicerẽt eos ridere risum Sardoniũ, qui risum riderent τὸν ἀπ' οὐδενὶ ὑγιᾶ, *hoc est, omnino insanum. Itaque non absurde videtur accipi posse risus Sardonius, pro risu demente, quoties instantibus malis insane ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magistratu repulsum, aduersus inimicos insolentius ridentes inclamasse, eos Sardonium ridere risum, ignaros quam magnis tenebris ex suis actibus circumfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de superstitione,* Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδόνιον γέλωτα. *id est, Hic itaque consydera eum, qui nullos credit esse deos, insanum quidem & Sardonium ridentem risum. Interpres quispiam Hesiodi, risum Sardonium interpretatur, risum* πλατὺν, *id est, amplum, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur,* γέλωτα συγκρούοντα *appellant, id est, risum cõcutientem. Cui quidem interpretamento suffragatur ipsius etymologia vocabuli, quam paullo superius ostẽdimus,* ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. *Postremo non omnino videbitur absurde Sardonius risus accommodari posse, ad risum luctuosum ac tristem, cuiusmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachae, tamquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris praesagientis:*

Ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. id est,
Illa sinu accepit spiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionum rhet. ait placere non nullis, vt de risu cõtumelioso accipiatur, vbi quis despectim contemptimq. ridet, de quo prouerbium etiã fertur, Ἀφ' ὕψους καταγελᾷς μου, *id est, E sublimi me derides. Addit idem lapidis esse genus, qui risus Sardonius appelletur. Suidas scribit hinc etiam verbum effictum, vt* σαρδονίζειν *dicantur, qui Sardonium rideant risum. Sed iamdudum libet a risu Sardonio discedere, idq. faciemus, si prius illud addiderimus, epithetum hoc Sardonium variis formis inueneri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronem* σαρδόνιον *legimus, apud Homerum* σαρδάνιον, *apud Verg. Sardoum, apud Lycophronis enarratorem* σάρδιον γέλωτα, *apud Plutarchum* σαρδιανὸς, εἴ τις ἐστὶ τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, *id est, Si quis est animi Sardianus risus. Stephanus indicauit dici* σαρδονικὸν, & σαρδιανικόν. *Tametsi non omnia ab eadem voce manant. Nam a Sardo siue Sardon insula, cui quondam nomen fuerat Ichnusa, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyriae ciuitate proficiscitur* σαρδώνιοι, *vnde, sicuti credim⁹, mutato ω in α,* σαρδάνιος. *A Sardis Lydiae oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his succurrit coniectura in epigrammate Graeco, quod modo citauimus, non legendum fortassis* ἰβηροτρόφος, *sed* ἰλυοτρόφος. *Vsurpauit adagium Saluianus lib. 7. Sardonicis quoddammodo herbis, omnem Romanorum populum putes saturatum: moritur & ridet.*

Facta iuuenum, consilia mediocrium, vota senum.

Celebratur *hic versus moralis apud Graecos:*

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id est,
Vota senum, consulta virorum, & facta iuuenta.

Huius adagij meminit Aristoph. grammaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit. Nam illius creditur esse carmen. Sensus per se liquet, nempe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nam viribus aetas ea praepollet. In consilium adsciscendos mediocris aetatis uiros, propterea quod in his non nihil detrito virium vigore, valet tamen vsu rerum aucta prudentia. Senes vtpote religiosi solent a superis optima precari. Ceterum neque viribus iam vtiles, neq. mente satis constantes aetatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobaeum,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id est,
Dictum est vetustum, Facta iuuenum, ceterum
Magis valent consilia natu grandium.
Idem innuit Pindarus cum ait,

Νέοντι

Νεότητι μὲν πρέπει θράσος δεινῶν πολέμων. *id est,*
Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.
Item Homerus Iliados Π. docet in bello requiri vires, in consultationibus orationem:

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. *id est,*
Bella manu constant, at consultatio dictis.
Illic pugnandum est, neque prosunt aspera dicta.

Apud eundem Nestor in consiliis precipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario, cui titulus, Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα σώζεται πόλις, ὅπου βουλαὶ μὲν γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαί. id est, Et, maxime seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ. Aeschines in oratione contra Ctesiphontem testatur, hoc Solonis legibus fuisse cautum, vt in consultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienses olim fuisse morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita sonaret, τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, id est, Quis vult concionari ex iis qui quinquagesimum excesserunt annum?

Silentij tutum præmium.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, id est, Tutum silentij premium. Aristidis in defensione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Augusto Cæsari adscribit, qui Athenodori consilium opprobans subiecerit, ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. versus integer talis videtur,

Ἀκίνδυνον γάρ ἐστι τῆς σιγῆς γέρας, *id est,*
Vacat periclo præmium silentij.

Vsurpat Horatius Odarum libro tertio,

Est & fideli tuta silentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo persæpe, Iam olim in prouerbio est, nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbij loco,

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Etiam si Valerius Max. lib. 7. cap. 2. sententiam hanc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis responsum quam laudabile? Cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesses, vno ex his quærente, cur solus linguam suam cohiberet: Quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse nunquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, id est, Felicitas multos habet amicos. Simillimum illi quod alibi retulimus,

Τῶν εὐτυχούντων πᾶς τις εἶναι συγγενής. *id est,*
Felicibus cognatus est vel quilibet.

Notior est sententia, quam vt requirat interpretem. Contra in rebus aduersis ait nulli aut pauci sunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν. *id est,*

Perit honor amicorum afflicto viro, paucique in rebus aduersis fidi mortales ad laboris societatem.

Stulto ne permittas digitum.

Μωρῷ δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, id est, Stulto digitum ne ostenderis, vt ne palmam etiam deuores. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis pusillum. Siquidem in maximis lædunt, si vel tantillum commiseris, Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autem ollæ.

Εὔχε τὸ πλησίον ἔχειν, πλεῖον δὲ τὴν χύτραν, id est, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potissimum est habere domi, quibus est opus. Proximum, vicinum habere diuitem, a quo possis petere. Videtur e vulgi fece haustum.

Habet & musca splenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, id est, Habet & musca splenem. Simillimum illi:

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολή, id est, Inest & formicæ bilis. Olet fecem.

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit.

Ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, id est, Camelus dum affectat cornua, & aures insuper perdidit. Conuenit in eos, qui dum peregrina sectantur, ne sua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua a Ioue postularunt, ille offensus stulta postulatione, aures quoque resecuit, & hoc Apostolij videtur,

Hercules & simia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id est, Hercules & simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Adfine illi, Formicæ camelus. Nota est fabula de fratribus Cercopibus, quos Hercules comprehensos a claua suspendit. Hos ferunt versos in Simios.

Aut manenti vincendum, aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, id est, Oportet aut manentem vincere, aut interire. Dici solitum, vbi certa stat sententia, aut negotium aliquod absoluere, aut immori. Translatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domum, aut victi occumberent. Celebratum est Lacænæ cuiusdam apophthegma, quæ filio tradens clipeum dixerit: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Aut hunc, aut super hunc, Laconice significans, aut referendum clipeum, aut in eo moriendum.

Maritimus cum sis, ne velis fieri terrestris.

Θαλάττιος δ᾽ ὤν, μήποτε χερσαῖος γένῃ, *id est,*
Si sis marinus, abstine a terrestribus.

Admonet non mutandam conditionem, ne in melius quidem. Verum vnicuique tuendum id vitæ genus, ad quod vel institutus a natura videtur, uel in quod casu incidit. Mutuo sumptum ex apologo quodam Aesopico, qui fertur huiusmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam pasci. Ibi forte conspectus a vulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus sero deplorauit stultitiam suam, quod marini generis cum esset, ad terrestrium animantium partes desciscere voluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplo-

rante, quod ex coco factus esset tibicen: Hermolaus Barbarus ad Ticium inuertit non ineleganter prouerbium, χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, id est, Terrestris cum sis ne quæsieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, *id est, Thynni more, videre dicuntur, qui limis aut altero oculo obliq. inspiciunt. Aeschylus apud Athenæum libro septimo,*

> Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. *id est,*
> *Oculum sinistrum admoliens Thynni modo.*

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos non cernere nisi læuo oculo, vt ibidem citat Athenæus, cum paullo superius ex eodē auctore dixerit illum cernere dextro, sinistro cæcutire. Plinius libro nono, cap. 15. dicit illos vtroq. hebetes esse, dextro tamen plus cernere. Refertur idem versus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terrestrium ac marinorum, Addit eum piscē altero oculo cæcutire, eoq. cum immigrant in mare, adhærent terris ad dextram, cum emigrant, contra. Potest & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inspiciunt. Persius,

> *Non secus ac si oculo rubricam dirigat vno.*

Idq. Aristoteles Sectionis 31. probl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quod oculorum initia ab eodē dependeant. Unde fit, vt altero occluso, vis illa quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Canis reuersus ad uomitum.

Κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐξέραμα, *id est, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia, a quibus aliquando sunt expiati. Refertur in epist. diui Petri, his quidem verbis,* Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. *id est, Accidit autem illis illud veri prouerbii, Canis reuersus ad proprium uomitum, & sus lota ad uolutationem cœni. Sumpta videlicet metaphora a canibus resorbentibus quod euomerint, & suibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus.*

Cani das paleas, asino ossa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστᾶ, *id est, Cani das paleas, asino vero ossa. Cum res præpostere distribuuntur. Velut si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium, balteumue, militi librum. Siquidē munera hoc ipso sunt ingrata, quod apta non sunt. Interdum vertuntur in contumeliam.*

Præmouere venatum.

Προσοβεῖν τὴν θήραν, *id est, Præturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone,* [illegible] *id est, Igitur ad eum modum quod ipse ais, turbauit venationem. Ceterum verba Platonis in Lyside sic habent,* Ποῖός τις ἄν σοι δοκοῖ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀγρεύων ἀνασοβοῖ καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ, *id est, Qualis igitur tibi videatur esse venator, si inter uenandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, vbi quis non satis dissimulat quod molitur. Quemadmodum vsu venit, vt fera tumultu excitata intellectis insidiis, subducat sese.*

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν, *id est, Rectam ambulare viam dicitur, qui nusquam deflectit ab honesto. Aristides in Pericle,* [illegible] *id est, Vt ordine incedatur, & recta seruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate,* [illegible] *id est, Viam enim publicam, quæ ad æquitatem duceret, didicerat hanc. Plautus in Cassina,*

> *Nunc ego Pol in rectam redii semitam. Itē paullo post,*
> *Sciens de via in semitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad simulationem quam instituerat.*

Αὐτοῦ καταθοῦ.

Αὐτοῦ καταθοῦ, *id est, Hoc ipso depone loco. Aristides in Pericle,* περὶ μὲν δὴ τῶν λάλων ὦ Πλάτων καὶ ἀργῶν καὶ δειλῶν αὐτοῦ κατάθου, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγκαλοίη. *id est, Iam de loquacibus o Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne forte aliquis denuo etiam Troianos exigat. Interpres indicat prouerbium esse, sumptumq. a victoribus qui vetant, ne victus aliquo discedat, sed inibi porrigat herbam, & victorem agnoscat, ac victoriæ præmium persoluat. Vsus erit quoties statim & absque mora iubemus aliquid, exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis. vel promissum, vel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.*

Ostium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, *id est, Fores occludite quiq. prophani. Sumpta est adlusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen,*

> Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. *i.*
> *Fas quibus est audire loquar, vos turba prophana*
> *Obturate fores.*

Iubet vt prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle, λέγω δὲ ταῦτα πρὸς οὓς θέμις. τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως. *id est, Loquar hæc apud eos, quibus audire fas est. Prophanorum autem leuis omnino ratio est. Conueniet vti, si quando significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius, cum scribit in Odis,*

> *Odi prophanum vulgus, & arceo,*
> *Fauete linguis, carmina non prius*
> *Audita, musarum sacerdos*
> *Virginibus puerisq. canto.* Ouidius,
> *Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,*
> *Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.*

Ante sacrificium præco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est, verba boni ominis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agens: Et ipsam vt deos, & professores eius vt antistites colite, & quoties sacrarum litterarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt pleriq. existimant a fauore trahitur, sed imperatur silentium, vt rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente. Sed plusculum habebit gratiæ, si per ironiam adbibeatur.

Ad restim funiculum.

Ἐπὶ σπάρτα χοινίον, id est, Ad restim funiculum, subaudiendum addis, aut reddis, vbi quis iisdem rebus abundat, aut similia similibus pensat. Cognatum illi, λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum annectis lino. Veluti si quis mẽdacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam.

Ἅλα καὶ κύαμον, id ē, Salem & fabam, subaudiendum proposuerunt, aut si quod aliud ad sententiam magis appositum verbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerent se scire quidpiam, quod nescirẽt, atq. hinc esse natum prouerbium, quod olim mos fuerit, vt diuini salem & fabam proponerent.

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι Græci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere. Aristophanes in Auibus,

Ὡς παρ᾽ ἡμῖν οὐδὲ αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι. id est,
Quippe apud nos turpe nõ est, suffugere de cassib⁹.

Ductum est ab auibus quæ non numquam elabuntur e retibus seu laqueis. Aiunt autem perdicem præcipuæ calliditatis ad id, vt aucupũ manus effugiat. Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis verba subscribere, quæ scripta sunt libro De natura animantium nono, οὐδ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν, ἵνα μή τις κατανοήσῃ τὸν τόπον πλείω χρόνον προσδιατριβόντων. ὅταν δέ τις θηρεύων περιπέσῃ τῇ νοττιᾷ, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῦ θηρεύοντος, ὡς ἐπίληπτος οὖσα, καὶ ἐπισπᾶται ὡς ληψόμενον ἐφ᾽ ἑαυτήν, ἕως ἂν διαδράσῃ τῶν νεοττῶν ἕκαστος. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀνακαλεῖται πάλιν. id est, Nec eodem in loco pariunt, & incubant oua, ne quis animaduertat si diutius in eodem assideant loco. Porro cum inter venandum inciderit quispiam in nidum, preuoluitur perdix ad pedes venantis, perinde quasi capienda sit, ad eumq. modum illum allicit ad sese quasi capturum, donec interim pulli singillatim effugerint. Quod vbi factum est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neque vero grauabimur hic adscribere, quod in eandem ferme sententiam scribit Plutarchus libro, cui titulum fecit, πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἐνύδρια, id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria an marina. Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τῆς φιλοστοργίας πέρδικες ἐπιδείκνυνται. τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσι μήπω φεύγειν δυναμένους ὅταν διώκωνται καταβάλλοντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπικαλυπτομένους. αὗται δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν ἑαυτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις οὗ ὥσπερ ἁλισκομένων δόξαν οὕτως μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. id est, Aliam vero calliditatem vna cum prolis amore coniũctam perdices exhibent. Nam pullos adhuc inuolucres consuefaciunt, vt supinos prosternãt sese, glebam aut palearum tegumentum aliquod impositum corpori sustinentes, atque ita veluti obtecti deliteant, ipsæ interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes, ac paullatim prodeuntes, ac tamdiu spem ostendunt capiendi sui donec eum procul a pullis abstraxerint. Ex his verbis satis liquet, quid sibi uelit ἐκπερδικίσαι, nimirum elabi, perdicum arte ingenioq. Interim adlusum est ad cauponem quendam insigniter improbum cui nomen inditũ Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.

Munus Leuidensæ.

MVNVS Leuidensa. Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munus vile, minimiq. pretij, cuiusmodi vulgaribus amicis missitare diuites consueuerunt. Sic enim scribit ad Dolabellam, lib. Famil. epist. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecũ, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. Quam velim sic legas, vt caussam tenuem et inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico, munusculum mittere volui Leuidensa crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensam vestis genus esse vile, raro, tenuiq. textu. Quondam inter hospitum xenia, vestes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalem queritur quispiam vestes donari, villo crasso, coloreq. malo;

Et male percussas textoris pectine Galli.

Proinde M Tullius orationem suam parum elaboratam atque expolitam, Leuidensa munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo, neque diligẽter præstitum amico cuipiam vulgari. Huic diuersum est illud τὸ πελληναῖον χιτών, id est, Pellenæa tunica. Et συλοσῶντος χλαμύς, id est, Silosontis chlamys.

Multi discipuli præstantiores magistris.

M. TVLLIVS lib. Epist. famil. nono. scribens Varroni senarium quendã refert, haud dum scimus ex quo poeta. Cuius sententia etiam hodiernis temporibus vulgo celebratissima fertur. Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puto magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. id est,
Plerique discipuli magistros anteeunt.

Ad varios vsus potest accommodari, vel ad simplicẽ sensum, puta frequenter euenire, vt discipulus eruditione superet eum a quo litteras, aut artem quampiã didicit. Aut per iocum, cum significabimus, improbitate vinci, qui malitia doctor fuit: veluti si quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando. Siue cum quis ordine conditioneq. inferior, tamen plus valet quam is qui non parere, sed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡρακλέους στῆλαι. iam olim in prouerbio sunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici solere, τὰ πέρα Γαδείρων ἄβατα, id est, Quæ vltra Gades, inaccessa. Quo significant, vltra columnas Herculis nõ esse quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur, cum boues vestigaret Geryonis, tanquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis, Γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν. id est, Non vlterior accessus ad occidentem, vltra Gadira. Item alibi,

Εἰ δ᾽ ἐὼν καλὸς ἔρδων τ᾽ ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς Ἀριστοφάνευς, οὐκ ἔτι πρόσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές,
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremam peruenisse laudem, vltra quam non possit crescere; qui quidem egregiae formae, facta adiunxerit illustria. Quod si quis praeterea quidquam laudis requirat, id perinde esse, ac si quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur transire. Rursus in Olympiis hymno tertio.

Νῦν τι πρὸς ἐσχατιὰν θή-
ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ᾽ ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. *id est,*

Nunc sane ad extremos limites virtutibus perueniens Theron, attingit a domo Herculis columnas. Quod autem vltra est, sapientibus pariter, & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eo perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum esset humanae naturae. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes, exigendos putat ὑπὲρ ἡρακλείους στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν, *id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.*

Ciceris emptor.

EQVIDEM *arbitramur & illud inter prouerbia referendum, quod ait Horat in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimae sortis hominem, deq. ima plebe quempiam significans:*

Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res,
Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donant ue corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

PROVERBII *speciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo significant rerum communium aequalem omnibus usum esse, neque cuiquam vertendum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad sensum turpiculum deflexit, nempe ad vsum scorti publicitus prostantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis,* τὰς λεωφόρους βαδίζειν, *id est, Publicam ingredi viam, aut contra* τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν. *Quo quidem respexisse videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait,*

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumq; moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

INTER *prouerbia quae sumuntur ex adlusionibus auctorum, nobis non videtur illud silentio praetereundum, quod ex Thucydide vsurpauit Lucianus in Pseudomante,* καὶ κατὰ τὸν θουκυδίδην ἤρχετο ὁ πόλεμος αὐτόθεν ἐνθένδε. *id est, Et iuxta Thucydidem, iam hinc belli initium. Id ad varios vsus poterit accommodari, siue cum ad incipiendum negotium adcingi significamus, siue cum alicunde natam simultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin adluserit Aristoph. in Acharnensibus:*

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Atque illud, κἀντεῦθεν, *eo loco frequentius iterat, quo magis consentaneum, illum adlusione ad iocum abusum fuisse.*

Inanium inania consilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, *id est, Inanium inania consilia.* Καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται, *id est, Inanium inanes cogitationes, cum quis sua spe frustratur. Cognatum est,* μωρὸς μωρὰ λέγει. *id est, Fatuus fatua loquitur. Natum aiunt ex euentu. Nam Archias stipulatus a Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his quibus suspenduntur tentoria, suspendit sese. Refertur in Graecorum collectaneis.*

Nutricum more male.

Κᾆθ᾽ ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς, *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.

In vetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperitur, quae quidam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphorae rationem explicat his versibus:

Κᾆθ᾽ ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντίθης,
Αὐτὸς δ᾽ ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paullum huic in os dein inseris.
Ipse ast prae illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet igitur in eos qui de lucro paullulum aliquid impertiunt sociis. Aut qui sic facultates alienas administrant, vt maximam partem in suos conuertant vsus, id quod hodieq. tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum consessus.

Ἀμφικτυονικὴν ἕδραν, *id est, Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductum a conuentu illo Graecorum olim celebratissimo, qui Amphictyonum dicitur, vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes Graecanicas dicitur conuocasse, vt citatur auctor Theopompus in 8. historiarum libro ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porro populi qui in id consilij conuenire soleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhaebi, Boeoti, Magnetes, Achaei Phthij, Molienses, Dolopes, Aenianes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod undecumque ad id consilium ex omni Graecia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniam, in eo quem modo ostendimus loco. Quo quidem et alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationem prouerbij putamus haec esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse videantur.*

Etiam capillus vnus.

CELEBRATVR *& Mimus, Publianus admodum prouerbiali*

prouerbiali specie.

Etiam capillus vnus habet vmbram suam.
Quantumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus.

Ξενοκράτους τυρίον, id est, *Xenocratis caseolus. De cibo qui perquam diu durat, priusquam absumatur. Quamquã nihil vetat, quo minus ad alia quoq. transferatur, puta ad vestem, ad librum, ad pecuniolã, aut simile quidpiã, quo sic parce, circũspecteq. quispiam vtitur, vt quã diutissime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quem tradunt sapenumero obsonia iam rancida facta abiecisse, neque raro ter euenisse, vt eum cadum aliquem relinire vellet, iã vinum reperiret in acorem versum. Proinde prouerbium apposite dicetur in sordidos quosdam, quibus hic mos, omnem penum eousque seruare, quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit, rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectaneis.*

Bellum omnium pater.

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατήρ, id est, *Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario de ratione conscribenda historia,* μᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τό, πόλεμος ἁπάντων πατήρ, εἴγε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ ὁρμῇ. *id est, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verum esse videretur illud, quod dicitur, Bellum rerum omniũ pater: siquidẽ tam multos scriptores produxit unico ictu. Prouerbiũ ideo dictum est, quod bellum omnium rerum nouandarum auctor est, vt ex eo veluti nata videantur uniuersa. Nisi quis malit ad philosophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerum summam e lite progigni.*

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, id est, *Phaniæ ianua. Eustathius in Odysseæ ω ostendit dictum de his qui simulant sese congestas opes habere, quæ nusquam sunt. Ductum a Phania quodam, qui falsam de se præbuerit opinionẽ, quasi multam diuitiarum vim domi constructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani ostium, quod an idem sit cum hoc, nec ne, viderint docti.*

Ἐκλινίσαι.

Ἐκλινίσαι. *Prouerbiali figura dictum ostendit Eusthathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora a piscibus, qui suffugiunt a retibus, quiue ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni,*

Humida lina trahunt.

Inest autem piscibus quibusdam genuina quadam callíditas e retium textis elabendi, quemadmodum elegãter de Cestreo narrat Oppianus libro tertio. Sed carmen ipsum, quandoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus est, adscribere præstat:

Κεστρεὺς μὲν πλεκτῇσιν ἐνὶ γναμπτοῖσι λίνοισιν
Ἑλκόμενος, δόλον οὔτι περίδρομον ἀγνώσσει.
Ὑψοῦ δ' ἀνθρώσκων ἀλλόμενος ὕδατος ἄκρης,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδει ὅσον σθένος ἅλματι κούφῳ
Ὁρμήσας, βαλβῖδα σαγήνης ἐκ ἱμάντων.
Ῥοιβδήσας ὑπὲρ ἐσχάτια καὶ ὑπερ τὰ πείσματα φεύγων
Ῥηϊδίως ἀπέφυγε καὶ ἐξήλυξε μόρον.
Εἰ δ' ὅγ' ἐφορμηθεὶς πρῶτον σφαλεὶς αὖτις ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον ἐν ἔπειτα βιάζεται, οὐδ' ἀναχάζει
Ἀχνύμενος, πείρης δὲ μάταν ἀποπαύεται ὁρμῆς, *id est,*

Cestreus dum trahitur sinuosis æquore textis,
Haud illum qua suffugiat, latet, arsq. dolusq.
Subsilit in sublime alacer, saltuq. citato
Viribus eniti quantum valet omnibus undas
Emicat in summas sublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam subera sæpe
Quæ summos tollunt funes, retinacula cassis
Transilit, & fatum elabens fugit improbus atrũ.
Sin primum expertus subsultum, in retia rursum
Delapsus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut frustra niti, doctusq. periclo
Nec iactat sese, neque sursum promicat vnquam.

De permultis item aliis piscibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua persequi prælongum. Illud non iniucundum scitu, quod de pisce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum illigatus hamo, subducat sese, vi veneni per linum atque harundinem ad piscatoris vsque manum immissa. Carmen sic habet.

Si quando vestita cibis incautior æra
Hauserit, & curuis frænari senserit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morsu,
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,
Et meminit captiua sui, longeq. per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per setam vis alta meat, fluctusq. relinquit
Absentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila secutus
Transit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemq. ligat concreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamq. rebellem
Iactat, & amissa redit exarmatus habena.

Aristophanis interpres putat ab auibus traductum. Consimili figura Persius Satyra quinta,

Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν *dicebantur astuti & impostores. Sumptum a moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις,*

—Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί, *id est,*

—Lædit sceleratus
Astu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocet ne.

De moribus Aegyptiorum testatur & illud ex Aeschylo, quod alibi retulimus,

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. *id est,*

Aegyptij miri struendis artibus.

Citat hoc prouerbium Synesius in Encomio Caluitij. Quamquam non numquam αἰγυπτιάζειν *accipi solet, pro eo quod est adurere, vt in hoc carmine,*

Χροιὰ δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρῷ φλογὶ
Αἰγυπτιάσει, *id est,*

Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ᾽ ἔγκαπτος λέλειπται, *id est, Ne bolus quidem relictus est, hoc est, nec vel pauxillum. Eustathius enarrans tertium Odyssea librum, citat hūc Eupolidis versum*

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔγκαπτος. *id est,*
Nec bolus e meis relictus rebus est.

Nam ἔγκαπτος, *id apud Græcos significat, quod nos vulgata voce magis quam Latina, morsellum dicimus, a verbo* κάπτω, *quod est auide comedo.*

Rex aut asinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, *id est, Rex aut asinus, hoc est, aut victor, aut victus. Simile illi,* ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, *aut ter sex, aut tres tali. Eustathius Odyssea sextum enarrans librum, ostendit metaphoram ductam ab his qui ludunt sphæra, quibus qui vicisset, rex appellabatur, qui victus fuisset, huic asino nomen erat. Plato in Theateto,* ὁ δὲ ἁμαρτών, καθεδεῖται ὄνος, ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν. *id est, Qui aberrarit, is desidebit, quemadmodū dicunt ij qui sphæra ludunt, asinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noster esto. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 9. sphæra ludendi quattuor modos commemorat, quorum primus appellatur* ἐπίσκυρος, *alter* φαινίνδα, *seu* φενίνδα, *tertius* ἀπόρραξις, *quartus* οὐρανία. *Quorum postremum, nam is ad prouerbium proprie facit, describit his verbis,* ἡ δὲ οὐρανία. ὁ μὲν ἀνακλινόμενος αὐτὴν ἀπορρίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. τοῖς δὲ ἦν ἁμιλλωμένοις φιλοτιμία πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσαι. ὅπερ ἔοικεν Ὅμηρος ἐν Φαίαξιν ὑποδηλοῦν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν τοῖχον τὴν σφαῖραν ἀμπλίζοιεν, τὸ πλῆθος τῶν ἀναδομάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσταχθέν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεύς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν. *id est, Vrania vero lusus sic habet. Aliquis resupinans sese, sphæram in cælum mittit. Reliquis autem certamen erat vt eam prius quam in terram recideret, raperent, id quod in Phæacibus significare videtur Homerus. Sane vero cum aduersus parietem sphæram misissent, numerus subsultuum censebatur. Et qui victus fuisset, is asinus, appellabatur: & quidquid imperatum esset, faciebat. Rursum qui vicisset, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus quem ex Homero citat, est Odyssea ϑ. ad hunc modum:*

Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός,
Βέμβησεν δὲ λίθος· κατὰ δ᾽ ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς, ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων. ἰ.
Versatum hunc valida submisit in aera dextra,
Insonuit lapis. Ast in humum formidine sidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibusq. superba
Ob saxi iactum, verum id procul omnia signa
Transuolat.

Ab hac forma non videtur alienum quod est apud Plautum in Pœnulo, Rex sum, si ego illum hodie homi nem ad me illexero. Licebit vti, cum significabimus, iaciendam aleam, quæ vel summos reddat, vel infimos.

Stellis signare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδόν, *id est, Stellis viam signare dicuntur, qui notulis quibusdam & coniecturis rem alio qui peruestigatu difficilem inquirunt. Eustathius exponens quintum Odyssea librum, admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora a nautis, qui in nocturna nauigatione viam stellarum obseruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlysses Odyssea libro quinto,*

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος. οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ᾽ ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ᾽, ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. *id est,*
At clauo ille sedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina somnus.
Verum Pleiadas spectat, seriq. Booten
Occasus, vrsamq. alio cognomine currum.

Adlusit huc eleganter M. Tul. lib. Academi. quæst. 4. cum ait, Absoluti sapientis esse, non duci opinionibus, sed certo verum tenere, idq. ductu & indicio Cynosuræ, quæ quod minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monstrat viam, etiam si minus sit cōspicua. At nondum perfecte sapientem, dum vbique quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen sequi, quæ vt clarior est, & magis oculis perspicua, ita nō perinde certa viæ mōstratrix, quod latiore ambitu circumagatur, eo quod a polo seu vertice mūdi longius absit. Verba Ciceronis sunt hæc, Nec tamen ego is sum, qui nihil vmquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de sapiente. Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram,

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,
vt ait Aratus, eoq. directius gubernāt, quod eā tenēt,
Quæ cursu interiore, breui conuertitur orbe:
sed ad Helicen & clarissimos septentriones, id est, rationes has latiore specie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius prouerbij mentionem, verum quoniam nacti eramus quædā non indigna cognitu, visum est hic repetere.

Sambucam citius.

ADAGII *speciem præ se gerit Persianum illud carmē,*
Sambucam citius caloni aptaueris alto.
Cuius vsus incidet, si quando significabimus, aliquem a disciplina percipienda, siue munere gerendo nimis alienum esse. Siquidem Sambuca organum est musicorum, quod haud quaquam congruat caloni. Quamquam Athenæus libro 14. indicat & bellicum instrumentum dici Sambucam, quod machina in morem admouebatur hostium mœnibus. Calones autem vocantur militum ministri, qui vallos ac ligna gestitant. Vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porro cum milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quamquam potest non absurde accipi de sambuca militari machina, quæ ritu organi musici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei sunt calones, vtpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplinæ militaris prorsum rudes sint et indocile, vnde Persius nō citra ἰμορον *addidit alto, ppterea qd homines prælōgi etiam prouerbio socordiæ notātur,* ἴσοι μωροῖς.

Nostræ farinæ.

EIVSDEM *farinæ dicuntur, inter quos est indiscreta similitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Persius in quinta Satyra.*

Nostræ paullo ante farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quasi dicat, nostri gregis, nostræ conditionis. Pertinet ad illam classem, Eadem cera, & Idem pulvis, de quibus alibi dictum est. Simili tropo Seneca dixit, Eiusdem notæ libro tertio, epistola. 24. His adiicias & illud eiusdem notæ licet, tantam hominum imprudentiam esse, immo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo scopo iaculari.

Ἄσκοπα τοξεύειν, *id est, Absque scopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propositum habent quod sequantur, & ad quod instituti consiliiq. sui rationes referant. Lucianus in Toxaride:* ἐπειδὴ ἐν τῷ παρόντι ἄσκοπα τοξεύομεν, αὖθις ἑλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλους ἐπ' ἐκείνου εἴπωμεν φίλους. *id est, Quoniam in præsentia nullo proposito scopo iaculati sumus, denuo, adscito arbitro, alia amicorũ paria apud illum referamus. Persius Satyra tertia,*

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaq. lutoque?
Securus, quo pes ferat.

De pulmone reuellere.

DVBIVM *non est, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Persianum, De pulmone reuellere, pro eo quod est stultam & arrogantem opinionem animo eximere.*

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem, animiq. fastum in pulmone collocant, vnde μέγα πνεῖν *apud Græcos. Et idem Persius alibi,*

Grande, aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Aegyptij.

Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, *id est,*
Quos ferre nec centum queant Aegyptij.

De molestis dici solitum, ac moribus intolerandis, seu fastu præturgidis. Inde ductum, quod Aegyptij plerique gestandis oneribus quæstum non satis honestum factitare consueuerint, vnde & ἀχθοφόροι *dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarum, & itẽ a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Ranis, ad hunc modum,*

Δύ' ἁμάξατ' ἐπέθηκε καὶ νεκρὼ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, *id est,*
Duo plaustra, duoq. item imposuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Aegyptij.

Idem in Auibus,

Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος. *id est,*
Non Aegyptius lateriger.

Consimili modo Lucilius apud Nonium,

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus possent.

Rursum idem alibi,

Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non possint.

Aegyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, *id est, Aegyptius laterum gestator. Suidas nominatim prouerbij titulo refert. Extat autẽ apud Aristophanem in Auibus: ibi quærit quispiam quis composuisset equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui respondetur,*

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. *id est,*
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in sordidum, atque infimæ sortis hominem, in quem vsum etiam Carum vilitas vsurpata est: aut in eum, qui molestis negotijs premitur. Admonuimus modo Aegyptios in vulgi fabulam ac risum abiisse, quod asinorum ritu vectandis corpore oneribus quæstum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuisse coniicimus, quod in effodiendis lacunis, limoq. exportando, ac lateribus argillaceis, huiusmodi opera potissimum opus erat apud Aegyptios, ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic passeres aut hirundines monstrarunt artem e luto construendi parietes. Argumento est, quod Hebræi, cum apud illos agerent, adacti sunt, luto, lateribusq. gestandis seruilem operam præstare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cenare me doce.

Δειπνεῖν με δίδαξον, *id est, Cenare me doce. Prouerbiali figura dictum est ab Aristophane in Ranis. Tempestiuiter vsurpabitur, si quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotij, de quo disceptatur. Verba sunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem, cum exercitatior esset in vorandis tauris, quam pensiculandis poetarum carminibus.*

Rhamnusius.

Ῥαμνούσιος, *id est, Rhamnusius. Eudemus in dictionibus. Rhet. admonet, id cognominis olim seu prouerbio additum sapientibus ac moderatis viris. Nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel a dea Rhamnusia, quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fusius a nobis ostensum est.*

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξος, *id est, Papæ Myxus. In gloriosos & iactabundos dici consueuit. Nam* βαβαὶ *stuporis & admirationis significationem habet. Myxus autem sacerdos quispiam fuit Dianæ, gloriosus & magniloquus: qui se fingebat omnia mirari. Refertur a Suida & Zenodoto.*

Lenticulam angulo tenes.

Φακοῦ γωνίαν ἔχεις, *id est, Lentem angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quod hoc leguminis genus angulis careat. Refertur a Suida, ne quis contemnat.*

Patrocli occasio.

Πάτροκλον πρόφασιν, *i. Patrocli occasio siue prætextus. Diogenianus ostẽdit dici solere de iis, qui cũ ob metum*

non ausint proprias deplorare calamitates, deflēt eas sub prætextu luctus alieni. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo quis se citra inuidiam laudare possit, καὶ μὴ δοκῶμεν τὴν Πατρόκλου πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν. id est, Et ne videamur Patrocluin occasionem, sed nos ipsos per illos laudare. Agit enim de iis qui laudandis aliis suas ipsorum laudes insinuant. Opinamur sumptum a Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Aristophanes.

Exiguum oboli pretium.

Μικροῦ τε ὀβολοῦ τίμιον, id est, Exiguum oboli pretiū. Suidas citat ex Marycа Eupolidis, conuenire in homines nequam, nihiliq. Quamquam nihil obstat, quo minus ad rem contemptam transferatur. Meminit & Eudemus. De similibus multa retulimus antea, obolaris homo, homo tressis, homo trioboli, homo vix dupondio æstimandus. Iustinianus iuuenes primum ad iuris studium ingressos dupondios appellari voluit, velut extremæ classis. Nam qui iam profecissent, prolytas ac lytas appellauit, quasi dimissos.

Phœnicum pacta.

Φοινίκων συνθῆκαι, id est, Phœnicum conuenta. Phœnices qui Carthagine potiti sunt, cum primum ad eam adpulissent regionem, postularunt ab iis qui id temporis Libyam incolebant, vt sibi liceret diem & noctem hospitio terræ uti. Quod cum impetrassent, iamq. exacto concessi temporis spatio, iuberentur excedere finibus, recusarunt, adfirmantes se pactos vt sibi fas esset illic noctesq. ac dies commorari: videlicet ambiguitatem vocum ad suum commodum detorquentes. Vnde prouerbium esse natum aiunt, de pactis insidiosis & astutis. Auctores Suidas ac Diogenianus. Quin in totum omnes Phœnices dicti sunt, qui quæstus essent auidi. Vnde Pindarus in Pythiis hymno secundo; φοίνισσαν ἐμπολὰν, id est, Phœniciam negotiationem dixit. Et interpres citat ex comico quopiam, εὐθὺς φοῖνιξ γίγνομαι, id est, Protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle.

Ὠνεῖτο καὶ πρῶτον ὡς φοῖνιξ ἀνήρ. id est,
Phœnix vt vir, cœpit emere ac vendere.

Postremo Plato libro de Republica tertio de his agens, qui putant magistratui conuenire mendacium, inquit, μηδὲν καλὸν, ἀλλὰ φοινικικόν τι. id est, Nihil pulchri est, sed potius Phœnicense quiddam.

Pusillus quantus Molon.

Μικρὸς ὥσπερ Μόλων, id est, Pusillus vt Molon. De vehementer breuis statura corporis homuncionibus. Suidas ostendit duos fuisse Molones, nota corporis breuitate, quorum alter histrio fuerit, alter fur, honesti scilicet quæstus vterque.

Per antiquum diem.

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας. De re admodum obsoleta priscaq. Refertur a Diogeniano. Finitimum illi, quod hodie nō. insciте iactatur in scholis philosophorum, Magno Platonis anno.

Perierunt bona.

Ἔρρει τὰ καλὰ, id est, Perierunt honesta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fuit ab epistolis, eo interfecto ab Atheniensibus Hippocrates in Lacedæmonem huiusmodi scripsit epistolam, ἔρρει τὰ καλὰ, Μίνδαρος δ' ἀπεσσύα: significans interfecto duce rem esse deploratam. Adagium recenset Diogenianus, historiam recenset Xenophon in παραλειπομένοις, libro i. Græca senario constant,

Periere honesta, Mindarus sublatus est.

Qui nimium properat, serius absoluit.

PLATO in Dialogo, cui titulus De regno, ἐποίησε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν καθάπερ τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος, οὐκ ἐπισχόντας τῷ διαιρεῖν, ὕστερον βραδύτερον. id est, Fecit enim vt nunc quoque nobis acciderit, quod prouerbio dicitur. Quod nam? vt dum parum recte per otium diuidimus, serius perfecerimus. Idem in 7. de repub. adlusit ad prouerbium, σπεύδων γὰρ ἦν δ' ἐγώ, ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω. id est, Dum festino, inquit, omnia celeriter percurrere, tardior sum. Idem in Cratylo simile quiddam habet, ἵνα μὴ ἐμβλέψωμεν ὥσπερ οἱ Αἰγινῆται νύκτωρ περιιόντες, ὀψὲ ὁδὸν, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα ἀφικόμενοι τῇ ἀληθείᾳ, οὕτω πως ἐληλυθέναι ὀψιαίτεροι τοῦ δέοντος. id est, Ne nobis vsu veniat, vt quemadmodum qui apud Æginetas noctu obambulant, serius perficiunt iter, itidem nos ad rem ipsa veritate serius quam oportet peruenisse videamur. Scitū est & illud diui Augustini aduersus Petilianum, iis qui perturbatione aliqua festinant, vsu uenire nonnumquam vt vestem aut calceos peruerse induant, quæ res postea moram adferat. Idem vsu venit his qui multa simul agere conantur, neque quidquam adsequuntur. Plato lib. de Repub 3. ὅτι εἷς ἕκαστος, ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ, ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν. id est, Vnusquisque recte, vnum studium exerceat, multa nequaquam. Immo si id tentarit, multa aggressus, omnibus frustrabitur. Idem eiusdem operis lib. 10. docet idem accidere iis qui non veritate, sed fucis ac malis artibus properant ad honorem, οὐχ' οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω μή. τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες. id est, An non isti artifices & iniusti idem faciunt quod solent cursores quidam, qui bene quidem currunt ab inferiore loco, a superiore vero nequaquam. Primum quidem celeriter prosiliunt, ceterum in fine cursus ridiculi fiunt, atque auriculas in humeris habentes incoronati semet abripiunt. Monet adagium instituendæ rei non tam celeritatem quam curam adhibendam esse, ne postea sit in mora, quod in operis ingressu fuerit erratum. Item in re bellica plus efficit Fabij cunctatio, quam M. Minutij præceps temeritas. Siquidem is vnus Hannibalem multis iam prœliis inuictum, non viribus; sed lentitudine superauit. De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore:

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.
Non ponebat enim rumores ante salutem.

Vltra catalogum.

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ, id est, Vltra catalogum viuit. De eo dicebatur,

dicebatur, qui multum ætatis viueret, vt iam præscriptum illum annorum numerum præteriisse videretur. Et, ni fallimur, apud Lucianum. Refertur a Suida.

Vltra peram sapere.

Τὰ πέρα τῆς πήρας φρονεῖν, *id est, Vltra peram esse solicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone, ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλόσοφον, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὰ πέρα τῆς πήρας φρονεῖν. id est, Oportet enim philosophū paucis contentum ac frugalem esse, neque quidquam vltra peram quærere. Quadrabit vel in philosophum, vel in pauperem, sed præcipue in Christianum. Confine illi, Vita doliaris.*

Vir videbatur nauis supplicans scopulo.

Ἀνὴρ ἐδόκει νεὼς ἱκνεῖν πέτραν. *id est, Vir visus esse est, nauis obsecrans petram. De stupidis ac stolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora a naue quæ impingit in scopulum.*

Viro esurienti necesse est furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἔστ' ἀναγκαίως ἔχον, *id est, Famelicus vir esse furax cogitur. Suidas prouerbij nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti necessitate, quid faciunt. Veluti si qui confiteatur se mentitum, dicat, quid facerem, aut quid mentiendum erat, aut in summam veniendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. Aut si quis auidus gloriæ, aliena pro suis edat, cum ipse de suo nihil possit egregium edere.*

Vixit, dum vixit, bene.

VIXIT, *dum vixit, bene. Est in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuisse, vel senex indicat, rogans num præter vnam sententiam nihil attulisset. Conuenit in eos qui molliter ac suauiter viuunt, atque faciunt sumptus, vt non multum iuuent heredem. Est autem amphibologia in verbo viuere, quod interdum simpliciter viuere est, interdum genialiter vitam agere, vt apud Catullum,*

Viuamus mea Lesbia atque amemus.

Fumantem nasum vrsi ne tentaueris.

PROVERBII *speciem habet & illud apud Martialē,*

–Rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, et lambat digitosq. manusque,
Si dolor & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non esse tentandos, qui possunt nocere. Consimili modo Synesius in Encomio Caluitij scripsit, Canem naribus prendere, pro eo quod est, prouocare mordacem & nociturum. Hac parte corporis ista potissimum vrsos irritari docent bestiarij.

E tribus malis vnum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, *id est, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem a Theramene, qui cuidam e tribus malis vnum indixerit, e quibus quod vellet eligeret. Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphalete, ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα. id est, Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ sint autem ea tria, quare in prouerbio τὰ τρία τούτων. Id vsurpauit Alexander in Aepolis. Aristides ait oraculum solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quam fas esset, vnum e tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicant iis, qui sententia capitali damnati fuissent, tria solere deferri, gladium, laqueum & aconitum.*

Quam facile vulpes pyrum comest.

PLAVTVS *in Mostellaria, Tam facile vinces, quam vulpes pyrum comest. De re factu procliui. Quod nihil negotij sit vulpi dentatissimæ, pyrum edere.*

Contrahere supercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς ἀνέσπασε καὶ γνάθους φυσᾷ, *id est, Adductis supercilijs, & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in supercilijs, sicut aliàs ostendimus, arrogantiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:*

–Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Augustinus in libris Confessionum, Buccis typhocrepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt cum fastum dicere posset typhum dicere maluerit, nisi quod ea iam vsu Latio donata videbatur. Traductum a ranis, quæ per iram inflantur. Notus est apologus. Aesopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius,

Crescentem tumidis infla sermonibus vtrem.

Sus comessatur.

Τῇ ἐκώμασεν ὗς, *id est, Sus saltauit, aut commessatur. Diogenianus ostendit dici solitum de iis, qui præter decorum quidpiam facerent: quiq. rerum successu præter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autem Græcis κωμάζειν iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, ceterisq. iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & sues, vnde Theocritus in Syracusijs:*

Ἀθρόος ὄχλος ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες. id est,
Turba simul conferta suum more irruit:

Ceterum qui rusticiore sunt ingenio, mirum quam hæc dedeceant. Locus erit vbi natura fæuus et agrestis adfectat videri festiuus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

NON *tam ouum ouo simile, quam illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem,*

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Pœna legū exercetur in humiles quospiam, et a quibus ob ingeniū mansuetudinē aliquid emolumēti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptū est ab apophtheg-

mate. Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis, ὁ τοὺς νόμους τοὺς ἀραχνίοις ὁμοίους εἶναι. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς, [illegible], Αἰσχύλος δὲ χρᾶται. Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid lenius, aut imbecillum incurrerit, haeret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius,

> *Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,*
> *Qui male faciunt nobis illis qui nihil faciunt tenditur.*
> *Quia enim in illis fructus est in illis opera luditur.*

Sutorium atramentum.

M. TVLLIVS *libro epistolarum nono ad Paetum, Iam pater eius accusatus est à M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse videtur prouerbium. Sentit, opinamur hominem absolutum fuisse, indicum corruptela, non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poetae significant, vt Horatius,*

> *–Hic nigrae succus loliginis, haec est*
> *Aerugo mera.*

Is quidem succus quidam est, quem plerisq. mollium piscium, maxime Sepiis messe scripsit Aristoteles li. De partibus animalium 4. eum tunica contineri membranea, emitti vero fistula quadam: quem effundunt in metu, & aquam infuscant, ne queant deprehendi. Rursus Horatius,

> *Sed veluti tractata notam labemq. remittunt*
> *Atramenta, fere scriptores carmine foedo*
> *Splendida facta linunt.*

Ceterum quod Graeci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus fere vertit sutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, praesertim lib. 5. Colligitur ex aere. Vnde Graecis nomen χάλκανθος, quasi dicas flos aeris. Vnde suspicamur magis dici maculam, quam aegre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhaeret corio. Plinius in epistola simili figura dixit, Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia.

Κωφαὶ μαρτυρίαι, *id est, Surda testimonia, dicuntur quae feruntur per tabulas, propterea quod hae rogatae nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo, Muti magistri. Vnde surdis agere testimoniis prouerbio dicuntur, qui vel procul absentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.*

Perdere naulum.

IVVENALIS *in Satyra, cui initium, Stemmata quid faciunt.*

> *Praeconem Charippe tuis circumspice pannis,*
> *Cum Pansa eripiat, quidquid tibi nacta reliquit,*
> *Iamq. tace, furor est post omnia perdere naulum.*

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam velit perdere. Sumptam autem metaphoram a mercatoribus, qui cum nauigant, si minus, quantum cupiunt, lucrari possunt, student vt saltem recuperent ex mercibus diuenditis, quantum pro vectura nauali soluerunt. Aristippus interrogatus a quodam, num esset vbiq. ridens, οὐκοῦν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴπερ πανταχοῦ εἰμί. id est, Naulum igitur non perdo, inquit, si quidem vbiq. sum. Refertur a Plutarcho in commentario, cui titulus, ὅτι διδακτὴ ἡ ἀρετή.

Siculissare.

Σικελίζειν, *id est, Siculissare, Eudemus indicat antiquitus vsurpatum, pro eo quod est, austerum esse, tetricumq. Et eum quidem in modum Epicharmum vsum esse. Ceterum aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenaeus Dipnosophistarum lib. 1. indicat, adagium natum ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam saltandi, gesticulandique.*

Sedens columba.

Ἡμένη πελειάς, *id est, Sedens columba. Suidas prouerbii titulo commemorat, indicatq. dici solitum, de supra modum mansuetis ac simplicibus. Nam columbae cum auolant, fallunt ceteras pernicitate volatus, cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quidquam habent, quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, praeter alarum velocitatem. Videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponant, propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quae subsultans, ceteras columbas alliciat. Ea Graecis dicitur παλεύτρια, a verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens,*

> Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. *i.*
> *Et cogit palentriam agere, alligatas in reti.*

Vide lector num legendum sit ἡμμένη, id est, illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata seu caudata.

Πίθηκος πώγων' ἔχων, *id est, Simia barbam portans. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν, ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit adlusum esse ad illud Archilochium, τοιάνδ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id est, Talem o simia caudam habens. Dici solitum de ridiculis. Regulus Rusticum Stoicorum simium dixit, contumeliae gratia, vt refert Plinius in Epistolis; opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius quam moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdam δημοπιθήκους appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in alium vsum videtur natum, cum nec valeat ad esum vt oues, nec ad aedium custodiam vt canes, nec ad onera gestanda vt equi. Athenaeus lib. 14. narrat Anacharsim philosophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edocti, solum omnium non risisse. Tandem cum inducerentur simiae, coepit ridere; rogatus caussam, Hae, inquit, natura sunt γελωτοποιοί, illi fingunt.*

Sibi canere.

Ἑαυτῷ ᾄδειν. *i. Sibiipsi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quidpiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam sibiipsi canere. Et*

canto

cantor quispiam, Antigenidas opinamur, iubet discipulum, quod populo non admodum gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto, Id enim est summi oratoris, summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sane frigenti ad populum, Mihi cane & Musis: ego huic Brute dicenti vt solet apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniam refert, huius discipulum. Atque is non iussus est sibi canere, sed praeceptori qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.

Αἰ ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν προσραπτέον, *id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Nam is, quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati, bellũ apertis viribus, citraq. dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officiũ esse, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendum adsuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait,*

-Dolus an virtus, quis in hoste requiret?

Adagium refertur a Zenodoto. Huic adfine est quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixisse memoratur. Cum enim Sylla non solum aperto Marte, sed dolis bellum gereret, ait ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. *id est, Quod bellum gerens cum vulpe ac leone, quorum vtrumq. habitabat in animo Syllæ, a vulpe vehementius angeretur. Apud Aristophanẽ quidam dicitur,* κυναλώπηξ, *quod caninam impudentiam cum vulpina astutia coniunxisset.*

Siculus miles.

Σικελὸς στρατιώτης, *id est, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militẽ prouerbiali ioco dicebatur, propterea quod Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerumq. vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia, nullum ministeriĳ genus recusantem. Adfine est illi, quod de Care dictum est alibi.*

Pro bonis glomi.

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, *id est, Pro bonis glomi. Dici consueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contulisset, cumulate, cumq. fœnore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: verum adlusionis decus in vocẽ Græca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.*

Sine pennis volare haud facile est.

MANET *etiam hodiernis temporibus vulgo celebre, quod est in pœnulo Plautina: Sine pennis volare haud facile est. Idem in Asinaria: Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, sine quibus negocium peragi non possit. Reperitur apud idoneos auctores, Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemq. conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius simili forma dicit Decidere pennas.*

Vnde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum libro quarto, Qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum est illi quod alibi retulimus, εἰς πῦρ ξαίνειν, *id est, Ignem diuidere. Quod pro impossibili retulit Plato libro De legibus 6.* ὀλίγου δὴ ποιῶν τὸν νομοθέτην τὸ παιζόμενον εἰς πῦρ ξαίνειν. *id est, Vt propemodum legum conditor faciat, quod solent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc est, inaniter laboret: quod ignis mox in se coeat. Eius generis est illud apud Platonem in Eryxia,* κατεμάνθανον δὲ αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἴη πείθειν, ὅπερ καὶ τὸ λεγόμενον λίθον ἕψειν. *id est, Vbi cognouissem tale esse hominis ingenium, vt illi suadere nihil aliud fuerit quam lapidem decoquere. Hæc fatemur aliis locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.*

Siphniassare.

Σιφνιάζειν, *id est, Siphniassare. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo quod est manum admouere podico: sumptum esse a moribus Siphniorum, qui libidinis caussa id factitare cõsueuerint. Est autem Siphnus insula quapiam, haud procul a Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna e Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, capite duodecimo, prouerbium indicat & Stephanus.*

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, *id est, Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, vbi quis incerta coniecturis prosequeretur. Sumpta metaphora a medicis ulcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumentum* μήλην *vocant, &* μηλῶσαι, *ad hunc modum tentare.*

Non idem sunt scriptura & Leucæus.

Γραφὰ τε καὶ Λευκαῖος οὐ ταὐτόν, *id est, Scriptura & Leucæus non sunt idẽ, aut non conueniunt. Vbi quis aliud scribit, aliud facit, aut dicit. Recte iacietur in eos, qui stare pactis nolunt. Nam hæc plerumq. syngraphis constant. Aut in eos quorum vita non congruit cum libris editis. Versus Græcus constabit si addas* λέγω. *Coniicere licet Leucæum fuisse male fidei scribam.*

Bellicum canere. Receptui canere.

ALIAS *admonuimus, ferme prouerbiales esse metaphoras, quæ sumuntur a bello, veluti Bellicum canere pro eo quod est, animare atque exhortari. M. Tullius Philippica 7. Bellicum me cecinisse dicunt. Item Canere classicum dicitur, qui excitat dissidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis.n. reuocante & receptui canente senatu properet dimicare? Quintilianus libro. 12. cap. quæ post finem studia, Quare antequam in has ætatis veniat insidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id est, iam congrediamur: & apud Plautum, Collatis signis depugnare: apud eũdem Versis gladiis depugnare. Quin hoc ipsum collatis signis, haud dubie prouerbiĳ speciem habet, cum*

significamus seriam & exactam de re disceptationẽ, ut M. Tullius in epistolis ad Atticum, Ut cũ Maphragosiguis collatis. Apud Iuuenalem,

-Hæc tuba rixæ. Id est, hoc belli initium.

Pithon formosus.

Πίθων καλὸς, *id est, Pithon formosus. Conueniet ubi quis per adulationem falso laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2.* καλός τοι πίθων παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός. *id est, Formosus Pithon semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptum a pueris adulantibus simiæ, subinde dictitantibus* καλὸς πίθων. *Videtur autem pithon esse diminutiuum huius dictionis* πίθηκος, *quasi dicas simiolus. Taxat Pindarus oblique quendam, vel quod ab indoctis laudatus tolleret cristas, vel quod ipse adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Est autem* φιλαυτία *peculiaris huic animanti, adeo ut laudes sentiant & speculis delectentur, & suos catulos contrectari gaudeant, ipsiq. suos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant* χαριγλωττεῖν, *quo verbo usum Aeschylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro quarto, Eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui studio habebant,* ἡδύγλωττοι *dicebantur.*

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δεκάκις χλωρός, *id est, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis, qui mutuum accipiunt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere. Rubescere, dum petunt mutuum: pallescere, dũ soluendo non sunt, & metuũt, ne trahantur in ius, aut in neruum.*

Semper seni iuuenculam subiice.

Αἰεὶ γέροντι νέαν ἐπίβαλλε κόρην, *id est,*

Semper puellam virginem subiice seni.

Senarius prouerbialis admonens ut prouectioris ætatis viri puellam ducant magis quam anum, ne si frigus accesserit frigori, languente Venere, steriles existant nuptiæ. Quamquam nõ inepte trahetur ad alios item usus, quoties significabimus ita rerum coniunctionem temperandam, ut quod alibi diminutum sit, aliunde suppleatur: videlicet ut seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristitiam, huius hilaritas moderetur: rursum iuuentutis exultantiam, senilis seueritas temperet. Item, ut loquaculus adiungatur, plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper superioris anni prouentus melior.

Αἰεὶ τὸ πέρυσι βέλτιον, *id est,*

Superior annus semper anteponitur.

Cum præsentia displicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniensibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui semper de præsentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum,

-Laudator temporis acti

Se puero.

Sacra nihil sunt.

Τὰ ἱερὰ τὰ ἐλευσίνια, πλὴν γένυς καὶ κέρατα, *id est, Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum, Refertur a Suida.*

Scytharum solitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, *id est, Scytharum solitudo, pro summis calamitatibus, exitioq. dictum est, apud Aristophanem* ἐν ἀχαρνεῦσι,

Ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ Σκυθῶν ἐρημίᾳ. *id est,*

Impeditum deperire Scythicæ solitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici solitum de ingenti solitudine: ductum autem inde, quod Scythæ nullis certis sedibus utantur, sed vagi ferantur in plaustris. Eamq. ob caussam, regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius libro rerum ab Alexandro gestarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharũ solitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quam urbes & opulentos agros sequimur. Usurpat & Plutarchus in libro de Stoicis contrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

SCINDERE *glaciem, est aperire viam, & in incipiẽdo negotio priorem esse. Translatio a nautis, quorũ unus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciem prærumpat, reliquisq. viam aperiat.*

Viuus fueris, vel cepe solum accipiens.

Ζώεις κνέστη, κρομμύου μόνον λαβών, *id est,*

Si cepe tantum sumpseris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas ostendit in eos dici solitum, qui e re quapiam pusilla, magnam opinionem consequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum salubrem corpori.

Sapientes tyranni, sapientum congressu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, *id est,*

Commertio sapientium princeps sapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrensi, addens eundem versiculum, a Platone citatum esse Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum libro de Rep. octauo.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiramur quare Aul. Gellius citet ex Theæteto Platonis, nisi forte scribarum vitio pro Theage deprauatum est Theæteto, nam & in Theage refertur. Aul. Gellius libro 13 ostendit eundem apud utrumq. fuisse, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alij nõnulli versus apud Euripidem inueniuntur, quos eosdem apud Sophoclem & Aeschylum licet inuenire. Porro versiculum quem modo citauimus, Gellius notæ vetustatis esse dicit, ut intelligas velut in prouerbiũ abiisse. Atque utinam quam est grauiter simul & eleganter scriptus, tam placeret ætatis nostræ principibus, in quos illud fere dixeris.

Μωροὶ τύραννοι τῶν κακῶν συνουσίᾳ.

Leonis

Leonis exuuium super crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, *id est, Leonis exuuium super crocoton. Cum duo quapiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquam congruit. Sumptum a Baccho, qui hoc ornatu descendit ad inferos apud Aristophanem, vt veste muliebri, delicataq. indutus esset, eiq. vesti leonis exuuium impositum gestaret, quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, sic in Ranis ridet Hercules,*

> Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἰμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
> Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. *id est,*
> *Risum profecto haud sum potis compescere.*
> *Crocoton additum leontæ conspicans.*

Nec aures habeo, nec tango.

NEC *aures habere, nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifestis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconciliando. Cur autem verear appellare declamationem cum ipse quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitij caussa confictum a se subsignificet? Posteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus sum criminosus, & iuxta tritum vulgi sermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tango: id est, taceam necesse est, & quod audio, tangoq. quasi nesciam. Potest videri sumptum ex Aristophanis Thesmophoriazusis,* μήτ' ἀκούω μήτ' ὁρῶ. *id est, Neque audio, neque video.*

Priusquam sortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατεσθίεις, *id est, Priusquam sortitio facta sit, communia deuoras. In eum competit, qui non exspectata partitione, rem inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas a conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat, e cibis suam cuiq. portionem distribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet cognoscere, apud quem illud oppido quam frequens,*

> Καὶ κρέας οἰνοχόει δαιτὸς ἐΐσης.

Deinde receptum apud non nullos, vt citra distributionem propositis in commune cibis, quisq. quantum vellet, sumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias struit struices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Sympositacis, excutiens vtra consuetudo magis probanda videatur. Porro prouerbium sumptum est ex Equitibus Aristophanis:

> Ἔπειτα τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίεις. *id est,*
> *Quando publica, antequam illa sortiaris, deuoras.*

Res in foro nostro vertitur.

PLAVTINVS *Tranio in Mostellaria: Vbi egomet video rem verti in meo foro. Prouerbialiter dictum, pro eo quod est, posteaquam intelligo fortunas nostras, commutari in diuersum. Traductum a mercatibus, in quibus rerum pretium pro tempore sæpenumero commutatur. Aut certe a iudiciorum formulis, & explicandarum litium. Cui diuersum est illud: In alieno foro litigare. Cognatum illi: Vti foro, quod alibi dictum.*

Quodcumque in solum venit.

QVODCVMQVE *in solum venit, id est, Quidquid in rerum natura producitur. M. Tullius libro De natura deorum 1. Hinc quodcumque in solum venit, vt dicitur, effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quidquid vsquam nascitur in vniuerso. Idem in ep. ad Pætum. Et Varro apud Nonium.*

Quando id fieri non potest.

NIHIL *dici potest nec venustius, nec moralius ea sententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniam id fieri quod vis non potest, id velis quod possis:* ἐπεὶ οὐ δύναται ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύναται. *Plurimum decoris adiunxit ea verborum conuersio. Qualis est in illis: Non viuendum vt edas, sed edendum vt viuas. Est autem adagium hoc finitimum illi,* δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *id est, Oportet id quod adest boni consulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt*

> *Quod sis, esse velis,*

Quantum non miluus oberret.

QVANTVM *non miluus oberret. Prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum, quantum nec miluus peruolet. Persius:*

> *Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.*
> *Id imitatus Iuuenalis Satyra nona.*
> *-Tot miluis, inquit, intra tua pascua lassis.*

Sic & apud Plutarchum tragicus quispiam,

> Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν,
> Βερεκύντα χῶρον. *id est,*
> *Aruum colo bis sex dierum iter, solo*
> *Berecynthio.*

Plinius libro decimooctauo latifundia vocat, a quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuisse, proinde veteres ita censuisse: Satius esse minus serere, & melius arare.

Ptolemaica lis.

Πτολεμαϊκὴ δίκη, *id est, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici solitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vmquam a caussis agendis erat feriata.*

Prouoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτίνοις, *id est, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluij, quare læti tenues, quod iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq. velut adorant. Accommodari potest in eos, qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis: -Durate, atq. exspectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis,* προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. *Caussam adscribit interpres in eadem, docens quattuor partes anni per aues denunciari hominibus. Ver attribuit miluis.*

Prienensis iustitia.

Πριηνία δίκη, *id est, Prienensis iustitia. Suidas ostendit conuenire cum significamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienensi sumptum, cuius integritas in iudicandis caussis in prouerbium abiit vt dicatur,* δικάζειν Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρείττων. *id est, In iudicando præstantior Biante Prienensi. Citatur*

ex Hipponacte iambographo, a Strabone libro Geographias decimoquarto, & in vita Biantis a Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerij Trochaicus:

Εἰ τύχοις κρίνων, δίκαζε τὴν Πριηνίην δίκην. id est,
Si quã agas caussam, Prienes fac uti tũ more agas.
Hipponactis Scazon sic habet,
Αἴκα δικάζῃς Βίαντος τοῦ Πριηνέος κρέσσον. id est,
Si qua iudicas, Biantem fac Prieneum vincas.

De Bocchoris & Rhadamanthi iudicio diximus alias.

Primum Mars in filiis laudatus est.

Τὸ πρῶτον Ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο, id est, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis, qui initio specimẽ aliquod indolis egregiæ præ se ferũt, deinde paullatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim strenuis, & Martem generis auctorem virtute referentibus, post in degenerem prolapsis molliciem, vt non sine caussa Iuuenalis exclamarit,

-Sed vnde
Hac tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur a Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ Φρυνίχου πάλαισμα, id est, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari suetum de iis, qui astu dolisq. negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane suem reposcis.

Ἀντὶ κακοῦ κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς. id est, Pro malo cane suem reposcis, id est, pro re vili pretiosam. Sus enim esculentus, canis haudquaquam vescus est. Refertur a Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

DIVVS Hieronymus quodã in loco prouerbium vsurpat huiusmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo quod est, sciens expono me discrimini, malisq. obiicio. Sumptum videri potest ab historia Mutij Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba est materia, si probum adhibeas artificem.

A PLAVTO dictum in Pœnulo non sine prouerbij specie: Proba est materia, si probum adhibeas fabrũ. Egregia quidem indoles, si recte instituatur. Felix ingenium, si præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negotium, si modo scite tractetur. Metaphora notior est, quam vt sit indicanda.

Illo respiciens, sed hic remitte bona.

AESCHYLVS in Ranis Aristophanis, cupiens redire ad superos,

Ἐκεῖ φράσαι μ' ἐθέλω, ἐνθάδε δ' οὐ βούλομαι. id est,
Dicturus illic, num hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum respondet,

Μὴ δῆτα σύ γ', ἀλλ' ἐνθάδ' ἀνίει τἀγαθά. id est,
Minime profecto, quin mage hic profer bona.

Interpres admonet adlusum ad parœmiam,

Ἐκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά. id est,
Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conueniet cũ aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut cum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam a Charitibus mutuo sumptum existimant, quarum vna a tergo respicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Ranæ aquam.

Βατράχῳ ὕδωρ, id est, Ranæ aquam, subaudiendum ministras. Vbi quid exhibetur, quo uel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Recte accommodabitur, vbi quid datur abundanti. Nam ranis affatim est aqua. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusanos,

Οἱ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. i.
Qui absq. cibo viuunt ranarum more bibentes.
Theocritus in Ergatinis:
Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω, παῖδες, βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. i.
O pueri ranæ vita est optabilis, vt quæ
Non metuat, potans effundere, copia namque est.
Larga subest illi.

Pastor taxat parsimoniam Ergodotæ, quod sudantibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui sibi videntur perire siti, quod non in ipsis doliis habitent. Huic non dissimile est illud, Equum in planiciem. Illud autem diuersum, ἀσπάλακα εἰς Κορώνειαν, id est, Talpam Coroneam. Est autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & si aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum scarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Post bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, Post bellum suppetiæ. Quoties serius adhibetur remedium. Refertur a Suida. Natum est, aut certe vsurpatum a Diogene Cynico. De quo Laertius huiusmodi fabulam narrat: Adolescens quispiam iactantior nuper uxore ducta, titulum huiusmodi inscripsit ædibus suis: ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. id est, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adscripsit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία. id est, Post bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipse malus immigrasset. Conuenit cũ Platonico illo, quod alibi commemorauimus, μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν, id est, Post bellum adesse. Brutus in epistola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν. id est, Machinæ vestræ post bellum, vt habet prouerbium, allatæ sunt. Item in epistola ad Myrenses, ἡ γὰρ ἐν πολέμῳ βραδυτὴς ἴσον ἔχει τῷ μηδ' ὅλως γενέσθαι τὸ ἀνυσθέν. id est, Nam tarditas in bello perinde est, ac si nihil omnino sit factum, quod frustra factum est. Quintilianus in declamatione cadaueris pasti, duas habet sententias non absimiles prouerbio. Quid quod medicina mortuorum sera est? Quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat serum remedium. Siquidem ægroto mortuo sero venit medicus, Et ædibus in cinerem redactis sero infunditur aqua.

Pinguis

Pinguis venter non gignit sensum tenuem.

DIVVS Hieronymus in epistola quadam, citat huiusmodi prouerbium apud Græcos celebratum: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Quanquam fatetur id elegantius sonare Græce quam Latine. Græcus autem senarius extat apud Græcos huiusmodi:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id est,
Subtile pectus venter obesus non parit.

Refert & Galenus contra Thrasybulum, velut vulgo iactatum, καὶ τοῦτο ἁπάντων σχεδὸν ᾀδόμενον ἤδη διὰ τὸ πάντων εἶναι ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν. id est, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium verissimum est, quod venter obesus non gignit mentem subtilem. Apud Lacedæmonios infame erat, si quis corpore fuisset vehementer obeso. Agatharchides apud Athenæum libro 12. refert Auclidem ob delicias supra modum corpulentum, in concionem adductum fuisse, atq. illic a Lysandro vehementer obiurgatum, minimumq. abfuisse quin in exilium ageretur, idq. futurum minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius institueret. Et ibidē Menander de quodam obeso loquitur, παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτο ἐπὶ τὸ στόμα. id est, Obesus etenim sus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mētis aciem. Quemadmodum scribit etiam Horatius:

-Nam corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoq. prægrauat ipsum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium ostendit pueros multo pastu stupidioris ac tardioris ingenij euadere.

Piscem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Piscē natare doces. Perinde est ac si dicas, doctum doces. Confine illi quod alibi retulimus, Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις id est, Delphinū natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum, τῷ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύεις. id est, Delphini quemadmodū natare oporteat cōsulis. Auctor Diogenianus.

Pitana sum.

Πιτάνη εἰμί, id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de iis, qui in extremas redacti calamitates, ab iisdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Aeoliæ ciuitati. Nam hanc a Pelasgis in seruitutem redactam, Erythræi in libertatem pristinam vindicarunt.

Pistillo retusius.

PROVERBIALIS est hyperbole, quam in epistolis vsurpauit diuus Hieronymus, Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenij tarditatem appellat, ὅλμον ἄτολμον, id est, Pistillum siue mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam vsurpatur in stupidum. Et Cornutus syllogismus, pro ratione ridicula, friuolaque.

Partitio non præfocatio.

Μερὶς οὐ πνίξ, id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatū est, vt sortibus ex æquo divideretur epulum, iāq. ab omnibus acclamari cœptum, μερὶς οὐ πνίξ, id est, Partitio, nō strangulatio. Eaq. vox in prouerbium abiit. Quo licebit vti, si quando significabimus, non esse locum violentiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotiū. Plutarchus in collectaneis, si modo illius sunt citat his verbis, μερὶς καὶ μὴ πνίξ, id est, Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Lucianus, Myronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinem trahit in Gallo, quod foris multo niterēt ebore, multo fulgerent auro variisq. coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræsentarent imaginem, fulmen aut tridentem dextra tenentes, vt plane numen aliquod esse viderentur, cū intus nihil apparet, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principum esse vitam adfirmat, quorum si strepitum & apparatum inspicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ similius: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter viuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerso, qui meliores sunt intus, quam oratione, quamq. prima illa vitæ specie, quasiq. fronte præ se ferunt, hos Plato Silenis adsimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτραν τρέφειν, Id est, Ollam alere dicebantur, qui metū ostenderent, quo deterrerent quempiā. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat, quo minus vicini res nouas moliātur. Sumptum id est a more ciuitatis Atheniensis, in qua ollas in tectis disponere consuerunt, ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum strepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum a Suida, tum a Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comœdia, cui titulus, Aues.

Ὡς μαχετέον ἡμῖν λαμβάνοντας τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει;
Γλαὺξ οὐ πρόσεισιν ὑμῖν. id est,
Pugnare sane oportet simul & ollas sumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum & salem oporteret emere.

Τοὔλαιον καὶ τοὺς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι. id est, Oleum & salē oporteret emere. Refert adagium hoc Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, tractās de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum antistrephontis: Sacerdos quædam dissuadebat filio, nequando verba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id est, reciprocat filius, Immo expedit orationem habere apud populum. Quandoquidem

Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασιν. id est,
Sic ingens Aiax surgebat murus Achiuum
Terribili ridens vultu.

In vetustissimis quibusdam in Hesiodum commentariis epigramma reperitur, quo prouerbium de risu Sardonio non ineleganter explicatur, id est, huiusmodi:

Σαρδὼ τις ἐστι νῆσος ἰβηρογρόφου,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδὴς σαρδόνια κεκλημένη.
Βιβρωμένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ γελώτων ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος εὐθὺς καὶ γελάσιμος μόρος,
Ἄλλοι δέ φασι σαρδιανοὺς τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γονεῖς ὑπερχρόνους
Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον,
Κτείνειν τε τούτους σύν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἔπειτα ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους
Γελῶντας εἰκῇ παιδιαῖς ταῖς γεροντικαῖς.
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πάλιν
Γελᾶν, ὁρῶντας τηνικαῦτα παρανοίας,
Καὶ τὰς κυκλήσεις καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos nostro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo,

Quædam insula est vocata Sardo Hiberis,
In qua herba perniciosa surgit e solo,
Cui Sardana nomen, apiastri præferens
Figuram at ea comesa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atque risus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata risum. Ceterum sunt qui ferant
Gentem esse quandam Sardanorum barbaram
Aetate qui fessos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxisq. fustibusq. dent miserrimos
Ex arduis subinde præcipitent petris.
At inter isthæc impiis ridens iocis,
Luduntq. temere parricidis lusibus.
Aliis magis probatur hæc sententia,
Ridere eos qui sic necantur, quippe qui
Spectent suorum pignorum uesaniam,
Citasq. rerum & æstuarias vices.

Pausanias in Phocaicis tradit, Sardoam insulam serpentes gignere innoxios. Præterea eam a venenis herbarum prorsus immunem esse, nisi quod vnā alit exitialē, apij specie, quæ iuxta fontes quidē proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eá qui ederint, ait ridētes emori. Atq. hinc Homerū, & post Homerū alios adagiū induxisse, vt dicerēt eos ridere risum Sardoniū, qui risum riderent τὸν ἀπ' οὐδενὸς ὑγιοῦς, hoc est, omnino insanum. Itaque non absurde videtur accipi posse risus Sardonius, pro risu demente, quoties instantibus malis insane ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magistratu repulsum, aduersus inimicos insolentius ridentes inclamasse, eos Sardonium ridere risum, ignaros quam magnis tenebris ex suis actibus circumfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de superstitione, Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδόνιον γέλωτα. id est, Hic itaque consydera eum, qui nullos credit esse deos, insanum quidem & Sardonium ridentem risum. Interpres quispiam Hesiodi, risum Sardonium interpretatur, risum πλατὺν, id est, amplum, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur, γέλωτα συγκρούσιον appellant, id est, risum cōcutientem. Cui quidem interpretamento suffragatur ipsius etymologia vocabuli, quam paullo superius ostēdimus, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Postremo non omnino videbitur absurde Sardonius risus accommodari posse, ad risum luctuosum ac tristem, cuiusmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tamquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris præsagientis:

Ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. id est,
Illa sinu accepit spiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionum rhet. ait placere non nullis, vt de risu cōtumelioso accipiatur, vbi quis despectim contemptimq. ridet, de quo prouerbium etiā fertur, Ἀφ' ὕψους καταγελᾷς μου, id est, E sublimi me derides. Addit idem lapidis esse genus, qui risus Sardonius appelletur. Suidas scribit hinc etiam verbum effictum, vt σαρδάζειν dicantur, qui Sardonium rideant risum. Sed iamdudum libet a risu Sardonio discedere, idq. faciemus, si prius illud addiderimus, epithetum hoc Sardonium variis formis inueneri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronem σαρδάνιον legimus, apud Homerum σαρδόνιον, apud Verg. Sardoum, apud Lycophronis enarratorem σάρδιον γέλωτα, apud Plutarchum σαρδιανός, εἴ τίς ἐστι τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, id est, Si quis est animi Sardianus risus. Stephanus indicauit dici σαρδονικόν, & σαρδάνιον. Tametsi non omnia ab eadem voce manant. Nam a Sardo siue Sardon insula, cui quondam nomen fuerat Ichnusæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyria ciuitate proficiscitur σαρδιανοί, vnde, sicuti credim⁹, mutato ο in α, σαρδάνιον. A Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his succurrit coniectura in epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortassis ἰβηρογρόφου, sed ἰβηροτρόφος. Vsurpauit adagium Saluianus lib. 7. Sardonicis quodammodo herbis, omnem Romanorum populum putes saturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, consilia mediocrium, vota senum.

CELEBRATVR *hic versus moralis apud Græcos:*

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id est,
Vota senum, consulta virorum, & facta iuuentæ.

Huius adagij meminit Aristoph. grammaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit. Nam illius creditur esse carmen. Sensus per se liquet, nempe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nam viribus ætas ea præpollet. In consilium adsciscendos mediocris ætatis uiros, propterea quod in his non nihil detrito virium vigore, valet tamen vsu rerum aucta prudentia. Senes vtpote religiosi solent a superis optima precari. Ceterum neque viribus iam vtiles, neq. mente satis constantes ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id est,
Dictum est vetustum, Facta iuuenum, ceterum
Magis valens consilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus cum ait,

Νεότατι

Νεότητι μὲν πρέπον θράσος δεινῶν πολέμων. id est,
Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.

Item Homerus Iliados P. docet in bello requiri vires, in consultationibus orationem:

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. id est,
Bella manu constant, at consultatio dictis.
Illic pugnandum est, neque prosunt aspera dicta.

Apud eundem Nestor in consilijs præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario, cui titulus, Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα σώζεται πόλις, ὅπου βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀριστεύουσιν αἰχμαί. *id est, Et, maxime seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lancea. Aeschines in oratione contra Ctesiphontem testatur, hoc Solonis legibus fuisse cautum, vt in consultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienses olim fuisse morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita sonaret,* τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, *id est, Quis vult concionari ex iis qui quinquagesimum excesserunt annum?*

Silentij tutum præmium.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, *id est, Tutum silentij premium. Aristidis in defensione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Augusto Cæsari adscribit, qui Athenodori consilium opprobans subiecerit,* ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. *versus integer talis videtur,*

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστὶ τὸ σιγῆς γέρας, id est,
Vacat periclo præmium silentij.
Vsurpat Horatius Odarum libro tertio,
Est & fideli tuta silentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo persæpe. Iam olim in prouerbio est, nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbij loco,

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Etiam si Valerius Max. lib. 7. cap. 2. sententiam hanc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis responsum quam laudabile? Cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, vno ex his quærente, quur solus linguam suam cohiberet: Quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse numquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, *id est, Felicitas multos habet amicos. Simillimum illi quod alibi retulimus,*

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id est,
Felicibus cognatus est vel quilibet.

Notior est sententia, quam vt requirat interpretem. Contra in rebus aduersis ait nulli aut pauci sunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν. id est,

Perit honor amicorum afflicto viro, paucique in rebus aduersis fidi mortales ad laboris societatem.

Stulto ne permittas digitum.

Μωρῷ δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, *id est, Stulto digitum ne ostenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis pusillum. Siquidem in maximis lædunt, si vel tantillum commiseris, Sapit & hoc vulgus.*

Opta vicino vt habeat, magis autem ollæ.

Εὔχε τὸ πλησίον ἔχειν, μὴ πλεῖον δὲ τὴν χύτραν, *id est, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potissimum est habere domi, quibus est opus. Proximum, vicinum habere diuitem, a quo possis petere. Videtur e vulgi fæce haustum.*

Habet & musca splenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, *id est, Habet & musca splenem. Simillimum illi:*

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολή, *id est, Inest & formicæ bilis. Olet fecem.*

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit.

Ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, *id est, Camelus dum affectat cornua, & aures insuper perdidit. Conuenit in eos, qui dum peregrina sectantur, ne sua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua a Ioue postularunt, ille offensus stulta postulatione, aures quoque resecuit, & hoc Apostolij videtur,*

Hercules & simia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, *id est, Hercules & simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Adfine illi, Formica camelus. Nota est fabula de fratribus Cercopibus, quos Hercules comprehensos a claua suspendit. Hos ferunt versos in Simios.*

Aut manenti vincendum, aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, *id est, Oportet aut manentem vincere, aut interire. Dici solitum, vbi certa stat sententia, aut negotium aliquod absoluere, aut immori. Translatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domum, aut victi occumberent. Celebratum est Lacænæ cuiusdam apophthegma, quæ filio tradens clipeum dixerit:* ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, *Aut hunc, aut super hunc, Laconice significans, aut referendum clipeum, aut in eo moriendum.*

Maritimus cum sis, ne velis fieri terrestris.

Θαλάττιος δ᾽ ὤν, μήποτε χερσαῖος γίνῃ. id est,
Si sis marinus, abstine a terrestribus.

Admonet non mutandam conditionem, ne in melius quidem. Verum vnicuique tuendum id vitæ genus, ad quod vel institutus a natura videtur, uel in quod casu incidit. Mutuo sumptum ex apologo quodam Aesopico, qui fertur huiusmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam pasci. Ibi forte conspectus a vulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus sero deplorauit stultitiam suam, quod marini generis cum esset, ad terrestrium animantium partes desciscere voluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplo-

rante, quod ex coco factus esset tibicen: Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non ineleganter prouerbium, χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, id est, Terrestris cum sis ne quaesieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, id est, Thynni more, videre dicuntur, qui limis aut altero oculo obliq. inspiciunt. Aeschylus apud Athenaeum libro septimo,

> Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην, id est,
> Oculum sinistrum admoliens Thynni modo.

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos non cernere nisi laeuo oculo, vt ibidem citat Athenaeus, cum paullo superius ex eodē auctore dixerit illum cernere dextro, sinistro caecutire. Plinius libro nono, cap. 15. dicit illos vtroq. hebetes esse, dextro tamen plus cernere. Refertur idem versus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terrestrium ac marinorum, Addit eum piscē altero oculo caecutire, eoq. cum immigrant in mare, adhaerent terris ad dextram, cum emigrant, contra. Potest & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inspiciunt. Persius,

> Non secus ac si oculo rubricam dirigat vno.

Idq. Aristoteles Sectionis 31. probl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quod oculorum initia ab eodē dependeant. Vnde fit, vt altero occluso, vis illa quae duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Canis reuersus ad uomitum.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id est, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia, a quibus aliquando sunt expiati. Refertur in epist. diui Petri, his quidem verbis, Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. id est, Accidit autem illis illud veri prouerbii, Canis reuersus ad proprium uomitum, & sus lota ad volutationem coeni. Sumpta videlicet metaphora a canibus resorbentibus quod euomerint, & suibus ab amne protinus ad coenum recurrentibus.

Cani das paleas, asino ossa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα, id est, Cani das paleas, asino vero ossa. Cum res praepostere distribuuntur. Veluti si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium, balteumue, militi librum. Siquidē munera hoc ipso sunt ingrata, quod apta non sunt. Interdum vertuntur in contumeliam.

Praemouere venatum.

Προσοβεῖν τὴν θήραν, id est, Praeturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone, ὥς τι ἄπιστον γ' ἐκεῖ φησιν αὐτὸς ἀνασοβεῖν τὴν θήραν. id est, Igitur ad eum modum quod ipse ait, turbauit venationem. Ceterum verba Platonis in Lyside sic habent, Ποῖός τίς ἄν σοι δοκεῖ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ, id est, Qualis igitur tibi videatur esse venator, si inter uenandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, vbi quis non satis dissimulat quod molitur. Quemadmodum vsu venit, vt fera tumultu excitata intellectis insidiis, subducat sese.

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν, id est, Rectam ambulare viam dicitur, qui nusquam deflectit ab honesto. Aristides in Pericle, ὥς τι βαδίζειν πραγμάτων καὶ τὴν ὀρθὴν ἰέναι σώζων κατὰ τὴν παροιμίαν. id est, Vt ordine incedatur, & recta seruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate, Ὁδὸν γὰρ τὴν λεωφόρον ἄγουσαν ἐπ' ἰσότητα ταύτην ἀνεδιδάχθη. id est, Viam enim publicam, quae ad aequitatem duceret, didicerat hanc. Plautus in Cassina, Nunc ego Pol in rectam redii semitam. Itē paullo post, Sciens de via in semitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad simulationem quam instituerat.

Αὐτόθι κατάθου.

Αὐτόθι κατάθου, id est, Hoc ipso depone loco. Aristides in Pericle, ποῦ δ' ἐστι, ὦ Πλάτων, τοὺς ἀργοὺς καὶ δειλοὺς αὐτόθι κατάθου, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃ ἄλλος. id est, Iam de loquacibus o Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne forte aliquis deus alius Troianos exigat. Interpres indicat prouerbium esse, sumptumq. a victoribus qui vetant, ne victus aliquo discedat, sed inibi porrigat herbam, & victorem agnoscat, ac victoriae praemium persoluat. Vsus erit quoties statim & absque mora iubemus aliquid exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis, vel promissum, vel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.

Ostium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, id est, Fores occludite quiq. prophani. Sumpta est adlusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen,

> Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
> Fas quibus est audire loquar, vos turba prophana
> Obturate fores.

Iubet vt prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle, λέγω δὲ ταῦτα πρὸς οὓς θέμις, τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος λόγος πάντως. id est, Loquar haec apud eos, quibus audire fas est. Prophanorum autem leuis omnino ratio est. Conueniet vti, si quando significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius, cum scribit in Odis,

> Odi prophanum vulgus, & arceo,
> Fauete linguis, carmina non prius
> Audita, musarum sacerdos
> Virginibus puerisq. canto.

Ouidius,

> Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,
> Quae puto dedidicit iam bona verba loqui.

Ante sacrificium praeco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est, verba boni ominis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agens: Et ipsam vt deos, & professores eius vt antistites colite, & quoties sacrarum litterarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt pleriq. existimant a fauore trahitur, sed imperatur silentium, vt rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente. Sed plusculum habebit gratiae, si per ironiam adhibeatur.

Ad restim funiculum.

Ἐπὶ σπάρτῃ χοινίον, id est, Ad restim funiculum, subaudiendum addis, aut reddis, vbi quis iisdem rebus abundat, aut similia similibus pensat. Cognatum illi, λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum annectis lino. Veluti si quis mẽdacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam.

Ἅλας καὶ κύαμον, id ẽ, Salem & fabam, subaudiendum proposuerunt, aut si quod aliud ad sententiam magis appositum verbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerent se scire quidpiam, quod nescirẽt, atq. hinc esse natum prouerbium, quod olim mos fuerit, vt diuini salem & fabam proponerent.

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι Graeci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere. Aristophanes in Auibus,

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι. id est,
Quippe apud nos turpe nõ est, suffugere de cassib°.

Ductum est ab auibus quae non numquam elabuntur e retibus seu laqueis. Aiunt autem perdicem praecipuae calliditatis ad id, vt aucupũ manus effugiat. Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis verba subscribere, quae scripta sunt libro De natura animantium nono, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν, ἵνα μή τις κατανοήσῃ τὸν τόπον πλείω χρόνον προσδιατριβόντων. ὅταν δέ τις ἐπὶ τὴν νεοττιὰν περιπεσὼν θηρεύῃ, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῖς ποσὶν, ὡς ἐπίληπτος οὖσα, καὶ ἐπισπᾶται ὡς ληψόμενον ἐφ' ἑαυτὴν, ἕως ἂν διαδρῶσι τῶν νεοττῶν ἕκαστος. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀνακαλεῖται πάλιν. id est, Nec eodem in loco pariunt, & incubant oua, ne quis animaduertat si diutius in eodem assideant loco. Porro cum inter venandum inciderit quispiam in nidum, prouoluitur perdix ad pedes venantis, periude quasi capienda sit, ad eumq. modum illum allicit ad sese quasi capturum, donec interim pulli singillatim effugerint. Quod vbi factum est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neque vero grauabimur hic adscribere, quod in eandem ferme sententiam scribit Plutarchus libro, cui titulum fecit, πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια, id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria an marina. Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδείκνυνται. τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσι μήπω φεύγειν δυναμένους, ὅταν διώκωνται, καταβάλλοντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπικαλυπτομένους. αὐταὶ δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν εἰς αὑτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένων δόξαν παρέχουσαι μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. id est, Aliam vero calliditatem vna cum prolis amore coniũctam perdices exhibent. Nam pullos adhuc inuolucres consuefaciunt, vt supinos prosternãt sese, glebam aut palearum tegumentum aliquod impositum corpori sustinentes, atque ita veluti obtecti delitescant, ipsae interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes, ac paullatim prodeuntes, ac tamdiu spem ostendunt capiendi sui donec eum procul a pullis abstraxerint. Ex his verbis satis liquet, quid sibi uelit ἐκπερδικίσαι, nimirum elabi, perdicum arte ingenioq. Interim adlusum est ad cauponem quendam insigniter improbum cui nomen inditũ Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.

Munus Leuidensae.

MVNVS Leuidensa. Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munus vile, minimiq. pretij, cuiusmodi vulgaribus amicis missitare diuites consueuerunt. Sic enim scribit ad Dolabellam, lib. Famil. epist. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecũ, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. Quam velim sic legas, vt caussam tenuem et inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico, munusculum mittere volui Leuidensa crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensam vestis genus esse vile, raro, tenuiq. textu. Quondam inter hospitum xenia, vestes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalem queritur quispiam vestes donari, villo crasso, coloreq. malo;

Et male percussas textoris pectine Galli.

Proinde M Tullius orationem suam parum elaboratam atque expolitam, Leuidensa munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo, neque diligẽter praestitum amico cuipiam vulgari. Huic diuersum est illud τὸν Πελληναῖον χιτῶνα, id est, Pellenaea tunica. Et συλόσωντος χλαμύς, id est, Silosontis chlamys.

Multi discipuli praestantiores magistris.

M. TVLLIVS lib. Epist. famil. nono. scribens Varroni senarium quendã refert, haud dum scimus ex quo poeta. Cuius sententia etiam hodiernis temporibus vulgo celebratissima fertur. Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puto magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. id est,
Plerique discipuli magistros anteeunt.

Ad varios vsus potest accommodari, vel ad simplicẽ sensum, puta frequenter euenire, vt discipulus eruditione superet eum a quo litteras, aut artem quampiã didicit. Aut per iocum, cum significabimus, improbitate vinci, qui malitia doctor fuit: veluti si quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando. Siue cum quis ordine conditioneq. inferior, tamen plus valet quam is qui non parere, sed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡρακλέους στῆλαι. iam olim in prouerbio sunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici solere, τὰ πέρα Γαδείρων ἄβατα, id est, Quae vltra Gades, inaccessa. Quo significant, vltra columnas Herculis nõ esse quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur, cum boues vestigaret Geryonis, tamquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis, Γαδίρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν. id est, Non vlterior accessus ad occidentem, vltra Gadira. Item alibi,

Εἰ δ' ὢν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς ἀριστοφάνευς, οὐκ ἔτι πρόσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές.
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremam peruenisse laudem, vltra quam non possit crescere; qui quidem egregiæ formæ, facta adiunxerit illustria. Quod si quis præterea quidquam laudis requirat, id perinde esse, ac si quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur trãsire. Rursus in Olympiis hymno tertio.

Νῦν δὲ πρὸς ἐσχατιὰν θή-
ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. *id est,*

Nunc sane ad extremos limites virtutibus perueniẽs Theron, attingit a domo Herculis columnas. Quod autem vltra est, sapientibus pariter, & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eo perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum esset humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes, exigendos putat, ὑπὲρ ἡρακλέος στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν, id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.

Ciceris emptor.

EQVIDEM *arbitramur & illud inter prouerbia referẽdum, quod ait Horat in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimæ sortis hominem, deq. ima plebe quempiam significans:*

Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res,
Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donant ue corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

PROVERBII *speciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo significant rerum communium æqualem omnibus usum esse, neque cuiquam vertẽdum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad sensum turpiculũ deflexit, nempe ad vsum scorti publicitus prostantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis, τὴν λεωφόρον βαδίζειν, id est, Publicam ingredi viam, aut contra τὴν λεωφόρον μὴ βαδίζειν. Quo quidem respexisse videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait,*

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumq. moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

INTER *prouerbia quæ sumuntur ex adlusionibus auctorum, nobis non videtur illud silentio prætereũdum, quod ex Thucydide vsurpauit Lucianus in Pseudomante, καὶ κατὰ τὸν θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐντεῦθεν. id est, Et iuxta Thucydidem, iam hinc belli initium. Id ad varios vsus poterit accommodari, siue cũ ad incipiendum negotium accingi significamus, siue cum alicũde natam simultatem innuimus, ac tumultũ rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin adluserit Aristoph. in Acharnensibus:*

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Atque illud, κἀντεῦθεν, eo loco frequentius iterat, quo magis consentaneum, illum adlusione ad iocum abusum fuisse.

Inanium inania consilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, *id est, Inanium inania consilia.* καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται. *id est, Inanium inanes cogitationes, cum quis sua spe frustratur. Cognatum est,* μωρὰ μωρὸς λέγει. *id est, Fatuus fatua loquitur. Natum aiũt ex euentu. Nam Archias stipulatus a Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his quibus agebantur tentoria, suspendit sese. Refertur in Græcorum collectaneis.*

Nutricum more male.

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς, *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.

In vetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperitur, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphoræ rationem explicat his versibus:

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντίθης,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paullum huic in os dein inseris.
Ipse ast præ illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet igitur in eos qui de lucro paullulum aliquid impertiunt sociis. Aut qui sic facultates alienas administrant, vt maximam partem in suos conuertant vsus, id quod hodieq. tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum consessus.

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, *id est, Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductũ a conuentu illo Græcorũ olim celebratissimo, qui Amphictyonum dicitur, vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui eum rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocasse, vt citatur auctor Theopompus in 8. historiarum libro ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porro populi qui in id consilij conuenire soleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Molienses, Dolopes, Aenianes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod undecunque ad id consilium ex omni Græcia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniã, in eo quẽ modo ostendimus loco. Quo quidem et alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationem prouerbij putamus hæc esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse videantur.*

Etiam capillus vnus.

CELEBRATVR *& Mimus, Publianus admodum prouerbiali*

prouerbiali specie.

Etiam capillus vnus habet vmbram suam.

Quantumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus.

Ξενοκράτους τυρίον, *id est, Xenocratis caseolus. De cibo qui perquam diu durat, priusquam absumatur. Quamquã nihil vetat, quo minus ad alia quoq. transferatur, puta ad vestem, ad librum, ad peculiolũ, aut simile quidpiã, quo sic parce, circũspecteq. quispiam vtitur, vt quã diutissime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quem tradunt sæpenumero obsonia iam rancida facta abiecisse, neque raro ter euenisse, vt cum cadum aliquem reliuire vellet, iã vinum reperiret in acorem versum. Proinde prouerbium apposite dicetur in sordidos quosdam, quibus hic mos, omnem penum eousque seruare, quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit, rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectaneis.*

Bellum omnium pater.

Πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, *id est, Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario de ratione conscribendæ historia,* μᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τὸ, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴ γε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ ὁρμῇ. *id est, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verum esse videretur illud, quod dicitur, Bellum rerum omniũ pater: siquidẽ tam multos scriptores produxit unico ictu. Prouerbiũ ideo dictum est, quod bellum omnium rerum nouandarum auctor est, vt ex eo veluti nata videantur vniuersa. Nisi quis malit ad philosophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerum summam e lite progigni.*

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Eustathius in Odysseæ ω ostendit dictum de his qui simulant sese congestas opes habere, quæ nusquam sunt. Ductum a Phania quodam, qui falsam de se præbuerit opinionẽ, quasi multam diuitiarum vim domi constructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani ostium, quod an idem sit cum hoc, nec ne, viderint docti.*

Ἐκλινῖσαι.

Ἐκλινῖσαι. *Prouerbiali figura dictum ostendit Eusthathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora a piscibus, qui suffugiunt a retibus, quiue ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni,*

Humida lina trahunt.

Inest autem piscibus quibusdam genuina quædam calliditas e retium textis elabendi, quemadmodum elegãter de Cestreo narrat Oppianus libro tertio. Sed carmen ipsum, quandoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus est, adscribere præstat:

Κεςρεὺς μὲν πλωτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι λίνοιο
Ἑλκόμενος, δεδαὼς ὅτι περίδρομον ἠγνοίησεν.
Ὕψι δ' ἀναθρώσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὅσσον σθένος ἅλματι κούφῳ
Ὁρμῆσαι, βαλβῖδα δὲ σπείρης οὐκ ἐμάτησεν.
Πολλάκι γὰρ ἐπ' ἄκρωσι καὶ ὕστατα πείσματα φελλῶν
Ῥηϊδίως ὑπερᾶλτο καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ' ὅγ' ἐφορμηθεὶς πρῶτον σφάλη, αὖτις ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον ἂψ, ἵνα τ' ἴσχανε βιάζεται, οὐδ' ἔτ' ἀείρει
Ἀχνύμενος, πείρης δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς, *id est,*

Cestreus dum trahitur sinuosis æquore textis,
Haud illum qua suffugiat, latet, arsq. dolusq.
Subsilit in sublime alacer, saltuq. citato
Viribus eniti quantum valet omnibus vndas
Emicat in summas sublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam subera sæpe
Quæ summos tollunt funes, retinacula cassis
Transilit, & fatum elabens fugit improbus atrũ.
Sin primum expertus subsultum, in retia rursum
Delapsus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut frustra niti, doctusq. periclo
Nec iactat sese, neque sursum promicat vnquam.

De permultis item aliis piscibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua persequi prælongum. Illud non iniucundum scitu, quod de pisce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum illigatus hamo, subducat sese, vi veneni per linum atque harundinem ad piscatoris vsque manum immissa. Carmen sic habet.

Si quando vestita cibis incautior æra
Hauserit, & curuis frænari senserit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morsu,
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,
Et meminit captiua sui, longeq. per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per setam vis alta meat, fluctusq. relinquit
Absentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila secutus
Transit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemq. ligat concreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamq. rebellem
Iactat, & amissa redit exarmatus habena.

Aristophanis interpres putat ab auibus traductum. Consimili figura Persius Satyra quinta,

Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν *dicebantur astuti & impostores. Sumptum a moribus eius gentis. Theocritus* ἐν Συρακουσίαις,

-Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων Αἰγυπτιστί, *id est,*

-Lædit sceleratus
Astu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocet ue.

De moribus Aegyptiorum testatur & illud ex Aeschylo, quod alibi retulimus,

Δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς Αἰγύπτιοι. *id est,*
Aegyptij miri struendis artibus.

Citat hoc prouerbium Synesius in Encomio Caluitij. Quamquam non numquam αἰγυπτιάζειν *accipi solet, pro eo quod est adurere, vt in hoc carmine,*

Χροιὰ δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρᾷ φλογὶ
Αἰγυπτιώσει. *id est,*

Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ' ἔγκαπτος λέλειπται, id est, *Ne bolus quidem relictus est, hoc est, nec vel pauxillum. Eustathius enarrans tertium Odysseæ librum, citat hunc Eupolidis versum*

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ' ἔγκαπτος. id est,

Nec boli e meis relictus rebus est.

Nam ἔγκαπτος, *id apud Græcos significat, quod nos vulgata voce magis quam Latina, morsellum dicimus, a verbo* κάπτω, *quod est auide comedo.*

Rex aut asinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, *id est, Rex aut asinus, hoc est, aut victor, aut victus. Simile illi,* ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, *aut ter sex, aut tres tali. Eustathius Odysseæ sextum enarrans librum, ostendit metaphoram ductam ab his qui ludunt sphæra, quibus qui vicisset, rex appellabatur, qui victus fuisset, huic asino nomen erat. Plato in Theaeteto,* ὁ ἁμαρτών, καθάπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος, ὃς δ' ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν. *id est, Qui aberrarit, is desidebit, quemadmodum dicunt ii qui sphæra ludunt, asinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noster esto. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 9. sphæræ ludendi quattuor modos commemorat, quorum primus appellatur* ἐπίσκυρος, *alter* φαινίνδα, *seu* φαινίς, *tertius* ἀπόῤῥαξις, *quartus* οὐρανία. *Quorum postremum, nam is ad prouerbium proprie facit, describit his verbis,* ἡ δ' οὐρανία, ὁ μὲν ἀνακλινόμενος εἰς τὸ ὀπίσω σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφίει. τοῖς δὲ ἦν ἁμιλλώμενος πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν πεσεῖν ἁρπάσαι, ὅπερ ποιεῖν ἀναγκαῖον, ὡς σύνεγγυς ἔφη ὁ ποιητὴς ἐν Φαίαξι. πολλάκις μὴ τυχόντας τὴν σφαῖραν ἀμφοτέρων, τὸ πλῆθος τῶν παραμάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσταχθέν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεὺς τε ἦν καὶ ἐπέταττε. *id est, Vrania vero lusus sic habet. Aliquis resupinans sese, sphæram in cælum mittit. Reliquis autem certamen erat ut eam prius quam in terram recideret, raperent, id quod in Phæacibus significare videtur Homerus. Sane uero cum aduersus pariete sphæram misissent, numerus subsultuum censebatur. Et qui victus fuisset, is asinus, appellabatur: & quidquid imperatum esset, faciebat. Rursum qui vicisset, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus quem ex Homero citat, est Odysseæ θ. ad hunc modum:*

Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός,
Βόμβησεν δὲ λίθος. κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσικλυτοὶ ἄνδρες
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς, ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων.

Versatum hunc valida submisit in aera dextra,
Intonuit lapis. At in humum formidine sidunt
Phaaces gens gnara maris, ratibusq. superba
Ob saxi iactum, verum id procul omnia signa
Transuolat.

Ab hac forma non videtur alienum quod est apud Plautum in Pœnulo. Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit uti, cum significabimus, iaciendam aleam, quæ vel summos reddat, vel infimos.

Stellis signare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν, id est, *Stellis viam signare dicuntur, qui notulis quibusdam & coniecturis rem aliquo peruestigatu difficilem inquirunt. Eustathius exponens quintum Odysseæ librum, admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora a nautis, qui in nocturna nauigatione viam stellarum obseruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlysses Odysseæ libro quinto,*

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος. οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id est,

At clauo ille sedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina somnus.
Verum Pleiadas spectat, seriq. Booten
Occasus, ursamq. alio cognomine currum.

Adlusit huc eleganter M. Tul. lib. Academi. quæst. 4. cum ait, Absolum sapientis esse, non duci opinionibus, sed certo verum tenere, idq. ductu & indicio Cynosuræ, quæ quod minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monstrat viam, etiam si minus sit conspicua. At nondum perfecte sapientem, dum vbique quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen sequi, quæ vt clarior est, & magis oculis perspicua, ita no perinde certa viæ mõstratrix, quod latiore ambitu circumagatur, eo quod a polo seu vertice mũdi longius absit. Verba Ciceronis sunt hæc, Nec tamen ego is sum, qui nihil vmquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de sapiente. Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram,

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

vt ait Aratus, eoq. directius gubernãt, quod eã tenẽt,

Quæ cursu interiore, breui conuertitur orbe:

sed ad Helicen & clarissimos septentriones, id est, rationes has latiore specie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius prouerbij mentionem, verum quoniam nacti eramus quædã non indigna cognitu, visum est hic repetere.

Sambucam citius.

Adagii *speciem præ se gerit Persianum illud carmẽ,*

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Cuius vsus incidet, si quando significabimus, aliquem a disciplina percipienda, siue munere gerendo nimis alienum esse. Siquidem Sambuca organum est musicorum, quod haud quaquam congruat caloni. Quamquam Athenæus libro 14. indicat & bellicum instrumentum dici Sambucam, quod machina in morem admouebatur hostium mœnibus. Calones autem vocantur militum ministri, qui vallos ac ligna gestitant. Unde & nomen inditum autumant grammatici. Porro cum milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quamquam potest non absurde accipi de sambuca militari machina, quæ ritu organi musici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei sunt calones, vtpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplina militaris prorsum rudes sint et indocile, vnde Persius nõ citra ἐμφασιν addidit alto, ppterea qd homines prælõgi etiam prouerbio uecordia notãtur, ἄνους μακρός.

Nostra

Nostræ farinæ.

EIVSDEM *farinæ dicuntur, inter quos est indiscreta similitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Persius in quinta Satyra.*

Nostræ paullo ante farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quasi dicat, nostri gregis, nostræ conditionis. Pertinet ad illam classem, Eadem cera, & Idem puluis, de quibus alibi dictum est. Simili tropo Seneca dixit, Eiusdem notæ libro tertio, epistola. 24. His adiicias & illud eiusdem notæ licet, tantam hominum imprudentiam esse, immo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo scopo iaculari.

Ἄσκοπα τοξεύειν, *id est, Absque scopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propositum habent quod sequantur, & ad quod instituti consiliiq. sui rationes referant. Lucianus in Toxaride:* ἐπειδὴ ἄσκοπα νῦν τετοξεύκαμεν, αὖθις ἑλόμενοι δικαστὴν, ἄλλας ἐπ' ἐκείνου εἴπωμεν φιλίας. *id est, Quoniam in præsentia nullo proposito scopo iaculati sumus, denuo, adscito arbitro, alia amicorũ paria apud illum referamus. Persius Satyra tertia,*

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaq. lutoque?
Securus, quo pes ferat.

De pulmone reuellere.

DVBIVM *non est, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Persianum, De pulmone reuellere, pro eo quod est stultam & arrogantem opinionem animo eximere.*

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem, animiq. fastum in pulmone collocant, vnde μέγα πνεῖν *apud Græcos. Et idem Persius alibi,*
Grande, aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Aegyptij.

Οὓς οὐκ ἤραντ' ἂν οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, *id est,*
Quos ferre nec centum queant Aegyptij.

De molestis dici solitum, ac moribus intolerandis, seu fastu præturgidis. Inde ductum, quod Aegyptij plerique gestandis oneribus quæstum non satis honestum factitare consueuerint, vnde & ἀχθοφόροι *dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarum, & itẽ a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Ranis, ad hunc modum,*

Δύ' ἁμάξας ἐπιθεὶς νεκρῶν δύο,
Οὓς οὐκ ἤραντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, *id est,*
Duo plaustra, duoq. item imposuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Aegyptij.

Idem in Auibus,

Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος. *id est,*
Non Aegyptius lateriger.

Consimili modo Lucilius apud Nonium,

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus possent.
Rursum idem alibi,
Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non possint.

Aegyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, *id est, Aegyptius laterum gestator. Suidas nominatim prouerbij titulo refert. Extat autẽ apud Aristophanem in Auibus: ibi quærit quispiam quis composuisset equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui respondetur,*

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. *id est,*
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in sordidum, atque infimæ sortis hominem, in quem vsum etiam Carum vilitas vsurpata est: aut in eum, qui molestis negotijs premitur. Admonuimus modo Aegyptios in vulgi fabulam ac risum abiisse, quod asinorum ritu vectandis corpore oneribus quæstum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuisse coniicimus, quod in effodiendis lacunis, limoq. exportando, ac lateribus argillaceis, huiusmodi opera potissimum opus erat apud Aegyptios, ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic passeres aut hirundines monstrarunt artem e luto construendi parietes. Argumento est, quod Hebræi, cum apud illos agerent, adacti sunt, luto, lateribusq. gestandis seruilem operam præstare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cenare me doce.

Δειπνεῖν με δίδασκε, *id est, Cenare me doce. Prouerbiali figura dictum est ab Aristophane in Ranis. Tempestiuiter vsurpabitur, si quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotij, de quo disceptatur. Verba sunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem, cum exercitatior esset in uorandis tauris, quam pensiculandis poetarum carminibus.*

Rhamnusius.

Ῥαμνούσιος, *id est, Rhamnusius. Eudemus in dictionibus Rhet. admonet, id cognominis olim seu prouerbio additum sapientibus ac moderatis viris. Nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel a dea Rhamnusia, quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fusius a nobis ostensum est.*

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξε, *id est, Papæ Myxus. In gloriosos & iactabundos dici consueuit. Nam* βαβαὶ *stuporis & admirationis significationem habet. Myxus autem sacerdos quispiam fuit Dianæ gloriosus & magniloquus: qui se fingebat omnia mirari. Refertur a Suida & Zenodoto.*

Lenticulam angulo tenes.

Φακοῦ γωνίαν κεκτῆς, *id est, Lentum angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quod hoc leguminis genus angulis careat. Refertur a Suida, ne quis contemnat.*

Patrocli occasio.

Πατρόκλου πρόφασις, *i. Patrocli occasio siue prætextus. Diogenianus ostẽdit dici solere de iis, qui cũ ob metum*

dicebatur, qui multum ætatis viueret, vt iam præscriptum illum annorum numerum præterisse videretur. Et, ni fallimur, apud Lucianum. Refertur a Suida.

Vltra peram sapere.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, *id est, Vltra peram esse solicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone,* δεῖ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλόσοφον, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. *id est, Oportet enim philosophũ paucis contentum ac frugalem esse, neque quidquam vltra peram quærere. Quadrabit vel in philosophum, vel in pauperem, sed præcipue in Christianum. Confine illi, Vita doliaris.*

Vir videbatur nauis supplicans scopulo.

Ἀνὴρ ἐδόκει ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. *id est,*
Vir visus esse est, nauis obsecrans petram.
De stupidis ac stolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora a naue quæ impingit in scopulum.

Viro esurienti necesse est furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἔστ' ἀναγκαίως ἔχον, *id est,*
Famelicus vir esse furax cogitur.
Suidas prouerbij nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti necessitate, quid faciunt. Veluti si qui confiteatur se mentitum, dicat, quid facerem, aut quid mentiendum erat, aut in summam veniendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. *Aut si quis auidus gloriæ, aliena pro suis edat, cum ipse de suo nihil possit egregium edere.*

Vixit, dum vixit, bene.

Vixit, dum vixit, bene. Est in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuisse, vel senex indicat, rogans num præter vnam sententiam nihil attulisset. Conuenit in eos qui molliter ac suauiter viuunt, atque faciunt sumptus, vt non multum iuuent heredem. Est autem amphibologia in verbo viuere, quod interdum simpliciter viuere est, interdum genialiter vitam agere, vt apud Catullum,
Viuamus mea Lesbia atque amemus.

Fumantem nasum vrsi ne tentaueris.

PROVERBII *speciem habet & illud apud Martialẽ,*
-Rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, et lambat digitosq. manusque,
Si dolor & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges.
Admonet non esse tentandos, qui possint nocere. Consimili modo Synesius in Encomio Caluitij scripsit, Cauem naribus prendere, pro eo quod est, prouocare mordacem & nociturum. Hac parte corporis icta potissimum vrsos iritari docent bestiarij.

E tribus malis vnum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, *id est, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem a Theramene, qui cuidam e tribus malis vnum indixerit, e quibus quod vellet eligeret. Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphalete,* ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα. *id est, Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ sint autem ea tria, quære in prouerbio* τὰ τρία τῶν ἑπτὰ. *Id vsurpauit Alexander in Aepolis. Aristides ait oraculum solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quam fas esset, vnum e tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicant iis, qui sententia capitali damnati fuissent, tria solere deferri, gladium, laqueum & aconitum.*

Quam facile vulpes pyrum comest.

PLAVTVS *in Mostellaria, Tam facile vinces, quam vulpes pyrum comest. De re factu procliui. Quod nihil negotij sit vulpi dentatissimæ, pyrum edere.*

Contrahere supercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς αἰρωσῶντες καὶ γνάθους φυσῶντες, *id est, Adductis superciliis, & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in superciliis, sicut alias ostendimus, arrogantiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:*
-Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.
Diuus Augustinus in libris Confessionum, Buccis typhocrepantibus. Quo loco non nulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt cum fastum dicere posset typhum dicere maluerit, nisi quod ea iam vsu Latio donata videbatur. Traductum a ranis, quæ per iram inflantur. Notus est apologus Aesopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius,
Crescentem tumidis infla sermonibus vtrem.

Sus comessatur.

Τρὶς κεκώμακεν, *id est, Sus saltauit, aut commessatur. Diogenianus ostendit dici solitum de iis, qui præter decorum quidpiam facerent: quiq. rerum successu præter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autem Græcis* κωμάζειν *iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, cæterisq. iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & sues, vnde Theocritus in Syracusiis:*
Ἀθρόοι ἔχλος ὠθεῦνθ' ἄπερ ὕες. *id est,*
Turba simul conferta suum more irruit:
Cæterum qui rusticiore sunt ingenio, mirum quam hæc dedeceant. Locus erit vbi natura sæuus et agrestis adfectat videri festiuus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

NON *tam ouum ouo simile, quam illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem,*
Dat veniam coruis, vexat censura columbas.
Pœna legũ exercetur in humiles quospiam, et a quibus ob ingenij mansuetudinẽ aliquid emolumẽti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptũ est ab apophthegmate

mate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodũ refert Plutarchus in vita Solonis, ὁ τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους εἶναι ... ἀσθενῶν ..., ὑπὸ δὲ τῶν πλουσίων ... i. Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, discindat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,
Qui male faciũt nobis: illis qui nihil faciũt tẽditur:
Quia enim in illis fructus est: in illis opera luditur.

Sutorium atramentum.

M. TVLLIVS *libro epistolarum nono ad Pætum, Iã pater eius accusatus est a M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse videtur prouerbiũ. Sentit, opinamur hominem absolutum fuisse, iudicum corruptela, non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poetæ significant, vt Horatius,*

–Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Aerugo mera.

Is quidem succus quidam est, quem plerisq. mollium piscium, maxime Sepiis messe scripsit Aristoteles li. De partibus animaliũ 4. eũ tunica contineri mẽbranea, emitti vero fistula quadã: quẽ effundunt in metu, & aquã infuscãt, ne queãt deprehẽdi. Rursus Horatius,

Sed veluti tractata notam labemq. remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Ceterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus fere vertit sutorium atramẽtum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim lib. 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomẽ χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicamur magis dici maculam, quam ægre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epistola simili figura dixit, Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia.

Κωφαὶ μαρτυρίαι, *id est, Surda testimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quod hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo, Muti magistri. Vnde surdis agere testimoniis prouerbio dicuntur, qui vel procul absentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.*

Perdere naulum.

IVVENALIS *in Satyra, cui initiũ, Stẽmata quid faciunt.*

Præconem Chærippe tuis circumspice pannis,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi nacta reliquit,
Iamq. tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam velit perdere. Sumptam autem metaphorã a mercatoribus, qui cum nauigant, si minus, quantum cupiunt, lucrari possunt, student vt saltem recuperent ex mercibus diuenditis, quantum pro vectura nauali soluerint. Aristippus interrogatus a quodam, num esset vbiq. ridens, οὐκοῦν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴπερ πανταχοῦ εἰμι. id est, Naulum igitur non perdo, inquit, si quidem vbiq. sum. Refertur a Plutarcho in commentario, cui titulus, ὅτι ἀδύνατον ἡδέως ζῆν.

Siculissare.

Σικελίζειν, *id est, Siculissare, Eudemus indicat antiquitus vsurpatum, pro eo quod est, austerum esse, tetricumq. Et eum quidem in modum Epicharmum vsum esse. Ceterum aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. indicat, adagium natum ab Androne Siculo, qui morẽ inuexerit ad tibiam saltandi, gesticulandique.*

Sedens columba.

Ἡμένη πελειὰς, *id est, Sedens columba. Suidas prouerbij titulo commemorat, indicatq. dici solitum, de supra modum mansuetis ac simplicibus. Nam columbæ cũ auolant, fallunt ceteras pernicitate volatus, cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quidquam habent, quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponant, propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans, ceteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur παλεύτρια, a verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens,*

Καὶ ἐπαναγκάζειν παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. i.
Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti.

Vide lector num legendum sit ἡμμένη, id est, illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata seu caudata.

Πίθηκος πώγων' ἔχων, *id est, Simia barbam portans. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν, ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit adlusum esse ad illud Archilochiũ, τοιάνδ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id est, Talem o simia caudam habens. Dici solitum de ridiculis. Regulus Rustichum Stoicorum simium dixit, contumeliæ gratia, vt refert Plinius in Epistolis; opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius quam moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdam δημοπιθήκους appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in aliud vsum videtur natum, cũ nec valeat ad esum vt oues, nec ad ædiũ custodiam vt canes, nec ad onera gestanda vt equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharsim philosophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edocti, solum omnium non risisse. Tandem cum inducerentur simiæ, cœpit ridere: rogatus caussam, Hæ, inquit, natura sunt γελοῖαι, illi fingunt.*

Sibi canere.

Ἑαυτῷ ψάλλειν. i. *Sibiipsi canere, dicitur qui non ad alienũ arbitrium facit quidpiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam sibiipsi canere. Et*

canto

cantor quispiam, Antigenidas opinamur, iubet discipulum, quod populo non admodum gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto, Id enim est summi oratoris, summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sane frigenti ad populum, Mihi cane & Musis: ego huic Brute dicenti vt soles apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniam refert, huius discipulum. Atque is non iussus est sibi canere, sed praeceptori qui poterat indicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.

Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, *id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Nam is, quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati, bellū apertis viribus, citraq. dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officiū esse, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendum adsuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait,*

-Dolus an virtus, quis in hoste requiret?

Adagium refertur a Zenodoto. Huic adfine est quod apud Plutarchum in vita Syllae Carbo dixisse memoratur. Cum enim Sylla non solum aperto Marte, sed dolis bellum gereret, ait ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. *id est, Quod bellum gerens cum vulpe ac leone, quorum vtrumq. habitabat in animo Syllae, a vulpe vehementius angeretur. Apud Aristophanē quidam dicitur,* κυναλώπηξ, *quod caninam impudentiam cum vulpina astutia coniunxisset.*

Siculus miles.

Σικελὸς στρατιώτης, *id est, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militē prouerbiali ioco dicebatur, propterea quod Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerumq. vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia, nullum ministerij genus recusantem. Adfine est illi, quod de Care dictum est alibi.*

Pro bonis glomi.

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, *id est, Pro bonis glomi. Dici consueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contulisset, cumulate, cumq. foenore reciperet. Agathides enim Graecis glomi dicuntur: verum adlusionis decus in voce Graeca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.*

Sine pennis volare haud facile est.

MANET *etiam hodiernis temporibus vulgo celebre, quod est in poenulo Plautina: Sine pennis volare haud facile est. Idem in Asinaria: Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, sine quibus negotium peragi non possit. Reperitur apud idoneos auctores, Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemq. conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius simili forma dicit Decidere pennas.*

Vnde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum libro quarto, Qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum est illi quod alibi retulimus, εἰς πῦρ ξαίνειν, *id est, Ignem diuidere. Quod pro impossibili retulit Plato libro De legibus 6.* ὀλίγου δὴ ποιῶν τὸν νομοθέτην τὸ παίζοντος εἰς πῦρ ξαίνειν. *id est, Vt propemodum legum conditor faciat, quod solent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc est, inaniter laboret: quod ignis mox in se coeat. Eius generis est illud apud Platonem in Eryxia,* κατέμαθον δὲ αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἴη πείσειν, ὥσπερ ἂν τὸ λεγόμενον λίθον ἑψῆσαι. *id est, Vbi cognouissem tale esse hominis ingenium, vt illi suadere nihil aliud fuerit quam lapidem decoquere. Haec fatemur aliis locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.*

Siphniassare.

Σιφνιάζειν, *id est, Siphniassare. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo quod est manum admouere postico: sumptum esse a moribus Siphniorum, qui libidinis caussa id factitare cōsueuerint. Est autem Siphnus insula quapiam, haud procul a Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna e Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, capite duodecimo, prouerbium indicat & Stephanus.*

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, *id est, Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, vbi quis incerta coniecturis prosequeretur. Sumpta metaphora a medicis ulcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumentum* μήλην *vocant, &* μηλῶσαι, *ad hunc modum tentare.*

Non idem sunt scriptura & Leucaeus.

Γραφαί τε καὶ Λευκαῖος οὐ ταὐτόν, *id est, Scriptura & Leucaeus non sunt idē, aut non conueniunt. Vbi quis aliud scribit, aliud facit, aut dicit. Recte iacietur in eos, qui stare pactis nolunt. Nam haec plerumq. syngraphis constant. Aut in eos quorum vita non congruit cum libris editis. Versus Graecus constabit si addas* λέγων. *Coniicere licet Leucaeum fuisse male fidei scribam.*

Bellicum canere. Receptui canere.

ALIAS *admonuimus, ferme prouerbiales esse metaphoras, quae sumuntur a bello, veluti Bellicum canere pro eo quod est, animare atque exhortari. M. Tullius Philippica 7. Bellicum me cecinisse dicunt. Item Canere classicum dicitur, qui excitat dissidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis .n. reuocante & receptui canente senatu properet dimicare? Quintilianus libro. 12. cap. quae post finem studia, Quare antequam in has aetatis veniat insidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id est, iam congrediamur: & apud Plautum, Collatis signis depugnare: apud eūdem Versis gladiis depugnare. Quin hoc ipsum collatis signis, haud dubie prouerbij speciem habet, cum*

significamus seriam & exactam de re disceptationem, vt M. Tullius in epistolis ad Atticum, Vt cum Maphragosignis collatis. Apud Iuuenalem,

-Hac tuba rixæ. id est, hoc belli initium.

Pithon formosus.

Πίθων καλός, id est, Pithon formosus. Conueniet vbi quis per adulationem falso laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2. καλός τοι πίθων παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός. id est, Formosus Pithon semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptum a pueris adulantibus simiæ, subinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autem pithon esse diminutiuum huius dictionis πίθηκος, quasi dicas simiolus. Taxat Pindarus oblique quendam, vel quod ab indoctis laudatus tolleret cristas, vel quod ipse adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Est autem πιθηκισμὸς peculiaris huic animanti, adeo vt laudes sentiant & speculis delectentur, & suos catulos contrectari gaudeant, ipsiq. suos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριγλωττεῖν, quo verbo vsum Aeschylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro quarto, eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui studio babebant, ἡδυγλώττους dicebantur.

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ ἐρυθριᾶν ἢ δεκάκις ὠχριᾶν, id est, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis, qui mutuum accipiunt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere. Rubescere, dum petunt mutuum: pallescere, dum soluendo non sunt, & metuunt, ne trahantur in ius, aut in neruum.

Semper seni iuuenculam subiice.

Ἀεὶ γέροντι νέαν ὑπόβαλλε κόρην, id est,
Semper puellam virginem subiice seni.

Senarius prouerbialis admonens vt prouectioris ætatis viri puellam ducant magis quam anum, ne si frigus accesserit frigori, languente Venere, steriles existant nuptiæ. Quanquam non inepte trahetur ad alios item vsus, quoties significabimus ita rerum coniunctionem temperandam, vt quod alibi diminutum sit, aliunde suppleatur: videlicet vt seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristitiam, huius hilaritas moderetur: rursum iuuentutis exultantiam, senilis seueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur, plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper superioris anni prouentus melior.

Ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω, id est,
Superior annus semper anteponitur.

Cum præsentia displicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniensibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui semper de præsentis anni fructibus querun tur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum,
-Laudator temporis acti
Se puero.

Sacra nihil sunt.

Τὰ ἱερὰ τὰ οὐδὲν ἐστιν, ἀλλὰ κέρατα καὶ κόλαπες, id est, Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum, Refertur a Suida.

Scytharum solitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, id est, Scytharum solitudo, pro summis calamitatibus, exitioq. dictum est, apud Aristophanem ἐν ἀχαρνεῦσι,

Ἐξολέσθαι μᾶλλον σκυθῶν ἐρημίᾳ, id est,
Impeditum deperire Scythicæ solitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici solitum de ingenti solitudine: ductum autem inde, quod Scythæ nullis certis sedibus vtantur, sed vagi ferantur in plaustris. Eamq. ob caussam, regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius libro rerum ab Alexandro gestarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quam vrbes & opulentos agros sequimur. Vsurpat & Plutarchus in libro de Stoicis contrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

SCINDERE glaciem, est aperire viam, & in incipiendo negotio priorem esse. Translatum a nautis, quorum vnus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciem prærumpat, reliquisq. viam aperiat.

Viuus fueris, vel cepe solum accipiens.

Ζώοις ἂν κρόμμυον μόνον λαβών, id est,
Si cepe tantum sumpseris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas ostendit in eos dici solitum, qui e re quapiam pusilla, magnam opinionem consequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum salubrem corpori.

Sapientes tyranni, sapientum congressu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, id est,
Commertio sapientum princeps sapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrensi, addens eundem versiculum, a Platone citatum esse Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum libro de Rep. octauo.
Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ.
Quo magis admiramur quare Aul. Gellius citet ex Theæteto Platonis, nisi forte scribarum vitio pro Theage deprauatum est Theæteto, nam & in Theage refertur. Aul. Gellius libro 13 ostendit eundem apud vtrumq. fuisse, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alia nulli versus apud Euripidem inueniuntur, quos eosdem apud Sophoclem & Aeschylum licet inuenire. Porro versiculum quem modo citauimus, Gellius notat vetustatis esse dicit, vt intelligas velut in prouerbium abiisse. Atque vtinam quam est grauiter simul & eleganter scriptus, tam placeret ætatis nostræ principibus, in quos illud fere diceris.
Μωροὶ τύραννοι τῶν ἀμαθῶν συνουσίᾳ

Leonis

Leonis exuuium super crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, *id est, Leonis exuuium super crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquam congruit. Sumptum a Baccho, qui hoc ornatu descendit ad inferos apud Aristophanem, vt veste muliebri, delicataq. indutus esset, eiq. vesti leonis exuuium impositum gestaret, quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, sic in Ranis ridet Hercules,*

Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἰμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id est,
Risum profecto haud sum potis compescere.
Crocoton additum leontæ conspicans.

Nec aures habeo, nec tango.

NEC *aures habere, nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifestis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconciliãda. Cur autem verear appellare declamationem cum ipse quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitij caussa confictum a se subsignificet? Posteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus sum criminosus, & iuxta tritum vulgi sermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tango: id est, taceam necesse est, & quod audio, tangoq. quasi nesciam. Potest videri sumptum ex Aristophanis Thesmophoriazusis,* μήτ' ἀκούειν μήθ' ὁρᾶν. *id est, Neque audio, neque video.*

Priusquam sortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατέπιες, *id est, Priusquam sortitio facta sit, communia deuoras. In eum competit, qui non exspectata partitione, rem inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas a conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat, e cibis suam cuiq. portionem distribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet cognoscere, apud quem illud oppido quam frequens,*

Καὶ ἄτις ἐδαίνυντο δαιτὸς ἐΐσης.

Deinde receptum apud non nullos, vt citra distributionem propositis in commune cibis, quisq. quantum vellet, sumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias struis struices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Symposiacis, excutiens vtra consuetudo magis probanda videatur. Porro prouerbium sumptum est ex Equitibus Aristophanis:

Ἔπειτα τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν καταβροχθίζεις. id est,
Quando publica, antequam illa sortiaris, deuoras.

Res in foro nostro vertitur.

PLAVTINVS *Tranio in Mostellaria: Vbi egomet video rem verti in meo foro. Prouerbialiter dictum, pro eo quod est, posteaquam intelligo fortunas nostras commutari in diuersum. Traductum a mercatibus, in quibus rerum pretium pro tempore sæpenumero commutatur. Aut certe a iudiciorum formulis, & explicandarum litium. Cui diuersum est illud: In alieno foro litigare. Cognatum illi: Uti foro, quod alibi dictum.*

Quodcumque in solum venit.

QVODCVMQVE *in solum venit, id est, Quidquid in rerum natura producitur. M. Tullius libro De natura deorum 1. Hinc quodcumque in solum venit, vt dicitur, effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quidquid vsquã nascitur in vniuerso. Idem in ep. ad Pætum. Et Varro apud Nonium.*

Quando id fieri non potest.

NIHIL *dici potest nec venustius, nec moralius ea sententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniam id fieri quod vis non potest, id velis quod possis:* ἐπεὶ δ' οὐ δύναται ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύναται, *Plurimum decoris adiunxit ea verborum conuersio. Qualis est in illis: Non viuendum vt edas, sed edendum vt viuas. Est autem adagium hoc finitimum illi,* Δεῖ τὰ παρόντα εὖ ποιεῖν. *id est, Oportet id quod adest boni consulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt*

Quod sis, esse velis,

Quantum non miluus oberret.

QVANTVM *non miluus oberret.*
Prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum, quãtum nec miluus peruolet. Persius:

Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.
Id imitatus Iuuenalis Satyra nona.
-Tot miluis, inquit, intra tua pascua lassis.

Sic & apud Plutarchum tragicus quispiam,

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν,
Βερέκυντα χῶρον. id est,
Aruum colo bis sex dierum iter, solo
Berecynthio.

Plinius libro decimooctauo latifundia vocat, a quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuisse, proinde veteres ita censuisse: Satius esse minus serere, & melius arare.

Ptolemaica lis.

Πτολεμαϊκὴ δίκη, *id est, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici solitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vmquam a caussis agendis erat feriata.*

Prouoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνι, *id est, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluij, quare læti tenues, quod iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq. velut adorant. Accommodari potest in eos, qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbii loco commemorat. Item Iuuenalis: -Durate, atq. exspectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis,* προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτῖσι. *Caussam adscribit interpres in eadem, docens quattuor partes anni per aues denunciari hominibus. Ver attribuit miluio.*

Prienensis iustitia.

Πριηνία δίκη, *id est, Prienensis iustitia. Suidas ostendit cõuenire cum significamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienensi sumptum, cuius integritas in iudicandis caussis in prouerbiũ abiit vt dicatur,* δικάζειν Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρείσσων. *id est, In iudicando præstantior Biante Prienensi. Citatur*

ex Hipponacte iambographo, a Strabone libro Geographias decimoquarto, & in vita Biantis a Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerij Trochaicus:

Εἰ τύχῃς τινὸς, δικάζεν τὴν πριηνίην δίκην. id est,
Si quã agas caussam, Prienes fac vti tũ more agas.
Hipponactis Scazon sic habet,
Ἀίων δικάζεις βιαντος τοῦ πριηνέως κρέσσον. id est,
Si qua iudicas, Biantem fac Prieneum vincas.
De Bocchoris & Rhadamanthi iudicio diximus alias.

Primum Mars in filiis laudatus est.

Τὸ πρῶτον ἄρης ἐις τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο. id est, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis, qui initio speciminẽ aliquod indolis egregiæ præ se ferũt, deinde paullatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim strenuis, & Martem generis auctorem virtute referentibus, post in degenerem prolapsis molliciem, vt non sine caussa Iuuenalis exclamarit,

-Sed vnde
Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur a Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ φρυνίχου πάλαισμα, id est, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari suetum de iis, qui astu dolisq. negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane suem reposcis.

Ἀντὶ κακοῦ κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς. id est, Pro malo cane suem reposcis, id est, pro re vili pretiosam. Sus enim esculentus, canis haudquaquam vescus est. Refertur a Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

DIVVS Hieronymus quodã in loco prouerbium vsurpat huiusmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo quod est, sciens expono me discrimini, malisq. obiicio. Sumptum videri potest ab historia Mutij Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba est materia, si probum adhibeas artificem.

A PLAVTO dictum in Pœnulo non sine prouerbij specie: Proba est materia, si probum adhibeas fabrũ. Egregia quidem indoles, si recte instituatur. Felix ingenium, si præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negotium, si modo scite tractetur. Metaphora notior est, quam vt sit indicanda.

Illo respiciens, sed hic remitte bona.

AESCHYLVS in Ranis Aristophanis, cupiens redire ad superos,

Ἐκεῖ φράσαιμ' ἄν, ἐνθαδὶ δ' οὐ βούλομαι. id est,
Dicturus illic, num hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum respondet,

Μὴ δῆτα συγ', ἀλλ' ἐνθαδὶ πέμπε τἀγαθά. id est,
Minime profecto, quin mage hic profer bona.

Interpres admonet adlusum ad parœmiam,

Ἐκεῖ βλέπων, δεῦρ' ἐλαῦν τἀγαθά. id est,
Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conuenies cũ aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut cum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam a Charitibus mutuo sumptum existimant, quarum vna a tergo respicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Ranæ aquam.

Βατράχῳ ὕδωρ, id est, Rana aquam, subaudiendum ministras. Vbi quid exhibetur, quo uel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Recte accommodabitur, vbi quid datur abundanti. Nam ranis affatim est aqua. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusanos,

Οἳ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. i.
Qui absq. cibo viuunt ranarum more bibentes.
Theocritus in Ergatinis:
Ζηλωτὸς ὦ παῖδες βατράχων βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. i.
O pueri ranæ vita est optabilis, vt quæ
Non metuat, potans effundere, copia namque
Larga subest illi.

Pastor taxat parsimoniam Ergodotæ, quod sudantibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui sibi videntur perire siti, quod non in ipsis doliis habitent. Huic non dissimile est illud, Equum in planiciem. Illud autem diuersum, ἀσπάλακα εἰς κορώνειαν, id est, Talpam Coroneam. Est autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & si aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum scarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Post bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον συμμαχία, id est, Post bellum suppetiæ. Quoties serius adhibetur remedium. Refertur a Suida. Natum est, aut certe vsurpatum a Diogene Cynico. De quo Laertius huiusmodi fabulam narrat. Adolescens quispiam iactantior nuper vxore ducta, titulum huiusmodi inscripsit ædibus suis: ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. id est, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adscripsit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία. id est, Post bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipse malus immigrasset. Conuenit cũ Platonico illo, quod alibi commemorauimus, μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν, id est, Post bellum adesse. Brutus in epistola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον ἐπεὶ παρῆσαν, ἐκομίσθησαν. id est, Machina vestræ post bellum, vt habet prouerbium, allatæ sunt. Item in epistola ad Myrenses, ἐν γὰρ τῷ πολέμῳ βραδυτῆς ἴσον ἰσχύει τῷ μηδὲ ὅλως μεταμέλειν τὸ ἐκφεύγειν. id est, Nam tarditas in bello perinde est, ac si nihil omnino sit factum, quod frustra factum est. Quintilianus in declamatione cadaueris pasti, duas habet sententias non absimiles prouerbio. Quid quod medicina mortuorum sera est? Quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat serum remedium. Siquidem ægroto mortuo sero venit medicus, Et ædibus in cinerem redactis sero infunditur aqua.

Pinguis

Pinguis venter non gignit sensum tenuem.

DIVVS Hieronymus in epistola quadam, citat huiusmodi prouerbium apud Græcos celebratum: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Quanquam fatetur id elegantius sonare Græce quam Latine. Græcus autem senarius extat apud Græcos huiusmodi:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id est,
Subtile pectus venter obesus non parit.

Refert & Galenus contra Thrasybulum, velut vulgo iactatum, καὶ τοῦτο ἁπάντων χεδὸν ἀκούεται ἀεὶ ᾀδόντων, ὅτι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν. id est, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium verissimum est, quod venter obesus non gignit mentem subtilem. Apud Lacedæmonios infame erat, si quis corpore fuisset vehementer obeso. Agatharchides apud Athenæum libro 12. refert Auclidem ob delicias supra modum corpulentum, in concionem adductum fuisse, atq. illic a Lysandro vehementer obiurgatum, minimumq. abfuisse quin in exilium ageretur, idq. futurum minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius instituerent. Et ibidē Menander de quodam obeso loquitur, παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ στόμα. id est, Obesus etenim sus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mētis aciem. Quemadmodum scribit etiam Horatius:

-Nam corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoq. prægrauat ipsum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Cellium ostendit pueros multo pastu stupidioris ac tardioris ingenij euadere.

Piscem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Piscē natare doces. Perinde est ac si dicas, doctum doces. Confine illi quod alibi retulimus, Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. id est, Delphinū natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum, τῷ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβάλλεις. id est, Delphini quemadmodū natare oporteat cōsulis. Auctor Diogenianus.

Pitana sum.

Πιτάνη εἰμί, id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de iis, qui in extremas redacti calamitates, ab iisdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Aeoliæ ciuitati. Nam hanc a Pelsagis in seruitutem redactam, Erythræi in libertatem pristinam vindicarunt.

Pistillo retusius.

PROVERBIALIS est hyperbole, quam in epistolis vsurpauit diuus Hieronymus, Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenij tarditatem appellat, ὅλμον ἄτολμον, id est, Pistillum siue mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam vsurpatur in stupidum. Et Cornutus syllogismus, pro ratione ridicula, friuolaque.

Partitio non præfocatio.

Μοῖρα, οὐ πνίξ, id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatū est, vt sortibus ex æquo divideretur epulum, idq. ab omnibus acclamari cœptum, μοῖρα, οὐ πνίξ, id est, Partitio, nō strangulatio. Eaq. vox in prouerbium abiit. Quo licebit vti, si quando significabimus, non esse locum violentiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotiū. Plutarchus in collectaneis, si modo illius sunt citat his verbis, μοῖρα, οὐ μὴ πνίγει, id est, Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Lucianus, Myronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinem trahit in Gallo, quod foris multo niterēt ebore, multo fulgerent auro variisq. coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræsentarent imaginem, fulmen aut tridentem dextra tenentes, vt plane numen aliquod esse viderentur, cū intus nihil appareat, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principum esse vitam adfirmat, quorum si strepitum & apparatum inspicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ similius: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter viuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerso, qui meliores sunt intus, quam oratione, quamq. prima illa vitæ specie, quasiq. fronte præ se ferunt, hos Plato Silenis adsimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτραν τρέφειν, id est, Ollam alere dicebantur, qui metū ostenderent, quo deterrerent quempiā. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat, quo minus vicini res nouas moliātur. Sumptum id est a more ciuitatis Atheniensis, in qua ollas in tectis disponere consueuerunt, ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum strepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum a Suida, tum a Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comœdia, cui titulus, Aues.

Ὁπλομαχεῖν δεῖ νῦν ἡμᾶς λαμβάνοντε τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα νῷν ὠφελήσει;
Γλαῦξ μὲν οὐ πρόσεισιν ἡμῖν. id est,
Pugnare sane oportet simul & ollas sumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum & salem oporteret emere.

Τοὔλαιον καὶ τοὺς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι. id est, Oleum & salē oporteret emere. Refert adagium hoc Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, tractās de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum antistrephontis: Sacerdos quadam dissuadebat filio, nequando verba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφειν, id est, reciprocat filius, Immo expedit orationem habere apud populum. Quandoquidem

quidem si iusta dixero, dij me amabunt: si iniusta, homines. Atque huiusmodi genus argumentationis cõsine putat prouerbio quo iubemur, oleum ac salem emere: ταυτὶ δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. *id est, Hoc autem idem est cum eo quod dici solet, oleum emere & salem significans opus esse nonnumquam remediis contrariis, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Sal enim mordet ac siccat. Oleum lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt sali, ne plus satis erodat: & qui sapiunt, admonitionis acrimoniam bonis verbis leniunt.*

Tamquam suber.

Ὡς φελλός, *id est, tamquam suber, de iis, qui non norunt dissimulare, aut qui nesciunt mergi aduersis fortunæ procellis. Extat apud Pindarum. Tractum a natura ligni, quod non solum ipsum non mergitur, verumetiã alligatum aliis ne sidant, sustinet. Vnde retibus adsuitur, & natantibus subditur.*

Obtrudere palpum.

OBTRVDERE *palpum apud Plautum, est arte, fucoq. decipere. Ego, inquit, isthuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus a simili metaphorã. Metaphora tracta est ab equisonibus, qui ferocientibus equis, plausu manus adblandiuntur, vt ostendimus alibi.*

Ne quis vmquam Megarensibus.

Μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο συνετώτερος, *id est, Numquam quisquam sapientior sit Megarensibus. Scomma prouerbiale, iaci solitum in stupidos. Dictum est autem per adulationem de Megarensibus, auctore Diogeniano.*

Nulla candidorum virorum vtilitas.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυτοτομεῖν, *id est, Nullus candidorum virorum vsus, nisi ad cerdonicam. In molles & effeminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinamur, per cerdonicam, iuxta illud Martialis:*

> *–Quid ad te,*
> *De cute quid faciat ille, vel ille sua.*

Ceterum iij negotiis gerendis inutiles. Contra qui nigra sunt cute, & hispidi, hi magis allegandi sunt ad administrandam Remp. Vnde & Herculem μελάμπυγον *appellarunt, tamquam strenuum, & mollicie alienum, quemadmodum alibi demonstratum, in prouerbio Ne in Melampygum.*

Nox humida.

Νὺξ ὑγρά, *id est, Nox humida. De malis ingruentibus dici solitum, auctor est Diogenianus: Quemadmodum de lætiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eundem est,* νὺξ δασεῖα, *id est, Nox spissa, de nocte hyberna. Quæ secui non videbuntur in adagiorum numerũ referenda, is ea rescribat Diogeniano, si libet.*

Quid ad farinas?

Τί πρὸς τἄλφιτα, *id est, Quid ad farinas? id est, quid attinet ad parandas facultates? Nam* ἄλφιτα *pro victu, proq. re familiari ponere, poetis est familiare, ...*

Aristophanes in Nebulis:

> Τί δαί μ' ὠφελοῦσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τἄλφιτα, *id est,*
> *Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?*

Id recte detorquebitur ad artes steriles, vt poeticem, ἰδὼν πρὸς τἄλφιτα, *quod vulgo dicunt de pane lucrando, sermone celebri magis quam erudito.*

Numeris Platonicis obscurius.

PROVERBIALIS *hyperbole videtur, quam vsurpat M. Tullius in epistolis ad Atticum, libro 7. Aenigma Oppiorum ex Velia, plane non intellexi. Est enim numero Platonis obscurius. Id ideo dictum, quod Plato numeris Pythagoricis obscurat suam philosophiam, ac veluti nebulas quasdam offundit, præcipue in Timæo. Nam Pythagoras omnem fere philosophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis quos edidit in Somnium Scipionis.*

Nihil ex agro dicis.

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, *id est, Nihil e rure loqueris, id est, Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Contra quod festiuum, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.*

Nihil graue passus es, nisi.

> Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιῇ, *id est,*
> *Nihil graue accidit, nisi tibi vindicas.*

Meminit Diogenianus. Nemo læditur, nisi a seipso. Nemini fit iniuria, si eam existimet ad se non pertinere.

Ne spina quidem vulnerabit bonos.

Μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθούς, *id est, Ne spina quidem vulnerabit bonos. Nemo molestus fuerit innocenti. Nam spina natura pungit quemlibet. Sed vbiq. tuta est innocentia vitæq. integritas.*

Naærea & Charmione.

Νάειρα καὶ Χαρμιόνη, *id est, Naæra & Charmione. De fidis amicis dici solitum scripsit Zenodotus, quiq. non dubitarent vel mortis esse comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Aegyptios, quod appellabant* συναποθανουμένων, *id est, commorientium. Quibus hoc necessitudinis genus placebat, iij hac lege copulabantur, vt si alteri fatale quidpiam accidisset, alter vltro mortis socium sese adiungeret. Hoc fœdere cohæserant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius libro 2. Oda decimaseptima, simile quiddam erga Mecœnatem:*

> *–Ille dies vtramque*
> *Ducet ruinam, non ergo perfidum*
> *Dixi sacramentum, ibimus, ibimus,*
> *Vtcumq. præcedes, supremum*
> *Carpere iter comites parati.*
> *Rursum alio loco:*
> *Quid nos? quibus te vita sit superstite*
> *Iucunda, si contra grauis.*

Sed vt redeamus ad prouerbium, Naæra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pedissequæ, quæ spontaneam Cleopatræ mortem sunt imitatæ: ac semianimæ repertæ sunt, dominæ iam mortuæ coronam capite delapsam

lapsam reponentes. Est quidem historia memoratu cum primis digna, nec iniucunda cognitu, verum eam si quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonij.

Neque nullis sis amicus, neque multis.

CARMEN *illud Hesiodi, sicut & alia pleraque, cessit in prouerbium:*

Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. *id est,*

Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Aristoteles libro Moralium nono, tamquam prouerbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorsum citra vllius amici consuetudinem viuere, ferinum atque iniucundum esse videatur. Rursum nec vehementer amare possumus simul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas, πολυφιλίαν, id est, complurium amicitiam non aliter infamem fuisse, quam apud alias gentes, vnius mulieris cum pluribus viris consuetudinem. Quamquam diuersa sentit M. Tullius in libro De amicitia. Et Plutarchus in commentario περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare.

Νεφέλας ξαίνειν, *id est, Nebulas diuerberare, dicitur, qui vel in re stulta, vel quæ fieri non queat, frustra sumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas suspicatur ductum, ab eo qui dixit nebulas esse lanam expansam, quasi similiter debeant carminari.*

Myconius vicinus.

Μυκόνιος γείτων, *id est, Myconius vicinus. In eum, qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod liguritores essent, & alienæ appetentes mensæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in sordidos, atque humiles homunciones, propterea quod ea insula, inter cæteras habita sit, ob sterilitatem, atque ob id gentem auidiusculam, & aliena appetentiorem fuisse. Athenæus idem ferme testatur in primo sermone Dipnosophistarum, citans hunc ex Archilocho versum, quo taxauit Periclem quendam,* [illegible] *id est, Velut qui inuocatus irrueris in conuiuia Myconiorum more. Idem addit Myconios, quod inopes essent, vtpote sterilem insulam incolentes,* [illegible] *fuisse notatos. Egestas.n. facit auidos alienarum rerum, vnde & Cratinus Ischomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.*

Mortuos videns.

Νεκρὸς ὁρᾶν, νεκροὺς ἔξεις πραγμάτων, *id est,*

Tibi occident res, mortuos si somnies.

Refertur a Suida tamquam vulgo iactatum de diuinatione, quæ sumitur ab insomniis, superstitione multorum omnium vanissima. Id tamen ita dictum est, quod mors finis sit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent.

Οἱ τεθνεῶτες οὐ δάκνουσι, *id est, Mortui non mordent. Id etiam hac tempestate vulgo dictitant. Natum ex apophthegmate Theodori Chij, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica præceptor. Hic enim in consilium adscitus, cum deliberaretur, vtrum Pompeius ab Aegypto repellendus esset, an admittendus, censuit receptum occidendum, addens hoc dictum* νεκρὸς οὐ δάκνει, *id est, mortuos non mordere. Refert Plutarchus in vita Pompeij.*

Adscisce ad extremum scientiam.

Ῥίπτει εἰς ἐσχάτην τὴν ἐπιστήμην, *id est, Adcerse ad extremum scientiam. Non statim vtendum extremis ingenij viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.*

Miserrimum fame mori.

SENTENTIA *etiam cantionibus apud veteres celebrata, teste Platone, Miserrimum mortis genus, fame mori. Sumpta est autem ex Homericæ Odysseæ M.*

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,

Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. *id est,*

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,

At periisse fame, res vna miserrima longe est.

Plato libro De republica tertio refert hoc carmen, veluti pestilens moribus adolescentum, cum nulla mors sit misera quæ honestatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in sordidos quosdam, qui quo parcant nummis, defraudant genium suum: aut in eos qui pereunt inscitia veri.

I modo venare leporem, nunc Itym tenes.

PLAVTVS *in Captiui duo, I modo venare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id est, hanc interim cenam, qualemcumq. certam habes, quære alteram si potes potiorem: Itys enim auis, quem a Phaside Scythiæ flumine. Phasianum vocant. Proinde cum iubebimus, vt qui nactus sit commodi quidpiam, ad aliud sese adcingat, non intempestiuiter hoc vtemur adagio. Verum opinamur hunc Plauti locum, vt sunt alij pleriq. deprauatum esse: legendum autem, nec Itym, vt habent codices, nec Ichthyn, ut perperam mutauit quidam, cum nec auis, nec piscis quidquam faciat ad venationem leporis, sed ictin. Nam est id animal de genere mustellarum, quod in cuniculos immittitur, vt prædam eliciat. Latini Viuerram appellant. Suidas ostendit idem animal insidiari piscibus. Meminit huius Aristoteles libro de naturis animantium nono, capite sexto. Quamquam non indicat insidiari leporibus, sed auibus & aluearibus. Quod si recte constat ictin esse viuerram, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuisse, propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in specus, qui sunt multifores in terris, unde & nomen animali, atque ita eiectos superne capiunt.*

Minimo prouocare.

MINIMO *prouocare, est contemptim ad certamen prouocare. Sumptum a gestu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus,*

Ecce,

Crispinus minimo me prouocat. accipe, si vis,

Accipe iam tabulas, videtur nobis locus, hora,

Custodes, videamus vter plus scribere possit.

Elegantius ad res animi torquebitur. Vt, Vnus hic

gram-

grammatistes theologos omnes omnino prouocat:

Minore finire pomœrio, & his similia.

PROVERBII rationem sapiunt huiusmodi ferme metaphoræ: Finire pomærio: Præstituere metam: Circumscribere cancellis, & si qua sunt consimiles. Varro in libris De re rustica: Eo melius fecisse quosdam, qui minore pomærio finierunt, exclusis partibus, quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiusdem operis libro primo: Ars sit, an quid aliud, & a quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero libro de Oratore primo, Exiguis quibusdam finibus totum oratoris munus circumdedisti.

Mens peregrina.

Νοῦν τὸν ξένον, id est, Mentem peregrinam habere dicuntur cogitabundi, nec satis ob id attenti ad ea, quæ corã aguntur. Iocus Aristophanes, ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tamquam dialecticis vtentem argutiis, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Institutionibus, his versibus:

Οὐκ ἔνδον ἐστὶν εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον, ὀρθῶς ὦ γέρον,
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω συλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον, αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id est,
Est intus, haud est intus idem si sapis.
Qui nam intus & non intus? optime senex.
Nam mens foris abest colligens epyllia
Non intus, ipse at intus est, tragœdiam
Scribens supinus.

Epyllia versiculos dicit, voce diminutiua ab epos. Idẽ in Equitibus,

Πρὸς τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,
Vsque ad loquentem inhias, at ipsa mens tua,
Præsens, peregre est.

In eundem sensum Terentius: Præsens, absens vt sies.

Mitior columba.

Πρᾳότερος περιστερᾶς, id est, Mansuetior columba. Columbina simplicitas, ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis litteris. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quam a celeritate volandi. Adagij meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νυν δάνεισον τρεῖς δραχμάς. id est,
Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.
Dicebatur ab eo, qui mori decreuisset, aut qui vellet initiari. Nam initiandi consueuerunt immolare porcũ. Suidas ex Aristophane citat. Est autem in Pace.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νυν δάνεισον τρεῖς δραχμάς,
Δεῖ γὰρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι. id est,
Qui porcum emã mihi mutua nũc tres drachmas,
Initiandus sum prius, ac mortem oppetam.

Mulieris podex.

Γυναικὸς πυγή, id est, Mulieris podex. In ignauum ac desidiosum dicebatur. Ignauum animal mulier; & quo minus habet mentis, hoc inhonestis voluptatibus est addictius. Amat otium, & fucorum in morem, quemadmodum ait Hesiodus, virorum laboribus quæsita sibi insumit, id quod indicat etiam illud prouerbium, [illegible]. Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quæ sua industria viros otiosos & voluptarios alunt.

Mulieris animus.

Γυναικὸς φρένες, id est, Muliebre ingenium. Diogenianus ostendit dici solitum in stultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconstantes. Vnde est illud Ennianum,

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq. virgo viri. Et Terentius:
Noui ingenium mulierum.
Nolunt, vbi velis: ubi nolis, cupiunt vltro.

Perendinum ventum prædicere.

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγνώσκειν, id est, Perendinum ventum præscire dicuntur, qui coniecturis, quod multo post euenturum sit, colligunt. Sumptum a nautis, aut a negotiatoribus. Pindarus:

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. id est,
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim demum est sapere, non solum quod ante pedes est videre, verum id quoque quod procul abest, prospicere.

Caute loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominem immodice, ac permoleste garrulum. Sumpta metaphora a cautibus, quæ quoniam assiduis fluctibus tũduntur, multo resonant fragore.

Lepori esurienti etiam placentæ fici.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες σῦκα. id est,
Lepori esurienti & placentæ pro ficis.
Suidas tradit dictum de iis, qui compulsi necessitate, res etiam pretiosissimas absumunt. Fortassis natum ab huiusmodi quapiam fabula, qualem de se narrat Apuleius, quod adactus fame, placentas primum lambere, deinde etiam comesse didicerit.

Lex & regio.

Νόμος καὶ χώρα, id est, Mos siue lex & regio. Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus seruiendum & obsecundandum esse moribus regionis, in qua verseris. Zenodotus adscribit, vnicuiq. genti suas quasdam esse leges, & instituta viuendi. Nam Persarum mos est, vt inter pocula temulenti consultent, ac reges suos pro numine adorent. Deinde qui sunt pares, osculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros post quadriennium demum inspiciunt. Gordij regem creant eum, qui sit inter ipsos quam maxime corpulentus. Syrraci coronam deferunt ei, qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque, vt quidam narrant, cui caput sit longissimum. Stymphali, mulierem eam in honore habent, quæ cum pluribus viris habuerit consuetudinem. Montani Messageta, in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazusius abstinet a mulierũ congressu, nisi siquam bello ceperit. Tibareni,

post

post uxoris partum, ipsi perinde quasi pepererint, reuincto capite cubant. Apud Cecertaos opifices onera gestant, donec occurrat, qui emat. Sidones parentes deuorant excepto capite. Nam hoc inaurant. Casiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lacrymis prosequuntur, defunctos gaudio. Bachiry si quando a morbo reualuerint, canibus semetipsos obiiciunt. Orgenipei, neque domos habent, nec animante vescuntur. Sunt autem calui, non ipsi modo, verum etiam mulieres, idq. aiunt accidere, propter aquæ vim natiuam, quam bibunt. Thysetæ diis ossa sacrificant, ipsi vescuntur carnibus. Tauroscythæ homines immolant. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo præterea vescuntur cibo. Iberes ouium loco, canum greges aluntur. Aethiopes, qui dicuntur Colcenses, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morum discrimina. Ad ea quoad fieri potest accommodare sese, polypumq. piscem imitari, non minima prudentiæ pars est.

Aegis venit.

Αἰγὶς ἔρχεται, *id est, Aegis venit. Suidas indicat prouerbio dici solitum de iis, qui petulanter & impudenter agerent. Refertq. ex Pherecrate,* οἴμοι κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. *Aegis autem Græcis uaria significat, pelliceum tegmen quod gestant Afri præterea maris intumescentis vndas, ac procellas ventorum, idq. lingua Dorica. vnde* ἐπαιγίζειν *reperitur, pro vehementer flare. Alij malunt esse quid e coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vsurpatum, apud Herodotum libro 4. & apud Lycurgum, Nec desunt, qui putent significare sacerdotem, quæ Athenis solita sit ferre sacram Aegidem, itaq. ingredi ad eos qui nuper duxissent vxores. Apparet in huiusmodi sacris multum fuisse licentiæ.*

Multam syluam gestas.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, *id est, Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quendam hirsutum, densaq. pilorum obsitum sylua, cuius & alibi facta mentio. Quadrabit in agrestem & stupidum, cuiusmodi ferme sunt milites. Refertur a Suida.*

Leonem videre, hostium prælia portendit.

Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας. *id est,*
Cernere leones, hostium pugnam indicat.
Translatum vel a somniorum coniecturis, vel ab obseruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiusmodi versiculos indicantes quid quodq. portendat somniũ, videmus diligẽter cõmemoratos a Suida & Hesychio,

Larus in paludibus.

Λάρος ἐν ἕλεσι, *id est, Larus in paludibus. Suidas scribit dictitatum de iis, qui faciles sunt ad dandum. Ductum a Laro aue, quam eandem* κέπφον *appellari putant, quamquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illam gauiam. Ea quoniam facile decipitur, illiciturq. proinde prouerbio locum fecit.*

Issa.

Ἰαττῆ, *id est, Issa. Prouerbialis erat acclamatio in eos, quibus ζ littera forte cecidisset. quiq. modis omnibus essent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Mesenia Menandri, testatus, & alibi vsurpatum apud auctores. Coniectare licet, eam litteram in sortibus, inauspicatam fuisse. Martianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurij, testatur hanc litteram inuisam fuisse Appio Claudio, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.*

In tua ipsius harena.

IN TVA *ipsius harena, id est, In tua ipsius arte. Sumptum a gladiatoribus, solitis in harena digladiari. Neque vero parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.*

In saltu vno duos apros capere.

IN SALTV *vno, duos apros capere. Est eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Casina,*
Iam ego vno in saltu lepide apros capiam duos.

Ignis ad torrem.

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν, *id est, Ignis ad torrem veniens. De negotio, quod raptim, facileq. conficitur, quasi cum ultro ignis ad torrem transuolat, ob materiei siccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit, Ignis ad naphthan. Est autem Naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel e longinquo transuolat.*

Hippolytum imitabor.

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, *id est, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatum de iis, qui statuissent pure, casteq. viuere. Nota est fabula, vel apud Euripidem, vel apud Senecam, quemadmodum is iuuenis odio feminei generis, Dianæ studiis sese totum addixerit, despecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem:*

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ᾽ ἐγὼ χαίρειν λέγω. *id est,*
Veneri tuæ, longum valere renuncio.

Nihil agere.

SVIDAS *hunc versiculum citat e Cratini fabula, cui titulus, Horæ,*

Καὶ ταῦτα πράττων φάσκ᾽ ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. *id est,*
Atque ista faciens quidam ait, faciens nihil.

Admonetq. subesse prouerbium, quod quadret in eos, qui frustra laborent. Apud Latinos item nihil agunt, qui sumunt inanem operam, ut apud Terentium, Ceterum hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilij, Satius est otiosum esse, quam nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti.

HERCVLIS *personam, aut cothurnos aptare puero, est minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceant, veluti si quis rem humilem oratione tragica psequatur. Quintilianus lib. sexto, de peroratione, Nam in paruis quidẽ litibus, has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Agesilai, non admodum ab hoc alienum. Cui cum sophista quispiam hoc nomine laudaretur, quod res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bo-*

num sibi videri, qui paruo pedi, magnum induceret calceum: significans orationem oportere cum re congruere, non aliter quam vestis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι, id est, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de iis, qui summa prouidentia gerunt negotium. Idq. inde vulgi sermonem venisse, quod gruibus hic mos sit, vt quoniam admodum sublimes volãt, magnoq. ferantur impetu, neque possint deorsum aspicere, lapillos gestent, quos si quando fatigari cœperint inter volandum, ex alto deiiciant, quo videlicet e cadentium strepitu percipiant, vtrum supra terram, an supra mare volent. Quod si lapillus in mare deciderit, pergunt viam: sin in terram, interquiescunt. Nec his dissimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiscuntur, inquit, consentiunt. Volant ad prospiciendum alte, ducem quem sequantur, eligunt. In extremo agmine per vices qui acclament, dispositos habent, & qui gregem voce contineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Ceteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paullo post, Certum est, inquit, Ponti transuolaturas primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri. Cum medium transierint, abiici lapillos: cum attigerint continentem, & e gutture arenam. Hactenus Plinius. Porro locus, quem Suidas citat, est in Auibus Aristophanis:

> Ἐκ μὲν γὰρ λιβύης ἦλθον ὡς τρισμύριαι
> Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. id est,
> Venere gruum terdena ferme millia,
> Libycis ab oris, deuoratis maximis
> Saxis.

Interpres hoc loco eadem ferme quæ Suidas.

Fortuna æstuaria.

Τύχη εὔριπος, id est, Fortuna Euripus, siue volubilis, quod vicissim nunc huic fauere soleat, nunc illi. De qua Boatius,

> Exæstuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autem mare habet accessus ac recessus æstuarios, ita nihil est in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit, quam Euripus. Pindarus in Pythiis hymno tertio metaphoram sumpsit a ventis, χρὴ ἐκ μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν, ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος δ' οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. id est, Oportet vbi contigerit a diis frui. Ceterum alias alii sunt ventorum flatus. Felicitas autem mortalium, non venit diu mansura. Interpres citat versus Euripidis,

> Κάμνουσι γάρ τοι καὶ θεοῖς αἱ συμφοραί,
> Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην ἔχει, id est,
> Quin & laborant calamitates hominibus,
> Nec habent vigorem semper auræ flamina.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries.

Et hodiernis temporibus indocto vulgo passim in ore est, tum nobis esse cauendum cum vicini domus ardet. Admonet prouerbium, vt ex alterius malo sumamus exemplum, alienoq. periculo discamus nostris rebus consulere. Sumptum est ex Horatianis Epistolis,

> Ecquid
> Ad te post paullo ventura pericula sentis?
> Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
> Et Vergilius,
> Iam proximus ardet
> Vcalegon.

Fontibus apros, floribus austrum.

Dubium non est, quin ad prouerbiorum classem pertineat, quod est apud Maronem in carmine Bucolico,

> Eheu quid volui misero mihi, floribus austrum
> Perditus & liquidis immisi fontibus apros.

Vbi quis optat nocitura. Nam ventus floribus inimicissimus, præcipue auster, ob violentiam.

Ollaris deus.

Χυτρεοῦς θεός, id est, Ollaris deus. Dicebatur in hominẽ humilẽ & contẽptæ sortis. Aristophanes in Nubibus,

> Ὅτι καί σε χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγησάμην. id est,
> Quando arbitrabar te quoque ollarem deum.

Magni dii, ebore, auro & argento sculpebantur. At plebii illi & minutuli, quod genus sunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno nonnunquam & luto, quo videlicet argento finguntur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eum, qui studeat haberi inter aulicos optimates, sed nec opibus pollens, nec auctoritate valens apud principem. Cognatum est illi, καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις, id est, Et Corcorus inter olera: aut illi, οὐδὲν ἱερόν. id est, Nihil sacri. Refertur in Zenodoti collectaneis.

Oetæus genius.

Οἰταῖος δαίμων, id est, Oetæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni vehementer inuisam fuisse, nec inultam sinere solitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonẽ. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad auctorem Clearchum. Est autem Oeta mons finitimus Trachini atque eodem nomine ciuitas Meliensium. Proinde similis erit huius vsus prouerbii, qualis est illius, Aderit Temessæus genius.

Aequales calculi.

Ἴσαι ψῆφοι, id est, Aequales calculi, si quãdo parum abest vt condemnetur aliquis, et tamen absoluitur: aut cum nutat animus, ambigitq. vtram in partem se deflectat, rationibus hinc atque hinc velut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodum est apud Terentium, Cum in dubio est animus, paullo momento huc uel illuc impellitur. Suidas ostendit metaphoram sumptam a prisca consuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicum sententiis absoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius absoluendum, quam damnandum reũ veteres existimarint, cũ pares essent sentẽtiæ, multas caussas reddit Aristoteles in proble-

problemate quodam. Multis enim nominibus visum est conuenire, ut reliquis paribus, reo magis, quam actori faueatur: vel quod accusator accedit paratus, ac præmeditatus. Reus ad multa non præuisa compellitur respondere. Vel quod consentaneum sit reum, ut qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prætermisisse potius quam actorem. Vel quod in ancipiti negotio potius ad eam partem oporteat vergere, ubi si forte erratum, peccetur leuius. At minus est malum absoluere nocentem, quam innocentem damnare, præsertim in capitalibus caussis, ubi si contingat errare iudicem, non est quo sarciat in posterum erratum suum, extincto iam homine. Contra, si elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quod accusatio propior est suspicioni maleuolentiæ, quam defensio: quare cum in ceteris nihil appareat discriminis, de actore potius male iudicamus, quam de reo. Hæc & alia quædam huiusmodi tradit Aristoteles. Igitur ut tutissimo liberatur a caussa, qui calculis omnibus absoluitur, ita periculo proximus fuisse videtur, qui paribus calculis, iam quasi fauore quodam elabitur.

Lusciniæ deest cantio.

LVSCINIAE *deest cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quasi dicas, Mulieri desunt verba, poetæ versus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æque canora, atque luscinia, etiam femina, sicuti testatur Plinius libro 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienum ipsius verba subscribere. Luscinijs, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox, tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus: deinde in una perfecta musica scientia, modulatus editur sonus. Et nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipsa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: ubi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterq. omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus.*

Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit cãtio.

Ego ex bono in bonum traductus sum.

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μεταβέβηκα, *id est, Ego quidem e bono in bonum transii. Suidas indicat dici solitum de his, qui bonum institutum, bono commutant. Inuenit autem natum a quodam, qui ex bono citharœdo factus sit poeta tragicus. Est enim poetica musicę confinis arti, unde & musicam artem poeticen vocauit Terentius. Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanicis.*

Anguillas captare.

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, *id est, Anguillas venari dicuntur, qui priuati cõpendij caussa, cient tumultus. Inde ducta similitudine, quod cũ aqua stat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: cũ vero sursum ac deorsum miscẽt ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. statu, nihil est emolumenti. Proinde seditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in suum priuatum vertant commodum. Prouerbium exstat apud Aristophanem in Equitibus.*

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. *id est,*

Nãq. accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur.
Ubi quieta stat palus, nil piscium reportant.
Contra lutũ si mouerint sursum atq. itẽ deorsum,
Capiunt: ita ipse capis, ubi rem publicã inquinas.

Ego faciam omnia more Nicostrati.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον, *id est,*

Ego cuncta more fecero Nicostrati.

Pro eo, quod est egregie. Nam hunc Nicostratum aiunt comœdiarum actorem fuisse talem, qualis apud Romanos prædicatur fuisse Roscius. Itaque propter artis famam in vulgi sermonem abiit. Suidas prouerbij titulo recenset.

Duplex cappa.

Διπλοῦν κάππα *id est, Duplex cappa, velut ænigma, quo malum aliquod significabant. Siquidem gemino cappa, scribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, trium litterarum hominem appellauit.*

Tria cappa pessima.

Τρία κάππα κάκιστα, *id est,*

Tria pessima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati sunt, Cappadocum, Cretensium, & Cilicum. Augustinus in grammaticis indicat fuisse tortum in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnam, & Cornelium Lentulum. Creditumq. est in libris Sibyllinis horum nominis tribus hisce litteris fuisse designata. Est item clausula carminis heroici.

Temulentus dormiens non est excitandus.

PROVERBII *speciem habet, quod admonet Theognis, Sopitum ebrium non oportere excitari somno. Simillimum est autẽ illi,* κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. *id est, Malum bene conditum ne moueas. Non est refricandum odium, cui iam tempus induxit obliuionem. Non est renouandum animi vulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen sic habet,*

Μηδ' εὕδοντ' ἐπέγειρε Σιμωνίδη, ὅντιν' ἂν ἡμῶν
Θωρηχθέντ' οἴνῳ μαλθακὸς ὕπνος ἔχῃ. *id est,*

Nequiquam e nobis somnum depelle Simonida,
Oppressum vino quem sopor altus habet.

Vtroq. nutans sententia.

Διχωλὴν γνώμην. *i. Vtroq. claudicantes sententiæ, aut animus huc atq. illuc versatilis. Sic. n. arbitramur legẽdũ διχώλους per ω magnũ, ut sit, vtroq. claudicantes. Nã in vulgatis libris per o micron scriptum reperitur. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei & incerta-*

rum partium, in quem congruet illud Homericum,

Ἀλλὰ μεταπλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρας πόδας ἴσχει..i.

Claudicat incessu, pedibusq. vacillat vtrisq.

Dentata charta.

DENTATA *dicuntur mordacia. M.Tullius ad fratrē libro 2.Calamo & atramento temperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Senecu dentatos sales esse non vult. Rursus Edentula quæ morsu careant.*

Daulia cornix.

Δαυλίας κορώνη, *id est, Dauliam cornicem, lusciniam vocant poetæ: siue quod Tereus in Daulide Phocidis cū ea vixerit, siue quod illic Philomena mutata sit in auem. Non videamus quid sibi velit adagium, nisi forte dictum est in garrulos, aut canoros. Magis autem suspicamur Zenodotum, siue Zenobius, is siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in non nullis aliis ab eo factum coniicimus.*

Cum musis.

Μετὰ μουσῶν, *id est, Cum musis: hoc est, Musis bene fortunantibus, de doctis, aut iis, quæ docte dicuntur: aut quemadmodum ostendit Suidas, cum illitteratus inter eruditos viuit, vt per Ironiam efferatur.*

Amicos tragœdos æmulatur.

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, *id est, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas e Didymo citat, addens dici solitū de his, qui sese accommodarent, & morum seueritatē summerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab histrionibus tragœdiarum, qui cum sint leuissimi nebulones, tamen vbi deum aut regem agunt in fabulā, tū cultu, voce gestuq. maiestatem quandam imitantur.*

Aesopicus graculus.

Αἰσώπειος κολοιός, *i. Aesopicus graculus, dicitur, qui aliena sibi vsurpat, aliorumq. bonis sese uenditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius,*

-Moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios, qui Aesopi nomine circūferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio, ἐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε. *id est, Neque rerum alienarum cupiditates uiro meliores sunt ad ferendum, e domesticis inquire. Reprehendit suam digressionem poeta, iubetq. vt quem susceperit celebrandum, laudet e propriis virtutibus potius, quam ex alienis.*

Aries cornibus lasciuiens.

Κριὸς ἀσελγαίνων κέρασι, *id est, Aries cornibus lasciuiens. Diogenianus ostēdit conuenire in magnos, ac lasciuos. Pruriunt cornua arietibus bene pastis, quod idem accidit bubus. Vergilius.*

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam: vitulum lasciuientem indicans. Hesychius indicat originem prouerbij. In arce Palladis aries erat repositus ingens æreus, quem Plato comicus dixit ἀσελγαίνειν*, non tam ob lasciuiam, quam ob ingentem molem. Confertur enim cum equo Durateo. Veteres enim nō solum* ἀσελγὲς *dixisse quod esset lasciuum & indomitum, verum etiam quod esset prægrande: quemadmodum Eupolis* ἄνεμον ἀσελγῆ *dixit pro magno vento. Hæ sunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries sit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam ventum dici lasciuum & intemperantem, quod suo arbitrio ludit vbi velit? Nobis videtur adagium conuenire & in stolidos, præter meritum euectos ad dignitatem.*

Ductus per Phratores canis.

Ἀγόμενος διὰ φρατέρων ὁ κύων, *id est, Ductus per Phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienses populus in tribus erat distributus, uniuscuiusq. tribus tertia pars* φρατρία *dicebatur, & huic præfectus* φρατρίαρχος. *In comitiis igitur si quis canis intercurrisset, continuo petebatur a populo.*

Calabri hospitis xenia.

PROVERBIVM *subesse videtur in his Horatij versibus, quos scripsit in Epistolis:*

Non quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem, vescere sodes.
Iam satis est, at tu quantum vis tolle, benigne.
Non inuisa feres pueris munuscula paruis.
Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hospitis munera recte dixeris, rusticana, leuiaq., quæq. magis onerent accipientem, quam iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quod pyris abundent, consueuerunt ea hospitibus affatim apponere, deinde saturos, bellariorum vice domum auferre iubent. Quod si recuses, eadem porcis obyciuntur. Atqui istud haud est dare munus, sed abijcere. Is demum dat, qui simul & pretium muneris expendit, quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus est apud Athenæum Antiochus cognomento Illustris, qui quod erat reliquum pecuniæ solet effundere verius quam largiri, interdum in viis publicis stans dicere consueuit, τῷ ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω. *id est, Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia discedebat.*

In ostio formosus.

Ἐν θύραις καλός, *id est, In ostio formosus. De iis, qui adamātur, vulgoq. gratiosi habentur. Sumptum a veterum consuetudine, qui formosorum, aut amasiorum nomina, arboribus, foliis ac parietibus inscribant,* ὁ δεῖνα καλός. *Ad id adludens Aristophanes in Vespis,*

Καὶ νὴ Δί' ἢν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλὸν,
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλός. *id est,*

Ac per Iouem scriptum vspiam si viderit
Demum venustum in Pyrilampus ostio,
Adcurrit ac Cemum venustum proxime
Adscribit.

Idem ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Ὑμῶν ἐραστὰς ἦν ἀληθῶς, οὐδὲ ναὶ
Ἐν ταῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖοι καλοί. *id est,*

Is vestri amans haud ficte erat, nam in adium
Muris, venusti Athenienses scripserant.
Alteri versui Græco superest syllaba, tametsi sic habet
Aldina

Aldina editio, suspicamur inuersum ordinem dictionum. Constabit si legas hoc modo, ἐν τοῖς ἔγραφον τοίχοις Ἀθηναῖοι καλοί nisi magis placet vt legamus, ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον Ἀθηναῖοι καλοί, quasi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus scripsissent. Apud Athenæũ lib. 6. refertur ex auctore quopiã, quod qui Atheniensium rem publicã administrabant adsentabantur populo, dicentes cetera quidem omnia esse Græcorum communia, verum illud esse proprium Atheniẽsibus, quod viam nossent, quæ perduceret in cœlum. Quisquis leget encomium Aeschinis et Menonis apud Platonẽ, intelliget quam formosos pinxerint Athenienses, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres distichon hoc citat ex Callimacho,

Ἀλλ' ἐν δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, Κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν, id est,
Litterulas tot ferte insculptas frondibus hisce,
Cydippen pulchram quot memorare queant.
Id imitatus Maro,
-Teneris, inquit, incidere amores
Arboribus: crescente illa, crescetis amores.

Torquere licebit & in eos, qui falso per adsentationẽ laudantur.

Caput scabere, & consimilia.

CAPVT scabere, vngues arrodere, gestus hominis sunt cogitabundi, & de mutando, cuius pœniteat, secum agitantis. Vnde trahuntur in vsum prouerbialem. Horatius libro 1. Satyra decima, -Sed ille,
Si foret hoc nostrum fato delapsus in æuum,
Detereret sibi multa, recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur, & in versũ faciendo
Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus.
Id imitatus Persius,
Nec pluteum, inquit, cadit, nec demorsos sapit vngues,
Idem alibi,
-Crudum Chærestratus vnguem
Arrodens ait hoc.

In superiore taxat poetarum in scribendo negligentiã. In altero describit adolescentem de mutanda anteacta vitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus.

Καρικὸς τράγος, id est, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatum de vilibus & contemptis. Hesychius indicat vsurpatum a Sophocle. Carum populus quod passim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abiit. Vnde & Plato καρικὸν ἀνθρωπίσκον id est, Caricum homuncionem dixit, pro vili nihiliq., quemadmodum alio dictum est loco. Fieri potest, vt prouerbium eo respiciat, quod Cares pro hirco solent immolare canem, vt indicatum est in prouerbio, Caricum sacrificium.

Bullatæ nugæ.

VENTOSA atque inania bullata dicuntur. Sumpta metaphora, παρὰ τῶν πομφολύγων, de quibus alias dictum est in prouerbio, homo bulla. Persius,
-Bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat.

Bullatas nugas appellans inanem perstrepentium vocum cõgeriem, in quibus nihil subsit solidioris sentẽtiæ. Horatius nugas canoras vocauit in Arte poetica,
Quam versus inopes rerum, nugæq. canoræ.

Bolus ereptus e faucibus.

BOLVS e faucibus eripi dicitur, quoties commoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationem subito præripitur. Terentius in Seipsum excruciante, Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subito e faucibus. Bolum autem dixit, quod Græci vocant βόλον. Metaphora per se liquet.

Scarabeus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus Aquilam quærit. Cum imbecillior, atque impotẽtior, mali quidpiam molitur, struitq. insidias inimico longe potentiori. Est & altera lectio, ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus Aquilæ obstetricatur. Sensus ferme idem est, si ne legas μαίεται, siue μαιεύεται. Competit enim in humilem & imbecillum, qui viribus longe præpollenti, malitiosis insidiis, & clancularis dolis perniciem machinatur. Aristophanes in Lysistrata,

[illegible] id est,
Supramodũ irascor tibi, Scarabeus Aquilã ego te,
Quando ous pariens obstetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aesopicum esse, cum ait in Icaromenippo fabulatum fuisse Aesopum, quẽadmodum aliquãdo Scarabei & cameli cælum conscenderint. Porro quod ad fabulam Scarabei & Aquilæ attinet, ad hunc habes modum. Est iam olim aquilarum generi, cum vniuersa Scarabeorum gente, vetus atque antiqua simultas, ac bellum prorsus internecinum, planeq. quod Græci solent dicere, ἀσπονδος πόλεμος. Nam odio dissident plusquam Vatiniano, adeo vt ne Iupiter quidem ipse, οὗ κράτος ἐστὶ μέγιστον, & qui totum nutu tremefactat Olympum, rem inter eos componere, ac dissidium finire potuerit, si modo uera narrant apologi. Sed erit fortassis, qui Aesopicarum fabularum rudis & ἀμύητος admiretur, quid tandẽ negotii sit cum aquila Scarabeo. Quæ cognatio, quæ vicinitas, quæ adfinitas vsqueadeo dissimilibus intercedat. Nã inter hos qui vinculis eiusmodi copulãtur potissimũ dissidia solent oriri ꝓsertim inter principes. Ad hæc, quæ nam tam atrocis odii caussa, postremo vnde tantum animorum Scarabeo, vt cum Aquilarũ populo bellum suscipere non dubitarit. Rursum, qua contumelia tantopere fuerit offensus Aquila θυμὸς ἀγήνωρ, vt hostem tam humilem non contempserit, ac suo vel odio indicarit indignum. Videlicet argumentum ingens, longa est iniuria, longa ambages, ac res omnino maior, quam vt humana facundia queat explicari. Quod si musæ quæ grauatæ non sunt olim Homero dictare Βατραχομυομαχίαν, nobis quoq. relicto tantisper Helicone, dignentur adesse, rerum summam pro virili conabimur exponere. Quid enim tam arduum esse posit, quod illis auspiciibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illustrior, prius quã ad ipsum negotii caput veniamus ducis vtriusq. mores, formã, indo-

indolem, ingenium, quam licebit paucissimis perstringam. Primũ igitur illud succurrit admirari. quid olim Romanis viris alioqui sapientibus venerit in mentem, qui cum huius alitis symbolo sese præter ceteras nationes iactent, ac diis proximos ducant, cũq. huius auspiciis tot victorias reportarint, tot egerint triumphos, tantum abest, vt bene meritæ gratiam referant, vt non toleranda etiam adficiant contumelia. Nam autẽ vnam omnium maxime masculam, & inuicti roboris, emasculant, euirantq. ac propemodum Tiresiam reddunt ipsi non admodum mares, siquidem apud Græcos plane mas est ἀετὸς. idq ni fallimur, longe magis quadrat in eum, cui summus ille pater et rex, hominumq. deumq. Regnum in aues vagas Permisit, expertus fidelem Iupiter in Ganymede flauo, Tum ei, qui ceteris diis procul absistentibus, solus irato Ioui, trisulca tela porrigat, nihil etiã prouerbio deterritus, πόῤῥω Διὸς τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero sine graui ratione factum arbitramur, vt inter tam multas auium nationes, tamq. numerosas tribus, Aquila potissimum sit visa idonea, cui nõ solum auium κράτει, verum etiam senatus populusq. poeticus, suffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quantum ad auium iudicium attinet, ad hanc partem pleraq. propendebant, vt pauoni rerum summam committerent. Siquidem huius pulchritudini, splendori, sublimitati, fastuiq. plane regio, regnũ deberi videbatur. Ac prorsum in hanc sententiam itũ fuisset, nisi quædam longo rerum vsu callidæ, cuiusmodi sunt cornices, coruiq., perpendissent, futurum vt si pauonem rebus præfecissent, eueniret, quod cõplures iam annos in monarchis quibusdam videre datum est, nimirum vt solo nomine strepituq. regem ageret, Aquila nihilo secius, vel sine populi suffragiis, regnum gereret. Ceterum poetas viros sapientissimos illud arbitramur perspexisse, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuisse. In quouis enim rerum genere, semper fuit eritq. bonorum paucitas. Et aliud sæculum alios gignit. Sed paucis, si videtur, hinc contensionem admoneamus. Iam primum si quid ominis est in vocabulo, vt certe est, apte profecto Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσειν, quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quædam aues natura placidæ sunt, ac mites, tum quæ feræ sunt, tamen arte cultuq. cicurantur, ac mansuescunt. Sola aquila, nec est habilis ad vllam disciplinam, nec vllo studio potest mãsuescere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quidquid valde libuit, idem postulat sibi licere. Libet ne spectare pullum animo vere aquilino? Graphice depinxit Horatius,

> *Qualem ministrum fulminis alitem*
> *Olim iuuentas & patrius vigor*
> *Nido, laborum propulit inscium,*
> *Verniq. iam nimbis remotis*
> *Insolitos docuere nisus*
> *Venti pauentem, mox in ouilia*
> *Demisit hostem viuidus impetus.*
> *Nunc in reluctantes dracones*
> *Egit amor dapis atque pugnæ.*

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ. Deinde cum sex, aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod rostro sint vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus, vt vel ex ipso corporis habitu possis intelligere, carniuoram esse auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, ac prædationibus natam. Et quasi parum sit carniuoras esse, sunt & quæ ossifragæ dicantur, & sunt. Age si quis iam physiognomos non omnino malus, vultum ipsum & os aquilæ diligentius contempletur, oculos auidos atque improbos, rictum minacem, genas truculentas, frontem toruam, deniq. illud quod Cyrum Persarum regem tantopere delectabat in principe γρυπόν, nonne plane regium quoddam simulacrum agnoscet, magnificum ac maiestatis plenum? Accedit huc & color ipse funestus, teter & inauspicatus, fusco squalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est ac subnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulusq. clangor, quem nullum animantium genus non expauescit.

> Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
> Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος.
> Ἄξω ἑλών, ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.
>
> *Aut illa non minus* βασιλικά.
>
> Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν, ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ.
> Ἆσσον ἰόνθ' ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.

Iam & viuacem esse aquilam, ab auctoribus proditũ est. Ea tamen cum ad extremam peruenerit senectutem, nihil adhuc sitit, nisi sanguinem, cuius suctu vitã omnibus inuisam prorogat, nimirum rostro superiore adeo increscente, vt carnes depasci non possit. Atque hinc ortum est adagium illud notissimum, ἀετοῦ γῆρας, in senes ætate vinosiores, cum alioqui omne ferme genus hoc auium, quibus adunci sunt vngues, aut non bibant omnino, aut certe perquam raro, si quidem Aristoteli credimus. Et tamen hæ si quando bibunt, aquam bibunt. Sola aquila sanguinem sitit. Ergo rostro intorto natura certe non semper nouerca, reliquis animantibus vtcunq. consuluisse videtur, & inexplebili voracitati modum aliquem imposuisse. Quemadmodum & hac ratione prospexit, quod non sinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo si Musæi versiculo credimus, quem testem adducit Aristoteles,

> *Excludit binos, edit terna, educat vnum.*

Atque per hos ipsos dies, quibus incubat, incubat autem ferme tricenos, naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuersis interim & vnguibus, ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur. Itaq. per id tempus pennæ albescunt inedia. Atque hinc odium in fœtus proprios. Sed parum βασιλικῶς erat instructa aquila, si tantum adunco rostro, si tantum aduncis vnguibus ad prædandum esset armata, nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & nec ad clarissimum solem conniuẽtes, quo quidem experimento fœtus suos an legitimi sint, explorare dicuntur. Itaque prædam quamuis e longinquo speculantur, quam destinent inuadere. Quamquam auium regi bini duntaxat sunt oculi, rostrum vnicum, vngues pauci, venter item vnicus. Veruntamen esset eadem fortassis aliquanto minus noxia, nisi ad arma dotesq. corporis astus accederet ingenij, hoc est, nisi nocens per se ferrum ueneno tingeretur. Vngues suos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minusq. valeant in prædando, id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, sed eum duntaxat quo se credat viribus

ribus esse superiorem. Neque se repente præcipitem dat in terram, more ceterarum, cum prædam appetit; sed sensim demittit, ne impetu illisa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maxime petit, aggreditur, nisi viderit in plana descendisse. Neque quouis grassatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: sed a prandio ad meridianum ad prædandum prouolat, reliquis horis otiosa sedet, donec hominum conuentu fora compleantur. Tum quod occiderit non inibi statim deuorat, ne quis subitus hostium incursu, incautam deprehendat in præda: sed exploratis prius ac subinde resectis viribus, prædam in nidum, velut in castra deuehit. Nam quibus artibus ceruum se præstantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenij documentum testudinem raptam, ex alto, speculata locum idoneum, in saxum aliquod dimittit, vt ad eũ modum rapta testa carne vesci possit. Quamquam in Aeschylo parum aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demissa testudine, miserum occideret, vt vel ob hanc vnam caussam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuisam esse. Atque id quidem nunc assidue veluti suo iure facit. Ceterum primitus testudinem dolis ad id pellexit, dum persuadet illi saturum, vti sua opera, volandi artem perdisceret. Atque hac spe sublatam in altum, deiecit in saxum, vt illius calamitatem tyrranico more verteret in suas delicias. Leporem potissimum, venatur Aquila, vnde & leporariæ cognomen additum vni generi, perinde quasi ducem Africanum aut Numantinũ appelles. Neque contemnit imbellem hostẽ, sed esculentum appetit, vt etiamsi parum gloriæ veniat ex victoria, non parum tamen auferatur emolumenti. At fit aliquoties vt cum maxime leporem captat tum maxime capiatur, ista pennato iaculo, dicatq. prouerbiũ; quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἁλισκόμεθα. Audet & cum ceruo confligere, inferior tamen futura, nisi vulpinam adderet pellẽ. Nam astu supplet quod viribus est diminutum. Commissura cum hoste, prius in puluere volutat sese. Deinde cornibus insidens ceruinis, puluerem pennis collectum, in oculos spargit, alis ora verberans, donec exoculatum in rupes det præcipitem. Sed est eidem acrior, multoq. magis anceps cum dracone pugna etiam in aere. Draco maleficis artibus oua consectatur Aquilæ. Illa vicissim hostem vbicumq. visum rapit. Nam quod illi cum vulpe simultas est irreconciliabis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quam olim regaliter illam acceperit. Inierat cum vicina necessitudinem, cumq. incubanti pastas deesset, proxime catulos in nidum sustulit. Reuersa autem vulpes, cum que catulorum suorum indignam spectaret laniationem quod vnum poterat, immortales testata est deos, atque inter hos præcipue Iouẽ φίλιον amicitiæ violatæ vindicem. Et audisse videtur ista vota deus aliquis. Pauculis post diebus euenit, vt Aquila prunam carnibus e sacrificio raptis hærentem, in nidum deuexerit imprudens. Igitur absente Aquila, igni paullatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites se dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapsos excipit, & in catum delatos deuorat. Ac post id quidẽ temporis, nihil omnino conuenit inter Aquilam & vulpem, quamquam id sane non mediocri vulpinæ gẽtis malo: Quo tamen an digna videri debeant, quæ quondam leporibus συμμαχίας aduersus Aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus βατραχομυομαχίαν est mutuatus. Iam vero acre dissidium est & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo, tametsi hoc quidem nomine, vt crudelior, ita & generosior Aquila quod non deuorat animal, nisi quod occiderit, nec per ignauiam alienis insidit cadaueribus. Nam sittam iure habet exosam, quæ miris artibus Aquilæ oua frangere studet. Pugnat & cum ardeolis quod hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neque vero iam mirum, quod illi parum conuenit cum oloribus, aue nimirum poetica: illud mirum, ab iis sæpenumero vinci tam pugnacem belluam. Nec cum gruibus satis conuenit, ob id, quod illis impendio placeat Democratia, a quibus tamen ingenio superantur. Etenim cum grues e Cilicia demigrantes montem Taurum aquilis plenum parant transmittere, ingentibus lapidibus, quo vocem cohibeant, in os sumptis, nocte tacite transuolant, atque ita deceptis Aquilis tuto traiiciunt. Sed peculiaris quædam cum Trochilo, nam id est aui nomen, simultas intercedit, non ob aliud, vt autumat magnus ille deambulator, nisi quod huic quoque regis ac βασιλέως nomen tribuitur. Idq. potissimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorem extremo persequitur odio. Quamquã non is hostis est, cuius vires metuat Aquila. Nam Trochilus imbecillis est ac fugax, solertia tamen et ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt quamuis a potentiore facile capi non possit. Quin olim cum certamen volandi cum Aquila suscepisset, vicit astu magis quam viribus. Deniq. cum Cybindo bellum gerit internecinum, adeo, vt sæpenumero cohærentes prẽdantur. Est autem Cybindus nocturnus accipiter. Atque in reliquis animantium ordinibus aliæ cum aliis partim bellum est, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduersus Aesalon auem, catulos suos diuexãtem adiuuatur. Eidem bene conuenit & cum serpentibus, cum æque cuniculis gaudeant. Crocodilus hostem habet Ichneumonem, sed cum Trochilo familiaritas est, adeo vt illi liceat vel in ipsas belluæ fauces impune penetrare. Vni Aquilæ cum nullo prorsus animante, nec amicitia, nec adfinitas, nec sodalitas, nec consuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hostis est omnibus, & neminem non habet hostem. Siquidem non potest non omnium esse hostis, qui omnium malo viuit ac saginatur. Proinde sibi conscia, non nidulatur in plano, sed in præruptis & excelsis rupibus, aliquoties & arboribus, sed præaltis, videlicet tyrannicum illud secum voluẽs, Oderint dum metuant. Proinde cum Ciconiæ sacræ sint Aegyptiis, adeo vt occidisse sit capitale, apud Romanos sacri Anseres, Miluis apud Britannos nemo noceat, suibus parcant Iudæi, nec Delphines venabantur antiqui, neque lædere fas erat, sed si quid in venatu peccassent, pauculis modo plagis puerorum more castigabantur. At in Aquilas vbiq. gentium eadem lex est, quæ in lupos, vt præmium sit, qui communem omnium hostem occiderit. Ergo nec amat vllum, nec amatur ab vllo animante Aquila. Leonem animal tam

immane retulisse gratiam homini de se benemerito, & vitam dedisse, a quo pedis sanitatem acceperat, prope creditum est ab omnibus. Draconem seruasse nutricium suum, & ad agnitam vocem accurrisse, credunt permulti. Quin & aspidem, ad mensam cuiusdam quotidie ventitare solitam, vbi sensit ab vno catulorum suorum hospitis filium interemptum, eum occidisse, uiolatiq. hospitij pœnam & de suo partu sumpsisse, neque præ pudore deinde in eas ædes reuersam, retulit Philarchus, neque desunt qui credant, scribendum existimauit Demetrius Physicus, recensendum Plinius. Item Pantheram ob catulos eductos e fouea, hominem officiose produxisse, donec egressus solitudines in viam publicam redisset. Aristophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti, riualis erat Elephantus. Eamq. rem vt omnibus notissimam, & omnium sermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quispiam perdite amat puellam Aetolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem seruatum, erga Hesiodum in litus deuectum, & virginem Lesbiam cum amatore seruatam, erga puerum vectũ & reuectum officium, propemodum inconfesso est. Ad virginem ab Aquila adamatam, nec hi credunt, qui credunt omnia. Nam fatale quoddam huius & in homines odium, vel hinc colligas licebit, quod Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita sit in Caucaso carnifex. Et tamen in tam multis vitiis est, quod laudare possis. Minime bibaces sunt, minimeq. salaces, quæ maxime sunt rapaces. Nam quod Ganimedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non sibi. Ergo cum innumerabiles sint auium species, atq. inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandæ sicuti pauones: aliæ candore niueo insignes, vt olores: aliæ contra decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præminentes, veluti Struthiones: aliæ fabulosis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate commendatæ, vt columba: aliæ gratæ lautorum mensis, vt perdices, ac phasides: aliæ loquacitate iucundæ, vt psitaci: aliæ cantu mirabiles, vt luscinia: aliæ fortitudine animi præstantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natæ, vt passerculi: tamen ex vniuersis, vna Aquila viris tam sapientibus idonea visa est, quæ regis imaginem repræsentet, nec formosa, nec canora, nec esculẽta, sed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, inuisa omnibus, omnium pestis, quæ cũ plurimũ nocere possit, plus tamen velit quã possit. Nec alio iudicio leoni mandatũ est regnum inter quadrupedes, quo non alia bellua, uel immanior vel putidior. Canes cum ad multa sunt vsui, tum ad hoc præcipue, quod pro rebus hominũ excubias agũt. Boues agricolantur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & asini gestandis oneribus sunt vtiles. Parasitatur simia. Draco vel hoc vtilis nomine, quod vsum marathri monstrarit ad oculorum aciem acuẽdam. Leo nihil nisi, hostis ac deuorator omnium, nec nisi viribus ac metu tutus, planeq. regium animal, quemadmodũ & Aquila. Quod videntur perspexisse, qui nobiles illos clipeos leonibus quam maxime hiantibus & explicatis ad prædam vnguibus insigniunt. Sed ad Aquilã redeamus, cui ob dotes quas cõmemorauimus, tã βασιλικὰς, ob tã egregia in omne animãtium genus merita, senatus populusq. poetarum, magno consensu decreuit, primum, vt rex omnium, atque etiam θεῖος, id est, diuinus appellaretur. Deinde satis honestum inter sydera locũ dederunt, ac stellulis aliquot insignierunt. Postremo munus inter cælites honorificum mandarũt, vt solus arma ministret irato Ioui, quibus orbem commonet vniuersum. Quoq. id impune possit, illud quoq. tribuerunt, vt vna animantium, nec metuat fulmen, nec lædatur a fulmine, sed iisdem oculis fulmen emicãs obtueatur, quibus aduersum aspicit solem. His addiderunt sapientissimi illi Casciq. Romani, vt in legionum suarum vexillis, primas teneret Aquila, essetq. vexillorum ipsorum ceu uexillifera, posthabitis etiam lupis Romanæ gentis nutriciis, posthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, posthabitis denique & equis. Nam his quattuor animantibus insignita vexilla, quondam Aquilam sequebantur. Paulo post, nec comites eos est passa, sed illis in castris relictis, ipsa sola prodibat in prælium. Hanc inquã vnã dignam cẽsuerunt, quæ totius orbis monarchæ, sceptra, signa, clipeos, domos, vestes, vasa, ministeria decoret, cum tamen vulturum, ni fallimur, augurio conditum sit Romanum imperium, non Aquilarum. Addidit hoc augurum collegium, vt si cuius ædibus insederit Aquila, aut si pileum in caput alicuius immittat, imperium portendatur. Habes e ducibus alterum, nunc ad Scarabeũ veniamus. Est animal, ac vix etiam animal, quippe cui sensus aliquot desint, ex insectorum infima gente, quod infami sane vocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabeum appellant, aspectu tetrum, odore tetrius, sonitu teterrimũ, alis crustacea vagina obtectis. Quin magis totus ipse Scarabeus nihil est, nisi crustum. Nascitur in excremẽtis, hoc est, animantium stercoribus, in iisdem viuit, versatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic studium pilas quam maxime potest ingentes componere, ceu pastillos, non ex odoribus, sed stercore, potissimum caprino: nam id illi prorsus amaracinum olet. Eas miro conamine voluit auersus, pedibus posterioribus, quos habet longiores, superne iniectis, capite in terram prono. Quod si quando contingat, vt aduersus collem aliquem onus protrudant, elapsis subinde pilis, ac deorsum recurrentibus, putes te Sisyphum voluentem saxum videre. Nec defatigantur, nec conquiescunt. Tantus operis ardor, donec in antrum suum deuexerint. In his pilis, vt ipsi nati sunt, ita fœtus etiam suos educant, & teneros adhuc aduersus hyemis rigorem nidulantes fouent. Scimus nulli non esse notum Scarabeum, vt qui passim sit obuius, nisi sicubi nulla omnino sunt stercora. Sed non est eadẽ omnium species. Etenim sunt, quibus nigro quodam uirore luceat crusta. Pleriq. tetro nigrore horrẽt. Sunt non nulli grandiores, prælongis, ac bisulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum visum est, ad morsum contrahunt, stringuntq. Sunt item rutili, & iidem prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atq. illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabiliq. strepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territent. Sunt & alia formarum discrimina. Verum illud commune est omnibus, e stercore ortus, e stercore victus, in stercore vita deliciumq. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impense fauens Aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tanq. plebeia hoste res inciderit, auitam regali, quem

vincere

vincere gloriosum non sit, a quo vinci turpissimũ, & cui abunde multum laudis contingat, quod cum Aquila decertaris, etiamsi victus discesseris. Apud poetas pudet Aiacem Vlyssis aduersarij tam imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabeo confligari? Rursum alius magis etiam demirabitur, vnde huic insecto vilissimo, tantum animorum, tantum audacia, vt non sit veritũ cum aue multo pugnacissima bellum suscipere. Tum vnde opes, vires, facultates, auxilia, vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verum si quis hunc explicet Silenum, et contemptum hoc animalculum propius ac velut domi contempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter pensitatis, propemodum Scarabeum se malit esse, quã Aquilam. Ne vero nobis reclamet & obturbet quisquam prius atque rem cognouerit. Primum in hoc Aquila prȩstat etiã Scarabeus, quod senectam quotãnis exuit, ac subinde repubescit. Deinde in tantulo corpore, quantum animi robur, quam Heroica mentis vis, quantus ad inuadendum impetus, vt nihil iam sit ad Scarabeum Homerica musca. Nam hinc, ni fallimur, quibusdam Scarabeis nomen etiam inditum, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere congrediũtur, tantum abest, vt id faciant Aquilæ. Iam vero, nec ingenium vulgare, nisi quis sine caussa, vel natũ olim, vel vbiq. celebratum existimet, Græcum illud proverbium, [illegible], quo nimirum singularis quædam & incomparabilis tribui videtur sapientia. Neque nostra refert, si quis cauilletur cum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quamquam quod ad corporis quoque formam attinet, absit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non est quod contemni possit Scarabeus. Etenim si vere proditum est, a Philosophis, eam figuram quam vocant sphæricam, non modo pulcherrimam esse, verum etiam modis omnibus optimam, nec aliam magis demiurgo illi placuisse qua cælum hoc, rem omnium multo pulcherrimam fabricaretur, cur nõ et formosus videatur Scarabeus, qui ad huius speciem longe propius accedit, quã Aquila? Denique si equus in suo genere formosus est, si canis in suo, qui minus in suo placeat Scarabeus? Nisi omnes omnium formas nostra metimur: vt quidquid ad hominis formam non accesserit, id continuo deforme iudicetur. Nã colorẽ Scarabei nemo, putamus, calumniabitur, vt qui gemmas etiam non nullas commendet. Porro quod animantium excrementis, ad suã commoditatem abutitur, ingenij laus est, non crimen. Quasi vero non idem faciant Medici, qui cum multorum animantium, tum hominis etiam excrementa, nõ illinunt solum, verum in potione ministrant in morbis. Nec pudet Alcumistas, ad quintam illam essentiam eliciendam, vti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius, stercoribus arua saginare. Sunt & populi, quibus ad incrustãdos domiciliorum parietes, fimus pro gypso est. Eodem contuso, & ad solem exiccato, id ignis alimentũ vtũtur lignorum vice. Cyprij boues suos humano stercore saginant, nec saginant tantum, sed etiam medentur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum vero sit nasum hominis in Scarabeo desiderare. Siquidẽ id homini peculiare, odore sui fimi offendi. Nec idem accidit in vllo ceterorum animantium. Felicior itaque nobis Scarabeus, non immundior. Quamquam homines quoque non tam res offendit, quam opinio: nam priscis illis mortalibus, res ipsa non perinde atq. nobis visa est abominanda, quam auspicatissimo vocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno deo, Sterculei cognomẽ addere, nimirum honoris caussa, si quidem Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc non nomen solum, verũ etiam immortalitatem contigisse in Italia. Porro in Græcia res eadem duobus regibus summam peperit gloriam. Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Deniq. numquam abolebitur regij senis memoria, quem Homerus, vt in Catone tradit Cicero, manibus suis lætificantem agros, nec alia re quam qua delectatur Scarabeus, posteritati consecrauit. Imperatorem Romanum nihil offendebat lotij putor, cum emolumento coniunctus, cur Scarabeum a tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum, vt iam demus incommodum esse? Denique cum videamus Scarabeum in stercore purum esse, semperq. crusta nitida, contra Aquilam etiam in aere putere, quæso vter altero mundior? Equidem hinc etiam nomen inditum arbitramur, vt κάνθαρος, velut καθαρὸς sit appellatus, nisi si quis malit a Centauris dictum Cantharum. Nam ne putes Scarabeum ob naturam sordidam a lautitiis abhorrere, idem rosis impensissime delectatur, easq. vnice adpetit, si quidem Plinio credimus. Quod si quis forte dotes has leues ac vulgares existimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingenti crista dignum, quod antiquitus inter sacras imagines, & in vatum mysteriis cum primis habitus est Scarabeus, egregij bellatoris aptissimum symbolum. Siquidem vt refert Plutarchus in commentario de Iside & Osiride, in Hieroglyphicis Aegyptiorum picturis regis simulacrum erat oculus, addito sceptro, quo videlicet vigilantia, cum recta iustaq. rerum administratione coniuncta, significabatur. Nam illis, opinamur, temporibus adhuc eiusmodi reges erant, multum Aquila dissimiles. At Thebis ait idem imagines quasdam fuisse repositas, quæ manibus carerent: eæ iudices repræsentabãt, quos oportet ab omni munerum corruptela quã maxime seiunctos esse. Atque inter has vnam oculis quoque carentem, quæ iudicij præsidem adumbrabat, quod hunc oporteat omni prorsus affectu vacare, tantumq. rem ipsam spectare, personam non respicere. Aderat, non corchorus inter olera, quod prouerbio dicunt, sed inter sacras imagines Scarabeus, sigillo insculptus. Et quid tandem per hoc nouum symbolum, nobis innuebant sapientissimi homines? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducẽ egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, ne quis sic a nobis cõfictum existimet. At dixeris imperitior aliquis. Quid Scarabeo cum duce bellico? Permulta sane congruunt. Principio vides, vt totus armis luceat Scarabeus, nullaq. pars corporis sit non diligenter crustis ac laminis communita, vt non melius armatus videatur Mauors Homericus, cũ illũ maxime sua instruit panoplia. Adde nunc militarem adsultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuq. vere militari. Quid enim insuauius classicorum sonitu? Quid [illegible] tympanorum strepitu? Nam tubarum vocẽ, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Busiritæ

non

non ferebant, quod asino rodenti videatur adsimilis. At et gentis, inter abominanda habebatur asinus. Adde laboris inuoluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum. Ad hæc negant in Scarabeorum gente fœminam inueniri, sed omnes esse mares. Verum quid magis congruere potest in fortem imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, vt idem indicat Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, de quibus dictum est, fœtus suos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius est locus nascendi, quam cibi. Verum hoc mysterij non facile sit interpretari. Rectius exponent imperatorum milites, qui norunt quid sit [illegible], qui norunt χαμευνίαν, qui in obsidione nudi duras hyemes duriorem famē sæpe numero pertulerunt, qui vitam ægram, non iam herbarum radicibus, sed fœdo victu produxerunt, qui menses aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ sordes perpendat, mundus erit Scarabeus: si quis miseriam, est quod Scarabeo inuideat. At hæc est laudatissimorum imperatorum sors & conditio, ne quis forte contēnat. Deniq. non vsque quaque contemnendum existimabit Scarabeum, quisquis secum reputarit, magos ac medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorum, sic enim appellant hoc genus, non modo gestantur in crumena, verum etiam de collo suspenduntur: non nunquam & auro inclusa, aduersus omnes infantium morbos. Quid quod in efficacissimis vixq. credendis remediis, ni Plinius auctor esset, parem cum Aquila vim obtinebit Scarabeus ὁ εἰκονιζόμενος Scarabeus, smaragdo gemmæ insculptus? nec enim e quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quamuis gemmam se dignatur Scarabeus, sed smaragdo gemmarum nitidissima expressus, vt diximus, si de collo suspēdatur, at nō nisi Cynocephali capillis, aut certe plumis hirundinis, aduersus omnia veneficia præsentaneam adfert remedium: nec omnino minus efficax, quam moly, quod Vlyssi quondam dedit Mercurius. Nec solum aduersus hæc valet, verum etiam non vulgariter confert, si quis quocunq modo regem adire paret. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præsertim potoribus. In his igitur tam mirandis remediis, sapientes illi magi nullum faciunt discrimen inter Aquilam & Scarabeū. Proinde quis ipsum Scarabeum despiciat, cuius et imago lapillis insculpta, tātam habet vim? Admonet nos gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciamus si quid Aquila sibi placet cognomine gemmæ Aëtite, nec hac laudis portione cedere Scarabeum. Nam huic quoque nomen debet Cantharias, totam animantis speciem mire referens, vt non effigiem expressam, sed viuum ac verum Scarabeum intra gemmā conditum dicas. Postremo si quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus est ille fimo prognatus Scarabeus, quam rex auium Aquila. Nam si quis Aquilæ factioni studens, neget hac parte cum ea conferendum esse Scarabeum, quod olim apud Thebanos crassos homines inter numina habebatur; non admodum refragabimur modo meminerit honoris huius aquilam cum Crocodilis & Cercopithecis, denique & cum cepis ac ventris crepitu esse commune, quandoquidem apud Aegyptios hæc omnia portenta, diuinos honores inuenerunt. Et si quo calculo

dignum est in hac collatione numinis inane vocabulū, non defuerint, qui Scarabeo quoque tribuerint diuinitatem; Vtrumque ducem vtcunq. depinximus. Superest iam, vt tam atrocis belli caussas repetamus. Olim in Aetna monte leporem quempiam insectabatur Aquila; iamq. contractis vnguibus præda sic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal & alioqui timidum, ad proximum Scarabei cauum velut ad asylum confugerit. Quandoquidem in rebus desperatis, extremoq. discrimine, præsidium vndelibet & petitur & speratur. Erat autem is Scarabeus, quemadmodum inquit Homerus, [illegible]. Nam in eo monte Scarabeorum natio, felicissimæ sobolis esse perhibetur, adeo vt hinc ὁ αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio sit nobilitatus, videlicet ob insignem corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum confugiens lepus, supplex ad eius genua se prouoluit, obsecrans atque obtestans, vt ipsius penates sibi vitæ præsidio sint aduersus hostem immitissimum. Iam primum hoc ipso sibi non nihil placebat Scarabeus, quod extitisset qui ipsi suam vitam debere vellet, quiq. rem tantam a se præstari posse crederet. Deniq. cui suum antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire solent, idoneum videretur ad quod salutis caussa velut ad sacram aram aut principis statuam confugeret. Confestim igitur prouolat obuiam Aquilæ Scarabeus, et huiusmodi dictis furentem lenire conatur. Quo maior est tua potestas, hoc magis conuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funestos reddere. Sic tibi tuus nidus semper ab huiusmodi calamitate sit immunis. Generosi regiiq. animi est, dare veniam & indignis. Prosit nihil commerito domicilij reuerentia, quod cuiq. tutum & inuiolatum esse volt æquitas, sinunt leges, adprobat consuetudo: prosit deprecantis, si non auctoritas, certe studium. Quod si genus nostrum & Scarabeia despicis arma,

At sperato deos memores fandi atque nefandi.

Si nihil te mouent penetralium violatorum vices, in tuum caput aliquando reditura, certe Iouem maximū reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus est hic hospes, offendes ξένιον, meus est supplex, et ipse pro illo tibi, violabis ἱκέσιον: deniq. pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis quam certas iras concipere soleat iratus Iupiter quam acriter vindicet lacessitus, qui sæuienti ministrat arma. Nec omnia permittit suis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabeum, Aquila vexatum alis, cōtemptim in terram præcipitat. Leporem frustra supplicem, sub oculis Scarabei crudelissime iugulat laniatq. laniatum in immitem nidum deportat: neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces, nec minæ Scarabei: quem tamen haud aspernata fuisset, si quantum audacia viribusq. pollet, tantundem polleret prudentia: aut si in mentē venisset, olim leonem in extremo vitæ discrimine, a mure seruatum fuisse, & omnium quadrupedum tyranno, quod dij vix dare potuerunt, id a tam infimo contemptoq. animalculo per occasionem datum esse: si cogitasset formicam beneficio prouocatam, columbæ vitam dedisse, admorso aucupis calcaneo. Adeo nullus est tam humilis, tam abiectæ sortis, qui non possit per occasionem, & prodesse amicus, & nocere inimicus; vel potentissimo. Verum id

temporis nihil horum succurrebat Aquilæ, tantum præsenti præda potitur, fruiturq. Ea contumelia descendit altius in pectus magnanimi Scarabei, quam quisquam credidisset. Stimulabat excelsum ac titanicum animũ: hinc pudor, quod in caussa tam æqua, parum sua ualuisset auctoritas: hinc misericordia, quod innoxium animal & imbelle, tam immaniter esset laniatũ: hinc dolor, quod ab Aquila tam ferociter, atque id tam impune contemptus esset, haud quaquam, vt ipsi videbatur contemnendus. Siquidem nulli sua leuis est auctoritas. Iam succurrebat & illud, fore vt vniuersum Scarabeorum genus in contemptum veniret, si semel id factum Aquilæ cessisset impune. Ac tum quidem temporis, quoniam vlciscendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit Scarabeus. Nempe hoc ipsum, quod de Agamemnone, ceterisq. regibus dixit Calchas,

Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarem molitur pœnam, internecionem, ac plane πανωλεθρίαν in animo voluit. At cum ipsa quidem Aquila hoste tam bellaci, Martem experiri, non satis tutum esse ducebat: non solum ob id, quod copiis esset inferior, verum etiam quod Mars stupidus deus ac vecors, nec minus cæcus quam ipse Plutus, aut Cupido, plerumq. faueat caussæ deteriori. Quod si maxime par viribus fuisset, si felicius pugnarent hi, quorum melior esset caussa, tamen esse videbat, in quo grauius excruciaret Aquilam, & odium suum pleniore vindicta satiaret, si posteritate sublata, viuam etiam & sentientem Aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discruciantur parentes, quam in liberis. Adeo vt qui sui corporis sæuissimos negligũt cruciatus; filiorum tormenta non ferant. Viderat asinos per ignes obiectos, miro vitæ contemptu, pullis suis succurrere: viderat exempla huius animi in animantibus permultis. Existimabat ab his communibus affectibus, non esse alienam Aquilam. Denique suo generi tutius esse indicabat, si inimicum tam pertinacem ab ipsa, quod aiunt, stirpe perdidisset. Audierat, opinamur, celebratum illud prouerbium,

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam spes, si facinus successisset, futurum vt profligata Aquila, ipse regno potiretur. Atque vt dolor non solum fortes facit & intrepidos, verum etiam sagaces, diligenter explorat, quo loco spem suæ posteritatis hostis recondidisset. Quo peruestigato, Vulcanum adit, qui cum illi non nulla familiaritas est, ob coloris similitudinem. Exorat, vt arma sibi cudat, quæ neque sint onerosa volanti, & tamen aduersus mediocrem vim tueantur. Armat a summo vertice ad imum vsque calcaneum Vulcanus Scarabeum, his armis quibus adhuc vtitur: nam antea muscarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc semotus, in excelso præruptoq. scopulo, multa sarmentorum ac stipularum vi congestus & cõmunitus. Huc nobis protinus egregius Scarabeus aduolarit ne an adrepserit, parum liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant tum cum pennis Aquilæ feriretur, adhærentem clanculum ab insciente Aquila in nidum deportatum esse. Et quo nec homines, quibus non est aliud animal insidiosius. nec ad nocendum ingeniosius, peruenire potuissent, eo penetrauit Scarabeus. Inter stipulas in insidiis abdit sese, ac tempus nactus idoneum, Aquilæ oua protrudit e nido, aliud post aliud, donec nullum reliquum faceret. Ea delapsa, comminuta sunt, ipsi pulli informes adhuc miserabiliter in saxa elisi, prius orbati vita sunt, quam vitæ sensum accepissent: nec hac tam atroci pœna contentus fuit Scarabei dolor. Est gemma cum primis nobilis, quam ab Aquila nomine Græci vocant Aetitem: non dissimilis est ouo, sexu quoque distinguitur, nam in femina fœtum inclusum inuenias, pulli propemodum specie. Mira vis, ad eliciendum partum. Quamobrem hodieq. parturientibus admouetur, quo partum acceleret. Huius itaque generis par, Aquila solet in nido suo ponere, alioquin numquam positura oua, aut certe non exclusura pullos. Tantum etiam thesaurum deiicit e nido Scarabeus, quo pariendi facultatem in posterum eripiat, lapides acutis excepti saxis minutatim dissiliere. Ne hæc quidem adhuc satis visa sunt iræ Scarabei. Leuem calamitatem putat, nisi dolore quoque ac lamentis hostis frueretur, itaque rursum abdit se penitus in stipulis. Redit Aquila, nouam sui generis cladem conspicatur, videt sua viscera frustulatim discerpta: videt nobilis gemmæ non æstimabilem iacturam: queritur, clangit, fremit, stridet, eiulat, obtestatur deos: ac suis illis oculis, quos iam dolor etiam acuebat, hostem tam potentem circumspectat. Atque omnia potius in mẽtem veniunt reputanti, quam Scarabeus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei quisquis tantæ calamitatis fuisset auctor. Quantam interea voluptatem animo persensisse credis Scarabeum, dum hæc audit? Quid faciat misera? Rursum in fortunatas insulas illi deuolandum fuit, neque enim aliunde importatur ἀετίτης, alterum par inueniendum. Nidus in locum multo semotiorem editioremq. transfertur. Rursus oua ponit, & huc nihilo secius ignotus hostis penetrat: populatur omnia, totam superiorem renouat tragœdiam. Rursum hinc in tutiorem arcẽ demigrat Aquila: alia deponit oua, alios adhibet Aetitas. Rursum adest Scarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atque insequendi, donec delassata tot cladibus ales, constituit sacram mouere ancoram, ac suis diffisa viribus ad deorum præsidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis suæ tragœdiam, hostem tam potentem, eumq. quod esset grauissimum, ignotum: vt tãta passæ, facultas etiam vlciscendi eriperetur: Addit hanc suam perniciem ad ipsum quoque Iouem pertinere peritvrum imperij munus, quod ille donasset, nutandum armigerum, si quemadmodum instituit hostis, pergeret: esse non nihil assuetis ac notis vti ministeriis, etiam si nouitas in suffecto Ganymede feliciter successisset. Mouet Iouem satellitis sui periculum, præsertim cum recens rapti Ganymedis officium hæreret animo. Iubet, si uideatur, in suo ipsius sinu deponat oua. Aut illic, aut nusquam omnino in tuto futura. Paret ales, ac in summi Iouis sinu, extremam gentis suæ spem deponit, multum obtestata, per felicissima illa oua, quæ quondam illi Leda pepererat, vt sua bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? Vereamur ne cui res supra veri fidem esse videatur. Ad

ipsam

ipsam summi Iouis arcem inuictus subuolat Scarabeus, nescimus an numinis alicuius fauore adiutus. Pastillum in hunc vsum e stercoribus paratum in sinum illius demittit. Iupiter vt est sordium insolens, quippe in purissima mundi parte habitans, & a terreno contagio longissimo semotus interuallo; dum offensus teterrimo odore, fimum e sinu studet excutere, oua Aquilæ deiicit imprudens, quæ videlicet ex alto delapsa, perierunt, & prius quam terram contingerent. Atque ita tandem cognitus est, ille tot cladium artifex: & hoc ipsum voluptatis cumulum addidit Scarabeo. Iuuit agnosci. Contra Aquilæ, nam rem gestam ex ipso didicit Ioue, non mediocre doloris pondus adiecit, tam contemptus suæ calamitatis auctor. Quandoquidem est & hoc non nullum mali solatium, si quis a magno superetur hoste. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum, Aquila pro viribus vbicunque conspectam Scarabeorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Vicissim Scarabeus in Aquilę perniciē neruos intendit vniuersos. Itaque prædandi, insidiandi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, nisi vtraque gente pariter sublata funditus, vt Cadmeam victoriam diceres: adeo gladiatoriis animis, vterque in alterum affectabat vitā. Nec vinci poterat Aquila, neque cedere nouit Scarabeus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis succurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. Quo magis conatur, hoc magis horum incrudescit odium, gliscunt iræ, feruescunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubie propensior in Aquilæ partem: sed e diuerso mouebat exemplum longe perniciosissimum, si cui licuisset impune ἀντίπαλον, φίλον, aut finem contemnere. Proinde facit quod in extremo rerum discrimine solet, deos in concilium aduocat: pauca prę locutus rem, vt est gesta proponit. Præconio Mercurii fit dicendi potestas, rogantur ac dicuntur sententiæ. Variatum est studiis. Dii contemptiores fere fauebant Scarabeo, ex maximis etiam Iuno vehementer huic studebat, nimirum odio Ganymedis, Aquilæ rebus infensa. Tandem in hoc senatusconsultum pedibus itum est, quod arguta voce pronunciauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit, vti bellum æternum Scarabeus & Aquila suo gerant arbitratu. Quod cuique acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur. Quod rapuerit, id iure belli possessurum, tantum, non placere diis internicionem vllius generis. Proinde triginta dies, per quos incubat Aquila, temperetur a manibus, seruentur induciæ. Nec fas sit Scarabeis per id tempus in publicum prodire, ne videlicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoque tædium accederet Aquilæ. Addidit illud ex suo studio Iupiter, idque reclamantibus non nullis, Aequum est, inquit, ex tam immensis terræ spatiis, vel exiguum angulum, velut asylum superesse meo satelliti, quo tutus sit a Scarabeorum incursu. Neque vero nouum exemplum induco. Sunt loca quæ lupum nesciunt: sunt in quæ non immigrent venena: sunt in quibus non viuant talpæ. Metabor & ipse in Thracia ingerum aliquot spatium apud Olynthum, in quod si quocunque modo prudens, imprudens, volens, nolens, pedem intulerit Scarabeus, capitalis esto: nec fas sit exire semel ingresso, verum ibi torqueat sese, donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipso monitus vocabulo sciat Scarabeus actum fore de se, si contra nostrum senatusconsultum non vereatur in eū locum irrumpere. Rhodo exultat Aquila, ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi Scarabeum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorū consessus. Valet in hodiernum vsque diem senatusconsultum, semperque valebit. Scarabeis & Aquilis durat exitiale bellum, per eos dies, per quos incubat Aquila, nusquam apparēt Scarabeorum filii. Locum eum, quem designauit Iupiter, summo studio vitat: quod si quis importet, protinus examinatur. Eiusque rei, si quis forte requiret, testimonium perhibet Plinius libri vndecimi cap. 28. Atque hoc quoque grauior auctor Plutarchus in commētario de animi tranquillitate. Sed iamdudum sat est ad prouerbiorum negotium redeamus. Meminit huius fabulæ Comicus Aristophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem versibus:

Ἐν τοῖσιν Αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἴρηκας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς,
Ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτέ,
Ὠ' ἐκκυλίνδων, κἀντιτιμωρούμενος. id est,

In fabulis id est repertum Aesopicis,
Adiisse diuos vnicum e volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiisse diuos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam, ob simultatem asperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Admonet autem apologus, non esse cuiquam contemnendum hostem, quamuis infimæ fortunæ. Sunt enim homunculi quidam, infimæ quidem sortis, sed tamen malitiosi, non minus atri, quam Scarabei: neque minus putidi neque minus abiecti: qui tamen pertinaci quadam ingenii malitia, cum nulli omnino mortalium prodesse possint, magnis etiam sæpe numero viris facessunt negotium. Territant nigrore, obstrepunt stridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, insidiantur, vt non paullo satius sit, cum magnis aliquando viris simultatem suscipere, quam hos lacessere Scarabeos, quos pudeat etiam vicisse, quosque nec excutere possis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior.

Timidus Plutus.

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, *id est, Timidus Plutus. Huiusmodi enim & Aristophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantem, nullique fidentem. Neque uero dissimilem animi habitum opes adferunt diuitibus, cum contra paupertas secura in vtranque dormiat aurem. Aristophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cum ait,*

Ἀλλὰ λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος. id est,

Quin id omnes dictitant,
Timidissimum quiddam esse, diuitias.

Interpres admonet, Comicum allusisse ad illud Euripidis,

Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. id est,

Res

Res cupida vita, sunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum est, quod diuitibus multi tendunt insidias: nempe latrones, heredipetæ, principes, sycophantæ, non numquam & vxor, & liberi. Quam ob caussam addidit Euripides φιλόψυχον κακόν, vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quam his, qui tenui sunt fortuna: vel quod ob eas sæpe numero de vita solliciti sint. Id eleganter explicans Iuuenalis,

Pauca licet, inquit, portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq. timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

In summa in omni negotio formidolosior est diues, quam pauper. Cautius munit ædes furum metu. Metuit tempestates, propter frumenta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid rogantibus donare cogatur. Metuit inimicos, ne quid noceant. Timidius conuiuatur, metu mulctæ. Omnia circumspectius, & facit & dicit, metu calumniæ, quæ potissimum diuitibus strui solet. quippe quibus est quod auferri possit. Si bellum immineat, diues in primis discruciatur. Deniq. nec superstitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus casus.

Πανικὸν, *Veteres vocabãt subitum animorum tumultum sed inanem. Veteres enim existimabant Panẽ deum repentinos terrores, & animi consternationes immittere, lymphaticis similimas, vsque adeo impotentes, vt non ratione modo, verum & mente careant. Sicuti nõ rarenter vsu venit, cum in exercitu nulla comparente idonea caussa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheso.*

Ἀλλ' ἆ κρονίου Πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ.

Verba sunt Hectoris ad custodes nunciantes, nouum tumultum in castris oriri: atque is motum Panicum esse respondet. Pindarus in Nemeis scribit non oportere fortibus viris vitio vertere, si fugiant in huiusmodi tumultu,

Ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοισι φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν.

In diuinis terroribus fugiunt et filij deorum. Δαιμονίους φόβους *appellans* τοὺς πανικούς. *Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatam, quæ Græce* κόχλος, *id est, testudo dicitur, primus reperisse, eaq. personans olim Titanas, contra quos bellabat, in fugam egisse. Pausanias in Phocaicis,* Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει, τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμιᾶς δείματα ἐκ Πανὸς γίνεσθαι *id est, Ceterum noctu irruit in eos pauor panicus, siquidem terrores nulla de caussa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copiosius differit citatis aliorum etiam Græcorum testimoniis, Angelus Politianus in Miscellaneorum annotatione vigesima-octaua. Hoc adagij subinde refertur a Cicerone in epistolis ad Atticum: Ego, inquit, bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui, vt tu scis, panicus casus extiterit. Rursum alibi, De Ventidio, panicon puto. Item alibi, Rumorem adferunt magnum, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari,* πανικὸν *certe. Item alibi: Interim scis enim quædam* πανικὰ *dici, item* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, *rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochiæ tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Idem ad Tyronem, Etsi Atticus noster, qui me quondam moueri* πανικοῖς *intellexit, idem semper putat: nec videt quibus præsidiis philosophiæ septus sim. Et hercle quod timidus est ipse,* θορυβοποιεῖ, *id est, tumultum ciet, & panicis mouetur. Huc adlusisse putamus & Apuleium in Asino suo, cum Psychæ ad mortem spontaneam properanti, Panem obuium facit.*

Nihil minus expedit, quam agrum optime colere.

APVD priscos adagionis instar fuisse Plinius testatur libri 18. cap. 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorum posuisse, & fortassis incredibile penitus existiment, nihil minus expedire, quam agrum optime colere. L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, antiquæ alias parsimoniæ, circiter mille siclos (siue quæ lectio quibusdã magis adridet, sestertium) liberalitate diui Augusti congestum, vsque ad detractionem heredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoq. in gloriam. Internicionem ergo, famemq. censemus? Immo hercle iudico modum, rerum omnium vtilissimum. Bene colere necessarium est, optime damnosum. Hactenus Plinius. Huc & Terentius adlusit, cũ ait in Phormione, Nostrapte culpa facimus vt malos expediat esse, dum nimium dici nos bonos studemus et benignos. Item illud Horatianum,

In vitium culpa ducit fuga si caret arte.

Citius quam asparagi coquuntur.

VELOCIVS quam asparagi coquuntur. De re vehementer properata. Sunt quędam figurę prouerbiales, quę Octauio Augusto peculiariter arriserunt: inter quas hęc quoq. refertur a Tranquillo, cum scribit eum ad exprimendum festinatæ rei velocitatem solere dicere, Velocius quam asparagi coquantur. Idq. identidem in litteris vsurpat. Est autem asparagus herbę genus spinosum, & in medicinam vtile, & in cibos gratum, cuius summa priusquam durescant, leuiter coquuntur, tantum, vt cruditas absit. Dicitur autem asparagus, quod qui sunt in his pręcipui, non serũtur, vt Athenęus dixit. Docti quidam admonent, simile quiddam dici de salsamentis. Citius quã salsamenta coquantur, eo quod quidam pisces sale conditi, aut fumo ventoue durati, crudi quoq. comedantur, aut leuissime cocti. Quamquã hoc prouerbium apud Athenæum vnde citant, nondũ reperimus. Confine illi, quod alibi dicetur, ἀφύα εἰς πῦρ, *Aphia ad ignem.*

Amicitiæ personam.

Τὸ προσωπεῖον ἀφελεῖν τῆς φιλίας, *id est, Amicitię personam detrahere dicimur, cum aperte quæ sentimus animo, tũ facimus, tum loquimur apud amicos, & quidquid in pectore clausum est, id prę nobis ferimus. Vultus enim ab animo discrepans persona verius est quam vultus. Et eleganter a Seneca dictum est in Cęsarem, vt personã malis quam faciem: id est, vt videri malis quam esse. M. Tullius Tusculanarum quæstionũ quinto scribit Epicurum tantummodo personam induisse philosophi. Martialis.*

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.

Tam subito coruus, qui modo cygnus eras.
Non omneis fallis, scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Neque semper tamen persona sonat in malã partem. Etenim cum scribit M. Tullius in Officiis, Ponit enim personam amici, cum induit iudicis: non significat fictum amicum aut fictum iudicem. Est autem traductum à personis histrionum.

Vtere curru, de asinis nihil laborans.

Ἀπορίμε τὰς σὰς ἁμάξας τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλει. *id est.*
Vtere plaustris tuis, asinosq ne curaueris.
Versus est trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, vti suarum quisq. rerum curam ageret, hisq. frueretur, alienarum negligens, atq. incurius. Hinc ducta metaphora, quod quibus plaustrum est domi, nihil necesse habent deportandis oneribus asinos alium de conducere.

Lybica fera.

Λιβυκὸν θηρίον, *id est, Lybica bestia. Refertur a Diogeniano, Dicebatur olim in hominem vafrum, callidum, versipellem, variis moribus, ancipitiq. ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuisse testatur. Inde natum quod in Libya varia ferarum species sæpe numero misceantur: atque ita noua quadam hinc mõstra spectaculo produci soleant, Romam a prouinciæ præsidibus deportata.*

Semper adfert Libya mali quippiam.

EODEM *fonte fluxit & illud,* ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν, *id est, Semper affert Libya mali quippiam, quod inde Romã, vt dixim⁹, monstra deportarentur. Hinc & in mores, ingeniumq. gentis detorqueri potest: si quidem vt est regio venenorum ferax, ita gentis pestilens ingenium. Peculiariter conueniet in fœdifragos, ac pactorum nouatores.*

Semper Africa noui aliquid apportat.

HVIC *simillimum est illud Plinianum, quod in historia mundi refert, Libyam semper aliquid noui adferre. Quòdquidem ideo dicebatur, quod in siticulosa regione ad vnum aliquem riuum plurimæ ferarum species bibendi gratia conuenire cogantur: inibiq. varia mixtura violenta Veneris, varias monstrorum formas, sub indeq. nouas nasci. Porro Plinius sumpsit ab Aristotele, apud quem refertur lib. de generatione animaliũ 2. cap. 5. Anaxilas apud Athaneum lib. 4. festiuiter ad rem detorsit.*

Ἡ μουσικὴ δ' ὥσπερ Λιβύη πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεί τι καινὸν, καθ' ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον, *id est,*
At musica itidem ut Afra terra per deos
Semper quotannis bestiam aliquam edit nouam.

Scim⁹ Græcũ versum posteriorem non constare, sed ita habet editio Aldina, nec satis diuinamus quomodo restitui possit, nisi forte pro καθ' ἐνιαυτὸν *legendum est* κατ' αὐτὸν, *tametsi ne sic quidem constat metrum: fortasse* θηρίον *omittendum, & pro* καθ' ἐνιαυτὸν *reponendum* καθ' ἑνιαυτόν. *Quadrabit in homines lubrica fide, semperq. nouandarum rerum auidos.*

Afra auis.

Λιβυκὸν ὄρνεον, *id est, Libyca auis. Refertur a Suida de prægrãdibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit,*
Non Afra auis descendat in ventrem meum
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum.

Nã gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron uidetur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Nr̃a quidem sententia non inepte iacietur et in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum instar vtrinq. pensiles. Prouerbium extat in auibus Aristophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes fere timidiores. Terent. Hic nebulo magnus est.

Boni pastoris est, tondere pecus non deglubere.

HODIE Q. *vulgo celebratum durat, vbi quis est exactor durior, atq. instantior. Quid? Num & pellem vis? Quasi cõueniat lana contentũ esse. Id adagij Tiberi⁹ Cæsar, auctore Suetonio aut reperit, aut certe vsurpauit. Nam is admonitus ab amicis, vt prouincialibus augeret vectigalia, rescripsit, Boni pastoris esse, tõdere pecus, non deglubere. Est autem deglubere, detrahere pellem. Tractum a rusticis, qui deglublere vocant, siliquam, aut folliculum excutere, & granum sua nudare tunica: unde & Catullus in õbscenum sensum detorsit, vt dicat virum a muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait se viuos homines solere deglubere. Tondent igitur, qui ita spoliant, vt sortem relinquant, vnde res possit crescere. Deglubunt, qui nihil reliqui faciunt: Nam lana detonsa renascitur. Cute detracta nihil est, quod deinde possis auferre. Alexander Macedonum rex, cognomento Magnus, sententiam eandem diuersa extulit metaphora. Cum enim quidam admoneret, lõge plus vectigalium a ciuitatibus auferri posse, respondit ad hunc modum,* καὶ κηπουρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. *id est, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Deniq. hoc ipsum* ἀπὸ ῥιζῶν *&* ἀποῤῥιζῶν, *& item apud Latinos radicitus, stirpitũ tenus, a stirpe, ab ima stirpe, atq. id genus aliæ metaphora, prouerbij naturam resipiunt.*

Lucri bonus est odor ex re qualibet.

FACETA *quidem, sed tamen pestilens illa vox Vespasiani, qui cum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, superq. eo facto a filio admoneretur, quod e re tam putida lucrum faceret, paullo post collectam pecuniam, filij naribus admouit, rogauitq. ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis.*
Lucri bonus est odor, ex re
Qualibet.

Ad quod alludens Ammianus lib. 22. dixit, Et lucrum ex omni odorantes occasione. Iam & Ennianus illi versiculus, nõ in sermonem modo, uerum etiam in animos & vitam hominum penitus abiit.
Vnde habeas curat nemo, sed oportet habere.
Quin illud ab Horatio dictũ εἰρωνικῶς, serio sequimur,
O cives

O ciues ciues quærenda pecunia primum,
Virtus post nummos.

Cephisodorus apud Athenæum lib. 3. docet apud poetas celebres ac sapientes viros inueniri sententias quasdam improbatas, velut illud apud Archilochum, πάντ' ἄνδρ' ἀποσκολύπτειν, *id est, Quemuis hominē excoriare siue spoliare. Apud Theodorum illud,* κελεύων μὴ πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. *id est, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum est. Apud Euripidem,* τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι φάναι, *id est, Quod dixerit, linguam iurasse, quo de nobis alias dictum est. Apud Sophoclem,*

Τοιαῦτα τοίνυν, πρὸς χάριν τε κοὐ βίᾳ
Λέγω, σὺ δ' αὐτὸς ὥσπερ οἱ σοφοὶ τὰ σὰ
Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. *id est,*

Ad gratiam tibi ista dico, haud impero,
At ipse, uti solent facere prudentes viri,
Laudato iusta, ceterum lucro hæreas.

Idem alibi dixit, μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν, *id est, Nullum esse malum quod cum lucro coniunctum sit. Apud Homerum, quod facit Iunonem insidiantem Ioui, quod Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem populum indignari poetis aut histrionibus, si quando talia recitant in theatris, cum magis debuerit indignari quisque sibi, quod ea sequeretur in vita, quorum cōmemorationem in theatro ferre non poterat.*

Lucrum pudori præstat.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, *id est, Lucrum pudori præstat. Plautus in Pseudolo, Nimio illud quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget. Eundem sensum aliter extulit in Trinummo, Pol pudere, quam pigere, præstat, totidem litteris. Sententia bono viro indigna, eoq. illic à lenone dicitur, hic à sene. Sed commode ad persuadendum sententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe satius rei iactura, quam famæ dispendiū accipere. Huc adlusit Terētius in Phormione, Non te pudet uanitatis? Non, dū ob rem. Quin & hodie vuulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecunia res agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert à poeta quodam, senarios hos:*

Τὸ μὲν δοκεῖν τὴν δίκαιον ἀρνοῦ,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ὅθεν κερδανεῖς. *id est,*

Opinionem sperneito iusti, ac virum
Quiduis agentem sequere, cum spes lucri.

Refert & hunc ex Sophocle:

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. *id est,*
Dulce est lucrum, profectum & à mendaciis.

Bæta tum hyeme, tum æstate bona.

Βαίτη καὶ θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθή, *id est, Bæta tum in æstate, tum hyeme bona. Suidas, qui huius adagii meminit, adscribit Bætam vestis pelliceæ, genus, quod in vtrumque tempus videatur adpositum. Nam hyeme depellit ventos, æstate solem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 7. inter vestes coriaceas meminit & bætæ: quam ait tunicam fuisse prælongam, quæ totū contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vsui futura; veluti de litteris, quæ iuuenes iuxta ac senes ornant. Aut Philosophia, quæ in rebus prosperis arcet ab insolentia, in aduersis præstat, ne frangamur animo.*

Anicularum deliramenta.

Γραῶν ὕθλος, *id est, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiusmodi solent effutiri vetulæ, cum iam sexus vitio vitium ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto:* ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. *id est, Nam hæc quidem sunt quod dici solet, anicularum nugæ. itidem Cicero in oratione pro domo sua dixit anilem superstitionem.*

Ante pedes.

Ante *pedes esse dicitur, quod obuium, quodq. vel præsens adest, vel imminet. Terentius:*

Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
Prospicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo, τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα παντί. *id est, Quidquid ante pedes est semper melius. Lucianus in Pseudologista:* καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοεῖν. *id est, Et quod hæc communia, quodq. hæc passim obuia ignores. Philostratus in Phœnice:* Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος τε καὶ ὑπερορῶν πάντα τὰ ἐν ποσί. *id est, Quo uadis autem? sublimi vultu, cunctaq. despiciens, quæ sunt ad pedes. Et* παρὰ πόδα *dicitur, quod iam instat, imminetq.* ἐμποδὼν *esse dicitur, quod obstat,* ἐκποδὼν *contra,* προκυλινδεῖσθαι τῶν ποδῶν *est aliquoties apud Platonem, id est, ante pedes prouolui, quod veluti expositum est. Veluti de repub. 4.* Πάλαι, ὦ μακάριε, φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτό, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι. *id est, Iam dudum o beate videtur rursus ante pedes volui, nec videmus illud, sed fuimus ridiculi, quemadmodum solent, qui cum manibus teneant aliquid, tamen quærunt quod habent. Non dissimili figura Maro dixit, In manibus:*

In manibus terra, non hic te carmine longo,
Atque per ambages & longa exorsa tenebo.

Albo rete aliena captant bona.

Proverbii *speciem habet, quod ait Plautus in Persa: Ne isti saxim vsquam appareant qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum, & parasitorum. Album dixit, adludens ad codicillos, et dicas, syngraphasq. quibus lis intenditur, peragiturq. Nec omnino displicet, vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, respexerit. Nam leges etiam Solon aranearū textis similes esse dixit.*

Ad suum quemq. quæstum æquum est esse callidum.

Apvd *Plautum est prouerbialis sententia in Truculēto, tum in Asinaria:*

Ad suum quēq. quæstum, æquum est esse callidum.

Quæ si transferatur paullo longius, plusculum habuerit gratiæ. Velut alius est pecuniæ appetens, alius famæ studiosus, alius voluptatum auidus, alius litterarum sitiens, alius pietatem sectatur. Quisq. aduigilat ad id quod expetit.

Vel acum inuenisses.

APUD eundem in Menæhmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter vestigata: Acum credo inuenisses, si acum quæreres. Nam acus inuentu difficillima, quod ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit.

Ὑπηνέμια τίκτει, id est, Subuentanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ Veneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est, unde non gignatur fœtus. Aristophanes in Auibus:

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν.
Parit primum subuentaneum nox nigripennis ouũ.

Hos conceptus potissimum accidere in his auibus, quæ sint neque veloces, neque aduncis vnguibus, cuiusmodi sunt perdix, gallina, demonstrat Aristoteles libro de generatione animalium 3. caussam esse quod excremẽtis magis abundant. Volaces & aduncas nec salaces esse, nec fœcundas, quod in his excrementi seminalis pars, in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiusmodi fœtus aliquoties audita maris voce, sicuti fit in perdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties feminis ob inopiam maris inter se salientibus. Auctor & Plinius. Eaq. oua Græci ὑπηνέμια, id est, subuentanea, siue ζεφύρια vocant, a vento fauonio. Unde quæ vana sunt, ἀνεμιαῖα, dicitur. Plato in Theæteto, ἀλλὰ τόδε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει. id est, Sed age iam illud communiter dispiciamus, solidus ne partus sit an subuentaneus. Et Homer. Κεινὸν δ' ἀνεμώλια βάζεις, dicta inania, & ventis similia significans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, ὑπηνέμια vocat inania, quæ ventis ferantur, de gladiatoribus: De ceteris quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter.

Φρυνώνδας ἄλλος, id est, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, inter nobiles facinorosos. Phrynondas cum esset hospes Athenis, in negotiis Peloponnesiacis versabatur, homo ver sutus, maleficus, impostor, summus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei transierit appellationem. Etenim quoties insigniter malum & sceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Aristophanes in Amphiareo, citante Suida:

Ὦ μιαρὲ καὶ Φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ. id est,
Scelerate tu ac Phrynonda, & impurissime.

Vsus est & Plato in Protagora. Meminit horum & Aeschynes aduersus Ctesiphontem, ἐπὶ Φρυνώνδας, ἐπὶ Εὐρύβατος, ἐπὶ ἄλλος ἀδίκως τοιοῦτος τῶν πάλαι πονηρῶν τοῦ τε μάγος καὶ γόης ἐγένετο. id est, Nec Phrynondas, nec Eurybatus, nec alius quisquam veterum improborum vnquam talis magus & impostor fuit.

Sus per rosas.

Ὗς διὰ ῥόδων, id est, Sus per rosas. Quamquam in aliis exemplaribus scriptum inuenitur, ὗς διὰ ῥοιδίων. Nobis neutra scriptura satis probatur: sed legendum arbitramur, δι' ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥόας, vt sit nomen diminutiuum. Rhoæ vero Græcis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Cratetis fabula, cui titulus: γείτονες, indicans dici solere de agrestibus & intractabilibus. Quemadmodum sus per mala commode duci non potest.

Asinus auis.

Ὄνος ὄρνις, id est, Asinus auis. Est apud Aristophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidam enim consultus de eo, qui aduersa laborabat valetudine, forte fortuna conspexit asinum surgẽtem a lapsu, simulq. alium quendam audiuit dicentem: ὅρα πῶς ὁ ὄνος ἀνίσταται, id est, Vide quo pacto asinus cum sit, surrexit. Id ominis arripiens ille, protinus respondit, fore vt valetudinarius ille reualesceret. Itaque iocatur Aristophanes, quasi & asinus auis esset, & augurij non nihil haberet. Nec hoc prouerbium e Comœdia natum est, sed a vulgo ad iocum detortum, & a comico vsurpatum. Dicetur non intempestiue, cum ex indicio quopiam ridiculo quidpiam colligimus.

Sisyphi artes.

Σισύφου μηχαναί, id est, Sisyphi artes. Dicebantur vafra, versutaq. consilia. Aristophanes in Acharnensibus,

Εἶτ' ἐξάγου μηχανὰς τὰς Σισύφου. id est,
Dein callidos depromẽ Sisyphi dolos.

Porro vt Sisyphus in astutia prouerbium abiret, Homericus ille versus in caussa fuit:

Σίσυφος ὃς κέρδιστος ἔγεντ' ἀνδρῶν. id est,
Sisyphus in terris quo non astutior alter.
Rursus Iliados ζ.

Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlysses, quem Homerus vbique vafrum & callidum facit.

Homo Thales.

Ἀνὴρ Θαλῆς, id est, Homo Thales Ironia prouerbialis in stultum, qui sapiens haberi studeat. Aristophanes in Auibus:

Ἄνθρωπος Θαλῆς Μέτων, id est,
Homo Thales Meto.
Idem in Nebulis:
Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν Θαλῆν θαυμάζομεν; id est,
Qua gratia illum proinde suspicimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus e septem Græciæ sapientibus. Est & apud Plautum, Salue Thales: cum stultum significet.

Sardanapalus.

Σαρδανάπαλος, id est, Sardanapalus. Huius cognomen ob insignem hominis molliciem abiit in prouerbium. Aristophanes in Auibus: τίς ὁ Σαρδανάπαλος οὑτοσί; id est, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Persicæ regionis, qui eodem die Tarsum pariter & Anchialem, duas Ciliciæ ciuitates obtinuit: ceterum deliciis vsqueadeo effeminatus, vt inter eunuchos & puellas, ipse puellari cultu desidere sit solitus. Apollodorus, vt citat Aristophanis interpres, tradit eius sepulcro epitaphium huiusmodi litteris assyriis insculptum fuisse: ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδενὸς ἄξια, id est, Ede, bibe, vtere Venere, nam cetera sunt nihil. Suidas hæc forma refert ex Callisthene: σὺ δὲ ὦ ξένε ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἄλλα ἀνθρώπινα, οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. Tu vero hospes, ede, bibe, lude, tamquam ceteras res humanas, huius non faciens.

Quid

Quid tandem non efficiant manus?

ARISTOPHANES in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἐργασαίατο, id est,

Quid est, quod haud effecerint demum pedes?

Interpres ostendit adlusum esse ad huiusmodi prouerbium:

Τί δῆτα χεῖρες ἂν οὐκ ἐργασαίατο, id est,

Quid deniq. est, quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil esse rerum omniũ, quod arte, quod industria non efficiatur. Ceterum quod scripsit Aristophanes, apte torseris in milites ignauos, quibus omne præsidium & spes salutis non in manibus, sed in pedibus sita est.

Testa collisa testæ.

TESTA testæ collidi dicitur, cum duo confligantur utrinque malo. Aristophanes in Pace:

Καὶ κεῖται πληγεὶς ὑπ᾽ ὀργῆς ἀντιλακτίζων. κεῖται.

Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat.

Talis est fere conflictatio regum, inter se belligerantium, qualis olla cum olla collisio. Non numquã perit vterq. Certe neuter absq. grauissimis damnis discedit.

Animus est in corijs.

ARISTOPHANES οἱ ἱππεῖς,

Ἡμάρτομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ᾽ ἐν τοῖς σκύτεσι. id est,

In his quidem sum lapsus, at veniam dabis,

Nam mens profecto nostra tum in corijs erat.

Quanquam alias huius prouerbij meminimus. Simillimum est illi Terentiano, Animus est in patinis. Item illud quod legimus apud Athenæum libro Dipnosophistarum primo,

Οὐδ᾽ ἂν λέγοι τις, ὑστερήματα λάβοιμεν ἄν,

Ὁ νοῦς γὰρ ἐστὶ πρὸς τραπέζαις πλησίον. id est,

Ne quis loquatur, capere numquam quibimus,

Nam mens quidem ipsa mensæ adhæret proximæ.

Interpres admonet huius prouerbij, ἐπὶ σκύτη βλέπειν, de his, qui iam ad bellum spectant: quemadmodum alio demonstratum est loco. Licebit vti, cum ob sollicitudinem erit aliquis ad id, quod agitur in præsentia, parum attentus.

Quibus nec ara, neque fides.

ARISTOPHANES οἱ ἀχαρνεῖς,

Οἷσιν οὔτε βωμός, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει. id est,

Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum est in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια. id est,

Spartæ incola, dolosa consultamina.

Nunc in aulicos non omnino pessime quadrat.

Salem lingere.

Ἅλα λείχειν, id est, Salem lingere dicuntur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Persius:

Vare regustatum digito terebrare salinum,

Contentus perages, si cum Ioue viuere pergis.

Diogenes cum a Cratero prædiuite quodam inuitaretur, vt ad se veniret, vsurus hospitio suo, suaq. liberalitate, respondit se malle salem Athenis lingere, quam apud illum opiparis mensis frui. Itidẽ Plautus in Curculione: Hodie apud me numquam delinges salem.

Pedere thus.

Βδεῖν λιβανωτόν, id est, Pedere thus. Prouerbij speciem habet. Accommodabitur in hos, quorum & vitia placent, aut ipsis, aut aliis impendio amantibus. Facit.n. hoc φιλαυτία, vt vnicuiq. sua placeant, arrideantq. etiam si sint putidissima. Facit item hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnæ delectet Balbinum: veluti scripsit Horatius. Aristophanes in Pluto:

Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id est,

Non soleo thura pedere.

Quadrabit & in adsentatores, turpissima pro honestissimis laudantes.

Pro cæco exoculatus est.

OMNES huiusmodi facetiarum formulæ pertinent ad adagiorum naturam, cum videmur corrigere quod dictum est: sed altero verbo, quod vel idem polleat, vel magis etiam ladat: veluti si quis dicat, Non furatus est, sed inuolauit. Non furatus est, sed rapuit. Aristophanes in Pluto:

Μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ᾽ ἥρπακας, id est,

An non furatus es, sed rapuisti?

Idem in eadem fabula:

Ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωσας,

Ludit enim seruus ambigua voce ἐξωμμάτωσας, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem.

ARISTOPHANES οἱ εἰρήνη,

Πρίν κεν λύκος ὄιν ὑμεναιοῖ. id est,

Ante lupus sibi iunget ouem.

De his, inter quos insanabile dissidium. Consimili figura dixit Horatius:

Sed prius Apulis

Iungentur capreæ lupis.

Plautus in Pseudolo, Vt mauelis lupos apud oues linquere, quam hos domi custodes. Ad rem relatum erit lepidius: quod genus si dicas, non cohærere pecuniæ studium, cum studio litterario, adq. eam sententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens pessime pedit.

IDEM in eodem ferme loco:

Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα κάκιστον βδεῖ. id est,

Vt feles quoties fugitat, male pedere sucta est.

In eos quadrabit, qui discedunt non citra infamiam. Sphondyla insecti genus, odoris teterrimi. Plinius libro 27. capite 13. meminit Sphondylæ serpentis, quæ radicibus arborum sit infestissima: ceterum genus quodnam sit, non explicat. Est autem serpentis huiusmodi species, exiguo corpore, & subnigro, quæ emoriens grauissimum odorem emittit. Hesychius docet apud Atticos sphondylem dici felem. Est apud Aristophanem καὶ ὀξυρεγμία, de acido ventris flatu.

Numquam efficies vt recte ingrediantur cancri.

ARISTOPHANES in Pace:

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,

Οὐδ᾽ ἂν τὸν τραχὺν ποιήσαις λεῖον ἐχῖνον. id est,

Ambulet ut cancer recta, haud effeceris unquam,
Nec quidquam efficies, ubi res erit ante peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quod a natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam cancris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, quod superius dictum est, Actum ne agas.

Κορυβαντιᾷν

Κορυβαντιᾷν *pro insanire dixit Aristophanes in Vespis:*

Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς. *id est,*
Aut vere insanis, aut corybantiaris.

Hanc vocem frequenter usurpat Lucianus in Timone epistolis saturnalitiis, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum est a Corybantibus Cybeles cultoribus, qui sacro correpti furore cymbala pulsant, alios item in similem agentes rabiem. Quod idem alias vocat κακοδαιμονᾷν, *quasi malo duci genio.*

Calculo mordere.

Ψήφῳ δάκνειν, *id est, Calculo mordere, dicuntur qui suffragio lædunt, aut ulciscuntur hominem. Aristophanes* ἐν ἱππεῦσι,

Βλέπουσιν εἰς ἓν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. *id est,*
Spectant id unum, ut mordeant suffragio.

Siquidem hac via potissimum plebei vindicabant, si quid essent offensi, refragabantur in concione, cum calculis ferrentur suffragia. Proinde mordebant non dente, quod tutum non erat, sed calculo.

Charybdis, Barathrum.

HYPERBOLAE *proverbiales sunt & hæ, cum hominem maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, helluonem, Charybdim, aut Barathrum vocamus. Aristophanes in Equitibus,*

Καὶ τελώνην καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς.
Et Telonem & Barathron, & rapinæ gurgitem.

Huc adscribendum opinamur, quod Diogenes, auctore Laertio, ventrem τὴν βίου χάρυβδιν, *id est, Facultatum Charybdim vocavit. Horatius de lurcone quodam:*

Ingluvies & tempestas barathrumq. macelli.

Lingua seorsum inciditur.

ARISTOPHANES *in Pace:*

Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. *id est,*
Lingua ipsa seorsum inciditur.

Interpres admonet proverbialiter dictum. Sumptum autem ex Homero Odysseæ γ.

Ἀλλ' ἄγε τάμνετε μὲν γλώσσας. *id est,*
Eia age iam linguas incidite.

Eiusq. sententiæ Callistratum citat auctorem. Rursum in Pluto:

Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτου τέμνεται. *id est,*
Præconibus horum lingua præcidi solet.

Callistratus, ut citat interpres, tradit olim in sacrificiis linguam exactam præconibus dari solitam. Nam alioqui sunt qui dicant, ex victimis Mercurio deberi linguam. Est autem in Aristophanis verbis ἀμφιβολία *non infaceta, quod lingua utrolibet referri potest, vel ad boves, vel præcones. Interpres admonet allusum esse ad proverbiale dictum:* ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι, *id est, Lingua præconi, Quo recte videbimur usuri, cum præmij non nihil deberi significabimus, qui in conficiendo negotio pro sua virili in partem adiumento fuit, aut* εὐαγγέλιον *dandum læta nunciasti. Sic enim vocat Homerus mercedulam, quæ dari consuevit lætum adferentibus nuntium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidisset mentio de Demade iam senio imbecilli fractoq., Velut, inquit, ex immolata victima, solus venter & lingua superest. Apparet linguam ceu probatum membrum sacris adhiberi non solere. Et Pittacus Amasidi regi mittit e victima linguam, ut membrum pessimum & idem optimum. Pracones autem habent linguam venalem, & in sacrificiis admonebant populum ut linguis faveret. Plautus in Prologo Pœnuli: Exerce vocem, quam per vivis & colis. Nam nisi clamabis, statim te obrepet fames.*

Non capit somnum, nisi hoc, aut illud fecerit.

SUNT *duæ figuræ proverbiales, quibus intemperantem, atque impotentem rei cuiuspiam cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in Vespis, huiusmodi:*

Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου,
Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. *id est,*
Ligno nisi fors primus ille adsederit
Somni videt nil nocte, non vel passalam.

Primum lignum dixit, primum gradum. Passalam autem Græci vocant minutissimum aliquem farinæ pulvisculum. Ad eundem modum Iuvenalis:

-Quibusdam
Somnum rixa facit.

Altera est apud Maronem in Bucolicis:

Quod si non aliqua nocuisses, mortuus esses,

Ventre pleno melior consultatio.

PLUTARCHUS *Symposiacon libro septimo, citat hoc carmen:*

Γαστρὸς πιμπλαμένης βουλὴ καὶ μᾶλλον ἀμείνων. *id est,*
Consultatio tum melior, cum expleveris alvum.

Cum fames interpellat, non vacat deliberare, propterea quod consultatio moram desiderat, & animi tranquillitatem, at fames bilem acuit. Potest & huc torqueri, prius agendum quod instat & urget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti consultant de rebus gravissimis, quem morem Herodotus libro 1. tradit fuisse Persis. Item Persius,

-Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi quid dia poemata narrent.

Anno senior fio.

QUOTIES *aliquid nobis magnopere molestum significamus, senescere nos etiam vulgo dicimus. Aristophanes in Ranis:*

Μὴ ναὶ τὸν Ποσειδῶ 'γὼ βούλομαι,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. *id est,*
Faxis caveto, quippe quoties conspicor
Istiusmodi negotiorum quidpiam,
Discedo, crede, senior anno protinus.

Tædio vero molestiaq. conciliari senium indicat etiam Homerus,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. *id est,*

Illico

Illico mortales inter mala multa senescunt.

Tauricum tueri.

Βλέπειν ταυρηδὸν, id est, *Tueri taurine, pro eo quod est, torue. Aristophanes in Ranis:*

Βλέψας ἐς ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id est,

Itaq. ore prono contuetur tauricum.

Plato demonstrat hunc Socrati fuisse morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruam vocat:

-Optima toruæ

Forma bouis

Expedit habere plura cognomina.

ARISTOPHANES *in Pluto:*

Ὡς ἀγαθόν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. id est,

Vt expedit, si plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa simul profitentur, quo quæstum faciant vberiorem. Aut qui diuersarum sunt partium. Quemadmodum vespertilio in apologis aliquando mus est, aliquando auis. Dictum est autem in Mercurium, cuius varia feruntur cognomina. Vocatur στροφαῖος, *vel quod bene vertat negotia, vel quod subdolus sit, ac versipellis:* ἐμπολαῖος, *quod auctionibus, ac mercimoniis præsit:* ἡγεμόνιος, *quod viæ dux, vt apud Homerum Priamo:* δόλιος, *quod imposturæ, præstigiarumq. repertor:* κερδῷος, *quod lucris augeat negotiatores:* ἐναγώνιος, *quod in certaminibus præconis vice fungatur:* διάκτορος, *quod deorum minister. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina. Prouerbium non iniuste torquebitur & in istos,*

Λιμοδωριεῖς.

Λιμοδωριεῖς. *In prouerbiorum collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiusmodi requiritur fabulam. Cum aliquando Peloponnesus annonæ laboraret inopia, quidam vrgente fame, collectis sarcinis, inde demigrarunt: ij cum incertis sedibus huc atque illuc vagarentur, recepti sunt in ciuitatem a Tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo est. Nomen igitur inditum illis, vt dicerentur* λιμοδωριεῖς. *Hesychius addit ex auctoritate Didymi eos qui iuxta Oetam accolebant, sic vocatos, quod ob terræ sterelitatem frequenter cum fame rem habebant.* Δωριεῖς *Græce dici videntur a dono & eundo. Itaque qui vagantes famem adferebant* λιμοδωριεῖς *dicti sunt. Alioqui Dores non sunt in Peloponneso, sed inter Locros & Aetolos, auctor Strabo libro nono. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquo demigrant. Festus Pompeius admonet homines exilis re, tenuiq. fortuna dictos olim Canalicolas, quod circa canales fori consisterent.*

Tribus bolis.

PLAVTVS *in Curculione: Si vis tribus bolis, velim chlamidem. Tribus bolis, dixit pro compendio, quasi tribus verbis. Nam bolum Terentius accipere videtur pro eo, quod Græci vocant* βλωμόν. *Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.*

Velut vmbra sequi.

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id est, *Velut vmbra sequi. Dicitur qui nusquam deest. Nam vmbra corpus adsectatur, velit nolit. Plautus in Casina: Decretum est mihi quasi vmbra quoquo ibis tute, persequi. Vnde adseclas indiuiduos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum est alibi, in prouerbio Vmbræ. M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum primo: Etsi enim nihil in se habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra sequitur.*

Ne nummus quidem plumbeus.

NVMMVM *plumbeum hyperbole prouerbiali, pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Casina. Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Idem in Trinummo: Cui si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum. Confine illi, quod est apud eundem in Captiui duo:*

Neque ridiculos iam terunci faciunt.

Quanquam hoc alio dictum est loco.

Satietas ferociam parit.

NICOLAVS *Stobæus in collectaneis suis hanc sententiam prouerbij titulo citat,* τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. *id est, Parit satietas ferociam, imperitia cum potestate coniuncta, insaniam. Tollit animos opulentia, quod si ad inscitiam accedat potestas, iam res ad insaniam vsque procedit. Concinit cum illo, Foenum habet in cornu. Pindarus in Olympiis inuertit sententiam, dicens* ὕβριν κόρου ματέρα. *id est, Ferociam matrem satietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis adprobat Homeri versum:*

τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. id est,

Faustum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Ceterum hunc versum non legimus apud Homerum, nec videtur illi γνώμη. *certe, quod constat, exstat in sententiis Teognidis.*

Quid cæco cum speculo?

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; id est, *Quid cæco cum speculo? Finitimum illi, Nihil cum fidibus graculo. Citatur a Stobæo versiculus ex Epicharmo:*

τί γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία, id est,

Luminibus orbo, cum speclo quid est rei?

Quorsum opus est libris illitterato? quo regnum inuenit stulto? quo diuitias ei qui nesciat vti?

Miseram messem metere.

MALAM *metere messem, est pro malefactis luere pœnas. Non admodum abhorret ab eo, quod alibi retulimus. Vt sementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione.*

Καὶ νῦν ἐφάνητ' ὦ κακοὶ τιμὰς θεοί,

Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,

Σύμμικτ' ἃ μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ,

Ἔπειτ' ἀμᾶτε τῶνδε δύστηνον θέρος. id est,

At nunc honores o scelesti accersitis

Et opes paratis aucupantes vndique,

Promiscue per fas, nefasq. postea

Messem metitis ob ista tristem & asperam.

Aeschylus in Persis,

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν

Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος. id est,

Florens enim spicam tulit ferocia

Noxa, vnde prorsum flebilem messem metit.

Plato in Phædro, ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν. *id est, Qualem putas postea*

rhetorice messem messura est, quam seminauit. Aristoteles rhetoricorum tertio, citat ex Gorgia, σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας *id est, Tu quidem hac turpiter seminasti, & misere messuisti.*

Venimus ad summam lineam.

EVRIPIDES *in Antigone,*

> Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. *id est,*
> *Deuenimus summam ad malorum lineam.*
> *Item Horatius:*
> *Venimus ad summum.*

De linea stadiorum & lusus, dictum est alibi non vno loco.

Saburratus.

PLAVTVS *in Cistellaria, noue quidem, sed admodum eleganter dixit saburratus, pro onustus cibo. Sumpta metaphora a nauibus, quas onerant harenis, aut argilla, ne iactentur, vacillentq. in fluctibus. Quod inter adagia non retulissemus, nisi etiam vulgo passim diceretur. Plauti verba sunt hac: Idē mihi, magnæ quod parti est vitium mulierum, quæ nūc quæstum facimus Quæ vbi saburratæ sumus, largiter quæ extēplo sumus. Venustius fiet, si lōgius detorqueatur: veluti si quis aures saburratas dicat, alicuius multiloquio. Aut animus philosophiæ præceptis saburratus, ne rerū tempestate iactetur.*

Palpari in tenebris.

Ψηλαφᾶν ἐν τῷ σκότει, *id est, Manu tentare in tenebris. Dicuntur qui rem obscuris vestigant coniecturis. Aristophanes in Pace:* πρὸ τοῦ μὲν γὰρ

> Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
> Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. *id est,*
> *Antehac negotia,*
> *Velus in tenebris manibus attentauimus,*
> *Nunc ad lucernam cuncta pensitabimus,*

Adlusit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id est, lucernario factus fuit imperator. Vsurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾶν.

Muscas depellere.

MVSCAS *depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui otioso atque inutili fungitur officio. Aristophanes in Vespis:*

> Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνει. *id est,*
> *Immo cauet præ manu habens, etiam muscas depellere curans.*

Simia fucata.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, *id est, Simia plena fuci. De deformi anu fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nam* ψιμύθιον *Græcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honestæ etiam, si diis placet, matronæ faciem oblinunt, quo senectam, ac formæ vitia dissimulēt. Aristophanes ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις,*

> Πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου,
> Ἢ γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νερτέρων; *id est,*
> *Vtrum ne variis picta fucis simia?*
> *An anus ab imis huc reuersa manibus?*

Potest ad rem accommodari, veluti si quis turpem caussam, orationis phaleris adornet vt honesta videatur. πιθηκίζειν *est fucis aut blanditiis fallere. Vnde* πιθηκισμός. *Aristophanes in Equitibus,*

> Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις. *id est,*
> *Me miserū cuiusmodi pithecismis me circumagis.*

Ζοφοροδορπίδας, & similia.

PLVTARCHVS *in Sympofiacis ostendit olim cognomina quædā prouerbiali ioco iactata fuisse in eos, qui serius ac cunctantius ad conuiuium accederent. Dictos enim tum* πολυωνιδίωνας, *tum* ζοφοροδορπίδας, *tum* τρεχεδείπνους. *Quorum nominum rationem si coniectare licet, hanc esse putamus, quod qui cunctarentur adire, hi, quod aliis essent in mora, impedimento esse videbantur, quo minus illis cenare liceret: deinde quod lentitudine sua efficerent, vt conuiuium ad noctem vsque proferretur. Tertium cognomen κατ' ἀντίφρασιν attributum apparet. Negat autem apud Plutarchum quispiam Pittacum ab Alcæo, Zophorodorpidem appellatum, quod serius iniret conuiuiū, sed quod sordidis ac plebeiis computationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans, ac parum vrbanum habebatur, si quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisset. Vnde Polycharmus in apologia, qua vitæ suæ rationē reddit Atheniensibus, illud in laudē suam interposuit,* ἀνδρες Ἀθηναῖοι πρὸς τούτοις ἄλλοις... ἐπὶ δεῖπνον ὕστερος ἀφικόμην· *id est, Ad hæc insuper Athenienses, numquam ad cenam accersitus, post tempus accessi. Huius opinionis Battus quidam scurra nō illepide caussam aperuit apud Cæsarem. Consueuit enim is qui tardius venirent ad conuiuium,* ἐπιθυμοδείπνους *appellare, quasi dicas, conuiuiorum appetentes, propterea quod cum essent occupati negotiis: ob cenarū tamen cupiditatem non excusarent iis, a quibus rogarentur. Huiusmodi ferme Plutarchus. At Terentius in Se excruciante, indicat inciuile fuisse, statim & ante tempus adesse conuiuam, cum Chremes ait illos iam dudum præsto esse domi suæ, seq. ipsum in mora conuiuiis esse, nimirum indicans contra fieri solere. Apud Aristophanem in Concionatricibus huc adluditur aliquoties,* ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι. *id est, Ad cenam venio. In eadem,* ἐπάσομαι μέλος τι μελλοδειπνικόν, *id est, Accinam melos aliquod cenaticum.*

Cui ista arrident, meis ne gaudeat.

ARISTOPHANES *in Nubibus,*

> Ὅστις οὖν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. *id est,*
> *Proinde risum cui ista pariunt, is meis ne gaudeat.*

Prouerbii speciem habet, quo licebit vti, cum ingens interesse discrimē significabimus inter nostras & aliorum rationes. Græcus versiculus claudicat vna syllaba. Plenus erit si pro γελᾷ *legas* γελάει. *Contrarium huic illud Maronis:*

> *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.*

De iis quæ eiusdem sunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολόχοι, Βωμολοχεύεσθαι.

Βωμολόχοι, *prouerbiali conuicio dicebantur scelesti et improbi. Quod nominis olim inditum videtur iis qui obuersantes circum aras, victimis tendere consueuerint insidias: aut qui ob id rem diuinam facerent, quod ex*

aliorum accusatione compendij non nihil auferrent. Nam huiusmodi mortalium non Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι, *qui cum res diuina peragitur, non faciunt vota diis, sed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet. & illud admodum ciuile putāt, si inter sacrificandum adsidue cuipiam ad aurem obgānniant. Aristophanes in Nebulis,* καὶ βωμολόχος.

Idem in eadem fabula:

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ', ἢ κάμψειέ τινα καμπήν. id est,

Si quis eorum bomolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quanquam in hoc ipso καμπὴν τινὰ κάμπτων *subest prouerbij color. Idem in Equitibus,* ὦ βωμὲ, καὶ βωμολόχον ἐξηῦρέ τι, *sentiens aduersarium excogitasse quiddam egregie scelestum, quod* βωμολόχον *appellat, quasi insigniter adulatorium. Vox deducta videtur a* βωμὸς *altari, &* λόχος *insidiis, quod nec illic desint, qui cibos suffurentur, aut mendicando petant. Hinc translatum est ad abiecte adulantes ventris gratia. Vnde dicta sunt* βωμολοχεύματα καὶ βωμολοχήματα *pro sordidis adulationibus. Interdum* βωμολόχος *vox tribuitur aruspicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris sequitur. Deniq. vocis vsus transit ad omnes, qui improbis artibus venantur quæstum.*

Prius quam gallus iterum cecinerit.

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο, id est,

Prius atque gallus cantet iterum cristiger.

Græcus versiculus constabit, si pro ἀλεκτρυὼν *legas* ἀλέκτωρ, *id est, Admodum mane, & Antelucano. A prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium et accessum diei galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum reperti. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Qua de re Plinius, libro 10. cap. 21. Et hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq. somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum. Quartaq. castrensi vigilia ad curas laboremq. reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemq. venientem nunciant cantu, ipsum vero cantum plausu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus apud M. Tullium cōcoctionem in caussa esse putat, quod id tēporis cibus a pectore depulsus in omne corpus digeritur. Poetæ ad fabulam referūt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Sed magis adridet Ambrosii Leonis Nolani ratio. Hic in quæstionibus suis gallorum cantum a peculiari quadam salacitate proficisci putat. Esse enim hoc animal præ ceteris gallinis deditum, ac velut vxorium, mireq. sollicitum de sobole quam maxime propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantamq. turbā vnicus maritus impleat, tū pro feminis ac pullis acerrime depugnet. Porro cantum gallorum ab imaginatione Veneris proficisci, vel illud satis arguit, quod prius quam ineundis gallinis maturi sint, sileant. Ex reliquis item auibus pleraq. in coitu, coitus ue desiderio vocem edunt, vt anates, passeres, hirundines, perdices. Vox autem maris in auium genere, tantam vim habet ad incitandam Venerem, vt quædam hac audita tantum, concipiant oua. Quo in numero sunt perdices. Gallus itaq. dilabente iā per viscera cibo somnoq. discedente, quo tempore corpora sua sponte concitantur ad Venerem statim gallinarum meminit, quoq. copiosior sit fœtura, cantus illecebra prouocat. Quod autem subinde canit, in caussa est, quia galli somnus est interfectus, minimeq. perpetuus, maximeq. cum vigent ætate, vt intelligas & hoc a salacitate proficisci. Sed vt ad interpretationem adagij recurramus, veteres initium diei a prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant, quod id temporis lucem multo ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartū diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto sole. Itaque secundus gallorum cantus, multo solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis:*

Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi
Proximus ante diem caupo sciet.

Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus.

-Ποῖον

Οὐδ' ἂν μὰ Δία σύ γ' ἦλθες, ἡνίκα τὸ δεύτερον

Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο. id est,

Minime gentium.
Ne si quidem tu illo adpulisses tempore,
Cum gallus iterum caneret.

Ne allij quidem caput.

PROVERBIALIS *hyperbole,* Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκε, *id est, Ne allij quidem caput dedit. Aristophanes in Vespis:*

Οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἑψητοῖς δίδωσι.

Nemo vel allij caput addit coctis.

Conueniet in sordidum, & impendio parcum.

Ruminare negotium.

Ἀναμαρυκᾶσθαι τὸ πρᾶγμα, *id est, Ruminare seu remandere negotium: dicitur qui suo cum animo versat, etiam atque etiam expendens; sumpta metaphora ab animantibus, qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atq. ita demum in alterum ventrem traiiciunt. Nam id nō accidit nisi iis quibus duo sunt ventres. Aristophanes in Vespis:*

Μόλις τὸ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμαρυκώμενοι. id est,

Vix caussa cognita est, vbi ruminauerant.

Id etiam appellant ἀναμηρυκάζειν. *Vsurpat hoc adagiū & Lucianus quodam in loco.*

Mordere labrum.

Ἐσθίειν τὰ χείλη, *id est, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgo dicitur, qui stomachatur, animoq. ringitur, sumptum ab indignantium gestu. Aristophanes in Vespis,*

Ὑπ' ὀργῆς τὴν χελύνην ἐσθίων. id est,

Comedens labra præ iracundia.

Sic & Homerus Odyssea α.

Οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. id est,

Ast hi labra suis presserunt dentibus omnes.

Lesbiari.

Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebant. Aristophanes in Vespis,

Μικροῦ γ' ἔδει λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. *id est,*

Quæ combibones iam suos contaminet.

Aiunt turpitudinem quæ per os peragitur, fellationis, opinamur, aut irrumationis, primum a Lesbiis auctoribus fuisse profectam, & apud illos primum omnium feminam tale quiddam passam esse. Interpres huius rei testem citat Theopompum in Vlysse: ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ θρυλλούμενον διὰ στόματος τὸ σόφισμα, ὅ φασι παῖδας λεσβίων εὑρεῖν. *id est, Vt ne vetus illud, ac vulgo iactatum inuentum ore nostro proloquar, quod aiunt Lesbios reperisse. Citat & Stratidem in Troilo:*

Μή ποτ' ὦ παῖ Ζηνὸς ἐς τ' αὐτὸ μόλῃς,
Ἀλλὰ παραδοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα. *id est,*

Nequando fili Iouis hucusque peruenias, verum hoc Lesbiis relinquas, ac valere sinas. Senarij duo videntur, sed non nihil deprauati. Innuit idem Aristophanes, ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους. *id est,*
Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Adlusit autem ad communem literam, quæ prima est & Lesbiis, & obsceno verbo λαικάζειν. id ni fallimur, tale quiddam est Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiamnum manet, tametsi rem iam olim e medio sublatam arbitramur.

Pyrrhichen oculis præ se ferens.

Πυῤῥίχην βλέπειν, id est, Tumultum ac bellum vultu præ se ferre, inde dictum, quod Pyrrhiche saltationis genus est, quod ab armatis pueris peragebatur, vt testis est Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. ostendens in ea belli imaginem repræsentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugientium. Et Aelius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter exhibuit. Tranquillus item Pyrrhiches meminit: Pyrrhichen saltauerunt Asiæ Bithyniæq. principum liberi. Iulius Pollux libro quarto, capite 14. inter varia saltationum genera commemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κόρδακα comicorum, σίκιννιν satyricorum, πυῤῥίχην ac πλίσιας, quas ἐνοπλίους vocat, quod armati saltarent, vnde ξιφισμὸν dictum indicat, quod gladiis perageretur, & ποδισμὸν, quod mira pedum celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia saltationum genera, quæ belli habebant imaginem, κῶμον & τετράκωμον, quam ait Herculi fuisse sacram. Rursus aliam quam καρικὴν dixere, quæ ab ipsa armis peragebatur, Plato De legibus septimo, docet duo potissimum saltationis genera fuisse, alterum bellicum ac tumultuosum quod Pyrrhiche dicebatur, alterum moderatius, quod ἐμμέλεια. Pyrrhichen scribit his verbis, πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι τὰς τε [illegible] *id est, Pyrrhichen recte appellaueris, quæ uitationes omnium plagarum aciaculorum deflectione corporum, omniq. credendi ratione, submissione ac subsultibus in altum imitatur. Rursum his contrarios gestus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuum iaculationibus, tum in hastilium missionibus, deniq. in omnium plagarum impetitionibus simulacra pugnæ student imitari, simulq. rectitudinem interim & robur, bonorum corporum atque animorum, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerumq. confert ad corporis membrorum firmitatem, rectum quidem hoc, quod autem his contrarium est, non vt rectum approbatur. Meminit & scholiastes in Iliados Homericæ π. commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichen, Sicinnin, quæ pertinet ad sacra, & Scordacismum, qui sit indecorus & prophanis conueniens. Pyrrhiche Cretensium erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virum in belli muniis agilem intelligi volens, saltatorem appellat ὀρχηστὴν περ ἐόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo,* Ἀνίσταντο πρῶτοι Θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχοῦντο σὺν ὅπλοις, [illegible] *id est, Surrexerunt autem primi Thraces, & ad tibiam saltabant, subsiliebantq. in altum, idq. leuiter, interim vtentes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, sicut omnibus videretur hominem percussisse. Ille vero artificio quodam cadebat, moxq. omnes exclamabant. Tum is qui percussisse videbatur, cum alterum armis spoliasset, exibat, canens Sitalcam. Porro ceteri Thraces, alterum efferebant veluti mortuum, cum nullo esset affectus malo. Refert illic & alia saltationum genera, si quis auet ea cognoscere. Deniq. Homerus Iliados π. Cretensem quempiam bello strenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc est, saltatorem, ob Pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita scholiastes commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichen bellicam, Sicinnin sacris accommodam, & κορδακισμὸν sordidam ac prophanam. Aristophanes in Auibus,*

-Ἄγγελος
Ἥκει πρὸς ὑμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. *id est,*
-*Nuntius*
Accurrit ad nos, Pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quod impetum habet militis ruentis in prælium, & vel a Pyrrho Achillis filio, quod Plinius libr. 7. cap. 56. sentire videtur, scribens, Armatam saltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtranq. in Creta. Vel vt putat Athenæus, a Pyrrhicho quodam Lacedæmonio: sunt enim bellacissimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc saltatio, quam mox a quinto anno pueri discebant, quod illi vocant πυῤῥιχίζειν: & Pyrrhichistæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet: Iulius Pollux eo quem mox citauimus loco, ait Pyrrhichen eandem esse cum Telesia, & vtroq. fuisse indices hoc genus certaminum: Quin hoc ipsum, si quis tumultuantem & ira excandescentem dicat πυῤῥιχίζειν,

non carebit prouerbij specie. Simili tropo Timodes apud Aristoph.

Μισῶν λόγους [illegible]

[illegible] id est,

Sermonis osor homo, nihil contra loquens

Vnquam, sed ore praeferens Martem truci.

Itidem poetae dicunt torua tuens: & Graeci [illegible]

Non est oleum in lecytho.

Ἔλαιον οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ληκύθῳ,

Olei liquor nequaquam inest in lecytho.

Scilicet cum significamus nō esse precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Aristophanem in Auibus. Est autem adlusio ad vocem. Nam [illegible] oleum significat, & [illegible] misericordiam, & haud scimus an altera ab altera sit deriuata.

Magis gaudet eo qui senectam exuit.

[illegible] id est, Gaudet magis quā qui senectam exuit. De vehementer hilari, ac gestienti gaudio. Aristophanes in Pace.

[illegible]

[illegible]

Gaudeo siquidem, atque laetor, atque pedo & rideo,

Qui clipeū suffugerim, magis ac senectā qui exuit.

Ductum est a serpentibus & cicadis, qui statis temporibus exuunt senectutem, ac veluti renascuntur.

Hic bonorum virorum est morbus.

[illegible] id est,

At iste sane morbus est probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. Extat autem apud Aristophanem in Vespis. Vti licebit, cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidensi Iphigenia,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος [illegible] id est,

Mihi opprobrasti probrum honestum scilicet.

Βαττολογία.

Βατταρίζειν, dicebantur vulgo qui balbutirent, quibusq. haesitans esset & impedita lingua, quod Graeci [illegible] appellant. M. Tullius ad Atticum libro. sexto [illegible] Quod vitium ex humore immodico nasci docet Hippocrates. Probat Galenus commen. 6. vnde in pueris ac temulentis fere accidit, quamquam addit & alias caussas, indicans potissimum fieri in ρ, & λ, pro quibus sonant [illegible] vnde fit vt aegre suum ipsorum vitium pronuncient, [illegible]. De pueris cur magis balbutiāt quam viri, quaerit Aristoteles, Sectionis 11. problemate 30. Distinguit autem illic philosophus, [illegible] & [illegible]. Traulosin autem definit, cū quis litteram quampiam non potest exprimere, non quamlibet, sed certam aliquam. Hanc Theodorus vertit blaesitatem. [illegible] vero, cum littera quapiam aut syllaba supprimitur, veluti cum [illegible], dicitur pro [illegible], hanc Theodorus vertit balbutiem. [illegible] vero, cum non valent expedite syllabam syllabae contexere pronunciando, quam Theodorus vertit linguae haesitantiam. Quae vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum est, senibus ac vinolentis, vnde Flaccus balbam senectutem vocat. In caussa putat Aristoteles virium imbecillitatem, qua non queat animo subseruire. Etiam si Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodum pro effutire. Inde translatum ad eos qui nugas deblaterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem a Batto quopiam Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguaq. parum articulata. Cui Pythia dixerit, Βάττ' ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id est, Batte ad vocem venisti. Auctor Hesychius, addens quibusdam videri vocem imitatitiam, qualis est [illegible], aliaq. innumera. Dicunt & βαττολογίαν multiloquentiam, a Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadem subinde inculcare. Vtriusque meminit Suidas. Verum haec nihil ad sensum Ciceronis. Nobis magis apparet dictum fuisse βατταρίζειν pro dolo malo agere, quod apud Cyrenaeos vulpes dicatur, βάσσαρος, teste Herodoto, vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendae in Cyrenen coloniae. De psellismo dictum est nobis alias.

Vnde excoquat seuum.

PLAVTVS in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole, Vnde excoquat seuum senex, opes significans copiosissimas. Tametsi locus hic non videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimae legendum, non optimae. Plautinus versus hic est, ita vt in vulgatis circumfertur codicibus: Quid diuitiae, sunt ne optimae? Vnde excoquat seuum senex. Seuum autem, vel vt alij sebum, est pingue pecudum durius, quod Graeci στέαρ appellant.

Iactare iugum.

IACTARE iugum, est incommode ferre seruitutis necessitatem. Translatum a bubus, nondum assuetis iugo. Iuuenalis,

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Simile illi, Contra stimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, minuitur animi aequitate. Quemadmodum ait Plautus,

In mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij.

VT IN Velabro olearij. Prouerbialis similitudo de iis qui conspirarunt, rem q. gerunt ex composito. Plautus in Captiui duo, [illegible] Vna res,

Omnes cōpacto rē agunt, quasi in Velabro olearij.

Velabrum autem, auctore Varrone, locus erat Romae, quo olearij distrahebant oleum. Mos est autem huic hominum generi, vt inter se de pretio conspicerent, quo pluris vendant.

Manticulari.

FESTVS Pompeius ostendit poetas hoc verbo manticulari usos pro furtum facere, ac subdole agere. Citat q. Pacuuium ita loquentem. Ad manticulandum astu aggreditur. Tractum autumat a manticulis, quas fures attrectare solent, nimirum quo furentur. Equidem magis arbitramur hinc sumptam metaphoram, quod qui in conuiuio dissimulant, mantilibus tegunt faciem, velut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius,

Mappa compescere risum.

Plautus item in Captiui duo, pro pallio latebraq. posuit, qua dolus tegi possit: Nec mendaciis subdolis mihi vsquam mantellum est meis. Nec sycophantiis, nec fucis

fucis ullum mantellum obuium est. Equidē nescimus num ad hanc pertineat formam, quod legitur apud Origenem homilia in Ezechielem quinta: Qui dixit proximo suo, Ignoscit nobis peccata nostra deus. Siquidem, & in talibus sacramentis ludimus vicissim nobis pollicentes. Mappam mittet deus: id est, teget nostra flagitia, missa mappa. Verum quoniam Graeci codicis non adest copia, super hac re praestiterit Academicum agere. Docti quibus adest, locum hunc excutient a nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduersus Valentinianos: Sed mappa quod aiunt missa.

Auro habet suppactum solum.

PROVERBIALI *figura dixit Plautus in Bacchidibus,*

Sed diues ne est istbic Theotimus?
Etiā rogas? qui soccis habeat auro suppactū solum.

De praediuite, cui tanta suppetat auri vis, vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte posuit, aut certe pro pauimento.

Ad aras.

Ἐπὶ βωμοῖς, *id est, Ad aras. Refertur in collectaneis, quae Plutarchi titulo feruntur, nec explicatur. Equidem opinamur perinde valere, quasi dicas, ipso in negotio, iuxta prouerbium quod nobis alio dictum est loco, quo vetatur ad aras consultare.*

Samiorum laura.

Σαμίων λαύρα, *id est, Samiorum laura. Dictitabatur in turpibus addictos voluptatibus. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupedia, popinariaq. venditabantur a mulierculis in hoc paratis. Extat, & hoc adagium in commentariis, quae Plutarcho inscribūtur. Refert idem Athenaeus ex Clearcho lib. 12. addens hoc inuentum fuisse Polycratis Samiorum tyranni, eamq. ciuitatis corruptelam fuisse commentum ex Sardium cubito, qui Dulcis prouerbio dictus est, auctore Platone.*

Taenarium malum.

Ταινάριον κακόν, *id est, Taenarium malum. Si quid crudelius saeuitum esset in famulos, Taenarium malum vocabant, propterea quod olim Lacedemonij captiuos, qui in Taenarum confugerant, reductos capitis adfecerunt supplicio. Est autem hoc loco Taenarus oppidū quoddam Laconicae, cuius incolae Taenaritae vocentur. & eiusdem regionis promontorium, in quo spelunca, per quam aditus erat ad inferos.*

Lesbius Prylis.

Ὁ Λέσβιος πρύλις, *id est, Lesbius Prylis. Plutarchus in adagiorum collectaneis, si modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbium per similitudinem sumptum. Prylin enim fuisse Mercurij filium, ac diuinandi peritum. Quanquam* πρύλις *Graece, militem peditem significat.*

Agas asellum.

AGAS *asellum. Hoc adagij quoniam mutilum refertur, non satis liquet, quid sibi velit. Refertur autem a Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidem modum: In hoc genus coniiciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, cum Asellus omnes prouincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, agas asellum, & cetera. Hactenus Tullius. Neque vero libet referre, quae in hunc locum adfert Omnibonus, interpres alioqui nō omnino malus. Tamen visum est ipsum adagium in medium proponere, quo doctis saltem vestigandi ministraremus occasionem. Fortasse legendum agaso asellum. Nam veteres elidebant vocales more Graecorum etiam in scriptura. Atque ita sensus erit, vnūquemq. facere quae se digna sint. Depotant nepotes, decoquit lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipsum agasonis vocabulum, in contemptus abiit prouerbium, id quod apud Graecos festiuius est, ob sermonis* ἰδίωμα. *Nam Dores asinum vocant, non* ὄνον, *vt ceteri, sed* κίλλον, *& agasonem, non* ὀνηλάτην, *sed* κιλλακτῆρα, *veluti testatur Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 7. Fortassis huc pertinet quod scripsit Flaccus Epistola 19. ad Lollium,*

–Ad imum
Thraxerit, aut olitoris aget mercede caballum.

Samium comatum.

Τὸν ἐν Σάμῳ κομήτην, *id est, Samium comatum dicebant eum, qui ante ignauus habitus, praeclarius exspectatione sese gessisset in negotio. Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuisse, qui cum ab aduersariis haberetur ludibrio, quod comatus esset, commissum cum illis, vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamen suscipit cum iis, quos praeter opinionem experitur sese viribus superiores. Non dissimile quod admonuit Sylla, Cauendum a puero male cincto. Recensetur in Plutarchi collectaneis.*

Seruum haud veho.

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. *id est,*

–Seruum ego haud veho,
Nisi qui prius pro carnibus certauerit,
Certamine in nauali.

Id est, non admitto seruum, nisi multis magnisq. spectatum experimentis. Est autem carmen hoc apud Aristophanem in Ranis, a nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem esse lectionē, περὶ τῶν κρεῶν, *&* περὶ τῶν νεκρῶν, *id est, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro vita: carnem enim corpus appellant. Porro serui cum pugnant, quoniam nullas habent possessiones, pro vita duntaxat dimicāt. Qui legunt* νεκρῶν, *hanc adferunt fabulam. In praelio nauali, quod actum est apud Arginusas, superiores extiterunt Athenienses, vetueruntq. ne cadauera caesorū tollerentur, & hac quoque de re digladiatum est. In hoc autem bello serui egregiam operam nauasse leguntur, quapropter & libertate donati sunt. Recensetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.*

Tertium caput.

Τρίτη κεφαλή, καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ, *id est, Tertium caput. & tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modo, verum & capite gestant onera. Extat in iisdem quae modo citauimus collectaneis. Apte torquebitur in homines variis distractos negotiis.*

Vt Corin-

Vt Corinthia videris.

Κορινθίαν ἔοικας χοιροπωλήσειν, id est, Corinthia videris corpore quæstum factura. In mulierem intempestiuius libidinantem. De mulieribus Corinthi prostantibus dictum est alibi. Dictum est autem χοιροπωλεῖν, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæstum facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebrem significat. Extat & hoc in iisdem collectaneis.

Cyrnia iactura.

Κυρνία ἄτη, id est, Cyrnium malum. De magnis dispendiis & expilationibus dicebatur. Cyrnus insula quæpiam est, e regione Apuliæ, cuius incolę longæui perhibētur esse propter mel, quo plerumq. vescuntur, uicini Sardonicæ insulæ. Nam eius illic summa copia, quemadmodum auctor est Stephanus. Hæc olim nauigātibus erat inaccessa, propter prædonum ac piratarum circa illam frequentiam. Atque hinc vulgo prouerbium increbuit. Plinius libro 4. cap. 12. nominat Cyrnum, sed diuersam a Corsica, cum Strabo tradat Cyrnum esse quam Romani dicunt Corsicam, insulam ægre habitatam, ob locorum asperitatem, & regionem multis locis imperuiam, sed præcipue quod qui montes obtinēt, ac latrociniis viuūt, feris ipsis sint efferatiores. E quibus si quando aliquot capti per duces Romanos Romā deducantur, dictu mirum quam ferinum quiddam ac belluinum præ se ferant. Nam aut sibi mortem consciscunt, aut si viuunt, stoliditate & amentia sic fatigant dominos, vt quantulocumq. emptos, tamen emisse pœniteat. Talis olim Corsica, nunc uinis laudatissimis instruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta est Κυρνία ἄτη, quemadmodum dictum est Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagij superius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytiis.

Ἁρπαγὰ Κοτυττίων, id est, Rapina Cotytiis. Cotytia festum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulę quæpiam & arborum fœtus ramis alligabantur, eaq. diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quanquam facile liquet dici solitum de bonis temere profusis direptisque.

Quæ ex antiqua.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id est, Quæ ex antiqua, subaudiendum Tyro. Perinde valet, quasi dicas summam molestiam, extremumq. malum. Tyrum enim quæ cognominata est vetus, dictione composita, παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex insula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisq. affecit incommodis, vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς, quo significabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertulisset. Recensetur & in Plutarchi collectaneis, atque item Zenodoti. Historia est apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius.

Τρικέφαλος Ἑρμῆς, id est, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipitesq., aut vehementer astutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quod plurimam vim habeat oratio, vel quod idem deus index viæ, proinde in singulis capitibus inscriptionem habebat, quo duceret hac via, quo rursum illa. Huiusmodi Mercurij simulacrum primus posuit Procleides, auctore Philochoro.

Danace.

Δανάκη, id est, Danace, sic appellabatur nūmulus ille, qui Charonti persoluitur, naulum pro transmissione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charōte. Apuleius item in fabula Psyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vsus. Nobis videtur recte vsurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκην, innuens prope esse, vt emigret e vita. Aut si quem vsqueadeo nihil reliquisse dicat, vt ne Danace quidem superfuerit. In hunc sensum vsurpat Iuuenalis satyra tertia, qui hunc nummulum trientem vocat:

> Nec sperat cœnosi gurgitis alnum.
> Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas constitisti.

Βάγας ἕστηκας, id est, Vt Bagas stabas. In stupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito, stupidoq. & insulso. Commemoratur in Plutarchi collectaneis, haud scimus num legendum sit Bagoas pro Bagas: is Eunuchus fuit. Et est hoc genus timidum & imbelle.

Cancrum ingredi doces.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id est, Cancrum recte ingredi doces. De eo qui docet indocilem. Refertur in iisdem collectaneis. Finitimum vel idem potius cum illo, quod paullo superius retulimus ex Aristophane, in prouerbio, Nunquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, Aethiopem dealbas, &c. Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum. Dictum putant καρκίνον quasi καρχίνον a mouēdo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris.

Θάλασσαν ἀντλεῖς, id est, Mare exhauris. De eo qui conatur, quod effici non possit. Nam montes vtcumque perfodiuntur, at mare non possit exhauriri.

Canes timidi vehementius latrant.

Q. CVRTIVS libro 7. demonstrat huiusmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuisse, Canis timidus vehementius latrat quam mordet. Thrasonis est turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienses ad bene dicendum, quam ad grauiter agendum accommodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptum fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedemonij verbis parcissimi, virtute longe praecelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, sed vim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quam viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco subiicit allegoriam huic similem, Altissima quæque flumina minimo sono labi.

Homeri versus aliquot prouerbiales.

TANTVM honoris antiquitas habebat Homero, quēadmodum testatur Macrobius, vt singuli pęne ver-

sus illius prouerbij vice celebrarentur; quorum nos non nullos sparsim in hoc opere recensuimus, praesertim quos in auctorum litteris vsurpatos deprehendissemus. Nunc itaq. nobis videmur pretium, si ex omni Homericae poesis corpore, seligamus quosdam versiculos, qui prouerbij speciem ita prae se ferant, vt dubitandum non sit, quin hi certe ex illorum numero fuerint, quos antiquitas adagionum instar vsurpauerit. quanquam autem nullum fere carmen est huius poetae, quod non possit ad aliquam prouerbij rationem detorqueri, tamen nos e plurimis pauca quaedam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tamquam affecta, nimium diligentes dicere posset: partim quod magis arrident in hoc genere, quae sibi quisque velut adoptarit. Itaque sat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam ostendisse. Atque in his ipsis, quamquam eum carminis vsum indicauimus, qui tum nobis scribentibus venisset in mentem, tamen nihil vetuerit, quo minus idem carmē ad varios vsus adsciscatur. Neque vero idem permiserimus in reliquis poetis, nisi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris: sed facit hoc Homeri diuinitas quaedam, vt deceat, quidquid ex illo quocumq. pacto mutuum sumpseris, etiāsi, quod in Centonibus fieri solet, ad longe diuersam sententiam verba detorseris. Quamquam autem sciremus his non adfuturam gratiam, nisi quis vsurparet Graece, tamen ne nō intelligerentur a non nullis, vertimus haec quoq. Sed iam referre incipiemus.

Non probantis.

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. *id est,*

At non Atridae sic est Agamemnoni visum.

Vsurpatur a Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur, vbi rem quidem fatebimur honestam factu, verum diuersa placere iis, quorum libido plus valet quam aequitatis ratio. Siue cum quis tyrannico more sequitur, non quod dictet aequitas, sed quod animo collubitum sit. Siue cum vnus aliquis a ceteris omnibus dissentit. Sumptum est autem ex Iliados Homericae libro primo, vbi & iteratur hic versiculus:

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. i.

At reliquae Danaum placet haec sententia turbae,
Sacrificio vt habeatur honos, ac splendida dona
Accipiant, at idē hoc Agamēnoni non ita visū est,
Quin male dimittit, ac dicta fera insuper addit.

Refutantis laudem immodicam.

Οὔτις ἐγώ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; *id est,*

Nullū ego sum numē, quid me immortalib⁹ equas?

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet vt hoc Homericum carmen semper habeamus in promptu, tāquam pharmacum aduersus venenum adulationis, aut vbi quis nos magnificentius quam promerito laudat. Vsurpatur a Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odysseae. 11. sub persona Vlyssis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias insidias.

Μή τίς τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. *id est,*

Ne quis te a tergo fugientem cuspide figat.

Cum significamus circūspectius agendum, ne quis noceat imprudenti. Diogenes vsurpauit mutata vocula in adolescentē formosum, qui incustodite dormiebat,

Μή τίς σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt aūt apud Homerū Iliad. Θ. verba Diomedis Vlyssem fugientē reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις.
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. *id est,*

Numquam mi a tergo fugienti infixeris hastam,
Sed prompto potius aduersa in pectore torque.

Hoc licebit vsurpare, cum quis non detractat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui.

Si quem admonebimus, vt proferat doloris, aut odij caussas, neque celet in animo, non illepide dixerimus illud ex primo Iliados libro,

Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. *id est,*

Eloquitor, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis se promissa re praestiturum.

Significantes *promissorum fidem non irritam futuram, sed re praestituros nos, quod verbis simus polliciti, vsurpare poterimus versus hos ex eodem libro,*

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλὸν.
Οὐδ' ἀτελεύτητον γ' ὅ, τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. i.

Nec reuocanda, nec irrita, vana ne dico futura
Quaecumque annuero & promisero vertice moto.

Dicuntur autem a persona Iouis ad Thetidem.

In absurde locutum.

Vbi quis videtur absurdum quidpiam dixisse, siue cum verbum aliquod videbitur per imprudētiam elapsum, quod satius erat reticuisse, locus erit illi, quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odysseae libro primo,

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; *id est,*

Dentis claustra tui quae vox elapsa reliquit?

Laudatur hic versus ab A. Gellio Noctium Atticarum libro 1. cap. 15. qui pulchre admoneat parce loquendum esse, quod natura linguam vallo dentium cinxerit, & septo labiorum, cum aures patulas dederit.

Quae sero contingunt, sed magnifica.

Quoties *intelligi volemus famam, aut praemium aliquod serius quidem contingere, verum hoc praestantius, ac durabilius, quo diutius dilatum, vt tarditatem stabilitate, perpetuitateq. compenset, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados secundo libro vsurpare.*

Ὄψιμον, ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Quem versum Cicero ita vertit,

Tarda & sera nimis, sed fama & laude perenni.

Verba sunt Calchantis animum addentis Graecis vt perdurent: quamquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Consulendum

Consulendum & consiliis parendum.

CVM admonebimus quempiam, vt vicissim & rectum consilium aliis det, & ab aliis accipiat: aut vt & secum rem diligenter perpendat, & alienam sententiā auribus attentis audiat, non intempestiuum erit illud ex eodem libro.

Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ. id est,
Ipse age rex bene consulito, & pareto vicissim.

Non interpellandus famelicus.

QVOTIES innuemus non esse confabulandi otium, nisi prius placauerimus latrantem & iratum, ut ait Horatius, ventrem. Aut vbi significabimus aliquem, simulatque sit adsecutus, quod expetebat, iam ad alia conuerti, non inepte proferemus versiculum hunc ex eodem libro, & alias apud Homerum solemnem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. id est,
At postquam bis potus exēpta cupido, cibique.
Id Vergilius ita reddit,
Postquā exēpta fames & amor compressus edēdi.

Fatis imputandum.

CVM hominem quempiam culpa liberabimus, eamq; vel in fatum, vel in fortunam reiiciemus, vsurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam,

Οὔ τί μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν. id est,
Nil tibi ego imputo, verū ipsis magis imputo diuis.

Diu dissimulatum aperientis.

IN eum, qui quod diu dissimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinne detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum est de Vlysse,

Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. id est
Ast vbi iam promit prægrandem e pectore vocem.

Malorum obliuio.

QVI deprecabitur omen aliquod parum faustum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,

Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώνια θεῖεν. id est,
Irrita dij superi ventis hæc omnia tradant.

Ex minimis initiis maxima.

AD indicandum maximas simultates non nunquam ex leuissimis iniuriolis nasci, non secus atque ex minutissima scintillula grauissimum incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id est, dea contentione,

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id est,
Qua primum exigua surgit, verum ilico cælum
Attingit capite, in terris vestigia ponens.
Hunc locum Vergilius Æneidos 4. detorsit ad famā,
Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit.

Alieno ferox præsidio.

SI quaeras innuere, quod ferox sit quispiam, & improba moliatur, id eum non facere domesticis viribus fretū, verum alicuius potentioris fultum præsidio, qui clanculum illi suppeditat & animum & opem, quemadmodum vulgus nostratium suspicatur ducem Gelriæ tot iam annos negotium facessere nobis, dissimulatis Gallorum suppetiis, illud accommodes licebit eodem ex libro,

Οὐκ ἔσθ' ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id est,
Ista quidem hic nequaquā audet sine numine, verū
Adstat diuum aliquis, humeros caligine tectus.

Arripe negotij curam.

ADMONENTES aliquem, vt diligenter negotium capessat, & grauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Æneas hortatur aurigam suum,

Ἀλλ' ἄγε σὺ μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id est,
Quin age nunc scuticamq; manu, depictaq; lora
Corripe.

Aequa concertatio.

CVM significabimus duos ex æquo paratos ad disceptandum, rixam ue, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro,

Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα
Ἀντί' ἀλλήλων σχέσθον μεμαότε μάχεσθαι. id est,
Illi inter sese, iam iam pugnare parantes
Obtendunt, pariterq; manus, præacutaq; pila.

Incitare currentem.

QVI significabit instigari quempiam ad id ad quod suapte sponte propendet, vsurpabit illud ex eodem libro, quanquam & alias apud eundem poetam occurrit.

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id est,
Cædit equos scutica, ast illi vel sponte volabant.
Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumuis paratus.

HOMINEM ad vtramq; fortunam instructum, ludicris pariter ac seriis accommodatum, aut qui norit cū bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine, quod est in Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clipeum dextra, læuaq; mouere.

Muneribus res agitur.

QVI dicet non esse locum recte factis & æquis rationibus, sed largitione & adsentatione rem omnem peragi poterit illud accommodare ex Iliados I,

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσι, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id est,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis.
Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus est locus.

Alieno auxilio potentes.

QVI alienis præsidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos adposite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum est de Teucro fratre Aiacis Telamonij. Nam is sub fraterno latitans clipeo, sagittas aliquot mittit in Troianos,

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκει Τελαμωνιάδαο. id est,
Constitit Aiacis clipeo septemplice tectus.

Cauendum a potentiore.

Qvi se negabit rem habere velle cum homine longe potentiori, quiq. magnopere possit laedere, recte accommodauerit illud eodem e libro,

Οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι Διὶ κρονίωνι μάχεσθαι. *id est,*
Cum Ioue ego sane nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi.

Cvm indicabimus rem in extremum discrimen adductam, actumq. fuisse ni subita salus, ceu deo quopiam immissa protinus affulsisset, illud ex eodem libro, tum alias saepe conueniet,

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. *id est,*
Ne illico sensisset, genitor diuumq. hominumque.

Perplexus, animiq. consternati.

In eum qui periculoso negotio consternatur animo, nec rationem inuenit, qua explicet sese, quadrabit illud ex eodem libro,

Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. *id est,*
Fugere e manibus miranda Nestori habenę.

Litem incipere.

In eum qui iam prouocatus aggreditur conuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ.

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. i.
Hastam corripuit robustam cuspide acuta.
Cui diuersum illud, Hastam abiecit, quod alibi retulimus ex Cicerone.

Ausculta & perpende.

Qvoties significabimus nos aliquid dicturos quod ad rem pertineat, quodq. ratum ac certum futurum sit, conueniet illud ex eodem libro, quanquam & alias apud eum poetam saepius obuium,

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. *id est,*
Immo aliud quiddam, tu mente recondito, dicam.

Non statim decernendum.

Qvi significabit interponendam moram prius quam decernatur, & rem in posterum diem reiiciendam, accommodabit illud ex eodem libro, quod Phoenici cum legatis ad reconciliandam gratiam misso ab Agamemnone respondit Achilles,

Ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθα. *id est,*
Aurora vbi crastina surget
Consultabimus.
Hinc apparet sumptum celebre Graecis prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus.

Cvm innues aliquem non esse ad negotium accersendum, praeter animi sententiam, aut non esse collocandum officium in eum qui nec agnoscat, nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodem in libro de Phoenice dixit Achilles,

Ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω. *id est,*
Si volet, inuitum hunc haud quaquam abduxero quoquam.

Euenit malo male.

Cvm scelerato cuipiam euenit, quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro,

Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. *id est,*
Explerunt inimica precamina diui.
Verba sunt Phoenicis narrantis omnia mala accidisse sibi, quae pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur.

Qvi contemnet omnino quempiam, vt ignauum, multoque sese inferiorem, non ineleganter illud ex eodem libro detorserit, quod in Agamemnonem dixit Achilles,

Οὐδ' ἂν ἐμοί γε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. *id est,*
Haud ille quidem ausit,
Quamuis perfricta sit fronte, mihi ora tueri.
Quod idem etiam hodie vulgo dictitant. Est autem indicium animi conscii, non audere recta faciem intueri eius quem laeseris. Hinc est quod Menelaus in Iphigenia Aulidensi iubet in primis, vt Agamemnon obtueatur sese, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendum ab eo qui semel imposuit.

Qvi se negabit habere velle cōmercium cum eo a quo semel sit deceptus, vsurpabit illud ex eodem libro,

Οὐδέ τί οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐρρέτω. *id est,*
Hoc ego cū nihil aggrediar, neq. n. expedit vnquā.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit studeo, semel illi hoc
Sit fecisse satis, quin posthac ille quiescat,
Ac valeat.

Amicorum est admonere mutuum.

Sententia prouerbialis videtur, quam legimus Iliados λ.

Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. *id est,*
Bonus est affatus amici,
Admonitoris.
Hanc licebit vsurpare, si quando dicemus amici munus esse, vt amicum si quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum instar.

Qvod eodem in libro dictum est in laudem medici, idem torqueri poterit, ad quemcunque virtute praestantem. Carmen est huiusmodi,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. *id est,*
Vir medicus multis aliis aequandus honore est.
Festiniter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat se posse obsistere, quod vir medicus multorum instar sit. Festiuius erit si transferatur ad res animi. Veluti Plato libro de Repub. quarto, ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσιν, id est, Si illud vnum magnum quod dicitur seruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuisse prouerbiale. Vide prouerbium, Multa nouit vulpes, &c. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἄλλων, & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

In

In voti compotem.

Vbi quis assecutus est quod affectabat captabatq. veluti si quis sacerdotij spe munus principi mitteret, eoq. sacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro,

[illegible]

Attigit, e que manu non irrita missa, sagitta est.

Lupus in fabula.

Cvm forte fortuna in medio sermone interuenit is, cuius mentio fiebat, conueniet illud ex Iliados K.

[illegible] *id est,*

Lamq. aderant ipsi nondum sermone peracto.

Aliter cum aliis agendum.

Qvi significabit cum aliis blandius agendum, cum aliis asperius, vt cuiusque fuerit ingenium, aut fortuna, dignitasq. allegabit illud ex eodem libro,

[illegible]

[illegible] *id est,*

verbis hunc placidis, contra asperioribus illum

Increpuere.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ.

Sententia prouerbialis est ibidem, huiusmodi,

Σνμ... [illegible]

Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

Hac conueniet vti, si quando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorum, etiam si fuerint alioquin imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat. Nam quemadmodum vt ait Ouidius,

Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.

Ita quæ non lædunt singula, multa nocent,

Extra periculum ferox.

In timidvm & ita demum ferocem, si procul absit a periculo; velut in obtrectatorem clanculatium, qui coram non ausit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco:

[illegible] *id est,*

Pugnare gnarus verum eminus & procul hoste.

Simile est illud Demosthenis in oratione de corona, [illegible] *id est, Adeo familiariter nos acceperunt, vt cum adessent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & vxores, et ad ea quæ sunt charissima. Extra telorum iactum ante recensuimus, cui contrarium est Intra tela. M. Tullius in Verrem actione quarta. Non ego a Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prædonum ac tua tela venissem? quod Græci dicunt* [illegible].

Quisquis fuerit.

Qvemvis citra vllam exspectationem hominem indicabimus hoc versiculo, qui est in eodem libro,

[illegible]

Qui modo mortalis sit edens cerealia dona.

Veluti si quis dicat humanas leges alibi alias esse, ceterum legem naturæ omnium esse communem, [illegible]

Iuuenta viribus pollet.

Ad vires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Aenea,

[illegible] *id est,*

Flos quoq. adest æui, cuius tunc maxima vis est.

Aegre quidem, sed facimus tamen.

Cvm ægre quidem, & non sine plurimis incommodis agimus quidpiam, sed tamen facimus, adacti necessitate, conueniet illud ex Iliados Z.

[illegible] *id est,*

Quamuis afflicti nimium, sed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi.

In eum in quo desideratur virtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote compenset. Veluti si quem intelligi velimus parum eloquentem, sed admirabili tamen iudicio: aut qui sit indoctus quidem, sed bene nummatus, competet illud ex eodem loco, quem modo citauimus ex Iliados K.

[illegible] *id est,*

Qui ore quidem deformis erat, pedibus tamē acer.

Mutua defensio tutissima.

Qvi significabit minus eos lædi posse, qui concordes sese mutuo defendunt: contra omnium iniuriæ obnoxios illos qui dissident factionibus intestinis, accommodabit illud ex Iliados [illegible].

[illegible]

[illegible] *id est,*

Multo turba minor periit, quod in agmine semper

Mutuam opē sibi ferre, malumq. arcere studebāt.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt.

In eos qui gladiatorio, sicut ait Terentius, animo quempiam impetunt, vt aut perdant aut pereant, conueniet illud ex Iliados M.

[illegible] *id est,*

Similes agrestibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos recta impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Aliis prospiciens, non sibi.

Si libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi professus, aliis sua mala prædixerit, ipse suum malum non potuerit præuidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia,

[illegible] *id est,*

At non auguriis fatum sibi depulit atrum.

Quod imitatus Maro,

At non augurio valuit depellere pestem.

Dictum est de Eunomo Mysorum duce, perito quidem auguriorum, at nihilominus ab Achille occiso.

Ne depugnes in alieno negotio.

Vbi significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienæ, quæ nihil ad nos pertineat, sed permissuros vt ipsi inter sese suo decertent periculo, quorum agitur negotium, versiculo fuerit locus ex eodem libro,

Οἶοι δ' ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id est,
Proq. Helena, proq. omni re decernere solos,
Dictum de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudentia coniuncta cum viribus.

In eum qui norit idem & aliis imperare quid sit agendum, & ipse persequi cum est opus, quod alijs imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro,
Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.
Id est,
Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.
Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem praestare non norunt.

Pauciloquus, sed eruditus.

In eum qui pauca quidem, sed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem libro quod illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more, verum suauiloquo & arguto,
Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id est
Non is multa quidem, verum argutissima, quippe Pauciloquus.

Duobus malis resistere difficillimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ, καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id est,
Iam pariter subigit, bellumq. & morbus Achiuos.
Si quando dicemus eundem hominem duobus, aut pluribus premi malis. Est apud Homerum Iliados 1.

A fronte simul & occipitio.

Cum indicabimus admirabilem rerum omnium cognitionem, aut singularem prudentiam, quae constat non praesentium modo scientia, sed & memoria praeteritorum, & futurorum prospicientia, recte versum hunc ex eodem vsurpabimus libro,
Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. i.
Qui scit praeterita ac praesentia, postq. futura.
Vergilius vertit ad hunc modum,
Quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

Si quando demonstrata praeteritorum malorum caussa, comminabimur, futurum vt accedat maiora, nisi quis resipiscat, non intempestiuiter vsurpabimus versum hunc Homericum ex eodem libro,
Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id est,
Phoeb' ob haec mala multa dedit, atq. insup addet.
Veluti si medicus ostenso morbi periculo, moneat aegrotum reualescentem, vt temperet ab immodica Venere, alioqui rediturum eum foenorum malum.

Ingens discrimen.

Quoties ingens discrimen innuemus inter homines, aut res plurimum inter se diuersas, aut immensum internallum inter seiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro.
Ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. id est,
Sunt in medio sita plurima, montesque
Vmbrosi, fretaq. horrisono clamosa fragore.

Qui paratus ad resistendum.

Qui significare volet se nequaquam detrectare certamen, sed abunde suppetere, quo partes tueatur suas, vsurpabit illud ex Iliados 1.
Τῷ μοι δοῦρά τέ ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id est,
Et mihi sunt hasta teretes, clipeiq. rotundi,
Tum galeae, tum thoraces procul igne micantes.

In discrimine apparet qui vir.

De re periculosa difficiliq., & huiusmodi quae virum cordatum ac strenuum requirat, conueniet illud quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretensium duce,
Ἔνθ' ὅ τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη. id est,
Illic qui vir iners, qui strenuus ipsa docet res.
Ad idem facit quod proximo carmine consequitur,
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ.
Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

Si quando admonebis, non oportere cedere vel aduersariis, vel insultibus aduersae fortunae, aut non esse certandum cum fugitiuis, non inscite detorseris illud ex eodem libro,
Οὐκ ἄν τοι αὐχένι ἐν δόρυ πήξεται οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,
Ἀλλ' ἢ κεν στέρνοισιν ἢ νηδύϊ. id est,
Ne feriat iaculum ceruicem aut terga, sed ipsum
Aut ventrem, aut pectus feriat aduersa fugitis.

Ipse sibi perniciem accersiuit.

In eum qui sibi pertinaciter accersit malum, cui velut fato destinatus sit, congruet illud ex eodem libro,
Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε. id est,
Ipsum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

Qui dicet non esse suscipiendum negotium, ad quod peragendum non suppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro,
Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. i.
Vires vltra nemo queat bellare, licet sit
Quantumuis animo promptus.
Verba sunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

Admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quae est in eodem libro,
Θάσσονες ἰρήκων.
Pernices magis accipitre.
Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut motiliz, aut eiusmodi quidpiam detorqueatur.

Accipitis animi.

Animum ancipitem & incerti consilij, licet indicare versiculo, qui est Iliados 5.
Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
Διχθάδια.
Sic senior versans animo disquirit vtroque
Nutans. id est,

Id Maro sic est imitatus,
Atque animum nunc huc celerē, nunc diuidit illuc.
Rursum Iliados 7.
Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id est,
Huc animus mihi versans inclinabat & illuc.

Omnia

Omnia ex sententia cedunt.

In magnopere fortunatos, quibus & recte & secus instituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφήῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθός, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id est,
Spicula cuncta horum feriunt, seu torserit illa
Ignauus, seu vir fortis, quia Iupiter ipse Dirigit.

Improbitas muscæ.

In improbum, & subinde redeuntem, etiam si turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem,

Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη, μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο,
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id est.
Atque illi muscæ vim intra præcordia misit.
Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa;
Adsultat morsura tamen.

Deo fortunæq. committo.

Qui fortunam experiri statuerit, euentum negotij fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro,

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ, τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει. id est,
Torsero & ipse, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Consilium in melius commutandum.

Si quando iubebimus mutare consilium, vtpote fœdum ac stultum, aut reprehendemus quidpiam vt inconsulte factum, vsui fuerit ex eodem libro,

Τίς τοι νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς; id est,
Quis tibi consilium submisit inutile tandem
Diuorum, sanamq. exemit pectore mentem?

Alia dantur, alia negantur.

Quoties e duabus naturæ dotibus altera contigit, altera negata est, veluti si cui formæ decus adsit, desit ingenij laus. Siue cum e duobus postulatis alterum duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.
Annuit hoc illi diuum pater, abnuit illud.

Hūc versiculum vsurpat Plinius in epistola quadam. Dictus est autē de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo suis armis ituro prælium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipse. Quorum alterum annuit Iupiter. nempe vt fortissime pugnaret. Ceterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Festiuiter abusus est hoc carmine Stratonicus citharædus, qui cum audisset quendam citharam canentem, subiecit hunc Homeri versum,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.
Ac mox alio quodam rogante, cur ita diceret, Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, ceterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtreq. partes plectantur, adeo vt non raro pœniteat etiam eum qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ.

Οὐδ' οἳ γὰρ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο. id est,
Nec hi sine sanguine pugnam
Miscebant.

Re opitulandum, non verbis.

Cum re opus est, nihil prosunt verba, veluti si quis egeat pecuniariis suppetiis, quorsum attineat huic aures explere dictis? Rursum in consultationibus, in iudiciis, rationibus agendum est, non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. id est,
Verba in consilio, valet in certamine robur.

Apta prouincia.

In eum, qui prouinciam suscipit, suis aptam viribus abstinens a negotio, cui sit impar, veluti si quis episcopatum accipiat, summum pontificium recuset, conueniet illud ex eodem libro,

Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο. id est,
Quę manibus quadrent, ingentes corripit hastas
Quaslibet, ast hastam solam non sumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis esset indutus, ab hasta tamen abstinebat, quod ea grauior esset, quam vt quisquam Gręcorum regere posset pręter vnum Achillem. Quod idem in Odissea de arcu Vlyssis finxit Homerus.

Pudor & metus.

Cum abstinetur a re quispiam, quod ea tum inhonesta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ἴσχε γὰρ αἰδὼς καὶ δέος. id est,
Nam pudor atque metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quę ne sese diduceret, partim pudor obstabat, partim metus. Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agēdum, indicat in eodem libro cum ait,

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. i.
Plures sunt salui atq. cadunt his, quis pudor adsit.

Qui obticescit.

In eum, qui metu attonitus, aut stupefactus admiratione tacet, aut cui non est, quod respondeat, quadrabit illud ex Iliados ρ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id est,
Illum corripuit stupor, atq. infantia lingue.

Mors omnibus communis.

Qui dicet omnibus ex ęquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati necessitatem; citabit illud ex Iliados σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id est,
Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus prestantior.

Qui dicit alium alia dote pręcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum est de Polydamante & Hectore.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id est,
Hic dictis, hasta longe pręstantior ille.

Eandem sententiam fusius explicat Iliados ν. Polydamas loquens Hectori,

Ἕκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων;
Ἀλλ' οὔ πως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, id est,
Hector non potis es deflectere pectora dictis.
An quia dij donant factis praecellere belli,
Vis in concilio reliquos precedere sensu?
At non cuncta potes vnus simul omnia ferre.
Quippe deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudē choreæ, citharam illi, et carmina blāda,
Rursum alij mētem preclaram in pectore, magnus
Iupiter instruit.

In periculoso negotio non est dormitandum.

VBI *monebimus in re ardua non esse cessandum, congruet quod subinde repetitur apud Homerum Iliados λ.*

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,
Exigua est interspiratio belli.

Poterit trahi vel ad litem forensem, vel ad simile negotium odiosum, & laboris plenum.

Mens læua.

FREQVENTER *hominum mens lęua est, & pessima pro optimis sequuntur, optima pro pessimis repudiant. Ad hanc sententiam facit illud ex Iliados σ.*

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔ τις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. i.
Consilium Hectoreum laudabat inutile quisque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat vtile solus.

Verbis pugnas, non re.

FACILE *est conuitiis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam sententiam quadrabit illud ex Iliados υ. dictum ab Aenea congressuro cum Achille.*

Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτός.
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. id est,
Siquidem noui probe & ipse.
Et petere probris inimicaq. dicere dicta.

Paulo post repetit copiosius eandem sententiam:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id est,
Ambobus siquidem probra dicere plurima promptum est,
Quorum onus haud portet cētū ratis obsita remis.
Est hominum quia lingua volubilis, omnigenique
Insunt sermones, varijq., & pascua dictis,
Hinc atque hinc multęq. vices, sed qualia verba
Dices, talia reddentur tibi dicta uicissim.

Ne quid moueare verborum strepitu.

QVI *monebit aliquem, ne sęuis verbis, ac minis deterreatur, quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Aenea,*

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. id est,
Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te sęuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturis in labore.

INITVRI *bellum, ne omnino ieiuni sint, ne viribus destituantur. Id trahi poterit ad studium litterarum, ad exercitium pietatis, atq. alia complura. Ad id congruent versus Homerici, ex Iliad. T.*

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι;
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. id est,
Nam quis ad occasum vsque valebit solis ab ortu
Impastus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamuis sit prompto ad belligerādū,
Sensim mēbra grauant tamē, ac sitis atra, famesq.
Corripiunt, genuaq. labant tendentis in hostem.
Rursus erit quicumq. satur, vinoq. ciboque,
Is demum potuit confligere perdius hosti.
Huic animus viget vsq. ferox, neq. mēbra laborāt
Huic prius, ac victor bello submouerit omnes.

Omnibus armis præsidiisq. destitutus.

HOMINEM *inermen & omnibus destitutum praesidiis indicabimus hoc versu, qui est Iliados φ.*

Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος. i.
Et Clipeo simul & Galea nudatus, & hasta.

Frustra habet qui non vtitur.

SI, *quem increpare voles, quod ingenio, diuitiis, litteris non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.*

Τί νυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως; id est,
Cur frustra tibi iam gestatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

VBI *quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam instigatur, precipue parum honestā, vel magis si quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, si dixeris,*

Τὸν τ' αὖ ἡ κυνάμυια ἄγει. id est,
Hunc cynamya rapit.

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte e prælio fugiente,

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. id est,
Pestiferum Martem rursum exagitat Cynamya.
Id est, musca canina.

Cum diis non pugnandum.

QVI *monebit non esse pugnandum cum genio, cum superis, cum magnis principibus, vsurpabit illud ex eodem libro,*

Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id est,
Verum homines diis inferiores.

De θεομαχεῖν diximus alibi. Pindar. in Pythiis hymno 2. sententiam

2. sententiam benesic extulit, χαλεπὸν δὲ θεῷ ἀντιβῆν... id est, Oportet aduersus deum non contendere.

Vindicta tarda, sed grauis.

VBI qui diu multa patrauit impune, tandem in extremum malum adducitur, semelq. dependit superiora flagitia, congruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id est,

Nunc cuncta lues semel adglomerata.

Verba sunt Achillis ad Hectorem.

Omissis nugis rem experiamur.

QVI conuiciis amissis iubebit ipsa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur non intempestiuiter accommodauerit illud ex eodem libro:

ἀλλ' ἄγε μὴ δηθύνωμεν ... ὄφρα τάχιστα

Εἴδομεν ὁππότερός κεν ... id est,

Sed praestet pugnam committere cominus, vt mox Vtri Iupiter esse velit laudemq., decusque, Perspicuum fiat.

Metus infamiae.

CVM dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribusq. commoueri quo minus mutemus consilium, conueniet illud ex eodem libro, praeterea Iliados ζ. quod frequenter vsurpat M. Tullius in Epistolis ad Attick:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id est,

Troianos ac Troianas, vereorq. pudetque.

Verba sunt Hectoris pudore nolentis in vrbem recipere sese, ne quis opprobraret illi, imputaretq. Troianorum interitum.

Aliam aetatem alia decent.

QVI iam aliam aetatem significabit nec idem decere canum, quod iuuenem aliquando decuit, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias iteratum:

Ἀλλ' ἤτοι ... id est,

Verum vbi iam, canumq. caput, incanaq. menta.

Quod aliis vitio vertas, ipse ne feceris.

QVOD damnaturus sis in aliis, in te ne admiseris. Ad id faciet illud ex Iliados γ.

Καὶ δ' ἄν ἄλλῃ νεμεσῶ ἥτις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id est,

Immo adeo si quisquam alius patrare pararet Tale aliquid, damnaretis vitioq. daretis.

Aut ipse fuisti, aut tui simillimus.

SI quando per iocum indicabimus eundem aliquem fuisse, qui tamen se fuisse eat inficias, veluti si quem incusses, quod inter bibones compotauerit, isq. sese neget fuisse, verum alium quempiam: non illepide detorseris illud ex eodem libro, quod de Patrocli spectro dixit Homerus:

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' εἰκυῖα,

Καὶ φωνήν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. id est,

Cuncta ipsi similis, vocemq., oculosq. decoros Corporis atque modum, & talem gestabat amictu.

Audiens non audit.

SVNT quidam, qui si quid parum placet, id scire dissimulant, veluti cum negant sibi reddi tas litteras, quibus commonefiant officii sui, quod tamen malint effugere, quam praestare, in hos quadrabit illud ex Iliados Ψ.

Ὡς ἐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,

Dissimulans audisse.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem a cursu, cum audiret, perinde tamen quasi non audisset, ita celerius etiam currebat:

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,

Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς ἐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,

Quin etiã cursum Antilochus magis accelerabat Instigans stimulis, audireq. dissimulabat.

Ex habitu bonum virum prae se fert.

QVI dicet ex ipsa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyssea primo:

Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ ἐπὶ εἴδεος ἤϊκτο. id est,

Ex specie minime improbus ipse Esse videbatur.

M. Tullius in Verrem libro 8. Is erat Apronius, qui vt ipse non solum vita, sed etiam corpore atq. ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumq. omnium.

Absit clamor in colloquio, aut lusu.

QVI iubebit in conuiuio, colloquio ne temperari a vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro,

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς

Ἔστω. id est,

Nunc hilares cenemus, & omnis clamor abesto.

Grata nouitas.

SI quando dices nuperrima queq. vulgo maxime placere, non intempestiuum fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,

Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. id est,

Cãtio n. hac hominũ longe est celeberrima vulgo Et gratissima, quae nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olymp. hymno 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. i.

Laudã vinum vetus, sed nouorum hymnorũ flores. Sentiens gratiores esse hymnos, qui res nuper gestas celebrant quam qui prisca tractant. Pleraq. commendat nouitas, potissimum apud imperitos. Cõtra in scriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: vnde Flaccus in Epistolis:

Indignor quidquam reprendi, non quia crasse Compositum, illepide ue putetur, sed quia nuper. Ac ceteris ferme in rebus fauor nouitatis, superiorum obliterat gratiam. Simile fastidium est humani ingenij in his quae nobis ad manum sunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potissimum vsu uenit in medicis: nostros fastidimus, licet eruditos, belluam e longinqua barbarie profectam suspicimus. Itidem pharmacopolae magno emunt herbas e longinquo aduectas; cum interdum meliores nascantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenaeum libro 3.

Ἐπιθυμεῖ ἀλλοτρίου, τοῦ παρόντος ὀλιγωρεῖ. id est,

Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne sola sit vsquam.

CVM admonebimus non conuenire, vt pudica mulier sola, citraq. testes cum viris colloquatur, vsui fuerit illud

illud apud Homerum frequens de Penelope:
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id est,
Haud sola, ast illam famulæ binæ comitata.

Fatale vitæ tempus exactum.

IN *decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodem libro:*
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον. id est,
Dementes, vt qui sacros tibi maxime Phœbe
Absumpsere boues.
Nam per solis boues, annos fatales, vt opinamur, innuit poeta.

Non luctu, sed remedio opus in malis.

IN *malis non lamentis, sed auxiliis vtendum. Ad id conueniet illud ex Iliados ω. quamquam aliis item iteratum locis:*
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. id est,
Quippe nihil miseri fletus lamenta ue prosunt.

Adhuc aliquis deus respicit nos.

CVM *in rebus vehementer afflictis, negabimus nos prorsus abiecisse animum, verum esse spei non nihil, conueniet illud, quod in eodem libro dicitur a Priamo:*
Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. id est,
Numen adhuc aliquod dextrã mi obtendit amicũ.

Mors optima rapit, deterrima relinquit.

OPTIMA *mors eripit e medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quosdam prorsus inutiles Tithonia ætatem viuere, paucissimos egregio præditos ingenio, ad senectæ limen peruenire. In hanc sententiã quadrat illud ex eodem libro:*
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. id est,
Sustulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces, saltatores, primiq. choreis
Ducendis, agnis, atque hœdis diripiendis
Strenui. Celebre est illud Maronis,
Optima quæq. dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, &c.
Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis,
Τὰ τοι ὁμῶς ὀπὶ δεῖς ἀκὶ ἐνὶ διτέρχει ἀλιν,
Τῆς δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι, τὸ γὰρ μέλος οὐκ ἀκαλὸν ἀείδει.
Sic visum est nymphis semp canit improba rana,
Huic neq. ego inuideo, nec n. bona carmina cantat.

Domi manendum.

INVTILE *diutius abesse domo, relictis possessionibus. In eam sententiam quadrabit illud ex Odyssea Γ,*
Καὶ σὺ φίλος, μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισι.
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto
Rebus itemq. viris intra tua tecta relictis.
Item Hesiodus,
Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. id est,
Esse domi præstat, quia damnosum foris esse.

Refertur ex Euripide carmen hoc:
Μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
Ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. id est,
Beatus is qui in prosperis manet domi,
Nam sarcina solo quæ tenetur, denuo
Potest salo committi.

A sacris abstinendæ manus.

VVLGO *quoque creditum est, fatum instare ei, qui sacris rebus, ac deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes sacris ministeriis oppugnarit: veluti Pontificem Romanum, episcopos, abbates, etiam si parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum est ab Homero Iliados Ρ.*
Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. id est,
Cum diuo certare uiro simulatq. cupit quis,
Cuiq. deus bene vult, malum huic breui imminet ingens.

Turpis iactantia.

NON *est generosi animi iactare sese de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:*
Οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id est,
Haud sane pulchrum sese iactare superbe.

Prior occupat.

VBI *quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.*
Μή τις οἱ κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id est,
Ne quis præriperet iaculans, Ludeq. decusque,
Atque ita serior ipse veniret. iamq. secundus.
Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculum mitteret in Hectorem, quo sibi gloriam totam seruaret.

Ne dij quidem a morte liberant.

NEMO *tam carus superis, vt illorum fauore mortem euitarit. Huic sententiæ suffragabitur Homericum ex eodem libro testimonium:*
Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id est,
At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neque dij depellere possunt,
Quem funesta dies fati iam iam vrget acerbi.

Deus vndecumq. iuuat, si modo propitius.

DEVS *vbiq. præsens adest, si fauet: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc sententiam accommodes licebit ex eodem libro:*
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι. id est,
Si libeat seruare procul quoq. numina possunt.

Fatum immutabile.

DIVINA *decreta non commutantur, humana leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:*
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id est,
Non etenim diuum mens vertitur æternorum.

Sine

Sine ope diuina nihil valemus.

MANCA *est omnis mortalium industria, omnisq. conatus, nisi fauor adspiret diuinus. At id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro:*

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id est,
Mortalis diuum auxilium desiderat omnis.

Industriam adiuuat deus.

IN *aggrediundo negotio, quaedam humana ratione prouidentur, quaedam fortunae commoditas, ipsaq. res suppeditat. Id est apud Homerum, cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro,*

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Haec partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuum aliquis tibi suggeret.

Aetate prudentiores reddimur.

SI *quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quae quondam ob aetatis inscitiam adriserunt, sed vsu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro.*

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. id est,
Eram adhuc puer, ast vbi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipseq. grandescit mi animus.
Dicitur ad procos a Telemacho.

Otiosus esto.

SI *quem iubebimus animo otioso esse, tantum curare cuticulam, negotium aliis curae futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:*

Μή τί τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλά μοι ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. id est,
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura
Quin tranquillus, edasq. bibasq. ita vt ante solebas.

Cedendum multitudini.

QVI *suadebit non esse pugnandum vni cum multis, & vbiq. multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro:*

Ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id est,
Arcesset mox ipse sibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.
Iidem proci paullo superius:
Ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id est,
Cum pluribus ardua res est
Depugnare viris inter conuiuia solos.

Deus vlciscetur.

CVM *significabimus nobis in praesentia deesse facultatem depellendi, verum optare, vt superi puniant aliquando, vsui fuerit illud ex eodem libro:*

Ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id est,
Ast equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iupiter ipse vices aliquando reponat.

In tempore cauenda poena mali.

QVOTIES *admonebimus, vt multo ante occurratur malo, prius quam oppresserit nos: aut cessandum a peccando prius quam ingruat diuina vindicta, vsui fuerit illud ex eodem libro:*

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν. id est,
Verum nos multo ante modum, finemq. velimus
Ponere.
Verba vatis minantis procis Vlyssis reditum.

Domesticum malum.

AD *significandum priuatum, ac domesticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:*

Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ.
Porro malum nostras quod in aedes incidit, vnum
Ad me pertinet.
M. Tullius in actione in Verrem 5. domesticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admissum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

IN *senem plurimarum rerum vsu peritum, quiq. multa meminerit superioribus acta saeculis, quadrauerit illud ex eodem libro:*

Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id est,
Qui antiquasq. multaq. norat.

Premenda occasio.

QVI *significabit modis omnibus instandum esse, nec omittendam e manibus semel oblatam occasionem, accommodabit illud ex Odyssea 8.*

Ὑμεῖς δ' ἀσφαλέως μιν μᾶλλον τι πιέζειν. id est,
Vos premite, et vinclis magis arcte stringite captum.
Quod quidem detorquere licebit ad id, cum dicemus impetus animi, hoc magis ac magis esse coercendos, rationis moderamine, quo magis efferuescunt, & ad malum sollicitant.

Cum principe non pugnandum.

QVI *significabit arduum, principem a priuato superari: aut difficillimum vincere naturam, vsurpabit illud ex eodem libro:*

Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id est,
Ardua res homini mortali vincere numen.

Ingens discrimen.

INGENS *interuallum, veluti, si quis sentiat plurimum interesse inter pecuniae studium & sapientiam, hoc versu licebit significare ex eodem libro:*

Τόσσον ἄνευθ' ὅσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν. id est,
Tantum aberat, quantum cursu ratis acta diurno
Conficiat spatij, quam prouehat aura secunda.

Aperte, simpliciterq. loqui.

SIMPLICITER *& aperte dicturos nos, citraq. ambages*

hages significabimus hoc carmine, quod est in eodem libro:

Οὐκ ἂν ἐγώ γε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω. i.
Non fucis te dissimulans decepero fictis.

Rerum omnium vicissitudo.

VARIAE *fortunæ vices, & nunc læta contingunt vnicuiq., nunc tristia. Ad eam sententiam applicabitur illud ex eodem libro:*

Ἄλλοτε ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. id est,
Nunc huic, nunc Iupiter illi
Nunc læta immittit, nunc tristia.

Qui nocere potest, & idem prodesse.

IN *medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio ministrant, quadrabit illud ex eodem libro, quod vsurpauit in Pseudomante Lucianus, estq. pluribus apud Homerum locis:*

Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id est,
Pharmaca mista, salubria multa, at noxia multa.
Idem quadrabit in hominem & bonis & malis instructum artibus, qui vel iuuare possit, si velit, uel lædere.

Arripienda quæ offeruntur.

SOLEMNIS *est, multisq. locis iteratus versiculus hic.*

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. i.
Quisquis sibi appositis, si quid foret vtile, promptas
Admouere manus.
Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus iniiciunt, interq. se partiti sibi vindicant. Aut in simile hominum genus, inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor necessarius.

VBI *quis inuitis principibus, conatur extricare sese e malo quopiam: aut lite a qua non possit explicari, nisi adiutus illorum fauore, conueniet illud ex eodem libro dictum in Aiacem Oileum;*

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. i.
Iactabat sese spatiosi ex æquoris altis
Emersurum vndis, inuito numine diuum.

Negotium non aptum.

QVI *recusat munus, aut prouinciam sibi parum accommodam: aut qui negabit arcessere uelle sese quempiam ad id muneris, ad quod gerendum idoneus non videatur, vsurpabit illud ex eodem libro:*

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id est,
Ceterum equos Ithacam non duxero.
Verba sunt Telemachi recusantis equos, quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacensis insula non esset oportuna alendis equis, quippe petricosa, minimeq. pascuis apta.

Conuiua non conuiua.

IN *eum, qui accumbit quidem in conuiuio, verum spectator duntaxat eorum, quæ apponuntur: nam hoc pacto quidam sordide magnifici conuiuas suos tractant, quadrabit quod in eodem dictum est de Penelope:*

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος, ἠδὲ ποτῆτος. id est,
Incenatus & impastus potuq. ciboque
Accubuit.

Vndecumq. lucrum captant.

IN *aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecumq., si quis incidit in casses, quem possint explicare, congruet illud, quod in eodem libro:*

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id est,
Semper enim quaqua patet, insula, piscibus hamo
Insidiabantur, ventrem fames enecat atra.

Munerum corruptela.

IN *eum qui rem auro, donisq. aggreditur, non infestiuiter torseris illud ex eodem libro dictum de Mercurio sumente caduceum:*

Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id est,
Corripuit virgam, qua mulcet lumina somno,
Quorumcumq. velit, soluit quoque lumina somno.
Quadrat enim pulchre in munera, quod de virga Mercuriali dictum est, quibus velut expergefiunt iudices, antea veu dormitantes, & rursum infesti placantur, vt in caussa velut obdormiscant, conniueantq. Aristophanes in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eoq. manibus stare supinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τἀγαθὰ
Ἕστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,
Οὐχ ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id est,
Nam cum precamur largiantur ut bona,
Manum supinam porrigentes stant, velut
Nihil daturi, sed recepturi magis.
Interpres admonet, statuas deorum olim fere supinis manibus fingi solere. Supinam autem appellat repandam, uelut ad excipiendum compositam.

Principes inter se noti.

QVI *dicet mutuam principum, aut eruditorum inter ipsos esse notitiam, etiam si diuersas, longeq. dissitas habitent regiones, vsurpare poterit illud ex eodem libro:*

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει, id est,
Non ignoti inter se sunt dij morte carentes,
Quamquam semoti diuersa in sede morentur.

Periculum ne temere subeas.

NEMO *longam nauigationem suscipit animi caussa, sed adactus graui quapiam necessitate: aut nemo diuturnum, grauemq. laborem capessit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro:*

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ. id est,
Quis tantum salsi laticis percurreret vltro.

Si deus voluerit.

DE *re futura, cuius exitus pendeat a dei fauore: nam etiam vulgo dicunt ominis caussa, si deus voluerit: id Homerico versu licebit explicare, si quādo iocabimur apud eruditos:*

Αἴ κε θεοί γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id est,
Diis ita si visum fuerit, quos gestat olympus.

Suadeo,

Suadeo, quod ipse facturus essem;

CVM *alteri damus consilium, quo non grauemur ipsi vti in simili caussa, conueniet illud Calypsus ex eodē libro:*

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. *id est,*
Sentio, suadeboq. tibi, quibus haud grauer vti
Ipsa, mihi similis si quando accurreret vsus.

Non abiicit animum.

DE *eo, qui ne afflictissimis quidem in rebus spem, aut consilium abiicit: quemadmodum apud Maronem, Latinus rerumq. reliquit habenas, sed de recipiendo se vtcumq. cogitat, apposite dicetur, quod inibi dictum est de Vlysse;*

Ἀλλ' οὐδ' ὣς σχεδίης ἐπελήθετο τειρόμενός περ. *id est,*
Ac neque sic licet afflictus obliuia capit
Nauigij.

Malis mala succedunt.

IN *eum, qui uariis exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis atque aliis malis, conueniet illud ex eodem libro:*

Ἄλλοτε μέν τε νότος βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρος ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. *id est,*
Tradebat notus hunc boreæ quandoq. vehendum,
Nunc rursum zephyro iactandum tradidit eurus.

Ausonius in Epigrammate eleganter dixit, Catenatos labores, quod negotium ex negotio seritur. Cui contrarium est quod ait Pindarus Olymp. 8. ἐσλὰ δ' ἐπ' ἐσλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν. *Optat vt Iupiter velit illi benefacta benefactis cumulare.*

Hospitis habenda cura.

QVI *dicet hospitum habendam esse rationem, vsurpabit illud ex eodem libro:*

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν. *id est,*
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille est,
Quicumq. appulerit multis erroribus actus,
Nunc uti ego.

Diuitiæ non semper optimis contingunt.

QVI *dicet opes non semper cordatissimis, sed pro fortunæ arbitrio, nunc huic, nunc illi contingere, citabit illud ex Odyssea Z.*

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι,
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. *id est,*
Iupiter emetitur opes mortalibus ipse,
Sic visum vt fuerit, cuicumq., bonoue, maloue.

Dicuntur a Nausicaa, ad Vlyssem mendicantē: nec illum ob inopiam habet despectui, quæ fortunæ sit imputanda, non homini, si is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, sed opportunum.

CVM *munus indicamus, pretio quidem perpusillum, sed tamen accipienti pro tempore gratissimum, veluti si quis panem porrigat de vita periclitanti, citabimus illud ex eodem libro:*

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. *id est,*
Exiguum munus, gratum tamen.

Idem carmen extat in ξ.

Suo quisque studio gaudet.

QVI *dicet aliis studiis alios teneri, & vnumquemq. suo victitare quæstu, proferet illud ex eodem libro:*

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι. *id est,*
Nam Phæacibus haud cordi iacula, atq. pharetra,
Sed remi, tabulisq. ratis compactilis æquis.

Adfine illi, Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythiis hymno decimo, καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρωτες ἔκνιξαν φρένας. *id est, Aliis aliarum rerum amor pupugit mentem.*

Demittere sese ad aliorum mediocritatem.

VBI *quis moderatur data opera vires suas, ad aliorum mediocritatem. Veluti si quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipse docere posset, sed quantum illi capere, cōueniet illud ex eodem libro, de Nausicaa sic habenis moderante cursum mularum, ut pedissequæ, & Vlysses pedibus consequi possent:*

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. *i.*
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlysses
Tum comitum quoq. turba, modo, rationeq. certa
Instigat scutica.

Mihi curæ erit hoc negotium.

CVM *admonebimus quempiam, vt omne negotium in nos reiiciat ipse securus, nobis rem curæ futuram, conueniet illud ex Odyssea H.*

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. *id est,*
Quin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

Aliud cura.

CVM *negabis esse caussam, cur aliquis aut dubitet, aut sollicitus sit exempto scrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro,*

Ἀλκίνο' ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν. *id est,*
Alcinoe cures aliud.

Item Terentius, Atqui iam repperi, aliud cura.

Molestus interpellator venter.

VENTER *improbus interpellator, non sinit vmquam quempiam obliuisci sui. Id ad egestatē torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tū facienda, tū ferenda solet compellere. Sic autem Vlysses in eodem libro,*

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. *i.*
Non est improbior res altera ventre molesto,
Quippe uel inuitum meminisse sui iubet, & si
Valde animo crucieris, & angat pectora mæror.

Vulgus suspicax.

SVSPICIOSVM *vulgus, & pleraq. malam in partē interpretatur. Homerus in eodem libro,*

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. *id est,*
Quippe homines pleriq. sumus male suspiciosi.

Nemo cogendus officij caussa.

NVLLVS *hospes retinēdus aduersum animi sententiā, et inuitus. Nemo cogēdus, vt cuiusquā vtatur beneficio,*

si nolit. Ad hanc sententiam accommodabitur illud ex eodem libro,

Εἰκ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει, id est,
Si maneas sponte, inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyssem ab Alcinoo Phaeacum tyranno.

Malum bono pensatum.

QVOTIES *natura dotem aliquam egregiam largitur, verum eadem aliquo vitio pensat: aut cum quis beneficium suum aliquo vitiat maleficio, quadrabit illud ex Odyssea* Θ. *de Demodoco musico dictum,*

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id est
Hunc alios vltra dilexit musa, deditque
Atque boni, atq. mali quiddam, nã lumina ademit,
At dedit emulcere suaui pectora cantu.

Omni certaminis genere.

CVM *innuemus omni certaminis genere congressum esse, veluti si quis dicat, in omni disciplina disputatum acriter, conueniet illud ex eodem libro,*

Πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν. i.
Et pugnis, pedibusq., & saltibus, atque palaestra.

Item vbi quis ostendit se nullum detractare certamẽ, sed ad quoduis ingenij experimentum paratum esse, conueniet illud ex eodem libro,

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν οὔτι μεγαίρω. id est,
Huc age, quãdoquidẽ grauiter mihi cõcita mẽs est,
Qui volet, experiatur, pugnis siue palaestra,
Siue pedum cursu malit, nihil ipse recuso.

Antiquis debetur veneratio.

CVM *summis & inuictis, vel cum antiquis non est certandum, qui velut extra aleam hominum positi videntur, sed his vltro cedendum: veluti si quis neget sese, cum M. Tullio de eloquentia velle conflictari, cum mediocribus non recusare, vsurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlysse,*

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω.
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id est,
Cum maioribus haud subeã certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto Oechaliensi.

Flagitiorum turpis exitus.

CVM *res perperam instituta, male cedit, conueniet illud ex eodem libro,*

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id est,
Haud bene succedunt facta improba.

Dictum est de Martis adulterio deprehenso.

Patria sua cuiq. iucundissima.

VNICVIQVE *sua patria iucundissima, quęcumq. cõtigit. Homerus Odyssea* I.

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id est,
Vt nihil est patria propriisue parentibus vlli
Dulcius.

Fuga tutior.

QVI *dicet tutius esse fuga vincere libidinem, quam contra pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum est Odyssea* M.

Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή, φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id est,
Non est vlla medela, procul fugere optimũ ab illa.

Alia committenda, alia celanda.

NON *temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda sunt, verum alia communicare conuenit cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc sententiam quadrat illud ex Odyssea* Λ.

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι. i.
Dicendum est aliud, contra est aliud reticendum.

Femina nihil pestilentius.

NIHIL *femina pestilentius, hanc sententiam eodem in libro sic effert Homerus:*

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. id est,
Vsque adeo nihil improbius, mulieroq. peius.

Frequenter apud antiquos poetas male audit mulierum genus.

Cum amico non certandum aemulatione.

CVM *amico & benemerito non est suscipiendum certamen, ne quid obscuretur amicitia propter ęmulationem, huiusmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odyssea* Θ. *cum Vlysses excipit Laodamantem, quod hospes esset,*

Τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο. id est,
Quis namq. benigno cum hospite pugnet?

Locum etiã habuerit, vbi dicemus hospitis esse munus cedere iis, apud quos diuersatur, etiam si possit vincere. Nam inibi statim subnectitur huiusmodi sententia,

Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ,
Ὅς τις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id est,
Vir siquidem vecors est ille, nec vnius assis,
Quisquis ad euentum certaminis euocat illum
Quem penes hospitio fruitur, tectoq. iuuatur.

Aspera vita, sed salubris.

IN *vitę rationem, duriusculam quidem, sed tamen ad rectam morum institutionem idoneam, conueniet illud ex Odyssea* I. *dictum de Ithaca,*

Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. id est,
Aspera, sed iuuenum nutrix bona.

Consiliis simul & facto valens.

IN *hominem consilio pariter ac viribus excellentem, conueniet illud Odyssea* Ξ.

Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι. id est,
Is cuiusmodi erat seu pugna, consilioue.

Abhorrentis, ac detestantis.

CVM *dicemus nos vehementer a vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vsurpare licebit,*

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι. id est,
Is mihi iuxta inuisus, vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliados I. *sub persona Achillis. Hic ab Vlysse dicitur.*

Quod adest, boni consule.

QVI *admonebit oportere boni consulere, quidquid a fortuna conceditur, vsurpabit illud ex Odyssea* Ξ.

Ἔσθιε, δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε,
Οἷα πάρεστι, θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ, δύναται γὰρ ἅπαντα. id est,
Hospes sume cibum, & quorum data copia, lætũ his
Pasce animũ, nã sors dabit hæc, rursum illa negabit
Vtcũq. est animo lubitum, valet omnia quippe.

His verbis Eumæus subulcus Vlyssem inuitat, vt cibos viles & rusticanos qualescumq. essent, boni consuleret. Transferetur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus, vt quemcumq. statum sors dederit, in eo late tranquilleq. viuamus. Apud Athenæum libro 10. refertur hic senarius,

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάγειν. id est,
Quæ præsto sunt, in hisce vitam degito.

Isocrates in oratione de pace, στέργειν τοῖς παροῦσι, *ait plerisque hominibus esse difficilimum: & hinc est, quod bellum malunt quam pacem.*

Officium ne collocaris in inuitum.

INSTAR *iniuriæ fuerit, si quis officium collocet in inuitum. In eam sententiam Homerus Odyssea O.*

Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ' ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. i.
Iuxta peccat vterq. vel is cui extruditur hospes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hospes donec adesse volet, tractare benigne
Conuenit, emittendus vbi discedere quæret.

Bona spes ostensa.

CVM *bona quæpiam spes affulget alicunde, perficiendi quod proposuimus, conueniet illud ex eodem libro,*

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. id est,
Sic fato felix a dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda.

IN *eos, qui intoleranda sunt arrogantia, non inscite torquebitur illud ex eodem libro ab Eumæo dictum in procos,*

Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. id est,
Horum visq. animusq. ferox, contingit olympum.
Idem in P. dicitur ab Vlysse ad Eumæum.

Domus optima.

INFELICISSIMVM *incertis vagari sedibus, quẽadmodum faciunt semper* κώμην, *peregreq. viuentes. Huic adstipulatur eodem libro,*

Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. i.
Nil miserabilius quam incerta sede vagari.

Transferri poterit ad eos qui circumaguntur quibuslibet opinionibus, aut qui subinde mutant amicos, aut institutum vitæ.

Non omnibus contingit.

NON *cuiuis fit potestas cum regibus colloquendi: aut non omnibus contingit diuinarum litterarum penetrare mysteria. Ad hunc sensum non inuenuste deflectetur illud ex Odyssea P.*

Οὐ γάρ πως πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. id est,
Haud cuiuis manifesta videntur numina diuum.

Auctoritas diuinitus.

DIVINITVS *contingit, vt idem homo nunc magnificat, nũc despiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro,*

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. id est,
Est procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere vel despectum hominem, aut adiungere honorem.

Tollenda mali occasio.

QVI *suadebit, vt mali submoueatur occasio, non absurde citabit illud ex eodem libro,*

Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. id est,
Quippe viros ferrum illicit ipsum.

Ita diuitiæ proliciunt ad luxum, consuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum est quod erat occultum.

VBI *res quæ magno studio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehensa, quadrabit illud ex eodem libro,*

Ἤ τευ φίν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοί. id est,
Siue illis deus hoc aliquis deprodit index,
Siue ipsi videre.

Abstinenda vis a regibus.

QVI *dicet haud temere manum immittendam in reges potentes, aut viros deo dicatos, adducet illud ex eodem libro,*

Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν. id est,
Res dira, ac plena pericli est,
Regale occidisse genus.

Domesticum dissidium.

AD *detestandam seditionem domesticam, & mutuam contubernalium inter ipsos discordiam, insidiasq., cõueniet illud ex eodem libro,*

Οὐχ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id est,
Impia res moliri inter sese mala.

Qui eget, in turba versetur.

ETIAM *hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat ministro vt eo se duceret, vbi maxima esset hominum procella, addens sententiam populari ioco celebrem, Ibi quæstum esse, vbi sit hominum frequentia Homerus item Odyssea ρ.*

Πτωχῷ βέλτερόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. id est,
Mendico præstat populosa per oppida cenam
Mendicare suam, quam ruri.

Officium humilius.

CVM QVIS *recusat munus tamquam humilius, parumq. sese dignum, applicabit illud ex eodem Odysseæ ρ.*

Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. id est,
Nam vt maneam in stabulis iam non mea postulat ætas.

Verba sunt Vlyssis ad subulcum.

Vitandæ potentum offensæ.

Qui dicet formidandas diuitum & principum offensas, propterea quod quantumlibet leuiter offensi, grauiter indignantur, & ut ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem libro,

Χαλεποὶ δὲ τ' ἄνακτες ἐπιπλήσσειν ... id est,

Sunt formidandæ regum, offensæq. minæq.

Princeps indiligens.

Indiligens pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud ex eodem libro,

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. id est,

At corrumpit oueis pastor malus.

Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprarium.

De alieno liberalis.

De alieno facile largimur, de nostris non item. Hanc sententiam protulit Antinous in eodem libro,

-Ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς

Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. id est,

-Nam res largiri alienas

Haud rei vlla vetat, neque enim piget.

Seneca epistolarum libro 2. epistola 16. Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Ita Mitio in Adelphis, Aeschino dicenti, Fac, promisi ego illis, Respondet, Promisisti autem? De te largitur puer.

Pauper, sed ingeniosus.

In hominem tenui cultu, sed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex Odissea σ.

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. id est,

Quos profert senior pannis e vilibus armos.

Dictum est de Vlysse certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad senem ingenio, facundiaq. præcellentem.

Iactantiæ comes inuidia.

Qui monebit, ne quis insolentiur iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, ne quando Nemesis exaudiat, auferatq., non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ὅ γε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν. id est,

Possideat tacitus, si qua adsint munera diuum.

Verbotenus amicus.

In eum qui simulat oratione beneuolentiam, caeterum longe diuersa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro,

-Θυμὸν δὲ θέλγε

Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id est,

-Animum præmollibus illi

Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur.

Si quando dices nullum esse recusandum munus, quodcumque offertur, aut adripiendam esse, quoties obtigerit alicuius occasio commoditatis, conueniet illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id est,

Donum reiicere haudquaquam decet.

Nouit mala & bona.

In eum, qui per ætatem vsumq. rerum, iam delectum habere potest fugiendorum atque expetendorum, cõgruet illud ex eodem libro.

-Δὴ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα

Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id est,

Iamdudum siquidem, noui q. & sentio cuncta

Quæ bona, quæq. mala.

Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari sumus.

Vbi quis ad tolerantiam præsentium incommodorum, animat sese præteritorum malorum recordatione, non infestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,

Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Obdures anime, & quondam grauiora tulisti.

Id æmulans Vergilius,

O passi grauiora, dabit deus his quoque finem.

Durate, & vosmet rebus seruate secundis.

Consimiliter Horatius in Odis,

-O fortes, maioraq. passi

Mecum sæpe viri.

Danda venia lapso.

Qui dicet aliquando dandam veniam, si quid erratum sit per incuriam, neque enim hominis esse, vt semper exactã præstet diligẽtiã, vsurpabit illud ex Odyssea τ.

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀύπνους ἔμμεναι αἰὲν

Ἀνθρώπους. id est,

Haud quaquam fieri potis est, vt peruigil vsque

Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris.

Qui negabit omnia cõtingere homini qua sperarit, animoq. cõceperit, accommodabit illud ex eodẽ libro,

Ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι

Γίγνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. id est,

Friuola scilicet existunt, & inania quædam

Somnia, nec quodcumq. vides, sic euenit omne.

Atque hoc in loco subiungit pulcherrimum illud de duabus somniorum portis figmentum, quod in sexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum.

Cvm pariter accidit, quod et gaudeamus et doleamus, quod genus, si cui parentes opulenti vita decesserint, partim excruciatur morte suorum, partim gaudet hereditatis obuentu, atque accessione libertatis, conueniet illud ex eodem libro,

Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id est,

Lætitia huic mærorq. simul præcordia cepit.

Mala senium accelerant.

Qui dicet senectam non esse metiendam annis, propterea quod ij, qui se multis laboribus curisque discruciant, ante diem consenescunt, vsurpabit illud ex eodem libro,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id est,

Quippe repente homines curisq. malisq. senescunt.

Vita

Vita mortalium breuis.

Qui monebit dandam operam, vt apud posteros honestæ vitæ memoriam relinquamus, quæ perpetuo viuat nam hanc vitam angustis circumscriptam esse terminis, accommodabit illud ex eodem libro,

Ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν. id est,
Ast hominis breuibus spatiis constringitur æuum.

Verisimiliter mentiens.

In eum, qui falsum perinde quasi verum sit, narret, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. id est,
Plurima narrabat figmenta simillima veris.

Dictum de Vlysse. Notatur & apud Platonem, quod Homerus Vlyssem induxerit mendacem, Achillem contra veracem.

Sibi malum reperit.

In eũ, qui suo læditur inuento, quadrabit illud ex Odysseæ φ.

Ὃς τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. id est,
Qui sibi perniciem vel primum repperit ipse
Vino victus.

Dictum est de Euritione, qui primus inuenit vsum vini, peremptus a Lapithis.

Qui continet arcanum.

In eum qui celat arcanum sibi commissum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odysseæ ρ.

Τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id est,
Huic pennis dicta carebant.

Hoc est, haud longius auolabant.

Mortuis non conuitiandum.

Victo non insultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia, huic suffragatur Homerus in eodem libro,

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. i.
Haud fas est super occisis iactare teipsum.
Vlysses ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus.

Primum domus ornamentum est, vt luceat focus, proinde qui in ædes immigrant nouas, aut in diuersorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. sumptum videtur, apud quem Vlysses,

Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. id est,
Nunc ante omnia mi lucescat in ædibus ignis.

Item illud celebratum,

Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id est,
Scilicet accenso domus est ornatior igni.

Quo quidem versiculo videtur impendio delectatus Plutarchus, adeo subinde vsurpat, & in varios detorquet vsus: in commentario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, si adsit animus a molestia liber. Rursum in libello quem Amatorium inscripsit, detorquet ad amantis animum longe splendidiorem, si calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt.

In eos, qui suo merito pereũt, cõueniet, illud ex eodẽ lib,

Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα. id est,
Hos fatum & malefacta, neci exitioq. dederunt.

Dictum de procis.

Senum prudentia.

De senibus quidem, attamen ob rerum peritiam non inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro,

Καὶ πολιοὶ περ ἐόντες ἀλεγεινοῖο πολέμοιο. id est,
Aetas cana quidem, sed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robustus miles.

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, si modo is liber illius est, cum in conuiuio propositum esset, qui nã inter versus Homericos maxime probandus videretur, aliis alios præferentibus, Alexãder huic carmini palmã tribuit, quod extat Iliados γ.

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.
Id est,
Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expressit, & Alexandri virtutem est vaticinatus. Quanquam nostra quidem sententia, non magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem consilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cum rhethores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenẽ corporis virtute insignem, censerentq. eiusmodi belli ducem Atheniensibus esse quærendum, Haudquaquã, inquit. Nam istiusmodi quidem optarim, qui culcitras & stragulas sit exercitui deportaturus: at ducẽ velim, qui a fronte pariter atque a tergo sit oculatus, & quem a perpendendo quid vtile factu sit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cœlestem, orientem conspexerunt.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἑωράκασι. id est, Capram cælestem exorientem aspexerunt. Hoc dici solitum in eos, quibus omnia feliciter, eaq. animi sententia succederent: propterea quod antiquitus opinione vulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in syderum relatam numerum conspexissent quidquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum est in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autẽ extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello de poetis audiendis, ὁ δ' ἄμμορος πολυάρουρος οὐράνιον αἶγα πλουτοδότην τρέφων. id est, Felix multorum agrorum possessor, cęlestem capram opum largitricẽ alens. Quanquam apud Athenæum lib. 9. Antiphanes, opinamur, commemorat capram cęlestem inter animantia apta mensis, τράγος ὑλιβάτης, αἲξ οὐρανία, κριὸς τομίας. id est, Hircus syluester, capra cęlestis, aries castratus.

Capra ad festum.

Αἲξ εἰς τὴν ἑορτὴν, id est, Capra ad festum. Dici solitum, vbi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut vbi quis commode in suam perniciem offert sese. Nam in festis maxime Bacchi, capram immolabant. Refertur in iisdem commentariolis.

Mox sciemus melius vate.

Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον. id est,

Mox melius ipso vate rem cognorimus.

Ad eum modum dicebant, qui rem non coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius. In iisdem extat Plutarchi collectaneis. Sumptum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici secundi libro secundo, euentum appellat stultorum magistrum.

Tinctura Cyzicena.

Βάμμα Κυζικηνόν, *id est, Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturq. in eos, qui metu quidpiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis, & mollicici. Recensetur iisdem collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicenos ob molliciem notatos, quod Iones essent. Eadem fere Aristophanis interpres. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrhenorum prædationibus. Extat apud Aristophanem in Pace,*

Αἰ γὰρ δὴ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν ἀσπίδα,
Τηνικαῦτ' αὐτὸς λαβεῖν βάμμα Κυζικηνικόν. *id est,*
Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam
Ipsum enim tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ insignes a locis habere cognomen. Nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum est ἐνδάμμα σφεκνώσιν, & βάμμα σαρδιανικόν. *Id parœmia detorsit ad mores hominum. Est enim æstimatio rumorq. consequens hominum vitam, velut tinctura quædam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnantur. Et notum est illud Ennianum apud A. Gellium, Quæ tincta malis, aut quæ bona dicta. Aristophanis interpres indicat Lacedæmonios puniceis tunicis vti solitos, ne ab hoste sentirentur vulnerati, ob coloris similitudinem. At ignaui mollesq. pallescunt. Addemus quod est apud Herodotum libro quarto. Cum Aethiopum rex conspexisset a rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset,* δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα. *id est, Non solum ait homines esse subdolos, sed & vestes illorum esse dolosas.*

Seruabis bouem.

Βοηλάτης, *id est, Bubulcus eris. Hoc velut ænigmate significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum eiciebantur, in Arginam exulatum ibant. Ac illic bos erat æneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Hesichius testatur extitisse in Phasmate Menandri.*

Embarus sum.

Ἔμβαρός εἰμι, *id est, Embarus sum. Dictum est olim de insano, deliroq. Referunt autem adagionem ad huiusmodi fabulam. Olim Piræus insula fuit, id quod ipsum etiam vocabulum adhuc indicat,* περᾶν *enim transmittere est: in ea, cum Nunychus principatum obtineret, templum instituit Dianæ, cui cognomen additum Munychiæ. Dein cum vrsus Dianæ sacer quidam ibi repertus, & ab Atheniensibus interfectus esset, fames ingruit: itum est ad oraculum, quæsitumq. malo remedium. Respondit deus, ita demum finem mali futurum si quis filiam immolasset numini. Vnus autem repertus est Embarus, usqueadeo demens, qui polliceretur se filiam immolaturum, ea lege, vt sacerdotium in posteros suos traduceretur, Itaque puellam solemni ritu ornatam sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.*

Colophonium suffragium.

Κολοφώνιον ψῆφον, *id est, Colophonium suffragium. Vsurpatur in epistola quapiam Platonis ad Dionysium. Adagium est verbis magis quam re diuersum ab illo, quod in secũda retulimus Chiliade,* τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, *id est, Colophonem addidit. Adagionis originem explicant in hunc modum, Cum olim Colophonij domesticis seditionibus tumultuarentur inter sese, euenit vt aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit, vt cum bellum gererent Smyrnæi, ac sæpenumero victi discessissent, tandem adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant, extiterint superiores. Vnde institutum est, vt quemadmodũ Smyrnæi non vicerant in bello, nisi Colophoniorum accessione, ita nec in suffragiis vincerent, nisi illorum calculũ adiungerent. Proinde cum Ionij duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna in publicis consiliis, siquando Smyrnensium æquales fuissent calculi, pars ea vincebat, cui subscripsissent Colophonij illi, quorum opera vicerant in prælio. Nec abhorent ab his quæ refert labenus scriptor Græcus. Duodecim Ionia ciuitates conuenire solitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo si forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, accersebantur Colophonij, qui victoriam adferebant vtricumque parti fuissent suffragati. Itaque prouerbium quadrabit, cum significabimus iudicium, aut suffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagij nobis facta est mentio.*

Mihi ista curæ futura sunt, &c.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id est,

Curæ ista mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem sermonem. Cum Brẽnus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi consuluerunt oraculum, quid opus esset facto. Responsum est hoc quod modo retulimus carmine. Paulo post visus Apollo cum duabus puellis, Pallade ac Diana. Nã & his fana sunt apud Delphos. Conuenit vti, si quando significabimus nihil esse periculi, negotium iis curæ futurum ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo,

Ego prouidebo rem istam & albæ virgines.

Festum multas habens.

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα, *id est, Festum multas habens, subaudiendum molestias, aut occupationes. Dictum in eos, qui magnas componerent sarcinas, aliquo profecturi. Venustius erit, si deflectatur ad quosdam, qui nihil agunt, quamuis exiguum, nisi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt sæpenumero tum se, tum reliquos omnes defatigarint apparando, priusquam quidquam incipiant. Natum ab iis, qui festa solent*

lent adire. Nam iis mos, multam suppellectilem vna secum conuehere, vasa, vestes, sacra, panes, atque id genus alia multa, ne quid deesset ad solemnitatem pertinens. Extat in iisdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem.

Μάταιαι τὰ ἄλλα πρὸς Κρότωνα ἄστεα. id est,

Sunt reliquæ præ Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbij. Licebit accommodare ad rem aut hominem vsqueadeo praecellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil esse videātur. Natum fortassis est a pugilum Crotoniatarum excellentia, quorum erat Milo, de quo dictum est alias, nempe in prouerbio, Crotone salubrius.

Canis panes somnians.

SVNT *quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritum in Piscatoribus,*

-Κἠ γὼ οἱ ὄνειρος

Πᾶσα κύων ἐν ὕπνῳ μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id est,

-Siquidem omnis

Panes in somnis canis ariolatur, at ipse

Pisces.

Sensus est, vnicuiq. ea per somnum occurrere, quæ impense desiderat, quibusque magnopere deditus est. Aristoteles non solum homini, verum etiam ceteris animantibus somnia tribuit, etiam si id in canibus euidentissimum: quippe quos audimus sæpenumero dormientes venationem somniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus, quem edunt sopiti. Proinde nobis rectius quadraturum videtur, si pro τὰ ὄπτους legatur ἀγρέας, aut ἀγρας, id est, agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis pensitandum proponimus, super hoc pronunciaturis, vbi codicem emendatiorem erunt nacti. Nobis adhuc non contingit. Ex somniis autem qui ariolentur euentura, ne nostris quidem temporibus desunt, quamquam non probat Aristoteles.

Canis.

ΑΝΝΙ ἰχθυς, *id est. Canis, pro eo quod est, nugaris, ineptis, frustra loqueris. Est autem Atticæ linguæ figura, sicuti παίζεις ἰχθύι, id est, Ludis, siue iocaris. Etenim qui canunt, non agunt rem seriam, sed tantum ut aures deliniant voluptate mox peritura.*

Aethiops non albescit.

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, *id est, Aethiops non candescit. De iis dici solitum, qui numquam mutaturi sunt ingenium. Quidquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Aesopicus apologus de quodā, qui empto Aethiopi, cum eum colorem arbitraretur non natiuum esse, sed domini superioris accidisse neglectu, assidua lotura faciem diluexauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo, quam antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine,*

Εἰς τί μάταιον νίπτεις Ἰνδοῦ δέμας; ἴσχεο τέχνης.

Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι, id est,

Abluis Aethiopem frustra quin desinis artem?

Haud vmquam efficies, nox sit vt atra, dies.

Annas clibanum.

Αννας κρίβανον, *id est, Annas clibanum, subaudi reperit. Haud nos fugit, hoc alio loco relatum a nobis, verum quoniam toties alia nobis occurrit species in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere, trifariam esse scripturam. Alibi legitur, & quidem plerisque in locis, ἄνθρωπος κρίβανον id est, Homo clibanum. Quam equidem lectionem arbitramur esse deprauatam. Nec obscurum, vnde deprauandi occasio, iis qui Graecas litteras norunt. Alibi inuenitur, ἄννας, vt vir fuisse videatur. In quibusdam est scriptum, αἶνος, vt mulieris, aut certe barbaricum sit vocabulum. Clibanum autem accipimus non hunc vulgatum (quid enim hoc admirandum, aut nouum?) sed testaceum illum, qui inclusto pane, ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam pisces, aut carnes paullatim lento vapore decoquuntur.*

Archilochum teris.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, *id est, Archilochum teris, seu calcas, de maledico dicebatur. πατεῖν autem dictum est, vel quod maledicus assiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus, uel quod huius vestigiis ingreditur. De Archilocho testatur & Horatius,*

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Equidē suspicamur hoc idem esse cum illo, quod alibi posuimus, Ἀρχιλόχου πατρίς. id est, Archilochi patria, deprauata voce, πατεῖς in πατρίς.

Non inest illi dentale.

Γύης δ' οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, *id est, Gyes non inest illi. Dici consueuit de quopiam, ad rem aliquam parum vtili. Sumpta est metaphora ab aratro, cuius pars est γύης. eam non nulli putant esse, quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur, si absit, nihil confici potest aratro. In hunc sensum vsurpauit Hesiodus, πήξεις γύης. Ceterum Homerus pro iugere posuit, agrum πεντηκοντόγυον appellans, id est, centum iugerum.*

Gigantum arrogantia.

Γιγάντων ἀπόνοια, *id est, Gigantum amentia. Dicebatur, vbi quis viribus suis fretus, temere, nulloque consilio res non tentandas moliretur. Tractum a notissima gigantum fabula. Prouerbium admonet, inauspicato cedere, quæcumq. citra consilium, aduersus deos, aduersus pietatem, aduersus ius & æquum, per vim instituuntur. Horatius in Odis,*

Vis consili expers, mole ruit sua,

Vim temperatam dij quoque prouehunt

In maius.

Homerus item Iliados ψ. elegantissima sententia demōstrat, in omni negotio nimio plus habere momenti rationem, consiliumq. quam corporis vires,

Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,

Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ

Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,

Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο. id est,

Consilio sane multo quam robore præstat

Hirsutam quicumq. parat succidere syluam.

Consilio rursum nauclerus in æquore nigro

Dirigit vndiuagam nauim raptantibus austris.

Consilio auriga aurigam vincitq., præitq.

Aristoteles libro de Rhetoricis secundo citat hūc versum trochaicum tacito auctoris nomine,

Θνητὰ χρὴ τὸν θνητόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνητὸν φρονεῖν. i.
Non decet mortalis vt qui est, curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui est, cogitet mortalia.

Per ignem incedis.

Ἐν πυρὶ βέβηκας, id est, Per ignem incedis, id est, versaris in periculoso negotio. Est apud Aristophanem in Lysistrata,

Κἂν μὲ χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id est,
Velim & per ignem incedere, si fuerit opus.
Horatius in Odis.
Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter absoluendum est negotium. Qui per ignem incedit, minus læditur, si suspensis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam declamator, Per spinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit.

Ἐσθλὸς ἰὼν ἄλλου κρείσσονος ἀντέτυχεν. id est,
Forti alius potior contigit ac melior.

Dici solitum, vbi quis nimium fretus suis viribus, aliquando nanciscitur, a quo vincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Aegeate. Ita Zenodotus. Suidas huiusmodi verba recenset, tacito auctoris nomine, ἰστέον μὲν γὰρ ὅτι καὶ ταῦτα τὸ πρᾶγμα ἀντιπράξει ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἰστέον δὲ ὅτι παλαιὰ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἰὼν ἄλλου κρείσσονος ἀντέτυχεν.

Id est, Fit non nunquam, vt iuxta prouerbium, ipsa per se res bonorum uirorum conatibus obsistat. Fit rursus interdum,

Forti vt contingat fortior ac melior.

Sententia potest videri ducta ex Iliados χ. vbi Hector incidit in Achillem,

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. i.
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior instat.

Insania non omnibus eadem.

Μανίας γ' οὐ πᾶσιν ὁμοίας. id est,
-Haud est eadem vesania cunctis.

Hemistichium heroicum, sicut & illud superius, extat in eisdem collectaneis. Sensus est, nullum esse mortalem, qui non in aliqua re desipiat, Quamquam alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copiose demonstrat Stoicus Damasippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura, Inter hos qui mente lapsi sunt, alij sibi videntur cornibus taurinis, alij naso prælongo, alij vasa fictilia, non nulli se credunt esse mortuos. alij sibi uidentur esse principes, alij doctissimi philosophi. Argiuus ille solus plaudebat in theatro, credens se miros audire tragœdos. Athenæus libro 12. refert de quodam Atheniensi, qui persuasum habebat omnes naues quæ appellerent in Piræum esse suas, easq. recensebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerum quas vehebant esset dominus: at si quid perisset, non amplius quærebat: si incolumes peruenissent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agēs, donec frater eius Crito e Cicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus est insania. Ceterum ad se reuersus dicere solet, se nunquam vixisse iucundius.

Hydrus in dolio.

Ὕδρος ἐν πίθῳ, id est, Hydrus in dolio. *Prouerbium hoc nondum apud vllum veterum auctorum reperimus, neque Græcum, neque Latinum, & haud scimus an de vulgo sumptum sit, neque enim libet credere virum eloquentem, & in litteris non postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam, prouerbij parentem, huiusmodi. Rusticus quidam cum sensisset minui vinum in dolio conditū, admiratus quid esset rei, circumspicere cœpit, num qua rima extillaret liquor: vbi nihil eiusmodi comperisset, pergit vicinos in suspitionē apud sese vocare, ne sese absente vas relinerent, vinumq. potitarent. Obsignat itaque diligenter dolium ad opus exiturus. At reuersus signis illæsis, vinum nihilominus imminui videt. Tum vero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in uite solum, uerum etiam in doliis calamitas præsto esset. Ad extremum exhausto dolio hydrus in imo repertus est vini potor. Ea res in vulgi iocum abiit. Admonet Plinius libro 10. capite 72. serpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, cum est occasio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere vinosa Satyra sexta.*

-Tamquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit & vomit.

Adagium ipsum haudquaquam inelegans, nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet recens auctor, licebit vsurpare, cū quis occulta calamitate premitur, caussa atque auctore nō extante. Aut cū diuturni mali tandem auctor deprehenditur. Porro serpentem quem Græci vocant hydron, Latini natricem vocant, quod in aquis degat. Ex vlcere huius morsu facto defluit copiosus humor aquosus, & graue olens. Ita Dioscorides libro sexto, Plinius lib. 6 capite 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos vicenum cubitorum terruisse classem.

E Massilia venisti.

Ἐκ Μασσαλίας ἥκεις, id est, E Massilia venisti. *Suidas ait dici solitum de iis, qui cultu parum viris decoro uterentur. Quod Massilienses luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capillisq. religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnosophistarum libro 12.* πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν, *cuius nos alibi mentionem fecimus in prouerbio, Nauiges Massiliam, & quid super hoc sentiremus, explicuimus.*

Tibicines mente capti.

ATHENAEVS *libro Dipnosophistarum 8. prouerbio iactatum scribit apud priscos, tibicinibus nihil esse mētis,* λέγει γὰρ παλαιὸς ὅτι

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χὡ νόος ἐκπέταται.

Id est, Dictum enim est peruetustum, quod
Dij tibicinibus nunquam mentem inseruere,

Sed

Sed simul ac flarint, auolat illico mens.
De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis vitam viuis.

Dulce bellum inexpertis.

ST ELEGANS *eum primis, & multorum litteris celebratum adagium est, γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος, id est, Dulce bellum in experto. Id ita reddit Vegetius libro De re militari 3. cap. 14. Nec cõfidas satis, si tyro prælium cupit, inexpertis enim dulcis est pugna. Citatur ex Pindaro, γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. id est, Dulce bellum inexpertis, ast expertus quispiam horret, si accesserit cordi supra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant discriminis ac malorũ, non intelligas, nisi facto periculo.*

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Bella res & splendida videtur, inter aulicos obambulare proceres, in regiis versari negotiis, at senes, quibus vsu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstinent. Suaue videtur, amare puellas, sed iis qui nondum senserunt, quãtum amori insit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit, ad quoduis negotium multo cum periculo, multisq. coniunctũ malis, quod nemo velit capessere, nisi iuuenis, & rerũ imperitus. Siquidem Aristoteles in rhetoricis hanc adfert caussam, cur iuuenta sit audacior, contra senecta timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorũ experiẽtia malorũ, timiditatẽ et cõtationem. Quod si quidquam est in rebus mortalium quod cunctanter aggredi conueniat, certe bellum est.

Argiuos vides,

Ἀργείους ὁρᾷς, *id est, Argiuos vides, id est, stupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinamur ab Oreste, furiis agitato. Hesychius non nihil lucis aperit, admonens eos qui inter helotes essent alicuius auctoritatis ac splendidi, solitos appellari Argiuos, sunt enim helotes in Peloponeso, & Peloponesi primaria ciuitas est Argos. Ambitionis igitur erat, quod Argiui quam helotes appellari maluerint. Non ignoramus, apud Lacedæmonios helotas vocari seruos, quod ex gente subacta seruos sibi constituerint. Et fortassis ex his quibus heri magis fidebãt, Argiui dici maluerũt, quam helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibusdam, qui nati in obscurissimo pago, præclaræ cuiuspiam vrbis cognomen adsciscũt. Aristophanes in Pluto* μορμωτὸν βλέπων *dixit eodem sensu. Refertur a Suida prouerbij nomine.*

Argiui fures.

Ἀργεῖοι φῶρες, *id est, Argiui fures. De palam improbis. Nam Argiui furacitatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem adlusum ad vocem ipsam. Argos enim Græcis significat ignauum & otiosum. Tales vero solent ali furtis. Latini vulgo, ficto, sicuti videtur, per iocum vocabulo Lauerniones appellant, homines furaces: quod fures sub tutela Lauernæ deæ essent: in cuius luco obscuro atq. abdito, soliti sunt furto sublata prædamq. defodere. Auctor Festus.*

Mars rex.

Ἄρης τύραννος. *id est, Mars rex. Suidas interpretatur cõgruere in principem, qui vi, non legibus Rempublicam tractat. Zenodotus ortum putat a Timotheo Atheniensium imperatore, qui multa felicissime gessit aduersus Persas & Asianos, & sub cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum est Mars rex. Hesychius prouerbium recenset tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis* ἄρη *dici ferrum ipsum. Itaque potest hic esse sensus prouerbij, ferrum rex, quoties res vi geritur.*

Attagen.

Ἀτταγᾶς. *Suidas indicat hoc cognominis, prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos: quod hæc auis plumas habeat, variis colorum notis distinctas. Aristop. in Auibus,*

Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. *id est,*
Si quis e vobis erit fugitiuus atq. ustus notis,
Attagen is sane apud nos varius appellabitur.

Quamobrem eam auem ibidem appellat ποικιλόπτερον. *Ad eundem modum* ταῶς, *id est, pauones appellant Græci nitidius cultos, & versicoloribus amictos. Ceterum de Attagena plura dicemus in prouerbio, Attagenis nouilunium.*

Tenedius homo.

Τενέδιος ἄνθρωπος, *id est, Tenedius homo, Plutarchus in adagionum collectaneis, ait dici solitum de homine tetrico, formidabiliq. aspectu. Originem, sicuti plerũq. alias, varie tradunt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuisse, cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atque induxerit morem, vt a tergo iudicis, adstaret quispiam securim tenens, videlicet in hoc paratus, vt qui perperam quid iudicio dixisset, opinamur mendacium, aut falsum testimonium, eum protinus securi feriret. Hoc interpretamenti ferme conuenit cũ eo, quod ante commemorauimus in adagio, Tenedia securis. Alij tradunt in hunc modum, haud tamen cum his pugnantia. Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis suis induxerit. Euenit autem vt Tenes apud patrem insimularetur a nouerca, quod sese de stupro interpellasset: id cum ille verum esse crederet, iuuenem in capsam inclusit, vnaq. Hemitheam sororem, quod fraterni fati comes esse desideraret, simulq. in mare præcipitauit. Id scrinium delatum est Leucophrynem, cui postea Tenedo commutatum vocabulũ, videlicet a Tene, Cygni filio. Qui progressu temporis nactus imperium eius loci, quod modo diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus adsisteret, qui securim in caput accusantis vibratam sustineret. Quod si quis fuisset calumnia conuictus, eum protinus illico securi dissecaret. Id spectaculi quoniam formidabile videbatur, in prouerbium abiit: vt Tenedius homo diceretur, qui minaci truciq. esset aspectu. Pausanias in Phocicis variat non nihil in narratione, qua de re nobis dictum est alio loco in prouerbio, Tenedia securis. M. Tullius lib. 2. epist. ad Q. fratrem. Tenediorum igitur libertas Tenedia securi præcisa est, cum eos præter me & Bibulum & Calidũ & Fauoniũ nemo defenderit. Sensit libertatẽ rigide, & in totum negatam.*

Tenedius patronus.

Τενέδιος συνήγορος, id est, Tenedius aduocatus. Eodem e fonte profectum est & hoc dici solitum de eo, qui compendio caussam expedit, litisq. nodum ocyus dissecat. Ductum a Tenedia securi, de qua prius dictum est. Suidas ait apud Tenedios duas secures suspensas ostendi. Aristoteles apud eundem, illud addit, praeter ea quae recensuimus, in Asserina, is est locus quispiam in Tenedo, fluuiolum esse, in quo cancrorum testis, nauigiorum vtantur vice. Eas ita dissecant, vt securis speciem prae se ferant. Prouerbij meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici solitum de aduocato rigido duroq.: quod illic non esset tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκιῶτις ἡμέρα.

Ἐγκιῶτις ἡμέρα. Plutarchus in collectaneis, si modo verax est titulus, tradit hoc dici solitum de his, qui conuiuium agunt, aut exhibent. Idq. hinc manasse, quod olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magistratum inirēt, epulum exhiberent populo. Quod si quando plures fuissent magistratus, dies inter sese distribuebant, Itaque cum sibi occurrerent, rogabāt τίς ἡμέρα; id est, Quis dies? Ea vox in vulgi iocum cessit. Videtur autem vox ἐγκιῶτις, data opera ridicule conflata ex his verbis, ἐν Κείῳ τις, id est, in Ceo quis, subaudi dies.

Versatilis Artemon.

Ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων, id est, Versatilis Artemon. Extat in iisdem collectaneis. Aiunt dici solitum de his, quorum gratia vehementer decertetur. Nam Artemonem adolescentem fuisse quempiam certatim adamatum a mulieribus ob insignem formam quem suspicamur ob id dictum περιφόρητον, vel quod circumferretur in ore omnium versans, vel quod passim obambularet, velut ostentans sese. Alij malunt Artemonem machinarium fuisse fabrum, in arte praecellentem, temporibus ferme Periclis. Qui cum claudus esset, passim suas machinas circumferebat. Athenaeus in duodecimo Dipnosophistarum libro referens hoc prouerbium citat auctorem Chamaeleontem Ponticum, qui testatur Artemoni περιφορήτου cognomē additum, quod prae delicijs in lecto circūferretur, siue quod is postea coeperit voluptariam ac mollem agere vitam, cum antea pauper fuisset. Ex Anacreonte citat haec de eodem:

Ψιλὸν μὲν ἔχων περὶ πλευρῇσι βοὸς νεόπλυτον εἴλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισι καὶ ἐθελοπόρνοισιν ὁμιλέων, κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος. id est, Tenuem quidem habens circum latera bouis recentem amictum mali clipei, cum panis cauponibus & prostibulis consuetudinem agens, insynceram inueniens vitam: saepe vt superet, in hasta ponens ceruicem, saepe rursum in rota, saepe vero coma barbaq. reuulsus. Quibus ex verbis apparet dictum in hominem sui dissimilem, ac moribus inaequalibus praeditum, qualem perhibent fuisse Alcibiadē, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoque vinceret: apud Thebanos exercitamētis corporis erat quouis Boeoto Boeotior: apud Thessalos equestris rei studio superabat ipsos: apud Lacedaemonios temperans ac patiens, magis ipsis Lacedaemonibus: in Thracia Thraces superabat vinolentia. Id & cum laude fieri potest. Ceterum περίτριμμα probrose dicitur, qui sese per omne rerum genus voluit. Indicat Pollux libro 6. Plutarchus indicat fuisse claudum quempiam qui vehiculo circumferretur, cum alioqui meticulosus esset ac plerumq. desideret domi duobus famulis scutum aereum supra caput sustinentibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod si quando cogebatur exire, vehiculo vtebatur, sed humili, metu ruinae. Huiusmodi quaedam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictū videtur in molles ac meticulosos. Quin & Plinius libro 34. cap. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis, qui dictus sit περιφόρητος. Adlusum autem est ad Artemonem nauticum, quo vela circūferuntur, & onera tolluntur e nauibus. Nam hodie nautae ad vtrumq. vtuntur antenna. Nam Artemō Graece proprie est machina tollendis oneribus apta, quam Latini, ni fallimur, troclea appellant. Et sic composita est vt facile circumuoluatur.

Placiadae.

Πλακιάδαι καὶ στελεόν, id est, Placiadae etiā stelaeum. Plutarchus in iisdem commentariis ostendit dici consueuisse de deprehensis adulteris, & contumeliose, sicuti merentur, tractatis. Vicus est quidam Atticae regionis, cuius incolae Placiadae vocantur. Apud hos moris erat, vt qui fuisset in adulterio deprehensus, ignominiosas poenas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos mira magnitudinis esse dicuntur. Quod si raphani forte non fuissent ad manum, stelaeo vtebantur, id est, ligonis ligno. Non ignoramus hoc alio nobis dictum loco, sed mutilatum, eoq. duximus operaepretium hic integre repetere.

Iustitiae oculus.

Δίκης ὀφθαλμός, id est, Iustitiae oculus, dicitur syncerus et incorruptus iudex, aut ipsum etiam iudicium. Adagij meminit Suidas. Sumptum apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulum Gellium libro 14. cap. 4. in qua iustitiae oculos tribuit acres, rectos atque immotos: quod eum qui recte sit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebratur hic senarius prouerbialis:

Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. id est,
Est oculus aequitatis omnia intuens.

Iustitia iustior.

Δίκης δικαιότερος, id est, Iustitia iustior. Prouerbialis hyperbole de vehementer integris & incorruptis. Veteres enim iustitiam deam faciebant: cuius imaginem eleganter depinxit Chrysippus apud Aulum Gelliū.

Quantum ex Bacchanalibus.

Ὅσον ἐκ Διονυσίων, id est, Quantum ex Dionysiis siue Bacchanalibus. Suidas prouerbij loco refert, sed perturbatius, vt adsolet. Antiquitus apud Atticos consueuerunt annos ac numerum accedentem a Dionysiis numerare, quēadmodum ex Olympiadibus. Iterabatur autem Dionysiorum festum tertio quoque anno. Vnde Vergilius, Trieterica vocat. Suidas sic integre recenset, ἐξ αὐτοῦ σχεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων. id est, Ex hoc prope tantum, quantum ex Bacchanalibus, addit dictum de rebus vehementer expetendis, atque exspectatis.

ctatis. Ad hoc facit quod refert ex auctore quodam: ὦ Διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. *id est, O Bacchanalia, ipsa quidem redolent ambrosiam & nectar.*

Mercator est.

Ἔμπορός ἐστι σκήπτεται, *id est, Mercatorem se adsimulat. Dicendum in eum, qui ob timiditatem caussas commentitias prætexit, ne cogatur subire discrimen. Suidas ex Aristophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Ecclesiazusis quispiam inducitur, loquens in hunc modum, vt dicat sese fingere mercatorem esse, quoties ad bellum ire iubetur, quod negotiatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu prospiciant. In Pluto sic habet locus:*

Γεωργὸς εἶ; μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει;
Ἀλλ' ἔμπορος; ναὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. *id est,*
Num cultor agri es? me ne sic furere putas?
Negotiator? Simulo si quando est opus.
Alter sic habet:
Ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήπτομαι. *id est,*
Quasi sim negotiator, ita memet gero.

Donum quodcumq. dat aliquis proba.

Δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. *id est,*
Donum quodcumq. probato.
Prouerbium admonet boni consulendum esse munus, aut officium consilium ue, quod offertur ab amico. Vnde natum sit indicat Strabo geographus libro 6. Cum Achiui iussi essent oraculo Crotonem condere, missus est Myscellus quidam, qui ciuitatis futurum locum consideret. Is cum iam Sybarim ædificatam cerneret, videreturq. is locus magis idoneus, repetiit oraculũ, consuluitq. deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum respondit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲξ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Κλάσματα θηρεύεις. δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. *id est,*
Eos versus interpres vertit in hunc modum:
Terga breuis Myscelle tuo de pectore omitte,
Cetera perquirens, frustra en venaris iniqua.
At rectum quodcumque datur tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, sed multo deprauatissimum. Quamquam ex vocum veluti ruinis huiusmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲξ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Οὐδὲν ἀθηρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. *id est,*
Diuersa inquirens a numine Myscele gibber,
Captas friuola, quod datur, æqui consule donum.

Myscellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quæ habebat murinis similia, Brachynotus ob dorsum contractum. Diximus alias Crotonem saluberrimam fuisse, Sybarim pestilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myscello redditis, sed quæ non admodum faciant ad enarrationem prouerbij.

Ithorus.

Ἴθωρ *Suidas ait vocem prouerbialem fuisse, in eum qui velut instigator hortatorq. foret aliis. Translatum opinamur a nautis, quod remigantes naucleri vox animat ad grauiter laborandum: siue ab equorum cursu. Plutarchus in Sympòsiacis decade septima, problemate quinto scribit,* ἱππόθορον *appellatam cantionem ad incitandas equas. Consimilia tradit de præceptis cõnubialibus. Nam* θορεῖν *Græcis est impetu insilire. Vnde & apud Homerum* θοῦρος ἄρης *appellatur ab adsultu citato. Apparet Græcam vocem compositam ex* ἰθὺ *valde, &* θορεῖν *incitare.*

Ne allia comedas & fabas.

Ἵνα μὴ φάγῃς σκόροδα, μηδὲ κυάμους, *id est, Ne edas allia & fabas. Prouerbiali videtur ænigmate dictum, pro eo quod est, ne bellis, ne ue in iudiciis adsis. Nã in bellis inferebantur allia commeatus militaris. In iudiciis fabas esitabant, ne obdormiscerent. Hæc quidẽ Suidas. Etiamsi magis putamus referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.*

Mortuus per somnium, vacabis curis.

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα. *id est, Curis vacabis mortuus per somnium. Versiculus vulgo iactatus apud Græcos, ex superstitiosa in somniorũ obseruatione. Existimabant enim eum qui se mori somniasset, a curis molestiisq. liberatum iri. Quod mors, finem doloribus imponere videatur: planeq. imponit his qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortassis ad eandem pertinet sententiam, quod alibi retulimus.*
Νεκρὸς ἱδρῶν, νεκρωστὶ ἴσως πραγμάτων.

Animus heptaboeus.

Θυμὸς ἑπταβόειος, *id est, Animus heptaboeus, siue ira heptaboea, de forti magnoq. & inuicto dictum. Epithetum sumptum a clipeo Aiacis, quem Homerus* ἑπταβόειον *appellat, quod septem boum tergoribus esset obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius:*
Dominus clipei septemplicis Aiax.
Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanis:
Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. i.
Sed spirantes spicula & hastas, albasq. in vertice cristas.
Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque septibouinos.

Semper Ilio mala.

Αἰεὶ Ἰλίῳ κακά, *id est, Semper Ilio mala. De vehementer calamitosis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragœdiarum argumenta ministrauit, atq. hinc prouerbium. Refertur ab Eustathio in quartum Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienses viuere, respondit:* αἰεὶ Ἰλίῳ κακά, *id est, Semper Ilio mala. Auctor Athenæus lib. Dipnosophistarum octauo. Quamquam is locus non vacat mendo.*

Libera Corcyra, caca vbi libet.

Ἐλευθέρα Κέρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, *id est, Corcyra libera, proin caces vbi velis. Cum significamus libertatem quiduis agendi. Citatur ab Eustathio in Dionysium, sed magis quadrabit, vbi significabimus impunitatẽ eẽ maleficis. Hic nõ absurde putamus referri posse quod Plutarchus narrat. Chij quidam cum apud Spartanos peregrinarentur, a cena non solum vomuerunt,*

verum

verum etiam incacarunt in sellas ephororum. Primū diligenter inquisitum est, qui nam essent tanti facinoris auctores, daturi nimirum pœnas si ciues fuissent. Ceterum vbi compertum est factum a Chiis, Spartani dicebant, Chiis licere intemperanter agere.

Decernetur equa Thessalica.

Ἐπικρινεῖται ἵππος θετταλική, *id est, Decernetur equa Thessalica de summo præmio dicebatur, propterea quod antiquitus prima laus fuerit equarum Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum scimus ex quo nam auctore:* ἱππεῖς μὲν οἱ θετταλοὶ καὶ θρᾷκες, τοξόται δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων οἱ ἰνδοὶ καὶ κρῆτες καὶ κᾶρες. *id est, Equites in Thessalia Thraciaq., sagittarij, atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum est illi quod alio dictum est loco, Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.*

Canis viuens e magdalia.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλιᾶς, *id est, Canis viuens e magdalia. Eustathius in Iliados librum quartum ostendit dici solitū in parasitos, & alieno victitantes cibo. Magdaliam dicit, quasi dicas surfurem, & manuum purgamentum. Ceterum apud alios auctores comperimus scriptam vnicam dictionem, velut apud Hesychium,* ἀπομαγδαλιά, *inquit,* στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, ἀπιόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἐκβάλλοντες ἀπὸ δείπνων. *id est, Apomagdalia adeps, in quo abstergebant manus in conuiuiis, id proiiciebant canibus, cum a cena discederent. Iulius item Pollux libro De rerum vocabulis sexto capite decimoquarto:* οἱ δὲ πάλαι ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σταιτῶδες, εἰς ὃ ἀποψησάμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον, ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν. *id est, Veteres autem vtebantur apomagdaliis, sic enim vocabant id quod est in pane molle ac pinguius, in quod absterso obsonio ipsum canibus abiiciebant, vnde & Lacedemonij apomagdaliam appellant cynada. Aristophanes in Equitibus,*

> Ὑπὸ βαλλιβαδαίων οἴομαι τοὔπισθεν, ἢ μάτην γ' ἂν
> Ἀπομαγδαλίας σιτούμενος, τοσοῦτος ἐκτραφείην.

Iactat Halantopola superaturum se Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui frustra pastum apomagdaliis euasisse tantum. Cui respondet Cleon,

> Ἀπομαγδαλίας, ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε, πῶς ἂν
> Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μάχῃ σὺ κυνοκεφάλῳ.

Id est, Apomagdalias ritu canis, scelesle, quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidem loco an interpres assecutus sit sensum sermonis, non satis nobis liquet, Græca sic habent: δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μετασχεῖν οὕτω φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλιὰν εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δὲ ἀποδοκιμάζων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῇ τετρημμένῃ ἴσχει δύναμιν, κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι, τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδίσθαι λέγουσι, κάδδιχος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλιὰς ἐμβάλλουσι. *id est, Eum uero qui vellet esse conuiuij particeps, aiunt hunc in modum probare solitos: Vnusquisque conuiuarum apomagdaliam in manum sumptam, veluti calculum tacite coniiciebat in vas quod minister gestabat in capite, alius quidem simpliciter probans, alius vero iudicans, vehementer manu premendo. Nam pressa tantundem valet, quantum calculus perforatus. Quod si uel vnam talem compererint, non admittunt ingressum, volentes vt omnes lubentes inter sese conuiuant. Porro qui hoc modo probatus erat, caddissatum appellabant. Nam caddus dicitur vas in quod coniiciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum: Qui autem se conuiuij participem fieri velit, sic probari. Deinde singuli apomagdaliam sumentes in manum ministro vas super capite ferente, silentio quasi calculum immittebant, qui reprobaret simpliciter, qui vero approbaret, manu vehementer imprimens. Nam quæ apomagdalia pressa fuerit, perforati calculi vim habet. Quod si quam ex iis minus pressam offenderint, non admittunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui vero sic reprobatus fuerit caddiscatum dicunt. Caddiscus namq. vas vocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc si quis conferat cum his quæ scribit Plutarchus, intelliget Græcum exemplar quod secutus est Lapus, fuisse diuersum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Ceterum de apomagdaliis quæ ante conuiuium dabantur abstergendis manibus, meminit non nihil & Athenæus libro 9. Item lib. 4. tradit, apud Arcadas fuisse moris, vt a cena sacrificarent, non quidem lotis manibus, sed iure seu offa abstersis, & quo se absterserat quisq., id secum auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis solent accidere. Sic ille. Et arbitramur sane non inutile remedium aduersus canes in compitis adorientes viatorem. Arbitramur huc respexisse Aristophanem in Equitibus, cum Cleoni obiicit, quod aliis egregiis viris in exilium actis ipse delicatissimo hordeo abstergeret manus:*

> Κἀκεῖνος μὲν φεύγει τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων ἀπομάττῃ. id est;
> *Atq. ille quidem patriam liquit, dum tu abstergeris achilleis.*

Interpres addit ordei genus Achilleum dici, veluti generosius, quo minus mirum est Theologis Achilleum argumentum vocari quod efficax sit ac refutatu difficile.

Ficus post piscem.

Σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὄσπριον μετὰ κρέα. id est,

> *A pisce ficum, a carnibus legumina.*

Athenæus in Dipnosophistarum libro tertio meminit huius. Quadrabit vbi dicemus aliis alia congruere. Quemadmodum & vulgo iubent ab esu carnium apponi caseum: ab esu piscium, nuces.

Ficus auibus gratæ.

Σῦκα φίλ' ὄρνιθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν. id est,

> *Fici gratæ auibus sunt, quæ plantare recusant.*

Carmen heroicum citatur ab Athenæo continenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitantes honesti laboris, cum tamen appetant

appetant emolumentum.

Ingredi Iunonium.

Βαδίζειν ἥραιον ἐμπεπλεγμένον, id est, Incedere complicatu Iunonis sacrum. Extat & hoc apud Athenaeum lib. Dipnosophistarum duodecimo. Dictum apparet in fastuosum ac lentum quorundam incessum, quem notat & Horatius in Sermonibus:

Vt si Iunonis sacra ferret.

Volentem bouem ducito.

Τὸν ἑκόντα βοῦν ἐλαύνω, id est, Volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia est, venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Praesentem mulge.

Habet.

HABET, prouerbialiter dicitur, cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus est. Habet quod amet, similes habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piscantibus, aut venantibus: quibus reuersis sic aiunt, ἔχεις τι; id est, Habes ne aliquid? Citatur ex Aristophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractum est. Terentius in Andria: Egomet continuo mecum, certe captus est, habet. Donatus ostendit proprie de gladiatoribus dici, quos prius alii vident quam ipsi se sentiant esse percussos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hospitatur.

Ἡρακλῆς ξενίζεται, id est, Hercules accipitur. Dictitatum vbi quis diutius in conuiuio commorari videretur: propterea quod qui recepissent Herculem hospitio conuiuioq. his multum temporis erat opperiendum, donec ille satur esset. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile saturabatur edax, adeo vt legatur solidos etiam boues vno deuorasse conuiuio. Vnde Graecis ἀδδηφάγος dictus est: & huic Larum auem consecrarunt, & ipsam ἀδδηφάγον. Legitur & certamen iniisse cum Lepreo quodam vter citius bouem conficeret. Haec aliaq. permulta refert Athenaeus lib. 10. de huius edacitate: addens & Thasio cuidam athletae, cui nomen Theagenes, tum et Miloni Crotoniatae bouem vno die confectum fuisse. Tales conuiuae contingant hostibus.

Etiam in deorum coetu.

Κἂν θεῶν ἀγορᾷ, id est, Etiam in deorum coetu, seu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & aequis: quidam de vehementer maledicis. Addunt locum quempiam esse in Eleusine, vicinum Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορὰν, in quem non ingrediebantur, nisi bene ominantes: vnde de quopiam praeter modum maledico dicebant, οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσει, id est, Hic vel in deorum concione male ominata loquetur.

Calliphanes.

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quaedam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim huic fuisse poetarum morem, vt diuersorum carminum & orationum initia conscriberet, ad tres aut quattuor versus, eaq. pronunciaret ostentaretq. quo commentum ignorantibus, multiscius & eruditus videretur. Meminit huius Athenaeus Dipnosophistarum lib. 1. aitq. cognomen fuisse Parabryconis. Neque vero desunt his nostris temporibus id genus impostores litterarii, quibus hoc modo studium est, ex summis aliquot diuersae professionis auctoribus locos aliquos insignes, nec eos admodum vulgatos ediscere. Quibus instructi, non verentur in conciliabulis quemuis quantumlibet eruditum adoriri. Atque illud assequuntur prompte decantandis illis locis suis, vt imperitis plane Solones esse videantur. Cum quibus tamen Solonibus, si tertium aut quartum congrediare, deum immortalem nihil infantius, nihil indoctius, videlicet thesauris illis semel effusis.

Cauda blandiri.

Κέρκῳ σαίνειν, id est, Cauda blandiri dicuntur, qui spe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus,

> Ὃς κέρκῳ σαίνων, ὁπότ᾽ ἂν δειπνῇς, ἐπιτηρῶν,
> Ἐξέδεται σοῦ τὸ ὄψον, ὅταν σύ ποι ἄλλοσε χάσκῃς. id est,
> *Qui cauda alludens eum cenam obseruat, amica,*
> *Te spectante alio, tua edulia deuorat ille.*

Pro eodem frequenter vsurpat θώπτειν, quod canum est, auribus, cauda, totoq. corpore blandientium, in Equitibus,

> Τὰ μὲν λόγι᾽ αἰκάλλει με. id est,
> *Oracula quidem blandiuntur haec mihi.*

Θωπεύειν item ab animante dictum est, si Graeco etymologico credimus. Thos Graecis lupi genus est. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius libro 8. capite 24. de luporum quidem genere, sed quod homini sit amicum animal. An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater litium.

Κρατὴρ κακῶν, id est, Cratera malorum. De re praemolesta, siue de homine litium auctore. Aristophanes in Acharnensibus,

> Κρατὴρ κακῶν, τρυγοδαίμονες δικῶν. id est,
> *Crater malorum, sector litium:*

Calumniatorem significans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem. Ita loquebantur, vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon sacrificus quispiam fuit ac vates, & oraculorum auctor. Is solitus est per anserem iurare, tamquam per auem auguralem. Vel quod olim ita instituerat Radamanthus, ne per deorum aliquem iuraretur, sed per canem, anserem, id quod Socrati familiare apud Platonem. Tradunt hoc Lampone auctore factum, vt Athenienses coloniam miserint in Sybarim. Adagii meminit Aristoph. in Auibus, Λάμπων δ᾽ ὄμνυσιν ἔτι καὶ νυνὶ τὸν χῆν᾽ ὅταν ἐξαπατᾷ τι. i. Lampon etiam nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere.

PALPO percutere dicitur, qui blanditur, ac spem inanem verbis iniicit. Plautus in mercatore, Liberum caput tibi faciam, paucos menses. Palpo percutis. Egon' ausim vsquam quidquam facinus falsum proloqui? Idem alibi, Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab

equisonibus, qui plausu manus blandiuntur equis. Vergil. 3. Georgicon libro,

> Tum magis atq. magis blandis gaudere magistri
> Laudibus, & plausæ sonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris,

> Cui male si palpere, recalcitrat vndiq. tutus.

Eximere e manu manubrium.

FIGVRA prouerbiali dixit Plautus, Eximere e manu manubrium, pro eo quod est, iam paranti facere quidpiam, extorquere peragendi facultatem. Locus est in Aulularia, Capio fustem, obtrunco gallum, furē manifestarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, si id palam fecisset, exemi ex manu manubrium. Translatum ab eo cui iam vibrato gladio percussuro, repente capulus excutitur e manibus.

Alybantis hospitis munera.

Τὰ δῶρα τὰ ἐξ Ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ Ἀλύβαντος ἑταίρου ξένια, id est, Munera Alybantis hospitis, aut Alybantis amici xenia. Eustathius interpres Homeri, putat recte prouerbio dici posse, quoties fit vt aliquis falso iactet se magna largitum esse seu verbis duntaxat, non re præstet beneficium. Nam apud Homerum vlt. Odysseæ lib. Vlysses ignoto habitu cum Laerte patre colloquens, adsimulat se Alybantium esse Aphidantis opulentissimi viri filium, & quondam Vlyssem exceptum hospitio, muneribus amplissimis donatum a se dimisisse,

> Εἰμὶ μὲν, inquit, ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
> Υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
> Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος. id est,
> Sū ex Alybante oriundus, vbi mihi splēdida tecta,
> Regis Aphidantis proles Polypomenidæ,
> Est mihi nomen Eperitus.

Ac paullo superius.

> Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
> Ἐνδυκέως φιλέων πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
> Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήια οἷα ἐῴκει.
> Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
> Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
> Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
> Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
> Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονα ἔργα ἰδυίας
> Τέσσαρας, εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id est,
> Hunc equidem tecto induxit, accepiq. benigne,
> Solliciteq. fouens ex his quæ plurima nostris
> Aedibus exuperant, atq. hospita munera deinde
> Adieci, tali dare quæ decuisset amico.
> Auri cælati tribui septena talenta,
> Donaui pateram ex solido depictam argento.
> Bis senas textu donaui simplice lænas,
> Pallia ad hæc totidem adieci, totidemq. subuculas,
> Insuper ancillas nitidas, atque arte manuque,
> Quattuor egregias, sibi quas delegerat ipse.

Fungus.

PLAVTVS in Bacchidibus, fungum dixit pro stupido impēseq. credulo. Vel quia fungus per se insipida quæpiam res est, vel quod mollis ac fragilis, vel quod subito prorumpat. Plautina verba sunt hæc: Adeon me fuisse fungum, vt qui illi crederem? Idem in eadem fabula. Quicumq. vbi vbi sunt, qui fuere, quiq. futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, solus ego omnes anteeo stultitia.

Eurycles.

Εὐρυκλῆς, Eurycles vulgato cognomine dicebatur, qui de se suisq. incommodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine vates fuit quispiam ἐγγαστρίμυθος cognominatus, hinc ni fallimur, quod ex astris vera prædiceret, παρὰ τὸ ἰπάζειν. Meminit & Suidas, quamquam apud hunc ἐγγαστρίμυθος scriptum est, id est, diuinus siue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagiorum Plutarcho inscriptis. Vsurpatur autem a Platone in Sophista. Taxans enim eos qui perplexis & absurdis rationibus produnt suam ineptiam addit, οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγχόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται. id est, Nō opus est aliis a quibus redarguantur, sed domi, quod dici solet, habent hostem qui contradicat, intus submurmurantem tamquam absurdum illum Eurycleni circumferentes semper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clipeus.

Εἴ τις περὶ πόλιν ἀσπίς, id est, Si quis circum vrbē clipeus. Hoc scommatis iaciebant in eos qui sparsim ac dissolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora.

Κράδης ἐκλίσης, id est, Rupta crada. Dicebatur de his qui repente tamquam magnum quiddam facturi prodissent: deinde falsa omnium exspectatione turpiter et indecore se gessissent in negotio. Translatum a tragœdiarum histrionibus, qui si quando numen inducendū est, derepente machinis quibusdam sublati, in summa scena apparere consueuerunt, veluti in aere pendentes, hamo quopiam a tergo in cingulum adfixo suspēsi. Nam his non numquam eueniebat, vt forte fortuna rupta ancora qua sustinebantur, deciderent, non sine magno spectatorum risu, suoq. tum malo, tum dedecore. Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum alias: sed vncum illud æs, quo nixi tenebantur actores in machina. Iulius Pollux li 4. cap. 19. docet κράδην, appellari solitum in comœdia, quod in tragœdiis dicebatur μηχανή. Fuisse vero non dissimile ficui, siquidem Attici ficum arborem κράδην vocant. Quamquam quarumlibet arborum rami non numquam cradæ dicuntur.

Suam quisque homo rem meminit.

PLAVTVS in Mercatore, Suam quisq. homo rem meminit. Sententia prouerbialis, notans communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in suo quisque & vigilat & attentus est. Vnde recte monet apud Gellium Ennius,

> Hoc tibi sit argumentū semper in promptu situm,
> Ne quid exspectes amicos, facere quod p te que as.

In eandem sententiam exstat bellissimus Aesopi apologus de Cassita auicula: quæ negauit vllum esse periculū, donec res alienis manibus esset cōmissa. Adlusit ad prouerbium

prouerbium Plautus in Pœnulo, Ita ne tentas an sciã meus nos meminisse nostra? Eodem adlusit Terentius in Phormione, At si talentum rem reliquisset decem, &c. Quidquid cordi est, facile meminimus, & plerumq. obliuionis mater est negligentia.

In vtrumuis dormire oculum.

PLAVTVS in Pseudolo, De istac re in oculum vtrumuis conquiescito. Sensum habet eundem cum eo quod superius retulimus, In vtramuis dormire aurem. Captatus est autem a Comico iocus ex nouatione verborum. Proinde consequitur illico: Oculum vtrum, an ne in aurem? Et respondet nouator, At hoc peruulgatum est nimis. Notatur interim commune hominis studiũ in huiusmodi dictis subinde nouandis.

Corinthiis non indignatur Ilium.

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον. id est,
Incusat haudquaquam Ilium Corinthios.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui, qui ita se gesserit, vt hostes nihil habeant, quod illi magnopere indignentur. Est autem carmen Simonidis, quod velut in contumeliam suam scriptum iniquo animo tulisse Corinthios scripsit Aristoteles libro Rhet. 1. quod in bello Troiano, non admodum egregiam operam nauasse viderentur. Potest & huc detorqueri, veluti si quis ita insulse scripsisset aduersus bonas litteras, vt eas sua infantia commendasset potius quam infamasset, Κορινθίοις, &c. Plutarchus in vita Dionis aliquãto diuersius interpretatur adagium, Ἆρά γ' ὥσπερ ὁ Σιμωνίδας φησὶν ὦ Σόσσιε Σενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίει τὸ Ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ Γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς Κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως. id est, Sane quemadmodum inquit Simonides Sosie Senecio Corinthiis non indignatur Ilium, quod vna cum Achiuorum copiis venissent ad bellum, propterea quod illis quoq. promptis animis fuissent auxilio, Glauci comites, & ipsi e Corinthiis oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet illud sentire prouerbium, leuius offendi oportere, si quando læserint qui quondam fuit benemeriti, sed præsentem offensam superioribus officiis condonare.

Maras.

Μάρας, id est, Maras. Hoc nomine ferunt fuisse quempiã apud Beræam Syriæ ciuitatem, ditissimum quidem illum, verum nihilominus humanum & officiosum in omnes tum ciues, tum hospites. Vnde vulgo receptum, vt id vocabuli tribueretur viris, qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuscula narratur fabula in Græcorum collectaneis, sed nobis fas visum est attigisse, ne male collocaremus operam. Nam prouerbium adulterinum & suppositum esse videtur.

A Nannaco.

Ἀπὸ Νάννακος, id est, A Nannaco. Cum significamus rem ab extrema vsque antiquitate repetitam. Nannacus rex ante Deucalionem fuisse narratur, qui diluuium futurum præuiderit. De quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione Ἰκόνιον, referens alterum ab eodem ortum prouerbium, ἐπὶ Κάννακος κλαίειν, id est, Sub Cannaco flere. Etiam si in Stephano pro κωνῆναι legimus αἰώνια. Latini consimili figura dicunt, Ab Aboriginum seculo repetita, & perinde quasi cum Euandri matre loquaris. Non discrepat ab hoc illud, πρεσβύτερος Κόδρου, καὶ ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις, id est, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Asinus ad tibiam.

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id est, Asinus ad tibiam. Dicendum vbi quis ea quæ scite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quędam, quibus non nullis musices sensus inesse videtur: vt equis, auibus, serpentibus. Asinum nihil mouet cantus. Germanum est illi, ὄνος πρὸς λύραν, id est, Asinus ad lyram.

Oresti pallium texere.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id est,
Oresti texere lanam,

Dicebatur qui munus pararet abusuro. Nam Orestes per insaniam vestes dilacerabat. Est hemistichium heroici carminis decerptum ex Aristoph. in Auibus,

Εἶτα δ' Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. i.
Postea Oresti texere lanam, vt ne horridulus spoliet quem.

Scholion admonet Orestem λωποδύτην quempiam simulando insaniam in tenebris aggredi solere homines, eosq. vestitu spoliare. Vnde non inepte dicetur, vbi quis admonet dandum aliquid homini furaci ne rapiat. Adagium non est natum ex Aristophane, sed ab illo est affectatum. Nam hac periphrasi notat hyemem.

Pandeletias sententias.

Πανδελετίους γνώμας, id est, Pandeletiam sententiam, appellat in deterioribus Cratinus, vt citant, morosam ac molestam. A Pandeleto quopiam sycophanta, ex eorum genere, qui quo quæstum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terentianus, & simili studio ferunt suffragia.

Sibylla viuacior.

SIBYLLAE viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum libro secundo,

At me non ætas mutauit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa posuit. Hanc Vergilius. Æneid. lib. longæuam sacerdotem vocat. Et Seruius eum enarrans locum, adscribit Apollinem amore Sibyllæ captum, ei poscendi quod vellet arbitrium dedisse, illam haustis arenis, tantum poposcisse vitæ. Id Apollo fieri posse respondit, si Erythræam insulam relinqueret, numquam eam reuisura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta, in sola voce vitam retinuit. Quod vbi cognouissent illius ciues, incertum inuidia, an commiseratione, epistolam ad eam miserunt, creta antiquo more signatam. At illa visa terra patria, in mortem resoluta est. Ita vati sua verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere.

TERENTIVS in Eunucho dixit in parasitũ, einsmodi esse, vt vel e flamma cibum peteret, hoc est, quiduis cibi

cibi caussa passurum, facturumq. Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis,

> *Bononiensis Rufa Rufulum fellat,*
> *Vxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis*
> *Vidistis ipso carpere e rogo cœnam,*
> *Cum deuolutum ex igne, prosequens panem*
> *A semiraso tonderetur vstore.*

Reddidit Harpocratem.

CATVLLVS *in Epigrammatis prouerbiali specie dixit, Reddidit Harpocratem, pro eo quod est, imposuit silentium. Carmen est huiusmodi,*

> *Gellius audierat patruum obiurgare solere*
> *Si quis delicias diceret aut faceret.*
> *Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam*
> *Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.*
> *Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum*
> *Nunc patruum, verbum non faciet patruus.*

Harpocrates deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, silentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Atheniensis.

PLATO *libro De legibus primo refert prouerbium,* τὸ ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. *id est, Et quod vulgo dicitur, ex Atheniēsibus qui probi sint, eos egregie probos esse, verissime dictum videtur. Sentit autem Plato, in male instituta, maleq. morata Republica qui boni sint, eos natura & insignite bonos esse. Quippe qui neque fingere putandi sunt probitatem nimirum inter improbos, quibus morum similitudine poterant etiam commendari: neque corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum contagio. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatem filij sui. Deflecti potest ad vitam aulicam, aut studij genus ad perniciem inuitans.*

Digna Cedro.

DIGNA *Cedro dicuntur, quæ promerentur immortalitatem, & eiusmodi iudicantur, vt posteritati consecrari debeant. Horatius in Arte poetica,*

> *-Speramus carmina fingi*
> *Posse linenda cedro.* *Persius item,*
> *-Et cedro digna locutus.*

Sumptum ab arboris natura, cuius succo quæ sunt illita, non sentiunt cariem. Nam hac arte Numæ libros, cum essent cartacei, durasse ad annos quingentos triginta quinque, terræ infossos, narrat Plinius libro 13. cap 13. Idem lib. 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioscorides ait maxime probari succū huius arboris, crassum, pellucidum, & odore vehementiore, quiq. non defluit, sed guttis concrescit manetq. Vim habet diuersam, viua corpora corrumpit, mortua seruat incorrupta. Vnde a non nullis dictam esse tradunt, νεκρῶν ζωή, *id est, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud,*

> *Nec scombros metuentia carmina, nec thus.*
> *Item Martialis,*
> *Ne nigram cito raptus in culinam,*
> *Cordylas madida tegas papyro.*

> *Et Horatius,*
> *Aut fugias Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.*

Telemachi olla.

Τηλεμάχου χύτρα, *id est, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 9. tradens Telemachum Acharnensem fuisse quempiam, qui plerumq. victitarit fabis. Vnde conijcere licet in sordidos dici consuesse.*

Alia res sceptrum, alia plectrum.

HAVD *omnino contenderimus esse prouerbium, sed tamen ipse sermonis habitus colorq. adeo similis est prouerbio, vt vix similior sit ficus fici, quod Stratonicus citharædus regi Ptolomeo respondit, pertinacius secum arte canendi disputanti,* ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *id est, Alia res est, o rex, sceptrum, alia vero plectrum. Locus erit vtendi, quoties diues ac potens, fortuna sua fretus, velut ex æquo disputat cum erudito, cum multo aliud sit diuitem aut fortunatum esse, aliud litteratum.*

Quæ dolent, ea molestum est contingere.

AMPHIS *in Ampelurgo apud Stobæum,*

> Ἐν οἷς ὁ ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος τόποις,
> Ἥκιστα τούτοις πλησιάζειν ἥδεται. *id est,*
> *In quibus homo est non admodum felix locis,*
> *Minime suaue est admouere ad hæc manum.*

Vnusquisq. inuitus audit sua incommoda, maxime ea quæ sint cum aliqua infamia coniuncta. Veluti turpitudinem generis, vitiū formæ: proinde ciuilitatis est, nemini suum refricare vulnus, nec vlcus tangere.

Aurum igni probatum.

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμάζεται, *id est, Aurum igni probatum dicitur is cuius fides rebus aduersis explorata spectataq. est. Vtitur hac similitudine M. Tullius in epistolis familiaribus libro nono. Pindarus item in nemeis hymno quarto,* Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας. *id est, Aurum coctum omnem nitorem ostendit. Rursum in Pythiis hymno decimo,* πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός. *id est, Experienti vero aurum in indice relucet & mens recta. Theognis,*

> Εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν, ὥσπερ ἄπεφθον
> Χρυσὸν, ἐρυθρὸν ἰδεῖν, τριβόμενον βασάνῳ. *id est,*
> *Omnibus in rebus me comperies velut aurum*
> *Purum, dulce rubens, indice cum atteritur.*
> *Idem alibi,*
> Ἐς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολίβδῳ
> Χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ. *id est,*
> *Venis vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo,*
> *Purum aurum cum sit, totum erit egregium.*

Est autem illud auro non citra miraculum peculiare, vt igni non solum nō fiat deterius, sed magis ac magis enitescat, Itidem is, qui vere bonus est, obiectus malorum procellis, illustrat animi virtutē, non amittit. Plinius lib. 33 scribit ob eā præcipue caussam aurum omnibus metallis prælatum, quod vni rerū nihil igni deperat, tuto etiā in incendiis durāte materia. Quinimmo, quo sæpius arserit, hoc magis proficiat ad bonitatem.

Idq.

Idq. argumentum esse probi auri, si similiter rubeat, vt ignis, atque ipsum obrizum appellant.

Lunam detrahere.

Τὴν σελήνην καθαιρεῖ, *id est, Lunam detrahit. Consueuit dici de eo, cui res vehementer aduersa viderentur. Interpres Apollonij in librum quartum, natum autumat ab Agloanice Hegemonis filia, quæ cum ob astrologiæ peritiam, lunæ defectus præsciret, iactabat sese lunam e cælo deducturum in terras. Eam vocem tam arrogantem audiuit Nemesis, moxq. pœnas sumpsit. Atque hinc prouerbij origo.*

Leonis vestigia quæris.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, *id est, Leonis vestigia quæris. Dicterium in eum, qui verbis ferox esset, re timidus. Ductũ ab apologo quopiam Aesopico, quo narrant venatorẽ quendam pastorem obuium rogasse, nuncubi leonem uidisset, vt eum sibi commostraret. Atque eum respondisse: Equidem tibi leonis vestigia mox ostendero: neq. enim procul absunt. Tum ille satis est, inquit, neque enim vltra quidquam requiro. Conuenit cum eo, quod alio positum est loco,* ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, *id est, Cum vrsus adsit, vestigia quæris.*

Non vna vehit nauis.

Οὐ μία ναῦς ἄγει, *id est, Non vna vehit nauis. Prouerbij personam ante se gerit. Quo conueniet vti, quoties maiorem hominum multitudinem significamus, quam vt eos una nauis possit capere. Veluti si quis dicat,* τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει, *id est, Indoctos non vna nauis vehit. Est autem apud Theognidem,*

> Τοὺς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
> ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγοι. *id est,*
> *Hos non inuenies homines scrutatus & inter*
> *Omnes, quos sane non vehit vna ratis.*

Horna messis.

PLAVTVS *in Mostellaria, hornam messem prouerbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quasi, tantum lucri, quantum eo anno sit prouenturum in agris. Comici verba sunt hæc,*

> *Iã pridẽ me Castor frigida nõ laui magis lubenter,*
> *Nec unde me melius mea Scapha rerer ędificatũ.*

Hæc dicuntur a persona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma, quam plurimum commodi capiatur,

> *Euentus, inquit, omnibus velut hornas messis fuat.*

Id puella quippe simplex, quid sibi vellet, non satis intelligens. Quid, inquit, ea messis attinet ad meam lauationem? Huic figuræ confine est illud eiusdem in Curculione, Vindemia hæc huic anni non satis est soli: significat adeo bibacem, vt vniuersum vinum, quod eo sit prouenturum anno, parum sit illius siti.

Glaucus comesa herba habitat in mari.

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, *id est, Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de iis, qui cum perierint, tamen vulgo creduntur viuere. De Glauco Græci fabulam adferunt huiusmodi. Glaucus quispiam fuit Anthedonius piscator, natãdi peritia longe omnium primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est imposturam huiusmodi. Enatabat e portu spectantibus Anthedonis, donec iam extra prospectum esset. Ibi reuersus in terram secessit in locum aliquem semotum, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat nans in portum, spectantibus iis qui stabant in litore. Mirantibus autem amicis ac sciscitantibus, vbi nam gentium tam diu commoratus esset, adsimulabat marinis fluctibus interim versatum esse sese. Auxit miraculum altero commento. Hybernis mensibus, cũ ceteri piscatores nihil piscium capere possent, ille ciues rogabat, quosnam pisces adduci vellent. Quosq. iussissent, aduehebat, videlicet iam ante paratos in hunc vsum, atque alibi conclusos. Euenit tandem vt hic impostor a bellua quadam marina deuoraretur. Isq. fuit eius comœdiæ finis. Porro cum non rediret ex more, populari fama iactatum est, Glaucum gustata herba factum immortalem, & in mari vitam agere. Interpres Apollonij poetæ consimilia tradit de Glauco, piscatorem fuisse, qui cum aliquando multitudine piscium quos ceperat, defatigatus esset, onus in media abiecit via. Ibi vero res accidit mira dictu, vnus e piscibus iam moriens gustata herba reuixit. Id Glaucus obseruans, eadem herba comesa, immortalis est redditus. Tandem tædio vitæ semet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum versum in deum marinum, sunt qui in piscem: de quo complura tradidit Athenæus libro 7. apud quẽ alicubi citatur Alexis* ὁ ἀπεγλαυκωμένος. *Quod si reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoscere, lege septimum Athenęi librum, qui vsque ad nauseam vomitumq. garrit de Glauco pisce, de Glauco dæmone, sed non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo pæne reclamante adscripsimus; subolet enim Græcum scriptorem, quisquis is fuit, in hoc finxisse prouerbium, quo fabulam hanc liceret commemorare. Maluimus tamen hoc opera ludere, quam quibusdam parum eruditis ansam calumniandi præbere, quod præterierimus id quod in excusis etiam Græcorum commentariis habeatur.*

Pergræcari.

SI *apud Græcos prouerbia sunt* χαλκιδίζειν, λεσβιάζειν, κρητίζειν, *id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Mostellaria dixit Plautus, Pergręcari, pro eo quod est, genialem agere vitam? Nam quid sit Pergræcari, ipsa Plauti verba satis indicant.*

> *Dies, inquit, noctesq. bibite, pergręcamini.*
> *Amicas emite, liberate, pascite*
> *Parasitos, obsonate pollucibiliter.*

Hactenus ille. Marc. Tullius in Verrem actione tertia: Fit sermo inter eos & inuitatio vt Gręco more biberetur. Græcorum gens male audit passim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effeminata deliciis, verum etiam quasi lubrica fide. Siue quod olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinentibus seueritatem, Gręcorum elegãtia luxus videbatur. Siue quod studiorum ęmulatio, ac mutuum odium in caussa fuit, vt eiusmodi probra de Græcis conscriberent. Siue quod vere Græcorum non nulli tales fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non inficiatur

ciatur & Lucianus in libro de mercede seruientibus, vt ex illis gentem omnem aestimauerint.

Conos artoxya.

Κῶνος ἀρτόξυα, id est, Conos artoxya. *De similibus & inter sese respondentibus. quidam eruditi putant Conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxya, quod panarium scalprum videtur significare. Ceterum ex his quae mox sequuntur apud Suidam, apparet Conos munuscula quaepiam fuisse, quae pueris dono darentur apta aetati, cuiusmodi sunt armillae. Proin de vide, ne competat in eos qui vili leniq. munusculo compensant operam alicuius.*

Ne ligula quidem dignus.

Κηρύλης οὐκ ἄξιος, id est, Ne ligula quidem dignus, *diceba tur homo nequam, & nullius precij. Quod prouerbij durat etiam hodiernis diebus apud Latinos vulgo iactatum. Tametsi magis arbitramur piscis cordulae vilitatem prouerbio fecisse locum. Is est pelamis, nisi quod minor, vt testis est Plinius libro trigesimosecundo, capite undecimo. Cordylarum vilitatem ostendit & Martialis libro undecimo,*

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila resecta suis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quae cum ruta frondibus oua tegat.
Mox poeta preciosa memorat, vt fallat sodalem,
Mentiar vt venias, pisces, conchylia, sumen,
Et cortis saturas atque paludis aues.

Iuxta nauem.

Κατὰ ναῦν, id est, Iuxta nauem *dicuntur, quae digesta sunt ordine, quaeq. quadrant ac congruunt, propterea quod instrumenta nauium suo quaeq. loco reponi soleant. Addubitamus quidem num in his verbis sit prouerbium quae adscribuntur, κατὰ ναῦν ἄρμενα, id est, Iuxta nauem carbasa. Neque enim omni nauigio quaeuis uela congruunt.*

Iuxta cubitum profecit.

Κατὰ πῆχυν ἐπιδίδωσι, id est, Iuxta cubitum profecit. *De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: siue cum quis ordine legitimo progreditur: siue cum magnis proficit accessionibus. Cubitus enim & modum significat, vt intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri consueuimus.*

De tuo capite aguntur comitia.

PROVERBIALI *figura dixit Plautus in Aulularia,*
Ibo intro, vbi de capite meo sunt comitia.
Deliberabatur enim, ducturus ne esset puellam, nec ne quam amabat. Sumptum est a comitiis Romanorum, in quibus populi suffragiis noui magistratus creabantur. Itaque cum statuitur de re quapiam a qua pedeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vsque ad rauim.

QVEMADMODVM *Graeci dicunt,* ἄχρι νίκης, *id est, Vsque ad satietatem, ita Plautus, & quidem lepidius dixit, vsque ad rauim, pro eo quod est, improbe, saepius, clamose, adeo vt vox etiam toties vociferanti raucescat. Est in Aulularia ad hunc modum,*

Huccine detrusisti me ad senem parcissimum,
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus prius
Quam quidquam detur.

Cereri sacrificant.

ITEM *quemadmodum Graeci dicunt* ἑστίᾳ θύουσι, *id est, Lari sacrificat, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici solere, Cereri sacrificant, si quando in conuiuio vinum deesset, propterea quod in huius sacris ne fas esset inferre vinum, sicut apud Graecos in quarundam dearum sacrificiis, vt ostendimus in prouerbio νηφάλια θυσία. Locus est in Aulularia, his ferme verbis,*

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil adlatum intelligo.

Inutilior Blace.

Βλακὸς ἀχρειότερος, id est, Blace inutilior, *aut nequior. In hominem nihili, nulliusq. bonae frugis dicebatur. Sumptum a pisce vsqueadeo vili, insipido ac male olenti, vt a canibus quoque fastidiatur. Est autem piscis non dissimilis Siluro: si quid credimus Graecarum etymologiarum farragini. Numquam enim audiuimus canes esse piscium auidos. Et si silurus is est, quem vulgus appellat Sturionem, hic inter pisces vel primas tenet, Addit locum esse iuxta Cumas, palustrem opinamur ac sterilem, cui nomen Blacia, vnde suspicatur ortum prouerbium. Hesychius & piscem pro blace blaciam vocat. Adiicit, in Alexandria tributum esse dictum* βλακεννόμιον*, quod illic pendunt astrologi, eo quod blaces, hoc est, fatui ad illos commeent, petentes ex astris oracula. Illud constat, etiam homines stupidos, ignauos, molles & insipidos dici* βλάκας*, vnde* βλακεύειν*, molliter et ignauiter agere, &* βλακικῶς *pro stulte & insulse. Apparet ab hac uoce Latinos dixisse Flaccos, & flaccidos, & flaccescere.* ἀλλὰ περὶ βλακὸς ἅλις.

Ἀλιτήριος.

Ἀλιτήριος, *vulgo dicebatur, qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiusmodi. Temporibus Aetolici belli, tanta frumentaria rei penuria incidit Atheniensibus, vt pauperes coacti fame captiuorum farinam diriperent, inde vox traduci coepit ad hominem quocumq. modo sceleratum. Plutarchus in commentario de curiositate, diuersam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iussi fuerant, frumentum non efferrent in publicum, sed domi clanculum molerent ac noctu, curiosi quidam obambulantes obseruato malorum strepitu, eos prodiderunt: atq. hi quidem Aliterij dicti sunt, quemadmodum & sycophantae. Verum ab hoc commento diuersa memorat in Problematibus, volens Aliterium a fugiendo dictum. Nam Graecis* ἀλεύω *vtrumq. significat, molo & fugio: eoq. vocabulo scribit notatum eum qui tanta fuisset improbitatis, vt quisquis eum effugere valuisset, is felix haberetur. Aristophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos qui violarunt templum Palladis:* ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σέ φημι γεγονέναι τῆς θεοῦ. *id est, Aio te esse de numero Aliteriorū,*

qui

qui deæ arcem inuaserunt. Interpres multa recensens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehensus est spoliare templum Mineruæ. At ipse quidem effugit nactus oportunitatem, ceterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant inde retractos occiderunt Athenienses. Vnde qui violassent supplices, ἀλιτήριοι dicebantur. Etenim qui violatę deę templo supplices interfecerāt, postea supplicio capitis affecti sunt. Deniq. & Ceres dicta est ἀλιτηρία, & Iupiter ἀλιτήριος, quod in publica fame seruassent molitores ne farina diriperetur. Quin et illud admonent, ἀλιτηρίους dici, qui frustrantur spe sua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc est, quod ἀλεῖν duo significat, molo & aberro: vnde & ἀλιταίνω erro. Porro vt ἀλιτήριος vsurpatur pro sacrilego & impio, ita ἀλιτήριοι dicuntur qui sacrilegium committunt.

Piscis nequam est, nisi recens.

PISCIS nequam est, nisi recens, manet in hunc usque diem vulgo celebre. Dicitur autem peculiariter in hospitem, aut vulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus est, ceterum ante triduum exactū putet. Plautus, Quasi piscis itidem est amator lenæ, nequam est, nisi recens. Iocatur apud Alexidem quispiam citante Athenæo, quod cum non nulli frugaliores abstinerent ab iis quibus esset anima, ipse nihil huiusmodi attigisset, nempe mercatus pisces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus assimulant viuere, ante biduum mortuos.

Nihil homini amico est opportuno amicius.

GRATISSIMVM est officium quod præstatur in tempore. Contra intempestiuum officium, plerumq. molestum esse solet. Plautus,

Nil homini amico opportuno amicius.

E diuerso nihil differt ab inimicitia, intempestiua beneuolentia.

Asinum in rupes protrudere.

PROVERBIVM olet, quod scribit Horatius in Epistolis,

Qui male parentem in rupes protrusit asellum.

Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui cū ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtemperare. Hi sunt etiam vltro quo tendunt impellendi, vt vel malo docti tandem agnoscant stultitiam suam. Natum est a rustico quopiam, qui cum asinum suum per Alpes niuibus obtectas duceret, isq. fræno non obediret, iratus in rupes protrusit:

Et merito, quis enim inuitum seruare laboret?

Videris mihi labda.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς Λεσβίους, id est, Mihi videre & labda iuxta Lesbios, fellatricem indicat velut ænigmate primæ litteræ, quæ communis Lesbiis, & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptū ex Aristophanis Concionatricibus.

Postica sanna.

PERSIVS posticam sannam, prouerbialiter appellat clancularium irrisionem, a gestu ridentium aliquem a tergo,

-Posticæ occurrite sannæ. Idem,

O Iane a tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec lingua tantum sitiat canis Appula quantum.

Nā huiusmodi gestibus ab occipitio derident quidam.

Coruus serpentem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, id est, Coruus serpentem, vbi quis suo ipsius inuento perit. Sumptum ex Apologo quodam Aesopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, a quo morsus periit. Cognatum ei quod alias retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus, comeso polypo crudo periit.

Cænei hasta.

Τὸ Καινέως δόρυ, id est, Cænei hasta. Cæneus Elati filius, Lapitharum rex prius fuerat elegans puella, e puella conuersus est in virum, annuente Neptuno quem ad coitum admiserat. Cui illud etiam donatum est, ne saucius vllis vulneribus fieri, ferrone occumbere posset, quemadmodum refert Ouidius 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certasse cum Apolline. Præterea morem huic fuisse, vt qui ad sese venirent, iuberet per suam hastam iurare, vnde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollonij in Argonauticon primum librum. Quem locum adducit Eustathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum esset ętatis suæ hominum præstantissimus, fixo in medio foro iaculo, præcepisse diis, vt numerarent, qua ferocia offensus Iupiter pœnas de illo sumpsit. Cum enim bellum gereret cum Lapithis, essetq. inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem. Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.

Pepones.

Πέπονες, id est, Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effeminati, parumq. viri. Homerus Iliados B.

Ὦ πέπονες, κάκ᾽ ἐλέγχε᾽, Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ᾽ Ἀχαιοί.
O pepones, mala probra, Achiuæ, nō enim Achiui.

Eustathius in septimum huius operis librum, ostendit similitudinem sumptam ab eo fructu, qui simulatq. maturuit, dulcis quidem est, verum flaccidus & inutilis. Quanquam eadem vox aliquoties non conuiciantis est, sed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados Z.

-Ὦ πέπον ὦ Μενέλαε.
-O pepon o Menelae.

Ῥυποκόνδυλοι.

GRAECI prouerbiali conuicio sordidos & impendio parcos, ῥυποκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis quibus sordes in vnguibus insident, nec tantillum sumptus facere volunt, vt tonsori dēt nummulum, qui repurget vngues. Nam ῥύπος proprie sordes eas significat, quæ in summis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κόνδυλος articulum digitorum. Iul.

Pollux libro 6.cap.4.eosdem vocat τρυγοβίους, quasi fece viuentes. Quidam adagium sic efferunt, ἄχθομαι αὐτοῦ τῷ ῥύπῳ, id est, Molestæ sunt mihi illius sordes. Latini item immoderatam parsimoniam, hoc est, vitium luxui contrarium, sordes appellant: hominem ei vitio obnoxium, sordidum.

Iuuenari.

IVVENARI *dixit Horatius, tum noue, tum prouerbialiter, in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανιεύειν, consimili modo vsurpant, pro eo quod est iuuenum more iactantius, inconsideratius, inconsultius agere, aut si quid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducatur, hoc fuerit venustius: vt si quis orationem floridam phaleratamq. dicat νεανίζειν. Eiusdem est formæ γυναικίζειν, pro gestu cultuq. repræsentare mulierem. Ob inscitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis est lubrica, vnde νεανικῶς factum dicunt Græci, quod maiore impetu quam iudicio gestum est. Basilius in epistola quadam, καὶ ἐνταῦθα δῆλον ὅτι τοὺς ἔτι κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἀτελεῖς, καὶ μήπω εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότας τῆς ἡλικίας μέτρον, τούτους περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι, ἡ παροιμία φησί. id est, Et hic nimirum qui nondum perfecti sunt secundū interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerunt, circumagi, ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & μειρακίζειν, pro eo quod est iuuenilia facere. Sic vsus est Hyperides, in oratione contra Mantitheum, & Lysias aduersus Nicarchum tibicinem. Laberius citante Nonio pro eodem dixit, Adolescenturire, Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.*

Laudant vt pueri pauonem.

PROVERBII *faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ:*

-Dicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi,
-Probitas laudatur & alget.

Notior est metaphora, quam vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo,

Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Λευκηπατίας.

Λευκηπατίας, *olim appellabatur formidolosus. Clearchus in Vitis, vt citat Zenodotus, ait quorundam epati vitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis scomma. Videtur autem composita vox, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ καὶ ἥπατος, quod palleant plerumq. quibus epar est vitiatum, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidolosis conuenit.*

Emori risu.

PROVERBIALES *hyperbolæ sunt & illa, Emori risu, Defluere risu, pro vehementer ridere. Homerus Odysseæ Σ.*

-Αὐτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον *id est,*

-Deinde procorum splendida turba
Præ risu emoriens nimio sustollit ad alta
Astra manus.

Vsurpauit & Terentius in Eunucho, Omnes risu emoriri.

Hipparchi murus.

Ἱππάρχου τειχίον, *id est, Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam, quæ magnis constaret impēsis. Hinc natum, quod Hipparchus Pisistrati filius Academiam muro sepsit. Atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Atheniensibus exegit. Auctor Suidas.*

Hodie nullus, cras maximus.

Ὃς οὐδὲ εἷς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. *id est,*

Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo cui repente præterq. spem ingens aliquis honos accesserit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, & nihilo dicuntur emersisse. Extat apud Aristophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis.

Τὰ Σαμίων ὑποπτεύεις, *id est, Samiorum metuis mala. Dictitatum de iis qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienses olim in Samios quoscunq. cepissent, inclementius sæuisse, atque alios interemisse, alios confixisse fama, id est supplicij genus. Samij vicissim si quos cepissent Atheniensium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium Samij litterati. Nam Suidas indicat hoc dici solitum de his qui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Athenienses notas infames inusserint Samiis captis, mox Samij vicissim Atheniensibus. Duris Samius scriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis, & Atheniensium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte cōficta in inuidiam Periclis & Atheniensium. Simili figura dictum est illud, τὰ Μαγνήτων κακά.*

Pygmæorum acrothinia colosso adaptare.

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, *i. Acrothinia Pygmæorū colosso accōmodare dicebantur, qui inanē ac stultam sumerent operam, aut qui præter decorum minima maximis adaptarent. Veluti si quis rem friuolam & minutam amplissimis copiosissimisq. laudibus prosequeretur. Philostratus in Niceta: ἠγνόει δὲ ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζων. id est, Non intelligebat autem sese Pygmæa acrothinia colosso accommodare. Quamquam Suidas hunc locum citans πυγμαίων dicit, non πυγμαῖα. Meminit adagij Eustathius in Odyssee ο. Colossi dicuntur vastæ prodigiosæq. magnitudinis statuæ. Nam hinc uox Græcis dicta putatur, quod illarum proceritatem uisus humanus non adsequatur. Pygmæorum qui longissimi sunt, duos pedes & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant a cubitali proceritate. Est autem gens extremas Aegypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum subinde gerens cum gruibus. Belli caussa est, quod grues sublegunt semina, famemq. inducunt ei regioni. Ita scholiastes in tertium Iliados. Horum feminæ quinto anno pariūt, octauo sterilescunt. Pygmæorum*

maiorum meminit Iuuenalis Satyra 13. Et in hos plurimus iocus in Græcorum epigrãmatibus. Porro acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quod hæ soleant e summo aceruo tolli. ἄκρον summum, & θῖνες frumentorum acerui dicuntur.

Dij tibi dent tuam mentem.

DII tibi dent tuam mentẽ, in insanum congruit, & sua dignum mente. Quid enim precemur infelicius sceleſtis hominibus? Martialis,

> Dij mentem tibi dent tuam Phileni.
>
> Horatius,
>
> Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter
> Quatenus id facit.

Contra Demea Terentianus, Mentem meliorem vobis dari.

Cura esse quod audis.

AD prouerbij speciem accidit Horatianum illud,

> —Cura esse quod audis.

Conuenit in diuites, qui ita demum felices fuerint, si id studeant esse quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatij sic habet,

> Tu recte viuis, si curas esse quod audis,
> Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,
> Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas.

Cautus enim metuit, &c.

QVI non ex animo, sed mali metu continent a maleficio, in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiusdem metaphoræ,

> Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq.
> Suspectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam alijs alia tenduntur insidiæ, lupi fouea frondibus contecta capiuntur. Vnde apud Plautum seruus minatur se leoni, cui nomen Lycus, foueam effossurũ. Similis est illa de fuste, Vertere modum formidine fustis.

Si coruus posit tacitus pasci.

SI breuis apologus auctore Fabio parœmiæ genus est, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius?

> Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
> Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæque.

Quidam existimant mutuo sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid boni rei nacti sunt, continuo iactant ostentantq. atque ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quo minus eiusmodi plura commoda nanciscantur, tum quæ nacti sint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi.

QVI sibi vendicare conatur quod alius iam potentior occupauit, non infacete dicetur clauam velle Herculi extorquere. Idq. iam pridem apud eruditos prouerbij vice celebratur. Natum est autem ab apophthegmate Maronis, cui cum Zoili quidam vitio darent, quod non paucos versus Homeri pro suis vsurpasset, respondit, hoc ipsum magnificum esse facinus; vel Ioui fulmen eripere, vel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium 5. de Marone qui sic vsurpauit Homerica, vt fecerit sua: Quia cum tria hæc ex æquo impossibilia putentur; vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel versum Homero subtrahere, quod etsi fieri posset, alium tamen nullum deceret, vel fulmen præter Iouẽ iacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus, hic opportune in opus suum, quæ prior vates dixerat transferendo, fecit vt sua esse credantur.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

MINVS est prouerbialis, incertum cuius. Seneca titulo celebratur, sed falso. Bis interimitur qui suis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipsi dedimus occasionem. Natum apparet ex Aesopico apologo. Hunc Gabrias quidam versibus Iambicis complexus est ad hunc modum,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] id est,
> Quondam icta pectus Aquila vulnus inspicit,
> Multumq. lacrymans præ dolore constitit.
> Pennatum vt autem spiculum cernit, pape,
> Ait, ala me aligeram grauis exitio dedit.

Adagium Græcum, quod ex hoc item apologo sumptũ est, alio diximus loco.

Mulierem ornat silentium.

SOPHOCLES in Aiace flagellifero,

> Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. id est,
> Decus addit vsque feminis silentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohonestatur quam silentio, maxime apud viros, cum de rebus seriis agitur. Sumptũ est ex Homero, apud quem est non semel illud,

> μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει, id est,
> Fueritq. viris oratio curæ.

Imitabor Nepam.

IMITARI Nepam dicitur, qui retrocedit. Id erit prouerbialius, si torqueatur in eum, qui in deterius vsq. degenerat, ἐπὶ τὰ μαρὰ ἀναβαίνει. Nam Nepa, quemadmodum auctor est Festus Pompeius, Afrorum sydus, appellatur cancer, vel, vt quidam putant, scorpius, qui & ipse retrogradus est. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud significare quam scorpium ex M. Tullij De finibus libro quinto, Serpere anguiculos, natare, anaticulos, volare merulas, cornibus uti videamus boues, nepas aculeis, suam deniq. cuiq. naturam esse ad viuendum ducem. Citat & Manilium,

> —Ad sydera vectam
> Erigonen, illuq. nepam, spolioq. leonem.

Hæc Nonius. At si nepa nihil est quam scorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam. Quanquam scorpio quoque peculiare est retrocedere, si quid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Cassina, Retrouersum cedam ad parietem. Imitabor Nepam.

Quod

Quod alius condiuit coquus aliter condiam.

VBI quis rem omnem nouat ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma,

Ibo intro, vt id quod alius condiuit coquus, ego nunc vicissim
Vt alio pacto condiam, quicquid prandij est, vt paratum ne siet,
Sietq. et paratum, quod paratum non erat.

Odi puerulos, præcoci sapientia.

APVLEIVS in apologia secunda, versiculum hunc ex poeta quopiam citat, ceu vulgo celebrem,

Odi puerulos præcoci sapientia.

Vulgo inualuit opinio, vt credant puerulos maturius sapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros, simulatq. ad ætatem maturam peruenerint. Plinius libro 7. refert Catonem Censorium velut ex oraculo prodidisse, senilē iuuentā prematuræ mortis esse signū. Et apud Senecā li. cōtrouersiarū 2. cōtrouersia prima, Cestius de ingenio Alfij Flaui prædicare consueuit, tā mature magnum ingenium non esse vitale. Talem puerum Sophocles αἰδρήπαιδα vocat. Citatur autem hic versiculus ab interprete Pindari in Pythiis hymno 2. τὸν αἰδρήπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα; id est, Puerū virilē, dominus ipse perdidi. αἰδρήπαιδα vocat, quod ætate puer, viri sapientia præditus esset. Adaptare licebit ad discipulum qui in ipsis statim rudimentis sibi placeat. Aristoteles libro Rhet. 2. refert hanc sententiam ex poeta quodam,

Οὐχρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. id est,
Quisquis sapit, non vnquam oportet, plus satis
Docendo pueros, mox philosophos reddere.

Δούρειος ἵππος.

Δούρειος ἵππος, id est, Dureus equus de clandestinis insidiis dicebatur, aut vbi repente complures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente prosilientes Troiam cœperunt Hunc Homerus Durateum appellat, vt Odyssea Θ. quod trabibus esset contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. id est,
Fatū enim erat peritură vrbē, simul ingrederetur.
Durateus præcelsus equus, qui clauserat omnes
Primores Danaum, luctumq. necemq. ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themistoclis, narrat illum aliquā do dono rogasse equum a Philide nutritore equorum. Eum is vbi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo facturum equum δουράτεον, significans se crimina ipsius ac domesticorum prolaturum in lucem. Nec inscitum fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appelles, quod ex eo breui tempore summi viri prodierint. De laudatis viris qui subito alicunde emerserunt apud eruditos frequens est, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodisse dicantur. M. Tullius Philippica secunda, ad egregij facinoris societatem retulit: In huius me consilij societatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus nō recuso. Aristophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphasim roboris ac magnitudinis,

Ἵππου ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούριος.

Interpres admonet allusum ad equum æreum insigni magnitudine, qui in acropoli stabat Palladi dicatus a Charidemo, quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius actione in C. Verrem sexta Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concursum factū in oppido putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerēt, &c. Portas per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliados γ. σκαιὰς, hoc est, sinistras appellat, quod læua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. idem pro Muræna dicit equum Troianum intus esse, cum sentit reipublicæ periculum esse a ciuili discordia. Intus, inquit, intus est inquam equus Troianus, a quo numquam me consule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerētes tulerit ac texerit?

Cum adsit via, semitam quæris.

Ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. id est,
Cum præsto sit via, tu requiris semitam.

Citatur ab Eustathio in Odyssea N. Est autem ἀτραπὸς, semita, quæ diuersa sit a via plaustrorum, quam regiam vocant. Conueniet adagium in tergiuersatores, qui quo præsens negotium suffugiant, diuerticula captant.

E culmo spicam conijcere.

EVSTATHIVS Odysseæ ξ. enarrans hunc versum, quem nos alio citauimus loco,

ξ. Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν,

Ostendit Vlyssem ad prouerbium allusisse, quod plene sic efferatur, ἐκ καλάμης δῆλος ἐστὶν ὁ ἐκθεριζόμενος στάχυς. id est, Ex culmo perspicitur spica demessa. Etiam in sene apparet cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Aristoteles libro Rhetoricorum indicans per metaphoram senectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν.

Βυσσοδομεύειν frequenter est apud Homerum, non citra prouerbij speciem, pro eo quod est alto pectore moliri quidpiam, & clanculum in animo struere insidias. Translatum a fundamentis ædificiorum quæ profunde iaciuntur. Odyssea P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id est,
Dicebant bene, sed mente alta praua struebant.
Idem alibi,
Δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id est,
Fraudem alta mente voluens.

Arcessitum malum.

Ἐπίσπαστον κακὸν, id est, Arcessitum malum dicitur, cuius ipse tibi caussam præbueris. Homerus Odyssea Σ.

Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει. id est,
Næ mox perditus Irus habebit, quod sibi quæris

Vltro

Vltro malum.

Eurymnus.

Εὔρυμνος, *id est, Eurymnus, dictus est olim prouerbio, qui per calumniam conaretur fidos amicos inter sese committere. Nam hic cum moliretur serere dissidium inter Castorem & Pollucem, alterum apud alterum insimulans post deprehensus, vtriq. grauissimas pœnas dedit. Hoc autem fere solet accidere iis qui malis artibus student dirimere eos, quos insolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim vt hi redeant in gratiam, et præteritæ simultatis pœnas vtriq. repetant ab aucto re. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam ac Alcibiadem conatus est committere.*

A furiis oriundus.

Ἐρινύων ἀποῤῥώξ, *id est, A furiis profectus. Olim dicebatur tetra, fœdaq. specie, quiq.* μιαρὸν βλέπει, *quemadmodum ait Aristophanes. Item quod noxium & exitiale sit, id a furiis ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia,*

> Ἆρ' οὐκ Ἐρινὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος; *id est,*
> *An non mucronem hunc furia cudit tartari?*

Similes videntur captiuis ex Pylo.

Εἰκάσιν Τοῖς ἐκ Πύλου ληφθεῖσι τοῖς Λακωνικοῖς. *id est,*

> *Captiuis mihi*
> *Similes videntur e Pylo Laconicis.*

Est apud Aristophanem, οἰκτιφίλως. *Dici solitum de iis qui vultu sunt miserando, nempe pallidi, squalidi, macilenti. Pylus ciuitas quæpiam Laconica, quam obsessam Cleon expugnauit. Qui vero superfuerant a cæde, secum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi specie, sicuti consentaneum est accidisse, tum ob diutinam obsidionem, præsertim in insula deserta, quæ rerum necessariarũ copiam maligne suppeditabat, tum quod post expugnatam vrbem complures dies in vinculis habiti fuissent. Hæc ferme Xenodotus. De Pylo dictum est nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylum.*

Γύργαθον φυσᾷς.

Γύργαθον φυσᾷς, *id est, Gyrgathum spiras, in insanum frustraq. vociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus est, in quo paralytici, menteq. capti, quiq. vocantur dæmoniaci, vincti iactant sese, multa minitantes, sed frustra. Conueniet igitur in atroces sine viribus iras. Hesychius indicat Gyrgathon dici vas quoque in quod pistor coctos reponit panes. Græca vox a voluendo dicta videtur.*

Byzeni libertas.

Βύζηνος παῤῥησία, *id est, Byzeni libertas, vbi quis audacius liberiusq. loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat* Βύζην *Scythiæ ciuitatem, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare est intrepide loqui.*

Ἀχμίνηλως.

Ἀχμίνηλως, *prouerbiali nouoq. composito verbo dicebatur nugator, quiq. rebus ineptis oblectaretur. Nam* ἀχμίνηλως *perinde sonat, quasi dicas, temere ridentem, quod vitij vel stultitiæ signum est, vel dementiæ.*

Protinus apparet, quæ plantæ frugiferæ futuræ.

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι; *id est,*

> *Protinus apparet quæ fructum planta datura est,*

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in discipulo præsentire licet profectum futurum.

Periit sus.

Ἀπόλωλεν δ' ἡ ὗς καὶ τάλαντον καὶ γάμος, *id est,*

> *Periit mihi sus, & talentum, & nuptiæ.*

Dici suetum, vbi quis frustratus perdidisset operam impensam. Natum a quodam, qui cum apparasset ad nuptias omnia, non est eas adsecutus. Adfine illi, Oleũ & operam perdidi.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως, *id est, Vtrinque florens amor, olim dicebatur, quoties vterq. pariter esset incolumis, ac mutuo responderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus distrahitur, velut altera pars nostri. Extat apud Aristophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria: Vtinam esset mihi pars æqua amoris tecum. Congruit huic Pindaricum illud in Pythiis,* φιλέων φιλέοντ' ἄγων ἄγοντα προφρόνως. *id est, Amans amantem, & ducens ducentem libenter.*

Ex amphitheto bibisti.

Ἀμφιθέτῳ ἔπινες, *id est, Ex amphitheto bibisti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum, vt quauis ex parte positum staret, nullumq. certum haberet fundum. Probabilius est quod inter varia addit Hesychius, Amphitheton esse poculum quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur, id Hollandi nante vocant busam.*

Pronomi barba.

Προνόμου πώγων, *id est, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Aristophanes in Concionat.*

> Ἀγυῤῥίου γοῦν τὸν Προνόμου πώγων' ἔχων
> Λέληθε. *id est,*
> *Hucusque latuit ergo Pronomi Argyrrhium*
> *Gestare barbam.*

Pronomus tibicen quispiam fuit prolixa barba, gestamine non admodum adposito professioni. Quandoquidem tibicinum molliciem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quispiam fuit effeminatus & cinædus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco, Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob id ipsum vulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρος, *teste senario, quem Aristophanis interpres citat ex Platone comico,*

> Ἄναξ ὑπήνης Ἐπίκρατες σακεσφόρε. *id est,*
> *Rex barbæ Epicrates scutifer.*

Barbam ob similitudinem scutum vocat, & alibi, ἅπασαν καὶ μόνον σαίνων πρὸς τοὺς γράφοντας ἔχοντα. *Aristophanes in eundem,*

> Κἀγὼ γ' Ἐπικράτους ἐν ὀλίγῳ καλλίονα. *id est,*
> *Mibi*

Mihi barba multo pulchrior atq. Epicratis.
Est frequens iocus apud Lucianum in barbam philosophorum. Itidem apud Horatium,
-Iussit sapientem pascere barbam.
Martialis item in huiusmodi quendam iocatur.

Omnibus vestigijs inquirere.

Πάσιν ἴχνεσι ζητεῖν, *id est, Omnibus inquirere vestigijs dicitur, qui summa cura, summaq. diligentia rem peruestigat. Metaphora sumpta est a venatoribus M. Tullius actione in Verrem quarta. Ex istis etiam tu retibus effugere te posse confidis? Cum te nos non opinione dubia, sed tuis vestigiis persequamur, qua tu in tabulis publicis ac recentia reliquisti. Rursus in eadem: Vt omnes mortales istius auaritiæ non iam vestigia, sed ipsa cubilia uidere possint. Item actione sexta: Illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter presso vestigio persequantur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigiis inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, vestigiis ne nobis odoranda est, an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus? Et paullo post: Cluentij nummus nullus iudici datus vllo vestigio reperitur. In Pisonem: Au vero tu parum putas inuestigatas esse a nobis labes imperij tui, stragesq. prouinciæ? quas quidem nos non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, cubilibus persecuti sumus.*

Apros immittere fontibus.

QVI *sibi accersit, optat ue perniciem adlatura, in hunc quadrat Vergilianum illud,*
-Et liquidis immisi fontibus apros.
Neque enim id sine prouerbij specie dictum apparet. Siquidem apri non tantum bibunt e fonte impressis pedibus, verumetiam volutant sese.

E canis podice.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, *id est, E canis culo. Dictum videtur a Luciano, pro eo quod est, rebus anxiis atq. angustiis, quod ea pars arctior sit huic animanti, quamobrem & excernunt difficilius. Nam asinum suum finit his verbis,* οὕτω δὲ θεοῖς σωτῆρσιν ἀνέθηκα καὶ ἀνέθηκα, μὰ Δί' οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ πάνυ, καὶ τότε δὴ μόλις οἴκαδε ἀνασωθείς. *id est, Hic diis seruatoribus rem diuinam feci, donaq. suspendi, nimirum non e canis podice, quemadmodum vulgo dici consueuit, quin magis ex asini curiositate, post multum deniq. temporis, idq. etiam vix domum incolumis reuersus. Vulgo iactatur & in Zenonem, teste Laertio, quod in canis postico de Republica conscripsisset, vel quod nimis anxie, vel quod inepte. Verum de hoc prouerbio meminimus alibi.*

E cantu dignoscitur auis.

REPERTVR *& hoc a quibusdam, etiam si nobis non dum apud idoneos auctores repertum. E cantu dignoscitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem adlegatur. Sensus congruit cum illo. Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo simillimum huic, E plumis auem dignosci, e cultu spectari vitam & ingenium hominis.*

Canis sæuiens in lapidem.

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτῶν, *id est, Canis indignans in lapidem. Competit in eos qui mali sui caussam imputant, non ipsi auctori, sed alteri cuipiam. Veluti si quis iracundiæ vitium iuuentæ, non stultitiæ attribueret, vnde proficiscitur. Plato libro de Repub. 5. damnans eos qui cæsorum, cadauera despoliant, ait hos perinde facere, vt solent canes sæuientes in lapidem, eo qui iecit omisso. Pacuuius apud Nonium in armorum iudicio. Nam canis cum est percussus lapide, non tam petit illum qui in se iecit, quam eum ipsum lapidem quo ictus est petit.*

Profundum sulcum.

Βαθεῖαν αὔλακα, *id est, Profundum sulcum. Refertur & hoc in adagionum collectaneis, addunt dictum de iis qui cogitationibus rem expenderent. Sumptum est autem ex Aeschyli tragœdia, cui titulus,* ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. *In qua uersus hi dicuntur de Amphiarao,*
Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. *id est,*
Sulco e profundo pectoris fructum metens,
Recta vnde cogitationes germinant.
Citatur aliquot locis in Moralibus a Plutarcho, & a Platone, secundo de Republica libro. Adlusit ad hoc prouerbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epistola ad Atticum libro quarto: Ne βαθύτης mea, qua in agendo apparuit, in scribendo fit occultior. Rursus libro quinto: Admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus, tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Rursum libro sexto epistola prima: Nam nulla re sum delectatus magis, quam meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari vehementer gaudeo. Nobis videtur recte quadraturum & in eos qui se metiuntur non aliorum opinione, sed ex recte secus ue factorum conscientia.

Herniosus vsque ad gulam.

Κηλήτης μέχρι τοῦ μυξωτῆρος, *id est, Herniosus vsque ad gulam. Quadrat in vehementer herniosum. Carmen est apud Aristophanem in Equitibus,*
Κηλήτην ὄντα δεῖ σε μέχρι τοῦ μυξωτῆρος. *id est,*
Sis herniosus oportet ipsam vsque ad gulam.
Aristophanis interpres ostendit fuisse & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe.

Ὠπατῶν ἀλώπεκος ἀπατηλοτέρα. *id est,*
Pellace quanto est blandior vulpecula.
De eo qui commodi sui caussa simulat beneuolentiam. Archilochi vulpeculam commemorat Plato lib. de Repub. 2. ἐπεὶ οὖν τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως, πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν. *id est, Itaque postea quam opinio, quemadmodum declarant homines sapientia præditi, etiam ipsam veritatem cogit, quod felicitatis est proprium, ad hanc sane prorsus incumbendum est, ac sibi quisque ceu vestibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, sed ita, vt sapientissimi*

tissimi Archilochi vulpē a tergo trahat. Hac ibi Glauco, laudans iniustitiam, quo Socratem ad iustitię prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Basilius, cum alias, tum in libello ad nepotes suos, & Philostratus in imaginibus. Multi sunt apologi de vulpis astutia, ex his quis sit Archilochi, non satis liquet.

Non vt prior lædam, sed vt iniuriam retaliem.

SENARIVM hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Thersita Chæremonis,
Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id est,
Vt qui prior nolim malo lacessere.
Sed iam datum malo retaliem malum.
Conuenit cum illo Terentiano, Sic existimet, responsum, non dictum esse.

Non nauigamus ad Hippolaitas.

Οὐχ ἱππολαΐτας πλεύσας πλέομεν. Equidem ad hunc modum reperitur scriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis non videtur quæ sententia possit exsculpi. Quid si legas, Οὐκ ἱππολαΐτας τοὺς ἄκρους πλέομεν, id est, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, vt sit admonentis parcius vtendum esse rebus præsentibus, neque enim nauigari ad eum locum, vnde rerum eiusmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile possis sarcire. Nam in Græcorum commentariis hoc tantum adscriptum inuenitur, ἐπὶ τῶν ὀλίγα κεκτημένων, id est, De iis qui pauca possident. Hippola vero vetustissima ciuitas fuit Laconicæ, non procul a mari, quam olim consentaneum est ob portus commoditatem, mercimoniis floruisse. Meminit huius Pausanias in Laconicis his quidē verbis, καὶ ἐκ ταινάρου τοῖς ... Ἱππόλας ... τριάκοντα σταδίους ... ἱερὸν Ἀφροδίτης ... id est, Et ad mare templum est Veneris, & statua recta lapidea. Hinc recedenti stadia triginta ostia sunt ma Tanari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ sunt. Et in his Mineruæ phanum Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Ne quam prætermittamus coniecturā, & illud excutie lector, num pro Hippolaitas legendū sit Hippobotas, is est populus Chalcidensis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriaq. cum primis clarus. Nam ipsum nomen, ab agrorum fertilitate inditum est, quasi dicas equorum altricem. quorum regionem pulsis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienses. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpsicore.

Epiphyllides.

REFERTVR & hic senarius Aristophanicus, e comœdia quæ inscribitur Ranæ in prouerbia,
Ἐπιφυλλίδες ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ στωμύλματα. id est,
Epiphyllides sunt hæc & ampullæ meræ.
Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborum instructos magis, quam egregiis factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes. Callistratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari scribit, quod sub pampinis lateant. Nam hinc nomen quod foliis adhæreāt. Est autem id luxuriantis arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de pustulis naso innatis, quæ mendacem arguunt. Id suo loco dicetur.

Ἀπ᾽ ἀκροφυσίων.

Ἀπ᾽ ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo quod est, recens ab officina profectum, perinde quasi modo productum a follibus, æraria q. fornace. Nam ab his sumpta metaphora. Aristophanes,
Ῥήματα τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
Πάντ᾽ ἀπ᾽ ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ καμινευμάτων. id est, Dictaq. splendida, & lusus ostentare, omnia æ follibus & archetypis. Porro cinnabeuma vocatur exemplar, & simulacrum, ad cuius imitationem pictores ac statuarij signum effingunt, ac repræsentant. Vnde quod nuper natum est, id ἀπὸ τῶν καμινευμάτων. venire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge.

Ἐπὶ σοὶ πάντα ταῦτα λέπαργε. id est,
Super hæc te cuncta Leparge.
Hemistichium heroicum dici solitum in eum, cui ne post laborem quidem exhausum datur respirare. Transumptum a bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, labor is etiam reliquus est, vt aratrū, reliquaq. instrumenta domum referant. Sa solent imponi, qui sit e duobus robustior. Taurum autem λέπαργον appellat, ob candorem pili. Videri possunt verba asini sub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt sarcinæ partem reciperet recusauit, moxq. deficiente asino, coactus est totam sarcinam vna cum asini pelle gestare.

Laqueus auxiliari videtur.

Ἀμύνειν ἔοικεν ὁ βρόχος, id est, Laqueus ita vt videtur & bono fuit. Dictitari consueuit, quoties incommodum alicui verteretur in bonum. Veluti si quis Turca bello captus, seruiret apud Christianos, eoq. hac occasione nostræ religionis sacris initiaretur. Aut si diues ad inopiam redactus, hac occasione fieret ex luxurioso sobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philosophus ille, Zeno, ni fallimur, dicebat, se tum prospere nauigasse, posteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυστὶ πίνειν.

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui haustim auideq. bibunt, nec inter bibendum spiritum reciprocant, sed potum in aluū non secus atque in dolium infundunt. Sonat autem ἀμυστὶ quasi dicas, citra suctum. Traduci poterit ad eos qui sermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium, cum magis expediat, subinde cogitationem admiscere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυσις, quod inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis.

Ἀμφιδρόμια ἄγεις, i. Amphidromiam agis. Adagiū ad varios vsus poterit accommodari: vel ad eos qui pueros ostentant, ac circumferunt, aut munuscula captant, ambiuntq. Sumptū a prisca consuetudine, qua mulieres quæ in partu

in partu adfuissent, & obstetricando iuuissent, quinta post die manus abluere solent, ac puerum cursu laribus circumferre. Eoq. die munuscula missitabantur à cognatis, sepiæ plerumq. & polypi, decimo a partu die nomen indebatur infanti. De munusculis huiusmodi meminit & Terentius in prima Phormionis scena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phronesium meretrix Dinarcho cupienti accumbere in sacrificio pro puero ascititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri consueuit. Quamquam Hesychius & Amphidromiam septimo die scribit celebrari solitam. Plato in Theateto, τὰ ἀμφιδρόμια, *vocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum libro Dipnosophistarum nono.*

Canens vitæ palmum.

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον, *id est, Canens vitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq. transigit vitam, atque interim existimat se laute viuere. Morem hunc quibusdam esse videmus, vt cum nihil apponant in mensa quod edi possit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrent fabulas, aut cantillent, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.*

Qui non litigat, cælebs est.

DIVVS *Hieronymus tamquam prouerbio iactatum citat, Qui non litigat, cælebs est. Indicat adagium rixosum esse omne coniugium, nec esse tranquillam vitam, nisi in cælibatu. Iuuenalis.*

Semper habet lites, alternaq. iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Astipulātur huic sētētia versus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἶκον ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. *id est,*
Mulier in adibus atra tempestas viro.

Item,

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. *id est,*
Incendit omnem feminæ zelus domum.
Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. *id est,*
Muliere nil est peius, atque etiam bona.

Sed Hesiodus, vt modestius, ita verius opinamur,

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. *id est,*
Sors potior muliere proba, non obtigit vmquam
Vlla viro, contraq. mala nil tetrius vsquam est.

Præstat vni malo obnoxium esse quam duobus.

ARISTOPHANES *in Concionatricibus senarium hunc prouerbialem refert,*

Ἑνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. *id est,*
Vni atque geminis præstat inuolui malis.

Quoties vtrumq. malum euitari non potest, danda tamen opera, quo declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Chius.

Χῖος ἀποπατῶν, *id est, Chius cacans. Aristophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contaminarent, conspurcarentq. ciuitatem. Nam hac occasione consueuerunt calumniam struere Chiis. Vnde non perperam accommodabitur & in illos qui captata occasione calumniantur aliquem. Quemadmodum lupus Aesopicus agnum accusat, quod sibi bibenti turbarit aquam. Aristophanes in ea quam modo citauimus fabula,*

Ἡ πόλις ἡ Χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὀφλήσει.

Probabile est adagium ab euentu natum, quem refert Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis. Chij cum apud Lacedæmonios peregrinarentur, post cenam vomuerunt in curia Ephororum, quorum apud eam gentem erat summa auctoritas, quin & in horum cathedras in quibus sedere consueuerunt, incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquisitio facta est, qui nam hoc designasset scelus, seueriter animaduersuris, siquis ciuium hoc perpetrasset. Vbi senserunt id a Chiis factum, per præconem edixerunt, Chiis permissum esse intemperanter agere.

Furari littoris harenas.

LITTORIS *harenas furari dicitur, qui rē ab omnibus neglectā & incustoditam tollit. Ouidius in Amoribus,*

Ille potest vacuo furari littore harenas,
Vxorem stulti quisquis amare potest.

Conueniet cum illo quod alibi retulimus ex Aristotele, ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, *id est, In foribus aqualem. Aptius per negationem vsurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris harenas furetur?*

Colubrum in sinu fouere.

Ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν, *id est, Serpentem in sinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, studioq. prosequitur hominem ingratum, & aliquando per occasionem nociturum. Sumptum est ab apologo quodam, qui Aesopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expressit in hunc modum,*

Ἔθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ὄφιν
Ψύχει κρυέντα. ἐπεὶ δὲ θέρμης ᾔσθετο,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα κἀκτείνεν τάχος.
Οὕτω κακοὶ ποιοῦσι τοὺς εὐεργέτας. *id est,*
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem, at hæc calorem vt senserat,
Ferit fouentem, moxq. perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.

Est & alter apologus, de gallina fouente serpētis oua quam admonet hirundo, ne in suam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo.

DIVVS *Hieronymus irridens Ioniniani stylum, vt perturbatum & obscurum, scribit Plautinarum litterarum illud in eum quadrare, Has præter Sibyllam leget nemo. Est autem hic locus in Pseudolo Plautina, vbi quidam litteras ab amica scriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiusmodi ferme scriptura mulierum, Quærunt, inquit, hæ litteræ sibi liberos. Alia aliam scandit. Has quidem pol credo nemo nisi Sibylla legerit, interpretari alium posse neminem. An obsecro hercle, habentq. gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit.*

Nihil profuerit bulbus.

ATHENAEVS *Dipnosophistarum lib. 2. senarium huc prouerbij nomine refert.*

Οὐδὲν

Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. id est,
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.
Martialis item,
Nihil aliud bulbis, quam satur esse potes.
Bulbus autem ad iritandam Venerem valet. Licebit ad uerecũdiorem vsum trahere, Nil prodesse studium, ni vis adsit ingenij.

Quæ dantur.

M. TVLLIVS *libro epistolarum ad Atticum sexto,* Ἀτηροὺς ἀλόγως ἀπίσω ἱκανόν, Αἰσχύνθην δ' ἄρ' ἐὸν παρεόν. *Meq. obiurgauit veteri prouerbio,* τὰ μὴ διδόμενα. *Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodum liquet quid sibi velit, nisi quod coniicere licet,* τὰ μὴ διδόμενα, *versum esse poetæ cuiuspiam: est enim hemistichium iambicum, quod admonet, quod a fortuna datur, id boni consulendum esse, et ferendum æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium,* νῦν δὲ ἐψεύσθην καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. *id est, Nunc autẽ mendacio delusus sum, atque vt videtur, necesse est mihi iuxta vetus prouerbium, Quod adest boni consulere, idq. quod abs te datur accipere.* δῶρα δ' ὅτι δώ-τις ἐθέλει, *alibi dictum est. Eodem pertinet, Vt possumus, quando vt volumus non licet.*

Sydera addere cælo.

ADDERE *cælo sydera, pro eo quod est, adiungere, quibus ipsis summa est copia, prouerbiali schemate dictũ, vel illud sat signi fuerit, quod Ouidius secundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit,*
Quid folia arboribus, pleno quid sydera cœlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum.

Παμφίλου ὑφαιρμός, *id est, Pamphili sublatio. Pamphilus hic veteris comœdiæ conuiciis notatus est, quod ærarium expilasset. Conuenit in peculatores, qui e publico suffurantur.*

Pegaso velocior.

Πηγάσου ταχύτερος, *id est, Pegaso velocior. Hyperbole prouerbialis de prævelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olymp. hymno 9.* καὶ ἀέλλοπος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου. *id est, Velocius & generoso equo, & alata naue.*

Crepitu probabis.

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, *id est, Plataga probabis. De iis qui riditule explorant alterius in sese animum. Sumptum a vulgari ioco puellarum, quæ imposito pollici, medioq. digito papaueris folio palmam illidunt: quod si crepuerit, amoris argumentum est, sin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri solere folio papaueris aut anemonæ, quod* πλαταγώνιον *dicitur, a* πλαταγεῖν, *id est, a strependo. Adlusit ad prouerbium Ammianus lib. 14. Quod cum vere & ex animo dicitur, solet amor ex leui crepitu monstrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto simplici deprehenditur animus hominis. Apud alios* πλαταγὴν *reperim', pro instrumento quo mouemus strepitum, &* πλαταγεῖν *pro crepitum mouere.*

Multa docet fames.

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est,
Fames magistra est artium complurium.
Ouidius,
Ingenium mala sæpe mouent.
Persius, *-Ingeniq. largitor*
Venter negatas artifex sequi voces.

Multorum festorum Iouis glandes comedit.

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνων ἔφαγεν, *id est, Multorum festorum Iouis glandes comedit. De sene longoq.' plurimarum rerum vsu docto, perinde valet quasi dicas, multas vixit Olympiadas. Quercus autem Ioui sacra: vnde nuces iuglandes. Simili ioco & hodie dicunt nostrates, Comedit multa oua paschalia: senem indicantes.*

Prodico doctior.

Προδίκου σοφώτερος, *id est, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter dissentientes amicos, acerrimi fuisse iudicij. Aristophanes in Centauro, citante Suida,*
Ἐγὼ γὰρ εἴ τις ἀδικοίη, θέλω δίκην
Δοῦναι πρόδικον. id est,
Ego namq. si quis præter æquum fecerit,
Prodicum uolo negotium cognoscere.
Subest autem adlusio ad vocabulum nominis: Prodicus enim veluti præiudicatorem sonat, qui ante de lite pronunciet, quam ad iudices delata sit. Fuit huius nominis & sophista quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici sunt.

Πτωχοῦ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, *id est, Mendico ne parentes quidem amici sunt. Diuitiæ conciliant amicos. Paupertas nec illos habet amicos, quos natura coniunxit. Tãtum valet in hominum vita, cuius momẽtum oportuit esse leuissimum, si res non ex nostris cupiditatibus, sed ex vsu metiremur.*

Malus ianitor.

Πυλωρὸς κακός, *id est, Ianitor malus, id est, indiligens præfectus, aut custos. Natum a dicto Thericyonis cuiusdam, qui cum videret Philippi copias, Isthmicas angustias occupasse, sic ait,* κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὦ Κορίνθιοι ἡ Πελοπόννησος ἔχει, *id est, Malos ianitores vos o Corinthij Peloponnesus habet. Si quidem angustias locorum, Græci pylas, id est, portas appellant. Refertur a Plutarcho in apophthegmatis.*

Audi chelidonem.

Ἄκου χελιδόνος, *id est, Audi chelidonem, id est, in tempore curato tua negotia. Quidam a superstitioso quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigijs colligere rerum exitus. Atq. huius opinionis auctor citatur Museas Patrensis,* ὁ ἐν τῷ [illegible]. *Non nulli malunt ad auem*

hirundinem referri, quod stridula sit auis ac lugubris, siue quod Veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conspecto.

Σὺ δ' οἰωνιεῖταί τις ἰδών, id est, *Qui te conspexerit, augurium poterit capere. Dici consueuit in deformes, fædoq. aspectu. Veteres ex primo hominis occursu sumebant omen. Occurrere formoso, felix omen habebatur: occurrere deformi nigroq. contra. Romanus quidam imperator, Hadrianum opinamur, vt erat omnium superstitionum obseruantissimus, ex Mauri cuiusdam scurra occursu, mortem ominatus est. Ille iussus abire, dictum addidit ominosius: Totum vicisti, totum fecisti, nunc deus esto. Nam imperatores defuncti, solemnibus quibusdam ceremoniis referebantur in numerum deorum. Iuuenalis:*

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum misces.

Οὐ μάλα κυκᾷς, id est, *Non admodum misces, id est, non multum potes neque prodesse, neque nocere. Pericles dictus est totam miscuisse Græciam eloquẽtia sua, quod arbitratu suo versaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miscere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicam.*

Asini cauda.

Ονε δέρ κέρκος οὐ ποιεῖ, id est, *Asini cauda non facit cribrũ vbi quis ad hoc, aut illud dicetur inutilis. Cribrum e pilis equinis fieri consueuit, non e villis asininę caudæ. Suspicamur hoc ex huius ætatis fece sumptum ab Apostolio.*

Ipso cratere.

Αὐτῷ κρατῆρι γίγνεται κακά, id est, *Ipso cratere contingant mala. Dictitari solitum de iis in quos recidit quod per insidias in alios moliebantur. Craterem enim quasi malorum fontem vocat, vnde* Κρατὴρ κακῶν, *id est, Crater malorum, de quo dictum est alias.*

Gutta vini.

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις χεύμασιν ὕδατος οὐ μίγνυται, id est, *Gutta vini non miscetur aqua sæpius infusa. Cum paullulo boni nimia mali vis admiscetur. Diluitur enim & euanescit, si pauxillum vini plurima corrumpas aqua.*

Bos porrecto vltra Taygeton capite.

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίνει, id est, *Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re vehementer absurda. Simillimum illi, Quid si cælum ruat? Natum ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonij: is ab hospite quopiam interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit ullos esse adulteros apud Lacedæmonios. At instans ille, quid si quis existeret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto vltra Taygetum montem capite, biberet ex Eurota. cũq. hospes adridens, & vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius vicissim, at vnde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur a Plutarcho in vita Lycurgi.*

Ad cribrum dicta.

Τὰ ἐκ κοσκίνου, id est, *Ad cribrum dicta. Quæ vera compertaq. videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi,* τὰ ἐκ τρίποδος, *sumptum a diuinationis genere, quod suspenso circumactoq. cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Aristotele & Luciano.*

Iouis tergus.

Διὸς κῴδιον, id est, *Iouis tergus. De re sordida quidem, sed tamen in vsum aliquem seruata. Nam olim victimæ pellem seruabant in pompis Eleusiniis circumferendã, vel substernendam pedibus eorum, qui piaculo quopiã tenebantur ad expiationem.*

Mala vltro adsunt.

FERTVR & huiusmodi sententia in prouerbiorum collectaneis, ἀφικνοῦνται τ'ἀγαθὰ μόλις παραγινόμενα, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ ἀφικνοῦνται. *id est, Bona uix accedunt iis qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idem & vulgo dicunt idiotæ, neque tamen non vere: Mala vltro adesse, vel inuocata. Et tamen passim vitiis nostris adsciscimus bellum, lites, morbos, quasi sua sponte parum adsit malorum.*

A vicinis exemplum habent.

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, id est, *A vicinis sumunt exemplum. Qui faciunt quidpiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum suum adfricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum adlusit Terentius in Andria,*

Quid istbuc tam mirum est, de te si exemplũ capit?

My sortitus es.

Ἔλαχες τὸ μ, id est, *M littera tibi sorte obtigit. Aenigma in stultos. Nam Græce* μωροὶ *hanc initialem habent. Cum aliquãdo Dionysio M. in sortibus obuenisset, quidam per iocum ait* μωρολογεῖς, Διονύσιε, *Stulta loqueris Dionysi. At ille detorquens alio,* μοναρχήσω μὲν ἄν, *inquit, singulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modum refertur in collectaneis Græcorũ, sed mendose, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionysium respondisse* μοναρχήσομεν ἄν, *quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti scripturæ vitio. Legendum enim* μοναρχήσομαι μὲν οὖν, *vt* μενοῦν *sit vnica dictio, quæ non inferat tantum, sed aduersetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & subiicit, immo potius ero monarcha: quis enim sic loquitur, erimus monarchæ. Ad hæc* μοναρχήσομεν, *non sonat, erimus monarchæ, sed simus monarchæ. Postremo si legas* ἄν, *vt sit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicit Dionysius, quam ideo se fore monarcham, quod stultus esset?*

In Pythij templo cacare.

Ἐν Πυθίῳ χέσαι, id est, *In Pythij templo cacare dicebatur, qui rem nefariam & periculosam faceret, quod Pisistratus tyrãnus extructo templo inscripserat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & aduenam quendam deprehensum e medio sustulit.*

In

In terra pauperem.

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. id est,

E gere praestas in solo, quam diuitem
Sulcare fluctus.

Satius est paullulum habere tuto, quam multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu est. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicã, incertis quamlibet amplioribus anteponendam,

Inter pueros senex.

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν γέρουσι δὲ παῖς, id est, *Inter senes puer, idem at inter pueros senex. Conueniet in hominem grandiusculum, maiorem quam vt puer videri possit, minorem quam vt vir. Dictum est autem ab aemulis in Hermogenẽ rhetorem. Accommodare licebit in hominem sic eruditum, vt inter idiotas videri possit doctus, inter eruditos indoctus.*

In sola Sparta expedit senescere.

Ἐν Σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id est, *Vna in Sparta expedit senescere. Dictum est, quod apud Spartanos summus honos senibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in precio sit. Refert Plutarchus in Laconicis, sed incerto autore. Dictum est autem a quodam hospite, cum videret apud Lacedaemonios iuuenes tantum honoris habere senioribus M. Tullius in Catone maiore, similem sententiam ascribit Lysandro: Lysandrum, inquit, Lacedaemonium dicere aiunt solitum, Lacedaemone esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantum tribuitur aetati, nusquam est senectus honoratior. Nota est historia de sene, cui cum ingresso theatrum nullus Atheniensium daret locum, soli Lacedaemoniorum legati caniciem illius reueriti, & assurgendi officio venerati sunt, & inter ipsos honoratissimum locum cesserunt: cui facto cum applauderet Atheniensium populus, quidam e Lacedaemoniis dixit, Scire quidem populum Atheniensem quid deceat, sed negligere. Narratur a multis, nominatim a Valerio Maximo libro quarto capite quinto.*

Ne maiór thylaco adcessio.

LVCIANVS *in Encomio Demosthenis,* σὺ δ' ἴσως ἐνθυμηθείης τὸ τῆς παροιμίας σκῶμμα ἀπὸ τῆς ἀσυμμετρίας ἐπιγελάσας, μή σοι μεῖζον γένηται τὸ ἐπίσαγμα τοῦ θυλάκου. *id est, At tu fortasse vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium, de male respondente proportione, nẽpe, ne tibi thylaco maior sit adcessoria sarcinula. Thylacus enim culeus est siue mantica parata gestandis oneribus. Neque ignoramus in vulgatis exemplaribus esse* ἐπίγραμμα, *non* ἐπίσαγμα. *Verum nisi scripturam mutaris, nulla sententia potest elici. Est autem* ἐπίσαγμα *a* σάττω, *velut oneris adsertura. Translatum autem a mulionibus, qui praeter legitimum onus, vascula quaedam superimponunt. Ergo cum digressio longior est quam ipsa res, vti licebit hoc prouerbio. Basilius idem aliis verbis expressit libro de Spiritu Sancto,* ὥστε καὶ τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον εἶναι τοῦ κεφαλαίου. *id est, Ad istum alioqui modum adcessorium multo maius esset ipso principali.*

Acarnici equi.

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, id est, *Acarnici equi, dicebantur equi maximi. Finitimum illi cuius meminit etiam Aristoteles,* ἐκ Θετταλικῆς, *id est, E qua Thessalica. Vergilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis.*

-Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim sunt iuxta Epirum, quemadmodum & Thessali. Conueniet vti de re quapiam eximia, aut insigni praemio.

Contribulis factus serua ordinem.

Γεννήτης γενόμενος τήρει τὴν τάξιν, id est, *Tribulis factus serua ordinem, id est, postea quam ascitus es in ordinem aliquem, fungere tuo officio, quemadmodum & ceteri faciunt. Natum a tribubus Atheniensium. Populus Atheniensis distributus erat in tribus duodecim, ad mensium numerum, rursum unaquaque tribus in triginta genera, quemadmodum vocant, ad dierum numerum, vnde* γεννῆται *vocabantur, non coniuncti sanguinis propinquitate, sed in eandem tribus partem asciti.*

Glaucus alter.

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id est, *Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates suas. A fabula natum, qualis fertur & de Actaeone.*

Gorgonem Perseus aggreditur.

Γοργόνα Περσεὺς ἐχειρώσατο, id est, *Gorgonem Perseus adortus est. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notissima fabula est. Ne hoc quidem prouerbium adscripturi eramus, ni repertum esset in Graecorum collectaneis.*

Vincula Tyrrhena.

Δεσμοὶ Τυῤῥηνοί, id est, *Vincula Tyrrhena, dicebantur odiosa negotia quibus distringebatur aliquis. Traductum a vinculis, quibus Tyrrheni captiuos vincebãt grauibus & molestis.*

Diu delibera.

Δηρὸν βουλεύου, id est, *Diu delibera. Non statim aggrediundum negotium. Carmen integrum fertur huiusmodi,*

Δηρὸν βουλεύου, ἵν' ἔχῃς καὶ πολλὸν ἀμείνω. id est,
Consultato diu, multo vt praecellere possis.

Lente consultandum, at vbi statueris, mature quod opus facto faciendum est. Qui secus faciunt, iis non raro solet euenire Platonicum illud, vt festinãtes in principio, serius perueniant ad finem.

Epimenideum corium.

Ἐπιμενίδειον δέρμα, id est, *Epimenidia pellis. De re reposita, miraculiq. loco seruata. In non nullis codicibus scriptum offendimus Epimelidium, sed deprauate, ni fallimur: adscriptũ erat huius pellẽ adseruari additã, ceu rẽ sacrã apud Lacedemonios. Indicat aũt Eudemus tractum ab Epimenide Cretensi, qui legitur perpetuo somno dormisse quadraginta septem, aut si Laertio credimus, quinquaginta septem annos, neque paucos*

postea superuixisse. Vnde consentaneum est huius reliquias, vt miraculi monumentũ seruatas fuisse.

Volaticum iusiurandum.

Ταχυβάμονες ὅρκοι. *Ad eũ modũ appellabant iusiurandum irritũ, quod euanesceret auolaretq. simulatq. pronũciatum esset, cuiusmodi sunt amantium. Hæc sententia magis adridet Suidæ. Quamquam Aristarchus apud Eudemum* ταχυβάμονας *accipit, quasi tardum oporteat esse iusiurandum, neque temere proferendum: neque enim statim euanescere, si quid iuraris.*

Superatus es a gallo quopiam.

Ἡττήθης ὑπό τινος ἀλεκτρυόνος, *id est, Superatus es a gallo quopiam. Iocus prouerbialis in seruos qui dominos a tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. Nam hæc auis victa silere solet, canere si vicisset, vt auctor est Cicero in Diuinationibus. Addunt gallum in pugna superatũ vltro sequi victorem. Sumptum est ex Aristophane, nisi nos fallit memoria. Refertur ab Eudemo.*

Βατακάρας.

Βατακάρας, *De pinguibus dictum & impotentibus. Eudemus meminit, addens esse legendum* κατὰ σκάρας. *Quibus verbis quid sibi velit, nondum satis liquet, nisi sensit exprobratam ingenii tarditatem. Etenim qui viuido sunt ingenio, caput erigunt. Capite esse deiecto hebetioris ac segnioris animi signũ esse solet. Nã Græca vox hinc dicta est.* Βατὶς *enim vt indicat Hesychius, apud Tarentinos pronũ significat, &* κάρα *caput. Vnde* Βάσσαραι *Thracibus dicuntur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Bassarides dicuntur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem quæ se prosternit quibuslibet. Apud Athenæum libro quarto,* καρηβαρῶντες *dicuntur, qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac somnolentum. Quemadmodum vsurpauit diuus Basilius in epistola quadam.*

Ex æquo partire.

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, *id est, Ex æquo da omnibus. Translatum ab iis qui conuiuium aut hereditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quem oportet æquabilius reddere.*

Ἐπαύλια δῶρα.

Ἐπαύλια δῶρα *dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos, quæ postero post nuptias die, sponsæ pater adducebat sponso ac sponsæ, pompa cuiusdam specie. Præcedebat enim puer, candida toga, facem gestans ardentem; post hunc canistrifer, post hunc longa series adportantium aurum, pelues, smegmata, lecticas, pectines, lectos, alabastros, sandalia, scrinia, unguentaria, interdum & dotem ipsam. Addunt & ipsum diem a nuptiis secundum* ἐπαύλιον, *quod sponsa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui iactant suam beneficentiam. Opinamur autem hæc esse quæ iureconsulti vocant* παράφερνα.

In pedes retrocedit.

Ἐπὶ πόδας ἀναχωρεῖν, *id est, In pedem retrocedit, de eo qui metu dat locum potentiori, & reuocat se in tutum, ab athletis aut gladiatoribus sumptum videtur. Hoc est quod Latini dicunt referre pedem. Quadrabit & in eos qui mutant institutum.*

In armis accissat.

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, *id est, In armis accissat. In eum qui sibi placet, seseq. quasi cõtemplatur in armis suis. Conueniet in quemuis sibi stulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad speculum inepte sibi blandiebatur, dictum est alibi in prouerbio Accissare.*

In Lipsydrio pugnas.

Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, *id est, In Lipsydrio pugnas. Lipsydrium locus erat haud procul a Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni, qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ, sed in hos obsessos, victosq. a Pisistrati copiis obliqua cantio cani cœpta est huiusmodi,* αἰαῖ Λειψύδριον προδωσέταιρον, οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαι ἀγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας, οἳ τότ' ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν. *id est, Heu heu Lipsydriõ, sociorum proditor, quales viros perdidisti, ad pugnandũ idoneos & claros, cum ostenderent e qualibus essent orti maioribus. Prouerbium dictum in strenuos & bellicosos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.*

Desertum obtueri.

Ἐρημίαν ἐμβλέπειν, *id est, Desertum intueri, dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati sunt ab iis qui pelagus immensum, aut solitudinem taciti intuentur. Multis adest hoc oculorum vitium, vt paullo longius semota non exacte videant. Iis si quando dicendum est in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, desertum intueri videntur. Citatur Aristophanes ex Polyido.*

Esto promus.

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων, id est,

Sis condus, in reliquis canis esto, si libet.

Aiunt dictum in eum cui felicitas immerenti contigisset, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuisse magistratum decemuiris commissum, qui pecunias in arce Palladis positas seruarent, quas sacras & publicas appellabant, vna cum ipso Palladis simulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus solent comitari, veluti custodes. Is magistratus interdum furacibus committebatur, cum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id adsciscere, quasi nihil referret qualis suscipiat prouinciam, modo commissa sit. Solent autem reges gazas suas & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita.

Ἐφημέρου ζωή, *id est, Ephemeri vita. De iis qui statim emoriuntur*

riuntur aut pereunt: ab animantibus, quæ sic appellātur, quod vltra diem non viuant. Aristoteles libro de natura animalium 5. prodit ad hunc modum de Ephemeris. Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Bosphorum sub solstitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianum tempus vsque viuit & volat, mox declināte sole marescit & languet, mox occidente emoritur, vita non ultra vnum diem peracta, vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit similia Plinius lib. 11. cap. 36. nisi quod ait animal dictum ἐφήμερον. Aristotelem citat M. Tullius Tusculanarum quæst. lib. 1. addens Hypanim ab Europa parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians.

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, *id est, Canis mendico auxilians. Vbi quis nobis aduersatur & diuersis studet partibus is, cuius auxilio nitebamur. Nam canes infesti sunt mendicis, velut* ὁμότεχνοι, *nisi si quando frusto panis corrumpuntur.*

Iupiter aquilam delegit.

Ζεὺς ἐξ' αἰετόν, *id est, Iupiter aquilam delegit. Vbi quis adsciscit sibi præclaros, suisq. rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quod hæc auis omnium altissime subuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiusdem vsus est opera in rapiendo catamyto puero.*

Aut minus animi, aut plus potentiæ.

Ἢ θρασὺν ἧττον ὢν ἢ δύνασθαι δεῖ μείζω, *id est, Oportet aut minus animosum esse, aut plus posse. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non suppetant vires. Aut qui non timent irritare, quem vincere nō possint.* θρασὺν *accipi potest pro sapere: qui sunt humili fortuna, iis multa dissimulanda sunt: quandoquidem quod vident perperam fieri, non queant vetare, & quod sentiunt fieri oportere, non possunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filiū videret præcipitantius & inconsideratius pugnantem cum Atheniensibus:* ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφελε. *i. Aut adde viribus, aut detrahe animo.*

Felicitas a deo.

Θεῶν δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς, *id est,*

Felicitas datur deum homini munere.

Vt res nostræ bene cedant, id in nobis situm non est, sed a superum arbitrio pendet. Hominum est conatus, dei est euentus.

Hystricis seta.

Θρὶξ ὕστριχος, *id est, Pilus hystricis, dici poterit, dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animāte sumptum, cui mos irritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul, idq. facit intenta cute. His igitur ora canum urgentium figit. Est autem hystrix de genere Erinaceorum, nisi quod huic longiores aculei. India & Africa potissimum hystrices generat, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 35.*

Alter Ianus.

Ἰανὸς ἄλλος, *id est, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circumspectum, vel in ancipitem & perfidum. Persius:*

O Iane a tergo cui nulla ciconia pinsit.

Sumptum a Iano bifronte, cuius notior est fabula, quā vt sit hoc loco percensenda.

Veste circumfers ignem.

Εἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις, *id est, Veste circumfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis suum ipsius malum fouet, veluti scortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.*

Erinnys ex tragœdia.

Ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας, *id est, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sumptum ex Aristophanis Pluto, quo loco dictum est de Penia:*

Ἴσως Ἐρινύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. *id est,*

At forsan est Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit insulas esse x. in oceano Gaditano, nomine Cassiteridas, quarum vna prorsus inculta sit, in reliquis habitare homines colore fusco, tunicis vtentes ad talos vsque dimissis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu gestantes, in summa, persimiles furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu furias in tragœdiis induci solere.

Aequalitas haud parit bellum.

Ἰσότης πόλεμον οὐ ποιεῖ, *id est, Aequalitas bellum haud parit. Aequalitate continetur concordia. Inæqualitas discordiarum est mater. Est Solonis apophthegma, quēadmodum scribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum hoc fuisse vulgo celebre,* τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piscis primum a capite fœtet.

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, *id est, Piscis a capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum contagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarum vulgo sumptum.*

Etiam Bætylum deuorares.

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, *id est, Etiam Bætylum deglutires. In voracem & omnia coquentem. Nam Bætylus dicitur saxum illud fasciis obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt testatus est Hesychius.*

Malum vas non frangitur.

Κακὸν ἀγγεῖον οὐ κλᾶται, *id est, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is non numquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie vulgo, malam herbam non perire.*

Etiam quercus bacchatur.

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, *id est, Etiam quercus Mænas facta est. De iis qui vix deliniūtur. Ab Orphei fabula, quercus sua cithara demulcent. Mænades enim sunt mulieres afflatæ Baccho.*

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id est, *Vita molita, siue victus, vt ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium varie accipi. Quosdam vsurpare de vita priscorum, qui glandibus vescebãtur, fortassis ob id quod illis seculis ignotus adhuc esset carnium & piscium esus, solaq. glandium farina victitarent mortales. Alios de his quibus citra laborem vita lauta contingeret, propterea quod aliquandiu post frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio nesciretur. Est autem farina paratior, si cui libeat vesci. Alioqui proscindendum aruum, serendũ triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinsendum. Nonnullos de iis qui in magna rerum, quas desiderarent affluentia, vitam agerent, vt adsine sit illi quod alio positum est loco,* οὐ γὰρ ἄκανθα, *id est, Non enim spina. Cæsar Commentariorum libro 1. Trium mensium molita cibaria sibi quemq. domo efferre iubent. Huc adludere videtur Aristophanes in Equitibus, cum Cleon populo blandiens ita loquitur,*

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἐγώ σοι πορίσω σκευασμένα. *id est,*
At ego paratas tibi farinas iam dabo.
Cui respondet altera persona,
Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
Καὶ τοῦτον ὀψάριον, μηδὲν ἀλλ' ἢ ἐσθίειν. *id est,*
Bene maceratas ego dabo tibi messulas,
Piscemq. coctum, nil aliud quam vescere.

Hoc posterius pertinet ad prouerbium quod ante retulimus, Victus maceratus. Rursus in eadem fabula cum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, *alter respondet,*

Ἐγὼ δὲ μυστίλας, μεμυστιλημένας.

panem intelligens iam iure maceratum ac madefactũ, & ob id paratum esui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt statim possit bibi,

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμένον τρία καὶ δύο. *id est,*
Dilutum habe, quod ebibas, tria ac duo.

Nam olim vinum non bibebatur nisi aqua dilutum, quod apud Germanos insuetum est. Optimam autem temperaturam existimabant, si duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porro quæ parata sunt, ea gratiora esse paullo post declarat populus. Cum enim alter iactaret se suo periculo rapuisse quod dabat, alter coxisse, respondet,

Ἀπ' ἐμοῦ γ', ἀλλὰ τῷ παραθέντι ἡ χάρις.

significans illi deberi gratiam, qui cibum paratum apposuerit.

Malum est bonum.

Κακὸν τὸ καλὸν ἐστι μὴ καιρῷ τυχόν. *id est,*
Bonum malum fit, tempore haud datum suo.

Nihil gratum quod intempestiuum. Pharmacum in tempore datum, saluti est, secus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum libro septimo hic versiculus ex Timone,

Ὥρα φιλεῖν, ὥρα δὲ γαμεῖν, ὥρα δὲ πεπαῦσθαι. *id est,*
Tẽpus amandi, tempus habendæ coniugis, est quod
Rebus ab his tandem moneat desistere tempus.

Caricum sepulchrum.

Καρικὸς τάφος, id est, *Caricum monumentum. De re magnifica sumptuosaq. Sumptum a Mausoli sepulchro, quod est apud Caras. Plinius libro 36. cap. 5. ostendit opus hoc inter septem orbis miracula commemoratum, idq. potissimum ob artificum famam. Patebat ab austro & septẽtrione sexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos vndecim. Attolebatur in altitudinem vigintiquinque cubitis. Cingebatur columnis quadragintasex. Ab oriente cælauerat Scopas, a septentrione Bryax, a meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Opere nondum absoluto periit Artemisia. Latini huiusmodi monumenta vocant mausolea. Martialis libro primo.*

Aere nec vacuo pendentia mausolea,
Item Propertius libro 3.
Nec mausolei diues fortuna sepulchri.

Malum munus.

Κακόν τε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. *id est,*
Munus malum est perinde vti dispendium.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti si quis adulescenti subministret pecuniam, aut stulto committat imperium.

Inani spe flagrat.

Κούφαισιν ἐλπίσι θερμαίνεται, id est, *Inanibus spebus incenditur. In eum qui frustra sibi magna pollicetur. Spes enim stultis addit animos, etiamsi procul absint. Sapiens etiam si sperat, dissimulat. Decerptum apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur,*

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν
Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. *id est,*
Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcumq. inanes spes mouent & incitant.

Aeschines contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. *id est, Posteaquam illum implesset inanibus spebus.*

Voluitur dolium.

Κεκύλισται ὁ πίθος, id est, *Reuolutum est dolium. In eum qui commouetur alieno exemplo, sine instinctu ad stulte quid faciendum. Nam dolium facili impulsu quo velis voluitur. At sapiens tetragono similis, semper fixus & immotus. Apparet esse natum ab historia de Diogene in publico ciuitatis tumultu voluẽte dolium, quam refert Lucianus lib. de conscribenda historia.*

Ceram auribus obdis.

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις, id est, *Ceram auribus oblinis. In eos qui recusat audire vel æqua, vel iniqua. Natũ ab Vlyssis cera, qua suas ac sociorum aures obturat apud Homerum, aduersus Sirenarum cantilenas.*

Corui lusciniis honoratiores.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδοιμώτεροι, id est, *Corui lusciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac sapientiæ.*

Commune naufragium.

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, id est, *Commune naufragium, omnibus solatium. Multo facilius fertur malum quod nobis est cum omnibus, aut cum multis commune.*

nunc. Quin & hodie iactatur inter Scholasticos, Miserum est solatium habere calamitatis socium.

Cyparissi fructus.

Κυπαρίττου καρποί, *id est, Cyparissi fructus, de verbis dictu magnificis, ceterum inutilibus. Prouerbium fluxit a natura arboris, quam Plinius libro 16. scribit, natu morosam esse, fructu supervacuam, baccis toruā, foliis amaram, odore violentam, ac ne umbra quidem gratiosam. Hactenus Plinius. Atq. huiusmodi cum sit, tamen proceritate, unde et conifera vocatur a poetis, ac perpetuo virore, neque non nascendi difficultate, nouum aliquem fructum polliceri uidetur. Theophrastus autem lib. de caussis plantarum 1. scribit semen cupressi adeo esse minutū, vt vix oculis percipi possit. Neque enim huius esse fructum totum id quod pilæ speciem gerit, sed quod cono innascitur, per quam tenue & exile, laricis semini proximum, quod pilula sua dehiscente dilabitur, nec legi nisi ab experto potest.*

Ματτύαι.

ATHENAEVS *Dipnosophistarum libro 14. refert cibi genus, primum a Thessalis repertum, sed quod Atheniis quoque fuerit in deliciis, cum subessent imperio Macedonum, quorum lingua diceebatur* ματτύα, *a Græca voce* μάττω, *quod est pinso, siue macero: vnde dicta sic* μάζα, *quę & ipsa prouerbio locum fecit, vt* ματτυάζειν *dicerentur, qui lautius viuerent: post quidquid esset opiparum & elegans in cibis,* ματτύα *dicebant, etiam in auibus, piscibus, oleribus ac fartis, &* ματτυάζειν, *qui suauiter viuerent. Citantur in testimonium versus ex Alexide,*

> Σκευάζετ' ἐνσχολάζετ' εὐωχεῖσθέ τε
> Λέπεσθε ματτυάζετε. id est,
> *Facite apparatus, & epulis incumbite,*
> *Lepamini atque mattyzete.*

Ceterum Atticis λέπεσθαι *dicuntur, qui intemperanter indulgent Veneri, huc ni fallimur alludentibus, quod* λέπω *sonet deglubo, quæ vox et Latinis vsurpatione facta est obscœna.* λέπος *enim Græcis pellem significat. De Mattyis qui plura volet cognoscere, legat finem decimiquarti libri, quem modo citauimus, & mattyis explebitur affatim. Tot auctoribus Athenaeus docet quid sit mattya. Idem libro 4. tradit apud Lacedæmonios* ματτύαι *dicta bellaria quæ post* αἴκλον, *id erat conuiuij genus, apud illos dabantur, quæ quidem &* ἐπαίκλα *vocabantur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattya sola iuuant.*

Matiolœchus.

Ματιολοιχὸς *vulgato conuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquisitus. Quin & Hesychius indicat quod pusillum sit, id Græcis dici* ματίον. *Aiunt autem esse cibi genus. Equidem in commentariis Græcorum inuenitur* ματίον *vocari, quod est minimū, aut genus mensuræ. Proinde quadrat in eos, qui per fraudem minimis e rebus sectantur compendium,* ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λείχειν, *nisi manis a* λείχω. *Vsurpatur ab Aristophane in Nebulis, inter multa epitheta, quibus virum improbum notat. Interpres tam varie exponit, vt satis fateatur se nescire, scribens dici de eo qui malignam dat mensuram, de parco ac sordido, & de eo qui cogitat inania, siue nanciscitur friuola.*

Post Marathonem pugna.

Μετὰ τὴν μαραθῶνι μάχην, *id est, Post Marathonem pugna. Vbi quis post calamitatē in aliam nouam rursus incidit. Marathon locus est Atticæ, crebris cladibus insignis, vbi acerrima pugna fuit cum Persis. Refert Herodotus libro 6. Simile huic,* μετὰ πόλεμον ταραχή, *Post bellum tumultus.*

Ne vities musicam.

Μὴ κακίζειν τὴν μουσικὴν, *id est, Ne vities musicā, id est, ne loquaris discrepātia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophthegmatis refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides, quod septem satis esse duceret.*

Astutior coccyce.

Μηχανικώτερος κόκκυγος, *id est, Coccyce astutior, dicebatur, qui astu sibi consuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua subiicientis in nidos alienos, maxime palumbium, de qua abunde Plinius & Aristoteles.*

Hesperidum mala.

Μῆλα Ἑσπερίδων δωρεῖσθαι, *id est, Mala Hesperidum largiri, qui magna splendidaq. largirentur. Nota est fabula de malis aureis. Huc adlusisse videtur Maro noster in Buc. carm.*

> *Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*

Solæ Lacænæ viros pariunt.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, *id est, Solæ Lacænæ viros pariunt. Apud Lacedæmones fortissimi viri nascebantur, & apud eosdem matres seuere natos educabant. Natum est prouerbium ex apophthegmate Gorgus Lacænæ Leonidæ vxoris, cui cum peregrina quæpiā dixisset,* Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε αἱ λάκαιναι, *id est, Solæ viris imperatis Lacedæmoniæ: respondit,* Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, *id est, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarch. in vita Lycurgi.*

Myrteam coronam ambis.

Μυρρίνου, *id est, Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidem aut magistratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur, si quidem Suidæ credimus.*

Præuertit ancoræ iactum deus.

Ἀλλ' ἐφθη σφι τὴν γ' ἄγκυραν θεός. id est,

> *Sed anteuertit ancoræ iactum deus.*

Cum res præter spem euenit. Traductum a nautis, quibus accidit sæpenumero, vt cum parant sese vt ancorā iaciant, in portum appulsuri, repellantur a ventis, & in mediam tempestatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam.

Ἀντὶ Δήλου τὴν Καλαυρίαν, *id est, Pro Delo Calauriam. Est in fabulis, Neptunum cum Latona permutationem fecisse, vt illa Callauriam insulam Neptuno concederet, possideret Delum, proq. dato Tænaro reciperet Pythonem. Est autem Callauria exigua insula, haud procul a Creta. Pausanias in Corinthiacis tradit Calau-*

riam olim fuisse sacram Apollini, Delphos Neptuno, *hos inter se commutasse loca. Meminit eius rei Strabo quoque libro octauo: Trœzen, inquit, sacra Posidoni, id est, Neptuno est, unde & Posidonia dicta quondã. Eminet autẽ e mari ad quindecim stadia: ne ipsa quidem obscura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua insula, circuitu stadiorum triginta. Hic erat asylum Neptuno sacrum. Et fama est hunc deũ commutatione facta cum Latona, data Delo recepisse Calauriam, cum Apolline vero, pro Pytho recepisse Tænarum. Ephorus autem ipsum refert oraculum,*

> Ἶσόν τοι, Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι,
> Πυθώ τ' ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. id est,
> *Nil refert Delos fuerit ne Calauria culta,*
> *Pythos ne eccellens, an paruia Tænarus auris.*

Ea res in prouerbium abiit quoties manus manum lauat, & officium officio pensatur.

Antiquior Codro.

Γεροντότερος κόδρου, *de priscis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquissimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus suum referebant, qui generosi videri volebant.*

Hirundo totos schœnos anteibit.

Γένοιτό τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παραδραμεῖται, *id est, Hirundo quæpiam totos schœnos præteribit. Vbi quis immenso vincit interuallo. Nam* σχοῖνος *Græcis mensuræ genus, quæ sicut existimat Herodotus lib. 2. sexaginta complectitur stadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus* περὶ μεθόδου δεινότητος, *ostendens esse verbum Aegyptium, quemadmodum parasanges Persicum. Etiamsi Plinius libro. 12. cap. 14. quadraginta stadia tribuit schœno, quæ efficiant passuum quinque milia. Rursus idem lib. 5. cap. 10. scribit schœnum patere stadia triginta, vnde uarietas videtur accidisse scribarum vitio. Quamquam suspicamur hoc loco Chelidonem pro viro accipiendum, cuius alibi facta est mentio, qui haud scimus an cursu celeritateq. praecelluerit.*

Nihili cocio est,

PLAVTVS *in Asinaria: Vetus est, nihili cocio est. Dictum videtur in eos qui pollicentur in futurum, nec exhibent rem præsentem. Laberius apud Gellium cocionem peruulgato uerbo dixit, quem veteres ariolatorem dixerunt. Dicuntur autem hæc apud Comicum a lena, quæ prædicabat sibi oculatas esse manus, atque id demum credere quod videret. Quod autem alij legunt coactionem, id neque carminis ratio patitur, nisi vocalem elidas. Ex Festo Pompeio propemodum licet coniicere coctionem esse legendum. Ait enim coctiones appellatos a cunctatione, quod in emendis vendendisq. mercibus tarde perueniant ad iusti precij finem. Proinde apud antiquos primam syllabam, per u litteram, non per o scribi solitam huic adstipulatur quod scribit Anneus Seneca libro epistolarum 11. differens non esse cessandum a benemerendo, quod aliquando inciderimus in hominem ingratum. Et post malam, inquit, segetem serendum est. Sæpe quidquid perierat adsidua infelicis soli sterilitate, vnius anni restituit u*bertas. *Est tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingrato. Nemo tam certam habet manum, vt non sæpe fallatur. Aberrent, vt aliquando hæreant. Post naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat a foro coactor. Cito inerti otio vita torpebit, si relinquẽdum est, quidquid offendit. Hactenus Seneca. Quo loco num coactor legendum sit, nec ne, studiosis expendendum relinquitur. Iuxta etymologiam cuntio siue cunctio, aut mutata littera contio dicendum esset, ni quod Festus Pompeius ostendit eundem esse coctionẽ & cocionem. Is in dictione Arulator, consentit cum Gellio, confirmans eundem esse cotionem cum arulatore. Arulatorem autem dici a voce Græca* αἶρε, *id est, tolle, quod merces eius sequatur, ex quibus si quid ceciderit lucri, possit tollere.*

Non nauigas noctu.

Οὐ νυκτὶ πλεῖς, *id est, Non noctu nauigas. De eo cui nihil est certi quod sequatur, propterea quod nocturnis temporibus certius nauigant nautæ, propter stellarum notas, de quibus alias dictum est. Chrysippus, vt citant, negationem detraxit,* νυκτὶ πλεῖς, *manente, sicut quidem arbitramur, eadem sententia. Nam quid alioqui fuerat memorandum, si Chrysippus citra negationem extulisset? quasi vero non idem iuris sit in quauis oratione. Quamquam autem nautæ noctu stellarum indicia sequuntur, longe tamen certior interdiu nauigatio.*

Mores hominum regioni respondent.

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται. *id est, Et plantarum semina, & hominum mores ad regionis habitum respondent. Refertur & hoc in Græcorum prouerb. collectaneis natũ ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in non nullis agris degenerat in aliud genus, solstitio: ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Montani asperi fere sunt & inhumani. Litorales ferme prædones & immites. Campestres molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, satis declarat primum e Cyri responso natum esse. Etenim cum Persæ rerum potiti postularent, vt ex aspera regione, quam tum incolebant transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidem, sed admonitis vt posthac sese pararent ad seruiendum, non ad imperandũ,* φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θωμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. *id est, Ex mollibus enim regionibus molles homines nasci solere. Neque enim eiusdem esse terræ fructum egregium producere, & uiros in re bellica præstantes.*

Cum cane simul & lorum.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα. *id est, Vna cum cane lorum quoque. Clausula est heroici carminis. Eudemus indicat dici, quoties simul omnia pereunt, vt nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod periit.*

Teipsum inspice.

> Μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φύλον σκόπει. id est,
> *Age non meum, verum & tuum inspicio genus.*

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem sibi

generis

generis vitium probro vertentem, quod nothus esset, regerit huiusmodi conuicium, quod & ipse genus duxisset a Clisthene effeminato. Stultum est in alterum dicere, quod in te possis retorqueri. Adagium refertur a Plutarcho.

Ne mihi vacuam abstergas

THEOCRITVS *in Syracusiis:*

Μὴ φυῇ μελιτῶδες ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰν ἑνός, οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, id est,
Ne quisquã existat Proserpina, quę dominum, vno
Excepto, agnoscamus, ego id non curo, caueto,
Abstergas ne mi vacuam.

Subesse prouerbium videtur in eo quod ait: Μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem χεῖρα, χύτραν, aut simile quiddam. Apparet esse cõminantis aut timentis alapam aut colaphum. Nam locus nondum satis liquet. Eruditis itaq. relinquimus excutiendum diligentius. ἀπομάκται dicuntur & plasta qui argillam obliniunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam simulare officium, quasi velint aliquid fordium a mala abstergere, & interim imprudenti illinunt aliquid sordium. Quemadmodum inducunt Bacchum facie, gypso, & vuarum succo oblita. Interpres tamen homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult subaudiri mensuram, fortasse χοίνικα. Quod in mensura redundat, abstergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plenam absterget, ita simulans aliquid redundare. Sentit se non esse illi ancillã, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offensi defraudant seruos suo dimenso, hoc est, ni fallimur, quod ait, non sum sollicita, ne mihi mẽsuram vacuam abstergeas.

Cum sis nanus, cede.

Νᾶνος ὢν ὕπεικε, id est, Nanus cum sis, cede. De pusillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis:

Nanum Atlanta vocamus.

Νᾶνος enim Græce dicitur quasi μὴ ἄνω, quod non excrescat in altum. Citatur Theophrastus, qui senserit nanos dici, quibus pudendum membrum sit iusto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile est. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodum ait Horat. moduli bipedalis, qui potentes sumptu conantur æquare.

Nocte lucidus, interdiu inutilis.

Ἐν νυκτὶ λαμπρός, ἐν φάει δ' ἀχρεῖος. id est,
In nocte lucens, luce vero inutilis.

De præposteris qui sapiunt, vbi nihil est opus, cũ opus est, vbi dormiunt. Ceterum magis videtur competere in eum qui inter indoctos uideatur aliquid esse in litteris, inter eruditos nihil sapiat. Aut inuertendum est prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρός, ἐν νυκτὶ δ' ἀχρεῖος.

Sumptum a gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis.

Ταντάλου κήπους τρυγᾷς, id est, Ex Tantali horto fructum colligis, id est, ea consectaris, quæ nusquam sunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem apposite dicetur in mundanis addictos voluptatibus. Nam ij dum his veluti temulenti fruuntur, egregie felices sibi videntur. Verum simul atque resipuerint, iam velut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse, nisi mentis non admodum sanæ somnium.

Telenico pauperior.

Τηλενίκου πτωχότερος, id est, Telenico pauperior. Nam is vsqueadeo notæ paupertatis fuit, vt Seriphij verbum inde finxerint, dicantq. τηλενικίζειν pro euacuare.

Telenicia echo.

Τηλενίκειος ἠχώ, id est, Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic enim vocant crepitum vasculorum inaniũ. Sumpto epitheto ab eodem, de quo modo diximus Telenico. Quanquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondæ, meminit Tellenis cuiusdam pessimi tibicinis, cui dissimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. Etenim de Tellenis cantilenis alias nobis dictum est.

Terebintho stultior.

Τερεβίνθου μωρότερος, id est, Terebintho dementior, in stupidum sibiq. placentem, quod arbor ea late porrigat ramos, quod est insolenter ostentantium sese, ad hæc nigrore insignis, foliis crassis, succo item pingui & resinoso, tum alias alia specie. Paris quidem cum vite, sed dissimilem fœtum.

Mœnia Semyramidis.

Τείχη Σεμιράμιδος, id est, Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieq. munitis. Ouidius libro Metamorphoseon quarto:

Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semyramis vrbem.

Manum admouere.

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, id est, Manum apponere dicebantur, qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregiæ communionem. Translatum a sacris, in quibus non unquã fieri solet, vt aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniens, admota victima manu, fiat & ipse particeps sacrificij.

Patris est filius.

Τὸ πατρὸς εἶναι τὸ παιδίον, id est, Patris est filius. Ita loquuntur, vbi quis mores imitatur patrios, Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quem moribus expresserit, quod liberi fere parentes referre soleant. Hunc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli fere prouerbiales sunt. Philostratus in Aristide cõmemorat, sophistam hoc prouerbio notasse Alexandrum, quod patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes.

Τὸ εὔωνον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν, id est, Paruo emptas carnes, canes edunt. Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui

Qui domi compluitur.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδ᾽ ὁ θεὸς ἐλεεῖ, id est, *Qui domi compluitur, huius ne deum quidem miseret, vulgo Græcis iactatum. Sensus est eum modis omnibus suo malo videri dignum, qui sit vsqueadeo ignauus, vt nec domi suæ possit a pluuia tutus esse. Eiusdem farinæ cum superiore prouerbium,*

Tragicus Theocrines.

Τραγικὸς Θεοκρίνης, *Tragicus Theocrines. Vsurpauit hoc adagium Demosthenes aduersus Aeschinem. Theocrines primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator, & sycophãta. Vnde Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinem tragicum Theocrinem vocat. Extat eiusdem aduersus hunc Theocrinem oratio, quamquam non nulli Dinarcho tribuunt. Vsus est hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallimur, in epistola ad Furiam, de viduitate: Vbicumque viderent Christianum statim illud de triuio,* τραγικὸς Θεοκρίνης. *Hoc conuicij iaciebant in Christianum, quasi sanctimoniæ simulator magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.*

Tragicum malum.

Τραγικὸν κακόν, id est, *Tragicum malum, dicetur ingens, cuiusmodi finguntur in tragœdiis. Nam ab iis abstinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quosdã enim atrociores esse, hos amat tragœdia, quosdam mitiores, his vtitur comœdia: ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. Tragœdia semper habet tristem exitum: Comœdia lætum. Vnde Plautus citante Festo Pompeio, Comœdice dixit pro suauiter: Fuge, bene astitisti & dulce & comœdice.*

Cæcus auribus ac mente.

Τυφλὸς τά τ᾽ ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ᾽ ὄμματ᾽ εἶ. id est,

Tu simul & aure & mente & oculis cæcus es.

Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium.

Τυφλὸν ἐνύπνιον, id est, *Cæcum insomnium, de re friuola vanaq. Quædam enim insomnia portẽdunt aliquid, quædam inania sunt, quemadmodũ sunt et bruta fulmina.*

Asinos non curo.

Τοὺς δ᾽ ὄνους οὐ μοι μέλει, id est, *Ceterum asinos nil moror. Congruit in eum qui domesticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plaustrum est domi, huic nõ est opus asinis conductitiis, carmen integrum alibi citauimus.*

Plurium calculus vincit.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, id est, *Plurium calculus vincit. Quoties in consilio ceditur multitudini. Plinius in Epistolis queritur, numerari sententias, non expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem vicit.*

Pistillo nudior.

Ὑπέρου γυμνότερος, id est, *Pistillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi* πατάλου γυμνότερος, id est, *Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.*

Pistillo caluior.

Ὑπέρου φαλακρότερος, id est, *Pistillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. Nam ima pistilli pars, caluũ cranium referre videtur. Transferri potest ad insigniter egenos, aut simplices, ac dissimulandi ignaros.*

Aurum subæratum.

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id est, *Subæratum aurum, dicetur homo nequaquam syncerus, sed aliud præ se ferẽs, aliud intus occulens. Sumptum a nomismatis adulteratis.*

Nihil de vitello.

Νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως, id est, *Nihil mihi de vitello dedisti. Quadrat in eos qui impertiant deteriora, meliora sibi seruantes. M. Tullius in lib. De diuinatione 2. narrat huiusmodi fabulam, vnde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbium: Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est, thesaurum indicari: proinde foderet eo loco quo se somniarat ouum videre: vbi fodisset, reperit aurum argento circumtectum. Misitq. paullulum ex argento coniectori, dissimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihil ne, inquit, de vitello?*

Queruli in amicitia.

Οἱ φιλομεμφεῖς εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς, id est, *Qui queruli sunt in amicos, non sunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos. Sententia videtur desumpta ex Herodoto. Constabit tamen trimeter si legas,* οἱ φιλομεμψιμοφεῖς, εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς. *Nec tam videmus quid sit* φιλομεμψιμοφεῖς. *Si legimus* φιλομεμφεῖς, *addenda est coniunctio,* οἱ δὲ φιλομεμφεῖς, *ita constabit versus,*

Qui querulus est, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes superat cubile.

Ὁ Κλεομένης τὴν κοίτην ὑπερέχει, id est, *Cleomenes cubile superat. De eo qui magis abundaret rebus superuacaneis quam necessariis. Ductum apparet a quopiam, corpore quam pro lectuli modo maiore. Sicut & Iuuenalis:*

Lectus erat Codro, Procul minor.

Vterque ambo.

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δ᾽ ἀμφότερος οὐδέτερος, id est, *Vterq. ambo, ambo neuter. Instar ænigmatis est, cuius meminit Plutarchus in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat* ἑκάτερος, *alteri* ἀμφότερος, *ille bonæ frugis erat, hic nequam. Hos cum Philippus vidisset, hoc in eos iocatus esse fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorum alterius nequitiam, alterius probitas compensat.*

Os inest orationi.

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, id est, *Sermoni inest os vigor. De oratione non inani, sed solidas habente sententias. Dictũ hoc Themistocli tribuitur, videtur e poeta quopiam desumptum. Est enim iambicus Dimeter. Quintilianus*

item rerum inuentionem appellat orationis ossa. Sumpta similitudine ab animantium corporibus, quæ ossibus sustinentur, colligãtur neruis, vestiuntur carnibus & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non semper fert secures.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, *id est, Non semper secures fert fluuius, id est, non protinus tibi speres idem quod aliis feliciter cessit. Natum ab apologo Aesopico: Cuidam cadenti syluam, securis e manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argenteam. Neganti suam esse, reddidit auream Hanc quoque suam esse neganti, ferream tandem restituit, & illas insuper donauit. Alius quidam eundem euentum sperans, data opera, passus est elabi securim. Ea cum perisset, nec Mercurius imploratus adfuisset, expostulanti, prior ille respõdit ad hunc modum:* οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. *Quãquam hic apologus uarie narratur in aliis commentariis, nempe adfuisse Mercurium, & prolata aurea securi rogasse, num ea esset quæ perisset, atque eo protinus affirmante suam esse, Mercurium offensum hominis impudentia, nec ferream restituisse.*

Non est Dithyrambus, si bibat aquam.

> Οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. *id est,*
> *Haud Dithyrambus est, aquam si potitet.*

Non adest hilaritas, cum deest vinũ: languet poetarum ingenium, ni vino concalescat. Vnde teste Flacco,

> *Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Et,*
> *Ennius ipse pater, numquam nisi potus ad arma*
> *Prosiliit dicenda. Et,*
> *Nulla placere diu nec viuere carmina possunt,*
> *Quæ scribuntur aqua potoribus.*

Quin vt refert in Symposiacis Plutarchus, Aeschylus tragœdias suas potando scripsit. Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet non nunquam in ieiunis, mouet phantasias, addit impetus, subministrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte suam tragœdiam Marti tribuisse, cum Baccho magis sit adscribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipse διθύραμβος *dictus est, quod bis natus velut e duabus ianuis prodierit.*

Post acerba prudentior.

Παθὼν τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, *id est, Post mala prudentior. Finitimum illi:*

> Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Symposio, ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων, γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον παθόντα γνῶναι. *id est, Quæ sane & tibi dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed meis doctus malis caueas, neque, quemadmodum habet prouerbium, stulti more malo accepto sapias. Congruet in eum qui suo malo redditus est cautior.*

Pausone mendicior.

Παύσωνος πτωχότερος, *id est, Pausone mendicior. Pauson pictor quispiam fuit, insigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hunc notat Aristoph. in Pluto, apud quem cum Penia exclamasset* ὦ πόλις Ἄργους *κλύεθ' οἷα λέγει, id est, O vrbs Argos, quod ait audi: respõdet Chremylus,* Παύσωνα καλεῖ τὸν ξύσσιτον, *id est, Pausonem adhibe tibi conuiuam.*

Vltra Hyperbolum.

Ὑπὲρ τὸν ὑπέρβολον, *id est, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quispiam erat, mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos, qui simili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponnesiaci belli lib. 8. & Aristophanes in Equitibus ostendit Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbissimum, nec vlla re clarum aut potentem, nisi vitio linguę. Præterea M. Tul. lib. De claris oratoribus, ita scribit de Saturnino: Homo simillimus Atheniensis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Aristophanes præter alia scribit & hoc de hyperbolo:*

> Ἄνδρα μοχθηρὸν, πολίτην ὀξίνην ὑπέρβολον. *id est,*
> *Improbum virum, atque ciuem vapam acidumq.*
> *Hyperbolum.*

Sus in volutabro cæni.

Ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου, *id est, Sus lota rediit ad volutabrum luti, cum quis iterat iam expiata flagitia, sicut indicauimus alibi.*

Mendax Atraphaxis.

Ψευδῶν πλέα ἀτράφαξις, *id est, Referta mendaciis Atraphaxis. De tumidis ac ventosis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum surgit. Latinis atriplex dicitur, adfinis ni fallimur, betarum generi, quæ & ipsa subito grandescunt alioqui satuę. Id quod indicat & Theophrastus in historia plantarum, lib. 1. cap. 5. Eadem herba ab eodem, lib. 7. cap. 1. recensetur inter eas quæ celeriter prouenit, nempe die a satu octauo. Est caule grandiore, sed molli carnosaq. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falso calumniaretur equites in concilio: cui cum fides haberi videretur, dictum est:* Ἀτραφάξεως πλέαν εἶναι τὴν βουλὴν, *id est, Cõcilium plenum esse mendaci Atraphaxi: quo dicto simul notata est & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitas in credendo. Est enim illud proprium calumniæ, e leuissimo malo subito maximam excitare tragœdiam. In hanc ferme sententiam Suidas. Adagium sumptum est ex Equitibus Aristophanicis.*

Infige plagam ab aratro.

Παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, *id est, Infige plagam aratri, siue, impinge vomerem, cum iubebimus strenue pugnare licet sine arte. Natum aiunt ab huiusmodi fabula, quam narrat Pausanias libro. Elia. 2. Glaucus quidam Carystius cum terram aratro proscindenti forte fortuna uomis excidisset ab aratro, sublatum aptauit manu vice mallei. Quod vbi conspexisset pater Demylus, iuuenem produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verum vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pæne deficeret, pater acclamauit:* παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, *admonens vt sic peteret hostem, quemadmodum vomere solet vulnerare terram. Hac voce rediit animus iuueni, vicitq. Idem postea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Isthmia, auctor Pausanias.*

Summis ingredi pedibus.

QVI clanculum aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, summis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt adverbio composito, ἀκροποδητί. Idem valent illa, Suspenso gradu, & suspensis pedibus. Traductum a gestu eorum qui sic ingrediuntur, vt strepitum pedum nemo sentiat: aut qui viæ diffisi, cautim & leniter figunt vestigia. Aliquanto diuersius est, quod est apud Platonem in Lachete, καὶ οὐδ᾽ ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβεβηκότας, id est, Ne summo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formam, summis labris degustare summis digitis attingere.

Cælum digito attingere.

PROVERBIALI nimirum hyperbole, digito cælum attingere dicuntur, qui longe supra mortalium conditionem, ac diis proximi esse videntur. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Nostri autem principes digito se cælum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant. Cognatum illi quod alias ex eodem retulimus, In cælo esse. Ad consimilem modum Horatius:

Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

Ouidius:

Huic tu cum placeas & vertice sidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodæporis,

Ὅτι τὴν ὄιν
Ἀνίκ᾽ ἄμελξα τ᾽ αὐτὴ, ἐς ὠρανὸν ὔμμιν ἀλεῦμαι. id est,
Agnum quando tuli, vobis in sidera abibo.

Lysimachus cum ad Thraciam peruenisset, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantij ad me veniunt, posteaquam cælum attingo lancea. Eam vocem insolentissimam ita castigauit Pasiades Byzantius, qui tum forte aderat, vt diceret, Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari.

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris indulgerent, qui ue lenocinium exercerent. Sumptum est a meretricibus Corinthiensibus, de quibus suo loco dictum est. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex auctoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris prostarent, atque in solemnibus precibus illud addi soleat, vt dij augerent meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto sacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem seruasse placata Venere. Prouerbij meminit huius Stephanus de vrbibus, Aristophanis adlegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum?

DIVVS Hieronymus in epistola quadam ad Demetriadem virginem: Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem complusculis alibi locis, vsurpatur & a Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto summa rerum inæqualitas significabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus, vitrum vilissimum: & tamen gemmas non nihil imitatur. Si tanto studio curas vt viuat corpus, quanto est danda opera quo viuat animus? Si nihil non facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, vt placeas principi deo? Si tantis sudoribus parantur opes peritura vel vsu, vel furto, cur non magis incumbimus, vt cælestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

In culmo arare.

Ἐπὶ καλάμης ἀρῶ, id est, In stipula arare, dicuntur, qui labore numquam intermisso vim mentis exhauriunt; aut qui numquam desinunt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora a nimium auidis agricolis, qui segetem non patiuntur vmquam interquiescere: sed assidua cultura succum omnem soli exhauriunt, statim a messe, nouam ingerentes sementem. Suidas citat ex Lysia.

Taciturnior Pythagoreis.

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν Πυθαγορικῶν, id est, Taciturnior ero quam hi qui Pythagoræ sunt initiati. De vehementer taciturnis vsurpari solet. Sumptum a Pythagoræ schola, in qua quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, a cohibendo sermone. Suidas prouerbij titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Attagenæ nouilunium.

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id est, Attagena nouilunium. Refertur a Suida: nec explicatur, nisi quod e diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest, dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem Attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta: vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum uibices, variis punctis esset picturatum, Attagenam vocabant. Porro ad nouam lunam, sic enim Græci vocant initium mensis, cum Kalendas non habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur.

Viuus, vidensq.

QVOD in Eunucho dixit Terentius, Viuus, vidensq. pereo, M. Tullius indicat prouerbiali figura dictum esse. Sic enim scribit in oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miser, qui semper socius, semper amicus fuit, de quo nulla vmquam suspicio durior ad senatum, aut imperatores nostros allata est, viuus, vt aiunt, & videns est cum victu suo ac vestitu publicatus. Vsurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque cum victu suo ac vestitu prouerbium sapit.

Præstat habere acerbos.

M. TVLLIVS in dialogo De amicitia. Scitum est enim illud prouerbium Catonis: Multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos qui dulces videantur. Equidem vt præclaram esse sententiam fatemur, ita prouerbium esse negamus. Primum quod nullam omnino prouerbij speciem præ se ferat: deinde quod prouerbia vulgi sunt, non huius aut illius. Vnde legendum arbitramur, Scitum est enim illud Catonis, aut illud verbum Catonis: tamen ad scribendum putauimus,

ne quis

ne quis indiligentia prætermissum existimaret.

Columnas rumpere.

Aelianvs *prodidit in Samo quondam fuisse animalia vasta magnitudine, Neades vocantur, quorum voce terra rumperetur. Unde prouerbium natum in clamosos & improbe loquaces, ut posses et columnas dicantur rumpere. Usus est eo Vergilius in Philistum rabulam, & obtrectatorem. Item Iuuenalis:*

Frontonis platani conuulsaq. marmora clamant.

Leporis vita.

Λαγὼς βίον ζῇν, *id est, Leporis vitam viuere dicŭtur, qui semper anxij trepidiq. viuunt. Quod id animal omnium prędæ expositum, ut somnum quidem capit, nisi oculis apertis. Demosthenes in Aeschinem:* Λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *id est, Leporis vitam viuebas, timens ac tremens, ac semper expectans ut vapulares. Vsus est & Plutarchus in libello* περὶ πολυπραγμοσύνης, *quem pridem Latinũ reddidimus.* λαγωὸν βιώτευ *scripsit Athanasius in apologia 1. & apud Strabonẽ, Phrygiis leporibus timidior, de quo dictũ est alias per occasionem.*

Victi non audent hiscere.

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρίᾳ σιγᾷ δέδενται, *id est, Qui vincuntur silentio vincti sunt. Plutarchus in libello cui titulus, quo pacto quis vtilitatem capere possit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Quid, nisi dolor victis? Est autem verbum perquam elegans* ἀγρίᾳ, *vbi quis non audet hiscere, a verbo* χαίνειν, *de quo non semel dictum est.*

Thersitæ facies.

Θερσίτου πρόσωπον, *id est, Thersitica facies. De prodigiose deformi dici solitum, quod Homerus scripserit hunc omnium qui ad Troiam uenissent, fœdissimum fuisse. Ac totum hominem a capite, quod aiunt, usque ad pedes ita graphice depingit, & corporis vitia & animi morbos, vt dicas, pessimum ingenium in domicilio se digno habitasse. Locus apud Homerum est Iliad. lib. 2. notior quam vt hic referas adducere. Venustius erit si ad animum transferatur: veluti si de formoso, sed moribus improbo dicas, Si corpus aspicias, Nireas est: si animum, plusquam* Θερσίτου πρόσωπον *reperies. Adagij mentionem fecit Suidas.*

Picifer.

Κιττοφόρος, *id est, Picifer, vulgare conuicium videtur in hominem infimum & despicatissimæ sortis. Siquidem Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte dicit Aeschinem hoc nomine ab aniculis compellatum, quemadmodum &* λικνοφόρον, *quod picas & vannos capite baiulares. Nam his in mysteriis Bacchanalibus vtebantur, quod ea auis sacra sit Baccho, & vannus in omnibus mysteriis adhibebatur. Vnde Maro;*

Et mystica vannus Iacchi.

In numerato.

In *numerato habere, si ad animi rem transferatur, prouerbij rationem habuerit, velut Octauius Augustus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingenium in numerato haberet: propterea quod in caussis agendis ingenio esset præsentissimo, & quidquid aliis præstaret diutina cogitatio, id illi prima statim animi intentio daret. Sumptum est ab his qui res suas ad certissimum calculum redegerunt, hoc est, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in sexto, De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum est olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbium, Numero dixisti.*

Quantum habet.

Qvantvm *habet quisque, tanti fit. Quod scripsit Horatius in satyra prima,*

Nil satis, inquit, quia tanti, quantum habeas sis.

Item Iuuenalis satyra tertia,

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non recensuissemus inter prouerbia, ne quis clamaret nos sententias collegisse, non adagia, nisi D. August. in libro de disciplina Christiana nominatim prouerbij titulo citasset. Vnde & illud prouerbium, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quamquam & Horatius satis indicat vulgo iactatam sententiam eo quod præcessit:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Vsurpat et Apuleius in Apologia, Tanti re vera estis, quantum habebitis. Videtur ex Euripide venisse in vulgi sermonem. Cuius & hunc versum inter ceteros refert Seneca,

Vbiq. tanti quisque, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere.

Imis *ceris eradere, pro eo quod est, delere penitus, sic vt nullum omnino memoriæ pristinæ vestigium exstet. Sumptum ab his qui in ceratis scriptitant tabulis. his mos est ita non nunquam versum stylum per summum æquor ceræ ducere, vt qualiacumq. tamen priori scripturę remaneant vestigia. Aliquoties funditus delent. Conueniet in profundam obliuionem vel amicorũ, vel pristinæ fortunę, vel si quid est simile.*

Macilenta manu pinguem pedem.

Hesiodvs *in opere quod inscripsit, Opera & dies, velut ænigmate quodam explicuit paupertatem,*

Λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. *id est,*

Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracilescunt fame, pedes intumescunt frigore. Carmen sic habet,

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. *id est,*

Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,
Atq. pedem premere incipiat manus arida pinguẽ.

Venustius erit, si longius transferatur ad viaticum parandum senectuti, aut similia.

Non semper erit æstas.

Ad *eundem ferme sensum pertinet & illud ex eodem libro,*

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. *id est,*

Aestas non semper fuerit, componite nidos.

Non semper virebit ætas, para, quo se recipiat senectus. Aut, nõ semp erit prospera fortuna, munias animũ philosophię decretis, quo fortunã aduersam possis

contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitent quam longa sit hyems. Notus est apologus de formicis exprobrantibus cicadæ, quod totam æstatem nihil aliud quam cecinisset otiosa, eoq. mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adolescentum pileis inscribi. Neque enim tantum admonet parandam esse rem in senectam, verum etiam eruditionem, virtutem, honestam famam, quæ præsidia sunt optima senectutis.

Cum exossis suum rodit pedem.

CONSIMILI *figura significauit egestatē in eodē opere,*

Ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id est,

Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse.

Exossem vocat Polypum, quod ossibus careat. Is creditus est non nullis sua brachia rodere, cum deest cibus. Est enim edacissimus, quamquam Plinius existimat id illi accidere a conchis, verum præcisa renasci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum libro septimo,

Ἔδηδ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. id est,

Comedo meipsum more Polypi.

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plaustri trabes.

TAM *simile est prouerbio, quam est ouum ouo, quod scripsit Hesiodus in eodē opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι,*

Ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. id est,

Centū autem lignis plaustrum compingitur vnum.

Eo tempestiuiter vtemur, cum significabimus id quod a nobis petitur, magno constare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quanti constiterint ei qui præbet. Carmen Hesiodi sic habet.

Ῥηΐδιον γὰρ ἔπος εἰπεῖν, βόε δὸς καὶ ἄμαξαν,
Ῥηΐδιον δ' ἀπανήνασθαι, πάρα δ' ἔργα βόεσσι,
Φησὶ δ' ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἄμαξαν
Νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδ' ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. i.
Nam dictu est procliue, dato plaustrumq. bouesq.
At procliue negare, sed en tauris labor instat,
Cogitat, est animo diues, compingere plaustrum
Stultus et haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaq. quoties ad id quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus est, velut ad gerendum magistratum, ad scribendum librum, ad munus concionandi, ad instituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non inepte vsurpabimus Hesiodi verbum, ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης.

Araneas eiicere.

HABET *illud quoque prouerbij speciem, quod est apud eundem in eodem opere,*

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια. id est,

Vasis eiicias, quas nectit aranea telas.

Sic enim significant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catullus,

Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.

Quo dicto nunc nihil est vulgo vulgatius. Lucianus in Pseudologista, εὐρῶτος καὶ ἀραχνίων μεστά. id est, Carie & araneis differta.

Muris circumcurrentibus.

Τῶν τοίχων περιτρεχόντων, *i. Parietibus circumcurrentibus. Plutarchus in Sympoſiacis decade septima problemate quinto, indicat muliebre fuisse prouerbium, quo secretum significabant, muris videlicet testes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiusmodi voluptates etiam ac lusus ait oportet esse, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti, cum significabimus aliquid alii monstri, & ob id captari secretum.*

Κεραοβόλοι.

IN *eodem opere problemate secundo, docet homines præfractos, & asperis moribus, & intractabiles κεραοβόλους vocari solitos, quam vocē haud satis cōmode verteris Latine. Sūpta aūt metaphorā ab agricolis, apud quos semina quæ prius quā in terrā decidant, incidant in cornua boū, κεραοβόλα, dicantur, παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι. Hæc aiunt prouenire ceteris multo duriora, vnde & ἀτεράμονα vocantur. Qui scripsit etymologicon, indicat hanc vocē semel duntaxat vsurpatā a Platone, sumptāq. a leguminibus, quæ nec igni, nec aqua mollescant: cuiusmodi quædā videmus admixta leguminibus minuta nigraq. Locus est apud Plat. lib. De legibus 9. Quo quidē loco videtur interpres ignorasse quæ sint κεραοβόλα. Vertit. n. legumina fulminis tactu prædura quasi dictum esset κεραυνόβολα. Porro cur id accidat, vt semina quæ in cornua boū impegerint, aut nō proueniāt, aut proueniāt sicciora drioraq. Plutar. hanc adfert caussam, quod ea quæ a manu calida statim excepta terra foueantur, magis adiuuantur calore, qui seminibus est amicus. At quæ in cornua incidant, proiecta magis videntur quam seminata, & mora frigus colligunt. Theophrastus dubitat num friuolum sit quod de cerasbolis iactant agricolæ.*

Respublica virum docet.

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, *id est, Respublica virum docet. Significat neminē ad rem gerendam idoneum esse posse, nisi qui sit vsu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametsi hemistichium carminis heroici. Quantumlibet diu versatus in agro, non fies idoneus administrandæ reipublicæ nisi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Adlusit huc Socrates Platonicus, cum inuitatus ad loca amœna in agris, respondit se cupidum esse discendi, arbores autem nihil docere.*

Faber cum sis.

PLVTARCHVS *in præceptis ciuilibus, senarium hūc haud dubie prouerbialem, ex Euripide citat,*

Τέκτων γὰρ ὢν, ἔπρασσες οὐ ξυλουργικά. id est,

Cum sis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum qui tentat ad quæ non est idoneus, vel ob imperitiam, uel ob naturam alienam, veluti si quis infans & ad persuadendum ineptus, suscipiat legationem: aut indiligens dispenset rem domesticam: aut senex, siue inualidus militiam capessat. Iamdudum & illud Horatianum cessit in prouerbium, quod hinc imitatum videtur,

Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miscere.

INTER *prouerbia quibus ἀδύνατον significamus, referendū et illud, πῦρ ὕδατι μιγνύναι. i. Ignem aquæ miscere: Plutarchus in libello cui titulum fecit, περὶ πρώτε ψυ-*

χρῆ, adducis huius prouerbij testimonium, studens probare aquæ proprium esse frigiditatem, potius quam aeris. Pugnat autem vtraq. qualitate ignis cũ aqua: quippe calidus & siccus cum humida et frigida. Narrat eodem in loco morem fuisse apud Persas, vt supplex in fluuium descenderet, ignem gestans, minitans ni consequeretur quæ petebat, se ignem missurum in aquam. Atq. ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, sed mulctabatur, quod minatus esset se factu rum id, quod esset contra rerum naturam. Nam aqua hostis est ignis, eumq. semper extinguit. Id supplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo non esset fas recusare quod petebatur. Mar. Tull. Philippica 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiam. Rursus prius undã flammãq. vt ait poeta quispiam, prius deniq. omnia, quam aut cum Antoniis Respub. aut Antonij cum Repub. redeant in gratiam.

Velut e specula.

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id est, Velut e specula. Similitudo prouerbialis, cum quis rem velut oculis subiectam, totam undiq. contemplatur. Siquidem ex alto commodissime spectantur omnia, propterea quod nihil obstet, quod impediat prospectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui titulus, De Romanorum fortuna.

Velut in cratere.

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι συνέρχεται, id est, Velut in cratere philotesio. Prouerbialis & hæc collatio, qua significabimus res antea turbulentas componi sedariq., & prius inter sese inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem cratera philotesius, quem in conuiuiis porrigunt alius alij, seu amicitiæ symbolum ac pignus. Veluti qui filiam alicui desponderet futuro genero prælibans, φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarũ sunt pertinacissimi, cratere conciliabant, vt testatur in Toxaride Lucianus. Quin & CHRISTVS ipse nostræ religionis princeps, arcanam illam cum suis amicitiam poculo consecrauit.

Sero venisti.

Ὀψὲ ἦλθες, id est, Sero venisti. Competit in eos, qui post tẽpus rem aliquam aggrediuntur, veluti si iam ætatis vitio frigidus, vxorem paret ducere, aut grandior litteras addiscere. Natum ex oraculo, quod Pythia vates edidit cuidam consulenti, num deberet ad rempublicam tractandam accedere, ὀψὲ ἦλθες ἀρχῆς καὶ δημαγωγίας δίφριος, καὶ παρ' ὥραν στρατηγία κόπτεις θύραν, id est, Sero venisti, me de principatu & reipublicæ administratione consulens, & alieno tempore militiæ pulsas ianuam. Meminit Plutarchus in commentario, cui titulus, εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum quam venenum.

DIVVS Hieronymus aduersus Ruffinum respondens, Quomodo eorum præfationes librorum, quos nescias, accuses, quæ quodam vaticinio futuræ calumniæ responderunt, implentes prouerbium, Prius antidotum quam venenum, subaudi adhibes. Conueniet vti, quoties aliquis se purgat antequam accusetur. Antidotus enim aduersus venena datur. Hanc nemo sumit, nisi gustato veneno. Quamquam sunt qui se præmuniant antidotis, ne noceat, si fors contingat sumere toxicum. Quemadmodum fecisse legimus Mithridatem.

Statua taciturnior.

HIC etiam temporibus in prouerbio est, Statua taciturnior. In hominem vehementer infantem, ac tacitum. Vsus est hac hyperbole Horatius in epistola ad Iulium Florum,

—Statua taciturnius exit
Plerumq. & risu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, sed infantem & indoctum, Mercurij statuæ similem facit,

—Truncoq. simillimus Hermæ.

Consimili forma diuus Chrysostomus libro περὶ ἱερωσύνης 6. de tardo & stupido, τότε δὴ τὸ λεγόμενον τῶν ἀνδριάντων οὐδὲν διοίσει, id est, Tum illud quod Græci dicere solemus, a saxeis nihil differet. quod & alibi retulimus Xenophon in Symposio. ἀκούειν γοῦν μή σου οὖν φωνὴν ... ἢ τῶν ἀνδριάντων, id est, Illorum igitur vocem minus audias quam saxearum statuarum. Statuæ frequenter habent speciem sapientum & eloquentium virorum, ipsæ tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram prius quam.

PLVTARCHVS in libello cui titulus, philosophum maxime debere disputare cum principibus, irridẽs eos qui duplicem facerent philosophiæ rationem: alteram in affectibus sitam, quæ a Mercurio Hegemone, id est, ductore proficisceretur: alteram in efferendo positam quam Diactorus Mercurius, id est, nuntius largiretur: ἕωλον ἔφη, inquit, καὶ ὑπὲρ τὸ πρὶν Θεόγνιν γενέσθαι, id est, Friuolum & obsoletum est, coniungaturq. cum illo, Hoc noueram antequam Theognis natus est. Vsurpat idem in eandem sententiam, in libello cui titulus πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο, citans e comico quopiam. A. Gell. lib. 1. Noctium Atticarum, capite 3. citat ex Lucilio. Contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & prius quam Theognis, vt Lucilius ait, nasceretur. Non est dubitandum, quin hic senarius sit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptiam significabant. Apparet sumptum a Theognide tragœdiarum scriptore, quem frigidissimum fuisse testatur Suidas, & ni fallimur memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoq. cuius extant sententiæ.

Phocensium desperatio.

Φωκικὴ ἀπόνοια, siue φωκικὴ ἀπόνοια, id est, Phocensium, siue Phoeica desperatio de stultis & insanis consiliis dici solitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronensi conijcere licet dici solitum, vbi desperatis rebus ad extrema consilia ventretur. Natum est autem ex euentu huiusmodi. Atrox odium & irreconciliabilis simultas, atque vt Plutarchi dicam verbis, ἄσπονδος πόλεμος erat inter Thessalos & Phocenses: quod hi primores illorum in suis orbibus, ad unum omnes eodem die trucidassent, illi vicissim illorum obsides ducentos quinquaginta in crucem sustulissent. Deinde Thessali contractis omnibus copiis, per Locrenses irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cũ mulieribus in seruitutẽ abducerentur: Daiphantus itaq. qui fuit vnus e tri-

bus, quibus Phocensium res erat commissa, iussit vt viri quidem Thessalis obuiam irent, cū illis conflicturi, caeterū mulieres vna cum liberis, ex vniuersa Phocide congregatas, in vno quopiam loco seponerent, congesta ingenti lignorum materia: & adhibitis custodibus mandarent, vt simulac intellexissent sese victos in praelio, continuo pueros & vxores, iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit aequum fieri, ni consilium hoc, vxorū quoque suffragiis comprobatum fuisset: quod si non placeret, non esse cogendas. Itaq. mulieres, vbi rem cognouissent, ipsae inter se habito consilio, Daiphantum collaudarunt, qui rectissime consuluisset Phocensium rebus. Eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congressi cum Thessalis Phocenses, superiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Graeci Phocensium desperationem appellarunt, quod etiam si feliciter cessisset, tamen temerarium parumq. cordatum videretur. Huiusmodi ferme Plutarchus. Similia fere narrat Pausanias in Phocicis. Meminit & prouerbij, quod ait ex hoc euentu dici solitum, ἀπόνοια τῶν Φωκέων βούλευμα τῶν ἀλγεινῶν, hoc est, de omnibus cōsiliis quae careant dolore. Meminit & Stephanus indicans dici solitum ἐπὶ τῶν τὰ ἀλγεινὰ βουλευομένων.

Extremum occupet scabies.

OLIM pueri cursu certantes, clamare solebant, Occupet extremum scabies, adhortantes hac voce singulos ad cursum, ac male precantes ei qui fuerit omnium postremus. Id deductum est in adagium quo vtebantur, qui significarent sese quocumq. modo velle vincere, neque commissuros vt inter postremos sint. Ita qui per fas nefasq. rem augent, possunt alio vocanti respondere, Extremū occupet scabies. Quāquā nihil vetat, quo minus in bonā partē detorqueamus, vt si qui summis viribus adnititur, ne ab aequalibus, eruditione, aut recte factis aut officiis ab amico superet, dicat, Occupet extremū scabies. Hoc igitur prouerbiū pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud, [Greek illegible]. Vsus est Horatius in Arte poetica:

Occupet extremū scabies, mihi turpe relinqui est.
Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος.

VVLGARI ioco fures dicti videntur, ἡμερόκοιτοι, quod interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Hesiodus in Operibus ac diebus,

Μήποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήματ' ἕληται.
Ne solitus dormire die tua tollere possit.

Apte torquebitur in tollionem & furacem. Est & piscis eiusdem nominis, vt indicat Suidas, Phoca opinatur.

Ne vni naui facultates.

QVIN illud etiam ad prouerbiorum classem, si longius deflectatur, referendum videtur, quod est in eodem opere,

Μηδ' ἐν νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. id est,
Ne bona tu pandis ratibus semel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris, in quo sint vniuersa periclitāda. Non omnis statim alea iacienda est. Periculosa est nautica negotiatio. Naufragium enim tollit omnia. Tutius est cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat sibi placere diuitias quae penderent a funibus.

Vrit absque torre.

VERSVM hunc esse prouerbialem subinde Plutarchus vsurpat,

Εὕει ἄτερ δαλοῖο καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν. id est,
Exurit sine torre, grauiq. dat illa senectae.

Nempe vxor improba, quae moribus suis senium viro praematurum conciliat. Idem lepide transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obscenum, similiaq. animi vitia, quibus obnoxij torquentur & contabescunt.

Adhuc caelum voluitur.

QVOTIES significabimus adhuc superesse spem, & non dum omne tempus quod melioris fortunae solet occasionem adducere, exactum esse, conueniet illud Theocriticum ex Charitibus,

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς, οὐδ' ἐνιαυτούς.
Nondum defessus prouoluere desiit aether
Menses atque annos.

Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multae rotae voluentur.

PROVERBIALITER extulit, & ad eandem pertinet sententiam, quod proxime consequitur.

Πολλαί που ἔτι τροχὸς ἅρματος ἐσσεῖται. id est,
Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Id est, Multum adhuc temporis restat, multaq. rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie nostrati vulgo in ore est. Frigidius enim est quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poeta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem.

PROVERBIALI figura dictum est & illud in eadem Ecloga,

Ἄλλυς δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη. id est,
Vlterius nec nomen erit belli atq. tumultus.

Ceruus canes trahit.

INTER adagia quibus ἀδύνατα, seu praeposterū quidpiam significamus, adnumerandum & illud quod est apud Theocritum in Thyrside,

Τὰς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. id est,
Canes ceruus trahit.

Praeposterum enim est, vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti sic habet,

Δάφνις ὁ βουκόλος ἔθνασκε, τὰς κύνας ὤλαφος ἕλκοι.
Postquā Daphnis obit, ceruus trahat ipse molossos.

Ad consimilē formam Vergilius in Pharmaceutria,
Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit lusciniae.

ITEM illud quod proxime consequitur,

Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id est,
Buboq. montanus philomenis occinat ipsis.

Cum infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum.

Ne vidit quidem oleum.

ECLOGA cui titulus νομεῖς, scatet prouerbialibus sententiis ac figuris, quarum de numero primū est illud,

Καὶ πόκα τῆνος ἴλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε;

Et quando ille oculis, oleum conspexerat unquam?

Conueniet in eos qui sunt artis alicuius prorsus rudes & imperiti. Veluti si quis profiteatur rem medicam, qui numquam didicerit quidquam illius artis, venuste notabitur hoc versu,

Καὶ πόκα τῆνος ἴλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε;

Vngebantur enim athletæ, quo membris euaderent durioribus, unde per oleum significant certamen. Quamquam scholia declarant quosdam hoc ad arborem referre, quod in Olympiacis oleastro siue olea coronari solebant.

Et me mater &c.

ITEM *illud quod in eadem sequitur,*

Κἠμ' ἔφα ἁ μάτηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. *id est,*

Me quoq. Pollucem mea mater vincere dixit.

Cum quis anteponitur aut æquatur iis cum quibus nullo modo conferendus est. Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formosissimos putant, qui sunt deformes, fortissimos, qui sunt ignauissimi. Porro Pollux pugil optimus fuisse creditur, teste Flacco,

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis.

Suade lupis, vt insaniant.

RVRSVM *in eadem,*

Πείσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῆν. *id est,*

Hoc quoq. Milo lupis mox persuadeto rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem stultissimam, quam non aggrederetur, nisi insanus. Nam lupi insaniunt vel sua sponte, veluti si quis tyrannum instiget ad crudelitatem, cum plus satis sæuiat suopte ingenio. Rabies proprie canum est, unde Scholiastes Theocriti putat hoc velut absurdum proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi numquam non rabiunt.

Rore pascitur.

IN *hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodē Idyllio quod dictum est in vitulam macram,*

Μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;

Dores enim rorem appellant πρῶκα, *quod* πρωΐ, *id est, mane cadat. Porro cicadas rore ali, testis est Plinius libro xi cap.36. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum linguis simile, eo rorem lambunt. Cum excitatæ subuolant, reddunt humorem, quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen est. Vnde Maro,*

Dumq. thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.

Venustius erit, si transferatur ad ingenium, siue stylū ieiunum & aridum. Aut per ironiam, in hominem vehementer obeso corpore.

Tuam ipsius terram calca.

CVM *iubebimus cupiam, vt suo loco se contineat, neq. se recipiat in nostra, quadrabit illud ex eiusdem Hodæporis,*

Τὰν αὐτᾶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. *id est,*

Quin propriam calcans terram, querceta teneto.

Conueniet, vbi parum fidemus alicui, nec volumus in domesticam recipere consuetudinem.

Ne fascines.

Ἵνα μὴ βασκάνῃς με, *id est, Ne me fascines. Dici solitum vbi quis rem suauem nactus, præsentibus impartit aliquid, ne solus fruens alios contristet. Indicat hoc Aristoteles sectionis vigesima problemate 24. Vbi de mēsa communi aliquis sibi priuatim sumeret aliquid, intuenti communicans dicebat, ne me fascines. Itaq. sumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduersus fascinum. Tum enim metuebant noxam fascini, quoties vel auidius vescerentur, vel alicuius incommodi suspicione tenerentur, aut cibum haberent suspectum quem cupiebant. Ita fiebat, vt semper cum perturbatione vel biberent vel ederent, flatu simul haustoq: qui si expellitur, simul exit cibus, si retinetur, mouet tormina. Itaq. ruta prius comesa, & stomachum & reliquum corpus calfacit, vt spiritus ille inclusus discuti atq. abigi possit. Vnde et illud prouerbiale quiddam habet, ruta opus est, vbi significabimus periculum cuiuspiam incommodi, quemadmodum de baccare & apio diximus alias.*

Non omnis fert omnia tellus.

VT *Vergilianum illud, Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, si traducatur ad diuersas ingenij dotes, aut non quiduis a quouis esse petendum: ita prouerbij rationem habebit illud Theocriticum, ex Cyclope.*

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δ' γίγνεται ἐν χειμῶνι. *id est,*

Illa quidem producit hyems, illa educat æstas.

Cum significabimus aliud agendum iuueni, aliud seni, aliis atque aliis temporibus diuersis moribus vtendū. Quid autem quæq. ferat tellus, eleganter describit Vergilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum libro primo.

Dum virent genua.

NEC *illud caret prouerbij specie, quod est apud eundem in Thyonicho,*

Ποιεῖν τι δεῖ ἇς γόνυ χλωρόν. *id est,*

Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis litteris, dum adhuc viget ingenium. Ducenda est vxor, sed iuueni. Consimilem ad modum Horatius,

Dumq. virens genua,
Et decet, obducta soluatur fronte senectus.

Quamquam hæc ipsa figura, genu vires, prouerbialis est, quoties iuuentutem significamus.

Neque pessimus, neque primus.

MEDIOCRITATEM *hoc pacto significare licebit.*

Οὔτι κάκιστος
Οὔτι πρᾶτος. *id est,*
Neque pessimus, at nec
Primus.

Lepidius fiet, si ad ingenij laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum est, qui seipsum modeste iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

IN *curiosos, & quid quisque domi faciat peruestigantes,*

conueniet illud ex Syracusanis,

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν. id est,
Nouit femineum genus omnia, nouit & illud
Iunonem quo pacto duxit Iupiter olim.

Scholiastes Theocriti putat significari furtiuas Iouis & Iunonis nuptias, quales describit,

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας. id est,
Coniugij subire thorum clam vtroq. parente.

Adiungit fabulam, quam retulerit Aristoteles quidam in libro quem scripsit de templo Hermiones. Iupiter insidians sororis pudicitiæ, cum forte uidisset illam semotam ab reliquis diis: nam ne diis quidem virginibus tutum est obambulare solas: seipsum vertit in cuculum, conseditq. in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iupiter excitauit ingentem tempestatem. Iuno itaq. sola peruenit in montem, conseditq. eo loci, vbi nunc est Iunonis Telia, hoc est, perfectæ templum. Cuculus autem ob tempestatem horridus ac tremens deuolauit, conseditq. in Iunonis genibus. Eum Iuno miserta texit veste sua. Hic rex deorum repente e cuculo factus Iupiter, Iunonem complexus est. Cumq. illa metu matris recusaret coitum, Iupiter promisit se ducturum illam in vxorem. Hinc natum existimant prouerbium. Addit huius Iunonis simulacrum in templo fuisse collocatum hac imagine, vt in throno sedēs sceptrum dextra teneret, in cuius fastigio sederet cuculus, vix credimus hanc fabulam apud veteres inueniri, sed suspicamur ab otioso quopiam grammatico fuisse confictam. Adeo sapit anile quiddam. Huic simillimum est quod scribit Plautus in Trinummo, Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit, sciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neque futura neque facta, tamen illi sciunt.

Vbi paueris, impera.

In eadem Ecloga,

Πασαμένα ἐπίτασσε, id est,
Præcipito postquam satiaueris esca.

Ad eum modum respondent mulieres cuipiam obiurganti, quod loquaciores essent & silentium imperanti. Conueniet ubi quis imperiosior est in eos, de quibus nihil est meritus.

Gallus in suo sterquilinio plurimum potest.

QVOD *scriptum est in ludicro Senecæ, prouerbij speciē habet: Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq. non habere se idem gratiæ, Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Adlusit ad Claudium imperatorem Lugduni natum. Hodieq. de tane vulgo dicunt, eum in suo sterquilinio plurimum audere: in alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq. regno ferocior est & animosior.*

Isthmum perfodere.

ISTHMVM *perfodere dicebantur, qui magno quidē conatu, sed irrito molirentur aliquid. Ductū ab Isthmo Corinthiaco, qui efficiebat, vt naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninsulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti sunt, qua erat angustissimus, perfodere, nempe Demetrius rex, Dictator Cæsar, C. princeps, Domitius Nero, infausto, vt omnium patuit exitu, incepto. Auctor Plinius lib. 4. cap. 4. Trāquillus ostendit, idem tentatum a Caligula. Philostratus in vita Apollonij negat Neronem destitisse victum operis difficultate: sed quod timeret, ne admissum mare, perituram Æginam portenderet, aut res nouas in imperio Romano coorituras: nam id prædixerant Ægyptij uates. Quin & vetustissimus scriptor Herodotus libro historiæ suæ primo, prodidit Cnidios Isthmū quæ angustissimo spatio, nempe quinque stadiorum spectabat continentem, perfodere adortos, quo insulam facerent, ceterum ictos scopulos in fodientium oculos resiliisse, deinde Delphicum Apollinem ab eis consultum trimetris respondisse,*

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο. id est,
Neque cingite Isthmum mœnibus, neque fodite.
Nam si Ioui id visum, locasset in salo.

Deniq. Nicanor Seleucus aggressus est Isthmum qui dirimit Euxinum et Caspium mare, nec perfecit, a Ptolemæo Ceramno interfectus.

Lingere salem.

OLIM *tenuis fortunæ hominibus sal pulmentarij vice fuit, uti nunc quibusdam est acetum. Quæ res & in prouerbium abiit, tametsi non satis liquet cuiusmodi id fuerit. Sed præstiterit ipsius Plinij verba super hac re subscribere ex libri trigesimiprimi capite 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmētarij vice vsos, auctor est. Esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Persius in satyra quinta,*

–Iura. sed Iupiter audiet. heu heu
Vare regustatum digito terebrare salinum,
Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

Hoc est, vitam ages pauperrimam.

Sellissare.

Σελλίζειν *prouerbiali ioco dicebantur, gloriosi, fastuq. præturgidi. Suidas admonet sumptum a moribus Selli cuiuspiam qui cum re esset perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui se doctrinæ iactitant ac venditant opinione, cum a litteris sint alieni. Hesychius indicat Græcis idem significare* σιλλίζειν καὶ ψελλίζειν. *Qua voce semel atque iterū vsus est Plato in Gorgia: & ψελλὸς dicitur, qui sigma crassius profert, qua de re non nihil attigimus in prouerbio ἐν ψελλῷ τὸ πτύον. Addit Hesychius non numquā* σελλίζειν, *idem esse quod* ἀλαζονεύειν, *videlicet adstipulans Suidæ.*

Cecidis & Buphoniorum.

Τὰ Κηκείδου καὶ Βουφονίων, *id est, Cecidis & Buphoniorum, de re magnopere prisca, & ob vetustatem iampridem obsoleta, desuetaq. Aristophanes in Nebulis,*

Ἀρχαῖά γε καὶ Διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ Κηκείδου καὶ Βουφονίων. id est,
Prisca hæc sane atque obsita canis, nec non oppleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Siquidem Cecides peruetustus quispiam Dithyrambōrum poeta fuit, cuius scripta iam situm olebant, vnde in iocum vulgarem abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie, qui immodica & intempestiua affectatione

tione vetustatis, e duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilioq. petunt sermonem, perinde quasi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegãs esse putant, nisi quod sit ab vsu vulgi, & nostro seculo procul remotum. Item Buphonij festum quoddam erat apud Athenienses, ob vetustatem neglectum iam ac desitum, sic appellatum a cæde boum. Adagio licebit per iocũ uti, cum significabimus aliquid ceu nimis priscum neglig.

Serenitati nubem inducit.

N o n *tam ouum ouo simile, quam illud prouerbij faciẽ præ se fert, quod refertur a Plutarcho in commentario de dignoscendo adulatore ab amico,* ἐνδίᾳ νέφος ἐπάγειν. *id est, Serenitati nubem inducit. De eo, qui inter pocula ludosq. virulentum aliquid admiscet, quod offuscata hilaritate frontem corruget, superciliaq. cõtrahat. Ad eundem modum Horatius lib. 3. Ode. 15. de anu deformi, quæ se puellarum choris admiscebat.*

Et stellis nebulam spargere candidis.

Μονόγραμμοι.

O l i m *homines macie prætenues, vesculi, ac decolores prouerbiali ioco* μονόγραμμοι *vocabantur. Lucilius. Vix viuo homini ac monogrammo. Rursum idẽ alibi, Quæ pietas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat a pictura, quæ prius quam coloribus corporatur, vmbra fingitur. Non perperam quidem Marcellus: venustius tamen erit adagium, si ad veterum picturam respiciamus: quæ primitus omnium consensu, ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initiũ, quod vocant declinare. Deinde singulis coloribus pingi cœptum est, easq. picturas,* μονοχρώματας *appellabant. Mox ars distinxit sese, & inuenit lumẽ atq. vmbras, vt quædam eminere, quædam abdi premiq. viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus est splendor quem alium a lumine nolunt esse, medium tamen inter lumen & vmbram: proinde eundem Tonon vocãt. Nam commissuram ac transitum colorem,* ἁρμογὴν *appellant. Huiusmodi ferme Plinius libro 35. capite 5. Conueniet igitur in hominem deformem, nullo aut eodem vultus colore, cuiusmodi priscorum erant imagines. M. Tullius libro de natura deorum 2. Non enim venis & neruis & ossibus continentur: nec escis, nec potionibus vescuntur, vt aut nimis acres, aut nimis cõcretos humores colligant. Nec his corporibus sunt, vt aut casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant, ex defatigatione mẽbrorum. Quæ verens Epicurus monogrammos deos, & nihil agentes commentus est. Illi autem pulcherrima forma præditi, purissimaq. in regione cœli collocati, ita feruntur, moderanturq. cursus, vt ad omnia conseruanda & tuenda cõsensisse videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaq. specie.*

Aliorum medicus.

M a n e t *hoc dictum his quoque seculis celebratissimũ, quod refertur a Plutarcho in commentario de dignoscendo adsentatore ab amico, e poeta quopiam,*

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. *id est,*

Aliis medetur, ipsus vlceribus scatens.

Vtitur eo & in commentario, quem inscripsit aduersum Colosen. Conueniet in hos, qui aliis sapiunt, non sibi, aliis oculati sunt & cauti, non sibi: alios consolari norunt, ipsi sua mala non ferunt æquo animo.

Lapsana viuere.

L a p s a n a *viuere lepide dixeris eos, qui perparce, nimiumq. tenuiter viuunt. Consentaneum est enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiisse, quo Cæsariani milites alternis versibus exprobrabãt, quod apud Dirachium lapsana vixissent. Est autem lapsana, olus syluestre ac vulgare, passimq. proueniẽs, trium foliorum, ex Brassicarum ni fallimur, genere. Verum si quis forte requiret, Plinij verba sunt hæc libro 19. capite 8. Nec non olus quoque syluestre est trium foliorum, Diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum. Alternis quippe versibus exprobrauere lapsana se uixisse apud Dirachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem id cyma syluestris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem esse dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, tenerioremq. cauliculum, qui & in lappis & asparagis gratiam habet. Dioscorides ait Lapsanam Romanis & napium dici, cuius folia simul & caules elixi comeduntur: putat hanc stomacho magis amicam quam lapathum, cuius meminit Horatius, de cœna frugali loquens,*

Aut herba lapathi, prata amantis, & graui
Malua salubres corpori.

Haud contra ostium.

Οὐ κατὰ θύραν, *id est, Haud contra ianuam, pro eo, quod est, non propriæ ad rem, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictum est ab Aristotele, libro Physicorum quarto,* Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύραν πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. *id est, Isti quidem igitur haud cõtra ostium occurrunt quæstioni. Argyrophylus* οὐ κατὰ θύραν *vertit, non recte, neque non recte tamen id quidem. Perinde valet, quasi dicas, ad scopum. Illud expende lector, num hoc adagium illi sit adfine,* τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, *id est, Quis aberrauerit a ianua?*

Climacides.

Κλιμακίδες *id est, Scalulæ, per iocum vocari poterunt, qui se diuitibus ad quiduis obsequij submittunt, etiam si sordidissimum sit. Sic autem vulgato conuicio sunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quod regum vxoribus submitterent sese, ut per eas ceu per scalas currum conscenderent. Meminit Plutarchus in libello de discernendo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnosophistarum sexto. Et Valerius Maximus rerum memorabilium libro nono capite primo.*

Valeat amicus cum inimico.

Ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, *id est, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad se spectant, nec amici magis quam inimici rationem habent: cuiusmodi fertur Timon ille Misanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus,* Εἰ μηδαμῶς μηδαμῶς ἐπαινεῖ μοι τὸ, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. *id est, Si nequaquam placet illud, Valeat amicus cum inimico. Est autem Græcis hemistichium carminis trochaici.*

Manica.

Manica.

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingẽtia, egregiaq. facta, ducta voce a Mane quodam prisco apud ipsos rege, quem ferunt virum fuisse præpotentem, & admirabili virtute præditum. Auctor Plutarchus in libello de Osiride. Quin & Latini insanum vocant, quod est præter vulgarem modum. Insanire libet. Et, insano iuuat indulgere labori.

Ruta cæsa.

NE in rutis quidem & cæsis, haud dubie prouerbiali specie dictum est a Cicerone libro de Oratore secundo, pro eo quod est nulla in parte. Sed dicet te, cum ædes venderes, ne in rutis quidem & cæsis, solium tibi paternum recepisse. Quo quidem loco illud obiter admonendum, in vulgatis Tullij codicibus perperam pro recepisse, legi reliquisse, id quod satis liquere potest ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hũc ipsum Ciceronis adducit locum. Est enim hoc loco recipere idem, quod excipere. Porro quid sibi velint ruta cæsa, nam verba sunt peculiaria iureconsultis, abunde patet ex Pandectarum libro 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæsa excipiantur in venditione, ea placuit esse ruta, quæ eruta sunt, vt harena, & similia: cæsa ea esse, vt arbores cæsas & carbones, & his similia. Gallus autem Aquilius, cuius Mela refert opinionem, recte ait frustra in lege venditionis de rutis & cæsis contineri, quia si non specialiter venierint, ad exhibendum de his agi potest. Neque magis de materia cæsa, aut de cæmentis, aut de harena cauendum est venditori, quam de ceteris, quæ sunt pretiosiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæsis M. Cicero: Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumentum in omni ratione reperiendum pertineret, plura fortasse, quam abs te desiderata erant, sum complexus: feciq. quod sæpe liberales venditores solent, vt cum ædes, fundum ne vendiderint, rutis cæsis receptis, concedant tamen aliquid emptori quod orandi caussa apte, & suo loco positum esse videatur. Meminit & in Partitionibus. Et cum significabimus inclementius tolli omnia, neque quidquam fieri reliqui, venuste dicemus, ne rutis quidem ac cæsis receptis, vt iureconsultorum more loquamur.

Aetna, Athon.

AETNAM & Athonem montes in molestiæ, tædiiq. prouerbium abiisse, testatur Lucilius apud Aulũ Gellium libro 16. capite 9. etiã si locus is deprauatus habetur. Lucilij versus, quos adducit, sunt hi,

> Verum hic ludus ibi, susq. omnia, deq. fuere.
> Susq. & deq. fuere inquam omnia ludus iocusq.

Illud opus durum, vt Setinum accessimus finem [illegible], vt aiunt, Montes Aetnæ omnes atque asperi Athones. De Aetna Siciliæ monte dictum est, quod gigantem sua mole premat, iuxta poetarum fabulas. Siue quod crebris incendiis grauis ac perniciosus olim esset accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Aetna grauius. De Atho vero, quod ob ingentem celsitudinem, vmbra sit molestus, quam in Lemnũ vsque trecentis dissitam stadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius, quã vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quod de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Obstat & nauigantibus, quod toto longe dorso procedat in pelagus, qua continenti adhæret. Vnde & a Xerxe perfossus. Athenæus lib. 10. commemorat Erysichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuisse βορᾶς ἄθωνα, id est, Voracitatis Athonem.

Immunem venire.

IMMVNEM Latini vocant, quem ἀσύμβολον Græci, nempe eum, qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis,

> Nardi paruus onyx eliciet cadum.
> Non ego te meis
> Immunem meditor tingere poculis
> Plena diues vt in domo.

Sed plusculum habebit gratiæ, si transferatur ad res animi, puta doctrinam, versus, aut simile quidpiam. Aulus Gellius libro 6. capite 13. indicat vocem hanc in prouerbium abiisse: Ne omnino, vt dicitur, immunes & asymboli veniremus, conuectabamus ad cenulam, non cupedias ciborum sed argutias quæstionum. Terentius in Phormione, Te ne asymbolum venire vnctum atque lautum e balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu,

> Ἀλλότριον εἰσελθὼν ὄψον ἐσθίειν μάθε,
> Ἀσύμβολόν τε χεῖρα προσβάλλειν βορᾷ. id est,
> Ingressus alienum edere disce obsonium,

Eduliisq. porrigere immunem manum.

Soterichi lecti.

APPARET Soterichi lectos in vulgarem iocum abiisse de re vili priscaq. & minime ambitiosa, & rudis artificij. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego versus irridens: Qui huiusmodi versus amant, inquit, liceat sibi & eosdem admirari & Soterichi lectos. Aulus Gellius, nam ab hoc ista referuntur lib. 10. cap. 2. Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis compararit, quasi minimæ scilicet gratiæ, & relictis iam contemptisq. Coniicere licet Soterichum fabrum fuisse quempiam, cuius opera priscam illam & rudem simplicitatem præ se tulerint. Nam Romæ postea argentea triclinia diuitibus in vsu fuisse, testatur Plinius libro 33. cap. 11. Huiusmodi inter pictores fuisse Fuluium, Rutubam, & Placidianum, in sermonibus indicat Horatius,

> Vel cum Pausiaca torpes insane tabella,
> Qui peccas minus atque ego, cum Fului Rutubæq.
> Aut Placideiani contento poplite, miror
> Prœlia rubrica picta, aut carbone.

Peribis, si non feceris.

VBI quis in eum redactus est locum, vt nec aggredi rem possis citra magnum incommodum, neque tuto omittere, conueniet illud ex oraculo profectum: deinde populari, vt solet, sermone iactatum: Peribo, si nõ fecero: si faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, libro

libro Noctium 3. cap. 3. e Plautina comœdia, cui nomen Fretum. Versus Plautini sunt hi:

Nūc illud est, quod Arietini respōsū magnis ludis:
Peribo, si non fecero: si faxo, vapulabo.

Porro quæ nam sit historia redditi oraculi, Gellius ipse testatur sibi non liquere, & in hoc hos Plauti versiculos enotasse, vt historiam quæreret. Sunt autem versus iambici tetrametri catalectici. Vnde Dicitur verbum, adiectum opinamur ab interpretante, submonitum. Nam in vulgatis codicibus scriptum est, magnis ludis dicitur.

Ex se fingit velut araneus.

PROVERBIALIS videtur & illa collatio, aranei ex sese texentis telas, & hominis ex seipso comminiscentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cuius titulus de Osiride, Οἱ δὲ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καθάπερ οἱ ἀράχναι γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπαρχὰς ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι. id est, Qualia poetæ & oratores, velut aranei gignentes ex scipsis a nullis suggesta, exordia texunt, producuntq. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarū exigua vestibula præpandere, minimas non texere: tertium genus eruditæ operatione esse conspicuum. Orditur, inquit, telas, tātiq. operis materia vterus eius sufficit: siue ita corrupta alui natura stato tempore, vt Democrito placet, siue est intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo, & tam æquali, deducit stamina, ipso se pondere vsus. Texere a medio incipit, circinato orbe subtegmina adnectens: maculasq. paribus semper interuallis, sed subinde crescentibus, ex angusto dilatas indissolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Aristoteles refert libro de natura animalium nono, addens araneos, mox vt editi sunt, fila mittere, non ex interioribus, velut excrementa, quemadmodum sentit Democritus, sed de summa corporis parte, veluti corticem, aut in morem Histricis de cute spinas iaculantis. Non texunt autem, neque venantur, nisi feminæ. Mas fruendi comes est, non laborandi.

Boue venari leporem, & similia.

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, id est, Boue leporem venari, dicuntur qui rem absurdam, stultam, ac præposteram aggrediuntur. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate, Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδ' εἷς δαίμων ἀντιπράττει μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. id est, Neque enim qui aratro velit iaculari, at boue venari leporem, infortunatus est. Neque ei qui piscatoriis retibus ceruos non ceperit, vllus malus aduersatur genius, sed stultitia et peruersitas, aggrediuntur quæ fieri non possunt. Non quiduis est accommodum ad omnia, veluti si quis homini studiis & otio nato, bellum, aut rempublicam administrandam mandet, τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖ. Aut si quis stupido & insulso iudicia committat. Citat in eodē libello versus, ni fallimur Pindari, ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. In curribus equus, in aratro vero bos, nauem autem præuertitur quam ocyssime Delphinus. At apro paranti mortem, canis est fortis inueniendus, nam hæc quoq. prouerbij speciem habent.

Ab diagrammate.

PLVTARCHVS in libello de discrimine inter adulatorem & amicum, ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν ᾄδων ὑποκρίνεται, οὐκ ἔργῳ εἰδὼς ἀντιτείνειν, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνον περὶ τὴν βούλησιν συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. i. Adulator autē ab vno diagrāmate sēper id quod iucundū est quodq. blandiatur solitus succinere, neq. facto resistere nouit, neque verbo contristare, sed tantum obsecundans volenti, semper illi concinens & consonans. Palam est prouerbij specie dictum esse ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. Est autem diagramma pictura, descriptioq. philosophorum, quæ rem exponunt oculis, vt perinde valeat, quasi dicas, de eadem formula.

Non filius Achillis.

INTER carmina nobilium poetarum, quæ a doctis vice prouerbiorum vsurpantur, hæc quoque referri posse videntur,

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. id est,
Haud satus Achille, verum Achilles ipsus es.

E tragœdia quapiam aut comœdia sumptum videtur. Est enim versus trimeter iambicus. Vsurpatur a Plutarcho in eodem commentario quem inscripsit, qua ratione sit adulator ab amico dignoscendus. Ait enim adulatorem modis omnibus sic amicum imitari, vt illud in eum dici possit, Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonem Thrasonis orationi subseruientem,

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlysses pannos exuit.

IN eodem quem modo diximus commentario Plutarchus hunc Homericum versum vsurpat, non sine specie prouerbiali, ex Odyssea χ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. id est,
Vilibus at pannis mox est exutus Vlysses.

Accommodare licebit iis, qui genere vitæ subito commutato, e pauperibus diuites, e squalidis nitidi, e tristibus hilares existunt. Nam Vlysses simul atque pannos, in quibus mendicum apud procos egerat, exutus, magnificis vestibus ornatus esset, repente visus est alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui Polypi more omnium studiis sese accommodat: adeo vt qui paullo ante apud amicum philosophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium gestarit, assidue versans in libris, nihilq. crepans nisi numeros, rectangulos & triāgulos Platonis: si forte fortuna in amicum inciderit, voluptatibus addictum, continuo mutata figura velut a Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

In durum & implacabilem.

IN hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericum, ex Odyssea κ.

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί. id est,
At tibi non vnquam placanda in pectore mēs est.

Plutarchus in commentario de dignoscendo ab amico adulatorem, ait hunc versum obiici solitum Antonio ab

ab assentatoribus, quod Cleopatra effictim amanti, non responderet in amore.

Asinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως. id est, Vt asinus balneatoris. Dictū est in eos qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus capiunt. Plutarchus in libello, περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν οὖν πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μὴ δὲ ἀλέας, μὴ δὲ καθαριότητος. id est, Nihil inde capiens commodi, velut asinus balneatoris, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo ac fauillis oppletus, nunquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac sordido, qui cum sit onustus diuitiis, non fruitur tamen.

Lychnobij.

APPARET λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitam ducerent, vt torqueri possit vel in nocturnum potorem, vel hominem supra modum studiosum, qui quemadmodum dictum de Demosthene, plus absumat olei, quam vini: uel in sordidum & parcum, quasi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epist. 22. epistola 122. dictum ostendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat praepostera, adeo vt quidquid hominum vulgus interdiu solet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiscebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidissimus fabulator, vt eum diceret admodum frugaliter viuere, quippe qui nihil insumeret nisi noctem. Et quibusdam illum sordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & Lychnobium dicetis. Est autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eum vsqueadeo sordidum, vt lucernas etiam absumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Ceterum adlusum est ad vitam hominis praeposteram, cuiusmodi describit in eadem epistola, & Butam quendam Attilium.

Quasi Sutrium eant.

SVTRIVM peruetustum Etruriae oppidum. Id olim defecerat a Romanis, cum quibus inierat societatem. Camillus ad id delectus a senatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtq. Sutrini ipsa celeritate opprimerentur, edixit, vti singuli milites trium dierum commeatum secum exportarent. Id deinde versum est in prouerbium, quod vsurpari cōsueuit, quoties aliquis suo sumptu nauat operam aliis. Sic enim interpretatur Festus Pompeius in fragmentis quibusdam, quae Romae inueniuntur. Arbitramur eandem esse historiam quā aliquanto aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe cōdita 6. Plautus in Casina, Tum quoque facito, vt ueniant, quasi eant Sutrium. Iubet Alcesimus, vt suos ad sese mittat, sed suopte cibo instructos. Notū est carmen Catulli, quo Fabullum ad cenam vocat, sed ita vt ipse secum adferat quidquid ad lautam cenā pertinet.

Ἀσυλήκυθοι.

Ἀσυλήκυθοι, vulgato verbo dicebantur, qui nō ex animo, sed ventris caussa colerent amicos, inde conficta uoce; quod sponte ad Lecythum commearent, & inuocati praesto essent in conuiuiis. Eosdem τραπεζέας quoque vocatos fuisse testatur, & ab Eupolide, τοὺς περὶ τήγανον καὶ μετ' ἄριστον φίλους. id est, Circum sartaginem & post prandium amicos dictos fuisse. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoscere possit adulatorem ab amico, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τοὺς αὐτολημύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας ἢ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν. id est, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit, Autolecythos istos, qui vocantur, ac mensales, quiq. tum demum audiunt, posteaquam aqua manibus infunditur, sicuti dixit quidam, existimemus adulatores. Vsus est eo verbo Demosthenes in oratione aduersus Cononem. Interpretes varie exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati sunt, vel de pauperibus, qui praeter lenticulam nihil possident: vel de iis, qui facile sunt ad depromēdam pecuniam, quod quidam soleant in lenticulis pecuniam recondere, atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum sententia Plutarchi. Apud Athenaeum libro 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce est aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta disceptatione quaenam aquarum esset optima, cum alii praferrent Lernaeam, alii Pirenaeam, alij aliam, Carneus iuxta Philoxeni sententiam dixit, τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ, id est, suauissimam aquā quae manibus infunditur, quod ea declaret cenam esse paratam, cum conuiuator iubet omnibus lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum est, Feruet olla, viuit amicitia.

Melitaeus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, id est, Melitaeus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli seria rei conducebat, sed duntaxat animi caussa alebantur, cuiusmodi non melioris est multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius est usus. Sunt quibus adiū custodia delegata est, vt noctibus aduersus fures excubias agant. Hi vocantur οἰκουροί. Sunt quorum opera in uenatibus vtimur, qui θηρευτικοί dicuntur. Sunt quorum nullus est vsus nisi vt cum otiosis ac delicatis matronis lusitent, qui nostris quoq. temporibus, mirum quā sint in deliciis. Atq. ii μελιταῖοι vocantur, nimirum ab insula Melita, inter Corcyram nigram & Illyricum sita. Auctor Plinius lib. 3. capite vltimo. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Aristoteles Sectionis decimae problemate 14. indicans eos omnibus membris pusillos gracilesq. fuisse, & hac dote commendantur, quemadmodum sunt qui sine nanis & pumilionibus non possint viuere. Apud Lucianum in Lapithis μελιταῖον Alcidamantem Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenaeus libro 12. scribit Sybaritis vehementer in deliciis fuisse canes Melitaeos. Qui quidem hoc esse videntur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Massinissa merito laudatur, quod pro simiis & catulis maluit pueros alere, vsque ad annum tertium, deinde remittebat eos suis parentibus. Sed intolerabilius est quod apud Britannos complures alunt greges vrsorum ad saltationem, animal vorax & maleficum. Cuiusmodi sunt & simia, licet minus voraces.

Ilico

Illico hyems erit.

ARISTOTELES in problematis sectione tertiadecima, refert hunc versum, nullo citato auctore, sed velut vulgo iactatum,

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προσκαλέσεται, αὐτίκα χειμών.
Illico hyems fit vbi Boream accersiuerit Auster.

Caussam hanc adfert, quod Notus suapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde si hoc tempore Boreas adcesserit, congelascunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adiicit in eodem problemate carmen alterum consimili fere sententia,

Εἰ βορέας πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id est,
Molle lutum Boreas si prenderit, illico hyems fit.

Id tametsi vulgo simpliciter dictum apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, si malum malo successerit. Veluti si qui immodice discruciat sese studij laboribus, amare etiã incipiat: aut si qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium veniat: aut si regi vehementer leni, placidoq., succedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiusmodi subita mutationes, maximos rerum motus solent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

GALENVS Therapeutices libro nono. ἐκεῖνοι μὲν δὴ οὔτε ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, τῷ αὐτῷ καλοπεδίῳ πάντας ὑποδοῦσιν. id est, Illi quidem igitur neq. inquirunt, neque sciunt. Quin magis iuxta prouerbiũ, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibusdã medicis imperitis, qui nõ habita ratione morborũ, eadẽ remedia admouent omnibus, cũ diuersa mala diuersã curationẽ desiderent. Non dissimile illi, quod alio dictum est loco, Scis simulare cupressum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum, quos edidit in epistolam ad Ephesios, Nec adinstar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita.

Κοχλίου βίος, id est, Cochlea vita. De iis, qui parce parcoq. viuunt, aut contracti a negotiis, luceq. forensi semoti. Notum est animal, vnde sumpta est metaphora. Plutarchus in libello, περὶ τῆς φιλοπλουτίας, σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις, καὶ ταράττεις καὶ στρεβλοῖς σεαυτὸν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. id est, Tu vero tantum molestiarũ sustines turbans, ac torquẽs teipsum, cum ob parsimoniam cochlea vitã viuas. De Cochleis quæ cum caletur, succo victitant suo, alias retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, id est, Ex hostium regione. Vbi quis immodice insumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, si quid hostibus sit ereptum. Quod quidem adagium & hodie passim audiuimus vulgo dictitari in lucrones & belluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit, ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἁρπαζομένους. id est, Impleri apud alios, cibis sumptuosis, fruiq. velut ex hostili regione raptis, ampliter sese cibo onerantes. Vsurpat idem Symposiaca decadis septimæ, problemate sexto. Satyrus apud Athenæum lib. 4: id genus homines depingit his verbis, καταστείβοντες τὸν ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα. id est, Proculcantes agrũ, diripientes domum, pro spoliis vendentes facultates. Nam λαφυροπωλεῖν, est prædas hostibus detractas sub hasta vendere. Atque ea solent minoris æstimari, velut aliena. Hinc Græcis λαφύκται dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiusmodi profusio λαφυγμὸς dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intẽperanter profundere seu deuorare, vt indicat Suidas. Nam λάφυρα spolia dicuntur, viuis hostibus detracta, quẽadmodũ σκῦλα mortuis.

Panis lapidosus.

ILLVD si quis prouerbium esse negabit, cum hoc equidem non admodũ digladiabimur, certe dignum est, vt assidua vsurpatione in adagiorum contubernium cooptetur, quod refertur a Seneca lib. de beneficiis 2. Panis lapidosus. Sic enim Fabius Verrucosus appellabat beneficium, ab homine duro aspere datum, quem esurienti necessarium sit accipere, durum & acerbum esse. Ita quidam contatione, toruitate vultus, asperitate orationis, ostentatione molesta, corrumpunt beneficium, vt nemo sit accepturus, qui possit eo carere.

E Patroclis domo venit.

Ἐκ πατροκλέους, i. E Patroclis domo. In sordidos, sumptũ a moribus Patroclis cuiusdã Atheniensis, prædiuitis quidẽ, verũ impendio parci sordidiq. quẽ vetus comœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teste Aristophanis interprete, cuius verba Suidas quoque refert, qui & prouerbium esse vult. Est autem in Aristophanis Pluto. Is cum esset squalidus, incultus & sordibus obsitus, rogatus vnde venisset.

Πόθεν δὲ φέρεται αὐχμῶν βαδίζεις; id est,
Vnde igitur adeo sordidus squalẽsq. venias dicito.
Atque ille respondet,
Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι,
Ὃς οὐκ ἐλούσατ' ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο, id est,
E Patroclis domo,
Qui haud lauit vnquam posteaquam natus est.

Tam in procliui quam imber.

NON absque prouerbij specie dictum est illud a Plauto in fabula, cui titulus est Captiui duo,

Tã hoc tibi in procliui quã imber est, quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur quod ex alto deorsum propendet. Arduum est autem onera submoliri in altum, deorsum vero vel suapte sponte deuoluuntur.

Et post malam segetem serendum est.

EQVIDEM non pugnam esse prouerbiũ, etiam si prouerbij simillimum est, illud epiphonema Senecæ, lib. epistolarum vndecimo, Et post malam segetem serendum est. Quo licebit vti, quoties res parum ex animi sentẽtia cecidit, & significabimus non esse desistendum a conatu. Quamquam Seneca loquitur de iis, qui refugiũt in vllum hominem beneficium collocare, quod semel inciderint in ingratum. Einsdem generis est, quod eodem subnectitur loco, Post naufragiũ maria tentãtur.

Spes seruat afflictos.

PLVTARCHVS in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuisse prouerbium de spe, nec tamen explicat, quod nam id fuerit: [Greek] id est, Plerosq. vero spes intemperantiæ mollicieiq. patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis stratis, ad consuetam redeant vitam. Quod autem sit illud prouerbium quod intemperantiæ suæ prætexunt homines, declarat in his quæ sequuntur, [Greek] id est, Tanquam vinum vino, & crapulam crapula eiecerint ac discusserint. Ex his apparet Plutarchum adlusisse ad prouerbium, Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet atque celebratum inter compotores. Addunt locum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiam multis exitialem. Quamquam & obiter adlusum est ad hoc quod extat in sententiis è comœdiis, vt apparet collectis,

[Greek] id est,
Spes seruat hominem, rebus in duris bona.

Notum est illud Nasonis,

Spes bona dat vires, animũ quoq. spes bona firmat.
Viuere spe vidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos pæne cessit in prouerbium,

[Greek] id est,
Spes altrix senectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi, [Greek] id est, Et memoriam iucundiorem, ac firmiorem, Pindarica spe, senecta altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato lib. de Republica 1. [Greek] id est, Propterea quod qui iuste pieq. vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, senectutis altrix, familiaris est spes, quæ maxime versatilem mortaliũ mentẽ gubernat.

Tria saluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc prouerbio fuisse iactatum. Sed præstat ipsius verba transcribere, [Greek] id est, Unde optime dictum est, nescii citra saturitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite.

PLVTARCHVS in libello cui titulus, [Greek], versum hunc qui apud Homerum frequenter obuius est, ceu prouerbialem vsurpat.

[Greek] id est,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, si quid obiurgandus est amicus, vt id fiat primum in tempore, deinde comiter & amice magis quam aspere, postremo clanculum semotis arbitris, [Greek] id est, Vnde optimum est illud, Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. condit. 10. dixit conferre capita, Consules velut deliberabundi capita conferunt.

Cur cessatum est.

EODEM in commentario vsurpat & hunc Homeri versum ex Iliados Λ.

[Greek] id est,
Dic quid nam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis.

Licebit vti, quoties communem culpam apud amicum agnoscemus, & in re quapiam male cessatum esse significabimus.

Abijciendum procul.

CVM vitium aliquod, aut rem alioqui noxiam admonebimus procul abiiciendam esse, conueniet versus ille, ni fallimur, Homericus,

[Greek] id est,
In montẽ tumidas ue frementis in æquoris undas.

Sic & Horatius in Odis, libro tertio Oda 14.

Vel nos in capitolium,
Quo clamor uocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Contra Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, [Greek] id est, In immensum mare proiicere. Item hominem vehementer pestilentẽ in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur.

PLVTARCHVS in libello quem scripsit aduersus Stoicos, [Greek] i. Multo vero illud indiguius, & a cogitationibus sciunclius, nihil a quoquã cõprehẽdi, nec si testudinẽ, id quod prouerbio dicitur, a tergo insequatur Adrasti celer equus. Conueniet vti, cum rem præpostere & absurde geri significamus. Finitimum est illi, quod alias a nobis dictum est, Testudinem Pegaso comparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide.

[Greek], id est, Stultior Melitide. Melitides vnus est e felicissimis illis fatuis, quos Homerus suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, venisse legitur auxilio laturus Priamo, vt meminit Eustathius decimum Odysseæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus, [Greek] id est, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbium refertur a Zenodoto, docens hunc comicorũ conuiciis fuisse traductum ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinque, & ducta vxore nouam nuptam non attigisse, veritum ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam insigniter stultũ, qui dubitaris ex utro parẽte fuisset natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbũ vna cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari,

Eadem

Eadē Suidas, adferens hoc carmen ex Aristophane,

Τίνες δ' ἐλελυσθότατοι κιχλίσιν, μαμακούθας, μελιτίδαι κάθηνται. id est,

Hactenus abiectissimi, inhiantes Mamachutha, Melitidæ desident.

Non pluit &c.

PLVTARCHVS *in caussis naturalibus, refert hunc versiculum prouerbio iactatum apud priscos.*

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἔχει γὰρ σῦς ἄγριος τόκος. id est,

Iam non nocte pluit, qua sus fœnum edit agrestis. Quærit autem, cur domesticæ sues sæpius idq. incerto tempore pariant, contra feræ semel duntaxat, atque iisdem ferme diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuiæ, præsertim apud Græcos. Non alium equidem videmus prouerbij vsum, nisi siquis significare velit exacto vere, aut autumno, serenitatem fore. Quod si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum significabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαυγέστερος, *id est, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Unde Vergilius, liquidum appellat,*

Liquido ne potest electro.

Lucianus in Amoribus, ἠλέκτρου φασὶν, ἢ τῆς σιδωνίας ὑάλου διαυγέστερον. *id est, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.*

Tam perit, quam extrema faba.

FESTVS *Pompeius ostendit prouerbio dici solere. Tā perit, quam extrema faba, propterea quod extrema faba plerumque aut proteratur, aut decerpatur a prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus omnium iniuriis expositam.*

Tyria maria.

TYRIA *maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculiq. plena. Festus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Citatq. Afranium qui scripserit de quopiam, quod Tyria maria conciret, hoc est, ingentes turbas excitaret.*

Altera manu fert aquam &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ, *i. Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui cum coram sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem, aut in diuersa sentientem. Finitimum illi Plautino,*

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera. Refertur adagium a Plutarcho, in commentario de primo frigore, τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερί, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. *id est, Altera quidem aquā gestabat dolosa manu, altera vero ignē. Loquitur aūt de muliere diuersis & contrariis instructa. Mirum est autem idem dictum hodie totidem verbis in ore esse vulgo.*

Vapula papyria.

VAPVLA *Papyria, Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando volebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Festi Pompeij. Suspicamur esse natū a Papyrio prætextato, a quo mater comminando plagas, frustra conatu est exsculpere, quod actum esset in senatu. Proinde Papyri legendum, non Papyria, nisi mauis subaudire lege, ut sit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Paulli Aemilij, quæ repudiata est a marito, cum repudij caussam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, vbi non succurrunt auctores.*

Quasi millus cani.

SAPIT *& hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus: Nobis, inquit, reiq. publicæ, præsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum venaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumq. præsidium significabimus.*

Non liberat podagra calceus.

PLVTARCHVS *in commentario* περὶ εὐθυμίας, *refert huiusmodi sententiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipsa quoque figuram prouerbium præ se ferentem:* Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει κάλτικος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. *id est, Nec podagra liberat calceolus, nec preciosus anulus unguium vitio quam* παρωνυχίας *vocant Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum: si diuitiæ, reliquaq. fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi possunt animi malis?*

Vno digitulo.

VNO *digitulo, summam negotij facultatem significabant. Terēt. in Eunucho, Qui mihi nunc vno digitulo fores uperis fortunatus, Næ tu istas saxo calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hanc igitur hastam, quam totis viribus misisti, de qua nobis minitaris, vno, vt aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum est, Minimo prouocare, cum significamus, nos vel nullo negotio posse vincere.*

Muli Mariani.

MVLI *Mariani, castrensi prouerbio dicti sunt vuricosi milites, qui ex C. Marij ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, vt testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marij originem adagij bifariam refert: cum Marius imperator milites cursu, variisq. ac longis itineribus, gestandisq. oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non grauatim taciti q. ea ferrent, castrensi ioco* ἡμίονοι μαριανοὶ, *id est, muli Mariani dicti sunt. Hinc trāslatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus libro Strategematō quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus*

agmen oneratur, vasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, unde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam, quod Homerus, ἡμιόνους ταλαεργοὺς identidem appellat. Sunt qui diuersam adagij originem referant. Cum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, verum etiam equos, mulos, & currus, quo pacto hac quisque sibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxisse equum pulcherrime ab ipso nutritum, praeterea mulum habitudine corporis, mansuetudine ac robore, longe ceteris antecellentem. Itaque cum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt iocosa laude, qui in officio se praestaret assiduum patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in vita Marij, quam modo citauimus. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Caesarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotiis vehementer districtum.

Osculana pugna.

FESTVS Pompeius indicat Osculanam pugnam prouerbio dici solitam, quoties victi vincerent. Idq. inde natum, quod Valerius Leuinus imperator, prius a Pyrrho victus, paullo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quamquam hic quoque locus mutilus ac truncus est apud Festum.

Osce loqui.

OSCE loqui vetusto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumq. pudice loquerentur. Ab Oscorum moribus adlusione sumpta, quod apud eos spurcarum libidinum impunitus vsus fuerit, unde & obscena dicta quidam putant, quaecumq. factu dictu ne turpia sint, etiam si refragatur Festus Pompeius. Citat autem Ticinum quendam, qui scripserit ad hunc modum: Osce & Volsce fabulantur, quia Latine nesciunt.

Sero molunt deorum molae.

PLVTARCHVS in commentario cui titulus, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, οὐ γὰρ ὁρῶ, τί χρήσιμον εἶναι, πίστευε δὲ τούτοις φασὶν ἀλεῖν ὀψὲ μύλας τῶν θεῶν. id est, Itaque non video, quidnam vtilitatis insit istis deorum molis, quae sero dicuntur molere. Ceterum ex his, quae praecedunt eodem in loco, colligere licet dici solitum de his, qui licet serius, tamen aliquando poenas dant malefactorum, vindici deo.

Tribus verbis.

TRIBVS verbis pro paucissimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Ortodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis, rem istam grandem dissoluisti. Item Geta Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter se commutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno 12. τρία ἔπεα διαρκέσει. id est, Tria verba sufficient. Tametsi nos non fugit hic interpretes superstitiosius philosophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accusabat autem Scamandrum verbis tribus: venenum esse deprehensum, &c. consimili figura, sexcenta dicimus pro multis: Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra verbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Erasistratum opinamur, πῶς δὲ οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διωρισμένος ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος; id est, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitiis distinxerit, & quod multa sint, et variis ex caussis accidant, ne generandi sanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem syllaba locutus sit?

Incita equum iuxta nyssam.

Κίνει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur vbi sermo loquentis aberraret ab eo quod esset institutum. Natum videtur ex Iliados Homericae ψ. Vbi Nestor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc,

> ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id est,
> Ceterum equum laeuum, constringat linea metae.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter praescriptas metas ac lineas agebatur, quas transilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius adlusit, in vndecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitum, aduersus eos qui in aliena transirent subsellia, veluti qui praescriptum limitem egrederentur. Finitimum illi ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id est, Extra oleas. Item illi, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vsurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de sancto pascha, ἀλλά τι τούτων ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κίνει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσόφει. id est, Sed hic fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equum iuxta Nyssam, ac de festo dissere. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali IESV CHRISTI. Idem variauit non nihil in oratione contra Eunomianos, μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες, πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν. id est, Ne velut equi feruidi & intractabiles, postea quam rationem ceu sessorem excusserimus, & religiosam cautionem pulchre nos septis cohibentem, procul a meta curramus.

Praestat inuidiosum esse &c.

NIHIL tam vulgari sermone iactatum, quam haec sententia, Praestat inuidiosum esse quam miserabilem. Nam inuidia fere comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι. id est, Tu vero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Extat epigramma Graecum Palladae in hanc sententiam,

> Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ Πίνδαρόν ἐστιν ἀμείνων,
> Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον,
> Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλά τις εἴην
> Μήτ᾽ ἄγαν εὐδαίμων, μήτ᾽ ἐλεεινὸς ἐγώ.
> Ἡ μεσότης γὰρ ἀρίστη, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν

Κινδύνοις

Κνδόντες ἐπιγόνοι, ἴσχεται δ' ὕβριν ἴσχει. id est,
Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contra miseret, quorum aspera sors est.
At mihi donari non cupio alterutrum.
Ut nimium felix, vel sim miserabilis ulli.
Nam præstat cunctis rebus adesse modum.
Quandoquidem celsæ vicina pericula sorti,
Imaq. deprimitur non toleranda ferens.

Est aũt apud Pindarum primo hymno Pythiorum,
ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id est,
Verum tamen melior est cõmiseratione inuidẽtia.
Ne omitte honesta, guberna iusto clauo exercitũ.
Rursus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεί, χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει. *id est, Obsonium est inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cum deterioribus non contendit. Rursus Pythiorum vndecimo,*
ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον·
ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. id est,
Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit,

E nassa escam petere.

ADMODVM *certe prouerbiali figura dictum est Plauto, cit ante Festo Pompeio,*
Numquam hercle ex ista nassa hodie escam petã.
Et Cicer. ad Atticum libro quintodecimo, epistola ultima. Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed spem mortis meliorem. Est autem nassa piscatorũ vasis genus, quo postea quam intraris piscis, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa, In nassam incidere, & E nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

IDEM *Festus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti, ac leuis sit animi, & plerumq. fiat, vt in gremio posita, cum in obliuionem venerint, exsurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidunt, nisi cingarie. Itaq. M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.*

Vna cum templis & aris.

PLVTARCHVS *locis aliquot in Symposiacis significat antiquitus fuisse morem, vt quoties vnicuipiam deo res diuina fieret, omnibus simul vota fierent, videlicet ne Calydonij suis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebant hæc verba ceu solennia,* ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. *id est, Vna cum phanis & aris. Nõ admonet quidem ille palam, esse prouerbium, tamen ita videtur vsurpare, vt coniicere possis, prouerbio dici solitum, cum nihil omnino prætermissum volebant significare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum vestibus & calciamentis. Et, Demigrarunt vna cum sarcinis & impedimentis.*

Mercurius superuenit

Ὁ Ἑρμῆς ἐπεισελήλυθε, *id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium oriretur in cõciliabulo multorum, significantes, non esse fas loqui Mercurio præsente, qui sermonis sit auctor. Ominosum & hodie putatur, si quando in cœtu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagiũ a Plutarcho in commentario,* περὶ τῆς ἀδολεσχίας. *Adfine est illi, quod alibi dictum est, Lupus in fabula.*

Dulce pomum cum abest custos.

Γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος.
Custos vbi deest, dulce pomum est scilicet.
Senarius est prouerbialis, quo licebit vti cum significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari. Sumpta metaphora a pueris & adolescentibus, qui sibi non temperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quẽ inscripsit, ἐρωτικόν, *in philosophos, qui sub prætextu philosophiæ, libidini suę seruiunt:* πρόφασις ἦν φιλία καὶ ἀρετή. κονίεται δὲ καὶ ψυχρολουτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησι, καὶ σωφρονεῖν ἔξω διὰ τὸν νόμον, εἶτα νύκτωρ καὶ καθ' ἡσυχίαν.
Γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
Igitur occasio amicitia ac virtus est. Sordidatur autẽ puluere, frigidaq. lauat, attollit supercilia, ac philosophari se prædicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum,
Pomum suaue est tunc, vbi custos abest.
Et Pindarus in Isthmiis hymno sexto, Τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. *id est, Id quod præter honestum dulce est, manet finis amarissimus.*

Sanior es pisce.

PROVERBIALITER *haud dubie dixit Iuuenalis. Sanior es pisce. Nam ad eum modum; hodieq. vulgo loquuntur, tam sanus es quam piscis. Id inde sumptum est, quod creditum est, pisces non sentire morbos. Quamquam huic sententiæ refragatur Aristoteles libro de natura animalium 8. atque hunc secutus Plinius lib. nono, Siquidem ægrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quod aliquoties inter eiusdem generis præpingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus similes, coloreq. immutatq. Quamquam vniuerso piscium generi non incidit pestis, quẽadmodũ frequenter accidit hominibus, ac ceteris animantibus, nõ cicuribus modo, verum etiã feris.*

E Creta raptus.

PLVTARCHVS *in commentario De puerorum educatione,* καὶ τοὺς μὲν Θηβαίων καὶ τοὺς Ἠλίδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δὲ Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον. *id est, Thebanorum quidem ac Heliensium amores oportet fugere, eumq. qui vocatur e Creta raptum, Atheniensium vero & Lacedæmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim significatum fuisse, quod aliquoties illinc virgines a negotiatoribus adueherentur.*

Euparyphus ex comœdia.

ADMODVM *prouerbiali figura dixit Plutarchus in Symposiacis,* ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, *hominẽ significãs magnifice vestitũ, ac magnã seruorũ turbã post se trahentẽ. Nã huiusmodi finguntur in comœdiis milites gloriosi. Quorũ insigne est chlamys purpurea, quẽadmodũ indicat Donatus. Ita Lucianus de milite,* τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι. *id est, Euparyphũ illum di-*

co, illum chlamydatum. Unde diuites omnes splendide cultos, εὐπαρύφους appellant Graeci, quod ipsum prouerbiale quiddam habet. Nam Paryphis vestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux libro septimo. Id vtrinq. purpuram habebat assutam, quod virgae purpureae inter textae vesti, Ionum lingua Paryphi vocantur. Idem admonet εὐπαρύφων nonae comoediae verbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, Quos saepius vulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntes nomine vocat & digito demonstrat. Similiter Horatius,

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Nam praetexta nobilium erat, & toga ciuium erat insigne. M. Tullius contra Rullum, Iam uero qui mutus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Celio, Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachiũ toga constitutus, & vt exercitatione ludoq. campestri tunicati vteremur.

Tranquillo quilibet gubernator est.

SENECA *in epistola quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, vt ostẽdat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, verum etiam virtutem in his maxime proferre sese, quae rebus secũdis ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia pace constant.*

Neque Lydorum carycas.

Μήτε λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, *id est, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Cõstabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum,* Μήτε τῶν λυδῶν, *& καρύκκας per geminum cappa legimus apud Hesychium & Athenaeum. Hesychius indicat* καρύκην *dici offam e sanguine variisq. condimentis confectam. Athenaeus hunc versiculum adducit,*

> Ἐμβαλες εἰς ταυτὸν καρυκείαν, μέλι,
> Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ τἀναντία. *id est,*
> *Miscere in vnum consueuisti, mel, ad haec*
> *Similaginem, oua, cuncta enim contraria.*

Vnde καρυκεύειν *pro miscere varias rerum species, &* καρυκεύματα *pro cibis varie conditis, &* καρυκεία *conditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusq. modis genus hoc edulij conficiatur, ferio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuentum esse Candauli, qui hinc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Coniicere licet dici solitum, quoties mediocrem vitae rationem, aut conditionem significarent, quae pariter et a summis deliciis, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu deliciisq. fuisse corruptissimos, adeo vt ludiis nomen dederint: de Tyrrhenis certum est, ad tibiae modos solere seruos caedere, summam molliciem cum summa saeuitia coniũgentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitam. Vnde* καρυκινοὶ *dicuntur, non solũ qui variis condimentis inficiunt cibos, verum etiam, qui sermonem multiplici uerborum & figurum lenocinio condiunt.*

Tamquam de narthecio.

PROVERBII *simillimum est & illud Ciceronis in secundo De finibus bonorum libro, tamquam de narthecio, pro eo quod est, ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidem, unde pharmacopolae depromunt medicamenta. Verba Ciceronis sic habent, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tamquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: si longus, leuis.*

Quod non opus est, asse carum est.

CATONIANA *velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiisse, non secus atque illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est quod in epistola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus est, asse carum est. Vult autem Cato diligentem patrem familias vendacem esse, non emacẽ, & emere non quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse carum est: hoc est, quantumuis paruo emptum, tamen carum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, uelut arator aratro: opus quod vsu futurum sit, si quis habeat, sed eiusmodi tamen, vt carere possis. Porro quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad complures accommodari sententias: vt si quis dicat artem quampiam minimo negotio posse disci, quae tamen nihil sit frugis allatura, responderi posset, Quod opus non est, asse carum est.*

Nunc tuum ferrum in igni est.

EIVS *ferrum in igni esse dicebant, cuius negotium iam ageretur. Praemollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem scripsit de morte Claudij imperatoris. Hercules enim qui videret ferrum suum in igni esse, modo huc, modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde si quid volueris inuicem faciam, manus manũ lauat. Adlusit eo, quod Hercules quoque ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus esset Graecia, respõdit,* μηδὲν ἀναβαλλόμενος, *id est, Nil recrastinans. Refert Homeri Scholiastes Iliados β.*

Ne bos quidem pereat.

IAM *ante prouerbiis aliquot nobis declaratum est quãtum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quae conducunt ad vitae felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in parandis aedibus aut fundo, sed in omni pene vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non solum ad agricolas pertineat, verum etiam ad vnumquemque nostrum. Etenim si quis iam prouectior aetate vitae totius cursum relegat, comperiet maximam bonorum malorumq. partem a bonis malisq. vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert,*

> Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. *id est,*
> *Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.*

At leuis est bouis iactura, si cum his malis conferatur, quae capiuntur ex improbis conuictoribus, ex fucatis amicis,

amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem sententiam non nulli reiiciendam esse duxerunt, quod in nobis situm non est, qualem babeamus vicinum, quem non numquam mors aliæq. diuersæ caussæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapienter tamen a Catone præceptum est, vt agricola quantum in ipso est, curet habere bonum viciniũ, nec bonum tantum, sed et commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi commodus non sit. Id vt contingat, duæ res potissimum adiuuabunt, diligentia in parãdo agro, & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malũ vicinum, quod ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, vt eleganter scribit Columella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita dementis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facis, qui nequam vicinum suis nummis paras, cum a primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod non solum de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidem vt multi prętulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbẽ, vniuersas gentes petiisse relicto patrio solo, Achæos dicimus et Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia nostra contingamus Pelasgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoq. memoria tradidit, & in regionibus Græciæ & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis esse conterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimis suis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quam præsentium meminisse, ne vicinum nostrum nominemus qui nec arborem prolixiorem stare nostræ regionis, nec inuiolatum seminarium, nec pedamentum annexum vineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci sinit. Iure igitur, quantum nostra fert opinio, M. Portius talem pestem vitare censuit, & in primis futurum agricolam præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidem Columella declamatoria quadã eloquentia, simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus uicinus. Tametsi Cato non solum de uicini moribus sentit, uerum etiam quam lauta sit re. Vicini inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatem, in solo uero parum fertili declarat industriam agricolæ. Porro quem admodũ diligens uicinus exstimulat ad studium bene colendi, ita vicinorum luxus ex ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & præpotens uicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modum tenues uicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cum morosis & improbis vicinis numquam rixa non est, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actu ue, nunc de prospectu aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talem viciniũ, nec liceat mutare, reliquum est, vt nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne lacessitus fiat incommodior. Turpissimum enim fuerit si nostris moribus ex commodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod præcipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares, si ipse temperes ab iniuria vicini, adiungit, Familiam ne siueris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vẽdes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Si quid bona salute vsus venerit, benigne defendent. Olim igiť qui fundũ proscribebãt venalẽ præconẽ edocebant, quibus dotibus esset ager cõmendabilis, quam salubri cęlo, quam commodo situ, quã fertili solo, quã bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenij Themistocles, cum fundum uenderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adiici, quod haberet bonum vicinum. Id factum primum risu iocoq. multitudinis acceptũ est, mox intellectum est hanc agri commendationem esse precipuam. Plurimum itaque refert ad totius uitę commoditatem, qualem quisque vicinum sibi deligat, tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam sine maximo negotio, summoq. ditionis auitæ dispendio tueri non possit, malam vicinam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos consiliarios, qui magistratus integros & reipublicæ amantes adsciscit, bonos vicinos adiungit. Neque minimũ interest quas nationes in adfinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam adsciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitię fœdus, malam viciniam adcersit. Prima igitur cautio sit in deligendo, postrema in fugiendo quod corrigi non potest. Quamquã ne fuga quidem debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpę fuga, si caret arte: neque raro fit, vt odio mali precipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pęnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, vt rescindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Neq. vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciunt sese subducere, sed aut hęrent his quos oderunt clanculum, aut non dissuunt amicitiam, sed abrumpunt. Obstrepunt undiq. querimoniæ, deplorantium sibi ad studiorum cultum deesse Mecœnates. Atqui Mecœnas non statim amplexus est Vergilium aut Horatium, nec Meuio Bauione fuit Mecœnas. Illud primum agat adolescens, vt egregium aliquod specimen ceu pignus de se præbeat, non periturum quod in ipsum conferatur. Nec satis esse putet, quibuscũq. rationibus abstulisse munus vel prædam uerius. Non est improbitate petendi ambienda benignitas, sed litteris ac moribus semper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem sementem, si quod creditum erat, bona fide multoq. cum fœnore reddat. Nec est subinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigasti, quæras integrum, & uta quercu excussa, sub alia colligas. Sic vni aut duobus seruiẽdum est, quasi sis perpetuo iisdem vsurus. Nunc quam multos videmus qui suis moribus & litteras odio, & patronos pudore inuidiaq. onerant. Est quidem non nulla gratitudinis pars litteris dictisq. celebrare nomen patroni, sed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaque fit, non vt lector melius sentiat de laudato,

sed prius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius quam gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea quæ bonorum ac sapientum iudicio damnantur, laudando vituperant. Primum quod adfers ad Encomium sit verum: deinde quod verum est sic tractetur vt fiat etiam verisimile. Absint autem poetarum quorundam hyperbolæ, quibus ex homine cum libet, deum faciunt: hæ virtutes potissimum depingantur, quæ fauorem ac beneuolentiam conciliant, quod genus sunt pietas, integritas, pudicitia, modestia, benignitas, morum candor ac facilitas. Nihil est humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudiciis morosius. Proinde si quid attingendum erit earum rerum quas vulgus sic miratur vt inuideat possidentibus, id arte tractandum est, ne fascinatio sit metuenda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunæ, vel sine fraude partum possideat, sic habet, vt dispensator sit potius quam dominus. Neque quisquam inuidet potenti qui potens est reipublicæ commodis, qui quantum eminet dignitate, tantum se submittit modestia, comitate vincens etiam humiles. Nullus inuidet formoso, qui naturæ dono pudorem ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet valenti aut longæuo, qui magno plurimorum bono valet ac viuit. Quod si cui deest ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractanda, abstineat potius quam velut malus pictor bonam formam imperitia sua reddat deteriorem. Alexander ille fortasse morosius, qui nullius manu pingi sustinebat nisi Apellis. Nemo tamen egregio corpore, a Fuluo Rutubaq. pingi cupiat. Quod emittis in lucē publicam, tale sit, vt posteritatis memoriam polliceatur. Deniq. sic temperanda laudatio, vt hoc officium non appareat esse tributum eius animo quem laudas, nulli enim minus expetunt aut sustinent etiam laudari quam qui maxime promerentur: sed ipsi potius virtuti, quam nolentem etiam sequitur sua gloria, sed aliis ad similia studia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus est, et citra periculum inuidiæ, aut adsentationis suspicionem. In defunctorum autem laudes vberius effundenda est vis eloquentiæ, cum iam mitior est inuidia, & minor adulandi suspicio. Hactenus ostendimus quomodo studiosi suis patronis commendari queant. Nunc paucis attingamus quibus rationibus & studiis ipsis fauorem omnium valeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ bonæq. quas uocant litteræ magna flagrant inuidia: quod quidem fit partim culpa maiorum, qui putant auctoritati suæ detrahi si quid nouæ eruditionis accedat iuuentuti, contentiq. his quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiūtur, nec sustinent discere, vel quia piget, vel quia pudet: partim etiam eorum vitio, qui hac vetera noua inuehunt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili insolentia, qui simul atque tenuerint duodecim verba Latina & quinque Græca, Demosthenes ac Cicerones sibi videntur, effutiunt ineptos libellos, non nunquam & virulentos, liberales disciplinas omnes miro fastu aspernantur, & in harum professores scurriliter debacchantur. Postremo res omnium & publice & priuatim erunt feliciores, si suo quisque vicino bonum præstiterit. Vt ad prouerbium redeamus congruit illi, quod alibi commemoratum est, Aliquid mali propter vicinum malum quod vsurpauit Demosthenes in oratione contra Callicleam, οὐκ ἦν ἄρα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. id est, Nō erat quidquam o Athenienses perniciosius quam improbum vicinum, nec suis contentum, esse nactum.

Caput artis, decere quod facias.

QVINTILIANVS *libro Institutionum oratoriarū 11. videtur veluti vulgo celebratum adducere: Caput est artis decere quod facias. Ipsius verba sunt. Vnum etiam his adiiciendum est, cum præcipue in actione spectetur decorum, sæpe aliud alios decere. Est enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & vt vere dictum est, caput esse artis, decere quod facias, ita nec sine arte esse, nec totum arte tradi potest. Hactenus Fabius Id vsurpare licebit, non solū ubi quid fiet parum decore, veluti si cantillet aut lusitet senex, si præeat & obiurget iuuenis: verum etiam cum negabimus quibuslibet quiduis esse decorum. Quod sæpenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factum placet vniuersis, si idem tenet alius, etiamsi doctior peritiorq., nemo tamen ferat. Id cum quotidie videamus accidere, tamen cur accidat, ratio reddi non potest.*

Domus recta.

ANNEVS *Seneca libro epistolarum familiarium decimosexto: Videbimus quod parum recisum sit, quod parum structum, quod non huius recentis politura. Cum circumspexeris omnia, nullas videbis angustias inanes. Desit sane varietas marmorum, & concisura aquarum a cuniculis interfluentium, & pauperis cella, & quidquid aliud luxuria, non contenta decore simplici miscet, quod dici solet, domus recta est. Hactenus Seneca. Quod si locus non vacat mendo, significat vulgo domum rectam vocari, non quidem opulentam & ambitiosam, sed cui nil desit iustæ supellectilis Ad eundem modum M. Tullius Græcorum linguam ambitiosæ meretrici confert, quæ multo luxu superfluat: Latinorum honestæ ac pudicæ matronæ, cui nihil deest, quod ad honestam pertineat mundiciem.*

Non est beatus, esse qui se nesciat.

IDEM *in eodem opere versiculum hunc e poeta quopiā allegat Comico: Non est beatus, esse qui se nesciat, haud dubium quin populari sermone iactatum, cum auctoris nomen non adscripserit. Sensus est, haud esse satis, vt adsit felicitas, ni felicitatem tuam intellexeris. Huc alludens Vergilius:*

O fortunatos nimium, bona si sua norint
Agricolas.

Eodem pertinet, quod Martialis inter felicitatis calculos hunc quoque commemorat:

Quod sis, esse velis.

Quid enim felicius libertate? Atqui videas nō paucos qui sortem deplorent suam, quod in principum aulis locum non inueniant: miseros se putant, quod seruire non liceat. Verum vt beatus non est, qui se non putat beatum: ita his miser est, qui cum animi malis sit infelix, tamen sibi videtur felix. Etenim vt qui sanus est, & sibi videtur ægrotus, non fruitur suo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligens suum malum, longissime

gissime

gissime abest a sanitate: quippe qui vsqueadeo sanus non sit, vt sit etiam insanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. TVLLIVS in Lælio, senarium hunc ex Ennio citat prouerbij specie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo significatum est, amici fidem in rebus aduersis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum sit, id dubium appellant, pro quo Ennius posuit incertum, affectans συναντίωσιν & παρονομασίας, quibus schematis impendio delectatus est, atque adeo non ipse solum, sed & omnis illa ætas vsque ad M. Tullium. Plautus item, eum amicũ pronuntiat, qui in re dubia iuuat.

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

OMNES ferme Publianas sententias videmus prouerbiorum vice fuisse celebratas, nec iniuria sane. Nihil enim illis fingi potest nec argutius, nec iucundius, quo rum hic vnus est:

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodus est dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert heredi.

Bona nemini hora est.

ARRISIT & hic:

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum est, alij pariat dolorem: quod alij lucro est, alij damnum adferat. Nemo discessit, nisi malo alterius. Nemo vincit in bello, nisi exitio alterius. Nisi manis pro alicui legere alicubi.

Sapiens sua bona secum fert.

O σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, id est, Sapiens opes sibi secum habet semper suas, a Biantis apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerũ suarum ex incendio patriæ, Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: significans ea quæ uere nostra sunt intra nos esse, velut eruditionem, ac uirtutem. Ut rursum quæ vere mala sunt nostra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegoræ donarim.

TELEGORAS apud Naxios prædiues quispiam ac præpotens erat, cui quod quotidie multa mitificarentur, uulgato sermone receptum est, ut venditores paruo licitantibus dicerent, μᾶλλον τηλεγόρᾳ ἂν δοίην, id est, Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum octauo ex Aristotele. Rem longius prosecuti sumus in prouerbio, Nullus malus magnus piscis. Nec videtur quis vsus adagionis esse possit, nisi si dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quam mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cena.

VETERES cenam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cenam appellabant, quod apud inferos tenuissimo victu, minimoq. cibo, eoq. vilissimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem vmbra plebeia maluæ porroq. victitant, Hecate Manides ac Triglidas pisces, apud nos cõtemptissimos, habet in deliciis, vt sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum Triglam, atque inibi simulacrum Hecates Triglanthinæ. Alij Triglam illi sacram putant ob nominis rationem a ternione dicti, cum triformis sit & Hecate. Extat apud Athenæum libro septimo, meminit & octauo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi possit de cena illa, quam singulis mensibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Aristophanes in Pluto:

Ἐρωτα τὴν Ἑκάτην εἴτε κρεῖττόν ἐστι τὸ πλουτεῖν,
Εἴτε τὸ πεινῆν, φησὶ γὰρ αὐτὴν ...
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα
προτιθέναι,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.

Id est,

Hoc ex Hecata si vis didicisse licebit,
Vtrum potius, ditem esse, ne egenum, quandoquidem iubet illa
Hos quibus est res quoque benignam mensæ uno ponere cenam,
Ceterum egenos hanc prædari prius ac deponere possunt.

Quo quidem loco in hanc sententiam scribit interpres. Olim in triuiis venerabantur Hecaten, quod eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Ceterum sub nouilunium diuites mittebant cenam vespere, veluti cenam Hecatæ in triuiis. Pauperes autem esurientes diripiebant ac deuorabant quæ erant apposita, dicentes quod Hecate comedisset. Itaque congruet, ubi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id est, Mens videt, mens audit. Hemistichium prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Aristotele quasi vulgo iactatum Sectionis undecimæ problemate 33. vbi proposita quæstione cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias caussas & hanc reddit, quod interdiu animus variis negotiis distrahitur: qui nisi sit præsens, nec corporis sensus officio suo fungatur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum sentiamus: & ipsi sumus experti in cruciatu dētium, aut calculi, multo lenioremi reddi doloris sensum, si possis animum in aliquam cognitionem alienam intendere. ὥσπερ τό, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorum sensus quiescit, & animi cogitatio tranquillior est, tum aurium meatus non minus patent noctu quam interdiu, nec minus capaces sunt sonorum, sed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus distrahatur, nec oculorum sensu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum esse, quemadmodum dicimus, Hic esto, et Istic sum. De mente peregrinante nobis dictum est alias.

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγος, id est, Thymbra victitantes adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel moribus essent parum blandis, vel qui hilariter citraq. sollicitudinem

licitudinem paruo contenti viuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herbæ genus sit, quam Plinius non distinguit a Satureia, Columella distinguere videtur,

Et Satureia, inquiens, Thymi referens, Thymbraq. saporem.

Est autem saporis subamari, in agris passim prouenit, & pratensis ad remedia præstantior est hortensi, ut auctor est Dioscorides, locis gaudens petricosis. Hortẽsis cibis aptior. Prouerbium recensuit Suidas, & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egisse, itaque de prandio parco tenuiq. dixisse, τὸ τοιοῦτον ἄριστον, οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id est, Tale prandium nõ recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, vel quia nemo molitur insidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, vt prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum libro decimo,

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ κραιπαλᾶν. id est,
Vbi cena frugi est, nulla debacchatio.

Græcus trimeter videtur corruptus inuersione duarũ dictionum: Restituetur si legas, δεῖπνον γὰρ εὐτελές. & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuiis primum nasci scommata, e quibus fere plus est doloris quam voluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem. Mox a verbis ad verbera. Non ita qui Thymbra victitant.

Doryphorematis ritu.

GRAECI δορυφόρημα vocant satellitium illud ex barbarorum fece conductum, quod olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc a regibus magis fastus quam tutelæ gratia alitur: In tragœdiis igitur sic addebatur regum personis δορυφόρημα, vt adstarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assidẽt, δορυφορήματος τρόπον adesse dicuntur. Sic Athenæus libro quinto, παρεμβάλλοντός τινα λόγον Πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. id est, cum iniiceret sermonem quendam Pisistratus: Neq. enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil adferentem in medium. Vsurpatur a Luciano in libello De conscribenda historia, his quidem verbis: ὡς ἂν οὖν ὦ φίλε, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ, μηδ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ περιφεροίμην. id est. Igitur amici, ne solus essem mutus in tempore tam vocali, neque veluti comicum Doryphorem hians cum silentio obãbularẽ.

Musicam docet amor.

PLVTARCHVS adducit & hoc adagium trochaico versu expressum,

Μουσικὴν δ' ἄρ' ἔρως διδάσκει, κἂν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id est,
Musicẽ docet amor, & si fuerit indoctus prius.

Sensus est, amorem ad industriam excitare animum, artiumq. & omnis elegantiæ magistrum optimũ esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animam immersam corpori, velut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere, tamquam excusso veterno. Vnde deum hunc idem Plato παντὸς ἐπιχειρητὴν appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem e taciturno reddit loquaculum, e verecundo stupidoq. comem ac blandum, e negligente diligentem. Nam Musicen hic sentit litteras, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Adlusit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui cum multis versibus docuisset, Musas semper esse comites amoris, subiicit,

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ' οὐ ψεύδεται οὗτος ἀληθής.
Testis ego dictum hoc haud vmquam fallere quẽquam.

Potest & ad verecundiorem vsum detorqueri prouerbium, si dicas non mediocrem esse gradum ad discendum, amasse præceptorem, potest & ad pium, si dicas caritatem esse virtutum omnium magistram, quæ nisi adsit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens vxor lacernam texe.

ATHENAEVS libro Dipnosophist. 3. heroicum hunc vt prouerbialem adducit,

Τὸν σικυὸν τρώγουσα γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id est,
Arrodens Sicyon vxor subtexe lacernam.

Apparet esse verba mariti iubentis, vt vxor tenui cõtenta victu, perageret opus suum. Nam Sicyon seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: non nulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioscoridem, cap. 366. videtur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, plerasque textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem a cane morsum.

PLINIVS: lib. 29. cap. 5. de veneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali est, vt vrina quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remedium est fimum caballinum, aspersum aceto, & calefactum in vino appositum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem a cane morsum, vsque in prouerbium discordiæ uenisse. Hactenus Plinius. Cuius e verbis coniicere licet, vulgo creditum fuisse, si quis lapidem a cane morsum contigisset aut calcasset, eum iracundiorem euadere, & ad dissidia propensum. Fortassis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixosum: Hic lapidem calcauit a cane morsum.

Erecti.

ATHENAEVS in Dipnosophistarum lib. 5. Καὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι πεπιεσμένοι καρηβαροῦντες ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν ἀγομένων ἐπιθοίμεθα, πάντες ἐξηγειρόμεθα, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνιστάμενοι. id est, Et quod dictu mirum, cum depressi essemus, & capite grauato temulentia, quoties spectassemus aliquid eorum quæ inferebantur, omnes expergiscebamur, recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit, vbi significabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt. n. se totos, & summis non numquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.

E clibano boues.

PROVERBIVM sapit quod scripsit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ' ἐξένιζε, παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id est,
Accepit inde, & apposuit totos boues
E clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem. Consimili figura vocabant Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem

dem poetam: καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id est, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam.

Athenaeus libro 7. nullo auctore refert huiusmodi prouerbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Comitē sibi ducit sepia percam. lib. 10. ex Aristophane adducit, nec addit in quem sensum soleat vsurpari, nisi quod videtur dictum de improborum societate. Apud eundem paullo inferius adducuntur hi versus Numenij, qui de piscibus prodiderit:

Φυκίδας ἀλφηστὴν τε καὶ ἐν χροιῇσιν ἐρυθρὸν
Σκορπίον, ἢ πέρκαισι κατείκελον μελάνουρον.

Feri puer.

Athenaevs libro. Dipnosophistarum 15. demonstrat olim prouerbio solitum acclamari ἰὴ παιών, quo significabant quempiam suo munere defunctum. Itidem ferme, quemadmodum nos absoluta virtuti gratulantes dicere solemus: Macte animo, macte virtute. Narrat enim, cum quispiam e conuiuio discessisset probe potus, ac magnopere somnolentus, ceteros in eū acclamasse ἰὴ παιών. Huius adagij fieri mentionem apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiusmodi natum euentu tradit: Cum Latona Apollinem ac Dianā ex Chalcide Delphos deportaret, iamq. ad Pythonis specum uenisset, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis praesidium implorans, clamabat, ἰὴ παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἰὴ παῖ, quasi dicas, ἀφίει παῖ, id est, mitte ac percute fili. Non nullos deflexis non nihil vocibus efferre, ἰὴ παιών, idq. prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opem imploramus. Rursum alij putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Ceterum ob adsuetudinem non videri prouerbium, quod his vocibus solenniter vterentur in sacris Apollinis.

ἰὴ παιών, ἰὴ παιών, ἰὴ παιών.

Vnde & ἰαμβικὸν τρίμετρον ortum existimant, quod & ipsum impetum ac celeritatem habet. Etenim si producas priorem in ἰὴ, carmen erit hexametrum heroicum: si corripias, iambicum. Porro quod apud Athenaeum in ἰὴ & ἰὲ nunc aspiratur, nūc tenuis est, nescimus an librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi videtur vsurpasse pro acclamatione, qua gratulantur victori votiq. compoti:

Dicite io Paean, & io bis dicite Paean,
Decidit in casses praeda petita meos.

Pulchre fallit vulpem.

Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, id est, Decipit pulchre vulpem. Suidas recenset duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum qui dolis captaret astutum, cuiq. frustra tenduntur insidiae. Nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbae exoculatae, quas aucupes in reti ponunt, quo subsultātes, reliquas deceptas alliciāt, παλεύτριαι dicuntur. Et qui feris tendunt casses, παλευταὶ vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est.

Aut piscem olet, aut florem.

Avt piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexaemeron lib. 5. cap. 2. testatur dictum in eum qui bene oleret, quod timallus piscis sit odore gratissimus, & aeque fragans eiusdem nominis flos. Sed praestiterit Ambrosij verba subscribere: Neque te inhonoratum nostra prosecutione timalle dimittam, cui a flore nomē inoleuit seu Ticini vnda te fluminis, seu amani Atesis vnda nutrieris, flos es. Deniq. sermo testatur, quod de eo qui gratam redolet suauitatem, dictum facete sit, aut piscem olet, aut florem: ita idem pronunciatus est, piscis odor esse, qui floris: Quid specie tua gratius? quid suauitate iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scimus an pro timallo apud Ambrosium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenset Plinius libro 26. cap. 8. cuiusq. subinde meminit Dioscorides locis diuersis.

Equi dentes inspicere donati.

Svnt quaedam & hodie vulgo iactata, non indigna quae veteribus adagiis annumerētur, quod genus est illud, non oportere equi dentes inspicere donati. Cum significamus aequi boniq. consulendum, qualecumq. est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inspicit, in quibus aetatis indicia certissima sunt, ne circumueniatur. At inciuile sit idem facere in equo donaticio. Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in praefatione commentariorum, quos scripsit in epistolam Paulli ad Ephesios. Parū, inquit, eloquens sum, Quid ad te? Disertiorem lege. Non digne Graeca in Latinum transfero, aut Graecos lege, si eius linguae habes scientiam, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium est, equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus.

Amicitias immortales esse oportet.

T. Livivs libro decimo de bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus aureae Magontiae, scribit in hunc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic enim legendū esse, vel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verum eo rediere mores mortalium, vt simultates sint immortales, amicitiae plus quā vitreae: plusq. possit vna Ate quam centum Litae, atq. omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quāuis leuem occasionem intereat: quae si sarciatur, ne quidquam coit & rescinditur. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, quod alibi, ni fallimur, retulimus:

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ id est,
Non est amicus quisquis amare desiit.
Citat ibidem & alterum carmen:
Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse cum sies.

Ad bonam frugem.

Qvi commutatis ad meliora studia moribus resipiscūt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Caelio. Et se ad bonam frugem, vt dicitur, recepisse, grauesq. homines

mines atq; illustres fuisse. Item Plautus in Trinummo, certum est ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites se parsuros dixerunt, si ad bonam frugem rediret. Unde frugi & bonae frugi dicitur, qui suo funguntur officio, praesertim serui quos ad operam praestandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed si bonae frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. Item Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. Si quis seruũ. Interesse fructuarij videtur, bonae frugi seruum esse. Rursum in digestis libro 11. Titulo de Seruis corruptis, paragrapho, Quod ait praetor. Sed vtrum ita demum tenetur, si bonae frugi seruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Cassina, Credo pol esse si tu frugi bonae es. Rursus in Pseudolo, Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonae. Nequam opposuit frugi. Nequam enim nulli est vsui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re rust. lib. 1. Eiusdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioso. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QVOD successione quadam ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod translatũ videtur ab his qui nauim aut plaustrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxo, inquit, praerupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus necessario traderentur, militesq. inermes subleuati alij ab aliis magnam partem itineris conficerent. Rursus belli Gallici libro 7. Quidam ante portam oppidi Gallus per manus sibi ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiiciebat. In eodem: Non nullae de muris per manus demissae. Item libro 8. Tale consilium sui recipiendi inierunt: fasces vbi consederant, per manus stramentorũ ac virgultorum, quorum summa erat in castris copia, inter se traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus est tropus. Qui quoties accedit, transit in speciẽ prouerbialem, quomodo frequenter obuium est apud auctores. Velut apud Fabium libro 12. Non ea modo quae conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quaeq. quotidie aguntur nosse, verum ne ea quidem quae a poetis ficta sunt negligere. Item Liuius lib. ab vrbe condita 5. Etiam si nobis cum vrbe simul positae, traditaeq. per manus religiones nullae essent. Idem lib. 9. Tum disciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis praeceptis ordinata modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis consularibus: Nam vt C. Iulius omnibus a senatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minime vos velitis. Quin & Iureconsultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manum datur. Veluti Papianus libro Pandectarum 29. Titulo De iure codicillorum, Quod per manus traditum est, codicillis hereditatem dari non posse rationem illam habet, & cetera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipse mihi in manus: de epistola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus institutum, aut opinionem, aut consuetudinem, aut disciplinam aliquam, per manus traditam ad nos venisse.

De manu in manum.

VT non arbitramur idem esse cum superiori, ita non vsquequaq. dissimile est, quod scribit Cicero libro Epist. famil. 7. Totum deniq. hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum tuam istam & victoria & fide praestantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius:

Vt tibi se laudare ac tradere coner. Item:
Hunc hominem velles si tradere.

Mira de lente.

RODOLPHVS Agricola vir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. testatur apud Graecos prouerbio dici solere, egregia de lente, quoties res humilis & pusilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quasi lentem minutum ac vile legumen splendidis encomiis efferas. Opinamur Graecis efferri hunc in modum e ἀστὰ περὶ φακῆς.

Non una manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτόν, id est, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaq. captuq. difficili. Nam huiusmodi solemus vtramq. admouere manum. Vsus est Plato in sophista: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτόν, id est, Vides igitur vere dici, bestiam hanc esse variam, neque (quod dici solet) vnica manu capiendam. Sumptum est a venatu, in quo fera quaedam miris artibus ex ipsis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adsimilem putas hominem sophistã, ad elabendum omnibus dolis instructum.

Omnes laqueos effugere.

IN eodem dialogo non dissimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipsum a venatu translatum est, in quo sic vndiq. sepiuntur exitus, vt necesse sit feram in aliquas insidias incidere. ὀρθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν, id est, Siquidem recte habet prouerbium, quo dicitur, haud facile esse omnes laqueos effugere.

Hostis domesticus.

RVRSVM in eodem domesticum hostem prouerbio solitum dici testatur, vbi malum non aliunde proficiscitur, sed ex nobis ipsis nascitur: velut cum quis ipse se prodit, aut redarguit, ipse sua bili aut liuore sese conficit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id est, Non opus habent aliis qui redarguant, sed iuxta prouerbium, cum domi hostẽ habeant, quiq. sit aduersaturus &c. Agit de sophista, qui cum sit loquax, ipse ex sese praebere solet quo reuinceatur.

Capere ciuitatem.

PLATO in eodem dialogo significat prouerbio dici solere: Capere siue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem esset adsecutus. Neque enim ciuitas primo statim

tim impetu capitur. Illic hospes animat Theaetetum, vt quod instituit, persequatur, eo quod qui ad leniores difficultates aut haeret, aut resilit, numquam aliquid perficiet in eo quod est disputationis caput. Verba Platonis sic habent: Θαῤῥεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι. τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς; σχολῇ πού τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, *id est, Considere oportet Theaetete, fore vt qui vel paullulum aliquid potuerit, semper vltra progrediatur. Quid enim facturus sit in aliis qui in his animum desponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulsus: haud vmquam ille talis, vrbem, quod dici solet, caperit. In bello facile est in excursionibus, aut pagorum incendiis aliquid designare: at munitas vrbes expugnare perdifficile est. Simile est illi: Timidi numquam statuerunt Trophaeum.*

Diuinum excipio sermonem.

PLATO *libro de Repub. 6. demonstrat prouerbij vice in ore fuisse vulgo:* θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, *id est, Diuinum excipio sermonem, quoties, gloriosius aliquid dictum esset, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non possunt, & quibus nemo praescribit. Platonis verba subscribemus.* Οὔτε γὰρ γίγνεται οὔτε γέγονεν, οὐδ' οὖν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον, ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε, θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαιρῶ λόγον. *id est, Neque enim sunt, neque fuerunt, neque futuri sunt mores aliter ad virtutem instituti, quam ad horum institutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbium, excipio sermonem. Apparet esse fragmentum carminis iambici:*

-Θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, *fortassis ex Homero natum:*
-Θεοὶ δέ τοι πάντα δύνανται. *id est,*
-Diui tamen omnia possunt.

Accommodari potest ad summos principes, veluti pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

VNA *pertica, pro eo quod est eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epist. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remissionis, & forma laudatur, ipsis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, sed distincte gradatimq. tractaui. Quanto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus esse non apud me,* ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, *id est, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his qui metiuntur agros, Perticam posuit pro decempeda. Nam Seruius Sulpitius, vt indicat Festus Pompeius, dixit perticam esse lineam qua diuiduntur agri, & versus est Homericus, lib. Iliad. 9. quem alibi recensuimus atque exposuimus.*

Pulmo prius uenisset.

PVLMO *prius venisset, dictum est olim in lentos ac cessatores. Opinamur quod pulmo cum perpetuo moueat, numquam tamen loco se promouet. Plautus in Epidico: Dij immortales soccos iussi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset quam tu aduenisti mihi.*

Qui multum obfuit.

SICVT *eiusdem artificis est egregie mentiri, & vera dicere, ita eiusdem est prodesse plurimum ac laedere. Id olim prouerbio iactatum fuisse testatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis,* τοῦτο δ' ὑπὸ πάντων προφερόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ φίλος ὢν ἱκανῶς ἂν ὠφελοίην, *id est, Dictum videlicet illud quod ab omnibus vsurpatur, quod si hostis cum essem vehementer nocui, etiam si sim amicus magnopere quiuero prodesse.*

Non uulgari ancora nititur.

DEMOSTHENES *in oratione pro Ctesiphonte:* Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, *id est, Non eadem ancora nititur qua vulgus, significans illum nouis, minimeq. vulgaribus praesidiis niti. Suidas admonet esse prouerbium, & subaudiendum ancoram.*

Non pluris quam simias.

SIMIA *ridiculum animal & vulgo contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Prusensis in lib. De Troia non capta: Quos ego, inquit, non pluris facio quam, vt dici solet, simias.*

Aspis a uipera.

TERTVLLIANVS *lib. aduersus Marcionem 3. prouerbij titulo refert: Aspis a vipera, cum pessimus, a pessimo sumit mali quidpiam. Desinat, inquit, nunc haereticus a Iudaeo, aspis quod aiunt, a vipera mutuari venenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conspicatus duas feminas inter se conferentes clam sermonem, protulit versiculum, e comoedia quapiam sumptum,*

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. *id est,*
Sumit venenum a vipera aspis mutuo.

Vtriusque serpentis venenum immedicabile, paritérq. noxium, nisi quod viperae morsus magnis enecat cruciatibus, aspidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas desit, si Plinio credimus. Est autem aspidis genus, quod absq. morsu, conspuens hominem veneno, perimit, vnde Graecis dicta πτυάς. *Vsus erit quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior.*

Neque intus neque foris.

IRENAEVS *lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quasdam, quae cum intelligerent se fuisse delusas a discipulis Valentini, non tamen se committebant ecclesiae, vt remedio paenitentiae reciperentur in consortium vnde discesserant, sed inter vtrumq. degentes, nec Valentinianis adhaerebant, nec ecclesiae sese reconciliabant. Simili figura dicunt hodie, neque caro est, neque piscis, de homine qui sibi viuit, nec vllarum est partium.*

De toga ad pallium.

CERTE *speciem habet prouerbij quod refert Tertul. in libello de pallio: Haec nimirum indignitas erit a toga ad pallium, cuius duplex erit vsus: vel cum ad diuersum vitae genus sese contulerit aliquis: vel cum a fortuna honestiore ad humiliorem, velut si quis e praefecto fiat paedago*

gus, e consule rhetor. Toga Romanorum erat, pallium Græcorum. Post pallium cœpit esse gestamen philosophorum. Confine illi, Ab equis ad asinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι συκίνη ναῦς, *id est, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici solitum qui præter meritum ad felicitatem atq. opes euecti, pristinæ cōdicionis non meminerunt, sed præsenti rerum successu insolentius abutuntur: ita vt fere mos est* τοῖς νεοπλούτοις, *id est, ijs qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ condicione prouehuntur. A Mandrone quodam sumptum, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus est imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Græci, quidquid imbecille, aut contemnendum significare volunt.*

Lupus in fabula.

HOC *prouerbium solitum est dici, quoties is de quo confabulatio est, de improuiso interuenit, Quod inde sumptum putat Donatus, interpres Terentij, quod lupus ei quem prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cum cogitatione in qua prius fuerat simul & vocem amittat & verba. Nec desunt qui huius seu rei, seu opinionis caussam philosophicam reddere conentur, videlicet quod lupus natura sit hostis homini, & ideo spiritus quosdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiscentem in eum quem conspexit inopinato, vires illius obstupefacere, atque hinc esse subitum silentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum est a nobis Theocriticum illud* λύκον εἶδες. *Rursum illud Maronis: Lupi Mœrim videre priores, cum vocem per ætatē ademptam pastor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum existimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum a cauea paullatim venisse ad limen cubiculi. Nam est & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compesceret, lupum frequenter inclamasse, vt nisi desinerret plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum spe prædæ venisse: sed frustra hiantem abiisse, hac tantum sententia doctiorem, non esse fidem habendam feminæ pollicenti. Nam hoc, opinamur, sensit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mēdo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quę putat hinc natum: cum in Neuiana fabula repræsentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti sint a lupa repente verum lupum actioni interuenisse: quo factum vt subitum esset totius fabulæ silētium, quod talis spectator inexspectatus interuenisset. Sic vsus est Terentianus Syrus in Adelphis, silentium innuens Ctesiphoni, quod Demea pater adolescentis, quem ruri esse credebat, præter exspectationem adesset. Festiuius etiam vsus est Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in sermone præsens esuriens adest. Loquitur enim de parasito Gelasino, qui fratribus de ipso confabulantibus derepente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, adlusio ad hominis edacitatem: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adolescentis, de quo dicitur,* λύκον εἶδες. *Vtitur & M. Tullius epist. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmutescamus: propterea quod siue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de absente: siue vituperabatur, timemus offendere.*

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν, *id est, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehemēter garrulos,* [illegible] *sic enim ibi refertur. Hunc in sensum vsus est & Aeschines in Demosthenem, qui locus nobis alibi citatus est. Non dissimile est huic, Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immensis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, separare visum est ob vsum diuersum. Est autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ captæ historiam libris viginti quattuor explicat, cum Vergilius duodecim libris complexus sit; quod ex vtroque opere visum est decerpere.*

Apud nouercam queri.

QVI *deplorant infelicitatem suam apud eos, qui nihil auxilij sint laturi, vel gauisuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quod nouercæ fere male velint priuignis. Ballio leno in Pseudolo Plauti:*

> *Nam istbuc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,*
> *Apud nouercam querere.*

Leno pro se supposuit nouercam. Quod dictum Pseudolus simulans se non intelligere,

> *Eho, inquit, an vmquam huius nupsisti patri?*

Animus habitat in auribus.

VETERES *animo sedem in oculis dedere, pleriq. in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi sermonē vt videtur, docet animum habitare in auribus, quod qui bene audiunt, voluptate adficiantur, qui secus, exacerbentur. Herodoti verba subscribem*°, Καὶ νῦν τοῦτο ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει, *i. Et nunc illud sane discito, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit, voluptate corpus implet, cum his diuersa, molestia adficit. Opinamur hunc esse sensum adagij, quod ex his quæ audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, sæpe atroces iras vertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde pestilentissimum homicidarū genus est, quod hoc sæculo potissimum regnat, qui venenum aspidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod sicarij ferro.*

Inscitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, *id est, Inscitia quidem confidentiam, prudentia vero contationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponnesiaci belli secundo. Diuus Hieronymus in Epistola ad*

Eua-

Euagrium ita refert, Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epistolarum lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, vt dubium non sit quin hæc sententia fuerit olim vulgi sermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum est, quod iuuentus audacior est quam senectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculū intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam. Denique maxime bellum adsectant, qui quid sit bellare numquam experti sint.

Non statim finis apparet.

HERODOTVS *in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum, Non statim cum principio apparere rei exitum.* αὐτὸ καλῶς, *inquit,* ἔπος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι, *id est, Et vetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio vix cœpto, statim arbitrantur se rem factam habere, cum sæpe exitus non respondeat initiis. Vulgi iocus est in Batauum quendam, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicum quid essent effectura. Cum medicus respondisset fore vt moueretur aluus, deuorauit, moxq. non dum egresso medico, clamauit se cacaturire, nimirum suspicans statim apparere finem vna cum principio. Alter quidam eiusdem sapientiæ, cum a parentibus missus esset in Galliam, vt Gallice disceret, cum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quod nō dum loqueretur Gallice, putans hanc vim habere solum ipsum, vt quisquis adisset Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simulatq. filius triduo versatus est in ludo litterario, mirentur eum non dum scire litteras, queranturq. operam simul & impensam perisse. Poterit ad seria torqueri. Rebus honestis strenue vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam messem metere. Semper in hac vita recte faciendum, olim non defutura præmia, etiam si non contingant in hoc mundo.*

Philippide tenuius.

ATHENAEVS *lib. Dipnosophist. 12. ostendit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, vt etiam* πεφιλιππιδῶσθαι, *dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophōte,* ἐν ἡμέραις τρισὶν ἰσχνότερον ἀποδείξω Φιλιππίδου, *id est, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rursus ex Menandro:*

> Ὁ λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον λαβὼν
> Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. *id est,*
> *Vestrum ubi fames formosulum hunc momorderit,*
> *Reddet cadauer macrius Philippide.*

Rursus ex Alexide citat hoc dictum, [illegible] Φιλιππίδου λεπτότερον, *id est, Poculum Philippide gracilius.*

Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem otiosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, numquam hera.

VT *vulgo iactatum refertur in Græcis epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ,*

> Μὴ νῦν δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο
> Ἐστὶ παροιμιακόν. *id est,*
> *Si qua ancilla semel fuit, haud vmquā dominetur,*
> *Vt prouerbium habet.*

VIDETVR *ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse ceteris insolentiores, minusq. tolerabiles quam qui felices nascuntur.*

Exurere mare.

ADMONVIMVS ἀδύνατα *ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud quod refert Vergilius Aeneidos libro 9.*

> *Maria ante exurere Turno,*
> *Quam sacra dabitur pinus.*

Nec dissimile est quod habet Propertius,

> *Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,*
> *Altaq. mortali detrahere astra manu.*

Obedientia felicitatis mater.

AESCHYLVS *in* ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

> Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
> Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ᾽ ἔχει λόγος. *id est,*
> *Felicitatis mater obedientia,*
> *Coiunxq. vt aiunt, sospitatoris Iouis.*

Fingit poeta Iouem sospitatorem, cuius beneficio contingat salus: huic esse vxorem: cui nomen πειθαρχία. *id sonat obedientiam sed proprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam cui nomen* εὐπραξία, *id est, felicitas. Principis est consulere saluti ciuium, Id conatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare si velit esse felix. Sed vtinam non essent Iones* [illegible], *quibus vxor esset* ἀπειθία, *& filia* δυστυχία.

Ver ex anno tollere.

ΕΚ ΤΟΥ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαίρειν, *id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedamonij & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant a Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem vel maritimarum rerum vel terrestrium copiarum constituerent: quam condicionem cum repudiarent legati, iussit eos illico discedere, ac renunciare Græcis,* ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτοῖς ἐξαραίρηται, *Ver ipsis ex anno sublatū esse, videlicet illud subindicans, suū exercitum præcipuū esse Græciæ florē ac robur, qui si deesset, defuturū illi quod esset præcipuum. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristoteles lib. Rhetor. 3. inter metaphorarū genera. Rursus rhetoricorū lib. 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio qui dixerit,* τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀφανισθεῖσαν ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεθείη. *id est, Iuuentutē e Repub. sublatam esse perinde ac si uer ex anno tolleretur. Potest deflo-*

ab assentatoribus, quod Cleopatra essictum amanti, no.i responderet in amore.

Asinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως: id est, Vt asinus balneatoris. Dictũ est in eos qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus caperent. Plutarchus in libello, περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν οὖν πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. id est, Nihil inde capiens commodi, velut asinus balneatoris, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo ac fauillis oppletus, numquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac sordido, qui cum sit onustus diuitiis, non fruitur tamen.

Lychnobij.

APPARET λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitam ducerent, vt torqueri possit vel in nocturnum potorem, vel hominem supra modum studiosum, qui quemadmodum dictum de Demosthene, plus absumat olei, quam vini: vel in sordidum & parcum, quasi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epist. 22. epistola 122. dictum ostendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat praepostera, adeo vt quidquid hominum vulgus interdiu solet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiscebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidissimus fabulator, vt eum diceret admodum frugaliter viuere, quippe qui nihil insumeret nisi noctem. Et quibusdam illum sordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & Lychnobium dicetis. Est autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eum vsqueadeo sordidum, vt lucernas etiam absumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Ceterum adlusum est ad vitam hominis praeposteram, euiusmodi describit in eadem epistola, & Butam quendam Attilium.

Quasi Sutrium eant.

SVTRIVM peruetustum Etruriae oppidum. Id olim defecerat a Romanis, cum quibus inierãt societatem. Camillus ad id delectus a senatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtq. Sutrini ipsa celeritate opprimerentur, edixit, vti singuli milites trium dierum commeatum secum exportarent. Id deinde versum est in prouerbium, quod vsurpari cõsueuit, quoties aliquis suo sumptu nauat operam aliis. Sic enim interpretatur. Festus Pompeius in fragmentis quibusdam, quae Romae inueniuntur. Arbitramur eandem esse historiam quã aliquanto aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe cõdita 6. Plautus in Cassina, Tum quoque facito, vt veniant, quasi eant Sutrium. Iubet Alcesimus, vt suos ad sese mittat, sed suopte cibo instructos. Nota est carmen Catulli, quo Fabullum ad cenam vocat, sed ita vt ipse secum adferat quidquid ad lautam cenã pertinet.

Αὐτολήκυθοι.

Αὐτολήκυθοι, vulgato verbo dicebantur, qui nõ ex animo, sed ventris caussa colerent amicos, inde conficta uoce; quod sponte ad Lecythum commearent, & inuocati praesto essent in conuiuiis. Eosdem τραπεζῆας quoque vocatos fuisse testatur, & ab Eupolide, τοὺς περὶ τήγανον καὶ μετ᾽ ἄριστον φίλους. id est, Circum sartaginem & post prandium amicos dictos fuisse. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoscere possit adulatorem ab amico, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τοὺς αὐτολεκύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν. id est, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit, Autolecythos istos, qui vocantur, ac mensales, quiq. tum demum audiunt, posteaquam aqua manibus infunditur, sicuti dixit quidam, existimemus adulatores. Vsus est eo verbo Demosthenes in oratione aduersus Cononem. Interpretes varie exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati sunt, vel de pauperibus, qui praeter lenticulam nihil possident: vel de iis, qui facile sunt ad depromẽdam pecuniam, quod quidam solcant in lenticulis pecuniam recondere, atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum sententia Plutarchi. Apud Athenaeum libro 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce est aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta disceptatione quae nam aquarum esset optima, cum alij praeferrent Lernaeam, alij Pirenaeam, alij aliam, Carneus iuxta Philoxeni sententiam dixit, τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον, suauissimam aquã quae manibus infunditur, quod ea declaret cenam esse paratam, cum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum est, Feruet olla, viuit amicitia.

Melitaeus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, id est, Melitaeus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli seria rei conducebat, sed duntaxat animi caussa alebantur, cuiusmodi non melioris est multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius est usus. Sunt quibus adiũ custodia delegata est, vt noctibus aduersus fures excubias agant. Hi vocantur οἰκουροί. Sunt quorum opera in venatibus vtimur, qui θηρευτικοὶ dicuntur. Sunt quorum nullus est vsus nisi vt cum otiosis ac delicatis matronis lusitent, qui nostris quoq. temporibus, mirum quã sint in deliciis. Atq. ij μελιταῖοι vocantur, nimirum ab insula Melita, inter Corcyram nigram & Illyricum sita. Auctor Plinius lib. 3. capite vltimo. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Aristoteles Sectionis decimae problemate 14. indicans eos omnibus membris pusillos gracilesq. fuisse, & hac dote commendantur, quemadmodum sunt qui sine nanis & pumilionibus non possunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis πλατωνικὸς Alcidamantem Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenaeus libro 12. scribit Sybaritis vehementer in deliciis fuisse canes Melitaeos. Qui quidem hoc esse videntur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Massinissa merito laudatur, quod pro simiis & catulis maluit pueros alere, vsque ad annum tertium, deinde remittebat eos suis parentibus. Sed intolerabilius est quod apud Britannos complures alunt greges vrsorum ad saltationem, animal vorax & maleficum. Cuiusmodi sunt & simiae, licet minus voraces.

Illico hyems erit.

ARISTOTELES in problematis sectione tertiadecima, refert hunc versum, nullo citato auctore, sed velut i vulgo iactatum,

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προκαλέσεται, αὐτίκα χειμών.

Illico hyems sit ubi Boream accerfuerit Auster. Caussam hanc adfert, quod Notus suapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde si hoc tempore Boreas accesserit, congelascunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adiicit in eodem problemate carmen alterum consimili fere sententia,

Εἰ βορέας πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id est,

Molle lutum Boreas si prenderit, illico hyems fit.

Id tametsi vulgo simpliciter dictum apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, si malum malo successerit. Veluti si qui immodice discrucietur sese studijs laboribus, amare etiã incipiat: aut si qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium veniat: aut si regi vehementer leni, placidoq., succedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiusmodi subitæ mutationes, maximos rerum motus solent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

GALENVS Therapeutices libro nono. ἴσασιν μὲν οὐ... λεγομένων ... κατὰ τὴν παροιμίαν, τῷ αὐτῷ ... πᾶσιν ... id est, Isti quidem igitur neq. inquirunt, neque sciunt. Quin magis iuxta prouerbiũ, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibusdã medicis imperitis, qui nõ habita ratione morbo rũ, eadẽ remedia admouent omnibus, cũ diuersa mala diuersã curationẽ desiderent. Non dissimile illi, quod alio dictum est loco, Scis simulare expressum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum, quos edidit in epistolam ad Ephesios, Nec ad instar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita.

Κοχλίου βίος, id est, Cochleæ vita. De iis, qui parce parcoq. viuunt, aut contracti a negotiis, luceq. forensi semoti. Notum est animal, vnde sumpta est metaphora. Plutarchus in libello, περὶ τῆς φιλοπλουτίας, οὐδὲ ποσῶς τὰ πράγματα σπεύχεις, καὶ ... κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. id est, Tu vero tantum molestiarũ sustinet turbans, ac torquẽs teipsum, cum ob parsimoniam cochleæ vitã viuas. De Cochleis quæ cum caletur, succo victitant suo, alias retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, id est, Ex hostium regione. Vbi quis immodice insumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, si quid hostibus sit ereptum. Quod quidem adagium & hodie passim audiuimus vulgo dictitari in lucrones & helluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit, ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι ... τροφῆς τῆς πολυτελοῦς, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ... id est, Impleri apud alios, cibis sumptuosis, fruiq. velut ex hostili regione raptis, ampliter sese cibo onerantes. Vsurpat idem Symposiaca decadis septimæ, problemate sexto. Satyrus apud Athenæum lib. 4. id genus homines depingit his verbis, καταπέχοντες τὸν ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, καὶ φυγῆ ... id est, Proculcantes agrũ, diripientes domum, pro spoliis vendentes facultates. Nam λαφυροπωλεῖν, est prædas hostibus detractas sub hasta vendere. Atque ea solent minoris æstimari, veluti aliena. Hinc Græcis λαφύσσειν dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiusmodi profusio λαφυγμὸς dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intẽperanter profundere seu deuorare, vt indicat Suidas. Nam λάφυρα spolia dicuntur, viuis hostibus detracta, quẽadmodũ σκῦλα mortuis.

Panis lapidosus.

ILLVD si quis prouerbium esse negabit, cum hoc equidem non admodũ digladiabimur, certe dignum est, vt assidua vsurpatione in adagiorum contubernium cooptetur, quod refertur a Seneca lib. de beneficiis 2. Panis lapidosus. Sic enim Fabius Verrucosus appellabat beneficium, ab homine duro asperе datum, quem esurienti necessarium sit accipere, durum & acerbum esse. Ita quidam cunctatione, toruitate vultus, asperitate orationis, ostentatione molesta, corrumpunt beneficium, vt nemo sit accepturus, qui possit eo carere.

E Patroclis domo venit.

Ἐκ Πατροκλέους, i. E Patroclis domo. In sordidos, sumptũ a moribus Patroclis cuiusdã Atheniensis, prædiuitis quidẽ, verũ impendio parci sordidiq. quẽ vetus comœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teste Aristophanis interprete, cuius verba Suidas quoque refert, qui & prouerbium esse vult. Est autem in Aristophanis Pluto. It cum esset squalidus, incultus & sordibus obsitus, rogatus vnde venisset.

Πόθεν οὖν φράσον αὐχμῶν βαδίζεις; id est,

Vnde igitur adeo sordidus squalẽsq. venias dicito.

Atque ille respondet,

Ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι,

Ὃς οὐκ ἐλοῦσατ' ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο, id est,

E Patroclis domo,

Qui haud lauit vmquam posteaquam natus est.

Tam in procliui quam imber.

NON absque prouerbij specie dictum est illud a Plauto in fabula, cui titulus est Captiui duo,

Tã hoc tibi in procliui quã imber est, quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur quod ex alto deorsum propendet. Arduum est autem onera sub moliri in altum, deorsum vero vel suapte sponte deuoluuntur.

Et post malam segetem serendum est.

EQVIDEM non pugnam esse prouerbiũ, etiam si pro uerbij simillimum est, illud epiphonema Senecæ, lib. epistolarum vndecimo, Et post malam segetem serendum est. Quo licebit vti, quoties res parum ex animi sentẽtia cecidit, & significabimus non esse desistendum a conatu. Quamquam Seneca loquitur de iis, qui refugiũt in vllum hominem beneficium collocare, quod semel inciderint in ingratum. Eiusdem generis est, quod eodem subnectitur loco, Post naufragium maria tentãtur.

Spes seruat afflictos.

PLVTARCHVS in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuisse prouerbium de spe, nec tamen explicat, quod nam id fuerit: Τοὺς πλείστους δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνήγορον ἔχοντας παροιμίας ἐλπὶς ἐξαπατῶσα καὶ πείθουσα θᾶττον ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὰ συνήθη. id est, Plerosq. vero spes intemperantiæ mollicieiq. patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis stratis, ad consuetam redeant vitam. Quod autem sit illud prouerbium quod intemperantia sua prætexunt homines, declarat in his quæ sequuntur, ὡς οἶνον κραιπάλῃ καὶ κραιπάλην ἐξελάσαντες καὶ διαφορήσαντες. id est, Tamquam vinum vino, & crapulam crapula eiecerint ac discusserint. Ex his apparet Plutarchum adlusisse ad prouerbium, Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet aque celebratum inter compotores. Addunt locum de pilo canis rabidi, & experiuntur faceciam multis exitialem. Quamquam & obiter adlusum est ad hoc quod extat in sententiis e comœdiis, vt apparet collectis,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσι. id est,
Spes seruat hominem, rebus in duris bona.
Notum est illud Nasonis,
Spes bona dat vires, animũ quoq. spes bona firmat.
Viuere spe vidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos pæne cessit in prouerbium,

Ἐλπὶς γηροτρόφος. id est,
Spes altrix senectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi, καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. id est, Et memoriam iucundiorem, ac firmiorem, Pindarica spe, senectæ altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato lib. de Republica 1. ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα, γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. id est, Propterea quod qui iuste pieq. vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, senectutis altrix, familiaris est spes, quæ maxime versatilem mortaliũ mentẽ gubernat.

Tria saluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc prouerbio fuisse iactatum. Sed præstat ipsius verba transcribere, ὅθεν ἄριστα λέλεκται τρεῖς ἀκορίαν, καὶ πόνων ἀοκνίαν καὶ σπέρματος φυλακὴν ὑγιεινότατα εἶναι. id est, Vnde optime dictum est, vesci citra saturitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite.

PLVTARCHVS in libello cui titulus, πῶς ἄν τις διακρίνοι τὸν κόλακα τοῦ φίλου, versum hunc qui apud Homerum frequenter obuius est, ceu prouerbialem vsurpat.

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ᾽ οἱ ἄλλοι. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, si quid obiurgandus est amicus, vt id fiat primum in tempore, deinde comiter & amice magis quam aspere, postremo clanculum semotis arbitris, ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν. id est, Vnde optimum est illud, Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. condit. 10. dixit conferre capita, Consules velut deliberabundi capita conferunt.

Cur cessatum est.

EODEM in commentario vsurpat & hunc Homeri versum ex Iliados Λ.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id est,
Dic quid nam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis.

Licebit vti, quoties communem culpam apud amicum agnoscemus, & in re quapiam male cessatum esse significabimus.

Abijciendum procul.

CVM vitium aliquod, aut rem alioqui noxiam admonebimus procul abiiciendam esse, conueniet versus ille, ni fallimur, Homericus,

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id est,
In montẽ tumidas ue frementis in æquoris undas.

Sic & Horatius in Odis, libro tertio Oda 14.

Vel nos in capitolium,
Quo clamor uocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pænitet.

Contra Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, εἰς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν. id est, In immensum mare proiicere. Item hominem vehementer pestilentẽ in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur.

PLVTARCHVS in libello quem scripsit aduersus Stoicos, Γελοῖον δὲ τοῦτο χαριέστερόν ἐστι καὶ μᾶλλον ἀτόπως τὸν σοφόν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς περικαταλαμβάνεσθαι, μηδ᾽ ἐξικνεῖσθαι, τὸ τῆς λογικῆς φασί, μηδ᾽ ἂν ἡ χελώνη διώκῃ τὸν Ἀδράστου ταχὺν ἵππον. Multo vero illud indignius, & a cogitationibus seiunctius, nihil a quoquã cõprehẽdi, nec si testudinẽ, id quod prouerbio dicitur, a tergo insequatur Adrasti celer equus. Conueniet vti, cum rem præpostere & absurde geri significamus. Finitimum est illi, quod alias a nobis dictum est, Testudinem Pegaso comparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide.

Μωρότερος μελιτίδου, id est, Stultior Melitide. Melitides vnus est e felicissimis illis fatuis, quos Homerus suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, venisse legitur auxiliũ laturus Priamo, vt meminit Eustathius decimum Odysseæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus, μελιτίδην ἢ κόροιβόν οἴει με πρὸς θεῶν; id est, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbium refertur a Zenodoto, docens hunc comicorũ conuiciis fuisse traductum ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinque, & ducta vxore nouam nuptam non attigisse, veritum ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam insigniter stultũ, qui dubitarit ex utro parẽte fuisset natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbũ vna cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari.

Eadem

Eadē Suidas, adferens hoc carmen ex Aristophane,

Τέως δ' ἀβελτερώτατοι κεχηνότες, μαμμάκυθοι, μελιτίδαι κάθηνται. id est,

Hactenus abiectissimi, inhiantes Mamacuthæ, Melitidæ desident.

Non pluit &c.

PLVTARCHVS in caussis naturalibus, refert hunc versiculum prouerbio iactatum apud priscos,

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἥκει τὴν ἄγρωστιν ὗς. id est,

Iam non nocte pluit, quæ sus fenum edit agrestis.

Quærit autem, cur domesticæ sues sæpius idq. incerto tempore pariant, contra feræ semel duntaxat, atque iisdem ferme diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuię, pręsertim apud Gręcos. Non alium equidem videmus prouerbij vsum, nisi siquis significare velit exacto vere, aut autūno, serenitatem fore. Quod si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum significabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαφανέστερος, id est, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidum appellat,

Liquido ne potest electro.

Lucianus in Amoribus, ἤλεκτρον φασὶν, ἢ τῆς Σιδωνίας ὕελου διαφανέστερον. id est, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit, quam extrema faba.

FESTVS Pompeius ostendit prouerbio dici solere. Tā perit, quam extrema faba, propterea quod extremæ fabæ plerumque aut proterantur, aut decerpantur a prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus omnium iniuriis expositam.

Tyria maria.

TYRIA maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculiq. plena. Festus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Citatq. Afranium qui scripserit de quopiam, quod Tyria maria conciret, hoc est, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ, i. Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torquere licebit, qui cum coram sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem, aut in diuersa sentientem. Finitimum illi Plautino,

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Refertur adagium a Plutarcho, in commentario de primo frigore, τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερὶ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. id est, Altera quidem aquā gestabat dolosa manu, altera vero ignē. Loquitur aūt de muliere diuersis & contrariis instructa. Mirum est autem idem dictum hodie totidem verbis in ore esse vulgo.

Vapula papyria.

VAPVLA Papyria, Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando volebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Festi Pompeij. Suspicamur esse natū a Papyrio prętextato, a quo mater comminando plagas, frustra conata est exsculpere, quod actum esset in senatu. Proinde Papyri legendum, non Papyria, nisi mauis subaudire lege, ut sit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Paulli Aemilij, quæ repudiata est a marito, cum repudij caussam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, vbi non succurrunt auctores.

Quasi millus cani.

SAPIT & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus: Nobis, inquit, reiq. publicæ, præsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum venaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumq. prę sidium significabimus.

Non liberat podagra calceus.

PLVTARCHVS in commentario περὶ εὐθυμίας, refert huiusmodi sentētiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipsa quoque figura prouerbium præ se ferentem: Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλτίκιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. id est, Nec podagra liberat calceolus; nec preciosus anulus unguium vitio quam παρωνυχίαν vocant Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum: si diuitiæ, reliquaq. fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi possunt animi malis?

Vno digitulo.

VNO digitulo, summam negotij facultatem significabant. Terēt. in Eunucho, Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hanc igitur hastam, quam totis viribus misisti. de qua nobis minitaris, vno, ut aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum est, Minimo prouocare, cum significamus, nos uel nullo negotio posse vincere.

Muli Mariani.

MVLI Mariani, castrensi prouerbio dicti sunt varicosi milites, qui ex C. Marij ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, vt testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marij originem adagij bifariam refert: cum Marius imperator milites cursu, variisq. ac longis itineribus, gestandisq. oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non grauatim tacitiq. ea ferrent, castrensi ioco ἡμιόνους Μαριανούς, id est, muli Mariani dicti sunt. Hinc trāslatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus libro Stratagematō quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus

agmen oneratur, vasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, unde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam, quod Homerus, ἡμιόνους ταλαεργοὺς identidem appellat. Sunt qui diuersam adagij originem referāt. Cum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, verum etiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quisque sibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxisse equum pulcherrime ab ipso nutritum, præterea mulum habitudine corporis, mansuetudine ac robore, longe ceteris antecellētem. Itaque cum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt iocosa laude, qui in officio se præstaret assiduum patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in vita Marij, quā modo citauim*. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Cæsarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotiis vehementer districtum.

Osculana pugna.

FESTVS Pompeius indicat Osculanam pugnam prouerbio dici solitam, quoties victi vincerent. Idq. inde natū, quod Valerius Leuinus imperator, prius a Pyrrho victus, paullo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quamquam hic quoque locus mutilus ac truncus est apud Festum.

Osce loqui.

OSCE loqui vetusto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumq. pudice loquerentur. Ab Oscorum moribus adlusione sumpta, quod apud eos spurcarum libidinum impunitus vsus fuerit, unde & obscena dicta quidam putant, quæcumq. factu dictu ue turpia sint, etiam si refragatur Festus Pompeius. Citat autem Ticinum quendam, qui scripserit ad hunc modum: Osce & Volsce fabulantur, quia Latine nesciunt.

Sero molunt deorum molæ.

PLVTARCHVS in commentario cui titulus, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, ὥστ' οὐχ ὁρῶ, τί χρήσιμον ἔνεστι ταῖς ὀψὲ δὴ τούτοις ἀλεῖν λεγομέναις μύλαις τῶν θεῶν. id est, Itaque non video, quidnam vtilitatis insit istis deorum molis, quæ sero dicuntur molere. Ceterum ex his, quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet dici solitum de his, qui licet serius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum, vindici deo.

Tribus verbis.

TRIBVS verbis pro paucissimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Ortodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis, rem istam grandem dissoluisti. Item Geta Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter se commutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno 12. τρία ἔπεα διαρκέσει. id est, Tria verba sufficient. Tametsi nos non fugit hic interpretes superstitiosius philosophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accusabat autem Scamandrum verbis tribus: venenum esse deprehensum, &c. consimili figura, sexcenta dicimus pro multis: Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra verbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Erasistratum opinamur, πῶς δὲ οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διηγούμενος ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος: id est, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitiis distinxerit, & quod multa sint, et variis ex caussis accidant, ne generandi sanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem syllaba locutus sit?

Incita equum iuxta nyssam.

Κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur vbi sermo loquentis aberraret ab eo quod esset institutum. Natum videtur ex Iliados Homerica Ψ. Vbi Nestor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc,

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id est,
Ceterum equum leuum, constringas linea metæ.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter præscriptas metas ac lineas agebatur, quas transilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius adlusit, in vndecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitum, aduersus eos qui in aliena transirent subsellia, veluti qui præscriptum limitem ēgrederentur. Finitimum illi ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id est, Extra oleas. Item illi, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vsurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de sancto pascha, ἀλλά τι τοῦτον ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσοφεῖν. id est, Sed hic fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equum iuxta Nyssam, ac de festo differe. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali IESV CHRISTI. Idem variauit non nihil in oratione contra Eunomianos, μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες, πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν. id est, Ne velut equi feruidi & intractabiles, postea quam rationem ceu sessorem excusserimus, & religiosam cautionem pulchre nos sepsis cohibentem, procul a meta curramus.

Præstat inuidiosum esse &c.

NIHIL tam vulgari sermone iactatum, quam hæc sententia, Præstat inuidiosum esse quam miserabilem. Nā inuidia fere comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι. id est, Tu vero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Extat epigramma Græcum Palladæ in hanc sententiam,

Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ Πίνδαρόν ἐστιν ἀμείνων,
Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον,
Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλά τις εἴην
Μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἀρίστη, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν

κινδύνους

Κρέσσων γὰρ οἰκτιρμοῦ φθόνος. id est,
Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum uos contra miseret, quorum aspera sors est.
At mihi donari non cupio alterutrum.
Vt nimium felix, vel sim miserabilis vlli.
Nam praestat cunctis rebus adesse modum.
Quandoquidem celsae victua pericula forti,
Imaq. deprimitur non toleranda ferens.

Est aut apud Pindarum primo hymno Pythiorum,
Ἀλλ᾽ ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id est,
Verum tamen melior est commiseratione inuidentia.
Ne omitte honesta, guberna iusto clauo exercitu.
Rursus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεί, χειρόνεσσι δ᾽ οὐκ ἐρίζει. *id est, Obsonium est inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cum deterioribus non contendit. Rursus Pythiorum vndecimo,*
Ἴσχει γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. id est,
Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit.

E nassa escam petere.

ADMODVM *certe prouerbiali figura dictum est Plauto, citante Festo Pompeio,*
Numquam hercle ex ista nassa hodie escam petā.
Et Cicer. ad Atticum libro quintodecimo, epistola ultima. Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed spem mortis meliorem. Est autem nassa piscatorij vasis genus, quo postea quam intrarit piscis, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa, In nassam incidere, & E nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

IDEM *Festus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti, ac leuis sit animi, & plerumq. fiat, vt in gremio posita, cum in oblinionem venerint, exsurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidunt, nisi cingaris. Itaq. M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.*

Vna cum templis & aris.

PLVTARCHVS *locis aliquot in Sympofiacis significat antiquitus fuisse morem, vt quoties vnicuipiam deo res diuina fieret, omnibus simul vota fierent, videlicet ne Calydonij sui tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebant hac verba ceu solemnia,* ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς, *id est, Vna cum phanis & aris. Nō admonet quidem ille palam, esse prouerbium, tamen ita videtur vsurpare, vt coniicere possis, prouerbio dici solitum, cum nihil omnino praetermissum volebant significare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum vestibus & calciamentis. Et, Demigrarunt vna cum sarcinis & impedimentis.*

Mercurius superuenit

Ὁ Ἑρμῆς ἐπεισελήλυθε, *id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium oriretur in cōuiuiabulo multorum, significantes, non esse fas loqui Mercurio praesente, qui sermonis sit auctor. Ominosum & hodie putatur, si quando in coetu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagiū a Plutarcho in commentario,* περὶ τῆς ἀδολεσχίας. *Adfine est illi, quod alibi dictum est, Lupus in fabula.*

Dulce pomum cum abest custos.

Γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος.
Custos vbi deest, dulce pomum est scilicet.
Senarius est prouerbialis, quo licebit vti cum significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari. Sumpta metaphora a pueris & adolescentibus, qui sibi non temperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quē inscripsit, ἐρωτικὸς, *in philosophos, qui sub praetextu philosophiae, libidini suae seruiunt:* τὸ μὲν πρόσχημα ἐστι φιλία καὶ ἀρετή. κονίεται δὲ καὶ ψυχρολουτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησί, σωφρονεῖ ἔξω διὰ τὸν νόμον, νύκτωρ δὲ καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν
Γλυκεῖ᾽ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
Igitur occasio amicitia ac virtus est. Sordidatur autē puluere, frigidaq. lauat, attollit supercilia, ac philosophari se praedicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum,
Pomum suaue est tunc, vbi custos abest.
Et Pindarus in Isthmiis hymno sexto, Τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. *id est, Id quod praeter honestum dulce est, manet finis amarissimus.*

Sanior es pisce.

PROVERBIALITER *haud dubie dixit Iuuenalis, Sanior es pisce. Nam ad cum modum; hodieq. vulgo loquuntur, tam sanus es quam piscis. Id inde sumptum est, quod creditum est, pisces non sentire morbos. Quamquam huic sententiae refragatur Aristoteles libro de natura animalium 8. atque hunc secutus Plinius lib. nono, Siquidem aegrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quod aliquoties inter eiusdem generis praepingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus similes, coloreq. immutato. Quamquam vniuerso piscium generi non incidit pestis, quēadmodū frequenter accidit hominibus, ac ceteris animantibus, nō cicuribus modo, verum etiā feris.*

E Creta raptus.

PLVTARCHVS *in commentario De puerorum educatione,* καὶ τοὺς μὲν Θηβαίων καὶ τοὺς Ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δὲ Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον. *id est, Thebanorum quidem ac Heliensium amores oportet fugere, eumq. qui vocatur e Creta raptum, Athenienfium vero & Lacedaemoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim significatum fuisse, quod aliquoties illinc virgines a negotiatoribus adueherentur.*

Euparyphus ex comoedia.

ADMODVM *prouerbiali figura dixit Plutarchus in Sympoliacis,* εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, *hominē significās magnifice vestitū, ac magnā seruorū turbā post se trahentē. Nā huiusmodi finguntur in comoediis milites gloriosi. Quorū insigne est chlamys purpurea, quēadmodū indicat Donatus. Ita Lucianus de milite,* τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι. *id est, Euparyphū illum di-*

co, illum chlamydatum. Unde diuites omnes splendide cultos, ἀπαρύφους appellant Graeci, quod ipsum prouerbiale quiddam habet. Nam Paryphis vestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux libro septimo. Id vtrinq. purpuram habebat assutam, quod virga purpurea inter texta vesti, Ionum lingua Paryphi vocantur. Idem admonet ἀπαρύφους noua comœdia verbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, Quos sepius vulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntes nomine vocat & digito demonstrat. Similiter Horatius,

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Nam praetexta nobilium erat, & toga ciuium erat insigne. M. Tullius contra Rullum, Iam uero qui mutus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Celio, Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachiũ toga constitutus, & vt exercitatione ludoq. campestri tunicati uteremur.

Tranquillo quilibet gubernator est.

SENECA in epistola quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, vt ostẽdat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, verum etiam virtutem in his maxime proferre sese, quae rebus secũdis ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia pace constant.

Neque Lydorum carycas.

Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id est, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Cõstabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum, Μήτε τῶν Λυδῶν, & καρύκκας per geminum cappa legimus apud Hesychium & Athenaeum. Hesychius indicat καρύκκην dici offam e sanguine variisq. condimentis confectam. Athenaeus hunc versiculum adducit,

> Εἰώθας εἰς ταὐτὸν καρυκεύειν, μέλι,
> Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα ταῦτ' ἐναντία. id est,
> *Miscere in vnum consueuisti, mel, ad hac*
> *Similaginem, oua, cuncta enim contraria.*

Vnde καρυκεύειν pro miscere varias rerum species, & καρυκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκεία conditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusq. modis genus hoc eduly conficiatur, ferio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuentum esse Candauli, qui hunc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Coniicere licet dici solitum, quoties mediocrem vitae rationem, aut conditionem significarent, quae pariter et a summis deliciis, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu deliciisq. fuisse corruptissimos, adeo vt ludiis nomen dederint: de Tyrrhenis certum est, ad tibia modos solere seruos cadere, summam molliciem cum summa saeuitia coniũgentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitam. Vnde καρυκοποιοὶ dicuntur, non solũ qui variis condimentis inficiunt cibos, verum etiam, qui sermonem multiplici uerborum & figurum lenocinio condiunt.

Tamquam de narthecio.

PROVERBII simillimum est & illud Ciceronis in secundo De finibus bonorum libro, tamquam de narthecio, pro eo quod est, ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidem, unde pharmacopolae depromunt medicamenta. Verba Ciceronis sic habent, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tamquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: si longus, leuis.

Quod non opus est, asse carum est.

CATONIANA velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiisse, non secus atque illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est quod in epistola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus est, asse carum est. Vult autem Cato diligentem patrem familias vendacem esse, non emacẽ, & emere non quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse carum est: hoc est, quantumuis paruo emptum, tamen carum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, uelut arator aratro: opus quod vsu futurum sit, si quis habeat, sed eiusmodi tamen, vt carere possis. Porro quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad complures accommodari sententias: vt si quis dicat artem quampiam minimo negotio posse disci, quae tamen nihil sit frugis allatura, responderi posset, Quod opus non est, asse carum est.

Nunc tuum ferrum in igni est.

EIVS ferrum in igni esse dicebant, cuius negotium iam ageretur. Praemollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem scripsit de morte Claudij imperatoris. Hercules enim qui videret ferrum suum in igni esse, modo huc, modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde si quid volueris inuicem faciam, manus manũ lauat. Adlusit eo, quod Hercules quoque ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus esset Graecia, respõdit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος, id est, Nil retractãs. Refert Homeri Scholiastes Iliados β.

Ne bos quidem pereat.

IAM ante prouerbiis aliquot nobis declaratum est quãtum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quae conducunt ad vitae felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in parandis aedibus aut fundo, sed in omni pęne vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non solum ad agricolas pertineat, verum etiam ad vnumquemque nostrum. Etenim si quis iam prouectior aetate vitae totius cursum relegat, comperiet maximam bonorum malorumq. partem a bonis malisq. vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert,

> Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id est,
> Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.

At leuis est bonis iactura, si cum his malis conferatur, quae capiuntur ex improbis conuictoribus, ex fucatis amicis,

amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem sententiam non nulli reiiciendam esse duxerunt, quod in nobis situm non est, qualem habeamus vicinum, quem non numquam mors aliæq. diuersæ caussæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapienter tamen a Catone præceptum est, vt agricola quantum in ipso est, curet habere bonum vicinũ, nec bonum tantum, sed et commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi commodus non sit. Id vt contingat, duæ res potissimum adiuuabunt, diligentia in parãdo agro, & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malũ vicinum, quod ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, vt eleganter scribit Columella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita dementis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facit, qui nequam vicinum suis nummis parat, cum a primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod non solum de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidem vt multi prętulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbẽ, vniuersas gentes petiisse relicto patrio solo, Achæos dicimus et Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia nostra contingamus Pelasgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoq. memoria tradidit, & in regionibus Græciæ & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis esse conterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimis suis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quam præsentium meminisse, ne vicinum nostrum nominemus qui nec arborem prolixiorem stare nostræ regionis, nec inuiolatum seminarium, nec pedamentum annexum vineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci finit. Iure igitur, quantum nostra fert opinio, M. Portius talem pestem vitare censuit, & in primis futurum agricolam præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidem Columella declamatoria quadã eloquentia, simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus vicinus. Tametsi Cato non solum de vicini moribus sentit, verum etiam quam lauta sit re. Vicini inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatem, in solo vero parum fertili declarat industriam agricolæ. Porro quemadmodũ diligens vicinus exstimulat ad studium bene colendi, ita vicinorum luxus ex ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & præpotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modum tenues vicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cum morosis & improbis vicinis numquam rixa non est, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actu ve, nunc de prospectu aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talem vicinũ, nec liceat mutare, reliquum est, vt nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne lacessitus fiat incommodior. Turpissimum enim fuerit si nostris moribus ex commodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod præcipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares, si ipse temperes ab iniuria vicini, adiungit, Familiam ne siueris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vẽdes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Si quid bona salute vsus venerit, benigne defendent. Olim igit̃ qui fundũ proscribebãt venalẽ præconẽ edocebant, quibus dotibus esset ager cõmendabilis, quam salubri cęlo, quam commodo situ, quã fertili solo, quã bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenij Themistocles, cum fundum venderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adiici, quod haberet bonum vicinum. Id factum primum risu iocoq. multitudinis acceptũ est, mox intellectum est hanc agri commendationem esse pręcipuam. Plurimum itaque refert ad totius vitę commoditatem, qualem quisque vicinum sibi deligat, tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam sine maximo negotio, summoq. ditionis auitæ dispendio tueri non possit, malam viciniam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos consiliarios, qui magistratus integros & reipublicæ amantes adsciscit, bonos vicinos adiungit. Neque minimũ interest quas nationes in adfinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam adsciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitię fœdus, malam viciniam adcersit. Prima igitur cautio sit in deligendo, postrema in fugiendo quod corrigi non potest. Quamquã ne fuga quidem debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpę fuga, si caret arte: neque raro fit, vt odio mali pręcipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pęnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, vt rescindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Neq. vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciunt sese subducere, sed aut hęrent his quos oderunt clanculum, aut non dissuunt amicitiam, sed abrumpunt. Obstrepunt undiq. querimoniæ, deplorantium sibi ad studiorum cultum deesse Mecœnates. Atqui Mecœnas non statim amplexus est Vergilium aut Horatium, nec Mœuio Bauione fuit Mecœnas. Illud primum agat adolescens, vt egregium aliquod specimen seu pignus de se præbeat, non periturum quod in ipsum conferatur. Nec satis esse putet, quibuscũq. rationibus abstulisse munus vel prædam verius. Non est improbitate petendi ambienda benignitas, sed litteris ac moribus semper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem sementem, si quod creditum erat, bona fide multoq. cum fœnore reddat. Nec est subinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigasti, quæras integrum, & vna quercu excussa, sub alia colligas. Sic vni aut duobus seruiẽdum est, quasi sis perpetuo iisdem vsurus. Nunc quam multos videmus qui suis moribus & litteras odio, & patronos pudore inuidiaq. onerant. Est quidem non nulla gratitudinis pars litteris dictisq. celebrare nomen patroni, sed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaque fit, non vt lector melius sentiat de laudato,

gissime abest a sanitate: quippe qui vsqueadeo sanus non sit, vt sit etiam insanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. TVLLIVS in Lælio, senarium hunc ex Ennio citat prouerbij specie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo significatum est, amici fidem in rebus aduersis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum sit, id dubium appellant, pro quo Ennius posuit incertum, affectans ὁμοιοτέλευτον & παρονομασίαν, quibus schematis impendio delectatus est, atque adeo non ipse solum, sed & omnis illa ætas vsque ad M. Tullium. Plautus item, eum amicū pronuntiat, qui in re dubia iuuat.

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

OMNES ferme Publianas sententias videmus prouerbiorum vice fuisse celebratas, nec iniuria sane. Nihil enim illis fingi potest nec argutius, nec iucundius, quorum hic vnus est:

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodus est dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert heredi.

Bona nemini hora est.

ARRISIT & hic:

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic latum est, alij pariat dolorem: quod alij lucro est, alij damnum adferat. Nemo ditescit, nisi malo alterius. Nemo vincit in bello, nisi exitio alterius. Nisi manis pro alicui legere alicubi.

Sapiens sua bona secum fert.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, id est, Sapiens opes sibi secum habet semper suas, a Biantis apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerū suarum ex incendio patriæ, Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: significans ea quæ vere nostra sunt intra nos esse, velut eruditionem, ac uirtutem. Ut rursum quæ vere mala sunt nostra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegoræ donarim.

TELEGORAS apud Naxios prædiues quispiam ac prępotens erat, cui quod quotidie multa missitarentur, vulgato sermone receptum est, vt venditores paruo licitantibus dicerent, μᾶλλον τηλαγόρᾳ δοῦναι, id est. Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum octauo ex Aristotele. Rem longius prosecuti sumus in prouerbio, Nullus malus magnus piscis. Nec videtur quis vsus adagionis esse possit, nisi si dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quam mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cena.

VETERES cenam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cenam appellabant, quod apud inferos tenuissimo victu, minimoq. cibo, eoq. vilissimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem vmbra plebeia maluas porroq. victitant, Hecatæ Manides ac Triglidas pisces, apud nos cōtemptissimos, habet in deliciis, vt sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum Triglam, atque inibi simulacrum Hecates Triglanthinæ. Alij Triglam illi sacram putant ob nominis rationem a ternione dicti, cum triformis sit & Hecate. Extat apud Athenæum libro septimo, meminit & octauo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi possit de cena illa, quam singulis mensibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Aristophanes in Pluto:

Παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πυθέσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον, φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα προτιθέναι,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.

Id est,

Hoc ex Hecatæ si vis didicisse licebit,
Vtrum potius, ditem esse, ne egenum, quandoquidem iubet illa
Hos quibus est res quoque benignam mense vno ponere cenam,
Ceterum egenos hanc prædari prius ac deponere possunt.

Quo quidem loco in hanc sententiam scribit interpres: Olim in triuiis venerabantur Hecaten, quod eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Ceterum sub nouilunium diuites mittebant cenam vespere, veluti cenam Hecatæ in triuiis. Pauperes autem esurientes diripiebant ac deuorabant quæ erant apposita, dicentes quod Hecate comedisset. Itaque congruet, vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id est, Mens videt, mens audit. Hemistichium prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Aristotele quasi vulgo iactatum Sectionis vndecimæ problemate 33. vbi proposita quæstione cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias caussas & hanc reddit, quod interdiu animus variis negotiis distrahitur: qui nisi sit præsens, nec corporis sensus officio suo fungatur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum sentiamus: & ipsi sumus experti in cruciatu dētium, aut calculi, multo leuiorem reddi doloris sensum, si possis animum in aliquam cognitionem alienam intendere. ὥσπερ τὸ, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorum sensus quiescit, & animi cogitatio tranquillior est, tum aurium meatus non minus patent nocte quam interdiu, nec minus capaces sunt sonorum, sed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus distrahatur, nec oculorum sensu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum esse, quemadmodum dicimus, Hic esto, et Istic sum. De mente peregrinante nobis dictum est alias.

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγοι, id est, Thymbra victitantes adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel moribus essent parum blandis, vel qui hilariter citraq. solicitudinem

licitudinem paruo contenti viuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herba genus sit, quam Plinius non distinguit a Satureia, Columella distinguere videtur,

Et Satureia, inquiens, Thymi referens, Thymbraq. saporem.

Est autem saporis subamari, in agris passim prouenit, & pratensis ad remedia praestantior est hortensi, ut auctor est Dioscorides, locis gaudens petricosis. Hortensis cibis aptior. Prouerbium recenset Suidas, & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egisse, itaque de prandio parco tenuiq. dixisse, τὸ τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id est, Tale prandium nō recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, vel quia nemo molitur insidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, ut prodant rempublicam. Amphis apud Athenaeum libro decimo,

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίαν. id est,
Vbi cena frugi est, nulla debacchatio.

Graecus trimeter videtur corruptus inuersione duarū dictionum: Restituetur si legas, δεῖπνον γὰρ εὐτελὲς & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuiis primum nasci scommata, e quibus fere plus est doloris quam voluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem. Mox a verbis ad verbera. Non ita qui Thymbra victitant.

Doryphorematis ritu.

GRAECI δορυφόρημα vocant satellitium illud ex barbarorum fece conductum, quod olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc a regibus magis fastus quam tutelae gratia alitur: In tragoediis igitur sic addebatur regum personis δορυφόρημα, vt adstarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assidēt, δορυφορήματος τρόπον adesse dicuntur. Sic Athenaeus libro quinto, παρεμβάλλοντός τινα λόγον Πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. id est, cum iniiceret sermonem quendam Pisistratus: Neq. enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil adferentem in medium. Vsurpatur a Luciano in libello De conscribenda historia, his quidem verbis: εὔλογον ᾤμην, ὦ φίλε, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ, μηδ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ περιφέροιμι. id est. Igitur amici, ne solus essem mutus in tempore tam vocali, neque veluti comicum Doryphorem hians cum silentio obābularē.

Musicam docet amor.

PLVTARCHVS adducit & hoc adagium trochaico versu expressum,

Μουσικὴν δ' ἄρα ἔρως διδάσκει, κἄν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν.
Musicē docet amor, & si fuerit indoctus prius.

Sensus est, amorem ad industriam excitare animum, artiumq. & omnis elegantiae magistrum optimū esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animam immersam corpori, velut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere, tamquam excusso veterno. Vnde deum hunc idem Plato παντὸς ἐπιχειρητὴν appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem e taciturno reddit loquaculum, e verecundo stupidoq. comem ac blandum, e neglegente diligentem. Nam Musicen hic sentit litteras, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Adlusit ad prouerbium Bion in Eucolicis, qui cum multis versibus docuisset, Musas semper esse comites amoris, subiicit,

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ' ἔπλετο πᾶσιν ἀληθής.
Testis ego dictum hoc haud vmquam fallere quēquam.

Potest & ad verecundiorem vsum detorqueri prouerbium, si dicas non mediocrem esse gradum ad discendum, amasse praeceptorem, potest & ad pium, si dicas caritatem esse virtutum omnium magistram, quae nisi adsit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens vxor lacernam texe.

ATHENAEVS libro Dipnosophist. 3. heroicum hunc vt prouerbialem adducit,

Τὸν σίκυον τρώγουσα, γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε.
Arrodens Sicyon vxor subtexe lacernam.

Apparet esse verba mariti iubentis, vt vxor tenui cōtenta victu, perageret opus suum. Nam Sicyon seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: non nulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioscoridem, cap. 366. videtur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, plerasque textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem a cane morsum.

PLINIVS. lib. 29. cap. 5. de veneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali est, vt vrina quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remedium est fimum caballinum, aspersum aceto, & calefactum in vino appositum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem a cane morsum, vsque in prouerbium discordiae uenisse. Hactenus Plinius. Cuius e verbis coniicere licet, vulgo creditum fuisse, si quis lapidem a cane morsum contigisset aut calcasset, eum iracundiorem euadere, & ad dissidia propensum. Fortassis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixosum: Hic lapidem calcauit a cane morsum.

Erecti.

ATHENAEVS in Dipnosophistarum lib. 5. Καὶ τὸ θαυμάσιον, ὅτι πεπιεσμένοι καρηβαροῦντες ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν ἀγομένων εἰσκομίζοιτο, πάντες ἐξηγειρόμεθα, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνιστάμενοι, id est, Et quod dictu mirum, cum depressi essemus, & capite grauato temulentia, quoties spectassemus aliquid eorum quae inferebantur, omnes expergiscebamur, recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit, vbi significabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt. n. se totos, & summis non numquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.

E clibano boues.

PROVERBIVM sapit quod scripsit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ' ἐξένιζε, παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id est,
Accepit inde, & apposuit totos boues
E clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem. Consimili figura vocabant Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem

dem poetam: καὶ πουλυπόδων ἑκατόμβην, id est, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam.

ATHENAEVS libro 7. nullo auctore refert huiusmodi prouerbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Comitem sibi ducit sepia percam. lib. 10. ex Aristophane adducit, nec addit in quem sensum soleat vsurpari, nisi quod videtur dictum de improborum societate. Apud eundem paullo inferius adducuntur hi versus Numenij, qui de piscibus prodiderit:

φυκίδας ἀλφηστήν τε καὶ ἐν χροιῇσιν ἐρυθρὸν
σκορπίον, ἢ πέρκαισι κατηγέτιν μελανουρον.

Feri puer.

ATHENAEVS libro Dipnosophistarum 15. demonstrat olim prouerbio solitum acclamari ἰὴ παιών, quo significabant quempiam suo munere defunctum. Itidem ferme, quemadmodum nos absoluta virtuti gratulantes dicere solemus: Macte animo, macte virtute. Narrat enim, cum quispiam e conuiuio discessisset probe potus, ac magnopere somnolentus, ceteros in eum acclamasse ἰὴ παιών. Huius adagij fieri mentionem apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiusmodi natum euentu tradit: Cum Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, iamq. ad Pythonis specum uenisset, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis praesidium implorans, clamabat, ἵε παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἵε παῖ, quasi dicas, ἄφιε παῖ, id est, mitte ac percute fili. Non nullos deflexis non nihil vocibus efferre, ἰὴ παιών, idq. prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opem imploramus. Rursum alij putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Ceterum ob adsuetudinem non videri prouerbium, quod his vocibus solenniter vterentur in sacris Apollinis.

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιών, ἰὴ παιών.

Vnde & ἰαμβικὸν τρίμετρον ortum existimant, quod & ipsum impetum ac celeritatem habet. Etenim si producas priorem in ἰε, carmen erit hexametrum heroicum: si corripias, iambicum. Porro quod apud Athenaeum in ἵε & ἰε nunc aspiratur, nunc tenuis est, nescimus an librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi videtur vsurpasse pro acclamatione, qua gratulantur victori votiq. compoti:

Dicite io Paean, & io bis dicite Paean;
Decidit in casses praeda petita meos.

Pulchre fallit vulpem.

Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, id est, Decipit pulchre vulpem. Suidas recenset duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum qui dolis captaret astutum, cuiq. frustra tenduntur insidiae. Nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbae exoculatae, quas aucupes in reti ponunt, quo subsultantes, reliquas deceptas alliciant, παλεύτριαι dicuntur. Et qui feris tendunt casses, παλευταὶ vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est.

Aut piscem olet, aut florem.

AVT piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexaemoron lib. 5. cap. 2. testatur dictum in eum qui bene oleret, quod timallus piscis sit odore gratissimus, & aquae fragans eiusdem nominis flos. Sed praestiterit Ambrosij verba subscribere: Neque te inhonoratum nostra prosecutione timalle dimittam, cui a flore nomen inoleuit seu Ticini vnda te fluminis, seu amoeni Atesis vnda nutrierit, flos es. Deniq. sermo testatior, quod de eo qui gratam redolet suauitatem, dictum facete sit, aut piscem olet, aut florem: ita idem pronunciatus est, piscis odor esse, qui floris: Quid specie tua gratius? quid suauitate iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scimus an pro timallo apud Ambrosium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenset Plinius libro 26. cap. 8. cuiusq. subinde meminit Dioscorides locis diuersis.

Equi dentes inspicere donati.

SVNT quaedam & hodie vulgo iactata, non indigna quae veteribus adagiis annumerentur, quod genus est illud, non oportere equi dentes inspicere donati. Cum significamus aequi boniq. consulendum, qualecumq. est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inspicit, in quibus aetatis indicia certissima sunt, ne circumueniatur. At inciuile sit idem facere in equo donaticio. Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in praefatione commentariorum, quos scripsit in epistolam Paulli ad Ephesios. Parum, inquit, eloquens sum, Quid ad te? Disertiorem lege. Non digne Graeca in Latinum transfero, aut Graecos lege, si eius linguae habes scientiam, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium est, equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus.

Amicitias immortales esse oportet.

T. LIVIVS libro decimo de bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus aureae Magontiae, scribit in hunc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic enim legendum esse, vel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verum eo rediere mores mortalium, vt simultates sint immortales, amicitiae plus quam vitreae: plusq. possit vna Ate quam centum Litae, atq. omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occasionem intereat: quae si sarciatur, nequidquam coit & rescinditur. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, quod alibi, ni fallimur, retulimus:

Οὐκ ἔστι φίλος ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Non est amicus quisquis amare desiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse cum sies.

Ad bonam frugem.

QVI commutatis ad meliora studia moribus resipiscunt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Caelio. Et se ad bonam frugem, vt dicitur, recepisse, grauesq. homines

mines atq, illuſtres fuiſſe. Item Plautus in Trinummo, certum eſt ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites ſe parſuros dixerunt, ſi ad bonam frugem rediret. Vnde frugi & bona frugi dicitur, qui ſuo funguntur officio, præſertim ſerui quos ad operam præſtandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed ſi bonæ frugi ſeruus intra annum mutatis moribus occiſus ſit. Item Titul. de quibus rebus ad eumdem iudicem eatur. Cap. Si quis ſerui. Intereſſe fructuary videtur, bonæ frugi ſeruum eſſe. Rurſum in digeſtis libro 11. Titulo de Seruis corruptis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed verum ita demum tenetur, ſi bonæ frugi ſeruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Caſina, Credo pol eſſe ſi tu frugi bona es. Rurſus in Pſeudolo, Cupis me eſſe nequam, tamen ero frugi bona. Nequam oppoſuit frugi. Nequam enim nulli eſt vſui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re ruſt. lib. 1. Eiuſdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioſo. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QVOD *ſucceſſione quadam ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod tranſlatū videtur ab his qui nauim aut plauſtrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxo, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus neceſſario traderentur, militesq. inermes ſubleuati alij ab aliis magnam partem itineris conficerent. Rurſus belli Gallici libro 7. Quidam ante portam oppidi Gallus per manus ſibi ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiiciebat. In eodem: Non nullæ de muris per manus demiſſæ. Item libro 8. Tale conſilium ſui recipiendi inierunt: faſces vbi conſederant, per manus ſtramentorū ac virgultorum, quorum ſumma erat in caſtris copia, inter ſe traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus eſt tropus. Qui quoties accedit, tranſit in ſpeciē prouerbialem, quomodo frequenter obuiium eſt apud auctores. Velut apud Fabium libro 12. Non ea modo quæ conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quæq. quotidie aguntur noſſe, verum ne ea quidem quæ a poetis ficta ſunt negligere. Item Liuius lib. ab vrbe condita 5. Etiam ſi nobis cum vrbe ſimul poſitæ, traditæq. per manus religiones nulle eſſent. Idem lib. 9. Tum diſciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis conſularibus: Nam vt C. Iulius omnibus a ſenatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minime vos velitis. Quin & Iureconſultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manum datur. Velut Papianus libro Pandectarum 29. Titulo De iure codicillorum, Quod per manus traditum eſt, codicillis hereditatem dari non poſſe rationem illam habet, & cetera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipſe mihi in manus: de epiſtola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus inſtitutum, aut opinionem, aut conſuetudinem, aut diſciplinam aliquam, per manus traditam ad nos veniſſe.*

De manu in manum.

VT *non arbitramur idem eſſe cum ſuperiori, ita non vſquequaq. diſſimile eſt, quod ſcribit Cicero libro Epiſt. famil. 7. Totum deniq. hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum tuam iſtam & victoria & fide præſtantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius:*

Vt tibi ſe laudare ac tradere coner. Item:
Hunc hominem velles ſi tradere.

Mira de lente.

RODOLPHVS *Agricola vir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. teſtatur apud Græcos prouerbio dici ſolere, egregia de lente, quoties res humilis & puſilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quaſi lentem minutum ac vile legumen ſplendidis encomiis efferas. Opinamur Græcis efferri hunc in modum:* θαυμὰ περὶ φακῆς.

Non una manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτόν, *id eſt, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaq. captuq. difficili. Nam huiuſmodi ſolemus vtramq. admouere manum. Vſus eſt Plato in ſophiſta:* ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτόν, *id eſt, Vides igitur vere dici, beſtiam hanc eſſe variam, neque (quod dici ſolet) vnica manu capiendam. Sumptum eſt a venatu, in quo feræ quædam miris artibus ex ipſis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adſimilem putat hominem ſophiſtā, ad elabendum omnibus dolis inſtructum.*

Omnes laqueos effugere.

IN *eodem dialogo non diſſimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipſum a venatu tranſlatum eſt, in quo ſic vndiq. ſepiuntur exitus, vt neceſſe ſit feram in aliquas inſidias incidere.* ὀρθὸν γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν, *id eſt, Siquidem recte habet prouerbium, quo dicitur, haud facile eſſe omnes laqueos effugere.*

Hoſtis domeſticus.

RVRSVM *in eodem domeſticum hoſtem prouerbio ſolitum dici teſtatur, vbi malum non aliunde proficiſcitur, ſed ex nobis ipſis naſcitur: velut cum quis ipſe ſe prodit, aut redarguit, ipſe ſua bili aut liuore ſeſe conficit:* οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ὑπεναντιωσόμενον ἔχοντες, *id eſt, Non opus habent aliis qui redarguant, ſed iuxta prouerbium, cum domi hoſtē habeant, quiq. ſit aduerſaturus &c. Agit, de ſophiſta, qui cum ſit loquax, ipſe ex ſeſe præbere ſolet quo reuincatur.*

Capere ciuitatem.

PLATO *in eodem dialogo ſignificat prouerbio dici ſolere: Capere ſiue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem eſſet adſecutus. Neque enim ciuitas primo ſtatim*

tim impetu capitur. Illic hospes animat Theaetetum, vt quod instituit, persequatur, eo quod qui ad leuiores difficultates aut haeret, aut resilit, nunquam aliquid perficiet in eo quod est disputationis caput. Verba Platonis sic habent: Θαῤῥεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι, τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς, σχολῇ πᾶ τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, *id est, Confidere oportet Theaetete, fore vt qui vel paullulum aliquid potuerit, semper vltra progrediatur. Quid enim facturus sit in aliis qui in his animum desponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulsus: haud vmquam ille talis, vrbem, quod dici solet, caeperit. In bello facile est in excursionibus, aut pagorum incendiis aliquid designare: at munitas vrbes expugnare perdifficile est. Simile est illi: Timidi numquam statuerunt Trophaeum.*

Diuinum excipio sermonem.

PLATO *libro de Repub. 6. demonstrat prouerbij vice in ore fuisse vulgo:* θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, *id est, Diuinum excipio sermonem, quoties, gloriosius aliquid dictum esset, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non possunt, & quibus nemo praescribit. Platonis verba subscribemus.* Οὔτε γὰρ γίγνεται οὔτε γέγονεν οὐδὲ οὖν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον, ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε, θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαιρῶ λόγον. *id est, Neque enim sunt, neque fuerunt, neque futuri sunt mores aliter ad virtutem instituti, quam ad horum institutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbium, excipio sermonem. Apparet esse fragmentum carminis iambici:*

-Θεῖον ἐξαίρω λόγον, *fortassis ex Homero natum:*
-Θεοὶ δέ τοι πάντα δύνανται. *id est,*
-Diui tamen omnia possunt.

Accommodari potest ad summos principes, veluti pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

VNA *pertica, pro eo quod est eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epist. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remissionis, & forma laudatur, ipsis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, sed distincte gradatimq. tractaui. Quanto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus esse non apud me,* ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, *id est, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his qui metiuntur agros, Perticam posuit pro decempeda. Nam Seruius Sulpitius, vt indicat Festus Pompeius, dixit perticam esse lineam qua diuiduntur agri, & versus est Homericus, lib. Iliad. 9. quem alibi recensuimus atque exposuimus.*

Pulmo prius uenisset.

PVLMO *prius venisset, dictum est olim in lentos ac cessatores. Opinamur quod pulmo cum perpetuo moueat, numquam tamen loco se promouet. Plautus in Epidico: Dij immortales soccos iussi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset quam tu aduenisti mihi.*

Qui multum obfuit.

SICVT *eiusdem artificis est egregie mentiri, & vera dicere, ita eiusdem est prodesse plurimum ac laedere. Id olim prouerbio iactatum fuisse testatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis,* τοῦτο δὲ ὑπὸ πάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, *id est, Dictum videlicet illud quod ab omnibus vsurpatur, quod si hostis cum essem vehementer nocui, etiam si sim amicus magnopere queam prodesse.*

Non uulgari ancora nititur.

DEMOSTHENES *in oratione pro Ctesiphonte:* Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμῶν τοῖς πολλοῖς, *id est, Non eadem ancora nititur qua vulgus, significans illum nouis, minimeq. vulgaribus praesidiis niti. Suidas admonet esse prouerbium, & subaudiendum ancoram.*

Non pluris quam simias.

SIMIA *ridiculum animal & vulgo contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Prusensis in lib. De Troia non capta: Quos ego, inquit, non pluris facio quam, vt dici solet, simias.*

Aspis a uipera.

TERTVLLIANVS *lib. aduersus Marcionem 3. prouerbij titulo refert: Aspis a vipera, cum pessimus, a pessimo sumit mali quidpiam. Desinat, inquit, nunc haereticus a Iudaeo, aspis quod aiunt, a vipera mutuari venenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conspicatus duas feminas inter se conferentes clam sermonem, protulit versiculum, e comoedia quapiam sumptum,*

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. *id est,*
Sumit venenum a vipera aspis mutuo.

Vtriusque serpentis venenum immedicabile, pariterq. noxium, nisi quod vipera morsus magnis enecat cruciatibus, aspidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas desit, si Plinio credimus. Est autem aspidis genus, quod absq. morsu, conspuens hominem veneno, perimit, vnde Graecis dicta πτυάς. *Usus erit quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior.*

Neque intus neque foris.

IRENAEVS *lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quasdam, quae cum intelligerent se fuisse delusas a discipulis Valentini, non tamen se committebant ecclesiae, vt remedio poenitentiae reciperentur in consortium vnde discesserant, sed inter vtrumq. degentes, nec Valentinianis adhaerebant, nec ecclesiae sese reconciliabant. Simili figura dicunt hodie, neque caro est, neque piscis, de homine qui sibi viuit, nec vllarum est partium.*

De toga ad pallium.

CERTE *speciem habet prouerbij quod refert Tertul. in libello de pallio: Haec nimirum indignitas erit a toga ad pallium, cuius duplex erit vsus: vel cum ad diuersum vitae genus sese contulerit aliquis: vel cum a fortuna honestiore ad humiliorem, velut si quis e praefecto fiat paedago*

gus, e consule rhetor. Toga Romanorum erat, pallium Graecorum. Post pallium coepit esse gestamen philosophorum. Confine illi, Ab equis ad asinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι συκίνη ναῦς, *id est, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici solitum qui praeter meritum ad felicitatem atq. opes euecti, pristinae conditionis non meminerunt, sed praesenti rerum successu insolentius abutuntur: ita vt fere mos est* τοῖς νεοπλούτοις, *id est, ijs qui ad nouas diuitias ex infima fortunae conditione proueheuntur. A Mandrone quodam sumptum, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus est imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Graeci, quidquid imbecille, aut contemnendum significare volunt.*

Lupus in fabula.

HOC *prouerbium solitum est dici, quoties is de quo confabulatio est, de improuiso interuenit, Quod inde sumptum putat Donatus, interpres Terentij, quod lupus ei quem prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cum cogitatione in qua prius fuerat simul & vocem amittas & verba. Nec desunt qui huius seu rei, seu opinionis caussam philosophicam reddere conentur, videlicet quod lupus natura sit hostis homini, & ideo spiritus quosdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiscentem in eum quem conspexit inopinato, vires illius obstupefacere, atque hinc esse subitum silentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum est a nobis Theocriticum illud* λύκον εἶδες. *Rursum illud Maronis: Lupi Moerim videre priores, cum vocem per aetatē ademptam pastor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum existimant, quae narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum a casa paullatim venisse ad limen cubiculi. Nam est & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compesceret, lupum frequenter inclamasse, vt nisi desineret plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum spe praedae venisse: sed frustra hiantem abiisse, hac tantum sententia doctiorem, non esse fidem habendam feminae pollicenti. Nam hoc, opinamur, sensit Donatus. Locus enim in libris emulgatis non videtur carere mēdo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quę putat hinc natum: cum in Neniana fabula repraesentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti sint a lupa repente verum lupum actioni interuenisse: quo factum vt subitum esset totius fabulae silētium, quod talis spectator inexspectatus interuenisset. Sic vsus est Terentianus Syrus in Adelphis, silentium innuens Ctesiphoni, quod Demea pater adolescentis, quem ruri esse credebat, praeter exspectationem adesset. Festiuius etiam vsus est Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in sermone praesens esuriens adest. Loquitur enim de parasito Gelasino, qui fratribus de ipso confabulantibus derepente interueuit. Addit enim prouerbio gratiam, adlusio ad hominis edacitatem: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adolescentis, de quo dicitur,* λύκον εἶδες. *Vtitur & M. Tullius epist. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmutescamus: propterea quod siue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de absente: siue vituperabatur, timemus offendere.*

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν, *id est, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehemēter garrulos,* τὸ ἐκ Λυδίας ἀκαλαντίδα... *sic enim ibi refertur. Hunc in sensum vsus est & Aeschines in Demosthenem, qui locus nobis alibi citatus est. Non dissimile est huic, Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immensis malis, quod nunc referimus immodicae loquacitati, separare visum est ob vsum diuersum. Est autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiae, captae historiam libris vigintiquattuor explicat, cum Vergilius duodecim libris complexus sit; quod ex vtroque opere visum est decerpere.*

Apud nouercam queri.

QVI *deplorant infelicitatem suam apud eos, qui nihil auxilij sint laturi, vel gauisuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quod nouercae fere male velint priuignis. Ballio leno in Pseudolo Plauti:*

> *Nam istbuc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,*
> *Apud nouercam querere.*

Leno pro se supposuit nouercam. Quod dictum Pseudolus simulans se non intelligere,

> *Eho, inquit, an vmquam huius nupsisti patri?*

Animus habitat in auribus.

VETERES *animo sedem in oculis dedere, pleriq. in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi sermonē vt videtur, docet animum habitare in auribus, quod qui bene audiunt, voluptate adficiantur, qui secus, exacerbentur. Herodoti verba subscribem⁹,* Καὶ νῦν τοῦτο ἴσθι, ... *i. Et nunc illud sane disci to, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit, voluptate corpus implet, cum his diuersa, molestia adficit. Opinamur hunc esse sensum adagij, quod ex his quae audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, saepe atroces iras vertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde pestilentissimum homicidarū genus est, quod hoc saeculo potissimum regnat, qui venenum aspidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod sicarij ferro.*

Inscitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, *id est, Inscitia quidem confidentiam, prudentia vero cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponnesiaci belli secundo. Diuus Hieronymus in Epistola ad*

Ena-

Euagrium ita refert, Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epistolarum lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, vt dubium non sit quin hæc sententia fuerit olim vulgi sermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum est, quod iuuentus audacior est quam senectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculi intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam. Denique maxime bellum adsectant, qui quid sit bellare numquam experti sint.

Non statim finis apparet.

HERODOTVS in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum, Non statim cum principio apparere rei exitum. καὶ τὸ παλαιὸν, inquit, ἔπος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι, id est, Et vetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio vix cœpto, statim arbitrantur se rem factam habere, cum sæpe exitus non respondeat initiis. Vulgi iocus est in Batauum quendam, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicum quid essent effectura. Cum medicus respondisset fore vt moueretur aluus, deuorauit, moxq. non dum egresso medico, clamauit se cacaturire, nimirum suspicans statim apparere finem vna cum principio. Alter quidam eiusdem sapientiæ, cum a parentibus missus esset in Galliam, vt Gallice disceret, cum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quod nondum loqueretur Gallice, putans hanc vim habere solum ipsum, vt quisquis adisset Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simulatq. filius triduo versatus est in ludo litterario, mirentur eum non dum scire litteras, queranturq. operam simul & impensam perisse. Poterit ad seria torqueri. Rebus honestis strenue vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam messem metere. Semper in hac vita recte faciendum, olim non defuturis præmiis, etiam si non contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius.

ATHENAEVS lib. Dipnosophist. 12. ostendit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, vt etiam πεφιλιππιδῶσθαι dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophonte, ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον Φιλιππίδου ἀποδείξω, id est, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rursus ex Menandro:

> Ὁ λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον δακὼν
> Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. id est,
> Vestrum ubi fames formosulum hunc momorderit,
> Reddet cadauer macrius Philippide.

Rursus ex Alexide citat hoc dictum, ἐκπεφιλιππίδωται τὸ κυλίκιον, id est, Poculum Philippide gracilius.

Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem otiosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, numquam hera.

VT vulgo iactatum refertur in Græcis epigrammatis, libro primo, titulo Pallada,

> Μήποτε δουλεύουσα γυνὴ δέσποινα γένοιτο.
> Ἐστὶ παροιμιακόν. id est,
> Si qua ancilla semel fuit, haud vmquã dominetur,
> Vt prouerbium habet.

VIDETVR ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse ceteris insolentiores, minusq. tolerabiles quam qui felices nascuntur.

Exurere mare.

ADMONVIMVS ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud quod refert Vergilius Aeneidos libro 9.

> Maria ante exurere Turno,
> Quam sacra dabitur pinus.

Nec dissimile est quod habet Propertius,

> Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
> Altaq. mortali detrahere astra manu.

Obedientia felicitatis mater.

AESCHYLVS in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

> Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
> Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ᾽ ἔχει λόγος. id est,
> Felicitatis mater obedientia,
> Coniuxq. vt aiunt, sospitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem sospitatorem, cuius beneficio contingat salus: huic esse vxorem: cui nomen πειθαρχία, id sonat obedientiam sed proprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam cui nomen εὐπραξία, id est, felicitas. Principis est consulere saluti ciuium, Id conatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare si velit esse felix. Sed vtinam non essent Iones ἀπειθεῖς, quibus vxor esset ἀναρχία, & filia δυστυχία.

Ver ex anno tollere.

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαιρεῖν, id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedæmonij & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant a Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem vel maritimarum rerum vel terrestrium copiarum constituerent: quam condicionem cum repudiarent legati, iussit eos illico discedere, ac renunciare Græcis, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτοῖς ἐξαραίρηται, Ver ipsis ex anno sublatũ esse, videlicet illud subindicans, suũ exercitum præcipuũ esse Græciæ florẽ ac robur, qui si deesset, defuturũ illi quod esset præcipuum. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristoteles lib. Rhetor. 3. inter metaphorarũ genera. Rursus rhetoricorũ lib. 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio qui dixerit, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀφανισθεῖσαν ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεθῆναι, id est, Iuuentutẽ e Repub. sublatam esse perinde ac si uer ex anno tolleretur. Potest deflectì lon-

Eli longius, vt dicantur vel eximere anno, qui linguarũ ac bonarum litterarum peritiam sustollant e scholis.

Etiam si Cato dicat.

PLVTARCHVS in vita Catonis Vticensis, narrat tantam Catonis apud populum fuisse fidem & auctoritatem, vt de rebus incredibilibus prouerbio diceretur, [Greek], id est, Illuc incredibile est, etiam si dicat Cato. Et orator quidam cũ hyperbolicos diceret vni testi non esse credendum, adiecit, ne Catoni quidem. M. Tullius epistola. ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus. Similis erat auctoritas Aristidis apud Athenienses ac Xenocratis, cui vni populus remisit iusiurandum, cum alioqui nullus illic testis admitteretur absque iureiurando. Huc adfine est, Nec iurato istuc crediturus sim.

Qualis hera, tales pedissequæ.

HVIC simillimum est peruetus adagium, libro Epistolarum ad Atticum quinto, epistola vndecima. Si verum est, inquit, illud [Greek], id est, Qualis hera tales & ancillæ. Quamquam nec hoc multum abest a senario,

[Greek]

Plato libro de Repub. 4. [Greek], id est, Aut non semper quod est simile, simile adcersit.

Bibere mandragoram.

INEST vis somnifica mandragoræ, adeo vt enecet etiã largiore potu, si Plinio credimus, histor. mundi lib. 20. capite. 11. Dioscorides indicat radicem vino decoqui ad tertiam partem, ex eo colato sumi cyathum aduersus insomnium. Datur & secandis aduersus intolerabilem cruciatum. Quin & sedi immissa herba, glandis vice, somnum facit. Hanc Pythagoras [Greek] appellauit, quod radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine semihominem dicit,

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeam appellant, quod radix illius amatoriis ueneficiis credatur vtilis. Vnde qui cessant in officio dormitantq. multam mandragoram bibisse dicuntur. Sic vsus est Iulianus in epistola quadam ad Callixenem, [Greek], id est, An nõ videtur multam hausisse mandragoram? Vsurpat & Demosthenes in Philippica 4. [Greek], id est, Similes videmur his qui mandragorã biberunt, aut aliud simile pharmacum. Itidem qui dormitant in negotio, sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone, [Greek], id est, Quando quidem veluti sub mandragora dormis. Hoc non dissimile est illi, quod alibi retulimus, Bibe elleborum.

Ne pictum quidem vidit.

QVEMADMODVM de vehementer ignoto dicimus, ne natum quidem noui, sic dicimus, ne pictum quidem vidit. Multas enim vrbes & res, atque etiam homines numquam nobis conspectas, ex pictura vtcumq. nouimus. M. Tull. libro de finibus bonorum vltimo: Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui numquam philosophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Asinaria: Nam neque vmquam fictum, aut pictum, neque scriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venustius etiam fiet, si longius transferatur. Rhetoricam ne pictam quidem uidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

In angulo.

Ἐν γωνίᾳ, id est, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto. reperitur esse apud Platonem in Gorgia, [Greek], id est, Reliquum vitæ degere cum adolescentulis tribus aut quattuor in angulo susurrantem. Item Lucianus in concione deorum, [Greek], id est, Ne post hæc susurros miscete o dii, nec ad angulos conuersi, aliis alii ad aurem cõspirate. M. Tullius libro de oratore primo: Quibus ego de his rebus omnibus in angulis consummendi otii caussa, vt disserant &c.

Callidum mendacium.

CALLIDVM facinus, [Greek], pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici solere callidum mendacium pro audaci & imprudenti, docet Plautus in Mustellaria.

Callidum hercle audiui esse optimum mendacium.

Aut non est mentiendum, aut est fortiter mentiendũ: alioqui mox deprehenditur, qui verecunde mentitur. Quemadmodum Aeschinus Terentianus, Non istas, quod sciam.

Muti citius loquentur.

AD [Greek] genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Persa, Muti prius loquentur quam ego.

Ne hoc, inquit, cuiquam homini dicerem edictum est mihi
Magnopere, nec cuiquam homini crederem.
Omnes muti vt prius loquerentur hoc quam ego.

In transennam inducere.

IN transennam inducit, qui dolo fallit. Plautus in Persa:

Hunc ergo hodie hominem in transennam doctis ducam dolis.
Itaq. huic insidiæ paratæ sunt, prope aggrediar virum.

Ab aucupibus sumptum est, qui intra cancellos escam spargunt insidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus est, intra transennam esse dicitur. Huic simillimum, In foueam & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab transenna cibum petere.

AB transenna cibum petere dicitur, qui periculo proximus est. Plautus in Bacchidibus,

Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit.

In senẽ dicitur, legẽtẽ epistolã, per quã erat fallendus. Ab eadẽ metaphora sumptũ, cuius modo meminimus.

Omnes

Omnes adhibere machinas.

M. TVL. lib. Epist. ad Brutum, Ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, vt omnes machinas adhibeam ad tenendum adolescentem, item Plato de legibus lib. 7. Οὐκοῦν χρὴ πᾶσαν μηχανὴν μηχανᾶσθαι, *id est, Ita que dicimus omnem adhibendam machinam. Rursum in eodem,* πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων, *id est, Omnē machinam admouens. Sumptum est ab his qui summa ui oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus non admouentes, nihilq. relinquunt intentatum.*

Leo cordula vinctus.

LVCIANVS *in libello de mercede seruientibus,* Νῦν δὲ τὸ τοῦ λόγου, λέων κρίκῳ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περιάγομαι, *id est, Nunc autem quod dici solet, Leo filo vinctus, sursum ac deorsum circumferor: cum quis exiguo commodo captus, apud aulicos ostentatur passim, quod princeps tantum alat virum.*

Sinapi victitare.

TRISTES *ac supra modum tetrici sinapi victitare dicuntur, quod hodieq. vulgo tritum est. Plautus in Truculento,*

Si e castor hic homo sinapi victitet,
Non censeam tam tristem esse posse.

Aristophanes in Equitibus consimili figura dixit, Tueri sinapi,

Κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε. *id est,*
Toruum tuens, vt qui sinapi victitans,
Frontem seueram contrahebat.

Interpres Aristophanis admonet νᾶπυ semen esse, vnde fiat sinapi. Huius vis est ciere lacrymas, eoq. Ennius apud Macrobium triste vocat.

Nec triste quaeritat sinapi, neque maestum cepe.
De cepis alias nobis est dictum.

Arcus tensus rumpitur.

PLVTARCHVS *in libello cui titulum fecit, An sit seni administranda Resp.* Τόξον μὲν, *inquit,* ὥς φασιν, ἐντεινόμενον ῥήγνυσθαι, ψυχὴν δ' ἀνιεμένην, *id est, Arcus, quemadmodum aiunt, cum intenditur, rumpi solet, contra animus cum remittitur. Refertur autem in epitaphio Theophrasti, qui tantisper vigens dum esset in labore: simulatq. remisit studium, interiit.*

Οὐκ ἔπος ἐκ τόξου κεῖται...
Ῥήγνυσθαι τόξον χαλασθὲν...
Δὴ γὰρ καὶ πονέων ...
Νῦν δ' ἀνεθεὶς ...

Frangi ni studij tensum laxaueris arcum
Viridici sane verba fuere viri.
Namq. opere assiduo valuit Theophrastus, & idē
Laxato studio, membra solutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat.

QVOD *vehementer esset obscurum, & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline posse intelligi. Athenaeus libro Dipnosoph. 3.* Τί δὲ λέγεις ἀνέλπιστον, φίλε, μὰ τὸν ἐγὼ μὲν οὐδ' ἂν τὸν Ἀπόλλωνα, *id est, Quid autem sibi velis epistola arbitror equidem, nec ipsum Apollinem intelligere. Adducit inibi senarium ex Antiphane,*

Ταυτὶ δ' ἂν ἴσως οὐδ' ὁ Ἀπόλλων μάθοι. *id est,*
Nec Apollo, quid sibi hæc velint, intelligat.

Destitutus ventis remos adhibe.

CVM *res non succedit vt volumus, ad alia præsidia confugiendum est, aut cum fortuna est aduersa, tum magis adlaborandum. Refert adagium Hermolaus in epistola quadam Græca, quæ Politianicis admixta est,* καὶ τὸ πνεύματος ἁμαρτὼν φασιν ἐπὶ τὰς κώπας χωρεῖν, *id est, Et destitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.*

In pace leones.

ARISTOPHANES *in Pluto:*

Οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Cū leones sint domi, iidē in Marte sunt vulpeculæ.

Aristophanis interpres ostendit prouerbiū iactatum in Lacones, qui in Asia infeliciter rem gesserant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Domi leones, in Epheso vulpeculæ.

Ad hoc nimirum adlusit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lysandri refert hanc sententiam tamquam vulgo iactatam in principes. Sic enim de Lysandri frugalitate prædicat:

Ἀλλ' εἰ δή τις ἄλλος ἐκπεφευγὼς ταυτὶ τὸ θρυλούμενον,
Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Immo si quis alius effugerat illud quod vulgo circumfertur,
Domi leones sed foris vulpeculæ.

OLIM *fortasse sic emergebant potentes, post & domi & foris leones esse cœperunt, aut si quod animal leone violentius. Conueniet in eos qui præpostere se gerunt: ibi feroces, vbi nihil erat opus: ibi fugaces, vbi res poscebat virum: aut qui in suos saui, non itidem audent aduersus inimicos, quod Ciceroni obiicit Sallustius, videlicet, quod contumeliosus in amicos, supplex inimicis. Aut in illos qui simulata mansuetudine perueniunt ad tyrannidem.*

Certissima paupertas.

SENTENTIAM *prouerbialem refert Iunius Columella libro de re rust. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit suo quidq. loco generatim, atque etiam speciatim non nulla disponere, quo facilius, cum quid postulabit vsus, recipere possit. Nam vetus prouerbium est, paupertatem certissimam esse, cum alicuius indigeas, vti eo non posse: quia ignoretur vbi proiectum iaceat, quod desideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallimur, si quis habeat domi, quod cum vtendum est, inueniri non potest, eum magis egere eo quod habet, quam si non haberet. Etenim qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventum est ad articulum quo sit vtendum: nec suum habet, quod vbi sit, nescit: nec alienum habet quo possit vti.*

Mercator nauiga & expone.

STRABO *lib. Geographiæ suæ 14. refert huiusmodi prouerbiū,* ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται, *i. Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita sunt. Ait natum a Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæstus erat ex mancipiis, quæ*

 propter

propter opportunitatē loci facile capiebantur, & celerrime distrahebantur, quod Delus quæ non procul aberat emporium præstaret, & amplum & pecuniosum, vt illic eodem die præsente pecunia, multa mancipiorum milia distrahi possent & auehi. in caussa erat illud quoque, quod Romani ex Carthagine Corinthoq. subuersis vehementer locupletati fuerant, eoq. pluribus mancipiis vti cœperūt. Siquid habet prouerbium, præter rei gestæ memoriam, poterimus vti, quoties significabimus rei cuiuspiam esse tantam auiditatem, vt nulla copia sufficiat: præsertim si quid mali sit, quod expetitur:

Nisi crura fracta &c.

M. TVLLIVS in Philippica 13. docet prouerbio fuisse iactatum in C. Plancum, cum perire non posse, nisi crura ei fracta fuissent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum esset eiectus in exilium, tamen post armatus ausus est redire in vrbem. Adagium autem dictum est ab his qui ob scelera subiguntur in crucem, tantaq. est malitiæ viuacitas, vt nec illic mori possint, nisi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autē Cicero Planco fuisse fracta crura, cum legibus esset adempta potestas redeundi in ciuitatem. Et tamen uixit ac rediit. Adscribemˀ M. Tullij verba: Sequuntur alij tribunitij, C. Plancus in primis, qui si senatum dilexisset, numquam curiam incēdisset; quo scelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, a qua excesserat legibus: sed hoc ei commune cum plurimis dissimillimis. Illud tamen verum quod in hoc Planco Prouerbij loco dici solet, perire eum non posse, nisi crura ei fracta essent, Fracta sunt, & viuit. Hoc tamē, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum, Hactenus Tullij verba recensuimus. In quorum postremis iocus est in aquilam, quo significatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roscio Amerino: Sin autem sic agetis, vt arguatis aliquem patrem occidisse neque dicere possitis, aut quare aut quomodo, aut tantummodo sine suspicione latrabitis, crura quidē vobis nemo suffringet: sed si ego hos bene noui, litteram illam cui vos vsque eo inimici estis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehementer ad caput effigent, vt postea alium neminem nisi fortunas vestras accusare possitis. Quidam putāt hic significari t. de quo dictum est in prouerbio t. præfigere: sed magis videtur sentire de r. quod crucis habet imaginem, & in crucem suffixis solent frangi crura. Et has quidem littera rei absoluebantur, sed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obieceris, quod nullis argumētis probare valebat.

Cuculus.

OLIM qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortum a vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat in-denatam exprobrationem fœdam putātium vites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumq. meritum, falcē ab illa voluere in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam cum primo vere ludantur. Auspicio tamē detestabiles vidētur. Adeo minima quæq. in agro naturalibus trahūtur argumentis Porro quos Plinius petulantiæ sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus, cum auditur coccyx, si tamen hic est cuculus, id quod sentit Gaza, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, significantes vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuicianiem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculum vxor ex lustris rapit. Horatius sermonum libro primo Satyra septima.

> Tum prænestinus salso multumq. fluenti
> Expressa arbusto regerit conuitia, durus
> Vindemiator & inuictus; cui sæpe viator
> Cessisset, magna compellans voce cuculum.

Hæc nimirum congruunt cum his quæ scribit Plinius, probro solere obiici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putantes vineam. Eum Horatij locum sic explicat Porphyrio. Nam solent lenia rustici circa viam arbusta uindemiantes a viatoribus cuculi appellari, cum illi prouocati tantum verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum appellare. Acron hæc adfert, Hoc autem ipsa re nouimus, quod viatores sæpe vindemiatores conuicij agant cum transierint, & illi respondent, ita, vt cuculum eum appellēt, quasi pigrum, & recitant hoc custodibus, eo quod semper assideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videmˀ mendas aliquot subesse. Cum his conuenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quod grauatim surgeret adsessor puellæ. Quin arbitramur in conuicio cuculi, adlusum ad vocem cubandi. Vnde pro lenia in verbis Porphyrionis fortasse legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui vestem, nihil est necesse, cum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

> At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum.

Ac mox,

> Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit.

Trochaicus est. In Pseudolo pro generali conuicio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte, lacrymantem ac singultientem amatorem cuculum appellat, quasi non ukfuow, similiter in Mercatore, Istbæc filio non credam qui obsequitur patri, huic non vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, metuam morticinæ.

Arator nisi incuruus præuaricatur.

PROVERBII speciem habes quod refert Plinius lib. 18. cap. 19. Arator nisi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primum rectis sulcis proscindat, mox & obliquis subigat, id fieri uix potest, nisi toto corpore incumbat labori, vnde & Vergilio dictus est curuus arator. Ceterum præuaricari est a recto sulco diuertere. Vnde & in caussis præuaricari dicuntur,

tur, qui caussam diuersam adiuuant. Videlicet hoc est quod ait Plinius. Inde translatum hoc crimen in forum: Ibi itaque caueatur, vbi inuentum est. Transferri potest ad quemuis, vt leno nisi periurus est, praeuaricatur. Miles nisi impius est, praeuaricatur. Conueniet in negotium, quod absque magnis sudoribus peragi non potest.

Metiri digitis.

QVI *rem accuratius expendit quam oportet, digitis metiri dicitur, veluti si quis cum amico rationem ineat, vter in alterum plus contulisset officiorum. M. Tullius in paradoxo tertio: Poetam non audio in nugis, in vitae societate audiam ciuem digitis peccata dimetientem sua: Si sunt visa breuiora, leuiora qui possunt uideri, cum quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Adlusit huc Cicero, quod poetae carminis pedes digitis metiri soleant, vnde & Horatius,*

Legitimumq. sonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur, qui non statim aurium indicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caseum edere.

PLINIVS *libro 21. cap. 7. indicat prouerbium, quod tamen non refert. Siquidem inter laudes salis & hoc refert. Varro etiam pulmentarij vice vsos veteres auctor est, esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Conicere licet tale fuisse dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus salem panem & caseum. Aut ne sis solicitus quo me apparatu accipias, praeter salem panem & caseum nihil requiram. De Xenocratis caseo dictum alibi.*

In agro surculario capras.

VARRO *de re rust. lib. 1. cap. 2. dictum hoc veluti legem agricolariam adfert: Colonus in agro surculario ne capras compascat. Deflecti potest ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admixtu, corrumpunt tenera̅ aetatem, veluti si quis sacris virginibus adiungat iuuenes lasciuos, aut adolescentibus addat lasciuas puellas. Aut si quis studiis admisceat voluptates studiis inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantum: sed & veneno dentium pestifera est, praesertim oleae & viti, vnde & Baccho immolatur vindictae gratia, Mineruae nihil caprini generis, quod nitiae ille repertor dicitur, huic sacra est olea.*

Oportet agrum imbecilliorem esse.

COLVMELLA *libro 1. cap. 3. testatur apud Afros huiusmodi prouerbium fuisse celebre, oportet agrum imbecilliorem esse quam agricolam. Hoc aenigma sic explicuit Vergilius, specie non minus prouerbiali:*

—Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Sed praestat ipsa Columellae verba adscribere. Adhibendum modum mensuramq. rebus, idq. vt non solum aliud acturis, sed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quam calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet nostri poetae sententia:

—Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Quod vir eruditissimus traditum vetus praeceptum numeris signauit. Quippe acutissimam gentem Poenos dixisse conuenit, Imbecilliorem agrum quam agricolam esse debere, quoniam cum sit colluctandum cum eo, si fundus praeualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quam angustus eximie. Conueniet in eos qui student imperio proferendo, cum hoc ipsum quod habent non possint administrare, aut qui suscipiunt munus, cui gerendo sunt impares. Congruet cum eo quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipsa messe.

NON *est animus conuertere in hoc opus, quidquid aliquam prouerbij speciem habet. Pauca quae sese casu obtulerunt visum est non praeterire, praesertim si commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus est illud apud Senecam epistolarum lib. 3. epistola 22. Ab ipsa messe discedam? Agit enim de his qui vel commodis vel spe commodorum detinentur, quo minus semet explicent a negotiis, quasi deserturi agrum, cum instat messis. Quam multi sunt in principum aulis, quos taedet eius vitae, discruciant urq. libertatis desiderio, verum istis ad libertatem aspirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas spes relinquam? Ab ipsa messe discedam?*

Cum sarcinis enatare.

NEC *minus commode dictum est in eadem epistola: Nemo cum sarcinis enatat, id est, nemo sese recipit in libertatem, nisi contemptis praemiis seruitutis. Nō enim potest euadere occupationes, qui curarum auctoramentum non potest negligere. Congruit cum eo quod alibi retulimus ex Martiale, Totis pilea sarcinis redemi: rursum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe pasta in camera frumentaria.*

Dosones.

PLVTARCHVS *in vita Paulli Aemylij tradit Antigonum regem, Demetrij nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec praestaret promissa, populari ioco dictum fuisse Dosonem, quasi latine dicas Dabonem, quod ille quibuis petentibus respondere soleat δώσω, id est, Dabo. Tales sunt χαυνόλογοι, de quibus alibi nobis dictum est. Ouidius:*

Promittas facito, quid enim promittere laedit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Huiusmodi Dosonibus scatent aulae principum. Cras, mox redi.

Humeris sustinere.

QVORVM *auctoritas diligentiaq. plurimum valet in conseruanda salute cuiuspiam, ij dicuntur humeris sustinere. M. Tullius pro L. Flacco: De summa Reipubl. taceo, quam vos vniuersam hoc iudicio, vestris inquam humeris Iudices sustinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorum inundantium molem humeris suis quod dicitur vehens, scindebatur in multiplices curas. Huic adfine est Humeris referre. Cicero pro domo sua: Dicebas te tuis humeris me custodem vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes Reipublic. qui eam suis humeris sustinent,*

ad illius philosophiam se contulit. De similibus figuris alias nobis non semel dictum est.

Pecunia absque peculio.

APPARET *olim fuisse prouerbium inter agricolas iactatum, Pecuniam sine peculio fragilem esse. Refertur Pandect. lib. 32. tit. de legat. & fid. com. capite, Si chorus. His verbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repositos vt mutui darentur, non esse legatos Proculus ait. At eos quos præsidij caussa sepositos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitassent, eos legato contineri, & sæpe audisse rusticos senes ita dicentes: Pecuniam sine peculio fragilem esse: pecuniam appellantes, quod præsidij caussa reponeretur. Retulimus alibi prouerbium, quod admonet ne totam substantiam vni credamus naui, ne nihil supersit vnde damnum sarciatur, si nauis interierit. Ita solent senes summam aliquam seponere, ne nihil superesset, si res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagiũ alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia consilia sua communicat amicis. Aut qui felicitatis summam non ponit in rebus extrariis, sed in animi bonis, vt illis casu perditis habeat quo confugiat, nec despondeat animum. Quod enim proprie nostrum est, peculium dicitur, Ea vero demum proprie nostra sunt, quæ fortuna non potest eripere.*

Rana cum locusta.

IMPAR *certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysiis,*

βάτραχος δὲ ποτ᾽ ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. *id est,*
Sic certo veluti si certet rana locustis.

Addit Scholiastes Græcis ranam dici βάτραχον *quasi* βοάτραχον *ob vocis asperitatem.*

Musarum aues.

Μουσᾶν ὄρνιθες, *in eadem Ecloga dicti sunt poetæ, quod assidue modulentur sua carmina:*

Καὶ Μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. *id est,*
Quotquot aues musarum, audent certare poetæ
Chio. Coccysando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput.

NON *sine prouerbij specie dictum videtur illud Theocriti in Pastoribus, de rebus copiosis & affluentibus,*

ἄκρως ἐκ κεφαλᾶς, καὶ ποσσὶ κώια κεῖται. *id est,*
Ad caput, adq. pedes, quorum me vellera cingunt.

Sermo est pastoris iactantis opes suas quibus vndiq. affluebat.

Psydracia.

THEOCRITVS *in Aita,*

ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω. *id est,*
Non mihi nascentur nares mendacia supra.

Scholiastes addit apud Siculos, qui supra nares haberent postulas albas, quas illi vocant ψυδράκια *siue* ψύθους *aut* ψεύδεις *pro mendacibus haberi solitos vulgo. Quin & hodie vulgo dicunt, Nasus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus est vulgi de miraculis vnguiũ, quin & ipsas narium postulas Græci* ψεύσματα *vocant: vt indicat idem Scholiastes. Amans hoc ænigmate significat se nihil mentiturum de amica. Iones* ψύδρακας *appellant varias postulas. Hinc diminutiuũ* ψυδράκια, ἐξανθήματα, *quod in summa cute efflorescant. Res ipsa plane superstitiosa est.*

Cum sacco adire.

PROVERBIALI *schemate dictũ est, quod adfertur ex Paullo lib. Pand. 46. tit. de solu. & liber. cap. Quod dicim⁹. Quod dicim⁹, inquit, in eo herede, qui fideiussori testatoris id quod ante aditã hereditatem ab eo solutum est debere statim soluere, cum aliquo scilicet temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum sacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium est, quin hic sermo fuerit vulgo iactatus de quouis qui postulat, vt statim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipienda sacco est opus, velut ad oleum aut vinum. Græcis* θυλακίζειν *dicitur, qui cum pera sequens postulat aliquid, qui mos est mendicorum: vnde prouerbiũ, mendicorum peras semper esse inanes.* θύλακος *autem vas est farinarium. Hesychius indicat eam vocem fuisse peculiarem Tarentinis.*

Manu longa & manu breui tradere.

LIBRO *Pandectarum 46. tit. de solutionibus scribitur hunc in modum: pecuniam mihi debes aut aliam rem. si in Conspectu meo ponere te iubeam, efficitur, vt & tu statim libereris, & mea esse incipiat. Nam tunc quod a nullo corporaliter eius rei possessio detinetur, acquisitam hi & quodammodo manu longa tradita existimanda est. Simili figura dictum est breui manu dare, lib. Pandect. 23. tit. de iure dotium, capite Licet soleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis constituendæ caussa, si quidem nuptiæ insecutæ non fuerint, liberatio non sequetur, nisi forte sic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatum. Tunc enim credendum est breui manu acceptum a muliere, & marito datum. Quæ si deflectas, plus habebunt veneris: veluti qui promissis agit, ac spem tantum ostendit, longa manu dat, quod animo contueri possis, non statim etiam tollere. Contra, qui præsens ac statim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri assem ostendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum est.*

Iynge trahor.

QVI *vehementi & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in nemeis hymno 4.* ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, *id est, Iynge trahor animo, Interpres addit huiusmodi fabulam. Iyngem aiũt fuisse filiam Echus, alij Pithus, quæ cum amatoriis venenis incitasset Iouem in amorem Ius, a Iunone irata versa est in auem, qua mulieres vti consueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria,*

Ἶυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. *id est,*
Per te Iynx meus ille domum vir quæso trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillam, quod caudam assidue moueat.

Dij omnia possunt.

HEMISTICHIVM *Homericum.*

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. *id est,*

At

At cælestes omnia possunt.

Quadrabit in eos, quibus promptum est facere quidquid animo collibitum fuerit, sine iure, sine iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. *id est, Deus autem pro sua libidine omnem exitum perficit.*

Timidi mater non flet.

PROBVS *Aemilius in vita Thrasybuli, testatur hoc velut ænigma vulgo iactatum, timidi matrem non flere, quod in bello qui contemnunt hostem nihilq. metuẽdum ducunt, quoniam sibi parum cauẽt, fere pereunt, & matribus luctum adferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neque quidquam omnino cõtemnit, is tutioribus vtens consiliis, raro venit in periculum. Thrasybulus enim cum indixisset bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppresserant, & castellum Atticæ Philen occupasset, non plures secum habuit quam triginta commilitones. Hoc, inquit, initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis clarissimæ ciuitatis. Neque vero hic non contemptus est primo a tyrrannis, neque eius solicitudo, quæ quidem res & illis contemnentibus perniciei, & huic despecto saluti fuit. Hoc enim illos ad persequendum segnes, hunc autem tempore ad comparandum dato fecit robustiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, nec sine caussa dici, Timidi matrem flere non solere. Quanquam satis constat hunc locum deprauate legi, vnde coniicitur sic scriptum fuisse: Neque vero hic modo contemptus est primo a tyrannis, sed eius etiam solitudo. Itaque modo deprauatum est in non, & solitudo in solicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt ansa ansam. Sentit enim Probus ipsum Thrasybulum, vt hominem mediocriter nobilem ac diuitem despectui fuisse tyrannis. Deinde hoc magis fuisse contemptui, quod tam paucos haberet suæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine quæ erumpit in neruum.*

Theuthidum more.

THEMISTOCLES, *vt in ipsius vita refert Plutarchus, Eretrico cuidam exprobrans ignauiam dixit,* ἦ γὰρ ἰσ καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε, *id est, Sane inquit, & vobis aliquid de bello dicendũ est, qui Theutidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant esse, quas nos vocamus sepias. Sepia autem de genere molliũ est, & arbitramur huic generi cor non inesse.*

Samij litterati.

PLVTARCHVS *in vita Periclis citat hunc versiculum ex Aristophane Comico,*

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος. *id est,*
Populus Samiorum valde litteratus est.

Arbitramur hoc inde dictum, quod cum Samij captiuis Atheniensium inussissent noctuam, Athenienses vicissim Samiorum captiuis inurebant Samænam, quam in collectaneis opinamur dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus lato ventre, a prora veluti suilli rostrĩ speciem præferens, unde & hic versus iactatus est,

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος Σαμία ὑὸς εἶδος ἔχουσα. *id est,*
Nauis erat velox Samia, specieq. suilla.

Dicta est Samæna, quod a Samiis reperta sit. Conueniet igitur in cicatricosos, & stigmatum plenos. Hesychius & Suidas addunt apud poetam dictum in Babylonios e pistrino prodeuntes, stigmatibus notatos. Verum Aristoteles etiam huius dicti monstrat originem. Cum Samiorum gens esset afflicta a tyrannis, ob inopiam administrantium rempublicam, coacti sunt aliquot e seruis admittere in consortium administrandi magistratus. Sic Aristoteles, Seruile est autem ac noxiorum, stigmatis notari. Apud Plautum in Casina: Si hic litteratus me sinas, Litteratum appellans notis inustis insignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inscriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus, exercent. De Attagena diximus alias. Nec desunt qui caussam diuersam adferãt, quod apud Samios inuentæ sunt vigintiquattuor litteræ a Callistrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum litteras tradidit Atheniensibus. Probabile est igitur a repertis traditisq. litteris, iocum fuisse versum ad stigmata. Nam Samij simul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexãdrinus grãmaticus populari ioco dictus est stigmaticus, quod de scripturæ distinctiunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curiose scripserit.

Samij mores.

Σαμιακοὶ τρόποι, *id est, Samij mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quod, vt dictum est, Samij notas & inurerent aliis, & paterentur ab aliis. Alij malunt referre ad nouam nauigij speciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos qui suos quosdam habẽt mores a ceterorum moribus dissidentes.*

Λακκόπλουτοι.

CALLIAE *barbarus quispiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum sustulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum versa est, vt qui malis artibus subito ditescerent,* λακκόπλουτοι *dicerentur. Refert Plutarchus in vita Aristidis. Attigit & Hesychius.*

Abydus, Abydenus.

ABYDENORVM *mores in prouerbium abierunt. Nam Abydeni dicti sunt Sycophantæ, seu molles & effeminati. Meminit adagij Pausanias & Suidas, quorum hic ostendit etiam res nihili, nugasq. meras Abydum dici, quemadmodum de Trieis & Apinis alibi retulimus: opinamur quod id temporis frigeret Abydus ob vetustatem. Vnde Sinopem meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenæus libro 13. quod iam anus a nemine adiretur. Hesychius indicat quempiam apud poetam quendam* ἀβυδοκόμην *dictũ, quod de sycophantia sese venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Aristophane. Zenodotus sic effert prouerbium* ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα*, id est, Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Milesiis. Nam hinc profecta est Abydus Hellespontica. Verum hæc propius attinent ad prouerbium*

quod

quod ante retulimus, Ne temere Abydum.

Manuari.

SICVT *fures multis artibus instructi sunt, ita studium illorum variis nominibus appellabatur: velut inuolare & manticulari, pro eodem Laberius citante Nonio Marcello dixit, Manuari, nec dubium quin ea uox ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi verbum nimis odiosum est, mitiore verbo dicunt, digitauit, si quid furto sublatum volunt intelligi, simul vt effugiant actionem iniuriarũ. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquam, sed manuatorem. Huiusmodi voces obsoletæ non carent gratia, si in loco adhibeantur, nec fine* κακοζηλίας, *vt prisci loquebantur, aut vt vetere verbo vtamur.*

Ad coronidem usque.

Μέχρι τῆς κορωνίδος, *id est, Vsque ad coronidem, cum extremum finem rei cuiuspiam significamus. A nauibus translatum putant litteratores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Nam Corone Græcis cornicem sonat, coronis corniculam. Apud Homerum vsurpatur* κορώνη *pro anulo, aut si quid apponitur ostio. Idem velut ornamenti gratia perfectis omnibus additur. Vnde Eustathius indicat latum rerum finem* χρυσῷ κορωνίδι *prouerbio dici solere. Plutarchus in lib. de fortuna Alexandri refert Philoxenum a Dionysio coniectum in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quod tragœdiam quam illi castigandam tradiderit,* ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, *videlicet circunducta linea significans totam esse dispungendam. Idem aduersus Stoicos,* Ἐκ προσόδου καὶ ἀρχῆς μέχρι κορωνίδος, *id est, ab ingressu & initio vsque ad coronidem. Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat, vt egregiis cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Quamquam coronis dicitur interdum quod accedit absoluto operi, vt Martialis, Multaq. coronide longus, qualia sunt in conuiuiis, quæ Græci vocant* ἐπιδορπίσματα, *siue* μεταδόρπια, *quod cenis addantur: Latini, ni fallimur, bellaria vocant. Cuius vocis eadem fuerit gratia, si ad res animi transferatur, velut ad accessionem quæstioni propositæ additam, aut aliud simile. Postremo grammatici quoties persona actoris eodem metri genere finit quo cœperat, Coronidem vocant: eamq. notant velut rostri figurã exprimentibus lineis. Attigeramus hoc prouerbium, in eo quod est, A capite vsque ad calcem, sed tribus duntaxat verbis.*

Sine ut incolumis redeat.

HABET *prouerbij speciem quod est apud Theocritum in Hodæporis:*

> Εἴπ᾽ ἄγ᾽ εἴ τι λέγεις, καὶ τὸ ξένον ὡς πάλιν αὖθις
> Ζῶντ᾽ ἀφῶ. id est,
> *Dic age si quid dicis, & hospes vt vnde profectus,*
> *Viuus eo redeat, permittito.*

Sic & hodie dicimus iis qui verbis minacibus & conuiciis ferociunt, Eis fine hominem viuere. Verba sunt Laconis ad Comatam, qui de se arroganter in alterum contumeliose fuerat locutus, Tametsi locum varie interpretatur Scholiastes.

Quisquis tarde uenit ad cenam.

THEOCRITI *scholiastes indicat hos senarios prouerbio fuisse iactatos,*

> Ὅστις δὲ κληθεὶς ὀψὲ κλαυδὸς ἔρχεται,
> Ἢ χωλός ἐστιν, ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. id est,
> *Quisquis vocatus tardus ad cenam venit,*
> *Aut claudus est, aut non dat ille symbolas.*
> *Theocritus sic habet,*
> Ἡ μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι. id est,

An quoquam ad cenam properas conuiua vocatus? Et addit, eos qui vocati sunt celerius ire, qui non vocati tardius. Etenim qui vocatus se venturum promisit, inciuile putat, si conuiuatori sit in mora. Qui non vocatus venit, vel pudore tardior est, vel quod exclusus spe alterius conuiuij. Ita qui symbolam dedit, properat ne mulctetur damno, si post tempus venerit. Qui non dedit, huius rei securus, vt lubet, ambulat.

Gargara bonorum.

INNVMERABILEM *hominum rerum ue vim prisci gargara dicebant, ficta voce, a strepitu quem facit hominum congregatorum multitudo, aut rerum effusarum copia. Aristomenes* ἐν Βοηθοῖς *apud Suidam & Aristophanes interpretem.*

> Ἔνδον γὰρ ἦμιν γάργαρα. id est,
> *Nobis enim intus gargara.*

Citatur & Tragicus quispiam, Sophron opinamur, qui inscripserit, χρημάτων γάργαρα. *id est, Pecuniarum gargara. Vnde &* γαργαίρω *verbum, quod significat perstrepo præ multitudine. Vt Cratinus,*

> Ἀνδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις. id est,
> *Vrbs vniuersa hæc optimis strepit viris.*

Rursus ex fabula cui titulus Νέμεα *citatur hic versiculus,*

> Ἀνδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γαργαίρει στέγη. id est,
> *Viris adactis tota perstrepit domus.*

Ceterum quod est apud Homerum, γάργαιρε δὲ χθὼν ποσσὶν, *id est, Pedibus quoq. terra strepebat, mutata litterula* κάρκαιρε *dictum pro* μάρμαιρε. *Deniq. cancros existimant dictos* καρκίνους *ob pedum multitudinem. Macrobius libro Saturnalium quinto, docet gargara montem esse, & eiusdem nominis oppidum monti subiectum in Mysia, vt appareat qua frugum est feracissima, vt hinc factum sit, vt qui immensam rerum copiam significare vellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Aristomene, quæ scribarum inscitia desiderantur. Aristophanes* ἐν Ἀχαρνεῦσι, *risus caussa duas voces coniunxit, immensam multitudinem significantes* ἢ δ᾽ ὡς ψάμμου ψαμμακοσιογάργαρα. *Siquidem* ψαμμακοσίους *dicunt Græci, quæ vel æquant harenarũ numerum, ad eam formam qua dicunt* τριακόσια *&* ἑξακόσια. *Alexis apud Athenæum lib. 6.*

> Ἐβόα καλῶν τοὺς οἰκέτας
> Εἷς ὄντας καὶ μόνον, ὀνόμασι δὲ χρώμενος
> Ψαμμακοσίοις. id est,
> *Famulum intonabat euocans*
> *Vnum atque solum, ceterum vocabulis*
> *Vtens ad id innumeris.*

Loquitur de paupere ostentatore diuitiarum, qui cum non haberet nisi vnum famulum, tamen pro foribus euocabat

euocabat eundem variis nominibus, vt hospites crederent plurimos esse domi. Et huius compositæ vocis meminit Macrobius loco quem modo citauimus.

Onobatis.

APVD *Cumanos mulier in adulterio deprehensa ducebatur in forum, vt illic lapidi insistens omnibus esset conspicua. Deinde impositam asino, atque ita per totam ciuitatem circumductam reducebant ad lapidem, vt ibi rursus esset omnibus spectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitam, & ignominiæ gratia* ὀνοβάτις *dicebatur, quod asinum equitasset. Lapis autem nefastus ac detestabilis habebatur in quo steterat mulier. Quadrabit in quamuis prostitutæ famæ. Asinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum est alias. Illud hic adnotandum, quomodo decreuerit legum seueritas. Apud Hebræos adultera lapidabatur. Apud Romanos aliquãdo minitabatur lex Iulia. Apud Cumanas summa ignominia supplicij loco erat. Verum quod ad prouerbium attinet, refertur a Plutarcho in problematis.*

Eamus Athenas.

Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας, *Eamus Athenas. Plutarchus in vita Thesei refert Athenienses Minois violentia, simulq. rerum inopia afflictas, inisse fœdus cum illo, his quidem conditionibus, vt quotannis in Cretam mitterent septem pueros, ac totidem puellas, quos quidam existimant a Minotauro solitos interimi. Aristoteles dissentit, sed cum vetusti cuiusdam voti religione tenerentur Cretenses, illas hominum primitias mittebant in Delphos: quibus eo proficiscentibus, adiunxerunt sese multi Cretensium filij. Ceterum cum illic ab terræ sterilitatem ægre sibi pararent victum, venerunt in eam Italiæ partem, quæ quondam Iapygia dicta est. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti sunt. Vnde virgines Bottiæorum sacrificio quodam absoluto, canere solent, Eamus Athenas, his verbis testificantes desiderium patriæ quondam relictæ. Huius sententiæ citat auctorem Aristotelem in Repub. Bottiæorum. Licebit vti, si quando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.*

Abderitica mens.

ABDERITAE *in stuporis insaniaq. fabulam abiere, quod perspicuum est ex epigrammate, Martialis libro 10. de eo qui damnatus in theatro repræsentauit Mutium Scæuolam, ac manum imposuit igni, sed acrioribus paratis suppliciis, ni faceret.*

Si patiens fortisq. tibi durusq. videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœotis & Batauis alias nobis dictum est. Abderitanis autem natura peculiarem fuisse mentis stuporem indicat M. Tull. in libris De natura deorum. Et Plinius li. 25. cap. 8. docet huic vrbi vicina esse pascua, in quibus equi pasti inflammantur rabie, quemadmodum apud Potniam asini. Est autem in Thracia, condita dictaq. ab Abdera sorore Diomedis, patria Democriti physici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderita filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerãt.

Maritimi mores.

NON *abest a prouerbij specie, quod Plautus in Cistellaria dixit, Maritimos mores, pro variis & inconstantibus, quales fere sunt amantium, qui cum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen sibi non cõstant. Queritur autem apud Comicum adolescens de amore mentẽ in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit. Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuadet, id ostentat. Maritimis moribus mecum experitur. Quemadmodum autem mare numquam conquiescit, & subinde mutat faciem: ita ferunt homines maritimos non nihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum est nobis alias.*

Pecuniæ pedibus compensantur.

INTER *Catonis dicta quæ prouerbiorum vice celebrãtur, refertur & illud, Pecuniam pedibus compensari, quod tamẽ in libris eius uiri non dum reperim⁹: sed fieri potest, vt hoc M. Tull ioco dixerit. Nec dissimile veri est multas Catonis sententias fuisse celebres, quas ille dixit tantum, non scripsit. Ciceronis ex oratione pro L. Flacco verba subscribam⁹, Si te Crassi agri delectabant, hic alicubi in Crustumino, aut in Capenati parauisses. Verum esto, Catonis est dictum, pedibus cõpensari pecuniã, longe omnino a Tiberi ad Caicũ &c. Sententiam autem hanc esse arbitramur, si longius absit fundus plus impendiorum esse domino, et minus ad eum redire lucri. Id damni sarcitur pedibus domini, si non grauetur subinde fundum inuisere.*

Ne incalceatus in montes.

THEOCRITVS ἐν νομεῦσι,

Εἰς ὄρος ὅκχ᾽ ἕρπῃς μὴ νήλιπος ἔρχεο Βάττε
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. id est,
Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis, tribolisq. viret mons vndiq. densus.

Qui suscipit vitæ genus, armet sese aduersus occursura incommoda, ne pœniteat suscepti.

Ne incedis per ignem

Οὐ γὰρ διὰ πυρὸς ἁλλόμενος, *Non incedis per ignem. Theocritus in Hodæporis,*

Μὴ σπεῦδ᾽ οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπῃ. id est,
Ne propera, neque enim igne calescis.

Scholiastes indicat subesse prouerbium, quo significabant aliquem plus satis festinare. Nam pastor, vt erat, protinus volebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properant enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementum innoxium: quemadmodum non læditur, qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardentem subito manu correptam abiicit. Qui versatur in re periculosa, dicitur & ipse per ignem incedere. De quo prius nobis dictum est.

Non soli Atridæ amant uxores.

QVOTIES *significabimus suam cuiq. dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quemquam impune lædi, conueniet Homericus ille versus ex Iliados I.*

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεΐδαι. id est,
Nunc solis hominum Atridis affectus amorque
Vxorum est?

Eum Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu vulgo iactatum adfert lib. pandect. 48. Titulo ad legem Iuliam de adulteriis, lege, Si vxor. Vergilius imitatus est libro Aeneidos nono.

Nec solos tangit Atridas
Iste dolor.

Auris Batava.

QVEMADMODVM Graeci dicunt, Βοιώτιον οὖς, id est, Boeoticam aurem pro pingui, crassaq. itidem Martialis Epigrammatum libro sexto, Batauam aurem dixit agrestem, inelegantem tetricamque:

Tu ne es, tu ne, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq. nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quanquam non nulli mutarant, pro Batauam, seueram. Erant Batavi Germaniae populi, Cattorum pars, qui domestica seditione pulsi, extrema Gallicae ora vacua cultoribus, simulq. insulam inter vada sitam occupauere: quam mare Oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quae Germanicis bellis esset exercitatissima, tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur, quandoquidem erat his cum imperio societas, vt viros tantum armaq. ministrarent: quemadmodum copiosius prodidit Cornelius Tacitus lib. 20. Conuenit inter plerosq. doctos, nec id refragātibus coniecturis, eam insulam, cuius meminit Tacitus, esse quā nūc Hollandiā vocāt.

Κρουνοχυτρολῆρος.

HOMINEM stulte nugacem Graeci vocabant κρουνοχυτρολῆρον, voce ridicule composita, a κρουνὸς, quae proprie dicitur aqua impetu scatens, & χύτρα olla, & ληρεῖν quod est nugari. Ollas autem stupidos appellamus. Refertur a Suida. Extat apud Aristoph. in Equitibus, quo dicto notasse videtur homines immodice nugaces. Nam & λέσχας quidam fontes dici putant παρὰ τὸ λίαν ῥεῖν. Indicat hoc Vlpianus enarrans etiam Demosthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Lusciniae nugis insidentes ἀηδόνας λέσχαις ἐγκαθημένας. Sed post comperimus λέσχας Graecis dici nō nisi quam sedilia quaedam publica in quibus Athenienses otiosi complures pariter sedebant, quibuslibet de rebus inter se nugantes, Qualia sunt hemicyclia. In testimonium proferunt hoc carmen ex Homero,

Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν
ἠέ που ἐς λέσχην.

Has sedilia fuisse Apollini consecrata scripsit Cleantes. Quidam eum deum appellant λεσχηνόριον.

Fabarum arrosor.

Κυαμοτρὼξ, id est, Fabarum arrosor dicebatur, qui in creandis magistratibus vendebat sua suffragia, eoq. quaestus gratia sedulo versabatur in comitiis, Priusquam repertus est vsus calculorum, quos Graeci ψήφους appellant suffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebantur, quibus hinc erat quaestus. Suidas citat senarium, sed vt fere solet, tacito au-

ctoris nomine,

κρινεῖ δὲ τούτους ὁ κυαμοτρὼξ Ἀττικός. id est,
Hos iudicabit non faba esor Atticus.

Prouerbii meminit & Hesychius, indicans hunc morem fuisse apud Aetolos, vt cui alba faba obtigisset, is magistratum susciperet. Vnde ferre suffragia, siue sortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον, nam & iudiciis quibusdam non voce, sed calculis ferebantur sententiae. Manet in hodiernum vsque diē mos, vt in Epiphaniis rex conuiuii faba deligatur. Extat autem & apud Aristophanem in Equitibus:

Νῷν γάρ ἐστι δεσπότης
ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρώξ. id est,
Nobis agresti est dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcumq. Nam hinc sumpta est metaphora in magistratus affectatores, aut ex suffragiis suis venantes quaestum.

Manci pera.

NARRANT locum fuisse vicinum Hymetto, cui nomen fuerit κυλλὰ πήρα, id est, claudi mātica, in eo fuisse templum simulq. fontem, vnde feminae steriles bibebant, & fiebant foecundae. Suidas indicat & composite dici κυλλοπήραν, admonens esse prouerbium in eos qui artificio vim admouent naturae. Hesychius ostendit Aristophanem in Centauro, lupanar appellasse κυλλὰ πήραν, quod huius nominis locus decliuis sit ac praeceps. Conueniet in illos, qui bulbis aliis ue medicamētis irritant libidinem. Quidam elleboro succurrūt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriae.

Vndarum in vlnis.

SVIDAS refert hunc Senarium ex Aristophane,

Καὶ ταῦτ' ἔχοντ' ἐν κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. id est,
Atque id quidem cum essent in vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum esse dicebantur, qui in summis rerum difficultatibus versabantur. Neque enim suauiter iactant maris vndae, quos amplexae fuerint. Adlusum est ad nutrices quae pueros in vlnis circumferunt, & agitatione mouent, vt fiant vegetiores, quod ipsum infantibus naturae gratum est, somnosq. conciliat. Verum alia est fluctuum iactatio.

Fluctus mutus.

Κῦμα κωφὸν, id est, Fluctum mutum appellabant, qui nōdum edebat fragorem, sed iam incipiebat intumescere. Primum enim tacitis vndis insurgit mare, mox exasperata tempestate, procul fremit ac resonat. Dici potest de bili hominis quae non dum erupit in conuiciū, sed tacite inardescit. Veluti si dicas, Cede κύματι κωφῷ, desine contendere, ne disputatio exeat in rixam. Aut obsiste κύματι κωφῷ, reprime irā efferuescētem.

Caricum uinum.

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuisse, prouerbium de vino, vt opinamur, tenui, quod non adfert hilaritatē, qualis erat Carica musa de qua dictū est alias. Quidquid.n. vile, lugubre, molestū, aut querulū, Caricū dicebāt. Sed haud scim' an apud Suidā pro οἶνος scriptū sit ἶνος, nisi quod Hesychius nescimus quid attingit de Carica vite, velut inculta & incomposita. Nam genus hoc militare, negligit agricolationem.

Οἰόλυκος.

HERODOTVS in Melpomene, hoc est lib. 4. refert, cũ Theres quidam adornaret longinquam nauigationem, ac filius ipsius adolescens negaret se futurum eius nauigationis comitem, τοιγαροῦν ἐγώ σε καταλείψω οἶν ἐν λύκοισι. i. Itaq. relinquã eũ, inquit, ouẽ inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum est adolescentulo οἰόλυκος, voce composita ex oue & lupo. Dici poterit in hominẽ desertum ac destitutum auxilio. Quod si quis negabit hoc esse prouerbium, patiatur appẽdicẽ esse eius quod alibi retulimus, Ouem lupo commisisti. Nam probabile est ab hac historia natum prouerbium.

Ναικισσορεῖν.

Ναικισσορεῖν dicebantur qui studio quidpiam eleuarent. Alij putant ναικισσορεῖν dici solitum ei, qui cum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium, quod fere solent heretici in discrimẽ adducti. Vox composita videtur a ναὶ, quod est adfirmantis, & κίσσα pica, & ῥέω quod est fluo, quod inuoluta loquacitate negent, quod adfirmare videntur, rursus adfirment quod negant. Meminit Hesychius.

Cui nullum negotium erat, Harmenen muro cinxit.

STRABO libro geographiæ 12. refert huiusmodi prouerbium,

Ὅτῳ ἔργον οὐδὲν ἦν, Ἁρμένην ἐτείχισεν. id est,
Qui negoti nil habebat, Harmena murum addidit.

Est enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenen vicum esse Sinopensium, portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, situm indicans in Paphlagonia, & a non nullis dictam ἁρμήνην, quod hic sane carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut sensum adagij. Coniectare licet vicum fuisse frigidum, quẽ aliquis cinxerit muro vt fieret oppidulum, aque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur somniasse, qui uertit construxit, sed ἐτείχισεν, hoc est, muro cinxit.

Nec animans nec inanime.

PROVERBIALI figura dictum est apud Platon. lib. de Leg. 8. πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id est, Omnium & animantium & inanimorum, cum nihil omnino significamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenumq. senumq. & bipedum ac quadrupedum nequissimus. Itẽ, Nec diis nec hominibus placet, Nec viuis parcit, nec mortuis. Locum Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

Hic telam texuit, ille diduxit.

APVD Iulium Pollucẽ lib. 7 cap. 10. refertur senarius suppresso auctoris nomine, ni forsitan Nicophanes est in Pandora.

ὁ δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστόν, ὁ δὲ διάζεται.

Quanquam legendum arbitramur, ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστόν, ὁ δὲ διάζεται, siue quod probabilius est διάζετο: nam vocem ἱστὸν etiam metri ratio respuit. Iam si nobis textor quispiam Græcus exponeret quid sit διάζεσθαι quod vt indicat Pollux, Attici dicebant, προσφορεῖσθαι, non esset difficile prouerbij sensum enarrare. Nam Suidas tantum habet διάζομαι τὸ εὐπορῶ. Hesychius paullulum lucis addiderat, dicens, διάζεσθαι, διαχέζεσθαι, si διάζετο veniret a themate διάζομαι. Quod si διάζεσθαι est staminis quod superest addere, sensus erit, Alter orsus est, alter perfecit.

Per fluuium traducere.

Διαβιβάζειν τὸν ποταμόν: id est, Transmittere per flumen dicebantur, qui difficultatem explicabant rei, quam imperitiores aut inualidiores explicare non poterant. Translatum a torrentibus aut fluuiis profundioribus, quam vt cuiuis tutum sit traicere. Itaque qui sunt robustiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles susceptos in humeros transmittunt. Plato libro de Leg. 10. ἐγὼ οὖν ὑμᾶς καθάπερ ἄρτι διαβιβάσω τὸν ποταμόν, id est, Ego vos quemadmodum modo feci, susceptos, vltra fluuium transferam. Verba sunt hospitis Atheniensis, qui disputationem tradit Clinia & Megillo, pollicens se adfuturum, si quid hæserint.

Gangamon.

IVLIVS Pollux libro decimo, capite 40. docet genus esse retis inuolutis flexibus sinuosum ac perplexum quod a Græcis dicatur γάγγαμον a γῶ quod est capio, vt indicat etymologicus, putans & γαγγάμην appellari, vnde & γαγγαμαλκοὺς dici qui piscantur hoc retis genere, & γαγγαμεύειν. Aut idem est cum sagena, aut simillimum. Pollux citat Aeschylum, qui negotium inuolutum & explicatu difficile, γαγγάμωνα dixerit, quemadmodum dicimus, nassam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γαγγάμωνα dictum, quod illic appareat circumuolutio quædam neruorum. Fortassis & interior aluus sic appellatur, quod intestina in sese complicentur, ne mox effluant stercora.

Sacer manipulus.

Ἱερὸς λόχος. id est, Sacer manipulus olim dicebatur, quemadmodum dicimus sacram ancoram iaciendam, aut rẽ ad triarios rediisse. Athenæus libro 13. declarat apud Thebanos exercitus partem fuisse quam illi ἱερὸν λόχον nominabant, eam constitisse ex amantibus, et amatis, & ob id præcipuum belli robur in his fuisse situm, quod reddat fortissimos ad mortis etiam contemptum amans. Vsus erit, si quis dicat rem Christianam hodie a monachis velut a sacro manipulo pendere.

Postico discedere.

GALENVS περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων libro secundo, εἰ δὲ ἐκ πολλῶν σύγκειται τὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀποκεχωρήκαμεν. id est, Si ex pluribus cõstat, postico quod dici solet, ad Asclepiadem recessimus siue defecimus. Postico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis insciis sese subducens. Sic Horat. Postico falle clientẽ, quod et hodie nõ raro faciunt magnates. Idẽ alia forma dixit, In Aristippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer uir incõparabili doctrina, κηπαία vertit p horti posticũ. Aedes quib° est adiũctũ° hort° duas habet ianuas, anticã et posticã. Antica spectat ad publicã viã, postica ducit ad hortũ: per hanc elabebantur, qui clanculũ abire cupiebant. Quosdam

pudet

pudent παλινῳδεῖν, sed dissimulanter transeunt in alienam sententiam, alii per occasionem subducunt se negotiis. In hos congruet prouerbium.

Vtres Thylaci.

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, *id est, Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuiq. indulgebat.* ἀσκὸς *enim vter est vinarius,* θύλακος *vas farinarium. Athenaeus lib. 11. refert hos versus ex Alexidis Hesione, qui dicuntur sub persona Herculis:*

> ὅπως κύλικα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
> Ἕλκει, κατασπῶν, κατὰ τὴν παροιμίαν
> Ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκός, εὖ δὲ θύλακος
> Ἄνθρωπος. *id est,*
> *Calicem poposcit, ac datum crebro bibens*
> *Trahitq. & hausit, & vt habet prouerbium,*
> *Semper bene vter, thylacus semper bene est*
> *Homo.* *Itidem Horatius,*
> *Si ventri bene, si lateri pedibusq. tuis, quid*
> *Diuitiae poterunt regales addere maius?*

De lurconibus ac uentribus dictũ est alias non semel.

Ignarium dare.

SENECA *libro de Beneficiis quarto, refert vt vulgo iactatum, Vt doleat, inquit, tibi, vt postea consideratius loquaris, quod dicere solemus, ignarium dabo. De lapide pyrete sentit, ni fallimur, quem alij viuum, non nulli ignarium vocant, quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderosissimus. Itaq. dicebatur ignarium dare, qui suggereret quod dolore quodam reuocaret hominem a peccando: quemadmodum lapis digito additus vel pondere vel attritu non sinit hominem obliuisci, cuius gratia sumpserat eum. M. Tullius haud absimili forma dixit in Antonium Philippica secunda: Num exspectas dum te stimulis fodiam? Haec tosi ullam habes partem sensus lacerat, haec cruentat oratio. Terentius: Noli fodere latus. Persius,*

> *Atque aliquis cubito stantem prope tangens.*

His enim gestibus admonemus, quemadmodum et vellendo aurem, de quo nobis prius dictum est.

In morbo consumat.

SENECA *libro de Beneficiis 4. Quingenti, inquit, denarij sunt, illud, quod dici solet, in morbo consumat. Zeno cuidam promiserat quingẽtos denarios mutuo, admonitus ab amicis, hominem esse malae fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiserat, & summa erat exilis. Solent igitur creditores cum sentiunt non redditurο creditam pecuniam, nec existimant operae precium ob tantillum legibus agere, dicere, habeat, consumat in morbo. Qui sermo dubium habet sensum. Potest enim ab amico dici, qui nolit deesse amico quod impendat si morbus inciderit: potest & ab inimico, qui malo viro morbum optet.*

Vel Megaram vsque.

MANET *is sermonis color & hodie, vbi quid significamus magni precij, nobisq. vehementer expetitum, dicimus, huius rei gratia vel in Indiam vsq. proficiscere. Aut digna res est, cuius gratia vel in Hyberniam vsque nauigetur. Socrates apud Platonem in Phaedro,* ἦ γὰρ ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγ' οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ' ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον προσβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ, *id est, Nã profecto festiui et in publicum vtiles fuerint sermones. Nobis sane tanta cupiditas est audiendi, vt si pedibus vel Megaram vsque ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad moenia accesseris, denuo abscedas, nõ te sim relicturus. Ambigue dictum* κατὰ ἀμφίβολον. *Incertum enim vtrum Herodicus quispiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi risum abierit, qui cum tantum itineris confecisset, vel oblitus aliquid uel mutata sententia, a moenibus Megarensibus redierit Athenas, quomodo Phaedria Terentianus a diuerticulo redit in vrbem. Vnde hoc ipsum iuxta Herodicum prouerbij speciem habet, in hominẽ incerti consilij, aut qui sero mutat sententiam, cum deliberandũ sit antequã incipias. Simile illi, Dignũ propter quod vadimoniũ deseratur.*

Omnem vocem mittere.

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. *id est, Omnem vocem mittere dicebantur qui nihil omittebant, quo persuaderent. Etenim qui totus est in hoc vt persuadeat, nunc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc pollicetur, nunc minitatur,* καὶ παντοῖος γίγνεται, *vt flectat audiẽtem. Plato de Legibus decimo,* μηδαμῶς ὦ ξένε, ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε ὄντα καὶ σμικρὰ πειστικὰ περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῶς κάμνειν, τῆς νῦν ἀξίου καὶ μικρὰ νομοθετεῖν, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοί. *id est, Nequaquam o hospes, sed si forte fuerit vel exigua persuadendi ratio, circa huiusmodi, haud quaquam oportet defatigari, praesertim legum auctorem, si modo vllius sit precij: quin potius, emissa quod dici solet, omni voce, veteri legi suppetias ferre debet, docens rationibus esse deos. Idem in Phaedro,* τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. *id est, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationibus sursum deorsum versatis, dispicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus si parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametsi locus in praesentia non succurrit. Indicabitur cum occurrerit. Vide num omnem vocem, dicat omnem contentionem. Solent enim patroni caussarum cũ magno studio caussam agunt vocem intendere. Paulus Apostolus ad Galatas cap. 4. cum ait,* ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, *tale quiddam sensisse videtur. Nam qui nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc se praedicat, nunc semet demittit, nunc territat, nunc cõsolatur, vtcumq. postulat eorum vtilitas quos perire non vult, veluti doctus incantator mutat vocem suã, vt aliquo pacto persuadeat.*

Magadari.

Μαγαδίζω *siue* μαγαδίζω, *dicebantur olim, qui bilingues essent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudice & obscene loquentes. De magadide multa disserit Athenaeus lib. 14. dubitãs citharae ne genus sit an fistulae. Quidã eandem putant cũ sambuca, non nulli & cum pectide. Verũ hoc nihil ad prouerbium, quando constat organũ esse* δίφωνον, *quod simul emittit geminam vocem, grauem, & acutam,*

harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic senarius,

> Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,
> *Magnum ac pusillum, proloquar Magadin simul.*

Ait vetustum esse genus, repertum a Lydis, nomen inditum est a Thrace quodã, cui nomen erat Magdus. Alij putant inuentum esse Sapphus. Pindarus magadin appellat ψαλμὸν ἀντίφθογγον, qualis est cantio, cũ simul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re non nihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidum & frigidum efflare.

Chalcenterus.

Χαλκέντερος *olim dicebatur insigniter patiens laborum, atque indefatigabilis, velut habens ærea intestina, qualem fabulæ narrant fuisse Talo custodem insulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum est Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum, quos scripsisse dicitur. Eadem de caussa Origenes dictus est Adamantius.*

Origanum tueri.

Ὀρίγανον βλέπειν, *dicebantur qui robur & masculũ animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Aristophane, vti coniicimus, licet metro deprauato,*

> Παρέξω μ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, καὶ βλέποντα τ' ὀρίγανον. id est,
> *Præbebo meipsum animo virilem, ac tuentem origanum.*

Sumptum ab acrimonia herbæ, vt respondeat illis alibi dictis, tueri sinapi aut nasturtium. Quidam cunilam vocant, eius generis, quod Dioscorides appellat heracleoticum. Nam est aliud genus dictum ὀνῖτις, est tertium quod Panaces Heracleum vocant. Ita Dioscorides libro 3. Plinius libro 20. cap. 14. tradit origanum non dissimile pulegio syluestri.

Thurium lema.

Θούριον λῆμα *dicebant animum intrepidum & ad bellũ paratum. Nam λῆμα genere neutro Græcis sonat, voluntatem, animum siue propositum, aut dignitatem & auctoritatem, vox dicta a λῶ quod est volo. Nam λῆμμα quod scribitur per geminum μμ. venit a λήβω siue λαμβάνω, est argumẽtum quod adsumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quidquid est vehemens ac bellicum. Vnde Hom. θοῦριν ἀλκὴν, id est, Thurium robur appellat. Quin & ipse Mars dictus est θοῦρος, a θορεῖν quod est insilire. Suidas citat ex Aristophan. Inuenitur & θούριος λόγος, pro sermone diuinitus afflato ac vehementi, cum quis intrepide cum auctoritate loquitur.*

Nec elephantus ebiberet.

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. *id est, Ne elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, cum elephantus proboscide immensam aquarum vim cum libet, hauriat. Athenæus libro vndecimo citat ex Epinico:*

> Ἐλέφας ἐλέφαντα πρόσαγε ῥυτὸν
> Χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est,
> *Duas choas capientem, vt hunc ne elephas quidẽ Ebibere possit.*

Rhytus autem poculi genus est, specie cornu, quod videtur eburneum fuisse, impositum imagini elephanti. Subiicit autem, οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ. id est, Nam ne tu quidem quidquam differs ab elephanto, vt esset quadruplex elephanti mentio. Prouerbium hoc posterius ante retulimus, hoc loco non citato. Porro choa, mensuræ genus est. Dicetur in librum insulsum ac loquacem, quem ne patientissimus quidem perlegere sustineat.

Sacer piscis.

Ἱερὸς ἰχθύς. *id est, Sacer piscis dicebatur, cui nemo nocebat, sed sui iuris erat. Suidas indicat esse apud Homerum, Quidquid enim ingens ac præclarum haberi volebant veteres, ἱερὸν appellabant, velut apud Homerum ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο. id est, sacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, cum sit stupidus & infans. Meminit & Athenæus.*

Φελλῖνας.

Φελλῖνας *leuis dicitur, quasi dicas suberinus. Nã φελλὸς cortex est arboris semper fluitans, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus asper ac petricosus, aptior ad pascendas capras, quam serendas fruges, quod terra veluti supernatet saxis. Vnde & φελλεῖον dicitur, quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodum hominem minimeq. difficilem, σιλλὶν vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν, quæ vox in vitium sonat. Plato lib. de Repub. 3.* εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς, εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν. *id est, Ergo sermonis probitas, morum compositio, decus & concinnitas sequitur εὐήθειαν, non hanc inquã, quam vitio blandientes, vocamus eo nomine, quasi sit morum bonitas, cum sit amentia, sed mentem vere moribus bonis pulchrisq. instructam. De his non nihil attigimus in prouerbio, Subere leuior. De profundo sulco animi dictum est alias.*

Ἴσον ἴσῳ.

Ἴσον ἴσῳ, *id est, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum significabant. Sermo ductus a potoribus, qui frequenter de æqualitate disputant, interdum pugnis & ensibus. Sed olim æqualitas erat, vt tantundẽ adderetur aquæ quantum esset vini. Athenæus lib. 11. ex Aristophanis fabula, cui titulus Philonides, citat,*

> Τοιγαροῦν ἐμοὶ μὲν ἀρτίως ὁ δεσπότης
> Διὰ ἀρετὴν τῆς θηρικλείου κύκλῳ περιστεφῆ
> Ὑπεραφρίζουσαν τρυφῶσαν ἴσον ἴσῳ κεκραμένην
> Προσφέρει λάβοντ', id est,
> *Proinde iam nuper meus*
> *In Thericleis mihi virtutis ergo præstita,*
> *Scutum herus pulchre rotũdũ, deferẽs dono dedit,*
> *Spuma insudans, delicatum, temperatum par pari.*

Ex Stratone comico citat hoc carmen,

> Ἑρμῆς ὃν ἕλκουσ' οἱ μὲν ἐκ προχοΐδιος
> Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμμένον. id est,
> *Sors quam trahunt alij quidem e prochidio*
> *Alij ex Calisco temperato par pari.*

Primus trochaicus est imperfectus, & hic legendũ arbitramur prochoidion, vtrũq. vas est vinarium, ἑρμῆς

autem pro forte ponitur, quæ prima ducitur, ut alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo,

[Greek text]

Quem spiritu uno exhauseram,
Suauissime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus par pari, uerum non est idem prouerbium. Illud de pensatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Velut utinam natura uitam hominum miscuisset [Greek] nunc nimio plus est mali quam boni. Hæc autem verba [Greek] ponuntur velut absolute, præter rationem constructionis, quemadmodum dicimus [Greek].

Cothonisare.

[Greek] *siue* [Greek] *dicebantur, qui largius biberent, & potationem largiorem* [Greek] *appellabant. Eam Mnesitheus medicus apud Athenæum libro 11. putat conducere valetudini corporum. Plato corrigendis moribus, Seneca ingenio excludunt tamē ebrietatem, nec id nisi raro fieri sinunt.* [Greek]*, si ue ut scripsit quisquis collegit etymologicon* [Greek]*, dicti qui meracius biberent, quos Hesychius putat dictos* [Greek]*. Adscribit enim* [Greek]*. Verū ex Plutarcho in Symposiacis, & Aristotele in Problematibus, apparet* [Greek] *dici, qui non dum prorsus ebrij sunt, toto corpore rigato, sed pectore summo duntaxat. Indicat & Iulius Pollux libro sexto ex auctore Hyperide: & Athenæus citans eundē in oratione contra Demosthenem.* [Greek] *pro intemperantius bibere refert Pollux ex auctore Critia. Cothon autem poculi genus est, de quo non nihil alias attigimus.*

[Greek]

HOMINES *sordidos ac parcos olim popularis iocus* [Greek] *appellabat, quasi fece victitantes. Qui splēdidiores sunt ubi uentum est ad fecem, aperiunt aliud uas. Quidam adeo natura miseri sunt, ut non patiantur bibi uinum, nisi posteaquam uel acuit uel euapuit. Adagium indicauit Pollux lib. sexto, capite quarto. Eustathius ostendit perparcos* [Greek] *dici, quod anxij cumq. gemitu uiuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro undecimo, cap. septimo, qui de nimium frugali quodam dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Prisci rustici frumenti furfurem appellabant apludam, flocem, uini fecem e uinaceis expressam, quemadmodum fraces ex oleis.*

Loquax talpa.

HOMO *nullius indicij, sed tamen impendio verbosus, loquax talpa dictus est populari conuicio. Quod primum dictum est in Iulianum Capellam, postea quam venerat in publicum odium: nam talpa nostri, ut cæcisunt, ita sunt aque muti. Idem dictus est* [Greek]*, id est, simia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17.*

Non contis, aut ramulis.

IDEM *libro eodem de Antonio quodam ad honorē missa regalis apud Persas euecto & ad ius ferenda sententiæ admisso, non contis, inquit, aut ramulis, ut aiūt, id est, non flexiloquis ambagibus vel obscuris, sed vel significatione plena, in rempub. ferebatur, eoq. incitans regem. Quamquam pro ramulo, legendum arbitramur remulo: nam contis & remis impellunt nauim, qui uentos habent aduersos. Pars est magis adagij quod alibi recensuimus velis remisq. quam nouum adagium.*

Extra calcem.

IDEM *lib. 21. Ne igitur extra calcem quod dicitur fermo decurrens lecturo fastidium ferat ad explicanda prospecta reuertamur. Quamquam arbitramur scripturam vitiatam, legendum autem esse extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictum est, ubi quis digreditur a re proposita.*

Ex perpendiculo.

IDEM *libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinas inquit dignitates, uelut ex quodam tribuens perpendiculo: & sub eo nemo celsum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus est, uel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium sunt libro secundo, capite primo, ad amussim exigere, & librili perpendere, & ad æquilibrium æstimare. Et apud Plinium lib. 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina pensare, ad unguem facere, aliaq. quorum non nulla suis locis indicauimus, quæ omnia plus habent veneris, si ad res animi transferantur. Sumpta metaphora a perpendiculo fabrorum, quo explorant vel æqualitatem soli, vel parietis rectitudinem. Amussis est pensilis, in imo plumbum habens affixum, additur in medio regulæ quæ constat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem soli. M. Tullius in Verrem actione tertia: Tu Verres hic quod moliare nihil habes, nisi forte vis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei fere nullam esse columnam, quæ ad perpendiculum esse possit. Nam hercle inquit, sic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur &c.*

Acolo non fico.

[Greek] *id est, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictum, ubi promitteretur prospera valetudo, aut significaretur rebus fortiter utendum. Nam* [Greek] *Græci vocant, minutas offulas. Interdum & fragmenta panis* [Greek] *id est, quod non cohæreant. Hesychius indicat* [Greek] *vescentem reddere bilis expertes ac placidos, cum ficus incendat sanguinem. Vidimus aliquos si quando bilem vellent eximere, dies aliquot nihil sumere præter offulas pauculas ex aqua cum paullulo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem.*

[Greek]

ATHENAEVS *lib. 11. cōmemorat poculi genus quod olim* [Greek] *dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidā cursu cōtēdebāt Athenas. Currebāt aūt gestātes uiteū ramū onustū fructu qui dicebatur* [Greek]*. Initium cursus erat a templo Bacchi usq.*

ad templum Palladis cui cognomen [Greek]. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum [Greek], atque ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quod in eo quinque rerum species essent commixtæ vinum, mel, caseus farina & paullulum olei. Accommodari poterit ad orationem ex variis argumentis consarcinatam. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci [Greek] appellant, Baccho sacrum. In eo plures erant rerum species, sed distinctæ cyathulis inter se cōnexis. Athenæus nominatim recenset circiter sedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam atque ex diuersis generibus conflatam, ita poterimus vel [Greek] uel [Greek], dicere. De copiæ Cornu dictum est alias. Nec his dissimile est quod satyram dixere prisci, quo de suo dicetur loco.

More Carico.

[Greek] id est, figura sine modo Carico, fieri dicebatur, quod sordide incompositeq. fiebat, præsertim in rebus obscœnis: quod tamen ad alia transferri potest, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & [Greek] id est, naue Carica.

[Greek].

[Greek], dicebantur agere, qui dure ac sicce viuerent. Vox ficta videtur a mure & palea, quod mus in re pusilla vehementer laboret: nisi malumus dictum a [Greek] quod est sicco, & [Greek] præfocatio, quasi si quis festuca præfocetur. Nam Hesychius indicat sic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur, [Greek], vsurpatā autem a Cratino in fabula cui titulus, Horæ. Alij virum quempiam [Greek] dictum existimant, qui ex se quidem nihil venustiorum dicteriorum adferre poterat, sed tamen libenter aliorum dictis adridebat. Et huius nominis mentionem factam, apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac sordidum, aut in frigide iocosum.

[Greek].

IMPENDIO tacitus, aut in Venerem solutior dicebatur [Greek], quasi dicas mutitor, a [Greek] mutorum syllaba, de quo nobis alias dictum est. Et huius nominis piscis femina quæ sine mare non pascitur. Hinc & in libidinosos aut supra modum vxorios, Rectius autem in vitiosas feminas. Auctor Hesychius.

Qui inspuerit in cauernam formicarum, &c.

IDEM indicat vulgari sermone fuisse iactatum, [Greek] id est, Quod qui inspuerit in agmen formicarum, huic intumescant labra. Hoc seu vere fit, vt ex halitus repercussu virus aliquod adficiat conspuentis os, seu temere creditum, torqueri poterit in eos qui multitudinē imbecillium quidem sed tamen numerosam & concordem prouocant. Hesychius auctorem citat Dinolochum. Is fuit Comœdiarum scriptor, Epicharmi filius.

Nemo sibi nascitur.

HAEC sententia Platonis sic est ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure possit inter prouerbia recenseri. Eam primus Plato prodidit in epistola quam scripsit ad Archytam, [Greek]. Quin & illud tibi considerādū est, quod quisque nostrū, nō sibi tātū natus est, sed ortus nostri partem sibi vendicat patria, partem parentes, partem amici ceteri, Multa vero dantur & occasionibus, quæ incidunt in vitam nostram. Adducit hunc locum M. Tullius libro de Officiis primo: Sed quoniam, inquit, vt præclare scriptum est a Platone, non nobis solum nati sumus, ortusq. nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam sententiā ciu dilucide, commode & eleganter verterit Cicero, miramur quare Seneca dicere maluit, Nemo sibi contigit. Nam videtur exprimere voluisse illud [Greek] sic enim scribit ad Lucilium libro 5. epistola 32. Vis scire quid sit, quod faciat homines auidos futuri? Nemo sibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod non statim expetimus optima. Subiicit enim, Optauerunt itaque tibi alia parentes tui, sed ego contra, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Vota illorum multos compilant, vt te locupletent. Idem studij fuisse videtur Quintiliano, vt omnia secus diceret quam dixerat Cicero, Quare fit, non raro dicat inelegantius atque etiam obscurius.

Pireus non fert vasa inania.

IVLIVS Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Aristotele. [Greek] id est, Piræum non vehere vasa inania. Piræus portus erat Atticæ. Huc appellebant vasa mercibus onusta. Eodem conueniebant adolescentes conuiuium acturi, indicat hoc Antiphonin Eunucho Terentiana: Aliquos adolescentuli coimus in Piræo in hunc diem, vt de symbolis essemus. Est eiusdem nominis portus Corinthiacus, vbi consentaneum est maiorem fuisse luxum. Hinc ductum scomma in eos qui gaudent semper cibo potuq. distendi. Expende num apud Pollucem legendum [Greek].

Cradophagus.

RVSTICVM & sordidum veteres [Greek] per iocum appellabant, quasi [Greek]. Nam [Greek] vocant arboris fici folia. Idem dicebantur [Greek] quasi prisco more glandibus viuentes.

Sapiens diuinat.

DONATVS in Hecyram indicat prouerbium esse diuinare sapientem, quod ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, non solum de præteritis, verum etiam de futuris, quamquam in fabula, quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturam approbans Phidippus ait, plane hic diuinat, nam i. Reliqua pete ex prouerbio, Qui bene coniiciet.

[Greek].

[Greek] prisci dixerunt, pro acumitiari ac maledicere,

vote

voce ducta ab Iambe femina insignite maledica. Probabilius est ab Iambo pede ductum, qui conuitiis repertus est, impetum ferientis atque impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quod a breui orsus desinit in longam, quemadmodum iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiam, quod indicauit & Homerus, ἥτ' ὀλίγη μὲν τὰ πρῶτα. *id est, Quæ primum exigua est. Vnde & hominem ad conuiciandum propensum* ἰάμβολον *appellant. Huiusmodi ferme Suidas & Hesychius.*

Testaceum flagellum.

Κεραμικὴ μάστιξ. *id est, Testaceum flagellum dicebatur ostracismus, de quo nobis abunde dictum est in prouerbio Ostraci conuersio. Flagellum autem vocabant, quod hoc exigerentur in exilium, Testaceum, quod testulis solent ea ferri suffragia.*

Arietis ministerium.

Κριοῦ διακονία, *Arietis ministerium, Suidas & Zenodotus sic referunt, quasi dici solitum de officio in ingratos collocato. Si quidem aries cornibus ferit pascentem. Hesychius ita refert, quasi congruat in eos qui spe cuiusuis præmioli inseruiunt indignis. Cum pueros inuitamus ad ministerium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam dixit Aries, iunge, dabo tibi talos. Addita stellula in editione Aldina indicat* κατάλευσον *esse verbum subditititium, legendum est* κατάλαυνον *ab* ἐλαύνω. *Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio, Aries nutricationis præmium. Est aliud in ingratos prouerbium quod superius a nobis relatum est:*

ἀντ' εὐεργεσίης Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. *id est,*
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Reperitur citatum citra auctoris titulum. Interim in scholiis Græcanicis inuenitur: in porticu Stoa, quæ varia dicebatur & regis, complures fuisse Mercurii statuas, partim a plebeiis, partim a principibus positas: vna erat ex his quæ carmen hoc insculptum habebat antiquis litteris. Hinc venit in prouerbium. Hoc quidquid est suo loco erat addendum, sed iam ea charta exierat manus.

In tuum ipsius caput.

QVOTIES *in auctorem mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicunt* Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. *Demosthenes in oratione,* ἃ δὲ περιπεπτωκώς, ἃ δ' ἐν ταύτῃ συνεύχετο ἅπας καὶ κατηρᾶτο τῇ πατρίδι. ἃ νῦν εἰς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτῷ δεῖ τρέψαι. *id est, Hæc igitur optabat iste, patriæq. imprecabatur, quæ nunc vos oportet in ipsius caput vertere. Ita Ctesippus in Euthydemo Platonis,* εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἂν σοὶ εἰς κεφαλήν. *id est, Nisi dictu rusticius esset, dicerem, tibi in caput. Nam sophista collegerat, eos procurare interitum adolescentis qui vellent eum doctum euadere, cum nondum esset doctus: nam perit quod desinit esse quod erat, & incipit esse quod non erat. Ita Maro,*

—Quod dii prius omen in ipsum Conuertant.

Apud Aristophanem in Pluto Penia ratiocinatur si omnes homines ditescerent, fore vt Chremylus ipse cogeretur arare, fodere reliquosq. labores exhaurire, vt iam afflictior viueret diues quam antehac vixerat pauper. Cremylus autem memor laborum, quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur, dicens, ἐς κεφαλὴν σοί. *id est, in caput tibi: vt subaudias, recidat. Celius ad M. Ciceronem, lib. octauo. At Domitius cum manus ad os opposuit, te ad 9. Kalend. Iun. subrostrarii, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.*

Iracundior Adria.

QVI *moribus parum est commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium,*

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipse fatetur se subiracundo fuisse ingenio,

Irasci celerem, at sic vt placabilis essem.

Item in satyra cuius initium, Iam dudum ausculto. Aeschines in Demosthenem, dicit eum moribus fuisse adeo asperis & inconstantibus, vt cum Adria facilius sit habere commercium quam cum illo: non quod illud mare sit ceteris sæuius, immo vix aliud mitius: sed ita visum est non nullis, qui si nauigassent mare Britannicum aut Danicum, faterentur Adriam indignum esse maris vocabulo.

Bos marinus.

Βοῦς ἐνάλιος, *id est, Bos marinus, de magnis, insulsis & ad nihil vtilibus, quales sunt phocæ, tantum pascentes, nec operi, nec esui vtiles, contra quam boues terrestres. Refertur a Suida. Suspicamur, autem legendum* βοῦς ἐν αὐλίοις, *vt sit idem quod mox sequitur* βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ. *id est, bos in stabulo sedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Estq. hemistichium Iambici trimetri.*

Bos in stabulo.

Βοῦς ἐν αὐλίῳ. *id est, Bos in stabulo, dicebatur inutilis & in ocio vitam agens. Hesychius indicat a Cratino dictum in fabula cui titulus, Deliades, quamquam huius alibi meminimus.*

Canis ad cibum.

Κύων ἐπὶ σῖτον. *id est, Canis ad cibum. De iis qui in suum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo ostenso adliciunt. Hesychius indicat hoc esse simile* βοῦς ἐπὶ σφαγήν, ὗς δὲ ἐπὶ δεσμά. *id est, Bos ad mactationem, & sus in vincula.*

Bos in quadra argentea.

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ. *id est, Bos in quadra argentea, In eos qui personam sustinent, officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen sunt vsui, nisi ad voluptatem aut fastum. Simillimum est illi quod alibi retulimus, bos septimus. Olim apponebantur bellaria, sic efficta, vt noua lunæ cornua præ se ferrent, quod luna nascens ac desinens cornuta videatur. Quin & lunæ dicebantur huiusmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans,*

Ποῖς βοῦς ὑπείχεν ἀλλάξαι γὰρ ὁ τίμιος,
Ἀλλ' ὡς παίζουσιν ἀργίτης σεληνίδος,
Ποῖ ἔχει καὶ οὐ πρὸς ἡμᾶς ἀποτρέχεις
Ἀλλ' ἀργυροῦ εἴδωλον ἵστησι τρίτον,

Ἔστηκας τὴν οὐδ᾽ ἐξελέγχων ἀργίαν. id est,
Qui nam fit, vt bos cum fies, aruum haud ares,
Sed ebrij in morem recumbis rustici?
Quin birce tu quoque curris hinc in pascua,
Sed potius hic imago stas argentea?
Hic sto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iulius Pollux lib.6.cap.11. demonstrans hoc cibi genus inferri solere Apollini, Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie varia animantium species in bellariis. Huic non dissimile est, quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius quam opibus rex est.

Accepta candela.

DIPHILVS *apud Athenæum libro 15. in fabula cui titulus* ἄγνοια, Λαβόντος λύχνου λυχνίον ἐζητοῦμεν. *id est, adrepta candela, candelabrum quærebamus, cum res improuide geritur, oportuit enim candelabrum esse paratum, antequam candelam attingeres.*

Vacuam inhabitare.

Κενὴν ἐγκατοικεῖν δόμον. *id est, Vacuam habitare domum dicuntur, qui speciem rei magnificam ostentât, cum ipso bono vacui sint. Plato trimetrum citat, haud dubium, quin vulgo iactatum, quandoquidem auctoris nomen tacet* καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ᾽ οἷς ἐστὶ καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. *id est, Eaq. exerce vndecumq. videberis sapere, omissis istis ad ostentationem facientibus, siue deliramenta ea vocari decet siue nugas,*

Ex quibus inanes incolas tandem domos,

neque magnifacias viros, qui hæc minuta redarguunt, sed illos potius, quibus adest res familiaris & honesta fama, aliaq. multa bona. De vacuo gratiarum scrinio diximus alias.

Στηνιῶσαι.

Στηνιῶσαι *est alterum asperis conuitiis incessere. Athenis erat festum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Unde* στηνιῶσαι, *dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabantur. Festo nomẽ erat* στήνια, στηνιῶν *enim proprie dicitur, quod asperum auribusq. molestum est. Ita Hesychius & Etymologus. Simile illi, de plaustro loqui.*

A sexaginta viris venio.

ATHENIENSES *mire delectabantur iis, qui risum dictis aut factis mouere norant, adeo vt ad hoc in diomeo, aut heracleo sexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabantur sexaginta viri, quemadmodum nos dicimus duumuiros, triumuiros & decemuiros, magistratum significãtes, vt si quid ridicule dictum esset, vulgo ita loquerentur* οἱ ἑξήκοντα τοῦτο εἶπον. *id est, Sexaginta viri hoc dixerunt, aut* ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι. *id est, a sexaginta viris venio. Refert Athenæus lib. 14. Erat Athenis tribus quæ dicebatur* διομεῖς, *a Diomo quodam Colytti filio, vnde* διομιεῖς, *vt ex Hesychio licet coniicere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum & agreste, dictum sexaginta viris dignum: aut in stulte dicacem, hic nobis venit a sexaginta viris.*

Capite gestare.

QVOS *tenere amamus, capite gestare dicimus. Plato libro de repub. 10.* καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. *id est, Et huius sapientiæ gratia tam vehementer amantur, vt amici tantum non eos in capitibus circumferant. Translatum apparet a matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impositos, capite portant. Simili figura Cicero dixit, oculis ferre, pro vehementer amare: & in sinu ferimus, quos singulari affectu prosequimur.*

In frigidum furnum panes immittere.

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν *id est, In frigidum furnum immittere panes dicuntur & hodie, qui docet indocilem, qui monet auersum, aut qui alioqui sumit inanem operam. Refertur apud Herodotum lib. 5. cui titulus Terpsichore. Consultis manibus Melissa apparens, negauit se indicaturam, vbi reconditum esset depositum, cum ipsa algeret nuda, Nihil enim sibi profuisse vestes, quibuscum fuerat sepulta, quod nõ essent exusta. Astruxit fidem suis dictis hoc indicio,* ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. *id est, quod in furnum cum frigeret, Periander ingessisset panes. Hoc ænigma solus Periander renunciatum intellexit, sibi conscius, quod cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbij sensum opinamur esse satis, quo nobis licet castius ac verecundius vti.*

Mercurio dextro.

HESYCHIVS *indicat veteres in iactu quodam solere ominis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuiis,* ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ διὸς σωτῆρος, *de quibus suo dictum est loco. Idem indicat in fortibus ducendis, primam fortem dici solere Mercurium. Per iocũ vsurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de summa periclitantur, dicuntur omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici possunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib.6.cap. 9. indicat in κρεανομίᾳ, id est, carnium partitione, primam carnium portionem* Ἑρμοῦ κλῆρον *id est, Mercurij fortem appellari solere.*

Ne Mercurio quidem credere.

STRABO *lib.2. de narratione parum probabili.* ὡς οὐδ᾽ αὐτῷ τῷ Ἑρμῇ πιστεῦσαι τῷ λέγοντι. *id est, quam ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametsi locus mendosus est, vt sunt pleraq. in hac prima editione. οὐδ᾽ ἂν si ne controuersia legendum est. Proprie cõueniet in eos, qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare solent prodigiosa. At viatorum deus habebatur Mercurius.*

Mercuriale.

Ἕρμαιον *Græci vocabant lucrum præter exspectationem oblatum, a primitiis quas olim in viis ponebant Mercurio, iis viatores vescebantur. Alij malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio sacros ponebant: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem: quãquam hic varie translatus est Græcis. Quidam ita*

sunt

sunt interpretati, ὡς ἀποδεσμεύων λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id est, qui religat lapidem in funda, similis est tribuenti stulto gloriam. Alij pro hermæo verterunt πολυανδρεῖον qui locus est multorum sepulturæ destinatus, & lapidem accipiunt non quoduis saxum, sed gemmam. Nec multum inter se dicrepant, qui verterunt polyandrium, & qui hermæum. Nam & sepulcra plebeiorum habebant congeriem lapidum, vnde illud Maronis,

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus.

In locum sordidum ac funestum, stulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, sed sordidatur a loco. In Hermæum vero si mittas quemuis lapidem, nihil est gratiæ. Nec enim extas in turba lapidum, singulorum officium: si gemmam, multo stultior es. Sed illorum est argutissima sententia, qui verterunt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, sed in tuum malum resilit: veluti si stulto lapidem innectas fundæ, dedisti quo te feriat. Verum hæc non sunt proprie huius instituti. Suidas citat hæc absque nomenclatura, Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον, οὐδὲ οἰηθεὶς ἀδικεῖν μηδὲν, εἰ ἑκὼν παρ' ἑκόντος ὁτιοῦν ἐωνήσατο. id est, Non iuxta ceterorum morem captus amore lucri, nec arbitratus se nihil peccare, si volens a volente quiduis mercatus esset. Idem refert hanc sententiam tacito item auctoris nomine, Ἑρμαῖόν ἐστι τῶν πονηροτέρων ἅπας ἐπιεικής. id est, Lucrum est improborum, quisquis est humanus ac modestus. Bonorum enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damasceno vt apparet, καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντυχεῖν, ὁ ἐμοὶ περιτυχών. id est, Videbatur sibi in hermæum incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat enim viatorē, vbi dubius de via repperit acervum Mercurij. Idē acervus dicitur λόφος ἑρμαῖος. id est, tumulus siue collis Mercurialis. Philostratus in sophistis Hermæum appellat thesaurum in ædificio repertum, et alias pro insigni lucro forte obiecto vsurpat.

Filum neuisti, & acu opus est.

PROVERBII *faciem habet versiculus vt apparet anapæsticus, quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis.*

Ῥάμμα ἐπινένηται, προσδεῖ, καὶ ῥαφίδος. *id est,*
Filum ductum est, opus est & acu.

Cum significamus non satis esse cœpisse, nisi pari industria perficias. Didicisti artem, superest exercitatio. Didicisti grammaticam, restat dialectica. Didicisti sacras litteras, restat bona vita.

Caluus cum sis.

GREGORIVS *Theologus in epistola quadam ad Eustochium sophistam, quem lacessiuerat,* καὶ οὐδὲ ὑπὸ τῆς παροιμίας τῆς ἀγροτικῆς ἐπαιδεύθην φαλακρὸς ὢν κατὰ κριῶ μὴ κερατίζειν ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ' ἐμαυτοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν. *id est, vt non saltem a prouerbio plebeio didicerim, cum sim caluus non obuersa fronte obnuere arieti, neque vesparum nidum in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quam ad benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum est alias.*

Argenteus puteus.

Φρέαρ ἀργυροῦν. *id est, Argenteus puteus. Athenæus lib. vndecimo, indicat olim ingens poculum dici solitum puteum argenteum: nam cyathi pusilli erant. Sunt & hodie qui delectātur e profundis poculis haurire, atq. vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium, Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus est a tonsoribus, qui rasuri prius calida macerant barbam.*

Malo asino vehitur.

QVIBVS *res sunt parum secundæ, mala asella vehi dicuntur* ἐπ' ὄνου πονηροῦ ὀχούμενοι. *Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione* πονηρός. *Felices enim eximiis equis insidere gaudent, quo celerius perueniant eo quo volunt, nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum.*

Allium in retibus.

Σκόροδα ἐν δικτύοις. *id est, Allium in retibus, de sordido cōmeatu dicebatur, hinc natum, quod Attici, quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaq. retibus imposita secum ferebant. Item in obsidionibus vrbium in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam,* ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πολιορκούμενος. *id est, Perdo allia in obsidione. Thraces præcipue delectantur alliis, vtpote calidis cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ sunt allium, non ingratus & rusticorū cibus, vtcumq. execratus Horatio. Locus erit adagio, si quem admoneas, vt philosophiæ studium aggressurus, paret sese ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, sine quibus non paratur eruditio,* σκόροδα ἐν δικτύοις.

Sybaritici sermones.

Συβαριτικοὶ λόγοι. *Hesychius narrat* ἐκ τούτων *quempiam, Sybaritam opinamur, apud Græcos summo studio incubuisse, vt orationis quoque genus haberet lautum et opiparum: vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea solet carere fide. Nam veritatis simplex ac breuis est oratio: talis enim solet hominis oratio esse qualis vita. In exemplo sunt Mæcenas & Apuleius ille deliciis effeminatus, hic Aseret magus. De Sybaritarum apparatu dictum est in prouerbio Sybaritica mensa.*

Maturior moro.

Πεπαίτερος μόρου. *De Hectore Æschylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum lib. 2.*

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. *id est,*
Porro vir ille, erat moro maturior.

Dici potest vel in hominem miti ingenio præditum, vel in mollē, vel in vehementer propensum ad aliquid, velut in virginem nupturientem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinamur fici genus esse, cum scribitur per omicron, μόρον.

Flos cinis.

DIVVS *Augustinus libro aduersus Petiliani litteras 2. cap. 62. irridēs quod aduersarius iactaret, quod suorum animabus impletum esset cælum, corporum memoria terræ floruissent, respondit, Sane de corporibus eorum multorum terrarum flores videmus, sed sicut solet dici, flos cinis. Donatistæ suos qui sibi manus attulissent, qui ne pronocassent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes: vnde flores illos cinerem vocat. Dici solitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie floret iuuentus, cras eris in sepulcro.*

Homo semper contradicens.

GALENVS *libro quo refellit Iulianum quemdam calumniantem aphorismos Hippocratis, refert hanc sententiam, vt vulgo celebratam,* οὐδὲν ἐστιν ἀντιρρητολογώτερον ἀνθρώπου. *id est nihil est pertinacius ad cōtradicendum quam homo,* ἀντιρρητολογία *est vitium quo quis garriendi finem nescit facere. Conuenit in eos qui nunquam fatentur se victos. Hoc vitio maxime laborant stupidi & imperiti.*

Insanire cum insanientibus.

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι. *id est, Cum insanientibus insanire dicebatur, qui se moribus quorumlibet attemperabat. Vsurpauit Galenus lib.* περὶ φυσικῶν δυνάμεων I. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἀδολεσχῆσαι χρὴ οὐχ ἑκόντας ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησὶ, μαινομένοις ἀναγκασθέντας συμμαίνεσθαι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν. *id est, Posteaquam autem satis nugati sumus haud sponte sed iuxta prouerbium, coacti cum insanientibus insanire, rursus ad vrinarum discretionem reuertamur.*

Callipygos.

Καλλίπυγοι *dicebantur eleganti forma præditæ. Athenæus libro 12. ad huiusmodi fabulam refert originem prouerbij. Duæ sorores rustici cuiusdam filiæ, de formæ præstantia inter se decertabāt in via publica. Accessit adolescens, qui formas admiratus, patri seni ostendit. Is maiorem præferens, eius amore captus est. Profectus in vrbē, lecto cœpit decumbere. Morbi caussam exposuit fratri natu minori. Is rus profectus, conspectis puellis, minoris amore correptus est. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob insignem formam appellarunt* καλλιπύγους. *Harum opibus extructum est Veneri templum, quam & ipsam a puellis dixere* καλλίπυγον. *De quibus Cercidæ Scazontem citat,*

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. *id est,*

Par callipygon quondam erat Syracusis.

Eosdem appellant κυνοπύγους, *vt alibi diximus, in prouerbio* λευκόπυγος.

Quod volumus sanctum est.

DIVVS *Augustinus lib. contra Cresconium grammaticum 4. Non iam vt vetus prouerbium fertur, quod volumus sanctum est. sed etiam quando volumus, & quandiu volumus. Alibi ni fallimur citat ex Ticonio Donatiano. Est hemistichium carminis heroici.*

Ne crepitu quidem digiti dignum.

ATHENAEVS *libro 12. de Sardanapali epitaphio loquēs,* καὶ τελευτήσας δείκνυσιν ἐν τῷ μνήματι τοῖς τύποις τῶν δακτύλων, ὡς καταγέλαστα ἐστὶν ἄξια τὰ τῆς ἀνθρωπίνης πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, *id est, Et mortuus declarat in monumenti statua digitis, quam ridiculæ sint res hominum, ne digitorum quidem crepitu digna. Mox Aristobolus apud eundem indicat Sardanapali sepulcro impositam fuisse statuam, dextera manus digitis ea specie compositis, qua solemus edere crepitum. Et gestus is, & prouerbium in hodiernum vsque diem manet apud nostrates, cum aiunt ne huius quidem facio.*

Coriaceum auxilium.

Σκυτίνη ἐπικουρία. *id est, Coriaceum siue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium. Athenæus libro 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13. Antiphanes philosophos macilentos notans,* μετὰ σοφιστῶν νὴ Δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων. *id est, Cum sophistis per Iouem macilentis, impastis, pelliceis. Tales erant olim philosophi.*

Tanagræus cetus.

OBESVM *ac prægrandi corporis mole* Ταναγραῖον κῆτος *appellabant, a Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus* γραῖαν *vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam, ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Athenæo libro 12.*

Legatus non cæditur neque violatur.

SCHOLIASTES *in Iliados quartum refert hoc prouerbium,* πρέσβυς οὐ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται. *id est, Orator nec percutitur, nec violatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit sacrum. Id iure gentium receptum est, vt legati publica fide veniant & redeant inuiolati, etiamsi perferant atrocia: quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in mediis etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, siue recta consulentem, siue concionantem libere. Legatus est, refert mandata sui principis, aut agit negotium publicum, non est fas illi vim admouere.*

Herculani lecti.

Ἡράκλειοι στρωμναί. *id est, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Testis est Athenæus libro 12. quod dictu mirum est, cum Cynici sibi vindicent Herculem. Sed is qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit vt persuadeat Herculem mollem ac voluptariam egisse vitam: ceterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera esse figmenta. Sic homines blandiuntur suis vitiis.*

[illegible]

ATHENAEVS *libro 12. narrat, quod Scythæ, cum multis*

multis calamitatibus premerentur, per lusum ac delicias omnibus populis quibus imperabant detondebant comam: vnde ceteri rasuram ignominiæ ludibriique caussa factam, appellabant ἀποκουρίαν. *Quæ res atrocis belli caussa fuit. Conueniet in quosdam asperis moribus, quibuscum vix quisquam habet commercium, nisi discedat cum ignominia.*

Macilentior Leotrephide.

Λεπτότερος Λεωτρεφίδου καὶ Θαυμαντίδου. *id est, Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides insigni macilentia corporis comicorum salibus locum dedit, in quem Hermippi versus referuntur apud Athenæum libro 12.*

Θύουσιν ἤδη βοίδια

Λεωτρεφίδου λεπτότερα καὶ Θαυμαντίδου. *id est,*

Immolant nunc buculas

Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Notatus est a multis & Cinesias poeta, procero, sed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circuncinxerit ne inflecteretur, ob id ab Aristophane dictus φιλύρινος. *Nobilitatus est & Philetа poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur. Tanta erat corpusculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit, si transferatur ad inopiam ingenij, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.*

Cape nihil, & serua bene.

Λάβε μηδὲν καὶ τήρει καλῶς. *id est, Cape nihil, & serua bene. Videtur in eos dictum, qui cum doceant friuola, tamen iubent auditores meminisse. Galenus de Platonis & Hipocratis placitis libro 3.* οὕτω γὰρ μόνως ἡμῖν πεισθήσεται τοῦτο κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένην ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ λάβε μηδὲν καὶ τήρει καλῶς. *id est, Siquidem hoc vno modo persuadebitur, quod adsit illi illud prouerbij, Cape nihil, & serua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falsam.*

Μυιοσόβαι.

Sic hodie vulgo dicuntur μυιοσόβαι, *id est, muscarum abactores, qui friuolis officiis cuipiam obseruiunt, quod a Persarum deliciis natum indicat Athenæus libro 12. qui in conuiuiis* μυιοσόβας *adhibeant, quod nunc apud Italos plebeium est. Et* μυιοσοβεῖν *est abigere muscas, quod quadrabit etiam in illos qui tenere amant quempiam, vt minimo etiam illius incommodo offendantur, vt conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero,*

Ὡς ὅτε μήτηρ

Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. *id est,*

Non secus atque genitrix.

Muscam arcet puero sopano mulcente cubanti.

Miserior monomachis.

Non caret prouerbij specie quod ex Posidippo Comico refert Athenæus lib. 4. τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτερος. *id est, miserior his qui monomachiam exercent. Nam hi durissima lege committuntur, vt aut alter aut vterque pereat. Carmen sic habet,*

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑόρακεν κακόν,

Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. *id est,*

Vidit mali nil, nauigandi qui est rudis,

Ipsis monomachis miseriores nos sumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo spectaculo cum nihil possit immanius esse, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet, si transferatur ad contentionem cum homine improbissimo susceptam, quasi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium est & lentem coquere.

Timon Phliasius apud Athenæum libro 4. καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν ἕψειν *id est, Zenonis est & lentem coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet sapientem omnia recte facere, nec referre quid agat, sed in minimis pariter ac maximis sapientem esse sui similem. Ex quo consequitur, ad lenticulam recte coquendam opus esse sapientia Zenonis. Natum ex Apophthegmate quod refert Diogenes Laertius. Cum enim Zenon differeret sapientem omnia recte facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Serio licebit vti, cum dicemus esse viri boni etiam in rebus minutissimis sui similem esse: aut egregium artificem, in quacumq. materia declarare qualis sit artifex.*

Oliuam ne comedas.

Chrysip. apud Athenæum libro decimo, in opere περὶ τοῦ καλοῦ *tradit huiusmodi sententiam,* μή ποτ' ἐλαίας ἐσθίειν ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ. *id est, Ne quando comederis oleam, cum habeas vrticam hyberno tempore. Opinamur illum sentire de herba, non de pisce. Nec vsum adagij videmus, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidquam adhibeatur condimenti. Mox subiicit,* βολβοφακῆν *velut delicias, cibi genus vt Græca vox indicat ex bulbis & lenticula confectum.* βολβοφακῆν, βαβαί, βαβαί, *Vrtica calida est, sed minoris constat quam oleum. Subindicat autem æstiuis mensibus nec oleo nec vrtica opus esse.*

Olla lenticulam attigit.

Epicharmus apud Athenæum eo quem modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακέας ἅπτεται. *Sed olla lenticulam attigit. Conueniet in eos, qui vehementer propensi sunt ad aliquid, velut huc nati, vt vltro nulla data occasione se conferant ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi quod alibi retulimus, Ipsa olera olla legit, & equum in planiciem,*

Qui non zelat.

Divus Augustinus aduersus Adimantum cap. 13. indicat vulgo iactatum, qui non zelat non amat. Quod sane & hodie fertur, cum negant illic esse amorem ubi non est zelotypia. Verum est ex amoris vehementia nasci zelotypiam, sed eadem interdum nascitur ex inopia mentis.

Lens deus.

Apud Athenæum libro quarto refertur hic trimeter, vt apparet prouerbialis:

Φακῆ σε δαίμων, καὶ φακῆ τύχη λάβοι. *id est,*

Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακῆ

Φακῆς dicitur lens cruda, φακὴ cocta, vt indicat etymologus. Conueniet quoties eadem ad fastidium iterantur. Dæmon autem Græcis fortunam sonat, vnde cacodæmones dicuntur infelices, & idem sonat τύχη, nec interest nisi quod dæmon est mas, τύχη femina.

Trabs in omnibus.

Δοκὸς δ' ἐν πᾶσι τέτυκται, *id est, Trabs in omnibus facta est. Videtur hemistichium ex poeta quopiam, quo significatum est, nihil esse tam certum quin obstes scrupulus, cogens nos ad exactiorem rei considerationem. Porro Græca vox δοκὸς anceps est ad trabem, quam δοκὸν malunt sonare, & ad considerationem, quam δόκον. Notum est illud Socratis φρόντιζε id est, sollicite considera. Diuerbium refert Galenus de Differentiis pulsuum libro 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs subinde occurrens in aruo proscindendo.*

Ex libro gubernatores.

GALENVS *in libro quem conscripsit de suis libris,* Ἀλλ' οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, ἐοικότες δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις ταῦτα ζητοῦσι. *id est, Ceterum qui non didicerunt sub præceptoribus, sed iuxta prouerbium similes sunt gubernatoribus e libro, istiusmodi quærunt. Idem libro de Compositione pharmacorũ tertio,* ἐοικὼς τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις. *id est, Adsimilis iis, qui prouerbio dicuntur gubernatores e libro. De mutis magistris alibi dictum est.*

Fractis auribus.

GALENVS *contra Thrasybulum,* ὧν ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, τῶν ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφέρεται. *id est, Quorum sunt admirandi isti libri, qui circumferuntur ab his fractas gerunt aures. De pugilibus, ni fallimur, sentit, qui postea facti medici scribũt libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur a pugilibus, qui solent habere laceras aures more suum, oculos sugillatos, totam faciem tuberibus notatam, ex arte quam exercent. Galenus enim crebro destomachatur in athletarum genus. Vsus est hoc adagio Plato in Gorgia, nec satis liquet quo sensu. Etenim cum Socrates dixisses se audire, quod Pericles reddidisset Athenienses deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria stipendia instituisset: Callicles respondet,* τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες. *id est, Ab his qui aures habent fractas audis ista o Socrates. Sẽtit de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur a militari ferocia alieni. Hanc coniecturam nostra tantisper valere volumus, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis auribus dictum est alias. Conueniet in hominem pugnacem, & ut notantem multos, ita notatum a multis.*

Coruus albus.

De raris inuentu dixit Iuuenalis,

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate,

Θᾶττον ἦν λευκὰς κόρακας πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν. *id est,*

Aut albus coruus prius, aut testudo volucris,
Inuenietur.

Galenus libro, περὶ φυσικῶν δυνάμεων *primo, taxãs Lycum quendam qui nec Erasistratum sequeretur, nec ipse verum adferret, ait,* ὥστε ὁ Λύκος ὅτ' ἄλλο οὐδὲν λέγων φαίνεται εἴτ' Ἐρασιστράτῳ. λευκῷ κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτ' αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. *id est, Itaque Lycus, dum palam est eum neque vera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenii, & alienum a sensu cõmuni. Sunt enim quos pudet vsquam cum quoquam consentire, quasi nihil verum sit, nisi diuersum sit.*

Asino fabulam.

GALENVS περὶ φυσικῶν δυνάμεων *libro 3.* τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περιττὸν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι. *id est, Reliquis vero tam inutile fuerit scriptum, quam si quis asino narret fabulam. Extat in Græcorũ collectaneis,* ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *id est, Asino quispiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc adlusit Galenus lib de Differentia pulsuum secundo,* ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων οὗτος ὥσπερ ὄνος ἐκίνει τὰ ὦτα. *id est, Ad hæc senex quidem ille, velut asinus quatiebat auriculas, opinamur, quod non aßentiretur: est nobis de his alias dictum non nihil.*

Sub aliena arbore fructum.

EX *aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe cond. x. Fabius, inquit, quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum est illi, Alienam messem metit.*

Milium terebrare.

Κίγχρον τρυπᾷν, *id est, Milium perforare dicuntur, qui in re difficili, sed prorsus inutili laborant. Galenus libro de Præscientia, taxans sophistas, qui putant philosophiæ studium vehementer inutile, sic loquitur,* Ἀλλ' ἁπάντων τῶν μαθημάτων ἀχρηστότατον τοῦτο νενομίκασιν, ὁμοίως τῷ κίγχρον τρυπᾷν. *id est, Quin potius omnium disciplinarum hoc existimant inutilißimum, perinde, vt milium perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, cũ in editis libris habeatur τὸ κίγχρον. id est, minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gemmarum more, cum perterebrati nullus sit vsus. Simile studium fuit illius, qui grana milij e longinquo mittebat per foramen acus.*

Lanam in officinam fullonis.

QVI *præpostere rem gerunt, veluti si quis Theologo committat puerum in grammaticis rudimentis instituendum, lanam in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonum enim ars, non rudem lanam, sed iam contextum pannum tractat. Galenus de Differentia pulsuum lib. secundo,* ὥς τις δὲ ἀκριβῶς τούτοις ἕπεσθαι βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας, τὸ μὲν τοῦ Ἀρκεσιλάου καλὸν, ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. Τάξις

... id est, Quod si quis hac exacte velit assequi, prius exercitatum esse oportuit circa prædicamēta. Nam scitum est, quod dixit Arcesilaus, nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum.n. est ordo in operandis lanis, ita est & in disciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui solitus sit non ferre eos qui liberales disciplinas non suo tempore attingerent, ut si quis velit discere poeticē, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam.

AMMIANVS Marcellinus lib. 14. Utq. solet manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum & obtundi, his illecebris ad meliorem exspectationem erectus, egressusq. Antiochiam, Meleuo dictante, prorsus ire tendebat de fumo, ut prouerbium loquitur vetus, ad flammam. De eo dictum, qui se a rebus dubiis, in præsens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flāma fumo est proxima.

Calicum remiges.

Κυλίκων ἐρέται. id est, Calicum remiges dicti sunt, qui assidue perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionysius cognomento æreus, apud Athenæum libro decimo in Elegiis,

Κρατῆρας ... id est,

Si qui vina trahunt in remigio tibi Bacche

Potandi aauta, remigium calicum.

Ingens poculum quasi sinus est, In hoc trahunt, non remis, sed lingua, neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ tum mentis.

Ab vnguibus incipere.

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, dicuntur, qui a leuissimis minimeq. ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Basilius in epistola quadam, ... id est, ridiculum est ex vnguibus initium sumere, ac non potius cum ipsis illorum capitibus colloqui, Caput rei dicitur quod est illius præcipuum. Vsus erit quoties admonebimus, ut omissis parergis ac friuolis, agatur de caussa. Aut si quis velit emendare reipub. statum, ordiatur a principibus potius, quam ab humilibus, qui non multum adferunt momenti, vel ad perniciem ciuitatis, vel ad salutem.

Muscæ.

Μυῖαι olim dicebantur qui delectabantur aliena mensa, quos Plautus muribus comparat semper alienum edētibus cibum. Apud Athenæum libro sexto parasitus quispiam se muscæ confert,

Δειπνῶν ἄκλητος μυῖα. id est,

Quod inuocatus cenitare amo, musca sum.

Aduolat enim hoc insectum ad cibum alienum, & ægre potest abigi. Apud eundem Hegesander narrat, cū Alexander dixisset se morderi a muscis, sic vocabat parasitos, iamq. conaretur illas abigere, Cinesias vnus eius ordinis qui forte aderat, profecto alia muscæ siticulosæ magis vrgebunt te semel gustato tuo sanguine. Extat apologus de erinacio, qui voluit vulpi ... muscas esse. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curiosum & ad omnia adulantem. Musca est meus pater. Nihil potest illum clam haberi, Nec sacrum nec tam prophanum quidquam est, quin adsit ibi ilico.

Bæon malus piscis.

ATHENÆVS lib. 7. testatur apud Atticos fuisse pro uerbium, μὴ μοι βαιὸν κακὸν ἰχθύν. id est, Ne mihi Baon piscis nequam. Nec indicat vsum prouerbij, tantum ostendit apud Epicharmum ... dictum piscem quēdam. Nomen inditum videtur a breuitate. Laudantur enim magni pisces. Dicetur in hospitem ingratum ac molestum.

De sportula cenare.

ATHENÆVS libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δειπνεῖν. id est, cenam e sportula proprie vocabant, quoties aliquis sibi parasset cenam, eaq. in sportulam composita, iret apud alium cenaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt sumptu nec alios grauare. Lepidius erit, si transferatur ad eum, qui sic adit discendi gratia, vt ipse vicissim adferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat.

EVBVLVS apud Athenæum libro 9. ait fuisse morem, si quid peccasset coquus, tibicinem solere vapulare. Philyllius apud eundem,

Ὅτι ἂν τύχῃ

Μάγειρος ἐξαμαρτάνων, τὸν αὐλητὴν λαβεῖν

Πληγάς. id est,

Quidquid coquus

Peccauerit, tibicen accipere solet

Plagas.

Proinde coquus quispiam apud eundem ait, se non rem priscam, sed ab ipso inuentam narrare, ἵνα μὴ, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ, id est, ne tibicen vapulet. Ob id opinamur, quod coquos lædere tutum non sit, iuxta sententiam aliquanto post apud eundem citatam:

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας ἐξέφυγεν. id est,

Nullus homo læso indemnis euasit coquo.

Quamquam Græcus versiculus non vacat mendo.

Execrationes serere.

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id est, Execrationes serere, dicebantur qui diris deuouerent aliquem: inde natum quod apud Cyprios esset sollenne, quoties sererent hordeum, addito sale, deuouere quibus male vellent. Tantum Hesychius. Docet Plin. quadam non feliciter seri, nisi cum conuiciis. Esse etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede compressa additur execratio, Ne vnquam exeat. De Lindiorum sacro diximus alias.

Aqua & terra reddamini.

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id est,

In terram vertamini aquamque.

Pro eo, quod est, redigamini in nihilum ac pereatis. Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi prouerbio iactatum. Sumptū est autem ex Iliados η. Nam his verbis Menelaus increpat Græcorū ignauiā, quod nullus

nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiā suscipere.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexāder Aphrodiseus libro 1.problemate 77.reddit caussam physicam cur ita locutus sit Homerus. Ex terra et aqua gignuntur omnia, & in hæc resoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in consolatione ad Apollonium: συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν, οὐδὲ ἕν. id est, concreta sunt, & discreta sunt, & abierunt rursum vnde venerant, terra quidem in terram, spiritus vero sursum. In his quid acerbum? nihil. loquitur de morte quæ est dissolutio corporis & animæ. M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum tertio citat ex Euripide:

Reddenda est terra terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges sic iubet necessitas.

Hanc sententiam Antiochus scribit placuisse Chrysippo, sed dissentiente Carneade. Deniq. Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, subindicat, qui olim seruitutem profitebantur, eos terram & aquam domino tradere solitos, velut omnium rerum ius abdicantes & in herum transferentes, καὶ ὅτι inquit, ἐδίδοσαν γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. id est, Et quod dare terram & aquam seruire est.

Mars communis.

INCERTVM ac varium belli euentum notabant hoc dicto, Ἄρης κοινός. id est, Mars communis. Sumptum est ex Homericæ Iliad. Σ.

Ξυνὸς Ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα. id est,
Communis Mars, inq. vicem perimit perimentem.

Quod dictum Aristoteles libro rhetoricorum secundo inter prouerbiales sententias commemorat. Rursus eodem libro,

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Nunc hic nunc illic contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici libro decimo, Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemq. belli communem propone animo: vtrinq. ferrum corpora humana erant: nusquam minus quam in bello euentus respondent. Rursus ab vrbe cond. lib. 8. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt, Marsq. communis, aduersa pugna euenisset? Iterum eodem lib. Nostra certamina Romani non verba legatorum, nec hominum quisquā disceptator, sed campus Campanus, in quo concurrendum est, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodem alias: Ibi in conciliis Numitius imperator eorum, affirmando communem vere Martem belli, vtrāq. aciē pari cæde prostrauisse, &c. Rursum lib. ab vrbe cond. 7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte gestum. Apud eundem frequens est, æquo Marte discessum est, quoties neutri parti cessit victoria. M. Tullius Philippica vndecima: Sed ut concedam incertos exitus esse belli, Martem communem, tamen pro libertate, vitæ periculo decernendum. De Marte communi vō nihil attigimus in prouerbio, Omnium rerum vicissitudo. Porro ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυώ quam belli fortunam esse putant.

Lex in manibus.

Ἐν χειρῶν νόμῳ. id est, Lege manuum dicitur, cum res ni geritur, non ex præscripto legum. Aeschines contra Timarchum: φυλακτέον δὲ τοὺς μὲν ὀλιγαρχικοὺς καὶ τοὺς τὴν ἄνισον πολιτείαν πολιτευομένους, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας. id est, His vero qui sequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis est reipub. administratio, cauendi sunt qui lege quæ est in manibus sita, ciuitatis statum labefactant. Manuum legem appellat violentiam siue ius belli. Vsus est in hunc sensum Polybius historiæ lib. 1. τῶν δὲ πολεμίων οὓς ἂν ἐκράτησε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε, τοὺς δὲ ζωγρίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀναχθέντας ὑπέβαλλε τοῖς θηρίοις. id est, Ex hostibus quoscumque deuicisset aliquando, alios violenta manu perimebat, eos vero qui viui capti ad eam adducebantur, bestiis obiiciebat. Rursus libro secundo, Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβαινεν μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον. id est, per idem hoc tempus accidit, vt Caius consul dum audacius pugnat, manuum lege vitam finierit. De αὐτονόμοις dictum est alias. Apud Plautum seruus quispiam minitatur se manu litem acturum.

Nihil inanius quam multa scire.

APVD Athenæum lib. 13. Hippon, qui dictus est ἄθεος, citatur auctor huius versiculi,

Πολυμαθημοσύνης δ' οὐ κενώτερον ἄλλο. id est,
Non aliud mage inane puta quam plurima scire.

Citatur idem ex Timone.

Πολυμαθημοσύνης δ' οὐ κενώτερον ἄλλο.

Conuenit in eos qui malunt multa discere quam vtilia. Contra laudata est Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ περιέλκειν.

QVI arte circumagit quempiam, vt cum se putet aliquid egisse, nihil egerit, aut in idem recidat vnde volebat extricari, κύκλῳ περιέλκεσθαι dicitur. Ita Plato in Charmide ὦ μιαρέ, ἦν δ' ἐγώ, πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενος, O scelerate inquam, iam dudum me in orbem circumagis non sentientem. Fit enim hoc arte sophistica, vt qui contra disputas, post asseueret ambagibus circumactus quod prius negabat, aut cōtra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eo reducuntur, vnde prius resiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi, In easdem ansas incidisti.

Iouis lac.

QVOD insigniter esset lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Ath. lib. 14.

Καὶ τυρὸς ὀπίας ἐστὶ καὶ Διὸς γάλα, id est,
Est succulentus caseusq. & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur, Διὸς ἐγκέφαλος, de quo alias diximus. Persæ, si quid esset exquisite lautum, appellabant Διὸς καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον. id est, Iouis & regis cerebrum, propterea quod rex Persarum solet dare præmium honorarium, si quis nouum aliquod edulij genus reperisset. Clearchus apud eundem libro 12. quanquam eadem, multis aliis verbis commemorat. Videntur antiqui quidquid eximium videri volebant, Ioui tribuisse. Inde illud e Satyra,

Et Iouis auribus ista Seruas.

Mæsonica

Mæsonica dicteria.

DICTERIA *petulantius iacta, prisci Mæsonica vocabant,* σκώμματα μαισωνικά, *a Mæsone quodam histrione comœdiarum Megarensi, cuius inuentum est persona, quam a repertore, Græci* μαίσωνα *vocabant: reperit enim personam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum vrbanum* μαίσωνα *vocabant, externum* τέττιγα. *In comœdijs autem semper inducuntur coqui dicaces, præsertim apud Plautum. Id testatur Philemon alicubi.*

Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'· ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ συνίημι. id est.
Recepi in ædes non coquum, sed masculam
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.
Conuenit cum Hipponactæo præconio.

Necessitas magistra.

SVIDAS *ex Carchedonio citat hoc prouerbium,*
Χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id est.
Catum e rudi reddit magistra necessitas.
Tempus, rerum vsus, ipsaq. necessitas excitat ingenia ad discendas artes. Idem indicat Græcorum sententia, σοφία πενίας ἔλαχε. *& apud Aristophanem Penia iactat se artium inuentricem. A Persio venter dicitur magister artis ingenijq. largitor. Et vt ait Qu. Curtius: Necessitas ignauiam acuit.*

Bestia bestiam nouit.

ARISTOTELES *lib. Rhetoricon 1. Inter similitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc.*
Ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα.
Nouit profecto fera feram.
Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcunq. deprauatum est Apud Aristotelem. θὴρ *Græcis bestia dicitur, sed proprie fera aut noxia, quod genus sunt apri, lupi, & viperę. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioq. agresti* θηριώδη *vocant. Congruet vbi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi, Furemq. fur cognouit, & lupum lupus.*

Cæci præscriptio.

Τυφλοῦ παρακέλευσις. *id est, Cæci iussio siue exhortatio, dicitur absurda, quoties ipse qui præscribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Thęteto, redarguens absurdam Theæteti præceptionem, iubentis, vt qui rectam haberent opinionem, rectæ opinioni assentirentur, confert illius orationem loro, aut pistillo circumuolubili, sed rectius putat dicendum, Cæci iussionem,* τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ, *id est, Sed rectius cæci præceptio dicatur: siquidem iubere, vt ea quæ habemus accipiamus, vt discamus, ea quæ opinamur, plane conuenit homini insigniter caliganti. Alias relatum est nobis illud Horatij, Cæcus viam si mōstret iter. Item, cæca speculatio.*

Ibyci equus.

Ἰβύκειος ἵππος. *id est, Ibyci equus in iocum prouerbialem abisse videtur, de ijs qui nolentes pręter ætatem ac vires ad periculosum negotium adigerentur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annosus athleta, multis certaminibus detritus. Is cum ad certamen currui iungeretur, extimuit videlicet expertus eiusmodi ludorum aleam. Ridente populo Ibycus surgens, equus, inquit, domini similis est. nam & ipse iam senex ad amandum compellor: equo suo sese comparans, quod ipse non minus intempestiuus esset ad amores quam vetulus equus ad certamen. Nam admonet hoc quoque Suidas. Ibycum vulgo male audisse ob adolescentulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur se senem adigi ad rerum difficillimarum explicationem: Huc adlusisse videtur, Horatius in epistolis. Non eadem est ætas, non mens, &*
Solue senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.
de Ibici gruibus dictum est alias.

In crastinum seria.

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. *id est, In crastinum seria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hanc vocem apud Græcos abisse in prouerbium. Originem dedit Archias vir opulentus ac potens, sed parum sobrius. Huic inter conuiuium allata est epistola. qui pertulit, admonuit, vt statim legeret: de serijs enim rebus scriptam esse, tum ille vino madidus, risit.* οὐκοῦν, *inquit,* εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. *id est, in crastinum igitur seria, simulq. acceptā epistolam puluillo supposuit, cui insidebat, ac sermonē cum Philida cœptum pergebat. Quin & hodie inciuile est in conuiuijs tractare seria. Apud Hollandos recitatur fabula non aliena ab hoc adagio. Quidam in cōuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima vestis adureretur. Id animaduertens e conuiuis quidam, habeo, inquit, quod tibi nuntiem. tum alter, si quid, inquit, tristius est, nolo audire in conuiuio, vbi conuenit festiua, lætaq. esse omnia. Non est, inquit, admodum lætum, mox alter, post conuiuium, inquit, seria. vbi cenatum esset hilariter, Nunc inquit, dicito quidquid voles. Ostendit illi vestem a tergo enormiter adustam. Ibi stomachari cœpit, quod non admonuisset in tempore. Volebam, inquit, at tu vetabas.* μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare.

Ὑπονόμοις πολεμίζειν. *id est, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperta ui, sed dissimulanter, ac dolis rem gerit. Cōtra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caij Cæsaris potentia iam ad manifestam tyrannidem spectante, Catulus Luctatius vir summæ apud Romanos dignitatis, surgens in senatu ait,* οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Καῖσαρ, ἀλλὰ μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, *id est, Cæsar non iam cuniculis, sed machinis tollis rempubl. Suffossiones clam fiunt, machinæ, hoc est arietes, onagri, ballistæ palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caij Caesaris, Plus veneris habebit, si ad res animi transferatur, veluti si quis dicat malos genios interdum oppugnare nos machinis, cum palam terrent aut illectant, interdum cuniculis, quoties falsa specie pietatis imponunt obrepuntq. incautis.*

Exitij nulla ratio.

Ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is cum satagens rerum suarum, superiorem adisset Phrygiam, intra Celanas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetã, Polemonẽ & Docimũ de imperio contra ipsum decertãtes, τοῦτ' ἦν ἰσοτὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Sentiens opinamur, cum imminet homini fatale exitium, deum adimere consilium ac rationem. Apparet esse hemistichium carminis Iambici ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic adfine est, quod habet Quintilianus libro 5. de coniectura loquens, Praeterea, inquit, cur potissimũ illo modo sit aggressus: qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit & absque sententia. Nam vulgo dicitur, scelera non habere consilium.

Qui lucerna egent infundunt oleum.

PLVTARCHVS in vita Periclis refert Anaxagorã Pericli in administranda Repub. magno adiumento fuisse, verum vbi iam grauaret senectus, & a Pericle publicis intento negotiis negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi resciuit Pericles, accurrit ad aedes philosophi, precibusq. & lacrymis conatus est illum ab instituto reuocare, idq. sua ipsius caussa magis, quam Anaxagorae. at ille iam agens animam dixit ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν, id est, O Pericles, & quibus lucerna est opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici vnde non vulgarem capiebat vtilitatem, cum qui egẽt lucerna, ob vsum qualemcumque curent illam, abstergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus est fructu, stercorant agrum.

In ventrem insilire.

Ἐς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id est, In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipsius vita. ἅτε δὴ μὴ θεατρικῶς μηδ' ἐπιδεικτικῶς λοιπὸν πολεμοῦντος, ἀλλὰ δὴ τοῦτο τὸ λεγόμενον εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου, καὶ ὅπως ὑφαιρήσει τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευομένου, id est, Vtpote cum Lucullus iam non palam, neque ad ostentationem bellaret, sed quemadmodum dici solet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens vt hosti commeatum subtraheret. Non hic repetemus quomodo locum hunc vertit Leonardus Iustinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam si ventrem impetas huc respexit. Teren. cum ait, pugnos in uentrem ingere. Nam parasiti nulla parte magis laedi possunt quam ventre.

Sortem & vsuram persoluere.

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίνειν dicuntur, qui serius quidem sed grauius puniuntur, aut qui differunt vindictam, vt per occasionem laedant grauius. Nam prorogatione crescit vsura. Dion libello περὶ τῆς ἀπιστίας. ὥσπερ τοὺς θῆρας πολλάκις ἀργοὺς ἡσυχάζοντας ἢ ἐμπεπλησμένους, τὴν μὲν φύσιν οὐκ ἀποβεβληκότας τὴν αὑτῶν, παραπλησίως δὲ καὶ ἐκείνους χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ὅταν συμβαίνῃ προφάσεως, καὶ τόκον φασὶ καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς πονηρίας ἐκτίνουσι. id est, Quemadmodum noxiae bestiae saepenumero quietem agunt, siue cum dormiunt, siue cum cibo expletae sunt, quamquam naturam interim suam non exuerunt: Similiter & illi ad tempus aliquod non laeserunt, at vbi se dederit occasio, & vsuram vt aiunt, & sortem malitiae persoluunt.

Ad incitas.

QVOS vrgeret extrema necessitas, his res dicebatur ad incitas rediisse. Plautus in Trinummo: Hem nũc hic cuius est, subaudi ager, vt ad incitas redactus, id est, ad extremam inopiam. Idem in Penulo: Tace modo, profecto ad insitas leonem rediget, si eas abduxerit: quin potius disperibit saxo, quam unam calcem ciuerit. Sed haud scimus an hic legendum sit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcel. admonet incitam dici egestatem, & verum dicit, sed non absque tropo. Nam in his duobus locis quas retulit e Plauto, extremam quidem inopiam significat, at non statim vbicumq. ponuntur incitae, significatur egestas. Lucilius incita dixisse videtur in neutro genere. Illud ad incita cum redit atque internecionem. Item. Commanducatus corrupit ad incita adegit. At Isidorus lib. 18. vsurpauit genere masculino. Calculi inquiens, partim ordine mouentur, partim vagi, qui uero moueri omnino non possunt inciti dicuntur. Cio, moueo est, inciti quasi immobiles, quos Graeci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum a lusu calculorum, in quo erant certae lineae ad quas redactus calculus moueri iam non posset. Quadrabit & in eos qui confutati manifestis argumentis, non habent quod respondeant, quod Dialectici vocant metam Silentij.

Centro & spatio circunscripta.

PLVTARCHVS in praeceptis ciuilibus ἂν δὲ ὦσι αἱ τῆς οὐσίας μέτριαι, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγεγραμμέναι πρὸς τὴν χρείαν, id est, Quod si facultates modicae fuerint, & centro & spatio circunscriptae ad vsum. Sentit fortunas tam angustas vt nisi certa dimensione dispensentur, non sint ad necessarios vsus suffecturae. Veluti qui supputatione facta quantum habeant annui census, subducunt quantum quoque mense, quaque hebdomade, quoque die possint impendere. Quod si hospitis aduentus, aut similis casus fecerit sumptus paullo largiores, id sequentium dierum parsimonia sarcitur, ne non constet ratio. Idem de futili loquacitate docet responsionem esse κέντρῳ καὶ διαστήματι circunscribendam, ne quid respondeatur vltra quam requirit percontatio. Quidam enim de vno interrogati, respõdent de pluribus. Metaphora translata est, a circulo qui fit circino circunducto: in medio, centrum est immobile, hinc spatium vndiq. aequale ad lineam obeuntem. Vnde & circunscripta dicuntur, quae certis finibus continentur.

Roscius.

ROSCIVS histrio tam erat felix in agendis fabulis, vt quisquis in arte quapiam insignis esset, Roscius vocaretur. Id indicat M. Tull. lib. de oratore 1. Itaque hoc est iam diu consecutus, vt in quo quisq. artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Idem in 2. de oratore. Soleo saepe mirari eorum imprudentiam, qui

agunt

agunt in scena, gestum spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, cuius ille vitia non videat. Rursus in Bruto: Et in scena Roscium esse intelligat. Hic est ille Roscius Ciceronis concertator, quem ornauit hoc elogio, vt diceret Virum fuisse tam bonum, vt vnus indignus esset qui in scenam prodiret, & eundem tam praeclarum artificem, vt solus dignus esset qui in scena, versaretur. Eodem igitur tropo quo vehementer in consiliis callidum Daedalum vocamus, in laboribus patientem Herculem, in disputando inuictum Achillem, in iudicando Aristarchum, patronum in caussis agendis egregie dextrum, Roscium licebit appellare.

Philotesius crater.

Κρατὴρ φιλοτήσιος, *dicitur quo in conuiuiis cõciliantur amicitiae, qui mos etiam num durat apud Germanos, quibus turpissimum est, post acceptum Philotesium poculum, veterum offensarum quamuis capitalium meminisse, ne iudices quidem admitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, qui barbaros armis, Graecos ciuilibus institutis conabatur ad humaniorem ac sanctiorem vitae rationem adducere,* ὥσπερ *inquit,* ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, *id est, Velut in philotesio poculo miscens vitas, mores, coniugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pseudolo, seruus ebrius diis proximum putat, manu candida cantarum dulciferum propinare mitissimam amicitiam. Hesychius indicat hanc* φιλοτησίαν *solere adhiberi post coenam, cum in signum amicitiae ex eodem poculo de eodem vino bibunt omnes. Asconius Pedianus in actionem aduersus Verrem tertiam, putat hoc esse, quod M. Tullius criminatur Verrem cum suis potasse more Graeco. Nam vulgus existimat illos Graeco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipse magis probat, vt intelligamus eos Graeco more bibere, qui merum bibunt Id autem solent facere Graeci, vt cum in conuiuio libant primum salutent deos paullulum e cyatho profundentes, dein amicos suos: totiesque bibunt merum, quoties deos aut caros suos nominatim vocant. Ita ferme Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam* κρατῆρα δαιμόνων *appellari.*

Cithara incitat ad bellum.

PLVTARCHVS *libro de fortuna Alexandri secundo, declarat hunc versiculum apud Lacedaemonios solere decantari.*

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῶ σιδάρω τὸ καλῶς κιθαρίσδεν. i.

Vergit ad letale ferrum, lepide Cithara canere.

Quo significabant certis citharae modis sedari motus animorum, aliis addi vigorem ad praelium. Cum Alexander audisset Antigenidam tibia modos incinentẽ, qui vocantur Harmatij, adeo inflammatus est, vt simul cum armis exsurgẽs manus iniecerit in proxime assidentes.

Bathyclis poculum.

Βαθυκλέους κύλιξ, *id est, Bathyclis calix, dictum videtur in eos qui diuitiis suis soli fruuntur, nemini quidquam impartientes. Apud Plutarchum in conuiuio septem sapientũ Ardalus quidam sic alloquitur Aesopum. Tu numquam huc transmittes poculum ad nos, cum videas istos tamquam Bathyclis calicem inter sese transmittere, ceterum alij nemini impartientes. Cui respondet Aesopus. At ne hoc quidem poculum est publicum. Siquidem vni Soloni iam dudum astat. Bathycles Graecis sonat profundae gloriae, quo nomine videtur fuisse quispiam diues sibi viuens sibiq. bibens*

Lunae radiis non maturescit botrus.

PLVTARCHVS *hunc Ionis senarium ceu prouerbialem adfert, differens quod luna quoniam radios habet imbecilliores quam sol, excitare possit humores, concoquere non possit.*

Μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς, *id est,*

Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos, qui conantur quod ob defectum viriũ non queunt perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunae. Accedet plus veneris, si volentes significare disciplinas humanas non praestare felicitatem, dicamus μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. *In* αὐταῖς *subaudiendum est,* ἀκτῖσι, *i. radiis.*

Calliae defluunt pennae.

CALLIAS *apud Graecos quispiam fuit qui per luxum ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit,* Καλλίας πτερορρυεῖ, *id est, Calliae defluunt pennae. Solet enim hoc interdum auibus accidere, vel morbo, vel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibusdam mutantur pili aut villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonsi qui facultatibus exuti sunt. Hoc verbum* πτερορρυεῖν *frequenter per iocum vsurpatur apud Aristophanem in auibus.*

Ἐν πλάτει.

Ἐν πλάτει *dictum, accipiendum interpretantur Graeci, cum paullulum vltra praescriptum significant esse concedendum, praesertim in his quae sunt humanitatis. Veluti si quis pollicitus solutionem ad diem Augusti decimum, reddat postridie. Iulianus Pandectarum libro 46. Titu. de solut. & lib cap. Ratum autem dominus habere debet, mox cum primum certior factus est, sed hoc* ἐν πλάτει *& cum quodam spatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro titu. rem ratam haberi, cap. Quo enim. Rursus libro 13. titu. de condictione triticaria, cap. in hac actione. Verius est, inquit, quod Seruius ait, condemnationis tempus spectandum: si vero desierit esse in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam* ἐν πλάτει *secundum Celsum erit spectandum. Non enim debet breuissimum vitae tempus aestimari. Iterum libro 22 titu. de probationibus, cap. penultimo, Nec hoc quaeritur, num aliquis meminerit quo die aut quo consule factum sit, sed num hoc aliquo pacto probari possit, quando id opus factum sit: & hoc Graeci* ἐν πλάτει *dicere solent & cetera. Hactenus Pandecta. Verum illud* ἐν πλάτει, *non norunt Caletij, qui ad horam vndecimam iussi claudere portas ciuitatis, statim ad primum nolae ictum occludunt, repulsis & qui foris stãt, & qui egredi cupiunt, vtrisque portae proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem praescri-*

ptum non soluerint, liberantur a fulmine, si ab eo die intra decimum quartum liberarint fidem suam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per Satyram.

VARIARVM rerum mixturam sparsim nulloq. ordine congestarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam a lasciuia Satyrorum, temere nunc huc nunc illuc salientium. Hinc deflexu est ad cibi genus, quod ex diuersis herbarum formis conflatum est: præterea ad lancem variis rerum generibus onustam, quæ sic diis offerebatur, non dissimilis illi poculo quod Græci πεντάπλοον, quintuplici rerum differentia, siue ἀρύσεω mixtura vocabant, de quo nobis supra dictum est. Festus ait Saturam siue Satyram dici cibum variis rerum generibus conditum, aut legem aliis multis consertam legibus. Itaq. in sanctione legum adscribi solere, ne ne per Satyram derogato aut abrogato, cum significant totam legem esse seruandã. Citat Annium Luscum ex oratione quam habuit aduersus Tyberium Gracchum: Imperium quod plebs per Satyrum dederat, id abrogatum est. Citat & C. Lelium ex ea quam pro se dixit. Postero die quasi per Satyram legem sententiis exquisitis, in deditionẽ accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus est in dedicionem, sed multis præscriptis cõditionibus, vt triginta daret Elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vsus est hoc adagio Iustinianus in præfatione Pandectarũ: Et primo quidem, inquit, uno hoc opus tradebatur legentibus non secundum edicti perpetui ordinationem, sed passim & quasi per satyram collectum, & vtile cum inutilibus permixtum, maxima autem parte inutilibus deputata. Itidem Sallustius in bello Iugurthino, Quasi per Satyram sententiis exquisitis in deditionem accipitur. Hæc Sallustius dicit de Iugurtha, nec sunt in cuiusquam oratione, nec ibi quisquam aderat Lelius: vnde necesse est locum apud Festum esse mutilum. Verba Lelij sunt omissa, simul cum nomenclatura Sallustij.

Nec præceps fueris ad iurandum.

NON nullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandum, quod refert Vlpia. lib. Pandect. 12 capit. 13. Titu. de iureiurando circa finem. Si quis, inquit, iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare se non oportere, vel intra certum tempus, & peierauerit, vel si dare oportere, vel intra certum tempus iurauerit se soluturum, nec soluerit, Imperator noster cum patre rescripsit, fustibus castigatum dimittere, & ita ei superindici, προπετῶς μὴ ὄμνυε. id est, ne fueris ad iurandum præceps. Habebit prouerbij speciem, si quis hominem post acceptum malum admoneat, προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex syngrapha agere.

SVNT & illa forma a iureconsultis ducta versæ in prouerbium. Ex syngrapha agere, obsignatis tabulis agere, pro eo quod est, rigide parumq. ciuiliter, sed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne vos tanquam ex syngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis sonat conscriptionem, quod vtriusq. manu conscripta vtrisq. partibus tradi soleat: & in hoc syngraphæ differunt a tabulis, quod tabulæ ab una parte tantum seruari consueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quod in illis non scribantur nisi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum scribi solet. Ita propemodum Asconius Pedianus in Verrinarum tertio.

Iniuria soluit amorem.

IN Græcorum epigrammatibus prouerbij titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσεν, id est, iniuria siue contumelia soluit amores, quod contemptus amor plerumq. vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phædria: Exclusit, reuocat, redeam? Non si me obsecret. Item Horatius,

> Nam si quid in Flacco viri est,
> Non feret assiduas potiori te dare noctes,
> Et quæret iratus parem,
> Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
> Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falso iactari vulgo, quod ipse ab amica exclusus non sine conuitio, cum iurasset se toto anno non rediturum ad illam postridie diluculo supplex ad eam redierit. Carmen sic habet,

> ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται,
> ὕβρις ἐμὴν ἐρίθει μᾶλλον ἐρωμανίην. id est,
> Falsum est quod iactant iniuria soluit amores,
> Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamen verum est officiis mutuis ali beneuolentiam, iniuriis extingui.

Quod pulchrum, idem amicum.

Τὸ καλὸν φίλον, id est, Quod pulchrum amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyside. καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι, id est, Ac propemodum apparet iuxta vetus prouerbium, quod pulchrum est, amicum esse. Qui commodi gratia amat, non amat vere, sed quod pulchrum est per se amatur. Unde Aristoteles, percontanti qui fieret vt libentius colloqueremur cum formosis quam cum deformibus, respondit, eam percontationem esse cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eoq. nec amabilius quidquam.

Mortuo leoni & lepores insultant.

EXTAT epigramma Græcum, cuius argumentum sumptum est ex Homericæ Iliad. χ. vbi Hectorem ab Achille iam interfectum circumsistunt Græci mortuo insultantes, nec quisquam erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus,

> ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
> οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
> ἕκτορος, οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. id est,
> At reliqui accurrunt Graij, cinguntq. cadauer
> Hectoris, eximiam speciem formamq. stupentes.
> Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.
> Ac paullo post:
> ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. id est,

Dixerat

Dixerat hæc aliquis, simul & vulnus dedit astans.
Epigramma sic habet:

Βάλλετέ μου μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. *id est,*
Nunc telis petitote meum post fata cadauer,
Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Dictum est alias de his qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta.

PLATO in Theæteto, Ἀτὰρ δὴ ἐὰν οὕτως ἐρῶ τι ἐστίν, φησὶ τὸ Εὐριπίδειον συμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, *id est, at vt videtur si posse responderis, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus conuicti non cedunt tamen, sed tergiuersantur reclamantes aduersus suam ipsorum conscientiam.*

Pugno tenere.

Ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι, *id est, Pugno stringere dicitur, quod ipso contactu sentitur. Sic Plato in Theæteto,* οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, *id est, qui nihil esse putant, quidquid nõ possint strictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non existimant quidquam esse in rerum natura præter res corporeas, & sensibus expositas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non sensibus percipiuntur, existimant esse inania vocabula. Talis visus est Platoni Diogenes, qui dicebat se cyathos & mensas videre, cyathitates ac mensetates, quas Plato commemorabat, non videre. Sed vicissim audiuit, Nimirum oculos quibus cyathi & mensa videntur, habes: mentem qua cyatheitates ac menseitates cernuntur, non habes. Tam crassum ingeniorum genus Plato veluti prophanum a philosophiæ mysteriis iubet arceri. Verius enim sunt quæ non videntur, quam quæ videntur: & certius ea scimus quæ ratione colligimus, quam quæ manibus contrectamus. sensuum enim iudicium fallax est.*

Aut abi aut exuere.

PLATO in Theæteto significat apud Lacedæmonios hunc fuisse morem, vt in publicis certaminibus neminem cogerent ad congressum, sed legem edicebant ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, *id est, aut abire aut exui. Græcis autem* ἀποδύεσθαι *dicuntur, qui se parant certamini, quod campestriati luctarentur olim, cetera nudi vnde hæc ipsa vox* ἀποδύεσθαι *quoties transfertur ad rẽ animi, velut ad disputandum, aut repugnandum carni, prouerbij vim habet. Ita frequenter vsurpat diuus Chrysostomus, ac diuus Basilius. Simile est id quod alibi dicitur, aut bibat aut abeat.*

Crisonem Himeræum præcurrere.

PRODIGIOSA celeritas Crisonis videtur locum dedisse prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt institutam cum Protagora disputationem peregeret, ἠβουλόμην ἄν σοι χαρίζεσθαι εἰ μὲν δυνατά μοι ἦν. Νῦν δ' ἴσον ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, *id est, Optarim quidem tibi morem gerere, si quod petis, meæ facultatis esset. Nunc perinde est, ac si me roges vt Crisonem Himeræum insignem cursorem sequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemorodromon perpetuo æquem cursu sequarq. Himera Siciliæ ciuitas est, quamquam eiusdem nominis est altera in Africa. Vnde Crison dictus est Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert lib. 7. Plinius fuisse Philippidẽ, & Canistium Lacedæmonium, cumq. his Philonidem Alexandri magni cursorem. Dolichodromi dicebãtur, qui perpetuo impetu duodecim stadia decurrebãt. Hemerodromi, qui totum diem a mane vsque ad vesperã citra respirationem currebant. Plinius scribit puerum nouem natum annos a meridie vsque ad vesperã continuasse cursum. Vnde Græci poetæ solem appellant* ἡμεροδρόμον, *quod singulis diebus cursum suum peragat, quasi vero noctu requiescat in diuersorio Thetidis.*

Charadrion imitans.

Χαραδριὸν μιμούμενος, *id est, Charadrion imitans, dici solitum de dissimulante, ac rem vtilem occultãte. Suidas refert hunc senarium Seazontem ex Hipponacte,*

Καὶ μὴν καλύπτεις μῶν χαραδριὸν περνάς. *id est,*
Et num Charadrion quæso venditor celas.

Item Aristophanes in Auibus;

ἄλλος δέ τις ὑπαΐξας ἐς τὴν λόχμην
ἐμβὰς ἐκάθητο χαραδριὸν μιμούμενος. *id est,*
Alioqui vpupa vt videtur saltum ingressa abdidit sese, Charadrion imitans. Quo loco interpres fere cum Suida consentiens, narrat huic aui vim inesse medicã, vt illius aspectu facile sanetur, qui laborant ictero siue regio morbo: eamq. ob caussam qui vendunt occultãt eam, ne licitator remedium sentiat priusquam emerit. Addit eam auem mutare colorem ad similitudinem eorum quibus admouetur: non deesse tamen qui sentiant non aspectum, sed esum auis, habere remedium. Vocem autem distingui accentu, nam si pronuncies vltima acuta χαραδριὸν *declarari auem, si penultima acuta* χαράδριον *diminutiuum a* χαράδρα *significari voraginem, siue terræ hiatum, quod in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his quæ indiligenter a Suida sunt congesta tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadem fabula* ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδριοί, *id est, aquam ex imo portabant in aerem Charadrij. Interpres addit aui nomen inditum, quod in voraginibus gaudeat versari. Socrates apud Platonem in Gorgia, cum Callinicen eo pellexisset, vt fateretur beatam vitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu: nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quam hominis: ita subiicit.* χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου, *Rursus tu Charadrij quandam narras vitã, non mortui lapidis ue. Marsilius vertit auem, cum Socrates videatur sentire de voragine, in quam cum perpetuo decurrat aqua, numquam tamen expletur: nisi forte Charadius auis est de numero voracium, quemadmodum & Larus, vt hinc nomen inuenerit a Charadra ductum.*

Quantum pedibus potes.

SOCRATES in Gorgia Platonis ita loquitur, σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, id est, Temperantiam quidem sectari atque exercere oportet. Contra, intemperantiam fugere, quantum quisque nostrum pedibus ualet. Id quo longius transfertur a rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quod in corpore sunt pedes, hoc in animo sunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vasis instar.

Ἀγγείου δίκην, id est, Vasis instar loqui dicitur, qui cum ob imperitiam ex se nihil possit adferre, ab aliis audita profert. Fons ex se liquorem habet, vas ni aliunde infuderis siccum est. Homines autem qui vacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis: ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, λείπεται δὴ οἶμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με δίκην ἀγγείου, id est, Nihil horum ex me ipso excogitaui fateor, imperitiæ mihi conscius. Superest igitur, vt aliunde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus instar vasis.

Vt lupus ouem.

Ὡς λύκοι ἄρνας φιλοῦσ', id est, Vt lupus ouem amat, qui sui commodi gratia simulat amorem. Nam is vulgo dicitur amor, cum reuera, sit odium. Iuuenis enim cum puellam venatur, vt illi pudicitiam, thesaurum incomparabilem eripiat, vt pro honesta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuisam reddat: deniq. vt quod est omnium carissimum, bonam mentem eripiat, quæso quid deterius hostis faciat hosti? Socrates citat carmen in Phædro veluti populari vsu iactatum:

ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ' ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. i.

Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator.

Maro:

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella.

Et Horatius:

Non ego te tigris vt aspera,
Getulus ue leo frangere persequor.

In nauibus educatus.

Ἐν ναυσὶ τεθραμμένος, id est, in nauibus educatus dicebatur, qui rudis esset & alienus a moribus liberalibus, sensuque communi. Solet enim fere nauticum genus suo elemento respondere, quod a ciuilium hominum commercio submotum viuat. Ita Plato in Phædro, πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναυσί που τεθραμμένων, id est, An non putas illum existimaturum, sese audire homines in nauibus alicubi, educatos. Plaut in Cistellaria, mores agrestes appellat maritimos, immo potius inconstantes, quod mare vicibus æstuariis accedat recedatq. Plauti verba sic habent, Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit, modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostentat, maritumis moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.

Magis quam sol Heracliti.

QVI, sine spe reparationis deficiunt, eos Socrates apud Platonem de Rep. libro 6. μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc est, magis ipso Heracliti sole extingui dixit. Agit illic de senibus qui ad perdiscendas philosophiæ difficultates idonei non sunt, in adolescentia defatigati. Heraclitus enim existimauit solem scaphæ speciem habere, eiusq. lumen deficere quoties cauum ad superiora vertitur, sed rursus fieri lucidum postquam inuertitur. Non dissimile somnium de sole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occasu perire, sed exortu nouum fieri solem. At senes nunquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc adlusisse videtur Horatius in odis;

Damna tamen celeres reparant cœlestia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cenum barbaricum.

Βορβόρῳ βαρβαρικῷ, id est, Cenum barbaricum, pro vehementi stupore mentis apud Platonem lib. de Repub. 7. ponitur. Laudat enim illic dialecticam qua sola mentem ignorantiæ immersam erigit attolliq. a vulgaribus opinionibus, ad solidam veri cognitionem. καὶ τῷ ὄντι inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω. id est, Ac re vera barbarico quodam ceno demersum animi oculum, paullatim trahit subuehitq. sursum. Barbarus a borboro per contemptum dictum videtur.

Non e quercu aut saxo.

Οὐκ ἐκ δρυός ἢ ἐκ πέτρας. id est, Non e quercu saxo ue, cum significamus non constare materia externa, sed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat, muros ac domos e lapidibus lignisq. constructas. Ecclesiam appellat structuram simili materia congestam, cum re vera ciuitas constet hominum moribus, & ecclesia sit animorum in vera religione consensus. Plato libro de rep. 7. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. id est, An existimas e quercu qualibet, aut e saxo respu. fieri, ac non potius e x moribus eorum, qui in ciuitatibus versantur?

Psallium iniicere.

Ψάλιον ἐμβαλεῖν, id est, Psallium iniicere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora sumpta ab equis animosioribus. Plato lib. de Legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν, ἔτι σφριγῶσαν καὶ θυμουμένην ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, id est, At tertius vobis seruator, luxuriantem etiam num frementemq. conspiciens principatum, veluti psallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum republica loquitur, in qua quinque Ephori sunt instituti, ad temperandam regiã potentiam. Psallium autem est circulus, qui fræno additur, vnde & pro fræno ponitur interdum. Nisi forte adlusit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumaguntur, vnde prouerbium naribus trahere, quod alio dictum est loco.

Principium,

Principium; medium, fini.

PLATO libro de Legibus quarto, refert hoc quasi vulgo decantatum, deum vniuersitatem rerum omnium complecti, hoc est, principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ sunt, initium, incrementum, & summa. Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν δὴ θεός, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, id est, Sic igitur illis loquamur, Deus quidem o viri, quemadmodum & vetere prouerbio dicitur, omnium quæ sunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit cursum, secundum naturam circumiens.

Orphica vita.

Ὀρφικὸν βίον, id est, Orphicã vitam Plato libro de Legibus sexto dixit vitam innoxiam, & a luxu sanguinolentisq. dapibus puram. Huiusmodi siquidem vitæ rationem Orpheus instituisse videtur, vt non solum sanguine pecudum non inquinarent aras deorum, verum ne vesci quidem vllius animantis carnibus sustinerent, sed libis ac frugibus melle conspersis sacra facerent, nec aliis ipsi vescerentur. Platonis verba sunt hæc. ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, id est, Sed orphica quædam vt dicitur, vita tum erat vestris illo seculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Ambrones.

AMBRONES olim vulgo dicebantur, qui rapto malisq. artibus viuerent: Originem indicat Festus Pompeius, admonens eam fuisse Gallarum gentem, quam cum mare inundans finibus suis depulisset, per aliena oberrantes rapinis ac prædationibus se suosq. alere cœperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum dicuntur enim fuisse triginta milia, verum etiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidẽ conserti rhythmis & concentu quodã in hostẽ ferebantur, subinde intonãtes, Ambrones Ambrones: siue vt hac voce suos in vnũ conuocarent, siue vt hostibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerant Romani duces Manlius & Cepio: sed primum a Liguribus fracti sunt, mox a C. Mario prostrati, tandem ad aquas Sextias vna cum Cimbris ac Teutonibus deleti sunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in vita C. Marij. Simili modo Cilicis vocabulũ abiit in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina.

DE ἀργυράγχῃ, id est, angina argentaria quæ multis præter Demosthenẽ vocem intercipit, iam antea diximus, At Festus Pompeius indicat ioco iactatum in eos qui vino præfocantur laborare vinaria Angina quam οἰνάγχην possis dicere.

Titiuillitium.

TITIVILLITIVM vox erat olim nullam quidem rem certam declarans, sed velut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis est apud Græcas [illegible]. Plautus citante Festo Pompeio, Non ego istbuc verbum empsitem titiuillitio. Locus autem est in Cassina. Similis vox est apud eundem Festum Buttubata, qua tamen vsus sit Neuius pro nugatoriis nihiliq. rebus. Nonius autem putat Pipolo, conuicij fuisse vocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam nisi vasa reddi iubes pipolo hic differam ante ædes.

Nihil potest, nec addi nec adimi.

DE perfectis operibus ita vulgo dici solitum indicat Aristoteles libro moralium Nicomachiorũ secundo. ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὔτ' ἀφελεῖν ἔστιν, οὔτε προσθεῖναι, id est, Unde de operibus quæ bene habent ita solent prædicare, nec adimere possis, nec addere. Nam vt bene sit aliquid præstat mediocritas, tollit excessus, aut defectus: excessum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucillio scripsit Horatius,

Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

De Demosthene ac Cicerone dictum est, illi nihil posse demi, huic nihil posse addi.

Virtus simplex.

DVBITARI possit verum versus sit vulgo iactatus, quem vt omnibus notissimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorum 2. Aristoteles, an imprudenti exciderit versus pentameter. Differens enim e sententia Pythagoræ, errorem esse infinitum, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur a recta via, cum ea sit vnica: eoq. vitium esse in procliui, virtutem in arduo, quemadmodum facile est a scopo aberrare, sed scopum attingere difficile est: subiungit,

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. id est,

Est simplex virtus, omnigenum vitium.

Extra fumum & vndam.

ARISTOTELES eodem libro refert versum Homericum vt vulgo decantatum,

τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα. id est,

A fumo nauim simul atque a fluctibus arce.

Aristoteles indicat esse verba Calypsus adhortantis Vlyssem, vt neque nimium littori vicinus nauiget, fumum secutus, neque se profundo credat pelago, sed in medio secet v[illegible]m: quod ibi periculum sit a saxis & vadis, hic ab vndis. Argyropylus autem interpres ea verba tribuit Circe, quid secutus nescio.

Communis tamquam Sisapo.

PROVERBIALI schemate sine controuersia dictum est. M. Tullius Philippica secunda: Domum dico? Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres? præter vnum misenum, quod cum sociis tamquam Sisaponem tenebas. Sensit Antonium Misenum non habuisse vt veram possessionem, sed vt venam redemptam ad quæstum. Plinius libro 33. cap. 7. docet minium quod Græci μίλτον appellant, non nulli Cinnabar, apud priscos non tantum summo in pretio, sed etiam in magna relligione fuisse. Nam festis diebus simulacra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Galba senex in se fieri passus non est, vt refert Cornelius Tacitus. Sisapo autem Beticæ oppidũ

est,

est, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neq. enim temere Romam aliunde minium aduehebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuisse diligentiorē custodiam. Neq. enim ibi fas erat perfici minium, excoquiq. vbi nascebatur: vena signata ad dena milia fere pondo annua, Romae lauabatur. In vendendo lex praescribebat precij modum, ne in immensum excederet. Sed multis modis adulterabatur, vnde inquit, praeda societati. Et mox de minio adulterino, Hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Ex his liquet eam regionem in multos socios fuisse diuisam, quemadmodum & hodie metalla argentaria aurariaue iuxta certos tractus a redemptoribus occupantur.

Modo palliatus, modo togatus.

IN *hominem incostantem ac lubricae fidei diuersarumq. partium eleganter torquebitur: veluti si quis subinde mutato vitae genere, nunc Cidarim gestet theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiet ne accusationem is qui quaestioni praeerit Graeci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Graecorum est, vt toga Romanorum: vtraq. tamen vestis pacis est, quemadmodum saga sunt belli.*

Neq. terrae motus timet, neq. fluctus.

ARISTOTELES *libro Moraliū Nicomachiorum 3. docens eos, qui non habitu virtutis, sed immanitate quadam naturae nihil omnino formidant, nequaquam appellandos esse fortes, sed* μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, *hoc est, insanos & stupidos sensusq. expertes,* εἴη δ' ἄν, *inquit,* ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸν μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς. *id est, Fuerit autem quispiam insanus ac doloris sensu vacans, si nihil metuat, neq. terrae concussiones, neq. fluctus, quemadmodum de Celtis praedicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terrae vero concussio videtur inferorum ad superorum sedem eruptionem minitari. Tanta autem erat quarundam Galliae Germaniaeq. gentium immanitas, vt nec his terrerentur, quae maxime sunt natura horrenda. Quod autem Aristoteles* μαινόμενον *&* ἀνάλγητον *pro eodem vsurpat, arbitramur huc respexisse Diogenē, qui rogatus quis ipsi videretur Socrates,* μαινόμενος *inquit: videlicet eo quod aduersus omnem corporis molestiam obduruerat, cum alioqui esset omnium iniuriarum tolerantissimus: nisi forte Diogenes hoc quoq. stupori tribuebat non virtuti, quod ne colaphis quidem prouocari posset, vt vel tantillum excandesceret.*

Campana superbia.

FELICITATIS *comes esse solet ferocia. Campaniam aūt Italiae quondam fuisse regionem longe beatissimam testantur, tum alij complures, tum Plinius lib. 3. cap. 5. Hinc inquit felix illa campania est, ab hoc sinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis, succo per omnes terras inclyto, atq. vt veteres dixere, summū Liberi patris cum Cerere certamen: & cetera quae sequuntur, de fertilitate simul & amoenitate Campaniae. Constat autem Capuam olim cum Roma de Principatu concertasse. Hinc Campana superbia, & Campana arrogantia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione pro Rullo: Itaq. illam Campanam arrogantiam, atq. intolerandam ferociam, ratione & consilio maiores nostri, ad inertissimum ac desidiosissimum otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quod vrbem ex Italia pulcherrimam non sustulerunt, & multum in posterum prouiderunt, quod neruis vrbis omnibus exectis vrbem ipsam solutam ac debilitatam, reliquerunt. In eadem aliquanto post, Capuam domicilium superbiae sedemq. luxuriae vocat. Itaq. electi coloni Capuae in domicilio superbiae atq. in sedibus luxuriae collocati. Quemadmodum in oratione habita in senatu post reditum suum: Capuae ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam superbiae fuit, consulem esse, sicut eras eo tempore. Rursus in fragmento orationis contra eundem: Qui locus propter vbertatem agrorum, abundantiamq. rerum omnium superbiā & crudelitatē genuisse dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipsum Capua corrupit, si superbia nata inibi esse, ex Campanorum fastidio dicitur Titus item Liuius libro primo Decad. 9. scribit Campanis ingenitam esse superbiam. Adhaec Aulus Gellius lib. 1. cap. 24. Naeuianum epitaphium, quod in seipsum tumidius praedicat, ait esse plenum Campanae superbiae. Opinamur autem Naeuium fuisse Campanū. Ita quemadmodum olim omnem insignem perfidiam populus Punicam appellat, sic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicemus.*

Αὐτοβοεῖν.

ANTE *retulimus prouerbium* αὐτὸς αὑτῷ αὐλεῖ, *id est, ipse sui tibicen est. Huic simillimum est quod vnico verbo Graeci dicūt* αὐτοβοεῖν, *si quis sua voce seipsum praedicat, hoc est, ipse sui praeconem agit. Solent enim praecones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculum autem habetur, hominem sui praeconem esse. Congruit cum eo quod alibi diximus* οἴκοθεν ὁ μάρτυς. *Prouerbium refertur apud Suidam. Simili figura dicunt Attici,* αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, *vna cum ipsis dictis pereas. & Aristophanes in Equitibus,* τὸν Παφλαγόνα αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί, *id est, Paphlagonem ipsis cum consilijs perdant dij. Et mox,* αὐταῖς διαβολαῖς, *id est, vna cum ipsis calumnijs.*

Sterilem fundum ne colas.

Στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν, *id est, Agrum sterilem ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc aenigmate lex apud Platonem verecunde deterret a venere mascula, si satis cōmeminimus. In octauo de Legibus, ait illos facere sementem in petras. Potest tamen ad alios vsus accōmodari. Ne doceas indocilem, ne felicitatem quaeras in diuitijs. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphitryone: Nam vxorem vsurariam perinde est praeberier, ac si agrum sterilem sartiendum colloces.*

Scarabeus citius faciet mel.

AD τῶν ἀδυνάτων *classem pertinent, quae referuntur in*

Epi-

Epigrammate Pallada, Citius mel facit scarabeus aut lac culex,

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος ἢ γάλα κώνωψ. id est,
Mel citius faciet scarabeus, & ante culex lac.

Terram video.

QVI *molesti prolixiq. laboris finem adesse significabat dicere solet,* γῆν ὁρῶ, *id est, terram video. Sumptum a nauigantibus. Quintus Curtius lib. 4. Haud secus quã profundum æquor ingressi terram oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me censebam esse in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quod si portu soluentibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandẽ animo me esse oportet prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hũc, cui video maximas reipub. tempestates esse subeũdas. Idem in Catone seniore: Quasi terram videam: sentiens instare vitæ finem. Diogenes cum prolixum volumen recitans tandem eo peruenisset, vt libri finem videret, Bene habet, inquit amici,* γῆν ὁρῶ, *id est, terram video.*

Incantatione quauis efficacius.

Πάσης ἐπῳδῆς ἰσχυρότερον, *id est, Quauis incantatione efficacius. Priscis persuasum erat prodigiosam inesse vim vocibus incãtatorum. Plato in epistola ad Hermiam, Erastum, & Coriscũ,* οἶμαι γὰρ δή τινα αὐτοὶ τοὺς παρ' ἡμῶν αὐτόθεν ἐλθόντας λόγους ἐπῳδῆς ἐκτὸς μᾶλλον ἂν συμφῦσαί τε καὶ συνδῆσαι πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν φιλότητά τε καὶ κοινωνίαν, *id est, Arbitror enim sermones hinc a nobis profectos, iustitia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in pristinam concordiam.*

Inuidus vicini oculus.

ALICLYTVS *Eucymoni:* δυσμενὴς γὰρ καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός, φησὶν ἡ παροιμία, *id est, Maleuolus & inuidus vicinorum oculus, inquit prouerbium. Respexit, ad Hesiodium dictum de figulo, cantore, & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius,*

> *Fertilior seges est alieno semper in agro,*
> *Vicinumq. pecus grandius vber habet.*

Eodem collyrio mederi omnibus.

LEGES, *admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus easdem admonere, sed pro gentium temporum & ingeniorum varietate sermonem attemperare. Hãc dexteritatem beatus Hieronymus enarrans epistolam ad Ephesios, laudat in Apostolo Paulo, qui factus est omnia omnibus, vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citantur dist. 19. Nec ad instar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno, Eundem calceum omni pedi inducere.*

Funditus, radicitus &c.

QVOD *prorsus ac citra spem instaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur, quorum alterũ sumptum est ab ædificio, cum æquatur solo, alterum ab arboribus, cum non solum amputantur rami, verum etiã ipsa stirps inciditur, aut vna cum radicibus tollitur. Acinetus Phœbianæ exprobrans amicæ, quod ab ea rebus omnibus exutus iam fastidiretur,* οὕτως, *inquit,* ὅλον με αὐτὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀνατρέψασα δούλην ἐπηνάγκασας, *id est, Sic vbi me iuxta prouerbium totum subuertisti, insuper & in seruitutem redegisti. Plautus in Trinummo: Qui illius sapientiam & meã fidelitatem, & celata omnia pæne ille ignauus funditus pessundedit. Idem in Mustellaria pro eodem dixit, cum fundamento. Non videor mihi sarcire posse ædes meas quin totæ perpetuo ruant, quin cum fundamẽto perierint, nec quisquam esse auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus siue a stirpe, Græci dicunt* ἐκπρεμνίζειν, *quasi dicas extirpare. Quo verbo vsus est Cic. libello de fato: Extirpari autem & funditus tolli vt is ipse &c. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Et ex eo Titus Roscius, non paullulum nescio quid in rem suam conuertit, sed hunc funditus euertit. Idem in Verrem lib. 4. Nam me dies, vox, latera deficient, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumq. sit istius nomine apud eos diem festum esse, qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrantur. Rursus in eundem lib. 5. Labefactarat enim vehementer aratores iam superior annus: proximus vero funditus euerterat. Idem pro domo sua ad pontifices: Et funditus euerteres ciuitatem. In eadem: vt eius qui perniciosa Reip. consilia cœpisset, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epist. ad Q. fratrem prima: Sin autem omnibus in rebus obsequemur, funditus eos perire patiemur. Rursus ad eundem: Remp. funditus amisimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, si ad animum deflectatur: veluti si quis dicat ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.*

Myconiorum more.

Μυκονίων δίκην, *id est, Myconiorum more dicebantur ad conuiuium accedere, qui vltro venirent nõ vocati. Myconus vna cycladum est: ipsa gẽs ob rerum inopiam, cogebatur sese conuiuijs ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclem quod inuocatus irrueret in conuiuia,* μυκονίου δίκην, *quẽ locum & alibi retulimus. Myconiorum morum vestigia videas & hodie in quibusdam Hybernis, qua de re quidam olim fabulã non illepidam recitauit, immo non fabulam, sed rem ipso teste gestam. Hybernus quidam ignotus, ingressus aulam principis tempore prandij, non inuitatus accubuit mensæ regiorum satellitũ. Qui videntes auem peregrinam, rogarunt cuias esset. professus est patriam, rogarunt num quod officium haberet in aula, nullum inquit, sed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iusserunt surgere atq. abire, hoc inquit faciam, pransus; quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deseruit Hybernus. Tãdem ira versa in risum, rogarunt hominem qua tandem fronte ausus esset ignotus & alienus sese in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, sciebam regem satis esse diuitem ad dandum mihi prandium.*

Solem adiuuare facibus.

ALIOQVI retulimus τὸ φαεινὸν ἥλιον δαΐζειν. *Huic simillimum est, quod refert Gratianus ex Anacleto Papa, Caussa 6. q. prima, in eos qui hic vsurpant sibi diuinum iudicium, quod nullus hominum poterit effugere. Nã incerta sunt hominum iudicia, neque secus sese habent ad iudicia dei, quam fax ad solem. Si omnia, inquit, in hoc sæculo vendicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis laborat impendiis, qui solem certat facibus adiuuare &c. Quamquam in libris vulgaribus librarij pro facibus deprauarant fascibus.*

Censoria virgula.

TRITISSIMVM *est apud eruditos, Censoriam virgã appellare iudicandi auctoritatem, præsertim cum supercilio, a magistratu Romano sumptum. Cuius formæ est quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos, Nemo potest* CHRISTI *palmam sibi adsumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus adlusisse ad caput Deuteronomij 25. vbi iustitiæ palma dicitur, quæ a iudicibus tradebatur ei qui probasset suam innocentiam, caussamq. vicisset.*

Trochi in morem.

Βέμβικος δίκην, *id est, Trochi in morem, de versatilibus et inconstantibus dici solitum. Est enim bembix trochus quem pueri flagello circumagunt. Suidas citat ex Aristophane,* βέμβικος δίκην οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, *id est, nõ oportet quidquam a trocho differre. Locus is est, in Auibus. Hesychius dictum putat in eum qui in fuga non tenuerit rectam viam, sed in orbem fuerit circumactus. Bembix autem magno impetu mouetur sed in orbem, vt fugiens non effugiat. Simili tropo stultorum inconstantiã notat Sirach ille sapiens Hebræus, capite 33. Præcordia fatui quasi rota currí, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli versatilior.*

Præstat canem iritare quam anum.

REFERTVR *ex Menandro,*

Βαρὺ χῆρα ἐστὶ θηρίον γραῦς γυνή. *id est,*

Iritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam veræ magnanimitatis est quasdam iniurias negligere, neque quosuis homines dignari ira sua. Est autem formidabile animal mulier cum ad sexus vitium accedit senectus. Canis iritatus tantum oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ præter linguæ venenum, interdum instructæ sunt malis artibus, veneficiis & incantamẽtis. Itaq. non nulli ingenti suo malo experti sunt esse verissimum, quod dixit Menander.

Pecuniosus damnari non potest.

M. TVLLIVS *in Verrem actione secunda, ait hoc omnium sermone percrebuisse, non apud Romanos tãtum, verum etiam apud exteras nationes, in iudiciis illorum temporum pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem posse damnari. Et in eundem oratione tertia: Reus est enim inquit, nocentissimus. Qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimum posse. Sin absoluitur, desinemus nos de iudiciis transferendis recusare. Huic adfine quod aliquoties reperitur apud Sallustium in bello Iugurthino, Romæ esse venalia omnia.*

Inter manum & mentum.

FESTVS *Pompeius indicat esse prouerbium apud Latinos, sed ex illo Græco ductum:* πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. *Cuius originem ita refert: cum Chalcas vitem sereret, quidam augur vicinus prateriens, dixit illum errare. Non enim ei fas esse nouum vinum degustare. Tantũ colligere licuit e fragmentis, quæ nobis quorundam stoliditas superesse voluit ex auctore vndiquaq. doctissimo. Prouerbium admonet in hominum vita nihil esse certi. Nam sæpenumero fit, vt quod nos maxime tenere credimus, casus aliquis inopinatus interuertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq. spacij sit inter manum & mentum, tamen interdum fit, vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbium variis modis effertur, eiusq. originem alij aliter prodiderunt, de quibus satis opinamur dictum est in prouerbio, Multa cadunt inter calicem supremaq. labra. Hic ideo retulimus quod aliis verbis commemoretur a Festo, in quibus non nihil est gratię ex prosonamasia, Manum & mentum.*

Colophonium calciamentum.

Κολοφώνιον ὑπόδημα, *id est, Colophonium calciamentum dicebatur cauum. Nam antiqui fere soleis vtebantur, quæ infimam pedum partem tantum munirent. Vnde quadrabit in hominem stolidum & incompositum, & rusticanum per lutum ituris conuenit tale calciamentum. Venuste itaque dixeris, in sordidis auctoribus nec saturo opus esse calceis Colophoniis. Huic contrarium videtur calciamentum Sicyonium, cui cognomen inditum a Sicyone ciuitate Peloponnesi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pompeius Festus, neuter tamen indicat vsum adagij. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuisse perbellos, sed aptiores feminis & effeminatis quam viris. M. Tullij verba subscribem'. Quin etiam cum & scriptam orationem desertus orator Lysias attulisset ad Socratem, quam si videretur edisceret, ac pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit: Sed inquit, ut si mihi calceos Sicyonios attulisses non vterer, quamuis essent habiles & apti ad pedes, quia non essent viriles: sic illam orationem disertam sibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.*

Manduces.

MANDVCES *dicebantur, vehementer famelici, aut qui minis inanibus terrorem incuterent. Festus Pompeius tradit in pompis olim inter ceteras ridiculas ac formidolosas imagines ire solere effigiem, magnis malis, late dehiscente rictu, & ingentem dentibus sonitũ facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquitur Charmides parasitus: Quid si aliquo ad ludos pro manduce me locem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat parasitus e naufragio, totusq. horrebat præ frigore. Vnde paullo post dicit se omnia corusca loqui. Aut de hac aut de simili effigie sentire videtur Martialis cum ait,*

Sum

Sum figuli lusus, rufi persona Batavi.
Quae tu derides, haec timet ora puer.

Hoc genus imaginum Graeci vocant μορμολύκια, *quod lupina specie terrent pueros, vt a plorando desisterent.*

Vbi tu Caius, ibi ego Caia.

PLVTARCHVS *in Problematibus Romanis, quaerit vnde mos ille natus sit, vt qui sponsam ad sponsum deducerent, iuberent illam haec verba profari,* ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα, *id est, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitatq, an prisci voluerint sponsam his verbis depacisci cum sponso, vt inter ipsos omnia essent communia, pariterq. imperarent in familia, quasi diceret, vt tu dominus domus & auctor, ita ego domina domus atque hera. Forma sermonis sumpta videtur a iurisconsultis, qui pro quibusuis nominibus ponunt C. Seium & L. Titiu, quemadmodum philosophi Dionē ac Theonem. Vnde & illud prouerbium, quod alibi citauimus ex Varrone. Idem Attij, quod Titij, cum par duorum ius significatur. An potius omnis caussa Caia nominetur, quod fuerit quaedam Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma tum probatissimis moribus, antea dicta Tanaquil: quae nupsit vni e filiis Tarquij, videlicet Tarquinio Prisco. Huic Caiae Romani posuerunt statuam aeream in templo Sancti. Sic enim scribit Plutarchus* ἐν τῷ τοῦ σάγκτου ἱερῷ. *Is erat deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus e numero duodecim selectorum. Ibidem antiquitus erant reposita illius sandalia & colus, quorum illa testabantur eam domi manentem familiae curam habuisse, haec industriam significabat, quod muliebres operas diligenter obierit, lanificij studiosa. Huius itaq. nominis mentio sponsam admonebat, vt talis esset suo marito, qualis Caia Cecilia fuerat suo. Inter priscas nuptiarum ceremonias seruabatur & illud quod inauspicatum habebatur, vel sponsum vel sponsam propriis appellare nominibus. Quin & in hodiernum vsque diem obseruatur, vt sponsa relicto cognomento gentilitio transeat ad cognomen viri, vt Hectoris Andromache. Prouerbium e coniugio natum inter coniuges maneat, nisi quod potest & ad sororem fratremq. accommodari.*

Rumor publicus non omnino frustra est.

CARMEN *Hesiodi celebratissimum citat Aristoteles libro Moralium Nicomach. 7.*

Φήμη δ' οὔτι πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι. *id est,*

Haudquaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populis compluribus.

Philosophus hunc versiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem esse summum bonum, quod eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo.

ARISTOTELES *moralium Nicomachiorum 1. disputans aduersus eos, qui felicitatem hominis bonis externis definiunt, quae fortunae arbitrio dantur simul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem felicem, Chamaeleontem quempiā induci, vt qui subinde mutatis rebus nunc felix sit nunc infelix, quēadmodū Chamaeleon ad speciem rerum quibus admouetur, mutat colorē, cum vera felicitas praecipue sita sit in bonis animi. Vnde colligit, qui vere beatus sit, nihil obstare, quo minus per omnem vitam sit beatus, ac subiicit,* ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ἐμμελῶς, ὅ γ' ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου. *id est, Semper. n. aut quam maxime, omnino faciet & contemplabitur quae sunt virtutis: ac fortunae casus optime feret, ac prorsus omni ex parte modulate, is sane qui vere bonus est & quadrangulus, carens omni uitio. Libro Rhetoricorum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarū. Haec autem figura in quamcumq. partem voluatur, sui similis est. Ita sapiens quaecumq. inciderit fortuna, non mutat animum. Venustius erit, si viri fortis animum nec vllis fortunae casibus labefactabilem dicamus* τετράγωνον.

Merces constituatur.

PLVTARCHVS *in vita Thesei tradit fuisse quendā Pittheum auum Thesei maternum, a quo Hippolytus ille pudicus fuerit institutus. Is gnomologiis quae tum temporis praecipua habebatur sapientia, clarus erat. Ex eius sententiis hanc vnam fuisse ferunt:*

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. *id est,*
Aequa viro merces fac praestituatur amico.

Aristoteles nono Moralium Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine discipulorum solere pacisci, verum vbi iam didicissent quae uolebant, iussit ipsos dispicere, quanti aestimarent ea quae didicerant, & quidquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui sunt, iis in hoc genere commerciorum putat esse satis Pitthei praeceptum, qui iubet amico viro statui mercedem iustam & aequam. Bene haberet, si medici quoq. nihil paciscerentur, sed aegro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Aristoteles inibi refert de quibusdam sophistis, qui neminem recipiebant in disciplinam, nisi numerata mercede, mox acceptis nummis non praestabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri a chirurgis ac medicis malae fidei: ac fere comperiuntur esse impostores, qui stipulantur ingens praemium, nec admouent manum nisi aut tota summa, aut maxima pars statim numeretur.

A bonis bona disce.

ARISTOTELES *Moralium Nicomachiorum 9. ostendens virtutem optime disci conuictu bonorum, quod amici se mutuo corrigunt si quid erratum est, & sese vicissim ad honestas excitant actiones, citat carmen veluti notum,* ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά. *Versus autem est Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter unguenta nullum oleum melius olere, quam quo ungebantur athletae, Amaracinum & foliatum feminis esse relinquenda. Rogatus quid deceret olere senes, respondit probitatem. Dein rogatus ubi hoc unguentum venderetur, Theognidis hemistichio respondit:*

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. *id est,*
Qui bonus est, ab eo bona discito.

Itidem & noster γνωμογράφος:
Disce, sed a doctis.

Asinus stramenta mauult quam aurum.

ARISTOTELES *libro Moralium Nicomachiorum 10. disputans non eandem omnibus esse voluptatem, cum aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo, citat Heraclitum qui dixerit* ὄνους σύρματ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, *id est, Asinos stramenta malle quam aurum, quod asinis pabulum auro sit iucundius. Atque hac quidem in parte asini plus sapiunt quam homines. Ille rem æstimant vsu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi persuasione ingentia statuimus precia. Notus est apologus de gallo qui gemmam in sterquilinio repertam contempsit. Gallus enim mauult putre granum, quam margaritum aut adamantem. Ita qui ventris sunt mancipia, compotationem temulentam omnibus disciplinis liberalibus anteponunt.*

Iocandum ut seria agas.

EODEM *libro refert sententiam Anacharsidis, qui taxarit eos qui seria agunt vt iocentur, cum iocus in hoc interdũ admittendus sit vt seriis rebus vacare liceat. Velut qui per omnem vitam magnis laboribus hoc agunt, vt fiant boni saltatores, aut egregij tibicines. Aristotelis verba sunt hæc,* σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν, παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, *id est, Studere vero ac laborare ludendi gratia, stolidum videtur atque admodum puerile. At ludere vt agas seria, iuxta Anacharsidis sententiam recte videtur habere.*

Cyclopum more.

IN *eodem rursus lib. Cyclopicam vitam appellabat, vbi nullis publicis legibus viuitur, sed quisquis suo arbitratu res gerit,* ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἠμέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, *id est, In ceteris autem ciuitatibus super his, hoc est educatione liberorum, nulla est habita cura, sed quisq. viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas nefasq. statuens. Cyclopes enim sparsim habitare feruntur in montibus, nulla specie vitæ ciuilis, sed in suo quisq. antro facit quod lubet. Ne relligio quidem apud illos ulla.* κυκλώπειος βίος *alibi nobis dictus est.*

In leporinis.

Ἐν λαγῴοις, *id est, In leporinis carnibus viuere dicebantur, qui laute atque in deliciis vitam agebant. Nam leporinam olim in deliciis habitam declarat Martialis,*

Inter aues turdus si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Attestatur & prouerbium: tute lepus es, & pulpamentum quæris. Aristophanes in Vespis. Sunt, inquit, mille ciuitates, quæ nunc nobis tributum soluunt. Harum unicuiq. si quis imperet vt viginti alat uiros,

Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις,
Καὶ στεφάνοισι παντοδαποῖσι, καὶ πύῳ καὶ πυαρίτῃ.

Viginti milia populorum viuerent in omnibus leporinis omnigenisq. coronis, & pyo, & pyarite. Πύον autem Græci vocant lac, quod animal primum reddit a partu, & pyariten hinc factam decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero ni fallimur:

Πύῳ δαινύμενοι κ' ἐμπιπλάμενοι πυαρίτιν, *id est,*
Epulentes pyo, & explentes sese pyarite.

Rursus Aristophanes in equitibus, cum Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo e multis deliciarum generibus nominatis, promittunt & leporinas carnes, quasi summas exquisitasque delicias.

Matrem sequimini porci.

Ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, *id est, Post matrem adeste porci. Id subinde repetitur apud Aristophanem in Pluto. Interpres admonet iocum esse prouerbialem in stupidos & indoctos. Sus enim Mineruæ opponitur iuxta prouerbium. Veluti si quis diceret indocti præceptoris indoctis discipulis,* ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι. *Quadrabit & in gulæ ventriq. deditos.*

Aristylli more.

IDEM *eodem in loco,* σὺ δ' Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς. *Tu vero Aristyllus subhians dices. Interpres admonet Aristyllum fuisse poetam deformem ore semper biante. Quem obiter taxat Aristoph. cuius & meminit* ἐν ἐκκλησιαζούσαις. *Tragicum autem est & histrionicum, ore nimiũ diducto loqui. At nobis videtur magis taxatus Aristyllus, quod ore paullulum diducto loqueretur, vt vox magna ex parte prodiret per nares stridula, qualis est porcorum: quod vitium in quorundam pronuntiatione cantuq. videmus.*

Citeria.

CITERIAE *conuitium in homines impendio loquaces olim iactatum est. Cato in M. Cælium: Quid ego dicerem amplius, quem deniq. credo, in pompam vectitatum iri ludis pro Citeria, atque spectatoribus sermocinaturum. Festus Pompeius admonet, Citeriam dictam fuisse quandam effigiem argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi soleat crepitum & strepitum assidue edens. Nunc in pompis non circumfertur Citeria, sed multi Citerias habent domi, factitiis illis multo magis obstreperas.*

Ostrei in morem hæret.

Ὥσπερ λεπὰς προσείχεται, *id est, Ostrei siue conchylij in morem adhæret. Aristophanes dixit in anum quæ ægre a iuuene diuellebatur,*

ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ γράδιον ὡς
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσείχεται. *id est,*
O Iupiter, quam fortiter conchæ modo,
Istæc anicula adhæret adolescentulo.

Est concharum genus quod capillamentis quibusdam inter se cohæret, quo tuti^o^ sit aduersus vndarũ motus.

Hodie nihil succedit.

PLAVTVS *Amphitryo in sui nominis fabula citat adagij titulo: nihil ẽ, vt dici solet, quod hodie bene succedat mihi. Adlusit autem ad vulgi superstitionẽ, cui quidam dies credebantur rebus gerẽdis auspicati, quidam infelices. Quod si unum atque alterum parum successit*

successit ex sententia, hunc æstimantes totiem diem, dicunt, hodie nihil succedet, & ab omnibus negotiis abstinent.

Nec currimus, nec remigamus.

ARISTOPHANES ἐν ἐκκλησιαζούσαις facit mulieres hoc molientes vt occupēt Rempub. quod hactenus ab omni functione submota nihil egerint:

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id est,
Neque currimus nunc, nec inuamur remige.

Metaphora sumpta est a nautis ad Reip. gubernationem. Nautæ currere dicuntur, cum venti sunt secundi, ἐλαύνειν, cum destituti ventis remigio nauim impellunt, qui cursus dicitur secundarius ὁ δεύτερος πλοῦς. Sentiunt se nec pace, nec bello ad ulla vocari munia. Apte torquebitur & in illos qui frustra conantes nihil proficiunt, videlicet aduersante fortuna.

Vt luti baiuli.

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες, id est, *Vt lutum baiulantes. Apud Aristoph. in Concionatricibus queruntur fœminæ, populum Atheniensem non conuenire ad concionem, nisi dato singulis obolo, cum ante suo victu consistarent de Reip.* πηλοφορεῖν *autem posuit pro omnium quæstuariarum artium sordidissima. Apte torquebitur in eos qui functionibus honestis ad abiectum quæstum abutuntur.*

Tam multa quam sapiens.

ARISTOTELES *libro Rhet. 3. admonens ne orator nimium crebris enthymematibus vtatur, sed tantum intermisceat, subiicit hoc carmen Homeri, ni fallimur, ceu vulgo iactatum:*

Ἐπεὶ τόσα εἶπεν ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.
Quandoquidem nobis tam multa locutus amice est,
Quam multa prudens vir diceret atque peritus.

Conueniet in hominem multa loquentem potius quam opportuna. τόσα, *inquit Aristoteles,* ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, *id est, tam multa, at non talia. Neque enim perinde refert quam multa loquamur, sed quam ad rem facientia. Quemadmodum philosophus quidam dixit, nō eos pro doctis habendos qui multa didicissent, sed qui vtilia.*

Hoc iam & uates sciunt.

IDEM *aliquanto post differens quod in consultationibus apud populum dicere multo sit difficilius quam in iudiciis caussas agere, eo quod qui suadet, de futuris loquitur, qui accusat aut defendit de præteritis, & ad hæc legem habet pro fundamento, quo habito facile est reperire demonstrationem: Subiungit Epimenidis Cretensis sententiam* ἤδη καὶ οἱ μάντεις, *id est, quod, videlicet factum, sciri iam potest a diuinis. Addit Epimenidem solere non de futuris, quæ sciri non possunt, sed de præteritis vaticinari, verum occultis. Nam est hoc quoddam diuinandi genus. Apte torquebitur iocus in rem tandem compertam, quæ diu fefellerat.*

Noui nummi.

EX *Plauto apparet non esse nouum, publicam monetam in singulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Casinam:*

Qui vtuntur vino vetere sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba cum nobis placent,
Aequum placere est ante veteres fabulas.
Nam nunc noua quæ prodeunt comœdiæ,
Multo sunt nequiores quam nummi noui.

Θρᾴττειν.

DICTVM *est a nobis in superioribus* θρᾴττειν, *abiisse in prouerbium fraudulentiæ. Idem obscurius indicatur per* ταράττειν, *quæ vox Græcis significat turbare aut molestum esse. Quod si respicias ad* θρᾷτται *quæ sunt ancillæ Thraciæ, significat decipere, & Thraciis dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharœdo dixit,* θράττει σε. *Nicon autem erat Thrax. Hoc si nescias, dictum amittit gratiam. Refert Aristote. libro Rhetor. Arbitramur huc allusisse Aristophanem in Equitibus, vbi Nicias iussus audacter eloqui quod haberet, respondit,* ἀλλ' οὐ δύναμαι, τὸ θρέττε, *interpres admonet* θρέττε *barbaricam esse vocem, quæ fiduciam significet, & ad audendum animet, quasi quis dicat sume Thracum audaciam.*

Neque dicta neque facta.

Μήτ' εἰρημένα μήτε πεπραγμένα. *Non dubium quin prouerbiali schemate vehementer falsa dicamus, neque dicta neque facta. Quod genus illud, neque scriptum neque pictum. Nam de veris mendacio mixtis dicimus facta atque infecta. Aristophanes in Concionatricibus,* δρᾶν γὰρ μέλλω, μὴ δεδραμένα, μήτ' εἰρημένα πω πρότερον. *Age perora tantum, neque facta neque dicta vmquam prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat, quod vetera cum fastidio audiantur. Egregie vero nouum fit oportet, quod neque dictum est antea, neque factum M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait cuius nullum vmquam extitit exemplum.*

Saluete equorum filiæ.

APPARET *ioco vulgari fuisse iactatum, in eos qui emolumenti gratia blandiuntur. Refert Aristoteles lib. Rhet. tertio. In certamine mulorum cum is qui vicerat dixisset exile precium pro carmine, Simonides recusauit, indignans mulos celebrari suo poemate, verum vbi victor dedisset satis magnum premium, carmen tale fecit:*

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. id est,
Saluetote volucripedum soboles equorum.

Siluit enim quod essent ex asinis quoque nati, & quod honestius erat expressit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus.

IS *qui in functione quapiam sordidas contemptasque partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus esse negabitur. Eoq. Iphicrates Calliam* μητραγύρτην ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον *appellabat. Significās illū non fuisse initiatū sacris, sed tamen uelle uideri. Mithras apud Persas sol dicitur, quē illi deorum summū iudicant. Vnde Mithragyrta*

diei videntur, qui obambulant cum simulatis mysteriis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuisse declarat Apuleius.

Sibi parat malum qui alteri parat.

VERSICULUM *hunc Aristoteles Rhet. 3. citat titulo Democriti Chij.*

Οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. i.

Ipse sibi mala cudit quisq. alij mala cudens.

Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius lædat seipsum: Qui alium fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mente, grauius seipsum lædit quam alterum, verissime itaq. dictum est, Ipsus se lædit, alium qui lædere quærit.

Trabem baiulans.

ARISTOTELES *libro Rhetoricorum tertio disputans de quibusdam verbis quæ non habent gratiam, nisi pronuntiatione gestuq. adiuuentur, alioqui, inquit,* γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, *id est, fit ille trabē gestans. Id accidit in dictionibus, præsertim nominibus proprijs ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quæ tacitam habent Emphasim: Vt Thersites contemnit Achillem. Et tu me asinum vocas? Similiter & in asyndetis, vt veni, vidi, vici. Et si qua sunt similia, quæ sine commendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud: Exclusit, reuocat redeam? Et mox. Ego ne illam? quæ illum? quæ me, quæ non. Sine modo. Rursus illud in Adelphis: Storax, non rediit hac nocte Aeschinus a cena. Storax. n. vocantis vox est, & ob id clarius pronuncianda, reliqua secum loquitur. Nihil addubitamus quin assumptum sit ex fabula quapiam. Nam* ὁ τὴν δοκὸν φέρων, *finis est iambici trimetri. Qui trabe onustus est, non est idoneus ad gesticulationem sed oneri sese accommodet oportet. Talis opinamur persona risus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur* σκευοφόροι *gestantes sarcinas. Cuiusmodi sunt quibus dicitur in Andria, Vos isthæc intro auferte. Et in Hecyra Sosia. Tales aut nihil dicunt, aut gestu non respondent pronunciationi. Vide, num Aristoteles sentiat de Athlantibus, qui trabibus ædificium sustinētibus supponi solent. Videntur enim laborare, cum nihil agant. Actio autem quasi uita est orationis. Vitæ indicium est motus. Tale quiddam in tragœdiis erat* δορυφόρημα, *tantum adstabat, nihil agens. Et fortassis pro* ὁ δοκὸν φέρων *scriptum erat,* ὁ δορυφορῶν, *sed nihil pronunciamus. Excutiant eruditi.*

Quæ quis ipse facit.

ARISTOTELES *Rhetoricorum libro secundo, disputans de affectibus, refert hoc dictum ut vulgo iactatum,* ἃ γὰρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν *id est, Nam quæ quis ipse facit, hæc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terentiano: Homine imperito nil quidquam est iniustius, qui nihil nisi quod ipse facit rectum putat. Sunt enim qui damnant, quidquid ipsi non possunt assequi.*

Cognatio mouet inuidiam.

ARISTOTELES *eodem libro docens inuidiam oriri erga vicina & cognata: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuersi generis, aut immenso interuallo superioribus, inferioribus ue: adducit huius versiculi testimonium,*

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται, *id est,*

Etenim inuidere nouit ipsa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis processerunt vt inuidiam gloria superarint, extra omnem aleam, extraq. inuidiæ tela esse dicuntur.

Sapiens non eget.

IBIDEM *inter sententias refert hoc carmen,*

Χρᾶδ' οὔποτ' οὐδεὶς ἀγαθὰ νοῦν ἔχων, *id est,*

Haud vnquam eget qui mente sana est præditus.

Siue quod magna sint opes habere bonam mentem, siue quod sapienti facile est ditescere si velit. Velut Aristippus eiectus naufragio reperit a quibus humaniter exciperetur. Idem cum Dionysius talentum petenti diceret, Nonne docebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox exegit responsum. Tum Aristippus, non ne verum dixi sapientem non egere?

Lecythum habet in malis.

Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, *id est, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuitium est in anus quæ rugas illitis pigmentis dissimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula nec tamen a quæstu recedens. Aristophanes in Concionatricibus:*

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. *id est,*

Phrynen gerentem Lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vasculum unguentarium vnde fucatur facies. Eadem solita est dicere, multos bibere fecem ob vini nobilitatem, quod ad illam ἐραστὰς, *propter scorti celebre nomen commearent amātes, quo gloriari possent sibi cum Phryne fuisse rem.*

Piscis eget sale.

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, *id est, Piscis eget sale. De re absurda & incredibili. Nec enim verisimile est, pisces in mari agentes opus habere sale. Hoc videtur a populo reclamatum Androcli Pitensi, cum legem quandam reprehendens dixisset,* δεῖται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, *id est, Egent leges lege correctrice.* καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός. *Nam & pisces sale. Leges enim in hoc datæ sunt, vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones. Quod si ipsæ leges indigent correctione, leges non sunt. Idq. non minus absurdum sit, quam si pisces marini dicantur egere sale. Refert Aristoteles in Rhetoricis.*

Baccæ egent oleo.

IBIDEM *mox subiicit aliud eiusdem formæ,* τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, *id est, Baccæ egent oleo. Neque enim credibile est illi opus esse oleo, unde nascitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatum illi quod ante retulimus, Ipsi fontes sitiunt.*

Auis ex auibus.

Ὄρνις ἐξ ὀρνίθων, *id est, Auis ex auibus, prouerbij forma dictus est Aristophani per ironiam vir nobilis, quasi*

bonus

bonus ex bonis prognatus,

Τίγ ἔποψ ἐκ ϕρνέων ἐστὶν ἐκ τῶν ὀρνίθων. id est,

Vpupam hancce quæ prognata ab auibus est auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis stemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Da lapidi volam.

INTERPRES Aristophanis indicat pueros si quando viderint aues, dicere solere, Da lapidi volam, & cadent omnes. Conuenit ubi quis sectatur quæ non possit assequi, aut minatur iis quibus non potest nocere. In comœdia quispiam ait se velle strepitu excitare aues: alter iocans respondet, ὦ πτίλον ἔσον τὴν πέτραν, id est, Tibia lapidem feri. Atque interim aues nihil habent incommodi, sed manus aut pes percutiens saxum: eoq́ iubet alter, vt ipse capite percutiat lapidem, quo strepitus fiat duplex.

Ne quæras deus esse.

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id est Ne quære fieri deus. In hominem vndequaq. beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacon hymno quinto:

ὑγίεντα δ' εἴ τις ὄλβον
ἄρδει ἐξαρκέσιν κτεάτεσσι, καὶ
εὐλογίαν προστιθείς, μὴ ματεύσῃ
θεὸς γενέσθαι,

Si quis autem opes cum sanitate coniunctas auget, ac suis possessionibus contentus est, atque his adiunxit honestam famam, ne petat a diis vt fiat deus. Itidem apud nostrates vulgo dicitur: Sat fortunatus es. Quid tibi vis? Num postulas esse deus?

Operi incipienti fauendum.

CELEBRATISSIMVM est, honos alit artes, & virtus laudata crescit. Ita Pindarus Olympiacon hymno sexto, ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές, In initio facinoris, oportet faciem illustrem addere: hoc est fauendum aliquid egregii facinoris aggredientibus, simul vt ipsis addatur animus, & alii ad æmulationem prouocentur. Potest & hic sensus accipi. Qui famam affectat hunc oportet ab egregio quopiam facinore auspicari. Permagni siquidem refert, vnde nominis sumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari.

IBIDEM & illud prouerbiali schemate dictum est, ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι, id est, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines, neque in cauis nauibus habentur in precio, pro eo quod erat, nusquam, quasi dicas, neque terra, neque mari. Ipsa autem sententia conuenit cum illo Hesiodio decantatissimo:

Virtutem posuere dei sudore parandam.

Nemo magnam laudem parauit absque periculo. Soq. Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illustre nomen. Tropus prouerbialis est in his verbis, nec in terra, nec in mari. Et pugnatur terra marique.

In hoc calciamento pedem habet.

DICTVM ibidē & illud adagii forma, ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων, id est, Nouit enim se in hoc calciamento fortunatum habere pedem, pro eo quod est, nouit has laudes in ipsum cōpetere. Olim magnæ deliciæ erāt in soleis et calceis. Nā pedilō Græcis est calciamenti genus, varium & picturatum, dictum παρὰ τὸ τῷ ποδὶ περιπλεῖσθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Bonum est duabus niti ancoris.

RVRSVS in eodem,

Ἀγαθαὶ δὲ πέλον-
τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι,

Bonæ sunt in hyberna nocte duæ ancoræ, ad laxandum e celeri naui, id est, bonum est duplici præsidio niti, vt si alterum destituat, altero iuuemur, quemadmodum is victor quem laudat, geminam habebat patriam, vt si quid accidisset alteri, ad alteram se reciperet. De hoc dictum est nobis alias, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν.

Domi pugnans more galli.

Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, id est, Domi pugnax more galli. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, uel in certamina proficisci foras: Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Nihil autem confert Reipubl. nec ea certamina celebrantur. Ita quidē interpretes, sed addubitam⁹ tamen an scriptum sit, οἰδομάχας, id est, domi abditus, οἰδομάχας dictio noue composita, ab οἶκος & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuo rixantur, cum foris sint placidissimus moribus. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones.

Nec deus, nec homo.

HOC schema prouerbiale frequenter obuium est apud poetas, diis hominibusq. inuitis, proh deum atque hominum fidem. Ibi de diuinis atque humanis cernitur. Horatius,

Non dii, non homines, non concessere columnæ.

Pindar⁹ in Pythiis hymno 3. κλέπτει νιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, id est, Nec deus illum fallit nec homo, nec factis nec consiliis. Laudat Apollinem, qui cum omnia sciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere.

Παρὰ ματρὶ μένειν, dicebantur, qui per ignauiam semper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4. μήτινα λειπόμενον τὰν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν, id est, ne quis immunis a periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallimur, de argonautis qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auspiciis. Molles & effeminati temporibus Augustini, μαμμόθρεπτοι dicebantur. Siue quod ab auiis essent educati, quæ nepotulos suos tenerius amant, quam ipsæ matres, siue quod Græci μάμμην diminutiue dicunt materculam, quin & hodie vulgus matris filium appellat adolescentem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matrissare.

Sine canibus & retibus.

Ἄνευ κυνῶν καὶ λίνων, id est, Absq. canibus & retibus. Hoc quidem schemate Pindarus Nemeorum Oda. 3. significauit summam celeritatem. Quis enim pedibus assequatur ceruos, nisi aut a canibus remorentur, aut implicentur retibus. Conueniet tamen in eos, qui clancularijs artibus capiunt prædam. Pindari uerba sic habent: κτείνοντ᾽ ἐλάφους ἄνευ κυνῶν δολίων θ᾽ ἑρκέων, id est, ceruos occidentem sine canibus ac dolosis retibus: Dicetur & in eos qui non alienis præsidijs, sed proprio Marte rem gerunt.

Et Scellij filium abominor.

Hic est affectus humanus, vt si quis uel hominem uel quamcunq. rem vehementer oderit, non solum a commemoratione, verum etiam a cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expressit Aristophanes in Auibus. Ibi persona quædam sic loquitur,

> Ἀριστοκρατίαν δῆλος εἶ ζητῶν, id est,
> *Aristocratiam palam est te quærere.*
> *Altera respondet,*
> Ἥκιστα, καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι.
> *Minime, se ipsum Scellij natum quoq.*
> *Abominor.*

Scellij filius dictus est Aristocrates. Hoc nomen iure inuisum est detestanti Aristocratiam, quod ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum verbum.

Λαρινὸν ἔπος, id est, Larinum verbum appellabant ingens atq. egregium, hinc orto prouerbio quod in Larissa boues sint prægrandes ac præpingues. Alij putant Larinos dictos obesos ac prægrandes a Larino quodam pastore supra modum magno corpore. Boues autem prægrandes pasci in Epiro, posteritatem boum Geryonis. Aristophanes in Auibus:

> Ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι
> μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id est,
> *Sed tibi*
> *Iam quæro dudum grande verbum dicere,*
> *Atq. Larinon.*

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βουφάγος, edax, simili modo Latini veteres Lucam dicebant prægrandi.

Hernio si in campum.

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id est, Coccy, herniosi in campum. Aristophanes in auibus refert prouerbij loco, τοῦτ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν τοὔπος ἀληθῶς, κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, Quorum verborum hic sensus est, Hoc est vere quod prouerbio dicitur, cocou, herniosi in campum, subaudi venite, quod hæc auis canit paullo ante messem, velut agricolas prouocans ad laborem metendi, unde Hesiodus ἦμος κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Aegyptios, apud quos pleriq. sunt execti, qui omnes ad vocem cuculi coguntur esse in agris. Fingit enim olim apud Aegyptios regnasse cuculum priusquam fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores cum alijs habentes communes, vulgo cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos a viatoribus appellari solere, qui tum demum venissent ad colendam vineam, cum auditus esset cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia sero prorepit e nido, quem sibi parat sub hyemem in cauis arboribus, exuens se plumis, atque his sese inuoluens, congestis in commeatum malis ac pyris. Interpres Aristophanis admonet esse prouerbium κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, cum segnes ipsum tēpus prouocat ad industriam.

Μελλονικιᾶν.

Nicias traducebatur quod cunctator esset in re militari, qualis apud Romanos fuisse narratur Fabius, eoq. iocularem vocem finxit vetus comœdia, μελλονικιᾶν, ex μέλλειν, quod est, cunctari, & Νικίας, qui fuit Atheniensibus. Aristophanes in Auibus,

> Οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
> ὥρα ᾽στὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,
> Ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id est,
> *Porro oscitandi tempus haud est amplius*
> *Nec more Niciæ decet cunctarier,*
> *Sed oportet aliquid agere quam celerrime.*

Fumus.

Καπνὸς dicitur promissa magnifica quidē, sed inania. Unde fumos vendere, et fumos offundere. Hoc nomē inditū Theageni cuidā, qui cū pauper esset, affectauit tamē haberi prædiues ac magnificus negotiator, unde vulgo dictus est καπνός. Aristophanis interpres auctorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus δῆμοι.

Pariter remum ducere.

Qui simul remigant certis numeris impellunt remos vt inter se consentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Aristophanes in Auibus dixit, ὁμορροθῶ, pro assentior, & eodem enitor quo tu. Vox composita est ab ὁμοῦ, simul & ῥόθιον impetu feror. ὁμορροθῶ, συνθέλω, συμπαρανεύω, ἴχω, id est, eodem nitor, consentio, collaudo. Interpres admonet hoc verbum esse sumptum e fabula Sophoclis cui titulus πλυνῆς.

Ipsis & Chiis.

Αὐτοῖς καὶ Χίοις, Non obscurum est has voces ex solemni more vulgo iactatas, quoties aliquis sibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Aristophanem auis:

> Διδόναι Νεφελοκοκκυγιεῦσιν
> ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν
> αὐτοῖσι καὶ Χίοισιν. id est,

Vt detis Nephelococcygiensibus, Bonam valetudinē & incolumitatem, Ipsis & Chiis. Interpres ostendit hunc sermonis colorem ductum ex publica Atheniensium consuetudine, qui in sollennibus comprecationibus ac sacrificiis bona a diis precantes Reipub. addebant καὶ Χίοις. Atq. huius historiæ testem citat Theopompum in 12. libro rerum Philippic. fortasse quod e Chio non nullam haberent Athenienses commoditatem. Qui sibi vni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete succinetur, καὶ Χίοισιν.

Alas addere.

Ἀναπτεροῦν vulgo dicebantur, qui verbis alicui adderent animum, inq; bonam spem erigerent. Aristophanes in Auibus.

> Οἶα λέγουσι

Ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοις τάδε.
Δεινῶς γέ μοι τὸ μειράκιον ὁ Διοτρέφης
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν. id est,
Num tibi auditum illud est
Quod officinis vndiq. in tonsoriis
Cani patres loquuntur adolescentibus:
Mire Diotrephes & meo adolescentulo
Alas loquendo adfixit, ut iam gestiat
Equitare.

Narrant Diotrephen fuisse quempiam prædivitem, qui maiorem in modum delectatus est alendis equis, unde & postea Hipparchus factus est: huius hortatu exemploq. multi iuuenes accendebátur ad curas equestres: patres autem oderunt hoc studij genus in filiis, quod immodicis constet impendiis.

Χηναλώπηξ.

THEAGENES. *quod esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est* χηναλώπηξ, *voce composita ex ansere & vulpe. Quamquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quod autio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anseris iecur olim in summis erat deliciis. Huius adagij meminit Aristophanes in Auibus.*

Respublica nihil ad musicum.

HAEC *persuasio quemadmodum olim multorum animos occupauit, ita nunc quoque multis inhæret, ut credant doctos ac probos viros non esse accommodos ad gubernandam Remp. Plato abstinuit, Socrates frustra tentauit, Demostheni ac Ciceroni parum feliciter cessit. Deniq. mater Neronis deterruit filium a studio philosophiæ, quod existimaretur inutile gesturo principatum. Ad hæc D. Augustinus redarguit in epistola quosdam, qui iactabant Euangelicam philosophiam officere Remp. administranti. Id venuste expressit Aristophanes in Equitibus. Nam illic principatum recusanti quod musices esset imperitus ita respondetur.*
Ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id est,
At gerere nunc Remp. non est viri,
Qui musicus sit, ac probatis moribus.
Musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres.

Verbis coquinariis.

Ῥήμασι μαγειρικοῖς, *id est, Verba coquorum, venuste dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim est condimentis edulcare cibum per se subausterum. Monetur illic quispiam ut populum Athen. blandiloquentia demulceat. Carmen sic habet:*
ὑπογλυκαίνων ῥηματίοις μαγειρικοῖς. id est,
Deliniens eos coquorum verbulis.
μαγειρικοῖς *dixit, pro* μειλιχίοις, *hoc est, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, si quis dicat Epicuri philosophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quod voluptatem asserat esse summum bonum.*

Liba Coalemo.

Σπεῖσον τῷ Κοαλέμῳ, *id est, Liba Coalemo. Competit in eum cui sua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quasi quis dicat, sacrifica μωρίᾳ, si quis morionem agens, euectus sit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis* κοάλεμος *fatuum ac stultum significat, a κοεῖν pro νοεῖν. Nam Callimachus pro νόησον dixit κόησον. Hinc κοάλεμος, κοῦς, pro νοῦς, & ἀλύω quod mente erret. Simili figura gratiis litasse dicuntur, qui fortunati sunt in amicitiis conciliandis. Habent & temulenti Comum deũ, & fures deam Lauernam. Itaq. furtis ditato, facete diceretur, Liba Lauernæ.*

Spirat Cæcias.

DE *Cæcia vento nubes ad se pertrahente satis dictum est nobis in superioribus. Ad venti naturam adludens Aristoph. in Equitibus dixit,*
Ὡς οὗτος ἤδη καικίας καὶ συκοφαντίας πνεῖ. id est,
Vt iste spirat Cæcias & sycophantias iam.
Interpres admonet prouerbiũ, quamquam in Aldina editione, pro καικίας *deprauate legitur* κακίας, *cum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta posuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon ut delator & criminator.*

Latum & angustum.

NEMINI *obscurum arbitramur prouerbiali schemate dictum esse apud Aristoph. in Equitibus sub persona Cleonis: cui cum esset obiectum, quod nutricum more male pauisset populum, qui paullulum præmansi insereret in os, maximam partem ipse deglutiret, respondet,*
Καὶ νὴ Δί' ἐπὶ τῇ δεξιότητί γ' ἡ 'μῇ
Δύναμαι ποιεῖν τὸν δῆμον εὐρὺν καὶ στενόν.
Ita per Iouem. Nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum valeo populum reddere.
Macrescunt enim pueri male pasti, rursus bene pasti fiunt obesi. Apposite torquebitur in eos qui adolescentes recte docent aut secus, qui ue populo dextra concionantur aut secus. Siquidem hæ res plurimum habẽt momenti ad mores populi vel ad honesta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius persuaseris.

Θᾶττον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη, *id est, Citius Scarabeum in diuersam sententiam pertraxeris. De iis qui malis assueuerunt, a quibus tamen reuocari non possunt, eo quod assuetis videantur optima. Lucianus in Pseudologista,* οὔτε γὰρ αὐτὸς ποτε βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἂν μηκέτι τοιοῦτον κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος, *id est, neque enim ipse unquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quam scarabeo persuaderi posset, ne amplius talia voluat, posteaquam semel illis assueuit. Scarabeus fœtus suos educat in stercore præcipue caprino, & indidem pascit, atque ibidem habitat. Excrementa vero fingunt in sphærulas, easq. in nidum deuoluunt, capite in terram demisso, posterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facile abducitur a vitiis, in*

quibus natus & educatus est, & quæ per se sunt fœdissima, videntur & pulchra & dulcia diutina consuetudinis commendatione.

Alienis soleis uti.

Ἀλλοτρίαις βλαύταις χρῆσθαι, *id est, Alienis soleis vti dicuntur, qui moribus aliorum ad suum abutuntur emolumentum. Aristophanes in Equitibus:*

Οὐκ ἀλλ' ὅπερ πίνοντες ἄνδρες ἀπορίᾳ χεζητιῶντες,
Τούτοισι τοῖς τρόποισιν, ὥσπερ βλαυτίοισι χρῶμαι.

Quibus verbis negat se circumuenire populum Athoniensem, sed facere quod solent qui desident in compotationibus, & vrgente aluo surgunt, arreptis alienis soleis, siue quod festinant, siue quod ebrij sunt. Ita ille abutebatur moribus populi Atheniensis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quam salutaria. Apparet olim Græcos absq. soleis solere accubere. Exituri domum poscebant soleas. Hinc quæstus Lopodytis. Quidam etiam nudi accumbebant.

Longum procemium audiendi cupido.

PROVERBII *speciem habet quod est apud Platonem libro de Rep. 4.* μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, *id est Longum proœmium audiendi cupido. Qui rem ipsam cupit cognoscere huic longũ est omne proœmium. Vnde illud Teren. vah, etiam proœmium mihi occeptat. Et Athenis præco, qui dicendi potestatem faciebat rhetoribus præfabatur* ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, *id est, sine proœmiis & affectibus: quod hæc extra caussam sint.*

Quod recte datum est.

PLATO *in Philebo, ostẽdit prouerbium a pueris vsurpatum non oportere reposci, quod semel datum est.* ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι, *id est, Nos autem dicimus id quod solent pueri, quæ recte data sunt, non licere rursus eripi. Hoc eo dicebat, quod Socrates solet ab integro repetita disputatione, quæ prius concessa fuerant rursus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit reposcit. Adeo dicta huiusmodi per tot sæcula perq. tot nationes ad nos vsq. demanarunt.*

Funiculum ad lapidem.

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, *id est, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem adhibent ne quid geratur in Republ. secus quam oportet. Beatus Chrysostomus homilia in priorem ad Corinthios epistolam 35.* σκόπει πῶς πάλιν οὗτος αὐτὴν πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, *id est, Considera vt hic rursus funiculum admonet ad lapidem vbiq. quærens ædificationem ecclesiæ. Translatum est ab Architectis, qui non credũt oculis suis, sed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatẽ, Quod est exacta diligentia.*

Nummo addicere.

APVD *Iurisconsultos prouerbiale est nummo addicere, pro eo quod est, minimo vendere. Est autem fucus quo legibus imponitur prohibentibus donationes. Vlpian. libro Pand. 19. tit. Locati. Si quis conduxerit nummo vno, conductio nulla est, quia & hoc donationis instar inducit. Idem libro. 1. titu. de Re iudicata: Si quis & conduxit, & rogauit precario vti possideret, si quidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio est quin & precarium solum teneat. Verum addubitamus ubi in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum sit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæsare: Bello ciuili supra alias donationes amplissima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. capite de Gratitudine: Pollinctoribus exequiarum apparatus Sestertio nummo ipsis præbentibus est addictus. Itidem Plaut. in Pseudolo: Numquam hoc eris nummo diuitior. Nummum dixit, pro vilissimo precio.*

Vero verius.

CVM *nihil possit esse vero verius, tamen prouerbiali tropo dicimus vero verius quod prorsus indubitatum haberi volumus. Martialis in Gallicum quemdam, cui ex more sæpe repetebatur illud,*

Dic verum mihi Marce, dic amabo:
Vero verius, inquit, ergo quod sit, audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Non dissimili forma dicimus certo certius, quamquam nihil prohibet aliud alio certius esse. Vlpian. libro Pandect. 23. titut. de Testament. tutel. Testamento datos sponsores non esse cogendos satisdare rem saluam fore, certo certius est.

Vento viuere.

HODIEQ. *vulgo tritissimum est, vt eos dicant vento viuere, qui nullo viuunt impendio, & addunt: more siluri, quod plerisq. creditum est eum piscem aura saginari, quod idem creditum est de Chamaleonte. Alexander imperator lib. Codicis 5. tit. de Aliment. pupil. præst. Nec ferendus, inquit, est iuuenis, qui cum præsens esset, studiisq. eruditus atq. alitus esset, si ea per alium se cõsecutum non probet, sumptus recuset, quasi vento vixerit, aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit.*

Tuas res tibi habeto.

CAIVS *iurisconsultus Pãdect. lib. 44. tit. de Diuortijs, ostendit fuisse receptum, vt diuortium his verbis perageretur: Tuas res tibi habeto, tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat a se tutoris munus, in rebus vxoriis. Hæc autem forma verborum perscripta est, ne vel non ratum esset diuortium si nullis sollemnibus verbis perageretur, vel inauspicatum & odiosum si verbis ciuilibus perageretur. Itidem in discutiendis sponsalibus visum est vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hæc prouerbij gratiam habebunt, si cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed festiuius erit, si ad res animi transferãtur, veluti si quis dicat, Monachi vitam professus est, mundum iussit sua sibi habere, suas sibi res agere. Item si quis ambiat consortium nostrum, quem iudicamus nobis inutilem huic apte dicetur: tua conditione non vtar. pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Eleganter vsus est Plautus in Trin. vbi Lysiteles adolescens multa queritur de miseriis amantium, ac meditatur amorem eijcere ex animo. Apage sis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne fuas vmquam, sine tropo vsus*

est

est in Amphitryone. Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam persequitur.

PROCOPIVS *libro tertio, de bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium a pueris iactari solere, Quod Gamma quandoq. Betam, & rursus Beta Gammam persequitur. Suspicamur puerorum lusum huc spectasse, quod inter vicinos frequenter oriatur dissidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum, quod Gizericus Bonifacium expulisset: Postea Gilimerem Belisarius. Prouerbium non est natum ex euentu, sed puerorum Carthaginensium aenigma fuit, velut oraculum eius quod accidit postea.*

Pulchrum sepulcri elogio.

NON *videbatur in prouerbiorum classem referendum, nisi nominatim prouerbij titulo referretur apud Procopium libro de bello Persico 1. sub persona Augustae Iustinianum maritum sic alloquentis. Igitur optime imperator, volenti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet, pecuniae nobis magna vis, mare opportunũ, nauigia multa. Considera tamen ne seruato tibi contingat, vitae iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate commutare, nobis autem antiquum sane placet prouerbium, quam pulchrum est in sepulcri elogio imperatorem adscribi.*

Primum apes abigendae.

AGATHIVS *de bello Gothico libro tertio. Placebant haec dicta Vlilago Herulorum praefecto, vnde id vsurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamen & alicuius energiae. Identidem praedicabat: primum abigendas apes, deinde & mel subtrahendum. Sensit Buzes primum hostium copias aduentantes esse submouendas, quo possint Asia potiri, sumptum a curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.*

Optima quidem aqua.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id est, Optima quidem aqua, videtur in prouerbium abiisse, quoties rei vehementer laudatae praefertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auspicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur esse optimam, sed aurum praefert, quod ignis in morem noctu luceat. Sunt enim haec duo praecipua elementa, aqua & ignis: vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Aristoteles libro Rhet. 3. vt vulgo iactatum citat, ἀλλ', inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quaedam enim ob id praeferuntur, quod sint rariora. Alioqui aqua est magis necessaria quam aurum. Meminit adagij Plutarchus in Commentario, in quo quaerit vtrum aqua an ignis sit vtilior. Supra modum efferenti philosophiam, is qui fateatur quidẽ philosophiam esse rem praeclaram, sed qua potior sit theologia, facete succinet illud Pindarici carminis fragmẽtum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non oportet hospitem semper hospitem esse.

ARISTOTELES *libro Rhetoricorum tertio, nullo autore citat ceu vulgo iactatum, οὐ δεῖ ἀεὶ ξένον ξένον εἶναι, id est, Non oportet hospitem semper hospitem esse. Hospites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe est diu in eadem ciuitate viuere, & semper esse peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe est in eadem disciplina diu versatum esse, & nihil scire.*

More Romano.

IN *eadem epistola M. Tullius non sine prouerbij specie dixit more Romano, pro eo quod est, simpliciter & absque fuco potius quam erudite. Tales enim fuerunt illi Romani prisci, Graecorum dissimiles. De quo inquit, homine tibi spondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad te de Milone scripsissem, iure lusisti, sed more Romano cum homines non inepti loquũtur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Penes Romanos erat rusticana veritas. Talem inducit libro de Finibus secundo. Quod nostri quidem optime disputant, nihil opus esse eum qui philosophus futurus sit, scire litteras. Itaque vt maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, vt dictator esset, sic vos de Pelasgis omnibus colligite, bonos quidem viros, sed certe non semper eruditos. Idem ad Trebatium lib. 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more locutus sit, bene nummatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, omnes esse diuites qui caelo & terra frui possint, postea videro. Romano more dixit, pro indocto & simplici. Nam Stoici subtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiscetur, more Romano commendabo.*

Lacryma nihil citius arescit.

M. TVLLIVS *libro de inuentione priore, praecipiens ne orator posteaquam iudicis animum commouit ad misericordiam, diutius commoretur in quaestione, adducit Apollonij dictum, οὐδὲν θᾶσσον ξηραίνεται δακρύου, id est, Lacryma nihil citius arescere, quod vehemens affectus facile vertitur in taedium.*

Gallonius.

ETIAM *ipsa luxuries multos nobilitauit, vt Aesopum & Apitium. M. Tullius celebrauit Gallonium a Lucilio traditum, idq. locis compluribus. In oratione pro Caecinna: Quid ergo est? Non vsque eo tamen vt in capita fortunasq. honestissimorum virorum dominentur hi qui relicta bonorum virorum disciplina, et quaestum & sumptum Gallonij sequi maluerunt. Item pro P. Quintio meminit Gallonij. Rursus lib. de finibus 2. refert e Lucilio. O Publi, o gurges, Galloni es homo miser inquit, cenasti in vita numquam bene, cum omnia in isto consumis squilla, acipensere cum decumano. Haec Lucilius facit loquentem Laelium lapatho cenare solitum, Gallonio lurconi, & omnia gulae ventrisq. delectatione metienti. Gallonij meminit M. Tull. libro de finibus secundo. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piso, non audio.*

Vultu saepe laeditur pietas.

M. TVLLIVS *in oratione pro Roscio, obiter citat sententiam a sapientibus iactatam. Etenim inquit, si id*

quod

quod præclare a sapientibus dicitur, uultu sæpe læditur pietas, quod supplicium satis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipsum si res postularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religiose colendam, vt non solum nō offendamus eos verbis aut factis impiis, sed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore.

Culleo dignus, aut non vno culleo dignus.

CVM hominem enormiter scelerosum significare volumus, cum culleo dignum dicimus. Hoc supplicium erat parricidis, id est, qui parentem occidissent. Quanquam apud priscos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidisset, hoc est, par parem, videlicet eo seculo, quo crudelitas erat occidisse bouē, auem, aut galliū gallinaceum. Dein cum cœpisset esse vulgare, vt homo occideret hominem, parricidij vox ad summæ impietatis significationem deflexa est. Culleus autem erat saccus coriaceus, cui insuebatur parricida, simul immissa vipera, simia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentem. M. Tullius pro Roscio Amerino: Quanto maiores nostri sapientius, qui cum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas excogitauerunt, vt quos natura retinere in officio non potuisset, magnitudine pœnæ a maleficio summo arcerentur: insui voluerunt in culleum viuos, atque ita in flumen deiici, Ob singularem sapientiam iudicum, non ne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse & eripuisse, cui repente cælum solum, aquam terramq. ademerunt: vt qui cum necasset, vnde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiusdam exaggerās, negat illi satis esse serpentem vnum, aut culleum vnum. Narrat Suetonius quosdam statuæ Neronis apposuisse culleum cū elogio, Merueras, sed ego quid possum?

Ratio quidem apparet &c.

PLAVTVS in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Stasimus, Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Nam hæc est germana eius loci lectio, quam alij varie mendosam comminiscuntur. Vsus est M. Tullius in Pisonem: Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plusquam mihi litteras profuisse. Ita enim sunt perscripta scite & litterate, vt scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus secum ipse caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit: Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Itidem Geta Terentianus in Phormione: Non ratio nobis, sed argentum deerat. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. epistola vltima: Quanquā sunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchre dixti.

Omnia præter animam.

CVM nihil non datum significamus, præter vitam, dicimus omnia tradita, præter animam. M. Tull. pro Roscio Amerino: Quod si tibi caussa nulla est, cur hunc miserum tanta calamitate affici velis, si tibi omnia sua præter animam tradidit, nec sibi quidquam paternum, ne monumenti quidem caussa reseruauit &c. Simili figura Animam debere dicuntur, qui plusquam omnia debent. Terent. Quid si animam debet? Rursus: omnia debet, præter animam.

De reduuia queritur.

Περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ. id est, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore, leuissimis malis quærit remedium, dissimulant maiora. Hoc affectu sunt complures, vt etiam apud medicum dissimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarchus quendam consuluisse medicū de vitio vnguium, cum color argueret illum esse vitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi est a reduuia, sed grauius malum vrget te. Huc adlusit M. Tullius in oratione pro Roscio Amerino: Intelligo me ante tempus hæc perscrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sexti Roscij mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere.

QVI pecuniam præsentem ac iusti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expensum ferre, dependere, rependere, impendere, pro sumptum facere, sumptuum rationem reddere, soluere, resoluere, & insumere. M. Tullius pro Roscio Amerino. Nisi planum facit HS. LIII. ad libellam sibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nunciauit.

M. TVLLIVS in eadem oratione: Soletis cum aliquid huiuscemodi auditis, iudices, continuo dicere, necesse est aliquem municipem aut vicinum dixisse. Solent. n. a vicinis ac municipibus vicinorum ac municipum scelera potissimum prodi. Quod & hodie vulgo dicitur, dedecus homini a conterraneis aut ciuibus oriri. Nā si quod fortunæ incommodum si quæ vitæ labes, ab illis quoniam sciunt proditur.

Dea excogitauit.

ARISTOPHANES in Equitibus:

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμ' ἐμόν. id est,

Excogitauit dea, meum sed furtum erat.

Non sine prouerbij specie dictum est in rhetores, qui apud populum iactabant, Mineruam ipsis quod suaderent misisse in mentem, & tamen rerum gestarum gloriam sibi vindicabant. Color sumptus est ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi non potest, Pallas dicitur suggessisse. Pallas Atheniensium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia, pro τέχνημα, posuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vsus est altera natura.

NIHIL hoc dicto celebratius, ἔθος ἄλλη φύσις, id est, vsus altera natura. Natura nihil efficacius potentiusue. Vnde Satyricus,

Custode & cura natura potentior omni.

Huic parem aut certe proximam vim habet assuetudo. Aristoteles libro Rhet. 1. disputans de iucundis, docet ea iucunda esse, quæ vel secūdum naturam sunt, vel quod huic proximum est, consueta. Nihil enim putat interesse inter naturam & vsum, nisi quod interest

inter

inter semper & plerumq. Perpetuum enim est quod indidit natura, frequens quod vsus affixit. Proinde sanctissimum consilium dedit, qui iussit vt a teneris statim annis optima eligamus, quæ post vsu futura sint etiam iucunda.

Necessitas molesta.

MOX eodem in loco citat sententiam ceu vulgo iactatam, ostendens esse molesta quæ secundum naturam non sunt. *Vis autem pugnat cum natura, eoq. molesta omnibus necessitas.* [illegible] inquit, [illegible], *id est, Et recte dictum est, Quidquid enim est necessarium natura molestum est. Verum optimis non adsuescimus, nisi initio adhibeatur aliqua vis: sed quod prius erat violentum, ac proinde molestum, adsuetudine primum fit leue, postea etiam iucundum.*

Iucunda malorum præteritorum memoria.

INIBI *refert & hanc sententiam prouerbialem ex poeta quopiam,*

> Ἀλλ' ἡδὺ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. *id est,*
> *Meminisse laborum suaue qui seruatus est.*
> *Item illud:*
> [illegible]
> [illegible] *id est,*
> *Magnopere est iucunda viro renouata dolorum*
> *Mentio, qui permulta tulit, permultaq. gessit.*

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum.

ARISTOTELES *Rhetoricorum libro primo, videtur hoc attingere tamquam in foro iactatum,* γνώμῃ ἀρίστῃ, *id est, suffragio optimo. Cum enim multa sint probationum genera, quæ extra caussam petuntur, ac Græcis dicuntur* ἄτεχνοι, *velut leges, testes, pacta, tormenta, iusiurandum, optima probatio est ex coniecturis, quæ illis* ἔντεχνοι *vocant.* [illegible] *id est, Si vero qui testes non habet, hic erat locus, ex probabilibus signis esse iudicandum: & hoc est quod dicitur, suffragio optimo.*

Tamquam ad aram.

DE *sacra ancora dictum est alias. Illi simillimum est ad aram, cum extremum refugium intelligi uolumus. Inde sumptum, quod olim qui extrema necessitate vrgebantur, ad aras deorum solebant confugere, unde nefas erat quemquam detrahere. M. Tullius in oratione pro Roscio Comœdo: Quod item nuper in Erote Comœdo vsu venit, qui posteaquam e scena non modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur, sicut ad aram confugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. Idem lib. 3. de natura deorum: Quod vos inquit, cum facere non potestis, tamquam ad aram confugitis ad deum. Idem actione in Verrem quarta: Magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt, vt numquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiumq. uestrum publico consilio confugerent. Ouidius Epistolarum libro quarto:*

> *Vnica fortunis ara reperta meis.*

Plautus in Mostellaria, Ad aram confugisti.

Ad asylum confugere.

HVIC *cognatum est, ad asylum confugere. M. Tull. actione in Verrem 3. Se quæstorem prohibitum esse dicebat, quo minus e phano Dianæ seruum suum qui in illud asylum confugisset, abduceret. Hæc fient venustiora &* [illegible]*, si ad animi res transferatur.*

Equitandi peritus ne cantet.

[illegible] *id est, Equitandi peritus, ne cantet. Sumptum a poeta quopiam, in eum qui professus res serias versatur in nugis. Equitatio militaris est, & ad bellum pertinet. Musici sunt imbelles ac voluptatum insectatores. Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxum rhetorem* [illegible] *id est, Eum qui didicit artem equitandi non vult canere poesis, ne qua eueniat, vt simul & in equitando aberres & in canendo. Nondum liquet e quo poeta sumptum sit, sed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipue discebant, equitandi & canendi tibiis, cum altera parum alteri congruat.*

Spartæ serui maxime serui.

PLVTARCHVS *in vita Lycurgi refert, ceu vulgo iactatum* [illegible] *id est, Apud Lacedæmonios qui liber est, eum maxime liberum esse. Contra qui seruus est, maxime seruum esse. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat fas discere, aut exercere vllum opificium, aut negotiationem, aut agriculturam, sed hæc omnia per Helotas, id erat seruorum genus, quibus nefas erat ullam artem liberalem vel discere vel exercere, agebant: quos ipsos durissime tractabant. Cogebantur adesse conuiuiis, & illic inebriari, cantiones ridiculas canere, & saltationes indecoras agere, vt horum exemplo ingenui discerent, quam indecora fœdaq. res sit temulentia. Quin & Ephori cum inirent magistratum, solent Helotibus bellum indicere, quo fas esset illos occidere. His rationibus ad tantam seruitutem adigebantur, vt nihil auderent iniussu dominorum: adeo vt cum Thebani qui eruptione facta in Laconicam quosdam ex Helotibus ceperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, responderint id heriles filias nolle. Generosior Spartano, alias nobis dictum.*

Vespertilio.

VESPERTILIONES *videntur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne a creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pand. 21. tit. de Euictionibus: Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse &c. inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac caussa, impossibile est quod promittitur: si non est, frustra est. Sed ego puto verius hanc stipulationem furem non esse, sanum esse, vespertilionem non esse, vtilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse, vel horum quid non esse. Hactenus Vlpianus.*

Quan-

Quamquam hoc loco quidam pro vespertilione legunt vespillonem aut versipellem. Alciatus inter iureconsultos vndequaque doctissimus in commentariis suis de Rerum significationibus, putat vespertilionem dictum quemadmodum modo diximus, qui metu creditorū interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod vesperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam, siue Aesopi, siue alterius illum imitati (Nam Aesopo videtur indignus) qui narrat vespertilionem, mergum & rubum, iniisse societatem, vt conflatis sortibus pariter negotiarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam a feneratoribus mutuo sumptam, Mergum aliud quidpiam, rubum vestem. Cum omnes e naufragio nudi enatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tantum, mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum sicubi reperiat merces suas, vel eiectas in littus, vel in fundo haerentes: rubum praetereuntium adhaerere vestibus, siquam forte suam reperiat. Poterat videri parum quadrare, seruum aere alieno grauatum esse, quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauū Getae quod debebat reddidisse. Nobis tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq. vbi periculū est ne agnoscatur. Nā inibi mox proximo capite, pro vespertilione ponit erronē ac fugitiuū, cū quis, inquit, stipulatur furē nō esse, fugitiuū nō esse, erronē non esse. Prisci tamen ea voce secus vsi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum vtroq. tamen colludat: eo quod vespertilio sic vtrumq. vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, sed pennas non habet: volitat, sed sub vesperam. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone citante Nonio: Quid multa? factus sum vespertilio, neque in muribus plane, neque in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitāt, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator latebricolarum hominū corruptor.

In folle offerre.

CALLISTRATVS *lib. Pandect. 35 tit. de condic. et demonstr. cap. cum seruus: Nos inquit, neque condicionem meram putamus esse, quae in datione existit, neque meram condicionem quae in facto consistit, sed eam condicionem quae ex quadam mixtura consistit. Nam non vtiq. si ille in folle reliqua obtulit, liber erit: non enim testator hoc sensit, sed illud, vt rationes reddat, quomodo seruus reddere solet: id est, legendas offerre rationes primum, deinde computandas: vt explorari possit, computationes probae an improbae referantur, accepta, relata recte an non recte. Apparet in folle dictum, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuse, sicut qui syngraphas & pecuniam sacculo inclusas offert.*

Malus choraules, bonus symphoniacus.

DIVVS *Augustinus in epistola ad Aurelianum Et refertur in decretis Caussa 16. Quaestio prima, cap. Legi epistolam commemorat vulgo illud iactatum: Malus choraules, bonus symphoniacus: vbi quis in suo genere contemptus, in praestantiore habetur in precio: veluti si quis poeta ineptus profiteatur medicinam, & inter praeclaros medicos habeatur. Augustini verba sunt haec: Ordini clericorum fit indignissime iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericorum eligantur, cum ex his qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores ac meliores in clerum adsumere soleamus: nisi forte sicut vulgares dicunt, malus choraules, bonus symphoniacus est, ita ipsi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes; malus monachus, bonus clericus est. Sumptum appares ex Mar. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur. Itaque mihi videntur initio multo hoc maluisse: postquam id adsequi non potuissent, illuc potissimum sunt delapsi, vt autem in Graecis artificibus eos auloedos esse, qui citharoedi fieri nō potuerint, sic nos nullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire.*

Ne bestiae quidem ferre possent.

PROVERBIALIS *hyperbole est apud M. Tullium actione in Verrem quinta: Postremo vt odor Apronii teterrimus oris & corporis, quem vt aiunt, ne bestiae quidem ferre possent, vni isti suauis & iucundus videretur. Confine est illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnae delectat. Idem in Catil. inuectiua 3. Tantus enim illorum temporum dolor inustus est, vt iam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passura esse videantur. Paullo diuersius dixit in epist. ad Atticum, cuius initium, Quaeris ex me, libro 1. Et quod omnes non modo homines, verum etiam pecudes factum esse sciebant.*

Cossi.

OLIM *vulgari conuicio Cossi dicebantur homines natura rugosi, a similitudine vermium qui lignis innascuntur. Et natura rugas habent, vt se contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis, vt libro 11. cap. 33. Rursus lib. 30. cap. 13. libri vero 17. cap. 24. indicat huius generis grandiores in cibis atque etiam in luxu fuisse antiquitus. Meminit & Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. Graeci* [illegible] *vocant, qui cum sint iuniores, tamen vultu senium prae se ferunt. Auctor Festus Pompeius.*

Circeo poculo.

DE *Circes virga nobis ante dictum est. Adsimili forma M. Tullius vsus est Circeo poculo, de homine subito in alium mutato, Actione in Verrem prima: Sed repente e vestigio ex homine tamquam aliquo Circeo poculo factus est Verres, redit ad se, atque ad mores suos. In verbis Ciceronis tacita adlusio est ex ambiguo vocis. Nā Verris porcus est maialis non dum castratus.*

Ne tempestas quidem nocere posit.

IN *homines insigniter nudos & inopes, non sine prouerbii specie dixit M. Tullius actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris sed ne tempestas quidem vlla nocere potuit, exspectare nolite. Etenim non modo incommodi nihil ceperunt sed etiā in Apronianis illis rapinis, in quaestu sunt compēdioq. versati &c. Adlusum est autem in Apronii vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui possident aliquid*

verum,

rerum, aut habent in agris, aut in mari: his tempestas nocere potest. Cui vero nulla tempestas nocere potest, is nec in agris possidet quidquam, vt agricola, nec in nauibus, vt negotiatores.

Ballio.

NOMINA quædam ob insignem improbitatem abierunt in prouerbium, quod interdum a veris, interdum a fictis in comœdiis personis sumitur. Nam Marcus Tullius in actionibus suis subinde C. Fannium Chæreã quendam Ballionem appellat, veluti pro Roscio Comœdo. Qui iccirco capite & supercilijs, inquit, semper est rasis, ne vllum pilum boni uiri habere dicatur. Cuius personam praclare Roscius in scena tractare consueuit, neque tamen pro beneficio ei par gratia refertur, nam Ballionem illum improbissimum & periurissimum lenonem cum agit, Chæream: persona illa lutulenta, impura, inuisa, in huius moribus natura vitaq. est expressa. Rursus in eadem: Vix mediusfidius tu Fannia Ballione aut aliquo eius simili postulare auderes & impetrare posses. Ballionem inducit Plautus in Pseudolo, lenonem impurissimum, rapacissimum, improbissimum, nomen confictum est a βάλλω, quod semper aliquid præda venetur leno: vel a βαλλίζω, quod lasciuiarum ac saltationum sit architectus.

Canes venatici.

QVI venandi studio tenentur, habent canes emissarios, qui vestigiorum odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. Marc. Tullius actione in Verrem sexta: Appouit de suis canibus quendam, qui dicat se Diodorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto post: Qui simul atque in oppidum quodpiam venerat, immittebantur illi continuo Cybiratici canes, qui inuestigabant ac perscrutabantur omnia. Duos fratres Cybiritas appellat canes, quod ad furandum Verres illorum oculis, sed suis manibus vteretur. Solet autem canibus a regione cognomen indi, vt Melitæis. Ac superius in eadem: Qui postea quam venerunt, mirandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabant omnia & vestigabant &c.

Mercenarium præconium.

LAVDES non ex animo tributas, sed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tullius actione in Verrem tertia Mercenarium præconium appellat. Itaque cum a te caput illud tam multis verbis mercenario præconio esset ornatum, ecquis inuentus est postea prætor, qui illud idem ediceret? Quamquam scimus in vulgatis codicibus pro præconio haberi proœmio, an recte, docti viderint.

Palmarium facinus.

PALMARIVM facinus, pro insigni ac triumpho digno dixit Terentius in Eunucho: Tum hoc alterum, id vero est, quod mihi puto palmarium. Pro eodem Mar. Tullius dixit, Palmas. Vt pro Sexto Roscio Amerino: Si quemadmodum paratum esse audio testis prodierit, tum alias quoque suas palmas cognoscet. Rursus Philippica 11. Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis: sed hac iudicũ culpa, non mea est. Plautus in Mustellaria, palmam item vsurpauit in malam partem, loquens de adolescente qui ex moribus continentissimis degenerat ad mores corruptissimos. Is nũc in aliam partem palmam possidet.

Commouere sacra.

PLAVTVS in Pseudulo: Commouere sacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præsidia. Hinc dictum apparet, quod rebus desperatis, soleant homines ad deorum præsidia confugere. Velut hodie, Lutetiæ, cum supra modum inundat Sequana, corpus diuæ Genouefæ a montis acuti templo defertur, ad ædem virgini matri sacram. Sed vide num pro sacra legendum sit saga, vt intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quantas soleam turbellas dare. Deinde verba sunt quasi bellum denunciantis: Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omni pube præsente in concione omni populo, omnibus, amicis notisq. edico meis: In hunc diem, a me vt caueant ne credant mihi. Idem seruus & deinceps bellica loquitur.

Quasi dies dicta sit.

OLIM rei solent esse mœsti squalidiq. ac lugentibus similes, quo iudices ad misericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Asinaria:

> Quem videam æque mœstum esse, vt quasi dies dicta sit siet.

Βαγγαΐζειν.

STEPHANVS scribit Βάγγαν esse ciuitatem Thraciæ, siue vt Strabo refert vicum. Eius gentis improbi mores in prouerbium abierunt, vt dicerentur βαγγαΐζειν, qui nihil sani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, sed præcipue, ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymnestor, qui victricia arma secutus, Polydorum obtruncauit, & auro vi potitus est.

Summo pede.

Ἀκρῷ ποδί. id est, Summo pede eadem figura dictum est, qua summo digito. Negatur summo pede attigisse disciplinam, qui nunquam ingressus sit, nec attigit limẽ illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi, ni fallimur, fecimus mentionem.

Vsuræ nauticæ.

APVD Iurescon. vsuræ nauticæ dicuntur centesimæ magnæq. Negotiatori sortem interdum accipiunt mutuo. Quoniã aũt qui nauticã exercet negotiationẽ se suaq. ventis & vndis cõmittunt, feneratores maiorẽ vsurã exigebant. Interdũ accipiebant mutuũ in vna ciuitate, quod in alia redderent: veluti si negotiator Venetiæ pecuniam acciperet, reddendam Brugiæ. Hoc genus negotiationis quod vtrinsque periculo fit, a Græcis dicitur, ἀμφοτερόπλουν, Idq. mutuum vocabatur δάνειον ναυτικόν. Vsus est Demosthenes in Oratione aduersus Dionysiodorum. Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vsus est Demosth. cõtra Aphobum, quod foris daretur. Porro de fa-

de fœnore nautico titulus est in Pandectis libro 22. Eam pecuniam Modestinus vocat traiectitiam, sed non solus. Paulus appellat vsuras maritimas. Idem titulus est in Codice libro quarto. Hoc indicare, satis est parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Doribus Dorice loqui.

PROVERBII faciem habet, quod Gorgo in Syracusiis apud Theocritum respondet hospiti, admonenti vt desinant turturum more garrire:

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι, id est,
Dorissare tamen fas Doribus arbitramur esse.

Conueniet in homines natura loquaces. Aut cum oratio respondet moribus & ingenio, Velut cum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum.

Χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Hybernum somnium dicitur prolixa narratio, sed inepta, quod hyeme noctes sint longiores & proinde longiora somnia. Lucianus in somnio. μεταξὺ δὲ λέγοντος ἀπέλαβε [illegible] μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. ἦ τ' ἄρα μὴ ὑπέρχεται χειμερινὰς ὄνειρος. id est, Sed interim dum hæc loquor Papæ dixerit aliquis, vt longum insomnium ac forense, mox alius subiecerit, Hybernum somnium. Dicanicum dixit, uel quod duæ personæ inter se decertent, vel quod forenses caussæ multis clepsydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat.

Τοὺς ἄλλους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται. id est, Aduersus reliquos tragœdos sese parat. Refertur ex Lycurgi sophistæ oratione aduersus Demadem. Didymus ostendit dici solitum in eos qui sese componunt instruuntq. aduersus partem aduersam. Translatum videtur a certaminibus Baccho sacris, in quibus tragœdorum seruebat concertatio.

Πομπεύειν.

VETERES πομπεύειν dicebant conuiciari, πομπείας conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam e curribus conuicia iaciebant in alios, & vicissim ab illis impetebantur. Citantur hi versus e Menandri Perinthia,

ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαι τινὲς
σφόδρα λοίδοροι. id est,
In curribus non nulla sunt dicteria
Acerba valde.

De plaustro loqui dictum est alias.

Securim iniicere.

SECVRIM iniicere dicuntur, qui vehementer lædunt ac vulnerant. M. Tullius pro L. Murena: Sed tamen Serui, quam te securim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populum Romanum in eum metum adduxisti. Atque inibi paullo superius, quod hic securim dixit, ue lut exponens appellat plagam. Atque ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuæ, non tacente me maxima. Item pro Plancio: Quam grauiorem potuerūt Reipub. infligere securim. Idem in epistola ad Qu. Fratrem lib. secundo Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. Et Demosthenes Phocionē appellare solet suorum argumentorum securim. Frequentia sunt apud Plautum, Iniicere tragulam, iniicere pilum, iniicere telum. Omnia tela in patriam intenta, Cicero de prouinciis consularibus.

Sale nihil vtilius.

REPERITVR & hoc a doctis prouerbij titulo commemoratum. Humano corpori nihil esse vtilius sale & sole. Salē etiam hodie omnibus cibis admiscemus, olim apricatio vehementer laudabatur a medicis.

Apud equum & virginem.

AESCHINES aduersus Timarchum refert, Athenis fuisse quendam tantæ seueritatis, vt filiam quod impudice se gesserit, nec integritatem suam seruarit usque ad matrimonium, deportarit in locum desertum, atque ibi vna cum equo incluserit haud dubie fame perituram. Eiusque domicilij solum sua etiam iam ætate superfuisse tradit, quod ex re dicebatur παρ' ἵππον καὶ κόρην. id est, apud equum & virginem. Dici potest in exemplum immodicæ seueritatis.

Ad vinum diserti.

CICERO in Oratione pro M. Celio: ad vinum disertos appellat, qui ad serias caussas agendas inepti, inter pocula multa garriunt, vbi nihil opus: Qui se numquā profecto si istum in locum processerint, explicabunt, quam volent in conuiuiis faceti, dicaces, non numquā etiam ad vinum diserti sint. Alia fori vis est, alia triclinij. Notum est illud Flacci,

Fœcundi calices, quem non fecere disertum?

M. Tull. adlusit ad morem priscū, quo caussæ ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinum diserti sunt, ad aquam fere muti sunt.

Sicco iunco.

PROVERBII speciē habet quod est apud Aeschinē περὶ τῆς παραπρεσβείας, σχοίνῳ ἀβρόχῳ. id est iunco sine fune sicco. [illegible] ἀφθόνους κρήνας εἶναι [illegible] τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ ἀμφιπόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ῥῆσαι, ἵνα ὥς τι ἀποφήνειε τὸ φίλιππον σοίνῳ σχοίνῳ ἀβρόχῳ. Id est, Iā uero & rationum copiosos fontes habere se iactabat, atque de iure Amphipolis, deq. belli origine talia dicturum, vt Philippi os sicco fune obuincturus esset. ἀβρόχῳ dici potest, vel siccum, quodq. nō rigatur, vel quod laqueū non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hesychius indicat σχοῖνον idem esse quod ἰσόχοινον. id est, Iuncum marinum, ad hæc σχοινοστρεφῆ. id est, versatilem. Deniq. & περιφερῆ λίθον. id est, rotundum ac volubile saxum. Itaq. perpēdat eruditus lector, an σχοίνῳ ἀβρόχῳ, intelligat orationem falsam, non aqua marina, sed acribus ac pungentibus rationibus. Quin & in illis verbis, πολλὰς λόγων, subest prouerbium: cum ingentem copiam significabant. Frequens est apud Chrysostomum.

Supercilium salit.

QVOTIES bona quadam spes titillat animum nostrū, dicere licebit nobis salire supercilium, Ita Pseudolus apud

apud Plautum in sui nominis fabula, amanti de argento quaerenti, At id futurum vnde? respondet, unde dicam, nescio, nisi quia futurum est, ita supercilium salit. Sumptum a vulgi superstitione, qui futurorum auguria captat ex corporis adfectibus, vt si quod membrū pruriat praeter euidentem caussam, si dexter oculus salit, si auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautum: Verum & ipsa sententia & metri ratio docet esse legendum, vt a me positum est. Sic enim legendi sunt senarij iambici,

Verum ego te amantem ne paue non deseram.
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum esse auxilium argentarium.
At id futurum vnde? vnde dicam nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Duobus digitis primoribus.

QVOD auide arripimus tota manu sumimus, aut vt habet prouerbium ambabus. Contra qui parce sumunt, duobus digitis accipiunt. Plautus in Bacchidibus: Quid igitur stulte quoniam occasio ad eam rem fuit. Mea virtute parta, vt quantum velles, tantum sumeres, Hoc tu digitulis duobus sumebas primoribus sentit de pollice & indice. Rursus in Poenulo: Tenetis rem, vix quidem Hercle, ita pauxilla est digitis primoribus. At res animi translatum plusculum habebit Veneris, vt, Tanta occasio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, sed toto arripienda corpore.

Madusa.

IN Pseudolo Plautina seruus ebrius, ita loquitur: Ego nunc probe habeo madusam Festus Pompeius indicat apud priscos madusam dici solere temulentum, dubitatq. vtrum a Graecis deductum sit, quibus ebrius est μέθυσος, an a Latino verbo madere, quod probe poti vino madidi dicantur. Quod si madusa sonat ebrium, non ebrietatem, absurdus sermo est, habeo madusam, Vnde sic arbitramur legendum:

Ego nunc probe habeo madusa, ita victu excurato.

Seruus in ebrietate videtur sibi felix, vt solutus omni metu curisq. & omnium tristium oblitus. Dixerit aliquis, quid hac ad prouerbia? Immo quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obsoleta quaedam.

Talum reponere.

Τὸν πεσὸν ἀνατιθέναι, id est, Rursus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex sententia euenerat, curis vt aiunt posterioribus corrigebant. Antiphon in oratione de concordia, ἀναθέσθαι δὲ ὥσπερ πεσὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id est, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam semel actam rursus iterare non est datū. Licet tamen iuxta Mitionis Terentiani dictum, prioris vitae lapsus melioribus factis corrigere. Admissa vita non est quod corrigas.

Dorice concinere.

QVI dissentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio dissentiret a factis. Plato in Lachete, ἀτεχνῶς δωριστὶ ἀλλ' οὐκ ἰαστί, οἴομαι δὲ οὐδὲ φρυγιστὶ οὐδὲ λυδιστί, ἀλλ' ἥπερ μόνη Ἑλληνική ἐστιν ἁρμονία ... id est, Nequaquam igitur iuxta sermonem tuum Dorice concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud consonant verbis. Inter musices genera Doricum maxime probatum est, vt mediae temperatum inter Lydium & Phrygium.

Praesentibus rebus consulendum.

PROCOPIVS belli Gotthici lib. I. Vetus nimirum me subit dictum, quod vtiq. praesentibus rebus vt consulatur iniungit. Arbitramur esse idem quod alias ex Platone retulimus δεῖ τὰ παρόντα εὖ τίθεσθαι, quod praeteriit, in integrum reuocari non potest: consultationem de futuris varia interrumpunt occasiones, quod vrget in primis curandum est.

Sal & mensa.

APVD priscos hospitij ius fuisse sanctissimum alias nobis est dictum. Id contrahebatur salis & mensae cōsortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus a propinante cyathus adimit omne ius agendi iniuriarum. Aeschines de perperam obita legatione. τοὺς δὲ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι. id est, Etenim ciuitatis salem, publicamq. mensam, ait se plurimi facere. Non exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum hospitij publici religionem nobis commendat: eoq. commemorandum putauimus. Manent huius hospitalitatis publicae vestigia in hunc vsq. diem apud Germanos.

Saliares dapes.

VETVSTISSIMVM sacerdotū genus, fuit apud Romanos Salij, dicti quod Ancylia, quae credebantur caelo delapsa, saltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuiū ac magnificum Saliare dicitur. Horatius in Odis,

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus sodales.

Arbitramur autem Horatium Saliares pro pontificales dixisse, hoc est speciem pro genere. Nam in omnibus sacris adhibebatur apparatus splendidus ac magnificus, quae cura delegata erat septem viris epulonibus. Aristippus reprehensus quod homo philosophus sumptuose viueret, si inquit, hoc esset crimen, dij non paterentur in suis sacris. De pontificali cena nobis alibi dictum est.

Falsum probrum.

SENTENTIA prouerbialis est apud Aeschinem in oratione περὶ παραπρεσβείας, τὰ γὰρ ψευδῆ ὀνείδη οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται, id est, falsum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuitium cuius sibi conscius est grauiter animo vulneratur. At qui falso probro aspergitur, non perinde commouetur. Non. n. descendit altius in animum hominis recta conscientia.

Ne insciens quidem verum dicit.

ALIQVANTO post addit hyperbolen prouerbialem, συμπεπλεγμαι δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ, κακῷ ἀνθρώπῳ καὶ γόητι καὶ πονηρῷ, ὃς οὐδ' ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι. In rep. vero inuolutus sum cum homine supra modum impostore

impostore & improbo, qui ne insciens quidem quidquã veri possit dicere. Hoc tropo notat hominem insigniter vanum. Alioqui solent etiam natura mendaces, interdum lapsu linguæ, ac per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud nostrates de vano: Fortunatus est ad dicendum verum: quasi nũquam loquatur verum, nisi imprudẽs. Quod enim accidit præter animi destinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere.

Τὰν τριχῶν ἕλκειν. id est, capillis trahere dicuntur qui vi perpellunt, quod et hodie dicitur auribus trahere. Aeschines in oratione quã modo citauim⁹: οὐ καρτερήσαιμι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ παροξυνθείς μοι ἐπειδὴ ἡμᾶς ἐκεῖνος ἐξένιζε τῶν ἑταίρων τις τῶν Φιλίππου, ἑλκύσαιμι τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν ῥυτῆρα μαστιγώσαιμι τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα. id est, non perpessus fuissem contumeliam, sed incanduissem cum nos exciperet conuiuio quidam e Philippi amicis excipiendis hospitibus præfectus, & capillis traxissem, & arrepto loro flagellassem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, sed quis hic est qui me capillo hinc de curru deripit. Opinamur adlusum ad Palladem Homericam quæ Achillem capillis reuocauit a pugna, idem in Mercatore: Me istam capillo pertracturum in viam, nisi hinc abducit. De naribus trahi, obtorto collo, obtorta gula, nobis alias dictum est. Quo longius a rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venustior, veluti si quis dicat: lasciuiam capillis trahendam & ieiuniis laboribusq. castigandam.

Scytha malus.

TANTA erat barbaries immanitasq. Scythicæ gentis vt ipsa etiam appellatio cesserit in prouerbium, quemadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam & immane facinus Turcicum. Aeschines in oratione περὶ παραπρεσβείας, καὶ δέομαι σώσατέ με, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ σκύθῃ κακῷ ἐκδῶτε, Obsecro vt seruetis me, ne ne logographo, maloq. Scythæ me tradatis.

Mali principij malus finis.

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν. id est, Orsus mali finis malus. Iãbicus dimeter ex Aeolo poeta refertur. Quæ rectis consiliis instituuntur, etiam si qua incidat difficultas, tamen sortiuntur, aliquando lætum exitum: contra quę prauis rationibus inceptantur, quamuis initio succedant, tamen habent infelicem exitum.

Laureolam in mustaciis quærere.

M. TVLLIVS in epistolis ad Atticum: Bibulus cœpit laureolam in mustaceo quærere, hoc est, ex friuolis negotiis captare famam haud præclaram, neque magnificam. Est autem mustaceum siue mustaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri derasum, ac decoquitur suppositis lauri foliis, vt indicat Cato libro de agricultura. Unde Plinius libro 15. cap. 30. Mustaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vsum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis, ornamentum ædium principalium ac pontificiarum. Hanc qui non poterant assequi laurum, in mustaceo quærebant laureolam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro 5. Epistola cuius initium, Saturnalibus mane: Bibulus inquit, credo voluit hac appellatione mani nobis esse par. In eodem Amanio cœpit laureolam in mustaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras gesserat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Cælium Ruffum lib. 2. qualemcumque triumphum laureolam appellat, velles enim ais tantum modo ut haberem negotij, quod esset ad laureolam satis.

Si tu proreta.

NON tam ficus ficui similis est, quam est simile prouerbio quod est apud Plautum in Rudentibus:

Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti, quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nam prora ea pars nauis est, quæ in appellendo percutit littus, puppis est posterior in qua sedet qui clauum regit. Habent enim nautæ singulis distributa munia, quorum præcipua sunt proretæ & gubernatores. Unde prouerbium Prora et puppis. Prora Græca vox est, cui parti qui præsidet πρῳρεὺς & πρῳράτης illis appellatur, unde πρῳρατεύειν, proram regere. Suspicamur autem Plautum & alteram vocem Græce posuisse vt priori Græca responderet κυβερνήτης. Nã si gubernator legas, versus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem syllabam, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit, Si tu proreta isti naui es, ego κυβερνήτης ero. Verum hoc quidquid est eruditorũ iudicio relinquim⁹. Honestior aũt nauis pars est puppis. Unde Vergilianus Aeneas: Stat celsa in puppi. Et M. T. Cornificio lib. 12. Quamobrem mi Quinte conscende nobiscum, & quidem ad puppim.

Hedera lasciuior.

NON sine prouerbij specie dictum est, quod hedera natura sit omnia complexu suo vincire. Unde Flaccus arctissimum amicæ complexum significare volens ait in Odis:

Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis.

Rursus alibi: Lasciuis hederis ambitiosius. Sed complexu suo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt lasciuæ puellæ. Unde Romæ Flamini Diali nefas erat tangere hederam, atq. adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantaq. castitas deceat sacerdotem, atq. adeo quanta libertas; nam amare mera seruitus est. Nec anulum solidum gestare concessum erat, aut ullum omnino in corpore nodum habere, vt testatur Festus Pompeius.

Nugæ theatri.

PLAVTVS in Comędia Pseudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia quæ in meretrices, lenones & parasitos iaciebãtur a comędiarũ actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipsi dixisset quispiã? Nugas inquit theatri, quæ in comœdiis solent lenoni dici, quæ pueri sciunt, Malũ et scelerosum et periurũ aiebant esse me, sic leno. His aũt conuiciis non oportebat quẽquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quã in magno conuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comędiis agitur, nugę theatri dici poterũt: veluti

luti iuuenes amare, senes iurgare, seruos heris imponere, leu is sitire & cetera. Aliquanto secus dictum est M. Tullio, qui theatri vocem traxit ad significationem ostentationis. Velut in oratione pro Rabirio: Multas equidem C. Cæsaris virtutes magnas incredibilesq. cognoui, sed sunt cetera maioribus quasi theatris proposita & pene popularet, castris locum capere & cetera. Unde & Theatrica dicuntur quæ multitudinis fauorem captant.

Pleno modio.

ANTE *dictum est nobis plena manu fieri, quod largiter, minimeq. maligne dicitur. M. Tul. ad Attic. lib. 6. Epistola prima, simillima figura dixit, pleno modio, Si illatum habent pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram &c. Nam antea dixerat, se publicanorum vsuras affatim laudasse.*

Agninis lactibus alligare canem.

BALLIO *in Pseudolo Plautina: Quia pol qua opera credam tibi, una opera adligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat intestinis agninis, is non modo canem amittit, verum & prædam vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, et rem perdit & frustra obligatum habet eum, qui non est soluendo. Lactes enim dicuntur intestina molliora.*

Superauit dolum Troianum.

APVD *Plautum in Pseudolo, senex laudans seruum suum, quod arte noua, structis insidiis per subornatum quendam imposuerit Ballioni lenoni, ita loquitur:*

Superauit dolum Troianum, atq. vicit Pseudolus.

Sentit autem de equo Troiano e trabibus contexto, de quo iam sæpius diximus. Quemadmodum autem Græci per subornatum Sinonem imposuere Troianis, ita Pseudolus per Harpagem imposuit lenoni.

Laryngizein.

Λαρυγγίζειν *Græcis dicuntur, qui non loquuntur naturali modo, sed dilatato gutture effundunt immanē vocem. Quemadmodum & canunt non nulli. Hoc vitium Demosthenes obiecit Aeschini, quod non ex animo loquens vocem præter naturam intenderet. Neq. enim oratoris est, adfectus clamore mouere, sed argumentis & rem velut oculis subiiciendo.*

Oculis ac manibus.

QVOD *omnibus modis compertum est, oculis & manibus deprehensum dicitur. M. Tul. pro Cluentio: Cum manifeste venenum deprehendisset, quod vir matris Oppianicus ei parauisset, & res non coniectura, sed oculis ac manibus teneretur, neque in caussa vlla dubitatio posset esse, accusauit. Oculis magis creditur quam auribus, Quidam porro adeo sunt ἄπιστοι, vt nisi manibus contrectent, non credant.*

Vt herba solstitialis.

APVD *Plautum in Pseudolo amans de spe subito deiectus, ita loquitur: Quasi solstitialis herba paulisper fui, repente exortus sum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis alias dictum est. Sunt qui hoc loco solstitialem herbam intelligi velint Heliotropiū. Atqui tametsi heliotropium circumagitur ad solem spectans, nusquam tamen legimus eam, eodem die nasci ac mori. Vero propius est Plautum sentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioscorides, veluti libro quarto, capite 698. Item aliis non nullis. Rursus lib. 6. cap. 111. Is duo facit genera; alterum Colchicum quod illic affatim proueniat, a quibus bulbus erraticus siue agrestis dicitur, quod sub exitum autumni florem effundit subcandidum, non dissimilem croceo. Alterum quod Irim syluestrem appellant, folia lilij sed tenuioribus, caule pari, florem habet ceruleum amarum, cuius descriptionem habet Plinius lib. 25. capite 13. Colchicon bulbi similitudine adlicit ignaros, & iugulat, quemadmodum & fungi. Sed præsens remedium est lac bubulum. De hac herba non dubium est quin Plautus senserit. Nam Dioscorides ait prouenire sub exitum autumni, hoc est, circa solstitium brumale. Et Theophrastus Ephemeron appellatam putat quod vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Aristoteles de animante eiusdem nominis.*

In herbis.

IN *herbis esse dicuntur, quæ non dum maturuerunt, sed spem modo bonam de se præbent: dixit M. Tullius in oratione pro M. Celio: Sed ego non loquor de sapientia quæ nō cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriam, quæ studia iam in his ætatibus nostris contractiora esse debeant, in adolescentia vero tamquam in herbis significant, quæ virtutis maturitas; & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, sed hunc locum adiicere visum est. Ex quo si quid damni capit lector, est quod queratur: si quis cauilletur nos captare numerū silebit, si perpenderit innumera prouerbia ceteris admixta, nō referri.*

Nullius coloris.

ALIBI *commemorauimus de modis omnibus ignoto solere dici, albus an ater sit nescimus. Huic simillimū est, quod ait Harpax apud Plautum. Quem Pseudolū, quas tu prædicas fallacias mihi. Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehementius est, quam si dixisset, albus an ater. Et paullo post, pro eo quod dici solet, nō noui hominem. Neque istum, inquit, Pseudolum mortalis qui siet, noui neque scio. Rursus in eadem: Qui sub repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in Rudentibus: Dominus huic ne frustra sis, nisi ego nemo natus est. Rursus in Mustellaria: Curabitur; tamquam si intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: Natus nemo in ædibus fuit.*

Et prædam & præmium.

QVOTIES *significamus omnino quidpiam auferendū siue iure, siue iniuria, dicemus & præmium et prædam auferendum. Præmium datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Aufertur id præmium a me, quod promisi per iocum. Cui respondet senex, De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo spoliãdos, eo quod si quid male fit malis, benefactum est. Sicuti bene dictum est, quod dignis male dicitur.*

Et natali emortualem facere.

IN eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: *Certum est mihi hunc emortualem facere ex natali die.* Emortualem dixit pro tristi ac funesto, natalem pro laeto ac felici.

Catone hoc contenti sumus.

INTER ea quae Caesar August. quotidiano sermone solet usurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties significabat praesentem rerum statum esse boni consulendum dicebat. contenti sumus hoc Catone. Cato Uticensis conatus est tueri praesentem Reip. statum exclusa tyrannide, at non successit, vicit ea pars quae tyrannidem videbatur affectare. Augustus autem in hoc cum Catone sentiebat, quod praesentem Reip. statum nollet immutari. Itaq. ipse quodammodo sui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Caesarem Augustum aliquando venisse in aedes in quibus habitauerat Cato. Hic cum Strabo in gratiam Augusti incusaret Catonis pervicaciam, quod sibi necem consciscere, quam Iulio victori se submittere maluisset: Augustus respondit, Quisquis praesentem ciuitatis statum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus est. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, ne quis in posterum adfectaret res nouas.

Edax triremis.

Ἀδδηφάγοι τριήρεις. id est, Edaces triremes, dicuntur quod magnis constent impendiis. Translatum videtur ab egregiis equis & ad certamina alitis, quos oportet esse voraces, extat apud Lysiam oratorem. Alcaeus autem in comoedotragoedia, lucernas bibulas ἀδδηφάγους dixit, quod multum absumant olei. Prouerbij speciem hae habebunt, si ad hominem prodigum immodicique impendij transferantur, quemadmodum Edax currus, de quo nobis est dictum prius.

Obolo dignus.

Ἄξιος ὀβολοῦ id est, dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero vellet haberi. Translatum a consuetudine reip. Atheniensium, qua qui per senatum adscribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabantur, iis in singulos dies dabatur obolus ex aerario publico, quemadmodum tradit Aristoteles in Politicis. Alij malunt duos dari solitos. Et fieri potest, ut post duplicata sit mercedula. Huius rei meminit Lysias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud scimus an huc adluserit Aristophanes in Equitibus. ὡς ἐγκέχηνεν τοῖσι πολίταις τοὐβολοῦ. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium mensium spacio corpore claudicarent. Quemadmodum ἀδοκίμαστοι dicebantur, qui nondum erant in virorum numerum adscripti, nec dum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior.

Ἀρειοπαγίτου σιγηλότερος. id est, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commissum arcanum optime contineret. Alciphron in epistola quadam ἔστω μοι νῦν τὸ καὶ ἀρειοπαγίτου σιγηλότερος. id est, Esto mihi nunc Areopagita taciturnior, σιγηλὸς enim dicitur, non qui tacet ipse, sed qui continet arcanum, nec effutit usquam, translatum est a vasis solidis nec ulla ex parte perstillantibus. Athenis in Areopago caussae capitales audiebantur idque noctu, magna attentione. Et fortassis nefas erat illis quae ibi fuissent acta apud vulgus effutire. Extant & hodie apud Vestbalos reliquiae generis iudicum. Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad silentium. Est enim ratio quaedam deprehendendi crimina, quam nullus intelligit, praeter illos iuratos.

Veterata vaticinari.

ALIBI retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pseudulo Plautina ad atrocia conuicia, quibus a duobus impetitur, respondet, veterata vaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferunt noui, sed iam olim vulgo iactatum, Nam vatum est, aut aliquid noui dicere quod nondum accidit aut aliquid proferre, quod nulli cognitum est. Solent enim prognasti quidam mira quaedam diuinare de praeteritis annis. Lenoni nihil est noui audire, scelestus, periurus, sacrilegus.

Eadem queri.

Ξυναυλίαν κλαίειν, dicuntur, qui simul iisdem de malis queruntur, inde sumptum quod apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem sonabant. Aristophanes in Equitibus:

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν, Οὐλύμπου νόμον. id est,
Modis Olympi concinamus tristia.

Olympus quidam fuit Marsyae discipulus. Is conscripsit de lugubribus modis tibia canendis. At Marsyae male cessit sua musica. Discipulus igitur magistro accinit lugubria.

Schoenicolae.

FESTUS Pompeius indicat olim schoenicolas appellata scorta plebeia ac vilia, ab vnguento vilissimo quo oblinuntur. Plautus in Poenulo, Miseras, schoeno delibutas, schoenicolas sordidas.

Luto lutulentior.

AVAROS quaestuque supra modum auidos, impuros ac sordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Poenulo: *Sed lenone isthoc Lyco illius domi non lutum est lutulentius.* Non numquam declarat hominem scelerosum & contaminatum potiusquam sordidum. Ut Cicero in oratione pro domo sua ad pontifices. O coenum, o portentum, o scelus. Et Pisonem alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum subinde vocat scelerosum, Labem ac maculam. Itidem subinde facem, procellam ac tempestatem appellat tumultus auctorem.

Διακωδωνίζειν.

Διακωδωνίζειν, Demosthenes dixit pro exemplare atque examinare. Sumptum putant ab iis qui noctu cum tintinabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut ut hoc signo declarent se vigilare. Siue ab iis qui coturnices tintinabulo experiuntur, num sint ad pugnam idoneae, ut visum est Aristarcho. Nec desunt qui malint inde ductum, quod ad eundem modum explorari soleant equi, an tubarum & armorum strepitum laturi sint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi mysteriis.

Ferrum & flamma.

C V M *exitiabile bellum significamus, ferro flammaq. rē geri dicimus, siue ferro igniq. M. Tullius in oratione pro L. Flacco : O dij immortales quid hoc miserius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorsimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem : O nox illa quæ pene æternas huic vrbi tenebras attulisti, cū Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Rursum pro Sylla : Cuius nuper ferrum retuderim, flammamq. restinxerim. In oratione pro domo sua, addit saxa, Deinde cum ille saxis & ignibus & ferro vastitatem meis ædibus intulisset. Item pro Planco: Quorum vidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe versari.*

Montes frumenti.

D E *montibus auri nobis alibi dictum est. Sed quemadmodum musca ad quasuis res transfertur, cum negamus quidquam tale esse, nulla mihi musca in ædibus, ita montes ad quarumlibet rerum affluentem copiam transfertur. Plautus in Pseudolo, Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti sunt domi. Vox hæc montes superest sermoni, nisi quod ex vsu vulgari addita auget copiæ significationem. Itidem in vsum venit oppido pro valde, cum tantam rerum copiam intelligerent agricolæ, quanta satis esset vel oppido. Plautus in Mustellaria, Montem erroris dixit pro errore grauissimo. Nec salus nobis saluti iam esse si cupiat potest, Ita alium erroris montem maximum ad portum modo conspicatus sum, herus aduenit peregre, periit Tranio. Si legas ita mox alium, constabit uersus trochaicus. In Milite dixit montes argenti, Tum montes argenti non massas habet.*

Ἐξορχεῖσθαι.

Q V I *fugiunt & ab eo quod agitur alio se vertunt. Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur, sumpta metaphora a saltationibus præsertim sacris, vnde subtrahere sese inauspicatum erat : quemadmodum indicatum est in prouerbio, Omnia secunda, saltat senex. Notum est quod refert Herodotus de Hippoclide, qui indecora saltatione excidit a spe nuptiarum & audiuit, ἀπορχήσαο τὸν γάμον.*

Peristromata Campanica.

O R I G E N E S *opus quoddam varias tractās materias, στρωματεῖς inscripsit, sumpta metaphora ab aulæis & stragulis picturatis, quibus olim diuites impense delectabantur. Quod ad hominem versipellem transferri potest. Siquidem aulæa explicata aut complicata, & rursus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pseudolo Plautina minitatur suis famulis hoc modo : Ita ego uestra latera loris faciam vt valide varia sint, vt ne peristromata quidem æque picta sint Campanica. Campania cum floreret opibus, præter modum luxui ac deliciis indulgebat. Campanicis peristromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum est alias.*

Fors domina campi.

I N *creandis magistratibus non semper vincebat, qui potior esset, sed cui fortuna fauebat. Nam a populi suffragiis res omnis pendebat. M. Tull. in Pisonem : Sed omitto vt sit factus vterq. nostrum, sit sane. Fors domina campi, magnificentius est dicere, quemadmodum gesserimus consulatum.*

Fulmentum lectum.

N O N I V S *Marcellus indicat prouerbium quoddam esse frequens apud Varronem: Fulmentum lectū scandunt. Nec exponit quid sit fulmentum, neque quis sit prouerbij sensus : tantum indicat fulmentum dici neutro genere, & fulmentas feminino.*

Parthi quo plus biberint.

D E *Parthis vetere prouerbio dictum est, quo plus biberint, eo plus sitire. Habet hoc temulentia, vt posteaquam obsurduit palatum, magis ac magis cupiunt haurire. Apte dicetur in auaros, ac studiosos, crescit enim discendi cupido cum eruditione.*

Scraptæ.

S C R A P T A E *populari conuicio dicebantur mulieres nugaces nulliusq. rei, a screo quod est oris purulentiam eiicio cum sonitu. Vnde screa pro rebus vilissimis accipiebant. Fortasse quadrabit in anus, subinde screantes ac tussientes. Ita Festus. Nonius autem putat esse conuicium informes meretrices, citans hunc Plauti versum ex Vidularia.*

Scraptæ, scrupedæ, strictiuelæ, sordidæ.

Ex Phelleo.

E X φελλέως ἐλθεῖν, *id est, Ex Phelleo venire dicebantur, qui ex humili fortuna asperaq. vita ad dignitatem emersissent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus pascendis capris, asper, pumicosus, ac sterilis. Nam huiusmodi pascuis capræ delectantur. Aristophanes in Nebulis :*

Ὅταν μὲν αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως
Ὥσπερ ὁ πατὴρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Est huius nominis locus Atticæ montanus ac petricosus, cuius meminit & Stephanus, nisi quod montem Φιλλὰς vocat, fortassis scriptura mendosa. De his non nihil attigimus in prouerbiis, Subere leuior, & Phellinas.

In foro veritas.

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, *id est, In foro abstinendum a mendacio. Lex erat apud Athenienses, vt in foro rerum venalium uanitas omnis abesset. Theophrast. in libris De legibus ostendit Agoranomis duo præcipue curanda, vt omnia in foro composite citraq. tumultum agantur, deinde vt abstineant a mendaciis non vendentes modo, verum etiam ementes. Hinc est quod apud Laertium Anacharsis ait se mirari, quod Athenienses lege prohiberent in foro mendacium, cum nusquam frequentius aut impudentius mentirentur.*

Oculum excludere.

H A C *figura vulgus adimit omnem spem petenti, vt di-*

cat, si hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pseudolo Plautina, Excludite Hercule oculum si dedero. Sensit quiduis potius futurum, quam vt seruo daret argentum pro amica filij. Itidem Phormio Terentianus: Vel oculorum excludito, est vbi vlciscar locus.

Aut terra aut mari.

PLAVTVS *in Pseudolo, aut terra aut mari, dixit pro quacunq. ratione. Sumptum est ab historicis qui referuntur res terra mariq. gestas, et gentes terra mariq. expugnatas. Cicero pro Cluentio: Cuius tanta res gesta terra mariq. extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiaq. terra mariq. quãta feliciter gesserit. Rursus in eadẽ: Vt aliquãdo vere videremur omnibus gẽtibus ac nationibus terra mariq. imperare. Item in Verrem libro secundo. Quam multa mihi a Verre insidiæ, terra mariq. facta sint. Ad Atticum libro septimo. Qua aut terra aut mari persequar eum, qui vbi scit nescio. Demosthenes in clausula orationis pro Ctesiphonte,* εἰ δ' ἄρ' ἔχουσιν ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ ποιήσατε. *id est, Quod si vsqueadeo sunt insanabiles, istos quidem per se solos exitio pernicieq. dignos terra mariq. reddite. Plauti verba sunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicunde euoluã id argentum tibi. M. Tull. libro De Finibus 5. addit tertium. Vna pars est differendi, altera viuendi, tertia natura sic ab his inuestigata est, vt nulla pars cælo, mari, terra, vt poetice loquar, prætermissa sit. Addit poetice, quod poeta tria tantum elementa referant: vt Ouidius,*

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum.

Terentius, O cælum, o terra, o maria Neptuni. Plautus in Amphitrione: Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cœlum consequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

QVIBVS *ius ferendi suffragia adimebatur, & ex albo iudicum submouebantur, olim dicebantur* ἐκφυλλοφορεῖσθαι, *quemadmodum exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis sed foliis ferebantur suffragia, quasi dicas a foliis ferendis excludi.*

Nullam corporis partem.

ÆSCHINES *de perperam obita legatione,* ὁ δ' οὐδὲν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' αὐτὴν τὴν φωνὴν, χρημάτων ὡς ὁ Ἀριστείδης τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, δυσχεραίνει καὶ καταπτύει δωροδοκίας. *id est, At is qui nullam corporis partem habet otiosam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde ac si esset Aristides qui vectigalia præscripsit Græcis & iusti cognomen meruit, indignatur ac despuit munerũ acceptionem. Dispiciat prudẽs lector, an pro* ἄπρακτος, *legendum sit* ἄπρατος *id est,* ἄπρατος, *ut intelligas illi omnia membra fuisse venalia, etiam os & vocem. Tametsi dici potest* ἄπρακτος, *qui nihil exigit, Vt intelligas non manibus tantum, sed toto corpore rapacem.*

Dulce & amarum.

PLAVTVS *in Pseudolo non sine prouerbij specie dixit dulce & amarum, pro lætis ac tristibus. Amans adolescens de epistola amicæ: Dulce amarumq. vna nunc misces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atq. amara apud te sum elocutus omnia. Scis amorẽ, scis laborem, scis egestatem meam. Idem in Truculento: Nunc posteaquam scimus dulce atque amarum quid sit de pecuniis.*

Ἀξωνιάζειν.

QVEMADMODVM *multa prouerbia retulimus e gentium moribus desumpta, ita* ἀξωνιάζειν *olim dicebantur calumniandi morbo obnoxij, quod is populus hoc nomine taxatus sit veterum Comœdiarum salibus, quemadmodum indicat Stephanus docens, Aexoniam esse Magnesiæ ciuitatem. Est autem &* Ἀξωνεῖς *vltima acuta, populus tribus Cecropidis, ab vtraq. voce deducitur* ἀξωνεύς. *Citant testem Menandrum* ἐν Κανηφόρῳ. *Plato in dialogo de Fortitudine,* οὐδὲν ἐγὼ πρὸς ταῦτα ἔχω εἰπεῖν, ἵνα μή με φῇς δικαίως αἰξωνέα εἶναι. *id est, Nihil ad ista respõdeo, cum quod dicam habeã, ne me merito dicas Aexonensem esse. Marsilius vertit maledicum & calumniatorem.*

Gallam bibere oportet.

QVI *plus satis indulgent ventri gulæq. prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is est fructus sub autumnum adnascens arboribus, præcipue robori specie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius. Dioscorides, Galenus ac Theophrast. Vim habet astringendi exiccandiq. & ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucil. cum nepotes ac lurcones iubet gallam bibere & rugas inducere ventri, sentiens coarctandos esse ventres. Refert Sextus Pompeius Fest. Simile est Horatianum illud cum scribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.*

Sontica caussa.

NAEVIVS *poeta citante Festo, Sonticam caussam appellat admodum grauem, in hoc trochaico catalectico,*

Sonticam esse caussam oportet, quamobrem perdas mulierem.

Translatum a duodecim tabulis, quæ sonticum morbũ appellant non vulgarem, sed tam molestum vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes.

FREQVENS *est apud M. Tullium, vt hominem infamem ac scelerosum, maculam, labem, sordes, lutum appellet: pro eo Plautus citante Festo suasum dixit:*

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

Suasum Festus putat esse maculam quæ fit in veste alba e stillicidio fumoso. Plautinus Trochaicus quadrabit in eos qui famam honestam vel a maioribus traditam, vel benefactis partam, aliquo scelere contaminant.

Capere crines.

PLAVTVS *in Mustellaria capere crines dixit, pro arripere occasionem oblatam, & arreptam retinere.*

Sumptum vel ex illo deo quem Graeci vocant καιρὸν, Nam eum fingunt fronte capillata, occipitio caluo: vel ex hominum consuetudine, qui crinibus remorantur quem nolint abire. Si tibi acceptum est fore tibi vnicum, sempiternum, atque illum amatorem tibi propriũ futurum in vita. Soli gerendum censeo morem, & capiendos crines, ut fama est, hominis, ex in sole pecuniam inuenire.

Nihil est miserius quam animus conscius.

SAEPE *etiam est olitor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Mustellaria Tranio seruus nequissimus sententiam profert, quouis dignam Theologo: nihil est miserius quam animus hominis conscius. Et Horatius felix esse indicat,*

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Celei supellex.

VILEM *& rusticanam supellectilem Celei fuisse dictam indicat Maro Georg. libro primo.*

Virgea praeterea Celei vilisq. supellex.

Item Ouidius lib. Fastorum 4.

Sors sua cuiq. loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaq mora rubetis
Portat & arsuris arida ligna focis,
Filia parua duas redigebat monte capellas.
Et tener in cunis filius aeger erat.

Celeus rex erat Eleusine, pater Triptolemi, cui Ceres quod esset ab illo excepta hospitio, commonstrauit omnem agriculturae rationem. Verba Plauti sunt haec: Quasi supellex Celionis, palus palo proximus est. Mirum est autem a Plauto primam syllabam in Celione produci, cum ab aliis corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum nihil est noui, sic & scorpium dicimus & scorpionem.

Ampullacea.

PLAVTVS *in Menaechmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultam, carmen sic fertur: quando te auratam & vestitam bene habet, ampula spem. Recte perhibent, melius sanam est mulier mentem sincere. Ampula spem, certum est deprauatas esse voces, Quidam reponunt ampullosam, verum hanc dictionem Trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam, & metro congruit & sensui. Plinius libro 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. Qui tamen locus haud scimus an mendo uacet. Verba Plinii sic habent, Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, a tempore, hordearia, a collo ampullacea, & Coriolana.*

Cyatho non emam.

NON *absque specie prouerbij Miles apud Plautum in Poenulo dixit, Proh nebulae, cuius ego cyatho septem noctes non emam, loquitur de muliere fastidiosa, sed non perinde formosa, & cyathum dixit pro minimo precio miles, cui res erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum: crater amplius.*

Rex sum.

QVEMADMODVM *olim insignem felicitatem significantes dicebant, deus sum, aut in caelo sum, Ita Plautus in Poenulo dicit, Rex sum, si ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba sunt Lyci lenonis, sperantis se diuitem fore si quendam bene nummatum ad se pertraxisset.*

Cribro crebrius.

SCITE *dictum est Plauto, nec sine prouerbij schemate, cribro crebrius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac passim. Villam integundam intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet ea quam cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam solidus est quam cribrum.*

Et operam & retiam perdere.

PLAVTVS *in Rudentibus: Iam nunc & operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum est a sene, qui Grippum seruum piscatum miserat, cum esset noctu orta tẽpestas grauissima. Venustius erit, si tropo adhibito dicatur in captatorem, cui non successit aucupium. Porro retiam Plautus antique dixit pro rete. Adfine est illi quod alibi retulimus, Oleum & operam perdidi: &, Opera & impensa periit.*

Croesi pecuniae teruncium addere.

M. TVLL. *lib. de Finibus quarto, Itaq. in quibus propter earum exiguitatem obseruatio consequitur, saepe accidit, vt nihil interesse nostra fateamur, sint illa nec ne sint: vt in sole, quod a te dicebatur, lucernã adhibere, nihil interest, aut teruncium addere Croesi pecuniae. Teruncij nummi a tribus vnciis dicti vilitas prouerbio locum fecit, Croesus Lydorum rex inter prodigiose diuites celebratur.*

Priscis credendum.

M. TVLLIVS *in libello De vniuersitate, Credendum inquit, nimirum est veteribus, & priscis, vt aiunt viris, qui se progeniem deorum esse dicebant. Incertum vtrum Cicero sentiat eam sententiam fuisse vulgo decantatam, an notet vocem prisci, qua declaramus homines extremae antiquitatis, quorum origo quoniam posteris erat incognita fere referebatur ad deos.*

Omnes intus.

THEOCRITVS *in Syracusanis:*

Κάλλιστ', ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλάξας.
Optime habet, cuncta sunt intus, fertur vt olim
Inclusa sponsa sponsus dixisse.

Scholiastes admonet esse prouerbium, e tali casu natum, vt coniicimus. Sponsus quidam pertaesus sponsam exclusit aedibus: cumq. illa pulsaret fores cupiens recipi, sponsus respondit, ἔνδοι πᾶσαι, id est, omnes sunt intus, forte cum sponsa ex more duceretur ad aedes spõsi, ille occlusis foribus ita locutus est. Accommodari potest ad vsum magis serium, veluti si ambienti in amicorum numerum recipi, qui sit indignus amicitia, respondeatur, πᾶσαι ἔνδοι. Aut, quod vero propius est, cum significabimus omnia esse in tuto. Siquidem ἀποκλείω non solum sonat excludo, verum etiam includo quod semotum in tuto esse volumus, unde ἀποκλεισμα pro custodia. Itaque fieri potest vt sponsus sponsa in thalamum reclusa ceteras submouerit dicens, omnes intus. Sponso vna sufficit, ceteras vt superuacaneas exclusit.

exclusit. κλεὶς Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλεῖσαι pro ἐκκλεῖσαι.

Esurienti ne occurras.

In eodem Idyllio prouerbij faciem habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum quod maritus esset iracundus adiicit,

Πεινᾶντι μηδὲ ποτ' ἐλθεῖν. id est,

Absit vt vnquam occurrere esurienti.

Fames enim exasperat iracundiam. Vnde apud Plautum aliquis iracundius loquentem rogat quam pridem edisset. Apud eundem est,

Fames & morabilem in narem conciunt.

Opus ad opus.

Addam & illud ex eodem, ἔργον ἐπ' ἔργῳ, quo nullū operæ finem significamus. Verba sunt mulieris de marito conquerentis quod emisset lanam ac rudem, in qua plurimum esset operis sibi. Ita Maro de vita colēda:

Cui numquam exhausti satis est.

Tredecim cubitorum.

Homines insigniter procero corpore & hisce temporibus populari ioco taxantur, vt ignaui & inutiles, Quod vt alia pleraq. manasse videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, ὁ ἄνθρωπος τρεισκαιδεκάπηχυς, id est, vir tredecim cubitorum, hyperbolicos significans enormiter procerum, cum esset tam insulsus, vt e mercatu pro nitro salem attulerit. De Caligā Maximini nobis alias dictum est. Prisci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me est, nescio qui longurio.

Volam pedis ostendere.

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, id est, cauum siue volam pedis ostendere dicuntur qui in bello fugiunt, quod apud historicos frequentissime dicitur, Vertere terga, prouerbium refertur ab Hesychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneum ostendere.

Factum transactum.

Apud Iurisprudentes sollennia sunt hæc. Factum transactum, quoties sentiunt nihil prætermissum, quod ad negotij tractationem pertinet. M. Tullius in Catilinā inuectiua tertia: Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque transactum est. Est alicubi & apud Terentium, aliosq. complures melioris notæ scriptores.

Mæandri.

Cum res agitur non simpliciter, sed vafris & obliquis consiliis, Mæandros dicimus, metaphora sumpta a fluuio Mæandro, qui sinuosus ac flexuosus labitur: vnde & nomen habere videtur quasi oberret quærens bominum consortia. M. Tull. in Pisonem, Quos tu Mæandros dum omnes solitudines persequeris, quæ diuerticula flexionesq. quæsisti? vtitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum est in prouerbio Labyrintho. Fluuius est Lydiam flexuosis recurfibus perfundens. De quo Plinius libro quinto capite 29. Mæāder ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimisq. adfusus oppidis & repletus fluminibus, crebris ita sinuosus flexibus, vt sæpe credatur reuerti, Apamenam primum peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos, postremo Cariam, placidus omnesq. eos agros fertilissimo rigans limo: ad decimū à Mileto stadium, lenis illabitur mari. Est & picturæ genus Mæander, in morem labyrinthorum flexuosis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi solet. Vnde Maro Æneidos libro quinto,

Victori chlamydem auratam, quam plurima circū Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Masculum.

Masculus apud veteres non semper significat sexum, sed interdum quidquid vegetum solidum ac robustum est masculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula cui titulus ποσκλέας, vincor non esse masculum ad rem. Grammatici putāt ab Horatio marem vitellum dictum, solidum ac firmū. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus:

Namq. marem cohibent callosa vitellum.

Vergilius quoque mascula tura dicit alba & meliora. Lepidius erit si ad incorporea transferatur, veluti cū excelsum fortemq. animum masculum appellamus.

Intra labia risit.

De risu Sardonio nobis alias dictum est. Similem descrībit Theocritus in Thalysia:

Καί μ' ἀτρέμας εἶπε σεσαρώς

ὄμματι μειδιόωντι, γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλευς. id est,

Et me est adfatus, diducto leniter ore,

Arridenti oculo, risus vero labium intra

Hæsit.

Homerus risum Sardonium dixit amarulentum. Hic describit risum modestum & amicum, qui si erumpat, Cachinnus fit indecorus.

Pingui mensura.

Πίονι μέτρῳ, id est, Pingui mensura dixit in eodem carmine, pro eo quod erat adfatim & largiter,

Μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ

Α δαίμων εὐκριθον ἀλωὰ πλήρωσεν ἀλωάν. id est,

Illis fortunante deo bona copia frugum

Arearum campos mensura impleuit opima.

Simillimum est illi quod ante diximus, Plena manu, & Ambabus manibus.

Non habet cui indormiat.

Theocritus in Hodæporis:

Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅκα τῷ δεσπότῃ ἦς τι καθεύδῃς. id est,

Sumara siquidem domino nec vellus erat, cui

Indormiret.

Hoc colore Lacon pastor designat extremam caprarij cuiusdam inopiam, cui nec pellis esset hircina, in qua somnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & discumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet stramenta quibus indormiat.

Asinus

Asinus asino & sus sui pulcher.

ὄνος ὄνῳ κάλλιστος. id est, *Asinus asino pulcherrimus*, simile simili placet. Alcimus apud Diogenem Laertiū inter multa quæ colligit ex Platonis philosophi & Epicharmi Comici scriptis, quibus persuadere conatur philosophum a comicis multa fuisse suffuratum, & hos refert Senarios,

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἐσί με ταῦθ᾽ οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλῶς πεφυκέναι, καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,
ὄνος δ᾽ ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ ὑΐ. id est,

Res mira non est, ista si sic proloquor,
Ipsiq. nobis si placemus inuicem,
Pulchreq. nati si videmur, nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui.
Asinus asello pulcher est, & sus sui.

Conueniet vbi inter inhonestos similitudo morum & instituti conciliat beneuolentiam, velut cum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, sophista sophistæ. Mirum est ab Epicharmo præteritam simiam, cum nullum animal sibi placeat impensius.

Pediculi Platonis.

Οἱ πλάτωνος φθεῖρες. id est, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, vt referente Laertio in vita huius philosophi, testatur Myronianus in opere cui titulum fecit De similibus, hinc coniectans hoc morbo perisse Platonem, quod vulgo pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus est fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametsi de genere mortis varia sunt scriptorum opiniones. Myronianus nullum indicat vsum prouerbij. Suspicari tamen licet, dictum in sordidos, quod philosophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti sunt occupati.

Vates secum auferat omen.

IN eos qui nobis dira minitantur, aut acerba prænuntiant, conueniet illud Theocriticum in Bucoliastis:

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ Τήλεμος ἔχθρ᾽ ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ἵν᾽ αὐτοῦ παισὶ φυλάσσοι. id est,

Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reseruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum suum, qui videret omnia semperq. vsurus esset. At Telemus vates illi prædixerat fore, vt ab Vlysse exocularetur, hoc omē Cyclops reiicit in vatem & illius liberos. Ita Vergilius:

-Quod dij prius omen in ipsum
Conuertant.
Et rursus:
Dij capiti ipsius generiq. reseruent.

Itidem Homerus Iliad. Δ.

Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.

Simile illi Platonico, in tuum ipsius caput.

Talia gignit bellum.

SENARIVM hunc M. Tullius epist. ad Qu. fratrem lib. 2. ceu vulgo iactatum adducit:

Τοιαῦθ᾽ ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id est,
Similia bellum calamitosum perficit.

Sentiens e dissidiis ciuium qui Rempub. administrant, multa gigni absurda, verba Ciceronis sic habent; Summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis quam acquiescentis. Sententia autem mea in senatu eiusmodi, magis vt alij nobis adsentiantur quam nosme tipsi. τοιαῦθ᾽ ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id translatū ad priuatam discordiam plusculum habebit gratiæ.

Porcus Troianus.

GVLAE veteres architecti & hoc commenti sunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtur intus variis animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum est, quod ita varias animantium species vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos uiros. Macrobius lib. Saturnal. 3. refert Cincium in oratione qua suasit legem Fanniam de moderandis sumptibus, obiecisse suo sæculo, quod porcum Troianum mensis inferrent. Conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem variis deliciis expletum.

Pilus in medio.

MINIMVM discriminis significantes dicimus pilum interesse, id vehementius est, quam si dicas culmum latum. Theocritus in Thyocicho,

Λασῶ δ᾽ ἁ μανίας πκῶ τρίχ᾽ ἀπὸ μέσσω. id est,

At me imprudentem capiet vesania tandem.
Vix pilus in medio est.

Verba sunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in insaniam, a qua tam parum absit, vt vix pilus sit in medio. Consimili tropo Plautus dixit in Mustellaria, Pluma haud interest patronus an cliens probior fiet, Homini cui nulla in pectore est audacia. Non interest pluma dixit, pro nihil omnino refert. Asinius Pollio M. Ciceroni, Nullum enim vestigium abs te discessurus sum.

Musopatagos.

Μουσοπάταγος, dicitur qui percitus est & attonitus furore Musarum. Ita Maro in Georgicis,

-Quarum perculsus amore
Sacra fero.

Transfertur ad eos qui sua poemata sic amant quemadmodum parentes liberos. M. Tull. ad Qu. fratrem libro secundo, Non me Hercle quisquam μουσοπάταγος libentius sua recentia poemata legit, quam ego te audio. Horatius,

Versus amat, hoc studet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam.

PLVTARCHVS in libr περὶ γυναικῶν ἀρετῶν ostendit ad suam usque ætatem durasse consuetudinem vt vxores optarent sic amari a viris ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας, id est, quemadmodum Phrygius amauit Pieriam. Id ortum est ab huiusmodi historia. Iones qui in Miletum commigrarant, non nulli seditione mota aduersus Neleifilios, secesserunt Myuntem, atque ibi sedem constituerunt, multis iniuriis affecti a Milesiis, qui cum illis bellum agitabant ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluso omni commercio, sed non nullis

nullis diebus festis mulieres e Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui secesserant vir quidam nomine Pythes, cuius vxor dicta est Hippygia, filia Pieria, cum autem Mileti die festo sacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominant, misit eo vxorem & filiam id precatas, vt sibi festo liceret interesse. Ex Nelei vero filiis longe potentissimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re posset puellæ quam maxime gratum facere. Cumq. illa dixisset nihil accidere posse gratius, quam si efficeret sibi liberum frequenter Miletum commeare multis virginibus comitatam: ex his verbis Phrygius intelligens ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus suis, bellum composuit. Hinc Pieriæ nomen & apud Myuntios mire gratiosum esse cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberent ominis caussa precari soleant; vtinam sic amer a viro, vt Pieriam amauit Phrygius.

Tota hulcus est.

IN *eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita respondet Socrates,* ἀλλ' οὐχ ὅλον ὥσπερ φασὶν ἕλκος, ἀεὶ λύπας πρόφασιν εὑρισκόμενον. *id est, Verum an non tota quod aiunt hulcus est, semper molestiarum occasionem ex se gignens. Id quidem esse verum declarauit Vulteius Horatianus: ceterum quidquid nobis vehementer molestum est hulcus vomicam & Carcinoma solemus appellare. Quemadmodum de Cæsare Augusto litteris proditum est, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, postea abdicatum, non aliter appellare solet, quam tres Vomicas suas ac tria Carcinomata: adeoq. detestabatur mores illorum minime frugales, vt ad omnem illorum mentionem soleat exclamare versu Homerico:*

> Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τε μεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. i.
> *O vtinam celebs mansissem, orbusq. perissem.*

Atque hic quoque versus inter prouerbiales merito referendus est, vsurpandus ab his qui infeliciter duxerunt vxores, aut liberos pœnitendos susceperunt. Conueniet & in hominem molestus moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem ποτικάρδιον ἕλκος *appellat.*

> Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις
> Μεῖζον δ' ἁ Κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος. *id est,*
> *Dirum dirum vulnus habet circa inguen Adonis.*
> *Sed maius Cytherea gerit sub pectore vulnus.*

Lucernam accendere posſis.

VEHEMENTEM *iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho:*

> Κἀφάτ' ἐτ' ἐμπρήσαις κεν ἀπ' αὐτῆς καὶ λύχνον ἅψαις.
> *Id est.*
> *Incaluitq. ira, facile accendisse lucernam*
> *Ex ipsa vt possis.*

Verba sunt amantis ac de proteruia puellæ conquerentis, quæ cum in conuiuio sileret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum vidisti: illa ad nomen lupi vehementer incanduit. Aderat enim adolescens nomine lupus, quem adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet sordidior, & hodie fertur apud nostrates ita loquentes: Adeo exarsit ira, vt ouum ad illius frontem posses decoquere.

Semper aliquem virum magnum.

ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, *hoc hemistichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epistola ad Qu. fratrem, cuius initium, Statius ad me venit. Quod autem exspectationem tui concursumq. eum qui erat futurus si vna tecum decederet, neque antea visus esset sustulit id mihi non incommode visum est accidisse. Exhaustus est enim sermo hominum & multa emissa iam eiusmodi voces,* ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, *quæ te absente confecta esse lætor. Vnde sumptum sit hemistichium nondum liquet, nisi quod fortasse pro* αἰεὶ *legendum est,* αἴτει, *id est, postula, aut* αἰτεῖ, *i. postulat & requirit.*

Ne si ad Iouis quidem aulam.

QVI *metuunt malum, ad asylum, ad arma, ad arcem, ad statuas principis, ad diuorum phana confugiunt. Verum a morte nullum est effugium. Id ita Sophocles expressit versibus:*

> ὅταν δ' ὁ καιρὸς τοῦ θανεῖν ἔλθῃ τύχῃ
> Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγοι μολών. *id est,*
> *Vbi mortis vrget tempus, ad Iouis atria*
> *Si fugeris, effugere non possis tamen.*

Prouerbij species est in illis verbis, vel ad Iouis quidem atrium: quod pro tutissimo posuit refugio. Huc confugerat Aquila insectante Scarabeo.

Oracula loqui.

Χρησμοὺς λέγειν, *id est, Oracula loqui dicuntur, qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracusiis,*

> Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπῴχετο θεσπίξασα. *id est,*
> *Hæc anus abscessit, diuorum oracla locuta.*

Τὰ ἐκ τρίποδος *alias dictum est, & Sibyllæ folium. M. Tull. ad Brutum epistola cuius initium, Scripta & obsignata iam. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Idem de Finibus quinto: Quia cum a Zenone inquam hoc magnifice tamquam ex oraculo editur, virtus ad beate viuendum seipsa contenta est.*

Non ab Hymetto.

CRASSAM *philosophiam ac rusticanam, quam discimus ex congressu plebeiorum, non ex commentariis Zenonis aut Platonis, M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 2. appellat philosophiã ab area Syra. Nos. n. inquit, ita philologi sumus vt uel cũ fabris habitare possimus, habemus hãc philosophiã nõ ab Hymetto, sed ab area Syra. Hymettus Atticæ mõs est, vnde Hymettia mella. Cui opponit areã Syrã, subindicans rusticanã simplicitatem. Nam paullo ante non nihil attigerat de dicteriis argutis. Apparet id temporis M. Tullium in prædio quodam ædificasse. Quamquam haud scimus an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Dispiciat eruditus lector, an pro area syra legendum sit, ex hara Syra, sic enim loquitur in Pisonem: ex hara producta non schola. Syri barbarie nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.*

Cymbalum mundi.

PLINIVS *maior in præfatione ad imperatorem Vespasianum refert, Apionem grammaticum a Tyberio Cæsare*

Cæsare Cymbalum mundi consuesse vocari ob nominis celebritatem: cum publicæ, inquit, famæ tympanum potius videri posset. Is Apion aiebat eos ab se donari immortalitate ad quos aliqua componebat. Huc Tyberius adludens appellabat illum cymbalum mundi: quod hominem honesta fama donaret, quæ per vniuersum mundum amabiliter resonaret. Plinius autem ob adrogantiam mauult illum appellari tympanum publicæ famæ, quod famam daret potius quam honestam famam. Nam resonat & tympanum, sed inamœno strepitu. Adlusisse videtur huc, quod tympana fiunt e pelle asinina.

In beato omnia beata.

A DIVITIBVS *omnia magnifice fiunt, a tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitib. Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Adonidis festum magnificis sumptibus apparasset, non sine prouerbij specie dixit,*

[illegible Greek] *id est,*

In diuite ditia cuncta.

Vsus erit, si dicas ab homine docto omnia docte fieri, a pio pie, a rege regaliter.

Digitum qua proferat.

SCHEMATE *prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorsus esse quod dicat agat ue, locus sic habet: Deniq. ista nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quiescit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, qua deniq. digitũ proferat non habet. Sumptum est a gestu rhetorum qui ueteribus traditur a Quintiliano, simplicissimus est proferre digitum, quod plebeiorum est & rusticorum.*

Iouis germen.

[illegible Greek] *id est, Ex Ioue germen dicebatur insigni virtute præditus, verba sunt pastoris ad pastorem musices pulchre peritum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem gestamen est Herculis, ex Ioue prognati, obseruatum est a priscis, a poetis Iouis filios semper induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & asperos. Musica autem ciuilitatis magistra est. Carmen sic habet:*

[illegible Greek]

[illegible Greek] *id est,*

Es siquidem tu,

Reuera factum ac prognatum ipso ex Ioue germen:

Interpres tamen mauult eo referre, quod qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicuntur, adducens carmen Homericum:

[illegible Greek]

[illegible Greek] *id est,*

Haud etenim fallax erit aut reuocabile quidquam

Quod capite annuero.

Pastor ob id laudatur quod ingenue profiteatur se non conferendum cum insignibus musicis. Qualis inducitur & a Marone,

Me quoque dicunt

Vatem pastores, sed non ego credulus illis.

Musarum aues.

[illegible Greek] *id est, Musarum aues, non absque prouerbij specie Theocritus in Thalysia appellat poetas, quod Lusciniarum in morem adsidue canant sua poemata. Scholiastes admonet omnes aues canoras Musarum aues appellari. Sentit autem sibi displicere poetas, qui cuculorum more audent Homero occinere.*

Nullus dies omnino malus.

ASTROLOGI *designant quosdam dies fortunatos aut infelices, sed his aut his rebus: nullo tamen die indulgendum est otio, quod nullus sit adeo inauspicatus, quin alicui negotio sit felix, si quis recte vtatur concesso tempore, dies infaustus gerendo bello, aut nauigationi, felix est administrandæ rei familiari. Nullus autem dies non prosper paranda bona menti. Fatetur hoc Hesiodus* [illegible Greek]

[illegible Greek] *id est,*

Omni ex parte dies malus haud obuenerit vnquam.

Rectam instas viam.

REM *acu tetigisti, huic simillimum est quod habet Plautus in Asinaria: est ne hoc vt dico Libane? Lib. rectã instas viam, ea res est. Vt qui falluntur dicuntur tota aberrare via, ita qui rem coniectant, dicuntur rectam insistere viam: quod schema mire tritum est & hodie vulgo illitterato. Simili schemate dictum est in Casina, Nunc pol ego demum in rectam redij semitam, pro eo quod erat, rem ipsam deprehendi.*

Aeacidinæ minæ.

IN *eadem ita loquitur mercator: siquidem hercle Aeacidinis minis animisq. expletus incedit. Iratus si me tetigerit, iratus vapulabit. non sine prouerbij specie dictum est, pro atrocibus ac superbissimis minis, versus patitur vt pro Aeacidinis legatur Aeacinis. Nam id nonnulli diuinant, sed probabilius est poetam sentire de Achille Aeaci nepote, quem Homerus vbiq. facit stomachabundum ac minabundum: velut in primo statim Iliados libro, vbi sic incandescit in Agamemnonem vt manum admoneat capulo, a conuiciis ad pugnas venturus, nisi Pallas eum capillis reuocasset. Quin & ipsum opus ab Achillis ira habet exordium* [illegible Greek]. *Quod quidam adferunt de Aeaco manium iudice, non videmus quid ad hunc faciat locum. Quidquid etiam inuictum & insuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus.*

Oleo nitidius.

OLEI NITOR *adeo venerat in prouerbium, vt mystica quoque littera iubeant faciem oleo vncta dissimulare tristitiam ieiunij. Plautus in Truculento de amica pulchre compta. Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.*

Herculis quæstus.

HERCVLIS *quæstum pro magnis impendiis dixit Plautus in Mostellaria: Dapsiles sumptus facit, per-*

didit patrem, vnus istic seruus acerrimus Tranio, is vel Herculis conterere quæstum potis est. Alias dictum est, olim plerosque decimam lucri partem Herculi vouere solitos, Huius fauore persuaserunt sibi rem fore auctiorem, Ex tam multis autem decimis oportuit immensam pecuniarum vim conflari. Quæstum appellat facete, quasi Hercules suum fauorem vendiderit.

Posterius dictum.

DOCTUM *doces, Memorem mones, Scienti loqueris, Aliaq. eius forma antea retulimus. Eundem sensum festiuissime extulit Plautus in Asinaria: cum enim Demænetus queritans de moribus vxoris dixisset, fateor eam esse importunam atque incommodam, respondit Libanus seruus, Posterius istuc dixti quam credo tibi, hoc est sciebam priusquam diceres. Nec apparet quamobrē Nonius hic posterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali schemate quod mox sequitur. Tu primus sentis, nos tamen præscimus. Dedecus ille domus sciet vltimus, ait Satyricus: & Terētius, Is solus nescit omnia, sed aliena mala licet priores intelligamus nō dolēt nobis, sensus igitur mali primū ad illos puenit, ad quos res attinet, notitia ad alios.*

Agones.

ADMONUIMUS *Antigonum regem Demetrij nepotem militari ioco dictum Dosonem, quod omnibus polliceretur dicens δώσω, nec præstaret semper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam Agones dicti sunt, quod ex more priusquam ferirent, populum rogabant agon', id est, ago ne? Ouidius in Fastis,*

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Agonum meminit Lactantius Statij enarrator. Quadrabit in cunctatores, qui semper deliberant, neque quidquam aggrediuntur.

Fungus putidus.

SENEM *iam delirum & inutilem Plautus in Bacchidibus fungum putidum appellat, fungi licet natura insipidi, olim in deliciis erant, & adhuc sunt apud Italos, sed teneri ac recentes: vetulis nihil insipidius. Verba Plauti sic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil sapit, nihil sentit, tanti est, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipsum, terræ odium, prouerbij figuram habet, velut illud, telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter stoliditatis conuicia ponit & fungos: Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, Blenni, buccones. In Mostellaria pro stolido fruticem appellas. Nec verisimile loquere, nec verum frutex. In ceteris arboribus est non nulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere nascitur, expers cultus, et aut nullum habet fructum, aut syluestrem & inutilem.*

Viuum noueris.

ANTEA *retulimus, viuorum meminisse oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in alium sensum, amatorem pro mortuo ducens, qui desierat esse dando. Dum viuit, inquit, hominem noueris, vbi mortuus est quiescas: Te dum viuebas noueram. Pecunia iuxta Hesiodum anima est mortalibus, ac amissa, exanimis est homo.*

Lippo oculo similis.

VIDEMUS *quosdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rursus ita industrios & ad obsequiū expositos, vt quoties sese offert occasio, non possis cauere, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale est nobis illic habere manum vbi dolet. Plautus in Persa: Ego nec libenter seruio, neque satis sum hero ex sententia. Sed quasi lippo oculo me herus meus, manum abstinere haud quit tamen: Quin mihi imperet, & quin me suis negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus: Lippi illic oculi seruus est simillimus. Si non est, nolis esse neque desideres: Si est, abstinere quin attingas non queas.*

Tu in legione, ego in culina.

IN *Truculento Plautina militi atrociter minitanti cocus respondet: Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina Ares. Auxit cocus bellatoris verbum. Mares enim deus belli est. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non est Plauto nouum Græcas voces admiscere Latinis. Quamquam in non nullis exemplaribus habebatur aues, in non nullis aries, sed mendose.*

Citius quam formicæ papauer.

NON *caret adagij specie, quod est apud Plautum in Trinummo: Confit citius, quam si tu obiicias formicis papauerem. Verba sunt Stasimi serui, narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuisse consumptas, vtpote in comessationes, compotationes, balnea, in piscatores, pistores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes dissipatas, non aliter quam si papauer obiicias agmini formicarum. Mox enim distrahitur aceruus, dum una quæque suum arripit granulum.*

Itidem vt Acheronti.

APUD *eundem in eadem fabula amanti reposcenti quæ dederat, respondet scortum: Nam itidem vt Acheronti hic ratio accepti scribitur, Intro receptum, quando acceptum est, non potest ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire, quod in meretricis domum est datum, quam redeunt ab inferis mortui, vnde iuxta Catullum negant redire quemquam.*

Mus non vni fidit antro.

NIHIL *hodie est decantatius apud vulgus, quam eum murem esse miserum, cui non est nisi vnus cauus. Idem Plautus expressit in Truculento:*

Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Aetatem qui vni cubili numquam committit suam.
Quia si obsideatur vnum, aliunde præsidium gerit.

Locus erit adagio si quem admonebimus, vt sibi plures amicos paret, aut vna cum opibus studeat philosophiæ, vt si fortuna quod suum est eripiat, in litteris sit præsidium.

Post

Post rem deuoratam ratio.

QVEMADMODVM de sera ope dicitur, post bellum auxilia, ita de sera parsimonia dicitur, post absumptam rem supputatio. Stasimus in Trinummo Plautina: Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit, postquam comedis rem, post rationem putas. Loquitur seruus herili filio supputanti rationem accepti, cum tota summa iam esset nequiter absumota. Nimirum hoc est numerare praeteritas vndas, cum venientes oporteat censere.

Cœna popularis.

QVEMADMODVM Phormio Terentianus cenam dubiam appellat, variis epulis instructam, vbi tu dubites quid sumas potissimum, ita Philto Plautinus cenam popularem appellat magnificam, egregieq. lautum atque adeo gratu tam quoque, quales solent exhiberi populo. Verba Plautina sic habent: Quid tu si in aedem ad cenam veneris, atque ibi opulentus tibi par forte vt venerit, apposita sit cena, popularem quam vocant. Si illi congestae sint epulae a clientibus &c.

Apud mensam verecundari neminem decet.

SEQVITVR ibidem aliud prouerbium quod ex tanta antiquitate per manus traditum hodieq. versatur in ore omnium,

Verecundari neminem apud mensam decet,
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Nisi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia est non philosophi, sed Stasimi serui Comici: cum nusquam magis habenda sit verecundiae ratio, quam in lecto & in conuiuio. Sunt tamen qui rustico pudore molesti sint conuiuae, semper exspectantes vt ipsis praeministretur, & quod datum est reponentes. Iam hoc ipsum de diuinis atque humanis cernitur, prouerbiale est, quo tropo significabant de summa rerum agi. Dictum seruo dignum qui felicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocarat.

Salillum animae.

IN eadem scena Philto hominem vocat Salillum animae, sentiens hominis breuissimam esse vitam, videlicet quantulum salis cuiq. in conuiuio apponitur. Locus Plautinus sic habet, Dei diuites sunt, deos decet opulentia, Et factiones, nos homunculi sumus Salillum animae, quam cum extemplo amisimus, Aeque mendicus atque ille opulentissimus censetur, ad Acherontem mortuus. Quamquam extremo senario desunt duae syllabae. Pelops censetur, aut censetur Croesus, aut aliquid simile.

Nummus plumbeus.

QVEMADMODVM assis, obolus ac teruncius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinummo: Cui si capitis res siet, nummum numquam credam plumbeum. Idem in Cassina, Cui homini hodie peculi nummus non est plūbeus. Aereos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tull. lib. ad Attic. 5. Vatiniū semissem hominē vocat villissimū & contēptissimū. Simul vero semissis homo cōtra me arma tulit. Et tressis agaso pro contēptissimo dictus est alibi. Plautus in Mustellaria: Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos nummos.

Basilica facinora.

ANTE admonuimus quidquid magnificum esset appellari solere βασιλικὸν, ut valere βασιλικῶς, & magnificas aedes basilicas appellabant. Plautus in Trinummo de seruo nullius rei, sed philosophica quadam loquente: Dij inquit immortales, basilica hic quidem facinora inceptat loqui. Notum est illud Pori responsum, qui roganti Alexandro a quo fuerat bello superatus, quomodo te tractio? βασιλικῶς inquit. Roganti, numquid aliud? respondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriusculum est quod Plautus dixit in Epidico, Dij immortales, vt ego perij basilice.

Nec caput, nec pedes.

NEGOTIVM ita perturbatum, vt nescias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant, nec caput habere nec pedes. Sic enim M Tullius iocatur respondens suo Curioni: Sulp. tu tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis, Nec caput, nec pedes. Equidem vellem pedes haberent, vt aliquando redires. Antea nobis dictum est ex Platone ἀκέφαλος μῦθος. Sine capite fabula.

Emendus cui imperes.

CVIQVE in suos seruos imperiosum esse licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Stasimus in Trinummo hero imperiosius reuocanti, quem herum esse nesciebat, aut scire dissimulabat: Emere, inquit, melius est cui imperes. Item in Persa: Emere oportet quem tibi obedire velis Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recensuimus, non sum sollicita ne mihi vacuam abstergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id est, Syracusanis mulieribus imperas, hoc est non tuis, sed liberis.

Sale & aceto.

PARCVM tenueq. prandium significans Grippus piscator in Rudentibus ait, Sed hic rex cum aceto pransurus est, sine bono pulmento. Miseris, obsoniorum loco sal est cum aceto. Mar. Tullius ad Pupirium Paetum libro nono. Tyrotarichi meminit, ceu plebei condimenti. Id erat ius e caseo confectum, quod & hodie Itali vocant menestram. Meminit & Pompilij piscis vilissimi, qualis erat & gobio. Quem inquit, tu mihi Pompilum, quem denarium narras, quam Tyrotarichi patinam? De pompilo pisce crebra est apud Plinium mentio. Denarium suspicamur esse vocem deprauatam. Certe nobis nondum liquet quid sibi velit. Acetum tamen non numquam vsurpatur in significationem acuminis, vt Plautus, Acetum habet in pectore, & Persius, Mordaci lotus aceto. Varro in Sesquiulyxe citante Nonio: Alteram viam deformasse Carneadem virtutis, a cupis acris aceti, hoc est magna subtilitate.

Cassa glande.

INTER vilitatis adagia retulimus & illud, *Cassa nuce non em.m.* Simillimo tropo Plautus in Rudentibus dixit cassam glandem. Promittens indicium quærit precium, alter licitatur, nummos trecentos. Grippus respondet, trieas. Lab. Quadringentos. Gr. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Gr. Cassam glandem. Lab. Sexcentos. Gr. Curculiunculos minutos fabulare. Cassam glandem dixit, pro vitiosa glande, & inani putamine.

Veruecea statua.

PLAVTINVS Egio in Captiui duo, seruum stupidum appellat statuam verueceam, quasi dicas, brutum ac mutum hominem: *Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac statua veruecea volo rogitare, meo minore quid sit factum filio.* Quidam pro veruecea legunt verberea, quasi verberonem plagis assuetum pro statua marmorea dixerit verberea.m. Certe dictionem verueceam non patitur carminis trochaici ratio, superesset enim vna syllaba, nisi in cea facias synæresim.

Quam in tragœdia comici.

VBI QVIS in aliena versatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuersi generis sunt Tragœdia & Comœdia, nec fas est tragicas personas in comœdiam inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo: *Quin adepol indoctior sum quam in tragœdia Comici.* Nos legendum arbitramur inductior sum. Adlusit enim Colabiscus ad id quod dixerat Milphio, *Fac modo vt conducta tibi sint dicta ad hanc fallaciam.* Respondit iocans, *Inductior sum*, id est, instructior sum.

Non magis quam canem.

ODIVM & contemptum vulgo declarant canis vocabulo. Hor. *Odit cane peius.* Et Plautus in Amphitryone: *Vulnistin' vsque? Exspectatus aduenio? Sos. Haud vidi magis. Exspectatum eum salutas haud quisquam magis quam canem.* Sic enim legendum opinamur, vt cõstet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut testudineus gradus.

PLAVTVS in Amphitryone: *Bleph. Non potuimus nostros grandius grandire gradus. Amphi. Siue gralatorius, siue testudineus fuerit, certum est mihi hunc scelestum perdere.* Item in Pœnulo: *Vinceretis ceruum cursu, gralaterem gradu.* Grallæ dicuntur fustes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas. Græcis κωλοβάται dicuntur, quemadmodum schœnobatæ vocantur funambuli. Ij fustes quo sunt longiores a gradu cui pes innititur, hoc gradus sunt maiores. Tantum elicere licuit, e corruptissimo loco apud Nonium, præsertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: *Atque eccum incedit, moue formicinum gradum.* Formicæ videntur currere, cum minimum promoueant. Rursus in Pœnulo: *Vicistis cochleam tarditudine.* In eadem tardos appellat spissigradissimos, & tardiores quam sint corbitæ in tranquillo mari. Rursus talium gradum dicit esse succretum cribro pollinario, quod similæ per angusta foramina, paullatim defluat.

Dædaleum remigium.

AD celeritatem significandam Plautus in Amphitryone dixit, remigiis Dædalcis, pro volatu. *Non ocyus quiui si Dædaleis me tulissem remigiis.*

Argentum accepi, imperium vendidi.

NIHIL hac sententia decantatius: qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demænetus eleganter expressit in Asinaria:

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, sed in quam nihil haberet imperij. Talis inducitur & Nausistrata in Phormione Terentiana.

Despuere malum.

MANET & hodie in vulgi moribus, vt si quid audiant execrandum, quod sibi nolint euenire, despuant velut abominantes. Id autem hæsit ex veterum superstitione, qui sibi persuaserant desputationem esse remedium aduersus imminentia mala, præcipue aduersus morbũ comitialem: cui non hinc tantum est nomen inditum, quod in hominum frequentia sæpius oboritur, verum etiam quod prohibeat comitia fieri: & in admouendis remediis ter expuere habebatur salutare. Velut etiam aduersus incantationes, vt refert Plinius: Simili superstitione contra improbæ spei fascinum, ter in sinum expuebant. Plautus: *Et illic isti qui sputatur morbus venit*, cui respondetur: *Ain' verbero mihi eum morbum esse, qui me opus sit insputarier? Hic rursus alter, Ne uerere, multos illic morbus homines macerat, quibus insputari saluti fuit, atque illis profuit.* Idem in Amphitryone: *Teq. obsecro hercle vt quæ locutus despuas.*

Contrahere vela.

IN eadem epistola dixit contrahere vela, pro eo quod est reprimere sese, & cautius agere. *Contraxi, inquit, vela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque testatum vt non possem præterire.* Itidem Horatius,

-Et idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Sumptum est a nautis, qui vehementius spirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent: vento languidiore pandunt, captantes auram.

ἔσπετε νῦν μοι.

IN eadem carmen Homericum festiuissime vsurpat ad continuationem narrationis,

ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὅπως δὴ πρῶτον ἵκοντο, id est,
Dicite nunc Musæ, dixistis quippe priora

In commemoratione rerum ridicularium habebit gratiam, in Aldina editione, hemistichium modo refertur, ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Neq. n. semel habetur apud Homerum, licet finis non sit idem, velut illud ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Iliados secundo.

In

In directum.

QVIBVS precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem ad coruos, ad cynosarges, pro eodem prisci dixerunt in directum, quod illi directos appellarent in crucem suffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum a domo nostra istam insanitatem. Directos dici putat quasi in diem erectos. Fortasse scriptū erat in dium erectos, quod qui crucifiguntur, sub dium exponuntur. Praesertim cum addas a domo nostra. Sub dium rapiuntur, quae domo efferuntur. Insanitatem autem pro insania dixit M. Tullius, ne quis mendum suspicetur.

Nihili est, aut nihil curae est.

IDEM eodem libro, epistola cuius initium, Cum e Pompeiano, versiculum Rhintonis vt vulgo iactatum refert, Illud tamen, inquit, velim existimes, me hanc viam optimatum post Catuli mortem, nec praesidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt ait Rhintō vt opinor,

Οἱ μὲν παρ' οὐδέν εἰσι, τοῖς δ' οὐδὲν μέλει. id est,

Nihili quidem hi sunt, ceteris cura est nihil.

Sentit se non vti praesidiis magnatum, quod partim nihil possint, partim negligant res.

E terra spectare naufragium.

ALIAS nobis dictum est, de muris indicare Achiuos, pro eo quod est in tuto spectare aliorum pericula. Idem alia metaphora festiuius extulit M. Tullius lib. ad Atticum 2. epist. De geographia. Nunc vero cum cogar exire de naui, non abiectis sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri, cupio vt ait tuus amicus Sophocles.

Κἂν ὑπὸ στέγῃ ἀκούειν ψακάδος εὑδούσῃ φρενί.

Quamquam hic versiculus in aliis codicibus habebatur varius, sed aeque deprauatus in aliis erat omissus. Videtur esse versus trochaicus catalecticus. Κἂν ὑπὸ στέγῃ ἀκούειν ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. pro ψακάδος, quidam codices habebant ψάκαλος, quod quid sit non intelligimus, ψάκαλος, non patitur carminis ratio. Sensus autem hic videtur esse: optat de tecto audire tumultus aliorum, ipse vacuus & quietus animo.

Qui prior laesit.

IN eodem lib. epist. Subito cum mihi dixisset &c. vsurpat versum Homericum, minitans vindictam ei qui prior lacesseret. Nam nos quidem, inquit, si per istum tuum sodalem Publium licebit, πολιτικῶς cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprium est artis huius,

ἐπαγγέλλομαι

Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. id est,

Denuncio

Vlturum me hominem quisquis prior irritarit.

Quod datur.

NONIVS Marcellus citat hunc versiculum e Cecilij Plotio, Patiere quod dant, quando optata nō danunt. Danunt antique dictum est pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone, τὰ μὴ διδόμενα, & huic similibus.

Chimaera.

HOMINEM inconstantem ac variis moribus, aut opus sibi non cohaerens, M. Tullius designat festiuiter illo versu Homerico, Quod de Qu. inquit, fratris epistola scribis, ad me quoque fuit,

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quid dicam nescio, nam ita deploras primis versibus mansionem suam, vt quemuis mouere possit: ita rursus remittit, vt me roget, vt annales suos emendem atque edam. Epistolam sibi inaequalem, appellas Chimaram.

Nihil dulcius quam omnia scire.

M. TVLLIVS ad Atticum, lib. 4. epist. Delectarunt me, refert hunc Senarium ceu vulgo celebrem,

οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. id est,

Nil dulcius quam scire prorsus omnia.

Versus corruptus constabit, si addas ἐστιν, sic,

οὐδὲν γλυκύτερόν ἐστιν ἢ πάντ' εἰδέναι.

aut πάντα περὶ πάντων. Ac mox subiicit: quare vt homini curioso, ita perscribas ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Est & illud aliquoties obuium in epistolis M. Tullij πάντα περὶ πάντων.

Strumam dibapho tegere.

STRVMAM dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum pro eo quod est infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinij inquit, strumā sacerdotij dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma est tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura dissimulatur. Idem ad M. Caelium lib. 2. Nam Curtius noster Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. Dibaphi nomine designat magistratum cui fas erat dibapho vti. Sed iocatur illi rem parum ex sententia cedere, quod tinctor esset in mora. Est autem haec vna ratio obliterandae infamiae, splendore dignitatis hominum calumnias deterrere, mediocris enim fortuna patet inuidiae.

Multa in medio.

ANTEA commemorauimus, multa cadunt inter calicem supremaq. labra. Idem alia metaphora extulit M. Tul. ad Atticum lib. 6. epist. Et si nil sani. Non quo me aliquid iuuare posses, quippe res in manibus, tu autem abes longe gentium.

Πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ,

Νόσος κυλίνδει κύματ' εὐρείας ἁλός.

Ita Cicero sentit multas rerum nouationes exorituras antequam Atticus qui procul aberat possit opitulari. Senarij sunt quos ita vertas licet,

Sed interim in medio notus

Multas patentis voluit vndas aequoris.

Preces armatae.

IDEM libro nono, epist. cuius initium, Tuas 11. Kal. τὴν ἀναγκαίαν appellat suasionē cum necessitate uiq. coniūctam. Quales sunt principum preces, id quod eleganter Ouidius expressit in Ioue: Precibusq. minas regaliter addit. Ciceronis uerba sunt, Ego autem non tam γοητείας huius timeo, quam πειθανάγκην. οὐ γὰρ τῶν

τυράννων δεήσεις, inquis Plato, ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσί. id est, non tam fucos huius timeo quam parendi necessitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, scis necessitati admixta esse. Exstat & ille mimus celebris,

Cogit rogando qui rogat potentior.

Benefactis pensare delicta.

EODEM libro, epistola cuius initium, Certior a Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrem,

ἄλλοισιν οἵοις τοῖσδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. id est,

Aliis benefactis hocce depellunt probrum.

Loquitur de Bruto & Cassio qui occiderant Cæsarem, locus sic habet: Itaq. idus Martiæ me non tam consolantur quam antea, magnum enim mendum cõtinent, & si illi iuuenes, ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς, &c. Conuenit cum illo τὸ νεανικὸν τὸ δ' ἐμὸν λέγεις.

Altius Oromedonte.

THEOCRITVS in Thalysia,

ὥς μοι καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρευνῇ
ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον Ὠρομέδοντος. id est,
Sic mihi magnopere faber est inuisus, in altum
Qui struit, adnitens superare iugum Oromedontis.

Allegoria prouerbialis est, deterrens ab insolentia, ne quis se præponat iis, quibuscum nullo pacto est conferendus. Scholiastes indicat Oromedontem esse montẽ in insula Co. Est adlusum ad poetam Coum Nam paullo post, Homerum appellat poetam Chium.

Φαινοπροσωπεῖν.

HAC voce M. Tullius videtur delectatus. Ita subinde vsurpat in epistolis. Est autem vultu fronteq. præferre hilaritatem ac beneuolentiam, cum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis:

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus.

THEOCRITVS in Encomio Ptolemæi:

ῥεῖαι δὲ γοναί, παῖς δ' αὐτοῦ ἰκέλην (?) πατρί.
Sunt faciles partus, sed proles nata parentem
Ore refert numquam.

Pater est iuxta iureconsultos quem nuptiæ designant, sed proles non semper facie maritum parentis exprimit. Eoq. iuxta Flaccum, Laudantur simili prole puerperæ. Quamquam & hic natura ludit varietate, quẽadmodum ferme in omnibus. Proles non semper refert matrem aut patrem, sed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum aut propatruum.

Præficarum more.

PRAEFICAE dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ. Ab his iocus sumitur in eos qui simulant amorem aut dolorem, cum lucri caussa faciãt quidquid faciũt. Lucilius citante Nonio:

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,
Multo & capillos scindunt & clamant magis.

Id imitatus est Horatius,

Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria,

Superauere omnes argutando præficas.

Conuenit & illos, qui præ inuidia non sustinent laudare nisi vita defunctos. Nævius apud Festum, Hæc quidem me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuũ collaudat. Id familiare est vxoribus, vt maritum defunctũ in alterius inuidiã sine fine prædicẽt. Quadrabit & in illos, qui cum ipsi nihil habeant quod laudem promereatur, laudãdis aliis adfectant videri aliquid. Plautus in Truculento, Sine virtute argumentum ciuem mihi habeam pro præfica, alios quæ collaudat, eapse sese uero non potest.

Socratis gallus, aut callus.

NONIVS Marcellus e Varrone citat Socratis gallum in significationem caluiciei: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis gallus, esse factum ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur se cum iret cubitum, fuisse leui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. In somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum in ore proboscidem habet. Aldina editio, pro gallo legit caluum. Lectio tolerabilis esset, si pro caluum legamus callum, hoc pacto: inuenisse se cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis callus siue callum, esse factum Ericium, &c. Socrates corporis erat patientissimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoramus quid narrent de gallo deplumato, quem Diogenes, immiserat in scholam Platonis, sed magis placet, vt legamus callũ, facilis enim transitus est, a c in g, cognatam litteram. In corporis partibus quæ callum habent, non proueniunt pili, velut in pedum cauo, & vola manuum. Vulgus illitteratum significans nihil esse quod det, ostensa vola manus dicere solet, Hinc mihi pilum euelle. Adagium conuenuet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris.

NONIVS Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum catalecticum e Lucilio,

Ita vti quisq. nostrum e bulga est matris in lucem editus.

Id ad nuditatem inopiamq. referri potest. Potest & ad æquam omnibus vitæ condicionem. Natiuitas enim non distinguit Crœsum ab Iro, non regem a plebeio. Eadem sunt voces reginæ parturientis & mendicæ, Idem vagitus Cæsaris emergentis & tenuissimi cuiuslibet. Neque mundius est cauum vnde se profert monarchæ filius, quam vnde prodit ancillæ proles. Festus indicat vocem esse gallorum qui folliculos, aut crumenas aut sacculos scorteos, hoc est, e pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem siue vuluam bulgæ nomine designauit. Quod Græci dicunt, Nudus tamquam ex matre, alibi nobis commemoratum est.

Esurienti leoni prædam exculpere.

NONIVS Marcellus ex Lucilio citat hunc versum

Vt esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Versus

Versus constat, si amoueas vt, aut quod vero propius est, pro vt, legas, vi: & si in esurienti corripiatur ti, aut si legas esuriente. Metrum durius est, quod nullã habeat caesuram, sed non abhorrens a compositione Lucilij. Adagium simillimum est illi quod alias retulimus, clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halopanta.

HALOPANTAM *veteres appellabant omnia mentientem. Plautus in Curculione, Aedepol nugatorem lepide nactus est hunc Phedromus, Halopantam an sycophantam magis hunc dicam nescio. Verba sunt militis conquerentis de Curculione, qui anulo militis imposuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum haec refert: Halopantam aut sycophantam, hominum genus nequam, quod ob suenda mendacia, miserrima mercede conducitur. Festus hunc in modum: Halopanta significat omnia mentientem, πάντα enim Graeci omnia, κλεπτόμενον fallentem appellant. Quantum autem tribuendum sit eiusmodi fragmentis non minus deprauatis quam decurtatis. Aldina editio habuit aliam etymologiam, sed magis etiam mendosam, nam si halopanta venit ab ἁλίω siue ἀλιτήσομαι neutra dictio habet primam aspiratam: & vtraq. corripit primam, cum apud Plautum sit producta, vt exigit Trochaici carminis ratio. Rursus si venit ab ἁλὸς, conuenit quidem aspiratio, sed haec quoque vox habet primam breuem. Adde quod est noua compositionis forma a nomine, nõ a verbo, mollius erat παντάλωπα. Quoniam autem est in his vocibus duabus schema προσονομασίας, proprius alludit ad sycophantam, halophanta. ἁλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus, quemadmodum sycophantae dicti sunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. Si legamus ἀλλοφάντην, quasi aliena loquentem varieq. mentientem, conuenit quidem metri ratio, sed abiicienda est aspiratio primae vocalis. Metrum tamen constabit, si Graece pronuncies halophanten, aut sycophanten. Tum enim in primo loco erit anapaestus pro spondeo. Plautus autem non raro graecissat in comoedia. Verum hoc doctis relinquitur discutiendum.*

Quadra propria.

ET *hodie vulgo dicitur, Nihil aeque sapere vt cibum proprium domi sumptum. Nonius citat hoc hemistichium ex Priapeis Catulli, De meo ligurire libido est. Ligurire dixit, pro gustare cum voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hostiarum quam viuere οἰκόσιτοι. Citat & ex Plauti Persa, Turbucinari de suo, si quid domi est.*

Mansum ex ore dare.

QVOS *tenere amamus, his mansum ex ore dare dicimur, quod a matribus ac nutricibus mutuo sumptum est. Lucilius citante Nonio:*

> *Sperans si aetatem eandem proferre potesset,*
> *Mansum ex ore daturum.*

Quamquam Marcus Tullius & Aulus Gellius paullo diuersius vsurparunt praemandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, oculitus.

INTIMVM *affectum veteres variis modis exprimebãt, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus ex intimis praecordiis, medullitus, animitus, oculitus. Plaut⁹ apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam sedulium oculitus. Amantium enim est oculum appellare, quod vnice carum est. In Mostellaria, Euge oculus meus Rursus: Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.*

Sapientia gubernator nauis.

DICTVM *est a sapientissimis viris etiam in bellis plus habere momenti consilia quam vires. Idem eleganter expressit Titinnius, citante Nonio:*

> *Sed in sapientia gubernator nauim torquet, non valentia.*

Nouum cribrum, nouo paxillo.

NEQVAQVAM *obscurum est prouerbio fuisse iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouam haeresim nouo paxillo suspendisse. Zenonem notat, qui primus Athenis inuexit sectam Stoicorum, idq. nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Eimargo: Nouum vt cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos qui noui quidpiam comminiscuntur.*

Sarcinator summum centonem.

APVD *eundem citatur hic versus ex Lucilio: Sarcinatoris esse summum suere centonẽ optime. Videtur esse versus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & constat eliso s, in sarcinatoris. Sarcinator a sarcina dicitur, non a sarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetae est in extremo actu esse optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venustiorem habet adagij speciem.*

Praelio victus non bello.

NON *statim victor est qui in vno, altero ue negotij actu discessit superior, sed qui totam caussam euicit. Praelium enim est conflictus bellicus, bellum totum hoc tempus dicitur, etiam si cessetur a praeliis, aut si intercedant induciae. Sola pax finit bellum, induciae dirimunt congressus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & superatus praeliis saepe multis, bello vero numquam, in quo sunt omnia. Cõgruunt illi, Vir fugiens & denuo pugnabit.*

Curre denuo.

Τρέχ' αὖθις, *id est, Curre denuo. Hoc ita refertur a Luciano in tragoedia cui titulus ὠκύπους, quasi sis in tonstrina natum. Quamquam totum hoc poemation mendis scatet, nec vllam habet micam salis Lucianici. Inducitur illic podagrosus iuuenis, qui tamen affectabat videri ὠκύπους, Is rogatus a sene, vnde accidisset pedis dolor, respondit se cum magna celeritate curreret, districinxisse talum, atque hinc esse cruciatum. Huic respondet senex,*

> Τρέχ' αὖθις ὥσπερ ἵππος ὁ καθήμενος
> Ῥώγευε τίλλων κουρίων ὑπ' ἀγκάλαις.

Si legas, ἵππος ὡς, sensus erit, curre denuo, sicuti dixit quidam, qui sedens vellit barbam sub cubitis tonsorũ,

 ton-

tonsorium, hoc est, qui curatur a tonsore. Podagrosi remedium petunt a tonsoribus, & tamen nolunt videri podagram, sed pedem alioqui læsum, vt ex immodico cursu. Interim aliquis eorum qui tondentur, sentiens fictam esse caussam, respondet τρίχ' ἀλγεῖ. Nam id solet esse remedium in simili malo. Posteaquam.n. neruus incaluit violento motu, cessat dolor. Quod quotidie videre est in equis, qui post cursum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen est προκείμενον legendum κουριῶν participium a verbo κουριῶ, quod est hirsutum esse & tonsoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui sedens in tonstrina vellit barbam quam habet hirsutam sub alis. Illic enim desident otiosi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc nostra diuinatio si cui non placet, sequatur quod magis arridet, res non est magni momenti.

Nutricis pallium.

NVTRICES *quoniam tractant infantes, sæpe vestes habent, bua, saliua, mictu, foriaq. contaminatas Vnde Plautus in Bacchid. Si vnam peccauisses syllabam, fie ret corium tam maculosum quam est nutricis pallium.*

Cum ramento.

TROPO *prouerbiali cum ramento reddidisse dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptũ apparet a fabris ærariis, qui sibi seruant quod lima detulerint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramento reddidi, cum ramento additum ramenti gratia, idem velut interpretatur, subiiciens omne oppido, hoc est, omne prorsus. Cum puluisculo, & cum ærugine alias nobis dicta sunt. Plautus in Rudentibus, Conuerret iam hic me totum cum puluisculo.*

Mortuo vilior.

NIHIL *abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula, Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris precii est quam ego sum. Et in Persa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum. Non Hercle si os præciderem tibi, metuam morticine.*

Quam Clinia ex Demetrio.

PLAVTVS *in eadem fabula, Plura ex me audis hodie mala quam audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum est Lamiam fuisse supra modum adamatam a Demetrio rege Macedonum, quo nomine ipse quidem male audiebat vulgo, sed eam a rege fuisse conuiciis affectam, nusquam legimus: præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius est sumptũ e comœdia Turpilii, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam, vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in Sene seipsum excruciante, qui a patre nimium sæpe nimiumq. acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud scimus an ad hanc fabulam adludat Plaut⁹. Nã fieri potest vt Terentius pro Demetrio senem appellarit Menedemum. Nec obstat quod Terentius Plauto fuit posterior, cum Græcus auctor fabulæ fuerit vtroque prior.*

Pleno gradu.

QVI *leuiter rem quampiam attigerunt, summo pede dicuntur ingressi: contra qui magno studio instituerunt aliquid, pleno gradu, dicuntur ingressi. Trebonius Cicer. libro 12. Nam illum paratum vt video & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoque procedat.*

Ad pila vbi ventum.

MARCVS *Tullius in libello De re militari, si tamen nõ fallit titulus: Prima autem inquit, & secunda acies, cum ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum sustinet bellum. Pilum autem est genus hastæ Romanæ breuius. Itaque cum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur.*

Velatis manibus orare.

QVI *suppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatas autem dictum arbitramur pro vittatas. Plautus in Amphitryone: Postridie in castra ex vrbe ad nos veniũt flentes principes, vettatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.*

Cicadæ sibi canent.

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, *id est, Cicadæ sibi ipsis ex humo canent. Hoc exemplum Aristoteles libro tertio, adducit ex Sthesichoro schematis, quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud addit, vnde possis dicti sensum deprehendere: nisi quod suspicamur poetam his verbis comminatum iis a quibus erat læsus, quos si vlcisci alioqui non posset, certe carminibus suis esset illos infamiæ traditurus. Adducit idem eiusdem libro secundo, inter sententias obscure dictas, ὅπερ ὁ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. Quod quidem Stesichorus apud Locrenses dixit, Non oportere cuiquam iniuriam facere, ne Cicadæ ex humo canant. Cicadæ poetarum habent symbolum. χαμόθεν dixit, ob inopiam & condicionis humilitatem. Vnumquodq. animal minatur his armis quibus a natura instructum est. Poetæ præter versus nihil habent, quibus tamen hominem vel album vel nigrum ad posteros transmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere solitus, ne quem hominem poeticum sibi redderent inimicum. Est enim, vt ait Flaccus, genus irritabile vatum, et in his sunt qui fœnum habeant in cornu. Doctis tamen non nullis placet, aliò spectare Stesichori dictum. Quoniam cicadæ solent, Marone attestante, in arboribus canere, apparet Stesicorum ciuiliter hoc ænigmate Locrenses admonere, ne per petulantiam a finitimorum iniuriis parum temperantes, tandem arma illorum in se concitent, qui cũ exercitu fines illorum ingressi, quidquid arbustorum sit in agris, hostiliter excidant, itaque fiat vt cicadæ illis iam humi canere incipiant, sublatis arboribus quibus insideant. Fortasse tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.*

Fama

Fama prodit omnia.

AESCHINES *in oratione contra Timarchum refert sententiam Euripidis :*

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἀν μυχῷ δείκνυσι γῆς. *id est,*

Virum bonum fama aperit vel in terrę cauis.

Interpretatur autem hoc sensisse poetam, non viuentium tantum virtutem illustrari fama, verum etiam sepultorum. Terra corpus tegit, sed fama non sinit occultari quod quis bene gessit in vita. Eodem in loco citat Hesiodi versum quem antea commemorauimus,

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίξωσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Quem locũ citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotissare.

INTER *conuicia quibus Aeschines lapidat Demosthenem, etiam illud obiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodice & indecorè:* ταῦτα δέ μου μεταξὺ λέγοντος ἀνέκραγε παμμέγεθες Δημοσθένης, ὡς ἴσασι πάντες οἱ συμπρεσβεύσαντες, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς βοιωτιάζει. *id est, Hæc me loquente vehementer exclamat Demosthenes, quemadmodum sciunt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia malà, etiam Bœotissat. In clamore fit adlusio ad boum mugitum. Quamquam* βοιωτιάζειν *accipi potest, pro fauere Bœotorum partibus.*

Surculus surculum ferens.

QVI *singuli sunt infirmi, tamen concordia iuncti, multum habeant roboris. Ita Ennius apud Festum, Vnus surus surum ferret tamẽ defendere possent. Veteres enim, vt Festus admonet, surum dicebant, vnde nos dicimus surculum diminutiuè. Nos non fugit carmen esse vitiatum etiam in Aldina editione, fortasse legendum, Si vnus surum surus ferret, eum aut se defendere posset aut possent. Stirps habet robur, surculi nihil habent virium nisi iuncti.*

Salacones.

QVEMADMODVM *Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extremæ paupertatis homo effecit, vt omnes fortuna tenuì Salacones dicerentur, & ipsa paupertas Salaconia. Meminit Hesychius, sed idem indicat eodem nomine fuisse notatos fastuosos & adrogantes: vnde ductum sit verbum* σαλακωνίζειν ἢ σαλακωνεύειν, *pro eo quod est, fracto delicatoq. gradu incedere. Addunt testẽ Theophrastum, qui* σαλάκωνα *dixerit eum qui sua profundit temerè. Ex his colligere licet, adagij conuicium non hæsisse in quosuis pauperes, sed in eos duntaxat qui fastu luxuq. redacti sunt ad inopiam. Vox autem dicta videtur, a verbo* σαλάζω, *quod est labefactari & ad ruinam tendere.*

Archilóchi melos.

Ἀρχιλόχου μέλος, *id est, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuisse repertum, qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui singulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmen erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad singula cantionis interualla, victorum nomina voce sua repetebat: veluti si Herculem laudabat, accinebat, Tenella Callinice* χαῖρ' ἄναξ Ἡράκλεις. *Aut aliud, si cum alium canebat. Huic non dissimile est quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupresso nautam rogabat, ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priscam ac rudem. Meminit Aristophanis & Pindari interpres. Sumptum est e Pindari Olympiorum Encomio septimo:* τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. *Quo quidem loco varia commenta refert enarrator, quæ repetere, non videtur ad hoc quod agimus necessarium.*

Ὁλοίχοινα.

ANTEA *retulimus ex oratione Aeschinis,* περὶ ὁλοχοίνου ἀδέρχου, *cum lexicographi pro* ὁλοσχοίνα *habeant* ὁλοίχοινα. *qui adiecit scholia in Demosthenem, citat orationem Aeschinis aduersus Demosthenem* περὶ παραπρεσβείας, *& Theophrastum in quarto libro. Apud Aeschinẽ reperim⁹* ὁλοσχοίνε. *Similiter Theophrastus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniũt in aquis facit (quod admonet scholiastes) tria* σχοίνε, *hoc est, sparti siue iunci genera: quorum vnum sit acutum, quod appellant masculum, id est, infrugiferum: alterum frugiferum, quod a nigro fructu vocant* μελαγκρανίν: *tertium quod dicitur* ὁλόσχοινος, *pinguitudine, magnitudine & callositate ceteris præstans. Hoc ultimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod mollius sit & carnosius. Dioscorides lib. 4 paullo secus distinguit genera, sed admonet tertium quod* ὁλόσχοινον *dicit, esse ceteris asperi⁹ & callosius. Vt alii quidam pro* σχοίνος *scriberent* ἐχῖνος *suspicamur in caussa fuisse, quod Theophrastus meminit carnositatis, quasi nouum sit audire carnem mali aut cerasii. Echinus tamen terrestris, quem appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoschœno, quod habet asperitatem: vnde & cutis detracta cum spinis, vtilis est ad defricenda vasa. Proinde dictum videtur de duro & procaci sermone, quo velut os alicui percellimus. Hoc quidquid est appendicis, lectorem celare noluimus.*

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόυ, *commemoratur in Græcorum collect. vt ante nobis commemoratum est. Originem autem eius diuinauimus ex Homeri Odyssea, apud quem in conuiuio multa de se mentitur Vlysses: nec absurdum esset commentum, si Alcinoi apologus dici posset ficta narratio apud Alcinoum habita. Aristoteles tamen Rhet. 3. cum obiter meminit huius apologi, sic loquitur, vt videri possit notasse scriptorem aliquem qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro veris. Fortassis scriptor cui nomen Alcinous, induxit personam Vlyssis apud Penelopen plurima commemorantem, quasi vel in bello, vel in itinere vere passus esset ea. Locus, apud Aristotelem sic habet:* ἔτι παρεκβατικὰ δεῖ λέγειν ὅσα μὴ περαίνεται ἢ ὅσα οὐ δύναται ῥῆσαι, παράδειγμα ὁ Ἀλκινόυ ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίηται. *Trapezontius interpres legisse videtur* ἔτι μὴ παρεκβατικὰ δεῖ λέγειν ὅσα περαίνεται, *&c. At ne sic quidem locus videtur vacare mendis. Quare suspendemus hic sententiam, donec vel e Gregorij Nazianzeni commentariis in hos libros, vel*

alíunde

aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Doceat qui didicit.

IDEM *in eodem Encomio,* τὸ διδάξαι δὲ τῷ εἰδότι ῥᾷον, *id est, docere porro facilius ei qui didicit. Iuxta illud, Disce, sed a doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet. Nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obscuris dare lucem. Proinde quod quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adolescentes in disciplinis, in caussa est aut quaestus, aut liuor, aut imperitia.*

Celeritas in malis optima.

SOPHOCLES *in Antigona:*

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τἀν ποσὶν κακά. *id est,*

Verba sunt Chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem e medio tolli. Nam cito perire quem vitae taedet, non nihil est lucri. Nihil molestius quam diu animo discruciari, si quid mali imminet, quod vitari non queat. optimum est dare operam vt sit quam breuissimum.

Prima felicitatis pars sapere.

IN *eiusdem fabulae clausula:*

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. *id est,*
Vt sis felix longe primum
Sapere est.

De Creonte dictum est, qui dum mauult animo suo quam rectis consiliis obtemperare, et suos et se funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, si absit sapientia. Idem paullo ante contrariis expressit verbis de Haemone loquens, qui sibi mortem consciuerat,

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. *id est,*
Monstrans quod inconsulta temeritas viro
Adiuncta, sit longe malorum maximum.

Sero vidit iustitiam.

RVRSVM *in eadem,*

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν. *id est,*
Proh vt videre iusta sero cernere.

De Creonte dictum est, qui prius nec Tiresiae, nec cuiquam suorum obtemperat, magnis doctus cladibus incusat suam stultitiam. Eadem sententia repetitur in clausula tragoediae, sed diuerso schemate,

Μεγάλας δὲ πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
Ἀποτίσαντες,
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. *id est,*
Diui poenas postquam atroces
De verbis sumpsere superbis
Aetate docent sapere extrema.

Conuenit cum illo, Sero sapiunt Phryges.

Vindicta velox.

DE *sera vindicta numinum aliquot prouerbiis testatum est, quae supra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum vindictam, magis huc conducit, vt in aliquod prolapsi malum, mature resipiscamus. Verba sunt Chori ad Creontem,*

Ὅσον γ' ἄναξ τάχιστα· συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. *id est,*
Rex ista facito quam potes celerrime.
Noxae citipedes numinum: improbos viros
Subito occupant iunctae simul compendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta poene prius adfuit quam absolueretur Tiresiae vaticinium.

Fato non repugnandum.

IN *eadem Creon ita loquitur:*

Ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. *id est,*
Sed fata contra, quando id est perquam arduum,
Non est reluctandum.

Eandem sententiam alias ex variis citauimus auctoribus. Nemo potest vitare quod deus nobis immittit. Quod autem vitari non potest, ferendum est, non culpandum. Ducunt enim volentem fata, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum.

IN *eadem fabula Creon Tiresiae more vatum incandescenti ac liberioribus dictis impetenti regem, loquitur:*

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. *id est,*
Vati vicissim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait, Genus irritabile vatum, non tantum ad poetas, sed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum est, si quid ab eis velis exculpere, quos si prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet vti, vbi quis nos impetierit impotenti conuicio, velut afflatus furore quoddam, cui honoris gratia nolimus vicissim maledicere, cum non desit quod retorqueatur: aut cum libertatem eam tribuimus irae, veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo sanius decertes conuiciis quam cum furioso, finitimum est illi quod ante retulimus, Omitte vatem. Praeterea illi, Ni pater esses, quod est in hac eadem fabula sub persona Haemonis.

Vatum genus auarum.

IN *eadem scena Creon ita loquitur Tiresiae,*

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. *id est,*
Genus omne vatum est appetens pecuniae.

Hoc nomine olim male audiebant augures & haruspices. Vera non potest semper loqui, qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui.

EODEM *in loco iam irritatior Tiresia sic minatur Creonti:*

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. *id est,*
Tu me excitas vt quae latent in pectore
Immota, cogar proloqui.

Vsus erit, quoties aduersariorum improbitas eo nos compellit, vt quae decreueramus silentio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio tetigerat, dicens,

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν. *id est,*
Tu doctus augur, at suetus laedere.

Quod ipsum conuenit in hominem prudentem aut eruditum, sed improbum. Confine est illi, Non mouenda moues.

Mortuos rursus occidere.

IBIDEM *verba Tiresiae sunt ad Creontem, suadentis vt Polynicis corpus sinat condi sepulcro,*

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα

Κέντει,

Κέντει, τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν; id est,
Age, mortuo concede, nec qui extinctus est,
Stimulato: quæ nam est fortitudo, mortuum
Necare rursum?
Confine est illi quod alibi retulimus, Iugulare mortuos.

Deo nemo potest nocere.

SENTENTIA *pia est, sed a Creõte impio animo dicta:*
Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει id est,
Violare, siue polluere diuos, nemo quit mortalium.
Veteribus persuasum erat offendi diuos inferos si mortuo negaretur sepultura: offendi Iouem supplicium, si quis supplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiusmodi rerũ curæ esse diis, quod illi non queãt a quoquam lædi. Hoc carmen occini potest iis qui indignum deo putant, in matrice virginis latitasse, & per vterũ virginis exisse, vnde prodeunt homines ceteri: aut qui putant corpus domini pollui, quod in stomachum hominis immundum descendat:
Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.
Neq. sol polluitur, tot cloacas ac paludes lustrans.

Auscultandum bene loquenti.

TIRESIA *in eodem sermone:*
Εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω, τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι. id est,
Tibi beneuolus, bene loquor, suauissimum est
A bene loquente, lucra si fert, discere.
Eandem sententiam, antea dixerat Hæmon:
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν, id est,
Recte loquentem audire par est, ac decet.
Conueniet cum illo, Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Hesiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula.

EIVSDEM *Tiresiæ verba sunt ad Creontem admonentis, vt in summo discrimine positus sapiat,*
Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id est,
Sape, denuo nunc positus in nouacula
Fortunæ.
Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis cõtentio, successit hæc quam offensis diis excitauit Creõ. Quanquam hic versus obiter nobis alibi citatus est, in prouerbio In acie nouaculæ.

Peruicacia stultitiæ dat pœnas.

IN *eadem tragœdia Tiresia, Creõtem admonens ne præfractus ac rigidus persistat in sententia, ita loquitur,*
Αὐθαδία τοι, σκαιότητ' ὀφλισκάνει. id est,
Præfracta mens amentiæ pęnas luit.
Intractabilis illa ferocia fere solet magnæ cuiusdam calamitatis esse pręludium. Hoc Tiresiæ dictum eleganter expressit Hæmon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen sic habet:
Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάρροις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσῴζεται,
Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.
Αὔτως δὲ, ναὸς ὅστις ἐγκρατὴς πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδὲν, ὑπτίοις κάτω
Τρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται. id est,
Vides vt in torrentium decursibus,
Quæ cedit arbor, surculos seruat suos.
At quæ resistit, stirpe cum ipsa deperit.
Nauclerus itidem, qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur
Ac iam supinis nauigat nixus foris.

Nauigationis socius.

ANTE *retulimus. In eadem esse naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc allusit Ismene, in eadem fabula, dicens se non recusare, quo minus subiret idem periculum, quod subiret Antigone soror.*
Ἀλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη. id est,
Sed in tuis non erubesco me malis
Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

Nuntio nihil imputandum.

HIC *fere est hominum affectus, vt tristia nuncianti perinde indignentur, quasi fecerit quod factum nunciat. Creonti itaq. succensenti nuntio, quod parum læta adferret, ita respondet:*
Ὁ δρῶν σ' ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ. id est,
Qui fecit, animum discruciat, aures ego.
Eiusdem nuntii versus est:
Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν. id est,
Nemo hunc amat, qui verba nunciat mala.
Accommodari poterit ad eum qui lapsum admonet, vt magis sibi ipsi succenseat qui crimen admisit, quam ei qui necessariam admonet correptionem. Nam correptio ad tempus molesta est auribus, sed sceleris cõscientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non potest, nec incipiendum quidem est.

PRIVS *retulimus, ἀδύνατα θηρᾶν, id est, impossibilia venaris. Quod aliis verbis expressit Sophocles in Antigone:*
Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα. id est,
Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.
Verba sunt Ismenes deterrentis Antigonem, ne Polyniceen sepeliat aduersus regium edictum.

Cor calidum in re frigida.

EADEM *Ismene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait,*
Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,
Profecto tu cor calidum habes in frigidis.
Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat, quorum feliciter perficiendorum exigua spes erat.

Frustra niti dementiæ est.

RVRSVS *in eadem ita loquitur.* -Τὸ δὲ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id est,
Frustranea agere insignis est amentiæ.
Non solum amentiæ est, iniusta agere, verum etiam superuacanea. Ex iniustis interdum aliquod est lucrum, ex superuacaneis nullum.

Principi obtemperandum in omnibus.

NON *sine prouerbiali schemate dictum est in eadem tragœdia, quod ait Creon,*

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id est,
Sed principatum ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, siue leuia præcipit,
Siue æqua mandat, siue & his contraria.

Ciuitas non ciuitas.

HAEMON *Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:*

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Quæ vnius hominis, illa non est ciuitas.

Dixerat Creon ipsius esse, non alterius imperare regionū. Hæmon negat eam esse ciuitatem, vbi summa rerū penes vnum hominem est. Polis enim Græcis vel a versando, vel a multitudine dicta videtur, Latini REpublicam appellant. At Respub. non est, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur omnia. Itaque cum Creon respondisset, ciuitatem censeri illius, qui illi imperat, subiicit Hæmon:

Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id est,
Recte, vnus vt deserto in agro regem agas.

Regium est imperare liberis, neque quidquam absque ciuium consensu tentare.

Mens cæli, terræq. regina.

SOCRATES *apud Platonem in Philebo:* πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστι βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. *id est, Omnes enim sapiētes consentiunt hoc pacto seipsos honestantes, quod mens nobis regina cæli & terræ. Sentit sapientia gubernari omnia potius quam voluptate. Cum enim Philebus probasset felicitatem ex sapientia & voluptate mixtum, quæri cæptum est vtra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes consentire, subindicat fuisse vulgo iactatum. Conuenit huic quod habet Hæmon Sophocleus:*

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον. id est,
Pater, dei mentem inserunt mortalibus,
Quæ res opes exsuperat omnes maxime.

Primas iactare hastas.

M. TVLLIVS *lib. de Oratore 2. primas iactare hastas dixit, pro velitari, quod ad oratorem transfert, cuius dictio initio debet esse lenis ac sedata, vt paullatim incandescat oratio. Notat ibi Philippum oratorē, qui solitus sit ita ad dicendum surgere, vt nesciret primum verbum quod esset dicturus: sed aiebat se posteaquam concalefecisset brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipsos vnde similitudinem ducit, illas primas hastas ita tractare leniter, vt & venustati vel maxime seruiant, & reliquis uiribus suis consulant.* παρομοίως *erit, si ad disputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.*

Omissis fontibus consectari riuulos.

IN *eodem libro non sine prouerbij specie dixit riuulos consectari, pro eo quod est minus ad rem pertinentia dicere, omisso eo quod est negotij caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullij verba sic habent, Tamen tardi ingenij est, riuulos consectari, fontes rerum non videre. Etiam ætatis est, vsusq. nostri a capite quod velimus arcessere, & vnde omnia manant videre.*

Res palæstræ & olei.

QVAE *non ad serium negotium, sed ad lusum & ostentationem adhibentur, palæstræ & olei dicuntur, cum in prælio maioribus opus sit uiribus. In palæstra non armati, sed vncti concertabant, tū quo difficilior esset apprehensio, & elapsus facilior, tum quo corpus esset nitidius, certabant enim nudi. M. Tullius lib. de Orat. 1. Nitidum quoddam genus est verborum & lætum, sed palæstræ magis & olei, quam huius ciuilis turbæ ac fori. Consimiliter lib. 2. de Isocratis discipulis agēs, Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Eodem spectat quod ait libro De legibus 1. Fannij autem ætate coniunctus Antipater, paullo inflauit vehementius, habuitq. vires agrestes ille quidem atque horridas sine nitore ac palæstra sed tamē admonere reliquos potuit, vt accuratius scriberent. Hæc tibi. Quod prius dixerat oleum, hic vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat, quod est nitidius. Iam, inquit, erat vnctior quædam splendidiorq. consuetudo loquendi. Rursus in Oratore ad Brutum, Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cum oratione: itaque serius aliquanto notatus & cognitus, quasi quandam palæstram & extrema lineamenta orationi attulit: palæstram appellat venustatem ad ostentationem adhibitam. In his porro verbis, nec illud absque prouerbij specie dictum est, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta a pictoribus.*

Operarij.

IBIDEM *non absque prouerbij specie operarios appellat, qui citra philosophiæ cognitionem caussas agunt. Architectus ex arte rationem operis præscribit, operarij vere non iudicium suum, sed tantum operam adhibent, iuxta præscriptum. At qui philosophiam callet, ex se paratus est de quauis re recte dicere. M. Tull. de Mnesarcho loquens, Hos quos nos oratores vocamus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem nisi qui sapiens esset, esse neminem. Rursus in Bruto, Nam illud minus curo, quod congessisti operarios omnes, vt mihi videantur mori voluisse non nulli, vt a te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales: Addamus, inquit, huc etiam, ne quem vocalem præterisse videamur, C. Cosconium Calidianum.*

E schola cantilena.

PLAVTVS, *vt ante admonuimus, Theatri nugas appellat, quæ solent in comœdiis recitari. M. Tull. e scholis cantilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilem, plus habentem ostentationis quam sapientiæ: locus sic habet eodem libro: gerendus est tibi mos adolescentibus Crasse, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatem, neque ex scholis cantilenam requirunt, sed ex homine omnium sapientissimo atque eloquentissimo, atque ex eo qui non in libellis, sed in maximis*

ximie caussis & in hoc domicilio imperij & gloriæ, sit consilio linguaq. princeps.

A deo ficti.

QVI *vehementer ad aliquid natura compositi sunt hos prouerbiali sermone ad hoc natos, factos sculptosq. dicimus: insignem autem naturæ dexteritatem M. Tullius eleganter expressit eodem libro: Sunt autem, inquit, quidam ita naturæ muneribus in iisdem rebus habiles, ita ornati, vt non nati, sed ab aliquo deo ficti videantur. Adlusit autem ad Pandoram quam finxit Vulcanus, ceteris item diis sua munera in vnam conferentibus.*

E circulo.

HOMINEM *e triuio, plebeium & contemptum appellamus. Marcus Tullius, pro eo dixit e circulo. Circulum autem vocat conuenticulum hominum in foro aut in plateis confabulantium. Ita Crassus eodem quem modo citauimus libro, Effudi vobis ola qua sentiebam, quæ fortasse si quemcumq. patremfamiliæ arripuissetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontantibus respondisset.*

Caussa cadere, Formula cadere, Ex iure manu consertum.

QVEMADMODVM *prisci iureconsulti dicebant aliquem ex iure manu consertum vocari, cui lis intendebatur, ita caussa cadere dicebatur, qui male agēdo ius agendi perdidisset, vt vtrumq. fiet παρωμιῶδες, si accedat translatio: vtrumq. est apud M. Tullium eodem libro sub persona Scæuolæ, Quod vero in extrema oratione quasi tuo iure sumpsisti, oratorem in omni sermonis disputatione copiosissime posse versari, id nisi in tuo regno essemus, nō tulissem, multisq. præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex iure manu consertum vocarent & aliquanto post, cum Hypsæus maxima voce plurimis verbis a M. Crasso pretore cōtenderet, vt ei quem defendebat caussa cadere liceret: Cn. autem Octauius homo consularis, non minus longa oratione recusaret, ne aduersarius caussa caderet. Idem pro L. Murena: Et si turpe existimas te aduocato illum ipsum quem contra veneris, caussa cadere. Meminit & Quintilianus libro 7. cap. 4. Apud priscos superstitiose seruabatur, vt qui in actione instituenda vel verbo lapsus esset, caussa caderet, cuius superstitionis vestigia non exigua adhuc resident apud Anglos, interdum totum instrumentum reiicientes, si cognomen aliquod vna littera secus fuerit scriptum. Iustinianus Institutionum iuris lib. 4. tit. De actionibus, paragrapho, si quis, Si quis, inquit, agens in intentione sua plus complexus fuerit quam ad eum pertineat, caussa cadebat: id est, rem amittebat, nec facile in integrum restituebatur, nisi minor erat 25 annis, &c. Proximo autem paragrapho, vocem hanc plus, ostendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & caussa. Re, si quis pro decem aureis petat viginti: Tempore, si quis ante diem vel ante condicionem petat: Loco, si quis Romæ petat, quod Ephesi promissum est: Caussa, si quis stipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichum pura actione, cum electio sit promissoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iustinianus libro quarto tit. De exceptionibus, paragrapho, appellantur: Cum temere, inquit, rem in iudicium deducebāt, & consummebant, qua ratione rem amittebant Horat. in Sermonibus.*

Et casu iam respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.

Quintilianus libro tertio, cap. 8. Neque ignoro multa transferri in omnibus fere caussis, in quibus cecidisse quis formula dicitur: hæ sunt quæstiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro epistolarum 6. epist. 49. de philosophis agens, qui vocum argutiis ostendebant eruditionem: Quid enim, inquit, aliud agitis, cum eum quem interrogatis, scientes in fraudem inducitis, quam vt formula cecidisse videatur? Sed quemadmodum illum prætor, sic hos philosophia in integrum restituit, ita Seneca. Quin hoc ipsum in integrum restituere, si a foro transferatur ad alia, παροιμιῶδες est. Poterit ita deflecti, vt dicatur caussa cecidisse, qui ius obiurgandi filiū amisit, quod eum suo exemplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porro sermonis formula, ex iure manu consertum, ab ipsis duodecim tabulis sumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut simili de re controuersia in rem præsentem veniebant, & apud prætorem vindiciarū caussa manus conferebant: hoc est, alter alterius manum corripiebat. Sed cū propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores vindiciarum caussa longius proficisci, institutum est, vt litigantes non ex iure apud prætorem manum consererent, sed ex iure manu consertum vocarent, hoc est, alter alterum ex iure ad conserendum manum in rem de qua ageretur vocaret: simulq. profecti in agrum de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad prætorem deferrent, & in ea gleba tamquam in toto agro vindicarent. M. Tullius libro epistolarum septimo scribens Trebatio iureconsulto: Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, istic

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumq. petunt, vadunt solida vi.

Huiusmodi vindiciarum formulam Marc. Tullius facetissime expressit in oratione pro L. Murena: itaq. irati illi, quod sunt veriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, vt omnibus in rebus ipsi interessent, cum hoc fieri bellissime posset. Fundus Sabinus meus est, immo meus: deinde iudicium voluerunt. Fundus, inquit, qui est in agro qui Sabinus vocatur, satis verbose. Cedo, quid postea? Eum ego ex iure meum esse aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manum consertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille vnde petebatur non habebat. Transit iureconsultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu consertum vocasti, inde ibi te reuoco. Hactenus Mar. Tullius. Metaphora sumpta est a bellis, in quibus manus conferere dicuntur, qui cominus confligunt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina secundo.

Lapides flere.

De re vehementer miseranda prouerbiali hyperbola dici solet, eam esse tam lamentabilem, vt vel lapides cogantur ad fletum. M. Tullius in eodem libro, Tu vero vel si testamentum defenderes, sic ageres, vt omne omnium testamentorum ius in eo iudicio positum videretur: vel si caussam ageres militis, patrem eius, vt soles, dicendo a mortuis excitasses, statuisses ante oculos, complexus esses filium, flensq. eum centumuiris commendasses, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coegisses, vt totum illud vti lingua nuncupasset, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magico carmine scriptū videtur, hæc ille. In verbis autē Ciceronis, ad prouerbium adludit magici carminis mentio, Quod enim vehementer commonet animum, quauis incantatione efficacius dicitur, sicut alibi retulimus.

Liber non est, qui non aliquando nihil agit.

Qui in summo otio versabantur ab omnibus feriati negotiis ij nihil agere dicebantur. M. Tullius eodem libro, sub persona Crassi ad Scæuolam, Quid igitur, inquam, quando ages negotium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando denique nihil ages? Tum illud addidi, mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit, hæc ille, mox interpretatur quid declaret, nihil agere: In qua, inquit, permaneo Catuli sententia, meq. cum huc veni, hoc ipsum nihil agere, & plane cessare delectat. Nam cessare dicuntur non tantum ij qui desistunt a negotio, sed qui sunt in otio. Expedit autem interdum nihil agere, vt cetera recte agamus. Alias ostendimus eos nihil agere dici, qui inanem sumunt operam.

In herba luxuries.

Rustici semina copiosius quam expedit herbescentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellant luxuriem, quam immissis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depascere. Maro,

Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

M. Tullius eodem libro quem modo citauimus. Quod si hic noster Sulpitius faceret, multo eius oratio esset pressior, in qua nunc interdum, vt in herbis rustici dicere solent, in summa vbertate inest luxuries quędam, quæ stylo depascenda est.

Surculum defringere.

Simili forma dixit eodem in loco, Surculum defringere, pro eo quod est, non callere totam disciplinam, sed ex ea paullulum quod ad rem præsentem faciat decerpere: quemadmodum iureconsulti non unnquam aliquam sententiam aut fragmentum adducunt e Theologorum disciplina, locus apud Ciceronem hunc in modum habet, Atque hactenus loquuntur, etiam hac instituendi diuisione vtuntur, sed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amissam possessionem, sed vt ex iure ciuili surculum defringendo vsurpare videantur.

Mendacium vtile.

Dives ille apud Satyricū Iuuenalem dicit, Quid enim saluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem: sed honesto propius est, quod ait Orestes in Electra Sophoclis,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. *id est,*

Nullum reor verbum quod est lucro, malum.

Conuenerat enim vt fingerent ipsum esse mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, sed ad id quod constituerant fore accommodam, venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idq. perfecerunt.

Equi generosi senectus.

Ἵππου γῆρας, alias dictum est, de his qui post res preclare gestas ob senium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula, declarat generosi equi senectutem, his versibus.

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. *id est,*

Generosus vt equus, consenuerit iam licet,
Animum tamen numquam in periclis abiicit,
Sed auribus rectis stat, itidem tu quoque
Et incitas me, & ipse eum primis ades.

Verba sunt Orestis ad pædagogum senem, cuius consilio & auxilio occidit Clytæmnestram & Aegisthum.

Cunctatio noxia.

In eadem fabula Electra de Oreste qui reditum proferebat ita loquitur,

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. *id est,*

Dum facere semper prorogat quæ adsunt simul,
Simul & futuras perdidit mihi spes meas.

Prouerbij ratio est in tropo, quo præsentes & absentes dixit pro omnes.

In arduis contanter agendum.

Ibidem Electra querenti de fratre:

Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. *id est,*

Dicit quidem, sed e dictis facit nihil.

Ita respondet Chorus,

Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. *id est,*

Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.

Sentiens in arduis ac periculosis negotiis non esse præcipitandum consilium, huic rursus ita respondet Electra,

Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ. *id est,*

At his quidem haud contante me seruatus est.

Sentiens perniciosam esse contationem, cum vrget pręsens periculum.

E paucis verbis ingens bonum aut malum.

Ibidem Electra sic loquitur sorori Chrysothemidi,

Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. *id est,*

Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, simul & erexit, breuis.

Sentie

Sentit interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos nasci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuissima rei grauissimis pœnis dictum est alias.

Vni cum duobus non est pugnandum.

IN *eadem Chrysothemis, Electræ sorori, & Choro concorditer hortantibus ita respondet,*

> Δράσω, τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
> Δυοῖν ἐρίζειν. id est,
> *Factura sum, non æquum enim est, resistere*
> *Vnam duabus.*

Adfine est illi, ne Hercules quidem aduersus duos. Huc adlusit & Catullus in epithalamio,

> *Noli pugnare duobus.*

Mala malis eueniunt.

CLYTAEMNESTRA *obiurgans Electram filiam, quod per eã traduceretur, vt viricida, vicissim audit,*

> Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id est,
> *E turpibus enim, facta turpia discimus.*

Significans quod filia de matre parum honeste loqueretur ei imputandum quæ necando maritum, & filij necem moliendo, docuisset liberos odisse matrem, id paullo post dicit explanatius,

> Τὰ δ' ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. id est,
> *Porro ipsa facta, uerba reperiunt sua.*

Scitum est illud Socratis, vt se quisq. talem præstaret re, qualis haberi cuperet. Fama enim e factis velut e fonte nascitur, e bonis bona, e malis mala. Proinde qui factis ignominiosis sibi peperit ignominiosam famam, ne succenseat male loquentibus, sed sibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictam in maledicos, sed benefactis rumorem fœdum abolere studeat.

Numinis ira ineuitabilis.

APVD *Homerum Iupiter vxori minitans, appellat manus suas* ἀάπτους, *quod lædant quoscumq. velit, cum a nemine vicissim lædi queant. Simile est quod in eadem fabula dicit Orestis pædagogus,*

> Ὅταν δὲ τις θεῶν
> Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id est,
> *At vbi viro nocet deorum quispiam,*
> *Vitare possit nemo quamlibet potens.*

Solent homines calamitates suas in hanc aut illam caussam reiicere, cum pleraque mala sic præter omnem exspectationem accidant, vt appareat a superis immitti.

Quo terrarum raperis.

QVI *non sunt attenti ad rem propositam, negantur esse domi. Qui longius aberrant a uero, in alia regione esse dicuntur. Electra sorori nuncianti Orestem viuere qui dictus erat mortuus, ita respondet,*

> Οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id est,
> *In quod solum rapiare non intelligis,*
> *Nec quo ferat mens.*

Prouerbium est in tropo. Sic in eum qui aberrat a re proposita apte dicetur illud, Quo nunc se proripit ille? Aut, In quam regionem abripitur? Translatum videtur a nauis.

Bene natis turpe est male viuere.

QVIDAM *arbitrantur ob hoc ipsum sibi licere turpiter viuere, quod honestis maioribus orti sunt, cum contra generis claritas, quasi fax addita faciat, vt nobilium errata plus habeant dedecoris quam obscuro genere natorũ. Hoc in eadẽ fabula sic expressit Electra,*

> Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. id est,
> *Natis honeste, turpe viuere turpiter.*

Quamquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui sunt improbis moribus, sed qui viuunt in seruitute, cum sint ingenui nati, vt cum illo conueniat, Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Mortui non dolent.

EADEM *in eadem fabula, significans se spontanea morte quæsituram malorum finem, ait,*

> Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id est,
> *Nam mortuum dolere video neminem.*

Eoq. Plinius existimat nullum beneficium a diis datum homini maius, quam quod cuique in manu est cum velit e vita excedere. Melius Socrates, qui docet esse nephas animam iniussu imperatoris dei e corporis præsidio decedere.

Latini tibicinis more.

IN *M. Tullij verbis quæ paullo ante retulimus ex oratione pro L. Murena, prouerbium inerat, cum ait iureconsultum instructo petitore, Latini tibicinis more transire ad eum a quo petitur, eũ illum sollemnibus uerbis instructurum. Unde nata sit similitudo, non admodum liquet, nisi quod probabilis coniectura videtur, ductum a priscis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis vnico tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum vocem ac gestum accommodabant histriones, alioqui ob imperitiam non seruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen posteaquam vni actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic responsurum transire, eiq. vicissim incentu tibiæ metri modulos præire, atque hinc rursus ad alium, quod rusticani homines absque præeunte tibicine non possent apte saltare uersus aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui est apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de versibus ita compositis, vt posset oratio libera solutaq. videri. Quorum, inquit, similia sunt quædam etiam apud nostros, velut illa in Thyeste, Quem nam te esse dicam, qui tarda in senectute: & quæ sequuntur: quæ nisi cum tibicen accessit, orationi sunt soluta simillima. Prior locus ex oratione, refertur in prouerbio, Caussa cadere.*

In quadrum redigere.

SVPERIVS *ex Aristotele docuimus, virum constantis animi appellari tetragonum, quod ea figura ex omni parte sui similis est. Vnde quidquid congruit & aptum est, quadrare dicitur. Id M. Tullius in Oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris compositam: Itaque postquam est nata hæc circumscriptio, vel comprehensio, vel continuatio, uel ambitus, si ita licet dicere, nemo qui aliquo esset in numero, scripsit orationẽ generis eius quod esset ad delectationẽ comparatum, remotumq. a iudiciis forensique certamine,*

quin redigeret omnes fere in quadrum numerumq. sententias. Metaphora ducta est a marmorariis.

Cadere in cursu.

CADERE *in cursu M. Tullius dixit pro eo quod est expetita laude frustrari, quemadmodum si quis ad lauream theologicam contendens emoriatur priusquam ad summum eius nominis fastigium peruenerit. Marc. Tullius libro De claris oratoribus de Galba loquens, Laudabans hunc patres nostri, fauebat etiam propter patris memoriam, sed cecidit in cursu. Nam rogatione Manilia Iugurthinae coniurationis inuidia, cum pro se ipse dixisset, oppressus est. Simili tropo dicimus eos e cursu reuocare, quos ab instituto ad aliud quidpiam retrahimus. Et in cursu esse dicuntur, qui magno studio contendunt aliquo. Metaphora sumpta est a publicis certaminibus, pedibus aut equis currentium.*

Ne pudeat artem.

VERSUS *erat olim populari sermone iactatus, Ne pudeat artem proloqui quam factites. Multos non pudet turpi quaestu viuere, cum pudeat nomen eius quaestus profiteri. Quemadmodum si quis vsuram exercens, vocari malit, negotiator. Versum citat M. Tullius eodem libro, Me autem siue peruulgatissimus ille versus, qui vetat*

Artem pudere proloqui quam factites,

dissimulare non sinit, quin delectet: siue tuum studium hoc a me volumen expressit.

Δωριάζειν.

Δωριάζειν, *olim dicebantur qui corpore parum decore nudato incedebant, ductum a virginibus quae in Peloponeso discinctae, & absque tunicis esse consueuerunt, tantum pallio tecta vtrimq. fenestrato, per quod patebant nuda corporis. Apud Lacedaemonios autem virgines certis diebus tota nuda incedebant. De Romanorum multitiis pellucentibus multa queritur Iuuenalis.*

Aetoli.

Αἰτωλιταὶ *dicti sunt olim ioco prouerbiali, qui iuxta mores Aetolorum petaces essent & improbi. Allusum est enim ad vocem, quemadmodum auidi munerum Dorice loqui dicebantur, sic* αἰτωλοὶ *dicti videntur, quod omnia petant,* παρὰ τὸ ὅλα αἰτεῖν. *Meminit Stephanus.*

Χαρωνῖται.

OLIM *Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum est iis qui defuncti commentariis tuebantur quod perperam agebant. Hinc ortum. Cum M. Antonius oratione funebri prolataq. C. Caesaris veste populum in eius interfectores concitasset, adripuit Caesaris commentarios, in quibus acta illius continebantur, iisq. adscripsit quae libuit. Atque horum auctoritate se facere simulabat quidquid agebat, aliis tribuens magistratus, alios ab exilio reuocans, alios e vinculis liberans. Hi omnes quoniam se defuncti commentariis excusabant, vulgari ioco dicti sunt* χαρωνῖται, *vt refert Plutarchus in vita M. Antonij. Simili artificio quidam abutuntur testamentis, in quos competet itidem cognomen.*

Iapeto antiquior.

Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερος, *id est, Iapeto antiquior. Iupiter apud Lucianum sic adloquitur Cupidinem pueritiam excusantem,* σὺ παιδίον ὁ ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ Ἰαπετοῦ.

FINIS.

APPENDIX ADAGIORVM, QVAE ADDITA SVNT.

Salmoneus alter.

SALMONEVS alter, Paræmiæ specie vsurpatur a Symmacho, de supra modum superbo & elato, verba eius sunt ad Theodosium Imperatorem vbi deprecatur honorati vehiculi vsum, ista: Absit vt moderator vrbis liberæ atq. ideo deuotæ, tamquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho aduersus quem inuectiuæ extant Claudiani poetæ. τὸ ἐκείνου κράτος εἰς τοσοῦτον κατέσεισε πάντα καὶ κατεβρόντησεν, ὥστε τὸν μὲν Ῥουφῖνον αὐτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ μύθῳ Σαλμωνέα μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν εἶναι, *id est, Illius potentia adeo concussit omnia & tonitru quodam perculit, vt non modo Ruffinus esse reipsa deprehensus fuerit, sed fabulosus ille Salmoneus nihil fuerit præ isto. Galenus Therapeutices primo in Thessalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum qui Homeri simulacrũ flagellare solebat, & Salmoneum Iouis æmulum, sic enim, inquit,* καὶ γὰρ οὖν καὶ Ζωΐλος ἔνδοξος τὴν Ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα, καὶ Σαλμωνεὺς τὸν Δία μιμούμενος. *id est, Hac ratione nobilitatus est Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando, & rursus.* ἀλλ' οὐδεὶς νοῦν ἔχων ζηλοῖ οὐδέτερον αὐτῶν, οὔτε τὸν μαστιγωτὴν Ὁμήρου Ζωΐλον, οὔτε τὸν παραπλῆγα Σαλμωνέα, καὶ τοι παρ' ἡμῖν φιλοσόφοις ζηλωτὸς ὁ Ζωΐλος, τοῖς δ' ἱεροσύλοις ὁ Σαλμωνεύς. *hoc est, Nemo quisquam sanæ mentis æmulatur Homeri flagellatorem Zoilum, neque vecordem Salmonea, tametsi maledicis scurris in exemplo sit Zoilus, & sacrilegis Salmoneus. Hesiodus,*

> Σαλμωνεὺς ἄδικος καὶ ἀνάσιμος τοῦ κόρει. *id est,*
> *Salmoneus plenus factus ac nescius æqui.*

Qui & ipse prouerbialis versus in principem subditis grauem & superbię immodicum, aut prętorem insolentem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Aeoli Elidis reguli ex Laodice Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas super põtem æneum quem construxerat, agitasse, ad imitanda vera tonitrua, & immissis in homines facibus, neci eos dedisse legitur, vnde Virgilius lib. Aeneid. 6.

> *Vidi & crudeleis dantem Salmonea pęnas,*
> *Dum flammas Iouis & sonitus imitatur olympi.*

Et Valerius Flaccus Argonauticorum, 1.

> *Salmoneus nondum ille furens, cum fingeret alti,*
> *Quadrifida trabe tela Iouis.*

Salmoneum fuisse industrium mechanicarum operarũ artificem putat Eustathius Odyssea. λ. quando & alij quidam ἀρχαῖοι *ad imitãda cæli tonitrua leguntur excogitasse, vas ingens mugitum illum tonitrui per calculos immissos exprimens. Produnt & historiæ Archimedem Syracusanum fulgurationes quasdam ignuomas per specula edidisse. Idem commemorat perizum quendam mathematicum adiumento machinæ, inimici sui ædes non aliter quã terræ motu vibratas concussisse, fulguritosq. quosdã radios in illũ distrinxisse, vt confessione inimici &* ἐνοσίχθων *&* περικεραυνός *dictus fuerit Neptuni Iouisq. illius terræquassoris, huius fulguratoris, epithetis, quod dictũ de Arthmesio intelligendũ est, quẽ scribit Agathius historię lib. 5. domum Zenonis vicini sui æmulis terræ motus concussione per dispositos certis locis tubulos perculisse.*

Pulmonis vitam viuere.

PLATO *in Philebo.* ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον ἀλλά τινος πλεύμονος, *id est, Non hominis, sed pulmonis cuiuspiam vitam viuere, de homine stupido & rationis mẽtisq. parum compote. Potest apposite dici in ebriosum & abdomini* γαστριμαργίαις *(vt Aretes Cæsariensis loquitur) addictum, farcire corpus solum prõptum, ingenij viribus nusquam vti. Est autem Pulmo marinum zoophyton, quasi plantamine dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, suapte sponte proueniens: quod inter testacea ponit Aristoteles & hoc ipso in loco Plato, quando subiicit,* ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρείνων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων, *id est, aut alterius marini generis quod inter testacea corpora animantũ est. Vsus eo est et Synesius Ptolemaidos. Episcop. in lib. de Regno,* βίον ζῶν θαλαττίου πλεύμονος. *i. Vitam degẽtes marini pulmonis: loquitur aũt de voluptariis hominibus qui in ganeę libidinumq. vsu summum bonum ponunt.*

Thessalica bucea.

Θετταλικὸν σόλιον, *Thessalica buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athenæo testante & Polluce libro sexto Hermippus in* Μοίραις.

> Ὁ Ζεὺς ἐπλάττετο τὸ Θετταλικὸν σόλιον. *id est,*
> *At Iupiter mansum efformabat Thessalum. Philete-*

rus in Lampadigeris, Θετταλικὸν τμῆμα χοιρείων κρεῶν, *suillæ carnis portionem Thessalico more sectam vocat frustum ingens quantum manu tolli poterat; inde nata dicti gratia, quod Thessali in prægrandia frusta carnes partiri solebant, vnde & Crates in Lamia.*

> Εἰσὶ τρίπηχυ Θετταλικῶς τετμημένα. *id est,*
> *Nam sunt tricubita, more secta Thessalo.*

Non absimiliter a gentis polyphagia, Frisonicum ferculum pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Thessali olim audiebant strenui gurgites & insigniter edaces, vnde illud Antiphanis Comici ἀεὶ γὰρ πεινῶν ἐστι Θετταλὸν λέγεις. *id est, vsque esurit, numquam satur. Tu Thessalum depingis.*

Thessalicus saltus.

Θετταλὸν πόδισμα, *id est, Thessalicam saltationem in prouerbium abiisse annotat in Dionysium commentario,*

Eustathius pro molli fortassis, nam & Θετταλικὰ πτερὰ alæ Thessalæ in luxus argumentum apud auctores nobilitantur, quod eius gentis togæ vtrinq. alarum speciem præferrent, extentioribus fortasse manicis, vnde ἐπτερυγωμένα, dixis in Maryca Eupolis apud Stephanum & Pollucem, de gestantibus diffusiores more Thessalorũ chlamydas, de quo annotatũ est Hesychio, & Suidæ, Orator quidam has Thessalicas alas, Θετταλικὰ πτερὰ, non πτερὰ, dixit, quod in certaminibus suis præmia proponerentur eiusmodi chlamydes, celebratur et Θετταλὶς calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & Θετταλικὸν τρίμμα Stephanus astrigmenti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos πτέρυγας exponit Hesychius, affibulare atque constringere solebant, vt arbitramur: Nec vero dissimile est, hanc lectionem ab Eustathio male interpolatam fuisse: Quidquid sit, diuinatione quam asseueratione magis opus est, in re non explicita, donec aliquis exoriatur qui scriptum hunc aperiat. Forte Θετταλικὸν πήδημα. id est, Thessalicum saltum, pro ingẽti, qualem grallatorium vocat Plautus, non inepte exposueris, ratione in superiore adagio reddita.

Thessalicum nomisma.

Θετταλὸν νόμισμα. i. Thessalicum nomisma prouerbiale esse annotatur a Suida & Hesychio, nisi quod apud hunc desideratur vox altera, hoc modo reponenda, Θετταλὸν νόμισμα, τὸ παρακεχαραγμένον, παρόσον Θετταλοὶ ἀπατεῶνες: quæ lectio plena & integra in illo seruata est, Conuenit ergo in fraudẽ & fucum vtroq. auctore. Crediderimus nos Thessalicũ nomisma adulterinũ fuisse parumq. sincerum aut probæ monetæ, atq inde ortum adagiũ Venuste ad personã transferetur, si impostorẽ alius fucũ facientẽ, et improbi cõmatis hominẽ Thessalicũ nomisma vocitemus. Suidas nescimus quid de Thessalonice vrbe a filia Philippi regis cognomine appellata hoc loco refert.

Delphinis in terra vires.

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id est, Vis Delphini in terra, videtur dici de eo qui vires ingenij in negotio cui par non sit, periclitatur, & iudicij lubricum ferre vult, vbi impos sit. Plutarchus in Demosthene, comparare & expenso iudicio sententiam ferre de Ciceronis & Demosthenis orationibus ac stylo, male sani hominis neque vires suas exploratas habentis esse existimat, idem namque agere illum, quod Delphinus velocissimum agillimumq. in mari animal, sed in arida humo destitutum, sui impotens eiroq. expirans, vnde Pindarus pernicitatem summam volens ostendere, dixit θαλασσίων παραμείψεται δελφίνων. id est, marinum delphina superat, verba eius sunt ex Ione Chio sumpta, κάκιστα γὰρ ὡς φησιν ἐλεύθερα δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id est, Illic namq. contingit vti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit non male in pauperem qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis possit, illo interim exhausto, talis namque δελφῖνος βίᾳ ἐν χέρσῳ vtitur: Deniq. in quemuis supra vires tentantem aliquid. supra crepidam sutorem, supra malleum fabrum.

Quadrante dignum.

QVADRANTE dignum pro exiguo & vili non absque prouerbij specie dictũ inuenim' apud D. Hieronymum, Rideo aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare subsanno, vbi dignam quadrante eloquentiam vocat quæ nullius pensi sit, et vix vnius æstimandam assis, quod Catullus dixit. Huic confine esse annotant alij. Quattuor obolis æstimas, quod diuerso sensu exponit Suidas, τεττάρων ὀβολῶν, ἀντὶ τοῦ πολλῆς τιμῆς ἄξιον, Quattuor obolis dignum, de rebus quantiuis pretij, quomodo accepisse videtur incertus auctor cuius verba citat, τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν τεττάρων ὀβολῶν εἶναι τὸ τῆς παροιμίας, οὐκ εἰδὼς ὅτι καὶ Θερσίτης τῇ παῤῥησίᾳ ἐχρήσατο, ἧς δὲ Ἀγαμέμνων τοῦ Θερσίτου πολυλογίας ἔλαττον ἐποιήσατο, ἢ χελώνη μυιῶν, τοῦ λόγου. id est, Libertatem linguæ tuam quattuor obolis dignam putas, iuxta prouerbium: at ignoras etiam Thersiten inter Græcos libertate dicendi vsum fuisse, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit quam muscas testudo, id quod dici solet, Agamemnon.

Draconis leges.

Δρακοντείους νόμους, Draconianas leges dici inuenim', a Xenarcho apud Athenæum, nimis seueritate sancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatisq. dissoluunt. Sic enim inquit,

Πῶς ποτ' ὦ Κύπρι πότνια
Βινεῖν δυνήσονται τῶν Δρακοντείων νόμων
Οὕτως ἀκριβῶς; id est,
Qui cærula o Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis sint memores?

Draco Atheniensis vir bonus magnæq. prudentiæ tetricas leges sanxit supplicio ferme capitis censitas, vt Aulus Gellius refert, qua de caussa non atramento sed sanguine scriptas eius leges (quas proprie θεσμοὺς dictas scribit Aelianus) quidam dixisse memoratur. Seueram igitur alicuius disciplinam & instituta acerbiora, Draconis legis nominabimus. Huc spectat illud Aristot. in Rhetoricis, οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ δράκοντος, i. Haud hominis, sed Draconis sunt leges.

Luscinia Musarum.

Ἀηδὼν μουσῶν. id est, Musarum luscinia, Conuenit in hominem insigniter eruditum, & præcipue in poetam carmine felicem, chorus apud Euripidem in Palamede.

Ἐκάνετ', ἐκάνετε τὰν πάνσοφον ὦ Δαναοὶ,
Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν. id est,
Necastis necastis omniscium o Danai,
Musarum lusciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyssis dolo a Græcis saxis obruto: Fuit aũt vir ille in philosophia excellens, & ad pangendũ carmẽ factus, quẽ Iliacũ bellũ versibus cecinisse perhibẽt, sed abolitum inductũq. ipsius poematis nomẽ ab Homero inuidiæ stimulis agitato. Citat carmẽ prædictũ Philost. in Heroicis. Notũ est poetas μουσῶν ὄρνιθας velut Musarũ aues a Theoc. vocari: et Latini poetas cygnos pro poetis accipiũt, vt Virg. ibi, Cãtãtes sublime ferẽt ad sydera cygni, et Hor. Pind. appellat Dircæum cygnũ. Idẽ nõ vsitata nec tenui pẽna se ferri p æthera gloriatur, & in albũ alitẽ mutari. fictionem ab Anacreonte

crebrè mulatus: qui ait ... i. Euolo in cęlis leuibus pēnis. Et apud Aristoph. Cibesias poeta optat fieri luscinia, sic inquiens,

...

Pennata auis fieri volo

Philomela canora.

Corinthia verba & Ionica.

CORINTHIA verba pro exquisitis & magnopere elaboratis et ad ostentationē nitidis, vel ēt pro delicato & molli dicēdi genere, poni videm^r. Quint. li. 8. ca. 4. Sed ita demū, si non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius, Corinthiorū amator iste verborū. Corinthia opera olim laudatissima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Plin. lib. 34. cap. 2. Sunt ergo vasa Corinthia quæ isti elegantiores modo in esculenta transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarū respectu. Cic. in oratione pro Sex. Roscio, Domus referta vasis Corinthiis & Deliacis. Strabo lib. 8. ... æquali in pretio æstimata fuerunt cū vasis Corinthiis. Addit L. Florus, Aeris notā pretiosiorē fecit opulentissimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio perustis plurimis statuis atq. simulacris, æris auri argentiq. venæ in cōe fluxerūt. Quod si ad mollitiē manus raferri, succurrat verbū ... pro scortari, quodq. Corinthia scorta toties apud veteres scriptis nobilitata sint, vt apud Aristoph. est videre. Simili modo, ... Ionicū verbū, pro dissoluto et molli extulit Aeschylus, vt de Athenæus lib. 13. ... i. Cōmemorabo tibi Cynulcæ et proferā Ionicū dictū, vt Aeschyli more loquar. Hesychius ... exponit ... Ionicū, delicatū, aut effeminatū fractūq. quo nomine traducebantur Iones, ita n. emēdādus est Græcus codex, ... Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos, ex Aristoph. Concionatricibus mutuatus est, vbi anus ita loquitur,

... id est,

Miscellæ pruris nunc Ionico modo.

Vtitur ita & Philostratus in Iconibus,

... id est,

Forma illi delicata valdeq. Ionica. Dion Chrysostom^o, ... i. Formosus & procerus multum Ionicæ venustatis ore præferēs. Varro apud Nonium ... i. Achileus, hoc est, venustus, lasciuus, Ionicus cinædus sic enim interpolanda sunt ex manuscripto Nonio verba quæ portentose hoc modo leguntur, ... in dictione Cinædi.

In eandem lancem imponere.

... i. Eidē bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenæus pro eodē in loco habere aut æqualiter æstimare. Sic. n. ais lib. 1. Dipnos. ... id est, In eandem lancem cum insania temulentiam componens. Sumptū a nummulariis aut ab institoribus aqualia lancibus iisdē ponderum momenta appendentibus. Huic finitimū est illud Simocati, ... i. Amor nō habet bilāces æquilibrio ... æquales, & iterū, ... i. Aequalem bilancem deus tibi appendet.

Suilla absumpta, bouem non exspectes.

QVANDO cunctationem damnosam fore & vita periculo permistam indicare volumus, iuxta Lucani illud, Semper nocuit differre paratis, vsurpare licebit versiculum hunc prouerbialem.

... id est,

Exspectare bouem expleti nolite suillā.

Refertur ab Athenæo ex Anticlidis historiis, quod cum Erythræi insidiis adoriri Chios inter cenandū cosq. interficere cogitarent, quidam re cognita Chios versu isto admonuit vt paratas ipsis insidias fuga præuenirent, priusquam in tragicum choragiū exirent epulæ.

Flamma persequeris quem genueras.

IN eum qui damno afficit quem paullo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit apposite Senarius prouerbialis Aeschyli,

... id est,

Videris vrere igne me quem genueras.

Verba videntur esse Meleagri quē Althæa mater, imposito igni fatali titione, flammis cōsumpsit, vel potius Penthei, nam hoc nomine fabulam docuit Aeschylus in quem furiata Agaue mater desæuiit, incēsis ędibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis consimilia loquitur Pentheus. Demet. a victoria Poliorcetes vocitatus variis casib. vltro citroq iactatus, ad fortunā exclamasse hoc Aeschili tamē legitur.

...

Tu me extulisti in lucem, at eadem nunc parens

Abolere flammis me nefariis paras.

Cubitale.

... dicunt Græci prouerbialiter quod humile est aut exiguum quasi cubitale dicas: Mimnermus Colophonius poeta apud Stobæum

... id est,

Tempore perfruimur cubitali, flore iuuenta.

Frondibus adsimiles.

Breue namq. est cubiti spatium, quod ... & ... dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumila genti agnomen est. Contra ... procerum & magnum vocauit Callixenus apud Athenæum, ... Medius borū incedebat lardosus homo quadricubitus. Vsurpauit & Aristoph. hanc vocem pro magno, ibi, ... id est, quadricubitos & generosos.

Coturnicis naturam induere.

... id est, Coturnicum induere ingenium, prouerbium dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quiq. velut re præclare gesta cristas attollunt. Natura coturnicum ea est quod in ludrico certamine producta (quod olim vsitatissimū fuisse ex Polluce & Aristophanis commentariis discimus) vel ēt inter se ipsæ concertantes depugnent collidantq. se mutuis ictibus, & caput ceruicēq. arduā altius erigantur in gallinaceis videre licet. Aristides sophista de quodā deprecante ne Sparta muris cingeretur, ita extulit a-

pud Philostratum, μὴ διαρρήξητε [illegible], i. ne capita illidamus manib. coturnicum assumpto ingenio.

Theagenis munificentia.

Θεαγένους μεγαλοψυχία καὶ [illegible], i. Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbium versa est, de insigni et effusa benignitate. Eunapi. vt opinamur, apud Suidam de Hegia amplissime spei iuuene, ἐν ᾧ γάρ τι καὶ ὑγιὲς τῆς Θεαγένους μεγαλοψυχίας φθέγμα ἐν τοῖς Ἀθηναίοις. hoc est, Erat in Hegia magnanimitas quedã Theagenis in munificentia posita: Fuit aũt hic Theagenes, non is cuius apud Aristophanem pecunia prouerbio locum dedere ad ostentationem magna, at reipsa exigua, sed sub Imperatoribus Romanis, prætor Athenarum excelso animo & honoris cupido, opibus præpotens, vt pote qui calamitatibus non nullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, οὐ μιᾷ χειρὶ δαπανώμενος, ἀλλ' ἀμφοῖν κατὰ τὴν παροιμίαν, i. non vna manu, sed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλότιμός τι καὶ μεγαλόδοξος εἰς ὑπερβολήν, erat enim supra modum donãdi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas, sublata rapto ingenti pecunię vi, conspicatus subtristem filium, iam tum puerum, bono illum esse animo iussit, nihiliq. faciendam illam iacturam, quando si in Palladis ludos consumẽda ea fuerat, longe maiores sumptus facturi fuerint. istud vero cum lactura certamen multo esse cum honestiis tum splendidius. Ex quo apparet qualem habuerit magistrum & magnanimitatis doctorem a puero Theagenes.

Tudiculam expoliuit.

Τορύνην ἐξέεσεν, id est, Tudiculam dedolauit. Citatur a Demetrio Phalereo ex Sophone Mimographo, quem totidem ferme adagiis abundare, quot versibus, ait. Videtur quadrare in hominem plus iusto curiosum: vel qui operam minime necessariam & inutilem verborũ fuco commendat: aut qui hominem agrestibus moribus & rusticano ingenio ac Demeam prorsus, ad elegantiores mores cultumq. ciuiliorem traducere conetur, talis enim [illegible] apposite dicetur, Quidam male legerunt ἐξέεσε, quod est, ebullit. Est autem τορύνη coquinarium instrumentum commouendis pulmentariis obliq. vertendæ idoneum, Tudiculam latini vocant, quã qui velit expolire elegantius, ne ille in rẽ omnium inutilissima operam consumit.

Iolaum implorat.

Qvi, sibi diffisus, alienam implorat opem, Ἰόλεω δεῖται, id est, Iolao habere dicitur aut Ἰόλεων παρακαλεῖν, Iolai opẽ aduocare. Synesius ad Pylæmenem [illegible] Ablegatur ad malitiosos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quam ad rem Deo nimirum & Hercule, imo & Iolao opitulatore ac subsidiario opus habet. Idem in Caluitię encomio. [illegible]

κἀγὼ [illegible] παρὰ τὴν παροιμίαν [illegible] Δίωνος, [illegible] id est, Aduersum duos, iuxta prouerbium, ne Hercules quidem, qui Molionidas ex insidiis ipsum adortos haud sustinuit, & cum hydra pugnam ingressus, quandiu vnus vni aduersus stetit, æquo Marte decertauit: sed postquam hydræ cancer accessit, succubuisset ille, ni Iolai opem contra implorasset. Similiter cum Dione res mihi succedit, patruele Iolao destituto. Apud Platonem in Phædone cum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduersarios Phædon, deprecatus iste tenuitatem suam, respondisset duobus ne Herculem quidem sufficere, subiecit Socrates, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν Ἰόλεων παρακάλει. i. Quin tu me Iolaum tibi adsciscito. Rursus in Euthydemo, ὁ δὲ ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, [illegible] id est, At qui si meus Iolaus Patrocles accesserit, alterutram certaminis partem integer sustinuerit. Quibus ex locis, Iolaum pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Thesei nomen, accipi clarum est. Euripid. in Ione, ἀσπιστὰς ἐμὸς Ἰόλεως, ὃς κοινοὺς [illegible] id est. Armiger Iolaus qui communes subiens labores Iouis filio opitulatur. Nota est fabula vel ex superioribus Synesii verbis, nam collato pede cum Hydra depugnanti Herculi cum Cancer mordicus calcem prehẽdisset, vt in Heraclea refert Panyasis, Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabulosis Palæphatus exponit ita: Lyceam oppidum copiis oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum, duce Carcino impigro et strenuo homine, stipendio conduxit, quo bellum propulsaret: itaq. viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cum delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat, eoq. subsidio adiutus, hostile oppidum solo æquauit, copiasq. omnes deleuit.

In meridie vitæ philosophante.

Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν, id est. In meridie vita philosophari dicuntur prouerbialiter qui prouectã ætate animũ ad studia applicant, Synesius ad philosophum. οἶδά τινας ἐν λογιστηρίοις [illegible] id est, noui quosdam depositis ad rationariam mensam vestibus, aut accepto dãno vel vnico edoctos, in meridie vitę philosophię incumbere. Non abludit hinc multum M. Crassi & Deiotari tetrarchę Galatię conuitium: nam Crassus videns illum extremo in senio nouam vrbem condentem, Quid, inquit, o rex hora diei duodecima ędificare inceptas? ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ἡμῖν [illegible] πρωΐας ἐλαύνεις: i. atqui neq. tu ipse, o imperator, matutinus admodum in Parthos expeditionem suscipis. Vterq. intẽpestiua molimina alteri facete obiecit, quod perscriptum est ab Appiano in Parthico, & a Plutarcho in Crasso, verbis plane iisdem tum & pagina aliquot in vtraq. historia nihil immutatis verbis legantur: vter vero plagij in simulãdus sit, difficile fuerit iudicium, quod eadẽ ętate (vt opinamur) vixerint. Põt ad q̃uis alieni tẽporis studia aut negotia trãsferri, velut in senẽ intẽpestiua libid. ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου [illegible]

Ab hoc adagio nõ alienũ est illud Alexidis comici. Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,

Nam

Nam vita seram vesperam trahit mea. Aetatum cur vicula diei cursui comparantur, & Nazianzenus ad Nemesium δειλαίοις πρὸς ἑσπέρην ἄλγεσι τειρομένοις, id est. Miseræ sub vespere vitæ.

Altera caduceum, hastam altera.

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον προϊσχόμενος, *id est, Altera manu hastam, altera caduceum præferens. Prouerbium esse adnotat Eustathius ex Pausania de iis qui armatas preces adferunt, amicæ admonitioni minas coniungentes. Ex historia natum quæ talis est. Gephyræi ad decimas Apollini Delphico votiuas persoluendas ab Atheniensibus missi acceperant oraculũ istud,*

Ἀνδρὶ Γεφυραίῳ οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. *id est,*

Nõ domus est melior Gephyræo præ domo amica; admoniti insuper vt præuia boum vestigia insecuti, ibi locorũ considerẽt, vbi delassatos boues cõspexissent: itaq. oppugnante Athenienses Eumolpo, ipsi ad Tanagrã cõtenderunt, tradito in manũ fæciali ductori exercitus caduceo, sub pacis legationisq. obtentu, subsequẽte a tergo armata iuuenum manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Eustathius eandem historiæ occasionem paullo aliter, nimirũ Gephyræos a Tanagræis bello infestatos, fæcialẽ præmisisse, armatis pone insecutis omnibus. Polybius lib. 4. de Rhodiis actu tali vsis loquẽs, πρεσβευτὴν μὲν Ἀριδείκην προεχειρίσαντο πρὸς τοὺς Βυζαντίους, Πολεμοκλῆ δὲ τρεῖς ἔχοντα τριήρεις ὁμοῦ συνεξέπεμψαν, βουλόμενοι τὸ δὴ λεγόμενον καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπειν πρὸς τοὺς Βυζαντίους. *i. Ad Byzantios legatum Aridicen delegerunt; simulq cum eo Polemoclen tribus instructũ triremibus emiserunt, volentes simul & hastam & caduceum, iuxta prouerbiũ ad Byzantios mittere. Adfine huic est & plane cognatum id quod decimo Aeneidos dixit Vergilius,*

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Porro ex superiore oraculo constare põt ratio & adagij quod non nullos legitur, Dom⁹ amica, dom⁹ optima.

Dorice incedere.

DORICE *incedere, hoc est,* δωριάζειν *dicuntur quæ nudant bonam corporis partẽ depositis vestibus, vt Aelius Dionysius exponit, Nam in Peloponneso puellæ discinctæ & sine tunica interdiu incedebant, quod & Pausanias confirmat interpretans* τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, *quod Doricum esset artus nudos spectantium oculis exhibere, nullo cinctus vsu. Anacreõ Lyricus.* Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζειν *i. Exuta tunicam Dorice ingreditur. Chorus apud Euripidem in Hecuba,*

Λέχη δὲ φίλια μονόπεπλος
Λιποῦσα, Δωρὶς ὡς κόρα. *id est,*
Dulceis linquo thoros ego simplicem
Induta pallam Dorides

Qualem solent virguncula. Sic & Spartanæ puellæ incedebant olim incinctæ καὶ ἀχίτωνες, supparum habentes vtroq. in humero quinis fibulis adstrictum, quod inferius laxum incessu femora nudabat, vnde Callimachus ἦν ὅτ' ἄζωστος, χἠτέρη πόρπη *i. Erat quando incinctus & alterutro ex latere fibulis adstrictus. Eodẽ spectat quod Lacænas* φαινομηρίδας *dixit Ibicus poeta, quod in incessu femora re tecta ostenderent, & Euripides ait ĩcedere illas* γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις *i. nudis feminibus, & retracta palla: quin & Sophocles* θυραῖον μηρὸν *quasi clathratum aut fenestratum femur ipsis dat D. Clemens pædagogi libro secundo, Lacænæ virginis more* ὑπὲρ γόνυ ἐσταλμένας, *id est. reductis supra genu vestibus incedere, indecorum esse ait. Quadrabis hodie in leues parumq. castas.*

Musicus apparatus.

Μουσικόν. *i. Musicũ pro mediocri vsurpari plurifariã apud auctores inueniun⁹. Damascius Syrus in historia quã de philosophis scripsit* τὴν δὲ τροφὴν ἐκεκλήρωτο μετρίαν τινὰ καὶ ἀθρύπτον, ἀλλ' οὐδὲ διὰ πενίαν ἐκλελυμένην, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικὴν, κατὰ τὴν Δώριον τρόπον τῆς ἁρμονίας *i. Victũ sortitus est moderatũ & frugalẽ, neq. ob egestatẽ præpaecũ, neq. propter opes diffluẽtẽ, sed mediũ atq musicũ, pro fortunis vere tẽperatũ ad instar Doriorũ modorũ. Plutarchus in præceptis salubribus Timotheũ Atheniẽsiũ ducẽ cenasse dicit in Academia apud Plat.* μουσικὸν δὲ καὶ λιτὸν δεῖπνον. *i. Musicã & frugalẽ cenã: quod repetit idẽ in Symp. 6. his verbis* ἑδείπνισεν μουσικῶς καὶ ἀφελῶς. *i. tractauit illum musice & absq. graui apparatu, nimirũ mediocriter. Similiter Athenæus lib. 10.* ἑστιάσεις ... μουσικὰς. *conuiuio acceptus mediocri & Musico. Euphrõ Comicus,* ἁλὸς ... μουσικῶς. *i. Mediocri salis copia iecta. Huc referri putam⁹ illud Plauti in Mostellaria vbi ait Musice hercle agitis ætatẽ, ita vt vos decet, Vino & victu, piscatu probo, electili, cũ vellet innuere mediã viuendi rõnẽ illos sequi, neq. viles & minimi precij, neq. rursus maximi dapibus victũãdo, sed habito delectu media eligẽdo Apud priscos tria harmoniæ genera numerãtur, inter quæ Lydios modulos vt luctui et funeralib⁹ aptiores respuit Plato, quẽadmodũ & Ionicos, vt solutiores & mollitie infames: Doricos laudat, ceu temperatis et modestis ingeniis congruos, quib⁹ persimiles sunt quos Aeolios nominabant: Huc spectant Pratinæ Phliasii poetæ versus ab adagij sensu haud alieni,*

Μήτε σύντονον δίωκε μήτ' ἀνειμέναν
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέμων
Ἄρουραν αἰόλιζε τῷ μέλει. *id est,*
Nec asperum modum aut remissum Ionicum
Sectare, sed mediam tenens viam, melos
Modulator Aeolium.

Charixenæ non sunt ista.

APVD *Aristophanem in Concionatricibus anus loquitur,* οὐ γὰρ τ' ἂν ἐν Χαριξένης τάδ' ἐστί. *i. Neq. n. ad Charixenam ista pertinent. Eustathius in Nauiũ catalogum scribens, ait esse prouerbium a Charixena poetria fidicina tractum, sed non explicat. Scholiastes Aristophanis annotat Charixenam fuisse stolidam & fatuã muliérculam, videtur dici posse cũ indicare volumus, alia de re quam alter existimet, sermonem nobis esse.*

Mantissa obsonia vincit.

VETVS *est adagium, Plus est mantissa, quam obsoniũ, quando significabimus dictum aliquod obiter aspersum orationi, pluris nobis esse, quam reliquam orationis molem, veluti si epistolæ bene prolixæ breuis aliqua paranesis adiecta sit, dicere licebit, Pluris nobis esse eam mantissam, quam obsonium. Elegantissime eo vsus est Lucillius in Satyris hoc hemistichio,*

Mantissa obsonia vincit.

Ampullas loqui.

AMPVLLARI dixit Horatius epistola tertia lib. primi pro verbis tumidis uti, qualibus cothurnus Tragicus solet, ibi

Idem in arte poetica Ampullas vocat verba grandiloqua & turgida quorum egeno homini ineptus usus est, ibi,

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba. Simili ratione φυσήματα efferunt Graeci prouerbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadae oratoris e tibicinae filio, dixit, os illi magna in suggestu crepanti obstruens, οὐ σιωπήσῃ μείζω τῆς μητρὸς ἔχων τὸ φύσημα. id est, Num tacebis qui amplius matre physema habes, φῦσα proprie follem Graecis sonat a flatus argumento: at φύσημα bullam spiritu inflatam & tumentem: unde ad inanem futilium hominum garrulitatem transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φύσαισι [illegible] χρήσθω, id est, Utricularibus follib' uti, poterit contorqueri in blateronem, cuius pleni spirent mendacia folles. Hinc non abludit oraculum de Atheniensibus editum. Μή μοι [illegible], id est, Ne mihi Cecropidas laudetis, erunt etenim utres, hoc est elati & tumidi. Est autem Ampulla lecythi aut olearij vasis genus grãdi ventre tumẽs.

Asciam cruribus illidere.

ASCIAM cruribus suis illidere prouerbiali schemate dicitur, qui sibi ipsi malum arcessit dedita opera aut temeritate quapiam. Apuleius libro tertio de Asino. Meq. sponte asciam cruribus meis illidere compellis. Translatum videtur a fabula qua memorat Lycurgum Thracem succidendis vinetis intentum crura sibi amputasse impacta securi. Conueniet in dicaces qui virulenta lingua & conuitiis exitij auctores sibi sunt vel saltem ingentis damni, qualem constat fuisse Sotadã qui amarulento dicterio perstricto Ptolemaei incestu, regis in se iram, mox necem concitauit: similiter Theocritus Chius sophista appellitans Antigonum regem Cyclopem, funestam cruribus suis asciam illisit. Est autem ascia fabrile instrumentum, ad caedendam materiam comparatum, cuius inuentio Daedalo attribuitur a Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plancio, infligere securim pro damnum afferre.

Syri aduersum Phoenices.

Σύροι πρὸς φοίνικας, Aduersum Phoenices Syri; Citatur adagium in Suidae collectaneis, Dici conuenit in pariter fraudulentos & versipelles, utraq. enim natio vafritia insignis nomine male audiuit olim. Potest & ad diffidentiae significationem trahi ut inter se male concordes & alterum alterius fidei diffidentem σύρον πρὸς φοίνικα, Syrum cum Phoenice commissum dicamus, eo quod hae gentes consermina propter mutuam simultatem raro amicitiam colant, aut sibi inuicem credant: Alioqui Syros & Iudaeos, qui Phoenicia attribuuntur, nationes seruituti natas, appellat Cicero in oratione De prouinciis consularibus,

Multis brachiis aequalis.

Πολλῶν ἀρχχειρῶν ἀντάξιος, id est, Multis brachiis aequalis, de industrio homine effertur adagium, qui ingenij solertia plus possit unus praestare, quam indefessa opera plures simul: qualis Archimedes qui incredibilia reipsa praestitit, veluti cum cuncti Syracusii nauim immensae magnitudinis τριήρεσιν ab Hierone Ptolemaeo regi Aegypti extructam deducere de naualibus nequirent, Archimedis industria solus Hieron eam deduxit, ut obstupefactus ille exclamaret, Posthac Archimedi de quauis re loquenti credendum est, ut prolixe narrat Proclus lib. quarto commentariorum in Eucliden. Extat adagij usus apud Philostratum in Heroicis de Palamede, [illegible], id est, Traiecit Pontum una cum fratre Aiace, multorum (quod dici solet) brachiorum instar seipsum ducens, ita Xenophon dixit πολλῶν εἶναι τῶν οἰκετῶν ἀντάξιον, id est illum plurium seruorum vice habeo. Nec aliena est hinc ἑκατόγχειρος, hoc est, centimani appellatio, de ingenioso & πολυμηχάνῳ quomodo praedictum Archimedem Centimanum dictum adnotat Eustathius, quod uno machinae balistariae tortu multa simul iacula in hostes destringeret.

Archimedeum problema.

QVIA in mentionem Archimedis incidimus, lubet subiicere quod haud dubie prouerbij intellectu a Cicerone dictum est libro tertiodecimo epistolarum ad Atticum, ita enim habet. Abiit illud quod tum me stimulabat, quod tibi dabam ἀρχιμήδειον πρόβλημα. Archimedeum problema appellat quaestionem abstrusam, solutu difficilem, sollicitaq. indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda, & infinitam solertiam praedicat Vitruuius libro nono, Singularemq. illius industriam ibidem narrat in expendendo sacomate, quod & Rhemnius Fannius explicat versibus. Archimedem ait Synesius lib. De insomniis, poposcisse locum sibi extra telluris orbem, ubi cum uniuersa terra se velut in lance appenderet, in terra namq. positum, nullas aduersus illam habere vires. Memoratur & dictum ipsius Dorica dialecto,

Πᾶ βῶ καὶ χαριστίωνι τὰν γᾶν κινήσω, id est,

Quo ibo, & uniuersam tellurem Charisciοni commouebo. Leguntur de eius industria incomparabili, senarij Pisidae isti sic a me repositi,

Τάς τε ἐν δυνάμεις Ἀρχιμήδους μίαν
Συνάψας ὅλκῳ τῆς πολυστρόφου [illegible]
Τῶν δυσεχχύλων [illegible], quorum versuum hic sensus est, Archimedem Geometricas omnes facultates (quae numero quinq. censentur) in unum tractoriae machinae corpus coniunxisse, qua immensi ponderis moles libraret versaretq. legendum enim est ὅλκῳ non autem ὅλῳ apud Suidam versus istos adducentem.

Gratias Musis commiscere.

EXTAT apud Agathium historicum libro tertio: ταῖς μούσαις, φασί, τὰς χάριτας συγκαταμιγνύειν. id est, Musis Gratias, quod aiunt, commiscere, hoc est, operi historico & erudito, gratiae & ingenij lenocinium aspergere. Euripides in Hercule furente. οὐ παύσομαι τὰς χάριτας ταῖς μούσαις συγκαταμιγνύς, ἡδίσταν συζυγίαν id est, Non desinam Charites Musis coniungere, copulam suauissimam. Utitur & Dion Chrysostomus in oratione ad Alexandrinos. Non absimile huic est quod apud Heliodorum

liodorum libro quinto Aethiopica historiæ Cnemon dixit ad Nausiclem. [illegible Greek] id est, Videris mihi rei sacræ rationem optime callere, qui Baccho Mercurium associas & orationis condimentum poculis permisces, ita Plutarchus lib. 1. sympos. de philosophis qui non minus satagunt litteratis sermonibus cōdire sympoſii apparatum, quam vinum affusa aqua dilucere, dixit, [illegible Greek] id est, non segnius Bacchum Musis quam Nymphis permiscentes. nam vt vino affusa lympha diluto temperies robúrq. corporis conseruatur, ita colloquiis eruditionis sale conditis animus pascitur: propterea addit ibi Plutarchus seq. ipse exponit, Nymphæ namq. placidum mitemq. eum corpori concilians, at Musa mellem reuera & benignum animis præstãt. vtrumq. assequuntur docti & philosophi, qui pocula diluere pariq. studio doctis fabulis coronare laborant. Plato etiam admonet alicubi vt temulentum Bacchū sobriis deabus nymphis cōtemperemus. Huc aspectat quod incertum Nympharum numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod pluſculis aliquando lymphæ mensuris cicuranda sit vini proteruia. Attingit adagii huius gratiam Martialis lib. 11. de Philostrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicem frangere, non passurus idē, si nympharū aquis proluere ſe maluiſſet. sic. n. inquit,

Non esset Nymphæ, tam magna pericula passus
Si potius vestras ille bibisset aquas.

Niobes archetypum.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id est, Niobes archetypum. De homine stupido & immobili, quem Saxeum etiam dicimus, Lucillius de saltatore nihil agilitatis habente,

[illegible Greek] id est,
Orchestes viuens archetypum Niobes.

Potest & dici de taciturno homine & attonito, vnde verbum exculpere nequeas, quomodo apud Antiphanem Comicum loquitur quispiam saxeum euadere se dictitans, cum audito immani piscium venalium pretio velut attonitus hiscere nequiret. sic enim ait. [illegible Greek] id est, Quādo intueor cetarios, confestim euado saxeus. Quod alludit ad fabulam de Gorgoneo capite cuius aspectus homines in saxa conuertebat, vnde illud Philostrati de Perseo, [illegible Greek] id est, Seposito Gorgonis terriculamento, ne lapidescerent homines ipsi occurrentes. Neque absurde præfracti ingenij hominem quem expugnare nequeas et ab opinione concepta depellere, viuum Niobes exemplar, seu archetypum, dixeris. De Niobe in scopulum versa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana.

Ἡ Περγαία Ἄρτεμις, id est, Diana Pergæa, Adagium effertur, testante Suida, de circulatoribus & vagis erronibus, qui nullo in loco firmam sedem collocare amant, [illegible Greek]. Diana enim, quæ eadem est & Luna, inter septem planetas vagatur tanquam venatibus indulgens operam, vnde Anniuaga epitheton apud Ciceronem. Quadrabit opposite in circumforaneos mendicos & paullulo meliores illis. Pergæa autem Dianæ Perga Pamphiliæ oppido nomen habet, Stephano teste. Huic simile legas apud alium Panagaam Dianam, non sine temeritatis nota immutata voce neque reddita epitheti ratione, vt non immerito mirentur quidam dictionem ab illo haud ſuſſe explicatã, cum nullibi apud auctores eam legas. Pergæa vero Dianæ meminit etiam Cicero in actione in Verrem tertia, vbi inquit ita Pergæ fanum antiquissimum & sanctissimum Dianæ scimus esse: meminit & Philostratus lib. 1. de vita Apollonij, hymnorum qui in Dianæ Pergææ honorem canerentur.

Aere & rore pastus.

Ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος, id est, Aere & rore saginatus, Prouerbij specie dicetur de eo qui frugali admodum & tenui victu vtitur. Plutarchus Symposiacon quarta decade [illegible Greek] hoc est, Aere ac rore cicadæ in morē enutririum aiunt. Cicadas rore viuere auctor est Plinius, & Virgilius eo versiculo,

Et pasti rore cicadæ & eo, Dumq. thymo pascentur apes, dum rore cicadæ. Cuius rei argumentum est humor quem reddunt, dum excitatæ subuolant. Cui consonat Theocriti illud in Ecloga cui titulus νομεῖς. id est, opiliones.

[illegible Greek]
Aerin nè souet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudæus de Iudæis philosophis vitam famelicam ducentibus [illegible Greek] id est, Assueti aere vesci, quemadmodum cicadæ solent, cantu (vt equidem existimo) esuriem mitigante. Huc respexit Nazianzenus ad Amphilochium, [illegible Greek] id est, Sciemus an reuera solo rore pascantur cicadæ:

Gutta fortunæ præ dolio sapientiæ.

In diuitiam inexplebilem auri cupiditatem conuenientissime quadrat Græcus senarius Gregor. Nazianzeni.

[illegible Greek] id est,
Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali affert pecuniæ studium eoq. ceu veneno animum imbuit, ac velut Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaq. cura in mente sæpius voluant, quam qua ratione ditescant, non sapientiæ adijciant, pecuniæ mancipia, Aloidis persimiles qui Marti quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus sacra offerebant: vsqueadeo infinita illa & insatiabilis habendi cupiditas cultores suos & admiratores dementat, &, vt loquitur Ennius, sapientiam omnem exspectaras a quibus diuersissima & ex diametro pugnans est studiosorum voluntas, qui sapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiam Crœsorum diuitiis anteponunt, vt rursus eiusdem auctoris iambicum sibi sumere atque arrogare possint,

[illegible Greek] id est,
Est gutta doctrinæ potior, quam magna opes.

Cæterum libet hic adiicere illud, tametsi ab adagio diuersum, quod Eustathius obseruauit σταγόνα quasi guttam, conuitio vocari homuncionem pusillę staturę.

Archilocum calcas.

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id est, Archilocum calcas, est enim hæc vera & genuina lectio, ad cuius præscriptum conformari debet quod ex Diogeniano referunt alij: Ἀρχίλοχον πατεῖς, pro, Ἀρχίλοχον πατεῖς, facillimo lapsu, litteræ ε pro ι transcripta. De cuius vsu ab iis dissentire non dissimulamus: nam Archilochum proterere aut calcare, eo sensu accipim⁹, quo Crabrones irritare, in maledicum conuitia facientē ei qui possit longe maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hospitem, ne Hipponactis maledicentissimi poetæ tumulum calcet,

Μή πως κινήσῃς σφῆκα τὸν εὐνηθέντα. id est,
Nec forte vespam consopitam concitet.

Conuenit & in pauperem cui cum locuplete aut magnatium aliquo res est, qui rebus illius plurimum officere possit. Eustathius Odyssææ vndecimo idem esse annotat, Ἀρχίλοχον πατεῖς, id est, Archilochum calcasti, ac si quis dicat, scorpium calcasti, aut anguem. aut asperos tribulos. Archilochus namq. Lycambidas poematibus suis virulentis atque dentatis ad laqueos cōpulisse legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eum qui quomodocumq. potentiorem lacessit.

Inter Orci cancros adhæsit.

INTRA Orci cancros hærere dicitur prouerbio, qui arctius irretitus tenetur, vt nullibi effugium pateat amplius. Apuleius lib. 6. de Asino aureo de Psyche loquens. Sed bene quod in meas potissimum manus incidisti, & inter Orci cancros iam adhæsisti datura scilicet actutum contumaciæ tantæ pœnas. Pulchre Orpheus in hymnis καὶ τοῦ ἀνοστήτου οἶμον vocat Cocyti irremeabilem semitam, quod ab inferis nulla sit reditus spes, facilis descensus auerni, Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras, id demum laboriosissimum est. Dixit autem cācros, pro claustro & quos diminutiue cancellos vsitatius dicimus.

Phœnicium mendacium.

PROVERBII specie dicit Plato in tertio De repub. sub finem, οὐδὲν καινόν, ἦν δ' ἐγώ, ἀλλὰ Φοινικικόν τι. hoc est, Nihil inauditum, inquam ego, sed Phœniciū quidpiam. Nota est fabula de Draconis dentibus a Cadmo Phœnice satis, vnde armata virorum seges exstiterit, crato inde illis nomine a satione, σπαρτὰς enim dictos constat, quamq. Stesichorus eos dentes a Minerua humi mandatos voluit: Androtion vero vocatos ait inde quod secuti e Phœnicia Cadmum, sparsim habitare defixis sedibus cœperint: Amphilocus quod insitione quadam Thebanis ciuibus adiuncti fuerint: alij aliter, vt quisq. in re fabulosa noui quidpiam comminisci instituit. Dicetur igitur de fabuloso commento insigniq. mendacio, & fidei portentosa narratione, illa spirare Φοινικικόν τι. id est, Phœnicium quiddam, aut Φοινικικὰ ψεύδη, hoc est, mendacia Phœnicia veriora esse, quam sint istorum dicta: vsus est adagio & Strabo libro 3. τὸ δὲ χρηστήριον καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς Φοινικικὸν

κόμπον. id est, Oraculum & frequentes eo missas legationes, existimat esse Phœnicium commentum. Olympiodorus in commentario in Gorgiam Platonis a Cadmi fabula ductum prouerbium ait. Potest etiam videri profectum adagium a Phœnicum negotiatorum consuetudine, quod genus hominum mendaciis ferme transigit mercaturas, euanidas atque obsoletas merces interposito etiam iuramento, pro frugi & probis venum dantes. Phœnices vero primi mercatus gratia alienas terras exoticasq. regiones adiisse leguntur, & peregrinas merces exportasse: vnde & litterarum inuentio illis tribuitur, per quas inter se mutuo sensa consiliaq. communicarent, hinc illud Critiæ apud Athenęū.

Φοίνικες δ' εὗρον γράμματα ἀλεξίλογα, aut vt Eustathi⁹ citat, ἀλεξίλυπα, quod solatia quędam sint animorum. Porro quod mercaturam exercuerint, fidem facit & illud Pindari Φοίνισσα ἐμπολά, id est, Phœnicia mercimonia, & Sophoclis illud.

Ὠνοῦ ἴθι δὴ πράττων ὡς Φοῖνιξ ἀνήρ. id est,
Assuesce mercari & venundare, vt Phœnix negotiator.

Angularis bombyx.

Γωνιοβόμβυκες, hoc est, angulares bombyces prouerbij specie dicuntur vani eruditionis ostentatores, qui morbus indoctioribus plerumq. familiaris est qualem describit Agathias Vranium Syrum, qui ante regiam porticum obambulans & in librariis officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exacte sciens & tamen plurima se scire iactitans. Herodicus Babylonius in quodam Epigrammate, grammaticorum nationem proscindit dicterij illius aspergine, Φεύγετ' Ἀρισταρχεῖοι ... γωνιοβόμβυκες. id est, Fugite procul Aristarchei angulares bombyces, aut obstreperi culices, βόμβυξ insecti genus, ab obstrepero murmure, quod βόμβον sonat, nomen habens, quod & βομβύλιον.

Cadaueris instar venustus.

Χαρίεις ὥσπερ νεκρός. id est, Cadaueris modo venustus. Cōuenit in macilentum hominem aut prę morbo luridum. Citant Aristophanis commentaria ex Theopompi popinonibus.

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος,
Εὔχρως τε δοκεῖ καὶ χαρίεις ὥσπερ νεκρός.
Leotrophides ille trimeter
Colore viuido, et venustus scilicet Instar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyrambographus genere Atheniensis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus Apud Athenæum,

Ἀθύουσι γάρ σοι βοΐδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμαντίδου. id est,
At immolant tibi mutilas nunc bucculas,
Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Consimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprū quēdam σκελετὸν Μουσῶν. id est, Sceleton siue exarefactum Musarum cadauer nuncupauit, hoc versu, Μουσῶν σκελετός, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος ᾅδου, id est, Musarum sceletos lusciniarum febris, inferorum hymnus. Quæ etiam in illitteratum & inuenustum poetastrum quadrabunt.

Vulpis

Vulpis reliquiæ.

Ἀποτρώγημα ἀλώπεκος, hoc est, vulpis reliquiæ, Conuenit in versipellem & fraudulentum veteratorem, ita exponit ex Dorotheo Athenæus, extat autem apud Eupolin Comicum in fabula cui nomen Aureũ genus, quãquam Etymologici auctor citat ἀποτίτημα hunc in modum, τί ἐστί ἐκεῖνο ἀποτίτημα ἀλώπεκος, id est, Quid illud est, vulpis quisquiliæ, adlusum interim videtur etiam ad pusillam mulierculæ staturam mediocri minorem & veluti dentibus præmorsam, id enim sonat ἀποτρώγημα quasi mensum dicas aut buccam demorsam.

Nox gubernatorem prudentem terret.

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. id est,
Docto gubernatori nox metum parit.

In rebus dubiis parumq. explicitis, vir prudens caute timideq. gerere se debet. Periti quantumuis naucleri noctis tenebras suspectas habet, quod illę prospectũ adimant, propter iniqua littora & latentes scopulos; ita & rerum publicarum administratores quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent: Exercitus ductores territat sæpe leuis occasio, quando hostium consilia minus liquida sunt. Vsus tunc & prouerbialis Senarij quo Danaus apud Aeschylum vtitur in fabula cui nomen Danaides siue Supplices. inquit,

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.
Amat nox atra nauclero sciopærere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduersus Coloteñ. Idem tamen auctor in Agamemnone scite dixit μηταῖον ἐν νυκτῶν φόβον, hoc est, nocturnum pauorem vanum esse. Adlusit ad adagium Gregorius Nazianzenus ad Eudoxium rhetorem scribens, ἔρρει τὰ καλά, γυμνὰ τὰ κακά, ὁ πλοῦς ἐν σκότει, πυρσὸς οὐδαμοῦ, id est. Bona diffluxere mala nude se ostendunt, nauigatio in nocte; facula nusquam. Innuit plena esse periculorum omnia.

Saperdæ videmur, cum simus σαπροί.

PROVERBIALIS est sententia Varronis ex Modio, & fabulæ nomen est, in eos qui sua, qualiacumq. tandem sint, mirifice approbant, suis operibus, suis inuentis impense fauent cæco quodam sui amore ducti.

Omnes videmur nobis esse belluli
Et festiui saperdæ, cum simus σαπροί.

Gauia in stagnis.

Λάρος ἐν λίμναις, id est, In stagnis gauia, Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, de cito reddentibus, ut accipiamus eos qui celeri alui profluuio cibum in gestum reddunt: vt competat adagium in voracem & inexplebilis gulæ hominem ac prodigum. Potest & corrupta videri lectio, & quidem pronum lapsu, vt pro ἀποδιδόντων, scribamus ἐπιδιδόντων, efferamusq. adagium de iis qui celeriter incrementum capiunt, quomodo verisimile fit gauiam auem piscosis in amnibus locisq. uliginosis cito augescere in magna alimonia copia: alioqui quomodo in munificum et ad dandum proclinem, quadret, id quod alij sen serunt, non videmus. Siquidem in rapacium auium genere Larus censetur, nequiquam rapinę suę liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ,

Χαιρεφῶν παράσιτος λάρῳ ἰκελὸς πεινάων. id est,
Chærephon parasitus famelica gauiæ assimilis.

Quod si ἀποδιδόναι pro victum quærere accipi possit, non inuitus ἀπογινομένων, legerem, prono similiter librariorum oscitantia errore, vt torqueatur in eos qui citra molestiam & facile nulloq. negotio victum comparent, quemadmodum lare affatim alimonia suppetit pisculentis locis.

Dium vides.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο, id est,
Dium vides, cuius transmisit iaculum.

Cuius sensus est iste. Vides ob oculos velut exemplum quoddam Dium, de se vindictam sumens, Senarius prouerbialis vulgo celebratus, cuius vsus est longe elegantissimus, ὅταν τῆς ἰδίας τὰς πρότερον ὕβρεις ἀμυνώμεθα, cum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorum memoria, mentionem iustæ vindictæ ingerimus: verbi gratia, si iniuriam bello illatã occupato perfidiose oppido, hostes vicissim reponant capta aduersæ partis vrbe aut ditione. Natum ab historia quam perstringit Polybius historicus libro quinto, Aetoli nefario bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Diũ, quod est, Stephano teste, Macedoniæ Oppidum Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione vlti fuerunt Macedones, Philippum regem eo instigante Arato, capta hostili terq. direpta copiosissima ditissimaq. & Aetolorum nundinis ac mercatu celeberrima vrbe Thermo, inscripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο,
Dion vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio maleficij, immo sacrilegij, memoriam partim illis regesserunt atq. ob oculos posuerunt, partim posteritati consignarunt. Perottus interpres re non perpensa male conuertit versiculum ita, Vides numen cuius iaculum volauerit? visus legisse vel θεῖον, vel diuum adiectiue pro numine accipiens, cum tamen Dij oppidi mentio præcessisset, quod ille intactum tacito pede transmisit.

Chilonius modus.

Χιλώνειος τρόπος id est, Chilonium modum, vel Chiloniam loquendi rationem, pro Laconismo & breuiloquio, quo paucis verbis sententiæ multum complectimur, dixit Aristagoras Milesius, vt in Chilone scribit Laertius, & transcripsit iisdem verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti summa in loquendo breuitas tribuitur: docent autem hoc & Chilonis breues sententiæ quas Laertius enumerat.

Mercurij typus.

IN virum insigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris absolutum quadrabit illud Synesii Cyrenæi ex epistola ad Pylæmenem, Ἑρμοῦ λογίου τύπος, id est, Mercurij eloquentiæ præsidis typus siue exemplar, sic autem sonant eius verba. τρέφεις τὸν ἐμὸν πολὺ τὸν ὑπερτεθαυμασμένον Πυλαιμένην, ὃς εἰ παρελθὼν Ἑρμοῦ λογίου

Ἑρμοῦ

εἰμὶ λόγοις τὸν πολλοῖς ἐξαίρετον Μαρκιανὸν, ὃν εἰ τύχοι ἐγὼ πρότερος Ἀριστείδη, λογίου Ἑρμοῦ τύπον ἐν ἀνθρώποις ἥκειν ἔλεγον, οὐκ ἂν ἐτύγχανε τῆς ἀξίας, ὅτι πλεῖόν ἐστιν ὁ τύπος. id est, Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem si ego prior Aristide, Mercurij eloquentis typum inter mortales venisse dicerem, non satis pro merito illũ descripsissem, quoniam plus aliquãto est quam typus. Quin & ἑρμοῦ λόγιος absq. adiuncto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates ad Maximum philosophum, αὐτῷ δὴ σοι καθάπερ τῷ λογίῳ Ἑρμῇ τὰ ἡμέτερα λόγια ἐγχειρίζομεν. id est, Nos tibi tamquam eloquentiæ præsidi Mercurio nostra scripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum scribẽs illum nominat Ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον. hoc est, Mercurij eloquentiæ præsidis discipulum aut si mauis alumnum. Huc respexit Nazianzenus in Steliteutico priore in Iulianum dicta, τίς Ἑρμῆς σοι λόγιος, ὡς αὐτὸς εἴποις, τοῦτ' ὑπέβαλεν; id est, Quis Mercurius eloquentiæ antistes quemadmodum tu dicturus esses, istud tibi in mentem redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in scriptis suis inculcaret, est autem ita legendum in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Non abludit a typi metaphora quod Synesius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & scelerum typos & characteres: & Nazianzenus episcopum sanctæ vitæ exemplar, χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, id est, ecclesiæ typum nominat.

Archigenis indiget.

ARCHIGENIS indigere dicitur qui sanę mentis compos non est. Iuuenalis satyra. 13. Si non eget Anticyra, nec Archigene. Idem satyra decima quarta Ocyus Archigenem quęre atque eme quod Mithridates Composuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syrię magni nominis medicus Romę sub Traiano: cuius scripta passim in testimonium vocant Galenus, Aetius, alij. Consimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Aesculapio indigere dixit apud Plutarchum Callisthenes philosophus & rhetor, qui in conuiuio Alexandri Macedonis, cum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipsum venisset, recusauit ebibere, dictitans, οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλεξάνδρου ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Nolo Alexander bibendo Aesculapij indigere, vt in libro De frenanda ira scribit Plutarchus, & iterum in prima sympos. decade, vbi lepidius paullo dictum illius argutiusq. repetitur. Nolle se Alexandri poculum inaniendo, Aesculapio opus habere, nam scyphus qui in orbem ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autem voluit vir prudens, se nolle in medicorum manus, contracta per temulentiam aduersa valetudine, ac proinde etiam in pręsens periculum coniicere. Aesculapius e Ioue & Coronide nympha natus, medicinæ scientiam ab Api Aegyptio inuentam excoluit diligentius & pręceptis adauxit, vt testatur Clemens Alexãdrinus. Aesculapio indigere visus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexatus, Pergami in fano Aesculapij obdormiit, cui cum noctu apparuisset Aesculapius admonens vt ne frigido potu vteretur, experrectus respondit, Quid tandem pręcepturus eras optime si bouem laborantem curares, vt a Philostrato scriptum est. Hermocrates quoque Phocensis Aesculapio opus habuit, cum propositis illi a Seuero Imp. votis, thus poposcit, dictans sibi a Pergameno Aesculapio imperatum esse, vt perdice vteretur thure suffito, vt idem refert. Porro duas fuisse Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Malienses, scribit Demetrius Callatianus, vbi pręstantissimum veratrum nasci fert fama. Celebratur & Anticireus quidam nomine purgasse Herculem hellebori poculo post insaniam, vt cõmemorat Stephanus, καὶ τῆς μανίας αὐτῆς καθ' αὑτὴν ἀντικύρα δεῖται, hoc est, insanię ipsa per se anticyra medetur, vt ait Plutarchus libro De compescenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem Ἀλλ' ἡμῖν ἀὴρ διὰ τῶν νεφῶν θεῖε πέμποις Ἀντίκυραν. id est, At nobis diuine aer per nubila mittas Anticyram: expiatorium videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id est, elleborum, pro mera insania vsurpare videtur Nicostratus Comicus apud Athenæum, ibi, κλόπας, ἐπιστροφίους, ψέλλια, ὄφεις, περισκελίδας, ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, anulos, monilia, angues, periscelidas, elleborum velut insanię instrumenta, & ἐξελλεβορίζειν pro veratri purgatione vsurparunt veteres, inter quos Euclides Iambicus poeta ea voce vsus legitur apud Aristotelem libro de Poetica, οὐκ ἂν γ' ἐράμενος τὸν ἐκείνου ἐξελλέβορον, id est, haud assumpturus illius elleborum. Porro non abludit a prouerbio Aristophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon seruus de Pluto, quod visum receperit. Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχὼν, id est nactus Aesculapium medicum proprium.

Nescit aranea sobolem vt erudiat.

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύσεται,
Θρέψασα γὰρ τίκτουσι πρὸς τὴν φθοράν. id est,
Aranea prolem nescit vt suam educet,
Quas namque eduxit, mortis illi caussa sunt.

Senarij prouerbiales in eos qui malum sibiipsi cudunt, molientes quod in suum postea vertatur incommodum aut exitium. Aranea fœtus suos in suam ipsius perniciem parit & educat. Citantur a Suida.

Dormienti loquor.

IRRITI & frustranei laboris significationem habet illud Orestis apud Aeschylum in Agamemnone.

Κωφοῖς αὐτῶ καὶ καθεύδουσιν μάτην
Ἄλλως ἀϋτῶ, id est,

Inclamo surdis, irrita Sopitis loquor. Quoties igitur incassum laboramus vel orando vel suadendo, vsus erit adagionis.

Phryx non minus quam Spintharus.

Φρὺξ μᾶλλον ἢ Σπίνθαρος. id est, Non minus Phryx quam Spintharus, De homine barbaro & inelegante, ac seruilis condicionis. Spintharus traducitur in Comœdiis homo ineptus, Heraclotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortasse proscíderunt vt barbarum quod Heraclea esset oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter testimonia Laertius Diogenes. Exstat in Auibus Aristophanis.

Telephus e perula.

Τήλεφος ἐκ πηρίδος, Telephus e perula, Dici apparet in hominem tenui fortuna, sed propter nomen ascititium pręclarum,

præclarum, magnos sibi sumentẽ spiritus, veluti siquis Caroli nomine sibi placeat quod illud Imperatoris maximi decantatissimum sit nomen. Aristophanes. καὶ τοι πρίν γ' ἐπτώχευες Τήλεφος εἶναι φάσκων περιδών. id est, Atqui antea mendicabas Telephum te esse prædicans e perula scilicet. Fuit enim is Telephus mendicus stipem quæritans, manticam circũferens. Sunt qui referant hoc ad Telephum Mysorum regem ab Achille hasta vulneratum, de quo etiam Horatij illud ex arte poetica exponunt quidam. Thelephus & Peleus cum pauper & exul vterq. cuius in Acharnensibus meminit Aristopha. Mysi nominatim, eiusq. ῥακώματα, hoc est, obsoletas plagulas dari alteri postulat Euripidem.

Fumus e ficubus.

Καπνὸς ἀπὸ συκῶν. i. Fumus de ficubus, Comico lusu vocatur calumnia aut criminatio sycophanties. Quis nescit Sicophãtas (quo vocabulo delatores censentur) nomẽ habere ab esu ficuum, quasi dicas, ficuum edones. Refertur ab Eustathio Odysseæ duodecimo.

E tragico Comicum drama.

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, id est Actus e Tragico Comicus, prouerbialiter a Synesio vocatur, cum pro tristibus initiis lętus succedit euentus, præsens exitium incolumi salute commutatur, sic enim inquit in longa illa ad Eueptium epistola, τοῦτό σοι δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν ὁ δαίμων ἐξειργάσατο, κἀγὼ τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι, id est, Hanc fabulam e Tragica Comicam & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te literis inserui. Heliodorus lib. 7. εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεψεν id est, Exitus ex astrophem habuit e Tragica Comicam. E diuerso dixit Agathius Scholasticus Epigram. libro septimo.

Καὶ τραγικοῖς ἔχισι τὸ κωμικὸν ἦθος ἀμείψας. i.
Comicum at is lusum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, suspendia, exilia, aliasq. calamitates desinere, cõtra Comœdiam nuptias plerumq. & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸν pro tristi & vitæ periculo coniuncto poni solet, vt apud Philostratum in Aristide. πῶς ἄν τις ἀσφαλῶς καὶ ἀκινδύνως τὰ τραγικὰ τῶν μεταχειρίσαιτο, id est, qua ratione quis secure tractare queat periculosas & Tragicas sententias. Item pro supercilioso & superbo Plutarchus in Lucullo, τὸ σχῆμα τραγικὸν καὶ ἀφόρητον id est, fastus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epistola ad Amysium, οὐκ ἐχρῆν οἶμαι τραγῳδίας, κωμῳδεῖν. id est, Non licuit, arbitror, Tragice habẽtem, Comice ludere, quod ipsum vice prouerbij poterit esse, quando aliquis grauibus molestiis implicitus excusat se, cur minus lętus sit aut iocis ludat. Cui germanum est illud Synesii libro De prouidentia. οὕτω πολλάκις τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπετελεύτησεν. id est, Ita sæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiam desiuit: quo voluit innuere pernoctes debacchationes dirum & infelicem exitum minantes, sæpe in risum desinere. Aelianus παθεῖν τραγῳδίας ἄξια. id est, & Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίαν κωμῳδίαν nominat id est, antiquã Comœdiam, quod post militares & actos in repub. labores, deliciis luxuiq. se totum dediderit, quemadmodum Comœdia post initia dura, in lætum finem desinit. & nuptias plerumque.

Thymo nemo vescitur, vbi adest caro.

Οὐδεὶς κρεῶν παρόντος ἐσθίει θύμον. id est,
Carnes vbi adsunt, nemo vescitur thymo.

Prouerbialis senarius ex Antiphanis facetissimi poetæ comœdia, cui nomen est Parœmia, quod prouerbiis scateat, Athenæo testãte. Nemo libenter egestatem subit, modo liberius viuendi ratio se ostendat: optima quam tenuia munera libentius quisque sequitur: mensa opipara famelicus assidere mauult, quam tenue salinum illingere.

Canina victitans, cynocephalum oppugnas.

Cleon apud Aristophanem in Equitibus, ad fartorem inquit.

κυνὸς βορὰν σιτούμενος, μάχει τῷ κυνοκεφάλῳ. id est,
Esca canina vescens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbiali figura dictum torqueri potest in eos qui gregales suos eiusdem factionis & instituti, scriptis impetunt. Contrarium huic est vulgare diuerbium. Aues concolores plerumq. vna volitant, quo innuitur consensus hominum, idem vitæ genus, eadem studia, eosdem mores sequentium. Concordat cum hoc adagio vetus dictum cuius pane vescor, eius verba molior: æqua namq. ratio est nos illi non aduersari amico, qui nos fouet, omniq. ope & opera res nostras promouet, a qua pręclara nos mutuo demerendi ratione qui discedunt, ii illi ferinam immanitatem æmulantur. Quisquis ergo aduersus sui ordinis hominem verbis aut scriptis insurgit, is Canina esca vescens, Cynocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quasi Canicipites dicas, genus hominum, si non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt libro septimo capite secundo, Plinius & ex eo transcripsit Augustinus de ciuitate dei 6.

Ex eodem præsepi.

Ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης ἐδηδοκότες, id est, Ex eodem quasi præsepi edisse dicuntur prouerbiali schemate qui eandem opinionem hauserunt, eodem in ludo docti, iisdẽq. imbuti præceptis. Eunapius, ni fallimur, apud Suidam de Epicureis loquens, Μεσσήνιοι δὲ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης ἐδηδοκότας ἐξήλασαν, λυμεῶνας τῶν νέων λέγοντες. id est, Messenij qui in Arcadia sunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præsepi pasti fuerant, iuuentutis, corruptores eos esse dictitantes. Sentit de iis qui Epicuri pestiferam sectam mordicus sequebantur. Tracta similitudo a iumentis quæ communi pabulo ex eodem præsepi pascuntur. Non absimile est illud Petronij Arbitri de eloquentia ratione, Sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuere vsque ad senectutem canescere.

Laconice cenat.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id est, Laconice epulari pro frugaliter & cibis parum exquisitis vti prouerbio dicunt Graci, Diphilus apud Athenæum libro secundo.

Δειπνεῖ δὲ κατὰ δύο, πῶς δοκεῖς, λακωνικῶς,

Ofas

Ὄξος δὲ κοτύλην id est, Cenat larem intra, quid putas, Laconice, Heminam aceti. Laconum in victu frugalitas a Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimoniis locus non erat, laudatur & a Critia κώθων λακωνικός, fictile poculum Laconicum quo vtebantur.

Fabilibus victitat.

Κυαμοτρωκτεῖν. id est, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo sordidus, qui præ nimia parsimonia quosuis cibos esitat, vt impensis parcat. Cratinus Comicus citante Etymologici auctore, Δασὺν ἔχων τὸν πρωκτὸν, ἢ κυαμοβοτίδιον. proscindit hominem agrestem & austrum, vel inde, quod fabarum recrementis vesceretur. Sunt autem κυάμια proprie τὰ ἀποβλητὰ σώματα τῶν κυάμων. id est, fabarum furfures & repurgamenta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari possunt.

Murus Semiramidis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, id est, Semiramidis murus prouerbiali figura effertur a Synesio in epistolis pro re inuicta & inexpugnabili, παραπέτασμα γὰρ ἡμᾶς ἀπὸ τοῖχου καὶ τοῦτο ἐρρωμένον ... πάλαι διέρρηγεν ... τεῖχος τὸ σεμιράμιδος. id est, Cortina intergerma, qua viri a feminis seclusi eramus, vicem obtinebat, veli paullo ante discissi validum segmentum, temperantibus hominibus murus plane Semiramidis. Semiramis verna regij pellex fuerat, postea Nino potentissimo Assyriorum regi amoribus illius illaqueato innupsit, tantumq. potuit apud maritũ illex feminę philtrum, vt postulanti concederet vnius diei imperium, id namque poposcerat vt liceret sibi diem vnum regali in solio præsidere, diadema capite præferre, iuraq. dare: annuente rege iubenteq. cunctos illi esse obsequentes, primis imperiis modeste vsa satellitum periculum fecit, quos dictis morigeros experta nihilq. tergiuersantes, Ninum maritum comprehendi primo mandat, mox vinculis astringi, tandem etiam obtruncari: quo peracto facinore Asia rerum potita fuit, & Babylonem decantatissimam vrbem a Nino conditam, vel, vt Iosephus vult, instauratam muris validissimis cinxit, quorum altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos æquaret, in singulos pedes, ternis digitis mensura ampliore, quam nostra, vt auctores sunt Plinius & Strabo. Murus ergo Semiramidis pro validissimo præsidio & indubitato munimento parœmiace accipitur. Haud scimus an ad istud adagium adluserit. Horatius, vbi ait. Hic murus aheneus esto, eo quod fabricati a Semiramide muri portas habuerint aheneas, certe vtriusque idem sensus est. Conuenit cum hoc illud Naziazeni de Basilio dictum γίνεται τοῖς μὲν τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκωμα. id est, Fit istis murus validus & vallum quoddam. Potest huc referri & ἀδαμαντοπέδιλος κίων, quasi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmissimo munimine, quo Pindarus vsus est.

Crania bina gerit & innumeros oculos.

Versus est hexameter Cratini ab Hephæstione citatus ex Fabula cui titulus πανόπται, veluti cuncta intuentes,

Κρανία δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. id est,

Crania bina, oculosq. gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem et prouidum, magno ingenio præditum & mira sagacitate futura prospicientem. Ductum opinamur ab Argo, quem oculeum totum nominat in Aulularia Plautus.

Os duodecim salientum.

Δωδεκάκρουνον στόμα quasi duodecim salientium os, prouerbiali figura extulit Ioannes Zezes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manãte, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus, sic enim ait.

Οὐδὲ δωδεκακρούνων ἔχομεν στόμα, καθάπερ ὁ Κρατῖνος id est,

Neque vero nobis est duodecim salientum os, vti Cratinus inquit.

Vsus ita est & Philostratus de Dionysio Milesio loquens, quem non nulli laudantes, δωδεκάκρουνον στόμα, duodecim scatebrarum os nominabant. Versus Cratini Comici hi sunt.

Ἄναξ Ἄπολλον τῶν ἐπῶν τοῦ ῥεύματος,
Καναχοῦσι πηγαί, δωδεκάκρουνον στόμα,
Ἰλισσὸς ἐν φάρυγι, τί ἂν εἴποιμι, id est,
Appollo, fontes verborum puri licet
Salientibus bis sex os occupent
Ilissus impleat fauces, quid eloquar?

Metaphora sumpta a fonte Callirhoe Atheniensi, quem a duodecim salientum scatebris δωδεκάκρουνον induto nomine vocarunt Triginta tyranni, antea a nouena scaturigine per nouem tubulos manante ἐννεάκρουνος etiã dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur, puero gentili lauacrum gestante, quem ab officio λουτροφόρον vocabant, quemadmodum scribunt Iulius Pollux libro tertio, & auctoritate Philostephani Harpocration: de quo fonte loqui etiam Vitruuium lib. 8. capite tertio puto, vbi sic ait, Ibi (de Athenis sermo est) cũ ex eiusmodi locis & fontibus & in ... & ad portum Piræum ducti sunt salientes e quibus bibit nemo, sed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porro illud ipsum etiam quod sequitur, Ἰλισσὸς ἐν φάρυγι, id est, Ilissus in faucibus, prouerbij vicem obtinet, de qui locuplete rerum ac verborum scatebra affluit, quandoquidem Ἰλισσὸς, (sic enim potior lectio habet) id est, Ilissus Athenarum fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithyam a Borea raptam fabulantur, & quem Musis, quas ab amnis nomine Ἰλισσιάδας nominat, sacrum esse scribunt Pausanias & Stephanus.

Quasi Nauplius Caphareo rediens.

Ὥσπερ ναύπλιος ἀπὸ τοῦ καφηρέως ἥκων. id est,

Quasi Nauplius Caphareo rediens.

De homine immani & horrificam speciem præferente, ita vsurpauit Dion Chrysostomus in Euboico. μικροῦ δὲ ἔδεισα, ὥσπερ εἰμαι τὸν ναύπλιον ἰδὼν ἀπὸ τοῦ καφηρέως ἥκοντα. id est, Metu propemodum corripior, quasi, vt arbitramur, Nauplium suspectans a Caphareo redeuntem, Loquitur de rustico vili penula & auino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in secessu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignam filij necem grauissime ferens, cum vltionis repulsam in castris ad Troiam tulisset, mala varia excogitauit aduersum

uersum Græcos, stupris excidiisq. regnorum filij morte vltus, classem Troia capta reducem in Caphareo asperrimo Euboiæ monte excitata pyra, in littus scopulosum & naufragum pellexit: ex quo facto diritas hominis facile elucet quâ tot hominum millibus innoxiis auctor mortis exstitit. Ammianus libro 22. Caphareus Euboicus scopulus, vbi Nauplius Palamedis classem concidit Argiuã. Citat Sophoclis versiculũ Aristides.

Φαίνω ναυπλίων πάγας ὑπὸ πυρός. id est,

Quot Nauplij ignitas tendiculas.

Tela araneæ.

Ἱστὸς ἀράχνης, id est, *Araneæ tela, pro re friuola & paruĩ momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri episcopum lib. de prouidentia sexto,* τὴν ὑπ' αὐτῶν πλασθεῖσαν κατηγορίαν, ἱστὸν ἀράχνης ἀποδείξομεν. id est, *Accusationem ab illis contextam, araneæ telam esse ostendamus, hoc est, nihilo fortiorem quam sit cassis araneæ, inualidam nimirum & inanibus argumentis consutam. Futiles ergo rationes & infirmas,* ἱστοὺς ἀράχνης, id est, *araneæ casses vocabimus apposite, quod eos quidquid illabitur facile discindat. Proclus Constantinopolitanus Episcopus* πλέκοντες συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους. id est, *Texentes Syllogismos aranearum telis fragiliores, & iterum,* ἱστοὺς ὡς ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες. *Qui ista dictitãt, reuera telam araneæ contexunt. Nazianzenus in carminibus,*

Ἶσον ἀραχναίοις νήμασιν αἰσὸ ἴχνει. id est,

Ducere arachneis staminibus similem.

Thales quoque Soloni legum latori dixisse memoratur, vanam operam ab illo insumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν ὅμοιοι εἶεν οἱ νόμοι, *&c. quoniam araneæ cassibus similes essent leges, quod a potentioribus soluantur.*

Amisit vrbem, & pugionem recepit.

Πόλιν ἀπολώλεκε, τυρόκνηστιν εἴληφε. id est,

Amissa vrbe recepit pugiunculum. Prouerbium est in eum qui pro luculenta quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti si negociator pro mercibus opulentis ad Indos spe diuitis lucri missis, vilem tegeticulam referat. Callippus, qui occiso per insidias Dione Syracusarum tyrannidem inuasit, non multo post quam imperium susceperat, ad occupandam Catanam vicinum oppidum profectus, vrbis Syracusanæ imperio excidit: qua accepta calamitate, prouerbialem versiculum hunc exclamauit.

Πόλιν ἀπολώλεκε, τυρόκνηστιν εἴληφε. id est,

Pugiunculum recepit, vrbem perdidit.

Refertur a Plutarcho in vita Dionis. Est autem τυρόκνηστις *pugiunculi siue cultelli genus scalpendis caseis comparatum, si vocis etymon spectemus* παρὰ τὸ κνῆθειν τὸν τυρόν.

Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos.

Ναυσικλείδου ἐρημία μήτ' ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει. id est,

Nausiclidis solitudo neque ver, neque amicos habet, Dici prouerbiali specie autumo de homine cunctis vitæ præsidiis atque adiumentis destituto. Apparet natum a Nausiclide quopiam qui secesserit solitarium in locum ob omni humano cultu alienum.

Labra, non palatum rigat.

Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε. id est,

Labra quidem rigat, ac nequit humectare palatũ, Extat apud Homerum Iliados 22. de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugenti, ad pellendum ex animo mœrorem poculum oblatum erat, quod dolor non passus est altius descendere. Trahi potest eleganter ad vsum prouerbialem, quod indicat ibi et Eustathius, in eum qui exiguum munusculum largitur, quod humectandis quodammodo labris cedat asperginis vice, nequeat tamen oris platum imbuere, hoc est, vel animum explere, vel præsenti necessitati mederi. Competet etiam non absurde in pollicitatorem strenuum qui verbis aureos tantum non montes polliceatur, diues nimirum promissis, quibus cor homini salire faciat, nihil tamen aut perparuũ præstet: est autem ὑπερῴη, *aut, vt in manuscripto Eustathio scribitur,* ὑπερῷον, *oris cælum conuexum, quod palatum vocamus.*

Embarus es.

ADAGIVM *istud non inficior annotatum esse ab aliis, attamen diuerso plane sensu & origine expositum, neque. n. de vecordi et deliro, sed e diuerso de callido atq. ingenioso dici obseruatum est. Refert nãq. Pausanias vel ex eo Eustathius in Bæotia, Embarum quendam ingenij dexteritate vel potius felici astutia sortem oraculi hoc pacto elusisse. Athenienses vrsam, quæ in fanum Dianæ Munychiæ, a Munycho Pyræi regulo sic nuncupata, irruperat, occiderant (in Fauorini codice* ἀϊακτεύειν *sepone, pro* ἀϊκτεύειν*) animal illius numini sacrum: quod factum consecuta mox fuit pestis, quantũ demum cessaturã oraculo cecinit Apollo, si quis Dianæ filiam immolasset: itaq. Barus quidã siue Embarus, id se facturũ cum Atheniensibus pepigit ea cõditione, vt generi suo gentiliũ quodammodo & hæreditarium sacerdotium deferrent, communi omniũ consensu, quod & factum est: at ille vafro consilio gnatã de more comptam velut victimã mactaturus, in adyto (quo præter sacerdotẽ accessus nulli patebat) abscondit, & caprã filiæ ornamentis indutã, illius loco, immolauit: Atq. inde prouerbij occasio manauit, vt catũ hominẽ & callido consilio aliis imponentem Embarũ vocitarent. Conuenit prorsus cum adagio, Thessalicũ sophisma, quod simili de caussa natum est, nã Diotimo Thessalo (quem alij Aratum nominant) expeditionem suscepturo oraculũ preceperat, vt caueret necubi hostes illum anteuerterent opimioribus votis vsi: sic ille superare hostes prelio festinans, Apollini* καταθύειν*, ceu manium præsidi vel expeditionis auctori, persoluturum se vouit contumuirale sacrum, sed victoria potitus, & votiua sacra persoluturus, comperendinando ita diem de die exemit, vt in plures annos votis suis illuserit, dictitans humanas victimas Deo non conuenire, religioniq. omnĩ repugnare. In hunc ferme modum scribunt Euripidis commentaria, in Phœnissas, in nomine solo discrepat Eustathius ex Pausania & Suida.*

Etiam e vite rubus nascitur.

Κἀξ ἀμπέλου βάτος φύεται. id est, *Etiam e vite rubus nascitur, Prouerbium est quoties indicare volumus a nequã parentibus, bonæ frugis liberos; ex indocto magistro,*

 discipu-

discipulũ crudituum e stolidis, interdum cordatos nasci Gregorius Nazianzenus ex oratione Athanasio Alexandrino dicta. ἀκανθαι δ' ἀμπέλων βότρυν ἐκφέρουσι, καὶ ἐν τοῖς μαθηταῖς ὁ προδότης *id est, Auditis vero etiam e vite rubum oriri, & inter discipulos vnus extitit proditor ille iudas. Huic contrarium est quod de Eutherio dixit Marcellinus lib. 16. qui Armenius natus gente truculenta & improba, iusti consilij plenus fuit, & cum spado esset, nihil efferatis eunuchorum moribus consonum habuit sic autem ait. Sed & inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras non nullę mitescũt. Innuens nullam tam barbaram esse gentem & ab humanitate omni alienam, quin bonos aliquos producat, sic Scythia Anacharsin protulit insignem philosophũ, Cappadocia improbitate morum infamis Basilium illum vere magnum, Gregorium Nazianzenum, & Aretam Capadocem cuius in Apocalipsim extat commentarius, aliosq. præclaros scriptores dedit.*

Fronti ocream, tibiæ galeam applicat.

V**BI** *præpostere omnia fiunt, & quæ in postremum locũ reseruari deberent, primore in parte velut acie collocantur, & e diuerso, prorsus quod dici solet* ὕστερον πρότερον. *uti licebit adagio illo Lucianico in libello de errore in salutatione commisso* ὥσπερ ἄν εἴ τις κνήμῃ τὸ κράνος, ὁ πρὸς τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπάγοιτο, *id est, Non aliter quam si quis tibiæ cassidem, aut capiti ocream adaptet, & alibi,* τὰ πρῶτα ἐμπεσόντα, πρῶτα λεγέσθω, καὶ ἦν οὕτω τύχῃ, πρὸς τὸ μέτωπον μὲν ἡ κνημίς, πρὸς τῇ κνήμῃ δὲ ἡ κόρυς. *id est, Quod primum occurrit, prius dicatur, & si vsus ita ferat, fronti ocrea, tibiæ galea applicetur. innuens vt quidq. in dicendo obuium est, ita nulla habita, ordinis ratione inserendum esse.*

Musarum fauus.

Μουσῶν σμῆνος εὐμενῶν, *id est, Fauus Musarum propitiarum, Dicetur non inuenuste de omnibus numeris absoluto & carminis elegantia nulli secondo poeta, Dictum est poetæ cuiuspiam de Sophocle, vt refert Philostratus Iunior in Iconibus, quamquam ibi corrupta voce* αὐτῶν *legitur. Constat autem Sophoclem ob carminis suauitatem* μέλιτταν *velut apem fuisse dictum, &* νέαν σειρῆνα. *id est, Sirenem nouam. Fauus mellis dulcissimus est. Huc trahi potest illud Aristophanis,* μέλιττα μουσῶν, χαρίτων θρέμμα. *id est, Apis Musarum, & Charitum deliciæ, de erudito viro.*

Annum in mensem contrahit.

D**E** *imperioso homine quiq. in republ. omnem paginam, omnesque partes sibi sumit, pro arbitrio statuens atque immutans quidquid lubitum est, aptissime effertur senarius ille Philippidæ Comici quem in Demetrio citat Plutarchus,*

> Ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν' ἕνα. *id est,*
>
> *Annum integrum qui contraxit in mensem vnicũ.*

Natum a Stratocle Atheniensi qui Demetrio victori adulans decreto sanxit, vt Martium mensem, Nouembrem dici sciscerent vt mysteria Iacchi, quę hoc mense cum statis nundinis celebrari solebant, Martio mense fierent iam Nouembris agnomen adepto, in gratiam Demetrij. Qui ergo ordinem consuetum in rebus pro lubito commutat, scite dicetur, Annum in mensem cõtrahere. Videtur & non male quadrare posse in abbreuiatorem, qui prolixe & ad fastidium vsque multis libris conscripta, in compendium contrahit, quomodo operosam & prælongam Trogi Pompeij historiam in epitomen concinnam redegit Iustinus.

Neronianas thermas refrigerat.

D**E** *insulso homine in quo nihil est venustatis, nihil Mercurialis salis, dicetur eleganter illud Epigrammatarij, Neronionas refrigerat thermas, extat autem lib. 5. de Sabineo oratore inepto & frigido,*

> *Si temperari balneum cupis feruens,*
> *Faustine, quod vix Iulianus intraret.*
> *Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,*
> *Neronianas is refrigerat thermas.*

Tertiũ versũ ex vetusto manuscripto codice paullo aliter lego quã in impressis codicib⁹ legitur. Apparet autẽ thermas Neronis feruentissimas fuisse, quarũ fornicũ vestigia adhuc hodie visuntur Romæ prope ædem S. Eustachij quarum mentio fit apud eundem libro. 7.

> *Quid thermis melius Neronianis.*

Est modus matulæ.

P**ROVERBIALIS** *est epigraphe e Satyris Menippæis Varronis apud Noniũ Marc. quæ admonet seruãdũ esse in poculis modũ, neq. ad satietatẽ vsq. ingurgitandũ. Vitandũ. n. omni in re est, quidquid nimium est. Hinc facete dictũ fuit a Pretello quodã, qui interrogatus quidnã de Bœotiis sentiret, respondit, quid aliud quã quod idẽ sonarent dolia, si voce essent prædita. Inscriptio autem ita habet. Varro, Est modus matulæ,* περὶ μέθης, *i. de temulentia: solet enim primo loco adagium aut diuerbium ponere, tum subiicere libri argumentum.*

> *Musæi pathichissimi libelli,*
> *Qui certant Sybariticis libellis.*

Delphinum patina non capit.

Οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωρεῖ, *id est, Nõ capit Delphinũ lanx escaria. Dictum fuit arrogãs, Græci supercilij plenum, Amphicratis Atheniensis rhetoris, qui Seleuciam Tigranis regiam veniens profugus, rogatus ab oppidanis vt oratoriæ artis professionem illic susciperet, indignãter eos reiecit dicterio haud dubij fastus indice,* ὡς οὐδὲ λεκάνη τὸν δελφῖνα χωροίη, *hoc est, quod neque patina delphinum caperet, respuens, eos velut indignos qui tanti oratoris vocem audirent. Delphin piscis cetaceus ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorũ genus, maior est, quam vt lance aut catino cõtineatur. Transferri potest ad ingenium quod tenue & exile altissimorum mysteriorum & reconditarum disciplinarum capax non est. Extat autem dictum superius apud Plutarchum in Lucullo.*

Sol non inuidet vesperę.

Ἥλιος ἑσπέρᾳ μὴ φθονεῖ. *i. Nõ inuidet sol vesperę: Qui aliquo in artificio præ ceteris excellit, nihil derogatũ suę existimationi putat, si tenuibus aliquid ex arte sua accedat lucelli.* εἶτα οἴει τὸν ἥλιον ἑσπέρᾳ φθονεῖν, ἢ μέλειν αὐτῷ εἴ τις ἐστὶν ἀστὴρ ἄλλος ἐν οὐρανῷ; *hoc est, Deinde existimas solẽ vesperæ inuidere, aut illum curare si qua sit alia stella in cęlo? Verba sunt Philagri sophistę apud Phil. Homerus solem exoriri dicit, at non itidem stellas.*

ἥλιος

Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. id est,
Exoritum Titan linquens maris humida stagna.

Semel in laqueum vulpes.

Ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην. id est,
Vulpes semel laqueum subit.

Iambicus dimeter prouerbialis de astutis hominibus quos haud procliue est post primum errorem irretitos tenere: semel expertus quantum opum hauriant lites quantumq. molestiarum pariant, litium laqueos declinat, & cum piscatore ictus sapit post liminio. Prudentis non est denuo eundem in lapidem pedem offendere. Coniugij turbas repetentem naufrago comparat Græcum epigramma, iam secundo pelagus tentanti. Annotat Suidas etiam aliter efferri, ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. Nō iterū vulpes, vt subaudiatur εἰς πάγην, in laqueū.

Pugna consilia scindit.

Μάχη ἐκτέμνει βουλάς, id est. *Consilia abrumpit pugna. Hemistichium prouerbiale, quo significatur non solum in prælij conflictu, vbi ad manus vtrinque ventum est, sæpenumero recte prouisa consilia turbari & inutilia reddi, verumetiam, in quauis contentione animi impetum & acrimoniam retundi atque hebescere. Acrior in disputādo altercatio sæpius confundit ingenium, memoriam obliterat, & præcogitata argumentorum arma prorsus extorquet e manibus, industriamq. expectorat. Extat apud Hesychium.*

Megabyzi sermones.

Μεγαβύζου λόγοι. id est, *Megabysia dicta, prouerbiali schemate dicuntur superba & insolentius ac velut elato magnumq. spirante animo dicta, quasi μεγαλαυχία, cuiusmodi Thrasonica apud Romanas aures vocitantur. A Megabyzis satrapis regis Persarum, in quo genere hominum ferocia plerumq. & impotens supercilium spectatur, nata paræmia. Megabyzi meminit non semel Herodotus. Sic Megabocchum appellat Cicero Pompeium haud vano insolentiæ singularis conuitio, quod Bocchum Africæ potentem regem fastu tyrannico imitaretur.*

Quo curris potius quam ad ephebum?

Ποῖ τρέχεις, ὦ 'πὶ τὸν ἔφηβον; id est, *Quo curris potius, quam ad ephebum? De Apollonio Tyaneo dictum fuisse, prouerbiiq. honorem sortitum testatur Philostratus lib. 1. commentar. de eius Philosophi vita, idq. ex oraculari responso, quo Aesculapius per flaminem suum professus fuerat se gaudere sub Apollonij ephebi testimonio valetudinem pristinam hominibus restituere, quæ fama illico ita passim apud Cilices finitimosq populos inualuit, vt eos qui ad Aesculapium voti caussa, aut valetudinis ergo proficiscerentur, percontari soliti fuerint*, ποῖ τρέχεις, ὦ 'πὶ τὸν ἔφηβον, *id est, Quo abis potius quam ad ephebum? volentes innuere, nil opus esse peregrinationem suscipere, cum votis abunde sufficere posset præsens Apollonius tum pubertatis annos ingressus. Libuit istud docere, quoniam alij dicat parum liquere, quid sibi velit Cilicium istud adagium: eoq. magis quod existimet ab oraculo Apollinis, quo festinabatur vndiq. sumptum esse. Cur autem non similiter vt ille verterim, Quo properas, num ad ephebum: nequis temeritatis me insimulet, ratio reddēda est quod apud Græcos eam vim habeat coniunctio ἤ, vt vel comparatiui virtutem includat, vel subaudiri dictionem μᾶλλον postulet, quomodo & positiuo gradui idem apud illos familiare esse solet: id quod exemplo vno atque altero conuinci possit. Homerus Iliad. primo.* βούλομ' ἐγὼ λαὸν σῶον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. *id est, populum esse sospitem volo potius quam extingui.*

Mansum male reiicias.

CITAT *Suidas ex Aristophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum vt prouerbialem,*

Εἶτα φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβαλεῖς τὴν μᾶζαν. i.
Mansum reiicias male, quod reperisti non bene. Ostendis idē, quadrare in eos quibus præter exspectationem faciliter & ex animi sententia aliquid succedit, eius enim hæc sunt verba, τὸ γὰρ μετὰ πόνων κτήσασθαί τι, *nam laboribus aliquid acquirere, studium & propensam hominis voluntatem atque industriam testatur, at temere inuenire fortuitum est nec industriæ laudem meretur. Quo loco Suidæ codex mendosus est, atque ita emaculandus,* ὁ δ' αὐτὸς τὰ εὕρημα γράφει ἀντὶ τοῦ τε. *Dictum est autem ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter gestarum gloriam ad se trahens, in Prytaneo reipub. impendiis vt aleretur, obtinuerat. Competit ergo in eum qui facinus aliquod nulla ingenij sagacitate aut prudentia peregit, sed temere, magnamq. laudis partem inde velut singularis industriæ testimonium quærit.*

Εἶτα φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβαλεῖς τὴν μᾶζαν. i.
Reiicere vt mansū sic possis, vt es adeptus improbe.

Lepus leonem trahit aureo laqueo.

Ἕλκει λαγὼς λέοντα χρυσέῳ βρόχῳ. id est,
Lepus leonem restе ducta aurea.

Senarius est prouerbialis cuius in largitiones & munerum corruptelas vsus est. Natum dicterium a quodam lagophthalmo (ita medici nominant eum qui palpebris hiantibus leporum more indormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Proteruia ignominiam præcedit.

Συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις. id est, *Proteruia ruinam præcedit: qui integer est sceleris calamitosam ignominiā non incurrit neque capite aut fortunis oppugnatur iuxta vulgare dictum, qui non peccat, non luit in ære: culpa enim damnosa est. Meminit huius prouerbij Nazianzenus in eadem inuectina,* καὶ πρὸ μὲν συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις, ὥσπερ ἡ παροιμία καλῶς φησί, πρὸ δὲ δόξης ταπείνωσις, ἵνα σαφέστερον εἴπω, ὕβρει μὲν ἕπεται συντριβή, ταπεινώσει δὲ δόξα. i. *Præcedit ruinam proteruia, vt præclare loquitur paræmia, & gloriam humiliatio, aut vt clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria.* Συντριβὴ *capitis diminutio vocari potest iurisconsultorum vocabulo, cum alienius fortuna & status affliguntur atteruntur que.*

Ventura per dioptram prospicit.

DE *cordato homine qui sagaciter odoratur & præuidet imminens periculum, apposite dicetur illud Pisidæ,*

Ταῦτα πρὸ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ σκοπεῖ. id est,
Hæc ante multo per dioptram prospicis.

Senarius est iambicus, Translatio petita ab instrumento geometrico quo explorant turrium & propugnaculorum altitudinem librato per foramen visu, quod Graeci a perspiciendo διόπτρα & διοπτῆρα vocant. Quisquis igitur propria industria rei euentum praesagit, Ingenij dioptra rerum exitum prospectare dicetur.

Caprarum nomina.

Αἰγῶν ὀνόματα, id est, Caprarum nomina: prouerbium effertur de re friuola & inutili, nam cum similes inter se capre sint, stulte operam collocat, qui illis nomina quibus dignoscantur imponit, quippe cum ista creati soleant in differentibus specie, discriminis gratia, quod in caprarum genere nullum est aut exiguum admodum. Qui ergo consimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recensere illum dictitabimus. Refertur in Suidae collectaneis.

Rusticanus Oenomaus.

Ἀγροῖκος Οἰνόμαος, id est, Ruralis Oenomaus prouerbio dicitur qui magnos sibi spiritus sumit, & de praeclara nobilitate aut insigni eruditiõe se iactat rusticis alioqui moribus & e plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demosthenes oratione de Corona vtrumq. ferme in Aeschine notat, quem patre seruo natum & subito oratorem factum incessit, cum ille pro Tromate Atrometum velut impauidum, parentem suum praeferret, & pro Empusa a spectri cuiusdam similitudine sic dicta, matrem, Glaucotheam, Nympha marina nomine vocitaret, deinde & Oenomaum Sophoclis tragoediam malum histrionẽ male egisse Aeschinem insimulat. Proinde his verbis inuehitur in eum τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος ἐλεύθερόν ἐστι, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκός, οὐδ' ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀρουραῖος Οἰνόμαος. id est, Hic homuncio natura est vulpecula, qui nihil vnquam sani fecit aut liberale quod fuerit, ipsissima Tragica simia, rure natus Oenomaus, quamquam Philostratus paullulum immutata lectione, non αὐτοτραγικὸς composita dictione, sed fortassis ita, οὐδ' ἐλεύθερον αὐτό, τραγικὸς &c. diuulsum legisse videtur, cum in Aristide Sophista ita meminit ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ πιθήκου, καὶ ἀρουραίου Οἰνομάου. id est, De tragica simia & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Pisaeae ditionis rex, Alxionis, Pausania teste, filius, vel vt alij fabulantur, Martis ex Sterope Atlantide, aut secundum alios ex Herpinna Asopi, pater Hippodamiae qui insigni crudelitate filiae procos non paucos interemit. Hesychius annotat Rusticanum Oenomaum a Demosthene dictũ Aeschinem, eo quod vicatim pagos circumiret Sophoclis Oenomaum histrionico habitu actitans.

Non propter pedis cum lyra discidium.

Refertur in Suida collectaneis prouerbium in eos, qui aliam ob caussam puniuntur, aut mulcta afficiuntur, quam ipsi existimẽt, Ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἀμαρτίαν, id est, At non propterea quod pes lyrae haud responderit, aut si ita mauis, nõ propter pedes a lyra dissensum, vsus est Plut. in lib. De inutili verecundia. καὶ τοι οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους καὶ δίκαια πλημμέλειαν. i. tametsi nõ propter pedis a lyra discordiã, vt Pla aiebat, sed ꝓpter qđ in legũ obseruatione et ęquitate peccetur. Illud vero obseruãdũ est discrimẽ eẽ in lectiõe, sed exiguũ inter ἀμαρτίας errorẽ, et ἀμετρίας ĩmoderationẽ, quãdo videlicet rhythmi & modulati pulsus modũ non obseruant & legem suam.

Ventis & scripturę in aqua credere.

Αὔραις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, i. ventis credere et litteris in aqua descriptis: Prouerbij vice dicitur vbi fluxam in aliquo fidem & lubricam notamus & perfidiam perstringimus. Nazianzenus ad Sophronium praefectum, ὡς αὔραις ἤπου μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. id est, vt aurae potius fidendum sit & litteris aquae inscriptis, quã mortaliũ rebus prosperis. Cõpetet inconstantiã & malã fidẽ, hoc modo, Quod feminarum auribus committitur, aurae te fidere & scripturae in aqua cogita.

Amnis cursum cogere.

Βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, i. Amnis cursum inhibere, Prouerbium dicitur de eo qui durã & difficilem rem aggreditur & quasi impossibilem: aut qui vitiis innutritum ad viam virtutis reuocare conatur, aut qui naturam inuitam atque repugnantem alio compellit. Nazianzen. ad Eudoxium Rhetorem τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει, καὶ ἱππεύοντα διδάσκει μὴ ἀδεῶς ἐλαύνειν ὁ ποιητής. id est, Prouerbium docet amnis alueum non esse sistendum, & poeta vult equitandi periturn non cauere. Quo cuiusq. ducit ingenium, eo applicare se debet, male namque coactum ingenium respondit. Pulchre se habuit olim Atheniẽsium lex, qua iuuenes prius quam pubertatis annos attingerent, ad opificij delectum ducebantur, propositis publice artiũ omnium instrumentis, in eam namq artem erudiendi tradebantur, ad quam naturae impulsu ferebantur propensius. Laudat & Fabius certum studiorum delectum facere, quod eo quo natura vocat duci ingenia consultum sit: neque enim feliciter succedit, quidquid extortum & inuita Minerua tentatur.

Anima sicca sapientissima.

Ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη, id est, Anima sicca sapientissima, Adagium elegans ex obscuris Heracliti fontibus haustum, quo sobrietatis virtus commendatur, velut ingeniorum & industriae parentis. Verba eius recitat Galenus in libello Quod corporis temperiei respondeant animi mores, atque exponit obiter, Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id est, Aridus fulgor, mẽs sapiẽtissima. vel aliter, Anima sicca iubar est sapientissimum, Dictum est, inquit, Heracliti, quo innuere voluit siccitatem prudentiae auctorem esse, siquidem astra cum fulgido iubare micent, pariterq. sint & arida, eximia praedita esse sapientia verisimile est. Hac ille. Clemens Alexandrinus Paedagogi libro secundo, loquens qua ratione euitando temulentiam animus reddatur purus ab omni labe atque adeo luminis capax & perspicax etiam, subiungit, αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, ταύτῃ δὲ καὶ ἐποπτική, οὐδὲ ἐστι κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεσι, νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. i. Iubar vero est anima sicca sapientissimũ et praestantissimũ, idẽq. & perspicax, neque madescit vini halitu, in modum nebula crassescens. Synesius lib. De insomniis, vbi dicit

calorem

calorem & siccitatem esse quadam animæ vehicula, addit, τί, τὸ ἀπὸ ξηρῶν τὴν ψυχὴν σοφὴν, [illegible] *id est, Illud vero, anima sicca sapiens, quod Heracliti dictum est, non alio tendere inuenio, quam quod anima apima & vuida si fiat, naturali pōdere in terræ cauernas demergatur, in subterranea laca detrusa. Quo in loca (vt in trāscursu id admoneam⁹) pro* αὖ *legēdum censem⁹* αὐγὴ, *superiorū auctorum testimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de temperantia,* Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη, *hoc est, Temulentus malefirmo gressu nutans ab impubere puero ducitur, ignarus quorsum eat, vuidam habens animam. Est vero sicca anima sapientissima & præstantissima. Vnde asseri potest duplex lectio,* αὔη ψυχὴ σοφωτάτη. *id est, Anima sicca sapientissima, &* αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, *i. Anima sicca iubar sapientißimū, eundē vtraq. sensum obtinens. Mens, cuius cœlestis est origo, & quā non male diuinæ auræ particulā Flaccus nominat, multo cibo potioneq. madida, altum sapere non potest, neq. ad cœlestium rerū contemplationē assurgere valet. Androcydis oratoris dictū memorabile refertur apud Clementē Alex. Strom. lib. 7. vinū et carnium sagina, robur quidem adiiciunt corpori, at animum reddunt languidum. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinā, vt ipse ait, sententiā, qua dicit eos oēs qui saginando corpori indulgent, parum abesse quin arborescant, hoc est in plantarū naturam degenerent: cuius hæc sunt verba,* [illegible] *In eandem sententiam Eusebius apud Stobæum, Crapula corpus quidē opimū reddit, at vecordiā & stuporē cōciliat, & rationē, quæ princeps animi pars est, obliterat. Nemo est adeo a sensu cōi alienus, qui non libenter assentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter nō gignit sensum tenuē, aut illi senario Naziāzeni,*

Νοῦς λεπτὸς ὄγκῳ γαστρὸς οὐ τίκτει ποτέ. *id est,*

Thseicia hirundo labiis instrepit.

Χείλεσιν ἐπιβρέμεται Θρηΐκια χελιδών.

Labris immurmurat hirundo Thracia, De indocta & barbaro dicitur. Hirunda obstrepera auis est inepto garritu auribus molesta. Extat apud Aristophanem dicterium de Cleophonte, Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται Θρηΐκια χελιδών. *hoc est, Cuius labris hirundo Thracia instrepit. Aliter de Pericle dictum est, eius labris insidere Suàdam deam.*

Ignis in vepribus.

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, *id est, Ignis in vepribus, De acri disputatore vsurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduersariorum argumēta ignis instar absumit: ita enim de Basilio Magno loquitur in Monodia,* [illegible] *hoc est, Fit illis bipennis cotem discindens, aut ignis in senticeto, iuxta scripturæ sacræ dictum absumens haud difficulter sarmentitias quisquilias, deitatis violatores.*

Argi tumulus.

Ἄργους λόφος, *id est, Argi tumulus, prouerbialiter dicitur locus periculosæ aleæ plenus, aut negotium difficile capitis discrimini obnoxiū. Origo sumpta ab accliui quodam colliculo, apud Argos copiosam olim & nobilem Peloponnesi ciuitatem, quem* ἄκραν *nominabant vbi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorum Aegyptiorumq. primoribus, iudicia stetit, caussamq. dixit necis a filiabus perpetratæ in fratris filios. Proditum enim est memoriæ Aegyptum necem filiorum vlturum venisse Argos cum exercitu, & Danaum re cognita expediuisse arma Argiuosq. in prælium eduxisse, sed Lyncei interuentu rem fuisse compositam, negotiumq. delectis ex vtraque gente arbitris delegatum, constituta ei rei in edito tumulo tribunali: Hecatæus historicus negat Aegyptum Argos appulisse, iudicij tamē locum in eo colle extitisse non inficiatur. Meminit Euripides in Oreste.*

> Θάσσοντ' ἄκραν,
> Οὗ φασὶ πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
> Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν εἰς κοινὰς ἕδρας. id est,
> *Conspicor collem editum,*
> *Vbi perhibent primum Danaum Aegypto necis*
> *Caussam ferentē, publica ad subsellia egisse plebē.*

Dinias historicus in rebus Argolicis meminit loci in hanc sententiam. Confestim Melacharum loci dominū & Cleometram saxis obrutos intercmeriunt, cuius sepulcrum etiam num hodie demonstrant in supremo colliculi vertice, quem ἄκραν *nominant, vbi Argiui solent ius dicere. Videtur meminisse eiusdem loci & Euripides in Bellerophonte fabula, his verbis.*

> Καὶ ξεστὸν ὄχθον Δαναΐδων ἑδρασμάτων, id est,
> *Circumq. saxeum, notum sedilibus Danaidum.*

Vespertinum amant, matutinum oderunt.

ADDVCIT *ex Callimacho Cyreneo prouerbialem versiculum Zezes*

> Ἑσπέριοι φιλέουσιν, ἐπὶ ῥεῖ στυγέουσιν ἑῷοι. id est,
> *Vespertinum adamant, sed matutinum oderunt.*

Quem annotat dici in homines lubricam in amicitia fidem seruantes, vacillantesq., & ad quamuis fortunæ aurulam sese vertentes Ego in heredipetas conuenire putam⁹, qui senibus & aniculis palpantur, morti, hoc est, occasui vicinis, quo sibi hereditatis aliquid attrahant. Ab hoc dicto diuersum fuit Cn. Pompeij apophthegma dicentis, Plures adorare Solem orientem, quā occidentem, quo innuere voluit plus esse spei in iuuene, quam in defecta ætatis sene.

Byssina verba.

Βύσσινα ῥήματα, *id est, Byssina verba specie prouerbiali dicuntur verba splendida & cum auctoritate ac maiestate quadam prolata. Plutarchus in apophthegmat.* [illegible] *μέλλοντα μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι, βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι,* *i. Parysat. Cyri et Art. mater iussit eū qui libere cū rege verba factur⁹ esset, byssinis vti sermonibus: nā Christophorus Longolius homo doctißim⁹ ex collatione veterum codicū in suo Plutarcho hāc lectionē manu sua annotauerat: alioqui sermo est de rege*

cum popularibus libere transacturo, si βασιλικα legas. Exstat idem apud Herodotum. Byssina vestis principatus auctoritatisq. primaria symbolum erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquens de Aenea patrem Anchisen succulante,

Παρεσ', ἐπ' ὤμων πατέρ' ἔχων κεραυνίου,
Νῶτα καταστάζοντα βυσσίνου φάρος. id est,

Adest, in humeris efferens dorso patrem
Sublime, pallium trahentem byssinum.

Et apud Aeschylum Antigone fratri pulverem mortuo inspergit, quem byssina vestis sinu exceperat, Graece est, κόλπω φέρουσα βυσσίνων πεπλωμάτων. Apud Ioseph. lib. 6. belli Iudaici, sacerdotes quorum magna erat auctoritas, byssinis vestibus amicti fuisse leguntur Apuleius lib. 11. Byssina quidem, sed floride depicta veste cōspicuus. Aretas Caesariensis in Apocalypsin ait Byssum esse corticem Indicae plantae, ad linum redactum. Plinius lino byssino secundam bonitatis palmā dat mulierum maxime deliciis. Pollux byssum lini speciem indici exponit, quod e ligni fructu Ponticae nucis assimili, in modum lanae, carpitur.

Charadrij vitam viuit.

Χαραδριοῦ βίος, *id est, Charadrij vita prouerbialiter dicitur de inexplebili gurgite, qui vt multam cibi potusq. saginam ingerit, ita mox eam deplere satagit, cuiusmodi hominem μιαρογάστριδα nominat Hipponax, belluonem insatiabilem, qui ventrem saburrat identidem atque exinanit vt nouo onere eum inferciat. Plato in Gorgia,* χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις. *id est, Charadrij vitam iterum dicis. Id ait Socrates Callicli persuadens, felicem vitam in assiduo influxu esse positam. Charadrius auis, quam rupicem Gaza nominat simul & edere & deiicere putatur, sic enim annotationes Graecae, quas vidi in Georgiā, habēt,* χαραδριός, ὄρνις τις ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. *Opinioni isti suffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum,* ὁ μὲν λέγει ὃ δεῖ καὶ ἐσθίει ἐκκρίνει, ὁ αὐτὸ τὰ ἀπὸ τῆς πετρῶν ἃ δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀποδίδωσι. *id est, aut de aui loquitur, quae & vorat & e vestigio excernit a lui proluuiem: aut de rupiū cauernis, quae affluentem aquarū vim recipiunt pariter & deponunt. Quod aūt illorsum tendat Plat. oratio, verba Soc. proxime praecedētia liquide ostēdūt,* ἀλλὰ τὸν ἀλλὰ δεῖ καὶ πολὺ ἐπιρρεῖν, πολὺν τὸ καὶ ἀπιόν ἀνὰ, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς, *hoc est, Necesse igitur est, si multū affluat, multum etiam defluere, ipsaq. exitus ora patentibus quibusdam rimis dehiscere. Nihil vero commune habet istud prouerbium cum ea Charadrij natura quā preter Aristotelem & Euphronium refert Heliodorus Tricčesis episcopus Aethiopicarum rerum libro 3. quod videlicet ab auriginosis virus omne in se rapiat atque corriuet fascini cuiusdam in modum, vnde in volatis caueis abscondere eam propole solebant, ne emptor ante contactum sentiret remedium. Quo adlusum est ab Hipponacte eo versu, qui sic emendandus venit in Suida.*

Καὶ μὴν καλύπτει, μῶν χαραδριὸν περνάς; id est,
Illum recondis? Num Charadrium vendens?

Facilius quam Oreum deuicerint Boeoti.

Ῥᾷον ἢ τὸν Ὠρεὸν ἐξεῖλον οἱ Βοιωτοί, *id est, Citius quam Oreum deuicerint Boeoti. Prouerbium dici admonet Suidas de iis qui limites suos trāscendunt. Nos arbitramur efferri posse de expeditione celeriter confecta: vel etiam de re facta proclivi. Oreon Euboiae vrbem constat esse in Boeotiae confiniis, quam Boeoti noctu adorti in potestatem sine magna difficultate redegerunt, de iis namque Appollodori verba interpretanda existimo apud Steph.*

Cuminum serere.

Κύμινον σπείρειν, *hoc est, Cuminum serere dicitur prouerbio homo virulentae linguae, quiq. effreni oris petulantia maledicus conuitia dirasq. seminat. Demetrius Phalereus scribit Sophronem Mimographum eo vsum,* καὶ κύμινον ἔσπειρε, *id est, Cuminum serit. Natum a natura herba, quam eiusmodi esse tradunt naturalium rerum indagatores, vt latius prouenire putetur, si maledicta adhibeantur, diraq. imprecationes, dum seritur: quod nequis ceu ridiculum exsibilet, apponam Theophrasti doctissimi philosophi ex octauo de Plantarum historia lib. verba,* ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τὸ κύμινον, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαι καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. *id est, Peculiare est quod de eo memorant, ferunt nāq. imprecationibus & maledictis opus esse, si qui serunt, illud copiosum pulchrumq. prouenire velint. Eadem naturae lex est in ocymo quod miniis maledictisq. terrae mandatum, foecundius existimauit antiquitas, non abnuente & Plinio.*

Pallenicum tueri.

Παλληνικὸν βλέπειν *Pallenicum tueri dicebantur qui magnos spiritus praeferebant & masculum animum. Varinus exponit* παλληνικὸν βλέπειν, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, *generosum obtueri. Sumptum videtur a pugna qua occubuerunt in Pallenaeis agris Athenienses, Pisistrato ad tyrannidem aspirante, vel potius a conflictu quo Gigantes in Phlegraeis campis (Pallene autem Thraciae vrbs vetus Phlegrae nomen mutauit) decertasse cum diis fabulae produnt: historiam ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegrae incolae gigantes dicebātur, ad quos profectus Hercules, gentis proteruiam & immanitatem accusando, animos illorum efferauit in se, itaq. correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hospitali tessera bellum inferentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, unde natā fuit opinamur vulgi fabulae locum dans, quod dij cū gigantibus debellassent ibi locorum. Eustath. Odyss. 9.* παλληνικὸν βλέπειν *dici annotat &* παλληνίειν *a Pallene quae & Ballene Thraciae oppido, & esse aenigma quod innuat inimicum etiam saxis licere ferire,* χρῆσθαι καὶ λίθοις βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Cosae consilium.

Τὸ Κώσα λέγεται *Cosa dicta dici inuenio, pro sano & salubri consilio. Fuit Cosas vir consultus & iustus, genere Pelleneus, est autem Atticae oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminiis gerentes, cum vicinas gentes in belli societatem aduocassent, inito cum illis pacto de partitione agrorum, profligatis hostibus victores, vicinos suos eluserunt, neque conuentis steterunt, illo interim cum ipsis pacta minime violanda, immo mordicus seruanda vrgente: quae ex re orta*

paullo post peste, criminis eos pœnitere cœpit, Cofeq. consilium magnifice laudarunt. Dici conueniet in se-difragos aut alioqui imprudentes, qui sanis consiliis nō obtemperant, tales namque ... *Cosa dicta nihil pensi facere aut despuere dicemus, Refertur apud Suidam.*

Iube facta procliuia.

...
Præcipito factu procliue, nec esse furentes
Centauros inter te certum est,
Versus est spondaicus, quo imperiosi hominis & durio ra nobis imponentis libidinem castigabimus, sumptus ex Teleclide Atheniensi, versus autem finem prouerbij specie, torquere apte licebit in clamosos, qui intempestiuis clamoribus pertinaciter caussam obtinere volunt, immo pugnis interdum potius, quam æquitate, ... neque vero inter Centauros versaris aut res tibi est.

Extra callem.

... *Extra callem Eustathius ostendit esse paræmiā Odyss. 9. pro ... procul e pedibus, vbi denunciabimus periculi vicinium esse cauendam. Translatum a fugitiuorum periculo, quos intrita pedibus semita errantes facile herus deprehendere atque assequi possit, maiore opera et difficilius in deuiis locis eos secuturus.*

Inferorum triacadas.

In hominem plus æquo curiosum & recondita peruestigantem atque a communi hominum notitia abstrusa cognoscere laborantem, illud competit, ... *Inferorum triacadas inquirit aut scrutatur, ... vocant tricesimum cuiusque mensis diem vocabulo a Thalete Milesio primum excogitato, si Laertio credimus, alijs ... vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus.*

Simulacrum pictum.

De socorde homine & nihil proficiente non inuenuste dixeris illud ex Aristophanis Ranis. ... *Pictum simulachrum velut immobilem, quomodo verruceam statuam Plautus dixit: nec abludit hinc vernacula lingua stupidum nec quidquā promouentem hominem. ligneam statuam nuncupans. Laudat autem Aristophanes viriq. cordati esse dicit, ad felicem inclinare parietem potius quam picti simulacri in modum stare vnico indutum schemate, græce ita habet, ... Huc pertinet illud Synesij ex libello de Dione ... hoc est, Euadere magis mutus quam statua.*

Tantali philotesia.

... *Tantali philotesia dicebatur poculū amicitiæ beneuolentiæq. auspex, sed paullo grandius, quo plerumq. a cena & sub somnum se inuitabant. Ferunt apud Indos morem fuisse vt maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus ad conciliandam amicitiam, eiusq. poculi initiatorem Tantalum faciebant, Is namque, Philostrato teste, ... incredibili inter homines beneuolentia liberalitateq. præcelluisse creditur. Itaq. cum amicitiam cum quopiam conflare, aut iniuriæ suspicionem obliterare volentes, poculo eius auspicium sancimus, dicemus, ... Qui mos etiam num in tota ferme Germania durat, vt hospiti finita iam cena, ingens phiala meracioris generosiorisq. vini plena apponatur. Carpit tamen D. Clemens libro 2. pædag. istos qui ceu in dolium ingerunt affatim vinum Philotesiæ nomine, ...*

In astragalis nobilitas.

... *In astragalis nobilitatem gerit, dicetur in hominem stemmata & fumosas maiorum imagines iactantem, nulla re alia quæ virtutem aut doctrinam commendet, spectabilem: Herodes Atticus sophista ad Bradeam leuirum suum dixisse legitur apud Philostratum libro secundo, sophistarum, cum ille magnifice creparet de generis sui antiquitate & nobilitate, ... tua nobilitas in astragalis sita est. Solebant Romani generosiores in calceis lunulas, antiquitatis insignia, præferre, vt Plutarcho teste, Arcadum more qui se Luna priores iactitabant: & Philostratus loco iam dicto, nobilitatis illud symbolum vocat, ... (male namq. ... illic legas) eburneū supertalare luniforme. Vnde Iuuenalis. Appositam nigræ lunam subtexit aluta.*

Quo spectat & Marsialis locus libro secundo, parum scite hactenus scriptus, Non hesterna sedet lunata lingula planta.

Vbi non hesternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis teste voce nō temere mutata ex manuscripto.

Marsyæ mors.

De immani & supra modum crudeli necis genere, ... *hoc est, Marsyæ mors effertur, Eunapius de Hormisda Saporis Persarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regressus, cum conuiuarū accumbentium nullus forte, vti decuerat, aduenienti assurrexisset, ... id est, interminatus illis fuit Marsyæ necem, qua re intellecta satrapæ communi consilio, post obitum patris, natu minorem fratrem regno præfecerunt, illo in caueam incluso ferreisq. compedibus obuincto, qui postea ope vxoris lima præsectis vinculis ad Constantinum Magnum profugus euasit. Marsyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis præstantia contendisse dicitur, victusq. proteruiæ pœnas vi ctori dedisse, detracto membratim corio & arbori appensa. Vnde Nonius Panopolites in dyonisiacis de tibicine hoc loquens sic canit.*

Cleugæ ex quo pœnas das impie victus,
Ludibrium ventis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obiisse Valerianum Romanorum Imperatorem a Persis captum memorat Agathias historiæ libro quarto, addit idem Saporem necis id genus visu miserabile primum excogitasse ex Orphei de Marsya supplicio historia adductum. Refert & Chosroen regem Naacheragam profugum ita excru-

ciasse, vt a ceruice ad imos vsque pedes cutis detrahéretur inuersa, cum ipsis quoq. genitalibus, & in vtris speciem vento inspirato distenta, scopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Persici libro primo, Basicij corium deductum, instar vtris, palea oppletum, ex altissima arbore fuisse suspensum. Et Ammia. Marcellinus lib. 23. scribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel solidas.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus.

PROVERBIVM *esse non admodum vetustum ostendit Iliad. 14. Eustathius tale,* ὃν ἡ Κῶς οὐ τρέφει, οὐδ᾽ Αἴγυπτος. *Quem Cos nutrire non queat eundem neq. Aegyptus, Conueniet in eos quibus plusquam mediocres fortunæ fastidio sunt, inuenias non nullos qui in rebus etiam lautis atque peramplis stomacho sunt nauseabundo, quo vix mare bonorum saturet. Est autem Cos insula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen est, Thracibus Cou nominantibus ouē seu pecus.*

Hinnulus ne cum leone partiatur.

QVOTIES *cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiorem indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit illud Critiæ qui ex triginta Atheniarum tyrannis vnus fuit,* μὴ νεβρὸν ὄντα πρὸς λέοντα μοῖραν αἰτεῖν κρεῶν, *Ne cum leone hinnulus existens carnium portionem sortire, Admonet principum potentiorumq. libidini concedendum esse, Referuntur eius verba a Platone in Charmide. Huic non dissimile est,* μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. *Conserere pugnam cum leone Caprea nolim.*

Quid delphino & boui commune?

DE *dissimilibus minimeq inter se consonis effertur, vt si quis imperitos et doctos consociet,* τί τῷ δελφῖνι καὶ βοΐ φασι κοινόν; *Quid enim cōmune habent bos & delphinus? Apparet contortum fuisse in Syllam Romanorum Imperatorem cum occupatis Athenis, philosophos audiret homo a philosophia prorsus alienus. Refertur a Suida. Concordat cum illo, Quid graculo cum fidibus.*

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας, *hoc est, Alba præcordia habere, dicitur homo stolidi ingenij & insulsus, metaphora a coloris vitio tracta, si quidem Aristoteli Albus color maxime emouet oculorum sensum vt inde emotæ mentis hominem ac bliteum* χαλεπὸν *&* λευκὰς ἔχειν φρένας *dicant, ita Pindarus in Pythiis vsus est,* πεύθομαι γὰρ νιν Πελίαν ἄθεμιν λευκαῖς πιθήσαντα φρασίν. *audio etenim iniquum Pelian albis vsum præcordiis, Interpres annotat metaphoram ab aquis translatam, quæ quo minus profundæ sint, limpidiores & lucido quodam candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigrescunt, vt ita λευκὰς φρένας dixerit τὰς ἐπιπολαίους, superficiaria quadam prudentia, haud profunda, præditas Homero πυκινὰς φρένας prudentiæ argumento nominante. Huc spectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non sine stoliditatis morsu, vt in eum locum olim annotauimus.*

De limine offendere.

DE *limine offendere dixit Tertullianus specie prouerbij, pro in ipso operis negotij ne suscepti primordio peccare, vt sit idem quod illud Fabij Quintiliani, in portu impingere. Vsus est in libro aduersus Valentinianos, A manifesto ad occultum retorquere, de limine offendere est.*

Lapitha.

Λαπίθας, *Lapitha falso vocatur prouerbio homo fastuosus quiq. vulgi animos commouere præsumit & in sui admirationem trahere, magnos sibi spiritus sumendo,* ὁ ἀλαζονευόμενος, παρὰ τὸ ἐκλαπίζειν [illegible] *sonat enim* λαπίθας *vocabuli etymon spectantibus, plebis persuasorem, quod de se iactabundus magnopere glorietur, sic enim annotatum est ab Eustathio Iliados quinto. Eo ferme sensu extulisse videtur Plutarchus in libello quo Stoicos alieniora a communi hominum existimatione inuexisse disputat, cum ait,* ὁ δὲ στωϊκὸς λαπίθας, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης [illegible] *id est, Stoicus iste Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impassibilitate quam ipsi inuexerunt. Porro Lapitha heroicum genus fuere in Thessalia, Centauris perduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.*

Licynij & Licynium fulmen.

Λικύνιοι, *Licinios prouerbiali specie dici annotat Eustathius Odyssea decimo octano, eos qui duris modis desæuiunt asperiusq. animaduertunt in quēpiam, vt* ἀγείρονας *nominamus, eo modo quo Iri mendici, heluones Sardanapali, Crœsi diuites dicuntur a Licinio quopiam: suspicamur autem* λικυμνίους *legēdum vel certe* λικυμνίους *quam lectionem etiam Callimachus olim approbauit, a Lycimnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupisse legitur. Quo spectat illud Aristoph. in Auibus.*

Καταιθαλώσει Λικυμνίαις βολαῖς, *Telo Lycimnio ille te corruperit. Docuit Euripides Lycimnium fabulam vbi fulmine conflagrauit.*

Formicarum nidos inspirauit.

FORMICARVM *nidos inspirare, quod eleganter vnica voce,* μυρμηκιᾶν *efferunt Græci, quasi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum sibi imprudenter accersunt. Natum inde quod qui inspirant aut aperto ore loquuntur in formicarum antra seu cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur, cuius rei caussam assignant venenatum aerem quo illarum antra imbuuntur e pastu serpentium: formicas namque mortuis anguibus vesci libenter, inter confessa habetur. Quid quod Draco ex esu formicarum & cantharidum, veneno distendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados vicesimo secundo annotat Eustathius.*

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὸν καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ᾽ αὐτῷ. id est,

Porrige, si possis panem, hinc obsonia pugnos.

Prouerbium expressis verbis docet esse Eustathius Iliad. 4. quo significetur pugnos plagasq. illi deberi qui moderatis contentus esse nolit: Poterit etiam eius esse

vsu

vsus quoties expectatione bonę fortunæ, diuersa obtingit sors.

Chius Coum loqui non sinit.

Κῖος παραστὰς οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis e Strattidis Comici fabulis, Cōpetet in rabulam verbosum qui multiloquio os prudentioris doctiorisq. obstruit, nec patitur verba pro se facere. Chiorum scurrilitas & illaudata leuitas ex auctoribus notissima est: at Coos insula magni nominis & decantatissimos viros permultos protulit. Nisi malis referre ad iactuum tesserariorum vilitatem dignitatemq. in quibus χῖος *vnionem caniculam ve designabat, infelix iactus, at* κῷος *senionem, felicissimus omnium iactus.*

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. *Citius quam gradatim prouerbio dicunt Graeci cum insignem celeritatem & properandi studium significare volunt, Menander.*

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.

Ocyssime id curabo, quod dici solet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, *clarissime ostendit prouerbium fuisse, ne quis huc temere irrepsisse existimet. Vsus eo est & Plutarchus in Fabio Maximo,* αὐτὸς δ' ἔνωθεν ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, τὸ δὴ λεγόμενον θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπορεύετο. *id est, Pater ipse ocyus descendens ab equo, concitato quam potuit maxime gressu ad filium approperans, siue ad verbum si mauis, citius quam gressum. Suidas ex incerto auctore,* ὁ δὲ θᾶττον ἢ βάδην τὴν τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ ἀναφθεγγόμενός τινα ἐπιφθεγγόμενος ὅσα τῆς τε φωνῆς ἐν τῷ τόνῳ καὶ τοῖς βαδίσμασιν ἐν τῷ σοβαρῷ εἰκάζειν ἦν, ἀπειλῶν. *id est, Ocyssime ille caput quassans, & barbara voce non nulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis contentione, tum ex incessus insolentia, grauia minitabatur.*

In asini aures canere.

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. *In aures asino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris absolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut si quis apud crassas & Musices ignaras aures artem omnem ostentet Musicus. Meminit adagij Dion oratione trigesima secunda, eiusque occasionem talem indicat. Aegyptio Musico insigni astans in somnis genius prædixisse visus erat, quod in Asini aures cantaturus esset, quo neglecto somnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphim qui venerat, ipsum accerseret, quod audisset a cunctis laudari summopere: accessit itaque & omni industria adhibita artis suæ præstantiam ostētatare adnixus est, qui tacere ignominiose iussus a rege Musices ignaro, recordatus somnij, hoc ipsum, inquit, est in aures asini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctū hominem affici verberibus iussit, vnde natum postea bellum. Græce est,* τοῦτ' ἐκεῖν' ἦν, τὸ εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν.

Alaudæ in nido latet gramen.

C**ITATVR** *a Cassiano Basso Scholiastico, librorum qui de agricultura apud Græcos inscribuntur collectore, adagium hoc,*

Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ πολυσχιδὲς ἔγκρυπται ἄγρωστις. *id est,*

Ramosum gramen nido occultatur alaudæ.

Quo licebit vti cum effugij aut subsidij spem ostentabimus, veluti si potentior quispiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præsidio fiduciam nobis repositam aut in vetusti iuris codicillis, in dicare volentes, prouerbiali hoc versu vtemur: vel si scriptorum auctoritate multiplici ac rationib^9 opugnati significemus, neq. nos hac parte inermes esse, sed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ πολυσχιδὲς ἔγκρυπται ἄγρωστις, *Solet autē alauda peculiari quodam amuleto nidum suum lustrare impositis graminis ramulis, quemadmodum aquila callitricho, cornix ver benaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroastre magi auctoritate lib. decimoquinto* γεωπονικῶν *legitur.*

Alauda non est sine crista.

Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄτερ λόφου, *Nec alauda est absq. crista, Prouerbio vtemur quoties significabimus aliquem non carere suis vitiis, aut eximiam virtutem raramq. eruditionem fere expositas esse inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribasio medico loquens, qui ob insignem artis peritiam magna inuidia apud multos flagrauit, eius hæc sunt verba.* Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἡ παροιμία φησὶν ἄτερ λόφου, οὐδὲ Ὀριβάσιος ἐκτὸς ἦν τοῦ φθόνου. *id est, Neque sine crista (vt loquitur prouerbium) est alauda, neque Oribasius absque inuidia fuit.*

Manu ignauus, mente præsens.

D**E** *homine cordato, qui consilium in numerato habet, non perinde manu strenuus, prouerbiale est illud Timocreontis Rhodij in suis epigrammatis,*

ἡ ξυμβουλίη χεὶρ' ἀχρεῖος, ἡ δὲ φρὴν πάρα.

Mens præsens, sed abest consilium manib.

Refertur ab Hephestione grammatico.

Prudentia & ingenium, nisi manus famulatrices sortiantur, inutiliter satagunt: contra robur, ingenij & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraque si iungantur et in vnum coeant, inuictum reddunt, Eam ob caussam Aegyptij in Hieroglyphicis nautis Mercurium iuuenili specie seni astantem pingebant innuere volentes doctum & sapientem, nisi vires adsint, quæ grauis ętatis nomine designantur, nihil agere, quasi alterum sine altero inutile sit: Eadem de caussa Spinx in templorum vestibulis collocata apud eos fuisse legitur, sacrum symbolum combinationis coniugiiq. harum virtutum, quando per feræ effigiem robur, per hominis, prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus sunt inexpugnabilis, et (quod dici solet) Semiramidis mœnia: at disiunctæ prudentia sine viribus, & vires sine prudentia, mole sua cadunt. Præclarum est elogiū Mitridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Consiliis dux, miles manu, & Dictys Cretensis de Hectore testatur numquam vires consilio potiores fuisse, & Pacatus Drepanus Theodosio id tribuit, quod dux sit consilio, miles exemplo, sic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnis libro. 1. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός, *vir pariter & impiger & cordatus.*

Cerylus

Cerylus euadam.

Βινεῖν δ' ἄρα, κηρύλος ἔσομαι, facias licet, Cerylus euadam. Dictum istud vulgo iactari solere apud Dores annotat Euphronius & transcripsit Suidas, vsum tamen adagij neuter explicat. Videtur autem salacium & libidinosorum dictum fuisse, qui nullum mortis genus deprecentur, modo in venere cupita & in medus amplexibus animam efflare liceat, in voluptate summum bonum statuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori scribitur, & senio defectus a femellis subuehi alis. Nõ abludit ab adagio dictum Vespasiani in quendam Cerylum libertum, ἐπειδὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσει κηρύλος. Postquam interieris, rursum fies Cerylus.

Melanurum Perca sequitur.

CITATVR parœmia ab Athenæo libro 7. incerto auctore, ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. id est, Perca assequitur melanurum, Prouerbij vsum non indicat, videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo suis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & sententia toti pendent, vnum obseruant. Natum ex ingenio vtriusque piscis, Melanurus ex ingenio vtriusq. piscis, Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculosa sit, imbecillus est (Oppiano teste) piscis, sed qui natiuam debilitatem calliditate compensat, adeo vt nassas & retium sinus facile eludat, vnde ait,

> Ἔρχεται [illegible] μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν [illegible]
> Ἠδὲ [illegible]. hoc est,
> Inualidus mire, at prudenter callidus idem
> Squamosos inter pisces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum vocans.

> Ῥέζοντι [illegible] μελάνουρον.

Meminit huius piscis & Ouidius in halieutici fragmento, Quin laude insignis caudæ Melanurus. Itaq. fallitur ille dum Melanurum sepiam Vertit, cum hi pisces nihil habeant commune, toto genere diuersi: nec minus, quod de improborum societate dici coniectat, cum ex Numenij verbis liqueat Melanurum prauinum Percarum agmini ducem se præbere, easque vt tutiores sint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

DE iis qui temere & sine iudicio erga quosquis afficiuntur, elegans extat adagium apud D. Clementem libro septimo stromatum οἱ αὐτοὶ δ' ἔτι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες. id est, illi ipsi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodũ dici solet) politum adorantes, loquitur de superstitiosis hominibus, quorum mentes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel sulphuris aspectum illico inhorrescant. Transferetur venuste ad iudiciorum morositatem, inuenias enim quosdam ita sinistros eruditionis iudices, vt verbosum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde consarcinantem, non minore admiratione quam virum ad miraculum vsque doctum suspicant et tantum non adorent, πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνοῦντες.

Sanguis & anima.

Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, prouerbij specie de re impense nobis grata & adamata effertur, translatum ab amantium rhoris quibus id in ore frequens est. Antiphanes comicus,

> Τἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. id est,
> Argentum & anima & sanguis est mortalibus.

Citatur a Stobæo. Sanguis quia vehiculum & sedes est animæ, pro vita accipitur, qua nihil potest esse nobis dulcius.

Postes transcendere.

Ὑπερβάλλειν πόδα ἐπ' οὐδόν, hoc est, Postes transcendere, vel pedem iniicere transultorium, specie prouerbij vsurpatum inuenimꝰ, pro incomposite & extra modũ in aliquam rem inuehi, immodiceq. se gerere. Suidas ex auctore incerto. οὐδὲ ὑπερβαλλόμενος πόδα ἐπ' οὐδὸν κατὰ τὸ λόγιον εἰς τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ μέτρα ὁρίζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια, γνησίως καὶ καθαρῶς συνειδότι μεταχειρίζων τὰ περὶ τὸ θεῖον. hoc est haud nimis alte, velut transcensis postibus, iuxta prouerbium in religionem insultans, sed præscriptis sibi certis limitibus ætati suæ congruis, cultum diuorum pura & sincera conscientia administrans. Vsus eo fuit & Aristoteles alicubĩ & Aretas Cæsariensis episcopus in Apocalypseo explanatione, interpretes vertit gradum limenq. excedere. Diuersum a superiori est ἀναβαθμοῖς ὑπερπηδᾶν, pro ordine & quasi per gradus vlterius pergere. Athenæus, [illegible] πρὸς τὰ ἑπόμενα τῆς [illegible] ἀναβαθμοῖς ὑπερπηδᾷ. id est, Gradatim ad ea quæ proxime sequuntur quodam dicendi feruore transilit;

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Ἂν ἀπολέσῃς τοὺς ὤμους ὕδωρ πτίσσων, ὕδωρ μενεῖ. id est, Quamuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamẽ manet. Citat adagium Suidas in Collectaneis suis, et annotat quadrare in eos qui vanum sumunt laborẽ. Crediderimus rectius cõpetere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem stupidi & indocilis discipuli, cui quidquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congesta aqua. Quamquam vero vulgati codices habeant πλύνων, constanter tamẽ πτίσσων legendũ autumamꝰ, est enim πτίσσειν contusum hordeum pinsere cribroq. incernere, vnde et πτισάνη, hoc est, ptisanę vocabulum.

Scommata Dionysiaca.

Διονυσιακὰ σκώμματα, id est, Dionysiaca scommata, prouerbialiter dicuntur scurrilia conuitia quibus mores hominum flagellantur & perstringuntur. Synesius in Dione Prusiæo, νῦν μὲν ἐπιπλήττει Σωκράτην καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐν Διονυσίοις σκώμμασι, καὶ δὴ ἀπ' αὐτῶν ἀξιοῦντι πάσης ἐλαύνεσθαι γῆς καὶ θαλάσσης, id est, Nunc incessenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionysiacis, eorumq. sectatores terra mariq. proscribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore, τοτὲ μὲν λοιδορῶν καὶ σκώπτων τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι. id est, Interdum conuitians et Dionysiacis scommatibus debacchans. Natum a prauimia licentia. Bacchanalium feriarum qui flagitiis & scurrarum

scurrarum dicacitate perstrepebant.

Biscons Mercurius.

De *simulati ingenij homine dicitur, qui aliud coram in os, aliud auersus loquitur. Nazianzenus ad Nemesium* Ἀμφιπρόσωπος Ἑρμῆς δ' ἄγαλμα ὡς ἐκεῖνο, πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ὄπισθεν. *Qualis Mercurius bifrons, aliud postrim secus. Hermę lapidei ligneiue cippi erant in biuiis triuiisq. erigi soliti, ad indicanda viarum ferentium discrimina. Vlpianus in Demosthenicam orationem quę est aduersus Leptinem, Hermas istos quadrangulos fuisse annotat, suprema parte Mercurij faciem praeferentes, inferius inscriptiones viarum ostendentes. Thucydidis scholiastes in sexto scribit quadratos & cubi formes poni consueuisse, velut symbola quædam rationis & veritatis inconcussæ. Alioqui &* τρικέφαλος Ἑρμῆς *apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.*

Cum Musis certare.

Ἀμιλλᾶσθαι ταῖς Μούσαις. *id est, Cum Musis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrina quam callet indubitata certitudine, causęq. bonitate confisus, cum doctissimo quoque congredi & in disputationis palestrã descendere non dubitarit. Galenus in fine libro primo, Therapeutices methodi.* Ἀλλὰ καὶ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ἐκεῖνον, ἁμιλλώμενον αὐτὸν ταῖς Μούσαις. *Equidem antiquissimi tibicinis exemplo o Hieron, etiam cum Musis concertarim. De Thamyra Thrace sentit, ni fallimur, cui tamen peritiæ suæ confidentia parum prospere cessit, orbitatis pęna victo inflicta, vnde hoc loco recte* φιλότιμον *eum vt ambitiosum vocat Galenus: Non alieno hinc sensu* συγχορεύοντας Μούσαις, *dixit Philon Iudeus litteratos viros, quasi qui cum Musis choros ductitarint.*

Ilio indigna verba.

Ilio *indigna verba dixit Euripides non sine prouerbij specie, verba parum fortia & imbellem animum prodentia, sic enim apud illum loquitur Menelaus, suadẽs Helenę vt vitæ suæ consulere, habita vtriusque salutis ratione.*

> Ἄνανδρ' ἔρρηξας, Ἰλίου τ' οὐκ ἄξια. id est,
> *Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.*

Fortia facinora in decennali potentissimæ vrbis Troianæ obsidione a Gręcis edita, veterum scriptis passim celebrantur.

Ignem stipulæ admouere non tutum,

Proverbii *faciem habet illud Nazianzeni*

> Φρυγάνοις πλησιάζειν, οὐκ ἀσφαλές. id est,
> *Ignem si admoueas stipulæ, res plena pericli.*

Iuuentus male creditur libidinum magistris: tenellæ ętati non tutus est vini vsus, quod rudis illa ætas flammis exęstuet inde ardentioribus, quam Aetnæi crateres.

Durei equi speciem præfert.

Δουρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει. *Durei cuiusdam equi imaginem seruat, Dici potest de homine multifariis & diuersis inter se vitiis obnoxio, Clemens libro secundo, Stromatum de Basilide loquens statuente passiones animi spiritus quosdam rationali animæ annexos,* τοῦτο δὲ, *inquit,* τοῦτο μόνον παρασημαντέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος. *hoc est, Id solum nũc obseruandum, quod Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta poetarum fabulam, Basilidæ, homo, vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuisse inclusos, ex historia notum est.*

Agasonem vincit.

Νικᾷ τὸν ὀνολάτην, *id est, Agasonem vincit, Adagium ostendit esse Suidas in refractarium hominem, qui monentis verbis obaudit, seq. in præsens discrimẽ aut exitium coniicit. Originem adagij non commonstrat: ac proinde sine teste non ausim quidquam comminisci.*

Coturniculæ animus.

Ὀρτυγὸς ψυχὴν ἔχειν, *hoc est, Coturniculæ animum habere; prouerbio dicitur homo pusillanimus & formidolosus. Antiphanes Comicus in Rustico apud Athe.*

> Σὺ τί ποιεῖν δύναιτ' ἂν ὀρτυγὸς ψυχὴν ἔχων; id est,
> *Tu quid facere vales coturniculæ animo præditus?*

Accessorium operis loco.

Πάρεργον ἔργου ποιεῖσθαι, *id est, Accessorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocant operæ in negotio leui, quodque obiter in transcursu delibandum erat, quam in primario pręcipuoq. instituto. Galenus initio libro primo de naturalibus facultat.* εἰ δ' ἅπασι τοῖς ἐπιτετριμμένοις ἐλέγχειν, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γίγνοιτο, *quod Thomas Linacer commode ita vertit, Ergo si ad hos refellendos digrediar, plus operæ in accessorio, quam in proposito sumam. Plato in epistol.* ἵνα μὴ πάρεργα ὡς ἔργα μοι συμβαίνῃ λεγόμενα. *id est, Ne accessoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius histor.* οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν ἐπιτυχόντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐνδείκνυνται τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. *id est, Pleriq; homines facta magnatum imitari negligunt, at æmulando accessoria nihil ad rem facientia, suam ipsi produnt stultitiam. D. Clemẽs libro quinto ex Agathone Tragico, duos senarios adducit.* ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ

> Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί,
> Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ποιούμενοι,
> Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι, hoc est,
> *Ne impingamus et nos in illud Tragici Agathonis*
> *Operis loco ducentes accessorium,*
> *Inq. opere satagentes vt accessorio.*

Quos versus recitat & Athenęus libro quinto, Greg. Nazian. elegantissime eo vsus est in funebri oratione in Basilium dicta, de Saule loquens, βασιλείαν εὗρε τὸ μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος *id est, Saul paternos asinos inuestigans, regno potitur, accessorium ipso instituto negotio maius nactus. Idem in carmine*

> Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω. id est,
> *Extrarium negotium, haud opus vocem.*

Non otiosum fuerit huc adscribere Pioris Gręci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum sumeret respondit, ὅτι οὐ βούλομαι [illegible] ὡς ἔργῳ χρήσασθαι

χρῆσθαι, ἀλλ' ὡς παρέργῳ, id est, *Quia nolo cibo uti tamquam opere, sed tamquam operis accessorio.*

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id est, *Telum Achaicum dicitur telum habile & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificiosam & pulchre scopum attingentem, aut scomma apposite mores cuiuspiam perstringens, licebit parœmiace vocare* βέλος ἀχαϊκόν, *Citatur a Suida. Apparet autem fuisse telum funditoribus gentis Achaicæ peculiare, aptum cum primis in obsidione.*

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id est, *Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionē Chrysostomum oratione 2. de Fortuna, ibi,* τοῦτο ἦν ἡ χρυσῆ γενεὰ, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτας ἔχουσαι τροφὰς, καὶ ἡρακλέους κέρας καὶ κυκλώπων βίος. *id est, Illud ipsum fuit & aureum seculum, & fortunatæ dictæ insulæ sponte sua proferentes alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem cum Amalthææ cornu de cuius origine quia varia & auctoribus & prorsus diuersa prodi videmus, non lusurum me operam putaui si in studiosorum gratiam philologia hac accessione per me adiuuaretur: unde elucesceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatij Odarum lib. 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris bonorum opulenta cornu, referunt adagij natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractum victor Hercules Fortunæ donasse perhibetur, de quo ita Dion Prusæus* οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἰδόντες κέρας πλῆρες τῶν ὡραίων πάσης ὥρας, ὃ ἐν μάχῃ ἡρακλῆς Ἀχελώου ἀπέρρηξε. *id est, Qui veritati magis consona pingunt, dant Fortunæ cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus, quod in conflictu Acheloo defregit Hercules, subicit post,* τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας *(ita enim legi debet loco* ἀμελείας, *quæ vox incuriam denotat* κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν, *hoc est, Amalthea cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Eustathius in commentariis Dionysij Afri paullo aliter fabulatur, Acheloum videlicet pro læuo cornu per Herculem comminuto Amalthea cornu numeris loco illi rependisse, cuius beneficio bonorum omnium affluētia utenti suppetebat: quam fabulam ita sanant quidā dictitantes, Herculem cunctos ubiuis gentium mortales sibi beneficio deuincire volentem, cum intellexisset Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Aetoliæ partem lancinare, atque ita variis fossis, aggeribus, alueorumq. elicibus regioni iniurium, vim quodam modo adhibuisse, & ad moderationem reuocasse superuacuos annis cursus eaq. cultura feraciorem agrum reddidisse: qua ratione sinistrum fluminis cornu incompositis sinuosisq. anfractibus inutile atque incolis infructuosum, tractabile ac commodum præstiterit: Atque ista esse Acheloi cornua exponunt, superatam & compressam annis iniuriam, & repositā fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquando Thespiis Bœotiæ oppido commoratum fuisse, apud feminam liberalis formę, cui Amalthea nomen fuerit, proposito Iolai nepotis hospitio, quod cum iste iniquius ferret, cogitaretq. peculium omne quod in cornu bubulo illa asseruabat in usum Herculis, si quid emptitaret, furto auferre, factum est ut socij peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amalthea, unde promeret affluenter ea omnia quæ ipsi forent usui. Alij hanc ipsam Amaltheam anum faciunt ex mercimoniis opulentam, & quæ pleramq. peculij sortem e diuenditis mercibus contractam, includere in cornu ab eius nomine nuncupatum consueuerit, quod quia pecuniis refertum Hercules abstulerit splendide inde victitans, prouerbialis sermo increbuit, ex Amalthea cornu cuncta bona Herculi suppetere. Fuerunt & qui aliam commenti sunt fabulam fuisse in Lybia dictiunculam supra modum feracem, forma loci bubulo cornu non absimili a femina nomine Amalthea possessam, a cuius singulari fœcunditate fructuum genus omne copiosissimo prouentu affundentis, natam parœmię originem autumant. Callimachi scholiastes Græcus, amaltheam capram, quę Ioui lac prebuerit, scribit ex altero cornu ambrosiam fundere, ex altero nectar, creditam fuisse. Theon Alexandrinus in Arateis commentariis annotat. Capram istam mulierem fuisse Arcadicam, Iouis nutricem, Iouemq. alumnum beneficij memorem, nutricis mortuę pellem complicatam sibi circumposuisse, ac inter astra retulisse, eamq. esse Amaltheam, Parmeniscus ait Melisseo Cretæ regi Alumnum fuisse datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerent, illum capram geminos hędos enixam puero adhibuisse, nomine Amaltheam, quę eum educarit, eiusq. fœcunditatem prouerbio locum dedisse. Musæus (hunc enim fabulæ auctorem citant Hyginus & Bassus Aratei commentarij auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheam nymphas ab Ope matre delectas fuisse, ac postremam Amaltheam in deliciis habuisse capram incredibili lactis copia scatentem, cuius ille ubera suxerit. Diodorus Siculus Bibliothecę libro quarto refert Hammonem Libyę partis regem virgini prę stanti forma Amalthea dictæ stuprum obtulisse, procreata ex ea sobole, ipsamq. propinquæ oræ præfecisse, quæ quod bonis cornu speciem imitaretur, occiduum cornu nuncupata sit & Amalthea cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, posteris eam appellationem transferētibus ad optimam & prima feracitatis terram. Hactenus de origine. Socrates (ut Ioannes Stobæus commemorat) Amalthea cornu dicebat esse Symbolum industriæ & sedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui ἀργὸς ὢν, hoc est, ignauus & socors non pergat esse: Cornu namq. bonis animalis laboriosissimi, operarium significare: uuas et alios fructus quibus cornu scateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud a bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, utrimq. sustineri volunt. Philemon Comicus per iocum Amalthea cornu pecuniam esse ait, cuius hi leguntur senarij.*

Τὸ τῆς ἀμαλθείας εἶναι νομίζεις κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Ἀργύριόν ἐστι, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Φέρε· τοῦτ' ἐθέλησας, πάντα σοι γενήσεται. id est,

Tunc illud esse cornu Amalthea putas,
Cuiusmodi pingit pictor, cornu bonis?
Argentea est moneta, quam qui possidet,

Huic copiose pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amaltheæ accipit quod ad victum necessaria & sustinendæ vitæ alimoniam suppeditet, eo versu, Ἀγρὸν γὰρ λέγουσιν Ἀμαλθείης κέρας εἶναι. *Phocion Peripateticus librum scripsit multa variisq. historia refertum, inscripsit* κέρας ἀμαλθείας, *teste Gellio. Philostratus de Dione.* Δίωνα τὸν Προυσαέα οὐκ οἶδ' ὅτι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν, Ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τὸ τοῦ λόγου. *id est, Dionem Prusiæum haud scio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere præstantiam, erat enim iuxta prouerbium, Amaltheæ cornu.*

Lemnius obtutus.

Λήμνιον βλέπειν, *id est, Lemnium obtueri, de truculento & quasi igneo aspectu prouerbialiter dici ostendit Eustathius Iliad. primo & exponit,* δεινὸν καὶ πυρῶδες βλέπων. *Lemnij homines efferi & immanes ferebantur, qui natos sibi ex Atticis feminis liberos nefarie trucidarunt, teste Herodoto: unde & Lemnia manus pro, sanguinaria, & Lemnium malum, de insigni & ineuitabili malo natum est. Citatur ab Hesychio, addita caussa, quoniam & Lemno inuentus sit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, instituerunt, qua de caussa & Sinties a nocendi argumento nuncupati fuere.*

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

BELLVM *cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum scripta inuehitur, mortuorum manes conuitijs impetit, aut quomodocumq. illis iniurius est. Exstat apud Aul. Gellium libro 15. ca. vltimo. Demetrius Poliorcetes cognomento dictus a solertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obsidens, incendio statuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus asseruabatur pulcherrimi operis imago, a Protogene illustri pictore facta, quod cum hostili vrbi inuideret, re intellecta Rhodij legatos ad eum mittunt cum his verbis, Petimus, consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Huc spectat Philostrati Lemnij dictum quo Aelianum reprehendit, qui accusationem cuiusdam retro tyranni scripserat. Laudarem, inquit, institutum tuum, si viuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco, at mortuo insultare cuiusuis. Græce ita sonat,* ὡς ἀνδρὸς μὲν γὰρ τὸ μὴ ζῶντα τὸν τύραννον ἐλέγχειν ἀνδρός, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν τεθνεῶτι παντός. *Eodem sensu Plancus fregit calumnias Asinij Pollionis, qui orationes meditabatur a morte Planci edendas, ne responderé posset, dictitans, Cum mortuis non nisi laruas luctari, quod a Plinio in præfatione Naturalis Historiæ inscripta relatum est. In hanc sententiam trahi potest illud Epigramma Græcum.*

> Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι καὶ αὐτοὶ
> Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, *id est,*
> *Nunc post fata meum telis configite corpus,*
> *Audet & exanimum lepus infestare leonem.*

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρά, *id est, Mercurij catena, adagiali specie vsurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquentiæ homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere possit. Sic enim ait,* ὁ δὲ Πορφύριος ἅσπερ Ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔσημον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλε. *id est, At Phorphyrius velut Mercurialis quædam catena ad mortales deuergens cuncta, clare pureq. in lucem protulit, variæ doctrinæ beneficio. Notum est de Herculis Ogmij catena auribus hominum inserta, qua eos circumducebat, ex Luciani opusculo: Herculem vero eundem cum Mercurio existimauit religio Druidarum, & Aegyptiorum schola.*

Vt egeni, eruum.

Ὁ τοῖς σίτου ἀπόροις, ὄροβος. *id est, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagij vsus erit cum significare volumus, boni consulenda esse qualiacumq. sint deteriora, vbi non adsit meliorum copia. Glandium esus mortalibus fuit gratissimus, ante repertas & a Triptolemo commonstratas Cereales fruges. Solet autem vsuuenire famis tempore, aut vbi frumentum deest, vt legumina quæuis, viciam, lentem, eruum, aliaq.* χέδροπα *in victum commutet vulgus, ad placandam esuriei iniuriam & sustinendam vitam, vbi cetera deficiunt necessaria. Philostratus in Nicete,* ἀλλ' ἀπορίᾳ σοφιστῶν τοσοῦτον ἐπεδίδοσαν τῆς τιμῆς τότε, ὅσον τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι. *id est, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerunt habiti a Græcis ea tempestate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.*

Priusquam pinsueris, farinam subigis.

Πρὶν ἐπτίσαι, τὰ ἄλφιτα, *subaudi* φυρᾷς, *id est, priusquam pinsueris, farinam subigis aut maceras. Dicitur in homines præposteros, qui peruerso ordine, quod postremo factum oportuit, primum omnium faciunt. Præpostere agit qui subigere tentat, priusquam triticum a glumis separetur et pinsatur. Eustathius in decimumsextum Odysseæ perperam legens,* πρὶν ἐπτίσαι, *quod sonat, Priusquam assaueris occasionem labendi dedit lectionem eius secutis minus venustam minusq. explicitam. Simile isti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Eustathius mutuatus tale Prouerbium,* πρὶν τὰς αἶγας ἰχθῦς ἐλαύνεις, ἢ τὴν ἅλμην κυκᾷς, *id est, Ante capros pisces mare agitas, aut salem aqua misces, Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete spe præcipiunt futuram adhuc victoriam.*

Nondum incuruam ceruicem Iupiter habet.

EXSTAT *inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti scripsit, prouerbialis versus.*

> Θαρσεῖτ', οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. *id est,*

Animo constanter habete, Iupiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facile consternatos, quos in rebus duris durare se & confirmare admonebimus. Metaphora translata a supplicibus & depressa mente præditis, quos incurui ceruicos Pacuuius vocat, quo spectant & versus de seruitute apud Philonem,

> Οὔποτε δούλη κεφαλὴ ὀρθὴ πέφυκεν,
> Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ αὐχένα λοξὸν ἔχει. *hoc est,*

Haud solitum est seruile caput se attollere recte:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Θμουιτῶν τράγος, *Thmuitarum hircus, de mulieroso homine, in quem adhinniunt quodammodo scorta, ad vnius nutum parata, D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili insessore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemorantur, Aethusa, Arsinoe. Zeuxippe, Prothoe, Marpissa, & Hypsipyle,* [Greek illegible] *id est, Mulierculis ad satietatem se explent nō pauciori bus quam capris Thmuitarum hircus. Est autem Thmuis oppidum Aegypti Stephano teste, Eusebius et Nicephorus Phileae meminerunt Thmuitarum episcopi viri sanctissimi. Nemini vero dubium est, singula Aegypti oppida peculiaria habuisse olim numina, cui malia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritae accipitrem, Combitae crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubastij, ouem Saitae, capram & hircum Mendesij, hircum Thmuitae colebant, cui vt verisimile est, capras votiuas victimas & donaria sacra offerebāt affatim: Itaque ganeonem insignem aut notae famae moechum pluribus abundare feminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.*

Ventos pascere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν. *id est, vētos pascere, hoc est, instar ouiū agere dicitur qui inanem sumit operam, nihil operprete facien s, D. Clemens lib. 1. Stromatum.* [Greek illegible] *id est, Qui mendaciis innititur, is ventos pascit & volucres aues persequitur.*

Tenedia regula.

Τενέδιος κέραμος; *id est, Tenedium fictile, Prouerbiali schemate dicitur de re fragili, & in qua contractanda magna opus sit religione. Dion Chrisostomus oratione. 42.* [Greek illegible] *id est, Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenedijs: illuc enim qui praeternauigant aduenae omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perfert, sed plerique omnes ea vel attereudo. perfringunt, vel collidunt, ignorantes testacea sese tractare. Loquitur de suis scriptis, quae cum omnibus in ore essent, multi libere de industria verba immutabant, vel ne memoriae lapsum proderent, vel etiā inuiti quibus nihil esset peculij, vnde librum compararent, atque verbatim ediscerent. Transferri potest prouerbium ad orationem aut carmen, in quibus qui immutare & liberius transponere verba conatur, is facile impingit, vt aut orationis vim eneruet, aut sanguinem deducat, aut cursum frangat. Anxietate summa & sollicita cura hic opus est, quod interdum vnica syllaba, immo littera momentum omne trahat.*

Agrestibus holeribus victitat.

De homine sordido qui suum defraudat genium, dictum est illud Pherecratis Comici, in fabula cui ἄγριοι nomen, [Greek illegible] *id est, Agrestibus holusculis ac carduis viuere, eũq. vehementer esurierint, polyporum instar noctu digitos suos arrodere. Apud Athenaeum male legitur pro* [Greek illegible] *pro* [Greek illegible] *Sunt autem* [Greek illegible] *teste Hesychio,* [Greek illegible] *agrestia quaedam holera, scolymi vero cardui species. Potest etiam dici de homine egeno qui omnis subsidij expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniam istiusmodi holera difficulter eluuntur, hinc Cratinus Comicus* [Greek illegible] *prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum est, & ingenio aegre consequi quis possit.*

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorius Nazianzenus in Distichis sententiosis,
[Greek illegible]
[Greek illegible] *id est,*
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbraeq. rerum timidulos terrent viros.
Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduersis & reflante fortuna, neque periculi tempestas illum aut honoris aura vmquam de suo cursu vel spe vel metu depellit.

Aequalia reddere capita in pugna.

Nazianzenus *in funebri oratione Basilio Magno dicta,* [Greek illegible] *id est, Addito a me subsidij momento, aequalia in conflictu capita, iuxta prouerbium, vt essent effeci. Quadrabit cū quis disceptantibus arbiter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis suppeditatis sustinet in aequilibrio quodam contentionis, nam paruus accessio in tali pugna,* [Greek illegible] *victoriā alterutro declinantem tribuere potest. Locus videtur desumptus ex Homero Iliad. vndecimo, vbi Graeci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternante victoria* [Greek illegible] *hoc est, aequalia in duello capita habebant.*

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βώτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. *id est,*
Caprigeni gregis es ductor, paullo ante bubulcus.
Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad asinos: vel qui personam sustinere nequeunt aut tueri, quam prae se ferūt, vel qui placidos mores in asperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeae. Natum videtur a boum & caprarum ingenio, quod processu temporis bubulci caprariique in consuetudinem rapiunt, animantiumque istorum mores imitantur. Boues vt sunt placidi & mansueto ingenio, ita & eorum magistri: contra caprary salacitate & intractabili feritate capras aemulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Aeolisare.

Aeolisare.

Αἰολίζειν, pro circumscribere & decipere inter prouerbiales voces a gentium moribus ductas, refertur eo quod Aeoles vt imposteres & fraudulenti traducebantur, quamquam & a variegatione efficta dictio videri potest, id enim αἰόλλειν significat, & mendacia verborum fuco variari solent, quemadmodum veritatis simplex est gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aureos Pythagorae carmina scriptum extat, μηδ' αἰολίζειν τούτων, id est, Neq. in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικόν τι θάημα, miraculum Aeolicum legunt quidam pro ἀπατηλόν, ἢ δολερὸν καὶ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

PROVERBIALI specie dictum est illud ab Au. Gellio noctium Atticarum lib. 1 Tu autem perinde quasi cum Euandri matre nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito vteris Hominem antiquarium, qui priscae aetatis vocabulis obsoletis vti gaudet, & Apuleianae dictionis delicias iam desitas, in vsum reuocare frequens insistit, cum Euandri matre loqui non inuenuste dicemus, quo spectat Phauorini philosophi admonitio ad adolescentem priscarum vocum cupidissimum, Inauditum atq. insolens verbum tamquam scopulum esse fugiendum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris caedem extorris patria in Latium descēdit, ibiq. sedem firmauit, mater fuit Nicostrata proprio nomine, ab aliis Themis quoque dicta, Plutarchi testimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & a carminis oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem auctorem libro decimosexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberem, si ius Faunorum & Aboriginum didicissem: quasi diceret, si vocabula vetera & primis Latij incolis vsitata didicissem. Aborigines autem ab Euandro Arcade litteras accepisse primum refert Cor. Tacitus Annalium lib. 11. Aborigines ante repertum papyri vsum, exstitisse et scripturę loco incisis lignorū taleolis vsos fuisse constat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem salutis alternę ligno corticibus scribere.

Alba linea.

ALBA linea fieri dicitur quod simpliciter fit, & absq. var etate quadam picturata. Au. Gellius lib. 20. cap. vlt Multa & varia lectitantes in quas res cumq. inciderent alba (vt dicitur) linea, sine cura discriminis, solam copiam sectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine sola intelligimus, non aut pro variatione dictionis, Translatio a tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorum varietas oculos satiare potest.

Puteus, si hauriatur, melior euadit.

APPARET prouerbium esse vetus quo in Epistola ad Eustathium medicum vtitur Basilius καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα, βελτίω γίνεσθαι, Etenim putei (quod aiunt) si hauriantur, meliores euadunt. Ferrum si exteratur nitescit: aqua pigra si moueatur, nihilo fit deterior: & ingeniū adolescentis quo magis excolas exerceasq. hoc fit praestantius, vsus est & D. Clemēs lib. 1. Strom. καὶ φρέατα τὰ ἐξαντλούμενα, διαυγέστερον ὕδωρ ἀναδίδωσι, καὶ τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει, id est, Puteus exhaustus limpidiorem reddit aquam, & ferrum vsus purius seruat. Philon Iudęus lib. De gigantibus. πεφύκασι δὲ καὶ πρὸς τὸ ἀρύεσθαι ἐπιδιδόναι, ὥσπερ φασί τινες ἀπαντλουμένας πηγάς, αἱ γὰρ ἐκεῖναι λέγονται ἔχειν τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι. id est. Saepe etiam melior euadit, quemadmodum perhibent fontes, si hauriātur: hos etenim tunc dulcescere magis vulgaris opinio est.

Otui & Othus.

Ὦτοι, id est, Oti dicuntur prouerbij specie vecordes homines stulteq. gloriosi, χαῦνοι καὶ κενόδοξοι, vt ex Aelio Dionysio annotat Eustathius ab anicula Oto, quam Asionem Latini nominant, quae gesticulabunda & ad laudes suas subsultabunda, eo modo capitur. Idem Odyssea. λωτοὺς vocari dicit qui facile quamuis in re circumueniunt, ac pręcipue qui se patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibusuis improuide assentientes, nihilq. curiosius expendētes, eius haec sunt verba, οἱ ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἀπερίεργοι καὶ εὐεξαπάτητοι ὦτοι καλοῦνται. Aniculam hanc stolidam esse facileq. decipi annotat Etymolog. auctor, de qua ita Aristoteles, Otus noctuae similis, circa aures alarum quandam similitudinem praefert. Verum Othus pro fastuoso homine et qui gradus (vti Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici potest, asperiente huic rei viam Marcellino libro 22. vbi inquit Grādiaq. incedens tamquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immēsum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Iliad. ε. nota abunde est, qui maiora viribus aggressi, caelumq. aggestis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur aūt illos quolibet mense nouem digitis excreuisse, Heginio teste.

Caelaturam olet.

Γλυφεῖον ὄζειν. id est, Scalprum aut cęlū olere dicitur quod recenter fabricatum est. Theocritus idyllio primo de poculo tornato recenter, Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cęlamina scalpri. Transferri poterit ad librum recens ab aliquo conscriptum & e praelo profectum aut ad carmen nuperum quod sub incudem nondum reuocarit auctor. Sic inducię quę nō diu durauerāt in bello nauali apud Aristophanem Acharn. ὄζουσι πίττης, Picem olent, propter triremium aliarumq. nauium bellicum apparatum, quae pice illitę nuper ad belli procinctum paratae fuerant.

In Pisa animum confirma.

QVOTIES animum alicui addere volumus ad disceptationem, aut eū in contentionis studio, quod ἀγῶνα Gręci dicunt, eo firmare ne labascat aut animo concidat, prouerbij huius vsus erit, quod apud Synesium in Caluitij encomio exstat, τέθαρρηκα δὲ τὴν, φασί, ἐν Πίσῃ, τὴν καρδίαν. id est, in Pisa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob caluitij deformitatem offensus, seipsum durat animatq., ne ea re cōmoueatur. Solebant apud Pisam Elidos vrbem quolibet lustro certamina, Olympia dicta, maximo Graecia conuentu celebrari, in quibus decertaturus ad glorię immortalitatem parandā, praesentem animū ac fortem sumere debebat.

Cubitis adolescere.

Πήχεσιν αὐξάνειν. id est, Cubitis adolescere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiā aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maxima loquens, πήχεσι δὲ ἐπὶ πᾶσαν σοφίαν αὐξανόμενος. id est, Per cubitos ad omnigenā eruditionem prouectus, aut excrescens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum, πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμήχανον αὐξηθέντα. id est, per cubitos in immensas opes adultum dicemus. Natum a Gigante quopiam, quem singulis mensibus cubito increuisse fabula loquūtur: quin & Antaeum Libycum in sexaginta cubitorum altitudinem excreuisse, vt veterum memoria proditur scriptis Plutarchus in Sertorio. Ad hanc adagij formulā, efficta est etiam illa Philostrati in Iconibus, δυνατοὺς ἀποφαίνει καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν. i. Praeualidos efficis & ex pusillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia. ἐπὶ τριπήχη Θετταλικῶς τετμημένα, hoc est, Tricubitalia frusta carnis Thessalico more dissecta. Prodigiosae magnitudinis significationem habet & Philoxeni Cytherij gulosissimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, id est, guttur tres longum cubitos. Aristophanes quoque proceros designans, τετραπήχεις, inquit, καὶ γενναίους. id est, quadrucubitos & strenuos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, id est, Cubiti spatio increscere. Suidas ex incerto, vt solet, auctore, ὁ δὲ φιλόσοφος εἰς μακρὸν εἰς ἐπίδοσιν διεῖλεν, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὡς φασίν, εἰ πηχυαῖον ἔχει τὰ πανικὰ δυστυχήματα. id est, Philosophus liberaliter erogare pecunias non destitit crescebatq. velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propositum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.

Non est cuiuis recte condire.

Οὐ πρὸς παντός ἐστιν ἀρτῦσαι καλῶς. id est,
Condire scite est hercle non cuiuslibet.

Venustum adagium est Cratini Comici lepidissimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, sed arduis atque operosis. Huic adagio obnoxij sunt quotquot scribunt carmen. nam si eruditus fuerit paullo, & ad popularium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captum excedat, obscuritatis nomine damnatur illico, contra si leue sit & triuiale ac suberis instar superfluitans quodammodo, a doctioribus reiicitur, ὡς ἐκθεάματι καταβάλλεται: vsqueadeo Condire recte non cuiusuis est.

Etiam mater & sorores.

QVANDO citra discrimen aut exemptionem omnes promiscue indicare volumus, prouerbij huius vsus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, Etiam mater & sorores. Vtitur loco modo citato Synesius ostendens nominatim adagium esse, sic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασί, συγκαλοῦσι τιμῶσι τὸν ἀρρένων, i. Imo et mater ac sorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens inuere nullam tam sanctam, tam castam esse, quae non forma venusta & egregia lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiam si mater illa sit aut germana.

Priusquam

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφανῆναι, Priusquam globus ignitus existat. Quando aliquid numquam futurum significabimus, adagium conueniet, veluti si sempiternam accepti beneficij memoriam pollicentes, numquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus, πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφανῆναι, aut iuxta Callimachum μέχρις Φωκαιέων εἰν ἁλὶ μένῃ μύδρος, Donec Phocensium ignitus lapis in mari manserit, beneficij perpetuo memores fore. Natum a Phocensibus qui diris execrationibus desertores suae classis prosecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoq. iuramento vouerunt nūquam in Phocida reuerti antequam e mari existeret ille lapis. Refertur his verbis ab Herodoto in Clio, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφανῆναι. perstrinxit hoc versiculo Callimachus:

Φωκαιέων μέχρις κε μένῃ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. id est,
In pelago dum saxum ingens Phocense manebit.

Vsus est apposite Aristides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos διδόντας τήνδε τὴν ἀρχὴν τήνδε καὶ πόλιν τήνδε θάλλειν δι᾽ αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδρους ὑπερβαλλόντας πελάγους, Deus imperium hoc & hanc vrbem florere sempiternum in aeuū, neque prius desinere, quā igniti lapides in maris aequore supernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuisse vt iuraturi ignitos lapides (quos μύδρους vocant) tollerent, & foedera tantisper durare votis exposcerent, dum illi rursus apparerent, simulq. cum dictis solere eas in altum pelagus porrigere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc spectauit Sophocles in Antigone,

Ἦμεν δ᾽ ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. hoc est,
Globos parati tollerere igneos manu,
Reptare per pyram, eiurare caelites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Aristide, ὁ δ᾽ Ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς Ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν. id est, Sacramento adegit Graecos in Atheniensium verba iurare, votisue nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Adlusisse videtur huc Macedonius in Epigrammate,

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρίτον ὤμοσα πέτρους
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν. id est,
Virginis ora ferae iuraui triplice saxo
Me placidis numquam velle tueri oculis:

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidē apud Athenienses receptum, auctoritate Philochori & Aristotelis, comprobat, citatq. locum Demosthenis ex oratione aduersus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent βωμὸν, id est, aram, non λίθον, id est, lapidem.

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὸς κάμινος, χὠ τὸς εἷλκε νῦν τροχός. id est,
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis qui similia efficiūt, testātibus Suida et Hesychio quorū ille citat duplicē lectionē, καπνὸς ἢ τροχὸς. i. fumus aut rota, hic vero mutilatū adferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus constans,

constans, subiicit clarius petitam esse translationem a figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuisse & non sine gratia vsurpari posse videtur de consimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio similibus aut improbitate paribus, &, quod dici solet, eodem in Ludo edoctis, tales namque

furno cocti sint, aut eadem rota currente effecti.

Clauis in lingua.

In prouerbij vsum cessit illud Aeschyli,

Et nostra praefert linguae custodem clauem.

Quoties fidem silentij spem pollicemur.

Citatur a D. Clemente Stromatum lib quinto. Conforme huic adagio est illud Sophoclis in Oedipo Coloneo ... id est, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum quod dixit propterea quod lingua veluti claue obserata sit ne reuelet mysteria. Non abludit hinc Aeschyli illud, ... i. Fidum penu vel arcarium linguae. Huc spectat Lucianicus versiculus.

Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Praeceptum est Iamblichi Pythagorei, ... id est, Linguam ante omnia cohibe, Dei exemplo. Diuersum huic est illud apud Aeschylum in Persis. ... id est, Neque amplius hominibus, lingua in custodia est, quasi dicat, rem illam libere ab omnibus et palam dici citra dissimulationem.

Grossus maturus e sui ineptus.

... id est, Maturus cum sis grossus esui ineptus, alios loquela tua grossis expolias. Exstat apud Sophoclem in Helenes Nuptiis, & citatur ab Eusthatio Iliados vicesimo, vt prouerbiale in hominem in doctum et insitum, qui se doctiores erudire praesumat. versus suis numeris integri leguntur in tertio apud Athenaeu, hoc modo ... id est, Maturus grossus esui inptus, aliis verbo grossos excutis. Talem ... composita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenij adolescens, qui supra aetatem plusquam senes sapere velit: quae dictio in duas perperã diffisa apud Nonium Marcellum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus ..., pro vnico ... Est autem ... agrestis ficus arboris fructus, grossum vocant, qui frugiferae ficui appẽsus, pediculis ex ea in grossos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.

Verba sine penu & pecunia.

In ostentatores opum immodicos, cum nec araneus illis in arca sit, aut in crumena teruntium, & quorum verba res non sequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis.

Quibus sunt verba sine penu & pecunia.

Est autem elegans adusio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vsum comparatis, hoc in praesentibus opibus quaeritur.

Terram ne legas nauigando.

INTER *Pythagorae symbola, dignitate adagiis simillima, huc ascribendum videtur ab omnibus hactenus praeteritum, ... Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia similesq. redemptiones incertas & curarum tumultuumq. plenas, contemnere & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5. his verbis, ... Monet etiam Horatius vt cauti horrescamus nimium premere littus iniquum.*

Antica exclusum, postica recipere.

... *Per atrii seu vestibuli ostium excludere, per posticum intromittere competit adagium vbi domum apertis verbis repudiatum, conuenienter admittimus: aut cum sententiae aut opinioni, cui ex professo sumus refrageti, dissimulanter assentimus atq. subscribimus. Plutarchus Symposiacon lib. 1 cap. 2. ... id est. Vereor ne factum primore ostio exclusum, postico intromittere citra discrimẽ videamur. Similiter dixit Galenus lib. 2. De natural. facul. ..., Postico iuxta prouerbium digressi sumus. Est autem anterior aedium ianua, Graecis ..., at postica quae a via regia abscedit aut in hortũ excurrit, ... a fallendi argumento, & ... velut hortensis, deniq. etiam ... dicta, qua voce praeter Ammianum & Suetonium, vsus etiam est Cicero in Verrinis, Ea quemadmodum ad istã postea per pseudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Posticum in ea significatione Horatio etiam notum est, ibi, Atria seruantem postico falle clientem.*

Tragici cothurni strepitus.

TRAGICI *cothurni strepitus ab Ammiano Marcellino vsurpatur prouerbialiter pro ostentatione & magnicrepa verborum iactantia: sic enim ait lib. vicesimo de Lupicino armorum magistro Bellicosum sane & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, de Tragici, quod aiunt cothurni strepitu. Vt autem Comicorum proprius est soccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili stylo: hic altisonus heroum regumq. res & fortunas persequitur: vnde & pro sublimi & grandiore genere accipitur, Vergilius in Buccolico carmine.*

Sola sophocleo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi,

Desine & Aeschyleo componere verba cothurno.

Horatius odarum secundo ad Asinium Pollionem.

Grande munus Cecropio repetes cothurno. Simile huic adagio est illud Theodoriti de Marco Arethusio, ... id est, Marci facta Aeschyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis versib⁹ Tragice describãt ea quae sit ppessus.

Sacrum ignem inflare illi nefas.

De improbo & sceleribus operto dicitur illud, ᾧ τὸ ἱερὸν πῦρ οὐκ ἔξεστι φυσᾶν id est, Cui sacrum ignem inspirare nefas est. Timeus historicus scriptum reliquit, Demochari cuidam soli inter Athenienses non licuisse sacrũ ignem (qui in æde Vestæ asseruabatur) inflare, quippe superiore corporis parte flagitiose impuro Duris Samius scribit Pythcã istud ipsum obiecisse Demostheni.

Neque Phasis mala eluat.

Malorum multitudinem ostendere volentes, quibus obuiam iri rectaq. ratione medicari non possit, apposite vsurpabimus illos Sophoclis versus ex Oedipo tyráno.

Οἶμαι γὰρ οὔτ᾽ ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν ἂν
Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει.
Nec Ister ipse (quod reor) nec eluat
Phasis, malorum quidquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatissimi fluuij & maximi, Ister Germaniæ & Phasis Colechidos, uterq. maximarum etiã nauium capax: ille prægrandibus septem ostiis in Euxinum se exonerat, hic Asiam ab Europa disterminat, vnde ἰσχυρὸν ῥεῦμα Aeschylo dicitur.

Nihil hydropico siccius.

Dionysius Longinus in libello περὶ ὕψους adagium hoc vulgo vsitatum ostendit, οὐδὲν γάρ φασι ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. hoc est, Nihil (quod aiunt) hydropico siccius. Auarus quo plura habet, eo plura desiderat, tam enim illi deest quod habet, quam quod non habet, vt inquit Seneca. Crescit indulgens sibi dirus hydrops, Nec sitim pellit, nisi caussa morbi cesserit venis. Notum est de Heraclito philosopho, qui aqua intercute misere affectus bubulo sterquilinio se obleuit, addens ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, se opus habere pluuio madore, aut vt Philostratus refert libro primo, de vita Apollonij δεῖσθαι τοῦ ποιήσοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, indigere se eo qui pro madore squalorem induceret.

Θαλλοφόρος.

Θαλλοφόρος, quasi ramigerum dicas, prouerbialiter dicetur teste Eustathio in Odyss 17. homo ad omnia inutilis, nisi qui forte pascendo pecori in suggerendis surculis operam præstare foret idoneus. Natum a pompa Atheniensium, quam Panathenæa vocabant, in qua senes emeriti oleaginos termites gestabant, testibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in libro de senectute, ὅτι νόμος αὐτοὺς ἐκέλευσε θαλλοφορεῖν τῇ Ἀθηνᾷ, ὡς φησι Ξενοφῶν ἐν τῷ συμποσίῳ. id est, Lex illos ipsos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti testatur Xenophon. hinc est quod θαλλοφόρους ipsos senes nominat Aristophanes ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotiis parum idoneum aut aliis quibuscumque, θαλλοφόρον appellare Comico salse.

Fructibus non stadiis certare.

Καρποῖς δ᾽ οὐ σταδίοις ἐρίζομεν, Fructibus haud stadiis contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, sed frugifero, exiguis quidem spatiis circumscripto, fructuum tamen prouentu longe lætissimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio insula loquens,

Καρποῖς δ᾽ οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν,
Fructibus, haud stadiis certamen inimus.

Licebit non male transferre ad librum non magna quidem mole, sed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiusmodi iudicium de Persii satyris tribuit Martialis eo disticho,

Sæpius in libro numeratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

In Ialemos adscribendus.

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγραπτέος, inter Ialemos adscribendum dicimus qui inepte insulseq. se gerit, Menãder Comicus.

Ὅτῳ δ᾽ ἀφαιρεθεὶς τόλμαν ἀπόλλυται ἐρῶν,
Εἰς τοὺς ἰαλέμους τοῦτον ἐγγράφειν.
Audaciam cui dempseris amans, perit,
Potestq is inter Ialemos adscribier.

Ialemus homo amentus matriq. Calliope dissimilimus fuisse perhibetur, nomen fortassis adeptus παρὰ τὸ ἰᾶν ἀλάλητον, ἰάλεμος, quomodo & ἰαλέμους, ὅσοι οἱ πάνυ ἄπρακτοι. Stolidus fatuusq. homo dicitur. Galenus lib. De præmotione ἰαλέμους ἰατροὺς insulsos medicos vocat. Hermones rhetor. [illegible] πάνυ πράγματα [illegible] τοὺς ἰαλέμους [illegible]. Mirum quantum negotij exhibeat Ialemus istis hac de re sciscitantibus.

Sunt qui Ialemum eundem esse cum Lino putant.

Censorium supercilium.

Censorium supercilium prouerbialiter dixit Lu. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica seueritate: vbi ait, Affectabat enim censorium supercilium, cum alius animo esset, quamquam in nonnullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, sed vtrumque male. Censores Romæ erat magistratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat summumq. arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & senatores loco mouere, trossulis, hoc est, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra.

Σίφνιος ἀῤῥαβών, id est, Siphnius arrabo, Prouerbium extat apud Hesychium & Suidam, quo digitus infamis olim notabatur, a fœdis Siphniorum moribus, vnde natum adagium σιφνιάζειν quod alij notarunt, ita vt Siphniam arram ostendere, idem ferme sit quod Martiali Medium & impudicum digitum ostendere. Potest ita vocari & nummus aut arra quam stupri arbiter largitur. Meminit Eustathius in commentariis in Dionysium Afrum ἀστράγαλοι σίφνιοι, id est, astragali Siphnij sed cum eius nullibi fiat mentio, arbitramur illũ vitio codicum deceptũ, loco ἀῤῥαβῶν legisse ἀστράγαλοι. Hesychij codex emaculandus est, pro διδόμενον legendo διδόμενον. Posset fortassis & pro ingenti magniq. pretij arrabone, σίφνιος ἀῤῥαβὼν efferri, quod insulani isti olim opibus affluentissimi fuerint quamdiu stato anni tempore decumas Delphico Apollini persoluerent, ex argenti fodinis Herodoto teste. Siphnus insula vna Cycladum fuit a Siphno Sunij filio nomen habens, vt Stephanus scribit, laudatissimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, id est, Siphnia pocula, eodem auctore dicta.

Mugilis vitam degere.

Κεστρέως βίον τρίβειν, Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc est, esuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nausiaca.

Ὁς νῦν ... ἡμέρας ... ἤδη, ...
Νῆστιν ... κεστρέως τρίβων βίον.

Qui nunc diem, si diis placet, quartum laust Ieiunus improbi vitam mugilis agens. Euphrō Comicus. ... Midas mugil est, ieiunus obambulat. Amipsias Comicus ... i. Paullo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula. ... Ego famelicus mugil accurro domum. Diphilus in Lemniis.

...
Κεστρεὺς ... ἄγομαι.
Sumpsere eenam isti, ast ego interim miser
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo auctoritas ..., Famelicus mugilum coetus, & apud Athenaeum Hesperus cynicus exclamat, ... Esurimus mugilum instar. Mugil vero solus in genere piscium ieiunus siue famelicus audit, eo quod nulla capiatur esca animata, non carne, non alia re quapiam vita li, vt ab Aristotele proditum est, aut piscium aliorum esca.

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγώς, Briareus apparet esse cum sit lepus. Competit in Thrasonica iactantia feroces, qui de se magnifice crepant deq. sua virtute, lepore timidiores cum res postulat viros. Posidippus Comicus in Tripudiantibus.

... τις ὢν ...
...
Ἐφάνη Βριάρεως, ὢν ... λαγώς.
Stipem merentum ductor iste squammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, si ferat res, est lepus.

Briareum centum manibus armatis fabula, Ioui auxiliarem a ceteris diis per insidias appetito, vnde ἑκατόγχειρα. Homerus centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robustum & praeualidum significante, id enim est ..., vnde & Βριάρεως, manu validus. Meminit eius Homerus ... Lepore vero nihil esse meticulosius fugaciusq. ostendit & hyperbole prouerbialis, ... Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecunq. hamatis manibus diripere reip vectigalia, sic enim ait ...

Lari vita.

Λάρου βίον ζῆν Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando prouerbij specie dixit Aelianus sophista in rusticis epistolis, ... In vndis fluctuat, Lariq vitam degit cum ventis diuersis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augēdi peculij gratia quouis terrarum nauigat, et ad extremos etiam Indos decurrit, Larus enim vorax auis e mari victum quaeritat, aut lacubus quam Gauiam Latini nuncupant, & Matron Parodus Charephontem parasitum laro assimilat famelico, ob inexplicabilem voracitatē, sic enim ait, ... λάρῳ ...

Carpathius testem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, Carpathius testem, scilicet ἐπηγάγετο, accersiuit aut adduxit, Dicetur cum quis testem citat in suum ipsius malum & perniciem, veluti cum auctoris testimonium aut scripturae locus quem pro se adducit quispiam, diuersum sonat atque repugnat ipsius opinioni. Vsurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem Est autem Carpatus insula a Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, sed & viribus erosis exitium attulerint.

Scaperdam trahere.

Σκαπέρδαν prouerbialiter dici annotat Eustathius Iliad. ε. quidquid durum sit & difficile, ita enim sonant eius verba, ... Natum a ludicro contentionis genere, quod ita describit idem auctor & Hesychius, nec non & pollux Onomastici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanam staturam altitudine exaequans, perforata, per foramen traiecto fune, e cuius extremitate religantur vtrinq. adolescentes duo auersi, qui valido nisu adurgentes alter alterum in sublime attrahere satagunt quo certaminis genere victoriam reportat qui supremo stipiti alterum admouerit. Itaque a laborioso molimine attractionis & aduersarij retractionis σκαπέρδα de difficili & molestia pleno labore effertur vt σκαπέρδαν ... id est, Scaperdam trahere dicatur, qui duram susceperit prouinciā.

Insanus appensis pellibus non curatur.

TATIANVS Assyrius in oratione aduersus Graecos, ... Neque furiosus pellium appendicibus curatur Quemadmodum ab insaniae morbo non liberant coriacerum segmentorum pendigines, ita stoliditatem non auferunt doctoralia insignia nec ingenii vanitatem, habitus sacerdotalis. Eandem plene sententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.

Pica Sirenem imitans.

DE inepto imitatore dictum est illud a Galeno libro 2. de pulsuum differentiis, ... Pica Sirenis aemula. Doricum videtur esse prouerbium, quid enim consoni habet obstrepera pica, eum arguta Sirenum fabulosarum voce?

Ἀμφάξιον.

Ἀμφάξιον prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Eustathius, qui non recta via incedit, quod simili tropo exorbitare latine dicimus, nam ... etiam orbitas significant, quas ... Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus summum bonum metientes ἀμφάξιον dicemus, quod Augustinus in libris de Ciuitate dei, exorbitare ab itinere sapientiae & lege iustitiae.

pro ἰυγγιάδα legendum est ἀσπιδιώδη. Theocriti interpres scribit eam id veneficij molitam fuisse, vt in sui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alij Pithus siue Suadelæ. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate scribit ἴυγγα fuisse citharam mire concinnam, κιθάραν ἐμμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγγα dici quiduis suaue et desiderabile, πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινὸν. at Theocriti glossematarius annotat Iyngi auiculæ vim inesse natiuam amatorij philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia, & ad persuadendum opposita, ἴυγγας metaphorice dici, τὰ ἐπαγωγὰ καὶ χαρίεντα. Quid, quod inuocationes & arcanæ precum vires quas mutare nefas erat certis verborum legibus conceptas ἴυγγας dicebantur, quo spectat illud Synesij libro de insomniis, καὶ μάγων αἱ μαγῶν ἴυγγες αὗται, quod Marsilius Ficinus nescimus quàm rectè vertit. Considerationem vero dignum est, Vtrum huc tendant illices vel mixacillæ magorum. Illo quo diximus modo occipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium.

Τὰς οἵω ἀπειρεσίας ἴυγξιν ἴυγξιν ἀπ' αἰθέρος
Ρηϊδίως εἵλκυσσας ἐπὶ χθόνα τὴν κατιοῦσαν. id est,
*Dæmonas innumeris in terram ex æthere votis
Traxisti diua inuitos magno absque labore.*

Xenophon etiam pro venefico iyngα dixit ibi, ὅτι πολλὰς ἐπωδὰς πάλαι φίλτρα καὶ ἴυγγας ἔχει, ἴυγγι. id est, quod ista non citra philtra, incantamenta, & iyngas occidant.

Manum peteris & pedem porrigis.

MANVM *peteris & pedem porrigis. Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum, Eo vti possumus in hominē auersi ingenij & præposterum, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuersum ostentat aut respondet. Conuenit cū illo celebri,* ᾔτουν σκάφην, οἱ δὲ ἀπηρνοῦντο σκάφας. *id est, Falcem petenti, denegabant sarculum.*

Ab alno spectat.

Ἀπ᾽ αἰγείρου θέα, *id est, Ab alno spectaculum, Dicitur de eo, qui cum non possit e propinquo spectare, extrema adiumento quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum peteret prospectus eminus, quo fiebat vt cui in theatro consessus locus non erat, in alnum ascenderet. Vti licebit, quando innuere volumus quempiam in peregrina arte & a studiis suis aliena eius artis mysteria procul et quasi per transennam inspicere: veluti Iureconsultus extra Medicæ artis theatrum positus, velut ab alno, iuxta prouerbium, artis secreta despectat.*

Binis tonderi forficibus.

Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, *id est, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de mollieulis hominibus & effeminatis quiq. ornandæ & componendæ corporis formæ studij plusculum impendunt. Citatur absq. auctore a Iulio Polluce onomastici secundo. Est autem hoc loco μάχαιρα quæ & ψαλὶς forficula tonsoria. E diuerso. Qui κατωκαρεῖ tonsura genus ita dictum tondebātur, bitēste Hesychio, μιᾷ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, vna forfice tonderi dicebantur, tametsi locus ille non nihil apud eum sit corruptus.*

Agrestis apis.

Ἀγρία μέλιττα. *id est fera aut agrestis apis prouerbialiter dicitur de improbris præter modum & crudelibus, testante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere solet. Fuit & Hegesias Cyrenaicus philosophus, Cuius non semel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus, eo quod de morte disserens, in magna orationis contentione multos necem sibi consciscere compulerit, attestante Voler. Maximo. E diuerso Xenophō ob styli suauitatem ἀττικὴ μέλιττα, id est, Attica apis, nuncupatus fuisse legitur. Alioqui ἄγριον pæderasten circa puerorum amores efferatum dixit Aeschines in oratione aduersus Timarchum, & Menander ἄγριον κυβευτὴν aleatorem aleæ insigniter deditum nominat.*

In agrum seruus.

Εἰς ἀγρὸν μίσθιος. *id est, in Agrum famulus. Conueniet dici vbi quid vtiliter & apposite suo loco fit, nam famuli opera in agris necessario est. Varinus ex Hesychio sic scripsit. est autem μίσθιος seruile nomen, vnde & ad significationem laruæ aneæ transfertur, ταῦτα εἰπὼν τε χαλκοῖ πρόσωπον, vt annotat Eustathius. Quadrabit item vbi significare volumus, suum cuiq. ortem esse tractandam, non in aliena inuolandum: veluti theologus ea quæ sacras litteras respiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, sic rusticum opus verna exerceat.*

Istic vellus non carpitur.

Ἐνταῦθα πόκος οὐ κείρεται, *id est, Istic vellus non carpitur aut tondetur Conuenit adagium, vbi vir doctus for didam prouinciam, qualis est, erudiendæ iuuentutis detrectat: aut quando innuere volumus oliquem esse doctiorem, quam vt ab eo prima rudimenta & artis tyrocinia petenda sint: aut quando alienam & alterius loci operam a quopiam exposcimus. Natum o Xenocrate Chalcedonio philosopho qui illitteratum hominē geometriæ & astronomiæ prorsus rudem, ipsius scholam frequentantem hoc dicto abegit, παρ᾽ ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tōdetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis aut dentatis instrumentis carpitur, posteaum netricum & textorum officinam deditur, postremum in fullonium ablegatur.*

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λυκήθῳ καὶ στροφίῳ. *Quid Lecytho cum Strophio? De rebus dissimilibus & absonis effertur. Citatur a Suida, Cui adfinis est & illa parœmia, τίς δὲ κατόπτρῳ καὶ ξίφει κοινωνία, quid speculo commercij cum gladio? Est autem Lecythus vas olearium quod Capsacem vocat D. Cyprianus.*

Flumina in terram commutat.

Χέρσου τὰ ῥεῖθρα, λίμνας δὲ τὰς λίθους. id est,
Amnes humum facis, mutas saxa in lacus.

Citatur ex Piside. Quadrabit in præpostere omnia facientes & aut in magnicrepos qui ex cloaco arcem faciunt: Adlusum putamus ad historiā de Xerxe, qui rerum natura frenum quoddam inijcere tentauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios siccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & od magicæ vires

res referri posse origo videri queat, quomodo apud Petronium Arbitrum Genotta inquit de se gloriabunda, His ego callens

Artibus Idęos frutices ingurgito sistam
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Tydeus Corpore, animo Hercules.

De statura quidem pusillæ homine, sed animo infracto dicitur, Menander historicus de Sapiro milite plusquã Herculeo animi robore, τὸ μὲν σῶμα ὡς ὁ παρ' Ὁμήρῳ Τυδεὺς ἀπομεμετρημένος, τὴν δὲ γνώμην καὶ περαιτέρω τοῦ Ἡρακλέους, οὐ γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ εἴ τις τοῦτο ὀνομάσει τοῦ Ἀλκιμαχος, οὐ γὰρ ἀνοσιῶ τὸ μὴ δεύτερον τάττειν τὸν Ἡρακλέα τῇ ἐκείνου τόλμῃ, id est, Corpore exiguo Tydeus, tantopere ab homero celebratus, animi vero constantia Tydeo superior, quippe qui Hercules animo fuerit, & si quis illo vmquam extitit fortior, neque enim vereor Herculem secundo loco ponere, quod ad magnitudinem constantiæ attinet. Homerus Iliad. 5.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής.
Tydeus paruus erat, at bellator strenuus armis.

Hinc Fabius Quintil. lib. 3. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas, vt cum idem Tydea paruum, sed bellatorem dicit fuisse: & Grammatici nominis etymon deducunt a τυτθὸν quod pusillum significat ob corporis breuitatẽ. Statius Papinius de Tydeo,

Maior in exiguo regnabat corpore virtus,

Fuit autem Tydeus Oenei Aetolorum regis ex Peribœo filius qui Alcathoum & Lycopea patrueles patri suo insidiantes in agro occidit, cum patruo Melane quem imprudenter vulnerauerat.

Rurestris locusta.

Ἀγροῖκος μάντις, id est, Rurestris vates aut locusta, prouerbialiter dicitur, Suida teste de otioso & reside segni Est autem μάντις locustæ genus tardum ęgreq. vadens, viridi corpore, e cuius incessu nõ nulli curiosa vanitate, futurorum euentus captare soliti fuerant.

Hippocratis liberis cedit.

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴκειν, id est, Hippocratis liberis cedere prouerbialiter dicitur de inepto & stolidi ingenij homine. Aristophanes in Nubibus.

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις. id est,
Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducũtur in Comœdiis Hippocratis liberi vt rudes & indocti stipites, ac hebeti ingenio, ὑώδεις deniq, vnde Eupolis Comicus in fabula quam Δῆμος inscripsit,

Ἱπποκράτους δὲ παῖδες ἐμβόλιμοί τινες,
Βληχητὰ τέκνα, κοὐδαμῶς τοῦ σοῦ τρόπου. id est,
Sunt liberi Hippocratis nothi, insititij,
Pecudes balantes, moribus nullis bonis.

Meminit & Galenus in libello, quod animi mores corporis temperamento respondeant, Ἱπποκράτους, inquit, υἱεῖς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτεσθαι ὑπὸ τῶν κωμικῶν διὰ τὴν ἄμετρον θερμότητα. id est, Hippocratis filios stultitia nomine rident Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaq. & stupidum, Hippocratis liberis vecordia credere dicemus.

Vter fastu plenus.

In hominem fastu turgidum & superciliosum, elegans est dicterium prouerbiale Timonis Phliasij, qui philosophorum arrogantiam mordaci opere, quod a re σίλλους inscripsit, conuellit atq. exagitat. Κοιλὸς οἰήσιος ἔμπλεως ἀσκὸς. id est, Vter, quem impleuit opinamur vana. Quadrabit & in sui ingenij hominem, qui suo sensu, abundat, nec a concepta opinione facile resilit. Versus eius hi sunt,

Ῥίαι ἐν τ' ἔριδων λεσχῶν ὁμάχλαι τε πλάτοιδι;
Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. id est,
Quæ vos seducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ab vento si vtres, quos implet opinor inanis.

Huc pertinet illud Synesii in Epistola ad Herculianũ, καὶ φύσαις ἐμπλησθέντες ἐμέλλησαν ἐπὶ θεῖα δόγματα. id est, Qui ventoso folle inflati, diuina decreta conspurcarunt, idem in libro De prouidentia, φῦσαι τε ὥσπερ ἐμπλεῳ τὴν βασιλείαν καραδοκοῦντες. id est, Follis in modum vento pleni, imperium expectabant. Eunapius Sardianus, ἔδωκα ἐμαυτῷ δὲ καὶ αὐτὸς πεῖραν τὴν ἀμφ' αὐτῷ, αὐτὸ φυσήματος κενοῦ ἐμπεπλησμένον. hoc est, Feci & ego aliquoties illius periculum, qui inani flatu absque ingenio tumebat. Epicharmus Comicus, φύσις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. id est, Homines natura sunt vtres vento distenti.

Darij opes.

Δαρείου πλοῦτος, id est, Darij opes, de immensis diuitiis prouerbialiter effertur, Synesius libro De regno, Πλούτου δὲ σωρὸς ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον, id est, Opum cumuli maiores quam Darius ille vetus possederit. Huc spectat et illa Cratetis hyperbole in epistolis, πλουσιώτερος τῶν τὰ καρχηδονίων φρονούντων, id est, Ditior iis qui Carthaginensium rebus student.

Ex eodem lare.

Ἐκ μιᾶς ἑστίας, id est, ex vno & eodem lare, prouerbiali figura dictum est a Synesio, pro, eodem ex principio, in libro. De prouidentia, ὡς ἐκ μιᾶς ἑστίας ὡρμῆσθαι τὰ τοσοῦτον ἀποκεχωρηκότα, καὶ μίαν εἶναι τοῖν δυοῖν βλαστοῖν τὴν ῥίζαν, id est vt ex eodem lare ortum habeant res tantopere diuersæ, sitq. vna duorum germinum radix. Aristides, κοινῆς τοῦ γένους ἑστίας, id est, communi generis lare, hoc est, origine. Ita accipiendum est illud quod in Aratęo commentario male redditum suspicamur, Sophron in Mimo, qui Nuncius inscribitur, a vesta incipiens, omnes inuocant Iouem omnium principem; grece arbitramur esse. ἀφ' ἑστίας, quod interpres communi vertendi ratione, a Vesta vertit, cum debuisset hoc pacto, Sophron in ipso exordio a Iouis inuocatione auspicatur, caussam.namque reddit cur Aratus operis sui initium a Ioue ordiatur, neque enim Vestæ illic fit mentio, quamuis ea vox vestam quoque Gręcis significet.

Polypus scopulo affixus.

Πετροφυὴς πολύπους, id est, Adfixus scopulo Polypus, prouerbio dici potest qui ita adfixus & deditus alicui studio aut rei adhæret, vt nullis inde machinis diuelli queat: Menander Byzantius qui Agathij historiæ suam subtexuit, de Sapiro fortissimo milite, τῷ ἐπάλξει τὰς χεῖρας ἐπιβαλὼν, οἷα πολύπους ἀφύκτως πλησιάσας τισιν, id est, Propugnaculo manus iniiciens, vt Polypus

cirros suos inexplicabiles. Nazianzenus in Monodia Basilij, τὸ τῶν πολυπόδων πέπονθα, ἃς ταῖς θαλάμαις ἐξελκεσθαι μελλόντων, προσίσχονται ταῖς κοτύλαις αἱ πέτραι, id est, Accidit mihi idquod Polypis vsuuenit, quorum flagellis saxa adhærent, si nido eos auellere tentaueris. Et in libra Carminum,

Πολύποδ' ἐν θαλάμαις πέτρης κοτυλῆσιν ἔχοντα. id est,
Hærentem polypum crinali corpore saxis.

Transferri potest ad studiosum ita libris addictum, vt vix somni voluptas, aut cibi necessitas studium interpellare queat, quod de Ioanne Pico Mirandulano Comite memoratur, cui rarum aliquem codicem in bibliothecis nacto ministri cibum & necessaria ad eum ipsum locum adferre cogebantur, vt ne interim dum cibum capit otiarentur oculi: potest & in amatorem quadrare amoris cassibus irretitum cuius animus (iuxta Plautum) adhæret affixus clauo cupidinis.

Atlanticum mare cotyla exsorbere.

De re impossibili aut etiam supra modum difficili hyperbolice dictum est a Simocato in epistolis, λίαν ἐργῶδες καὶ τὴν κόπρον τὴν Αὐγείου ἐκκαθαίρειν ἐστὶ δυσχερέστερον, ἢ κοτύλῃ τὸ ἀτλαντικὸν ἀπαντλεῖν πέλαγος. id est, Valde operosum & difficilius quam sit repurgare Augiæ sterquilinium, aut quam sit Atlanticum mare totum cotyla exorbere. Est autem cotyla mensuræ genus sex cyathos capiens, de qua Rhemnius Fannius ita,

At Cotylas (quas si placeat, dixisse licebit
Heminas) recipit geminas sextarius vnus.

Thyestæa cena.

Θυέστεια τράπεζα ἢ δεῖπνα, id est, Thyestæa mensa, aut cena, pro immiti & cruento epulo ponitur. Athenagoras lib. De mortuorum resurrectione. καὶ τὰ τραγικὰ δεῖπνα Θυέστεια. id est, & Tragicas Thyestæ epulas. Eusebius lib. quinto eccl hist. in epistola Gallicanarum Christianorum quæ est de martyribus in Gallia necatis, καὶ ἐψεύσαντο ἡμῶν Θυέστεια δεῖπνα καὶ Οἰδιποδείους μίξεις, id est, Mentiri sunt de nobis Thyestæas cenas, & Oedipodios incestus nobis obiicientes. Oppianus Cilix in Cynegeticor tertio, de onagro loquens testes sui catuli absumente, conqueritur de natura, quæ non homines tantum in pignora sua diro exemplo armauerit, verũ etiam bestias eadem immanitate imbuerit, sic inquiẽs.

Θηρσὶ Θυεστείην δ' ἄλλην παρέθηκε τράπεζαν, hoc est,
Apposuitq. feris epulum ferale Thyestæ,

Philon in oratione de dirarum imprecationibus ἐπάρατοι τράπεζαι τὰ Θυέστεια παιδία καὶ συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν. id est, Execrandæ dapes Thyestæi liberi inter grauissimas calamitates adnumerata. Martialis libro primo.

Qui scribit prandia saui
Tereos aut cenam crude Thyesta tuam. & lib. 5.
Fugerit an Phœbus mensas cenamq. Thyesta.
Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam.

Nota est fabula de Thyeste Pelopis filio, cui Atreus frater epulandos suos ipsius liberos apposuit, quorum nomina prodit Euripidis scholiastes esse, Aglaum, Orchomenum, & Caleum.

Pardalis exuuium induere.

Παρδαλῆν ἐνδύεσθαι, Pardi exuuio amictus dicitur homo versipellis & ingenio varius, vaferq., ὁ ποικίλος τὸ ἦθος, teste Eustathio Iliad. tertio, quod & breuius repetit in decimo, εἰς παροιμίαν δὲ περιάγεται καὶ τὸ ἐπὶ ποικίλοις τὴν παρδαλῆν. id est, Paræmiace de vafris effertur maculosa pardi pellis. Est enim variis maculis distincta pardi pellis, præcipueq. eius quam Heliodorus Camelopardalin nominat. de qua sic scribit historia Aethiopicæ lib. decimo, χροιὰ δὲ καὶ ἡ τοῦ δέρματος φολὶς χρυσαυγέσι στίγμασιν, color pellisq. florentibus macularũ punctis variegata, vnde & epitheto αἰολόνωτος, id est, maculoso tergore dicitur ab Oppiano. Astutum ergo & subdolum παρδαλῆν ἠμφιεσμένον elegãter dicemus, quomodo fraudulentum ἀλωπεκῆν ἠμφιεσμένον vulpino exuuio conuestitum, & λυκῆν lupina pelle indutum hominem rapacem, & νεβρίδα ἠμφιεσμένον hinnulina pelle tectum, timidum hinnuli instar, aut etiam versipellem, quod huius animalis pellis maculosa quoque sit. Non abludit hinc quod legimus Antenorem ingenio varium (id quod patria sua non dubia proditio, quamquam hostium nomine a Liuio excusata, facile ostendit) non exitium modo effugisse capta jam Troia, sed res etiam suas integras seruasse, beneficio pellis pantheræ seu pardi, pro ædibus ipsius appensa, haud ambiguo argumento varij dubijq. ingenij: cuius rei fidem facit Sophocles in Aiace Locra, quod videlicet pro foribus ædium ipsius perpenderit, καὶ πρὸς πύλαισι

Σπολὰς λιβύσσα, παρδαλῆ ξηρὸν δέρος. id est,
Maculosæ canis Pellis Libyssa, pardalinum scilicet tergus.

In quo versu perperam pro λιβύσσα scribitur καὶ βύσσα apud Aristophanis scholiastem in auibus.

Vmbræ me prohibent.

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων, id est,
Meq. abigunt vmbræ, laruales spectra virorum.

Verba sunt Patrocli in somnis Achilli conquerentis se excludi ab inferis propter denegatum sibi humationis officium apud Homerum Iliad penultimo. Eustathius annotat quadrare vbi quis impedimentum accipit in negotio quopiam a vilibus & nullius pensi hominibus. Torquebitur & in strigosos & exangues, vmbris pallore similesq, cuiusmodi apud Aristophanẽ Samyrion tragœdus, Melitus, & Cinesias traducuntur quos a poetis ad cœtum poetarum apud inferos degentium legatos fuisse fingit. ἀδοφοίτας eos nominans.

Habenas ignarus non tractet.

Μὴ ἡνίας ἐμβῇς παιδίον ἄπειρος ὤν, id est,
Ne frena tractes inscius cum sis puer.

Quadrabit cum a negotio quopiam arduo deterrebimus ei prouinciæ imparem. Extat apud Clementem pædagogi tertio, μὴ ἡνίας ἐμβῇς παιδίον ἄπειρος ὤν, μηδ' ἀναβῇς τὸν δίφρον ἐλαύνειν μὴ μαθών, id est, Ne tractes habenas fili regendi imperitus, nec currum conscendas aurigandi nescius, Apparet alicunde sumptum e tragœdia quapiam, vbi Phaethontem filium deprecatur pater, ne exitiale votum vrgeat, sibiq. perniciem accersat regendo solis equos. Vnde apud Ouidium Metamor-

tamorphoseon secundo Sol filium alloquitur paternos currus deposcentem,

Magna pestis Phaethon, & quæ non viribus istis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas,

Non omnia per bouem obtinebis.

Μὴ πάντα κατὰ βοὸς ἔλπιζε, *id est,*

Ne speres te opera bouis omnia posse tenere.
Hemistichium est prouerbiale quod admonet non sacrificiis aut litationibus, votisq. pro arbitrio omnia cessura. sed laborandum nobis esse, quemadmodum apud Salustium in Catilin. Cato ait, Non votis neque supplitiis muliebribus auxilia parantur deorum, sed vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt, vbi socordiæ atque ignauiæ te tradideris, nequidquam deos implores, quo spectat illud Aeschyli,

Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. *id est,*
Quisquis laborat, huic manũ præbet Deus. & iterũ
Τῷ πονοῦντι δ', ἐκ θεῶν ὀφείλεται τέκνωμα τοῦτ' εὔκλεια. *id est,*
Laboranti, debetur diuinitus gloria laboris proles.

Torqueri solitum in resides exercitus duces, qui mactato boue propitiasse se Deum abunde putant, non posse infeliciter cadere sua cœpta arbitrantes, cum consilio & animi præsentia et fortibus factis in bello opus sit. Crediderim idem esse cum eo quod ex Diogeniano citãt alij, μὴ κατὰ βοὸς ἄρχε, atque exponit Ne contra bouem opta.

Bupali odium.

Βουπάλειον ἔχθος, *id est, Bupalium odium de inexpiabili & acerbo prouerbialiter dicitur a Bupalo Chio sculptore, vel secundum alios, pictore, qui acerrimam cum Hipponacte Ephesio clarissimo poeta symultatem exercuit sed infelici conatu quippe qui maledicorum versuum morsus concoquere non potis, laqueo sibi gulam fregerit. Leonides Epigrammatar.*

Ὦ ξεῖνε φεῦγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον,
Τὸν φρικτὸν Ἱππώνακτος, οὗ χ' ἡ τέφρα
Ἰαμβίζει Βουπάλειον ἐς στύγος. *id est,*
Hospes sepulchrum grandinans diris fuga,
Horribile Hipponactis, cuius & cinis
Exerces odium Bupali iambis feris.

Bupalia pugna.

Βουπάλειος μάχη, *id est, Bupalium duellum prouerbiali figura effertur a Iuliano apostata, pro virulento & dictato scripto, quo maledicentiæ & irarum habenas omnes in quempiam effundimus sic enim scribit in epistola ad alypium Cæsarij fratrem, qua gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamẽtis expressa,* καὶ κατασκευάσας αὐτὸ προσθεὶς τοὺς ἰάμβους, οὐ μάχην ᾄδοντας τὴν Βουπάλειον κατὰ τὸν Κυρηναῖον ποιητήν, ἀλλ' οἵους ἡ καλὴ Σαπφὼ βούλεται τοὺς ὕμνους ἁρμόζειν. *id est, Singularíq. industria illud elaborasti, adiectis & senariis iambicis qui non Bupaliam pugnam canunt, vt Callimachi Cyrenæi poetæ verbis vtar, sed quales venusta Sappho vult in deorum hymnos concinnari.*

Matrex beluam alit.

IN hominem inuidum liuore percitum competit, quod ex Athenæo detortum est apud Eustathium Odyssẽæ primo de Matrea quodam Alexandrino, qui ænigmate ludere solebat, dictitans se belluam alere seipsam comedentem, τρέφειν τι θηρίον, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἤσθιε. Polypus piscis carnem suam rodere dicitur, sed ingenti esurie eo adactus: at inuidus alienæ felicitatis spectator, quamuis ipse abundet, se conficit, & iuxta poetæ dictum macrescit alterius rebus opimis, vt non mirum sit cur liuor epitheto et quidem dignissimo edax a poetis dicatur.

Andromachen ex anguibus concinnare.

Ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διακοσμεῖν, *id est, Anguium plexu Andromachen exornare. prouerbio dicitur qui admiracula omnia vndecumque congerit ad confirmãdam suam caussam & exornandas fulciendasq. rationes suas: vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus & omnis generis scriptorum auctoritatibus instruit atque exædificat Nicephorus Callistus libro 14. Id consilij nobis est, vt ex omnibus quæ ad rem faciunt colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andromachen adornemus, Græce est,* οἷον καὶ ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διακοσμῶμεν, *Est autem hoc loco* [illegible] *ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico spirarum implexu, in modum anguium inerrantibus fastigiatur, quod Statius Papinius suggestum comæ nominat, quod genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit. Respexit huc Iuuenalis Satyra sexta feminarum astum notans, quæ anguino isto plexu & structura plocamorum, proceritatem mentiebantur, vbi ait,*

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altũ
Aedificat caput, Andromachen a frõte videbis, Post, minor est. Constat autem Andromachen Hectoris vxorem statura longissimam fuisse, ex Ouidiano versu.

Mariandinus tibicen.

Μαριανδυνὸς θρηνητήρ. *id est, Mariandynus tibicẽ aut præcentor, dicitur luctuosi carminis cantor, qui flebiles modos insonat. Neque absurde poetastrum inamœni atque indocti carminis scriptorem,* μαριανδυνὸν θρηνητῆρα *dixeris, consimili ratione, qua ineptam orationẽ, Caricam Musam &* καρικὸν αὔλημα. *Citatur nominatim prouerbij vice ab Eustathio in Dionysianis commẽtarius,* ἱστέον ὅτι ἐπεχωρίαζον τοῖς μαριανδυνοῖς θρῆνοι αὐλητῶν, ὡς καὶ ἡ παροιμία δηλοῖ, μαριανδυνοῦ μιμούμενοι θρηνητῆρος. *id est, Sciendum apud Mariandynos frequẽtes fuisse tibicines lugubria cõcinẽtes, quod & prouerbio indicatur, in quo fit mentio Mariandyni eiulatoris. Chorus apud Aeschylum in persis, Xerxi reduci, post deletas ingenti strage a Græcis Persarum copias, loco gratulatorij carminis accenturum se dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his versibus.*

Προσφθόγγους σοι νόστου τὰν κακοφάτιδα βοάν,
Κακομέλετον ἰὰν μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος Πέμψω. i.

Excipiam reditum tuum clamore incondito & male concinno Mariandyni tibi cinis vlulatu te prosequar. Quo Aeschyli versu vti licebit apud eum qui pro exspectato

pectato lato nūcio, aduersa omnia & tristia apportat. Mariandyni gens est Pontica. Paphlagoniæ contermini nomen habens a Mariandyno Aeolensi, vt Stephanus indicat, Aeschyli interpres ex Callistrato annotat Tyrium binos habuisse liberos, Priolaum & Mariandynum, qui in venatu perierit, insignem artificem lugubris concentus, qui flebiles tibiis modos adaptarit, suamq artem docuerit Hiagnin Marsiæ tibicinis patrē (quem Marsum nominat Eustathius) & addit, eam gentem ad sua vsque tempora, in æstiuis caloribus flebilibus numeris auctorem suum Mariandynum prosequi, Apollonij Rhodij scholiastes annotat, Mariandynum Phinei filium fuisse ex Idea Dardani, ab aliis Ciminerij creditum fuisse filium. Quin & Maryandinas tibias aptissimas esse luctui, idem scribit, & consentit in gentis peritia Hesychius: huc referri & vulgatum illud, [Greek], id est, Spirat Mariandynis calamis Ionicos modos sonans. Potest autem prouerbialis iste versus anapæsticus torqueri in hominem secum discordem, velut qui inter læta tristes fabulas commemorat, aut lugubre carmen cōdit. Nam vt Mariandynæ tibiæ neniis funebribus dicatæ sunt, ita Ionici modi amoribus, deliciis, lasciuiæq. seruiunt. Citatur in Aeschyli Græcis commentariis, quos quam nitidissimos ex corruptissimis dedit nobis Henricus Stephanus, ὁ [Greek]. Solebant autem tibia in luctu adhiberi, & testatur Statius Papinius funera præsertim minoris ætatis ad tibiam efferri solere, eo versu.

Tibia cum teneros solitum deducere manes.

Mysorum more inclama.

[Greek], *id est, Mysorum instar vociferari, prouerbiali specie dixit Aeschylus in persis, pro eiulare & fletu omnia permiscere, vbi Xerxes accepta clade mœstus ita chorum alloquitur,*

Κ[Greek] [Greek]. *hoc est,*

Conscinde planctu pectus, atque Mysium inclama. Apparet autem barbaros ob natiuam vocis asperitatem olim ad funebris pompas ad ciendum luctum expetitos fuisse, sic Phrygas & Mysios ad id muneris adhibet Eustathius, ita & Carica Musa in insuauis pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Aeschyli interpres ita succinctè tradit, [Greek], id est, Mysium inclama, nam Mysi Phrygesq. ciendo luctui appositissimi sunt. Simonides, [Greek], id est, Mysium & flebile exclamantem ad Arganthones amnem.

Ter sex iacit.

Τ[Greek], *hoc est, Ter sex iacere prouerbio dicitur, cui ex animi sententia ac pro votis omnia succedunt prosperrime, inde nata prouerbij origine, quod antiquitus in trium cubitorū iactu, seniones iecisse, fortunatissimum erat & primæ palmę victoriam apportabat, aliter quam putant quidam tertrium iactum felicissimum fuisse, diserte namq. testatur Suidas quod dixi, ita annotans, [Greek], id est, Ter sex, victor iactus est, & attestatur prouerbium quod ancipiti voto vel supremam vel infimam sortem deposcit,* [Greek], *id est, Ter sex aut tres vniones. Clarissime vero extra controuersiam hoc ponit apud Aeschylum in Agamemnone nuncius in specula relictus, qui conspicatus in tenebris facem capti Ilij indicem, vti conuenerat, ait ignem illum ter sex iecisse, nimirum fausta ac læta omnia portendere signans, versus hi sunt,*

[Greek],
[Greek]. *id est,*
Feliciter cecidisse beriles res dabo,
Fax ista quando iecerit ter sex mihi.

Qui versus quoniam deprauati leguntur apud Suidam admonendus est lector aquus vitij duplicis, nam & male [Greek] *in priore scribitur, & in secundo* [Greek]. *Neque vacuus erroris est codex Eustathij Romæ excusus, apud quem in Odissęę primo pro* [Greek] *legitur* [Greek].

Lacrymæ Simonidis.

Mœstius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictum est ab elegantissimo Catullo, de re flebili & miseratione digna. Simonides poeta ex poetis, quos [Greek] *vocant, præcipui nominis fuit hoc est, qui nænias & carmina quę cum lamentatione mortuo extrema accinebantur (sic enim Nænias exponit Diomedes grammaticus) scripserunt, Vnde Horat. lib. od. 2. talia nominat Ceæ neniæ munera. Sunt & qui elegia inuenta gloriam illi tribuerunt, veteres autem in funere mortuorum elegis ad sepulturam vtebantur, vt Lucillius Tharrhęus ait. Callinum pentametri siue elegiaci carminis auctorem facit. Verba autem Catulli sunt, in epigrammate ad Cornificium, Paullulum quidlibet allocutionis,*

Mœstius lacrymis Simonideis. Fuisse autem Simonidē appositissimum concitando luctui, etiam Aristides ostēdit in Epicedio his verbis exclamans. [Greek]; *qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?*

Theatrum simul & aperit & claudit.

PROVERBIALE *est in eum qui pollicetur dicturum se aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, simulq. alio orationem dirigit. Heliodorus lib. tertio.* [Greek], *id est, Me veluti peracto iam festo aduenientem, iuxta prouerbium, præteritis, & referans simul & claudens theatrum. Potest & in sordidum torqueri, qui spem ostentat domi, sed mox renocat.*

Veluti Mineruæ calculus.

[Greek]. *id est, Velut quidam Mineruę calculus, Prouerbialiter dictum est a Philostrato vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virum honestasse sua præsentia Aristoclen pergami docentem missis eo & suis discipulis, sic enim inquit,* [Greek] *vidit & Aristoclē, velut quidam Mineruę calculus, nimirum ad faciendā fidem illius eruditionis dignatus eum honorifica salutatione, eoq. facto veluti comprobans præclarā de illo existimationem. Vti ergo prouerbio licebit, cum quis primarij iudicis calculo absoluitur, aut quoties do-*

Eli viri iudicium accedit ad laudem alterius, testimonioq. luculento huius eruditionem extollit: aut vbi bellicosus aliquis Heros strenuam ducis militisve virtutem liberali elogio exornat: vtriq. enim & militia & doctrina Mineruā præfecit gētilitas. ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem prouerbij referendum puto ad iudiciū Orestæ, qui cum pares essent calculi & damnatorij & liberantes, Mineruæ calculo alteri parti accedente absolutus a crimine fuit, quod ita refert Aristides, λειπσαι ζυγοῖν, τὴν τῆς ψῆφον προσθεῖσαν, ἀπολῦσαι φεύγοντα παρ' αὐτῆς σώζειν.

Ieiunium olet.

Νῆστιν ὄζειν id est, ieiunium olere Græco prouerbio dicuntur, quibus grauis est anima & pudidum olens, Aristoteles Problematum sectione 13. διὰ τί τὰ στόματα μᾶλλον ὄζει τῶν νηστευόντων, ἀλλὰ μὴ βεβρωκότων ἔπειτα ἀναλαβοῦσιν ὄζει ψυχθέντων δὲ τῶν ἐντός, ὅτι ἰδίᾳ μιχθῆ. id est, Quid caussæ cur ora eorum qui nihil ederint, sed ieiuni sint, magis puteant (id quod Ieiunium olere dicitur) postquam cibum sumpserint, nequaquam, cum oportuerit tunc magis obolere. Caussam assignat aeri propter requiem seruefacto, qui spiritum & excremēta pituitosa in putredinem agat. Cæcilius Comicus, Quæ mihi.

> Vbi domum aduenit, assedi, exemplo suauium
> Dat ieiuna anima.

Plautus in Mercatore.

> Ieiunitatis plenus, anima fœtidat,

sic enim citat Nonius Marcellus, & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet, Iam plenus ætatis, animaq. fœtida. Huc pertinet quod in Bassam olidam anum scribit Martialis libro quarto Epigram. Quod bis murice vellus inquinatum,

> Quod ieiunia sabbatariorum,
> Mœstorum quod anhelitus reorum,
> Quod spurca moriens lucerna tedę,

Quæ postrema dictio in impressis libris perperam in Leda commutata legitur.

Sphyngis ænigmata dissoluit.

EPIGRAMMATON libro 3. Alcęi poetę prouerbialis versus legitur,

> Νῦν σφιγγὸς γρίφους Οἰδίπος ἐξερεείων. id est,
> Nunc Sphyngis nodos Oedipus explicui,

Quadrabit in eum qui insigni dexteritate recondita auctorum sensa & tenebrosos locos possit explanare. Alexis Comicus in Orchestride.

> Δαιμονίως ἀσπάζομαι
> Γραῦν σφίγγα περὶ ἐμὴν, ὃς αἰνίγματα λέγει. id est,
> Complector valde humaniter
> Anum Sphingem quæ soluat ænigmata mihi.

Huc spectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortensium, cum iste diceret se Ciceronis ænigmata intelligere. Atqui, debes, inquit ille, cum Spingem domi habeas: acceperat enim a Verre æream Sphingem Hortensius, patrocinij premium, vti refert Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide.

> Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
> Εἴληφ'. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
> Ὧν ἂν λέγῃ συνίημι. id est,
> Domum introduxi masculam Sphingem,
> Haud cocum, adeo nihil, testor Deos, intelligo.

Quæ loquitur. vbi Sphingem masculam vocat cocum poeticis verbulis vtentem identidem data opera, vt ea ratione obscurior imperito hero illuderet. Finitimum huic est Epicharmi illud, Οἰδίπους πάλαι ὢν τὰ αἰνίγματ' οὐ νοεῖς; id est, Iam olim Oedipus cum sis, ænigmata haud capis. Sphingem fabulantur fuisse belluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquentem, consueuisseq. Thebanis ciuibus ænigma proponere quod indissolutum cum multis necis caussa fuisset, tandem; Oedipus Corinthius dissoluit, exitialemq. bestiam sustulit, quam fabulam pluribus persequitur Palæphatus: alter eam exponit apud Nicephorum Philostorgius, Sphinx, inquit, de simiarum genere est, pectore ad collum vsque glabro, reliquo corpore hirsuto, vbera muliebria habet, facies plusculum rotunda est, & acuminata, a muliebri specie nō abhorrens, vox humana, sed stridula nec articulata: bestia indomita, maligna, astuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & cum in ciuium ad spectaculum commeantium vultus insiluisset, eosque vnguibus lancinasset, Oedipum ciuium suorum iniuria offensum feram intermisse, nomenque inde illustre retulisse. Ceterum fabula Oedipo fortitudinis gloriam tribuens, alatam eam fingit eo quod celeriter in obuios insultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & femineæ formæ similitudinem, hoc propter ferocitatem, quodq. vt plurimū quadrupes ingrediens leoninum incessum mentiatur: Sermonem quoque illi assignat, quod vox eius humanæ sit adfinis, ænigmata vero, quod obscurum quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otiosum fuerit vt huc adscribatur quod D. Clemens cōmemorat Stromatum lib. quinto, apud Aegyptios pro templis stare dedicata Sphingum simulacra, quo significent obscurū minimeq. explicitum, & ænigmatis cuiusdam simile, quidquid de Deo loqui aut opinari mortales institerimus: non ignoro tamen aliter istud symbolum a Synesio exponi in libro de Regno ad Theodosium iuniorem, & iterum in Aegyptio.

Cyreneus videris.

DE homine quauis ratione inexpleto dicitur Alexidis Comici illud e Tyndareo, id fabulæ nomen est,

> Ἄνθρωπος εἶναι μοὶ Κυρηναῖος δοκεῖς. id est,
> Videris esse vir Cyrenæus mihi.

Prouerbij vice vsurpauit Athenæus libri duodecimi initio. Ἄνθρωπος εἶναι μοι Κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸν Ἀλέξιδος Τυνδάρεων ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἐάν τις ἕνα ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἴῃ καλῶν, ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέκα ἅρματα. id est, Videris esse homo Cyrenæus mihi, iuxta Alexidis Tyndareum, sodalis Timocratis, illic. n. si quempiam ad cœnam voces, mox octodecim alij adsunt & currus decem. Modeste Timocratis studiosi hominis inexplebilem in legendo & ad editionem deposcendis libris auiditatem, perstringit, qui perlectis iam vndecim Dipnosophistarum commentariis, nondum satur, efflagitarat prædictis adiici librum de iis quos luxu diffluentes ac deliciis addictos fuisse obseruarat. Apposite igitur quadrabit in hominem inexhausta lectionis aut voluptatibus nunquam saturum.

Ne

Ne corticem quidem dederit.

Versiculus est prouerbialis Parthenij ab Etymologici auctore citatus.

Οὐδ᾽ ἁλιμυρέος δρύπτα κατεκλάσε, id est,
Herbæ littoreæ fragmina non dederit, vel ita,
Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.

Quo licebit vti in hominem sordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt e pumice aquam citius elicias quam a tali nummulum, est autem δρύπτα cortex arboris delibratus, seu ab arbore reuulsus, aut etiam quisquilia qualibet & fragmenta, ἀπὸ τοῦ δρύπτειν quod lancinare sonat. Conuenit cum eo quod alibi citauimus, Ne salem quidem dederit.

Ne Bæon piscis molestus sit.

Μή μοι βαιὼν κακὸς εἴη ἰχθύς, id est, *Ne Bæon pisciculus mihi noxam pariat. Citatur ab Etymologici auctore, qui illud exponit de homine voluptario & delicato ganeone, qui vilia & communia edulia aspernatus, cupedias sectatur, cuiusmodi Philoxenus Cytherius fuit, qui appositum exiguum mullum percontanti fimilis auri admouit, vt ingenioso commento prægrandem Dionysio tyranno in eadem mensa oppositum impetraret, vti refert Athenæus. Est autem βαιὼν pisciculus gobio persimilis, alio nomine βλέννος a muccositate, vt videtur, nomen sortitus, quamquam apud Athenæum libro 7. βλεννος scribatur, vbi & alter exstat in vulgatis codicibus error talis, ὡς ὁ βαιὼν τὴν ἰδίαν κακοπάθειαν, pro quo reponas ex Eustathio & Etymologici auctore βαιὼν, vt dicat βλέννον, piscem a βλέννα, id est, mucco nomen habentem, gobio esse persimilem. Vilem autem fuisse & ingrati saporis pisciculum, ostendit Epicharmus, εἴχε καὶ βαιῶνας, id est, insipidos Bæonas vocitans. Lectio huius parœmię diuersa est apud Athenęū, sed quę eodem sensu constare potest, μὴ μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς, id est, Procul a me facessat Bæon malus piscis. Competet in hominem aspernabundum & delicati morosiq. ingenij, qui communia & vulgaria fastidiat.*

Cum vulpe habens commercium, dolos caue.

Senarius prouerbialis citatur a Suida talis,

Κερδοῖ συνὼν, τὸν δόλον φυλάττεο, id est,
Cum vulpe habens commercium, dolum caue.

Adsine est illi Paulino, Cum prauo deprauaberis. A maloris consortio cauendum est, ne aut impostura exitio tibi sit, aut ne in mores transeat contagium, τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ᾽ αἴθων ἀλώπηξ οὔτ᾽ ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, vt inquit Pindarus hoc est, natiuum ingenium neque dolosa vulpes, neque rugibundus leo commutare valeant. κερδὼ autem vulpes dicitur quasi κερκὼ a cauda quam spissam habet tractu, vel ab astutia qua lucrum queritur & emolumentum, quā κέρδος et nominant, vnde et κερδαλέος fraudulentus homo dicitur.

Prope de Xenium.

Τὸ δέ οἱ ξεινήϊον ἔστω ποδός, id est,
Istud habe Xenium pede pro bouis.

Verba sunt Philætij bubulci Vlyssis apud Homerum Odyss. 22. ad Ctesippum quem sagitta traieceras, illi insultantis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyssi impegerat paullo ante. Admonet ibi Eustathius vsurpatum adagium a primi nominis theologo, in eos quibus malum pro malo rependitur.

Vti nutrices Lamiam.

Cum inanes minas ad territandum solum comparatas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chrysostomi, ὥσπερ αἱ τίτθαι διηγούμεναι τὴν Λάμιαν, id est, instar nutricum Lamiam pueris obiicientium. Eius verba hæc sunt oratione 55. μᾶλλον δὲ θαυμάζεις τὰς λεοντας (ita corrigendus est codex græcus, qui habet λέγοντας) καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰς σκύλλας καὶ τοὺς κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκπλήττει τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία, διηγούμεναι τὴν Λάμιαν. id est, Solos miraris leones, aquilas, scyllas, & cyclopes quibus ille stupidos homines demulsit, non aliter quam solent nutrices pueros, Lamiam aduentum narrantes. Lamiam quasi λαιμίαν a prægrandi ingluuie nomen habere vult Etymologi auctor, diximus de ea in adagio Lamia turris, antea: nunc & hoc addendum est ex Nicephoro Callisto lib. 18. cap. nono, Lamiam etiam γελλὼ vocari, sic enim ait de Mauritio Imperat. Illud insuper anile parianq. simile veri addens Empusam (ita enim nominant, quam γελλὼ quis dixerit) sæpenumero infantem Mauritium e cubili, velut mox deuoraturam, extulisse, nullo accepto incommodo.

Immortales Gratiarum horti.

Ἀνώλεθροι χαρίτων κῆποι, id est, *Interitum nesciunt Gratiarum horti. Aristides, καὶ μὴν ἐν ἀθανάτοις χαρίτων κήποις, id est, In immortalibus Gratiarum hortis natū. Prouerbij facies ad gratitudinis significationem trahi potest, nam beneficij collati memoria immortalis esse debet, semperq. in animo grato viuere, vnde & Gratiarum vni a virore perpetuo Thalię nomen fuit. Potest & ad personam transferri, si dicamus virum sempiterna memoria dignissimum, in Charitum hortis immortalibus viuere. A quo non abludit Sapphus poetriæ inuectiua in indoctam & a Musis Gratiisq. alienam feminam, κατθάνοισα δὲ κείσεαι, οὐδέ ποτα μναμοσύνα σέθεν ἔσσετ᾽ οὐδὲ πόκ᾽ ὕστερον, οὐ γὰρ πεδέχεις βρόδων τῶν ἐκ Πιερίας, ἀλλ᾽ ἀφανὴς κἠν Ἀίδα δόμοις φοιτάσεις. hoc est, Mortua iacebis, nec tui vmquā a morte exstabit memoria, quippe expers rosarum in Pieria nascentium sed obscura vmbra apud inferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte leguntur apud Plutarchum in tertio Symposiacon in Codice Aldino, paruumq. integre.*

Phœnicis instar reuiuiscere.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκειν, id est, *Phœnicis in morem reuiuiscere, prouerbio dicetur qui longa valetudine, assiduis curis, amore, sollicitudine, carceris tędio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides refert ad statum ciuitatis, cuius ruina in nouam vrbis faciem restituta sint, reparatis etiam iis quę obsoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna beneficio M. Aur. Imper. reædificata. ἡ πόλις ἀναζῶσα μεταβαλοῦσα τὴν ἀκμὴν, ᾗ αὐτὴ παλαιὰ τε καὶ νέα φαίνεται, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκειν λέγουσιν αὐτὸν ἐξ αὑτοῦ. i. Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadē et noua, quō Phœnicē ex se*

anni norma erant recte instituta, saneq. vitæ. Eunapius de Marciano, ... *id est, Vir ad omnes virtutes veluti norma quæpiam affabre factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit, Norma Catonianæ seueritatis, & Martialis lib. 11. Regula morum. Adfine etiã est illud Trebellij Pollionis, Valeriani vita censura est. Ad eundem modum capitur &* ... *Damascius de Isidoro philosopho Hypatiæ doctissime feminæ marito* ... *id est, Vniuersum theatrum illius iudicio vtebatur ceu regula eorum qui bene maleue dicerent. Thucydides de Themistocle,* ... *id est, Rerum præsentium exactissima norma, adhibito vel leui consilio.*

Pro virgine cerua.

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος. *i. Loco virginis cerua. Prouerbio hoc vti licebit, cum præter opinionem insperatum quid accidit, veluti si quis opima spe excidat, & pro aureis tantum non montibus exiguum quid referat: aut vbi quis criminis purus, reus tamen accusatus, liberatur, auctore sceleris deprehenso: aut cum aliud pro alio fraudulẽter substituitur. Exstat apud Achillem Statiũ Alexandrinum libro sexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Custos, inquit, vt verisimile est, obstupuerat, inopinatæ rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua conspecta. Natum videtur a fabula Iphigeniæ, quæ cum in Aulide Bœotiæ ad aram Dianæ adducta staret, futura deæ victima, ipsa quidẽ repente euanuit & in Tauricam deuecta est, immolata eius loco supposititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi nuntius.*

... id est,

Spectrum inuenientes a deorum quopiam
Inopinum, & ægre creditum spectantibus,
Nam cerua humi iacebat artubus micans,
Aram deæ cruore flagrantem imbuens.

Non alienum hinc est quod Martialis iocatur in Misitium quendam a Cybeles sacerdotibus noctu præsectis virilibus orbatum, cum illi Achillam puerum cõcubinum ea parte mulctasse se crederent decepti, proinde subiicit auctor, Suppositam fama est quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum scandunt.

CITATVR *a Nonio prouerbium Varroni frequens, Fulmenta lectum scandunt, quanquam in impressis codicibus, vt vbiq. scatent portentosis mendis, singulari numero Fulmentum vitiose scriptum legitur. Videtur autẽ quadrare quoties præpostere aliquid fit, aut vbi hero imperare seruus, & supra patronum cliens habere præsumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis est præposterum, quam vbi fulcra sustentando lecto destinata, onus ipsa lecti esse volunt, & ab eo portari quodammodo. Est autem fulmentum idem quod fulcrum aut pleniore voce fulcimentum, quod vel ex Plautino exemplo in Trinummo liquere potest, vbi vulgati codices fulcimenta præferunt, cum femínino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant hoc modo, Fulmentas iubeam suppingi soccis.*

Tantali mensa.

Ταντάλου τράπεζα. *id est, Mensa Tantali, effertur de re qua frui nõ liceat. Melite Ephesia apud Achillem Statium libro quinto, amore Clitophontis incensa, cum veneris fructum sol. citaret apud illum identidem tergiuersantem: Næ ego, inquit, torum Tantali mensæ non absimilem nacta sum. Præcesserunt autem hæc verba. Tantone tempore vt propter fluuium sedeam, neque sitim explere queam? nam cum sedulo instare Melite, vt litando veneri nuptias confirmaret amans ille amasiæ suæ Leucippes desiderio hoc dans, congressum connubiumq. cum Melite vitabat, diem semper eximendo. Nota est de Tantalo fabula in mediis vndis sitiente, & imminentibus ori ipsius pomis frui non potente: quam rem eleganter idem & breuiter expressit Petronius Arbiter.*

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus, infelix quem sua vota premunt.

Vnum alueare.

Ἓν σμῆνος. *id est, Vnum idemq. alueare. Prouerbium est de collegis sociis & coniuratis, qui eiusdem sodalitij sunt, iisdem studiis addicti, aut similibus sceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.*

Camelus pyrrhicham didicerit.

Ἡ κάμηλος πυῤῥίχην ἐμάνθανεν, id est,
Pyrrhicam Cinesiæ camelus didicerit.

Locus erit adagio vbi quis repugnante natura et genio aggreditur quippiam, veluti si stipes quispiam litteris operam dare velit, aptior tractanda stiuæ, huic enim dicetur,

Discit camelus pyrrhicham Cinesiæ.

Fuit Cinesias poeta prælongus tardo immobiliq. corpore, quippe tiliæ arboris assereulis circummunito ad gressus firmitatem, ac proinde ad saltandum pyrrichã tripudij genus velocis, inepto Pyrrichæ namq. Laconum inuentum ab armatis adolescentibus obiri solebat ad comparandum velocitatis habitum, quippe qua in bellis maxime opus sit, cum ad persequendum hostem tum ad fuga euadendum, si contingat inferiores obtinere. Aristophanis interpretes scribunt Cinesiam poetam pyrrhicham composuisse ad quam decursus modulatus fieret, lege carminis constata e breuibus ferme pedibus, qui vel inde, vel ab ignea mobilitate pyrrhichij dicuntur, iidem & ... *vel ab auctore, vel a mobilitate, vt a Diomede grãmatico scriptum est. Adlusum videtur ad versum Aristophan. in Nebulis:* ... *id est, An Pyrrhicham Cinesiæ quis edidicit? Gratiæ multũ accedet adagio, si paullulũ deflectatur hoc modo, Camelus citius pyrrhichã Cinesiæ didicerit, quã talis caudex litteras. Est. n. Camelus animal saltationi ineptum, tametsi nomen illi quasi* ... *a femorum incuruatione esse velit Eustathius apud Artemidorum. Neque absurdus eius vsus erit, quando significabimus sub institutione viri litterati, stupidum discipulum plurimum profecisse, sub tali enim præceptore Camelus Pyrrhichã Cinesiæ didicit.*

Eleusina seruat quod ostendat.

ELEVSINA *seruat quod ostendat reuiscentibus, In adagium cedere dignissimum Senecæ dictum, quando significabimus non semel & vnica vice effundendas esse omnes eruditionis opes. Habent hoc vitij non nulli, vt omne suum myrothecion, vniuersa pigmenta simul in vnicam epistolam aut orationem impendant, cum parcior ornatus laudabilior sit. Seneca Naturalium Quæstionum lib. septimo, Eleusina seruat quod ostēdat reuisentibus, Rerum natura sacra sua non simul tradit. Habent illud ciuitates quæ spectaculorum & reliquiarum ostenens gratia statis annorum interuallis adeuntur, vt seruent in proximam panegyrin semper aliquid antea non spectatum. Eleusin siue Eleusina Attica locus Elusiniæ Cereris religioso fano nobilis, quo prima frumenti satio inuecta fuerit,* παρὰ τὸ ἐλθεῖν, *vt Diodorus Siculus ait, uel ab Eleusino Mercurij filio nomen habens, vt Etymologici auctor voluit. Attica sacrarium eam vocat Apuleius.*

Nemo comatus qui non præciditur.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψιλίζεται. *id est,*

Nullus comatus qui non pręcidi solet,

Prouerbium esse vetustum, immo oraculare, manifestis verbis testatur Synesius, quo significetur, omnes qui impense mollitiei cutis operam nauant, aut calamistraturæ nimium studium impendent, aut quomodocunq. tandem corporis cultum & nitorem deamant, molles censeri, & pathicum quiddam si non corpore, animo saltem præferre, fractosq. esse. Verba eius sunt in epistola ad fratrem de Ioanne quodam improbo homine & ignauo, χθές σοι τὸν λαμπρὸν συνηγορήκει τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ, χρησμὸς γὰρ αὐτίκα, τοῦτο καὶ πάντως ἴσθι, τὸ οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψιλίζεται. i. *Heri apertissime prouerbij fidē cōprobauit, vel oraculi potius, reuera nāq. oraculum est, quod tibi non ignotum est, Nullus comatus qui non præcidi solet. Idem in libello de Coma.* Τί οὖν ποτ᾽ ἐστὶν ἡ παροιμία καὶ τί βούλεται, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ. τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον, αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ τριμέτρου συναρμόσον, οὐ γὰρ ἔγωγε φθέγξομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. *id est, Quod est igitur prouerbium illud & quid sibi vult, Nullus comatus qui non. nam postremam vocem, trimetri numerosæ legi tu ipse adaptato, neque enim proferetur a me fœdum illud & re & nomine verbum. Quæ verba citantur & Suida in dictione* κομῶντι, *non nominato tamen auctore. Idem alibi senarij postremū verbum immutatum citat hoc modo,* οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ περαίνεται. *Vtrobiq. tamen idem est sensus.*

Smyrnæi mores.

Σμυρναίων τρόπος, *id est, Smyrnæi mores, prouerbium videtur competere in eos qui delitiis luxuq. indulgent, rursus cum res postulat viros, fortiter se gerunt, ita enim exponit ipse Aristides in Smyrnæ encomio, tribuit namq. illis* ἁβροτάτους μὲν εἰς τὰ καθ᾽ ἡμέραν, πολεμικωτάτους δὲ εἰς τοὺς πολεμίους κρεῖττον ἢ πολλοῖς ῥᾴδιον λογίσασθαι, *addit deinde,* ὥς τι καὶ τῶν ποιητῶν ᾄδει τινὶ Σμυρναίων τρόπον τὸ τοιοῦτον εἰρῆσθαι. *id est, Indies opipare viuunt, sed in bello ferociores sunt, quam vt multis expediat eiusce rei periculum facere vsqueadeo vt non nulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: subiicit deinde exemplum vnum de Chiis qui vacuam ab oppidanis illorum vrbem occupaturos se rati, viris in monte operi rustico intentis, mox cum de monte decurrentes subito ciues conspexissent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, vt triremes plerasq. iniquitate locorum amiserunt, impetum in se ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente aut homine bellicoso, pacis tempore dissoluto.*

Capra cinnamomum.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, *id est, Capra cinnamomum videlicet sequitur aut amat. Eustathius dici testatur in eos qui rem quampiam impense amant, & feruide depereunt. Cinnamomum surculus est Arabicus miræ fragrantiæ viti non dissimilis, qui naribus admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, vt ex Porphyrio annotat ille in Dionysij Afri commentariis, adamaturq. vehementer ab indigenis capris. Philostratus lib. 3. de vita Apollonij originem adagij docet, cum namq ostendat, Capram documentum præbere bonitatis cinnamomi, ita subiungit, si quis capræ porrigat cinnamomi surculum, ea catuli instar admurmurat, abeuntemq. sequitur, naribus quantum potest admotis, atque adeo repulsa non aliter, quam si pabulum denegatum foret, quiritatur.*

Veteris monetæ.

Παλαιοῦ κόμματος, *id est, veteris monetæ esse dicitur quisquis integrum adfert iudicium, haud corruptum, fuci corruptelæq. nescius: deniq. quidquid probum est & rectum, veteris monetę esse dicetur, vetera namq. eo nomine bene audiunt, velut minime adulterina* καὶ κίβδηλα. *Symmachus epistol. lib. 2. Itaque vt ipse non nunquam prædicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus superfum, ceteros delinimenta aurium capiunt. Vsus huius prouerbij durat etiamnum in lingua nostra vernacula incorruptum dicentibus nobis esse de veteri moneta. Ita ferme vsurpatur* ἀρχαίως, *hoc est, vetuste apud Demosthenem in Philippicis, pro simpliciter & sine fuco doloq., quod prisci seculi homines integri fuerint, sic enim habent eius verba,* οὕτω δὲ ἀρχαίως εἶχον, *hoc est, de verbo ad verbum, vsqueadeo vetuste habebant.*

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Πάλαι Πελασγοί, Δαναΐδαι δ᾽ ὕστερον. *id est,*

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Euripidis senarius in Oreste fabula, prouerbij speciem redolens, qui torqueri potest in locuplete genere ortos iam ad egestatem redactos, aut propemodum stirpitus extinctos. Pelasgi, si Straboni credimus, numerosa & valida olim gens fuit, quæ errabunda passim sedes posuit leuiq. de caussa eas mutauit, alio atque alio commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem, celeriter defecit: siquidem maritimam Ioniæ oram insedisse, & Chium insulam inhabitasse leguntur, Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnum insulas Persici belli temporibus a Pelasga gente habitatas, memorat Strabo & campum Pelasgicum in Thessalia ad Larissam. Possederunt & Cretæ partem vt ex Vlyssis ad Penelopen verbis apud Homerum manifestū fit. Fuerunt

runt & Pelasgi in Achaia, cum & Aeoliam in Asia incoluerunt: transierint & in Italiam eorum coloniæ, Lesbus quoque pelasgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaque in eos quorum opes olim firmæ & potentes fuerunt aut prapotēs familia, nunc vero ea defecerint. Potest & haberi adfine illi vulgato de Milesiis, Fuere quondam strenui Milesij.

Helenæ crater.

Ἑλένης κρατήρ. *id est, Helenæ crater, de læto nuncio aut re quauis animo nostro impense grata quæ sollicitudinem leuare possit curasq. diluere. Philostratus in Sophistis* ἢ τὰ ἄχθεα σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς Αἰγυπτίοις φαρμάκοις. *id est, Leuabit tibi animi molestias non aliter quam Helenæ poculum Aegyptius pharmacis imbutum. Intelligit de pharmaco Nepente, Locus est apud Homerum Odyssea quarto.*

> Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον
> Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. i.
> *Irarum caussas abolens, fugansq. malorum*
> *Sensum, & tristitiæ patiens obliuia, vino.*

Pharmacon immisit. De quo ita Plinius lib. 25. cap. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ veniāq. afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum.

Spina colligens.

Τὰς ἀκάνθας συνάγων, *id est, Spinas attrahens, Frequens est apud Athenæum de moroso homine & importune curioso, qui in disputationibus nunc hoc nunc illud incessit & in controuersiam trahit: talem autem vbiq. perstringit Vlpianum Tyrium altercando molestum, vt lib. 3. Dipnosoph.* ἐξετάζων πάντα τὰ λεγόμενα τοῖς συνδιαλεγομένοις, τὰς ἀκάνθας συνάγων, ὡς δὲ ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχείας ὀνωνίδας ἀεὶ διατρίβων κάλλιστα τῶν ἀνθέων μηδὲν συνειλοχώς. *id est, Ad vnguem expendis quidquid disceptantibus occurrit, spinas attrahēs, quippe inter tribulos semper, spinosam & Ononin cōuersans, nihil omnino amœnorum florum colligens, quem locum respiciens Eustathius ita legit lib. 2 Iliad.* ἐξ οὗ παροιμία τό. τὰς ἀκάνθας συνάγων ὥσπερ ἐχινόποδας, *id est, Vnde prouerbium illud. Spinas adducens velut tribulos aculeatos: cum adlusum ibi sit ad distichon quod apud Plutarchum exstat Sympos. libro primo, cap. quarto.*

> Ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχείας ὀνωνίδας
> Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων. *id est,*
> *Ceu scabros inter tribulos, & Ononin acutam*
> *Tellure erumpunt mollia Leucoia.*

Idem Athenæus libro sexto, ἐν τούτοις πάλιν τῶν λεχθέντων τὰς ἀκάνθας ἀναλεξάμενος Οὐλπιανός. *id est, Hic iterum e prædictis spinas colligens Vlpianus. Rursus libro 8.* ὁ τὰς ἀκάνθας ἀγείρων Οὐλπιανός. *id est, Vlpianus spinas congregans. Porro superiore disticho concinne vtemur cum a Seuero homine & austero lepide dictum aliquod prodierit & iocosus lepos: aut ibi scriptum tetricum quasiq. aculeatum vnis atque alteris facetiis conditum temperetur.*

Suilla harmonia;

Ὑὸς ἁρμονία, *id est, Suilla harmonia, prouerbij specie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Aristide,* τὴν ὑὸς ἁρμονίαν ἡρμοσμένοι. *id est. Harmoniam porcinam modulantes, de ineptis & obstreperis sentiens, ac molesto barbaroq. sermone obgrunientibus.*

Monitor capras age.

Ἐμὲ νουθετῶν, αὐτὸς αἰπόλει. *id est, Qui me admones, ipse capras age. Quadrabit inconsultorem ineptum, qui alteri dictare consilium parat, ipse supra stiuā non sapiēs. Attigit istud Aristides in oratiōe* περὶ παραφθέγματος, *hoc est, de inepto responso.* ὅπως καὶ γνῷς ὅστις ὢν ἐμὲ νουθετεῖς, τῆς παροιμίας σοι λεγούσης αἰπολεῖν. *id est, vt intelligas cuiusmodi vir sis qui me admones, cum prouerbium iubeat te capras pascere.*

Agamemnonium epulum.

Ἀγαμεμνόνειος δαίς, ἢ τράπεζα, *id est, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia, mensa prouerbialiter dicitur de iis qui in exitiali mensa epulātur, vltimamq. cenam sumunt. Torquebitur in eos qui amice accepti medicatum hauriunt poculum aut venenatam offulam & Claudij Cæs. boletum edunt, quod multis ex purpuratorum collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto opipare excepti Agamemnonia mensa, paullo post interierunt, Refert Homerus Odyss. δ. quomodo Aegystus adulter lautum appararit conuiuium velut excipiendo Agamemnoni instructum, quo illum nihil mali suspicantem interemit, sic enim ait,* κατέπεφνε δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ. *i. Cena Acceptū mactat, ceu sub fœnile cædit bos,*

Aliter ἀγαμεμνόνειον δαῖτα *accipit Sophocles pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo. Refertur ab Eustath. Odyss. 4.*

Ioui paria intonat.

In *ferocem & supperbe grandiloquum nihilq. mediocre spirantem quadrabit illud Rhiani Cretensis, apud Stobæum.*

> Ἶσα Διὶ βρέμει, κεφαλῇ δ' ὑπὲρ αὐχένας αἴρει. *id est,*
> *Par Iouis imperio fremit, & capite arduus exit.*
> *Cui cognatum est illud Sosiphanis apud eundem.*
> Ἂν δ' εὐτυχεῖν μικρόν τι, εὐθέως
> Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε. *id est,*
> *Affulserit si fors egenis, illico*
> *Attollitis cælo arduum caput.*

Ita vt idem sit ἶσα Διὶ βρέμειν, *&* ἶσα οὐρανῷ φρονεῖν, *illud potestatis æqualitatem, hoc inimitabilem altitudinem insimulat.*

Tamquam Pauo circumspectans se.

De *philauto homine & qui sibi quacumq. tandem in re placet impensius, suoq. ingenio indulget, aut qui forma sua delectatur. Synesius de Dione Prusiao sophisticis politicisq. argumentis admodum delectato,* οἷς ἐπινήχεται, ὑπτιάζει καὶ ἀγάλλεται, ὥσπερ ταὼς περιαθρῶν ἑαυτὸν καὶ οἷον ἐγκαλλωπιζόμενος ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου. *id est, in illis resupinus gloriatur, in illis resupinus gloriatur, in illis decorem ostentat, pauonis in morem seipsum circumlustrans & quasi superbiens orationis splendore. Pauo superba auis gemmantes suas pennas mirari solet, & ad laudes suas explicare opes. Philostratus in Hippidromo,* ἐξαλάμενος ἀπὸ τοῦ ταὼ τοῦ ὄρνιθος, ὡς ἐναγλαϊζομένου αὐτῷ τοῦ ἐπαίνου. *id est, Exorsus a pauone*

est, ore alieno manducare dicamus: qui inuitus manū operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ πονεῖν, aliena manu quid agere: qui quod nolit aspiciat, ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν alienis oculis intueri: qui difficilis sit in præstanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούειν, alienis auscultare auribus.

Vuæ passæ similis.

Ἀσταφίδι ὅμοιος, id est, Vuæ passæ similis, scommate prouerbiali in similem ætatem rugis contractam & passæ cute strigosam detorquetur, apud Gregorium Palamam Thessalonicensem archiepiscopum, qui animam sic loquentem inducit, ἐπεὶ δὲ τὸ γεροντικὸν αὖθις χωρήσαντι, μηδὲν ἀσταφίδος, τὸ τῆς παροιμίας, ἀπέχοντος, πάλιν αὐτὸς νηπίου μοῖραν ἔχω. id est, cum rursus senilem submiserit caluam, nihil a passa vua (iuxta prouerbium) dissidentem, iterum infantis loco habeor.

Imbrij & Lemnij.

TERGIVERSATORES & qui sibi conscij iudicium declinabant atq. subterfugiebant, causantes se peregre abfuisse, prouerbialiter Ἴμβριοι, hoc est, Imbrios dici solere annotat ex Aelio Dionysio Halicarnasseo Eustathius, cuius hec verba citat, Ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ἐπεί τινες εἰς δίκην καλούμενοι, ἐσκήπτοντο ἐν Ἴμβρῳ εἶναι. id est, Imbrij dicuntur qui indicium subterfugiunt, eo quod aliqui in ius vocati in Imbro absentiā prætendebant. Idem repetit & Hesychius, sed addit eosdem quoque Λημνίους dici velut absentiam in Lemno prætexentes. Est autem Imbrus Aeolica insula non procul a Lemno dissita, e regione Tenedi.

Patroclum sub specie.

Πάτροκλον πρόφασιν, Patroclum sub obtentu aut prætextu, prouerbium dicitur de his qui rei cuiuspiam gratia simulant se facere aliquid, quod reuera aliorsum faciunt, aut qualiter alium qui laudant, vt suas in eo laudes recitent, atque inculcent, ij Patroclum obtendunt. Est autem eliptica oratio vt plena sit, τὸν Πάτροκλον πρόφασιν τίθεσθαι, aut simile quid, hoc est: Patroclum obtentum facere aut prætexere. Plutarchus in libello quomodo se quispiam extra inuidiam laudare possit. ὅθεν δεῖ μάλιστα προσέχειν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς ἑτέρων ἐπαίνοις, ὅπως μὴ δοκῶμεν τὸν Πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν. Quapropter diligenter attendendum est nobis circa alienas laudes, ne videamur Patroclum obtendendo, nos ipsos per alios laudare. Occasio adagij ex Homero petita est Iliados decimonono, vbi Briseida necem Patrocli lugentem, reliqua feminarum turba sequitur, non tam Patroclum, quā proprias ærumnas deflens, sic enim inquit.

> Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
> Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.
> Sic ait illacrymans, gemitum grex insuper addit
> Femineus, Patrocli obtentu, sua funera lugens
> Quælibet.

Ita paullo post Achille lacrymante, seniorū cætus etiam illacrymat, memor pignorum domi relictorum quod Eustathius reddit, οὐ γὰρ διὰ τὸν Ἀχιλλέα πρόφασιν ἐκλαιον ἀλλ' ἕκαστος... neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant, sed memoria recolētes quos parentes, quantum liberorum domi reliquissent. Hinc liquet errare eum qui natum adagium putat e Patrocli cuiusdam moribus cuius sordes in comœdia traducuntur.

Pyrrhonia hæsitatio.

Πυῤῥώνειος ἀπορία, id est, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali schemate vsurpatur de iis qui nihil certi statuunt atque decernunt, semper ambigui: Galenus libro secūdo, de temperamentis. οὐ ταῦτ' ἐστὶ Πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος. id est, Nonne hæc sunt Pyrrhonis hæsitatio & infinitæ nugæ. Idem lib. 2 de naturalibus facultatibus, ἀλλ' ἀπορητικοί τινες ἐξαίφνης καὶ Πυῤῥώνειοι γίνεσθε. id est, Sed hæsitatores quidā subito ac Pyrrhonij euadetis, Fuit Pyrrhon Elaus philosophus qui desperata veritatis inquisitione, temere omnia diu multumq. rimatus, in singulis hæsitabat, vt idem Galenus in libello περὶ ἀρίστης διδασκαλίας scribit, nihilq. reuera esse aiebat, sed lege quadam & consuetudine omnia fieri, Laertio teste. Huius sectæ assectæ ab auctore Pyrrhonij appellati fuerunt: iidem & ἐφεκτικοί, quasi supersedentes, quod cunctarentur ac supersederent quidquam asserere, de quibus Philostratus, Πυῤῥωνείας ἐξαιτιᾶται... &c. hoc est aiebat Phauorinus Pyrrhoniorum de rebus diffinire supersedentium quæstiones iudicari posse: ab his Ἐποχὴ nomen habuit quam assensionis retentionem vocat Cicero in Academicis. Idem & ἀπορηματικοὶ siue ἀπορητικοί, a perpetua hæsitantia, vt Σκεπτικοὶ quod considerationibus semper vacent, numquam inuentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοί, quod inquirant semper veritatem. In horum familiam adoptarunt se Academici, qui nihil adfirmabant & quasi desperata certi cognitione, quodcumq. verisimile videretur, sequi volebant, vt in lib. de finibus bonorum & malorum inquit Cicero. Idē lib. De natura deorum primo, Prudenter dicit Academicos in rebus incertis assensionem cohibuisse.

Caricum schema.

Καρικὸν σχῆμα, id est, Caricum schema de libidinoso effertur. Hesychius annotat venerei congressus spurcum turpemq. modum ita nominari, atque inde τοὺς ἀκολάστους, lascinos & falaces effrenata libidine prurientes, καρικὰ σχήματα εἰδότας. id est, Caricas figuras edoctos dicemus.

Libera in Cynadra aqua.

Ἐν Κυνάδρᾳ ἐλεύθερον ὕδωρ. id est, Libera in Cynadra aqua Prouerbium est ad vitæ libertatem adhortatorium, nam cū libertas res sit inæstimabilis, securius dulciusq. aqua viuitur in libertate, quā in magna rerū abundantia seruitur. Vere inquit, Persius. liberum esse cui vitam ducere licet, vt voluit, Est autem Cynadra fons Argis, a perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbij Eustathius Odysseæ v. Annotat & auctor Etymologici Argis fuisse ἐλευθέριον ὕδωρ. id est, liberalem aquam, e qua serui qui in libertatem asserebantur, poculum hauriebant: vnde etiam Cerberum canem inferni tricipitem bibisse, liberatumq. fuisse fabulantur, a cuius forte perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus solis radios non fert.

PROCVL Constantinopolis episcopus, λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου...

ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμὸς λημῶν τὰς ἡλιακὰς αὐγὰς οὐ προσίεται, οὕτως, id est, Lippus oculus solare iubar inoffense non admittit, nec imbecilla mens fidei fastigium capit. Non illico perspicua sunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis misteria, nisi ea doctrina imbuto: Diuinarum litterarum arcana non obuia sunt prophano vulgo. Porro in Graeco exemplari perperam scriptum est λιμῶν pro λημῶν.

Fulicam cygno comparas.

DE rebus aut personis maxime inter se dimissilibus conueniet dici hos Paulini Nolani ad Ausonium versus,

> Si confers fulicas cygnis, & aedona parra,
> Castaneis corylos aques, viburna cupressis.

Dissimilime sunt inter se fulice colore fusco, & cygni niueo: rursus aedon seu luscinia vocis amoenitate auium regina, & parra auicula inter oscines a Festo habita, sed stridulo & ingrato sono. Eadem imparitas spectatur in castaneis arboribus proceris, & humilibus corylis que ab Auella Campaniae oppidulo Auellanae fuerunt dictae: itidem inter cupressos editas ac proceras admodum arbores, & breuia depressaq. viburna, qua comparatione etiam Vergilius Romam vrbem reliquis Italiae oppidis confert, vt eam tantum dicas caput prae ceteris efferre.

> Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Lumbos fractus vt Mysius asinus.

Ὀσφὺν κατεαγὼς ὥστε μύσιος ὄνος.

Delumbatus asini instar Mysii, Citatur prouerbij nomine ab Eustathio in Nauium catalogo sed non explicatur, contentus enim est addere, in Mysia rarissimos esse asinos, quibus rectum sit deorsum circa lumbos aut ilia, ita enim, ἰξὺς vocatur tertia & inferior dorsalis spinae pars ad clunes descendens. Videtur quadrare in molles & effeminatos, quos elumbes vocamus, Graeci κατεαγότας, hoc est, fractos, de quo antea diximus. Porro in Eustathio Romae excuso pro κατηγὼς legendum est ex manuscripto exemplari quod Bononiae videre contigit, κατεαγώς.

Araneis abundat propter inopiam.

HOMERICVS versiculus est prouerbialis Odysseae Π. quem Telemachus loquitur interrogans an thorus paternus etiamnum propter collecti inopiam scateat aranearum telis obsitus. sic enim ait.

> Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα. id est,
> Horret Arachnais vacuus ne coniuge telis.

Volens significare desertum iacere atque neglectum, nam locis incultis stabulantur araneae. Varius Imp. opera seruorum decem millium pondo aranearum cum collegisset, squalloris vrbis Romae manifestum testimonium ad posteros transmisit. Poeta quispiam pacem optans, voto a Deo exquirit, ἀράχναι νήματ' ὑφαίνοιεν ὅπλοις, vt araneae telas suas armis intexant. Hesiodus in praeceptis rusticis ita mandat, Ἐκ δ' ἀγγήων ἐλάσαιο ἀράχνια, admonens doliorum esse satagendum ne intus nidulentur araneae. Prouerbiali itaque specie dicemus, κατ' ἀράχνια ἔχειν, id est, araneis abundare quidquid incultum desertumq. iacet. Transferetur adposite ad ingeniorum culturam, aut ad interpretum oscitantiam supinam, qui difficilioribus auctorum locis altum agunt silentium & squalorem quendam conciliant: & Nonius Marcellus, & Varro corruptis tot locis descriptorum incuria, passim, κατ' ἀράχνια ἔχουσι. Ad superiorem versum adlusisse videtur Propertius in tertio.

> Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Aetolis habet.

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς. id est, Manus ambas habet in Aetolis, prouerbium est Aristophanis de impudenter petace, aut munerum coruptela obnoxio, nam Aetoli populi nomen habere videntur deductum ab αἰτεῖν ὅλον, quod totum flagitent. ita Homerus Odyssea Ξ. egenum hominem & mendicum ex Aetolis oriundum non temere fingit, ad vocis etymon adludens quod est, αἰτέω. id est, postulo. Versus Aristophanis est,

> Τὼ μὲν χεῖρ' ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδῶν,
> Manus vtraque in Aetolis, ad mens in Clopidis.

Quod prouerbiale esse scomma annotat Eustathius in veteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitiose manibus donaria efflagitet & furaci animo opes inuolet. Est autem paragramatismus in Clopidis & Cropidis, nam Cropidae tribus Atheniensis nomen est, at Clopidae ἀπὸ τῆς κλοπῆς a furto nomen habere videntur.

Turtur cantat.

DE inepto cantore extat prouerbium apud Suidam. τρυγὼν ψάλλει, id est, Turtur psallit aut canit, quamquam apud illum perperam scriptum legitur, ἐπὶ τῶν ᾠδὰς κρατούντων pro ψαλλόντων. nam turturum vocis sonus asperior est, & inamaenum stridet, gemitui quam cantui propior quod τρύζειν Graeci dicunt, vnde & ad odiosam loquacitatem transfertur, Hinc Idyllio septimo Theocritus.

> Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, id est,
> Cantabant corydi & spini, turturq. gemebat.

Potest & ad ineptum inepti carminis scriptorem transferri.

A lineis excidere.

PROVERBIALITER vtitur Tertullianus A lineis excidere, pro eo quod est, ab instituto & proposito aberrare, libro aduersus Hermogenem, Et hic a lineis tuis excidisti, quibus circa personam Dei vsus es. Translatione sumpta a geometria quae lineis omnia perficit. ita concionatorem a proposita materia latius euagantem, a lineis excidisse dicemus. Sic e diuerso, Linea insistere dixit libro quarto aduersus Marcionem, pro, in instituto permanere sic enim inquit. Puto me non temere huc usq. adhuc linea insistere, qua definio nusquam omnino alium Deum o Christo reuelatum. Frequens autem vsus linearum specie prouerbij apud hunc auctorem est, nam & iisdem demicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum septa permanere, & lineas aliquas praducere, pro certam materia legem praefinire, & ad lineas & in gradum, libro primo aduersus Marcionem pro, ad propositum atque institutum, & lineis elaudere materiam hoc est, stata quadam argumenta praefinire, intra quae ceu cancellos quosdam coerceatur liberior orationis euagatio. Ducta metaphora a certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent.

cerient. Hinc manauit urbanus iocus Cassii Seueri, qui a lucrfus eos qui in diuersa subsellia transeunt, lineam poposcit, vt est apud Fabium: velut obicem certum & praefinitum limitem, quem transgredi non liceat: ridiculum enim est quod Caluus istud de longuriis interpretatur. Eodem spectat & Hieronymi illud in Luciferiani dialogo, In gradum rursus ac lineas regredere. Ab eadem metaphora fluxerunt & hae loquendi formulae apud Ciceronem pro Pub. Quintio, Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circundedi, libro De oratore. 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiam. Neque silentio praetereundum est quod annotat Donatus in Eunuchum Terentianum: Longis lineis fieri, pro eo, quod est, de longinquo.

Lapis molaris.

De homine stupido vecorde & cerebri experte, prouerbialiter dicitur λίθος μυλίας. id est, lapis molaris, Plato in Hippia maiore, [illegible] id est, Non aliter quam si lapis assideas mihi, isq. molaris, & auribus & cerebro carens. Apud Aristophanem quidam λᾶς, id est, lapis audit, propter vecordiam insignem & animi stupiditatem, ἀπὸ ἀναισθησίας, vt exponit Eustathius. Aristides ex Platone. τί δαὶ τοὺς περικλέους υἱεῖς λίθους εἶναι; id est, Quid, si Periclis filii lapides fuerint, ita fere & Plautus in mercatore, Ego met credidi Homini doctorem mandare, is lapidi maximo.

Decumani malorum fluctus.

Κακῶν τρικυμία, id est, malorum decumanus fluctus. De ingentibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Aeschilum Prometh.

> Οἷός σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία
> Ἔπεισ' ἄφυκτος. hoc est,
> Tibi quanta tempestas, & ineuitabiles
> Fluctus malorum decumani mox ingruent.

Theodoretus lib. De prouidentia sexto, ὁ πλοῦτος ποικίλης [illegible] τρικυμίαις [illegible] id est, Opes variis tumultibus & omnigenis curis referta, ac saeuientis decumanum luctuum generibus, virtuti insidiantur, Ibidem. ταῖς τῶν πταισμάτων τρικυμίαις [illegible] id est, affectuum decumanis vndis cedere. Nazianzenus in distichis.

> Κυβερνήτης ἴδμων δειδίσσεται τρικυμίας. id est,
> Doctus Gubernator decimas vndas cauet.

Plato lib. De repub. quinto καὶ τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας [illegible] id est, posteaquam vix euasi binas disceptationum vndas nunc maximum difficillimumq. veluti decumani fluctus verticem superingeris. Idem in Euthydemo [illegible] τρικυμίας [illegible] id est, seruatos nos velis me pariter & adolescentulum e disputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexand. in paedago go, [illegible] τρικυμίας [illegible] id est, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibusdam decumanis temulentiae fluctibus. τρικυμίας tempestatem volunt esse grauem, qua tres vndarum cumuli in vnum coeunt, quam graphice describit in epistola ad Eupitium Synesius, Latini decumanum fluctum nominant. Lucianus in libello De mercede seruientibus, [illegible] id est, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo. [illegible] τρικυμίαν [illegible] id est, Obtestatus hospites velut ipsos Dioscuros innocans, qui nos (meum delicet & adolescentem) e decumano sermone fluctu seruatos velint.

Statua viatores omnes intuens.

Gregor. Nazianz. eodem in loco in funerali oratione Athanasii, prouerbialiter statuam viatores omnes intuentem, appellat symbolum aut dictum aliquod diuersimode interpretari quod possis, & quod speciosis argumentis in hanc & in illam sententiam deflecti & ad diuersa accomodari queat. Verba eius sunt, ἡ τῆς [illegible] id est, effigies aut simulacrum cunctos viatores aspectans.

Anguilla in strigmento.

Ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ. id est, Anguilla in strigmento, de lubrica fidei homine dicitur. Anguilla per se lubrica est nec facile manibus stringitur, multo magis si strigmento olei vnido, quod γλοιὸν vocant Graeci, imbuta sit. Exstat apud Simonidem in Iamb's, ὥσπερ ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ, velut anguilla in olei strigmento: Simile illi est quod ex Aristophanis [illegible] fabulae nomen est, citatur ab Athenaeo, λεῖος ὥσπερ ἔγχελυς. id est, Instar anguillae lubricus.

Faber cadit cum ferias fullonem.

Arnobius lib. sexto aduersus gentes lepidum vsurpat adagium, quo vti licebit quoties significabimus immerentem plecti aut perstringi, veluti si quis in re ridicula, exposita muri esca letifera, catellum imprudenter e medio tollat. eius verba sunt. Nonne illud est quoso, quod in vulgaribus prouerbiis dicitur, fabrum cadere cum ferias fullonem? Finitimum huic est quod apud Athenaeum Philyllius Comicus in fabula quae [illegible] inscribitur, extulit.

> Ὅ, τι ἂν τύχῃ
> Μάγειρος ἐξαμαρτάνων, τὸν αὐλητὴν λαβεῖν
> Πληγάς. id est,
> Quidquid coquus
> Deliquerit, caedi flagris tibicinem.
> Eubulus in Leda.
> Ἠκηκόειν καὶ τοῦτό ποτ' ἐγὼ οἴκοι
> Οἷον τοῦτ' ἐν ἑ μάγειρος ἐξαμαρτάνει,
> Τὸν αὐλητὴν, id est,
> Ecastor audisse memini olim me domi,
> Tibicinem cadi, vbi coquus peccauerat.

Leo prius, nunc leporem agit.

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ὑπάρχων λέων. id est,
Ferox leo olim, leporis aeuum nunc agis, Senarius est prouerbialis, incerti auctoris, in hominem delicatum, qui pristinam ferociam exuerit. Huc spectat illud Galeni lib. De praenotione. [illegible] λαγὼ βίον ζῆν [illegible] id est, Metuentem leporis vitam viuere, semper trepidum ac pati

pati quidpiam spectantem. Dion in oratione de gloria καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγὼ βίον ζῶν. id est, Ac iuxta prouerbium, leporis vitam viuens. Antiqui λέοντας, id est, leones viros strenuos appellarunt, ita Lycophrō Herculem τριέσπερον λέοντα, id est, trinesperum leonem dixit: Q. Calaber Achillem κρατερὸν λέοντα, id est, rigidum leonem: & Euripides Orestem ac Pyladem λέοντας διδύμους. id est, geminos leones. Eodem referendum est Chabriæ dictum, φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στράτευμα λέοντος ἡγουμένου, ἢ λεόντων ἐλάφου. hoc est, Formidabilius esse ceruorum agmen ductore leone, quam leonum, ceruo, quod Aristides refert. Euripides a Deo cuilibet animanti vnam in genere attributam esse naturam dicit.

> Τί πού ὁ Προμηθεὺς ἐν λόγοις ἡμᾶς πλάσαι,
> Καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις
> Ἓν δῶκ' ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν,
> Ἀλκῇ πεποιθότες οἱ λέοντες εἰσὶν ἄλκιμοι,
> Δειλοὶ πάλιν ἐξ αὖ εἰσὶ πάντες οἱ λαγοί. id est,
> Quid, quod Prometheus condidisse quem ferunt
> Nos atque cuncta animantia, ille bestiis
> In genere singulis naturam vnam dedit,
> Cuncti leones præditi sunt robore.
> Formidinis pleni omnes sunt lepusculi.

Argiuos exarmat oraculum.

CITATVR a Plutarcho in eo quem ἀπορίαις inscripsit senarius prouerbij vice ab ipso vsurpatus,

> Τόδ' ἐξοπλίζει πάντας Ἀργείων λέων. id est,
> Exarmat Argiuam gentem hoc oraculum.

Accommodari poterit quando significabimus argumento quopiam valido aut syllogismi ariete destrui atque euerti quæ per se firma antea & certa videbantur. Videtur e Tragico quopiam de sumptum. Exarmare proprie belluas dicimus quando vngulas aliaue armamenta contra hostilem iniuriam a natura illis concessa demimus, ne nocere queant. sic Plinius exarmare accusationem tropice dixit pro infirmare eam & conuellere.

Turbinem felix prospecta.

Ἐξάκιαν ἀτυχὴς ἀέρα, id est, Turbinem prospecta felix existens. Citatur ex Varronis Menippeis a Nonio Marcello. Cum res sunt maxime secundæ, tum de aduersa fortuna pracipue timendum est: quemadmodum nautæ licet prospero fere vento oram soluant, ad manum tamen aut saltem preparata aduersus tempestatem si forte ingruat, instrumenta adminicularia habere debent, ne malo cedere cogantur. Sapientis est infortuniis se ante parare, quam opprimant. Nō abludit hinc Vectij Valentis responsum apud Cor. Tacitum, cum meturet a Claudio Ostiæ agente, Aspicere se tempestatem ab Ostia atrocem, cum de Messalinæ adulterijs quæstionem acrem futuram innuere vellet cunctis in aurem dormientibus. Ἐξάκιας autem ventus est procellosus quasi dicas quassatorem, παρὰ τὸ ἀΐσσειν. id est, ab impellendo. Adfine est illud;

> Χρὴ δ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δείν' ὁρᾶν. id est,
> Extra malum existens, pericla prospice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur.

Ἰατροὶ πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id est, Medici Amaram amaris pharmacis bilem eluunt. Senarius est integer cum fine alterius, ex Sophocle sumptus, vt indicat Plutarch. in lib. de facie in lunæ circulo apparente, meminit & in lib. De animi tranquilitate. ὥσπερ οἱ σοφοκλεῖοι ἰατροὶ πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id est, ad exemplum medicorum Sophocleorum, qui bilem amaram amaro pharmaco eluunt. Competit vbi res nobis erit cum moroso & difficili homine, cuius improbitatem simili asperitate frāgendam esse videamus. Finitimum est illi, Cum Crete Cretizandum. Adlusisse huc videtur Symmachus in Epistola quadam. Plerumq. amara haustu ad salutem valent, & succis tristibus affecta resouentur. Quadrabit etiam vbi asperioribus verbis iuuenilem audaciam aut calidum facinus castigandum esse iudicabimus.

Mulgens hircos, sanguinem ducit.

> Ῥεῖα μὲν ἀμέλγειν, εἰ θέλοι, καὶ τοὺς τράγους,
> Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἵματος πηγὰς ὄψει. id est,
> Mulgere & hircos, si velit, pastor potest,
> Sed sanguinis pro lacte salientes fluent.

Leguntur apud Nazianzenum hi senarij prouerbiales, qui salubriter monent, non esse exugendos subditos, vt ad vitalis vsque sanguinis fontes descendatur. Conuenit cum Tiberij dicto, Tondendum esse pecus, non deglubendum, quod Amylio Recto Ægypti prætori grauiora consuetis vectigalia imperanti rescripsit, quod his verbis expressit Dion lib. 57. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξυρᾶσθαι βούλομαι. id est, Tonderi meas oues, non radi volo.

Canis clanculum mordens.

Κύων λαθροδήκτης. id est, Canis clanculum mordens, Prouerbium de simulatoribus qui beneuolentiam & studium suum ore prædicant, clam insidiantur & detrahunt, & dolum blando risu prætexunt. Citatur alicubi a Suida iambicus talis.

> Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαθροδήκτεις. id est,
> Palpando mordes, clam canis dentem imprimens.

Adlusit huc Eustathius Odissea 16. obtrectatores nominans, λαθροδήκτας δίκην κυνῶν. id est, in modum clancularij canis mordentes. Leguntur apud Laertium poetæ cuiuspiam verba, hypocritæ insidias cauendas esse admonentis,

> Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων κραδίῃ, φαιδρῷ προσεννέπῃ προσώπῳ, γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνης φρενὸς γεγωνῇ. id est, Caute obseruans quemlibet virum, vide ne occultum corde gerens mucronem, nitida te fronte compellet, atque os bilingue ex atris præcordiis sonet.

Mensura aquam bibens.

> Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες. id est,
> Immodice vorat, & lymphā modulo obbibit æquo.

Versus oracularis qui in prouerbium abiit, de lurconibus & comessatoribus qui se cibis vinoq. ingurgitāt, aquæ parum vel adeo nihil insumentes. Natum ex oraculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Crotoniatis debellatos subiecit.

Crocum in Ciliciam.

Ἐς Κιλικίαν κρόκον, id est, In Ciliciam Crocum, prouerbiale

est in eos qui cumulate merces eo comportant, vbi magna sit earum affluentia, aut qui diuitibus opima munera largiuntur, Citat Suidas, εἰς Αἴγυπτον ἄγεις σῖτον, καὶ εἰς Κιλικίαν κρόκον id est, in Aegyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum Cilicia croci fœtura abundat apud Corycum Ciliciæ vrbem et in Tmolo monte, vnde Virgilius in Battatis,

Cilicio crocus editus aruo: & in Georgicis,

Nonne vides croceos vt Tmolus odores Mittit.

Respondet adagio nostrati, in Noruegiam asseres comportat, quod ea regio admodum nemorosa lignis abundantissima sit.

Morsimi versus quis descripserit.

Ἢ Μορσίμου τίς ἐστιν ἐξηγήσεται; *id est,*

Quis verba Morsimi velit describere?

Adagium quo vtemur cum quid putidius ineptiusq. esse indicabimus quam vt edisci aut etiam prælo excudi mereatur. Suidas adnotat dici ἐπὶ τῶν ἀποβλήτων καὶ ἀλφιτομαίων, hoc est, de contemptis & rancidis insulsibusq. Morsimus Atheniensis poeta fuit Tragicus, admodum frigidus, cuius tragœdiam canere in denotionis cuiusdam loco ponit Aristophanes, vt idem illisit explodi, quod Morsimi versus ediscere.

Pisandri galea & supercilium.

Πεισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες *id est, Pisandri apices galeæ & supercilia, Quadrat in Thrasones qui superciliis et galea tenus formidabiles sunt, & conflictus nescio quos & duella crepant, vt Plautinus ille Pyrgopolinices facit, cum ferme tales post principia stent, Terentiani illius militis more, timidi atque imbelles. Pisandri timiditas etiam prouerbio locum dedit: is procero corpore fuisse scribitur sed supra modum meticulosus, vnde & Asinus Cnidius cognomento fuit dictus: vtebatur autem galea tribus conis & apicibus insigni, speciosisq. armis, vt vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur: sic Miles gloriosus apud Plautum clypeum splēdidiorē vult esse, quā solis radij sunt, vt oculorum aciem hostibus præstringat. Exstat adag. apud Aristop.*

Duro flagello mens docetur rectius.

Σκληρὰ δὲ μάστιξ παιδαγωγὸς καρδίας. *id est,*

Durum flagellum est pædagogus ingenii.

Sententia monostichos prouerbialis apud Gregor. Nazianzenum: solet ita vsuuenire in rebus humanis, vt periculorum magnitudine cautiores plerumq. reddamur. Est & vulgo nostrati nihil in ore frequentius isto adagio, Graues casus, docent rectissime.

Bibliotheca animata.

PROVERBIALI *tropo dictum est illud ab Eunapio Sardiano, βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id est, Animata bibliotheca & viuum Musæum. Dici cōueniet de homine valde erudito, & qui velut ex professo de omnibus respondere, & inexplicabiles auctorum nodos dissoluere possit, tamquam ex secretiore Musarum adyto cuncta depromens. Loquitur autem de Longino Cassio Porphyrij præceptore, Λογγῖνος δὲ ἦν βιβλιοθήκη τις ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. i. Erat Longinus bibliotheca quædam spirans & viuum Musæum: Sic enim malo reddere, quam vt Græce sonat,* obambulans Musæum. *Simili loquendi genere Isidorū* ἔμψυχον κίονα ἀσκήσεως *dixit Necephorus Callistus hoc est instituti monastici animatum columen, & Nazianzenus martyras nominat* ἐμπνόους στήλας, *quasi spirantes columnas propter viuidæ fidei singularem constantiam Porro* Μουσεῖον, *id est, Musæum mēsa fuit Aegyptia ad quam cunctis, quos tota passim Aegypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat, ita enim scribit Philostratus de Milesio Dionysio loquēs, quem ab Hadriano Imper. adscriptum fuisse equitum ordinibus & iis qui in Musæo alebantur dicit, subiungit,* τὸ δὲ Μουσεῖον τράπεζα Αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. *Idem de Polemone scribit quod illum Hadrianus* κατέλεξε τῷ τοῦ Μουσείου κύκλῳ ἐς τὴν αἰγυπτίαν σίτησιν *hoc est, Adlegit circulo Musæi vt Aegyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Musæum apud Aegyptios fuisse, quod ferme apud Athenienses* πρυτανεῖον *Prytaneum, in quo viris bonis et de repub. præclare meritis victus quotidianus publico sumptu præbebatur, vt ex Cicerone discas, qui bonos erat vel maximus: vnde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiam laudat magis, quam quod doctis viris ædes ipsius Prytanæum quoddam fuerint, sic enim inquit,* καὶ ὅλως ἑστία καὶ πρυτανεῖον Ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτοῦ τοῖς ἀφικνουμένοις. *Vtitur & Synesius in epistola ad Orum,* οἱ δὲ ἀληθῶς ὄντες ἀπιστοῦνται, καὶ ἐν Καρῶν μοίρᾳ τιμῶνται. *id est, Vere philosophantibus fides derogatur, Carisq. in loco habentur.*

Gubernatori somnolento ne benefacito.

IN *Suidæ Collectaneis adagium istud legitur,* μήποτ' εὖ ἔρδειν γείτονος κύνα, μήτε κυβερνήτην φίλυπνον, *id est, Numquam vicini cani, aut somnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non esse consumendum beneficium, vnde vel ad te nihil rediturum sit fructus, vel præsens detrimentum expectandum. Vicini canis bene pastus redit ad priorem dominum: Gubernator somno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitam ipsam exponit.*

Cedrus cecidit.

Ὀλολυζέτω πίτυς ὅτι πέπτωκε κέδρος. *id est,*

Ploret picea quod cedrus cecidit.

Potentiorum ruina documentum est minoribus modestiæ, admonentur enim cōtrahere vela, quibus res sunt minus validæ, quando fortunis exuuntur & de statu suo deiiciuntur magnates. Cedrus arbor est longe reliquarum omnium procerissima, vnde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenum in Stelireuticis. τὴν ὑπὲρ τὰς κέδρους ἔπαρσιν καὶ τὴν εἰς τὸ μηκέτι εἶναι καθαίρεσιν, *id est, Fastigium super cedros & deiectionem in nihilum. Idem in Monodia Bas.* καὶ ὀρῶν καὶ κέδρων ὑπερφύεσθαι. *id est, Increscere super montes & cedros.*

Præ Nili cataractis.

Ὑπὲρ τοὺς νειλῴους καταῤῥάκτας. *i. Præ Niliacis catarractis, de vehemente eloquētia. Suidas de Chrisostomo,* τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καταῤῥεῖν ὑπὲρ τοὺς νειλῴους καταῤῥάκτας, *i. Dū lingua eius vehemētius præcipitat quā Niliaci catarractæ. Ita Zezes* νειλῴους ῥύακας. *i. Niloa fluēta, vocat orationē fluidā et vberē, a natura amnis Ni-*

li agros omneis fœdos reddĕtis pastinaatisq. Arist. in Rhodiaco refert ad ingentem et inauditum fragorĕ ac strepitum. οἰόμεθα γὰρ οὔτε τοὺς ὑπὲρ Αἰγύπτου καταρράκτας, οὔτε τὴν τῆς ἔξω θαλάττης ἠχὴν, οὔτε σκηπτοὺς πυρφόρους, οὐδ' ὅτι πλεῖστον ἐν ἀνθρώποις ἠχεῖ ποτ' ἀθρόον, τῷ τότε εἶναι κακῷ καὶ κτύπῳ παραβάλλειν. id est, arbitramur aeq. Catarractas supra Aegyptum, neque oceani salebrosum littus, neque ignita quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiam quidquid maxime inter homines instrepit, huic malo & fragori comparari posse. Catarractes locus dicitur in Nilo, uti per arduas & excisas pluribus locis rupes Nilus insurgit & vires suas concitat, ac occurrentibus saxis fractus perq. angustias eluctatus cadit cum ingenti circumiacentium regionum strepitu: vt lib. 4. natural. quæst. scribit Seneca, eiusq. loci accolæ gentes propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi carent, vt inquit Cicero in Somnio Scipionis. De eo ita Plinius lib. quinto Nouissimo catarracta inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Est autem catarractes limitaneus terminus Aegyptum ab Aethiopia separans, ut apud Heliodorū Emesenū declarat Hydaspes rex.

Equus sessorem rapit.

Ἵππος τὸν ἐπιβάτην, id est, Equus sessorem subaudi ἀφαρπάζει. id est, abripit, Prouerbiali figura dicitur, cum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiam. Gregorius presbiter, πεποίηκεν ὁ λόγος συναρπάσας τὸν λέγοντα καθάπερ ἵππος τὸν ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους κατήνεγκε Βασιλείου τοῦ μακαρίου. id est, Orationis cursus dicentem, veluti sessorem equus, in laudes B. Basilij abduxit. Horatius etiam orationem equo assimilat: & Græci ἵππον velut equestrem vocant orationem numeris adstrictam, quod quasi equo inuecta sublime spiret.

Abaridis sagitta.

Ἀβάριδος ὀϊστὸς, id est, Abaridis sagitta, de velocibus dicitur, vt & Pegasus. Nazianzenus in funebri Oratione Basilij, τὸν γὰρ Ἀβάριδος οἰστὸν τί καὶ λέγομεν τοῦ ὑπερβορείου, ἢ τὸν Ἀργεῖον Πήγασον, δι' ὧν οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι' ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν τὸ πρὸς θεὸν αἴρεσθαι, id est, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recensam, aut Argiuum Pegasum, quibus non tam studio fuit per aerem volare, quam nobis ad deum mentes attollere. Abaris Scytha fuit Seuthæ filius, qui oracula Scythica composuit, & e Scythia in Græciam Athenas legatus venit memoraturq. inquit Suidas, eius fabulosum iaculum e Græcia ad Hyperboreos vsque Scythas deuolantis. Licebit in vsum hoc modo vocari, si dicamus non Abaridis sagittam celerius deuolasse, quam alicuius litteræ ad nos commearint. Elegantissime Nazianzenus in epistola ad Basilium ὑπόπτερος καὶ μετάρσιος, καὶ τῷ Ἀβάριδος ὀϊστῷ συμφερόμενος. id est, Alate tu & sublimipeta, & qui vna cum Abaridis iaculo per ardua rapiaris: istud dici conueniet festiuiter in astrologum, aut in peregrinantem, maxime si pernicibus veredis celeriter auectus fueris.

Circa montis radices versari.

Περὶ τοὺς ὄρους πρόποδας στρέφεσθαι. i. Circa montis radices hærere dicitur prouerbiali figura qui ad præcipua artis alicuius capita & mysteria non adspirat, sed in triuialibus & vulgaribus inhæret. Nazianzenus in Monodia Basilij, ἔτι καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα, τῆς ἄκρας καλυπτόμενοι, ἔτι πορθμὸν διαπερώμεθα, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. id est, Adhuc versamur ad montis radices, a cacumine abstinentes, adhuc fretum transmittimus, relicto profundo & ingenti pelago. Idem in carminibus metaphorice dixit, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο, Sub connubij radicibus, pro, initiis. Dicuntur autem πρόποδες montis ima radices, vnde in accliue assurgere incipit.

Arma Achillea.

Ὅπλα Ἀχίλλεια. id est, arma Achillea prouerbialiter pro certissimo præsidio, et haud dubia ope seu potius pro inuicto eloquentiæ robore accipit Philost. in Sophista Polemone, χειροτονηθεὶς μὲν πρεσβεύειν ὑπὲρ τῆς Σμυρναίων, ὡς ὅπλα δὴ Ἀχίλλεια τὴν ἐκείνου πειθὼ ᾐτήσατο. i. Delectus vt pro Smyrneis legationē susciperet, vim persuadendi quæ in Scopeliano erat, quasi armaturā quandā Achillis postulauit. Eius vsus est cum alienam viri docti eloquentiā optamus, aut patrociniū principis quod ab iniuria maleuolorum nos tueatur: quēadmodū Patroclus Achillis armaturā flagitat apud Homerum Ilid. π. vt Troianos falsa armorū imagine deceptos bello absterreret. Porro sentent. ā superiorē aliquantulū obscurā idem Philost. dilucidiorē reddit in Scopeliano his verbis, ἐχειροτονεῖτο δὲ ὁ Πολέμων, ἐπὶ πρεσβευτικῇ πρώτῃ, εὐξάμενος οὖν ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς τύχης, ᾐτεῖτο γενέσθαι οἱ τὴν τοῦ Σκοπελιανοῦ πειθὼ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, δός δή μοι, ἔφη, τὰ σὰ τεύχεα ὤμοιιν θωρηχθῆναι, αἴ κ' ἐμπῶς εἴξωσι. i. Habito delectu decreta fuit Polemoni legatio, eius muneris tyroni, itaq. ille quod bene verteret precatus, poposcit sibi adesse Scopeliani persuadendi vim, illumq. in corona circumstantium hominum amplexus, hoc versu compellauit,

> Indalgeto meis humeris aptarier arma
> Nunc tua, si mereor.

His. n. verbis deprecatur Achillē Patroclus, vt armaturam ipsius impetraret. Eustathius eo in loco annotat istū versum vsurpari posse cum quis consensum alicuius de & adminiculum quærit tum verbis tum factis.

Vomentum in numero.

VOMENTVM in numero esse dicuntur prouerbiali specie quotquot non modo extemporaneam dicendi leuitatem sequuntur, quæ cruda pleraque & indigesta effutit, in primoribus solum faucibus, non in pectore nata: verum etiam qui chartis illinunt, quidquid musteus ingenij male feriati feruor ebullierit, cum scripta fingi oporteat vrsino more, & lima addita expoliri. Aristides Smyrnæus, cum Mar. Antoninus fama viri commotus ipsum audire differentem gestiret, dixisse legitur, τήμερον πρόβαλε καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. i. Hodie proponito, & cras audito. aeq. enim e vomentium numero sumus, sed exacta cura elaborantiū: quod a Philost. in Sophistis traditū est, & a Zeze repetitur. Idē Phil. in Fauorino iudicij sui censurā interponens de orōne quadā falso illi attributa, sic inquit, Ἀλλ' οἶμαι αὐτὰ μειρακίου φροντίσματα μεθύοντος, μᾶλλον δὲ ἐμοῦντος ὀνείρατα. i. Quin existimamus eos esse lusus adolescētis cuiuspiā temulēti, seu potius vomentis. Ita Cicero probri loco recēset

Mar. Antonium orationem ab ipso scriptam de ebrietate euomuisse. Synesius in Dione, vbi ait istos qui sibi indulgent in stylo, caca & subuentanea parere, subiicit. [illegible] *id est, nec enim incubando fouet intus orationem, cui quotidie vomere necessum est: fit namq. euanidus stylus &* [illegible], *qui non congrua temporis mora dictionem elimat, immo, quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit, eoq. fieri assolet vt abortus eiusmodi in habitum abiens nihil pariat vitale & integrũ ac diuturnum. Huc spectat Lysiæ oratoris dictum,* [illegible] *id est, Nolo ego conscribere quę festinatio præcipitauit.*

Fures ipsi accusant.

Οἱ φῶρες κατηγοροῦσι, *id est, Fures ipsi insimulant, aut accusationem intentant. Aristides aduersus eos qui taciturnitatem seriniam in ipso criminabantur.* [illegible] *id est, Ante hac ignorauerat quid sibi vellet vulgo quod dici solet, Fures ipsos accusare: nunc vero intelligere id mihi videor, nam cum illi quos æquum foret ad studiorum exercitamenta & audiendas declamationes conuenire, ea postposita cura, causantur neminem esse qui declamet, quomodo non animaduertunt propriam vęcordiam in alienũ vitio? quemadmodum si quis radiante solis iubare occludat oculos, negetq. lucem existere. Conueniet dici in istos qui suam ipsorum culpam, friuolo prætextu excusant, & cum ipsi iustæ reprehensioni subiaceant, in alios crimẽ deuoluunt: Potest & aliter in vsum vocari hoc modo. Insimulas me neglecti officii & proteruię, qui tuos penates non inuiserim illac iter faciens, cum tu ipse accusandus eo nomine venias, qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium, Fur ipse accusat, Nõ raro vsu euenire solet, vt qui manifesto criminis teneatur, priores accusandi partes suscipiat, vt suspicionem offensæ eximat, integritatemq. mentiatur.*

Herculis ædem mulier non intrat.

Γυνὴ Ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ. *id est, Mulier Herculis ędem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos qui rei alicui indigne manus iniiciunt & attrectant, velut si profanus cerdo ad altissima sacrę philosophiæ mysteria, illota mente irrumpat: quadrabit & in indignos & administrandis reip. muniis neutiquam aptos. Natũ opinantur a veterum religione, quæ feminas Herculis Indigetis fano excludebat, velut Dei illius opprobria, obseruitium Omphale Lydorum reginæ præstitum: quemadmodum viris non dabatur accessus in Bonæ deæ templum. Citatur a Suida.*

Rete inflas.

Δίκτυον φυσᾷς, *id est, Rete inflas, prouerbium est in incassum laborantes, qui temere rem impossibilem aggrediuntur. Quid enim stultius, qui vanior labor, quam rete foraminosum vento conari distendere? Exstat & istud in Suidæ dictionario.*

Hydrargyro furacior.

Ὑδραργύρου κλεπτίστερος, *id est, Hydrargyro furacior, seu argento viuo, est enim hydrargyros, quod argentum viuum nominamus; Chymistæ Mercurium, quod & ille furtorum magister & epitheto etiam* φώρ, *id est, furis apud Græcos notus fuerit: Parœmię origo eo refertur, quod viuum argentum cuncta quæ fusilia sunt recipiat & in se rapiat: vel quia vt fures potissimum insidiantur auro, ita & argentum viuum cetera fere metalla vt ignobiliora, ipsi innatantia, reiicit, at aurum veluti vero quodam domino sibi vsurpat ac possidet, sordes tantum illius expuens. Adagio vsus est eleganter Io. Zezes præsulum sui temporis sordidam auaritiam notans;*

> [illegible] *id est;*
> *Furaciores fure sunt hydrargyro.*

Summis auribus insidet.

Qvod perfunctorie auscultamus quodq. difficulter credimus & cum aurium fastidio, ἄκροις τοῖς ὠσὶν ἐφιζάνειν, *id est, Summis auribus insidere specie prouerbiali dixit Philo Iudæus li. De vita theoretica,* [illegible] *id est, Quæ nõ primoribus auribus insidet, sed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Consimili modo dixit Seneca, Summo animo inhærere, pro* ἐπιπολαίως *& leuiter.*

Ne ad Adonia quidem.

Cvm doctrinam alicuius ita eleuamus, vt ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem deposcere nobis dignaturi simus, vti licebit Cratini lepidissimi poetæ versu e comœdia quæ inscribitur Bubulci.

> [illegible]
> [illegible] *id est,*
> *Quem ne digner quidem*
> *Doctorem habere vel sacris Adoniis.*

Adonis autem sacris, quorum meminit Macrobius et Lucianus, nihil stultius excogitari potest, quæ præter femineos planctus vix aliud religionis cultusue diuini vestigium habuerunt, at lacrymæ & lamenta, quibus omnia stulte permiscebant, femineo generi paratissimæ sunt opes. Extat apud Athenæum. De Adonidis horto meminit eleganter Nazianzenus formam muliebrem illi comparans.

> [illegible] *id est,*
> *Gratia feminea est effœtus Adonidis hortus.*

Neq: defraudat neq. marginem excedit.

> [illegible] *id est,*
> *Ut nec defraudet, neue excedat marginem.*

Senarius versus quem parœmię nomine adducit Hesychius. & habere moderationis temperamentiq. significationem annotat: Sumptũ a venditoribus ęquitatẽ et modũ in mẽsuris obseruantibus, ita vt neq. excutiant metreten vt excidat quod mensum est, neque tantum

 assum-

Cicadæ humi canunt.

Τέττιγες χαμόθεν ᾄσονται, id est, Cicadæ humi canunt, Prouerbio significatur ingens vastitas. Aristoteles lib. rhethorice secundo ænigmatodes esse ostendit, [illegible] ὅτι δεῖ μὴ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. id est, vt si quispiam dicat id quod in Locris extulit Sthesichorus, non oportere conuiciari, ne cicadę humi concinant: quo innuit temperandam esse a dicacitate linguam, eo quod ea sæpe concitent bellorum caussas, vnde fit regiones deuastentur penitus excidioq. non arborum modo sed vrbium quoque, Marti litetur. Meminit Eustathius Iliados tertio, [illegible] id est, Meminisse operæpretium est & symbolici dicti, quo minatus fuit qui spiam hostibus se effecturum vt cicadæ humi canerent nimirum excisurum se arbores omnes regionis, vt necessario cicadæ humi canerent. Natum inde quod arbustis maxime gaudeant cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius,

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis

& Pli. li. 11. dicit cicadas nō nasci in raritate arborū.

Colossi fragmenta.

Κολοσσοῦ ἀποκρίγματα, id est, Colossi frusta, prouerbiali specie dici possunt commentaria viri docti specimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut versus aliquot & sententiæ excerptæ singularis ingenij testimonia: aut etiam discipuli litterati qui e schola insignis preceptoris velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu assulæ quæpiam & frustulamenta eximij cuiusdam colossi. Herodes Atticus cum audisset Hadrianum Tyrium adhuc adolescentem declamantem, bono rifico testimonio dixit, κολοσσοῦ ταῦτα μεγάλα ἀποκρίγματα, Ingentia hæc fuerint Colossi frusta; magnæ spei illum fore auguratus apud Philostratum legitur. Colossi moles sunt statuarum, turribus pares, vt inquit Plinius sic dicti vel ab auctore, vt Sex. Pōpeius vult, vel [illegible], quod altitudine nimia officiant inspectantium luminibus: vel a vasta inanitate specus cuiusdam interanei quasi [illegible], hinc Colossica dicuntur quæ magnæ molis sunt onera. Strabo lib. primo, [illegible] id est, quemadmodum in Colossicis molibus singularum partium exactam structuram nō exploramus, sed vniuerso operi an recte fabricatum sit attendimus potius, & idem in istis iudicium est, siquidem & hæc Colossæa quædam fabrica est, rerum magnitudinē quo modo se habeant declarans. Ita Vitruuius lib. 10. Colossicotera comparatiui modo dixit quæ immania sunt, Sin autem, inquit, colossicotera amplitudinibus & oneribus opera in operibus fuerint, non erit suculæ committendum. Procopius de statua grandi, κολοσσῷ ἐμφερής. id est, Colosso assimilis. Philon Iudæus De mundi fabricatione lib. [illegible] id est, quemadmodum enim perexiguum sigillum accipere potest expressam Colossicæ molis effigiem. Colossæam magnitudinem ad horrorem trāstulit Eunapius, [illegible] id est, Sicut Rhodiorum Colossus propter inusitatam magnitudinem amabilis non est, sed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamuis contemptus opum admirabilem eum fecerit gratiosus tamen non fuit. Huic adagio adfine est illud Alexandri Seleuciensis sophistæ apud Philostratum eundem, [illegible] id est, Frustula aut particulæ tuæ sumus omnes quotquot sophistæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixisse fertur, cum litteratorum omnium columen facileque principem illum vellet innuere: paullo diuersiore sensu Aeschylus dictitare solebat, suas tragœdias esse frustula de magnis Homeri cœnis, [illegible], vti refert in Dipnosophistis Athenæus, cum significaret se instruxisse ex ingeniorum affluentissimo fonte Homero suas fabulas. Isocrates apud Plutarchum in vita ipsius ad Demosthenem integram pro disciplina stipem persolue re nequeuntem, οὐ τεμαχίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν. id est, artis oratoriæ institutionem in frustula nō partimur.

Atticus miles.

Ἀττικὸς πρόμαχος, id est, Atticus miles, Prouerbio dicitur in fortem ac strenuum virum. Heliodorus lib. 2. Aethiop. Historiæ. [illegible] ὁ γενναῖος καὶ ἀττικὸς πρόμαχος. hoc est, Terga dedisti mortuam fœminam fugiens, tam strenuus & Atticus miles. Potest ironice torqueri in meticulosum & quouis lepore timidiorem, talem hominem nominā do militem Atticum. Porro in pedestri & statario prę lio laudati olim fuerunt milites quos Attica mittebat.

Quid barbiton crocoto loquitur.

Τί βάρβιτος κροκωτῷ λαλεῖ, τί δὲ λύρα κιγκλίδι. id est,

Quid barbitō crocoto loquit, quidue lyra calātica.

De re absurda nihilq. consoni habente.

Citatur a Suida ex Aristophane: veluti si Manardus medicas rationes cerdoni alicui aut crasso rustico enu cleet: vel si colores rhetoricos rudi eius artis fabro exponat rhetor. Est autem barbiton siue barbitus instrumentum Lyricum fidibus intentum, plectro pulsatile, quod a grauioris fortasse soni modulis [illegible], quasi grauichordum dicas, Pollux libro quarto, nominat, quam lectionem saniorem iudico, quam quæ in Athenæo libro quarto, [illegible], legitur, & in 14. [illegible]. De quo Halicarnassæus libro 7. [illegible], id est, barbita plectris radiisue percurrentes. Theocritus βάρβιτον ἐς πολύχορδον, barbiton multichordum.

Ex Ilio meducis.

Cvm significamus præteritorum malorum memoriam refricari, aut ad tristium rerum mentionem nos cōpelli: Heliodorus li. 2. [illegible]. Ex Ilio me rapis, ac malorū examē & infinitū ex illis bōbū re com-

te commoues. Ita Virgilianus Aeneas. Infandum regina iubes renouare dolorem, Troianas vt opes, & lamentabile regnum, Eruerint Danai.

Nectar spirat.

DE re impense suaui, aut quouis honore digna dicitur. Symmachus, Litterę tuę olentes Platonicum nectar. Eubulus Comicus vinum Lesbium vetus, nectar stillare ait eo versu, λέσβιον νέκταρ νεκταροσταγῆ. quod non incommode transferri poterit ad orationem suauiloquam. Theocritus. ἁδύ τι νέκταρος ὄσδει. id est, Fragrat nectaris instar. Martialis lib. 9. Nomē nectare dulcius beato. Suidas ex incerto auctore, αὗται μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. id est. Redolent ambrosiam & nectar: quod annotat ille competere in eos qui merentur & digni sunt admitti. Aristides. ἐπὶ τούτοις σεμνύνεται ὡς οὐδὲν ἐντιμοτέροις τοῦ νέκταρος, id est, his gloriatur atque superbit tamquam nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.

> Ὄζει ἴου, ὄζει δὲ ῥόδου, ὄζει δ' ὑακίνθου
> Ὀσμὴ θεσπεσία κατὰ πᾶν δ' ἔχει ὑψερεφὲς δῶ
> Ἀμβροσία καὶ νέκταρ. id est,
> Spirat odor mirus violasq. rosasq. rubentes
> Ambrosia augustas nectarq. impleuerat ędeis.

Non alienum hinc est quod Petronius Arbiter dicit, Mellitos verborū globulos, & omnia dicta factaq. quasi papauere & sansuco sparsa. Porro nectar volūt esse deorum potum, alij cibum, inter quos Anaxandrides Comicus, τὸ νέκταρ ἐσθίω πάνυ μάττων διαπίνω τ' ἀμβροσίαν. id est, nectar pręmansum edo, ambrosiamq. interbibo, & Alcman Lyricus ait deos τὸ νέκταρ ἔδμεναι. id est, nectar esitare: ita Sappo Lyrica, Ἀμβροσίας κρατὴρ ἐκέκρατο. id est. Ambrosia poculum infusum erat: at Homerus nectar deorum poculum agnoscit & Ibycus qui ambrosiam cibum nouies dulcedine mel superare ait.

In triclinio choa.

PROVERBIALE ęnigma exstat apud Fabium Instit. orat. lib. 8. cap. vltimo. ex Cęcilio Comico. Et in triclinio Choa, & in cubilo nola: quod detorsit ille in multibibam feminam, quæ citra pudorem in conuiuio calices detergeret, eandemq. importune garrulam vbi minime oporteat: siquidem vbiq. iuxta Sophoclē, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, hoc est, silentium addit feminis decus, sed potissime cubiculo silentium debetur. Quadrabit igitur in bibosam anum & odiose loquacem. Choa vocant Gręci congium, sextariorum sex capacē, vt ex Rhemnio Fannio constat. Epinicus apud Athenæum, ἔνδον χωροῦντα δύο χόας, ὃ οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι; id est, Rhytium duorum congiorum capax, quod ne elephas quidem ebibat.

Alabandicum opus.

Ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα, id est. Alabandicum scriptum vel opus, pro inepto ac barbaro dici prouerbialiter inuenio, & Philoxenus ἀλαβανδικὸν σολοικισμὸν solœcismum Alabandicum nominat turpem & vitiosum: vtrumq. est apud Stephanum: Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos, Alabandicos dici annotat, vt. Alabandicos libellos, ineptos & barbaros, nam in vniuersum Cares omnes, inter quos sunt Alabandai, βαρβαρόφωνοι ab Homero nuncupantur, a barbarie & ruditate: quorum vęcordia vel in eo eluxit, quod in gymnasio loco certaminibus & exercitationi corporis dedicato statuę apud eos viserentur habitu causidicorum, contra in foro indicatio, discos aut simile quid manibus tenerent, ordine plane præpostero. Alabando Carię vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant, condita, inter duos colles vtrinque in accliue surgentes sedet, ita vt speciem referat clitellarum inuersarum, ita enim vertenda sunt Strabonis verba ex lib. 14. ὡς ἐστὶν κατὰ χειλῶν κανθηλίων κατεστραμμένων, quę perperam interpres reddidit, vt cista inuersa aspectum exhibeant: quamquam & gręcus codex non careat menda, pro κατεστραμμένων legens κατεστρωμένων: vnde emersit iocus Appollonij dicentis eam esse σκορπίων κανθηλίων κατεστραμμένων. hoc est, scorpionum clitellas inuersas, Scorpionum addēs propter istorum animalculorum abundantiam: suggillat postea illos vt mollitiei ac delitiis dedidos, & καυσώνας, hoc est libidine feruentes, sic enim malo reddere, quam cum interprete, suffitos.

In aceruum metere.

Πρὸς τὸν σωρὸν ἀμᾶσθαι, id est, In aceruum metere, prouerbium esse admonet Suidas in eos qui ad magna aspirant, aut res arduas suscipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta a messoribus metaphora.

Pardus maculas non deponit.

Παρδάλεις οὐκ ἀποτίθενται τὸ κατάστικτον οὐδ' Αἰθίοψ τὸ μέλαν. id est, Pardus pellis maculas non ponit, nec Aethiops fuscedinem. Extat apud Nazianzenum in Stelitenticis, Vt panthera, versicolor maculas non amittit, nec Aetiops colorem mutat,

Sex congios capit.

Ἓξ χόας χωρεῖ, id est, Sex congios capit, prouerbium est in stolidos & emotę mentis homines. Aristoph. in Nebulis, ἓξ χόας χωρεῖ, subaudi, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. id est, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut testa, citatur in Suidæ commentariis.

Aquam plorat cum lauat, fundere.

PLAVTINVM illud ex comœdia Aulularia, Aquā hercle plorat, cum lauat, profundere, conuenit in hominem præparcum & illiberalem nimis atq. sordidum, qui vsqueadeo sit non attentus ad rem modo, sed miser, vt illuuiem & sordes aquæ, qua fuerit ablutus, vereatur effundere, velut sui aliquando futuras.

Supra clepsydram dicere.

Πρὸς τὸ ὕδωρ ἐκχεόμενον εἰπεῖν. id est, supra aquam infusam dicere. Prouerbium annotatur a Budæo, non explicatur tamen, sonat autem idem quod, supra clepsydrā loqui: & quod Quintilianus dixit, Aquam perdere: videtur dictum de garrulis, qui loquentię multum habent, sapientiæ parum, quiq. verbositate nimia tempus extrahunt, Synesius in Dione. ὕδωρ δὲ τοῖς ἐπὶ δίκαις δρόμον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδρας παραμετρούμενον, ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰ μάτην παίζομαι, ἀλλ' αὐτίκα

πεπαι-

πρὸς αὐτὸ μέτρον. id est, Aqua celeriter diffluit, non dimensa aut ad clepsydram expensa: attamen ego si nondū finem facio, mox saltem desistam. Philostratus in Pausania sophista, τοὺς τῆς κλεψύδρας μετέχοντας, id est, clepsydræ participes nominat qui ad clepsydrā declamabant aqua certa mensura repletam, κλεψύδρας ξυμμεμετρημένην vocat, talesque vulgari dicterio, διψῶντας quasi siticulosos appellatos fuisse scribit. Solebant veteres ad aquæ stillicidium, orandi modum metiri productiore breviore q. tempore circumscriptum.

Mare amnium non indiget.

NAZIANZENVS in Monodia in Basilium, ἐπεὶ μὴ θάλαττα δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, id est, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo cum ostendere volumus quempiam ita suis animi dotibus instructum & exornatum, vt per se abunde sit laudatus, nec accessione alieni præconii aut externo adiumēto opus habeat. Philosophiæ doctrina imbutus, non indiget vno aut altero Isocratis aut Agapeti præcepto ad mores faciente: vir cordatus alienis non vsus habet consiliis, suis abundans: Eo modo vtitur idem in epistola quadam ad Basilium, εἰ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ σὺ τοῦ συμβουλεύοντος. id est, Si aqua indiget mare, & tu consultore opus habebis.

Rudens omnis disruptus est.

Πᾶν πεῖσμα διέῤῥωγε, id est, Omnis rudens disruptus est, Prouerbium effertur de summo rerum discrimine, cum conclamatam esse spem significamus, Heliodorus lib. 7. Aethiop. historia. πᾶν δὲ τοῦτο τὸ τοῦ λόγου πεῖσμα διέῤῥωγεν, πᾶσα ἐλπίδος ἄγκυρα παντελῶς ἀνέσπασται. id est, Omnis quod dici solet rudens perfractus est, omnisq. spei ancora prorsus sublata est. Metaphora a naui quæ amissis funibus in mari iactatur vndarum ludibrium.

Vincat tuus tripes.

HELIODORVS, lib. 2. νικάτω ὁ παρὰ σοὶ τρίπους, ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀποφαινέσθω. id est, Tuus tripus vincat, egoq. mendax vates inueniar, Conueniet vbi alicui proterue pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porrigentes victoriamq. permittentes. Sūptum a tripode oraculari cui insistens vates, hausto numine ventura canebat.

Tamquam Gorgone conspecta.

DE repente attonito metuq. perculso dicitur. Heliodorus lib. 4. ἡ δὲ ὥσπερ τὴν Γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν ἤ τι τῶν ἀτοπωτέρων, ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνέκραγε. id est, Illa non aliter ac conspecto Gorgonis capite aut alio quopiam monstro, altum vociferata est. Gorgones Phorcynis Ponti terraq. filiæ natæ fuerunt, vt fabulantur Hesiodus in Theogonia, Hyginus, & Bassus in Arataeo commentario, oculo vno exemptili præditę tres, alatæ, anguibus loco crinium implexa, aprugnis dentibus, manus habentes æneas, & alas quibus volarēt, vt annotatum est a doctissimo scholiaste Aeschyli, quarum nomina fuerunt, Stheno a robore, Medusa a regni cura, Euryale ab imperio maris appellata: quarum meminit in Agamemnone Aeschylus.

Δεινὰ γοργόνων δίκην

Φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι
Πυκνοῖς δράκουσιν. id est,
Illę instar Gorgonum
Atratæ, & angues inuolutæ crinibus.

Gorgo autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuisse fingitur horribili aspectu, vnde Homerus Iliados vndecimo.

Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη. id est,
Torua tuens Gorgon clypei lucebat in ære.

Tam vero teter & horrendus earum obtutus fuisse perhibetur, vt in saxa obriguisse homines solo aspectu crediti fuerint, quo spectat illud Homeri γοργὼ δέ, aut vt Zenodotus maluit, γοργόνος ὄμματ' ἔχων, id est, Gorgoneos torquens oculos, & Martialis lib. nono,

Auertam vultus, tamquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atque oculos oraq. nostra petat.

Aeschylus in Prometheo de Typhone loquens.

Ἐξ ὀμμάτων δ' ἤστραπτε γοργωπὸν σέλας. id est,
Vibrabat ex oculis Medusæum iubar.

Vlysses apud Homerum Odysseæ vndecimo, pauidum fugisse se ait,

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ ἄϊδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. id est,
Ne mihi Persephone coniunx Plutonia tetrum,
Gorgonei capitis monstrum submitteret Orco.

Iamblicus Gorgonem cupiditatem nominat, qua illectos vecordibus affectionibus homines, materiæ immergit, saxosq. efficit. Alexander Myndius historicus apud Athenæum in 5. refert Gorgona animal esse Lybicum non dissimile vitulo, quod diro minacium oculorum aspectu intuens enecet.

De Gorgone lege Palephatum.

A vipera morsum culpas.

DE eo qui alienæ calamitati insultat, nondum expertus fortunæ sæuitiam, extulit illud Aristides in oratione modo ei καί μοι δοκεῖς κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν ὑπὸ τῆς ἐχίδνης δαχθέντα αἰτιᾶσθαι μηδεπώποτ' αὐτὸς δηχθείς. id est, Videris mihi viperæ dentibus saucium culpare, ipse saucius antea numquam iuxta prouerbium. Adagij origo videtur ex Apologis sumpta.

Philoxeni codicillus.

Φιλοξένου γραμμάτιον, id est, Philoxeni codicillus. Citatur prouerbium a Suida, & exponitur de iis, qui repudiāt oblatam conditionem, aut postulata pertinaciter reiiciunt, Natum a Philoxeno Cytherio, dithyramborum scriptore Dionysii tyranni deliciis, qui cum inepta huius poemata & fastidiret audire & transuerso calamo iugulasset in Latomias (ita appellatur carcer Syracusis ab eo ipso tyranno factus e saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso, vt testatur in Verrinis Cicero) missus fuit, vnde liberatus iussu tyranni, ac Tarentum elapsus, ac per litteras a Dionysio vt rediret reuocatus, responso illū dignatus non fuit, sed arrepto codicillo primum alphabeti elementum quod est α identidem inscripsit, quo votum illius prorsus rescissa amicitiæ tessera repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos, inficiatoria particul. Philoxeni ergo codicillum aut Pugillares rescripsisse dicetur apposite, qui rogatus non obtempe-

rat, vel oblatis nuptiis nuncium remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac respuit rogationem. Venustius est quam quod ab aliis adfertur, τὸ φιλοξένου, id est, Philoxeni non.

In Ceo quis dies.

Ἐν Κέῳ τίς ἡμέρα, id est, In Ceo qui dies. Hesychius annotat efferri prouerbium de rebus dubiis haud certo cõpertis, διὰ τὸ ἀνεόρτους, quod in Ceo insula non haberent statas ferias, sed pro arbitrio quisque suo eas celebrarent, vbi commodum esset: vnde etiam prouerbiale dictum manauit, Tibi ipse calendas edicito, de quo alibi egimus.

Quod sal carni.

Cum significare volumus proprium aliquid esse & peculiare alicui rei, prouerbij vsus erit, veluti si dicamus veritatem proprium esse condimentum historiæ, non aliter, quam sal carni sit aut poetices delectationem: vsus est Philon Iudæus libro de mundi opificio, de piscibus loquens, quibus ad conseruationem corporis aspersa sit vitalis facultas, καθάπερ φασὶ τοὺς ἅλας τοῖς κρέασιν, ἵνα μὴ ῥᾳδίως διαφθείρηται. id est, quemadmodum sal, vt dicitur, carni, ne facile computrescat. Ita Varro libro rei rusticæ secundo, Suibus animam datam pro sale ait, qui seruaret carnem. At sal fatuus, de insipido homine dicitur, quomodo Hecebolius sophista legitur se humi strauisse ante templi vestibulum, exclamasseq. πατήσατέ με τὸ ἅλας τὸ ἀναίσθητον, id est, proculcate me salem insensilem quod refert. Nicephorus Callistus.

Intus Hecuba, foris Helena.

De femina formosa quidem, sed maledica & improbis moribus prædita dicitur prouerbio. Gregor. Nazianzenus in carmine aduersus fucatas mulieres purpurisso oblitas.

> Ἔνδοθι τὴν Ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν Ἑλένην, hoc est,
> Turpem intus Hecubam, pulchram Helenẽq. foris.

Hecuba Priami vxor præ senio turpissima in carnem conuersa fingitur, Plautinus Menechmus propter maledicentiam, sic enim ait.

> Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem
> Graij esse predicabant? Mu. Non equidem scio.
> Me. Quia idẽ faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.
> Omnia mala ingerebat, quem quem aspexerat,
> Itaque adeo iure cœpta appellari est canis.

Huc spectat illud Iuuenalis satyra decima. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ post hunc (Priamum) vixerat vxor. Poterit & de fucata dici, quomodo vsus est Nazianzenus, quæ larua potius & spectrum hominis videri queat, nisi stibij & purpurissi mangonium penicillo inscriptum fœditatem obliteret. Transferri etiam poterit ad librum spurcitiæ plenum, speciosum titulum præferentem, aut membranis sumptuosis magnifice exornatum.

Citius terra ætherem conscendet.

Impossibilis conatus significationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur. πρόσθεν αὐτό.

> Γῆς πρόσθ' ἄνω, γῆ τ' ἄνω εἰς αἰθέρα,
> Πρὶν δ' ἐμοῦ σὺ τῶν ἀναπηδήσει λόγῳ. id est,
> Citius humo insigentur astra, & etherem
> Terra occupabit, quam verbis palpet tibi.

Refertur a Philone semel atque iterum. Cui adfine est Zenonis dictum, ὅτι ἀσκὸν δύναιτο βαπτίζεσθαι πλήρης πνεύματος hoc est, Procliuius mergi posse vtrem vento distentum: cuius idem scriptor meminit.

Flamma sine Vulcano.

Πυρκαϊὰ αἴθουσα καὶ ἄξυλος, quod sonat, Incendiũ absq. Vulcano & lignorum expers, prouerbio dici scribit Io. Zezes in omnigena historia, animi angores & curas animum coquentes exulcerantesq. nullum autem grauius est incendium quam affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Vergilius docte, Est mollis flamma medullas & de eadem Didone iterum, Et cæco carpitur igni, secretum amoris incendium quo torrebatur indicans.

Edentulæ maxillæ.

Ἀμβλεῖα γνάθος, id est, Bucca edentula prouerbiale dicterium in eum qui lædere aut fortunis officere alterius nequeat: Licebit & γέροντος ἀμβλείας γνάθους, id est, edentulas aut exarmatas senis maxillas in contemptum senilium virium detorquere, vt si quis c[illegible]amo conuitioq. senem lacessens, iniuriæq. vicissitudinem contemnens, dicat se nihili facere impotentis hostis ὅπως γέροντος ἀμβλείας γνάθους, veluti senis edentulas maxillas. Integrum videtur adagium legisse Gregorius Thessalonicensis hoc modo,

> Γήρως: ἀμβλεῖαι γνάθοι βακτηρία. id est,
> Sunt scipio seni maxillæ edentulæ.

Verba eius hæc sunt, ἡμᾶς ἀλλ' ὡς γνάθοις ἀμβλείαις, ὡς ἔοικε, καὶ τῆς παροιμίας ὅτι καὶ βακτηρίαν ἀποχαρίζεται καὶ δὴ τῷ γέροντι. hoc est, At tamen edentulis malis, vt potest, cibum molit, quas prouerbium scipionis vice seni tribuit.

A cauda ad os transferre.

Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν. id est, A cauda ad os transferre, apud Plutarchum in nono Symposiac. prouerbij vice positum est, pro, a calce ad initium transferre: vt quod postremum locum obtinere debuerat, ad primum mutato ordine transponatur, sic autem inquit, αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετενεχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι. id est, Quas frigidas nominamus mensas, a cauda ad os translatæ, primum pro postremo ordinem obtinent.

Agnum demetere.

Ἀμνὸν κείρειν, id est, Agnum demetere, Prouerbium citat Eustathius Odyss. nono, efferriq. annotat, ἐπὶ τῶν ἐν ἀναβολαῖς τιμωρουμένων de his qui ad pœnam conniuent, multamq. in commodum tempus differunt: Occasione adagij petita ab agnis qui primo vere inutiles lanitio relinquuntur, asseruanturq. in æstatem ad idoneum tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quãdo silentio prætermittimus quidpiam, data occasione opportuniore loco ac tempore disertius de eo prolixiusque acturi.

Nil

Nil boni cogitat vir arrigens.

[illegible] id est,
Nil cogitat plane boni vir arrigens.

Prouerbialem senarium citat Eustathius ex Aelij Dionysii rhetorico lexico, non explicat tamen, atque ita legit & Suidas fere hunc in modum, [illegible] *id est, Nil magnum sapit vir arrigens, sed manca parumq. integra versus lege. Significat autem quod libidinis furor prudentiam omnem expectaret, honestiq. rationem ex animo deleat quod si quis legat* [illegible]*, indicabit, stantes, hoc est, in iram aliosue animi affectus arrectos iuste iudicare non posse, siquidem legimus iudices olim sedisse: argumento sedatioris animi & ab omni motu compositi. Porro verbum* [illegible] *in pudendam significationem transtulit Comicus, vnde & de Diana virgine dictum est.* [illegible]*, quod arrectionem inuisam habeat: quin & lactuca sessilis latifolia, ab Atheniensibus* [illegible] *dicebatur, quod nimius eius vsus impotentes in venerem reddat, qua de caussa & Pythagorei* [illegible] *eam vocarunt, quasi castrantem & eunuchantem.*

Herculis ira.

HERCVLIS *iram appellat Aristophanes in vespis, generosi pectoris iram, magnoq. animo dignam, quod quemadmodum Hercules laboriosissima quaeq. & difficillima certamina subiit, e quibus eo plus honoris assequebatur, quo essent molestiora: ita & generosius est & Herculis ira dignus, potentiores incessere, quam plebeios homunculos, propterea inquit Comicus,*

[illegible]
id est, At Herculaneam quandam iram habens, magnates adoriri se velle dicit. Theocritus de robusto illud extulit idylio quarto.

[illegible] id est,
Viribus Alcidae hunc contendere posse loquuntur.

Philon Iudaeus, [illegible] *id est, Herculeam confidentiam dixit prouerbialiter ibi,* [illegible] *id est, Herculeam ferociam imitantes. Ad Aristophanicum versum respexit Aristides, de Comico illo sentiens,* [illegible] *id est, Alius quispiam Herculis quadam ira percitus. Huic dissimile est quod Ouidius ait lib. De ponto tertio. Nobile namque Pectus, & Herculeae simplicitatis habes.*

Deo praeeunte, nullus officit obex.

FREQVENS *est & paroemiae vice vsurpatum ab Aristide* [illegible]*, id est Deo praeeunte aut initium faciente, vt in Panegyrica oratione,* [illegible] *id est, At vbi Deus initium ostenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduersus otij obtrectatores* [illegible] *hoc est, Mostrante initium Deo, vt Pindarus inquit, prona est semita ad inueniendum quod propositum est. Huc pertinet sententia prouerbialis, quam citat Suidas,* [illegible] *id est, Deo praesente fit expeditum, quidquid fuerat implicitum, & illud Aristidae,* [illegible] *id est, Fit peruium auctore Deo, quod imperium erat antea. Hinc Philon Iudaeus libro. Quod omnis vir bonus idem sit & liber.* [illegible] *id est, Exclamabit. n. Sophocleum illud, oracularibus responsis nihilo inferius, Mortalium nemo, at Deus dux est mihi. Ad hanc classem spectat & Synesii illud in epistolis,* [illegible] *id est, Deus cuiusuis & dicti & facti auspex esto. Certe religio omnis Deum opificem omnium agnouit semper, & ab illo captandum auspicium vnanimi conspiratione consensit, vnde Pausaniae auctoritate annotat Eustathius in cuiuslibet rei auspicatu dici solere, celeusmatis instar,* [illegible] *id est, Deus Deus: quod obseruasse non temere videtur Plato in principio librorum de Legibus, vbi cum Atheniensis hospes dubie dixisset videri a Deo aut ab homine quopiam inuectas esse leges, respondet Clinias.* [illegible]*, hoc est, Deus o hospes Deus eiusce rei auctor est. Quod Platonis dictum repetit Theon Alexandrinus in Arateis commentariis, caussam reddens, cur ab Ione exordium operis sumpserit Aratus, ita canens* [illegible] *quod Maro ad se recepit ibi, Ab Ione principium. Nimirum & Pindarus alicubi dixit breuiter,* [illegible] *hoc est, Ab Iouis prooemio, innuens ab Ione, hoc est, Deo rerum principio, conatus nostri auspicium esse sumendum.*

Daphnis inter pastores primus.

[illegible] *id est, Daphnis inter pastores primus euasit. Extat apud Synesium in Epistola ad fratrem, prouerbiali specie dictum* [illegible] *id est, Ex ea occasione Daphnis inter pastores primus extitit, hoc factum Euthalium ad amplas fortunas euexit. Vsum prouerbij ipse auctor exponit propemodum. Quoties namq. opinionem alicuius augescere, ipsumq. admirationi esse volumus innuere, atque magnae auctoritatis haberi, dicemus, Daph. inter pastores principatum obtinet. Prouerbij origo ex Theocriti Bucolicis; vbi de victore Daphni ita canit.*

[illegible] i.
Daphnis se ex illo primus pastoribus infert.

Quo adlusit Virgilius ibi Daphnin ad astra feremus. Historiam de Daphnide pertexit Diodorus Siculus libro quinto, Is e Mercurio & Nympha Siciliae indigena prognatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta possedit, a quorum cura [illegible]*, id est, bubulcus dici coepit, cumq. esset ingenio acri, carmen ab auctore Bucolicum dictum, primus excogitauit: dicitur autem Syracusius fuisse. De hoc paullo fusius Aelianus libro decimo omnigenae historiae. Daphnis, inquit, Bucolus amasius fuit Mercurij, secundum alios filius, nomen ab euentu sortitus, quod a partu expositus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia pascentem nympharum vna deperiisse dicitur, cumq. illo primum iuuentae florem delibasse inito pacto, ne cum alia congrederetur, quod si falleret, interposita oculorum orbitatis poena: sed cum non multo post adamatus a Regia puella, per ebrietatem pactum dissoluisset, habita consuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum*

carmen,

carmen, calamitatis solatium, primus cecinit.

Addere gangrænam.

ADDERE *gangrænam vsurpat Arnobius lib. quinto aduersus gẽtes, pro geminare malum, aut veterem culpam nouę noxa accessione grauare, verba eius sunt. In quo cum vnam contrahere possetis culpam conscriptione de superis tali addidistis (vt dicitur) gangrænã, cum deorum omnibus appellauistis res turpes. Simili metaphora dictum est illud a Varrone libro tertio de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam sanguinolentam permeasse. Ad eundem modum Lucilius in satyris, Serpere vti gangræna malo atque herpesti sa posset.*

Hectorem imitaris, ab Ilio numquam recedis.

IOCVS *est in parasitum gulæ plus æquo deditum. Marulli Mimographi, quem M. Antonini philosophi & Cæs. temporibus vixisse testatur Iulius Capitolinus: cuius præter Ael. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduersus Ruffinum. Tu Hectorem imitaris, ab Ilio numquam recedis. Adlusum est autem ad Ilij, quo troia censetur, nomen ambiguum, cum Ili intestino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in strenuum gurgitem, qui numquam belluonari desinat. Quadrabit & in ganeonem inexhaustæ libidinis, quippe cum Ilium pro impubio seu interfæmineo muliebri accipi soleat attestante Hesychio, quo sensu detortum fuit illud Homericum,* Ἰλίου εἴσω, *id est, Intra Ilium.*

In cauea non canit luscinia.

Ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, *id est, In cauea non canit luscinia, prouerbio significatur ingenij libertate nihil esse præstantius ad res agendas, propterea quod seruilis conditio animi sinum coarctet quodammodo ac præcludat: præclare enim dictum est ab Homero Odyss. ę.*

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. *id est,*
Dimidio ingenij non æquus Iuppiter orbat
Seruilis quem forte premit conditio vitæ.

Recte quoq. Philon Iudæus, δουλεία τοῦ ἐλευθέρου ἀφορητότερον ἐστι. *id est, Homini libero nihil seruitute intolerabilius est. Scopelianum sophistam obsecrarant Clazomenij, vt domi suę profiteretur, sperantes eius doctrina celebres fore Clazomenas: horum petitionẽ reijciens ille, os obstruxit percommode, dictitans inclusam caueæ lusciniam nõ canere, Græca Philost. verba sunt,* οὐκ ἀμούσως παρῃτήσατο, τὴν ἀηδόνα φήσας ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν. *hoc est, non inuenuste deprecatus fuit, luscinia, inquiens, non cantillat in cauea. Luscinia tale ingenium est, vt non nisi libero aere moduletur, capta caueaq. cancellis immissa obmutescat: quamquam audio inuentum esse apud nos, qui arte quadam erudiat luscinias vt in caueis cantent.*

Ne salem quidem dederit.

Οὐδ' ἅλα δοίης, *id est, Nec vel salem dederis. Adagium est in hominem præparcum & sordidum, qui neque minimum quid, ac ne salis quidem micã largiri sustineat, qui hospitibus dabatur omnibus. Exstat apud Homerũ Odyssea. 17. vbi Vlysses Antinoum conuitio lacerat, velut sordidum supra modum & illiberalem*

Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης, *id est,*
De penore haud dederis micam salis Vpilioni.

Vbi notandum quod Aristarchus, ita legit, quemadmodum citauimus, at Calistratus οὔδαλα *dictione proparoxytona scribit & exponit* κόπρια ἢ σάρματα, *id est, sterquilinia & ędium purgamenta, quæ scopis a pauimento euerruntur, ab* οὖδας, *quod sonat solum siue pauimentum: quod ab Eustathio in illum locum annotatum est. Vsurpatur & a Dione Chrysostomo in oratione, quam inscripsit Euboicum, quamquam in græco codice vitiose legitur,* οὐδ' ἅλα δοίης.

Nec vola, nec vestigium.

EXSTAT *apud Varronem in* Ταφῇ Μενίππου, *Hæc Numa Pompilius fieri si viderit, sciet suorum institutorum nec volam nec vestigium apparere. Et iterum in Cynicis* περὶ ἐνταφίων. *Quorum in sepulchris nec vola nec vestigium extat. Vtrũq. citatur, a Nonio Marcello. Idem est cum illo Plautino Nec pes nec caput sermonis apparet. Huc pertinet illud Aeschyli in Agamemnone fabula,*

Καὶ τίν τελευτὴν, ἢ τίν' ἀρχὴν τοῦ λόγου; *id est,*
Qui finis, aut quod nascitur verbis caput;

Verba sunt Electræ ad Agamemnonẽ, quo vti licebit, cum indicamus incertos nos esse quo euadat oratio, aut vnde orta sit.

Spongia medebitur.

Σπόγγος ἰάσεται, *id est, Spongia medebitur. Quadrabit quoties mutaturos nos sententiã & antiquaturos pollicebimur. Vsus spongiæ notissimus erat in extergẽdis mẽsis præcipueq. abacis in quibus scribebant & inducta spongia corrigebant, quomodo Augustus Aiacem fabulam in spongiam incubuisse dicit ad exemplum Aiacis, qui in ferrum, vti refert Suetonius Tranquillus. Aristides in oratione quadam,* εἰ δέ τι ἡμῖν ληλήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς Στησιχόρου παλινῳδίας, ἀλλὰ σπόγγος ἰάσεται, *id est, Quod si quid nugati simus, nihil opus fuerit Stesichori palinodia, nimirum abunde medebitur spongia. Adlusit huc auctor epigrammatis incertus lib. 6. in quo Callimenes quidam Mercurio artis suæ instrumenta his versibus dedicat.*

Καὶ βυβλίων τρίπτειραν ἁλιπλάγκτοιο χαμεύνην
Σπόγγον, ἀκεστορίην πλαζομένης γραφίδος, *id est,*
Vndiuagiq. thorum Tritonis spongiam, in alto
Decerptam, errantis quæ medicina styli est.

Clemens Alexandrinus ἀποσπογγίζειν ξηροφαγίᾳ *dixit, madorem ventriculi nimium aridis cibis ebibere atque rapere, quod metaphorice licebit transferre ad orationem, quæ si nimis affluens sit, exiccanda venit, ac molli illo madore exinanienda, Græce non male dixeris,* τὸ τῶν λόγων ὑγρὸν ἀποσπογγίζειν.

Figura, & triobolus.

EVSTATIVS *Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici,* σχῆμα καὶ τριώβολον. *id est, Figura & triobolus cuius vsus sit in ingeniosos quidem, sed nisi insisteris remissos, & non nisi præmiolis quibusdam expugnabiles:*

gnabiles: cui vitio dexterrimus quisque obnoxius ferme esse deprehenditur. Nata parœmia a Phrynico tragico, qui tantum operæ studijq. collocasse in Tragicã saltationem perhibetur, ut nouum genus saltandi (σχῆμα vocant) excogitantibus triobolum præmij vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbij ad Pythagoram, quem Iamblicus philosophus scribit ingenioso dextroq; discipulo, sed ad disciplinas excolendas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, ut præmij inuitamento supinitatem discipuli castigaret, studioq. discendi (quod libera & incoercita voluntate constat) faces quasdam subderet.

In paguro sapientia.

Ἐν παγούρῳ σοφία, id est, In paguro sapientia, prouerbium est quo significatur, ut arbitror etiam paruis rebus suam esse gratiam, & pusilla statura hominibus non deesse prudentiam, ut ad eum modum dicatur, quo illud, Inest & formicæ sua bilis. Alioqui elegantissime lepidissimeq. Paguri sapientiam habere dicetur, qui viribus suis diffisus, cum fortiori congredi timet: ut si dicamus doctum quempiam, cui cum sophista res sit, imbecillitatis suæ conscium, in idoneum tempus pugnam differentem, παγούρου σοφία, id est, Paguri sapientia armare se debere. Pagurus cancri genus est, qui quotannis spoliatum se testea crusta & aculeis omniq. armatura sentiens, latebris suis verno tempore tantisper se continet, dum noua eaq. durior testa succreuerit, nec ante hoc tempus, imbecillarum virium conscientia, piscem vllum aggredi audet. Hinc est quod consilij prudentiæq. argumento Pagurum de collo Dianæ Ephesiæ suspendisse antiquitas putatur. Huius prudentiæ meminit multis versibus in primo Halieuticon Cilix poeta: & apud Epicharmum comicum in Purpura fabula, piscator inquit. σοφίας σὺ παγούροις μὲν θεῖς ἰχθύσι καὶ ἰχθυδίοις εὕρημα παντοδαπὰς τέχνας. id est. In Paguris Diis innisis sapientiam, inq. pisciculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Cassandra appellat Phœnicem Achillis formatorem πάγουρον, non tam propter cutis asperitatem senio contractam, quod Zezes & Eustathius annotant, quam propter innatam prudentiam, cuius ergo Peleus illum formandæ Achillis filij pueritiæ præfecit.

Hecales cena.

De frugali admodum tenuiq. apparatu effertur Hecales cena, ab Hecale paupercula, cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cenam non aspernatus fuisse Theseus legitur. Iulianus Cesar ad Iamblichum philosophum. πάντως δὲ καὶ τῆς Ἑκάλης ὁ Θησεὺς τὸ δεῖπνον τὸ λιτὸν οὐκ ἠτίμασεν, ἀλλ' ᾔδει καὶ μικροῖς ἐν τῷ ἀναγκαίῳ ἀρκεῖσθαι. id est, Nimirum Theseus non detrectauit tenuẽ Hecales cænulam, sed norat etiam paruis esse contentus, cum ita ferret necessitas. Dicitur autem Hecaleanus Theseum iam tum iuuenili in ætate hospitio solere excipere, proq. illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota diis nuncupasse: in cuius beneficij memoriã Theseus instituit postea Hecalesion festum: quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere quod ab anu inscripsit Hecalem, habuisse illam φιλοξενίης εἵνεκα κλήϊσιν. id est, hospitij lares cunctis parentes.

Alexandrinæ deliciæ.

Consimili sensu Alexandrinas delicias dixit Fabius Quintilianus institutionum oratoriarum lib. ubi parentum erga liberos suos indulgentiam seuere proscindens: Verba inquit, ne Alexandrinis quidem permittenda delicitiis, risu & osculo excipimus: extremã intemperantiam turpemq. luxum designans: luxus autem & intemperantiæ genetrix est opulentia. Nemini vero dubium est, Alexandriam copiosissimum & opibus mercibusq. omnigenis affluentissimum fuisse emporium in hunc vsque diem.

Medica mensa.

Μηδικὴ τράπεζα, id est, Mensa Medica, pro exquisite sũptuosa & ingentis apparatus mensa prouerbialiter accipitur a Synesio lib. De insomniis: a Medorum deliciis, qui Persidi contermini in eorum mores defluxere, siquidem apparatus Persicos, pro opiparis dixit Horatius, et scribit Herodotus Persas natali suo quẽq. die opiparam apponere cenam & prolixam diuersis ferculorum missibus, idq. tam pauperibus quam diuitibus factitari: alioqui Persarum regi mille victimas quotidie iugulari præter immẽsam volucrum vim, ex Heraclide Cumano refert Athenæus. Synesii verba sunt. παρατίθησι τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο σικελικήν, εἰ δὲ βούλοιτο, μηδικήν. id est, Mensam apponit, si velit, Siculam, aut si malit, Medicam. Vsurpat & Dion Chrysostomus in oratione tricesimetertia. ἅμα σκῆπτρα καὶ ἁλουργίδες καὶ μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν. id est, Defecerunt pariter sceptra, paludamenta, mensa Medica, ipsorumq. prosapia. Thucydides libro primo de Pausania elatius se gerente, τράπεζαν μηδικὴν παρετίθετο. id est, Mensam apponebat Medicam, quãquam scholiastes Grecus [illegible] legisse videtur, sed exponit recte τρυφηλήν. id est, opiparam deliciisq. affluentem. Diuerso plane sensu, Μηδικὴν τράπεζαν, id est, Medicam mensam extulit Athenagoras libro De mortuorum resurrectione, pro inmitibus cruentisq. epulis, respiciens, ut opinamur, ad crudele Astyagis Medorum regis factum, qui Harpago amico consiliorum omnium participi epulandum filium apposuisse legitur apud Iustinum Trogi Pompeij epitomiasten.

Vbi Atridarum scapha.

Ποῦ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν. id est, Vbi scapha Atridarum, Adagio vtemur cum significabimus non esse curiosos nos de re a nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat de qua non admodum sit nobis laborandum: verbi gratia si dicat quis se melioribus studiis addictum non curare aut sollicite velle indagare, quid rerum agat Pontifex, vbi ostinet Turca, quid apparet Cesar, quidue moliatur Gallus: quo sensu cecinit illud in odis Horatius,

Musis amicus tristitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis, quis sub arcto
Rex gelidæ metuatur oræ
Quid Tyridaten terreat, vnice Securus.

Vtitur Cicero libro ad Atticum septimo. Sed quoniam res eo deducta est, non quæram, ut scribis, ποῦ σκάφος

τῶν

ἐκ τραγῳδίας. Videtur alicunde e Tragœdia sumptũ.

Isthmum sinapi bibit.

PROVERBII speciem redolet, quod apud Artemidorum lib. quinto Onirocriticon legitur, ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπιεν. id est, Isthmum sinapi bibit aut momordit: vbi ille exponens visum & euentum somnij cuiusdam, quo is qui visus sibi erat ebibisse liquidi sinapi trituram, in ius vocatus, capite luerat, subiungit id quod illi acciderat, iam antea designatum fuisse prouerbiali dicterio modo dicto: sic enim sonant eius verba, ἐμφανῶς [illegible] πρότερον ὑπὸ τῆς λ.γ.[illegible], ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπιεν. quo miror quid Cornario viro alioqui doctissimo in mentem venerit, vt omisso verborum ductu, postremum istud verterit hoc pacto, Quis vmquam sinapi bibit? Vsus adagij esse poterit, quando aliquem crispare nasum præ ira, animoq. ringi stomachabundum significabimus: vel quando scommatis dicacitatisue pœnas dat quispiam, & numquam redituras per ingulum voces effutiens in capitis periculum se conijcit, nã tunc mordax cõuitiorum sinapi appetit iuguli isthmũ. Est autem Isthmus præter notam significationem, inter septum narium, & oris gulaq. interseptimentum quod absumptum iri sinapis poculo denotabat somnium.

Icci cœna.

DE præparca & frugali cœna dicitur parœmiace ἴκκου δεῖπνον. id est, Icci cœna, vt commemorat Eustathius. Iccus Tarentinus fuit medicus, ὅς [illegible] διὰ λιτότητα εἰς παροιμίαν κεῖται, hoc est, cuius vitæ parsimoniam parœmia notat: diciturq. inquit, [illegible] πρὸς [illegible]. Meminit Aelianus omnigenę historia vndecimo lib. Icci Tarentini non medici, sed luctatoris, quem toto certaminis tempore, temperantissimo & coercito victus genere vsum fuisse, venerisq. omnis expertem scribit. Græce est, [illegible]. Simile est illi quod supra adscripsimus, Hecales cœna.

In cinere scribere.

Εἰς τέφραν γράφειν, id est, Inscribere cineri, Suidas & ex eo Varinus exponũt de eo qui inanem sumit operam: Cinis namq. impressos caracteras, quantumuis leuis aurula flatu facile confundit. Adnotant iidem auctores de rebus quoque impossibilibus dici. Citatur ex incerto auctore, apud quem vsurpari videtur, pro, nihil pensi facere. Ἐγὼ δὲ τοὺς ὅρκους αὐτῆς, τὸ τῆς παροιμίας, ὅμως δεῖν εἰς τέφραν γράφειν, id est, Equidem illorum iusiurandum cineri, iuxta prouerbium, inscribendum esse reor.

Frumentum in populum.

Πυροὺς εἰς δῆμον, id est, Frumentum in populum, Prouerbiale dicterium in ambitus suspectos & officiis muneribusue gratiam vulgi demereri studentes: cuiusmodi fuere, qui frumentum populo viritim diuidendo, tyrannidis gratia id facere putabantur, vt ciuium libertatem in periculum vocarent, occupatis tali libertate illorum animis. Cicero lib. ad Atticum sexto iocatur in eum, quod elargitus fuisset in Athenienses frumentũ, tamquam qui ad tyrannidem viam quandam affectasset, itaque ait, Sed heus tu πυροὺς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, eiusq. fratrem Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratia, frumentum populo dari instituisse. Quadrabit in omnes qui quauis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus est.

Βάλλεται βάλλων, id est, Iciens ictus est. Competit in eum qui sibi ipsi malum accersit. Ortum habet ab Hercule, qui in Olimpia statuam conspicatus, eamq. latronem ratus esse, saxum eo contorsit, quod cum resilisset, Herculem ipsum ferijt. Effertur & ad hunc modum, παίων καὶ παιόμενος, id est, Pertentiens idem & percussus. Eustathius Iliad. λ. originem paullo aliter refert, quod nimirum inter Elidem & Pisam statua steterit, arte dædalea se vertens, quam cum Hercules lapide percussisset, virum suspicatus, illa impulsa Herculem ferijt. Eleganter vsus est adagio Philostratus in Iconibus de Capaneo loquens. καπανεὺς δὲ λίθοις [illegible] βαλλόμενος, πρὶν γὰρ ἡμᾶς [illegible] τῷ Διΐ. id est, Fulmine pcussus fuisse dicitur Capaneus, qui prior (nisi me fallit opinio) iactantia Iouem percusserat.

Mulctores reipub. pestis.

Ἀμολγοὶ siue ἀμελγοὶ, ac si mulctores dicas, prouerbiali dicterio nominabãtur oratores, quod populi pecunias, emulgerẽt atque exugerent quodammodo, vt ex Pausanis lexico adnotat Eustathius Iliad. λ. & iterum Odyss. ε. qui etiam μολγοὶ dicebantur, ab ἀμέλγειν quod significat [illegible], hoc est, vindemiari, atque inde natum prouerbium, ἀμολγοὶ πόλεως ὄλεθρος. id est, mulctores ciuitatis pernicies, Oratores olim fœcundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nunc aduocatorum turba, factiones seditionesq. venali lingua fouendo, & republica, ærarium expilabant, & plebem exugebant temporarijs patrocinijs. Hinc fit quod tantas pecunias coegisse rhetores illi legũtur cum Demades Atheniẽsis talenta decem accepisse memoretur, non alia de caussa, quam vt tacendo caussa ne officeret, vt apud Gellium inquit C. Gracchus diserte professus, se ipsum quoque non gratis ad concionandum prodiisse, aliosq. omnes qui verba ad populum faciunt, rei familiaris sua pretium & præmium referre. Huc spectat oraculum in quo ludit Comicus Aristophanes,

> [illegible], ἀμολγοὶ γίγνονται. id est,
> Me mihi Cecropidas studio laudetis inani,
> Mulctores etenim fient.

Argentea fame conuiuari.

Ἀργυρέῳ λιμῷ ἑστιᾶν, ἢ, [illegible], id est, Argentea fame conuiuari epulari ve dicitur prouerbialiter, qui vere splendidam, hoc est, argenteis lancibus onustam, sed obsoniorum inanem mensam apponit, exstat apud Epigrammatarium lib. 2. titulo in Parcos,

> Ἀργυρέῳ λιμῷ τις ἐς [illegible] με καλέσσας
> Ἐκτανε πινακίοις τοῖς πίνακας προσέχων. id est,
> Ad cenam accitum esuries argentea nuper
> Me necuit, vacuis lancibus assiduum.

Vbi ludit eleganter in voce πινάκιον, id est lancium, quarum scrutatus etymon cum sperares eas fore sibi πείνης ἄκος, hoc est, famis medelam, prorsus, πεινάλεα, id est, famelicas & inanes reipsa fuit expertus. Huc spectat

spectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci,

Auro, non dapibus, oneratur mensa, ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Cum argentea fame eandem esse putant quam idem Epigrammatarius pretiosam vocat libro decimo,

Hic pretiosa fames, conturbatrixq. macelli.

Sic enim in duobus vetustissimis exemplaribus lego reponendumq. censeo, pro quo vulgati libri habent, conturbatorq. macellus. Pretiosam autem famem illic & conturbatricem macelli intelligo, qua exoticæ delicia & ganeata obsonia, inexhaustis pretiis alio ex orbe petebantur, quod Satyrice carpit Petronius Arbiter, ibi,

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,
Tuo palato clausus paruo nascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado, &c.

Diuersa ab hac est, [illegible], id est, argẽtea fames pro argenti pecuniæue inopia, apud Hesychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

COMPETIT *in eum qui maiora aggreditur quam ferre valeant humeri. Citatur ex Apuleio in libro de rep. his verbis, Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigium est breue, a celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis est & tarda de onere, cui ferendo accommoda est. Celocem facili momento quis regat & impellat, maiori arte ac labore in agendis onerariis opus est. Non abludit hinc Syllæ dictum insultantis Marij Iunioris consulis capiti; quod mẽmorat libro primo Appianus. [illegible], i. Remigem prius esse oportet, quam tractando gubernaculo manum admoneas.*

Aranearum plenus aluus.

Ἀραχνίων μεστὴν ἔχεις τὴν γαστέρα. *id est,*
Senarius prouerbialis apud Cratinum Comicum in fabula quæ Dolium, siue Seria inscribitur. Prouerbio egestas & extrema inopia significatur: ex quo detortum videtur Catullianum illud de se, Plenus sacculus est aranearum.
Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ædes inanes a furibus asportentur: Ita, inquit, inanis sunt oppletæ atque araneis.

De paxillo suspendere.

Πασσάλου ἀποκρεμάσαι. *id est. De Paxillo aut clauo suspendere prouerbiale specie dicitur, qui rerum non satagit, sed negligentius quidpiam curat: sic exponitur ab Eustathio. Metaphora sumpta ab iis qui non reponunt aliquid accurate, sed velut aliud agentes, primo instrumento obuio appendunt illud. Simili modo dictum est, sed tamen diuerso sensu, κρεμάσαι τὴν ἀσπίδα. id est, suspendere, pro, quietẽ agere & in pace versari, quoniã pacis tempore scuta de parietibus suspenduntur.*

Inter Sosias & Tybios referre.

[illegible] *id est, In Sosiarum & Tybiorum numerum referre, prouerbij specie dicemus quoties meritos prostituimus & in inferiorem quam merentur classem atque ordinem redigimus. Synensius ad Euoptium, [illegible] id est, Huius vel Cecrope longe generosioris consobrinam auunculus Herodes ab ostiis, in Sosias & Tybios elocauit, hoc est in ignobiles & plebeios terræ filios. Galenus Therapeutices libro primo, indicat Tybios emptitios fuisse seruos, quamquam ibi male per, i, scribantur, eius verba sunt. [illegible]. id est, Getarum more & Tybiorum, Tracumq; venalitiorum hominum Tibij a Phylarcho in Ponto ponuntur, ita quoque in Plinianis libris est, vt naturalis historiæ cap. 2. libri septimi. Plutarchus symposiacon quinto cap 7. [illegible] i. quãquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Phylarchus non pueris modo, sed & adultæ ætati fascino officere. Sosias vero in comœdiis seruiles esse personas nemo est qui ignoret.*

Orestis somnium.

Ὀρέστου ὄναρ, *id est, Orestæum somnium de re fabulosa & cõmentitia, futiliq. dicitur: ita vsurpat Galenus Therapeutices methodi lib. primo. [illegible]. id est, Orestis somnium nobis narras Thessale. Huic simile est illud Dionis Chrysostomi. [illegible]. id est, Videbar mihi videre in somnia quæpiam, agros & vicos quos prædicabat.*

Reperit patella operculum.

ADAGII *istius Græci, salientes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repastinandis Nonij Marcelli senticetis impenderas ego, primus illos aperui: cum illic non vno in loco legatur nullo prorsus sensu. Varro heurcuulo pastopoma [illegible], pro quibus verbis ita legendum e manuscripto vetusto codice aduotatũ a nobis in Animaduersorum libris fuit antea. [illegible], Constat autem Varronem plerisque suis libris prouerbiales inscriptiones dedisse. Est igitur adagium istud [illegible]. id est, Reperit patella operculum, pure puteq. idem cum eo quod D. Hieronymus detorsit ad suum vsum, Dignum patella operculum: quo vtemur si quando vecordi marito fatuam obtigisse vxorem significare volumus, aut difficili hominum rem esse cum morosis.*

Vitex floret & botrus maturuit.

Ἢ ἄγνος ἀνθεῖ καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται. *id est,*

Flos vitice exit, & botrus maturuit.

Plutarchus libro secundo, Sympos. vbi de remora pisce agit, ostendit versiculum hunc vulgi sermone tritũ fuisse, quando addit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, id est, quod dici solet: sed vsum non addit, neque originem adagij. Vti eo non intempestiue licebit, quando indicabimus tempus esse vt iuuenis maturi ingenij specimen edat. Ἄγνος est quam salicem Amerinam & viticem Latini nominant, cuius frondes thori loco substratæ, veneris impetum cohibere creduntur, vnde illi & nomen a sterilitatis argumento, quasi ἄγονα, hoc est, genitura inimico.

Nouus iste Palæphatus.

Καινὸς οὗτος Παλαίφατος. id est, *Nouus iste Palæphatus. Venuste quadrabit in eos, qui fabulosa, qualia fidem non inueniant, seria oratione verisimilia facere aliisq. approbare satagunt. Exstat apud Athenæum de coco artem suam ostentante gloriosius,* ἰδοὺ καινὸς οὗτος Παλαίφατος. *id est, En nouus iste Palæphatus. de quo ita Eustathius in Odyssea decimumnonum sentit.* [illegible] *id est, Prouerbialiter torquetur in assertores rerum, quæ fidem non merentur. Palæphatus scriptor fuit fabulosarum narrationum, quas ad historias transfert, eiusq. hodie exstat.* περὶ ἀπίστων *liber de rebus incredibilibus, in quod opusculum multa commentati fuisse dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo versu. Docta Palæphatia testatur voce papyrus.*

Aliud quidpiam exorna.

EXTAT *apud Synesium in epistola ad Athanasium, prouerbiali schemate prolatum haud dubie,* ἄλλο μοι τὸ ποίκιλλε. *id est, Aliud coloribus exorna: nam cum Vlysses euadendi e specu Cyclopis modos omnes rimatus, spem Galatheæ amorum illi fecisset, antrumq. prius euerrendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiam fragranti adolendum, & sertis corollis ornandum instaret, quo sic fugam captare liceret, ille non omnino stupide verba sibi dari subodoratus,* [illegible] *inquit,* [illegible] *id est, Callidissimus mihi videris homuncio, & in rebus versatissimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim isthinc effugies. Sumptum a pictoribus qui colorum delinimentis variis rem exornant Locus videtur alicunde ex poeta tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen sit, desumptus. Non absimile est illi quod apud Plutarchum in Sympos. octauo Autobulus dicit,* [illegible] *id est, Desine ista apud nos variegare: Sophocles in Trachiniis.* [illegible] *id est, Nihil horum capio quæ tu dudum exornas & lenocinio verborum illecebrisq. venustas, & iterum, Lichas ad Deianiram,* [illegible] *id est. Quid artificiose moliris & exornas,*

Lutea progenies.

Πηλογόνοι *vocabulo Callimachi dicuntur vasti homines & ignobiles, quasi e luto prognati,* παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι: *quales terræ filij habebantur, vnde Minutius Felix in Octauio, qui lib. falso octauus Arnobio adscribitur, de Saturno loquens, Terræ enim, inquit, & cæli filius, quod apud Italos esset ignotis parentibus proditus vt in hodiernum opinato visos, Cælo missos, ignobiles, & ignotos terræ filios nominamus, & Tertullianus in Apollogetico, Terræ filios vulgus vocat quorum genus incertum est. Eodem sensu* γηγενεῖς, *hoc est, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum.*

> [illegible]
> [illegible] id est,
> *At alterum quo nomine obsecro feram?*
> *It ipse gleba est, stiua, terra & filius.*

Quibus verbis, stupidum, insulsum & ignobilem perstringit Quid, quod γίγαντες, *hoc est, gigantes, non aliquam* ἐκ γῆς γεγονότας, *id est, humo enati, sonant græca voce. Haud dissimili schemate* [illegible] *veteres dixerunt, crassum, indocilem, telluris inutile pondus, teste Aelio Dionysio, qualis ille fuit qui e somno euigilare non potuit, nisi compunctus impressis altius aciculis, vt Eustathius insimulat: Translatio a terrei collis mole. Theodotius lib. De prouidentia 5.* [illegible] *id est, Immani corporis mole colles repræsentat:*

Intestina adolens ipse carnes deuorat.

PLVTARCHVS *in Problemate, ubi de vmbris in cœnis adducendis sententiam exquirit, senarium vt apparet, tritum adducit.*

> [illegible]
> [illegible] id est,
> *Alioqui ioculare illud in nos contorquent,*
> *Omenta ponens ipse carnes deuorat.*

Quadrabit in eum qui deteriora aliis ponit, potiora sibi reseruat: exemplo Promethei, qui sola ossa adipe contecta Ioui apponebat, sibi totius hostiæ carnes seruabat: aut qui facit quidem quod decet, sed non sine commodi sui respectu. Est autem [illegible] *seu* [illegible] *quod in porcino genere vulua Latinis dicitur.*

Præsente arbore, ligna omnes colligunt.

[illegible] id est,

> *Præsente quercu ligna quiuis colligit.*

Parœmia citatur a scholiaste Theocriti. Facile cuiuis est scribere, parata dicendi scribendique materia, cum res se vbertim suggerunt. recte namque dictum est ab Horatio,

> *Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ*

pro, [illegible] *id est, ad manum præsente & parata, legendum censuemus,* [illegible] *i. ruente vel lapsa.*

Ventis & mare & ignis seruiunt.

[illegible] *id est, ventis mare ignisque seruiunt. E Menecratis Democritiq. fontibus haustum adagium, quo indicare illi voluerunt, ita comparatum esse diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis imperium in naues nautasq. obtineat, ignis, in subiectam materiam, ventis tamen obsecundare cogantur: quam sententiam pluribus versibus expressit in Alexipharmacis Nicander.* [illegible]

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] *&c.* id est,
> *Inseruire dedit, ventis, maris arbiter, æquor*
> *Atque ignem: hic etenim flatu stridente domatur.*
> *Nam viuax Euros ignis timet, & mare vastum.*

Gratia non ducitur pœnitentia.

BREVIVS *concinniusque Græcis dicitur,* χάρις ἀμεταμέλητος. *i. Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theoph. auctore dignum, & cuius gloriam discipulo non inuidit Aristoteles: quo significatur gratiam pœnitentia non duci, neque reuocare collatum beneficium, ita*

Terentianus Simo ad Sosiam libertum beneficij memo rem, dicit se haud mutare factum. Conueniet eo uti, neque sine venere, quando volumus significare non pœnitere nos beneficij in hominem non male merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum libro primo, eleganter.

Τὸ γὰρ τιςᾶ ... [Greek verse, illegible]

id est,

Quæ gratias, testor deos, ditescere

Quis optet, atque effingere gaza diuite,

Nisi vt suo ferat opem amico, & Gratiæ

Inter deas primariæ fructum ferat.

Orestis insaniam insanire.

SIMOCATVS in epistolis de paupertate loquens, malum calamitosissimum illam vocat, qui cum nullus habere commercium desideret, etiam si Orestea insania laboret, ... [Greek illegible] ... Orestis insaniæ pleni sunt auctorum libri, qua diræ scelerum vltrices furiæ illum agitarunt, parricidij reum.

Tria Theramenis cauenda.

CVM periculum ingens denunciamus, aut cauendum esse negotium periculosæ aleæ plenum admonemus, adagij vsus erit. Polyzelus Comicus in Demotyndareo fabula, ... [Greek illegible]

[Greek verse, illegible]

id est,

Tribus e malis vnum necesse legere erat,

Induere palum, vel cicutam obducere,

Vel naue piratica malis cito eximi,

Theramenis tria hæc cauenda censeo.

Apparet versus esse trimetros, quorum priores pari sui numeris constant, corrupti numerum. Aristophanes in Triphalete fabula,

[Greek verse, illegible]

Ego metuo mihi tria hæc Theramenis.

Theramenes, cuius dubia in reipub. administratione fides literis consignata est, tria pœnarum genera Athenis inuexisse videtur, aut stipiti adligatum corpus lictori excarnificandum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut exilio solum vertere. Huc adlusit Menander Comicus eo versu:

[Greek verse, illegible] id est,

Id namque de tribus malis vnum obtigit.

Theramenes quomodo a triginta tyrannis e medio sublatus sit, quidq. dixerit, ne Isocrates suscepto illius patrocinio periculum sibi ipse crearet, legas apud Plutarchum in vita Isocratis. Non dissimile est quod refert Suidas, capitis reis tria apponi solere, gladium, restem, & cicutæ potiunculam, quæ nominabant τὰ τρία ..., hoc est, Tria letalia, vel τὰ τρία ..., hoc est, tria morti addictorum: cuius rei meminit in Aepolis fabula Alexis Comicus, quamquam etiam aliter illud efferatur, τὰ τρία ... id est, Tria apud Prætorium siue iudiciarium forum:

quod inde natum quod capitalem sententiam subituris fas esset tria quæ lubitum esset, effari, libere. cibo prius vinoq. expletis. Zenobius auctoritate Aristidis commemorat, oraculum Delphicum consulentibus sortes exhiberi consueuisse annulo obsirmatas, cum admonitione ista, ne statum ante diem, eas resignarent, prævaricatoribus n. impendere e tribus vnum aut oculorum orbitatem, aut linguæ iacturam, aut manus truncationem.

Vita suilla.

SPVRCVM & contaminatum viuendi genus, ..., id est, Suilla vita a Clemente lib. pædagogi tertio vocatur, vbi ait, [Greek illegible] id est, Pædagogus ille omnicius, sciens conuersationem cum improbis hominibus suinam esse, per Moysen vetuit porcina vesci: ... etiam stolidi crassiq. ingenio dicuntur, vt apud Aristophanis scholiasten Hippocratis liberi leguntur traducti fuisse per ora hominum de stupiditate, hoc est, ..., & Eudemus de iisdem ait, [Greek illegible], id est, Suilli & illiterati Comicorum salibus incessebantur. Aristoph. interpres de Phanippo quodam, ... id est, Suinus & scortorum amoribus deditus erat. Bœoti ... dicti fuerunt propter ingenij crassitiem. Pherecratis etiam ... pro imperitia extulit, & Plato ... pro indocte & insulse, suum more aliquid conari. Nazanzenus,

[Greek verse, illegible] id est,

Ipsi in sus ipsorum probris sunt sues.

Supra fumum clauus.

[Greek illegible], id est, Supra fumum clauus. Refertur ab Eustathio Odyss. μ. Idem Odyss. π. indicat prouerbialiter dici securitatis aut incuriæ cuiusdam argumento ... de rebus iam secure sepositis: quasi supra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppositum id illud Vlyssis consilium ad Telemachum filium, ... id est, Extra fumum deposita diligentia nauatæ indicio, siquidem arma aut vtensilia cum curæ seponimus ne fumo denigrentur, sed splendorem seruent. Incuriam ostendit qui illud scripsit,

[Greek verse, illegible] id est,

Hic clypeus appēdetur in fuligne: nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Hesiodicum est, [Greek illegible] id est, Supra fumū seponere gubernaculum, pro, nauigationi supersedere: sic enim ait,

[Greek verse, illegible] hoc est,

Clauū affabre factū supra fumū suspendere, & iterū,

[Greek verse, illegible] id est,

Absq. mora supra fumum sepone temonem.

Greg. Nazan. in epist. iocatur in Greg. Nyss. qui reiectis sacris lib. & sepositis, profanos in manus assumpsisset: ..., inquit, [Greek illegible] id est, an supra fumū libros seposuisti, quemadmodum clauum solent bruma tempore.

Fluctibus obloqui.

[Greek illegible], id est, Fluctibus obloqui prouerbialiter dicit, cui cū homine refractario ac morosio res est,

Refertur ab Eustathio Odyss. nono. A quo non abludit illud Aeschyli apud Prometheum.

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν, id est,
Hortando me obturbas vt vnda inaniter.

Aesopicum onus.

Αἰσώπειος φόρτος, id est, *Aesopicum onus prouerbiali specie dicitur quod non vsquequaq. grauat, sed paullatim leuius redditur imminuiturq. Natum ab Aesopo fabulatore, qui mazas frixas & commeatus in longum ita parati vim magnam humeris exportandam in se recepit, iniquius nimirum & portatu difficilius onus, qua de caussa ludibrio sannisq. omnium patuit primo sed cum indies decederet aliquid oneri, demenso dietim inde in cibum absumpto, postea ob industriae specimen cunctis admirationi fuit, videntibus illi decrescere onus, conseruis propter viae molestiam & diuturnitatem ingrauescere. Qui scholae ergastulum suscipit, docendi insolens, subit quidem ille Aesopicum onus, sed quod vsu fit leuius.*

Lapis ad funiculum.

Λίθος ποτὶ σπάρτον [illegible], id est, *Lapis ad funiculum aptatur, prouerbium accommodatur cum quid rite fit & ex vsu, nec enim rubrica ad lapidis positum adaptatur, sed pro rubricae seu funiculi ductu, coria in aedificiis seu lapidum ordines apposite locantur. Vtitur eo Gregorius Palama,* καὶ λίθος ποτὶ σπάρτον [illegible], οὐ σπάρτον ποτὶ λίθον συνδιατίθεται, *i. Et lapis ad funiculum apte locatur, nō autē funiculus ad lapidē cōponitur. Cōsimile est illi, Bos currū trahit, nō bouē currus. Est autē* σπάρτον *is funiculus fabrorū caementariorū, quē ad perpēdiculi normam extendunt, vt lapidum coria concinnius aptent atque componant. Potest & inuerti adagium, cum quid praepostere administrari significabimus. Euripidis scholiastes citat hoc modo adagium.* τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγειν. *id est, Funiculo lapidem applica. Refertur & ab Apollonij interpretibus Doricae paroemiae nomine, ita,* ἡ δωρικὴ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντες, *id est, Dorico prouerbio dicitur, Lapidem ad sparton agentes.*

Caprae anniculae pera.

CITATVR *ab Eustathio Odyss. 9. paroemia heroici versus lege astricta eiusmodi.*

Αἰγὸς ἐπ' [illegible] ἐρυθρᾶς πήρα ἀρίστη. id est,
Annicula caprae ruffae pera optima fertur.

Videtur autem conficta ad commendationem puellaris aetatis, sunt enim πρωτῖναι *anniculi agni, vt exponit Hesychius. Vsus eius accommodabitur, si quando eundem iuuenem praeclarae spei & modestum laudabimus, qui postea senij vitio morosior redditus intolerabilis euasit.*

Tibi ipse calendas edicito.

Σεαυτῷ νουμηνίας κηρύσσων, *id est, Tibi ipsi nouilunij diem aut Calendas edicito. Licebit vti cum alicuius arbitrio permittimus quidpiam, vt pro suo iure statuat quod velit. Apparet olim cum penes sacerdotes ius omne esset intercalandi, ab iisq. petenda esset feriarum omnis ratio, consuetudinem fuisse receptam, vt praeconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiusq. mensis dies, quem feriatum habebant: Est autem* νουμηνία, *nouilunio dicatus dies mensis auspex Fit huius adagij mentio apud Hesychium: & indicat natum a Cai insulae incolarum consuetudine, vbi pro libito ferias sibi quisque deligebat, incerta & confusa dierum festorum ratione.*

Dissidij pomum.

DE *eo qui seminarium litium & rixarum spargit, dissidij auctor, prouerbialiter dixit Nicephorus Callistus lib. 14.* [illegible] *id est, Contentionis pomum in medium proiicere. vbi crasso errore lapsus est interpres ita vertens. Contentionis ouem, vehementer eam perstringens, in medium protulit. Adlusit ad fabulam de pomo, quod Eris discordia dea in cōuiuio deorū proiecit inter accūbētes deas, in scriptū vt pulcherrimae cederet, qua de re Lucianus legatur.*

Xenocratis testimonium.

DE *minime vano & indubitato testimonio efferri potest, siquidem hoc de illo proditū legimus apud Laertium, quod cum nemini iniurato testari liceret apud Athenienses, soli huic iusiurandum remissum fuerit,* [illegible] *inquit,* [illegible] *Quo spectat illud Ciceronis ad Atticum. Quae mihi res multo honorificior visa est, quam aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hae, vt mos est, circumferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. Ex quo similiter Metelli tabulae, pro incorruptae integraeq. fidei tabulis, quibus etiam non inspectis fides habeatur, in adagij vsum vocari possunt.*

Vlysis vinculum.

Ὀδυσσέως δεσμός, *id est, Vlyssis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt adnotat Eustathius Odyss. θ) de rebus tuto sepositis ac diligente opera obseratis.* [illegible] *Occasio adagij sumpta ex Homero, loco iam antea citato, vbi Vlysses,*

Θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη. id est,
Continuo firmum iniicis ille
Vinculum, quod quondā monstrarat nectere Circe.

Vetusti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutum esse volebant: recentior enim est clauis vsus, quas Laconum esse inuentum, sunt qui adnotant.

Vulgari pisci non insunt spinae.

Ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, *id est, Vulgari pisci non insunt spinae. Democriti adagium est. Vulgus hominum non ita laedere potest aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire potest: idem etiam dissoluendis syllogismis ineptum est. Plutarchus Sympos. lib. 2.* οὐ γὰρ ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, ὥς φησιν ὁ Δημόκριτος. *id est, Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piscis spinas non habet. Refert Aelianus omnigenae historiae libro decimo, Archytae Tarentini apophthegma tale, vt difficulter inuenias piscem spina carentem, ita & virum qui nihil habeat dolosi aut spinosi, graece illud sonat* ὥσπερ [illegible] ἰχθὺν ἄκανθαν μὴ ἔχοντα.

Arundi-

Arundinea crura, & tabis propheta.

De praetenui homuncione et macilento, atque etiam morboso dicetur illud Comici Platonis,

Καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης. id est,

Arundinea habens cruscula, tabis propheta.

Torsit ille in Cinesiam Euagorae filium, poetam dithyrambicum, qui vsqueadeo imbecillo & macro corpusculo fuisse memoratur, vt tiliaceis asseribus circumquaque se cingeret, ne praelongum & exile corpusculum vltro citroq. flecteretur, vnde φιλύρινος, id est, Tiliacei cognomentum illi apud Aristophanem. inciderat autem iste ex laterali morbo in epyema, collecto in thoracem pure, quapropter vetusto more, caussa remedij contra phthisin, inustus fuerat, vt ex Platone Comico refert Galenus aphorism. lib. 7.

Expiatis bona obtingunt.

Athenaeus in primi Dipnosophistarum initio, versu hoc prouerbiali vtitur ex Callimacho Cyrenaeo desumpto,

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ δίδοσιν ἀμείνω, [illegible] id est;

Dant bona cunctis Dei, ter vino flumine tinctis.

Postularat autem Timocrates communicari sibi sermones eruditos in mensa varijs de rebus habitos, neq. patiebatur se excludi ab ea auditione tanquam profanum, & mysteriorum cognitione indignum. Solebant vero ante ea quam sacra attingerent, lustrari ter se lauando aut circumferendo, quod ipsum antiquum est sacrorum verbum, pro purgare, Plato quoque vsurpatum, ibi, [illegible]

Ecalenatore circumferam: quē morem expressit Virgilius in 6. vbi ait. Idem ter socios pura circumtulit vnda, Spargens rore leui, & ramo felicis oliuae, Lustrauitq. viros. Licebit vti quando postulabimus participes fieri scientiae reconditae, aut cognitionis rei cuiuspiam arduae, tanquam symmistae: veluti si anatomiae a dissectionis studiosus rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Vuesalio, ea in arte extra omnem aleam peritissimo, efflagitet. Trāsferri etiam potest ad animum vitiorum sentina liberum.

Nodorum vinculi texentes.

Qvos non inelegante voce Vitilitigatores vocauit Cato, teste Plinio, eos non minore gratia [illegible] & [illegible] dixit Democritus Abderita, illud quod iurgia ferant contentiosi, hoc vero, quod veluti nexus quosdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantq. Clemens Stromat. lib. 1. [illegible] ὁ Ἀβδηρίτης [illegible]. quae lectio apud Plutarchum prima Symposiac. decade nō nihil corrupta legitur hoc modo. [illegible] Missas facere oportet eorum fabulas, qui de lana caprina rixātur, & nodos texunt, vt est apud Democritum.

Tripuer senex.

Τρίπαιδα [illegible], quasi dicas, iam tertio puerum senem, vetulum decrepitum prouerbiali schemate vocat Alcyphron, in epistolis, vbi Phoebiana delicata iuuencula senem ab intempestiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpans, [illegible] τρίπαιδα [illegible] nūquā ne desines Tripuer & cariose senex nos in ipso aetatis flore cōstitutas puellas fodere? Simili figura ferme, Trisaeclisenē vocauit Nestorē Neu°. Quin et [illegible] ab Aeschylo in Agamemn. fabula dicitur.

Coruus absente graculo pulcher.

Adagium spirat quod in Theophylacti epistolis legitur, [illegible] id est, Non apparente graculo inter speciosas aues numerabitur & coruus. Non inuenuste eo vtimur, cum duorum fiet comparatio similis prope deformitatis. Elegantius sonabit si ad ingenium transferatur, vt si dicamus, Salustij immanem illam in Ciceronem dicacitatem, merum esse lusum, ora effreni illa Caleni Fusij apud Dionem in eūdem virulentia. [illegible]

Medium sequere.

Proverbiales sunt Senarij Pratinae Tragici poetae Phliasij apud Athenaeum in 14.

Μήτε σύντονον δίωκε, μήτε τὰν ἀνειμέναν,

Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν, id est,

Ne sequere mollem, quem vocant Ionicum,

Neue asperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus adposite vtemur vbi modum, quo sine nihil recte fit, suadebimus, quemadmodum inter Harmoniae genera, cum Lydij modi Lugubre quid foueant ac flebile: Ionici mollibus feruiant: at Dorij velut inter vtrosque medij laudantur: ita in dicendi ratione inter grande illud atque robustum genus, & alterum gracile, mediū ex duobus floridum & pictūratum sequendum monet Fabius. Huic adfine est illud Damascij Syri in Philosophica historia, [illegible], id est, Mensa apparatus erat moderatus & frugalis, neque sordidior propter egestatem, neque dissolutior propter opulentiam, sed medius ac Musicus, in modum Doricorum modulorum tenera concinnue.

Cras cerdo, hodie nihil.

Varronis est inter paroemiacos librorum titulos prouerbium nō semel a Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rerum humanarum sortē, significari autumo. Conforme illi est immo idem plane, Anaxandridae Comici illud ex Anchise fabula.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id est,

Multi quidem sunt hodie liberi parum,

Quos Sunienses luce crastina, dies

Sequens videbit perfrui claros foro.

Sors namq. clauum versat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienses, negotiatores intelligi puto, a Sunio Atheniensium emporio notissimo, vbi rerum venaliū forū erat, Donato teste: at innuit repente quosdā e seruis negociatores bōa fortuna vsos euadere, mox & ciuiliū rerū gubernaculis admoueri, hoc est, ex Iris Croesos,

fieri.

fieri. Exstat apud Aristophanem simile prouerbium, Νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δ' ὑπερμέγας, *id est, Qui nunc nullus, cras præmagnus. Consimili figura ferme dixit Nazianzenus in Athanasium.* χθὲς ἱερόσυλοι καὶ τήμερον ἱερεῖς, *id est, Heri sacrilegi, hodie sacrifici: de iis qui sacra intempestiue tractant, adhuc tyrones artis, aut qui doctores esse præsumunt, vix discipuli. Postremum autem illud,* ἅπαξ στρέφει δαίμων ἕκαστον, *id est, Fortuna vertit clauum cuilibet, prouerbium sapit, quo fortassis vsus sit Varro similiter, vt haud absurdum sit illud apud Nonium reponere in dictione. Examussim, vbi sic legitur, Idem* οἴακα, *hoc modo legendo, Idem* οἴακα δαίμων. *vt ex initiali voce notum tunc adagium agnosci potuerit.*

Puluere extrito decertat.

Κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζεται. *id est, Extrito puluere decertat, aut in certamen descendit. Citatur prouerbium ab Eustathio Iliados penultimo, Quadrat in eum qui victus animum resumit, & cum hoste digladiatur. Transferetur ad animum, si quis in congressu litterario herbam alicui dare coactus, nihilo animo deiectior ad conflictum redeat, quasi detersis pulueris sordibus.*

Hercules in Lydia.

HERCVLES *in Lydia prouerbialiter dicitur qui cultu corporis effeminatior incedit indecoro sibi habitu vtens, vt miles in toga talari conspicuus. Multorum scriptis celebratur Hercules muliebribus indutus apud Omphalen Lydiæ reginam. Aristides in oratione aduersus eliminatores,* Ἡρακλῆς ἐν Λυδοῖς ὠρχήσατο. *id est, Hercules inter Lydos saltauit. Tertullianus lib. de pallio. Quales ille Herc. in serico Omphales fuerit, iam Omph in Herculis scorto designata descripsit vbi pro serico Beatus Rhenanus Theristro legit: innuit autem non minus pudendum fuisse Herculi muliebrem cultũ adsumere quam Omphale Leonina pelle cingi.*

Asino gramen & baculus.

SAPIENS *præceptum est,* ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δούλῳ ἄρτος καὶ μάστιξ. *id est, Asino fœnum & baculus, seruo panis & scutica. Refertur a Gregorio Palama Thessalonicensi, ignauiæ sedentariæq. desidiæ iustissimum præmium: indicat namq. duriter habendos, qui nil recte faciunt, nisi vrgeas flagris. Seruilia ingenia non nisi plagis emendantur, Phrygum in morem: & quæ in prauum induruerunt, minis, verberibus, & Manlianis imperiis frangenda sunt: contra generosi spiritus dura omnia respuunt, laude excitantur, honorisq. ambitu quocunq. velis ducuntur.*

Paruis parua dant dij.

Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί, *id est,*

Largitur paruis vsque pusilla Deus.

Versus est Pentameter ad Callimachum auctorem relatus. Ita ferme natura comparatum est, vt tenuis cõditionis homines, tenui oblata sorte non secus exultẽt, quam magna solent magnates. Artemidorus in libro De somniorum interpretationibus quarti calce, ἐπειδὴ οὗτοι καὶ τὸ τυχὸν λαβόντες ἀγαπῶσι καὶ ὑπερχαίρουσιν, ἱερὸν οὖν καὶ τὸ Καλλιμάχου ἔχει, τό, Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί. *id est, Hi namq. vulgare quidpiam nacti, amplectuntur illud ac supra modum gaudent, propterea recte habet Callimachi dictum, Dat semper paruis munera parua Deus. Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua, Auream quadrigam esse ambiendam, a qua si contingat voto excidere, rota saltem aut aureus radius obtingere possit desiderioq. satisfacere.*

Agri podex.

Πυγὴ ἀγροῦ, *id est, Agri nates, prouerbiale est, de restibili agri feracitate, metaphora a carnulentis natibus sumpta: sic &* οὖθαρ ἀρούρης *accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ:* τὸ δ' γῆς πίονά τε καὶ τροφῆς αἴτιον. *Homerus etiam* γουνὸν ἀλωῆς *dixit, Varro sumen terræ. Non nulli efferunt adagium de hominibus immodice rusticanis: Alij dici volunt de otiosis delicatisq. qui non agro tantum adsident magno in otio, sed simpliciter quauis in re delicatius versantur: vt Eust. adnotat. Hesychius etiam locupletes homines & latifundiis opulentos,* ἀγροῦ πυγάς, *dici adnotat, velut agris suffarcinatos.*

Vna clamore Neadas superat.

Μείζω μία τῶν νηάδων. *id est, vna clamore vincit Neadas. Aelianus libro 17. De animalibus indicat adagiũ fuisse in clamosas mulieres: esse autem* νηάδας, *id est, Neadas animantium genus quorum clamore terra in hiatum discedat, auctoritate Aphor.onis, qui etiam Samum desertam ab incolis propter harum Neadũ multitudinem, scripto prodiderit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus, Aedonis & Zethi filiam. Perstringit simili ratione feminarum verbositatem Iuuenalis satyra sexta, ibi,*

Vna laboranti poterit succurrere lunæ,
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas Pulsari.

Retibus confert, nihil tamen capit.

MEMORAT *adagium huiuscemodi Hesych.*

Δικτύοις μὲν εἰς ἐμπορίαν, λαβεῖν δὲ μή. *id est,*
Conferre retibus, nihil capere tamen.

Versiculus est iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inseruientem commodis, vnde plus iacturæ, quam emolumenti ad ipsum redeat. Adagio huic obnoxij sunt, qui typographis adsiduam operam præstant, nullo vel exiguo certe cum suo lucro.

Schema & gradus.

DORICVM *prouerbium est* σχᾶμα καὶ βᾶμα, *quod cõmunis lingua profert,* σχῆμα καὶ βῆμα, *id est, Habitus & incessus. Quo significabatur, non protinus ad altiora artium penetralia esse prouolandum, et quasi supra septa excedendum, ac præoccupanda veluti sedilia certis ordinibus constituta, sed pedetentim & ordine quodam pergendum esse, ne prætereantur quę præcedere debent rudimenta atque initia, sine quibus cognitis cassa fiat & concidat reliqua omnis traditio. Exstat apud Etymologici auctorem.*

Quam facile canis exsta edit.

QVAM *facile canis exstat edit, prouerbiale dicterium est apud Anneum Senecam in Apocolocyntosi, seu, Ludo de morte Claudij Cæs. vbi D. Augustus introdu-*

citur

citur hunc in modum sententiam suam edisserens. Qui vobis non posse videtur muscam excitare, tam facile homines occidebat, quam canis exta edit. Ista namq. lectio magis placet, quam vulgata, qua legit, quam ca neis excidit, vt adnotatum est a me nuper in adnotatio nibus in eum librum, fauentq. illi scriptura doctorum plerique. Dicetur de re expedita & oppido quam facilli ma factu; quo pertinet illud Horatij, Vt canis a corio nunquam absterrebitur vncto.

Io Saturnalia.

DION lib. quinquagesimo octauo refert vulgatum fuisse dicterium, ἰὼ σατουρνάλια, hoc est, Io Saturnalia, quo vti licebit, vbi quis suæ conditionis immemor, auctoritatis sibi plusculum arrogat. Refert autem Dion, cum expeditionem in Britannos, velut extra orbem positos detrectarent legiones, nec A. Plautio egregiæ militaris famæ senatori, eius militiæ duci, obtemperarent, Narcissum, Claudij libertum, ab imperatore immissum suggestum conscendisse, sed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuisse, acclamante vndequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quod in Saturnalibus serui herili apparatu induti epulabantur. Græce est, συμβοήσαντες πρὸς αὐτὸν τὸ θρυλούμενον, ἰὼ σατουρνάλια, ἐπειδὴ ἐν τοῖς Κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαβόντες ἑορτάζουσι. Paullo diuersius extulit Martialis libro III clamant ecce mei Io Saturnalia, versus,

Et licet, & sub te præside Nerua libet.

Nihil ad Persium.

PROVERBIALITER vsurpatum est a Cicerone libro De oratore secundo, quo vtemur, cum discrimen ingēs eruditionis inter duos notare volumus: sic enim ait. Lælium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illiteratum, sed nihil ad Persium. Deflexum est autem e C. Lucilij Satyrographi verbis hisce, Persium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus significare voluit se optare suis scriptis lectorem neque indoctissimum neque rursus doctissimum, quod ille nihil intelligat, hic morosius aliquanto iudicet, ac plus intelligat fortassis quam ipse auctor de se, hunc locum attigit & Plinius in præfatione naturalis historiæ, ita scribens. Præterea est quędam publica etiam eruditorum reiectio. Vtitur illa & Mar. Tullius extra omnem ingenij aleam positus, & (quod miremur) per aduocatum defenditur, Hæc doctissimum Persium legere nolo, Lęlium Decimum volo.

Rarum, carum

PLATO in Euthydemo. Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ Εὐθύδημε τίμιον τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὂν ὡς ἔφη Πίνδαρος, id est, Quod rarum est Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametsi res sit longe optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium est & vetustissimum, & hodie vsitatissimum, quod χυδαίῳ versu omnibus in ore est, Quod rarum, carum, vilescit quotidianum. Diu Hieronymus alicubi, Omne quod rarum est, plus appetitur, Pulegium apud Indos pipere est pretiosius. Martialis libro primo, Epigram. Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis,

Hyberna pretium sic meruere rosa.

Facit namq. fastidium copia, vt inquit Liuius: & frigidius amamus semper ea, quibus vbi libeat, potiri fas sit. Huc spectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait. Vsitata res facile e memoria elabuntur, insignes & noua manent diutius. Solis exortus, cursus, occasus, nemo miratur, propterea quod cottidie fiunt, at eclipses solis mirantur, quia raro accidunt, & solis ecclipses magis quam lunæ, quoniam hę crebriores fiunt, docet igitur natura se vulgari & visitata re non exuscitari nouitate vero & insigni quodam negatio commoueri.

Ne vicini quidem sentiunt.

CVM indicare volumus ita geri tacite ac dissimulanter quidpiam, vt ne proximi quidem subodorētur factum, aut rem adeo triuialem esse & exigui momenti, vt ea nemo commoueatur, prouerbij vsus erit. Plato in Alcibiade priore, differens quantum ponderis trahant res magnatum. Persarum, inquit, regi cum primogenitus nascitur, cui hæreditario iure destinatur imperiū, cuncti subditi festum diem celebrant. ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται. id est, at nobis in lucem editis, ne vicini quidē (iuxta Comici dictum) magnopere id persentiscunt. Non liquet nunc mihi e quo Comico petitum sit.

Tamquam ouis meridians.

SOCRATES apud Platonem in Phædro, de supino otio animiq. veterno extulit prouerbialiter illud, ὥσπερ προβάτιον μεσημβριάζον, hoc est, tamquam ouis meridians: verba eius ita habent, κηλουμένους ὑφ' αὑτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδ' ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν, id est, Si viderint nos animi veterno torpentes, merito derideant, arbitrati mancipia quępiā in suum delata gurgustium, tamquā oues meridiātes ad fonticulum indormire. Solent oues medium diem accedente sole ad fontium aquas desides iacere aut in vmbra.

Ad Scirrhonem tendere.

THEAETETVS apud Platonem in cognomine sibi dialogo, σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν Σκίρωνα μᾶλλον τείνειν. id est, Videris mihi ad Scirrhonem potius spectare. Prouerbiali figura dictum de eo qui efficacibus argumentis & scientificis demonstrationibus, cuiusmodi lineales necessitates appellat Aristoteles, compellit quempiam ad assensum. Sciron latro fuit insignis, qui cognominatas a se Scironidas cautes insidens, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites se dare, vt in Bibliothecen quinto scribit Diodorus Siculus. Euripidis scholiastes annotat solitum fuisse viatores ad abluendos ipsi pedes cogere, atque ita inter lauandum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph. 7. & Propertio tertius.

Nec tamen est quisquam sacros qui lędat amantes,
Scirronis media si licet ire via.

Vbi Scirronis viam appellat periculi plenam. Pausanias in Atticis Scirronem memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius vrbis imperio cum Niso Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omne ob-

tinnit, indicante Aeaco arbitro: an autem hic idem sic cum latrone, ignoro. Cum hoc consonat & quod mox Plato subiicit, [illegible] *id est, Tu fabulam agere mihi vide ris potius, qualem Autaus.*

Dijtrephes doliares habens alas.

Διιτρέφης πυτιναῖα ἔχων πτερά, *id est, Dijtrephes doliares habens pennas. Dici videtur posse de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimonijs aut opificio vulgari quod tractarit olim insistere. Aristophanes in Auibus.*

ὡς Διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερά. *id est,*
Ceu Diitrephes victorias tantum pennas habens.
Fuit autem iste Diitrephes [illegible]*, hoc est, vietor qui vitilibus dolia compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euasit Athenis. Vnde eius mensam alicubi in Heroibus fabula traducit Aristoph. nouum hominem & neoplutum notans,* [illegible] *Diitrephis mensam nominans e tenui lautiorem.* [illegible] *autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Euph.*

Circulator Cybelius.

Μητραγύρτης, *hoc est, Cybeleius circulator prouerbiali specie dicitur homo contaminatus flagitiis, & libidinibus temulentiaeq. addictus. Plutarchus de Ptolemeo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano complosо obambulabat;* [illegible] μητραγύρτου βασιλέως [illegible] *id est, Graue & calamitosum esse, si Cleomenes operiretur feriatum otium Regis Cybeleij praestigiatoris, vbi primum ille tympanum posuerit, & caetus tripudiantium dimiserit. Metragyrtae dicebantur Phrygiae Cybeles sacris operati, fanatici homines, qui tympani complosu stipem corrogabant, qui & diuisim* μητρὸς ἀγύρται *dicuntur, velut matris deorum praestigiatores. Dionysius Halicarnass. libro secundo. Pessinuntia, inquit, deae sacerdotes sunt Phryx vir & Phrygia femina quae deam circumferunt* [illegible] *per vrbem, more patriae suae, simulacra picta circumposita pectori gestantes, turba reliqua deam quae sequitur, tibiis circumstrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo* μητραγυρτῶν *aut tibiis personans incedit, variegato amictu conspicuus, aut orgiis Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem graecam quae in impressis codicibus legitur, quod Eusebius lib. 2. Praeparationis Euangelicae locum Dionysij citans,* [illegible] *scribat, quae vox idem cum priore denotat, nisi quod ex etymi ratione menstruum circulatorem intelligamus, nam quolibet mense caetus faciebant stipemq. corrogabant vt ex Suida quoq. discimus, cum hac voce nihil habet commune Mithras, quae solis appellatio est apud Persas, vti Lutatius Placidus in Statianis commentariis adnotat his verbis, Sol apud Achaemenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, vbi in antro colitur Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos sic Papinius,*

Seu te roseum Titana vocari
Gentis Achaemenia ritu, seu praestat Osirin
Frugiferum, seu Persai sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram. Porphyrius libro quarto. De abstinentia ab animatis, refert Symbolum quempiam contexuisse historiam Mithriacham pluribus libris; in quibus Mithrae mysteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius lib. 36. Mithrae Aegyptij regis, qui in Solis vrbe regnans primus obeliscos Solis numini consecratos posuerit. Persis quoque solenne erat iuramentum per Mithram.

Choros Tragicos moleste fert.

Χοροὺς τῶν τραγῳδῶν ἄχθεται. *id est, Tragicos Choros aegre fert. Suidas adnotat dici de famelicis, quod morae sit impatiens venter, qui vero esuriunt, hi choros, qui ferme prolixi sunt, in longum extrahi moleste ferant. Aristophanes.*

Εἶτα πεινῶν τοὺς χοροὺς τῶν τραγῳδῶν ἄχθεται. *id est, Deinceps esuriens tragicos choros indigne ferat. Fames implacabile malum est, moraq. diuturnitate inualescit magis eius impatientia. Pulchre Socrates illud prouerbiale extulit in Phaedone,* οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ. *id est, Nulla cantillat auis, quando esurit. iacet voluptas omnis & animi gaudium. vbi esuritur.*

Dies digitus.

Δάκτυλος ἁμέρα. *id est, Digitus dies. Adagio indicatur vitae humanae spatium esse exiguum, quasiq. digitale: Hyperbole infra illam, Spithama vitae. Alcaeus poeta apud Athenaeum,* Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; δάκτυλος ἁμέρα, [illegible] *id est, Bibamus quid lucernam moramur? Digitus est dies: accipe maioribus poculis, quae tu obducas: vinum namq. Semeles Iouisq. natus obliuiosum mortalibus dedit: infunde, misce vnum atque plura. Huc adlusit proculdubio auctor Epigram. quod in fine 7. lib. legitur.*

Πίνωμεν Βάκχου ζωρὸν πόμα, δάκτυλος ἀώς,
Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν; *id est,*
Ducamus Bacchi latices, digitus breuis est lux;
Somniger aut quid te lychne manere iuuat?
Quamquam in Alcaei verbis pro ἀμμένομεν *alij* [illegible]*, hoc est, extinguimus, supponunt, cum prioris lectionis fides vel ex Epigram. astrui possit.*

Canibus ossa prodo.

Μηνύω κυσὶν ὀστέα, *id est, Canibus ossa commonstro. Prouerbium est de eo, qui inimico suum patefacit consilium, velut si quis riuali amores suos detegat, aut litigator aduersario actionem suam indicet. Extat Epigramm. libro 7.*

Ἀλλὰ τί μηνύω κυσὶν ὀστέα, μάρτυρας οἵοι
Τὰς [illegible] *hoc est,*
Quid canibus prodo ossa, loquacis premia linguae
Quae sint testatur leuis arundo Midae.

De arundine Midae fabula est apud Ouidium Metamor. vndecimo, quam perstrinxit & Petronius Arbiter his versibus.

Sic commissa ferens, auidus reserare minister,
Fodit humum, regisq. latentes prodidit aures,
Concepit nam terra sonum, calamiq. loquentes
Inuenere Midam, qualem conceperat index.

Inter

Inter lugentes iocari.

De eo qui alieniore tempore intempestiue aliquid designat aut loquitur, competit quod parœmia nomine re citat Demetrius Phalereus, ἐν πενθοῦσι παίζειν, id est, inter lugentes ludere, verba eius sunt in capite de homœoteleutis, ubi affectatam vocum structuram crimi natur. ... id est, Non hercule affectum mouebit aut miserationem, sed eum quem nominant mixtum fletui risum, nam in affectibus talia vitiose affectare, est idem quod inter lugentes, ludere, iuxta prouerbium, quo in loco turpes mendæ in codicibus impressis insederunt, siquidem male ... pro ... scriptum legitur, & ... pro ..., & ... loco ἐν πενθοῦσι. Quid, quod vox ipsa κλαυσίγελως prouerbialis est, de simulato fletu, qualis haeredum esse solet, iuxta Mimum Publianum, Haeredis fletus, sub persona risus est, qua vsum ostendit Xenophontē Hermogenes rhetor cap. De Tenuitate: est autem locus Graecarum rerum lib 7. ... id est, Cunctos qui aderant tenui reuera permistus lacrymis risus. Apollodorus apud Athenaeum lib. 13. refert duas fuisse Phrynas meretriculas, quarum alteri a fictis lachrymis cognomen dicit fuisse κλαυσιγέλωτα, alteri a puditate ...

Pistillum exornatum.

Demetrivs Phalereus de frigiditate scriptorum disserens, adagio hoc vtitur, vbi ait, idem esse frigiditatem, quod arrogantiam: nam vt homo adrogans qua in se non agnoscit, sibi tamen vendicat, tanquam adsint: ita qui humilibus rebus pondus orationis adiicit, similiter agit ille qui in re tenui superbit. ... id est, cuiusmodi est pistillum exornatum, quod in prouerbio est, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re praepostere aut inepte compta, aut oratione inepta flosculis quibusdam parum apposite picturata. Quadrabit & in hominem gloriosum aut operose vestitum, in quo nihil sit salis aut prudentiae.

Formicae semitam canit.

De eo qui subtilitates omnes persequitur, & minutissima quaque dictioni immiscet vt elabatur: aut qui vltro citroq. narrationem rei impleat, prima mediis, vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur, μύρμηκος ἀτραπούς ᾄδει. hoc est, formicae semitas canit Extat apud Aristophanem in Thesmophoriaz. de Agath. Comico dictum, quem sugillat vt subtilia ac flexiloqua carmina scribentem, Formicae viam suam obliquam discursu implicito.

Sirenas praeternauigare.

Σειρῆνας παραπλεῖν. id est. Sirenas praeternauigare prouerbiali tropo dicitur, qui Philosophiae praeceptis communitus voluptatum illecebras despuit, aut quomodocumq. vitiorum occasionem declinat. Socrates apud Platonem, ἐὰν δὲ ὁρῶσι, διαλεγομένους ἡμᾶς καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους. id est. Sin videant nos sermones conferentes & illecebris immobiles praeternauigare ipsos tanquam Sirenas quaspiam. Similiter dixit in Sympos. ... id est, Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tanquam a Sirenibus aures obstruens. Notissima est ex Homeri Odyssea fabula de Vlysse sociorum aures cera claudente, vt periculum sibi suisq. imminens effugeret.

Οἴκοθεν οἴκαδε.

Οἴκοθεν οἴκαδε. id est, de domo in domum transire dicunt Graeci, quoties ab amico amicus munus accipit, aut e diuerso operam suam amico defert, ita vsus est Iulianus apostata in epist. qua fundum donat amico. ... id est, Nunc o amicum caput, dono tibi do fundum, exiguum quidem illum, sed amico non ingratum, de domo in domum, vt cum sapiente Pindaro dicam. Extat apud Pindarum Olympiorum oda sexta. ... id est, praeconium accipiat de domo in domum, hoc est, proprium haud peregrinū Certe quidquid non aliunde accedit, sed quasi domi nostrae natum & vernaculum nobis est, οἴκοθεν habere dicimus. Aristides in oratione de templo Zeziceno, ... id est, Imperij tutelam non alienam, sed reuera domesticam constituerunt, rerum omnium communione. Idem in genethliaco Appellae. ... id est, Imponit illi filij nomen adeoq. dat quasi de domo in domum & generis & existimationis ex aquo principium. Non male ad vsum ita accommodabitur: Si tibi tuisue studiis gratificari aut prodesse quid possim, siue libris siue pecunia, fac a me repetas οἴκοθεν οἴκαδε.

Mithaecus cum sit, Agamemnonem simulat.

Μίθαικος ὢν Ἀγαμέμνων ὑποκρίνεται, Mithaecus cum sit, Agamemnonis personam agit. Competet in eum qui magnas opes iactat, inops cum sit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione se populo venditat. Themistius in prima oratione quae Βασανιστής, quasi Explorator inscribitur, de plagiario sophista & doctrinae quae nulla erat, inani ostentatore, ... id est, Non ignoratis viri optimi, hunc vobis imponere, & Agamemnonis personam histrionice repraesentare, cum sit intus Mithaecus quispiam aut Thearion. Mithaecus ex fece poetarum fuit, qui obsonandi more Siculo rationem conscripsit, at Thearion pistor seu panifex, quorū meminit in Gorgia Plato, ... Meminit Mithaeci & Athen. eiusq. ... citat, libro 7. quod est de obsoniorum conditura. Non abludit ab hoc adagio dictum Polemonis ad sophistam quendam viles pisciculos et boletulos ementem, ...

id est, Qui talibus victitat, magnos Darij & Xerxis spiritus apte exhibere non potest, ut refert Philostratus.

Iupiter pluet mel.

GALENUS medicus libro tertio, id est, de potestate nutrimentorum, scribit aestatis tempore, si quando insignis copia mellis passim in virgultis ac arborum foliis inueniretur, Rusticos exclamare consueuisse, O Iupiter plue mel, quo verbo commode uti conueniet, quando omnia fausta & felicia precamur. Angelus Politianus lib. 1. epistolarum ad Picum diuersum citat ex Tragoedia quipiam, O Iupiter plue calamitates. Sic exclamamus dum ob rei indignitatē, etiam perniciosis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inscribitur Alcibiades secundus, putat esse probi Poetae versiculos illos.

Hoc est, Rex Iupiter, optima quidem nobis & vouenti bus tribue:

Ceterum perniciosa petentibus etiam quam longissime iubeas abesse.

Manus in Aetolis, mens autem in Clopidis.

ARISTOPHANES in Comoedia cui titul. Equites, quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri potest, qui numquam cessant vel a petendo, vel si hoc parum successerit ab alienis rebus sublegendis. Poeta germana sua festiuitate Aetolos ab ..., id est, ab assidue & importune petendo deriuauit, quamquam etiam Athenaeus libro sexto, Dypnosoph. dicat esse Aetolicum. Ceterum cum Cropiae populus sit ex Leontide tribu, Poeta valde quam eleganter ... commutauit, ut ..., id est, furtum exprimeret, cuius perpetuo reum agit Cleonem: meminit adagij & Plutar. in libello de Curiositate.

Αἰξωνεύεσθαι.

STEPHANUS in dictione ... quae ciuitas est Magnesiae, scribit ... prouerbio dici vanos accusatores & sycophantas. Aexones enim vt idem inquit, ... Harpocration in dictionario 10. Orato. dictione ... scribit hoc adag. Menand. & Platonem Comicos esse vsos.

Βερραΐζειν.

STEPHANUS in dictione ..., scribit ... prouerbio dici ..., id est, nihil dicere quod verum sit, adagio ab Antiphane Comico Berrhaeo nato, qui prorsus incredibilia & vana quaedam scripserit.

Thessalus missus.

PAUSANIAS in Graecia Attica, Thessalium missum, egregie lautum cibum ita dictum fuisse scribit, & Athenaeus probat. lib. Δ. Dypno. ..., id est, in mensis instruendis valde quam operosi fuerunt Thessali, vnde & Eriphus Comicus in bellis sic inquit

Illa vero non Corinthus, non Lais o Syre,

Neq. item lautorum Thessalorum hospitiū alimenta.

Idem Athenaeus lib. ... Dypnosophistar, Thessalos ... vocat.

In ollis venari.

APUD Athenaeum ex Menandri Trophonio Parasitus, ... tametsi mare nullo vmquam tempore attingat, in ollis tamen egregiam capturam adsequitur. Prouerbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius est, quam alienum, qui qui vere dicuntur ...: sunt enim iuxta Anaxillam Comicum, ...

Quattuor habens capita.

ATHENAEUS libro decimo, dipno. scribit Menandrū de Byzantij vinosis atque temulentis mercatoribus dixisse, ..., id est, quattuor habens capita. Siquidem ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationem reddit Alexander Aphrodisiensis libro primo. Problem. 121. Et Lactan. de Opificio Dei capite nono. Adagium ad eos pertinet qui cum se largius inuitarint, sese putant non numquam pro vno multa capita gestare.

Barbam ab vlnis puerorum vellere.

LUCIANUS in tragoedia cui titu. ..., Barbam velle a puerorum vlnis, hoc est, inanem laborem suscipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barbae genus a puerorum vlnis possit, ego non video. Barbam igitur a puerorum vlnis vellunt, qui sumunt inutilem operam, rebus egregie commodis passim praeteriis & neglectis.

Ocream capiti, tibiae galeam adaptare.

LUCIANUS in Rhetore, Ironicos Rhetorem sic instituit, ... Verum vt vnumquodq. primum inciderit, primo loco dicatur: ad hac si fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiae vero galea adponatur. Prouerbium indicat nihil suo loco, sed omnia praepostere fieri. Adagio rursus vtitur Lucianus in Commentario, ..., id est, de errore compellationis, ... Sallustius in bello Iugurthino praeposteros homines vocat, qui maiorum acta, & graecorum Militaria praecepta tum primum legunt, quando iam consules facti sunt. Nam gerere, quam fieri tempore posterius est. Plinius scribit, Oryges esse contrario pilo, & ad caput verso vestitos, ita reperias quosdam homines qui nihil ament, nisi quod sit praeposterum.

Archilochi Vulpes.

BASILIUS Magnus in Commentariolo ad Nepotes. ..., Archilochea vulpis versutam atq. variam calliditatem

calliditatem imitemur.. Adagiũ in eos dicitur qui pro re nata consilium expeditissime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis a se scripsis vulpẽ vbique callidissimam introduxit Auctore Philostrato in Iconibus cap. de fabulis meminit eius rei, & Ammonius in libello di differentiis vocum, dictione ἀλώπ.

Senator absque prouocatione, Legatus sine mandatis.

CICERO *libro tertio de Legibus, sed quæro quid hæc re sit turpius, quam sine prouocatione Senator, Legatus sine mandatis Adagia sunt egregie venusta, de iis qui cum nihil auctoritatis habeans, nullis deniq. ciuilibus muneribus fungantur, volunt tamen, vt consueuit imperiosum hoc hominum genus, primi esse in omni loco & tempore: ad hæc ingenerata quadam insolentia ni hil non sibi tribuunt. Nemo autem ignorare potest, ex iure consultorum & historicorum sententia prouocationes ad senatum fieri solitas, quamquam lege a Publicola lata vt Liuius libro secundo. Ab vrbe condita docet, priscis Romanorum temporibus prouocatio a magistratibus ad populum erat. Ceterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus esse potest, qui non reipublicæ sua legitimis mandatis instructus atque alio missus sit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipse a se, de iis qui se negotiis alienis administrandis etiam non accersiti ingerunt.*

Cantilena ex scholis.

CANTILENA *ex scholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi A. Gellius scholica nugalia vocat. Cicer. libro primo, de Oratore, Neque ex scholis cantilenam requirunt. Ita diuus Hieronymus in Procemio 8. libri Commentariorũ in Esaiã Testamentum autem, inquit, Grunij Corocottæ Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduersus Rufinum, Quasi non Cyrrhatorũ turba Milesiorum in scholis figmenta decantent, & testamentum suis cachinno membra concutiat.*

Conchas legere.

CONCHAS *legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum non nunquam ad ludicra quædam sese demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, Sed tamen ita narrare solet Scæuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere consuesse, & ad omnem animi remissionem ludumq. descendere. Hic scimus nõ defuturos qui nos dicant etiam gignere prouerbia, quis si velint, hoc Angelo Politiano rescribant, qui prouerbio nominatim & adposite vsus est in Miscellan. cap. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos longe sanctior est quã vt metuamus ab eius incõparabili eruditione vel latũ digitum discedere. Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. de Scipione & Lælio, Ita animi quoque remissioni communiter aequiescebant. Constat namq. eos Caietæ & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitasse.*

Subula leonem excipere.

PROVERBIO *vtitur Seneca libro vndecimo epistolarum in fine: tuius vsus est, si quando rem periculi plenam leuibus admodum & infirmis præsidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortissima argumenta conuellere nititur.*

In eodem valetudinario iacere.

DE *iis dicitur qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epistol. Non sum tam improbus vt curationes æger obeam, sed tamquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia cõmunico. Cor. Tacitus in dialogo de Oratoribus. Qui in eodem valetudinario hæc ossa & hanc maciem probant.*

Deos absentes testes facit.

PLAVTVS *in Mercatore, Deos absentes testes memoras, qui ego istbuc credam tibi? prouerbiale de eo qui cum summa confidentia strenue mentiatur.*

Sic Aiax de Vlysse apud Ouidium,
Sua narrat Vlysses Quæ sine teste facit. Et Iuuenalis,
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste cauebas.

Gallinaceus Euclionis.

AVSONIVS *in præfatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui solicite omnia diligentissime perquirere & inuestigare, ne pul uisculo quidem relicto, donec id inuenerit quod exquisita cura conquisierat.*

Sapientes sunt qui veteri vino vtuntur.

QVOD *Plautus in Casina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odyss. 3.*

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρατον, θεῖον ποτὸν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitũ
Consulibus priscis condita testa merum.

Sapientiss. certe sunt existimandi qui scriptoribus antiquis vtuntur. non iis quos præpostere veteres vocãt, quos vappæ verius & faci quam vino comparaueris. Gnathæna, siue vt alij Phryne, vt est apud Athenæũ libro 13. ἐπιδόντος δέ τινος αὐτῇ οἶνον ἐν ψυκτηριδίῳ μικρόν, καὶ εἰπόντος ὅτι ἑκκαιδεκαέτης, μικρός γε, ἔφη, ὡς τοσούτων ἐτῶν. *Pindarus in Olympiis Oda. 9.* αἴνει δὲ παλαιόν.

Etiam vetus arbustum transferri potest.

SENECA *libro 13. Epistolarum, Aegialus paterfamilias dicebat etiam vetus arbustum transferri posse. Adagium est, omnem tandem ætatem posse ad optimam quamq. viuendi rationem transferri & accommodari, quando & senex Cato græcas litteras didicit. Ita quod verissimum sit hoc Publianum, Nulla est fera ad bonos mores via.*

Lacinia obtinere.

CICERO *in tertio de Oratore, Nam illud alterum genus, quod est temporibus locis, reis definitum obtinẽt, atque idipsum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut assequuntur.*

Plautus

φίλας τιμῶ μὴ τὸ πρῶτ' ἀπῶσθαι, τοῦ δὲ τελεῖν χεῖρον, hoc est, Orantes Artaxerxis regis gener, cum ob iracundiam, honorato loco excidisset, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum significant, ita regum quoque amici siue purpurati, nunc omnia, nunc autem nihil omnino possunt Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrij.

Plato in Gorgia Charadrij vitam intelligit hominis intemperantis, qui numquam expleri possit, & in quē omnia influunt vt rursus effluant vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur, *χαραδριοῦ τινὰ αὖ τοῦ βίον λέγεις*, Charadrij quandam vitam refers. Charadrium autē Theodorus apud Aristotelem vertit rupicem siue hiaticolam: nam vt interpres Aristophanis in Auibus docet *ἀνομάσθη παρὰ τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διατρίβειν*, auis hæc ita dicta est quod hiatus & terræ voragines incolat. Iridem & intemperantes & incontinentes homines qui numquam expleri possunt, perpetuo ganearum nidorem sequuntur, & nepotum pro feuchas incoluit. Suidas citat aliud prouerbium ex Didymo, *χαραδριὸν μιμούμενος*, id est, Charadrium imitans, de iis qui sese occultare soleant. Siquidem autem hanc vendentes, occultare consueuerunt, ne prius emptori prosit quam sit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium adspexerint conualescunt. Plinius hoc ictero aui tribuit libro 30. capite vndecimo.

Mittere lineam.

Plautus in Mostellaria, Non ego ita extemplo me uni ostendam sensum, mittam lineam. Metaphora a piscatoribus desumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adumbrant & coniecturis quibusdam inquirēdam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, iustum etiam picturæ artificium discimus. Vnde versiculus ille passim celebratur, Linea, quæ veterem longe fateatur Appellem.

Volsellis pugnare non gladiis.

Varro libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur, Volsellis pugnant non gladiis: quo commode possumus vti vel aduersus eos qui parum viri sunt, nempe qui volsellis ita sint vulsi iuxta sententiam Ciceronis, vt nec vnicum pilum boni viri habeant, vel in eos qui prorsus infirmis argumentis vtantur. Ceterum de vulsis corporibus in Demonacte Luciani abunde diximus.

Fortes in tabula.

Plutarchus in Apophtheg. Laconicis, *ἐπεὶ δὲ ἰδών τις ἐν πίνακι γεγραμμένους Λάκωνας ὑπὸ Ἀθηναίων σφαττομένους, ἰσχυροί, φησί, ἀνδρεῖοι γ' Ἀθηναῖοι, Λάκων ὑπετυχὼν, ἐν τῷ πίνακι, εἶπε*, Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Atheniensibus interfici, atque ob id diceret, fortes, equidem Athenienses sunt, Lacon forte fortuna incidens subiecit, Et in tabula quidem: fortes autem in tabula sunt qui fictitia fortitudine passim sese venditant, ceterum cum ad serium certamen peruentum est, tum non milites sed plane mulieres esse videas. Docti quidem in tabula sophistæ, sunt, verum vbi eos excusseris, quam nihil nisi Antronios asinos, aut siquis is rudius, aut impolitius ei possit inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

Elegans adagium est quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nondum omnium dierum solem occidisse, quando significamus finem rei nōdum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum sit.

Etiam inter vepres rosæ nascuntur.

Ammianus Marcellinus lib. decimosexto, cum de Eutherio Eunucho loqueretur, sic inquit, sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nō nullæ mitescūt. Hoc geminum prouerbium ostendit in omni hominum genere, quantumuis peruerso ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros & qui moribus minime sint aspernandis. Gregorius theolog. in vita Athanasij dixit, *ῥόδον ἐξ ἀκανθῶν*, id est, nasci etiam e vite rubum, hoc est, ex optimo parente non numquam pessimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

Idem libro decimoquarto, agitant familiarium agmina, tamquam prædatorios globos post terga trahētes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terētiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeunt, magnifico & frequenti comitatu delectantur, quo potentiores esse videantur. Eiusmodi multos in principum aulis inuenias, qui passim seruorum & comitum multitudinem contrahant, cum apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præstantiss. quique Romani, paucitate familitij, sic enim ille inquit, gloriati sint. M. Antonius octo seruos habuit. Manius Curius cum duobus tantum calonibus vteretur, pauciores seruos habuit, quam triumphos. Marcus Cato tres tantū seruos in Hispaniam ex vrbe secum duxit. Idem aucto re Plutarcho quinque tantum seruos in militia habuit quod & de Scipione Aemiliano Plinius scribit, cum duobus tantum seruis, si quando etiam ad regemmittereteur, esse visum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

Basilius magnus in epistola ad Celeusium, *ἦν δὲ παροιμίας εἶπω, μάλιστα μὲν κύκνων, μάλιστα δὲ σιωπᾶν, ὅτι τὸν νοοῦντας κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι*. Prouerbio locus est, tum doctis oportunum esse, vt de bonis rebus quam possunt eruditissime differant, quando imperitis prius tamquam aqua & igni interdictum sit ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinū plures prouerbiales formulas Ausonius ad Paulinū elegāter expressit.

> Si vitulum tauro, vel equum comittis onagro,
> Si confers fulicas cycnis, & aedona parræ,
> Castaneis corylos aques, viburna cupressis.

Lamiæ turris.

Quintus Septimius Forens Tertullianus in libro aduersus Valentinianos, Nōne tale aliquid dabitur te in infantia iter sōni difficultates a nutricula audisse, Lamiæ

OOO turres,

metaphora dicuntur qui nocendi caussam adimunt, qui viam omnem obsepiunt qua periculum ipsis immine-re videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, *Geometriam exercere in cilio. Iulius Pollux libro quinto, cap. 15. de mulieribus dixit, quæ formam ascititiis lenociniis commendant, quod tandem ad omnes illos pertinet, qui fucis quibusdam adulterinis & quod Plautus ait, Exoticis condimentis sese suaq. venditant. Prouerbij meminit & Hermolaus Barbarus libro quinto. Corollarij in Dioscoridem. Dictione* γεωμετρεῖν *antiqui, vt ex Platone atq. Plutarcho colligimus, non tantum in dimetienda terra vsi sunt, sed in omni negocio quod exactius & diligentius tractamus.* ἐπισκύνιον *autem extraneus ambitus est genæ superioris, quam antiqui cilium appellarunt, & ex eo etiam supercilia, in quibus superbia sedem habet, Auctore Plinio libro 11. ca. 37. Demetrius Phalereus* χαριτοβλέφαρος *a venustate superciliorum dictus fuit, Athenæo teste libro 13. Dipnosoph.*

Simiæ sanguinem profudisse.

DIODORVS *Siculus lib. 16. scribit in Pithecusis eum honorem haberi Simiis quem Ægyptij canibus tamquam diis suis exhibeant, viuere simul cum hominibus cibum ab iis absque omni metu capere, parentes ibi liberis suis a Simiis, vt aliæ gentes a diis imponere nomina: qui simiam occiderint, tamquam impium flagitium designassent, iis pœnã extremi supplicii esse constitutũ, vnde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis qui iam occisi & e medio sublati sint,* ὅτι πιθήκου αἷμα πέπωκε*, i. Simiæ sanguinem eos profudisse.*

De scammate egredi.

DESCAMMATE *egredi apud D. Hieronymum legitur, pro eo quod est proposito digredi.* σκάμμα *locus certaminis est, in quo congrediuntur Athletæ, fossa plerumque aut saltem lineis cinctus.*

Hercules in Lydia.

DICITVR *in eum qui cultu indecoro & sibi neutiquã accommodato vtitur. Vlpianus.*

Testudo volat.

DE *re absurda aut impossibili dicitur. Claudianus libro primo, aduersus Eutropium (qui cum eunuchus esset, tamen Romæ factus fuit consul) multas huiusmodi* ἀδυνάτων *species adfert.*

> *Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,*
> *Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum*
> *Armenij dixere diem, iam frugibus aptum*
> *Æquor, & adsuetum syluis Delphina videbo.*

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

VT *minime conuenit ornamentum aliquod in luto iacere: ita parum dignitas homini insulso & indocto, qui honorẽ et titulũ suũ defendere non potest. Saluianus.*

Pica Syrenem imitans.

SIMILE *est illi, Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & absurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obstrepera quam canora. Galenus.*

Myricæ citius poma ferent.

> *Si quis idem sperat: laturas poma Myricas*
> *Speret, & e medio flumine mella petat.*

Prouerbialia hæc ἀδύνατα *apud Ouidium leguntur.*

Eburneis rastris solum vertere.
Ligonibus aureis terram fodere.

PRO *re insigni & præclara abuti, vt si quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famosis abutatur. Prudent. in Symm.*

Ars amat fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. *Aristoteles eo vsus est indicare volens, summam esse adfinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.*

Quorsum opus amicis, si modo faueat Deus.

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; *Hunc senarium tãquam vulgo celebrem citat Aristoteles, vbi agit de homine beato, anne ille etiam egeat, amicis. Qui putant eũm omnia in se sufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc senarium adferunt. Contrarium tamen Aristoteles concludit. Veri enim amici est dare potius beneficium quam accipere, virtutisque proprium est benefacere, & pulchrius amicis benefacere quam alienis: opus ergo amicis.*

Amicus cum vitiis ferendus.

CONVENIT *cum eo. Mores amici noueris non oderis: non enim, inquit Chrysostomus, fratres tantum sumus sed & membra & corpus vnum Vide Saty. 3. Horatij. 1. Sermon.*

Amere frustra, odio ne sis frustra.

INNVIT *apud omnes homines quærendam esse gratiã & amicitiam, quousque sine nostro fieri possit damno: sed nullum temere suscipiendum esse odium, si non aliqua inde ad nos profectura sit vtilitas. Chrysosto. hoc dictum minime in Christianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neque odij caussa tacere, Vult autem tum memores eius dicti nos esse, quando lingua nostra videtur prouolatura in conuicia & maledicta.*

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Istud seu prouerbiũ, seu apophtegma, innuit nullum hominem tam carum nobis esse debere, vt in illius gratiam veritas vllo supprimatur modo. Galenus.*

Caritate septum esse oportet.

A nequitia, rapina, & sceleribus virum bonum abesse oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis septum esse.

Vter.

PROVERBIALITER *homo fastuosus et superbus a Græcis* μολγὸς *vel* ἀσκός *vocatur, quod scilicet in modum vtris inflatus tumeat. Aristophanes.*

Μή μοι Ἀθηναίους αἴνει, ἀσκοί εἰσιν.
Ne mihi Athenienses laudate, vtres sunt.

Nescit seipsum.

CONTRARIVM *est Delphico oraculo: Nosce teipsum. Competit in superbos, adrogantes et homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in propriis erroribus reddit. Chrysostomus.*

Asinus de Aesopi puteo.

ASINVS *de Aesopi puteo modo venis, & iam exclamas. In eum vsurpari potest, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira inter ignotos iactat. Tertullianus.*

Plus verrere quam serere

IN *auaros dicitur qui nulla re exsatiari possunt. Plinius.*

Vicinum semper inuenies.

VTCVMQVE *exturbet quis possessionibus suis vicinos & proximos, numquam tamen solus supra terram habitare poterit: quamlibet enim cuncta peruadat, vicinum tamen semper inueniet. Dici potest in auaros, qui omnia sibi subiicere conantur, vicinorum domos et agros. Saluianus.*

Mappam mittere.

MITTERE *mappam, est certaminis incipiendi signum dare, in qua sententia Suetonius in Nerone vsus est.*

Proletarius scriptor.

QVI *in plebe Romana tenuissimi pauperrimiq. erant, neque amplius quam. M. D. æris in censum deferebant, proletarij ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius vt dicatur proletarius scriptor: proletarius homo, pro homine infimi subsellij, & auctore paruæ eruditionis, & infimæ classis. Aul. Gellius.*

Minunt præsentia famam.

QVOD *absens terrori est, præsens sæpe contemnitur. Claudianus: Plus nominis horror,*

Quam tuus ensis aget, minuunt præsentia famam.

Quod præsens est fere contemnimus, absentia vero & peregrina admiramur, & magno studio æmulamur.

Balneum ingressus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τῷ συμβαίνοντι τὸν πόδα εἰς τὴν μάκτραν, *id est, ingressus balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem peluі. Sententia ad multa applicari potest: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis, manibus nullum exercendum esse odium. Iul. Pollux.*

Acum & filum sumens, rupturam consue.

Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ ῥῆγμα σύῤῥαψον: *acum & filum sumens, rupturam consue. Dici poterit, vbi quem volumus adhortari, vt studeat pati, & argumenta colligat, modosque excogitet, quibus inter offensos animos concordiam resarciat. Idem.*

Talis quisque est, quales quibus cum familiaris.

Τοιοῦτός ἐστιν, οἷσπερ ἥδεται ξυνών. *Senarius est Euripidis, quo indicatur familiarium vitam & mores, in eum quoq. transire, qui eorum consuetudine fruitur. Botrus oppositus botro maturescit.*

Aliud homini, aliud humanitati satis.

DIGNA *hæc sententia Varronis est, quæ prouerbiis adnumeretur, quæ pulsat eos qui consuetudinem potius sequuntur in loquendo quam certas rationes. Humanitatem autem hic ponit pro curiositate, ac si diceret: Natura quidem paucis contenta, sed quod huic sufficit, non satis est curiositati.*

Insuere in saccum vel culeum.

INSVERE *in saccum vel culeum, vulgo dicimus pro circumuenire aliquem vel ludere.*

Pulchra apud pueros simia.

PVLCHRA *(inquit Galenus) semper apud pueros est simia, nos admonens illusionem esse ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem istud prouerbium quoque ad locum, secus iudicandi, commode transferri.*

Quasi locum in balneis occupare.

IN *publicis locis primum occupans, solet plus iuris habere. Vnde & iureconsultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem adlusit Tertullianus vbi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq. præripuit.*

Primus secundus tertius.
Primus medius nouissimus.

PROVERBIA *Græcorum sunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Isocrates laudat Alcibiadem:* Τοιαῦτα δὲ τῶν πρώτων, ὡς καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος ἐνίκησε, *Theocritus quoque Idillio. 17. Ptolemæum laudans dicit eum virorum primum, medium & nouissimum.* Ἀνδρῶν δὲ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω, καὶ πύματος, καὶ μέσσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. *Virgilius:*

Nulli pietate secundus, id est, primus in pietate.

Spicilegium relinquere.

IN *varias trahi potest sententias. Qui opus aliquod insigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici possit, spicilegium reliquerunt. Vlpio & posteris spicilegium tantum reliquit. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum suis pecuniam imperasset, & quidam diceret, non talis erat Alexander,* ἐκεῖνος *(inquit)* ἐθέριζε τὴν Ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι, *hoc est, Ille demessuit Asiam, ego spicas lego.*

Terram & aquam poscere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν, *id est, Terram & aquam poscere, &* γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι, *id est, Terram & aquam dare, Græci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo suscipere. Aeschines.*

Non

Non hodie aut heri institutum.

De more aliquo veteri qui omnibus notus esse debet, vel de lege ex antiquo instituto. Sophocles.

Ad Sirenũm scopulos consenescere.

Pro, in re aliqua ad senium vsque demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non secus ac si Sirenes ipsas canentes audiamus. Aul. Gellius. & Apud Sirenas, aut Lotophagos hærere dicitur.

Adamante notare.

De his quæ in perpetuam memoriam seruantur. Claud.
Iret adhuc in verba dolor, nisi Iupiter alto
Cœpisset solio: voces adamante notabat Lene Iouis.
Verba finguntur adamante notari, tanquam Deus nihil loquatur nisi serium dignumq. quod in perpetuam memoriam conseruetur.

Sparsis redemerunt crimina nummis.

Mvltos pecunia perdiderunt, ansamq. ad omne scelerum genus dederunt: deinde omnium malorum seminarium & radix, auri est & argenti fames: quod qui sagaciori animo perpendunt reiectis & contemptis pecuniis in huiusmodi vitia non incidunt, & sparsis nũmis crimina redemisse dicitur. Saluianus. Simile quid Item apud Plutarchum de vitanda vsura de Philoxeno legitur, qui cum opulentissimam domum hæreditate nactus esset, & delicias ac voluptates indigenarum considerasset; Μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, hoc est, per deos, inquit, bona hæc me non perdent, sed ego illa.

Nummum quærit pestilentia, duos illi da & ducat sese.

Admonemvr hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia quam possumus maxime fugiamus, & potius pestilenciæ; id est pestilenti & pernicioso homini poscenti nummum, duos demus, quam propter vnum litem cum eo contestemur, perdituri alter in primis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. Augustinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitæ spectandum esse: laudari enim penitus anteacta vita prudentia non potest, nisi bono fine claudatur, cui adfine est illud Solonis: Finem vitæ specta. figuratius tamen dicitur sapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aquæ.

Πολὺ περιπλανώς. De eo, qui multas regiones peragrauit: & μεταφορικῶς de eo, qui multarum rerum experientiam habet. Aristophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit seruũ.

Qvi timeri, obseruari, coli vult a seruis suis, rarius cum iis loquatur, rarius cõgrediatur, nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, &, vt Plinius secundus inquit, Mitium dominorum apud seruos ipsa cõsuetudine, metus exolescit. Bernard.

Vbi vber, ibi tuber.

Indicat opulentiæ comitem esse fastum & superbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra: Quia paullulum vobis accessit pecuniæ, sublati animi adsunt.

Conclamare vasa.

Est signum mouendi dare. Militare olim institutum erat, vt cornicis signum darent, quoties essent mouenda castra: id Cæsar vocat conclamare vasa: nam tum quisque cogebatur colligere vasa sua, itineriq. se apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos scriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac sacra & prophana defendere. Originem habent ex sacramento militari: inter cetera enim milites etiam iurabant se pro aris & focis pugnaturos. Aul. Gellius.

Gradum figere.

Svmvntvr ab Athletis crebræ metaphoræ, vt gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo præludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, est conceptam semel sententiam acriter defendere, & in ea persistere, vel, vt Cicero ait, argumentum suum premere; quater eo ita Tertull. vsus est. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, est initium disputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, a sententia recedere. In gradum redire, ad sententiam & propositum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro: eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adligere.

Qvae argumentis fortissimis roborata sunt, vel scripturarum testimoniis, Hippocraticis vinculis adligata dicuntur. Hieronymus.

Vt sportum furunculus captare.

Cvm quis per fraudem quod sibi non debetur amplectitur, & alienum ad se trahit, vt sportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potentiorum, a quibus mane salutabantur, & per vrbem incedebant stipati, quibus vicissim sub vesperam dabant honorarium aliquod munusculum, sportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum esset munus, alij clam se immiscebant, vel ab absentibus sese submissos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam spirare Arabiam.

Τὴν ὅλην Ἀραβίαν ἀποπνεῖν, id est, Totam Arabiam spirare, est, vnguenta pretiosa, vt olim in vsu veterũ fuit, aut vt nunc, moscũ olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis, continens pro contento. Lucretius.

Calathium Sycaminorum in malis habere.

Aristoteles ἔδοξας αὐτὸς εἶναι συκαμίνων τάλαρος, i. Videris esse ipsum Sycaminorum calathum, in eum dicitur, qui faciem & malas hypopio aut cerussa fucaris, quem ὑποπιαρμοῖς Græci vocant.

Personam non faciem gerit.

O' πρόσωπον ἀλλὰ προσωπεῖον ... *dici potest in homines perfrictæ frontis quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices quæ faciem stibio & cerussa fucant. Iul. pollux.*

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλικὸν ... πρόσωπον. Superiori simile est, & in eosdem dicitur. Pollux.

Formosus sine pulchritudine.

Ωραῖος ... Non dissimile superioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adsciverunt. Aristoteles.

Omni fune remisso.

Πάντα κάλων ... id est, Omni rudente remisso. Contrarium est eius quod habet: Πάντα κάλων κινεῖν. hoc est, Omnem movere rudentem: hoc autem significatur summa diligentia illo vero summa omnisq. negligentia & ignavia. Pollux.

Sine persona lasciuire.

DEMOSTENES: *Ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζειν. In pompis sine persona aut larua lasciuire. Dicitur in eos qui nihil non palam & aperte facere audent, quibus impudentia ipsa loco προσωπείου, id est, personæ, aut larua est.*

Per eandem lineam serram recipocrare.

COMPETERE *videtur in eum qui semper idem argumentum tractat & eandem cantilenam canit, Sumptum a sectoribus lignorum, qui partes trabium secandas prius solent lineis distinguere: qui se semper hæreant in eadem linea, raro quidquam absoluent.*

Ad scamma producere.

HOC *est, In certamen prouocare. Ab Athletis sumptum est, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianum sunt, σκάμμα quid sit vide in adagio, De scammate egredi.*

Ferrum virum attrahit.

Ἕλκει ... In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic visa solum femina ad amorem accendit, visi inimici mouent dolorem, ferrum visum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur.

Ἕλκει δ' ἄνδρα σίδηρος, id est, ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male sine moribus discitur.

ANTIQVI *morum probitatem semper antepofuerūt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicēdi peritus. Lege Ciceronis præfationem lib. de Inuentione primi.*

Vinalia sine vino expediri non possunt.

VARRO *in libri de lingua Latina præfatione. Multa, inquit, societas verborum, nec vinalia sine vino expediri, nec curia calabra sine calatione potest aperiri: quibus dictis prouerbialibus sese excusat, si in libris suis quædam adferat, quæ absurdiora videantur. Non enim potest fieri vt ille, qui nominum origines conseetur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.*

Volsellis pugnare cum gladio.

QVI *fragilia argumenta ad rem quampiam probandā adferunt, dicuntur volsellis cum gladio pugnare.*

Bene consulit sed malefacit.

SENARIVM *prouerbialem ex Anaxandrida Arist. citat. ... hoc est, Vrbs consulit, cui nulla legum cura est. Dicitur in omnes qui recta quidem consulere norunt, recta autem facere non lunt. Non absimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt.*

Soracus malorum.

Κακῶν σωρακός, id est, Malorum corbis, dicitur eadem prouerbiali forma qua ... id est, Bonorum vel malorum plaustra pro ingentibus & malis copiosis. Aristophanes: ... id est, breuibus malorum ipsum mihi corbem refer.

Tamquam super spinas incedere.

Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν ..., id est, Tamquam super spinas incedentes, dicuntur a Luciano equites, qui obtortis cruribus & contractis equitant.

Ex cubitis cenare.

Ἐπ' ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos & aulicos qui quiduis sibi permissum putant & decens.

Ῥητορίσκος.

SIGNIFICAT *Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulā forensem, qui litteras ob nihil aliud quam ventris caussa & ad quæstum scire videntur.*

Orestis somnium narrare.

IS *dicitur, qui absurda loquitur. Sic Galenus Thessalo insultat: Quiesce dum miserrime in stratis tuis: namque haud vides quæ tu putas nosse probe. Orestis mihi somnium narras Thessale.*

Κριὸς ζῆς.

LICEBIT *in impudentes interpretari, quod scilicet more arietis tamquam cornibus quemlibet impetant, qui mos fere indoctorum est, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.*

Pituitam a naribus allio & cepe detergere.

VSVRPATVRA *Galeno aduersus stupidos, demonstratiuæ methodi & dialecticæ imperitos, nec non deprehensos & argumentis conuictos.*

Ne Mercurius ipse quidem cum Musis sanarit.

ET *hoc a Galeno in stupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.*

Sua fronte.

SVA *fronte proponi dicitur, quod libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullian.*

Romana libertas, Latina libertas.

SVMMAE *libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli subessent regi, principi, aut Imperatori: ipsi vero infinitis nationibus, regibus & regibus imperarent. Non nihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem interest: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.*

Quidquid licet, minus desideratur.

QVIDQVID, *inquit D. Hieronymus licet, minus desideratur, ergo e contrario, quod non licet, fomentum accipit desiderij. Ouidius:*

Quod licet ingratū est: quod nō licet, acrius vrget.
Et alibi: Nitimur in vetitum semper, cupimusq. negata. Omnium rerum, inquit Plinius, cupido langueseit, cum facilis occasio est,

Litterarum radices amaræ, fructus dulces.

INDICAT *aditum ad litteras esse difficilem, multisq. laboribus & vigilijs constare, ipsarum vero possessionem iucundam & dulcem. Hieronymus. Idem expressit Horat. in arte Poetica*

Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitq. puer, sudauit & alsit.

Introite, nam & hic dij sunt,

LAVDABILE *Heracliti dictum: Introite, nam & hic dij sunt: admonet vt libros quam familiarissimos nobis reddamus, studiaq. colamus, ex quibus omnia arcana mysteria licebit haurire, & non deos tantum videre, sed etiam cum iis familiarissime colloqui dabitur. Aulus Gellius.*

In communi pisce non insunt spinæ.

Ἐν κοινῷ ἰχθύι ἀκανθαι οὐκ ἔνεισιν. *Videtur competere in heluones & gula nepotes, qui fraudatis aliis apposita, quiq. prinsquam fortiti sunt, communia deuorant, absumunt. Plutarchus.*

Εὖ κακῶς.

GRAECI *sine connexione pro eo, quod est mediocriter perinde atque si Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanā, partim ex prosperis & lætis, partim ex tristibus & aduersis constare. Euripides.*

Beta sapientum.

Τῶν σοφῶν βῆτα. *In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus est. In Eratosthenem dictum fuisse auctor est Strabo, vt qui non primas sed secundas inter doctos teneret. Theocrit.*

Omnis virtus est mediocritas.

VETVS *Academia dixit virtutes omnes, quandam mediocritatem esse moderatam. Cicero.*

Vt Aedituus responsa numinis prædicat.

PROVERBIVM *in eum competit qui aliquid absens & memoriter dicit. Aeditui enim vt a numine oracula accipiebant, sic ore confulentibus, referebant, non ex scripto. Macrob.*

Qua in re clarus quisq. est, ad eam properat.

Ἐν ᾧ δ' ἄριστος αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει, ἐπὶ τοῦτ' ἐπείγει... *In quo quisque sibi excellentissimus videtur, in eo versatur Aristo. Sic Ouid. Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum.*

Tempus & adsuetis ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus insulæ.

HYPERBOLAE *prouerbiales, quæ de immenso numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus:*

Ὅσσα δρυὸς κατ' ἀλίζηνες, ὁ ἄμαξ: πέταλα. *hoc est,*
Quot quercus foliis, quot fluctibus insula abundat.
Leguntur etiā & tales hyperbolæ apud Homerum:
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. *id est,*
Non si tanta daret quot arenis littus abundat:
Ouidianæ hyperbolæ de immenso numero hæ sunt:
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos
Aequore quot pisces, fronde teguntur aues,
Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas:
Et alio loco.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla:
Cerula quot baccas Pallados arbor habet,
Littore quot conchæ: tot sunt in amore dolores.
Aristoteles huiusmodi hyperbolas pueriles vocat, quod scilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona sæpe non dona.

CITANTVR *ab Aristotele hi senarij:*

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. *id est,*
Multos deus non beneuolenti pectore
Ad summa rerum protrahit fastigia,
Vt inde grauius postea miseri cadant.
Indicant, summæ felicitatis plerumq. comitem esse insignem calamitatem, nec temere esse, si quando homines nimia rerum omnium prosperitate vtantur.
Bene Claudianus.
Tolluntur in altum
Vt casu grauiora ruant.

Ἀμφιπλέκειν, φορμορραφεῖν.

EST *putare, vel in modum floreæ aut sportæ consuere, inde, qui in angustias aliquas pelluntur, & in nassam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμορραφεῖν. Aeschines.*

Determinare fossam.

HOC *est, Concludere aliquem intra circulum, vel certū aliquod spatium, extra quod egredi non debeat: Sit vsus Tertullianus: Hanc tibi fossam determinauit ipse qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque nec quærere.*

Oculis clausis agere vel perstringere.

DICVNTVR *qui indistincte & nullo iudicio agunt, & minime cernẽtes quid facere oporteat. Augustinus: Quæ tandem vis, nisi cæcitas & vanitas animi cogit hominem clausis (vt dicitur) oculis tamquam in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat.*

Cera & ære nobilis.

CERA *& ære nobilis dicitur cuius nomen & scriptis & statuis celebratum est. Romani maiorum egregia facta & litteris mandabant, & in foro statuis honorabant. In cereis autem tabellis olim scribere solebãt & ex ære statuas formare.*

Hippodromica bona.

ITA *vocat Chrysostomus, bona huius mundi, quæ more celeris equi cito discurrunt, & transuolant.*

Sub tunica & sinu.

QVOD *occulte, non palam fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri sub pallio. Tertullianus paullo elegantius exprimit. Sub tunica & sinu.*

Sub pallio condere.

PRAECEDENTI *adsimile, de eo quod clam & occulte adseruatur, non autem palam ostenditur. Galenus.*

Ἔξω κακῶν.

ID *est: malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, id est, Foras famem. Tertull. Uti licebit quoties deprecari malum aliquod aut infortunium volumus, vt etiam exclamare solemus: dii meliora. Sic enim Græcorum εὐφημίαν circumloqui Cicero solet.*

Felix & faustum sit lumen.

VARRO *auctor est, Græcos cum lumen infertur, dicere solitos, φῶς ἀγαθόν, id est, faustum sit lumen.*

Elige vitam optimam.

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. *id est. Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet consuetudo. Pythagoræ sententia ad virtutem commonentis, Plutarchus.*

Cum aquila esse queas, inter graculos primas ne opta.

CONVENIT *cum superiori Pythagoræ dicto. Optima autem semper sectanda sunt, circa quæ deficere laudabilius est, quam in vilioribus superare. Nazianzen.*

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα. *id est, Lydium psegma, de re pretiosa, & auri plena dicitur. Basilius in homelia ad nepotes, est ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quæ apud Lydos copiosa est. Statius: Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.*

Pythiæ Mysi talenta.

DE *thesauro maximo & diuitiis amplissimis.*

Hortus altera succidia.

SVCCIDIVM *dicitur Lardum suillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata semper neque egẽt igni qui hortos habent. Crudis enim cibis facile vescũtur & coctu facilibus. Seneca.*

Ad solarium versari.

DICITVR *in adsentatores & parasitos, et amicos illos ollares, qui curiose solent vmbram solarij obseruare et tempus cenæ inde discere. Cicero.*

Suaue me suffocet.

PARASITORVM *& gnatonum prouerbium est, de his qui gulæ, luxui, & deliciis dediti sunt, commode dici poterit, suaue eos suffocare. Chrysostomus.*

Da mihi hodiernum, tu sume crastinum.

HOC *est, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quod in ore habere solebant homines voluptatibus addicti. Chrysostomus.*

Sal patriæ pluris faciundus est, quam hospitis mensa.

DICTVM *Aeschinis, quo significatur, plus deberi patriæ & ciuitati, quam amicis aut vlli necessitati.*

Centum viri vnum pauperem spoliare non possunt.

PAVPERTAS *omni caret metu, intrepide vbiq. versatur, nullos metuens fures, nullos latrones. vnde Horatius.*

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus imperator vincere potest. Chrysostomus.

Qui honorat, seipsum honorat.

VVLGO *dicitur honorem non esse apud honoratum, sed apud honorantem. Aristoteles.*

Expumicare.

PRO, *expurgare & expolire in vsu fuit. Vsus enim pumicis est in chartis leuigandis & sordibus detrahendis. Tertull. Similia fere sunt: exasciare. edolare, interpolare, colophonem imponere, ad vmbilicum ducere.*

Studium generat studium, ignauia ignauiam.

VBI *semel bonum opus cœptum est, resumendum est, donec habitum consequamur: quem vbi semel consecuti fuerimus, non erit quod ipsum deserere poterimus, cuiusque enim rei dulcedo cui adsueti sumus trahit. Chrysost.*

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' οὕτως κακῶς, *id est, Ne sic quidem male. Quo licet vti vbi res licet præter spem aut institutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commentario περὶ εὐθυμίας. Originem habet a priuigno, qui cum aberrasset a cane quem lapide petebat, percussisset nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς dixit.*

Ratio sapienti pro necessitate.

PROVERBIALIS *sententia qua docetur, sapientē nihil metu adactum aut necessitate, sed consilio omnia facere. Plinius Iun.*

Quod dubites, ne feceris.

BENE *(inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum ne sit an iniquum, æquitas enim lucet per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.*

Nihil desperandum & nulli rei fidēdum.

NEMO *desperet quod non habet, nemo confidat iis quæ habet.*

Senec. in Thyeste:
Nemo confidat nimium secundis:
Nemo desperet meliora lapsis.

Indigentia mater sanitatis.

A medicis sumptum, qui parsimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chrysosto. ad animam trahit, qui non corpora ieiunio solum roborari, sed & animam a vitiis expurgari docet.

Domi militiæq.

PRO *quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id est, In pace & bello, de eo dicitur qui & semper & nusquam non vtilem seipsum præbet. Aeschines.*

Eodem iugo vrgeri.

PRO *eadem necessitate dicitur, sumpta metaphora a iumentis iugalibus. Tertull. potest etiam dici tamquam in eodem periculo versari, vt in eodem luto hærere, in eadem naui esse.*

Mulum de asino pingere.

DICI *potest quando exemplar & res efficta non multū inter se distant: vel quando ineptiæ ineptiis repræsentantur, vel mendacia mendaciis astruuntur. Magna similitudo inter asinum & mulum est. Tertullianus.*

Repente tamquam procella.

HOC *vtimur, cum significare volumus, aliquid subito euenisse, ὥσπερ ... [illegible] ..., Id est, Deinde subito rhetor illo tempore ex tranquilitate, ceu procella venti apparuit. Demosthen.*

Vltra pedem.

ὑπὲρ τὸν πόδα. *Vltra pedem, id est, Vltra vulgarem modum & viuendi consuetudinem. De sumptuosis dicitur.*

Sufflaminare.

USUS *est Hieronym. pro cohibere, compescere & retardare: nam sufflamen retinaculum est quo vna rotarum religatur, ne currus in præceps ruat si quando viæ est pronior. Vnde Iuuenalis:*
Ipse rotam stringit multo sufflamine consul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Ἐν εἰρήνῃ μελετᾶν τὰ πολεμικά. *Admonet prouerbium in tempore de necessariis prospiciendum esse. Lucianus.*

Panis prior prora.

Πρότερον ἐστι τῆς πρώρας τὸ σιτίον, *Id est, confectio panis prior est ipsa prora. Vti licebit tum cum persuadere volumus, vt id quod maxime necessarium est, anteponatur ei quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc sensum tamquam adagio vsus est eo Demades rhetor, cum Athenienses iuberent triremes e naualibus producere, easq. milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc situs est, quod licet prora anterior & prior pars nauis sit, tamen aliud prius est expediendum in bello nauali, vt scilicet de victu & commeatu prospiciatur. Plutarch.*

Mithrij pœnas sustinere.

MITHRII *pœnas sustinere, pro grauissimas pœnas sufferre dicitur. Nazianzenus.*

Pharus.

ELEGANTER *vsurpatur hæc dictio Pharus a Tertulliano, eo modo, quo a poetis Ara, arx, portus, anchora, & similia. Fuit Pharus altissima Aegyptij turris, quæ nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.*

Intra quattuor esse.

Ἐντὸς τῶν τεττάρων εἶναι. *Pro eo quod est, intra ianuam esse, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili schemate etiam dicitur, Intra quadrangulum esse, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.*

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν, *Hoc est in tuto & extra omne periculum esse, & tranquillam agere vitam. Chrysostom.*

Ager quam multos habuisti & quam multos habiturus es dominos.

CITATVR *a Chrysostomo ex his, quæ vulgo dicuntur: quod & ad domos, pecunias, vestes, ornamenta, & terrena omnia rectissime dici potest: indicat quæ huius seculi sunt relinquenda esse solam vero virtutem & recte factorum conscientiam nobiscum ad supercelestem illam vitam commigrare.*

Manuarium æs.

MANVARIVM *æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune confert is, qui in certaminibus lusibusq. factus est inferior,*

Briarei manus iniicere.

HOC *est, Furaces et violentas. Hinc qui iniustam opulentiam*

semel apud Lindum vrbem, & iterum apud Driopas Thiodamantis bouem.

Amor fit ira iucundior.

ISTVD *præterquam quod vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem* ἠθικὸν *vocauit: Quemadmodum enim, inquit, cum e nubibus exiit sol, ac post caliginem deniq. feruentior est: ita amor cum intercessit ira aut suspicio, pace facta, reconciliatisq. animis iucundior est atque acrior. Plautus præterea simulatū Amphitrioni Iouem idem induxit loquentem: Verum iræ, si quæ forte eueniunt huiusmodi, inter eos, rursum si reuentum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se quam prius. Hinc Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris integratio est.*

Voluptas, malorum esca.

VOX *Platonis grauis in Timæo,* πρῶτον μὲν ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. *A Cicerone in libello de Senectute, ita expressa: Diuinus (inquit) Plato escam malorum voluptatem appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo pisces. Sed a Plauto in Mercatore, in Latinum prius versa: Demipho, Sapientum illud dictum, te audisse reor sæpius: voluptas est malorum esca, quod ea non minus homines, quam hamo capiantur pisces.*

Cena sine sanguine.

DIPHILVS *comicus, cenam sine sanguine vocauit, quam Plautus terrestrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperemq. hoc est, vilibus dapibus instructam mensam intellexerunt, ille ob quam ornandam nulla cæsa forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipsum Diphili ex Athenæi sexto libro Dipnosophistarum hic apponam:*

> Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
> Οὐ καταθεωρῶ τριγλύφους οὐδὲ τὰς στέγας,
> Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς Κορινθίους κάδους.
> Ἀτενὲς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
> Κἂν μὲν σφοδρὸς ᾖ φερόμενος, εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
> Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύσσομαι.
> Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς οὗτος ᾖ
> Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autem parasitus ab eleganti facetoq. poeta ita loquens:

Pisces magni paruulos comedunt.

ID *apud Græcos & maiores nostros in vsu fuit, & adhuc hodie vulgo nos vsurpamus, cum de iniuriis opulentorum querimur, significamusq. nouum non esse, quod tenuiores exuantur patrimonio a potentioribus. sumptum ab animante inmani, atque expertem omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro quem Margopolim siue* περὶ ἀρχῆς *inscripsit, apud Nonium: Natura humanis omnia sunt paria, qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos magnus comest, vt aues enecat accipiter. Polybius 15. lib. historiarum:* οὐ γὰρ καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δέ τινα προσαψάμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς αὐθάδως καὶ ἀναιδῶς ἔπραττον, ὥστε προσεοικέναι τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασιν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, *id est, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris prætextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agunt, vt atrocitas ipsorum, vitæ piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum sit cibus & vita.*

Gutta cauat lapidem.

HOC *Ouidiano hemistichio ex quarto libro de Ponto vtimur, quoties temporum diuturnitate omnia absumi significamus:*

> *Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,*
> *Et teritur pressa vomer aduncus humo.*

Chærilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. *Hunc versum citat Simplicius in commentario suo in octauum librum Naturalis auscultationis, quem his verbis Lucretius protulit:*

> *Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes*
> *Humoris, longo in spatio pertundere saxa?*

Pro incerta spe, certa præmia.

SALLVSTIVS *in bello Catilinæ, de Allobrogibus loquens, diuersa consilia animo voluentibus, inquit enim Pro incerta spe, certa præmia. Animaduertendum præterea an cum idem de bello Iugurthæ narrat ita, Metellum regi Boccho suasisse quamquam opibus suis confideret, tamen non debere certa pro incertis mutare, respexerit (vt puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam, inquit enim sapiens ille poeta.*

> Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, τ' ἀνέτοιμα διώκει. *hoc est,*
> *Stultus, qui parata relinquit, & imparata persequitur.*

Theocritus in Cyclope: τὰν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. *Mulge præsentem, quid enim fugientem sectaris? Vbi scholiastes Hesiodi versum citauit. Hoc age igitur, quod præsens: quodq. præ manu est, et in id tibi mens intenta sit: de eo cogita, non interea inanes cupiditates & vana somnia sequaris. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pseudolum, callidum seruum, secum philosophantem induxit, in aliisq. multis dicentem: Stulti haud scimus, frustra vt simus, quā quod cupienter dari, petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit, in labore atq. in dolore, vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præsentibus commodis fruamur, & absentium cupiditate nos non excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici,* ἡμεῖς δ' ὅσ' ἔχομεν, οὐδὲ χρώμεθα. *Eundem habet sensum quod alibi nobis dictum est: Præstat possidere, quam persequi.*

Cena terrestris.

> Α δ' ἂν ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὴ διὰ τύχην,
> Ὡς δ' αὐτοὺς ἰσόμεθ' ἐστερημένοι.
> *Si præsentibus non vtimur,*
> *Absentia quærimus: his quidem nostra culpa,*
> *Illis vero per fortunam priuabimur.*

Narrat enim se dissentire ab ingenio multorum, qui cū vocati sunt ad cenam a diuite aliquo, fortunatoq. homine statim domum introeuntes laudant triglypha, tecta laqueata, corynthiaq. vasa, coniectis in huiuscemodi

tem adhuc Theiodamantis filium è cunis abreptum, in familia Herculis educatum, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem, cùm aquam peteret, raptum à nymphis.

[illegible]. Pigris semper esse festum.

OLIM *valde potentes fuere Tarentini, sed deliciæ eos perdiderunt, quia plures apud eos fasti dies per annum quàm alij celebrantur, institutis propter ocium ac delicias continuis feriis, vnde & vulgari prouerbio fertur: Pigris semper esse festum. Hoc vsus est Theocritus in Bucolicis. natatum est supra. Ignauis semper feriæ.*

Caracallæ nummi.

CONVENIT *in eos, qui aliud præ se ferunt, aliud tegunt, quiq; fuco corrupti sunt & pallent, in blādos vultu, sed animo virulento. Dion autem narrat Antoninum Caracallam in vsu habuisse nummos adulterinos, plumbumq; argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro suis senatoribus dedisse. Hinc natum est prouerbium.*

Fabula Milesia.

FABVLAE *Milesiæ prouerbio dicuntur sermones nec veri, nec verisimiles, nec in aliquem vitæ vsum parati & congruentes: sed tantùm ad voluptatem & extrahendum tempus, vel in conuiuis, vel in cœtibus virorum ac fœminarum, qualia sunt etiam amatoria omnia. Ideoq; Lucianus sermones amatorios vocat Milesios, & Capella quasdam poetarum fabulas. Scripsit nominatim de Milesiis Aristides libros aliquos* [illegible], *& Apuleius asinum, ex Luciani asino desumptū & concinnatū. Eiusmodi narrāt vetulæ pueris ad focum ne ploreni, aut molesti sint. Milesiæ à Mileto Ioniæ, quæ de luxu & deliciis malè audiuit, dicuntur.*

Iyngem habet.

VSVS *apud Græcos obtinuit, vt hi iyngem habere dicantur, qui velut præstigiis quibusdam homines ad se amandum prouocant. Iynx enim auicula est oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea venefic æ ad excantationes vtuntur, vt inquit Pindari interpres in Nemeis. Latinè torticam nominare possumus à torquendo collo. Quidam putant eam esse, quæ alio nomine vocatur* [illegible], *Latini motacillam vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur à Theocrito eidyllio 2. versu qui repetitur.*

[illegible]

PROVERBIVM *de re commentitia, quoniam in porticibus & tabulis depingi fabulæ solebant. Plutarchus in libello de particula ei inscripta foribus Delphici templi. Caeterùm ista, inquit, prorsus ex porticu & tabula.*

Mel facietatem gignit.

DIONYSIVS *Halicarnassens in comparatione Herodoti, & Thucydidis: Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam verò illud in animo reputant quàm suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio. Laurentius Hunsecdus de Nobilitate libro tertio. Sed quicquid nimium est, ingratum & iniucundum est, eiusq; omnis in senendo suauitas amittitur. Theocritus in Megara* [illegible] *id est, & lætitiæ satietas est.*

[illegible]

QVARTA *luna natos prouerbiali schemate dicimus, quibus sinistra parumq; auspicata rerum omnium sunt initia. Quod ipsum non tam ad diem quartum, quàm ad postremum lunæ quadrantem refero. Inter alia in vita Aristophanis legitur:* [illegible] *id est, quare ipsum exagitarunt, seu cōtempserunt Aristonimus & Amipsias dicentes, quarta luna (quod aiunt) natum: quod aliis laboraret. nam primas fabulas per Callistratum & Philonidem exhibuit.*

Aurum ex stercore colligendum.

HOC *vtimur quotiescunque significare volumus id quod Plinius iam olim dictabat, nullum librum tam malum esse, quin parte aliqua prodesse queat. Rectè etiam olim dictum esse puto, non quis, sed quid dicatur. considerandum. Modestiæ enim est. quod alicuius seculi commune linguæ fuit vitium, dissimulare. Nec enim video aurum minori esse in pretio quod in vase fictili hoc, illud in splendida arca custodiatur. Nonne gallus Æsopicus dum vertit stercorarium, nitidam gemmā reperit?*

Lydia harena.

[illegible], *speciem habet prouerbij, quemadmodum illa: Lydius currus, Lydius lapis. Apparet autem id de re nō vili aut contēnenda dici, cùm & multum auri in Lydia prouenire receptum sit, vt est apud Lucianum in dialogo, qui inscribitur Contemplātes. Hoc vsus est Basilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.*

Aquæ furtiuæ dulciores sunt.

EXTAT *inter Hebræorum prouerbia non dissimile senario Græco,* [illegible], *id est, dulce pomū, cùm abest custos. Hic vtemur, cùm significabimus impunitate malos ad peccandū prouocari.*

Mensæ Siculæ, Asianæ, Persicæ, & Italicæ.

PRAELAVTAE *& oppiparæ dicebantur. Plato Politicorum libro tertio:* [illegible] *id est, Syracusanam amicā mensam, & Siculam in obsoniis varietatem, non videtis approbare. Idem in quadam epistola ad Dionis propinquos:* [illegible]. *Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati,* [illegible], *inquit,* [illegible] *ac mensæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copiosè Athenæus. Persicis & Asianis delicijs nihil olim inquinatius nec mollius: de quorū delitiis in animos hominum impressa opinione, perpetuò inualuit. Macrobius libro Saturna. septimo: Modum eum seruat, qui sui potens est, & in mensa Sicula vel Asiana.*

Dardaniæ artes.

DARDANIAE *artes, pro magicis vsurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem sunt à Dardano insigni (vt tradunt) mago, cuius commentarijs diligenter perlectis, longè doctissimus euasisse Democritus memoratur. Consule Plinium lib. 30. c. 1. Apuleius, vel ipse Dardanus, vel quicunque alius post Zoroastrem. Euseb. lib.* [illegible]

Neptuni, siue Maris filii.

SCRIBIT Gellius in 15. cap. 21. ferocissimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tanquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas consueuisse. Apud Plutarchum autem in Dialogo: Sitne rationis vis in bestiis. In marinis (inquit Aristotimus) nullum esse gratiæ sensum, amorem nullum, nec ingenii suauitatē: rectéque Homerus ait, Glaucum te genuit de immansuete, & omnis societatis expertē dixit, quòd beneuolum miteq; nil mare gignat.

Omnia omnibus annuit.

DICITVR in valde senes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit, ita vt caput perpetuò motitantes, omnia omnibus annuere videantur. Catullus in nuptias Iuliæ & Manlii.

Vsque dum tremulum mouēs cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

NEC mulieri, nec gremio credi oportere, prouerbium est, quod & illa incerti & leuis animi est, & plerunque in gremio posita, cùm in obliuionem venerint exsurgentium, decidant. Festus.

Plaustrum perculit.

PROVERBIVM rusticum, quo plaustrum perculisse dicuntur, qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait seruus: Perculeris tu iam me, id est, impellendo perturbaueris. Et eo vsus est Plautus in Epidico: Peru, plaustrum perculi: id est, euerti ac perturbaui rem falsa emptione. Percellere enim est euertere, & ad terram deiicere.

Telum ira facit.

IDEM ibid. Telum ira facit. Huic confine est eiusdem: Furor arma ministrat. Cui non dissimile est apud Basilium ad nepotes suos [illegible]. Tragœdiæ enim nequaquam est credendum dicenti, inimicitias armabit ira manus. Plaut. in Merc. Peru, seditionem facit lien, occupat præcordia. Vergil. 10. Æneid. Spes addita suscitat iras, Tela manu iaciunt.

Aufidus Hadriam retrò fugit.

VERGILII. Æneid. Amnis & Hadriacas retrofugit Aufidus vndas. Vbi Seruius admonet subesse prouerbium de re neque verisimili, neque consistente. Allusum est ad parœmiam: Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes. Cùm præpostere hoc fieri velit significare. Aufidus amnis oritur ex montibus Hirpinis, & Canusium præterfluit.

Lapides ad filum.

VSVRPAVIT Basilius ad nepotes cap. 6. cùm iubet ad honestarum artium præscriptum mores & studia nostra applicari & corrigi perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad filum, vel Lesbiam regulam dirigentes, [illegible] inquit [illegible]. Extat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius sententia [illegible], id est lapis amussi est applicandus, non amussis ad petram.

Pythiæ Mysii talenta.

PROVERBII speciem habere videtur, & illi confine esse Tantali talenta, Crœsi opes dicitur enim vtrunque de immensis opibus. Diuus Basilius ad nepotes capite decimoquinto. [illegible], &c. At nobis nisi Pythiæ Mysii talenta, &c.

Rore pascitur.

SI hoc referamus ad prouerbium, transfertur ad ingenium, siue stylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeso corpore. Theocritus in Nomeo Batto [illegible]. Numquid rorem depascitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, testis est Plinius lib. 12 cap. 26. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum, linguis simile, eo rorem lambunt. Cùm excitatæ subuolant, reddunt humorem: quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen est. Virg. in Daphnide:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dumq; thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Hæc sunt [illegible], id est necessaria, & prouerbii speciem habent, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volemus. Itidem Virg. hoc quod habetur quarto Æneidos: Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Conando Græci Troia potiti sunt.

IN Syracusiis anus dixit: Conando Græcos Troianis potitos fuisse, & omnia perfici conando, qua prouerbiali figura significatur, conando, & experiendo, quantumuis etiam ardua, perfici posse.

Fac nidum vnum, vna in arbore.

HABETVR in Eidyllio 15. & frequens hodie in populi ore versatur, quum fit sermo de non temerè mutandis veteribus amicis. Amicos enim subinde nouos amplecti veteribus neglectis turpe est. Inconstantia in amore nihil crebrius, neque vulgarius est in communi vita, [illegible], id est, subinde mutare amicos veteres fastidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probrosum atque infame habebatur, vt si qua mulier subinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honestos vult non leuis neque inconstans in colendis amicitiis esse oportet.

Sternutauerunt amores.

EX Thalysia Theocriti apparet prouerbiale dictum fuisse, quòd aliqui de signo bono, alii de diuerso & malo intelligunt. Amores sternutauerunt, hoc est, sternutando signum præbuerunt, quòd esset amaturus, ipsum euenit.

Bilis in naribus.

IDEM in Thyrside de Pana: est amarulentus inquit, Æpolos, & illi semper acerba bilis in naribus sedet. Prouerbiale, de homine bilioso & iracundo. Qui biliosi sunt

hoc

hoc est abundant flaua bile, iracundi sunt. Hic enim humor mobilis est, & acutus, quare facilè irritatur & efferuescit.

Orimalides cum Acylis ne contuleris.

EST *autem hoc prouerbiale apud eundem in viatoribus quod magnam similitudinem, & iniquam comparationem significat: Lacon:* εἰδ᾽ ἦν ἐν ἀκύλοις ὀρειμαλίδας. *id est, Neque agrestia poma cum Acylis, sci icet æquaueris. Acyla autem fructus, siue nux* πρίνε *arboris, similis nuci fagi. Dioscorid. lib. 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab* ὄρος *mons, &* μῆλον *pomum.*

Annulus aureus in nare suilla.

SIGNIFICANTES *quippiam non in loco factum dictum ve dicunt quidam: Annulus aureus in nare suilla: pro quo alij, in lenticula vnguentum. Habetur Prouerb. cap. 11. Circulus aureus in naribus suis. Id trãs ferri commodè potest in improbum & facinorosum hominem de virtute & honestate verba facientem, aut præcepta de moribus præscribentem, cùm id non deceat, nisi eum qui sit moratus & vita inculpata. Malum enim hominem etiam bene loquentem non esse audiendum censet Plato. Vide Gellium lib. 18, cap. 3.*

Sua cuique rei tempestiuitas.

CVM *omnia suo tempore fiant, & hic quæratur quid sit bonum, videndum est, ne id alieno tempore quæratur: vt enim inquit Ecclesiastes c. 3. aliud serendi aliud metendi, &c. sic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus est. In hac vita, tempus est miseriæ, quod si quis in ea bonum quærit, perinde facit, ac si velit sementis tempore metere. Expectanda messis est, hoc est, futura vita: in qua non, vt in hac, pro iure regnabit iniuria, sed sola dominabitur iustitia & veritas, sublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluptati indulgent. Vulgò ita fertur, Omn a tempus habent. Hoc cum aliis superiorib. confer. Nosce tempus, &, aliam ætatem alia decent.*

Planus semel crura fregit.

PORPHYRIO *in epist. Horat. ortum esse monet ab insigni quodam impostore, qui sæpe fingens crus sibi fractum aliquando multos irrisit, quorum in vehicula tollebatur: tandem verè fracto crure, quasi etiam tum luderet, neglectus est. Hæc est pœna hominis mendacis, vt, si quando cœperit verum dicere, careat apud omnes fide: quo de exstat apologus apud Æsopum elegantiss.*

Absens hæres non erit.

DE *iis, qui ob absentiam suam quapiam vtilitate frustrantur. Tractum ab illis, qui cùm propinquitate quadã legitimam alterius successionem sperare possint, eadẽ, dum absunt, oportunis obsequiis & delinimentis aliorum priuantur. Demosth. Xenoph.*

De fumo ad flammam.

GALLVS *Cæsar, inquit Ammian. Marcellin. lib. 14. de flamma ad fumum, hoc est, de letalium insidiarum periculo & timore ad ipsam planè necem tetendit. Et Plato de iusto. 8. Populus, inquit, liberorum hominum fugiens fumum, in flammam seruilis dominationis incidit. Notatur isto stulta temeritas, & calamitas eorum, qui à simultate, vel dubio, vel minimo malo in certum & ingens odium & malum proruunt.*

Nunquam lagenam crateri impone.

Μηδέποτ᾽ οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθε
Πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ᾽ αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.

Ne cratera super potantum pone lagenam:
Qui facit, eueniet mors illi cruda repente. Hesiod. 1. ἔργων.

NON *simul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigenda, quæ habeas, ne ipse egens deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgò efferunt: Nunquã exuas te, antequam cubitum eas. Tzezes ita interpretatur; Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer. Vilior enim* οἰνοχόη *cratere est. Nam* κρατὴρ *vas quoddam erat, vt lebes, in sympossiis adhibitum, vino diluto repletum:* οἰνοχόη *verò,* οἶνε κύλιξ, *aut quid simile, quo ex cratere bibituri hauriebãt. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines, atque importunè garrulos tecto ne recipiamus. Aliis videtur Hesiodus deterrere omnes ab assiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quàm crateri œnochoe imponitur. certè Moscopulus genitiuum pluralem absolutè sumere videtur, his verbis,* μηδέποτε πινόντων τινῶν καὶ συμποσιαζόντων.

Vbi vber, ibi tuber.

NIHIL *homini tam diuinitus datum, nihil tam prosperè succedit, quin admixtum sit aliquid difficultatis. Apul. Florid 4.*

Oleo fraudare lucernas.

DICTVM *est ab Horat. sat. 5. in Nattam hominem etsi nobili & honesta familia natum, valdè tamen sordidũ qui se inungebat vili, raucido, & ad lumina relegato olei genere, (Aetius* λυχναῖον, *lucernarium appellat) atque ita lucernas suo alimento & fomento defraudabat. Turn: Aduer. 4. cap. 9. Simili migratione facetè dicemus sordidè & cibis siue sanguine victitantem, fraudare iumenta suo alimento &c.*

Est modus matulæ.

SATYRA *quædam Varronis inscribebatur. Est modus matulæ, vel vt alij libri scribunt, modus matula: qua inscriptione monebat adhibendum esse modum compotationi & ebrietati. Nam è matula potum significauit, cùm cibum sicciorem in ventrem, liquidiorem in vesicam descendere censerent. Varro alio loco: Diuitum apotheca Chias ad communem reuocat matellam Plautus, nolo in vesicam quod eat: in ventrem volo.*

Paludem & salinas emere oportet.

Τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τὰς ἅλας. *Quærenda bona aliquando sunt. quamuis non omnino careant incommodo Natum fortasse, ab eo, qui cùm salinas venales haberet, in quibus erat palus, salinas alienare sine palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Franc. Luisinus Parergon. 1. è vet. codice & exemplari Veneto castigat & explicat id, Oleum & salem emere oportet.*

Salaminia nauis.

DE *iis quæ vilia non sunt, nec omni tempore exposita, quæq; difficillimis temporibus necessaria reseruantur: qualem se Pericles præstabat,* τὸ δ᾽ αὐ τῷ μὲν ὡς τῇ Σαλαμινίᾳ τριήρει, ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. *Plut. in Pericle.*

Noxa caput sequitur.

PROVERBIALITER *hoc Gordianus Imper. pronunciauit in c. Licet, C. An ser. pro suo fact. post matenea. Nam, vt M. Cato ait, nequiter factum semper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta, Pœna potest demi, culpa perennis erit.*

Herculis clypeus.

PROVERBII *loco vtitur Iustinia. in Hexasticho Digestis præposito,* [Greek illegible]*. Sumptum apparet ex opere Hesiodi, cui Titulus est,* [Greek illegible]*. Dicitur autem de re pulcherrima & varijs ornamentis insigni.*

Lex Africani.

DICITVR *de re perplexa & obscura. Sumptum à Responsis Africani iurisconf. difficilibus, Delium natatorem efflagitantibus, Lex Africani est, ergo difficilis, in ore omnibus est car aiiquinatio.*

Ab aula recessit.

VTITVR *Iustinia. in c. Ne in arbitris C. de Arb. Si enim, inquit, vera consuetudo stipulationum, & subtilis, imò magis superuacua obseruatio ab aula concessit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vsu non est. Metaphora sumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.*

Leuato velo de caussa cognoscere.

SCHEMATE *hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11. De submersis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo ista caussa cognoscantur, hoc est, summatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoscere.*

Mus in pera, &c.

HOC *prouerbium cum nonnullis alijs ab Innocentio Pōtif. citatur in cap. Etsi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueuerunt hospitibus exhibere. Enarrantur & alia in iur. Pontificio, Vno collyrio, instar empirici omnibus morbis mederi, ca. Necesse, Dist. 29 facibus solem adiuuare, c. Si omnia, 6. q. 1. quod de supernacaneis & absurdis dici consueuit. Frustratim lupus comedit agnum. 13. q. 1. cap. Ecclesias, Simile est illud ab Iurisc. nostri sæculi crebrò vsurpatum, Hæret tanquam mus in pice, cùm quis pendet ambiguus, incertúsque quo se explicet.*

Canis in eadem dormitat tegula.

INTERROGATVS *Empedocles, teste Aristot. lib. Moral. 2. c. 11. cur nam semper in eadem canis dormiret tegula, respōdit canē simile quid habere tegulæ, & proinde ob similitudinē eò tendere. Vsurpatum hoc ab Aristot. prouerbij loco, de ijs, quæ instinctu naturæ similiter erga similia affecta sunt. Adiungit & illud significantius, Graculus graculo assidet, semperq; Deus simile agit ad simile. Lusim. parerg. 3. 10. caussam facit, quòd* [Greek illegible] *seu cretacea vasa ferè habeant canum & aliorum animalium effigies, ad quas tāquam viuas accurrisse canes aliquando testatur Athen. 13.*

Pauperi vitulus est castrum.

PRO *eò, quod quisque suis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hisce difficilibus temporibus. Suus enim morbus cuique difficillimus est, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempestate vsurpandum apud afflictos, quod dici solet, De minimis non curat prætor.*

Spinosum aliquid in prato.

PROVERBIALITER *hoc dixit Iustinian. de Cōcep. Dig. §. 6. Quasi diceret: in re pulcherrima & venustissima turpe quiddam esse immixtum, quod illam dignitatem ac speciem imminuat, vt si in prato viridissimo & amœnissimo spinæ & vepretulæ inessent, quæ ambulantium pedes offenderent. Et hoc tamen perrarò, inquit, ne ex occasione huiusmodi lapsus oritur aliquid in tali prato spinosum.*

Non soli Atridæ vxores amant.

REFERT *Vlpian. in c. 13. de adult. ex Homero: apud quem idipsum respondit Achilles Vlyxi, cùm ab eodē rogaretur vt in castra, vnde caussa Bryseidis sibi ab Agamemnone ademptæ abierat, redire vellet. Sextus Cæcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio nō minus ipsis, quàm iis qui iustas vxores habent, permittatur.*

Cratetis poëtica.

[Greek illegible] *prouerbiali conuitio egestas & mendicabulum dicitur teste Demetrio Phalereo. Occasionem adagio dedit poematium Cratetis philosophi, quo manticam suam descripsit.*

Troia non producit Thracem.

[Greek illegible]*, Treicium non Troia virum produxerit vnquam. Significatur è degeneri prosapia haud nasci generosum pectus. Diuersa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbā: exstat apud Stephanum. Troiani ob luxum effeminati audierunt: at Thraces bellicosi semper: vnde Thracia Martis domicilium Manlio Antiocho fingitur.*

Domi suæ quilibet rex.

QVOTIES *vulgò significamus nos, quæ volumus, liberè, & inculpatè in ædibus nostris, agere dicimus nos domi regnum possidere: eò respicit illud Homeri.* [Greek illegible]*. Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis. Tu tibi liber homo, & regis conuiuæ videris. Transferri potest ad animum. Artem enim, quam quis perfectè nouit; sine imperitorum reprehēsione quiuis exercere potest. In suo opere auctor, nisi velit alterius limam, spongiam, stylum denique tolerare non debet.*

Pro amphora vrceus.

HORATIVS *initio de arte poetica ex eadem planè fornace igneum illud adfert. Amphora cœpit Institui:* currente

currente rota cur vrceus exit? qua prouerbiali locutione ingeniosè & aptè optimus sententiosa breuitatis magister secundum artis præceptum: aut, si malis primi præcepti appendicem, & simul maioris lucis gratia adductam similitudinem conclusit. Præceperat, vt scripta præsertim magnifica partibus sibi suis, iisq; bellè & aptè compositis constarent, &, vt longa inuoluta aliaq; ambitiosa ornamenta ipsam rem principem obscurantia & deformantia fugerentur. Laudabat pictores, qui hoc vitium sua in arte studiosè cauerent: Subijcit deinde, vtrunque, poetam & pictorem, si aliter fecerint, nihil aliud quam producturos esse superbam suam inopiam & imperitiam: non secus atque illi, qui amphoram magnum & amplum vas meditati & aggressi, vrceum tandem, minimum & alia longè forma vasculum effingunt: & opus auspicati, in opusculum monstrosè desinunt. Licebit commodè torquere in omnes eos, qui oneri suscepto impares succumbunt: item qui temerè ad aliena à re proposita aberrant. Vtitur eodem Hieronymus sæpius in epist.

Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Ex eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum scriptorem irridere, qui sermonem rei aut personæ non accommodat, sed aut nimium abiecto & familiari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut contra.

Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere seria ludo.
Ne, quicunque Deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.

Castigat Hor. poetas, qui præter decorum dijs & heroibus tabernariorum & opificum orationē tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum planè heroicam & cælestem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliunde non opus sit eam arcessere. Non inuenustè idem quadrabit in eos qui nulla in re medium tenent: sed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrarem obscuras tabernas, non malè vsurpabimus pro, abijcere se & infimo hominum genere digna in se admittere.

Cinerem quærere.

VSVRPATVR pro, esse abiectum, vile & sordidum. ab actione vt opinor, quæ est inter cæteras abiectissimas mediastini functiones. Pyrgopol. laqueo Melphidippæ & Palæstrionis iam propè adstrictus: satin hæc quoque me deperit? Meam laudat speciem: edepol huius sermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur lautè & minimè sordidè. Tum ipsa nimium lepida nimisque nitida fæmina. Alij putant militem ijs verbis dicere, debere eorum sermonum perpetuam esse memoriam. sed sequentia non videntur satis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

MONET Philto Lysitelem suum, vt, cùm se semel ad bonam frugem recepisset, porrò pergeret. alioqui futurum vt totam rectè anteactam vitam vna atque altera macula statim deturpet. à lignorum strue quæ sub diuo posita si rara est aut exigua; lapsu pluuiæ ad imũ vsque fasecem situ & putredine extabescit. Cicero Philipp. 14. Nec dispersis bustis humili sepultura crematos; sed contectos publicis operibus, atque muneribus, eaq; extructione, quæ sit ad memoriam æternitatis ara virtutis.

Vtramque inflare tibiam.

Εἰς ἑκάτερον αὐλεῖν. In eos qui omnem mouent lapidē. Aristid. de paraph. Simile, ὀρχεῖσθαι διπλῆ, saltare bisariam. Ibid. Et ἀμφοτέρως κρούειν bisariam pulsare. vide sup. 71. Item, μέσον δυοῖν καθίζειν, inter duas sedere. Idem Secula 2.

Aggeram plura etiam diuersissima, sed modo quo antè, μέτεστι μοι τοῦ πολέμου, pro, eius negotij non sum planè rudis. Idem caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinosi principis. vide Suet. in Tiberio. Satyrion bibibisse, pro ad libidinem incitatum esse. Nota vis Satyrij herbæ, & etymon. Petron. Hieme Gallica frigidior. intelligit eam, quæ ad Septentriones vergit. Idē. In aquā hiante ore desilire, pro, appetentem esse mortis. Senec. in Nat. quæst.

Ὀμφακῶν δαῖτα, prandium ferarum, cuius nemo sit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutar.

Clypeum post vulnera sumere.

NEC hoc quidem relatum ab adagiorum scriptoribus absq; controuersia παροιμιῶδες offendi. Dicitur autem de intēpestiuo auxilio, & præsidio. Ouid. de Trist. lib. 1. 3.

Et quanquam serò clypeum post vulnera sumo.
Attamen hanc odiis exonerare fugam.

Conuenit huic Diogenianum illud, Post bellum, machinas. Quo longiùs trahetur, eò erit venustior eius vsus. Ad externa: Hic homo incipit esse parcior frugaliorque iam consumptis opibus: clypeum post vulnera, vt aiunt. Ad corpus: Assidua [illegible] effetum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe post vulnera. Ad animum: Hic filium suum peruersa animi natura & improborum societate perditum ad probam frugem videtur recepturus: vereor ne post vulnera, quod aiunt, clypeum sumat.

Vulpes pilum mutat, non mores.

RESIPERE adagium videtur illa senis bubulci. sententia qua apud Suet. Vespasianus Cæsar perstrictus est, qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptum suppliciter orauerat, proclamauerit: Vulpem pilum mutare, non mores. Sensus est titulis dignitatum & amplissimis fortunæ muneribus corporis, non animi sordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunam improbis & fraudolis splendorem & nitorem corporis conferre, non abstergere animi illuuiem, ingeniique sordes exuere hominem callidum pannis, nō item vitijs: Vel senectutem addere annos, non etiam virtutes.

Huic illud simile est, Lupus pilum mutat, non mentem. Hodie Flandris trita sunt. Lupus non emendatur senio. Et, Vulpes ætate fit astutior, non etiam melior.

O cyma cantare.

SATYROGRAPHVS ille disertissimus (sic enim à D. Hieronymo laudatur) qui teste Fabio, multum ve-

raq;

reiq; gloriæ assequutus est vnico libello: lepidissima ἀλληγορίᾳ prouerbiali, Ocyma cantare pro probriis, conuitiisque adspergere, & maledictis insectari dixit saty. 4. vbi, cùm genus & formam tanquam eximias naturæ dotes iactanter Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis imbecillitate ad Rempublicam gerendam parum idoneus, præsertim rerum vsu destitutus & veri rectiq; sordidus auctor: Socrates eodem loco nihilo meliorem facit Baucide Pannucia, discinctum socordemque vernam maledictis grauiter impetente.

Dinomaches ego sum. suffla, sum candidus: esto,
Dum ne deterius sapiat Pannuccia Baucis,
Cùm benè discincto cantauerit ocyma vernæ.

Sensus est, Iacta quantum vis, natales claros, egregiamq; corporis pulchritudinem si ingenium sordidum sit: & prudentia rerumq; solertia absit: nihilo meliores vinosa & suffarcinata aliqua anus, ætate & vino delirante (talis enim inducitur Baucis) quæ probè defricat conuitiis socordem & dissolutum seruum domi natum. Ducta est allegoria à veterum more inter serendum ocymum vsurpato: quod teste Plutarcho & Plinio, li. 19. cap. 7. creditum est prouenire copiosius & felicius, si maledictis additis sereretur. Eodem planè sensu, eademq; figura prouerbiali possumus dicere, Cuminum serere: quod etiam auctor est Plinius cum imprecatione ne exeat, postquam satum fuerit, terra ad acta pauitur.

Gratiis lita.

NON *potuit festiuius aut magis prouerbialiter dici quàm est à Platone Atheniensi philosopho dictum ad Xenocratem discipulum suum, qui semper teste Laertio lib 4. tetrico vultu & seuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate ostensa, nulla oris facetia, frontisque nitore tristem seueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato seueri grauisque ac vultuosi, ac proinde molesti hominis mores comi quodam blandeq; festiuo habitus genere componi ornariq;, illum θύειν ταῖς χάρισι iussit, quòd Gratiæ inducantur semper à Poetis, liberali oris effigie, & renidenti facie solutisque zonis. Et de inhumano ac barbaro: Nunquam ille Gratiis litauit.*

Sicula aula.

IVVENALIS *traducens sæuitiam matronarum Romæ in seruos ancillasq; mira libidine animi ad quamuis occasionem iniquè & crudeliter verbis & verberibus debacchantium, earum domum translatione prouerbiali Siculam aulam vocat. Aluit enim Sicilia priscis sæculis plurimos tyrannos miserabiliter in humana corpora pro libidine grassantes, vt Phalariden, Dionysium, & id genus monstra exitialia. Carmen Iuuenalis ex sat. 6. hoc est.*

Et cædit, donec lassis cædentibus, exi,
Intonat horrendum, iam cognitione peracta,
Prosectura domo Sicula non mitior aula.

Aptissimè vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudelisq; principis satis superbè & insolenter omnia pro imperio gerentis, bonosq;, capite, & fortunis oppugnantis, vbi, vt canit Ouidius,

Victa pugnaci iura sub ense iacent.

Commodè etiam dicetur, de schola plagiosi alicuius magistelli sæuitia & inscitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiusdam re & nomine Κριμι..., planeq; Scythæ: cuius schola non leuius personabat verberum stridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionysiorum. Vsque adeò suaue erat homini eiulantium puerorum voces audire, & longissimo temporis spatio cæsorum lachrymis ac gemitu miserabili pasci. Nomen tacebitur, terra a quisque obruendum, vulcanoq; sacrandum. Faceta est Diogenis χρεία & proxima prouerbio, de gymnasio Euclidis, σχολὴν, ἀλλὰ χολήν Et platonis ludum, non διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis.

Alcinoo poma dare.

MERE *prouerbiale est illud Martialis poetæ facetissimi pariter & lepidissimi, quod συγχρόνος eius iniquè studiis sodalis αἰνίττεται satyr. 5. Alcinoo poma dare. Quando tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, eiusq; quod datur largissimè diuiti munus aliquod κειμήλιον, offert dedicatq;: Vel cùm tenuioris eruditionis vir sommo excellentiq; ingenio viro, summaq; doctrina nobili ingenii aliquod leuidensa, vt ait Cicero, munusculum nuncupat: quod nec sic fastidiri conuenit. Martialis lib. 7. ad Castricium modo quo exposuimus vtitur: cuius hæc sunt verba.*

Muneribus cupiat si quis contendere tecum,
Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
Nos tenues in vtroque sumus, vinciq; parati:
Inde sopor nobis, & placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?
Alcinoo nullum poma dedisse putas?

Iuuenalis satyr. 5. taxans Trebum amicum, qui se parasitum Virroni cuipiam opulento exhibebat, omni contumeliarum genere quotidianisq; probris à diuite illo vexatus, ad prouerbium superius alludit carminibus quæ subiciam: etsi poma Alcinoi de sapore & gustu suauibus & delicatissimis, specie pro genere vtendo, licebit dicere etiam prouerbiali colore:

Virro sibi & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quarum solo pascaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum auctumnus habebat.

Alcinoi pometum (sic enim Tertullianus loquitur) graphicè describit Homerus Odyss. η.

F I N I S.

FLORENTIÆ
Ex Officina Iuntarum.
M. D. LXXV.
CVM LICENTIA SVPERIORVM.

INDEX PROVERBIOR.

SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI,

CORRECTVS, DIGESTVS,

ET LOCVPLETATVS.

Eorum verò quæ in appendice continentur, prouerbiorum indicem, ſeriatim hunc ſubiecimus.

INDEX APENDICIS PROVERBIORUM.

cauendum

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

D

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APENDICIS PROVERBIORUM.

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

I

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

b

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

N

Nec

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

O

INDEX APPENDICIS PROVERBIORUM.

P

præmonere

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

spicam

transuerso

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

V

ΤΕΛΟΣ.

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Quæ in hoc Indice continentur.

imposture

FINIS.

INDEX LOCORVM SECVNDVM SERIEM LITERARVM, QVO FACILIVS LECTOR ID, QVOD QVAERIT, INVENIAT.

FINIS.

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS.

ABERRANDI.

AB INITIO ad finem.

ABSVRDA INDECORA seu præpostera

Accessio pusilla aut nimia.

Ad rem pertinentia.

Adulatio.

Aequalitas.

Aequanimitas.

Aliis alia placent.

Summis

Extra

Rex

Nemo

Larus

Cera

Fabrum

SPES PERTINAX.

STVPIDI.

RELIQVA VIDE In stupidos.

SVAVITVM EXITIVM.

SVBITVS INTERVENTVS.

SVMPTVOSA.

SVRDITAS.

TACITVRNITAS LAVDATA vide laudata.

TACITVRNITAS illaudata.

TAEDIVM EX iteratione.

TARDITATIS, ET cunctationis.

TEMERITAS.

TENACITAS.

TEMPERANTIA.

TEMPESTIVA.

TIMIDITAS.

FINIS.

INDEX QVARVNDAM GRAECARVM DICTIONVM,

Quae in hoc opere declarantur.

Παρ-

ΤΕΛΟΣ.

AVCTORVM LOCI, QVI PASSIM,

Aut emendantur, aut explicantur.

POSTERIOR HIC INDEX RES, ET verba ſcitu digniora toto opere contenta, demonſtrat.

Ritus

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGANTVR, TAM IN IISDEM VOCIBVS, QVAM in deriuatis, eandemque scripturam non inuiti sequantur humanarum literarum studiosi, quia sic veteres scriptitasse compertum est: eiusque rei testimonio esse possunt, cum omnes libri veteres, manuscripti, tum Pandectarum Florent. in medicea Biblioteca adseruati libri, quos in hac prouerbiorum editione, vt sequeremur ἀκριβῶς nos monuit amantiss. Paullus Manutius.

A

Abstergeas, abstergat.1063. absit, adsit.669. abiecturas, abiecturus.521. accipitis, ancipitis.982. achatu, acarn.1318. actor, auctor.395. accomodatam, adcomodatam.905. [illegible] 868. [illegible] 812. accipias, adcipias.981. accurreret, adcurreret.995. ac, hac.1236. adusio, allusio.1321. adolescit, adolescere.872. adigo, adago.1354. aduersis, diuersis.563. adpaullum, adpaullum.185. ad arma ad arcam, ad aram ad arcem.1232. aferet magus, Afer et Magus.1154. Affima, adsima.8. angustissimus, angustissimus.1081. assimilis, adsimilis.1171. aler, alter.595. alter, altera.400. alludat, adludat.9 admixta, admixtas.1243. [illegible] 758. [illegible] 1348. amicus, amicius.1031. amissa, amissis.990. amicus, animus.490. ant, aut.815. annumerandum, adnumerandum. appareata, adpareat.261. apud quod, quod apud 81. apponat, adponat.8. arbiter, arbitrari.98. [illegible] 991. [illegible] 493. Aristotelis, Aristotela.1030. arrideat, adrideat.94. Aristogoras, Aristagoras.870. Archilucum, Archilocum.1008 Atas, atas 872. at res, ad res.1213. assumpserit, adsumpserit. ad. at.937. asinum, sinu.514. [illegible] 5. assequuntur, adsequuntur.1671 auditores, auditores. sic vbiq. B Bachibus, Babilo.1036. Barouis, BiZantius. Boeotus, Boeotis.1135. Boum, bonum.293. Brosorum, Prisorum.627. C calidum, Calidicem.1012. callycyru, callycoru quo.819. caminus, caminus.184. caudas, cauda.186. celiciarum, deliciatum.1327. cerere, celere.703. cecropidis, cecropidis.869. ceterum, ceteru.481. casareis, [illegible] Cybulas, cybebe.1359. Cyladim, Cycladum.3182. Scolia, Scolys.1010. cittatur, citatur.572. Cyrenes, Cyrenis.785. circa, cetera.23. congerentur congeruntur.883. constat, constitit.743. cottotidianis, cottidianus.435. commeritum, commeritum.650. collosa, callosa.1228. contraclanda, contrectanda.1315. comercium, commercium.17. colchides, colchides.1323. coriacenum, coriaceorum.1326. confuturum, confuerunt.1450. colorem, colorum.1083. collocat, conlocat.7. contractionem, contrectationem.816. corriger, me corrigere.46. cognatum, cognatum 416. commouet, commouet 352. cramba, crambe.14. creati, creari.1295. crescente, crescent.931. credendi, cedendi, 966. cudame, cudam.4[illegible] cmus, cuius ius.153. cupiebant, cup chant.1080. D dapidib. dapib.1214. deambulatione, deambulatione.222. decepto, decerpto.395. decorum, decoram.855. de qui, de eo quo.1288. demulcent, demulcentis.1056. demulcente es, demulcentes.690. de bis, de his.743. decuratum, decurtatum.1247. descinisset, descinisse.871. decorum, decoram.855. deprodit, deprodidit.1000. deducitur, dicitur.1165. denique, deniq.133. dij, diu.994. deserria, discerpta.456. dicit, dicat.876. dinaria, unaria.592. discordiam, socordiam.719. discrebant, discrepant.1153. Doudoneo, dodoneo.637. dulcior, ductior.14. E ebrietatem, [illegible] 867. [illegible] 1298. effusit, effugit.143. elegantius, elegantius.858. effigent, adfigent.1125. enarat, enarrat.19. enimquinus, antiquatus.68. erinaceo, erinaceo.1161. ergo, ego 918. erebinthus, erebinthus. et oleastro, est de oleastro.779. et, est.3. et, est.1033. et natali, ne natali.1219. exemplare, explorare.1220. examinato, examinato.862. eximia, eximia.1171. examinatur, examinatur.946. expia, exempta.590. exortium, exortium.1292. extimulat, extimulat.100. F fabulam, fabula.959. facultatem, felicitatem.754. fenorum, fenore.981. feroes, feroes.870. fecisti, fecisset.128. finitimum, finitum 473. fingat, fingat 747. figuram, figurarum.1102. finibus, finib.1078. fomentum, fomentum 79. fragans, fragrans.1112. frumentis, frumentis.1314. februarias, februarias.236. fundo, fundo.812. figura, figura.920. futur, futurum.1006. H habet et illud, habet illud.158. hance, hanc.14. Halicusion, Abrotucon, 1392. habebatis, habetis.1072. harmus, armus.13. hebebunt, habebunt. hunc hoc.1210. hiantib. hiantib.937. hirundine, hirudine.34. his pene, huic pene.167. heroicis, herois.83. hospites, hospes.882. hostibus, hostibus.811. hoc est, hoc est.228. hulcus, ulcus.1231. I idem in eodem encomio, Pindarus in olympij encomio.1251. iam, Iam.963. Inferis, inferis.21. Ille, illi.1107. Illia, illa.876. illudens, adludens.41. Illo, illico.876. imursu, incursu.935. informes, indeformes. 1232. innocens, innocens.788. induxi, induxi. in locuplete, in locuplete.1342. in eodem libro pro eo, in declaris orator. pro eo.403. imprudens, imprudens.701. interdius, interdiu.817. inde uulgo, inde uulgi.925. in eodem dialogo, in exitio Platonis.1239. in quib non, non equis.46. in ellegans, in elegans.24. ipparc, Hipparchi.44. irritus, irritus.30. irritare, irritare.35. itaq. ita.869. in uulnerab. in uulnerabilis.867. is, si.46. ingenium, ingenium.725. L lapidus, lepidus.170. lacrimosa, lacrimosaq.822. lanus, larus 494. largitur, largitor.1001. legumentum, legumentum.20. lege molium, lege molitoria.748. lentum, lentem.900. loquitur, loquitur 185. locum, locum.1093. loquaris, loquaris.113. libro, libro.367. locutum, locutum.13. literula, litterula.4. lupis, lupi 348. lucriones, lucriones.1091. M Massilienses, Massilienses.1437. M Tull eod. lib. in lib. de orat.2.1259. Manicis, Germanici.219. Malorum, molarum.851.1030. Messenios, Messenios.705. me mihi, ne mihi.1394. meratus sunt, mentitis.1343: metulam, matulam.725. minuunt, minuunt.1421. Mirmus, Mimus.1036. mihiipsi, mihi ipsi.302. mixtu, mixtum.13. minutula, minutula.5. mortalales, mortales.42. murena, murena.119. moscaria, mons Caria.392. modo adsit, absit.733. mulatus, mutatus. mittam, mittam.1060. mulierib mulierib.125. munus, munus.866. N Naufragus, naufragus.201. Naxiacas, Naxia cos 305. usq. usq.307. a Namb a namb.808. ne cuius, ne cuius.18. neotricum, neotericum.17, Nepleta, nepleta.780. Nicomachiorum, Nicomachiorum.445. notabilitatis, nobilitatis.857. Nostra nostram 1159. non probabile, nam. 607. numeros, numero.21. nummator, nummator.17. O obdormiunt, obdormiunt.391. oculorum, oculum.1223. odorabant, odorabantur. 1209. olium, olium.1177. omnino, omnino.421. omnis, omnis.385. opera, operā.536. oportet, oportet.916. optumus, optimus.574. os, os ac.1066. osculentus, osculentus.129. P paruia, peruia.1061. palustris, plaustris.742. palis, palis 1073. Pasiphe, Pasiphae 49. pausica, pausiaca.1086. pertinenta, pertinentia.588. pisces reposimi, pisces reposimi.116. perpenderit, pependerit.1344. Platone, Platonem, 881. policrata, polycratis.305. popinariaq popinariaq lautitia.969. praculisse, perculisse 1445. praecipue, praecipua.434. probrys, probrus.1453. prouerbio, prouerbia.1148. procellum, porcellum.549. prodigiosq. prodigiosq.1327. pudent, pudet.1141. e pulpamentum, pulpamentum.242. Q qu., qui.972. quum, cum.3. et alibi sic. quatuor, quattuor.7. quanquam, quamquam.192.1273. quae est, quae est.1453. quari, quare 424. quamlibet, quaelibet.567. quadrabi quadrabit.919. qui, qui ex.1204. qui, cui.942. quod, quod.808. quicunq. quicumq.8. quod usiu, quo usiu.833. quottidiano, cottidiano.5. quocunq, quodcunq.21. querunt, queunt.491. R ranunculum, ranunculum.883. refragabilis, irrefragabilis.523. recentiorum, recentiorum.654. recensetur, recensetur in.1005. refragati, refragati.1322. recurre, recurrere.383. recte, recta.578. relicta, relicto.847. requiritur, reperitur.959. repetus repertus. referuntur, referunt.1223. reperti, repertus.963. rebus, rebus.6. rires, rerer.1027. rimideq. timideq.1263. retardare retardare.1435. rodents, [illegible] dents.941. rubb. rubidus.909. S sacrificio, sacrifico.977.403. sardianicis sardianicis.886. saturnios, sardinios.883. satuano, saturno.882. satisfacare, satisfacere.445. sartura, satura.289. scaradeo, scarabeo.172. sactum, factum.815. sequis, secus.4. secunda, secundo.1291. stentoris, Stentoris.538. simulimum est hinc M.T. illud quod usurpat M.T. ul.403. siccius. sictinius.304. scriptum hunc, scriptum: sit: sic 1195: scribit, scribit.1031. simuqs: similis.561. similis forma dixere eod. in loco. M.T. de orat.3, 1259. sicus, sic, ut.966. simultatem a simultate.316 solcant, solebant.45. socrate, socrates.367.389. solatij solarij.1434. soluit, soluit de.811. solet, soleret.930. sphinx, sphinx.1306. strenuum, strenui.385. st, et.1011. superstity, superstite.125. sunt, sunt.701. surdula, sordida.119. surrepias suscipias. 1195. T talis, talis.955. talis, talis pugnā 802. tam, tamen.1066. tantum, tantum.337. trabatum, trebatium.362. traducatur: traducetur.1033. traxerit: trax erit.970. a talamone: a telamone.242. testantur: testatur.16. teuebrare: terebrare.955. tensaurus: thesaurus.380. titulum, titulus.986. titoni: tithoni.221. treremem: triremem.838. V uariuin: uariorum.10. uenato, uenatu.408. uerum, uerum.871. uel utr.1121. uerus, urtus.16. uicina: uicinia.16. Vlysse: Vlysse. uidederi, uideri.42. uidemur. uidemur facturi opera.973. uicinam: uicinam.1384. uelitant: uelitant.10. uincebant: uinciebant.1052. uitari. negari. uincitam. [illegible] 936. uoluere: uoluere.1126. um; cum.1250. utcunq, utcumq.146. ut sit: ut sit .343. [illegible] 829. [illegible] 1229.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp. a b c d e f g.

Omnes terniones, præter † qui est duernio; Ggg folium; Ppp: & e duerniones: f quaternio; g folium.

FLORENTIAE.

Apud Iuntas. M D LXXV.